This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

Digitized by Google

XXX
B 1

Národní knihovna ČR
Historické fondy
30 B 1/T.9
Národní knihovna
1003023112

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

CONCILIORUM

TOMUS NONUS.

Digitized by Google

Digitized by Google

SACROSANCTA
CONCILIA
AD REGIAM EDITIONEM
EXACTA

QUÆ NUNC QUARTA PARTE PRODIT AUCTIOR

Studio PHILIP. LABBEI, *&* GABR. COSSARTII,

Soc. JESU *Presbyterorum.*

TOMUS NONUS

Ab anno DCCCLXXII. *ad annum* M. LXXIII.

Bibliotheca Collegij Societatis JESU Pragæ ad S. Clementem A° 1699.

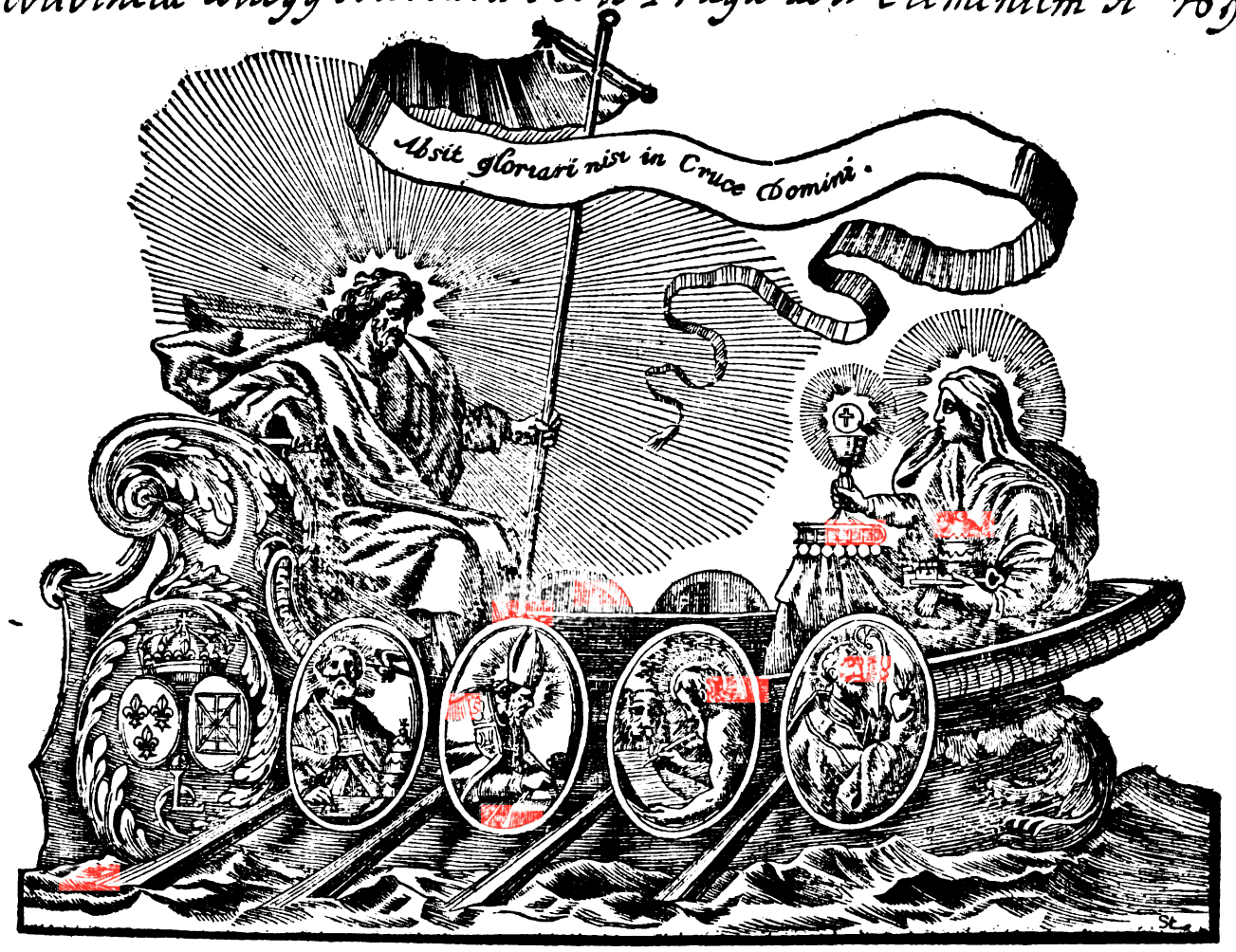

LUTETIÆ PARISIORUM,

Impensis SOCIETATIS TYPOGRAPHICÆ Librorum Ecclesiasticorum jussu Regis constitutæ.

M. DC. LXXI.

CUM PRIVILEGIO REGIS CHRISTIANISSIMI.

Digitized by Google

ACAD: PRAGEN: REGIAE: BIBLIOTH:

Digitized by Google

SYLLABUS

EORUM QUÆ TOMO IX. CONCILIORUM CONTINENTUR.

*Quæ aſteriſco * notata ſunt, non erant in prioribus aliis editionibus: quibus vero hæc nota † impreſſa eſt, eorum incertus eſt annus.*

ANNO CHRISTI

872. JOANNIS PAPÆ VIII. VITA. *col.* 1
Ejuſdem epiſtolæ CCXX. 9. & ſeq.
Fragmenta aliarum ejus epiſtolarum. 237. & ſeq.
* *Appendix earumdem epiſtol.* 239
Intermixta ſunt epiſtolis.
Bernardi comitis excommunicatio. 89
Hugonis & Emmonis excommunicatio. 90
Conſtitutio de jure cardinalium. 238
Privilegium in concilio Trecenſi, Geiloni abbati, & monaſterio Trenorchienſi datum. 243
Reſcriptum de Anſegiſo Senonenſi archiepiſcopo, A. S. L. ibid.
Privilegium monaſterii Floriacenſis. ibid.
Commonitorium a Ioanne papa VIII. datum legatis Paulo & Eugenio ac Petro, ab impoſtore Photio falſatum. ibid.
Epiſtola epiſcoporum Germaniæ, ad Ioannem papam. ibid. & 244

873. * Overenſe concilium. 247
* Cabilonenſe. 251
* Charta reſtitutionis eccleſiæ S. Laurentii factæ canonicis S. Marcelli. *ibid.*
* Colonienſe. 252
* Confirmatio Parthenonis Aſſindienſis. 255
Silvanectenſe. 257

874. Duziacenſe II. 258
1. Synodica ad epiſcopos Aquitaniæ. *ibid.*
2. Definitio de monacha Duda, ſacrilege corrupta. 265
* Remenſe. *Tomo* VIII. 587
* Ravennatenſe. *Append.* 1235

875. * *Cabilonenſis conventus.* 275
* *Ioannis papæ* VIII. *confirmatio bonorum monaſterii Tornutienſis, facta anno* DCCCLXXVIII. 277
* *Inſtitutio Odonis Bellovacenſis epiſcopi, de rebus eccleſiæ S. Petri.* 278

876. Ticinenſe concilium. 279. 283
Decretum cleri Laudunenſis de Hedenulfo. 280

ANNO CHRISTI

876. Pontigonenſe concilium. 280
1. Synopſis actorum concilii. 281
2. Synodus Ticinenſis de electione Caroli Imp. confirmata. 283. 284
3. Capitula XV. concilii Ticinenſis, cum ſubſcriptionibus. 285
4. Actorum concilii Pontigonenſis editio altera. 290
5. Libellus proclamationis eccleſiæ Remenſis adverſus Ludovicum regem. 292
6. Definitio ſynodi de Adalgaudo preſbytero infamato. 293
7. Conſenſus Leonis epiſcopi apocriſiarii ſedis apoſtolicæ, cum poſt ſynodum diſceſſurus eſſet. *ibid.*
8. Juramentum Hincmari archiepiſcopi. *ibid.*
9. Notæ Sirmondi & Binii. 294
10. * Additio de privilegiis archiepiſcopi Senonenſis. *ibid.* & 295
11. * Confirmatio Carilocenſis monaſterii. *Append.* 1261

877. Romanum I. concilium. 295
1. Sermo Joannis papæ. *ibid.*
2. Epiſcoporum reſponſio. 297
3. * Notæ Jac. Sirmondi S. J. 299
* Ravennatenſe. *ibid.*
1. Capitula XIX. *ibid.*
2. Epiſtola ſynodica in confirmationem privilegiorum Flaviniacenſium. 304
Neuſtriacum concilium. 306

878 Tricaſſinum II. 306
1. Actorum concilii breviarium. 307
2. Allocutio Joannis papæ ad ſynodum, de Lantberti & Adalberti, & ſequacium excommunicatione, cum epiſc. reſponſione. 309
3. Excommunicatio de pervaſoribus rerum eccleſiaſticarum. 310
4. Iterata papæ excommunicatio adverſus Formoſum epiſcopum, & alios. 311
5. Statutum papæ adverſus laicos, qui viventibus uxoribus alias ducunt, & contra epiſcopos qui de minore ad majorem eccleſiam ambitus cauſa demigrant. *ibid.*
6. Canones a ſynodo Tricaſſina recepti. 312
7. Lex de ſacrilegis a papa Gothicis legibus addita. 313
8. Privilegium eccleſiæ Pictavenſis. 314
9. Reclamatio & proclamatio Hincmari, qui quondam præerat eccleſiæ Laudunenſi. 315
10. Epiſtola papæ ad Frotarium Burdigalenſem epiſcopum. 316
11. Ejuſdem ad Adalardum archiepiſcopum Turonenſem; qua Turonenſis eccleſiæ privilegia confirmantur. 317
12. Allocutio pontificis ſub finem ſynodi, ad epiſcopos & ad regem. *ibid.*
13. Privilegium monaſterii Floriacenſis. 318
14. Geſtorum narratio ex continuatore Aimoini, ſive ex annalibus Bertinianis. 319
15. * Diploma papæ in favorem cœnobii Tornutienſis. 27[illegible]

Digitized by Google

SYLLABUS

ANNO CHRISTI

879. 16. Nota Jac. Sirmondi S. J. 320
Romanum II. 321
Romanum III. *ibid.*
Commonitorium Joannis datum legatis, (prout a Photio faliatum) redditum e Græco Latine: cum subscript. Romanæ synodi. 322
Constantinopolitanum conciliabulum pseudoœcumenicum. 324
* Eadem synodus ex appendice libelli Synodici, G. L. 329
* Eadem G. L. ex Nilo metropolita Rhodi. *ibid.*
Mantalense concilium. 331
1. Electio Bosonis regis. *ibid.*
2. Synodi legatio ad eumdem. 333
3. Ejusdem responsio. *ibid.*
4. Nota Jac. Sirmondi S. J. 334
* Remensis synodus. 334. 335

881. Romanum IV. 336
Apud sanctam Macram. 337

882. MARINI PAPÆ I. VITA. 356
Privilegium monasterii S. Petri Solemniacensis. 357

883. * Tolosanum concilium, *cui mendose adscriptus annus* DCCCLXXIII. Append. 1235

884. HADRIANI PAPÆ III. VITA. 359

885. STEPHANI PAPÆ V. VITA. 359
Ejusdem epistolæ V. 366. & seq.
Præceptum Caroli Crassi, quo ecclesiæ Cabilonensi canonica episcoporum suorum electio concessa. 378
Apparatus Alvredi Anglosaxonum regis, ad leges suas. 379
Ejusdem leges ecclesiasticæ. 382
Earumdem alia versio. 385
Alvredi & Guthurni regum leges ecclesiasticæ sancitæ in concilio. 388

† Landavenses synodi diversis temporibus celebratæ. 390
I. Gurvani episcopi. *ibid.*
II. & III. Berthguini episcopi. 393. 394
IV. & V. Cerenhiri episcopi. 394. 395
VI. Gulfridi episcopi. 396
VII. Civeilliauci episcopi. *ibid.*

886. Cabilonense concilium. 399
1. Excerptum ex chron. monast. Besuensis. *ibid.*
2.* Privilegium abbatiæ Cariloci. *ibid.*
3. Notæ Sirmondi. 400
Nemausense concilium in villa Portu. 395

887. Colonicnse. 396

888. * *Agaunensis conventus.* 400
Moguntiacense concilium. 401
Metense. 412
Nota Jac. Sirmondi S. J. 418

889. *Riculfi Suessionensis episcopi constitutio.* ibid.

ANNO CHRISTI

890. * *Placitum apud Varennas.* 423
Valentinum concilium. 424
Nota Jac. Sirmondi S. J. 425

aut cir. 890. Wormatiense concilium. *ibid.*
FORMOSI PAPÆ VITA. 426
Ejusdem epistolæ duæ. 428. & seq.

† Anglicanum concilium. 429
891. * Magdunense. 432
892. Viennense in Gallia. 433
893. Remense. 434
Romanum. 436
894. Cabilonense. 437
895. Triburiense. 438
† Namnetense. 468
896. STEPHANI PAPÆ VI. VITA. 474
* *Epistolæ ejusdem duæ.* 476. & seq.
897. Romanum conciliabulum. 478
Portuense concilium. *ibid.*
900. * Remense. 481
Compostellanum. 482
900. VITA ROMANI PAPÆ. 482
901. VITA THEODORI PAPÆ. *ibid.*
901. VITA JOANNIS PAPÆ IX. *ibid.*
Epistolæ ejusdem quatuor. 483. & seq.
* *Epistola Herivei Remensis archiepiscopi, ad Vvidonem Rotomagensem archiepiscopum.* 484
Epistola Hattonis Moguntin. archiep. ad Ioannem papam. 496
Epistola Theotmari Iuvavensis archiep. ad Ioannem papam. 498
901. * Constantinopolitanum concilium. *Append.* 1263
1. Nicolai patriarchæ CP. epistola postea scripta ad Anastasium III. 1264
2. Ejusdem epistola ad Ioannem X. 1267
Ovetense concilium. 501
904. Romanum. 502
† Canones XII. concilii anonymi. 506
904. Ravennate concilium. 507
1. Prælocutio & conclusio pontificis. *ibid.* & 510
2. Capitula X. 508
3 * Observatio. *Append.* 1217
904. VITA BENEDICTI PAPÆ IV. 510
Ejusdem epistolæ duæ. 511. & seq.
905. & 906. *Leges ecclesiasticæ confirmatæ ab Eduardo & Guthurno regibus.* 513
906. * Romanum concilium 515
906. VITA LEONIS PAPÆ V. 515
906. VITA CHRISTOPHORI PAPÆ. 516
* *Diploma Christophori in confirma-*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI

tionem privilegiorum abbatiæ Corbeiensis in Gallia. 516

906. VITA SERGII PAPÆ III. 517

906. * *Iudicium episcoporum inter canonicos S. Vincentii Matiscon. & monachos S. Eugendi.* 518

* Barcinonense, sive Narbonense provinciale. *ibid.*

907. Narbonense apud S. Tiberium in pago Agathensi. *ibid.*

909. Magalonense apud Juncarias. 519

Trosleianum. 520

1. Præfatio. 521
2. Adlocutio Herivei archiep. *ibid.*
3. Capitula XV. 524
4. Subscriptiones. 564
5. Nota Jac. Sirmondi S. J. *ibid.*

910. *Guillelmi comitis Arvernorum & Aquitaniæ ducis testamentum, seu prima Cluniacensis monasterii fundatio.* 565

910. VITA ANASTASII PAPÆ III. 567

911. * Narbonense concilium apud Fontem coopertum. 568

912. VITA LANDONIS PAPÆ. 568

* Turonense concilium. 569

913. VITA JOANNIS PAPÆ X. 569

Caroli Simplicis epistola ad episcopos Galliæ. 571

Nota Jac. Sirmondi S. I. 573

Herimanni archiepiscopi Colonienſis, ad Richarium abbatem epistola. 574

Ioannis papæ X. epistolæ tres. ibid. & seq.

† Constitutiones ex concilio Galteri archiepiscopi Senonensis. 577

915. * Cabilonense concilium. 578

921. Trosleianum. 579

922. * Confluentinum. *ibid*

1. Præfatio. *ibid.*
2. Capitula V. 580

923. Remense incerti loci. 581

924. Trosleianum. *ibid.*

926. Carilocense. 582

927. Trosleianum. *ibid.*

Duisbergense. *ibid.*

928. Grateleanum. 582. & 585

929. VITA LEONIS PAPÆ VI. 582

929. VITA STEPHANI PAPÆ VII. 590

931. VITA JOANNIS PAPÆ XI. 590

932. Erpfordiense concilium. 591

1. Præfatio. *ibid.*
2. Capitula V. 592

933. Ad castellum Theoderici. *ibid.*

935. Apud sanctam Macram. 593

ANNO CHRISTI

936. VITA LEONIS PAPÆ VII. 593

* *Ejusdem epistolæ tres.* 594. & seq.

939. STEPHANI PAPÆ VIII. VITA. 599

940. *Leges ecclesiasticæ Hoeli principis Valliæ.* 600

aut cir. * *Ratherii Veron. episc. synodica.* Append. 1268

941. Suessionense concilium. 605

942. *Præceptum Adelberonis Metensis episcopi de monachis in cœnobio S. Arnulfi clericorum loco constitutis.* 607

Nota Jac. Sirmondi S. I. 608

* Bonnense concilium. *Append.* 1237

943. VITA MARINI PAPÆ II. 608

* Bundense concilium. *Append.* 1237

943. aut cir. *Constitutiones Odonis seu Odæ Cantuariensis archiep.* 609

1. *Præfatio.* ibid.
2. *Constitutiones* X. ibid.
3. *Epistola synodalis.* 611

944. aut cir. *Leges ecclesiasticæ Edmundi regis Angliæ..* 612

Earumdem prisca versio. 615

944. Trenorchianum, seu Tornusianum concilium. 617

Constantinopolitanum conciliabulum. *ibid.*

946. AGAPETI PAPÆ II. VITA. 618

Ejusdem epistolæ duæ. ibid. & seq.

947. * Helenense concilium in Fontanis. circ. 621

947. Virdunense. 622

948. Mosomense. *ibid.*

Ingilenheimense. 623

1. Præfatio. *ibid.*
2. Canones decem. 624
3. Synodi ejusdem narratio altera, cum epistola Artaldi ad synodum. 626. 627
4. Nota Jac. Sirmondi S. J. 632

Laudunense. *ibid.*

* Trevirense. *ibid.*

Londoniense. 633

949. Romanum. 634

950. Landavensis synodus. *ibid.*

952. Augustanum concilium. 635

1. Præfatio. *ibid.*
2. Capitula XI. 636

953. Apud sanctum Theodericum concilium. 637

† Landavensis. synodus. *ibid.*

954. * Ravennatense concilium. *Append.* 1237

955. * Burgundicum. 639

955. JOANNIS PAPÆ XII. VITA. 640

Digitized by Google

SYLLABUS

ANNO CHRISTI

959. *Epistola ejus ad S. Dunstanum Cantuar.* 641
* *Rescriptum papæ pro excommunicatione Isuardi & sociorum.* 642

962. *Diploma Ottonis Imp. de confirmatione jurium Romanæ ecclesiæ.* 643
* *Additio ad eandem constitutionem.* 640
Concilium ad Matronam fluvium in pago Meldensi. 647
* Additio ex Hugone Flaviniac. *ibid.*

963. Romanum conciliabulum. 648
Duæ Ottonis ad Joannem papam epistolæ. 650 & 651
Una Joannis ad illum. 650
Constantinopolitanum concilium. 653

964. Romanum. *ibid.* & * *Append.* 1238
Brandanfordense. 657
Edgari privilegium Doroberneuse. 658

964. BENEDICTI PAPÆ V. VITA. 658
Romanum conciliabulum. 659
* Additio ad hoc conciliabulum. *Append.* 1238
Edgari charta de ejiciendis clericis conjugatis, & introducendis monachis. 660

965. JOANNIS PAPÆ XIII. VITA. 662
*Ejusdem epistolæ quatuor, * quarum duæ nunc primum editæ.* 663. & seq.
Edgari privilegium pro Vvintoniensi monasterio. 667
Alia ejusdem regis charta pro eodem. 674

967. Ravennate concilium. *ibid.*
1. * Diploma de depositione & excom. Heroldi Salisburg. arch. & substitutione Friderici. *ibid.*
2. * Institutio archiepiscopatus Magdeburg. 676

† *Leges ecclesiastic.e regis Edgari.* 680
Antiquæ earumdem versio. 681
2. *Canones* LXVII. *pertinentes ad leges Edgari: de ordinatorum vivendi formula.* 681
3. *Canones alii, de confessione, &c.* 687
4. *Edgari oratio adversus clericos conjugatos.* 696

969. Anglicum concilium. 698
* Romanum. *Append.* 1238

970. Londoniense. 702
971. Romanum. 705. *secundo*
972. Apud montem sanctæ Mariæ in pago Tardanensi. *ibid.*
1. Privilegium Joannis papæ pro Mosomensi cœnobio, in hoc concilio lectum. *ibid.*
2. Decretum Adalberonis episc. Remensis pro eodem. 706. *secundo*
3. * Subscriptiones decreti. 709

972. DONI PAPÆ II. VITA. 710
Ingilenheimense concilium. *ibid.*

972. BENEDICTI PAPÆ VI. VITA. 710
Epistola ejusdem ad Fridericum Salisburg. episc. & comprovinciales. 711

973. Mutinense concilium. 712
* Ejusdem concilii acta ex Rubeo. *ibid.*

ANNO CHRISTI

974. * Marzalienſe. *Append.* 1241
Charta Edgari de ejectis a se clericis secularibus e cœnobio Malmesburiensi, inductisque monachis. 714

975. BENEDICTI PAPÆ VII. VITA. 715
* *Pilgrimi Laureacensis præsulis epistola ad Benedictum papam VII.* 716
* *Benedicti papæ epistola ad Gallos & Germanos, de Laureacensi ecclesia & præsule.* 718

975. Constantinopolitanum concilium. 720
Remense. 721
Wintonienſe. *ibid.*

977. Kyrtlingtonienſe. 724
978. Calnæ villæ concilium. *ibid.*
Ambresbyriense in pago Wiltonienſi. *ibid.*

† *Leges presbyterorum Northumbrensium.* 725

980. * Senonense. *Append.* 1242
983. Romanum. 729
* *Et Append.* 1243

984. JOANNIS PAPÆ XIV. VITA. 729

985. JOANNIS PAPÆ XV. VITA. 730
Ejusdem epistolæ tres. ibid. & seq.

988. Landavensis synodus. 732
989. Romanum concilium. *ibid.*
* Karrofense. 733
* Remense. 734
1. * Libellus fidelitatis Arnulfi archiep. *ibid.*
2. * Arnulfi commonitorium & anathema in prædones Remorum. 735

990. Silvanectense. 736
1. * Invectiva episcoporum Remensis diœceseos. *ibid.*
2. * Anathema in reos. *ibid.*
3. * Epistola synodica. 737
* Epistola Hugonis Franc. regis ad Joannem papam, adversus Arnulfum Remensem archiepisc. *ibid.*
* Ad eumdem epistola episcoporum Remensis diœceseos. 738

991. Remense conciliabulum. *ibid.*
1. * Ejusdem Remensis conciliabuli altera narratio Jac. Sirmondi. 738. *secundo*
2. * Libellus abdicationis Arnulfi. *ibid.*
3. * Electio Gerberti in Remensem archiepiscopum. 739
4. * Professio fidei Gerberti Remorum archiepisc. *ibid.*

984. * Remense. 740
circ. * *Gerberti Remorum arch. ad Fulconem episcopum Ambianensem epistola.* ibid.

990. * Narbonense concilium. 742
993. Romanum. 741
994. * *Diploma regum Hugonis & Roberti, in confirmationem fundationis Burguliacensis cœnobii.* 742
Miscella epistolarum in Arnulfi & Ger-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI

berti Remenſ. arch. cauſa. 743
994. I. * Hugonis Francorum regis ad Joann. papam. *ibid.*
II. * Gerberti Remorum archiep. ad Conſtantinum Miciacenſem abbatem. 744
III. * Ejuſdem ad Siguinum arch. Senonenſem. *ibid.*
IV. * Ejuſdem ad Adelaidem imperatricem, & epiſcopos Remenſis diœceſeos. 745
995. * Moſomenſe concilium. 747
Remenſe. 750
996. GREGORII PAPÆ V. VITA. 751
Ejuſdem epiſtolæ quatuor. 752. & ſeq.
Romanum I. concilium. 757
1. Litteræ principum & baronum Germaniæ ad Innocentium papam III. 761
2. Ad eundem litteræ aliæ principum & magnatum Germaniæ. 763
* Additio ad idem concilium. *Append.* 1245
997. * Ravennatenſe concilium. 766
Capitula III. ejuſdem concilii. 769
997. * Ticinenſe. 770
aut cir. * Sandionyſianum. *ibid.*
* Additio ad idem concilium ex ſchedis MSS. 771
998. * Romanum II. 772
* *Conſtitutio Ottonis III. contra dilapidantes bona eccleſiaſtica.* 774
999. SILVESTRI PAPÆ II. VITA. 775
Omiſſis epiſtolis ſeorſim editis, quas Gerbertus nondum papa ſcripſit:
* *tres exhibemus.* 777. & ſeq.
Romanum concilium. 780
* Pictavenſe. *ibid*
1001. * Romanum II. *Append.* 1246
1002. * Romanum III. *Append. ibid.*
* Gallicana varia. 782
1003. VITA JOANNIS PAPÆ XVI. 782
1003. VITA JOANNIS PAPÆ XVII. *ibid.*
1005. Tremonienſe concilium. 783
1006. Francofordienſe. *ibid.*
1. * Acta ejuſdem, ex tabulario eccleſiæ Bambergenſis. 784
2. * Diploma Joannis XVII. quo confirmat epiſcopatum Bambergenſem. 785
1008. * Kalenſe concilium. 787
1009. * *Barcinonenſis conventus.* Append. 1248
aut cir. Ænhamenſe. 789
Idem juxta aliud exemplar. 796
1009. VITA SERGII PAPÆ IV. 802
Sermo ſynodalis a S. Vdalrico, deinde ab aliis epiſcopis uſurpari ſolitus. 803
1011. Bambergenſe concilium. 806
* *Et append.* 1248
1012. *Leges eccleſiaſticæ Æthelredi.* 807
1012. VITA BENEDICTI PAPÆ VIII. 809
* *Ejuſdem epiſtola ad epiſcopos Burgundiæ, Aquitaniæ, & Provinciæ, pro Cluniacenſi monaſterio.* 810
Privilegium Henrici Imp. de confirmatione patrimoniorum Rom. eccleſiæ. 813
Diploma Canuti regis Angliæ, de eccleſia Dorobernienſi. 817
Legionenſe concilium. *ibid.*
1020. * Ticinenſe concilium. 819
circ. 1. Præfatio Benedicti papæ. *ibid.*
2. Capitula VII. 819
3. Reſponſio Auguſti. 831
4. Edictum ejuſdem pro concilii confirmatione. *ibid.*
1014. * Ravennate. 833
1015. * Romanum. 834. *male* 814
1017. Aurelianenſe. 836
1020. * Airiacenſe. 842
circ. * *Toloſanus conventus.* 843
* Et Append. 1248
1021. Wintonienſe concilium. *ibid.*
1022. Salegunſtadienſe. 844
Aquiſgranenſe. 853
1023. Moguntinum. 854
1024. JOANNIS PAPÆ XVIII. VITA. 855
* *Vvillelmi Divionenſis abbatis epiſtola ad Ioannem XVIII.* ibid.
* *Ioannis XVIII. epiſtolæ tres.* 856. & ſeq.
1025. * Anſanum concilium. 859
1027. * Francofordienſe. *Append.* 1248
* Helenenſis ſynodus. *Append.* 1249
1028. * Moguntinum in Geizlete. 860
* Karroſenſe. *ibid.*
1029. Lemovicenſe I. 860. 887
Aurelianenſis conventus. 860
* In Palithi concilium. 861
1031. *Canuti regis Angliæ epiſtola ad omnes Anglos, Roma miſſa.* ibid.
1032. *Ejuſdem charta, qua omnes cauſas inſulæ Glaſtoniæ, abbatis ſupponit judicio.* 863
1031. Bituricenſe concilium. 864
1. Præfatio. *ibid.*
2. Canones XXV. 865
3. * Aymonis archiepiſc. Bituricenſis edictum. 868
Lemovicenſe II. 869
Seſſio I. *ibid.*
Seſſio II. 893
* *De Bellovacenſi concilio fictitio.* 910
* Gallicana varia. *ibid.*
* Triburienſe. 913
* Pictavenſe. 914
1032. *Leges eccleſiaſticæ Canuti regis Anglorum, &c. e Saxonico tranſlatæ.* ib.
Aliæ ex duplici verſione. 920. 925
Aliæ e ſæcularibus collectæ. 932
* *Conventus Rivipullenſis.* 935
Pampilonenſe concilium. *ibid.*

Digitized by Google

SYLLABUS

AN. CH.

1033. VITA BENEDICTI PAPÆ IX. 935
1035. * Triburiense concilium. 937
1036. * Pictavense. ibid.
1037. * Romanum. *Append.* 1250
1038. *Gerundensis conventus.* 938
* *Ausonensis conventus.* ibid.
1040. * *Vrgellensis conventus.* ibid.
* *Vindocinensis conventus.* ibid.
Venetum concilium. 940
1041. * Concilia in diversis Galliarum locis. *ibid.*
1042. * Cæsenatensis synodus. 941
1043. * Narbonensis provinciæ concilium. *ibid.*
1044. * Constantiense concilium. 942
1044. VITA GREGORII PAPÆ VI. 942
1045. * *Decretum Guifredi episcopi Narbonensis, & Olibæ episcopi Ausonensis.* ibid.
1046. * *Arulensis conventus.* 943
Sutrinum concilium. *ibid.*
1046. VITA CLEMENTIS PAPÆ II. 944
Epistola ejusdem ad Ioannem Salernitanum archiepiscopum, de pallio. ibid.
1046. * Romanum I. *Append.* 1251
1047. Romanum II. 946
1048. VITA DAMASI PAPÆ II. 946
* Senonense concilium. *ibid.*
1049. VITA LEONIS PAPÆ IX. 947
Ejusdem epistolæ XIII. 949. & seq.
* *Ejusdem aliæ sex.* 994. & seq.
Diploma de decimis Vaticanis. 985
Diploma suppositititium de corpore S. Dionysii. 989
Commemoratio rerum a legatis apost. gestarum Constantinopoli adversus Michaelem patriarcham. 991
Leges ecclesiasticæ Maccabæi regis Scotorum. 1003
Canones Ælfrici ad Vulfinum episc. ibid.
Capitula incerti autoris, loci, & temporis, in Anglia ad ecclesiæ regimen. 1008
Leges S. Edvvardi regis in Anglia. 1020
Aliæ ejusdem Nortmannico idiomate. 1024
1049. Romanum I. concilium. 1027
* Romanum suppositititium. *Append.* 1253
* Ticinense. 1028
Remense. *ibid.*
Moguntinum. 1046

AN. CH.

1050. * Rotomagense. 1047
1. Epistola synodica. *ibid.*
2. Canones XIX. 1048
circ. * *De Berengarii damnatione multiplici, opusculum anonymi.* 1050
1050. Romanum II. concilium. 1052
* *De Ioannis Scoti libro.* 1053
* *Epistola Berengarii ad Lanfrancum.* 1054
* *Brionensis conventus.* ibid.
1050. Vercellense concilium. 1055
* *Berengarii ad Ascelinum epistola.* 1056
* *Ascelini ad Berengarium.* 1057
* Parisiense concilium. 1059
1050. * *Epistola Theoduini Leodiensis episc.* 1061
* *Epistola Berengarii ad Richardum.* 1062
Coyacense concilium. 1063
1050. * Sipontinum. 1066
1051. Romanum III. *ibid.*
1052. Mantuanum. 1067
* *Lemovicensis conventus ad electionem Icterii episc.* 1068
1053. * *Sandionysianus conventus.* 1069
Romanum IV. concilium. 1071
1054. * Narbonense. 1072
* *Barcinonensis conventus.* 1077
* Moguntinum concilium. *ibid.*
1055. VICTORIS PAPÆ II. VITA. 1077
* *Epistola ejusdem de privilegiis ecclesiæ Silvæ Candidæ.* 1078
Florentinum concilium. 1079
Lugdunense. 1080
Turonense. 1081
1056. Colonense. 1082
Apud S. Ægidium in provincia Narbonensi. *ibid.*
Landavensis synodus. 1083
Tolosanum concilium. 1084
* Querimonia Berengarii vicecomitis Narbon. adversus Guifredum archiep. Narbon. *Append.* 1254
Compostellanum. 1087
1057. * Romanum. *ibid.*
1057. STEPHANI PAPÆ IX. VITA. 1087
Ejusdem epistola ad Gervasium Rem. archiep. 1088
* *Alia ad Pandulfum Marsicanum episc.* 1089
1058. * *Helenensis conventus.* Append. 1259
* *Barcinonensis conventus.* Append. ibid.
1058. VITA NICOLAI PAPÆ II. 1090
Ejusdem epistolæ VI. 1091. & seq.
* *Aliæ tres.* 1095. & seq.
* *Gervasii Remorum archiepiscopi ad*

Digitized by Google

TOMI NONI.

Anno Christi		
	eundem epistola.	1097
1059.	Sutrinum concilium.	1098
	Romanum.	1099
	1. Canones XIII.	*ibid.*
	2. Decretum contra simoniacos.	1100
	3. Berengarii abjuratio.	1101
	4. Constitutio de electione Romani pontificis.	1103
	5. * Subscriptiones.	*Append.* 1259
	Amalphitanum.	1105
	* Beneventanum.	*ibid.*
	Remensis conventus. * *Auctior.*	1107
1060.	* Turonense concilium.	1108
	* Stephani cardinalis epistola ad I..... episcopum Dolensem.	1111
	* Jaccetanum.	*ibid.*
1061.	VITA ALEXANDRI PAPÆ II.	1112
	Constitutiones prescripta Mediolanensibus.	1119
	Ejusdem epistola XXV.	1115. & seq.
	* *Alia* XX.	1134. & seq.
	* *Fragmenta epistolarum ejusdem.* & seq.	1151.
	Basileense conciliabulum.	1155
1062.	Osborienſe concilium.	1156
	* In Aragonia apud S. Joannem Rupensem.	1173
1063.	Romanum I.	1175
	* Cabilonense.	1177
	* *Moyssiacensis conventus.*	1179
1064.	Mantuanum concilium.	*ibid.*

An. Ch.		
1064.	Barcinonense.	1180
	* Additio ad Barcinonense concilium.	1181
1065.	Romanum II.	*ibid.*
	Romanum III.	1182
	* Eduense.	1183
	* Helenense.	1184
1066.	*Vvestmonasterienſis conventus.*	1186
1068.	* Auscense concilium.	1195
	* Tolosanum.	1196
	* Hispanica concilia varia.	1197
1069.	Moguntinum I. concilium.	1198
	* Epistola Sigefridi Mogunt. arch. ad Alex. II.	1200
1070.	* Ansanum II.	1201
	Wintonienſe.	1202
	* Windleshotense.	1203
	* Londinense.	*ibid.*
1071.	* Pedredanum.	1204
	Moguntinum II.	*ibid.*
	* Sigefridi Moguntini archiep. epistola ad Alex. II.	1205
	* Acta concilii Moguntini.	1206
1072.	Anglicanum.	1211
	Lanfranci epistola ad Alexandr. II.	1213
	* *B. Lanfranci arch. Cantuariensis epistola canonica* XIII.	1216. & seq.
	* Rotomagense concilium.	1225
1073.	Erphordienſe conciliabulum.	1230
	* Sigefridi Moguntini archiep. ad Hildebrandum R. E. archidiaconum epistola.	1232
	* Ejusdem ad Alexandrum II.	1233

APPENDIX.

1235

Quæ hac Appendice continentur, ad suos annos singula in hoc Syllabo jam relata sunt.

Digitized by Google

VITA

Digitized by Google

VITA ET EPISTOLÆ IOANNIS PAPÆ VIII.

ANNO CHRISTI 872. Ex libro quem sub nomine Levitæ edidit Serarius.

IOANNES [a] sedit annos decem, dies duos. Hic decreto suo statuit, ut nulli ducum liceat quemlibet episcopum in præsentiam Romani præsulis introducere, vel census ab eo ad sumptus publicos, seu dona quælibet exigere, sed nec coram laicis episcopum concessit. Clericos & sanctimoniales, pupillos & viduas sub tutela episcoporum esse decrevit, & eos ad sæcularia judicia trahi modis omnibus interdixit. Quemlibet autem ducem vel alium contra hæc agentem, excommunicandum esse decrevit; perseverantem vero anathematis vinculo innodandum.

Idem inter cetera de decimis sacerdotibus dandis ita præcepit. Quas scilicet decimas unumquemque fidelem illi sacerdoti dare censuimus, in cujus parochia eum procul dubio constat sub episcopi proprii ditione, quia ad hoc recipiendum ab episcopo suo est constitutus, manere; & ideo nullum alterius diœceseos sacerdotem aut Levitam alteri jure * ea novum debita hujusmodi audire impudenter, vel temere quærere, aut accipere * damnationem vel donationem. Eum vero, qui aliter dare vel accipere præsumpserit, ecclesiastica communione tamdiu judicamus manere privatum, donec secundum hoc nostræ apostolicæ auctoritatis capitulum studuerit agere.

Locus mendosus.

* *f.* Canonum

* *for. tantum* donationem.

Hujus temporibus Lodevvicus imperator ab Adalgiso Beneventano duce constrictus, timore vitæ, jurejurando firmavit, numquam se Beneventi fines ultra intraturum, neque ex periculo injuriæ tunc sibi illatæ vindictam aliquando exacturum. Ab hoc autem juramento postmodum prædictus papa eum Romæ absolvit auctoritate Dei & sancti Petri, affirmans nihil sibi obesse, quod ob mortis periculum evadendum coactus fecerat, nec sacramentum esse dicendum, quod contra salutem reipublicæ, quamvis cum multis execrationibus, fuerit prolatum.

NOTA SEVERINI BINII.

Quando pontifex factus sit Ioannes VIII.

[a] *Ioannes.*] Anno redemptoris 872. decimonono Kalendas Ianuarii, teste Aimoino, Ioannes patria & natione Romanus ex archidiacono factus est pontifex hujus nominis octavus, electione, unctione & coronatione Caroli Calvi, Ludovici Balbi ", & Caroli Crassi trium imperatorum post obitum Ludovici II. ordine prædicto succedentium celeberrimus, ut ex notis conciliorum infra cognoscere poterit.

Tres imperatores elegit & coronavit.

" Lud. Balbus non imperavit.

Hic, cum Saraceni totam fere Italiam depopularentur, omni auxilio hominum, in quibus spem expellendorum Saracenorum collocaverat, plane destitutus, a barbaris & infidelibus pacem & quietem annuo censu ac tributo redimere coactus fuit: idque justo Dei permissu contigisse videtur, ut scilicet hoc exemplo suo instructus agnosceret, se post obitum Ludovici imperatoris II. suasu malesuadæ carnalis prudentiæ Carolum, a quo contra Saracenos majora quam a Ludovico " fratre subsidia expectabat, male elegisse, creasse & coronasse imparatorem, quem propter alieni regni invasionem, exemplo prædecessoris sui Hadriani II. ecclesiasticis censuris merito exagitasse debebat. Photium, qui per fraudem & impostturam admirabilem, quam idem Nicetes prolixius enarrat, cuique Ignatius adhuc vivens reditum ad ecclesiam, prout octava synodo constitutum fuerat, juste denegaverat, Ioannes papa, petentibus illud Basilii imperatoris & Hierosolymitani patriarchæ legatis, post obitum Ignatii ad communionem ecclesiæ recepit, ejusque reditum ad sedem patriarchalem non sine gravi existimationis suæ jactura, notaque cathedræ pontificiæ turpissima approbavit. Ne Photius ante finem vitæ ad pœnitentiam reciperetur, in concilio œcumenico VIII. non tantum constitutum, verum etiam singulorum juramento firmatum erat. Non ignarus hujus constitutionis sacratissimæ, neque immemor fortasse sui ipsius juramenti pontifex, contumacem hæreticum nulla ratione ad pœnitentiam, multo minus ad dignitatem patriarchalem recepisse, sed potius anathematis sententia perculisse debebat. Impetraverat ista Photius sine dubio per intercessionem Basilii, per unionis, pacis & concordiæ ecclesiasticæ, auxiliique contra Saracenos ferendi promissionem, perque falsorum plurium enarrationem, quasi omnes orthodoxi pro sui restitutione intercederent: verum ista ratione non tam Ioannes excusatur, quam majore ignominia afficitur, ut qui ab eunucho & semiviro omni robore enervatus, se feminam potius quam virum esse declararit. Si quis cum Baronio crederet, ex hoc facto fabulam de Ioanne VIII. non papa, sed papissa, originem sumpsisse, non male fortasse sentiret. Hæc ex Niceta & Aimoino Baron. tom. 10. in vita Ioannis.

" Errat hic in multis Binius, ut dicemus in notis.

Photium cum detrimento honoris sui recepit.

EPISTOLA I. IOANNIS PAPÆ VIII. AD BOSONEM COMITEM.

Agit gratias, quod ejus opera legati ad imperatorem pervenerint, & illis injuncta confecta sint; eumque rogat, ut quamprimum auxilia sibi contra Saracenos mittenda curet.

Ioannes episcopus Bosoni illustrissimo comiti.

CARISSIMÆ tuæ nobilitati laudes Christo domino referentes, gratias agimus, & hanc præconiis efferentes, in eodem domino gratulamur, cujus gratia nostro fultus amore, missis apostolicæ nostræ sedis, facilem aditum perveniendi ad serenissimi domini Caroli semper Augusti spiritualis filii nostri præsentiam, non indebita tribuisti; & ut ea, quæ sibi a nobis dicenda injuncta fuerant, aure suæ pietatis adverteret, & ad congruentem effectum perduceret, suadere curasti. Quod cum Deus omnipotens imperatoriæ magnitudini, ut fieret, inspiraverit; te tamen, qui nostri studii cooperator effectus es, admodum collaudamus, &, ut diximus, gratias tuæ industriæ referentes, & pro his & pro aliis retribuere tibi vicissitudinem non omittemus.

De Bosone Regino l. 2. chron. Aimoin lib. 5. cap. 14. 27. 32. & aliis in locis.

Digitized by Google

Nec non & quidquid honori tuo congruit, vel ad utilitatem tuam creſcere cognoverimus, incunctanter exequi procurabimus; & grato amore, adjuvante domino, quouſque perficiamus, elaborabimus. Tu vero fili cariſſime, ſicut cœpiſti, ad infidelium noſtrorum, vel ſanctæ Dei eccleſiæ adverſantium tyrannidem funditus abolendam magis ac magis inſiſte; ut qui ſanctam Romanam eccleſiam in multis lædere non formidarunt, tali ſententia, imo judicio percellantur, ut deinceps, quemadmodum es pollicitus, recuperationis locum nunquam inveniant. Ceterum quia pro maxima neceſſitate hujus noſtræ regionis, quam Saraceni pene totam depopulati ſunt, audivimus imperiale adjutorium uſque ad nos eſſe mittendum; gloriam nobilitatis tuæ nimium deprecamur, ut idem adjutorium, vel virorum exercitum, qui utinam jam præſens adeſſet, nullo modo illis in partibus moram pati permittat.... veniendo eos exhorteris, ut urgeas, viriliterque quouſque veniant pro Dei noſtroque amore inſiſtas: quia niſi citiſſime venerint, & nobis opem contulerint, pejora prioribus fieri formidamus; ac per hoc domno imperatori peccatum & damnum oriri poterit, & quia eccleſia Dei, vel oves paſcuæ ejus fortiter diſcerpuntur ipſum nomen Chriſtus, quod abſit, in gentibus blaſphemari. Data Kalendis Septembris, indictione decima.

II. AD LVDOVICVM REGEM.

Diſſenſiones inter ipſum & imperatorem ſcribit ſe non poſſe ſedare, niſi alteram prius audiat partem: interea monet, ut pacem cum omnibus, & præcipue cum imperatore ſervet, & ſubjectos compeſcat.

Ioannes epiſcopus dilecto filio Hludowico glorioſo regi.

EPISTOLAS tuæ dilectionis, non quidem diverſas ſuſcepimus: quas relegentes, ea in eis reperimus, quæ, niſi nos cariſſimi filii noſtri ſereniſſimi quoque imperatoris domni Caroli ſemper Auguſti prior querela pulſaret, non ſolum admitteremus, verum etiam priuſquam putares inveſtigaremus, atque diſcuteremus, rectique lance libraminis, quod & facturos nos, Deo juvante, confidimus penſaremus. Sed quia una pars ſine altera facile audiri non debet, interim deliberative non ſcribimus: quin potius gloriam tuam monemus, & auctoritate apoſtolica obteſtamur, ut pacem cum omnibus, & præcipue cum eodem imperatore conſervans, tibi ſubjectos compeſcas, & ab omnibus ſcandalis, vel factioſis conſpirationibus uſque ad noſtram diſcuſſionem (ſicut per te ſperamus) removeas. Quia nos, qui ſacerdotum domini matura volumus eſſe judicia, nec illi, nec tibi contra juſtitiam favere ſtudemus. Hujus rei gratia (mediante ſancti Spiritus gratia) per noſtræ mediocritatis ſtudium, quidquid illud eſt, volumus diffiniri; & quod adhuc ſuſpendendum duximus, jam digna deliberatione, juvante domino, diſpenſationis noſtræ judicio terminabimus. Data Kalendis Septembris, indictione decima.

III. AD GVAIFERIVM PRINCIPEM SALERNITANVM.

Oſtendit ſe paratum eſſe firmare pactum quod fecerat: rogatque ſibi ad ipſum eunti hoſpitium parari.

Ioannes epiſcopus dilecto filio Guaiferio glorioſo principi.

QVIA te non ſolum legatorum noſtrorum inter relata fidelium circum eccleſiæ noſtræ Romanæ regimen, cui Chriſto præſidemus auctore, devotum cognovimus, tuumque ſtrenuiſſimum generum Pulcari præfectum, verum etiam cum pro liberatione totius patriæ, ut nobis a Chriſto cura commiſſa eſt, in veſtras partes veniſſemus, pro certo fidelem reperimus: ideoque pactum quod petiſti, ut promiſeramus pontificali vera aſſertione a dilecto filio noſtro Carolo imperatore Auguſto, jure vobis firmandum, poteſtate per revertentes venerabiles legatos eccleſiæ noſtræ accepta juſte ac legaliter adfuturum ſtatuere ſumus parati; ſimulque mihi & novo agmini comitatum volo præparetis, ut dixerim ita, hoſpitium, fideleſque noſtros incepta corroborate fidelitate, ac infidelibus, prout poteſtis, frenum redargutionis imponite, noſtrumque adventum, Deo duce, ſperate.

De Guaiferio principe Salernitano Leo epiſcopus Oſtienſis libro 1. chron. Caſſ. c. 42. & 44.

IV. AD CLERVM, ORDINEM ET PLEBEM SANCTÆ VVALVENSIS eccleſiæ.

Invehitur in quemdam eccleſiæ Vvalvenſis invaſorem, legitimo adhuc ſuperſtite epiſcopo. laudat eos quod illum minime recipiendum duxerunt, ſimul præcipiens, ne unquam eum admittant, alioquin excommunicationis ſententiam minatur.

Ioannes epiſcopus clero, ordini & plebi ſanctæ Vvalvenſis eccleſiæ.

QVIA ſolicitudinis nos, quam pro omnibus Dei eccleſiis circumſpiciendis ſuſcepimus, maxima cura conſtringit, ut vel proviſa vitia reſecemus, vel rumore comperta, ne pullulent, vigilemus; latere vos nolumus perveniſſe ad nos, quod quidam, calcata reverentia canonicæ diſciplinæ, contra omne fas, imo contra legem eccleſiaſticam ſuperſtite veſtro paſtore velit auſu temerario veſtram ſinceritatem corrumpere; & (quod dictu nefas eſt) plebem ipſam invadere, gregemque dominicum, videlicet voſmetipſos diſcerpere; ſchiſmata generare, & Deum in hoc ad iracundiam provocare: habens quaſi auctoritatem ſæcularium id peragendi, & quæ ab eis, imo a nobis, vivente veſtro epiſcopo, jure dari non poteſt, nequiter exercendi. Quod tantum fieri prohibemus, tantumque deteſtantes abominamur, quantum contra canonicæ auctoritatis cenſuram, & contra divinæ legis traditionem, vel veterum patrum exempla, tale quid attentari cognoſcimus, ut vivente uno epiſcopo, ac ſuperſtite conſtente, alter vel non petitus, vel qui peti non poteſt, nec etiam debet, ſedem viventis invadat; & hanc vel ſine noſtro conſultu, ut ita dixerim, expetat: vel quia (ſicut diximus) ſupereſt, in cor ejus aſcendat talia cogitandi. Verum nos primum vobis gratias agimus, quia (ſicut didicimus) veſtro epiſcopo fidem debitam conſervantes eumdem invaſorem non recipiendum eſſe propoſuiſtis. Deinde noſtri apoſtolatus monitis omnium veſtrum devotionem hortamur, præcipimus, ac ſuademus, ut eodem veſtro epiſcopo vivente, nulli unquam mortalium vos conanti forte decipere, præbeatis aſſenſum, ut vel in modico a fidelitate ipſius veſtri epiſcopi qui nunc eſt, ſcilicet venerabilis Arnulfi,

Digitized by Google

Amulfi, quoquomodo diſcedatis: quin potius omnem honorem ac reverentiam juxta ſacros canones ei impendere ſtudeatis, ut magis unde vobis gratias referamus habere poſſimus: ſcientes nos nullo modo in tali nefando opere conſenſuros, ſed potius & factores & eorum conſentaneos punituros. Verumtamen ſi hanc noſtram legitimam obteſtationem vos in aliquo ab his deviare cognoverimus, & habentes hanc noſtram auctoritatem vos omnium ambitioſorum factionibus contraire minime ſenſerimus, vel ſi quomodocumque talia facere tentanti vos conſenſum præbere ſaltem clanculo, quod abſit, didicerimus; ſciatis quia & vos anathemati ſubmittemus, & illum pari ſententia condemnantes, omne ſacerdotalis officii miniſterium, ut unquam nullis præſideat, ei perpetuo adimemus. Data, &c. indictione decima.

*Forte *Athanaſio epiſcopo Neapolitano*, ad quem nonnullæ infra ſcribuntur epiſtolæ: cujus meminit Leo Oſtienſis, li. 1. chron. Caſſ. c. 42. Fuit autem hic nepos & ſucceſſor ſancti Athanaſii, cujus mentio eſt in martyrol. Rom. die 25. Iulii.

V. De Neapolitanorum duce ejus fratre queritur, qui ſuis monitis non parebat. Quare hortatur, ut ab eo ſe ſeparet; alioquin cum eo ac ceteris fautoribus anathemati ſubjicietur.

Ioannes epiſcopus *

MVLTA per nos per deceſſoreſque noſtros reverendos pontifices duci Neapolitanorum, imo duci cæcorum, miſſis & epiſtolis diſcurrentibus dicta ſunt, quæ locum in ejus corde nullum penitus invenerunt: quia profecto viſcera ipſius verba vitæ æternæ recipere rennerunt. Iudæis enim dominus dicit: *Qui ex Deo, verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* *Si quis*, inquit, *diligit me, ſermonem meum ſervabit*: ergo probatio dilectionis, exhibitio eſt operis. Probatur igitur germanus tuus non diligere Deum, qui mandata ejus participando cum perfidis non cuſtodit. Nam Ioannes apoſtolus ait: *Qui dicit quia diligit Deum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt.* Sed nos poſtremo, nec etiam ſic contempti, quæ ad ſalutem ejus & cunctorum pertinebant, negleximus: unde non angelus, non legatus quilibet, (ut de redemptore noſtro prophetice dictum eſt) ſed ad ſalvandos eos ipſe per ſemetipſum apoſtolatus noſter adveniens, quid eſt quod debuit facere, & non fecit? licet ipſe, ut cum propheta dicamus, converſus eſt in amaritudinem vitis alienæ, & ſicut aſpides ſurdæ, & obturantes aures ſuas, non audierit vocem incantantium, id eſt prædicantium, nec mutaverit verſutiarum ſuarum colorem, aut varietatem, inſtar Æthiopis & Pardi, quibus perfidorum Iſraelitarum Ieremias duritiam comparavit, unde merito abſciſſi ſunt, ut de talibus apoſtolus optat: *Abſcindantur*, inquiens, *qui vos conturbant, a Chriſto*, id eſt a capite & corpore, quod eſt eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis. Ergo cum ita ſit, prudentia tua moveri non debet, ſi inter tales officium ceſſet doctorum, ſive torpenti deſidia faciente rectorum, ſive impœnitenti exigente crimine ſubjectorum. Divino enim judicio, quamvis occulto, talia fiunt, ſicut in libro B. Iob legitur, cum de Deo inter alia fertur: *Ducit ſacerdotes inglorios, & optimates ſupplantat, commutans labium veracium, & doctrinam ſenum auferens*: cujus ſenſus medulla concepta, procul dubio ſcito quia in optionem unum e duobus a nobis tibi tribuitur: aut enim (ſecundum quod ſcriptum eſt) *Exiens exibis de medio ipſorum, & pollutum non tanges*; aut certe, quamdiu cum talibus converſatus fueris, non poteris videri non talis, ſed eris profecto illis pœna, ſicut conſortio ſimilis. Nam Loth

1. Ioan. 2.
Ioan. 8.
Ioan. 14.
1. Ioan. 2.
Iſai. 5.
Pſalm. 57.
Galat. 5.
Iob. 12.
Iſai. 52.
Geneſ. 19.

A chaos Sodomis fugiens, cunctis necatis civibus, ſalvus ſingulariter redditur. Sic Petrus fugiens, Herodis catenis ereptus, ad ſalvandas gentes eruitur. Sic Paulus, obſervante Damaſci præpoſito, teneri intera clauſtra perfidorum noluit, in ſporta per murum ſummiſſus, ad certaminis properat campum. Verumtamen ne ſanguis eorum de manibus tuis divinitus requiratur, tamquam ſegnis deſidiſque ſpeculatoris, qui videas gladium lupumque venientem, & taceas: *Inſta* interim (ut apoſtolus monet) *opportune, importune: obſecra, increpa: nemo adoleſcentiam tuam contemnat.* Qui ſi te audierint, lucrifacies fratres tuos: ſin autem, ſaltem tu ſalvans ſalva quantocius animam tuam, ſciens procul dubio totius Heſperiæ præſules a nobis in proximo congregandos. Quibus generaliter imminentibus, tam perfido fratri tuo, quam omnibus ſectatoribus & fautoribus ejus perpetuum dicemus modis omnibus anathema, nunquam deinceps penitus diſſolvendum: quod ſi evadere ſatagis, in noſtrique affectus finibus inveniri, in nullo prorſus ab hoc noſtro recedere præcepto patere vel hortatu. Gratias præterea referimus ſuper his, qui per induſtriam tuam redempti ſunt a domino, quos redemit de manibus inimici: & ſcito nil te nobis acceptius oblaturum quam eos nimirum, pro quibus ſanguis oblatus eſt Chriſti. Data quinto Idus Septembris, indictione decima.

Act. 12.
Act. 9.
Ezech. 3.
2. Tim. 4.
1. Tim. 4.

VI. AD LEONEM ET PETRVM EPISCOPOS.

Miratur eos ad ſe non reverti incurſionibus Saracenorum laceſſitum: obteſtatur ut quantocius redeant. Quod ſi vim ab aliquo patiantur, præcipit ut fortiter ſe gerant, & id ſibi ſignificent.

Leoni & Petro epiſcopis.

CVM vobis innumerabiles hujus Dei eccleſiæ neceſſitates non minus quam nobis ſint cognitæ, pro quibus compeſcendis vos ad piiſſimum Cæſarem deſtinatos ſub magna velocitate ſenſiſtis? miramur vos tanto tempore nobis in tanto periculo conſtitutis, & Saracenorum incurſionibus undique laceratis, ad nos remeare uſque hactenus neglexiſſe. Neque enim vos alicujus violentia magis quam veſtra negligentia credimus retardatos, qui neſcimus ſub quibus argumentoſis ingeniis, conſiliis tamen a nobis anathematizatorum, ac fraudulentiis, more corvi tempore diluvii admittentem ſe minime revertentis, ita legationis veſtræ uſque nunc obliti fuiſtis, ut a Papia per tot dies Romam repetere minime ſtuderetis. Cujus rei gratia vos auctoritate Dei omnipotentis, ſanctorumque apoſtolorum principum, obteſtamur, præſentialiter ad ſanctam ſedem apoſtolicam, quæ vos miſit, epiſcopatuumque veſtrorum ſedes quantocius redeatis. Verum ſi (quod abſit) juxta quod a nobis anathematizatorum ſatellites gloriantur, quorumdam violentiis retinemini, & ad mittentes vos reverti non permittimini: Præcipimus vobis auctoritate Dei & domini noſtri Ieſu Chriſti, ut memores antiquorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ legatorum; qui nullis minis, nullis terroribus, nulliſque mortibus a ſuis legationibus diſceſſerunt, præſentialiter auctoritate hujus epiſtolæ initium ad nos revertendi facere ſtudeatis. & ſi permiſſi fueritis, ſtatim ad nos revertamini. Si vero aliquis vos impedierit, violentia quam patimini, cunctis Chriſticolis valeat propalari, nobiſque continuo revelari: quatenus in

Geneſ. 8.

Romanæ eccleſiæ legatorum conſtantia.

Digitized by Google

eo quod contra morem gentium apostolicæ sedis A legatio, ecce secundo naufragium passa est, citissimum consilium, confortante nos domino, præparemus.

VII. AD BOSONEM COMITEM.

Dolet quod sibi deprecanti auxilium contra Saracenos non tulerit. Significat urbem magno in discrimine versari, cum ad eam oppugnandam fama sit magnum exercitum venturum : quare eum rogat, ut quantocius opem ferat. Legatos ab eo detineri miratur.

Ioannes episcopus Ioanni Bosoni comiti.

SÆPE gloriam tuam missis & literis hortati ac deprecari studuimus, ut manum auxilii porrigens, contra nefandos Saracenos hostiliter occurrere tandem satageret: sed, proh dolor, nil hactenus præsidii adipisci meruimus, adeo ut nec responsum, sicut nec de aliis quibusque necessitatibus, a nobilitate tua recipere hucusque noscamur. Quaproprer nimis dolentes, gementesque, iterum iterumque dilectionem tuam monemus, hortamur, & obsecramus, ne differas ultra, nec patiaris populum domini ab illis divinitus fulminandis Agarenis discerpi, qui operuerunt universam superficiem terræ, sicut locustæ, ita ut pene cunctis habitatoribus inde sublatis, & in prædam & gladium traditis, redacta sit in solitudinem, & C in cubilia bestiarum, & (quod est adhuc amplius formidandum, atque cavendum) certa relatione didicerimus, stolum amplissimum in primo ad expugnandam urbem venturum, id est centum naves, ex quibus cum equis sunt quindecim grandes. Quod quam ingens malum & incomparabile sit, si intente consideraveritis, advertetis: perditio enim istius urbis totius est mundi dispendium : imo & ipsius Christianæ religionis jactura. Et ideo (secundum quod & spiritalis filius noster semper Augustus necessario tuæ commisit industriæ) omnium ceterarum rerum curis omissis, hoc vos convenit toto considerare mentis intuitu, & ad auxilium nostrum non modicum exercitum quantocius destinare. Si enim vestrum divinitus roboratum nobis non porrigitis validum & amplum confestim auxilium; scitote nihil amplius remaD nere, nisi ut nobis a vobis desperatis dimissis, vobis etiam ab hac sancta ecclesia nulla spes ultra remaneat. Porro si in præsenti necessitate nobis aptum & sufficiens præbueritis auxilium, & nihil differentes, populo Dei, beato Petro speciali prærogativa commisso, subvenire studueritis; scitote in omni opportunitate vestra tanto nos fore promptiores, quanto fuerimus redditi ab hoste securiores. Ceterum dilectionem tuam miramur legatos nostros retinuisse, Leonem episcopum carissimum nepotem nostrum apocrisiarium & missum apostolicæ sedis, atque Petrum æque episcopum, qui cum festinantes vos ad divinitus protectum Augustum mitterentur, a vobis & tunc detenti sunt, E & modo nihilo minus non merito retinentur. Quod quia contra decus apostolicæ sedis, quod nunquam factum est, profecto non dimittemus, cum hinc certi fuerimus, inultum. Cum enim nos illos pro multiplicibus ecclesiæ nostræ necessitatibus sub nimia festinatione miserimus; a vobis, quem hoc non latet, non impediri, sed ad id celerius agendum vestris, sicut credidimus, potius debuere fulciri subsidiis. Data *ut supra.*

VIII. AD CAROLVM CALVVM IMPERATOREM.

Imperatoris precibus, cum Burdigalensis provincia a paganis esset devastata, Frotarium Burdigalensem archiepiscopum transfert in ecclesiam Bituricensem.

Ioannes episcopus Carolo imperatori.

PETITIONEM vestram, filiorum carissime, quam non abnegando sed dispensando dudum distulimus, nunc nos ad votum nostrum ob id vel maxime, Christo præduce, perduxisse gaudemus: B quod & vestram gloriam perseverantem testificatricem cognovimus, & provincialium præsulum consentaneas probationes probavimus, & legatorum nostrorum subtilissimas disquisitiones advertimus. Quocirca, licet nos multis canonicis testimoniis provocati petitionem vestræ devotionis implere magnopere moliremur, & solius majestatis vestræ testimonio super exterminio Burdigalensis provinciæ credere minime cunctaremur : tamen quia pietatis vestræ testimonio comprovincialium quoque præsulum literas convenire, sicuti rebamur, nuper cognovimus, secundum pietatis vestræ religiosissimum libitum, Burdigalensis diœcesis episcopum, fratrem scilicet nostrum Frotarium in Bituricensem eccleC siam cardinalem fieri decernentes, metropolitanæ dignitatis privilegio iterato munire curavimus; & studii vestri solertiam, quo semper idoneos ecclesiæ viros quadam naturalis ingenii nobilitate deligitis, admirantes, congruas literas, his quorum interest, ex auctoritate sedis nostræ direximus, atque magnanimitatem vestram, quam istius religiosi negotii circa nos incentricem cognovimus, eam nihilo minus executricem fore nec immerito delegamus. Quatenus propter Deum, cujus Filii precioso sanguine tota per mundum redempta consistit ecclesia, sic istius necessariæ dispensationis instituta custodiat, ut a paternis regulis constitutis antiquitus in parte altera nunquam omnino discedat. Præterea, quod filiolitatis vestræ petit industria, ut quorum suggestionibus dudum vestra sit dilata petitio detegamus, omnino sciatis, quia nos licet indignissimus, tamen quoniam per consequentiam priorum nostrorum pontificum maturo cogimur esse judicio, causam tantę deliberationis ideo non facile tunc deliberandam credidimus, ne diffinisse, quod Deus averterit, minus ordinabiliter videremur. At postquam Deus omnipotens petitionem serenitatis vestræ comprovincialium præsulum testimonio decoravit, imo testimonia præsulum pietatis vestræ suffragio confirmavit, nos religiosam petitionem vestram complevimus, & suggestionibus fratrum coepiscoporumque nostrorum manus porreximus, & ecclesiæ Dei tantis necessitatibus consulentes, de thesauro pontificalis pectoris ita vobis protulimus, ut a doctrinis deviasse veteribus E nullo modo videamur. Data *ut supra.*

IX. AD LANDVLFVM EPISCOPVM CAPVANVM.

Nuntiat legatos ad imperatorem rediisse, quem in episcoporum & optimatum conventu Romanæ ecclesiæ jura recognovisse, præcipue vero terræ Capuanæ pactum suo juri commisisse scribit: ideo in ejus partes se venturum promittit.

Ioannes

Digitized by Google

Ioannes episcopus Landulfo episcopo Capuano.

SANCTA Romana ecclesia, cujus Deo auctore præsidemus regimini, cunctis ab exordio sibi fideliter servienribus dignam in præsenti & in futuro sæculo solita est bonæ retributionis mercedem rependere; tibi nihilo minus reliquisque fidelibus suis utroque modo, ob vestræ fidelitatis devotionem, quam illic positi plene cognovimus, per omnia maternis visceribus favebit in proximo. Siquidem nosse volumus tuæ religionis intentionem: quoniam, domino cooperante, Leone venerabili episcopo nepote nostro, ac sanctæ ecclesiæ Romanæ eximio apocrisiario: aliisque nostris legatis, quos nuper direxeramus, aliisque nostris legatis, quos nuper direxeramus, a cariſſimo filio nostro Carolo imperatore Augusto reversis, vobis, utpote a secreto consiliariis nostris, ratum ducimus animi ejus, Deo inspirante, circa ecclesiarum præsertim Romanæ, quæ caput est omnium, exaltationem, affectum patefacere; omne sane jus potestatis antiquitus attributum capitulariter renovamus in conventu episcoporum ac optimatum, inviolabiliter concessit habendum. Inter quæ de terræ vestræ pacta, prout Christo duce voluissemus, statuere, nostro juri potestatique commisit; quatenus id quod pontificali ore nudis verbis diximus, operum ostendamus patratione, & ut pro animæ vestræ exhilaratione patrum notarice stylus scribentis loquatur. Parate hospitium, quia cum novo hospitum agmine Dei gratia in vestras partes sumus venturi. Frenum coercitionis infidelibus, quantum valetis, imponite, fidelibus quoque futuræ in proximum spei sublevationem promittite: Domini Dei nostri sine intermissione hortor misericordiam deprecamini, nostrumque adventum spectate veraciter.

Hujus concilii & legatorum meminit Aimoinus lib. 5. de gestis Frac. cap. 33.

X. AD ADALARDVM EPISCOPVM VERONENSEM.

Commendat eum ob præclaras virtutes, & jubet ut Romam ad concilium veniat.

Ioannes episcopus Adalardo episcopo Veronensi.

ADVERTIT plane prudentia tua, quanto & quali circa se apostolatus noster flagret affectu, cum tuæ causa provectionis non modicum sumpserimus laborem, idoneum te Christi sacerdotem merito arbitrantes futurum, & spiritualem potius quam sæculi gloriam sectaturum, cum & ipsa nimirum nobilitatis suæ insignia, & sapientiæ specula, talia de te speranda tribuerunt: quod quia vindicare sibi virtutum nisibus & probitate morum sanctitatem tuam comperimus, Deo innumeras gratias valde gratulanter retulimus, & in hoc, quia secundum apostolum *spes non confundit*, experimenta didicimus: & ideo in proximo, causa ecclesiasticæ simul & imperialis opportunitatis, certorum congregaturi episcoporum concilium, dilectionem tuam tanto conventui jubemus adesse. Accinge igitur sicut vir lumbos tuos, & assume tibi pennas sicut columba, & vola, & veni, & requiesce in sinu apostolicæ dilectionis, ita ut pridie Kalendas Decembris præsentiam tuam liminibus apostolicis & nostris exhibeas prorsus obtutibus. Porro si hoc impossibile asseris, VIII. Kalendarum Ianuariarum: quod hortamur & jubemus expleri, si dumtaxat ab apostolicæ sedis communione renuis prorsus arceri: dignum enim non est, ut tantæ sapientiæ vir tanto procul cœtui sit. Optamus sanctitatem tuam in Christo bene valere. Data IV. Nonas Novembris, indictione decima.

Rom. 5.

XI. AD CAROLVM CALVVM IMPERATOREM.

Laudat eum de judicio in Emmenum prolato, & hortatur ut cum illo clementer agat.

Ioannes episcopus Carolo imperatori.

SVPER judicio vestro in Emmenum prolato, o rectissime imperator, cum cælo tota terra lętatur. Scriptum est enim: *Lætabitur justus cum viderit vindictam.* Cur autem dicimus lætatur, cum super judicio Salomonis scriptum sit: *Quia audivit omnis Israel judicium quod judicasset rex, & timuerunt regem, videntes sapientiam Dei esse in eo ad faciendum judicium?* Super quo videlicet judicio sentiendum merito ducimus, quia lætati quidem benigni, tristati vero sunt omnino maligni. Ergo & hic ita datur intelligi, quia nimirum super judicio vestro lætantur justi, deterrentur injusti. Nam & omnipotens Deus, cujus & vos judicium æmulamini, terribilis peccatoribus, & blandus est justis. Quia igitur super Emmeno jam exhibuistis severitatem judicii, quæsumus exhibete de cetero pietatis insigne. Imposuistis in humeros ejus onus austeritatis: adhibete jam nunc id removentem digitum lenitatis. Mementote quia hunc vobis cum Petro Paulus dilectis suis, sicut Philemoni quondam Onesimum, remittit, implorans & obsecrans, quatenus eum ut sua viscera suscipiatis. Quia etsi fortassis ad horam aliquando quidem vobis inutilis, exemplum non bonum ceteris tribuens, visus est; nunc autem & vobis, & nobis, & plurimis utilis est, longanimitatis formam & patientiæ cunctis ostendens. Rogamus ergo, ut penes vos non sibi tam suus obsit excessus, quam fidei & amoris erga vos habiti prosit affectus. Et quia noxam propriam & pœnam indictam sibi confiteri non renuit, animadversione remota quam meruit, patronos vestros, sanctos scilicet primos apostolos se proficue adiisse & salutasse de reliquo sentiat, & de tanto sibi collato munere lætetur & gaudeat, ut ubi abundavit peccatum, superabundet secundum apostolum gratia. Data pridie Kalendas Novembris, indictione decima.

Psalm. 57.

3. Reg. 3.

Ad Phil. 1

Rom. 5.

XII. AD IMPERATOREM ET IMPERATRICEM.

Pro Madelgero qui Odelricum occiderat.

Ioannes episcopus ad imperatorem & imperatricem.

DVM non minus pro misericordiæ intuitu delinquentibus exhibendo, quam judicii severitate in improbos exercenda, omnipotens Deus gloriam serenitatis vestræ imperiali voluerit sublimare decore, dignum profecto esse rati sumus pastorali cura fungentes apud majestatis vestræ excellentiam pro multorum salute, vel vitæ indulgentia, & præcipue illorum, qui diabolico licet instinctu nefanda committentes, ad apostolorum principum Petri & Pauli fautorum vestrorum limina, divina tamen pietate commoti, venire festinant, & misericordiam humili prece implorant, toto mentis annisu intercedere, atque pro viribus consolationis opem in quantum fas est petentibus impartiri clementer. Vnde pro hujus viri,

Digitized by Google

BIBLIOTH: ACAD: PRAGEN: REGIÆ

Madelgeri videlicet nomine, qui adversario incitante quendam hominem Odelricum vocabulo peremit, salute, membrorum omnium integritate, & rerum suarum restitutione, majestati vestræ suggessimus, filiorum carissime, & pro amore Dei & domini nostri Iesu Christi, sanctorumque apostolorum, quorum limina præfatus Madelgerus adiit, nostræque paternitatis, quam sinceriſſimam erga nos habetis, dilectione precamur, quatenus gratiam vestram plenariam ei reddere non dedignemini: eaque cum vestræ serenitatis respectu accepta, pro suis valeat excessibus pœnitentiam fructuosam accipere, qua commissi possit piaculi noxias sordes abluere, ut spiritus salvus sit in die domini de omnibus ultricem dantis vindictam. Nam pro tanti itineris labore durissimo, quem veniendo perpessus est, sicut credimus, aliquantulam de peracto scelere indulgentiam meruit, ejus utique intercessionibus adjutus, cui dictum a domino constat: *Tibi dabo claves regni cælorum, & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Quod cum ita sit, precamur etiam, ut eum cum parentibus ejus qui defunctus est, paciscere jubeatis, ne majus deinceps malum, quo multorum animæ noceat, perpetretur. Data *ut supra.*

Matth. 16.

XIII. AD BITVRICENSES.

Vt Frotario Burdigalensi archiepiscopo, cui tamdiu Bituricensem ecclesiam committit, quamdiu pagani Burdigalensem diœcesim obtineant, omnes obediant.

Ioannes episcopus clero, plebi & ordini sanctæ Bituricensis ecclesiæ.

SVGGESTIONIS vestræ relegentes epistolam, quod ab apostolatus nostri auctoritate de confratre nostro Frotario reverendo archiepiscopo postulant, hoc nos aliorum testificationibus, & præcipue serenissimi semper Augusti, spiritalis quoque filii nostri relatione comperimus; sed & legatis apostolicæ sedis, Leone videlicet venerabili episcopo, apocrisiario & missо sanctę Romanę ecclesię, seu Petro æque venerabili episcopo, revertentibus, didicimus pene totam provinciam Burdigalensi metropoli pertinentem, sicut ab his qui causam illam noverunt, iidem nostri legati discere potuerunt, ita esse paganorum persecutionibus desolatam, ut non solum ipse confrater noster illic lucri aliquid subjectis conferre non possit, verum etiam habitatio fidelium inde subtracta consistat. Quaproter quia eumdem virum Frotarium reverendum archiepiscopum probis moribus actibusque præclaris, & ad lucrum animabus hominum conferendum idoneum esse comperimus, ne talis tantusque vir otio, quo prodesse aliis valeat, minime vacet; ejusdem sanctæ Bituricensis ecclesiæ, cui subestis, ei pastoralem curam apostolica auctoritate committimus, & in ipsa eum incardinandum necessario esse censemus. Cui vos ita decentem obedientiam & canonicam subjectionem humiliter exhibete, utpote re vera metropolitani jura tenenti, proprio rectori, & vestro antistiti convenit, & ex nostra apostolica auctoritate diffinitum advertitis, & ecce mandatum habetis: quatenus de bono vestrę obedientię nobis Deo gratias referentibus, & vobis, reverentia competenti ipsum prefatum archiepiscopum excolatis: & ille vobis, A tamquam pro vobis rationem domino redditurus, modeste præesse studens, ut dilectos filios amplectatur. Porro sciatis, quia sic ista non modica interveniente necessitate barbara modo concedimus, ut tali necessitate remota, removeatur etiam id, quod necessitas imperat. Data v. Kalendas Novembris, indictione decima.

XIV. AD EPISCOPOS PROVINCIÆ BITVRICENSIS.

Vt Frotario tamquam metropolitano suo deinceps obediant.

Ioannes reverentissimis & sanctissimis fratribus nostris episcopis per Bituricensem provinciam constitutis.

QVIA Burdigalensem urbem, sed & totam pene provinciam quorumdam vestrum literis, sed & Leonis apostolicæ sedis apocrisiarii expressa relatione didicimus diversis cladibus, sed precipue incursibus Nortmannorum deletam, & in solitudinem partim gladiis, partimque captivitate deductam, necessaria rerum, ut cum sancto papa Gelasio decessore nostro dolentes gementesque fateamur, dispositione constringimur, & apostolicæ sedis moderamine convenimur, sic canonum paternorum decreta librare, & retro præsulum decessorumque nostrorum præcepta metiri, ut quæ præsentium necessitas temporum pro instaurandis ecclesiis relaxanda deposcit, adhibita consideratione diligenti, quantum potest fieri, temperemus. Ecce enim, ne de civitate ad civitatem episcopi transmigrent, sancti canones provide sanciunt. Sed si hujusmodi sanctiones sine ulla discretione vel dispensatione ducimus observandas, nullam compassionem fratribus exhibemus, quos gentilium gladios passos causa fidei Christianæ servandæ videmus egentes, angustiatos, afflictos, hac illacque palantes incedere: præsertim cum nonnulli eorum ita sint Dei gratia illustrati, ut non solum scientia, sed & moribus; non solum verbo, sed & exemplo plurimos valeant erudire. De quorum numero quia Frotarius Burdigalensis dudum antistes, ut testatur vestra fraternitas, extat; necessario duximus eumdem virum alii ecclesiæ præponendum & incardinandum, Bituricensi videlicet, quæ & vacans esse nobis denuntiata est, & tanti viri digna regimine: ne per minus idoneum rectorem salubre salvandarum animarum desit ei præsidium, & nos e contra ingentis culpæ involvamur annexu, si tanto urgente discrimine, tantæ minus consulamus ecclesiæ, propugnatori hanc probabili minime committentes. Prioribus itaque manentibus regulis inconvulsis, quæ ubi nec rerum, nec temporum urget necessitas, jure convenit observari, vacante sede, Frotarium fratrem & coepiscopum nostrum in sede Bituricensi præficiendum ordinavimus sacerdotem: ita ut in ea incardinatus, & quodammodo auctoritatis apostolicæ privilegio radicatus, cetera metropolitana Bituricensis ecclesiæ ac diœceseos jura tamquam Deo contemplante obtineat, dispenset & ordinet, omni posthac querimonia invidorum prorsus ablata. Cui vos tamquam proprio metropolitano convenit obedire, & competentem exhibere, secundum pristinum morem, reverentiam & honorem. Sane latere vos nolumus, sic nos ista interveniente non modica barbarica necessitate nunc concedere, ut tali necessitate remota, consuetudinarie ulterius non requiratur, quod removeatur etiam illud, quod necessitas imperaret.

Optamus

Digitized by Google

Optamus ſanctam fraternitatem veſtram in Chriſto nunc & ſemper valere. Data v. Kalendas Novembris, indictione decima.

XV. AD EPISCOPVM CARNOTENSEM.

Pro Madelgero qui Odelricum occiderat.

Ioannes epiſcopus reverentiſsimo Giſliberto epiſcopo ſanctæ Carnotenſis eccleſiæ.

DILECTIONIS veſtræ reverentiam ſpiritalibus pollere virtutibus procul dubio arbitrantes, his apoſtolatus noſtri literis convenire, ac pro præſente viro Madelgero, qui ſuadente adverſario quemdam hominem Odelricum nomine gladio peremit, unde divina inſpiratione compunctus ad limina ſanctorum apoſtolorum principum Petri ac Pauli, per longa itinerum ſpatia pro ipſius delicti abolitione venire curavit, petere ſtudemus, ut pro amore Dei, & eorum ad quorum ſacratiſſimas eccleſias venit, & pro ſuis exceſſibus Deum deprecatus eſt, nec non & pro noſtræ paternitatis dilectione, illi omnes res proprias, atque beneficium cum propriis honoribus quos abſtuliſtis, cum plenaria gratia reddere non dedigemini, ſicuti dilectionis noſtræ conſortium & caritatem circa te cupis habere ſinceriter illibatam. Data *ut ſupra*.

XVI. AD DOMINICVM ET LEONEM EPISCOPOS.

Significat quoſdam qui Romam ad concilium vocati venire neglexerant, ſe excommunicaſſe, niſi ad certam præſtitutam diem venerint: hortatur ut quamdiu illi abfuerint, eorum officia exequantur.

Ioannes epiſcopus Dominico Olivolenſi, & Leoni Caprenſi, epiſcopis.

SANCTITATEM veſtram nolumus ignorare, miſiſſe nos Felici & Petro epiſcopis, & Dominico, qui vocatur electus Torcellenſis eccleſiæ, ſeu abbati Altinenſis monaſterii, atque archidiacono Torcellenſis eccleſiæ, nec non & archipreſbytero & archidiacono, atque hujus æquivoco ac nepoti Laurentio diacono Gradenſis eccleſiæ, quia totiens a nobis vocati ad concilium Romæ occurrere contempſerunt, futuram excommunicationis ſententiam, & eum qui ex his nunc ſaltem venire diſtulerit, tamdiu poſt Idus Februarias omni eccleſiaſtica communicatione privaſſe, quamdiu in obſtinatione propria perſeverans, apoſtolicam adire ſedem contempſerit. Alios enim horum noſtro concilio pro communibus eccleſiæ utilitatibus volumus intereſſe. Quoſdam autem, quia ſuper quibuſdam reprehenduntur exceſſibus, de his ſatisfacturos requirimus. Vnde, fratres cariſſimi, vos in ſpecula eſſe præcipimus, & ſi quidem prædicti epiſcopi, dextera excelſi corda eorum immutante, ad concilium noſtrum circa Idus occurrerint, ut prædictum eſt, Februarias; vos per ipſam regionem morati, quæ ſunt veræ religionis peragite: ne quis ſine perfectis Chriſtianitatis ſacramentis abſcedat, neque pœnitens minus reconciliatus deficiat: & cetera illic interim definite, quæ ad ſpeciale pertinent epiſcoporum officium. At vero ſi pater inobedientiæ ſic mentes eorum obſederit, ut obedire omnino diſpiciant; reſtat ut eo, qui obaudierit, benignius tractato, qui prænotato tempore ex his omnibus abfuerit, poſt excommunicationem noverit ſe anathematis gladio puniendum. Qua de re prævidimus hæc omnia nota facere vobis, ut ea ſcientes ad omnium notitiam perferatis, & hoc ad quod decrevimus exhortari, magnopere ſtudeatis. Quod ſi vos non audierint: *Non enim* (ut Dei ad Ezechiel voce dicamus) *volunt audire vos, quia noluunt audire nos*: habete illos, & habendos ubique modis omnibus prædicate, ſicut dominus præcepit haberi eum, qui eccleſiam non audierit: tantumdem eſt ſi dicatur, ſicuti nos eos haberi decreviſſe ſignificavimus. Videre autem, ne perſona vobis quælibet ſilentium poſſit imponere; ne, quod abſit, tamquam idololatræ judicemini. *Eſt enim* (Samuel edocente) *quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere*. Si præterea Felix vel Petrus impedimento inevitabili prohibitus non venerit, idoneum virum ex diaconibus eccleſiæ ſuæ mittat per omnia vices ſuas ſupplentem. Iam vero ſi quoquomodo potuerint & noluerint, quia idcirco excommunicationis una cum tanti mali auctoribus ſunt nexibus irretiti, non ſolum ab eorum vos communione prorſus arcete, ſed & ab omnibus qui eis communicaverint (ſunt enim pari omnes obligatione conſtricti.) Optamus ſanctitatem, &c. Data Kalend. Decembris, indictione decima.

Exech. 3.

Matth. 18.

1. Reg. 15.

XVII. AD VRSVM DVCEM VENETIARVM.

Rogat epiſcopos, qui Romam ad ſynodum evocantur, ſuis ſumptibus alat; quibus, niſi acceſſerint, excommunicationis ſententiam minatur.

Ioannes, Vrſo duci Venetiarum.

CVM pro cauſa venerabilis fratris noſtri Petri ſanctæ Gradenſis eccleſiæ antiſtitis finienda, Dominicum vocatum electum, cui eſſes filium tuum ſociandus ad apoſtolicam ſedem mittere promiſeras, nec tamen verbum veritas ſubſecuta eſt, valde mirati ſumus: & quod non omni ſpiritui, nec in omni negotio credere docente apoſtolo debeamus, patenter advertimus. Exhibitio enim rerum præteritarum, certitudo eſt futurorum. Quia vero idem frater & coepiſcopus noſter more majorum ſedem apoſtolicam appellavit, imo alacriter adiit, obſecrans, ut controverſiæ, quæ inter ſe vertitur & prædictum Dominicum, utraque coram poſita parte, finem legitimum imponamus: ſecundum quod ſe ratio habet, & jus canonicum dictat, rurſus præcipimus, ut jam dictus Dominicus Kalendis ſaltem Februariis Romam nobis ſatisfacturus, & ſeſe purgaturus occurrat: ambitionis enim crimine denotatur; ac per hoc juxta ſacros canones manifeſtum eſt confiteri eum de crimine, qui purgandi ſe occaſione non utitur. Iam vero ſi dixerit ſe non venientibus epiſcopis venire non poſſe, noverit & epiſcopos nos illius regionis occurrere præcipere, & eumdem Petrum venerabilem domini ſacerdotem imitandum tribuere, qui cum metropolitanus eſſet, nullis comitantibus ſecum epiſcopis, memoriam apoſtolorum veniendo, ſicut quondam ſanctus Athanaſius, honoravit: verumtamen & ex epiſcopis duos venire decernimus, Felicem ſcilicet & Petrum, ut tantum negotium non ſine præſentia regionis epiſcoporum hujus cognitionem habentium diffiniri quoquomodo videatur; ita ut ſi forte ſe Felix venire nullo modo poſſe prætenderit, vicarium ſuum mittat, qui & mittentem ſe jurejurando excuſet, & in ſynodo vicem mittentis adimpleat.

Digitized by Google

adimpleat. Petrus autem si adest, modis omnibus A veniat, siquidem (ut perhibetis) Constantinopolim mittendi nec mos vester nos latet, nec tempus. Matarius quippe prius huc venire ac redire ad propria poterit, quam mari mos & tempus accedat itineris. Præterea jubemus archidiacono ad nos venire Torcellensis ecclesiæ: similiter & Altinensis abbatem monasterii. Nihilo minus & archipresbyterum & archidiaconum, atque hujus æquivocum & nepotem Laurentium diaconum Gradensis ecclesiæ, quo impræsentiarum super his, quibus impetuntur, idoneam rationem, canonicamque (si nocentes sunt) subeant ultionem. Quæ omnia ideo gloriæ tuæ nota fieri volumus, ut illi ad apostolicam sedem, sanctamque synodum occursuri, libertatis tuæ adminiculis sustententur, sumptibusque locu- B pletati laborem itineris facilius ac levius ferant, secundum pios principes, qui in talibus munifice semper erant intenti. Hos autem quos hac auctoritate apostolicæ præsentandos sedi decrevimus, quia tertio jam commoniti hucusque occurrere contempserunt, Romam diebus Februariis fore venturos decrevimus, nisi forte instanter properare delegerint. Porro post Februarias tamdiu sit unusquisque ipsorum cum fautoribus suis excommunicationis vinculis innodatus, quamdiu ad sedem apostolicam non occurrens, nullam idoneam super se rationem regulariter exhibuerit; sciens se anathematis postmodum sententia feriendum. Data Kalendis Decembris, indictione x.

Principum in episcopos munificentia.

XVIII. AD FELICEM ET PETRVM EPISCOPOS.

Felici & Petro sacris interdicit ob non exhibitum Gradensi archiepiscopo obsequium; eosque sub excommunicationis pœna Romam ad concilium venire, & si impediti fuerint, vicarios mittere jubet.

Ioannes, Felici & Petro episcopis Mandanaucensi, & Equilensi.

QVAM ingrati & inhumani fueritis erga reverendum fratrem nostrum Petrum ecclesiæ Gradensis antistitem, in hoc maxime datur intelligi, in quo ille pro legibus paternis incolatum arripiens, nullum vestrum comitem suæ peregrinationis habere promeruit: præsertim cum ad limina sit apostolorum profectus, sedemque adierit, ubi semper catholicis subvenitur, & ubi plurimi sanctorum injuriam passi petram, a qua Petrus nomen sortitus est, refugium invenerunt. Additum autem est huic rei, quoad majoris contumaciæ vestræ cumulum demonstrandum; quia scilicet non solum cum illo stantes secundum prophetam, *Minime ex adverso ascendistis, & opposuistis murum pro domo domini*: sed quasi rebelles rupto unanimitatis fœdere transistis ad hostes; & cum non sitis cum illo, facti profecto estis adversus illum, sicut dominus ait: *Qui non est mecum, contra me est.* in quo & ipsam bestiarum transcendistis sævitiam, parricidalibus adversus eum utentes consiliis: pro quibus omnibus apostolatus nostri vos Romam occurrere, & pro his & aliis quæ corrigenda duximus, satisfacere; non semel apicibus commonuimus, sed venire hactenus modis omnibus contempsistis. Quapropter vos a sanctis mysteriis interim celebrandis auctoritate summi pastoris arcemus, jubentes, ut Idibus Februariis istius indictionis, si adestis, vel si duræ infirmitatis pondere non gravamini, synodo nostræ Romæ celebrandæ interesse inexcusabiliter maturetis: quatenus & ab objectis purgemini, & a capite, tam scilicet apostolica sede, quam metropolitano vestro in nullo dividamini: *Ne* (quod absit) *circumveniamini a satana*, qui videlicet semper dissensione gaudet: membra quippe, quæ capiti non hærent, inter mortua deputantur: sicuti procul dubio vos, qui nec apostolicæ sedis, quæ est caput omnium Christi ecclesiarum, decretis hæretis, nec affectui metropolitani proprii, & patroni atque magistri. Iam vero si Idibus saltem Februariis occurrere contumaciter parvipenditis, tamdiu estote posthac omnis ecclesiæ communione una cum vobis faventibus alieni, quamdiu venire ac satisfacere super quibus impetimini, non curatis. Ecce enim venerandos forte canones tenetis præ manibus, qui tales sanciunt B non communicaturos, donec purgentur. Porro si quisquam vestrum nullo modo se posse venire prætenderit, vicarium suum mittat, qui & mittentem se jurejurando excuset, & in synodo vicem mittentis adimpleat. Data Kalendas Decembris, indictione decima.

Ab apostolica sede catholicis semper subvenitur.

Ezech. 13.

Matth. 12.

XIX. AD DOMINICVM ELECTVM EPISCOPVM TORCELLENSEM.

Invehitur in Dominicum electum episcopum, quod bis vocatus Romam non accesserit: eumque, nisi venerit constituta die, excommunicat.

Ioannes, Dominico vocato electo Torcellensis ecclesiæ.

C QVIA fama crebrescente Torcellensem invasisse dicebaris ecclesiam, semel & bis decrevimus, te Romam venturum, ut coram posito fratre nostro Petro sanctæ Gradensis metropolitano antistite, una cum episcopis qui degunt sub ipso facta super te discussione, rumor longe lateque resperssus, aut innoxius patefactus absolveretur, aut comprobatus noxius damnaretur, venire modis omnibus constituimus. Vnde merito a nobis fores damnandus, nisi erga te, petente nobis dilecto nobis Vrso glorioso duce, minus severitate quam patientia uteremur. Verum quia eatenus non venisti, excommunicatum te jure a nobis esse cognoscerres, in promptu habentibus, secundum apostolum, ulcisci omnem inobedientiam: 2. Cor. 10.
D verum quia nec sic interim contempti salutem tuam contemnimus, unde tertia ecce te vice vocamus, & Idibus Februariis præsentis decimæ indictionis nostro concilio Romæ adesse mandamus: ita ut si tunc non occurreris, tamdiu sis cum faventibus tibi deinceps a nobis & a toto Christi corpore alienus, quamdiu minus resipiscens, obedientiæ nequaquam jussis nostris colla summiseris. Porro, si in hac indisciplinatione permanseris, noveris deinceps tibi veniam denegandam, & secundum sanctos canones nil de absentia penitus lucraturum, & non solum communionis, sed & honoris jacturam anathemate perculsum sine fine passurum. Data Kalendis Decembris, indictione
E decima.

XX. AD VRSVM DVCEM VENETIARVM.

Gratias agit, quod apostolicæ sedis monitis paruerit. Episcopos ad synodum venire jubet.

Ioannes glorioso duci Venetiarum.

GRATIAS gloriæ tuæ pro benigna devotione tua referimus, quam non solum verbis, sed & operibus erga nos studiose declaras, &

Digitized by Google

& frequenter oſtendis: & ideo nos paterno circa te detinemur affectu; & in his quæ ad tuam tuorumque pertinere ac prodeſſe utilitatem cognoſcimus, prompti & benigni ſemper eſſe curabimus: ita ut in divinis præceptis, ſacriſque canonibus impedire intentionem & ſanctionem noſtram nunquam conſentias: ſed cum tibi de rebus eccleſiaſticis quidquam injungimus, ſicut devotus filius nos obaudias, & adimplere quæ dirigimus, alacri ſemper animo ſtudeas: quoniam nos tanto in cauſis tuis, & ubi tibi opportunitas fortaſſis evenerit, promptiores tecum nos eſſe, ac benigniores invenies, quanto te nos nolle a mandatis Dei aliquo modo avertere manifeſtius viderimus. Nam tibi, cariſſime, tamquam familiari noſtro familiariter ſcribimus: quia nullius mortalis amorem præponere Dei juſtitiæ poſſumus, qui nimirum euangelium legimus, dicens: *Qui amat patrem aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus.* Veniant igitur epiſcopi ad ſynodum noſtram, ut ipſis nobis rei veritatem ſignificantibus, cauſam fratris & coepiſcopi noſtri Petri illis præſentibus facilius diffinire valeamus. Is vero qui valida infirmitate vel ſenectute gravatur, ſi ullo modo venire non poteſt, vicarium pro ſe ſtrenuum mittat. Ille vero qui Conſtantinopolim ire refertur, ſi nondum abiit, nec abire [a] eis Februarium menſem ſperatur, ab hac communi utilitate nullo modo ſe ſubtrahat; ſed veniens veniat, ut omni litigio terminato, in eccleſia Dei non niſi pax & tranquillitas perſeveret. Optamus gloriam tuam ſemper bene valere. Data VIII. Kalendas Decembris, indictione decima.

Matth. 10.

[a] eis

XXI. AD CAROLVM IMPERATOREM.

Narrat calamitates eccleſiæ illatas a Saracenis, & imperatorem precatur ut auxilium adverſus eos mittat.

Ioannes epiſcopus Carolo imperatori.

QVANTA & qualia per impiam gentem patiamur Saracenorum, quid dicam quia ſcribere quilibet ſtylus non ſufficit, cum omnia ligna ſilvarum, ſi vertantur in linguas, enarrare non valeant? Quorum quia ex his quædam veſtra jam didicit excellentia, prædiſpoſuit exercitum ſuum ad hæc removenda cum valida manu dirigere. Quo nos audito, mox elevatis manibus dominum collaudavimus, ejuſque clementiam pro imperio veſtro lætantes protinus exoravimus. Sed quanto, fili cariſſime, lætati ſumus in his quæ dicta ſunt nobis, tanto heu triſtati & amaricati, quia quæ dicta ſunt, rerum non ſunt effectibus conſummata. Reverſi quippe ſunt, ut audivimus, & ſolis paganis gaudium, nobis autem non niſi tribulationem inenarrabilem reliquerunt. Et ecce, proh dolor! inimicis crucis Chriſti gratulantibus, ſolus fidelium cœtus magna mœſtitudine conſumitur. Chriſtianorum ſanguis effunditur, devotus Deo populus continua ſtrage vaſtatur. Nam qui evadit ignem vel gladium, præda efficitur, captivus trahitur, & exul perpetuus conſtituitur. En civitates, caſtra, & villæ deſtitutæ habitatoribus perierunt, & epiſcopi hac illacque diſperſi. Sola illis apoſtolorum principum limina derelicta ſunt in refugium, cum epiſcopia eorum in ferarum ſint redacta cubilia, & ipſi vagi & ſine tectis inventi, non jam eis liceat prædicare, ſed mendicare. Ecce, cariſſime, pervenit gladius uſque ad animam. ecce dies in qua clamamus, *Beatæ ſteriles quæ non genuerunt.* ecce illa periculoſa tempora Pauli voce prædicta. Libet ergo cum Ieremia clamare: *Quis dabit capiti meo aquam, aut oculis meis fontem lacrymarum*, ut plangam tantam ac talem miſeriam, tale ac tantum excidium patriæ? Sed & in triſtitia, quin potius in ruina domina gentium, regina urbium, mater eccleſiarum, conſolatio triſtium, portus periclitantium. Ecce, inquam, revera dies tribulationis & anguſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ. Præterito quippe anno ſeminavimus quidem, ſed non recollegimus: hoc vero anno, quia non ſeminavimus, nec eſt recolligendi fiducia. Quid de paganis dicimus, cum Chriſtiani nihil melius operentur? Quidam videlicet ex confinibus & vicinis noſtris, quos marchiones ſolito nuncupatis. Nam ut prophetice dicamus: *Reſiduum locuſta comedit bruchus.* Et quid Saracenis incredulis, qui ſunt filii ancillæ, forte relinquitur ab illis, qui per fidem liberæ deberent exiſtere filii? uſque ad terram depaſcimur. Quid enim illi faciunt, & iſti pejora non faciunt? Illi terram occupant, iſti cum Petro nihil ex civitatibus, vel ex rure dimittunt. illi occidunt gladio: iſti ablatis omnibus fame trucidant: illi in captivitatem ducunt: iſti ſibi in ſervitutem redigunt. Et cum quæritur quis adverſus hoſtes dimicet, inveniuntur nulli: cum ſcilicet eorum oppreſſione retenti, ad mandatum noſtrum occurrere nulli prorſus inveniantur. Sed cum undique anguſtati clamamus, non eſt qui audiat, non eſt qui adjuvet, non eſt qui ſalvum faciat, niſi tu, fili cariſſime, & imperator clementiſſime, qui poſt Deum nobis factus es in refugium, & ſolatium, & auxilium. Quocirca totis præcordiis, totiſque commoti viſceribus, cum epiſcopis & preſbyteris ac proceribus, totiſque plebis nobis olim commiſſæ reliquiis deprecamur, jube tandem aperire aures, audire gemitum & ſingultus omnium noſtrum, porrigere manum, & præſtare opem patriæ periclitanti, civitati inter multas miſerias & ærumnas jacenti, & huic eccleſiæ matri veſtræ, a qua non ſolum regnandi, ſed & in dominum unum & verum credendi exordium percepiſtis: quæque in ultimo, ſpreto bono & magno fratre, vos more Dei gratuita voluntate, tamquam alterum regem David elegit & præelegit, atque ad imperialia ſceptra provexit. Cogitate itaque, Dei cultor ſemper Auguſte, a propheta præmoniti, ſi hæc humiliatur, ad cujus confugietis auxilium? vel ubi relinquetis gloriam veſtram? Perpendite quia ſi hæc humiliatur, non ſolum gloria imperii veſtri periclitabitur, ſed & ipſa profecto Chriſtianæ religionis cultura maxima ex parte peribit. Et idcirco talia ſcientes nolite, obſecro, jam differre: nolite de die in diem induciis non profuturis abuti. Cum proverbiatore clamo, & cum Salomone vociferor: *Ne dicatis amico veſtro, vade & revertere, cras enim dabo tibi.* Et alias: *Quod poteſt*, inquit, *manus tua facere, inſtanter operare*, &c. Neſcitis namque, ut cum venia veſtra dicam, quid ſuperventura pariat dies. Ita ergo, fili Chriſtianiſſime, de hac eccleſia, nec non & patria velociter & prudenter excogitate & ordinate: ut ſaltem ipſæ pauciſſimæ reliquiæ ſalvæ ſint, quæ remanſerunt, quæque quotidie catervatim gladio & præda diſpereunt. Occurrite ſtrenue, ſubvenite celeriter, & manu conſolationis veſtræ ab oculis noſtris tandem abſtergite lacrymas: quatenus ſuper illis & præſentialiter Deo propitio gaudeatis, & in futuro, frequenti ac laudabili relicta fama ſuperſtite, cum Chriſto perpetes in cæleſtibus imperetis. Data XVII. Kalendas Decembris, indictione decima.

2. Tim. 3.
Ierem. 9.
Ioel. 2.
Iſai. 10.
Eccleſ. 9.
Prov. 3.

Digitized by Google

XXII. AD LAMBERTVM COMITEM.

Vt compeſcat ſibi ſubjectos a malis quæ perpetrabant; quos ſi emendare non potuerit, minatur illos ſe excommunicaturum: legatis multa ei viva voce referenda ſe injunxiſſe ſignificat.

Ioannes epiſcopus Lamberto comiti.

AB olim (ſi recordaris) ſalutem tuam atque profectum deſiderantes, & anima te ſalvari, & corporeis honoribus cumulari quæſivimus & optavimus. Et quia nunc multo amplius hoc quam prius, fili cariſſime, volumus; ſcias paterno affectu a nobis te diligi, & ut ſpiritualem filium prorſus amplecti: quoniam honorem, atque tuum profectum, noſtram gloriam eſſe putamus, & de tuæ proſperitatis augmento in domino gratulamur: unde & tu non immemor noſtri, rogamus, ut ſemper & ut his quæ volumus, & quæ noſtrum de tuis hominibus pontificium pulſant, emendare nullatenus prætermittas. non enim ſperamus ut talia ſcias, qualia ab eiſdem tuis hominibus in noſtris finibus perpetrantur. Quæ oportet gloriam tuam ſtudioſe inquirere, & (ſicut condecet) pro Dei, & noſtro amore omni conamine emendare, quia tam hominibus ſancti Petri apoſtoli, quam hominibus Guidonis, tui homines (ſicut fertur) innumera mala faciunt, & rapinas multas exercent. Quæ rogamus ſtatim emendare facias, & tibi ſubjectis ultra tale quid facere non conſentias. Verum ſi id forte emendare te non poſſe fateris, ut cum pace tua dicamus, in pravos atque iniquos homines illos ob tui amoris dilectionem, tuo conſenſu adhibito, noſtri apoſtolatus ſententiam dabimus, & quouſque reſipiſcant, a liminibus ſanctæ eccleſiæ ſequeſtrabimus. latores vero præſentium miſſos apoſtolicæ ſedis, Acimundum ſcilicet & Vvalpertum venerabiles epiſcopos dilectos noſtros ad tuam nobilitatem direximus, ut hi quod pagina reticuit, viva voce loquentes edicant, & revertentes de tua benevolentia nos lætiores efficiant. Data XIX. Kalendas Ianuarii, indictione decima.

XXIII. AD CAROLVM IMPERATOREM.

Laudat quod ſedis apoſtolicæ legatos benigne exceperit: rogatque ut eccleſiæ Romanæ prædones, qui miſſorum ipſius judicium latentes effugerant, requiri & coerceri jubeat.

Ioannes epiſcopus Carolo imperatori.

INNVMERAS omnipotenti Deo grates & laudes referimus, qui cor pietatis veſtræ, quod in manu ſua conſiſtit, tanta Spiritus ſancti gratia replere dignatus eſt, quanto ſolicitius vos ſacras aures ad profectum eccleſiæ nobis commiſſæ divinitus inclinantes, & apoſtolicæ ſedis legatos, Leonem videlicet apocriſiarium & miſſum ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſeu Petrum, venerabiles epiſcopos, noſtroſque dilectos, ea benignitate, qua ſoliti eſtis, & eo amplius ſuſcepiſtis: & illa quæ vobis pro ſtatu ac exaltatione ſanctæ Dei eccleſiæ ſuggeſſerunt, ad efficacem finem provenire juſſiſtis. Vere enim, filiorum cariſſime, cor veſtrum in manu Dei eſt, quia ejus conſulta univerſa diſponitis, & ſapienter imperium vobis collatum moderari ſtudetis: quia ex utero matris crevit vobiſcum ſapientia, & rectitudo fuit dilecta veſtra amica. Et quia præconiorum veſtrorum humana lingua fari non ſufficit multitudinem, ad illa quæ de infidelibus noſtris & veſtris peracta ſunt epiſtolariter abeamus. Veſtris quidem, benigniſſime imperator, apprime eruditis viris & Deum timentibus, 1 Anſegiſo videlicet reverendo archiepiſcopo, & Adalgario venerabili epiſcopo, communibus quoque fidelibus noſtris, juxta quod petieramus, pro honore atque utilitate ſanctæ matris veſtræ eccleſiæ Romanæ a vobis directis, Romam pervenientibus, & quantum vobis juſtitia placeat, luce clarius agnovimus, & de affectu filiorum, quem erga nos conſervatis, in domino gratulati ſumus: ſed de infidelibus ſanctæque Romanæ eccleſiæ hoſtibus, quos pro multis ſceleribus ac pravitatibus ſuis ovile Chriſti non recipit, huc illucque latitantibus, & nefandiſſimos actus ſuos tegere molientibus, non ut oportuit, neque ſicut veſtri voluerunt legati, de illis potuit adimpleri. Nam ut ita fateamur, a ſibi ſimilibus infidelibus veſtris, & inimicis noſtris, quibuſdam ſcilicet marchionibus, quos iidem veſtri legati narrabunt, occultati & effugati, nec ad ſe percutientes reverſi ſunt, nec alios ſuæ malitiæ inquinamento contaminare deſiſtunt. Proinde clementiam veſtræ celſitudinis imploramus, & per futurum Dei judicium adjuramus, ut eoſdem ſanctæ Dei eccleſiæ hoſtes atque prædones, ſacrilegos quoque, ſive tyrannos, ac per hoc a Chriſti collegio ſynodice ſequeſtratos, ſtudioſius requiri jubeatis, & ad lugenda mala, quæ impretermiſſe hactenus operati ſunt, ſicut jam decreviſtis, exilio deputetis. Quia ſi ipſi, qui tantum Dei eccleſiam macularunt, impune jam veſtram ſanctionem diffugerint; vel ſi, quod evenire non debet, in veſtro imperio quibuſcumque, quod turpe eſt dicere, contra veſtram voluntatem eis favorem prestantibus, tam abſolute diſcurrerint; totum idem veſtrum imperium coinquinabunt, & omni Chriſtianitati diſpendium generabunt: quia cum ſint ipſi oves morbidæ, totum gregem contaminant, & erunt noviſſima illorum pejora prioribus. Ideoque major morbus majori medicina curandus eſt; ne ſi non debita, vel quali decet auſteritate vulnera magnum fœtorem dantia radicitus reſecata fuerint, totum corpus eccleſiæ tabefiat, & nobis hæc ſuſtinentibus miniſterium noſtrum exercere non liceat. Non enim Stephanum & Sergium ad nos fraudulenter venientes recipere noluimus, ſed eos ad veſtram venire juſſimus majeſtatem. Ceterum, fili cariſſime, theſauros eccleſiæ noſtræ, ab eiſdem nefandiſſimis raptos ac fraudatos, ita ſciatis ab ipſis etiam celatos, ut per eos qui hic de ſuis ſatellitibus remanſerunt, inveniri non poſſint: illos vero qui noverunt ubi eos recondiderint, ne detegi poſſent, apud ſe callide retinent: & niſi ipſi capti fuerint, ubi ſunt occultati, nos noſtroſque penitus latet. Verumtamen quid vel quantum ab uno & quantum ab alio, quantumque etiam in domibus eorum repertum ſit, veſtri jam dicti legati & ſcripto & verbis vobis, ſi placet, edicant. Data XVIII. Kalendas Decembris, indictione decima.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Anſegiſo & Adalgario.*] Miſſi ambo Romam a Carolo fuerant cum legatis apoſtolicis poſt ſynodum Pontigonenſem. Aimoinus lib. v. cap. XXXIII. *Soluta eſt ſynodus. Poſtea imperator legatos muneratos apoſtolicos, Leonem & Petrum, remiſit Romam, & cum eis Anſegiſum Senonenſem epiſcopum, & Adalgarium Auguſtodunenſem epiſcopum.*

XXIV.

Digitized by Google

XXIV. AD CAROLVM CALVVM IMPERATOREM.

Scribit intellecturum imperatorem ex Adalgario episcopo (cui pallium concedit) cur ecclesiæ causa ex voto non processerit. Taxat Ansegisum, & Adalgarii fidem commendat.

Ioannes episcopus Carolo imperatori.

LAVDABILEM quidem intentionem & pium studium vestrum pro causa ecclesiæ nostræ, matris videlicet vestræ, fili carissime, viscerabiliter habitum & bene dispositum agnoscentes, innumeras Deo gratias, qui totius boni auctor & moderator est, quique docet hominem justitiam, gessimus. sed impedivit nos satanas, & spes nostra frustrata est, cum non ad votum nostrum & commune propositum finis rei processerit. Qualiter autem, vel quo faciente, ita causa provenerit, Adalgarius sanctissimus episcopus, quem nos vestri amoris causa, ipsiusque morum probitate non immerito moti, palliatum ad vos ecce remisimus, a majestate vestra interrogatus, & per fidem, quam vobis se illæsam servaturum pollicitus est, adjuratus edicet. Illud tamen nos interim ad memoriam vestram reducimus, quod nobis olim de Ansegiso & Lantberto specialiter quodam præsagio futurorum, tamquam providus revera pronuntiastis. Est enim ita gestum ut prævidistis, & nil vos ante latuit, quod postmodum intellectus nostri oculus non aspexerit. Non enim recte cum eo, sicut episcopum decuit, ambulavit: sed per versipelles anfractus incedens, multum a via rectitudinis deviavit. Quod cum exhibitum ad lucem veritatis extiterit, penitus evasurum non credimus impunitum. Cujus scilicet certam rei poteritis circumstantiam procul dubio deprehendere, si, ut prætulimus, idem almificus vir sub testificatione vobis promissæ fidei adjuratus, vos latere noluerit. Sane nosse vos volumus, quia cum sæpe memoratum antistitem adeo cognovissemus vobis esse fidelem, ut crederemus nullis muneribus nullisque terroribus a suæ fidei erga vos habitæ sinceritate posse divelli, adhæsit animæ nostræ salutis filius, & idcirco inter pontificium nostrum & imperium vestrum mediatorem illum fore decrevimus, ut quasi vocis utriusque sit organum, referatque vestra nobis, & quæ nostra sunt, vobis annuntiet, ut lapis angularis habitus in Christo Iesu, qui est pax nostra, & fecit utraque unum. Data XVI. Kalendas Decembris, indictione decima.

XXV. AD DELTVM EPISCOPVM.

Vt vice apostolicæ sedis fungens Venetias pergat, & episcopos ejus regionis Romam ad concilium, sicut jusserat, venire faciat.

Ioannes reverentissimo Delto episcopo.

TVÆ dilectionis sinceritati pastoralis officii nobis solicitudine junctæ, quam in consortium nostri laboris ascisere decrevimus, cognitum facimus, quia Petrus reverentissimus Venetiarum metropoleos antistes multis suffraganeorum suorum gravatus molestiis, & canonicæ constitutioni repugnantibus malis oppressus, delegit corde devoto sanctorum apostolorum Petri & Pauli ad limina properare, indeque salutis & optatæ consolationis opem percipere, ubi totius ecclesiæ Christus Deus noster fundamentum locavit, & religionis atque justitiæ caput instituit. Et ideo A querimoniis ejus aures clementiæ nostræ, literis, tam ipsi Vrso Venetiarum duci, quam suffraganeis ejus episcopis, quorum sane inobedientia & temeritate canonicus vigor confusus, ecclesiæ Dei potestas exinanita; & metropolitana dignitas corrupta existit, ut in conspectu nostro apostolicæque sedis præsentia, utriusque partis præsentia existente, discussa, finem causæ debitum æquo imponeremus libramine, literas nostras direximus: sed ipse dux excusationis verba potius quam quæsitas a nobis personas statuto tempore maluit destinare. Vnde dolentes præfatum fratrem & coepiscopum nostrum absque consolatione debita relinquere, rati sumus te vice nostra illuc dirigere: quatenus divino fretus auxilio, ea quæ prædicto fratri sunt necessaria prudenter peragas, & cum domini timore cuncta perficias. Has igitur apostolatus nostri literas accipiens, pro utilitate & salute ecclesiæ Dei ceu idoneus Christi miles laborare satage: quoniam dicente apostolo, labor 1. Thess. 2.
nostер non erit inanis in domino; & si socii sumus laboris, erimus profecto & consolationis. Christo igitur duce, Venetiam perge, Vrsoque duci epistolam destinatam tribue, eamque ut auribus audiendi audiat, instanter admone, ne statutis apostolicæ sedis resistere, quin potius humili corde obedire procuret. Alteram vero epistolam Felici sanctę ecclesiæ Equilensis episcopo, quem ad nos venire jubemus. Tertiam quoque Dominico Olivolensis ecclesię, & Leoni Caprensis ecclesiæ, episcopis, quos ibi manere volumus, eisque ut in his quæ Dei sunt, te fideliter adjuvent, præcepimus, tribue. Quartam vero Dominico electo ecclesię Torcellensis dare procura: eosque terribiliter obtestando atque jubendo, easdem epistolas in conspectu totius ecclesiæ & populi, teque præsente legere facito: quibus nimirum perlectis, tam eosdem episcopos supradictos, hoc est Felicem Matemautensem, & Petrum Aquilensem, episcopos, nec non Laurentium archidiaconum Gradensis ecclesiæ, abbatem cœnobii Altinensis, archidiaconum Rosellensem, & archipresbyterum Gradensem, cum nepote suo Laurentio Romam in præsentiam nostram, ex nostra apostolica auctoritate Idibus Februariis omni mora vel occasione postposita, secundum tenorem epistolæ nostræ venire præcipe. Nam si in prædictis Idibus venire quolibet modo distulerint, sciant se omni ecclesiastica communione esse privatos, atque anathematis vinculis innodatos, quousque nostris se obtutibus præsentare curaverint. Cumque omnia juxta nostræ præceptionis affectum, pia & fideli devotione compleveris, ad ecclesiæ tuæ revertere gremium, nobisque sub certitudine cuncta renuntiare non differas. Vt si de cetero aliqua super his agenda sint arbitrio solerti, ut cura debita solicitius Deo propitio peragamus.

AD RICHILDIM AVGVSTAM.

Rogat ut Romanæ ecclesiæ suffragetur.

Ioannes episcopus Richildi Augustæ.

QVANTO amore spiritualis filius noster piissimus imperator erga hanc sanctam matrem suam ecclesiam flagret, ex hoc manifestissime claret, quod causam illius apud se specialiter exequendam & ordinandam in vestris proprie manibus collocavit. Cui enim congruentius & præstantius eam, quam præ ceteris spiritualiter diligit, oro,

Digitized by Google

committeret, quam vobis, quæ ab eo sic diligi jubemini, sicut diligi a Christo jubetur ecclesia? Vnde magnopere gratulamur de vobis tot audientes præconia, & confidimus in domino, quia onera quæ portamus, tam a paganis, quam a pessimis Christianis, vestri studii humeris alleviabitis, & eritis pro ecclesia Christi apud pium conjugem
Esther. 9. more sanctæ illius Esther pro Israelitica plebe apud maritum. Quia vero sæpe ad Christianissimum conjugem vestrum semper Augustum diversis pro necessitatibus sive missos, sive apices mittimus, ex hoc jam obsecramus & petimus, vos estote pro nobis ostium, lingua, & manus: imo totum pro nobis sitis. advocatoris fungentes officiis, & omnia pro nobis in omnibus facite. Ita ut amici quidem & fideles ecclesiæ hujus per vos apud apicem B vestrum locum, apud vos inveniant aditum & salubre in necessitatibus suis omnino remedium: e contra vero, inimici & infideles per vos confundantur & excludantur: quia & nos pro vobis apud omnes & in omnibus erimus, & præcipue apud beatissimos apostolorum principes Petrum & Paulum amatores & protectores vestros: ita ut paterno vos affectu semper fovere studentes, & tamquam spiritalem filiam dilectionis nostræ finibus collocatam in Christo tractare ac tegere perpetuo satagentes, apud eos commendare assiduis precibus studeamus, & vestri memoriam ad sacrosancta corpora ipsorum semper deponere satagamus. Lætamur autem & jocundamur in domino, quia beatam vos & felicem dicent omnes generationes; quia pio committente conjuge tam salutiferum C ministerium assumpsistis: per quod scilicet & in præsenti sæculo nomen bonum, quod est super divitias multas, & cæleste acquiretis inter angelos, & non finiendum imperium. Data XVI. Kalendas Decembris, indictione X.

XXVII. AD CAROLVM CALVVM IMPERATOREM.

Commendat Vvigbodum Parmensem episcopum.

Ioannes episcopus Carolo imperatori.

QVIA desiderandam nobis, & totis viscerum brachiis amplectendam dilectionem vestram nihil patimur ignorare eorum quam maxime, quæ D ad cumulum gloriæ vestri noscuntur culminis pertinere, operæ precium duximus innotescere, Vvigbodum venerabilem ecclesiæ Parmensis antistitem apostolorum adiisse limen, & sedem, tam orationis voto, quam inveniendæ per nos vestræ gloriæ desiderio; cujus mentis arcana subtilius investigantes, nos plane minime latuisse fatemur: quod & nunc sinceræ fidei erga pium imperium vestrum habendæ teneatur affectu: & hoc jam olim procul dubio rerum effectibus demonstrasset, nisi sibi esset a piæ memoriæ priori principe causa talis injuncta, quam sine sui discrimine floccipendere nequivisset. Vnde rogamus, data venia suscipite nunc illum ut mea viscera: quia & si forte quondam vobis erat inutilis, nunc autem vobis & nobis utilis: quamvis forte non sit dicendus inutilis, qui fidem ante promissam custodiens, simile circa vos servandæ fidei dedit indicium: præsertim cum sperans in domino non perdiderit, si mutaverit, fortitudinem, dum scilicet nobis hunc informantibus, si quopiam contra vos usus est, pro vobis proponat jam totis viribus exercere. Vnde non dubitamus illum se fortiorem erga fidei vestræ constantiam exhibendum, quam fuerit, quando contra imperium vestrum perhibebatur sentire. Ergo clementissime imperator, quia ab infantia crevit vobiscum miseratio, recipite illum tamquam ab ipsa beati Petri apostoli patroni vestri confessione; & super eo mercedem habere contendite, non imputantes ei quod novissimus venerit: quia & bonus ille paterfamilias operarios undecimæ horæ pares fecisse describitur his qui tertia hora venere. Sed & vos non minus diligitis militem, qui primo quidem in bello terga dedit, & postea rediens premit fortiter hostem quam eum qui nunquam terga dedit, & nunquam aliquid fortiter gessit. Sed quid multa? cum ecce nos ei apud pium imperium vestrum, fili carissime, fidem dicimus. Ecce nos pro illo vadem offerimus: tantum sic agat erga eum clementissima & serenissima pietas vestra, ut alii sub tegmen miserationis vestræ, hoc comperto, alacrius confluant, & per interventionem nostram quasi per immobilem pontem ad vos certatim transitum faciant. Siquidem hic in signum est ad apostolica tecta quoddam positus, cunctos ad vos terrigenas aut bene dispositus invitabit, aut a vobis male tractatus terrebit. Nam difficile esse credimus apud pietatem vestram quemquam per alios obtinere, quod per Petrum & Paulum apostolorum eximios non poterit impetrare. Data *ut supra*.
Matth. 20.

XXVIII. AD GVAIFERIVM PRINCIPEM SALERNITANVM.

Laudat ejus fidei constantiam erga sedem apostolicam: Adelgisii & complicum fraudes detestatur, suumque & aliorum ecclesiarum auxilium contra Saracenos ei pollicetur, & hortatur ut in fide persistat, utque episcopum Surrentinum ad se mittat.

Ioannes episcopus Guaiferio principi Salernitano.

GLORIOSÆ nobilitati vestræ, quam spiritualibus ulnis amplectimur, & dilectionis semper finibus fovere non mediocriter anhelamus, condignas gratias agimus: quoniam in fidei petra statuens constantiæ pedes, nec fluminibus, nec ventis diversorum eventuum impetu potuit a stabilitate sua demergi, vel a nobis præstitis sponsionibus aliquatenus amoveri: fundata enim est supra petram. Quæ autem de Adelgisii & complicum ejus prioribus ac modernis fraudulentis actibus indicastis, & ipsi veraciter sensimus, & sagacitatem tuam, ut se res habet, sensisse manifeste cognovimus. Erit au- *3. Reg. 20.*
tem eis ut Saül & Achab, & anima eorum pro anima inimicorum Dei, quoniam virum dignum morte dimittere minime formidarunt; nosque Deo favente cantabimus & psallemus: *In operibus manuum suarum comprehensus est peccator.* Et iterum: *Psalm. 7.*
Lacum aperuit, & fodit eum, & incidit in foveam quam fecit: convertetur dolor ejus in caput ejus, &c. Interim autem, quantum nos superna virtus adjuvare dignata fuerit, & in consiliis & in auxiliis vobis ferre præsidium non omittemus, sed piissimum fi- *Psal. 17.*
E lium nostrum semper Augustum ad adjuvandum vos tam per se, quam per exercitum suum quantocius incitabimus. Simili etiam modo & alios quosque fideles, & ecclesiæ Christi amicos ad hoc ipsum excitare atque hortari studiosius procurabimus, atque omnia, sive quæ nos cogitare, sive quæ vos salubriter adinventa nobis intimare maturaveritis, gratulanter agere ingenti cum gaudio festinabimus. Interim autem *state in fide, viriliter omnes agite, & confortetur cor vestrum*, non " Insultan, qui satan con- *Psal. 26.*
" in Sultan
gruentius dicitur, sed sperantes in domino: ita ut

omnes

omnes a paganorum consortio subducatis, & vos ad pacem in invicem, & concordiam uniatis in Christo Iesu domino nostro: quidquid sane consilii vobis vel accreverit, vel salutiferum visum fuerit, nobis innotescere ne pigritemini, ut a libramine nostro vel tanquam salubre approbetur, vel si aliter cælitus revelatum fuerit, aliter & dispensetur. Etenim nos vestra damna, nostra credimus: sicut e contrario lucra vestra, nostra procul dubio deputamus. Episcopum interea Surrentinum sive per terram, sive per mare profectum, quia jam minus recepimus, haud parum moleste tulimus; & nisi ocius mittatur, molestius non immerito sustinebimus: at vero si ad nos indifferenter fuerit destinatus, tunc magna & solita devotionis tuæ recognoscemus indicia. Et pure profecto circa pontificium nostrum dilectionis tuæ sole clarius patebunt insignia. Optamus gloriam, &c. Data xv. Kalendas Ianuarii, indictione decima.

XXIX. AD LANDVLPHVM EPISCOPVM CAPVANVM.

Ejusdem argumenti.

Landulpho episcopo Capuano.

SICVT de sanctitatis tuæ devotione ab olim erga hanc sanctam Romanam ecclesiam habita gratulamur, ita de infidelium & de inimicorum malevolentia contristamur, nullatenus de omnipotentis Dei misericordia diffidentes, quod & tibi condigna recompensatio; & illis repentina confusio maturetur. Verum, ut condecet, reverentiam tuæ fraternitatis laudabiliter amplectentes, & gratias agimus, & ut in bono perseverare proficereque decertes, apostolica mansuetudine deprecamur: Quatenus qui in illis regionibus & sanctitate decoratus, & devotione prælatus es, sis etiam contra tortitudinem regula; & sicut hactenus fecisse probaris, contra infelices felicitas, & contra iniquos æquitas; atque lux contra tenebras: sciens illius qui de tenebris dat lucem splendescere, solatium nobis & vobis citius affuturum, & nimis diu afflictæ Christi ecclesiæ omnipotentem dominum consulturum. Præterea, quod de adjutorio, sicuti & ingens necessitas omnimodis postulat, a nobis conferendo deposcis; hoc & nos meditamur, hoc volumus, & divina gratia protegente, cito nos collaturos confidimus: quia jam calamitatem nobis commissi populi sustinere non possumus; jam devastationem terræ istius aspicere non sufficimus; tantumque dolemus, ut dici non possit, si omnes artus nostri vertantur in linguam. Quapropter vellemus adhibito sanctitatis tuæ consultu, necessaria ad communem securitatem negotia prævidere: tamen præter id quod ad præsens difficile posse fieri, ut ita dixerimus, cernitur; cum primum se nobis posse præbuerit (quamquam imperialem exercitum nos cito habituros speremus) hanc ipsam necessitatem spirituali filio nostro serenissimo semper Augusto rursum significabimus, & ut quantocius nobis potenti virtute subveniat, humillimis
Psal. 144. precibus exhortabimur. Verumtamen prope est dominus omnibus invocantibus eum in veritate: voluntatem timentium se faciet, orationes eorum exaudiet, & salvos faciet eos. Data xiv. Kalendas Ianuarii, indictione decima.

XXX. AD CAROLVM CALVVM IMPERATOREM.

Propter imminentia tum a Saracenis, tum a quibusdam Christianis, gravissima pericula, enixe petit, ut promissa auxilia quamprimum mittat, & destinatos ea de causa legatos commendat.

Ioannes episcopus Carolo imperatori.

CVM nos in ecclesiasticis curis instantia quotidiana constringeret, & hinc inde populi nobis commissi continuus dolor, qui cuncta nostra interiora perculit, perturbaret, illud, ut ita dixerim, inter alia flevimus, quod nunc usque tam per terram, quam & navigio, ad vos nostrum missum dirigere summo desideravimus studio, ut nobis vestram prosperitatem desiderantibus & anxie sitientibus renuntiarentur citissime sanitates, sed omnino nequivimus. Hinc fateor, fili carissime, tanta per utrumque iter impedimenta timuimus, quantum & per paganos, & per iniquos Christianos, sine respectu divini timoris, generari mala, quæ ætas nostra non meminit, deploramus. Tanta enim sunt, ut intra mœnia urbis reliquiæ populi innumerata paupertate affectæ consistant, & omnibus forinsecus devastatis ac in solitudinem redactis; nihil jam restet, nisi, quod Deus avertat, ipsius urbis excidium. Sed & quantum nos Leo venerabilis episcopus, apocrisiarius & missus sanctæ Romanæ ecclesiæ, communis quoque fidelis, a vestro servitio rediens, de hoc quod a vobis retulit, post se vestrum exercitum contra Agarenos mittendum, lætificaverat, tantum hucusque eumdem nobis expectantibus, quod consecuti non sumus, validior mœror & ineffabilis angustia contristavit: quia tota Campania ab ipsis Deo odibilibus Saracenis funditus devastata, jam fluvium qui a Tiburtina urbe Romam decurrit, furtim transeunt, & tam Sabinos, quam sibi adjacentia loca prædantur. Sanctorum quoque basilicas & altaria destruxerunt, sacerdotes & sanctimoniales, alios quidem captivos duxerunt, alios autem variis mortibus necaverunt, & omnem Christi sanguine redemptum populum in circuitu deleverunt. Et quid dicam? aut quid loquar? cum pervenerit gladius usque ad animam, & sanguis omnium de terra clamet ad Deum. Ergo, præcellentissime Cæsarum; jam jam nostræ calamitati succurrite; jam populi nostri miserias relevate, jam vestræ potentiæ manum porrigite; & hanc terram, cujus vobis necessitates ab ipso vestræ vocationis initio notas fecimus, liberate, ne si perdita fuerit, vestrum vilescat imperium, & totæ Christianitati nascatur dispendium. Reminiscimini igitur propter Deum, reminiscimini, quia multa spe & fiducia freti, divinitus & humanitus ad imperii gubernacula promerenda pro vobis certamina sumpsimus, nullique labori pepercimus. Ideoque vicem nobis rependite, ut spes & labor noster non sit inanis in domino: quia cum hæc fuerit semper apud vos summa nostræ petitionis, si amplius nobis auxilium vestrum subtraxeritis, in desperationem lapsi deficiemus, & forsitan in aliud consilium resumptis aliquantulis viribus necessario transcendemus. Non enim, sicut vos forsitan æstimatis, mediocre malum tota nostra ecclesia patitur, minimis status reipublicæ damnis afficitur: sed alia Saracenorum incursibus; alia autem Christianorum ita sunt exterminata & devastata tyrannide, ut non nostra sint quæ nostra fuerunt: quin potius solo nomine omnibus illis utamur, & vel ad defensionem patriæ, vel ad aliquam utilitatem nostræ ecclesiæ, quorumlibet solatia nunquam inveniamus. Præcipue autem multi, quos vestra non ignorat majestas, non solum nulla nobis solatia conferunt, verum etiam quidquid residuum est a paganis, impræ-

termisse subtrahunt, & omnem nostram dispositionem in territorio Romano suis violentiis calcant: adeo ut nec ulla quadrupedia in omnibus nostris remaneant, nec ullum, qui nobis compatiatur, vel nostros singultus aut gemitus doleat, oculi aspiciant. Sed quia tanto imperatori pauca sufficiunt, & ex istis jam, fili carissime, quæ nos gemitu & afflictione cordis loqui non possumus, universa alia cognoscetis, quasi humo prostrati vestram magnificentiam deprecamur, & per futurum judicium deprecantes, cum tota nostra ecclesia vestro divinitus protecto imperio totis viribus suggerimus, votisque supplicibus preces multas effundimus, ut contritæ & omni humano solatio destitutæ sanctæ matri vestræ Romanæ ecclesiæ defensionem, debitamque tuitionem, cunctis remotis occasionibus, cunctisque omissis dilationibus, omnimodis præbeatis: quia cum jam juxta præcipitium consistamus, nisi manu vestræ defensionis, & necessariis nobis, sicut præmisimus, imo sæpius exoravimus, quantocius opibus subvenire studueritis, spe vivendi per Christianos sublata, aut ipsis paganis subjiciemur, aut, quod avertat divina potentia, ab eorum multitudine victi, ad omnem Christianitatis interitum crudeli nece peribimus, ac per hoc & Christi nomen in gentibus blasphemabitur, & vestræ opinionis anteacta studia oblivioni trademus. Hujus rei gratia sicut supra meminimus, opportunum adjutorium conferentes, nobis vestrum exercitum ad hostilem expeditionem promptissimum destinate, aliosque Deum per omnia diligentes missos, qui vitiorum flammas justitiæ tramite usi compescant, nimia celeritate dirigite: quatenus qui innumeris tribulationibus quatimur ac æstuamus, & pro populi nobis commissi miseriis cruciamur, vestris consolationibus refecti lætemur, & per vos tranquillitate percepta, optatam libertatem, sicut decet, per tam benignum imperatorem consequi mereamur. Postremo sublimitatem vestram deposcimus, ut latores præsentium, Petrum scilicet atque Petrum venerabiles episcopos, missos apostolicæ sedis, nostrosque dilectos, juxta morem benigne ac pacifice suscipere non dedignemini, & ea quæ piis vestris auribus pro utilitate sanctæ Romanæ ecclesię in conspectu vestro retulerint, ad congruum ac oportunum effectum pervenire, pro sanctis apostolis vestris intercessoribus apud Deum, celeriter studeatis. Data quarto Idus Februarias, indictione decima.

XXXI. AD RICHILDIM AVGVSTAM.

Vt imperatorem conjugem suum ad opem ecclesiæ quamprimum ferendam hortetur.

Ioannes episcopus Richildi Augustæ.

MVLTO peracto jam tempore tam ad spiritualis filii nostri Augusti, quam ad vestram invisendam clementiam, missos apostolicæ sedis destinare desideravimus: quatenus & de utriusque sospitate lætiores efficeremur, & nobis commissæ, sanctæ scilicet matris vestræ, Romanæ ecclesiæ calamitates atque oppressiones, quas a Christianis & ab iniquis paganis sine cessatione patimur, ad memoriam reducentes, ab eodem Augusto consolationem & optatam opem, sicut sperabamus, tandem aliquando consequi mereremur. Sed omnium viarum aditibus a malis obsessis hominibus, plus nos compulit dolor lacrymas fundere, quam locus pateret ad vos nostros missos dirigere: quia ex uno, sicut diximus, Christiani, ex alio pagani ita nos crudeliter persequuntur, ut solis mœnibus urbis relictis, omnia in circuitu longe lateque consumpta habeant, & in solitudinem prorsus redacta. A quibus per tantum imperatorem relevari jam credebamus, & recuperationem aliquam vel medelam adipisci summopere præstolabamur. sed ecce pro peccatis nostris aliis negotiis implicatus, nobis hactenus distulit ferre præsidium. Et quia jam sustinere non possumus, gloriam vestram multipliciter deprecamur, ut vice nostra fretæ, sumatis in femineo sexu virile pectus, & pro amore sanctorum apostolorum Petri & Pauli, quorum ita est devastatum terminum, ut magis libeat flere, quam dicere, tamdiu apud piissimum imperatorem nostrum insistatis, quousque & contra paganos opem præbeat, & Christianos compescere gaudeat. Quoniam ideo illum tanto diademate ab olim quidem a nobis expectatum ac præelectum decorare curavimus, ut sanctæ Romanæ ecclesiæ recuperatio & securitas, quam ademptam dolebamus, per pium studium ejus, quo semper fruebatur, rediret. Quapropter, carissima filia, per Deum vos adjuramus, opportune importune insistite, ut antequam in ipsa urbe Romulea aliud periculum, quod Deus avertat, proveniat, manum suæ defensionis exhibeat, & hanc terram, quæ sui imperii caput est, ad libertatem reducat, ne quando dicant gentes, ubi est imperator illius? quatenus & nobis spes evadendi, vivendique remaneat, & priusquam hiems vel ver transeat, contra eosdem paganos Romæ sint illius exercitus præparata subsidia. Alioquin aut omnino peribunt, aut coacti, ut solam vitam redimere valeamus, eis qui nobis dominantur, quomodocumque subjiciemur. Data IV. Idus Februarias, indictione decima.

XXXII. AD CAROLVM CALVVM IMPERATOREM.

Mittit imperatori palmam, & malis, quibus a Saracenis pravisque Christianis urgebatur, expositis, auxilia petit.

Ioannes episcopus Carolo imperatori.

INTER cetera, quæ vera crescente religione ab olim ecclesiastica facta vestræ pietati duximus intimanda, virentium vobis palmarum ecce bravium mittimus, quod apostolus non omnes qui currunt, sed unum propter unitatem legitime certantium accipere protestatur. Quapropter, fili carissime, quasi præsentes, incurvatis genibus & summisso capite deprecamur & obsecramus, ut ita legitime celsitudo vestra in hujus sæculi stadio pro Christi ecclesia currere, ita decertare contendat, ut non solum bravio victrix vestra dextera adornetur, verum etiam sacratissimum caput diademate gloriæ decoretur: imo pro visibilibus, non tantum palmam, sed & coronam accipiat incorruptam. Sed heu, clementissime imperator, ecce dum ad alia intenditis, mater vestra, sancta videlicet hæc ecclesia, quæ vos spiritualiter genuit, periclitatur, & in novissimum devenit exitium: hinc inde non solum tabernaculis hanc Idumæorum & Ismaelitarum, & Agarenis quotidiano gladio & captivitate in interitum impellentibus, verum etiam falsis filiis Sarrę, quos optime nostis, in prædam & direptionem miserabiliter immittentibus: ita ut & illi sæpe usque ad muros urbis quamvis clandestinis horis pervenerint, sed & Tiberinum fluvium, qui olim Albula dicebatur, juxta Sabinorum confinia pertransierint: & isti, qui nobis

1. Cor. 9.

Digitized by Google

nobis vicini ſunt, ex altera parte ita ſæviant & debacchentur, ut non hominem, non agrum, non jumentum, non pecus, non quidquam ex his quæ ſancti Petri juris exiſtunt, dimittere patiantur, ſed omnia quæ oculo vident, manu diripiant; & mala quæ cogitant, ſine mora perficiant. Hæc ſunt, cariſſime, de innumerabilibus pauca, quæ mater veſtra Romana, proh dolor, diebus veſtris perfert eccleſia; quaſi non vos ſpecialiter ex omnibus amaverit, invitaverit: vel quaſi nos non vos, auctore Deo, in imperium coronaverimus, & vobiſcum in
3. Reg. 1. omnibus, quaſi cum ſapientiſſimo Salomone, ut quondam ille fidelis Sadoch ſacerdos, adverſus alterum ad omnia minime ſteterimus, nec cuncta, quæ pro vobis debuerimus facere, fecerimus: ad extremum quaſi non hodieque manui veſtræ ſpeciali voto & prærogativa plenam benedictione palmam, B ſicut & cernitis, deſtinemus adverſus viſibiles hoſtes & inviſibiles triumphantem. Optantes enim vos de cunctis adverſariis triumphare, nihil aptius vobis, quam ramos palmarum, duximus offeren-
Matth. 21. dum, quos & pueri ſternebant in via domino Hieroſolymam venienti, antiquum hoſtem triumphaturo, & mundum victuro. Sed dicuntur multæ vos impedire ſolicitudines. Hoc plane nec nos ignoramus. Verum ut cum domino fateamur, & hæc
Luc. 11. oportuit facere, & illa non omittere. Nam vobis, qui in agone contenditis, ut ad bravium ſupernæ vocationis, & ad capeſſendam coronam incorruptam perveniatis, ab omnibus aliis abſtinendum eſt, & legitime, ut prædiximus, decertandum. Quid autem magis legitimum, quam ut præ omnibus & ante omnia Romanæ curam habeatis eccleſiæ, quæ ceterarum magiſtra eſt & mater eccleſiarum, quæ veſtro in tempore tantis ac tam immanibus ſuccumbit ſine ceſſatione periculis: Denique ſi hæc eccleſia, quæ caput eſt, viget, cetera membra, quamvis languida, recuperandi fiduciam non amittunt: quæ nimirum omni robore carent, ſi contingat ſolum caput forte languere: quãto potius, quod avertat omnipotens, ſi contingat extingui? Vnde iterum iterumque totis ſingultibus totiſque imploramus præcordiis, & per Chriſtum Dei filium ſuppliciter adjuramus, qui vos ad tantum provexit faſtigium & imperium, vel nunc citatum extendite clementiæ brachium, & periclitanti patriæ, quin potius mundo, auxilii, jam jamque porrigite dexteram. Ecce Petrus in commiſſis ovi- D bus mergitur. Erigite ergo eas vos a fructibus, clementiſſime. Sic vos ipſe ab exceſſuum alluvionibus erigat, & vobis cæleſtis atria regni interceſſionum ſuarum clavibus reſeret, & vitæ æternæ paſcua invenienda inter angelos ſine termino tribuat, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, &c.
1. Cor. 2. Data Idibus Februarii, indictione decima.

XXXIII. AD AIONEM EPISCOPVM BENEVENTANVM.

Commendat eum de zelo erga ſedem apoſtolicam. monet ut ſibi adjumento ſit in expellendis Sarracenis, ſuumque fratrem ad idem faciendum E impellat.

Reverentiſſimo & ſanctiſſimo Aioni epiſcopo Beneventano.

SVSCEPTIS atque relectis literis ſanctitatis tuæ, gratias omnipotenti Deo retulimus, & pro tuæ devotionis affectu, proque ſolicitudine, quam inquirendo de noſtris eventibus habuiſti, multum in domino gratulati ſumus. Decet enim, A & omnino coram oculis divinæ majeſtatis extat conveniens, ut hi quos fideliores erga ſanctam matrem cunctorum ſcilicet Romanam eccleſiam eſſe conſpicimus, noſtris affectibus, & ſi non per corpus, per ſpiritum amplectantur, & fraterna dilectione juxta merita ſingulorum tractentur. De hoc autem quod aſſeris, te de noſtra ſanitate lætari, ſicut e contrario de oppreſſione Sarracenorum triſtari; optime quidem (ut ita dixerim (quantum foris eſt, tangis: ſed quantum intus eſt, juxta tribulationem quam patimur, non advertis. Præcipue cum pro populi nobis commiſſi vaſtatione ſolum nobis ſuperſit ſepulcrum, & pro his qui nobiſcum certare debuerant, & non ſolum inimicis Chriſti faveant, ſed etiam noſtrum laborem impediant, immenſis anguſtiis æſtuemus. Sed in his B non ſolum nobis orationibus a vobis ſubveniri precamur, verum etiam quos a communi noſtro certamine deviare cognoſcis, & exemplo operis, & verbo prædicationis revoces, exhortamur. Ceterum licet noſtro itineri Neapolim nobis pro maxima noſtræ eccleſiæ neceſſitate nuper advenientibus non adhæſeris: tamen quod per præſentiam non egiſti, per abſentiam, ſi ille calor fidei in te viget, quem credimus, agere prorſus valebis. Bene enim tuo miniſterio cedis, ſi & laborem noſtrum, quem valde debiles corpore pro liberatione Chriſtiani populi tunc aſſumpſimus, opportune advertis, & tribulationis, quam modo patimur, memor ſemper exiſtis. Nam nunquam conſilium fratris tui per aliquos tantum ſubverti potuit, quantum per tuæ ſanctitatis ſolertiam immutatione dexteræ excelſi non poſſit converti. Eia igitur frater cariſſime, accinge epiſcopaliter lumbos tuos, & medullitus fratrum noſtrorum, pro quibus Chriſtus ſuum ſanguinem fudit, neces atque dictu horrendam captivitatem perpende, & inſta opportune, importune, fratremque jam dictum monitis, imo verbis increpatoriis exhortare, ut *2. Tim. 4.* noſtros pios conatus ſequatur, & pro Chriſtianis nobis certantibus opem tribuat, voluntatem extendat, & opus te inſtante exhibeat, & miſereatur Deus. Quid nobis proficit Chriſtianum vocabulum, ſi opere Chriſtiano caremus? quid prodeſt nobis cognoviſſe viam juſtitiæ, quando poſt cognitionem retrorſum converſi, cum inimicis Chriſtiani nominis tam libere fœdera copulamus? Ergo (ſicut diximus) beneficiis ſanctæ Romanæ eccleſię tua ſanctitas non integrata nobiſcum laboret, nobiſcum pro ſalute populi Dei in illis partibus cooperatrix exiſtat, & noſtro certamini favens, ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſe devotam nomine & opere ſemper exhibeat. Quia ſi tu, ſicut poteſt, peregeris, nec fratris tui, nec alicujus hominis factum, noſtrum opus, piumque laborem, Chriſto juvante, apud veſtrates ex toto diſſipare valebit: quin potius incrementum per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum augebitur, & labor proficuus apparebit. Data Kalendas Februarii, indictione decima.

XXXIV. AD ANSPERTVM ARCHIEPISCOPVM MEDIOLANENSEM.

Reſpondet, abbatem, qui nullo comprobato crimine a regii cœnobii prępoſitura depulſus fuerat, eſſe revocandum; homicidam autem, & facinoris ſocium ab omni prępoſitura pellendum.

Ioannes epiſcopus Anſperto archiepiſcopo Mediolanenſi.

LAVDAMVS ſanctimoniam tuam, frater cariſſime, juſtitiæ zelo ferventem: ſed in promo-

Digitized by Google

motionibus sive antistitis, sive abbatis, nil profecto aliud gerendum possumus exhortari, nisi quod sacri canones sanciunt, quos nulli sacerdotum licitum est ignorare, vel quidquam facere, quod patrum possit regulis obviari. Verum quia in utroque filii nostri semper Augusti interfuisse perhibetur assensus, ejus super hoc esse videtur expectandus adventus: ad cujus cum tua sanctitas asserit pietatem, credimus nil ecclesiæ Dei præter paternas regulas illaturam. Moderatio quippe sedis apostolicæ, & universalis ecclesiæ dispositio, in hoc periculoso tempore pene cuncta dispensatorie moderanda compellit. Quamvis autem præsenti sit exuli consulendum, nihil tamen est, non extante ulla necessitate, contra canones patrum agendum. Abbas autem qui nullo comprobato crimine a regii est cœnobii præpositura depulsus, ejusdem piissimi principis permissu, precibus nostris tuæ sociatis industriæ, revocandus est. Non autem solum homicidam, sed & socium homicidæ ab omni præpositura pellendum decernimus. Hæc perpaucis fraternitati tuæ scripsimus, ne sibi omnino rescribere supersedisse videremur. Ceterum, ut cum sancto Leone papa dicamus, Nos qui sacerdotum domini matura volumus esse judicia, nihil possumus incognitis rebus in cujusquam partis præjudicium diffinire, priusquam universa quæ gesta sunt, veraciter audiamus. Si enim (ut ait apostolus) mediator unius non est, qui sic unam partem audit, ut alteri parti nihil reservet *. Optamus, &c. Data III. Kalendas Martii, indictione decima.

Galat. 3.

* *for.* aliquid deest.

XXXV. AD EPISCOPOS IN REGNO CAROLI IMPERATORIS CONSTITUTOS.

Monet ut imperatorem hortentur ad opem ecclesiæ Romanæ celeriter ferendam.

Ioannes episcopus omnibus archiepiscopis & episcopis in regno imperatoris Caroli constitutis.

PRISTINIS attriti miseriis, & oppressi calamitatibus, dilectissimi filii nostri magni imperatoris Caroli, quasi de profundis ad Deum clamantes, tamquam ipsius domini & salvatoris nostri anxii expectabamus adventum, & ut ita dixerim, ejus iteratum pro salute nostra credebamus imminere descensum. Sed, proh dolor! tot ac tantis circumdamur hinc inde periculis, ut tædeat nos etiam vivere. Ecce enim dominicarum ovium ab Agarenis, qui sunt filii fornicationis, nec non & ab his qui solo sunt nomine Christiani, aliæ gladio trucidantur, aliæ fame pereunt, aliæ vero in prædam & captivitatem ducuntur. Sed & pastores earum, reverendi episcopi, profugiunt, & vagi huc illucque palantes omni penitus egestate tabescunt. Redacta est terra in solitudinem, & ablatis ab illa hominibus, ferarum saltus effecta est: civitates, castra, & villæ subversæ, nec ubi earum fuerint ædificia, innuunt. Sed & venerabilia loca destruentes, altaria domini suffoderunt, ministros & servos ejus occiderunt. Facti sumus, secundum Psalmistam, in derisum & contemptum his qui in circuitu nostro sunt: dum illi aut vicinorum auxilio potiuntur, aut saltem pacto, secundum apostolum, tempus redimunt, quoniam dies mali sunt. Seminamus pedetentim, quamvis in lacrymis, nec recolligimus; imo jam nec seminandi facultas suppeditat. Sedet in tristitia domina orbis, mater ecclesiarum, magistra gentium, consolatio tristium, & non est qui adjuvet, non est qui consoletur eam, nisi tu solus, o bone Deus, & si non propter iniquitates nostras, sed spe, quæ secundum apostolum non confundit. Quæ, fratres carissimi, partim vobis significamus, (nam si per singula scribere tentassemus, facilius nobis charta quam sermo deficeret) ut sicut unum corpus sumus in capite Christo, & alter alterius membra, ita nobiscum pariter condoleatis & compatiamini: quia *si quid unum patitur membrum*, ut Doctor gentium ait, *compatiuntur omnia membra: & si compatimur, & conregnabimus.* Condolentes autem nobis, & compatientes, accedatis ad Christianissimum filium nostrum, & consilium domini ab eo non abscondatis: suggerentes, & exhortantes, ut perpendat quis & quam terribilis sit ille, qui hunc ante sæcula huic præfuturum regioni prædestinaverit, & quam districte ab eo exacturus sit quod commisit: qui scilicet tam precioso sanguinis fusione quod credidit emit. Meminerit etiam, quia & nos illum præ ceteris propinquis & æmulis ejus amavimus, elegimus, & prætulimus. Vnde & eum adversus omnes hostes ecclesiæ non solum defensorem, sed & patronum & advocatum nostrum existere proposuimus: ut quod ei nos apud Deum esse satagimus, ipse inter homines pro nobis fieri non detrectet: præcipue ut accelerans nobis subveniat, & sine mora contra perfidos Christianos & infideles succurrat. In quo sanctæ fraternitati vestræ præ omnibus laborandum est: pro commisso scilicet sibi sacerdotali officio, & quia, ut cum propheta veridico fateamur, si hæc humiliatur, ad cujus confugietis auxilium, vel ubi relinquetis gloriam vestram? Data III. Kalendas Martii, indictione decima.

Psalm. 43.

Ephes. 5.

Rom. 5.

1. Cor. 12.

2. Tim. 2.

Isai. 10.

XXXVI. AD LANDVLPHVM EPISCOPVM CAPVANVM.

Mittit legatos, ut Docibilis Hypatus petierat: hortatur ut det operam una cum legatis, ut pactum cum Saracenis initum dissolvatur; se quidquid ab eo constitutum fuerit, approbaturum.

Landulpho episcopo Capuano.

NOVERIT industria tua, nos tam Sergii magistri militum, quam Docibilis Hypati epistolas suscepisse: quibus cognovimus eos excusabiles se velle coram nobis reddere tentavisse super contracto infando fœdere, quod cum Saracenis impie pepigerunt, nec absolverunt; in tantum, ut gerulus earum referret jam fuisse diruptum, nisi dilectio tua pro reverentia nostri, nostrum in hoc expectandum arbitrium judicasset. Quamvis nec hæc ipsa ex toto crediderimus, eo quod de his nullam tuam susceperimus. Verum quia nos prædictus Docibilis Hypatus, ut missos nostros pro tanto bono, & omni ecclesiæ profuturo perficiendo, Cajetam mitteremus, obnixe rogavit; ne negligentia nostra diffamaret tantam humani generis salutem postpositam, misimus illuc Vvalbertum Portuensem, & Eugenium Ostiensem, sanctissimos episcopos dilectos & consiliarios nostros, ut sive cum magistro militum, sive cum missis ejus loquentes, pactum illud, quod perditionis est causa, dissolvi per omnia suaderent, in tuæ maximæ sapientiæ illos fiducia destinantes. Quapropter hortamur, ut solertia tua tanto in hoc laboret, quanto non solum a nobis condignam vicissitudinem, sed & ab ipso Deo & domino nostro coronam se percepturam in cælestibus non poterit dubitare. Admonemus itaque, *insta opportune, importune*, ut tam impio discisso fœdere, pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, nobis tandem cœlitus restituatur.

2. Tim. 4.

Philip. 4.

Si

Digitized by Google

Si qua vero inter hæc se ingerit inimica Deo contentio, tuæ sapientiæ manibus detergatur: nulla simultas, nulla rerum vel gloriæ cupiditas a tanto lucro atque profectu vos subtrahat; quia, quidquid illud est, pacifice poterit post modicum dirimi, & cum caritate, nobis quoque mediantibus, diffiniri. Certet ergo, laboret, & satagat industria tua, & in his vice nostra utatur; & quidquid agendum, quidquid communi ex placito fuerit construendum, vice nostra faciat atque constituat. Alacriter enim quod tua dilectio constituerit, & immobili placito fixerit, adimplere atque perficere procurabimus, nihil ut in hoc hæsitet dilectio tua magnopere commonentes. Prædictis autem missis nostris missos tuos indifferenter & absque mora Caietam dirigere procurato, qui de his omnibus cum eis salubriter tractare valeant, & quæ sunt agenda, perficere. Optamus, *&c.* Data Idus Martii, indictione decima.

XXXVII. AD FROTARIVM ARCHIEPISCOPVM.

Frotarium ab ecclesia Burdigalensi a paganis devastata transfert ad Bituricensem.

Reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Frotario, dudum quidem Burdigalensi, nunc autem Bituricensi archiepiscopo.

Ad hoc nos divina provisio supernaque moderatio ecclesiis suis voluit præesse rectores, ut dispersa congregare, & servare congregata summo studio procuremus, non solum earumdem ecclesiarum solicitudinem, sed & ipsorum quoque rectorum habeamus industriam, & exerceamus solertiam: quatenus sicut rectoribus destitutis ecclesiis alios subrogantes consulimus, ita rectoribus vacantibus ecclesias domini committentes, providam curam nos earumdem ecclesiarum gerere demonstremus: maxime his, qui cum robusti præliatores domini sint, intra otiositatis angustiam arceri renuunt, & per hoc expeditius contra vitia certaminum exercitia quærunt. Quia igitur Burdigalensem ecclesiam, totamque pene sub ejus habitam regimine diœcesim, ita paganorum frequentes gladii, prædæque continuæ consumpsit irruptio, ut pene omne illic episcopale vacet officium; necessario prævidimus, Dei omnipotentis auctoritate, beatorumque Petri ac Pauli apostolorum principum fraternitatem tuam, cujus vacatio defectus est fidei, & fere virtutum omnium detrimenta, in ecclesia Bituricensi, quæ vacare pastorali cura dignoscitur, ab hac præsenti decima indictione præferre simul & incardinatam præficere, habito in eadem Bituricensi ecclesia totius jure metropoleos ac diœceseos priscis temporibus a sacris canonibus præstituto, & in illa ecclesia eatenus conservato: ita ut pastor ejusdem sanctæ Bituricensis ecclesiæ, rector & antistes ex hoc re vera dicaris, habearis, & Christo propitio percolaris, ea quæ Dei sunt jugiter agens, & utilitati proximorum semper intendens. Qui vero contra hujus apostolici privilegii nostri statutum, quod necessitate barbarica, & dispensatione cogente loci & temporis, exemplo etiam majorum protulimus, agere forte tentaverit, divinis mysteriis privetur, quamdiu minime resipiscens, apostolico præcepto frustra permanserit inobediens. Data *&c.* indictione decima.

XXXVIII. AD DOCIBILEM ET IOANNEM.

Hortatur ut det operam, ne Christiani fœdus cum Saracenis faciant.

Ioannes episcopus Docibili & Ioanni Hypatis.

Devotioni tuæ pro labore fidei Christianæ, quam excolis, gratiarum actionibus persolutis, iterum & iterum exhortamur, ut magis ac magis satagere & decertare, & cœptum laborem ad perfectam ducere actionem procures: ut Christiani nominis viri paganorum fœdera fugiant, & solum in Deum, qui eos creavit, & non in diaboli membra, quæ sunt filii fornicationis & vasa iræ, spem suam ponere discant. Quod cum egeris, salvabis animam tuam, & operies multitudinem peccatorum. Dicit enim beatus Iacobus: *Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam suam a morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Data v. Idus Aprilis, indictione decima.

De Docibile Leo ep. Ostiensis, lib. 2. c. 14.

Iacob. 5.

XXXIX. AD PVLCHAREM PRÆFECTVRIVM AMALFITANVM.

Monet ut fœdus cum Saracenis initum dissolvendum curet.

Ioannes episcopus Pulchari Præfecturio Amalfitano.

Admonemvs ut in omni virtute tua & sapientia tua labores atque decertes, ut illi homines paganorum disrumpere pacta procurent. Quod si fecerint, nil vobis vel illis denegabimus eorum quæ rite facere possumus, & pro nulla causa vel homine nos a communi vestra & eorum salute seu auxilio separabimus, nec illos aliquando dimittemus: at vero si illi hoc facere recusaverint, & conspicis eos nobis de die in diem tantummodo velle illudere; saltem tu fac secundum consilium tuum, quod scilicet inspirante Deo, ex prudenti corde salutiferum protulisti. Quidquid autem de his factum, vel non factum fuerit, aut faciendum extiterit, tuis nobis vel missis, vel literis citius indicabis; ut quæ deinceps nobis necessario sunt agenda, facilius & expeditius agamus, præparemus & ordinemus. Data v. Idus Aprilis, indictione decima.

De Pulcharre Leo, ubi supra.

XL. AD SERGIVM MAGISTRVM NEAPOLITANVM.

Dolet ipsum sæpe monitum fœdus cum Saracenis solvere noluisse. præcipit, ut tandem pareat. sin minus, minatur se iterum eum excommunicaturum. pollicetur, si fideles legatos miserit, benigne se susceperum.

Ioannes episcopus Sergio magistro Neapolitano.

Dvm verbi Dei semen in pectore tuo etiam per memetipsum post crebros missos & literas seminassem, expectabam non verborum folia, sed fructus operum promereri: sed quia super hac parte spes nostra frustrata est, cogor in vocem domini per Isaiam prophetam adversus Israeliticam plebem prorumpere, clamans: *Quid est quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci? an quod expectavi ut faceret uvas, fecit autem labruscas?* Verum quia, ut cum apostolo dicam, *eadem vobis scribere mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium est*; semel te tuosque adhuc admonere non abnuo, ut ab infidelium consortio declinetis, & a tam profano tandem aliquando fœdere recedatis. Quod si nos audieritis,

De Sergio Leo lib. 1. cap. 42.

Isai. 5.

Philip. 3.

Digitized by Google

non ſolum bona quæ cupitis, affluentius ex nobis habebitis, ſed & magna præmia cælitus aſſequemini: ſin autem, non ſolum nos ſpirituali vos iterato gladio percellemus, ſed & hi, qui non ſine cauſa materiales gladios portant, cum ſint ſanctæ eccleſiæ validi defenſores, & fervidi zelatores, cunctis adverſis & proſperis conculcatis, adverſus vos protinus arma corripient, & vindices contra vos impugnatores ejus celerius properabunt. Quæ nos ſcientes, quia vos anima & corpore ſalvos reddere cupimus, hæc vobis denuntiamus, & cavenda præcipimus. Ceterum miramur, quomodo vos in literis veſtris, quas in ipſa paſchali feſtivitate ſuſcepimus, inculpabiles tentetis aſtruere, cum placulum veſtrum totus qui deſertus eſt mundus, & ſanguis de terra, qui effuſus eſt, clamet: præveniente autem gratia Dei, cito credimus fore, ut & vos reſipiſcentes a vinculo quo annexi tenemini, convenientius abſolvamini, & de tua tuorumque ſalute ipſi cum cæleſtibus choris pari gaudio perfruamur. Porro ſi miſſos deſtinatis fideles, quibus credere procul dubio valeamus, libenti eos & benigno ſuſcipiemus affectu; & quidquid deſiderio vel voto veſtro ſederit, gratanter adminiſtrabimus, fidentes, quod nil impoſſibile, nil allegaturi ſint inconveniens: e contra vero ſi fine tenus pacti jugum cum infidelibus ducere forte proponitis, ſcitote profecto quia (ut cum apoſtolo fatear) *in virga veniam ad vos.* Data v. Idus Aprilis, indictione decima.

1. Cor. 4.

XLI. AD EPISCOPVM NEAPOLITANVM.

Queritur Neapolitanos cum infidelibus fœdus iniiſſe, nec ab ipſo eorum antiſtite ad viam veritatis revocari. Quare hortatur, ut ipſe & illi reſipiſcant. præterea pollicetur ſe benigne ſuſcepturum Neapolitani ducis legatos, ſi miſerit; paratumque ad omnia ſe fore, quæ pro eccleſiæ Dei utilitate perficienda retulerint.

Ioannes epiſcopus ad epiſcopum Neapolitanum.

RELECTIS literis tuis, quas cœpto jam paſchalis feſtivitatis officio in die magno ſuſcepimus, nihil quo lætificaremur, reperimus: unde ingens triſtitia, & continuus dolor cordi noſtro crevit, & multiplicatus nos vehementer affligit; quia populum civitatis veſtræ, quæ olim Dei, nunc autem principis tenebrarum effecta eſt, derelicto penitus creatoris ſui amore, videmus jugum cum infidelibus ducere: teque ideo fore obnoxium, quoniam in medio populi polluta labia habentis, pollutum & complicem habitare, nec toto annixu te velle murum pro domo domini (ſicut idoneum Chriſti athletam oportet) contemplamur opponere. Cum nos pro hujuſmodi cauſa te ad tanti honoris culmen perducere procul dubio ſtuderemus: quatenus te adjutorem & fidelem cooperatorem habentes; oves domini de tam immani profundo, quo ab humani generis inimico ſubmerſas & reteatas jacere conſpiciebamus, abſtrahere, atque ad ſuperna relevare poſſemus: ut de illorum ſimul ſalute par apud retributorem omnium Deum pro communi certamine meritum haberemus. Sed ecce neglecta paſtoralis officii cura, poſtpoſito divini timore judicii, cum illis, quos aut corrigere, & ad viam veritatis revocare, aut eos quaſi gregem morbidum tot diſciplinæ ſalubris verberibus caſtigatum, ſalutem propriam nolentem recipere, vitare, atque de medio eorum, ficut jam olim tibi ex divina auctoritate præcipimus, exire debueras, nec amplius cum prævaricatoribus, & conſortium infidelium habentibus habitare præſumeres, ut tuæ devotionis ſinceritate manifeſtius apparente, reverentiam tuam, quam ſacerdotii ſummi decoravimus infulis, in ſocietate corporis Chriſti nobiſcum haberemus conjunctam. Nos enim aſſidua quamvis corporis incommoditate tunc detenti eſſemus, volentes Neapolitanam civitatem, ceu populum domini, & oves paſcuæ ejus nobis in ipſo apoſtolorum principe commiſſas cum omni devotione ſalvare, non recuſavimus laborem: quin potius poſuimus animas noſtras in manibus noſtris, dominicaque voce admoniti venimus confirmare illos in beneplacito Dei, ceu fratres, & ut filios cariſſimos coram domino adjuvare: ſed obdurato ipſi corde, noſtras preces & monita recipere, atque ut aſpides ſurdæ audire deſpexerunt; teque ſecundum eorum votum, & deſiderium antiſtitem (quod non merebantur) ordinare non prætermiſimus, multis ſuper hoc aliis, & etiam bonis promiſſis, ſi noſtræ voluntatis deſiderium devota mente compleſſent: nunc autem vel illis incorrectis exiſtentibus, & ad percutientem ſe redire nolentibus, vel tibi cum ipſis habitanti, & idcirco a divinis omnibus cum eis pariter ſequeſtrato; quo pacto antequam reſipiſcentes ad viam ſalutis & juſtitiæ revertamini, parcere, aut a nexu eccleſiaſtici vos judicii valemus abſolvere? Abſolvite ergo vos prius colligationes impietatis, & fœdus impium, quod cum inimicis Chriſti habetis compoſitum, & nos illico miſericordiam, quam Deus noſter eccleſiæ in Spiritu ſancto dedit facere poſſe, nullatenus vobis jam converſis tribuere omittemus: nam ſicut vere ſatisfactionis confeſſoribus parcendum eſt, dicente domino: *Cum converſus ingemueris, ſalvaberis; & adhuc te loquente, dicam, Ecce adſum:* ita vero in ſcelere impiis manentibus miſerendum non eſt: quoniam miſericordiam aliquam vobiſcum ante fructum dignum pœnitentiæ facere omnino nequimus, eo quod miſericordia ſine controverſia quæri debet, ut ſalus ſit diſciplinæ: nam dicente ſancto Gregorio: Sæpe pietas per immoderatam miſericordiam errare ſolet, ſi fortaſſe pepercit quæ parcenda non ſunt; peccata enim, quæ feriri gehennæ ignibus poſſunt, diſciplinæ ſunt verbere corrigenda; ſed inordinata pietas cum temporaliter parcit, ad æternum ſupplicium pertrahit; unde vobis reſipiſcentibus ne in futuro pereatis, parcere optamus. Præterea ſi frater tuus, Neapolitanorum videlicet dux, per ſuos idoneos legatos nobis optata, & ea quæ oportet veraci relatu perficienda direxerit, eos gratiſſime recipientes, quidquid ratione fagaci retulerint, perficere pro eccleſiæ Dei utilitate atque ſalute procul dubio parati erimus. Age igitur, & deſudare pro communi proſperitate, imo pro ſalute tua, & civium tuorum non deſiſtas, arguens, obſecrans & increpans cum omni imperio: ut labor tuus fructum deſiderabilem in domo domini pro quo digne remunereris afferat. Dara *ut ſupra.*

Ezech. 33.

S. Gregorius lib. 2. ſuper Ezechielem, homil. 19.

Ezech. 13.

XLII. AD CAROLVM REGEM.

Monet ut bona ablata a monaſterio ſanctimonialium reſtituenda curet: quod niſi intra ſexaginta dies fecerit, & per legatum id ſibi nuntiaverit, vel cauſam cur non ſint reſtituta, non reddiderit, eum excommunicat.

Ioannes epiſcopus Carolo † glorioſo regi.

CVM generoſitatem tuam tanta claritas proſapiæ regalis extollat, miramur & obſtupeſcimus quomodo hanc tam ſiniſter longe lateque diſcurrens rumor obnubilet, aſſerens & affirmans te Italiam ingreſſum ad monaſterium acceſſiſſe ancillarum Dei apud Brixiam conſtitutum; indeque cum illic

† Hic Carolus, qui Craſſus nominatus eſt, poſtmodū imperator creatus, fuit filius Ludovici Germaniæ

regis, Ludovici Pii nepos, Caroli Magni pronepos, ad quem nonnullæ infra ſcribuntur epiſtolæ. De quo Ado Viennenſis in fine chronicorum, Regino lib. 2. chronicorum, Aimoinus lib. 5 cap. 40. & alii.

illic ipſe morareris, tyrannice aurum ablatum, tam ipſius venerabilis monaſterii, quam dilectæ filiæ noſtræ Angelbertæ Dei cultricis: quod ſibi ad ipſius præcipue cœnobii ſuſtentationem procul dubio reſervaverat: unde mœrore vehementer afficimur, dolentes gloriam tuam ad tam immane ſacrilegii genus dilapſam, & inſtar cujuſdam gentilis regis vaſa domus Dei ad uſus proprios inflexiſſe conatam. Atque ideo dilectionem tuam in Chriſti viſceribus eſſe cupientes, monemus, & ſacris convenimus eloquiis cum pſalmiſta fatentes: *Nolite ſperare in iniquitate, & in rapinis nolite concupiſcere.* Si qua ergo a prædicto pio loco, ſive gloria tua ſciente, ſive neſciente ablata ſunt; induſtria tua diligentiſſime requirantur, & inventa in eo ſine mora ſub omni integritate reſtituantur: ne, quod abſit, ſi aliter egeris, & Deum contra te ad iracundiam provoces, & decus tuæ regiæ nobilitatis offuſces, atque nos ad hæc ſeverius ſecundum miniſterium noſtrum punienda commoveas. Denique niſi poſt lectam hanc noſtri apoſtolatus epiſtolam, intra ſexaginta dierum ſpatium, theſaurum illum ſine aliqua diminutione reddere propoſueris; ita ut miſſus tuus Romam in præſentiam noſtram veniens, ſive reddideris, ſive nec reddideris, quidve hic agendum delegeris, veram & idoneam expoſuerit rationem, eouſque ſis extunc excommunicatus, quouſque ab omni te rapinæ communione reddideris alienum: durioribus deinceps te ſciens verberibus erudiendum, ſi his interim levibus tactus reſipiſcere forte contempſeris. Amamus enim te more paterno, & ab hac ſecunda idolorum ſervitute volumus ſcire liberum & immunem. Etenim *avaritia*, ſecundum apoſtolum, *eſt ſervitus idolorum.* Optamus, *&c.* Data VI. Kalendas Aprilis, indictione decima.

Dan. 1. Pſalm. 61.

Galat. 5.

XLIII. AD ENGILBERGAM.

Conſolatur eam ob mortem mariti, atque monet ut Carolo imperatori fidem ſervet, ſeque ejus interceſſorem apud eumdem Auguſtum futurum pollicetur.

Ioannes epiſcopus dilectæ filiæ Engilbergæ Chriſto dicatæ.

Engilberga uxor fuit Ludovici ſecundi imperatoris ad quam aliquot infra ſcribuntur epiſtolæ. Ejuſdē meminit Aimoinus l. 5. c. 28. & Leo Marſicanus lib. 1. cap. 38.

1. Cor. 13. Rom. 5. 2. Cor. 4.

Luc. 21.

EO nos, filia cariſſima, nec alio circa dilectionem veſtram flagrare affectu noveris, quo fuimus, quo etiam olim perſiſtere propoſuimus: neſcit enim dilectio viciſſitudinum obumbrationem, nec defectum patitur, cum, ſecundum apoſtolum, nunquam excidat. Hujus rei gratia conſolatoriis his, & exhortatoriis prudentiam veſtram literis commonemus, ne deficiatis in tribulationibus, ſcientes, docente apoſtolo, *quia tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero ſpem: ſpes autem non confundit. omnia enim quæ videntur, temporalia ſunt; quæ vero non videntur, æterna.* In his ergo configi, in his debes totis radicibus inhærere cariſſima: unde ſapientia veſtra ſanctos, qui patientiæ in mundo claritate quaſi luminaria refulſerunt, præ oculis habeat, & ita inoffenſis ad palmam ſupernæ vocationis greſſibus tendat, quam videlicet habituri ſunt illi, qui oraculo dominico imbuti, in patientia ſua ponunt animas ſuas. Nihil enim inimica mors, vel manus abſtulit, quod vita, quæ Chriſtus eſt, & ipſius provida dextera in melius non tranſtulit, atque reſtituit. Abſtulit mortalem illa maritum, ſed iſta ſeipſam æternum contulit ſponſum: unde quæ terreni vocabamini uxor, Patris cæleſtis jam regis multo præſtantius dicimini conjux. Ademptum eſt corruptibile diadema, ſed præparatur incorrupta corona. Remota ſunt decoramenta quæ veteraſcunt: ſed repoſita ſunt vobis ornamenta, quæ non marceſcunt. & quid plura? pro ærumnoſo & phantaſtico regno, percipietis felix & verum imperium: & revera hæc eſt immutatio dexteræ Excelſi. Verum cum ſapienti vobis & quæ noſtis de paucis plura penſare pauca ſufficiant; his ita prælibatis, dilectionem veſtram merito commonemus, ut ſpirituali filio noſtro Carolo piiſſimo imperatori, puræ fidei ac ſinceræ devotionis exhibens ſemper integritatem, omnes ad ejus manſuetudinem attrahat, & ſalubribus monitis inviolabilem ei fidem ſervare demonſtret. *Non enim eſt poteſtas*, ut apoſtolus ait, *niſi a Deo.* Et: *Qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit.* nos autem, quia illum divinitus, ut credimus, acti ſemel elegimus, perpetuo tamquam filium cariſſimum omni conatu diligimus, ita ut ipſius amicos & inimicos, noſtros amicos & inimicos exiſtere teneamus: ſi qua vero ſunt vobis ab ejus clementia impetranda, per nos credimus, cum vobis libuerit, indifficulter obtinere valebitis. Quod & nos libentiſſime pro memoria priſcæ benignitatis veſtræ geremus, & idem pius Auguſtus pro Dei ſanctorumque apoſtolorum, ſed & noſtri dilectione animo grataṅti concedet. Optamus dilectionem veſtram bene in Chriſto valere dilectiſſima filia. Data VI. Kalendas Aprilis, indictione decima.

Rom. 13.

XLIV. AD VVIGBODVM EPISCOPVM PARMENSEM.

Hortatur ut quoſcumque poteſt ad ſanctæ Romanæ eccleſiæ defenſionem excitet, & ad ſe cum ſuis veniat, ut communi conſilio Sarraceni ab Italia expellantur. mittit deſideratas epiſtolas, quas afferendas curet iis, quibus ſcribuntur.

Ioannes epiſcopus Vvigbodo epiſcopo Parmenſi.

DEVOTIONIS tuæ affectus non inſcii grates condignas referimus: quia vero ſanctitatem dolere tuam cognoſcimus pro eo quod a nobis nihil ſibi laboris injungatur; nil eſſe noveris aliud, niſi quia novimus te multis hujus temporis procellarum fluctibus irretitum. Verum quia nobis multa incumbit neceſſitas, & tua promptiſſima claret alacritas; hortamur, ut quoſcumque potes, & quomodocumque potes ad defenſionem hujus ſanctæ principalis eccleſiæ filiorum excites, incites, & prout neceſſitas urget, impellas: ſed & ipſe cum his, qui tibi adhærent, ad colloquium noſtrum accelerare ne pigriteris, quatenus communi conſilio, auxiliante Deo, gens impia noſtris eliminetur e finibus. hoc eſt quod exigimus, hoc eſt quod antè ſpeciali voto depoſcimus. Quæ vero de mittendis quibuſque literis noſtris ſuggerere voluiſti, votis tuis (prout temporis qualitas, & cauſarum diſpenſatio conceſſit) grataṅter annuimus; & non ſolum hoc, ſed & quæ poſſumus, tanto circa ſanctimoniam tuam exhibere libentius volumus, quanto hanc præteritis illis in partibus conſtitutam alacrius & inſtantius quæ noſtra ſunt exequi contemplamur. Epiſtolæ autem ipſæ quibus miſſæ ſint, ſuperſcriptio earum monſtrabit, quas ipſe procul dubio ad eos, quibus directæ ſunt, facies aſportari. Eſto itaque fiſus in nobis, & viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine dominum, & accinge ſicut vir lumbos tuos, & accelera, ut dilectionem tuam ſuperius commonuimus. Optamus ſanctitatem tuam, *&c.* Data VI. Kalendas Aprilis, indictione X.

Pſal. 26.

Digitized by Google

XLV. AD AIONEM EPISCOPVM BENEVENTANVM.

Laudat ejus promptum ad eccleſiæ defenſionem ſtudium : tum hortatur ut contra Sarracenos opem ferat, & fœdus cum illis ictum diſſolvendum curet.

Ioannes epiſcopus Aioni epiſcopo Beneventano.

PERSPECTIS apicibus ſanctitatis tuæ, quantum in te divini amoris ardor efferveat, luce clarius recognovimus ; & quantum erga ſanctam Romanam eccleſiam devotus exiſtas nihilo minus advertentes, pro tanta tibi benignitate multiplices gratias agimus , & ſanctimoniam tuam ad noſtri profectum certaminis dignis pollere ſucceſſibus ab omnipotentis clementia poſtulamus. Vere etenim frater cariſſime laudibus es extollendus, qui tribulationes noſtras, quas pro populo nobis commiſſo patimur, quaſi præſentes intuens, nobiſcum gemens & dolens , ad has auferendas providum commilitonem & cooperatorem noſtrum non indebite te velle eſſe in omnibus aſſeveras. Nec aliud itaque de tua ſanctitate credimus, nec aliud ſuſpicamur, niſi ut quamvis corpore abſens ſis, ſpiritu a noſtris ſingultibus nunquam deſis; & quam dolendum ſit, quod fideles cum infidelibus tam pernicioſe junguntur, liquidius & ipſe perpendas; hujus rei gratia, quia multis ſtudere loquelis , ne magis multiplicare verba , quam gemitus videamur , non expedit ; præcipue quia tua fraternitas ipſos inviſibiles mœrores noſtros , ſicut in literis tuis conſpicimus; non ignorat per illum , qui te ſacerdotem ſuum conſtituit, tuam reverentiam adjuramus, ſuadenteſque modis omnibus deprecamur, & auctoritate principum apoſtolorum, fraterno freti amore præcipimus , ut omnibus viribus tuis , omnique poſſe tuo labores, tam ſcilicet cum germano fratre, quam cum aliis Chriſticolis in hoc opem ferre valentibus , ut impia Agarenorum fœdera, quæ Neapolitani, vel ſui conſocii cum inimicis Chriſti nominis inierant , Chriſto miſerante quantocius deſtruantur; & pax atque concordia fidelium per eumdem Chriſtum dominum reformetur: quatenus corpus ſanctæ Dei eccleſiæ, pro qua ſanguis fuſus eſt Chriſti, in ſuis membris non lacereturr, & quæ ſit vera religio, atque perfecta caritas agnoſcatur: quia licet vos, vel omnis forte mundus mala quæ imminent lugeat; nos tamen tantum præ omnibus affligimur, ac dolemus, quantum præ omnibus ſolicitudinem , atque curam regendarum Chriſti ovium nos ſuſcepiſſe perpendimus. Ideoque quia plus omnibus laboramus, ut per vos labor noſter uſque ad effectum proficiat, ſpecialiter deprecamur. Inter hæc autem cariſſimum fratrem quæſumus exhortare, ut epiſtolam noſtram ad primum Græcorum illuc venientium cito tranſmittat , & ſuis eum deprecationibus moneat , ut omni amota occaſione , vel decem dromones in adjutorium noſtrum ſtatim dirigere nunquam omittat : quia nos, cooperante gratia Chriſti, tam cum cariſſimo filio noſtro Lamberto glorioſo duce, qui nobis in omnibus hæret, quam cum aliis dominum timentibus deſudabimus, ut & impium fœdus cum Agarenis habitum diſſolvatur , & libertas , vel aliquanta ſecuritas Chriſtiani populi renaſcatur. Poſtremo , quia, ſicut diximus , plus omnibus neceſſario laboramus, nullum laborem , nullamque tolerabilem moleſtiam corporis recuſabimus, quo minus adjuvante domino pro tantis neceſſitatibus pro vobis cum preveniente Chriſto laborem noſtrum viriliter inſiſtamus: forſan omnipotens Deus , adhibitis tuis laboribus, tantorum pereuntium miſerebitur, & dolores noſtros auferens, fœdera cum iniquis Paganis a veſtratibus facta diſſolvet: ubi rogamus cunctis conatibus ſudes, qui tanto de profectu tui certaminis lætari ſperamus , quanto te in hoc opere cooperatorem noſtrum habere confidimus. Interim magnopere poſtulamus , ut quidquid ſive de dromonibus dirigendis, ſive de impiis peccatis ſolvendis per tuam ſolertiam, vel per fratris tui obedientiam effectui fuerit datum, citiſſime nobis ſancta tua fraternitas ſcriptis ſignificare procuret. Data XV. Kalendas Maii, indictione decima.

XLVI. AD GREGORIVM IMPERIALEM PÆDAGOGVM.

Gratulatur imperatorem contra Sarracenos claſſem ad eccleſiæ defenſionem miſiſſe ; eumque ducem conſtituiſſe : tum monet , ut decem * achelandia ad litora a piratis Sarracenis expurganda mittat.

Ioannes epiſcopus Gregorio imperiali pædagogo.

GLORIAM tuam hac apoſtolatus noſtri epiſtola miſſa primitus exhortamur, ut divinitus datas ſanitates deſiderabilis filii noſtri Baſilii tranquilliſſimi imperatoris nobis ſignifices. Cupimus enim valde ſalutem ejus animæ ſimul & corporis ſemper audire, tamquam piiſſimi propugnatoris orthodoxæ fidei. Gratulati autem ſumus audientes gloriam tuam directam cum Deo conſervandis exercitibus a prædicto divinitus protegendo imperatore, in partes Beneventanorum veniſſe , tam quia, gratias Deo, ipſius divinitus provectum imperium in defenſionem Chriſtianitatis pio zelo ſuccenſum, claſſes & militarem validam manum contra inimicos crucis Chriſti mittere procuravit; quam quod te præ ceteris ad tantum opus cum Dei auxilio peragendum elegit, quem audivimus in omnibus ſtrenuum, & Dei cultorem induſtrium. De cetero credimus ſcire jam magnificentiam tuam, qualiter quædam latrunculorum Agarenorum ſagenæ occultis irruptionibus litora noſtra devaſtent: & quia palam auſum non habent, furtivis depræ-dationibus plurima huic ſanctæ Dei Romanæ eccleſiæ damna multipliciter inferant. Quapropter bene viſum eſt nobis literas noſtras tibi tranſmittere, ut vel decem bona & expedita achelandia ad portum noſtrum tranſmittas, ad litora noſtra de illis furibus & piratis Arabibus expurganda. quod citius & ſine aliquo impedimento agere poterunt, adjuvante dextera Excelſi, quæ principibus apoſtolorum intercedentibus concertabit, & auxiliabitur illis: in quo, mihi crede, gratum animum piiſſimo imperatori facies, ſi in hoc admonitiones noſtras audieris: quia cum ſit Chriſtianiſſimus Dei amator, & eccleſiarum domini fervidus propugnator ; non poteris illum tibi gratiorem reddere, quam ſi tantum hanc ſanctam eccleſiam per te ſtudueris adjuvare, quæ prima eccleſiarum magiſtra & caput eſt, maxime cum in hoc facto eidem a Deo protecto ſemper Auguſto, & in hoc ſæculo gloriam, & in futuro acquiras ſine fine coronam. Deus omnipotens te & qui tecum ſunt protegat, & contra inimicos Chriſti potenti dextera tueatur. Data XV. Kalendas Maii, indictione decima.

**al.* chelandia, *quæ e navium militarium genere ſunt.*

XLVII.

Digitized by Google

XLVII. AD CAROLVM CALVVM IMPERATOREM.

Nuntiat se Adelardum episcopum Veronensem excommunicasse, quod Nonantulanum monasterium invasisset.

Ioannes episcopus ad imperatorem.

SACRIS vestræ imperialis clementiæ auribus glorioſissime imperator Auguste Adelardi Veronensis episcopi inobedientiam, & temerariam præsumptionem, quam non solum in nostro contemptu, sed etiam in vestræ celsitudinis peregit injuriam præsentibus referre apicibus jure curavimus & merito: nam superna vos majestas sanctæ suæ ecclesiæ nobis commissæ patronum invictum, defensorem potentem, & strenuum adjutorem concessit, ut in omnibus ecclesiasticis utilitatibus unde perpetuam habere gloriam mereamini, quasi vindicem Dei habeamus ministrum. Igitur cum eumdem Adelardum episcopum venerabile monasterium Nonantulæ situm, quod pro Dei, tantique loci reverentia, nullus unquam episcoporum, vel judicum in beneficium quæsivit, timorem divinum parvipendendo, contra sacra præcessorum nostrorum, nostrique privilegii institutiones, quibus de propria semper congregatione abbatem fieri jubetur, callide petiisse, ac per hoc illicita præsumpsisse, omnimodis reperissemus; auctoritate apostolica eum excommunicare studuimus; * ut eaque ipse tenere canonicis eum correptionibus, prout nobis auctoritas apostolica suffragatur, procul dubio arguemus, ut digno verbere castigatus, & canonico nexu ligatus obedientiam discat servare, qui absolutus ecclesiasticis, atque canonicis noluit obedire præceptis. Data ut supra.

* Deest aliquid.

XLVIII. AD IOANNEM, ANSPERTVM ET VVAIPERTVM ARCHIEPISCOPOS.

Ejusdem argumenti.

*Ioannes episcopus Ioanni Ravennati, Anspertо Mediolanensi, & * Vvaiperto Aquilejensi archiepiscopis.*

* f. Valperto. Concil. Nicæn. C. 12.

SANCTI magnique Nicæni concilii præcepta secuti quæ jubent, regularem epistolam per unamquamque provinciam obtineri, ne hi qui abiiciuntur ab aliis recipiantur; fraternitati vestræ notum esse volumus Adelardum Veronensem episcopum auctoritate sedis apostolicæ privilegii communione privatum: quoniam cœnobium Nonantulæ, quod semper apostolicæ sedis, & nostræ ipsius auctoritatis privilegio munitum nullius invasionis usurpatione detinebatur, sed solius hucusque abbatis e gremio fratrum electi atque prælati moderamine regebatur, subripuit, suisque usibus, coartatis extrema egestate monachis, applicavit: & eatenus etiam post frequens interdictum nostrum opprimere, sæculariumque manibus dispartitum prodere non formidat, contra sanctorum patrum regulas, nec non & adversus apostolicæ sedis & totius sanctæ synodi sententiam, quam missis per singulas provincias literis notam vobis omnibus fecimus, in communionem post nostram quoque prohibitionem per missos nostros, & apices sæpissime destinatam, passim recepit, & in cunctis pravitatibus ejus conscius, & fautor apparuit. Excommunicavimus igitur prædictum Adelardum Veronensem episcopum, donec in præsentiam sedis apostolicæ veniens, de prædictorum excessuum A qualitate, idoneam satisfactionem coram positus exhibuerit, quæ si contempserit existens interim, existet per omnia communione jure privatus, pari vinculo irretiens omnes qui sibi communicaverint, vel contra interdictum nostrum ausu temerario faverint. vnde vos cautos reddere volumus, si non vultis ipsi eidem secundum regulas sacras subjacere judicio. Optamus fraternitatem, &c.

XLIX. AD CLERVM VERONENSEM.

Ejusdem argumenti.

Ioannes episcopus universo clero ecclesiæ Veronensis.

B EXPERIENTIÆ vestræ notum esse volumus, Adelardum episcopum vestrum auctoritate sedis apostolicæ communione privatum, quoniam cœnobium Nonantulæ, quod semper apostolicæ sedis, & nostræ ipsius auctoritatis privilegio munitum nullius invasionis usurpatione detinebatur; sed solius hucusque abbatis e gremio fratrum electi atque prælati moderamine regebatur, subripuit, suisque usibus, coarctatis extrema egestate monachis applicavit, & eatenus etiam post frequens interdictum nostrum opprimere, sæculariumque manibus dispertitum prodere non formidat, contra sanctorum patrum regulas, nec non & adversus apostolicæ sedis, & totius sanctæ synodi sententiam in communionem post nostram quoque prohibitionem per missos nostros & apices sæpissime destinatam passim recepit, & in cunctis pravitatibus C ejus conscius & fautor apparuit. Excommunicatum igitur eum scitote, donec in præsentiam sedis apostolicæ veniens, de prædictorum excessuum qualitate idoneam satisfactionem coram positus exhibuerit. Quæ si contempserit existens interim, existet per omnia communione jure privatus, pari vinculo irretiens omnes, qui sibi communicaverint, vel contra interdictum nostrum ausu temerario faverint. unde vos cautos reddere volumus, si non vultis ipsi eidem secundum regulas subjacere judicio. Optamus vos, &c. Data IV. Kalendas Maii, indictione decima.

L. AD LANDVLFVM EPISCOPVM CAPVANVM.

D Monet ut sibi significet, an Neapolitanorum dux fœdus cum Sarracenis initum frangere velit, & det operam ut idem dux Guaiferius & Pulchar una secum Trajectum se conferant, quo ipse est iturus; paratum se ad ea quæ promiserat, & majora concessurum, si ipse dux in sententia persistat.

Ioannes episcopus Landulfo episcopo Capuano.

STVDEAT sanctitas tua certissime scire si Neapolitanorum dux præsentialiter vult pactum Sarracenorum irrumpere, & fœdere Christi, quod in regenerationis unda pepigit, vel a nunc, sicut debitum est, veraciter inhærere: & siquidem talem nunc animum habere cognoveris, hoc nobis E præsentialiter indicato. Age ut idem dux Neapolitanus, & Guaiferius glorioſus princeps, ac Pulchar præfecturius ad Traiectum una tecum accelerent; ubi etiam nos accedentes, quæ Deo sunt placabîlia statuemus. Parati enim sumus non solum quæ dicta sunt, sed & majora concedere. tantum ut ejusdem magistri militum sermo ita sit fidelis & stabilis, & omni certitudine præmunitus, ut securitas ex utraque parte firma maneat, & sine dubitatione certa persistat: quod si quæ repromittunt, aut ad-

Digitized by Google

implere nolle aut prolõgare velle illos cognoveris: non tibi sit licentia hoc a nostra scientia occultandi; sed quidquid veraciter sine dolo per omnia indicandi. De his ergo stude præsentialiter nos pleniter ac citissime literis tuis instruere; ut quod deinceps Deus dictaverit, cum ipsius auxilio sine mora incipere & perficere procuremus. De quibus ipse præ ceteris curam arripe, qui nimirum speciali prærogativa nostrorum viscerum præ ceteris foveris in antro. Data IV. Kalendas Maii, indictione decima.

LI. AD PVLCHARIM PRÆFECTVRIVM.

Ejusdem argumenti

Ioannes episcopus Pulchari præfecturio.

SI vere utique magister militum pactum Sarracenorum proposuit rumpere, hortamur ut Trajectum cum inclyto socero tuo adeas, ubi quoque & nostra reperta præsentia, quidquid rationabiliter quęritur, quidquid necessarium, seu possibile postulatur, gratantissime confestim admittet: sed & ampliora facere nullomodo recusabimus, ut omnes, secundum apostolum, lucrifacere valeamus. In quo industria tua tanto solicitius elaboret, quanto liquidius sibi per hoc cæleste prẹmium a domino Deo tribui non ignorat. Alioquin adversus eum, quæ digne possumus agere, indubitabiliter & indifferenter exercere, Christo propitio, nullatenus omittemus. Data IV. Kalendas Maii, indictione decima.

1. Cor. 9.

LII. AD GVAIFERIVM PRINCIPEM SALERNITANVM.

Ejusdem argumenti.

Ionnes episcopus Guaiferio principi Salernitano.

QVIA Neapolitanorum ducis legatos secundum ipsius & vestra scripta præstolati, nec contemplati sumus, iterato excellentiæ tuæ scribere cogimur, ut illum a perfidis separatum, piis sanctæ matris ecclesiæ gremiis restituamus. In quo quia jam plurimum laborasti, industriam tuam item itemque laborare fine tenus exhortamur. Quod si iniquam colligationẽ statim dirumpere præparetur, cum hoc certissime scierimus, per nosmetipsos ad Trajectum properabimus, & hoc quod quęritur, & quodve jam promissum est, etiã amplius libẽtissime largiemur, clariori dumtaxat certitudine, ac fidei veritate inter utramque partem cõposita; ubi quoque tuam sanctissimique Landulfi antistitis, & prędicti ducis, nec non & Pulcharis glorioſi præfecturii adesse præsentiam cupimus. Et ut agatur solertiam tuam satagere flagitamus. Quod si adeo idem dux secundum duritiam suam, & cor impœnitens thesaurizat sibi iram in die iræ, ut aut protelare, aut penitus suæ ipsius & multorum salutis causam contemnere velit, & hoc ipsum statim cognoscere cupimus: quoniam nobis nec humanum, nec divinum deficiet prorsus consilium & auxilium; quod plane reddet ei secundum opus suum, & secundum fructum adinventionum suarum. ..... toto corde desiderant, in adventu illius exultent: quia & omnipotens Deus blandus justis, & terribilis apparet injustis. Vestra itaque dilectissima caritas devotissimam se super hoc nobis exhibeat. & quousque vires suppeditant, laborare non cessẽt, ut dum vestris hortatibus hæc nostra postulatio ad effectum pervenerit; dignas vobis gratias referamus, & apud sanctos apostolos in orationibus nostris memoriam habeamus. Data III. Kalendas Iunii, indictione decima.

Rom. 2.

LIII. AD ANSPERTVM ET ANTONIVM EPISCOPOS.

Vt Ravennam ad synodum accedant; quod nisi paruerint, minatur eos se excommunicaturum.

Ioannes episcopus Anspherto Mediolanensi archiepiscopo, & Antonio episcopo Brixiensi.

QVIA diversis ac multiplicibus ecclesias Dei nobis commissas incommodis perturbatas, rebusque propriis incunctanter privatas, & earum antistitum honorem diminutum fore videmus; ipsarum, secundum apostolum, solicitudine quotidiana compulsi, necessario rati sumus pro illarum statu, ac pristina redintegratione generalem, Deo favente, synodum celebrare: quam secundum antiquam consuetudinem cum Romæ agere debuissemus, non recusantes tanti laborem itineris; pro suavitate tamen venerabilium confratrum nostrorum episcoporum, quos in consortium nostrum literis missis ascivimus, octavum Kalendarum Iuliarum, Ravennæ, auxiliante domino, erimus procul dubio celebraturi. Ad quam videlicet fraternitatem vestram omni occasione postposita, omnique tarditate prætermissa his præsentibus venire jubemus apicibus, quatenus communi multorum fratrum nostrorum consensu atque decreto ecclesia Dei nobis commissa propriæ dignitatis jura, quæ a quibusdam inique agentibus sunt usurpata, sub integritate recipiente, malorum omnium tandem securi effecti, ministerium pontificale, quod nimirum pro gregis dominici nobis commissi salute, Deo largiente, suscepimus, ut dignum est glorificare possimus. quapropter iterato te sermone ad eamdem, ut dictum est, synodum venire præcipimus. Nam si præfato die ad ipsum venerandum concilium quoquomodo properare forte contempseritis, & pro ecclesiæ Christi Dei nostri utilitate, quæ instanti tempore plurimum est necessaria, debitum nobiscum laborem sumere spreveritis, sciatis pro certo communionis nostræ futurum nullo modo esse consortes, sed potius canonicæ auctoritatis censura, ut pote transgressores improbos, feriendum atque damnandum. Optamus reverentiam vestram in Christo bene valere. Data VIII. Kalendas Iunii, indictione decima.

2. Cor. 11.

Antiqua consuetudo Romæ concilia celebrandi.

LIV. AD CAROLVM CALVVM IMPERATOREM.

Auxilium contra Sarracenos implorat, qui devastata Campania, omnia Romæ suburbana depopulabantur.

Ioannes episcopus ad imperatorem.

DIVINA ideo majestas excellentiam vestram præ ceteris elegit Romani imperii altitudine sublimare, Augustalique voluit diademate coronare, ut Deo nostro clementer auxiliante potentiæ vestræ brachio triumphali ecclesiam Christi voce supra petram veræ fidei fundatam tueremini semper, & ab immani crudelique Paganorum infestatione, qui nos jam more latronum undique circumdantes o nnia nostra igne gladioque devastant, pio mentis defenderetis intuitu. Sed quia nobis procul existentibus, tot dura & importabilia, pro quibus jam vestram Augustalem imploravimus majestatem, supra modum quotidie patimur. quippe cum tota jam depopulata Campania nil habeamus, nilque nobis, aut venerabilibus monasteriis; ceterisque

Digitized by Google

ceteriſque piis locis, neque ſenatui Romano, unde corporaliter ſuſtentari poſſimus, remanſerit: omnibus etiam Romæ ſuburbanis adeo deprædatis, ut nullus in ipſis jam habitator, vel cujuſlibet ætatis incola videatur conſiſtere. Pro quibus ſane malis innumeris ingenti mœrore afflicti, doloreque turbati, nec ſomnum oculis, nec cibum ore capere poſſumus: ſed pro requie laborem aſſiduum, & pro corporali dapium dulcedine, mentis amaritudinem patimur. Idcirco veſtram imperialem majeſtatem, totius ſapientiæ luce ſplendide irradiatam, ſancta Romana eccleſia, quæ religioſo vos utero genuit, meo quidem ſermone, ſed ſuo venerabili ſuppliciter nimis precatur affectu, ut omni dilatione remota, omnique ejus cura aſſumpta, nunc ad ſuam defenſionem & totius patriæ liberationem adjutor clemens, defenſor potens, & ſalvator invictus venire dignemini. quia niſi veſtra deſideratiſſima nobis affuerit præſentia, nullum defenſionis auxilium, nullumque neceſſariæ ſalutis remedium poterimus habere. Nos enim, cum omni ſedis apoſtolicæ ordine ſacro; cum religioſis & Deum timentibus viris, pro veſtræ gloriæ proſperitate, continuaque mentis & corporis ſalute, omnipotentem dominum, cujus eſt ſalus omnis & vita, totis deprecabimur niſibus, ut nec temporis fervor, nec loci natura inſolita, nec moleſtia quælibet veſtro inſigni corpori nocitura contingat. Quamobrem nihil horum quæ ſine Dei procul dubio non evenient nutu dubitantes, quin potius in domini miſeratione totis viribus confidentes, non ſolum corpoream incolumitatem, verum etiam & perpetuam animæ veſtræ merebimini adipiſci ſalutem & gloriam. Dignetur igitur piiſſima ſerenitas veſtra, clementiſſime imperator Auguſte, pro tantæ ſedis liberatione, tantorumque hominum Chriſti cruore redemptorum ſalvatione, noſtras & eccleſiæ noſtræ preces audire, ſingultus proſpicere, & tanti gemitus lacrymas inceſſanter effuſas attendere: quatenus more ſolito, & ſolitæ pietatis viſcere nobis compatientes, opem conſolationis citiſſime petentibus tribuentes, prout opportunum eſt, nos adjuvare ſatagatis. quia poſt Deum unica ſpes ſalutis & liberationis noſtræ fiducia vos procul dubio eſtis. Ideo per voſmetipſos properantes, congruum & opportunum nobis præbere auxilium non differatis: ut & dominus, qui elegit vos caput orbis, & dominum fecit, auxilium ſuum vobis de ſancto mittere ſemper dignetur, amantiſſime fili. Data VIII. Kalendas Iunii, indictione decima.

LV. AD VRSVM DVCEM VENETIARVM.

Inobedientiam accuſat, & monet ut epiſcopos Venetiæ ad ſynodum Ravennæ celebrandam accedere curet, & ipſe quoque vel veniat, vel legatos mittat.

Ioannes epiſcopus Vrſo duci Venetiæ.

MVLTIS eſſes nimirum juſtæ correptionis a nobis increpationibus ſubmittendus, niſi apoſtolica moderatio circa te minus ſeveritate quam patientia uteretur. Exceptis enim exceſſibus illis, quos per inobedientiam prius contraxeras, ad extremum etiam legationem B. Petri indignam tuis oculis judicaſti, cum hoc nec gentilis quiſquã facile feciſſe clareſcat: maxime cum ea, quæ dilectioni tuæ mittebamus, paterna eſſent monita, non inimici odientis verbera. Sed iſta diſſimulantes, innoteſcimus dilectioni tuæ, nos octavo Kalendas Iulias Ravennæ ſynodum totius Italiæ ſacerdotum celebraturos: cui intereſſe volumus & marinæ Venetiæ antiſtites, qui adhuc ſupereſſe noſcuntur, una cum perſonis ad epiſcopatum electis, & illis, quas tibi jam per diverſas epiſtolas ſignificavimus. Quapropter bene profecto facies, ſi eos ad prædictam venire ſynodum non impedieris, ſed modis omnibus incitaveris. Non enim ruinam eorum cupimus, abſit, ſed illius ſtatum reformare provinciæ, & quidquid inter eos & metropolitanum quæſtionis & controverſiæ vertitur, canonice diffinire. Itaque indubitanter veniant: & tam ſancto numeroſoque fratrum deeſſe nullo modo patiantur collegio. Non enim, mihi crede, in aliquo minorati, quod avertat dominus, ſed potius augmentati, Chriſto propitio, ad propria revertentur. Sin autem communi omnium decreto, cum eccleſiam non audiſſe clarverint, erunt procul dubio, quemadmodum ſacroſanctum de hujuſcemodi præcipit euangelium. Illud autem ipſe pro certo ſcito, quia nihil pro ullo mortalium imminui eccleſiæ tuæ cupimus; ſed decus & genium tuum veluti ſpectabilis, & Deum timentis viri, conſervari volumus & optamus. Vnde monemus, ut & ipſe ad nos Ravennam proficiſci ne pigriteris: ſin autem, ſaltem virum quemquam induſtrium nobis gloriæ tuæ injuncta legatione fungentem dirigere non detrectes. Data VI. Kalendas Iunii, indictione decima. *Matth. 18.*

LVI. AD PETRVM ET LEONEM EPISCOPOS VENETIÆ.

Vt Ravennam ad concilium proficiſcantur, in quo componendæ ſunt controverſiæ, quæ cum metropolitano nonnullis intercedunt.

Ioannes epiſcopus Petro & Leoni epiſcopis Venetiæ.

VNIVERSALE tandem aliquando nos celebrare concilium, multiplex & multifaria nos eccleſiarum neceſſitas cogit; & ideo pro hac moderanda vel diſpenſanda, octavo Kalendas Iulias hujus indictionis, totius Italiæ apud urbem Ravennam convenire juſſimus ſacerdotes ad quorum videlicet ſacratum collegium, pontificio noſtro mediante, veſtram quoque ſanctitatem occurrere commonemus, una cum his, qui loco ſunt epiſcoporum decedentium ſubrogati. Et illis nihilo minus, quos Vrſo glorioſo duci, & vobis ſcribentes, noſtris ſæpius & expreſſius ſignificavimus ſyllabis, atque, ut abſolute regulariterque fateamur, omnibus qui ſe læſos exiſtimant: quos generaliter auctoritate apoſtolica ſanctitas veſtra ſecum properaturos advocare profecto debebit. Itaque fratres indubitanter accedite, ut præter communem utilitatem, quæ in ſynodo eſt procul dubio componenda, quidquid inter fratrem & coepiſcopum noſtrum Petrum videlicet metropolitanum veſtrum, & prædictos controverſiæ vertitur, canonicum finem accipiat; & pax & tranquillitas eccleſiis veſtris, ſicut condecet, reformetur. Non ergo cariſſimi tam ſancto numeroſoque fratrum deeſſe collegio patimini: quia nos, mihi credite, nullius veſtrum caſum exquirimus; abſit. Verumtamen niſi ad hanc ſaltem præſignatam univerſalem ſynodum acceſſeritis, communi cunctorum ſententia canonicis legibus ſubdemini, & pro tanta inobedientia merito puniemini. *Eſt enim*, Samuele ſancto docente, *quaſi peccatum ariolandi, repugnare; & quaſi ſcelus idolalatriæ nolle acquieſcere.* Data VI. Kalendas Iunii, indictione decima. *1. Reg. 15.*

LVII.

LVII. AD ARCHIEPISCOPVM RAVENNATEM.

Præcipit ut cum ſuis ſuffraganeis ad concilium accedat.

Ioannes archiepiſcopo Ravennati.

2. *Tim.* 3. *Luc.* 21. *Mich.* 7. QVIA jam ad periculoſa pervenimus ab apoſtolo quin potius a domino prędicta, proh dolor! tempora: *Surgit enim gens contra gentem, & ſunt inter alia inimici hominis domeſtici ejus:* creverunt inopinabiliter mala, & non ſolum extrinſecus rabie infidelium barbarorum atterimur; ſed & intrinſecus perverſitate nequam Chriſtianorum afficimur. Verum quanto crebeſcunt mala pravorũ, tanto creſcere debent bona rectorum. Quæ profecto fieri nequeunt, niſi per cõmune fratrum collegium in idipſum corpore ſimul & mente convenientium. Eſt enim eccleſia Dei propter concordiam tam viſibilibus, quam inviſibilibus hoſtibus omnino terribilis, & velut caſtrorum acies ordinata. *Cant.* 6. Quapropter tam pro eccleſiaſticis quibuſdam neceſſitatibus, quam pro ſtatu & pro correctione reipublicæ, auctoritate apoſtolica decrevimus reverendorum fratrum & coepiſcoporum noſtrorum Italici regni univerſale, id eſt, totius provinciæ, advocare concilium, locum autem nuſquam ad hoc gerendum aptiorem & faciliorem, quam apud Ravennam undique confluentibus inveniri poſſe perſpeximus. Occurrat igitur alacriter cum ſuffraganeis ſuis, quos ipſa convenire commoneat, ad deſignatam urbem ſanctitatis fraternitas, & tanto deeſſe conventui, quem ſcilicet ibidem octavo Kalendas Iulias, celebraturi ſumus, nullo modo perferat, quo pullulantia in agro dominico zizania communi ſtudio radicitus amputentur; & ſalubrium virtutum germina ſocio pro his certamine penitus inſerantur. Fratres præterea & coepiſcopos noſtros, qui ſub beatitudine veſtra degunt, ad eumdem univerſalem ſynodum hortatu ſanctitatis veſtræ venire præcipimus. Quiſquis autem occurrere ſanctitati tuæ forte contempſerit, canonicis ſe *2. Cor.* 10. noverit increpationibus procul dubio ſubmittendum, in promptu, ſecundum apoſtolum, nobis habentibus omnem ulciſci prorſus inobedientiam. Hanc vero apoſtolatus noſtri epiſtolam vel exemplaria illius, beatitudo veſtra in diœceſi ſua omnibus indifferenter epiſcopis parare faciat; ne aliquod poſſit ab inobedientia excuſationis, quod non expedit, velamen obtendi.

LIII. AD AQVILEEIVS.

Quæ de eo ſiniſtre ferebantur, in generali concilio canonice terminanda ſignificat.

*Ad * Aquileiens.* * f. *Aquileienſem.*

NOVIMVS veſtram beatitudinem a nonnullis de quibuſdam ſiniſterius diffamari, quod profecto in ſynodali eſt conventu * interius & perſpicacius ventilandum, & ſecundum ſui qualitatem, regulari cenſura modis omnibus finiendum. Sed credimus, divina favente gratia, vos coram poſitos, ita inſontes inveniendos, ut veritas exagitata non de vobis cœni, quod adſit, ſed unguenti commoti jucundum reddat odorem; niſi forte abſentia procurata, vera quæ dicuntur de vobis comprobet, & pœnam merito irroget: quæ ſi adeſſet, magiſtra juſtitia forſitan retudiſſet. Data VI. Kalendas Iunii, indictione decima. * *for.* integrius

LIX. AD ARCHIEPISCOPVM RAVENNATEM.

Certum prędcribit diem, quo Ravennæ cum omnibus ſuis ſuffraganeis affuturus ſit: quod ſi quis parere contempſerit, excommunicationem illi minatur.

Ioanni archiepiſcopo Ravennati.

ITER quod pro diſſolvendo fœdere olim a Neapolitanis cum Sarracenis inito Trajectum fecimus, nos a præfinito die ſynodi retardavit, ſed quia auctore Deo, ipſo diſciſſo quies aliqua reddita comprobatur, ecce de itinere ſcribimus nos certiſſime ſextodecimo Kalendas Auguſtas Ravennæ futuros, ubi ſanctitas tua per ſe cum omnibus ſuffraganeis ſuis epiſcopis, quos ipſa convocare debet, adeſſe duodecimo Kalendarum Auguſtarum omni remota excuſatione procuret; ut communi tractatu communia eccleſiarum exorta zizania generaliter evellantur. Si quis autem in hac parte collegium veſtrum putaverit declinandum, communionis noſtræ a ſe noverit conſortium modis omnibus adimendum: nobis procul dubio, ſecundum apoſtolum, in promptu habentibus ulciſci omnem inobedientiam. Data *ut ſupra*, indictione decima. 2. *Cor.* 10.

LX. AD EVMDEM.

Scribit ſe juſſiſſe, ut omnes Italiæ epiſcopi, & prę-cipue Venetiarum, ad ſynodum Ravennæ celebrandam accedant.

*Ioanni * archiepiſcopo Ravennati.* * forte *Vrſo Venetorum duci*, ut ex epiſtola 50. apparet.

SCIRE volumus gloriam tuam pro multis neceſſitatibus ſanctæ Dei eccleſiæ, ſicut jam te non latere credendum eſt, undecimo Kalendas Auguſtas iſtius decimæ indictionis, Ravennæ, gratia ſancti Spiritus ſuffragante, ſynodum nos cum confratribus & coepiſcopis noſtris inſtituiſſe fore modis omnibus celebrandam. Ad quam, ſicut nos multis utilitatibus omiſſis, nec laborem quidem itineris, nec intemperantiam aeris recuſantes, occurremus; ita omnes hinc & inde volumus antiſtites advenire, ut quidquid in ſancta Dei eccleſia perperam per zizaniorum ſatores creviſſe dignoſcetur, hoc communi tractatu per noſtrum commune ſtudium radicitus extirpetur. Idcirco tuam nobilitatem ignorare non patimur, quod epiſcopos Venetiarum, & electos vocatoſque epiſcopos vacantium ſedium ad eamdem ſynodum, ſicut jam eos vocavimus, occurri & iterato decreverimus: ut inter reverendum quoque metropolitanum veſtrum & vos omnis altercatio diſcutiatur, examinetur, & coram ſancta ſynodo canonice terminetur. Alioquin tam a nobis quam a ſancta ſynodo, ſi inobedientes jam toties per epiſtolam vocati extiterint, tamquam contemptores, ſynodicam ſententiam incurrere merebuntur: quia cum ſit illinc Ravennam brevior via, de labore itineris excuſationem habere non poterunt. Data XIV. Kalendas Auguſti, indictione decima.

LXI. AD LAMBERTVM GLORIOSVM COMITEM.

Regiſtrum de indictione XI.

Significat Romanorum procerum obſides dari non poſſe: monet ne ad urbem veniat, quia ipſe eum excipere non poteſt.

Ioannes epiſcopus Lamberto glorioſo comiti.

REMEANTIBVS nobis, Deo præduce, Romam; convocavimus totam eccleſiam, & illud

Digitized by Google

illud quod nobis de obsidibus Romanorum procerum dandis edixeras, in conventu fidelium sanctæ Dei ecclesiæ necessario contulimus: sed heu quid dicam? cum tantum totam eamdem ecclesiam contra nos incitaverimus, ac si pro melle, eam fel-
le potasse videremur. Romanorum filios sub isto cælo non legitur fuisse obsides datos, quanto minus istorum, qui fidelitatem Augustalem & mente custodiunt, & opere Deo juvante perficiunt? Præ-
*for. dubitemus, cipue cum nos * miseremur, si hoc ex Augustali jussu processerit, & ipsum imperatorem non credamus suum nos velle secretum latuisse. Tale quippe consilium non alius adinvenit, nisi ille qui hanc terram conturbare molitur, & ineffabile damnum populo Dei generare versutis fraudibus machinatur: qui pacem & quietem odio habet, & dissensionibus utique gaudet. Quamvis antea Romani B
* ovilis senatus mortem eligant, quam hanc inauditam & pessimam rem fieri quocumque modo consentiant. Quapropter, quia omnino est impossibile, & tale quid omnis inclytus audiens in maximam suspicionem prorupit, atque simpliciter non fuisse dictum modis omnibus æstimavit: mandamus dilectioni tuæ, quam absentem sicut præsentem amplectimur, ut huc nullo modo fatigeris, quia modo te nullatenus recipere possumus, nec tectum aliquid nunc agendum fore necesse putamus. Cum autem, Deo juvante, ad unam concordiam & unam quietem reipublicæ causa redierit, & litis figmenta, quæ tamquam telas aranearum putamus contra Augustalem majestatem oborta, sopita extiterint: nos & nobilitatem tuam recipiemus, & ea quæ ad communem utilitatem pertinere C
cognoverimus, tecum & tractare, & utpote cum tantæ prudentiæ viro peragere summa dilectione curabimus. Antea autem nullo modo te venire oportet; quia nullo modo te, sicut diximus, recipere fili carissime possumus. Data XII. Kalendas Novembris, indictione XI.

LXII. AD VVIDONEM EPISCOPVM INIVENSEM.

Causam Leontardi cujusdam, qui homicidium cum aliis commiserat, ei delegat: hortatur, ut quoniam gravissimam illi antea pœnitentiam constituerat, modo leviorem constituat.

Vvidoni episcopo Inivensi.

LEONTARDVS quidam tuæ diœceseos homo, singultibus & gemitu tritus sanctam sedem apostolicam, & nostram humilitatem adiit, referens se primo quidem homicidii incidisse reatum; & a sanctitate tua pœnitentiam accepisse, quam & peregerit; & ea peracta, miserationem & reconciliationem ecclesiasticam tuo judicio promeruerit. Post vero cum aliis suis concivibus quosdam prædones publica sanctione jussus sit insequi, ut si eos capere potuissent, modis omnibus interimere non admitterent. Contra quos iste cum aliis proficiscens, asserit quod uno ex illis capto, oculos comprehensores ejus eruerint, ac per hoc ipse prædo nefandus vitam finierit. Hoc itaque facto præfatus Leontardus pœnitentiam suscepturus, ad tuam presentiam veniens, hujuscemodi dixit se fuisse tuo judicio judicatum: Sanctam videlicet communionem nisi ad exitum vitæ non percepturum: carnes & vinum, exceptis diebus dominicis, & sanctorum festivitatibus non sumpturum: comam non rasurum: uxorem non accepturum: cum hominibus non conversaturum: in cinere & cilicio gemiturum: servis, rebusque suis non dominaturum: A seniorem beneficium non habiturum, & aliis his similibus forte fruendis non fruiturum. Quæ omnia audientes, & intimo corde pensantes, invenimus aliquid gravius te, quam expediit, si ita est, judicasse. Hujus rei gratia omne hujus judicium tibi dimittimus, & ut nostra super hoc vice ad mitiorem in eo proferendam sententiam perfruaris, modis omnibus exhortamur: quatenus pro amore apostolorum & nostro, & laborem itineris, & lacrymabilem prædicti latoris intentionem, vel pœnitentiæ amaritudinem omnino considerans, mitius cum eo agere non detrectes; & eo quod ad sanctos apostolos fecit confugium in his, quæ oportuerit, ne forte in desperationem labatur, misereri illius nunquam omittas; quia dominus, sicut per *Osee 6.*
prophetam loquitur, misericordiam vult, & non sacrificium. Ideoque monemus, rogamus, ut misericordiam ei impendas: quatenus de impensione misericordiæ audientes, sanctitati tuæ multimodas gratias referamus. Optamus sanctitatem tuam in Christo bene valere. Data III. Kal. Novembres, indictione XI.

LXIII. AD CAROLOMANNVM REGEM.

Dolet de Caroli imperatoris obitu: hortatur ut promissa pro Romanæ ecclesiæ dignitate impleat: legatos se missurum pollicetur. ejus precibus Theotmaro archiepiscopo pallium mittit: quem apostolicæ sedis reditus, quos apud Baioariam habet, Romam annuatim transmittere jubet.

Carolomanno.

APICIBVS igitur, gloriose fili, vestræ dilectionis susceptis cum parte gratulationis, vestra incolumitate prosperitatisque successu, Caroli imperatoris morte audita, nimio tristitiæ fateor mœrore, ex latere sumus attriti, sed subito undam mentis nostræ cogitatione ad divinum judicium aliquatenus sustollentes, in illud apostoli obstupefacti cogimur voce erumpere, dicentes: *O profundum divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei! quam inscrutabilia sunt judicia ejus, & investigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum domini? aut quis consiliarius ejus fuit?* quod idcirco dicimus, quatenus sedula cordis meditatio humanæ fragilitatis in D
hoc mari magno cursum vitæ instabilis intueri non desinat, atque ad ea gaudia quæ sunt fixa & immobilia nostra actio, gratia Christi duce, anhelare contenta bonis operibus nunquam desistat. De causa sane vestri ad nos adventus, vestraque sublimissima promissione, Romanæ ecclesiæ supra omnes qui fuerunt ante vos, ejusdem exaltatione, cum hoc opere compleveritis, aderit ille vestri retributor, qui per controversiam juramenti confirmans modulos humanæ locutionis, ait: *Vivo ego, dicit dominus,* *1. Reg. 2.*
quia glorificantes me, glorificabo. Dum a colloquio, ut dicitis, fratrum vestrorum fueritis reversi, legatos ex latere nostro ad vos solenniter dirigemus, cumque pagina capitulariter continente ea, quæ E
vos matri vestræ Romanæ ecclesiæ, vestroque protectori beato Petro apostolo perpetualiter debetis concedere. Quibus peractis demum rursus ordinabiliter & honorifice mittemus, qui vos cum tota decentia, utpote tantum regem ad limina apostolorum ductare studeant, unaque convenientes de statu reipublicæ, totiusque Christiani populi salvatione salubriter tractare, Deo opitulante, ac ordinare valeamus. Inter quæ quæso fili carissime, quotquot infideles nostros, nostræque

Carolomannus fuit Ludovici Germaniæ regis filius, ac Ludovici Pii imperatoris nepos, ad quem aliquot infra scribuntur epistolæ, & de quo Ado in fine chronicorum, Aimoinus lib. 5. c. 28. Regino lib. 2. chron.

Digitized by Google

vitæ insidiantes, quoquomodo, vel significatione poteritis cognoscere, nullum apud vos, vestrosque fideles valeant aliquatenus locum, vel aditum invenire, ne immunda eorum præsentia aliqua consortii macula regium culmen contagiet. Pallium vero, vestra petitione inclinati, Theotmaro archiepiscopo consuetudinaliter dirigentes; optamus ut hoc decore interius fulgeat in oculis interni judicis, quo nitet exterius humanis obtutibus, cuique quæso committite ea, quæ apud Bagoariam beatus Petrus, apostolus habet, uti nobis annualiter reditus ejus Romam transmittat. Data mense Novembri, indictione XI.

LXIV. AD THEOTMARVM ARCHIEPISCOPVM IVVANNENSEM.

Pallium ei concedit: mandat ut reditus, quos Romana ecclesia apud Bagoariam habet, Romam mittat.

Theotmaro archiepiscopo Iuvanensi.

IDCIRCO tuam fraternitatem tanto pallii decore studuimus decorare, ut Christo opitulante, & ante Dei oculos bonis & sanctis actibus polleas, & sanctæ Romanæ ecclesiæ, a qua potus præclari poculi sumis, devotus semper fidelis existas, ejus in futurum effectus particeps, cujus locata perpetualiter fundamentis consistit, & apud Carolomannum regem dilectum filium nostrum quotidianus interventor pro Romana ecclesia hortamur existas. Inter hæc ea, quæ beatus Petrus apostolus apud Baioariorum terram jure proprietatis possidet, tuæ industriæ sagacitatique committimus: quatenus amodo & deinceps annuos eorum reditus Romam sine mora transmittas. Data mense Novembri, indictione XI.

LXV. AD EDEREDVM ARCHIEPISCOPVM ANGLORVM.

Laudat ejus pium erga sedem apostolicam animum: dolet de adversis: monet ut pro ecclesia fortiter se gerat: ostendit uxores non esse dimittendas: nuntiat se ad regem scripsisse, ut debito eum honore prosequatur; demum ejus ecclesiæ privilegia confirmat.

Reverendissimo & sanctissimo confratri nostro Ederedo archiepiscopo gentis Anglorum.

VESTRIS relectis apicibus, quanta veræ dilectionis & sinceritatis fides, qua Christum Deum vestrum proximumque diligitis, in vobis consistat, & pia devotione circa sedem apostolicam ferveat, evidenti dumtaxat intellectu perspicimus; cum more antecessorum vestrorum, & causas vestræ ecclesiæ necessarias nostro præsulatui, quasi suo doctori referre, & a sede apostolica super quibusdam suis quas patitur adversitatibus consultum, & auctoritatis munimen accipere quæsistis; in qua Deus omnipotens totius ecclesiæ posuit fundamentum. Et quia dura quædam in præsentis sæculi vita, quæ vere tentatio est super terram, positi quotidie sustinetis, non solum flemus nostra, quæ similiter patimur, sed condolemus & vobis talia proh dolor! patientibus, quoniam omni jam mundo in maligno posito, multis, ubique adversariis adversus Christi famulos existentibus, quanto majores & supra modum crebriores tentationes quotidie imminuerint circa nos, tanto Christi freti solatio valentiores esse debemus: nostra sacra narrante serie: *Beatus Vir qui suffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam Vitæ, quam promisit Deus diligentibus se, ipseque Deus benedictus in sæcula, qui non patietur nos tentari supra id quod possumus*, dicente apostolo, *sed faciet cum tentatione proventum, ut possimus sustinere.* Nos tamen pro instantis temporis necessitate hortamur, & monemus fraternitatem vestram, ut omni sæculi timore postposito, sicut idoneus Dei minister opponas te murum pro domo domini & zelo illius accensus, non solum regi, sed omnibus in ea perverse aliquid agere volentibus, strenue resistere non prætermittas, honorificans ministerium tuum, quamdiu divina fineris voluntate summo sacerdotio fungi, populumque domini tibi commissum sanctæ doctrinæ pabulo pascere, sacerdotes scilicet, & ecclesiasticos viros, ac feminas, nec non viduas, & sanctimoniales juxta ordinem suum pro viribus regere, tuerique, ut pastor idoneus coram domino appareas prompta mente procures: quoniam nos apostolicæ sedis apicibus admonere exhortarique curavimus regem vestrum, ut tibi pro Iesu Christi domini nostri amore in omnibus, quæ sanctæ ecclesiæ tibi commissæ utilia sunt, obediens & adjutor devotus, sicut antecessores suos piissimos reges Anglorum, narrante historia, fuisse recolimus, existere non prætermittat: si & regnum sibi temporaliter concessum voluerit retinere securum, & vitam postmodum regni percipere sempiterni. His autem, quos alteris uxores proprias contra præceptum domini relinquere, præcipimus, neque virum ab uxore, neque uxorem a viro, nisi causa fornicationis discedere: quod si ob hoc discesserit, manere innuptum, vel innuptam, aut sibi mutuo reconciliari: quoniam dicente domino; *quod Deus conjunxit homo non separet*; & ideo cum priorem legitimo sibi matrimonio junctam quisquam deserere nequeat, nulla ratione illi prorsus conceditur aliam vivente priore conducere: quod si fecerit, & non emendare sub satisfactione studuerit, ab ecclesiæ consortio maneat separatus. Sed neque de propria cognatione secundum sancti præcessoris nostri Gregorii doctoris gentis vestræ decretale statutum, cuiquam ducere permittas. Nos namque sedis tuæ privilegium, quam vice beati Augustini a sancto Gregorio pro multorum salute, & conversione illuc directi regis, illibatum tibi volumus procul dubio conservare, & ut ab omnibus ordinibus, tam ecclesiasticis, quam sæcularibus custodiatur in perpetuum, secundum ipsius sancti præcessoris nostri Gregorii * cujus sapientiæ radius ecclesiam Christi per orbem diffusam irradiat, sancimus, atque præcipimus. Et quidquid adversi a quocumque homine de parte tua nobis fuerit relatum, ante veram cognitionem nullatenus credimus: quin potius etiam regem vestrum admonuimus, ut dignum honorem tibi pro amore Iesu Christi domini nostri impendat, & omnia privilegii tui jura perpetua stabilitate & conservare ac indiminuta custodire procuret, si gratiam & benedictionem sedis apostolicæ, sicut antecessores ejus bene faciendo habere meruerunt, pari modo voluerit iste habere. Data *ut supra*.

Joannis. 1. Cor. 10. S. Greg. lib. 12. epist. 32.

* *forte deest, statuti, aut quid simile.*

LXVI. AD ATHANASIVM EPISCOPVM NEAPOLITANVM.

Commendat zelum fidei, quem ostenderat adversus Sergium ecclesiæ Dei hostem: hortatur ut in dies magis pro ecclesiæ sibi commissæ defensione laboret; Petrum diaconum ei commendat.

Reverendissimo

Digitized by Google

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Athanaſio epiſcopo ſanctæ eccleſiæ Neapolitanæ dilecto confratri noſtro.

INNVMERAS gratiarum actiones veſtræ Deo dilectæ agimus almitati, digniſque apoſtolico vos ore laudibus præ ceteris merito collaudamus: quoniam ſecundum domini vocem dicentis; *Si oculus tuus, vel manus tua ſcandalizat te, erue eum, & projice a te*, fratrem tuum erga eccleſiam Dei impie agentem, & circa dominum non recto itinere gradientem, velut ſecundum Holofernem, ſancta Chriſti Dei noſtri auſu temerario impugnantem; & hereditatem patriam more ſacrilego perſequentem, tanti honoris regimine indignum judicans, ultionis divinæ percutere jaculo ſtuduiſti: nec pepercisti carni tuæ propter dominum dicentem: *Qui diligit patrem, aut matrem, aut fratrem pluſquam me, non eſt me dignus*: in quo nimirum vos Deo per omnia dignos fore cognoſcimus, quia membrum corporis tui multo contagio fœtens libenter abſcidere, proculque abjicere ſanctitas tua fideli devotione curavit: & quia nuncuſque viris ſæcularibus ſecundum ſe, & non ſecundum Deum in urbe Neapolitana principantibus, multa ſcandala & perturbationes multas, homicidia & oculorum erutiones intra eam, vel foris peragentibus, dignum Deo de his juſte judicante peractum eſt, ut iniqua jam ceſſaret dominatio, finem haberet peccatum; & conſurgeret vir de domo domini, qui timorem Dei præ oculis habens regat populum Chriſti in omni juſtitia & ſanctitate, in omni veritate & manſuetudine, ut paſtor idoneus, & non velut mercenarius deſerat & diſperdat: & ideo ea quæ veſtræ dignitati, vel honori congrua ac neceſſaria ſunt, perpetua nihilo minus ſtabilitate confirmamus; tantum ampliori nunc ſtudio, curaque multiplici pro defenſione ſanctæ Dei eccleſiæ tibi commiſſæ ſtare ac deſudare, quatenus ſalva ſecuraque conſiſtat, ut procures, his noſtris apoſtolicis prudentiam veſtram exhortamur apicibus. Nos namque, aliis omnibus mancoſis datis, mille quadringentos vobis dare debemus, quos veſtræ dilectioni, aut in initio quadrageſimę, aut in die ſanctæ reſurrectionis vobis procul dubio dirigemus. Porro hunc Petrum venerabilem diaconum veſtrum, quia eum veſtræ eccleſiæ, & civitati Neapolitanæ in omnibus fidelem eſſe cognoſcimus, vobis in omnibus commendamus, & pro noſtro eum amore benigne ſemper retinere dignemini. Data *ut ſupra*.

Loquitur de Sergio, ut conſtat ex epiſtola proxima, cujus Leo Oſtienſis meminit lib. 1. c. 42.

Matth. 5.

Matth. 10.

LXVII. AD NEAPOLITANOS.

Laudat eos, quod zelo divino accenſi Sergium a ſe abjecerint, & Athanaſium epiſcopum ſuæ reipublicæ rectorem elegerint: præcipit ut ei pareant, offerens ſe una cum ipſo eorum commodis conſulturum.

Omnibus eximiis judicibus, & univerſo populo Neapolitanæ civitatis.

QVANTA veræ fidei devotione circa Deum creatorem & ſalvatorem mundi arque erga eccleſiam Chriſti ferveatis, luce clarius ecce cognoſcimus, cum tantæ impietatis virum, perditionis ſcilicet filium, & totius iniquitatis vas vobis inique dominantem, Sergium nempe magiſtrum militum, ſecundum videlicet Holofernem, zelo repleti divino, abjicere, ac velut membrum fœtidum a corpore Chriſti abſcidere, proculque abjicere ſtuduiſtis ſecundum domini præceptum dicentis: *Si oculus tuus, vel manus tua ſcandalizat te, erue eum, & projice a te*: & quia illo abjecto paſtorem & epiſcopum animarum veſtratum, Athanaſium videlicet, dilectum confratrem, & unanimem filium noſtrum habere judicem elegiſtis, innumeras veſtræ dilectæ prudentiæ, & unanimitati gratias agimus, quoniam, ſicut Dei miniſtri, iram domini exercituum, quæ jam meritis imminebat illius, in eo ulciſci procuraſtis, qui nimirum multa & inaudita mala pluſquam omnes patres ſuos in civitate Neapolitana, & in finibus noſtris nequiter facere non dubitavit, cum innumeram hominum multitudinem, infantum & mulierum catervam gladio, fame, atque captivitate crudeliter peremiſſet. His igitur noſtris apoſtolicis literis nobilitatem veſtram filioli mei monemus atque hortamur, ut præfatum Athanaſium confratrem noſtrum venerabilem epiſcopum veſtrum, ſicut divina inſpiratione docti loco rectoris habere elegiſtis, fideli mente ac devotione cum omni honore habere ſtudeatis: quoniam nos cum illo in omni veſtro adjutorio, in omni veſtra utilitate prompti exiſtimus, parique voto vos adjuvare deſideramus: tantum ſtate viriliter obedientes illi in omnibus, velut filii cariſſimi. Porro quia jam, aliis omnibus datis mancoſis, mille quadringentos vobis dare debemus, ne turbemini: quia eos vel in initio quadrageſimæ, vel in die ſanctæ reſurrectionis, vobis procul dubio dirigemus. Vos tantum ut filii cariſſimi adverſus infideles & communes inimicos totis viribus pro defenſione eccleſiæ Dei deſudare ſatagite: quatenus, & Dei gratiam, & noſtram ſemper benedictionem habeatis. Bene vos optamus in domino. Data *ut ſupra*.

Matth. 5.

LXVIII. AD LAMBERTVM COMITEM.

Scribit ſe in Galliam velle proficiſci, ideo ſub excommunicationis pœna præcipit, ne ſe abſente Romanæ eccleſiæ territorio, vel Romæ aliquod damnum inferat.

Nobili viro Lamberto glorioſo comiti.

SAGACITATI ac prudentiæ veſtræ notum eſſe volumus, quia non ſolum pro aſſiduis Paganorum infeſtationibus, quas ecce jam biennium nemine defenſionis nobis præbente ſolatium patimur: ſed etiam pro innumeris, & ſupra modum gravibus oppreſſionibus quæ nobis una cum dominico grege divinitus commiſſo in pace, quam Chriſtus Deus noſter ſe diligentes habere jubet, conſiſtentibus, ab adverſariis illata ſunt, & quotidie inferuntur, in gremio ſedis apoſtolicæ quæ caput eſt orbis & omnium mater fidelium, quiete ac ſecuriter manere nobis minime licet. Ideo Franciam per iter marinum proficiſci, glorioſumque Carolomannum regem adire, atque optatam illius contemplari præſentiam cupimus, pro ſalute ſcilicet ac defenſione terræ ſancti Petri, & totius Chriſtianitatis ſuppliciter deprecantes: quatenus Dei omnipotentis ſolatio, & regia virtute nobis, prout opportunum eſt, ſolati ante poſſimus ſalubri proſperoque ſucceſſu regere atque tueri territorium, & populum domini precioſo cruore redemptum: ne pro aliquo eorum per noſtram deſidiam vel incuriam pereunte, diſtrictam domino cogamur reddere rationem. Ideo monemus & his noſtri apoſtolatus literis dilectionem veſtram pio intuitu exhortamur, ut nobis abeuntibus Franciam pro defenſione ſanctæ Dei eccleſiæ, & reipublicæ ſtabilitate, nullam contrarietatem, vel inimicitiam exercetis in toto territorio principis apoſtolorum, neque urbis Romæ, quæ eſt civitas

Digitized by Google

civitas ſacerdotalis & regia, per ſacram beatri Petri ſedem, aliquas adverſitates, vel inſidias præparetis, neque faciatis, facereque volentibus ullo modo conſentiatis. Quia ſi per vos, aut per vobis ſubjectos homines eadem urbs Roma perturbationem aliquam, vel dehonoſtationem habuerit, vel adverſa quælibet ſuſtinuerit, pro certo ſcitote, quia canonicis vos correptionibus cum victrici ſancti Spiritus auctoritate omnimodis redarguemus, & ab apoſtolicæ ſedis communione merito ſeparabimus. Data *ut ſupra*.

LXIX. AD LANDVLFVM EPISCOPVM CAPVANVM.

Monet ut conſentiat cum Athanaſio epiſcopo Neapolitano ad eccleſiæ Romanæ defenſionem: & curet pactum cum Amalfitanis factum, ab ipſis obſervari.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Landulfo epiſcopo Capuano.

QVANTO ſtudio tua dilectio, tuaque benigna fraternitas ergà defenſionem, ac liberationem obſequiumque ſanctæ Romanæ eccleſiæ, cui Deo auctore, culmine præſidemus, laboraverit, toriſque niſibus cordis in parte noſtri operis deſudaverit; ſedula reminiſcimur procul dubio recordatione: tuaque ob hoc retributio, tam apud Deum, quam apud nos erit in promptu indubitanter parata. Quapropter, quia te valde idoneum in tantis habemus expertum, monemus, atque hortamur eſſe unanimem cum Athanaſio Neapolitano epiſcopo in cauſſa præſenti Romanæ eccleſiæ, quoniam liquidum in Salomone didicimus: *Funiculus triplex difficilis erit*; eidemque noſtro hortatu, & admonitione in omnibus fraternus auxiliator exiſtere nunquam deſinas, inter hæc tua benigna fraternitate, & dilecti filii noſtri Guaiferii principis, mediante, pactum in decem millium * mancuſorum cum Amalfitanis eatenus fecimus, ut a Trajecto uſque Centumcellas nobis navali labore indeſinenter auxilium ferrent. Sed hactenus id in nullo demonſtraverunt: inſuper quædam ſtudio calliditatis aſtruunt: quia utrique abbates, Ioannes videlicet ac Anaſtaſius, quos illuc ex noſtra parte direximus, non in decem millium tantum mancuſorum, ſed in duodecim millium plaitaſſe, quod iidem abbates coram noſtra præſentia non ſe feciſſe jurejurando refellunt. Ideoque veſtra eos prudentia, & ab hac injuſta petitione compeſcat, & in ſervitio ſalubri commonitione confirmet: quatenus noſtra benedictone poſiti, animo & corpore ex Chriſto domino ſalvi exiſtant. Data *ut ſupra*.

Eccleſ. 4.

* *al.* mancoſorum

LXX. AD ARCHIEPISCOPVM EBREDVNENSEM.

Reprehendit quod alium epiſcopum, præter eum quem clerus & populus elegerat, in Vencienſi eccleſia conſecraverit: præcipit ut cum utroque Romam veniat.

Reverentiſſimo & ſanctiſſimo Ariberto archiepiſcopo Ebredunenſi.

SI canonica in conſecrandis epiſcopis ſtatuta ſervaſſes, numquam, ſicut auditu didicimus, & de quodam diacono, nomine Vvaldeno, ſuper tuam dilectionem reclamante, ſe canonice a plebe & populo Venciate electo, & a tua ſagacitate abjecto, de conſecrato controverſia quælibet naſceretur, qua veſtra merito reprehenderetur fraternitas. At nunc, quia mortuo Vencienſi epiſcopo, non præfatum ſacerdotem, quem ut dictum eſt clerus & populus civitatis elegerat, piæque memoriæ Carolus imperator ſuo conſenſu firmaverat, conſecraſti, eodem Auguſto de præſenti vita ſubtracto alterum non juxta nomam canonicam electum ex adverſo venientem, nec per oſtium ſed aliunde introeuntem, tuo tantum libitu ordinaſſe accuſaris. In quo te non leviter incurriſſe omnino videmus: quia dicente prędeceſſore noſtro papa Cæleſtino: Nullus invitis detur epiſcopus, cleri, plebis, & ordinis conſenſum & deſiderium requirere debuiſti. Cujus etiam auctoritate clerici habent facultatem reſiſtendi, ſi ſe viderint prægravari: ut quos ſibi ingeri ex tranſverſo cognoverint, non timeant refutare: quoniam etſi non debitum prędmium, vel liberum de eo, qui eos recturus eſt, debent habere judicium. Nam & ſancto Leone dicente: Nulla ratio finit, ut inter epiſcopos habeantur, qui nec a clericis ſunt electi, nec a plebibus expetiti. Vnde cum ſæpe quæſtio de male accepto honore naſcatur, quis ambigat nequaquam iſtis eſſe tribuendum, quod non doceatur fuiſſe collatum? Eodem etiam capitulo xxxv. canonum ſuorum jubente, Nullus, ut dictum eſt, non petentibus eſt ordinandus antiſtes, ne civitas epiſcopum non optatum aut contemnat aut odiat: ac per hoc fiat minus religioſa quam convenit, cui non licuit habere quem voluit. His ita ſtatutis, ne in eccleſia Dei tibi commiſſa ſcandalum maneat vel ſchiſma exiſtat, dilectioni tuæ jubemus, ut cum eodem a te conſecrato epiſcopo, & illo qui ſe canonice aſſerit fuiſſe electum, de præſenti Romam venire procures, quatenus in præſentia noſtra & ſedis apoſtolicæ tanti cauſa negotii diligenter inquiſita & examinata legitimum Deo favente finem percipiat. Obedire igitur te oportet huic noſtræ prędceptioni pro eccleſiæ Dei pace directæ. Nam ſi aliter feceris, ſcito quia nos talem illicitam præſumptionem ſimpunitam nullatenus relinquemus. Data *ut ſupra*.

Epiſt. 1. epiſcopis Vienneſi, & Narbonenſi.

Epiſt. 95. Ruſtico Narbonenſi.

Epiſt. 88. Anaſtaſio Theſſalonicenſi.

LXXI. AD CVNIPERTVM COMITEM.

Præcipit ut bona Romanæ eccleſiæ, quæ occupaverat, reſtituat.

Dilecto filio Cuniperto glorioſo comiti.

AVDITV didicimus, etiam & veraciter ſcimus, quod cortem ſancti Petri, quæ eſt in Aluiſcutia, contra Deum & noſtram voluntatem teneatis invaſam, & unde cenſum ac functionem annuam eccleſia principis apoſtolorum pro luminariis habere ſolita erat; nunc veſtra fortia, & avaritia faciente, nil recipere, nilque poteſt habere. Vnde ex auctoritate Dei, & ſancti Petri, ac noſtra, vobis prędcipimus, ut non habeatis licentiam ipſam cortem amplius retinere: nec in ejus rebus & pertinentiis vos intromittatis, ſi gratiam Dei & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, noſtramque benedictionem cupitis habere; Sinatiſque homines ſancti Petri, qui ibi ſunt, eamdem cortem ſecuriter retinere. Nam ſi ipſam cortem deinceps tenere contra noſtram voluntatem præſumpſeritis, aliquamque ibi fortiam, vel violentiam feceritis; ſcitote quod omni vos eccleſiaſtica communione atque a corpore & ſanguine domini noſtri canonice ſeparabimus, ſicut invaſorem rerum eccleſiaſticarum. Data *ut ſupra*.

LXXII.

Digitized by Google

LXXII. AD LAMBERTVM COMITEM.

Monet ne Romam eam ob cauſam veniat, ut apoſtolicæ ſedis hoſtibus auxilium ferat. quod ſi alia de cauſa venerit, honorifice ſe eum excepturum promittit: plura legatis injungit, quibus fidem adhiberi jubet: Adelbertum Romanæ eccleſiæ hoſtem ſe non poſſe ait in communionem recipere.

Dilecto filio Lamberto glorioſo comiti.

DILECTIONIS & amicitiæ veſtræ amorem, ac ſinceritatem quaſi quoddam inſolubilis caritatis pignus tenentes; tanto de inimicorum noſtrorum callidis aſtutiis, vel præparatis cum apoſtolica ſede ſecuri exiſtimus inſidiis, quanto nobilitatis veſtræ potentiam, una cum Chriſti auxilio B nobis conjunctam in omnibus proſperis, ſeu adverſis eſſe procul dubio credimus: quoniam & nos vobiſcum in cunctis, quæ veſtræ gloriæ ſunt congrua, vel neceſſaria exiſtere prompti optamus. Et ideo eminentiam veſtram quæ relatione quorumdam didicimus latere nolentes, utpote ſpiritali filio noſtro referre indubitanter curamus. Audivimus namque quod inimicis & infidelibus noſtris per cujuſdam exhortationem cupiatis ferre ſolatium, atque Romam venientes ſuis eos rebus, & beneficiis contra noſtram etiam voluntatem inconvenienter reſtituere debeatis: quod nullus imperatorum, vel regum, aut comes anteceſſoribus noſtris feciſſe recolitur. Vnde valde miramur, ſi hoc verum eſt, quomodo tantæ amicitiæ inter nos C toties habitæ atquæ promiſſæ obliti eſtis; cum poſt Deum vos modo in omnibus neceſſitatibus, & utilitatibus, eccleſiæ ſancti Petri habeamus unicum adjutorem atque fideliſſimum defenſorem. Et ideo licet quidam vobis agere talia ſedi apoſtolicæ nobiſque contraria ſuadeant, nos tamen in veſtræ fidei devotione, quam erga beatiſſimos principes apoſtolorum Petrum ac Paulum, & noſtram paternitatem habetis, plurimum confidentes, quaſi dilecto filio, & unanimi amico mandamus, ut pro Dei & noſtro amore, pro cauſa inimicorum noſtrorum aliquatenus reſtituenda, cum bis jam ac ter ſynodico ſint ipſi judicio condemnati, Romam nunc non veniatis; quia valde turbati ac triſtes ob hoc exiſtentes, vos, ſicut decet & nos cupimus, honorifice recipere non poſſumus. Quamobrem veſtra D prudentia tantæ perverſitatis conſilium deſtruat, atque contra ipſos inimicos noſtros totis viribus inſurgere, & pari nobiſcum voluntate, ſicut oportet, eos confundere procuretis; ut nos, ſicut per vos credimus, ſecuri & quieti, Dei & veſtrum maneamus auxilium. Alia vero pro cauſa, ſi ad limina ſancti Petri, & noſtram apoſtolicam nunc aut poſtea vultis venire præſentiam: vos prompto atque gratiſſimo animo, prout oportet, honorifice recipiemus, vobiſcum pariter gaudentes, & exultantes in domino. Plura quidem vobis ſuper his ſcriberemus, ſed quia idoneos, ac reverendos fideles noſtros, veſtroſque devotos amicos, Gaudericum videlicet & Zachariam epiſcopos delicioſos & E conſiliarios noſtros vobis direximus, qui veſtræ gloriæ ea quæ literis deſunt, verbis poterunt enarrare, omiſimus ſcribere; quibus ſane, quæ verbo tenus dixerint, quaſi nobis credere non dubitetis. Agite igitur ſicut vos in omnibus noſtris credimus habere procul dubio adjutorem, & unanimem in Chriſto amicum. Adelbertus autem marchio ad nos ſi venerit, pro certo ſcitote, quia eum nullo modo recipiemus: quia multas nobis contrarietates fecit, & manifeſtus in omnibus inimicus apparuit. Præterea, ſicut nobis mandatis, ut pro inſtantis temporis cauſa, extra urbem Romam exeuntes, vobiſcum alicubi loqueremur; libenter quidem hoc facere voluiſſemus, ſi utile ac neceſſarium eſſe videretur: ut ſimul loquamur non vobis grave ſit ad nos quaſi filius dilectus venire, quatenus ea quæ congrua ſunt viſa pariter conſideremus. Data *ut ſupra.*

LXXIII. AD EVMDEM.

Graviter eum reprehendit quod in literis quas ſcripſit, honorem debitum apoſtolicæ ſedi non habuerit, & ne legati abſque ejus conſenſu mitterentur poſtulaverit.

Nobili Viro Lamberto glorioſo comiti.

SEDEM apoſtolicam, quam Deus omnipotens ſupra petram ſui nominis fundare dignatus eſt, non ſolum reges & principes terræ, verum etiam imperatores Auguſti, & totius orbis domini ſuis apicibus, utpote caput omnium eccleſiarum Dei, honoraverunt, digniſque præconiis ejus pontifices, vicarios ſcilicet beati Petri apoſtolorum principis laudaverunt, votiſque ſupplicibus deprecari ſtuduerunt; & uſque in finem ſæculi, Petri manente nomine ac memoria, ſupplicare non deſinent. Quapropter audientes literas tuas quas mandaſtis, mirati valde fuimus ſuper earum verbis inconvenientibus, quæ nec debitas ſancto Petro laudes reſonant, nec eccleſiaſticis concordant regulis, vel doctrinis; cum nobis illa verba mandaſtis, quæ ſæcularibus viris, & comparibus tuis ſcribere ſolitus es, hoc eſt, cum dicis nobis, Tuæ nobilitatis: vel cum dicis nobis, Monemus nobilitatem veſtram: in quo luce clarius mentem veſtram cognoſcimus erga nos minime devotam, ſicut putabamus exiſtere. Idcirco noſtræ paternitati, tam vilibus verbis, & inconvenientibus ſermonibus ſcribere audaci potius quam ſincera mente voluiſtis: & mirum non eſt, quia de amaro fonte dulcis aqua non hauritur. Porro quia dixiſtis, quod ſine conſenſu tuo noſtras legationes nuſquam mittere deberemus, uſuſque hoc non fuerit, nec literis legitur, nec a quoquam ſuperſtite unquam fuiſſe reminiſcitur factum: & ideo ſedes apoſtolica libera ſemper exiſtens liberam ubique ſuam mittit legationem, habens domini auctoritatem dicentis: *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* De his autem quæ olim dicta ſunt inter nos, pro diverſis ac multiplicibus contrariis, & adverſitatibus, nec non & corporis incommoditatibus, quas quotidie patimur, nobis aliquid conſiderare, vel pertractare non licet. Nos tamen, ſi prudentiam veſtram in noſtris profectibus, & utilitatibus eccleſiæ Romanæ cognoviſſemus devotam exiſtere, noſtramque voluntatem prompte perficere, loco vos filii dilectique cuperemus retinere amici; & ea quæ veſtræ ſaluti ac proſperitati eſſent utilia, grato ſane animo perficeremus: ſed quia vos, nobis relictis, in partem contrariam inclinatos videmus; non ſolum obſtupeſcimus, ſed etiam a veſtræ amicitiæ nos ſimiliter declinamus conſortio, quod pro Dei amore valde retinere voluimus carum. Hanc præterea epiſtolam noſtram ſecundum morem per Longobardum fidelem veſtrum, & literarum delatorem veſtrarum, vobis mandare voluimus; ſed ille a nobis eas recipere, veſtræque noluit deferre ſagacitati: ſed ſicut & antiquus uſus exigit, & ratio manifeſta fieri declarat. Data *ut ſupra.* Aliquid deeſt.

Luc. 22.

Digitized by Google

LXXIV. AD GVAIFERIVM PRINCIPEM SALERNITANVM.

Hortatur ut in sua integritate perseveret, & Amalfitanos corripiat, quod auxilium navale non miserint, & nimia calliditate in se utuntur.

Amantissimo filio Guaiferio principi.

DEVOTIONEM igitur animi tui ex die qua te cognovi paucis verbis explicare non possum? hoc tamen veraciter scimus, quia apud nos tibi omnia salva reservantur tempore opportuno. Idcirco monentes hortamur, & rogando jubemus, uti in semel tua percepta bonitate perseveres. 2. Petr. 3. Quoniam scriptum est: *Non tardat dominus promissum suum, donec adimpleatur quod locutus est*: & ideo nosse gloriam tuam cupimus, quia ex parte Amalfitanorum nullum nobis juxta conditum placitum studuerunt præbere adjutorium navali certamine a Traiecto usque Centumcellas. Insuper quadam calliditate asserunt, non in decem millium tantum mancusorum, sed & in duodecim millium fuisse nostram promissionem: quod verum nullo modo constat, cum & ipsi abbates, quos illuc pro nostra parte direximus, jurejurando non se dixisse fateantur. De his vero aliisque similibus, quantum in nobis est, per gloriam tuæ nobilitatis, correptionem omnemque speramus studii emendationem: quod quæso facere mature acceleres. Optamus. Data *ut supra*.

LXXV. AD MICHAELEM REGEM BVLGARORVM.

Missa per Eugenium & Paulum episcopos mense Aprili, die XVI. *indictione* XI.

Dolet quod Græcos sequatur, hortatur ad Romanæ ecclesiæ gremium redeundum. tum de dono misso gratias agit. postremo Sergium quemdam per subreptionem ad sacerdotium & episcopatum promotum, depositum fuisse significat.

Michaeli regi Bulgarum.

SPIRITVALIBVS te visceribus edito gaudebamus, & pro salvatione tua gratias agebamus: sed nunc astutia malignorum decepto, tristamur & ingemiscimus, verentes & pertimescentes, ne si forte Græcos secuti fueritis, cum illi in diversas hæreses & schismata solito more ceciderint, vos quoque cum ipsis in erroris profunda ruatis: & sicut *Genes. 3.* serpens seduxit Euam astutia sua, ita sensus vestri corrumpantur, & excidant a simplicitate & castitate quæ est in Christo Iesu. Nam te fili, Mosaicis rogo verbis, *Deut. 32.* *interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: seniores tuos, & dicent tibi*, si aliquando Græci sine hac, vel illa hæresi fuerint: & cum non inveneritis eos ab aliqua hæresi aliquando liberos extitisse, oportet vos eorum fraudes & consortia fugere, ne cum illi erraverint vos erretis, & cum illi ad blasphemiam versi fuerint, & vos etiam fidei rectæ blasphematores inveniamini: nec erit qui vos postmodum corrigat vel ab errore reducat: & hoc est, mihi credite, fili carissime, quod dolemus, hoc est unde nocte & die pro vobis soliciti sumus; non gloriam ex vobis, vel honorem aut censum procul dubio expectantes, cum vos potius & non vestra quæramus: nam non patriæ regimen & reipublicæ moderamen adipisci cupimus; sed diœceseos ejusdem regionis curam & dispositionem more prisco resumere volumus, ut solicitudinem, quam universis debemus ecclesiis, tanto pro eadem diœcesi solertius exerceamus, quanto ad ordinationem specialius vestram hanc antiquitus pertinuisse non ignoramus, tantoque pro vestræ salutis custodia instantius vigilare valeamus, quanto ut confirmet hoc Deus quod operatus est in nobis enixius nobis *Psalm. 67.* optandum est, & districtius a nobis divinitus exigendum, clarius scimus, si circa institutionem & munitionem vestram desides, quod absit, fuerimus inventi. Revertimini ergo ad beatum Petrum apostolorum primum, quem amastis, quem elegistis, quem quæsistis, cujusque in necessitatibus patrocinium percepistis, & fluenta doctrinæ salubriter & convenienter hausistis: cujusque vos protectioni cum subjectis omnibus commendastis & tradidistis. *Bene quidem currebatis*, cum apostolo clamamus, *Galat. 3.* *quis vos fascinavit veritati non obedire?* Sed & ipse *Luc. 9.* per se dominus dicit: *Non mittens manum suam in* *Ephes. 4.* *aratrum & conversus retrorsum, aptus est in regno cælorum*: non autem dicimus quod non una sit fides, unum baptisma, unus Deus noster pariter & illorum: sed quia in eis sæpe præsule Constantinopolitano vel imperatore, aut plerumque utroque auctore facto hæreseos, plures qui sub ipsis sunt adulatione aut certe timore illis efficiuntur consimiles: & væ tunc eis est, qui societatem sequuntur eorum. Dic itaque rogo carissime fili, quid faceres tu, vel populus tuus, tempore Pneumatomachi Macedonii Constantinopolitani antistitis, quando & impius illic imperabat Constantius, essetis eorum societate fruentes; nonne dogma ejus contra Spiritum sanctum blasphemans cum illis sequeremini? *quod peccatum*, attestante domino, *non remittitur* *Matth. 12.* *neque hic, neque in futuro*. Nonne si horum pollutam societatem haberetis, & pravam doctrinam nihilo minus haberetis? ac per hoc & vos cum illis quasi fasciculi colligati ad comburendum æterno igni reservaremini in die judicii cruciandi? Credimus autem, quod jam vos non lateat, nunquam apostolicam beati Petri sedem ab aliis sedibus reprehensam, cum ipsa alias omnes, & præcipue Constantinopolitanam sæpissime reprehendens, aut ab errore liberaverit, aut certe in his qui resipiscere noluerunt, sententiæ suæ judicio condemnaverit. Noli ergo sequi Græcos, fili carissime, quia argumentis semper fallacibus student, semper dolosis intendunt versutiis, ne forte vobis quod genti contigit Gothorum contingat: quæ cum a Paganorum errore cuperet liberari, Christique fidei sociari, in episcopum incidit formam pietatis habentem, virtutem autem ejus abnegantem: qui eos dum a paganismo liberat, Arii blasphemiis implicat: sicque illi dum incaute quærunt errorem fugere, in errorem incidunt; & cæcum ducem sequentes, cum illo cæci facti in Arianæ pravitatis præcipitia delabuntur: & hoc est unde Græcorum cavenda esse prædicamus consortia: *Corrumpunt* *1. Cor. 15.* enim, ut Paulus apostolus ait, *mores bonos colloquia mala*. Qui etsi aliquando loquuntur aliquid boni, noli mirari, quia & dæmones confitebantur Filium Dei: sed ipse illos potius tacere præcipiebat; *Matth. 18.* ne qui eos audiret vera prædicantes, sequeretur errantes. Convertimini igitur ad beatum Petrum apostolorum principem, qui primus cognovit, & confessus est Filium Dei: qui oves dominicas regendas accepit, & ut has ad æternæ pascua vitæ introducere posset, & hic ligandi solvendique potestatem, & illic referandi eis claves cælestis regni promeruit. Igitur scitote, carissime, si ex hoc ad Græcos, quod avertat dominus, conversio vestra fuerit,

Romana ecclesia nunquam in errorem incidit; alias autem ab errore liberavit.

Socrates lib. v. c. 27 Theodoret. lib. 7. c. 32. Sozomenus lib. VII. c. 37.

Digitized by Google

1. Tim. 5. fuerit, partem veſtram divinitus cum his ponendam, qui primam fidem irritam faciunt, & cum his quorum libenter amplectimini portionem. Porro ſi nos audieritis, & ad ſancti Petri gremium redieritis, ut filios vos amantiſſimos expanſis ſinibus recipiemus, & exertis brachiis amplectemur, & in viſceribus Chriſti dilectionis ſemper habebimus; & ſi qua ſunt ſancta, ſi qua ſalubria, ſi qua congrua, vobis & pro vobis offerre atque impendere non ceſſabimus. Xenium nobis ex vobis tranſmiſſum, quodam religioſi habitus Vrſo deferente, ſuſcepimus; de quo benignitati veſtræ gratias agentes, Deum laudavimus, qui te nobis devote munus offerre docuit; temetipſum cito totum, ut confidimus, & perfectum daturus. Ceterum gloria veſtra B ſciat Sergium eunuchum, qui cum genere Sclavus eſſet, & multis pravitatibus irretitus, ſacerdotium per ſurreptionem obtinuit; & poſt etiam ſuper aliis detectus & convictus exceſſibus, ab epiſcopo tunc ſuo depoſitus fuiſſe dignoſcitur, & poſt indigne ſatis a Georgio, qui falſo ſibi epiſcopi nomen uſurpat, ad epiſcopatum Belogradenſem provectus eſt, apoſtolorum principum, & ſanctorum canonum auctoritate, etiam noſtri eſſe ſententia decreti depoſitum: quod tam vobis quam veſtræ omnium ge-
Nicæn. c. 5. neralitati canonice patefacimus; ut hi qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur: ne, quod non optamus, ſimili cum eis pœna judicii teneantur aſtricti. Data XVI. die menſis Aprilis, indictione XI.

LXXVI. AD PETRVM COMITEM.

Miſſa per Paulum & Eugenium epiſcopos menſe Aprili, die XVI. *indictione* XI.

Hortatur ut Michaelem regem ad Romanæ eccleſiæ gremium revocet.

Petro comiti. 1

DILECTISSIMO filio noſtro Michaeli Chriſtianiſſimo regi apoſtolatus noſtri mittentes epiſtolam, dignum duximus ut & tuæ quoque gloriæ ſcriberemus, & gemitus noſtri cordis aperiremus, quos aſſidue patimur, ſuſpirantes & ſtupore nimio admirantes, quomodo ipſe ſapientiſſimus rex, & vos ipſi averti potueritis, & a recta ſemita declinare, atque a ſede beati Petri apoſtolo-
Matth. 16. rum ſummi recedere; cui, ſicut euangelium refert, non caro & ſanguis, id eſt humana ſapientia, ſed ipſe per ſe Pater Filium proprium revelavit, cum alii hunc Ioannem, alii Eliam, alii Ieremiam, aut unum de prophetis exiſtimarent. Scribimus ergo tibi tamquam familiari & cariſſimo nobis; tu enim in hac cauſa primus ipſi regi præcurſor & dux auctore Deo fuiſti: tu inter illum & nos medius diſcurriſti, & Deo gratias, cuncta, quæ ad ſalutem gentis illius acta ſunt, non ſine tuo certamine acta ſunt, & quot & quantos labores pro inſtructione E veſtri nos aſſumpſerimus, ipſe non neſcis. Et bene quidem in nobis delectabamini, & ſpiritualibus gaudiis, & profectibus fruebamini: ſed neſcimus quis vos de cetero deceperit; quis organum factus
Geneſ. 3. diaboli, qui olim per ſerpentem Euam ſeduxit, vos a recto itinere callida ſuaſione retraxerit: unde non parum dolemus, nec leviter anxiamur; & idcirco te, virorum optime, cohortamur, loquere ad aures ejuſdem dilecti filii noſtri regis; cui & dominus
1. Tim. 5. ipſe ad aures præcordiorum loquetur, ut primam fidem non faciat irritam, ut ante ſe gradiens, retro nequaquam reſpiciat, viam qua ambulabat, non deſerat, euangelicam legat hiſtoriam, & videat ibi præcipue ſoli Petro, aliis iſta vel illa opinantibus, Chriſtum Dei vivi Filium revelatum, & ſingulariter dictum: *Ego pro te rogavi Petre ut non* Luc 22. *deficiat fides tua.* Ergo ſi iſtis falſa putantibus, Petro veritas præcipue revelata eſt: & ſi pro fide Petri oratum ſingulariter eſt a Filio ne deficeret; conſideret ſapiens rex quam laudabiliter primum fecerit urbem quærens, ad quam iſte talis & tantus apoſtolus venit & prædicavit; cui, Patre revelante, veritas Filii patefacta eſt, & cujus fides, quia Filius rogavit, non defecit. Ad hanc quippe Romanam urbem poſt Antiochiæ, quam in tranſitu viſitavit, fundatam eccleſiam, tamquam ad mundi dominam properavit, & illic conſequenter Fi-
B lium Dei vivi, quem non carne vel ſanguine, ut prædiximus, ſed eo revelante, ſicut veraciter cognovit, veraciter & prædicavit: ſuper quam etiam ſolidam confeſſionis petram, ſuam dominus eccleſiam fabricavit; & hæc eſt petra illa, ſupra quam, ut Salomon ait, ſerpentis non invenitur veſtigium. Pro hac itaque puriſſima fide beatus Petrus Romæ moratus, in hac ſtabilivit eccleſiam, & ſede apoſtolica diutius gubernata, pro hac fide decus mortis aſſumpſit: ſicque ſanctam Romanam eccleſiam in hac fide fundatam proprio ſanguine cum Paulo,
Rom. 15. qui ab Ieruſalem uſque ad Illyricam regionem ſcilicet, in qua nunc vos habitatis, euangelio replevit, domino Deo conſecravit, & dedicavit; qua
C fide tanto intra breve tempus Romani creverunt & Rom. 1. floruerunt, ut prælatus egregius apoſtolus mox in principio epiſtolarum ſuarum pro ea Deo gratias agere, & denuntiare præconia videatur. Hanc itaque fidem ſuggere ſemper, & ſuade, cariſſime, pio regi ſitire: hanc non alibi præcipue quærere niſi Romæ, ubi plantata eſt & radicata a B. Petro, qui hanc ut ſupra oſtendimus ſicut veraciter cognovit veraciter & prædicavit: quoniam ſicut aqua nunquam poteſt alibi tam munda, vel tam limpida, quemadmodum in fonte unde originem protrahit, inveniri; ita & fides nunquam omnino poterit ali- Fides Ro-
bi tam pura, vel tam nitida reperiri, ſicut in eccle- manæ ec-
ſiæ noſtræ vivario, ubi eam non tecta perſtillantia, cleſiæ.
D quibus litigioſa mulier, id eſt hæretica pravitas, comparatur; ſed ille polorum claviger ubertim & puriſſime congregavit, qui ex ipſo fonte vivo hanc cælitus hauſit, & limpidiſſimam conſervandam mandavit. Hæc, cariſſime, pio regi loquere, & exhortare in Chriſto Ieſu, ut pro accepto & multiplicato familiaritatis talento in gaudium domini noſtri merearis intrare. Nos vero, ſi nos audieritis, quia vos tamquam fratres & filios ſummo amore diligimus, de lucro veſtri gaudebimus, & ſuper-exultabimus: ſin autem, dicemus omni eccleſiæ; Matth. 18. & ſicut dominus præcepit, vos tanquam ethnicos, & publicanos habebimus: & tunc vos videritis, cum in varias errorum tentationes incideritis. Miſſa per Paulum, & Eugenium reverendiſſimos E & ſanctos epiſcopos. Data menſe Aprili, die XVI. indictione undecima.

LXXVII. AD MICHAELEM REGEM BVLGARORVM.

Ejuſdem argumenti, ſuntque fere eadem verba quæ in ſuperiore.

Michaeli glorioſo regi Bulgarum.

Hæc epiſtola non videtur Michaeli ſcripta.

CHRISTIANISSIMO regi apoſtolatus noſtri mittentes epiſtolam, dignum duximus ut & tuæ quoque gloriæ ſcriberemus, & gemitus ac dolores noſtri cordis aperiremus, quos aſſidue patimur

Digitized by Google

patimur ſuſpirantes, & triſtes penitus incedentes, & ſtupore nimio admirantes, quomodo ipſe ſapientiſſimus rex, & vos ipſi averti potueritis, & a recta ſemita declinare, & a ſede beati Petri apoſtolorum principis omnino recedere; cui, ſicut euangelium refert, non caro & ſanguis, id eſt humana ſapientia, ſed ipſe per ſe Pater Filium proprium revelavit, cum alii hunc Ioannem, alii Eliam, alii Ieremiam, aut unum ex prophetis exiſtimarent. Scribimus ergo tamquam fratri ejus & cariſſimo noſtro. Nam cuncta, quæ ad ſalutem gentis veſtræ a nobis acta ſunt, & quot & quantos labores pro inſtructione veſtri nos aſſumpſerimus, ipſe profecto non neſcis. Et bene quidem primum in nobis delectabamini, & ſpiritalibus gaudiis, & profectibus fruebamini: ſed neſcimus quis vos de cetero faſcinaverit, quis deceperit; quis organum factus diaboli qui olim per ſerpentem Euam ſeduxit, vos a recto itinere callida ſuaſione retraxerit. Vnde non parum dolemus, nec leviter anxiamur: & idcirco te, virorum optime, cohortamur, loquere ad aures ejuſdem dilecti filii noſtri regis, cui & dominus ipſe potius ad aures præcordiorum loquetur, ut primam fidem non faciat irritam, ut ante ſe gradiens, retro nequaquam reſpiciat, viam qua ambulabat, non deſerat, euangelicam legat hiſtoriam, & videat ibi præcipue ſoli Petro Chriſtum Dei vivi Filium revelatum. Ad hujus ergo beatiſſimi Petri ſedem alacri pectore rex Chriſtianiſſimus redeat; & ſicut cervus, cum quid ſumpſerit noxium, deſiderat ad fontes aquarum: ita deſideret & ſitiat anima ipſius ad ſalutifera ejus doctrinæ fluenta. In quo pio tua laboret opere præ cunctis ſolertia, ut non ſolum fratrem cariſſimum lucrifacias, ſed & de ſalute omnium veſtrum ipſe mercedum præmia conſequaris. Nihil enim placet Deo plus his qui ab errore converti faciunt homines; vel qui ad juſtitiam erudiunt plurimos. Et ideo pro tam ſancto labore, beato Petro clavigero regni cæleſtis intercedente, operies, ſicut ſcriptum eſt, multitudinem peccatorum, & ſtabilieris quaſi cæli firmamentum, & dies æternitatis. Sed & nos interim te in devotorum numero filiorum habebimus, & confeſſionibus apoſtolorum principum memoriam tui jugiter commendare nullatenus omittemus. Data menſe Aprili, indictione XI.

Matth. 16.

Pſalm. 41.

Iac. 5.

LXXVIII. AD IGNATIVM PATRIARCHAM CONSTANTINOPOLITANVM.

Tertio jam commonet, ne Bulgarum regionem ad eccleſiam Romanam jam antiquitus pertinentem uſurpet, & eo, vel ab ejus ſuffraganeis in ea regione conſecratos epiſcopos intra 30. dies illinc educat; & niſi poſt duos menſes paruerit, dominici corporis & ſanguinis communione, & ſi perſeveraverit in contumacia, patriarchali etiam dignitate privat.

Reverentiſſimo confratri noſtro Ignatio patriarchæ Conſtantinopolitano.

SECVNDO jam ſedis apoſtolicæ literis probaris admonitus, & per miſſos ejus conteſtatoriis conventus hortatibus, jure tibi Conſtantinopolitanæ diœceſeos, quod per ejuſdem primæ ſedis auctoritatem & favorem annuente Deo receperas, rite contentus, ultra præfixos tibi ex canonibus limites præſumptionis pedem non tenderes, nec antiquos terminos quos poſuerunt patres tui aliqua uſurpatione transferres. Nullus autem ignorat regionem Bulgarum a ſanctæ memoriæ Damaſo papa, & deinceps uſque ad paganorum irruptionem a ſedis apoſtolicæ præſulibus, quantum ad eccleſiaſticæ proviſionis attinet privilegium, moderatam. Præſertim cum hoc nonnulla ſcripta, ſed præcipue diverſorum pontificum Romanorum res geſtæ quæ in archivis antiquitus noſtræ reſervantur eccleſiæ, clarius atteſtentur. De his autem quæ bellica clades & graviſſimi hoſtilitatis incurſus intuliſſe noſcuntur, nil præſtantius ſentiendum eſt, quam quod clariſſima eccleſiæ tuba ſanctus videlicet Leo noſtræ ſedis antiſtes edocuit & decrevit, cum ait: Adhibenda, inquiens, curatio eſt, ut vulnera quæ adverſione hoſtilitatis illata ſunt religionis maxime ratione ſanentur. Qui ſtatu rerum auxiliante domino in meliora converſo iterum dicit: Remotis malis quæ hoſtilitas intulit, unicuique id quod legitime habuit, reformetur: omnique ſtudio procurandum eſt, ut recipiat unuſquiſque quod proprium eſt. & rurſus: Quod bellica neceſſitate turbatum eſt pacis remedio reformetur. Sed hæc reverentiſſime frater omnia clauſis oculis relegiſti, ſanctorumque patrum decreta calcaneo temerario conculcaſti, ac multiplicium tibi beneficiorum ſedis apoſtolicæ præſtitorum oblitus, contra eamdem ſanctam ſedem, benefactricem videlicet tuam, & erectus es, priſcam diœceſin illius in regione Bulgarica conſtitutam illicita pervaſione ſubripiens, & in alienam meſſem contra divinas leges mittere falcem non renuens. Vnde merito poſt primam & ſecundam commonitionem a noſtræ te debueramus communionis contubernio ſequeſtrare, *in promptu habentes*, ſecundum apoſtolum, *omnem ultiſci inobedientiam*: qui etiam dicit: *Si quis non obedit verbo noſtro per epiſtolam, hunc notate, ut non commiſceamini cum eo*: ſed quia ſedis apoſtolicæ moderatione utentes, ſpiritu lenitatis potius quam ſeveritatis erga correptionis tuæ flagramus affectum, ecce tertio canonice per miſſos & ſyllabas commonemus, & hortamur, & proteſtamur, ut nullam omnino moram perpeſſa, ſtrenuos viros in regionem Bulgarum dirigat, qui per totam patriam peragrantes, quoſcumque illic repererint qui a te, vel a ſubjectis tibi cõſecrationis munus accepiſſe dicũtur, ſine quavis dilatione reducant: ita ut intra triginta dierum ſpatium nullus epiſcopus, nullus omnino clericus, qui tuæ ordinationis, imo in ordinationis ſunt, intra omnes Bulgarum fines inveniatur. Non enim patimur eos, quos ibidem tu illicite conſtituiſti; quos & ab apoſtolica eſſe jam ſede hujus rei gratia conſtat excommunicatos, errore ſuæ prevaricationis corda novorum domini famulorum inficere: quos videlicet in fide inſtructionis manu plantavimus, & aqua ſalutaris fontis doctrinarum rigavimus, atque horum auctori Deo ad incrementum ſpiritus dandum, ut ſit ipſe in omnibus primatum tenens, obtulimus. Porro ſi intra triginta intervalla dierum omnes quos vel tu, vel epiſcopi tui conſecraſſe in aliquo gradu putantur eccleſiæ, totius regionis Bulgaricæ terminis non eduxeris, & temetipſum ab omni eccleſiaſtico illius jure diœceſeos non ſubduxeris, tamdiu ſancto corpore, ac precioſo ſanguine domini noſtri Ieſu Chriſti poſt duos menſes a die numerandos qua hujus epiſtolæ tomum acceperis, eſto privatus, quamdiu his obſtinatus decretis noſtris minime obedientiæ colla ſubmiſeris. Iam vero ſi pertinaciter in hac in diſciplinatione, atque pervaſione permanſeris, & epiſcopos & quotquot illic vel illi vel tu conſecraſſe videris, foras illinc minus expuleris, omnipotentis Dei judicio & beatorum apoſtolorum principum auctoritate, noſtræque mediocritatis ſententia

1. Tim. 5.

1. Cor. 10.

2. Tim. 3.

Digitized by Google

tentia, omni patriarchatus esto dignitate quam favore nostro receperas alienus & exors, nullo penitus summi sacerdotii privilegio prœditus vel potitus. Data mense Aprili, indictione XI. missa per Paulum, & Eugenium episcopos.

LXXIX. AD EPISCOPOS ET CLERICOS GRÆCOS.

Declarat eos excommunicatos quod Bulgarum regiones invadentes illicitas ibi ordinationes fecerint; dignitate etiam privandos, nisi intra XXX. dies ex omni Bulgarica regione decesserint. Si quis autem paruerit, restituendum ei episcopatum decernit quem in Græcia habebat; & si nullum antea habebat, vacantem, si dignus est, eidem conferri jubet.

Omnibus episcopis & ceteris clericis Græcis Bulgariæ diœceseos invasoribus, ac per hoc excommunicatis.

MIRAMVR vos & vehementer obstupescimus sanctorum patrum canones obturatis oculis relegisse, & calcata conscientia terminos æternos a patribus positos transtulisse, & in alienam messem judicii falcem misisse in Illyrici provincias, quas nunc Bulgarum natio retinet ingredientes, & ordinationes illicitas perpetrantes, cum & sacra concilia sub sede beati Petri apostolorum principis, has olim provincias deguisse patenter innuant, & rerum gestarum a sancto Damaso papa conscripta manifeste denuntient; Et statu causarum Deo auxiliante in melius jam pridem, converso, sedes apostolica sit ab eis qui hanc habitant regionem recognita, requisita & multis precibus invitata: nosque illuc episcopos, & inferioris ordinis sacerdotes cum præceptis sedis apostolicæ miserimus, & multos labores pro instructione illius regionis arripuerimus. Nam & si quidam vestrum clandestina illuc sorte venerunt, apte de illis dicere possumus illud domini dictum
Jam. 10. asseverantes: *Omnes qui ante me venerunt, fures fuerunt & latrones.* Ipse quippe dominus per prophetam dicit: *Veniebant & ego non mittebam eos.* Nam quidam vestrum pro criminibus suis fugientes: quidam autem ambitus & avaritiæ causa illuc accessuri profecti sunt; non autem vocati, nec invocati: licet nec sic in vestram vos diœcesin ad aliquam dispositionem faciendam introire convenerit. Quia igitur contra sacras vos multipliciter egisse regulas deprehendimus; excommunicavimus vos & estis excommunicati. Quisquis autem ex vobis intra triginta dierum spatium cognitæ hujus apostolicæ sanctionis, omni Bulgarica regione non cedens, in ea quamlibet ordinationem vel dispositionem patrare ultra prædictum spatium obstinate præsumpserit: sanctorum patrum auctoritate, nostrique judicii sententia proprio careat officio non nisi resipiscens pœnam evasurus, aut veniam aliquo modo speraturus. Si quis autem vestrum humiliter ac obedienter his salubribus monitis nostris parens, Bulgaricæ locum dederit diœcesi; noverit nos decrevisse sibi episcopatum restitui quem eum in regione Græcorum prius habuisse constiterit. porro & si nunquam habuit, vacantem illi tribui; si tamen talis persona sit, cui nulla in hoc regula patrum valeat obviare.

Missa per Paulum & Eugenium episcopos. Data XVI. die mensis Aprilis, indictione XI.

LXXX. AD BASILIVM IMPERATOREM.

Missa per Eugenium & Paulum reverendissimos episcopos.

Dolet Constantinopolitanam ecclesiam schismate adhuc laborare: qua de re legatos mittit.

Dilectissimo nobis & desiderabili filio Basilio Christianissimo & tranquillissimo imperatori.

BENEDICTVS Deus & pater domini nostri 2. Cor. 1.
Iesu Christi, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui misertus & consolatus est nos in præsenti sæculo nequam: Visitans & re- Luc. 2.
demptionem faciens tam pium, tamque benignum imperii vestri cornu salutis erigendo in domo David, Christi videlicet pueri sui. Vos enim, fili carissime, minus imperatoria dignitate, secundum apo-
B stolum qui ait: *Æmulamini charismata meliora,* con- 1. Cor. 12.
tenti, etiam angelorum estis ministerium imitati, dum pacem in terra bonæ voluntatis hominibus exoptatis, & beatos per id, ac cælum vos visuros luce clarius demonstratis. Vtraque siquidem epistola vestra pontificio nostro missa hujus vos flagrare desiderio patenter insinuat, & hanc vos ad statum ecclesiæ, unde pravorum dissensione repulsa est, inhianter velle reducere, indicio evidenti demonstrat. A Deo quippe provectum imperium vestrum, quod eo auctore justitia & triumphis ornatis, minus nimirum validum, minusque glorioſum putatis, nisi etiam summa condecorare pace seu concordia satagatis. Nos autem, dilectissime, audientes in Cóstantinopolitanam ecclesiam dissensionis ad-
C huc scandala fluctuare, nonnullosque religiosi habitus viros hac illacque dispersos atque dejectos ignominiose tractari: merito ingemiscimus & multa mœstitia fatigamur, præcipue pacem sentimus illic continua contentione turbatam, quam per multos sedis apostolicæ labores jam credebamus ædificatam, & sacratos quosdam diversas injurias didicimus passos, quos ab omni oppressionis fasce sperabamus ereptos. Portamus quippe omnium onera qui gravantur; imo portat hæc in nobis amator vester beatus Petrus apostolus qui nos in omnibus solicitudinis suæ protegit ac tuetur heredes: sed quia & professionis nostræ officio; cum Ieremia nihilo minus dicitur: *Ecce constitui te hodie su-* Ierem. 1.
per gentes & super regna; ut evellas & destruas, & dis-
perdas & dissipes & plantes, etiam vestra pietas ab
D apostolatu nostro pro hoc ipso personas postulat. Ecce strenues e latere nostro viros dirigimus, qui si qua illic inter hæc diligenti studio deprehendant & his radicitus, secundum domini mandatum, evulsis, destructis, dispersis & dissipatis, pacem & unitatem & caritatem & congruenter ædificent simul & plantent. Nam quomodo habere poterunt caritatem, qui dividunt unitatem? nos autem pro Christo legatione procul dubio fungimur, cum paci ecclesiæ studium impendere procuramus. Quia vero Deo amabiles viros, quos nominatim literis expetitis, quibusdam incommodis impeditos destinare nequimus; misimus Paulum & Eugenium sanctissimos & reverendos episcopos, dilectosque consiliarios nostros, quorum nobis & fides probata, &
E scientia manifesta est: quibus scripto dedimus in mandatis, ut omnibus simultatibus sopitis atque sedatis, quæ ad pacem sunt, sanctorum magistra regula patrum, toto conamine construant, & omni contentione sublata, justitiæ tribuant Deo propitio palmam; hoc dumtaxat ad laudem Dei agentes, & ad præconiorum vestrorum cumulum, sicut vos agere de die in diem decet, addentes. Verumtamen ignorare pium imperium vestrum nolumus, nos apostolicæ sedis præcepisse legatis;

Digitized by Google

ut causa tantum visitationis, glorioſum ejuſdem provinciæ † principem adeant, & de optata memoria ei apoſtolorum, ut condecet, expletis officiis perſalutationis edicant. Ideoque rogamus, ut aditu eis annitentibus vobis conceſſo, talem illis induſtrium virum * qui eos uſque ad prædictum principem ſalvos ducat atque reducat, facta in ſcriptis de ea minime iterum uſurpanda profeſſione. Optamus vos per multos annos in Chriſto bene valere, & de barbaricis jugiter hoſtibus triumphare, ſpiritualis & deſiderabilis & Chriſtianiſſime fili ſemper Auguſte. Data indictione XI.

† Forte loquitur de rege Bulgarorum.

* *d. eſt*, tradatis, *aut quid ſimile.*

LXXXI. AD EVMDEM.

Vt legatis a ſe miſſis fidem adhibeat, & opem Romanæ eccleſiæ ferat.

Dilecto filio ſemper in domino triumphanti Baſilio piiſſimo imperatori Auguſto.

SCIMVS venerabilis imperator, ſcimus & omnimodo novimus vos prudentia pollere, æquitatem diligere, pietatem extollere, directiones plantare, & vitia evellere. Scimus & liquido credimus vos ſanctæ Romanæ eccleſiæ vigorem & decus velle augere, tribulationes gemere, anguſtias dolere, & neceſſitates pio intuitu, quantum ad vos pertinet, amovere. Hujus rei gratia maximam de vobis fiduciam aſſumentes, quidquid eamdem ſanctam matrem veſtram Romanam eccleſiam oppido affligit & lacerat, vobis ſingulari quadam ſpe committimus audiendum & corrigendum. Tamen ne vos, quos ſecretorum noſtrorum conſcios eſſe cupimus, lateat quod his diebus contra Dei voluntatem, contraque ſalutem totius Chriſtianæ fidei, ac contra privilegium ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſeu contra morem reique publicæ ſtatum Romæ peractum eſt; his miſſis noſtris Paulo & Eugenio epiſcopis verbo tenus vobis dicenda commiſimus. Quæ vos ita credere deprecamur ac ſi nos vobiſcum loquamur; & credentes, ſi nobis ferre opem, vel aliquam conſolationem valeatis, veluti dilectus filius reverendæ matri aſſolet, omnimodo conferatis depoſcimus. Habebitis enim pro his ſanctos apoſtolos adjutores & nos poſſidebitis devotiores veſtros apud dominum ſemper interceſſores. Data IV. Kalendas * Martii, indictione XI.

* *f.* Maii, *ut conſtat ex ſuperioribus.*

LXXXII. AD ANSPERTVM ARCHIEPISCOPVM MEDIOLANENSEM.

Monet ut quantocius ad ſynodum in Gallia cum ſuffraganeis accedat. queritur de perfidia Lamberti Spoletani comitis.

Anſperto Venerabili archiepiſcopo Mediolanenſi.

PRO innumeris igitur & multiplicibus oppreſſionum anguſtiis totius ſanctæ eccleſiæ in orbe terrarum diffuſæ, ſynodum univerſalem, Chriſto opitulante, in Francia, (quia in Italia, perſecutione malorum graſſante † [Petrum preſbyterum cardinis noſtri, quem ad Carolomannum regem dirigimus fraternitati veſtræ plurimum commendamus] minime potuimus,) ſumus celebraturi; ad quam fraternitatem veſtram quantocius omni mora poſtpoſita occurrere admonemus, cum cunctis coepiſcopis, ac ſuffraganeis veſtris, exceptis his quos ſacri canones pro incommodis cauſis ſtare patiuntur. Quoniam in ea, Chriſto cooperante, omnium eccleſiarum ſperamus erigi ſtatum atque vigorem. Hoc iterum iterumque monemus, hortamur, expreſſeque mandamus, ut nulla vobis mora, nullumque tempus præpediat, donec nobis veſtrum adventum in præſentia præbeatis; * id eſt Lamberti perfidi Spoletani ducis Vvidonis filii, ejuſque complicis Adelberti marchionis, vel ut melius, patriæ proditoris, qui clandeſtina fraude pacifice venire ſe ſimulans, in dolo ad portam urbis cuſtodes deputans, ſacramque civitatem tyrannus invaſit, noſque cum fidelibus noſtris intra eccleſiam beati Petri apoſtolorum principis inaudito atque horrende coarctare inter cetera mala *. Data *ut ſupra.*

† Hæc verba non cohærent ſequentibus.

* Vt causã communis hoſtis una mecum judicetis. *Hæc vel alia hujuſmodi verba hic deeſſe videntur.* De Lamberto & Adelberto Aimoin. li. 5. cap. 37.

* *Videtur hic deeſſe*, conatus eſt.

LXXXIII. AD ANGELBERGAM AVGVSTAM.

Vt in Romanæ eccleſiæ fide perſeveret: præſentium latorem commendat.

Dilectiſſimæ filiæ Angelbergæ imperatrici Auguſtæ.

REMINISCENTES omnium bonorum veſtrorum, quotidie Deo noſtro gratiarum actiones referimus, qui veſtrum animum tanta ſolicitudine circa devotionem ab exordio ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſpirituali flammæ aduſtione peruſſit. Sed nunc filia mea cariſſima, & in Chriſto devota, quaſo vires ſolicita ingenii acutiſſimi, & in hoc in opportuno tempore ſolita bonitate concurre: quatenus cœptum bonum uſque ad conſummationem operis perductum æterni retributoris præmia recipere valeatis. Latorem quoque præſentium Petrum cardinis noſtri preſbyterum, quæſo in omnibus habeas commendatum, veſtroque conſilio prudentiſſimo iter illius ſolita pietate diſponite: quatenus Deo duce ad nos poſſit redire incolumis. Data *ut ſupra.*

LXXXIV. AD IOANNEM ARCHIEPISCOPVM RAVENNATEM.

Exponit mala quæ a Lamberto comite Romæ ſunt perpetrata: ſeque in Gallia ad implorandum auxilium adverſus eum iturum oſtendit.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Ioanni archiepiſcopo Ravennati confratri noſtro.

VNANIMITATIS veſtræ fraternitatem ignorare non patimur quæ & qualia his retro diebus a Lamberto Spoletano comite mala & multiplices paſſi ſumus injurias, quales nullus anteceſſorum noſtrorum pontificum a quoquam Deum colente ſuſtinuiſſe recolitur. Igitur omne pene territorium S. Petri ſuis tyrannice devaſtantibus hominibus, cum immenſa populi multitudine Romam venit: nos autem illum quaſi dilectum amicum apud beatum Petrum apoſtolorum principem honorifice recepimus: ſed ipſe quaſi ovili pelle indutus ſolita repletus nequitia, munereque corruptus ingenti, contra nos inſurgere non dubitavit. Nam portas civitatis Romanæ violenter, inoque fraudulenter cepit, totamque urbem Romam; ac per dies plurimos homines ſuos ita arctius retinere fecit, ut nec proceres Romanorum, nec epiſcopi, & ſacerdotes, neque etiam familiares noſtri ad nos, niſi maxima ſupplicatione exeundi facultatem haberent. Cibaria etiam noſtra nobis venire inſtantiſſime prohibebant. Venerabiles item epiſcopos, preſbyteros atque diaconos & religioſos monachos cum hymnis & canticis ſpiritualibus, ſacriſque

Aimoinus lib. v. c. 37.

Digitized by Google

sacrisque litaniis ad ecclesiam principis apostolorum venientes, heu proh dolor more paganorum conturbaverunt, & fustibus cædentes nequiter dispersérunt, non sinentes illos exire, debitumque Deo sacrificium offerre. Inimicos quoque, atque infideles S. Romanæ ecclesiæ & nostros; quos una cum vestro consensu & subscriptione bis ac tertio jam excommunicatos damnatosque habemus, super nos temere conduxit: eosque in urbe Roma sine nostra voluntate immisit. His itaque nos præjudiciis, & injuriis multiplicibus gravati, cum tota sede apostolica tristes adeo per dies multos extitimus, ut nequaquam nobis aliud agere nisi flere liceret: nam ipsis diebus nec vestis fuit super altare sancti Petri, nec aliquod ibi nocturnum vel diurnum officium ex more celebratum. Nunc etiam minatur nobis peiora inferre, nisi ejus obtemperemus humiliter voluntati. Vnde sanctitatem vestram pio fraternæ dilectionis affectu conjunctam hortamur, ut pro tantis afflictionibus, & miseriis capiti nostro illatis, ex totis præcordiis vestris nobiscum pariter condoleatis, & contra evidentissimum, & immanem inimicum nostrum consurgere toto annisu studeatis. Nos namque illius non valentes sustinere tantas insidias, quia per terram ire nequimus, per marinum iter Deo propitio in Franciam proficisci debemus: glorioſos scilicet reges deprecaturi, ut ecclesiam sancti Petri, & civitatem Romanam totius mundi caput & dominam, a tantis oppressionibus, & calamitatibus liberent, salvam & quietam sinant manere, potentique manu ab hostium quas patimur insidiis tueantur; nec nos ob aliud illuc ituros, nisi pro communi salute, procul dubio credite. Sed sicut veridico multorum relatu didicimus, cum nos de urbe Roma fuerimus egressi, cœptumque iter egerimus, audimus eumdem Lambertum satellites suos velle colligere, Romamque rursus expugnaturum adire. Nos vero hoc scientes, anathematis sententiam in eum, & in omnes sequaces ejus, si contra urbem Romam, & ecclesiam Romanam aliquam rursus veniens contrarietatem, vel molestiam, aut perturbationem inferre quolibet modo præsumpserit in ecclesia beati Pauli doctoris gentium protulimus. Et idcirco nullus vestrum ejus iniquis operibus faveat: quin potius libere arguat, si apostolicæ sedis vultis semper fulciri auxilio. Quapropter hæc omnia, ut vestris suffraganeis episcopis cognita faciatis, incunctanter hortamur sanctimoniam vestram; quatenus ipsi, qui membra corporis Christi existunt, vobiscum pariter pro apostolicæ sedis exaltatione studeant desudare.

LXXXV. AD BERENGARIVM COMITEM.

Rogat ut imperatori nuntiet quæ a Lamberto Romæ perpetrata sint, detque operam ut eum compescat.

Dilecto filio Berengario glorioso comiti regia prosapia orto.

LECTIS nobilitatis vestræ literis, quia sinceritatem ac devotionem more scilicet parentum vestrorum circa nos pro amore Iesu Christi domini, & beati Petri apostolorum principis reverentia, vos habere ingentem reperimus; multa vestræ mellifluæ locutionis dulcedine sumus omnino repleti, ita ut cum psalmista dicere possimus: *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua!* Hujus namque bonitatis decus eximium, ex moribus piæ memoriæ nobilissimi quondam genitoris vestri vos trahere indubitanter cognoscimus, qui dignum semper honorem & piam reverentiam antecessoribus nostris, sacris videlicet pontificibus exhibere tota mentis alacritate studebat: & ideo pulcræ juventutis vestræ florem de radice justa prodeuntem dominus exercituum pietatis suæ gratia custodiet incolumem, facietque prospere vigere in omnibus, & ad prosperum usque finem perducet. Quapropter, fili carissime, sæpe voluimus vestræ scribere dilectioni, non solum nostram vobis salutem innotescendo, sed & de vestra prosperitate, atque incolumitate audire cupiendo: sed non solum paganorum crebris ubique incursionibus, verum etiam Christianorum insidiis circumdati nequivimus. At nunc, quoniam Deo disponente tempus evenit opportunum, excellentiæ vestræ quæ & qualia sumus nos cum tota ecclesia & civitate Romana perpessi a Lamberto comite, veluti filio carissimo & fideli amico referimus. Cum itaque prædicto Lamberto multa quotidie bona fecissemus, dignumque impendissemus honorem supra quam antecessores nostri parentibus illius fecissent; ipse pro bonis mala retribuens, collecta populi multitudine omne territorium sancti Petri invasit, & quod defendere debet ab hostibus, tyrannice dominatur invasum: venitque Romam, & quasi inimicus portam civitatis Romanæ violenter capiens, satellites suos per dies plurimos retinere fecit, ac sic tantam civitatem invasam retinuit: ita sane, ut nobis apud beatum Petrum consistentibus, nullam urbis Romæ potestatem a piis imperatoribus beato Petro principi apostolorum, ejusque vicariis traditam haberemus. Sacras autem litanias episcopos, & sacerdotes, atque servos Dei, ex more celebrantes, & ad ecclesiam sancti Petri venire volentes, fustibus cædere, ac dispergere fecit, intulitq; nobis contraria, quanta nulli præcessorum nostrorum unquam facta fuerunt: existitque paratus nobis iterum majora inferre, cujus rei causa, nescimus. Quamobrem, quia nostrum ministerium est, pro totius Christianitatis salute dominum assidue deprecari, ut oves, quas Christus Deus noster nobis in beato Petro commendavit, jugibus votis & precibus ad æternæ vitæ pascua perducere valeamus; voluissemus debitam habere quietem: sed illo a pravis cogitationibus, & actibus se non retrahente, quin potius nos cum inimicis, & infidelibus nostris, quos bis jam & ter excommunicatos, & anathematizatos habemus, juncto, rursum turbare volente: rogamus nobilitatem vestram, ut pro amore Dei, & sancti Petri, ac nostro, hæc omnia & Carolomanno glorioso regi & spirituali filio nostro cognita faciatis: quatenus missis apicibus suis eum a tali præsumptione compescat, & quod tempore parentum illius sedes apostolica non sustinuit, ejus non patiatur diebus. & vestris similiter literis eumdem admonere, corripiteque Lambertum, ut nullam de cetero contrarietatem nobis ingerere præsumat, eo quod nec Deo, nec alicui Deum timenti, ejus temeritatis placeat effectus. Si vero idem Lambertus nos persequi non omiserit, nos jam dicto regi fideles amici esse quomodo possumus? quia ejus se voluntate jactat talia agere: & ideo nos adjuvare, sicut supra dictum est, procurate: nam nos ea quę vestræ fuerint placita voluntati, libentissime perficere studebimus, eo quod vos loco amantissimi filii, quamdiu vixerimus, retinere, nostræque ecclesiæ causas necessarias per vos perficere optamus. Præterea homines vestros, qui orationis causa pro suis delictis dominum misericordem precaturi venere ad limina sancti Petri, pro vestro ingenti amore benigne recepimus, nostrisque apostolicis

Vrbs Roma in potestate Romani pontificis.

Psal. 118.

Digitized by Google

benedictionibus confirmavimus, ac per eos nostræ incolumitatis salutem, sicut petistis, cognitam fieri decrevimus; & petimus ut cito nos vestris literis lætificare non prætermittatis. Deus omnipotens gloriam vestram longa per tempora illibatam custodiat carissime fili.

LXXXVI. AD ANGELBERGAM AVGVSTAM.

Dolet Angelbergam molestiis affici, & queritur de injuriis quas Lambertus ecclesiæ Romanæ inflixit. rogat ut conservet benevolentiam quam erga ipsum habere solebat.

Dilectæ ac spiritali filiæ Angelbergæ ex imperatrice Deo dicatæ.

Orationes pro defunctis.

QVIA multum devotione & mentis alacritate dominum & seniorem divæ memoriæ Ludovicum quondam Christianissimum imperatorem spiritalem filium nostrum dileximus, nullatenus prætermittimus ejus memoriam in sacris orationibus nostris apud dominum quotidie facere; & quamdiu vixerimus facturos esse scitote, vestrique memores dilectissima filia similiter sumus. Nam Deo teste vestram prosperitatem & salutem semper cupimus vigere incolumem & audire: & super tot ac tantis adversitatibus, quas a filiis hujus sæculi vos sustinuisse cognoscimus, ingenti vobis dolore compatimur & condolemus; quoniam quidem paterno vos diligentes affectu mœrorem vestrum nostrum putamus, & tranquillitatem vitæ vestræ nostram esse gaudemus: quia & vos pro talibus nefandis & inauditis malis, quæ nulla veterum scriptura decantat, nulla historia narrat, beati Petri apostolorum principis vicarium a quolibet imperatore vel rege unquam sustinuisse, nos his diebus a Lamberto Spoletano comite pati audientes, simili esse mœrore afflictam incunctanter agnoscimus: unde vestram hortamur dilectionem ut circa nos pium mentis affectum conservantes, ea quæ utilitati nostræ congrua vel necessaria esse perspicietis, pro viribus agere non prætermittatis. Quia & nos, Deo propitio, secundum datam nobis divinitus potestatem vobis auxilium, & optatam in omnibus consolationem conferre avide cupimus, & sub beati Petri apostoli vos, si opus fuerit, tuitione protegere, & illæsam, ceu filiam carissimam conservare studebimus; si ad ipsius apostolorum principis limina vobis venire contigerit.

1. Cor. 10. *Interim confortare in domino: qui consolatur vos in omnibus, nec patietur vos tentari supra id quod potestis: sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis sustinere.*

De cetero autem ea quæ mandastis multis impedimentis occupati, quæ præfatus comes cum multiplicibus insidiis nobis præparat cupitque inferre quotidie, perficere nequivimus: at Deo tranquillitatem vitamque præbente, cuncta quæ vestræ voluntati utilia sunt, lubenti animo perficiemus, quibus vester honor & gloriæ vigor incunctanter appareat integer. Dextera domini vos in omnibus illæsam conservare dignetur. Data *ut supra.*

LXXXVII. AD LVDOVICVM BALBVM REGEM.

Deplorat mortem Caroli imperatoris patris ejus. hortatur ut pacem habeat cum regibus consanguineis suis, & ecclesiæ inimicos persequatur, præcipue Lambertum ducem, cujus diras infestationes commemorat. denique in Galliam se venturum, ibique synodum celebraturum significat.

Ludovico glorioso regi, filio divæ memoriæ Caroli II. imperatoris Augusti.

QVANTO deinde amore dilectionis, pro tantorum bonorum virtutibus, & pro omnipotentis Dei quotidianis genitorem vestrum dilexerimus cultibus, horum, Christo conscientiæ nostræ teste, absque lacrymarum effusione factorum reminisci nullatenus possumus. Et quamquam gaudendum sit, quoniam eumdem, post felicis cursum operis, inter angelorum cœtum paradisi susceperint præmia vitæ perennis, flendum nihilominus convenit, quod tantum adjutorem ecclesiarum domini diffusarum in orbe præsentia corporali, heu proh dolor! amiserimus. Præsertim cum hoc in tempore sancta Romana ecclesia, mater omnium, quæ meæ mediocritati commissa est Iesu æterni dispositione consilii, in quo, ut cum apostolo pace quorumcumque dixerim, fines sæculorum devenerunt, in tot persecutionibus atque adversitatibus diu lacessita, domesticorum debacchatione fatigetur, ut cogar cum propheta erumpens exclamare: *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me.* Psal. 69. & rursus: *Domine libera animam meam a labiis iniquis,* Psal. 119. *& a lingua dolosa.* Sed vos, fili carissime, hortor ac moneo paterno amoris affectu, ejus imitari in ecclesiarum exaltatione vestigia vitæ spiritalis, cujus floris decore natus regia dignitate existis. Primum ut pacis unitatem vinculumque caritatis cum fratribus vestris, nimirum Ludovici regis Baioariorum filiis, cumque fidelibus Christianis tenens, demum contra insanientis rabiem, atque tyrannos, paterno provocatus exemplo, virtutem roboris, Christi auctoritate, in defensionem matris vestræ, a qua & potum prædicationis in proavis, & infulam imperii accepistis, medullitus viriliterque effundere valeatis. Quia, quod dici sine lacrymarum imbre nullomodo potest, prodiit in hoc tempore apud nos ex massa peccati radix ac fomes nequissimæ perditionis Lambertus Vvidonis quondam Spoletani ducis horrendus filius, fatemur membrum antichristi, qui adversatur & extollitur derogando adversus ortum regalis progeniei, & se turpis lucri cupidum clandestina machinatione, rapacitatis ardore, nunc huc atque illuc tergiversando, cum mœcha sorore Rotilde, cumque complice suo infido Adelberto marchione, imo patriæ prædone, ad fascem, ut vera fama volitat, impudenter, quod Deus avertat, sustollere Romani imperii. & nunc, ut pote abominatio desolationis, atque perditionis filius, caput scorpii & aspidis surdæ, destruit dilapidans, perque nequam suos disperdit prædones omnem terminum sancti Petri ac Pauli protectorum vestrorum, ubi & pro qua re omnes pene nostri fideles in paupertatem ac necessitatem redacti videntur, sacramentisque ut sibi conspirent, & ne ad nostram occurrant jussionem, omnis territorii sanctorum apostolorum homines constringere non omisit. Nunc etiam Tarentum legatione directa Paganis, donaque transmittens, atque ab eis accipiens suppliciter deprecatus est, ut sibi, cum significatum fuisset, phalangæ Agarenæ ad perniciem Christiani populi quantocius deferant auxilia. Qualiter denique fraude nequitiæ, & per perjurium, in sinu ecclesiæ nostræ nos deceperit, urbemque sacram invaserit, hic ea ideo prætereundo silemus, quia in alio opusculo ad omnium Christianorum notitiam, quos idcirco anathematis vinculis innodavimus, nonnulla conscripta tenemus.

Pro

Digitized by Google

Pro qua re, domine fili cariſſime, contra nova & inaudita in Chriſtianis mala, novum jam feſſus & fatigatus certaminis laborem, navalis ſcilicet periculi, fluctuſque maris, aſſumere deſiderans, me tantis periculis ad vos veniens do pro eccleſiarum ſanctarum omnium liberatione, juxta apoſtolum non faciens animam meam precioſiorem quam me. Et ecce, quantum ad mei miniſterii regimen ſpectat, non recuſo pro Chriſti domini ovium, ope ejus, liberatione mori, detrimentumque ſufferre. Vos quæſo obnixe, vos, fili cariſſime, lacrymas meas arduumque laborem aſpicite, & ad defenſionem ſanctæ matris veſtræ, veſtrum animum fideliumque veſtrorum adhortatione continua præparate, & mecum unanimiter lupis rapacibus baculos redargutionis ſtudete tenere: quatenus, duce unigeniti gratia, poſt longa temporum ſpatia, cooperatores effecti noſtri certaminis, de purpura terreni imperii ad coronam venire valeatis perpetuam: & epiſtolas reliquas, quas confratribus veſtris Carolomanno videlicet, & Ludovico, atque Carolo juniori, dirigimus pro talium adhortatione, precamur gloriæ veſtræ decentiam eaſdem illis ſine mora deſtinare dignemini, omnibuſque reverentiſſimis archiepiſcopis, & clero totius ordinis regni veſtri, paterna peto adhortatione ſignificari præcipite, quoniam domino miſerante apud vos ſynodum celebraturi ſumus cunctis populis Chriſtianis perneceſſariam. Quæcumque noſſe vos cupimus, ſane deinceps ſumus acturi de negotiis eccleſiaſticis. Te quoque, cariſſime fili, auctoritate ſancti Spiritus Dei noſtri, ad vicem genitoris veſtri domni Caroli perpetui imperatoris Auguſti, a ſecretis conſtituo meum conſiliarium, qui, ut dici aſſolet, pars animæ meæ fuit. & quæque agenda ſunt, coge adunaque conſilium: quia in fonte tui cordis primum intingendus calamus, deinde manus noſtra formabit characteris apices.

Act. 20.

LXXXVIII. AD LVDOVICVM BAIOARIORVM REGIS FILIVM.

Hortatur ad ſervandam pacem cum patruelibus. invehitur in Lambertum Spoletanum ducem. rogat epiſcopis ſignificet ut ad ſynodum accedant.

Hludovico Baioariorum regis filio.

Prov. 10. SCRIPTVM enimvero in Salomone legimus: *Filius ſapiens lætificat patrem, & eſt gaudium matris quæ genuit eum*: quapropter, quoniam te, Ludovico filio Caroli, Ludovico filio Ludovici regis, æternitatis præſcientiæ ſuæ conſilio omnipotens Deus ex regum, imperatorumque eſt dignatus producere proſapia, & tunc illum plene lætificare contenditis, ſi veſtræ matri ejuſque immaculatæ ſponſæ adverſus inſidiantium ictus, atque illius laceratores tota virtute concurritis, omni quoque nixu more parentum, proavorumque veſtrorum auxilii conſolationem conferre ſpreta perſonarum acceptione quarumlibet quantocius feſtinatis, ſancti Spiritus
Prov. 17. per Salomonem verbis teſtantibus; *Frater & amicus in anguſtiis comprobatur*: & bene nobis filiatio adoptionis veſtræ ſpiritualis fayere valebit, ſi pacis & unanimitatis cum fratribus veſtris, Chriſto opifice, concorditer tenere conſulte ſatagitis vinculum: quia in veſtra pace fatemur, totius Chriſtiani populi ſalus conſiſtit, qua demum neceſſitate, quave fatigati anguſtia, relicta ſede propria apoſtolici culminis, compulſi ſumus Franciam petere, voſque paterno affectu depoſcere, quatenus una noA biſcum poſiti de communi ſalvatione ſanctæ Romanæ eccleſiæ & reipublicæ ſtatu tractaremus, in pauciſſimis nunc patefacimus: quia in alio opuſculo, qualiter nefarie ſit peractum, ad omnium Chriſtianorum notitiam reſervatur conſcriptum; quod luce clarius advertitis. Lambertus Spoletanus perfidus dux Vvidonis quondam ſtirps, perditionis filius, in quantam ſuperbiam pro cupiditate, ut fama vera ſe habet, Romani imperii eruperit, in noſtris tribulationibus atque anguſtiis procul dubio cognoſcetis ad liquidum: Romam ſiquidem clandeſtina fraude devotum venire ſe ſimulans, a nobis velut filius pacis benigne ſuſceptus, quid virulenti conſilii corde * geſtiens in craſtinum ſequentis diei diluculum demonſtravit: nam deputatis cuſtodibus
B verum etiam ſatellitibus ad portam urbis, quæ ad beati Petri apoſtolorum principis euntibus pandit iter, nullum noſtrorum fidelium ad nos egredi patiens, cibos deferentes coercens, aſſerit Carolomannum regem ſibi talia horrenda facere præcepiſſe. Quod idcirco non poſſumus credere, quoniam ex veſtra progenie nullus cervicem ſuperbe contra hanc extulit ſedem: ſed propter Deum ſuppliciter colla ſubmiſit. Nos fili cariſſime pro domini eccleſia & ejus ovibus animam ponere cupientes, ecce marinos fluctus undaſque ſalis ad vos veniendo per difficile iter aſſumpſimus, vobiſcumque ſimul poſiti domino miſerante univerſalem ſynodum celebrare diſponimus totius ſanctæ eccleſiæ, vobis obſecundantibus provectum, & exaltationem loco percongruo ſatagemus peragere. Quod
C quæſo regni veſtri omnibus archiepiſcopis, coepiſcopiſque noſtris innoteſcere dignemini, eoſdemque nobis adeſſe, continua maturitate accelerare monete. Data *ut ſupra*.

f. gereret.

LXXXIX. AD CAROLOMANNVM REGEM.

Ejuſdem pene argumenti.

Dilecto filio Carolomanno glorioſo regi.

QVANTA denique exaltatione ſponſionis veſtræ ſanctam Romanam eccleſiam, videlicet matrem veſtram omniumque Chriſtianorum, quæ
D vos & lacte ſuæ prædicationis ab uberibus & ad imperialia a proavis ſceptra ſanguine regum excellenter produxit, ſublevare curetis; & epiſtolari textu, & internuntiis nuper ad nos directis reminiſcimur pleniter, fontemque ubertim cordis veſtri ſolita pietate parentum veſtrorum circa omnipotentis Dei famulatum miſeratione abundare reperimus: veſtrum quoque ad prædictam matrem veſtram, uti gloria culminis veſtri ſpoponderit, tanto avidius, enixiuſque quotidiana præſtolatione adventum expectavimus; quanto pro augmento mercedis veſtræ nos, noſtramque eccleſiam in tot adverſantibus laborantem, ſuper omnes imperatores atque reges, qui ante vos fuerunt, exaltare ac beatificare omnimodo promiſiſtis. Sed heu
E proh dolor! feſſo mihi paganorum perſecutione, ac gladio, atque exactionis cenſus viginti quinque millium in argento mancuſorum annualiter, imo prædictæ veſtræ matri additus civilis mucro anguſtiæ eſt, qui pene nos funditus peremiſſet, niſi ſubita miſeratione illius ſolaremur auxilio, qui fidelibus pollicens inquit: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* Exierunt quidam ex nobis, ſed non fuerunt ex nobis, confitemur neque ex nobis, qui tanta Romanam eccleſiam dehoneſtatione, urbemque ſacram, nos

Matth. 28.

Digitized by Google

quoque fatigaverunt atque oppreſſerunt, ut ſimile, nec in Chriſtianis regibus factum reminiſci ullo modo poſſit. Lambertum fateor, atque Adelbertum electos marchiones, qui hoſtili manu occultaque fraude qualiter nos affecere, culminis veſtri gloriam latere nulla potuit ratione: quod ad omnium veſtrum notitiam in ſuo ſcriptum tenetur opuſculo. Nobis enimvero ad vos inter cetera mala iter clauſere venire cupientibus; qua neceſſitate compulſi, navale, animam præ manibus habentes, aſſumpſimus laborioſe periculum, & commodum duximus Franciam ire, veſtramque fraternam compagem in pacis & unanimitatis vinculum conſolidare: veſtræ matris ſæpe dictæ liberationem ſanctæ Romanæ eccleſiæ neceſſario quærere. Vos ſiquidem illuc, omneſque veſtrorum regnorum epiſcopos ad ſynodum celebrandam venire hortamur. Data de civitate Genuenſi, & directa gloriæ veſtræ per Anſpertum Mediolanenſem confratrem & coepiſcopum noſtrum.

† forte initium alterius epiſtolæ.

† Preſentem latorem Petrum cardinis eccleſiæ noſtræ presbyterum gloriæ veſtræ plurimum commendamus, eumque ad nos quæſumus cum veſtris miſſis, atque opitulatione feſtinanter remittite.

* deſunt aliqua.

* Sabbatinum epiſcopum primum & poſtea per Anſpertum Mediolanenſem, de qua multum miramur, cur non jam a vobis reſponſum vel miſſos accepimus. nos cum foret poſſibile primum, ſaltim per legatos vobiſcum loqui cuperemus: deinde cum reliquis fratribus veſtris: quod quia veſtra infirmitate, quam nimium dolemus, eſt pra termiſſum, nunc apud Trecas, Chriſto opitulante, ſynodum ſumus celebraturi, loquemurque cum Ludovico, & reliquis veſtris fratribus, & poſt Kalendas Auguſtas ad vos revertemur: tantum locum nobis dicendo ad tempus mandate, quo nobis debeatis occurrere, & laborem pro veſtra matre ſancta Romana eccleſia non recuſate aſſumere; quia *ſi fueritis ſocii laboris, ſimul eritis & conſolationis*: & in hoc quæſo perficiendo non ſit ulla dilatio. Data *ut ſupra*.

2. Cor. 1.

XC. AD CAROLVM REGEM.

Excuſat ſe quod ad eum legatum non miſerit, intercluſa ſibi via a Lamberto ejuſque fautoribus, qui urbem Romam tenebant obſeſſam.

Carolo glorioſo regi dilecto filio.

IGITVR gloriæ veſtræ literarum ſerie recepta & lecta, ut de more anteceſſorum regum videlicet, & imperatorum, veſtrorumque dumtaxat parentum erga Romanam eccleſiam, cujus lac veſtram prolem hactenus educaverit, in cunctis omnia vos deſiderare & aſſequi novimus; paterno affectu gratias agimus, & qualiter ſcripſiſtis imo tenemus. Ceterum pontificium noſtrum veſtra percunctari dilectio ſtuduit, cur vobis non miſimus ob quid taliter veniſſemus: Et vobis, & fratribus veſtris glorioſis regibus, antequam ex urbe exiremus, mittere voluimus, ſed officientibus Lamberto & Adelberto, fautoribuſque eorum anathematizatis, mittere nequivimus. Nec mirum, ſi ipſi nobis viam ſuſtulerint, cum & ipſius beati Petri apoſtolorum principis eccleſiam, veſtram denique matrem, & omnium Dei eccleſiarum tutricem, armis triginta diebus circumdatam tenere non formidaverint: ita ut nec ibi aliquam alicui lucernam illuminare, nec laudes Deo conferre liceret, præter poſtquam urbem eximus; fratribus veſtris glorioſis regibus mittere ſategimus, ut vobis ſuper talibus intimaremus: ſed cum vos magis juxta audimus, ita mittere cogitavimus. Quo loco ab ipſis ſignificatur pro pacis & unitatis tranquillitatiſque omnium Dei eccleſiarum negotio; primo venimus, quo vos quatuor reges unum legitimumque velle, annuente Deo, nihilo minus faciamus, ut pſalmiſta cecinit: *Ecce quam bonm & quam jucundum eſt habitare fratres in unum*, & reliqua. Dehinc volumus ut ita conventi noſtras oppreſſiones audire compatiamini. Quapropter, fili cariſſime, quoniam te valde illuxit †. Data *ut ſupra*.

Pſal. 132.

† Deeſt aliquid.

XCI. AD ANGELBERGAM AVGVSTAM.

Scribit in anniverſario die Ludovici ejus viri ſacra pro eo ſe facturum. rogat ut in ſui defenſione perſeveret; & ſynodum Trecis ſe habiturum ſignificat.

Dilectæ filiæ Angelbergæ imperatrici diæ memoriæ quondam domni Ludovici piiſſimi imperatoris conjugi.

QVIA intimaſti pontificio noſtro anniverſalem magnæ recordationis domni Ludovici imperatoris fieri, & ut pro eo proprias orationes celebraremus rogaſti; gaudemus, & impigre ſuo promerito modis omnibus faciemus. Ceterum rogamus, ut, ceu hactenus in noſtris fuiſtis ſolicita, haud ſecus & nunc & perpetuo eſſe, pro ut credimus, non differatis: quatenus veſtro labore veſtroque conſulto cito ad propriam ſedem, ut congruit, cum gaudio per merita apoſtolorum principum reverti mereamur. Porro vos ſcire cupimus quia apud Trecas in Kalendis Auguſti una cum rege Ludovico imperatoris Caroli filio, & cum univerſis Galliæ epiſcopis ſynodum univerſalem celebrabimus: dehinc Carolomannum regem, ſuoſque germanos alloquemur, ut pari omnium conſilio conſolationem noſtræ eccleſiæ reperiamus.

CXII. AD EAMDEM.

Arelatem ſe veniſſe ſignificat, ibique omnia proſpera reperiſſe. hortatur ut Romanæ eccleſiæ commodis proſpiciat.

Dilectiſſimæ filiæ domnæ Angelbergæ imperatrici piæ memoriæ domni Ludovici invictiſſimi imperatoris conjugi ſereniſſimæ Auguſtæ.

CVM erga Romanę eccleſię privilegia immenſo velle, immenſo & opere decus imperii veſtri decertare, & ad perfectum ducere ſemper * adhaurimus & amemus, Chriſto favente, perpetuo magnitudinem tantæ veſtræ devotionis ſcire cupimus: Ecce Arelatem regni delitiarum veſtrarum ſani intravimus, ſummo arbitrio permittente, per interceſſionem apoſtolorum principum. illicque Boſonem principem generum veſtrum, communem & filiam domnam Hermengardam alloquentes, omnia proſpera & jugiter deſiderata invenimus, & pro amore veſtro, veſtri nuper & piiſſimi conjugis, illos tamquam filios amplectentes, pro eorum conſulto, illorum cum honore cuncta faciemus: quoniam ceu per vos, haud ſecus per iſtos conſolationem & defenſionem ſanctæ Romanæ eccleſiæ quærimus, eoſdemque permiſſu Dei ad majores excelſioreſque gradus modis omnibus, ſalvo noſtro honore, promovere nihilo minus deſideramus. Quapropter monentes hortamur ut tanto labori faveatis, ejuſque perfectionem, priſco veſtro conſilio perfruentes, certis literis per ſingula nobis, & illis ſine mora intimare minime differatis. Ceterum rogamus,

* *for.* amaverimus, *aut* anhelaverimus.

Hermengardæ, ſive Herminigardis filiæ Ludovici II. imperatoris meminit Regino libro 2. chron. Aimoinus lib. 5. c. 32.

Digitized by Google

mus, ut Ioanni archiepiſcopo Ravennati mittatis epiſtolas ex noſtra parte conſolatorias, incitantes ut pro nobis orationes faciat, & contra Dei inimicos ſe præparare nequaquam formidet, & noſtris fidelibus Romæ legatos conſolando tranſmittat: & vos, ſi fas eſt, aut mihi apud vos eſt impetrandi facultas, Leoni epiſcopo miſſo & apocriſiario noſtro, & Petro, ſuper iſta, ceteriſque fidelibus literas veſtras mittite confortantes ipſos ut ſcitis & vultis.

XCIII. AD ARELATENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Arelatenſi archiepiſcopo pallium concedit, vices ſuas committens. monet quid in cauſis difficilioribus ſit agendum. arguit metropolitanos Gallicos, quod ante pallii receptionem epiſcopos conſecrent. præcipit ut ſe certiorem faciat de his quæ geſta fuerint.

Arelatenſi archiepiſcopo.

ITAQVE fraternitati tuæ vices noſtras eccleſiis, quæ ſub regno Galliarum ſunt, juxta antiquum morem, Deo auctore committimus, ſingulis quidem metropolitis ſecundum priſcam conſuetudinem, proprio honore ſervato. Pallium quoque conceſſimus quo fraternitas tua decoretur: ſicubi autem longius epiſcoporum quiſquam pergere forte voluerit, ſine tuæ ſanctitatis auctoritate, & ad loca alia trāſire non liceat. Si qua vero inquiſitio de fide, vel fortaſſe aliarum rerum inter epiſcopos cauſa emerſerit quæ diſcerni difficilius poſſit, collectis duodecim epiſcopis ventiletur atque decidatur: ſin autem decidi nequiverit, diſcuſſa veritate ad noſtrum judicium referatur. Proh dolor! cum in Galliæ partibus eſſemus, inter cetera unum valde prohibendum invenimus: metropolitæ antequam pallium a ſede apoſtolica ſuſcipiant, conſecrationem facere preſumunt; quod anteceſſores noſtri & nos canonico decreto ne fieret interdiximus. Vnde fraternitatem tuam per Galliam noſtram vicem tenentem hortamur, quatenus ſuper hoc ſolicitudinem habeas, & ne iſtud adoleat, auctoritate prohibeas; & ut ſecundum antiquum morem quærere feſtinent moneas, incites, atque præcipias: & ſi ipſi obediant, nec ne, noſtro apoſtolatui * ſemper omnia renuntiés, ſi poteſt in nativitate apoſtolorum aut per vos, aut per noſtrum legatum aliquem certis literis intimare ne differas. Omnipotens autem Deus ſua vos protectione cuſtodiat, honoremque perceptum vos in moribus ſervare concedat. Data *ut ſupra.*

* ſuper

XCIV. AD ROSTAGNVM ARCHIEPISCOPVM ARELATENSEM.

Suas illi vices in Gallia, & pallii uſum concedit.

Reverentiſſimo & ſanctiſſimo fratri Roſtagno archiepiſcopo Arelatenſi.

S. Gregorii libro IV. epiſt. 50. *Tom. IV. pag. 1203. E Coloſſ. 3.

OQVAM bona eſt caritas, quæ abſentia per imaginem præſentia ſibimet exhibet per amorem! diviſa unit, confuſa ordinat, inæqualia ſociat, imperfecta conſummat; quam recte prædicator egregius vinculum perfectionis vocat: quia virtutes quidem ceteræ perfectionem generant, ſed tamen eas caritas etiam ligat, ut ab amantis mente diſſolvi jam nequeant. Hac itaque virtute, frater cariſſime, plenum te eſſe reperiens, cum pro ſanctarum Dei eccleſiarum reſtauratione in Arelatenſium civitate corporalem præſentiam exhibuiſſem, ſicut mihi de te multorum teſtimoniorum fama vera longe lateque narraret. Quod vero juxta antiquum morem uſum pallii ac vices ſedis apoſtolicæ poſtulaſti, abſit ne aut tranſitoriæ poteſtatis culmen, aut exterioris cultus ornamentum, in vicibus noſtris ac pallio quęſiſſe te ſuſpicer. Sed quia cunctis liquet, unde in Galliarum regionibus fides ſancta prodierit, cum priſcam conſuetudinem ſedis apoſtolicæ veſtra fraternitas repetit, quid aliud quam bona ſoboles ad ſinum matris recurrit? Libenti ergo animo poſtulata concedimus, ne aut veſtræ eccleſiæ quidquam de debito honore ſubtrahere, aut condignam petitionem veſtri contempſiſſe videamur. Sed jam nunc ſtudio majore res indiget, ut cum honor creſcit, etiam ſolicitudo proficiat, & erga ceterorum cuſtodiam vigilantia excreſcat: vitę quoque merita ſubjectis in exemplum veniant, & nunquam ſua per ſuſcepti honoris gratiam, ſed lucra cæleſtis patriæ veſtra fraternitas exquirat. Noſtis enim quid beatus apoſtolus gemens dicat: *Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt, non quæ ſunt Philip. 1. Jeſu Chriſti.* Quibuſdam namque narrantibus agnovi, quod in Galliarum vel Germaniarum partibus nullus ad ſacrum ordinem ſine commodi datione perveniat. Quod ſi ita eſt, fleus dico, gemens denuntio, quia cum ſacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu ſtare non poterit. Scimus quippe ex euangelio quid redemptor noſter per ſemetipſum fecerit: quia ingreſſus templum cathedras vendentium columbas evertit. Columbas enim vendere, eſt de ſancto Spiritu, quem Deus omnipotens conſubſtantialem ſibi per impoſitionem manuum hominibus tribuit, commodum temporale percipere. Ex quo ut prædixi malo jam innuitur quid ſequatur. quia qui in templo Dei columbas vendere præſumpſerunt, eorum Deo judice cathedræ ceciderunt. qui videlicet error in ſubditis cum augmento propagatur. Nam ipſe quoque qui precio ad ſacrum ordinem perducitur, jam in ipſa provectus ſui radice vitiatus, paratior eſt aliis venumdare quod emit. Vbi eſt quod ſcriptum eſt? *Gratis accepiſtis, gratis date.* Et cum prima contra ſanctam dei eccleſiam Simoniaca hæreſis ſit exorta, cur non perpenditur, cur non videtur, quia eum quem quis cum precio ordinat, provehendo agit ut hæreticus fiat? Itaque fraternitati tuæ vices noſtras in eccleſiis quæ ſub regno Galliarum ſunt, juxta antiquum morem Deo auctore committimus: ſingulis quidem metropolitis ſecundum priſcam conſuetudinem proprio honore ſervato. Pallium quoque conceſſimus quo fraternitas tua decoretur. Sicubi autem longius epiſcoporum quiſquam pergere forte voluerit, ſine tuæ ſanctitatis auctoritate ei ad loca alia tranſire non liceat. Si qua vero inquiſitio de fide, vel fortaſſe aliarum rerum inter epiſcopos cauſa emerſerit quæ diſcerni difficilius poſſit, collectis duodecim epiſcopis ventiletur atque decidatur; ſin autem decidi nequiverit, diſcuſſa veritate ad noſtrum judicium referatur". Proh dolor! cum in Galliæ partibus eſſemus, inter cetera unum valde prohibendum invenimus: metropolitæ, antequam pallium a ſede apoſtolica ſuſcipiant, conſecrationem facere preſumunt: quod anteceſſores noſtri & nos canonico decreto ne fieret interdiximus. Vnde fraternitatem

Matth. 21. *Matth. 10.*

* Hūc uſque S. Greg.

Digitized by Google

tatem tuam per Galliam noſtram vicem tenentem hortamur, quatenus ſuper hoc ſolicitudinem habeas, & ne iſtud adoleat, auctoritate prohibeas: & ut ſecundum antiquum morem quærere feſtinent moneas, incites, atque præcipias: & ſi ipſi obediant, nec ne, noſtro apoſtolatui ſuper omnia renunties, ſi poteſt in nativitate apoſtolorum, aut per vos, aut per noſtrum legatum aliquem certis literis intimare ne differas. Omnipotens autem Deus ſua vos protectione cuſtodiat, honoremque perceptum vos in moribus ſervare concedat. Data *ut ſupra*.

XCV. AD VNIVERSOS EPISCOPOS GALLIÆ.

Vt Roſtagno Arelatenſi epiſcopo, cui vices ſuas in Gallia commiſit, omnes obediant.

Omnibus reverentiſſimis & ſanctiſſimis epiſcopis & fratribus per Gallias conſtitutis.

S. Gregorii lib. 4. ep 32. " Tom. V. p. 1206. D.

AD hoc divinæ diſpenſationis proviſio gradus & diverſos conſtituit ordines inter ſe diſtinctos, ut dum reverentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus diligentiam impenderent, una concordiæ fieret a diverſitate contextio, & recte officiorum gereretur adminiſtratio ſingulorum. Neque enim univerſitas alia poterat ratione ſubſiſtere, niſi hujuſmodi magnus eam differentiæ ordo ſervaret. Quia vero creatura in una eademque æqualitate gubernari vel vivere non poteſt, cæleſtium militiarum exempla nos inſtruunt: quia dum ſint angeli, ſint archangeli, liquet quia non æquales ſunt, ſed in poteſtate & ordine, ſicut noſtis, differt alter ab altero. Si ergo inter hos, qui ſine peccato ſunt, iſta conſtat eſſe diſtinctio, quis hominum abnuat huic ſe libenter diſpoſitioni ſubmittere, cui novit etiam angelos obedire? Hinc etenim pax, & caritas mutua ſe vice complectitur, & manet firma concordiæ in alterna & Deo placita dilectione ſinceritas. Quia igitur unumquodque tunc ſalubriter completur officium, cum fuerit unus ad quem poſſit recurri præpoſitus: idcirco opportunum eſſe perſpeximus, in eccleſiis quæ ſub regno Galliarum ſecundum antiquam conſuetudinem ſunt, fratri noſtro Roſtagno Arelatenſis civitatis epiſcopo vices noſtras tribuere: quatenus & catholicæ fidei integritas, id eſt ſanctarum quatuor ſynodorum, Deo protegente ſolicita devotione ſervetur; & ſi inter fratres conſacerdoteſque noſtros aliqua evenerit forte contentio, auctoritatis ſuæ vigore, vicibus nempe ſedis apoſtolicæ functus, diſcreta moderatione compeſcat. Cui etiam injunximus, ut ſi quarumdam cauſarum tale fuerit certamen exortum, in quo aliorum præſentia opus ſit, congregatis ſibi numero competenti fratribus & coepiſcopis noſtris, ſalubriter ſervata hoc æquitate diſcutiat, & canonica auctoritate definiat. Si quam vero contentionem, quod longe faciat divina potentia, de fidei cauſa evenire contigerit, aut negotium emerſerit cujus vehemens ſit forteſſe dubietas, & pro ſui magnitudine judicio ſedis apoſtolicæ indigeat, examinata diligentius veritate relatione ſua ad noſtram ſtudeat perducere notionem, quatenus a nobis valeat congrua ſine dubio ſententia terminari. Cui etiam injunximus ut nullum archiepiſcopum in his partibus ſine pallio a Romano pontifice directo conſecrationem facere permittat, & facientes noſtra auctoritate arguat. Et quoniam neceſſe eſt, ut ad eum cui noſtras vices indulſimus, quoties oportere perſpexerit, pro facienda collatione aptis debeant epiſcopi temporibus convenire; hortamur ut nullus mandatis ejus inobediens eſſe præſumat, nec communi congregationi intereſſe poſtponat, niſi aut corporis infirmitas quempiam fortaſſe vetuerit, aut cujuſdam eum cauſæ juſtæ excuſatio minime venire permiſerit. Hi tamen qui prohibente aliqua neceſſitate nequierint in ſynodum convenire, loco ſuo preſbyterum aut diaconum dirigant: quatenus quæ a noſtro vicario, Deo auxiliante, fuerint definita, ad eum, qui abſens eſt, per ipſum quem miſerit, fida relatione perveniant, ut inconvulſa firmitate ſerventur, & nullius ea audeant occaſionis excuſatione violare. Hoc etiam vos pariter prævidimus admonendos, ut nullus veſtrum ad longinquiora loca ſine præfati fratris & coepiſcopi noſtri Roſtagni auctoritate tentet aliquomodo proficiſci: ſcientes quia & prædeceſſorum noſtrorum, qui vices ſuas ejus prædeceſſoribus conceſſerunt, ſic procul dubio mandata definiunt. Hortamur præterea ut de officio ſuo ſit quiſque veſtrum ſolicitus, & qui promiſſam cupit patriæ mercedem portionis accipere, commiſſum ſibi gregem ſolicitudine & oratione cuſtodiat: ne lupus inſidians oves creditas invadendo dilaniet, & ſit in retributione pœna pro munere. Optamus igitur, fratres cariſſimi, & totis omnipotentem dominum precibus exoramus, ut dilectionem veſtram boni amoris ſui conſtantia faciat magis magiſque ferveſcere, atque in pace eccleſiæ & una vos concedat manere concordia. Nuntiatum vero nobis eſt quia per Simoniacam hæreſin ad ſacros ordines quidam adducuntur, & hoc ſancto fratri & coepiſcopo noſtro Roſtagno per omnia prohibendum mandavimus: quod ut fraternitas veſtra cognoſcat & ſtudioſe cuſtodiat, ipſa vobis eſt epiſtola relegenda. Data *ut ſupra*.

XCVI. AD ISAAC EPISCOPVM LINGONENSEM.

Vt Trecas ad ſynodum veniat, & Cabilonum aliquos mittat qui pontificem eo deducant.

Reverentiſſimo Iſaac venerabili epiſcopo Lingonenſi.

QVOD ſanctitati tuæ notum eſſe non ambigimus, pro ſanctarum eccleſiarum ſtatu ad Galliarum partes devenimus. Quapropter, domino auxiliante, apud Trecas ſynodum ſumus celebraturi, ad quam ſanctitatem tuam volumus omnino adeſſe. Prius tamen venerabilitas tua nobis miſſos Cabilonum dirigere ſtudeat, qui iter noſtrum recto tramite ad prædictum dirigant locum: & per parochiam veſtram nobis congruas manſionaticas præparate, id eſt in villa Marmania, in pago Alhenſi. Data *ut ſupra*.

XCVII. AD OMNES CHRISTIANOS.

Excommunicat eos qui ſibi equos & argenteum vas furati fuerant, niſi intra tres dies reſtituant.

Omnibus epiſcopis, comitibus, & cuncto populo Chriſtiano.

NOTVM ſit quia dum pro pace & unitate ſanctarum Dei eccleſiarum in Gallias veniſſemus, apud Cabilonum civitatem ad injuriam ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, & noſtram, multam inhonorationem ſuſtinuimus. Inter quæ equi noſtri nocturno ſilentio noſtris hominibus ſecure quieſcentibus, a concivibus prædictæ civitatis latrocinanter furati ſunt. Quapropter nos, qui ſecundum officium miniſterii noſtri pullulantia vitia gladio ſpiritali reſecare mature debemus,

Digitized by Google

debemus, hoc malum cæleſti mucrone percutimus: ita ut niſi prædicti equi, & alia furta, noſtris hominibus intra tertium diem reddita fuerint, prædictos fures, cum omnibus conſentaneis ſuis, eo quod latronibus latebras præbeant, & excommunicabimus, & anathemati ſubmittemus. Inter hæc Aduvardum preſbyterum, qui nobis in monaſterio Flaviniaco miniſtravit, cujus homines ſcutellam argenteam ſancti Petri, neſcio utrum conſenſu illius, an non, furati ſunt, pro ſacrilegio furti excommunicamus, & pari ſententia ut ſupra, niſi eam reddiderit, conſtringimus. Data *ut ſupra.*

XCVIII. AD EPISCOPOS SVFFRAGANEOS ARCHIEPISCOPI ARELATENSIS.

Iubet ut cum archiepiſcopo ſuo, ſimul ac vocati fuerint, ad Trecenſem ſynodum veniant.

Omnibus Venerabilibus epiſcopis ſuffraganeis coepiſcopi & confratris noſtri Roſtagni Arelatenſis.

NOTVM ſit omnium ſanctitati quia domino opitulante perneceſſariam univerſam ſynodum ſumus celebraturi: ad quam, mox ut vos prædictus archiepiſcopus veſter apoſtolatus noſtri literis convocaverit, omni poſtpoſita occaſione, obedientiæ vicino greſſu occurrere ſatagatis: quoniam ſicut in communi conventu, gratia Chriſti duce, paternis parentibus juſſis erit exaltatio; ita, quod non optamus, ſubtrahentibus ſe ab hoc magno collegio eſt ſubſecutura confuſio. Apud urbem Lingonenſem IV. Non. Iunias. *Similiter Ottcramno archiepiſcopo Viennenſi, Aureliano archiepiſcopo Lugdunenſi, Rotberto archiepiſcopo Aquenſi, Teutranno archiepiſcopo Tarantaſienſi, Sigibodo archiepiſcopo Narbonenſi, Ariberto archiepiſcopo Ebredunenſi.*

XCIX. AD DIVERSARVM SEDIVM ARCHIEPISCOPOS.

Hincmaro archiepiſcopo Rhemenſi, Anſegiſo archiepiſcopo Senonenſi, Frotario archiepiſcopo Bituricenſi, Ioanni archiepiſcopo Rothomagenſi, Adelardo archiepiſcopo Turonenſi, a paribus.

CANONICA inſtituta ſervantes, oportet nos, quotieſcumque eccleſiæ ingerunt paſſiones, ſacerdotum collegia aggregare, ut his ſimul convenientibus, ſalubre univerſæ eccleſiæ concilium, & totius Chriſtianitatis fidem eidem imponant, & æquitatum omnium * moderamina queant congrue dilaniari. Idcirco veſtram hortamur ſanctitatem, dum de Ludovici glorioſi regis adventu audieritis, quando ad nos venire * conaverit, in eo loco celebraturi concilium incerte tenemus, ſed vos audientes comperietis, mox ut preſentes ſuſceperitis noſtras apoſtolicas literas, omni mora ſepoſita ad nos venire non differatis. Ita profecto de veſtræ unanimitatis & pacis concordia mentis jucunditas uberius multiplicetur, ut conventus univerſorum, & veſtræ devotionis concurſus, nec ſolum ad favorem hominum, ſed eccleſiis ad laudem potiſſimum proficiant crearoris. Optamus fraternitatem veſtram in Chriſto bene valere. Data IV. Idus Iunias, indictione XI.

* *al.* modederamine q. c. dilimari, *id eſt* examinari.

C. AD TEVTRANNVM TARANTASIENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Monet ut ſibi cum ſuffraganeis ſuis obviam veniat, & Adalbertum ſynodo adeſſe jubeat, ut rationem reddat eorum de quibus Bernarius epiſcopus queſtus fuerat.

Venerabili archiepiſcopo Teutranno.

MIRAMVR fraternitatem tuam, cur noſtrum in has partes audiens adventum, nos ob reverentiam beati Petri apoſtolorum principis, & noſtram, more ceterorum venerabilium archiepiſcoporum minime conſolari & occurrere ſtuduiſti. Qua admiratione jam diu ſuſpenſi, monemus fraternitatem tuam, ut nobis citius occurrere cum tuis ſuffraganeis, quos tecum adducere præſentialiter poteris, non differas, ut ſimul de utilitate eccleſiæ tuæ tractare valeamus. Innoteſcimus denique, quia venerabilis frater & coepiſcopus noſter Bernarius, noſtram nuper adiens præſentiam, reclamavit ſe ſuper fratre Adalberto ſuffraganeo tuo, de quo jam Romæ proclamaverat, & libellum ſuæ reclamationis oſtenderat. Vnde tibi, & Viennenſi archiepiſcopo, epiſtolas direximus, ut amborum querimonias ventilantes, quæ canonum ſunt inſtituta dijudicaretis. Inſuper Arelatenſem archiepiſcopum, Valentinenſem quoque & Vivarienſem epiſcopos, huic aſſertioni teſtes adeſſe juſſimus. Sed quia variis præpedientibus cauſis hactenus eorum indiſcuſſa manet cauſatio, jam præcipimus monendi auctoritate, ut ubicumque a nobis fuerit ſynodus indicta, canonice eum inibi adeſſe jubeas, paratum in omnibus ad rationem reddendam. Quod ſi defuerit, vide ne ejus in te retorqueatur ſententia: ipſe vero ſciat, a ſe de abſentia ſua lucrum non percipiendum. Data *ut ſupra.*

CI. AD HINCMARVM RHEMORVM ARCHIEPISCOPVM.

Vt ad ſynodum Trecenſem abſque mora cum ſuffraganeis ſuis veniat.

Hincmaro Venerabili Rhemorum epiſcopo.

FAMA tuæ fraternitatis longo exacto jam tempore bona notitia nos quoque celeberrime lætificavit: quantoque te deſiderio contemplari cupimus, explicare verbis nullatenus poſſumus, præſertim cum cauſa exigendæ utilitatis eccleſiaſticæ petere has partes decreverimus. Quapropter preſentiam religioſæ ſanctitatis veſtræ diu deſideratam miramur a te nobis hactenus dilatari. Vnde apoſtolica atque paterna auctoritate monemus, ad ſynodum præſentem, quam Deo auctore Trecis ſumus celebraturi, abſque mora cum cunctis ſuffraganeis diœceſeos veſtræ ſtudeatis occurrere. Ad locum prænominatum iterum iterumque hortamur omni poſtpoſita tarditate quantocius properate venire. quoniam antequam ipſe nobis carior atque utilior veneris, ſanctarum Dei eccleſiarum cauſas tractare differimus. Tantum monemus, rumpe moras, & ſatage properare celerrime, atque agiliter. Data *ut ſupra.*

CII. AD MIRONEM ET HVNCFRIDVM FRATRES.

Mironem & Huncfridum multorum ſcelerum reos ad ſynodum venire jubet.

Mironi & Huncfrido germano ſuo.

QVANTA ad apoſtolatum noſtrum relatione quorumdam tranſgreſſionum veſtrarum mala atque perverſa fuerunt nuntiata, hæcfateor lacrymabiliter nominamus, apoſtolicaque auctoritate citiſſime corrigenda jubemus, ſi ſancti Spiritus poteſtate non vis tu, Miro, merito nequitiæ tuæ ab omni conſortio Chriſtianitatis ſeparari, & inferni flam-

Digitized by Google

flammis in perpetuum condemnari. Septimaniæ terram universam redegisti in solitudinem: ecclesias, ut asserunt, ministris expoliasti: castella ipsius terræ callide ac fraudulenter invasisti. Qua compulsi necessitate homines Bernardi glorioſi marchionis, cum multitudine hominum tuæ rabiei occursando, aliqua in eadem terra perperam egerunt: ut velut Ieroboam filius Nabath, qui peccavit & peccare fecit Israel, auctor omnium peccantium exiſtas. Ideoque ad universalem synodum nostram, quam Deo auctore in proximo sumus celebraturi, Lugdunum venire te occasione omni postposita volumus, si funditus, ut dictum est, non vis gladio divino mulctari. Lindoinum quoque vicecomitem audimus potestate, uti horrende denuntio, uti sacerdotali in parochia Sigebodi Narbonensis archiepiscopi, presbyterosque tuos in ejus exteris subrogare ecclesiis. quod concite tuæ vitæ consulentes corrigere & emendare mandamus. Te vero Huncfridum ex diaconatus officio, & venerabili monachico habitu, apostatam audimus & dolemus effectum. Quapropter vel sera te pœnitentia per domini misericordiam libera, & ad monasterium quanto citius confuge: vel si de tua confidis conscientia, ad synodum nostram de illatis tibi atque objectis te purgandum occurre: ne si prætermiseris, anathematis vinculo, ut pote apostata & rebellis, alligeris. Data *ut supra*.

3. *Reg.* 14.

CIII. AD ROSTAGNVM ARCHIEPISCOPVM ARELATENSEM.

Vt ad synodum cum suffraganeis suis quamprimum veniat.

Rostagno venerabili archiepiscopo Arelatensi.

QVIA omnipotentis Dei miseratione universalem synodum sumus celebraturi in proximo, te, omnesque tuos coepiscopos suffraganeos, volumus, auctoritate apostolica admonemus, expresseque mandamus, ad hanc omni postposita occasione quantocius præsentare, exceptis eis obstaculis, quibus remorandi licentiam sacri canones tribuunt. Alias, quod non optamus, quicumque se a tanto hac vice collegio subtraxerit, particeps de reliquo nostræ communionis esse nullatenus valebit. Data *ut supra*.

CIV. AD FROTARIVM ARCHIEPISCOPVM.

Vt ad synodum cum suis suffraganeis Trecas veniat.

Frotario venerabili archiepiscopo Biturigensi.

AVDITIS denique deploratione atque angustia literis tuæ fraternitatis, quæ vobis ab hominibus Bernardi comitis sunt illatæ, recens dolor priori est augmentatus, & quod tibi sedis tuæ aditus clausus, mihimet ipsi id reputo. Hortamur interim dilectionem tuam patienter sufferre, & ad Trecas cum fratrum coepiscoporumque nostrorum collegio diœceseos tuæ ad synodum domino cooperante celebrandam quantocius properare. Ludovici regis amantissimi filii nostri adventum præstolamur quotidie, inhianterque desideramus. Optamus sanctitatem tuam in Christo bene valere. Data *ut supra*.

CV. AD BERNARDVM MARCHIONEM.

Monet ut Frotario aditum ad suam sedem patere faciat.

Dilectissimo filio Bernardo nobilissimo marchionum.

QVIA tempore nonnullos diligimus specialius, idcirco in his quæ nobilitatem vestram Deum offendere cognoscimus, vos paterno increpamus affectu: præsertim de causa Frotarii venerabilis episcopi, cui, ut audimus, vestri homines iter civitatis suæ, ne ad sedem suam ingrederetur, temerarie clauserunt. Episcoporum judicium, fili carissime, suo tantummodo dominus servavit arbitrio, nec de episcopis vult laicos judicare; undo monemus dilectionem tuæ caritatis, ut quidquid in hac causa prædicti episcopi deliquistis, sub celeritate & legaliter emendare studeatis: quia nos illud, nisi pro digna emendatione, inultum remanere nullomodo patimur officio ac ministerio sacerdotali. Optamus nobilitatem vestram bene valere. Data *ut supra*.

CVI. AD ARCHIEPISCOPVM MOGVNTINVM.

Vt Ludovicum Germaniæ regem, ejusque fratres adhortetur ut ad synodum veniant, aut legatos mittant.

Venerabili archiepiscopo Liutberto Moguntino.

ECCLESIASTICA exigente utilitate, quoniam Deo duce causæ ad Galliarum partes venire commodum duximus: quapropter fraternitatem vestram necessario commonere studemus, ut secundum cælitus sibi sapientiam datam frequenti adhortatione suggeras Ludovico regi, aliisque confratribus, ut ad nostræ mediocritatis colloquium, atque generalem synodum, juxta Christi voluntatem, apud Trecas congregatam, venire non omittat, vel si aliqua necessitate prædictus rex præpeditus fuerit, &, ut non optamus, properare distulerit ad locum prædictum, quo cum Ludovico rege locuturi sumus, nomine tenus destinet: quatenus sub cuncta celeritate regum filiis congregatis, totius Christianitatis, Dei gratia duce, consulere communiter valeamus utilitati. *Similiter Villiberto archiepiscopo Agrippinæ, Wittecherio venerabili episcopo, & Bertulfo archiepiscopo Trevirensi.* Data *ut supra*.

CVII. AD SVPPONEM COMITEM.

Agit gratias de fidelitate erga Romanam ecclesiam. quædam apud Carolomannum facienda injungit.

Dilecto filio Supponi glorioso comiti.

PRIMVM quidem devotioni vestræ magnas gratias agimus, quia priorem fidelitatem, quam circa sanctam Romanam ecclesiam habueras, in sequentibus quotidiano labore opere admonstrare non desinis. Nos quoque præ omnibus vos diligentes, vestris potius consiliis præ cunctis acquiescimus. Tantum vobiscum Anspertum & Vvibbodum episcopos assumite: & apud Carolomannum regem omnia nostra ordinabiliter ponite. Hoc tamen summopere cavete, ne aliqua fraudis astutia decipiamur: & quidquid ex hoc facietis, sub omni festinatione facere accelerate: mihi tempus & locum denuntiate, quo occurrere debeatis ad nos recolligendum: & ne forte aliqua dubietas animo vestro

vestro insideat, duas mandamus epistolas prædicto regi, quarum unam vos legite, ut cognoscatis quod continet, quam aut ipse deferas volumus, aut per idoneum hominem vestrum transmittas: quia nos in hac terra stare non possumus nisi usque in Kalendas Augustas; quia postquam in terram hanc venimus, cum Hludovico rege loqui debemus. Festina quantocius, sicut solitus es, nostræ ecclesiæ causam peragere, ut apud dominum merces vestra copiose accrescat. Data *ut supra*.

CVIII. AD LIVTBERTVM ARCHIEPISCOPVM.

Monet ut Bosonis filiabus hereditatem restitui faciat.

Reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Liutberto archiepiscopo.

FRATERNITATEM tuam recordari volumus, qualiter jam de proprietatibus Bosonis & Engeltrudis tibi scripserimus, monentes ut ipsas, quas vos allodum dicitis, filiabus eorum sæpe reclamantibus reddere deberetis: quoniam omnium auctoritate legitimi filii sunt veri heredes, ut vestra bene noscit religiositas, iterumque hortantes monemus, apostolicaque auctoritate expresse jubemus; jam quia nostras literas audire distuleras, & super his hactenus respondere neglexeras, volumus, ut ad cor rediens, ipsas sæpe reclamatrices, aut homines ipsarum investire de jam dictis proprietatibus satagas, vestrosque earum, & alios invasores similiter facturos, nostra auctoritate excommunicandos permoneas: quoniam justus dominus justitiam dilexit, & æquitatem vidit vultus ejus. Et si forte spurius Godefredus, aut aliquibus ipsa mœchans Engeltrudis, sine viri consensu quoquomodo donaverit, contendere voluerit; nostra apostolica auctoritate, donec reddiderint, quia sancientibus Ioanne papa Romano & Iustiniano imperatore scriptum est, spurios satis injuriosos, satisque acerbos; & nostris temporibus semper indignos esse dijudicamus: quapropter convenit reverentiam vestram illum semper monere. Porro hortamur ut quoquomodo monuimus compleas, quoniam si aliter feceris, scias te canonica damnandum censura; ut debeas illos excommunicare. Data *ut supra*.

In authen. de here. ab intest. ven. §. 1.

Erat adulterium delatum in judicium, ut ex epist. 109. apparet.

In authen. Bona damnatorum. codice de bon. proscr. seu damn.

CIX. AD MATFREDVM COMITEM.

Monet ut Bosonis comitis filiabus hereditatem restituat.

Matefredo illustri comiti.

SVGGERENTIBVS videlicet filiabus Bosonis nuper comitis, & Engeltrudis conjugis, proximæ vestræ, audivimus ut allodes suos vos invadentes tenere non formidetis. Super quo miramur, cur tantæ sapientiæ vir hoc facere non erubescas. Nonne scitis quoniam in hereditate suscipienda omnibus cognatis præferendi sunt filii? Illa vero mœchans alicui sine consensu viri ex his aliquid dare nequivit omnium legum auctoritate. Vnde vos monemus, hortamur, apostolicaque auctoritate jubemus, ut ipsas proprietates illis filiabus eorum reddere pro reverentia principum apostolorum, a quibus per me petiere auxilium, minime differas: quoniam si aliter feceris, scias te canonica feriendum censura. Data *ut supra*.

CX. AD THEODORICVM ARCHIEPISCOPVM BISVNTINENSEM.

Iubet ut quamprimum veniat, & episcopum in ecclesia Lausanensi, propter electorum divisiones, priusquam una colloquantur, ordinari vetat.

Reverentissimo & sanctissimo Theodorico archiepiscopo Bisuntinensi confratri nostro.

IGITVR quia fraternitas tua, apostolicæ & universalis Dei ecclesiæ persecutiones audiens, compati modis omnibus distulit, nosque, pro eo & cunctis aliis laborem sumentes, quoquomodo visitare neglexit, satis miramur, & ex parte turbamur, cum in te taliter caritatem frigere cognoscimus. Nonne Veritas ait: *Si frater fratrem adjuverit, ambo exaltabuntur?* & Sapientia loquitur: *Frater & amicus in laboribus comprobatur.* Et prædecessor noster Gelasius papa, terrendo in suis decretalibus, episcopis parvipendentibus fratrum vexationes scribit: Cur non compassi estis? & reliqua. Quapropter monemus, ut hactenus te negligentem pernoscas, & ad despectam caritatem nihilo minus, postpositisque omnibus curis, ad nos visitandos una cum hoc nostro misso præsentialiter venire satagas. Ceterum audivimus, & auditu dolemus, ut in ecclesia Lausanensi, quæ sine patre nunc cernitur, sit orta contentio, ejusque filiorum in electione antistitis sit nefanda divisio. Vnde monemus per Deum Patrem & Filium & sanctum Spiritum obtestamur, apostolicaque auctoritate expresse jubemus, & interdicimus, ut quoad ad commune eloquium nostrum pervenias, ibi episcopum neque jussu regis, neque ex petitu plebis consecrare præsumas, quatenus, cum una allocuti fuerimus, auxiliante Deo, cum communi consulto, quem utiliorem præviderimus, consecrare permittamus de more. Quæ hic scribere omisimus, huic legato nostro Deusdedit glorioso magistro militum; & duci, consiliarioque nostro, ut verbis dicat injunximus. quem benigne recipite, & quæ vobis ex nostra parte tulerit; indifferenter audite. Data *ut supra*.

Prov. ... Ibidem 17.

CXI. AD OMNES FIDELES.

Præcipit ne quisquam Pictavensis ecclesiæ bona invadere & diripere præsumat, & ut ablata restituantur.

Omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ præsentibus scilicet atque futuris.

DIVINO quia Romanum pontificium largitu enitet universis, *&c. Extat infra in concilio Tricassino II. numero* 8.

RECLAMATIO ET PROCLAMATIO HINCMARI QVI QVONDAM PRÆERAT ecclesiæ Laudunensi.

Exponit quæ a suo archiepiscopo injuste passus sit, & ad summum pontificem provocat.

De Hincmaro Laudunensi episcopo Ado in fine chronicorum, Aimoinus lib. 5. cap. 37. "Et nos infra plura cum Cellotio.

DOMNE & summe pater patrum, & rector pontificum, *&c. Extat in concilio Tricassino II. numero* 9.

CXII. AD FROTARIVM ARCHIEPISCOPVM BVRDIGALENSEM.

Monet ut ad synodum una cum episcopis suis accedat, seque comparet ad respondendum iis quæ objiciebantur.

Frotario Venerabili archiepiscopo Burdigalensi.

AD synodum igitur, quam Deo auctore apud Trecas celebramus, *&c. Extat infra in concilio Tricassino II. numero* 10.

Digitized by Google

CXIII. AD ADELARDVM ARCHIEPISCOPVM TVRONENSEM.

Confirmat privilegia ecclesiæ prædiis concessa.

Reverendissimo & sanctissimo Adelardo venerabili archiepiscopo Turonensi, successoribusque tuis, nec non & omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ præsentibus scilicet, atque futuris.

DECET enim Romanam ecclesiam, quæ mater est omnium Dei ecclesiarum, &c. *Extat infra in concilio Tricassino II. numero* II.

CXIV. AD VALDERAMVM.

Monet ut Valderami causam ad exitum perducat, vel ad se remittat.

Valderamo venerabili.

PRÆSENTIVM lator literarum nomine Valderamus, ad vestram fraternitatem coram nobis veniens lacrymabiliter questus est, patrem suum a quodam injuste carceris custodia teneri detrusum intra parochiam vestram. Quapropter tuæ fraternitati auctoritate nostri apostolatus jubemus, attentius prædicti genitoris causam sacerdotali succinctus vigore inquirere, eique finem, legaliterque terminum dare, si negotii status inambiguus a futuris prospicitur. Quod si anceps vestro fuerit visa libramini, utrasque partes suis allegationibus instructas venire in præsentiam nostram omnino mature mandamus. Data *ut supra.*

CXV. AD BERNARDVM COMITEM.

Iubet ut ipse cum aliis quibusdam ad synodum veniat, in qua Frotarius Bituricensis episcopus de objecto sibi infidelitatis crimine purgare se volebat.

Bernardo comiti.

RELATV videlicet hominis pontificio nostro nuntiatum est quod Frotarius venerabilis episcopus civitatem Biturigam inimicis vestri senioris domini Ludovici glorioši regis tradere maluerit, ideo illuc ipse contendere studueras. Ecce enim idem jam dictus episcopus nobis, nostro & filio præfato regi glorioſissimo, super hoc reclamare studuit, dicens se velle in omnibus tibi & tuis de universis objectis contra tui & sui senioris infidelitatem, justitiam facere. Quapropter hortantes mittimus, apostolicaque auctoritate jubemus, ut ad hoc placitum, ad hunc que conventum præsentialiter venire satagas, adducens tecum Girardum vicecomitem, Vmbertum, Aguvarnum, Ingelbertum, super quos ipse reclamat: quatenus nunc coram nobis, & coram sæpe dicto glorioso rege, tam canonica censura, quamque humanæ legis sancitu, inter vos, quidquid contra fas & jus factum fuerit, nihilo minus finiatur. Data *ut supra.*

CXVI. AD VVIBBODVM EPISCOPVM.

Commendat illius fidem. hortatur ut legatum mittat antequam cum Carolomanno in colloquium veniat, cui eum quoque interesse jubet.

Reverendissimo & sanctissimo Vvibbodo venerabili episcopo.

IN lectione literarum vestrarum, & in relatu earum geruli hominis vestri, vos devotissimos, & ut semper, novi fidissimos; pro quibus vobis gratias agimus, & Deo auxiliante retribuemus. Interea monentes hortamur ut cœptum perficias, & antequam Carolomannum alloquamur, vestrum legatum cum literis mittere satagas, & in colloquio ubi fueris, tua præsentia esse studeat. Optamus sanctitatem tuam in Christo bene valere, maxime in hoc. Data *ut supra.*

CXVII. AD CAROLVM REGEM.

Agit gratias de observantia erga Romanam ecclesiam. miratur quod ad se legatos non miserit. rogat ut ante colloquium, quod cum Ludovico rege habiturus est, aut ipse veniat, aut legatos mittat.

Dilecto filio Carolo glorioso regi.

QVOD pro pace & unitate sanctarum Dei ecclesiarum, omniumque Christianorum in priore epistola, quam vestræ misimus dilectioni, significavimus; gloriæ nihilo minus vestræ uberes gratiarum laudes rependimus: quia nos vestra epistola valde lætificastis in hoc, quod dilectionem animi vestri circa Romanam ecclesiam, sicut vestri parentes ac proavi habuerunt, habere ubertim significatis; valde tamen miramur, cur ad nos legatos vestros non direxistis, sicut precati sumus. Quapropter quæso fili carissime ut ad colloquium quod cum Ludovico rege Caroli imperatoris regis filio apud Trecas habituri sumus, si possibilitas non obsistit, venire acceleretis; vel si aliquo obstaculo præpedimini, ut non optamus, strenuos legatos nobis dirigite, per quos gloriæ vestræ omnia secreta, quæ animo nostro resident, fidenter mandare valeamus, locum nobis simul nomine tenus designate, quo frui vestro colloquio, & germani vestri Ludovici glorioši regis valeamus. Quoniam de hac terra nullo modo regrediemur, priusquam, Deo auxiliante, percongrua & mutua vobiscum misceamus colloquia. Optamus gloriam vestram piis florere successibus.

CXVIII. AD LVDOVICVM REGEM.

Ejusdem argumenti.

Dilecto filio Hludovico glorioso regi.

QVOD pro pace & unitate sanctarum Dei ecclesiarum omniumque Christianorum a Romana sede in partes Galliæ venerimus, in epistola, quam gloriæ vestræ misimus, plenissime significare studuimus: nescimus tamen quo tempore ad vos pervenit, & de eo, quare nobis non dedit dilectio vestra responsum. Quapropter quæso fili carissime, ad nos ut ad colloquium quod cum Ludovico rege Caroli imperatoris filio apud Trecas habituri sumus, si possibilitas non obsistat, venire acceleretis; vel si aliquo obstaculo præpedimini, ut non optamus, strenuos legatos nobis dirigite, per quos gloriæ vestræ quæ animo nostro resident, fidenter mandare valeamus, locum nobis simul nomine tenus designate, quo frui vestro colloquio, & germani vestri Caroli glorioši regis valeamus. Quoniam de hac terra nullo modo regrediemur, priusquam, Deo auxiliante, percongrua & mutua vobiscum misceamus colloquia. Data *ut supra.*

CXIX.

Digitized by Google

CXIX. AD CAROLVM REGEM.

Arguit quod vocatus ad se non venerit, sicut Ludovicus rex fecerat. monet sub excommunicationis pœna, ut sui regni finibus contentus nullam Bosoni molestiam exhibeat.

Dilecto Carolo glorioso regi.

SERVANS fidem Francorum regibus, secundum prædecessorum meorum pontificium, multos & duros labores in mari & in terra pertuli; ab urbe & Romana sede in Franciam veni. omnes vos legatorum tam viva voce, quam epistolis studui convocare, ut pactum quod avi & patres vestri sanctæ Romanæ ecclesiæ jurejurando promiserunt, adimplere contenderetis. Sed heu proh dolor! cuncti venire per inobedientiam neglexistis, præter Ludovicum regem divæ memoriæ Caroli imperatoris filium, cujus consilio atque hortatu Bosonem glorioſum principem, per adoptionis gratiam filium meum effeci; ut ille in mundanis discursibus, nos libere in his, quæ ad Deum pertinent, vacare valeamus. Quapropter contenti termino regni vestri pacem & quietem habere studete: quia modo, & deinceps excommunicamus omnes, qui contra prædictum filium nostrum insurgere tentaverint. Data *ut supra*.

CXX.

BERNARDI COMITIS EXCOMMVNICATIO.

BERNARDVM sacrilegum, filium Bernardi & Belihildis, sacrarum rerum ecclesiasticarum pervasorem, regiæque a Deo ordinatæ potestati contradictorem, a proprio archiepiscopo Frotario, cui & civitatem, & omnia quæ habuit sustulit, tertio vocatum, a nostra autem apostolica auctoritate bis, & a regia sublimitate semel revocatum, venire nolentem & in pertinacia sua permanentem: qui etiam ab hominibus suis sacramentum damnabile & damnandum, blanditiis & terroribus tyrannice contra divina & humana jura extorsit, a corpore & sanguine domini nostri Iesu Christi alienum decernimus, & ab omni Christianorum societate separamus, usque dum ad condignam satisfactionem emendaturus accedat. Quod si nec hoc emendaverit, & ea quæ reus adeo communi judicio suorum fidelium abstulit, violenter tenere, & fidelibus suis in hoc refragari tentaverit, anathematis vinculo sancti Spiritus * innodamus. Quicumque autem ei contra hanc excommunicationem communicaverint, aut consenserint, nos prohibere non possumus, ut qui excommunicatis communicaverint, non pari excommunicationi subjaceant.

* *adde* auctoritate

CXXI. AD DIVERSOS EPISCOPOS.

Vt invasores bonorum ecclesiæ Turonensis cogant reddere, & nonas ac decimas solvere.

Reverendissimis & sanctissimis Frotario archiepiscopo Biturigensi, & Anselmo Lemovicensi; Hecfrido Pictavensi, Dodoni Andecavensi, Rotberto Cenomanensi, Hildeprando Sagiensi episcopis, nec non & aliis omnibus episcopis & comitibus, aliisque personis illustribus, sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus, in quorum parochiis sancti Mauricii Turonensis ecclesiæ prædia esse videntur.

QVORVM omnium religiositas, seu universorum pernoscat fidelitas, quoniam narrante Adelardo venerabili archiepiscopo, pontificium nostrum didicit, qualiter quidam, absque legum omnium auctoritate, tam comites, quamque subditi eorum, sancti Mauricii Turonensis ecclesiæ res invasas ausu temerario teneant. Vnde mandamus, nostraque apostolica auctoritate expresse jubemus, ut eos invasores primitus moneatis, ut ipsas res, omni occasione remota, ipsi præfatæ ecclesiæ reddere satagant: & si ipsi forte audire noluerint, vos unanimes omnes, unoque conventu pro posse collecti, nostra censura illos excommunicare debeatis, usquequo ipsas res ab eis injuste tentas reddant. Et si, quod non credimus, his censuris in obedientes fuerint, & ad satisfactionem venire distulerint, & justitiam de perpetratis facere noluerint, ab omni Christiana communione illos nostra auctoritate judicate esse immunes. Inter hæc etiam illos monete, ut nonas & decimas, secundum antiquam consuetudinem, quibus dare debent, postpositis illicitis occasionibus, dare minime differant. Demum indicimus, ut omnes res præfatæ ecclesiæ sancti Mauricii, quæ in vestris existunt parochiis, defendere ab omnibus inimicis debeatis: quoniam si aliter feceritis, & nostræ censuræ non obedieritis, canonico sancitu feriemini.

CXXII. AD ARELATENSEM ET NARBONENSEM ARCHIEPISCOPOS.

Vt causam inter Vceticensem & Avenionensem episcopos canonice definiant.

Rostagno venerabili archiepiscopo Arelatensi, & Sigebodo Narbonensi.

SANCTITATI vestræ notum est, qualiter Valefredus Vceticensis ecclesiæ episcopus ad synodum, quam Deo auctore apud Trecas celebravimus, reclamationis libellum obtulit super Ractefredo Avenionense episcopo, quod ei quamdam villam ad suam sedem, sive parochiam, pertinentem abstulisset. Sed quia Ractefredus, de quo querela erat, synodo defuit, idcirco fraternitati vestræ apostolica auctoritate mandamus, ut coadunato numero episcoporum, eorum causam canonico judicio finiatis, ita discutiendo & determinando tantæ præsumptionis invasionem, ut nemo episcoporum vestrorum contra canonica præcepta ulterius insurgere sine suo periculo tentet. Vos quoque præsentialiter cum vestris istud determinate judicium. Capitula quædam vobis patrum auctoritate collecta mittimus, secundum quæ judicare absque dilatione debeatis, ne quærendo assumatis laborem pro tali negotio. Optamus fraternitatem vestram in Christo bene valere.

CXXIII.

EXCOMMVNICATIO HVGONIS ET EMMONIS.

HVGONEM Lotharii regis quondam filium, non legitimum, sed naturalem adulterina copula genitum, qui post præstitum sacramentum dilecto filio Ludovico regi Francorum mentitus esse videtur, & inquietare pacificum regnum prædicti regis: & Emmonem, Bernardi comitis germanum, complicem in excessibus, nisi intra dies xxx. ad prædictum seniorem suum redierint, & ab inquietudine regni resipuerint, omni Christiana communione privamus. Postmodum si perseveraverint, sciant se anathematis vinculis innodandos. Data &c.

Digitized by Google

CXXIV. AD EPISCOPOS BRITANIÆ.

Arguit eos, quod a Turonensis archiepiscopi jurisdictione se substraxerint, ejusque bona invaserint. precipit ut ei deinceps pareant, & delictorum ab illo veniam petant.

Mahen Dolensi episcopo, nec non & omnibus episcopis Britannicis, seu universis sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus.

SANCTITATEM seu fidelitatem omnium nosse volumus, quia dum Trecis synodum celebraremus, suggestione Adelardi archiepiscopi consacerdotis nostri audivimus, quod vos matrem vestram Turonensem ecclesiam despicientes, secundum antiquam consuetudinem illi obedire differtis, & privilegium a B. Petro apostolo illi supra vos concessum frangere conamini, debitumque honorem ipsi archiepiscopo vestro observare negligitis, & malum supra malum addentes, prædicto capiti vestro prædia auferre non formidatis. Inter hæc etiam, & præfato antistite narrante, & aliis coepiscopis similiter conferentibus, audivimus ut vos non antiquo more a vestro metropolitano consecrati fuissetis, sed expulsis legitimis episcopis de sedibus, sola potentia ducis vestri alter ab altero consecratus fuit. Quod mirati fuimus, &, si ita est, tantum nefas delebimus, & vindictam, nisi satisfeceritis, nihilo minus dabimus: quia non pastores, sed invasores fuisse cernimini. Quapropter monemus, apostolicaque auctoritate expresse precipimus, ut ad cor redeuntes ad matrem vestram sanctam Turonensem ecclesiam revertamini, & secundum antiquam consuetudinem illi obedire satagatis, & de perpetrato hactenus ipsi vestro archiepiscopo Adelardo misericordiam quæratis, quatenus super omnibus negligentiis apud summum arbitrum veniam habere possitis. Quoniam si aliter feceritis, canonica auctoritate eritis nihilo minus feriendi, & a nostra communione modis omnibus alienandi, & omnis vestra ordinatio a summa sede apostolica scilicet respuenda. Data *ut supra*.

CXXV. AD LVDOVICVM BALBVM REGEM.

Bosonis comitis, & Agilmari episcopi, a quibus in Italiam deductus fuerat, studium erga se operamque commendat.

Dilectissimo filio Ludovico gloriossimo regi, divæ memoriæ Caroli imperatoris filio.

QVANTO vos amore diligimus, quantumque caritatis affectum erga vos tenemus, paucis explicare verbis minime possumus: hoc tamen gloriam excellentiæ vestræ scire cupivimus, quod devotionem ardoremque caritatis, sicut polliciti sumus, erga vos indeficientem perpetuo retinemus. Interea millenas serenitati vestræ de Bosone dilecto & communi filio ac fidele gratias referimus, qui tam prudenter communibus obtemperans jussis, parere in omnibus ita nobis studuit, ut etiam velut vere Christianæ religionis cultor, animæ & vitæ suæ non pepercerit, sed pro sanctæ ecclesiæ & communi fidelitate vltro se morti tradere non dubitavit, & usque Ticinum, annuente Deo, securius nos perduxit. Quapropter, dilectissime fili, ac porphyretice rex, obsecramus excellentiæ vestræ culmen, ut si res exegerit, sicut nobis vestra dignata est repromittere sublimitas, ei adjutorium ad debellandos hostes nostros virorum bellatorum adminiculum præbeatis: quoniam dignum est, ut soli omnes adjutorium præbeant qui solus pro cunctis desudare non cessat. Præsentem itaque hujus latorem epistolæ, 1 Agilmarum venerabilem episcopum, excellentiæ vestræ plurimum commendamus: quatenus idem, suaque ecclesia crescat augmento perfectionis, qui in omnibus opportunitatibus nostris nulli secundus extitit, & vobis fidelissimum in cunctis, quæ cognoverit, verissime comprobavimus. Inter hæc episcopos, quos serenitas vestra in nostrum jussit venire adjutorium scias præter Agilmarum nullum venisse. Quapropter regalis censura culminis vestri sua auctoritate compellat eos quantocius * hostiliter Romam venire, ut de cetero discant apostolico culmini & regali excellentiæ congruenter præbere obedientiam.

* *f.* subdaliter.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Agilmarum.*] Ex subscriptionibus synodi Tricassinæ, atque ex præcepto Caroli Crassi anno DCCCXXCV. Arvernorum episcopum fuisse intelligimus.

CXXVI. AD ANSPERTVM ARCHIEPISCOPVM MEDIOLANENSEM.

Increpat eum, quod sibi auxilium non tulerit; & jam tertio monet ut sibi Papiam certa die cum suis suffraganeis occurrat.

Reverendissimo & sanctissimo confratri Anspherto venerabili archiepiscopo Mediolanensi.

QVANTVM benigna fraternitas vestra sanctæ sedi apostolicæ concurrere, ac concordare debeat, prædecessor noster beatus Gelasius papa ad episcopos parvipendentes vexationem fratrum his verbis comminando scribit, dicens: Cur non compassi estis tantis fratribus vestris? Cur non adistis imperatorem? Cur non posuistis animam pro confratribus, quam præceptum habetis ponere pro grege vobis commisso? Cur non posuistis vos pro domo Israel murum, ut staretis, in prælis in diem domini? Quapropter tandem discussa negligentia ad pristinum vos reformate certamen, fratribus auxilium concite ad ferendum. Hæc & horum similia vestram fraternitatem debuerant exempla provocare, & nobis pro totius sanctæ Dei ecclesiæ statu laborantibus non tantum inviti jam, sed etiam sponte concurrere debetis, ac debuistis. Sed jam, nunc post tertiam admonitionem nobis cum confratribus vestris, & coepiscopis studete Papiam hac quinta feria proxima adveniente occurrere, zelum Dei, quem pro vobis omnibus patior, atque dolorem audientes, ut quod deinceps Deus omnipotens communi vestro consilio decreverit, facere valeamus. Nulla frater carissime animo vestro dubietas insideat, in mea fide, & in meo sacerdotio credite; nil contra vestram decentiam, atque honorem vobis aliquatenus opponetur; quia, quod non optamus, si hæc parvipendere tentaveritis, post tantam patientiam canonica eritis *.

* *f. deest animadversione castigandi, vel aliquid hujusmodi.*

CXXVII. AD EVMDEM.

Narrat labores pro ecclesia susceptos. monet ut sibi cum omnibus episcopis suis Papiam occurrat.

Reverendissimo

Digitized by Google

Reverendissimo & sanctissimo confratri Anspherto venerabili archiepiscopo Mediolanensi.

QVANTVM pro totius sanctæ Dei ecclesiæ statu, & pro cuncto grege dominico, pro quo omnipotens Deus proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, & Ioannes apostolus exhortans nos ait: *Quoniam ille pro nobis animam suam posuit, & nos debemus pro fratribus animam ponere*, laborare, ac vigilare semper debemus, omnium vestrum luce clarius novit pia fraternitas. Quapropter, quantum ex divina gratia in nobis fuit, & est, ex quo nos superna miseratio suæ ecclesiæ præfecit, animæ nostræ nunquam dura pericula declinavimus; sed die noctuque, æstu & gelu exusti, ne quid captum a bestia aut dilaceratum domino ostenderemus, marinos fluctus pertulimus pro omnium vestrum liberatione atque salute. in Franciam quoque venientes, & regum filios partim viva voce, partim epistolis atque legatis allocuti sumus omnes, id est utrosque Ludovicos, Carolomannum, & Carolum, acceptoque communi consilio, uti Boso glorioſus princeps comes esset itineris nostri, donec, Christo opem ferente, reverteremur ad urbem. Et quia de statu sanctæ ecclesiæ sunt quæ communiter tractare debemus, tuæ sanctitati apostolica auctoritate mandamus cum cunctis suffraganeis tuis & coepiscopis nobis Papiam secunda die post festum sancti Andreæ, occurrere. Et quoniam probata fides omnium prædecessorum tuorum semper fuit erga Romanum pontificem, tua fraternitas omnimodis studeat eorum in omnibus assequi vestigia, quia, quod absit, si aliter fuerit, vigor canonicus super inobedientes remanere non poterit. Data *ut supra*.

1. Ioan. 3.

CXXVIII. AD BERENGARIVM COMITEM.

Ejusdem fere argumenti.

Dilecto filio Berengario glorioso comiti, seu omnibus optimatibus Longobardorum regni sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus.

QVANTA & qualia Romana ecclesia, vestra videlicet mater, hactenus ab impiissimis Christianis passa est, & nostris literis significantibus, & rumore populi narrante jam audistis, & ut certius sciatis, iterum significamus. Ecce enim pro quibus & pro omnium vestrum salute animæ nostræ non parcentes, jam quia per terram pro prædictis persecutoribus ad vos viciniores, ut res expetierat, venire nequivimus, marinum iter accepimus, & in Franciam ibimus, quærentes tranquillitatem, atque auxilium, ubi nostri antecessores quæsiere pontifices. Misimus enim omnibus regibus, id est Hludovico domni Caroli imperatoris filio, & Ludovico, & Carolo Ludovici regis filiis, ut cum suis episcopis ad nos venirent, & una nobiscum super his tractarent, ex quibus venit Hludovicus rex, & tantis malis perdolens, nisi infirmus esset, nobiscum veniret. Iam quia pro infirmitate non potuit, dedit nobis hunc Bosonem principem sibi ex omni parte conjunctum, qui me per inimicos sanctæ Dei ecclesiæ salvum duceret. Ecce enim, auxiliante Deo, Papiam venimus: quapropter monentes mittimus & apostolica auctoritate hortantes jam tertio mandamus, ut præsentialiter ad nos carissimi, tamquam ad patrem venire debeatis, & ut alii veniant, alter alterum inciteț, & has literas primo legens remittere aliis procuret: quatenus venientes una nobiscum de statu sanctarum Dei ecclesiarum & quiete reipublicæ & nostra vestraque omnium salute synodum celebrantes, tractemus; in quibus dilectissimi filii, ne vestra caritas tepeat, neve religiositas inobediat, sed compatiatur, ut oportet, ac doleat: quia scriptum est, qualiter tepidus sit jure vomendus, & qualiter per inobedientiam culpa, quæ non fuit, fit, & qualiter qui non compatitur, decreto pontificali feritur. Data *ut supra*.

Apoc 3:

CXXIX. AD LVDOVICVM REGEM.

MIratur, quod filiabus Bosonis, pro quibus alias rogaverat, hereditatem jure debitam non restituerit; iterumque monet, ut ipsam hereditatem integram eis restituat.

Hludovico regi glorioso gloriosi quondam regis Ludovici filio.

IAM enim magnitudinem vestram fili carissime apostolicis monuimus literis, hortantes pro filiabus Bosonis dudum comitis & Ingeltrudis conjugis, quibus jure hereditas deferri omnium legum auctoritate conceditur, proprietates reddere studeretis. Sed, ut cernimus, inauditi remansimus: quod miramur, & mirantes dolemus, cum vestra proles apostolicis censuris semper obediat, & præ omnibus regibus judicium faciat. Vt rex David cecinit, *honor regis judicium diligit*. Nonne legistis: *Quoniam justus dominus justitiam diligit, & æquitatem videt vultus ejus?* Ceterum reclamationem filiarum jam dicti Bosonis audivimus, ut ipsas, ipsius, matrisque earum proprietates, Ingeltrudis, alias vos teneatis, alias vero vestris tenere quibus ipsa post judicium sibi illatum sine viri consensu dederit, tenere permittatis, quod nefas est, & contra omnium legum prorsus auctoritatem. Quid enim uxor sine viri consensu agere potest? quanto magis hæc mœchans, quæ divino gladio, censente domno papa Nicolao prædecessore nostro interiit? & humano pro parte facto stupro, puniri debuerat? Nonne Ioannes papa Romanus, & Iustinianus inclytus imperator legem Romanam facientes, scripserunt ita? Capitali crimine damnatorum bona non ad lucrum præsidis, sed cognatis punitorum reddi oportet. & alibi: Omnibus gradibus cognatorum in hereditate sumenda præferendi sunt filii. Vnde liquido patet, glorioſissime rex, ut nec vos, nec cognati eorum, nisi ipsæ filiæ quæ sunt legitimæ: illos allodes habere debent; qui vero nati sunt post crimen illarum, spurii sunt, nec hereditare debent, ut præfatus papa, & imperator scripserunt ita: Spurios satis injurioſos satisque acerbos, ac nostris temporibus semper indignos esse dijudicamus. Quapropter, ut rogavimus, iterum iterumque rogamus, & hortantes monemus, ut harum reclamationes, harum & gemitus vestra regia dignitas hauriat. Et pro apostolorum principum reverentia, a quibus petiere auxilium, & pro nostro amore integriter ipsas proprietates, quas vos allodes dicitis, reddat, & vestros omni occasione remota reddere faciatis. Data *ut supra*.

Pſal. 98.

Pſal. 10.

Nicolaus in epist. 64. Regino in chronic.

CXXX. AD SVPPONEM COMITEM.

Miratur eum sibi, ut decebat, non occurrisse. certiorem reddit de his quæ cum Ludovico rege egit. monet ut ad se veniat.

Dilecto

Digitized by Google

Dilecto filio Supponi illustri comiti.

CVR fili carissime nobis iter tua dilectio clauserit, curque ut audistis nos in tuos honores venisse, obviam non concurreris, miramur, cum eam in omnibus nostris negotiis curam gessisse semper novimus: & ubi nos prope fuisse audieras, tuis universis postpositis seriis ad nos festinanter properaveras. Vnde cernimus quoniam istud non ex corde, sed pro fidelitate tui senioris taliter feceris, quod ideo parcimus; ecce enim, ut audistis, & nos etiam vobis jam literis significavimus, pro quibus in Galliæ partibus synodum celebravimus. Et Hludovicum glorioſum regem affati fuimus, qui nobis hunc Bosonem principem virum consultissimum, sibique ex omni parte conjunctum dedit, ut nos salvos sine impedimento maledicti Lamberti in urbem mitteret, cum quo nos pacifice pro certo venimus. Ceterum monentes mittimus, & rogantes hortamur, quatenus vestro de more relictis aliis omnibus curis, omnique occasione remota, ad nos præsentialiter venias, incitans etiam alios, quibus apostolicas literas mittimus, ut & ipsi similiter faciant. Quoniam, scit Deus, non ob aliud vos alloqui cupimus, nisi, ut sanctarum Dei ecclesiarum statum, & reipublicæ quietem una vobiscum consideremus. tamen ante alios venire satage, ut quidquid cum aliis fecerimus, tecum familiariter antea terminare queamus. Data *ut supra.*

CXXXI. AD BERENGARIVM COMITEM.

Berengarii caritatem erga Romanam ecclesiam commendat. significat celebratam in Gallia synodum, seque incolumem reversum. monet ut ad se venire festinet.

Dilecto filio Berengario illustri comiti.

RELATV nonnullorum audivimus, maxime hujus Vvidonis comitis nostri consiliarii, ut vestra devotio caritatem, quam erga nos, nostramque ecclesiam, vestram videlicet matrem, semper habueras, magis magisque adoleat: in quo gratias agimus, & ut proficias hortamur. Ecce enim audistis pro quibus in Galliæ partibus synodum celebravimus, & Hludovicum regem glorioſum affati fuimus, qui nobis hunc Bosonem principem virum consultissimum, sibique ex omni parte conjunctum dedit, ut nos, auxiliante Deo, salvos sine impedimento Lamberti maledicti, & a sancta Dei ecclesia anathematizati, in urbem Romam mitteret, cum quo nos pacifice pro certo venimus. Ceterum monentes mittimus, & rogantes hortamur relictis aliis omnibus curis ad nos præsentialiter venire satagas. Quoniam, scit Deus, non ob aliud vos alloqui cupimus, nisi ut sanctarum Dei ecclesiarum statum, & quietem reipublicæ cum honore una vobiscum tractemus. Data *ut supra.*

CXXXII. AD HVGONEM.

Monet ut dissensionem inter Abbonem & alios ortam sedet.

Hugoni abbati nobili, spectabili prosapia genito.

QVIA multum vos diligimus, ideoque congratulor, animæ vestræ prospicimus, commonere curamus, * .... quoque, quæ inter Abbonis episcopi parentes, & Rotbertum, atque Ro-

* *f.* dissensionem

A clinum exorta est * .... regali potius * quam vindicta corrigatur; quoniam malum semel necessitate patratum, non debet secundum necessitudinem expiari ad delictum, sed misericordius remitti ad veniam agat vestra glorioſa nobilitas, ut decet tantæ naturæ decentiam. Data *ut supra.*

* *f.* ut
* *f.* clementia

CXXXIII. AD RAVENNATES.

Iubet ut civitatem contrà Lambertum viriliter defendant.

Omnibus judicibus & ducibus seu populi Ravennæ commorantibus fidelibus nostris.

INDVSTRIAM seu omnium fidelitatem nosse volumus, quoniam relatu quorumdam audivimus, ut Ioannes diaconus chartularius deviet, & francos Lamberti contra electionem nostram conducat: unde mittimus apostolicaque auctoritate jubemus, ut omnes unanimes unaque fidelitate stare debeatis, ipsam civitatem, ita ut nullus, qui vobiscum non stat *, francos, ibi conduci Lamberti intus permittat ingredi, nec ipse Lambertus ibi quoquomodo accessus habeat, nec suus homo ibi intrare possit: ita in his agite, sicut Dei nostram gratiam habere cupitis, quoniam qui aliter fecerit, & nostram iram habebit, & mille byzanteos palatio nostro componet. Data *ut supra.*

* *f.* francos ibi cum duce Lamberta, &c.

CXXXIV. AD ROMANVM ELECTVM ARCHIEPISCOPVM RAVENNATEM.

Lætatur eum Ravennatem archiepiscopum electum. jubet ne quidquam electionis causa ulli promittat: & epistolam suam Leoni, & Romanis scriptam afferendam curet, eorumque responsum ad se dirigat. res Ioannis & Deusdedit ducum restituat.

Romano Levitæ egregio a Ravennatibus fidelibus nostris electo.

LITERARVM tuarum, fili carissime, serie recepta & lecta, ubi Ioannem Ravennatem archiepiscopum obiisse audivimus, valde doluimus, & ut pro eo oretis cum vestris, hortamur. Vestra videlicet electione unanimiter facta gaudemus, & quia nos visitando misisti, significans sanitatem nostrorum fidelium, tuamque devotionem demonstrans, gratias agimus. Ceterum monentes indicimus, ut jam qui annuente pastore summo, ad tale opus electus es, quo pastor fias, vigiles in eadem ecclesia, labores, nullique majori minorique tam concivibus, quamque aliis quibuscumque personis aliquod promissum facias, quoniam Simoniacum est, & hoc nobis nequaquam celabitur; quod si feceris, per apostolos obtestantes, te minime benedicemus. Inter hæc volumus, ut istam epistolam Leoni venerabili misso episcopo & apocrisiario, ceteris Romanis transmissam, ipsis præsentialiter per vestrum legatum transmittatis, eumdemque revertentem, si potes saltim, aut alium cum illorum epistolis ad nos * dilecte, remitte, qui nostrum adventum certum jam vobis renuntiare poterit. Igitur etiam cupimus, ut pro amore horum nostrorum fidelium, nostrorumque consiliariorum Deusdedit videlicet, & Ioannis glorioſorum ducum res pro posse, & homines salvetis, & defendatis, occupatas hactenus integriter reddatis: quatenus cujus utuntur servitio, ei convenit, ut fruantur defensionis auxilio. Data *ut supra.*

* *f.* directis

CXXXV.

Digitized by Google

CXXXV. AD THEODORICVM ET ISAAC EPISCOPOS.

Præcipit ut excommunicent eos qui Vviperto comiti filium eripuerant, & regionem illam populabantur.

Reverendissimis & sanctissimis Theodorico archiepiscopo, & Isaac episcopo.

NOVERIT vestra religiositas, quia Vvipertus comes reclamans pontificio nostro retulit, quod quidam sui homines malefactores suum filium sustulerint, & cum eo terram prædaverint. Quapropter dirigimus, ut nostra apostolica auctoritate illos excommunicetis, quo relictis talibus deprædationibus ad patrem & seniorem redeant, & pacifice vivant. Data *ut supra*.

CXXXVI. AD HVGONEM COMITEM.

Monet ut quosdam facinorosos puniat.

Hugoni glorioso comiti.

REFERENTE videlicet hoc viro nomine.. audivimus, quod vestri homines, maxime Conterius suos equos tollentes suas mansiones prædassent. Quapropter hortantes monemus, ut pro apostolorum reverentia, & nostro amore quam petiit justitiam illi facere satagatis. Ita agat in hoc vestra nobilitas, ut acturam credidimus, ut & ipsi malefactores nostri excommunicentur, quia nos tale nefas, ut non ulciscatur, demittere nequimus. Data *ut supra*.

CXXXVII. AD HVGONEM, THEODERICVM, ET BERNARDVM COMITES.

Vt amicitiæ caritatisque fœdus cum Bosone ictum servent.

Hugoni, Theoderico, & Bernardo, illustrissimis regni Francorum.

FRETVS vestra ingenuissima nobilitate, atque obedientia, quam propter Deum nobis condigne debetis, dilectissimum filium nostrum Bosonem, vestrum unanimem fratrem & amicissimum, ut insolubile vinculum caritatis, fœdusque amicitiæ, quod coram Deo vicissim colligastis, moneo, hortor, nulla hominum male loquentium lingua, nullo cujuslibet fraudis ingenio, vel in modico quoquomodo possit avelli: sed domino auxiliante dilecti filii nostri Hludovici regis animum erga eum immobilem & tranquillum semper servetis, & omnia sua salva atque pacifica conservate. quoniam pro his ab omnipotente Deo, & beato Petro apostolo, futuræ vitæ mercedem, & a nobis & ab illo fidelissimas amicitiarum recipietis sine dubio retributiones. Data *ut supra*.

CXXXVIII. AD VVLGARIVM MONACHVM.

Vt Vviperto episcopo obediat, qui eum per dimissoriam acquisivit.

Vvlgario monacho.

DENIQVE Trecis positi per nosmetipsos cognovimus, qualiter Vvipertus episcopus, devotus filius noster, te a proprio episcopo, atque abbate, per dimissoriam acquisivit, tua potius interveniente petitione. Quapropter convenit tibi ex die illo, & deinceps, tamquam proprio obedire, eumque ut proprium pastorem sequi non prętermittas. quia, quod non optamus, si aliter feceris, vinculum excommunicationis super te rationabiliter extendemus. Data *ut supra*.

CXXXIX. AD CLERVM MEDIOLANENSEM.

Præcipit ut quoties episcopus Ticinensis eos ad synodum vocaverit, accedant.

Omnibus sanctissimis & reverendissimis confratribus & coepiscopis, tam Mediolanensi archiepiscopo cum suis suffraganeis, quam Ravennati nihilo minus cum suffraganeis suis.

SCRIPTVM etenim est: *Deus qui glorificatur in consilio sanctorum.* & in euangelio: *Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum sum.* & item: *Si frater fratrem adjuverit, ambo consolabuntur.* His auctoritatibus fulti, vestræ omnium sanctitati mandamus, & apostolica auctoritate jubemus, ut quoties vos confrater & coepiscopus noster Ioannes Ticinensis, & post eum sui successores, vestrosque vocaverint, pro emergentibus quæstionibus eximendis, continuo beato Petro apostolo obedientiam exhibentes, simul convenire non differatis: quatenus redemptoris nostri gratia discussis animositatibus, vitiisque purgatis, in tranquillitate pacis ecclesia constituta, glorificetur Deus per Iesum Christum dominum nostrum. Sacerdotum, Levitarumque judicia, quandocumque necesse fuerit, cum prædicto episcopo, tamquam proprii episcopi decernite, ac diffinite freti nostra omnimodis apostolica auctoritate: quia onera nostra vobiscum partiendo reliqua tolerabilius sufferre valebimus. Optamus sanctitatem vestram in Christo bene valere. Data *ut supra*.

Psal. 88. *Prov.* 18. *Matth.* 18.

CXL. AD IOANNEM EPISCOPVM TICINENSEM.

Raptores uxoris cujusdam Ragiberti excommunicari jubet.

Reverendissimo & sanctissimo confratri nostro Ioanni venerabili episcopo Ticinensi.

DENIQVE Ragibertus quidam nomine, Iudex cognomento, coram nobis veniens questus est super Gotfredum filium Ioannis comitis palatii, & Iselbertum subdiaconem, atque Heribaldum notarium filium Garibaldi, eo quod legaliter sibi filii sui nuptam Gausildam nomine contra canonum, & legum auctoritatem, per vim & per forciam abstulerunt, calcato illo præcepto, quo dominus ait: *Quod Deus conjunxit, homo non separet.* Quapropter apostolica adhortatione zelum tui sacerdotii ad hortamen caritas Dei accendat, & quasi tuba exalta vocem tuam, & iniquis iniquitatem suam annuntiare non cesses, ne sanguis eorum de manibus tuis requiratur. Prædictosque transgressores omni Christiana communione privare non differas, donec legaliter emendent quod nequiter perpetrare ausi sunt. Quod si te audire neglexerint, perpetuo eos anathema esse decernimus. Data *ut supra*.

Matth. 19.

CXLI. AD IOANNEM EPISCOPVM PAPIÆ.

Vt sibi Taurinum obviam veniat, & epistolas a se scriptas quibusdam episcopis dirigat, ut ipsi ad concilium accedant.

Reverendissimo & sanctissimo Ioanni Papiæ episcopo.

SANCTITATI tuæ notum fieri volumus, quod nunc Taurinensi in civitate consistimus.

Digitized by Google

Ceterum dirigimus, ut continuo omni occasione A postposita nobis venire ne differas obviam. Vide ne ab alicujus decipiaris instinctu fortasse, quæ minime credimus, pro parte Mediolanensis archiepiscopi, quoniam specialiter noster es, & manualis. Et quia de nullius nisi nostra ditione consistis * ut epistolam quam suffraganeis episcopis Ravennatis ecclesiæ, Paulo Placentinæ, & item Paulo Regiensi, atque Liudoino Mutinensi, cum celeritate mittere procuretis, ut statuto die Papiam veniant: quatenus de sanctarum item Dei ecclesiarum & communi, atque universali salute tractare valeamus. Data *ut supra.*

* *deest*, jubeo *vel quid hujusmodi.*

CXLII. AD VVIBBODVM, PAVLVM, ET PAVLVM AC LIVDOINVM EPISCOPOS.

Iubet ut Papiam ad synodum accedant.

Reverendissimis & sanctissimis Vvibbodo venerabili episcopo Parmensi, & Paulo Placentino, & Paulo Regiensi, & Liudoino Mutinensi episcopis.

SANCTITATEM vestram scire cupimus, quoniam octavo Kalendas Decembris Taurinum venimus, inde, Deo duce, Papiam veniemus, & ibi synodum pro statu Dei ecclesiarum celebrabimus. Quapropter mittimus apostolicaque auctoritate expresse jubemus, ut quarto nonas Decembris, ibi omni occasione remota, ad synodum esse debeatis. Et qui primo hanc epistolam legerit, alio sub omni festinatione transmittat. Videte ne aliter C faciatis: quoniam si aliter feceritis, canonico feriemini vigore. Data *ut supra.*

CXLIII. AD OMNES FIDELES.

Præcipit ne quispiam monasterio sancti Augentii quidquam detrimenti afferat.

Omnibus fidelibus ecclesiæ.

SOLICITVDINEM omnium ecclesiarum nos habere oportet, & singulorum causas æquitatis judicio allevare; quapropter, cum de omnibus agere hæc eadem convenit, præcipimus atque præsenti decreto sancimus, ut de abbatia sancti Augentii, quam divæ memoriæ Carolus imperator fideli suo, & filio ecclesiæ nostræ ante jure beneficiario D tribuit, nullus de ipsis rebus aliquid injuste auferre presumat: nec prædicto episcopo, & monachis ipsius loci aliquam in distrahendo illicite inferre molestiam. Quod si quis ab hinc agere præsumpserit, separetur a communione fidelium ecclesiæ: quod si pertinaciter perstiterit, & emendare noluerit, judicio sancti Spiritus anathematis vinculo feriatur. Data *ut supra.*

CXLIV. AD EPISCOPOS IN REGNO LVDOVICI CONSTITVTOS.

Rescribit de indulgentia eorum qui contra Paganos pugnantes occubuerant.

Omnibus reverendissimis & sanctissimis venerabilibus coepiscopis per totum regnum carissimi filii mei Hludovici.

QVIA veneranda fraternitas vestra modesta interrogatione scisitans quæsivit, utrum hi, qui pro defensione sanctæ Dei ecclesiæ, & pro statu Christianæ religionis ac reipublicæ in bello nuper ceciderunt, aut de reliquo pro ea re casuri sunt, indulgentiam possint consequi delictorum, audenter Christi Dei nostri pietate respondemus, quoniam illi, qui cum pietate Christianæ religionis in belli certamine cadunt, requies eos æternæ vitæ susscipiet, contra Paganos atque infideles strenue dimicantes, eo quod dominus per prophetam dignatus est dicere: *Peccator quacumque hora conversus fuerit, omnium iniquitatum illius non recordabor amplius:* & venerabilis ille latro in una confessionis voce de cruce meruit paradisum. Manasses quoque impurissimus quondam rex captus, carcerique arctissimo religatus, ibi pœnitentiam agens, cum perfectione indulgentiæ, etiam regni pristini, propter domini misericordiam, quia immensa est circa genus humanum, adeptus est solium: nostra præfatos mediocritate, intercessione beati Petri apostoli, cujus potestas ligandi atque solvendi est in cælo & in terra, quantum fas est, absolvimus, precibusque illos domino commendamus. Optamus B fraternitatem vestram in Christo bene valere. Data *ut supra.* Ezech. 18. Luc. 23. 2. Paral. 33.

CXLV. AD VVIFREDVM EPISCOPVM VENCIENSEM.

Episcopum, qui cum excommunicatis communicarat, missarum celebratione prohibet.

Vvifredo venerabili episcopo sanctæ Vencientis ecclesiæ.

AVCTORITATE domini nostri Iesu Christi, & sancti Petri apostolorum principis, nostrique apostolatus, quia cum excommunicatis communicasti, ut literæ tuæ manifestant, omni te missarum celebratione privamus, donec in nostram cum eisdem hominibus occurras præsentiam: & si, quod non optamus, amplius præsumptor extiteris, denuntiamus te omni sacerdotio fore nudatum. Data *ut supra.*

CXLVI. AD ODONEM EPISCOPVM BELLOVACENSEM.

Decernit impuberes, qui alium occiderant, post peractam pœnitentiam ordinari posse.

Hodoni venerabili episcopo Belvacensi.

RELATV didicimus quorumdam monachorum sancti Dionysii cœnobii, quod quibusdam pueris impuberi adhuc ætate inter se rixantibus, hominum illorum instigatione unus ex illis est interemptus. Quapropter mandamus, ut si inculpabiles post peractam pœnitentiam legitimi vigoris secundum canones reperti fuerint, gradatim ad ecclesiasticos ordines eos provehere non differas, servatis in omnibus patrum regulis, & canonum institutis. Data *ut supra.*

CXLVII. AD AIMARVM ET VVIDONEM EPISCOPOS.

Vt Rostagni uxorem ad se venire jubeant, illiusque adjutores, nisi resipuerint, communione privent.

Aimaro & Vvidoni reverendissimis episcopis.

HORTAMVR sanctitatis vestræ fraternitatem, sacerdotalemque zelum vestri vigoris apostolica auctoritate incitamus; Bertildi Rostagni illustris viri conjugi, quæ spreto Dei timore, ac lege tori, fugabunda per vestras parochias incedens, multoties ab episcopis & synodo vocata, surda aure venire distulit, omnem necessitatem imponite veniendi coram nostra præsentia, ut ejus causa legaliter finem accipiat. Illiusque in tam perverso opere adjutoribus aditum atque communionem totius sanctæ ecclesiæ tamdiu intercludite, donec ab omni se sequestrent prædictæ Bertildis consortio.

Inter

Digitized by Google

Inter quos Achetium mœchum eumque conſortio A private, veſtroque zelo percutite. Quæſo, moneo, hortor, fratres cariſſimi, citiſſime amplectendam exhibete præſentiam. iterum iterumque jubemus, omni poſtpoſita occaſione ad nos feſtinanter venite: quatenus Chriſto domino miſerante, in hoc & aliis negotiis, communi conſilio terminum ſalubriter imponere valeamus. Data *ut ſupra*.

CXLVIII. AD VVALAM EPISCOPVM METENSEM.

Ne cogatur ſponſus uxorem ducere ab alio corruptam.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Vvalone venerabili epiſcopo Metenſi. B

PRÆSENTIVM portitor literarum, Alpertus nomine, lacrymabiliter coram nobis veniens queſtus eſt deſponſam ſuam, nomine Vvalatam, adhuc in parentum domo manentem, adulterino concubitu a preſbytero quodam prægnantem repertam. Quæ confeſſa de crimine, libenter ab eo ſe vult diſſociare: ſed tua fraternitas pro quadam parentelæ affinitate, coacte eum cogit eamdem ſumere in conjugium, contra regulas patrum, atque inſtitutionem. Quapropter, ſi ita eſt, requiſitis ſuper his legum & canonum inſtitutis, quid de talibus præcipiant promulgate abſque perſonarum acceptione. Data *ut ſupra*.

CXLIX. AD IOANNEM EPISCOPVM TICINENSEM. C

Vt cum quodam, qui pœnitentiam quinquennio egerat, remiſſius agat.

Ioanni venerabili epiſcopo Ticinenſi.

LATOR præſentium coram nobis veniens dicit, ſe a prædeceſſore veſtro Liuttefredo venerabili epiſcopo, quinquennio exacto jam anno, pœnitentiæ fuiſſe ſubmiſſum, pro quodam, eo quod interfuit, fure a femina interempto: qua de re veſtra fraternitas ſolerter proſpiciat. Et, ſi ita eſt ut hic aſſerit, propter domini miſericordiam, quoniam magna eſt, cum eodem conſultius agat, & prout ordo cauſæ dictaverit, frenum canonici vigoris remittite. Vel ſi quidquam, quod non optamus, impoſſibile perpenſum fuerit; id noſtro judicio veſtra fraternitas ſtudeat lenitate ſpiritus reſervare. Data *ut ſupra*.

CL. AD AGINVLFVM EPISCOPVM GABALITANVM.

Vt præſentium latoribus ablata reſtituenda curet.

Ioannes Aginulfo venerabili epiſcopo Gebaldanenſi.

PRÆSENTIVM latores queſti ſunt ab hac ſede plebem ſuam eiſdem ſublatam. Quapropter apoſtolica auctoritate tuæ fraternitati præcipimus, E ut inquiſita rei veritate, quod juſtum eſt, unicuique reddere ſacerdotali ſolicitudine perveſtiget: & quæ ipſe diffinire non poteris, [referre ad nos] modis omnibus non prætermittas.

CLI. AD BISVNTINENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Significat ſe Fulcardum, ejuſque conjugem ab excommunicatione abſolviſſe.

Theodorico venerabili epiſcopo Biſuntinenſi.

NOTVM ſit ſanctitati veſtræ, quia Fulcardum, & Berelindam uxorem ejuſdem, ab excommunicationis vinculo abſoluimus, donec canonica regula exacte reperiamus judicium. Vnde a vobis in communionem eos recipi mandamus. Optamus fraternitatem veſtram bene valere. Data *ut ſupra*.

CLII. AD OMNES EPISCOPOS.

Monet ut ſua inſtituta obſervent, juſteque judicent.

Allocutio pontificis & exhortatio ad omnes epiſcopos.

ECCE ſanctiſſimi ſacerdotes præmiſſis precibus fraternitatem veſtram cum pia exhortatione convenio, & per divinum nomen obteſtor, ut ea quæ a nobis de Deo, & de ſacris ordinibus, vel ſanctis moribus fuerint dicta, cum omni pietate ſuſcipiatis, & cum ſumma reverentia perficere intendatis. Quod ſi forſitan aliquis veſtrum aliter quam dicta fuerint, ſenſerit, ſine aliquo ſcrupulo contentionis in noſtrorum omnium copulatione, ea ipſa de quibus dubitaverit, conferenda reducat; qualiter, Deo auxiliante, aut doceri poſſit, aut doceat. Deinde ſimul vos obteſtatione conjuro, vel obſecro, ut nullus veſtrum in judicando, aut perſonam accipiat, aut quolibet favore, vel munere pulſatus, a juſto judicio ſcienter avertatur aut diſcedat: ſed tota pietate eum, qui cœtui noſtro ſe judicandum intulerit, retractate. Vt nec diſcordans contentio ad ſubverſionem juſtitiæ inter nos locum inveniat; nec in perquirenda æquitate vigor veſtri ordinis vel ſolicitudo tepeſcat. Data *ut ſupra*.

CLIII. AD ROMANVM ARCHIEPISCOPVM RAVENNATEM.

Præcipit ut Romam ad ſynodum cum ſuffraganeis accedat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo confratri noſtro Romano archiepiſcopo ſanctæ Ravennatis eccleſiæ.

CANONICIS ſanctorum patrum jubentibus regulis bis per annum concilia epiſcoporum D eſſe omnimodis celebranda; nos ob id pro multiplicibus eccleſiarum Dei utilitatibus, & neceſſitatibus, ſynodum octavo Kalendas Maias, domino annuente celebrare cupimus. Ideo jubemus dilectioni veſtræ, ut omni mora poſtpoſita, vos cum omnibus ſuffraganeis veſtris epiſcopis prædicto tempore Romam venire ſtudeatis: quatenus eamdem ſynodum nobiſcum æqualiter celebretis, ac de communi ſalute conſideretis. Data III. Nonas Martias.

Nicæni cōcilii cap. 5. ſynodus bis in anno celebranda.

CLIV. AD EVMDEM.

Vt Luponem preſbyterum in Sarſennati eccleſia epiſcopum ordinet.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo confratri noſtro Romano archiepiſcopo ſanctæ Ravennatis eccleſiæ.

RELATIONE quorumdam comperimus, quod eum, quem vobis ordinandum epiſcopum ſanctæ Sarſennati eccleſiæ Luponem videlicet venerabilem preſbyterum, * poſtpoſito noſtræ voluntatis, & juſſionis mandato conſecrare poſtponatis; ſed alium pro eo cupiatis nihilo minus ordinare: quod ſane, ſi verum eſt, valde miramur, vos a ſponſione, quam nobis polliciti eſtis, quolibet modo, vel occaſione velle retrahere. Vnde more paterno

* *f. deeſt* mandavimus,

Digitized by Google

dilectionem veſtram his noſtris apoſtolicis monemus, hortamur, atque jubemus apicibus, ut veſtræ promiſſionis memores, præfatum Luponem preſbyterum, ſicut vobis commiſimus, continuo, ac præſentialiter jam dictæ eccleſiæ antiſtitem ordinationis initio vos a noſtræ voluntatis decreto ſubtrahere cognoverimus; canonicis correctionibus, velut inobedientem corripere nullatenus prætermittemus.

CLV. AD ANSPERTVM ARCHIEPISCOPVM MEDIOLANENSEM.

Vt Romam ad ſynodum celebrandam cum ſuffraganeis accedat, ubi de imperatoris electione agetur. jubet, ne quemquam regem excipiat, antequam ipſe imperatorem elegerit. niſi paruerit, eum excommunicat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Anſperto archiepiſcopo ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ.

QVANTÆ neceſſitatis aſſidue ſuſtinuerimus incommoda, quantæque perturbationis nunc uſque paſſi ſimus, & quotidie patiamur adverſa, fraternitatem veſtram noſſe luce clarius non ignoramus. pro quibus nimirum malis ſedi apoſtolicæ ab inimicis nequiter illatis, per procellas & periculoſa maris itinera ire, & defenſionis auxilium nos quæſiſſe mecum pariter ſcitis. Sed quia humanum præſentialiter ſubſidium non reperimus, divinum ut potius quęramus, communique voto ut a domino flagitemus, frater mi, neceſſe eſt. Propter quod fraternum ſanctitatis veſtræ collegium his noſtris apoſtolicis literis more præceſſorum noſtrorum vocamus, & in conſortium noſtræ ſolicitudinis apoſtolica dumtaxat auctoritate aſciſcimus; & quaſi membrum capiti ſuo adhærens ad Kalendas Maias hujus duodecimæ indictionis ad ſynodum, auxiliante domino, nobiſcum celebraturos cum omnibus ſuffraganeis veſtris epiſcopis Romam venire jubemus, ut ſuperna gratia freti, ea quæ neceſſario ſunt amputanda eccleſiaſtico reſecemus mucrone: & quæ utiliter ſunt ſtatuenda, communi, Deo propitio, ſtatuamus decreto; ne per veſtram abſentiam, atque deſidiam regnum hoc amplius in perturbatione perſiſtat, & fiat ſcandalum pejus priore. Et quia Carolomannus corporis, ſicut audivimus, incommoditate gravatus, regnum retinere jam nequit, ut de novi * regis omnes pariter conſideremus, vos prædicto adeſſe tempore valde oportet: & ideo antea nullum abſque noſtro conſenſu regem debetis recipere. Nam ipſe, qui a nobis eſt ordinandus in imperium, a nobis primum, atque potiſſimum debet eſſe vocatus atque electus; quoniam & nos una cum veſtra fraternitate cupimus pertractare & de hoc, & quo tenore vel ordine communes cauſas, & utilitates eccleſiarum Dei nobis commiſſarum ordinemus & jure canonico ſtatuamus: quatenus tantorum malorum onera, quæ ſuſtinemus, procul abjicere, & leve jugum Chriſti lætis ut condecet poſſimus cervicibus ferre. Quapropter nullam in veniendo excuſationem habeatis, ſed alacri mente occurrere, & ad jam dictam ſynodum venire procuretis, quam ſane & canonica ſanctorum patrum regula bis in anno fieri jubet, & inſtantis temporis neceſſitas magna compellit. Nos enim paterno vos affectu diligentes pro communi utilitate vocamus, quamvis jam tertio jampridem dilectio veſtra vocata ad ſynodum venire contempſerit. Pro quo dignam debueratis correctionis ſuſtinere cenſuram, A cum a ſede apoſtolica vobis ſemper fuiſſet collatum præſidium, & vos nullum in quibus oportebat ſtuderetis præbere ſolatium: nunc autem, ſi ad eamdem ſynodum venire contempſeritis, ſcitote canonicam a nobis in vos velut inobedientes promulgari ſententiam.

* *f.* deeſt electione Imperatore ſummo pontifice eligitur.

CLVI. AD GAIDERIM PRINCIPEM BENEVENTANVM.

Conſolatur eum de damnis ab Agarenis illatis. auxilium pollicetur, ſeque in ejus partes venturum.

Dilecto filio Gaideri glorioſo principi Beneventanorum.

B EPISTOLAS ſane a veſtra dilectione tranſmiſſas cum parte gratulationis, fateor etiam & mœroris accepi; quantoque in eis gaudens exultravi veſtram devotionem intimo mentis affectu circa obſequium ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli compertam, tanto nihilo minus triſte paſtorali ſolicitudine tuli, preſſuris, atque Agarenorum deprædationibus terræ veſtræ auditis: quapropter cum vaſe electionis compellor dicere, & lacrymabiliter exclamare: *Quis infirmatur, & ego non infir-* 2. Cor. 11.
mor? quis ſcandaliZatur & ego non uror? ſed inter hæc meminiſſe debemus illius qui ait: *In mundo* Ioan. 16.
preſſuram habebitis, ſed confidite, quoniam ego vici mundum: & apoſtolus: *Major eſt qui in nobis eſt, quam qui* 1 Ioan. 4.
contra nos eſt. Quocirca dilectiſſime fili, hortor, ad-
C moneo, apoſtolica auctoritate ſuadeo, interim patienter domini miſericordiam deprecando continuis obſecrationibus malorum ſufferre gravamina. Quoniam nos, Chriſto opitulante, ad patriæ veſtræ liberationem pro virium facultate tantum præ ceteris mortalibus habebitis adjutorem enixius, quantum attentius compatimur. quod rebus ipſis præſentialiter * ſub redderemus, niſi in itinere penitus hoc tempore equorum pabula defeciſſent, quibus ſtatim greſſus movere in veniendo prohibemur. Sed redemptoris noſtri gratia duce, peracta ſolennitate paſchali, venire ad veſtras partes accelerabimus; & una vobiſcum poſiti, quidquid conſilii, quidquid ſolatii, atque adjutorii pro Chriſtiani populi liberatione adinvenire poterimus, libentiſſime procurabimus. Optamus gloriam culminis veſtri in Chriſto ſemper bene valere. Data *ut ſupra.*

* *f. abundat.*

CLVII. AD AIONEM EPISCOPVM.

Commendat ejus erga ſe obſervantiam. certiorem eum de ſua incolumitate reddit, tum conſolatur de obitu fratris.

Reverentiſſimo & ſanctiſſimo confratri noſtro Aioni venerabili epiſcopo.

QVOD veneranda fraternitas tua pro ſanctarum Dei eccleſiarum ſublevatione longe ab
E urbe aliquamdiu noſtram abſentiam benigna animi compaſſione condoluit, viſcera mentis ſuæ repleta Chriſti caritate patenter oſtendit, & debitam, imo mutuam dilectionem ſanctis Dei apoſtolis per nos condigne ſtuduit conſervare, a quibus procul dubio meritorum retributionem in finem recipiet. Soſpitatem, quam in nobis veſtra ſitibunde atque ardenter requirit fraternitas, domino donante, eam parte corporis aliquatenus habere videmur; ſed inter tot fluctus mundi, tantaſque undarum procellas, quæ ſalus iſtius vitæ poteſt eſſe ſaltem ad momentum tranquilla? præſertim morte veſtri germani

Digitized by Google

germani audita, vestris filiorumque carissimorum tam crebris tribulationum angustiis. Sed inter hæc nos convenit toto conamine mentis ad illam patriæ cælestis vitam corda sustollere, in qua pax semper inest, & vera securitas: quoniam *quamdiu*
2. Cor. 5. *sumus in corpore*, juxta apostolum, *peregrinamur a domino*, vobis vestreque patriæ, secundum officium a Deo nobis collati ministerii, pro virium possibilitate inhianter cupimus impertiri solatium. Data *ut supra*.

CLVIII. AD DAFERIVM COMITEM.

Consolatur Daferium eique opem pollicetur.

Dilecto filio illustri nobili viro Daferio comiti.

PERFECTIONEM cordis Gaideris principis consanguinei vestri, vestramque in Deum valde gaudemus, obsecrantes, ut qui cœpit in vobis operetur, atque perficiat opus bonum usque in finem. Tribulationibus, atque angustiis vestris in tantum compatimur, ut vestros dolores manu cogitationis in nostro corde tangamus: sed confidimus in æterni conditoris misericordia, quia in proximo aderit ejus auxilium, qui per prophetam
Psalm. 49. admonet dicens: *Invoca me in die tribulationis tuæ, eripiam te, & magnificabis me*: nos etenim in tantum paratos habetis in vestrum adjutorium, ut cum opportunum tempus fuerit, pro fratribus animam ponere non recusemus. Equum quem nobilitas vestra petiit, cum vestros fines attigero, dare me vobis libenter denuntio. Data *ut supra*.

CLIX. AD ATHANASIVM EPISCOPVM NEAPOLITANVM.

Vt sibi indicet locum, ubi simul possint de communis patriæ salute colloqui.

Reverendissimo & sanctissimo dilectoque confratri, & consiliario nostro Athanasio episcopo sanctæ Neapolitanæ ecclesiæ.

SCIENTES vos procul dubio fideles in omnibus, atque devotos esse sanctæ sedi apostolicæ, nostræque paternitati totis præcordiis nostris fraternitatem vestram oppido diligimus & amamus: quamobrem pro multiplicibus instantis temporis necessitatibus, atque communibus utilitatibus vobis cum speciali præsentia loqui cupimus: quatenus vestro consilio, communique tractatu ea quæ necessario sunt consideranda, perspicaciterque tractanda, salubriter, domino annuente, ordinare, statuereque possimus. Quoniam nostræ ac vestræ terræ salutem, totius videlicet populi precioso Christi cruore redempti, pastorali dumtaxat more desideramus perficere, & idcirco, ut pertinax inimicorum comprimatur audacia, vobiscum pariter cupimus convenire. Quapropter volumus, ut locum etiam nostræ collocutioni, quem aptum esse cognoscetis, nostro præsulatui, vestris sub celeritate significetis apicibus. Quia nos, Deo propitio, illuc sine mora properare, & una vobiscum alacriter loqui non prætermittemus. Data *ut supra*.

CLX. AD CAROLVM REGEM.

Hortatur ut legatos mittat, & in auxilium ecclesiæ Romanæ veniat.

Carolo regi.

REGALIS excellentiæ vestræ literas recipientes, atque relegentes, ut in eo, quod antea nostro

præsulatui direxistis, vestro videlicet amore, dilectioneque maneremus, non solum, ut jam olim retulimus, verum etiam magis ac magis nostræ voluntatis affectum ad vestræ exultationis cumulum ampliare magnopere cupimus, atque in omnibus ceu carissimum filium vos retinere procul dubio satagemus. Tantum ut quo celerius, sicut mandastis, vestros idoneos legatos ad nos dirigere potestis, aliquatenus non prætermittatis; cum quibus sane & exaltationem sanctæ sedis apostolicæ, & istius terræ salutem, vestrumque honorem * pro- * f. investi-
fligare, considerareque firmissime valeamus. Et gare,
ideo vestræ magnitudinis gloriam exhortamur, ut præcingentes quasi vir lumbos tuos, & potentiæ Dei brachio adversus inimicos potentissime roborati, jam ipsis venire non dubitetis; quoniam si tantæ calamitatis pressuram, quam sancta Romana mater vestra ecclesia, & ipsius terra quotidie ab inimicis patitur, cognovissetis, nobiscum utique pariter doleretis. Quapropter fili carissime, antequam inimicorum insidiæ plus accrescentes prævaleant, nostram devotionem, atque consilium pio intuitu attendere nullo modo desinatis, sed more parentum vestrorum ea, quæ necessaria sunt nobis, instantissime peragatis; quia nostri apostolatus ulnis extensis alacriter amplecti regalem præsentiam vestram desideramus. Tertio Nonas Aprilis, indictione XII.

CLXI. AD ATHANASIVM EPISCOPVM NEAPOLITANVM.

Commendat ejus erga se observantiam. de suo incolumi reditu certiorem ipsum facit. hortatur ad perseverantiam, donec simul conveniant.

Reverendissimo & sanctissimo Athanasio episcopo Neapolitano.

QVIA non solum tuis præcipue actibus, quibus devotionem sanctitatis tuæ circa nos fidelissimam ostendisti existere; verum etiam nobis longe pro ecclesiæ statu manentibus quomodo eam illibatam in omnibus conservaveris, fidelium nostrorum relatione didicimus. Quamobrem dignas tuæ dilectioni referimus grates, innotescentes sane nostri præsulatus reversionem juxta desiderium tuum esse, Deo favente, prosperam, atque incolumem. Ideo more apostolicæ paternitatis almitatem tuam monemus, cum apostolo dicentes: *Con-* Ephes. 6.
fortare in domino, & in potentia virtutis ejus: quo- 1. Cor. 10.
niam fidelis est Deus qui non deseret sperantes in se tentari supra quam possunt, sed faciet cum tentatione proventum, ut possitis sustinere. Tua igitur reverentia in his instantis adversitatis casibus aliquatenus non frangatur: quin potius in Deo confidens roborata consistat, donec, Christo adjuvante, nos vobiscum speciali præsentia juncti simul loquamur. Quia tunc, Deo permittente, cuncta quæ necessario statuenda sunt communi eloquio, atque consensu pertractata provenire credimus in salutem. Tamen nostræ voluntatis affectum per Petrum venerabilem diaconum tuum, communemque fidelem, tuæ dilectioni innotescendum mandavimus, quoniam te quasi proprium filium diligentes in omnibus nostris volumus habere consortem. Data *ut supra*.

CLXII. AD EVMDEM.

Ejusdem argumenti.

Digitized by Google

Reverendissimo & sanctissimo Athanasio episcopo sanctæ Neapolitanæ ecclesiæ.

MVLTAS gratiarum actiones, atque salutes almitati vestræ his nostris apostolicis referimus literis: quia nobis pro communi utilitate longe consistentibus, quasi præsentibus sinceritatem devotionis, & fidei vestræ circa sanctam Romanam ecclesiam matrem vestram, nostrumque pontificium, atque circa fideles nostros promptam in omnibus ostendere procuratis. Quamobrem nulla inimicorum versutia, vel calliditas, vos a bono mentis proposito in aliquam sinistræ cogitationis, aut voluntatis partem inclinet: sed sicut cœpistis, perficere omnimodo satagite: quia & meritum, & condigna retributio vobis, Christo favente, proveniet. Nam licet inimicorum nos præpediente fraudulenta nequitia, non omnia quæ volebamus ex toto potuissemus perficere; nunc tamen, annuente domino, quod ad honorem sanctæ Dei ecclesiæ, & istius terræ salutem, vestramque defensionem pertinet, jam cœptum habemus, credimus nos incunctanter acturos. Proinde hortamur nihilo minus & monemus dilectionem vestram, ut sicut hactenus, ita deinceps viriliter ac firmiter consistatis, donec speciali præsentia adjuncti simul loquamur, & pro communi salute pariter laborantes, totis conatibus desudemus. Quoniam velut carissimum te filium retinere cupientes, benigne amplectimur, & tecum in omnibus congratulari feliciter cupimus: quia, ut dictum est, pro certo scias te dignam a nobis compensationem esse procul dubio recepturum. Hunc vero diaconum tuum, qui pro tuo amore in nostro servitio tanto tempore fideliter mansit, sanctitati vestræ in omnibus commendamus, ut dignum a vobis recompensationis honorem percipiat, Data *ut supra.*

CLXIII. AD ARCHIEPISCOPOS, EORVMQVE SVFFRAGANEOS.

Ne Bicbertinum ante causæ discussionem excommunicent.

Reverentissimis & sanctissimis confratribus nostris, Aureliano, & Otteramno, nec non & Theodorico, & universis coepiscopis vestris.

OMNIVM vestrum sanctitati notum esse volumus, venisse Bicbertinum deferentem imperatoris præceptum, & commutationis chartulam de rebus quas carius cum Amulo archiepiscopo dudum celebraverunt. Insuper nostro apostolatui intimavit, ut eum sine ratione discussa excommunicare vultis. Quapropter apostolica auctoritate jubemus, ut nemo vestrum eum excommunicet, antequam ad legis examen proveniat. Scitote, quemadmodum in centesimo capitulo Africani concilii legitur, similiter in secundo novellarum Iustiniani libro, ut nemo episcopus aut presbyter aliquem excommunicet, antequam causa probetur. Qui excommunicatus majorem sacerdotem adeat, & ille qui injuste excommunicavit, ab ipso juste patiatur. Et nemo vestrum, aut quilibet laicorum, præfati res ante legis sanctionem invadere audeat. Nam, quod non credimus, si quis contra hanc nostram apostolicam auctoritatem ire tentaverit, sciat se anathematis vinculo innodandum. Data *ut supra.*

CLXIV. AD BOSONEM COMITEM.

De incolumi ejus prosperitate gratulatur. se tum eum, tum Angelbergam imperatricem caros habere ostendit. rogat ut Adelberto & illius conjugi Rotildæ bona, quæ in provincia possederant, retinere permittat.

Dilecto filio Bosoni glorioso principi.

QVIA literis nobilitatis vestræ relectis vos incolumes cum optata prosperitate vigere didicimus, plurimum sumus læti effecti: nam in vestræ dilectionis amore apostolica semper cupimus benignitate manere devoti, & ea quæ vobis utilia, vel proficua esse videntur, alacri dumtaxat mente perficere, nec pro aliquo homine vestram nobis dilectam amicitiam relinquamus: sed pio potius intuitu in omnibus conservare illæsam. De parte autem spiritalis filiæ nostræ Angelbergæ imperatricis carissimæ matris vestræ pro certo scitote, quoniam paterno eam affectu semper dileximus, & quamdiu, auxiliante domino, vixerimus, diligere nostroque apostolico subsidio adjuvare, tuerique magnopere desideramus: nec non & quasi carissimam & spiritalem filiam gloriosius retinere. Porro de vestræ voluntatis actione, quam dicitis exhibere, nos sine dubio in vestra amicitia constantes habebitis. De parte quoque Adelberti glorioſi marchionis, seu Rotildæ comitissæ conjugis ejus, cognoscat nobilitas vestra, quod vobis in omnibus fideles, & devotos amicos eos esse cognoscimus: ideo rogamus, ut eorum comitata in provincia posita, sicut jam tempore longo tenuerunt, ita deinceps pro nostro amore securiter habeant. Optamus gloriam vestram nunc & semper in Christo manere perpetuam. Data *ut supra.*

CLXV. AD LIVDTEFRIDVM COMITEM, EIVSQVE CONIVGEM.

Excommunicat eos, quia monialem e monasterio rapuerant.

Liudtefrido comiti & conjugi suæ.

QVIA contra divina, & legum præcepta temerarie agere non erubuistis, ita ut calcato Dei timore Garelindam sacro velamine tectam, & in monasterio Angelbergæ dilectæ filiæ nostræ imperatricis Augustæ, sub professione regulari diutissime conversatam, quod Placentiæ situm est, abstrahere fraudulentissima suasione ausi fueritis; tam diu te, tuamque conjugem auctoritate sancti Spiritus domini nostri a corpore & sanguine domini nostri Iesu Christi separamus, & a consortio Christianitatis, donec prædictam feminam Garelindam, loco unde degannastis, restituatis. Quod si hoc neglexeritis, anathematis vos vinculis innodamus. Data *ut supra.*

CLXVI. AD VVIBERTVM EPISCOPVM.

Arguit eum, quod bis vocatus ad se venire neglexerit. præcipit ut veniat objectis responsurus.

Reverendissimo & sanctissimo Vviberto venerabili episcopo.

IAM enim sanctitati tuæ bis misimus ut ad nos venires, sed ignoramus qua temeritate non obedias: itemque mittimus, ut omnibus tuis posthabitis seriis, ad nos præsentialiter acceleres: quoniam multi supra te reclamant, maxime hic senex, qui

Digitized by Google

qui ob hoc jam Romam venit pro ſuo monaſterio. Ceterum ſapias, ſi venire diſtuleris, te excommunicandum, ſi perſeveraris in tua * etiam a communione alienandum. Data *ut ſupra*.

* *f. deſt* obſtinatione,

CLXVII. AD BERENGARIVM COMITEM.

Declarat ſuam in eum benevolentiam. commendat ejus erga Romanam eccleſiam obſervantiam. rogat ut Stephanum epiſcopum in tuendis eccleſiæ ſuæ juribus adjuvet.

Dilecto filio Berengario glorioſo comiti.

QVIA præceſſores noſtros ſacros videlicet pontifices imitantes, qui glorioſos progenitores veſtros dignis ſemper honoribus glorificaverunt, vos quaſi dilectum & ſpiritalem filium paterno cupimus affectu diligere, & glorioſum in omnibus retinere. Nam ſicut per Demeum eximium ducem, & fidelem noſtrum nobis intimando mandaſtis, quod erga ſanctam ſedem apoſtolicam, & noſtram paternitatem, vos in omnibus devoti, & obedientes eſſe deberetis, omnemque noſtram voluntatem, quaſi filius cariſſimus adimpleretis, multum fuimus gaviſi: ſed quia iterum per Petrum venerabilem epiſcopum, & Ioannem inſignem ducem vobis mandavimus, ut adjutores fuiſſetis Stephano venerabili epiſcopo, quem nos in Comiaclo prœordinavimus, quatenus veſtro auxilio adjutus eccleſiæ ſuæ jura, & poſſeſſiones, atque ipſius curam ducatus retineret ſecurus, & veſtro minime audivimus adjutum eſſe auxilio, valde miramur. Quapropter rogamus nobilitatem tuam, ut tale jam dicto epiſcopo noſtro adjutorium faciatis, per quod ſuam eccleſiam, & miniſterium ſibi commiſſum ſecuriter retinere, atque diſponere valeat. Et ſi forte, quod non credimus, veſtra eſt circa nos voluntas mutata, ut audire nos de hoc non cupiatis; petimus ut pro amore Dei & noſtro omnes veſtros homines prohibeatis aliquam ibi noſtris contrarietatem facere, ut abſque illorum impedimento nobis illos liceat ſecundum noſtram poſſibilitatem caſtigare veluti rebelles & inobedientes noſtræ apoſtolicæ juſſioni, ne cenſum, quem his annis tranſactis duobus exinde perdidimus, & iſtius anni perdamus. Data *ut ſupra*.

CLXVIII. AD PANDENVLFVM COMITEM.

Rogat ut legatis imperatoris per ejus regionem tranſituris auxilium præſtet. condolet de Paganorum in eum incurſione. excuſat ſe cur ad eum non eat. hortatur ut ſit animo forti, promittitque ſubſidium.

Dilecto Viro Pandenulfo glorioſo † comiti.

† *comiti Capuano, ut ex ſequenti epiſtola conſtat. ejus meminit Leo in chronico Caſſinenſi lib. 1. c. 45.*

MVLTIPLICES nobilitati veſtræ his noſtri præſulatus apicibus gratias agimus, quia veſtram devotionem atque dilectionem, quam noſtræ voluntatis præceptis parendo alacriter oſtendiſtis, in omnibus ſinceram & obedientem fore incunctanter agnoſcimus, cum præſentem hunc Græcum imperialis bajuli hominem noſtris direxiſtis obtutibus preſentandum incolumem. Sed quia imperiales miſſi, ceu in ipſius bajuli reperimus literis, per vos tranſituri ſunt: quatenus ad noſtram apoſtolicam præſentiam veniant, petimus nobilitatem veſtram, ut pro noſtro amore, & ipſos veſtro auxilio muniros, proſpero, annuente domino, nobis itinere dirigatis. Quod autem multiplici Paganorum incurſione vos gravatos aſſeritis, condolemus; maxime quia veſtri concives circumquaque poſiti cum eiſdem perditionis filiis fœdus inire procurant: quamobrem noſtram his veſtris in partibus neceſſario præſentiam præſtolamini affuturam. Nos vero ſicut jampridem mandavimus, pro communi dumtaxat utilitate atque ſalute, omni annixu venire magnopere cupimus, quamvis & de aſſidua corporis incommoditate, & de peracto jam Franciæ itinere adhuc maneamus defeſſi. Nunc igitur ante prædictorum imperialium miſſorum adventum illuc properare nequimus: cum vero eorum legationem nobis delatam congruis, Deo propitio, reſponſionibus utentes audierimus; tunc quid utilius agendum ſit, pro viribus agere omnino curabimus. Vos tamen in domino confidentes animo eſtote conſtanti, qui non deſerit confidentes in ſe, ut inter ceteros veſtros proximos atque vicinos efficaciores ac potiores in omnibus appareatis: quoniam noſtro apoſtolico vos præſidio, prout opportunum fuerit, quaſi cariſſimos filios adjuvabimus. Data *ut ſupra*.

CLXIX. AD GREGORIVM PRIMICERIVM.

Commendat ejus ſtudium erga eccleſiam & imperatores. ſignificat ſe ad Conſtantinopolitanæ eccleſiæ perturbationes ſedandas paratum eſſe. oſtendit imperatoris legatos honorifice ſe excepturum, quos etiam a comite Capuano recipi, & ad ſe mitti jam antea mandarat.

Dilecto Viro Gregorio glorioſo primicerio, & imperiali bajulo.

LITERIS tuis, quas nobis per Stephanum candidatum fidelem tuum direxiſti, relectis devotionis tuæ ſinceritatem & fidem, quam circa eccleſiam Dei, & glorioſiſſimos imperatores habes Auguſtos, enucleatius agnoſcentes, plurimum collaudamus. Et ideo ſacris orationibus noſtris, ſicut ſupplici voto poſtulaſti, te domino commendare, ut & a viſibilibus & inviſibilibus ſecurus, ac victor exiſtas, omnino ſtudemus. Et quia magno imperatori tuo eccleſiam Dei pacificari volenti, nos ut favere debeamus hortaris; id juxta noſtri officii magiſterium prompta dumtaxat agere voluntate divinitus adjuti curamus: quoniam, dicente apoſtolo, eccleſiarum Dei omnium nobis ſolicitudo incumbit. Quapropter more prædeceſſorum noſtrorum pontificum, Conſtantinopolitanam eccleſiam multiplicibus ſcandalis nunc perturbatam, prout juſtum eſt atque poſſibile, ſedare volumus, & pacem perpetuam ſtabilire. Præterea legati imperiales, quos ad noſtra apoſtolica faſtigia dicis eſſe directos, ſi venerint, competenti a nobis recipientur honore, & Auguſtalem per eos nobis delatam legationem clementer recipiemus; atque ipſius legationis textum, & ordinem cognoſcentes, una cum ſedis apoſtolicæ nobis commiſſæ aſſenſu, quantum fas eſt, pro eccleſiæ Dei pace imperiali voluntati favere omnino ſtudebimus. Pro quibus etiam miſſis, Pandenulfo Capuano comiti ſcripſimus, ut eos venientes recipiat, & pro noſtro amore proſpero nobis itinere, domino annuente, dirigere ſtudeat. Nunc ergo iidem miſſi præſentialiter Romam venire procurent: quia nos aliis cauſis impediti, iſtas in partes modo, ſicut diſpoſitum habuimus, properare non poſſumus. Data *ut ſupra*.

CLXX.

Digitized by Google

CLXX. AD THEODOSIVM PATRIARCHAM HIEROSOLYMITANVM.

Excusat tardum legatorum ejus reditum, per quos quædam munera ad eum mittit, rogans ut pro se assidue Deum deprecetur.

Reverendissimo & sanctissimo confratri nostro Theodosio patriarchæ sanctæ Hierosolymitanæ ecclesiæ.

NOTVM esse volumus sanctitati vestræ quia præsentes monachi vestri, Theodosius videlicet, David, & Saba venientes Romam ad limina sanctorum apostolorum Petri & Pauli, demorati sunt ibi eo quod nos pro nostræ ecclesiæ causis & utilitatibus Franciam perrexeramus. At ubi, Deo volente, reversi sumus incolumes, eis ad vestram paternitatem revertendi licentiam dedimus, per quos nimirum, causa caritatis, aliquam licet modicam beati Petri apostoli benedictionem fraternitati vestræ mandavimus. Quam petimus, ut pro Dei, & ipsius apostolorum principis amore, nostraque dilectione benigne recipiatis: quoniam nimia Paganorum oppressione gravati, plura, ut volebamus, dirigere non potuimus. Rogamus præterea sanctam vestram in domino caritatem, ut in sanctis orationibus vestris nostri semper memores existentes, pro nobis preces Iesu Christo domino nostro quotidie fundere alacri animo dignemini carissime frater. Data VI. Nonas Maii.

CLXXI. AD CAROLOMANNVM REGEM.

Vt in Vercellensi ecclesia Gosperus diaconus constituatur episcopus.

Dilecto ac spiritali filio Carolomanno glorioso regi.

MVLTORVM relatione didicimus, quod ecclesia Vercellensis nunc valde turbata, & quotidianis commota scandalis consistat, dum in duas partes populus pro episcopi electione divisus, alii unum, alii vero alterum eligere, habereque contendant & cupiant; electumque enormiter defendere uterque procuret. Sed quia juxta nostri ministerii apostolicum officium & solicitudinem omnium ecclesiarum Dei, nobis in ipso apostolorum principe commissam, juxta canonicam etiam sanctorum patrum regulam dicentem: Si divisio clericorum vel populi extiterit, & de futuri electione pontificis contentio fuerit oborta, nullum ex his duobus in throno episcopali esse aliquatenus consecrandum, sed alterius electionem fieri debere sacerdotis ecclesiæ proprio destitutæ rectore, & ob id perturbatæ, jura pacis ferentes subvenire debemus. Regiam excellentiam vestram rogamus, ut pro amore Dei & sancti Petri, ac nostræ paternitatis dilectione, ipsum Vercellensem episcopatum huic nobilissimo viro Gosperto videlicet venerabili diacono, vobis bene cognito, communique fideli nostro ac vestro, quem pro ecclesiasticis utilitatibus in servitium vestrum direximus, placido de præsentia modo tribuatis. Quoniam vere cognoscimus hunc in omnibus tam civilibus, quam etiam ecclesiasticis causis strenuum atque utilissimum fore, nobisque non mediocriter fidelissimum. Quapropter ad vestræ præsentis, & futuræ gloriæ augmentum, hoc vos nobis concedere petimus, hanc primam nostri pontificii justam petitionem vestra regalis alacriter perficiat magnitudo; ut & nos vestram libenti possimus animo perficere voluntatem, carissime fili. quoniam sic veræ dilectionis unanimitate, pioque amoris affectu videbimur manere conjuncti, si nos ea quæ cupitis, apostolica duntaxat perfecerimus auctoritate; & vos item vestro regali jure nostri desiderii preces audire cum jucunditate procul dubio studueritis. Talem namque progenitores vestros invictissimos imperatores Augustos circa decessores nostros, sanctos videlicet Romanæ sedis antistites, habuisse dilectionem recolimus, ut quidquid ab alterutra parte petebatur, omni postposita occasione mox efficaciter compleretur. Ita vero & nostra nunc pontificalis a Deo conservata majestas, & vestra regia magnitudo, sibimet debent placide favere vicissim. Data *ut supra*.

CLXXII. AD CAROLVM REGEM.

Hortatur ut quamprimum contra infideles & ecclesiæ oppressores auxilio veniat.

Dilecto ac spiritali filio Carolo glorioso regi.

MIRAMVR quia vos sæpius exhortantes ut ad exaltationem sanctæ Dei ecclesiæ, vestrumque honorem, & totius terræ nostræ defensionem venires vocavimus, & hactenus distulisti. Credere namque nobis potestis, quod nimia undique tam Paganorum quam malorum Christianorum persecutione gravati, undique concussi, talia quæ jam a longo tempore patimur, sufferre nequimus: & ideo iterum admonemus, ut toto conamine, sicut vobis mandavimus, procul dubio attendatis. Nam pro certo scire debetis quoniam pro nullius hominis lucro, vel blandimento, sive terrore a vestro nos consortio, & vestræ amicitiæ fœdere separabimus: idcirco tantum viriliter agere ea, quæ nobis ac vobis proficua sunt, nullatenus dubitetis. Sed præstolando vestrum adventum, diuque tardantem putavimus, ne forte Carolomanni glorioſi regis, germani vestri prędicti, aliquo impedimento jam venire nequiletis: unde illi nostram apostolicam direximus epistolam, admonentes, quia si hoc regnum amplius taliter occupatum ac inordinatum, & sine defensione tenuerit, animæ suæ detrimentum omnimodis fiet; nullumque vobis pro ecclesiæ Dei defensione venientibus impedimentum aliquod facere præsumat. Quapropter quod agendum est vestra regalis excellentia agere nullo modo desinat: nam si per vos sancta Romana ecclesia fuerit exaltata, atque defensa, vester honor, & gloria hic, & in futuro sine dubio coram domino multiplicata manebit. Data *ut supra*.

CLXXIII. AD VVIBBODVM EPISCOPVM.

Vt una cum legatis, quos ad Carolomannum mittit, eat, vel aliquem vice sua mittat. arguit, quod bona Angelbergæ diripi non prohibuerit. hortatur ut ea recuperanda curet.

Vvibbodo episcopo.

QVONIAM præ omnibus, qui in his videntur consistere partibus, Deo dilectis sacerdotibus, te utpote carissimum filium, & fratrem unanimem specialius diligimus, & pro tanta tuæ sinceritatis devotione, quam circa nos, & sedem apostolicam habere dignosceris toto mentis affectu amplectimur; & idcirco reverentiam tuam pio nobis amore conjunctam cupimus apostolica semper benignitate fovere, auctoritate fulcire. Nunc igitur dilectioni tuæ notum esse volumus quia pro tot

&

Digitized by Google

& tantis calamitatibus, quas, ſicut ipſe bene cognoſcis, aſſidue patimur, hos præſentes miſſos noſtros direximus per te quaſi per quoddam oſtium intraturos ſpirituali filio noſtro Carolomanno glorioſo regi, cum quibus ſane, aut ipſe in ſervitium ſancti Petri alacri mente ire, omnemque noſtræ voluntatis cauſam, & neceſſitatem apud eumdem regem perficere ſtudeatis, aut fideliſſimum & idoneum a latere tuo virum dirigas, qui vicem tuam in omnibus ſagaciter poſſit explere. Nam tuo conſilio, & adjutorio... eoſdem legatos noſtros munias hortamur, quatenus ſedis apoſtolicæ legationem, prout dignum eſt, & inſtantis temporis neceſſitas exigit, Deo propitio, perficere poſſint. Et quia eos ſine tarditate ire, ac reverti præcipimus, ne ultra tres dies illos penes te retinere procures; ſed habito mox conſilio quatenus ſalvi & ſecuri ad jam dictum regem proficiſcantur, aut nullatenus demorentur. Quod ſi forteſſe ad Carolomannum pro ejus corporea infirmitate ire non poſſe contigerit, ad Carolum regem ipſius germanum eos quocumq; modo proficiſci facito. Præterea veridico multorum relatu longe lateque reſonante didicimus, quod res & poſſeſſiones dilectæ ac ſpiritualis filiæ noſtræ, & ſancti Petri commendatæ Angelbergæ imperatricis ſint a quibuſdam malefactoribus omnimodis deprędatæ, non ſolum quæ foris extitere in agris & villis, ſed etiam quæ intus per venerabilia, & non violanda loca ſanctorum monaſteriorum repoſitæ fuerant: pro quo ſcilicet tam immani ſcelere, nefandoque piaculo ſanctimoniam tuam merito redarguimus. Quoniam ſacerdotii tui officium eſt, male agentes auctoritate divina corrigere, verbiſque ſalubribus cohibere, ne tacendo tales, proh dolor! imitari potius quam prohibere videaris. Eſt enim ex hoc peſſima fama univerſum diſcurrens per orbem, quod dominam quondam, & imperatricem veſtram, cui veſtram fidem per jusjurandum dediſtis, male tractatis, cui priſtinum honorem, dignamque reverentiam ſemper exhibere debueratis. Nunc itaque pro amore ſancti Petri, ſub cujus ſpeciali defenſione conſiſtit, eam adjuvare non prætermittas, quouſque ſua omnia quæ injuſte perdidit, * poſſit. Data *ut ſupra.*

* *f. deeſt* recuperare

CLXXIV. AD MICHAELEM REGEM BVLGARORVM.

Hortatur ut ad obedientiam Romanæ eccleſiæ, a qua ſeductus receſſerat, cum ſua gente revertatur.

Dilecto filio Michaeli regi Bulgarorum.

QVIA vos omnipotens Deus dono gratuitæ miſericordiæ ſuæ, gentemque veſtram ad cognitionem ſui nominis vocare dignatus eſt, meminiſſe debebatis hoc quod dominus beato Petro apoſtolo dixit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam*: cui vos in primordio Chriſtianitatis veſtræ ad regendum commiſiſtis, ejuſque ſucceſſoribus ad obediendum. Sed neſcio qua ratione ab ejus magiſterio, calliditate quorumdam eſtis abducti, ita ut cum apoſtolo dicamus: *Quis vos faſcinavit ei non obedire, cui dudum colla ſummiſiſtis?* aut illis credidiſtis, ut pace Græcorum loquamur, qui quotidie novis, & variis diſciplinis, atque dogmatibus confunduntur? Sed quęſo, fili cariſſime, ad ſanctæ matris veſtræ Romanæ eccleſiæ ſinum, quæ caput eſt, inſtituente Deo, omnium eccleſiarum in toto orbe diffuſarum, relictis ſuperfluitatibus, & ſeductionum ſcandalis, vos gentemque veſtram amore mentis, ſine mora reducite. Quia in tantum vos affectione paterna diligimus, ut in viſceribus Chriſti Ieſu eſſe cupiamus. Et ecce parati ſumus, ut vos lucrifaciamus; & quidquid legatorum noſtrorum offuſcatione nuper offenſum eſt, ad purum corrigere, & omnia maturiſſime redintegrando curare, & ſi contigerit non ſolum compati, & condolere vobiſcum, ſed etiam pro ſalute animarum veſtrarum mori non recuſabimus, dicente Ioanne apoſtolo: *Quoniam Deus pro nobis animam ſuam poſuit, & nos debemus pro fratribus animam ponere.* Veſtræ tamen dilectioni convenit monitis paternis benigno amore ſemper prębere aſſenſum, & admonitionibus noſtris accommodare auditum: quia ille, cui a domino claves regni cælorum ligandi, atque ſolvendi collatæ ſunt, quotidie & indeſinenter expandit brachia, & vos revertentes ad ſe gratulanter expectat; quatenus vos æterno paſtori reddat compotes æternæ beatitudinis, a quo accepit miniſterio ſiri apoſtolatus animas veſtras redimere. Data *ut ſupra.*

Matth. 16.

Galat. 5.

1. Ioan. 3.

CLXXV. AD CONSILIARIOS MICHAELIS REGIS BVLGARORVM.

Ejuſdem argumenti.

Petro, Cerbulæ, & Sundicæ, ceteriſque optimatibus, & conſiliariis dilecti filii noſtri Michaelis regis Bulgarorum.

DENIQVE moneo veſtram omnium dilectionem, ut continuis adhortationibus, atque ſuggeſtionibus dilecto filio noſtro Michaeli glorioſo regi ſeniori veſtro annuntietis, voſque cum eo ad ſinum ſanctæ Romanæ eccleſię, quæ vos æternæ beatitudinis cupit eſſe participes, redeat, ac redeatis; ne diutius quorumdam perverſi dogmatis ſuaſionibus perniciem, ac detrimentum, quod abſit, animæ veſtræ patiamini. quoniam nos in tantum amorem ſuper vos ducimur, ut quidquid juſte, & ſecundum Deum petieritis, a nobis impetrare valeatis, veſtriſque petitionibus irrefragabiliter vellimus effectum annuere. Hoc iterum iterumque monemus, & in verbo Chriſti edicimus, ut redire ad nos omnino feſtinetis; quia, ſicut nos peccare timemus ſi vos ad ſinum ſanctæ matris veſtræ non reducimus, ita vos in Deum peccabitis ſi noſtram vocem audire omittatis. Data *ut ſupra.*

CLXXVI. AD SEDESCLAVVM COMITEM.

Præcipit, ut legato, quem ad regem Bulgarorum mittit, iter tutum præbeat, ac neceſſaria ſuppeditet.

Dilecto filio Sedeſclavo glorioſo comiti † Sclavorum.

† De Sclavis hiſtoria Miſcellanea lib. 17. in Mauricio l. 19. & 23. Aimoinus lib. 4. c. 26. & 81. Cedrenus in Mauricio, Nicephorus lib. 18. cap. 28.

QVIA fama tuæ dilectionis, atque bonitatis, & religionis in Deum ad nos uſque pervenit, confidenter gloriæ tuæ præcipimus, atque mandamus; ut pro amore ſanctorum apoſtolorum Petri ac Pauli protectorum veſtrorum, præſentem legatum, quem ad gentem Bulgarorum dirigimus, ſalvum atque incolumem venire faciatis uſque ad dilectum filium noſtrum Michaelem glorioſum regem eorum; & quæcumque ei ſunt neceſſaria ad victum & veſtimentum, illi pro Dei amore adminiſtrate, quia dominus dicit in euangelio: *Quamdiu feciſtis uni de minoribus iſtis, mihi feciſtis*: & apoſtolus: *Hoſpitales in invicem ſine murmuratione. Quia per hanc latuerunt quidam angelis hoſpitio ſuſceptis.* Agat, fili cariſſime, de hoc tua dilectio, ut æternæ vitæ præmia percipere valeat. Data *ut ſupra.*

Matth. 25. 1. Petr. 4. Hebr. 13.

Digitized by Google

CLXXVII.

Excommunicat Anſpertum, quia ad ſynodum vocatus venire contempſerat.

ANSPERTVM Mediolanenſem archiepiſcopum quem Papiæ exiſtentes, & poſtmodum ad ſynodum Romæ pro multis eccleſiarum Dei neceſſitatibus collectam vocavimus, nec per ſe occurrere, nec excuſationem ſuam ſecundum ſacros canones in tractoria ſcriptam nobis, & ſancto concilio, cauſa temeritatis, & inobedientiæ dirigere nolentem, virtute ſancti Spiritus, & principum apoſtolorum Petri ac Pauli, noſtraque auctoritate, cum conſenſu ſanctæ ſynodi, corpore & ſanguine domini noſtri Ieſu Chriſti privamus, quouſque ſuam nobis præſentiam exhibere procuret. Data *ut ſupra*.

CLXXVIII. AD GREGORIVM PRIMICERIVM.

Rogat ut legatos Conſtantinopolitanos ad ſe mittat. pollicetur, cum Francorum rex Romam venerit, ſe ad eum auxilio iturum.

Dilecto filio Gregorio primicerio ac bajulo imperiali.

RELIGIONEM tuæ caritatis in Chriſto, & in ejus eccleſia collaudamus; & ut magis ac magis in bono opere proficias exhortamur. Legatos ab urbe Conſtantinopolitana ad nos directos, per Beneventum, deinde per Capuam dirige: quoniam jam habemus præordinatum, qualiter, Deo volente, ad nos ſalvi atque illæſi perveniant. De noſtro ad vos advęntu, quod tua, fili cariſſime, dilectio perſcrutatur, pro certo deliberatum habuimus; ſed rex Francorum ad nos properans ſuppliciter depoſcit, ut ab urbe non diſcedamus quoquam, donec ipſe perveniat. Qui cum, domino protegente, venerit, cum valida manu, prout temporum dictat neceſſitas, illuc omni mora poſtpoſita ſtudebimus omnimodis properare, pro totius ſanctæ Dei eccleſiæ, & omnium Chriſtianorum ſalvatione. Data VI. die Maii, indictione XII.

CLXXIX. AD VVIBBODVM EPISCOPVM.

Ut apud Carolomannum, vel Carolum ejus fratrem, de eccleſia Dei a Paganorum infeſtationibus defendenda agat: & ſi archicapellanus Caroli Romam venerit, ipſe quoque veniat; ſin minus, eorum regum voluntatem ſibi literis aperiat.

Reverendiſſimo Vvibbodo epiſcopo, & dilecto conſiliario noſtro.

CVM aſſidue vos quaſi cariſſimum filium in noſtro cupiamus habere obſequio, placeret nunc nobis pro inſtantis temporis multiplicibus cauſis, veſtro ſagaci conſilio frui: ſed quia induſtriam veſtram ea quæ ad honorem ſanctæ Dei eccleſiæ, ac noſtrum pertinent, ſemper ubique agere fideli devotione velle, procul dubio credimus, nunc ad noſtram apoſtolicam venire preſentiam non gravamus. Quapropter veſtræ innoteſcimus dilectioni, quoniam aſſidua & ſupra modum gravi Paganorum infeſtatione gravati, cujuſlibet regis jam cupiſſemus habere ſolatium. Vnde ſi Carolomannum poſſe incunctanter agnoſcitis, apud illum; ſin autem, apud germanum & æquivocum ejus, Carolum videlicet glorioſum regem, cauſas & utilitates ſanctæ ſedis apoſtolicæ prudenti dumtaxat A conſilio agere: &, Deo auxiliante, ad perfectum deducere ſatagatis; quatenus priſtinum ejus honorem, atque vigorem ipſius, regia majeſtas, more videlicet parentum ſuorum, conſervet in omnibus. Præterea ſi talis archicapellanus jam fati Caroli regis, ſicut nobis mandaſtis, venerit, ad noſtraque apoſtolica veſtigia miſſus properare quæſierit, volumus ut cum eo ad nos pariter veniatis; ut communi tractatu, quid pro eccleſiæ Dei exaltatione agendum ſit, pariter conſideremus. Sin autem ipſe Romam non venerit, eo diligenter inquiſito, cauſas & voluntates, atque devotiones vel Carolomanni, vel ipſius germani jam dicti regis, nobis literis veſtris ſub omni certitudine præſentialiter innoteſcatis, ut quid proſpere agendum ſit, luce clarius agnoſcamus. Hujus quoque textum epiſtolæ, ut nullus agnoſcat, cum legeritis ſtatim igne comburite. Data *ut ſupra*.

CLXXX.

Scribit ſe tacitum tenere quod ſecreto ex ipſo audierat, & auxilium, quod promiſerat, ab eo omnino expectare: præterea ſe bene valere.

SECRETVM, quod, Deo auxiliante, vobiſcum Trecis exiſtentes habuimus, immutilatum, ac fixum noſtro apoſtolico pectore, quaſi quoddam theſaurum reconditum, procul dubio retinemus, & totis, vita comite, niſibus illud, quantum in nobis eſt, alacriter optamus perficere. Quapropter, ſi excellentiæ veſtræ libet, jam hoc ipſum ad effectum debetis perducere. Quia juxta ſanctum apoſtolum admonentem: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis*: quibus, favente domino, veſtra poteſtis efficaciter deſideria explere. Nos enim ſponſionem veſtram nimium præſtolantes, ſed uſque adhuc minime contemplantes, triſtes exiſtimus, eo quod aſſiduas & ſupra modum graves Paganorum infeſtationes omnimodis patiamur: & idcirco pro inſtanti neceſſitate alio dirigere, auxiliumque opportunum prætermiſimus quærere. Vnde, ſi placet agere, quod agendum eſt agite; ſin autem, nobis remandare ſine mora ſatagite. Quia vero de ſalute noſtra ſoliciti gaudetis, veſtræ innoteſcimus magnitudini, quia & proſperum, Chriſto duce, revertendo iter habuimus, & nunc corporea ſanitate bene valemus. Data *ut ſupra*. C 2. Cor. 6.

CLXXXI. AD ANSPERTVM ARCHIEPISCOPVM MEDIOLANENSEM.

Arguit eum, quod tertio vocatus ad concilium non venerit. præcipit ut ad ſynodum celebrandam cum ſuis epiſcopis accedat, & cum Francorum regibus, qui in Italiam fuerant ingreſſi, placitum non faciat. aliter excommunicationem minatur.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Anſperto archiepiſcopo Mediolanenſi.

MVLTÆ inobedientiæ atque pernicioſæ demeritatis procul dubio reperiris obnoxius: cum nobis pro eccleſiarum Dei omnium juxta apoſtolum commiſſa ſolicitudine, populique ſalute, in hoc periculoſo tempore, neceſſitate ſcilicet nimia agente, ſtrenue decertantibus, nullum, ut oportebat, præbere aſſenſum, nullumque veluti capiti tuo compatiendo, ſtuduiſti conferre ſolatium. Miſſis etiam apoſtolatus noſtri ſecundo, ac tertio per fratres, & coepiſcopos noſtros literis, in conſortium ſolicitudinis noſtræ te more præceſſorum noſtrorum,

Digitized by Google

nostrorum, utpote idoneum comministrum primum quidem in Gallia, & postmodum Papiæ consistentes canonice vocavimus, sed minime occurrere voluisti. Regulari etiam, & nostra apostolica vocatione jussimus, ut Romam pro tam multiplicibus necessitatibus in commune pertractandis, ac synodice deliberandis negotiis venire absque quolibet obtentu satageres: sed neque secundum canonicam sanctionem, excusationem tuam in tractoria scriptam, nobis & sanctæ synodo per idoneum a latere tuo ministrum dirigere, neque ipse potius venire, improvida dumtaxat mente, curasti: ut una nobiscum, qui vestrum omnium onera portamus, juxta præceptum apostoli, ea portare omni annixu studeres. Pro quibus videlicet tot evidentissimis culpis, & temerariis præsumptionibus a te peractis, una cum veneranda synodo ante sacratissimum beati Petri apostolorum principis corpus habita, secundum immutilatam Africani concilii regulam, te ad concilium nostrum non occurrentem, neque excusationem tuam in tractoria subscribentem, neque justam rationem impedimenti tui apud nos omnium vestrum primatem reddere curantem, omni prorsus ecclesiastica communione, sancti Spiritus auctoritate, privavimus, quousque tuam specialem præsentiam nobis, & sedi apostolicæ exhibere curaveris. Nunc itaque, quoniam constanter tenentes justitiam, benigne debemus semper præbere clementiam, his iterum nostris apostolicis literis dilectioni tuæ præcipimus: ut quia jam ad præfatam synodum non venisti, ad eam quam rursus juxta canonis apostolici capitulum tricesimumquartum, erimus quarto Idus Octobris, auxiliante domino, celebraturi, omni postposita occasione cum suffraganeis episcopis tuis devotus occurras. Vel si aliqua evidenti necessitate te non posse venire claruerit: eximios a latere tuo dirigas viros, qui tunc nobis & sancto concilio idonee faciendo, & causam tuæ impossibilitatis veraciter intiment, & ea, quæ pro ecclesiarum Dei utilitate peragenda sunt, nobiscum sagaciter valeant deliberare. Nam si & hanc quartam nostræ apostolicæ auctoritatis vocationem parvipendens, ad jam denuntiatam synodum ipse venire, vel tuos mittere contempseris; scias pro certo, quoniam majori te judicii ecclesiastici vinculo velut inobedientem incunctanter ligabimus. Præterea hoc etiam tibi, tuisque suffraganeis omnibus admonitione nostra denuntiamus, atque precipimus, ut cum eo, qui de regibus Francorum, Deo favente, Italiam fuerit ingressus, nullum absque nostro consensu, & unanimitate placitum facere præsumatis; apostolorum canone capituli tricesimiquinti ita jubente atque dicente: Episcopos gentium singularum scire convenit, quis inter eos primus habeatur, & quem velut caput existiment, & nihil amplius præter ejus conscientiam gerant, quam illa sola singuli, quæ parochiæ propriæ, & villis quæ sub ea sunt, competunt: sed nec ille præter omnium conscientiam faciat aliquid; sic enim unanimitas erit, & glorificabitur Deus per Christum in Spiritu sancto. Propter quod & nos vestro communi tractatu, atque consensu, ea quæ ad communem & necessariam utilitatem ecclesiarum Dei nobis commissarum agenda sunt, omnimodis agere cupimus. Non enim aliter, dicente sancto Leone, unus grex & unus pastor sumus, nisi quemadmodum apostolus docet, Id ipsum dicamus omnes: Simus autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia. Data XIV. Kalendas Iunii, indictione XII.

Concilium Africanum c. 43. Carthaginense V. c. 10.

1. Cor. 1.

CLXXXII. AD EVMDEM.

Ejusdem pene argumenti.

Ansperto archiepiscopo.

CVM universi, qui Christiano censentur vocabulo, ab ipso religionis exordio, fide & meritis Petri Romanam ecclesiam sublimatam omni veneratione sequi, omnique reverentia honorare studuerint; & contra eam, nisi qui de se voluit judicari, nullus obices manus habuerit; valde miramur, cur adeo vestri ordinis ministerium excedatis, ut cujus auctoritatis, cujusque privilegii eadem sancta sit Romana ecclesia, fuco ignorantiæ non advertatis, & ei quæ vos genuit dolenti, ac injurias patienti, nullo filiorum affectu compati studeatis. Quin potius in contemptum religionis, non solum possibilia adjutoria nobis præbere contemnitis: sed etiam nuper a Galliis remeantibus, ut saltem clamorem & laborem nostrum, quem pro omnibus patiebamur, audiretis & doleretis, apud Ticinum nobis occurrere distuliſtis, ubi etiam diutius immorantes, ut ad synodum veniretis, vos literis nostris vocavimus. Sed inobedientiæ atque temeritatis audacia freti, nec tunc vestram nobis præsentiam exhibere curastis; postremo generali synodo Romæ præteritis Kalendis Maii celebratæ, a nobis rursum vocati, interesse penitus distuliſtis. Hujus rei gratia juxta apostolum in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, digna correptione canonicis vocibus vos perferiremus, nisi misericordia apostolicæ sedis nostrum animum temperaret. Vos autem carissimi tanta nostra patientia non abusi, redite ad cor, & deponentes omnem temeritatem, pro communi salute, & pace regni nobis hærete; adeo ut quæ recipimus recipiatis, & quæ respuimus respuatis: ut idipsum dicamus omnes & eadem sapiamus: quia & ego solicitos vos pro communi salute ac statu regni & pace libenter audio, sicut econtra aliud quam tenemus tenentes non libenter admitto. Iam vero quia multoties ad synodum convocati, venire hactenus contempsistis, sicut prætulimus, omni temeritate atque inevitabili occasione deposita, ad aliam synodum, quam, gratia divina opitulante, quarto Idus Octobris futuræ tertiædecimæ indictionis, celebraturi sumus, occurrite. Quatenus ea, quæ ad utilitatem sanctæ Dei ecclesiæ pertinent, communi tractatu, communi voto atque consensu, cum domini adjutorio exequamur. Quod si forte & tunc venire contempseritis, sciatis vos, & de præteritis, & de futuris negligentiis canonice judicandos: ita ut ecclesiarum vestrarum communione juxta sacros canones sitis contenti, qui non vultis ecclesiasticis acquiescere disciplinis. Data XIII. Kalendas Iunii, indictione XII.

Concilium Africanum 43. Carthaginense V. c. 10.

CLXXXIII. AD THEODOSIVM ELECTVM EPISCOPVM NONENSEM.

Laudat ejus erga Romanam ecclesiam observantiam, & præclaras ejus virtutes. testatur suam in eum benevolentiam. monet ut a se consecrationem episcopalem accipiat.

Theodosio venerabili diacono, & electo sanctæ ecclesiæ Nonensis.

DILECTIONIS tuæ literis receptis atque perlectis, devotionis & fidei tuæ sinceritatem, quam circa ecclesiam B Petri apostoli, & circa nostrum pontificium habes, luce clarius agnovimus.

Digitized by Google

Et quia noſtram gratiam & benedictionem humili A prorſus affectu expetere ſtuduiſti, valde ſumus gaviſi. nam & Ioannes venerabilis preſbyter de veſtra parte veniens, multa nobis tuæ bonitatis, & patientiæ viva voce præconia retulit, quæ in ſacerdote Chriſti magnopere ſunt habenda. Vnde te quaſi dilectum corporis Chriſti membrum & ſpiritalem filium noſtri apoſtolatus ulnis extenſis amplectimur, paternoque amore diligimus, atque apoſtolica ſemper volumus benignitate fovere. Ideo monemus ſagacitatem tuam, ne in quamliber partem aliam declines, & contra ſacra venerabilium patrum inſtituta epiſcopatus gratiam recipere quæras, audiens illam deſiderabilem ſumini judicis vocem
Matth. 25. dicentis: *Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca* B *fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam; intra in gaudium domini tui.* Sed toto corde, totaque voluntate ad gremium ſedis apoſtolicæ, unde anteceſſores tui divinæ legis dogmata melliflua, cum ſacræ inſtitutionis forma, ſummique ſacerdotii honorem ſumpſerunt, redeas: quatenus & ipſe ab apoſtolica ſede, quæ caput & magiſtra eſt omnium eccleſiarum Dei, epiſcopalem conſecrationem per noſtræ manus impoſitionem, Chriſto annuente, percipias: quatenus ſecundum priſtinum morem ſancti Petri & noſtra ſemper auctoritate atque tuitione munitus, populum domini tibi commiſſum ſtrenue ac ſecuriter regas, & in conſpectu altiſſimi veniens venias cum exultatione, portans manipulos tuos, dicereque domino poſſis ovanter: Ecce ego, & C pueri, quos mihi dediſti; & ob hoc cum Deo valeas ſine fine gaudere. Data IV. die menſis Iunii, indictione XII.

Et ideo monemus induſtriam tuam, ut in omnibus tuis actibus Deum ſemper præ oculis habeas, timeas, & toto diligas corde, quoniam dicente pſalmiſta: *Beatus eſt vir qui timet dominum, in mandatis* *Pſal. 111.* *ejus cupit nimis: potens in terra erit ſemen ejus.* Et ipſe *Ioan. 14.* in euangelio: *Qui me*, inquit, *diligit, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Quod cum ita ſit, ſi tuis bonis operibus in præſenti lucentibus Deum glorificaveris, gloria eris ſempiterna in futuro ſine dubio decoratus: quoniam ipſe per Moyſen hoc ſe facere teſtatur, dicens: *Glorificantes* *1. Reg. 2.* *me glorificabo.* Sicut autem noſtro præſulatui per jam fatum preſbyterum tria ſuggeſſiſti: quatenus noſtro B tibi ore apoſtolico benediceremus pro tuæ ſalutis augmento, id ipſum libenter fecimus. Nam in die aſcenſionis domini inter ſacra miſſarum ſolennia ſuper ſacrum altare S. Petri apoſtoli celebrantes, elevatis ſurſum manibus benediximus tibi, & omni populo tuo, omnique terræ tuæ, ut hic & in æternum corpore ſimul & anima ſalvatus, & principatum terrenum, quem habes, proſpere ac ſecuriter regere poſſis, & in cæleſti regione poſt mortem cum Deo feliciter gaudeas, & in perpetuum regnes. Et quia hunc ipſum Ioannem preſbyterum tibi & nobis verum fidelem in omnibus eſſe cognoſcimus, dedimus illi noſtram apoſtolicam epiſtolam deferendam regi Bulgarorum. Ideo petimus, ut pro amore ſancti Petri, & noſtro, cum tua ipſe licentia legationem hanc noſtram ſine tarditate perficiat, ut & propter hoc tuæ dilectioni multiplices gratias habeamus. Data VII. die menſis Iunii, indictione XII.

CLXXXIV. AD BRANIMIRVM.

Suſcipit eum ad Romanæ eccleſiæ gremium redeuntem. monet ut in Dei amore perſeveret. impartitur benedictionem apoſtolicam, quam petierat. hortatur, ut permittat legatum ſuum epiſtolam Bulgarorum deferre.

Dilecto filio Branimir.

RELEGENTES nobilitatis tuæ literas, quas per Ioannem venerabilem preſbyterum communem fidelem nobis mandaſti, quantam fidem & ſinceram devotionem circa eccleſiam ſanctorum D apoſtolorum Petri, ac Pauli, ac circa nos habeas, luce clarius novimus. Et quia, Deo favente, quaſi dilectus filius ſancto Petro, & nobis, qui per divinam gratiam vicem ejus tenemus, fidelis in omnibus, & obediens eſſe cupias, humiliter profiteris; tuæ nobilitati dignas valde gratias his noſtri apoſtolatus literis agimus, paternoque amore, utpote cariſſimum filium, ad gremium ſanctæ ſedis apoſtolicæ matris tuæ, de cujus videlicet puriſſimo fonte patres tui melliflua ſanctæ prædicationis potavere fluenta, redeuntem ſuſcipimus, & ſpiritalibus amplectimur ulnis, atque apoſtolica volumus benignitate fovere; ut gratiam, benedictionem Dei ſanctorumque Petri, ac Pauli apoſtolorum principum, & noſtram ſuper te habens diffuſam, a viſibilibus, & inviſibilibus hoſtibus, qui ſaluti humanæ inſidiari, & impedire non ceſſant, ſalvus ſemper, ac ſecurus exiſtas, optatamque de inimicis victoriam facilius poſſis habere. Nam quanto ipſe te Deo humiliter ſubdere, ſanctiſque ipſius obedire præceptis ſtudueris, atque ipſius ſacerdotibus & miniſtris honorem debitum pro amore domini exhibueris; tanto ſuper omnes inimicos tuos & rebelles adverſarios eris procul dubio victor & potens.

CLXXXV. AD SACERDOTES ET POPVLOS BRANIMIRO SVBIECTOS.

Excipit eos ad Romanæ eccleſiæ gremium redeuntes. monet ut perſeverent.

Omnibus venerabilibus ſacerdotibus, & univerſo populo.

CVM literas principis veſtri Branimir, quas nobis per Ioannem venerabilem preſbyterum ipſe direxit, legeremus, non ſolum illius devotionem, ſed etiam fidei veſtræ ſinceritatem & dilectionem, quam circa ſanctum Petrum apoſtolorum principem, & circa nos habetis, cognovimus. Et quia velut cariſſimi filii ad ſanctam Romanam eccleſiam, unde parentes veſtros melliflua ſanctæ prædicationis dogmata ſuſcepiſſe agnoſcitis, toto animo, totaque voluntate redire cupiatis, noſtram apoſtolicam gratiam & benedictionem habere magnopere deſiderantes, magna ſumus repleti lætitia. Et ideo brachiis extenſis vos amplectimur, paternoque amore recipimus, & apoſtolica volumus ſemper benignitate fovere, ſi vos hanc voluntatem, & ſponſionem veſtram uſque ad finem ſinceriter habueritis, & fideliter tenueritis: quia, dicente domino, *qui perſeveraverit uſque in finem, hic* *Matth.* *ſalvus erit.* & apoſtolo id ipſum dicente: participes *Hebr. 3.* enim Chriſti facti eſtis, ſi tamen initium fidei uſque ad finem firmum retineatis. Quapropter eſtote fideles Deo, & ſancto Petro, ſicut mandaſtis, uſque ad mortem, & accipietis coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. Nos enim ſacris orationibus noſtris memoriam veſtri coram domino aſſidue facientes, manibus ſurſum ad dominum elevatis, omnipotenti Deo vos una cum dilecto filio noſtro principe veſtro commendamus, & omni benedictione ſpiritali vobis benedicimus in Chriſto Ieſu domino noſtro, ut hic & in æternum corpore ſimul

Digitized by Google

simul & anima benedicti existatis, & in perpetuum domino gaudeatis. Data VII. die mensis Iunii, indictione XII.

CLXXXVI. AD CAROLOMANNVM REGEM.

Hortatur ad ecclesiæ Romanæ defensionem, quæ a Sarracenis multis afficiebatur detrimentis. rogat ut legatos benigne excipiat, & fidem illis adhibeat.

Dilectissimo ac spiritali filio Carolomanno glorioſissimo regi.

QVIA more prædecessorum nostrorum pontificum regiam excellentiam divinitus exaltatam pio mentis affectu diligimus, ad honorem & exaltationem sanctæ Dei ecclesiæ eam sitibundo pectore videre desideramus: quatenus vestræ magnitudinis triumphali certamine sedis apostolicæ vigor, & honor, quem progenitorum vestrorum, glorioſissimorum videlicet imperatorum tempore habuisse recolimus, vobis regnantibus maneat illibatus & integer, ut & vestræ regalis gloriæ decus vigeat indiminutum, & æternæ mercedis vobis munus superna gratia tribuatur. Nunc igitur pro tot & tantis calamitatibus ac necessitatibus, quas a Paganis assidue, atque a malis patimur Christianis, licet pro multitudine scribere non valeamus, & vestram excellentiam ignorare non credamus; pastorali solicitudine moti, ponentes animas nostras in manibus nostris, ingentes labores non solum marini, sed itineris etiam terrestri omnimodis sumpsimus. Testamur namque Deum, cui occulta omnium manifesta existunt, quod vestro desiderabili honore, nullius hominis, nisi vestrum præpotens adjutorium avida mente quærere voluimus: sed malorum hominum, quos ipsi scitis præpediti insidiis, hoc agere non valuimus. Quapropter dilectissime fili nostra apostolica exhortatione monemus gloriam vestram, ut pro amore sanctæ Romanæ ecclesiæ matris vestræ defensionis laborem indubitanter assumere non prætermittatis: unde vobis honor & salus hic & in æternum accrescat. Et ideo petimus, ut pro Dei, & sanctorum apostolorum Petri ac Pauli amore nostris apostolicis monitis toto conamine attendatis: quatenus aut per vos, aut per salubertimum consilium vestrum citius nobis subvenire omnimodo satagatis. Quoniam tanta istius terræ perditione undique aggravati, undique concussi talia jam sufferre minime valemus. Nam si, quod absit, per vos forte remanserit, ut ecclesia Dei in præsenti defensionem non habeat, & taliter turbata consistat, videte ne ante tribunal Christi, & coram apostolorum principum præsentia, vestræ animæ patiamini detrimentum: quia nos paterna vos admonitione hortantes, secundum ministerii nostri officium ea, quæ Dei sunt, & saluti vestræ proficua, agere incunctanter convenimus. Misimus autem ad vos præsentes missos nostros Ioannem & Paschalem venerabiles episcopos dilectos fideles nostros, quos petimus ut pro nostro amore benigne recipiatis, & eis locum familiaritatis tribuatis, atque ea, quæ vobis de nostra parte dixerint, libentissime attendatis. Data VII. die mensis Iunii, indictione XII.

CLXXXVII. AD EVMDEM.

Vt in Vercellensi ecclesia Conspertus creetur episcopus.

Dilecto ac spiritali filio Carolomanno glorioſo regi.

MISIMVS cum his præsentibus missis nostris hunc venerabilem diaconum nomine Conspertum, vobis, ut credimus, notum, in servitium magnitudinis vestræ: quem petimus, ut pro nostro amore benigne recipiatis; & quia nobis ac vobis fidelis existit, rogamus excellentiam vestram, ut episcopatum Vercellensis ecclesiæ placido animo tribuatis. quatenus, Deo auxiliante, per nostram, ac vestram munificentiam episcopali dumtaxat honore potitus, nobis omnibus existere devotior, atque fidelior possit. Data VII. die mensis Iunii, indictione XII.

CLXXXVIII. AD ANSELMVM EPISCOPVM LEMOVICENSEM.

Non separandum virum ab uxore, qui filium suum necessitate urgente baptizavit.

Anselmo episcopo Lemovicinæ ecclesiæ.

AD limina beatorum Petri & Pauli apostolorum principum hic præsens homo, nomine Stephanus, orationis causa veniens, nostro præsulatui suggerendo innotuit, quod filium suum in extremo vitæ positum, nec baptismatis unda lotum, absentia scilicet sacerdotum necessitate cogente baptizasset, eumque ipse propriis manibus retinendo suscepisset, atque pro hujus rei negotio notitiæ tuæ patefacto, reverentia tua, quasi zelo rectitudinis flagrans, præfatum hominem a sua judicaverit conjuge separandum. Quod fieri nullatenus debet, dicente scriptura a Deo junctam viro esse uxorem, &, *quod Deus conjunxit homo non separet.* Vnde & dominus in euangelio neminem posse dimittere uxorem suam, nisi causa fornicationis apertissime jubet. Quapropter & nos, tantæ auctoritatis jussione præcipue freti, dicimus omittendum esse, & inculpabile judicandum, quod necessitas intulit. Nam baptizandi hoc opus etiam laicis fidelibus, juxta canonicam sanctionem, si necesse fuerit, facere libere conceditur. Vnde si prædictus genitor filium suum corpore morientem aspiciens, ne animam morte perpetua pereuntem dimitteret, sacri baptismatis unda lavit, ut eum de potestate auctoris mortis & tenebrarum eriperet, & in regnum Christi jam regeneratum indubitanter mitteret, bene fecisse laudatur. Et idcirco cum sua uxore sibi jam olim legitime sociata impune, quamdiu vixerint, judicamus manere conjunctum, nec ob hoc contra præfatas auctoritates divinas aliquatenus separari debere. Data VII. die mensis Iunii, ind. XII.

30. quæst. 1. Ad limina.

Prov. 19. *juxta* 70. *Matth.* 19.

CLXXXIX. AD MICHAELEM REGEM BVLGARORVM.

Agit Deo gratias, quod legatos ad se miserit, doctrinam ecclesiasticam & canonica instituta recepturus. hortatur ut ad Romanam ecclesiam redeat. & si ei placuerit, se legatum missurum pollicetur.

Dilecto ac spiritali filio Michaeli glorioſo regi Bulgarorum.

QVANTÆ pietatis & miserationis suæ largitate vos omnipotens Deus dilexerit, narrare quis sufficiat carissime fili? Quando per infusionem sancti Spiritus sui in cor vestrum unigenitum Filium suum, per quem omnia visibilia & invisibilia condidit, vobis clementer revelare dignatus est;

Digitized by Google

mentemque vestram claritatis suæ lumine irradiare & de tenebris ad veram voluit perducere lucem, veræque fidei dogmate suo docere. Ipsius etiam gratia vobis revelante, ad sedem beati Petri apostolorum principis, quæ caput, & magistra omnium ecclesiarum Dei existit, & a qua omnes reges & principes verbum veritatis acceperunt, legatos vestros, Petrum scilicet cognatum vestrum, & Ioannem atque Martinum, prædecessoris domni nostri Nicolai beatissimi præsulis tempore direxistis, ut & vos inde doctrinam ecclesiasticam atque canonica instituta reciperetis, ubi totius ecclesiæ Christus posuit principatum: quod nimirum, secundum vestram voluntatem, ab eadem sancta Romana ecclesia promeruistis. Nunc igitur vos, quasi propriam gregis dominici ovem nobis in ipso apostolorum principe commissam, utpote carissimum filium nostrum his nostri apostolatus literis visitamus, & nostris apostolicis spiritualiter amplectimur ulnis; assidue vos cum omni populo vestro sacris orationibus nostris domino commendantes, ut ipse, qui vobis glorioſum in terris tribuit principatum, tribuat & post mortem cæleste regnum, & gloriam sempiternam. Quapropter monemus gloriam vestram, ut ad sanctam matrem vestram Romanam ecclesiam devota mente, libentique animo redeatis; ut apostolorum sanctorum precibus adjuti tam visibiles inimicos * facile superare possitis. & quia vos, ut prædictum est, multum diligimus, nostrum ad vos volumus cum sedis apostolicæ visitatione dirigere legatum, visitareque vos, sicut pastor visitat gregem domini sui sibi commissum: si tamen cognoverimus voluntatem vestram, quod nostram cupiatis recipere legationem, & apostolicam visitationem. Quod si volueritis, per hunc Ioannem venerabilem presbyterum fidelem nostrum, nobis sub certitudine literarum vestrarum remandare curate dilectissime, atque amantissime fili. Omnipotens Deus; qui vobis viam veritatis ostendit, & lumine suæ claritatis cor vestrum illustrare dignatus est, nunc & semper cum omni prosperitate & salute vos conservare dignetur incolumem. Data VI. Idus Iunias, indictione XII.

* *f. deest* quam invisibiles

CXC. AD SALONITANOS CLERICOS.

Monet ut ad gremium Romanæ ecclesiæ revertantur; & electus ab eis archiepiscopus consecrationem & pallium a se, & non ab alio accipiat. utque legato quædam verbis relaturo fidem adhibeant.

Reverendissimis & sanctissimis episcopis Vitali Adransi, Dominico Absorensi, ceterisque episcopis Dalmatinis, seu Ioanni archipresbytero sanctæ sedis Salonitanæ, omnibusque sacerdotibus & senioribus populi habitatoribus Spalatensis civitatis, atque Zadarensis, ceterarumque civitatum.

PASTORALI solicitudine moti, vos quasi oves dominicas nobis in beato Petro apostolorum principe commissas dicente domino: *Si diligis me Simon Petre? Pasce oves meas*; licet pro assidua gentium persecutione nunc usque impediti, his modo apostolatus nostri literis visitare curavimus, admonentes fraternitatem vestram, ut more præcessorum vestrorum, ad sedem beati Petri apostoli, quæ caput & magistra est omnium ecclesiarum Dei, & ad nos, qui ei divinitus præsidemus, toto animo, libentique voluntate reverti studeatis: quatenus inde summi honorem sacerdotii, & totius institutionis ecclesiasticæ formam sumatis, unde parentes, ac præcessores vestros mellifluа sanctæ prædicationis & doctrinæ apostolicæ potasse fluenta recolitis. Reminiscimini namque debetis, quanta eosdem præcessores vestros prospera evidentissime comitabantur, quando ad limina Petri cælestis regni clavigeri devoto pectore, quasi proprii filii confluebant; & quanta postmodum nunc usque sustinueritis adversa, cum ab ea vos quasi alienos separare non dubitastis. Quapropter vos plurimum diligentes, non ea quæ vestra, sed vos quærentes, paterna benignitate monemus, atque hortamur, ut, sicut diximus, ad gremium sanctæ Romanæ matris vestræ redire ovanter attendatis, ut electus a vobis canonice archiepiscopus una cum vestro omnium consensu, & voluntate ad nos veniens gratiam episcopalis consecrationis, sacrumque pallium a nobis more pristino incunctanter percipiat; ut gratiam & benedictionem sancti Petri, ac nostram habentes, a malis omnibus liberi, & bonis universis repleti, & hic in præsenti sæculo gaudeatis, & in futuro cum domino sine fine procul dubio exultetis. Porro si aliquid de parte Græcorum vel Sclavorum super vestra ad nos reversione, vel consecratione aut de pallii perceptione dubitatis; scitote pro certo, quoniam nos secundum sanctorum patrum, decessorumque nostrorum pontificum statuta, vos adjuvare auctoritate curabimus. Quod si forte hanc nostram apostolicam admonitionem, imo canonicam præceptionem, pro nihilo ducentes ad sedem apostolicam Romanæ ecclesiæ redire, & inde secundum antiquam normam, consecrationem episcopalem sacrumque pallium recipere contempseritis, omni ecclesiastica vos communione scitote penitus excommunicandos. Interim tamen auctoritate Dei, & sancti Petri vobis præcipimus, ut non habeatis licentiam aliunde consecrationem, palliumque recipere. Nam si feceritis, quasi transgressores, & inobedientes vos sine dubio judicabimus. Hanc autem nostri apostolatus epistolam fraternitati vestræ per hunc præsentem Ioannem venerabilem presbyterum fidelem familiarem nostrum direximus, cui scilicet aliqua injunximus vobis verbo tenus referenda: & ideo illi omnia quæ de parte nostra dixerit vobis, credere nullatenus dubitetis. Ipsamque epistolam, ut ad omnium vestrum notitiam ferant, bulla nostra jussimus in calce signari. Data x. die mensis Iunii, indictione XII.

Ioan. 21.

CXCI. AD TRES ARCHIEPISCOPOS.

Vt Nemausensem episcopum a monasterii cujusdam iniqua invasione removeant, & si non paruerit, excommunicent.

Rostagno archiepiscopo Arelatensi, Sigibodo archiepiscopo Narbonensi, Rotberto archiepiscopo Aquensi, a paribus.

VERACIVM relatione comperimus, Gibertum Nemausensem venerabilem episcopum, quod quoddam monasterium nostrum, quod super eumdem episcopum acquisivimus, ipse Gibertus temere invaserit, omnesque res ipsius monasterii per suos homines distribuerit, & illius monachos inde contra sacras regulas omnino expulerit. Quod tantum nobis displicuit, quantum sicut ipse nobiscum advertis, calcata reverentia venerandorum canonum, contra privilegium apostolicæ sedis eum fecisse non ambigis. Quapropter fraternitati tuæ dirigimus, ut vice nostra cum confratribus & coepiscopis

Digitized by Google

episcopis nostris junctus, eumdem Nemausensem episcopum ad commune colloquium convocetis, & ex auctoritate nostra conveniatis, ut ab omni invasione ipsius monasterii tam se quam suos removeat, & ulterius nec res ejus, nec monachos illic domino famulantes molestare præsumat. Quod si ipse surda aure, quod absit, per vos monita nostra audierit, tunc ex auctoritate beati Petri apostoli cui idem monasterium pertinet, simul & nostra, illum a ministerio sacerdotali excommunicando suspende, quousque dum aut ab ipsa invasione se subtrahat, aut ad sedem apostolicam, vel ad nostram præsentiam nobis satisfacturus occurrat. Agat in his sanctimonia tua sicut illam agere decet, ut & nos Deo laudes, & tibi gratias referamus. Data XVIII. Kalendas Iulias, indictione XII.

CXCII. AD MICHAELEM REGEM BVLGARORVM.

De legatione ac muneribus missis gratias agit. dolet eum defecisse ab ecclesia Romana, ad quam monet ut revertatur. ostendit Græcos Bulgarorum diœcesin, cum sit Romani pontificis, contra canones detinere.

Dilecto ac spiritali filio Michaeli glorioso regi Bulgarorum.

MVLTAS regiæ excellentiæ vestræ gratias agimus, quia sicut carissimus filius divino repletus amore paternitatem nostram per Functicum eximium fidelem vestrum visitare, missisque donis honorare curasti; per quem tuæ salutis incolumitatem, omniumque fidelium tuorum audientes prosperitatem, valde sumus gavisi. Nos autem, & nostris assiduis precibus ante sacratissimum beati Petri apostolorum principis corpus adstantes, & te, & omnes principes tuos, omnemque populum tuum Iesu Christo domino semper commendare studemus, & benedicimus tibi, & omni populo tuo, omnique regno tuo, ut & a visibilibus, & invisibilibus hostibus liberatus, Deique auxilio adjutus, inimicorum tuorum semper victor existas, & ad palmam supernæ vocationis gloriosus pertingas. Vt ipse, qui gratiæ suæ largitate & regnum tibi terrenum concessit, & illuminando oculos mentis tuæ viam veritatis ostendit, & de tenebris ad veram lucem perduxit, usque ad finem in eadem sancta fide, & bonis operibus perseverantes salvos & incolumes dignetur perducere, ut post finem præsentis vitæ, per intercessiones sanctorum apostolorum Petri & Pauli, regnum valeas cæleste percipere; in quo illa omnia bona, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, cum sanctis omnibus simul accipias, quæ diligentibus se, ab origine mundi præparavit omnipotens dominus. Sed non modica nos tristitia, o fili carissime repleviſti, quia sedem beati Petri cælestis regni clavigeri, qui tibi in manifesta visione apparuit, & opportunum auxilium præbuit, reliquisti; cum ipsa sedes caput, & magistra sit omnium ecclesiarum Dei, ad cujus auctorem beatum Petrum a domino dictum est: *Pasce oves meas*, & cui traditæ sunt claves regni cælorum, ut quæcumque ligaverit super terram, ligata maneant & in cælis: & quæcumque solverit super terram, sint soluta & in cælis. Revertere jam fili amantissime ad sanctam matrem tuam Romanam ecclesiam, quæ te religioso utero genuit, & per quam totius religionis, & justitiæ formam sancto prædecessore nostro Nicolao præsule mittente, susceptisti; & quę omnium gentium retinet principatum, & ad quam totius mundi, quasi ad unam matrem, & unum caput, conveniunt nationes. Noli amplius deserere matrem tuam, quia illa tui non obliviscitur: quin potius quasi unicum diligit, & semper memoriam tui coram domino facit. Non enim licitum fuit Græcis alterius parochiam usurpare, sanctis hoc patribus apertissime prohibentibus. Et idcirco ipsi contra canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, nostras retinent diœceses. Quos si pro tuo nobis non esset amore, jam per apostolicę sedis sententiam inde compelleremus exire. Data *ut supra.*

Ioan. 21.

Matth. 16.

CXCIII. AD ANASTASIVM ABBATEM.

Præcipit ut cellulam Gauderico episcopo reddat.

Anastasio religioso abbati.

MONEMVS religionem tuam, & expresse præcipimus, ut omni remota occasione, & dilationis inventione cellulam sancti Valentini in Sabinis positam, quam a Gauderico venerabili episcopo abstulisti, ei continuo reddas, usque in nostram præsentiam, ut nec suum laborem perdat, nec pro eo, quod ex hinc nos adiit, sibi obesse, quin potius prodesse cognoscat: quod etiam tibi faciendum per præsentem cubicularium nostrum mandamus, ut aliter nullo modo facias: cum autem te nobis exhibueris, si merito sua negligentia fortasse ipsam cellulam amisit, nos eum contra justitiam defendere nolumus; sicut nec illum innocentem perpeti damna permittimus. Data *ut supra.*

CXCIV. AD TVVENTARVM DE MARAVNA.

Hortatur, ut omnem falsam doctrinam rejiciens in Romanæ ecclesiæ fide maneat. miratur Methodium aliter, quam fuerat professus, docere: & propterea a se vocatum fuisse significat.

Tuventaro de Marauna.

SCIRE volumus, quia nos qui per Dei gratiam beati Petri apostolorum principis vicem tenemus, pio amore vos quasi carissimos filios amplectimur, & paterna dilectione amamus; nostrisque assiduis precibus vos omnes Iesu Christo domino commendamus, orantes semper pro vobis, ut Deus omnipotens, qui corda vestra illuminavit, & ad viam veritatis perduxit, in bonis operibus confirmet, & usque ad finem in recta fide bonaque actione decoratos vos, atque incolumes dignetur perducere. Quod autem, sicut Ioanne presbytero vestro, quem nobis misistis, referente didicimus, in recta fide dubitetis; monemus dilectionem vestram, ut sic teneatis, sic credatis, sicut sancta Romana ecclesia ab ipso apostolorum principe didicit, tenuit, & usque in finem sæculi tenebit, atque per totum mundum quotidie sanctæ fidei verba rectęque prædicationis semina mittit, & sicut antecessores nostros sanctos videlicet sedis apostolicę præsules, parentes vestros ab initio docuisse cognoscitis. Si autem aliquis vobis, vel episcopus vester, vel quilibet sacerdos aliter annuntiare aut prędicare præsumpserit, zelo Dei accensi omnes uno animo, unaque voluntate doctrinam falsam abjicite, stantes & tenentes traditionem sedis apostolicæ. Quia vero audivimus, quia Methodius vester archiepiscopus ab antecessore nostro Hadriano scilicet papa ordinatus, vobisque directus, aliter doceat,

Digitized by Google

doceat, quam coram sede apostolica se credere verbis & literis professus est valde miramur: tamen propter hoc direximus illi, ut absque omni occasione ad nos venire procuret; quatenus ex ore ejus audiamus, utrum sic teneat & credat, sicut promisit, aut non. Data *ut supra*.

CXCV. AD METHODIVM ARCHIEPISCOPVM PANNONIENSEM.

Præcipit ut ad se veniat, ut de ejus doctrina cognoscere poscit. Missas Sclavonica lingua celebrari prohibet.

Reverendissimo Methodio archiepiscopo Pannoniensis ecclesiæ.

PRÆDICATIONIS tuæ doctrinis populum domini tibi quasi spiritali pastori commissum salvare instruereque cum debeas, audivimus, quod non ea, quæ sancta Romana ecclesia ab ipso apostolorum principe didicit, & quotidie prædicat, tu docendo doceas, & ipsum populum in errorem mittas. Vnde his apostolatus nostri literis tibi jubemus, ut omni occasione postposita, ad nos de præsenti venire procures, ut ex ore tuo audiamus, & cognoscamus utrum sic teneas, & sic prædices, sicut verbis & literis te sanctæ Romanæ ecclesiæ credere promisisti, aut non; ut veraciter cognoscamus doctrinam tuam. Audimus etiam quod missas cantes in barbara, hoc est, in Sclavina lingua; unde jam literis nostris per Paulum episcopum Anconitanum tibi directis prohibuimus, ne in ea lingua sacra missarum solennia celebrares; sed vel in Latina, vel in Græca lingua, sicut ecclesia Dei toto terrarum orbe diffusa, & in omnibus gentibus dilatata cantat. Prædicare vero, aut sermonem in populo facere tibi licet, quoniam psalmista omnes admonet dominum gentes laudare, & apostolus: *Omnis* inquit, *lingua confiteatur, quia dominus Iesus in gloria est Dei Patris.* Data *ut supra*.

Psal. 116.

Philip. 2.

CXCVI. AD ANSPERTVM ARCHIEPISCOPVM MEDIOLANENSEM.

Arguit quod sedi apostolicæ obediens non fuerit, ejusque legatos injuriose tractarit, & excommunicatus missas celebrarit. Ideo monet, ut ad synodum se purgaturus quamprimum vel per se, vel per legatos accedat.

Anspherto archiepiscopo Mediolanensi.

TANTIS, heu proh dolor! transgressionibus inveniris obnoxius, quantis nullus de ecclesia Mediolanensi aliquo modo est inventus: in primis quod nostri operis, atque laboris noluisti socius esse ac particeps, sed apostolicæ sedi proterve, inobedienter, ac procaciter resultasti; deinde legatos nostros Ioannem Ticinensem, & Vvalpertum Portuensem episcopos e latere nostro ad te directos non suscipiens, præ foribus portæ diu tibi nostræ commonitionis verba facientes, quatenus nobis, aut per te, aut per legatum tuum, tuam more prædecessorum tuorum condignam obedientiam exhibere debuisses, irreverenter stare fecisti; nullamque illis reverentiam, vel auditum accommodare dignatus es: sed sicut aspis surda contra caritatis affectum viscera cordis & aures valide obturasti. Pro quibus, & his similibus te tamdiu communione privavimus, missarumque celebratione, donec nobis occurreres, & aut per te, aut per vicarium tuum cuncta errata corrigeres, & sic te demum personaliter in nostrum consortium admitteremus. Sed in despectum, & injuriam paternorum canonum excommunicatus a nobis, sacrum ministerium agere, missamque celebrare presumpsisti; de quo solicite voluimus parcere tuę senectuti perquirentes: sed adeo verum esse deprehendimus, ut * presentium videtur, videlicet presbyter lator non fuerit ausus coram collegio coepiscoporum pro vobis hoc satisfacere. Quapropter, quia domino auxiliante, secundum statuta canonum circa autumni tempus synodum sumus celebraturi, ad quam te volumus omni occasione postposita sine mora venire, aut legatos dirigere: & dum, Christo opitulante, perpetrata transgressionis purgaveris, te in communionem omnimodis recipiemus. Data *ut supra*.

Nicæn. c. 5.

CXCVII. AD LVDOVICVM REGEM.

Gratias agit de propensa voluntate erga Romanam ecclesiam. hortatur ut ad eam a Paganorum incursionibus defendendam veniat; eique tacite imperium pollicetur.

Dilecto ac spirituali filio Ludovico glorioso regi.

VESTRÆ regiæ serenitatis mellifluis relectis apicibus, quos per Astaldum insignem comitem vestrum nobis mandastis, quantam devotionem, ac sinceriss imam voluntatem exaltandi & defendendi ecclesiam Dei, more videlicet parentum vestrorum glorioss imorum imperatorum habeatis, luce clarius novimus. Vnde valde gavisi existentes, maximas excellentiæ vestræ agimus gratias, quia nobis inter tot angustias, & persecutiones, quas a Paganis assidue supra modum patimur, vestræ invictæ potentiæ auxilium, defensionisque solatium pia dumtaxat animi devotione conferre omnimodis cupiatis. Ideo fili carissime, nostræ apostolicæ admonitioni aurem clementiæ vestræ ut accommodetis, obnixe precamur, ut citius nobis vestro potenti brachio subvenire studeatis: quatenus sanctam Dei ecclesiam in magna nunc fluctuatione positam, ad portum salutis, & tranquillitatis efficaciter perducatis, & terram perditam per vos, Deo propitio, ad pristinam revocetis incolumitatem, ut ex hoc, & apud omnipotentem dominum dignam valeatis mercedem recipere, & in præsenti sæculo laudabile nomen omnimodo acquiratis. Quapropter scitote pro certo, quia nullus parentum vestrorum tantam gloriam, & exaltationem a præcessoribus nostris percepit, quantam nos vobis, si veneritis, totis multipliciter viribus desideramus impendere. Porro de hoc, quod mandastis, ut pro eventu regni Ludovici piæ memoriæ nepotis vestri præpediti existatis, pro multo, quod circa vos videndi desiderium habemus, turbati manemus; sed vestra fisi benignitate petimus, ut omni cura remota, pro amore Dei & sanctorum apostolorum Petri, & Pauli, nostræ petitionis solicitudinem pio pectore vestro alacriter assumatis: ut sicut sedes apostolica, quæ caput est omnium ecclesiarum Dei, vos magno desiderio, quasi unicum & carissimum filium præstolatur, vestra speciali visione celeriter perfruatur: quoniam si, Deo favente, Romanum sumpseritis imperium, omnia regna subjecta existét. Nam si pleniter sciretis quanta nos undique mala, quæ pro multitudine scribere nequivimus opprimunt, & affligunt; tantum in vestra cognoscimus sapientia, quod per vestram magnitudinem jam maneremus defensi. Deus te incolumem custodiat carissime fili. Data *ut supra*.

CXCVIII.

Digitized by Google

CXCVIII. AD AIRARDVM ARCHIEPISCOPVM AVSCENSEM, ejusque suffraganeos.

Hortatur ad depravatos populi mores corrigendos, præcipue incesta matrimonia. ne quis relicta uxore aliam ducat, aut simul cum uxore concubinam habeat. ut res immobiles ecclesiæ nemo sibi usurpet, & ut clerici sub episcopi sint potestate.

Reverentissimis & sanctissimis, Airardo archiepiscopo, & Involato Convenensi, Vvainardo Conserano, Sarstono Bigorrensi episcopis.

MVLTAS prævaricationes contra totius Christianitatis religionem, atque sanctorum patrum venerabiles sanctiones, his vestris in partibus a pravis fieri Christianis veridica multorum relatione didicimus. Quos vero nec piæ admonitionis vestræ blandimento, nec debitæ excommunicationis vinculo, nec etiam apostolicæ constitutionis verbo, aliquatenus a tantorum malorum operum infestatione ac perpetratione prohibere, nec penitus valetis compescere: Et ideo dolemus pariter vobiscum, fratres mei, super temeritate populi talia præsumentis, & nullam ex his pœnitudinem fructuosam in præsenti agere volentis, vestramque salubrem correptionem pro nihilo ducentis. Igitur quia nostro apostolatui humiliter suggessistis, ut apostolica fulti auctoritate, populum gravem & plenum iniquitate libere possetis corrigere; quando ex divino eloquio docemur, ut aliquando conversi fratres nostros aliqua sæculi fluctuatione inefficaces confirmare debeamus; vos cum Doctore gentium convenimus dicentes, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, arguite peccantes, obsecrate protervos, & increpate inique agentes, cum omni imperio. Vobis namque populus ipse sicut grex ovium domini pastoribus est commissus: & nisi eos ita nunc temporali increpatione correxeritis, ut spiritu salvi sint in die domini nostri Iesu Christi, sanguis eorum de vestris procul dubio manibus requiretur. Sin autem vobis annuntiantibus non obedierint, ipsi in suis iniquitatibus deficient, vos vero animas vestras liberastis. Præterea unum valde illicitum & execrabile malum contra venerabilia sanctorum patrum decreta eosdem vestros parochianos committere audimus: hoc est ut nulla generis consanguinitate custodita, nulla propinquitatis parentela observata, unusquisq; suam propinquam in quocumque fuerint gradu, accipiat uxorem, atque incesto & nefario se conjugio copulent. Quod licitum facere Christianis non est, dum usque se generatio cognoverit. Vnde sanctissimi prædecessores nostri, Stephanus videlicet, Eugenius, atque Leo, synodali decreto tale nefandum conjugium fieri prohibuerunt, dicentes: ut consobrinam, neptem, novercam, fratris uxorem, vel etiam quamlibet de propria cognatione, nullus præsumat sibi in conjugio copulare: quia scriptum est in lege domini: *Turpitudinem uxoris patris tui, sive uxoris fratris tui, atque sororis tuæ non revelabis. turpitudo enim tua est.* Et si Deus Hebraico populo ante incarnationem unigeniti Filii sui hæc servanda mandavit, quanto amplius nos, qui Christianæ religionis documenta tenemus, ab illicitis connubiis observare debemus, ne demersi in voraginem ignis æterni concrememur incendio? Si quis vero in hoc nefario conjugio inventus in eo permanere voluerit, aut nunc ab uxore solutus hoc agere tentaverit, sciat se auctoritate apostolica anathematis vinculo esse innodatum, & nullus sacerdos illi tribuat communionem: & si inclinatus ab illicita se copula diviserit, pœnitentiæ submittatur, ut sacerdos loci consideraverit. Hoc etiam cum illis pariter jubemus, ut nullus propriam relinquat uxorem, & illa vivente alteram sibi sociare præsumat; nec liceat ei uno tempore duas habere uxores, uxoremve & concubinam. Iubemus etiam, ut nulli sacerdotum, nullique laicorum liceat res immobiles sub qualibet occasione a piis & venerabilibus locis subtrahere, & in proprio usu habere. Qui vero præsumpserit, canonicis subjaceat correctionibus. Statuimus etiam, ut omnes presbyteri & clerici sub proprii potestate consistant episcopi, & nihil sine ipsius conscientia gerant, secundum regulam a patribus constitutam. Si quis sane sacerdotum aut clericorum aliter agere præsumpserit, a suo canonice redarguatur episcopo: laicus quoque, si de potestate episcopi clericum quemlibet subtrahere præsumpserit, excommunicatus existat. Hæc, fratres carissimi, pro vestra supplicatione & honorificentia in auctoritatem habenda descripsimus vobis: quatenus his nostræ constitutionis muniti præceptis, digna Deo nostro possitis securiter deferre obsequia, debitasque persolvere laudes. Optamus sanctitatem vestram in Christo bene valere. Data Idibus Iuniis, indictione decima.

Luc. 12. *Thess. 5.* *Levit. 18.*

CXCIX. AD BASILIVM CONSTANTINVM, ET ALEXANDRVM IMPERATORES.

Imperatorum precibus commotus, ut pax sit ecclesiæ Constantinopolitanæ, dispensat cum Photio, ut in Ignatii locum Constantinopolitanæ ecclesiæ patriarcha subrogetur, statuens ne deinceps quisquam ad patriarchalem dignitatem, nisi per gradus ecclesiasticos ascendat. jubet patriarcham Constantinopolitanum Bulgarorum diœcesim sub ecclesiæ Romanæ jurisdictione relinquere. monet omnes ut patriarchæ debitum præstent obsequium. præcipit ut ad ecclesiæ communionem eos, qui a Methodio, & Ignatio initiati fuerant, admittant. excommunicat illos, qui cum Photio noluerint communicare.

Dilectissimis ac excellentissimis spiritualibus filiis nostris Basilio, Constantino, & Alexandro, glorioſissimis imperatoribus semper Augustis.

INTER claras sapientiæ mansuetudinis vestræ laudes, o Christianissimi principes, aliquod cum puriore luce summæ devotionis longe lateque resplendet, quod amore fidei, quod caritatis studio, disciplinis ecclesiasticis edocti, Romanæ sedi reverentiam more prædecessorum vestrorum piissimorum imperatorum conservatis, & ejus cuncta subjicitis † auctoritati: ad cujus auctorem, hoc est apostolorum omnium principem, domino loquente, præceptum est: *Pasce oves meas.* Quam esse vere omnium ecclesiarum Dei caput, & beatorum patrum præcipuæ regulæ, & orthodoxorum principum statuta declarant, & pietatis vestræ reverendissimi apices attestantur! Nihil est enim, quod lumine clariore præfulgeat, quam pia devotio, & recta fides in principe. Et quia pontificii nostri

Hæc epistola a Photio est corrupta, locis infra designatis.

† Ista de auctoritate Romanæ ecclesiæ Photius in sua translatione non posuit. *Ioan.* 21.

Digitized by Google

reverentiam hoc ardore mentis, hoc religionis A studio luculenter vestris mellifluis literis exornatis: id nos ratione, seu temporis necessitate inspecta, cum sedis apostolicæ nobis commissæ consensu & voluntate perficere jure apostolico decet.

Igitur petistis a nobis, quatenus sede apostolica suæ pandente viscera pietatis, Photium reverendissimum in patriarchatus honore, in summi sacerdotii dignitate & in ecclesiastici collegii societate reciperemus, nostræque communionis participem faceremus, ne ecclesiam Dei tanto jam tempore perturbatam pateremur amplius manere divisam, scandaloque commotam. Nos itaque serenitatis vestræ preces congrua ratione admittentes, quia † Ignatium piæ memoriæ patriarcham de præsenti vita jam migrasse cognoscimus: temporis ratione perspecta, hoc modo decernimus ad veniam pertinere, quod nuper de ipso Photio, licet ipse absque consultu sedis nostræ officium sibi interdictum † usurpaverit, gestum constat fuisse.

† Nomen Ignatii sustulit Photius, alia attexens.

† Mutavit hæc in contrariũ sensum Photius, ut vim passum se recepisse hanc sedem ab imperatoribus dicat.

Nos statutis apostolicis non præjudicantes, nec beatorum patrum regulas resolvẽtes, quin potius earum auctoritatibus freti, qui Nicæni cõcilii capitulo secundo apertissime dicũt: Quoniam plura ante per necessitatẽ, aut alias cogentibus hominibus adversus ecclesiasticã facta sunt regulã. Hinc & Gelasius papa dicit, quod ubi nulla perurget necessitas, constituta patrum inviolata serventur. C Et sanctus Leo eodem spiritu præcipit, omittendum esse, & inculpabile judicandum, quod necessitas intulit. Inde & Felix præsul, decessor noster in sua decretali epistola voce consona dicit, aliter tractandam esse necessitatis rationem, & aliter voluntatis. Inde etiam sanctum concilium apud Africam gestum capitulo trigesimoquinto jubet, ut clerici Donatistarum in ecclesia, propter ecclesiæ pacem & utilitatem, si correcto consilio ad catholicam unitatem transire voluerint, si hoc paci Christianæ prodesse visum fuerit, in suis honoribus suscipiantur, non ut concilium quod in transmarinis partibus de hac re factum est, dissolvatur, in quo videlicet concilio statutum est, ut D ordinati in parte Donati, si ad catholicam partem transire voluerint, non suscipiantur in honoribus suis. De hoc etiam beatus papa Innocentius dicit capitulo quinquagesimoquinto, quod ii qui a Bonoso hæretico ordinati sunt, propterea sint recepti, ne scandalum remaneret ecclesiæ.

Epist. 27.

Gelasius epistola 6. Necessitatis tempore locum habet dispensatio.

Nunc itaque aliis patriarchis, Alexandrino videlicet & Antiocheno & Ierosolymitano, atque omnibus archiepiscopis, metropolitis, episcopis & sacerdotibus, cunctoque clero Constantinopolitanæ sedis, qui de ordinatione B. Methodii & Ignatii reverendissimorum patriarcharum existunt, una voluntate, parique voto consentientibus, eumdem † Photium satisfaciendo, misericordiam coram synodo secundum consuetudinem postulantem, in vera dilectione fratrem, in pontificali officio comministrum [atque coram synodo misericordiam quærendo] in pastorali magisterio consacerdotem, pro ecclesiæ Dei pace & utilitate, amodo, Christo favente, recipimus & habemus.

Photius restituitur.

† Omnia ista delevit Photius, de venia coram synodo petenda.

Quia & vos Christianissimi imperatores Augusti, qui sanctæ reipublicæ clementissimo affectu gubernatis imperium, pro Christo fungi legatione videmini, dum pro pace rogaris ecclesiæ, & nos † quibus, secundum apostolum, omnium ecclesiarum Dei solicitudo incumbit, controversiam aliquam in ecclesia Dei amplius re-

2. Cor. 5. 2. Cor 11. † Omnia ista a Pho-

manere nolentes: hunc ipsum patriarcham cum omnibus sive episcopis, sive presbyteris, seu ceteris clericis & omnibus laicis, in quos judicii fuerat censura prolata, ab omni ecclesiasticæ sanctionis vinculo absolvimus, sanctæque Constantinopolitanæ ecclesiæ judicamus recipere sedem, dominicique gregis esse pastorem, illa scilicet potestate fulti, quam ecclesia toto orbe diffusa credit nobis in ipso apostolorum principe a Christo Deo nostro esse concessam, eodem salvatore beato Petro apostolo præ ceteris specialiter delegante: *Tibi dabo claves regni cælorum, & quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cælis: & quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cælis.* Sicut enim ex his verbis nihil constat exceptum, sic per apostolicæ dispensationis officium, & totum possumus procul dubio generaliter alligare, & totum consequenter absolvere, præcipue cum ex hoc magis præberi cunctis oporteat apostolicæ miserationis exemplum. tio sunt prætermissa usque ad sequens caput. Matth. 16.

Nam & legati sedis apostolicæ ab antecessore nostro Hadriano videlicet almifico præsule Constantinopolim directi, synodo ibidem peractæ usque ad voluntatem sui pontificis vigilanti studio subscripserunt ..... nec ab apostolico manere: quia sedes beati Petri cælestis regni clavigeri potestatem habet, ligata quælibet pontificum congrua æstimatione absolvere. Quippe cum constet multos jam patriarchas, hoc est, Athanasium & Cyrillum Alexandrinos, Flavianum & Ioannem Constantinopolitanos, & Polychronium Ierosolymitanum synodice damnatos per apostolicæ sedis postmodum absolutionem restitutos incunctanter fuisse.

/Eo tamen tenore ista statuentes, apostolica dumtaxat auctoritate & sanctorum patrum venerabilibus institutis decernimus, ut post hujus patriarchæ obitum, nullus de laicis vel curialibus in patriarchatus eligatur vel consecretur honore, nisi de cardinalibus presbyteris & diaconibus Constantinopolitanæ sedis, secundum sacros canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos; quia nec præpropere contra canones ecclesiasticos, decretaque majorum cito quilibet lector, cito acolytus, cito diaconus, cito sacerdos vel episcopus fiat: qui in minoribus officiis sic diu perdurent, & vita eorum pariter & obsequium comprobetur, ut per tempora a majoribus instituta, comprobatis prius moribus, & bonæ vitæ meritis refulgentibus, ad summum sacerdotium postmodum veniant. Quoniam non est subito præripiendum vel usurpandum, quod vita diu probata meretur accipere. Nam si in quibuslibet ecclesiæ gradibus providenter curandum est, ut in domini domo E nihil sit inordinatum; quanto magis elaborandum est, ut in electione ejus qui supra omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familiæ domini status & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non sit in capite; & inde fiet, ut omnis ecclesiastica disciplina resolvatur, omnis ordo turbetur. Et ideo hoc, quod nos modo pro ecclesiastica unitate & pace, quam Christus dominus noster nobis dedit habendam, utcumque patimur esse veniale, inultum postmodum esse non poterit.

Hoc etiam modo ista, excellentiæ vestræ precibus moti, fieri jubemus, si ipse patriarcha Bulgarorum diœcesin, quam piæ memoriæ Nicolaus præcessor noster, Michaele ipsorum rege petente, aposto-

Bulgari sub Romanam diœcesim revocãtur.

Digitized by Google

apostolicis doctrinis docuit, & per venerabiles episcopos suos lavit unda baptismatis, omnique ecclesiastica regula & disciplina prout oportebat instruxit ; amodo suo juri vendicare, vel remittere nullo modo præsumpserit, nec aliquam cujuscumque honoris ibidem ordinationem fecerit .... ibidem sunt illicite ordinati episcopi vel sacerdotes ..... archiepiscopo, vel episcopis qui ibidem videntur existere ..... sacrum pallium quo inter sacra missarum solennia uti pontificibus solitum est, ipse patriarcha mittere præsumpserit.

Photii nimia laus.

Porro pro tantis perturbationibus, quibus ecclesia vestra longo jam tempore manet turbata vestræ Augustali pietati obnixe suggerimus, ut Constantinopolitanum patriarcham digno honore venerantes, quasi patrem spiritalem, & utpote inter vos & Deum mediatorem præcipuum, divina vobis, per quæ ad regnum perveniatis æternum, sedule annuntiantem, pio semper affectu colatis, & ut condecet in omnibus honoretis : quia pro temporali, quem illi exhibetis, honore, vos & hic temporalem honorificentiam habebitis, & in æternum multiplicem procul dubio recipietis ab illo nempe, qui glorificantes se glorificare testatur. Nec eorum verba falso prolata, qui scandalorum zizania super conspicuam segetem domini seminare non cessant, vestra imperialis dignetur audire majestas, nec pro talium susurrationibus hominum, qui semper student scindere unitatem Dei, vestem domini, ecclesiam Christi, quique linguis suis semper dolose agere non cessant, venenum aspidum portantes sub labiis suis, animum clementiæ vestræ adversus eum aliquatenus commoveatis, & summum sacerdotem vestrum Dei providentia in ecclesiæ Christi regimine constitutum sic facile exhonoretis, quod nimirum sancto vestro imperio valde inhonestum & indecens esse videatur.

1. Reg. 2.

Psal. 13.

Recipiendi qui ab Ignatio fuerunt ordinati.

Præterea mandamus etiam ut omnes episcopos & sacerdotes, seu cujuscumque ordinis clericos, qui de consecratione Ignatii bonæ memoriæ patriarchæ consistunt, sive in ipsa regia urbe manentes, sive alicubi extra, longe seu prope retrusos, clementi animo ad gremium & unitatem sanctæ ecclesiæ revocetis, & ulnis extensis paterno affectu recipiatis & amplectamini, propriasque unicuique illorum jubeatis reddere sedes : ut sicut una est fides, unum in nobis baptisma, & omnes unum sumus in Christo ; ita & isti qui ad unitatem & societatem ecclesiæ Dei, & corporis Christi redierint, & id ipsum dicentes, perfectique existentes in eodem sensu, in eadem scientia, unus grex efficiantur, & unus pastor ; nec audeant amplius dicere : *Ego quidem sum Cephæ, ego Pauli, ego autem Apollo*, sed unius Christi veri Dei nostri, qui est pax nostra, & fecit utraque unum, venientesque cælestia cum terrenis pacificare dignatus est. *Qui idcirco semel pro peccatis nostris mortuus est, ut filios Dei qui erant dispersi, congregaret in unum.* Nec enim poterit unitatis eorum firma esse compago, nisi eos ad inseparabilem soliditatem vinculis caritatis astrinxerit : quatenus, Deo favente, absque omni perturbatione, vobis regnantibus salvi & securi persistentes, pro salute vestra & pro statu reipublicæ, jugibus semper votis dominum valeant deprecari.

1. Cor. 1.

Gnes. 18.

Excommunicantur

Quod si forte quidam extiterint cum eodem patriarcha communicare nolentes, admoneantur secundo & tertio, ut sanctæ ecclesiæ se unire procurent. Quod si acquiescere noluerint, in sua pertinacia manere volentes, sacra eos communione, his præsentibus nostris una cum synodo, jussimus privari, quousque ad suum redeant patriarcham, & ad sanctæ ecclesiæ unitatem, cum præcipue ipsi eos in consortium suum receperit, aliquamve cum eis communionem habuerit, simili modo eumdem patriarcham cum ipsis episcopis ecclesiastica communione judicamus esse privatum. Data mense Augusto, die decima sexta, indictione duodecima.

qui cum Photio communicare nolūt.

Missa per Petrum presbyterum.

NOTÆ SEVERINI BINII.

a *Epistola.*] Qua occasione hanc de Photii absolutione & restitutione epistolam pontifex scripserit, diximus supra in notis ad vitam Ioannis papæ VIII. circa annum domini 879. Hæc in codice Vaticano charactere Longobardo exarato, atque jam haud pridem, sed mendose nonnihil cuso, scripta est.

Summa plane Dei providentia factum est, ut ejusmodi Ioannis octavi papæ literæ in nostrum usque tempus in ejus regesto, sive ut dicunt vulgo, registro integræ servarentur, nec sicut aliorum plurium pontificum epistolæ perderentur : ut ex his etiam sicut ex Nicolai & Hadriani epistolis Photius millies potuit redargui impostura, & falsitatis convinci. Ad usitatam impostor artem rediit fallendi literas Romanorum pontificum, & fingere nova scripta : nam præter ea quæ plus satis de ipso dicta sunt sub Nicolao & Hadriano pontificibus ; & in synodo universali sunt proclamata, novæ rursus ab impostore prodiere falsitates : ut plane acciderit de his Ioannis papæ literis, quod de suis ab eodem Photio falsatis, Nicolaus in epistola ad Michaelem imperatorem exclamat, cum ait : *Ex his*, inquit, *quæ ibidem ex ea lecta sunt, nonnulla addita, multa mutata, plura subtracta reperiuntur, & per omnia talis a vobis effecta est, ut aut nihil aut parum aliquid nos per eam de crebro dicti comministri Ignatii depositæ causa videamur.* Hæc tunc Nicolaus, quæ etiam nunc ab ipso Ioanne repetenda essent, si vivens videre potuisset, ut Nicolaus, quomodo suas missas Constantinopolim literas Photius addendo, minuendo, atque mutando, male, pessimeque habuisset.

Sed quorsum hæc ipse ? dices. Voluit scelestus quasi ex Ioannis papæ literis non solum suam restitutionem firmam, roboratamque monstrare ; sed & falsatis illis probare etiam auctoritate ejusdem pontificis octavam synodum œcumenicam esse damnatam ; probatam vero recentem ab ipso adversus eam Constantinopoli celebratam, octavamque pariter nominatam in abolitionem legitimæ octavæ œcumenicæ sub Hadriano pontifice celebratæ. Ex quo grande malum illud evenit, ut pro germana octava, a Græcis maxime, accepta sit synodus Photiana ; ut factum inter alios a Zonara est videre, qui in sua canonum collectione & interpretatione posuit loco octavæ œcumenicæ synodum Photianam sacrilegam, quam ipsam & Theodorus Balsamo universalem appellat, cujus & tres canones recitat : hic & reliqua Græcorum schismaticorum colluvies. Tu igitur, lector, hic, amabo te, sede arbiter veritatis, atque ex literis Ioannis papæ in Græcum a Photio redditis & recitatis in secunda actione suæ pseudosynodi, revocatis vero ad Latinitatem a Friderico Metio origine Græco, sed pietate catholico atque fide Latino, modo ob virtutum atque doctrinæ præstantiam e cœto Thermarum episcopo, veteratoris malas artes intellige. Extat ipsa integra Photiana pseudosynodus Græce in scripto codice bibliothecæ Columnensis, quæ fuit Cardinalis Sirleti, nota numeri quadragesimi, in qua sub actione secunda eadem epistola Ioannis papæ recitatur ad imperatorem scripta adeo mutata, ut vix quis cognoscat eamdem esse Ioannis, quam nuper recitatam audisti. sic enim se habet :

Ioannes servus servorum Dei, serenissimis dilectis filiis nostris spiritalibus & Deo caris Basilio, Leoni, & Alexandro victricibus imperatoribus & æternis Augustis.

PVRITAS & splendor vestræ rectæ fidei, & morum probitas & benignitas perfecta, o Christianissimi & maximi imperatores Romanorum, luminum instar in medio terræ micantes

Ferme totum principium a Photio immutatum :

Digitized by Google

quod enim visem sit exile præconium imperatoris, voluit illud gloriosius prædicari.

usque ad omnes fines, ad quos universus orbis, extenduntur & splendent. Non enim sola recta fide præstantes, in aliis rebus vos oscitanter habetis, sed potius super vestram irreprehensibilem fidem superædificatis non lignum aut herbam, aut arundinem, sed precioſos lapides, aurum & argentum, & ut breviter dicam, omnia alacri studio perficitis, quibus cognoscitis Deo rem gratam facere. Nihil vero Deo gratius esse dignoscitur, quam ut universæ ejus ecclesiæ quascumque sol respicit, recta fide & mutua inter se dilectione & caritate viventes, illi singulis diebus gratias agant. Quapropter hanc unionem etiam in vestra Dei ecclesia conspici & vigere vos percupientes, Romanam sanctam ecclesiam per vestros legatos, & sacras literas adjutricem assumpsistis, pro certo habentes, eam vobis futuram præsto ad id quod optastis. Neque vos primi id agere cœpistis, ut hanc rem excogitaretis, sed vestigiis prædecessorum vestrorum inhærentes; in quanam schola, quærere est etiam dignum: a principe videlicet apostolorum Petro, quem dominus omnium ecclesiarum caput constituit, inquiens illi: *Pasce oves meas*; nec non a sacris & orthodoxis sanctorum patrum decretis atque doctrinis, quemadmodum sacræ & piæ vestræ literæ testantur: id vero propterea facitis, quo magis vestræ fidei firmitas celebrata eluceat, & erga Deum dilectio sincera & efficax pateſiat.

Ioan. 21.

Nihil enim aliud aptius & dignius contingere potest illis qui maximis dignitatibus & principatibus sunt constituti, quam rectæ fidei splendore, & Dei dilectione præstare contendere; & curare ut omnes, qui cum eadem fide Deum venerantur, dilectionis etiam vinculo uniantur, & constringantur. Quapropropter vestris literis obsequentes nos, & mellifluis verbis delniti, ignis instar accensi, cum universa nostra sanctissima Romanorum ecclesia, unanimes & concordes surreximus ad ea omnia quæ a vobis scripta sunt, prompto & alacri animo peragenda. Scripsistis nobis, noster dilecte fili, ut nostra apostolica viscera misericorditer aperiremus, & omnes quotquot fuerint, qui in vestra ecclesia vel propriis chirographis, vel alio quovis pacto prævaricati sunt, & canonicis censuris obnoxii sunt effecti, reciperemus, & pacis & unionis curam haberemus. Quin etiam ante omnia Photium religiosissimum episcopum nostræ communionis heredem & participem, & comministrum facientes, ad magnum episcopatus culmen, & dignitatem patriarchalem iterum constitueremus, ne ecclesia Dei multo tempore schismatum Deo exosorum, & malorum scandalorum fluctibus agitata permaneat.

Nos vero vestræ serenitatis preces accipientes, ut rationales & justas & Deo acceptas, & tempus jam præsto esse, quod antea quærebamus, & invenire, Deum precabamur; rationi etiam congruum censentes, ecclesiam Dei tranquillam reddere: misimus propterea † legatos qui vestram perficerent voluntatem. Et licet pietas vestra Photio vim inferendo nos prævenit, in illo restituendo videlicet, antequam nostri legati isthuc venissent: hæc tamen nos supplemus non auctoritate nostra, licet hoc etiam facere possimus, sed apostolicis constitutionibus & sanctorum patrum decretis horum demonstrationem afferentes, neque ecclesiæ regulas jamdiu traditas solventes, sed eas in quibuscumque, dum harum nimis exacta & immutabilis observantia servatur, divellit, & destruit totam compagem corporis ecclesiæ, ad quod conducit trahentes, ab ipsamet ecclesia edocti. Secundus enim canon Nicænæ synodi hæc habet: Quoniam frequenter vel a necessitate, vel alio quovis pacto coguntur homines ecclesiasticos canones transgredi: & quæ sequuntur. Nec non papa Gelasius de seipso inquit, quod ubi vis non apponitur, sanctorum patrum statuta inconcussa maneant. Similiter etiam sanctissimus papa Leo in eodem spiritu præcipit, dicens: Ubi vis non præcedit, immobilia permaneant sanctorum patrum statuta; ubi vero necessitas & vis reperitur, ibi adi id quod convenit ecclesiis Dei, ille qui potestatem habet dispenset. Ex necessitate enim, juxta divinum apostolum, etiam legis fit mutatio. Felix præterea papa consona etiam dicit: De hoc enim oportet animadvertere, ut ubi necessitas contigerit, sæpenumero etiam constitutiones patrum transgredi liceat. Sancta etiam synodus Carthaginensis ait trigesimoquinto capite: Mandamus ut Donatistarum clerici iterum ad ecclesias revertantur, licet etiam a synodo fuerint damnati. Synodus etiam synodum abrogasse reperitur propter unionem ecclesiæ & concordiam. Et Innocentius papa ait: Isti a Bonoso ordinati hæretico recipiantur, ne iterum scandala in ecclesia Dei oriantur.

Neque solum istis, licet tales essent, ut ex illis fuissent ut hæretici damnati, apostolica tamen sedes ecclesiæ pacis curam gerens manus adjutrices porrexit; verum etiam orthodoxis episcopis & patriarchis ad ipsam confugientibus, sicut nunc religiosissimus Photius, & auxilium implorantibus opem tulit. Nostis omnino magnum Athanasium episcopum Alexandrinum & Cyrillum & Polychronium Hierosolymorum, Ioannem quem dilectio vestra Chrysostomum appellat, Flavianum etiam Constantinopolitanum: hos enim a synodis damnatos & reprobatos, cum ad sanctam Romanam ecclesiam confugissent, apostolica sedes hæc nostra confirmavit, & ad priorem dignitatem restituit. Si igitur ex Donatistis, & ex Bonoso ordinationem acceperunt, & ab ecclesiæ catholicæ limitibus fuerunt ejecti a synodo numerosa, iterum ab alia synodo recipiuntur, & in sacerdotum numero collocantur, ut ecclesia Dei indivulsa, & a schismatibus integra & libera permaneat, (nihil enim oculis Dei magis execrandum & abominabile conspicitur, quam is qui schismatum auctor in ecclesiis extiterit; & nihil jucundius vel carius etiam bonitati, quam ecclesiam suam integritatem, perfectum erga Deum amorem, & erga proximum dilectionem conservare,) multo magis viros orthodoxa fide illustres, & vitæ gravitate & rerum peritia celebres, non oportet illos contemne † obnoxios pœnitentiæ jugo gravari, sed ad priorem dignitatem restituere.

Cum enim † semel apostolica hæc sedes claves accepisset regni cælorum a primo & magno pontifice Iesu Christo per principem apostolorum Petrum, cum illi dixisset: *Tibi dabo claves regni cælorum, & quæcumque solveris super terram: erunt soluta & in cælis: & quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cælis*; habet facultatem omnes ligandi atque solvendi; & juxta prophetam Ieremiam, evellendi & plantandi. Hac de causa nos auctoritate usi principis apostolorum Petri, cum universa ecclesia † affirmamus vobis, &

† Addidit ista Photius, & mutavit in contrarium sensum quę de seipso habebātur.

† Ex se hęc addidit Photius.

† Multa hic a Photio prętermissa noscuntur, quibus sedis apostolicæ auctoritas prædicatur, & Hadriani prædecessoris legatio memoratur *Matth.* 16. *Ierem.* 1.

† Hæc omnia addita a Photio impostore.

Digitized by Google

& per vos etiam ſanctiſsimis fratribus & comminiſtris patriarchis, Alexandrino, Antiocheno & Hieroſolymitano, & reliquis epiſcopis & ſacerdotibus, & univerſæ Conſtantinopolitanæ, nos convenire & conſentire vobis, vel potius Deo in omnibus quæ a nobis vos petiſtis. Et primum quidem nos recipere Photium admirabiliſſimum & religioſiſſimum archiepiſcopum & patriarcham fratrem noſtrum, & communionis cum ſancta Romanorum eccleſia conſortem & participem, & heredem, non ſolum propter alias virtutes quibus ille præſtat, verum etiam propter ſcandala e medio tollenda, & pacem Dei, & dilectionem adinvicem inter nos firmandam. Recipite etiam ipſum vos certo & firmo animo, & caritate & fide, omne iniquitatis & malitiæ venenum, & duplicitatem & ambiguitatem de cordibus veſtris avellentes, ſicut ipſum recepit Romana eccleſia.

† Additamentum item eſt impoſtoris totum quod ſequitur.

Didicimus † enim fere ab omnibus qui huc veniunt ex illis qui iſtic verſantur, Photium omnibus prærogativis præſtare coram Deo, non ſolum ſapientia & prudentia circa res divinas & humanas, verum etiam circa omnes virtutes morales, & curam divinorum præceptorum, tanquam irreprehenſibilem operarium celebrari. Neque juſtum duximus, talem virum otioſum & inutilem permanere, ſed in altum in veſtra eccleſia iterum elatum, & lucentem conſueta ſibi & Deo dilecta opera exercere, tum erga ſacerdotes, tum etiam erga epiſcopos. Quapropter eumdem reſumentes ſermonem, vobis dicimus: Suſcipite virum iſtum abſque ulla dubitatione.

† Sunt iſta Photii additamenta contra ſynodos in ipſum celebratas.

Nec † aliquis pro ſui excuſatione adducat injuſtas ſynodos adverſus ipſum habitas, neque, ut multi ſtupidiores opinantur, decreta prædeceſſorum noſtrorum beatorum pontificum, Nicolai videlicet & Hadriani adverſus Photium lata accuſet: non enim recepta fuerunt ab ipſis quæ contra ſanctiſſimum Photium geſta fuerunt. Nullus per chirographa veſtra occaſionem ſumat ad ſchiſmata fovenda cum illo & adinvicem: omnia enim jam ſedata ſunt & abrogata, omnia quæ contra Photium geſta ſunt, irrita, & nulla per nos minimos in manibus principis apoſtolorum repoſita ſunt, & per eum in humeros Ieſu Chriſti agni Dei qui tollit peccata mundi.

† Ejuſdem falſarii ſunt hæc verba ſuppoſita.

Recipite † igitur ipſum apertis ulnis, fratrem videlicet noſtrum comminiſtrum. Recipite epiſcopum & Dei & irreprehenſibilem. Recipite patriarcham veſtræ eccleſiæ. Confirmate erga illum dilectionem, fidem, & cum obſervantia obedientiam, & per hunc erga ſanctam Romanam eccleſiam eamdem confirmate. Qui enim illum non recipit, nec ea quæ a nobis & ſancta Romanorum eccleſia de illo decreta ſunt, recipit; nec is adverſus nos bellum ſuſcipit, ſed adverſus ſanctum Petrum apoſtolum vel potius adverſus Chriſtum ipſum Filium Dei, qui ita honoravit & glorificavit apoſtolum ſuum ut ipſe ab eo haberet facultatem ligandi atque ſolvendi.

† Adjunxit & omnia iſta quæ ſub hoc capite continentur ad ſecuritatem ſui pattiarchatus falſitatis architectus Photius.

Hoc † etiam rogamus pietatem veſtram, ut in memoriam revocetis, ex quo tempore ſcandala & ſchiſmata in veſtram eccleſiam ingreſſa ſunt, & eam integritatem corruperunt; horum malorum nullam aliam fuiſſe cauſam, niſi quod vos imperatores admiſiſtis blaſphemias & calumnias adverſus pontifices & patriarchas veſtros, ac reliquos Dei ſacerdotes; nec non quod vos parvipendiſtis dilectionem & fidem & honorem & obſervantiam erga illos. Rogamus itaque divinam potentiam veſtram, ut exnunc aures obturetis imperii veſtri a Deo electi calumniis & obtrectationibus adverſus pontifices quas pravi illi homines & malis ſolum gaudentes, vobis ſuggerere ſolent, & eos tamquam piacula & abominationes, iniquas verborum illorum ſagittas repellere velitis: patriarchas autem veſtros in honore habere, & quaſi proprios patres exiſtimare, tamquam Dei & hominum mediatores venerari. Ipſi enim vigilant pro animabus veſtris, & quæ pro ſalute veſtra faciunt vobis a Deo ſemper deprecantur; nec non ut par eſt, pro iis, quibus vos Deum offendiſtis errantes, ſacrificia ipſi offerunt, ut vobis Deum placent, benevolum illum vobis reddentes. Neque id ſolum, verum etiam pro tranquillitate & duratione potentiæ veſtræ, & pro victoria adverſus hoſtes obtinenda Deum noſtrum miſericordem orant. Doctores etiam & magiſtri vobis exiſtunt, dum vos admonent ut ea faciatis, quibus regnum cælorum acquiratis.

Præterea vos præ aliis diligere noſcuntur; non enim adulatorum amicitiam ſectari ſciunt vobiſcum, & adulatorum inſtar vos diligere, ſed potius caritatem, quam ipſos docuit Chriſtus Ieſus per ſanctos apoſtolos ſuos. Non oportet igitur veſtros patriarchas a vobis contemni, tum propter ea omnia quæ prædiximus, tum etiam, ut juxta domini præceptum illos diligatis. Nec vos lateat, quod ſi hoc feceritis, non ſolum honores illorum conſequemini, quos vos honoratis & colitis, ſed illum potius qui eorum manibus in altari miniſtratur, videlicet Chriſtum, qui pro peccatis omnium Deo offertur: qui enim illos honorat, Deum honorat; & qui illos averſatur & reſpuit, Deum ipſum reſpuit. Falſas itaque detractiones & obtrectationes, per quas zizania & ſchiſmata & ſcandala in eccleſia Dei oriuntur, & dividunt inconſutilem Chriſti veſtem, tamquam venenum aſpidum, veſtrum imperium vitet; & potius ſanctiſſimo Photio fratri & comminiſtro noſtro opem ferat in omnibus quæ ab eccleſiæ bonum regimen faciunt.

† Conſuit & iſta Photius ſui cauſa.

Eos † etiam qui ipſum non quo par eſt, honore habent, argue, ut corrigantur; ſæpe enim quos Dei timor, & erga divina religio & pietas non correxit; imperatorum & principum indignatio in eos irruens modeſtiores reddit. Idque ſi feceris, regnum tibi cælorum comparare certo ſcito, & ſempiternam imperii tui durationem, & pacis confirmationem. Si vero id minus feceritis, pro certo habeatis, quod nunquam ſchiſmata deerunt in eccleſia Conſtantinopolitana.

† Sunt ex Ioannis epiſtola, licet habeat aliqua verba a Photio addita, ut illud: *Poſt obitum ſanctiſſimi Photii*, &c.

De † hoc etiam legem condere, tuum imperium a Deo cuſtoditum monemus, ut poſt obitum ſanctiſſimi Photii comminiſtri & fratris noſtri nullus e ſæculari ordine ad pontificalem dignitatem eligatur & ordinetur, ſed potius ex preſbyteris cardinalibus, ex iis videlicet, qui catholicæ eccleſiæ ſunt adſcripti, vel ex ejus diaconis, vel aliis ſacerdotibus, qui exiſtunt ſub ſede Conſtantinopolitana, juxta ſacros canones, ut ne contra eccleſiaſticam regulam & ſanctorum patrum canones res veſtræ peragantur. Procedere autem hunc volumus per ſingulos gradus eccleſiæ ſatis probatum, † primum lectorem, deinde acolytum, poſtea diaconum, deinde preſbyterum, & tandem epiſcopum, ſi tamen

† Cum prætermiſſo, audis oſtiarium &

Digitized by Google

exorciſtam a Latinis omnibus inter primos quatuor ordines annumeratos, ſcias a Græcis corruptum locum.

tamen bonum habuerit teſtimonium de ſe, de pietate, & ſcientia; quoniam dum in inferioribus gradibus aliquod temporis ſpatium immoratur, ejus virtus & probitas agnoſcit, & hoc pacto oportet veſtros patriarchas progredi, non ex tempore præoccupare ſingulos gradus, ut in domo domini nihil inveniatur incompoſitum & inordinatum. Qui enim ſupra omnes gradus collocatur, reprehenſibilis in omnibus oportet reperiatur.

† Sunt addita iſta a Photio quæ hoc capite continentur.

Nec† quia nos veſtræ eccleſiæ paci & quieti conſulentes, Photium religioſiſſimum fratrem noſtrum recepimus, ſicut & papa Hadrianus Taraſium ejus avunculum, hoc jam vobis pro conſuetudine & regula uſurpetur: quæ enim raro bona ſunt non poſſunt lex fieri multis, & pro lege ſumi. A domino enim noſtro Ieſu Chriſto edocti, etiam nos viſcera miſericordiæ recipientes, condonavimus vobis petitionem veſtram tum de Photio, tum de aliis ſacerdotibus ex altera ordinatione exiſtentibus indultum conceſſimus. Quicumque vero in futurum auſus fuerit id iterum committere, pœnitentia ex canone a nobis abſque ulla remiſſione, & damnatio illi irrogabitur.

† Sunt Ioannis, ſed nonnulla miſcuit Photius.

† Rogamus etiam hoc pietatem veſtram, ut neque frater & comminiſter noſter Photius ſanctiſſimus, nec alius quiſpiam ſucceſſorum ejus in futurum in Bulgaria ordinationes habeat, neque per pallium illuc miſſum, neque per defenſorem prædictam provinciam Bulgarorum ut propriam miniſtret. In alieno enim ſolo non decet alios ædificare. Prædeceſſor enim noſter Nicolaus felicis recordationis precibus principis Bulgariæ Michaelis apoſtolicis doctrinis gentem illam educavit, & per religioſos ſuos epiſcopos omnes eccleſiaſticas regulas & canones, & quæcumq; ad Chriſtianam religionem pertinent cum illis tradidiſſet, eos perfecit: licet nonnulli audacter ſurripuerint nobis prædictam provinciam, quæ ad eos non attinebat; ordinationes etiam & conſecrationes eccleſiarum, & omnia quæcumque facere minus oportebat, peregerint. Quapropter præter prædicta, & hoc etiam vobis notum facimus, ut, ſi aliquando epiſcopos ibi degentes contra nos aliquid delinquere deprehendemus, & canonicis pœnis illos ſubiiciemus, non habeant vos ad quos confugiant, ſed potius vos inveniant in hoc nobis concordes, nec diſſentientes.

† Delevit impoſtor vocem, *Mandamus*, & nomen Ignatii, & poſuit *Oramus*, &c.

† Oramus præterea imperium veſtrum Chriſto dilectum, ut congregetis epiſcopos & preſbyteros cujuſcumque ordinis eccleſiaſtici & civilis qui a nobis diſſentire videntur, ubicumque fuerint intra terminos veſtros, coſque ad vos ducendos curetis, & moneatis, ut ipſi uniantur eccleſiæ Dei, & Photio ſanctiſſimo patriarchæ fratri & cōminiſtro noſtro nobis unito. Proprias pontificales & ſacras veſtes; gradus etiam illis reſtituite, & viſcera miſericordiæ illis aperite: ut quemadmodum unus Deus, unum baptiſma, una fides, ita & nos ipſi unum etiam in Chriſto, & per veſtram piam doctrinam unum pariter nobiſcum ſint, & in eccleſiæ Dei perfectione coordinati & conjuncti nobiſcum in Chriſti ſanctiſſimum corpus, ut in eadem mente & in eadem voluntate permanentes, Deum omnium glorificemus. Nec aliquis in poſterum dicat; *Ego quidem ſum Cephæ, ego vero Pauli;* 1. Cor. 1. ſed ut omnes hoc dicamus, quod Chriſti ſumus crucifixi & mortui pro nobis, qui per ſuam paſſionem quæ in terris ſunt, & quæ in cælis, invicem conciliavit; & nos Deo conjunxit & Patri per ſeipſum, & mutua dilectione & communione. Si vero a vobis eos advocatos monentes & hortantes & orantes, ad unionem eccleſiæ convenire vobiſcum ſemel & iterum & ſæpius obedire illi noluerint, neque noſtris literis obtemperare & ſuammet lucrari ſalutem, ſed in priori ſua pertinacia & temeritate permanſerint iſtiuſmodi homines, præcipimus ab immaculati corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti perceptione alienos fore, quouſque uniantur ſanctæ Dei eccleſiæ & Photio ſanctiſſimo patriarchæ fratri & comminiſtro noſtro. Et poſtea: Hoc peracto quæ ſequuntur juſtam illorum damnationem, in his literis non ſcripſimus, ne amplius prorogaretur oratio præter modum, ſed in commonitorio conſcripſimus religioſiſſimi Petri preſbyteri & cardinalis noſtri legati, una cum Eugenio & Paulo religioſiſſimis epiſcopis, ut cum ipſis præſidens in ſynodo una cum ſanctiſſimo Photio fratre & comminiſtro, Dei oculum qui omnia videt, & ſemper vigilat, ante ſuos oculos habentes, & inevitabilem divinam juſtitiam & ſuam conſcientiam immaculatam & inculpatam conſervantes, omnes res Conſtantinopolitanæ eccleſiæ, & quæcumque indigent correctione, & quæ, ut par eſt, declinare debent, ut id quod melius eſt, & conducibilius Dei eccleſiæ peragatur. Cæleſtis imperator piam potentiam tuam cuſtodiat.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Hucuſque ex Photiana verſione Ioannis papæ epiſtola. Cur autem in titulo Ioannis epiſtolæ non inſit Conſtantini nomen, id accidit, quod, ſicut ex Niceta dictum eſt, mortuus inter hæc fuerit Conſtantinus ipſe Auguſtus primogenitus Baſilii imperatoris.

Vidiſti impoſturas, lector, veritatis amator & cultor, & execratus es procul dubio, quas in profano etiam homine, nedum ſacerdote, & epiſcopo & patriarcha, ſed & in ethnico, omniſque divinæ & humanæ legis experte barbaro improbare non poſſis; totque falſitates admixtas literis non privati alicujus & ignoti hominis, ſed ab apoſtolica ſede ex epiſcoporum concilio datis; nec ad vilem aliquem terræ filium, ſed ad ipſum orientis imperatorem, nec otioſe vel leviter de rebus nullius momenti conſcriptis, ſed quæ maximi omnium ponderis eſſent; ut merito tanti auctorem ſcelcris improbare, & execrari, ipſumque facinus abominari, atque horrere tamquam funeſtum aliquid ab imis inferis proditum a principe tenebrarum per filium tenebrarum nomine tenus lucis angelum mentientem Photium, omnino debeas.

[a] CC. AD CLERICOS CONSTANTINOPOLITANOS.

Ejuſdem argumenti.

Reverendiſſimis & ſanctiſſimis omnibus epiſcopis, & confratribus eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſedem reſpicientibus, ſeu tribus principalibus eccleſiis Hieroſolymitanæ.

QVORVMDAM ſane veſtrum, fratres cariſſimi, ſcripta ſuſcipientes, unanimitatem, atque conſenſum in parte Photii in eis plene reperimus, indeque obnixe optantes, ut quod particulariter hactenus, hoc canonice ſemper & generaliter, atque ſecundum ea, quæ ſunt Chriſti Ieſu, & non quæ veſtra, pia animi devotione, id ipſum, ut non ſit in vobis ſchiſma, ſapiatis quærere, pulſare, & invenire; nos autem moderatione ſedis apoſtolicæ, ſicut diviſa contentione, atque dolemus ſciſſa errore, ita gaudemus in vinculo pacis, ac caritatis compagine

pagine ſoliditatis fraternitatem veſtram ſine intermiſſione inviolate perſiſtere, juxta apoſtolum, idem ſapite, & Deus pacis erit vobiſcum. Quod vero ſolicita intentione veſtra petit dilectio, uti auctoritate beati apoſtoli principis apoſtolorum Petri, vobis Photium patriarcham in regia urbe Conſtantinopolitana fore conſentiamus, illud animo luce clarius retinetis, quod in euangelio primo paſtori dominus ait: *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* His hortatibus ſuccenſi, imo potius coroborati, in quantum ſine gravi offenſione valemus auxilium ferre, tam cunctis domini ſacerdotibus, quam univerſo in orbe terrarum Chriſtiano populo, nunquam definimus, ſequentes prædeceſſorum exempla, de quibus ſanctæ memoriæ Hadriani papæ in Taraſii nuperrime regiæ urbis patriarchæ confirmatione, hæc interim ponimus verba. inter reliqua inquit: Ipſe enim Taraſius regiæ urbis patriarcha miſit nobis ſynodicam priſcam amplectens conſuetudinem, quam ſuſcipientes, & liquidius indagantes, & tam de faſſione rectæ fidei ejus, quam dogmatum ſanctarũ ſex ſynodorũ, & venerandarum imaginum ovantes, nimis iterum conturbati ac contriſtati ſumus, quia ex laicorum ordine, & imperialibus obſequiis deputatus, repente in patriarchatus culmen electus eſt, & * apocaligus contra ſanctorum canonum cenſuram factus eſt patriarcha. Et quod dicere puder, & grave tacere eſt, qui regendi adhuc, & docendi, ſunt doctores, nec erubeſcunt videri, nec metuunt, ducatumque animarum impudenter aſſumunt, quibus via omnis ignota doctoris eſt, quo vel ipſi gradiantur, ignari ſunt. Quod quam pravum, quamve ſit temerarium, ſæculari ordine, & diſciplina monſtratur: nam dum dux exercitus non niſi labore & ſolicitudine expertus eligitur, quales animarum duces eſſe poſſunt, qui in epiſcopatus culmen immatura cupiunt feſtinatione conſcendere? Hujus ſaltem rei comparatione conſiderent, aggredi repente inexpertos labores abſtineant; quippe qui non didicerint quod doceant. Vnde canonica inſtituit cenſura nequaquam ex laico ad ſacerdotium repente tranſire. Et niſi per ejus fidelem concurſum pro ſanctarum imaginum erectione ejus conſecrationi aſſenſum omnimodo tribuere nequivimus. Porro & nos ac vos fratres cariſſimi, lege conſtringimur, ut ſi deinceps apud cunctam eccleſiam, quæ in vobis eſt, a paternis regulis per ſimilem prævaricationem nunquam ſpondeatis delinquere, id eſt, ne neophytum repente ad honorem aſcendere *. Et ſi parochiam Bulgaræ gentis, quæ Deo auctore beati Petri apoſtoli interceſſione, atque deceſſorum noſtrorum labore, ad Chriſtum converſa eſt, ſubducta quam ibi feciſtis illicitam ordinatione, reddideritis; & abjectos quoſque fratres, ac diſcordantes veſtro labore * ſtudio cum prædicto Photio quem patriarcham in regia urbe deſideratis habere, altiſque piis operibus offenſionem, quam coram Deo, & ſanctis canonibus contraxiſtis in hac parte, recompenſaveritis. Venerabilem fratrem Photium coram ſynodo miſericordiam quærendo, & patriarchatus honore fungi volumus, & noſtræ communionis, imo & beatorum apoſtolorum, ſeu omnis eccleſiæ fore, domini miſeratione, participem. Hoc exemplo roborati maxime, quo egregius prædeceſſor noſter Innocentius ſanctiſſimus papa Photinum reſtaurare dignatur, dicens? Veniam nunc ad maximum quaſi quoddam thema, Photinum; & inter alia. Quia res ad ſalutem redit veniæ, hunc in tantum vobis annitentibus, poſt condemnationem more apoſtolico ſubrogamus, tantiſque veſtris aſſertionibus, vobiſque tam bonis, tam caris non dare conſenſum, omnibus duris rebus durius arbitramur. Pro veſtra ergo approbatione fratres cariſſimi, & ſententia, ac poſtulatione epiſcopum Photinum habetote. Licitum eſt ita conſtituere ut deprecamini; & noſtram in melius converſam ſententiam, labore vel teſtimonio veſtro, compotes voti ſuſcipite. Solicitos enim vos pro ſalute libenter admitto: cui manum porrigitis, vobiſcum porrigo; cui porrigo, mecum porrigite. Hæc enim eſt ad Corinthios apoſtolica declarata benignitas, ut in uno ſpiritu ductam, ac reductam ſententiam boni ſemper indifferenter ſequantur.] Data menſe Auguſto, indictione duodecima.

Miſſa per Petrum presbyterum.

2. *Cor.* 13.

Luc. 22.

In epiſtola Hadriani I. ad Conſtantinum, & Irenen imperatores.

* In epiſtola Hadriani eſt *a caliga militari.*

* *aliquid deeſt.*

* *f. deeſt* reconciliaveritis.

Epiſt. 22. num. 7. Tomo II. p. 1176. A.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Epiſtola* cc.] Hanc ſicut ceteras recitatas paſſam eſſe perditiſſimi hominis *Photii* impoſturam, patet ex verbis iſtis: *Venerabilem fratrem Photium coram ſynodo miſericordiam quærendo, & patriarchatus honore fungi* Quæ profeſſionem humilitatis inſinuantia ſuperbus & profanus homo plane abiaſit, & loco illorum (ut in ceteris fecerat) iſta poſuit: *Photius patriarcha ſanctiſſimus & religioſiſſimus frater noſter, non dedigneturin conſpectu ſynodi gratiam & ſtudium noſtrum, quin potius viſcera miſericordiæ Romanorum eccleſia prædicare, quod ab ea ſit receptus.*

a CCI. AD PHOTIVM PATRIARCHAM CONSTANTINOPOLITANVM.

Photium patriarcham Conſtantinopolitanum conſtituit, dummodo in ſynodo veniam poſtuler. decernit ne deinceps ullus e laicis in eadem eccleſia ſtatim epiſcopus ordinetur. jubet Bulgaricam diœceſin eccleſiæ Romanæ reſtitui.

Photio patriarchæ Conſtantinopolitano.

EXPERIENTIA tuæ prudentiæ literis pontificio noſtro delatis ſatis ubertim comperta, altitonantem dominum, piiſſimas ei grates agentes, laudavimus, qui poſtulatus dat omnibus ſapientiam, & in domo faciens, unanimes habitare, ſalvat omnes in ſe ſperantes, & protegit ſe in veritate quærentes, quique neque probos, reos, neque facit pios, tyrannos: tamen juſte judicans, beatis quibuſlibet æterna præmia, & infelicibus, reſervato interim pœnitudinis tempore, niſi reſipuerint æterna confert ſupplicia. Prædictis quoque literis præconia noſtra legentes, affectum tuum cognovimus, & quam ſis nunc erga nos devotus, ſatis evidenter reperimus: verum in quo noſtra merita non ſuffragantur, Deo dimittimus; & in quo nos humanis laudibus quicumque mortalium elevare conantur, fragilitatem naturæ noſtræ cum ſumma formidine, eodem Deo præ oculis habito, contemplamur. Scimus enim, ipſo dicente, *quia qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur.* Matth. 23.

Quod dicitur autem, ſanctam Conſtantinopolitanam eccleſiam in te convenire, teque privatam ſedem recipere: miſſos vero noſtros tecum minime conſecrare: de adunatione omnium

Hanc epiſtolã Photius locis infra notatis corrupit.

Digitized by Google

nium Deo gratias agimus; sed missis nostris A ideo de hoc mandatum non dedimus, quia nil certitudinis, qualiter ipsa sedes haberet, antea comprobavimus. Nunc vero, sicut de pace & adunatione ipsius ecclesiæ valde gaudemus; ita & de dissensione nolentium acquiescere contristamur, quia * Salomone testante, *quasi peccatum ariolandi est repugnare, & sicut genus idolatriæ nolle acquiescere.*

* *leg.* Samuele. 1. *Reg.* 15.

† Ista de consulenda sede apostolica Photius detruncavit in sua trãslatione.

Verum† super receptione privatæ sedis nos debuimus ante consuli. Tamen quia abeunte fratre & coepiscopo nostro Ignatio, te Constantinopolitano throno præsidere audivimus: tantum ut pax augeatur, & jurgia cessent multimodas Deo gratias agimus. Tu autem B omnium mentes demulcens, omnes paternis ulnis amplectere, omnes dispersos congregare non desinas, omnes colligere solicite studeque; quia sicut sanctus papa Leo magnus scribit, sedis apostolicæ, inquiens, moderatio hanc temperantiam servat, ut severius agat cum obduratis, & veniam cupiat præstare correctis.

† Hæc de misericorda quærenda coram synodo abstulit Photius, hic & alias inferius.

Et cum non sit reprehensibilis erga correctum quantacumque miseratio, si satisfaciens coram synodo† misericordiam secundum consuetudinem postulaveris, ac si evidenti correctione utaris, & peritiæ non obliviscens, nullius damna moliaris, quin potius auxilia eorum, C qui tibi non velle consentire dicuntur, studiose dissolveris, eosque suis ecclesiis & honoribus restitueris: & si, quia spiritalis filius noster Basilius Christianissimus imperator apud nos pro te multis precibus intervenit, omnes uno voto, uno consensu & una concordia in tua restitutione convenerint: veniam pro pace sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ tibi concedimus, communionem quoque & gradum, coram† synodo misericordiam quærendo, nihilo minus reddimus, & ut sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ præesse debeas, consentimus, ita tamen ut deinceps de laicis in eadem ecclesia episcopus contra sanctorum patrum statuta nulla- D tenus ordinetur, & omnis illa mala consuetudo abinde penitus amputetur, juxta capitulum quod super hac re in venerabili synodo, tempore scilicet decessoris nostri Hadriani junioris papæ Constantinopoli habita, est congruentissime promulgatum.

† Hæc quatuor verba itidem decurtavit Photius.

Reliqua vero, quæ literæ tuæ a nobis fore censenda, expectando, dato commonitorio nostris legatis, Petro venerabili presbytero cardinali nostro, deliciosisque consiliariis nostris quædamscriptis, quædam autem verbis injunximus, qui juxta censuram nostri apostolatus instructi de omnibus, cuncta, Deo præ oculis habito, contemplantes, & admittenda ubi fas est admittere E studeant, & corrigenda sub æqualitatis libramine corrigant.

Præterea sicut vestra pars suum velle conatur accipere, ita &† diœcesin nostram Bulgariam, quam apostolicæ recordationis sanctissimique domini papæ Nicolai certamine sedes apostolica recepit, ac Hadriani æque beatissimi præsulis tempore possederat, summa nobis celeritate restitui volumus, & de cetero omnem ordinationem ecclesiasticam ab ecclesiæ Constantinopolitanæ præsulibus in eadem diœcesi Bulgarica, auctoritate apostolica amputamus; ipsos autem ordinatos ibidem episcopos, & omnes alios inferioris ordinis clericos, ut inde se subtrahant, & ab invasione Bulgaricæ nostræ diœcesis se omnino compescant, decertare procures. Quibus si tu aut pallium dederis, aut quamcumque illis ordinationem feceris, vel donec nobis obediant, cum eis communicaveris, pari excommunicatione cum eis teneberis annexus.

† Hæc de Bulgarica diœcesi detruncavit Photius omnino.

Nota Severini Binii.

a *Epistola* cer.] Hæc est altera quam a pontifice Ioanne VIII. acceptam Photius a se Græce translatam, & ad perfidiam suam occultandam addendo, mutilando, subtrahendo & expungendo in pseudosynodo sua octava legi ac promulgari fecit.

Porro ille sciens quanta inesset in apostolicis literis auctoritas, lecturus cum esset eas in synodo, ad persuadenda quæ vellet, addidit & abstulit pro arbitrio quæ sibi sunt visa. Quænam autem ista fuerint, ex recitatione ipsius epistolæ ex secunda ejusdem actione depromptæ, Latinitatique ab eodem Metio redditæ, satis intelliges. sic enim se habet.

Ioannes episcopus servus servorum Dei Photio sanctissimo fratri & comministro patriarchæ Constantinopolitanæ ecclesiæ.

† Photius versipellis flectit in laudem suã quod in Dei laudem Ioannes dixerat de altitonante Deo.

SAPIENTIAM & prudentiam fraternitatis tuæ in literis cum perspexerimus, instar† tonitrui cælitus missi ex Deo resonantem & omnes terminos terræ suo strepitu replentem, pias Deo gratias & excelsas laudes retulimus, qui omnibus petentibus juxta eorum petitionem largitur sapientiam, & qui habitat in concordiæ domo, & fovet & protegit omnes qui veritate spem suam in ipsum collocant: quia quique nec malos in finem rejicit, neque bonos ut in tyrannidem aliquam incidant, supra eorum vires permittit; sed potius justitiæ æqualitate, ac judiciorum æquilibrio omnes res humanas dirigit, & feliciter ducit. Et beatus ille qui alacri animo, præsenti tempore per pœnitentiam lapsos erigit: in cælis enim iste thesauros sibi thesaurizat: hic etenim in hac felicitate permanẽs, fruetur sempiternis futuris bonis; cum revelabitur futura gloria. Tuas itaque prædictas humanissimas literas cum accepissemus, & laudes nimias quibus nos exornas, & qua animi alacritate erga nos te habes, agnovimus, & quomodo pie & sane te geris: licet laudes quas nobis tribuis, longe a nobis absint. cum enim mortalem & mutabilem naturam nacti simus, non sunt laudes satis tutæ: & magno timore afficimur illius videlicet qui omnia videt, & omnia prospicit, tum occulta tum aperta; ne aliquo pacto aliter ab hominibus nos habiti, aliter in conspectu Dei reperiamur, & pro laudibus & optata gloria perpetuum dedecus lucremur. Sed hæc permittamus interea Deo, qui novit omnia, & quem nihil nostrum latet. Novimus enim ipsum, dicere: *qui se exaltat,* E *humiliabitur.* *Matth.* 23.

† Tacet hic Photius quod de privata sede, nempe quam in Magnaura exercerat, vivente Ignatio.

Scripsisti nobis, quod sanctissima Dei Constantinopolitana ecclesia in te recipiendo, concors & unanimis facta est: & quod† sedem recepisti, quæ tua erat, & qua fueras orbatus. his de rebus de ecclesia videlicet, & de tua restitutione, qua es ad propriam sedem restitutus, Deo ex corde, & pro virili gratias agimus. Habebant etiam literæ pietatis tuæ quod nostri legati noluerunt quam primum tibi comministrare. Et hoc factum dicimus, quia nondum illis permiseramus, ut ea facerent, quæ præceperamus. Si enim mandatum nostrum habuissent, nulla ipsis fuisset dubitatio, nec alicujus mœstitiæ causam pietati tuæ præbuissent.

Nec

Digitized by Google

Nec nos satis certi eramus de fraternitate tua, quod ad tuam sedem te Deus restituisset, & jam ipsam obtinuisses: si enim hoc resciviſſemus, misissemus procul dubio, ut par erat, gratulaturi tibi pro tuæ sedis receptione.† Ne igitur interea iniquo feras animo: quod enim antea defuit, jam ex superabundantia completum est.

† Aliqua addit, & detruncat aliqua, quæ superius notavimus de consulenda apostolica sede aliis.

Didicimus præterea, quod sunt inter vos nonnulli schismatici, qui non quiescunt, sed in vanum laborant, & certamen diabolicum certant, juxta prophetam dicentem: Divisi sunt contriti, ut evellant & evertant ad se nonnullos simpliciores. Et quemadmodum gavisi sumus pro tua restitutione, quam Deus operatus est, & unione facta ecclesiæ: ita tristati sumus pro schismaticorum illorum interitu.

† Ista de laudibus suis Photius addidit.

Tu † vero qui præstas sapientia & prudentia & gratia a Deo tibi largita, (quid enim habes quod non accepisti: & si accepisti, novimus te non gloriari quasi non acceperis,) omnes tibi devincire humanitate contendas eos, qui a te procul sunt segregati & dispersi, misericordiæ viscera illis aperiendo, & benignitate illos complectendo, simul congregare ne graveris: ut, quemadmodum sanctissimus papa Leo magnus scribit, eos qui quærunt humiliari in conspectu Dei, & unionem vobiscum quærere, suscipiamus. Sicut econtra adversus eos qui duro sunt corde, fortitudine & constantia & patientia illos vincamus, duritiæ etiam cordis illorum obsistamus. Similiter illis qui pœnitentiam quærunt, quæ lapsos sublevat, manus adjutrices præbeamus. Non enim est desperatio pœnitentibus, & petentibus misericordiam non est confusio.

Quapropter fraternitatem tuam rogamus, ut Christi mores imitando, præcipue vero ejus humilitatem quam sustinuit pro salute generis nostri, non te † pigeat in synodo prædicare Dei erga te misericordiam & auxilium, nec non sanctissimæ Romanorum ecclesiæ protectionem & tutelam, & laborem, quem pro tua dilectione sustinuit, ut hoc pacto ædifices omnes pro communione nostra & animorum nostrorum concordia. Quandoquidem quæcumque ab illa petiisti, obtinuisti etiam: Et sicut illi mos est, ut omnibus qui injuste patiuntur opem ferat, ita ejus auxilio tu non caruisti, sed divina ope & hujus sanctæ sedis labore & studio ad sedem tuam es restitutus.

† Ioannes non ista habet, sed ut ipse misericordiam coram synodo postulet. quæ Photius sustulit hic & inferius callide admodum.

Quapropter rationi congruum duco, ut hujus consueti auxilii necnon benignitatis, quam ipsis operibus singulis diebus experiris, de illa in omnem terram sonum emittere non obliviscaris, sed etiam ipsam sequere, & instar illius nulli damnum inferas, nec aliquem a viscеribus misericordiæ tuæ repellas. Si qui usque adhuc unionem cum tua pietate amplecti noluerunt, neque tecum convenire, ne desistas, sed potius laborem & certamen sustine, cum docendo, tum etiam sermocinando, & longanimi admonitione, nec non alacri & benevolo vultu, ut juxta apostolum, vel omnes vel plerosque lucrari studeas, & tibi conciliare; ac per te ipsi Deo accedentes, illos ad te, & per te ad Deum suscipere dignare. Sacerdotales etiam honores, & eorum ecclesias illis restitue.

Et quemadmodum spiritalis filius noster imperator Basilius pro te nos ejus petitioni rationabili & justæ & Deo gratæ obsequentes, fecimus cum tua pietate, quod imperator petierat: eodem pacto te rogamus, ut tu etiam obliviscaris malorum quæ adversus te commiserunt, qui a te fuerant abalienati. † Qui si revertantur ex corde, tua pietas honore insignita apertis ulnis illos recipere dignetur, ut omnes feliciter consentientes, ad conversionem & restitutionem tuæ sedis commune gaudium & diem festum & lætitiæ peragamus.

† Detruncavit hic iterum quæ Ioannes habet in sua epistola de quærendo misericordiam coram synodo.

Hoc etiam rogamus fraternitatem tuam, ut nobiscum decernas, ut in posterum nullus sæcularis ex tempore ad pontificalem sedem assumatur, sed secundum gradum & ordinem procedens, & proprium unusquisque in suo gradu progressum virtutis ostendens, ita pontificalis sedis gradum obtineat. Qui enim aliter ascendit, ecclesiasticis nostris canonibus contraria facit. Et volumus morem hunc, qui non est probandus, ab initio in vestra ecclesia inventum, in posterum irritum abolere. Hoc † autem dicimus juxta canonem editum in synodo tempore Hadriani sanctissimi papæ & Tarasii beatæ memoriæ patriarchæ Constantinopolitani.

† Hic falsarius & impostor astutissime convertit ad Hadrianū primum quod dixit Ioannes de Hadriano II. satis expresse. At id ea de causa ab eo factū, quod per illa verba Ioannes probare se significaret synodum octavam sub Hadriano habitam juniori.

Synodum † vero contra pietatem tuam ibidem habitam irritavimus & annullavimus, imo & abjicimus, tum propter alia, tum etiam quod beatus papa Hadrianus prędecessor noster illi non subscripsit. Reliqua vero omnia de ecclesiasticis rebus quæ tua epistola nobis insinuavit, scribere omittimus, quoniam de illis in commonitorio scripsimus, cui etiam subscripsimus omnes pro tua restitutione, & illud Petro religiosissimo presbytero cardinali & legato nostro dedimus, quem misimus, & una cum Eugenio & Paulo religiosissimis episcopis legatis nostris Dei timorem præ oculis habentes, & suam conscientiam immaculatam conservantes, omnino vobiscum faciant, quæ vestræ ecclesiæ conferre noverint. Deus te conservet usque ad finem, dilecte frater reverendissime & comminister noster.

† De abrogatione synodi cōtra Photium facta nihil penitus in literis Ioannis, apposuit hęc impostor, ut quasi apostolicæ sedis auctoritate damnaret, (quod postea idem fecit) octavam synodum sub Hadriano habitam. Porro cum hæc impostor apposuit, decuit avit quæ in conditione apposita Ioannes habet de restituēda diœcesi Bulgarorum.

NOTA SEVERINI BINII.

Ecce tu jam vidisti, & conferens utraque exemplaria cognovisti, lector, quo tandem progressa impostoris audacia, & ausa sit falsarii animosa procacitas, ut tribus versibus istis ad epistolam Ioannis ultimo loco additis, tantam molem illam, œcumenicam, inquam, octavam synodum, quam occidens & oriens, pontifex & imperator una cum episcopis & magistratibus tanto labore sunt conati erigere & stabilire, quantum in ipso fuerit, Photius mendaci stylo sit demolitus. Vt plane iterum repetendæ, quin & aliæ innumeræ sint agendæ Deo gratiæ, quod ad tam immane periculum evitandum, & immensum scandalum antevertendum, voluerit divina providentia remanere integra exemplaria Ioannis epistolarum, unicum remedium ad falsitatem hominis perditissimi arguendam & impostūram aperiendam. Quo nomine pariter, ut vidimus, & ipse de quo egimus, pontifex Nicolaus summas gratias Deo rependit, quod ad convincendas falsitates ejusdem Photii in suis literis impudenter admixtas, earum exemplaria Romæ servaverit, sic dicens in epistola ad Michaelem imperatorem: *Verumtamen nos quomodocumque falsitas vel depravationi eadem sit epistola submissa, grates innumeras agimus Deo, cujus inspiratione & fidelia illius exemplaria penes nos retinuimus, & cujus permissu qui hac vel authenticam ipsam scripsere, superesse noscuntur.* hæc ipse. Sed nos dupliciter Deo gratias rependere obligamur, & quod Ioannes, sicut & Nicolaus, missarum a se literarum exscripserit & retinuerit exemplaria, & quod eadem cum codice, quem regestum vocant, sint in hanc diem in Vaticana bibliotheca integra post tot naufragia Romanæ ecclesiæ conservata; ut quod earum translatio facta per Photium fraudulenter posset argui falsitatis, tum in multis aliis, tum in iis, quæ operatus est ad demoliendam funditus œcumenicam octavam synodum, tam quod citationem ejusdem synodi octavæ sub Hadriano habitæ, qua convincitur eam recipere & comprobare Ioannem, omnino erasit atque penitus abolevit; quam etiam quod disertis verbis addiderit, ab eodem Ioanne pontifice jam illam prorsus damnatam, irritam, ut ait, ac nullam redditam esse.

Digitized by Google

In hoc ipsum enim totus incubuit homo profanus, ut adversum se collectam œcumenicam synodum, in qua cubitalibus literis, ut ita dixerim, ejus scelera multipliciter nota essent, abolendam, extinguendamque penitus, ut nec nominaretur amplius, laboraret. Sed & quod sciretur testificatione historicorum Græcorum, tum Latinorum, octava synodus œcumenica celebrata esse Constantinopoli: ipse eodem in loco haberi, eodemque quoque nomine appellari voluit suam pseudosynodum, quam supponeret pro legitima octava œcumenica habita per Hadrianum, usus ad decipiendos omnes recitatis superius ad ipsum scriptis, sed ab ipso falsatis literis Ioannis papæ, ex quibus pariter detegas alias ejusdem nebulonis versutissimi impostura. Quamvis enim idem Ioannes pontifex, tum in ipsa epistola ad Photium scripta, tum in recitata superius ad imperatorem citando dictam œcumenicam synodum, ut dictum est, eam visus est comprobasse; & nihilo minus in additamentis Photii idem ipse ejus damnator asseritur: non ista ipsi satis sunt visa, sed & ab illo falsatum est commonitorium ab eodem pontifice datum Petro legato. De quo infra in notis concilii Romani sub Ioanne VIII.

CCII. AD CONSTANTINOPOLITANOS.

Iubet eos schismate sedato ad ecclesiæ unitatem redire, & Photio communicare.

Eximiis viris Ioanni, Leoni & Paulo patriciis, atque Stiliano, Ioanni, & Metrophani reverendissimis metropolitis, & ceteris sacerdotibus, seu cujuscumque ordinis clericis, seu laicis.

OMNIVM ecclesiarum Dei secundum apostolum solicitudinem habentes, & pastoris gregis dominici nobis in ipso apostolorum principe curam commissam gerentes, domino dicente: *Si diligis me Simon Petre? pasce oves meas,* *Ioan. 21.* condolemus vobis: quoniam multis jam labentibus annis usque ad præsens, in discordiæ divisione, & in scandalorum perturbatione vos videmus promptos manere, nec per caritatis custodiam ad unitatem ecclesiæ reverti. Quam videlicet unitatem qui non tenet, Dei legem non tenet, Patris & Filii fidem non tenet, vitam non tenet, nec salutem. Hoc denique unitatis sacramentum, hoc concordiæ vinculum inseparabiliter cohærens ostenditur, quando in euangelio tunica domini nostri Iesu Christi non dividitur omnino, nec scinditur, sed sortientibus de veste Christi quis potius Christum indueret, integra vestis accipitur, & incorrupta, atque indivisa tunica possidetur. Possidere enim non potest indumentum Christi, qui scindit & dividit ecclesiam Christi. Quis ergo sic sceleratus, & perfidus? Quis sic discordiæ furore vesanus? Quis aut credat scindi posse, aut audeat scindere unitatem Dei? vestem domini? ecclesiam Christi? Monet ipse in euangelio suo dicens: *Et erit unus* *Ioan. 16.* *grex, & unus pastor.* Apostolus autem Paulus *1. Cor. 1.* hanc eamdem nobis insinuans unitatem, hortatur dicens: *Obsecro vos per nomen domini nostri Iesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia.* Et iterum dicit: *Sustinentes invicem in dilectione, satis agentes ser-* *Ephes. 4.* *vare unitatem spiritus in conjunctione pacis:* quoniam nec habere pacem cum Deo poterit, qui cum fratribus pacem per zeli discordiam non habuerit. Quam igitur sibi pacem promittunt inimici fratrum? quæ sacrificia celebrare se credunt sacerdotes, caritatis Dei qui non sunt veste induti? *Ioan. 14.* Pacem nobis Christus dedit; *Pacem*, inquit, *meam do vobis, pacem relinquo vobis*: concordes, atque unanimes esse præcepit; dilectionis, & caritatis fœdera incorrupta, atque inviolata mandavit. Et ideo vestram salutem cupientes, monemus, & apostolica benignitate jubemus, vos omnes sanctæ ecclesiæ uniri, vestroque patriarchæ, Photio videlicet, quem pro ecclesiæ Dei pace, & unitate recepimus, adhærere, communicareque studete. Nam si hæc nostra apostolica monita tantis supradictis testimoniis divinis firmata audire contempseritis, in vestra pertinacia manere volentes; scitote quia missis nostris præcepimus tamdiu vos omni ecclesiastica communione privare, quamdiu ad unitatem corporis Christi, & ad vestrum contempseritis redire pontificem. Nec aliquis vestrum hanc habeat in redeundo excusationem, pro scripturis de hac causa compositis; quia divina potestate, quam accepit ecclesia Christi, cuncta solvuntur vincula, quando per pastoralem auctoritatem, quæ fuerant ligata solvuntur: quoniam sicut dicit sanctus papa Gelasius, nullum est vinculum insolubile, nisi circa eos, qui in errore persistunt. Data mense Augusto, indictione XII. die XVI. *Missa per Petrum presbyterum.* In tomo de anathematis vinculo.

CCIII. AD PAVLVM ET EVGENIVM EPISCOPOS.

Constituit eos una cum Petro presbytero legatos, ut, sicut illos monuerat, pacem in ecclesia Constantinopolitana conficiant.

Reverendissimis Paulo Anconitano, Eugenioque Ostiensi episcopis.

QVAMVIS contra nostram egeretis voluntatem, & Constantinopolim venientes, inquisita causa ecclesiæ pacis & unitatis, Romam reverti, nobisque omnia sub certa relatione debebatis referre. Et quia primam legationem vobis commissam idonee non peregistis, secundam vobis ideo committere non debebamus: tamen apostolicæ miserationis benignitate utentes, & in hac secunda legatione fideliter perficienda, vos huic Petro religioso presbytero cardinis nostri, familiarique nostro sociamus: quatenus ea, quæ pro pace & unitate ecclesiæ Dei agenda sunt, secundum apostolicos nostræ auctoritatis apices, & secundum [a] commonitorii nostri tenorem capitulatim descriptum, sagaci valde intuitu simul agatis; & ita definiatis, ut gratiam nostram, quam prius inobedienter agendo exasperastis, nunc fideliori devotione operando, placabilem habere possitis. Data mense Augusto, indictione duodecima.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Commonitorii nostri.*] Commonitorium ipsum, cujus hic fit mentio, reperitur recitatum, sed a Photio falsatum, in actione secunda synodi Photianæ, octavæ mendaciter dictæ. Quod etsi non inveniatur inter Latine scriptas epistolas ipsius Ioannis, ut ex autographo possit argui falsitatis; tamen ex multis aliis idipsum consequi facile possumus, ut patebit infra in notis concilii Romani sub Ioanne VIII.

CCIV. AD ANGELBERGAM AVGVSTAM

Significat se modo absolvere nolle Anspertum archiepiscopum, sed si in synodo crimina, quæ objiciebantur, diluerit, tunc eum excommunicatione absoluturum. ait se pro Ludovico imperatore in anniversario ejus die sacra facturum.

Dilecta

Digitized by Google

Dilecta ac ſpiritali filiæ Angelbergæ imperatrici.

PIO affectu petitionis veſtræ preces, quibus nos ſuper abſolutione excommunicationis Anſperti Mediolanenſis archiepiſcopi precata es exaudire, ſecundum collatam nobis ligandi ſolvendique divinitus poteſtatem, non prætermitteremus: & maxime propter annuam commemorationem divæ memoriæ domini Ludovici, quondam imperatoris Auguſti, quæ in proximo celebranda eſt. Sed quia ſynodali eum decreto pro ſuis negligentiis, & præſumptionibus, ſicut ipſa bene cognoſcis, excommunicavimus, abſque eorumdem fratrum, & coepiſcoporum noſtrorum, cum quibus in eum excommunicationis ſententiam promulgavimus, conſenſu & voluntate nunc abſolvere nolumus; ne ab his, qui vel deſiderio, vel negligentia eccleſiaſticam diſciplinam contemnunt, & multa non prę ſumenda præſumunt, canonicum parvipendatur judicium. Porro cum ad nominatam ſynodum, quam ſecundum ſacros canones Spiritu Dei conditos quarto Idus Octobris, domino annuente, celebraturi erimus, vel ipſe venerit, vel e latere ſuo venerabiles confratres & coepiſcopos ſuos direxerit, qui nobis, & ſanctæ ſynodo de his, quæ illi objecta ſunt, idonee ſatisfaciant: tunc poſt veram ſatisfactionem, ab omni eum excommunicationis nexu proculdubio abſolvemus, & quaſi fratrem, & comminiſtrum, in noſtræ communionis conſortio incunctanter habebimus: & ideo pro prędicta annua commemoratione ipſius domini & ſenioris veſtri ne turbemini, quod modo vos pro abſolutione præfati archiepiſcopi non audivimus. Nam in eodem die, quo ipſe de ſæculo migravit, pro animæ illius requie ſempiterna, ſacrificium erimus domino oblaturi: etiam & pro anima Supponis fraterna moti compaſſione omnipotentem dominum deprecamur, ut ſuorum abſolutionem valeat percipere delictorum.

Sacrificia, & orationes pro defunctis.

CCV. AD LANDVLFVM ET LANDONEM.

Scribit Trajectum ſe iturum, & quæ paci eorum conducant, curaturum: ibique cum de aliis, tum de Landulfo Capuanæ eccleſiæ epiſcopo electo acturum.

Dilectis viris Landoni filio Landonis, & fratribus ejus, ſeu Landulfo filio Landenulfi, ejuſque germanis.

RECEPTIS atque perlectis literis veſtris, quas noſtro pontificio direxiſtis, quanta pace, & concordia vos poſt obitum Landulfi bonæ memoriæ Capuani epiſcopi, cum Pandenulfo conjunxiſſetis, & jusjurandum fraterno ac indiviſibili fœdere inter vos habito firmaſſetis, luce clarius novimus: ſed ſuadente humani generis inimico, & zizaniorum inter vos ſemina diffundente, omnem concordiam, & unanimitatem, quæ inter vos divino reſpectu extiterat, videmus corruptam atque confuſam. Pro quo videlicet tantæ inimicitiæ malo, vobis jam literis noſtris per dominicum venerabilem epiſcopum noſtrum ad vos delatis, innoteſcentes, mandavimus quoniam Deo propitio, pro veſtrum omnium ſalute ac pace volumus Kalendis Octobribus Trajectum venire, ibique vobiſcum, & cum Guaiferio glorioſo principe, atque cum Capuanis, ceteA riſque veſtratibus loqui, & ordinare primum ea quæ nobis & vobis ſunt neceſſaria, veſtræque paci & utilitati proficua; quatenus totius diſcordiæ ſcandalo de medio veſtri ablato, & recepta Dei pace, quæ ſuperat omnem ſenſum, in fraterna dilectione, & in priſtina devotione omnes concordes, & unanimes manere valeatis: & tunc ſive de Landulfo venerabili presbytero, quem omnium Dei ſacerdotum, & judicum, ſeu totius Capuanæ plebis voto, parique conſenſu electum habetis, ſive de aliis neceſſariis cauſis, veſtram ſecundum ſacros canones adimplebimus voluntatem; & idcirco grave non videatur nobilitati veſtræ noſtrum, ut dictum eſt, ſpecialem præſtoB lari adventum. *Philip. 4.*

CCVI. AD GVAIFERIVM PRINCIPEM SALERNITANVM.

Eadem quæ in ſuperiori. præterea arguit, quod contra Capuanos arma ſumpſerit. rogat ut mancoſos ſibi ab Amalfitanis reſtitui curet.

Dilecto filio Guaiferio glorioſo principi.

SICVT nobis literis veſtris mandaſtis, quod devotam circa nos amicitiam, & ſinceram conſervetis dilectionem, hoc multis jam evidentibus documentis luce clarius agnoſcimus & tenemus: C unde & noſter apoſtolicus animus circa nobilitatem veſtram, utpote circa cariſſimum filium, benignus exiſtit, cupiens honorem, & gloriam veſtram ſemper immutilatam conſpicere & audire. De electo autem Landulfo, videlicet venerabili presbytero Capuanæ eccleſiæ, pro quo jam toties noſtro pontificio ſuggeſſiſtis, non aliquo malæ voluntatis affectu vos nunc uſque audire prętermiſimus, ſed ſola pacis veræ cauſa, & inter proximos augendæ dilectionis. Nam ſicut vobis nunc literis noſtris per Dominicum epiſcopum ad vos delatis mandavimus, cupimus, Deo propitio, pro veſtrum omnium ſalute, concordiâ, & unanimitate Kalendis OctoD bribus Trajectum venire, ibique vobiſcum & cum Capuanis, ceteriſque veſtratibus loqui, & ordinare primum ea, quæ nobis & vobis ſunt neceſſaria, & veſtræ paci, utilitatique proficua; & tunc ſive de prędicto electo, ſive de aliis neceſſariis cauſis, veſtram adimplebimus voluntatem: quia veſtro ſagaci conſilio, communique conſenſu, quæ pro pace fraterna, & pro terræ noſtræ, ac veſtræ defenſione ſive Sarracenorum perditione conſideranda & perficienda ſunt, peragere cupimus. Quapropter, ſicut nos veſtrum volumus deſiderium & honorem alacri mente implere, ita quoque & vos illa quæ noſtro apoſtolico culmini ſunt decentia, devota mente debeE tis peragere: quamvis in hoc reprehenſione non modica digni videamini, quod ſumptis armis contra Capuanos inter aſſiduas Paganorum perſecutiones conſiſtentes, perſequi & impugnare præſumpſeritis, antequam eorum culpas nobis veraciter cognitas feciſſetis. Porro de mancoſis, quos pro defenſione terræ ſancti Petri dedimus te prę ſente Amalfitanis; volumus ut eoſdem mancoſos ipſi Amalfitani deferant ſecum navigio uſque in portum urbis Romanæ, quoniam ſalvi & ſecuri ibi manebunt; & tunc accepta a nobis prius ſecuritatis ſponſione, ipſos nobis mancoſos reddere procurent: quatenus noſtra recipientibus nobis, nullam pro his de cetero patiantur calumniam.

Digitized by Google

CCVII. AD LEONEM EPISCOPVM.

Dolet Capuæ discordias esse excitatas. significat se Trajectum iturum, ibique de Landulfo episcopo electo, cujus confirmationem petierat, acturum.

Reverendissimo & sanctissimo Leoni episcopo.

SACERDOTALEM curam & solicitudinem, quam pro ecclesiæ Dei utilitate, populique concordia, & pace peragere procul dubio debent domini sacerdotes, literis tuis relectis, te luciflue habere cognoscimus; dum Dei, proximique dilectione solicitus, doles Capuanos nobiles scilicet viros, fraterno fœdere per jusjurandum inter eos habito nequiter corrupto ad veram discordiam & inimicitiam pervenisse; & adhuc in ea improvida mente consistere, atque pro Landulfo venerabili presbytero, & electo a vobis, & omni sacerdotali cœtu, nobiliumque caterva, cunctoque populo Capuanæ civitatis, pontificio nostro supplicas, quatenus eum non differamus sacræ plebi Capuanæ antistitem ordinare. Nos autem pastorali solicitudine moti, vobiscum similiter condolemus fratres, & propinquos pro sæculi cupiditate in tantam discordiæ & inimicitiæ voraginem demersos; pro quibus sane, Deo propitio, pacificandis, volumus Kalendis Octobribus Trajectum venire, & ibi cum Guaiferio principe, atque vobiscum, & cum Capuanis, ceterisque vestratibus loqui, & ordinare primum ea, quæ nobis & vobis sunt necessaria; & tunc de seipso electo vestram secundum sacros canones adimplebimus voluntatem: & idcirco grave non videatur dilectioni vestræ nostrum, ut dictum est, specialem præstolari adventum. *Vnam talem Adelchisi episcopo: & alteram Lupeno episcopo.*

CCVIII. AD LANDVLFVM PRESBYTERVM.

Laudat eum, quod ad propinquorum suorum insidias evitandas Capua fuerit egressus, & in discordiis sedandis elaboret. significat Trajectum se iturum, ibique de ejus electione deliberaturum.

Landulfo venerabili presbytero, & electo.

QVIA discordantium parentum tuorum insidias declinando, & ex urbe Capuana egrediendo, in antiqua sanctæ ecclesiæ Capuanæ sede, nomine videlicet S. Stephani protomartyris refulgente, nunc habitare te asseris, atque cum vicinis episcopis assidue decertas, ut male divisos adunare atque discordantes pacificare, Deo favente, possis, gratum recepimus. Quia & ante susceptum officium ea quæ sunt boni pastoris peragis, in quo scilicet, ut perseveres hortamur, usque ad nostrum specialem adventum; quoniam, Deo propitio pro vestrum omnium salute, concordia & pace, Kalendis Octobribus volumus Trajectum venire, ibique cum Guaiferio glorioso principe, & cum aliis eximiis parentibus tuis loqui, & ordinare primum ea, quæ nobis & vobis sunt necessaria, vestræque paci & utilitati proficua, & tunc provectionem tuam, secundum sacros canones, omnibus pacificatis, peragere.

CCIX. AD PVLCAREM PRÆFECTVM.

Arguit, quod nec fœdus cum Paganis rectum ruperit, nec ditionem sancti Petri, sicut promiserat, defenderit. præcipit, ut pecuniam pro ea re datam ad se remittat.

Dilecto viro Pulcari præfecto.

PRO salute animæ tuæ, ac pro defensione totius Christianitatis, quæ te cum Paganis pactum habente, quotidie deprædatur, atque in diram ducitur captivitatem, multa tibi, & populo tuo, quæ postulasti, fecimus bona. Insuper decem millia mancosorum argenti dedimus tibi, ut terram sancti Petri rupto fœdere Paganorum defenderes; quod tu cum tuis per jusjurandum facere promisisti, sed timore judicii Dei postposito, neque pactum iniquum disrumpere voluisti, neque propter jusjurandum litora nostra defendere, sed potius deprædari diabolico jam juri subjectus, permittis, & in animæ tuæ perditionem consentis, oves precioso Christi cruore acquisitas duci captivas. Et ideo dignum est, ut ipsos mancosos, quos tibi pro defensione terræ nostræ dedimus, recipiamus. Quapropter volumus, ut eosdem mancosos per tuos fideles Amalfitanos usque in portum urbis Romanæ nobis navigio venientes remandes; quoniam ipsi Amalfitani salvi & securi ibi manebunt: & tunc accepta prius a nobis securitatis sponsione, præfatos mancosos nobis reddere procurent; quatenus nostra recipientes, nullam tibi, vel populo tuo inferamus calumniam. Nam & dromonibus nostris præcepimus, ut nullo modo aliquam populo tuo faciant contrarietatem, si tamen nobis ipsos mancosos salvos reddideris.

CCX. AD MONACHOS PVLTARIENSIS COENOBII.

Dolet de eorum calamitatibus, & significat se ipsorum causa Bosoni principi, atque Hugoni abbati scripsisse ut eos tutentur. exemplar etiam testamenti Gerardi fundatoris Ansegiso archiepiscopo, & Conrado comiti misisse.

Sanctæ congregationi summi apostolorum principis Petri cœnobii nostri Pultariensis.

COGNOSCAT pro certo fraternitas vestra, nos relectis literis vestris, pro tantis adversitatibus, quas ab iniquis quotidie sustinetis hominibus, valde tristes existere: quoniam sicut de vestra prosperitate gaudemus, ita quoque & de vestra tribulatione tristamur. Vnde volentes sanctam congregationem vestram, ut pote dominicum gregem in ipso apostolorum principe nobis commissum; salvam & quietam habere, direximus secundum petitionem vestram nostras apostolicas literas Bosoni glorioso principi, & Hugoni nobilissimo abbati, petentes quatenus pro Dei sanctorumque apostolorum principum Petri ac Pauli amore, nostraque dilectione, suæ defensionis auxilium vobis impendant, & contra Dei atque omnes vestros adversarios manum suæ potentiæ extendant, ut quiete ac securiter degentes, debitas domino laudes persolvere, ac pro nobis & omni populo Christiano valeatis omnipotentem dominum deprecari, & res sancti nostri monasterii tranquilla mente disponere, regere,

Digitized by Google

regere, ac ſecundum dominum diſpenſare poſſitis. Porro exemplar ipſius teſtamenti, per quod Gerardus bonæ memoriæ comes, una cum Berta quondam conjuge ſua ipſas res principibus apoſtolorum Petro & Paulo tradidit, bulla nominis noſtri munitum, Anſegiſo archiepiſcopo, & Conrado comiti in cujus comitatu ipſæ res continentur, per præſentem nuntium veſtrum direximus. Vos itaque videte, ſi de his omnibus adjuti fueritis, an non, & nobis renuntiate, ut quali conſilio meliori potuerimus, vos libentiſſime adjuvare curemus. Fraternitatem veſtram orantem pro nobis dominus dignetur conſervare incolumem.

CCXI. AD HVGONEM ABBATEM.

Vt monaſterium Pultarienſe tueatur.

Dilecto filio Hugoni nobiliſſimo abbati.

QVANTA vos dilectione, quantoque noſtræ paternitatis quaſi unicum filium dilexerimus affectu, ex eo quo veſtram ſublimem cognovimus ſagacitatem, & gloriam, ipſi abundanter recolitis: quoniam & veſtra nos excellentia, veluti patrem ſpiritalem, in omnibus colere & honorare animo tranquillo curavit. Quo videlicet mutuæ dilectionis fœdere illibato confiſi, monaſterium ſancti Petri, quod appellatur Pultarienſe, & Gerardus quondam comes de rebus ſuis perfecit, atque dotavit, & ſancto Petro tradidit, petimus ut veſtra in omnibus tuitione adjuvetur: quia fratres qui nunc in eo conſiſtunt, & ſedulas Deo laudes perſolvunt, orantes pro ſalute omnium in Chriſto credentium, ab inimicis vicinis perturbantur, omniſque illorum, imo noſtra familia crudeliter aſſidue vexatur & opprimitur. Ita ſane ut neque arare, neque cetera quæ ad terræ culturam pertinent, poſſit exercere. Quapropter & veſtrum auxilium eidem ſancto loco impendatis, & contra Dei atque ejus adverſarios manum veſtræ potentiæ, pro amore Dei, & ſanctorum apoſtolorum Petri ac Pauli, noſtraque dilectione, extendatis, quatenus veſtro potenti brachio freti, ſalvi in omnibus & ſecuri conſiſtant: ut & in præſenti dignas a nobis retributiones, & in futuro multiplicem a domino valeatis mercedem cum ſanctis recipere.

CCXII. AD HVGONEM ET RADVLFVM.

Quod Vendoaram villam ſancti Petri Pultarienſis nulli conceſſerit, & Arembertum, qui a Boſone eam accepit, excommunicari juſſerit, niſi ab ea abſtineat.

Hugoni & Radulpho fidelibus noſtris.

COGNOSCAT pro certo fidelitas veſtra, quia nos ipſam villam noſtram Vendoaram, quam dicitis eſſe invaſam a Boſone comite, quaſi nos eam cum illo commutaſſemus accipientes alteram ab eo, neque beneficiali more, neque alicujus commutationis tenore, neque alio quocumque modo, cum eodem Boſone, vel alio quocumque homine, dedimus, neque commutavimus. Ideo in fidelitate & ſervitio ſanctorum apoſtolorum Petri ac Pauli devota mente permanentes, ipſam villam ſub noſtro jure tenentes, defendite, & cum domini auxilio gubernate, nec alicui homini credatis nos aliquando præfatam villam quolibet modo daturos.

A Direximus vero, pro noſtro adjutorio ac defenſionis auxilio, literas noſtras jam dicto Boſoni comiti, ut pro amore Dei, & S. Petri, ac noſtro, & ſuos homines inde removeat; & ipſam villam nullatenus invadere, nec invaſam retinere præſumat: quin potius ſuo vos brachio tueatur, & ab omnibus erga vos male agentibus dignetur defendere, ſi gratiam Dei & principis apoſtolorum cupit habere. Arembertum autem vaſallum ejus, cui ipſam villam beneficio dederat, omni eccleſiaſtica communione per Iſaac venerabilem epiſcopum juſſimus eſſe privatum, ſi in eadem villa ulterius temere intrare, aut aliquam ibi contrarietatem facere præſumpſerit.

B

CCXIII. AD BOSONEM COMITEM.

Vt Arembertum & quoſvis alios a Vendoara villa removeat, eamque Pultarienſibus reſtituat, & monaſterium ipſum tueatur.

Dilecto filio Boſoni glorioſo principi.

QVANTA vos dilectione, quantoque noſtræ paternitatis dilexerimus affectu ex eo quo veſtram ſublimem cognoverimus gloriam, ipſi abundanter recolitis quoniam & veſtra nos excellentia, veluti patrem ſpiritalem, in omnibus colere & honorare animo tranquillo
C curavit. Quo videlicet mutuæ dilectionis fœdere confiſi, ea quæ ſub jure ſanctorum apoſtolorum principum Petri ac Pauli per totius Galliæ provincias immobilia loca conſiſtunt, cum hominibus, omnibuſque ſibi pertinentibus, ut veſtro potenti brachio defenſa manerent rogavimus, veſtroque auxilio ſecura conſiſterent: quod vos pro amore Dei & S. Petri, noſtroque honore, nobis libenter facere promiſiſtis. Nunc autem, ſicut audivimus, villam noſtram Vendoaram abſque noſtro conſenſu & voluntate occupatis, & uni veſtro vaſallo, nomine Aremberto, in beneficium dediſtis, &, ſi verum eſt, non bene, ſicut vos decebat, egiſtis. Ideo rogamus, fili ca-
D riſſime, celſitudinem tuam, ut propter amorem domini, & S. Petri cæleſtis regni clavigeri, ipſam villam noſtris, qui ibidem reſident, hominibus ſub noſtro jure, ſicut nos eam ordinavimus, liceat habere ſecuriter: omneſque veſtros, vel alienos homines ab ejuſdem villæ habitatione vel dominatu removeatis: nec veſtris diebus aliquam a quocumque homine contrarietatem patiamur. Simili etiam modo petimus, ut monaſterium S. Petri, quod appellatur Pultarienſe, & Gerardus quondam comes de rebus ſuis perfecit, atque dotavit, & ſancto Petro tradidit, veſtra in omnibus tuitione adjuvetur: quia fratres qui in eo conſiſtunt, & ſedulas Deo laudes
E perſolvunt, orantes pro ſalute omnium in Chriſto credentium, ab inimicis vicinis perturbantur, omniſque illorum, imo noſtra familia crudeliter aſſidue vexatur & opprimitur, ita ſane ut neque arare, neque cetera, quæ ad terræ culturam pertinent, poſſit exercere. Quapropter & veſtrum auxilium eidem ſancto loco impendatis, & contra Dei atque ejus adverſarios manum veſtræ potentiæ, pro amore Dei, & ſanctorum apoſtolorum Petri ac Pauli, noſtraque dilectione extendatis, quatenus veſtro potenti brachio freti, ſalvi in omnibus & ſecuri conſiſtant, ut & in præſenti dignas a nobis retributiones & in futuro multiplicem a domino valeatis mercedem recipere.

Digitized by Google

CCXIV. AD GVAIFERIVM PRINCIPEM SALERNITANVM.

Monet ut a moleſtiis deſiſtat, quas Capuanis inferebat. ſignificat ſe in ejus regiones iturum, & diſcordias ſedaturum.

Nobiliſſimo viro Guaiferio glorioſo principi.

RELATV quorumdam didicimus, quod ſuadente humani generis inimico, qui totius inimicitiæ, & mortis eſt auctor, cupiatis multiplicia damna, & adverſa inferre Capuanis; & propter diſcordiæ malum, quod ſæculi quotidie livore generatur, & inter propinquos, atque amicos accreſcit, cogitetis generale diſcrimen præbere, unde ſcilicet non modica turbatio his veſtris in partibus oriatur, & longi temporis ſcandalum maneat. Et dum non deſint extranei hoſtes, cum quibus aſſidue luctamen habeatis, vultis contrarietatis diſcrimina præbere propinquis, quos in auxilium vobis opportunum poteratis habere fautores. Nos idcirco, more paterno, vos quaſi dilectum filium admonemus, & ex Dei omnipotentis auctoritate, beatorumque apoſtolorum Petri & Pauli poteſtate, prohibemus, ut non habeatis licentiam ſuper præfatos Capuanos ire, neque aliquam illis contrarietatem inferre uſque ad noſtrum ſpecialem adventum. Quoniam, Deo auxiliante, cum hujus æſtivi temporis fervor tranſierit, pro omnium veſtrum ſalute, concordia & unanimitate, has veſtras in partes veniemus: quatenus, nobis præſentibus, omnis vis ſopiatur, omneque ſcandalum, quod ex vipereo ſemine inter vos & illos accrevit, de medio veſtri auferatur. Nos namque ſalutem veſtram ne in æternum pereatis, cupimus: & ideo volumus, ut ea, quæ pacis ſunt, ſectemini ſemper. Nam pro veſtro cum venerimus amore, ipſum quem vultis Capuanæ plebi, domino favente, antiſtitem ordinabimus, ut veſter principalis honor indiminutus permaneat. Quod ſi forte aliter vos facere cognoverimus, ſcitote quia noſtræ vos non habebimus communionis conſortes.

CCXV. AD PANDENVLFVM CASTALDVM.

Significat ſe Guaiferio ſcripſiſſe ut ab inferendo Capuanis damno deſiſteret.

Nobili viro Pandenulfo glorioſo caſtaldo.

RELECTIS induſtriæ tuæ literis, quas per talem fidelem hominem tuum nobis mandaſti, ea quæ noſtro pontificio ſupplicare ſtuduiſti apoſtolica dumtaxat benignitate audivimus, ac, prout ratio exigebat, partim complevimus. Direximus namque noſtri apoſtolatus literas Guaiferio, & admonendo, increpando, atque excommunicando eum non habere licentiam ex Deo, & ſanctorum apoſtolorum Petri ac Pauli, noſtraque auctoritate permiſſum venire contra urbem Capuanam, neque aliquam in omnibus ſuburbanis, & finibus ejus contrarietatem inferre, nullaſve moliri inſidias, uſquequo iſtas in partes, auxiliante domino, poſt hujus æſtivi temporis fervorem veniremus.

CCXVI. AD CAROLVM REGEM.

Scribit ſe literis eum, ut ad imperium promoveret, ad urbem advocaſſe, Ravennam uſque ad eum proceſſiſſe, ſperaſſeque ſe auxilium ab eo adverſus Romanæ eccleſiæ hoſtes receptum: quæ ſpes ita eum fruſtrata eſt, ut nunquam hoſtes magis ſævierint. petit ut eccleſiæ opem ferat, & dum iter parat, legatos ad ſe mittat: ſuoſque legatos commendat.

Dilecto ac ſpiritali filio Carolo glorioſo regi.

Imperator a Romano pontifice eligitur.

QVOD bene veſtra regalis cognoſcit ſublimitas, a longo jam tempore vos pro utilitate & exaltatione ſanctæ ſedis apoſtolicæ matris veſtræ ad culmen imperii, Deo propitio, volentes perducere, auctoritatis noſtræ literis miſſis vocavimus, ac poſtmodum præ magnitudine amoris veſtri, relicta noſtra eccleſia inter ſævas hoſtium non ſolum Paganorum, ſed etiam malorum Chriſtianorum manus, ad vos Ravennam pervenimus: quod nullus anteceſſorum noſtrorum glorioſiſſimis progenitoribus veſtris aliquando feciſſe recolitur, ſperantes ſcilicet omnem honorem, priſtinumque vigorem ſanctæ Romanæ eccleſiæ per vos ad augmentum perfectum perducere, atque inimicorum ſanctæ Dei eccleſiæ, & noſtrorum ferocem ſeveritatem omni modo comprimere, facileque ſuperare putabamus. Sed quia de his omnibus nihil apud magnitudinem veſtram, ut volebamus, peregimus; revertentes prioribus pejora reperimus. Nam inimici noſtri majori audacia elevati, non ſolum ea, quæ ſancti Petri ſunt, diripere, ſed etiam homines noſtros in ſua poteſtate recolligere, & retinere non dubitant. Quapropter fili cariſſime pro certo ſcitote, quia nos veſtrum honorem & gloriam toto conamine deſideramus perficere: & ideo vos ea, quæ utilitati, & exaltationi ſanctæ ſedis apoſtolicæ proficua ſunt, pio intuitu, menteque devota debetis peragere. Vnde obnixe precamur, ut nobis dirigatis Luithbardum venerabilem epiſcopum, Manigoldum filium Adelberti, & Adelbertum protopincernam veſtrum, qui antequam vos has in partes veniendi iter ſumatis, nos & ſanctam matrem veſtram Romanam eccleſiam certificent, & ad veſtrum honorem & gloriam placabiles, & lætos efficiant: quatenus Deo auxiliante, vobis venientibus Romam, unum de pactis, & privilegia ſanctæ Romanæ eccleſiæ, more parentum veſtrorum, renovare & confirmare ſtudeatis: & petimus, ut de hoc, quod pro honore Dei, & ſanctæ eccleſiæ, ſeu veſtro vos facere monemus, aliquid inimicis noſtris non credatis, neque his, qui magis ea quæ ſua ſunt, quam veſtram gloriam quærunt, eo quod honor & exaltatio ſanctæ Romanæ eccleſiæ veſtra protectio eſt in omnibus, veſtraque contra omnes inimicos defenſio. Hos autem miſſos noſtros, Marinum videlicet, venerabilem epiſcopum, & arcarium ſedis noſtræ, atque Petrum æque epiſcopum Senogallienſem vobis direximus, quos ut benigne recipiatis rogamus, & ea, quæ vobis verbo tenus dixerint, quaſi nobis credere non dubitetis. Data *ut ſupra*.

Digitized by Google

CCXVII. AD EVMDEM.

Dolet se non posse cum eo colloqui. Arnulfum legatum ad eum mittit, petens ne Romanam ecclesiam ab hostibus lædi patiatur, ideoque ejus legatum cum Arnulfo ad se mitti jubet.

Dilecto ac spiritali filio Carolo glorioso regi.

AVDIVIMVS quod debeatis nunc Alpes transire, atque cum carissimo fratre vestro communi eloquio frui: unde valde turbati existimus, eo quod secundum commune placitum sperabamus nos vobiscum simul convenire, & magnum ac proficuum opus exaltationis sanctæ B Romanæ ecclesiæ matris vestræ, vestrique honoris, & totius terræ sancti Petri salutis peragere. Idcirco direximus vobis hunc carissimum nepotem nostrum Arnulfum delicioſum consiliarium nostrum, per quem vestræ regali suggerimus magnificentiæ, ut nullo modo prætermittatis ita ordinare, atque disponere terram S. Petri: quatenus salva, & defensa non solum a Paganis, sed etiam a malis Christianis, quos ipsi procul dubio scitis, permaneat: donec Deo auxiliante, revertentes ad gremium sanctæ matris vestræ Romanæ ecclesiæ veniatis; quia si hoc prætermiseritis, tanta undique adversa vix ferre valemus. Quapropter vestra regalis magnitudo prævideat, ne vestris diebus eadem ecclesia aliquam minuitatem patiatur, sed per vos magis augmentetur, quoniam ipsius augmentum vester est honor. Ideo petimus, ut cum præsente jam dicto nepote nostro idoneum e latere vestro nobis dirigatis legatum, qui ad salutem, & justitiam terræ nobiscum interim pariter & promptissime in omnibus, prout opus fuerit, desudet; ut & nos omnem vestrum honorem libentissime valeamus perficere: cui ea, quæ vobis dixerit, quasi nobismetipsis credere non dedignemini. Quamobrem rogamus, ut libenti animo hoc facere, & secundum promissum vestrum adimplere omnimodis satagatis: nam certos vos esse volumus, D quia vestrum honorem, & gloriam tota mente desideramus perficere.

CCXVIII. AD ROMANVM ARCHIEPISCOPVM.

Miratur, quod injuriis lacessitus ad se non confugerit. nuntium Ravennam mittit, qui omnia contra eum gesta diligenter inquirat: & eos, qui injuriam intulerant, Romam venire compellat; quibuscum ipse ad synodum proficiscatur, ubi ejus causa agetur: eumque arguit, quod in sua ecclesia non resideat;

Reverendissimo & sanctissimo Romano archiepiscopo sanctæ ecclesiæ Ravennatis.

AVDIENTES tales vobis a quibusdam insidias, & injurias accidisse, mirati sumus, quomodo ad Romanæ ecclesiæ gremium, & ad nostram apostolicam non statim veneritis præsentiam; nam si venissetis, pro certo scire potestis, quia nos diligenter inquisitis omnibus, omnem tuam causam ad optatum, & prosperum finem, Deo favente, omnimodo perduceremus. Nunc autem pro hujus rei causa missum prudentem dirigimus Ravennam, cui ea, quæ nobis mandastis contra te acta fuisse, diligenter inquirere jubemus, ut eos qui talia, ut asseritis, A egerunt, sub fidejussore, talique legato obliget; quatenus ipsi de præsenti Romam compellantur venire. Quibus sane venientibus, volumus ut & vos pariter veniatis Kalendis Octobris, sicut tibi pro celebranda etiam synodo præceptum est, quia in præsentia nostra causam tuam volumus deliberare: quoniam nos, secundum datam nobis divinitus potestatem, more prædecessorum nostrorum vos adjuvare omnino curabimus; nam volumus ut honor sanctæ Ravennatis ecclesiæ semper indiminutus permaneat. In hoc tamen redarguendus es, quia dimissa ecclesia tua Ravennæ, per alienas ecclesias contra tuam sponsionem discurris, & resides: nam pro his quæ tibi evenisse dicis. Data *ut supra.*

Deest aliquid.

CCXIX. AD OMNES FIDELES.

Præcipit ut Ticinensi episcopo, cui potestatem excommunicandi tribuerat, obediant.

Omnibus reverendissimis & sanctissimis episcopis, seu eximiis marchionibus cunctisque sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus.

HABENTES omnium ecclesiarum Dei, secundum apostolum, solicitudinem, dignum duximus vestram industriam his apostolatus nostri literis admonere, atque apostolica benignitate magnopere exhortari: quatenus potentiæ munus, quod divina largitate habetis, utilitati ecclesiæ, & honori sacerdotali prodesse debeat semper. Ticinensi ecclesiæ quæ speciali quodam modo sedi apostolicæ pertinere videtur, ejusque antistiti Ioanni videlicet confratri nostro cui vice nostra transgressores excommunicandos commisimus, eo videlicet tenore, ut quos ipse excommunicaverit, ipsi excommunicati existant. ut ei auxilium alacriter impendatis, monemus, nullam contrarietatem, vel invasionem in rebus, vel hominibus ipsius ecclesiæ quamlibet facere permittatis: quin potius vestro eos solatio tueri pro D Dei, nostroque amore diligentissime studeatis; sed & clericos illius nemo vestrum in commendatione, aut sub alicujus defensionis obtentu, absque prædicti episcopi sui licentia recipere præsumat. Quod si contra hoc nostrum apostolicum statutum aliquis suorum clericorum agere tentaverit, ecclesiastica sit tam acceptor, quam acceptus communione privatus. Data *ut supra.*

2. Cor. 11.

CCXX AD ROMANVM ARCHIEPISCOPVM RAVENNATEM.

Præcipit ut Romam ad synodum veniat.

E

Reverendissimo & sanctissimo archiepiscopo sanctæ ecclesiæ Ravennatis.

SICVT jam olim vestræ præcepimus reverentiæ, ut pro multis ecclesiarum Dei necessitatibus quarto Idus Octobris Romam venientes, synodum pariter celebraremus; nunc iterato his apostolatus nostri literis fraternitati vestræ jubemus, ut omni mora, vel occasione postposita ad denominatam synodum, quam Deo auctore, in prædicto tempore celebraturi erimus in ecclesia beati Petri principis apostolorum, cum suffraganeis tuis episcopis occurrere nullatenus prætermittatis: quia nos omnium ecclesiarum Dei utilitati & exaltationi, sicut oportet, pari

Digitized by Google

pari consensu & decreto more prædecessorum nostrorum consulere volumus. Et ideo vestram, secundum sacros canones unanimitatem adesse volumus: quatenus ecclesiæ Dei vigor, Christo favente, per synodalem censuram illibatus permaneat. Quapropter si in veniendo nunc aliquam moram, vel negligentiam admiseritis, scitote quoniam canonica vos redarguemus censura. Optamus sanctitatem tuam. & Data XI. Kalendas Octobris, indictione XIII.

CCXXI. AD CLERVM MEDIOLANENSEM.

Præcipit ut in locum Anspert archiepiscopi in Romana synodo privati alium a se consecrandum sufficiant. mittit legatos, qui una cum ipsis electioni intersint, quibus in omnibus obediri jubet.

Omnibus episcopis, presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, & omni clero sanctæ ecclesiæ Mediolanensis.

DEO dilectæ unanimitati vestræ fraternitatis, carissimi, notum esse volumus, quia nos una cum sancta synodo Idibus Octobris in ecclesia beati Petri apostoli peracta; Anspertum dudum archiepiscopum vestrum pro suis negligentiis, ac multiplicibus præsumptionibus, jam in priori synodo, post secundam & tertiam vocationem, atque post canonicas sibi datas inducias pro se satisfaciendo nolentem occurrere, virtute S. Spiritus, & auctoritate SS. Petri ac Pauli apostolorum principum, & canonica, atque synodica sanctione episcopali honore privavimus: quia ante audientiam communicare pertinaciter præsumpsit, & ante legitimum suæ purgationis examen, ministerium sacrum contra statuta majorum temere agere non dubitavit. Et ideo præsenti vobis statuto jubemus, ut omnes uno animo, unoque voto convenientes, atque convocantes pastores, vel populum civitatis, de electione alterius, qui de cardinalibus presbyteris, aut diaconibus dignior fuerit repertus, cum Christi solatio, ad archiepiscopatus honorem promoveatis: quo scilicet decreto solenniter facto, atque ad hanc urbem transmisso, ne antea quislibet episcoporum aliquem ibidem ordinare præsumat, antequam nobis omnia fuerint renuntiata, cum, Deo favente, nos ibi secundum morem pristinum, & secundum regiam concessionem, velimus archiepiscopum consecrare. Nam si aliter præsumpseritis, ecclesiastica vos communione privabimus; & qui contra hoc nostrum statutum fecerint, apostolico judicio erunt omnino correpti. Sane reverendissimos fratres & coepiscopos nostros Ioannem Ticinensem, & Vveltonem Ariminensem illuc vice nostra dirigimus, qui vobiscum pariter eamdem electionem faciant; quos nemo vestrum impedire in aliquo præsumat, si quidem justum fore cernitis, ut nobis in omnibus obedire procuret: cui quisquis hoc superbiendo resistens agere tentaverit, a Christianorum collegio separatus erit. * Et quia nondum a vinculis excommunicationis absolutus in Vercellensi ecclesia episcoporum enormiter, ac pervicaciter ordinare, contra regiam etiam voluntatem præsumpsit. Data *ut supra*.

* Hæc verba superius transferēda videntur.

CCXXII. AD CAROLVM REGEM.

Significat Anspertum dudum archiepiscopum Mediolanensem in Romana synodo privatum, ac Iosephum, quem ille in Vercellensi episcopum ordinaverat, depositum. rogat ut Conspertum in Vercellensi ecclesia episcopum a se consecratum tueatur.

Dilecto ac spirituali filio Carolo glorioso regi.

REGIÆ magnitudini vestræ notum esse volumus, fili carissime, quia Anspertum Mediolanensem archiepiscopum, in prima quidem synodo in ecclesia beati Petri apostoli habita pro suis evidentissimis negligentiis, & præsumptionibus, una cum reverendissimo episcoporum cœtu regulariter excommunicavimus. sed mentem suam in superbiam erigens, non solum pro perpetratis veniam humiliter non quæsivit; verum etiam ante audientiam, & nostram apostolicam absolutionem, sacrum præsumpsit ministerium celebrare, atque contra sacros canones, contraque regiam, & nostram apostolicam voluntatem, episcopum in Vercellensi ecclesia enormiter consecrare præsumpsit. Pro quibus videlicet tantæ temeritatis præsumptionibus, & ipsum Anspertum dudum archiepiscopum in ea, quæ nuper acta est synodo, omni episcopali honore privavimus, & eum, quem illicite ordinavit episcopum, decrevimus synodali judicio depositum esse ab ordine episcopatus: intuitu tamen misericordiæ in pristinum quo erat antea gradum reverti. Porro nos, secundum voluntatem, & petitionem dilecti filii nostri Carolomanni glorioſi regis hunc Conspertum reverendissimum, de quo jam olim vobis per vestrum fidelem missum innotuimus, in eadem Vercellensi ecclesia, consentientibus omnibus comprovincialibus episcopis, antistitem consecravimus, quem petimus obnixe, ut pro amore Dei, & sancti Petri, ac nostro, vestræ potentiæ brachio tueamini, &, prout ei opus fuerit, dignum semper in omnibus præbeatis solatium. Regalem excellentiam vestram dominus conservet incolumem carissime fili. Data *ut supra*.

CCXXIII. AD VERCELLENSES.

Præcipit ut Conspertum a se illis episcopum constitutum recipiant, & congruo honore colant. Iosephi invasoris acta nulla esse declarat.

Omnibus presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, & omni clero, ac primatis, omnique populo Vercellensi.

HIS nostris apostolicis literis vobis cognitum facimus, quia Anspertum dudum archiepiscopum Mediolanensem pro suis multis præsumptionibus & negligentiis jam olim una cum sancta synodo sacra communione privavimus. sed ipse contra canonica statuta, & contra nostrum apostolicum synodicumque judicium agens, ante audientiam, & absolutionem ministerium sacrum agere, atque adhuc excommunicatus in hac Vercellensi ecclesia vestra, quemdam virum Ioseph nomine, ut audimus, contra regiam & nostram apostolicam voluntatem, episcopum ordinare temere præsumpsit. Ideo & eumdem archiepiscopum, & hunc ipsum Ioseph invasorem, ac præsumptorem, non intrantem per ostium, sed aliunde quasi furem ingredientem in ovile domini,

Digitized by Google

domini, cum virtute, ſancti Spiritus, & auctoritate beatorum Petri ac Pauli apoſtolorum principum, noſtroque apoſtolico judicio una cum ſynodali cœtu reverendiſſimorum epiſcoporum omni epiſcopali honore decrevimus eſſe privatos & alienos: tamen intuitu miſericordiæ, decreto ſynodali ſtatuimus, jam fatum Ioſeph invaſorem eccleſiæ veſtræ, de ordine epiſcopali dejectum in gradum & ordinem, quo prius extitit, omnimodo reverti. Nam cum prædictus Anſpertus dudum Mediolanenſis archiepiſcopus eſſet regulariter excommunicatus, aliquam vel inimicorum in eccleſia Dei conſecrationem graduum facere nullo modo potuit: quia quod non habuit, dare profecto nequivit. Quare omnium cognoſcat ſagacitas, & laudanda fidelitas; quoniam dilectus, ac ſpiritalis filius noſter Carolomannus glorioſus rex iſtius Italici regni, ipſum Vercellenſem epiſcopatum, more præceſſorum ſuorum regum, & imperatorum, conceſſit huic Conſperto viro nobiliſſimo, præſentibus miſſis noſtris, noſtramque apoſtolicam clementiam ſuis eſt literis deprecatus, ut eum vobis epiſcopum conſecraremus. Nos autem ejus precibus inclinati, nolentes vos diu ſine proprii ac legitimi eſſe cura paſtoris, hunc ipſum ſanctæ Vercellenſi eccleſiæ veſtræ apoſtolica dumtaxat auctoritate epiſcopum conſecravimus, dedimuſque vobis pro invaſore illo iſtum paſtorem, pro mercenario ignavo providum ſatis rectorem, qui ſcilicet noſtris vos apoſtolicis doctrinis admonitus, quaſi populum domini ſibi commiſſum more veri paſtoris pabulo vitæ perpetuæque ſalutis paſcere, atque in virga æquitatis & manſuetudinis regere vigilanti ſemper cura & ſolicitudine ſolerter procuret. Quem itaque vos omnes uno voto, & pio affectu quaſi patrem, & rectorem animarum veſtrarum, utpote cariſſimi filii, ut recipiatis præſenti ſtatuto noſtro jubemus; & abjecto ac reprobato ſupradicto invaſore, hunc, quem ordinavimus vobis, habetote epiſcopum. Nam magna vos laude dignos fore videmini, quod de beati Petri apoſtoli conſecratione meruiſtis habere antiſtitem: & hoc in augmentum honoris eccleſiæ Vercellenſis ſine dubio proveniet, ſi vos devota mente noſtris obtemperatis præceptis. Nos enim veſtram cupientes ſalutem, ideo monemus, ut mente & corpore ſalvi eſſe poſſitis. Iubemus etiam omnes ſcripturas, vel dationes cujuſcumque tenoris, quas fecit de plebibus, caſalibus, & villis ipſius eccleſiæ Vercellenſis, nullam habere firmitatem; ſed omnia quæ fecit, eſſe judicamus vacua & inania, quia legitimus ipſe non fuit epiſcopus, & ideo quippiam dare non potuit: eum vero, qui
Act. 5. ex his, quæ fecit, aliquid firmum eſſe dixerit, Ananiæ & Sapphiræ anathemate feriendum fore cenſemus. Nam ſi cujuſlibet conſilio, vel hortatu, aliter facere, non de præſenti ipſum invaſorem abjicere ſtudueritis, atque hunc, quem nos conſecravimus vobis, alacri cum voluntate non receperitis, omni eccleſiaſtica vos communione privabimus, dignoque anathemate feriemus. Data *ut ſupra*.

CCXXIV. AD NOTINGVM NOVARIENSEM EPISCOPVM.

Monet, ut res Angelbergæ reſtituat; ſin minus, denuntiat illi excommunicationem, niſi intra duos menſes ad reddendam de his rationem Romam veniat.

Notingo Novarienſi epiſcopo.

AVDIVIMVS te res ſpiritalis filiæ noſtræ Angelbergæ Auguſtæ injuſte tenere, quas volumus, & apoſtolica auctoritate præcipimus, ut continuo reddere ſtudeas: & quod tibi retinere debere nulla lege conceditur, ſub omni celeritate dimittas, ut ei, cui pertinere videntur, his perfrui modis omnibus liceat. Nam ſi continuo prefatas res non reddideris, monemus, & apoſtolica auctoritate precipimus, ut intra ſpatium duorum menſium Romam ad reddendam pro his rationem occurras, & coram nobis congruam ſatisfactionem exhibeas: alioquin tamdiu excommunicatus exiſtas, quamdiu huic noſtræ commonitioni obtemperans, hæc quæ ſtatuimus adimplere procures. Data XIV. Kalendas Novembris, indictione XIII.

CCXXV. AD AMALFITANOS.

Significat ſe eos excommunicaſſe, donec ſe a Paganis ſeparent. minatur illis alias pœnas, niſi quamprimum pareant.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Petro epiſcopo, ſeu Pulcari præfectorio, atque univerſo populo Amalfitano.

NOTVM eſſe volumus dilectioni & unanimitati veſtræ quia contra divina ſtatuta, & noſtra apoſtolica monita, quibus frequenter monuimus, & ex auctoritate Dei, & ſanctorum apoſtolorum Petri ac Pauli præcepimus, ut nullum cum impia Sarracenorum gente pactum haberetis, habitumque omnimodo rumperetis, in tali ſcelere, & in conſortio inimicorum Dei manere non formidatis: virtute ſancti Spiritus, & auctoritate ſancti Petri, cui ligandi & ſolvendi *Matth. 16.* in cælo, & in terra a domino eſt conceſſa poteſtas, omni ſacra communione, ſancto videlicet corpore & ſanguine domini noſtri Ieſu Chriſti, vos una cum totius apoſtolicæ ſedis conſenſu privavimus, & ab eccleſiæ Dei ſocietate ſeparavimus, ut in eadem excommunicatione maneatis, donec reſipiſcentes ab impia vos Paganorum præda ſeparetis: & niſi puro corde, & devota voluntate citius fueritis converſi ad gremium ſanctæ matris veſtræ Romanæ eccleſiæ, majoris damnationis ſententia vos procul dubio feriemus. Veſtram denique nos ſalutem quærimus, veſtras cupimus in conſpectu domini animas apoſtolica benignitate ſalvare, & quaſi oves dominicas ad paſcua ſalutis æternæ deſideramus perducere: ſi tamen bonis operibus dediti noſtra ſolatia, voluntatem, juſſionem & admonitionem ſtudueritis perficere, & in tali placito nequitiæ contempſeritis manere. Optamus vos in Chriſto bene valere. Die XXIV. menſis Octobris, indictione XIII.

CCXXVI. AD THEODORICVM, HEODICIVM, &c.

Oſtendit mulierem, quæ vi, miniſque coacta religioſum habitum ſuſceperat, ad vota ſervanda non teneri; hujus tamen cauſam illis definiendam committit. Quod ſi qua oriatur difficultas, eos vel eorum legatos cum ipſa muliere ad ſe venire jubet.

Theodorico Teatino, Heodicio Firmano, Ioanni Aprutienſi, & Helmoino Pinnenſi epiſcopis.

Digitized by Google

QVÆDAM veſtrarum diœceſeon femina, A nomine Theoderona de Vivelata, relicta quondam Treſigii, ſedem apoſtolicam, noſtrumque ſimul pontificium adiens, queſta eſt nobis, quod viro ſuo defuncto, velamen ſibi ſacri habitus ab ejuſdem viri ſui fratris dumtaxat germani vi, non ſcilicet dilectione vitæ ſpiritualis, ſed ambitione prędiorum ducti, impoſitum fuerit, & ipſa plurimum renitens contra propriam ſponſionem, pollicitationem, expetitionem, electionem, propoſitum, votum, atque ſpontaneum judicium ſine benedictione ſacerdotis idem velamen ſuſceperit. Cujus profeſſionem coram coepiſcopis & fratribus noſtris conferentes, inquiſivimus etiam idoneos viros Oteramum, Scattoinum, Erfemarium, Amedeum & Ceriſium, vicinos ſcilicet ipſius feminæ, qui caſu pręſentes aderant, utrum ſe ita res haberet, an non. Sed illi non ſolum ita fuiſſe teſtificati ſunt, verum etiam parati extiterunt omnem ſuper hanc cauſam ſatisfactionem præmittere. Nos igitur habentes eumdem quem & patres noſtri ſpiritum fidei, & per gratiam Chriſti, zelum juſtitiæ, eadem ſuper legitime velatis quæ & illi ſentimus, eademque omnino decernimus; & quod non propria voluntate, non arbitrio, non voto, non expetitu, vel ſpontaneo judicio, quin potius coacte admittitur, caſſandum eſſe ſancimus: præcipue cum hæc eadem femina non niſi minis perterrita, plus minus C diebus xv. idem velamen geſtaſſe ſe dixerit, & nullo ſacerdote benedictionem tribuente hoc violenter ſuſceperit. Quod licet ad hujus abſolutionem ſufficere poſſe ſperemus: quia ſi ita eſt, totius violentiæ ac neceſſitatis vinculis abſoluta, ſuum licenter & impune ſequi debet arbitrium, & quod non elegit, ut perferat, non eſt cogenda: tamen ſanctitati veſtræ committimus, ut in unum convenientes, ipſius feminæ cauſam ſecundum Deum diſcutiatis, & omnem ſuper hac querimonia veritatem ſubtili indagatione reperientes, ad liquidum finiatis. Verumtamen dignum non eſſe ſancimus, ut jugum, cui non ſuo propoſito mota, ſed ambitione & violentia oppreſſa ſubacta eſt, D portare cogatur: quia & ſanctus papa Gregorius in epiſtola ad * Athanaſium preſbyterum Iſauriæ, inter cetera ita refert: Quamquam ea quæ vi impulſionis fiunt, canonum minime cenſura recipiat, & jure habeantur infirma: quia ipſe ea diſſolvit, qui injuſtum fateri compellit, ſed magis illa eſt ſuſcipienda & amplectenda confeſſio, quæ ex ſpontanea monſtratur voluntate procedere. Et rurſus ſcriptum eſt: *Voluntarie ſacrificabo tibi.* & alias: *Voluntaria oris mei beneplacita fac domine.* Porro jam fato Ioanni reverendo Aprutienſi antiſtiti etiam verbis injunximus, ut aſcita veſtra fraternitate, omne de hac re negotium vobiſcum pariter ventilet, & canonice, ſicut prędiximus, diffinire procuret. Super quo ſi aliqua ambiguitas fortaſſis emerſerit, tunc jubemus, ut aut vos, aut veſtri legati vices veſtras agentes, cum eadem femina noſtris pręſentialiter obtutibus pręſententur, ut coram nobis jam diligentius omnis rei veritas inquiratur, & æquitatis regula terminetur. Poſtremo, ſi præfatæ feminæ aliquod invidioſe objectum crimen quoquomodo fuerit, vos Deo præ oculis habito, hoc non admittatis; & ſi accuſator illius in ſua obſtinatione permanſerit, tam accuſata, quam accuſator in noſtram cum veſtris pariter miſſis accelerent properare pręſentiam. Verumtamen, ſi accuſator ejus defuerit, jam illa crimine illo coram nobis veniens non tenebitur, ſecundum Carthaginenſis concilii nonum decimum capitulum, ita inquiens: Accuſator ejus ſi nunquam diebus cauſæ dicendæ defuerit, a communione non removeatur: reſtituto in communione accuſato, ipſe removeatur a communione accuſator. Data XII. Kalendas Decembris, indictione XIII.

Concil. Carth. 3. cap. 7.

S. Gregor. epiſt. lib. 5. epiſt. 67. * *al.* Anaſtaſium

Pſalm. 53. *Pſal.* 118.

CCXXVII. AD ATHANASIVM, PVLCAREM, &c.

Præcipit ut fœdus cum Sarracenis ictum rumpant; quod niſi Kalendis Decembris fecerint, eis excommunicationem minatur. Pulcarem monet, ne Pandenulfo Capuano judici moleſtiam inferat.

Athanaſio epiſcopo Neapolitano, Petro epiſcopo, ſeu Pulcari præfectoria Amalfitano, epiſcopo Caietano, ſeu Decibili, & Ioanni glorioſis hypatis, a paribus.

PVDET, ut ita dixerim, pontificium noſtrum vos jam commonere ſuper hoc quod tam multoties a nobis commoniti reſipiſcere noluiſtis, & cum Deo odibilibus Sarracenis habitum pactum diſſolvere hactenus contempſiſtis. Verum quia quanta crudelitatum genera, ac deſolationum terræ iſtius calamitatum nimis ex hoc mala lugenda provenerint, atque proveniant, exaggerare differimus, ne interim, quod dignum eſt, judicare cogamur. Adhuc obſecramus, adhuc ſicut ſpiritales filios exhortamur, & paternis viſceribus vos amplecti conantes, Dei, ac principum apoſtolorum Petri ac Pauli auctoritate præcipimus, ut jamjamque diſciphnam percipientes, ab eiſdem iniquis, & ancillæ filiis Sarracenis vos ſeparetis, & pactum cum eis habitum modis omnibus diſſolvatis, ſi vel noſtræ communionis, vel ipſius Chriſtianitatis vultis eſſe participes; in quos jam daremus eccleſiaſtici mucronis ſententiam, niſi nos apoſtolica patientia retineret. Idcirco vobis inducias uſque Kalendas Decembrias iſtius tertiædecimæ indictionis ad idem pactum cum Sarracenis frangendum largimur, & tam vos, quam Caietanos atque Amalfitanos lucrari volentes, ſi uſque ad idem tempus omnem Sarracenorum amicitiam, nec non & omne fœdus diſſolvere ſolito contempſeritis, utroſque ſententiæ eccleſiaſticæ jaculis feriemus, & perpetuo anathemati ſubmittemus, ut qui ſocii diſciplinæ eſſe non vultis, communionis quoque noſtræ non ſitis participes. *Hoc addendum eſt in epiſtola ad Pulcarem.*

Poſtremo nobilitatem tuam monemus, ut Pandenulfo judici Capuano in nullo moleſtus exiſtas; & quod nobis ipſe devotus eſt, tu ei devotione & amicitia copulatus, in quo poſſe tibi fuerit, contra adverſitates illius te murum opponas; E quatenus patris illius, qui proprio genitore ſalvando * ſuffigiit, reminiſcens pro utriuſque amore, ſi de nobis tibi cura eſt, ipſius Pandenulfi profectibus potius hæreas, quam obviare quoquomodo videaris.

CCXXVIII. AD HELMOINVM EPISCOPVM PENNENSEM.

Arguit quod ad ſynodum non acceſſerit. jubet ſtatuta die ad ſe venire, & interim quemdam abſolvere, quem injuſte excommunicaverat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Helmoino epiſcopo Pennenſi.

SECVNDVM ſacros venerabilium patrum canones ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia

Digitized by Google

reverentia consecratos, pro ecclesiasticis dumtaxat necessitatibus, atque utilitatibus ad eas, quas nuper statutis diebus celebravimus synodos, missis ex more auctoritatis nostræ literis, fraternitatem tuam debere occurrere modis omnibus decrevimus: sed quia ceteris devote valde venientibus, te minime venisse, neque excusationem tuam in tractoria regulari tenore conscriptam nobis & sanctæ synodo, causa videlicet temeritatis, & inobedientiæ, ut etiam evidenter apparet, non direxisse comperimus; ne dilectionem tuam de hoc indiscussam præteriisse videamur, hoc nostro apostolatus statuto jubemus, eam infra octavum diem Decembris mensis, sine aliqua mora, vel ambiguitate ad nos debere venire, nostrisque se obtutibus præsentare. Nam & Oteramus filius qui Corvini cum aliis suis concivibus, nostris apostolicis, coram venerabili episcoporum cœtu super te questus est, auribus, quod dum a te ipse impetitus ecclesiastice de contemptione, post præstito sacramento, se cum suis sacramentariis purgasset, tua eum fraternitas, sicut professus est, quasi perjurum excommunicaverit; regula canonica præcipiente, quod hanc episcopus sibi cognitionem nullo modo debeat vindicare, dominoque dicente ad Moysen, ad unius testimonium neminem condemnari oportere. Quod si ita est, quia temere illum excommunicare non debuisti, præcipimus, ut eum de præsenti absolvas, tuæque communioni restituas: nam si ausu improbo aliter feceris, nos quidem eum auctoritate apostolica procul dubio absolutum esse jubemus. Et si hanc jussionem nostram parvipendens, temerario ausu præsentiæ nostræ adesse contempseris, ecclesiastica te communione, velut inobedientem esse noveris privandum; quousque pro tuis negligentiis dignam veniens nobis satisfactionem humiliter feceris. Data XIII. Kalendas Decembris.

CCXXIX. AD ARPALDVM EPISCOPVM ASCVLANVM.

Arguit quod ad synodum non venerit. jubet ad se venire, ut iis, quæ a suis clericis objiciebantur, respondeat.

Reverendissimo & sanctissimo Arpaldo episcopo Asculano.

SECVNDVM sacros venerabilium patrum canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, pro ecclesiasticis dumtaxat necessitatibus ad eas quas nuper statutis diebus celebravimus synodos, missis ex more auctoritatis nostræ literis, fraternitatem tuam debere occurrere modis omnibus decrevimus. Sed quia ceteris devote valde venientibus, te minime venisse, cum etiam & auditu didiceris nos synodum celebrare, neque excusationem tuam regulari tenore in tractoria conscriptam, nobis & sanctæ synodo, causa temeritatis, & inobedientiæ tuæ, ut evidenter apparet, non direxisse comperimus; ne dilectionem tuam de hoc indiscussam præteriisse videamur, hoc nostræ auctoritatis statuto jubemus, eam de præsenti sine aliqua mora, vel ambiguitate ad nos debere venire, nostrisque se obtutibus præsentare. Nam & clerici tuæ nos ecclesiæ adierunt, reclamantes, multa se a tua perpessos fraternitate enormiter adversa, & contra regulam ecclesiasticam injuste fore oppressos; quorum videlicet objectionibus coram nostro præsulatu assistentem te oportet procul dubio respondere. Et ideo hac jussione nostra percepta occurrere studeas, antequam ecclesia tua majus schisma, vel scandalum patiatur: quoniam si venire jam modo contempseris, dignam excommunicationis a sede apostolica prolatam sustinebis omnino censuram. Data VIII. Kalendas Decembris.

CCXXX. AD CAROLVM REGEM.

Miratur, quod cum Papiam venerit, ubi simul convenire debebant, legatos ad se non miserit. petit illos destinet, ut se ad eum conferre possit.

Dilecto ac spirituali filio Carolo glorioso regi.

SICVT nostro præsulatui vestris jam olim regalibus direxistis apicibus, ut his Kalendis Novembribus jam transactis, vobis Papiam obviam venire deberemus: quatenus communi simul tractatu ea quæ sanctæ ecclesiæ Dei utilia sunt, & regni stabilitati proficua, pariter considerassemus, stabilitateque perpetua firmassemus; hoc quidem avida extunc perficere mente parati existimus: sed quia vos in Italiam introisse audimus, valde mirati sumus quamobrem vestrum nobis adventum, per excellentiæ vestræ mellifluos apices, & idoneos legatos, cognitum minime feceritis: nam paterno vos affectu diligentes, speciali dumtaxat intuitu magnitudinem vestram cernere desideramus, filiorum carissime. Nunc itaque, si omnino verum est jam Papiam venisse, volumus ut eximios ex latere vestro nobis dirigatis legatos, honorificas sedi apostolicæ literas deferentes: quibus videlicet perspectis, ad vestram properare serenitatem, communeque colloquium indubitanter valeamus: quia cum, Deo propitio, vobiscum fuerimus conjuncti, omnia quæ ad exaltationem sanctæ sedis apostolicæ matris vestræ, & ad vestrum ac nostrum videntur pertinere honorem, Deo favente, facile poterimus perficere. Pro quibus vobis, & in hoc sæculo gloria multipliciter augeatur a domino, & in cælesti postmodum regione merces perpetua procul dubio tribuetur. Data *ut supra.*

CCXXXI. AD EVMDEM.

Gratias agit, quod cum a se fuerit Conspertus ecclesiæ Vercellensis episcopus ordinatus, ejus ordinationi libenter acquieverit. se excusat, quod Anspertum archiepiscopum Mediolanensem ejus precibus non absolvat.

Dilecto ac spirituali filio Carolo glorioso ac excellentissimo regi.

MVLTIPLICES gratias vestræ referimus magnitudini, quia pro Vercellensi episcopatu, in quo nos Conspertum una cum synodi decreto episcopum ordinavimus, nostram libenter perfeciistis voluntatem. De cetero autem, hoc est Mediolanensi archiepiscopatu, o fili carissime, sicut nobis nunc mandasti, ut Anspertum archiepiscopum, quem in synodo pro nonnullis suis negligentiis & præsumptionibus judicavimus, reconciliare deberemus. Quod quidem nos pro vestro amore alacri mente omnimodo perficeremus, si sententia damnationis, quam in eumdem archiepiscopum protulimus, sub tenore aliquo non fuisset prolata. Dictum est enim, tamdiu eum fore ab honore & ministerio sacerdotali suspensum, donec, auctore Deo,

ſuam ſpecialem nobis ad ſatisfaciendum exhi- A
beret præſentiam. Et quia eccleſiæ Dei privile-
gium nos decet immutilatum ſolenniter conſer-
vare, ne in aliquo patrum terminos præterire vi-
deamur, contra ſtatuta majorum agere nequi-
vimus. Vnde benignitatis veſtræ excellentiam
paterno affectu monemus, ut ob hoc quod
irreprehenſibiliter agere non poſſumus, nullo
modo turbemini: quoniam veſtram in omnibus
cupimus pro honore perficere voluntatem. Data
ut ſupra.

CCXXXII. AD PAVLVM EPISCOPVM.

Iubet eccleſiam in villa Carpana ſitam reſtitui,
ibique ſacerdotem conſtitui, & ſacrum
chriſma annuatim in eamdem mitti.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Paulo epiſcopo ſanctæ eccleſiæ Regienſis.

DILECTIONI tuæ venerandis ſanctorum
patrum regulis edoctæ mandamus, atque
his præſulatus noſtri literis jubemus, ut eccle-
ſiam Dei poſitam in villa Carpana, jam nuper
incendio crematam reſtaures, atque in priſti-
num decorem, & ordinem reſtituere nullatenus
prætermittas, atque ſub proprii cura ſacerdotis
eam conſtituas, qui ſedulas ibi domino laudes
quotidie perſolvat, ac pro ſalute fidelium om- C
nipotentem dominum valeat exorare, ſacrumq;
illic, Deo propitio, annue chriſma mittere in-
deſinenter procures; quod eſt totius Chriſtiani-
tatis ſalus, & perfectio vera. Nam ſi forte aliter
feceris, nos ex apoſtolica auctoritate alteri epi-
ſcopo præfatam eccleſiam ad reſtaurandum, &
canonice ordinandum procul dubio committe-
mus. Data XIII. Kalendas Decembris.

CCXXXIII. AD IOANNEM EPISCOPVM TICINENSEM.

Præcipit, ut eccleſiam in Carpana villa ſitam,
quam Paulus Regienſis epiſcopus reficere D
neglexerat, reſtituat, ibique ſacerdotem pro-
prium conſtituat, & ſacrum chriſma annua-
tim mittat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Ioanni epiſcopo Ticinenſi, dilectoque confratri.

QVIA Paulus Regienſis eccleſiæ epiſcopus, &
canonicis admonitus inſtitutis, & noſtris apo-
ſtolicis præceptionibus exhortatus, ut eccleſiam
Dei poſitam in villa, quæ dicitur Carpana, igne
crematam reſtaurare, ibique ſuum, ſecundum
jus eccleſiaſticum, omne officium, vel miniſte-
rium rite peragere debuiſſet, temere contempſit,
noſtræque ſalubri præceptioni obedire contem-
ſit, nec debitum in hoc Deo noſtro reddidiſſe
videtur honorem. Præcipientes igitur ex apo-
ſtolica auctoritate dilectioni tuæ jubemus, ut
de præſenti, & abſque omni protelatione ipſam
eccleſiam reſtituas in priſtinum decorem & or-
dinem, atque ſub proprii cura ſacerdotis eam
conſtituas, qui ſedulas ibi domino laudes
quotidie perſolvat, ac pro ſalute fidelium om-
nipotentem dominum valeat exorare, ſacrum-
que illic, Deo propitio, annue chriſma mitte-
re indeſinenter procures, quod eſt totius
Chriſtianitatis ſalus, & perfectio vera. Data
ut ſupra.

CCXXXIV. AD EGILBERTVM EPISCOPVM.

Arguit eum, quod cum excommunicatis a ſede
apoſtolica communicarit. jubet ne cum Liut-
fredo & Odebrico excommunicatis commu-
nicet.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Egilberto epiſcopo.

BEATISSIMI apoſtoli præcepto jubemur *Epheſ. 4.*
deponere veterem hominem cum actibus
ſuis, & induere novum, qui ſecundum Deum
creatus eſt in juſtitia, & ſanctitate veritatis:
B propter quod dilectionem tuam audientes cum
eis, qui a ſede apoſtolica, in qua beatorum Pe-
tri ac Pauli ſemper auctoritas vivit, pro ſuis ma-
nifeſtis ſceleribus excommunicati merito exiſtunt,
contra jus eccleſiaſticum ante audientiam, & ve-
ram in reddendo ſatisfactionem, communicare,
non mediocri animi dolore turbati exiſtimus;
cum idem de talibus cavendis doctor egregius
dicat: *Si quis non obedit verbo noſtro per epiſto-* *2. Theſſ. 3.*
lam, hunc notate, ut non commiſceamini cum eo.
Hinc etiam & coapoſtolus ejus Ioannes, hujuſ-
modi nec Ave dicendum concedit: *Si quis*, in-
quiens, *venit ad vos & hanc doctrinam non affert,* *2. Ioan.*
nolite recipere eum in domino, nec Ave ei dicite.
C *Qui enim dixerit ei, Ave, communicat operibus*
illius malignis. Item beatus Clemens Iacobo fra-
tri domini ſcribens, ita de ſe apoſtolum Petrum
populum admonuiſſe commemorat: Si inimicus
eſt alicui pro actibus ſuis, vos nolite expectare,
ut ipſe vobis dicat, cum illo nolite amici eſſe;
quibus videlicet ſalubribus exemplis, & cano-
nicis etiam inſtitutis edocti, ne ſimul pariter cum
eis excommunicatus exiſtas, ex apoſtolica tibi
auctoritate jubemus, ut nullam deinceps cum
Liutfredo, & Odebrico a nobis regulariter ex-
communicatis, vel in communi eloquio commu-
nionem habere præſumas: ſi debitam in te non
vis provenire ſententiam, * ſane ut infra dies * *forte cave*
D triginta poſt hujus noſtræ apoſtolicæ epiſtolæ
denuntiationem, reddant ipſi omnia eidem di-
lectæ filiæ noſtræ Angelbergæ Auguſtæ, quæ vio-
lenter, ac fraudulenter auferre præſumpſerunt.

CCXXXV. EGIFREDO, SVPPONI, &c.

Rogat ut bonorum Angelbergæ imperatricis
curam ſuſtineant.

Nobiliſſimis viris dilectis filiis Egifredo, Suppon', Eripaldo, Berardo Bonifacii filio, & Cotephredo glorioſis comitibus.

E SCIENTES profecto ea, quæ ſagacitati ve-
ſtræ committimus, vos pro amore Dei, &
ſanctorum principum reverentia, noſtraque di-
lectione, pio mentis affectu perficere: ideo pro
parte dilectiſſimæ, ac ſpiritalis filiæ noſtræ An-
gelbergæ Auguſtæ his apoſtolatus noſtri literis
gloriam veſtram magnopere deprecamur, ut
omnium rerum ejus ubicumque conſiſtentium
curam & ſolicitudinem maximam habeatis: qua-
tenus veſtro prudenti conſilio, ingentique ſola-
tio ejus omnia ſalva & indiminuta, ſecura &
defenſa conſiſtant; ita ſane ut nulli eaſdem res
invadere, ac deprædare ſinatis. Quia & nos eum,
qui facere, vel favere facienti præſumpſerit, ſpi-
ritali procul dubio gladio feriemus: quarenus ex
hoc,

Digitized by Google

hoc, & nos ſecundum collatum nobis divinitus apoſtolicum magiſterium, dignas, atque multiplices nobilitati veſtræ gratias habeamus, benedicentes vobis omni benedictione ſpiritali in Chriſto Ieſu domino noſtro, & veſtræ fidei laudabilis rumor per ora fidelium ſemper ubique reſonet ad augmentum veſtræ perpetuæ remunerationis. Data *ut ſupra.*

CCXXXVI. AD TEVTMARVM ARCHIEPISCOPVM.

Miratur eum morari, & ad ſe non venire. monet ut ſtatim veniat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Teutmaro archiepiſcopo dilecto confratri noſtro.

SICVT nobis dilectus ac ſpiritalis filius noſter Carolomannus glorioſus rex ſuis regiis direxit apicibus, ut vos ad noſtram apoſtolicam venire debuiſſetis præſentiam, veſtrum quotidie præſtolantes adventum miramur cur tantum moremini: nos enim almitatis & prudentiæ veſtræ favore repleti, fraternitatem veſtram pio cupimus jam contemplari intuitu. Vnde his noſtris apoſtolicis literis vos monemus, & exhortamur, ut libenti ad nos animo properare omnimodis ſtudeatis: quatenus una vobiſcum ea quæ ſanctæ Dei eccleſiæ utilia ſunt prout neceſſe fuerit, pariter ordinare valeamus. Data *ut ſupra.*

CCXXXVII. AD ANTONIVM EPISCOPVM ET BERENGARIVM comitem.

Liutfredum comitem, quia monialem, quæ e monaſterio effugerat, ſuſcepit, & bona Angelbergæ imperatricis diripuit, excommunicat, niſi ſtatuto tempore ſatisfecerit. monet ne quiſquam cum eo communicet.

Reverendiſſimo Antonio epiſcopo Brixienſi, & nobiliſſimo viro, dilectoque filio Berengario glorioſo comiti.

QVIA dilectus ac ſpiritalis filius noſter Carolomannus glorioſus rex ſuis regalibus literis, & miſſorum noſtrorum verbo, noſtro præſulatui pio mentis affectu commiſit, ut nos curam hujus Italici regni haberemus, tam pro divinitus nobis commiſſa paſtorali ſolicitudine omnium Chriſti ovium, quam etiam pro præfati regis vice cura conceſſa, illa quæ contra Deum, & jura legis alſcubi cognoſcimus præſumptione commiſſa, omni volumus conamine compeſcere, & unam ovem morbidam gladio percutere ſpiritali, ut ad ſalutem quoquomodo anima vulnerata perveniat, antequam totus grex unius contagione maculetur. Audientes igitur, veraciterque ſcientes, Liutfredum comitem ſuſcepiſſe quamdam ſanctimonialem nomine Gerlindam de Placentino monaſterio fuga lapſam, & poſt noſtram ſuper hac cauſſa admonitionem, ſalubremque prohibitionem, eam detinuiſſe, atque cum propria uxore, ſuiſque illi pariter communicaſſe; nobilitati veſtræ paterna dumtaxat dilectione mandamus, ut & tam pro eadem ſanctimoniali, † quam facultatibus dilectæ filiæ noſtræ Angelbergæ Auguſtæ, cui debitam omnino debuit fidem conſervare, latenter recepit: & hactenus contra noſtrum ei reddere diſtulit interdictum; quamque etiam, qui cortes ipſius ſub noſtra apoſtolica tuitione, ac defenſione perenniter ſuſceptas, deprædari temere præſumpſit: nos eum a communione fidelium ſequeſtramus; ita ſcilicet, ut ſi infra Italicum regnum conſiſtit, intra dies triginta habeat omnia ſub vera ſatisfactione reddita, quæ violenter abſtulit: & ſi extra regnum Italicum eſſe videtur, infra dies ſexaginta; ac deinde, ſi hæc omnia parvipendens in ſua pertinacia manere, nihilque ſtuduerit emendare, anathematis vinculo ſit innodatus, donec ad noſtram apoſtolicam præſentiam venerit, & pro illicitis his omnibus veram coram nobis ſatisfactionem facere ſtuduerit. Idcirco volumus, ut nullatenus ei communicetis, ſi noſtro apoſtolico vultis, ut dilecti filii, conſortio frui. Data *ut ſupra.*

† deeſt aliquid.

CCXXXVIII. AD EVNIBERTVM COMITEM.

Minatur illi excommunicationem, niſi res ſancti Petri, & Angelbergæ imperatricis reſtituat.

Euniberto glorioſo comiti.

VERACI relatione comperimus, te res ſancti Petri apoſtoli, quas ſpiritali filiæ noſtræ Angelbergæ Auguſtæ conceſſas habemus, cum aliis ejuſdem filiæ noſtræ proprietatibus, contra legem invadere, ac retinere: & ob hoc tu ipſe admonitus ab invaſione illa non te ſubtraxeris: quin potius hactenus in hac eadem pravitate perſiſtere nequaquam omiſeris. Idcirco tibi præcipimus, ut omni occaſione poſtpoſita te compeſcens eaſdem res omnino relinquas, & te ſive tuos ab ipſis removeas: quatenus eidem filiæ noſtræ liceat omnes illas ſuo dominio vindicare, atque diſponere; & ut ei libitum fuerit, ſub noſtro ſpeciali mandeburdio retinere: alioquin noveris te apoſtolica noſtra auctoritate ſancta communione privatum; & quouſque ſub congrua ſatisfactione, quæ alterius ſunt reſtituas, a Chriſtianorum conſortio ſeparatum. Data *ut ſupra.*

CCXXXIX. AD GISVLFVM ABBATEM.

Ejus curæ monaſterium Angelbergæ imperatricis committit.

Giſulfo venerabili abbati monaſterii ſanctæ Chriſtinæ.

AVCTORITATE ſanctæ ſedis apoſtolicæ, tuæ reverentiæ committimus, ut curam perſpicuam, & ſolicitudinem habeas monaſterii dilectæ filiæ noſtræ Angelbergæ Auguſtæ ſiti in civitate Placentia, ſicut idoneus Chriſti miniſter, & gregis domini proviſor eximius; quatenus ſecundum regulam ſancti Benedicti, jure abbatis quæ ordinanda vel diſponenda ſunt diſponas & ordines: & quæ corrigenda, perſpexeris, ſubtili dumtaxat indagatione, ut domino placeas, ex noſtra auctoritate corrigere procures. Data *ut ſupra.*

CCXL. AD GREGORIVM, THEOPHYLACTVM, ET DIOGENEM, &c.

Gratulatur de victoria contra Sarracenos parta, miratur cur Romam non venerint. mandat ut contra Sarracenos ſibi auxilio veniant.

Digitized by Google

Dilectis viris Gregorio ſpathario, Theophylacto turmacho, atque Diogeni comiti imperialibus.

AVDIENTES vos per Dei auxilium, & ſecundum ſpiritalis filii noſtri imperatoris voluntatem, Neapolim veniſſe, ac multitudinem Sarracenorum ibi conſiſtentem potenti brachio ſuperaſſe; læti ſumus effecti, & ſtatim debitas omnipotenti domino gratias egimus ſuper victoria veſtra, & inimicorum contritione. Sed iterum mirati ſumus, quia Romam venire, noſtramque apoſtolicam neglexiſtis videre præſentiam, ut pro veſtri laboris certamine multiplicem gratiam, & benedictionem a nobis, & a ſede apoſtolica ſuper vos reciperetis effuſam: quatenus ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli orationibus adjuti, omnique ſpiritali benedictione muniti, contra eoſdem perditionis filios victrici ſemper dextera valeretis efficaciter dimicare: quod tamen ut ſalubriter facere poſſitis, ut terra, marique de inimicis, & infidelibus victores feliciter exiſtatis: ideo mandamus vobis, ut cum aliquantis dromonibus pro honore jam dicti ſpiritalis filii noſtri Auguſti, has noſtras in partes iterum venire omnimodis ſatagatis: quatenus contra eoſdem nefandos Agarenos congruum nobis adjutorium præbere poſſitis, ut ex hoc laus & merces imperatori accreſcat, & a nobis dignas retributiones ſine dubio recipiatis. Quapropter monemus, & hortamur vos, ut noſtris monitis libenti animo attendatis, & quidquid acturi eſtis, per vos velociter cognoſcamus. Data *ut ſupra.*

CCXLI. AD ATHANASIVM EPISCOPVM NEAPOLITANVM.

Commendat ejus erga ſedem apoſtolicam obſervantiam. hortatur, ut ſicut promiſerat, pactum cum Sarracenis ictum frangat. Amalfitanos per legatum ſuum ea de re admonitos, ſi parere neglexerint, excommunicandos ſignificat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Athanaſio epiſcopo Neapolitanæ eccleſiæ.

SANCTITATIS veſtræ devotionem ſemper in omnibus circa ſedem apoſtolicam, & noſtram paternitatem ſinceram, atque præclaram eſſe cognovimus: quod etiam & præſentis legationis veſtræ tenore inſpecto, nobis eſt hic: clarius manifeſtum. Quamobrem his apoſtolatus noſtri literis multiplices almitati veſtræ gratias agimus, paterno vos affectu monentes, ut juxta indultum vobis officium in his, quæ Dei ſunt, & eccleſiæ Chriſti utilia, toto conamine deſudare non deſinatis: ac ſicut nobis per legatos veſtros mandaſtis, quod ſive ruperint Amalfitani pactum cum Sarracenis, ſive non, vos omnino frangetis, volumus ut indeſinenter id agere ſtudeatis. Nam & miſſum noſtrum, Dominicum videlicet venerabilem epiſcopum illuc direximus, eos admonentes, ut patienter noſtram in hoc perficiant voluntatem: quod ſi ipſi noſtram in hoc fuerint voluntatem ſecuti, habeamus eos complices, & amicos: ſin autem, velut exteros inimicos, non ſolum viſibili ſed etiam inviſibili gladio pariter perſequamur, ut & a nobis, & ab omnibus Chriſtianis perpetuo digni odio habeantur. Nam & per prefatum miſſum noſtrum Dominicum epiſcopum, eos obaudire nolentes præſentialiter excommunicare præcepimus, ac poſtmodum nos ipſi digno anathemate feriemus. Vos igitur eſtote nobiſcum, & pactum iniquum corrumpite: quia & nos vobiſcum in omnibus erimus, & quod jam dare promiſimus, auxiliante domino, annis ſingulis vobis procul dubio tribuemus: quia ſi vos fœdus cum Sarracenis non habueritis, nil, domino juvante, de Amalfitanorum perfidia curabimus, quos videlicet gladio poterimus ſpiritali perſequi, & facile humiliare. Optamus ſanctitatem veſtram in Chriſto bene valere.

CCXLII. AD AMALFITANOS.

Monet ut rupto cum Sarracenis fœdere ad eccleſiæ gremium revertantur, & eam ob rem ſingulis annis decem millia mancoſorum, & eo anno mille daturum ſe promittit: niſi paruerint minatur excommunicationem.

Reverendiſſimo Petro epiſcopo, ſeu Pulcari præfectorio; & omnibus ſacerdotibus, ac clericis, atque univerſo populo Amalfitanæ civitatis.

MVLTA vobis bona facere, alacrique mente tribuere ſæpe promiſimus, decertantes, ut pactum, quod cum impia Sarracenorum gente habetis, omnimodis rumperetis, ne ex conſortio gentis malignæ, eccleſia Dei per vos ſic crudeliter affligeretur, & animabus veſtris non ſolum temporale exinde diſcrimen, ſed etiam æternum acquireretis ſupplicium. Nunc autem vos, quaſi filios dilectos corpore & ſpiritu ſalvare volentes, his apoſtolatus noſtri literis monemus & hortamur unanimitatem veſtram, ut relicta nunc penitus Sarracenorum ſocietate, corruptoque fœdere, quod cum eis ad perditionem animarum veſtrarum, & terræ ſancti Petri habetis; alacri mente, piaque devotione, jam modo ad gremium ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ matris veſtræ revertamini, & ad ſocietatem & communionem noſtram redire ſtudeatis. Et dabimus vobis nunc, & per ſingulos annos, ſicut inter nos ſtatutum fuit, decem millia mancoſorum argenti; & iſto præſenti anno damus vobis pro benedictione ſupra mille mancoſos, & teloneum quod in portu noſtro dare debetis, vobis concedimus. Quod ſi in tali impio ſcelere, diabolo ſuadente, amplius permanere præſumpſeritis, & ipſum pactum de præſenti non corruperitis, præcipimus huic epiſcopo noſtro Dominico, ut vice noſtra omni eccleſiaſtica vos communione privare procuret: ipſoque revertente, ſynodice vos iterum perpetui anathematis vinculis alligabimus: & omnium terrarum aditus, in quibus negotiari ſoliti eſtis, vobis omnino claudemus; ut illic nulla poſſitis exercere negotia. Sane ſi de aliis civitatibus dubitatis, quod pactum non rumpant, credimus quia noſtram facient voluntatem: nam modo per vos habent excuſationem. Et ſi aliqua de illis fuerit, quæ ſicut vos, facere voluerit, una vobiſcum ejus perditionem ordinabimus. Porro ſcitote quia Leonem presbyterum veſtrum penes nos retinuimus. Data *ut ſupra.*

Digitized by Google

CCXLIII. AD CAROLVM CRASSVM REGEM ITALIÆ.

Rogat regem, ut Hieronymum episcopatum Lausanensem pacifice retinere permittat, & Hubonem res ecclesiæ Bisuntinæ ablatas reddere jubeat.

Dilecto ac spiritali filio Carolo glorioso regi.

MAGNITVDINEM vestram ingenti nobis amore dilectam nosse volumus, quia Hieronymus sanctæ Lausanensis ecclesiæ episcopus, apud B. Petrum apostolorum principem, nostrumque pontificium veniens, humilitatis devotione petiit, quatenus Lausanensem ecclesiam, quam jam olim regendam susceperat, ei deinceps vobis foventibus habere liceret. Nos autem ejus precibus moti, juxta quod omnium ecclesiarum Dei curam habemus commissam, & quia nostra exhortatione illum vobis fidelem in omnibus, propriumque, sicut ceteri regni vestri episcopi existunt, esse cupientes agnovimus, his apostolatus nostri literis excellentiæ vestræ suggerimus, ut eum pro amore Dei & sancti Petri & nostro, & benigne recipiatis, & jam dictum episcopatum Lausanensem, sibi divinitus concessum, nostraque apostolica etiam auctoritate commissum, sub omni integritate recipere, habereque securiter permittatis: ne amplius eadem ecclesia contra statuta patrum sine proprio rectore consistat. Nam regulariter illum electum, & proprio archiepiscopo causa infirmitatis prębente consensum, & episcopos consecratores illius literis, quas nobis ostendit, rogante, consecratum fuisse jam dictæ ecclesiæ episcopum, incunctanter agnoscimus. Et idcirco volumus & rogamus, ut absque temporis protelatione, vel aliqua contradictione, suum, ut dirimus, episcopatum habeat, teneat, atque cum Dei reverentia disponat, quoniam nos in alterius hominis electione vel consecratione isto vivente consentire nullo modo patiemur, eo quod præcipua sanctorum patrum auctoritas jubeat, duos simul in una civitate non debere esse episcopos. Quamobrem, carissime fili, hortamur nihilominus & obsecramus regiam gloriam vestram, ut Deo auxiliante ipsa ecclesia, proprio nunc recepto pastore, sub vestræ elementiæ tutamine pacifica jam & quieta consistat: ut ejus precibus adjuti, post hoc regnum terrenum vobis concessum, sempiternum percipere mereamini. Præterea & Theodoricus sanctæ Chrysopolitanæ sedis archiepiscopus, multas nostris apostolicis auribus super Hubonem fidelem vestrum querelas direxit, eo quod res ecclesiæ illius invaserit. Pro quo etiam precamur, ut easdem res ecclesiasticas jam dicto archiepiscopo sub integritate reddere faciatis pro amore Dei & nostro, & nulla deinceps ei permittatis adversa vel contraria inferre. Data xx. die mensis Iunii, indictione XIII.

CCXLIV. AD LIVTVVARDVM EPISCOPVM VERCELLENSEM.

Vt Hieronymi episcopi Lausanensis causam apud Carolum regem procuret.

Reverendissimo & sanctissimo Liutvuardo episcopo sanctæ ecclesiæ Vercellensis.

DILECTIONI vestræ familiari quodam modo, pioque affectu, veluti fidelissimo A nobis, mandantes committimus, ut recipientes hanc nostri apostolatus epistolam, legatione nostra dilecto ac spiritali filio nostro Carolo excellentissimo regi, pro Hieronymo videlicet Lausanensi episcopo directa fungamini: vestroque ingenti certamine, prudentique consilio, ipsius regis magnitudinem admonere atque exhortari magnopere studeatis, quatenus eumdem Lausanensem episcopatum, illi jam olim divinitus concessum, pro amore Dei & nostro, de præsenti reddere, & securiter quasi suo fideli habere permittat. Nam eo vivente in alterius electione, vel episcopali consecratione, assensum nullo modo præbebimus: quin potius apostolica hoc fieri auB ctoritate modis omnibus inhibebimus, ne contra statuta patrum duo in una videantur civitate esse episcopi. Quapropter nobis justa mandantibus omni annisu & voluntate favere nullo modo prætermittatis, quo minus nostræ voluntatis legatio apud serenissimum regem salutis & pacis ecclesiasticæ per vestrum certamen effectum obtineat: quatenus eadem ecclesia Dei, proprio recepto pastore, salva in omnibus & quieta consistat. Data xx. die mensis Iunii, indictione XIII.

CCXLV. AD THEODORICVM ARCHIEPISCOPVM BISVNTINENSEM.

C Significat se de ipsius causa Carolo regi scripsisse; ac de Hieronymo episcopo Lausanensi hortatur, ut adjuvare illum studeat.

Reverendissimo & sanctissimo Theodorico archiepiscopo Chrysopolitanæ ecclesiæ.

PRO tot & tantis perturbationibus, & calamitatibus, quas ab iniquis & Deum non timentibus viris ecclesiam tibi commissam quotidie pati vestris literis referentibus agnoscimus, plurimum condolemus, & congruum cupimus, Deo favente, vobis præbere solatium, quatenus sedis vestræ vigorem pristinum indiminuto jure feliciter obtineatis. Nam dilecto ac spiritali filio D nostro Carolo glorioso regi pro tuæ causa utilitatis, proque vestræ plebis salute suggessimus, ut pro amore Dei & nostro, suo vos auxilio ac defensione in omnibus tueatur, & de his qui res ecclesiæ vestræ invadere præsumpserunt, justitiam facere dignetur, resque ipsas sub integritate vobis restitui jubeat. Vos tamen, more boni pastoris, sicut in prosperis humiles, ita quoque in adversis fortes existite, ut populum domini tibi commissum pro malorum infestatione, quam patimini, strenue regere non omittatis. Pro ipso etiam Hieronymo episcopo eidem regi direximus, ut Lausanensem episcopatum illi divinitus concessum, & nostra apostolica auctoE ritate largitum, securiter amodo retinere permittat. Et ideo vestra fraternitas eum in hoc adjuvare pro viribus non prætermittat. Data xx. die mensis Iunii, indictione XIII.

CCXLVI. AD CAROLVM REGEM.

Commendat ejus erga Romanam ecclesiam observantiam. rogat ut legatum sibi auxilio mittat.

Dilecto ac spiritali filio Carolo glorioso regi.

MVLTIPLICES regiæ magnitudini vestræ his nostris apostolicis literis gratias agimus pro vestra tam ingenti cura & solicitudine, quam

quam circa ſanctam Romanam eccleſiam matrem veſtram habetis; atque pro veſtræ devotionis ſinceritate, qua nos puræ mentis affectu more parentum veſtrorum diligitis, & in omnibus adjuvare alacriter cupitis. Et quia pro exaltatione, atque utilitate ſedis apoſtolicæ, totiuſque terræ ſancti Petri defenſione, vos prompta mente deſudare velle cognoſcimus: in quo ſcilicet veſtri deſiderii affectu piiſſimo, & divinam circa regiam gloriam veſtram habebitis adjutricem & placabilem majeſtatem, & dignam non ſolum in hoc ſæculo, ſed etiam in cæleſti poſtmodum regione retributionem procul dubio recipietis. Quod vero mandaſtis, ut marchiones veſtri, qui circa nos exiſtunt, ad defenſionem neceſſariam peragendam nobiſcum pariter decertare debuiſſent; hoc autem ſine veſtræ majeſtatis præſentia, vel ſine idonei optimatis veſtri nullo modo, ſicut oportet, proderit nobis: eo quod ipſi marchiones homines de civitatibus, & propriis finibus noſtris, cum quibus territorium ſancti Petri poteramus ſatis defendere, in ſuo aſſiduo ſervitio habent, & nonnullos eorum potentia ſua defendunt: & ita impediunt, ut noſtrum ſervitium ſecundum voluntatem noſtram minime perficere valeant. Vnde precamur excellentiam veſtram, ut pro amore Dei, & principis apoſtolorum honore, talem nobis de præſenti miſſum dirigatis, cum quo per veſtræ auctoritatis potentiam, ea quæ ſanctæ Dei eccleſiæ, & nobis pertinent, incunctanter valeamus perficere: quatenus eoſdem homines noſtros, qui nobis ſublati ſunt, omnimodis recipiamus, ut omnis honor, & vigor ſanctæ eccleſiæ veſtris diebus in omnibus integer accreſcat, & indiminutus permaneat; quoniam ipſius honor, & exaltatio, veſtra hic & in æternum eſt ſalus & gloria. Nam & nos ea, quæ veſtræ gloriæ proficua ſunt, libentiſſime perficere cupimus, & noſtris aſſiduis precibus vos domino commendare, apoſtolorum ſuffragantibus meritis, ſemper ſatagimus. Hæc itaque pro utilitate ſanctæ eccleſiæ modo fieri petimus, ut cum veſtrum glorioſum adventum, favente domino, conſpexerimus, optata & ingenti pariter lætitia exultare valeamus. Data die XXIII. Menſis Iunii, indictione XIII.

CCXLVII. AD SFENTOPVLCRVM COMITEM.

Gratulatur de ejus & ſubditorum illius obſervantia erga ſedem apoſtolicam. recipit eos in fidem ſuam. oſtendit Methodium archiepiſcopum orthodoxam fidem fuiſſe profeſſum, cujus jura & privilegia confirmat, eumque ad eos regendos mitti. Nitrenſis eccleſiæ epiſcopum conſecratum ſignificat, & alium ad ſe vult mitti, quem alii eccleſiæ præficiat: jubet omnes ipſi archiepiſcopo obedire. concedit ut divina officia Sclavonica lingua recitari poſſint, dummodo euangelium Latina prius recitetur.

Dilecto filio Sfentopulcro glorioſo comiti.

INDVSTRIÆ tuæ notum eſſe volumus, quoniam confratre noſtro Methodio reverendiſſimo archiepiſcopo ſanctæ eccleſiæ Moravenſis, una cum Semiſiſno fideli tuo, ad limina ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, noſtramque pontificalem præſentiam veniente, atque ſermone lucifluo referente, didicimus tuæ devotionis ſinceritatem, & totius populi tui deſiderium, quod circa ſedem apoſtolicam & noſtram paternitatem habetis. Nam, divina gratia inſpirante, contemptis aliis ſæculi hujus principibus, beatum Petrum apoſtolici ordinis principem, vicariumque illius habere patronum, & in omnibus adjutorem ac defenſorem pariter cum nobilibus viris fidelibus tuis, & cum omni populo terræ tuæ, amore fideliſſimo elegiſti, & uſque ad finem, ſub ipſius & vicarii ejus defenſione colla ſummittens, pio affectu cupis, auxiliante domino, utpote filius devotiſſimus, permanere. Pro qua ſcilicet tanta fide ac devotione tua & populi tui, apoſtolatus noſtri ulnis extenſis, te quaſi unicum filium amore ingenti amplectimur; & cum omnibus fidelibus tuis paternitatis noſtræ gremio, veluti oves domini nobis commiſſas, recipimus, vitæque pabulo clementer nutrire optamus, atque noſtris aſſiduis precibus omnipotenti te domino commendare ſtudemus: quatenus ſanctorum apoſtolorum ſuffragantibus meritis, & in hoc ſæculo adverſa omnia ſuperare, & in cæleſti poſtmodum regione, cum Chriſto Deo noſtro valeas triumphare. Igitur hunc Methodium venerabilem archiepiſcopum veſtrum interrogavimus coram poſitis fratribus noſtris epiſcopis, ſi orthodoxæ fidei ſymbolum ita crederet, & inter ſacra miſſarum ſolennia caneret, ſicuti ſanctam Romanam eccleſiam tenere, & in ſanctis ſex univerſalibus ſynodis, a ſanctis patribus, ſecundum euangelicam Chriſti Dei noſtri auctoritatem, promulgatum, atque traditum conſtat. Ille autem profeſſus eſt, ſe juxta euangelicam & apoſtolicam doctrinam, ſicuti ſancta Romana eccleſia docet, & a patribus traditum eſt, tenere & pſallere. Nos autem illum in omnibus eccleſiaſticis doctrinis & utilitatibus orthodoxum & proficuum eſſe reperientes; vobis iterum ad regendam cõmiſſam ſibi eccleſiam Dei remiſimus, quem veluti paſtorem proprium ut digno honore & reverentia lætaque mente recipiatis jubemus: quia noſtræ apoſtolicæ auctoritatis præcepto archiepiſcopatus & privilegium confirmavimus, & in perpetuum, Deo juvante, firmum manere ſtatuimus, ſicuti anteceſſorum noſtrorum auctoritate omnium eccleſiarum Dei, jura & privilegia ſtatuta & firmata conſiſtunt: ita ſane, ut juxta canonicam traditionem, omnium negotiorum eccleſiaſticorum curam habeat ipſe, & ea, velut Deo contemplante, diſpenſet. Nam populus domini illi commiſſus eſt, & pro animabus eorum hic redditurus erit rationem: ipſum quoque preſbyterum nomine Vvichinum, quem nobis direxiſti, electum epiſcopum conſecravimus ſanctæ eccleſiæ Nitrenſis, quem ſuo archiepiſcopo in omnibus obedientem, ſicuti ſancti canones docent, eſſe jubemus: & volumus ut pariter cum ipſius archiepiſcopi conſenſu & providentia, alterum nobis apto tempore utilem preſbyterum, vel diaconum dirigas, quem ſimiliter in alia eccleſia, in qua epiſcopalem * veſtram noveris eſſe neceſſariam, ordinemus epiſcopum, ut cum his duobus a nobis ordinatis epiſcopis præfatus archiepiſcopus veſter, juxta decretum apoſtolicum, per alia loca, in quibus epiſcopi honorifice debent & poſſunt exiſtere, poſtmodum valeat ordinare. Preſbyteros vero, diaconos, ſeu cujuſcumque ordinis clericos, ſive Sclavos, ſive cujuſlibet gentis, qui intra provinciæ tuæ fines conſiſtunt, præcipimus eſſe ſubjectos, &

* f. ſedem

Digitized by Google

& obedientes in omnibus jam dicto confratri nostro archiepiscopo vestro, ut nihil omnino præter ejus conscientiam agant. Quod si contumaces & inobedientes existentes, scandalum aliquod, aut schisma facere præsumpserint, & post primam & secundam admonitionem se minime correxerint, quasi zizaniorum seminatores ab ecclesiis, & finibus vestris auctoritate nostra præcipimus esse procul abjiciendos, secundum auctoritatem capitulorum, quæ illi dedimus, & vobis direximus. Literas denique Sclavonicas a Constantino quodam philosopho repertas, quibus Deo laudes debite resonent, jure laudamus; & in eadem lingua Christi domini nostri præconia & opera ut enarrentur, jubemus. Neque enim tribus tantum, sed omnibus linguis dominum laudare auctoritate sacra monemur, quæ
Psalm. 116. præcipit, dicens: *Laudate dominum omnes gentes,*
Act. 2. *& collaudate eum omnes populi.* Et apostoli repleti Spiritu sancto locuti sunt omnibus linguis magnalia Dei. Hinc & Paulus cælestis quoque
Philip 2. tuba insonat, monens: *Omnis lingua confiteatur, quia dominus noster Iesus Christus in gloria est*
1. Cor. 14. *Dei Patris.* De quibus etiam linguis in prima ad Corinthios epistola satis, & manifeste nos admonet; quatenus linguis loquentes ecclesiam Dei ædificemus. Nec sane fidei, vel doctrinæ aliquid obstat, sive missas in eadem Sclavonica lingua canere, sive sacrum euangelium, vel lectiones divinas novi & veteris testamenti bene translatas, & interpretatas legere, aut alia horarum officia omnia psallere: quoniam qui fecit tres linguas principales, Hebræam, scilicet, Græcam & Latinam, ipse creavit & alias omnes ad laudem & gloriam suam. Iubemus tamen, ut in omnibus ecclesiis terræ vestræ propter majorem honorificentiam euangelium Latine legatur; & postmodum Sclavonica lingua translatum in auribus populi Latina verba non intelligentis, annuntietur; sicut in quibusdam ecclesiis fieri videtur. Et si tibi, & judicibus tuis placet missas Latina lingua magis audire, præcipimus ut Latine missarum tibi solennia celebrentur. Data mense Iunio, indictione XIII.

CCXLVIII. AD LANDVLFVM EPISCOPVM SVRICORVM.

Objurgat quod violaverit quæ ipse inter eum & Landenulfum Capuanum episcopum de frugibus illius ecclesiæ decreverat. minatur illi excommunicationis pœnam, nisi suis decretis pareat. præcipit ut si se læsum sentiat, cum eodem episcopo causam dicturus ad se veniat.

Reverendissimo & sanctissimo Landulfo episcopo Suricorum.

* *forte* Vera * NOSTRA relatione comperimus, quod quidquid tempore consecrationis tuæ in nostro conspectu de frugibus illius ecclesiæ congrua deliberatione fuerat inter te & Landenulfum Capuanum episcopum diffinitum, tu ingenti usus temeritate violaveris: & quod nos juxta temporis qualitatem moderari decreveramus, tu adimplere neglexeris. Quo audito valde noster animus est commotus, quod tam audacter nostra præcepta parvipenderis, & terminos paternos excesseris. Quapropter hujus nostri pontificii auctoritate ab hujuscemodi te factione compescere volentes; præcipimus, & modis omnibus tibi injungimus, ut omni obstinatione deposita, quidquid nos illic positi inter te & eumdem episcopum, vel illius fratrem Pandenulfum fidelem nostrum de divisione, vel frugibus illius ecclesiæ deliberavimus, sine mora adimplere procures. Hoc sciens, quia si aliter agere præsumpseris, sicut invasorem rerum sacrarum te canonicis jaculis feriemus. Quod si aliquam querimoniam, aut justam excusationem te habere confidis; tunc cum eodem episcopo causam dicturus, jubemus, ut nostram petas præsentiam. Nam & nos præsenti legato nostro Vvalperto reverendissimo episcopo dilecto consiliario nostro præcipimus, ut si nostra salubria monita adimplere contempseris, ex nostra auctoritate te excommunicare procuret: quatenus, sicut prædiximus, Romam in nostra *. Data XV. Kalendas Augusti, indictione XIII.

* *f.* præsentia venias, *deest.*

CCXLIX. AD CAROLVM REGEM.

Gratulatur de ejus erga Romanam ecclesiam observantia, cujus eum defensorem elegit. monet ne adversariis fidem habeat. laudat quod ditionem sancti Petri ab hostili incursu defendi jusserit. Bosoni tamquam tyranno auxilium se non daturum affirmat. optat ejus adventum, & rogat ut legatos mittat.

Dilecto ac spiritali filio Carolo glorioso regi.

REGIÆ magnitudinis vestræ receptis apicibus, ac diligenter perlectis, quia more Christianissimorum principum parentum vestrorum admonitionis & exhortationis nostræ doctrina repleri vos velle cognoscimus, nostroque consultu ea, quæ pro sanctæ matris vestræ Romanæ ecclesiæ, & totius Christianitatis defensione salubria ac utilia esse videntur, animo libenti cupiatis perficere; valde gratulamur, & immensas domino gratias referimus: & optamus ut cuncta circa vos semper prospera, divina favente gratia, existant. Ea etenim, quæ de vestris causis, & eventibus vestris nobis literis non retulistis, fideli relatione communis fidelis, & reverendissimi episcopi Vvibbodi luculenter didicimus; eique omnem familiaritatis aditum pio affectu præbentes, vestræ voluntatis arcana cognovimus, per quem & nos celsitudini vestræ aliqua verbo tenus intimanda direximus. De oppressionibus autem Græcorum (sicut vobis a quibusdam æmulis nostris nuntiatum est) nos aliquid nullo modo scimus; si vero certissime sciremus, dilectioni vestræ cum omni devotione celeriter nuntiassemus: quoniam Dei omnipotentis procul dubio inspiratione, & voluntate, vos præ omnibus eligere, & inclytum in omnibus negotiis sanctæ sedis apostolicæ, nostrisque profectibus patronum, ac defensorem habere omnino curavimus: & ideo, vita comite, longa per tempora optamus possidere. Quapropter inimicis nostris, quos nobis adversarios, & zizaniorum seminatores esse cognoscitis, aurem clementiæ vestræ nullatenus accommodetis. Nam inimicus semper contraria loquitur: tamen bene vos fecisse laudamus, quod omnibus episcopis, & comitibus, qui circa nos consistunt, auctoritate vestra mandastis, atque jussistis, ut terminum sancti Petri ab hostili nempe incursu, nostro pariter instructi mandato, defendere debeant. Valde necessarium est, ut non solum a malis Christianis, verum etiam & a Sarracenis ubique dissusis, ubique & undique nos sine

Aimoinus lib. 5. c. 39. & 40. Regino lib. 2.

Digitized by Google

intermissione deprædantibus, & more furum nostra deripientibus, tueri procurent. Pro qua videlicet necessitate, quam supra modum patimur, ipsius Vvibbodi episcopi hortatu, in quamdam cortem nostram eximus, & una cum Vvidone comite Lamberti filio loqui voluimus hujus rei causa: sed ipse adesse prætermisit, sicut jam dictus fidelis noster ac vester vobis poterit enarrare. De Bosone quoque certos vos esse volumus, quia neque aliquem familiaritatis locum, aut receptionis nostræ auxilium apud nos habebit, neque poterit invenire: eo quod vos, ut prælibavimus, amicum, & adjutorem quæsivimus, & loco carissimi filii retinere toto mentis conamine volumus. Nam nihil nobis de parte ipsius pertinere videtur, qui talem tyrannidem præsumpsit committere. De vestro quoque adventu, quem, Deo favente, adesse mandastis, valde sumus gavisi effecti, & pro tantis calamitatibus, quibus circumdati & oppressi existimus, optamus, & vehementer rogamus vestram specialem citissime, Deo propitio, contemplari præsentiam. Ioannem vero reverendissimum episcopum Tritiensem penes nos hac vice retinuimus, ut si aliquid novi nobis evenerit, & necesse fuerit per eum vestris mandare fidelibus, ac per ordinem quæ opportuna fuerint, significare possimus. Pro justitiis autem faciendis sanctæ Romanæ ecclesiæ, ut idoneos & fideles viros e latere vestro nobis de præsenti dirigatis, obnixe deposcimus, qui nobis pariter cum missis nostris proficiscentibus, de omnibus justitiam plenissimam faciant, & vestra regali auctoritate male agentes corrigant & emendent: præterea, sicut vestro proprio nobis ore fili carissime promisistis, ut in hoc dumtaxat opere vestram voluntatem, vestræque mentis affectum circa nos purissimum fore luce clarius agnoscamus, ut & nos vestrum desiderium pio semper valeamus affectu perficere. Data *ut supra.*

CCL.

Gratulatur de concordia ecclesiæ Constantinopolitanæ. miratur multa, quæ statuerat, mutata esse. approbat quæ Constantinopoli in concilio pro causa Photii acta sunt, si tamen legati contra sua mandata non egerint.

Videtur missa Photio.

Hoc nostri semper certaminis & laboris fuit; hoc nostri voti existit, ut pro orthodoxæ fidei integritate, seu pro statu, & pace omnium Dei ecclesiarum, quarum cura constringimur, adeo operam demus, quatenus dispersa congregentur, congregata conserventur, & ut quidquid inhonestum, vel aliter quam se rectitudo habet, per providentiam Dei, sanctorum apostolorum meritis suffragantibus corrigatur, omni conamine, juxta officium nobis commissum, speculando satagimus. Hujus rei gratia more apostolico sanctæ Constantinopolitanæ ecclesiæ misereri volentes, decrevimus, ut unius incrementum, nullius fieret detrimentum; quin potius omnium manifestum existeret adjutorium. Convocata nostra ecclesia, quantum ad præsens tempus coegit necessitas, auctoritate, & potestate apostolica dictæ Constantinopolitanæ ecclesiæ consuluimus, & legatis nostris directis, ut inoffenso pede incederent, instituimus. De cujus scilicet unitate pacis, sive concordia gratulamur, & cunctipotenti domino laudes innumeras referentes, licet ei, qui tanta bona servis suis largitur, condignas grates agere non possimus, hunc benedicimus, & assiduis vocibus glorificare studemus. Gloria namque sit illi, & omnis laus, ac virtus, cujus majestate, & semper perlaudabili gratia * certata ad rectitudinem reducuntur, prava diriguntur; contumacia retunditur, humilitas exaltatur, zizania quandoque velluntur, scandala amputantur, & omnis bonitas augmentatur: unde non in nobis, sed in eodem domino gloriemur, jocundemur & exultemus in misericordia ejus qui dicit: *Confidite, quia ego vici mundum.* & in alio loco: *Sine me*, inquit, *nihil potestis facere*; sed cum nos scriptis & verbis misericorditer tecum specialiter agendum esse decreverimus; mirandum valde est, cur multa, quæ nos statueramus, aut aliter habita aut mutata esse noscantur; & nescimus, cujus studio, vel neglectu variata monstrentur. Ceterum scribens subintulisti, quod, te innuens, non nisi ab iniqua gerentibus misericordia sit quærenda; quod & nos de his, qui Deum se scire non fantur, licet dispensatorie fatemur; tamen nos, quod lectum est, exaggerare nolumus, no quod dignum est, judicare cogamur; ideoque talis excusatio sileat, ne hoc dicentes illa sententia tangat, qua dicitur: *Vos estis qui justificatis vos coram hominibus; Deus autem novit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominabile est apud Deum*: igitur laudabilis tua prudentia, quæ dicitur humilitatem scire, non molestе ferat, quod ab ecclesia Dei miserationem jussa est postulare: quin potius se, ut exaltetur, humiliet, & fraternum discat erga sui miserentem servare affectum. Quia nos, si tu debitam devotionem & fidelitatis incrementa erga sanctam Romanam ecclesiam, & nostram parvitatem observare studueris, & ut fratrem amplectemur, & ut carissimum proximum retinebimus. Nam & ea, quæ pro causa tuæ restitutionis synodali decreto Constantinopoli misericorditer acta sunt, recipimus. Et si fortasse nostri legati in eadem synodo contra apostolicam præceptionem egerunt, nos nec recipimus, nec judicamus alicujus existere firmitatis.

f. curvata

Ioan. 16.

Ioan. 15.

Luc. 16.

CCLI. AD IMPERATORES AVGVSTOS.

Commendat eorum studium in ecclesiæ concordia stabilienda. monet, ut in eo persistant. agit gratias de dromonibus auxilio missis. de monasterio sancti Sergii, & de Bulgarorum diœcesi sedi apostolicæ restituta. rogat ut Dei ecclesiam tueatur. demum ea quæ pro Photio in synodo Constantinopoli acta sunt, se approbare significat, si tamen legati contra sua jussa non egerint.

Imperatoribus Augustis.

Post innumeras solicitudines, quibus animum oneratur imperiale fastigium, laudabile clementiæ vestræ cognoscimus Christianissimi imperatoris esse propositum; per quod summotis omnibus discordiarum, atque zizaniorum seminibus, quæ in agro dominico humani generis inimicus asperserat, sanctæ catholicæ ecclesiæ piissimo mentis affectu consulere voluistis. In quo scilicet animi voto, ac desiderio, quantum rebus humanis favere providentia divina dignetur, solicitudo clementiæ vestræ Spiritu Dei incitata demonstrat, quæ in catholica ecclesia misericordem per auctoritatem & judicium sedis apostolicæ, quæ Christo domino delegante, totius

Digitized by Google

totius ecclesiæ retinet principatum, nihil impacatum, nihil voluit esse diversum: cum omnes schismatica pravitate divisos, vel zelo quolibet separatos, atque dispersos, clementi affectione, vel studio ad veræ pacis soliditatem, concordiæque sinceriſſimæ unanimitatem revocare, & in uno Christi ovili cum proprio pastore, Photio videlicet confratre & comministro nostro, aggregare curavit. Pro quibus videlicet nostri pastoralis magisterii officium est, apud serenitatis vestræ Augustalem clementiam assidua semper solicitudine omnimodis intercedere; ut vestræ pietatis majestas, more Christianissimorum imperatorum, benigna circa omnes existat; & quasi Deo contemplante, populum domini sibi commissum felici regat semper & gubernet intuitu, nec amplius patiatur eos aliquibus sæculi hujus procellis illidi, aut malignis perturbationibus concuti: quatenus post hoc vitæ præsentis, imperium cæleste adipisci, & in æternum cum domino retinere valeatis. Nunc itaque pro tanta devotione, animique vestri sinceritate, quam non solum verbis, sed lucifluis etiam operibus circa ecclesiam sancti Petri, & nostram paternitatem ostendistis, immensas post Deum serenitati vestræ gratias agimus. Primo quidem, quod dromones vestros, qui pro defensione terræ sancti Petri in nostro manerent servitio, nobis misistis. Secundo autem, quod monasterium sancti Sergii intra vestram regiam urbem constitutum, quod sancta Romana ecclesia jure proprio quondam retinuit, divina inspiratione repleti, pro honore principis apostolorum nostro præsulatui reddidistis. Tertio vero vobis grates multas referimus, quia Bulgarorum diœcesin pro amore nostro gratanti animo sancto Petro, ut justum erat, permiseritis habere. Vnde obnixe petimus, ut vestro potenti solatio sanctam Romanam ecclesiam in hoc periculoso tempore in omnibus adjuvare, defendereque non dedigneminī: quatenus ex hoc vestra imperalis gloria apostolicis suffragantibus meritis, per cunctas mundi partes magis ac magis accrescat, & apud omnipotentem dominum dignam retributionem percipiat. Et iterum humiliter petimus, ut in hujus bonæ voluntatis ac pietatis affectu, quem pro amore Dei circa ecclesiam Christi habetis, immobiles permaneatis: quoniam nos Augustalem excellentiam vestram ulnis extensis amore paterno amplectimur, & honore debito veneramur, atque assiduis orationibus nostris, juxta sacrosancta beatorum apostolorum Petri ac Pauli corpora fusis, omnipotenti domino commendare studemus, ut pro tantis beneficiis, quæ sancto Petro impenditis, ipse vobis, & in hoc præsenti sæculo vestrum sanctum imperium cum omni prosperitate magis ac magis conservet incolume, clarisque semper dignetur ubique decorare triumphis; & in cælesti postmodum regione sempiternam gloriam & beatitudinem cum sanctis & electis suis habere concedat. Nam & ea, quæ pro causa restitutionis reverendissimi Photii patriarchæ synodali decreto Constantinopoli misericorditer acta sunt, recipimus: [a] Et si fortasse nostri legati in eadem synodo contra apostolicam præceptionem egerint, nos nec recipimus, nec judicamus alicujus existere firmitatis. Data Idibus Augusti, indictione decimatertia.

A

B

C

D

E

NOTA SEVERINI BINII.

a *Et si fortasse nostri legati.*] Hanc synodum pseudooctavam a Ioanne VIII. ceteriſque ejus succeſſoribus pontificibus & a concilio Florentino reprobatam fuiſſe, præter alia, de quibus infra, indicant iſta verba. Vide quæ notavimus in conciliabulo Conſtantinopolitano, ſub Ioanne papa VIII. infra, verbo *Reprobatum.*

CCLII. AD CAROLVM REGEM.

Gratias agit de ejus erga ſedem apoſtolicam obſervantia. ſuam erga eum benevolentiam teſtatur. adventum ejus pro eccleſiæ neceſſitatibus expectat, monetque ut aliquem legatum mittat. queritur de Georgio quodam excommunicato, qui ipſius imperatoris auctoritate fultus bona Romanæ eccleſiæ invaſerat, rogat ut promiſſa auxilia mittat.

Excellentiſſimo & dilecto filio Carolo glorioſo regi.

RELEGENTES regalis excellentiæ veſtræ literas, devotionem veſtram quam circa ſanctam eccleſiam matrem veſtram, & circa noſtrum pontificium habetis, luce clarius novimus; unde multiplices gloriæ veſtræ gratias referimus. Nam & nos vos ſemper quaſi dilectum & ſpiritalem filium retinemus, & pio mentis affectu deſideramus amplecti, & pro augenda gloria veſtra aſſidue ſoliciti incunctanter exiſtimus. Quod autem nobis mandaſtis, ut veſtrum optatum præſtolaremur adventum, pro eorum adverſitatibus emendandis; qui nobis contraria inferre, & qui a noſtra ditione homines noſtros ſubtrahere præſumunt; nos quidem veſtrum adventum toto deſiderio pro tantis eccleſiæ Dei neceſſitatibus, quæ ad augmentum gloriæ veſtræ ſunt emendandæ, omnimodo optamus inſpicere. Sed ſicut vobis noſtris jampridem apoſtolicis literis ſuggeſſimus, ut veſtrum idoneum miſſum nobis direxiſſetis, cum quo aliquid de eccleſiaſticis utilitatibus potuiſſemus perficere; pro qua cauſa non eum miſeritis, miramur. Quamobrem petimus, ut eumdem miſſum, antequam veniatis, nobis dirigere non omittatis: ut cum, Deo auxiliante, veneritis, nobis ſimul convenientibus, vera inter nos dilectio, utpote inter ſpiritalem patrem & cariſſimum filium poſſit exiſtere. Præterea poſtquam Georgius excommunicatus & anathematizatus cum homine Vvidonis eſt a vobis reverſus, aſſiduo ſumus mœrore turbati; eo quod audacter veniens, quaſi veſtra fultus auctoritate, in proprietates olim ſuas, quæ ad jus ſanctæ Romanæ eccleſiæ, (Carolo divæ memoriæ imperatore patruo veſtro concedente,) non legaliter pervenerunt, (& nunc uſque juri noſtro defendebamus & tenebamus,) temere pariter cum aliis introivit: & noſtros, qui in circuitu homines exiſtunt, affligere, & deprędari non ceſſat. Vnde obnixe rogamus veſtram magnitudinem, ut ſicut nobis ore proprio promiſiſtis, & per epiſtolam veſtram, atque legatos noſtros, Liutvvardo venerabili ſanctæ Vercellenſis eccleſiæ epiſcopo mediatore exiſtente, mandaſtis, præſentialiter nobis adimplere ſatagatis; quia nos ea, quæ vobis promiſimus, omnimodis adimplebimus, aut eoſdem infideles noſtros procul a nobis expellatis, ut nulla nobis adverſa, vel contraria valeant aliquatenus moliri, quouſque Deo propitio vos veneritis. Quarto Idus Septembris, indict. decimaquarta.

Digitized by Google

CCLIII. AD ROMANVM ARCHIEPISCOPVM RAVENNATEM.

Iubet eum Romam ad ſynodum cauſa diſſolvendi quaſdam quæſtiones advenire.

Romano archiepiſcopo Ravennati.

QVIA bellica, imo Sarracena impediente anguſtia, juxta ſacros canones, quarto ſcilicet Idus Octobris, ſynodum ſicut volueramus celebrare nequivimus; opportune, valdeque neceſſario ſane prævidimus, ut hanc eamdem VI. Idus Novembris iſtius quartædecimæ indictionis, adjuvante domino, convocemus. Quapropter ſanctimoniam tuam hortamur, ut ad idem tempus ſine omni mora, imo omni occaſione poſtpoſita, Romam occurras; quatenus ea quæ ad honorem, ſive utilitatem ſanctæ Dei eccleſiæ pertinent, nobiſcum ordines & diſſinias, & ſancti Spiritus gratia revelante, voto communi decernas. Interea negotium viri illuſtris Deuſdedit glorioſi ducis, qui noſtrum pontificium adiit, dicens, ſe a tua ſolertia pro conjugio ſuæ uxoris, quam illius conſanguineam fateris exiſtere, communione privatum, eſt procul dubio ventilandum; ut quidquid rei veritas hinc demonſtraverit, omnimodis exequamur. Qui pro eo quod tam diu apud nos eſt immoratus, & de tua parte, qui rationem redderet, non eſt inventus; rationabiliter erat a nobis interim abſolvendus: tamen quia in proximo, ſicut diximus, ſynodum, (qua hoc cum unanimitate aliorum conſacerdotum, fratrumque noſtrorum, & tua, eſt inter alia pertractandum,) celebrare debemus, dignius judicavimus (quod & ipſæ res expetunt) ruum præſtolari adventum: ut hoc ſynodali diſcutiamus collegio, & alterna viſione congratulantes, pari ſententia decernamus: in qua etiam quidquid ſupra generum ſuum habueris, ſimiliter diffiniri jubeamus. Præterea jam dicti viri conjux, Maria nomine, libellum ſuæ reclamationis per Paulum legatum ſuum noſtro præſulatui dirigere procuravit, aſſerens tuam ſanctitatem in nuptiis per conſenſum patris de ea habitis, conſciam extitiſſe; & tam virum ſuum, quam ſe, poſtquam una caro effecti ſunt, tam ad ſpiritalem, ſive dominicam, quam etiam ad communiorem menſam, ſæpe non ſolum admiſiſſe, ſed etiam invitaſſe. Sed & hoc per eumdem ſuum libellum reclamando innotuit, quod Moioranus, qui & Maginpertus diaconus dicitur, in nece ſui patris conſenſerit, petens a nobis ex hoc convenientem juſtitiam, & obnixe poſtulans hoc indiſcuſſum non derelinqui, quem videlicet ſæpiſſime Bononienſis epiſcopus ſuæ eccleſiæ famulum quærere ſtuduit. Hujus rei gratia præcipimus ipſum diaconum tecum nobis omnimodis exhiberi, ut quidquid rationis ordo popoſcerit, adjuvante domino, canonice ventilemus, & ſynodice ſtatuamus. Data III. Kalendas Octobris, indictione XIV.

CCLIV. AD VNIVERSOS EPISCOPOS.

Vt Romam ad ſynodum adveniant.

Omnibus epiſcopis per ducatum Spoletanum, & Camerinenſem, & ad omnes epiſcopos per diverſas provincias conſtitutos.

NOLVMVS ignorare veſtram fraternitatem, quia pro multiplicibus ſanctæ Dei eccleſiæ neceſſitatibus, VI. Idus Novembris iſtius quartædecimæ indictionis ſynodalem conventum, domino adjuvante, celebraturi ſumus: & cum diverſis, præcipue Sarracenorum, impedimentis implicati eſſemus, nequivimus eum ſuo tempore congregare, dignum duximus ad augmentandas, atque perficiendas eccleſiaſticas utilitates, vel præfato tempore non prætermitti, quo minus tanta neceſſitas ſine conſultu aliorum confratrum noſtrorum indiſcuſſa non remaneret, ut veſtris ſalubribus conſiliis fulti, quidquid ad honorem Dei, & communem utilitatem pertinet; communiter perficere ſatageremus. Quapropter hujus noſtræ commonitionis ſanctitatem veſtram exhortamur apicibus: ut ſolita deſidia depoſita, ad eamdem ſynodum Romam venire non differatis: quatenus, ſicut diximus, ea, quæ agenda ſunt, Chriſto juvante, communiter peragamus, & quæ juxta noſtri miniſterii officia ſtatuenda ſunt, ſalubriter ſtatuamus. Videte itaque ne ſolito negligenter agatis, ne ſi per vos ea quæ honori & ſtatui ſanctæ Dei eccleſiæ ſunt proficua inordinata remanſerint, &, quod non oportet, venire contempſeritis, canonicis ictibus non immerito feriamini. Data pridie Kalendas Octobris, indictione XIV.

CCXLV. AD CAROLVM REGEM.

Lætatur de ejus incolumitate, Deumque orat, ut omnia ei proſpere eveniant. nuntiat Sarracenos a Græcis victos, ſeque a Sarracenis, & aliis etiam valde premi: quare petit, ut ſibi quam citiſſime auxilio veniat.

Carolo glorioſo regi.

SVSCEPTIS gloriæ veſtræ, ſpiritalis atque deſiderabilis fili, nobis directis apicibus, atque relectis, quia vos, Deo gratias, ſanitate vigere cognovimus, ineffabili, & ultra quam dici poſſit jucunditate refecti, in domino gratulati ſumus: & ut magis ac magis vobis dominus Deus noſter proſperitatem tribuat, triumphum de adverſantibus concedat, & felicia tempora ad regnum pacifice, atque juſtiſſime diſponendum multiplicet, continuis votis eumdem dominum deprecamur. Quia nihil eſt omnino, fili cariſſime, nobis dulcius, nihilque amabilius, quam ut vos ſemper ad defenſionem, & exaltationem ſanctæ matris veſtræ Romanæ eccleſiæ cognoſcamus eſſe promptiſſimos; & eis qui eam diverſis modis impugnant, libera correctionis, ac diſciplinæ ſententia contraire. Nos autem licet in innumeris infirmitatibus, atque anguſtiis conſtituti, Deo gratias, utcumque valemus: ſed tunc potius noſtra ſanitas erit, ſi vos omni proſperitate, ut diximus, pollere cognoverimus; & ad nobis conferendum ſolatium feſtinanter occurrere, ut alterna viſione loquamur, non pati moras advertimus. Ceterum, quod dicitis ut Liutvvardum venerabilem epiſcopum communem fidelem noſtrum ad nos præmittatis, valde in domino gratulamur: & cum eum pro communi utilitate ſemper deſudare cognoverimus, magnum nobis gaudium in adventu illius naſcetur, eo quod in ipſius præſentia veſtram intuebimur excellentiam. Poſtremo, fili cariſſime, quod ſciſcitamini de Græcis, atque Iſmaelitis, & ceteris quibuſque exteris nationibus, vel concivibus, qualiter res agatur,

Digitized by Google

agatur, breviſſime reſpondemus. Sed ut hæc omnia ex intimo corde, atque dolenter advertatis, omni mentis conamine exhortamur: tamen Deo ſint grates & laudes, quia Græcorum navigia in mari Iſraelitarum victorioſiſſime ſtraverunt phalanges, & eos, prout dominus voluit, debellati ſunt. Sed nos tamen tam ipſi jam dicti Iſmaelitæ, quam alii concives noſtri impugnant, ac perſequuntur, ut extra muros urbis nullatenus, vel qui labore manuum ſuarum vivere valeant, vel qui, ut ita dixerim, Chriſtianitatem ſuam, ſicut decet, obſervent, egredi libere poſſint: ac per hoc, imo pro his omnibus, ſi citiſſime, & omnibus occaſionibus, omnibuſque excuſationibus poſtpoſitis, & contemptis, ad omne nobis, & huic regioni valde afflictæ conferendum ſolatium non veneritis; procul dubio ſcire poteſtis, quia ad peccatum veſtrum, & damnum omnium hæc terra peribit. Vnde pro Deo feſtinanter iter ad nos veniendi aſſumite, & ut bella domini vice illius præliemini, ad beatorum apoſtolorum limina, Deo præduce, pro Chriſtianorum omnium auxilio properate. Data III. Kalendas Novembris, indictione XIV.

CCLVI. AD ANSPERTVM ARCHIEPISCOPVM MEDIOLANENSEM.

Inobedientiæ eum arguit, præcipitque, ut Rhodoaldum, & Vvarlenum monachos, quos injuſte in carcerem conjecerat, ad eorum monaſterium honorifice remittat.

Anſperto archiepiſcopo Mediolanenſi.

DECVERAT te, frater cariſſime, pura animi ſinceritate eam reverentiam, eumque honorem ſanctæ ſedi apoſtolicæ, cui Deo auctore præſidemus, quotidie impendere, quæ uſque ad tua tempora omnes tui prædeceſſores laudabiliter viventes, huic eccleſiæ obtulerunt prona mentis devotione. Pro qua re ejus gremio ſuſcepti, quidam præ nonnullis amore dilecti ſunt: ſed ecce, quod ſine dolore dici non poteſt, neſcio qua antiqui hoſtis fraude, a die ordinationis tuæ, & tempore ſenectutis, contra ſanctam Romanam eccleſiam matrem tuam non deſtitiſti nunc inobediens, nunc doloſus te patefacere: qua neceſſitate compulſi, te corripere apoſtolico flagello operæ precium duximus, ſed iterum paterna miſeratione te ad nos reducere non prætermiſimus, ſperantes in te de reliquo nullum veſtigium circa nos culpæ aliquo modo reperire, quia & profeſſio tua hoc coram nobis jurejurando ſpoponderat. En bone vir, aliquid deterius committere non formidaſti, cum quoſdam monachos noſtros nomine Rhodoaldum, & Vvarlenum Roma ad ſuum monaſterium Pultarienſe iter carpentes, comprehenſos juſſeris diu ſub cuſtodiæ vinculis reſervari. Quod quanti piaculi ſit ſano intellectu ipſe perpende, quantumque dedecus ſedis apoſtolicæ, quæ, Chriſto auctore, etiam in barbaras nationes libera ſemper viſa eſt fungi legatione: quod nefas malum ſub omni celeritate te emendare hortamur, & prædictos Dei famulos cum omnibus ſuis illæſos abire patiaris ad locum, miſerante Deo, ſuæ habitationis. Et ſicut tuo conſilio pro certo eos cognovimus eſſe innocenter cuſtodiæ mancipatos: ita, te faciente, ſciamus eoſdem funditus, & cum competenti honore dimiſſos. Data menſe Novembri, indictione XIV.

CCLVII. AD SALOMONEM PROCVRATOREM PAPIÆ.

Ejuſdem argumenti.

Salomoni procuratori Papiæ.

APOSTOLICA tibi auctoritate præcipimus, ut monachos noſtros, id eſt Rhodoaldum, & Vvarlenum, quos, ſpreto Dei timore, a liminibus ſanctorum apoſtolorum ad ſuum monaſterium revertentes, & ſimpliciter per viam gradientes, comprehendere auſus fuiſti, & in cuſtodia retinere; ſine omni mora, & dilatione dimittas cum omnibus ſuis reverti ad ſuum monaſterium ſanos atque illæſos. Quia tantum ſcelus & injuriam pro hac re in ſedem apoſtolicam commiſiſti, pro quibus juſte carere debueras conſortio omnis Chriſtianitatis: & fatemur, ſi hoc continuo non emendaveris, a perceptione corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti, & introitu eccleſiæ te prohibebimus. Data menſe Novembri, indictione decimaquarta.

CCLVIII. AD ADELBERTVM MARCHIONEM.

Ab excommunicatione eum abſolvit, ejuſque hominès, ſi ſpatio quindecim dierum intra menſem Martium eccleſiæ ſatisfecerint.

Adelberto marchioni.

TE vero quia converſum & fidelem circa ſanctam Romanam eccleſiam & nos cognovimus, abſque tenore ab omni excommunicatione abſolvimus; hominibus tuis ſub eo tenore ſacram reddimus communionem, ut omnem emendationem, ſicut promiſſum eſt, facere ad quindecim dies intra menſem Martium omnino accelerent. Quod ſi hoc facere neglexerint, omnes ſub eadem excommunicatione permaneant, donec iterum de perpetratis malis plenam faciant ſatisfactionem. Data ut ſupra, indictione XIV.

CCLIX.

Monet ut perficiat quæ per legatos mandavit.

SVSCEPTIS literis gloriæ veſtræ, quibus vos plena intentione monſtratis ad limina apoſtolorum feſtine, imo potius præcipiti greſſu & velle convolare; quapropter attoniti, vel magis ſtupefacti miramur decentiam veſtram terminos patrum tranſcendere, & lineam generis veſtri ſuperbo ſpiritu conculcare, & in deterius, non in melius prorſus convenire. Et ecce dolenter cum apoſtolo compellor dicere: *In noviſſimis temporibus inſtabunt tempora periculoſa, in quibus erunt homines ſemetipſos amantes, & quærentes quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti.* Sed nos, fili cariſſime, in viſcere Chriſti plurimum diligentes, ad ea te provocare geſtimus, quæ animæ veſtræ proficiant ad ſalutem. Legatos ſane e latere noſtro plene inſtructos direximus, quibus omnia ad purum credere non ambigatis in his, quæ verbo tenus, & ſcriptis capitulariter dedimus in mandatis. Qua de re paterno affectu monemus, ut omnia ſicut vobis direximus, per eoſdem legatos adimplere omnino curetis. Ideoque ſcitote, quoniam ſi pleno jure cuncta quæ deſtinavimus non adimpleveritis; nos enimvero quantum in nobis eſt, zelo Dei ſuccenſi ea quæ ad honorem ſanctæ Romanæ eccleſiæ pertinent

2. Tim. 3.

Digitized by Google

exaggerare penitus ſatagemus. a quibus nos nulla ferocitas, nulla malorum hominum comminatio, donec ſpiritus reget artus, poterit ſequeſtrare. Quod juſſionem noſtri pontificii ingenti preſumptione abſurdā poſuiſti, omnimodis temetipſum proprio jaculo reverberaſti, & velut aſpis ſurda ſaluti tuæ congruentibus aurem non accommodaſti. Sed quid plura? iterum atque iterum inhibendo apoſtolica auctoritate præcipimus, terminum S. Petri ad ingrediendum animum veſtrum non incitetis: quouſque prædicti legati noſtri ad nos revertantur, omnia nobis renuntiaturi, itemque alios ad nos tranſmittere cures. Data octavo Kalendas Februarii, indictione XIV.

CCLX. AD ANSPERTVM MEDIOLANENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Confirmat Ioſephi epiſcopi Aſtenſis ordinationem, qui alias contra canones Vercellenſis eccleſiæ fuerat epiſcopus conſtitutus.

Anſperto Mediolanenſi archiepiſcopo.

CONSVLTATIONIS tuæ qua nos ſuper Ioſeph, nuper in Vercellenſi eccleſia ordinati, nova nunc electione, vel ordinatione in eccleſia Aſtenſi, conſulere voluiſti, perſpectis ſuggeſtionibus, quibus ſuper hoc noſtræ auctoritatis conſultum requiris, canonicum judicavimus, & noſtris tibi decretis convenienter, propitia divinitate, reſpondimus. Fuerat autem de illo primum, ut ipſe mecum advertis, quoddam irregulariter inſtitutum: ſed nos apud beatum Petrum apoſtolum cum ſancta ſynodo reſidentes, ſalubri potiti conſilio, & animoſitatem illius correximus, & miſericordiæ fomenta, gratia ſancti Spiritus revelante, protinus adhibuimus; ſcilicet, ut eo in priſtinum ordinem reducto, ſi alium epiſcopatum ei concedere voluiſſes, & cleri, vel populi vota hunc ſibi concorditer in epiſcopum expeterent, & eligeretur, & ſicut qui nihil ab ordinatore prius acceperit, in epiſcopum crearetur. Interea accidit, ut Aſtenſis eccleſiæ rectore proprio obeunte, permiſſu Caroli glorioſi regis idem Ioſeph poſt electionem cleri, & expetitionem populi, in eadem eccleſia deberet ordinari epiſcopus, tua fraternitas, tam noſtra abſolutione, quam etiam ipſius regis exhortata monitionibus, hoc libenter admiſit, & canonice juſſa complere conata eſt. Quod quia nunc ſententiam noſtram tu quoque ſecutus, & regalem permiſſionem devote, ſicut condecet, es amplexatus, præfatum Ioſeph preſbyterum ſanctæ eccleſiæ Aſtenſi epiſcopum præfeciſti, & ordinationem illius ratam haberi decernimus, & omnium ora contra hoc quoquo modo muſſitantia apoſtolica auctoritate obſtruimus: quia ſicut de irregulariter quibuſlibet habitis, nos ad hæc corrigenda zelus juſtitiæ excitat; ita de bonorum virorum laudabilibus factis gratia divina lætificat. Nam & ſedes apoſtolica, Epiſt. 15. juxta quod ſanctus Leo papa ſcribit, hanc temperantiam ſervat, ut & ſeverius agat cum obduratis, & veniam cupiat præſtare correctis: & ideo his omiſſis, de prælibati Ioſeph iterata creatione ſanctitas tua, in nullo penitus hæſitet: quia hanc & nos approbatam admittimus, & ab omnibus admittendam eſſe mandamus: quia quod non oſtenditur factum per impoſitionem manus illius, qui tempore ſuæ legationis, quod dare viſus eſt, ut ita dixerim, non habuit, ratio non ſinit, ut videatur iteratum. Data XV. Kalendas Martii, indictione XIV.

CCLXI. AD ANSELMVM MEDIOLANENSEM ARCHIDIACONVM.

Minatur illi excommunicationis pœnam, niſi ad ſui archiepiſcopi obedientiam redeat.

Anſelmo archidiacono Mediolanenſi.

MISSA præſulatui noſtro ſuggeſtione Anſpertus ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ reverendiſſimus archiepiſcopus, cujus miniſter eſſe videris, ſuper te queſtus eſt, quod inter ceteras perturbationis moleſtias à te ſibi temere illatas, & poſt rerum ſuarum damna non modica, nunc propria derelicta eccleſia, ab ejus te obſequio & conſortio ſeparare, & velut ſchiſmaticus, per alienas parochias contra canonica ſtatuta commorari præſumpſeris; nec non & apud principalem potentiam properando, noxias illi præparare inſidias callida perſuaſione decertas. Vnde his noſtris apoſtolicis literis dilectionem tuam paterno affectu convenimus, nihilo minus & cum omni jubemus imperio, ut de præſenti ad ſinum & gremium ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ matris tuæ, quam furibundo animo reliquiſti, valde devotus redire feſtines, atque ſub proprii paſtoris regimine, vel præſentia eſſe omni mentis alacritate decertes, &, utpote idoneus miniſter, humili prorſus devotione debitum, juxta ordinis tui locum, reverenter impendas obſequium, & obedientiæ famulatum: quatenus ejus, gratia potitus, omnipotenti domino de officii tui aſſiduitate ſemper placere valeas. Quod ſi aliter contra præcipuas & non violandas ſanctorum patrum inſtitutiones, atque contra hanc noſtram ſaluberrimam juſſionem agere præſumpſeris, & ad tuam eccleſiam, tuumque paſtorem, ſicut regula eccleſiaſtica docet, redire contempſeris; ſcias te Dei omnipotentis virtute, & beati Petri apoſtolorum principis, noſtraque auctoritate, atque canonico patrum judicio, fore omni eccleſiaſtica communione privatum: quouſque, ut prædictum eſt, ad tuam eccleſiam redire, tuoque paſtori humilitatis colla ſubdere omnino ſtudueritis, quoniam ferro neceſſe eſt ut abſcindantur vulnera, quæ ut illis manum adhibueris, fomentorum non ſenſerint medicinam.

CCLXII. AD ATTONIVM.

Excommunicat eum, niſi eccleſiæ Mediolanenſi bona quæ abſtulerat reſtituat, & ad obedientiam ſui archiepiſcopi cum ſociis redeat.

Attonio excommunicato.

MISSA præſulatui noſtro ab Anſperto ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ archiepiſcopo relatione, atque ſuggeſtione didicimus, te multa per horrendæ temeritatis impudentiam, ſive audaciam egiſſe illicita, & in contemptum beati Ambroſii, atque ipſius antiſtitis contrarietatem, in locis, & rebus ei pertinentibus mala, & quæcumque poteras enormiter una cum filiis tuis commiſiſſe adverſa. A quorum ſcilicet perpetratione aſſidua, te quaſi ovem gregis dominici, multis jam vicibus arguendo, obſecrando, & increpando convenire, atque removere curavit, ne antiqui hoſtis callida perſuaſione ſemel deceptum

Digitized by Google

deceptum in profundum mortis barathrum lapsum jacere omitteret. Sed quia te sanctæ admonitionis verbis salubribus humili prorsus devotione non obedire, neque aurem cordis (velut aspidem surdam) inclinare, vel acquiescere nolle aspiciens, post tot correptiones una cum venerabilium coepiscoporum cœtu a sacrosancti corporis & sanguinis domini secundum institutionis paternæ censuram, communione separavit; & ab ecclesiæ Dei societate merito removit. Et adhuc in eadem sorde iniquitatis fœtidum & vulneratum te dolet jacere, cordeque impœnitenti nolle ad te percutientem reverti aspiciens, clamat, ut per salutis medicamenta animi tui valeat vulnera male inflicta sanare. Vnde & nos pastorali solicitudine, atque confratris nostri archiepiscopi præsenti dilectione commoti auctoritatis nostræ statuto jubemus, ut tanta perversitate, & cordis duritia jam procul abjecta, quoniam hactenus Dei timore postposito, multos tuæ iniquitatis lepra coinquinasti, & tantorum malorum auctor esse non dubitasti, præcipimus te cum omni celeritate reverti ad veram præfati pontificis tui satisfactionem cum filiis, & tuis omnibus complicibus: quorum incentor adhuc malorum post tantas correctiones esse non timuisti, & ejus salubribus monitis subditus, & subjectus existas. Omnibus tamen ecclesiæ depræda-
tionibus in integrum restitutis, & secundum ipsius ecclesiæ privilegium emendatis, atque solutis: quod si post hujus nostræ præceptionis relectam epistolam in tua iniqua obstinatione perdurans, ut dictum est, ad præfatum pontificem tuum redire satisfaciendo contempseris, ex auctoritate Dei Patris, & Filii, ac Spiritus sancti virtute, beatorumque apostolorum Petri ac Pauli, & omnium sanctorum patrum, nostraq; apostolica sanctione secundum jam dicti dilecti confratris nostri archiepiscopi, & episcoporum sententiam jam olim in te prolatam, jubemus te cum filiis & complicibus tuis omni ecclesiastica esse communione privatum, & a cœtu, atque societate omnium Christianissimorum, utpote tantorum malorum perpetratores inconvertibiles, secluſos & damnatos existere; quousque omnia, quæ perperam gessistis, emendando, canoniceque satisfaciendo, veniam condignam percipere mereamini. Data xv. Kalendas Martii, indictione xiv.

CCLXIII. AD LVDOVICVM ET CARLOMANNVM REGES.

Rogat ut cum Carolo imperatore consentiant de revocanda & Romam mittenda Angelberga: ubi eam ita se custoditurum pollicetur, ut contra ipsos moliri nihil possit.

Ludovico & Carlomanno regibus, & Hugoni abbati.

NOSSE volumus vestram dilectionem, quia spiritalem filium nostrum Carolum serenissimum imperatorem Romæ nobiscum degentem rogavimus, ut spiritalem filiam nostram Angelbergam Deo devotam, quæ se sancto Petro apostolo, & nobis, cum suis omnibus commendaverat; quam etiam conjux illius divæ memoriæ Ludovicus Augustus adhuc vivens nostræ tuitioni specialiter submiserat, ab exulatu reduceret, & apud nos eam Romam, ubi nulla jam de illa sinistra suspicio oriri posset, pro amore Dei, & Christi clavigeri ipsius beati Petri apostoli, simulque nostro dirigeret. Quod ille libenter se facturum promittens, quantum comperimus, vestrum super hoc præstolatur assensum. Et quidem nos de communi dilectione & pace sive concordia vestra gaudemus, & Deo pro hoc innumeras grates referimus. Sed tantum de ipsius spiritalis filiæ nostræ recuperatione & reditu vos deprecamur, quantum, si ipsa ad nos reducta fuerit, ut nihil penitus jam, vel contra eumdem imperatorem, vel contra vos agere possit, nostris vos attestationibus certissimos reddimus. Idcirco juncta vestra devotio cum ejusdem Augusti obedientia, absque omni protelatione, jam dictam Deo devotam feminam, quam ad limina apostolorum, a quorum confessione altarium nostro semper tuendam præsidio suscepimus, pro amore Dei & nostro remittere, quantum in vobis est, non omittatis. Quia si hic apud nos rediens habitaverit, tanta custodia circumspecta, nobis credite, erit, ut nec Bosoni, nec alii homini, ad perturbationem imperii, sive regni, quodlibet adjutorium vel auxilium verbis aut scriptis præbere quoquomodo valeat. Verumtamen unum est, quod vobis veraciter, & unde occasionem vos ad nos contemniendum non possitis assumere, hoc ecce proponimus: scilicet, si eamdem Angelbergam vel in modico contra imperialem aut vestram voluntatem adversi quippiam moliri aut velle manifestis cognoverimus indiciis, præsentialiter illam reddere ac remittere imperialibus satagemus obtutibus: quatenus quæ disciplinam forte recipere, quod nec optamus, distulerit, non solum mundana vestra judicia non evadat, verum etiam nec nostram miserationem, quæ delinquentibus parcere consuevit, inveniat. Ideoque, carissime fili, estote in hoc nostri cooperatores & adjutores, & audiat nos continuo excellentia magnitudinis vestræ, ut & vos a domino exaudiri mereamini, & per felicia tempora regni gubernacula moderantes, cum Christo regnum, quod finis nullus angustat, intercedentibus beatis apostolis, capessere valeatis. Data iv. Idus Martias, indictione xiv.

CCLXIV. AD CLERVM MEDIOLANENSEM.

Recipit Hadericum sub tutela sedis apostolicæ, & excommunicat omnes, qui illi, vel ejus ecclesiis molestiam intulerint.

Omnibus reverendissimis episcopis & sacerdotibus seu clero, ac populo sanctæ Mediolanensis ecclesiæ.

BONI patrisfamilias, quem bene & fideliter laborantes remunerasse cognoscimus, informati exemplo, & apostolicæ auctoritatis & miserationis magisterio, seu benevolentia, omnibus, quos pro ecclesiæ Dei utilitatibus fideliter desudare conspicimus, subvenire debentes, opportunum ac necessarium nos oportet prębere auxilium. Igitur quia te Hadericum venerabilem presbyterum, & abbatem sacrorum monasteriorum beatorum scilicet Gervasii & Protasii, atque Simpliciani, nec non ex xenodochii * sanctorum Cosmæ & Damiani, quod Romanorum dicitur, & alia tua beneficia, vel patrimonia intra vel extra civitatem Mediolanensem constituta fideli devotione, totoque mentis conamine pro pristino statu & vigore atque restitutione sanctæ

* aliquid deest.

Digitized by Google

ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ ter quaterque in obſequio Anſperti reverendiſſimi archiepiſcopi tui atque confratris noſtri devotum atque in omnibus fideliſſimum permanere, atque decertare omnino, & evidenter comperimus, & legationem Ambroſianæ eccleſiæ catholica fide, te & prout vires ſuppleverunt, ardentiſſimo ardore explere, crebro cognovimus. Et ob hoc aliquos contumaciæ livore adverſum tuam commotos eſſe dilectionem, vel ob alias cauſas invidiæ, qui & modo labiis doloſis zeli contra te concitati, & poſtmodum callidis argumentis nocivam tibi moliuntur, noſtro ſtatuto decernimus, atque Dei omnipotentis auctoritate, beatique Petri apoſtolorum principis, & noſtra ſanctione ſtatuimus. nulli unquam archiepiſcoporum, vel ſacerdotum, aut cujuslibet ordinis clericorum ejuſdem ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ, nec aliarum eccleſiarum, neque alicui magnæ parvæque perſonæ, cuiuſcumque honoris prædite dignitate eſſe licitum, pro tuæ laudabilis devotionis affectu & pro tuæ fidei ſinceritate, arque caritatis certamine, quod pro ipſius eccleſiæ utilitate noſtris te diebus habuiſſe cognovimus, aliquam tibi quocumque modo, vel ſub eccleſiaſticarum rerum obtentu, inferre calumniam, aut his præfatis, quæ pro tui digni laboris merito retines beneficiis, & patrimoniis, vel a quibus propriis rebus mobilibus privare: ſed diebus vitæ tuæ, ſecundum auctoritatis noſtræ decretum, pro amore Dei, & mercede animæ noſtræ, tuaque fidelitate, quam tuæ te novimus, habere eccleſiæ, liceat tibi ſub apoſtolicæ ſedis, ſucceſſorumque noſtrorumque tutamine, cum propriis beneficiis, & cum omnibus tuis hominibus utriuſque ordinis, manere quietum. atque ſecurum. Porro quicumque contra hoc noſtrum ſtatutum, temerario auſu agere, teque pro hujuſmodi negotio calumniare præſumpſerit, omni eum eccleſiaſtica judicamus communione carere, quouſque per congruam ſatisfactionem, in noſtra ſucceſſorumque noſtrorum præſentia, quod perperam læſerat, emendare curaverit. Et ideo noſtra etiam apoſtolica auctoritate præcipimus, te nuſquam cujuſlibet epiſcopi, vel ſacerdotis ſubjacere judicio, quouſque in noſtram, vel ſucceſſorum noſtrorum libere, ac ſecuriter ſine alicujus obſtaculo, vel impedimento præſentiam venias. Data *ut ſupra*.

CCLXV. AD ATHANASIVM EPISCOPVM NEAPOLITANVM.

Arguit eum, quod non fregerit fœdus, quod cum Sarracenis fecerat, cum promiſerit illud rumpere. oſtendit multa mala ejus cauſa a Sarracenis, Chriſtianis fuiſſe inflicta. minatur illi excommunicationem niſi fœdus illud rumpat.

Athanaſio epiſcopo Neapolitano.

IAM quia te lactantium, & ab ipſis cunabulis educantium ſanctæ matris tuæ Romanæ eccleſiæ oblitus es uberum; vel noſtræ benevolentiæ non debueras obliviſci: quam tibi paternaliter exhibentes, & ſalutis tuæ conſulta prævidimus, & in temporalibus commodis juxta qualitatem temporis, præſidia quæque contulimus. & quoniam cooperatorem noſtrum in his, quæ Dei ſunt, te habere volumus; nimiſque tuam ſanctimoniam diligimus, monemus ut vel nunc ad cor redeas; ut prava quæque juxta tuum miniſterium diluas, & inimicorum Chriſtianorum nominis fœdus execrando devites: quatenus & animæ tuæ lucrum acquiras, & noſtris magis ac magis affectibus perfrui valeas, & blaſphemiis ac maledictionibus reliquiarum populi Chriſtiani, divinitate propitia careas. Memento quæſo quid es; memento, quid, ſi non reſipueris, eris; & judiciorum domini memor eſto, ne pro tantis Deo rationem reddere cogaris, quanti per tuam deſidiam interempti ſunt, & captivi ducti diverſis mortibus perierunt. De quorum crudelitate quid dicere poſſumus? Cum tanta hinc flenda ſint & lugenda, ut ſi ſcribere velimus, & lacrymarum rivuli creſcent, & primum charta quam verba deficient. Denique apud Caietam olim nobis neceſſario conſtitutis, legati tui promiſerant, ut intra ſpatium viginti dierum, non ſolum cum Agarenis habitum pactum diſſolveres; verum etiam Sarracenos caperes, & nobis eos tranſmitteres: ſed ecce, quod promiſſum eſt, fide hactenus caruit, & omnium ſponſionum tuarum dicta caſſata ſunt, & ut apparet, fruſtrata. Vnde, ſicut diximus, ceſſet jam, ceſſet hæc immaniſſima peſtis, ut reliquiæ Chriſtianæ fuditus non depereant, & tu animæ tuæ diſpendia non incurras: quia ſi populo Dei compaſſus fueris, & Deum tibi propitium facies, & noſtram paternitatem ſolito more percipies, & miniſterium tuum cuſtodies: alioquin non ſolum noſtra tibi non dimittemus, ſed etiam canonicam in te ſententiam juxta noſtrum miniſterium jaciemus. Sed & hoc noſtri apoſtolatus auctoritate monemus, & excommunicando modis omnibus interdicimus, ut quia *ecce tempus acceptabile eſt. ecce nunc dies ſalutis*, nullam ſeditionem, nullam commotionem, nulla diſcrimina, vel læſionem cum his, qui in Berolaſſi commorantur, aut facias, aut facientibus omnino conſentias: quatenus pacem ſectando, ab omni nequitia purgatus, munus Deo immaculatum offeras, & caritatem Dei in tuo vaſe diffuſam cohabitare permittas: quia nos, quibus de omnibus cura eſt, Deo juvante, congruenter illuc properabimus, & inter vos, te potiſſimum cooperante, pacem & amicitiam reformabimus. Data pridie Idus Martii, indictione XIV. 2. Cor. 6.

CCLXVI. AD ADELCHISIVM EPISC. TRIDENTINVM.

Arguit eum quod bona Veronenſis epiſcopi invaſerit. ejus cauſam quibuſdam epiſcopis ſe commiſiſſe ſignificat. monet ut eorum acquieſcat ſententiæ.

Adelchiſio epiſcopo Tridentino.

SVGGERENTE coepiſcopo noſtro Adelardo Veronenſi epiſcopo didicimus, ſanctitatem tuam aliter egiſſe quam ſe canonica, imo Chriſtiana obſervantia habere videtur. Quia ſcilicet contempto præcedentium patrum judicio, cui ipſe interfuiſſe dignoſceris, res quaſdam ad ſanctam Veronenſem eccleſiam pertinentes invaſiſſe diceris; & contra manus tuæ ſubſcriptionem te egiſſe quodammodo ſuſpicaris: in quarum diffinitione, ſi ſedis apoſtolicæ legati non intereſſent, ſperaremus adhuc poſſe nos aliorum certificari ſuper hoc atteſtationibus. Sed quia hoc non eſſe oportunum prævidimus, Ioanni Boninienſi, Egilulfo Mantuano, Eicardo Vicentino, & Viatori Ferrarienſi venerabilibus epiſcopis, ad hoc ſecundum

Digitized by Google

dum Deum providendum, & quantum ad contemptum inobedientium pertinet, rursum diffiniendum, vicem nostram super hac quæstione commisimus; ut in id ipsum convenientes, hoc litigium cum sanctitate tua determinent; & irreprensibiliter, Deo præ oculis habito, diffinire procurent. Quapropter fraterno te amore monemus ut in hoc ita peragas, quatenus a nobis merito reprehendi non possis, & canonicam sententiam non excipias: verumtamen ad locum, quem prædicti venerabiles episcopi tibi significaverint, occurrere non omittas. Et de eisdem rebus Asianæ villæ respondeas, ut ex hoc jam nulla quæstio prorsus remaneat, vel renascatur. Data *ut supra.*

CCLXVII. AD IOANNEM, EGILVLFVM, &c.

Causam inter Tridentinum & Veronensem episcopos versantem eis committit. monet ut eam jure definiant, & ad se sententiam mittant, ut eam confirmare possit.

Ioanni Bononiensi, Egilulfo Mantuano, & Eicardo Vicentino, & Viatori Ferrariensi episcopis.

SANCTITATEM vestram nolumus ignorare quoddam olim inter sanctam Veronensem ecclesiam, & Tridentinam de quibusdam rebus Asianæ villæ exortum fuisse litigium, quas Veronensi ecclesiæ pertinuisse probavimus, sicut a legatis nostris, qui tempore illo in Italiæ partibus legationis nostræ fungebantur officio, veraci relatione comperimus: quorum & judicii diffinitionem vidimus, & eorum subscriptiones manuum lectione percurrimus; quo manifestius declaratur easdem res ad sanctam Veronensem ecclesiam juste pertinuisse, & eas in perpetuum possidendas diffinitum fuisse. Sed quia sæpe contentio solet generare discordiam, nunc, sicut dicitur, Adelchisius venerabilis Tridentinus episcopus, contra diffinitionem ipsam peragens, atque contra professionem, manusque suæ subscriptionem movere præsumpsit, reverentiæ vestræ super hoc negotio vicem nostram committimus, ut ad illas partes accedentes cum Adelardo, & eodem Adelchisio venerabilibus episcopis, hoc litigium, (licet hoc, quia cum legatis nostris deliberatum est, superfluum judicemus,) rursum audientes deliberetis, & ad legitimum finem perducere modis omnibus satagatis: quo rite, & secundum seriem scripturarum suarum peracto, quidquid illud fuerit, nostro apostolatui scriptis vestris volumus intimari; ut nos & libenter accipiamus, & nostra auctoritate stabilire non omittamus. Quia & primum coram apostolicis missis, aliisque reverendissimis episcopis in synodo Ticinensi, & post in Tridentina ecclesia, nihilo minus coram nostris legatis & aliis imperialibus judicibus, de hoc judicatum fuit, & legaliter diffinitum. Data IV. Nonas Martii, indictione XIV.

CCLXVIII. AD METHODIVM ARCHIEPISCOPVM.

Gratulatur de orthodoxæ fidei cultu, & de ejus erga religionem studio & cura. precatur in dies spiritualem profectum majorem, eumque consolatur.

Methodio archiepiscopo, pro fide.

PASTORALIS solicitudinis tuæ curam, quam in lucrandis animabus fidelium domino Deo nostro exhibes, approbantes, & orthodoxæ fidei te cultorem strenuum existere contemplantes, nimis in eodem domino jucundamur, & ei immensas laudes, & gratias agere non cessamus: quia te magis ac magis in suis mandatis accendat, & ad sanctæ suæ ecclesiæ profectum ab omnibus adversitatibus clementer eripiat. Verum auditis per tuas literas variis casibus, vel eventibus tuis, quanta compassione tibi condoluerimus, ex hoc advertere poteris, in quo te coram nobis positū, sanctæ Romanæ ecclesiæ doctrinam, juxta sanctorum patrum probabilem traditionem, sequi debere monuimus, & tam symbolum, quam rectam fidem a te docendam & prædicandam subdidimus; nostrisque apostolicis literis glorioso principi Sfentopulcro, quas ei asseris fuisse delatas, hoc ipsum significavimus, & neque aliæ literæ nostræ ad eum directæ sunt, neque episcopo illi palam, vel secreto aliud faciendum injunximus, & aliud a te peragendum decrevimus: quanto minus credendum est, ut sacramentum ab eodem episcopo exegerimus, quem saltem levi sermone super hoc negotio allocuti non fuimus. Ideoque cesset ista dubietas, &, Deo cooperante, sicut euangelica & apostolica se habet doctrina, orthodoxæ fidei cultum fidelibus cunctis inculca, ut de labore tui certaminis, domino Iesu Christo fructum afferas abundantem; & gratia ejus remuneratus, mercedem recipias competentem. Ceterum de aliis tentationibus, quas diverso modo perpessus es, noli tristari? quin potius hoc, secundum apostolum, omne gaudium prorsus existima. Quia si Deus pro te, nemo esse poterit contra te: tamen cum Deo duce reversus fueris, quidquid enormiter adversum te est commissum, quidquid jam dictus episcopus contra suum ministerium in te exercuit; utramque audientiam coram nobis discussam, adjuvante domino, legitimo fini trademus, & illius pertinaciam judicii nostri sententia corripere non omittemus. Data decimo Kalendas Aprilis, indictione decimaquarta.

CCLXIX. AD CAROLVM IMPERATOREM.

Nuntiat imperatori se iis malis a Sarracenis affici, ut amplius sustinere non possit. rogat eumdem, ut sibi subsidio exercitum mature mittat; eique palmam cum benedictione mittit.

Carolo imperatori.

MVLTARVM oppressionum nostrarum, fili carissime, vobis oblivisci non convenit, & calamitatum nostrarum, quas sancta mater vestra Romana ecclesia patitur, oportet vos reminiscī, & tunc demum ad aliquam consolationem nostram manum vestræ pietatis porrigere, & auxilium nobis præbere quantocius debetis: Scitis namque quæ, quanta & qualia, præcipue a Paganis mala, quantasque etiam miserias patimur; & in nobis commissis, quantum quotidie affligamur, & vos estis experti, & nos partim vestræ clementiæ paulo ante significavimus. Et cum quotidie hæc eadem mala non minui, sed magis ac magis crescere ac dilatari cernamus, dolor & gemitus, ac sine fine tristitia imminet, ac per hoc libet magis mori, quam, proh dolor! jam talia tolerare. Proinde spiritalis fili,

Carolus ejus nominis tertius Crassus dictus cujus supra in epist. 42. facta est mentio.

Digitized by Google

semperque Auguste, gloriam vestram summopere deprecamur, ut pro amore Dei omnipotentis, & reverentia principum apostolorum Petri ac Pauli * hostilem exercitum, quem istas in partes venturum esse dixistis, moram perpeti non sinatis, sed cum omni velocitate, ad auxilium nostrum, quæsumus, dirigatis: ut, domino adjuvante, ad respirationem nostram Agarenos expugnet, & nobis quantulamcumque de ipsis Paganis tranquillitatem valeat ferre. Sed & e latere vestro, qui eidem exercitui præesse possit, tam strenuum, tamque idoneum missum modis omnibus tribuatis, qui & ductor exercitus vestri existat, & quam defensionem, vel adjutorium nobis faciant, ipse prævideat; & quidquid vestra vice est peragendum, potestateve perficiat. Alioquin non solum ex hoc maxima negligentia erit, & omnis vestra utilitas deperiet, sed etiam noviſsima nostra erunt pejora prioribus; & vos quantum ex hoc habeatis peccatum, dici non potest. Ideoque propter Deum succurrite nobis, succurrite, ut non dicant in circuitu nationes: Vbi est imperator eorum? Pręterea honorificentiæ vestræ cum benedictione apostolica palmam, per quam signum datur victoriæ, ecce ex more direximus, exoptantes, omnipotentemque Deum deprecantes, ut hanc cum lætitia vos in die tantæ solennitatis gestare faciat, atque permittat. Et ad omnium nostrum utilitatem & profectum, aures præcordiorum vestrorum divinitus inclinare dignetur. Data IV. Kalendas Aprilis, indictione XIV.

* *f.* vestrũ

CCLXX. AD DIVERSOS EPISCOPOS.

Athanasium Neapolitanum episcopum, qui sæpe monitus, nunquam, sicut promiserat, fœdus cum Sarracenis ictum rumpere voluit, a se cum omnibus ei consentientibus excommunicatum significat.

Omnibus episcopis Caietam, Neapolim, Capuam, Berolæſſim, & Amalfim, Beneventum, & Salernum incolentibus, a paribus.

QVÆ & quanta ab Athanasio Neapolitano episcopo Christi ecclesia patiatur adversa, optaremus vobis non esse dicturos, nisi essent supra modum gravia. Ecce enim, ut ipsi jam ex maxima parte non ignoratis, ad perditionem totius Christianitatis, a multis retro temporibus cum filiis Ismael & Deo scilicet odibilibus Sarracenis pactum faciens, omnem istam terram ita ad nihilum redegit, ut jam non sit, qui eam prorsus inhabitet. Super quo scelere eum sæpissime commonuimus, & corpori nostro omnimodo non parcentes, usque Neapolim properavimus, multumque argenti ei contulimus, & rogavimus, ut ab eorum se societate divideret, ut tandem aliquando resipiscens, tantam pestem deleret. Qui, ut ita dixerim, importunitatem nostram licet ficte non tolerans, promisit se ita esse facturum, & pactum cum Sarracenis habitum soluturum, sub ea dumtaxat conditione, ut si deinceps hoc malo se quocumque modo miscereț, & sacerdotio esset privatus & anathemati subjaceret. Sed, heu, pro turpis lucri commodo, quod ab ipsis Sarracenis, de præda eorum partes recipiendo, hujus promissionis oblitus, noluit adimplere, quod multis coram positis scriptis & verbis promisit. Rursum nobis non modici argenti adauctis ponderibus, & apud Caietam pervenientibus, per suos legatos ei mandavimus, ut si intra triginta dierum spatia cum Sarracenis habitum fœdus non rumperet, aut ea quæ nobis tergiversando abstulerat, non retransmitteret, nostro judicio iterum sententiam, quam ipse in se pertulit, prorsus exciperet: sed tam varia juramenta, quam absolutas promissiones postponens, nos de die in diem delusit, & foris omnibus dissipatis, intus vero per suam calliditatem multis nostris ablatis, hactenus nec cum Sarracenis habitum pactum dissolvit, nec reliquiæ Dei populi voluit misereri. Quin potius cum ipsis conversans, de ipsis malis in pejus crevit, & Dei mandata contemnens, sacerdotii etiam sui oblitus non solum similis illis effectus est, sed etiam in multis deterior. Hujus rei gratia apud beatum Petrum apostolum synodice in eum sententiam protulimus; & cum omnibus sibi consentientibus, sive faventibus, omni ecclesiastica communione sub anathematis interpositione privavimus. Modus autem excommunicationis hic est: Athanasium Neapolitanum episcopum sæpissime admonitionibus, & multis argenti ponderibus datis, ut pactum cum Sarracenis habitum disrumperet, admonuimus. Ille autem idem pactum se omnimodo soluturum, & ab eorum societate separaturum esse promittens sub ea conditione, ut si denuo cum illis quolibet modo fœdus habuisset, omni esset sacerdotali honore privatus, & anathematizatus: sed hæc omnia parvipendentem, & ad perditionem Christianorum cum eis pactum habentem, & nos sæpissime deludentem, & de præda eorum partem recipientem, judicio & auctoritate Dei omnipotentis, & beatorum apostolorum Petri ac Pauli simul & nostra, cum omnibus sequacibus suis, & omni ecclesiastica communione privamus, & quousque se ab ipsis Sarracenis penitus separaverit, velut totius Christianitatis inimicum anathematizamus. Data mense Aprili, indictione XIV.

CCLXXI. AD ROMANVM ARCHIEPISCOPVM RAVENNATEM.

Arguit quod Albericum comitem Ravennam asciverit, & nobiles Ravennates contra jusjurandum sibi præstitum vexarit. cum Neapoli reversus fuerit, ait se ea omnia curaturum. jubet Dominicum archidiaconum Faventinæ ecclesiæ episcopum consecrari.

Romano archiepiscopo Ravennati.

EA quæ nostro præsulatui pro utilitate & necessaria sanctæ Ravennatis ecclesiæ restitutione perficienda mandasti, lucifluis antecessorum nostrorum informati exemplis, congruum & opportunum eidem ecclesiæ libenter volumus, Deo favente, præbere solatium, & defensionis auxilium: præcipue cum ipsius nos tibi commissum habeamus regimen. Sed quia multi nobilium Ravennatium, crebris dumtaxat querimoniis apostolatus nostri aures pulsare non desinunt, circa te clementiæ nostræ benevolentia commota non immerito habetur. Nam ut cetera omittamus, quia Albericum comitem quasi ex parte imperiali Ravennam adsciscere, & nobiles cives ipsius nobis inconsultis ausu temerario distringere enormiter coegisti, miramur, eo quod te adversum tuam promissionem jurejurando coram nobis, & sede apostolica prolatam, penitus egisse

Digitized by Google

egisse cognoscimus. Pro quo nimirum te valde cavere oportet, ne pro talibus tua te sententia velut transgressorem ulciscatur. Nos enim te gregem domini pascere, non perturbare, salvare, & non perdere statuimus. Tamen cum nos, Deo volente, Neapoli, quo nunc proficiscimur, fuerimus reversi; & aut tu, secundum nostram tibi jussionem directam, Romam veneris, aut nos vel missus noster istas in partes venerimus, plenariam de omnibus, quæ tuæ ecclesiæ cognoverimus esse necessaria, justitiam omnimodo faciemus. Defuncto præterea ecclesiæ Faventinæ episcopo prævidimus hunc Dominicum venerabilem archidiaconum, sedis ipsius honore episcopali dignum existere. Hoc auctoritatis nostræ statuto præsenti dilectioni tuæ præcipimus, ut absque omni mora, vel protelatione eumdem archidiaconum studeas secundum morem episcopum consecrare. Nam si aliqua temeritate depravatus, hoc contra tuæ sponsionis juratoriam paginam præsentialiter facere contempseris, pro certo scias quia nos ipsius ecclesiæ curam & solicitudinem habentes, jam fatum archidiaconum ad nos ex nostra præceptione illico revertentem episcopum consecrabimus. Data *ut supra.*

CCLXXII. AD ROMANVM ARCHIEPISCOPVM RAVENNATEM.

Arguit eum, quod alterius legitimam uxorem raptori tradi consenserit, & Romanæ ecclesiæ ausus fuerit adversari: has ob causas illum a conferendis sacris ordinibus suspendit, donec a synodo, ad quam eum jubet venire, ejus causa cognoscatur.

Romano archiepiscopo Ravennati missa per Deltonem venerabilem episcopum.

INTER cetera quæ de te audivimus, veniens Deusdedit dux retulit nobis, quod uxorem illius, de qua legaliter diffinitum est, ad te callide venire fecisses, & alteri viro raptori in stupro utique tradidisses: quod nimirum tanti flagitii scelus te, juxta tuum ministerium, omnimodis prohibere, ac funditus resecare oportebat: tu autem consensum illicite præbuisti. Cognoscimus etiam multis indiciis, quod ausu temerario contra sanctam & dominam tuam Romanam ecclesiam recalcitrare, & contra tuæ juratoriæ sponsionis tenorem luculentissime agere nullatenus dubitasti. Vnde auctoritate Dei & beati Petri, nostraque tibi præcipimus, & præsenti statuto jubemus, ut nullam omnino sacerdotalem ordinationem pro talibus, quibus es irretitus criminibus, facere quoquomodo præsumas, donec VIII. Kalend. Octobris futuræ quintædecimæ indictionis, ad synodum, quam, Deo favente, pro ecclesiasticis videlicet utilitatibus, secundum sanctorum patrum statuta celebraturi erimus, omni postposita occasione venire procures: quatenus synodali decreto ea, quæ de te didicimus, examinata canonicum finem percipiant. Data *ut supra.*

CCLXXIII. AD EVMDEM.

Iubet Placentinos clericos, quos sine commendatitiis literis ad eum confugientes receperat, ad eorum episcopum remitti; ejusdem etiam ecclesiæ clericos absolvi, donec cum eis ad synodum veniat.

Reverendissimo & sanctissimo Romano archiepiscopo Ravennati.

INTER ceteras proprii affectus rationes incongruas, quibus teipsum quotidie mente improvida * insertiri non dubitas, Paulo carissimæ Placentinæ ecclesiæ antistite ad aures apostolatus nostri humiliter reclamante didicimus, quod clericos ipsius ecclesiæ regulæ normam sectari nolentes, & idcirco sine commendatitiis utique literis ad te confugientes, contra sacra beatorum patrum statuta recepisses, receptosque tibimet famulari decernas. Quod nimirum propter multam perturbationem, & seditiones, quæ sæpe fiunt, auctoritate apostolica, & sanctorum patrum præcipua institutione amputare volentes, reverentiæ tuæ jubemus prædictæ ecclesiæ * Faventinæ clericos, quos penes te enormiter habere videris, & precipue Gausum diaconum, de presenti suo reddere, vel dirigere procures episcopo. Quia non licet quemlibet clericum in duarum civitatum conscribi simul ecclesiis, & in qua ab initio extitit, & ad quam confugit, quasi potiorem ob inanis gloriæ cupiditatem: & ideo eos ad suam ecclesiam revocari decernimus, & de illis amplius nullo modo recipias. Te autem aliquid amplius agere cavere prorsus oportet, ne sanctorum patrum judicio, quod contra hujus regulæ transgressores prolatum est, damnari omnino merearis. At si aliquid inter eos adversi exortum fuerit, canonice inter eos diffinias: salvo sedis apostolicæ honore, atque vigore, salvoque tuæ ecclesiæ privilegio. Et præterea sacerdotes, & clericos Placentinæ ecclesiæ, quos excommunicatione absolvas, quousque tempore congruo tu cum eis Romam ad synodum pariter veniatis. Data Mense Iulio, indictione XIV.

* f. irretiri

* Placentinæ *ut supra.*

CCLXXIV. AD CONSTANTINVM SACERDOTEM.

Excommunicat eum, quod absque sua licentia ab archiepiscopo Ravennate ad Faventinæ ecclesiæ episcopatum promotus fuerit: prohibetque eum illius ecclesiæ administrationem attingere, donec ad synodum Romanam veniat.

Constantino sacerdoti ecclesiæ Faventinæ de plebe sancti Petri Transilvani.

AVDIENTES te esse quasi ad episcopalem honorem a Romano Ravennate archiepiscopo, sine nostri pontificii auctoritate, seu licentia, & absque canonicæ institutionis regula enormiter promotum; his apostolatus nostri literis ex Dei omnipotentis, sanctorumque Petri ac Pauli apostolorum auctoritate, nostroque apostolico jure, te excommunicamus, ut nullo modo habeas licentiam aliquid de episcopali officio peragere, aut ipsam Faventinam ecclesiam quoquomodo invadere, neque in plebibus, vel rebus, seu hominibus ipsius ecclesiæ, aliquod dominium agere presumas, usque quo cum eodem Romano archiepiscopo tuo, * octavo Kalendas Octobris quam, Deo favente, celebraturi Romæ erimus, tuam specialem rebus presentiam exhibere procures. Nam si contra hanc nostram apostolicam jussionem, & post hujus nostræ excommunicationis sententiam, aliquid de ipso episcopali ministerio agere presumpseris, vel in omnibus, que ad eumdem episcoparum pertinent,

* aliquid hic deest.

Digitized by Google

temerario te ausu intromittere tentaveris, atque ad denominatam synodum occurrere postposueris; scias pro certo, quia non solum omni ecclesiastica te communione privabimus, sed etiam synodali decreto a sacerdotali honore te sanciemus alienum existere. Data XVI. Kalendas Augusti, indictione decima quarta.

CCLXXV. AD ROMANVM ARCHIEPISCOPVM.

Ad synodum Romam sub pœna excommunicationis venire jubet, ut ad ea, quæ objiciebantur, respondeat.

Reverendissimo & sanctissimo confratri nostro Romano archiepiscopo.

QVIA jampridem missis tibi per Ioannem venerabilem episcopum Montis Ferertani, apostolatus nostri literis, ad synodale te collegium pro ecclesiasticis dumtaxat utilitatibus nobiscum pariter celebraturum occurrere jussimus, & tuam nobis contempsisti præsentiam exhibere; nunc multis te criminibus irretitum, multorumque hominum accusationibus horrendis impetitum, & præcipue manifesto perjurio esse pollutum, agnoscentes, hac secundæ vocationis nostræ auctoritate ad venerabilem synodum, quam Deo favente, octavo Kalendas Octobris futuræ quintæ decimæ indictionis, erimus celebraturi, omni occasione, vel mora postposita, una cum omnibus suffraganeis tuis episcopis venire jubemus: quatenus ibi coram fraterno, & venerabili episcoporum cœtu, pro omnibus tibi objectis rite examinatis, ore proprio valeas respondere, & te innoxium demonstrare; nam si aliqua temeritate tumidus, vel inobedientiæ stimulis motus hanc nostram apostolicam & canonicam vocationem, quam tibi primitus per Deltonem, seu & modo per Ioannem Callensem venerabiles episcopos direximus, parvipendendo ad præfatam synodum venire contempseris; scias pro certo, quoniam omni te communione ecclesiastica privabimus, & fugiendo, tuæ damnationis sententiam, tuique honoris patieris jacturam. Data VI. Kalendas Augusti, indictione XIV.

CCLXXVI. AD EVMDEM.

Deusdedit Ravennatem injuste excommunicatum absolvit. confirmat illius cum Maria uxore conjugium. jubet eum defendi.

Reverendissimo & sanctissimo Romano archiepiscopo Ravennati pro causa Deusdedit, Ravennatis, & Leoni venerabili episcopo misso & apocrisiario summæ sedis nostræ apostolicæ, nec non quibusvis missis imperatoris & omnibus judicibus, & populis Romani territorii constitutis, cunctisque fidelibus sanctæ ecclesiæ, præsentibus scilicet atque futuris.

OMNIVM reverentiam, omniumque industriam scire hortamur, quod Ravennas Romanus archiepiscopus, & ore, cum Ravennæ fueramus, dixerit, & scriptis transmiserit, quod nonnulla incesta conjugia in sua parochia fuissent, & quotidie fierent. Deinde per suum legatum, Dominicum videlicet presbyterum, ut ipsi triginta & duo essent, dicendo significavit, suggerens, ut nostra auctoritate ipsi eos liceret canonice omnes judicare. Qui omnibus dimissis, quos etiam nominatim dixerat, & sola inductus invidia ut remur, & postea in sancta patuit synodo, Deusdedit fidelem nostrum (qui, dum Ravennæ fuimus, ipse penes nos quotidie fuit, & coram me, & ipso archiepiscopo causas, ut debuerat judicavit,) postquam sedem apostolicam appellavit, excommunicare non formidavit. Ipse Deusdedit vero dux pro nostra fidelitate his obedivit, & ad apostolicam præsentiam venire modis omnibus festinavit. Nos suam causam audientes, & qui eum accusare non debuerant, ex parte archiepiscopi non invenientes, poteramus ipsum absolvere, sed noluimus, usquequo archiepiscopo misissemus, imo cui missus, dicentes: ut ipse archiepiscopus pro statutis sanctarum Dei ecclesiarum, VI. Idus Novembris ad synodum celebrandam veniret, deferens secum accusatores & testes: quatenus his delatis negotium Deusdedit inter alia canonice finissemus. Qui pro se sui cardinis Dominicum presbyterum, & Ioannem diaconem misit, transmittens cum illis scriptas accusationes: quibus scriptis coram sancta synodo lectis; ad ea Deusdedit respondit, & se incestum, atque nefarium commisisse negavit; sed coram omnibus se innocentem ostendit, & divini mundanique juris auctoritate se conjugatum probavit. Quapropter una cum sancta synodo illum absolvimus, & eum communioni nostræ recepimus, & Mariam conjugem suam illi uxorem esse legitimam firmavimus, cum benedictione Dei omnipotentis, & nostra: & si præfatus archiepiscopus, aut ministri ejus in rebus suis suorumque hominum invasionem, & fortiam facere voluerit; vos Ravennates pro ipso illum in suis defendite. Data *ut supra*, indictione decima quarta.

CCLXXVII. AD CAROLVM IMPERATOREM.

Petrum & Zachariam legatos ad eum mittit, causa corrigendi mala, quæ se, eo regnante, perpessum queritur.

Carolo imperatori.

QVIA nunc eadem omnibus vobis, jam Deo favente, per humilitatis nostræ officium regnantibus, ubique patimur, & sustinemus adversa, quæ ante vestræ imperialis gloriæ provectionem nos sustinuisse quotidie recordamur: his apostolatus nostri apicibus directis dignum duximus Augustali serenitati vestræ pro utilitate, ac multiplici necessitate ecclesiæ universalis, cui per Dei gratiam præsidemus, suggerere, atque cognitum omnimodis facere, quoniam secundum commune placitum atque decretum direximus Petrum, insignem palatii nostri, super ista delitiosum consiliarium nostrum, communemque fidelem, cum Zacharia venerabili episcopo, & bibliothecario sedis nostræ, pro recipiendis de omnibus, quæ hactenus perperam acta fuerant, justitiis, & emendationibus, ac pro totius terræ S. Petri salute, pristinaque restitutione: quatenus in præsentia missorum vestrorum ea, quæ necessario emendanda & corrigenda erant, jure legitimo corrigerentur, ut tam diuturnum malum finem acciperet.

CCLXXVIII.

Digitized by Google

CCLXXVIII. AD RAVENNATES.

Præcipit ut se a Ravennatis archiepiscopi in synodo excommunicati communione separent, quousque eum absolutum cognoverint.

Omnibus venerabilibus sacerdotibus & clero atque universis judicibus populoque Ravennati.

NOSSE volumus fidelitatem & unanimitatem vestram quia Romanum archiepiscopum vestrum pro perjurii reatu manifeste pollutum, aliisque nefandis criminibus impetitum, & idcirco ad synodum pro sui purgatione vocatum, occurrere contemnentem ; omni ecclesiastica communione una cum sanctæ synodi decreto privavimus, quousque suam specialem studuerit nobis exhibere præsentiam. Quamobrem his apostolatus nostri literis vobis jubemus, & ex auctoritate Dei, & beati Petri apostolorum principis,& nostra præcipimus, ut omnes vos ab illius consortio & communione modis omnibus separetis, donec per nostræ apostolicæ miserationis officium, ab hujus excommunicationis vinculo eum cognoveritis absolutum existere. Quicumq; autem ei ante audientiam, absolutionem nostram aliquatenus communicare præsumpserit, eodem excommunicationis laqueo,secundum sanctorum patrum institutionem, maneat irretitus, usque dum a nobis fuerit misericorditer absolutus. Data mensis Octobris die quarta, indictione * duodecima.

* decimaquarta.

CCLXXIX. AD CAROLVM IMPERATOREM.

Gratulatur de ejus incolumitate. gaudet ipsum adventurum esse statim in Italiam. hortatur ut mature Romanæ ecclesiæ auxilio veniat , & Guidonem prædatorem ab ecclesiæ finibus ejici jubeat.

Carolo imperatori.

COGNOSCENTES de vestra incolumitate, quod oppido videbamus, Deo gratias egimus, & ut magis ac magis prosperitatibus , & innumeris gaudiis fulciamini, majestatem divinam supplicibus votis omnimodo flagitavimus, scientes & multis experimentis discentes, quod vos eadem vultis,eadem quippe desideratis. quoniam si nostra mediocritas viguerit,& valuerit illa vos facturos hortabitur,unde & sanctæ Romanæ ecclesiæ matris vestræ defensio augmentabitur,& vobis copiosa merces in cælo in perpetuum reponetur. Quod autem dicitis, ut postpositis ceteris, iter vestrum in Italiam recto itinere ordinatum habeatis; grato animo suscepimus, & ut utinam non solum Papiæ, verum etiam propius essetis, necessitas maxima deposcit. Ideoque quod cœpistis , cum Dei adjutorio : velociter vestra sublimitas perficere studeat; & ad defensionem, imo securitatem sanctæ matris vestræ Romanæ ecclesiæ , sicut dixistis , ceteris curis postpositis , mente & brachio potenter occurrat : quia quantis affligatur & conculcetur angustiis , jam dicere non valemus. Ceterum de Vvidone Rabia, invasore scilicet, & rapaci, vestra gloria subveniat, & eum de finibus nostris, ut aliquantulum populus noster relevari valeat , ejicere modis omnibus jubeatis. Data III. Idus Novembris.

CCLXXX. AD LIVTVVARDVM EPISCOPVM.

Gratias agit, quod dederit operam, ut imperator in Italiam ad ecclesiæ defensionem veniret.

Lintvvardo episcopo.

STVDIO tuo (quod cum spiritali filia nostra imperatrice, sicut asseris, ut domnus imperator pro defensione sanctæ Romanæ ecclesiæ ingrederetur Italiam, habuisti (, gratias agimus, & ut quod deest, stet quod te minime latet, tua instantia perficiat, multum hortamur : quia tantum nobis necesse est, quantum docere non valemus. Vnde ita age, ut tibi magis ac magis gratias referamus, & in temporalibus commodis vicissitudinem reddere invitemur.

CCLXXXI. AD GENEVENSES.

Præcipit ut Optando episcopo a se consecrato obediant.

Clero & populo Genevensi.

DILECTISSIMI filii nostri Caroli imperatoris , principumque ipsius relatu, vestram ecclesiam viduatam cognoscentes pastore, & propter dissensionem Bosonis, cui sociatus ejusdem sedis videtur metropolitanus , ordinationem electi vestri Optandi differre , auctoritate & potestate apostolica, secundum deprecationem ejusdem serenissimi imperatoris, filii scilicet nostri spiritalis Caroli; atque optimatum ejus, prægnita vestra omnium in eodem Optando electione , & qualiter idem serenissimus imperator eidem ecclesiæ electionem perenniter de proprio clero donaverat, diutius ipsa ecclesia ne viduata maneret pastore , consecravimus eum sancti Spiritus gratia, & ad regendum vos pastoraliter instructum direximus, quem devote & unanimiter suscipientes , obedientes ei, utpote proprio patri spiritali sitis in omnibus; salvo deinceps ejusdem loci privilegio antiquo propriæ metropolis, sancimus, ut quicumque huic nostræ auctoritati, & apostolicæ deliberationi contra stare, aut resistere, aut non obedire, vel, quod absit, electionem ipsius ecclesiæ aliquando pervertere, aut infringere, quam , Deo propitio juste est assecuta, tentaverit; gladio utique canonicæ disciplinæ noverit se feriendum, atque omnipotentis Dei vindictam non evasurum , si digna celeriter non fuerit satisfactione sanatus. Confirmamus denique nostri apostolatus auctoritate , omnes res ejusdem ecclesiæ pacifice, ac quiete perpetualiter possidere. Et quicumque easdem invadere ac dissipare ausus fuerit , postquam a proprio episcopo canonice admonitus fuerit , si secundum divinas & humanas leges non emendaverit , sub anathemate sit damnatus.

CCLXXXII. AD OMNES ARCHIEPISCOPOS, EPISCOPOS, ET COMITES ITALIÆ.

Hortatur dent operam , ut Carolus imperator Angelbergam Romam venire patiatur, quam se ita custoditurum promittit, ut nihil contra ipsum Carolum cum Bosone moliri possit; & si quid tentaverit, se eamdem remissurum pollicetur.

Digitized by Google

Omnibus reverendissimis, & sanctissimis archiepiscopis & episcopis hujus Italici regni, & omnibus glorioſis comitibus filii nostri imperatoris.

SI ea quæ saluti & utilitati proximorum necessaria sunt, secundum solicitudinem & curam gregis dominici nobis ad bene regendum commissi, divinæ pietatis memores agere studemus; omnipotentem Deum in his, quibus & ipsi ex humana infirmitate quotidie indigemus, habebimus omnino propitium, & in bonis omnibus procul dubio adjutorem. Igitur sanctitatem vestram nosse volumus quoniam missis, & apostolatus nostri literis, dilecti ac spiritalis filii nostri Caroli glorioſissimi imperatoris clementiam obnixe rogavimus, ut Angelbergam filiam nostram, quam divæ memoriæ Ludovicus rex pater imperatoris, & Ludovicus imperator vir ejus nobis Veronæ commendaverunt, ac postmodum ipsa se sancto Petro tradidit, & de ipsius altaris confessione tuendam recepimus, de loco in quo nunc esse constat, pro amore Iesu Christi domini nostri, & pro sanctorum apostolorum Petri ac Pauli reverentia, nostraque paterna dilectione præsentialiter reduci, & ad nos eam dirigere jubeat. Vnde vos fratres & comministros pio mentis convenimus atque hortamur affectu, quatenus in hujus feminæ reversione, vel salute nobiscum cooperati, pariterque desudare studeatis; ut vestro consilio, vestroque instanti hortatu, ipse Augustus nostræ petitionis effectum more parentum suorum libenti perficiat voluntate. Nam sicut illud regnum, in quo nunc illa sub custodia manet, ejus est; ita & istud: & sicut ibi custoditur, ne aliquod solatium, vel consilium dare, facereque possit Bosoni: ita & nos eam in tali loco habitare faciemus, quo nihil adversi moliri, nihilque valeat machinari contrarium ad hujus regni, & imperii perturbationem. Et si contra ejus ac nostram voluntatem aliquatenus eam agere, aut velle cognoverimus; illico ad imperialem remittemus præsentiam, nec nostro erit amplius adjuta consilio. Quod nimirum, ut nobis sine omni dubitatione credatur, unum ex his legatis nostris venerabilibus episcopis, quos pro ea imperatori direximus satisfaciendo, repromittere jussimus ita nos esse incunctanter facturos. Neque enim, sicut cum coepiscopis, & primatibus ejus promissum est, nullum temporale adjutorium & consilium jam fato se fore præbituram Bosoni: & quod, sicut prædiximus, diligentissime custodita, non poterit de his omnibus quidquam agere. Idcirco per dominum vos adjuramus, ut toto conamine in hoc opere nobiscum pro amore Dei desudare, eique manum porrigere procuretis, ut & nos in vestris proficuis utilitatibus & necessitatibus esse prompti possimus: & cui manum porrigere vobiscum omnimodis porrigamus, dignasque vestræ Deo dilectæ sanctitati pro vestro labore, atque devotione gratias habere valeamus.

CCLXXXIII. AD VVILLIBERTVM ARCHIEPISCOPVM AGRIPPINENSEM.

Commendat ejus vigilantiam, & presbyterum quemdam excommunicatum, nunc ipsius testimonio longa pœnitentia purgatum, ejus precibus commotus absolvit, & sacerdotali ministerio restituit. causam Gedeonis adulteri ei committit, ut sententiam canonice ferat.

Reverendissimo & sanctissimo Vvilliberto archiepiscopo Agrippinensi.

ALMITATIS tuæ prudentiam sacerdotali vigilantia, pro gregis dominici sibi commissi salute, atque de fauce hostis maligni, qui semper incautos ad æternæ mortis profunda pertrahere avide certat, liberatione, juxta pastorale magisterium reverentiæ tuæ divinitus delegatum solicitam fore, literis vestris inspectis luculenter agnoscentes laudamus, cum apostolicæ sedis privilegium perspicaci mentis intuitu conservando hunc tuæ diœceseos presbyterum, nomine Tal,* Ingeltrudæ Bosonis quondam comitis uxori torum conjugalem, contra divinæ legis præcepta relinquenti. Et idcirco ab antecessore nostro beatæ memoriæ papa Nicolao legitime excommunicatum improvide communicasse reperiens, sacra jam olim communione privasti. Quem scilicet, cum tuæ fidelis devotionis attestatione nostro præsulatui dirigens, professus es per annos undecim illatam sibi excommunicationis sententiam humiliter sustinuisse: & quod ex pollutæ consortio feminæ venenum attraxerat, longa pœnitentiæ satisfactione purgasse, a vinculo suæ obligationis ut absolveremus mandasti. Nos vero misericordiæ intuitu, precibus tuis inclinati, interni arbitrium judicis sequentes, ab ipsius excommunicationis vinculo, si ita est, eum absolvimus: & omne officium vel ministerium sacerdotale, juxta præcedentem consuetudinem, jubemus solenniter, ac libere cum domini semper timore peragere. Præterea de Gedeone, cujus uxorem cum germano istius adulterium perpetrasse fateris, ex parte dubii existentes, utrum verum sit quod de hoc dicitur necne, dilectioni tuæ committimus, ut omni ex parte, diligentique cura, rei hujus veritate comperta, quid super hoc excellentissimus doctor beatus Augustinus in libris de adulterinis conjugiis ad Pollentium dixerit; quidque beatus Innocentius papa vigesimo sexto capitulo statuerit, relegens, secundum horum sanctionem ita diffinire procuret; quatenus animabus eorum per pœnitentiæ remedia subveniri possit, & corpora per tuæ sanctitatis providentiam secundum Deum in omnibus dirigantur. Epist. 2.

* *aliqua desunt.*

CCLXXXIV. AD BARNIMERVM COMITEM, SACERDOTES, &c.

Ostendit sibi gratissimam fuisse eorum in sedem apostolicam observantiam. hortatur ad perseverantiam. jubet legatos ad se mitti, quibus revertentibus legatum suum se missurum pollicetur, cui ipsi fidelitatem juxta ecclesiæ ritum promittant.

Excellentissimo viro Barnimero glorioso comiti & dilecto filio nostro atque omnibus religiosis sacerdotibus, & honorabilibus judicibus, cunctoque populo pax, & gratia a domino Iesu Christo.

AVDITA per Theodosium venerabilem episcopum vestrum fide & devotione, quam circa sedem beati Petri apostoli, & nostri pontificii vos habere cognoscimus, immensas Deo gratias referentes, magno gaudio sumus repleti; qui vos nunc ad tantam gratiam perducere, & inter oves suas connumerare dignatus est,

Digitized by Google

est, secundum quod dominus ipsi principi apostolorum commisit, dicens: *Si diligis me Simon Petre, pasce oves meas.* Vnde vestram fidelitatem, & Christianissimam devotionem, his nostris apostolicis literis admonemus & exhortamur, ut sicut divina inspiratione agere cœpistis, usque ad finem perficere, & observare non prætermittatis: quatenus qui sub ala & regimine, atque defensione beati Petri apostoli, & nostra, toto conamine vos subdere, atque in ejus servitio perseverare, quasi dilecti filii procurastis, apertius hoc ostendatis, atque impleatis, ut dominus in euangelio dicit: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant bona opera vestra, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est.* Et ut ita hoc per orbem terrarum vestræ sponsionis diffametur, ut auxiliante domino, & sanctorum apostolorum suffragantibus meritis, ea quæ saluti & utilitati omnium vestrum proficua sunt, possimus ad honorem & exaltationem sanctæ sedis apostolicæ incunctanter perficere, sicut nomine vestro scripta nobis mandastis, ita in libro cælesti scripta nobis permaneant. Quapropter mandamus, ut revertente ad vos dilecto episcopo vestro, idoneos legatos vestros præsentialiter ad nos dirigere non prætermittatis, qui pro parte omnium vestrum nos & sedem apostolicam consulant de his quæ mandastis, ut nos cum illis missum nostrum dirigamus ad vos, quibus secundum morem & consuetudinem ecclesiæ nostræ, universus populus vester fidelitatem promittat. Interim monemus, ut constantes permaneatis, quoniam scriptum est: *Melius est votum non vovere, quam post votum promissa non implere.* Spiritus domini, qui orbem terræ replevit, repleat vestrum cor omni pace & gaudio in Christo Iesu domino nostro.

Ioan. 21.

Matth. 5.

Eccles. 5.

CCLXXXV.

Laudat ejus studium erga sedem apostolicam, eumque monet, ut perseveret. pollicetur eum a se in amicorum numero referri. præcipit ut Romam veniat.

SICVT nobis per literas tuas, & verbo tenus, per Deusdedit religiosum presbyterum tuum mandasti, ut fidem & devotionem, quam circa sedem apostolicam habere debes, te velle toto conamine conservare indiminutam asseras, gratanter suscepimus. Vnde te omnimodis admonemus, & his apostolicis literis exhortamur, ut nulla inimicorum calliditas, vel seductio amplius a nostra fidelitate quoquomodo valeat te removere; sed secundum sponsionis tuæ tenorem in ea devotissime permanere procures. Quapropter scito quia sine omni dubietate inter dilectos nostros te retinere volentes, volumus etiam & præcipimus, ut & pro necessitate ecclesiæ tuæ, causa utilitatis, Romæ ad nostram apostolicam præsentiam præsentialiter venire indubitanter procures: quia & statum sanctæ Ravennatis incolumem conservare, tuumque profectum & honorem perficere, auxiliante domino, cupimus.

CCLXXXVI. AD IMPERATOREM.

Gratulatur de ejus observantia erga Romanam ecclesiam. lætatur ipsum Ravennam venire velle, ut de ecclesiæ & imperii statu agat. rogat ut ante diem, quem præstituerat, accedat.

Ad imperatorem.

RECEPTIS serenitatis vestræ literis, atque perlectis, ac sicut nobis per Ioannem Venticinensem episcopum verbo tenus mandastis: quia cognovimus vos honorem sanctæ Romanę ecclesiæ matris vestræ, & salutem terræ ipsius toto conamine velle perficere, exultantes sumus animo gavisi. Porro sicut mandastis ut die purificationis beatæ Mariæ semper virginis Ravennæ venientes simul conjuncti fuissemus pro ad considerandum, cum Dei auxilio, & peragendum profectum sanctæ Dei ecclesiæ, & statum imperii vestri; nos autem & hoc libenti animo recipientes, volumus quarto die ante jam dictam festivitatem vos ibi adesse, quia & nos ita desideratissime cupimus vobiscum simul conjungi, & vestram petitionem libenter adimplere, si, domino annuente, sanitas corporis divinitus concessa fuerit. Et quoniam, sicut audivimus, vos laborem atque certamen pro ecclesiarum Dei statu, & imperii vestri incolumitate, atque communi Christianorum salute, pio affectu cupitis perficere; his apostolatus nostri literis admonemus & exhortamur ut magis ac magis in hoc vestra imperialis solicitudo proficiat: hoc gloriam vestram obsecramus, & magnitudinem vestram, ut cum in has partes venire cœperitis, Supponem glorioſum comitem, & communem fidelem vobiscum venire jubeatis.

CCLXXXVII. AD MICHAELEM REGEM BVLGARORVM.

Miratur quod legatos non miserit, quemadmodum jamdiu promiserat. monet ut id quamprimum faciat.

Dilecto ac spiritali filio Michaeli glorioso regi Bulgarorum; gratia vobis, & pax a Deo patre, & domino Iesu Christo.

MIRAMVR quod tanto jam tempore transacto missos vestros ad sanctam Romanam ecclesiam matrem vestram, & ad nos non transmisistis. Modo vero (sicut nobis retulit Theodosius venerabilis episcopus) missos tuos cum eo dirigere promiseras: sed pro qua causa eos dirigere prætermiseris, ignoramus. Vnde vos jam recognoscere oportebat, etiam ad pastorem & pontificem animarum vestrarum reverti tota devotione debueratis: unde his nostris apostolicis literis, vos quasi carissimos filios admonemus & exhortamur, ut de præsenti vestros idoneos missos nobis transmittere non dubitetis: quatenus ab uberibus matris vestræ sanctæ videlicet Romanæ ecclesiæ satiemini, omnique bono repleamini. Quia nos more paterno ulnis extensis vos amplecti, & quasi oves Christi nobis commissas alere & salvare parati existimus, secundum quod dominus dicit beato Petro: *Pasce oves meas*: quidquid enim vobis dirigimus; credere omnino potestis quia pro salute vestra semper agere ac perficere incunctanter cupimus. Optamus vos in Christo nunc & semper bene valere.

Ioan. 21.

CCLXXXVIII. AD OTERAMVM VIENNENSEM EPISCOPVM.

Arguit quod faveat sociis Bosonis: idque a se imperari asserat. præcipit ut Romam accedat, ut crimina quæ ipsi objiciuntur diluat.

Oteramo

Digitized by Google

" Ottramno qui sæpe postea occurret.

Oteramo " Viennensi episcopo.

INTER eximios nuncusque Christi Dei nostri sacerdotes te habere, tenereque omnino voluimus: sed quia ecclesiasticę paci & utilitati contraria agere audimus, valde miramur, nihilo minus & turbati existimus, eo quod, sicut fidelium relatu comperimus; his, qui cum Bosone præsumptore, & regni perturbatore tyrannidem exercere non cessant, ausu temerario favere, eorumque malis operibus communicare præsumas, & in superbiam eorum sequax existens, falsa opinione sanctam nostram Romanam ecclesiam infamare non dubitas, quod ad talia peragendum ipsius auctoritatem habere te certifices; quod quam evidenter ostendere non poteris*, pro qua scilicet Romana ecclesia te murum opponere omnibus iniqua agentibus debueras. Pro quibus nimirum tot malis, tantisque præsumptionibus tibi ex auctoritate Dei, & sanctorum apostolorum ac nostra præcipimus, ut de præsenti Romam ad limina sanctorum apostolorum, nostramque præsentiam venire procures, ut de talibus te criminibus secundum auctoritatem sanctorum patrum coram nobis & sede apostolica satisfaciendo purgare valeas: quatenus te inter fratres & consacerdotes retinere valeamus. Nam, quod non credimus, si aliter feceris, & venire distuleris, donec hanc nostram jussionem impleveris, scias te omni episcopali officio esse privandum.

CCLXXXIX. AD LEONEM, LANDVLFVM ET LANDONEM.

Vt Auxentii filium ab Attinulfo captum, patri restituendum curent.

Leoni episcopo Teanensi, item Landulfo episcopo, & Landoni Gastaldio patricius.

AVDITV certiori comperimus, quod filium Auxentii Capuani, nostrum dumtaxat proprium hominem, Attinulfus caperet, & non bene tractans eum violenter teneret, quod admodum admiramur: & quod tale quid præsumpserit agere, molestę quippe accepimus. Vnde vobis nostri apostolatus literis injungere dignum duximus, ut omnem operam detis, & ex nostra parte ipsi Attinulfo tamdiu insistatis, quousque eumdem Auxentii filium, hominem scilicet nostrum, patri suo salvum restituat, & cum suis hominibus reddat illæsum. Alioquin sententiam nostram evadere non poterit, qui nostrum hominem tam simpliciter ambulantem affligere non contempsit. Vos tamen rogamus, tam strenue agite, ut vobis gratias referamus, & majora vobis committere invitemur.

CCXC. AD LVDOVICVM ET CAROLOMANNVM REGES.

Gratias agit de ipsorum erga Romanam ecclesiam affectu, & mutuum studium pollicetur.

Dilectissimis filiis Hludovico & Carolomanno gloriosissimis regibus.

AVDITA per venerabilem episcopum devotione vestra, quam circa sanctam Romanam ecclesiam habere, totoque conamine exercere cupitis, maximas Deo & vobis gratias agimus. Vnde a nostra parte vos certos existere volumus, quia sicut dominus Carolus divæ memoriæ imperator avus vester, ac postmodum genitor vester Hludovicus rex, sub protectione Romanæ ecclesiæ, nostraque apostolica tuitione vos commendaverunt, ita nostrum apostolicum affectum circa vos in omnibus ostendere, vosque adjuvare ac protegere paterna dilectione atque amore semper parati existimus. Præterea de his, quæ per jam dictum episcopum verbo tenus mandastis, ita vobis per eum dictis respondendo direximus. Nam ea quæ nostro consilio reperimus, & vobis innotescendo mandavimus, ad vestrum honorem proficua esse omnino credite.

CCXCI. AD HVGONEM ET ALIOS COMITES,

Gratias agit de fide, quam Ludovico & Carolomanno regibus servabant.

Hugoni eximio abbati, seu Bernardo, Guitoni, & aliis regni gloriosis comitibus.

AVDIENTES bonam famam de vobis, quod protectores, defensores, atque fideles Hludovico & Carolomanno excellentissimis regibus, qui nobis a progenitoribus suis commissi sunt, in omnibus existitis, gratias referimus maximas. Quapropter his apostolicis nostris literis magnificentiam vestram exhortamur, ut more fidelium parentum vestrorum, magis ac magis circa eos vestram sinceriss-imam devotionem ostendatis, quoniam & nos, Deo propitio, in eorum adjutorio vobiscum pariter in omnibus prompti existimus: ut dignam exinde vos, non solum a Deo & a nobis, verum etiam & ab illis retributionem percipere mereamini.

CCXCII. AD ARCHIEPISCOPVM VIENNENSEM.

Arguit quod detruso in carcerem Optando episcopo, alium in ecclesia Genevensi constituerit. præcipit ut illum sedi suæ restituat, atque ad synodum veniat ad diluenda ea quæ ipsi objiciebantur.

Oteramo Viennensi archiepiscopo.

RELATV veraci didicimus, sanctimoniam vestram in Genevensi ecclesia episcopum consecrasse, cui nos, necessaria temporum qualitate perspecta, jam primum clericis ejusdem ecclesiæ suggerentibus, auctoritate apostolica præfeceramus episcopum nomine Optandum. Quo audito, audaciam & temeritatem vestram nimium admirantes, ob id maxime turbati sumus: eo quod non solum super ordinationem nostram obices manus habuistis, sed etiam ad contemptum & injuriam sedis apostolicæ præfatum episcopum turpiter capientes arcta custodia retrusistis, & rebus, omnibusque supellectilibus ejus direptis, hactenus retrusum affligitis, & contra omne ministerium vestrum, quod nulli Christiano licet, sacerdotem domini tetro carcere maceratis: non habentes præ oculis scilicet, quod sacerdotes domini sacra scriptura aliquando deos, aliquando angelos nominet, & qui eos tangit, tangat pupillam oculi domini. Quapropter auctoritate Dei omnipotentis, & principum apostolorum Petri & Pauli, simulque nostra, vobis præcipimus, ut accepta hac nostra epistola, aut

Zach. 2.

Digitized by Google

aut quoquomodo tenore illius audito, si intra octo dierum spatia jam dictum episcopum propriæ sedi, proprioque honori & dignitati reddere, restituereque contempserutis, a corpore & sanguine domini nostri Iesu Christi, cum omnibus vobis in hoc facto faventibus, sitis prorsus extorres, quousque juxta hanc nostram dispositionem perficere satageritis. Et quia alia multa vobis a quibusdam objiciuntur, quæ synodali discussione sunt corrigenda, decernimus ut omni excusatione remota VIII. Kalendas Octobris futuræ primæ indictionis Romam ad synodum occurrere non omittatis: ut tunc & de vobis objectis rationem reddatis, & si adversus eumdem episcopum a nobis consecratum aliquam querimoniam habetis, canonico valeamus, quidquid illud fuerit, Deo juvante libramine diffinire. Hoc etiam scientes, quia si ad eamdem synodum præfato tempore venire distuleritis, canonicæ in vos censuram sententiæ proferemus.

CCXCIII. AD CAROLVM IMPERATOREM.

Queritur multa bona ecclesiæ Romanæ a Vvidone quodam marchione erepta. rogat ut ecclesiam defendat, & ipsemet adjutor veniat.

Ad imperatorem Carolum.

CVM & ante susceptum imperium, & post Augustale sceptrum, per humilitatis vestræ ministerium vobis divinitus attributum, nos quidem multoties pro innumeris necessitatibus, & multiplicibus oppressionibus, quas sancta mater vestra Romana ecclesia quotidie patitur, ingenti mœrore afflicti reclamassemus: nullum usque adhuc optatæ consolationis valuimus promereri auxilium vel defensionis solatium: quia de omnibus immobilibus rebus territorii sancti Petri, quas nobis Ravennæ consistentibus, in præsentia serenitatis vestræ, uterque Vvido marchio pro reinvestitione reddidit, nec unum recepimus locum; sed ipsi & homines eorum contra jus & æquitatem omnia retinere præsumunt: nam nobis in Pentapoli, hoc est in urbe Fano consistentibus, Adelardus reverendissimus episcopus, & delicioſus vester, communisque fidelis, secundum vestræ delegationis jussum advenit, & ibi præfati Vvidonis, & satellitum ejus, qui nostra violenter tulerunt, ac retinuerunt, præsentiam prestolati sumus: quatenus vel inde omnis emendationis, & justitiæ cœpto initio, per ceteras urbes, de omnibus juxta clementiæ vestræ decretum, recipiendo coram legato vestro justitias, pariter proficiscceremur: sed illo semper fugiente judicium, & vestræ jussionis piissimam sanctionem callide declinando, non veniente, quia nobis sine profectu aliquo per ipsas civitates, quæ illorum gravamine opprimuntur, proficiscī evidenter extitit manifestum; direximus cum eodem Adelardo venerabili episcopo misso vestro, Valpertum reverendissimum episcopum, & fidelem consiliarium nostrum, qui vice nostra recepisset consolationem justitia nobis in vestra præsentia reddita, & legitimam de aliis emendationem, qui videlicet profecti nullum justitiæ fructum recipientes, ad nos reversi sunt. Nos autem omnem excusationis eorum defensionem penitus auferre volentes, decrevimus eos iterum mittere, ut saltem post- A modum reciperemus justitiam. Qui cum ad prædictum Vvidonem rursum abiissent, nihil emendationis, nihilque redditionis ab eo, vel sequacibus ejus, sicut promissum fuerat, recipere potuerunt Sed ut antea sine aliquo ad nos effectu reversus est, & vester ad vos absque justitiæ contemplatione omnimodo rediit: quamvis ingenti & fideli devotione ipse confrater noster Adelardus ad justitiam exigendam multimodis decertasset. Nunc igitur pro certo scientes, nullam nos de tantis malis posse habere justitiam & emendationem per quemlibet celsitudinis vestræ legatum, nisi per vestram imperialem præsentiam; rogamus obnixe, atque per omnipo- B tentem dominum adjuramus, ut ad defendendam & liberandam de manibus malefactorum, qui eam atrociter devorant, ecclesiam beati Petri apostolorum principis vobis commissam, quæ vos divino nutu adjutores ac defensores in omnibus elegit habere, ipsi, Deo auxiliante, venire libenter dignemini: quatenus Dei, & vestro solatio freta, quæ sua sunt valeat securiter retinere cum pristinæ dignitatis decore, ad laudem, & perpetuam animæ vestræ mercedem.

CCXCIV. AD ATHANASIVM EPISC. NEAPOLITANVM.

C Ab excommunicatione eum absolvit, & ministerio sacerdotali restituit, dummodo pactum cum Sarracenis initum, sicut promiserat, rumpat, & ex eis aliquos, ceteris jugulatis, captos mittat, nec deinceps cum eis fœdus feriat.

Athanasio episcopo Neapolitano.

BONI pastoris eximio informati exemplo, qui venit quærere & salvare quod perierat, tanto tempore te per devia errantem, abjecto Christi levi jugo, cum infidelibus jugum obscœna cupiditate ducere non dubitantem, quamvis sero ad te percutientem reverti velle mandasti, alacriter recipimus, & inter ceteros consa- D cerdotes nostros præcipue honorabilem cupimus retinere; prout ipse nos jam olim fecisse procul dubio reminiscēris. Sed quia tua exigente sceleris tanti audacia, sancti Spiritus judicio te a consortio nostro divini mysterii jure submovimus; nunc secundum preces tuas, & relationem Petri venerabilis diaconi tui, si modo pactum quod hactenus cum impiis Agarenis habuisti, manifesta devotione fregeris, & ab eorum nequissima societate toto conamine te separaveris, atque si præsentibus his nostris, Marino videlicet reverendissimo episcopo & sanctæ sedis nostræ arcario, & Siconi egregio viro, majores Sarracenorum quantos melius potes, quos no- E minatim quærimus, cum aliis omnibus ceperis, & jugulatis aliis, eos nobis direxeris, a vinculo excommunicationis absolvimus, & juxta præcedentem consuetudinem episcopale officium reddimus. Eo scilicet modo, vel tenore, ut captis & traditis antea, ut dictum est, Sarracenis, deinceps nullum cum eis ulterius fœdus quoquomodo inire præsumas. Nam si cum illis iterum pactum aliquod facere tentaveris, in eadem te excommunicatione manere sancimus, & auctoritate Dei omnipotentis, & beati Petri apostolorum principis & nostra, omni episcopali honore te privandum, & perpetuo anathemate damnandum esse decernimus.

Digitized by Google

CCXCV. AD OTERAMVM VIENNENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Agit de Optando episcopo, ejus literis respondens: & de literis, quas scribit episcopo Mauriennensi, ut Romam veniat.

Oteramo Viennensi archiepiscopo.

SVSCEPTIS vestræ fraternitatis apicibus, quod essent alicujus, ut ita dixerim, rectitudinis zelo compositi, satis ubertim cognovimus: quia post plurima in ecclesia Genevensi fatemini vos consecrasse episcopum, & ut quidam Optandus nomine clericus advenerit, qui in ecclesia Genevensi nec baptizatus, clericatus, ordinatus, acclamatus, eruditus unquam extiterat, ecclesiam illam invaserit. Multipliciter admiramur, cur illa nescire vos dicitis, quæ totus ut remur occidens non ignorat. Præcedenti siquidem tempore nobis fuerat nuntiatum, ut vos in eadem ecclesia episcopum consecrare contempseritis: ideo nos, necessaria temporum qualitate perspecta, clericis ejusdem ecclesiæ suggerentibus, auctoritate apostolica illic episcopum Optandum nomine consecravimus. Qua ex re non bene vos feciſſe probamus, qui super ordinationem nostram obices manus habuistis, & alterum episcopum ibidem ordinastis. De hoc autem quod dicitis, quod ipse Optandus in Genevensi ecclesia nec baptizatus, clericatus, ordinatus, acclamatus, eruditus unquam extiterit, interim silentio est tegendum, eo quod, cum caritate vestra loquamur, nihil horum habens vestra sanctitas in Viennensi ecclesia est consecrata. Verumtamen his interim necessario prætermissis, sanctimoniam vestram jam dudum literis nostris monuimus, ut quia quædam vobis a quibusdam objiciuntur, quæ synodali discussione sunt corrigenda, omni excusatione remota, VIII. Kalendas Octobris futuræ indictionis primæ, Romam ad synodum occurrere studeretis. Nihilo minus autem iterato decernimus, ut eodem tempore apostolicæ nostræ vos præsentetis præsentiæ: ut tunc & de vobis objectis rationem reddatis, & si adversus eumdem episcopum a nobis consecratum aliquam querelam habetis, nos canonico valeamus, quidquid illud fuerit, Deo juvante, libramine diffinire. Ceterum Adalberto Mauriennensis ecclesiæ episcopo auctoritatis nostræ literas, quas ei a vobis dari mandamus, ecce transmisimus, ut cum Bernario Gratianopolitanæ sedis episcopo eodem VIII. Kalendas Octobris Romam occurrat: quatenus de his, quæ ei irreverenter tam temerario ausu sui ordinis immemor intulit, coram nobis plenissimam satisfactionem exhibeat.

CCXCVI. AD ADALBERTVM EPISC. MAVRIENNÆ.

Iubet ut Romam veniat cum episcopo Gratianopolitano, quem ignominiose tractarat.

Adalberto Mauriennensi episcopo.

TRISTIS nos nuntius perculit, quando audivimus, quod tu ordinis tui immemor Bernarium Gratianopolitanæ sedis episcopum, hora matutinali in ecclesia sua publice agentem officium, cum multitudine populi, & armata manu, absque reverentia ecclesiam ingrediens, nulla ab eo tibi culpa illata, irreverenter tecum abstuleris, & ignominiose tractaveris. quod tantum nobis displicuit, quantum te temere egisse modis omnibus comprobamus. Ideoque nostri apostolatus literis tibi mandamus, ut omni excusatione remota VIII. Kalendas Octobris futuræ primæ indictionis, cum eodem Bernario venerabili episcopo Romam ad synodum nostram occurras: ut quidquid inter vos litigii est exortum, nos æquitatis regula potiti, Deo juvante, discutere & diffinire aliquomodo studeamus.

CCXCVII. AD MICHAELEM REGEM BVLGARORVM.

Hortatur ut ad fidem & obedientiam Romanæ ecclesiæ redeat, & legatos mittat.

Michaeli regi Bulgarorum.

CVM non tam initia sint in bonis laudanda, quam finis, Deo omnipotenti factori omnium visibilium, & invisibilium, gratias agimus, qui vestrum bene velle hactenus in soliditate veræ fidei solidavit, & sui amatorem efficiens, tamquam re vera ex tenebris olim lumen splendescere fecit, & ad salutem multorum benignissimum cor vestrum gratia suæ potentiæ illustravit: sed & hinc devotioni vestræ dignum duximus congruas grates referre, quod partim finis ostendit, quam fidelitatem erga sanctam Romanam ecclesiam omnium terrarum matrem & caput observare curetis. Cum hanc & initio vestræ conversionis quæsieritis, & ad præsens auxiliatricem habere perpetuam scilicet vestram salvationem monstrare non omiseritis, sanctos videlicet apostolos visitando, & eorum, ut diximus, suffragia postulando. Igitur absurdum valde est, ac inconveniens, quod pia vestra voluntas aliter se post habere voluit, quam, sicut omnibus notum est, primum. Vos enim divinitus inspirati matri omnis religionis, sanctam quippe Romanam ecclesiam ductricem, & viam per quam ad æternitatis pascua duceremini, merito expetistis: & illa, quia omnibus fidelibus viscera materna præbet, ac præbuit, vos expansis ad Deum ulnis, Christo gratias agens, recepit; consequens fuit ut a recti gressu itineris, in partem non flecteremini, nec manum mittentes in aratrum, retro aspicere cujuscumque forte suasionibus niteremini. Numquid non fili carissime sanctum euangelium surda aure auditis, quo legitur: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit?* aut si audistis, & obauditis: *Redite ad mentem vestram, redite ad cor?* Et vestræ sponsionis reminiscimini. Quia plus amor & timor Dei vos fecit esse credulum apostolici privilegii, quam, ut ita dixerim, exempla multorum. Si enim quod quicumque Deo vovit, hoc debet & reddere, valde oportet, ut vos quod sanctæ Romanæ ecclesiæ sponte vovistis, fine tenus reddere studeatis: non ignorantes quod B. Petrus apostolus regni cælestis claves a domino Iesu Christo acceperit, & quibusque fidelibus aperiendi, aliis autem claudendi promeruerit potestatem. Hac igitur (sicut & nostri prædecessores) nos potestate, licet indigni utentes, cogimur, si non emendaveritis quod gessistis, & ad præsens vos in hoc sæculo digne corripere, & ut in futuro, quantum in nobis est, maledictionibus repleamini, non præterire. Hujus rei gratia, fili carissime, festinate corrigere quod inique gessistis: & omni occasione, omnique

Matth. 10. Isai. 46.

omnique mora poſtpoſita nobis per veſtrum legatum quidquid ſuper hoc emendare vultis, mandate: quia nos, Deo juvante, omnem voluntatem veſtræ correctionis implebimus, & vos anima & corpore ſalvos exiſtere cupientes cauſam ſecundum Deum ordinare ſtudebimus.

CCXCVIII. AC RICCARDEM AVGVSTAM.

Queritur nullam ſibi contra Sarracenorum excurſiones opem ferri. rogat ut ab imperatore celeriter poſtulet auxilium. legatum ſuum commendat. petit det operam, ut Angelberga ab exilio revocetur, & Romam mittatur.

Riccardi Auguſtæ, ſeu Liutvvardo Vercellenſi epiſcopo, a paribus.

TANTA cordis anguſtia, tantuſque dolor & gemitus hinc & inde cum irriguis lacrymarum rivulis noſtram ætatem quatiunt, & conquaſſant, tantuſque etiam luctus pro deſolatione terræ iſtius, quam jam funditus a Chriſtiani nominis inimicis, & Deo odibilibus Sarracenis deprędatam cernimus, nos afficit, & intima noſtra diſſolvit; ut & ſomnus ab oculis, & a guſtu cibus effugiat. Etiam cum Ieremia decantare compellar:

Ierem. 9. *Quis dabit capiti meo aquam? aut oculis meis fontem lacrymarum?* & reliqua. Siquidem expectavimus lucem, & ecce tenebras; quæſivimus adjutorium, & muros urbis egredi non audemus. Nam ante veſtrum Romam adventum qualiſcumque nobis erat tranquillitas: modo vero intolerabilis, & importabilis perſecutionis extat tempeſtas: quia neque ſpiritalis filius noſter Auguſtus, neque alicujus alterius gentis homo nobis confert auxilium; & niſi divinitas ſumma ſubveniat, aut in deſperationem aliquam lapſi, (quia non ſolum duplum, ſicut dominus dicit, ſed etiam triplum, & quadruplum exercitum contra vos venire conſpicimus) ea quæ pacis ſunt, poſtulabimus. Aut certe non ſolum jugo illorum coacti ſubdemur, ſed etiam ab eis capti impie jugulabimur. Quia, ſicut ſcitis, ſæpiſſime reclamavimus, & neque ipſe Auguſtus, ut prætulimus, qualemcumque defenſionem nobis exhibuit, neque homines civitatum noſtrarum, qui contra Deum, & contra omne privilegium noſtrum ab alienigenis, ac ſi noſtri non fuerint, detinentur, ad ſervitium ſanctæ Romanæ eccleſiæ faciendum, ſicut ſolitum erat, ab eorumdem alienigenarum jugo ſubtraxit. His ergo, cariſſima filia, clamoribus, ac ululatibus noſtris auditis; quia ſapientibus loquimur, continuo propter Deum, & propter ſanctos ejus apoſtolos, jam dicto ſpiritali filio noſtro Auguſto flexo poplite ſuggere, ut omnibus omnino neceſſitatibus, aut omiſſis, aut certe ſuſpenſis, ſanctæ matris ſuæ calamitati ſubveniat, & conculcationem imo perditionem illius advertens, antequam pereamus, citiſſimum conferat adjutorium, aut congruum ſine mora donet conſilium: quia vita noſtra nobis non prodeſt, & in extremo poſiti, etiam ſi non optaremus, jam mors ſe palam præbet videndam. Præſenti quoque Petro venerabili epiſcopo valde nobis credulo, & dilectiſſimo familiari noſtro, ſummam benevolentiam quæſumus exhibe, & ei utpote a tanta ſede directo, familiaritatis locum apud domnum Auguſtum congruentiſſimum tribue, atque ut nobiſmetipſis illi credulitatem penitus adhibens, ea, quæ verbis retulerit, ſtudio tuo operibus impleantur. Sed & hoc deprecamur, ut pro eo, quod apud Ticinum eodem epiſcopo ea, quæ nos illi commiſeramus, ipſi Auguſto neceſſaria exponente, animus illius contra hunc eſt turbatus, tua inſtantia quidquid illud fuerit omnino aboleatur. Et ad hunc eumdem epiſcopum pie tractandum imperialis animus placabilis in cunctis reddatur: quoniam non hæc contumaciter, aut contra Auguſtalem dignitatem protulerat; ſed zelo Dei ductus ad nos ineſficax redire nolebat. Poſtremo Chriſti cultrix, & Deo amabilis filia, moleſte accipimus, cur multoties deprecantes ſpiritali filiæ noſtræ Angelbergæ, nullam per vos potuimus conferre medelam; ut diſſoluto exilio ad ſanctum Petrum apoſtolum eam reducere faceremus. Vnde etiam nunc ſummopere deprecamur, ut pro amore Dei, & noſtro, ſancta ſedes apoſtolica de hoc honoretur. Et ſicut jam dictus Auguſtus vobiſcum pariter repromiſit, a captivitate, qua fruſtra tenetur, ſalva & incolumis reducatur. Quia poſtquam nobis, quibus fuerat commendata, & defenſioni ſancti Petri apoſtoli protectoris ſui commiſſa, reddita fuerit, nullam de ea ſiniſtram quis habere poterit, crede nobis, ſuſpicionem.

CCXCIX. AD ANSELMVM ARCHIEPISCOPVM MEDIOLANENSEM.

Mediolanenſis eccleſiæ privilegia confirmat. hortatur ut in Romanam eccleſiam ſit fidelis. narrat Sarracenorum & iniquorum Chriſtianorum injurias. rogat ut pro eccleſia ad dominum preces effundat.

Anſelmo archiepiſcopo ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ.

PRIVILEGII ſane auctoritati eccleſiæ veſtræ, eo quo fraternitas tua popoſcit modo, perneceſſario apoſtolica fulti moderatione, libenti annuimus animi caritate, ſimulque optantes ut ſemper ea, quæ ad animæ tuæ ſalvationem, tuique gregis cuſtodiam ſunt congrua, atque proficua, Spiritus ſancti infuſione poſtulare, quærere, atque operari ..... ne deſinas. Vt ante tribunal æterni judicis dignam (gratia ſuæ miſericordiæ cooperante) ratiocinationem poſiturus, meritum perennis vitæ cum ſanctis accipias. Inter hæc dilectionem tuæ fraternitatis hortamur, ſanctæ matris veſtræ Romanæ eccleſiæ, quæ pro vobis omnibus, veſtraque ſalute utpote caput pro ſuis membris laborare non ceſſat, toto annixu mentis, omnique devotione fideles exiſtere omnimodis ſatagatis: quoniam in ejus exaltatione, atque incolumitate, ſicut ab initio, erit omnium veſtrum apud Deum & præſens ſæculum certa ſalvatio. Nos enim in hac terra tam Paganorum, quam malignantium Chriſtianorum tantas perſecutiones patimur, ut has verbis explicare non valeamus. Inter innumeras rapinas, deprædationes, & mala quam plurima, ad augmentum doloris noſtri quidam ſceleratus Longobardus nomine, homo Vvidonis marchionis, octoginta tres homines cepit: manibus ſingulis detruncatis apud Narnienſem civitatem, plures ex tali ſunt inciſione ſine mora perempti. Vnde communi ad dominum prece ſupplicamus, ut ille eccleſiam ſuam ſanctam de præſentibus malis eripiat, pro qua unigenito filio ſuo non pepercit. Noſque paſtorali ſolicitudine baculum in manibus tenentes, lupis rapacibus, domino protegente, reſiſtere non omittemus. Data menſe Auguſto, indictione * XII.

* f. XV.

CCC. AD ROMANVM ARCHIEPISCOPVM RAVENNATEM.

Præcipit ut Ioannem diaconum benigne excipiat, & res ei ablatas restituat.

Reverendissimo & sanctissimo Romano archiepiscopo Ravennati.

QVIA non solum tempore ordinationis tuæ, te scriptis & verbis secundum morem, & canonicam sanctionem, sed postmodum sæpissime admonere curavimus; quatenus cum filiis, & membris sanctæ tuæ ecclesiæ tranquilla semper mente, & alacri affectione, ceu idoneus pastor existeres: valde miramur dilectionem tuam, monita nostra contemnendo, eis præjudicium, sicut audivimus, & importabiles gravitates inferre minime recusasse. Vnde iterum præsenti apostolatus nostri statuto jubemus fraternitati tuæ, ut huic Ioanni venerabili diacono commendato nostro, qui ad nostram apostolicam sedem confugiens præjudicium a te sibi illatum ferre non valens, nostro se petiit apostolico præsidio adjuvari, & ideo nos solita misericordia moti apostolica tibi benignitate mandamus, ut eum in gremio sanctæ tuæ ecclesiæ benigne recipias, & monasteria, seu res quas illi tui occupaverunt ministri, libenti animo pro amore nostro præsentialiter reddas. Et quæ de ipsis rebus a tuis ablata sunt, modis omnibus restituas. Ita sane, ut ei deinceps ad nostras apostolicas aures non sit necessarium reclamare. Simili etiam modo tibi mandamus, ut Ioanni venerabili diacono, & chartulario ecclesiæ tuæ monasterium sancti Martini, quod a te dudum promeruit obtinere, de præsenti reddere studeas: nos enim hoc patienter ad te peragendum apostolica benignitate direximus. Verum, quod non credimus, si aliter fraternitas tua peregerit, hi nostri legati nostra apostolica fulti auctoritate, hoc proculdubio explere studebunt: quoniam justum fore decernimus, eos post longa obsequia, & diuturna servitia, quæ in sancta Ravennate ecclesia peregerunt, non solum digna remuneratione non privari, sed potius acquisitis beneficiis alacriter gratulari: & in hoc ita peragat fraternitas tua, ut quæ a nobis pro ecclesiæ tuæ utilitate petieris, assequi omnimodis valeas. Data quinto Kalendas Septembris, indictione decima quinta.

CCCI. AD CLERVM RAVENNATEM.

Vt Maimbertum quemdam, quem alias ab ecclesia Ravennate expelli jusserat, comprehensum, legato suo & Ioanni duci tradant, & ad se mittendum curent.

Omnibus venerabilibus sacerdotibus, seu subdiaconibus, & universo clero sanctæ Ravennatis ecclesiæ.

AVDITA sæpe afflictione atque miseria vestra, quam per Maimbertum Bononiensem clericum incessanter patimini, jam pridem nostram apostolicam misimus vobis auctoritatem per Ioannem diaconum & chartularium præcipientes, ut omnes uno animo constantique devotione prædictum Maimbertum manifestissimum zizaniorum seminatorem ab archiepiscopo, & a vestra sancta ecclesia, tamquam ovem morbidam expelleretis; sed miramur quare hactenus a vobis hoc prætermissum sit; unde nunc vestra iterum petitione moti, & divino amore succensi, per hanc nostram apostolicam auctoritatem vobis omnibus præcipimus, ut relecta priori epistola unanimiter juncti, & cum præsenti misso nostro fideliter conglobati, eumdem Maimbertum adversatorem vestrum, si sponte venire ad nos contempserit, vel in partem aliquam ire voluerit, audacter comprehendere studeatis: & huic misso nostro seu & Ioanni duci fideli nostro ad exigendum ab eo, secundum nostram jussionem, nobis ad deducendum contradite, sicut gratiam Dei omnipotentis, sanctorumque apostolorum & nostram vultis habere. Nam si quis vestrum in hoc se quoquomodo subtrahens pro cujuslibet rei gratia hanc nostram jussionem pro statu & pace sanctæ Ravennatis ecclesiæ directam grataner ad effectum perducere contempserit, & ex Dei omnipotentis sanctorumque apostolorum Petri & Pauli, & ex nostra apostolica auctoritate a vino & cocto, etiam & a proprio ministerio suspensus maneat usque ad nostram presentiam. Data v. Kalendas Septembris, indictione xv.

CCCII. AD IOANNEM, MARTINVM, &c.

Ejusdem argumenti.

Ioannes episcopus servus servorum Dei Martino, Ioanni, seu Demetrio, atque Romano gloriosis ducibus, necnon & aliis fidelibus nostris.

OMNIVM vestrum noscat fidelitas, quia sæpissime Romanum archiepiscopum tam per venerabiles episcopos, quamque etiam nostris apostolicis literis admonuimus, ut Maimbertum Bononiensem clericum a sua superstitiosissima familiaritate separasset, & ad propriam ecclesiam, ut canonicum est, remisisset, & ipse Maimbertus multoties, ut recederet, a nobis est protestatus: sed minime acquiescere nostræ voluerunt apostolicæ jussioni. Idcirco præcipientes præcipimus, & jubentes expresse jubemus, ut unanimes juncti simul cum isto fideli misso nostro, omni occasione postposita, & dilatione remota, prædictum Maimbertum comprehendatis, & vi coactum ab archiepiscopo separetis, & huic nostro misso simul & Ioanni duci ad exigendum secundum nostram apostolicam auctoritatem validissime contradatis. Quod si in hoc negligentes vos, quorum nomina suprascripta sunt, fueritis, & ipse quoquomodo effugerit a vobis; scitote, per unumquemque vestrum centum aureos dabitis nostræ parti. Insuper ex Dei omnipotentis sanctorumque apostolorum Petri & Pauli, & nostra apostolica auctoritate a vino & cocto suspensi manete usque ad nostram præsentiam: ceteri vero, si hoc, quod jubemus, assequi noluerint, aut subtrahendo quoquomodo se huc illuc diverterint, & usque ad effectum rei non perseveraverint, superiori excommunicationi subjaceant. Data v. Kalendas Septembris, indictione xv.

CCCIII. AD IOANNEM DVCEM.

Vt Maimbertum captum ad se ducat, & mulieres, quæ apud ipsum sunt, detineat, & Romano archiepiscopo epistolam deferendam curet.

Ioanni

Digitized by Google

Ioanni duci dilicioso fideli seu & misso nostro.

GRATVLATOS nos non modice credas, eo quod fidelitas tua erga sanctam Romanam ecclesiam nostrumque apostolatum constanter reperimus "vigilare: & ideo per hos nostros apostolicos apices tuæ fidelitati jubemus, ut de Maimberto modis omnibus sicut misisti, pariter cum isto misso nostro explere decertes, ut nullo modo effugere possit, sed separatum ab archiepiscopo vi coactum, postquam ab eo omnia sua constanter exegeritis, ad nostram præsentiam districtum deducere studetote: etiam & illas mulieres, quas nunc in sua mansione collectas detinet, in nostro rectorio retinere jubemus usque ad nostram notitiam. Epistolam vero, quam Romano archiepiscopo mittimus, ut res, aut monasteria, quæ ab isto Ioanne diacono fidele commendato nostro quoquomodo occupavit, restituere & investire eum in omnibus studeat, & quæ de rebus ejus sui famuli abstulerunt, reddere huic per omnia faciat, ipsi archiepiscopo deportate, & coram sacerdotibus, & judicibus ipsam legere facite; similiter autem & monasterium sancti Martini secundum nostram jussionem, Ioanni diacono, & chartulario pro nostro reddat amore. Nam & mansionem, quam Maimbertus ab ipso diacono suam per fraudulentiam abstulit, simili modo eum cum Petro nepote suo investire studete. Data *ut supra*, indictione xv.

"repetitur

CCCIV. AD RAVENNATES.

Dolet eorum antistitis morte. monet, ut electum ab eis archiepiscopum congruo prosequantur honore: ecclesiam Ravennatem, & Deusdedit & Ioannis ducum bona defendant.

Sacerdotibus & senatui populoque Ravennati fidelibus nostris.

RAVENNATIS antistitis, vestri videlicet patris obitum audientes, valde dolemus; pro quo ut oretis hortamur: solitam vero, tantamque fidelitatem vestram erga nos unitate vigere cernentes, imo gaudemus, & ut omnipotens intercessione apostolorum principum vos patre desiderato recuperet, vestro pro velle decertabimus. Ceterum monentes hortamur, & expresse jubemus, ut jam quem unanimiter, quomodo scripsistis, elegistis, unanimiter eum electum teneatis, diligatis, & vestro de more honoretis: & usquequo, Deo annuente, præsentia pontificii nostri desiderio vestro illuxerit, Ravennatem ecclesiam ab omnibus hostibus defendite, deprædationibus pro posse levate, ne ipsa ecclesia aliquam deprædationem sustineat: quoniam nos hoc inultum nunquam dimittemus, & prædatores prædatorumque receptores legali vigore modis omnibus feriemus. Porro præcipimus, ut res mobiles, & immobiles, seseque moventes, Deusdedit, & Ioannis glorioforum ducum nostrorum consiliariorum salvare, & in illas, quas hactenus invasas habuerunt, nullam invasionem facientes, illorum hominibus defendite: jam quia nostro utuntur servitio, nostra modis omnibus debent perfrui defensione, servatori hujus jussus, gratia corruptoris pro jussu erit nihilo minus compositori.

Locus corruptus.

A

CCCV. AD HVGONEM ABBATEM.

Hortatur suadeat Ludovico regi ut ad se veniat. monet etiam, ut se a quorumdam communione separet.

Hugoni strenuo, nobili, regali prosapia edito, atque excellentissimo abbati.

QVANTO vos, carissime fili, amore diligimus celeberrima vestri boni operis circumquaque accensi, explicare verbis nullatenus possumus. Quapropter, ut nostro desiderio præsentiæ vestræ capiamus effectum, mature volumus B hortemini Ludovicum regem filium nostrum, vosque cum eo ad nos concite properare: quatenus, Christo cooperante, exaltationem totius Christianitatis communiter operemur. Sic agat vestra dilectio, ut tristitiam, quam animo de vestra absentia nuper Papia intulistis, lenire moderatissime valeatis. Inter hæc ab omni te consortio Formosi anathematizati optamus, fili carissime, separare, Ioannis archiepiscopi * Rodomensis", Adelardi Turonensis, Frotarii Bituricensis. Data *ut supra*.

* *al.* Rodonensis, " *id est*, Rotomagensis, *nec quicquam mutandum.*

CCCVI. AD CAROLVM REGEM.

Embolum ut Carolomannum regem in ecclesia Romana dilectione confirmet.

IAM quod te, carissime fili, tantæ devotionis, tantæque fidelitatis erga vestræ matris Romanæ ecclesiæ pontificium esse videmus, tamquam utero natum monentes rogamus, flagitantes hortamur, ut pro amore apostolorum principum, quasi vestro proprio consulto, nec repræsentaliter, Carolomanno glorioso regi mittatis, consilium dantes, ut antiquos honorans amicos, fruens caritate, ad parentum consilium redeat, & de epistolis, quas illi ex maritimo itinere remisimus, respondeat, & Romanam ecclesiam, quæ vobis utrisque omnibus decus regale & D periale intulit, venerando diligat, mittens præsentialiter ipsis anathematizatis Lamberto & Adelberto. Data *ut supra*.

CCCVII. AD SVPPONEM COMITEM.

Mandat ut ad montem" Ciniſem obviam ſibi veniens, imperatricem Angelbergam, & præſules Mediolanenſem & Parmenſem idem facere moneat, ut ſimul quæ ad utilitatem eccleſiæ pertinent tractare valeant.

" Ciniſium.

Dilectissimo filio Supponi glorioso comiti.

QVIA nos, in quibus, Deo dispensante, fines sæculorum devenerunt, pro sanctarum Dei ecclesiarum statu variis motibus ducimur, diversisque fluctuum procellis impellimur, sed tamen non destituimur propter eum, qui nos confortat Christum Iesum, servata prædecessorum nostrorum fide proli Francorum, ad Gallias properantes idcirco venimus, ut pacis, atque unitatis vinculo regum corda connecteremus. Sed completum videmus, quod in euangelio legimus: *Quoniam abundavit iniquitas, refrigescit caritas multorum.* Quapropter vestræ dilectioni fidentissimæ, & probatæ fidei mandamus, ut nobis cum officio decentiæ vestræ, ad montem Ciniſem obvii quantocius veniatis, ut pariter convenientes, quæ ad utilitatem con- *Matth.* 24.

Digitized by Google

grunt, dominopermittente, tractare valeamus. A Simulque hoc precamini dilectam filiam nostram Angelbergam imperatricem, atque Anspertum archiepiscopum Mediolanensem, Vvibbodumque Parmensem episcopum, aliosque fideles atque amicos. Data *ut supra*.

CCCVIII. AD IOANNEM EPISCOPVM FICOCLENSEM.

Visitationem Faventinæ ecclesiæ pastore destitutæ, ejusque curam ei committit, donec novus pastor eidem præficiatur.

Ioanni episcopo Ficoclensi.

OBITVM Romani Faventinæ civitatis antistitis directa dudum relatio patefecit: quapropter visitationis destitutæ ecclesiæ fraternitati tuæ operam solenniter delegamus. Quam ita te convenit exhibere, ut nihil de * provectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque, vel quidquid illud est in patrimonio eodem, a quoquam præsumatur ecclesiæ; & ideo * ecclesia tua ad prædictam ecclesiam ire procuret, ut quidquid utilitati illius congruit, interim solerti cura prævideat, quousque, qualiter se habeat electio, vel ordinatio succedentis episcopi coram nobis synodali discutiatur examine, & apostolica terminetur, Deo juvante, censura. Data XIII. Kalendas Augustas, indictione XIV.

* *forte* proventibus

* fraternitas

CCCIX. AD ALDEFONSVM " REGEM.

" Hic inchoatur appendix epistolarum in editionibus Biniana & Luparæa.

Ovetensis ecclesia Gallæciæ metropolitana efficitur.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, Aldefonso regi Christianissimo, seu cunctis venerabilibus episcopis, abbatibus, vel orthodoxis Christianis.

QVIA igitur in cura nos totius Christianitatis B. Petri apostolorum principis sempiterna providentia efficit successores, ea domini nostri Iesu Christi constringimur adhortatione, qua beatum Petrum apostolum monuit, dicens quadam * voce ': *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claves regni cælorum*, & reliqua. Hinc rursus imminente domini nostri articulo gloriosæ passionis, inquit: *Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Ideoque quia vestræ notitiæ fama per hos fratres limina apostolorum lustrantes, per Severum ' & Desiderium presbyteros nobis miro odore bonitatis est revelata, paterna vos adhortatione commoneo, in cœptis bonis operibus, gratia duce, perseverare, quatenus copiosa vos beati Petri protectoris vestri & nostra protegat benedictio. Et quotiescumque, filii carissimi, ad nos venire E quilibet vestrum, aut transmittere voluerit, tota cordis exultatione & animi gaudio de ultimis Gallæciæ finibus, cui vos præter me dominus rectores constituit, tamquam jure filios nostros, vos colligimus: & ecclesiæ Ovetensi, quam vestro consensu & assidua petitione metropolitanam constituimus, omnes vos subditos esse mandamus. Et concedimus etiam prædictæ sedi, ut ea quæ reges, seu ' fideles juste obtulerunt, vel in futurum, domino opitulante, contulerint; rata, firma, & inconcussa manere in perpetuum præcipimus. Hos quoque latores literarum nostrarum omnes hortor ut habeatis commendatos. Bene valete.

* vice
' privilegii Matth. 16.

Luc. 22.

' presbyterum & Synderedum

' quilibet fidelis

CCCX. AD ALDEFONSVM " REGEM.

" Hæc & superior epistola habentur in historia Sampiri

Monet ecclesiam sancti Iacobi consecrari.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, dilecto filio ' Aldefonso glorioso regi Gallæciarum.

' Adefonso

LITERAS devotionis vestræ suscipientes, quia devotum vos esse cognoscimus erga vestram sanctam ecclesiam, gratias vobis multiplices referimus, dominum exorantes, ut vigor regni vestri * abundet, de inimicis vestris victoriam vobis concedat. Nam nos, fili carissime, sicut petistis, sedulas preces domino fundimus, ut regnum vestrum gubernet, vos salvos faciat, B custodiat, & protegat, & super inimicos vestros erigat: ecclesiam autem B. Iacobi ab Hispanis episcopis consecrari facite, & cum eis concilium celebrate. Et nos quidem, gloriose rex, sicuti vos, a Paganis jam constringimur, die ac nocte cum illis bella committimus; sed omnipotens Deus * dat nobis de illis triumphum. Hujus rei gratia rogamus dilectionem vestram, & * animum deprecamur, ut quia, ut diximus, valde a Paganis opprimitur, aliquantos utiles & optimos Mauriscos cum armis, quos Hispani cavallos Alpharaces vocant, ad nos dirigere non omittatis. Qualiter nos recipientes, dominum collaudemus, vobis gratias referamus, & per eorum C portatorem de benedictionibus sancti Petri vos remuneremus. Bene vale, dilectissime fili & clarissime rex.

* abunde

* det

* nimium

CCCXI. AD CLERVM SALERNITANVM.

Ioannes VIII. clero & ordini Salernitano.

DE illis presbyteris qui tempore sanctissimi decessoris nostri domini papæ Nicolai excommunicati sacrum ministerium contingere præsumpserint, ipsi in se damnationis, sicuti sancti canones statuunt, sententiam incurrerunt. Tamen quia miseratio apostolica veniam solet præstare correctis, ob multitudinem misericordiæ illis hanc indulgentiam exhibemus, ut sancta communione saginati studeant tribus continuis annis per hebdomadam omni secunda & sexta feria, aut a vino, aut a " cibo penitus jejunare, & ultra lugenda nequaquam committere.

" *f.* cocto, *ut alibi legitur*

CCCXII. AD MICHAELEM REGEM BVLGARORVM.

Ioannes VIII. Michaeli regi Bulgarorum.

SI ab his quos excommunicatos habebamus sacramenta quæcumque suscipitis, constat quia idololatriam, non ut catholici essetis, sed ut schismatici efficeremini, deliquisse videmini.

CCCXIII. AD EPISCOPOS GALLIÆ ET GERMANIÆ.

Vices suas in Gallia & Germania committit Ansegiso archiepiscopo Senonensi.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, omnibus sanctissimis episcopis per Gallias & Germanias constitutis.

VESTRÆ omnium innotescimus sanctitati, quia pro alleviandis multiplicibus oneribus ecclesiasticis, quibus quotidie satis abundeque deprimimur, quibus maxime super negotiis ex Galliarum & Germaniarum partibus nobis assidue

Digitized by Google

assidue destinatis arctamur, [1] Ansegisum fratrem & coepiscopum nostrum Senonensis ecclesiæ præsulem, qui quoties utilitas ecclesiastica dictaverit, sive in vocanda synodo, sive in aliis negotiis exercendis per Gallias & Germanias vice nostra fruatur. Et volumus, ut decreta sedis apostolicæ per ipsum vobis manifesta efficiantur, & rursus quæ gesta fuerint ejus nobis relatione, si necesse fuerit, pandantur: ut majora negotia ac difficiliora quæque suggestione ipsius a nobis disponenda & enucleanda quærantur. Quapropter vos huic piæ sanctioni omnimodis intendentes, quæ super hoc apostolica auctoritate decernimus unanimes admittite. Talem quippe illum agnovimus, talemque circa sedem apostolicam devotum & in commisso fidelem reperimus, ut merito ei talia committi posse ducamus: quin & his majora conferri debere illi sine cunctatione credamus, pro sua scilicet sanctitate, & fidei merito, atque divinitus sapientiæ dono concesso. Optamus vos bene valere. Data IV. Nonas Ianuarias, indictione IX. *Recitata in synodo Pontigonensi.*

Nota Iacobi Sirmondi S. I.

1 *Ansegisum fratrem.*] Quem ex abbate S. Michaelis in episcopatu Bellovacensi ad Senonensem cathedram evectum didicimus anno DCCCLXXI. Romanæ ejus legationis, cum adhuc abbas esset, meminit Aimoinus lib. V. cap. XXVII. Perverse autem faciunt, qui hunc cum altero antiquiore Ansegiso confundunt abbate Lobiensi, qui Caroli Magni & Ludovici Pii capitula in quatuor libros digessit anno DCCCXXVII.

CCCXIV. AD HINCMARVM ARCHIEPISCOPVM RHEMENSEM.

Vt in locum Hincmari ordinetur episcopus in ecclesia Laudunensi.

Ioannes episcopus servus servorum Dei Hincmaro archiepiscopo Rhemensi.

QVAMVIS de sanctitatis tuæ judicio nihil dubitassemus, quia tamen carissimus filius noster Carolus invictissimus imperator, a nobis diligentissime percunctatus, circumstantiam judicii a beatitudine tua, coepiscopisque suis, in Hincmarum dudum Laudunensem episcopum prolati apostolatui nostro retulit, agnovimus justum fuisse omnino judicium. Neque enim tantus princeps nisi veritate fultum quidquam poterat affirmare. Vnde nefas esse duximus ejus relationi non præbere incunctanter auditum. Noli ergo jam nunc ecclesiam Laudunensem viduatam, & sine regimine pastorali dimittere: sed indifferenter electum, & de Laudunensis ecclesiæ clero, virum idoneum, & in quo omnium vota consentiant, eidem ecclesiæ præfice prorsus episcopum. Cui electioni volumus etiam missum præfati piissimi imperatoris interesse, ut sine sæcularium strepitu omni latere talis eligatur, qui aptus sacris canonibus esse modis omnibus approbetur. Optamus sanctitatem tuam in Christo bene valere. *Data est Romæ Theodorico, jussu papæ Ioannis, & domni Caroli novi imperatoris, per manus Anastasii bibliothecarii, in secretario ecclesiæ sancti Petri, anno incarnationis dominicæ* DCCCLXXVI. *Novis Ianuarii, indictione* IX. *Et delata est ab eodem Theodorico in civitate Rhemis Hincmaro Rhemorum archiepiscopo, eodem anno, & eadem indictione*, V. *Idus Martii.*

Nota Iacobi Sirmondi, S. I.

1 *Quamvis de sanctitatis tuæ.*] Superstite Hincmaro Laudunensi alium in ejus locum subrogari jubet, Carolo imperatori de illius depositione assentiens, quam Hadrianus improbarat. Itaque tertio post mense electus est Hedenulfus.

CCCXV. AD EPISCOPOS IN REGNO LVDOVICI REGIS BAIOARIÆ constitutos.

Arguit eos quod Ludovicum regem ab invadendo Caroli fratris absentis regno non cohibuerint, monetque ut legatis, quos ad examinanda inter utrosque negotia mittit, satisfacere studeant.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, omnibus reverentissimis & sanctissimis archiepiscopis & episcopis in regno Hludovici glorioſi regis Baioariæ constitutis.

APOSTOLICÆ moderationis ordinem sequimur, si ecclesiarum Dei solicitudinem retinentes, pro domo spiritalis Israelis murum correctionis opponimus, & concordantes animos, aut sub ecclesiasticæ pacis unione complectimur, aut discordes ad concordiæ gratiam revocamus, aut certe inter nos & illos qui apostatæ angeli, zizanii scilicet seminatoris, fraudibus irretiti, sanctæ sedi apostolicæ concordare despiciunt, sartaginem ferream juxta Ezechielis prophetæ magisterium collocamus. Reversurus enim ad Patrem dominus pacis bonum discipulis attentius commendavit; eamque quasi testamentum firmissimum futuris heredibus dereliquit, dicens: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.* & beatus apostolus Paulus ait: *Soliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. unum corpus, & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ.* quia videlicet ad unam vocationis spem nequaquam pertingunt, si non ad eam cum proximis unita mente curratur. Quapropter sicut filii Dei, qui ex testamento ejus sibi per apostolos derelicto pacem custodiunt, ita nimirum diaboli sunt filii, qui pacem confundunt. Ille quippe ab initio mendax fuit, & in veritate non stetit, ejusque invidia, sicut scriptum est, mors introivit in orbem terrarum. *Ezech. 4.* *Ioan. 14.* *Ephes. 4.* *Sap. 2.* Nam dum protoplastis invidens, deceptionis laqueum jam deceptus utique a semetipso composuit, mortis poculum mortalibus propinavit; & quos immortales obedientiæ merito futuros noverat, inobedientiævenenis infecit, sicque in omnes homines mortis sententiam vitæ hostis induxit. Denique eisdem laqueis, quibus protoplastos deceperat, adhuc Adæ filios jugulat, & odio suæ ambitionis fraterna corda dissociat: ita ut quos unum patris femur tenuerat, jam Galliæ omnes non capiant, fraternis provectibus frater invideat, & quem monitis apostolicis sæpius etiam in durissimis casibus obsequentem sequi despexerat, hunc a sede apostolica sibi prælatum doleat, imo ut Cain fratris hostia, scilicet obedientia, stimulatus, contra fratrem frendens occurrat: fideles ejus fraudibus diversis inficiat, ad pejerandum terribilis Dei nomen impellat, pacem regni diuturno fratris studio radicatam corrumpere gestiat, & lactatus a peccatoribus, suis dumtaxat complicibus acquiescens; pedes suos ad malum currere faciat, madentibus adhuc campis Fontanicis, quos in juventute sua humano

Digitized by Google

humano ſanguine tinxerat, in ſenectute decrepita, minarum & cædis ſpirans, ad fundendum Chriſtianorum multorum ſanguinem pro ſua ſingulari ambitione diſcurrat. Et qui amore fratris a ſede apoſtolica obedientiæ ſuæ merito benedictionem ſperare, ſuumque piis operibus propagare debuerat, alterius regnum pervicaciter ſibi ſuis armis ſubjugare deſiderat, ſcilicet ut quos armis acquirit, ditione poſſideat, & colla veruſtæ libertatis ingenua nova ſervitute proſternat. Quis hoc, dilectiſſimi nobis, niſi antiquus humani generis adverſarius, inter tales ac tantos fratres, quos nos pari ſpiritus amore complectimur, per ſuos ſatellites operatur? qui dum bonorum provectibus invidet, in agro ſanctæ Dei eccleſiæ ſemper zizania ſeminare contendit. Quis hoc, cariſſimi, niſi diabolus operatur? qui Caroli virtutibus ab ineuntis ætatis principiis invidens, ejuſque religioſum propoſitum longius propagari paveſcens, levibus primo jaculis, quamquam frequentibus, laceſſivit: deinde adverſitatibus multis, quaſi duriſſimis arietibus ſtimulavit: fideles ejus frequentiſſime rebellare ſuaſit: in procinctu contra Northmannos pro eccleſiæ Dei liberatione pugnanti, & inimicos crucis Chriſti uſque ad ultimam deditionem conſtringere ſatagenti, ſenioris veſtri utrimque animum ad invaſionem relicti imperii ſuſcitavit: ipſos familiares, ipſum poſtremo filium, ad ejus extinctionem hoſtiliter provocavit. Et ne quandoque ad imperium, quod ei conſtat non humano collatum beneficio, licet per noſtræ mediocritatis miniſterium, ſed divino, pertingere potuiſſet, tota fraudulentiæ ſuæ virtute prohibuit, tota conſilii ſui verſutia debellare contendit. Sed Deus omnipotens, cujus providentia per mutabilium rerum principes mundi latitudo gubernatur & regitur, hunc flagellis erudiri voluit, deprimi penitus, ſicut vobis eſt cognitum, nunquam permiſit. Et afflictiones ſanctæ ſuæ eccleſiæ per eum ſpecialiter, ſicut divinitus revelatum fuerat, & nunc veraciter credimus, tandem aliquando relevare contendens, hunc, a deceſſoribus noſtris, reverendæ ſcilicet memoriæ Nicolao & Hadriano pontificibus, diu quidem deſiderari voluit: tandem uſque ad hæc periculoſiſſima tempora, quibus a Belial filiis pene tota vallatur Italia, miſericorditer reſervavit, angelicis ductibus vias ejus per invia loca direxit, fruſtratis inſidiis ei compoſitis liberavit, paludes lubricas equitabiles reddidit, vada profundorum fluminum multis ſæculis incognita tranſmeabilia demonſtravit. ei elementis contra naturam cedentibus diffidentium corda perterruit. non ſolum ſine ſanguine, verum etiam cum magnis honoribus, hinc inde gaudentibus populis, Italiam penetrare permiſit, & per apoſtolicæ ſedis privilegium, cunctorum favoribus approbatum ſceptris imperialibus ſublimavit. ut qui per tot annos, communibus peccatis merentibus, pro defectibus ſanctæ Dei eccleſiæ diverſis modis affligimur, per ejus ſolicitudinis expertam prudentiam conſolemur, per quem Gallicanarum eccleſiarum ſtatus, & totius religionis vigor illis in partibus plauſibiliter refloruiſſe cognoſcitur. Hæc itaque hoſtis humani generis futura proſpera præcavens, dilecti filii noſtri Hludovici glorioſi regis veſtri, ſi tamen filius dici meretur, qui apoſtolicæ ſedis monitis per anteceſſores noſtros, perque nos ipſos prolatis, ſemper inobedientiſſimus extitit, ſi glorioſus dici debet, cui contra Chriſticolas bella geri placuit nullos habitura triumphos, ſi rex dici poteſt, qui ſemet ipſum regere noluit, quo minus contra fratris abſentiam inglorius pugnaviſſet, animos incitavit, ut neque divinum timorem præ oculis retinens, neque imminens ſibi judicium provectæ ſenectutis agnoſcens, neque ſanguinis affinitatem fraternaque pacta perpendens: ſed neque Chriſtianæ religionis diſciplinam cuſtodiens. tam deceſſorum noſtrorum ſcripta, quam recentia noſtra monita religioſorum principum, & quod eſt mirabilius, contra conſuetudinem tyrannorum veterum, parvipendit, & indictum ſibi a nobis tempus cum mediantibus nobis cum fratre jure paciſceretur, præripiens, quantum in ſe fuit, per veſtram negligentiam ſive condeſſenſionis audaciam, fratris abſentis regnum pervaſit, ac per hoc totius eccleſiæ Dei pulchritudinem maculavit, pacem corrupit; religionem fugavit, & ut cum Terentio compendioſe dicamus, dum in alieno bonorum extortor & legum contortor apparuit, cunctis criminibus licentiam relaxavit. Nos etenim, quamvis illum, quem interim filiolitatis amore complectimur, oppido reprehenſibilem non negemus, vos tamen multo reprehenſibiliores agnoſcimus, qui in illis partibus ſacerdotali magiſterio præditi, & apoſtolatus noſtri recentibus monitis inſtituti, dum ex officio veſtro reſtitiſſe libere nunquam videmini, procul dubio conſenſiſſe probamini, & vos qui paſtores dicimini, gregem vobis creditum quia non retraxiſtis, utique ad præcipitium provocaſtis. Et ubi eſt, quæſumus, quod vicem Chriſti in eccleſia fungimur, ſi pro Chriſto contra inſolentiam principum non luctamur; præſertim cum ſecundum apoſtolum non ſit nobis colluctatio adverſus carnem & ſanguinem, ſed adverſus principes & poteſtates; Vbi eſt quod epiſcopi dicimur, ſi de ſublimibus eccleſiaſticæ diſcretionis ſpeculis gladium venientem non cernimus, cernentes ut devitetur annuntiare diffugimus? Enimvero ſacerdotes non ad gratiam, ſed ad pompam immerito dici cognoſcimur, ſi quos docere debuimus ſequi contendimus, ſi quos corrigere debuimas, ſaltem verbis paſtoralibus non terremus. Hinc dominus per Iſaiam prophetam ſacerdotum taciturnitates increpat dicens: *Canes muti, non valentes latrare.* Hinc per Ezechielem ſacerdotum negligentias arguit dicens: *Non aſcendiſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael, ut ſtaretis in prælio in die domini.* Ex adverſo quippe aſcendere eſt, pro defenſione gregis libera voce hujus mundi poteſtatibus contraire: & in die domini in prælio ſtare eſt, pravis decertantibus ex juſtitiæ amore reſiſtere. Quod rurſum per eumdem propheram deterret inquiens: *Si non annuntiaveris iniquo iniquitatem ſuam, ſanguinem ejus de manu tua requiram.* Quid ad hæc dicemus, fratres? Forſitan ideo vos excuſabiles creditis, quia regem non arguendum dicitis, ſed monendum. Ad hæc apoſtolica tuba reſpondet: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus.* & Paulus Timotheo: *Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina.* Item Tito: *Divitibus hujus ſæculi præcipe non ſuperbe ſapere, neque ſperare in incerto divitiarum ſuarum.* Aut perſecutionem quamlibet præcaviſtis. Sed a domino juſſum eſt ita: *Cum vos perſecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam.* Aut mortem, quæ cunctis ultima pœna eſt,

Epheſ. 6.
Iſai. 56.
Ezech. 13.
Ezech. 3.
Actor. 5.
2. Tim. 4.
2. Tim. 6.

Digitized by Google

est, timuistis. Sed idem redemptor noster in euangelio nos hortatus est dicens: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.* Verum quia nihil horum, quia nec inferendum vobis ab aliquo fuerat, timuistis, restat procul dubio, quia non solum secundum prohibitionem sedis apostolicæ compatriotas vestros ab invasione regni alterius sacerdotaliter non vetuistis, imo cupiditati eorum vestri favoris conniventiam sociantes, quasi pulvillos sub cubito eorum manuum consuistis, & illud Væ vobis propheticum maturastis, quo dicitur: *Væ his qui consuunt pulvillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite universæ ætatis ad capiendas animas.* Quasi enim pulvillo cubitus: vel cervicalibus caput jacentis excipitur, dum correctionis duritia peccanti subtrahitur, eique mollities favoris adhibetur, ut in errore molliter jaceat, quem nulla contradictionis asperitas pulsat. Sed hæc rectores qui semetipsos diligunt, his procul dubio, juxta quod beatus prædecessor noster Gregorius meminit, exhibent, a quibus se minus posse studio gloriæ temporalis timent. Quid igitur, fratres, si tamen adhuc fratres dici meremini, qui sedis apostolicæ salubria monita contemnentes pro Christo legatione functi non estis, vobis agendum est, nisi ut tandem aliquando, cum sancta sede apostolica sentientes, tam dilectum filium nostrum Hludovicum regem vestrum, quem paternis affectibus adhuc complectendum decernimus, quam cunctos illius regni subditos, voce libera moneatis, & ab invasione sive oppressione imperii dilecti filii nostri Caroli semper Augusti penitus compescatis? nunquamque de reliquo, sive blandimentis, sive terroribus, consensum quemlibet favoremve præstetis ad funestum prælium conserendum, & Christianorum sanguinem profundendum, si non vultis, amissis sacerdotalibus infulis, ab apostolica communione præsentialiter sequestrari, & perpetuis anathematis vinculis, quod nunquam cupimus, obligari? Nam cujuscumque sit gradus, ordinis, sublimitatis, sive professionis, qui cum præsentibus legatis nostris, Ioanne Siculensi, itemque Ioanne Tuscanensi, venerabilibus episcopis, quos vice nostra illas in partes ad examinanda simulque diffinienda canonice sive legaliter, quæ hoc anno inter utrosque emersere negotia, convenire in loco ab eis designato, eisque satisfacere humiliter detrectaverit, auctoritate Dei omnipotentis, sanctorumque apostolorum Petri & Pauli, nostræque mediocritatis, veniam sibi deinceps noverit denegari. nec amodo communionis nostræ, ut verbis sanctissimi nostri prædecessoris utamur, futurum esse consortem, quisquis esse noluerit disciplinæ. Optamus sanctitatem vestram sedis apostolicæ monitis obsequentem semper in Christo bene valere. *Recitata in synodo Pontigonensi.*

Matth. 10.

Ezech. 13.

CCCXVI. AD COMITES IN REGNO LVDOVICI REGIS BAIOARIÆ constitutos.

Arguit eos, quod Caroli regnum pervadere tentarint; monetque ut Ludovicum regem ab ea mente revocent, & ut legatis, quos mittit, satisfacere non detrectent.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, omnibus gloriosis comitibus in regno Hludovici regis Baioariæ constitutis.

MINISTERII nostri est, universalis ecclesiæ Dei solicitudinem, secundum beati Pauli apostoli sententiam, circumferre, & quid in qualibet mundi parte congruat, sive non congruat, censoria gravitate depromere: quatinus oves dominicæ, quæ vocem pastoralis nostræ solicitudinis cognoscentes, pastorum principem humiliter audiunt, in ovile dominicum recognitæ collocentur, & oves morbidæ, quæ pervicaciter negligunt, ab ovili dominico, ne sanas vicini pecoris contagio lædat, quia nimirum multa corporibus transitione nocent, per apostolicæ auctoritatis ministerium repellantur. Scriptum quippe est: *Si separaveris carum a vili, quasi os meum eris.* & iterum: *Auferte malum de medio vestri.* & dominus in euangelio præcipit, ut si oculus, pes, vel manus scandalum nobis generat, abscidatur atque projiciatur. & illud post alia: *Si ecclesiam non audierit, sit sicut ethnicus & publicanus.* Item apostolus: *Si quis non obedierit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & non commisceamini cum illo.* Quibus testimoniis evidentissime provocamur, ut vos, quos contemptis apostolicæ sedis epistolis, regnum dilecti filii nostri Caroli Christianissimi imperatoris, contra interdictum nostrum, imo contra Dei omnipotentis timorem, pervadere, sicut audivimus, pacemque sanctæ Dei ecclesiæ corrumpere tentavistis, a corpore totius ejusdem ecclesiæ, quam per antecessores nostros, perque nosmetipsos, vos suis epistolis commonentem audire hactenus noluistis, sequestrari præsentialiter debeatis. Sed quoniam sanctæ sedis apostolicæ miseratio vos interim filiorum dilectione complectitur, & dissimulare peccata vestra magis quam punire velle cognoscitur, has iterum caritati vestræ sanctæ Dei ecclesiæ literas destinamus, hortantesque instamus, ut divini judicii memores, & fraterni fœderis recordantes, imminentemque vestræ vocationis diem ultimum præcaventes, fraudem diabolicam, per quam mors introivit in orbem terrarum, effugiatis; discordiam, quæ nutrix est cunctorum criminum, quasi venenum pestiferum declinetis; ne similes ei efficiamini, de quo Salomon ait; *Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, & in omni tempore jurgia seminat.* Pacem & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum, diligatis; quoniam sicut pacifici sunt a domino non solum beati, sed etiam filii Dei vocati: ita satanæ sunt filii, qui pacem confundunt. Nam discordes tamdiu nullum boni operis Deo sacrificium immolant, quamdiu a proximorum caritate discordant. Vnde per Matthæum præcipitur: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque munus tuum ante altare, & vade, prius reconciliare fratri tuo, & tunc veniens offer munus tuum.* In qua dominica præceptione pensandum est, quorum hostia respuitur, quam intolerabilis culpa monstratur. Cum enim mala præterita bonis operibus diluantur, pensare debetis, o prudentissimi comites, quanta sunt mala discordiæ, quæ nisi extincta

Ierem. 15.

Matth. 7.

Matth. 18.

2. Thess. 3.

Prov. 6.

Matth. 5.

extincta fuerint, bonum ſacrificii ſubſequi non permittunt. Quis itaque, dilectiſſimi, vos ad tantæ diſcordiæ crimina, niſi antiquus humani generis adverſarius, provocavit? qui ex angelo factus apoſtata bonæ meſſi ſemper zizania ſuperſeminare laborat. De cujus aviditate per apoſtolum dicitur: *Adverſarius veſter diabolus tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret: cui reſiſtite fortes in fide.* Et certe fides ſine operibus mortua eſt. & beatus Paulus, collatis multis virtutibus, caritatem, quæ multitudinem peccatorum operit, prætulit dicens: *Sive prophetiæ evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur.* & infra: *Nunc autem manent fides, ſpes, caritas, tria hæc, major autem his eſt caritas.* Vnde bene per Ioannem dicitur: *Deus caritas eſt, & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.* Conſtat ergo quia qui in Deo non manet, in diabolo manet, cujus membra ſunt omnes qui jurgia ſeminant, & eccleſiaſticam diſciplinam recuſant, quibus veraciter dicitur: *Vos ex patre diabolo eſtis.* Qui videlicet Caroli virtutibus ab ineuntis ætatis principiis invidens, ejuſque religioſum propoſitum longius propagari paveſcens, multis adverſitatibus laceſſivit: fideles ejus frequentiſſime rebellare ſuaſit, in bello contra Northmannos pro eccleſiæ Dei liberatione pugnanti, eoſque uſque ad ultimam deditionem compellere ſatagenti, ſenioris veſtri, parentum quoque, ſive veſtrum animum ad invaſionem relicti ejus imperii, ſicut & modo feciſſe dignoſcitur, ſuſcitavit. Ipſos familiares, ipſum poſtremo filium, ad ejus exterminium hoſtiliter provocavit: & ne quando ad imperium, quod ei conſtat non humano collatum beneficio, licet per noſtræ mediocritatis miniſterium, ſed divino, pertingere potuiſſet, tota fraudulentiæ ſuæ virtute prohibuit, tota conſilii ſui verſutia debellare certavit Sed Deus omnipotens, cujus providentia per mutabilium rerum principes totius mundi latitudo gubernatur & regitur, hunc flagellis eruditi frequentibus voluit, deprimi penitus, ſicut a vobis crebro probatum eſt, nunquam permiſit. ut ſcilicet futurus imperator in regni poteſtate diſceret, quantum timere dominum in proſperis, quantum in adverſis Deo confidere debuiſſet. Et quidem reprehenſibilis eſſet, ſi metas ſui regni ingrediens fines alterius uſurpaſſet, ſi fideles alterius ſolicitans, ad perjurium, ſicut vos feciſſe probamini, compuliſſet, ſi pacem regni, ſicut vos facitis, temeraſſet. Nunc vero, cum divinitus præſcitus & prædeſtinatus, non a ſemetipſo, ſed ab eccleſiæ Dei filiis invitatus advenerit, ſine ſanguine, ſola ſua benevolentia hujus Italiæ fortiſſimos ſibi duces devinxerit, angelico munere vias ſuas per invia loca directas inſpexerit, fruſtratis inſidiis ei compoſitis divinitus liberatum ſe ſenſerit, paludes invias ſibi pervias factas invenerit, vada profundorum fluminum, velut alter dux Iſraeliticus, exercitibus ſuis pene ſicca repererit, miramur & obſtupeſcimus, cur eum a domino prælatum non intelligitis vos, qui ſenſibiles eſtis, quem elementa inſenſibilia ſenſiſſe videntur. Miramur & obſtupeſcimus, cur parricidalia contra eum arma ſuſtollitis, quem ab ipſa ſua infantia multis adverſitatibus fatigatum vidiſtis, ſuperatum vero protegente domino minime cognoviſtis. Miramur, inquam, & obſtupeſcimus, cur eum, quem obedientiæ ſuæ merito vobis divinitus prælatum cognoſcitis, non ſicut revera imitabilem ſequimini, ſed ſicut deteſtabilem, quantum in vobis eſt, perſequi laboratis. Cum ſi exemplo illius obedientiæ vos ſancta ſedes apoſtolica ſibi aliquoties devotiores cognoſceret, benedictionis ſuæ vos & in hoc ſæculo gratia debriaret, & in futuro ad hereditatem regni cæleſtis admitti ſuis continuis precibus impetraret. Sed quando ſanctæ ſedi apoſtolicæ debitam vos obedientiam ſervaturos putabimus, quos contra Dei omnipotentis ordinationem tam manifeſtis indiciis rebellare videmus? Neque enim contra Carolum eſt murmur veſtrum, ſed contra dominum, cujus eſt regnum, & cui voluerit ipſe dat illud, qui etiam per Salomonem dicit: *Per me reges regnant.* item per doctorem gentium teſtatur dicens: *Non eſt poteſtas, niſi a Deo.* & iterum: *Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* Redite igitur prævaricatores ad cor, & quia mors non tardat, nolite differre de die in diem. Nolite ſocialia bella committere: nolite parricidales gladios in perniciem veſtri ſuſtollere. Nolite Fontanicum deteſtabile prælium revocare. quia ſicut qui pro eccleſiæ Dei defenſione moritur, ſuo ſanguine coronatur: ita qui contra Dei eccleſiam pugnans ut refuga Chriſtianitatis perimitur, procul dubio condemnatur. Nolite, cariſſimi, pro brevibus vitæ commodis æternæ remunerationis vobis januam claudere. Nolite pro rebus tranſitoriis æternorum bonorum commoda præterire. Quia juxta beati Marci ſententiam, *nihil prodeſt homini ſi lucretur totum mundum, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur.* Hujus rei gratia generalitatem veſtram, quam paterno affectu complecti volumus, his apoſtolicæ auctoritatis literis idemtidem hortamur ac obteſtamur, ut tandem aliquando nobiſcum pariter ſentientes, tam dilectum noſtrum Hludovicum glorioſum regem veſtrum, (ſi tamen filius dici meretur, qui apoſtolicæ ſedis monitis ſemper inobedientiſſimus extitit, ſi glorioſus dici debet, qui adhuc in ſenectute decrepita Chriſtiani ſanguinis effuſionem deſiderat, ſi rex dici debet, qui neque vos, neque ſemetipſum regere valuit, quominus abſentis fratris regni pacem corrumperet,) quam cunctos veſtri regni homines, voce libera moneatis, & ab invaſione ſive oppreſſione imperii dilecti filii noſtri Caroli ſemper Auguſti funditus retrahatis: nunquamque de reliquo, ſive blandimentis, ſive terroribus, aſſenſum quemlibet, favoremve præſtetis ad funeſtum prælium inferendum, & Chriſtianorum ſanguinem, quod dominus averterit, effundendum. Nam cujuſcumque ſit ſublimitatis, dignitatiſve perſona, quæ præſentibus legatis noſtris, Ioanne Siculenſi, itemque Ioanne Tuſcanenſi, venerabilibus epiſcopis, quos vice noſtra illas in partes, ad examinanda ſimulque diffinienda canonice, ſive legaliter, quæ hoc anno inter utroſque fratres emerſere negotia, convenire in loco ab eis deſignato, eiſque ſatisfacere humiliter detrectaverit, auctoritate Dei omnipotentis, ſanctorumque apoſtolorum principum Petri & Pauli, noſtræque mediocritatis, veniam ſibi deinceps noverit denegari, nec amodo communionis noſtræ futurum fore conſortem, qui ſocius eſſe noluerit diſciplinæ. Optamus gloriam veſtram apoſtolicis monitis obſequentem ſemper in Chriſto bene valere.

1. Petr. 5.
1. Cor. 13.
2. Ioan. 4.
Ioan. 8.
Prov. 8.
Rom. 13.
Matth. 8.

CCCXVII.

CCCXVII. AD EPISCOPOS ET COMITES IN REGNO CAROLI constitutos.

Laudat illos, quod in fide constantes erga Carolum perstiterint: & de legatis, quos ad componenda dissidia mittebat in Galliam.

BENEDICTVS Deus & Pater domini nostri Iesu Christi, qui vestræ sinceritatis fideique constantiam duriorem, ut ita dixerimus, adamante erga fidelitatem invictissimi principis domni Caroli spiritalis filii nostri, semperque Augusti, hactenus non indebite fecit persistere, & quanti caloris in vobis caritas vigeat, dono gratiæ largitatis suæ clarius demonstravit: quatenus notam faceret gentibus virtutem gloriæ suæ, & divitias bonitatis suæ, ad profectum fidelium, & ad correctionem infidelium, omnibus revelaret. Ostendistis enim, carissimi, quantum sit erga pacis & concordiæ cultum vestræ benevolentiæ benignus affectus, & implestis opere quod ipse a vobis exigit
Matth. 7. Christus, dicens in euangelio: *Omnia quæcumque vultis ut faciant vobis homines, & vos*
Iacob. 10. *facite illis.* & apostolus ait: *Fides sine operibus mortua est.* Vnde noster apostolatus immensæ lætitiæ repletus tripudio, primum quidem Deo omnipotenti sufficientes ac laudes debitas, quia nihil sine eo facere possumus, retulit, & vobis, qui studiose tanto imperatori fidem immaculatam servastis, multimodas gratiarum actiones agere, digniſque vos efferre laudibus non omittit. Siquidem, dilectissimi, satis vobis prudenter consuluistis, quando aliis, quod flentes dicimus, vel sponte, vel callide ac fraudulenter deceptis, vos, sicut diximus, fidei calore utentes, & Deum præ oculis habentes, noluistis iniquorum vel tyrannorum fascibus onerari vel maculari. Quin potius restitistis, pravitatibus eorum non consensistis, & peccatis alienis minime communicastis. Idcirco libere dicere valebitis: Non adhæsit mihi cor pravum: quoniam nulla pars fidelis cum infideli, Christi ad Belial, justitiæ ad iniquitatem, vel lucis ad tenebras. Ergo, quia ita est, state in fide, & viriliter agite, seniorique vestro domino imperatori fidem specialiter repromissam, sicut cœpistis, inconvulsam servate, & in melius confortati ejusdem honori seu profectui providete: ac ne pro temporalibus æterna, pro corporalibus spiritalia, pro terrenis cælestia gaudia amittatis summopere decertate; scientes quia adjuvante illo qui di-
Matth 10. cit: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit*, & posse vobis cælitus dabitur, & perseverantia tribuetur: opeque summæ divinitatis vestrum cor confortabitur, imo & ad omnes inimicorum insidias reprimendas confortabit dominus mentes vestras in caritate & gratia, & tuebitur vos in sæcula sæculorum: ut iterum atque iterum benedicatur dominus & Pater domini nostri Iesu Christi, & a nostro pontificatu, imo ab universis Christi fidelibus, vobis innumeræ gratiæ referantur. Porro, si qui adhuc, quod minime credmus, in aliquo læsi quicumque vestrum reperti fuerunt, hortamur ut resipiscant, & dignam emendationem se corrigendo exhibeant. Nam cujuscumque sit sublimitatis, dignitatis, vel ordinis, qui cum præsentibus legatis nostris, Ioanne videlicet & Ioanne venerabilibus episcopis, dilectis quoque familiaribus nostris, quos vice nostra illas in partes ad examinanda, simulque diffinienda canonice, sive legaliter, quæ hoc anno inter utrosque fratres emersere negotia, convenire in loco ab eis designato, eisque satisfacere humiliter detrectaverit, auctoritate Dei omnipotentis, sanctorumque apostolorum principum Petri & Pauli, nostræque mediocritatis, veniam sibi deinceps noverit denegari, nec amodo communionis nostræ futurum fore consortem, qui socius esse noluerit disciplinæ. Optamus sanctitatem vel gloriam vestram in Christo bene valere. Data XIII. Kalendas Martias, indictione IX. *Recitata in synodo Pontigonensi.*

CCCXVIII. AD EPISCOPOS, QVI A CAROLO DESCISCENTES, Ludovico regi adhæserant.

Increpat eorum infidelitatem, monetque ut resipiscant, ac legatos a sede apostolica missos benigne suscipiant.

IRELATIONE vera didicimus, quod dilecto ac spiritali filio nostro Carolo gloriosissimo imperatore Augusto, seniore vestro, ad limina sanctorum apostolorum Petri & Pauli principum veniente, ibique, ut Christianissimum decet ecclesiæ Christi patronum, vota sua prisco jam tempore præoptata domino Deo humiliter exolvente, Augustaleque diadema, sibi divinitus sine dubio collatum, per humilitatis nostræ ministerium accipiente, fratri ejus, Hludovico scilicet regi, si tamen rex jure dici debeat, qui mentis suæ motus in abruptum impietatis cadentes non rexit, in regnum ipsius collecta populi nefandi multitudine intranti, & Paganorum more ecclesiam Dei, populum videlicet precioso Christi cruore redemptum, in pace positum conturbanti, relictis vestris concivibus atque sodalibus, qui Deo & seniori suo fideles procul dubio esse videntur, hærere, atque cum eo adversus dominum, gentem, & populum vestrum, ab statu vestræ fidelitatis, & promissione divinorum sacramentorum, contra sacri ministerii vestri officium, & contra sponsionis ac fidei vestræ jusjurandum, arma cum hostibus elevare, pariterque nefanda & impia committere præsumpsistis. Heu pro dolor! quare tantæ iniquitatis scelus sponte committere, quare tantæ infidelitatis malum mundo universo, sicut Iudæ Iscariotæ, execrabile in exemplum ostendere non dubitastis? Quæ gens hoc audens vos non odiat? quod regnum vos exosos fore non judicet? quando etiam gentibus, quæ Deum verum utique ignorant, tale committere nefas videtur incongruum. Quarum pro terrenis lucris vel minis eos, quos societate & unanimitate vestra defendere, salvareque ut vosmet debuistis, appetere, & cum inimicis persequi non contempsistis? cum dicente domino, *majorem caritatem nemo habet,* *Ioan. 15.* *quam ut animam suam ponat pro amicis suis*, in quo scilicet vos eam, quæ per dilectionem operatur, caritatem, sine qua impossibile est placere Deo, in qua totam legem & prophetas pendere scimus, nullatenus constet habuisse, quin potius Cain fratricidam diu mente gessisse. Nonne lux mundi, & sal terræ, Veritate attestante, vos estis, qui verbis pariter & exemplis, quasi luminaria mundo lucere omnibus, atque insulsas hominum mentes sapientiæ cælestis sale condire instantissime debetis? Nonne vos posuit Spiritus sanctus

Digitized by Google

sanctus episcopos regere ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo? Nonne magis vestrum erat docere populum, non autem in tam perversis rebus assensum præbere? Dolemus itaque de vobis, quasi de membris corporis Christi, dicentes cum propheta: *Ventrem meum doleo, ventrem meum doleo, sensus cordis mei turbati sunt.* & iterum: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, ut plangam populum istum die ac nocte?* Quapropter monemus, hortamur, & saluti vestræ volentes pro affectu consulere magnopere suademus, ut resipiscentes, tantæ iniquitatis auctore scelesto relicto, ad Deo dilectum imperatorem seniorem vestrum Augustum toto animo fidelique voluntate reverti, ac deinceps ei fideliores existere omnibus modis procuretis. Nam vestrum erat pacem annuntiare his qui prope & his qui longe sunt, dicente domino: *Supra montem excelsum ascende tu qui evangelizas Sion. Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam.* vestrumque erat annuntiare populo scelera & peccata sua, ne sanguis eorum de manu vestra a domino requiratur, non, ut dictum est, sequi. Et ideo contaminati estis secundum prophetam dicentem: *Væ quia tacui, quia vir pollutus labiis ego sum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito.* & communicantes pravis eorum scelcribus, infructuosisque operibus vos reprehensibiles ostendistis. Tamen quia scimus procul dubio late patere viscera pietatis Dei, revertimini, & nolite de cetero jugum cum infidelibus ducere. Nolite amplius imitari eos, qui pacis sanctæ fœdera violant, unitatem dividunt, & in agro dominico zizania superseminare ad propriam infelicitatem præsumunt. Revertimini & sectamini charismata meliora, nec iterum antiqui hostis versutiis pareatis: sed sicut Dei ministri, domini præcepta sequentes, in omnibus cum jam dicto imperatore carissimo filio nostro perfecte stare satagite. Quia si cum præfato rege Hludovico, vel aliquo filiorum ejus, ad scandalum & regni perturbationem manere, aut eis aliquod adjutorium modo quolibet præbere tentaveritis, & non potius ad eumdem dilectum filium nostrum Cæsarem Augustum certissime redieritis, atque cum eo adversus ejus inimicos viribus totis fideliter non steteritis, scitote vos per auctoritatis nostræ legatos anathemati submittendos. Præsentes autem missos nostros, Ioannem videlicet & Ioannem venerabiles episcopos, dilectosque familiares nostros, benigne admittite, injunctam sibi legationem intelligenter audite, & efficaciter obaudite. ut in hoc quam vere sitis filii pacis cunctis detur intelligi, & neminem possit latere mortalium. Pro Christo enim, qui est pax nostra, legatione funguntur, cum procul dubio a sede apostolica pro pace mittuntur. Optamus vos in Christo nunc & semper bene valere. *Recitata in synodo Pontigonensi.*

Ierem. 4.

Ier. 9.

Isaiæ. 40.

Isai. 6.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Relatione vera.*] Eorum qui tunc a Carolo descivere princeps fuit, Aimoino teste, Ingelramnus nuper camerarius, regique intimus, nunc Ludovico Germaniæ regi auctor fraterni regni invadendi. De his ergo "Aimoinus idem lib. v. cap. XXXII. *Ad obsistendum*, inquit, *Ludovico primores regni Caroli, jubente Richilde regina, sacramento se confirmaverunt, quod non servaverunt: sed ex sua parte regnum Caroli pessumdantes hostili more devastavere. Similiter & Ludovicus cum suo exercitu idem regnum pessumdedit.*

" Imo ejus cõtinuatur ex annalibus Bertinianis ad an. 875.

CCCXIX. AD VNIVERSOS GALLOS ET GERMANOS.

De damnatione Formosi episcopi, Gregorii nomenclatoris, & aliorum, qui Romæ in synodo fuerant excommunicati.

Ioannes servus servorum Dei reverentissimis & sanctissimis confratribus nostris, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, sacerdotibus, cunctisque judicibus, & universo populo, per omnes Gallias & Germanias constitutis.

ZELO Christianæ religionis ecclesia Dei quæ penes nos est, instinctuque dilecti filii nostri serenissimi imperatoris, imo spiramine Spiritus sancti commonita, pro diversis ecclesiæ Dei referendis incommodis, contra Gregorium nomenculatorem, & Georgium generum ejus, duo scilicet iniquitatis vasa contra excelsi Dei religionem pugnantia, tam præterito mense Februario præsentis nonæ indictionis, per Petrum venerabilem Forosemproniatem episcopum penes præfatum spiritalem filium lacrymabilem suggestionem deposuit; quam nostram quoque pontificalem suggestionem pridie Kalendas Aprilis die contra eosdem per semetipsam offerre curavit. Quapropter nos per Zachariam & Gaidericum venerabiles episcopos, & Christophorum sedis apostolicæ primicerium, eis suggestionum contestationem emisimus, admonentes atque jubentes, ut si aliquid de conscientiæ suæ puritate confiderent, ad condictum venire studerent examen. At illi mollibus sermonibus, & exquisitis adinventionibus, se quidem venturos, & ad voluntatem nostram cuncta se emendaturos dixerunt: sed de die in diem sub obtentu ægritudinis tamdiu judicii diem distulerunt, donec aut nos cum fidelibus ecclesiæ Dei potuissent perimere, aut Sarracenos, quos jam per suos familiarissimos æque Sarracenos invitaverant, in Romanam urbem ad perditionem omnium intromittere valuissent. Cumque nos contra utramque fraudem juvante domino præparatos vidissent, & imminere sibi judicii statutum diem cognoscerent, decepti se cum quibusdam suis complicibus, videlicet Formoso episcopo, Stephano secundicerio, & Sergio magistro militum, & Constantino nomenculatoris filio, quos non nostræ conventionis judicium, sed reatus propriæ conscientiæ stimulabat, contra salutem reipublicæ & regni dilecti filii nostri Caroli serenissimi principis, cui semper infideles fuerunt, & cujus provectioni semper detraxerunt, conspirantes, nescimus quo profecturi, noctis silentio cum adulterinis clavibus portas urbis, quæ vocatur sancti Pancratii, aperuerunt, & cum suis complicibus, cumque omnibus thesauris sanctæ Dei ecclesiæ, Sarracenis undique populantibus, diffugerunt: portasque patentes relinquentes, multis margaritis fugiendi, & Sarracenis ingrediendi aditum, nisi nos divina custodia tueretur, procul dubio reliquerunt. Itaque obstupescentes in talibus, Dominicum & Grimoldum venerabiles episcopos ad evocandum eos direximus. Qui revertentes nuntiaverunt sibi a satellitibus suis fuisse responsum, nescire se quonam profecti fuissent. Iudicio sane in diem alterum protelato, cum eos iterum synodice simulque & legaliter quæreremus, & habere minime valeremus,

remus, cum omni Dei ecclesia in basilica sanctæ Dei genitricis, quæ ad martyres vocatur, synodum vocavimus. & post regulares allocutiones, sententias in eos protulimus, quarum exempla secundum ecclesiasticum morem generalitati vestræ direximus, ne vobis communicandi cum eis occasionis aditus tribuatur. Quæ scilicet sententia ita se habet: Formosum Portuensem episcopum, qui a beatæ memoriæ domno prædecessore nostro papa Nicolao in Bulgarorum patriam destinatus, noviter in Christo regenerati regis animos adeo suis calliditatibus vitiavit, ut terribilibus sacramentis eum sibi obstrinxisse testatus sit, ne se vivo quemlibet episcopum a sede apostolica susceptisset, seque eidem terribilibus nihilo minus juramentis, ut ad eum quantocius reverti debuisset, obstrictum fuisse professus sit, quique a nobis proficiscendi illuc licentiam, literas & necessaria adjutoria impetravit: quoniam jamdudum per ambitionem a minori ecclesia in majorem, videlicet sanctam sedem apostolicam, prosilire conatus, plurimos sibi consolatores effecit, & nunc per repertam hypocrisin retrorsum rediens, sine licentia vel conscientia nostra, propriam paræciam deseruit, urbe discessit, & contra salutem reipublicæ dilectique filii nostri Caroli a nobis electi & ordinati principis, cum suis fautoribus conspiravit: nisi amodo intra diem decimum, id est III. Kalendas Maii præsentis nonæ indictionis, præsentiam suam nobis satisfaciendo monstraverit, auctoritate Dei omnipotentis, sanctoque apostolorum principum Petri & Pauli, omni ecclesiastica communione privatum esse decernimus. Decernitis & vos ita? Responderunt omnes: Decernimus. & nisi post diem decimumquintum, id est IV. Nonas Maii præsentis IX. indictionis, resipiscens satisfacturus nobis occurrerit, auctoritate & judicio sancti Spiritus qui semper effugiet fictum, omni sacerdotali ministerio penitus denudatum fore judicamus. Iudicatis & vos ita? Responderunt omnes: Iudicamus. Qui si nec hujus dilationis miseratione commotus, humiliter se post diem XX. id est VII. Idus ejusdem Maii mensis, præsentiæ nostræ reddiderit, vel si in ecclesia Dei in aliquo conturbare præsumpserit, si contra hanc communem omnium nostrum sententiam agere vel resultare tentaverit, anathema sit a Patre, & Filio, & Spiritu sancto, nunquamque in ulla synodo recuperationis spem, aut satisfactionis aditum sibi noverit reservatum. Gregorium nomenculatorem, Theophylacti quondam nomenculatoris filium, qui jusjurandum fidei suæ diverso modo corrumpens, puritatem sanctæ Dei ecclesiæ suis fraudulentiis, avaritiis, rapinis, cupiditatibus, simulque callidítatibus, per octo ferme annorum curricula maculans, summum Romanæ urbis pontificium, conjurantibus sibi dudum suis complicibus, factiose præripere affectavit; & de multis palam recitatis capitulis, tam primo penes dilectum filium nostrum Carolum serenissimum imperatorem, quam postea penes nos ad generalitatem sanctæ Dei ecclesiæ, per nonnulla suggestionum capitula noxius diffamatur, & pro eisdem criminibus a nobis per Zachariam & Gaudericum venerabiles episcopos, & Christophorum primicerium sanctæ sedis apostolicæ, cum fratre & genero, suisque complicibus, juridice contestatus, examini se

A præsentandum fore, & cuncta, quæ ecclesiis, vel piis locis, aliisque hominibus abstulerat, sub jurisjurandi interpositione restituturum promisit: deinde conventum nostrum de die in diem fraudulenter, (usquequo nos vel fideles hujus ecclesiæ interimere, vel hostes Christiani nominis, id est, Sarracenos, quos per suos familiarissimos Sarracenos, jam invitaverat, intra Romanam urbem introducere potuisset,) elusit: & præfinitum diem, quo canonice sive legaliter audiri debuisset, fraudulenter præripiens, cum Georgio & Sergio magistris militum, nec non & Stephano secundicerio, aliisque suis complicibus, nocturno silentio portas hujus sacræ urB bis, Sarracenis circumquaque imminentibus, cum clavibus adulterinis aperuit, seque contra salutem reipublicæ simulque quietem imperii præfati filii nostri serenissimi Augusti, contra leges conspirando, fraudulenter propipuit, & cum omnibus pene thesauris ecclesiæ Romanæ, dubium quo profecturus excessit. Simulque Stephanum secundicerium, qui diversas ecclesias spolians per avaritiam, turpisque lucri compendia, tributa vetera multiplicavit, & in omnibus perversitatibus superius nominatis fratri complex & consentaneus extitit. Necnon & Georgium Gregorii primicerii filium, qui germani proprii concubinam subripiens, eum veC neno necavit: deinde post execrabiles Christianis incestus, vivente nepte sanctissimæ recordationis Benedicti papæ, cujus opibus de paupertate surrexerat, præfati nomenculatoris Gregorii filiæ se fornicario more commiscuit. propter quam pene publice jam dictam legitimam uxorem peremit. De cujus homicidio, a principibus adulterinos missos eruens, adjudicante conscio socero nefandus gener impunitus exiliit. Quique post diversa homicidia, deprædationis & malignitatis genera, tam patriarchium, quam vestiarium sedis apostolicæ sibi commissum, non tantum auro, argento, vel palliis, verum etiam æreis signis, vasisque privavit: & D in omnibus impietatibus socerum sequens, imo præveniens, Sarracenis undique sævientibus, portas urbis cum eo fraudulenter aperuit, & cum sibi conspirantibus contra salutem reipublicæ demigravit. Simulque Sergium magistrum militum, Theodori magistri militum filium, qui reverendæ memoriæ domno Nicolao, cujus neptem in conjugium suscipiens, ita ingratus ac inhumanus extiterat, ut vivente eo, & in extremis posito, eidem thesauros suos ad eleemosynas faciendum cum præfatis suis complicibus abnegasset. Quique eadem sua conjuge, propter quam de maxima paupertate convaluerat, derelicta, cum Valuisindula concubiE na, præstito jurejurando ut eam nuptialiter sumeret, nuper effugit, & in omnibus iniquitatibus cum nominatis suis complicibus conspiravit. Sed & Constantinam præfati Gregorii nomenculatoris filiam, quæ primo per consensum patris, sub conditione jurisjurandi, legaliter Cessario Pipini potentissimi vestararii filio copulata, dein consumptis omnibus soceri sui divitiis, viventem & valentem sponsum suum sine ulla legali disquisitione deseruit, & ad Gratiani Gregorii magistri militum filii nuptias publice convolavit: postremum cum alio fugere gestiens incestum commisit, ex quo prægnans inventa prædictum Gratianum Gregorii filium maritum suum relinquens, cum rapacibus, perjuris,

Digitized by Google

sacrilegis, mœchis, fornicatoribus turpiter fornicatura discessit. Nisi intra diem decimum, id est III. Kalendas Maii præsentis nonæ indictionis, præsentiam suam nobis præfati, videlicet Gregorius, Stephanus, Georgius & Sergius, simulque Constantina, congrue satisfacientes exhibuerint, auctoritate Dei omnipotentis, sanctorumque apostolorum principum Petri & Pauli omni Christiana communione privatos, cum omnibus communicatoribus & fautoribus suis permanere decernimus. Et nisi post diem quintumdecimum, id est IV. Nonas Maii jam dictæ præsentis indictionis, simpliciter & humiliter nobis, imo ecclesiæ Dei, sæpedicti scilicet Gregorius, Stephanus, Georgius, Sergius, & Constantina, purificaturi occurrerint, eos auctoritate & judicio S. Spiritus, cum cunctis sibi communicantibus, perpetuo anathemate condemnamus. Hi vero qui ab omni se societate removentes ad unitatem sanctæ apostolicæ sedis redierint, communionis & benedictionis nostræ gratiam sibi reddendam esse confidant. His itaque auctoritate sancti Spiritus promulgatis, omnium vestrum generalitatem his apostolicis literis exhortamur, ut has literas per omnes diœceses vestras publice relegentes, & ad vicinas parœcias dirigentes, præfatorum depositorum, excommunicatorum, & anathematizatorum consortia, quasi venenum pestiferum declinetis: neque cum eis communicantibus in cibo, potu, sive colloquio communicetis. scientes eum qui eis, sive cōmunicantibus eis, se in oratione, cibo, potu colloquio quemiscuerit, eadem excommunicationis & anathematis censura juxta canonicum capitulum modis omnibus obligatum, nunquamque a nobis sine digna satisfactionis pœnitētia sibi fore communicandum. Optamus sanctitatem vestram in Christo nunc & semper bene valere. Data XI. Kalendas Maii. *Recitata in synodo Pontigonensi.*

CCCXX. IOANNIS PAPÆ VIII. NOMINE SCRIPTA AD PHOTIVM.

De processione Spiritus sancti.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, Photio reverendissimo & catholico fratri patriarchæ Constantinopolitano, gratiam desuper ad opera salutarem.

NON ignoramus quod nonnulli eorum, qui apud vos sunt pacis parum studiosi de nostra ecclesia & de nobis ipsis, veritate neglecta, male loquuntur. Resque eo progressa est, ut parum absit, quin tua fraternitas de nobis, & de iis qui nobis sunt subditi, male sentiat. Et illi quidem nacti sunt occasionem sicut etiam ego ipse affirmarem hujusmodi proposito satis congruam, veritas tamen ipsa, uti se habet, nullo pacto est adulterata, neque vitiata, ut procedens sermo rem manifestam faciet, & Deus hoc ipsum nobis suo testimonio desuper confirmabit. Verum illi instar eorum, qui vinum aqua miscent & adulterantur, nonnulla a seipsis falsa fingentes & excogitantes adhibent. Oportet enim ut dæmon qui ab initio mali opifex fuit & inter nos & Deum inimicitias posuit, ac deinde nostrum primum parentem a Dei amore separavit, & creatori suo inimicum illum constituit, etiam nunc aliquos habeat sui ministros & hos ipsos impellat, ut inter ecclesias scandalum aliquod concitent.

Ego vero ad Deum potius auctorem & largitorem oculos dirigens, qui inimicitias etiam in cruce sua morti tradidit, pro viribus illorum hominum qui malis delectantur, ora obstruere contendo, Et hac de causa etiam antequam tua fraternitas aliquid mihi significet, hæc tibi manifesta facere decrevi, ut de rebus nostris satis edoctus, aures minus præbeas iis, qui contendere & convitiari studeant: sed ipsos rejicias potius & respuas, efficias præterea, ut alii eorum verbis fidem non adhibeant.

Novit etiam tua fraternitas, quod cum nuper ad nos accessit qui a te missus est, & de sancto symbolo nos consuluit, quomodo invenit nos illud inconcussum, sicut nobis ab initio traditum est, conservare, neque aliquid addidisse, vel detraxisse, cum recte noverimus, quod eos qui talia facere audent gravis condemnatio expectat. Reverentiæ itaque tuæ iterum significamus, ut de hac additione in symbolo (ex Filio scilicet) tibi satisfacimus, quod non solum hoc non dicimus, sed etiam quod eos qui principio hoc dicere sua insania ausi sunt, quasi transgressores divini verbi condemnamus, sicut theologiæ Christi domini eversores, & sanctorum pontificum, & reliquorum sanctorum patrum qui synodice convenientes sanctum symbolum nobis tradiderunt, & una cum Iuda illos collocamus, quod eadem ipsa quæ ille patrare non sunt veriti; non quia dominicum corpus morti tradiderunt, sed quia Dei fideles, qui sunt ejus membra, schismate segregarunt, & invicem diviserunt; & ita æterno igni illos præcipites dantes, & multo magis seipsos, ut fecit prædictus Iudas indignus Christi discipulus, suffocarunt.

Arbitramur autem tuam reverentiam recte nosse, cum sis sapiens & doctrina præditus, quod dum, ut reliqui nostri episcopi nobiscum idem sentiant, totis viribus contendimus, non mediocrem id nobis molestiam affert. Et revera rem adeo gravem tam cito commutare, nullus id facere posset, licet brevi tempore ortum habuerit, nec multorum annorum spatio fuerit confirmata. Et hac de causa rationi congruum nobis visum est, ne violenter aliquis cogatur a vobis additionem illam dimittere, quam ipse adjecisse symbolo se noverit, sed potius mansuetudine aliqua hujusmodi homines admonere, & paulatim a blasphemia revocare. *Pascite,* inquit summus apostolorum Petrus, *qui in vobis est gregem Dei, providentes non coacte, sed spontanee, neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis.* Qui igitur ita nos accusant, ac si talia male sentiamus, non jure nos accusant. Tuam itaque decet fraternitatem, neque scandalum aliquod adversus nos pati, neque a reliquo ecclesiæ corpore ptoscindi, sed potius nobiscum fidei agones sustinere cum prudentia & longanimitate; & alios qui a veritate declinaverunt, ad illam amplectendam revocare, ut pro his eamdem nobiscum mercedem recipias. Vale in domino, reverendissime & catholice frater. 1. Petr. 5.

NOTA SEVERINI BINII.

Calumnia de processione Spiritus sancti a Photio Ioanni papæ objecta refutatur.

a *Epistola*] Photius inter alias etiam hanc Ioanni papæ affingens calumniam, quasi eadem cum Græcis de Spiritus sancti processione senserit, finxit hanc epistolam sub nomine Ioannis papæ VIII. ad se Photium scriptam de processione Spiritus sancti: quam vel ab ipso Photio, vel alio quodam effictam esse oportet. His enim temporibus in

in Romana ecclesia absque aliqua ambiguitate usu receptum fuisse, ut Spiritus sanctus a Patre Filioque procedere diceretur, post alias ea imprimis ratione manifeste probatur, quod Ioannes sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconus scribens ad hunc ipsum Ioannem pontificem quatuor a se elaboratos libros vitæ sancti Gregorii papæ, ubi agit de dialogis ab eo scriptis, & in Græcum a Zacharia papa translatis, juste queritur, quod cum ipse sanctus Gregorius in eis asseruerit disertis verbis, Spiritum sanctum a Patre Filioque procedere, illi textum corruperint, illaque verba *Filioque* abradendo inde abstulerint, illos magnopere redarguens, quod audacter nimis sicut & impudenter sancti Gregorii textum ita corruperint: plane significans Romanam ecclesiam nihil diversum ab ipso sancto Gregorio sentire, nec Ioannem, ad quem scribit, ab ea sententia discrepare. Vide quæ dicam infra in notis conciliabuli pseudooctavi, verbo *conciliabulum*.

FRAGMENTA QVÆDAM ALIARVM EPISTOLARVM IOANNIS PAPÆ VIII.

Quod sacerdos homicida non potest in sacerdotio manere.

Cennemoco episcopo Venetensi.

dist. 50. Miror minus.

MIROR minus doctam scientiam tuam sacerdotem putare post perpetratum homicidium posse in sacerdotio ministrare: imo, quod est pejus, nobis suadere velle, ut ipsi tali præsumptioni præberemus assensum. Quis enim tam demens, tamque perversi sensus, tale quid æstimaret, vel post quantamcumque pœnitentiam concedendum, cum omni sit canonicæ disciplinæ contrarium? Debet ergo sacerdotio privatus lacrymarum fonte flagitium tam immane diluere: ut talibus saltem remediis curatus, salutis possit invenire suffragium.

Communione privetur sponsa, nisi raptorem deserere, & ad sponsum suum redire voluerit.

Rostagno archiepiscopo Arelatensi.

17. qu. 2. Atho præsentium.

Atho præsentium lator, dum in nostro servitio fideliter excubaret, quemdam virum feminam sibi desponsatam queritur rapuisse. Et ideo fraternitas tua, auctoritate nostra suffulta, suffraganeos suos episcopos præsentialiter convocet: sicque unanimi sententia, si sponsam huic raptor non reddiderit, tam idem, quam rapta, si ad sponsum pristinum remeare noluerit, omni communione priventur.

De examinanda causa cujusdam presbyteri.

Sigibodo archiepiscopo Narbonensi.

Ivo part. 10. cap. 26.

Præsentium literarum gerulus, sedi apostolicæ præsentatus, se presbyterum esse querula & lamentabili voce perhibuit, & a sanctitati tuæ subjectæ diœceseos episcopis ab officio presbyteratus suspensum, & aliis quibusdam epitimiis usque ad speciale judicium nostrum submissum, pro eo quod, inquit, facto tumultu, quidam se apprehensum, & a terra brachiis sublevatum, in proprium fratrem forti jactaverit impetu, ut idem germanus suus tanti * operis male impulsus in terram ruerit, & prostratus atque oppressus vitæ flatum violenter amiserit. Denique illi reverendi antistites, cum sibi, ut iste retulit, res in dubium veniret, utrum commisso sibi, dudum cadere, nec ne, penitus debuisset officio, non ipsi hanc deliberare, sed nostro decerni & diffiniri judicio voluerunt. Sed tunc hoc solenniter agerent, si primum ipsi plenario, & ex canonibus in causa presbyteri delegato judicio, quatuor deputatis ex venerandis decretis & legibus personis præsentibus, hanc ventilassent, & subtili examine discussissent: ut ita facta scripto relatione, si quid dubium sibi seu difficile ingessisse videretur, nostrum super hoc more prisco decretum exposcerent. At ubi nobis & persona relatoris incognita, & nullo episcoporum scripto commendatio approbata est, & rursus ubi nulla est accusatoris objectio, nec accusati reatus confessio, nec fidelium comprobatio testium, nos nec illius solius narrationi creduli esse possumus, nec rursus in eum definitivam damnationis sententiam proferre valemus. Ergo saltem nunc fraternitas tua metropolitani jure potita, ex episcopis sub se degentium vel vicinorum sex, una cum episcopo, cujus est iste paræciæ, sibi socians, tantum negotium subtili ventilet discussionis ventilabro, & invento quod justum est canonice decernat, & communi fratrum censura diffiniat.

* *leg.* pondetis malo.

Pallium, nisi post consuetam fidei professionem, dari non debet.

Vviliberto Colonienſi archiepiscopo.

Dist. 100. cap. Optatum.

Optatum tibi pallium nunc conferre nequivimus, quia fidei tuæ paginam minus, quam oportebat, continere reperimus: cum videlicet in ea nullam sanctarum universalium synodorum, in quibus fidei nostræ symbolum continetur, nec decretalium pontificum Romanorum constitutorum, secundum morem, feceris mentionem: sed nec illam propria subscriptione munieris, nec aliquem qui hanc jurejurando firmaret miseris.

CONSTITVTIO IOANNIS PAPÆ VIII.

De jure cardinalium.

Itemque ex nostra præsenti constitutione bis in mense vel eo amplius, vel apud illum vel illum titulum, sive apud illam vel illam diaconiam, sive apud alias quaslibet ecclesias vos convenire mandamus. Et ob vestram & inferiorum clericorum vitam, & mores, & qualitates, & habitus vestium perscrutandum, & qualiter quilibet prepositi se erga subditos habeant, vel quod subditi suis præpositis non obediant, & ad quæque illicita amputanda, clericorum quoque & laicorum querimonias, quæ ad nostrum judicium pertinent, quantum fieri potest, definiendas. Quippe cum sicut nostram mansuetudinem Moysi, ita & vestram fraternitatem septuaginta seniorum, qui sub eodem causarum negotia dijudicabant, vicissitudinem gerere, certum habeamus. Item monasteria abbatibus viduata & abbatum, nostra precedente conscientia, substitutionem his qui sunt inter "nos, vel fuerint monasticæ professionis, "vos disponenda committimus.

Propter solicitudinem autem ecclesiarum & clericorum earumdem disciplinam, sive laicorum querimonias definiendas, bis in hebdomada ad sacrosanctum palatium, juxta decreta prædecessoris nostri Leonis quarti, vos convenire mandamus.

Item sancimus de parochiis nostris, quantumque pontifici competit, pontificali beneficio vos in perpetuum possidere, & in principalibus ecclesiis juxta primatum vestræ consecrationis vicissim officia divina peragere, & earum oblationibus, salva semper cardinalium diaconorum prisca consuetudine, æqualiter participare tam propter usum vestrum, quam in ecclesiarum vestrarum luminarium concinnationes.

APPENDIX

Digitized by Google

APPENDIX EPISTOLARVM IOANNIS PAPÆ VIII.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S.I.

Polliciti sumus in nostra conciliorum historica synopsi nos fragmentis epistol. Ioannis papæ VIII corollarium aliquod τοῦ Θεοῦ adjecturos, ac ne lectores diutius differremus præstandam ipsis promulsidem obtulimus ex codice m s. viri clarissimi Claudii Hardy senatoris Parisiensis, hoc est diploma ad Vvalonem Metensem episcopum, cui & alia nonnulla deinceps subjungemus aliunde a nobis accersita.

I. AD VVALAM SEV VVALONEM METENSEM EPISCOPVM.

Concedit illi pallium certis diebus deferendum.

Ioannes episcopus, servus servorum Dei, Vvalæ venerabili episcopo Mediomatricorum ecclesiæ, quæ & Mettis vocatur, in honore scilicet sancti Stephani primi martyris.

SI pastores ovium solem geluque pro gregis sui custodia die ac nocte ferre contenti sunt, ac ne qua ex eis aut errando pereat, aut ferinis laniata morsibus rapiatur, oculis semper vigilantibus circumspectant; quanto sudore quantaque cura debemus esse pervigiles, nos qui pastores animarum dicimur? Attendamus ad susceptum, officium exhibere erga custodiam dominicarum ovium non cessemus, ne in die divini examinis pro desidia nostra ante summum pastorem negligentiæ reatus excruciet, unde modo honoris reverentia sublimiores inter ceteros judicamur. Palleum autem fraternitati tuæ ex more ad missarum solennia celebranda concessimus, diebus vitæ tantummodo: quod tibi, non ecclesiæ tuæ, aliter privilegiis in suo statu manentibus, uti concedimus. Quoniam indumenti honor modesta actuum vivacitate servandus est, hortamur ut ei morum tuorum ornamenta conveniant, quatenus auctore Deo utrisque possis esse conspicuus. Itaque vita tua filiis tuis sit regula. In ipsa se semper considerando proficiant, ut tuum post dominum videatur esse, bene quod vixerint. Corrigant, ne prospera, quæ temporaliter blandiuntur, extollant, neque adversa dejiciant; sed quidquid illud fuerit, virtute patientiæ devincant. Nullum apud te locum odia, nullus favor indiscretus inveniat. Sub ea videlicet ratione concedimus fraternitati tuæ, ut a secretario usque ad sacrum altare, & ab altari usque ad secretarium, sicuti prisca extitit palleatis consuetudo, indui debeas. Auctoritate autem beati Petri apostolorum principis licentiam diebus vitæ tuæ sub jure & ditione nostra, ut diximus, habeas. Nullum usum vel consuetudinem successoribus tuis per hoc nostrum tibi concessum apostolicum privilegium habere censuimus. Et neque episcopus, archiepiscopusque adversus te pro hoc altercationis contentionem commoveat. Ita domino regente & gubernante cor tuum, commissam exequi gubernationem studeas, ut adepto hujus honoris officio, dignitate & probitate morum amplius procures adornari. Scriptum per manum Georgii scriniarii S. R. E. in mense Septembrio, indictione XII. Data VIII. Idus Septembris per manum Vvalperti humillimi episcopi sanctæ Portuensis ecclesiæ, anno domino propitio pontificatus domni nostri Ioannis summi pontificis & universalis papæ in sacratissima sede beati Petri apostoli sexto, indictione XII." *Hoc est anno* 878. *verum aut September in Octobrem, aut indictio* 12. *in* 11. *mutanda: quod ex privilegiis Floriacensi, Cabilonensi, aliisque disces: & nos fusius alias explanabimus, licet non diffiteamur in antiquis diplomatibus indictionem nonnumquam usque ad natalem Christi diem aut pridie Kalendas Ianuarii protendi ab incuriosis tabellionibus librariisve.*

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S.I.

Auctor historiæ Trevericiæ nondum quod sciam editæ, cujus exemplar calamo exaratum penes me est, hujus a Ioanne papa concessi Vvalæ privilegii, turbarumque inde exortarum meminit hisce verbis:

"*** Anno quinto Bertolfi moritur Adventius Metensis episcopus: Vvalo ei substituitur, cui ordinationis suæ anno secundo transmissum est pallium a Ioanne papa cum literis docentibus quibus in festis esset usurus. Bertulfus vero metropolitanus audiens Vvalonem in die sancto paschæ cum pallio procedere, missis literis Treveris evocatum percunctatus est, quando, vel quomodo vel a quo procedere cum pallio sibi fuerit concessum. Vvalo lecto in auribus omnium qui aderant quod sibi a papa transmissum fuerat de usu pallii privilegio asserit non se primum, sed quintum fuisse, quem apostolica sedes hoc honore dignata sit sublimare: salva tamen in omnibus metropolitano subjectione. I. Vrbicium. II. Pipini regis ex sorore nepotem Crodegangum. III. Angelramum. IV. Drogonem Caroli Magni imperatoris filium. Bertulfus his assertionibus non satisfactus capitulo canonum lecto quo asseritur nulli suffraganeorum novum & quod non ab omnibus in ecclesia sua prædecessoribus non habebatur absque metropolitani sui consilio & licentia præsumendum, interdixit ei per sanctam quam in omnibus ecclesiasticis negotiis deberet obedientiam, ne ulterius nisi ab eo petita & concessa licentia pallio uteretur. Cumque Vvalo apostolicam auctoritatem prætenderet, archiepiscopus vero metropolitanorum privilegia defenderet, grandis utrimque conflata est inimicitia. Hincmarus igitur reverendissimus Remorum archiepiscopus & eloquentia clarissimus audiens hanc dissidentiam, epistolam Vvaloni transmisit sapientiæ ac sacri concilii sale conditam, per quam eum ad metropolitani sui instruxit obedientiam & restituit concordiam, &c.

Meminit ejusdem dissensionis Flodoardus libri tertii historiæ Rhemensis cap. 23. scriptamque testatur ab Hincmaro ad Vvalonem epistolam de pallio a sede Romana obtento, & Bertulfum literas papæ noluisse suscipere. Eadem quoque narrat paulo fusius chronicon sancti Trudonis libri 11. primæ partis cap. 13 cujus fragmentum recitat pag. 275. historiæ Metensium episcoporum F. Meurissius O. M. episcopus Madaurensis ac Metensis episcopatus suffraganeus.

II. AD GEILONEM ABBATEM TORNVTIENSEM EIVSQVE monachos.

Illorum omnia, vel regia, vel episcopalia privilegia, pontificia auctoritate sancit, anno Christi 876. quibus addit exemptionem ab omni cujuslibet antistitis jurisdictione.

*** *Ex autographo" in philyra, literis uncialibus Gotticis descripto, longo pedes circiter* XII. *lato duos.*

" Edidit R. P. Chifletius S. I.

Ioannes

Digitized by Google

Ioannes episcopus servus servorum Dei, Geiloni inclyto abbati, dilectisque filiis nostris in Tornatio monasterio, a spirituali filio nostro, glorioso Carolo imperatore Augusto, sanctæ & intemeratæ semperque virgini Dei genitrici Mariæ, atque pretioso confessori Christi Philiberto largito, sub regula sancti Benedicti religiosa conversatione degentibus, nunc, & futuris temporibus.

QVANDO ab ea quæ catholicorum imperatorum corda pontificalibus sunt monitis provocanda, ita ardenti desiderio divina præveniente gratia tam succenduntur, ut ab eis ultro poscantur, tanto alacri & læto sunt animo concedenda, quanto & ea ipsa quæ cupiunt, si nollent facere, peti debuerant. Proinde juxta scripta petitoria filii nostri, præcellentissimi imperatoris Caroli, hujusmodi privilegium præsentis auctoritatis nostræ decreto, eidem venerabili monasterio vestris futurisque temporibus indulgemus, concedimus, atque confirmamus: ut sicut ipse glorioſissimus filius noster, divino ductus amore, de villis ac facultatibus, seu stipendiis specialiter monachorum & ecclesiæ ornamentorum, vel luminariorum, ac matriculariorum, seu hospitum, atque pauperum usibus servata, vel emeliorata seu aucta ordinatione præcepto suæ auctoritatis firmavit privilegium quod venerabilibus fratribus ac filiis nostris episcopis illarum regionum fieri & confirmari fecit; ita sicut in eodem privilegio, atque præceptis, in primis filii nostri Caroli exinde factis continetur, perpetuo inconvulsa permaneant. Quamvis enim fama fuerit hoc tenuisse ad episcopatum Matisconensem, nullaque ibi auctoritate qua teneri possit adjunctum longo interveniente tempore fuerit, melius, multoque sanctius apostolicæ discretioni nostræ visum fuit, ut monasticis utilitatibus in prædicto monasterio confirmetur, quam laicalibus sine aliqua acquisitione sanctorum locorum depopulationibus indulgeatur. Constituimus alia auctoritate beati Petri, ut nullus regum, nemo antistitum vel abbatum, seu quilibet quacumque præditus dignitate, de his qui in præfato privilegio, seu in præceptis ipsius filii nostri Caroli ex his quæ præmisimus factis continentur, vel in futuro, ab eo vel a quibuslibet aliis de proprio fuerint his specialibus usibus jure collata, sub cujuslibet causæ occasione sive specie, quicquam minuere vel auferre, sive suis usibus applicare, vel aliis quasi piis causis pro suæ avaritiæ excusatione præsumat concedere, sed cuncta quæ præfatis usibus monachorum, & ecclesiæ ornamentorum, vel luminariorum, matriculariorum, hospitum, & pauperum oblata sunt, vel offerri contigerit, perenni tempore inlibata & inconvulsa, ac sine aliqua inquietudine, eorum usibus pro quorum sustentatione gubernationeque concessa sunt, modis omnibus profutura permaneant. Hæc igitur omnia, quæ hujus præcepti decretique nostri pagina continet, tam vobis quam cunctis qui in eo quo estis ordine locoque succesſerint, in perpetuum conservanda decernimus. Salva in omnibus quæ hujus decreti pagina continentur, auctoritate & honore sanctæ Romanæ ecclesiæ, & sedis apostolicæ privilegio. Placet etiam ut per futura tempora, ipsi monachi ex scriptis habeant licentiam eligere abbatem. Si quis autem A temerario ausu, magna parvaque persona, contra hoc nostrum apostolicum decretum agere præsumpserit, sciat se anathematis vinculo esse innodatum, & a regno Dei alienum, & cum omnibus impiis, æterni incendii supplicio condemnatum: Qui autem verus custos & observator hujus confirmationis extiterit, benedictionem, & gratiam, & cælestem misericordiam a domino consequi mereatur. Scriptum per manum Anastasii notarii regionarii, & scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, in mense Octobrio, indictione decima. Bene valete.

Subscriptum Idus Octobrias, per manum Christophori primicerii sanctæ summæ sedis B apostolicæ, imperante domino piissimo principe Augusto Carolo, a Deo coronato, magno imperatore anno primo, & post coronationem ejus anno primo, indictione decima.* * Anno Christi 876.

III. AD CAROLVM IMPERATOREM, GEILONEM ABBATEM TORMVTIENSEM, ejusque monachos.

Cellæ Godith, a desiderio principe fundatæ sua jura confirmat: quibus addit immunitatem ab omni episcopali jurisdictione anno Christi 877.

C *Ioannes* " *episcopus servus servorum Dei, spirituali filio nostro glorioso Carolo imperatori Augusto, ac Geiloni inclyto abbati, dilectisque filiis in Trenorchio monasterio sanctæ & intemeratæ, semperque virgini Dei genitrici Mariæ, atque pretioso confessori Christi Filiberto largito, sub regula sancti Benedicti degentibus nunc & futuris temporibus.* " Ex autographo in philyra idem edidit R. P. Petrus Franciscus Chifletius S. I.

POSTQVAM enim auxiliante Christo ecclesiæ cœpit origo, semper impiorum flatibus agitatur. Sed quia nostris temporibus alis imperialibus sustollitur, nos in quantum valemus, apostolicis auctoritatibus confirmare debemus. Proinde juxta petitionem filii D nostri præcellentissimi imperatoris Caroli, privilegium hujusmodi auctoritatis nostræ, eidem monasterio vestris futurisque temporibus indulgemus, concedimus, atque confirmamus; ut sicut ipse glorioſissimus filius noster, per deprecationem Desiderii principis, cellam quæ vocatur Godith in pago Vallavensi, in loco qui dicitur Vallis angusta, loco prædicto, necne præscriptis sanctis, cum villis ac facultatibus seu stipendiis concessit, & præcepto suæ auctoritatis roboravit, atque privilegio fratrum & filiorum nostrorum episcoporum illarum regionum confirmari fecit: ita E sicut in eadem charta nobilitatis quam fecit Desiderius, & præcepto filii nostri Caroli continetur, inconvulsa permaneant: ut nullus regum, nemo antistitum vel abbatum, seu quilibet quacumque præditus dignitate, de his quæ in hoc privilegio vel in præceptis ipsius filii nostri Caroli continentur, quicquam exinde minuere vel auferre præsumat; sed cuncta quæ præfatæ ecclesiæ Godithi oblata sunt vel offerri contigerit, inconvulsa & illibata permaneant. Constituimus alia auctoritate beati Petri, ut ecclesia in valle prædicta constructa, & in honore salvatoris, ejusque genitricis dicata, immunis habeatur ab omni dominatione terrena; quia injustum decernimus ut gloriosa mundi

Digitized by Google

regina, quæ cum Filio juncta, exaltata est super choros angelorum, humanis subdatur potestatibus. Anathematizamus igitur, ut nemo antistitum locum sibi vindicare audeat, seu qualibet occasione absolutionis, atque excommunicationis, vel sacræ ordinationis adire præsumat, nisi ab abbate loci, vel a monachis ibi Deo servientibus fuerit invitatus. Ceterum ab omni sæculari persona decernimus esse liberum & quietum, ut in præceptis Filii nostri Caroli continetur. Si quis autem temerario ausu, magna pervaque persona, contra hoc nostrum decretum agere præsumpserit, sciat se anathematis vinculo esse innodatum, & a regno Dei alienum, & cum impiis æterno incendio condemnatum. Scriptum per manum Anastasii notarii regionarii, & scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, in mense Iunio, indictione [m] quinta. Bene valete. *In plumbo Ioannis papæ.*

[m] decima. an. scilicet 877.

IV. PRIVILEGIVM A IOANNE VIII. PAPA, ANNO CHRISTI DCCCLXXVIII. in concilio Trecensi Geiloni abbati & monasterio Trenorchiensi datum, & patrum ejusdem concilii auctoritate firmatum.

ANNO dominicæ incarnationis, &c. *Vide paulo post Cabilonensem conventum anno* 875.

V. RESCRIPTVM DE ANSEGISO SENONENSI ARCHIEPISCOPO apostolicæ sedis legato.[n]

[n] *f.* idem cum epist. 313. supra pag. 220. E.

ILLVD perhibetur fuisse ms. in bibliotheca Antonii Augustini Tarraconensis archiepiscopi. *Videant qui Scorialensem in Hispania thesaurum servant, an inde quid sperare liceat reipublicæ literariæ.* Sapientia *enim* absconsa & thesaurus invisus, quæ utilitas in utrisque. *Ecclesiastici* XX. 32.

VI. PRIVILEGIVM MONASTERIO FLORIACENSI S. BENEDICTI ad Ligerim concessum.

IOannes *episcopus*, &c. Quoniam ex apostolica. *Vide sis ad annum* 878. *sectionem seu caput* XIII. *concilii Tricassini II.*

VII. COMMONITORIVM AB EODEM IOANNE VIII. PAPA DATVM LEGATIS Paulo & Eugenio ac Petro sed ad impostore Photio falsatum.

CVM primum, &c. *Vide infra concilium Romanum III.*

* ** Iis vero non pigebit subjungere.

EPISTOLAM EPISCOPORVM GERMANIÆ AD IOANNEM PAPAM VIII. a Ioanne Cordesio post Hincmari opuscula & epistolas anno 1615. excusam Parisiis cum jam ab anno 1611. Monachii in appendice chronici monasterii Reicherspergensis in Bajoaria opera Christophori Geuvoldi cum pluribus aliis antiquis diplomatibus prodiisset.

[o] In notis docebo ad Ioan. IX. scriptam fuisse.

Epistola episcoporum Germaniæ ad Ioannem papam VIII.[o]

De Slavis ad fidem Christianam conversis & eorum archiepiscopo & episcopis.

Summo pontifici & universali papæ domino Ioanni Romanæ sedis magnifico gubernatori, humillimi paternitatis vestræ filii, Theotmarus Iuvavensis ecclesiæ archiepiscopus, Vvaldo Frisingensis, Erchenpaldus Eystatensis, Zacharias Sabonensis, Tutto Ratisponensis, Richarius Pataviensis ecclesiæ episcopus, nec non & universus clerus, populusque Christianus per totam Noricam, quæ & Bavaria vocatur, prosperum in salvatore nostro provectum, catholicæ pacis augmentum, & regnum optamus æternum.

ANTECESSORVM vestrorum decretis, & sanctorum patrum institutis plenissime instruimur in omnibus nostro sacerdotali ministerio obstantibus & aversantibus Romanum appellare pontificem, ut quod ad unitatem concordiæ, & ad custodiam pertinet disciplinæ, nulla dissensione violetur, sed ab ipso summa provisione decernatur. Nequaquam enim credimus, quod coacti quotidie audimus, ut de illa sancta & apostolica sede, quæ nobis sacerdotalis mater est dignitatis, & origo Christianæ religionis, profluxerit quippiam perversitatis, sed doctrina & authoritas ecclesiasticæ rationis. Sed venerunt, ut ipsi promulgaverunt, de latere vestro tres episcopi, videlicet Ioannes archiepiscopus, Benedictus & Daniel episcopi, in terram Slavinorum, qui Moravi dicuntur, quæ regibus nostris & populo nostro, nobis quoque cum habitatoribus suis subacta fuerat, tam in cultu Christianæ religionis, quam in tributo substantiæ sæcularis, quia exinde primum imbuti, & ex paganis Christiani sunt facti. Et idcirco Pataviensis episcopus civitatis, in cujus diœcesi sunt illius terræ populi, ab exordio Christianitatis eorum, quando voluit & debuit, illuc nullo obstante intravit, & synodalem cum illis, & cum suis, & etiam inibi viventibus conventum frequentavit: & omnia, quæ agenda sunt, potenter peregit, & nullus ei in faciem restitit. Etiam & nostri comites illi terræ confines placita sæcularia illic continuaverunt, & quæ corrigenda sunt correxerunt, tributa tulerunt, & nulli eis restiterunt, usque dum incrassante corda eorum diabolo Christianitatem abhorrere, & omnem justitiam detrectare, belloque lacessere ac obsistere saevissime cœperunt: adeo ut via episcopo & prædicatoribus illuc non esset, sed libitu suo egerunt quæ voluerunt. Nunc vero, quod nobis grave videtur & incredibile, in augmentum justitiæ jactitant, se magnitudine pecuniæ egisse, vos eosdem præfatos episcopos ad se direxisse, & in eodem Patavensi episcopatu talia egisse, qualia de illa apostolica sede nunquam exisse, neque canonum decreta sanxisse, ut tantum schisma una pateretur ecclesia. Est enim unus episcopatus in quinque divisus. Intrantes autem prædicti in vestro nomine, ut ipsi dixerunt, episcopi, ordinaverunt in nostro eodemque episcopatu unum archiepiscopum (si in alterius episcopatu archiepiscopus esse potest) & tres episcopos ejus suffraganeos, absque scientia archiepiscopi, & consensu episcopi, in cujus fuerunt diœcesi: cum in concilio Africano capite 20. decretum sit,

Eo tectior & damnabilior calumnia, quo sub aliena persona diffunditur.

Vt

Vt plebes, quæ in diœcesibus ab episcopis retinentur, quæ nunquam episcopos habuerunt, nec nisi cum voluntate ejus episcopi, a quo tenentur, proprios accipiant rectores & episcopos. Item in eodem concilio cap. 65. *Vt plebes quæ nunquam habuerunt proprios episcopos, nisi ex concilio plenario uniuscujusque provinciæ, & primatis, atque consensu ejus, ad cujus diœcesim eadem plebs pertinebat, episcopos minime accipiant.* In decretis papæ Leonis cap. 15. scriptum est: *Nulla ratio finit, ut inter episcopos habeantur, qui a provincialibus episcopis, cum metropolitani judicio non consecrantur.* Item cap. 49. *Vt si indignis quibusque, & longe extra sacerdotale meritum constitutis pastorale fastigium & gubernatio ecclesiæ detur: non est hoc consulere populis, sed nocere; nec præstare regimen, sed augere discrimen.* Et in eodem cap. post pauca inquit, *Difficile est, ut bono peragantur exitu quæ malo sunt inchoata principio.* Et in decreto papæ Cælestini antecessoris vestri capite decimoseptimo continetur, *ne alicui locus concedatur sacerdoti in alterius injuriam:* Antecessor vester Zuentibaldo duce impetrante, Vvichingum consecravit episcopum, & nequaquam in illum antiquum Patavienſem episcopatum transmisit, sed in quamdam neophytam gentem, quam ipse dux bello domuit, & ex paganis Christianos eos esse patravit. Cum autem eisdem Slavis locus familiaritatis apud legatos vestros dabatur, accusabant & diffamabant nos in multis, & verbis mendacibus instabant, quia nemo eis vera respondebat, dicentes, nos cum Francis & Alemanis scandalum & discordiam habuisse: cum hoc falsum esse ex hoc convincitur, quia amicissimi nostri sunt, & charitativi cooperatores; Et etiam cum ipsis impacatos esse accusabant. Quod non nostra culpa exigente, sed sua potentia faciente, ita fatemur esse. Quia quando Christianitas illis cœpit vilescere, & insuper debitum tributum senioribus nostris regibus, & principibus eorum solvere respuerunt, belloque resistere, & gentem nostram cœperunt lacessere, orta est seditio inter illos. Et quoniam armis sibi eos defenderunt, in servitium redegerunt; idcirco jure proprio tributarios habere debuerunt, & debent; & sive velint, sine nolint, regno nostro subacti erunt. Quapropter oportet nos ab alto speculari, & moderaminis temperiem præ omnibus tenere, ne pejor pars confortetur, & melior infirmetur. Progenitores namque serenissimi senioris nostri Hludovici, videlicet imperatores, & reges ex Christianissima Francorum gente prodierunt: Moravii vero Slavi a paganis & ethnicis venerunt. Illi potentia imperiali Romanam rempublicam sublimaverunt, isti damnarunt: illi Christianum regnum confortaverunt, isti latibulis & urbibus occultari fuerunt: illorum consilio apostolica sedes pollebat, istorum persecutione Christianitas dolebat; in omnibus his juvenculus rex noster, nulli prædecessorum suorum secundus, nulli & inferior, sed secundum virtutem a Deo sibi datam, sanctæ Romanæ ecclesiæ, & vobis summo Patri, cum omnibus regni sui principibus, adjutor optat esse fortissimus. Omne namque regnum divinitus sibi commissum, ad Dei servitium, suumque adjutorium, unum vult & operatur. Vnde & pace viget & concordia gratulatur, atque ad vestram paternitatem, sicut patres sui, se pertinere lætatur. Quod nos præfati Slavi criminabantur cum Vngaris fidem catholicam violasse, & per canem seu lupum, aliasque nefandissimas & ethnicas res sacramenta, & pacem egisse, atque ut in Italiam transirent, pecuniam dedisse, si vobis coram posito ratio inter nos agitaretur, ante Deum, qui cuncta novit antequam fiant, & coram vobis qui vicem ejus apostolicam tenetis, eorum falsitas manifestaretur, & nostra innocentia probaretur. Quia enim Christianis nostris, longe a nobis positis, semper imminebant, & persecutione nimia affligebant, donavimus illis nullius pretiosæ substantiæ pecuniam, sed tantum nostra linea vestimenta, quatenus eorum aliquoties ' virilitatem mulceremus, & ab eorum persecutione ' quiescere faceremus. Talia namque, ut præscripsimus, juxta malitiam cordis sui argumentantes, & pontifices vestros ad injuriam nostram incitantes, adeo ut directa nobis epistola quasi ab apostolica sede hæc omnia improperabant, & diversas injurias ingerebant, atque inter alia divino gladio feriendos dignos dicebant. Impletur enim in nobis quod quidam sapiens ait: *Iustus tulit crimen iniqui.* Ipsi enim crimen, quod nobis falso semel factum imposuerunt, multis annis peregerunt. Ipsi Vngarorum non modicam multitudinem ad se sumpserunt, & more eorum capita suorum pseudo-christianorum penitus detonderunt, & super nostros Christianos immiserunt, atque ipsi supervenerunt, & alios captivos duxerunt, alios occiderunt, alios pessima carcerum fame & siti perdiderunt, innumeros vero exilio deputaverunt, & nobiles viros, ac honestas mulieres in servitium redegerunt, ecclesias Dei incenderunt, & omnia ædificia deleverunt, ita ut in tota Pannonia nostra maxima provincia tantum una non appareat ecclesia, prout episcopi a vobis destinati, si fateri velint enarrare possunt, quantos dies transierint, & totam terram desolatam viderint. Quando vero Vngaros, Italiam intrasse comperimus, pacificati cum eisdem Slavis, teste communi Deo, multum desideravimus, promittentes eis propter dominum omnipotentem, ad profectum indulgere omnia mala contra nos nostrosque facta, & omnia reddere, quæ de suis nostros constaret habere, quatenus ex illis securos nos facerent, & tamdiu spatium darent, quandiu Longobardiam nobis intrare & res sancti Petri defendere, populumque Christianum divino adjutorio redimere, liceret: & nec ipsum ab eis obtinere potuimus. Et post tanta maleficia habent beneficia & sunt falsi accusatores, qui semper fuere Christianorum persecutores. Si quis in toto mundo aliorsum nos oberrasse, & justitiæ restitisse conetur, veniat præsens, & eum ludificasse, & nos de hac re sentietis purissimos esse. Ideirco singuli omnesque admonendo precamur, ne ullo modo alicui falso de nobis aliquam suspicionem referenti creduli sitis, antequam oportunitas exigatur, ut hujus rei gratia missus de vestra celsitudine nobis, aut a nostra parvitate directus appareat vobis. Communis gemitus, & generalis dolor angustat quos Germania & tota tenet Norica, quod unica ecclesia dividitur scissura.*

' feritatem
' quiescere remus.

* Est enim, ut præmisimus, unus episcopatus in quinque divisus.

Digitized by Google

Ideo si quid fraus maligna Slavorum calliditate adduxerit, justitia avertat : vosque ex alto virtute induti & apostolica potestate armati, juxta prophetam, *quod fractum est alligate, quod infirmum consolidate, quod abjectum reducite;* ut deinceps populus & fidei integritate gratuletur, & sancta ecclesia tranquilla devotione lætetur. Theotmarus indignus archiepiscopus, & apostolicarum rerum procurator promptissimus, Pecuniam vestro juri debitam, propter infestam paganorum sævitiam, nec per se perferre, nec per alios poterat transmittere : sed quia Dei gratia liberata est Italia, quantocyus potero, vobis transmitto. Precatur nostra humilitas, ut dignetur vestra sublimitas respondere per singula ad transmissa cum epistola.

Alme pater mundi, dignus pranomine Petri,
Nomine quem sequeris, utinam virtute sequaris;
Sisque tuis famulis protector verus, & ipsos
Commendes domino, cælo qui præsidet alto.

" ** CONCILIVM OVETENSE IN HISPANIA.

ANNO CHRISTI 873.

Anno Christi non 872. sed 873. aut aliquo proxime sequenti, die XVIII. Kalend. Iulii æra non 910. sed 911. aut alia quavis consequente, si vere, ut aiunt Hispani scriptores, celebratum fuit sub Ioanne VIII. papa, & Adelfonso Galliciæ rege.

Ex Sampiri Asturicensis episcopi historia a Prudentio Sandouallio episcopo Pompeiopolitano edita cum aliis quatuor Hispanicis scriptoribus iisdemque episcopis.

CVM tantis triumphis (Adelfonsus III. rex) lætatus est nimis & velociter presbyteros suos Severum & Synderedum Romam ad papam Ioannem cum literis suis misit, & reversi a domino papa una cum Raynaldo gerulo suo & cum subscriptis epistolis licentiam consecrandi ecclesiam beati Iacobi apostoli, sive & concilium celebrandi cum Hispanis episcopis.

Hanc epistolam asportatam de urbe Romense a duobus presbyteris Severo & Synderedo mense Iulio æra " DCCCCIX.

" Scribendum fuit DCCCCXI. hoc est an. Christi 873.

Ioannes episcopus, &c. *Vide supra pag.* 219. C. *hujus IX. tomi.*

Item alia epistola ab eodem papa Romense directa per Raynaldum gerulum mense Iulio æra " DCCCCIX.

" Scribendum est DCCCCXI.

Ioannes episcopus, &c. *Vide supra pag.* 220. A.

Visis itaque rex epistolis, magno gaudio gavisus est, tunc constituit diem consecrationis jam dictæ ecclesiæ, sive & concilium celebrandum apud Ovetum cum omnibus episcopis qui in illius erant regno, ii sunt.

Episcopi qui affuerunt.

Ioannes Ocensis, Vincentius Legionensis, Gomerus Asturicensis, Hermegildus Ovetensis, Dulcidius Salmanticensis; Iacobus Caurensis, Naustus Conimbriensis. Argimirus Lamecensis, Theodemirus Vessensis, Gumadus Portugalensis, Argemirus Bracharensis, Didacus Tudensis, Egila Aurensis, Sisnandus Irensis, Recharedus Lucensis, Theodesindus Britonensis, & Elecca Cæsaraugustensis episcopus ibi interfuit.

Comites totius regni Adelfonsi.

Igitur auxiliante domino venit rex ad statutam diem cum uxore sua, & filiis, & cum prædictis episcopis, & cum universis potestatibus, sive & cum subscriptis comitibus suis pernominatis, Alvarus Egunensis comes, Veremundus Legionensis comes, Sarracinus Astoricæ, & Betizo comes, Veremundus Torrensis comes, Betotus Indeza comes, Ermegildus Tude, & Portugalle comes, Arias filius ejus in Minio comes, Pelagius Breganciæ comes, Ordarius Castellæ & Ausceæ comes, Sylus Prucii comes, Erus in Lugo comes & cum istis omnibus omnis plebs catholica, ubi facta est turba immodica ad videndum, sive & audiendum verbum domini in prima die, quod erat nonas Maii anno incarnationis domini æra DCCCCLXXIX. secunda feria deducebat animum ad lunæ cursum IV. luna XI. consecratum est jam dictum templum a prædictis pontificibus hoc ordine subscripto. In primis consecraverunt altare in honorem servatoris nostri Iesu Christi, & ad dextrum prædicti altaris consecraverunt altare in honorem apostolorum Petri & Pauli, & ad læva jam dicti altaris consecraverunt altare in honorem sancti Ioanni apostoli & euangelistæ. In altari quoque quod est super corpus beati Iacobi apostoli, quod consecratum fuerat a septem discipulis ejus, quorum nomina sunt hæc, Calocerus, Basilius, Pius, Grisogonus, Theodorus, Athanasius, Maximinus, tamen nemo ex dictis episcopis ausus fuit aliquid in eo agere, nisi tantum orationem, missamque cantare.

ANNO CHRISTI 873. Consecratū est templū divi Iacobi a 7. die Maii. At æra Cæsaris hic adscripta aliiq; temporum characteres videntur mēdosi, ut excutiemus in notis.

Peracta dies dedicationis prædicti pontificis jussu regis secus flumen Vliain, montemque qui ab antiquis vocatur Ilianarius consecraverunt ecclesiam in honorem sancti Sebastiani martyris, & ab illa die usque hodie vocatum est nomen ejus mons sacratus. His peractis abierunt omnes.

Transactis itaque XI. mensibus prædictus rex una cum uxore & filiis, & cum prædictis episcopis, sive & comitibus, & potestatibus venerunt Oveto, ad celebrandum concilium cum auctoritate domini papæ Ioannis, & cum consilio Caroli principis Magni. Memorati itaque episcopi rege præsente & universalis Hispaniæ concilium illis faventibus Ovetensem urbem metropolitanam elegerunt sedem, & in ea Hermegildum consecraverunt archiepiscopum. Et dixerunt:

Ovetensis ecclesia metropolis erigitur post nativitatem domini ab incarnatione 873.

Infestatione namque, & incursione gentili extra Asturiarum montes, nonnullis præsulum a suis penitus sedibus pulsis; Nos vero in nostris nimium inquietati ad ipsam domum domini & salvatoris nostri Iesu Christi de hostium faucibus confugimus erepti, ubi ipsius protectione muniti ad ejus laudem, qui nobis præsideat constituimus archipræsulem, quo præsenti concilio præmisso triduano jejunio decernimus unumquemque nostrum pastorali cura secundum canonum instituta regere populum sibi commissum. ad hoc sancimus ut consilio regis, & optimatum regni & ecclesiæ plebis eligamus archidiaconos boni nominis viros, qui per monasteria, & parochiales ecclesias eundo bis in anno concilia celebrent, & lolium extirpando ad gregem domini prædicationis semina ministrent, ipsaque monasteria, sive ecclesias ita disponant, quatenus nobis fideliter rationem reddant. Si vero quispiam eorum negotium sibi commissum indigne & fraudulenter tractaverit, canonis sententiæ subjacebit.

Tunc inquit prædictus rex, rogandus est, itaque ipse dominus noster Iesus Christus, ut omnes istas sedes supradictas tam populatas, quam etiam a gentibus diruptas pia miseratione restituat, eisque tales episcopos conferat, qui ei placeant, sedemque Ovetensem metropolitanam

ANNO CHRISTI 873.

nam & præſidium habeant. Tunc inquiunt prędicti epiſcopi. Nunc igitur quicumque in præfatis ſedibus fuerunt epiſcopi ad concilium vocentur, eiſque in Aſturiis manſiones ſingulæ de ſede ſancti ſalvatoris dentur, quibus quiſque ſua neceſſaria teneat, nedum ad concilium tempore ſtatuto venerit victus ſupplementum ei deficiat. Aſturias enim patria tantum terrarum ſpatio, & diſtenta, ut non ſolum Chriſti epiſcopis in ea ſingulæ manſiones poſſint attribui, verum etiam ſicut prędictus princeps Magnus Carolus per Theodulfum epiſcopum nobis ſignificavit, Chriſti præſulibus ad vitæ ſubſidia valeant impendi ſingula loca, cum ad concilium celebrandum venerint.

Princeps Magnus Carolus quis hic fuit?

Tunc rex inquit iterum. Vos ergo venerandi pontifices in ſolitudinem redactas reſtaurate ſedes, & per eas ordinate antiſtites; quia qui domum Dei ædificat ſemetipſum ædificat; unde Daniel loquitur dicens. *Qui ad juſtitiam erudiunt multos: & quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.* & dominus in euangelio ait. *Gratis accepiſtis, gratis date.* In Aſturiarum vero circuitu poſuit montes firmiſſimos, Deus, & dominus eſt cuſtos in circuitu populi ſui, ex hoc, nunc & uſque in ſæculum; infra quorum montium ambitum, qui quidem vix x. dierum ſpatio valet circui, poſſunt Chriſti epiſcopi, manſiones ſingulas datas vobis ex ſede ſancti ſalvatoris obtinere, veſtriſque ſedibus extra honeſte providere.

Tunc iterum inquiunt prædicti pontifices. Roma namque ab hominibus ædificata, ſimili modo plures habet epiſcopos, qui foris præſunt & providenť decenter ſuis ſedibus, quæ eis neceſſaria miniſtrant in civitate morantibus, & Romano pontifici famulantibus, cujus Romani pontificis Ioannis juſſu & conſilio congregati Oveto ſumus. Quo ſane loco, ut præmiſimus, montium munimine, manu domini ſalvatoris noſtri, ejuſque glorioſæ genitricis Mariæ virginis, necnon & duodecim apoſtolorum, quos ipſe dominus juſſit euangelium prædicare, & eccleſiam ſuam toto orbe terrarum congregare vera humilitate & fideli devotione convenerimus; quemadmodum ſuper ipſos apoſtolos ſpiritus ſanctus in igne deſcendit, eoſque linguis variis magnalia Dei loqui edocuit. Itaque ita procul dubio idem Spiritus ſanctus ſuper nos veniet, qui nos doceat, & ignem ſuum cordibus noſtris infundat, & gentes, quæ nos infeſtant, reprimat, noſque ad cælorum regna perducat. Si quis autem noſtrum ſe oblivioſus concilii unitate ſubſtraxerit; a vera & integra ſocietate ſanctorum ſegregatus, pariterque anathemate cum Iuda domini proditore, cum diabolo & angelis ejus in perpetuum ſit damnatus. Modo erga nos epiſcopi vel reliqui ſacerdotes Ovetenſem ſedem quam Deus elegit, metropolitanam colligimus, ac pro poſſe noſtro fideliter erigimus, & ſicut ſuperius diximus, locis qui nobis ab ipſa ſede per Aſturias adtribuuntur, rei noſtræ rectos procuratores ponimus, & prædiffinito tempore ad concilium Oveto recurramus.

Dationem iſtam in fine libri hujus invenies eam, ea videlicet ratione manente, ut per ipſas ſedes, quæ foris ſunt communi conſilio laboremus: in hac civitate videlicet Aſturiis, quam Deus fortiſſimam fundavit, ſubſtantiam noſtram reponamus, & contra hoſtes ſanctæ fidei concordi mente dimicemus: nam dominus & ſalvator noſter ad ſuorum fidelium refugium, & ecclesiæ firmamentum, eam firmiſſimam elegit: in qua ſi omnes caritatis vinculo vincti fuerimus, ipſo auxiliante adverſariis noſtris reſiſtere, camposque defendere, ex quibus intus victum poterimus habere: ſcriptum quippe eſt; *Civium concordia in hoſtes eſt victoria.*

ANNO CHRISTI 873.

Tunc inquit Hermegildus Ovetenſis eccleſiæ archiepiſcopus. Hoc ergo reverendi epiſcopi una cum Romanis epiſtolis, unuſquiſque veſtrum diligenter ſcribite, & per concilia celebrate, legiteque. Quod ſi aliter feceritis & a noſtro præcepto alienos vos habueritis, videte (quod abſit) ne in judicium domini incurratis. His peractis jam dictus rex ſurrexit, & faventibus cunctis, qui aderant in concilio tam eccleſiaſticus ordo quam ſecularis, ſubſcriptam diœceſim jure perpetuo tradidit Ovetenſi eccleſiæ. In Gallecia Suarnam cum poſſeſſionibus ſancti Martini, & ſanctæ Mariæ de Villavoli cum omnibus ſuis appenditiis, Vallem longam, & poſſeſſionem ſanctæ Mariæ cum omnibus ſuis appenditiis. Neram cum poſſeſſionibus ſancti Martini de Aſperella, & ſancti Iacobi de Corias cum omnibus appenditiis earum: Flanioſam, & poſſeſſionem ſancti Martini de Perellinos cum omnibus ſuis appenditiis; Totam Sarriam, & poſſeſſionem ſanctæ Mariæ de Corvella cum omnibus ſuis appenditiis. Paramum uſque ad flumen Mineum, totam Lemoſtum, Vintio, & Veroſino, & Saviniano, & Froiane uſque ad flumen Sylum. Totam Luneam cum eccleſiis de Patraio quæ ædificatæ ſunt, vel fuerint inter Ornorium flumen, & Sylum, terminum montis Baron, & per aquam Zore, uſque in fluvium, & fundum Arnoie; & per ipſum diſcurſum uſque in flumen Mineum. In Veza uſque in Portellam de Vanati: & eccleſias de Sallar inter Arnoiam, & Sylum cum eccleſiis de Barroſa Caſtellani, & poſſeſſiones ſancti Salvatoris de Ilbaſmœſas cum Saucam, Barvantes, Aura, & Avion, Aſina, Camba, Aviancos, & poſſeſſionem eccleſiæ ſanctæ crucis de Soto ſenatori cum omnibus ſuis appenditiis, ſicut prædictam ſedem hæreditaverunt noſtri prædeceſſores, & Vandali reges ſtabilierunt, ita nos eam præcipimus ſtare & confirmamus.

Ovetenſis eccleſiæ diœceſis.

Tunc omnes, qui erant in concilio una voce dixerunt: Placet, placet omnibus.

Deinde tractaverunt ea, quæ pertinent ad ſalutem totius regni Hiſpaniæ; his peractis, ſoluto que conſilio abierunt unuſquiſque in ſua cum gaudio.

Solvitur concilium.

Actum concilium XVIII. Kal. Iulii æra " DCCCCX.

" imo DCCCXI. aut aliqua ſequenti.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Supra jam monuimus æram illam Hiſpanicam corruptam eſſe, atque Amanuenſis incuria excidiſſe ſaltem unitatis notam, ſcribendumque eſſe DCCCCXI aut DCCCCXII. neque enim Ioannes VIII. Hadriani II Kalendis Novembris anni 872. defuncti in pontificia dignitate ſucceſſor electus dumtaxat die XIV. Decembris ejuſdem anni duas ad Adelfonſum, quæ initio concilii memorantur, epiſtolas menſe Iunio, Iuliove ſcribere potuit antequam pontifex fieret, neque concilium ab eo indictum celebrari, niſi vel anno 873 aut aliquo ex proxime ſequentibus: Sandoualius in notis memînit diplomatis Calliſti papæ II. anno 1122. conceſſi in hæc verba: *Eccleſiam Ovetenſem pro qua nos exoraſti, cujus privilegia, regaliaque teſtamenta & diœceſis determinationes nobis præſentare ſtuduiſti, ſicut rex Adelfonſus Ordonii filius & omnes illius temporis epiſcopi Hiſpanienſes tum auctoritate* (ſic enim legendum, non *ante*) *prædeceſſoris mei bona memoria domini Ioannis papæ conſtituerunt, & confirmaverunt eis in perpetuum ſtare præcipimus & apoſtolica auctoritatis privilegio ſancimus* Ceteros temporum characteres qui in hiſtoria Sampiri mendoſi apparent excutientur a nobis accuratius alio in loco.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 873.

CONCILIVM CABILONENSE, IN ECCLESIA SANCTI LAVRENTII trans Ararim celebratum anno Christi DCCCLXXIII.

SYNODI hujus meminit Petrus a ſancto Iuliano in hiſtoria rerum Cabilonenſium, ad eamque conveniſſe narrat Remigium Lugdunenſem & Adonem Viennenſem archiepiſcopos, Liudonem Æduenſem, Girboldum Cabilonenſem, & Bernardum Matiſconenſem epiſcopos, Leuboinum item chorepiſcopum Lugdunenſem, cum abbatibus & clericis ac monachis permultis. Meminit & decreti ab ea conditi de eccleſia ſancti Laurentii, in qua ſynodus agebatur, cum de ea quæreretur, liberane ac ſui juris eſſet, an ſancti Marcelli eccleſiæ, quod iſta contendebat, poteſtati obnoxia. Qua de re quid ſtatutum ſit a ſynodo, non declarat. Decreto autem appoſitam fuiſſe notam teſtatur anni Caroli Calvi regis in Lotharii nepotis ſui regno tertii, qui incidit in annum regni ejus XXXIII. *Chriſti* DCCCLXXIII.

[a] Ex Chartulario S. Marcelli Cabilonenſis edidit R. P Claudius Perry S. I. in probationibus hiſt. Cabil.

[a] ** CARTA RESTITVTIONIS ECCLESIÆ SANCTI LAVRENTII CABILONENSIS factæ canonicis ſancti Marcelli a concilio epiſcoporum habito in eadem eccleſia ſancti Laurentii XII. Kal. Iunii anno Chriſti DCCCLXXIII. Caroli Calvi in Burgundia tertio poſt mortem Lotharii regis.

REMIGIVS ſanctæ Lugdunenſis ſedis archiepiſcopus, & cum eo Ado reverendiſſimus archiepiſcopus Viennenſis, Liudo quoque Auguſtodunenſis epiſcopus, nec non & Girboldus Cabilonenſis; Bernaldus etiam Matiſcenſis reverendi epiſcopi, ſed etiam Leubonius [a] chorepiſcopus Lugdunenſis, ſimulque acceptabilis multitudo canonicorum monachorum, archidiaconorum, abbatum, ac reliquorum ordinum, ſecundum Dei voluntatem in ſuburbio Cabilonenſi nobiſcum congregata, apud baſilicam ſancti Laurentii, quæ juxta monita civitatis ejuſdem conſtructa eſt. Omnibus Chriſtum per orbem quadrifidum adorantibus, [a] ſit animus pacis, concordiæque [a] munus. Notum ſit cunctis, quod nobis reſidentibus in eadem eccleſia, anteſati martyris nomine inſignita, anno dominicæ incarnationis DCCCLXXIII. regni domini Caroli tertio poſt mortem nepotis ſui Lotharii, in Burgundia; venit in ipſo concilio quidam preſbyter, nomine Leuterius, præpoſitus & advocatus canonicorum ſancti Marcelli martyris. Et ſtans in medio ſynodi, monſtravit nobis per privilegia ejuſdem loci, ipſam eccleſiam in qua reſidebamus ſancto Marcello a regibus ipſius loci conſtructoribus, ex conſenſu epiſcoporum Cabilonenſis civitatis fuiſſe tributam: eamque injuſte per incuriam & negligentiam [a] prædictorum canonicorum ſancti Marcelli, ab epiſcopis prædeceſſoribus uſurpatam. Qua de re dominum & fratrem noſtrum, præclarum videlicet virum, Girboldum epiſcopum interrogantes quid ei placeret; ut juſtis rebus fuit ſemper annuens, dixit. Si hæc a noſtris anteceſſoribus jam dicto loco donata, ut ſuprema nobis pateſcerent limina; hæc ipſa ex noſtra parte dare debuiſſemus ei donaria. Sed quia hujuſce cauſæ nobis evidentia monſtrantur ſcripta, quod eatenus a nobis ipſa tenetur eccleſia; decernat ſanctitas veſtra quid nos conveniat agere. Cujus verba audientes, ex ipſius, A cunctæque illius congregationis, & canonicorum conſenſu, judicavimus ſancto Marcello ipſam eccleſiam reddi, atque ut deinceps illi ſervientes poſſiderent. Cunctum concilium judicium noſtrum per has litteras laudavit, & firmavit, ac in ipſo nemo contradixit, ut quicumque clericus vel laicus contrariari præſumpſerit, humanis legibus [a] coactus, etiam divinis uſque ad emendationem ſub anathemate foret. * Hanc autem ſcripturam fieri præcepimus: ac ut in futuris temporibus teneatur, manibus roboravimus.

[a] convictus *

Remigius humilis epiſcopus.
Ado Viennenſis epiſcopus.
B Liudo ſanctæ Eduenſis eccleſiæ epiſcopus.
Bernaldus Matiſcenſis epiſcopus.
Girboldus Cabilonenſis epiſcopus.
Leuboinus [a] chorepiſcopus.
Heriboldus monachus.
Herpinius abbas.
Eudo humilis abbas.
Theodbertus diaconus.
Gontranus [a] preſbyter.
Bertrannus [a] diaconus.
Gontardus abbas.
Leviſingus [a] archidiaconus.

[a] Leubonius
[a] Guntrannus.
[a] Bertradus
[a] Peneſingus ſive Leutfringus.

Data anno incarnationis dominicæ DCCCLXXIII. regni domini Karoli tertio in Burgundia. XII.
C Kal. Iunii. Marcellus non meritus levita ſcripſit, & roboravit in Dei nomine feliciter. Amen.

ANNO CHRISTI 873.

[a] ** CONCILIVM COLONIENSE, SIVE MONVMENTVM SYNODI MAGNÆ anno incarn. dominicæ DCCCLXXIII. indict. VIII. [a] ſub piiſſimo rege Ludovico, anno imperii ejus XXXIII. apud Coloniam Agrippinam collectæ VI. Kalend. Octobris ex pervetuſto bibliothecæ Gelenianæ codice ſcripto manu Hermanni de Vveſalia V. Cl. quem Fridericus III. Cæſar ſancti Severini Coloniæ, & beatæ Mariæ virginis Aquiſgrani canonicum fecit.

[a] corrige VII. quæ biduo ante cœpit die 14. Septembris vide ſubſcriptiones.

D IN nomine [a] ſanctæ & individuæ trinitatis Vvillibertus divina prædeſtinante clementia Colonienſis civitatis archiepiſcopus.

[a] Editum ad calcem libelli de ſuffraganeis Colonienſibus miſſi ad nos a R. P. Ioanne Gamans S. I. preſb.

Noverit omnium ſanctæ Dei eccleſiæ fidelium præſentium ſcilicet & futurorum induſtria, qualiter Guntharius ſedis noſtræ venerabilis paſtor divino ductus amore, una cum conſenſu & voluntate ſuorum clericorum ac laicorum noſtræ [a] matricis eccleſiæ rebus privatim ſingulis monaſteriis ad hunc pertinentibus ac canonice in eis commorantibus ſumptuum ſuorum neceſſaria habenda delegavit atque contradidit, quatenus deinceps videlicet eadem monaſteria & iidem canonici futuris temporibus perpetualiter inde
E conſiſtere quiviſſent abſque alicujus ſumptus indigentia. Præterea quidem & hoc quiſque eccleſiæ amator agnoſcat qualiter jam fatus vir paſtoralis (ſumptibus neceſſariis, ut prælibatum eſt, in præſignatorum jus clericorum ex donatione ordinabiliter atque regulariter delegatis atque diſtributis) illis conceſſit atque donavit ultra licitum fore cum ſecura poteſtate & libero arbitrio inter ſe ordinare & facere tam de ſua electione, quam de omnibus ſuis rebus abſque ejus conſultu & imperio. ſimiliter vero cunctis innoteſcat, quod idem ſupra memoratus paſtor in futurum prævalens ne prælati ordine regiminis confuſe utendo aliquando inter ſe ſortem diſſenſionem inde incurrerent, ac ne ob

[a] matris

Licentia proprietatis.

Libertas electionum.

hoc

ANNO CHRISTI 875.

hoc ſtatutum clerici tãdem inſtabiles denuo ſicut prius abſque correctionis & increpationis timore huc illucque vagabundi liberius diſcurrerent, decrevit, ut præpoſito in ſibi ſubjectis nullus nec prælatione nec poteſtate ſuperponeretur, ſed idem potius in ambobus ſuper omnes præſtantiſſimus haberetur, ac inſuper eorumdem ſubjectorum res communes interius exteriuſque ipſe ſolus cum conſilio prudentum benevolentiumque fratrum gubernans, diligenterque providens, totum in ſuam aſſumeret reſervandum cuſtodiam, quicquid ex his debite proveniret, & ſic poſtea ſumma cura atque diligentia idipſum in illorum utilitatem miniſtrando diſpenſaret. Nihilominus, ſcilicet ipſe idemque beatæ & dignæ memoriæ vir & divini conſilii inſpiratione admonitus firma ac perpetua lege ſancivit, ut nullus unquam pontifex ſine illorum conſcientia ſive conſenſu de ipſa ſubſtantia, minimam unquam præbendam alicui per potentiam tribueret, aut item in domibus ſive ædificiis in urbe vel exterius circa urbem ſibi jam a quibuſlibet in eleemoſynam datis ſeu deinceps donandis, aut uſquam alibi in ceteris univerſis illorum locis in omnibus rebus abſque conſenſu, & communi eunctorum voluntate, quidquam eis per potentiam ſive per aliquam vim deſtrueret, illorum donationem ſeu traditionem quam inter ſe in clauſtro de qualibuſcumque ſuis rebus, teſtibus adhibitis feciſſent, hoc illis quaſi in jus hereditarium firmiter concedens, quatenus quiſque illorum ſive nobilis ſive ignobilis eſſet, uſque in ſempiternum liberum haberet arbitrium ſuam manſionem cum ceteris quibuſcumque rebus donare ſeu etiam trãdere cuicumque ſuo confratri voluiſſet, poſt obitum ſuum poſſidendum abſque ullius epiſcopi conſultu ſive contradictione. Hujus itaque ordinationis ac conceſſæ electionis atque memorialis decreti præſens conſcriptum ob memoriam & eleemoſynam noſtri fieri volentes, juſſimus illud in conſpectu totius ſynodalis conventus publice recitari, quem ſimul nobiſcum hodierno die collectum habuimus ob noſtræ eccleſiæ dedicationem faciendam & ob plurima divina tractanda negotia, id eſt, coram Luitberto ſancto viro Moguntinenſis eccleſiæ archiepiſcopo, nec non Bertolpho Trevirenſis eccleſiæ archiepiſcopo ac coram plurimis aliis epiſcopis tam ſuis quam noſtris ſuffraganeis, nec non coram ceteris omnibus ſacri ordinis viris præſto habitis, quatenus illorum communi examinatione probaretur, ſi eſſet a nobis recipiendum nec ne. Cunctis autem unanimiter dijudicantibus, non ſolum recipiendum fore, verum etiam digne & juſte & ſecundum regulam adimplendum, eo quod regulariter atque rationabiliter in omnibus ordinatum haberetur, tam noſtra manu ſubtus id firmavimus quam etiam propriis ſingulorum manibus roborari fecimus. Vnde juxta illorum judicii authoritatem una cum ipſis proferre damnationis ſententiam firmiſſime decrevimus, quiſquis quaſi eccleſiaſtici ordinis violator & contemptor hoc in perpetuum auſu temerario vel infringere vel diſturbare aggrederetur. Et ideo quicumque ſucceſſorum noſtrorum id ſcienter facere præſumpſerit, omnibuſque conſiliariis ejus, quorum conſilio hoc nefas egerit, Deus conteret dentes eorum & in ore ipſorum molas confringet dominus. Ad nihilum devenient tanquam aqua decurrens convertantur ad veſperam, & famem patiantur ut canes. Ac propter hæc opera eorum, opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum ſit. Pedes eorum ad malum currant: cogitationes eorum inutiles: vaſtitas & contritio in viis eorum. Viam pacis neſciant, & non ſit judicium in greſſibus eorum, ſemitæ eorum incurvatæ ſint, in tenebris ambulent & palpent ſicut cœci parietem, & quaſi abſque oculis attrectent. Salus elongata ſit ab illis, multiplicatæ ſint iniquitates eorum coram te domine. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur in æternum domine. Fiant corruentes in tempore furoris tui domine, & duplici contritione contere eos domine Deus noſter, amen. Decidant a cogitationibus ſuis, convertantur dolores eorum in caput ipſorum, & in verticem eorum iniquitates eorum deſcendant. Pones eos domine in clibanum ignis, in tempore vultus tui: fructum eorum de terra perdes, erubeſcant & conturbentur & deducantur in infernum; muta fiant labia eorum. Fiant tanquam pulvis ante faciem venti; fiant viæ illorum tenebræ & lubricum, veniat mors ſuper illos. Deſtrue illos in finem, & diſperge illos in virtute tua domine. Evelle eos de terra & radicem eorum de terra viventium. Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum; obſcurentur oculi eorum ne videant: effunde ſuper eos iram tuam. Fiat habitatio eorum deſerta: appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum. Deleantur de libro viventium. Fiant cum illis qui dixerunt domino Deo: Recede a nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus. Imple facies eorum ignominia, erubeſcant & conturbentur in ſæculum ſęculi. Fiant dies eorum pauci & anni eorum non memorentur amplius. Maledicti ſint in agro, maledicti in domo, maledictus fructus eorum. Habeant oculos & non videant, aures & non audiant, nares & non odorentur, guſtum & ſaporem neſciant, ſenſum ut non intelligant, tactum inutilem atque inſenſibilem pręſtante te Ieſu Chriſte, qui vivis & dominaris per cuncta ſæcula. Amen.

ANNO CHRISTI 875.

De temporibus curet præpoſitus.

Licentia teſtandi.

Synodus habita propter dedicationem & ſacra negotia.

Synodales perſonæ.

Vvilliber-tus & alii ſubſcripſerunt.

Maledictiones ſynodales.

His ita rite peractis proſtraverunt ſe in terram adorantes dominum atque laudantes dicebant: *Benedictus dominus quod ſuæ ſanctæ eccleſiæ talem dignatus eſt conferre paſtorem.* Tunc ſurgentes in medio Luitbertus atque Bertolphus archiepiſcopus dixerunt: *O ſanctiſſimi patres licet nobis adhuc de authoritate ſanctorum patrum parvam damnationis ſententiam inferre:* Reſpondentibus omnibus: *Licet:* Luitbertus archiepiſcopus dixit: Quiſquis, ut antedictum eſt vel eccleſiaſtici ordinis violator & contemptor hoc perpetuum infringere aggredietur, vel quicumque ſucceſſorum noſtrorum id poteſtative ſeu qualicumque modo vel ingenio irritum facere præſumpſerit, fiat ei juxta apoſtoli ſententiam dicentis: *Qui nos conturbat, portabit judicium quicumque eſt ille:* & iterum: *Vtinam abſcindantur, qui nos conturbant.* Inſuper ſciat ſe irrevocabili anathemate innexum haberi, & in extremæ ultionis die, cum diabolo & angelis ejus cruciandum, juxta hoc quod S. Baſilius de paſtoribus eccleſiæ dixit: Si is qui præeſt fecerit, aut cuiquam quod a domino prohibitum eſt facere juſſerit, vel quod præceptum eſt præterierit, aut poteſtative mandaverit ſancti apoſtoli Pauli ſententia ingerenda eſt ei dicentis: Etiamſi nos aut angelus de cælo euangelizaverit vobis prętęrquam quod euangelizavimus vobis anathema ſit.

Si

ANNO CHRISTI 875.

Si quis prohibet nos facere quod a domino præceptum eſt, & a ſanctis patribus traditum eſt: vel rurſum imperat fieri, quod dominus & SS. PP. fieri prohibent, execrabile ſit Deo & omnibus qui diligunt dominum. Item de eodem de cujus ſupra epiſcopus dixit: qui clero præeſt ſi præter voluntatem Dei præterquam quod in ſcripturis ſanctis evidenter præcipitur, vel dicit aliquid vel imperat tanquam falſus teſtis Dei aut ſacrilegus habeatur. Actum Coloniæ in ſupradicta civitate V. Kalendas Octobris die, ſub piiſſimo rege Ludovico anno imperii illius xxxiii. Anno dominicæ incarnationis dcccLxxiii. Indictione ſeptima.

Ego Vvilibertus prædictæ civitatis Colonienſis archiepiſcopus, qui hoc præſens regularis electionis conſcriptum fieri juſſi conſentiens ſubſcripſi.

Ego Luitbertus Moguntinenſis eccleſiæ archiepiſcopus conſentiens ſubſcripſi.

Ego Bertolphus Trevirenſis eccleſiæ archiepiſcopus conſentiens ſubſcripſi.

Ego Bernardus Virdunenſis eccleſiæ epiſcopus ſimiliter.

Ego Alfridus Hildinisheimenſis eccleſiæ epiſcopus ſimiliter.

Ego Theodoricus Mimidonen. eccleſiæ epiſcopus ſimiliter,

Ego Gerolphus Firdenſis eccleſiæ epiſcopus ſimiliter.

Ego Luithardus Paderborn. eccleſiæ epiſcopus ſimiliter.

Ego Hildigrimus Halverſtad. eccleſiæ epiſcopus ſimiliter.

Ego * Hodolfus Mimigernafurdenſis eccleſiæ epiſcopus ſimiliter.

* al. Odolfus, & Hedolfus & Holdolfus.

Ego * Lubertus Oſnaburgenſis eccleſiæ epiſcopus ſimiliter.

* al. Hebigebre Chnaburgenſis.

Lutbertus preſbyter ſimiliter.

Sibaldus preſbyter & præpoſitus ſimiliter.

Euerardus preſbyter ſimiliter.

Hundolphus preſbyter ſimiliter.

Reginhardus preſbyter ſimiliter.

Ego Adelvvinus indignus diaconus ad vicem Adeloldi preſbyteri atque cancellarii ſubſcripſi.

Et manu Vvilibertı:

Miſerere domine; miſerere miſero Vviliberto indigna agenti & digna patienti: aſſidue peccanti & tua flagella quotidie ſuſtinenti. Memento mei Deus in bono, Deus ne deleas miſerationes meas, quas feci in domo Dei mei & in ceremoniis ejus. Amen.

Corroboratio glorioſiſſimorum archiepiſcoporum domini Vviliberti Colonienſis, Luitberti Moguntinenſis, Bertolphi Trevirenſis, nec non & aliorum epiſcoporum ac ſuffraganeorum ſuorum cum ceteris ſacri ordinis viris quam plurimis ac nobilibus laicis, de ſumptibus canonicorum & de electione perpetualiter habenda, ac regiminis regularis ordinatione, ut ſi qui eam infringere conentur, ſicut infra ſcriptum, teneantur ſummo anathemate uſque in perpetuum, niſi pœnitendo reſipiſcant; extinguaturque lucerna eorum in perpetuum. Amen. *Hactenus mſ.*

In eadem ſynodo ab iiſdem epiſcopis confirmata eſt fundatio illuſtriſſimi parthenonis Aſſindienſis; cujus hæc eſt clauſula:

Anno dominicæ incarnationis dcccLxxvii. (lege iii.) ſub piiſſimo rege Ludovico anno imperii ejus xxxvi. (lege iii.) apud Coloniam civitatem v. Kalen. Octob. in ipſa die dedicationis baſilicæ S. Petri. Ego Alfridus epiſcopus hoc privilegium coram domino Vviliberto prædictæ civitatis archiepiſcopo recitavi, necnon coram Luitberto Moguntiacenſi archiepiſcopo, & Bertolpho Trevirenſi archiepiſcopo &c. (*eodem quo ſupra ordine*) Epiſcopis, necnon coram aliis compluribus ſacri ordinis viris, qui ob ſupradictæ eccleſiæ dedicationem convenerant. Prælecto itaque hoc privilegio in omnium ſupradictorum conſpectu acclamantibus omnibus hanc conſtitutionem ſalubriter atque ordinabiliter inſtitutam, ut non modo addi verum etiam aliquid minui damnoſum videretur, omnes unanimiter hujus conſcripti aliquo malo ingenio violatorem in perpetui anathematis foveam detruſimus. Univerſis mecum uno ore clamantibus: Ex authoritate Dei omnipotentis Patris & Filii & Spiritus ſancti, & SS. apoſtolorum excommunicamus & anathematizamus omnes, qui ſua præſumptione vel aliquo malo ingenio hanc conſtitutionem ſcienter violare præſumpſerint.

ANNO CHRISTI 871. Fundatio Eſſendienſis.

Hactenus clauſula ex copia fundationis & confirmationis Aſſindienſis in membrana conſcriptæ, cui appenſum eſt plumbum exhibens crucem decuſſatam ab una parte, & ab altera ſignum Alfridi epiſcopi nomen ejus exprimens. Porro in eadem ſynodo vel certe tempore hujus ſynodi videtur erecta & ſtabilita fuiſſe dotatio Gerrisheimenſis parthenonis, ita enim ſuadent, perſonæ nominatæ in dotationis forma quam eidem parthenoni in honorem S. Hippolyti martyris a S. Gerico duce fundato, dedit B. Regenberga dotatrix ejuſdem parthenonis, cujus hæc eſt clauſula.

Gerrisheimenſis fundatio.

Monarchiam imperii gubernante Ludovico imperatore Auguſto & ſanctæ eccleſiæ Colonienſi fideliter præſidente Vviliberto archiepiſcopo Regenberga indigna Chriſti famula, & militis Gerici filia pro ſpe & requie futura beatæ vitæ, ea quæ ad me hereditario jure pervenerunt jura mancipiorum, prædia & eccleſias quaſdam ad cœnobium patrio nutu ac ſumptu in Gerresheim pro remedio cæleſtis patriæ conſtitutum & a venerabili ſupradicto archiepiſcopo dedicatum tradidi, atque ſub teſtimonio & auxilio archicancellarii Luthardi, nec non archicapellani Lotberti, atque advocati hujus præſcripti loci Hatheboldi patruelis noſtri, ſub authoritate regali atque pontificali firmavi ..... coram archiepiſcopo Vviliberto, necnon principibus, quam multis clericis atque laicis, ea lege.....

Hactenus monumenta ſynodalia, de quibus inſignem, qui poſſet artexi commentarium, relinquo " avunculo meo R. D. Ægidio Gelenio hiſtoriæ Coloniæ perveſtigatori, illud ſolum dicam.

" editoris Colon. verba ſunt.

1. Guntharium cujus hic mentio honorifica habetur, etſi ob conſenſum datum in repudium Lotharii imperatori ſit ſuſpenſus, & cauſam Romæ agere debuerit, uti apud Baronium Miræum & imprimis Brovverum in Trev. hiſtor. legimus, non tamen ita eſſe abdicatum, ut papa in novi epiſcopi electionem conſentiret: ut patet ex jure canon. diſt. 63. cap. 4. & epiſt. mox citanda, nec ita malum fuiſſe ut continuo nihil boni operis in eo poſſet reperiri, Annal. Franc. a Pithæo editi Guntherum pœnituiſſe dicunt.

Aliqua Guntharii defenſio.

2. Vvilibertum ſucceſſorem Guntharii anno 869. electum, teſte Reginone, & a Luitberto Mogunt. archiepiſcopo anno 870. conſecratum in quadam ſynodo quæ ab antedicta diverſa eſt, & de qua annales Pithœani, Herm. contractus a Caniſio editus: Sigebertus vero ad an. 871. & alii meminerunt: qui errore lapſi noſcuntur in hoc quod ſynodum in qua eſt conſecratus Vvilibertus cum ſynodo altera dedicationis confuderint, & æris diverſis utendo lectorem implicuerint, & quamquam Hadrianus PP. indict. 3. 5. Kal. Iul. (id eſt anno 870.) in literis ad Ludovicum regem Germ. ſcribat.

Diverſæ ſynodi Colonienſes.

Miramur

ANNO CHRISTI 873.

Miramur præterea gloriam veſtram pręficiendo epiſcopum Agrippinæ Coloniæ, tam indiſcrete prębuiſſe conſenſum, cum evidentiſſime ſcires, quod apoſtolicæ ſedis judicio atque conſenſu ibidem debuerit ordinari antiſtes, cujus cenſura nuper fuerat eadem eccleſia ſuo privata rectore. Et quidem quod poſt judicium ſedis apoſtolicæ factum eſt, dure ſuſcepimus, ſed quod tua ſuper hoc devotio, quam circa nos habere probaris omnimodis tacuit, durius æſtimamus. Præcipue quia Guntharii dudum archiepiſcopi cauſam antequam in locum illius ſubſtitueretur epiſcopus, nos iterum audituros & vocem ejus admiſſuros fore ſpopondimus: Præfatam quippe ordinationem nec confirmamus, nec ratam habere decernimus, quo uſque ille qui ordinatus eſt noſtræ exhibeatur præſentiæ, & utraque pars coram nobis diſcuſſa conventus ſynodalis perpendatur audientia,

Quamquam hæc Hadrianus PP. reſcripſerit, Vvilibertus tamen in epiſcopatu permanſit, & eodem anno (circa Auguſti menſem in Italia defuncto Gunthario, in ſynodo Colonienſi eſt conſecratus. Eidem tamen pallium negavit ſucceſſor Hadriani Ioannes eo quod id conſueto modo non petierit: ut eſt in jure can. diſt. 100. cap. 4. qui etiam ad Vvilibertum hunc plures dedit epiſtolas videlicet 106. 283. V. ſynodum Pontiniac. in conc. Gallicanis & Binii.

3. Ex catalogo epiſcop. qui ſynodo Colonienſi ſubſcripſerunt, reſtaurandos eſſe catalogos Monaſterii Oſnab. Mind. & Paderbon. epiſcoporum & eorum hiſtoriam illuſtrandam, quo ad martyres qui an. 879. vel 880. in Ebekeſtorff in inferiore Saxonia martyrio ſunt coronati: ex quo perſpicuum fit Gerricum ducem Gerrishemenſem fundatorem non eſſe illum qui in Ebbekeſtorff cum antedictis epiſcopis a Normannis eſt occiſus, quippe cujus corpus ſub ducis Lotharingiæ titulo virgines apud ſe aſſervant, cum illorum martyrum corpora in cumulum congeſta & tabo infecta dignoſci nequiverint. plura de his Crantzius cum in epiſtola quadam, tum in hiſtoria Saxonica conſultus docebit.

Vverthiniæ cōſecratio. Exemplar archivi Vverdenſis habet an. 875.

Illud tamen non prætermittam dicere, quod ad hæc tempora ſpectet Vverdenſis monaſterii cum eccleſia conſecratio, quam Vvilibertus archiepiſcopus una cum Hildegrimo Halberſtadenſi epiſcopo peregit teſte Cleinſorgio. Et forte evenit ut pars epiſcoporum, uti Colonia cooperata fuerat, Gerrisheimium, & inde Vverdenam ſit eum Vvilliberto profecta, quo eidem ſuffragaretur in pontificio ritu; ut vel idcirco ſynodus hæc intermitti non debuerit, quin ſuffraganeis noſtris jungeretur, præterquam quod eadem ſynodus erit auctarium quoddam tribus conciliorum Gallicanorum tomis a P. Sirmondo S. I. nuper utiliſſime & ad hiſtoriam eccleſiaſticam optatiſſime editis Pariſiis.

S. Cæciliæ dedicatio.

Cum autem ut ſupra dictum eſt Vvilibertus novam ſancti Petri baſilicam a B. Hildebaldo cœptam in veſtigio Caſtelli Vbiorum collocaſſet & dedicaſſet, neceſſe fuit eccleſiam, unde metropolitica dignitas transferebatur, quæque a ſancto Materno in honorem B. Matiæ & S. Petri anno 94. dedicata fuerat, ac poſtea ſanctæ Eugeniæ dicta, alio titulo decorari, idcirco idem Vvilibertus ei eccleſiæ titulum ſanctæ Cæciliæ indidit, & collegio virginum honoravit, quod cum nomine manet ad præſens tempus unum e præcipuis collegiatis urbis eccleſiis. Ipſa vero Vvilibertina ædes pridem diruta eſt in gratiam auguſtioris illius molis, quæ parte ſui perfecta miraculum mundi octavum præferre videtur.

Sacrarium Agripp. pag. 23. Hierotheca Gelenii pag. 45.

Laus Vvilliberti.

Denique Vvilibertus hic ita epiſcopatum geſſit, ut licet Ioannes PP. ei pallium dignitatis eccleſiaſticæ (ob neſcio quas cauſas) negaverit, ut eſt diſt. 100. cap. 4. gloriæ tamen cæleſtis decore ornatus in ſanctis catalogis paſſim recenſeatur, & locum habeat in martyrologiis Ferrarii, Caniſii & aliorum 11. Septembr. ſedit (ſi ſeptem annos quibus ſedes Colon. ob Guntharium vacavit ei accenſeas) 26. annis, alias 20. & obiit anno 890.

[1] CONCILIVM SILVANECTENSE,

IN QVO EPISCOPI DVARVM PROVINCIARVM, Senonenſis ac Rhemenſis, Caroli regis juſſu congregati, Carlomannum ejus filium clericum, ob varias graſſationes & perduellionem, diaconi gradu dejecerunt, laicæque communioni reddiderunt, anno Chriſti DCCCLXXIII.

ANNO CHRISTI 873.

A CAROLOMANNVM *Caroli Calvi regis filium, Meldenſis eccleſiæ diaconum, in cuſtodiam propter rebellionem & inſidias in patrem, apud Silvanectenſem urbem miſſum anno* DCCCLXX. *fuiſſe ſupra dictum eſt ex Aimoino lib.* V. *cap.* XXIV. *Eum inde deprecantibus Hadriani papæ legatis ſolutum, patremque in expeditione Gerardum ſequi juſſum, idem eſt auctor cap.* XXV. *At fuga mox elapſus in Belgicam, quod direptionibus omnia fœdaret, patris juſſu primum ab epiſcopis per encyclicas literas excommunicatus, tum deinde ſynodi apud Silvanectum, ubi iterata cuſtodia tenebatur, ſententia diaconi gradu exauctoratus, atque in laicorum ordinem rejectus eſt. Qua de re in hæc verba idem Aimoinus cap.* XXIX. Quia multi erant, *inquit*, in regno Caroli, & in aliis regnis, qui expectabant ut per Carlomannum filium ejus adhuc rediviva mala remergerent, epiſcopos apud Silvanectenſem civitatem, in qua idem Carlomannus morabatur, convocavit, ut ſecundum ſacros canones epiſcopale miniſterium exequerentur. Quod ſane ipſi fecerunt, deponentes illum ſecundum ſacras regulas ab omni gradu eccleſiaſtico, laica ſibi communione ſervata. *Synodi hujus acta non habemus: fuiſſe aliquando conſtat in codice ſancti Laurentii Leodicenſis, in quo hærent adhuc ſingularum ſynodi partium tituli, quinque capitibus diſtincti, id eſt:*

I. Proclamatio diverſarum querimoniarum Caroli adverſus Carlomannum, ſcripta ad Anſegiſum archiepiſcopum, & Hildegarium Meldenſem epiſcopum, concluſa in capitulis XV.

II. Epiſtola ejuſdem Caroli regis de eodem Carlomanno.

III. Recapitulatio prioris epiſtolæ, ſcilicet ad Anſegiſum & Hildegarium, ac ceteros epiſcopos ex duabus provinciis Senonum & Rhemorum, qui ſacro conventui apud Silvanectis adfuerunt.

IV. Sententiæ judiciariæ in Carlomannum prolatæ: ſed & ſubſcriptiones epiſcoporum ſimul inſertæ.

V. Tria capitula a rege Carolo epiſcopis data, ubi accuſatio adverſus Carlomannum, & quæſtio conſilii de eo tenendi continetur.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Concilium Silvanectenſe.*] Ex ſynodi hujus actis, poſt indicem quem deſcripſimus, reſtabat in veteri codice initium proclamationis Caroli regis hoc titulo: *Carolus gratia Dei rex Anſegiſo & Hildegario ac ceteris epiſcopis, qui in Chriſti nomine congregati huic ſancta ſynodo intereſtis:* Omnibus negotiis divinæ res prępponendæ ſunt. *& cetera*, uſque ad finem pagellæ. Reliqua enim ad delendam, ut reor, funeſti judicii memoriam, jam olim exciſa.

[1] CONCILIVM DVZIACENSE II.

ADVERSVS INCESTA CONIVGIA, & rerum eccleſiaſticarum pervaſiones, apud Duziacum villam, Idibus Iuniis, indictione VII. celebratum, anno Chriſti DCCCLXXIV. Ioannis papæ VIII. anno II. Caroli Calvi regis XXXV.

ANNO CHRISTI 874.

Epiſtola ſynodica concilii ad epiſcopos Aquitaniæ.

SANCTA ſynodus plurimarum provinciarum, nutu divino, & ſanctione domni Caroli regis glorioſi, apud Duziacum ſecus municipium Moſomum Rhemenſis parochiæ, in Dei nomine anno incarnationis dominicæ

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 874.

DCCCLXXIV. indictione VII. Idibus Iuniis convocata, dilectis fratribus & venerabilibus consacerdotibus nostris, in provinciis Aquitanicæ regionis sanctas Dei ecclesias gubernantibus, plurimam in salvatore salutem. Sicut ad humilitatem nostram non incerta relatione atque exinde consultatione perventum, quamplures, & maxime carne nobiles, & honore temporali sublimes, inter alia Deo & suæ saluti contraria, incestis conjunctionibus, & rerum ecclesiasticarum pervasionibus, pestilentia exitiosa in regionibus illis depereunt: assumentes de incesti pollutione velamentum securitatis quorumdam prava & perversa doctrina, de hoc quod S. Gregorius, sanctæ catholicæ atque apostolicæ Romanæ primæ sedis ecclesiæ pontifex, Augustino primo Anglorum episcopo interroganti usque ad quotam generationem fideles debeant cum propinquis sibi conjugio copulari, & si novercis & cognatis liceat conjugio copulari, rescripsit dicens; Quædam terrena lex in Romana republica permittit, ut sive fratris & sororis, seu duorum fratrum germanorum, vel duarum sororum filius & filia misceantur. Sed experimento didicimus, ex tali conjugio sobolem non posse succrescere, & sacra lex prohibet cognationis turpitudinem revelare. Vnde necesse est, ut jam tertia vel quarta generatio fidelium licenter sibi jungi debeat. Nam secunda, quam diximus, a se omnimodo debet abstinere. Cum noverca autem misceri, grave est facinus, quia & in lege scriptum est: *Turpitudinem patris tui non revelabis.* Neque enim patris turpitudinem filius revelare potest. Sed quia scriptum est: *Erunt duo in carne una*, qui turpitudinem novercæ, quæ una caro cum patre fuit, revelare præsumpserit, profecto ejus turpitudinem revelavit. Cum cognata quoque misceri prohibitum est, quia per conjunctionem priorem caro fratris fuerat facta. Pro qua re etiam Ioannes Baptista capite truncatus est, & sancto martyrio consummatus. cui non est dictum, ut Christum negaret, sed pro Christi confessione occisus est: & quia isdem dominus noster Iesus Christus dixerat: *Ego sum veritas*, quia pro veritate Ioannes occisus est, videlicet pro Christo sanguinem fudit. Quia sunt multi in Anglorum gente, qui dum adhuc in infidelitate essent, huic nefando conjugio dicuntur admixti, ad fidem venientes admonendi sunt, ut se abstineant, & grave hoc etiam peccatum cognoscant. Tremendum Dei judicium timeant, ne pro carnali delectatione tormenta æterni cruciatus incurrant. Non tamen pro hac re sacri corporis & sanguinis domini communione privandi sunt, ne in eis illa ulcisci videantur, in quibus se per ignorantiam ante lavacrum baptismatis adstrinxerunt. In hoc enim tempore sancta ecclesia quædam per fervorem corrigit, quædam per mansuetudinem tolerat, quædam per considerationem dissimulat, atque ita portat & dissimulat, ut sæpe malum, quod aversatur, portando & dissimulando compescat. Omnes autem qui ad fidem veniunt, admonendi sunt ne tale aliquid audeant perpetrare: si qui autem perpetraverint, corporis & sanguinis Christi communione privandi sunt. Quia sicut in his qui per ignorantiam peccaverunt, culpa aliquatenus toleranda est, ita in his fortiter insequenda, qui non metuunt sciendo peccare. Sed non est mirum, si juxta beati apostoli vocem indocti & instabiles hæc intellectu perverso depravant, sicut & ceteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem, & suum magistri erroris qui noluerunt fieri discipuli veritatis, introducentes sectas perditionis, magistri mendaces, promittentes scientiam falsi nominis, & circa fidem excidentes. Sed & de his, qui talium doctrinam potius, quam veritatem sequi ad suam salutem diligunt, egregius prædicator dicit: *Erit*, inquiens, *tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt; sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus: & a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.* Et item: *In novissimis*, inquit, *diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus inobedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amatores magis quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes; & hos devita.* Si enim prava hinc unde agitur exitiabiliter docentes, & libenter obaudientes veritatem magis quam falsitatem, & salutem magis quam perditionem suam quærere & sequi studerent, non de salubri antidoto spiritalis medici B. Gregorii neophytis confecto potionem sibi venificam temperarent. legentes, & non negligentes, quæ hinc Felix Siciliensis episcopus, & B. Gregorio connutritus, ad eumdem papam scripsit. Ait enim inter cetera in epistola sua præfatus Felix ad beatum Gregorium: Perlatum est ad nos a quibusdam Roma venientibus, vos Augustino consodali nostro, per venerabilem sanctitatem vestram postmodum episcopo Anglorum genti ordinato, & illuc directo, atque Anglis scripsisse, quos olim ad fidem conversos per vos cognovimus, ut quarta progenie conjuncti non separentur. Quæ consuetudo dudum illis aut istis in partibus, quando una vobiscum ab infantia nutritus atque edoctus fui, non erat, nec in ullis prædecessorum vestrorum decretis, aut reliquorum generaliter vel specialiter patrum institutis legi, aut hactenus ab ullis sapientibus esse concessum didici: sed semper usque septimum originis suæ gradum hæc a sanctis antecessoribus vestris, & ceteris sanctis patribus, tam & in Nicæna synodo, quam & in aliis sanctis conciliis congregatis, servari debere reperi, & a recte viventibus ac Deum timentibus hominibus studiose provideri cognovi. Vnde beatus Gregorius inter cetera eidem Felici rescripsit: Quod, inquiens, scripsi Augustino Anglorum gentis episcopo, alumno videlicet, ut recordatus es, tuo, de sanguinitatis conjunctione, ipsi & Anglorum genti, quæ nuper ad fidem venerat, ne a bono quod cœperat metuendo austeriora recederet, specialiter, & non generaliter ceteris me scripsisse cognoscas, unde & mihi omnis Romana civitas testis existit; nec ea intentione hæc illis scriptis mandavi, ut postquam firma radice in fide fuerint solidati, si infra propriam consanguinitatem inventi fuerint, non separentur, aut intra affinitatis lineam, id est usque ad septimam generationem conjungantur. Sed adhuc illos neophytos existentes, sæpissime eos prius illicita esse docere, & verbis & exemplis instruere, & quæ post de talibus egerint, rationabiliter & fideliter excludere oportet. Nam juxta apostolum qui ait: *Lac vobis potum dedi, non escam*, ista illis modo, non futuris, ut præfixum est, temporibus tenenda indulsimus, ne bonum, quod infirma adhuc radice plantatum erat, exureretur, sed cœptum firmaretur, & usque ad perfe-

Reſponſ. ad interrog. 6.

Levit. 2.

Geneſ. 2.

Ioan. 14.

Reſp. ad int. 7.

2. *Petr.* 3.

Epiſtola ultima Felici episcopo Meſſanæ.

1. *Cor.* 3.

ANNO CHRISTI 874.

perfectionem cuſtodiretur. Sane ſi in his ſecus quam debuimus aliquid egimus, non propter ipſa in futurum ſervanda, ſed commiſerando actum eſſe cognoſcas. *& quæ ſequuntur, uſque* præmia mercedis acquirant. *Et poſt aliquanta.* Progeniem vero ſuam unumquemque de his qui fideliter edocti, & jam firma radice plantati ſtant inconvulſi, uſque ad ſeptimam obſervare decernimus generationem: & quamdiu ſe cognoſcunt affinitate propinquos, ad hujus copulæ non accedere ſocietatem. Nec eam, quam aliquis ex propria conſanguinitate conjugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculavit, in conjugium ducere ulli profecto Chriſtianorum licet, vel licebit: quia inceſtuoſus eſt talis coitus, & abominabilis Deo & cunctis hominibus. Inceſtuoſos vero nullo conjugii nomine deputandos a ſanctis patribus dudum ſtatutum eſſe legimus. Ideo nolumus nos in hac re a vobis, ſive a ceteris fidelibus reprehendi: quia quod in his Anglorum genti indulſimus, non formam dando, ſed conſideratione, ne Chriſtianitatis bonum quod cœperant imperfectum dimitterent, egimus. Paterna ergo vos dulcedine ſalutantes hortamur, ut propoſitas opportunitatis occaſiones in veſtra efficacia enixius elaborare debeatis, atque id modis quibus poſſibile fuerit, omni ſtudio agere contendatis, quatenus prædicabile deſiderium noſtrum in auxilium omnium adjuvante domino compleatis. Nec hoc quoque in hac ſolicitudinis parte relinquimus, quod omnes inceſtuoſi a liminibus ſanctæ eccleſiæ ſunt ſeparandi, quo uſque per ſatisfactionem precibus ſacerdotum canonice eidem ſanctæ eccleſiæ catholicæ reconcilientur. *& reliqua, uſque* plures conveniunt ſacerdotes? Sic & ſancta catholica & apoſtolica eccleſia, ſecundum ſanctarum tramitem ſcripturarum, prædicationemque majorum, diffinivit, quia omnis illicitus concubitus inceſtus ſit: multo magis concubitus cum propinquis, Deoque dicatis feminis, habetur inceſtus. Qui enim vel cum Deo ſacratis, vel cum ſanguine propinquis miſcentur, inceſti, id eſt incaſti, judicantur. Tamdiu vero, ut Chriſtiana religio & auctoritas ſanctæ eccleſiæ ſancit, conjugia inter proximos vitanda ſunt, quamdiu neceſſitudinum nomina perſeverant: quoniam nunquam Chriſtianis convenit, ut duæ aut tres neceſſitudines, ut beatus ait Auguſtinus, in homine uno fiant. Auctoritate quippe Dei ſancta eccleſia, quam ab apoſtolis ſibi traditam creditur obſervare, cui refragari fas non eſt, & mundanæ legis cenſitra, nec non & ipſius naturæ honeſtiſſimo ordine perdocetur, propinquitatis conjugia uſque ultra ſeptimum gradum differenda. Vnde ſanctus Auguſtinus in libris de civitate Dei dicit, ne ipſa propinquitas longius abeat, & eſſe deſiſtat, hanc matrimonii vinculo rurſus colligari, & quodammodo fugientem revocari. Iſidorus itaque de conſanguinitate ſic loquitur: Cujus ſeries ſeptem gradibus dirimitur hoc modo. Filius & filia, nepos & neptis, pronepos & proneptis, abnepos & abneptis, adnepos & adneptis, trinepos & trineptis, trinepotis filius, & trinepotis filia. Hæc conſanguinitatis dum ſe paulatim propaginum ordinibus dirimens uſque ad ultimum gradum ſeſe ſubtraxerit, & propinquitas eſſe deſierit, eam rurſus lex matrimonii vinculo repetit, & quodammodo revocat fugientem. Et arbor juris legis Romanæ, eccleſiaſticis concordans legibus, a precedentibus & ſubſequentibus, dextra lævaque, uſque ultra

De civitate Dei lib. 15.

Lib. 15. cap. 16.

Iſid. lib 9. orig. c. 6.

A ſeptimum gradum neminem nemini legaliter ſociari permittit: & filii, qui ex tali conjugio naſcuntur, in hereditatem ſecundum legalem cenſuram legitime non admittuntur. Sciendum eſt etiam, quia propinqui filii vel filiæ ex parte patris agnati vocantur, ex parte autem matris cognati appellantur: & patris frater, vel ſoror, patruus & amita, patrui vel amitæ filius, patruelis, patrui vel amitæ filia, amitina, & ſin agnatio ex parte patris uſque ad ſeptimam generationem vadit. Frater matris, avunculus dicitur, ſoror matris, matertera, avunculi vel materteræ filius, conſobrinus: avunculi vel materteræ filia, conſobrina: conſobrinæ filius ſobrinus, conſobrini vel con-
B ſobrinæ filia, ſobrina, & ſic cognatio ex parte matris uſque ad ſeptimam generationem procedit. Patris pater avus, avi pater proavus, proavi pater abavus, abavi pater atavus, atavi pater tritavus, tritavi pater, pater tritavi vocatur. Matris mater avia, aviæ mater proavia, proaviæ mater abavia, abaviæ mater atavia, ataviæ mater tritavia, tritaviæ mater, mater tritaviæ dicitur. Avi frater propatruus, propatrui filius, propatruelis, & ſic ex parte avi cognatio uſque ad ſeptimam vadit generationem. Aviæ frater, major avunculus, aviæ ſoror, matertera magna, avunculi filius, proprius ſobrinus, materteræ filia propria ſobrina, inde ſobrini & ſobrinæ, & ſic uſque ad ſeptimam ge-
C nerationem cognatio ex parte aviæ vadit. Proinde neceſſe eſt, ut unuſquiſque fidelis hujuſmodi inceſta conjugia caveat: ne id quod licite poteſt cum aliis, illicite gerendo cum propinquis, & peccati lapſum incurrat, & apoſtolico anathemate percellatur: ſicut beatus junior papa Gregorius ante corpus beati Petri ſynodali definitione ſub anathematis vinculo hęc quæ ſequuntur decrevit, dicens: Si quis preſbyteram duxerit in conjugio, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis diaconam duxerit in conjugio, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit: Si quis monacham, quam Dei ancillam appellant, in con-
D jugio duxerit, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis commatrem ſpiritalem duxerit in conjugio anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis fratris uxorem duxerit in conjugio anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis neptem duxerit in conjugio, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis novercam, aut nurum ſuam duxerit in conjugio, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis conſobrinam duxerit in conjugio, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis de
E propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis viduam furatus fuerit in uxorem, vel conſentientes ei, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis virginem, niſi deſponſaverit, furatus fuerit in uxorem, vel conſentientes ei, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis ariolis, aruſpicibus, vel incantatoribus obſervaverit, aut phylacteriis uſus fuerit, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Et ſanctum Ilerdenſe concilium decrevit, dicens: De his qui ſe inceſti pollutione commaculant, placuit ut quouſque in ipſo deteſtando & illicito carnis contubernio perſeverant, uſque ad miſſam tantum cate-

ANNO CHRISTI 874.

Concilium Romanum ſub Gregorio II.

Can. 4.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 874

catechumenorum in ecclesia admittantur. Cum quibus etiam nec cibum sumere ulli Christianorum, sicut apostolus jussit, oportet. Et hinc Toletanum concilium: Nam & hæc salubriter præcavenda sancimus, nequis fidelium propinquam sanguinis sui, usquequo affinitatis lineamenta generis successione cognoscit, in matrimonio sibi desideret copulari. *& cetera, usque* habeatur extraneus. Et venerabilis synodus Agathensis hinc decrevit hoc modo: De incestis conjunctionibus, nihil prorsus veniæ reservamus, nisi cum adulterium separatione sanaverint. Incestos vero, nullo conjugii nomine deputandos, quos etiam designare funestum est, hos esse censemus: Si quis relictam fratris, quæ pene prius soror extiterat, carnali conjunctione violaverit: si quis fratris germanam uxorem accipiat: si quis novercam duxerit: si quis consobrinæ, sobrinæve se societ. Quod ita præsenti tempore prohibemus, ut ea, quæ sunt ante nos instituta, non dissolvamus. Si quis relictæ vel filiæ avunculi misceatur, aut patrui filiæ, vel privignæ suæ conjugio polluatur. Sane quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem. De his autem, qui ex hujusmodi piaculis egerunt pœnitentiam, & eam minime servaverunt, S. papa Siricius ad Himerium Tarraconensem episcopum scripsit hoc modo: De his, inquiens, qui acta pœnitentia, tamquam canes ac sues ad vomitus pristinos & volutabra redeuntes, & militiæ cingulum, & ludicras voluptates, & nova conjugia, & inhibitos denuo appetivere concubitus, quorum professam incontinentiam generati post absolutionem filii prodiderunt. De quibus, quia jam suffugium non habent pœnitendi, id duximus decernendum, ut sola intra ecclesiam fidelibus oratione jungantur, sacræ mysteriorum celebritati, quamvis non mereantur, intersint, a dominicæ autem mensæ convivio segregentur: ut hac saltem districtione correcti, & ipsi in se sua errata castigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obscœnis cupiditatibus retrahantur. Quibus tamen, quoniam carnali fragilitate ceciderunt, viatico munere, cum ad dominum cœperint proficisci, per communionis gratiam volumus subveniri. Quam formam & circa mulieres, quæ se post pœnitentiam talibus pollutionibus devinxerunt, servandum esse censemus.

1. *Cor.* 5. Concilium Toletanum II. can. 5.

Concilium Agath. can. 61.

Siricius ep. 1. cap. 5.

De pervasione siquidem rerum ecclesiasticarum, in epistola episcoporum XIV. provinciarum, a synodo in Dei nomine congregata in villa Tusiaco Tullensis parochiæ Aquitanis directa, sufficienter de sacris auctoritatibus collectum habetur. De quibus quædam hic repetere non nobis est pigrum, quia experientia didicimus necessarium. Vnde sanctus papa Anacletus, ab ipso beato Petro apostolo presbyter ordinatus, postea in sede Romana successor illius factus episcopus, cum totius mundi sacerdotibus judicavit: Qui abstulerit, inquiens, aliquid patri vel matri, homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creavit: mater vero nostra ecclesia, quæ nos in baptismo spiritaliter regeneravit. Ergo qui Christi pecunias & ecclesiæ rapit, aufert, vel fraudatur, homicida est, atque homicida ante conspectum justi judicis deputabitur. Qui rapit pecuniam & res ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit, & ut sacrilegus judicandus est. Item S. Vrbanus papa & martyr: Res & facultates ecclesiasticæ oblationes appellantur, quia domino offeruntur, & vota sunt fidelium, ac precia peccatorum, atque patrimonia pauperum. Si quis illa rapuerit, reus est damnationis Ananiæ & Sapphiræ, & oportet hujusmodi tradere satanæ, ut spiritus salvus sit in die domini. Item sanctus Lucius papa: Rerum ecclesiasticarum ac facultatum raptores, *& cetera, ut supra in concilio apud Tusiacum, usque* ambulare cum Deo tuo. His rite perpensis, quicumque vult ab excommunicationis anathemate, incestis, vel rerum ecclesiasticarum pervasoribus judicio sancti Spiritus intentato, esse immunis, eis post euangelicam commonitionem non communicet, donec separatione & pœnitentia congrua, ab hac contagione pollutionis vel sacrilegio se purificent, obaudientes apostolum, imo per apostolum loquentem dominum: *Nolite*, inquit, *communicare operibus infructuosis tenebrarum: magis autem & redarguite.* Quam sententiam ita beatus Augustinus exponit: Duobus, inquit, modis non te maculat malus; si non consentias, & si redarguas. Quia enim parum erat non communicare, id est non consentire operibus tenebrarum, si sequeretur negligentia disciplinæ, ait apostolus, *magis autem & redarguite*, domino item in scriptura dicente: *Anathema in medio tui: non poteris stare coram inimicis tuis.* Hæc, fratres & filii, in quocumque ordine & dignitate quisque sit Christianus, ad vos ex domini mandato dirigimus, qui de omnibus hominibus omni episcopo dicit: *Tu autem audiens nuntiabis eis ex me. Ex me*, inquit, & non, Ex te. Nos enim non nostra, nec nova cudimus, vel condimus, sed vetera per sanctos veteres patres Spiritu Dei condita vobis annuntiamus. Propterea hæc sicut domini mandata suscipite, cujus potentiæ non potestis, & voluntati atque mandato non debetis resistere, si non vultis ut vestri proprii inimici saluti vestræ obsistere. Nos autem talia vobis tacere nec possumus, nec audemus: quia dominus nobis per prophetam dicit quod si non annuntiaverimus vobis, sanguinem vestrum de manu nostra requiret: & ab illis patribus & prædecessoribus nostris, quorum vices tenemus in terris, coram domino degradamur in cælis, si non exequimur quæ illi statuerunt regulis divinitus inspiratis. quoniam sicut beatus Leo papa sancto Spiritu inspirante dicit, subditorum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides negligentesque rectores, qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam. Propterea si vos ab his, unde commonemini, quantocius non correxeritis, sicut illi in cælo, & nos in terra, una cum apostolicæ sedis præsule, & omni sacerdotum unanimitate, vos a Christi & fidelium ejus consortio segregabimus. Quod ne nos agere compellatis, vos pro Christo & vestra salute obnixius deprecamur. Vos autem si mandatis dominicis obedire studueritis, & vestram salutem præsentem scilicet & futuram agetis, & gloria atque corona nostra coram domino eritis, qui de vobis reddemus illi in die judicii rationes, sicut & vos de omnibus vobis commissis rationem estis sine dubio reddituri. Quod tunc erit, si modo a diabolicis & malis operibus, atque a perversis hominibus vos segregaveritis, vindicantes contra diabolum & vitia atque peccata honorem vestrum, qui homines ad imaginem

Concilium apud Tusiacum.

Ephes. 5.

Iosue. 7.

Ezech. 3.

Ezech. 3.

Dei

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 874.

Dei facti estis. Ad hoc enim, sicut scriptum est, ut Deum timeat & mandata ejus custodiat, factus est omnis homo, propter quem factus est Deus homo, qui cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti vivit & regnat in sæcula sæculorum. Amen.

DIFFINITIO EIVSDEM SYNODI.

De quadam monacha nomine Duda sacrilege corrupta: sed & de ejusdem sceleri consentientibus Berta & Erpreda.

CAVSAM sceleris inter Dudam monacham, partu convincente vix tandem confessam se de Huntberto presbytero concepisse ac peperisse, & eumdem Huntbertum hoc pertinaciter spe denegantem, quia putat se juramento iniquitatem suam posse abscondere, jurando cum presbyteris complicibus, qui juxta quod scriptum est, umbra ejus umbram protegunt, videlicet defensione illius iniquitatis, *Iob. 40.* cum de hujusmodi fuerint interpellati, suam nequitiam abscondendo se posse protegere, & inter monachas Bertam & Erpredam huic sceleri consentientes, quæ hinc interrogatæ facilè dicuntur fuisse confessæ, secundum tramitem scripturarum, prædicationemque majorum, per sacras leges ac regulas, quas conjunctim multoties in decretis suis ad causas diffiniendas beatus papa Gregorius ponit, rationaliter diffiniri posse putamus.

I.

Isa. 34. Primum quidem attendendum est in Huntberto presbytero, de peccato manifesto se excusante, quod beatus Gregorius in regula pastorali dicit: *Ibi habuit foveam ericius.* Ericii *Greg. Pastor. part. 3. cap. 12.* quippe nomine impuræ mentis seseque callide defendentis duplicitas designatur. quia videlicet ericius cum apprehenditur, ejus & caput cernitur, & pedes videntur, & corpus omne conspicitur: sed mox cum apprehensus fuerit, semetipsum in sphæram colligit, pedes introrsus subtrahit, caput abscondit, & intra tenentis manus totum simul amittitur, quod totum simul antea videbatur. Sic nimirum, sic impuræ mentes sunt, cum in suis excessibus comprehenduntur. Caput enim ericii cernitur, quia quo initio ad culpam peccator accesserit, videtur: pedes ericii conspiciuntur, quia quibus vestigiis nequitia sit perpetrata, cognoscitur: & tamen adductis repente excusationibus impura mens introrsus pedes colligit, quia cuncta iniquitatis suæ vestigia abscondit: caput subtrahit, quia miris defensionibus nec inchoasse se malum aliquod ostendit: & quasi sphæra in manu tenentis remanet, quia is qui corripit, cuncta quæ jam cognoverat subito amittens, involutum intra conscientiam peccatorem tenet: & qui totum jam reprehendendo viderat, tergiversatione pravæ defensionis illusus totum pariter ignorat. Vnde necesse est, ut ex alia sua actione quam negare non potest, idem Huntbertus conveniatur, sicut idem sanctus Gregorius in præfata regula docet: Nonnulla, inquiens, sunt subtilia occulte perscrutanda, ut quibusdam signis erumpentibus rector in subditorum mente omne quod clausum latet inveniat, & interveniente correctionis articulo ex minimis majora cognoscat. Vnde ecce ad Ezechielem dicitur: *Fili hominis, fode tibi parietem.* *Ezech. 8.* Vbi mox isdem propheta subjunxit: *Et cum perfodissem parietem, apparuit ostium unum, & dixit ad me: Ingredere, & vide abominationes pessimas, quas isti faciunt.* Hic notandum itaque est, quia prius foramen in pariete, ac deinde ostium cernitur, & tunc demum occulta abominatio demonstratur. Quia nimirum uniuscujusque peccati prius signa forinsecus, deinde janua apertæ iniquitatis ostenditur, & tunc demum omne malum, quod intus latet aperitur.

II.

Dicitur namque quod præfata Duda aspirans ad regimen abbatissæ, ascivit sibi familiarem Huntbertum presbyterum, qui scribebat breviculos, quos ipsa Duda contra regulam suæ professionis per diversos mittebat, ut satagerent quatenus abbatissa fieret: decernente B. Benedicto*, ut nullatenus liceat monachæ, neque a parentibus suis, neque a quoquam hominum, nec sibi invicem literas, vel eulogias, vel quælibet munuscula accipere, aut dare, sine præcepto abbatissæ. Quæ autem aliter præsumpserit, disciplinæ regulari subjaceat. Et adeo latens malum excrevit, ut ipse Huntbertus contra abbatissam, cui fidelitatem juravit, sed & contra præpositum suum, falsos breves scripserit, ut abbatissa deposita, Duda regimen posset assumere. Quos breves usque ad præsentiam & inquisitionem regiorum missorum protulit, & de mendacio, ac infidelitate, seu perjurio, exinde in præsentia illorum revictus fuit, ac per hoc calumniatoris crimen incurrit. Vnde sacræ leges, quibus una cum sanctis regulis sancta moderatur ecclesia, dicunt: Calumniatores sunt, qui falsa deferentes contra cujuscumque innocentis personam, principum animos ad iracundiam commovere præsumunt, qui omnes infames effecti in exilio detrudentur. Et item: Non est ratio, qua manifesti calumniatoris supplicium differatur. Nec enim patimur frequentia iterari, quæ consistere prima accusatione nequiverunt, atque alienam innocentiam securitatemque sine crimine damnabili appetitione terreri. Et item: Quicumque scripturam in audientiam protulerit, veritatem ejus probare jubeatur: quia hoc in omnibus causis statutum est, ut scripturam prolator affirmet. Nam si is qui scripturam protulit, ejus non adstruxerit veritatem, ut falsitatis reum esse retinendum. Inter decem quippe præcepta, quæ dominus in monte Sina per famulum suum Moysen Israelitico populo dedit, falsum testimonium specialiter prohibuit: *Non falsum;* *Exod. 20.* inquiens, *testimonium dices.* Hi namque, qui *Matth. 19.* contra justitiam falsitatem opponunt, ut catholici doctores tradunt, similes sunt falsis testibus, qui in passione Christi falsum contra eum dixerunt testimonium. De falsis quoque testibus in libro Deuteronomii ita jubetur: *Si steterit* *Deut. 19.* *testis mendax contra hominem, accusans eum prævaricationis, stabunt ambo, quorum causa est, ante dominum in conspectu sacerdotum & judicum, qui fuerint in diebus illis. Cumque diligentissime perseverantes invenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddant ei sicut fratri suo facere cogitavit. Et auferes malum de medio tui, ut audientes ceteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere, & non misereberis ejus.* De falsis quoque testibus Salomon ait: *Testis falsus non erit im-* *Prov. 19.* *punitus.* Et alibi, in sex quæ se Deus odisse dicit, *Prov. 6.*

Interpretatio. Codice Theod. De calumniat. 1. Interpret. l. 7. codice Theod. De fide testium, &c.

ANNO CHRISTI 874.

testem fallacem & proferentem mendacia annumerat. Testis falsidicus tribus est personis obnoxius. primum Deo, quem pejerando contemnit: sequenter judici, quem mentiendo fallere cupit: postremo innocenti, quem falso testimonio lædit. In sancta quoque sua lege dominus specialiter falsum testimonium & perjurium atque mendacium prohibuit. Quicumque igitur unum ex his transgressus fuerit, dominici præcepti prævaricator sine dubio existit. Et de his tribus præfatis presbyter Huntbertus convictus ante missos regios fuisse dicitur. Quapropter vocem non habet, ut sacramento de hoc sacrilego adulterio se, vel singulariter, vel cum suis complicibus, valeat expurgare. decernente hinc sacra lege, quam probat ecclesia: In convictum reum, qui de objecti crlminis veritate convincitur, sive torqueri possit sive non possit, judex quod ei visum fuerit judicabit. Et Africano decernente concilio: Quotiescumque clericis ab accusatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex ipsis, de quo prius egerit, probare non valuerit, ad cetera jam non admittatur. E contra Huntbertus presbyter, qui de præfatis comprobatus dicitur atque convictus, ad se purgandum de objecto sacrilego adulterio, sicut & præcedens lex manifestat, non habetur idoneus.

Interpretatio.

Cap. 97.

III.

Quia vero lex dicit: Criminum discussio ibi agitanda est, ubi crimen admissum est. nam alibi criminum reus prohibetur audivi. & Carthaginense concilium dicit, ut accusatus vel accusator in eo loco, unde est ille qui accusatur, si metuit aliquam vim temerariæ multitudinis, locum sibi eligat proximum, quo non sit difficile testes producere, ubi causa finiatur. Et Africanum concilium illic jubet agitari judicium, ubi testium necessariæ personæ, vel propter sexus, vel propter senectutis infirmitatem, vel multa alia impedimenta adduci valeant. Et quia quæ testificantur adversus eum de sacrilego adulterio, a monasterio rationabiliter longius abduci non possunt, vicarii synodi cum missis regiis ad idem accedant monasterium, & subsequenti modo causam diffiniant.

Concilium Carthaginense canone 30.

IV.

Separentur ab invicem monachæ, & singillatim interrogentur, si forte suam sententiam immutabunt, vel in eadem qua prius permanebunt sententia. Et interrogetur Duda de temporibus, & locis, & horis, quando hoc nefarium scelus cum Huntberto commisit presbytero. Et ostendatur ei quam graviter peccatum super peccatum addet, si de alio aliquo concepit & peperit, & falso Huntbertum de crimine ipso insimulat. Et allegetur ei, ut secundum professionis suæ regulam veritatem ex corde & ore proferat: quia pura confessio etiam a morte liberat, & justificationem per indulgentiam confitenti apud Deum misericordiam impetrat, dicente scriptura: *Dic tu prior iniquitates tuas, ut justificeris. Prior*, inquit, quia si ipsa non dixerit, diabolus in judicio coram omnibus sanctis & peccatoribus dicet. Proptorea melius illi est, ut hic puram confessionem faciat, & indulgentiam accipiat, quam in conspectu angelorum & hominum omnium in futuro judicio confundatur, & perpetuis flammis tradatur. Et si puriter fuerit confessa, levior illi erit pœnitentia. Deinde consentientes nequitiæ illius sorores singillatim interrogentur, & similiter de sententia sua experientia colligatur. Deinde isdem presbyter securetur, quia juramento nec singulariter, nec cum aliis presbyteris, se poterit expurgare, quia vocem propter præmissa non habet, ut se idoneum reddere valeat. Et si facile ac puriter confessus fuerit, veniant simul in conspectu congregationis idem presbyter & complex illius Duda & consentientes eis, & coram omnibus singillatim confiteatur. Si autem idem presbyter negaverit, veniat coram synodi vicariis, & missis regis, ac presbyteris & clericis ipsius monasterii, & coram abbatissa & congregatione, & veniat ipsa Duda, & consentientes eis, & revincant ipsum presbyterum, computantes tempora, & loca, & horas, secundum quod de crimine conscia quæque illarum existit. Et si ipse presbyter se concrediderit, facilior ei erit pœnitentia: sin autem in pertinacia sua perstiterit, convincatur hoc modo.

ANNO CHRISTI 874.

V.

Leges dicunt: Iudex criminosum discutiens non ante sententiam proferat capitalem, quam aut reus ipse fateatur, aut convictus vel per innocentes testes, vel per conscios criminis sui, aut homicidium, aut adulterium, aut maleficium commisisse manifestius convincatur. Et item: In criminibus eruendis quæstio quidem adhibetur, sed non statim a tormentis incipiendum est. Ideoque prius argumentis quærendum: & si suspicione aliqua reus urgeatur, adhibitis tormentis de sociis & sceleribus suis confiteri compellatur. Et item: Vnius facinoris plurimi rei ita audiendi sunt, ut ab eo primum incipiatur, qui timidior, & teneræ ætatis esse videatur. Et item: Testes prius quam de causa interrogentur, sacramento debere constringi, ut jurent nihil falsi se esse dicturos. Quia vero juratio non nisi in necessitate utenda est, ostendit dominus: *Sit*, inquiens, *sermo vester, est est, non non, quod amplius est, a malo est.* Id est, jurare cogeris; scias de necessitate venire infirmitatis eorum, quibus aliquid suades. Quæ infirmitas utique malum est. Vnde quotidie nos liberari deprecamur, cum dicimus: *Libera nos a malo.* Ideoque non dixit, Quod amplius est, malum est, sed a malo est, illius, cujus infirmitate jurare cogeris. Secundum quod præmissa lex dicit, super sacrosancta euangelia & cetera divina mysteria juret prius Duda, & postea illæ, quæ suo facinori consenserunt, de causa interrogata se nihil falsi esse dicturas. & post juramentum, proferant testimonia adversus Huntbertum presbyterum. Post prolatum autem testimonium, quia lex dicit, quod dominus in euangelio approbat, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. & apostolus ad Timotheum scribit: *Adversus presbyterum accusationes noli recipere, nisi sub duobus vel tribus testibus.* & *: peccantes coram omnibus argue, ut ceteri timorem habeant.* &, ut præmisimus, leges dicunt ut criminosus vel per innocentes testes, vel per conscios criminis sui, aut homicidium, aut adulterium, aut maleficium commisisse convincatur: & sacri Nicæni canones diffiniunt, ut si aliquod delictum animæ circa personam neophyti episcopi reperiatur, & a duobus vel tribus testibus arguatur, a clero talis abstineat: vel confessus, vel convictus Huntbertus presbyter, tribus testibus criminis sui conscii, auctoritate sacrarum legum ac regularum, synodali judicio a vicariis synodi deponatur, & per missos

Matth. 6.

Matth. 6.

1. Tim. 5.

Can. 2.

regios

ANNO CHRISTI 874.

regios in longinquam terram ac perpetuum exilium, juxta imperatorum & regum antiquas & consuetudinarias leges deducatur & aliquo monasterio ipsius exilii sub pœnitentia retrudatur, laica tantum sibi communione servata. De hujusmodi enim degradatione sanctus Innocentius decrevit, dicens: Eos qui talia perpetrasse dicuntur, jubebitis in medio collocari, discussisque objectionibus, quæ ipsis presbyteris impinguntur, si convinci potuerint, a sacerdotali removeantur officio, quia qui sancti non sunt, sancta tractare non possunt, atque alieni efficiantur a ministerio, quod vivendo illicite polluerunt. De perpetuo namque exilio in longinqua terra, & sacræ leges, & epistolæ Leonis atque Gregorii ostendunt, quia longius a loco, quem fœce suæ iniquitatis infecit, amoveri debeat & abduci. De retrudendo autem eo in monasterio sanctus Leo decrevit dicens: Alienum est a consuetudine ecclesiastica, ut qui in presbyterali honore, aut diaconii gradu fuerint consecrati, hi pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi. Quod sine dubio ex apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est: *Sacerdos si peccaverit, quis orabit pro illo?* Vnde hujusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei privata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa. Et sanctus Gregorius ad Sabinianum episcopum: Presbyterum, inquit, de quo nos fraternitas tua latoris præsentium relatione consuluit, nulla ratione in sacro ordine post lapsum aut permanere aut revocari posse cognoscas, sed in monasterio sub pœnitentia retrudatur. Et canones Neocæsarienses: Presbyter, si uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si vero fornicatus fuerit, aut adulterium perpetraverit, amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi. De non excommunicando autem eo a communione corporis & sanguinis Christi, item canones dicunt: Episcopus, presbyter, aut diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus est, deponatur. non tamen communione privetur. Dicit enim scriptura: *Non judicabit dominus bis in idipsum.*

Decret. cap. 33.

Decret. cap. 16.

1. Reg. 2.

Lib. epist.

Can. 1.

Apostol. Can. 15:

Naum. 1.

VI.

De Duda siquidem monacha sacrilege corrupta sanctus Siricius ad Himerium diffinivit, dicens: Præterea monachorum quosdam atque monacharum, abjecto proposito sanctitatis, in tantam protestaris demersos esse lasciviam, ut prius clanculo, velut sub monasteriorum prætextu, illicita ac sacrilega se contagione miscuerint: postea vero in abruptum conscientiæ desperatione perducti, de illicitis complexibus libere filios procrearint: quas & publicæ leges, & ecclesiastica jura condemnant. Has igitur impudicas detestabilesque personas a monasteriorum cœtu, ecclesiarumque conventibus eliminandas esse mandamus: quatenus retrusæ in suis ergastulis, tantum facinus continua lamentatione deflentes, purificatorio possint pœnitudinis igne decoquere: ut eis vel ad mortem saltem, solius misericordiæ intuitu, per communionis gratiam possit indulgentia subveniri. Et hinc sanctus Innocentius: Quæ Christo spiritaliter nubunt, & a sacerdote velantur, si postea vel publice nupserint, vel se clanculo corruperint, non eas admittendas esse ad agendam pœnitentiam, nisi is, cui se junxerant, de mundo recesserit. Si enim de hominibus hæc ratio custoditur, ut quæcumque vivente viro alteri nupserit, habeatur adultera, nec ei agendæ pœnitentiæ licentia concedatur, nisi unus ex his fuerit defunctus, quanto magis de illa tenenda est, quæ antea se immortali sponso conjunxerat, & postea ad humanas nuptias transmigravit? Et sanctus Leo: Propositum monachi, proprio arbitrio aut voluntate susceptum, deseri non potest absque peccato. Quod enim quis vovit Deo, debet & reddere. Vnde qui relicta singularitatis professione ad militiam vel nuptias devolutus est, publicæ pœnitentiæ satisfactione purgandus est: quia etsi innocens militia, aut honestum potest esse conjugium, electionem meliorum deseruisse, transgressio est. Et sanctus Gelasius: Virginibus sacris temere se quosdam sociare cognovimus, & post dicatum Deo propositum incesta fœdera sacrilegaque miscere. quos protinus æquum est a sacra communione detrudi, & nisi per publicam probatamque pœnitentiam omnino non recipi: aut his certe viaticum de sæculo transeuntibus, si tamen pœnituerint, non negetur.

Decret. cap. 26.

Decret. cap. 20.

VII.

Hæc a sanctis canonibus, antequam sanctus Spiritus per B. Benedictum eodem spiritu, quo & sacri canones conditi sunt, regulam monachorum ediderit, de hujusmodi sunt decreta: sicut & ea quæ sancti Ambrosius & Hieronymus de lapsu virginis Deo sacratæ, & B. Augustinus de sancta virginitate & lapsu monachi scripserunt. Quæ Dudæ attentius & sæpius sunt relegenda, ut intelligat quantam dignitatem amiserit, & ad quantam vilitatem devenerit, unde exciderit, & quo ceciderit: & agat pœnitentiam cum fletus & abjectionis humilitate quamdiu vixerit. Quæ pœnitentia sit illi, ut scriptum est, in velamentum oculorum, memoreturque se deprehensam. Et cum sermonem beati Augustini de lapsu monachi legerit, sciat se, licet imparem sexu, parem professione: & quæ de monacho dicit, de se monacha dictum intelligat. Ceterum quoniam eadem regula, sancto Spiritu promulgata, & laudis auctoritate beati papæ Gregorii inter canonicas scripturas, & catholicorum doctorum scripta, est teneri decreta: sæpefata Duda sacrilego adulterio corrupta, secundum eamdem regulam ea temperantia, ut cum sacris canonibus judicium regulare conveniat, est judicanda. Quia monachus, vel monacha, juxta eamdem regulam collum non excutit de sub jugo regulæ, si quod contra regulam commisit, per regularia judicia suæ professionis studuerit emendare. Quapropter, quia multis modis ipsa Duda contra regulam admisit, pro quibus graviori vindicta, vel virgarum castigatione castigari, sicut actiones illius produnt, & qui regulam norunt intelligunt, (quæ hic omnia inserere superfluum duximus) jubetur, coram abbatissa sua, vel sororibus, ut ceteræ metum habeant, nudo dorso, remota virorum præsentia, virgis flagelletur, si se humiliaverit, cum misericordia, sicut scriptum est: *Corripiet me justus in misericordia:* ut caro quæ delectabiliter illam traxit ad culpam, afflicta reducat ad veniam, & sanguine carnis virgis elicito, sanguinem animæ, videlicet profusas lacrymas, flagello producat a mente. Si autem durior fuerit, faciat abbatissa secundum caput regulæ, in quo scriptum est: Improbas, inquiens, & duras, ac superbas, vel inobedientes, verberum vel corporis castigatione in ipso initio peccati coerceat, sciens

Decret. c. 6.

Decret. c. 19.

Psal. 140.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 874.

sciens scriptum : *Stulta verbis non corrigitur.* & iterum : *Percute filiam tuam virga, & liberabis animam ejus a morte.* Et quia sacri canones hujusmodi pœnitentia publica jubent multari, secundum capitulum xxv. regulæ, quod sententiæ Pauli apostoli, & canonum diffinitioni concordat, judicium pro gravi culpa suscipiat. In quo judicio tribus annis immoretur. & abbatissa solicitudinem de illius pœnitentia & consolatione secundum capitulum xxvii. regulæ diligenter adhibeat Et alios tres annos, secundum capitulum xlix. regulæ, sororibus in oratione communicet, non tamen in choro cum sororibus, sed retro ostium stans vel orans, secundum canones sacros, sive in loco constituto sibi a matre monasterii, ut ab omnibus possit videri, sicut & regula de ea dicit, quæ tarde ad divinum venit officium, eam stare & satisfacere jubet. Septimum vero annum, secundum cap. xxix. regulæ, in ultimo loco degens, in oblatione sororibus secundum canones sacros communicet. Et post septem annos communionem corporis & sanguinis Christi, si pœnituerit digne, percipiat; de cetero usque ad ultimum vitæ suæ finem permanens in omni regulari subjectione. Et sicut ipsa regula dicit, præterita peccata sua cum lacrymis vel gemitu quotidie domino in oratione confiteatur, reducens ante oculos quantos gemitus in partu habuit, quem cum delectatione concepit, & quanta suspiria etiam ante partum emisit, timens deprehendi, sicut & est deprehensa : & hos gemitus, atque suspiria, seu profusas lacrymas emittat in sceleris pœnitentia, de qua dicit psalmus : *Ibi dolores ut parturientis.* *Psal. 47.* *Ibi*, id est, in contriti cordis pœnitentia, sunt dolores ut parturientis. Dolor enim pœnitentis, quasi dolor est parturientis : quia confitendo in oratione cum gemitu ac fletibus a se emittit, quod male ac voluptuose in voluntate concepit. *Psal. 99.* Hinc & alius psalmus dicit : *Introite portas ejus in confessione, atria ejus in hymnis : confitemini illi.* Cum peccata nostra per lacrymas confitemur, angustæ viæ portas ingredimur. Sed cum post hæc ad æternam vitam perducimur, portæ nostræ atria in confessione laudis intramus. Quia ibi jam angusta via non erit, cum nos lætitia æternæ solennitatis assumpserit. Propter quam confessionis nostræ angustiam Veritas dicit: *Matth. 7.* *Intrate per angustam portam.* Et cum se psalmista recipi in latitudine gaudii æterni præsumeret, *Psal. 30.* dicebat : *Statuisti in loco spatioso pedes meos.* Quapropter providendum est his qui peccata suorum operum deplorant, ut consummata mala perfecta diluant lamentatione, ne plus astringantur *Psal. 79.* in debito perpetrati operis, & minus solvant in fletibus satisfactionis, sicut scriptum est : *Potum dedit nobis in lacrymis in mensura.* ut videlicet uniuscujusque mens tantum pœnitendo compunctionis suæ bibat lacrymas ; quantum se a Deo meminit aruisse per culpas. Debet ergo majorem in se quisque severitatem exercere, ut a seipso judicatus peccator, vel judicata peccatrix, non judicetur a domino. Quæ actio pœnitentiæ tunc erit perfecta & Deo acceptabilis, si ascenderit homo adversum se tribunal mentis suæ, & constituerit se ante faciem suam, ne hoc ei postea fiat, sicut comminatur Deus peccatori. * *f.* judex Atque ita constituto in corde judicio adsit accusatrix cogitatio, testis conscientia, * justa ratio, carnifex timor. deinde sanguis animæ confitentis per lacrymas profluat. Postremo ab ipsa

ANNO CHRISTI 874.

mente talis sententia proferatur, ut se indignum vel indignam peccator sive peccatrix judicet participatione corporis & sanguinis domini. Versetur ante oculos imago futuri judicii, ut cum alii accedunt ad altare Dei, quo ipse vel ipsa non accedit, cogitet quam sit contremiscenda illa pœna, qua percipientibus aliis vitam æternam, alii in mortem præcipitantur æternam. Servatis quoque, quantum humana fragilitas patitur, regularibus xi. gradibus * humiliatis, * humilitatis, juxta xii. gradum corpore humiliatam videntibus se semper indicet, id est, in opere, in oratorio, in monasterio, in horto, in via, in agro, vel ubicumque, sedens, orans, & ambulans vel stans inclinato sit semper capite, defixis in terram aspectibus, ream se omni hora de peccatis suis existimans, jam se tremendo judicio repræsentari existimet, dicens ibi in corde semper iliud quod publicanus ille euangelicus fixis in terram oculis dixit : Domine non sum digna ego *Luc. 18.* pecatrix levare oculos meos ad cælum. Et item cum propheta : *Incurvata sum, & humiliata sum* *Psal. 118.* *usquequaque.* Imitans meretricem mulierem pedes domini lacrymis rigantem, & capillis suis tergentem, & unguento unguentem : cui dimissa sunt peccata multa, quoniam dilexit multum. Gestet denique incessanter fœtorem luxuriæ in naribus mentis suæ, & depictum sacrilegium Deo dicati corporis sui, & incestum adulterium a se commissum, quæ Christo spiritaliter nupsit, in corde suo dicens cum lacrymis ex visceribus intimis : *Amplius lava me, domine, ab iniquitate* *Psal. 50.* *mea ; & a peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Tibi soli peccavi, & malum coram te feci.* Et increpante se rea conscientia dicat, Peccavi domino, ut transferat dominus peccatum suum, & non moriatur in æternum. Sacrificium enim Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despicit, qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum, & allevat omnes qui corruunt, & erigit omnes elisos. Post lacrymas quoque, tam nocturnas, quam diurnas, non ad inanem lætitiam, vel mortiferam tristitiam, seu pravas & turpes cogitationes cor suum redire permittat, & lucrum compunctionis per incuriam fluxæ cogitationis perdat. Sed quotiescumque turpes & fluxæ cogitationes illi subrepserint, signet frontem suam & cor suum signo crucis Christi, petens ut crucifixa mundi salus crucifigat carnem suam & mentem suam cum vitiis & concupiscentiis. & assidue illi in memoria maneat, quod sancta femina Anna ideo obtinere meruit quod poposcit, quia se post lacrymas in eodem mentis vigore servavit. De qua nimirum scriptum est : *Vultus ejus non sunt amplius in* *1 Reg. 1.* *diversa mutati.* Quia igitur non est oblita quæ petiit, non est privata munere quod poposcit. Et in his omnibus secundum sacros Nicænos canones propositum & speciem pœnitentiæ in ea convenit explorari. Si autem antea infirmaverit, & desperata fuerit, viatico munere non privetur. Et si convaluerit post communionem, sit inter eas quæ communionem orationis tantummodo consequuntur, usquedum decreto modo præfixos compleat annos. Meminerit autem abbatissa secundum cap. lxiv. regulæ, calamum quassatum non conterendum, & ne quid nimis : ne dum cupit eradere æruginem, frangatur vas, suamque fragilitatem semper suspecta sit. In quibus

non

ANNO CHRISTI 874.

non dicimus, ut permittat nutriri vitia, ſed prudenter, & cum caritate ea amputet, prout viderit cuique expedire.

VIII.

Sicut eſt diſcretio in peccatis peccantium, & in medela eorum, ita eſt diſcretio in correctione peccantium, & in manifeſtatione ac medela peccatorum peccantium. De quibus omnibus ne prolixior ſermo legentibus ſit oneroſus, de his tantum quæ ad hoc unde agitur pertinent, ſuccincte dicamus. Beatus gratia & nomine Benedictus ſancto Spiritu inſpiratus, conſona ſacris ſcripturis, & aliorum orthodoxorum patrum prę-
Cap. 46. dicationibus, in regula ſua dicit: Si quis in labore quovis, vel in quocumque loco aliquid exceſſerit, & non veniens continuo ante abbatem vel congregationem ipſe ultro ſatisfecerit, vel prodiderit delictum ſuum, dum per alium cognitum fuerit, majori ſubjaceat emendationi. Si animæ vero peccati cauſa fuerit latens, tantum abbati, aut ſpiritualibus ſenioribus patefaciat, qui ſciant curare ſua, & aliena vulnera non detegere & publicare. Quæ & in monacharum cœnobiis erga ſui ſexus ſpiritales monaſterii matres oportet monachas obſervare. Ceterum omnes tam clerici, quam laici, vel feminæ confitentes ſecreta confeſſione ſacerdotibus peccata ſua, & ea dignæ pœnitentiæ ſatisfactione deflentes, nequaquam ſunt prodendi, & peccata eorum nulli a ſacerdote quacumque ſunt ſignificatione manifeſtanda, niſi ſoli domino in ſecreta oratione, pro quibus ſicuti & pro ſuis jugiter intercedat pec-
Matth. 18. catis. De peccatis vero, quæ frater in fratrem admiſerit, euangelicum documentum eſt prorſus ſequendum, quo dicitur: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum*, & reliqua, uſque dum dicit, *ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus*. Quod autem conſcii alienorum peccatorum, niſi aut ea correxerint, aut emendationis gratia his quorum intereſt manifeſtaverint, in diſcrimen adducantur, ſancta ſcriptura tam ve-
Levit. 5. teris quam novi teſtamenti demonſtrat, dicens in Levitico per Moyſen: *Si peccaverit*, inquit dominus, *anima, & audierit vocem jurantis, teſtiſque fuerit, quod aut ipſe viderit, aut conſcius eſt, niſi indicaverit, portabit iniquitatem ejus*, ſine dubio qui aut egit aliquid, aut juravit quod non debuit. Hoc etiam, ut majores noſtri exponunt, juxta hiſtoriam nos ædificat, & docet ne unquam in peccatis alterius polluamus conſcientias noſtras, nec conſenſum male agentibus præbeamus. Conſenſum autem, non ſolum pariter agendo, ſed etiam quæ illicite geſta ſunt reticendo, quæ ſecundum
Epheſ. 5. euangelicam regulam manifeſtare debemus. Hinc & Paulus apoſtolus dicit: *Nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum: magis autem & redarguite*. Quam ſententiam ita B. Auguſtinus exponit: Duobus, inquiens, modis non te maculat malus: ſi non conſentias, & ſi redarguas. hoc eſt non communicare, non conſentire. Et quia parum erat non conſentire, ſi ſequeretur negligentia diſciplinæ, addidit: *Magis autem & redarguite*. Vnde ſciendum eſt, ſicut catholica tenet eccleſia, quod ſi quis ea videt in delicto proximi, vel proximæ ſuæ, & non indicet ſecundum regulam ſuperius datam, vel in teſtimonium vocatus, vel vocata, non quæ vera ſunt dixerit, peccatum quod commiſit ille vel illa, quem aut quam celat, ipſe vel ipſa ſuſcipiet, & pœna commiſſi revol-
Pſal. 49. vetur ad conſcium, vel ad conſciam, proteſtante ſancto Spiritu per pſalmiſtam: *Videbas*, inquit,

A *furem & concurrebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas*. Et per apoſtolum: *Non ſolum qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus mala, digni ſunt morte*. Quapropter Berta & Erpreda conſcientes tantæ nequitiæ, non indicantes eam, juxta libri Levitici, & euangelii, & apoſtolicæ doctrinæ regulam, ac per hoc peccatum committentium ſuſcipientes, quarum gravioris lepræ immunditia, ſicut & Dudæ, in apertum prorupta, juxta legis præceptum ſacerdotali eſt purificanda judicio, poſt menſuratam virgarum caſtigationem, quia interrogatæ dicuntur facile fuiſſe confeſſæ, per tres annos & dimidium prætaxato Dudæ modo pœniteant.
B Quæ ſi infirmaverint, prætaxato modo viaticum munus ſuſcipiant, & ſi convaluerint, ordine præfinito ad perfectionem reſtitutionis perveniant, & uſque ad finem vitæ ſuæ; ſicut de Duda ſcripſimus, in omni ſubjectione & humilitate regulari, & confeſſione peccatorum ſuorum permaneant. Debuerant enim & Duda, & ejus ſceleri conſentientes, duplicem annorum numerum in pœnitentia duplicare, quia & monacha cum preſbytero ſacrilegum commiſit adulterium, & ſuæ complices huic ſacrilego adulterio conſenſerunt. Sed quia & ſexus eſt fragilis, & apoſtolus dicit: *Ne abundantiori* 2. Cor. 2.
C *triſtitia quæ hujuſmodi ſunt abſorbeantur*, & patrum eſt decreta ſententia, quoniam apud Deum non eſt tam menſura temporis, quam doloris, nec abſtinentia ciborum, quam mortificatio vitiorum: credimus per hanc pœnitentiam, ſi tamen diſtricte ac digne illam egerint, eas domino ſatisfacere poſſe, cujus miſericordiæ, ut Leo ſcripſit, nec modum poſſumus ponere, nec tempora diffinire. apud quem nullas patitur veniæ moras vera confeſſio, dicente Dei Spiritu per prophetam: *Mox ut ingemueris ſalvus eris*, & *Dic tu prior iniquitates tuas, ut juſtificeris*, quia apud dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio. Sed & plagæ virgarum illis tempus pœnitendi uſque ad communionis re-
D ſtitutionem abbreviant. quia ſicut ſcriptum eſt: *Livor vulneris abſtergit mala, & plagæ in ſecre-* Prov. 20.
tioribus ventris. Mala, inquit Gregorius, livor vulneris abſtergit, quia flagellorum dolor vel cogitatas vel perpetratas nequitias diluit. quia cum exterius percutimur, ad peccatorum noſtrorum memoriam taciti afflictique revocamur, atque ante oculos noſtros cuncta, quæ a nobis ſunt male geſta, reducimus, & per hoc quod foris patimur, magis intus quod fecimus dolemus. Vnde fit ut inter aperta vulnera corporis amplius nos abluat plaga ſecreti ventris, id eſt mentis: quia ſanat nequitias pravi operis occultum vulnus doloris. Hoc medicamentum pœnitentiæ diverſis
E modis conjectatum, quaſi antidotum ex diverſis pigmentis, contra venena diaboli, id eſt peccata, ex ſanctis ſcripturis, & canonum ac regulæ ſancti Benedicti conſtitutionibus, & orthodoxorum prædicationibus confectum, pro modulo noſtro induſtriam patrum ſequentes, quoniam, ut dicit Gregorius, ars artium eſt regimen animarum, non præjudicantes majorum ſtatutis, condidimus: quatenus & ærugo eradatur, & vaſcula non frangantur, & juxta veritatis vocem calami quaſſati non conterantur, & quæ confracta ſunt alligentur, & quæ diaboli ſuggeſtione, & propria fragilitate abjecta ſunt, per pœnitentiæ ſatisfactionem ad ſinum matris eccleſiæ reducantur.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 874.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Concilium Duziacense II.*] In codice S. Laurentii Leodiensis, cui synodum hanc debemus, epistolæ synodicæ titulus est hujusmodi: *Epistola synodica episcoporum plurimarum provinciarum apud Duziacum Rhemensis parochiæ congregatorum, anno incarnationis dominicæ* DCCCLXXIV. *indictione* VII. *Idibus Iunii, ad episcopos provinciarum Aquitaniæ regionis, de incestis conjunctionibus a quampluribus, & maxime carne nobilibus viris, ibidem perpetratis, & de rerum ecclesiasticarum pervasionibus.* Generale placitum Idibus Iuniis hoc anno a Carolo rege in villa Duzia celebratum auctor est Aimoinus lib. v. cap. XXXI.

[a] Edidit R. P. Petrus Franciscus Chiffletius in historia monasterii Tornutiensis.

[a] * * * CONVENTVS CABILONENSIS ANNO CHRISTI DCCCLXXV.

Quo post Adalgisi Eduorum episcopi ordinationem confirmata sunt ab episcopis quæ ad monasterium Tornutiense pertinebant.

ANNO incarnationis domini nostri Iesu Christi DCCCLXXV. regnante piissimo rege Carolo, filio Hludouvici quondam sereniſſimi Augusti, anno XXXVI. factus est in suburbio Cabilonensi, S. Marcello, conventus venerabilium episcoporum, Remigio, Hisaac, Gerbaldo, & Fulcualdo archidiacono ad vicem Lamberti Matisconensis episcopi: Causa ordinationis Adalgerii Eduorum episcopi. Qua canonice peracta, residentibus nobis, idem Adalgerius ex parte gloriosissimi & orthodoxi supradicti Caroli regis intulit, ut monasterium Tornutium, ubi beatus Valerianus martyr corpore quiescit, in comitatu Cabilonensi, super fluvium Sagonnam, cum omnibus appendiciis suis: & in pago Matisconensi cellam S. Romani, cum omnibus appendiciis suis: & in comitatu Arvernico, cellam S. Portiani, cum omnibus appendiciis suis, quæ ipse solita pietate, causa confugii, monachis sanctæ & intemeratæ Dei genitricis Mariæ, sanctique Filiberti inclyti confessoris, ob vitandam Marchomannicam sevcritatem contulerat: sive quæ ipse per alia loca, id est, Asinarias quæ est in pago Sanctonico, cum omni sua integritate: & in Pictavienſi territorio, cellam S. Prudentii, cum omni sua integritate: & in pago Cenomannico, Bussiolium, cum omni sua integritate: & in pago Valagio, cellam quæ vocatur Godet, quam Desiderius quidam vir pro remedio animæ suæ supradictis sanctis dederat, ut in monachorum usibus, & pauperum necessitatibus semper deservirēt: privilegio nostræ auctoritatis (ne ab aliquo tyrannica ereptione tolleretur) illis confirmaremus, cum omnibus ad supradicta loca pertinentibus: sive quæ ipse per quæcumque loca præcepto suo, aut aliquis fidelium dederat; vel si Deo propitiante in reliquum ipse aut quicumque daturus fuerit. Quod decreti nostri scriptum apostolica potestas excellentia suæ auctoritatis roborare valeret. Cujus piissimo mandato eo libentius cessimus, quo etiam nos idipsum precaturos prospeximus amplius. Auctoritate ergo, quam a Christo Iesu domino nostro summo sacerdote in B. Petro accepimus, prædictum monasterium cum omnibus habitis & habituris, Geiloni venerabili abbati sanctæ genitricis Dei, & supradictis sanctis, futurisque post eum abbatibus, ad monasticum ordinem inibi Deo adjuvante excolendum delegamus, & delegantes jubente domno nostro piissimo rege, inviolabiliter & inseparabiliter, sine detractione, vel qualibet minoratione perpetualiter confirmamus. Abbates vero ex seipsis secundum regulam sancti Benedicti, sicut a piissimo domino nostro rege Carolo glorioſissimo, & præcessoribus ejus usque nunc licentiam habuerunt, ita & in antea ut perpetualiter eligant, inviolabiliter decernimus. Si quis autem temeraria præsumptione, cæcaque cupiditate, quod Dei æterna & nostra auctoritate firmamus, in aliquo infringere præsumpserit, æterna se sciens damnatione mulctandum, a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ habeatur extorris, quoad usque ab illicita præsumptione resipiscens, condigna pœnitentia & emendatione iram omnipotentis Dei, quam incurrere non timuit, placare procuret. Harum itaque sanctionum evidentissimam confirmationem, manibus sacrorum præsentium pontificum, subternotatam, absentium quoque consacerdotum nec minus idoneis stipulationibus, per Christum & in Christo fulciri postulamus.

ANNO CHRISTI 875.

Remigius Lugdunensis ecclesiæ humilis archiepiscopus subscripsi.

Adalgarius Æduensis eccl. humil. episc. subsc.

Isaac Lingonensis eccles. humilis episc. subscr.

Gerbardus Cabilonensis eccl. humil. ep. subsc.

Ado Viennensium eccl. humil. archiep. subscr.

Theodoricus Vesoncionensis ecclesiæ humilis archiepiscopus subscripsi.

Frotarius Burdegalensis archiepiscopus subsc.

Hincmarus Remorum episcopus subscripsi.

Gislebertus C. subscripsi.

Ansegisus Senonum episcopus subscripsi.

Sigebodus primæ Narbonēsis humil. ep. subs.

Aurelianus exiguus archiepiscopus Lugdunensis in Christi nomine roboravi.

Lambertus Matisconensis eccl. humil. ep. subs.

Ratbertus Valenciæ ecclesiæ ac si indignus episcopus consensi & subscripsi.

Gibertus Nemausensis eccl. humil. episc. subs.

Bernarius Gratianopolitanus humil. ep. subsc.

Theotarius eccl. Gerundensis humil. ep. subsc.

Vvido Vellavorum episcopus subscripsi.

Frodoinus Barchinonēsis eccl. humil. ep. subs.

Aganulfus Gabalensis episcopus subscripsi.

Guilhelmus Cadurcensis episcopus subscripsi.

Abbo eccl. Magdalonensis * exilis ep. subscr. * *lege* Magalonensis.

Rodsteignus sanctæ Arelatensis ecclesiæ, consensi & subscripsi.

Etherius humilis Albiensium seu Vivariensium episcopus consensi & subscripsi.

* sanctæ eccl. Massilienſis ep. consensi & subs.

Vvalterus Aurelianensis eccl. episc. subscripsi.

Adaboldus archiepisc. Turonensis eccl. subsc.

Berno humilis Catalaunensis episc. subscripsi.

Hildeboldus sanctæ Suessonicæ eccl. ep. subsc.

Batfridus Avinianensium præsul infimus assensum præbui & subscripsi.

Aurelius Diensis episcopus subscripsi.

Ottulfus sanctæ Augustæ Tricorum eccl. subs.

Geroldus sanctæ Ambianensis eccl. subscripsi.

Hincmarus Laudunensis ecclesiæ episcoporum minimus corroboravi.

Hedenulfus Lugduni Clavati episc. subscripsi.

Ioannes Camaracensis episcopus subscripsi.

Raganelmus Tornacensis eccles. episc. subscr.

Hildebertus Silvanectensis eccl. episc. subscr.

Alaricus exilis omnium servorum, Biterrensis episcopus consensi & subscripsi.

Abbo Nevernensis ecclesiæ episc. subscripsi.

Agilmarus humilis Arvernensium præsul, subs.

Ingilvvinus Parisiacæ ecclesiæ episc. subscripsi.

Guido Lugdunensis eccl. humil. archiep. subs.

Ericus Lingonensis episcopus subscripsi.

Rotmundus Eduensis episcopus subscripsi.

Ildeboldus Cabilonensis episcopus subscripsi.

[a] * * * *Ioannis*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 878.

*** *Ioannis VIII. papæ confirmatio altera eorumdem bonorum monasterii Tornutiensis facta anno* 878. *die* 29. *Aprilis cum subscriptionibus plurium episcoporum.*

ANNO dominicæ incarnationis DCCCLXXVIII. indictione undecima, regnante piissimo atque glorioſissimo rege Hludovico, Caroli filio sereniſſimi Augusti, auxiliante domino nostro, in honore ejusdem Dei & domini nostri Iesu Christi. Ego Ioannes episcopus, servus servorum Dei, atque prędictus filius noster glorioſus rex Hludovicus, constituimus conventum venerabilium archiepiscoporum, necnon & præsulum totius regni Trecas civitate: quo interfuit memoratus rex piissimus: eoque peracto precatus est nos cum filiis & fratribus nostris episcopis jamdictus glorioſus imperator, ut Tornutium monasterium, quod fundatum est in comitatu Cabilonensi super Sagonnam Fluvium, ubi martyr Christi Valerianus corpore quiescit, quod dudum pater ejus Carolus imperator, vel ipse postmodum per præceptorum seriem, monachis sanctæ Dei genitricis Mariæ, sanctique Philiberti inclyti confessoris, præsentibus & futuris, ob vitandam Marcomannicam severitatem contulerant; cum omnibus rebus ad ipsum locum aspicientibus, privilegio nostræ auctoritatis corroboraremus. Cujus piissimo mandato eo libentius cessimus, quo etiam nos idipsum precaturos perspeximus amplius. Igitur privilegio nostræ auctoritatis confirmamus eis omnia, quemadmodum in præceptis glorioſissimorum imperatorum sunt inserta, ideſt, prædictũ locum, & omnes res ei adjacentes, cum omni libertate. Et in comitatu Arvernico cellam S. Portiani, cum omnibus appendiciis. In pago quoque Sanctonico, Asinarias cum omni sua integritate. Et in Pictavienſi territorio cellam S. Prudentii, cum omnibus rebus adjacentibus. Et in pago Andegavenſi, Cunaldum cum omni integritate. In pago vero Cenomannico, Bussiolium cum omnibus appendiciis. Et in pago Vallaico, cellam quæ vocatur Godittus, cum omnibus rebus ad se pertinentibus. Itaque in partes Burgundiæ, in pago Lugdunenſi, Bisiacum villam cum ecclesia. Et in pago Matisconenſi, cellam S. Romani, & Olcasiacum villam cum ecclesia, & omnibus appendiciis. Verum quia ob vitandam persecutionem Nortmannorum, Geiloni inclyto abbati, monachisque præsentibus & futuris, prædictum locum glorioſus rex, necne pater ejus contulerant, & pontificialis calliditas nimis eumdem locum subegerat, postulavit isdem rex ut tam larga eleemosyna, immunis atque libera haberetur ab omni pontificali potentia, nostra annuente clementia. Cujus petitionibus favens omnis episcopalis conventus, abnegare nequivimus quod tam pie postulabat imperator glorioſissimus. Auctoritate ergo quam in Christo Iesu domino nostro summo sacerdote in B. Petro accepimus, prędictum monasterium cum omnibus habitis & habituris, Geiloni venerabili abbati sanctæ genitricis Dei, & supradictis sanctis futurisque post eum abbatibus ad monasticum ordinem inibi Deo adjuvante excolendum delegamus, & delegantes jubente filio nostro piissimo rege, inviolabiliter & inseparabiliter sine distractione aut immutatione vel qualibet minoratione perpetualiter confirmamus. Anathematizamus igitur auctoritate B. Petri apostoli & nostra, ut nemo antistitum præsentiũ vel futurorum, locum adire præsumat, qualibet occasione excommunicationis; vel absolutionis, seu saeræ ordinationis; nisi ab abbate vel monachis loci fidelibus fuerit invitatus. Quia injustum decernimus, ut glorioſa mundi regina, quæ exaltata est super choros Angelorum, humanis subdatur potestatibus. Ceterum ab omni sæculari potentia locum decernimus esse liberum & quietum: & ut caput habeatur omnium quæ prescriptis sanctis, vel loco oblata sunt, ac deinceps oblatum annuente Deo fuerit, ut in regum reperitur præceptis. Si quis autem temeraria præsumptione, cæcaque cupiditate, quod Dei & nostra auctoritate firmamus, in aliquo infringere præsumpserit: æterna se sciat damnatione mulctandum, & cum diabolo & angelis ejus perpetuo incendio cremandum: a liminibus quoque sanctæ Dei ecclesiæ habeatur extorris, quousque ab illicita præsumptione resipiscens, condigna pœnitentia & emendatione, iram omnipotentis Dei quam incurrere non timuit, placare procuret. Harum itaque sanctionum evidentiſſimam confirmationem, manibus sacrorum præsentium pontificum subnotari, absentium quoque consacerdotum nec minus idoneis stipulationibus, per Christum & in Christo fulciri postulamus.

Hincmarus Remorum episcopus in Christi nomine roboravi.

Ansegisus episcopus Senonensis.

Ottulfus episcopus. Gislibertus episcopus. Hildibaldus episcopus. Berno episcopus. Geraldus episcopus. Hincmarus episcopus Laudunensis. Edenulfus episcopus. Ioannes episcopus. Raganulfus episcopus. Ragenelmus episcopus. Adebertus episcopus. Adalardus archiepiscopus. Alericus episcopus. Abbo episc. Agilmarus episcop. Ingilvvinus episcopus. Acfredus episcopus.

Datum III. Kalendas Maii, per manum Christofori primicerii sanctæ summæ sedis apostolicæ, imperante piissimo Ludovico.

*** ODONIS EPISC. BELLOVACENSIS INSTITVTIO.*

De rebus ecclesiæ S. Petri congregationi destinatis, & de quinquagenario in ea numero canonicorum.

ODO gratia domini nostri Iesu Christi Bellovacensis ecclesiæ præsul. Notum sit omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus, maximeque successoribus nostris, quoniam unanimis congregatio parique voto, scilicet canonici S. Petri jam fatæ ecclesiæ, cui Deo auctore deservio, expetiit nostram obnixe liberalitatem, quatenus res sibi a nostris prędecessoribus juxta confinia singularum concessas, pariterque nostra sibi solidatione firmatas, canonice, juxta aliarum morem ecclesiarum, dono liberalitatis, regisque præcepto, absq; ullius contradictione quietis, concessa disponerem. Enimvero videns excedere hujusmodi negotium meæ solummodo diffinitionis vires, pariterque gratia superni consilii præeunte providens jam dictæ congregationi sibi profutura quærere, & illis super hoc assensum præbendo, timens ne ovilia dominici gregis, quod absit, tyrannica irrumperentur aliquando infestatione, expetii consilium tam metropolitanæ Remorum provinciæ Hincmari, quam ceterorum venerabilium videlicet archiepiscoporum, seu coepiscoporum meorum, ut quorum sanctione ecclesiastica pertractantur negotia, eorum taxatio, inspirante gratia superni numinis, mihi nostræque ecclesiæ utile afferret ac salubre proventum,

* Prætermissam a regio collectore ex pag. 599. III. tomi conciliorũ Galliæ R. P. Sirmondi restituimus.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 875.

Quorumque consultu adii piissimi Caroli regis serenitatem, ut solita misericordia sua, sicut omnibus ubique supernæ majestati famulantibus, ita huic ecclesiæ mihi, nullis præcedentibus meritis, ad regendum commissæ profutura quiete prævideret, cum præceptione solidæ firmitatis. Ille vero, gratuita sua clementia precibus nostris pium præbens assensum, decrevit ordinatissima sua auctoritate stabile fore, quod nostra etiam prævidit benevolentia. Vnde necessitatibus jam dictæ nostræ congregationis destinamus canonica institutione villulas infra scriptas in pago Bellovacense, cum omnibus adjacentiis ad se pertinentibus, nec non & cum omnibus habitatoribus ad se legitime pertinentibus. Hoc est, Burcinas, Pretiosas, Velena, Haverciaco, Frotmaro-Curte, Hilgia, Cambariaco. In Ballicino valle de vinea Bunnar. IV. & arpennum I. In suburbio nostræ civitatis molendina duo & cambas II. & hortos cultos II. & curticulos X. pratum unum. Precariam ubi sunt mansi XXIV. S. quam Sigebertus tenet cum censu. Obsecrantes ut nullus successorum nostrorum, quod Deo auctore a nobis constitutum est, exinde aliquid minuendo subtrahat, nec suis propriis, suorumque usibus aliquid impertiatur. Sed hæc, quæ divino amore & animarum salute patravimus, inconcussa observent, æqualem & unam nobiscum a domino mercedem sperantes. Numerus vero canonicorum inibi degentium volumus, atque expresse consolidari nitimur, nisi res addantur, unde facultas subministretur, non transcendat quantitatem quinquagenarii numeri. Verum & cum quilibet divina vocatione decesserit, alius subrogetur, ne præfatus numerus minuatur. Et ut etiam nostræ devotionis auctoritas firmiorem obtineat vigorem, non solum præcepto magni & piissimi Caroli regis, verum etiam dominorum patrum, venerabiliumque coepiscoporum meorum, quorum consensu ista peregimus, canonica auctoritate roborare obnixe decrevimus.

Hincmarus sanctæ metropolis ecclesiæ Rhemorum archiepiscopus subscripsi.

Ansegisus Senonum archiepiscopus subsc.

Vvenilo Rotomagensium archiepiscopus subscripsi.

Hrothadus Suessonicæ ecclesiæ episc. subscr.

Immo Noviomagensis ecclesiæ episc. subscr.

Lupus Catalaunicæ civitatis episcopus subsc.

Folcoinus civitatis Morinensis episc. subscr.

Theodericus ecclesiæ Cameracensis episcopus subscripsi.

Ragenarius ecclesiæ Ambianensis episcopus subscripsi.

Erpoinus Silvanectensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Datum in ipsis Kalendis Martiis in civitate Suessionis, ante altare sanctorum martyrum Gervasii & Protasii, anno XXXV. regni Domni Caroli regis glorioso, qui hoc privilegium sua pietate consensit, & regia auctoritate roboravit, indictione VIII.*

* Chr. 875.

SYNODVS TICINENSIS, QVA IMPERIVM CAROLO COLLATVM confirmatur anno domini DCCCLXXVI. tempore Ioannis papæ VIII. indictione IX. mense Februario.

Hæc synodus inserta est concilio Pontigonensi sequenti, ubi confirmata fuit.

ANNO CHRISTI 876.

DECRETVM CLERI LAVDVNENSIS DE HENEDVLFO ELECTO EPISCOPO.

Domino reverentissimo & sanctissimo Hincmaro archiepiscopo, ceterisque nostræ diœceseos sanctis patribus & episcopis, clerus Laudunensis, cum totius parœciæ plebibus, & sibi conjunctis præsulibus, æternam in domino Iesu Christo salutem & pacem.

CANONICIS regulis & apostolicis institutionibus statutum esse recolimus, ut quoties quælibet civitas ministerio pontificalis dignitatis caruerit, proprioque pastore vacaverit, cum decreto electionis, singulorum petentium manibus roborato, metropolitanum adire pontificem debeant, ac de substituendo in loco ejus qui decessit pastore petitione supplici commonere: quatinus & civitas solicitudine pastorali destituta proprio recuperetur pontifice, & qui ordinandus est, gratiosius possit accedere: quia cui debet ab omnibus obediri, utique debet & ab omnibus eligi, ne civitas non optatum episcopum aut contemnat aut oderit, & fiat minus religiosa quam convenit, cui non licuit habere quem voluit: hi vero qui ordinaturi sunt, in quem viderint omnium vota propensius concordare, promptius liberiusque illi manus imponere possint. Quapropter cum decreto nostræ electionis manibus singulorum nostrorum roborato, ad paternitatem vestram accedentes, * Hedenulfum ecclesiæ nostræ filium, & in ecclesia nostra suffragantibus stipendiorum meritis ad onus sacerdotale promotum, vita & moribus ac sancta conversatione idoneum approbatum, quem per licentiam vestram, favente Christianissimo imperatore Carolo, pari consensu ac concordi devotione, atque unanima voluntate elegimus, per manus vestras ac ceterorum vestræ diœceseos sanctorum episcoporum consecrari, nobisque & ecclesiæ nostræ doctorem atque pontificem institui imploramus, precamur, ac petimus. Eligimus autem eum nobis fore pastorem, quem apostolicæ formæ, qua episcopum ornatum beatus Paulus esse debere demonstrat, congruere, & sacris non obviare canonibus, Christi gratia cooperante confidimus. Oramus sanctam paternitatem vestram nunc & semper in Christo bene valere. Actum V. Kalendas Apriles in basilica sanctæ Mariæ genitricis Dei & domini nostri Iesu Christi, anno incarnationis ejusdem domini nostri Iesu Christi DCCCLXXVI. regni domni Caroli imperatoris XXXVI. ac imperii primo, indictione IX.*

* ita restitue in titulo.

* Anno Christi 876.

I.a CONCILIVM PONTIGONENSE, IN QVO SYNODI QVOQVE TICINENSIS acta confirmata sunt ab episcopis Cisalpinis, præsente Carolo Calvo imperatore, & legatis sedis apostolicæ, celebratum mense Iunio ac Iulio, indict. IX. anno Christi DCCCLXXVI. Ioannis VIII. papæ anno IV. Caroli ejusdem regni anno XXXVII. imperii primo.

INDEX EORVM QVÆ AD CONCILIVM PONTIGONENSE PERTINENT.

I. *Synopsis actorum concilii Pontigonensis, ex Aimoino.*

II. *Synodus Ticinensis in concilio Pontigonensi confirmata.*

III. *Canones*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 876.

III. *Canones, seu capitula* XV. *apud Ticinum edita, & apud Pontigonem iterum promulgata.*
IV. *Actorum concilii Pontigonensis editio altera, ex antiquis codicibus.*
V. *Libellus proclamationis ecclesiæ Rhemensis oblatus synodo adversus Ludovicum regem Baioaria.*
VI. *Definitio synodi Pontigonensis de Adalgaudo presbytero informato.*
VII. *Consensus Leonis episcopi, missi & apocrisiarii sedis apostolicæ, cum post synodum discessurus esset.*
VIII. *Iuramentum, quod Hincmarus archiepiscopus edere jussus est apud Pontigonem.*

I.

Acta concilii Pontigonensis ut ab Aimoino" recitantur lib. V. *cap.* XXXIII.

"seu potius Aimoini historiæ Francicæ continuatore, qui hæc omnia descripsit ex annalibus Bertinianis ad an. 876.

Sessio I.

VNDECIMO Kalendas Iulii, indictione XI. episcopis & ceteris quibusque clericis vestibus ecclesiasticis indutis, & domo ac sedilibus palliis protensis, atque in gremio synodi & prospectu imperialis, sedis lectorio superpositis sacrosanctis euangeliis, venit domnus imperator Carolus in vestitu deaurato habitu Francico cum legatis apostolicæ sedis in synodum, & cantoribus antiphonam, Exaudi nos domine, cum versibus & Gloria Patri, cantantibus, post Kyrie eleeson data oratione a Ioanne Tuscanensi episcopo, resedit domnus imperator in synodo. & legit Ioannes Tuscanensis episcopus epistolas a domno apostolico missas, cum quibus & legit epistolam de primatu Ansegisi Senensis episcopi, ut quoties utilitas ecclesiastica dictaverit, sive in evocanda synodo, sive in aliis negotiis exercendis, per Gallias & Germanias apostolica vice fruatur, & decreta sedis apostolicæ per ipsum episcopis manifesta efficiantur: & rursus quæ gesta fuerint ejus relatione, si necesse fuerit, apostolicæ sedi pandantur. & majora negotia ac difficiliora quæque suggestione ipsius a sede apostolica disponenda & enucleanda quærantur. Perentibus autem episcopis, ut eis permitteretur ipsam legere epistolam quibus erat directa, non acquievit imperator; sed responsum quæsivit ab eis, quid de his jussis apostolici responderent. Quorum responsio talis fuit, ut servato singulis metropolitanis jure privilegii, secundum sacros canones, & juxta decreta sedis Romanæ pontificum ex eisdem sacris canonibus promulgata, domni Ioannis papæ apostolici jussionibus obedirent. Et cum imperator & legati apostolici satagerent, ut absolute archiepiscopi responderent se obedituros de primatu Ansegisi, sicut apostolicus scripsit, aliud nisi quod prædictum est responsum ab eis extorquere non potuerunt: excepto quod Frotarius Burdegalensis episcopus, quoniam a Burdegala ad Pictavos, indeque ad Bituricum favore principis contra regulas se contulit, per adulationem respondit quod imperatori placere cognovit. Tunc motus imperator dixit, quod domnus apostolicus ei suas vices commisit in synodo, & quod isdem præcepit, ille exequi studeret. Et accepit ipsam epistolam involutam, una cum Ioanne Tuscanensi & Ioanne Aretino, & dedit illam Ansegiso. Et jussit sellam plectilem poni ante omnes episcopos Cisalpini regni sui, juxta Ioannem Tuscanensem, qui ad dextram illius sedebat. & præcepit Ansegiso, ut supergrederetur omnes ante se ordinatos, & sederet in eadem sella, Rhemorum archiepiscopo reclamante, audientibus omnibus, hoc factum sacris regulis obviare. Imperator tamen in sententia sua permansit: & petentibus episcopis, ut liceret eis saltem exemplar sibi de epistola directa sumere, nec hoc ullo modo impetravere. Et sic soluta est synodus in die illa.

ANNO CHRISTI 876.

Decimo Kalendas præfati mensis iterum convenerunt episcopi. In quo conventu lectæ sunt epistolæ a domno apostolico laicis missæ: & lecta est electio domini imperatoris ab episcopis & ceteris Italici regni firmata. Sed & capitula quæ in palatio Ticinensi constituit, & ab omnibus confirmari fecit: quæ & episcopis Cisalpinis confirmare præcepit. & sic soluta est synodus in illa die. Sessio II.

Quinto Nonas Iulii convenerunt iterum episcopi sine imperatore: & habitæ sunt contentiones de presbyteris ex diversis parochiis clamantibus ad legatos apostolici. & sic soluta est synodus in hac die. Sessio III.

Quarto Nonas ejusdem mensis iterum convenerunt episcopi. & imperator in synodo residens audivit oratores fratris sui Ludovici regis, Vvillebertum archiepiscopum Coloniæ, & Adalardum ac" Menigardum comites, per quos petiit partem de regno Ludovici imperatoris, filii Lotharii fratris eorum, sicut ei competeret ex hereditate, & illi firmatum erat sacramento. Et legit Ioannes Tuscanensis epistolam a Ioanne papa episcopis regni Ludovici directam, & dedit exemplar Vvilleberto archiepiscopo, ut deferret illud præfatis episcopis. & sic soluta est præfata synodus in illa die. Sessio IV. "Meingaudum

Sexto Idus Iulii convenerunt episcopi, & circa horam nonam venerunt legati domni apostolici, Leo episcopus & apocrisiarius ac nepos apostolici, atque Petrus Forisempronii episcopus, deferentes epistolas imperatori & imperatrici, & salutationes apostolici ad episcopos. & sic soluta est synodus in illa die. Sessio V.

Quinto Idus Iulii convenientibus episcopis, lecta est epistola apostolici de damnatione Formosi episcopi, Gregorii nomenclatoris, & consentientium eis. Et præsentata sunt imperatori ab apostolico missa dona: inter quæ fuerunt præcipua, sceptrum & baculus aureus. Sed & imperatrici dona sunt ab eo missa, pallia, & armillæ cum gemmis. & sic soluta est synodus in illa die. Sessio VI.

Pridie Idus Iulii convenerunt episcopi, & misit imperator vicarios apostolici increpare durius archiepiscopos, qui pridie non venerant, sicut præcepit. Illis autem canonice rationabilem reddentibus rationem, sopita est increpatio. Et lecta est a Ioanne Tuscanensi iterum epistola, jubente imperatore, pro primatu Ansegisi, & quæsita est ab episcopis denuo inde responsio. Et respondentibus singulis archiepiscopis, quod veluti sui antecessores illius antecessoribus regulariter obedierunt, ita ejus decretis vellent obedire, tunc facilius est illorum admissa responsio, quam fuerat in imperatoris præsentia. Et sic iterum, post multas contentiones de presbyteris diversarum parochiarum reclamantibus ad legatos apostolici, lecta est proclamatio Frotarii Burdegalensis archiepiscopi, quia non poterat consistere propter infestationem Paganorum in civitate sua, ut liceret ei Bituricensem metropolim occupare. Cujus petitionibus unanimitas episcoporum nullatenus acquievit. Sessio VII.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 876. Sessio VIII.

Et jubentibus legatis apostolici, ut XVII. Kalendas Augusti convenirent episcopi; mane circa horam nonam venit imperator Græcanico more paratus & coronatus, deducentibus eum apostolicæ sedis legatis more Romano vestitis, ad episcopos ecclesiasticis vestimentis indutos, & ceteris secundum modum primæ horæ diei, quando inchoata est synodus, præparatis. & ut prius cantata antiphona Exaudi nos domine, cum versibus & Gloria, post Kyrie eleeson data oratione a Leone episcopo, resederunt omnes: & legit Ioannes Aretinus quamdam schedulam ratione & auctoritate carentem. Postquam legit Odo Belgivacorum episcopus quædam capitula, a legatis apostolici, & ab Anse- B giso, & eodem Odone sine conscientia synodi dictata, inter se dissona, & nullam utilitatem habentia; verum & ratione & auctoritate carentia. Et ideo hic non habentur subjuncta. Iterum mota est interrogatio de primatu Anségisi, & post multas ab imperatore & legatis apostolici contra episcopos querimonias habitas, tantum in novissimo quantum & in principio synodi exinde Anségisus obtinuit. Posthæc perrexit Petrus episcopus Forisempronii, & Ioannes Tuscanensis ad cubiculum imperatoris: & adduxerunt imperatricem Richildem coronatam in synodum. Et stante illa juxta imperatorem surrexerunt omnes, & stantes quique in gradu C suo inceperunt laudes Leo episcopus & Ioannes Tuscanensis episcopus. Et post laudes actas in domnum apostolicum & domnum imperatorem & imperatricem & ceteros, juxta morem, data oratione a Leone Gabinensi episcopo, soluta est synodus.

II.

SYNODVS APVD TICINVM ACTA PALATIVM ANNO INCARNATIONIS dominicæ DCCCLXXVI. indictione IX. mense Februario, confirmata in synodo apud Pontigonem eodem anno & indictione, mense D Iunio.

ELECTIO CAROLI IMPERATORIS ab Italici regni episcopis & ceteris optimatibus confirmata.

Glorioſiſſimo & a Deo coronato magno & pacifico imperatori, domno noſtro Carolo perpetuo Auguſto, nos quidem omnes epiſcopi, abbates, comites, ac reliqui, qui nobiſcum convenerunt, Italici regni optimates, quorum nomina generaliter ſubter habentur inſerta, perpetuam optamus proſperitatem & pacem.

IAM quia divina pietas vos, beatorum principum apostolorum Petri & Pauli intervention, per vicarium ipsorum, domnum videlicet Ioannem summum pontificem & universalem papam spiritalemque patrem vestrum, ad profectum sanctæ Dei ecclesiæ nostrorumque omnium invitavit, & ad imperiale culmen sancti Spiritus judicio provexit: nos unanimiter vos protectorem, dominum, ac defensorem omnium nostrum eligimus. Cui & gaudentes toto cordis affectu subdi gaudemus, & omnia quæ ad profectum totius sanctæ Dei ecclesiæ, nostrorumque omnium salutem decernitis & sancitis, totis viribus, annuente Christo, concordi mente & prompta voluntate observare promittimus.

Et ſubſcripſerunt illi qui in Italia adfuerunt. ANNO CHRISTI 876.

Anspertus sanctæ Mediolanensis ecclesiæ archiepiscopus subscripsi.

Ioannes sanctæ Aretinæ ecclesiæ humilis episcopus subscripsi.

Ioannes episcopus sanctæ Ticinensis ecclesiæ subscripsi.

Benedictus Cremonensis episcopus subscripsi.

Teudulfus Dertonensis episcopus subscripsi.

Adalgaudus Vercellensis episcopus subscripsi.

Azo Eporediensis episcopus subscripsi.

Gerardus exiguus in exigua Laudensi ecclesia episcopus subscripsi.

Hilduinus Astensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ratbornus sedis Augustanæ episcopus subscripsi.

Leodoinus Mutinensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Hildradus Albensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Bodo humilis sanctæ Aquensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Sabbatinus Ienuensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Eilbertus Comensis episcopus subscripsi.

Adelardus servus servorum Dei Veronensis episcopus subscripsi.

Ego Paulus sanctæ ecclesiæ Placentiæ episcopus subscripsi.

Ego Andreas sanctæ Florentinæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Raginerius abbas subscripsi.

Signum Bosonis inclyti ducis, & sacri palatii archiministri, atque imperialis missi.

Signum Richardi comitis.

Signum Vvalfridi comitis.

Signum Liutfridi comitis.

Signum Alberici comitis.

Signum Supponis comitis.

Signum Hardingi comitis.

Signum Bodradi comitis palatii.

Signum Cuniberti comitis.

Signum Bernardi comitis.

Signum Airboldi comitis.

Acta sunt hæc in palatio Ticinensi anno domini DCCCLXXVI. regni domni imperatoris Caroli, Hludouvici Augusti piæ memoriæ filii, in Francia XXXVI. imperii primo, indictione IX."

" Anno Christi 876.

Confirmatio Ciſalpinorum apud Pontigonem.

SICVT domnus Ioannes apostolicus & universalis papa primo Romæ elegit, atque sacra unctione constituit, omnesque Italici regni episcopi, abbates, comites, & reliqui omnes, qui cum illis convenerunt, domnum nostrum glorioſum imperatorem Carolum Augustum unanimi devotione elegerunt sibi protectorem ac defensorem esse: ita & nos, qui de Francia, Burgundia, Aquitania, Septimania, Neustria, ac Provincia, pridie Kalendas Iulii, in loco qui dicitur Pontigonis, anno XXXVII. in Francia, ac imperii primo, jussu ejusdem domni & glorioſi Augusti convenimus, pari consensu ac concordi devotione eligimus & confirmamus.

III.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 876.

III.

INCIPIVNT CAPITVLA QVÆ DOMNVS CAROLVS LVDOVICI AVGVSTI piæ memoriæ filius, una cum consensu & suggestione venerabilium episcoporum, & illustrium optimatum, reliquorumque fidelium suorum, ad honorem sanctæ Dei ecclesiæ, & ad pacem & profectum totius imperii sui, fecit anno incarnationis domini nostri Iesu Christi DCCCLXXVI. regni vero sui in Francia XXXVI. imperii autem sui I. indictione IX. mense Februario, in palatio Ticinensi.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *Vt Romana ecclesia ab omnibus honoretur.*
II. *Vt Ioanni papæ honor obedientiaque ab omnibus exhibeatur.*
III. *Vt res ecclesiæ Romanæ proprias nemo diripiat.*
IV. *Vt ecclesiasticis honor & reverentia præstetur.*
V. *Vt imperatori honor ab omnibus observetur.*
VI. *Vt episcopi ministerium suum sine cujusquam impedimento & molestia peragant.*
VII. *Vt episcopi per se & presbyteros prædicationi insistant: & fideles diebus festis ad publicas stationes occurrant, domique suæ nullus missas celebret sine licentia episcopi.*
VIII. *Vt episcopi cum clero suo in claustris resideant: presbyteros vero ab ecclesiis suis abesse, aut ab eorum potestate dissilire non permittant.*
IX. *Vt sacerdotes a familiaritate feminarum, itemque a venatione, armis militaribus, & habitu non decenti abstineant.*
X. *Vt res ecclesiasticas nemo invadat, & quæ cum detrimento ecclesiæ a rectoribus distractæ sunt repetantur.*
XI. *Vt decimæ absque fraude offerantur, & a presbyteris episcopi arbitrio dispensentur: & de baptismalibus ecclesiis per earum filios restaurandis.*
XII. *Vt episcopi comites & vassos regios diligant ut filios, & hi episcopos honorent ut patres & ut episcopi in suis episcopiis missorum dominicorum potestate fungantur.*
XIII. *Vt episcopi & comites in pauperum domibus nisi rogati non diversentur: & ut prædas ac devastationes inhibeant.*
XIV. *Vt defuncti episcopi facultates nullus invadat: sed successori reserventur, vel pro illius anima erogentur.*
XV. *Vt infideles regi nemo celet, nec ullam eis sustentationem præbeat.*

CAPITVLA.

I.

VT sancta Romana ecclesia sicut est caput omnium ecclesiarum, ita ab omnibus honoretur & veneretur. neque quisquam contra jus & potestatem ipsius aliquid injuste agere præsumat. sed liceat ei debitum tenere vigorem, & pro universali ecclesia pastoralem exhibere curam, atque sacris precibus omnium pro omnibus interpellare auctorem.

II.

Vt honor domno & spiritali patri nostro Ioanni summo pontifici & venerabili universali papæ ab omnibus conservetur: & quæ secundum sacrum ministerium suum auctoritate apostolica decreverit, cum summa veneratione ab omnibus suscipiantur, & debita illi obedientia in omnibus conservetur.

III.

Et licet in omnibus id observare velimus, præcipue tamen sancimus, ut in termino beatorum Petri & Pauli apostolorum principum, nemo in eundo & redeundo, vel ibi morando, aliquam vastationem & deprædationem facere præsumat: & quæ ipsius sanctæ Dei ecclesiæ propria sunt, nemo aliqua iniqua machinatione, sine voluntate ipsius sacri pontificis, sibi vindicare præsumat. Quod si quisquam fecerit, restitutis male præsumptis, immunitatem ipsius ecclesiæ persolvat, & bannum nostrum tripliciter componat.

IV.

Vt ecclesiasticus honor, & sacerdotalis atque clericalis reverentia, debita competentique sinceritatis religione ab omnibus amplectatur, & in omnibus custodiatur, sicut avi & genitoris nostri monent edicta.

V.

Vt imperialis honor ab omnibus fideliter observetur, & quæ ab eo, seu per epistolam, seu per legatos præcipiuntur, a nullo impune audeant violari.

VI.

Vt episcopi ministerium suum secundum sacros & sancto Spiritu promulgatos canones peragant. parochias suas absque alicujus impedimento, prædicando, corrigendo, & confirmando circumeant. & in hoc agendo nullus eis contraire, & quod ad ministerium illorum pertinet contradicere in ipsis parochiis audeat, vel eis exinde aliquam molestiam inferat: sed adjutor, si oportuerit, invitatus a pontifice quisque ecclesiæ filius existat, ut liceat eis criminalia scelera, & alia quæque corrigenda, inquirere, discutere, & dijudicare canonice. Quod qui temerare proterve præsumpserit, triplicem legem, & triplex bannum nostrum persolvat.

VII.

Vt episcopi secundum sacram jussionem domini nostri Iesu Christi prædicationem per se vel per suos congruenter exerceant, & presbyteros suos ut similiter faciant instruere procurent. Et ut sæculares & fideles laici diebus festis, qui in civitatibus sunt, ad publicas stationes occur-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 876.

occurrant : & qui in villis & poſſeſſionibus ſunt, ad publicum officium in plebem feſtinent. & nullus latibuloſa miſſarum in ſuis domibus officia celebrare præſumat ſine ſui rationabili licentia epiſcopi.

VIII.

Vt epiſcopi in civitatibus ſuis proximum eccleſiæ ſuæ clauſtrum inſtituant, in quo ipſi cum clero ſecundum canonicam regulam Deo militent : & ſacerdotes ſuos ad hoc conſtringant, ut eccleſias ſuas non derelinquant, & aliubi habitare præſumant. Sint etiam ſubjecti epiſcopo proprio ſecundum canonicam auctoritatem, nec per contumaciam ab eorum poteſtate diſſiliant. neque ſæculati poteſtati ad hoc eis commendare ſe liceat, aut eos quilibet recipere audeat, ut contra canonicas leges & debitam epiſcopi poteſtatem quodammodo defenſentur. Hujuſmodi vero ſacerdotes epiſcopalis illico cenſura diſciplinis eccleſiaſticis ſubdat. Nec fas eſt omnium eorum ſolicitudinem epiſcopos non gerere, quibus in committendis ſacris ordinibus dignum viſum eſt communicaſſe.

IX.

Vt in domibus ſacerdotum, propter malæ opinionis famam, habitatio feminarum penitus tollatur, neque illi in domos earum intrare indiſcrete præſumant, ne nomen Dei, quod abſit, per illos blaſphemetur, per quos laudari pie & jugiter debet. venationem quoque nullus tam ſacri ordinis exercere præſumat. neque arma militaria pro qualicumque ſeditione portare audeat : aut habitum quemlibet tantum apicem ſacerdotii non decentem aſſumat.

X.

Vt res eccleſiaſticas, tam mobiles quam & immobiles, nemo invadere vel auferre præſumat. & quæ a rectoribus eccleſiæ hactenus, ob timorem vel favorem, alicui libellario vel emphyteuticario jure doloſe, vel cum damni detrimento, eccleſiæ amiſſæ videntur, ad priſtinum jus revertantur : quatenus liceat illis, quibus eorum cura commiſſa eſt, quieto & pacifico ordine eas tenere, & pro nobis ac regno nobis a Deo commiſſo orare, pauperibuſque debita ſtipendia erogare, familiam eccleſiæ juſte & rationabiliter regere & gubernare. Tranſgreſſoribus autem indicimus, injuſte præſumpta reſtituere, & ſicut ſuperius præfixum eſt, triplicem legem & triplex bannum noſtrum perſolvere.

ANNO CHRISTI 876.

XI.

Vt decimæ collaborationum & animalium, ſecundum ſacra præcepta, domino abſque fraude & aliqua retractione offerantur, & in poteſtate epiſcopi maneat qualiter a preſbyteris diſpenſentur canonice. & ut eccleſias baptiſmales, quas plebes appellant, ſecundum antiquam conſuetudinem eccleſiæ filii inſtaurent.

XII.

Vt epiſcopi comites & vaſſos noſtros, in parochia eorum manentes, paterno amore ſecundum eccleſiaſticum miniſterium diligant : ipſi comites & vaſſalli, ſeu reliqua generalitas, prædictos epiſcopos ut ſanctos patres honorent & venerentur, & ad miniſterium illorum peragendum, ubicumque potuerint, eos adjuvare decerrent. Si vero, quod non optamus, eis infeſti, quo minus quæ Dei ſunt exercere poſſint, reperti fuerint, aut ipſi contra leges officia ſua violaverint, & eos quos venerari debent inquietaverint, ſecundum capitulare avi & genitoris noſtri emendent. qualiter quoque preſbyteros ac reliquos gradus honorent, ipſius capitularis forma doceantur. Ipſi nihilo minus epiſcopi ſinguli in ſuo epiſcopio miſſatici noſtri poteſtate & auctoritate fungantur.

XIII.

Vt epiſcopi & comites in ſuis miniſteriis commorantes, in ſuis conſiſtant domibus cum ſuis vaſſallis, neque præſumant occaſione hoſpitii in pauperis cujuſpiam vicini domo niſi rogati commorari : quia ob hoc maxime deprædationes & diſcordias hactenus pullulaſſe manifeſtum eſt. Prævideant quoque, ſecundum miniſterium unuſquiſque ſuum, ne in poteſtate illorum prædæ & devaſtationes fiant : & ſi aliqui hoc facere tentaverint, omni ſua virtute illis reſiſtant. Et ſi ipſi per ſe conſtringere illos ad emendationem non potuerint, conſtitutis miſſis noſtris renuntient, ut ipſorum judicio legaliter ſecundum capitulare avi & genitoris noſtri emendetur. Quod ſi & ipſi hoc emendare nequiverint, ad noſtram notitiam perducant.

XIV.

Vt quoties divinum judicium eccleſiæ præſulem a ſæculo vocaverit, nullus ad ſuimet perditionem facultates ejus invadat, diripiat, & ad ſuos uſus transferat : ſed erogatariis & eleemoſynariis eccleſiaſticis, cum ipſius eccleſiæ conſtituto œconomo, liberum ſit canonico more juſte rationabiliterque deputata ſucceſſuro reſervare, vel quibuſcumque, ſicut expedit, pro ejus ſpiritu diſtribuere.

Quod

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 876.

Quod qui iniqua cupiditate transgredi A præsumpserit, ut superius prælibatum est, irrefragabiliter multetur.

XV.

Vt nemo fidelium nostrorum quodammodo aliquem celet quem nostrum scierit infidelem esse : neque ei sustentationem quamcumque præstare pertentet, si eum ad nostram fidelitatem revocare nequiverit. Quicumque autem contra hoc fecerit, prædecessorum nostrorum & progenitorum judicium experietur.

SVBSCRIPTIONES EPISCOPORVM.

Ioannes Tuscanensis episcopus, legatus sanctæ sedis apostolicæ & domni Ioannis summi pontificis, & universalis papæ, in his quæ supra scripta interfui, consensi & subscripsi.

Ansegisus Senonum metropolis episcopus, sanctæ & apostolicæ sedis per domnum Ioannem summum pontificem papam vicarius, interfui, consensi & subscripsi.

Ioannes Aretinus episcopus, sanctæ sedis apostolicæ legatus, interfui, consensi & subscripsi.

Hincmarus Rhemorum archiepiscopus subscripsi.

Aurelianus Lugdunensis ecclesiæ episcopus in Christi nomine roboravi.

Frotarius archiepiscopus consensi & subscripsi.

Ottramnus Viennensis ecclesiæ archiepiscopus subscripsi.

Ioannes Rothomagensis ecclesiæ archiepiscopus subscripsi.

Bertmundus Ebredunensis ecclesiæ archiepiscopus subscripsi.

Ragenelmus Tornacensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Vvalterus humilis Aurelianensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Gerboldus Cabilonensis ecclesiæ episcopus D subscripsi.

Gislebertus Carnotensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Hildeboldus Suessionensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Rostagnus sanctæ Arelatensis ecclesiæ humilis episcopus subscripsi.

Isaac Lingonensis ecclesiæ episcopus subscr.

Lantbertus Matiscensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ingelvuinus sanctæ Parisiacensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Geroldus Ambianensis ecclesiæ episcopus subscripsi. E

Abbo Nevernensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ioannes Cameracensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Hadebertus Silvanectensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Odo Belgivacorum episcopus in Christi nomine subscripsi.

Ratbertus Valentinæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Bernarius Gratianopolitanæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Agenulfus Gabalitanensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Birico Vvapincensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Alduinus Avenionensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Vvido Vellavensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Hildebrannus Sagensis episcopus subscripsi.

Vvillebertus humilis Catalaunorum episcopus subscripsi.

Ragenfridus Meldensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Heirardus Lixovensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Sigenandus Constantiensis ecclesiæ episcopus B subscripsi.

Ætherius Vivariensis episcopus subscripsi.

Erchambertus Baiocensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Hedenulfus Laudunensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Agilmarus Arvernensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Anselmus Lemovicensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Adalbertus Morinensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Vvillelmus Cadurcorum ecclesiæ episcopus subscripsi.

C Lupus Albiensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ottulfus sanctæ Trecassinæ ecclesiæ humilis episcopus subscripsi.

Berardus Virdunensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Arnaldus Leucorum ecclesiæ episcopus subscripsi.

Franco Tungrensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Theodoricus Vesontionum ecclesiæ archiepiscopus subscripsi.

Vvala Autisiodorensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

D Adalgarius Augustidunensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Hemico Diensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Aimarus Ruthenensium ecclesiæ episcopus subscripsi.

Theotarius Gerundensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Hugo abbas.

Albustus abbas ex monasterio quod vocatur Bethlehem, sive Ferrarias.

Hilduinus abbas & bibliothecarius.

Vvlfardus abbas scripsit & subscripsit.

Gauzlenus abbas & archicancellarius.

IV.

Actorum concilii Pontigonensis editio altera, illa fortasse, quam cum legatis apostolicis dictasse, & in synodo legisse dicitur Odo episcopus Bellovacensis.

SANCTA synodus, quæ in nomine domini vocatione domni Ioannis ter beatissimi ac universalis papæ, & jussione domni Caroli perpetuo Augusti congregata est in loco qui vocatur Pontigonis, anno incarnationis dominicæ DCCCLXXVI. indictione IX. regni præfati invictissimi imperatoris XXXVII. imperii autem primo, XVII. Kalendas Augusti, hæc capitula quæ subter annexa sunt instituit.

Digitized by Google

Anno Christi 876.

I.

Obeunte Hludouvico, qui Romani imperii jura regebat, domnus Ioannes ter beatissimus papa per Gadericum Veliternensem, Formosum Portuensem, Ioannem Aretinum, venerabiles episcopos, domnum Carolum tunc regem ad limina beatorum apostolorum invitavit, eumque ecclesiæ ipsius defensorem ac tutorem elegit, imperialique diademate coronavit, eum præ cunctis solum & specialem eligens qui Romani imperii sceptra teneret. Cujus sacris institutionibus pro debito parentes, quod ipse instituit instituimus, & quod ipse confirmavit pari consensu omnes firmamus.

II.

Congregata igitur in Romana urbe sancta synodo, ante adventum prædicti domni imperatoris, misit cum consensu omnium epistolas Hludouvico regi, filiis quoque ipsius, archiepiscopis, episcopis, abbatibus, ac reliquis primoribus regni sui, monentes eos apostolica auctoritate more paterno servare quæ pacis sunt, ne videlicet aliquam " irreptionem in regno præfati Augusti facile tentarent, usque dum simul ad mutuum colloquium venirent, & ipse inter eos & de pace conservanda, & de jure regnorum secundum sibi a Deo ministerium creditum decerneret pariter & discerneret. Quas epistolas per Odonem Bellovacorum venerabilem episcopum sibi destinatas & bis delatas omnino recipere renuerunt.

" irruptionem

III.

Ipse vero apostolica & paterna monita paruipendens, & fraterna fœdera disrumpens, hostili manu tyrannico more fraternum regnum depopulando invasit: homicidia, adulteria, sacrilegia, & innumera mala quæ enumerari nequeunt, auctoritas facientium perpetravit.

IV.

Hæc mala audiens ter beatissimus papa perpetrata esse in regno spiritalis filii sui domni Caroli semper Augusti, tactus dolore cordis acceleravit mittere missos suos, Ioannem videlicet & Ioannem venerabiles episcopos, cum aliis suis epistolis, volens eum monere, ut a tanto malo pœnitudinem de præteritis ageret, & tandem fraternum regnum invadere desineret. Quorum legationem secundo commonitus necdum recipere voluit.

V.

Post hos denique misit iterum alios legatos, Leonem scilicet sanctissimum Gabinensem episcopum & sanctæ Romanæ ecclesiæ missum & apocrisiarium, pariterque & Petrum Forosemproniatem venerabilem episcopum, hæc eadem obsecrando, monendo protestans. Quorum monita utrum recipere velit, adhuc ambiguum constat.

VI.

Verum quia præfatus Leo Gabinensis reverentissimus episcopus, & sanctæ Romanæ ecclesiæ missus & apocrisiarius, seu & Petrus Forosemproniates episcopus, pro quibusdam utilitatibus ecclesiasticis morari hic diutius nequeunt, neque episcopos de longinquo venientes fatigare longius dignum est, decreverunt Ioannem Tuscanensem, & Ioannem Aretinum venerandos episcopos, qui legationem præfatorum pariter cum priori legatione suscipientes, ea quæ peragenda sunt, cum ceteris episcopis, quos communi consensu elegerint, vice omnium episcoporum, quidquid seu in evocanda synodo, seu in definiendo, seu in contemptoribus feriendis definierint, apostolica auctoritate libere definiant, & quidquid ipsi deliberaverint, domnus apostolicus cum omni sancta Romana ecclesia determinabit, & in perpetuum mansurum statuet & firmabit.

Anno Christi 876.

VII.

Sicut domnus papa Ioannes sanxit, connivente, & consentiente, & condecernente domno & glorioſissimo Carolo imperatore semper Augusto, Ansegisum venerabilem episcopum, Senonum archiepiscopum, suam vicem tenere, & primatum ei Galliæ & Germaniæ contulit in evocanda synodo, & definiendo canonice, si quælibet insurrexerint necessaria, & ut graviora ad ipsius notitiam referat: & nos unanimiter omni devotione laudamus, & ut ita ipse primatum teneat Galliæ & Germaniæ, decernimus & sancimus.

VIII.

Synodum, quam domnus Ioannes apostolicus & universalis papa super quorumdam depositionem, Formosi scilicet Portuensis episcopi, & Gregorii nomenculatoris, seu & Stephani secundicerii, & Gregorii vestararii, ceterorumque suorum complicum, sicut in epistola ipsius ad nos missa continetur, nuper instituit, & nos secundum jussionem ipsius, in nullo a capite dissidentes, consentiendo decernimus, omnibusque apostolicis illius sanctionibus per omnia parentes sicut decet obedimus.

IX.

Censuram vero, quam domnus apostolicus super nefandissima acta Hludovici regis, & complicum ejus, nisi resipuerint, & debitam obedientiam sedi apostolicæ exhibuerint, statuit & firmavit; omnes nos, qui ad præsentem synodum convenimus, unanimiter decernimus, atque firmamus.

Sequebatur post hæc in codice sancti Remigii confirmatio synodi Ticinensis, cum episcoporum subscriptionibus, ut supra.

V.

Libellus proclamationis ecclesiæ Rhemensis adversus Hludovicum regem Carolo imperatori oblatus in synodo Pontigonensi.

PATERNIS magisteriis instruimur, ut si qua majora negotia, vel majores causæ exortæ fuerint, ad sedem apostolicam, prout auctoritas docet, & mos antiquus obtinuit, semper referantur. Ideoque, quia imperialem excellentiam vestram synodo præesse, & vicarios sedis apostolicæ præsto nobis adesse gaudemus, calamitates & miserias ecclesiæ nostræ, ac filiorum nostrorum; quas hoc anno ab Hludouvico filio ejus, & complicibus eorum, cædes videlicet, & homicidia, adulteria, fornicationes, rapinas, sacrilegia, & cetera flagitia, quæ nullus enumerare potest, ecclesia nostra perpessa est, vestræ serenitati innotescimus, obsecrantes ut pro Dei omnipotentis amore, & pro ingenita vobis benignitate, ac pro ministerio imposito, nobis & ecclesiæ nostræ ac filiis nostris, secundum promulgatam omnibus vestram sapientiam, consulatis pariter ac succurratis: ne de cetero talia ac tanta mala ecclesia nostra ac regnum patiatur, qualia hactenus passum est.

VI.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 876.

VI.

Definitio ſynodi Pontigonenſis de Adalgaudo presbytero infamato.

PRIDIE Idus Iulii, in loco qui vocatur Pontigonis, ita de Adalgaudo preſbytero a legatis ſedis apoſtolicæ, Leone apocriſiario ſanctæ ſedis Romanæ, Petro, Ioanne, itemque Ioanne legatis memoratæ ſanctæ ſedis, & Anſegiſo vicario ejuſdem ſanctæ ſedis, & ab omni concilio definitum eſt: ut illi propria eccleſia reddatur, & a præfatis Kalendis quatuor menſium dilatio ad famam ſuam purgandam illi concedatur. Si poſt quatuor menſes purgare ſe canonice non potuerit, nulla ejus vox poſtea penitus audiatur.

VII.

Conſenſus Leonis epiſcopi miſſi & apocriſiarii, cum poſt ſynodum diſceſſurus eſſet.

QVIA dominus noſter Ioannes ſanctiſſimus & ter beatiſſimus papa nos quidem, me ſcilicet Leonem Gabinenſem epiſcopum & ſanctæ Romanæ eccleſiæ miſſum & apocriſiarium, & Petrum venerabilem Foroſempronianem epiſcopum, ad hoc has in partes direxit, ut ceu pridem per venerabiles epiſcopos Ioannem videlicet & Ioannem mandaverat, veſtra ſanctitate aggregata, de negotiis, quæ inter utroſque fratres hoc anno emerſerant, determinaremus. Sed nos ob quaſdam ſanctæ Romanæ eccleſiæ utilitates, & diutius morari nequivimus, & veſtram beatitudinem longius fatigari nolumus: hos fratres noſtros, Ioannem videlicet Tuſcanenſem, & Ioannem Aretinum, venerabiles epiſcopos vobiſcum morari decrevimus, uſque dum res unde agitur optatum finem divina favente gratia accipiat. qui quidquid ſeu in evocanda ſynodo, ſeu in definiendo, ſeu in contemptoribus feriendis definierint, auctoritate apoſtolica libere definiant. Quidquid ipſi deliberaverint, & domnus apoſtolicus cum omni ſancta Romana eccleſia determinabit, & in perpetuum manſurum ſtatuet & firmabit.

VIII.

Iuramentum, quod Hincmarus archiepiſcopus edere juſſus eſt apud Pontigonem.

SIC promitto ego, quia de iſto die in antea iſti ſeniori meo, quamdiu vixero, fidelis & obediens & adjutor, quantumcumque plus & melius ſciero & potuero, & conſilio & auxilio ſecundum meum miniſterium in omnibus ero, E abſque fraude & malo ingenio, & abſque ulla doloſitate, vel ſeductione, ſeu deceptione, & abſque reſpectu alicujus perſonæ. Et neque per me, neque per miſſum, neque per literas, ſed neque per emiſſam vel intromiſſam perſonam, vel quocumque modo ac ſignificatione, contra ſuum honorem, & ſuam, eccleſiæ, atque regni illi commiſſi quietem & tranquillitatem atque ſoliditatem machinabo, vel machinanti conſentiam. Neque unquam aliquod ſcandalum movebo, quod illius præſenti vel futuræ ſaluti contrarium vel nocivum eſſe poſſit. Sic me Deus adjuvet & iſta ſancta patrocinia.

A NOTÆ IACOBI SIRMONDI, S. I.

ANNO CHRISTI 876.

1 *Concilium Pontigonenſe.*] Actorum hujus concilii hactenus perpauca, eaque mutila, & cum Ticinenſibus confuſa geſtis habebamus. Nunc multis partibus auctiora, & notis quæque ſuis diſtincta prodeunt, adſcitis etiam ex diverſis exemplaribus epiſtolis pontificiis, quæ in hoc concilio recitatæ ferebantur, & pluſculis aliis monimentis ad eamdem ſynodum ſpectantibus, quorum fit mentio fere omnium in ſynopſi [a] Aimoini. Conſtat ergo primum Romæ coronatum fuiſſe Carolum imperatorem die natalis domini ſub finem anni DCCCLXXV. cujus coronationis, ut dixi, acta non extant. Tum deinde celebratum a novo imperatore conventum fuiſſe Ticinenſem menſe Februario DCCCLXXVI. in eoque ab epiſcopis & optimatibus regni Italici acclamatum ſuſceptumque imperatorem, & condita capitula XII. Poſtremo in ſynodo Pontigonenſi, menſe Iunio ejuſdem anni, ſuſceptum pariter a Gallis imperatorem, & Ticinenſia capitula confirmata. Itaque ſubſcriptionum, quæ hic geminæ leguntur, priores, quæ Italicorum ſunt præſulum & optimatum, ad ſynodum Ticinenſem pertinent: poſteriores: quæ Gallorum ſunt, ad Pontigonenſem referendæ, non ad Ticinenſem, cui male antea tribuebantur.

[a] ſubjuncta hiſtoriæ.

2 *Iuramentum.*] Apud Pithœum poſt XII. ſcriptores coætaneos inſcribitur: *Generale omnium fidelium ſacramentum* & veriſimile eſt ab omnibus exactum fuiſſe. Sed Hincmarus in libello ad Carolum imperatorem quem in codice Leodienſi nacti ſumus, ſingula juramenti hujus membra, ut inepta & aliena, exagitat, queriturque a ſe poſt tot annos requiſitum eſſe, cum ſatis eſſe deberet profeſſio, quam ut archiepiſcopus ediderat. *Pia*, inquit, *memoria pater veſter ab epiſcopis, qui vel voluntarii vel inviti in ſua dejectione conſenſerunt, ſed nec ab ipſo Ebbone, qui auctor & incentor ipſius dejectionis dumtaxat inter epiſcopos* C *fuit, non aliud ſacramentum, niſi libellos profeſſionis a ſe ſubſcriptos, quos ego habeo, requiſivit. Et a me, qui ante profeſſionem & ſubſcriptionem, & poſt profeſſionem ac ſubſcriptionem, profeſſa & ſubſcripta per tot annos a juventute uſque ad hanc ſenectutem ſervavi, nunc juramentum aliud non debuiſſet requiri. ſed non mirum eſt, ſi per bajulos invidia ſine cauſa animus benignitatis veſtræ commotus nunc a me requirit, quod nec pater veſter in vita ſua, qui mihi per octo circiter annos ſecreta ſua indubitanter credidit, requiſivit, nec vos per triginta & ſex annos hactenus requiſiſtis.* Hincmarum aliis epiſcopis auctorem fuiſſe, ut Ludovicum regem ex Germania venientem ſuſciperent, indicat ejus epiſtola quinta.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Concilium Pontigonenſe.*] Sic dictum a Pontigono. Eſt autem [b] Pontigonum, vel Pontigedanum (ut habet Kalendarium ſancti Ioannis Vallenſis ad Carnutum urbem) D pagus Galliæ Celticæ in diœceſi Carnotenſi vulgo dictus *Pontgoie.*

[b] Errat hic graviſſime Binius. Vide geographiam noſtram ſynodicam. Eſt enim in ad Catalaunenſi.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

De eadem Pontigonenſi ſynodo & conceſſis a Ioanne papa VIII. privilegiis Anſegiſo Senonenſi archiepiſcopo nonnulla referunt hiſtorici Senonum Odorannus in chronico ad annum 876. Robertus S. Mariani Autiſſiodorenſis monachus ord. Præmonſtratenſis in chronico & auctor chronici abbatiæ S. Petri Vivi Clarius ſive quis alius editus tomo II. ſpicilegii a D. Dacherio O. B.

[b] ** *Sancta ſynodus, qua in nomine domini vocatione domni Ioannis ter beatiſſimi, & juſſione domni Caroli Auguſti congregata eſt in Pontigone anno domini octingenteſimo ſeptuageſimo ſexto, indictione nona, decimo ſeptimo Kalendas Auguſti, hæc capitula quæ ſubter adnexa ſunt, inſtituit.*

OBEVNTE Hludovico qui Romani imperii jura regebat, Ioannes ter beatiſſimus papa, per Iaidericum Belitrenſem, Anſegiſum Senonenſem, Formoſum Portuenſem, Ioannem Aretinum, venerabiles epiſcopos, domnum Carolum tunc regem ad limina beatorum apoſtolorum invitavit, eumque eccleſiæ ipſius defenſorem ac tutorem elegit, imperialique diademate coronavit, eum præ cunctis ſolum eligens ſpecialiter qui Romani imperii ſceptra teneret. Cujus ſacris inſtitutionibus pro debito parentes, quod ipſe confirmavit, pari conſenſu omnes confirmavimus.

* *al.* Alatrinum.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 876. * concedente.

Sicut domnus Ioannes ſanxit conveniente & A conſentiente, ac condecernente * domno ac glorioſiſſimo Carolo imperatore ſemper Auguſto, Anſegiſum venerabilem archiepiſcopum Senonum ſuam vicem tenere, & primatum ei Galliæ & Germaniæ contulit, in evocanda ſynodo & definiendo canonice ſi quælibet inſurrexerint neceſſaria [& ut quælibet graviora ad ipſius notitiam referat,] & nos unanimiter omni devotione laudamus, & ut ita primatum ipſe teneat Galliæ & Germaniæ decernimus & ſancimus; cunctique ſucceſſores ejus in propria urbe Senonica.

* iſta deſunt apud Baronium an. 875.

Item invenitur in geſtis epiſcoporum eccleſiæ Rhemenſis de archiepiſcopo Senonenſi ita: Obtinuit domnus Anſegiſus archiepiſcopus Senonenſis a beatiſſimo Ioanne papa, & a Carolo Auguſto, ut eſſet primus poſt papam, & teneret primatum totius Galliæ & Germaniæ, & ut fortiora quæque & graviora dijudicaret, ſynodumque evocatet, ſi quælibet inſurrexerint; cunctique ei obediant Galliæ & epiſcopi ſicut epiſcopo Romano. Voluit autem ei reſiſtere * Immarus archiepiſcopus Rhemenſis, ſed minime potuit, convictus apoſtolica auctoritate. Suo etenim tempore eccleſia Senonica magno & pacifico viguit honore.

* Hincmarus.

CONCILIVM ROMANVM I.

ANNO CHRISTI 877. In qvo electio Caroli Calvi imperatoris totius ſynodi ſententia & ſubſcriptionibus confirmata eſt, menſe " Februario, indictione x. anno Chriſti DCCCLXXVII.

" Ita Sigonius atque Sirmondus: Chiffletius vero p. 113. hiſtoriæ Tornutienſis in exeūtem Maium differt, cujus menſis die 29. conſignatum eſt diploma Adalgerio Eduenſi epiſcopo datum.

Sermo domni apoſtolici Ioannis in ſynodo epiſcoporum.

OMNIBVS generationibus, imo cunctis mortalibus liquet, qualiter omnipotens & creator univerſorum Deus in eccleſiæ ſuæ parte, quæ gemebunda peregrinatur in terris, per generationes & generationes electos ſuos, velut in cælorum ambitu ſidera nova produxerit, ut miro quodam modo in ejuſdem eccleſiæ cælo fixa, divino lumine radiantia, mœrentium animos illuſtrarent, depulſis tetræ mœſtitiæ tenebris, & diverſarum anguſtiarum diſſipata caligine. Inter quas, tamquam clariſſimum ſidus, diebus noſtris ecce nobis Carolum Chriſtianiſſimum principem ſuperna providentia, præſcitum a ſe & præelectum ante mundi conſtitutionem, & prædeſtinatum, non niſi copioſiſſima miſeratione circa noſtram ſalutem mota, ſecundum placitum ſuum, juxta quod congruum erat, in iſto periculoſo tempore tribuit, nepotem videlicet illius quondam magni Caroli, qui rempublicam prælis auxit, victoriis dilatavit, ſapientia decoravit. Qui cum omnes eccleſias ſublimaſſet, ſemper hoc ei erat in voto, ſemper in deſiderio, ſicut in geſtis quæ de eo ſcripta ſunt legitur, ut ſanctam Romanam eccleſiam in antiquum ſtatum & ordinem reformaret. Vnde & hanc multis honoribus extulit, multis munificentiis & liberalitatibus ampliavit, adeo ut amiſſas olim urbes ei reſtituiſſet, & ex regni quoque ſui parte alias non modicas contuliſſet. Sed pauca dicta ſunt, niſi quæ circa religionis incrementum geſſit, magna & ſublimia memorentur. Religionis quippe ſtatum inter diverſorum errorum & pravitatum vepres incultum inventum ſacris literis erudivit, divina pariter & humana ſcientia peror- B navit, erroribus expurgavit, ratis dogmatibus ſaginavit, atque intra breviſſimum tempus ita induſtria pietatis ſtudio egit, ut novus quodammodo videretur mundus, magnis luminaribus venuſtatus, & variis vernantibus floribus adornatus. Cujus filius, divæ ſcilicet recordationis Hludouvicus maximus imperator, pater hujus a Deo electi principis Caroli ſemper Auguſti, patrium ſolium adeo religione imitatus, pietate laudabiliter æmulatus eſt, ut & paterna divini cultus vota, & erga prælatam principalem eccleſiam liberalitatis inſignia, pius natus æquipararet & roboraret, ſed & uberioribus beneficiis, & dapſilibus munificentiis, ut heres gratiſſimus ampliaret. Verum iſte hujus præfulgidus filius, Carolus videlicet, de quo nobis ſermo eſt, ſereniſſimus & tranquilliſſimus imperator, qui nobis, ut prætulimus, in quos fines ſæculorum devenerunt, quique caliginoſi temporis ex quadam parte tetras ærumnas & miſerias ſuſtinebamus, tanquam ſplendidiſſimum aſtrum ab arce polorum illuxit, non ſolum monumenta progenitorum, bonitatem electæ radicis ferens in ramo, alacriter æquiparavit; verum etiam omne prorſus avitum ſtudium vicit, & univerſum paternum certamen in cauſa religionis atque juſtitiæ ſuperavit: eccleſias videlicet domini diverſis opibus ditans, ſacerdotes ejus honorans, hos ad utramque philoſophiam informans, illos ad virtutes ſectandas adhortans, viros peritos amplectens, religioſos venerans, inopes recreans, & ad omne bonum penitus ſubſecutus, & omne malum medullitus deteſtatus. Quapropter & nos, cariſſimi fratres, tot ac tantarum dilectionum ejus atque virtutum audientes inſignia, & laudabilium longe lateque diffuſa morum ejus intuentes indicia, pietatiſque illius affectus experti frequentiſſime ac multifarie viſcera, non immerito intelleximus iſtum eſſe procul dubio, qui a Deo conſtitutus eſſet ſalvator mundi, multo profecto præſtantius ac decentius ita vocatus, quam Ioſeph, qui pene ſolam terram ſalvavit Ægypti. Vnde ab univerſa ſancta Romana plebe, voce almæ illius Annæ, ſanctæ perſonam geſtantis eccleſiæ, ſterilis & fecundæ, prophetico quodammodo ſpiritu temulentæ, quotidie clamabatur: *Dominus dabit imperium regi ſuo, & ſublimabit cornu chriſti ſui:* 1. Reg. 2. & iterum cum David orabat, rege pariter ac propheta, *Da*, inquiens, *poteſtatem, ſive imperium puero tuo, & ſalvum fac filium ancillæ tuæ,* Pſal. 85. ſanctæ videlicet catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ. Vnde nos, tantis indiciis divinitus incumbentibus luce clarius agnitis, ſuperni ſecreti conſilium manifeſte cognovimus. Et quia pridem apoſtolicæ memoriæ deceſſori noſtro papæ Nicolao idipſum jam inſpiratione cæleſti revelatum fuiſſe comperimus, elegimus hunc merito, & approbavimus una cum anniſu & voto omnium fratrum & coepiſcoporum noſtrorum, atque aliorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ miniſtrorum, amplique ſenatus, totiuſque Romani populi, gentiſque togatæ, & ſecundum priſcam conſuetudinem ſolenniter ad imperii Romani ſceptra proveximus, & Auguſtali nomine decoravimus, ungentes eum oleo extrinſecus, ut interioris quoque Spiritus ſancti unctionis monſtraremus virtutem, qua unxit eum dominus Deus ſuus præ conſortibus ſuis, chriſtum hunc oleo lætitiæ deliburum extrinſecus faciens, & principem populi ſui conſtituens: ad imitationem ſcilicet

ANNO CHRISTI 877.

ANNO CHRISTI 877.

scilicet veri regis Christi filii sui domini nostri, ita ut quod ipse possidet per naturam, iste consequeretur per gratiam. Deinde non hic perpetuus Augustus ad tanta fastigia se velut improbus intulit, non tamquam importunus fraude aliqua, vel prava machinatione, aut inhianti ambitione ad imperialem apicem aspiravit. Absit. Neque enim sibi honorem præsumptiose assumpsit ut imperator fieret: sed tanquam desideratus, optatus, postulatus a nobis, & a Deo vocatus, & honorificatus, ad defendendam religionem, & Christi utique servos tuendos, humiliter atque obedienter accessit, operaturus & roboraturus in imperio summam pacem & tranquillitatem, & in ecclesia Dei justitiam & exaltationem. Nisi enim nos talem ejus cognovissemus intentionem, numquam animus fieret noster tam promptus ad ipsius promotionem. Et hoc per sacerdotum domini manus, & ministrorum ejus officium, sicut David & Salomon, & nonnulli alii Christi domini, quos nimirum non esse tangendos Spiritus sanctus per psalmorum cantica protestatur. Quapropter, fratres carissimi, omnes unanimes idipsum sentientes benedicamus domino, & totis cordis ac corporis vocibus collaudemus, qui secundum quod pollicitus est, spernentes sprevit, & glorificantem se glorificavit: quique hunc tantum nobis talemque contulit, per quem mœrentium consolatio, & Paganorum contritio, & Christianorum procul dubio speretur cita redemptio. Summamque majestatem ejus & pietatem votis continuis obsecremus, ut confirmet hoc in eo, imo & in nobis per eum, quod operatus est in eo a templo sancto suo, quod est in superna Ierusalem. Nosque, quod jam in Romana ecclesia, quæ est magistra, mater, & caput ecclesiarum, auctore Deo, famulatus nostri ministerio gessimus, preces benedictionis fundentes, & coronam imponentes sceptri, & diadema imperii, etiam hic in sancta ac generali fraternitatis nostræ synodo, ad quam, Deo duce, pro innumeris necessitatibus & utilitatibus sanctæ Dei ecclesiæ convenisse dignoscimur, iterato cordis affectibus, & oris vocibus, & manus subscriptionibus roboremus. nec sint, quod absit, in nobis schismata, quæ apostolus medullitus execratur, nec animorum alicujus divisionis vel diversitatis dissensio.

Psal. 104.

1. *Reg.* 2.

1. *Cor.* 1.

Responsio episcoporum.

Ecce beatissime & apostolice domine papa Ioannes, luce clarius videmus mentem apicis vestri gratia sancti Spiritus illustratam, qui profecto quos repleverit ardentes pariter & loquentes facit. Nisi enim ipse cor vestrum irradians tetigisset, nec ad tantæ dilectionis erga nos flagrantiam accenderet, nec ad tot mellifluos & salutares affectus, quibus nos procul dubio pie & assidue instruitis, procul dubio moveretur. Spiritalem autem filium vestrum, dominum imperatorem Carolum, Christianissimum & mansuetissimum principem, tanto jure cupimus & desideramus Augustalia Romani sceptri gubernacula inconcussa & immutilata, imo augmentata & ampliata, fine tenus retinere, quanto liquidius non per hominem neque ab homine sublimatum, & ad tantum culmen potestatis evectum, superna gratia revelante cognovimus. qui nimirum cordi sacratissimo apostolatus vestri interius inspiravit, ut non vos prius eligeret, sed antea vos eum & eligeretis, & diligeretis. Sed & nos, o domine & coangelice papa, vestigia vestra sectantes, & salubria monita recipientes, quem amastis & amamus, quem dilexistis diligimus, quem elegistis eligimus: & quod in eo, auctore omnium bonorum Deo, sive divina benedictione, sive sacra unctione, sive coronæ imperialis impositione gessistis, viscerabili affectu sequimur, & celebri laude prosequimur, & digna honorificentia veneramur, atque totius sensus nostri nisibus ita permanere atque pollere semper optamus. Sed etsi necessitas fortassis exegerit, totis officii nostri conatibus adversus aliter sentientium molimina resistere satagemus. Cum enim, secundum apostolum, *non sit potestas nisi a Deo*, & hæc præcipue, quæ tam pio collata est, haud dubium quin Dei ordinationi resistat, qui isti ordinationi, quæ nobis ministrantibus cælitus facta est, obstinata mente resistit. apostolico quippe culmini, docente sancto Bonifacio papa, nemo unquam obices manus intulit, nisi qui de se voluit judicari. Durum est autem contra stimulum calcitrare, vel adversus impetus fluminis conari.

ANNO CHRISTI 877.

Rom. 13.

Item summus pontifex. Quia igitur, fratres dilectissimi, inspiratio divina omnium nostrum corda in unum sensum, & in unum eumdemque deliberationis finem direxit, ut scilicet unum sentiamus & unum dicamus omnes, & non sint in nobis schismata, quæ in præfato piissimo & tranquillissimo imperatore spiritali filio nostro Carolo, auctore Deo sive preces benedictionis super caput ejus infundendo, sive sacræ unctionis oleo celsum ipsius verticem contingendo, sive coronam imperii conferendo gessimus, sententiæ prolatione, si unanimi generalitati vestræ videtur, & per manuum subscriptionem, etiam in præsenti hac venerabili synodo, sicut jam hortati sumus, iterato promulgemus & roboremus.

Sancta synodus respondit: Placet, & valde placet, in omnibus vestra sacratissima sectari vestigia. neque fas est ut a culmine apostolatus vestri in aliquo dissentiamus, quem videlicet ipse Christus dominus noster omnium nostrum ad vicem suam in terris esse voluit caput.

Tunc surgens summus pontifex sententiam protulit dicens: Piissimi & serenissimi spiritalis filii nostri, Caroli magni & pacifici imperatoris, ad imperialia sceptra electionem & promotionem, ante mundi quidem ordinem divinitus ordinatam, nuper autem, id est præterita nona indictione, per ministerium nostræ mediocritatis exhibitam, annuente Deo, ex tunc & nunc & in perpetuum firmam & stabilem decernimus permansuram. Responderunt omnes. Placet, placet. *Item.* Si quis tantæ rei divinitus actæ procul dubio institutionem superbia aut avaritia, vel certe aliquo pessimæ ambitionis instinctu, perturbare aut violare tentaverit, cujuscumque sit ordinis, dignitatis, aut professionis, tamquam Dei inimicus, & ordinationi ejus tyrannide sua resistens, & ecclesiæ Dei hostis, totiusque pacis & Christianitatis dissipator, anathemate usque ad satisfactionem teneatur omni tempore annexus. Responderunt: Fiat, fiat.

Item summus pontifex. Patratores & incitatores pessimi hujus consilii, qui profecto, cum ministri sint diaboli, sua quærunt, non quæ Iesu Christi, & in imperium subintroducere simultates & discordiam moliuntur, ac fraudulentum

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 877.

immittere ſchiſma, ad confundendam eccleſiæ unitatem, regnique congruum ſtatum & ordinem, reique publicæ utilitatem & tranquillitatem, conantur, ſi deinceps in talibus inventi fuerint, ſi quidem eccleſiaſtici viri extiterint, tamquam veri ſchiſmatici, & a capite diſſidentes, omnimodis deponantur: Laici vero & monachi perpetuo anathemate feriantur. Et reſponderunt omnes tertio: Fiat, fiat, fiat. Subſcripſit ergo domnus papa, & cum eo epiſcopi qui affuerunt.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Concilium Romanum I*] Iam monui Petrum Pithœum, qui hæc primus in lucem protulit, falſum fuiſſe, quod ea ad primam Caroli imperatoris coronationem pertinere exiſtimavit. Non minus autem aberrarunt, qui ad Ticinenſem poſtea ſynodum referenda cenſuerunt, ac ſynodo Ticinenſi in Colonienſi conciliorum editione adſcripſerunt. Pertinent enim ad aliam ſynodum, quam Ioannes papa Romæ "Februario menſe habuit, anno DCCCLXXVII. in eaque Carolo imperium, quod a Germanis diſceptabatur, totius ſynodi conſenſu iterum confirmavit. Cujus ſynodi acta Adalgarius epiſcopus, qui ad eam miſſus a Carolo fuerat, in Franciam detulit, ut narrat Aimoinus lib. v. cap. XXXV. quod & in vetuſto exemplari annotatum eſt his verbis: *Synodus, quam attulit Adalgarius epiſcopus de parte Ioannis papæ, aliorumque epiſcoporum Carolo ad Vrbam civitatem, quando pergebat iſdem Carolus Romam.*

" Aprili aut Maio

" ** IOANNIS PAPÆ VIII. SYNODVS RAVENNÆ HABITA CVM CXXX. epiſcopis anno Chriſti DCCCLXXVII. menſe " Auguſto, indictione X.

ANNO CHRISTI 878.

" Novembri ſcribere debuerat Holſtenius, qui hanc ſynodum primus vulgavit; ſi vera Chifletii ſententia de tempore illius, quam alias expendemus.

Ad diſciplinam & immunitatem eccleſiaſticam reſtituendam.

HIERONYMVS RVBEVS HISTORIÆ RAVENNÆ libro v. ad annum DCCCLXXVII.

IOANNES *pontifex cum poſtulatum ab Carolo Calvo ſubſidium tardius expediretur, jam enim redierat in Galliam Carolus, Ravennam ire conſtituit. Itaque & eo indixit epiſcopis conventum, & ad Ioannem archiepiſcopum ſcripſit, id ſe decreviſſe, tum quod ab improbis Chriſti fidelibus vexaretur, tum quod multis in rebus indigeret emendationis eccleſia. Quoniam vero nullus eſſet ad hac peragenda locus Ravenna aptior, rogare ut eo cum ſuis ſubjunctis epiſcopis accurrere velit ad* VIII. *Kalendas Iulias. Mox Vrſum Venetiarum ducem ſcriptis* VI. *Kalend. Iunias literis admonuit, ut eo adeſſet* XIII. *vero Kalend. Auguſti ſe Ravennam omni ſpreto incommodo itineris ſignificavit habendi conventus gratia conceſſiſſe, eumque Kalend. Auguſti inchoaturum. Conventu inde peracto, cujus ad nos acta non pervenerunt, ut maturius Calvum de inſtanti bello conſuleret, Ravenna egreſſus ad eum iter invendit,*

Videndæ Ioannis VIII. epiſtolæ LIII. LV. LVI. LVII. LIX. LX. quibus epiſcopi ad hanc ſynodum celebrandam convocantur.

CAPITVLA STATVTORVM.

I. *Vt metropolitani intra tres menſes fidem ſuam apud ſedem apoſtolicam exponant, & pallium petant.*

II. *Vt epiſcopi electi intra tres menſes a metropolitano ſuo conſecrentur.*

III. *Vt metropolitani non niſi ſtatutis temporibus pallio utantur.*

IV. *Vt Duces epiſcopos non præſentent, nec ipſos aliaſque eccleſiaſticas perſonas concutiant.*

V. *Vt qui domum Dei violaverit, & inde quid abſtulerit, communione privetur.*

VI. *Vt raptores niſi raptas reſtituant communione privati etiam anathemate percellantur.*

VII. *Vt homicidæ & incendiarii niſi publice ſatisfecerint poſt excommunicationem etiam anathematizentur.*

VIII. *Vt prædones, ſi bis terve admoniti non emendaverint, præter excommunicationem etiam anathemate feriantur.*

ANNO CHRISTI 878.

IX. *Vt excommunicatorum fautores & ipſi communione priventur.*

X. *Vt epiſcopi nomina excommunicatorum publice affigi curent.*

XI. *Vt eccleſiaſtico judicio obnoxiis refugium præſtantes & ipſi excommunicentur.*

XII. *Vt nemo ſe parochiæ propriæ conventui ultra tres dies dominicos ſubtrahat.*

XIII. *Vt magiſtratus ſæculares ab epiſcopis & clericis conventi, querimonias eorum diligenter examinent & corrigant.*

XIV. *Vt preſbyter non niſi ad certum locum ordinetur.*

XV. *Vt nemo patrimonia Romanæ eccleſiæ petat, & ſi quis quomodolibet ſubtraxerit, anathema ſit.*

XVI. *Item de eadem re.*

XVII. *Vt nemo res eccleſiæ Romanæ beneficiali more aut ſcripto petere vel retinere audeat.*

XVIII. *Vt ſæculares in domibus eccleſiarum neque placitum neque hoſpitium ſibi vindicent.*

XIX. *Quod decimæ tantum ſacerdotibus parochiarum dari debent.*

INCIPIVNT STATVTA SYNODI APVD RAVENNAM.

I.

Quiſquis metropolitanus intra tres menſes conſecrationis ſuæ ad fidem ſuam exponendam palliumque ſuſcipiendum ab apoſtolica ſede nulla inevitabili neceſſitate imminente non miſerit, commiſſa ſibi careat dignitate; ita ut tamdiu epiſcopali illi ſedi cedat, omnique conſecrandi licentia careat, quamdiu in exponenda fide & in expetendo pallio priſcum morem contempſerit. Sit licentia metropolitanis aliis poſt ſecundam & tertiam commonitionem viduatis eccleſiis cum conſilio Romani pontificis ordinando epiſcopum ſubvenire. Deuſd. l. 1. ap. 135.

II.

Si vero conſecrandi epiſcopi negligentia provenerit, ut ultra tres menſes eccleſia viduata conſiſtat, communione privetur, quouſque aut loco cedat, aut ſe conſecrandum præbere non differat. Quod ſi ultra quinque menſes per ſuam negligentiam retinuerit viduatam eccleſiam, neque ibi, neque alibi conſecrationis donum percipiat: imo metropolitani ſui judicio cedat.

III.

Quicumque ſane metropolitanorum per plateas vel in litaniis uti pallio præſumpſerit, & non tantum in præcipuis feſtivitatibus, & ab apoſtolica ſede indictis temporibus ad miſſarum ſolummodo ſolemnia, careat illo honore: & prout beatus papa Gregorius ad Ioannem Panormitanum epiſcopum, & Marinianum ſcribit Ravennatem epiſcopum, qui grave jugum atque vinculum cervicis non pro eccleſiaſtica, ſed pro quadam ſæculari dignitate defendit, permiſſa qua abutitur dignitate careat: quoniam jure privilegium meretur amittere, qui audacter uſurpat illicita. lib. 1. cap. 211.

IV.

Nulli Ducum liceat quemlibet epiſcopum in præſentiam Romani præſulis introducere, vel cenſus ab eo ſumptus publicos, ſeu dona quælibet

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 877.

quælibet exigere : ſed nec coram laicis epiſcopum objurgare concedimus. Clericos & ſanctimoniales, pupillos & viduas ſub tutela epiſcoporum eſſe decernimus, & eos ad ſæcularia trahi modis omnibus interdicimus. Quemlibet autem ducem vel alium contra hæc agentem excommunicandum eſſe decernimus : perſeverantem vero anathematis vinculo innodandum.

V.

Deuſd. l. 3. cap. 49. Anſel. l. 5. cap. 52.

Si quis domum Dei violaverit, & aliqua ſine licentia illius cui commiſſa eſſe dignoſcitur, inde abſtulerit, vel eccleſiaſticis perſonis injuriam fecerit, donec conventus & admonitus legitime ſatisfaciat, ſciat ſe communione fore privatum. Si vero poſt ſecundam & tertiam conventionem coram epiſcopo ſatisfacere detrectaverit, ſacrilegii periculo ab omnibus obnoxius teneatur : ita ut ſecundum apoſtolum nemini fidelium miſceatur.

1. Cor. 5. 11.

VI.

Quicunque ſanctimonialem, ſive quamcunque feminam in matrimonium vel concubinatum rapuerit, donec eam coram epiſcopo civitatis parentibus vel civibus reſtituat, cum omnibus fautoribus ſuis excommunicatum ſe eſſe cognoſcat. Si vero poſt ſecundam & tertiam conventionem, quam rapuit ſub ſatisfactione congrua non reddiderit, tanquam anathematizatus ab omni Chriſtianorum conſortio repellatur. Raptas enim nec immerito dicimus, quæ ſine conſenſu parentum, vel civitatis epiſcopi, aut ipſæ ultro diffugiunt, aut nolentes ab aliis abducuntur.

VII.

Si quis homicidium, membrorum truncationem, domorum incendia fecerit, aut fieri juſſerit, aut facienti conſenſerit, quouſque de his legaliter vel amicabiliter coram epiſcopo civitatis, aliiſque civibus non emendaverit, ab eccleſia privatum ſe eſſe agnoſcat. Si ergo poſt ſecundam & tertiam conventionem cuncta in quibus arguitur non emendaverit, tanquam ethnicus & publicanus ab omni Chriſtianorum collegio ſeparetur.

VIII.

Porro de his, qui deprædationes fecerint, aut facere juſſerint, vel facienti conſenſerint, inſtituimus, ut ſi ab epiſcopo civitatis admoniti minime reſipuerint, XL. dies pane & aqua contenti, reliquis cibis & potibus ſint omnino privati. Quod ſi hanc excommunicationem ſuſpicati fuerint violaſſe, ſatisfaciant epiſcopo, quod illam non violaverint : ſicque demum ſi convicti fuerint hanc violaſſe, non ſolum quod unicuique arguuntur feciſſe emendent ; ſed etiam bis aut ter commoniti ſi ſe non correxerint, ab omni communione privati ſint. Si vero poſt ſecundam & tertiam commonitionem cuncta, in quibus arguuntur, perfecte non emendaverint, anathematis ſententia ſe noverint obligatos.

IX.

Hi ſane qui ante audientiam communicare tentaverint, donec per pœnitentiam reatum ſuum defleant, ad communionem nullo modo reducantur, excepto mortis urgente periculo. Qui vero excommunicato ſcienter communicaverit, vel communicavit, & amodo ſaltem in domo ſimul oraverit, atque latebras defenſionis ne cominus ad ſatisfactionem perducatur præbuerit, donec ab excommunicatore pœnitentiam ſuſcipiat, corporis & ſanguinis domini communione ſe privatum eſſe cognoſcat. Quicumque ergo intra anni ſpatium humiliter, ſive publice cauſam ſuam coram ſuis excommunicatoribus non peregerint, ipſi ſibi audientiæ aditum clauſiſſe videantur. Quod ſi obſtinato animo ſine communione defuncti fuerint, nos illorum cauſam juxta beati Leonis prædeceſſoris noſtri ſententiam divino judicio reſervantes, quibus vivis non communicavimus, mortuis communicare non poſſumus.

ANNO CHR. STI 877.

X.

Curæ ſit omnibus epiſcopis excommunicatorum nomina omnino tam vicinis epiſcopis, quam ſuis parochianis pariter indicare, eaque in celebri loco poſita præ foribus eccleſiæ cunctis convenientibus inculcare : quatenus in utraque diligentia, & excommunicatis eccleſiaſticus aditus excludatur, & excuſationis cauſa omnibus auferatur. Si quis ſane venerabilium epiſcoporum vel ſacerdotum in hac re diſtrictiſſime non vigilaverit, & in aliquo conniverit, quo minus eccleſiaſticæ ſeveritatis invectio circa perſonas delinquentium conſervetur, donec coram provinciali ſynodo ſatisfiat, a communione ſciat ſe eſſe ſuſpenſum. Si vero poſt tertiam conventionem in ſua negligentia manſerit, canonico judicio ſubjacebit.

Lib. 4. cap. 108.

XI.

Illos autem qui pro diverſis ſuis exceſſibus ſe conveniendos legaliter timent, aliumque ſenioratum confugiunt, & ibi pejora prioribus operantur, jubet ut a nemine ſuſcipiantur, donec ſub prioris domini diſtrictione ſatisfaciant cunctis, quibus deliquerant. Si vero prius ſuſcepti fuerint, cum ſuo ſuſceptore communione priventur.

XII.

Verum quia ſunt plerique qui prolationem ſententiæ ſubterfugere cupientes, a matricialibus eccleſiis vel baptiſmalibus ſe ſubducunt ; placuit, ut hi intra regionem poſiti, ſi a publicis eccleſiarum ſe conventibus ultra tres dies dominicos voluntarie ſententiam ſubterfugiendo ſubtrahunt, donec ſub ſatisfactione ſe corrigendos adſtruant, communione priventur.

Lib 3. cap. 50.

XIII.

Adminiſtratores plane ſæcularium dignitatum, qui ad eccleſiarum tuitionem, pupillorum ac viduarum protectionem, rapaciumque, refrenationem conſtituti eſſe procul dubio debent, quotiens ab epiſcopis & eccleſiaſticis viris conventi fuerint, eorum querimonias attentius audiant, & ſecundum quod neceſſitas expetierit, abſque negligentia examinent, & diligenti ſtudio corrigant. Quod ſi dei timorem præ oculis non habentes negligere poſt ſecundam & tertiam admonitionem inventi fuerint, omni ſe noverint communione uſque ad condignam ſatisfactionem privatos.

Lib 4. cap. 51.

XIV.

Qui preſbyterum ordinare neceſſarium ducit, deputet eum eccleſiæ in qua domino ſerviens jugiter perſeveret.

XV.

Deuſd. l. 5. cap. 51. Anſel. l. 4. cap. 31.

Auctoritate ſummi judicis domini noſtri Ieſu Chriſti & principum apoſtolorum Petri & Pauli ſimul & omnium ſanctorum præcipimus, decernimus, & modis omnibus interdicimus, ut amodo & deinceps nullus quilibet homo perat patrimonia ſanctæ noſtræ eccleſiæ : Appiæ videlicet,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 877.

cet, & Lavicanenſe, vel Campaninum, Tiburtinum, Theatinum, utrumque Sabinenſe & Tuſciæ, porticum ſancti Petri, monetam Romanam, ordinaria & actionarica publica, ripam, portus, & Oſtiam. Sed hæc omnia in uſum ſalarii ſacri palatii Lateranenſis perpetualiter maneant, ita ut ſolitos reditus & angarias perpetualiter abſque illa contradictione perſolvant. Et ſi quis hæc beneficialiter, vel alio quolibet modo ſubtrahere quovis tempore voluerit, anathema ſit. *Et infra.* Exceptis his quos familiares vel noſtros vel noſtrorum ſucceſſorum eſſe ratio proficua evidentiſſime demonſtraverit. Quod ſi quiſquam huic decreto noſtro contraire præſumpſerit, ſcilicet eadem patrimonia ſanctæ Romanæ eccleſiæ beneficiali ſeu quolibet more ſibi amodo dari petierit, aut volenti dare conſenſerit, & qui dat & qui recipit, anathema ſit.

XVI.

Ibid. c. 53. Si quis de maſſis ſive de colonis eorumdem patrimoniorum ſancti Petri apoſtoli, de quibus hactenus nulla conceſſionis conſcriptio reperitur, aut præcepta ſibi fieri poſtulaverit, aut poſtulanti aut ſuadenti conſenſerit; Ananiæ & Saphiræ, qui de propriis mentientes ante pedes apoſtolorum expiraverunt, pœna mulctetur. Et non ſolum is apud quem de prædictis rebus præcepti alicujus ſeries inventa fuerit, res illas cum frugibus, quibus ex eis abuſus eſt, ex toto reſtituat, ſed & eadem ſcriptura caſſata nihil per illum proficiat: verum etiam cum omnibus ſibi conſentientibus perpetuo anathemate perculſus, cum Iuda traditore domini noſtri Ieſu Chriſti æterni ignis incendiis exuratur.

XVII.

Lib. 3. cap. 54. Item apoſtolica auctoritate præcipimus & ſancimus, ut amodo & deinceps nullus cujuslibet gentis vel ordinis homo monaſteria, cortes, maſſas & ſalas, tam per Ravennam, & Pentapolim, & Æmiliam, quam & per Tuſciam Romanorum atque Longobardorum, & omne territorium ſancti Petri apoſtoli conſtitutas, præſumat beneficiali more, aut ſcripto, aut aliquolibet modo petere, recipere, vel conferre: exceptis illis dumtaxat, quibus pro utilitatibus & ſpeciali ſervitio ſanctæ Romanæ eccleſiæ vel ducatus uniuſcujuſque loci habitatoribus præbetur, vel ad noſtra diſpenſanda conſtituti ſunt vel conſtituentur. Quod ſi quiſquam huic noſtro ſtatuto contraire tentaverit, & de præfatis quibuſlibet alicujus modi ſcriptum ſibi fieri poſtulaverit, aut etiam beneficiali more ea retinere præſumpſerit, excepta diſpenſatione apoſtolica, quæ ad augmentum & ſervitium ſanctæ Romanæ eccleſiæ eſſe probatur, ſtatuimus ut non ſolum ſcriptura illa caſſata nullum robur obtineat firmitatis, ſed etiam fruges ex eis quibus uſus, omnino reſtituens nihil ex hac ambitione vel beneficiis ipſis lucratus anathemati ſubjaceat.

XVIII.

Decimas unumquemque fidelem illi ſacerdoti dare cenſuimus in cujus parochia eum procul dubio conſtat ſub epiſcopi proprii ditione, quia ad hoc recipiendum ab epiſcopo ſuo eſt conſtitutus, manere. Et ideo nullum alterius diœceſeos ſacerdotem aut levitam alteri jure canonum debita hujuſmodi audere impudenter vel temere quærere aut accipere donationem. Eum vero qui aliter dare vel accipere præſumpſerit, eccleſiaſtica communione tamdiu judicamus manere privatum, donec ſecundum hoc noſtræ apoſtolicæ auctoritatis capitulum ſtuduerit agere.

ANNO CHRISTI 877.

XIX.

In domibus eccleſiarum neque miſſus, neque comes vel judex, quaſi pro conſuetudine, neque placitum, neque hoſpitium vindicent: ſed in publicis rebus domos reſtituant, in quibus placitum teneant, & ſecundum antiquam conſuetudinem hoſpitentur.

Explicit ſynodus Ioannis VIII. Ravennæ habita.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S.I.

Ad hanc Ravennatenſem ſynodum haud dubie pertinet diploma quod ſequitur ab aliquot jam annis publicæ luci datum, tum a Ven. domno Georgio Violeo O. B. congregationis S. Mauri monacho anno 1653. in defenſione ſive vindiciis reliquiarum S. Reginæ virginis & martyris, tum a R. P. Petro Franciſco Chifflетio S. I. in probationibus hiſtoriæ Tornutienſis monaſterii anno 1664. Divione excuſæ.

*** EPIST. CONCILII RAVENNENSIS EPISCOPORVM LII. QVA PRÆSENTE Ioanne papa VIII. poſſeſſio Flaviniaci monaſterii, & Tiliniaci villæ, Adalgario Æduenſi epiſcopo, & ejus eccleſiæ confirmatur", menſe Novembri anni Chriſti 877.

" Auguſto alii, aut Septembri.

Ex tabulario eccleſiæ Æduenſis.

ANNO dominicæ incarnationis octingenteſimoſeptuageſimo ſeptimo, indictione" decima, nos epiſcopi Ravennæ in nomine domini apoſtolica auctoritate & imperiali decreto in ſancta ſynodo congregati, præſidente eidem ſynodo ſanctiſſimo & reverendiſſimo domino Ioanne ſummo pontifice & univerſali papa; cum eccleſiaſtica negotia & ſollicitudines pro viribus annuente divina gratia tractaremus, affuit reverendiſſimus & confrater noſter Adalgarius ſanctæ Auguſtudunenſis eccleſiæ epiſcopus, miſſus etiam imperialis, deferens nobis præcepta imperialia, & privilegio ſedis apoſtolicæ roborata, ex quodam monaſterio Flaviniaco nomine, quod eſt ſitum in pago Alſenſi, in parochia jamdictæ Auguſtudunenſis eccleſiæ: quod munificentia & liberalitate Chriſtianiſſimi imperatoris & piiſſimi auguſti Karoli jamdictæ matri eccleſiæ conſtat unitum, & indiſſolubili nexu commixtum, perpetuoque jure (ſicut in præcepto, & privilegio, quæ coram nobis relecta ſunt continetur) æternaliter ſubjectum. Et ex Tiliniaco villa præceptum imperiale, & apoſtolicum privilegium, quam conſtat fuiſſe dudum a beato Leodegario martyre & pontifice eidem eccleſiæ collatam, & tyrannica uſurpatione pravorum hominum olim ab eadem eccleſia ſubtractam, & per idem præceptum memorati Auguſti eidem ſancto loco redditam & reformatam, itemque privilegio apoſtolicæ ſedis ex integro corroboratam; humiliter petens, ut id quod factum fuerat etiam noſtra auctoritate roboretur. Cujus petitioni, caritatis & fraternitatis gratia libenter annuentes, ſimul cum auctoritate & aſſenſu jamdicti ſummi pontificis generali ſynodo præſidentis, ſtatuentes decernimus, & decernentes ſtatuimus, ut eadem præcepta & privilegia inconvulſam obtineant omni tempore firmitatem. Si quis autem præſumptor temerario auſu contra hoc quod ſæpedictus auguſtus pleniſſima devotione pro animæ ſuæ,

" undecima tunc numerabatur in Galliis a menſe Septembri: imo & Romæ. Hic enim aberravit tabellio aut librarius, aut certe Decēber menſis ex fine diplomatis expungendus.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 877.

suæ, suorumque salute eidem sanctæ Augustudunensi ecclesiæ contulit, & restaurando reddidit, & sedes apostolica privilegii auctoritate firmando roboravit; nec non quod modo nostra humilitas, & generalis totius synodi auctoritas promulgando totis viribus stipulatur, venire, infringere, contradicere, aut in aliquo imminuere tentaverit; anathematis vinculo a Patre & Filio & Spiritu sancto cognoscat se æternaliter obligatum: sed & cum Iuda traditore domini nostri Iesu Christi, ignis ardoris incendiis concremandum; & in barathrum dæmonibus perenniter deputatum, ac sine spe recuperationis demergendum. Custodes autem & observatores hujus nostri decreti, benedictio & pax domini nostri Iesu Christi per æterna sæcula conservare dignetur. Amen.

Ioannes sanctæ Romanæ ecclesiæ summus pontifex & universalis papa subscripsi.

Anspertus Mediolanensis archiepiscopus subscripsi.

Ioannes Ravennensis archiepiscopus subscripsi.

Petrus patriarcha sanctæ Gradensis ecclesiæ subscripsi.

Adelardus sanctæ Veronensis ecclesiæ subscripsi.

Vvibododus Parmensis ecclesiæ subscripsi.

Leo missus & apocrisiarius sanctæ Romanæ ecclesiæ subscripsi,

Leodoinus Mutinensis episcopus subscripsi

Ganginus Voloterrensis episcopus subscripsi.

Petrus Elibertinensis episcopus subscripsi.

Galtericus Velitrenensis episcopus subscripsi.

Zenobius Fesulanus subscripsi.

Olchisus Pictorienſis episcopus subscripsi.

Gerardus Lucensis episcopus subscripsi.

Dominicus Barensis episcopus subscripsi.

Vitalis Cumanus episcopus subscripsi.

Petrus Orbevetanus episcopus subscripsi.

Paulus Aquensis episcopus subscripsi.

Marinus Tiphernatensis episcopus subscripsi.

Odelgarius Eferniatensis episcopus subscripsi.

Adonius Pesaurensis episcopus subscripsi.

Theodoinus Hadriensis episcopus subscripsi.

Theodulphus Tertonensis episcopus subscripsi.

Petrus episcopus Senogallensis subscripsi.

Vvalpertus Portuensis episcopus subscripsi.

Zacharias Anagninensis episcopus subscripsi.

Ioannes Aretinus episcopus subscripsi.

Felix Spoletanus episcopus subscripsi.

Ioannes Ticinensis episcopus subscripsi.

Ioannes Populoniensis episcopus subscripsi.

Viator Ferrariensis episcopus subscripsi.

Ioannes episcopus Vrbinatis subscripsi.

Petrus Cæsenatis episcopus subscripsi.

Maximinus Feretranus episcopus subscripsi.

Dominicus Trivensis episcopus subscripsi.

Paschalis Amerinensis episcopus subscripsi.

Theodorus Gallesiensis episcopus subscripsi.

Marcus Fanensis episcopus subscripsi.

Benedictus Cremonensis episcopus subscripsi.

Adalgaudus Vercellensis episcopus subscripsi.

Antonius Brixianæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Azzio Regiensis episcopus subscripsi.

Gerardus Laudicensis episcopus subscripsi.

Ansigisus Genevensis episcopus subscripsi.

Vvalterius Sedunensis episcopus subscripsi.

Hilduinus Astensis episcopus subscripsi.

Hildradus Albensis episcopus subscripsi.

Garibaldus Bergomensis episcopus subscripsi.

Bodo Aquensis episcopus subscripsi.

Ratbornus Augustensis episcopus subscripsi.

Sabbatinus Genuensis episcopus subscripsi.

Heilbertus Comanus episcopus subscripsi.

Datum VI. Kalendas " Decembris, indictione decima, per manus supradicti Leonis missi & apocrisiarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, feliciter. Amen.

" sunt qui legere malint Septembris quod multa evincunt.

[a] CONCILIVM IN NEVSTRIA CELEBRATVM ADVERSVS HVGONEM

Lotharii regis filium illegitimum anno domini DCCCLXXVII." tempore Ioannis papæ VIII.

" aut potius seq. 878.

[a] *Concilium.*] In hoc concilio legati Ludovici imperatoris " III. conquesti sunt, quod Hugo Lotharii regis defuncti filius nothus & illegitimus, post obitum Caroli imperatoris, collecta factiosorum hominum multitudine, ejusdem Ludovici regnum invasisset, & summopere devastasset. Quo cognito, synodus per Hincmarum Rhemensem archiepiscopum, qui concilii præses erat, literas comminatorias scripsit: quarum summarium Flodoardus lib. 3. historiæ Rhemensis cap. 19. & 26. scripsit. Ad hujus concilii causam conducunt plurimum quæ Vvilhelmus Gemmeticensis quingentis abhinc annis scripsit lib. 1. de ducibus Normannis c. 5. 6. 7. 8. & sequentibus.

" Binius Lud. Balbum Frac. regem minus vere imperatorem hujus nominis III. appellare solet.

[1] CONCILIVM TRICASSINVM II.

AB IOANNE VIII. PAPA ET EPISCOPIS Gallicanis apud Tricassinam urbem, præsente Ludovico II. rege celebratum mense Augusto & Septembri, anno Christi DCCCLXXVIII. eorumdem Ioannis papæ anno VI. Ludovici Balbi regis primo.

ANNO CHRISTI 878.

INDEX EORVM QVÆ PERTINENT ad concilium Tricassinum II.

I. *Actorum concilii Tricassini breviarium ex codice Virdunensi.*

II. *Allocutio Ioannis papæ, & responsio episcoporum de Lantberto & Adalberto, qui Romæ fuerant excommunicati.*

III. *Excommunicatio papæ & synodi adversus pervasores rerum ecclesiarum.*

IV. *Iterata excommunicatio in Formosum episcopum, Gregorium nomenculatorem, & Georgium magistrum militum.*

V. *Statutum in eos, qui viventibus uxoribus alias ducunt, & in episcopos, qui de minore ad majorem ecclesiam migrant.*

VI. *Canones ab Ioanne papa conditi, & in synodo probati ac recepti.*

VII. *Lex de sacrilegis ab Ioanne papa Gothicis legibus addita in concilio Tricassino.*

VIII. *Privilegium ecclesiæ Pictavensis.*

IX. *Reclamatio & proclamatio Hincmari episcopi Laudunensis.*

X. *Epistola ad Frotarium archiepiscopum Burdigalensem.*

XI. *Confirmatio privilegiorum ecclesiæ Turonensis.*

XII. *Allocutio Ioannis papæ ad episcopos synodi, & ad regem.*

XIII. *Privilegium monasterii Floriacensis.*

XIV. *Gestorum synodalium concilii Tricassini narratio altera ex Aimoino.*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 878.

I.

ACTORVM CONCILII TRICASSINI breviarium, sive, ut est in codice Virdunensi, ordo synodi, qualiter celebrata est, & excerptum quæ ibi facta sunt.

Regnante domino nostro Iesu Christo per infinita sæcula, anno incarnationis ejus DCCCLXXVIII. *indictione* XI. III. *Idus Augusti.*

ACTIO PRIMA IN ECCLESIA S. PETRI Tricassina.

DVM domnus Ioannes summus pontifex, & universalis papa Romanæ urbis pro quibusdam oppressionibus ecclesiarum in partes Galliarum deveniſſet, operæ precium ducens pro sublevatione earumdem ecclesiarum generalem synodum Christo opifice aggregare, ut purgatis gratia Christi unigeniti scandalis de medio, una concordia atque votum omnium fieret toto orbe terrarum domini sacerdotibus & regibus orthodoxis.

Allocutio pontificis. Domini fratres & consacerdotes, qualia in Romana ecclesia, quæ caput est omnium ecclesiarum, oppressionum perpessi sumus a quibusdam perversis hominibus, jam auditu clare percepistis. Quapropter unanimiter mihi omnium vestrum sanctitudo studeat vigilanti cura concurrere, ut malum noviter in ecclesia exortum valeamus funditus eradicare.

Venerabiles episcopi responderunt : Petimus inducias, donec confratres nostri reliqui & quod superna gratia inspiraverit generalitati nostræ, vobis respondere parati erimus.

ACTIO II.

Allocutio pontificis. Iam alii fratres & consacerdotes nostri audierunt causas necessitatis Romanæ ecclesiæ, volo ut vos similiter audiatis. Item interlocutio in medio antistitum locutionis, cum de Lantberto lectio legeretur, & de crudelitate quam in Romanam gessit ecclesiam, sancta synodus respondit : Secundum mundanam legem mori debet : qui talia in ecclesiasticis committere ausus fuit rebus, ecclesiastico dogmate insolubiliter est ferieńdus. Item sancta synodus inducias petens scriptis respondere suis, delata a pontifice Romano sententia est, in qua præfixum est, ut per omnes metropolitanas ecclesias conjunctis suffraganeis legatur excommunicationis atque damnationis malefactorum sententia, & sic ad notitiam omnium Christianorum perducatur.

Hincmarus archiepiscopus Rhemorum respondit : Secundum sacros canones, Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, quos apostolica sedes per beatum & domnum nostrum papam, & sancta Romana ecclesia, omnium ecclesiarum mater, privilegio sancti Petri damnat damno, quos anathematizat anathematizo, quos excommunicat excommunicatos habeo, & quos privilegio beati Petri receperit & ego recipio : & quod in omnibus, secundum sanctarum scripturarum tramitem, sacrorumque canonum decreta, sedes Romana tenet, per omnia & in omnibus, pro scire & posse meo, juvante domino, perpetuum prosequor & teneo.

A Aurelianus similiter dixit, & ceteri episcopi similiter dixerunt.

Post hæc exurgens Rostagnus venerabilis episcopus Arelatensis libellum obtulit sanctæ synodo. Quo perlecto, inventum est de saltu migrandi de ecclesia ad ecclesiam episcopis vel presbyteris, & de conjugio relicto adhuc uxore vivente, & alia superducta.

Vvalbertus episcopus sanctæ Portuensis ecclesiæ venerabilem synodum interrogat dicens : Quid super hoc negotio nefarie in ecclesia perpetrato collegium vestræ sanctitatis censeat edicite. Hincmarus Rhemorum archiepiscopus vice synodi respondit : Poscimus inducias, B quatenus de hoc scripto canonica deferam capitula.

Theodericus Vesontionensis episcopus libellum obtulit super quadam femina modo velata, Versinde nomine, quæ nunc conjugium horrende sortita est.

ACTIO III.

Vniversi episcopi sanctæ synodi libellum concordiæ ac devotionis unanimitatisque confectum summo pontifici porrexerunt. Quem idem præsul benigne propriis manibus suscepit, & suum sub brevitate sancitum super auctoritate canonica & concordia coepiscoporum conjunctæ C synodo dedit. Posthæc libelli porrecti sunt summo pontifici & sanctæ synodo : quorum super Hincmaro Rhemorum archiepiscopo unus erat, alter vero super Rotfredo Avenionensi episcopo. Hincmaro Rhemorum archiepiscopo datæ sunt induciæ ad respondendum : Rotfredus ibidem non est inventus.

ACTIO IV.

Lecta est lectio consensus totius synodi, & sententia roborationis ejus data in pervasores ecclesiarum, & transgressores præceptorum Dei. Et statutum est, ut scriptiones manibus singulorum roborarentur. Sancta synodus post hæc petiit, ut de singulis necessitatibus ecclesiarum denuo capitula fierent. Ad hæc pontifex concessit, & jussit ut in crastinum deferrentur. Summus pontifex sanctam synodum alloquens, ne ultra quilibet cum excommunicatis vel abjectis communicare præsumat statuit. Deinde promissio regum lecta est, & sacramenta, quæ Pippinus & Carolus obtulerunt beato Petro apostolo, lecta sunt. Posthæc lecta sunt capitula statuta a domno Ioanne summo pontifice Romano, quæ sancta synodus amplectenda recepit & confirmavit. Item anathematizati sunt Formosus quondam episcopus, & Georgius dudum Romanæ E sedis nomenculator, & Gregorius magister militum. Item lecta sunt capitula de accusatione fratrum, & repulsione Iudæorum.

ACTIO V.

Ottulfus venerabilis episcopus sanctæ Tricassinæ ecclesiæ libellum obtulit reclamationis super Isaac de villa Venderevensi, suamque dicebat eum obtinere parœciam. Theodericus Vesontionis item obtulit libellum super suffraganeos suos, qui synodice vocati audientiam præbere hactenus noluerunt. Item lecta sunt capitula canonica prohibentia ne episcopi audeant migrare de minori ad majorem ecclesiam.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 878.

II.

Allocutio Ioannis papæ ad synodum de Lantberti & Adalberti, aliorumque sequacium excommunicatione.

CARISSIMI, condolete mihi, & sedi apostolicæ, quæ caput & magistra est omnium ecclesiarum Dei, quæ & vos religioso utero genuit, reges terræ & omnes populi, principes & omnes judices terræ, sacrique confratres & consacerdotes Dei, venerabiles ecclesiarum Christi antistites, & totius sacrati ordinis viri, & mecum tantas injurias ecclesiæ sancti Petri apostolorum principis, cælestisque regni clavigeri, cui ligandi & solvendi data est a Deo potestas, simul flentes requirite, tantasque invasiones atque contumelias civitati Romanæ illatas cum ingenti dolore lugete, & mecum, qui curam & solicitudinem omnium vestrum habeo, & secundum domini vocem, quoties causa exegerit, conversus vos in omnibus bonis debeo confirmare, ac necessariæ consolationis opem conferre, viriliter state, quærentes simul & judicates tantæ patratores iniquitatis, tantæque temeritatis præsumptores, ut digna ultione temporaliter puniti, spiritu salvi sint in die domini nostri Iesu Christi quoniam eos prædictos Lantbertum & Adalbertum, sequacesque eorum, pro quibus tantis sceleribus, tantisque perjuriis patefactis, in ecclesia B. Petri apostoli, una cum coepiscopis & confratribus nostris Italicis, excommunicavimus; & quia in his perseveraverunt, Christianæ communionis immunes esse decrevimus. Quodque decretum in prædicta beati Petri ecclesia scriptum, ut ingredientes & exeuntes legant & doleant, eosque anathematizatos teneant, posuimus. Et vos, fratres carissimi, ut decrevimus, nostræ communionis alienos tenete, & anathematizatos fautores eorum mecum facientes consternite.

Responsio episcoporum qui affuerunt apud Trecas, de excommunicatis, quos domnus papa Ioannes apostolicus excommunicavit.

DOMINE sanctissime & reverendissime pater patrum, Ioannes catholicæ atque apostolicæ ecclesiæ videlicet Romanæ primæ sedis papa, nos famuli ac discipuli vestræ auctoritatis, Galliarum & Belgicarum episcopi, his quæ super vulnera dolorum vestrorum maligni homines ac ministri diaboli addentes, in sanctam matrem nostram ac magistram omnium ecclesiarum commiserunt, compatimur, & dolori vestro conflétes condolemus, atque judicium vestræ auctoritatis, quod privilegio beati Petri & sedis apostolicæ in eos, & complices eorum, juxta sacros canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, & secundum ejusdem Romanæ sedis pontificum decessorum vestrorum decreta protulistis, voto, voce, & unanimitate nostra, atque auctoritate sancti Spiritus cujus gratia in episcopali ordine sumus consecrati, gladio spiritus, quod est verbum Dei, eos interimentes persequimur. Scilicet quos excommunicastis excommunicatos tenemus, quos ab ecclesia abjecistis abjicimus, quos anathematizastis anathematizatos esse judicamus, & quos regulariter satisfacientes vestra auctoritas & apostolica sedes receperit recipiemus. Sed ut in sacra historia de plaga Ægyptiaca

Exod. 12.

ANNO CHRISTI 878.

A digne a Deo illata legimus, quia non erat domus in qua non jaceret mortuus, & non erat qui alium consolaretur, quoniam in domo sua unusquisque quod lugeret habebat, nos quoque in nostris ecclesiis lugenda lugemus. Et ideo vestra auctoritate nobis subveniri cum omni mentis humilitate deposcimus, petentes ut promulgetis capitulum vestræ auctoritatis, qualiter nos erga ecclesiarum nostrarum pervasores agere debeamus: ut censura apostolicæ sedis muniti, robustiores & promptiores deinceps, domino opem ferente, contra perversos ecclesiasticarum rerum ac facultatum raptores ac vastatores, sacrique ministerii episcopalis contemptores, nos successoresque nostri persistere B concordi sententia valeamus: ut juxta egregii prædicatoris vocem, & vestræ auctoritatis promulgationem, traditi satanæ spiritu salvi fiant in die domini nostri Iesu Christi.

III.

Excommunicatio Ioannis apostolici, & ceterorum episcoporum qui affuerunt apud Trecas, de pervasoribus rerum ecclesiasticarum.

DE pervasoribus quippe rerum ecclesiasticarum, quos sacri canones, Spiritu Dei conditi, & totius mundi reverentia consecrati, & decreta pontificum sedis apostolicæ, sub C anathemate usque ad regularem satisfactionem esse debere constituerunt; sed & de raptoribus, quos apostolus Christo in se se loquente, regnum Dei non possidere testatur, & cum hujusmodi omni veraciter Christiano nec cibum sumere præcipit, quamdiu in ipso crimine permanent, per virtutem Christi, & judicio Spiritus sancti decernimus, ut si ante proximas Kalendas Novembris easdem res, quas quique usurpatores injuste pervaserunt, ecclesiis suis regulariter satisfacientes non restituerint, à communione corporis & sanguinis Christi, usque ad restitutionem rerum ecclesiasticarum & satisfactionem, alieni habeantur, D & sacri episcopalis ministerii excommunicationis ecclesiasticæ contemptores, secundum euangelicam & apostolicam auctoritatem, ab episcopis quorum interest commoniti, si regulariter satisfacientes non resipuerint, anathematis vinculo innodati usque ad satisfactionem permaneant. Et si in ipsa pertinacia permanentes obierint, nemo corpora illorum cum hymnis & psalmis sepeliat, nec memoria illorum ad sacrum altare inter fideles mortuos habeatur, docente apostolo & euangelista Ioanne: *Est peccatum ad mortem: pro illo non dico ut quis roget.* Peccatum enim ad mortem est perseverantia in peccato usque ad mortem. Et E sacri antiquorum patrum canones, de his qui sibi mortem voluntarie inferunt, & qui pro suis sceleribus puniuntur, sancto inspirante Spiritu decreverunt, ut cum hymnis & psalmis eorum corpora non deferantur ad sepulturam. Quorum decreta sequentes, ea quæ præmisimus de pervasoribus & raptoribus rerum & facultatum ecclesiasticarum, si non resipuerint, judicio Spiritus sancti decernimus, sicut beatus decrevit Gregorius, dicens quia tales Christiani non sunt, quosque & ego, & omnes catholici episcopi, imo & universalis ecclesia anathematizat.

1. Cor. 6.
1. Cor. 5.
Matth. 18.
1. Ioan. 5.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 878.

IV.

Ejuſdem Ioannis papæ iterata excommunicatio adverſus Formoſum epiſcopum, Gregorium nomenculatorem, & Georgium magiſtrum militum.

AVCTORITATE apoſtolica parem ſententiam iterato damus in Formoſum nuperrime Portuenſem epiſcopum, & Gregorium magiſtrum militum, anathematis & perpetuæ obligationis. Et quia non deſinunt inquietare aures regum ac principum, & malis prioribus, juncti cum prædonibus & ſubverſoribus eccleſiarum, nova & recentia mala addere quotidie ſtudent, inſolubiliter vinculo perpetuo & irrecuperandæ ſpei, ſancti Spiritus Dei noſtri virtute damnamus, omnemque illis ſuſpicionem obtinendæ indulgentiæ irreſerabiliter excludimus, & omnes qui illis communicaverint, adjutoriumve præbuerint, de quocumque ordine, ſive epiſcopali aut laicali, potentes, mediocres, ac pauperes, in eorum prolatis maledictionibus involvantur, quorum conſortio uti non metuant, & niſi reſipuerint, ſint anathema maranatha.

V.

Statutum Ioannis papæ adverſus laicos, qui viventibus uxoribus alias ducunt, & contra epiſcopos, qui de minore ad majorem eccleſiam ambitus cauſa demigrant.

INTER nonnulla neceſſitatum a ſancta ſynodo reclamatum eſt, quod laicorum quidam, ſortitis primo legaliter conjugiis, poſtpoſito Dei timore, ſecundi, vel tertii, adhuc uxore vivente, conjugii copulam contrahant. De quibus Otilo quidam intra parochiam Roſtagni Arelatenſis epiſcopi, & Eooldus intra Ottramni Viennenſis archiepiſcopi, talia feciſſe multorum fama refertur. Ad augmentum quoque earum tranſgreſſionum, quod flebiliter dicimus, additum eſt, quod epiſcoporum quidam intra ſeptem provincias Galliarum, calcato termino patrum, ſpretoque ſancitu canonicæ auctoritatis, de minori ad majorem ambitus cauſa demigrant epiſcopalem cathedram. Quibus canones Spiritus ſancti gratia conditi concorditer contradicunt. Nos quoque eorum, quos veneranter imitamur atque complectimur, quorumque ſtatutis conſentimus, eccleſiarumque gubernationem tenemus fulti virtute interdicimus, & inhærendo prohibemus, ne quiſquam catholicorum taliter audeat amodo & deinceps agere. & ſi, ut non optamus, hactenus quidquam taliter actum eſt, digna pœnitudine eccleſiaſtica corrigatur. Denique hac auctoritate apoſtolica virtute Dei noſtri intercedimus, ut epiſcopi ad priſtinam ſedem ſine mora redeant, quia ſi tardaverint, continuo omni ſacerdotali honore ſpoliabuntur: & laici redeant ad primum conjugium; ſin autem, vinculo anathematis innodentur.

VI.

CANONES A IOANNE PAPA CONDITI ET A SYNODO TRICASSINA probati & recepti.

TITVLI CANONVM.

I. *De honore quem epiſcopis debent ſæculi poteſtates.*

II. *Vt eccleſiarum poſſeſſiones ab epiſcopis non petant quibus non licet.*

III. *Vt capitula Ravennæ ſtatuta obſerventur.*

IV. *Vt epiſcopi mutuo ſe in vexationibus adjuvent.*

V. *Vt a propriis epiſcopis excommunicati non ſuſcipiantur ab aliis.*

VI. *Vt liberum alterius hominem contra leges nemo recolligat.*

VII. *Occulta fratrum accuſationes interdicta.*

ANNO CHRISTI 878.

I.

VT epiſcopi cum omni reverentia a cunctis mundi poteſtatibus debite honorentur, atque coram eis ſedere nullatenus audeant, niſi illis præcipientibus. & res eccleſiaſticæ a laicis & popularibus præter præſulum eorum conſcientiam nullomodo cõtingantur. Quod ſi poſt hanc noſtram definitionem quis tentaverit, prius communione eccleſiæ repulſus, ſi non reſipuerit, anathematis vinculo innodetur.

II.

Eccleſiarum ſanctarum poſſeſſiones, id eſt monaſteria, manſa, cortes, villas, patrimonia, omniaque quæ juriſdictionibus earumdem conveniunt, nullus ſuppetere a Romano ſeu reliquis pontificibus præſumat, niſi perſonæ quas canonica ſancit auctoritas, ut eſt illud primo anno ordinationis noſtræ " apud beatum " 873.
Petrum apoſtolum conſtitutum.

III.

Vt illa capitula, quæ anno " præcedente " 877.
apud Ravennam ſtatuimus ſynodali collegio, inconvulſa ab omnibus obſerventur.

IV.

Vt epiſcopi nullomodo confratrum conſacerdotumque ſuorum parvipendere audeant vexationes, eccleſiarumque preſſuras: ſed unanimiter conjuncti, baculo paſtorali & apoſtolica auctoritate ſuccincti, in prælio pro domo Iſrael, id eſt Chriſti eccleſia, ſtare communiter non prætermittant.

V.

Vt expulſi laici, vel quilibet de clero, pro quibuſdam facinoribus a propriis epiſcopis, ab aliis juxta canonum ſtatuta non ſuſcipiantur: ut igne pœnitudinis decocti, miſericordiam domini, prout poterunt, lacrymis fletibuſque ſibimet ante mortis obitum acquirant.

VI.

Nemo alterius liberum hominem, ſicut jam in alia ſynodo conſtituimus, recolligere præſumat ſine illis cauſis, quas leges mundanæ præcipiunt. Si quis deinceps contra hæc noſtra ſtatuta tentaverit, ſciat ſe ab omni ordine eccleſiaſtico eſſe privandum.

VII.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 878.

VII.

Confratrum coepiſcoporumque accuſationes fieri occulte omni modo prohibemus: quia ſæpe contingit ut innocentes a malis hujuſmodi condemnentur. Sed ſi accuſatio ſuper perſona cujuſlibet epiſcopi ducitur, canonico ſancitu in publicum prætendatur, quoniam ſcriptum
Apoc. 12: eſt: *Cecidit de cælo accuſator fratrum, qui accuſabat eos ante conſpectum agni.* & item
1. Ioan. 3. rum: *Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt.*
1. Ioan. 4. & *Qui non diligit fratrem ſuum quem videt, Deum quem non videt quomodo poteſt diligere?* His & talibus documentis inſtructi, ſi quis contra hoc Dei decretum tentaverit, epiſcopus, presbyter, & diaconus, proprio honore privetur, laicus vero cujuſlibet dignitatis omni Chriſtiana careat dignitate: & niſi utrique reſipuerint, anathematis vinculo innodentur.

SVBSCRIPTIONES EPISCOPORVM.

Ioannes apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ primæ ſedis epiſcopus huic decreto a nobis promulgato ſubſcripſi.

Vvalbertus Portuenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Petrus Foroſempronii epiſcopus ſubſcripſi.

Paſcaſius epiſcopus ſubſcripſi.

Hincmarus Rhemorum metropolis epiſcopus ſubſcripſi.

Anſegiſus Sennenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.

Aurelianus Lugdunenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.

Sigebodus Narbonenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.

Roſtagnus Arelatenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.

Adalardus Turonenſis archiepiſcopus ſubſcr.

Theudericus Veſontionenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.

Ottramnus Viennenſis archiepiſcopus ſubſcr.

Iſaac Lingonenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Gerboldus Cabilonenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Agilmarus Arvernenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Bernerus Gratianopolitanus epiſcopus ſubſcripſi.

Abbo Nevernenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ottulfus Auguſtæ Tricorum epiſcopus ſubſcripſi.

Giſlebertus Carnotenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Vvalefridus Veetienſis epiſcopus ſubſcripſi.

Hildebaldus Sueſſionenſis epiſcopus ſubſcr.

Teutherus Gerundenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ingelvvinus Pariſiorum epiſcopus ſubſcripſi.

Hedenulfus Laudunenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Adebertus Silvanectenſis epiſcopus ſubſcr.

Berno Catalaunorum epiſcopus ſubſcripſi.

Maricus Biterrenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Item Abbo Magalonenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Frodoinus Barcilonenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Arnaldus Tullenſis epiſcopus ſubſcripſi.

VII.

LEX DE SACRILEGIS A IOANNE PAPA VIII. Gothicis legibus addita in concilio Tricaſſino.

ANNO CHRISTI 878.

A *Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis, comitibus, vicecomitibus, centenariis, judicibus catholicis, in Hiſpania & Gothia provinciis degentibus, omnique populo occidentali catholico, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

NOVERITIS dilectiſſimi filii, quia nos pro ſtatu ſanctæ Dei eccleſiæ juſſimus congregari ſynodale concilium apud urbem Trecas. Vbi ſedentibus nobis in corona, venit ante præſentiam noſtram filius noſter Sigebodus primæ ſedis Narbonenſis epiſcopus, cum ſuis ſuffraganeis epiſcopis, & detulit nobis librum Gothicæ legis, ubi nihil habebatur de ſacrilegiis, & in
B eiſdem legibus ſcriptum erat, ut cauſæ, quas illæ leges non habent, non audirentur a judicibus illius patriæ: atque ita jus ſanctæ eccleſiæ ſuffocabatur ab incolis Galliæ & Hiſpaniæ provinciis. Vnde noſtra ſerenitas, cum præſcriptis epiſcopis, inſpectis legibus Romanis, ubi habebatur de ſacrilegiis, invenimus ibi a Iuſtiniano imperatore legem compoſitionis ſacrilegii conſtitutam in quinque libras auri optimi. Sed nos leniorem legem præcipimus eſſe tenendam, quæ a Carolo eſt conſtituta pio principe de compoſitione ſacrilegii, videlicet in xxx. libras examinati argenti, id eſt ſexcentorum ſolidorum ſummam argenti puriſſimi. Ideoque quiſquis inventus fue-
C rit reus ſacrilegii, iſtam leviorem compoſitionem emendet epiſcopis ipſis, vel abbatibus, ſive perſonis, ad quas querimonia ſacrilegii juſte pertinuerit: & ſi ipſe reus ſacrilegii facere noluerit, tamdiu excommunicationi ſubjaceat, uſquequo prædictam compoſitionem ſexcentorum ſolidorum perſolvat. Et ſi in hac obſtinatione mortuus fuerit, corpus ejus cum pſalmis & hymnis non deferatur ad ſepulturam. Et præcipimus ut in fine codicis legis mundanæ ſcribatur hæc lex.

Ivo part. 3. c. 98.

17. qu. 4. Quiſquis inventus.

VIII.

EPISTOLA IOANNIS PAPÆ VIII.

Privilegium eccleſiæ Pictavenſis, ne quis ejus
D bona invadat, & ut ablata reſtituantur.

Omnibus fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ, præſentibus ſcilicet atque futuris.

DIVINO quia Romanum pontificium largitu enitet univerſis, illud luce clarius conſtat, largita defendere cunctis: quoniam indubitati juris eſt, ſemel conceſſa perenni cultu fore tenenda. Ceterum omnium religioſitas, orthodoxorumque pernoſcat fidelitas, quod ut relatu quorumdam didicimus, Pictavenſis quidem eccleſia, quam diutinus Paganorum hoſtis perſequitur, multa Chriſtianorum iniquorum incommoda patitur, quibus preſſuris nos convenit per-
E dolere, eamdemque nihilo minus tanto faſce levare. Quapropter præcipimus, apoſtolicaque auctoritate expreſſe jubemus, quod nemo veſtrum, tam ſacerdotali ordine perfruens, quamque militare officium tenens, ipſius eccleſiæ Pictavenſis aliquam eccleſiam, aliquodve monaſterium, vel prædia ipſi quoquomodo pertinentia invadere præſumat, ulloſve colonos, ſervos, ancillaſve, contra ſui epiſcopi velle tollere audeat: ſed liceat ipſius eccleſiæ Hecfrido videlicet epiſcopo, ſuiſque ſucceſſoribus, illa, quæ ſui anteceſſores legitimo tramite canonicæ auctoritatis habuerunt, ſub noſtra tuitione habere, & ut poſſederunt poſſidere, & ut ordinaverunt ſuo arbitrio ordinare, eum conſulto conſenſuque ſuę eccleſię

Epiſt. III. ſupra pag. 86. D.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 878.

canonicorum, ut priſca conſuetudo dignoſcitur, ſine veſtro veſtrorumque obſtaculo, & omnium hactenus talia præſumentium. Inter hæc volumus quaſque cauſas prædicto Hecfrido epiſcopo inde motas in noſtra præſentia adducendas. Si quis vero ſacerdotum, judicum, atque ſæcularium perſonarum, hanc conſtitutionis noſtræ paginam agnoſcens, contra eam venire tentaverit, poteſtate honoris ſui ac dignitate percuſſus apoſtolico anathemate careat, reumque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat. Et niſi vel ea quæ ab illo ſunt male ablata reſtituerit, vel præſumpta correxerit, vel digna pœnitentia illicita acta defleverit, a ſacratiſſimo corpore Dei domini ac redemptoris noſtri Ieſu Chriſti alienus fiat. Cunctis autem eidem præfatæ eccleſiæ jura ſervantibus ſit pax domini noſtri Ieſu Chriſti: quatenus & hic fructum bonæ operationis recipiant, & apud ſummum arbitrum præmia æternæ pacis inveniant. Data III. Kalendas Septembris, indictione XI. Trecis.

IX.

Reclamatio & proclamatio Hincmari, qui quondam præerat eccleſiæ Laudunenſi.

DOMINE & ſumme pater patrum, & rector pontificum, Ioannes nomine & meritis vocate, audi vocem proclamationis meæ, & exaudi vocem deprecationis meæ, compaſſus cauſæ calamitatis meæ. A Rhemorum archiepiſcopo ad ſynodum ſum vocatus ad Duziacum villam, quam conſtituit hebdomada prima menſis Auguſti, & monuit me de certis cauſis paratum eſſe ibidem ut reſponderem. Ad quam cum feſtinaſſem, violentia hoſtili in medio itinere ſegregatus ſum ab ovibus meis, privatus ſum & ſpoliatus omnibus rebus meis, perductus ſum ab eiſdem hoſtibus uſque ad præfatam villam. In qua cum conſiſterem, jam ſtabat rex Carolus ante ipſum archiepiſcopum meum, tenens in manu ſcripturam, reputans me eſſe perjurum, quia Romam ſine ſua voluntate miſerim, & imputans quod eum accuſaverim. Ad quæ idem archiepiſcopus me reſpondere juſſit. Cui ego reſpondi, quia pro his, de quibus me admonuerat in eadem ſynodo eſſe paratum ut reſponderem, paratus eram ſcriptis reſpondere: quæ ſcripta præ manibus tenui, ſed ipſe non permiſit ut ſynodus ſcripta mea ſuſciperet, quia ſibi dari jubebat, ſed ego ſuſpecto dare nolebam. De clerico autem meo, nomine Bertario, quem ſubito requiſivit, ſed requiſitus non adfuit, reſpondi quia ipſi homines mecum veniebant, qui eum comprobaturi eſſent, ſi eis venire licuiſſet. ſed idem archiepiſcopus de his nihil me poſtea appellavit, ſed ad accuſationem regis me reſpondere iterum atque iterum præcipiebat. Et ego reclamavi, quia non docebat canonica auctoritas, nudatum & ſuis rebus ſpoliatum, inſuper & ab hoſtibus detentum, reſpondere ullatenus debere. Sed & addidi, quia non ſolum ſuſpectum, ſed manifeſtiſſime illum infeſtum habebam. Vnde & apoſtolicam ſedem appellavi pro amore Dei & honore ſancti Petri, tam de ipſa accuſatione regis, quam de præjudicio quod ab ipſo patiebar archiepiſcopo. Legi manibus tenens auctoritates Iulii papæ, & Felicis papæ, videlicet ea quæ ipſi in eis præfigunt de appellationibus epiſcoporum: quæ mihi ſervari appellando ſedem apoſtolicam proſtrato corpore expetii, ſed nihil horum mea petitio obtinuit. Sed neque literæ apoſtolicæ, quas mihi præſentialiter dederat, quoniam me vocabant, ut procraſtinando venire non differrem, ſi ſtatus mei jacturam ſuſtinere non vellem, quidquam prævaluerunt. Iudicium præfatus archiepiſcopus ſuper me impoſuit, ut ab epiſcopali removendus eſſem officio. Sed alii gemebant flebantque, inter quos nullum merebar pati inimicum. Scripta quidem ab eodem archiepiſcopo ipſis impoſita manibus tenentes, ſed ore proferre nolentes, inviti vix verba ſingultiebant, aditum tamen ad ſedem apoſtolicam minime ſperantes mihi poſſe denegari. Vnde, ſalvo per omnia ſedis apoſtolicæ judicio, ipſi finem lectionis terminavere. Poſt hæc tranſmiſſus ſum in exilium, in quo per duos annos ſanus, ſed aliquanto tempore ferro vinctus cuſtoditus ſum. Duobus annis ferme peractis, inſuper cæcatus ſum, & uſque modo retentus, ad vos, & ad veſtræ piiſſimæ ſerenitatis præſentiam, mox ut venire dimiſſus potui protinus acceſſi. Nunc autem veſtram clementiam ſuppliciter exoro a veſtra ſumma paternitate parari de me æquitatis judicium, cui ſecundum canonicam inſtitutionem, & decreta Romanorum pontificum reſervatus & reſervandus ſum, & fueram. Quod ob amorem Dei, & veneratione beati Petri, apud veſtræ paternitatis pietatem obtinere efflagito, tum pro multitudine miſeriæ meæ, tum pro magnitudine pietatis veſtræ: quæ accendatur clementiſſimi redemptoris amore, qui me proprio acquiſivit ſanguine, & qualemcumque ſancto ſuo ſacravit munere.

ANNO CHRISTI 878.

X.

EPISTOLA IOANNIS PAPÆ VIII. AD FROTARIVM ARCHIEPISCOPVM Burdigalenſem.

Vt ad ſynodum veniat, & privilegium de ſedium mutatione afferat.

Frotario venerabili archiepiſcopo Burdigalenſi.

AD ſynodum igitur, quam Deo auctore apud Trecas celebramus, cum reliquis ſeptem Galliarum provinciarum confratribus & coepiſcopis, fraternitatem tuam cum tuis ſuffraganeis epiſcopis, tam viva voce, quam literali, admonere ut venires omni poſtpoſita occaſione cujuſcumque occaſionis ſtuduimus, fatemur, jam tertio, ut ſimul poſiti emergentium quæſtiones cauſarum ſtatutis canonicis demerentur, & ſacerdotum domini una concordia omnium fieret dilectionis. Sed cur venire diſtuleris, moleſte cuncti ferimus, & valde miramur. Quapropter repulſa mora præſentiam tuam cum prædictis ſuffraganeis nobis & ſanctæ ſynodo citiſſime exhibe. Sic tamen inſtructus, ut cum de mutatione contra canones ſedium, & de aliis exceſſibus, quibus, quod non optamus, patrum regulis feriri poſſis, impetitus fueris, cauſa juſtitiæ intercedente, illeſus & innocens recedere valeas. Hoc reverentiæ tuæ conſulentes damus conſilium, ne abſentiam tuam tibi aliquid putes prodeſſe, ſed imo ſecundum patrum ſtatuta magis obeſſe. Privilegium atque ſcripturas de ſedium mutatione, ſi qua a nobis, vel prædeceſſoribus noſtris habere ſic fatemini, vobiſcum ſine mora deferre ſtudeas.

Epiſt CXII. ſupra pag. 86. E.

XI.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 878.

XI.

EPISTOLA IOANNIS PAPÆ VIII. AD ADALARDVM ARCHIEPISCOPVM Turonenſem.

Confirmat privilegia eccleſiæ Turonenſi conceſſa.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Adalardo venerabili archiepiſcopo Turonenſi, ſucceſſoribuſque tuis, nec non & omnibus fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ, præſentibus ſcilicet atque futuris.

Epiſt. CXIII. ſupra pag. 87. A.

DECET enim Romanam eccleſiam, quæ mater eſt omnium Dei eccleſiarum, ut quanta viget dignitate præclara, eo magis conſiſtat in miſericordia pia: quatenus quæ digna poſtulantur a fidelibus, ſine mora cum pietate largiri mereantur a nobis. Omnium veſtrum religioſitatem volumus ſcire fideliter, quoniam preſbyteri diœceſis Turonici pagi ad noſtrum acceſſerunt pontificium, ſuggerentes ut firmaremus apoſtolica auctoritate illis & capitulare regum, & coepiſcoporum ſcriptum, ut debeat unaquæque eccleſia proprium manſum habere cum mancipiis quatuor, vineas aripennos tres, prata ſimiliter, & cœmeterium cum manſionibus, ſine perſonali & civili munere exigendo, niſi divino ſolummodo in eccleſiaſticis rebus obſequio, ſicuti canonum priſca auctoritas & moderna concedit: ubi vero res nominatæ antiquitus condonatæ & moderno tempore abſtractæ eſſe videntur, pontificali auctoritate & regali poteſtate ſine mora aliqua aut tarditate reſtituantur. Nos illorum precibus inclinati volumus, apoſtolicaque auctoritate expreſſe jubemus, ut præfata ſcripta, a noſtro pontificio delata, a coepiſcopis firmata, a regibus juſſa, ſint rata & modis omnibus obſervanda. Si quis hujus apoſtolicæ cenſuræ temerario auſu violator extiterit, ſi ſacerdos fuerit, proprio honore privetur, & Chriſtiana communione caſſus anathematis vinculo innodetur; ſi laicus, ſimiliter perpetua damnatione cum Iuda traditore torqueatur: conſervator vero perenni benedictione apoſtolorum principum Petri & Pauli modis omnibus perfruatur.

XII.

Allocutio pontificis ad epiſcopos ſub finem ſynodi.

VOS confratres & coepiſcopos meos volo unanimiter mecum in defenſione ſanctæ Romanæ eccleſiæ, quam conſtat eſſe caput omnium eccleſiarum, convenire, donec Deo auxiliante in ſedem beati Petri apoſtolorum principis revertamur, cum omnium hominum veſtrorum armata bellico apparatu manu: & de hoc, non differendo, ſed ſub omni celeritate & certitudine ſponſionis, hic mihi quæſo abſque ulla dilatione continuo date reſponſum.

Item allocutio pontificis ad regem.

Vos, cariſſime fili Hludovice glorioſe rex, precor, in defenſionem, liberationem, atque exaltationem ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſicut prædeceſſores veſtri fecerunt, & vobis ſub atteſtatione facere mandaverunt, ſine procraſtinatione & ulla dilatione ſuccurrite: quia miniſtri Dei eſtis, vindices in ira in his qui male agunt, & non ſine cauſa gladium portatis: ne forte, quod abſit, illa vos aut regnum veſtrum culpa contegat, quæ quoſdam veteres reges inimicis & infidelibus Dei quondam parcentes damnabiliter A ſtrinxit. Vel ſi aliud placet, præſentaliter in iſto loco date, per Deum & per beatum Petrum vos conjuro, ſine mora reſponſum.

ANNO CHRISTI 878.

XIII.

Privilegium monaſterio Floriacenſi conceſſum in ſynodo Tricaſſina.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis atque aliis Dei fidelibus per Galliam conſtitutis,

QVONIAM apoſtolica * ſucceſſione ſolicitudinem omnibus eccleſiis debemus impendere, ſic cupimus generali conſulere neceſſitati, ut etiam quorumcumque ſingulares cauſas B ſine faſtidio cognoſcamus. Igitur cum propter multiplices eccleſiæ Dei curas Gallicanam adeuntes regionem, Trecas civitatem deveniſſemus, anno incarnationis dominicæ DCCCLXXVIII. & ad reſecanda quæliber inutilia, vel ſtatuenda eccleſiaſtica jura, ſynodum generalem plurimorum celebraremus epiſcoporum, inter alia ſuggeſſit auctoritati noſtræ venerabilis partium veſtrarum abbas, nomine Theotbertus, ex cœnobio quod vocatur Floriacus in pago Aurelianenſi, quod idem monaſterium quidam religioſus abba, Leodebodus nomine, monachis exſtruxerit in honore Dei & ſanctæ genitricis Mariæ, C nec non beati principis apoſtolorum Petri: quod revelatione divina per monachos ejuſdem loci a Beneventana provincia corpus illuc ſancti Benedicti pervenerit olim allatum, ibique reverenter humatum, ſicut manifeſtiſſima conſtat veritate: & quod propter ſtabilimentum monaſticæ religionis, piæ memoriæ glorioſus imperator Carolus præceptum ſuæ auctoritatis eidem loco res denominatas delegaverit, partim a religioſis hominibus, pro amore Dei illic contributas, ut victum atque veſtitum monachi ibidem domino militantes deberent habere: nec non & hoc, quod beatæ recordationis pater ejus ſereniſſimus Auguſtus in ipſo loco hoſpitale nobilium, quod D Porta appellatur, juxta regularem inſtitutionem, itemque hoſpitale pauperum, in ſui parentumque ſuorum eleemoſyna ſtatuerit, & res ad hoc opportune agendum, nec non alias ad lumen eccleſiæ adminiſtrandum juſſerit deputari. Quæ omnia per jam dictos monachos hactenus ibidem comperimus obſervari. Nunc tam ſeipſum, quam unanimem congregationem ſibi commiſſam, humiliter poſtulare, quamvis privilegia multorum meruerint epiſcoporum, ad reprimendam quorumlibet illicitam cupiditatem, ut ſuper abbate regulari ex eis eligendo etiam noſtræ auctoritatis privilegia conſequantur. Quocirca nos poteſtatem, quam gratis a Chriſto accepimus, ſecundum euangelicam auctoritatem gratis prodeſſe omnibus cupientes, vice beati Petri E apoſtoli decernimus, ut in ſæpe memorato loco ſervi Dei abſque inquietudine debitum ſuæ religionis perſolvere poſſint ſervitium ſecundum regulam patris Benedicti, a propriis abbatibus, monachis videlicet ex eodem cœnobio regulariter electis, in perpetuum gubernentur. Nec illarum rerum, quæ vel in prælibato præcepto nominatim continentur, vel a prædicto abbate venerabili nunc ejuſdem loci Theotberto præfati monaſterii officiis deputatæ habentur, ullam ab aliquo unquam patiantur immunitionem, & etiam rebus, quæ deinceps a quibuſlibet religioſis hominibus eodem loco pervenerint condonatæ.

* *f.* ſuggeſtione

Quod

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 878.

Quod si quis hoc nostrum beneficium irrumpere præsumpserit, & stipendia servorum Dei in alios usus converterit, ab apostolica communione anathematis animadversione illum separamus, ut nisi admonitus e vestigio se correxerit, cum rapacibus a regno Dei exclusus quæ meretur tormenta persolvat. Vt autem hoc privilegium certam obtineat fidem, & Dei famulis in jam dicto Floriacensi cœnobio securitatem conferat, quamdiu Deus & dominus noster ecclesiam suam durare voluerit, nostra id subscriptione roboravimus. Scriptum per manus Georgii scriniarii sanctæ sedis apostolicæ, in mense Augusto, indictione XI. Bene valete. Data Nonis Septembris per manum Vvalberti humillimi episcopi sanctæ Portuensis ecclesiæ, anno Deo propitio pontificatus domini nostri Ioannis summi pontificis, & universalis papæ, in sacratissima sede beati Petri apostoli sexto, indictione XI. *

* Anno Christi 878.

XIV.

*Gestorum synodalium concilii Tricassini brevis altera narratio, quam habet * Aimoinus lib. V. cap. XXXVII.*

* seu potius anonymus continuatur Aimoini excerptã ex annalibus Bertinianis ad ann. 878.

INTEREA Ioannes papa generalem synodum cum episcopis Galliarum & Belgicarum provinciarum agens, qualiter Lantbertum & Adalbertum, Formosum quoque, & Gregorium nomenclatorem, ac complices illorum Romæ excommunicaverit; relegi fecit in synodo, & consensum episcoporum in eadem excommunicatione quæsivit. Vnde qui adfuerunt episcopi petierunt, ut sicut ipse excommunicationem, quam fecerat, per scripturæ rationem recitari fecit in synodo, ita & eis concederet, ut per scripturam illi suam consensionem proferrent. Et concedente ita fieri papa Ioanne, in crastinum episcopi hoc quod sequitur diploma papæ in synodo porrexerunt: *Domine sanctissime ac reverendissime pater patrum Ioannes*, &c. Quod diploma Ioannes papa suæ excommunicationi ascribi fecit: & sua manu confirmans ab omnibus episcopis in synodo subscribi fecit. Deinde ipso jubente lecti sunt in synodo canones Sardicensis concilii, & decretum papæ Leonis, de episcopis sedes suas mutantibus. Sed & Africani canones, ut non fiant episcoporum translationes, sicut nec rebaptizationes, vel reordinationes, pro Frotario Burdigalensi episcopo, qui a Burdigala Pictavos, indeque ad Bituricensem civitatem exiliisse dicebatur. Et post hæc [3] coronatus Ludovicus a papa Ioanne, VII. Idus Septembris, invitavit eumdem papam in domum suam: & opipare pascens honoravit eum multis donis ipse & uxor sua, & remisit ad Trecas civitatem. Et postea per oratores suos oravit eumdem papam, ut uxorem illius in reginam coronaret, sed obtinere non potuit. Frotarius autem & Adalgarius episcopi attulerunt in conventum episcoporum papæ Ioanni præceptum per quod pater suus Ludovico regnum tradiderat, petentes ex ipsius parte, ut privilegio suo ipsum privilegium confirmaret. Tunc papa Ioannes protulit exemplar quasi facti præcepti a Carolo imperatore de donanda abbatia S. Dionysii Romanæ ecclesiæ. Quod compilatum consilio præfatorum episcoporum, & aliorum consiliariorum Ludovici regis, a plurimis credebatur, ut a Gozlino ipsam abbatiam, velut ex ratione, tollere & sibi habere posset. Et dicebat papa Ioannes, ut si vellet Ludovicus rex, ut super illius præceptum privilegium faceret, suo præcepto illud patris sui præceptum firmaret. Quod argumentum, sicut factio, & non ratio imperfectum remansit. Quarto Idus denique prefati mensis, Ludovicus rex quorumdam primorum compulsus petitionibus, venit ad apostolici mansionem, & cum eo familiariter locutus, una cum illo reversus est ad conventum episcoporum in exedram juxta mansionem apostolici. Et post excommunicationem Hugonis Lotharii filii, & Immonis, ac complicum eorum, vim facientibus quibusdam episcopis, & consentiente rege, dixit papa Ioannes, ut Hedenulfus, sua auctoritate ordinatus episcopus, sedem suam teneret, & episcopale ministerium ageret, & Hincmarus cæcus, si vellet, missam cantaret, & partem de rebus episcopii Laudunensis haberet. Et cum Hedenulfus apud eumdem papam peteret, ut eum ab illa sede absolveret, dicens se esse infirmum, & velle intrare monasterium, obtinere non potuit: sed præceptum est illi ab eo, consentiente rege atque episcopis Hincmari fautoribus, ut sedem suam teneret, & episcopale ministerium ageret. Qui fautores Hincmari audientes quod papa Ioannes dixerit, ut si vellet Hincmarus cæcus missam cantaret, & rex consenserit ut partem de episcopio Laudunensi haberet, insperate aliarum provinciarum episcopi, sed & aliarum regionum metropolitani, sine præceptione papæ, Hincmarum vestimentis sacerdotalibus indutum in præsentiam ipsius papæ adduxerunt, indeque sublatum cantantes in ecclesiam illum duxerunt, & signum benedictionis super populum dari fecerunt. Sicque synodus illa soluta est.

ANNO CHRISTI 878.

XV.

* * * Eodem quoque jure quo privilegium Floriacense Sirmondus, ad acta concilii hujus revocare poteris quod post conventum Cabilonensem an. 875. excusum a nobis fuit diploma in gratiam cõcilii Tornutiensis supra pag. 277. A.

NOTÆ IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Concilium Tricassinum II.*] In digerendis actis decretisque hujus concilii difficile fuit statum ordinem tenere, tum quia ex diversis locis congesta sunt, tum quia non eumdem ordinem tradunt qui res in eo gestas commemorant. Consentiunt tamen de Lantberti & Adalberti, qui ecclesiam Romanam & pontificem vexabant, excommunicatione actum fuisse primo loco. Quare hinc etiam orsi sumus.

2 *Pascasius episcopus*] Nomen loci cui præfuit, in ceteris exemplaribus omissum, in uno tandem offendimus, & Amerinum, episcopum fuisse didicimus.

3 *Coronatus Ludovicus*] Ludovicum Balbum jam superiore anno regem coronarat Hincmarus archiepiscopus, ut videre est in actis illius coronationis post capitula Caroli Calvi. Nunc iterum a papa coronam expetiit, exemplo Pippini abavi sui, quem a Bonifacio primum archiepiscopo, deinde iterum a Stephano papa regem coronatum meminerat. Sunt autem, qui Ludovicum ab Ioanne coronari hoc loco non regni, sed imperii, suscepisse putent. Inde enim Ludovicum Balbum inter imperatores plerique numerant tum exteri, tum nostri etiam scriptores. Quod mirum certe mihi, falsumque semper visum est, cum Ioannes ipse papa in epist. XLVII. & in aliis quas ad Ludovicum postea scripsit, ipsum regem non imperatorem vocet: in epistola LXXI. ad Ludovicum & Carlomannum Ludovici Balbi filios, Caroli Calvi nepotes, Carolo eorum avo imperatoris nomen tribuat, Ludovico patri nomen regis, imperatorem haud dubie appellaturus, si imperator fuisset; eodemque modo Hincmarus in epistolis quarum meminit Flodoardus lib. III. cap. XIX. fratres istos reges Ludovici regis, non imperatoris, filios nominet. Quid quod Ludovici ipsius Balbi, ut alia omittam, diploma extat pro ecclesia Nivernensi, IV. Idus Septembres, hoc est triduo post coronationem istam Trecis datum, in quo non alium se quam regem vocat his verbis, *Ludovicus misericordia Dei rex?* Rex ergo fuit; non imperator: imperatoris vero titulum, antiquis ignotum, alii postea temere affinxerunt.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 879.

[a] CONCILIVM ROMANVM II. OB ELECTIONEM NOVI IMPERATORIS post obitum Ludovici III. cognomento Balbi congregatum, anno domini DCCCLXXIX. tempore Ioannis papæ VIII.

Obitus Ludovici III.

[a] *Concilium.*] Cum Ludovicus tertius 4. Idus Aprilis die paraſceves circa veſperum, anno redemptoris noſtri 879. obiiſſet, eaque de re Ioannes papa VIII. certior factus eſſet, ſynodum Romæ indixit, teſte Aimoino, menſe Maio celebrandam. Ad Anſpertum Mediolanenſem archiepiſcopum, quem ad hanc ſynodum vocabat, ſcribens epiſtolam 155. hæc ait: *Quia Carolomannus corporis, ſicut audivimus, incommoditate gravatus, regnum retinere jam nequit, de novi regis electione, ut omnes pariter conſideremus, vos prædicto tempore adeſſe, nempe ad Kalendas Maias valide oportet. Et ideo antea nullum abſque noſtro conſenſu regem debetis recipere. Nam ipſe qui a nobis eſt ordinandus in imperium, a nobis primum atque potiſſimum debet eſſe vocatus atque electus*, &c. Carolum Craſſum filium Ludovici fratris Caroli Calvi erga quem propenſior erat, Romam vocat. Cumque Anſpertus ad ſynodum vocatus venire noluiſſet, atque interea de eligenda Caroli perſona propoſitum immutaſſet, poſt dictam in Anſpertum excommunicationis ſententiam, ſuſpenſa eſt novi imperatoris electio uſque ad biennium, quo elapſo Carolus, poſt Italiam ſæpe armis ſubactam, anno redemptoris noſtri 881. die nativitatis Romæ a Ioanne VIII. creatus & coronatus eſt, poſtquam biennio interregnum fuiſſet. Ita Regino in chronico, & Aimoinus lib. 5. cap. 39. Baronius anno 879. num. 2.

Carolus Craſſus fit imperator. *anno tantum 881.

[a] CONCILIVM ROMANVM III. QVO PETRVS IN CAVSA PHOTII RESTITVENDI miſſus eſt Conſtantinopolim anno domini DCCCLXXIX. tempore Ioannis VIII.

[a] *Concilium.*] Hæc ſynodus auctoritate Ioannis papæ congregata Petrum aliosque adjunctos ei legatos ea facultate dumtaxat inſtruxit atque communivit, ut Photium a cenſuris eccleſiaſticis abſolverent, & ſedi Conſtãtinopolitanæ reſtituerent: non ad veram & germanam ſynodum octavam ſub Hadriano pontifice habitam, reprobandam: & particulam illam, *Filioque*, e ſymbolo penitus tollendam, multa auctoritate iidem muniti fuerant. Hæc cum pateant ex epiſt. Ioannis 199. ad Baſilium imperatorem ſcripta, qua ſe in Photio ſedi ſuæ reſtituendo, non concilii diſſipatione vel abrogatione, ſed tantum diſpenſatione uti ſignificat: ſecundo ex epiſtola 250. & 251. quibus indicat, ſe reprobare omnia, quæ præter reſtitutionem Photii acta ſunt. Tertio ex ipſo commonitorio per Photium corrupto & falſato, in quo epiſcopi ſubſcribentes profitentur omnes, ſe commonitorio pro Photii reſtitutione ſubſcribere. Nos vero & germano cõmonitorio cujus 205. 250. aliiſque pluribus Ioannis papæ epiſtolis mentio fit, deſtituti, commonitorium illud quod a Photio corruptum, & in Photianæ pſeudooctavæ ſynodi actione 3. lectum fuit, inſerendum eſſe putavimus: tum ut inde acta hujus concilii confirmentur: tum etiam ut quæ auctoritate legatorum in pſeudooctava Photiana ſynodo Conſtantinopoli geſta dicuntur, falſitatis & impoſturæ manifeſtæ redarguantur. Commonitorum autem Græce ſcriptum & a Metio Latine redditum ſic ſe habet:

ANNO CHRISTI 879.

A *Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei; commonitorium fratribus Paulo & Eugenio epiſcopis, ſimiliter & Petro preſbytero cardinali, noſtris Conſtantinopoli legatis.*

Commonitorium a Photio falſatum.

CVM primum divina favente gratia & interceſſionibus ſanctorum apoſtolorum Conſtantinopolim ingreſſi fueritis, illuc divertite quo præcipiet imperator: & antequam imperatorem viſitaveritis, nulli alii apoſtolicas literas tradere velitis. Cum coram imperatore fueritis, literas illi tradetis hujuſmodi verbis illum alloquentes: Salutat veſtrum ex Deo regnum ſpiritalis veſter pater dominus Ioannes B apoſtolicus papa, tuam ex Deo potentiam ſuis orationibus ſingulis diebus ſancto Deo commendans, ut ille qui vobis hoc dedit deſiderium propter eccleſiaſticam pacem, tribuat vobis gratiam ſuam, & conſoletur vos ſua felici protectione, & perficiat in bonis deſideria veſtra. Si rogaverit imperator, antequam literas legat ſive capitula reſponſionis noſtræ, hujuſmodi verbis illi reſpondete: Si jubet imperium veſtrum, videat epiſtolas. Et ſi dixerit: Quid continent epiſtolæ? illi reſpondete: Salutationes continent, & omnino recte perficiunt. Poſtridie ſalutaturi Photium ſanctiſſimum accedite, & epiſtolam illi tradite, ſalu- C tantes illum decenter talibus verbis: Salutat te dominus noſter Ioannes apoſtolicus papa, & vult habere te fratrem & comminiſtrum, ſicut ſcripſit imperator, ut propter pacem eccleſiæ reciperemus ſanctiſſimum patriarcham Photium fratrem & comminiſtrum noſtrum, exaudiremus preces veſtras, & præciperemus ut coram nobis veniat ad ſynodum: & ut recipiat ipſum univerſa eccleſia: juxta tenorem literarum noſtrarum, illum recipite ut comminiſtrum noſtrum, atque ut eccleſiæ Romanæ gratiam habeat, ſurgentes, illi dicite: Mandat dominus noſter ſanctiſſimus papa, ut omnes qui in diverſis locis extra terminos extiterint, ſive epiſcopi, D ſive preſbyteri, ſive quivis alii fuerint, & noluerint hucuſque vobis communicare, veſtro opere & labore uniantur eccleſiæ Dei, & fiant unum vobiſcum. Qui ſi venerint, recipite illos, ut pater recipit filios, eoſque monebit ſæpius, ut propter pacem Dei eccleſiæ idem ſentiant cum apoſtolico, ut unius ſint cum ipſo voluntatis: recipientes videlicet Photium ſanctiſſimum patriarcham & cum illo una communicantes. Si autem venerint quicumque antea fuerant ordinati, recipiant ſedes ſuas; qui vero deinde fuerant ordinati, accipiant ab epiſcopis ipſis victum & veſtitum neceſſarium.

Præſidentibus vobis in ſynodo una cum præ- E dicto ſanctiſſimo patriarcha & legatis orientalibus, una cum reliquis archiepiſcopis & metropolitis, & omnibus ſacerdotibus Conſtantinopolitanæ eccleſiæ, primum legantur literæ ad imperatorem miſſæ: & interrogetur ſynodus, ſi illas recipit, & ſi obſervat teſtimonia, quæ continent literæ ipſæ. Quibus annuentibus, hæc dicite: Dominus noſter ſanctiſſimus papa omnium eccleſiarum curam gerens, ſalutem etiam veſtram & unionem & pacem procurans, miſit nos ſervos ſuos, ut diſperſos congregemus, & diſſidentes conciliemus, & eccleſiæ miſericordiæ manum porrigamus, lapſos erigamus, ut omnes uno ore glorificemus Patrem cum Filiõ & Spiritu ſancto.

Hic demptâ aliqua ſuperius notata de petendo veniam coram ſynodo Photio impoſita, addita vero alia, ex recitatis literis intelligere poteſt.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 879.

Sequentes canones noſtrorum patrum dicimus, ut poſt obitum Photii ſanctiſſimi patriarchæ nullus a civili dignitate Conſtantinopolitanam ſedem aſcendat, quemadmodum etiam literæ noſtræ teſtantur.

Non preces tantum, ſed excommunicationem continent Ioannis literæ de Bulgarorum cauſa. Vides idem additamentum hic a falſario quod ſupra de abolenda octava ſynodo fuit appoſitum.

Volumus etiam, ut coram ſynodo prædictum Photium ſanctiſſimum patriarcham oretis, ut neque pallium in Bulgariam mittat, neque ordinet quemquam in ipſa provincia. Si enim hæc fecerit, juxta ſacros canones illum arguemus.

Volumus præterea ut coram univerſa ſynodo promulgetur, quod ſynodus habita adverſus prædictum patriarcham Photium tempore Hadriani ſanctiſſimi papæ tum Romæ tum Conſtantinopoli, exnunc habeatur nulla & irrita, & non numeretur cum alia ſancta ſynodo.

Advertite, ut juxta mandatum noſtrum ita ambuletis, neque muneribus vos corrumpi ſinatis, neque adulationibus, neque minis & terroribus declinetis ſive ad dexteram ſive ad ſiniſtram, ſed regiam viam incedite, tamquam habentes locum & poteſtatem noſtram, quam vobis propter eccleſiæ pacem ſumus impertiti, ut veſtro labore & diligentia digne gratiam noſtram, & apoſtolicæ ſedis obtineatis, & noſtræ communionis ſitis heredes.

Subſcriptiones epiſcoporum, qui interfuerunt Romanæ ſynodo, ex qua prodiit commonitorium & litera Petro legato data.

Zacharias epiſcopus eccleſiæ Anagninæ & bibliothecarius apoſtolicæ ſedis in hoc commonitorio pro receptione Photii ſanctiſſimi patriarchæ propria manu ſubſcripſi.

Martinus epiſcopus eccleſiæ Narnienſis in hoc commonitorio apoſtolicæ ſedis pro reſtitutione Photii ſanctiſſimi patriarchæ propria manu ſubſcripſi: ſic & aliqui ſequentes.

Dominicus epiſcopus Triventi.
Florius epiſcopus Marturenſis.
Gaudericus epiſcopus Velitrenſis.
Stephanus epiſcopus Ferentinas.
Leo epiſcopus * Gabienſis.
Petrus epiſcopus Foroſempronienſis.
Leo epiſcopus Tarracinenſis.
Vvalpertus epiſcopus Portuenſis.
Simeon epiſcopus Fundenſis.
Ioannes epiſcopus * Siminorum.
Benedictus epiſcopus.....
Gregorius epiſcopus Silvæ Candidæ.
Bonifacius epiſcopus Bleranorum.
Theodorus epiſcopus Galleſienſis.
Stephanus epiſcopus Nepeſinus.

* Sabinenſis.

Preſbyteri cardinales.

Germanus preſbyter tituli ſanctorum Ioannis & Pauli.
Petrus preſbyter tituli ſancti Chryſogoni.
Benedictus preſbyter tituli ſanctæ Balbinæ.
Hadrianus preſbyter tituli ſancti Laurentii.
Ioannes preſbyter tituli ſanctæ Cæciliæ.

Diaconi cardinales.

Paulus diaconus ſubſcripſi.
Leo diaconus ſubſcripſi.

NOTA SEVERINI BINII.

Audiſti, lector, additamentum Photii de abrogatione concilii œcumenici VIII. ſub Hadriano pontifice celebrati, jam ſuperius apertiſſime redargutum falſitatis, ex recitatis Ioannis papæ VIII. epiſtolis. Sed deregitur in eodem commonitorio eadem etiam impoſtura ex ipſa ſubſcriptione epiſcoporum, qua (ut ex ſupra poſitis vidimus) profitentur omnes, ſe commonitorio pro Photii reſtitutione ſubſcribere. Quod ſi ex ſynodi ſententia definita fuiſſet damnatio œcumenicæ ſynodi VIII. eademque commiſſa legatis in dato illis commonitorio, credibile utique eſt magis eam ſuis ſubſcriptionibus expreſſuros fuiſſe, quam Photii reſtitutionem.

ANNO CHRISTI 879.

[a] CONCILIABVLVM CONSTANTINOPOLITANVM [b] OECVMENICVM PSEVDOoctavum [c] reprobatum, [d] CCCLXXXIII. epiſcoporum, quo poſt obitum Ignatii [e] reſtitutio Photii eſt confirmata, ſancta & œcumenica ſynodus octava plane abrogata, & e ſymbolo illa particula, *Filioque*, ſublata fuit, [f] anno domini DCCCLXXIX. tempore Ioannis papæ VIII.

NOTÆ SEVERINI BINII.

a *Conciliabulum*] Hæc ſynodus Baſilio imperatore & Photio procurantibus a Ioanne papa ejus nominis octavo, ob Photii reſtitutionem dumtaxat, non vero (ut calumnioſe refert commonitorium quod actione II. hujus conciliabuli a Photio falſatum & corruptum invenitur) ad octavæ ſynodi abrogationem & reprobationem indicta fuit. Etiamſi enim germanum illud verum & incorruptum commonitorium; quod Petro legato ſedis apoſtolicæ datum eſt, inter epiſtolas Ioannis papæ non reperiatur: tamen illud, quod apud Baronium ex actis conciliabuli hujus Latine tranſlatis deſcriptum invenitur, in fine ubi epiſcopi ſubſcripſerunt, manifeſtis verbis indicat, quod tantum pro receptione Photii, quo cum Ioannes papa ob cauſas ſupra commemoratas diſpenſandum putarat, legatio Conſtantinopolim mittenda fuit. Idem patet ex epiſtola Ioannis 203. ad Paulum Ancomitanum, & Eugenium Oſtienſem Conſtantinopoli degentes, qua dicit: *Vos huic Petro religioſo preſbytero cardinis noſtri, familiarique noſtro ſociamus, quatenus ea quæ pro pace & unitate eccleſiæ Dei agenda ſunt, ſecundum apoſtolicos noſtræ auctoritatis apices, & ſecundum commonitorii noſtri tenorem capitulatim deſcriptum ſagaci valde intuitu ſimul agatis*, &c. Itaque commonitorium rerum agendarum legatos ſedis apoſtolicæ quidem accepiſſe certum eſt, ſed non illud quod actione ſecunda hujus conciliabuli recitatum, corruptum, & a Photio falſatum reperitur. Quod vero de abolenda vera ſynodo octava ſub Hadriano papa habita, hoc commonitorio continetur, Photii commentum eſt non minus quam illa additamenta, quæ pro veræ octavæ ſynodi abrogatione, ſuique expurgatione epiſtolæ Ioannis 199. ad Baſilium imperatorem: necnon 201. ad Photium ſcriptis, architectus falſitatis calumnioſe addidit. Magno Dei beneficio prædictæ epiſtolæ Ioannis papæ integræ hucuſque aſſervatæ fuerunt, ut ex earum collatione (quod præſtitit reverendiſſimus & illuſtriſſimus cardinalis Baronius anno 879.) dolus, fraus & malitia Photii admirabilis falſitatum architecti toti mundo innoteſceret. Ex ejuſdem penetralibus prodiit epiſtola, de qua ſupra poſt finem epiſtolarum, ſub nomine Ioannis conficta, qua calumniatus eſt inſuper eumdem pontificem, quod de proceſſione Spiritus ſancti eadem cum Græcis ſenſerit, atque particulam, *Filioque*, e profeſſione fidei Conſtantinopolitanæ tollendam eſſe voluerit. Hæc ſunt quæ pro beneficiis a pontifice acceptis malitioſus homo & mendaciorum architectus reddidit, quibuſve eum, a quo reſtitutus fuerat, perdere curabat. Quamquam igitur ſuccedentibus pontificibus Ioannes culpabilis eſſe viſus fuerit, quod per diſpenſationem quamdam, ut aiebat, ſalvis manentibus octavæ aliarumque ſynodorum conſtitutionibus Photium reſtitui voluerit: tamen hoc jam ſummo Dei beneficio ex præcedentis epiſtolæ collatione manifeſtum eſt, quod non ſit reus illorum criminum, quibus illum atque univerſam eccleſiam catholicam de proceſſione Spiritus ſancti, deque octavæ legitimæ ſynodi abrogatione, Photius in actis hujus conciliabuli aſpergere & diffamare conatur.

A quo, & cur indictum?

Commonitorium Ioannis papæ gato datum quale?

Photius cōmonitorium cum duabus epiſtolis Ioannis papæ VII. corrupit.

Vnam ſub nomine Ioannis effinxit de proceſſione Spiritus ſancti.

Photius Ioannem calumniatur.

Hujus pſeudoſynodi acta Græce conſcripta continentur in bibliotheca Vaticana & Columnenſi, atque etiam, teſte Radero, in codice Bavarico Auguſtano. Per Fed. Metium Latine tranſlata poſſedit reverendiſſimus & illuſtriſſimus cardinalis Baronius, ex quibus ſummatim decerpta ſunt, quæ infra ſuo loco ſubjungentur. De hac pſeudoſynodo illud dignum eſt admiratione, quod nemo

Acta ſynodalia ubi extent: & cur apud Græcos ſcriptores eorumdem nulla mentio.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 879.

nemo Græcorum ſcriptorum eorum, qui res Baſilii imperatoris proſequuntur, hujus Photianæ ſynodi vel verbo unico meminerit: cum econtra ferme omnes de octava ſynodo legitima œcumenica, in qua Photius e throno depoſitus fuit, ſermonem faciant. Curopalates, Cedrenus, Zonaras, Glycas, Conſtantinus Manaſſes de hujuſmodi Photiana ſynodo ne quidem verbum unum habent, quam ſane nequaquam prætermiſiſſent, ſi talis tamque numeroſa habita ſacroſanctam & legitimam octavam ſynodum damnaſſet. Hac de cauſa reverendiſſimus & illuſtriſſimus cardinalis Bellarminus de conciliis libro 1. cap. 5. ubi agit de octava ſynodo, de hoc pſeudooctavo & Photiano conciliabulo poſt alia hæc ſubjungit: *Idcirco facile mihi perſuadeo, aut eſſe omnia conficta, quæ dicuntur de Ioanne VIII. ut ſanctus Antoninus docet in ſumma hiſtoriali parte 3. titulo 22. capite 13. §. 10. aut certe verum quidem eſſe, Photium a Ioanne VIII. per legatos reſtitutum in ſedem Conſtantinopolitanam poſt mortem Ignatii: at cetera ſuppoſita & adulterina eſſe, & a Græcis conficta, ut ex Manuele Calleca Turrianus oſtendit in libro de actis VI. VII. & VIII. ſynodi. Confirmor autem in hac*, inquit, *ſententia, tum quia Zonaras meminit quidem reſtitutionis Photii, non autem abrogationis concilii VIII. nec ablationis illius particulæ*, Filioque, *ex ſymbolo: tum etiam quia Græci in concilio Florentino ſeſſione 3. non agnoſcunt pro ſynodo œcumenica concilium illud ſub Ioanne VIII. etſi illis multum prodeſſe potuiſſet, ſi legitimum & germanum concilium fuiſſet.* Hæc Bellarminus de hac pſeudoſynodo prædicto loco. Eamdem ob cauſam hæc prædicto loco ſcriptor annalium: *Unde de ea* (pſeudoſynodo octava) *ſuſpicio augetur, ut ea tota ita fuerit Photii ſtylo conficta, ut ejuſdem penicillo mendacii colorata, ſicut ab eo aliàs factum eſſe ſuperius eſt demonſtratum.*

Quibus hæc acta ſynodalia plane fabuloſa videantur.

An fuerit œcumenicum?

b *Œcumenicum.*] Sic nuncupatum, quod legati ſedis apoſtolicæ, Petrus nimirum, Eugenius Oſtienſis, & Paulus Anconitanus eidem interfuerint: ſed quia ex actis conſtat, Photium præſediſſe concilio, cui ſi œcumenicum erat, legati pontificii, juxta tenorem commonitorii, aliarumque ſynodorum morem præſediſſe debebant, pſeudooctavam placuit appellare: quamquam nulla injuria etiam pſeudoſynodum nominaveris eamdem, qua per mille fraudes & impoſturas non tantum ſacroſancta & legitima ſynodus octava eſt reprobata, proceſſio Spiritus ſancti a Patre & Filio procedentis impugnata: verumetiam Ioanni pontifici & conſequenter univerſæ eccleſiæ turpiſſimorum criminum maculæ inuſtæ, vel ſaltem aſperſæ leguntur. Photium a Ioanne papa non citra culpam per quamdam diſpenſationem, ut verba commonitorii præ ſe ferre videntur, poſt obitum Ignatii, dignitati patriarchali reſtitutum fuiſſe nulla ratione negamus: a ceteris vero criminibus de abrogata ſynodo octava, & abnegata proceſſione Spiritus ſancti ex Filio, quæ hoc loco Photius illi per calumniam ſuo more impingere ſtudebat, ipſe Deus optimus maximus aſſervando in bibliotheca Vaticana integras illius epiſtolas, & proferendo eaſdem a Photio corruptas, cælitus illum defendiſſe videtur.

Cur pſeudooctavum appelletur.

In quibus Ioannes papa ſit culpabilis.

An, & a quibus fuerit reprobatum.

c *Reprobatum.*] Hanc ſynodum una cum ſuo auctore a Marino, Hadriano tertio, aliiſque ſummis pontificibus plane condemnatam eſſe, infra ſuo loco conſtabit. Quod vero neque ipſe Ioannes papa hanc Photianam ſynodum cum additamento condemnationis octavæ ſynodi œcumenicæ receperit, manifeſte colligitur ex epiſtola ejuſdem papæ 251. ad Baſilium reddita: qua dum orientali eccleſiæ de pace & unione per reſtitutionem Photii contracta (reliqua enim de abrogatione ſynodi, & proceſſione Spiritus ſancti, ſi quid tale ibidem geſtum fuit, in ſuis, quas per legatos Conſtantinopoli Romam revertentes ad pontificem deſtinarant, epiſtolis, illi doloſe ſuppreſſerant) congratulatus fuiſſet, ad finem ſuæ epiſtolæ reſponſorię caute admodum adjungit, ſic ſe probare quę in ſynodo de reſtitutione Photii dumtaxat egiſſent, ut ſi quid illi vel hac, vel alia in re pręter voluntatem ſedis apoſtolicæ & mandata accepti commonitorii operati fuiſſent, id nullius plane auctoritatis eſſet.

An Ioãnes papa hanc pſeudoſynodum approbaverit.

Verba epiſtolæ hęc ſunt: *Ea quæ pro cauſa reſtitutionis reverendiſſimi Photii patriarchæ ſynodali decreto Conſtantinopoli miſericorditer acta ſunt, recepimus. Et ſi fortaſſe legati noſtri in eadem ſynodo contra apoſtolicam præceptionem receperint, non autem recipimus, nec judicamus alicujus exiſtere firmitatis.* Iſdem prope verbis eadem omnino ſcripſit in epiſtola 250. ad Photium reddita. Quare cum ex commonitorio legatis dato, & ex epiſtola Ioannis 203. ad Paulum & Eugenium ſcripta liquido appareat, ipſos legatos tantummodo in cauſa reſtituendi Photii Conſtantinopolim miſſos fuiſſe, haud dubie his literis pontifex Ioannes plane improbavit ſi quid aliud in hac Photiana ſynodo geſtum fuit: Has literas Ioannes dedit Marino epiſcopo, qui ſibi in ſede ſucceſſit: quemque ad hoc miſit, ut vir animo conſtantiſſimus cuncta, quæ perperam

A per tres prędeſtinatos legatos Conſtantinopoli geſta erant, plane infirmaret. Nam in literis Stephani papæ ad Baſilium ſcriptis, quas infra ſuo loco ponemus, inter multas Marini laudes hæc verba leguntur: *Neque enim hoc dicimus ad tui contumeliam, te enim in univerſo orbe Deo dilectum prædicamus; ſed tantum ad noſtri defenſionem, & Marini majorem gloriam, qui eadem ſenſit & ſapuit cum prædeceſſore & doctore noſtro ſanctiſſimo papa Nicolao. Et qui dum voluit adimplere quæ illi de ea viſa fuerant gemina ſcilicet legatione, Conſtantinopoli in maximum devenit ad vos contemptum & ludibrium divinus ille Marinus. Et cum noluerit ſimul duci cum iis, qui aliena ſentiebant, & quæ ipſe coram tua majeſtate ſynodice geſſerat diſſolvere & annullare ac irrita reddere: propterea triginta diebus carcere fuit detentus, id ſibi gloriæ potius tribuens, quam contumeliæ, pro veritate pati.* Hæc de Marino Stephanus papa. Ex quibus ſatis liquido conſtat, quod quæ tres legati in cauſa Photii perperam geſſerunt, per Marinum epiſcopum auctoritate pontificia ejuſdem Ioannis VIII. damnata & improbata fuerunt. Quod vero paulo poſt fraudem impoſtoris Photii ac ratione cognitam idem Ioannes papa VIII. ipſum etiam Photium damnaverit, ſuaque quæ prius vel male informatus, vel comminationibus imperatoris Baſilii inductus in cauſa Photii reſtituendi egerat, deinceps improbaverit, reſciderit, irritaque reddiderit, teſtatur epiſtola Formoſi papæ ad Stylianum, in cujus fine poſt recitationem aliarum ſynodicarum & pontificiarum ſententiarum in Photium pronuntiatarum etiam hæc Ioannis papæ VIII. ſententia in eumdem prolata habetur his verbis: *Hanc ſententiam promulgavit papa Hadrianus, & archidiaconus ejus Ioannes, qui illi ſucceſſor fuit: atque alta voce coram ipſo ita proclamavit: In Photio completum videmus, domine ſanctiſſime & œcumenice papa, illud pſalmi:* Dixit peccator ut delinquat in ſemetipſo: Non eſt timor Dei ante oculos ejus. Poſuit in cælum os ſuum, *& gravedolens ejus guttur aperuit Photius adverſus clavigerum apoſtolicæ ſedis. Accendatur itaque ut ignis zelus tuus, accingere ut vir ſuper femur tuum, & contumeliam apoſtolicæ ſedis ut juſtus judex vindica, & falce ſententiæ tuæ abſcide memoriam ejus, & illos qui eum ſequuntur, vel tuentur anathematis vinculo conſtringe, & niſi propria voce vel ſcriptione ipſum damnaverint, ut neque laicali communione recipiantur. Qui hæc dixit Ioannes, Hadriano in ſede ſucceſſit, & anathemate Photium damnavit, quando ille ſeduxit Eugenium & ejus ſocios, qui pro rebus Bulgariæ venerant. Cum enim accepiſſet euangelium, & ambonem conſcendiſſet, omnibus audientibus ita dixit: Quicumque non habet damnatum Photium divina ſententia, ſicut ipſum reliquit Nicolaus & Hadrianus ſanctiſſimi papæ prædeceſſores mei, ſit anathema.* Hæc ibi. Deſcripta autem ex ſuperius citato codice Columnenſi numero quadrageſimoprimo, ubi cuncta quæ ad cauſam Photii ſpectant, collecta habentur, & poſt legitur ibidem Ioannis papæ noni epiſtola ad Stylianum, qua profitetur, eadem ſentire ſe, & eodem loco habere Photium & omnes patriarchas Conſtantinopolis ab Ignatio uſque ad Antonium, quo habuerunt omnes ſui prædeceſſores Romani pontifices, inter quos numerat & Ioannem his verbis: *Volumus igitur, ut etiam nunc ſecundum eamdem regulam, decreta ſanctiſſimorum pontificum prædeceſſorum noſtrorum inconcuſſa maneant. Quapropter & Ignatium, & Photium, & Stephanum, & Antonium, ſicut ſanctiſſimus papa Nicolaus, Hadrianus & Ioannes, & ſextus Stephanus, & univerſa Romanorum eccleſia hucuſque tenuit, etiam nos eodem ordine recipimus & tenemus,* &c. Superius etiam in eodem codice, poſt recitatum decretum continens probationem octavæ ſynodi ſub Hadriano habitæ, quod in dextero aditu magnæ eccleſiæ Conſtantinopoli contineri dicitur, hæc ibi ſcripta leguntur: *Damnatur Photius anathemate a novem Romanis pontificibus, a Leone, Benedicto, antequam Photius eſſet aſſumptus in patriarcham, ob communionem ſcilicet cum Gregorio Syracuſano poſtea vero a Nicolao, Hadriano, Ioanne, Marino, Hadriano altero, Stephano, & Formoſo.* Et de Ioanne papa octavo hæc ſubjiciuntur: *Ioannes vero occaſione Bulgariæ provinciæ miſit Eugenium & ejus ſocios adhuc ſuperſtite Ignatio patriarcha, quos cum detinuiſſet Photius, & variis modis coegiſſet, adduxit eos ut ſecum communicarent: & alios etiam errare fecerunt, qui Romam reverſi a Ioanne in ambone illis anathemate damnante fuerant depoſiti* Hæc ibi. Quæ cum ita revera ſe habuerint, *inquit Baronius anno 880.* accedet ad hęc probanda illud evidens argumentum, quod nuſquam amplius in literis ejuſdem Ioannis papæ ab anno præſenti, uſque ad finem ſui pontificatus conſcriptis mentio de Photio habetur, ut interrupta penitus mutua communicatio viſa ſit. Cum enim Ioannes minus aſſequi ſe poſſe cognovit promiſſam reſtitutionem Bulgaricæ diœceſeos, cujus cauſa inductus Græca aſtutia fuerat, ut Photium reſtitueret, & illuſum ſe fuiſſe planius intellexit, atque etiam quæ contra œcumenicam ſynodum

ANNO CHRISTI 879.

An Ioãnes papa Photium condemnaverit.

Ioannes papa excommunicat Photium. *Pſal.* 35. *Pſal.* 71. Hæc verbo tenus ex Baronio anno 880. num. 11. & ſeqq.

Legati apoſtolicæ ſedis a Ioanne damnati.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 879.

octavam facta essent certius adinvenit, & falsatas ab eo suas literas cognovit, & alia innumera ab impostore illo perpetrata esse rescivit: tunc, quod dictum est, Marinum ad ea infirmanda legatum misit, & legatos a se antea missos prævaricatores inventos damnavit, atque Photium omnium malorum autorem perpetuo anathemate perculit. Hæc Baronius.

Quid de auctoritate hujus pseudosynodi senserint Græci in concilio Florentino, dixi supra verbo, *Conciliabulum*.

Numerus episcoporum quantus fuerit.

d CCCLXXXVIII. *Episc.*] Omnium nomina teste Baronio in actis conciliabuli recitantur actione prima: in quibus recensendis & suo more componendis, magna impostoris adulatio, & Græca vanitas cum levitate eorumdem elucescit. Baronius anno 879. n. 64.

e *Restitutio Photii est confirmata*, &c.] Hæc qua ratione gesta fuerint ex actis synodalibus in prædictis bibliothecis extantibus, septem actiones continentibus, summatim describit Baronius his verbis.

Compēdiosa relatio actorum synodaliū ex Baronio desumpta.

In prima enim actione recitatur numerus episcoporum trecentorum octogintatrium. In omnibus magna adulatio & Græca vanitas & levitas. Inter alia autem præfatus in synodo Photius jactat se, quod Ioannes Romanus pontifex semel & iterum per suos legatos eum inviserit, nimirum primum per Paulum & Eugenium, deinde per Petrum, sed falso. Siquidem, ut vidimus in literis Ioannis, nequaquam cum eo communicaverunt primi legati Paulus & Eugenius, de quo idem ipse Photius conquestus legitur in literis ad Ioannem ipsum datis.

Actio I.

Post hæc eadem actione Ioannes quidam Heracleæ Thraciæ episcopus multa effutiit contra Romanam ecclesiam, quam omnium illorum quæ acciderant malorum originem appellavit: ad quæ evertenda & curanda, illa esset synodus congregata: multa etiam contra Nicolaum papam & ejus successorem Hadrianum oblatrans ingessit: contra vero, ipsum Ioannem Romanum pontificem valde laudavit. Deplorat vero post hæc multa quæ, ut dicebat, injuste passus sit Photius. Inducit insuper actio illa legatos apostolicæ sedis munera Photio offerentes, nempe sacerdotales vestes, & ornamenta episcopalia, de quibus nihil in Ioannis pontificis literis, in quibus ejusmodi erant solita scribi. Et sic post alia quædam frivola finem accipit actio prima.

Actio II.

Secunda actio habita legitur decimasexta die Novembris, indictione decimatertia, in qua primum lectæ sunt literæ Ioannis papæ ad imperatorem, deinde aliæ ejusdem pontificis ad Photium, quæ superius epistola 199. & 201. sunt recitatæ duplicis editionis. Quibus lectis, Photius interlocutus suas laudes extollit, præcipue suam humanitatem falso ostentat erga Ignatium exhibitam, qua etiam jam defunctum eum prosecuturum vane pollicitus est. Lecta post hæc fuit epistola Michaelis patriarchæ Alexandrini ad imperatorem ad finem illum tendens ut octava synodus œcumenica destruatur. His lectis introductus est Thomas metropolita, qui fuit unus ex tribus legatis orientalium sedium in octava œcumenica synodo. Aliis duobus, ut illic dicitur, mortuis, procuratum est a Photio, ut hic pœnitens recantet palinodiam de ministerio exhibito in dicta œcumenica synodo. Lecta est post hæc epistola Theodosii patriarchæ Hierosolymorum ad Photium scripta, tota, ut Photius voluit, encomiastica. Postquam autem lecta est epistola patriarchæ Antiocheni pariter Theodosii nominati ejus itidem argumenti, & alia ejusdem generis Abrahamii metropolitæ Amydorum, continens acrem invectivam contra octavam legitimam synodum: terminata est actio secunda synodi Photianæ.

Actio III.

Tertia vero quæ secuta est actio incidit in decimumoctavum diem ejusdem mensis Novembris ejusdem decimætertiæ indictionis: in qua lecta primum est epistola Ioannis papæ ad Constantinopolitanam ecclesiam, & episcopos ipsi subjectos, & ad patriarchas orientis, ejusdem argumenti quo priores superius recitatæ. Quod autem iisdem literis pontifex profitetur pacem se procurare orientalis ecclesiæ, hinc magna secuta est concertatio asserentium, quod jam ante Ioannis literas pace frnerentur sequentes Photium patriarcham, arguentes pontificis literas uti superfluas. Et quod de diœcesi Bulgariæ scripserat, ad imperatorem rejiciendum esse negotium clamitarunt, cum agatur, ut aiebant, de imperii terminis, qui sub ejus sunt ditione. Lecta est post hæc epistola Theodosii episcopi Hierosolymorum ad imperatorem, qua deplorat miserias suas, quas pateretur a Saracenis, provocans imperatorem ad eleemosynas largiendas. Lectum post hæc fuit commonitorium a Ioanne pontifice legatis datum, suo loco superius recitatum. Et sic clausa est ejus diei actio tertia.

Actio IV.

Contigit quartam actionem celebrari eodem mense Decembri, feria quinta in vigilia nativitatis domini, eadem decimatertia indictione, quæ tamen in alia ejusdem pseudosynodi editione ponitur ordine prima, utpote quod omissis tribus aliis superius positis actionibus hæc prim incipit numerari, & sic deinceps usque ad quartam. In hac igitur actione, primo habetur de legato recens misso a patriarcha Antiocheno, afferente literas etiam a patriarcha Hierosolymitano, qui ingredi jussus literas dedit. Lectæ sunt ipsæ multa in laudem Photii de communicatione mutua conservata cum ipso continentes, nec non assertionem illam, legatos nimirum patriarchalium sedium missos antea ad octavam synodum, fuisse non patriarcharum, sed legatos Saracenorum, istiusmodi inculcantes in destructionem œcumenicæ synodi: quæ vere creditæ sunt e Photii officina depromptæ. Post hæc introducti sunt duo patricii pœnitentes de his quæ in octava synodo contra Photium egissent, affirmantes se a falsis legatis fuisse deceptos. Lecta sunt capitula quinque tamquam a legatis Romanis proposita, primum de diœcesi Bulgariæ: secundum de non eligendo amplius laico in episcopum Constantinopolitanum: tertium ne ab alia sumatur ecclesia: quartum de synodo habita contra Photium, ut abrogetur: quintum ut qui cum Photio non communicarent, excommunicati essent. Quæ omnia recepta a synodo fuerunt præter illud de Bulgarorum diœcesi, quod imperatoris voluntati commissum est. Et sic exitum illum est consecuta actio quarta quem Photius voluit.

ANNO CHRISTI 879.

Actio V. u 880.

Quæ autem quinta est actio celebrata, ponitur anno sequenti, die vigesimasexta mensis Ianuarii eadem indictione decimatertia, in qua Photius de septima synodo sermonem instituit, calumniamque ex eo struxit adversus Romanam ecclesiam, quod de septima synodo recipienda, essetne œcumenica, dubitasset, cui legati satisfecerunt. Et firmatum est omnium sententia, ut œcumenica septima synodus diceretur. His successit citatio Metrophanis metropolitani Smyrnensis ecclesiæ, cujus summa cum laude est crebra mentio in legitima octava synodo: accedere jussus ut schismaticus, qui secutus Ignatii partes, cum Photio noluerit ullo pacto communicare. Inter hæc facta est suggestio, seu potius a Photio ficta, legatorum apostolicæ sedis, ut ex sententia Ioannis pontificis canon constitueretur, quo juberetur, ut excommunicati vel depositi a Romano pontifice, a Photio non susciperentur, sicut econtra qui depositi essent a Photio vel excommunicati, non restituerentur, nec absolverentur a Romano pontifice.

Canones Photianæ synodi.

Sicque confectus de his est primus canon, quo quis non videat summa Photii calliditate interceptas esse appellationes ad apostolicam sedem, & recursum ad eam? siquidem ablata fuit per eanonem istum auctoritas Romani pontificis, ut judicare non posset quos Photius condemnasset. Quis animo concipere potest, legatos apostolicæ sedis adeo ostitantes & prodigentes jura apostolicæ sedis, ut & adversus contra ea obnitentes non tantum non restiterint, sed ut isthæc sancirentur, ipsi suggesserint? an non manu palpantur commenta Photii?

Statutus est autem post hæc, eodem suggerente Photio, canon secundus, ne quis relinquens episcopatum transiens ad statum monasticum, episcopatum retinendi haberet amplius facultatem, nec ad illum revertendi aditus patefieret. Hic non prætereundum, quod Gratianus male consultus canonem hunc tamquam ex legitima octava synodo descripsit totidem verbis in libro decretorum, qui plane odio Photii impostoris fuerat exsufflandus. Additus est in hac etiam actione tertius canon adversus sæculares magistratus carceri mancipantes vel verberantes episcopos. Secutæ sunt hæc subscriptiones omnium, in primis vero legatorum apostolicæ sedis, cum detestatione omnium synodorum sub Hadriano pontifice contra Photium collectarum.

7. q. 1. cap. 45. Temperis & hoc nequaquā.

Actio VI.

Convenerunt postea iidem die decima mensis Martii, fuit feria tertia, indictione decimatertia, non in ecclesia, ut antea, sed in palatio, in Aureo triclinio, loco ita dicto, ubi actionem sextam habuerunt, cui imperator interfuit, qui ex suggestione Photii fidei definitionem a synodo postulavit. Sicque consensu omnium exhibita est definitio fidei comprobata in septem synodis œcumenicis, contestationibus appositis, ne quid ab aliquo adderetur, vel minueretur omnino: recitatumque est Nicænum symbolum sive Constantinopolitanum dictum. Ita suggillantes Latinos, quod apposuissent verba illa, *Filioque*. His approbatis ab omnibus, subscripsit Basilius imperator, improbans sua subscriptione cuncta quæ contra Photium acta essent in octava legitima synodo, cui ipse subscripserat una cum filiis, quos & huic pseudosynodo pariter subscribere voluit. Sicque sexta actio est consummata, acclamationibus præcedentibus.

Actio VII.

Post triduum vero, nempe decimatertia mensis Martii, die dominico ejusdem decimæ tertiæ indictionis habita est septima atque novissima actio in magna ecclesia, ubi jussa est legi fidei definitio in præcedenti actione probata, additis & multiplicatis anathematismis, si quis quid ei

adderet

ANNO CHRISTI 879. Tempus habiti conciliabuli.

adderet vel minueret. Sicque absolnta est Photiana synodus, octava dicta & generalis.

f *Anno domini.*] His temporibus hanc pseudosynodum Constantinopoli celebratam fuisse, testantur Ioannis papæ VIII. epistolæ 199. 201. & 203. aliæve plures, quæ de rebus ad hanc synodum pertinentibus scriptæ sunt indictione duodecima anno redemptoris nostri 879. Ioannis papæ septimo, & Basilii imperatoris orientalis supra decimum tertio.

Vide quæ hac de re notavimus ad Ioannis papæ epistolas 199. 200. 203. 251. Et post finem omnium ejusdem epistolarum supra. Item quæ post octavam synodum Græce & Latine narrantur de hac pseudosynodo Photii.

*** SYNODVS CONSTANTINOP. QVAM IPSAM *ALIQVI OCTAVAM œcumenicam nominant.

* Schismatici nimirū Græci.

Ex appendice libelli synodici n. 153.

IGNATIO circa annum domini DCCCLXXVII. mortuo, Photius consentiente Ioanne IX. papa Romano, qui VIII. alias solet nominari, in solium patriarchale reductus est a Basilio imperatore. Habita inde synodus est episcoporum Constantinopoli: in qua de unione cum Ioanne his verbis, quæ apud Balsamonem reperiuntur, est actum. Statuit sancta & universalis synodus, ut si qui ex Italiæ clericis, vel episcopis, in Asia vel Europa, vel Libya versantes, sub vinculo, vel depositione, vel anathematizatione, apud sanctissimum papam Ioannem fuerunt, ut ii quoque sint ejusmodi etiam apud Photium sanctissimum patriarcham Constantinopolitanum in eadem pœnæ definitione: id est, vel depositi, vel anathematizati vel segregati: & quos Photius quidem sanctissimus noster patriarcha, clericos vel laicos, vel episcopalis vel sacerdotalis ordinis in quacumque parochia, segregationi, vel depositioni, vel anathematizationi subjecerit, sanctissimus quoque papa Ioannes, & sancta Dei Romanorum ecclesia, eodem pœnæ judicio habeat: privilegiis, quæ adsunt sanctissimæ Romanorum ecclesiæ sedi, & ejus antistiti, nihil penitus innovatis, nec nunc, nec in posterum.

EADEM OCTAVA PSEVDOSYNODVS PHOTII.

Ex Nilo Rhodi metropol. schismatico.

Ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη συνόδος ὀγδόη τῶν τεσσαρακοσίων ὀγδοήκοντα ἁγίων πατέρων γέγονεν ὅτι τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, καθ' ὃν συνόδου γέγονεν εἰρήνη μεταξὺ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἄλλων πατριαρχείων, φασερῶς ὁμολογησάντων τῶν δυτικῶν, ὅτι οὕτως ἀναγινώσκομεν καὶ πιστεύομεν, ὡς καὶ ὑμεῖς, χωρὶς προσθήκης τινὸς τὸ σύμβολον τὸ ἅγιον ὡς οὕτως ἔχον, ὄντως σύμβολον ἐν τῇ ἀληθοῦς πίστεως, ἀλλὰ καὶ τοὺς προσθέντας, ἢ ἐλλείποντας ἀναθεματίζομεν· ὄντος τηνικαῦτα Ἰωάννου πάπα Ῥώμης, Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τοποτηρητῶν τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας, Παύλου καὶ Εὐγενίου ἐπισκόπων, καὶ Πέτρου πρεσβυτέρου καὶ καρδιναλίου, καὶ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν διὰ τοποτηρητῶν. ὧν συνελθόντων ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὁμονοίας τῶν ἐκκλησιῶν, οἱ μὲν τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐβόησαν, πρέπον ὄζι μὴ ἕτερον καινουργηθῆναι, ἀλλὰ αὐτὸν τὸν ἀρχαῖον ὅρον, καὶ ἀπὸ πάσαν τὴν οἰκουμένην πεπα-

A τυπωθέντα τε καὶ δοξασθέντα ἀναγνωσθῆναί τε καὶ ἐπιβεβαιωθῆναι, καὶ τὸ ἱεροῦ συμβόλου ἀναγνωσθέντος αὖθις προσθήκης ὡς ἔχει, ἡ ἁγία συνόδος ἐξεβόησεν, ἡμεῖς καὶ τὴν τῶ στοιχεῖος διδασκαλίαν, καὶ τῶν ἀποστόλων φρόνησιν, ἔτι δὲ καὶ τοὺς κανονικοὺς τόπους τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν ἑπτὰ συνόδων τὸν ἄνωθεν ἐκ πατέρων καὶ μέχρι ἡμῶν κατειληφότα τῆς ἀκεραιοφρεσάτης τῶν Χριστιανῶν πίστεως ὅρον, καὶ ὁμνοίᾳ καὶ γλώττῃ στέργομέν τε καὶ πᾶσι προσαγγέλλομεν ἀκαταρυσίως, οὐδὲν ἀφαιροῦντες, οὐδὲ προστιθέντες καὶ διάνοιαν ἢ λέξιν, οὐδὲν B ἀμείβοντες, οὐδὲν κιβδηλεύοντες. καὶ μὴ τοῦτο οἵτε τοποτηρηταὶ Ῥώμης καὶ ἡ συνόδος ἅπασα ἐξεβόησεν, ἕτερον ἐκτίθεσθαι σύμβολον, καὶ ὅρον ἀναπεμπάσαι, ἢ προθήκην ἢ ὑφαίρεσιν ποιῆσαι ἐν τῷ ἀναγνωσθέντι ἱερῷ καὶ ἁγίῳ συμβόλῳ, ἀνάθεμα ἔστω. ταῦτα καὶ ἐν τοῖς Ρωμαϊκοῖς κανόσι τοῖς ἐκ τῆς προάξεως τῆς συνόδου ταύτης διείσκηται ὑπὸ τῆς ὑπισολῆς Ἰωάννου πάπα Ῥώμης πρὸς Φώτιον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. καὶ ἡ σὴ ἀδελφότης ὑπίσταται, ὡς ὅτι προῆλθεν ἡμᾶς παρεγγύητο ὁ μηκέτι ἔμπροσθεν ἀποστολεὶς παρ' αὐτῆς πρὸς τὸ ἁγίου συμβόλου ἡμᾶς ἐC δοκίμασεν, εὗρεν ἀπροσάρεστον, καθὼς ἀρχῆθεν παρεδόθη ἡμῖν, διατηροῦντας, καὶ μήτε προστιθέντας τι, ἢ ἀφαιροῦντας, ἀκριβῶς εἰδότας, ὡς τὰ τοιαῦτα τολμῶσι βαρεῖα καταλῆψει ἀναμφίβουσα ὑπόκειται. καὶ πάλιν ἐν προδηλοῦμεν τῇ αἰδεσιμότητί σου, ἵνα πρὸς τὸ ἀρDρεῦν τούτου, δι' ὃ συμβῇ τὰ σκάνδαλα μέσον τῆς ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, ἔχῃ πλεοφορίαν εἰς ἡμᾶς, ὅτι οὐ μόνον λέγομεν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρότερον θαῤῥήσαντας τῇ ἑαυτῶν διανοίᾳ τοῦτο ποιῆσαι, προβάντας τῆς θείων λόγων κείνομεν καὶ μεταποιητὰς τῆς θεολογίας τοῦ Dδιαστότου Χριστοῦ, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων, οἳ συνοδικῶς παρέλαβον τὸ ἅγιον σύμβολον, καὶ μὴ τοῦ Ἰούδα αὐτοὺς τάττομεν, ὅτι καὶ ταυτὸν ἐκείνῳ τετολμήκασι, οὐ προδόντες εἰς θάνατον τὸ κυριακὸν σῶμα, ἀλλὰ τοὺς πιστοὺς, οἵ πινές εἰσι μέρη τοῦ σώματος αὐτοῦ, διαχίσαντές τε, καὶ διατέμνοντες ἀλλήλων.

ANNO CHRISTI 879.

SANCTA & œcumenica octava synodus trecentorum octoginta sanctorum patrum habita est imperante Basilio Macedone, *, in qua synodo coaluit pax cum occidentali ecclesia ac reliquis patriarchis, manifeste profitentibus occidentalibus in hæc verba: Nos ita legimus ac credimus ut & vos absque ulla additione symbolum sanctum, ut ita se habens sit vere symbolum veræ fidei. Sed & eos qui addunt aut detrahunt quid anathematizamus. Aderant illic Ioannes papa Romæ, Photius Constantinopolis, & legati Romanorum ecclesiæ, Paulus & Eugenius episcopi, & Petrus presbyter ac cardinalis, aliique patriarchæ per legatos: quibus congregatis pro communi ecclesiarum concordia, presbyteri quidem senioris Romæ conclamarunt, decorum est nihil aliud innovari, sed veterem definitionem & toto orbe obtinentem ac celebratam legi & confirmari. Cumque sanctum symbolum absque adjectione, sicuti se habet, lectum fuisset, sancta synodus acclamavit, nos secundum servatoris

* Anno Christi DCCCLXIX. " errat hic annotator: scribēdum enim fuerit 879. non 869. " & hoc falsissimum

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 879.

doctrinam & apostolorum traditionem, ac præterea secundum canonicos sanctarum & œcumenicarum septem synodorum typos, definitionem sinceriſſimæ Christianorum fidei antiquitus a patribus ad nos usque propagatam mente & lingua comprobamus, & omnibus constanter annunciamus, nihil detrahentes nec adjicientes menti nec verbis, nihil immutantes, nihil adulterãtes. Postea legatis Romæ & tota synodus acclamavit, si quis edat aliud symbolũ, aut hanc definitionem commoveat, vel adiiciat detrahatve quidpiam huic sacro sanctoque symbolo, quomodo lectum est, anathema esto. Hæc etiam in Romanis canonibus actorum hujus synodi comperiuntur ex epistola Ioannis papæ Romani ad Photium patriarcham Constantinopolis; Et tua fraternitas novit quod cum ad nos venit, qui nuper ab ea missus est, ut probaret nos super sancto symbolo, invenit nos illud conservantes intemeratum prout antiquitus nobis traditum fuerat, neque quidquam adiicientes detrahentesve, cum probe noverimus iis qui talia audent gravem imminere condemnationem. Rursus igitur significamus reverentiæ vestræ, ut de hoc articulo ob quem inter ecclesias Dei scandalum exortum est, ita de nobis persuasum habeas quod non modo dicimus hoc, sed & eos qui primum ausi sunt sua temeritate hoc facere eos transgressores divinorum sermonum censemus & interversores theologiæ domini Christi, sanctorumque patrum, qui synodice symbolum hoc sanctum acceperunt, eosque cum Iuda collocamus, quod idem ac ille sint ausi, non dominicum quidem corpus morti tradentes, sed fideles, qui sunt corporis ejus membra, lacerantes, & alios ab aliis discerpentes.

" * * *Hæc schismaticus a schismaticis conficta mendacia posteris tradidit Nilus Rhodi metropolitanus, quæ cum ejusdem generis Græcorum quorumdam recentiorum naniis pluribus refellit vir sopiendo schismati & resarciendæ orientis atque occidentis unitati natus Leo Allatius peculiari in eam rem opere Romæ typis sacræ congregationis propagandæ fidei edito anno 1662. cujus hic est titulus:* De octava synodo Photiana, cui annexa Ioannis Henrici Hottingeri refutatio, &c.

CONCILIVM MANTALENSE,

IN QVO REGIS NOMEN BOSONI AB Arelatensis regni episcopis proceribusque delatum est Idibus Octobris, anno Christi DCCCLXXIX. Ioannis VIII. papæ anno VII. Ludovici & Carolomanni regum primo.

ELECTIO BOSONIS REGIS.

CVM convenissent sancti patres in nomine domini salvatoris nostri, conventum celebraturi apud Mantalam territorii Viennensis: de multis ecclesiæ negotiis tractaturi, & sanctæ solicitudinis secretarium penetraturi, multis emergentibus, & suimet consideratione cogentibus, sacerdotalis affectus ex antiquo patrum cordibus infusus euidenter dictavit ei personæ curam gerere, cujus adminiculo tam in veteri testamento, quam & in novo, consuevit populo condignum regimen exhiberi. Et quoniam jam olim ejusdem personæ præsidiis tam ipsi patres, quos gratia divina episcopos vocari concessit, quam principes, & totum vulgus carentes, nullis compatientis fulciebantur vel juvabantur auxiliis, præsertim cum rege communi morte recepto, nullus in eos sua viscera per caritatis largitatem extenderit, anxiari plurimum compulsi sunt, quia non solum in internis per invisibilem inimicum, sed etiam in apertis per visibiles inimicos, etiam ex his, quos ipsa Christi peperit sancta mater ecclesia, pessumdari funditus videbantur. Itaque dum mentis aciem usquequaque verterent, & simul cum nobilioribus ad hanc necessitatem submovendam, idoneas personas considerarent, non invenientes qui sui consultationi respondere vellent, utpote negligentibus cunctis tantum laborem ob honorem Dei & sanctorum ejus & matris ecclesiæ sumere, omnes inflammati Deum omnium principem pro hac angustia medullitus exoraverunt, ut is qui curam singularem habet mortalium, & cujus dispositio curricula vergit omnium sæculorum, & rectum daret consilium, & evidens consilii promeret indicium. Denique cui patet omne cor, & omnis voluntas loquitur, fatigatos majorum & minorum inspiciens animos, quoddam clarescere fecit solatium, & quodammodo præsentavit suffragium. Sane omnibus unum sapientibus, & per divinam visitationem idem indivisibiliter ambientibus, cordi fuit exhibitus homo, jamdudum homo, jamdudum in principatu domni Caroli defensor & adjutor necessarius: cujus post se filius ejusdem imperatoris, cernens ejus insignem prudentiam, amplificare delegerat domnus rex Ludovicus. Ipse etiam non tantum in Gallis, sed & in Italia cunctis enituit, ut domnus apostolicus Ioannes Romensis, instar filii complexus, ejusdem sinceritatem multis præconiis extulerit, & ad suam tutelam, revertens ad sedem propriam, delegerit. Ergo nutu Dei, per suffragia sanctorum, ob instantem necessitatem, & eam, quam in eo compererunt, expetibilem utilitatem, & prudentissimam atque providentissimam sagacitatem, communi animo, parique voto, & uno consensu, clarissimum principem dominum Bosonem, Christo præduce, ad hoc regale negotium petierunt, & unanimiter elegerunt. Qui etsi consideratione tanti laboris renuerit, & abdixerit, oppositis his quæ Dei sunt, & ejus ecclesiæ, tandem obediens colla promittendo submisit. Electus autem Deo statuitur, preces funduntur, domini nostri Iesu Christi gratia, quæ præcessit in velle, in certo perfecto satis efficax postulatur. Et ut hæc electio præsentibus & futuris certius innotescat, omnium episcoporum subscriptio lucee clarius indicat. Actum apud Mantalam publice, anno incarnationis dominicæ DCCCLXXIX. Idibus Octobris.

ET SVBSCRIPSERVNT EPISCOPI.

Ottramnus archiepiscopus Viennensis.
Aurelianus archiepiscopus Lugdunensis.
Teutrannus archiepiscopus Tarantasiensis.
Rotbertus archiepiscopus Aquensis.
Radbertus episcopus Valentiæ.
Bernarius episcopus Gratianopolitanus.
Elias episcopus Vasionensis.
Hemico episcopus Diensis.
Adalbertus episcopus Mauriennæ.
Biraco episcopus Vvapicensis.
Eustorgius episcopus Tolonensis.
Girbaldus episcopus Cabilonensis.
Hieronymus episcopus Lausanensis.
Richardus episcopus Agathensis.
Guntardus episcopus Matisconensis.
Rostagnus archiepiscopus Arelatensis.
Theodericus archiepiscopus Vesontionensis.

Ætherius

ANNO CHRISTI 879.

Ætherius episcopus Vivariensis.
Leodoinus episcopus Massilienſis.
Germardus episcopus Arausicensis.
Ratfridus episcopus Avenionensis.
Vvalefridus episcopus Vceticensis.
Edoldus episcopus Regiensis.

Synodi ad Bosonem regem designatum legatio.

SACRA synodus Mantalensis, territorii Viennensis, in nomine domini nostri congregata, simul cum primoribus, inspirante divinitate summæ majestatis, sincera devotione vestram prudentiam, clarissime princeps, adit, petens addiscere vestra certissima responsione, qualem vos velitis in principatu, quo vos sublimari per divinam misericordiam optamus, omnibus ostendere. Si videlicet honorem Dei omnipotentis, & dilectionem in fide catholica veraciter quæsituri estis, & ecclesiam illius pro viribus exaltaturi. Si vultis omnibus, sicut boni principes qui vos præcesserũt, & quorum formam literis & fama nostis, legem, justitiam, & rectum cõcedere & servare: tenentes humilitatem, quæ est fundamentum virtutum, cum patientia, & animo sereno, humillimo, ad damnandum incondito, sed in omnibus juste promissis stabili, & certo, bene per Dei gratiam pręparato & ornato, sobrietate competenti venusto. Qui sitis accessibiles omnibus recta suggerentibus, & pro aliis intercedentibus, quærentes magis prodesse, quam præesse, sequentes vestigia sanctorum principum, calcantes iram, sævitiam, duritiam, avaritiam, cupiditatem, indignationem, & superbiam. Iustus patricius vestris majoribus & minoribus apparentes, veritatem ore & opere præferentes, salubre consilium libenter audientes, monstra vitiorum declinantes & persequentes, virtutes amantes, defensionem & mamburgium singulis exhibentes: ut neque eadem sancta synodus, & primates vestri cum ea sentientes nunc de vobis in bonitate maledicantur, vel detrahantur in futuro, neque sacro vestro principatui, nobis, ut credimus, profuturo juste derogetur: sed sit pax & veritas sanctorum suffragiis, per divinam gratiam, prælatis & subditis, sacerdotibus & illis commissis primatibus, dum eis auctoritatem euangelicam & apostolicam cum justa lege humana consenseritis & observaveritis, ut per omnia & in omnibus benedicatur Deus. Precatur etiam sacerdotalis & laïlis fidelitas, ut faciat vestra prudentia unumquemque in vestra domo suum vas possidere in sanctificatione & honore.

BOSONIS REGIS ELECTI AD SYNODVM RESPONSIO.

SACRATISSIMÆ synodo, & cunctis primoribus nostris fidelibus, humilis Christi vernaculus Boso. Primum vestræ sincerissimæ devotioni gratiarum actiones corde & ore rependo, quod, licet immerito, sola vestra benevolentia, per incommutabilem Dei gratiam, amplecti me visceribus vestris ad liquidum comperio. Pariter quoque, quod fervor vestræ caritatis ad id officium me promoveri divinitus optat, ut mea parvitas matri meæ, quæ ecclesia Dei vivi est, ob immortalem remunerationem decertare valeat. Ego autem, conscius meæ conditionis & figmenti fragilis, imparem me judicans tanto negotio, omnimodis abnuissem, nisi per Dei nutum vobis cor unum datum & animam unam in unum consensum advertissem. Obediendum itaque pro certo cognoscens inspiratis a Deo tam sacerdotibus, quam nostris amicis & fidelibus, non reluctor, nec audeo, vestris jussionibus. Quod vero requisistis, qualem me præbere vellem in committendo per Dei misericordiam in regimine futuro, & simul ostendistis normam, & instruxistis dogmate sacro, libentissime suscipio. Amplector catholicam fidem, in qua & nutritus sum, quam purissimo corde teneo, ore veracissimo pronuntio, pro qua paratus sum impendi & superimpendi, si sic placuerit domino Deo nostro. ecclesiarum privilegia, juvante domino nostro Iesu Christo, restaurare & conservare, & justitiam per vestrum commune consilium curabo. Omnibus, ut monuistis, legem, justitiam & rectum mamburgium, auxiliante Deo, conservabo, & impendere curabo: quo sequens præcedentium bonorum principum vestigia, tam sacris ordinibus, quam vobis nostris fidelibus, consulere certam æquitatem servando. De moribus meis, licet me peccatorem præ omnibus sciam, voluntatem meam hanc esse veraciter assero, ut per omnia morigerum bonorum, & in nullo malorum ostendam. Si autem, quoniam homo sum, contra quemlibet animo excessero, secundum vestrum consilium corrigere curabo. In quo precor reverenter, ut quod justius & rationabilius inveneritis, mihi congrue pro tempore & loco suggerentes, vos ipsos in me honoretis: quoniam & ego, si quis vestrum in me deliquerit, emendationem rationabiliter accessibilis factus expectabo. euangelicam & apostolicam auctoritatem cum justa lege sequar humana, ut ipso præduce & comite, per omnia & in omnibus benedicatur Deus. De domo nostra, sicut me monuistis, quia Deus in sanctis habitat, solicitudinem adhibebo, & ut decenter quisque incedat, studiosissime procurabo. Igitur, domini mei, sacrosancti pontifices, ecclesiæ summi Dei nostri præsules, & vos omnes nostri fideles, primates & subprimates, confisus de Dei gratia & auxilio, per sanctorum ejus suffragia, quia vestris jussionibus faveo, precor vos & obsecro, ut per ipsum, & cum ipso, tam piis ad ipsum interventibus, in tanto subeundo labore meam necessitatem & humilitatem juvetis, quam etiam humanis adminiculis & auxiliis pro posse suffragari mihi certetis. Quod si cui displicet, & aliter animo tenet, quæso patenter edicat, & se nobiscum in nullo decipiat. Simulque precor per caritatem, qua fervetis, ut communi faventes utilitati, triduanis solenniter precibus dominum Deum nostrum cum plebibus vobis commissis exoretis, ut propter peccata mea, vel levitatem meam, vos, aut me ad deceptionem populi sui nequaquam errare permittat, sed suam ex hoc voluntatem misericorditer ostendat.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Concilium Mantalense*] Ex verbis Paradini, qui hanc synodum primus in lucem dedit, subscriptiones concinnavimus, seriem secuti episcoporum quos interfuisse narrat. Confirmant porro episcopi quod modo adstruebamus; nam Ludovicum Calvi filium regem vocant, non imperatorem.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Synodos Remis ab Hincmaro archiepiscopo sæpissime fuisse celebratas ejus scripta declarant: ac præter ea quæ superiori tomo a pag. 568. E. ad 593. C. edidimus, fidem facient sequentes duæ epistolæ ex codice veteri S. Laurentii Leodiensis vulgatæ a R. P. Iac. Sirmondo tomo II. operum Hincmari pag. 821.

EPISTOLA

ANNO CHRISTI 879.

EPISTOLA I.

**** Hincmarus episcopus ac plebis Dei famulus.*

NOTVM sit omnibus sanctæ Dei ecclesiæ rectoribus, ministris quoque ac filiis ad quos hæc poterunt, pervenire, quia Godbaldus quondam presbyter parrochiæ nostræ, de quadam femina nomine Doda criminatus, & idoneis testibus comprobatus, & secundum sacros canones ad judicium provocatus, de ipso judicio conscientia sua redargutus fuga lapsus est. Propterea secundum sacros canones, spiritu Dei conditos & totius mundi reverentia consecratos, omni sacerdotali officio est privatus docente B. Bonifatio papa: Probat inquit vera esse illa quæ adversum se dicta sunt, qui ad ea confutanda adesse minime vult. Quod si adesse neglexerit, dilationem sententiæ non lucretur. Nam manifestum est confiteri eum de crimine, qui indulto & totiens delegato judicio purgandi se occasione non utitur, Nihil enim interest, utrum in præsenti examine omnia quæ dicta sunt comprobentur, cum ipsa quoque pro confessione procurata totiens constet absentia. Data ex synodo in Remensi metropoli habita x. Kal. Maias indictione XII.

EPISTOLA II.

**** Hincmarus episcopus ac plebis Dei famulus.*

NOTVM sit omnibus sanctæ Dei ecclesiæ rectoribus, ministris quoque ac filiis ad quos hæc poterunt pervenire, quia Fulcherus & Hardoisa carne propinqui, contra legis præcepta & prophetica dicta, contraque euangelicam & apostolicam atque canonicam regulam; sed & contra leges humanas, non conjugio, sed incestu, carnali commixtione conjuncti sunt; sicut idoneis & veracibus testibus computata utriusque cognatione probatum est. Et quia obedire divinis & humanis legibus noluerunt, ut se ab ipso incestu disjungerent, secundum sacros canones a sacra communione corporis & sanguinis Christi, & ab omnium Christianorum societate abjecti sunt, usque dum domino respiciente a laqueis diaboli, a quo capti tenentur, per pœnitentiam separati, ab ipso incestu resipiscant, decernente B. Gregorio: si quis inquit, consobrinam duxerit in conjugio, anathema sit, & responderunt omnes tertio, anathema sit. Et item: si quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit duxerit uxorem, anathema sit. & responderunt omnes tertio, anathema sit. Vos fratres ac filii qui literas non didicistis, scitote quid sonat in nostra lingua anathema, id est alienatio. ut a Christo, a quo nominantur Christiani, & a Christianorum societate atque communione sint tales alieni, donec ab illa inlicita conjunctione se separent, & per pœnitentiam & sacerdotale ministerum Christo & sanctæ ecclesiæ id est Christianis reconcilientur. Progeniem vero suam divinæ leges unumquemque Christianum usque ad septimam generationem, & quamdiu se cognoscunt affinitate propinquos, observare decernunt, ut nemo ex propria consanguinitate conjugem habeat, vel quam ex propria consanguinitate aliquis conjugem habuit, vel aliqua inlicita pollutione maculavit, quia incestuosus est talis coitus, & abominabilis Deo & cunctis hominibus. & incestuosos a liminibus sanctæ ecclesiæ præcipient separari, usque dum per satisfactionem precibus sacerdotum eidem, ut præmisimus, sanctæ ecclesiæ canonice reconcilientur. Si autem ab hoc incestu, in quo perditi jacent, separare se voluerint, quia sicut sacræ leges dicunt, incestus nullo conjugii nomine deputatur, si se continere non potuerint, post pœnitentiam & reconciliationem quibus conjunctio inlicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem. Quandiu autem in ipsa inlicita conjunctione manserint, nullus Christianus quocumque modo eis communicet, quia cum talibus cuicumque Christiano nec communem cibum sumere licet. Propterea fratres ac filii, omnes scilicet Christiani separate vos ab omnimoda eorum communione, ne quod absit communicantes illis pariter pereatis. Nec mirum si inter homines hæc ratio custoditur; cum & inter jumenta hoc fieri scitis, ut ea quæ scabiem habere videntur separentur a sanis, ne illorum morbo cetera damnentur vel pereant. Et dicente domino, nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat: si antequam se ab hoc incestu separent quisquam eorum in infirmitatem deciderit, & ut sic jam in desperationem de vita temporali devenerit: si vel tunc ex corde pœnituerit, & coram Deo, & sacerdote, ac fidelibus hominibus confessus fuerit, & fidejussores dederit, ut si de ipsa infirmitate convaluerit, ulterius ad illam incestam conjunctionem non rediet, cum aliis peccatis suis de hoc incestu puram confessionem faciat, & a sacerdote reconcilietur, & sancto oleo ungatur, & communio corporis & sanguinis Christi ei largiatur. Si vero in hac pertinacia usque ad mortem permanserit, & sine reconciliatione & communione corporis & sanguinis Christi quisquam eorum mortuus fuerit, sine psalmis & hymnis atque orationibus, & non cum aliis Christianis sepeliatur, quia sicut sancto Spiritu inspirante scriptum legimus, quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non possumus. Data ex synodo in Remensi metropoli habita x. Kalendas Maias indictione XII.

ANNO CHRISTI 879.

* CONCILIVM ROMANVM IV. QVO ATHANASIVS EPISCOPVS SIMVL & princeps Neapolitanæ urbis, propter fœdus cum Saracenis initum excommunicatus est.

ANNO CHRISTI 881.

* *Concilium.*] Athanasius Neapolitanus episcopus simul & princeps olim a Ioanne papa epistola 66. 161. & 162. plurimum laudatus, in transversum actus, & in arcum pravum conversus sceleſtissimus evasit. De ipso enim Leo Ostiensis libro 5. capite 42. ista habet: *Idem vero Athanasius princeps illi, nempe Sergio, subrogatus, firmata cum Saracenis pace, Beneventum, Capuam, Salernum, Romamque depopulari cum eis cœpit, multaque tunc monasteria & ecclesiæ cum villis & urbibus impiorum incendio conflagrarunt,* Hæc Leo. Post fœdus cum Saracenis contractum Ioannes papa per epistolam 251. & 256. eum admonuit, ut fœdus cum barbaris initum dissolveret, & nisi pareret, anathematis sententia feriendus esset. Imo quod magis est, ipse Ioannes papa hac de causa se Neapolim contulit: sed frustra. Quare dum in urbem rediisset, hac synodo ibidem congregata, anathematis sententiam in eum tulit,

Anastasius Neapolitanus episcopus & princeps.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 881.

tulit, eamque per epistolam circularem 270. episcopis circumpositis omnibus insinuavit. Cumque excommunicatus Athanasius pro absolutione non semel institisset, pontifex ab eo sæpius delusus nullam ipsi fidem adhibendam esse putavit, nisi primum Saracenis ab ipso necatis vel captis, pœnitentiæ certa signa edidisset. Quod ut illi constaret, Marinum episcopum cum epistola 294. ad eumdem Athanasium scripta hujus rei causa ablegavit. Vide Baronium anno 881. numero 1. & sequentibus.

Marinus ad Athanasiũ ablegatus.

CONCILIVM APVD S. MACRAM.

SYNODVS QVÆ FVIT ACTA APVD sanctam Macram, in loco qui dicitur Finibus Rhemensis parochiæ, tempore Ludovici regis, filii Ludovici Caroli filii, die IV. Nonas Apriles, anno Christi DCCCXXCI. Joannis papæ VIII. anno IX. Ludovici ejusdem regis anno" XI.

" imo II. dumtaxat, ut bene Sirmondus.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *Quod distinctæ sint potestas regia & auctoritas pontificum.*
II. *Increpatio torporis & negligentiæ sacerdotum; ex sancto Gregorio.*
III. *De honore, cultuque Dei & ecclesiarum.*
IV. *De suscipienda cura monasteriorum.*
V. *De rapinis compescendis, & pace restituenda.*
VI. *Admonitio ad regem, & ministros reipublicæ.*
VII. *De præstanda per pœnitentiam emendatione.*
VIII. *Ad regem, ut bonos diligat consiliarios.*

PRÆFATIO.

DIVERSARVM provinciarum episcopi, quorum nomina tenentur subter adscripta, qui ante nequivimus, diversis occupationibus, tam Paganorum infestationibus, quam pravorum Christianorum insectationibus præpediti, nunc anno incarnationis dominicæ DCCCLXXXI. indictione XIV. IV. Nonas Apriles, maxima necessitate compulsi, apud martyrium sanctæ Macræ, in loco qui dicitur Finibus Rhemensis parochiæ, in nomine Christi convenimus. Ab omnibus, qui juste & pie in commmunione catholicæ ecclesiæ, quæ Christi est corpus, vivere volunt, ea quæ sequuntur, domino mediante, observari decernimus, non nova condentes, sed quæ a majoribus nostris secundum tramitem sanctarum scripturarum statuta, & a Christianis imperatoribus ac regibus promulgata, & usque ad hæc periculosa nostræ infelicitatis tempora fuere servata, quasi lumina in malignorum operum tenebras, quæ excæcant diffidentiæ filios, devocamus: ut falce sancti Spiritus, per divinum ministerium nostri officii, perque regiæ solicitudinis potestatem, ac ministros reipublicæ, male pullulantia recidantur, & fructuosa Christianis mentibus inserantur.

CAPITVLA.

I.

Gelasius epist. 10.

HÆC namque sunt sacerdotalis officii, & regii ministerii. quia sicut in sacris legimus literis, duo sunt, quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacra pontificum, & regia potestas. Solus enim dominus noster Iesus Christus vere fieri potuit rex & sacerdos. Post incarnationem vero, & resurrectionem, & ascensionem ejus in cælum, nec rex pontificis dignitatem, nec pontifex regiam potestatem sibi usurpare præsumpsit. sic actionibus propriis dignitatibusque ab eo distinctis, ut & Christiani reges pro æterna vita pontificibus indigerent, & pontifices pro temporalium rerum cursu regum dispositionibus uterentur: quatenus spiritalis actio a carnalibus distaret incursibus, & ideo militans Deo minime se negotiis sæcularibus implicaret, ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur, qui esset negotiis sæcularibus implicatus. Et tanto est dignitas pontificum major quam regum, quia reges in culmen regium sacrantur a pontificibus, pontifices autem a regibus consecrari non possunt: & tanto gravius pondus est sacerdotum, quam regum, quanto etiam pro ipsis regibus hominum in divino reddituri sunt examine rationem: & tanto in humanis rebus regum cura est propensior, quam sacerdotum, quanto pro honore & defensione ac quiete sanctæ ecclesiæ, ac rectorum & ministrorum ipsius, & leges promulgando, ac militando, a rege regum est eis curæ onus impositum. Et legimus in sacris historiis, quia cum sacerdotes in regimine regni reges ungebant, & diademata capitibus illorum imponebant, legem in manibus eis dabant, ut discerent & scirent qualiter se & subjectos sibi regere; & sacerdotes domini honorare debeant. Legimus etiam in sacra historia, quia Ozias rex præsumpsit incensum ponere, (quod non regii, sed sacerdotalis erat ministerii) lepra est a Deo percussus, & de templo a sacerdotibus ejectus, & in domo sua est usque ad mortem reclusus. *Deut. 17.* *2. Par. 26.*

ANNO CHRISTI 881.

II.

Denique si pro salute regis ac reipublicæ ministrorum, & pro ministerio indignitati nostræ commisso, in processu aliqua dixerimus, quæ carnalibus animis valeant displicere, (quia medicus sæpe, quos leni unguento medicare non potest, per amarum poculum confectionis reducit ad hilaritatem sanitatis) ne dicant de nobis quod dictum legimus de sedentibus in cathedra Moysis: *Imponunt onera gravia & importabilia in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea movere*, nos prius verbis sancti Gregorii, ex homilia quam de euangelio tractavit tempore synodi episcoporum, accusamus: quoniam ad exteriora negotia, *Matth. 13.*

Digitized by Google

Anno Christi 881.

partim neceſſitate barbarici timoris, partim negligentia noſtri temporis, dilapſi ſumus, & aliud ex honore ſuſcepimus, atque aliud officio actionis exhibemus. Miniſterium prædicationis relinquimus, & ad pœnam noſtram, ut video, epiſcopi vocamur, qui honoris nomen non virtutem tenemus. Relinquunt namque Deum hi qui nobis commiſſi ſunt, & tacemus: in pravis actibus jacent, & correctionis manum non tendimus: quotidie per multas nequitias pereunt, & eos ad infernùm tendere negligenter videmus. Sed quando nos vitam corrigere valeamus alienam, qui negligimus noſtram? Curis enim ſæcularibus intenti, tanto inſenſibiliores intus efficimur, quanto ad ea quæ foris ſunt ſtudioſiores videmur. Vſu quippe curæ terrenæ a cæleſti deſiderio obdureſcit animus, & dum ipſo ſuo uſu durus efficitur per actionem ſæculi, ad ea emolliri non valet, quæ pertinent ad caritatem Dei: quia dum extraneis actionibus implicamur, miniſterium actionis noſtræ negligimus. Dei cauſam relinquimus, ad terrena negotia vacamus: locum ſanctitatis accipimus, & terrenis actibus, implicamur. Impletum eſt in nobis profecto quod ſcriptum eſt: *Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos.* Iſai. 24. Oſea 4. Sacerdos enim non diſtat a populo, quando nullo vitæ ſuæ merito vulgi tranſcendit actionem. Ecce jam pene nulla eſt ſæculi actio, quam non ſacerdotes adminiſtrent. Quanto autem mundus gladio feriatur aſpicimus, quibus quotidie percuſſionibus intereat populus, videmus. Cujus hoc niſi noſtro præcipue peccato agitur? ecce depopulatæ urbes, everſa caſtra, eccleſiæ ac monaſteria deſtructa, in ſolitudinem agri redacti ſunt: ſed nos pereunti populo auctores mortis exiſtimus, qui eſſe debuimus duces ad vitam. Ex noſtro etenim peccato populi turba proſtrata eſt, quia faciente noſtra negligentia ad vitam erudita non eſt. Penſemus ergo, qui unquam per linguam noſtram converſi de perverſo ſuo opere, noſtra increpatione correpti pœnitentiam egerunt, quis luxuriam ex noſtra eruditione deſeruit, quis avaritiam, quis ſuperbiam declinavit. Hic paſtores vocati ſumus, & cum ante æterni paſtoris oculos venerimus, ibi gregem noſtra prædicatione converſum non ducemus. Sed utinam, ſi ad prædicationis virtutem non ſufficimus, loci noſtri officium in innocentia vitæ teneamus.

A

B

C

D

E

III.

De honore & cultu Dei, atque ſanctarum eccleſiarum, quæ auctore Deo ſub ditione regiminis regis noſtri conſiſtunt, communiter verbis ejus qui dixit diſcipulis & apoſtolis ſuis, quorum licet indigni vicibus in eccleſia ſanguine Chriſti redempta fungimur: *Qui vos audit me audit, & qui vos ſpernit me ſpernit: non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis*, domnum noſtrum regem monemus, ut ſicut tempore anteceſſorum ſuorum imperatorum ac regum excultæ & honoratæ, atque rebus ampliatæ fuerunt, ſalva æquitatis ratione ita permaneant; & quæ ſua liberalitate honoratæ atque ditatæ fuerunt, de cetero ſub integritate ſui ſerventur. Et ſacerdotes, ac ſervi & ancillæ Dei, vigorem eccleſiaſticum, & debita privilegia, juxta reverendam auctoritatem obtineant: eiſque regalis poteſtas, & illuſtrium virorum ſtrenuitas, ſeu reipublicæ adminiſtratores, ut ſuum miniſterium competenter exequi valeant, in omnibus rationabiliter & juſte concurrant.

Anno Christi 881.

Luc. 10.

IV.

Vt miſſi regii per civitates, & ſingula monaſteria tam canonicorum, quam monachorum, ſive ſanctimonialium, una cum epiſcopo parochiæ unuiſcujuſcumque in qua conſiſtunt, cum conſilio etjam & conſenſu ipſius qui monaſterium retinet, vitam ibi degentium & converſationem inquirant, & ubi neceſſe eſt corrigant, & ubi deſunt, congruas officinas conſtruere jubeant, & ubi factæ & per negligentiam ſunt deſtructæ, inſtaurari præcipiant, & victum ac potum, & veſtitum, atque cetera neceſſaria, pro qualitate & poſſibilitate loci, & inhabitantium neceſſitate ordinent, & hoſpitalitatem ſupervenientium hoſpitum, & receptionem pauperum ibidem diſponant & ordinent: & theſaurum, ac veſtimenta, ſeu libros diligenter imbrevient, & breves regi reportent. Imbrevient quid unuſquiſque eccleſiarum prælatus, quando prælationem eccleſiæ ſuſcepit, ibi invenerit, & quid modo exinde minus ſit, vel quid & quantum ſit ſuperadditum. Numerum etiam canonicorum, & monachorum, ſive ſanctimonialium, uniuſcujuſque loci deſcribant, & regi referant: ſecundum qualitatem loci, cum conſilio epiſcoporum & fidelium ſuorum, ubi minor numerus fuerit, regia auctoritate addatur: ubi vero indiſcretione prælatorum ſuperfuerit, ad menſuram redigatur. Et qualiter abbatiarum prælati, & in locis ſacris inhabitantes, de his quæ miſſi regii præceperint, obedierint, regi diligentiſſime & capitulatim referre procurent.

V.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 881.

V.

2 Raptores autem, non noſtris verbis, ſed Chriſti & ſanctorum ejus, qui cum illo in cælo regnant, & in terris miraculis coruſcant, auctoritate ipſius qui nobis licet indignis in apoſtolis ſuis dixit: Matth. 18. *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælis: & quæ ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis*, monemus, & eis verba ipſius domini inculcamus, quæ, niſi ſe correxerint, in extremo judicio audient: Matth. 25. *Eſurivi, & non dediſtis mihi manducare*, & cetera, quibus dicit: *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus.* Hinc ergo colligendum eſt, quanta damnatione plectendi ſunt qui aliena rapiunt, ſi tanta animadverſione feriuntur qui ſua indiſcrete tenuerunt. Perpendant quo eos obliget reatu res rapta, ſi tali ſubjicit pœnæ non tradita. perpendant quid meretur injuſtitia illata, ſi tanta percuſſione digna eſt pietas non impenſa. Audiant raptores: Habac. 2. *Væ ei qui multiplicat non ſua uſquequo, & aggravat contra ſe denſum lutum.* Denſum lutum contra ſe aggravare, eſt terrena lucra cum pondere peccati cumulare. Audiant quid Chriſtus dicat: Matth. 16. *Quid prodeſt homini ſi totum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum fiat?* id eſt, quid prodeſt homini, ſi totum quod extra ſe eſt congregat, ſi hoc ſolum quod ipſe eſt damnat? Audiant quod illa quæ rapiunt in hoc ſæculo deficient, aut in ſæculo dimittent, ſed ſecum ad judicium cauſas rapinæ, id eſt damnationem ſecum ferent. Audiant quid propheta Iſaias dicit: Iſai. 3. *Rapina pauperis in domo veſtra.* & : *Cauſa viduæ non ingreditur ad eos.* & : Eccl. 35. *Non deſpiciet dominus preces pupilli, nec viduam, ſi effundat loquelam gemitus. Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam deſcendunt, & exclamatio ejus ſuper deducentem eas? A maxilla enim aſcendunt uſque ad cælum, & dominus exauditor non delectabitur in illis.* Audiant quia in cujus domo rapina eſt, ſive in domo corporis, ſive in domo manſionis, non habitat in illa domo Spiritus ſanctus, ſed ſpiritus malignus: & ſi accedit ad communionem corporis & ſanguinis Chriſti ante dignam ſatisfactionem, non mundatur per illam communionem a peccato, ſed plenius, ſicut Iudas, quando in cœna plenus rapina & iniquitate communicare præſumpſit de manu Chriſti, poſſeſſus eſt a diabolo. Vnde & ſuſpenſus crepuit medius, & abiit in locum ſuum, id eſt, ſuis meritis acquiſitum, videlicet in ignem æternum. quia cum intravit ſanctus panis in plenum de iniquitate ventrem, intravit hoſtis antiquus, qui dicitur diabolus & ſatanas, in crudelem & impiam mentem. Et ille enim, ſicut Iudas tradidit Chriſtum peccatoribus Iudæis, ita plenus rapinis & iniquitate tradit Chriſtum peccatoribus membris ſuis, qui illud inæſtimabile domini corpus violare præſumit. Et væ illi homini, qui ad menſam domini malignus accedit, qui inſidiis mente conditis, qui præcordiis rapina aut aliquo ſcelere pollutis myſteriorum Chriſti ſecretis participare non metuit. Væ illi homini, de quo Ieſus, qui altaribus ſacroſanctis inter immolandum, utpote propoſita conſecraturus munera, adeſſe non dubitatur, adſtantibus ſibi miniſtris cæleſtibus queri cogitur, quod in cœna diſcipulis de Iuda dixit: *Ecce,* Luc. 22. inquiens, *manus tradentis me mecum eſt in menſa.* Et væ illi de quo dicit Paulus apoſtolus quod quaſi ſpeciali privilegio in cœna domini quando hæc ſunt tradita legimus: I. Cor. 11. *Quicumque manducat panem hunc, aut calicem domini bibit indigne, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans*, id eſt non diſcernens a cibis ceteris, *corpus domini*: ſed ſic ad menſam domini accedit ſine reverentia & timore de peccatis ſuis, ſicut lætus accedit, quando ſocius ſuus illum plena menſa paſcit de rapinis ſuis. Et quod idem dicit apoſtolus: *Ideo inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt*, id eſt moriuntur, *multi.* Hoc monſtratur in exemplo de infirmitatibus & mortibus corporalibus aliquorum, quod fit in anima in ſpiritalibus infirmitatibus atque mortibus omnium irreverendorum. Hoc enim paſcha, quod tunc dominus in novo myſterio egit, quotidie celebramus quotieſcumque miſſam agimus: ſicut ipſe tunc omnibus epiſcopis & Ibidem. preſbyteris, ac ceteris fidelibus, celebrantibus atque adſtantibus ad hoc terribile ſacramentum, in apoſtolis ſuis dixit: *Hæc quotieſcumque feceritis, in meam* I. Cor. 11. *memoriam facietis.* Et poteſt fieri, ut quidam audientes tale periculum eſſe communicare corpori & ſanguini domini, qui non volunt a malis recedere & de præteritis pœnitentiam agere, dicant: Abſtinebimus nos ab illa communione, quia non retrahimus nos a mala operatione Vnde audiant quibuſcumque diabolus iſta ſuſurrat, quoniam ſicut dominus dicit de baptiſmo, quod nullus poteſt fieri ſalvus, niſi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto: ita de hac ſancta communione dixit: Ioan. 6. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Et ſicut dixit: Marc. 16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit*, id eſt, ſicut promiſit in baptiſmate,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 881.

baptiſmate, diabolo & ejus operibus abrenuntiando, & in Deum fide quæ per dilectionem operatur credendo, hoc eſt ut in fide & bonis operibus permaneat, & ſi poſt baptiſmum peccaverit, confeſſionem & dignam pœnitentiam, illis qui in eum peccaverunt dimittendo, & bonis operibus inſiſtendo, hoc quod male fecit emendet: ita etiam de hac ſancta communione dixit: *Ioan. 6.* *Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* &: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum, & ego reſuſcitabo eum in noviſſimo die.* &: *Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem.* &: *Qui manducat me, & ipſe vivet propter me.* Audiant rapaces & prædatores, quid iterum dominus per prophetam dicat: *Iſa. 33.* *Qui prædaris, nonne & ipſe prædaberis?* Videlicet quia illius qui prædatur res pauperum & eccleſiarum ac ſervorum Dei, prædatur a diabolo, & præda illius fit. Audiant quid ſanctus Paulus apoſtolus dicat, per quem locutus eſt Chriſtus, & qui raptus fuit uſque ad tertium cælum, & qui raptus fuit in paradiſum, & audivit talia ſecreta verba, quæ non licebat homini loqui. Ait namque *1. Cor. 6.* quia *neque rapaces, neque homicidæ, neque adulteri regnum Dei poſſidebunt.* Vnde intendant quale quantumque peccatum eſt rapina, quam cum adulterio & homicidio ſanctus comparavit apoſtolus. Item *Ibid. 5.* ipſe dicit: *Si quis fornicator, aut adulter, aut rapax, aut homicida eſt, cum hujuſmodi nec cibum ſumere* Chriſti diſcipulo, id eſt, Chriſtiano, licet, ante ſatisfactionem, id eſt, correctionem, ac emendationem & dignam pœnitentiam. Audiant quod ſanctus Ioannes apoſtolus, electus & dilectus Chriſti, qui in cœna ſuper pectus ejus recubuit, talem hominem *2. Ioan. 10.* ſalutare vetat dicens: *Nec Ave ei dixeritis, neque in domum receperitis.* Audiant quid per prophetam dominus dicit ad eos qui in medio talium immorantur: *2. Cor. 6.* *Exite*, inquiens, *de medio eorum, & immundum ne tetigeritis, & ego recipiam vos, & habitabo inter vos, & ero vobis in Deum, & vos eritis mihi in filios & filias.* Nihil enim eſt aliud quod iſti raptores faciunt, niſi præcurſio exercitus antichriſti, cujus vo*Pſal. 10.* ce dictum eſt: *Non movebor a generatione in generationem ſine malo.* id eſt tanta mala faciam in uno loco, ut antequam ad alium locum veniam, adventum meum ibi habitantes timeant: ſed & poſtea ſen*1. Ioan. 2.* tient. Et Ioannes apoſtolus: *Nunc*, inquit, *antichriſti multi ſunt.* Vnde timendum nobis eſt quod omnis propter hoc depre*Pſal. 16.* catur eccleſia: *Exurge domine Deus, exaltetur manus tua*, id eſt, ad vindictam,

Jerem. 31.

non oblivisceris pauperem populum. & dominus, qui non mentitur, repromittit dicens: *Propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit dominus*, id eſt, jam jamque in proximo vindictam exercebo. Audiant raptores, quid de talibus ſacri canones decernunt: Si quis, inquiunt, de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem, aut religioſum exſpoliaverit, & mandaverit ad ipſum epiſcopus ut eum audiat, & is contempſerit: invicem mox ſcripta percurrant per omnes provinciæ epiſcopos, & quoſcumque adire potuerit, ut excommunicatus habeatur, donec audiat & reddat aliena. Ecce de pauperum raptoribus. Audiant raptores & prædones rerum eccleſiaſticarum, quid ſanctus Anacletus papa, ab ipſo beato Petro apoſtolo preſbyter ordinatus, cum totius mundi ſacerdotibus judicavit. Dicit namque: Qui abſtulerit aliquid patri vel matri, homicidæ particeps eſt. Pater noſter ſine dubio Deus eſt, qui nos creavit, mater vero noſtra eccleſia, quæ nos in baptiſmo ſpiritaliter regeneravit. Ergo qui Chriſti pecunias & eccleſiæ rapit, aut aufert, vel fraudatur, homicida eſt, atque homicida ante conſpectum juſti judicis deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam vel res eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit, & ut ſacrilegus judicandus eſt. Et ſanctus Vrbanus papa & martyr: Res, inquit, & facultates eccleſiaſticæ oblationes appellantur, quia domino offeruntur, & vota ſunt fidelium, ac precia peccatorum, atque patrimonia pauperum: ſi quis illa rapuerit, reus eſt damnationis Ananiæ & Sapphiræ, & oportet hujuſmodi tradere ſatanæ, ut ſpiritus ſalvus ſit in die domini. Et ſanctus Lucius papa: Rerum, inquit, eccleſiaſticarum & facultatum raptores a liminibus ſanctæ eccleſiæ anathematizatos apoſtolica auctoritate pellimus & damnamus, atque ſacrilegos eſſe judicamus: & non ſolum eos, ſed & omnes conſentientes eis: quia non ſolum qui faciunt rei judicantur, ſed etiam qui facientibus conſentiunt. Par enim pœna & agentes & conſentientes comprehendit. Et ſanctus Auguſtinus in ſermone euangelii ſancti Ioannis ita dicit: Fur ſacrilegus loculorum ſacrorum & dominicorum eſt Iudas, & qui aliquid de eccleſia furatur & rapit, Iudæ perdito comparatur. Item in ſacris canonibus a Spiritu ſancto dictatis, & Chriſti ſanguine confirmatis, ſcriptum eſt: Si quis oblationes eccleſiæ extra eccleſiam accipere vel dare voluerit, præter conſcientiam epiſcopi

Psal. 11.

Concilium Tolet. I. can. 11.

Epiſt. 1.

Epiſt. 1.

Tract. 50. in Ioannem.

Concilium Gangr. can. 7.

ANNO CHRISTI 881.

vel ejus cui hujuſmodi officia commiſſa ſunt, nec cum ejus voluerit agere conſilio, anathema ſit. Epiſcopus autem omnibus ſe audientibus dicere debet quid ſit anathema: Id eſt, alienatio a Chriſto & ejus corpore, quæ eſt ſancta eccleſia. Et ne deſperent tales homines, & in peccato permaneant, oſtendere debet epiſcopus quamdiu duret anathema, id eſt, quamdiu quiſque errorem non corrigit, & digna ſatisfactione non emendat, ut reconciliationem & indulgentiam valeat promereri. Si quis vero ante ſatisfactionem, & reconciliationis indulgentiam, in peccatis ſuis perſeverans mortuus fuerit, jam anathema perpetuum illi erit, & peccatum ad mortem, pro quo non dicit apoſtolus ut oretur.

1. *Ioan.* 5.

VI.

Regiam vero dignitatem, & miniſtros reipublicæ, ac cooperatores regii miniſterii, epiſcopali auctoritate & domini voce monemus, ut ſemetipſos coram Deo & coram hominibus tales exhibeant, ut adjutores Dei fieri, & ab ipſo & in præſenti ſæculo & in futuro adjuvari mereantur: & nulla quælibet cauſa, aut munerum acceptio, aut amicitia cujuſlibet, vel odium, aut timor, aut gratia, ab ſtatu rectitudinis eos deviare compellat, quin inter proximum & proximum juſte judicent: pupillorum vero, & viduarum, & ceterorum pauperum adjutores ac defenſores, & ſanctæ eccleſiæ vel ſervorum illius honoratores juxta ſuam poſſibilitatem fiant: illos quoque qui temeritate & violentia in furtis & latrociniis, ſive rapinis, communem pacem populi perturbare moliuntur, ſuo ſtudio & correctione ſicut decet compeſcant. Vnde quædam capitula, a præcedentibus imperatoribus & regibus ſtatuta, in unum collecta ſubjungere dignum duximus, quæ ita ſe habent.

Ex capitulis imperatorum & regum.

L. b. II. c. 14.

DE pace in exercitali itinere ſervanda uſque ad marcham, hoc omnibus notum fieri volumus, quod quicumque auctorem damni ſibi præterito anno illati nominatim cognoſcit, ut

Ibid. c. 15.

juſtitiam de illo quærat, & accipiat. Deinceps tamen omnibus denuntiare volumus, ut unuſquiſque cognoſcat omnes, qui in ſuo obſequio in tali itinere pergunt, ſive ſui ſint, ſive alieni, ut ille de eorum factis rationem ſe ſciat redditurum: & quidquid in pace violanda deliquerint, ad ipſius debet periculum pertinere. ea ſcilicet conditione, ut pacis violator primum juxta facinoris qualitatem, ſive coram nobis, ſive coram miſſo noſtro, dignas pœnas perſolvat: & ſenior, qui ſecum talem duxerit, quem aut conſtringere noluit, aut non potuit, ut noſtram juſſionem ſervaret, & inſuper in regno noſtro prædas facere non timeret, pro illius negligentia, ſi ante eum de his non admonuerit, & poſtquam negligentia contemptoris ad ejus notitiam pervenerit, eum corrigere ſicut decet neglexerit, honore ſuo privetur, ut ſcilicet neuter illorum ſine juſta vindicta remaneat.

ANNO CHRISTI 881.

Si quis in exercitu infra regnum, ſine juſſione dominica, per vim hoſtilem aliquid prædare voluerit, aut fenum tollere, aut granum; ſive pecora majora vel minora, domoſque infringere, vel incendere, hæc ne fiant omnino prohibemus. Quod ſi ab aliquo præſumptioſo factum fuerit, ſexaginta ſolidos ſi liber eſt ſit culpabilis, & omnia cimelia reſtituat, aut cum duodecim teſtibus ſe purget. Si vero ſervus hoc fecerit, capitali crimini ſubjaceat, & dominus omnia cimelia reſtituat, quia ſervum ſuum non correxit, nec cuſtodivit, ut talia non perpetraret. Quoniam ſi noſipſos comedimus, cito deficiemus. Vnuſquiſque tamen cuſtodiat exercitum ſuum, ne aliqua deprædatio infra regnum fiat.

Lib. v. c. 189.

Si quis domum alienam cujuſlibet infregerit, quidquid exinde per vim abſtulerit, aut rapuerit, vel furaverit, ſecundum legem illi, cujus domus fuerit infracta & ſpoliata, in triplum componat, & inſuper bannum dominicum ſolvat. Si ſervus hoc fecerit, ſententiam ſuperiorem accipiat, & inſuper ſecundum ſuam legem compoſitionem faciat. Si quis liber homo aliquod tale damnum alicui fecerit, pro quo plenam compoſitionem facere non valeat, ſemetipſum in vadio pro ſervo dare ſtudeat, uſque dum plenam compoſitionem adimpleat.

Lib. III. c. 65.

De pace admonemus, ut omnes qui per aliqua ſcelera rebelles ſunt conſtringantur.

Lib. III. c. 1.

Si quis meſſes aut annonas in hoſte ſuper bannum dominicum rapuerit, vel paverit, aut furaverit, aut cum caballis vaſtaverit, æſtimato damno ſecundum legem in triplum componat: & ſi liber homo hoc fecerit, bannum dominicum pro hac re componere cogatur. Servus vero ſecundum legem tripla compoſitione damnum in loco reſtituat, & pro damno diſciplinæ corporali ſubjaceat.

Ibid. c. 66.

Si quis infra regnum rapinam fecerit, aut cuiquam noſtro fideli, ejuſque homini, aliquid vi abſtulerit, in triplo cui aliquid abſtulit legibus componat, & inſuper bannum noſtrum, id eſt ſexaginta ſolidos, nobis perſolvat. Poſtmodum vero a comite ante nos adducatur, ut in baſtonico retruſus uſque dum nobis placuerit pœnas luat. Nam ſi publice actum fuerit, publicam inde agat pœnitentiam juxta ſacrorum canonũ ſanctionem. Si vero occulte, ſacerdotum conſilio ex hoc agat pœnitentiam: quoniam *raptores*, ut ait apoſtolus, niſi veram egerint pœnitentiam, *regnum Dei non poſſidebunt*. Qui vero de rebus eccleſiarum aliquid abſtulerint, gravius inde judicentur: quia ſacrarum rerum ablatio ſacrilegium eſt, & ſacrilegus vocatur, qui ex eis aliquid abſtulerit aut rapuerit. Extorres namque a liminibus ſanctæ matris eccleſiæ tales perſonæ uſque ad ſatisfactionem eccleſiæ quam læſerint, ſunt habendæ, atque firmiter denotandæ.

Lib. VI. c. 96.

1. *Cor.* 6.

Vnuſquiſque miſſus in ſuo miſſatico proviſionem habeat, ut ſi aliquis de noſtris fidelibus per miſſaticum ſuum tranſierit, aut ibi conſiſtens, vel commanens, rapinas, vel deprædationes, aut talia illicita fecerit de quibus Deus offendi ſolet, & populus pro oppreſſione gemere, quatenus hoc ſubtiliter & veraciter inveſtiget,

Caroli Calvi tit. XII. c. 12.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 881.

& nobis renuntiet, qualiter inde nos sic ordinemus, ut nec ipsum, nec alium hoc agere deleat.

Ibid. c. 13. Vt missi in illorum missaticis curam habeant, ne homines nostri, aut alii quilibet, vicinos suos majores vel minores tempore æstatis, quando ad herbam suos caballos mittunt, vel tempore hiemis, quando marescalcos illorum ad fodrum dirigunt, vicinos majores vel minores deprædentur: & si egerint, hoc etiam, ut prædiximus, veraciter missi nostri investigent, & nobis renuntient, ut in seniore hoc sic emendemus quatenus homines suos in potestate habeat, & contenti sint debitis, & indebita injuste non appetant.

Ludovici Balbi tit. III. cap. 7. & 8. Volumus ut res ecclesiarum, in cujuscumque regno caput fuerit, tam de episcopatibus, quam de abbatiis, sine ulla contradictione rectores ipsarum ecclesiarum, sicut tempore domni ac genitoris nostri fecerunt, illas possideant. Et quia per vagos, & tyrannica consuetudine irreverentes homines pax & quies perturbari solet, volumus ut ad quemcumque nostrum talis venerit, ut de his quæ egit rationem & justitiam subterfugere possit, nemo ex nobis illum ad aliud recipiat, vel retineat, nisi ut ad rectam rationem & debitam emendationem perducatur. Et si rationem rectam subterfugerit, omnes in commune, in cujus regnum venerit, illum persequantur, donec aut ad rationem perducatur, aut de regno deleatur.

Caroli Calvi tit. XXVI. c. 5. Similiter & de eo agendum est, qui pro aliquo capitali & publico crimine a quolibet episcopo corripitur vel excommunicatur, aut ante excommunicationem crimen faciens, regnum & regis regimen mutat, ne debitam pœnitentiam suscipiat, aut susceptam legitime peragat.

Caroli Calvi tit. IX. cap. 4. Denuntiandum est omnibus, & a missis nostris ordinandum, ut omnes ecclesiæ & presbyteri sub immunitate ac privilegio, & ordinatione atque dispositione episcoporum singularum parochiarum, in quibus consistunt, secundum auctoritatem canonicam, & capitularia domni Caroli imperatoris & pii Augusti Hludouvici permaneant.

Ibid. c. 5. Vt missi nostri diligenter investigent cum episcopo, & prælatis monasteriorum, & per fideles & strenuos viros in unaquaque parochia, de rebus ecclesiasticis in alodem datis. & sicut evidentibus & veris indiciis ac auctoritatibus compererint, diligenter a quo & quibus datæ sint, & quantum exinde sit describant, & nobis renuntient, ut cum consilio fidelium nostrorum hoc sacrilegium emendare curemus.

Ibid. c. 6. Vt missi nostri expresse, & cum omni diligentia, cum episcopo & prælatis monasteriorum, per singulas parochias requirant de rebus ecclesiasticis, unde nonæ & decimæ solvi debent, & non solvuntur, ut persolvi ab easdem res retinentibus faciant. Et si aliqua contradictio, quæ rationabilis videatur, obortа fuerit, describatur: & prælatus ipsius casæ Dei, unde res esse noscuntur, & ille qui eas detinet, & nonam ac decimam solvere detrectat, simul cum missis nostris ad nostram jubeatur venire præsentiam, ut tunc veritate comperta, & diffinitione decreta, quod rationabiliter invenerimus inde præcipiamus.

Ibid. Volumus etiam, ut investigent missi nostri, qualiter illi, qui easdem res ecclesiasticas, unde decimæ dantur, sive non dantur, illas salvas habeant, & in casticiis & in silvis custoditis, vel si terræ ac mancipia inde perdita sint, vel aliquid hujusmodi, aut si familia oppressa sit contra legem, & omnia per breves renuntient missi nostri.

ANNO CHRISTI 881.

Ibid. c. 7. Vt missi nostri per singulas parochias comitibus & reipublicæ ministris ex banno nostro præcipiant, ne malla vel placita in exitibus & atriis ecclesiarum, & presbyterorum mansionibus, neque in dominico, vel festivis diebus, tenere præsumant: sed comes convenientem locum consideret & inveniat ubi stationem ad mallum tenendum constituat: quia nefas est ibi reos puniri, ubi respectu divinæ reverentiæ misericordiam consensu fidelium & decreto prædecessorum nostrorum consequuntur.

Ibid. c. 8. Vt missi nostri comitibus, & omnibus reipublicæ ministris, firmiter ex verbo nostro denuntient, atque præcipiant, ut a quarta feria ante initium quadragesimæ, nec in ipsa quarta feria, usque post octavas paschæ, mallum vel placitum publicum, nisi de corcordia & pacificatione discordantium, tenere præsumant. Similiter etiam a quarta feria ante nativitatem domini, usque post consecratos dies observent: nec non in jejuniis quatuor temporum, & in rogationibus, simili observatione eosdem feriatos dies venerari omnimodis studeant.

Ibid. c. 9. Vt missi nostri omnibus per singulas parochias denuntient, quia si episcopus, aut ministri episcoporum, pro criminibus colonos flagellaverint cum virgis, propter metum aliorum, & ut ipsi criminosi corrigantur, cum tali discretione sine ulla occasione indebita, sicut in synodo collocutum est, & vel inviti pœnitentiam temporaliter & corporaliter agant, ne æternaliter pereant: si seniores ipsorum colonorum indigne tulerint, & aliquam vindictam inde exercere voluerint, aut eosdem colonos ne distringantur continere præsumpserint, sciant quia & bannum nostrum component, & simul cum excommunicatione ecclesiastica nostram harmiscaram sustinebunt.

Ibid. c. 10 Vt missi nostri omnibus reipublicæ ministris denuntient, ut comes, vel reipublicæ ministri, simul cum episcopo uniuscujusque parochiæ sint in ministeriis illorum, quando idem episcopus suam parochiam circumierit, cum episcopus eis notum fecerit: & quos per excommunicationem episcopus adducere non potuerit, ipsi regia auctoritate & potestate ad pœnitentiam vel rationem atque satisfactionem adducant.

Ibid. c. 11. Sciant etiam fideles nostri, quia concessimus in synodo venerabilibus episcopis, ne super beneficia ecclesiastica, vel præstarias, etiamsi quilibet monasteriorum prælatus irrationabiliter petierit, præcepta confirmationis nostræ ullo modo faciamus. Et ideo ab irrationabili petitione se unusquisque compescat.

Caroli Calvi tit. XXXII. cap. 11. De uno manso secundum capitulare Augustorum & prædecessorum nostrorum ad ecclesiam dato, nullus census, neque caballi pastus, a senioribus de presbyteris requiratur, sicut in præfato capitulari continetur. Sed neque de terrulis ac vineolis pro loco sepulturæ ad easdem ecclesias datis, neque de decimis, sicut in canonibus, & in præfatis capitularibus continetur. Et ubi inventum fuerit a missis nostris, quod seniores sine conscientia episcoporum presbyteros de ecclesiis ejiciunt, vel in ecclesiis statuunt, missi nostri, sicut in præfatis capitularibus continetur, inde faciant, & episcopi de clericis hominum nostrorum

ANNO CHRISTI 881.

noſtrorum ita faciant, ſicut in eiſdem capitularibus continetur.

Hoc miſſi noſtri notum faciant comitibus & populo, quod nos in omni hebdomada unum diem ad cauſas audiendas & judicandas ſedere volumus. Comites autem & miſſi noſtri magnum ſtudium habeant, ne forte propter eorum negligentiam pauperes crucientur, & nos tædium propter eorum clamores patiamur, ſi noſtram gratiam habere volunt. Populo autem dicatur, ut caveat de aliis cauſis ſe ad nos reclamare, niſi de quibus aut miſſi noſtri, aut comites, eis juſtitias noluerint facere.

Caroli Calvi tit. XXXIV. c. 2.

Vt noſtri fideles, unuſquiſque in ſuo ordine & ſtatu, veraciter ſint de nobis ſecuri, quia nullum abhinc inante contra legem & juſtitiam, vel auctoritatem ac juſtam rationem, aut damnabimus, aut dehonorabimus, aut opprimemus, vel indebitis machinationibus affligemus: & illorum, ſcilicet veraciter nobis fidelium, communi conſilio ſecundum Dei voluntatem, & commune ſalvamentum ad reſtitutionem ſanctæ Dei eccleſiæ, & ſtatum regni, & ad honorem regium, atque pacem populi commiſſi nobis pertinentem aſſenſum præbebimus: In hoc ut illi non ſolum non ſint nobis contradicentes & reſiſtentes ad iſta exequenda: verum etiam ſic ſint nobis fideles, & obedientes, ac veri adjutores atque cooperatores vero conſilio & ſincero auxilio ad noſtrum debitum honorem, & ad iſta peragenda quæ præmiſimus, ſicut per rectum unuſquiſque in ſuo ordine & ſtatu ſuo, principi & ſuo ſeniori eſſe debet.

Tit. XLIII. ſub fin. cap. 2.

VII.

Ecce quæ de rapinis & de raptoribus ſanctus Spiritus per ſibi organa digna comminatus eſt & decrevit. Ecce quæ anteceſſores veſtri imperatores ac reges, in diverſis ſynodis ac placitis, conſilio epiſcoporum ac ceterorum fidelium ſuorum inde conſtituerunt. Quæ quomodo de emendationibus quæ male acta ſunt legi per Moyſen datæ congruant, qui eam legit intelligit. Et in euangelio legimus dixiſſe Zacchæum ad dominum: *Dimidium bonorum meorum, domine, do pauperibus: & ſi quem defraudavi, reddo quadruplum.* Ad hoc enim aliam medietatem bonorum ſuorum ſervavit. Et hinc ſanctus Auguſtinus in epiſtola ad Macedonium dicit: Quod dicis inquiens, Sceleris culpam cupiunt ſibi homines relaxari, & id propter quod ſcelus admiſſum eſt poſſidere; peſſimum hominum genus commemoras, cui pœnitendi medicina omnino non prodeſt. Si enim res neceſſaria, propter quam peccatum eſt, cum reddi poſſit non redditur, non agitur pœnitentia, ſed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittetur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. ſed cum reſtitui poteſt. Plerumque enim qui aufert amittit, ſive alios patiendo malos, ſive ipſe male vivendo, nec aliud habet unde reſtituat. Huic certe non poſſumus dicere,

Luc. 19.

Epiſt. 4.

A Redde quod abſtuliſti, niſi cum habere credimus & negare. Vbi quidem ſi aliquos ſuſtinet repente cruciatus, dum exiſtimatur habere quod reddat, nulla eſt iniquitas: quia etſi non eſt unde reddat ablatam pecuniam, merito tamen, dum eam per moleſtias corporales redhibere compellitur, peccati quo male ablata eſt pœnas luit. Sed inhumanum non eſt etiam pro talibus intercedere, tamquam pro reis criminum: non ad hoc ut minime reſtituantur aliena, ſed ne B fruſtra homo in hominem ſæviat. Illud vero fidentiſſime dixerim, eum qui pro homine ad hoc intervenit, ne male ablata reſtituat, & qui ad ſe confugientem, quantum honeſte poteſt, ad reſtituendum non compellit, ſocium eſſe fraudis & criminis. Nam miſericordius opem noſtram talibus ſubtrahimus, quam impendimus. Non enim opem fert qui ad peccandum adjuvat, ac non potius ſubvertit atque opprimit. Nolentes autem reddere, quos novimus & male abſtuC liſſe, & unde reddant habere, arguimus, increpamus, & deteſtamur, quoſdam clam, quoſdam palam, ſicut diverſitas perſonarum diverſam videtur poſſe recipere medicinam, nec in aliorum perniciem ad majorem inſaniam concitari. Aliquando etiam, ſi res magis curanda non impeditur, ſancti altaris communione privamus. Nec interveniendum eſſe pro aliquo auſim dicere, ut quod ſcelere abſtulit, ſceleris impunitate poſſideat: ſed ut remiſſa injuria quod injurioſe abD ſtulit reddat, ſi tamen habet quod abſtulit, vel aliud unde illud reſtituat. Qui vero contra jus ſocietatis humanæ, furtis, rapinis, calumniis, oppreſſionibus, invaſionibus abſtulerit, reddenda potius quam donanda cenſemus, Zacchæi publicani euangelico exemplo, qui cum hoſpitio dominum ſuſcepiſſet, in vitam ſanctam repente mutatus, *dimidium*, inquit, *rerum mearum do pauperibus, & ſi cui aliquid abſtuli, quadruplum reddo.* Luc. 19.

E Quid dicam de uſuris, quas etiam ipſæ leges & judices reddi jubent? An crudelior eſt qui ſubtrahit aliquid vel eripit diviti, quam qui trucidat pauperem fenore? Omnes igitur nos, & vos, & totius regni populus, recurramus ad conſcientias noſtras, & quidquid contra voluntatem & mandatum Dei cogitavimus, parabolavimus, & fecimus, per puram confeſſionem, ac dignos pœnitentiæ fructus, atque ſacerdotalem reconciliationem, expurgemus nos a fermento malitiæ & nequitiæ: & ſicut hortatur nos Spiritus ſanctus per pſalmiſtam, *præoccupemus faciem ejus in confeſſione: procidamus* Pſal. 94.

&

ANNO CHRISTI 881.

& ploremus ante dominum qui fecit nos, quia ipse est dominus Deus noster, nos autem populus ejus, & oves pascuæ ejus. Legimus
2. Mach. 12. enim in historia Machabæorum, quia vir fortissimus Iudas pugnavit contra inimicos ecclesiæ quæ tunc temporis erat, & plures ex suis in illo bello ceciderunt. Postquam autem fugatis adversariis ipse Iudas cum exercitu suo ad sepelienda corpora suorum qui in bello ceciderant reversus est, inventa sunt sub tunicis occisorum donaria de idololatriis, & manifestum factum est Dei judicium quia proinde ceciderunt in bello Ergo si sub tunicis nostris, id est, intra corpora nostra, habemus conscientiam malam de rapinis, de avaritia, quæ est idolorum servitus, de luxuriis, de invidia, de fraternis odiis, & de homicidiis, de sacrilegiis, & de incestibus, & de ceteris criminibus, ac peccatis, expurgemus illa mala per puram confessionem, & per bonam devotionem, & per lacrymas, & per eleemosynas & dignas satisfactiones, & quantocius tempus fuerit, faciamus omnes in commune de præteritis peccatis, sive manifestis, sive secretis, publicam pœnitentiam, & triduanum jejunium, & mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. Quia, sicut sanctus Augustinus dicit exponens sententiam apostoli, peccata sive parva sive magna impunita esse non possunt: quia aut ab homine pœnitente, aut a Deo judicante plectuntur: cessat autem vindicta divina, si conversio præcurrat humana. Amat Deus pœnitentibus & confitentibus parcere, & se judicantes non judicare. Et post jejunium, & dignos pœnitentiæ fructus, & professionem quod ab istis malis, in quibus hactenus versati sumus, nos de cetero abstinere debeamus, quia pœnitentiam vere agere est commissa plangere, & iterum plangenda declinare, mutata in mente malignitate in benignitatem, accipiamus corpus & sanguinem Christi in remissionem peccatorum nostrorum, ut Deus in nobis habitet, & nos in Deo: quatenus nec invisibiles, nec visibiles inimici contra nos potestatem habeant. Nam aliter, nec super pravos Christianos virtutem, nec contra Paganos habere poterimus victoriam. Nullus autem de iniquitatum suarum immanitate desperet: tantum ex toto corde convertatur ad dominum. Veternosas namque Ninivitarum
Ion. 4. Luc. 23. culpas triduana pœnitentia absterfit: & conversus latro vitæ præmia etiam in ipsa sententia suæ mortis emeruit. Mutemus igitur corda, & præsumamus nos jam percepisse quod petimus. Citius ad precem judex flectitur, si a pravitate sua petitor corrigatur. Ea namque quæ ingrata esse hominibus importunitas solet, judicio veritatis placet: quia pius ac misericors Deus vult a se veniam exigi, qui quantum meremur non vult irasci. Hinc etenim per prophetam dicit: *Invoca me in* Psal. 46. *die tribulationis tuæ, & eripiam te, & magnificabis me.* Ipse ergo sibi testis est qui invocantibus misereri desiderat, qui admonet ut invocetur. Et sicut per alium prophetam admonet: *Levemus corda no-* Thren. 3. *stra cum manibus ad Deum.* Ad Deum quippe corda cum manibus levare est, orationis studium cum merito bonæ operationis erigere. Dat profecto, dat timori nostro fiduciam, qui per prophetam clamat: *Nolo mortem peccatoris, sed ut* Ezech. 33. *convertatur & vivat.* Et certa sententia est, quia quos Deus diu ut convertantur exspectat, non conversos durius damnat. Et postquam taliter, sicut prædiximus, a peccatis nostris nos & vos mundabimus, de cetero ab eisdem & ab aliis peccatis nos contineamus, ne contingat nobis illud proverbium, quod beatus Petrus apostolus de redeuntibus post pœnitentiam ad peccata dicit: *Canis* 2. Petr. 2. *reversus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti.* Magna est enim contra peccatum pœnitentiæ virtus: sed si quis in eadem pœnitentia perseveret. Nam scriptum est: *Qui perseveraverit usque in* Matth. 10. *finem, hic salvus erit.* Hinc scriptum est: *Qui baptizatur a mortuo, & iterum tan-* Eccl. 34. *git eum, quid proficit lavatio illius?* Mortuum quippe est omne opus perversum, quod pertrahit ad mortem, quod vita justitiæ non vivit. Baptizatur ergo a mortuo, & iterum tangit eum, qui prava opera, quæ se egisse meminit, deplorat; sed eisdem se iterum post lacrymas implicat. Animæ itaque cuilibet ejusdem mortui lavatio non proficit, qui hoc iterum faciendo quod planxerat, nec per lamenta pœnitentiæ ad rectitudinem justitiæ exurgit. Et quicumque tempore pœnitentiæ profitetur ad pristina peccata se non rediturum, id est, præterita peccata anathematizat, (quoniam aliter nec a Deo solvitur, nec sacerdotali ministerio reconciliari potest,) solicite attendat quæ S. Gregorius in quadam epi- Lib IX. ep. 19. Theoctistæ. stola sua dicit. Si qui vero sunt, inquiens, qui dicunt quia compulsus quispiam necessitate si anathematizaverit, anathematis vinculo non tenetur, ipsi sibi testes sunt quia Christiani non sunt, quia ligamenta sanctæ ecclesiæ vanis se æstimant conatibus solvere. Ac per hoc nec absolutionem sanctæ ecclesiæ, quam præstat fidelibus, veram putant, si ligaturas ejus valere non æstimant.

ANNO CHRISTI 881.

ANNO CHRISTI 881.

æstimant. Contra quos diu disputandum non est, quia per omnia despiciendi & anathematizandi sunt: & unde se fallere veritatem credunt, inde in peccatis suis veraciter ligantur. Si qui sunt igitur, qui sub nomine Christiano hæc, quæ prædiximus, aut prædicare audent, aut taciti apud seipsos tenere, procul dubio eos & ego, & omnes catholici episcopi, atque universa ecclesia anathematizamus, quia veritati contraria sentiunt, & contraria loquuntur. Intersest tamen plurimum inter eos, qui post pœnitentiam & professionem ad criminalia & publica peccata redeunt per contemptum, & in eis perseverare diligunt, & inter eos, qui per fragilitatem in præterita peccata criminalia vel publica recidunt, & iterum pœnitentiam poscunt: quia sicut sanctus Augustinus dicit, in tantum hominum iniquitas aliquando progreditur, ut etiam post actam pœnitentiam, post altaris reconciliationem, vel similia vel graviora committant: & tamen Deus facit etiam super tales oriri solem suum, nec minus tribuit, quam ante tribuebat, largissima munera vitæ ac salutis. Et quamvis in ecclesia locus humillimæ pœnitentiæ non concedatur, Deus tamen super eos suæ pœnitentiæ non obliviscitur. Quamvis ergo caute salubriterque provisum sit, ut locus illius humillimæ pœnitentiæ semel in ecclesia concedatur, ne medicina vilis minus utilis esset ægrotis, quæ tanto magis salubris est, quanto minus contemptibilis fuerit: quis tamen audeat Deo dicere, Quare huic homini, qui post primam pœnitentiam rursus se laqueis iniquitatis constringit, adhuc iterum parcis? Quis audeat dicere erga istos non agi quod apostolus ait: *Ignoras quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit?* aut istis exceptis esse diffinitum quod scriptum est: *Beati omnes qui confidunt in eum?* aut ad istos non pertinere quod dicitur: *Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in domino?*

Epist. 54.

Rom. 2.

Psal. 2.

Psal. 26.

VIII.

Tandem ad vos, domine rex dilectissime nobis, sermonem convertimus, quia & in isto temporali regno vos prosperari cupimus, & post istud regnum ad æternum pervenire desideramus. Sicut quidam nostrum ab illis audivit qui interfuerunt, Carolus Magnus imperator, qui regnum Francorum nobiliter ampliavit, & per annos quadraginta sex feliciter rexit, & sapientia tam in sanctis scripturis, quam & in legibus ecclesiasticis & humanis, reges Francorum præcessit, nullo unquam tempore fine tribus de sapientioribus & eminentioribus consiliariis suis esse patiebatur: sed vicissim per successiones, ut eis possibile foret, secum habebat, & ad capitium lecti sui tabulas cum graphio habebat, & quæ sive in die, sive in nocte, de utilitate sanctæ ecclesiæ, & de profectu ac soliditate regni meditabatur, in eisdem tabulis annotabat, & cum eisdem consiliariis, quos secum habebat, inde tractabat: & quando ad placitum suum veniebat, omnia subtiliter tractata plenitudini consiliariorum suorum monstrabat, & communi consilio illa ad effectum perducere procurabat. Et si ille, qui sic sapiens & fortis, & amplitudine regni locuples, & multorum regnorum pacificus dominator, agere studebat, (sequens sententias scripturæ dicentis: *Omnia fac per consilium, & post factum non pœnitebis.* & : *Audiens sapiens sapientior erit, & intelligens gubernacula possidebit.* & : *Vbi non est gubernator, populus corruet: salus autem, ubi multa consilia:*) quid vobis sit agendum attendite, qui adhuc in ætate immatura estis, & tantos comparticipes atque æmulos in ista particula regni habetis, ut nomine potius, quam virtute regnetis. Quæsumus cum consilio & auxilio fidelium vestrorum, eligite qui vobiscum per singulos menses de utroque ordine consiliarii maneant, quibus aurem & cordis & corporis libenter accommodetis, quique vos & Deum timere, & sanctam ecclesiam ac rectores ejus secundum sacras leges doceant honorare, & regnum ac fideles vestros secundum voluntatem domini gubernare, & vestram domum, sicut tempore antecessorum vestrorum fuit, quando bene fuit, illam vobis insinuent ordinare, ne vos illuc trahat necessitas, quo ducere non debet voluntas. Quatenus ecclesiæ in isto regno per occasionabiles circadas, & per indebitas consuetudinarias exactiones, quæ tempore Pippini, Caroli, & Hludouvici non fuerunt, sed moderno tempore impositæ fuerunt, non affligantur: & regni primores cum debita securitate ac honore erga vos consistere possint, & ceteri nobiles homines in regno securitatem habeant, ne per diversa ingenia a suis opibus quas habere potuerint dispolientur. Quia postquam radix omnium malorum cupiditas in regno exarsit, ut nullus, aut pene nullus, honorem aut aliquod bonum sine precio posset acquirere aut tenere, aut securitatem habere, pax & consilium & justitia, atque judicium, sicut necesse fuerat, locum in isto regno non habuerunt. Et satagite, ut istæ rapinæ ac deprædationes in isto regno cessent, & miser iste populus, qui jam per plures annos per deprædationes diversas

ANNO CHRISTI 881.

Ecclesiast. 32.

Prov. 1.

Prov. 11.

ANNO CHRISTI 881.

diversas & continuas, & per exactiones ad Northmannos affligitur, aliquod remedium habeat, & justitia & judicium, quæ quasi emortua apud nos sunt, reviviscant, & virtutem nobis Deus reddat contra paganos, quia usque modo jam ante plures annos locum in isto regno defensio non habuit, sed redemptio & tributum non solum pauperes homines, sed & ecclesias quondam divites jam evacuatas habent. Et ideo regium nomen ad tantam contumeliam & ad tantam brevitatem devenit, sicut multis est notum. & istud regnum, quondam nobile atque amplum, in seipsum divisum est: at sicut dominus dicit, *regnum in seipsum divisum desolabitur*, id est, de solo, videlicet de terra, labitur, id est, ac si de glacie lubricatur; ita ut non sit quod in proximo est, nisi, ut in psalmo dicitur, conversi fuerimus; jam dominus gladium suum vibravit, tetendit & paravit illum, & in eo vasa mortis effecit. Timete sententiam, quam scriptura dicit quæ non mentitur: *Væ terræ cujus rex juvenis est, & cujus principes mane comedunt*. Et attendite, quia non detestatur scriptura ætate juvenem, sed moribus, & vita, atque stultitia, quæ nulla consilii gravitate deprimuntur. Quod alibi sanctæ scripturæ sententiæ monstrant dicendo: *Senectus venerabilis est, non diuturna, neque numero annorum computata. Cani sunt autem sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata*. Hinc est ergo, quod ad Moysen dominus dicit: *Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israel, quos tu nosti quod senes populi sint*. In quibus non aliud quam senectus mentis requiritur, cum tales jubentur eligi qui senes sciuntur. Si enim senectus in eis corporis quæreretur, a tantis sciri poterant, a quantis videri. Dum vero dicitur, *quos tu nosti quod senes populi sint*, profecto liquet quia senectus mentis, non corporis eligenda denuntiatur. Talium quippe senum sicut scriptura demonstrat, consilium Roboam filius Salomonis respuit, & hujusmodi juvenum consilium secutus, maximam partem regni paterni sua negligentia perdidit. Cui dominus propter merita David avi sui parvam regni particulam reservavit. De eo quod scriptum est: *Væ terræ, cujus principes mane comedunt*, non de necessaria, sed de voluptuosa comestione dicit scriptura, sicut demonstrat apostolus dicens: *Carnis curam ne feceritis in desideriis vel in concupiscentiis*. Quos enim a cura carnis in concupiscentiis refrenat, in necessariis quoque concedit. Deus omnipotens, qui per nos hæc loquitur in auribus vestris, per se loquatur in cordibus vestris.

Matth. 11. Psal. 7. Eccles. 10. Sap. 4. Num. 11. 3. Reg. 12. Eccl. 10. Rom. 13.

A B C D E

NOTÆ IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Finibus Rhemensis parochiæ.*] Hodie *Fimes* vocitant, celebre opidum martyrio & cultu sanctæ Macræ virginis. Olim Fines dicebant, quia in finibus pagi Rhemensis & Suessionici. Itinerarium vetus. *Augusta Suessorum. Fines. Durocortorum Rhemorum.* Synodi ergo apud martyrium sanctæ Macræ plures habitæ memorantur. Hujus autem, in qua versamur, meminit Hincmarus epist. [a] III. cap. V. XI. & XXXVII. item epistola IV. capite I. & XVII. & aliis locis. Meminit etiam epistolæ, quæ non exstat, ab hac synodo directæ ad Ludovicum regem in epistola quam eidem regi scrisit pro electione episcopi Belvacensis.

2 *Raptores autem.*] Hincmarus epistola [a] IV. capite XVII. *De rapinis compescendis, & pace restituenda, ex sacris scripturis, ecclesiasticarum legum definitionibus, ac legum sacrarum constitutionibus, sufficienter ex synodali conventu apud martyrium beatæ Macræ nuper habito collecta fratri hujus regis nostri nuper defuncto per episcopos missimus.*

[a] Vide tom. II. operum Hincmari p. 188. 191. 193. 199. 203. 215. 216. 225. [a] nunc numeratur XV. in editione R. P. Iacobi Sirmondi.

VITA MARINI PAPÆ I. QVI PERPERAM MARTINVS II. NOMINATVR.

ANNO CHRISTI 882.

Quæ sequuntur vitæ pontificum, ex cardinalis Baronii annalibus aliisque horum scriptoribus sunt collectæ per Severinum Binium.

MARINVS Gallesio opido oriundus, post triduum ab obitu Ioannis VIII. Kalendis Februariis unanimi consensu totius cleri, non ex diacono sed episcopo electus est pontifex anno domini 882. tempore Caroli III. & Basilii imperatoris. Sedit annum unum & dies viginti. Hic dum sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconus cardinalis esset, missus est cum Donato atque Leone Constantinopolim ad insinuandam Photio anathematis sententiam, qua a Nicolao papa perculsus erat. Cum Donato & Stephano tempore Hadriani II. iterato munere legationis apostolicæ functus, Constantinopoli Photium deposuit, Ignatium restituit, atque sacrosanctæ œcumenicæ synodo octavæ præsedit. Bulgari eum sibi episcopum dari apud Hadrianum II. institerunt; sed non impetrarunt. Creatus a Ioanne pontifice episcopus, tertiam legationem obiturus, tertio missus est Constantinopolim, ad rem illam reparandam, quæ per Petrum, Paulum & Eugenium tres sedis apostolicæ istuc pro Photio restituendo ad synodum ablegatos facta erat. Cumque ibidem summa animi constantia coram Basilio imperatore, cuncta quæ prædicti tres legati perperam gesserant, irrita reddidisset, triginta diebus, inquit Stephanus in epistola ad Basilium imperatorem, carcere detentus fuit. Hac confessionis glorioſa corona redimitus, ab eodem Ioanne VIII. ablegatus est ad Athanasium Neapolitanæ urbis episcopum & principem, ut si fœdus, quod ille cum Saracenis initum habebat dissolveret, eumdem Athanasium a sententia excommunicationis, quæ synodali judicio in eum lata erat, absolveret. Fuisse eumdem sedis apostolicæ arcarium indicat Ioannes papa epistola 294. Initio pontificatus sui Photium, omniaque ejus acta ad munus episcopale spectantia, damnavit, atque acta conciliabuli pseudooctavi plane reprobavit. Qua de causa Basilius imperator graviter offensus, furore gravi incensus, Romam scribens dicebat, Marinum non esse pontificem, eo quod alterius ecclesiæ episcopus jam ante ordinatus fuisset, aliaque multa adversus eumdem papam sanctissimum effutiens, solio pontificio eum dejicere satagebat. Quid autem pro eodem defendendo Stephanus papa successor Marini ad Basilium rescripserit, ex epistola ejusdem Stephani infra patebit. Ea, quæ Ioannes papa

Marinus quando pontifex factus? Ante pontificatum quid gestum ab eo?

Marinus fit gloriosus confessor Christi.

Quid pontifex fecerit?

Digitized by Google

Formosum restituit.

papa perperam egerat, rescissurus, inter alia Formosum episcopum Portuensem munere apostolatus apud Bulgaros præclare functum, ac aliarum legationum meritis exornatum, quem Ioannes episcopatu deposuerat, & juramento obstrinxerat, se nunquam ad sedem episcopalem rediturum; sed laica communione contentum deinceps quieturum, in urbem & episcopatum revocavit, atque eumdem in pristinum statum restituit. Qua de causa a Ioanne depositus, quove modo a Marino restitutus fuerit, non constat: potuit sine dubio eum a juramento injuste exacto absolvisse, & sententiam Ioannis papæ velut iniquam, privatoque affectu fortasse prolatam, retractasse. Vtrum horum factum fuerit, incertum est; ideoque mirum, quod rerum gestarum ignari, ob reassumptum pontificatum Formoso obloquantur. *Hæc ex diversis epistolis pontificum Baronius.* Fulconi Rhemensi archiepiscopo, qui Hincmaro surrogatus erat, post emissam orthodoxæ fidei professionem, pallium concessit. *Flodoardus in vita Fulconis.* Scholam Anglorum Romæ existentem rogatu Aelfredi regis a tributo liberam fecit. *Matthæus Vvestmonasterienſis.* Cumque locis omnibus supra allegatis Marinus nominetur, recte Platinam erroris redarguit Onuphrius, quod aliter quam Martinum appellantes similitudine nominis deceptos esse scribat. Hujus temporibus, Northmanni Trevirorum, Tungrorum, Vbiorum, aliorumque circumjacentium populorum urbes & opida incendiis & rapinis devastarunt. *Ex actis sanctæ Gudilæ & annalibus Francorum Baronius.* Photius schismaticus hoc tempore Aquileiensi archiepiscopo imperito & schismatico de processione Spiritus sancti respondens, causam dedit, quod sicut jam diu ante hæc tempora Hispaniarum & Galliarum ecclesiæ; ita etiam ad retundendam Photii ejusque sectariorum de processione Spiritus sancti hæresin, Romana ecclesia additamentum illud, *Filioque*, ad symbolum Constantinopolitanum posterioribus hisce sæculis adjecerit, & in ecclesia publice decantaverit. Quo tempore & fine, quove auctore & modo id factum fuerit, ex Ætheriano, & concilio Florentino refert Baronius anno 883. numero 34. & sequentibus. Marinus apostolico munere laudabiliter perfunctus migravit ex hac vita xv. Kalendas Februarii anno Redemptoris 884. cum in pontificatu annum unum & dies viginti sedisset. Post obitum ejus sedes biduo vacavit.

Sitne Marinus, an Martinus nominandus?

Marini obitus quando factus?

PRIVILEGIVM MARINI PAPÆ I. MONASTERIO SOLEMNIACENSI concessum.

a P. Sirmondus edidit ex ipsomet autographo.

Marinus episcopus servus servorum Dei dilecto abbati Danieli ex cœnobio sancti Petri Solemniacensis, quod olim a beato viro Eligio est constructum, successoribusque tuis, ac monachis inibi nobiliter degentibus, in perpetuum.

CONVENIT enim nostro pontificio, ut quantum præ omnibus eminet dignitate, tanto supra universos eniteat serenissima pietate. Postulastis itaque a nobis, ut præfatum cœnobium sub defensione ac tuitione beatorum apostolorum Petri & Pauli ac nostra statueremus, sicut factum legimus ab antecessore nostro beato viro papa, postulante nobilissimo Francorum rege Dagoberto, & constructore ipsius loci sanctissimo viro Eligio episcopo Noviomagensi, quatenus quieti ac tuti esse per futura tempora valeatis. Nos vero, vestram sanctitatem agnoscentes; vestræque religioni assensum præbentes, tanta alacritate læto animo concedimus, quanto vos Deo propinquiores in sacra conversatione cognoscimus fore. Igitur juxta petitionem vestram, hujusmodi privilegium præsentis auctoritatis nostræ decreto eidem venerabili monasterio vestris futurisque temporibus indulgemus, concedimus, atque confirmamus. Et sicut nobilissimus Francorum rex Dagobertus, & glorioſissimi Augusti, Carolus & filius ejus Ludovicus, & filii & nepotes eorum, Carolus imperator, & ejusdem Caroli filius Ludovicus, nec non & Karlomannus Ludovici filius, qui nunc regnum Francorum feliciter gubernare videtur, ducti divino amore, de villis ac facultatibus seu stipendiis propriis, vel quolibet modo ibi a fidelibus viris condonatæ res, a vobis quoquomodo acquisitæ sunt, sicut in præceptis prædictorum regum continentur, vel in charta ejusdem monasterii fundatoris insertum est, scilicet Eligii episcopi, omnia illibata & inconvulsa nostræ auctoritatis privilegio confirmamus. Damus etiam licentiam, propter persecutionem infidelium Christianitatem devastantium, munitionem ibi fieri. Constituimus alia auctoritate beati Petri, ut nullus regum, nemo antistitum, vel abbatum, seu quilibet sua præditus dignitate, de iis quæ in prælibatis præceptis continentur, vel in futuro ab eis, vel a quibuslibet de proprio fuerint his specialibus usibus jure collata, sub cujuslibet causæ occasione sive specie, quidquam minuere vel auferre, vel aliis quasi piis causis pro suæ avaritiæ excusatione præsumat concedere. Sed cuncta, quæ usibus monachorum vel ecclesiæ oblata sunt, vel offerri contigerit, perenni tempore absque ulla inquietudine ipsis, quibus concessa sunt, profutura permaneant. Statutum etiam, ut nullus episcoporum, seu comitum, mansionaticum ibi, vel paratas, vel stationes requirere seu exigere præsumat, sed liceat servis Dei sine aliqua inquietudine Deo servire, & hospitalitatis benevolentiam, prout eis libuerit, cunctis fidelibus impendere. Placuit huic paginæ inseri, ut obeunte abbate prædicti cœnobii, nullus ibi, quacumque subreptionis ambitione, abbatem statuere præsumat, nisi quem ejusdem loci monachi secundum authenticam & regularem institutionem ex seipsis elegerint ordinandum. Si quis autem hanc paginam constitutionis agnoscens contra eam venire tentaverit, sit alienus a sacratissimo corpore domini Iesu Christi, & nisi præsumpta correxerit, vel male ablata non restituerit, ultionem cum Iuda proditore excipiat, & beatum Petrum sentiat hostem. Cunctis autem eidem loco justa servantibus sit pax domini nostri Iesu Christi, quatinus & hic fructum bonæ actionis inveniant. Scriptum per manum Zachariæ scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ mense Maio, indictione prima. Bene valete. Pridie Idus Iunias, per manum Valentini ecclesiæ Portuensis episcopi, regnante in perpetuum domino Deo nostro. Anno pontificatus domni Marini universalis papæ primo, indictione prima.

Digitized by Google

VITA HADRIANI PAPÆ III.

ANNO CHRISTI 884.

Quando pontifex factus?

HADRIANVS III. natione Romanus XIII. Kalendas Februarii anno redemptoris nostri 884. temporibus Caroli III. & Basilii imperatoris creatus est pontifex: sedit annum unum, menses tres, dies decem & novem. Solicitatus a Basilio imperatore ut cum Photio in rebus fidei & religionis communicaret, non tantum non petitioni ejus acquievit, verum exemplo prædecessoris sui Marini eumdem tamquam laicum acerrime est insectatus. Quo facto imperator gravissime contra eum commotus, hostiles ei literas contumeliis plenissimas transmisit. Hadriano prius hac vita defuncto, quam literas imperatoris minacissimas accepisset, accepit eas Stephanus, reddiditque ad Basilium eam epistolam, quam supra in appendice" octavæ synodi impressam invenies.

Photium execratus est.

"sub finem tomi octavi.

De electione pontificis decrevit, ne in ipso creando imperatoris auctoritas exspectaretur; idque ideo, ut cleri & populi libera sint suffragia. Ejus tempore Cassinense monasterium a Saracenis incensum esse scribit Leo Ostiensis libro 1. capite 45. Magno cum luctu universæ ecclesiæ mortuus est anno domini 885. sepultus in basilica sancti Petri. Quanto tempore sedes apostolica post mortem illius pastore destituta fuerit, non satis liquet, *&c.*

Res sub Hadriano gestæ.

ANNO CHRISTI 885.

VITA ET EPISTOLÆ STEPHANI PAPÆ V.

Ex Anastasio[a] biographo pontificum, qui hucusque excurrit, non ultra progressus. "seu Guilhelmo bibl.

[a] STEPHANVS, natione Romanus, ex patre Hadriano, de regione Via lata, sedit annos quatuor, menses septem, dies quatuordecim. Iste siquidem beatissimus pontifex nobilium parentum, Romanorum quoque, prosapia ortus, dum per Dei gratiam crescceret, sacris est edoctus dogmatibus, studio & solicitudine Zachariæ sanctissimi episcopi consanguinei sui, & sedis apostolicæ bibliothecarii. Cumque conspiceret piæ memoriæ Hadrianus junior pontifex moribus bonis pollentem, & literarum studiis fervenrem, a prædicto inclyto genitore suo eum auferens, ad subdiaconatus, Deo favente, gradum provexit; statuens eum inter alios sibi familiarem, & in patriarchio Lateranensi ecclesiasticum peragentem officium. & hoc honore percepto vitam ipse duxit mirabilem.

Fit subdiaconus.

Erat enim corpore castus, animo benevolus, vultu hilaris, eloquio prudens, opibus largus, ingenio facundus, mœrentium consolator, pupillorum & inopum enutritor, & ut generaliter comprehendam, omnium virtutum floribus adornatus. Quamobrem hic idem eminentissimus præsul in sanctæ Romanæ ecclesiæ servitio perdurans, & magis ac magis specialibus studiis vacans, a reverendæ memoriæ Marino summo pontifice bene notus & amatus familiaribus ejus potius est ascitus obsequiis. Hujus namque cum castimoniam, & prudentiam, atque fidelitatem idem Marinus summus papa per omnia intueretur, ob suæ fidei & prudentiæ meritum manipularem sibi delegavit: & scita sua spiritali conversatione, tituli

Virtutes ejus.

A beatorum quatuor Coronatorum presbyterum consecravit, & in nullo a se dum vixit separari permisit. Igitur defuncto recordandæ memoriæ Hadriano papa, qui eidem beatissimo papæ Marino successerat, super fluvium * Scultiuna, in villa, quæ Viulza cara nuncupatur: cujus tempore Romani cives multa, tam locustarum devastatione, quam & pluviæ sterilitate seu famis inopia perpessi fuerant incommoda, credentes se posse hujus venerabilis viri sanctitate relevari, per Dei misericordiam facto conventu sanctissimorum episcoporum & totius clericalis ordinis, nec non nobilium senatorum, & virorum illustrium cœtu, acclamantibus omnibus una cum B omni populo, & utriusque sexus vulgi multitudine, dixere: Dominum Stephanum presbyterum Deo dignum omnes volumus, omnes quærimus, & petimus nobis præesse pontificem: quia procul dubio credimus ejus sanctitate nos posse liberari ab imminentibus periculis. Tunc quia jam nominatus Hadrianus pontifex Romanus reliquerat Ioannem venerabilem Ticinensem episcopum, ut missum Caroli excellentissimi imperatoris pro tuitione Vrbis, omnes cum eodem legato imperiali juncti unanimes venerunt ad domum, ubi cum patre ipse almificus Stephanus sancto meditabatur colloquio. Et ecce fractis foribus tenetur, & ducitur electus Dei pontifex C ad eumdem titulum sanctorum quatuor Coronatorum sibi creditum, reluctans plurimum, simul cum patre, acclamantibus utrisque, & indignos se tanto honore profitentibus. Vbi & omnes sanctæ Romanæ ecclesiæ scholæ gaudentes conjunctæ eumdem venerandum electum trahentes, ad Lateranense Christo præduce perduxerunt palatium cum omni honore, & debita reverentia. Prius quidem quam ad sacrum pervenerit palatium tanta pluviarum cælitus facta est inundatio, quæ sua ubertate terram a multo retro tempore aridam reficeret, ut aperto indicio Deus ostenderet tanti almigeri viri meritis, ac precibus omnibus se velle propitiari. Quo scilicet in eodem residente palatio gaudent utriusque ordinis proceres, & debitam fidelitatem cœperunt exhibere. Adveniente autem proximo die dominico ad beati Petri apostolorum principis limina omnis Romana ecclesia eum honorabiliter detulit, ubi & consecratus pontifex missarum ex more celebravit solennia. Et rediens cum debito honore, ac honorificentia ad Lateranense palatium suum ministerium miris cœpit decorare operibus.

Fit presbyter cardinalis.

* *al.* Scultinum, *leg.* Scultennam, *in Æmilia.*

Vnanimi omnium consensu eligitur in papam.

Invitus trahitur ad ecclesiam.

Consecratur pontifex.

Deinde cum venerabilibus episcopis, & augustali legato, ac honorabili senatu per omnia sacri palatii perrexit vestiaria, quæ in tantum devastata reperit, ut de sacratis vasis, quibus mensas E tenere festis diebus pontifices consueverant, pauciissima invenirentur: de reliquis vero opibus nihil omnino. Sed quid mirum si vestiariorum gazas ablatas reperit, qui sacraria perquirens de pluribus donariis, ac ecclesiarum ornamentis pene nihil invenit? Crux tamen antea illa famosissima quam Belisarius patricius ad honorem beati principis Petri apostolorum instituit, & plurimæ sacratissimorum altarium aureæ vestes cum reliquis preciosis ornamentis non defuerunt. Nam ideo ipse beatissimus papa coram tantis testibus ea requirere providit, ut cuncti cognoscerent nil tale suis temporibus esse attentatum.

Vestiaria & sacraria reperit spoliata donis.

Idcirco gravi mœrore affectus est, quia devastatis vestiariis, horrea simul, & cellaria vacua inventa

Horrea quoque & cellaria.

Digitized by Google

inventa sunt, & quid erogaret clero & scholis non habebat, vel unde captivos redimeret, orphanos,& viduas pasceret in tam validissima,quæ instabat, fame carebat. Quid faceret? Conversus ad patrias facultates, quas inclyti sui parentes possederant, abstulit, & larga dextra prout posset pauperibus erogavit: & ita Deo miserante factum est, ut famis inopiam suo studio mitigaret. Ministros itaque, & familiares hinc inde perquirens tales suis obsequiis aggregavit, qui & vitæ sanctitate, & fidei sinceritate, & sapientiæ doctrina, & eloquentiæ facunditate, & morum probitate pollerent. Cum autem ad prandium sedebat, orphanos quotidie advocabat, quos ut filios alebat. Convocatos vero nobiles cum corporeis pasceret cibis, spiritualibus epulis refovebat. Et tantum Dei timorem mentis oculis ferebat, & in divinis laudibus insistebat, ut ad ejus prandium sacra per singulos dies lectio recitaretur. Missarum autem solennia quotidie celebrabat: nocte ac die orationi insistebat, & nunquam a psalmodiis cessabat, nisi cum utilitates populi ad se reclamantis perficere cupiebat, ut oppressos sublevaret, & afflictis subveniret. Intuitus vero insolentiam populi, & cæcitatem cordis sui, vaniloquis, & nefariis fabulis, & otiosis sermonibus vacantis in ecclesia; & audiens quosdam vulgante fama maleficiis,& incantationibus uti, hac allocutione missam celebrans populum admonuit: Filiationem vestram, carissimi commonemus, ut convenientes ad sacratissimum Dei templum id diligenter pertractare studeatis,ad quod veniitis. Si enim veraciter templum Dei esse creditis illud ad quod convenitis, id procul dubio inibi operari debetis quod ei placet, cujus templum est ad quod convenitis. Cum enim ubique Deus sit, in suo tamen templo specialiter debet requiri, & quantum ipse inspirare dignatus fuerit, inibi quod ei placeat debet expeti. Est igitur misericors Deus, ita tamen suam misericordiam unicuique disponit impertiri, ut rogantibus eam tribuat, non ingratis; & tanto largiori illam tribuat unicuique pietate, quanto majoribus gemitibus & ardentiori animo fuerit a quolibet deprecatus, sicut ipse dicit: *Dimittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Est namque templum Dei locus orationis, sicut ipse alicubi dicit: *Domus mea domus orationis est cunctis gentibus.* Et psalmista: *Domum tuam decent sancta domine.* Quippe si orationis domus est, id ibi oportet agere quod vocatur, id est orare, psallere, peccata confiteri, amaris oculorum lacrymis, & mentibus delicta abluere, & fiducialiter veniam de commissis culpis implorare. Est quippe ibi specialiter respectus divinus. Assistunt ibi angelici ordines pro populo deprecantes, qui preces nostras ad aures perferunt domini sabaoth. Qua rogo fronte in sacratissimo Dei templo assistit,qui inanibus fabulis, & otiosis verbis insistit? Nam si de omni verbo otioso in die judicii ratio est reddenda, de his maxime reddetur ratio, & exigetur vindicta, quæ in conspectu tantorum sanctorum proferuntur contumaciter in loco Deo dicato. Qua, inquam, spe veniam consequi de præteritis arbitratur delictis, qui non solum peccata sua negligit abluere, sed potius contendit augere? Pavescite illum, qui facto flagello de funiculis ejecit vendentes & ementes de templo. Remissius scilicet est utiliter negotiari, quam inaniter & otiose confabulari. Cum convenitis ad locum orationis, cum silentio state, intento cor-

Sua erogat in pauperes.

Orphanos quotidie ad mensam vocat.

Lectio sacra in mensa.

Quotidie missam celebrat.

Concionatur ad populum.

Quid in templo agendum sit?

Luc. 7.

Isa. 37. *Marc.* 17. *Psal.* 92.

Orationes cur in templo facilius exaudiantur?

Matth. 12.

Joan. 2.

A de Deum deprecamini, ut orantis pro vobis sacerdotis vota suscipiat, preces exaudiat, habentes præ oculis monentem dominum, & dicentem: *Cum statis ad orationem, dimittite si quid habetis adversus alterum, ut & pater vester cælestis dimittat vobis peccata vestra.* Hæc meditantes, & divina gratia inspirante facientes, & euangelicis & apostolicis documentis imbuti, impetrata ab omnipotenti Deo misericordia, cum fructu bonorum operum quasi lampadibus illuminati cum gaudio, & Christo repræsentari, & cum sanctis coronari merebimini. De cetero carissimi nosse vos volumus, quod legem dominus populo suo instituens Moyse teste intulit dicens: B *Maleficum ne patiaris vivere.* In hac itaque urbe, quod dolens dico, inveniuntur quidam qui non solum maleficos non impetant, sed potius tuentur & fovent: per quos incantationibus quibusdam dæmones consulere non perhorrescunt, & apostolicæ doctrinæ immemores, quæ intonat dicens: *Quæ participatio luci ad tenebras, aut conventus Christo & Belial?* In hoc enim quod Christo contempto dæmones gentium more consulunt, Christianos se omnimodis non esse fatentur. Quod quam horribile, quamque sit profanum, ut Christo contempto dæmones Christianus adoret, unusquisque perpendat, ut tale facinus fieri perhorrescat. Quamobrem C quisquis deinceps tali contagio se polluere tentaverit, alienum vivifici fieri corporis, & sanguinis domini nostri Iesu Christi Spiritus sancti judicio, donec a tanta resipiscat ignavia, judicamus. Qui vero tam salubribus interdictis contemptor extiterit, & in eadem pestifera pertinacia perseverans resipiscere neglexerit, perpetuum a Deo Patre, & Iesu Christo filio ejus sit anathema. Cumque talis iste præstantissimus præsul existeret, & in his quæ divino cultui conveniunt fine tenus perseveraret, tanta illi est divinitus gratia concessa, ut quidquid habere potuerat, sacris donaret ecclesiis, captivos redimeret, solicitus existens D pro salute omnium, quia cum fama sui nominis, atque actuum tam per orientales, quam occidentales partes diffamaretur, pene omnes ad eum accurrebant, ut ejus benedictionem perciperent. Nam inter alia de donariis, quæ ecclesiis diversis contulit, longum est enarrare; verum ut de multis pauca dicamus: Cum in basilica beati Petri apostolorum principis ubi sacro ipse corpore requiescit, cerneret nocturnis laudibus vix semel thymiamatis incensum offerri, instituit, ut per singulas lectiones, & responsoria adoleatur. Et in pergula ipsius basilicæ ipse reverendus papa ob amorem beati Petri nutritoris sui posuit cantharam auream unam cum preciosis margaritis, & gemmis, ac smalto cum perpendiculo ad pendendum. Nec non & in eadem venerabili basilica sancti Petri obtulit regnum aureum unum cum diversis margaritis, spatham cum vagina de auro & gemmis, cum balteo unam. Contulit etiam & in eadem basilica vestem unam cum auro, & albis gemmis. Vela serica in circuitu altaris quatuor,sed & homilias beati Gregorii numero quadraginta. In qua supradicta venerabili basilica cum idem sanctissimus papa & omnium vitiorum fortissimus exstirpator malam consuetudinem invenisset, ut presbyteri, qui ibidem domino sacrificium quotidie offerebant, omni anno unam mulctam consuetudinaliter darent,

Matth. 6.

Concio papæ in maleficos.

Exod. 22.

2. Cor. 6.

Christiani non sunt ulli dæmones consulunt.

Mira ejus liberalitas.

Dona ab eo ecclesiis relicta.

S. Petri.

(quam consuetudinem sanctæ memoriæ dominus Marinus papa antecessor ejus fregerat, sed subreptionibus quorumdam hominum tempore Hadriani III. papæ repullulaverat,) sub forti obtestatione præcepit, ut nullus unquam ab eis non solum hoc, verum etiam aliquod tributum acciperet. Sed cum omni honore, sicut sacerdotes oportet, suum peragere officium eis liceret. Idem autem sacratissimus præsul pro sui sempiterna memoria cum conspiceret nocturnis vigiliis in ecclesia majori, quæ vocatur sanctæ
S. Mariæ. & superexaltatæ Dei genitricis Mariæ Ad præsepe, lampadas consuetudinarie deesse, gabathas argenteas cum lampadibus obtulit, & continuatim vigiliis ardere præcepit. Nec non idem mitissimus pontifex fecit in eadem prædicta basilica vela quatuor in circuitu altaris majoris, quorum duo sunt de serico pigacio, tertium pavonatile, quartum de Alexandrino ornatum totum in circuitu de olovero. Denique sæpedictus a Deo protectus sanctissimus papa, ob retributionem animæ suæ fecit in ecclesia beati Pauli
S. Pauli. apostoli doctoris gentium regnum ex auro purissimo unum cum diversis gemmis albis, prasinis, hyacinthinis, & in medio regni cruciculam auream pendentem unam cum catenulis suis, & vestem sericam supra altare majus unam cum auro, & gemmis. Fecit etiam in eadem basilica egregii doctoris gentium belotera quatuor, ex quibus unum auro textum. Præfatus vero venerabilis & præclarus pontifex fecit in ecclesia domini
Constantinianæ. salvatoris, quæ Constantiniana vocatur, vestem supra altare majus auro textam unam cum diversis margaritis. Pari modo & in eadem basilica contulit jam fatus reverendissimus præsul vela serica de blattin byzantea quatuor in circuitu altaris majoris, duo ex his aquilata, & duo de basiliſci ornata in circuitu de olovero: & per singulos arcus presbyterii vela serica leonata nonaginta: & pro futuro animæ suæ remedio contulit ibidem cantharam exauratam unam, lib. comment. 1. prophetarum lib. 1. gestarum rerum lib. 2. Cum autem esset solicitus pro statu ecclesiarum Dei, ne suis temporibus, quæ in ruinis positæ erant caderent, ecclesiam beatorum apo-
SS. Iacobi & Philippi. stolorum Iacobi & Philippi, quæ nimio senio consumpta ruinæ proxima erat, a fundamento renovavit. Quam collato calice & patena exaurata, nomine Græcis Latinisq; literis inscripto, adornavit. Et insuper pro sua perpetua salute contulit in eadem basilica apostolorum cortinam lineam unam, velotera serica tria in circuitu altaris. Et oratorio sancti Thomæ sito in monasterio
S. Thomæ. sancti Andreæ apostoli juxta basilicam apostolorum fecit vestem unam. Ipse vero egregius, & prudentissimus papa cum sciret basilicam sanctorum quatuor Coronatorum, in qua sacerdotii
SS. Coronatorum. fungebatur officio, modico uti ornatu; pro reverentia & amore eorumdem sanctorum obtulit in ea crucem auream super altare cum gemmis, & smalto: & sagulum ad pendendum in regno, & cerostata vestita de argento paria duo. Atque præ nimio amore illorum idem benignissimus papa contulit ibidem cantharam exauratam unam, Salomonem unum, regnum aureum unum cum gemmis preciosissimis, & vestem unam cum auro & gemmis albis: atque sermonum librum unum, gestorum librum unum, euangeliorum librum unum cum epistolis. Hic ipse precipuus præsul magis & magis divino zelo ductus in eorumdem sanctorum motus amore fecit in basilica eorum caniſtra de argento purissimo miræ pulcritudinis operata numero quindecim pensantia simul libras triginta, & tribuit codicem unum beati Ioannis Chrysostomi. Fecit autem idem almificus papa in titulo sancti Marcelli martyris atque
S. Marcelli. pontificis caniſtrum argenteum unum pensans libras tres, crucem de auro unam, vela linea sex & viginti, cortinam lineam unam, simulque & historiarum librum unum, homilias sancti Gregorii numero viginti. Misit quoque in ecclesiam sanctæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ sitam in Manturiano, librum regum unum, vestem sericam super altare unam. Iam memoratus mitissimus papa fecit in monasterio ad clivum
Ad clivum Scauri. Scauri, crucem auream unam; nec non omnium ecclesiarum solicitudinem habens ipse piissimus pater contulit in monasterio sancti Silvestri in
S. Silvestri. monte Soracte thymiamaterium de argento unum, cantullam argenteam unam. Et magis ac magis divino amore succensus fecit in titulo sanctæ Pudentianæ sermonum librum unum. Et in
S. Pudentianæ. titulo beatæ Anastasiæ sermonum & epistolarum librum unum. Et in ecclesia quæ vocatur Ierusalem in suburbio obtulit librum regum, & Salomonis unum. Et reverentiam beati Gregorii
S. Crucis. præcessoris sui præ oculis cordis habens tribuit idem summus pontifex in hospitali ipsius beati Gregorii in porticu beati Petri apostoli sermonum sanctorum librum unum. Et in schola cantorum, quæ pridem orphanotrophium vocabatur, heptateuchum unum. Idem autem elegan-
Externis ecclesiis dona dedit. tissimus præsul, atque fortissimus rectæ fidei prædicator in ecclesiam Ravennatem auri libras duodecim, argenti libras .... remisit pro animæ suæ remedio, quæ quorumdam subreptionibus inde fuerant ablatæ. Similiter & in ecclesia Imolensi auri libras septem, argenti libras ..... ablatas restituit. Item Deum præ oculis habens in Bononiensi ecclesia patenam de argento unam æque reddidit. Imo & pro perenni mercede in ecclesia, alias sanctorum reliquias per diversos cardinales titulos, alias etiam circumquaque per diversa largitus est monasteria, ubi plurimis coruscant miraculis: maximam vero partem digna honorificentia collocavit apud ecclesiam, quæ Ad apostolos dicitur. Hanc senio cõsumptam & ruinæ proximam isdem sanctissimus papa a fundamẽtis renovavit, & plurimis donariis compsit & ornamẽtis. Erat quippe omnis ejus intentio, ut ea semper ageret, quæ Deo sunt acceptabilia. Cum clades itaque locustarum, quæ prædecessoris sui Hadriani videlicet tempore totam patriam pene consumpserat male, multiplicato germine nasci cœpissent, & omnia repleviſſent, misertus idem sanctissimus papa afflicto populo, primum quidem divulgavit, ut si quis de eis unum sextarium caperet, & sibi attulisset, quinque aut sex denarios ab ea perciperet. Hoc autem populi audientes cœperunt huc atque illuc discurrere, easque capere, & misericordissimo patri ad emendum portare. Sed cum illas tali argumento delere nequivisset, ad domini misericordiam confugiens, in oratorium beati Gregorii ubi ejus lectus habetur, juxta ecclesiam principis apostolorum veniens, sese cum lacrymis in orationem dedit, cumque diutius oraret, surrexit, & aquam propriis manibus benedicens, mansionariis præcepit, dicens: Tollite & singulis distribuite, monentes ut in nomine domini agros suos circumeant, & hanc aquam spargant per sata & vineas, petentes divinum sibi suffragium & subsidium.

Apostolorum ecclesiam restaurat.

Mira ratio locustarum plagam avertendi.

Papa aqua a se benedicta jubet aspergi agros ad plagam locustarum avertendam.

Quo

Quo facto tanta omnipotentis Dei subsecuta est misericordia, ut ubicumque ipsa aqua consperſa est, nulla penitus locusta remaneret. Hæc circumquaque vicini audientes ad urbem confluunt, subveniri sibi depoſcunt, omnem terram in pulveris modum locustis coopertam clamitant, quos piissimus papa benigne commonuit, eos de cælo auxilium petere debere contra flagellum imminens, & mox læta. *Cetera desiderantur.*

NOTA SEVERINI BINII.

Stephanus V. Hadriano III. succeſſit quando?

a *Stephanus*] Anno redemptoris DCCCLXXXV. imperantibus Carolo tertio, & Basilio, & post eum Leone, in locum Hadriani III. omnium votis surrogatus est Stephanus ejus nominis quintus, quem alii sextum vocant, quippe qui Stephanum quemdam, quem paucis diebus sedem pontificiam tenuisse dicunt, inter Romanos pontifices annumerent. Quomodo post expilatum tempore interregni patriarchium sedis apostolicæ, de paterna substantia pauperibus & ecclesiis intra & extra urbem subvenerit, & qua ratione idem a Deo in sui electione pluviam impetraverit, locustas pariter ingruentes aqua benedicta dissipaverit, refert Anastasius supra, sicut etiam sermonem illum, quem habuit contra eos, qui in templis fabulantur, & ab orationibus vacant, aliosque qui maleficiis & incantationibus dediti erant. Eas Basilii imperatoris literas, quas ipse plenis blasphemiis & convitiis propter Photium a Marino & Hadriano excommunicatum scripserat ad Hadrianum, post obitum Hadriani successor illius Stephanus accepit & legit: perstansque exemplo suorum prædecessorum in ejusdem Photii detestatione & execratione, rescripsit ad imperatorem epistolam, qua eum redarguit, quod pro Photio homine penitus laico justaque de causa excommunicato tantopere defendendo, Marinum pontificem, totamque Romanam ecclesiam contumeliis afficeret. Reddita est epistola post obitum Basilii filio & successori ejusdem Leoni; quam cum ille accepisset, Photium tanto lubentius & citius e throno depositum in monasterium Armenorum relegavit, eique Stephanum germanum suum surrogari curavit, quanto Photius de suo cognato in imperatorem eligendo cum Santabareno peius consilium inierat. Cumque Stephanus in locum Photii substituendus a Photio ordinatus esset, Stylianus episcopus Neocæsarienſis cum Leone imperatore per literas Stephanum pontificem Romanum rogarunt, ut hac in re apostolica auctoritate cum designato Stephano patriarcha Constantinopoleos Photii successore dispensare non dedignetur: quam gratiam a sede apostolica post causæ diligentem cognitionem impetratam esse, communio utriusque sedis deinceps usurpata & frequentata satis aperte testari videtur. Ejectus sub hoc pontifice & relegatus Photius, quando obierit, & quomodo diem extremum clauserit, dolo schismaticorum & sectariorum ejusdem Photii in obscuro est. Nam cum scirent omnibus illis monumentis, quæ pro Ignatio adversus Photium posteritati relicta erant, magistrum suum valde perstringi, puderetque eos talem schismatis auctorem sequi, ea omnia, quæ inter Ignatium & Photium transacta erant, silentio obruenda esse non tantum putarunt, verum etiam anathematis sententia, quæ extat sessione 6. concilii Florentini, de facto execrati fuerunt. Hunc pontificem divinitus admonitum fuisse, ut Diodori, Mariani, aliorumque martyrum sub Stephano I. occisorum corpora quæreret, inventaque in urbem transferret, refert Surius tom. 1. die 17. Ianuarii.

Miraculosa Stephani electio.

Epistola Basilii ad Hadrianū, & Stephani ad Basiliū, cujus argumenti?

Leo Photiū depoſuit, & Stephanum germanum ſuum eidē ſurrogavit.

Cur de obitu Photii nihil conſtet?

Res sub Stephano gestæ.

Hujus temporibus Parisiorum civitas Northmannorum obsidione pressa, precibus Dei genitricis cui dedicata est, & sancti Germani, aliorumque sanctorum ejus urbis patronorum liberata fuit. Carolus Crassus jam ante a suis regno ad filium Carolomanni Arnulphum delato exutus, & in conventu Triburiensi justo Dei judicio plane repudiatus, utpote qui ex levibus suspicionibus tantum Augustam Richardam adhuc virginem intactam, prout per juramentum in prædicto conventu depoſuerat, contra jus & æquitatem omnem repudiasset, post summam paupertatem, victumque ab Arnulpho, regni successore, supplicium quæsitum, moritur anno imperii sui * quarto, qui est Christi redemptoris 888 Post obitum ejus scissum est imperium, successitque illi in imperio Vvido dux Spoletinus a Formoso pontifice anno domini 891. coronatus. Errant igitur recentiores chronographi, qui in serie occidentalium imperatorum eodem anno, quo Carolus Crassus mortuus ponitur, Arnulphum collocant, quem nemo veterum imperatorem nominavit, nisi postquam octavo abhinc anno Romæ coronationem per vim & metum a Formoso papa extorsisset.

* septimo

Quis fuerit successor Caroli? Error chronographorum.

Post obitum Stephani Constantinopolitani patriarchæ, qui Leonis imperatoris frater erat, secundo legatio ab oriente missa est ad Stephanum papam cum literis Stylianı, quibus post mortem Stephani papæ Romani acceptis, successor ejus Formosus respondit. Nam cum Stephanus papa sex annis sedisset, mortuus est indictione 9. anno domini 891. Sepultusque est in basilica sancti Petri, ut ex ejus epitaphio constat. Ab hoc sanctissimo pontifice maxime alienum est sacrilegum illud factum Sergii papæ schismatici, quod Leo Ostiensis adscribit ei imprudenter, nisi per Stephanum, hujus nominis sextum intelligat.

EPISTOLA I. STEPHANI PAPÆ V. AD BASILIVM IMPERATOREM.

Eum ob defensionem Photii redarguit, & contumelias Marino pontifici objectas refellit.

LITERAS serenitatis vestræ ad Hadrianum prædecessorem nostrum missas accepimus: & mirati sumus magnificentiam tuam quomodo talia scribere potuisti, cum sis justitiæ æquilibrium, præsertim cum recte noverit pia potentia tua, quod manui regiæ non subjiciatur sacerdotalis & apostolica nostra dignitas. Licet enim ipsius Christi imperatoris similitudinem in terris geras, rerum tamen mundanarum & civilium tantum curam gerere debes: quod etiam precamur ut ad multos annos præstare valeas. Quo igitur pacto a Deo largitus es nobis terrenis rebus præesse, ita etiam nos per principem Petrum spiritualibus rebus Deus præfecit. Accipe, quæso te, benigna fronte quæ sequuntur. Datum est tibi curare, ut tyrannorum impietatem & feritatem gladio potentiæ concidas, ut justitiam ministres subditis tuis, ut leges condas, ut terra marique militares copias disponas. Hæc est præcipua cura potentiæ & principatus tui. Gregis cura vero nobis commissa est tanto præstantior, quantum distant a cælo ea quæ in terris sunt. Audi dominum dicentem Petro: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* De potestate vero & imperio tuo quid ait? *Nolite timere illos qui occidunt corpus, animam vero non possunt occidere.* Et iterum de ministerio nobis commisso ait: *Tibi dabo claves regni cælorum,* & quæ sequuntur. Oro itaque pietatem tuam, ut inhæreas decretis principum apostolorum, ut nomen eorum honores, & dignitatem. Institutio enim & sacerdotium omnium quæ in orbe sunt ecclesiarum a principe Petro ortum accepit, per quem etiam nos sinceriſſima & puriſſima doctrina monemus omnes & docemus. Regnum vero tuum non minimarum rerum argumento ad ea quæ præstantiora sunt scrutanda se erigat, sed animadvertat, qua auctoritate hæc facere aggreditur. Ille quidem qui adversus sanctissimum Marinum sacras aures tuas contumeliis maculavit: adversus dominum nostrum Iesum Christum, qui nutu suo universum orbem regit, blasphemias effutire procul dubio non dubitavit. Quis, inquam, ille fuit qui adversus immaculatum ejus sponsum & sacerdotem, & adversus matrem omnium ecclesiarum talia dicere est ausus? Decipitur profecto quicumque putat, quod discipulus sit supra magistrum, & servus supra dominum suum. Obstupescimus sane, dum tuam perfectam & illustratam prudentiam seductam videmus, ut talia contra sanctum illum virum cogitaverit. Qualis enim ille fuerit, licet nos silentio prætereamus, lapides isti clamabunt:

Extat supra in fine concilii Constantinop. IV. diversæ translationis.

Matth. 18.

Ibid. 10.

Matth. 16.

Redarguit papa imperatorem.

Matth. 10.

Muta

Digitized by Google

Psal. 30. *Muta fiant labia dolosa, quæ loquuntur adversus Deum iniquitatem, vel adversus justum.* Si ovis Dei existis (quod votis habemus) ne transgrediaris limites principum apostolorum. Dic quæso te: Quis te seduxit, ut pontificem œcumenicum comico more scommatibus lacesseres, & sacram Romanorum ecclesiam maledictis incesseres, cui cum omni veneratione subditus esse debes? An ignoras, quod hæc omnium ecclesiarum princeps existit? Quis te pontificum judicem constituit, quorum sacris doctrinis dirigi debes, & a quibus preces pro te Deo offeruntur? Scis sacrum illud elogium, quod ait: *Nolite tangere christos meos, & in prophetis meis nolite malignari?* Hæc de omnibus sacerdotibus dicta sunt. Deo te æqualem facis, qui ejus angelos judicare audes. Dicit enim propheta: *Labia sacerdotis loquentur judicium, & legem exquirent de ore ejus: angelus enim est domini omnipotentis.* Quomodo judicabis sacerdotes, qui solius Dei sententiæ subjiciuntur, & qui soli facultatem habent ligandi atque solvendi? Vide ad quodnam profundum te præcipitem dedisti. Audio in te, magnificentissime imperator, laudari mansuetudinem, & patientiam Iob: quapropter mirari satis non possum, quomodo ita turpiter lapsus sis. Scripsisti illum non esse episcopum. Quomodo id nosti? Si vero id ignoras, quomodo ita præceps in eum sententiam tulisti? Magna quidem est pontificum potentia. Non te latent res beati Ambrosii, & quid ipse fecerit adversus Theodosium imperatorem. Quicumque dicunt, Marinum fuisse antea episcopum, ac proinde non potuisse ad aliam sedem transferri, ostendant illi id aperte. Scito dilecte & omni honore digne imperator, quod licet illi impedimento fuisset quod objicitur de canone, cum tamen id nunquam fuerit: multitudo tamen sanctorum patrum & illorum auctoritas & judicium potuit illum constituere in primo gradu. Et divina providentia prænoscens ecclesiæ Dei utilitatem, in sede principis apostolorum Petri illum collocavit. Quid vero magnus ille Gregorius cognomento theologus? nonne Nazianzo translatus est, & Meletius Sebaste Antiochiam, & Dositheus Seleucia Tarsum Ciliciæ, & Reverentius Archiphœnice Tyrum, Ioannes Gordolia Proconnesum, Theodorus Apamea Selymbriam, Alexander Cappadocia Hierapolim? & multi alii diversis in locis translati sunt e suis sedibus ad alienas? Dicat celsitudo tua, quibus accusatoribus, & quibus testibus affirmantibus, beatum Marinum fecisse quæ tu dicis, illum condemnasti? An ignoras, in prima Nicæna synodo quod beatus Silvester papa proclamaverit per legatos, præsente ibidem sancto Constantino; Ut prima sedes a nemine judicetur? Quid deliquit sancta Romanorum ecclesia, ut adversus eam linguam tuam vibrare, & concitare seductor iste induxerit? Num juxta antiquum morem, de synodo Constantinopoli habenda, ad te literas non dedit? Num pro eadem synodo curam non gessit? Peto a te: Cuinam scriberet Romanorum ecclesia? laico scilicet Photio? Si enim haberes patriarcham, frequentius nostra ecclesia illum literis visitaret. Sed hei mihi, quod ista gloriosa & a Deo custodita civitas Constantinopolis, pastoris solatio est orbata, & sola regia tua potentia illustratur: & nisi amor quo te prosequimur cohibuisset ut ferremus injuriam nostræ ecclesiæ illatam, coacti fuissemus adversus prævaricatorem Photium, qui contra nos impura evomuit verba, graviores pœnas infligere quam prædecessores nostri. Neque enim hoc dicimus ad tui contumeliam: te enim in universo orbe Deo dilectum prædicamus; sed tantum ad nostram defensionem, & Marini majorem gloriam, qui eadem sensit & sapuit cum prædecessore & doctore nostro sanctissimo papa Nicolao. Et qui dum voluit adimplere quæ illi ante visa fuerant, in maximum devenit * apud vos contemptum & ludibrium divinus ille Marinus. Et cum noluerit simul duci cum iis qui aliena sentiebant; & quæ ipse coram tua majestate synodice gesserat, dissolvere & annullare ac irrita reddere, propterea triginta diebus carcere fuit detentus: id sibi gloriæ potius tribuens quam contumeliæ, pro veritate pati. Sed, o junior Constantine, quomodo non es illum magnum imitatus Constantinum, qui sacerdotum libellos acceptos in ignem projecit, affirmans se non esse dignum, ut sacerdotes judicaret? Te itaque monemus, spiritualis noster fili, ne adversus sanctam Romanam ecclesiam insurgas. Cum vero audivimus, quod ex semine tuo filium ad sacerdotium dedicasses, magno hac de causa repleti sumus gaudio. Oramus etiam ut chelandrium munias, & omnia quæ in eo sunt necessaria adhibeas a mense videlicet Aprili ad Septembrem mensem; mittas præterea qui mœnia nostra custodiant ab Agarenorum incursionibus. Reliqua vero silentio prætermittimus, cum neque oleum sit nobis pro luminaribus ecclesiæ juxta debitum Dei honorem. Cui gloria sit in sæcula sæculorum. Amen.

Iusta ac digna reprehensio.

Psal. 104.

Machab. 2.

Quæ objiciuntur in Marinum diluuntur.

* *al* Marinus acerrimus defensor octavæ synodi.

Cõmendat Romanam urbem.

Multa in Photium Stephanus papa.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Epistola*.] In codice Græco post hanc epistolam Stephani papæ hæc subjiciuntur: *Hæc epistola ad Basilium imperatorem missa fuit, sed illam accepit Leo ejus filius; cum jam pater vita defunctus esset. Qui cum epistola vim intellexisset, & omnia Photii facinora cognovisset, quamprimum revocavit omnes sacerdotes veritatis, qui a Photio anathemate damnato graves passi fuerant persecutiones; & ejecto tyranno & invasore Photio, fratrem suum germanum introduxit, advocato etiam Styliano Neocæsareæ metropolita, cognomento Mapa, & aliis ejus in persecutione commilitonibus, episcopis, præpositis, presbyteris, diaconis, & aliis pietatis sectatoribus, ait illis: Nostrum ex Deo imperium perpensa veritate, iniquum illum hominem Photium a sede patriarchali ejecit, & vestram persecutionem sedavit. Nec ullo pacto cogam quemquam vestrum, ut inviti cum illo communicetis; quin potius oro pietatem vestram, ut communicetis cum fratre meo, & fiat unum ovile. Sin autem inconsultis Romanis, qui Photium damnaverunt, nolueritis fratri meo convenire, quoniam videlicet a Photio diaconus fuit ordinatus, venite, scribamus & mittamus una Romam ad pontificem, ut dispenset absolutionem anathematis iis qui a Photio fuerunt ordinati. Scripsit igitur propterea imperator epistolam ad pontificem, similiter etiam Mapa metropolita Cæsarea & ejus socii. Epistola vero metropolita ita se habet.*

E EPISTOLA STYLIANI AD STEPHANVM PAPAM V.

Sanctissimo ac beatissimo Stephano, domino ac œcumenico papæ Stylianus episcopus Neocæsareæ Euphratesiæ provinciæ servus servorum Dei, & qui mecum sunt episcopi, nec non omnes episcopi & presbyteri & diaconi sanctissimæ ecclesiæ Constantinopolitanæ, & omnes præpositi per occidentem & orientem constituti, & presbyteri monachi quietam vitam agentes.

DEI catholica & apostolica ecclesia semper prævalet adversus eos qui illi bellum concitant. Scriptum est enim, quod dominus imbecilles reddit ejus hostes. Et qui adversus ecclesiam

Extat supra in fine concilii IV. Constantinopolitani sub alia versione.

Digitized by Google

ecclesiam bellum gerit, Dei se hostem constituit. Variæ igitur, o sacrum & venerandum caput, humani generis hostis sunt fraudes, diversis temporibus alios aliis rationibus a recta via ad vias obliquas homines subtrahentis. Hoc vero præcipue in Dei ecclesia ille facere consuevit, ubi recta quidem agere, laude dignum est, sicut econtra a recto recedere, formidabile existit. Cum itaque in Dei ecclesia multa iniquitatis vasa invenisset, venerationem quæ sacris imaginibus exhibetur, tum Christi, tum purissimæ ejus matris & servorum ejus, ab ecclesiastica disciplina removere conatus est; sed divina favente gratia, nostrorum piorum imperatorum auxilio, nostra ecclesia suum decorem nunc recepit, & abominabilem illum errorem hæresis circa imagines procul abiecit. Quid vero dæmon bonorum operum osor? Novam iterum concitat tempestatem, Iterum enim Gregorium suscitat cognomento Asbestam, id est, inextinguibilem, & Eulampium, & Petrum, & eorum socios, ac per eos Christi membra ab invicem divellere, & a sanctissimo Ignatio patriarcha abalienare non dubitavit. Hos itaque patriarcha sæpius synodice advocatos, & qua decebat humanitate tractans, ut nullo pacto a Dei ecclesia segregati, præda dæmonis fierent, efficere non potuit. Quapropter privatione tandem & anathemate ipsos damnavit. Illi vero literas miserunt, & legatos ad sanctissimum tunc temporis pontificem Romanum beatum Leonem, petentes ut ab ipso, quasi injuriam passi, vindicarentur. Pontifex vero ad patriarcham Ignatium scripsit, rogans eum, ut aliquem mitteret suo nomine in urbem Romam, ut per eum discere posset, quomodo res se haberet de schismaticis illis. Quod patriarcha Ignatius facere non tardavit, sed misit Lazarum monachum & confessorem vna cum literis, qui rem omnem de Gregorio recte noverat, & pontificem de singulis edocuit. Quapropter pontifex & ipse damnavit eodem modo quos Ignatius damnaverat, tamquam schismaticos. Sed beato papa Leone vita functo, iterum illi Benedicto papæ successori molestias intulerunt. At Benedictus sanctissimus, re iterum diligenter examinata, eorum damnationem cum Ignatio confirmavit. Qui deinde Photio cuidam schismatico ab ecclesia Constantinopolitana, & indignitate constituto inhærentes, & ejus favore vtentes apud Bardam principem & avunculum Michaelis imperatoris (qui & ipse arguebatur a patriarcha Ignatio turpis incestus gratia) Ignatium ipsum e patriarchali sede violenter ejiciunt, multas calumnias aduersus eum fingentes, vt imperatorem ipsum ita subduxerint, vt Photium pro Ignatio in patriarchali sede collocarit, a schismaticis electum, & a damnato Gregorio eo die ordinatum. Quando pontifices ipsi, & insigniores ex sacerdotibus, & quicumque in ecclesia potiores erant, segregati sunt propter illegitimam intrusionem schismatici Photij, inter quos etiam ipse fui minimus omnium. Deinde vero multos ille ad se convulsit, alios quidem perterrefaciens, alios vero male tractans, alios muneribus decipiens. Chirographum præterea propria scripsit manu, nunquam se adversus Ignatium, nec eos qui ab illo fuerant ordinati, aliquid mali tentaturum. Nec deinde magnum temporis spatium interceſſit, & nulla habita ratione proprii chirographi, in celebri templo sanctorum apostolorum Conciliabulo congregato, depositione & anathemate patriarchan Ignatium damnat mœchus ipse & adulter Photius. Deinde vero suam iniquitatem ex superabundanti confirmare volens, ad vestram urbem Romam, & tunc temporis pontificem Nicolaum misit episcopos cum literis imperatoris, & petiit ab illo legatos mitti ad Constantinopolitanam ecclesiam, qui perpenderent quæ ipse contra Ignatium gesserat: quod factum est. Missi enim sunt Rhadoaldus & Zacharias cum commendatitiis literis ad Michaelem imperatorem & Photium. Legati itaque cum Constantinopolim venissent, congregata est synodus; & legati subducti quidem a Photio muneribus; minis vero ab imperatore, nihil fecerunt eorum quæ ipsis fuerant mandata, sed potius Ignatium damnarunt, Photium vero contra, præter pontificis mandatum, in patriarchali sede confirmarunt; & ita ad apostolicam sedem cum literis imperatoris & Photii sunt reversi. Quando scilicet zelo quodam motus monachus ille Theognostus, qui & archimandrita, clam etiam ipse sub mentita laicali veste Romam proficiscitur, & sanctissimum Nicolaum papam de his omnibus docet, quæ adversus Ignatium gesta fuerant. Quapropter pontifex congregata synodo, suos legatos Rhadoaldum & Zachariam damnavit, quod fecissent præter illa quæ sibi fuerant demandata. Aliam item synodum congregat, & Photium mœchum & invasorem anathemate damnat, Ignatium vero contra, patriarcham Constantinopolitanum literis suis declarat, necnon quæcumque gesta fuerant, tum Michaeli imperatori, tum Photio aperte significavit. Cum vero post Michaelem ad Basilium imperii sceptrum devenisset, divino zelo motus ille; acta quæ in urbe Roma a papa Nicolao gesta sunt, de Photii ejectione, & de Ignatii restitutione confirmavit, & Ignatium ab exilio revocavit, & Photium a patriarchali sede ejecit, & ab utraque parte, Ignatii videlicet & Photii, legatos una cum literis suis ad apostolicam sedem destinavit, mittens præterea figmentum illud Photii Pseudosynodi adversus Nicolaum papam; qui inventus est a legatis vita functus. Hadrianus vero Nicolao cum successisset, ostensa sunt illi quæ missa fuerant. Iterum igitur Hadrianus papa localem synodum congregavit; & eadem quæ beatus papa Nicolaus, adversus Photium decrevit. Et cum elegisset pios viros, Constantinopolim misit, & œcumenica synodo congregata, præsentibus etiam legatis orientalium sedium, iterum sententia promulgatur adversus Photium, quod ut mœchus & adulter ecclesiam Constantinopolitanam invaserit. Quapropter deponitur, & anathemate damnatur, & Ignatius restituitur. Nec tamen propterea Photius quietem habuit, sed iniquos homines & maleficos & deceptores congregavit, & calumnias falsas fingendo non destitit, quousque beatissimum Ignatium vitam misere relinquere procuravit. Neque hoc solum, sed etiã dum jam Ignatius in propria sede resideret, Photius ab œcumenica synodo damnatus & anathematizatus, in Cõstantinopolitana diœcesi varias habuit ordinationes. Quin etiam cum militari manu, ficut quõdam impius ille Macedonius, in sanctam Dei ecclesiam prosiliit, dum nos cõministri sacrum in celebri templo sanctæ Sophiæ faceremus. Qui cum vidissemus Photium ita impudenter in Dei tabernaculum ingredientem, relicto imperfecto sacro aufugimus. Photius vero sacerdotes domini & comministros nostros magna vi & multis verberibus vel invitos ad se convulsit. Ego vero, & qui mecum erant episcopi, presbyteri, & diaconi, & omnes per occidentem & orientem præpositi monachorum & quietam vitam agentes, infinitus videlicet numerus, divina gratia inconcussi permansimus, quamvis neque antea neque postea Photio communicavimus. Qui cum illigitime (ut dictum est) ecclesiam

Digitized by Google

siam invasisset, dubitationem multis injecit dicentibus, quod hunc Photium videlicet non recipimus, nisi illum confirmaverit Romæ apostolica sedes: quod cum ille didicisset, simpliciores ita decepit. Paulum enim & Eugenium episcopos a Ioanne papa ad Ignatium patriarcham missos, ut cum illo de rebus Bulgarorum prouinciæ agerent. Qui cum invenissent quod beatus Ignatius jam demortuus erat, Photius illos muneribus corruptos decepit, & imperatoris minis coegit, ut dicerent coram omni clero & episcopis, & reliquo populo, quod contra Ignatium a Ioanne papa essent missi, ut illum anathemate damnarent, & Photium patriarcham promulgarent. Quapropter plerique comministrorum nostrorum sunt decepti. Ille vero etiam vestram apostolicam sedem fraudibus eludere volens, literas composuit nomine Ignatii patriarchæ & comministrorum ejus, quibus orabat beatitudinem apostolicæ sedis, ut Photium reciperet; & has literas ad nos miserunt. Quapropter Petrus Presbyter a vobis in urbem regiam cum venisset cum Paulo & Eugenio, Photium ab apostolica sede receptum promulgarunt. Hinc capta occasione etiam politicas curas in se suscepit, & ita regiam potestatem usurpare contendebat. Abbatulum enim quemdam ignobilem & humilem atque maleficum sibi familiaritate conjunxit, cujus pater Santabarenus cognomento dicebatur, Manichæus quidem secta, & veneficus professione, qui cum agnitus esset, & capi dubitaret, ad Bulgaros confugit, adhuc impietatis morbo laborantes, ubi ille Christianorum fidei abrenuntiavit. Hujus itaque filius Abbatulus prædictus Constantinopoli adhuc juvenis manens, traditur Studitarum monasterio a Barda Cæsare, & ibi alitur. Cum vero ad perfectam venisset ætatem, & omnem iniquitatem calleret, adhæret Photio suo simili, quem Photius sacerdotem ordinavit in priore illa sua intrusione ad patriarchalem dignitatem. Cum vero Photius a patriarchali sede fuisset ejectus, post œcumenicæ Synodi promulgationem, Santabareni filius prædictus Abbatulus suggerit Photio ut aliquem inveniret domesticorum imperatoris: affirmabat enim per hunc iterum Photium se posse restituere. Inventus itaque Nicetas cognomento Plorans, qui multis muneribus deceptus, quæ a Santabareno venefico magica pocula & esculenta fuerant parata apponens imperatori, fecit, ut Photius ille exosus, amicus videretur: & sanctissimo Ignatio patriarchalem sedem tenente, Photium ad palatium revocavit ex eo loco, qui Augustus dicitur, & in palatio contubernalem Photium habebat, ut Photius magis esset patriarcha quam Ignatius ipse, licet in patriarchali sede ipse Ignatius resideret. Quapropter, ut supra diximus, ordinationes habebat, & ita imperatorem adversus Ignatium irritavit, ut ei vitam male abstulerit. Qui cum ita male fuisset mortuus, statim Photius ejusdem sedem occupavit, secum habens Santabarenum illum, quem imperatori familiarissimum reddidit, & Euchaitarum episcopum constituit; insignia etiam monasteria in aliis diœcesibus constituta, & aliis episcopis subdita, ab illis abstulit, eaque tradita Santabareno, ut illa Euchaitarum ecclesiæ aggregarentur, & episcopi in illis a Santabareno ordinarentur. Santabarenus præterea iste una cum Photio adversus piissimum imperatorem nostrum Leonem, qui nunc rerum potitur, malum consilium iniit, & ejus patrem Basilium adversus eum irritant, affirmantes Leonem insidiari & adversari paternæ voluntati. Cum vero insanabili morbo laboraret Basilius, & jam morti propinquus esset, putaverunt quod illo volente, & filio jam procul absente, facile ipsi imperium obtinerent, ut per se, vel per alium quem vellent, illud administrarent. Sed Dei providentia non permisit eorum iniquitatem impleri. Licet enim Leo filius a patre Basilio inter privatos homines haberetur, quinimo carcere detineretur custoditus, post patris obitum ad imperiale solium evectus est. Qui Photium quamprimum ejecit, tamquam multarum iniquitatum auctorem. Nos vero qui illi non obediebamus, & præterea multa mala passi sumus, illis miseriis idem Leo imperator liberavit. Quoniam vero scimus, quod a vestra apostolica sede corrigi, & juxta Canones corripi debemus: hac de causa humilibus his nostris literis tuam oramus venerabilitatem, ut misericorditer nobiscum agas, cum populo videlicet, qui non sine rationabili causa Photii ordinationem recepit, ut ne qui apostolicæ sedis legatos Rhadoaldum & Zachariam, qui initio Photium confirmarunt in Constantinopolitana sede, deinde Eugenium & Paulum, qui secunda vice cum Photio communicarunt, excepit, una cum Photio interitu damnetur, nec alius infinitus numerus ab ecclesia pellatur; hoc enim facere consuevit ecclesia. Oecumenica enim Synodus quarta Dioscorum iniquitatis principem & actorem, Flaviani interfectorem, beati videlicet patriarchæ Constantinopolitani, damnavit & homicidam & hæreticum, ut qui ausus est sanctissimo papæ Leoni excommunicationem irrogare: eos vero qui a Dioscoro fuerant ordinati, vel lapsi fuerant, cum tamen pietatis sectatores fuissent, per pœnitentiam illos suscepit. Nicæna etiam septima Synodus auctores hæresis Iconomachorum damnavit, illorum vero sequaces per pœnitentiã admisit. Quapropter decet etiã tuã singularem virtutem, Photium quidẽ tanquã ab initio schismaticũ, & a schismaticis illegitime ordinatũ, & propter alia multa, quæ operatus est mala, expellere: eos vero qui ab ipso decepti sunt, misericorditer cũ illis dispensari rogamus, ut ecclesiæ Constantinopolitanæ pax & tranquillitas ita restituatur, & nõ alii quidem Apollo, alii Cephæ sint, & alii Pauli, & sic unum corpus ecclesiæ dividatur, sed omnes unanimes, tamquam unum caput habentes Christum Deum & Salvatorem omnium nostrum, omnes communiter illi laudes offeramus, & ejus præcepta similiter prædicemus: neque propter unum hominem peccatorem tantus numerus pereat. Nos enim, ut diximus, imperatorum Christo dilectorum nutu Constantinopolim venientes, dum multi nos ad communionem impellunt, & juramento affirmant se ab apostolica sede dispensationis indultum obtinuisse, ut absque impedimento sacerdotalem dignitatem exercitare possent, nullo tamen pacto illis fidem adhibuimus, a tua sanctitate expectantes aliquid firmi & certi. Hoc autem ausim affirmare, o venerandum caput, Deum adhibens testem, quod nullus eorum, qui cum Photio communicarunt, propria id fecerit voluntate, sed potius principum violentia. Quapropter tuam rogamus beatitudinem, ut populum, parum abest, desperatum misericorditer suscipias. Rogat te Petrus, cujus sedem administrandam obtines, qui ab omnium Domino edoctus fuit, ut septuagies septies ignoscere, etiam iis qui scienter deliquerint. Exaudi nos, ut etiam tu a Deo benignitatem desuper obtineas, & longo tempore ecclesiam apostolicam regere valeas precibus sanctissimæ Dei genitricis, cælestium potestatum, apostolorum, prophetarum, martyrum, confessorum, & omnium sanctorum. Amen.

1. Cor. 1.

Matth. 18.

EPISTOLA

Digitized by Google

EPISTOLA II. STEPHANI PAPÆ V. AD EPISCOPOS ORIENTALES.

Ipsis pro ordinatione Stephani patriarchæ Constantinopolitani dispensationem petentibus, eo quod a Photio diaconus ordinatus fuisset, respondet, & ulteriorem informationem petit.

Stephanus episcopus servus servorum Dei, universis episcopis & reliquis clericis, &c.

Extat supra in fine Concil. Constantinop. I V.

CATHOLICA Christi & Dei nostri ecclesia fundata super firmam petram, apostoli videlicet Petri confessionem, licet plurimis tempestatibus & fluctibus agitetur, nihilominus confirmatur & augetur. Nec mirum si humani generis hostis membra ecclesiæ tentare aggreditur, qui caput B ipsum dominum nostrum Iesum Christum tentare non dubitavit. Nec igitur mirum si Photium satis exosum ab ecclesia damnatum ejeciistis, qui salutiferam domini crucem ita delusit, per quam videlicet venerandam crucem omnia dona sacerdotalis ministerii perficiuntur, & sancti baptismatis lavacrum sanctificatur. Prædictus itaque Photius laïcus homo, si regiam viam ambulasset, & decretis sanctorum patrum inhæsisset, ad tantam insaniam nunquam devenisset. Quapropter qui Christi humilitatem, venerandam scilicet crucem contemnunt, percussi sunt tanquam primogenita Ægypti: tunc enim Israelitarum primogeniti cum essent signati, servari sunt ac custoditi. Quid vero erat
Exod. 12. C ille sanguis agni in limine Israelitarum, nisi crux passionis Christi, quæ in frontibus fidelium imprimitur? Quicumque igitur salutarem crucem parvipendit, euangelico ense interimitur. Sed de Photio quidem ita vos scripsistis: illas vero imperatoris literas cum legissemus, easdem a vestris procul abesse comperimus. Ita enim se habebant, Quod Photius quietam vitam elegit. Quapropter in dubitatione versamur. Multum enim interest, abrenuntiasse, & expulsum esse. Nos igitur absque diligenti inquisitione qualecumque judicium proferre non possumus. Quapropter nunc sententiam prorogavimus: & opus est, utriusque partis religiosissimos episcopos mitti, ut perpensa omni dubi- D tatione, & veritate utrimque manifestata, dicere possimus quod Deus voluerit. Romana enim ecclesia instar speculi & exemplaris reliquis ecclesiis constituitur. Et quodcumque definierit, in sempiternum manet incorruptum, & hac de causa sententias magna cum inquisitione ferre decet.

*** EPISTOLA III. STEPHANI PAPÆ V. AD ROBERTVM METENSEM EPISCOPVM.

Respondet qua ratione ad ordines ecclesiasticos promovendus sit clericus, cui digitus abscissus est.

Stephanus episcopus servus servorum Dei Rotberto Metensi episcopo.

*Gratianus Dist. LV. can. Lator. E

LATOR" præsentium Flavinus, scilicet clericus, ad sanctam sedem apostolicam veniens, detulit a te nobis directam epistolam, qua indagare studuisti, eum a Normannis nuperrime captum sinistræ manus digitum habere abscissum, scisitans, si ob hoc ad ecclesiasticum ordinem valeret promoveri, an non. Quod & nos reperientes, quia solertia tua magis super hoc sollicita a sede apostolica edoceri flagitat normam iustitiæ semper sequi exoptans, studium tuæ sanctitatis merito collaudamus, reverentiam tuam scire volentes, quoniam si ita est quod a Normannis digitum ipsum habeat abscissum, ad promovendum, si alias dignus fuerit, A nihil ei nocebit, eo quod quid de his, qui a dominis, vel medicis, sive a paganis, non sponte tale quid patiuntur, sacri censeant canones, dilectionem tuam latere non credimus; quam ei obviare debere, si ita est, minime reperimus, monentes religionem tuam, ut circa illum ita peragat, quatenus ut mercedem pro eo magnam incurrat, & desiderium illius, canonica auctoritate ei in aliis non obviante, Deo adjuvante perficiat.

"** EIDEM STEPHANO V. PAPÆ TRIBVTA EPISTOLA AD SELVAM, Ermemirum & Frodoinum.

Inscribitur in V V. C C. "*Privilegium de archiepiscopatu de Terragona*, cum potius dicenda sit declamatio quæpiam aut sententia lata in gratiam Narbonensis archiepiscopi concinnata in Tarraconensem aliosque præsules Hispanos. "Vide pag. 802 Tomi 1. Biblioth. MS. Labb.

Stephanus servus servorum Dei, Selvæ & Ermemiro, atque Frodoino Barchinonensi.

NOVERIS, inquam, noveris, Selva frater, si fas est fraterno te vocari debere vocabulo, quod ex præcepto glorioſissimi & Catholici Imperatoris Odonis nuper venerim Trecas, concilium inibi de multis ac diversis celebraturus negotiis, cum reliquis coëpiscopis & consacerdotibus pontificalibus infulis insignitis quinquaginta duobus, qui eidem nobiscum interfuerunt concilio. Nam cum de quibusdam ecclesiasticis causis a nobis sollicite tractaretur, riteque qualiter se habere deberent, disponeretur, inter cætera quæ a nobis justo decernebantur, atque statuebantur judicio, ventum est ad tuæ insolentissimæ, nimisque præsumptuosæ arrogantiæ indecentissimum dedecorum dedecus, quo inflato elationis tuæ stomacho rebellare, immo resistere præsumpsisti Dei omnipotentis perpetuæ dispositioni, volens ipsius, sanctorumque apostolorum ejus instituta, specialiter vero beati Petri apostoli convellere, ac penitus evacuare. Denique ut ejusdem rei causam tibi exponam diligenter. Ipsi olim a domino nostro Iesu Christo universalis ecclesia, non solum generaliter ut cæteris, sed etiam specialiter præ omnibus coapostolis ejus commissa, & illius sedi credita est, sicut habes scriptum: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.* Et item cum interrogaretur ab eo post resurrectionem ejus, an eum amaret, tertio contestatus est ab eodem domino, *Ioan. 21.* ut pasceret oves ejus. Qua authoritate idem fultus, & successores illius post eum, semper ecclesiastica negotia disponunt, atque determinant. Tu autem adhuc perseverans in malitia tua, plenus insania, non ut sapiens sed desipientis more existimas Dei æterni constitutionem, qui, ut scriptum est, mutat tempora & ætates, transfert regna atque constituit, atque etiam priscorum decreta convellere patrum, dum Terraconensis ecclesiæ archiepiscopatum in tuum jus, ecclesiæque tuæ subripere moliris, qui dominica dispositione in Narbonensis ecclesiæ transit ditionem, non subreptione, vel violentiâ qualibet, sed voluntate & electione: atque contradictione omnium ejusdem terræ indigenarum, tam nobilium quam & ignobilium; præcipue quoque episcoporum ac comitum, atque etiam regum Francorum, ad quos celsitudo principatus ejusdem terræ specialiter pertinet. Adeo enim & hac conditione jus ecclesiæ Terraconensis in obsequium ditionis Narbonensis ecclesiæ transiit, ut nunquam a subjectione illius ullo pacto, ullave

"Quid Trecense concilium cum Odone, & quorsum imperator? Hæc omnia valde suspecta.

Digitized by Google

ratione recedere queat, etiam si Terraconensis provinciæ metropolis ecclesia in pristinam reformetur staturam, eo quod Narbonensis ecclesia tutoris loco semper fuerit ecclesiis prædictæ diœceseos, quæ vastationem paganorum evadere vix potuerunt. Porro si jam dicta metropolis in antiquum redeat statum, & cunctæ ejusdem diœcesis ecclesiæ, quæ prius illi paruerant, revertantur ad mancipatum obsequelæ illius juxta Catholicorum patrum determinationem: ipsa tamen metropolis, secundum Romanæ ecclesiæ pontificum instituta, atque apostolica privilegia, in hac semper Narbonensis ecclesiæ ditione ac perpetuo famulatu succumbat, ut omnis qui pontificatus illius arcem sortitus erit, electione totius ecclesiæ ejusdem cleri & populi, non prius ulla ratione ordinetur, vel*conferatur, donec prædictæ Narbonensis ecclesiæ pontifex veniens, consecret eundem qui electus fuerit in archipræsulatus honorem. Quod si aliqua difficultate compulsus, venire nequiverit ad consecrandum prælibatæ metropoleos episcopum, mittat vice sua aliquem ex suffraganeis suis episcopis, qui dili enter eandem rem peragat, qui in solio pontificali gcollocare, & inthronizare solemniter satagat. Vnde & idem qui consecratus fuerit, munus debitæ obedientię Narbonensi ecclesiæ semper in omnibus cedat, tantum ut a Romano pontifice pallium cum privilegii autoritate suscipiat. Semper enim Terraconensis pontifex, clerus quoque, & populus omnis, si res ipsa effectum capiat, remiuisci debebunt, quod illarum parochiarum ecclesię, quæ de potestate & jure Narbonensis ditionis, sub qua diutina educatione nutricis more alitæ fuerant, postquam in maternum transierunt sinum, si res eadem quandoque capiat illud agendi effectum, nutricatus ejusdem gratia rependere largifluas gratiarum actiones debet, & insuper educationis prędictæ causa, ac si matri mercedem impenderet subjectionis, atque honoris. Quod si redeamus ad antiquas priscarum institutionum a primatibus sanctæ ecclesiæ: haud dubium quin Petro & Paulo, causas divino nutu patratas, non solum Terraconensis metropolis, verum & Hispania omnis, in quantum ad jus ecclesiasticum spectat, Narbonensi semper debet prælationi subiici, ejusque patrocinio, ac si materno lacte ali: nam sacræ sedis documenta primum ab eadem accepit, & fidei lumine illustrata, ac si de mortis perpetuæ somno excitata, in æternæ vitæ euigilavit splendorem, prout hactenus in beati Petri armario diligenter servantur reposita: quemadmodum & illa quæ a discipulo apostolorum Petri & Pauli Sergio, nihilominus paulo post gesta fuisse memorantur, quæ, ut videris, prorsus ignoras. Nam si ea profecto nosses, æstimo quod non ad tam turgidæ inflationis vœcordiam, animatus suspirare unquam auderes. Nunc quoque quia huc usque te latuerunt, a nobis tibi, licet brevi & compendioso sermone, veridico tamen, intimanda sunt, ut non deinceps talia agere præsumas. Vt enim quomodo eadem res se habeat, evidenter ostendam: cum beatus apostolus, & Doctor Gentium Paulus Roma egressus, Hispaniam prædicationis causa proficisceretur, iuxta quod idem in epistola sua prius Romanis qui crediderant, significaverat, assumptis secum Trophimo Ephesino, necnon & prudentissimo viro Sergio Paulo, quos idem antea lucratus fuerat Christo; Torquato quoque, Secundo, & Endalatio, & quibusdam aliis, Cisalpinam Ecclesiam postquam devenit, Arelatem, quæ est metropolis provincia, quantocius adiit: cumque in eadem civitate aliquandiu moraretur, prædicans, & annuntians regnum Dei, & multi per ejus doctrinam converterentur ad Christum, reliquit ibi ad confirmandas eorum qui crediderant animas menteſque, Trophimum a Petro apostolo prius ordinatum episcopum. Ipse vero cum cæteris Narbonam usque pergens, inde prædictum Torquatum sexque alios illius comites & condiscipulos Galliciam ad prædicandum, juxta Petri apostoli præceptum, illico destinavit. Ipse vero postquam multos non solum ex eadem urbe, sed etiam ex nonnullis civitatibus undique ad eum confluentibus, una cum prædicto Sergio euangelizans sedule docuit, & egregie convertit ad Christum. Cum autem jam fortes in fide, ac penitus immobiles quos docuerat, agnovisset, misit ex eis quosdam prædicare per diversas Galliarum regiones dominum Iesum Christum. Post hæc autem profectus inde una cum Sergio Paulo, ad ulteriorem ambo usque pervenerunt Hispaniam, euangelizantes per singulas urbes, ut prædiximus, futuri gloriam regni Dei. Peracto itaque prædicationis suæ non modico tempore, contestabantur eos qui crediderant; ut quam acceperant fidem, fideliter conservarent, & cæteris quibus nondum prædicata fuerat, magnopere eam erogare studerent. Igitur post hæc Romam deliberavit reverti prædictus apostolus, atque in consolationem confirmationemque credentium, se cum eis & coëvangelistam suum Sergium Paulum missurum denuò repromisit: quibus & præcepit, dicens, ut illi in omnibus & per omnia obsequium præberent, & monitis illius libentissimè parerent. Cumque his ac talibus per singulas civitates Apostolus fratres qui crediderant, hortaretur, commendans eos Domino, & valefaciens eis, Romam redire sollicitè satagebat. Qui rediens, cùm venisset iterum Narbonam dispositis omnibus quæ agi oportebat, reliquit ibi collegam suum nihilominus Paulus, præcipiens ei ut quos jam Domino per fidei gratiam ac si parturientes genuerant in diversis regionibus Hispaniæ, lacte eos consolationis tamdiu nutrire studeret, donec cibo solido perfectæ credulitatis vesci indubitanter cognoscerent. Vnde & totam regionem illam in Apostolatus ejus officium, Domino cooperante, ipsi commisit. Galliarum autem populos iccircò prædicandos illi credidit, quoniam ad hoc ipsum agendum beatus Petrus eum miserat, & vice suâ hujus rei gratiâ Ecclesiam consecraverat, atque etiam prædictam Narbonam insignem Metropolim Galliarum specialiter ad docendos, evangelizandósque tradiderat populos. Namque post hæc consummatis omnibus quæ communi utriusque egregii prædicatoris intentione agenda erant, à se mutuo dilectionis* cum recessissent, alternis exhortationibus atque amplexibus Domino commendare se studuerunt, atque sic sibi valefacientes, post oscula & fletus ab invicem divisi, Apostolus Romam profectus est, Sergius verò Narbonæ resedit. Neque enim officium prædicationis sibi injunctum adeò strenuè exercuit, ut nullis terroribus vel pœnis illud relinqueret, quoadusque per martyrium quisque eorum ad se vocantem Christum intrepidus accederet, ut talentum sibi creditum quinquies duplicatum offerret, & ab eo centies multiplicatum, perpetuæ mercedis recompensationem perciperet. Si autem nosse vis quid post discessum Apostoli Sergius Paulus commendato sibi gregi, quem cum Apostolo Christo adquisierat, Domino fecerit, notum sit tibi & universis Hispaniarum utriusque sexus indigenis, quoniam tam per se ipsum quàm etiam per suos, quos in fide Christi

* *cor.* consecretur

jam

Digitized by Google

jam nutrierat, docueratque discipulos, omnes Hispaniarum regiones peragrando, earumque habitatores indesinenter docendo, adeo quosdam eorum in Christianæ fidei culmen, cultumque subvexit, quatenus nullius præterquā sui indigerent, vel ipsi, vel quidam successorum eorum sanæ doctrinæ. Lege igitur beati Leandri, Isidori quoque, nec ne Braulionis, itemque Iuliani, ac veterum ejusdem provinciæ doctorum catholicorum libros, & sic forsan me vera dicere comprobabis. Quod si nec ita satis tibi factum esse credideris, gestorum illius volumina, ab ejusdem Pauli discipulis tribus voluminibus comprehensa diligentissima curiositate recense; & tunc quæ prius, nisi fallor, penitus ignorabas, patulo postmodum recognosces ejusdem rei effectu. Quod si nec ita consultum tibi probare volueris, sed semper obstinatione perversa, Romanorum pontificum censuram, quorum decreto divina
* *cor.* firmato auctoritate firmata,* omnis Christi ecclesia toto orbe regitur semper, atque disponitur, plenus insania, contemptibilem duxeris, in tantum ut ab injuria, quam impudenti facie, & immoderata capaci-
* *cor.* rapacitate* prædicto archipræsuli Theodardo irroges, recedere nullatenus patiaris: notum sit tibi, & universis, qui aliquod suffragium adjutoriumve præbent tibi super his, quibus a nobis jure impeteris, quod anathematis vinculis jugiter colligati eritis, atque insolubiliter innodati. Quocirca, ne injuriam tibi facere videamur, constituimus ego & qui mecum sunt, quinquaginta & duo episcopi, terminum tibi satisfaciendi ei, cui injuriam facis, jugiter Narbonensis ecclesiæ pontifici, usque in festivitatem sancti Michaelis archangeli. Quod si usque ad prædictam proximam memorati archangeli solennitem non ei satisfeceris, ita ut in ejus jus proprium ecclesiæque ipsius, totum quod abstulisti ab ejusdem pontificis jure ac ditione, integerrime, & sine qualibet reservatione vel redhibitione restituas, Dei omnipotentis auctoritate, sanctorumque apostolorum Petri & Pauli, necne cunctorum Romanæ ecclesiæ pontificum, mea quoque & omnium qui huic Trecasinæ synodo intersunt episcoporum, excommunicando excommunicamus, & maledicendo maledicimus, ac perpetuo anathematis vinculo insolubiliter colligamus, & te & maledictum tuum Ermemirum, & Frodoinum perjurum, & apostatam antiepiscopum, & omnes qui aliquod tibi adjutorium contra tam injustam præsumptionem præbent, ut a statuto vel præfinito a nobis tempore, ab omni cœtu Christiano semper extorres habeamini & exortes.

FRAGMENTVM a EPISTOLÆ STEPHANI PAPÆ V. AD FVLCONEM REMENSEM archiepiscopum.

Pro " Teutboldo Lingonensi episcopo.

"Ediderunt jam olim Sirmundus, Colvenerius, Binius, collector regius aliique, neque opus erat expungere particulam *autem* aut præfigere *Stephanus Fulconi archiepiscopo Remensi*, cui sit fragmentum

Nos autem, qui omnium ecclesiarum in beato Petro apostolorum principe curam suscepimus, scientes inter episcopos non haberi eum qui neque a clero electus, neque a populo est expetitus: sæpe dictum Teutboldum venerabilem diaconum, ipsorum lamentabilibus precibus inclinati, Lingonensis ecclesiæ episcopum consecravimus, condigna sententia prævaricatoribus illata, licet & aliis prævarications fuerint impediti. Quapropter tuæ injungimus sanctimoniæ, ut his nostris apostolicis literis perceptis, postposita dilatione ad Lingonensem accedas ecclesiam, & eumdem Teutboldum a nobis solenniter consecratum episcopum exinde revestias, omnibusque archiepiscopis & episcopi

innotescas; pro tantæ contumaciæ ultione nos ejusdem ecclesiæ specialem solicitudinem susceptisse, pro tanti laboris maceratione & oppressionis illatæ relevatione. Quidquid autem idem venerabilis episcopus Teutboldus vobis ex nostra parte retulerit credite, & effectui mancipare nullo modo ambigite: utpote tuam reverentiam circa nos devotam consistere credimus. dumtaxat epistolæ.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Epistola.*] Hujus contenta recensens Flodoardus l. 4. c. 1. hist. Remensis, ista scribit: *Stephanus papa ad Fulconem Remensem archiepiscopum scribit pro Teutboldo Lingonensi episcopo, significans ad se hujus Lingonensis ecclesiæ querimoniam pervenisse, quod obeunte Isaac [1] episcopo, inconsulto clero & populo, [2] Egilonem quemdam monachum nuper de palatio venientem in episcopum Aurelianus Lugdunensis ordinaverit, eisque vi illata præposuerit nolentibus, quo divina vocatione hominem excedente, [3] ne in idipsum incurrerent, concordi voto clerus & populus Teutboldum ipsius ecclesiæ diaconum eligentes, ab ipso papa sibimet in episcopum consecrari petierint: sed ille uniuscujusque ecclesiæ privilegium inconcussum servare volens id agere distulerit, eumque præfato Aureliano direxerit, scribens ad eum, ut si cleri populique vota in eum concordarent, & sacri canones illi non obviarent, manus huic imponere nequaquam differret. Quod fieri si ratio prohiberet, & idipsum sibi rescriberet, interim tamen alterum inibi ordinare nullo modo se inconsulto præsumeret. Simulque & * Oirannum Senogallensem episcopum a suo latere direxerit executorem. Quem deludens Aurelianus ad Lingonensem præmiserit urbem, pollicitus se citissime subsecuturum. Quo cum diu expectaretur, nec ipse advenerit, nec mora sua causam innotescere, vel papa remandare providerit. Quocirca iterato clerus & populus cum decreto manu omnium roborato præfatum electum Romam remiserint, obnixe sibimet illum consecrari petentes: sed nec tunc id agere acquieverit volens Lugdunensi ecclesiæ collatum privilegium immutilatum consistere: ideoque jam dicto Aureliano iterato rescribens mandaverit, ut quia concordi voto clerus & populus jam dictum diaconem expetebat, aut ipsum consecraret, aut quid in eo reprehensibile judicaret, rescribere maturaret. Sed is priori inobedientiæ contumaciam adjiciens, non solum oblatum consecrare, seu quid in eo reprehensibile judicaret sibi rescribere contempserit, verum etiam contra interdicta, & sacrorum canonum statuta, quemdam [4] extraneum, & eidem ecclesiæ ignotum, in angulo ordinatum, illis ingerere niti præsumpserit. At hi potius laborem subire, quam subjici ignoto eligentes, ad se redierunt, implorantes ne pateretur ecclesiastica jura violari.*

[1] Anno circiter 880.
[2] Roberto, Sammarthanis, Vignerio nostro, aliisque dicitur Geilo seu Gerlo, quē aiunt nominati in Chartulario S. Stephani Divionensis an. 4. Carlomanni die Lunæ 8. Idus Iulias anno 889. & an 884. interfuisse synodo Cabilonēsi 15. Kalend. Iun. & 18. Kalendas Febr obtinuisse confirmationē juris cudendæ monetæ apud Lingonenses, & Dbonenses.
[3] Circa finē anni 888. *f.* Otrannū.
[4] Is haud dubie Algrimus sive Argrimus quem ait Vignerius in Chr. Lingonensi dedisse Bezuensibus monachis privilegiū 12. Apr. anno 889.

PRÆCEPTVM CAROLI CRASSI regis & imperatoris, quo ecclesiæ Cabilonensi canonica episcoporum suorum electio concessa est.

Edidit Sirmondus ad ann. 885.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Carolus divina favente clementia imperator Augustus.

SI ea quæ divinis conveniunt auctoritatibus præcepto nostræ altitudinis confirmamus, supernam ob id gratiam promereri nullo modo dubitamus. Quocirca omnibus sanctæ ecclesiæ fidelibus & nostris, præsentibus & futuris, notum esse volumus, quod venerabilis Agilmarus Arvernorum præsul, adiens genua serenitatis nostræ, innotuit quoniam Girboldus Cabilonensis ecclesiæ venerabilis antistes & reverendus, infirmitate jam simulque senio confectus, non modicum metu sui obitus civibus & filiis ecclesiæ suæ inferret dolorem. Itaque nostram humiliter deprecatus est dominationem, ut præfatæ ecclesiæ canonicam electionem concedere deberemus. Placuit ergo nobis saluberrimæ acquiescere postulationi. Decernimus igitur, & pro Dei amore hoc eidem concedimus, ut obeunte pastore proprio, omni deinceps tempore canonicam habeat electionem. Hoc denique, quod divino amore concessimus, nostro imperiali præcepto confirmavimus, & annulo nostro insigniri jussimus.

Digitized by Google

Signum Caroli serenissimi Augusti.

Salomon notarius ad vicem Liutvardi archicancellarii recognovi, & subsignavi. Datum pridie Idus Iunii, anno ab incarnatione domini DCCCLXXXV. anno vero regni domini Caroli imperatoris VIII. imperii vero V. Actum apud Gundulfi villam, in Dei nomine feliciter. Amen.

PRÆFATIO, SEV APPARATVS REGIS

* ALVREDI MAGNI AD LEGES SVAS tam ecclesiasticas quam civiles, e sacra pagina desumptas.

* Nonnulli Ælfredum. Alfredum & Alfridum nominant. Filius erat Ethelvulphi regis Anglo Saxonum.

LOcutus est Dominus ad Moysen sermones hos, dicens: Ego sum Dominus Deus tuus, qui te eduxi ex Ægypto domo servitutis. Deos alios nullos præter me habeto.

Exod. 20. Versio Guil. Lombard. e Saxonico.

Nomen meum inaniter ne adhibeto, neque enim te B *sinam impunitum, si nomen meum frustra adhibueris.*

Diem sabbati sancte agere memento: sex diebus tuas res agito, septimo autem die ab omni labore cessato, tu & filius tuus, & filia, & servus & ancilla, jumenta tua, & apud te degens peregrinus. Nam cum sex diebus feciſſet * *Christus cælum, terram, mare, quæque in eis sunt omnia, conquievit die septimo, & propterea diem sabbati sacrum esse voluit.*

* Deus

Patrem tuum matremque quos Deus tibi dederit honorato, ut diu ætatem producas in terra.

Hominem ne occidito.

Ne furator.

Ne adulterator.

Falsum testimonium contra vicinos ne dicito.

Vicina bona ne concupiscito.

Deos aureos aut argenteos ne facito.

Exod. 21. *Hebræum,

Hæc autem eis jura proponeS. Si quis emerit servum * *Christianum, sex annos servito, septimo autem anno manumittitor gratuito. qualicumque veste indutus venit, tali manumittitor: atque si uxorem habuerit, ea simul exito. Sin dominus ei uxorem dederit, femina & nati domini sunto. Quod si servus dixerit: Teneor amore domini mei, uxoris, natorum, & rerum mearum, nec cupio manumitti; eum dominus ad* templi ostia adducito, eique ad postem applicato aurem subula perforato: & ille ei perpetuum servito.*

*judices

Si quis filiam suam vendiderit in famulatum, ea D *ne ancillarum in morem servito. in extraneam gentem vendendi potestas ei non esto. Verum si ea domino displicebit, in alienam gentem liberam manumittito. At si eam filio suo destinaverit, vestitum, pudicitiæ precium, dotemque ei concedito. Si nihil horum ei præstiterit, manumittitor gratuito.*

Qui voluns hominem occiderit, morte mulctator. At qui non est insidiatus, sed in eum invitus, necessitate impulsus, aut forte fortuna (quasi sibi a Domino in manus traditum) incurrerit, ad asylum confugito, vitaque ac juris publici commoditate fruitor. At si quis proximi sui necem per dolum de industria machinatus fuerit, is vel ab ara mea ad necem abstrahitor.

Qui patrem aut matrem percusserit, capitale esto.

Qui hominem liberum clepserit, eumque vendiderit, capitis pœna esto.

Qui patri aut matri maledixerit, morte plectitor.

Si quis alterum orta contentione percusserit lapide vel pugno, ita tamen ut foras baculo innixus iverit, medicum ei adhibeto, atque operæ ea quæ infirmus patrare non poterit, ipse vicaria præstato.

Si quis servum aut ancillam suam percusserit, si quidem diem unum aut alterum superstes fuerit, non tenetor, quoniam pecunia ejus est; verum si præsens mors secuta fuerit, tenetor.

Si quis dimicando mulierem gravidam percusserit, A *ad eam rem arbitri sunto, ad quorum æstimationem damnum sarcito: Sin mortua fuerit, vitam pro vita pendito.*

Si quis alteri oculum effoderit, oculum pro oculo pendito, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, adustionem pro adustione, vulnus pro vulnere, vibicem pro vibice.

Si quis servi sui, aut ancillæ oculum percusserit, eumque corruperit, eum pro oculo manumittito: & si servi sui aut ancillæ dentem excusserit, eum pro dente manumittito.

Si bos virum aut feminam cornu petiverit, & is mortuus fuerit, bos lapidator, ejus caro ne comestor, dominus autem bovis impunitus esto, modo bovem jam biduo aut triduo petulcum fuisse non sciverit. At si dominus ejus admonitus fuerit, neque tamen custodierit, B *isque virum aut feminam occiderit, & bos lapidator, & dominus ejus morte plectitor, aut vitæ suæ precium dato, quantumcumque ei fuerit ab arbitris impositum. Sive puerum, sive puellam petiverit, idem juris esto. Servum aut ancillam si petiverit, argenti ter deni solidi domino solvuntor, bos lapidator.*

Si quis fossam aperuerit, vel dimiserit, nec obduxerit, æstimationem jumentorum quæ eo deciderint præstato, ipse mortua habeto.

Si cujus bos alterius bovem vulnerarit, atque is mortuus fuerit, bovem vivum vendunto, atque ejus precium & mortuum etiam domini dividunto. At si domino compertum fuerit, bovem antea petulcum fuisse, neque eum dominus ejus custodierit, bovem C *pro bove pendito, ipse carnem habeto.*

Si quis bovem alterius clepserit, mactaverit, vendideritve, * *duos boves pro uno reddito, & quatuor* Exod. 21. *balantes pro una. Si non habet unde reddat, ipse pro* * quinque *furto venditor.*

Si fur noctu in domum alterius invasurus percutiatur, atque mortuus fuerit, homicidii pœna non esto, nisi orto sole: tum homicidii pœna sequitor, ni eum alter necessitate impulsus percusserit. Si deprehensum fuerit penes eum vita præditum quidquam quod clepserit, duplum reddito.

Si quis alterius vineæ, terræ satæ, aut pascuæ damnum intulerit, sarcito.

Si segetem immissus ignis corruperit, autor ignis detrimentum præstato.

Si quis apud alterum bona deposuerit, quæ ea clam surripuerit, duplum præstato: at si compertum non habuerit ea quis clepserit, ipse quod dolo malo non est usus fidem facito. Si vita præditum fuerit quod fidei sua commissum est, atque is teste adhibito, sive ab hostibus abactum, sive mortuum esse confirmarit, rem ne reddito: verum si testem non exhibuerit, nec se culpa liberare potuerit, jusjurandum interponitor.

Si quis virginem non sponsam pellexerit, & cum ea rem habuerit, mulctatus pecunia eam sibi in matrimo- E *nium dotato. Sin puellæ pater eam illi locare nolit, argentum pendito ut fert dos virginum.*

Feminas sagas, incantatrices, & ariolantes mulierculas, vivere ne sinito.

Quicumque rem habuerit cum bestia, capite plectitor.

Qui diis sacrificaverit, intereat.

Peregrinum aut incolam ne lædito, nam peregrini fuistis in Ægypto.

Viduam nullam aut pupillum premito, neve angito. Si presseris, cum ad me conquerentur, eorum ego querelas exaudiam, & vos ferro trucidabo meo, eruntque vestræ conjuges viduæ, & liberi pupilli.

Si cui tuorum socio tecum versanti pecuniam mutuam

Digitized by Google

mutuam dederis, ne te ei fenerատorem præbeto, neve ei usuram imponito.

Si vestem alterius qui id unicum habet operimentum in pignus acceperis, ante solis occasum reddito: quia si apud me questus fuerit, ego quidem illum pro mea misericordia exaudiam.

Domino tuo ne maledicito, neve eum execrator qui est in natione princeps.

Decimas, primigenia, & adulta tua Deo dato.

Carnem a bestiis laceratam ne gustatote, sed ad canes projicitote.

Exod. 22. *Mendacis rumusculos falsos ne accipito: ei ne ausculta to, neve ejus in sententiam ito ut sis testis injurius.*

Multitudinis flagitia ne sequitor: nec in lite de recto in sententiam multitudinis deflectito, neve cum error re quidquam commune habeto.

Si adversarii tui quadrupedem errantem offenderis, ei reducito.

Juste judicato; inopique & adversario, perinde atque diviti & amico, sis æquus.

A mendacio abesto.

Insontem & justum ne interficito.

Donum ne accipito, cæcat enim sapissime vel perspicaces, & prudentum rationem pervertit.

Peregrinum & incolam nulla iniuria afficito.

Nomina aliorum deorum inreiurando ne usurpato, neve in ore habeto.

Hæc ea sunt jura, quæ rerum omnium præpotens Deus ipse Moysi custodienda proposuit. Vnigenitus porro Dei filius salus nostra Iesus Christus ubi in mundum venisset, edisseruit palam, non eo se descendisse, legem datam ut violaret, sed ut omni cum mansuetudine & bonitate impleret. Veræ etenim pietatis disciplinam tradidit. Post hunc vero cruci affixum, discipuli (dum adhuc una essent, nec annuntiandi euangelii causa segregarentur) multas quidem Christo nationes adjunxerunt, & divinæ voluntatis legatos atque interpretes ad Antiochiam, Syriam, & Ciliciam miserunt. Cumque eis quod ibi accidisset renuntiatum esset, has ad eos literas dederunt. Hæc igitur ea est epistola quam apostoli miserunt omnibus Antiochiæ, Syriæ, & Ciliciæ populis, qui quidem a servitute gentium ad Christum conversi essent.

Apostoli & seniores fratres vobis salutem dicunt.

Ex 15. Act. nonnullis demptis aut additis. Quandoquidem audivimus quosdam homines a nobis profectos vos sermonibus turbavisse; cumque nonnulla, quæ certe a nobis mandata non habebant, vobis indicere vellent, animos vestros errore potius labefactasse, quam sana & integra instituisse doctrina: visum est nobis una coactis, electos viros ad vos mittere, Barnabam, & Paulum, qui suam vitam exposuerunt pro Christi nomine. Cum his misimus Iudam & Silam, qui & ipsi verbis eadem referant. Visum est enim sancto Spiritui & nobis, nihil amplius necessarii oneris imponere quam hæc: Abstinendum esse ab iis quæ simulacris immolata sunt, & sanguine, & suffocato, & stupro: Et quod vobis fieri non velitis, id aliis ne faciatis.

Legum omnium summa. Ex hoc unico præcepto satis liquet, unicuique ex æquo jus esse reddendum, neque enim alio quocumque judiciali libro opus fuerit: hoc solum meminerit qui sedet in alios judex, nolle se aliam de aliis proferre sententiam, quam de se ipso latum iri voluerit. Vbi vero propagato Dei euangelio plurimæ nationes, atque adeo Angli, verbo Dei fidem adjunxerant, nonnulli per orbem terrarum cœtus, atque etiam in Anglia episcoporum aliorumque clarissimorum sapientum conventus agebantur: atque hi divina edocti miseratione, cuique jam primum peccanti pœnam imperabant pecuniariam, ejusque (absque omni divinæ offensionis concitatione) exigendæ munus magistratibus (data prius venia) deferebant. Proditori tantummodo ac domini desertori hanc mitiorem pœnam haud infligendam existimarunt; quippe qui ejusmodi viro minime parcendum censuerunt: tum quod Deus contemptores sui omni miseratione indignos voluit, tum quod Christus illorum qui ei mortem obtulerunt, non est omnino misertus: dominum vero præ ceteris colendum statuit. Hi igitur multis quidem in concionibus singulorum scelerum pœnas constituerunt, easdemque literarum monumentis commendarunt.

Has ego Aluredus rex sanctiones in unum collegi, atque easdem literis mandavi, quarum bonam certe partem majores nostri religiose coluerunt. Multa etiam mihi digna videntur quæ a nobis hac etiam ætate pari religione observentur: nonnulla tamen quæ nobis minus commoda videbantur ex consulto sapientum partim antiquanda, partim innovanda curavi. Ac quoniam temeritatis videatur ex suis ipsius decretis quemquam plura literarum monumentis consignare, tum etiam incertum sit qualem apud posteros habitura sint fidem quæ nos magni facimus: quæcumque in actis Inæ gentilis mei, Offæ Merciorum regis, vel Ethelberti (qui primus Anglorum sacro tinctus est baptismate) observatu digna deprehendi, ea collegi omnia, reliqua plane omisi. Atque in istis discernendis, ego Aluredus occidentalium Saxonum rex, prudentissimorum e nostris consilio usus sum, atque iis omnibus placuit edici eorum observationem.

Consilium Aluredi in condendis his legibus

Quos secutus sit.

LEGES ECCLESIASTICÆ ALVREDI MAGNI REGIS ANGLORVM e civilibus suis aliis deceptæ.

TITVLI LEGVM ECCLESIASTICARVM

I. *De iureiurando & pignore.* Ll. Sax. cap. 1.
II. *De immunitate templi.* Ll. Sax. cap. 2.
III. *De fideiussione violata.* Ll. Sax. cap. 3.
IV. *De sacrarum adium immunitate.* Ll. Sax. cap. 5.
V. *De sacrilegio.* Ll. Sax. cap. 5.
VI. *De iis qui moniales e templis rapuerint.* Ll. Sax. cap. 8.
VII. *De fornicantibus.* Ll. Sax. cap. 10.
VIII. ..... Ll. Sax. cap. 11.
IX. *De pugna.* Ll. Sax. cap. 15.
X. *De eo qui monialem contrectarit.* Ll. Sax. 18.
XI. *De eo qui monacho nummum concrediderit.* Ll. Sax. cap. 20.
XII. *De sacerdotum pugna.* Ll. Sax. cap. 21.
XIII. *De stupro.* Ll. Sax. cap. 25.
XIV. *De eo qui se religione obstringit.* Ll. Sax. cap. 29.
XV. *De pugna coram senatore, vel sacerdote regio.* Ll. Sax. cap. 34.
XVI. *De pace violata in urbe regia.* Ll. Sax. cap. 36.
XVII. *De terra ex scripto possessa.* Ll. Sax. cap. 37.
XVIII. *De diebus festis & solennibus.* Ll. Sax. cap. 39.

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I

Synodorū in Anglia primus usus.

IN primis (ut quidem est apprime necessarium) jurisjurandi, & dati pignoris religionem, omnibus

Digitized by Google

nibus ſtudioſe ac diligenter curandam proponimus: tum ſi quis neceſſitate coactus juraverit, pignuſve poſuerit, quo is ad inſidias domino ſuo parandas, vel ad opem injuſte cuivis afferendam aſtringatur, reſiliat potius, quam cœpto inſiſtat ſuademus. At ſi ſpoponderit quod juſte & legitime præſtare poterit, neque præſtiterit, arma fortunaſque ſuas omnes amicorum fidei concredito, ipſe in cuſtodiam regiam 40. dies mittitor, ſubiturus id ſupplicii quod ei epiſcopus pro meritis impoſuerit. Hic ſi ex proprio non habuerit quod edat, cognati ei cibum ſuppeditanto. Sin etiam cognati [ſi quos habuerit] ejus victui ſuppeditando impares fuerint, ipſum præpoſitus regius ſuſtentato. Atqui ſi ad armorum deditionem vi vincliſque conſtrictus perpellatur, armis & rebus ſuis omnibus mulctator: & ſi contumaciter reſiſtendo mortem occubuerit, ſolutio æſtimationis capitis ejus non eſto. Sin fugam agitarit, fugientemque anteverterint, 40. dies in carcerem (ut quidem antea fieri oportuit) conjicitor. Verum ſi fuga elapſus fuerit, ab omni legis patrocinio deſtitutus habetor, atque in omnibus Chriſti eccleſiis anathema eſto. Quod ſi quiſquam alius pro eo fidem dederit, pœnas fideiuſſionis violatæ dato, & fidei læſæ ſupplicium quod ei fuerit a ſacerdote imperatum ſubito.

II.

Criminis cujuſcumque noxius (ſi quidem id villam regis, aut familiam honoratam aliquam non attingat) ſi ad fanum confugerit, tres noctes quibus ſaluti ſuæ proſpiciat (ni interim in gratiam redierit) ibi maneto. Ac ſi quis eum per id temporis plagarum, vinclorum, aut vulnerum metu profligarit, mulcta, vel ipſa capitis æſtimatione, prout ejus gentis feret conſuetudo, noxiam omnium ſarcito: fani porro æduituis 120. ſolidorum numeratione pacis eccleſiæ violatæ pœnas luito.

III.

Qui fidejuſſionem regi oblatam violarit, noxiam prout æquum fuerit ſarcito, & ipſa fidejuſſionis violatio quinque libris Merciorum denariorum penſator. Violatio fidejuſſionis aut pacis archiepiſcopo datæ, 3. libris æſtimator: epiſcopis aut ſenatoribus, duarum librarum cenſetor.

IV.

Vnicuique porro templo religioſe ab epiſcopo conſecrato hanc pacem concedimus. Si quis alteri inimicatur, iſque templi ſuffugium implorarit, per ſeptem dies a nemine abſtrahitor, ſi quidem præ fame vivere poſſit, & viam vi non aperuerit. Qui ſecus fecerit, violationis pacis regis & eccleſiæ tenetor, & criminis etiam gravioris, ſi quid inde rapuerit. Quin ſi æduituis magnopere fuerit illo loco utendum, illum alia in domo, quæ plura non habeat oſtia quam ipſum templum, incluſum curanto: fanoque præpoſitus, ei interim cibus ne ſuppeditetur, videto. Verumtamen ſi is in ditionem adverſariorum arma ſua dedere voluerit, 30. diebus incolumem illi eum cuſtodiunto, & tum demum cognatorum in manus tradunto. Porro autem hoc pacis beneficio eccleſia fruitor. Si quis commiſſi alicujus maleficii, prius tamen non patefacti conſcius, ad templum confugerit, idemque in Dei nomine faſſus fuerit, dimidium mulctæ ei remittitor.

V.

Qui in templo quid clepſerit, ſimplicem rei ſurreptæ valorem ſolvito, mulctam precio rei congruam pendito, & manus quacum furatus eſt ei præciditor. Qui ſi manum precio redimere voluerit, idque ei concedatur, proprii capitis æſtimatione data id facito. Qui die dominico, feſto nativitatis Domini, aut paſchatis ſacroſancto Iovis die, aut diebus luſtrationis, furtum admiſerit, perinde ac ſi tempore quadrageſimæ id flagitii perpetraſſet, duplo noxiam ſarcito.

VI.

Qui monialem de cœnobio citra bonam regis aut epiſcopi veniam eduxerit, 120. ſolidos numerato, quorum 60. regi dantor, reſidui epiſcopo & ipſi cœnobii præfecto. Femina vero & infans, ſi quem procrearit, etſi raptore mortuo ſuperſtites fuerint, omni tamen fortunarum ejus parte excidunto. Infans porro ſi quando occidatur, eam æſtimationis capitis partem quæ ad maternam cognationem ſpectabit rex habeto, paterni vero conſanguinei propriam ipſorum partem conſequuntor.

VII.

Si quis uxorem viri 1200. ſolidis æſtimati pellexerit, dato eo nomine ejus viro 120. ſolidos. Si cum uxore hominis qui 600. cenſetur ſolidis fornicetur, pendito ſolidos centum. Si quis cum uxore hominis pagani rem habuerit, 40. ſolidos ſolvito. Atque ſolutio hæc tota, pecude præſtanda eſt: homo tamen propterea ne venditor.

VIII.

Qui mamillas uxoris viri cujuſcumque pagani manu tractarit petulanti, feminæ ſolidos ſex numerato. Eam ſi is humi proſtrarit, nec tamen cum illa rem habuerit, 10. ſolidos pendito. Sin cum ea coierit, 60. ſolidorum pœna eſto. Et ſi quis alius eam prius adulteratus eſt, 30. tamen ſolidis noxiam ſarcito. Is porro ſi propterea in jus vocetur, aut pro ratione 60. hydarum criminationem diluito, aut mulctæ partem dimidiam pendito. Illud ipſum ſi mulieri illuſtriori familia oriundæ contigerit, mucta [prout ejus fuerit capitis æſtimatio] augetor.

IX.

Qui præſente archiepiſcopo dimicarit, ferrumve diſtrinxerit, 150. ſolidis mulctator: ſin præſente epiſcopo aut ſenatore pugnatum fuerit, 100. ſolidis culpa penſator.

X.

Qui monialis veſtem, aut illius ubera invitæ manu tractarit petulanti, quod ei qui feminam plebeiam contrectarit imperavimus, id duplum præſtato.

XI.

Si quis monacho citra bonam cœnobiarchæ veniam pecuniam concrediderit, eaque funditus perierit, illius damno ſit qui commiſit.

XII.

Sacerdos ſi quempiam interfecerit, eorum omnium quæ ope domicilii fretus acquiſierit, confiſcatio ſequitor; eumque gradu ſpoliatum epiſcopus e fano pellito, ni dominus data capitis æſtimatione veniam illi exorarit.

XIII.

Qui per vim pagani hominis ancillam ſtuprarit, pagano ſolidos ſenos numerato, & 60. præterea ſolidis mulctator. Servus ſi ſervulam ſtuprarit, virga virilis ei præciditor. Qui teneræ ætatis virginem ſtuprarit, eadem lege tenetor qua is qui adultam compreſſerit.

XIV.

Si quis Deo ſeſe religione obſtrinxerit, eumque alius criminetur, eorum aliquid quæ nuncuparat non perſolviſſe, ipſe primus in quatuor templis ejus rei fidem jurejurando firmato, tum alter (ſi ſe criminis ſuſpicione liberare voluerit) in duodecim templis id facito.

XV.

Digitized by Google

XV.

Si quis coram ſenatore regio in frequenti plebis concione dimicarit, tum capitis æſtimationem, tum mulctam, prout æquum fuerit, præſtato: & ſenatori 120. ſolidos numerato. Qui coactam populi concionem armorum extractione commoverit, dato ſenatori 120. ſolidos. Hoc ipſum ſi præſente alio quocumque in locum ejus ſubſtituto, aut coram ſacerdote regio evenerit, 30. ſolidis culpa penſator.

XVI.

Pacis in urbe regia violatæ pœna 120. ſolidorum eſto: in urbe archiepiſcopi, 90. ſolidorum: in urbe epiſcopi aut ſenatoris, 60. ſolidorum cenſeatur. Pacis violatio in villa hominis 1200. ſolidis æſtimati, 30. ſolidis penſator: in villa ejus qui 600. cenſetur ſolidis, 15. ſolidorum ſolutione ſarcitor. Qui pagani ſepem perruperit, 5. ſolidis mulctator. Si tale quidpiam in profectione militari, aut tempore quadrageſimæ delinquitur, duplo compenſator. Qui tempore quadrageſimæ velum ſacroſanctum venia non impetrata coram avulſerit, 120. ſolidos dato.

quadrageſima.

XVII.

Qui terram habuerit per ſcripturæ ſeriem ſibi a majoribus relictam, ab heredibus ad alios alienandi poteſtas ei non eſto, ſi quidem præſentibus cognatis coram rege, aut epiſcopo, ſcriptura aut teſtimonio probetur, omni alienatione ei interdixiſſe illum qui prius conceſſit, talemque ei impoſuiſſe legem cum primo dederit.

Priſca epiſcopi reverentia.

XVIII.

Hiſce diebus ſequentibus feſta liberis & ingenuis omnibus licentia conceditor: ſervis autem atque iis qui ſunt legitima officiorum ſervitute obligati, non item. Duodecim dies a feſto natali Domini. Dies ille quo Chriſtus ſubegit diabolum. Dies quo agitur anniverſarius beati Gregorii feſtus. Dies ante feſtum paſchatis ſeptem, & totidem dies feſtum illud inſequentes. Dies feſtus beatorum Petri & Pauli. In autumno integra quæ eſt ante feſtum Mariæ ſeptimana. Dies feſtus omnium ſanctorum. Quatuor autem diebus mercurialibus in quatuor illis ſeptimanis quibus publicum edici ſolet jejunium, ſervis omnibus feſta dator licentia, ut omnem eorum operam in illorum inſumant utilitatem, a quibus antehac in Dei nomine beneficia acceperint, aut de quibus in poſterum ex collocata eorum opera bene promereantur.

ANTIQVA VERSIO ISTARVM Aluredi magni legum, juxta regii codicis & Iornalenſis manuſcriptorum exemplaria.

Iornalenſem hic ſecuti ſumus, quòd capitum titulos exhibet, qui in regio deſiderantur: regii tamen varietates in interiori margine annotavimus.

TITVLI LEGVM ECCLESIASTICARVM SECVNDVM IORNALENSEM.

I. *De jurejurando & vadiis.* Ll. Sax. cap. 1. & Iorn. cap. 1.
II. *De confugio ad eccleſiam.* Ll. Sax. cap. 2. Iorn. 2.
III. *De infractione plegii regis vel epiſcopi.* Ll. Sax. cap. 3. Iorn. 3.
IV. *De pace eccleſiarum & earum libertate.* Ll. Sax. cap. 5. Iorn. 5.
V. *De furatis die feſto.* Ll. Sax. cap. 6. Iorn. 6.
VI. *De furatis in eccleſia.* Ll. Sax. cap. 6. Iorn. 7.
VII. *De ducente ſanctimonialem ab eccleſia.* Ll. Sax. cap. 8. Iorn. 9.
VIII. *De ſponſa fornicata.* Ll. Sax. cap. 10. Iorn. 12.
IX. *De injuria Cirliſca femina.* Ll. Sax. cap. 11. Iorn. 13.
X. *De illis qui pugnant coram archiepiſcopo:* Ll. Sax. cap. 15. Iorn. 17.
XI. *De apprehenſione Nunnæ.* Ll. Sax. c. 18. Iorn. 20.
XII. *De pecunia commiſſa monacho.* Ll. Sax. cap. 20. Iorn. 23.
XIII. *De presbytero homicida.* Ll. Sax. cap. 21. Iorn. 24.
XIV. *De violento concubitu feminæ villanæ.* L. Sax. cap. 25. Iorn. 28.
XV. *De ſervo qui ſervam violenter cogat.* Ll. Sax. cap. 25. Iorn. 29.
XVI. *De* [Dei] *plegio violato.* Ll. Sax. cap. 29. Iorn. 36.
XVII. *De fractura borgi regis vel archiepiſcopi.* Ll. Sax. cap. 36. Iorn. 44.
XVIII. *De fractione ſepis ruſtici.* Ll. Sax. c. 36. Ior. 45.
XIX. *De velo in quadrageſima iniuſte depoſito.* Ll. Sax. cap. 36. Iorn. 46.
XX. *De feſtivitatum obſervatione.* Ll. Sax. cap. 39. Iorn. 50.

LEGES ECCLESIASTICÆ ALVREDI REGIS.

I.

In primis, quod maxime neceſſarium eſt cuicumque fidelium, fidem & juramentum ſuum, multa, ut convenit, obſervantia cuſtodire. Si quis tamen ad alterutrum cogatur injuſte, vel ad proditionem domini, vel injuſtum aliquod adjutorium, rectius eſt hoc ementiri quam implere. Si quis autem vadiet quod fieri juſtum ſit, & tranſgrediatur: committat arma ſua, & pecuniam amicis ſuis in cuſtodiam, & ſit quadraginta noctibus in carcere ad manſionem regiam. & pœniteat ibi ſecundum juſſionem epiſcopi ſui, & parentes ejus paſcant eum, ſi ipſe victum non habeat. Si parentes non habeat aut cibum, præpoſitus regis procuret eum: & ſi cogi oporteat, & aliter nolit, ſi ligetur, perdat arma ſua cum tota pecunia ſua; ſi occidatur, inultus jaceat: ſi aufugerit ante terminum, & item capiatur, ſit quadraginta noctibus in carcere, ut ante debuerat. Si amittatur, ſit * forbannitus, & excommunicatus ab omnibus Chriſti eccleſiis. Si tunc aliquis plegius interſit, emendet infractionem plegii, ſicut rectum edocebit, & infracturam vadii ſecundum pœnitentiæ cenſuram.

*R. foris-bannitus

II.

Si quis ad eccleſiæ manſionem pro quacumque culpa confugiat, quæ ad firmam regis * non pertineat, vel alteri commodo deſerviat, & venialis ſit, habeat * trium noctium terminum cavendi ſibi, niſi reconciliari quæſierit. Si quis * in hunc terminum malignaverit * eum vinculis aut verberibus emendet ſecundum eorum rectitudinem patriæ, vvera, vvita, & eccleſiæ miniſtris centum viginti ſolidos, pro infractione pacis.

* *deeſt* non
* tres noctes
* infra
* ei

III.

Si quis † plegium regis infringat, emendet inculpationem, ſicut rectum eſt, & infractionem plegii 5. libris Merciorum denariorum. archiepiſcopi † *Borthbrice* ſive † *Mundbrice* emendetur 3. libris: aliorum epiſcoporum vel comitum, 2. libris.

† Fidejuſſionem datam.
† Fidejuſſio.
† Pacis violatio.

IV.

Item ſtatuimus omni eccleſiæ dedicatæ, pacem habeat. Si quis factioſus incurrat, vel ad eam confugiat, nullus eum ſeptem diebus contingat vel extrahat. Si quis hoc præſumat, culpabilis ſit infractionis regiæ pacis & eccleſiæ: & amplius, ſi foris-faciat; amplius, ſi pro fame vivere poſſit, ſi non *in prælietur. Si æditui majus opus habeant * eccleſiæ ſuæ, cuſtodiant eum in alia domo quæ non habeat plura oſtia quam eccleſia, & caveat ipſius eccle-

* inde prælietur.
* eccleſiam ſuam,

Digitized by Google

siæ senior ne interim reum pascant. Si inimicis suis arma sua reddiderit, & se dederit, servetur triginta noctibus, & parentibus & amicis suis * offeratur.

* interim offeratur.

Item qui ad ecclesiam confugiet pro quacumque culpa quę non* propalata sit, & eam in nomine Domini gratis * confitetur, dimidium forisfacti condonetur ei.

* nondum propalata *confi.ebitur,

V.

Qui furatur die dominica vel in sancto natali, vel in pascha, vel * in ascensione Domini, in quolibet eorum, volumus dupliciter emendandum sit, sicut in quadragesimali jejunio.

* in sancto die Iovis in ascen.

VI.

Si quis in ecclesia furetur aliquid, restituat hoc semel, & forisfactum sicut ad angildum pertinet: & amputetur ei manus de qua furatus [est,] Si manum redimere velit, & hoc ei permittatur, componat sicut ad vveram ejus pertinebit.

VII.

Si quis sanctimonialem ab ecclesia duxerit sine licentia regis aut episcopi, det centum viginti solidos, dimidium regi, dimidium episcopo, & ipsius ecclesiæ domino cujus monacha fuit. Si ipsa diutius vivat quam qui eam abduxit, nihil de pecunia ejus habeat. Si infantem procreaverint, nihil inde habeat infans, sicut nec mater ejus. Si puer eorum occidatur, habeat partem rex maternæ cognationis, parentes patris partem suam habeant.

VIII.

Si quis fornicetur cum uxore hominis † *Tvvelfhindes* emendet ipse marito 120. solidis: homini † *Sexhindo* 100. solidis: † *cyrliſco* 60. solidis emendet, & hoc in viventi † capitali componatur, & nemo vendatur pro eo.

† qui 1200. æstimatur.
* qui 600.
* Pagano.
* pecude.

IX.

Si quis * cyrliscæ feminæ pectus apprehendat, [illegible] solidis emendetur ei. Si supinet eam, nec tamen concumbat cum ea, decem solidis emendet. Si concubuerit, sexaginta solidis emendet ei. Si aliquis cum ea jacuerit antea, sit emendato medietas hoc. Si accusetur inde, * adlegiet se per sexaginta hydas, vel dimidium emendationis amittat. Si hoc in nobilius oriunda muliere contigerit, crescat emendatio sicut ejus natalis ingenuitas erat.

* purget

* paganæ

X.

Si quis coram archiepiscopo pugnet, vel arma extrahat, emendet 130. solidis. Si coram alio episcopo vel aldermanno faciat, 120. solidis emendetur.

XI.

Si quis nunnam causa fornicationis in vestes aut in sinum sine licentia comprehendat, sit hoc duplo emendabile, sicut ante simpliciter de laica decrevimus,

XII.

Si quis alterius monacho pecuniam commendavit sine licentia domini ipsius monachi, & amittatur, nihil inde recipiat qui commisit ei.

XIII.

Si presbyter hominem occidat, capiatur, & totum unde sibi mansionem emerat: & exordinet eum episcopus, & ab ecclesia reddatur, nisi dominus suus componere velit vveram ejus.

XIV.

Si quis ceorlus mancipium ad violentum concubitum comminetur, emendet ipsi ceorlo, id est rustico 5. solidis & sexaginta solidis vvitæ.

XV.

Si servus servam cogat ad violentiam perferendam, castretur.

XVI.

Si quis alii Dei plegium intentet [*id est, enm criminetur qui Deo se obstrinxerit in famulatum*] & compellare velit quod ei aliquod eorum non compleverit, perjuret hoc in quatuor ecclesiis; & si alius se purgare velit, in duodecim ecclesiis hoc faciat.

XVII.

Regis *Burgchbreche* [*id est, pacis in regio burgo violatio*] est centum viginti solidorum. [*in Burgo*] archiepiscopi, 90. solidorum: episcopi & aldermanni quem Latine comitem vel seniorem dicunt, 60. solidorum: *Tvvelfhindi* [*id est, ejus qui* 120. *solidis æstimatur*, 30. solidorum: *Sexhindi* hominis, 15. solidorum.

XVIII.

Ceorli ederbrece, id est, rustici sepis fractio 5. solidis emendetur. Si horum aliquid eveniat quando exercitus foris est, vel in quadragesimali jejunio, sit dupliciter emendandum.

XIX.

Si quis in quadragesima sanctum velum in populo sine recto deponat, emendet 120. solidis.

XX.

Omnibus liberis hominibus dies isti condonati sunt, præter servos & pauperes operarios: 12. dies in sancto natali Domini, & dies in qua Dominus Iesus de diabolo triumphavit: & sancti Gregorii memorialis dies, & septem dies in pascha, & septem supra: & unus dies in festo apostolorum Petri & Pauli: & in Augusto plena hebdomada ante festum sanctæ Mariæ: & in omnium sanctorum veneratione, 1. dies; & quatuor dies Mercurii in 4. legitimis jejuniis, servis omnibus indulti sunt dare cui magis voluerint; vel qui eis pro nomine Domini aliquid benefecerint, vel ipsi deservire potuerint in aliqua portione vicis suæ.

LEGES ECCLESIASTICÆ AB ALVREDO magno rege Anglorum, & Guthurno rege Anglodanorum in concilio quo fœdus inierunt sancitæ.

Desiderantur in Lambardi [illegible], sed hic addidimus ex historia Iornalensi seu Ierlandensi manuscripto.

TITVLI LEGVM ECCLESIASTICARVM.

I. *De dilectione Dei & pace ecclesiæ.* Ll. Sax. cap. 1.
II. *De negligentibus legem Christi & paganismum venerantibus.* Ll. Sax. cap. 2.
III. *De ornatis male viventibus.* Ll. Sax. cap. 3.
IV. *De presbyteris falso pronuntiantibus festum vel ieiunium.* Ll. Sax. cap. 3.
V. *De presbyteris rectis terminis chrisma non perquirentibus, vel baptismum negantibus.* Ll. Sax. cap. 3.
VI. *De fratribus vel cognatis in una fornicantibus.* Ll. Sax. cap. 4.
VII. *De ordinato qui vitam forisfaciat.* Desideratur in Sax.
VIII. *De reo mortis qui confiteri desiderat sacerdoti.* Ll. Sax. cap. 5.
IX. *De decimis Dei retentis, & aliis ecclesiæ rectitudinibus.* Ll. Sax. cap. 6.
X. *De illis qui mercandisant diebus dominicis.* Ll. Sax. cap. 7.
XI. *De operantibus diebus dominicis,* Ll. Sax. cap. 7.
XII. *De ieiuniis infractis.* Ll. Sax. cap. 8.
XIII. *De diebus in quibus ordalium & iusiurandum prohibeantur.* Ll. Sax. cap. 9.
XIV. *Ne die dominica homo forisfactus occidatur.* Ll. Sax. cap. 10.
XV. ..... Ll. Sax. cap. 10.
XVI. *De sortilegis, incantatoribus, veneficis, periuris, & his similibus.* Ll. Sax. cap. 11.

XVII. *De*

Digitized by Google

XVII. *De ordinatis vel alienigenis in aliquo de pecunia vel vita seductis.* Ll. Sax. cap. 12.

PRÆFATIO.

†Idē qui & Guthurnus Gutrum, &c. Rex fuit Danorum, cui ad fidē Christi converso Æthelstani nomen impositum est ab Aluredo qui eum e sacro fonte suscepit, partemque regni concessit.

Hoc est concilium quod Aluredus rex & † Godrun rex elegerunt & condixerunt, cum Angli & Dani ad pacem & concordiam plene convenerunt, & sapientes, & qui postea successerunt, sæpius hoc & assidue renovantes in bonum semper adduxerunt.

LEGES ECCLESIASTICÆ ALVREDI ET GVTHVRNI REGVM.

I.

In primis est ut unum Deum diligere velint, & omni paganismo sedulo renuntiare. Et instituerunt B sæcularem justitiam pro eo quod sciebant, quod non poterant multi aliter castigari, plures vero nolebant ad Dei cultum, sicut deberent, aliter inclinare. Et sæcularem emendationem instituerunt communem Christo & regi, ubicumque recusabitur lex Dei juste servari secundum dictionem episcopi. Et hoc est primum edictum ecclesiæ, pax inter parietes suos, & regis * *Hangrid* semper inconvulsa permaneat.

II.

Si quis Christianitatem suam male mutat, ut paganismum veneretur verbis vel operibus, reddat sic vveram, sic vvitam, sic lashlite secundum quod factum sit.

III.

Et si quis ordinatus furetur, vel prælietur, vel perjuret, vel fornicetur, emendet sicut factum erit sic vveram, sic vvitam, sic lashlite, & erga Deum saltem emendet juxta sanctorum Canonum doctrinam, & plegium faciat inde, vel mittatur in carcerem.

IV.

Et si presbyter populum suum misdoceat de festo vel jejunio, reddat 30. solidos cum Anglis, & cum Dacis 3. dimidias marcas.

V.

Si presbyter ad rectum terminum sanctum chrisma non perquirat, vel baptismum perneget ei cui D necesse sit, reddat vvitam cum Anglis, & cum Dacis lashlite, id est 12. oras. Et de sublegereis sapientes instituerunt, ut rex habeat superiorem, & episcopus inferiorem, nisi dignius emendetur pro Deo & pro sæculo juxta modum facti, sicut episcopus docebit.

VI.

Si duo fratres vel duo cognati cum una aliqua fornicentur, emendent in omni mansuetudine, sicut eis permittetur; sit vvita, sit lashlite, secundum modum facti.

VII.

†Hoc non reperitur in Saxonico, aut in fœdere Edvvardi apud Lamb.

† Et si ordinatus homo se forisfaciat, in morte plectendus actibus exsuperetur, & episcopi judicio E reservetur.

VIII.

Et si quis reus mortis profiteri desideret sacerdoti, numquam negetur ei, & omnes rectitudines Dei pacificentur sedulo per Dei misericordiam, & per vvitam quam sapientes addicent.

IX.

†*id est* nūmum Romanum, vel denarium S. Petri

Et si quis decimam contra teneat, reddat lashlite cum Dacis, vvitam cum Anglis. Si quis Romfeih superteneat, reddat lashlite cum Dacis, vvitam cum Anglis. Si quis non reddat symbolum luminis, reddat lashlite cum Dacis, vvitam cum Anglis. Si quis Dei rectitudines aliquas disforciet, reddat lashlite cum Dacis, vvitam cum Anglis. Si contra stet, ut hominem vulneret, de vvita componat. Si

A aliquem dejiciat in mortem, sit utlagā ut exlex, & persequatur eum cum clamore omnis qui rectum amat. Et si faciat ut occidatur pro eo quod contra rectum, & regis imperium stet, si hoc *probetur* jaciat egilde.

X.

Si quis in die dominica negotiationem facere præsumat, perdat ipsum capitale, & 12. oras cum Dacis, & 30. solidos cum Anglis.

XI.

Si liber diebus festis operetur, perdat libertatem suam, vvitam vel lashlite, servus corium perdat vel hidgildum. Si dominus seruvum suum cogat festis diebus operari, reddat idem dominus lashlite cum Dacis, & vvitam cum Anglis.

XII.

Si liber homo rectum jejunium frangat, reddat vvitam vel lashlite: si servus hoc faciat, perdat corium suum vel hidgildum.

XIII.

Ordalium & jusjurandum festis diebus & legitimis jejuniis legibus est interdictum. Et qui hoc fregerit, reddat lashlite cum Dacis, vvitam cum Anglis.

XIV.

Si fieri possit, numquam occidatur aliquis in festo dominicæ diei, quidquid peccaverit, sed capiatur & servetur donec transeat festa dies.

XV.

Si quis forisfactus, & de membris disfactus dimittatur, & idem post afflictionem per quatuor noctes C vivat, potest ei deinceps per episcopi licentiam subveniri, si quis ejus doloribus & animæ condescendat.

XVI.

Si sortilegæ vel incantatrices, perjuri & venefici, fœdæ, fœtidæ, vel meretrices alicubi compereant, relegentur de patria, desperent omnia, nisi cessent, & profundius emendent.

XVII.

Si ordinatus vel alienigena seducatur in aliquo de pecunia, vel vita, tunc debet ei adesse rex vel comes illius terræ, & episcopus gentis illius pro cognatione & advocato, si penitus alium non habeat, & emendet sedulo juxta modum facti Christo, & regi, sicut docebit, vel illud factum profunde nimis vindicet, qui rex sit in populo.

SYNODVS LANDAVENSIS sub Guruan X. Landaviæ episcopo.

In qua Teudur rex Brechemaniæ ob homicidium & periurium excommunicatur.

De annis quibus habitæ sūt sequentes synodi non constat, propter regum & antistitum qui in eisdem nominantur obscuritatem.

REGES Teudur filius Rein & Elgistel filius August, reges Brechemanc, juraverunt super altare sancti Dubricii per sancta sanctorum, antepositis sacris voluminibus & reliquiis, quod nullus alteri insidiasset, & quod firmam pacem inter se tenerent sine dolo, & præsente Gurvanno episcopo cum clericis suis, & tali pacto insuper, quod si unus alteri dolum faceret, totam suam hereditatem quietam clamaret, & iret in peregrinationem viduato regno suo, & mansurus semper in exilio. Post hæc diabolus, qui patrem nostrum Adam primum parentem nostrum subdola admonitione sua projecit de paradiso, id est, de sede deliciarum cum pace quieta; ille idem fecit fraude sua quod Teudur rex rupta pace occidit Elgist filium August, utrumque faciens homicidium simul & perjurium.

Quo facto audito episcopus Gurvan, simul cum clero suo, homicidium simul & perjurium excommunicavit, denudando altaria Dei, & prosternendo cruces ad terram, simul & reliquias sanctorum, ablata sibi tota cōmunione Christiana. Post hæc videns rex

Digitized by Google

ANNO CHRIST. ..... Teudur pati non posse maledictionem & iustitiæ rigorem, quæsivit veniam compuncto corde cum effusis lacrymis: & impositio sibi jugo pœnitentiæ ad modum qualitatis & quantitatis, ne terra sua despoliata fieret carens principe, consilio fratrum totius parochiæ, illum fecit remanere in regno, emendaturum in omnibus suum scelus eleemosyna, & oratione, & jejunio. Rex Teudur in primis offert Deo, data sibi tanta remissione, & sancto Dubricio & Gurvanno, & suis omnibus successoribus in ecclesia Landaviæ & sanctorum Dubricii & Teliavi, *Lan Michael trefcerian* cum sua tota terra, & cum omni sua libertate, & tota communione in campo & in silvis, in aqua & in pascuis, sine ullo censu homini terreno, nisi ecclesiæ Landaviæ & pastoribus ejus. De clericis testes sunt Gurvan episcopus, Eluid, Cuan, Concu, Concu. De laicis Teudur rex, Conurit filius Concolen, Petran, Elviu, Bacuc. Quicumque custodierit, benedicatur: qui autem ab ecclesia Landaviæ separaverit, anathema sit. Finis illius est de via magna quæ est ab Austro per spineum rubum inde usque ad rivulum *Tangael*, qui est ab Aquilone. *&c.*

SYNODVS LANDAVENSIS SVB BERTHGVINO XIV. ibidem episcopo.

In qua Clotri regem causa homicidii & periurii excommunicat, &c.

SESSIO DVPLEX.

REGES Clotri & Lundguallaun antepositis euangeliis sacris, & reliquiis super altare Gartbenni coram episcopo Berthguino, simul cum clero juraverunt ut simul inter se firmam pacem tenerent, sine dolo & damno in omnibus. Et tali pacto, ut quisquis illorum rumperet, totum regnum suum quietum clamaret, pergens in peregrinationem usque ad finem [vitæ] in exilio, nec posset redimere se, neque regnum auro nec argento. Post intervallum occidit rex Clotri rupta pace sua Lundguallaun, utrumque faciens homicidium & perjurium fraude subdola.

Audito tam grandi facinore, & violata pace surrexit episcopus, & fecit convenire ad sacram synodum Landaviæ omnes clericos totius parochiæ ab ostio *Taratyr* super Gui usque ad ripam *Tyvi*, & plena synodo excommunicavit regem cum sua progenie simul & regnum, denudando altaria Dei, & deponendo cruces ad terram, & dimisit patriam sine baptismo & communione. Post hæc rex non potuit pati tantam excommunicationem, quæsivitque veniam cum magna devotione: & advocavit episcopum Berthguinum cum tribus abbatibus suis, Sulgen abbate Carbani vallis, Saturn abbate Docunni, Gurhaval abbate Ilduti, ut venirent obviam ad ecclesiam Gartbenni: ut sicut eam violaverat, & ejus refugium, faciens homcidium & perjurium, ex alia parte faceret, eam emendatam, sufferens divinum judicium cum emendatione, tam corpore, quam anima, cum jejunio, & oratione, & eleemosyna. Qui postquam venerunt ad ecclesiam Gartbenni, judicaverunt illum transgressorem mandatorum Dei, ut quod promiserat jurando, & simul voverat, sacramento faceret sine aliquo obstaculo. Et obtemperans Deo, & mandatis Dei, & episcopi, reliquit patriam, & ivit in peregrinationem. Et post multum temporis rediit ad patriam suam, & quæsivit veniam apud episcopum per Morcant regem interceſſorem suum; & audita ejus prece dimisit eum in patriam emendaturum se in omnibus, & facturum condignam justitiam. Et accepto sibi jugo pœnitentiæ in omnibus, immolavit Deo & sanctis Dubricio, Teliavo, Oudoceo, & Berthguino episcopo, & omnibus sibi succedentibus in ecclesia Landaviæ agrum *Helic*....cum tribus unciis agri, & agrum Tencu cum duabus unciis agri, cum omni libertate sua & tota communione pervia incolis in campo & in silvis, in aqua & in pascuis. De clericis testes Berthguinus episcopus cum tribus abbatibus suis prædictis. De laicis, Clotri, Morcant, Iaco, Guednerth, *&c.* Qui custodierit, custodiat eum Deus: qui hæc ab ecclesia Landaviæ separaverit, anathema sit. *Amen.*

ANNO CHRISTI ..6..

SYNODVS ALIA LANDAVENSIS SVB BERTHGVINO XIV. ibidem episcopo.

In qua Gurcan ob inceſtum cum noverca ſua excommunicatur, &c.

POST obitum Guinan, tenuit Gurcan regionem patris sui, simul & novercam inceſtuoſe, propter quam excommunicatus est a Berthguino episcopo, & a plena synodo congregata in unum Landaviæ ab ostio *Taratyr* usque ad ostium *Tyvi*. Et facta excommunicatione, & depositis crucibus ad terram cum sanctis reliquiis, & versis cymbalis, requisivit veniam, & resolutionem, dimissa noverca cum satisfactione, per regem Iudhailum interceſſorem suum. Et data ei venia cum emendatione vitæ, jejunio, & oratione, & eleemosyna, dedit terram *Machinis* agrum sex modiorum Deo & Petro apostolo, & sanctis Dubricio, Teliavo, & Oudoceo, & episcopo Berthguino, & omnibus successoribus suis in ecclesia Landaviæ in perpetuo, cum tota sua libertate, & omni communione, in campo & in aquis, in silva & in pascuis, & ita quod ipse juravit numquam retracturus hanc eleemosynam, & ita super altare sancti Petri, & sanctorum Dubricii, Teliavi, Oudocei Landaviæ: & facta sibi excommunicatione, quicumque de linea sua, aut de alia origine ab ecclesia Landaviæ separaverit. Et recepit uxorem propriam filiam Elfin. De clericis testes sunt Berthguinus episcopus, *&c.* De laicis, Iudhail rex, Gurcan, Gabran, Elfin, Elguarvi. Quicumque custodierit, custodiat illum Deus; qui hæc ab ecclesia Landaviæ separaverit, anathema sit. *Amen.*

SYNODVS LANDAVENSIS SVB CERENHIR XVIII. ibidem episcopo.

In qua Hovel rex Gleviſſicg homicidii & perjurii cauſa excommunicatur, &c.

COGNITVM sit omnibus Christianis regibus & principibus, & catholicis viris utriusque ordinis, tum clericalis, tum laicalis, in dextra parte Britanniæ maxime habitantibus, quod Gallun filius Cidrich motus ira & furore surrexit contra dominum suum elevato suo capite, Hovel videlicet regem Glevissicg filium Ris, rupta sua pace, & voluit ei auferre terram *Lan Tivei* vi sua & fortitudine. Et audita lite & contentione inter regem & principem per totam regionem, hortatus est Derenhir episcopus Landaviæ eos concordari facta pace. Et ei obtemperantes, audita pace veneruntad Landaviam cum magno milite, & super altare sanctorum Dubricii, Teliavi, & Oudocei, antepositis sacris euangeliis, juraverunt pacem amplius sine aliqua fraude & insidiis, præsentibus tribus abbatibus, Elisael abbate Catoci, Elisæo abbate Ilduti....abbate Docunni, Civaret lectore, Guerngern, Rind, Esne, Pascen: præ-

sentibus

sentibus laicis Mor, Morchitir, Iudeant, Embresel.

ANNO CHRISTI .....

Post hæc rex Hoel rupta sua pace, faciens utrumque homicidium simul & perjurium, occidit Gallun per dolum. Et occiso eo, congregavit episcopus totam synodum apud Landaviam, congregatis in unum clericis totius parochiæ ab ostio *Taratyr in guy* ad ostium *Tyvi*, omnibus & una voce depositis crucibus ad terram, & versis cymbalis simul cum reliquiis sanctorum ablatis altari, & projectis in terram, excommunicavit regem, auferens ei totam Christianam communionem: & in eadem excommunicatione mansit fere per annum integrum.

Post hæc rex non sustinens tantam excommunicationem, meritis suis exigentibus, quæsivit veniam apud Landaviam nudis pedibus cum effusis lacrymis. Et data venia ei cum juncta pœnitentia publica, homicidii simul & adulterii, consilio patruelis B sui Mourici, promittens emendationem tam animæ quam corporis amplius in jejunio, & oratione, & eleemosyna, largitus est Deo & sanctis Dubricio, Teliavo, & Oudoceo, & in manu Cerenhir episcopi, & omnibus episcopis Landaviæ in perpetuo, coram prædictis & attestantibus illis omnibus *Merthirbuceil*, & *Merthir Mivor*, cum 4. modiis terræ circa se, & semimodium *Tircollou*.... cum sua tota libertate, sine ullo censu ulli homini terreno, & nisi ecclesiæ Landaviæ & pastoribus ejus, & tota communione in campo, & in siluis, in aqua, & in pascuis. Quicumque custodierit, benedictus sit: quicumque violaverit, maledictus sit. *Amen*.

SYNODVS ALIA LANDAVENSIS SVB CERENHIRO XVIII. ibidem episcopo.

Ili filius Conbli homicidii & periurii causa excommunicatur, &c.

C

REGNANTE rege Mourico Glevissicg filio Iudhail, convenerunt Ili filius Conblus simul & Camauc ad monasterium Landaviæ, & præsente Cerenhiro episcopo cum suo clero firmaverunt pacem suam, deleta & oblita veterrima inimicitia, jurantes ambo super altare Petri apostoli, & sanctorum Dubricii, Teliavi, Oudocei, antepositis sacris euangeliis, & sanctorum reliquiis. Post interD vallum, ille qui stabat in præsentia Dei cum gaudio in cælesti paradiso, & per semetipsum præsumendo, *Isaiæ 14.* dicens: *Ponam sedem meam in Aquilone, & ero similis Altissimo*: & candens livore & superbia traxit secum de summo throno partem ad barathrum de consentientibus sibi immundis spiritibus, partem misit in aera: & qui Adam protoparentem nostrum factum verbo Dei æternum, & sanctum positum in sede deliciarum cum summa felicitate & gaudio, decepit fraude sua subdola, & projectum de paradiso cum uxore, egentem & tristem amisso suo gaudio: ille idem antiquus hostis, stimulo invidiæ suæ adhuc remanente, & in prole fecit prædictis discordari rupta pace sua: in tantum quod Ili membrum antichristi, occidit. Camauc insidiose, utrumque faciens homicidium simul & perjurium.

Post hæc, audita fama nequitiæ & impietatis per totum regnum, episcopus Cerenhir adunavit totum clerum totius parochiæ infra *Taratyr* super ripam *Guy* & ostium *Tyvi*, apud Landaviam, & consilio totius synodi abstulit prædicto Ili homicidæ & perjuro, depositis crucibus ad terram, simul & reliquiis sanctorum cum cymbalis, totam Christianorum communionem, & participationem: & ita per aliquantulum temporis remansit excommunicatus, & vi & rigore justitiæ compulsus, non valens amplius

A sustinere sarcinam nequitiæ & facinus, requisivit veniam effusis lacrymis cum nudis pedibus apud episcopum Cerenhir in Landavia. Et data sibi venia & pœnitentia, ad modum utriusque culpæ homicidii & adulterii, simul & excommunicationis, stans in medio ecclesiæ promisit emendaturum se in omnibus jejunio, & oratione, & eleemosyna: & verbo Mourici regis & consensu largitus est Deo pro salute animæ suæ, & sanctis Dubricio, Teliavo, & Oudoceo, & in manu Cerenhir episcopi, & omnibus episcopis Landaviæ in perpetuo, villam *Gulipleminorem* cum sua tota libertate, & omni communione, in campo & in silvis, in aqua & in pascuis. De clericis testes sunt Cerenhir episcopus, Clisael abbas Catoci, Elised abbas Ilduti, ... abbas Docunni, *&c.* De laicis, Mouric, Ilic, Alexander Ili filius, *&c.* Quicumque custodierit, custodiat illum Deus: qui hoc ab ecclesia Landaviæ separaverit, anathema sit.

ANNO CHRISTI .....

SYNODVS LANDAVENSIS SVB GVLFRIDO XX. ibidem episcopo,

ob violatum ecclesiæ patrimonium habita.

LOVMARCH filius Catguocaun deprædatus est Aperguenfrut, & cepit Eicolf filium Cinhor cum omnibus rebus suis supellectilibus. Et facta illa iniquitate cum nimia ira & fervore in territorio sanctorum Dubricii, Teliavi, Oudocei, & refugio: mandavit episcopus Gulfrid clericos ecclesiastici ordinis de omni parochia infra ostium Taratyr super ripam Gui & ripam Tyvi apud Lannoudocui. Et audita congregatione, simul & adunata pro tanta C transgressione, Loumarch requisivit veniam, inclinans se ad terram flexis genibus, & effusis lacrymis coram episcopo & coram antepositis sacris reliquiis, crucibus & cymbalis, offerens se passurum & accepturum, recognoscendo delictum, canonicam sententiam & judicium.

Inito consilio cum synodo, & cum quibusdam parochiæ optimis viris laicalis ordinis, & catholicæ fidei, condonavit ei episcopus redditis sibi & suis omnibus rebus suæ vastationis, data sibi remissione, & injuncta pœnitentia ad modum culpæ; & post datam veniam Loumarch largitus est in eleeD mosyna villam *Treficarn pont* cum tribus modiis terræ Deo & sanctis Dubricio, Teliavo, & Oudoceo in manu Gulfridi episcopi, & omnibus episcopis Landaviæ in perpetuo, cum tota sua libertate, & cum omni communione in campo, & in silvis, in aqua & pascuis, verbo & consensu Catell regis Guenti filii Artmail. De clericis testes sunt Gulfridus episcopus, Duun sacerdos, Divungual Laun abbas Lan Euniaun, id est, Lan Oudocui, Dissaith lector, Aircoit doctor, *&c.* De laicis Catell rex, *&c.* Quicumque custodierit, *&c.*

SYNODVS LANDAVENSIS SVB CIVEILLIAVC XXII. Landaviæ episcopo.

Adversus Brochvail regem congregata.

E

SCIENDVM est, quod discordia facta est inter utramque familiam Civeilliauc episcopi & Brochvail filii Mouric apud Landaviam: & facta injuria & incepta a familia Brochvailli, motus est episcopus, & congregavit omnes clericos usque ad inferiores gradus, missis legatis per totam parochiam infra ostium Taratyr in Gui usque ad ostium Tyvi. Et adunatis illis, voluit Brochvaillum & totam familiam suam sibi forisfactam, & Deo exosam, propter suam nequitiam & injuriam excommunicare coram omni populo in plena synodo.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 886.

Et audiens Brochvail tantam ſummonitionem ſuper ſe, quæſivit veniam & indulgentiam apud Landaviam: nec aliter habere potuit niſi ſufferret canonicum judicium. Et diſcuſſo judicio, judicatum eſt epiſcopo precium faciei ſuæ longitudine & latitudine in puro auro, cum emendatione facienda familiæ ſuæ ad condignum honorem ſuum, & nobilitatem parentelæ ſuæ. Et rex Brochvail judicium ſufferre non potuit, & alio modo aurum redemit, largiendo Deo & ſanctis Dubricio, Teliavo, & Oudoceo, & in manu Cuncilliauc epiſcopi villam *Tref Peren* cum ſex modiis terræ, *&c.*

CONCILIVM NEMAVSENSE IN VILLA PORTV.

ADVERSVS SELVAM CLERICVM

[a] Tarraconenſem.

[b] 17. Nou. Indictione quinta.

Hiſpanum, qui archiepiſcopatum [a] Narbonenſem affectabat, a Theodardo archiepiſcopo celebratum [b] xv. Kalendas Decembris, ſub annum Chriſti DCCCXXCVI.

EX monumentis eccleſiæ Narbonenſis conſtat, Theodardum poſt ſuſceptum anno MCCCXXCV. *pontificatum, Romam mox adiiſſe ad Stephanum V. papam, ab eoque pallium impetraſſe, & literas contra Selvam quemdam, genere hiſpanum, qui pro epiſcopo ſe gerebat. Quæ autem cogendæ adverſus illum ſynodi cauſa fuerit, & quinam eo antiſtites convenerint, docent ex iiſdem monumentis excerpta quæ ſequuntur.* Selva clericus Hiſpanus, qui ſe archiepiſcopum fecerat, ejecto Ingoberto Vrgellitano epiſcopo, qui a Sigebodo fuerat conſecratus, in Gerundenſi etiam eccleſia pro Seruo Dei, quem Theodardus ordinarat, alium conſtituit nomine Ermemirum, quem ordinarunt cum Selva Frodoinus Barcinonenſis, & Gotmarus Auſonenſis epiſcopi. Ergo ordinatores ad ſe venire juſſit B. Theodardus. Cum venire detrectarent, ſynodum ſuæ provinciæ ad xv. Kal. Decembris indixit in villa quæ Portus dicitur, ſita inter Magalonem & Nemauſum. Advocavit & Provinciæ epiſcopos. Adfuere autem Roſtagnus Arelatenſis, Matfridus Aquenſis, Ermaldus Ebredunenſis archiepiſcopi; & cum eis Paulus Aptenſis, Berengarius Maſſilienſis, & alii. Adfuit & venerabilis Theodardus habens ſecum Guilbertum Nemauſenſem, Giſleranum Carcaſonenſem, Elegium Albienſem, Amelium Vceticenſem, Abbonem Magalonenſem, Boſonem Agathenſem, Agilbertum Biterrenſem, Riculfum Helenenſem, Gotmarum Auſonenſem, Ingobertum Vrgellenſem, Servum Dei Gerundenſem, Bernardum Toloſanum, & Macarium Lutovenſem. In hoc concilio Gotmarus veniam petiit, a Sinuario comite ſe inductum cauſatus. *Et poſt alia.* Contra Selvam vero & ſocios, epiſcopi, qui concilio aderant, Stephani papæ anathema renovarunt, niſi ante quadrageſimam ſatisfacerent. Ad Sinuarium quoque comitem miſſa legatio, Gotmaro deferente, & benigne ſuſcepta eſt. Cum enim omnia quæ geſta fuerant audiiſſet, regionis primarios convocavit. adfuit etiam accitus Theodardus cum aliquot epiſcopis in eccleſia ſanctæ Mariæ Vrgellæ. Ibi Selvam juxta canones, quia ſe extra metropolitani ſui conſenſum ordinari fecerat, & Ermemirum degradarunt, ſciſſis epiſcopalibus indumentis, baculis eorum ſuper eorum capita confractis, annulis cum dedecore a digitis evulſis; Frodoino Barcinonenſi venia, quam humiliter poſtulabat, conceſſa. Ita Narbonem reverſus eſt victor Theodardus.

ANNO CHIRSTI 886.

CONCILIVM COLONIENSE,

CONTRA RAPTORES RERVM ECCLESIASTICARVM, oppreſſores pauperum, & inceſtas nuptias, celebratum anno Domini DCCCLXXXVII. tempore Stephani papæ V.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De Drogone prius electo epiſcopo Mimidonenſi, nunc confirmato.*
II. *Anathema in ſchiſmaticos & raptores eccleſiarum, ni reſipiſcant.*
III. *Standum eſſe antiquis patrum decretis.*
IV. *Ne quis res aut iura eccleſiæ uſurpet.*
V. *De æquitate horum decretorum.*
VI. *De adulteris, & inceſtis. Tum de monialibus viciatis.*

PRÆFATIO.

ANNO incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti, octingenteſimo octogeſimo ſeptimo, in eccleſia beati Petri apoſtolorum principis, indictione tertia, Kalendis Aprilis, convenerunt in urbe Agrippinenſi una cum conſenſu glorioſiſſimi imperatoris Caroli, & Moguntinæ ſedis Luidberti archiepiſcopi, Vvillibertus humilis ejuſdem præfatæ urbis archiepiſcopus, Franco Tungrenſis ſedis epiſcopus, Odilbaldus Trajectenſis ſedis epiſcopus, Vulfelinus Mimigarnafurdenſis * eccleſiæ epiſcopus, Drogo Mimidonenſis eccleſiæ epiſcopus, cum conſenſu venerabilis Rimberti epiſcopi, præſentibus etiam bonæ deuotionis abbatibus, Nevolongo Indenſis monaſterii abbate, Andulfo Vverdinenſis monaſterii abbate, Folchario Aquiſgrani palatii abbate, cum præfatarum ſedium preſbyteris & diaconibus, & laicis quibuſdam religioſis, celebrata ſynodo, ea quæ ſubjecta ſunt divini amoris inſtinctu de negotiis eccleſiaſticis promulgaverunt.

* eſt Monaſterienſis.

CAPITVLA.

I.

Quod clerus Mimidonenſis eccleſiæ preſbyterum nomine Drogonem vocatum, epiſcopum unanimi conſenſu ad epiſcopalem promoveri ordinem petierunt, quorum petitioni effectum præbentes, ad paſtorale eum promovimus officium.

II.

Quod Franco venerabilis Tungrenſis ſedis epiſcopus, cura paſtorali permotus, & divini amoris zelo ſuccenſus ſuggeſſit, ſanctam Dei eccleſiam, non habentem maculam neque rugam, a ſchiſmaticis & raptoribus, qui neque Deum præ oculis habent, neque ullius verentur occurſum, neque divina humanave lege a malo coercentur, ſed ad omne malum præcipites feruntur, graviter vexari. Cujus ſuggeſtioni valde condolentes, illiuſque zelo ſecundum canonicæ inſtitutionis decreta compatientes, decrevimus, eos qui tam pertinaci ſtimulo irretiti ſunt, ut ea mala ſanctæ matri eccleſiæ inferrent, aut ſtatuto tempore pia conſideratione illorum ſaluti conſulentes, videlicet in feſtivitate ſancti Ioannis Baptiſtæ.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 887.

ptiſtæ, octavo Kalendas Iulii in Foro Iulii, quando iterum Deo annuente ſynodus celebranda erit, pœnitentiæ & emendationi ſecundum ptiſcorum ſtatuta patrum ſe ſummittant, aut ſi inſtigante diabolo, cuius inſtinctu ad tam nefandum pervenerunt flagitium, hoc contempſerint, perpetuo & irrevocabili eos anathemate feriendos eſſe denuntiamus. Eos vero, qui crebra admonitione & diuturna conventi ſunt ut reſipiſcerent, & ad pœnitentiæ remedia confugerent, more canum ad vomitum rapacitatis abſque Dei reſpectu reverſi ſunt, ſtatuimus ſine dilatione gladio anathematis eſſe puniendos.

III.

Hæc ita ſtatuimus, quoniam neceſſe eſt, non tranſgredi terminos patrum, ſed magis aſſenſum præbere diffinitioni eorum. In decretis namque Anacleti papæ capite ſecundo legimus, quod omnis oppreſſus liberum ſacerdotum, ſi voluerit, appellet judicium, & a nullo prohibeatur, ſed ab his fulciatur, & liberetur. Ex concilio Toletano quarto, capite trigeſimo ſecundo: Epiſcopi in protegendis populis ac defendendis impoſitam ſibi a Deo curam non ambigant. Ideoque dum conſpiciunt iudices ac potentes, pauperum oppreſſores exiſtere, ſacerdotali eos commonitione redarguant. Item ex Concilio Toletano I. Si quis de potentibus clericum aut quemlibet pauperiorum, aut religioſum expoliaverit, & mandaverit eum ad ſe venire epiſcopus ut audiatur, & contempſerit, mox invicem ſcripta percurrant per omnes provinciæ epiſcopos, & quoſcumque adire potuerint, excommunicatus habeatur *ipſe*, donec audiat, & reddat aliena. Talium enim ſcelerum patratoribus, ſicut in capitularibus glorioſiſſimorum imperatorum Caroli & Ludouici continetur, niſi poſt puram & publicam pœnitentiam, & per eccleſiæ ſatisfactionem, & per impoſitionem manus epiſcoporum, nec viuis, nec mortuis communicare debemus.

In prima decret. Et 2. q. 6. Omnis oppreſſus. Tol. 4. c. 32.

Tol. 1. c. 11.

IV.

Vt nullus laicus, quamuis religioſus, præſumat aliquid de rebus Deo dicatis vel eccleſiæ facultatibus, id eſt, nec dandi baſilicas, nec auferendi ſine conſenſu epiſcopi habeat poteſtatem: neque ex dote eccleſiæ, id eſt, ex uno manſo, & quatuor mancipiis cenſus exigatur, ſed iuxta Concilium Aurelianenſe primum, capite decimonono, omnes baſilicæ, quæ per diuerſa loca conſtructæ ſunt, vel quotidie conſtruuntur, placuit ſecundum priorum Canonum regulam, vt in eius ordinatione & poteſtate perſiſtant, in cujus territorio poſitæ ſunt. Si quis vero contra hæc venire præſumpſerit, anathemate feriatur.

Aurel. 1. c. 19.

V.

Omnibus conſtar manifeſtum fore, nos nil temeritatis neque novitatis in hac ſynodo, ubi in Ieſu nomine, qui eſt ſalus omnium, congregati ſumus, ſtatuiſſe. Sed cauſa veſtræ ſalutis divino admoniti inſtinctu ferventes, imo paſtorali cura permoniti, vobiſmetipſis conſulentes ſecundum divinæ inſtitutionis normam, & juxta nobis a Deo datam ſapientiam, pie & juſte vivere unumquemque admonemus, quatenus Deo reddentes quæ Dei ſunt, & vos nobis, prout oportet, auxilium ferentes, noſque vobis ſecundum apoſtolum ſpiritualia ſeminantes, ad vitam pariter perveniamus æternam

1. Cor. 9.

VI.

De inceſtis autem conjunctionibus, unde multimodis fines regionis noſtræ circumquaque, inſtigante diabolo, polluuntur, ſecundum Agathenſe concilium capite ſexageſimo primo, nihil prorſus veniæ reſervamus, niſi cum adulterium ſeparatione ſanaverint. Ex concilio Ilerdenſi capite quarto, de his, qui ſe inceſti pollutione commaculant, placuit quouſque in ipſo deteſtando & illicito carnis contubernio perſeverent, uſque ad Miſſam tantum catechumenorum in eccleſia admittantur, cum quibus etiam nec cibum ſumere ulli Chriſtianorum, ſicut apoſtolus juſſit, oportet. Quod ſi conventi fuerint, & ad pœnitentiæ remedia convolaverint, ſeque ſacramento conſtrinxerint, ulterius tam nefanda & prorſus abominanda pollutione non eſſe polluendos, iterumque ad recidiva malitiæ, & vitæ priſtinæ ſordes relapſi fuerint, ab epiſcopo civitatis comprehenſi, ſicut in concilio Toletano capite ſeptimo reperitur, in cujus territorio ſunt, rurſum legibus pœnitentiæ in monaſteriis ſubdantur inuiti. Quod ſi facere per aliquem poteſtatis vigorem difficile fuerit, tunc ſicuti priſcorum Canonum ſtatuerunt decreta, quouſque iterum reſipuerint, excommunicati, & anathemate condemnati habeantur: ſed & hi, qui poſt excommunicationem vel interdictum, cum eis communicaverint. De virginibus autem ſacratis in concilio Elibertano capite decimotertio ſcriptum eſt: Si mœchaverint virgines, quæ ſe Deo dedicaverint, ſi pactum perdiderint virginitatis, atque eidem ſervierint libidini, non intelligentes quid amiſerint, placuit, nec in fine dandam eis eſſe communionem. Quod ſi ſemel perſuaſæ, ad infirmi corporis vitia lapſæ, toto tempore vitæ ſuæ ejuſmodi feminæ egerint pœnitentiam, & abſtineant ſe a coitu, placuit, eas in finem communionem accipere debere. Ex concilio Calchedonenſi capite decimoſexto, virginem, quæ ſe domino Deo conſe-

Agath. 1. 661.

Illiber. c. 13. [illegible] Virgines [illegible] Et in Arelatenſi concilio tempore Conſtantini, c. 20.

Calched. 5. c. 16.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 887. consecravit, non licere nuptialia jura contrahere. Quod si hoc inventa fuerit perpetrans, excommunicetur. Confitenti autem decrevimus ut habeat auctoritatem ejusdem loci episcopus misericordiam humanitatemque largiri.

ANNO CHRISTI 886.

CONCILIVM CABILONENSE IN ECCLESIA SANCTI MARCELLI IN SVBVRBIO

Cabilonensi celebratum XV. Kalendas Iunias anno Christi DCCCXXCVI.

Collocandum erat ante Nemausense in Villa Portu, ut patet ex Sirmondi nota, quam hic leges.

HVIVS *synodi mentio est in chronico monasterii Besuensis, cuius auctor ex synodi actis profert quæ sequuntur.*

*IV. Anno, incarnationis dominicæ DCCCXXCVI. anno quoque domni & serenissimi Caroli imperatoris Augusti in Gallia imperantis II. indictione *V. XV. Kalendas Iunii, sacer episcoporum conventus, ob pacem & tranquillitatem sanctæ Dei ecclesiæ statuendam, & ecclesiastica negotia decernenda, apud ecclesiam sancti Marcelli martyris in suburbio Cabilonensi in Christi nomine coadunatus est. Vbi fuerunt domni & sanctissimi archiepiscopi Aurelianus, Bernoinus, nec non & reverendissimi episcopi, Adalgarius, Geylo, Stephanus, Giraldus, Adalbaldus, Isaac, & Leboinus. Geylo denique supra memoratus Lingonensis ecclesiæ reverendus antistes, una cum suprascriptis patribus in hoc sacrosancto residens conventu, eorum auribus intimavit, qualiter domnus Isaac antecessor suus res ecclesiæ in Luco, in honore sancti Martini in sua S. synodo, a partibus sancti Martini de Luco superiore, capellæ videlicet sancti Marcellini, contra Adalardum ejusdem capellæ presbyterum, juste & legaliter evindicavit de rebus & decimis. Tunc omnes episcopi hoc audientes in commune, relationem Geylonis venerabilis episcopi, & notitiam evindicationis domni Isaac, simul consenserunt, & consentiendo roboraverunt, ut si quis temeraria sacrilegaque præsumptione convictus, atque cæca cupiditate cæcatus, hoc quod Dei & domni Isaac & nostra confirmamus auctoritate, in aliquo infringere præsumpserit, æterna se sciens damnatione multandum, & cum diabolo & angelis ejus sempiterno incendio concremandum, atque cum Iuda traditore domini, & cum Dathan & Abiron perpetuali pœna cruciandum, insuper a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ, & cætu omnium fidelium Christianorum tamdiu habeatur extorris, donec de illicita præsumptione resipiscens, condigna pœnitentia sublevetur. **Præterea iidem episcopi confirmarunt donationes rerum, quas monasterium S. Stephani possidet in pagis Divionensi & Oscarensi, similesque anathema contra violatores pronuntiarunt.

Ex supplemento concilior. Gall.

** PRIVILEGIVM QVOQVE

Carilocensi cœnobio in eadem synodo, hac forma concessum.

*IV. ANNO incarnationis DCCCLXXXVI. Indictione *V. cum sancta episcoporum synodus apud monasterium sancti Marcelli, de statu, honore, ac utilitate sanctæ ecclesiæ tractatura convenisset, atque inibi salubria quæque decreta sanxisset: accessit venerabilis Ingelarius abbas ex Cœnobio quod dicitur Carus-locus, estque situm in comitatu Matisconensi. Is humiliter sanctos præsules efflagitavit, ut super rebus suo monasterio delegatis, atque usibus & stipendiis monachorum Deo servientium deputatis, suæ auctoritatis privilegium fieri decernerent. Sacri igitur pontifices devotis ejus precibus pium adhibentes auditum, eidem abbati, suisque successoribus, necnon & fratribus in præfato Cœnobio Deo famulaturis, quidquid hactenus condonatum est, aut acquisitum, & quidquid deinceps juste ac legaliter donatum fuerit, vel quæsitum, perpetuo habendum sanxerunt, & hoc decreto inviolabiliter firmaverunt. Statuerunt etiam, ut obeunte abbate, nullus inibi alius qualibet subreptionis astutia subrogetur, nisi quem fratrum unanimitas secundum Dei voluntatem & regulam sancti Benedicti elegerit. Nulli vero liceat res, aut possessiones ejusdem Cœnobii siniſtro quolibet ingenio distrahere, vel præsumere. Si quis autem (quod non optamus) hujus privilegii destructor, aut in ejus destructione fraudulentus machinator imposterum fuerit & emerserit, salutem propriam negligens: secundum potestatem ligandi atque solvendi a Domino Iesu Christo nobis traditam, æterno vinculo damnationis extra beatorum sortem eliminamus.

Aurelianus sanctæ Lugdunensis ecclesiæ humilis archiepiscopus, in Christi nomine roboravi & subscripsi.

Bernoinus humilis sanctæ Dei Viennensis ecclesiæ archiepiscopus.

Geylo sanctæ Lingonensis ecclesiæ humilis episcopus.

Adalgarius Æduorum episcopus.

Stephanus dignatione divina Cabilonensis ecclesiæ episcopus.

Adalbaldus Bellicensis ecclesiæ episcopus.

Geraldus sanctæ Matisconensis ecclesiæ episcopus.

Isaac humilis Valentinensis ecclesiæ episcopus.

Leboinus chorepiscopus Lugdunensis.

Ego Brantio indignus presbyter & cancellarius sancti Mammetis scripsi, datavique.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

In codice Besuensi annus adscriptus est DCCCXXCVI. indictione V. quæ duo minime cohærent. Sed castiganda potius indictio, ut indictio IV. scribatur, & notandus Christi annus ut in authographo. Ita fiet ut concilium hoc superioribus anteponi debeat.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE S. I.

In nostra conciliorum synopsi historica ad annum 888. meminimus celeberrimi conventus episcoporum procerumque Gallorum apud sanctum Mauricium Agaunensem ad Rhodanum fluvium, in quo Rodulfus Conradi junioris filius, & Hugonis abbatis nepos, coronatus fuit rex superioris, sive Transiuranæ Burgundiæ & Alpium Rhæticarum, ut pluribus Regino Prumiensis, Annales Metenses, aliique quos per otium consules. Neque enim quod sciam extant illius electionis ac coronationis publica monumenta, ut Mantalense, Valentinum ac similia quæ suis locis inseruimus. Ne cui vero videamur nostro defuisse muneri, hæc paucis accipe.

ANNO CHRISTI 888.

*** CONVENTVS IN MONASTERIO S. MAVRICII MARTYRIS IN LOCO AGAVNO.

In quo primores & episcopi Rodolphum Conradi II. filium, regem Burgundiæ Iurensis elegerunt anno Christi DCCCLXXXVIII. electoque coronam imposuerunt.

REGINO *Prumiensis abbas, qui tum vivebat, hæc in chronico memorat ad annum* DCCCLXXXVIII. Per id tempus Rudolfus filius Chunradi, nepos Hugonis abbatis, provinciam inter Iuram & Alpes Penninas occupat, & apud sanctum Mauricium accitis secum quibusdam primoribus & nonnullis sacerdotibus, coronam sibi imposuit, regem

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 888.

que se appellare jussit. Post hæc mittit legatos per universum regnum Lotharii, & suasionibus pollicitationibusque, episcoporum ac nobilium virorum mentes in sui favorem demulcet.

CONCILIVM MOGVNTIACENSE OCCASIONE ARNVLPHI NOVI REGIS & disciplinæ ecclesiasticæ propter incursiones Northmannorum reformandæ anno Domini DCCCLXXXVIII. celebratum, tempore Stephani papæ V. anno I. regis Arnulphi.

Prælocutio synodi Moguntiacensis.

FRATRES, nosse & animadvertere sanctitatis B vestræ prudentiamoportet, quia omnipotentis Dei nutu omnia providentis, & secundum interni consilii sui judicium cuncta dispensantis, hic congregati sumus. Cujus conventus causam perpendere, & diligenti solicitudine considerare debemus. Omnipotens namque Deus occulto dispensationis suæ examine rectores pariterque pastores ecclesiæ suæ præfecit, quam sibi suo sanguine acquisivit, mundans eam lavacro aquæ in verbo. Quæ quot malis oppressa, quot ventis tribulationum illisa, plus jam in nostris tribulationibus videmus, quam in codicibus legimus. Tamen quia causa illius, nostrique insuper officii cura convenimus, tractare & considerare nos condecet, qua ex C causa, cujusve peccato talia nobis acciderunt, qualia hactenus passi sumus, & quotidie sine cessatione patimur. Cujus considerationis vim recolentes, nos peccasse, nosque reos esse, secundum pro-
Dan. 4. phetæ exemplum profiteamur. Non enim tanta vis tribulationum, neque tot tempestatum impetus
Ezech. 13. ecclesiam Dei impeterent, si juxta alterius prophetæ dictum, ascenderemus ex adverso, & opponeremus nos murum pro domo Israel, ut staremus in prælio in die Domini. Ideoque, carissimi & reverendissimi fratres, ascendat unusquisque nostrum tribunal cordis sui: & quid hic agendum, qualiterve consulendum sit, divina instigante gratia, communi consensu, & concordi caritatis affe-D ctu decernamus, & secundum divinæ institutionis normam perscrutemur. Mirum quippe non est, quia omnes in communi peccavimus, talia nobis contigisse. Sed quia nos, qui ceteris ferre ducatum debuimus, nostri officii curam postponentes, ad exteriora dilapsi sumus, specialiter nos hæc causa petit, reosque fore notat, quorum inertia, nobis per abrupta gradientibus, omnis grex divinitus nobis commissus præcipitio patuit. Qua de re, humiliter ac devote præveniamus faciem ejus in confessione; *mundantes nos*, secundum apostoli-
2. Cor. 7. cum dictum, *ab omni inquinamento carnis & spiritus*. patet namque quia juxta veridicæ rationis assertio-
Matth. 15. nem, *cæcus cæco ducatum præstans, ambo in foveam cadunt*. Quo enim animo, quave fronte divinam pie-E tatem pro peccatis populi nobis commissi exorare poterimus, quos funibus peccatorum constat fore irretitos? Ecce labentibus tot annorum curriculis, numquam nec generali, nec etiam provinciali synodo coadunati sumus, ut aliquid dignum necessariumve ecclesiæ, cui annuente Deo præsumus, mutuis collationum sermonibus conferremus. Sed quia nunc auxiliante Domino, & imperante serenissimo seniore nostro Arnulpho rege, convenimus, divinam suppliciter imploremus misericordiam, quatenus ea præveniente & subsequente conventum & actionem istius synodi sibi acceptabilem facere dignetur, & Christiano proficientem popu-

A lo ad salutem & vitam perpetuam, nobisque ad æternæ remunerationis felicitatem & gloriam. His vero breviter prælibatis, ponamus ante oculos adhuc peccatorum nostrorum vulnera, & congruà eis quæramus medicamina. Lugeamus ergo, secun- *Ierem. 9.* dum prophetam, & quæramus capiti nostro aquam, Dicit de & oculis nostris fontem lacrymarum, ut plangamus interfectos filiæ populi nostri. Quis enim sic- Northmãnorum populationibus. cis oculorum luminibus valeat enumerare mala gentis nostræ & sanctorum? Videte & considerate quam præclara & nobilia servorum Dei ædificia destructa & incensa sint, & funditus ad nihilum redacta. Altaria defossa, & penitus conculcata, ornamenta ecclesiarum Dei valde preciosa & mirifica direpta & igni exusta. Episcopi & sacerdotes & ceteri ordinis ecclesiæ viri, gladio truncati, & diversis pœnarum generibus morti addicti. Omnis ætas utriusque sexus, gladio & igne, diverso mortium genere consumpti. Quid ergo amplius his dici possit? Omnia desiderabilia & preciosa nobis ablata sunt, veluti olim sub comminatione & eversione Iudaici templi illis dictum est: *Ecce ego tollam a vobis desiderabile oculorum* Ezech. 24. *vestrorum, super quo pavet anima vestra.* Multi ergo nostrum, quibus hoc malum contigit, nobiliùm ædificio templorum, gregique sibi commisso metuebant, quæ omnia ut oculis intuentium patent, ablata sunt & penitus subversa. Cujus subversionis periculum incolæ monasteriorum utriusque sexus metuentes, huc illucque vagantur incerti, penitusque omni solatio destituti, quid agendum, quove declinandum, errabundi cum periculo suæ professionis, & sine pastore, ignorant. Sed his interea malis amaricati, & pene usque ad mortem afflicti, aliud e vicino malum hos coangustat & opprimit, quod quanto vicinius, tanto gravius, nobisque, qui pastores dicimur, periculosius. Ecce enim e latere turba raptorum & schismaticorum sævit, qui pauperes & humiles Christi opprimunt & interimunt, neque Dei respectum habentes, nec ullam hominis personam verentes. Ab his namque, si deesset Paganorum sævitia, redigeretur in solitudinem terra: quia nec sexui, nec ætati, neque paupertati parcere sciunt, sed omnes, quos possunt, absque Dei respectu & misericordia despoliant, & crudeliter, sui immemores, aut igni, aut gladio, aut quocumque mortis genere interimunt, hocque nihil putant & parvipendunt. Nec etiam pœnitentiæ colla submittere volunt. Quibus omnibus circumsepti malis, illius apostoli non immemores sumus sententiæ, qua ait: *Foris pugnæ, intus* 2. Cor. 7. *timores.* Vnde quia Dei providentia hoc spatium nobis concessum est, quo mutuis frueremur aspectibus, & alternis relevaremur collationibus, quid de his & ceteris rebus emendatione dignis agendum sit, decernere studeamus.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *Vt fiant orationes pro rege.*
II. *De officio regis.*
III. *Quid sit proprie ministerium regis.*
IV. *In synodo Toletana, ut ecclesiæ cum rebus ad ordinationem episcopi pertineant, præcipitur.*
V. *Ne presbyteri sine consensu episcoporum per ecclesias constituantur, vel ab eis reiiciantur.*
VI. *Vt nullus ecclesiasticas res invadere præsumat.*
VII. *De varia vexatione sacerdotum.*
VIII. *Decretum in nonnullos qui sacerdoti Virtzburgensi nares capillosque abscíderant, verberibusque male affecerant.*
IX. *Vbi Missarum solennia peragi liceat.*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 888.

X. *De mulieribus, quod in domo clericorum simul cum clericis non debeant habitare.*
XI. *Ne invadantur prædia ecclesiæ.*
XII. *Quot testibus clerici convinci debeant.*
XIII. *De decimis ab antiquis ecclesiis non subtrahendis, & ut antiqua ecclesia honorem suum habeant.*
XIV. *Quod nullus episcopus alterius parochianum præsumat retinere aut ordinare.*
XV. *Item de eodem.*
XVI. *De his qui sacerdotem sponte occiderint.*
XVII. *De decimis dandis.*
XVIII. *De quodam Altmanno, qui sibi commatrem spiritualem in conjugium habet sociatam.*
XIX. *De presbyteris, qui crimine fornicationis, sive aliquo capitali flagitio accusantur, & non habent collegas, cum quibus se excusare possint; aut si forte lapsi fuerint, quomodo satisfaciant.*
XX. *De precariis injuste & irrationabiliter factis.*
XXI. *De his qui in ecclesiis seu atriis ecclesiæ rixas moverint, & mutuo inter se confligunt.*
XXII. *De his qui decimas suas dare nolunt, aut injuste subtrahunt.*
XXIII. *De viris & feminis si adulterii reatu, sive alicuius flagitii crimine accusati fuerint, qualiter expurgari debeant.*
XXIV. *De pace fruenda.*
XXV. *De præpositis & provisoribus monasteriorum.*
XXVI. *De viduis velandis.*

ANNO incarnationis Domini nostri Iesu Christi octingentesimo octogesimo octavo, anno etiam primo regni domini Arnulphi glorioſissimi regis, hæc capitula apud Moguntiam civitatem a Luitberto ejusdem civitatis archiepiscopo, necnon & a VVilliberto sacræ sedis Colonienſis, seu etiam Ratbodo Trevirenſis ecclesiæ venerabilibus archiepiscopis, cum suis suffraganeis, ceteraque non modica multitudine, abbatum scilicet & aliorum sacerdotum, tenenda, observanda, ac firmiter habenda constituta sunt.

CAPITVLA.

I.

Statuimus, ut oratio ab omnibus nobis tam pro glorioso rege Arnulpho, ceu etiam & pro glorioſa conjuge sua, necnon & pro statu totius Christianitatis, prout nos debitores esse cognoscimus, in ecclesiis nostris assidue celebretur.

II.

Ut annuntietur glorioso regi nostro domino Arnulpho, quid sit rex, quidve vocari debeat. Rex a recte regendo vocatur. Si enim pie & juste & misericorditer regit, merito rex appellatur; si his caruerit, non rex, sed tyrannus est Antiqui autem, omnes reges tyrannos vocabant. Sed postea pie & juste & misericorditer regentes, regis nomen adepti: impie vero, injuste, crudeliterque principantibus, non regis, sed tyrannicum aptatum est nomen. Quia rex a regendo dicitur, primo ei studendum est, ut semetipsum, suamque domum, Christi adjuvante gratia, ab operibus nequam emaculet, bonisque operibus exuberare faciat, ut ab eo ceteri bonum exemplum semper capiant. Ipse & salutiferis Christi præceptis fideliter atque obedienter obsecundet, & recte agendo, eos quibus temporaliter imperat, in pace & concordia atque caritate, ceterorumque bonorum operum exhibitione, quantum sibi divinitus datur, consistere faciat, & dictis atque exemplis ad opus pietatis & justitiæ & misericordiæ solerter excitet, attendens quod pro his Deo rationem redditurus sit, quatenus ita agendo, sanctorum rogum, qui Deo sincere serviendo placuerunt, post hanc peregrinationem consors efficiatur. De rege autem, qualis esse debeat, ita in Deuteronomio legitur: *Cum ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & possederis eam, habitaverisque in illa, & dixeris: Constituam super me regem, sicut habent omnes per circuitum nationes; eum constitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum.* Et post pauca: *Non habebit uxores plurimas, quæ alliciant animam ejus, neque argenti & auri immensa pondera. Postquam sederit in solio regni sui, describet sibi deuteronomium legis hujus in volumine, accipiens exemplar a sacerdotibus Levitica tribus, & habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba & cæremonias ejus, quæ in lege præcepta sunt. Nec extollatur cor ejus in superbiam super fratres suos, neque declinet in partem dexteram vel sinistram, ut longo tempore regnet ipse, & filii ejus super Israël.* Attende, quod timor Dei, & custodia præceptorum eius, & humilitas, quæ non patitur eum extolli super fratres suos, & iustitiæ rectitudo, non solum regem, sed & filios eius longo faciat regnare tempore. Vt ergo princeps extollentiam cavere debeat, Ecclesiasticus admonens ait: *Principem te constituerunt? noli extolli, sed esto in illis quasi unus ex illis.* In Proverbiis: *Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus eius in æternum firmabitur.* Item: *Misericordia & veritas custodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius.* Isidorus: Qui recte utitur potestate regni, ita præstare se omnibus debet, ut quanto magis honoris celsitudine claret, tanto semetipsum mente humiliet, proponens sibi exemplum humilitatis David, qui de suis meritis non tumuit, sed humiliter sese deiiciens, dixit: *Vilis incedam, & vilis apparebo ante Deum qui elegit me.* Fulgentius in libro de veritate prædestinationis & gratiæ: Clementissimus quoque imperator non ideo est vas misericordiæ præparatum in gloriam, quia apicem terreni principatus accepit: sed si in imperiali culmine recta fide vivat, & vera cordis humilitate præditus, culmen regiæ dignitatis sanctæ religioni subiiciat: si magis in

Isidori sunt hæc.

Deut. 7.
Ibid.
Eccles. 32.
Prov. 29.
Prov. 20.
1. Reg. 6.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 888.

gis in timore Deo ſervire, quam in tumore dominari populo delectetur : ſi in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas poteſtatem : ſi ſe magis diligendum, quam metuendum cunctis exhibeat : ſi ſubiectis ſalubriter conſulat : ſi iuſtitiam ſic teneat, ut miſericordiam non derelinquat : ſi præ omnibus ita ſe ſanctæ matris eccleſiæ meminerit filium, ut eius paci atque tranquillitati per univerſum mundum, prodeſſe ſuum faciat principatum. Magis enim Chriſtianum regitur ac propagatur imperium, dum eccleſiaſtico ſtatui per omnem terram conſulitur, quam cum in parte quacumque terrarum pro temporali ſecuritate pugnatur.

III.

Regale miniſterium ſpecialiter eſt, populum Dei gubernare & regere cum æquitate & iuſtitia, & ut pacem & concordiam habeant, ſtudere. Ipſe enim primo debet defenſor eſſe eccleſiarum & ſervorum Dei, viduarum, orphanorum, ceterorumque pauperum, nec non & omnium indigentium. Ipſius enim terror & ſtudium huiuſcemodi, in quantum poſſibile eſt, eſſe debet, primo ut nulla iniuſtitia fiat : deinde ſi evenerit, ut nullo modo eam ſubſiſtere permittat, nec ſpem deliteſcendi ſive audaciam male agendi cuiquam relinquat. Sed ſciant omnes, quoniam ſi ad ipſius notitiam pervenerit quidpiam mali quod admiſerint, nequaquam incorrectum aut inultum remanebit, ſed juxta facti qualitatem, erit & modus juſtæ correptionis. Quapropter in throno regiminis poſitus eſt ad judicia recta peragenda, ut ipſe per ſe provideat & perquirat, ne in judicio aliquis a veritate & æquitate declinet. Scire etiam debet, quod cauſa, quam juxta miniſterium ſibi commiſſum adminiſtrat, non hominum, ſed Dei cauſa exiſtit, cui pro miniſterio, quod ſuſcepit, in die tremendi examinis rationem redditurus eſt. Et ideo oportet, ut ipſe, qui judex eſt iudicum, cauſas pauperum ad ſe ingredi faciat, & diligenter inquirat, ne forte illi, qui ab eo conſtituti ſunt, & vices eius agere debent in populo, iniuſte aut negligenter pauperes oppreſſiones pati permittant. Plura igitur ſunt ex auctoritate ſanctarum ſcripturarum de miniſterio regis quæ ſcribere potuimus : ſed ne oneroſa glorioſo principi noſtro hæc admonitio noſtra exiſtat, hæc perpauca ſcripta ſufficiant.

IV.

Toletanum concilium III. c. 19 & in decr. 10. quæſt. 1. Sic quidam.

Multi contra Canonum conſtituta, ſic eccleſias, quas ædificaverint, poſtulant conſecrari, ut dotem, quam eidem eccleſiæ contulerint, cenſeant ad epiſcopi ordinationem non pertinere. Quod factum & in præteritum diſplicet, & in futurum prohibetur. Sed & omnia, ſecundum conſtitutionem antiquam, ad epiſcopi ordinationem & poteſtatem pertineant.

ANNO CHRISTI 888.

V.

Turonenſe concilium tempore Caroli cap. 19.

Quicumque preſbyter per precium eccleſiam fuerit adeptus, omnimodis deponatur : quoniam contra eccleſiaſticæ regulæ diſciplinam agere dignoſcitur, qui alium preſbyterum legitime ad eccleſiam ordinatum per pecuniam expulerit, eamque ſibi taliter vindicaverit. Quod vitium late diffuſum, ſummo ſtudio emendandum eſt. Itemque interdicendum videtur clericis ſive laicis, ne quis cuilibet preſbytero præſumat dare eccleſiam ſine licentia & conſenſu epiſcopi ſui.

VI.

Aurelian. Concil. V. c. 15. vel 19.

Ne cui liceat res vel facultates eccleſiis aut monaſteriis, vel xenodochiis, pro quacumque eleemoſyna cum juſtitia delegatas retentare, alienare, atque ſubtrahere. Quiſquis fecerit, tamquam necator pauperum, antiquorum Canonum ſententiis conſtrictus, ab eccleſiæ liminibus excludatur, donec ab ipſo quæ ſunt ablata vel retenta reddantur. Exeodem concilio capite quindecimo : Si quis quolibet tempore, cujuſlibet poteſtatis aut ordinis perſona, contra inſtitutionem ſancti concilii venire tentaverit, aut aliquid de conſuetudine, vel facultate xenodochiorum vel eccleſiarum abſtulerit, (quod Deus avertat) ut necator pauperum irrevocabili anathemate feriatur.

Aurelianenſe concilium V. can. 16.

VII.

Relatum eſt ſanctæ ſynodo, quod a malis Chriſtianis plurimæ vexationes ſacerdotibus Chriſti, ſeu ceteris clericis inferioris gradus, ſæpiſſime inferantur. Vnde viſum eſt ſancto concilio, ne inantea talia exiſtant, jaculo ſpiritali eos percutere, ut ſi quis clerico aliquam injuriam, ſeu calumniam ingeſſerit, a liminibus ſanctæ eccleſiæ arceatur uſque ad condignam ſatisfactionem.

VIII.

Ad aures ſanctæ ſynodi Arno venerabilis Vvirtzburgenſis eccleſiæ * ſe reclamavit, quod quidam ſceleſti quemdam honorabilem preſbyterum ſuum comprehendiſſent, eique nares abſcidiſſent, & capillos capitis incidiſſent, necnon & ſævis verberibus cruciatum ſemivivum reliquerant. Vnde tanto ſcelere inaudito peracto, ſancta ſynodus viſceribus miſericordiæ erga eumdem commota, ſtatuit communi conſenſu, ut iidem temerarii, Deique contemptores, qui tale ſcelus auſi ſunt perpetrare, anathematis vinculo conſtringantur, quouſque a proprio epiſcopo poſt dignam pœnitentiam abſoluti, ſanctæ matri eccleſiæ ſociari mereantur, nulluſque cum eis in

*f. deeſt epiſcopus.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 888.

aliquo communicet, nisi in hoc, ut eos ad dignam satisfactionem peragendam hortetur. Si quis autem post hanc sententiam a nobis prolatam, sciens cum eis communicaverit, uno eodemque mucrone cum ipsis sciat se a nobis esse percussum.

IX.

De consec. dist. 1. Missarum solennia, &c. concedimus.

Missarum solennia non ubique, sed in locis ab episcopo consecratis, vel ubi permiserit, celebranda esse censemus. Concedimus etiam, ut sicubi (quod nostris exigentibus culpis perplurimum est factum a Northmannis, seu alio qualicumque modo) ecclesiæ fuerint incensæ, in capellis Missas interim liceat celebrare, donec ipsæ ecclesiæ restaurari queant. In itinere vero positis, si ecclesia defuerit, sub diuo, seu in tentoriis, si tabula altaris consecrata, ceteraque ministeria sacra ad id officium pertinentia adsunt, Missarum solennia celebrari permittimus.

X.

Vt clericis interdicatur, mulieres in domo sua habere, omnimodis decernimus. Quamvis enim sacri canones quasdam personas feminarum simul cum clericis in una domo habitare permittant: tamen, quod multum dolendum est, sæpe audivimus, per illam concessionem plurima scelera esse commissa, ita ut quidam sacerdotum cum propriis sororibus concumbentes, filios ex eis generassent. Et idcirco constituit hæc sancta synodus, ut nullus presbyter ullam feminam secum in domo propria permittat, quatenus occasio malæ suspicionis vel facti iniqui penitus auferatur.

XI.

Vrbani papæ I. in epist. & in decretis 17. q. 2. Attendendum

Attendendum est omnibus, & fideliter custodiendum, & illius usurpationis contumelia depellenda, ne prædia usibus secretorum cælestium dicata, a quibusdam irruentibus vexentur. Quod si quis fecerit, post debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga sacrilegos jure promenda est, perpetua damnetur infamia, & infernali carceri tradatur, aut exilii perpetua deportatione feriatur: quoniam juxta apostolum, oportet hujusmodi hominem tradere satanæ, ut spiritus salvus fiat in die Domini.

1. Cor. 5.

XII.

Rom. concilium sub Silvestro papa, in decret. 2. q. 7. Nullus laicus.

Presbyter non adversus episcopum, non diaconus adversus presbyterum, non subdiaconus adversus diaconum, non acolytus adversus subdiaconum, non exorcista adversus acolytum, non lector adversus exorcistam, non ostiarius adversus lectorem det accusationem aliquam. Et non condemnabitur præsul, nisi in septuaginta duobus: neque præsul summus a quo quam judicabitur, quoniam scriptum est: *Non est discipulus supra magistrum.* Presbyter autem in cardine constitutus, nonnisi in quadraginta duobus testibus damnabitur: diaconus cardinarius constitutus urbis Romæ, non nisi in viginti sex condemnabitur: subdiaconus, acolytus, exorcista, lector, ostiarius, nisi, sicut scriptum est, in septem testibus non condemnabitur. Testes autem sine aliqua sint infamia, uxores & filios habentes.

1. quæst. 5. Præsul.

Luc. 6.

ANNO CHRISTI 888.

XIII.

Ecclesiæ antiquitus constitutæ nec decimis nec aliis possessionibus priventur, ita ut novis oratoriis tribuantur.

XIV.

Nullus episcopus alterius parochianum præsumat retinere aut ordinare absque ejus voluntate, vel judicare. quia sicut ejus irrita erit ordinatio, ita & judicatio: quoniam censemus alterius nullum judicis, nisi sui, sententia teneri. Nam qui eum ordinare non potuit, nec judicare ullatenus potest.

XV.

Si quis episcopus judicaverit, vel ordinaverit alterius parochianum sine consensu, & voluntate sui episcopi: oportet non sine increpatione in communi concilio admitti, ita ut ecclesiasticum ultra non solvat canonem.

XVI.

Qui sacerdotem morti voluntarie tradiderit, carnem non comedat, nec vinum bibere præsumat omnibus diebus vitæ suæ. Iejunet autem usque ad vesperam, exceptis diebus festis atque dominicis. Arma non sumat, & ubicumque ire maluerit, nullo vehiculo deducatur, sed propriis pedibus proficiscatur. Ecclesiam per quinquennii tempus non ingrediatur, sed cum sacrarum orationum officia, aut missarum solennia celebrantur, ante fores basilicæ perseveret, orans ac deprecans Dominum, ut tanto crimine abluatur. Post expletum vero quinquennii tempus ingrediatur ecclesiam, non tamen communicet, sed inter audientes tantummodo stet, vel dum facultas conceditur, sedeat. Dum autem duodecimi anni cursus fuerit finitus, communicandi ei tribuatur medela. Maneat tamen in reliquis observationibus tres dies per hebdomadam, ut ad perfectionis purificatus mereatur venire culmen.

XVII.

Admonemus atque præcipimus, ut decima omnino Deo dari non negligatur, quam Dominus ipse dari sibi constituit. Timendum est enim, quisquis Deo debitum suum abstrahit, ne Deus propter peccatum suum auferat ei necessaria sua. Qui vero decimas post crebras admonitiones & prædicationes sacerdotum dare neglexerint, excommunicentur.

XVIII.

Perlatum est ad nos, quod quidam Altmannus nomine, sibi commatrem spiritualem,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 888.

lem, ex parochia Arnonis episcopi scelesto A conjugio associasset: sed postea per sacramenta ab ea separatus, modo iterum eam sibi impia copulatione habet sociatam. Quem, quia tale scelus perpetratum habere audivimus, secundum constitutionem sancti Gregorii papæ, gladio spirituali percutimus, eumque anathematis vinculo innodamus.

XIX.

Neocæsareense concilium, can. 1. & in decr. dist 28. presbyter.

De presbyteris, qui crimine fornicationis sive aliquo capitali flagitio accusantur: & non habent collegas cum quibus se excusare possint: aut si forte lapsi fuerint, B quomodo satisfaciant: in quorum judicio, neque ad dexteram, neque ad sinistram declinandum est: sed regia via gradiendum. In concilio Neocæsareensi capite primo scriptum est: Presbyter, si uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si vero fornicatus fuerit, aut adulterium perpetrauerit, amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi. Item in concilio Carthaginensi, capitulo vicesimoquinto

Carthaginense c. 5.

scriptum est: Aurelius episcopus dixit: Præterea cum de quorumdam clericorum, quamvis erga uxores proprias, incontinentia referatur, placuit, quod & in diversis conciliis firmatum est, ut subdiaconi, C qui sacra mysteria contrectant, & diaconi & presbyteri, sed & episcopi, secundum priorum statuta, etiam ab uxoribus se abstineant, ut tamquam non habentes esse videantur. Quod nisi fecerint, ab ecclesiastico removeantur officio. Ceteros autem clericos ad hoc non cogi, nisi maturiori ætate.

XX.

Remense concilium tẽpore CaroliM. c. 37

De precariis injuste & irrationabiliter factis, easque cum vi & sine nostræ voluntatis consensu habere volunt, sicut in Re- D mensi concilio statutum est capite trigesimoseptimo. Si quilibet hominum res ecclesiæ per mendacia vel mala ingenia in precariam sibi acquirere voluerit, & post factas precarias eadem mendacia ad aures ejusdem ecclesiæ rectoris delata fuerint, ipsa ecclesia res suas, quæ ei mendaciter abstractæ fuerunt, pleniter absque ullius contradictione omnimodis recipiat. Ille vero, qui res suas per eadem mendacia propter cupiditatem ipsius precariæ, eidem ecclesiæ tradidit, simili modo in suam recipiat dominationem. E

XXI.

Mogũtiac. tẽpore CaroliM. c. 39

De his qui in ecclesiis seu atriis ecclesiæ rixas moverint, & mutuo inter se confligunt, ex concilio Moguntiacensi tempore Caroli capite vigesimoquarto, præcipimus, ut in ecclesiis sive atriis ecclesiarum vel domibus, placita sæcularia minime fiant; quanto minus rixæ & contentiones? Item capitulo trigesimonono: De honore ecclesiarum, & his qui ad ecclesias confugiunt;

ANNO CHRISTI 888.

& quod ecclesia cum magna reverentia adeunda sit, sicut in capitulari dominico continetur, & in Moguntiacensi, & Turonensi, ac Arelatensi, tempore glorioſi imperatoris Caroli conventibus decretum est.

Turon. & Arelatense concilium tẽpore Caroli M.

XXII.

De his qui decimas suas dare nolunt, & injuste subtrahunt, ita ut qui quinque aut eo amplius aratra habuerint, juxta æstimationem unius aratri persolvant: & qui hereditatem ecclesiæ nostræ sibi vindicant: & de servis, qui decimas, dominis consentientibus, dare nolunt: concilio Arelatensi capitulo 9. scriptum est: Vt unusquisque de propriis laboribus suis decimas & primitias Deo offerat: sicut scriptum est: *Decimas & primitias tuas non tardabis offerre Domino Deo tuo.* Vbi nec liber, nec servus excipitur, qui omnes unum sumus in Christo, apud quem nulla habetur personarum acceptio. Item in concilio Arelatensi, capitulo vigesimo: Vt ecclesiæ antiquitus constitutæ, nec decimis, nec ulla alia possessione priventur.

Arelat. c. 9o.

Exod. 22.

Arelat. c. 20.

XXIII.

Multi sunt, qui secundum humanas leges divina spernentes judicia, testes ac conjuratores sibimet producere volunt. Quos minime admittentes, sicut unum confitemur Deum, unam fidem, unum baptisma, ita etiam una per totum mundum ecclesia uniformiter pari lege & simili religione excolenda est. Itaque decernimus, ut juxta divinæ legis sanctionem, & secundum ipsius sedem civitatis, in qua ratio ventilatur, unaquæque gens, & cuncta adjacens parochia subjaceat, ita ut auctoritate episcopi, aut judicii examine, aut sacramenti protestatione se expurget. Et non minus quam quatuordecim annos ætatis habeat, qui ad testimonium admittendus est secundum censuram canonicæ institutionis, sicut in Africano concilio capite nonagesimo octavo scriptum est: Testes ad testimonium non admittendos, qui nec ad accusationem admitti præcepti sunt, vel etiam quos ipse accusator de sua domo produxerit. Ad testimonium autem infra annos quatuordecim ætatis suæ non admittantur.

Concilium Africanum c. 98.

XXIV.

Arelatense concilium tempore Caroli, M. c. 12. Sententialiter. Cabilonen. se cõcilium tẽpore CaroliM c. 20 In forma. *Hebr.* 12.

Decrevimus etiam, ut pacis bonum & concordiæ ab omnibus indisrupte teneatur: quia si inter nos fideles, ut in capitularibus domini Caroli legitur, pax & concordia habenda est, dicente apostolo: *Pacem sequimini & sanctitatem, sine qua nemo videbit Deum:* multo magis inter episcopos & comites esse debet, qui post imperialis apicis dignitatem populum Dei regunt. Ita enim inter se concordare debent, ut alterutrum sibi ad Dei servitium peragendum, & ministerium suum explendum, non solum non noceant, quin potius adminiculo

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 888.

sint. Comitibus quippe & judicibus, reliquoque populo expedit, ut in Turonensi concilio legimus temporibus præfati principis acto, ut suis sint episcopis consentientes & obedientes, propter Dei amorem, & semper ab eis utile quærant consilium, illorumque salubria non spernant monita, sed intenta cordis aure audiant. Similiter vero & episcopi prædictas personas similiter suscipiant, honorificeque erga eas in omnibus agant, & sic sese mutuis studeant sublevare consolationibus.

Turonense concilium tempore Caroli c. 33.

XXV.

De monasteriis clericorum, monachorum, atque puellarum, quæ clericis sive laicis beneficii jure donata sunt, placuit ut tales eis præficiant provisores & præpositos, sicut in Cabilonensi concilio scriptum est, qui & præesse noverint & prodesse, & qui ad episcopum recurrant, & secundum ejus ordinationem ad conventum synodi occurrant, & commissum sibi gregem canonice & cum magna religione custodiant, quasi rationem de animabus eorum reddituri.

Cabilonense concilium tempore Caroli c. 52. & 54.

XXVI.

De viduis præcipimus, ut nequaquam cito velentur, sed in potestate earum maneat, consentiente episcopo, utrum nubant, an professionem castitatis assumant, usque dum probetur earum conversatio, ne forte de eisdem dici possit, quod ab apostolo dicitur: *Quæ autem in deliciis sunt, viventes mortuæ sunt.* Si autem propositum castitatis assumpserint: aut monasterii claustris regulariter constringantur, aut domi manentes castitatem suæ professionis integerrime custodiant. Quod si a proposito deviaverint, canonicæ institutionis censura corrigantur. Quod & de virginibus, si mœchatæ fuerint, statuimus, sicut in concilio Eliberitano cap. decimotertio scripum est: Virgines quæ se Deo dedicaverunt, si pactum prodiderint virginitatis, atque eidem libidini servierint, non intelligentes quid amiserint: placuit, nec in fine dandam eis esse communionem. Quod si semel persuasæ, ad infirmi corporis vitia* lapsæ, toto tempore vitæ suæ ejusmodi feminæ egerint pœnitentiam, ut abstineant se a coitu, placuit eas in fine communionem accipere debere.

1. Tim. 5.

*lapsus, vitiatæ,

NOTA SEVERINI BINII.

Arnulphus an fuerit imperator?

In hac synodo hoc unum in primis observatu dignum est: quod sicut hic, ita etiam apud omnes alios scriptores antiquos, Arnulphus non imperator, sed rex dumtaxat nominatus reperiatur; eo quod nefas esset imperatoris nomen assumere, nisi illud a sede apostolica prius collatum esset. Quamobrem perperam agere convincuntur, qui statim post obitum Caroli Arnulphum tamquam heredem imperii imperatorem nominant. Hanc synodum propter infelicem statum ecclesiarum Germanicarum congregatam esse, indicant patres in præfatione hujus synodi; cumque tribus prioribus canonibus Arnulphus rex instruatur & admoneatur quomodo se in regimine regni bene disponendo gerere debeat, patet novam regis Arnulphi electionem huic synodo congregandæ occasionem aliquam præbuisse. De Luitberto archiepiscopo qui concilio præfuit, de ejusque rebus præclare gestis, plurima scribit Serarius libro quarto historiæ Moguntinæ.

Causa concilii quæ?

ANNO CHRISTI 888.

CONCILIVM METENSE

IN REGNO LOTHARII A BELGICÆ PRIMÆ episcopis sub Arnulpho rege celebratum Kalendis Maii, anno Christi, ut conjectura est, DCCCXXCVIII. Stephani papæ V. anno III. Odonis regis primo.

TITVLI CANONVM.

I. *Quod pax a paganis, & contumacibus Christianis per emendationem morum a Deo imploranda sit.*
II. *Vt decimas ecclesiæ solus sacerdos accipiat: ut nullam illarum partem laici seniores usurpent.*
III. *Vnus presbyter unam solummodo habeat ecclesiam.*
IV. *Vt de manso ecclesiæ nullus census exigatur: & ne pro sepultura precium detur.*
V. *Vt nullam in domo sua feminam habeant sacerdotes.*
VI. *Vt presbyteri libros & vestimenta sacerdotalia ostendant episcopo, & chrisma sub sera custodiant: clerici armis, aut laicorum indumentis non utantur: & de iis qui infantes in baptismo suscipiunt.*
VII. *Vt nemo cum Iudais edat, aut bibat.*
VIII. *Vt missa in locis non consecratis non fiant: & basilicæ a chorepiscopis consecratæ, ab episcopis consecrentur.*
IX. *De duabus sanctimonialibus ob facinus in ergastulum retrusis: & de diacono sacrilegium confesso.*
X. *Excommunicati qui Folcardum presbyterum eviserant.*
XI. *Excommunicati provinciæ vastatores: iem Theodricus & Lantbertus.*
XII. *Excommunicati qui communionem habebant cum excommunicatis.*
XIII. *Preces cum triduano jejunio indictæ pro rege.*

PRÆFATIO.

ANNO ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi DCCCXXCVIII. regni domini Arnulphi gloriosissimi regis primo, die Kalendarum "Maiarum, acta est synodus in suburbio Metensis civitatis, in ecclesia sancti Arnulphi, ab archiepiscopo venerabili Ratbodo Treverensi, & a Rotberto prædictæ civitatis præsule. Dado quoque Virdunensis ecclesiæ reverentissimus episcopus, & Arnoldus Tullensium episcopus, & Stephanus venerablis abbas, & multi sacerdotes cum comitibus, & pluribus nobilibus, & Deum timentibus viris adfuerunt. Vbi pari voto, parique consensu, pro vera caritate & tranquillitate sanctæ Dei ecclesiæ, quam redemit Christus sanguine suo, sibi invicem occurrentes, hæc in commune præsules locuti sunt.

"Sunt qui Kal. Martias præferant & in annum 895. Odonis atque Arnulphi regum sextum differant cum Sirmondo nostro.

CANONES.

I.

Episcopi, & presbyteri, & fideles laici, qui ante nos fuerunt juxta sacram canonum auctoritatem, sæpius in Christi nomine convenientes, justitiam Dei statuerunt, & idcirco pacem suis diebus habuerunt, & juxta illud quod scriptum est:

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 888.

est: *Pax multa diligentibus legem tuam, Domine, & hominibus bonæ voluntatis.* Nos autem, qui tanto tempore transacto comprovincialem synodum non habuimus, & invicem quærere misericordiam Dei negleximus, videmus in nobis completum esse, quod per prophetam Dominus dicit: *Terram vestram in conspectu vestro alieni devorant, & erit in vastitate hostili.* Ergo qualiter a Northmannis hæc omnia in nobis completa sint nemo dubitat. quomodo etiam a perversis Christianis undique atteramur, omnes in commune sentimus, sicut scriptum est: *Populum tuum, Domine, humiliaverunt, & hereditatem tuam vexaverunt.* Quærenda est igitur pietas Christi, qua Pagani arceantur, & statuenda est lex Dei, qua crudelissimi nostræ gentis homines a vastatione pauperum repellantur. Idcirco quidquid in nobis pravæ voluntatis est abjiciamus, & de Paganis Christo auxiliante pacem obtinere valebimus. Auctoritatem sanctorum patrum contumacibus nostris imponamus, & velint nolint, pro timore etiam glorioſissimi nostri senioris Arnulphi regis, ad satisfactionem venire faciemus. Et sic justitiam Dei statuendo, poterimus ejus misericordiam invenire, quem nos cognoscimus pravis actibus graviter offendisse.

Psal. 118. Luc. 2. Psal. 93.

II.

Dominus loquitur per prophetam, dicens: *Afferte omnem decimam in horreis meis, & probate me in hoc, dicit Dominus, si non aperuero vobis cataractas cæli, & dedero vobis fructus usque ad abundantiam.* Scimus enim, quoniam peccatis exigentibus clauditur cælum, & fit nostris diebus sæpissime fames. Ideo statuimus, ut deinceps nemo seniorum de ecclesia sua accipiat de decimis aliquam portionem, sed solummodo sacerdos qui eo loco servit, ubi antiquitus decimæ fuerant consecratæ, ipse eas cum integritate accipiat in sui sustentationem, & ad luminaria concinnanda, & basilicæ ædificia, vestimenta quoque sacerdotalia, & cetera utensilia suo ministerio congrua obtinenda. Hæc omnia episcopi de suis ecclesiis, & ceteri attendere decreverunt.

Malach. 3.

III.

Vnusquisque presbyter unam solummodo habeat ecclesiam: nisi forte antiquitus habuerit capellam, vel membrum aliquod adjacens sibi, quod non expedit separari. Est enim multum laudabile coram Deo & hominibus, si unus presbyter unam ecclesiam salubriter proviserit, & utiliter rexerit. quoniam non est nobis cura animarum adhibenda pro temporali commoditate: sed cunctis sacerdotibus est optandum, ut cum suis ovibus a Christo recipiant pascua vitæ æternæ.

IV.

De uno manso, & de terris pro sepultura datis, & pro quatuor mancipiis, vel eorum procreatione, nullus census deinceps exigatur: & pro sepultura nullum precium detur.

ANNO CHRISTI 888.

V.

Sacerdotes, qui vice Mosis iram Domini super populum sævientem precibus suis debent mitigare, attendentes etiam ne illud fiat quod scriptum est: *Maxima ruina populi in culpa sacerdotum fuit*: nequaquam in sua domo secum aliquam feminam habeant, nec matrem, nec sororem: sed auferentes omnem occasionem satanæ, angelicam vitam ducant, & Domino Deo casto corpore & mundo corde fine tenus serviant. Nam licet hoc sacris literis crebrius inhibitum esse videatur: tamen quia hos nefas in quibusdam oriri videbatur, idcirco communi decreto statutum est, & hoc interdictum a sancta synodo nimium laudatum est.

Exod. 32. 3. Esdr. 9.

VI.

Cuncti presbyteri ut libros & sacerdotalia vestimenta suo episcopo in proxima synodo ostendant, & ut chrisma suum sub sigillo & sera semper custodiant, a prædictis episcopis expresse commendatum est. Et ut nemo clericorum arma portet, vel indumenta laica induat, id est cottos vel mantellos sine cappa non portet, & laici cappas non portent. Et nullus alteri suscipiat a fonte infantem, nisi qui apprime signaculum, id est abrenuntiationem diaboli, & professionem catholicæ fidei tenuerit: & infantem nequaquam duo vel plures, sed unus a fonte baptismatis suscipiat. quia in hujuscemodi secta diabolo datur locus, & tanti ministerii reverentia vilescit. Nam unus Deus, unum baptisma, unus, qui a fonte suscipit, debet esse pater vel mater infantis. Hæc omnia generaliter interdicta sunt, quia & grandis levitas erat, & gravitas vel religio clericalis nimis in talibus vilis efficiebatur.

VII.

Guntbertus Metensis ecclesiæ primicerius obtulit libellum proclamationis super Iudæos qui habitant Metis. Quapropter interdictum est, juxta capitula sanctorum patrum, ut nemo Christianorum cum eis manducet & bibat, vel quidquid comedi aut potari potest a Iudæis accipiat. Nimis enim, juxta quod ait Cæsarius Arelatensis ecclesiæ episcopus, indignum est atque sacrilegum, eorum cibos a Christianis sumi, cum ea, quibus nos fruimur, ab illis judicentur immunda, ac sic inferiores incipiant esse Christiani quam Iudæi. Et omnes eorum convivas ipse, & sanctus Syagrius Æduorum episcopus, cum

Concilium Agathense can. 40.

Concilium Matiscoense I. canon. 15.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 888.

cum aliis multis, excommunicaverunt.

VIII.

In locis vero non consecratis, id est in solariis, sive in cubiculis, propter infirmos vel longius iter, a quibusdam presbyteris sacrificium offerebatur: quod omnimodis interdictum est. Et ut basilicæ a chorepiscopis consecratæ, ab episcopis consecrentur roboratum est: quia juxta decreta Damasi papæ, Innocentii, & Leonis, vacuum est atque inane quidquid in summi sacerdotii chorepiscopi egerunt ministerio: & quod ipsi iidem sint qui & presbyteri, sufficienter invenitur.

Damasus epist. 4. Leo epist. 92.

IX.

Duæ sanctimoniales propter suum facinus de monasterio sancti Petri sine velamine erant ejectæ: sed juxta canones sancta constituit synodus, ut velamina illis redderentur, & intra monasterium in ergastulo ponerentur, parvo pane, & aqua brevi, cum abundantia divini verbi, vsque ad satisfactionem fruerentur. Quidam etiam diaconus, qui de sacrilegio confessus & convictus fuit, pro misericordia in carcere poni jussus est, interdicto ministerio, & ut pro eo omnes generaliter orarent injunctum est.

X.

Quædam femina, nomine Ava, cum sui fratris consilio & auxilio, qui vocatur Folcrius, & cum aliis consanguineis suis, suum maritum dimisit, & ad eum redire noluit. Vnde illorum sacerdos servus Dei, vocabulo Folcardus, ad suam dominam & ad ejus fratrem veniens, ut eos a tanto scelere traheret, confestim ab eodem & suis complicibus castratus est. Pro his omnibus ad synodum vocati venire noluerunt: & idcirco ad satisfactionem excommunicati sunt.

XI.

Viri pestilentes vastabant miserabiliter istam provinciam. Pro quo scelere ad synodum vocati (sicut scriptum est: *Eripite pauperem & egenum*) alii venerunt, alii venire noluerunt. Illi qui adfuerunt, synodo satisfecerunt: ceteri autem canonice excommunicati sunt. Pari etiam tenore excommunicatus est quidam homo, vocabulo Theodricus, cum complicibus suis, quia quamdam viduam fugiendo prostratam super corpus sancti Eventii rapuit, & de monasterio traxit, & in uxorem sibi eam taliter sociavit. Quidam vir nomine Lantbertus interficiens consanguineum suum, & ducens ejus uxorem nomine VValdradam, juravit coram archiepiscopo, quod tale conjugium dimitteret, & iterum ei se sociavit, & adhuc eam habet: idcirco excommunicatus est.

Psal. 34.

XII.

Quæsitum est a sancta synodo, quid de iis sacra fieri auctoritas juberet, qui cum prædictis excommunicatis communionem habeant. Nam non tantum laici, verum etiam presbyteri in celebratione Missæ excommunicatos recipiunt: & quid de his, qui in eadem excommunicatione mortui fuerint. Verum ad hæc tanta auctoritas prolata est. Sanctus Petrus apostolus in ordinatione sancti Clementis ita plebes alloquitur: Si inimicus est alicui pro actibus suis, vos cum illo nolite amici esse: & prudenter observare debetis, avertere vos ab eo, cui ipsum sentitis adversum: sed nec loqui his, quibus ipse non loquitur. Istius transgressores sanctus Petrus & omnis auctoritas excommunicat. Servis autem, ac propriis libertis, sive beneficiatis, venerabiles episcopi in communione dominorum absolutionem dederunt. Sanctus Leo papa de excommunicatis, & ita defunctis, taliter decrevit: Horum causa judicio Dei est servanda, in cujus manu fuit, ut talium obitus usque ad communionis remedium differretur. Nos autem quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non possumus.

Clemens epist. 1. ad Iacobum.

Epist. ad Rusticum. Narbonensem cap. 7.

XIII.

Precando rogaverunt prædicti episcopi, orare pro domino rege Arnulpho, & triduanum in proximo celebrare jejunium, ubi cum litaniis & magna corporis afflictione precemur Deum, ut faciat nos converti ad se in toto corde & animo volenti, adaperiat cor nostrum in lege sua & in præceptis suis, & faciat pacem, & placeat Redemptori nostro eripere oppressos, revocare in angustiis constitutos: & sic talia agendo mereamur obtinere hic indulgentiam, & in futuro pacem sine fine mansuram. Amen.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

Irrepsit in contextum nota annorum Christi, & Arnulphi, quæ abest a vulgatis, nec constare de illa potest nisi ope veteris alicujus exemplaris. Si conjecturæ indulgendum est, possit fortasse concilium hoc ad annum DCCCXCIII. non inepte referri, quo anno, ut auctor est Regino, Arnulphus in Lotharii regnum venit, & præcipuas ejus urbes lustravit, post bella Northmannorum, quæ proximis duobus annis antecesserant.

NOTA SEVERINI BINII.

Propter mendum actorum sciri nequit quoto anno Christi, quove pontifice præcise hæc synodus congregata fuerit. Quia tamen idem Ratbodus Trevirensis huic & præcedenti Moguntinæ interfuit, & propter Northmannorum incursiones, tempore Arnulphi regis celebratam esse constat, ex cap. 1. & ultimo, nulla mihi ratio occurrit, ob quam ego hanc synodum hactenus Moguntinæ statim postpositam, nunc ab ea disjungerem.

ANNO CHRISTI 889.

CONSTITVTIO RICVLFI Suessionum episcopi.*

Anno incarnationis dominicæ DCCCLXXXIX. *indictione* VII.

Ego Riculfus humilis Suessionum episcopus, consideratis paræcię divinitus nobis commissę necessi-

*Edidit Ioannes Cordesius anno 1615. cum Hincmari Opusculis ex Codice M. S. Bibliothecæ Thuanæ.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 889.

necessitatibus, atque comministris nostris competenti habita ratione, inspirante pariter & opitulante Domino, quædam, quæ ad sacerdotum nostrorum commonitionem, vel vulgaris populi eruditionem pertinere videbantur, modeste & utiliter pro viribus tractare disposui. Et quamvis totius Christianæ vitæ regula divinæ scripturæ paginis satis superque teneatur inserta: non incongruum tamen fore putavi, quædam ex his, quæ simplicium observationi conveniunt, brevibus & lucidis capitulis annotare, vobisque consacerdotibus, & cooperatoribus nostris habenda simul & crebrius legenda committere, ut si tanta divinæ & canonicæ auctoritatis volumina revolvere non sufficitis, hæc saltem brevissima & apertissima manualiter frequentetis, & commissis vobis plebibus salubrem vivendi normam his admonitiunculis præmonstretis. Ita enim cooperante Domino, & periculo ministerii vestri vos poteritis exuere, & cum subjectis populis ad cælestis regni gaudia properare.

I.

Attendite ergo, quia nobiscum solicitudinem gregis dominici percopistis, & in sacerdotali ministerio, secundi ordinis & dignitatis locum possidetis. Et sicut nos, licet immeriti, apostolorum vices in hac ecclesia agere debemus: ita & vos quoque septuaginta duorum discipulorum nobiscum ministerium in hac plebe dominica exercere oportet. Nam & in veteri lege Moyses & Aaron locum summi pontificis tenuerunt, & filii quoque Aaron officium sacerdotale in secundo gradu sortiti sunt. Ad vos enim plebium pertinet cura & solicitudo, & ex vobis pendet eorum salus, utilitas, atque animarum profectus. Scriptum namque est de vobis: *Malach. 2.* *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem ex ore ejus: quia angelus Domini exercituum est.* Angelus namque Latino eloquio nuntius dicitur: & vos quidem angelorum ministerium expletis, quando vestras plebes instruitis atque docetis. Sed primo necessarium est, ut ipsi diligenti meditatione literarum sacrarum lectionem discatis, quam postmodum alios docere debetis: quia nemo, quæ nescit, aliis insinuare valet. Enimvero nec latere vos volumus, quod de illis presbyteris, qui desides & ad discendum tardi sunt, regum & imperatorum capitula non sine consensu plurimorum episcoporum sanxerunt, » scilicet hoc: Vt quicumque presbyter, a suo episco- » po frequenter admonitus de sua scientia, ut discere » curet, facere neglexerit, procul dubio & ab officio » removeatur, & ecclesiam, quam tenet, amittat. » Quia ignorantes legem Dei, eam aliis annuntiare » & prædicare non possunt. Hoc ne alicui vestrum eveniat, fraterno affectu præmonemus.

II.

Oportet igitur unumquemque sacerdotem, vita, & moribus, & actibus bonis, cum Dei auxilio, populo sibi commisso, ceterisque subditis excellere, ut in eo videant quid imitari & sequi bene operando possint, castitatis videlicet, humilitatis, modestiæ, aliarumque virtutum, diuina gratia largiente, exemplum præbeat, ut juxta Apostoli vocem, *doctrinam Dei nostri in omnibus ornet.* *Tit. 2.*

III.

Habete, quæsumus, studium in psalmos cantando, in divinos libros legendo, in canonicas horas custodiendo, id est, primam, tertiam, sextam; Missarum quoque quotidiana celebratione, nonam, vesperas, & completorium, atque matutinale officium decantando. Et invitate parochianos vestros, ut si ad alios cursus venire non sufficiunt, saltem Missas frequentius audire studeant, & dominicis, atque aliis diebus festis vesperas, matutinas, & Missas frequentare non prætermittant.

ANNO CHRISTI 889.

IV.

Ad vos ergo dictum esse scitote: *Mundamini qui fertis vasa Domini*: ubi non tantum intelligendum esse putetis, quod de calice & patena, ubi corpus & sanguis Domini conficitur, dictum sit; sed de corporis munditia, & mentium puritate. Vt enim beatus Gregorius dicit cum de parabola decem virginum tractaret: Vascula nostra sunt corda, in quibus ferimus cuncta quæ cogitamus. Habemus itaque fragile vas, id est corpus nostrum, quod semper summopere mundum servare debemus, ut dum oblationes mundas Deo porrigimus, ipsi quoque ante sanctum altare illius hostiæ acceptabiles efficiamur. *Isa. 52.* *Matth. 5.*

V.

Item monemus, ut unusquisque vestrum psalmos, & sermonem fidei catholicæ, cujus initium: Quicumque vult salvus esse: & Canonem Missæ, ac cantum, vel compotum memoriter, & veraciter, ac correcte tenere studeat. Consignationem vero infantum, tam masculorum, quam feminarum, unius, vel plurium, & consecrationem fontis, & aquæ per domos spargendæ, & animæ commendationem, & orationes ad mortuum sepeliendum habeatis descripta distincte & veraciter, & frequenti usu ea meditemini, vt correcte & irreprehensibiliter ea, tam super masculum, quam super feminam proferre sciatis. Supradictam vero consignationem infantum volumus ut quadrifarie scribendo dividatis, super singularem scilicet masculum, & singularem feminam, itemque super plures masculos, & plures feminas, sicut nos vobis, Christo propitio, descripta trademus.

VI.

Item præmonemus, ut unusquisque vestrum, missalem, lectionarium, euangelium, martyrologium, antiphonarium, psalterium, & librum quadraginta homiliarum beati Gregorii correctum atque distinctum per nostros codices, quibus in sancta matre ecclesia utimur, habere laboret. Et libros quidem divinos, & ecclesiasticos, quoscumque potestis habere, non emittite: ex ipsis enim cibos & condimentum animarum percipietis, dicente Domino: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* Si quis autem omnes veteris testamenti libros habere nequiverit, saltem hoc studiosius elaboret, ut primum totius diuinæ historiæ librum, Genesin videlicet, sibi correcte transcribat, cujus lectione totius mundi creationem dignoscere valeat. *Matth. 4.*

VII.

Studere etiam debetis, ut digne atque honeste vestra ecclesiastica vestimenta præparata habeatis, albam videlicet ad divinum mysterium unam, vel duas nitidas, cum orariis, id est, stolis duabus nitidis, & amictis duobus nitidis, corporalibus quoque totidem nitidis, item zonis duabus, id est, cinctoriis, ac mappulis totidem nitidis; ac linteamina altaris habeatis nitida, & casulam sericam, cum qua Missa celebretur. Hoc autem omnimodis prohibemus, ut nemo illa alba utatur in sacris mysteriis, qua in quotidiano vel exteriori usu induitur. Loca quoque munda & congrue composita habeatis, ubi post sumpta sancta mysteria, manus & ora vestra lavetis; & si possibile fuerit, unusquisque calicem cum patena argentea, sive cujuslibet metalli purissimi habeat; ut cum ad nostram Synodum unumquemque vestrum eadem vasa, vel cetera, quæ ad ministerium sacerdotale pertinent, deferrejus-

Digitized by Google

ſerimus, vel per veſtras parochias tranſitum fecerimus, noſtram exinde offenſionem minime incurratis, ſi hæc præparata inhoneſtius viderimus. Ad Miſſam quoque, & veſperas, ſi ſufficitis, thus vel incenſum in thuribulo Deo offerte. Illud etiam expreſſe præcipimus, ut domos veſtras nitidas, & ſine ſordibus & fœtoribus habeatis, vt exinde puriores ad altare Domini procedatis.

VIII.

Inſtanter quoque monemus, ut ſcrutinia per baptiſmales eccleſias ſtatuto intra quadrageſimam tempore generaliter fiant: & ut baptizati mox poſt baptiſmum euchariſtiam, id eſt, communionem ſanctam percipiant, ſolicite vos ſtudere præcipimus. Quoniam qui dixit: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non intrabit in regnum cælorum*: ipſe dixit: *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

Ioan. 3.

Ioan. 6.

IX.

Solerter ſtudendum eſt preſbyteris, ut curam publice pœnitentium habeant, & orationes ad viſitandos infirmos vel infirmas correcte proferre ſciant, & maximam curam adhibeant, ut ſicut nemo ſine baptiſmo, ita etiam nemo abſque viatici munere moriatur; ſed neque publice pœnitens, ſi fuerit infirmus: & ſedulo conſiderent, atque diligenter caueant, ne pro huiuſmodi negligentia graue periculum incurrant. Videant quoque ne Simoni mago & Iudæ traditori efficiantur ſimiles, ſi pro precio, aut pro familiaritate, vel propinquitate, pœnitentes ante tempus ad reconciliationem adduxerint, & eis pro reconciliatione teſtimonium dederint, vel ſi cum fervore & diligentia pœnitentes aliqua amaritudine, vel, quod abſit, odio, aut quia nihil ab eis accipiunt, a reconciliatione ſuſpendi fecerint: quia ut comminiſtri, ita etiam cooperatores preſbyteri in miniſterio diuino a Deo ſunt conſtituti epiſcopis. Si vero publice pœnitentes pro certa neceſſitate, vel ratione, ante præfixos a Canonibus annos fuerint reconciliati: ſicut ante reconciliationem, ſecundum pœnitentium poſſibilitatem & qualitatem, de eorum pœnitentia ſolicitudinem habuerunt; ita & poſt reconciliationem, vitam eorum & conuerſationem, donec præfixum pœnitentiæ tempus expleatur, non negligant, ſed ſolerter diſcutiant & attendant, ſcientes non ſolum epiſcopis, ſed etiam ſecundum modum ſuum preſbyteris conuenire quod dicitur: *Speculatorem dedi te domui Iſrael*: & de vnoquoque ſibi commiſſo, rurſus per prophetam dicitur: *Sanguinem eius de manu tua requiram.*

Ezech. 3.

Ibidem.

X.

Item oportet ut preſbyteri infirmos ſuos poſt confeſſionem & reconciliationem, oleo ſancto perungant, & tunc eos communicent. Quod ſi ante aduentum eorum infirmus obmutuerit, & certi teſtes ſint, quod ipſe infirmus tale ſignum oſtenderit, quia pœnitentiam petiit, quam mora ſacerdotis ab eo excluſit, viatici ei ſubſidium præbeant.

XI.

His exceptis, ſcire debetis quia facultates eccleſiæ in quatuor partes, canonica auctoritate, ſunt diuiſæ. Ex quibus vna eſt, ſi voluerit, epiſcopi; alia ad luminaria & ſarta tecta, id eſt, reſtaurationem eccleſiæ; tertia preſbytero & ſuis; quarta hoſpitibus deputata. Quapropter ex ipſa parte, quæ fabricis debetur eccleſiæ, volumus aut per nos, aut per noſtros comminiſtros, reſcire quid annuatim tam in luminaribus olei vel ceræ, quam etiam in reſtauratione tectorum, vel in ornamentis inde in eccleſia pareat. Conuehit etiam vobis, vnum, vel duos, vel tres clericos habere, qui vobiſcum Miſſas celebrent, quos ſalutetis, & a quibus reſalutemini, quia Dominus in euangelio dicit: *Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Solus autem nemo veſtrum Miſſas celebrare præſumat. In ratione vero ſacrorum, hoc omnibus modis obſeruare debetis, ut in calice aquam vino miſceatis, quia panis corpus, vinum ſanguis intelligitur, aqua quæ in cruce de latere Domini manauit, certiſſime fidelem deſignat populum iunctum capiti ſuo, quod eſt Chriſtus. Quibus deuotiſſime obſervatis, verum Domini corpus procul dubio in veritate conficitur. Et quiſquis ex eo, corde & corpore purificatus, cum fide fuerit recreatus, remiſſionem peccatorum in illo ſine dubio operatur.

Matth. 18.

Ioan. 19.

XII.

Hoſpites, ſecundum quod poſſible eſt, excipere, & illis, iuxta vires, ea quibus indigent, hilariter adminiſtrare ſtudete: & plebes veſtras, ut idipſum faciant, & pedes pauperum lauent, inſtantius admonete: ſcientes, quia ſi aliquis pauperum hoſpitium poſtulauerit, & impetrare non meruerit, & extra domum iacens vel a beſtiis fuerit comeſtus, vel frigore, aut aliqua aeris aſperitate mortuus, ab illo requirendus erit, qui humanitatis ſubſidium ei negauerit. Et ſacerdos immunis ab hac culpa non erit, qui auditores ſuos, ut hoſpitalitatem diligerent, non admonuit. Scimus enim quia magna eſt hoſpitalitatis virtus, per quam plurimi Deo placuerunt, & angelos hoſpitio recipere meruerunt, ut Abrahæ, Lot, Tobiæ, & aliis quam plurimis legimus contigiſſe. Semperque meminiſſe debetis quanta ſit merces hoſpitalitatis, dicente Domino: *Hoſpes fui, & * ſuſcepiſtis me.* Verba quoque Apoſtoli ad memoriam frequentius revocate dicentis: *Hoſpitalitatem nolite obliviſci.* Et ut cum B. Iob poſſitis dicere: *Hoſpitium meum viatori patuit.* Sententiam quoque S. Gregorii in expoſitione euangelica frequenter reuoluite dicentis, quia hoſpites non ſolum inuitandi ſunt, ſed etiam trahendi. Suſceptis autem hoſpitibus ſecundum poſſibilitatem veſtram officium humanitatis impendite, iuxta hoc quod legitur: *Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: ſi vero exiguum, & illud libentiſſime impertire.* Recogitantes quoque & illud euangelicum: *Quicumque dederit calicem aqua frigidæ tantum in nomine diſcipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.* Et quoniam contingere ſolet, ut ſuſceptæ perſonæ, illis a quibus ſuſcipiuntur, damnum aliquod inferant: ſi quos tales ſuſcipitis, de quorum perſona dubitetis, in remota eos domo collocate, ne locum inueniant, aut ipſi peccandi, aut vobis diſpendium inferendi.

Matth. 25. * alias collegiſtis.

Hebr. 13.

Iob. 31.

Tob. 4.

Matth. 10.

XIII.

Illud quoque ſummopere cauendum monemus, ut preſbyteri, vel clerici, tabernas cauſa conuiuandi non adeant; neque in eccleſiis vinum, excepta cauſa neceſſitatis, vendere concedant; ſed neque vendentes aut ementes in ipſis eccleſiis more conuiuantium immorari permittant, quod in Concilio Carthaginenſi ita inhibetur: Nulli epiſcopi, vel clerici in eccleſia conuiuentur, niſi forte tranſeuntes hoſpitii neceſſitate illic reficiant; populi autem ab huiuſmodi conuiuiis, quantum poſſunt, prohibeantur.

Concilium Carth. III. Can. 30.

XIV.

Obſeruandum quoque monemus, ut preſbyteri vel clerici feminis non cohabitent, neque detrahendi ſe locum donent. De qua re Clemens ſanctæ ſedis Romanæ eccleſiæ præſul ita edocet: *Clericus*, inquiens, *ad femina tabernaculum*

Digitized by Google

naculum non accedat, neque properet. Nec presbyter solus cum sola femina fabulas misceat, definiente sancto Nicæno Concilio, neque episcopo, neque presbytero, neque diacono, neque vllo clerico omnino licere habere secum mulierem extraneam. Nos vero etiam a matribus, amitis, sororibus, vel propinquis cauendum dicimus, ne forte illud
2. *Reg.* 13. eueniat quod in sancta scriptura legitur de Thamar sorore Absalon, quam Amnon frater suus male concupiscendo violauit; de Lot etiam, qui filias suas
Genes. 10. per ebrietatis vitium similiter corrupit. Quod si aliquis vestrum matrem, sororem, vel amitam ad conuescendum vocauerit, expleto conuiuio, ad domos suas vel ad hospitia a domo presbyteri remota, cum luce diei eas faciat remeare: periculosum quippe est, ut vobiscum habitent, & ideo inhibitum est a sanctis patribus: quoniam excepta supradicta occasione peccandi, femina quæ cum matre, sorore, vel amita, aut nepte ingreditur, non est propinqua: ex quo nisi caute actum fuerit, in laqueum diaboli sacerdotalis ordo incurrere poterit. Inuitati etiam presbyteri a religiosis quibusque pro carorum suorum memoriis non se inebrient, neque inter pocula cantare præsumant: sed neque precationes bibendi sub nominibus sanctorum exerceant; sed potius cum religione prandeant, & cum sobrietate bibant, & quæ ad ædificationem pertinent, loquantur, & ad tempus cum luce diei ad ecclesias suas redeant.

XV.

Vt presbyteri, villici, id est, prouisores villarum non fiant, & procuratores viduarum non existant: & ut conductores agrorum sæcularium non sint, neque vlli turpi negotio & inhonesto victum vel lucrum quærant. Nec etiam de viduarum conuersatione sic curam habeant, quatenus opinionem suam infament, nec de se locum detractioni donent. Et ut curam habeant, ne ministri reipublicæ, id est, vicarii, & centenarii, seu reliqui exactores, advenas & pauperes affligant. Quod si per se emendare non potuerint, nobis vel comministris nostris innotescant.

XVI.

Monemus præterea, ut presbyteri sic ruralibus, id est, terrestribus, & ceteris occupationibus inseruiant, quatenus diuinum officium non negligant, & scholarios suos modeste distringant, caste nutriant, & sic literis imbuant, ut mala conversatione non destruant: & puellas ad discendum cum scholariis suis in schola sua nequaquam recipiant; & ut turpi lucro & negotiationibus non inseruiant.

XVII.

Illud quoque admonendum censemus, ut ab usuris omnes se subtrahant. Si enim iuxta præceptum Domini, amicos in Deo, & inimicos debemus diligere propter Deum; & eis nostra bona, quæ ipse nobis immeritis contulit, gratis largiri: qua ratione possumus ab eis, qui nostri in Christo sunt fra-
Matth. 23. tres [ut idem ait: *Vnus est enim pater vester, omnes autem vos fratres estis*] exigere quæ non accommodauimus, & repetere quæ non præstitimus? Vnusquisque igitur quantum præstiterit, tantum recipiat, & eamdem speciem & mensuram annonæ, aut vini, aut argenti, aut certe alicuius precij conualentis, prout inter eos convenerit: ita tamen ut non multiplicetur, neque superaugeatur. De iter agentibus, similiter obseruandum decernimus, ut nulla eis alia mensura in venumdando tribuatur, nisi illa, qua vobis vestra vel accipitis, vel comparatis; quia
1. *Thess.* 4. scriptum est: *Neque circumueniasin negotio fratrem*
Luc. 6. *tuum.* Et: *Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis.* Et: *Non habebis diuersa pōdera, maius aut*
Deut. 25. *minus, sed sit tibi iustus modius, aequusque sextarius.*

XVIII.

Mercationes vero, quæ divinis & humanis legibus prohibitæ sunt, & nunc denuo diebus dominicis a quibusdam improbis exercentur, modis omnibus inhibemus, & vobis inhibendas omni studio canonica auctoritate decernimus. Ineptum namque est, ut Christianus quilibet ea die, qua resurrectionis dominicæ, nostræque redemptionis memoria recensetur, lucra sæcularia vel mercationes exerceat, quam totam debet in divinis laudibus & officijs, atque oblationibus, pro sua & cunctorum ad se pertinentium salute, atque totius ecclesiæ stabilitate occupare.

XIX.

Sepulturas mortuorum ecclesiastica honestate & pietate vnusquisque presbyter disponat, & ne pro sepeliendis mortuis xenia exquirat. Vnde beatus Gregorius ita præsumentibus talia loquitur: Graue nimis, inquit, & procul est a sacerdotis officio, precium de terra concessa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium. Hoc autem vitium, & nos postquam Deo auctore ad episcopatus honorem Romanæ sedis accessimus, de ecclesia nostra omnino exstirpare decreuimus, & prauam denuo consuetudinem nequaquam vsurpari permittimus. Si autem a deuotis pro suis mortuis quiddam ecclesiæ vel presbyteris sponte offertur, a presbyteris accipi non prohibemus. Quod autem infra ecclesiam neminem sepelire debetis, multis auctoritatibus perdocemur, & maxime beati Gregorii S. Romanæ sedis antistitis. Interrogatus enim a Petro discipulo suo, utrum animabus aliquid prodesset, si mortuorum corpora in ecclesiis sepelirentur, his verbis respondit: Cum gravia peccata non deprimunt, hoc prodest mortuis si in ecclesiis sepeliantur, quod eorum proximi, quoties ad eadem sacra loca conueniunt, suorum, quorum sepulchra aspiciunt, recordantur, & pro eis Domino preces fundunt. Nam quos peccata grauia deprimunt, non ad solutionem potius quam ad maiorem damnationis cumulum eorum corpora in ecclesiis ponuntur. Quod melius, inquit, ostendemus, si ea, quæ diebus nostris gesta sunt, breuiter enarremus. Vir namque vitæ venerabilis Felix Portuensis episcopus in Sabinensi prouincia ortus atque enutritus est, qui quamdam sanctimonialem feminam in loco eodem fuisse testatur, quæ carnis quidem continentiam habuit, sed linguæ procacitatem atque stultiloquium non declinauit. Hæc igitur defuncta, atque in ecclesia sepulta est. Nocte autem eadem eiusdem ecclesiæ custos per revelationem vidit, quia deducta ante sacrum altare per medium secabatur, & pars vna illius igne cremabatur, pars autem altera intacta remanebat. Cumque hoc surgens mane fratribus narraret, & locum vellet ostendere, in qua fuerat igne consumpta: ipsa flammæ combustio ita ante altare in marmoribus apparuit, ac si illic eadem femina corpore fuisset igne concremata. Ex qua re aperte datur intelligi, quia in quibus hic dimissa peccata non fuerint, ad euadendum iudicium sacris locis post mortem non valent adiuuari. Ioannes quoque vir magnificus in hac vrbe locum præfectorum seruans, cuius veritatis atque grauitatis sit, nouimus; qui mihi testatus est, Valerianum Patricium in civitate, quæ Brixia dicitur, fuisse defunctum. Cui eiusdem civitatis episcopus accepto precio, locum in ecclesia præbuit, in quo sepeliri debuisset. Qui videlicet Valerianus vsque ad ætatem decrepitam leuis ac lubricus extitit, modumque suis prauitatibus ponere contempsit. Eadem vero nocte, qua sepultus est, beatus Faustinus martyr,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 889.

in cujus ecclesia corpus illius fuerat humatum, custodi suo apparuit, dicens: Vade, & dic episcopo, proiiciat hinc has fœtentes carnes, quas hic posuit, quia si non fecerit, die trigesimo ipse morietur. Quam visionem custos episcopo timuit confiteri. Et rursus admonitus declinavit. Die autem trigesimo eiusdem civitatis episcopus cum vespertina hora sanus atque incolumis ad lectum rediisset, subita & inopinata morte defunctus est. Ex qua re, Petre, collige, quia hi, quos peccata gravia deprimunt, si in sacro loco sepeliri se faciant, restat ut etiam de sua præsumptione iudicentur, quatenus eos sacra loca non liberent, sed etiam culpa temeritatis accuset. His auctoritatibus roborati, ut a vobis quoque huiusmodi præsumptio caveatur, instanter iudicavimus admonendum; & ut talia irrationabiliter postulantibus, rationabiliter, his prolatis auctoritatibus, denegare curetis.

XX.

Rationi quoque proximum esse sanximus, ut in unoquoque mense, statuta die, id est, in Kalendis uniuscuiusque mensis, per singulas decanias presbyteri simul conveniant, & convenientes non pastis vel potationibus vacent, sed de suo ministerio & religiosa conversatione, atque de his, quæ in eorum parochiis accidunt, sermonem habeant, & qualiter pro rege, vel rectoribus ecclesiæ, atque pro suis familiaribus, tam vivis quam & defunctis orare debeant, simul considerent.

XXI.

Docete etiam parochianos vestros, ut quando ad ecclesiam conveniunt, orare pro se, proque aliis cum gemitibus & lacrymis studeant, & a verbis otiosis se subtrahant: quia Salvator noster, quando ingressus est templum, & vendentes in illo & ementes eliminavit, protinus dixit: *Scriptum est, quia domus mea domus orationis vocabitur.* Et si ibidem aliqui sunt discordes, pia admonitione & sacerdotali exhortatione eos ad concordiam revocate: si vero semel & bis a vobis admoniti, audire refugerint, secundum auctoritatem Agathensis Concilii ab ecclesia excommunicentur. Ita enim in præfato Concilio de his, qui per odium ad pacem non revertuntur, capite trigesimoprimo scriptum continetur: Quod si inimicitias deponere pernicioſa intentione noluerint, de ecclesiæ cœtu iustissima excommunicatione pellantur. Item in Concilio Carthaginensi, capite nonagesimotertio: Oblationes dissidentium fratrum, neque in sacrario, neque in gazophylacio recipiantur.

Matth. 21.

Concilium Agath.

Concilium Carth. IV.

XXII.

Quando autem vobis a nostra paruitate, vel a comministris nostris, jejunium faciendum injungitur, plebes ad ecclesiam venire rogate, & facta litania, & Missis celebratis..... *Cetera desiderantur.*

* Et hoc quoque caput licet mutilum non omisit publicare Cordesius.

ANNO CHRISTI 889.

** PLACITVM APVD VARENNAS, in quo jussu Ermengardis Reginæ, Bosonis relictæ, ac Ludovici II. imperatoris filiæ, primorumque regni Arelatensis, Bernardus quidam Vassallus dimittere coactus fuit Balmam cellam quam monasterio Gigniacensi ereptam, per donum Ludovici Bosonis atque Ermengardis filii se possidere affirmabat.

Ediderunt Sam. Guichenon & Petr. de la Lande.

ANNO ab incarnatione Domini DCCCLXXXIX. indictione VIII. cum convenissent Ermengardis regina, & cuncti principes Ludovici filii Bosonis, in loco qui dicitur Varennas ad placitum: accesserunt ad ejus præsentiam monachi de Gigniaco monasterio, Berno videlicet abbas, alii- A que sub ejus regimine positi, conquerentes, & monachali humilitate conclamantes, quod Bernardus ejusdem reginæ vassallus, eorum res injusto ordine invadendo possediſſet; hoc est Balmam cellam, quam olim a Rodulpho rege per præceptum acquisierant. Quod tam benignissima & venerabilis regina, quam omnes undecumque confluentium locorum principes diligenter attendentes, diligentiusque audientes, prædictum Bernardum in medium vocaverunt, & cur easdem res teneret, interrogaverunt. Ipse autem respondit, per donum Ludovici prædictas res se tenere credere. Cujus responsionibus nec regina consensit, nec alii consentire dignum fore dijudicaverunt: & tunc ipse B per jussionem reginæ, jam dictum locum in præsentia omnium inuerpivit: & ut ultra, easdem res non invaderet, spopondit. Tunc his ita expletis, jussit dominatrix regina tam abbatibus, quam ceteris fratribus, hanc firmitatis scribere notitiam, ut nullo deinceps contradicente, præscriptum locum quieto teneant ordine. Et ut hæc notitia manere valeat firma per multorum temporum curricula, manu propria, manibus tam episcoporum, quam procerum undique confluentium firmavit, affirmarique rogavit, & Bernardi, qui inverpituram istam fecit.

Signum Ermengardis reginæ, quæ fieri jussit, C & firmari rogavit.

S. Rostagnus archiepiscopus Arelatensis.

S. Andradus sanctæ Cabilonensis ecclesiæ episcopus.

S. Isaac Gratianopolicensis episcopus.

Richardus glorioſus comes firmavit.

Ragenardus comes firmavit.

Vindo comes firmavit.

Vigo comes firmavit.

Ratterius comes firmavit.

Teubertus comes firmavit.

Signum Bernardi, qui inverpituram istam fecit.

NOTA PETRI DE LA LANDE.

Quod ibi Ludovicus Bosonis filius non appelletur rex, hoc ipsum adstruit epocham hujus Placiti huic anno 889. affixam, jam incepta indictione VIII. more Gallorum, scilicet ab VIII. Kalendas Octobr. ejusdem anni. Siquidem illi regis nomen, anno sequente dumtaxat, in synodo Valentina ab Arelatensis regni episcopis ac proceribus delatum est.

ANNO CHRISTI 889.

ANNO CHRISTI 890.

CONCILIVM VALENTINVM,

In quo regis nomen Ludovico Bosonis regis filio ab Arelatensis regni episcopis, proceribusque delatum est, anno Christi DCCCXC. Stephani papæ V. anno V. Odonis regis anno III.

ANNO incarnationis dominicæ DCCCXC. indictione VIII. religiosus, atque satis venerabilis Bernoinus, sacræ sedis Viennensis archiepiscopus, pro quibusdam ecclesiæ suæ, sive generalibus totius regni necessitatibus, sedem adiens apostolicam, consultu ipsius domni apostolici, cui cura & solicitudo instat omnium ecclesiarum, digno quoque suo relatu de perturbatione hujus regni retulit, quomodo post glorioſissimi Caroli imperatoris obitum, aliquamdiu sine rege & principe existens, valde undique afflictaretur, non modo a propriis incolis, quos nulla dominationis virga coercebat, sed etiam a Paganis: quoniam ex una parte Northmanni cuncta penitus devastantes insistebant, ex alia vero Saraceni provinciam depopulantes terram in solitudinem redigebant. His & aliis hujusmodi causis ab eo auditis, reverendus

domnus

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 890.

dominus Stephanus apostolicus, ad lacrymas usque compunctus, tam verbis quam scriptis generaliter ad omnes Galliarum cisalpinarum tam archiepiscopos, quam & reliquos venerabiles antistites directis, suo sanctissimo commonuit hortatu, ut unanimes atque concordes omnes in Ludovico, nepote quondam Ludovici glorioſissimi imperatoris, consentientes, hunc super populum Dei regem constituerent. Cum igitur diligenter comperissemus, quod assensus sanctæ catholicæ & apostolicæ matris nostræ huic faveret electioni, simul convenimus in civitatem Valentiam, domnus scilicet Aurelianus Lugdunensis sedis archiepiscopus, necnon & domnus Rostagnus urbis Arelatensis archiepiscopus, venerabilis quoque Arnaldus Ebrodunensis archiepiscopus, ipse quoque domnus Bernoinus Viennensis archiepiscopus, cujus relatu voluntatem domni apostolici venerabiliter accepimus, cum aliis compluribus coepiscopis tractaturi, atque secundum Dei voluntatem quæsituri exploravimus, si hunc digne & rationabiliter secundum monita domni apostolici, cujus scripta præ manibus habebantur, super nos regem constituere deberemus. Assensus itaque in eo omnium fuit, ut nullus melius rex fieri debuisset quam ille, qui ex prosapia imperiali prodiens, bonæ puer indolis jam coadolescebat. Cujus etsi ætas idonea ad reprimendam barbarorum sævitiam minus sufficere videretur: tamen nobilium principum istius regni, quorum non parvus est numerus, consilio & fortitudine, Deo juvante, comprimerentur; maxime inclyti Richardi ducis, eximiique principis fulta juvamine, quinetiam dominæ Hirmengardis glorioſissimæ reginæ. Vtilitas regni, insita sibi acutissima atque profundissima a Deo prudentia, adjuncto sibi supradictorum episcoporum digno hortatu, procerumque totius regni consilio, secundum Dei timorem decentissime administrabitur. Denique freti & tanta sublevati fiducia, per Dei, ut credimus, voluntatem, supradictum Ludovicum excellentissimi Bosonis regis filium elegimus, atque in regem ungendum decrevimus, judicantes illum ad hoc dignum, cui præstantissimus Carolus imperator jam regiam concesserat dignitatem, & Arnulphus, qui successor ejus existit, per suum sceptrum, perque suos sagacissimos legatos, Reoculfum videlicet episcopum, & Bertaldum comitem, fautor regni, auctorque in omnibus esse comprobatur. Hac tanta talique fulti auctoritatis licentia, communi omnes in jam dictam civitatem advenientes consensu, hanc regiam fieri decrevimus conscriptionem, manibusque insuper propriis ratam, perennibusque eam temporibus felicem vigere præoptantes, roboravimus, singulique subscripsimus.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

Ludovici, Bosonis filii, qui postea etiam Romæ imperium est adeptus, varia extant diplomata, Viennæ ut plurimum exarata, & Alexandri archicancellarii, qui archiepiscopus fuit Viennensis, nomine subnotata. Cujusmodi est illud Arelati Kalendis Februarii anno XX. editum, quo Manassi archiepiscopo propinquo suo confirmat res omnes ecclesiæ Arelatensis, quas Boso ipsius pater Rostagno Manassis decessori concesserit.

CONCILIVM* VVORMATIENSE

in causa Hermanni Colonienſis, & Adalgarii Hamburgensis episcoporum de Bremensi ecclesia contendentium celebratum, circa annum Domini DCCCXC. tempore Stephani papæ V.

*sive Vangionense. Nam idem est.

Acta concilii quæ?

DE hac synodo in libello de vitis pontificum, quem sub titulo Luitprandi in lucem emi-

A sit Nicolaus Serarius, in vita sancti Stephani V. ista scribuntur: *Hic Hermannum Colonienſem archiepiscopum, & Adalgarium Hamburgensem archiepiscopum, de Bremensi ecclesia contendentes, VVormatiam ad synodum venire iussit, ubi Fulconi Remensi episcopo vice sua commissa, causam eorum examinari mandavit.* Hermannus Colonienſis archiepiscopus interfuit & subscripsit Triburiensi concilio, quinto anno post hæc tempora celebrato; Adalgarius nominatur Bremensis archiepiscopus in concilio Triburiensi, quo eadem hæc controversia agitata, Colonienſi archiepiscopo consensu Formosi pontificis adjudicata fuit. Adamus Bremensis in sua historia ecclesiastica libro 1. cap. 41. B Albertus Stadensis anno 896.

De hac eadem synodo Flodoardus libro 4. cap. 1. ista: *Stephanus papa scribit Fulconi Remensi pro altercatione quæ versabatur inter Hermannum Colonienſem archiepiscopum, & Adalgarium Hamburgensem & Bremensem episcopum, pro qua Hermannus eidem papæ suam direxerat querimoniam. Adalgarius autem & suam direxerat, & postmodum per semetipsum accesserat, proclamans ab Hermanno ecclesiæ suæ privilegia violari. Ideoque in suam præsentiam commonuerat utrumque venire. Sed quoniam Adalgario veniente Hermannus defuit, tantæ litis finem imponere papa distulit; ne quidpiam prepropere iudicare videretur, unde rediviva contentio futuris temporibus oriretur. Quocirca iniungit hunc præsuli* C *nostro sua ipsius papa vice synodum convocare apud Vangionum civitatem cum vicinis suffraganeis limitaneisque episcopis, ad quam Hermannum Agrippinæ Coloniæ, & Senderoldum Moguntinum cum suis suffraganeis; necnon & eumdem Adalgarium occurrere inſſerat, quatenus quid cuique debeatur diligens examinatio declararet.*

"** Super his quoque*, subjungit idem Flodoardus, *successori huius Formoso dominus Fulco literas mittens, qualiter hæc a præfato Stephano papa sibi sunt injuncta significavit: & ut sibi auctoritatis sua in his exequendis scripta dirigeret, expetiit.* Nec plura ille in eam rem.

D

VITA ET EPISTOLÆ FORMOSI PAPÆ.

ANNO CHRISTI 890.

FORMOSVS religione, morum integritate, atque doctrina laudatissimus, electione tumultuaria, elevante se contra eum Sergio diacono, anno Domini DCCCXCI. creatus est pontifex, vere optimus, ut constat ex Luitprando. Eumdem Stephano V. immediate surrogatum fuisse, præter Luitprandum & Flodoardum libro quarto capite primo, asserunt omnes antiqui Romanorum pontificum scriptores, omniaque veterum Græcorum E antiqua monumenta. Nam in codice Columnensi Græco supra sæpius citato, ubi redarguitur pseudosynodus Photiana, successorumque Nicolai & Hadriani Romanorum pontificum series texitur, hæc habentur: Post Hadrianum hunc Ioannes; post Ioannem Marinus; post Marinum Hadrianus; alter deinde Stephanus V. deinde Formosus: post hunc alii quatuor, videlicet Bonifacius, Stephanus, Romanus, & Theodorus: & post hos Ioannes, qui hæc scripsit. Quod igitur Leo Ostiensis historiæ Cassinatis libro primo capite quadragesimo octavo Formosum Hadriano subjungit, & Stephano V. anteponit, nisi fortasse intermediis omis-

An & quando Formosus Stephano successerit?

Digitized by Google

Marianus & Sigebertus redarguuntur. Formosus qualis?

sis de Stephano VII. qui vulgo sextus nuncupatur, intelligi velit, erroneum est. Marianus vero & Sigebertus, eorumque imitatores recentiores historici, nonnisi per somnum excogitasse videntur, quod Agapetum & Basilium duos imaginarios pontifices numquam visos vel auditos Stephano ejusque posteris anteponunt. Hunc Anastasius in Nicolao magnæ sanctitatis episcopum nominat. Hincmarus Remensis archiepiscopus, teste Flodoardo libro tertio historiæ Remensis capite 20. eidem scripsit, collaudans ejus quam audierat sanctitatis & scientiæ famam, quærensque ejus habere familiaritatem: & ut ipse pro se dignaretur orare, vicem rependere spondens, & quædam ei munera mittens, ut sui memoriam in orationibus habeat. Episcopatum Portuensem multo tempore pie & sancte administravit, adeo ut judicio sanctissimi Nicolai papæ I. dignus habitus fuerit, qui ad Bulgaros fide orthodoxa imbuendos apostolus mitteretur: cumque ibidem annis plurimis degisset, gentemque illam ad Christi fidem convertisset, majorem sibi inde gloriam comparavit. Hunc Ioannes papa VIII. qui magno suo dedecore res suorum prædecessorum bene dispositas visus est aversari: (nam Photium Constantinopolitanum & Zachariam Anagniæ episcopum, quos Nicolaus & Hadrianus prædecessores Ioannis sæpius damnaverant, vixque ad pœnitentiam vel laicam communionem recipiendos esse juste statuerant, ille non tantum restituit, verum etiam ipsum Zachariam Anagninum honorifico munere bibliothecarii apostolicæ sedis auctum, consiliarium suum fecit, eique legationes plures credidit,) episcopatu depositum, degradatum, & ad sortem laicorum redactum ab urbe relegavit, jurareque coegit, se numquam episcopatum suum repetiturum; sed laica communione contentum deinceps quieturum. Qua de causa Ioannes in eum hac ratione animadverterit, non constat: nisi quod fortasse ob res male gestas, a Formoso correptus, & admonitus, ipsum velut rebellem ex albo episcoporum eradendum esse putaverit. Marinus Ioannis papæ successor, virum meritis supra recensitis insignem apostolatus honore condecoratum, hac ignominia obrutum, ut par erat, erexit, erectumque haud dubie a juramento per vim & metum extorto absolvit, & pristinæ dignitati restituit. Obtemperans sententiæ & mandato pontificis Formosus, episcopatum resumpsit. Cumque hoc potissimum tempore pessimorum tyrannorum invasione Romana ecclesia gravissime affligeretur, ipse vero Formosus Portuensis episcopus toto terrarum orbe, ut supra ex Flodoardo & Luitprando ostendimus, sanctissimus simul & doctissimus haberetur & coleretur: bono totius ecclesiæ catholicæ, prout sæpius factum fuerat, ex episcopo Portuensi ad moderandas habenas totius orbis catholici translatus est ad episcopatum & pontificatum Romanæ ecclesiæ: cujus initio, epistolam illam, quam Stylianus destinaverat ad Stephanum V. priusquam Romam afferretur defunctum, accepit, aliamque infra extantem reddidit. Valde solicitus fuit, ut Carolum Simplicem filium Ludovici Balbi, legitimum Galliarum regni heredem, in regno stabiliret, ut constat, ex epistolis quas hac de re ad Fulconem Remensem & alios scripsit, ut ex Flodoardo discimus. VVidonem qui ante 15. annos sibi nomen imperatoris usurpaverat, ut ex quodam antiquo diplomate docet Baronius, anno pontificatus sui 2. filium vero ejusdem VVidonis Lambertum sequente anno, Occidentis imperatores legitime creavit, unxit & coronavit. Quare non aliter quam per surreptionem, ut acta concilii Romani sub Ioanne IX. testantur, accidisse potuit, quod idem pontifex Formosus anno pontificatus sui sexto & ultimo Arnulphum vocaverit, eique coronam imperii occidentalis imposuerit. Corrigendus est igitur communis error chronographorum, qui contra præscriptum sacrorum Canonum, & auctoritatem sedis apostolicæ, post Carolum Calvum, VVidone & Lamberto omissis, in serie occidentalium imperatorum enumerant Arnulphum, qui legitime numquam electus & coronatus, imperatoris titulo numquam condecorandus erat. Per electiones & coronationes supra enarratas civium Romanorum invidiam & odium maximum incurrit; eorumque vivens simul & mortuus gravissimas injurias, contumelias ac sacrilegia sustinuit. De iis quæ a Romanis civibus passus est vivens, Luitprandus lib. 1. cap. 8. his verbis enarrat: Hoc in tempore Formosus papa religiosus a Romanis vehementer afflictabatur, cujus & hortatu rex Arnulphus Romam advenerat. In cujus ingressu ulciscendo papæ injuriam multos Romanorũ principes obviam sibi properantes decollari præcepit. Quas injurias, quæve probra successores illius Stephanus VI. & Sergius III. vel per facti ignorantiam, vel per summum sacrilegiũ eidem pontifici intulerint, quomodo exhumatus & tribus digitis mutilatus sit, iteratis & repetitis ordinibus eorum, quos Formosus ordinaverat, dicã infra in vita Steph. VI.

Anno domini 896. pontificem a scriptoribus hujus temporis valde commendatum obiisse, postquam 6. annis sedem pontificiam tenuisset, testantur Regino, Luitprandus, & Adamus Bremensis. Errant ergo recentiores, qui anno 895. anno pontificatus sui quinto, eumdem ex hac vita decessisse scribunt. *Hæc Baronius tom. X. annalium.*

Arnulphus chronologia imperatorum Romanorum eximendus est.

Formosus quid in vita passus?

Formosus post mortem judicatus & exhumatus.

Quando obierit?

Quid a Ioanne VIII. passus?

Marinus Formosum restituit.

Formosus cur pontifex factus ex Portuensi episcopo?

Flodoard. lib. 4. c. 2. & 3.

Quos imperatores coronaverit?

EPISTOLA I. FORMOSI PAPÆ AD STYLIANVM NEOCÆSAREÆ Euphratesiæ provinciæ episcopum.

Respondet literis a Styliano ad Stephanum papam V. missis, quas supra descripsimus.

LITERAS sanctitatis tuæ ad apostolicam sedem missas, *&c. Ita decurtata in codice habentur, & post multa brevitatis causa omissa, hæc sequuntur:* Petis misericordiam, & non scribis quomodo sit exhibenda, neque cui, sæculari videlicet vel sacerdoti. Si enim sæcularem dixeris, venia dignus is erit, tamquam a sæculari dignitatem adeptus: si vero sacerdotem dicas, non adhibes mentem quod dignitatem præbere non potuit qui dignitatem non habebat. Nihil potuit dare Photius præter damnationem quam habuit, per impositionem obliquæ manus; & damnationem præbuit. Quomodo dignitatem potuit accipere qui particeps factus est condemnato? Quoniam pro ordinato misericordiam obtinere petis, animadverte quod ordinatorem potius foves, juxta Domini sacrum eloquium: *Vel facite arborem bonam & fructus ejus bonos: vel facite arborem malam, & fructus eius malos. Numquid potest ficus uvam producere, vel vitis ficus?* Oportebat igitur istam ecclesiam, in qua talia deprehenduntur facta, gravissimas dare pœnas, ut hujusmodi pœnis vestra ecclesia purgaretur. Continet autem nos benignitas & fratrum dilectio, quæ nobis persuadet ut alia quidem toleremus, alia vero omnino e medio tollamus. Quapropter misimus e latere nostro religiosissimos episcopos Landenulphum Capuanum, & Romanum, quibuscum sanctitatem etiam tuam hortamur convenire, nec non Theophylactum metropolitanum Anoyræ,

Matth. 12.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI

Ancyræ, & Petrum fidelem noſtrum: ut ita ante omnia in Photium prævaricatorem & legum everſorem ſententia a prædeceſſoribus œcumenicis pontificibus ſynodice prolata, neconon a noſtra humilitate confirmata, perpetuo tempore immutabilis permaneat. Cum iis vero qui a Photio fuerunt ordinati miſericorditer nos gerentes, decernimus ut oblatis libellis ſe deliquiſſe fateantur, & pœnitentia veniam deprecentur, pollicentes ſe nunquam tale quid commiſſuros. Deinde his peractis, quæ ſequuntur omnia, quæ noſtris literis mandata conſpiciuntur, una cum prædictis viris ſanctitas tua peragat, nec aliquid addendo, nec diminuendo aut commutando. Ita enim & a nobis, & a reverentia tua in communionem fidelium receptis ut laïcis, ſcandalum delebitur. His vero peractis, ſi quis ipſorum communicare renuerit, noverit ſeipſum a communione noſtra alienum fore. In Domino valete.

SYNODVS AB EDVARDO SENIORE REGE ANGLORVM CONGREGATA, præſidente Pleigmundo archiepiſcopo Doroberniæ.

Cum Formoſus papa regem & Angliam totam interdixiſſet, quod multis annis episcopatus per annos multos ſuis viduarentur episcopis, jam ad impetrandam abſolutionem, ſeptem ſimul ad episcopatus totidem episcopi eliguntur.

De tempore huius Synodi nō plane conſtat: ideo annum eius incertum reliquimus.

SED ut ad noſtrum, *inquit Malmesburius*, Edvvardum revertar, quid ejus tempore de renovandis epiſcopatibus a papa Formoſo præceptum ſit, jucundum puto memoratu: itaque verbis eiſdem quibus inveni ſcriptum interſeram.

Anno, quo a nativitate domini tranſacti ſunt anni nongenti quatuor, miſit papa Formoſus in Angliam epiſtolas, quibus dabat excommunicationem, & maledictionem regi Edvvardo, & omnibus ſubjectis ejus, pro benedictione, quam dederat beatus Gregorius genti Anglorum a ſede ſancti Petri. Nam per ſeptem annos plenos deſtituta fuerat epiſcopis omnis regio Geuiſſorum, id eſt, VVeſtſaxonum. Quo audito, congregavit rex Edvvardus Synodum ſenatorum gentis Anglorum, cui præſidebat Pleigmundus archiepiſcopus Cantuarienſis interpretans diſtricte verba apoſtolicæ legationis. Tunc rex & epiſcopi elegere ſibi ſuiſque ſalubre conſilium, & juxta vocem dominicam: *Meſſis quidem multa, operarii autem pauci*: elegerunt & conſtituerunt ſingulos epiſcopos ſingulis provinciis Geviſſorum; & quod olim duo habuerunt, in quinque diviſerunt.

Matth. 9.

Acto concilio archiepiſcopus Romam cum honorificis muneribus adiit, papam cum magna humilitate placavit, decretum regis recitavit, quod apoſtolico maxime placuit. Rediens in patriam, in urbe Cantuariæ uno die ſeptem epiſcopos ſeptem eccleſiis ordinavit: * Frideſtanum ad VVintonienſem, Adelſtanum ad Cornubienſem, VVerſtanum ad Schirebornenſem, Athelelmum ad VVellenſem, Eidulfum ad Cridienſem in Deuonia.

* id. Frethelſtanum

Sed & aliis provinciis conſtituit duos epiſcopos. Auſtralibus Saxonibus virum idoneum Bernegum, & Merciis Cenulphum, ad civitatem Dorceſtriæ in pago Oxoniæ: hoc etiam totum papa firmavit, ut damnaretur in perpetuum, qui hoc infirmaret decretum.

Eadem narratio ex tabulario Cantuarienſis eccleſiæ.

ANNO CHRISTI

In Regiſtr. Priorat. Eccl. Cant. fol. 3. B.

Anno dominicæ incarnationis 905. Formoſus papa miſit in terram Anglorum ad regem Edvvardum cum magna iracundia & devotione, eique mandavit cum ſuis omnibus maledictionem contra benedictionem quam beatus papa Gregorius per ſanctum Auguſtinum genti Anglorum miſerat, niſi cum epiſcopis reſtituiſſet deſtitutas parochias epiſcoporum, ſecundum antiquam traditionem, quæ tradita eſt genti Anglorum a ſede B. Petri. Nam ſeptem annos plene deſtituta eſt regio Geuiſſorum ab omni epiſcopo. Quo audito, congregavit Edvvardus rex Synodum ſenatorum gentis Anglorum, in qua præſidebat Plegemundus archiepiſcopus, regi recitans & diſputans diſtricta verba apoſtolicæ legationis, quæ miſit beatus papa Formoſus. Tunc ſibi rex cum ſuis, & Plegemundus archiepiſcopus, ſalubre conſilium invenerunt, aſſumentes dominicam ſententiam: *Meſſis quidem multa, operarii autem pauci*. Singulis tribubus Geuiſſorum ſingulos conſtituerunt epiſcopos, & ſingulis epiſcopia conſtituerunt; & quos dudum duo habuerunt, in quinque diviſerunt. Acto illo concilio, cum honorificis muneribus Plegemundus archiepiſcopus Romam rediit, apoſtolicum Formoſum cum magna humilitate placavit, & regis decreta & ſeniorum regionis enuntiavit: quod apoſtolico maxime placuit. Rediens ad patriam, in urbe Doroberniæ ſeptem epiſcopos ſeptem eccleſiis in uno die ordinavit. Frithauum videlicet ad eccleſiam VVintonienſem: Ethelſtanum ad eccleſiam Corvvienſem: VVerſtanum ad eccleſiam Sareburnenſem: Ethelelinum ad eccleſiam Fontanienſem: Eadulfum ad eccleſiã Cridienſem: cui etiam addiderunt tres villas in Cornubia, quarum nomina ſunt hæc, Paltun, Celling, Laudintham: ut inde ſingulis annis viſitaret gentem Cornubienſem, ad extirpandos eorum errores. Nam antea in quantum potuerunt veritati reſiſtebant, & non decretis apoſtolicis obediebant. Sed & aliis provinciis conſtituit Plegemundus archiepiſcopus duos epiſcopos. Auſtralibus Saxonibus virum idoneum Bernodum ordinavit, & Mercionibus Cenulphum ad civitatem quæ dicitur Dorkeceſtre. Hoc autem totum papa Formoſus in Synodo ſancti Petri ſic concluſit, ut damnaretur in perpetuum qui hoc ſalubre mutaret Concilium. Miſit etiam in Britanniam literas, quarum exemplar hoc eſt.

EPISTOLA FORMOSI PAPÆ AD EPISCOPOS ANGLIÆ.

De eccleſia Anglicana bene ordinanda.

Fratribus & filiis in Chriſto omnibus epiſcopis Angliæ Formoſus.

* AVDITO, nefandos ritus Paganorum partibus in veſtris repullulaſſe, & vos tenuiſſe ſilentium, ut canes non valentes latrare: gladio ſeparationis a corpore Dei eccleſia vos ferire deliberavimus. Sed quia, ut nobis dilectus frater noſter Pleimundus intimavit, tandem euigilaſtis, & ſemina verbi Dei olim venerabiliter jacta in terra Anglorum cœpiſtis renovare: mucronem * devorationis retrahentes, Dei omnipotentis & beati Petri apoſtolorum principis benedictionem vobis mittimus, orantes, ut in bene cœptis perſeverantiam habeatis. Vos enim eſtis, fratres, de quibus loquens Dominus, inter alia inquit: *Vos eſtis ſal terræ, & ſi ſal evanuerit, in quo ſalietur?* & iterum:

* Auditis nefandorum ritibus Paganorum.

* devotionis

Matth. 5.

Digitized by Google

rum : *Vos estis lux mundi* : significare volens per verbi sapientiam condiri mentes hominum a vobis debere; & in moribus & in vita vestra bonæ actionis studium quasi lumen apparere fidei, per quod gradientes ad vitam, quomodo caute ambulent, videant, ut ad promissionem æternæ beatitudinis sine offensa currentes, valeant pervenire. Nunc accingimini ergo, & vigilate contra leonem, *qui circuit quærens quem devoret*, & non patiamini ulterius in regione vestra, penuria pastorum Christianam * fidem violari, gregem Dei vagari, dispergi, dissipari : sed cum unus obierit, alter qui idoneus fuerit canonice protinus subrogetur. Nam secundum legem *plures facti sunt sacerdotes, eo quod morte prohiberentur permanere.* Quod David considerans, * ait : *Pro patribus tuis nascentur tibi filii, constitues eos principes super omnem terram.* Nulla itaque mora sit subrogandi alium, cum quilibet sacerdotum ex hac vita migraverit; sed mox ut illi, qui primæ sedis principatum gerens, inter vos ceteris episcopis præesse dignoscitur, fratris obitus fuerit denuntiatus, facta electione canonica, alter consecratus succedat. Qui autem inter vos principatum tenere debeat, quæve sedes episcopalis ceteris præpolleat, habeatque primatum, ab olitanis temporibus notissimum est. Nam, ut ex scriptis beati Gregorii, ejusque successorum tenemus, in Doroberniæ civitate metropolim sedemque primam episcopalem constat esse regni Anglorum, cui venerabilis frater noster Pleimundus nunc præesse dignoscitur; cujus honorem dignitatis nos nullo pacto imminui permittimus, sed ei vices apostolicas per omnia gerere mandamus.

1. *Petr.* 5.

* religionem

Hebr. 7.

* & in spiritu Christ ecclesiam futuram fore permansuram ad finem usque sæculi prospiciens. *Psal.* 44.

Et sicut beatus Gregorius papa primo vestræ gentis episcopo Augustino omnes Anglorum episcopos esse subjectos constituit : sic nos prænominato fratri Doroberniæ sive Canterberiæ archiepiscopo, ejusque successoribus legitimis, eamdem dignitatem confirmamus, mandantes, & autoritate Dei, & beati Petri apostolorum principis præcipientes, ut ejus canonicis dispositionibus omnes obediant; & nullus eorum quæ ei, suisque successoribus apostolica autoritate concessa sunt, violator existat. Si autem quivis hominum contra hæc aliquando niti, ac imminuere ista tentaverit : sciat se procul dubio mulctandum fore gravi anathemate, & a corpore sanctæ ecclesiæ, quam inquietare molitur, perpetuo, nisi resipuerit, separandum.

Nota Gabr. Cossartii S. I.

Synodum Anglicanam modo relatam attribuit Malmesburiensis, non anno 904. ut ait Baronius; sed 905. *Anno*, inquit, *quo a nativitate trāsacti sunt anni* 904. Quem annum quis neget esse nongentesimum quintum? Et consentiunt, ut vides, acta Cantuariensis ecclesiæ. Sed nodus hic se offert vindice dignus, quem post Baronium animadvertit collector Anglicanus. Qui enim concilium hoc haberi anno nongentesimo quinto potuerit sub Formoso Papa, qui annis ante decem obierat? quo pacto pontificias litteras ad Eduardum seniorem dederit Formosus, qui pontifex Eduardo regnante non fuit? Nam Formosus anno 896. obiit : Eduardus anno 901. regnare cœpit.

Huic reparandæ labi conjecturam Spelmannus affert parum felicem. *Si Formosum*, (inquit) *surrepsisse censeam pro Leone papa V. non video quin sana sint omnia.* Atqui non minus certe desperata erunt. Primum enim Leo V. anno tantum 906. pontifex creatus est : & sunt qui ad 907. reiiciant. Itaque si quis esset Spelmanni divinationi locus, error esset non in Formosi tantum nomine; sed in anni ipsius nota. Deinde duobus tantum quadraginta pontificarum Leo V. tenuit. Nemini autem persuadebit Spelmannus, tantillo spatio temporis dedisse ipsum ad Anglos litteras, iis perlectis coactum in Anglia concilium fuisse, legatum a concilio Plegmundum Romam appulisse, placasse pontificem, litteras ab eo retulisse.

Itaque si expungendum est Formosi nomen, longe profecto commodius substituetur ejus in locum Ioannes IX. qui anno nongentesimo quinto, regnante in Anglia Edvardo ecclesiæ præfuit. Certe Polydorus Virgilius libro historiæ suæ VI. eo pontifice id totum contigisse narrat, sive Malmesburiensis errorem emendavit ipse perspese, sive aliis exactis rem didicit. Quamquam Ioannes X. pro IX. perperam in Polydori libro scriptus est : ut & in historia Anglicana Andreæ Ducheſnij, qui Polydorum nimia fortasse fide secutus est. Hanc enim ab eo perspectam & discussam esse difficultatem vix persuadere mihi possum, cum in sua Romanorum pontificum historia, secundæ etiam editionis, narret anno 904 Formosi papæ & Eduardi regis tempore hæc omnia gesta esse.

Baronij conjectura errorem omnem librario tribuit, qui annum nongentesimum quintum scripserit pro octogesimo nonagesimo quinto. Sed animadvertere par erat, Pontificem quidem eo anno Formosum fuisse, Eduardum autem minime in Anglia regnasse.

Quod si ad Baronianam hanc emendationem addatur altera, & pro Eduardo rege scribatur Alfredus ejus pater, qui & Alvredus, & Ælfredus nuncupatur, difficultas nulla supererit : nisi quod septem illi episcopi quorum hic mentio, creati non fuerint nisi anno 905. At leve istud est, cum id qui scripserunt, Malmesburiensem sint secuti : ac proinde, eodem quo Malmesburiensis modo, emendandi.

Erunt forte quibus hæc conjectura non displiciat : erunt qui alteram præferant, quæ Ioannis nomen substituit. Nos rem in medio relinquimus.

*** SYNODVS MAGDVNI AD LIGERIM IN ECCLESIA B. LIFARDI CONFESSORIS.

Anno Christi 891.

In qua VValterio Senonensi archiepiscopo deprecante sancitum est anno DCCCXCI. Ind. IX. ne quis in posterum abbas ordinetur in cœnobio S. Petri Senonensis, nisi quem ipsi monachi sua dispositione ex suis elegerint.

Ex Chronico S. Petri Vivi Senonensis, edito a D. Luca Dacherio Tomo II. Spicilegii.

Anno Dominicæ incarnationis DCCCXCI. Indictione nona, celebrata est synodus in Magduno super fluvium Ligeris, in ecclesia beati Lifardi confessoris Christi, regia jussione glorioſi regis Odonis diversis ecclesiarum episcopis confluentibus : ubi cum de diversis ecclesiæ utilitatibus & negotiis tractaretur, exposita est in omnium præsentia ratio Fratrum beati Petri apostolorum principis cœnobii Senonensis ecclesiæ in ejus suburbio constituti : dicentes se plurimum ex revolutis temporibus discriminis jacturam tolerasse enormiter, idcirco quod eis a suis pontificibus, Senonensis videlicet ecclesiæ præsidibus, multi ex aliis cœnobiis in prælaturam regiminis abbates constituerentur. Quod utique quia præter regulam beati Benedicti & institutionem sanctorum canonum esse videbatur, sancitum est a beatissimis pontificibus, monente, imo & deprecante ejusdem loci venerabili pontifice Gualterio Senonensis ecclesiæ, ut nullus deinceps ordinaretur vel constitueretur pater Monasterii, nisi quem ipsi sua dispositione & libitu voluntatis ex suis eligerent. Quocirca præsenti privilegio solenniter a prædictis decretum est præsulibus, ut quicumque temerarius hanc tantorum autoritatem Patrum præsumpserit violare, sub vinculo anathematis habeatur, & autoritate qua Dominus noster Iesus Christus potestatem contulit Discipulis suis ligandi & solvendi dicens : *Quodcunque ligaveritis, &c.* Omnium igitur manibus roboretur quod omnium consensu firmatur.

Et subscripserunt omnes, qui ibi aderant, episcopi videlicet, & archiepiscopi, quorum hæc sunt nomina.

Gual-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 891. Gualterius immerito ſanctæ Senonenſis eccleſiæ archiepiſcopus confirmavit.
Edacius Bituricenſis eccleſiæ archiepiſcopus.
Hebernus Turonorum archiepiſcopus.
Herfridus epiſcopus.
Teodardus Narbonenſis eccleſiæ archiepiſcopus.
Adalgarius Æduorum epiſcopus.
Herfredus epiſcopus.
Semper Agilmari maneat ſub nomine * firma.
Eumenus Nivernenſis epiſcopus,
Glimerius Carnotum epiſcopus.
Addolenus Albiæ epiſcopus confirmavi.
Agilbertus gratia Dei Bituricenſis epiſcopus.
Vvalterius epiſcopus Aurelianenſis.
Servus Dei humilis epiſcopus Gerondenſis.
Guarinus * Coroacenſis epiſcopus.
Adaldus humilis Archipræſul.

* *hoc eſt* confirmatio & ſubſcriptio.

* *f.* Cauriacenſis.

ANNO CHRISTI 892. CONCILIVM VIENNENSE, ab epiſcopis regni Arelatenſis, præſidentibus Formoſi papæ legatis, Viennæ celebratum in baſilica Saluatoris, anno Chriſti DCCCXCII. Formoſi ejuſdem papæ anno II. Odonis regis V.

TITVLI CANONVM.

I. *Vt ſæculares, qui res eccleſiaſticas detinent, niſi admoniti ſe correxerint, excommunicentur.*
II. *Vt ſæculares, qui clericum aliquem occiderint, vel dehoneſtarint, niſi eccleſiæ ſatisfaciant, excommunicentur.*
III. *Vt qui agrotantis ſeu defuncti epiſcopi vel presbyteri eleemoſynam fraudat, excommunicetur.*
IV. *Vt ſæculares, eccleſias inconſultis epiſcopis non dent: neque cenſus ullos introitus cauſa exigant.*

PRÆFATIO.

HÆc capitula facta ſunt anno dominicæ incarnationis DCCCXCII. indictione X. juſſu domni Formoſi apoſtolici congregata Synodo apud Viennam metropolim Galliæ, præſentibus legatis ſanctæ apoſtolicæ ſedis venerabilibus epiſcopis Paſchali & Ioanne, & aliis coepiſcopis ejuſdem regni, quorum nomina ſubter habentur adſcripta, in baſilica urbis, ipſius ſancti Salvatoris nomine conſecrata.

CANONES.

I.

Vt ab iniuſta invaſione & poſſeſſione eccleſiaſticarum rerum, ſæculares abſtineant, & qui hactenus hoc feciſſe noſcuntur, emendare cogantur: & ſi admoniti non ſe correxerint, tunc congruo tempore virtute Spiritus ſancti, ex auctoritate beati Petri apoſtoli, habeantur excommunicati.

II.

Vt ſæculares, qui de catalogo clericorum aliquem occiderint, vel caſtrauerint, vel aliquo membro detruncauerint, ſeu temere dehoneſtauerint; & de præteritis pœnitendo eccleſiæ ſatisfaciant, & emendare ſtudeant. Quod ſi non fecerint, ſupradicto tempore excommunicentur.

III.

Vt eleemoſynam epiſcopi, vel preſbyteri, ægrotantis ſeu defuncti, nemo qualibet fraude violare præſumat. Quod ſi quis fecerit, niſi emendauerit, ſimili ſententia feriatur.

ANNO CHRISTI 892.

IV.

Vt nemo ſæcularium, eccleſias dare, vel offerre, abſque conſilio & voluntate epiſcoporum, ad quos ipſæ eccleſiæ pertinent, præſumat. Et ut nulli cenſus a presbyteris loco muneris ad introitum, ut dicunt, eccleſiarum exquirantur, aut vi aliqua extorqueantur.

NOTA IACOBI SIRMVNDI, S. I.

Editum a Baronio in appendice tomi XII. ex codice Maſſoniano, qui nunc eſt in bibliotheca archiepiſcopi Toloſani. Viſuntur & alia eorumdem canonum quædam exemplaria.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Ioannes le Maire, in libello Gallico de differentia ſchiſmatum & conciliorum eccleſiæ, narrat ſe in codice MS. monaſterii Athanacenſis ad confluentes Araris ac Rhodani prope Lugdunum extructi, legiſſe, celebratum fuiſſe Viennæ concilium in eccleſia ſancti Salvatoris: cui præſidebant legati Paſchalis ac Ioannes, ſubſcripſerunt vero Barmon (legendum haud dubie Barnoin, iſque ipſe eſt qui paullo ante in Cabilonenſi ad ann. 887. in Valentino ad ann. 890. & alibi, dicitur Bernoinus ſive Barnuinus) Viennenſis Archiepiſcopus, Aurelianus Lugdunenſis Archiepiſcopus, Iſaac Valentinus epiſcopus, Iſaac alter Gratianopolitanus epiſcopus, & alii multi. Ex eo autem hunc citat canonem, qui non reperitur in Baronianis annalibus, nec in Binii Sirmondive conciliis.

Vt Presbyteri non in villis, ſicut quibuſdam conſuetudinis eſt, morentur; & feminas ſecum in domibus ſuis habitare non permittant, exceptis illis quas canonica permittit autoritas.

Monendos vero hic lectores arbitror barbare a nonnullis vocaci abbatiam Deſneæ Lugduni, quæ dicenda erat Athanacenſis, Gallice, *l'Abbaye d'Aiſnay*.

CONCILIVM REMENSE IN QVO Carolus Simplex, filius Ludovici Balbi, Francorum regni legit imusſucceſſor, a Fulcone Remenſi epiſcopo, Odone comite qui tyrannice regnum invaſerat reje cto, rex Francorum ungitur, & datæ ſunt comminatoriæ literæ ad Balduinum comitem Flandrenſem rerum eccleſiaſticarum invaſorem, anno Domini DCCCXCII. tempore Formoſi papæ.

ANNO CHRISTI 892. ſeu 893. ex Romana an. Chriſti putatione.

NOTA IACOBI SIRMVNDI, S. I.

Arguebatur Balduinus, quod preſbyterum flagellarat; quod baſilicas preſbyteris quibuſdam abſtulerat, aliiſque dederat inconſulto epiſcopo; quod Noviomenſis eccleſiæ res invaſerat, & monaſterium quoddam ſibi uſurparat; quod denique contra regem inſurrexerat. Hæc enim, Flodoardo teſte, capita ſunt epiſtolæ, quam Fulco Balduino eidem poſt ſynodum ſcripſit.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Carolum ſimplicem a Fulcone inunctum fuiſſe in regem Francorum die 28. Ianuarii, plurima docent eiuſdem principis aliorumque diplomata, quæ non eſt opus hic pluribus recenſere. Quod vero ad annum Chriſti ſpectat, rectius ex vulgari Iulianæ correctionis numeratione, dixeris fuiſſe 893. licet tum noſtrates Galli labentem adhuc numerarent

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 892.

annum 892. usque ad Incarnationis Dominicæ festum, aut Paschales ferias; quod pauci ex Chronologis advertunt, dum Romanam Gallicamque supputationes perpetuam inter se permiscent.

NOTA SEVERINI BINII.

Concilii causa.

Cum Odo comes Parisiensis titulum regni Franciæ ab obitu Caroli Crassi imperatoris, qui teste Reginone anno domini 888. ex hac vita migravit, hucusque tyrannice usurpasset, regiaque potestate abusus fuisset, neque ante hæc tempora Carolus Simplex heres unicus regni hereditarii superstes, per ætatem ad clauum imperii tenendum satis aptus fuisset: jussu Fulconis convenerunt episcopi & proceres regni, atque unanimi consensu definiuerunt, regnum Galliæ hactenus per successionem ad proximos heredes agnatos deuolutum fuisse, ideoque non alii quam Carolo Simplici filio Ludouici Balbi de jure & consuetudine antiquissima deberi. Post exautoratum ergo Odonem Parisiensem comitem, Carolum Fulconi inungendum tradiderunt. Cumque hac de causa Fulco Arnulphum contra se valde commotum esse intellexisset: scribens adeum litteras (quas summatim recensetFlodoardus hujus temporis scriptor probatissimus) causas reiecti Odonis & electi Caroli Simplicis, aliaque, quæ supra recensita sunt, commemorat. Verba Flodoardi libro quarto capite 1. & sequentibus ista sunt: *Quod Fulco Arnulpho regi transrhenensi litteras mittens pro causa regis Caroli, quem parvulum adhuc unxerat regem, reddit causas eius provectionis, eo quod audierat, motum fuisse animum ipsius Arnulphi contra se pro hac perpetratione: commemorans quod decedente Carolo imperatore hujus Arnulphi auunculo, in ipsius Arnulphi servitium fuerit profectus, cupiens ejus suscipere dominium & gubernationem: sed ipse rex eum sine ullo consilio vel consolatione dimiserit. Vnde cum nec in eo sibi spes ulla remansisset, coactus sit eius hominis, videlicet Odonis dominatum suscipere, qui a stirpe regia existens alienus, regali tyrannice abusus fuerat potestate, cuius & invitus hactenus dominium sustinuit. Et quoniam huius Arnulphi dominium desideravit, idcirco ad ipsius servitium profectus fuerit. At postquam nullum consilium in eo reperire valuit, hoc solum quod restabat egit, eligens eum regem habere, quem solum post ipsum de regia habebant progenie, & cuius prædecessores & fratres extiterant reges.*

Carolus a Fulcone Remensi episcopo vngitur rex.

De hoc etiam, quod idem rex Arnulphus in culpam trahebat, quare non id ante fecisset, reddit rationem: Quod quando Carolus imperator decessit, & idem Arnulphus regimen hujus regni suscipere noluit, hic Carolus adhuc admodum corpore simul & scientia parvulus existebat, ac regni gubernaculis inidoneus erat, & instante immanissima Northmannorum persecutione, periculosum erat tunc tenerum eligere. Vt vero ad eam viderunt illum perductum ætatem, in qua salubre sibi consilium dantibus assensum prabere noverat: susceperint eum secundum Dei honorem, ut regno consuleret, volentes eum ita instituere, quatenus huic regno & ipsi Arnulpho proficuus valeret existere. De eo quoque quod sine ipsius Arnulphi consilio præsumpserint hoc agere, morem Francorum gentis asserit secutos se fuisse: quorum mos semper fuit, ut rege decedente, alium de regia stirpe vel successione, sine respectu vel interrogatione cujusquam majoris aut potentioris regis, eligerent. Hoc more hunc regem factum ipsius fidelitati & consilio committere voluerunt, ut ipsius adjutorio & cõsilio uteretur in omnibus, & eius subderetur tam rex quam universum regnum præceptis & ordinationibus.

Præterea quod audierat huic regi suggestum, quia contra fidelitatem ipsius, & propter privatum hoc egit commodum: infert, quod clericus ipse, qui hac iactasse videbatur, antequam de re hujuscemodi aliquid idem archiepiscopus agere conaretur, venerit ad se, præsentibus Hereberto & Elfrido comitibus, & consilium simulque auxilium quæsierit quid agere deberet de iussionibus Odonis, qui res importabiles ei præcipiebat. Ex parte quoque filiorum Goffredi consilium petierit de malo, quod Odo eis facere conabatur: rogare itaque, ut tale caput communi consilio statueretur, per quod securi possint esse subditi, intendentes vel in VVidonem, vel in hunc regia prosapia Carolum: & simul considerantes quotquot fuerant, ad quem melius attendere deberent, visum illis est propter acquirendi regis utilitatem, & ipsius Arnulphi cavendam contrarietatem, propterque rectum congruumque regii generis principatum, ut ad hunc Carolum se converterent, credentes quia Arnulphus hoc de propinquo suo gratum haberet, ipsique & regno præsidium ferret. Quod autem iactatum audierat causa VVidonis hoc eum fecisse, ut hac arte illum subintroduceret in regnum, & dimisso parvo Carolo se verteret ad VVidonem: asserit livore invidia contra se scienter hac falso fuisse iactata. Ait etiam quod qualis erat ipse, qui talia diffamabat, talem eumdem posse fieri sentiebat: ipse vero non se talem fore, nec talibus ortum natalibus recognoscat. prædecessores quoque ipsius regis nequaquam talia ingenia a progenitoribus suis experti fuerant, quos in omni fidelitate & regni utilitate probatos habuerint, ideoque honorifice illos sublimaverint. quapropter erubescendum eidem regi fuisset, ut hoc de se crederet, vel infamia se tali notaret.

Denique de hoc quod audierat ipsi Arnulpho dictum fuisse, quod hic Carolus filius Ludovici non fuerit: asseverat, neminem se posse credere fore, qui eum si viderit, & parentem ipsius agnoverit, non agnoscat illum de regali processisse progenie: quadam etiam signa Ludovici patris sui gestare, quibus agnoscatur filius illius fuisse. Poposcit ergo Arnulphi regiam maiestatem, ut hac vera asignanter accipiat, nullusque animum ipsius contra regem innocentem, propinquum suum, commovere valeat: sed vtrum hac quæ asserit ita se habeant, in sua præsentia fideliumque suorum examinari faciat, & ad debitum finem perducat: cogitans qualiter antecessores sui, regni statum gubernaverint, & quomodo regalis culminis successio semper hucusque viguerit. Cum vero ille tantum princeps Carolus de tota regali stirpe remanserit, perpendat quid contingere possit, si eum debitus cunctis casus repoposcerit: cum tot iam alieni a stirpe reges existant, & adhuc sint plures, qui sibi regium nomen affectent. Quis post ipsius decessum iuvabit eius filium, ut ad debitam sibi regni conscendat hereditatem, si contigerit hunc sibi propinquum cadere Carolum?

Annectit etiam quod in omnibus pene gentibus notum fuerit, gentem Francorum reges ex successione habere consuevisse, proferens super hoc testimonium beati Gregorii. Subicit etiam ex libris Teutonicis de rege quodam Hermenrico nomine, qui omnem progeniem suam morti destinaverat impiis consiliis cujusdam consiliarii sui. Supplicatque ne sceleratis his rex acquiescat consiliis, sed misereatur gentis huius, & regio generi subveniat decidenti, satagens ut in diebus suis dignitas successionis sua roboretur: & ii qui ex alieno genere reges extabant, vel existere cupiebant, non prævalerent contra eos, quibus ex genere honos regius debebatur. Asseritque se misisse Aleranum ad eumdem Arnulphum, suggerendo, ut quoscumque sibi placeret, ex iis qui Carolum regem constituerant, in suum servitium pergere præciperet, qui coram sublimitate ipsius hoc ita esse rationabiliter ostenderent. Flagitans etiam erat, ut hac præmissa benigno rex tractet animo, & hanc sciat in sius esse devotionem, vel intentionem erga ipsius fidelitatem, ut Carolus ad ipsius consilium in omnibus qua acturus est, respiciat, & ipsius pietate tutus consistat, & ut nemo regis animum ab auxilio ipsius regis, vel eiusdem Caroli, deflectere valeat.

Porro ex hac eadem Remensi Synodo scriptum fuisse ad Balduinum comitem Flandrensẽ inuadentem res ecclesiasticas liquet: ad quem etiam, Fulconem antea scripsisse idem Flodoardus affirmat, cum subdit. *Scripsit post Hincmarii Fulco Balduino comiti Flandrensi, redarguens eum pro eo quod monasterium monachorum sibi usurpaverat, & insurrexerat contra regem in fidelitate & periurio. Item ad eumdem scribẽs, cum coepiscopis suis ex synodo Remis habita anno octingentesimo nonagesimo secũdo, arguit eum quod ecclesiastica simul & legalia iura contemneret, locum sacri monastici ordinis pervadens, & abbatis sibi nomen usurpans. Vnde communi decreto episcoporũ iudicatum fuerat, eum auctoritatis canonica anathemate feriendum. Sed quoniam ecclesiæ & publicis utilitatibus regni videbatur accommodus: censura suspenditur, & emendandi spatium reservatur, & obsecratur per misericordiam Dei ut ab hac præsumptione animum revocet, nec amplius iram Dei contra se provocet, ne illi quodammodo gladium præbeat.*

Flodoard. lib 4. c. 4.

ANNO CHRISTI 892.

CONCILIVM ROMANVM OB GRAVES perturbationes, quibus affligebatur Dei ecclesia, celebratum Kalendis Martiis indictione 11. anno Domini DCCCXCIII. tempore Formosi papæ.

ANNO CHRISTI 893.

RERVM in hac synodo gestarũ nihil aliud superesse videtur, nisi quod Flodoard. scribit l. 4. c. 2. vbi epist. Formosi de hac synodo congreganda ad Fulconẽ transmissam summatim recensetur his verbis: *Cui Fulconi rescribens idem papa Formosus, monet eum cõpati debere Rom. ecclesiæ, atq; imminenti eius subvenire ruinæ, nec ei suam præsentiam denegare: adiungens hæreses vndique ac schismata pullulare, nec qui ad resistendum occurreret, esse. Dicitq; longo retroacto tempore pernicioſas hæreses orientem cõfudere, & Constantinopolitanam ecclesiam nocua schismata perturbare: simul etiam regionis Africanæ legatos insistere, responsa petentes pro dudum exorto inter episcopos ipsarum provinciarum schismate: diversarum quoque partium legationes diversa responsa petentes instare. Cuius rei gratia generalem synodu die Kal. Mart. ind. XI. se inchoare disposuisse, ad quam eumdem remota omni dilatione admonet festinare, ut colloquẽdo largius de his valeãt pertractare, & affluentius ad consulta singula respondere. Northmannicæ gentis procellis, quibus asserebat se perturbari*

Digitized by Google

*ri, plurimum dolere ; & ut eos excelsi dextera reprimat, apostolorum principum suffragiis intervenientibus implorare ; literas vero quas significaverat ad eum per quasdam personas primum se direxisse, ad ipsum minime pervenisse. Miserat etiam alias pro hac eadem synodo celebranda pridem * hinc mense indictionis decimæ ; in quibus literis fatetur Italiam tunc semel & secundo horrida bella perpessam & pene consumptam. Orientalium vero partium se deflere vesanam hæresin in Christum Iesum blasphemiam continentem.*

SYNODVS CABILONENSIS IN ECCLESIA B. IOANNIS BAPTISTÆ IN SVBVRBIO.

Cujus decreto Gerfredi Monachi, qui Adalgarium Æduorum episcopum veneno necasse dicebatur, facta est purgatio per corpus domini, anno Christi DCCCXCIV. in synodo diœcesana apud Flaviniacum monasterium & castrum publicum in primore ecclesia S. Petri.

ANNO DCCCXCIV. indictione XII. invidiæ instinctu, malorum hortatu, oborta est infamis fama Flaviniaco monasterio & castro publico, in quemdam loci illius Leuitam & monachum "Gyrfredum Gerfredum, officio prælationis functum, quod piissimum patrem, & reverendum præsulem, domnum Adalgarium Æduorum episcopum letali extinxerat veneficio. Hujus criminis iniquissimum objectum, Deo simul & hominibus horrendum : non modo ipsius ecclesiæ, verum etiam totius Galliæ aures pulsavit, & infami satis elogio notavit. Præfatus vero Leuita & monachus super illatione tanti facinoris nimium exhorruit : utpote qui tanta tamque prævalida ab ipso dulcissimo patre persenserat beneficia, uti omnibus satis abundeque claret. Super quo primitus consilium glorioſi præsulis domni "Gualonis ipsius successoris "Vvalonis expetiit, seque a tam nefandissimo scelere, non minus cogitatu quam facto, præsentiæ illius, Deo teste & judice omnium ac inspectore cordium, immunem firmavit. Denique tantus, tamque præcelsus pontifex, divinorum necnon & humanorum sciens, filiorum ecclesiæ consilio fultus, ovem sibi creditam perire noluit : sed insuper fomenta adhortationum, & medicamenta divinorum eloquiorum pie & misericorditer adhibuit : ut si forte diaboli pellacia quid simile cordi illius injecerat, saltem suggestione Spiritus sancti, & infusione ipsius verbi, ecclesiastica institutione professus salubriter curari posset, & ablui. Verum jam dictus Levita & monachus, in nullo penitus tanti flagitii conscius, judicium sibi sancti Spiritus proposuit ; & se, ad quodcumque examen ecclesiastico more censeretur, modis omnibus promptissime deliberavit. Quocirca prænominatus præsul, tantum & tam inauditum facinus proprio cunctatus deliberare judicio, ad sanctam & comprovincialem synodum Aureliani nominandi archiepiscopi, & ceterorum coepiscoporum presentia discutiendum & diffiniendum censuit. Quod & ipse, utpote immunis, haudquaquam distulit. Proinde Deo propitio, præfixo Kalendarum Maiarum die convenere sacri pontifices, Aurelianus primas totius Galliæ, cum illustrissimis Gualone Æduensi, Ardrado Cabilonensi, Geraldo "Matisconensi, coepiscopis, simul "Gerardo & legatis memorandi "Teutbaldi Teutbaldi Lingonensis episcopi, apud Cabilonensem urbem in ecclesia beati præcursoris Christi Ioannis, quæ est in prospectu ejusdem urbis. Vbi instituta sanctorum patrum canonice & regulariter promulgantes, & ecclesiastica negotia diligentius pertractantes, infamia notatum crebro dictum monachum coram positum subtili indagine & multo examine discutere laborarunt. Quo isdem monachus omni judicio more "omnium ecclesiastico, & humani juris experimento instructus, nec hujus infamiæ evidentem accusatorem, nec alicujus certitudinis proclamatorem reperire potuit. Quod tertio sub testificatione sancti Spiritus clamari jubentes, & nihil prorsus verisimile reperientes, sanciverunt communi consilio, ut quia nec convictum, nec etiam confessum experiebantur, tamen quia ventilatum & usque locorum erat divulgatum, ut ab omni suspicione liberrimus redderetur, in viciniori synodo, quam omni reverentia dignus Gualo antistes erga filios ecclesiæ celebraret, corporis Christi & sanguinis illo examine, quod solum verius probatur & terribilius, imo salubrius creditur, a flagitio divulgato publice expiaretur ; eo scilicet tenore eumdem prius testificantes, ut si in aliquo conscius tanti piaculi foret, nullo modo ad sacra sumenda accederet. Et si forte temerarie præsumeret, censura sancti Spiritus, & auctoritate apostolorum principis, ab ipso vivifico redemptionis nostræ pretio extorris fieret, & cum Iuda Domini proditore damnatus æternis irremediabiliter suppliciis addiceretur. Sin vero immunem se esse per omnia prænosceret, fisus misericordiæ Dei, tanti muneris donum ad salutis suæ remedium saluberrime percipere non dissideret. Quod omnibus usquequaque satis fuit. Inde igitur pastor piissimus misericordia motus, illius causa apud Flaviniacum cœnobium & castrum publicum sanctam synodum propriæ ecclesiæ colligens, juxta statuta supradictorum antistitum, missarum solenniis deductis, omnibus qui adfuere in primore ecclesia S. Petri collectis, jam supra fatum præmonuit virum, ut sicut sibi ipsi conscientia dictaret, ad sacra sumenda, aut etiam refugienda, quoquo vellet modo seipsum præfigeret. Quique in nullo hæsitans, Deum sibi, & ipsum, quod percepturus erat, redemptionis pretium in testimonium & judicium invocans, fidissime, omnibus in prospectu positis, quæ supra fuerant præfixa, votis omnibus peregit. Hoc igitur tanto donatus munere, ne umquam ulterius tam æmuloso sauciaretur vulnere, hoc scriptum a præfato seniore & subter notatis suis coepiscopis petiit relegendum, & manibus corroborandum.

VValo humilis sanctæ Æduensis ecclesiæ episcopus relegi & subscripsi.

Ardradus humilis Cabilonensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Geraldus rector & humilis episcopus Matisconensis ecclesiæ subscripsi.

" *His minus apposite præfigitur a nonnullis* Aurelianus sanctæ Dei Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopus relegi & subscripsi. *Per seniorem quippe auctor illius instrumenti Gualonem Augustodunensem episcopum haud dubie intelligit.*

CONCILIVM TRIBVRIENSE

pro reformanda disciplina ecclesiastica, celebrandum anno Domini DCCCXCV. tempore Formosi papæ.

CELEBRATVM est sub imperatore Arnulpho a vigintiduobus episcopis Germanorum Triburiæ concilium anno incarnationis Domini DCCCXCV. tam sancta sane intentione & diligentia, ad resecandum omnem palmitem inutilem, A studioso quopiam, qui concilium exscripserat, additum est

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 895.

hoc proœmium in codice Brixiensi, ut ex citato Gratiano videre est.

ad extirpandam cujuslibet hæreseos radicem, ad A tollendam schismatis occasionem, ad corrigenda clericorum vitia, ad præcavenda populorum scandala, breviter, ad reformandos mores & status, non modo clericorum, sed & laicorum, ut Gratianus postea pleraque ejus capitula diligenti studio recitaverit in volumine decretorum.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *Communis oratio pro concordia tam cleri quam populi.*

II. *De quodam presbytero excæcato, & de excommunicatis interrogatio synodalis.*

III. *Responsio regis, & de excommunicatis sententia universalis.*

IV. *De injuria & contumelia, quod absit, presbyterorum.* B

V. *Quali pœnitentiæ subjacere debeat qui presbyterum voluntarie morti tradiderit.*

VI. *De eo, qui evaginato gladio atrium ecclesiæ intraverit.*

VII. *De his qui res ecclesiæ sive interiores, sive exteriores, rapiunt.*

VIII. *De his, qui contemnunt bannum ab episcopis impositum.*

IX. *De eo, si episcopus ecclesiasticum, & comes sæculare complacitum, una die condixerint.*

X. *Vt episcopus non deponatur, nisi a duodecim episcopis, presbyter a sex, diaconus a tribus.*

XI. *Si quis clericus homicidium fecerit, ab ordine* C *cessare debebit.*

XII. *Vt præter pascha & pentecosten baptisma non celebretur, excepta necessitate periclitantium.*

XIII. *De decimis.*

XIV. *De decimis antiquarum & noviter consecratarum ecclesiarum.*

XV. *De sepultura mortuorum.*

XVI. *Vt sepulturam morientium nemo vendat.*

XVII. *Vt nullus laicus in ecclesia sepeliatur.*

XVIII. *De vasculis, quibus mysteria sacra conficiuntur.*

XIX. *Ne in calice aut vinum solum, aut aqua sola offeratur.*

XX. *De injuria clericorum.*

XXI. *De querimonia inter presbyterum & laicum.* D

XXII. *De eo, si quis liber aliquo crimine infamatur.*

XXIII. *De his qui velatas Deo consecratas in conjugium duxerint.*

XXIV. *De virgine ante duodecim annos velata, non consentiente patrono sub cujus erat patrocinio.*

XXV. *De viduis velatis.*

XXVI. *De monachis regulariter exeuntibus, sive fuga regularis disciplinæ elapsis.*

XXVII. *De clericis, qui semel in clero deputati sunt.*

XXVIII. *Vt nullus episcopus alterius ministrum ecclesiasticum solicitet.*

XXIX. *Vt nullum servum ante perfectam libertatem* E *episcopus ordinare præsumat.*

XXX. *De eo, si quis ab apostolico falsam detulerit epistolam.*

XXXI. *De furibus & latronibus.*

XXXII. *De ecclesia a compluribus coheredibus obsessa.*

XXXIII. *De claudis & aliqua parte corporis minutis, si sacro ordini possint adjungi.*

XXXIV. *De eo, si quis in oste contra Paganos interficit captivos Christianos.*

XXXV. *Vt nullus comes, nullusque judex, diebus festis vel dominicis, seu jejuniorum aut quadragesimæ, placitum habere præsumat, & ut nullus pœnitens illo veniat.*

ANNO CHRISTI 895.

XXXVI. *De eo, si duo fratres simul arborem succiderint, & cadente arbore unus eorum interfectus fuerit.*

XXXVII. *De muliere, cujus infans aliquo casu propter negligentiam eius moritur.*

XXXVIII. *Si quis liber libertam duxerit, ulterius habere debebit.*

XXXIX. *Si quis alienigenam in matrimonium duxerit, habere debebit.*

XL. *De eo, quod quidam uxorem alterius, vivente eo, constupravit, & insuper iuramento confirmavit, eo moriente conjugem eam accipere.*

XLI. *De eo, si quis duxerit uxorem, & concumbere non valens cum ea, frater eius clam violaverit illam.*

XLII. *Si quis de uno in alium transmigrat episcopatum, & consanguineam suam polluerit, vel aliquod crimen commiserit.*

XLIII. *Si quis cum qualibet fornicatus fuerit, & eo nesciente filius eius vel frater inscius violaverit illam.*

XLIV. *Si quis cum aliqua fornicatus fuerit, & frater eius ignarus duxerit illam uxorem.*

XLV. *Si quis cum duabus sororibus fuerit pollutus.*

XLVI. *Si cuius uxor constuprata fuerit, & propterea maritus perdere illam machinaverit.*

XLVII. *Si quis spiritalem habet compatrem, cuius uxor commater non est, eo defuncto, eius viduam licet ei ducere uxorem.*

XLVIII. *De eo, si quis spiritalis sua commatris filiam duxerit uxorem.*

XLIX. *De his, qui in adulterio filios genuerunt, ut omnino separentur.*

L. *De eo, si quis aliquem per illusionem a recta fide subverterit, vel perdiderit, ut dupliciter puniatur.*

LI. *De eo, si quis cum uxore alterius, vivente eo, fornicatus fuerit.*

LII. *De homicidiis non sponte commissis.*

LIII. *De eo, si quis filium suum non sponte, sed casu contingente occiderit.*

LIV. *De his, qui voluntarie homicidium fecerunt.*

LV. *De pœnitentia quadraginta dierum.*

LVI. *Post quadraginta dies pœnitentia primi anni.*

LVII. *Pœnitentia secundi & tertii anni.*

LVIII. *Pœnitentia quarti, quinti, sexti & septimi anni.*

PRÆFATIO.

CVM constet omnibus, divinam legem tractantibus, post euangelia & limpidissima novi testamenti fluenta, beatorum canonibus apostolorum, & sanctorum patrum apud Nicæam Bithyniæ congregatorum constitutis, necnon & apostolicorum Romanæ sedis pontificum decretis, satis occurrisse, restitisse, & oppugnasse, sive hæreticis, sive schismaticis, & omnibus veræ fidei E oppugnantibus regulas: sed antiquus serpens, qui dicitur diabolus & satanas, inimicus humani generis, nova venena malitiæ suæ dulci poculo sancti Spiritus admiscere, & bono semini sancti euangelii zizania suæ pravitatis & profanæ iniquitatis subseminare non desinit, sicut in Matthæo, cum bonę messi zizania fuissent inserta, scriptum est: *Inimicus homo hoc fecit:* & de ejus satellitibus sub squamarum specie in Iob prohibetur: *Vna uni coniungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas:* unde necesse est, ejus perversissimis machinationibus, & satellitum suorum insecutionibus ex authentica potestate contraire, & novum paradigma veræ asser-

Matth. 13.

Iob 41.

sionis

ANNO CHRISTI 895.

sertionis opponere. Quapropter rex regum, cujus regnum, ut Psalmista canit, regnum est omnium sæculorum, omnibus ecclesiasticæ sublimitatis ordinibus, necnon & sæcularis potentiæ dignitatibus, novum principem Arnulphum, regem pacifico ordine perpetuæ tranquillitatis proferre dignatus est. Cujus cor sancti Spiritus ardore inflammare, & zelo divini amoris voluit accendere, ut totus cognoscat mundus, non ab homine, neque per hominem, sed per ipsum dominum eum esse electum. Considerans enim idem sapientissimus rex profundæ mentis intuitu abundantem in se sancti Spiritus gratiam, quia quos repleverit, ardentes in se pariter & loquentes facit de se, anno incarnationis Iesu Christi Domini nostri 895. regni vero sui octavo, indictione 13. mense Maio, ejusdem sancti Spiritus instinctu & primatum suorum consultu venit in villam regiam, videlicet Triburiam, in terra Francorum consistentem, cum episcopis infra conscriptis, abbatibus, & omnibus regni principibus, necnon convenientibus ecclesiasticorum & sæcularium innumeris turbis: quatenus infatigabili perseverantia divina & humana tractarentur, atque emergentia mala comprimerentur, ut eo liberius sancta Dei ecclesia suo potiretur honore. Cum autem sapientissimus rex concilium sacrum continuari decrevisset, placuit sibi & universo clero, ut peracto triduano jejunio, litaniis & orationibus, super se de cælis promissum invitarent adjutorium, sicut ipse Salvator ascendens in cælum discipulis suis promisit, dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*; ut futura concilia in ipso inchoarentur, & per ipsum finirentur, qui est initium & finis, & supplementum legis, ut apostolus Romanis scribens ait: *Finis enim legis Christus ad justitiam omni credenti*. Quo peracto, pergens ad palatium, regale sedit solium, indutus veste splendidissima, quam * texit sapientia, repletus est prudentia, erectus * & potentia, pro sua magnitudine stipatus multitudine, tractans practice de statu regni, & theorice de ordine & stabilitate ecclesiarum Christi, & qualiter boni quiete viverent, & mali inulte non peccarent. Interim episcoporum sacer conventus in basilica prædictæ villæ, post communes orationes & preces finitas, honorificentissime infulati, pontificalibus sedibus suffulti, mentibus serenati, prudentia præditi, sacrosanctum ingressi sunt synodale colloquium. Inter alia namque, quibus divina & humana tractaturi erant, communi voto & pari consensu, de collegio sanctorum sacerdotum gnaros & idoneos direxerunt mediatores ad præfatum pium regem, inquirentes quo studio, vel quali benignitate, secundum sapientiam & possibilitatem ab ipso Deo sibi datam, ecclesiam Christi, illi per regalem potestatem, & ipsis per sacerdotalem eminentiam, defendere, & ministerium illorum amplificare & sublimare dignaretur, proponentes ei propriam regis eminentiam, id est, ut misericordia & modestia omnes præcellat, & non secundum personam judicet: atque juxta Salomonem, justitiam, judicium, & æquitatem diligat: addentes insuper exempla sacrarum literarum, quibus Sapientia alumnos suis laboribus educatos instruens, ait: *Meum est consilium & æquitas, mea prudentia, mea est fortitudo: per me reges regnant, & legum conditores justa decernunt: per me principes imperant, & potentes decernunt justitiam.* Et item: *Rex qui judicat in veritate, thronus eius in æternum firmabitur.* Præferentes etiam ei institutiones Martini episcopi ad Mironem regem, quibus

Triburia villa regia.

Matth. 28.

Rom. 10.

* texuit

* est

Prov. 9.

Prov. 29.

A eum ad honestatem vitæ, & pietatem morum, ordine rationis instituens, ait: Prudentis proprium est examinare consilia, atque subiunxit: Si prudens est animus tuus, tribus temporibus dispensetur: præsentia ordina, futura prævide, præterita recordare. Et sermo tuus non fit inanis, sed suadeat, aut moneat, aut consoletur, aut præcipiat. Quibus rex theologiam quasi ab alto differentibus, ab augusta mentis suæ sede, (quia vt Sapientia ait: *Cor regum inscrutabile est*) arcanum mysterii sui revelans, in hæc verba prorupit: O pastores ecclesiarum Christi, & clarissima lumina mundi, agite quæ vobis imposita est curam pastoralem: & juxta Apostolum, instate opportune, importune: arguite, obsecrate, increpate in omni patientia & doctrina, ut vigili cura & admonitione sedula oues Christi ad caulas æternæ vitæ introducere mereamini. Habetis me omnibus ecclesiæ Christi adversantibus, & vestro sacerdotali ministerio renitentibus oppositissimum bellatorem: quia, ut Apostolus Romanis scribit: *In his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos.* Et item: *Si Deus pro nobis, quis contra nos? Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque instantia, neque futura, neque vlla creatura poterit nos separare a caritate Dei*, & vnanimitate sancta, beatissimi patres. Gratulantes igitur beati, qui missi sunt, sacerdotes, congredientibus quibusdam optimatibus de throno regis, causa iustæ legationis & veræ vnanimitatis, ad sanctam synodum directis, reversi sunt ad eos qui miserant illos. Perambulantes igitur, & sacrum Conventum irrumpentes, rite & laudabiliter quæ iniuncta sunt exponentes, & ecclesiam illic congregatam consolatoria responsione lætificantes, siluerunt, & quid deinceps acturi essent, taciti expectare cœperunt. Exurgentes igitur de sedibus suis reverendissimi patres, cum astanti clero ter quaterque proclamantes, & divinæ majestati supplicantes, Exaudi Christe, Arnulpho magno regi vita; & sonantibus campanis, *Te Deum laudamus*, concinentibus cunctis, glorificantes, & Iesum Christum collaudantes, qui in servis suis consolabitur, qui ecclesiæ suæ sanctæ tam pium & mitem consolatorem, tamque strenuum adiutorem, ad honorem nominis sui condonare dignatus est. Et peractis divinæ majestati precibus, inclinantes se coram pii principis adstantibus missis, gratificantes & magno principi laudes persoluentes, deinde recto ordine confederunt, & prævio sancto Spiritu, quædam capitula magis necessaria ex canonicis institutionibus subscripserunt, errata corrigere, superflua abscidere, recta via regia coarctare. Post hæc prudentissimus rex regnorum, sacrosanctis divinæ religionis interfuit mysteriis, & sancti patres secretis palatinis. Et concordia erat in cunctis ad laudem Iesu Christi Domini nostri, cui sit laus & gloria per infinita sæculorum sæcula.

Prov. 29.

CANONES.

I.

Post ingressum sancti & synodalis colloquii, e cælis divinum implorabant auxilium, ut Deus omnipotens, qui, David canente, inhabitare facit unanimes in domo, & dabit virtutem & fortitudinem plebi suæ, in domo sua, in sancta videlicet ecclesia, clerum, & populum unanimes dignaretur cohibere, virtutem & fortitudinem da-

Psal. 67.

ANNO CHRISTI 895.

re, ut in nullo dissiderent: quatenus rationabilia meditantes, & dictis concordarent, & factis.

II.

Cum hæc pro unitate tam cleri quam populi tractarentur, quidam presbyter venit medius, a quodam laïco excæcatus, eiusdem criminis, propter quod cæcus fuerat effectus, liberrimus, ut testatur episcopus, in cuius sancta synodo post excæcationem coram positus, securus est factus. Quapropter idem episcopus præcepit, ut B veniret laïcus, & de tam nefando scelere satisfactionem procuraret agere. Qui nequaquam consensit, sed communem episcoporum synodum appellavit. Perpendentes *Thren. 4.* episcopi lamentationem Ieremiæ impleri, aurum obscurari, lapides sanctuarii ab hostibus destrui, & iterum in membris suis Christum crucifigi, suspirantes & compassibiliter ingemiscentes, vicariis pro se & sancto clero transmissis, proclamantes, & pium ecclesiarum defensorem appellantes, & consilium postulantes quid statuere dignaretur pro talibus & similibus, qui pro C diversis erratibus & certis criminibus sunt incorrigibiles, & iusto anathemate mucrone apostolici sermonis abscinduntur, quo *1. Cor. 5.* ait: *Tradite huiusmodi satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die domini.* Et iterum: *Cum huiusmodi nec cibum sumere.* Sed tamen indurante diabolo, quamvis excommunicentur, ad pœnitendum non e- *Prou. 18.* molliuntur, sed sicut scriptum est: *Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit:* profundum peccatorum intuëtes, & in de- *Matth. 27.* sperationem proruentes. *Et erit novissimus* D *error peior priore.* Mittentes etiam ei contra eos scripta instituta canonica, in Canonibus sanctorum apostolorum capitulo undecimo: Quod cum excommunicatis non sit orandum. In Nicæno magno concilio, capitulo quinto: Qui suo peccaverunt evidenter episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur. In Antiocheno sancto concilio, capitulo secundo: Vt si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, seu quilibet ex clero, communicare deprehensus fuerit cum excommunicatis, etiam iste communione privetur, tamquam qui regulam confundat ecclesiæ. In epistola Callisti papæ: Vt nemo cum eis in oratione, aut cibo vel potu, aut osculo communicet, nec eis Aue dicat.

III.

Nos igitur quibus regni cura, & solicitudo ecclesiarum Christi commissa est, aliter regnum & imperium iure ecclesiastico regere & gubernare non possumus, nisi hos qui ecclesiam Christi, non habentem, ut *Ephes. 5.* apostolus ait, maculam, neque rugam, conturbant, zelo fidei persequamur, de

A quo rex David testatur: *Nonne qui oderunt te Deus oderam illos, & super inimicos tuos tabescebam? Perfecto odio oderam illos, inimici facti sunt mihi.* Et cum evangelium legere- *Psal. 138.* tur, audivimus: *Si* * *te non audierit, sit tibi* *Matth. 18.* *ecclesiam. sicut ethnicus & publicanus.* Et alibi: *Qui per-* *Rom. 13.* *cutit malos in eo quod mali sunt, minister domini est.* Idcirco non potentiam ostendentes, sed justitiam exhibentes, præcipimus, & auctoritate nostra iniungimus omnibus regni nostri comitibus, postquam ab episcopis anathemate excommunicationis percelluntur, & tamen ad pœnitendum non inclinantur, ut ab ipsis comprehendantur, & ante nos perferantur: ut qui divina judicia non verentur, humana sententia feriantur. Vn- *Prou. 20.* de per quemdam sapientem dictum est: *Rex qui sedet in solio iudicii, dissipat omne malum intuitu suo.* Si enim tam rebelles extiterint, ut comprehendentibus repugnare studuerint, & in tali temeritate interfecti fuerint, iudicio episcoporum interfectoribus nulla imponatur pœnitentia: & præcepto nostro, † weregeldi nulla ab eis extorqueatur compositio. Constringanturque proximi & eorum cognati cum iuramento, ne in illis eos vindicent, sed pacem ad eos & concordiam servent.

† VVeregeld defensionis pecuniam Germanicè significat, & ita hic videtur accipi.

IV.

Si quis presbyter, (quod absit, quia sacerdos altissimi Dei est) vulneratus, vel quibuslibet iniuriis & contumeliis dehonestatus, euaserit & supervixerit, tota compositio persolvatur presbytero. Si autem articulo mortis præventus obierit, precium weregeldi tripartita partiatur divi- D sione, id est, altari cui ordinatus fuerat, pars una; episcopo, in cuius diœcesi erat, altera; tertia parentibus, de quibus ortus fuerat. Si vero in atrio ecclesiæ aliquid ex istis presbytero factum fuerit, supradicto modo presbytero & pro presbytero solvatur. Sed quia, ut Hilarus papa omnibus episcopis per diversas provincias in epistola sua scribit, iniuria sacerdotum & ecclesiarum, sacrilegium est: sacrilegium in atrio factum, altari & domino eiusdem loci persolvatur. Sacerdotes enim non sunt E lacerandi, sed potius coronandi: quia de his Ecclesiasticus liber loquitur, dicens: *In tota anima tua time Dominum, & sacerdo-* *Eccli. 7.* *tes illius sanctifica, & ministros eius non derelinquas, & honorifica sacerdotem.* Et Isidorus: His enim, sicut & episcopis, dispensatio mysteriorum Dei commissa est. præsunt enim ecclesiæ Christi, & in consecratione divini corporis & sanguinis consortes sunt episcopis: similiter & in doctrina populorum, & in officio prædicandi.

V.

Si quis sacerdotem, non coactus, sed propria voluntate seductus, morti tradiderit, secundum

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 895.

secundum sententiam apostolicorum & nostrorum moderni temporis sacerdotum, quinquennio plenissimæ castigationi pœnitentiæ substernatur: ita ut carnem non manducet, nec vinum bibat, ieiunet autem usque ad vesperam, exceptis dominicis & diebus festis. Arma non portet: & ubicumque eat, pedibus incedat: ecclesiam non intret, sed ante fores stet, orans Dominum puro corde, ut abluatur tanto crimine. Expleto vero quinquennio, introducente episcopo, ingrediatur ecclesiam: nondum tamen communicans, sed * intra audientes stans. Et aliud quinquennium indulgentius introeat indultum. Quo vero expleto, cum decimi anni cursus fuerit finitus, gratia communicandi & licentia concedatur ei equitandi. Maneat autem in reliquis obseruationibus tres dies per hebdomadam, ut purificationis mereatur culmen.

Rigor priscæ pœnitentiæ.

* inter

VI.

Si quis temerarius atrium ecclesiæ euaginato gladio præsumptuose intraverit, sacrilegium facit. Et idcirco sacrilegium in atrio Domini factum, sacrilegii more altari & Domino persoluatur. Dominus dicit in euangelio: *Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt*: id est, qui se ipsos vice talionis per peccatum in præsenti vlcisci desiderant, gladio ipsius peccati in anima moriuntur. Quanto magis is, qui * secundum atrium, quod Dominus sibi præ ceteris segregavit locis, & suæ sanctæ ecclesiæ ad honorem, polluerit, & temerarius irruperit: gladio peccati & iniquitatis suæ mortuus iacuerit? Quapropter opus est pœnitentia, ut resurgat ad vitam qui gustavit mortem.

Matth 26.

* Sanctum

VII.

Quicumque timorem Domini postponentes, & ecclesiastica judicia non verentes, res ecclesiæ rapiunt, vel auferunt, ut in epistola Anacleti papæ legitur, sacrilegium faciunt. Papa dixit: Ergo qui Christi pecunias & ecclesiæ rapit, aufert, vel fraudat, homicida est, atque homicida ante conspectum judicis deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam vel res ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit. Vnde tanta autoritate apostolicæ sententiæ suffulti, sancimus & unanimes iudicamus, ut res ecclesiæ tripliciter componantur, insuper vero bannus episcopalis exquiratur. Qui vero exteriores ecclesiæ res rapiunt, vel fraudant, comite agente coerceantur: ut res ablatæ, legitime restituantur & componantur. Si vero non procuraverint, vel non emendaverint, ab episcopo canonice constringantur, ut res restituantur.

VIII.

Nemo contemnat, neque transgrediatur bannum ab episcopis superpositum. Sciat & abhorreat in epistola beati Clementis dictum contra se scriptum: Si vobis episcopis non obedierint omnes tam majores quam & inferioris ordinis, atque reliqui populi, tribus & linguæ: non solum infames, sed etiam extorres a regno Dei & consortio fidelium, a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ alieni erunt Et audiant ipsum Dominum in euangelio dicentem: *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.* Quapropter nos euangelicam & apostolicam considerantes autoritatem, non quæstum pecuniarum, sed lucrum quærentes animarum, statuimus & confirmamus: ut si quis post hanc huius sancti concilii diffinitionem, inventus fuerit corrupisse bannum ab episcopis impositum, quadraginta dierum castigatione corripiatur, tantum in pane, sale, & aqua.

Luc. 10.

IX.

Cum autem episcopus ecclesiam a Domino Deo sibi commissam regens, episcopatum circumeundo perrexerit, & placitum canonice constitutum decreverit, populumque sibi creditum illo invitaverit: atque comes eadem die sciens placitum ab episcopo conductum, vel nesciens, placitum cum populo suum condixerit, & per bannum illuc venire præceperit: placitum comitis omnes postponant, & comes ipse: denique populus, post episcopum festine pergant, scientes se non illic seditiosa contentione decertare, sed pro fide catholica invigilare: non cumulum pecuniarum, sed lucrum congregare animarum. Vnde in eadem beati Clementis epistola: Vestrum, inquit, qui legatione Domini fungimini, est docere populos. Eorum vero est, vobis obedire ut Deo. Et in epistola Alexandri papæ, successoris Euaristi: Si quis autem legationem vestram impedit, non unius, sed multorum profectum avertit: & sicut multis nocet, ita a multis est arguendus: & quia Dei causam impedit, & statum ecclesiæ conturbat, ideo a liminibus eius arceatur. Quapropter nullus comes, nullusque iudex, nullus omnino in clericatu vel sæculari habitu constitutus, legationem episcoporum impediat, vel conturbare præsumat. Vt autem unanimitas & concordia sit inter episcopos & comites: placuit, ut si quis episcopus domi residens, conventum populi esse voluerit, & comes nihilo minus in ipsa eademque die placitum esse dixerit, effectum obtineat qui prior indicaverat, salva tamen dignitate & potestate episcopi.

X.

Statutum est in hac sancta & universali synodo,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 895.

nodo, ut nullus episcopus deponatur, nisi a duodecim episcopis, presbyter a sex, diaconus a tribus. In Concilio Carthaginensi capite duodecimo Felix episcopus dixit: Si quis episcopus in reatum aliquem incurrerit, & non potest plurimos congregare episcopos: ne in crimine remaneat, a duodecim episcopis audiatur: & presbyter a sex, cum proprio suo episcopo: & diaconus a tribus episcopis audiatur. Et in eodem Concilio capite vigesimo: Vt presbyter a sex, diaconus a tribus discutiatur episcopis. Reliquorum clericorum causas, etiam solus episcopus loci cognoscat & definiat.

XI.

Si quis clericus, quamvis nimium coactus, homicidium fecerit, siue sit presbyter, siue diaconus, deponatur. Legimus in canonibus apostolorum, quod episcopus, presbyter, & diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus est, deponatur: quanto magis is, qui hoc immane scelus fecerit, ab ordine cessare debebit? Qui enim Christum sequi desiderat, debet, sicut ille ambulavit, & ipse ambulare. *Qui cum malediceretur, non remaledicebat: cum percuteretur, non comminabatur.* Et ipse in euangelio suo præcepit: *Si quis te percusserit in unam maxillam, præbe illi & alteram.* Non enim debemus occidere, cum Dominus dicat: *Audistis quia dictum est antiquis, Non occides: qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio*: nec malum pro malo reddere, sed, sicut apostolus Romanis scribens ait: *Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.* Si quis clericorum præsens erit, ubi homicidium fuerit, & neque consensu, neque consultu, neque in aliquo, homicidii reatu pollutus esse convincitur: nihil ei obsit, quin consecratus in gradu permaneat: non consecratus, si alias dignus sit, promotus accedat.

1. Petr. 2.
Matth. 5.
Ibid.
Rom. 12.

XII.

Sacrosanctum baptismi mysterium, sciant omnes in Christo regenerati, non nisi præfixis & legitimis in anno celebrari temporibus, cum hoc sibi privilegium, ut in epistola Siricii papæ legitur capite secundo, & apud nos, & apud omnes ecclesias specialiter cum pentecoste sua dominicum pascha defendit. In quo (ut legitur in epistola Leonis papæ capite nono) orta est & virtus muneris, & species actionis. Ad cujus rei confirmationem plurimum valet quod ipse Dominus Iesus Christus, postquam resurrexit a mortuis, discipulis suis formam & potestatem tradidit baptizandi, dicens: *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* De quo utique ante passionem potuisset eos instruere, nisi proprie voluisset demonstrare, regenerationis gratiam ex sua resurrectione cœpisse. Additur sane huic obseruantiæ, etiam pentecostes, ex aduentu sancti Spiritus, sacra solennitas, quæ de paschalis festi pendet articulo. Nam cum ad alios dies alia festa pertineant, hæc semper ad eum diem recurrit, qui resurrectione Domini est insignis, porrigens quodammodo manum auxiliantis gratiæ, & eos inuitans, quos a die paschæ aut molestia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut nauigationis difficultas intercluſit, ut desiderii sui effectum dono sancti Spiritus consequantur. Ipse enim Vnigenitus Dei, qui in pascha resurrexit, in fide credentium, & in virtute operum, nullam inter se & Spiritum sanctum voluit esse distantiam, quia nulla est diversitas in natura. Vnde utrique sit proprium, non dissimile esse festum, ubi unum est sacramentum. Sicut tunc, ita & nunc, in remissionem peccatorum, baptismi celebratur sacramentum: qui idem Spiritus sanctus, cujus hic celebramus adventum, est remissio omnium peccatorum. Trina namque in baptismate immersio triduanam imitatur sepulturam: & ab aquis elevatio, instar est resurgentis de sepulcro. Periculo quocumque modo præoccupatis & desperatis, omni tempore subveniendum, & baptismi sacramentum est tribuendum, quia necessitas vix habet legem. Si enim valida infirmitate occupati & desperati, ad ecclesiam provehi non possint, loco mundo perspecto, baptisma celebretur, & procuratione presbyteri caute obseruetur & collocetur. Vsque ad octavum namque diem ipsa regeneratio sacra ab omni Christiano populo celebrabitur, quia resurrectio Domini octo diebus colitur.

ANNO CHRISTI 895.

XIII.

De decimis Augustinus doctor mirabilis sub brevi ratiuncula satis videtur dilucidasse, cum ait: Decimæ ex debito requiruntur. Quid si diceret Deus? Nempe meus es o homo, mea est terra quam colis, mea semina quæ spargis, mea animalia quæ fatigas, meus est solis ardor: & cum omnia mea sint, tu qui * minus accommodas, solam decimam merebaris: sed servo tibi novem, da mihi decimam. Si non dederis mihi decimam, auferam novem. Si dederis mihi decimam, multiplicabo novem. Si ergo quærit aliquis, cur decimæ dentur, sciat quod ideo dandæ sunt, ut hac devotione Deus placatus, largius præstet quæ necessaria sunt: & ut ministri ecclesiæ exinde relevati, liberiores fiant ad spiritalis servitii explerionem: & ut munus populi exhinc in quotidiana oblatione domino immoletur, nec non secundum statuta canonum, in sustentationem

* manus

Decimæ cur dentur.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 895.

tentationem pauperum, & reſtaurationem eccleſiarum proficiant. Quatuor enim fieri partes iuxta canones iudicamus de decimis & oblationibus fidelium: ut una ſit epiſcopi, altera clericorum, tertia pauperum, quarta reſtaurationi eccleſiarum ſervetur: ſicut in epiſtola Gelaſii papæ capite vigeſimoſeptimo legitur.

XIV.

Placuit huic ſancto concilio, ut ſecundum ſanctiones canonum, decimæ, ſicut & aliæ poſſeſſiones, antiquis conſerventur eccleſiis, ſicut in Calchedonenſi ſancto concilio ſtatutum eſt, capite decimoſeptimo. Si quis autem in affinitate antiquæ eccleſiæ novalia rura excoluerit, decima exinde debita antiquæ reddatur eccleſiæ. Si vero in qualibet ſilva, vel deſerto loco, ultra millaria quatuor aut quinque, vel eo amplius, aliquod dirutum collaboraverit, & illic conſentiente epiſcopo eccleſiam conſtruxerit, & conſecratam perpetraverit, proſpiciat preſbyterum ad ſervitium Dei idoneum & ſtudioſum, & tunc demum novam decimam novæ reddat eccleſiæ; ſalva tamen poteſtate epiſcopi.

XV.

Reſtat propter inſtantem, quæ tunc maxima occurrit, neceſſitatem, ubicumque facultas rerum & opportunitas temporum ſuppetat, ſepulturam morientium apud eccleſiam, ubi ſedes eſt epiſcopi, celebrari. Si autem hoc propter itineris longinquitatem, aut adjacentem alicujus inopportunitatis difficultatem, impoſſibile videatur, expectet eum terra ſepulturæ ſuæ, quo canonicorum aut monachorum, ſive ſanctimonialium congregatio ſancta communiter degat, ut eorum orationibus iudici ſuo commendatus occurrat, & remiſſionem delictorum, quam meritis non obtinet, illorum intercеſſionibus percipiat. Quod ſi & hoc ineptum & difficile æſtimetur: ubi decimam perſolvebat vivus, ſepeliatur mortuus.

Vivorum pro defunctis interceſſiones aſſeruntur.

XVI.

Abhorrendus, & Chriſtianis omnibus devitandus mos iniquus ſubrepſit, ſepulturam mortuis debitam ſub precio vendere, & gratiam Dei venalem facere: cum hoc nuſquam ſub euangelica gratia memineri-mus nos inveniſſe vel legiſſe. In eccleſiaſtico namque libro ſcriptum eſt; *Mortuo non prohibeas gratiam, ſciens quia omnes moriemur.* Et item: *Omnia quæ de terra ſunt, in terram convertuntur.* Quid terra terram vendis? memento quoniam terra es, & in terram ibis, & quoniam mors tibi futura eſt, appropiat & non tardat. Recordare quoniam non hominis eſt terra ſed ut Pſalmiſta cõmemorat: *Domini eſt terra, & qui habitant in ea.* Si terram vendis, invaſione alienæ rei

Eccleſ. 7.

Gen. 3.

Pſal. 23.

A reus teneberis. Gratis accepiſti a Deo, gratis da pro eo. Quare interdictum ſit omnibus omnino Chriſtianis, terram mortuis vendere, & debitam ſepulturam denegare. Niſi forte proximi, & amici defuncti, propter nomen Domini & redemptionem animæ viri, gratis aliquid donare velint.

ANNO CHRISTI 895.

XVII.

Secundum ſtatuta ſanctorum patrum, & experimenta miraculorum, prohibemus & præcipimus, ut deinceps nullus laicus in eccleſia ſepeliatur. Quidam mirabilis doctor noſtræ diffinitioni conſentiens, inquit: Nemo enim in eccleſia ſepeliatur, niſi forte talis ſit perſona ſacerdotis, aut cujuſlibet juſti hominis, qui per vitæ meritum, talem vivendo ſuo corpori defuncto locum acquiſivit. Corpora antiquitus in eccleſia ſepulta, nequaquam proiiciantur, ſed pavimento deſuper facto, nullo tumulorum veſtigio apparente, eccleſiæ reverentia conſervetur. Vbi vero hoc præ multitudine cadaverum difficile ſit facere, locus ille cœmeterium & polyandrium habeatur, ablato inde altari, & conſtituto vbi religioſe ſacrificium Deo valeat offerri. Beatus Gregorius in miraculis patrum memoria dignum, & huic rei congruum refert miraculum in Genuenſi vrbe contigiſſe. Ibi namque quidam Valentinus nomine, „ Mediolanenſis eccleſiæ defenſor, de- „ functus eſt," cujus corpus in eccleſia beati „ martyris Syri ſepultum eſt. Nocte autem „ media in eadem eccleſia factæ ſunt voces, „ ac ſi quis violenter ex ea repelleretur atque „ traheretur foras. Ad quas nimirum voces „ cucurrere cuſtodes, & videre duos quoſ- „ dam teterrimos ſpiritus, qui ejuſdem Va- „ lentini pedes cum ligatura conſtrinxerant, „ eum ab eccleſia clamantem, ac nimium „ vociferantem foras trahebant. Qui videli- „ cet exterriti, ad ſua ſtrata reverſi ſunt. Ma- „ ne autem facto aperientes ſepulcrum, ubi „ idem Valentinus poſitus fuerat, eius corpus „ non invenerunt. Cumque extra eccleſiam „ quærerent ubi proiectum eſſet, invenerunt „ hoc in ſepulcro alio poſitum, ligatis adhuc „ pedibus, ſicut de eccleſia fuerat abiectum. „ Ex qua re colligendum eſt, quia hi quos „ peccata gravia deprimunt, ſi in ſacro lo- „ co ſepeliri ſe faciunt, reſtat ut etiam de „ ſua præſumptione iudicentur, quatenus eos „ ſacra loca non liberent, ſed etiam culpa te- „ meritatis accuſet. Quid igitur ſacra loca ſepultis proſunt, quando hi qui indigni ſunt ab eiſdem ſacris locis divinitus proiiciuntur? Sancta ſynodus dixit: Mira res, & multis expaveſcenda. Ideoque per futura temporum curricula ab omnibus obſervanda.

Lib. 4. dialogorum cap. 53.

„ *Adde ex ipſo Gregorii loco*, vir „ valde lubricus, & „ cunctis levitatibus occupatus.

„ Impiis ſacra loca nihil conferunt,

XVIII.

Vaſa in quibus ſacroſancta conficiuntur

De conſec.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 895.

steria, calices sunt & patenæ. De quibus Bonifacius martyr & episcopus interrogatus, si liceret in vasculis ligneis sacramenta conficere, respondit: Quondam sacerdotes aurei ligneis calicibus vtebantur, nunc econtra lignei sacerdotes aureis utuntur calicibus. Zephyrinus decimussextus Romanus episcopus, patenis vitreis Missas celebrari constituit. Tum deinde Vrbanus, decimus octauus papa, omnia ministeria sacrata fecit argentea. In hoc enim, sicut & in reliquis cultibus, magis & magis per incrementa temporum decus succrevit ecclesiarum. Nostris enim diebus, qui serui patrisfamilias sumus, ne decus matris ecclesię imminuatur, sed magis cumuletur & amplificetur: statuimus, ut deinceps nullus sacerdos sacrum mysterium corporis & sanguinis Iesu Christi domini nostri in ligneis vasculis ullo modo conficere præsumat, ne, unde placari debet, inde irascatur Deus.

XIX.

Alexander papa ep. 1.

Alexander successor Euaristi dixit: Non „ debet enim, ut a patribus accepimus, & „ ipsa ratio docet, in calice Domini aut „ vinum solum, aut aqua sola offerri, „ sed utrumque permixtum, quia utrum- *Ioan. 19.* „ que ex latere eius profluxit: Vt vide- *Apoc. 17.* licet per hoc indicet populos, qui secundum Ioannem aquæ sunt, a Christo, cuius sanguis in calice est, dividi non debere. Cuius rei veritatem in hac sancta Synodo confitemur, credimus & confirmamus, ne ullus sine commixtione vini & aquæ mysteria sacra conficiat: sed ut duæ partes sint vini, quia maior est maiestas sanguinis Christi, quam fragilitas populi; tertia aquæ, per quam intelligitur infirmitas humanæ naturæ.

XX.

Si quis irreverens, timorem Domini postponens, in servos eius sævire præsumpserit, quos ipse præ cæteris peculiari singularitate sibi segregavit, & coronæ suæ similitudinem, tradente apostolorum principe, *1. Petr. 2.* gestare fecit, & servos suos dici & esse voluit, sortemque illorum se constituit, sicut de eis scriptum est, loquente ipso domino: *Num. 18.* *Ego hereditas eorum. Dominus hereditas mea est.* *Deut. 18.* Si quis, ut diximus, ullum eorum, quocumque ordine consecratum, cæsis vulneribus, vel quibuscumque iniuriis angustaverit, iubeat eum dominus episcopus per bannum a se impositum ante se venire, & advocet cognitorem & adiutorem comitem, & constringat proteruum episcopus autoritate canonica: ut eidem clerico, cui contra diuinas & humanas leges contumelias ingessit, iustam & debitam persolvat compositionem: & comite agente persolvat bannum regibus debitum. Si vero agente protervia venire contempserit, iustitiæque A consentire detrectaverit, agantur super eum omnia, quæ supra scripta sunt in secundo & tertio capitulo, nisi iterum veniat, & iustitiæ concordet.

ANNO CHRISTI 895.

XXI.

Si quis presbyter contra laicum, vel laicus contra presbyterum, aliquam habet querimoniæ controversiam, episcopo [1] regente sine personarum acceptione finiatur, & laicus [2] præiuramento, si necesse sit, [3] constringatur: presbyter vero vice [4] præiuramenti, per sanctam consecrationem interrogetur; quia sacerdotes ex levi causa iurare non debent. Manus enim, per quam corB pus & sanguis Christi conficitur, iuramento polluetur? absit, cum Dominus in evangelio discipulis suis, quorum vicem nos indigni in sancta gerimus ecclesia, dicat: *Nolite omnino iurare, sit autem sermo vester, Est, est, Non, non: quod autem his abundantius est, a malo est.* Non dixit, Quod amplius est, malũ est, sed *a malo*, id est, a malo homine, de cuius incredulitate cogimur iurare. Vt enim in quadam homilia B. Bedæ presbyteri legimus, si forte nos incautius iurasse contigerit, quod scilicet observatum peiorem vergat in exitum, libere illud mutandum C noverimus salubriori consilio.

2. quæst. 4. Si quis presbyter.
1 percipiente
2 per iuramentum,
3 se expurget.
4 iuramenti

XXII.

Si quis fidelis libertate notabilis, aliquo crimine aut infamia deputatur, utatur iure, iuramento se excusare. Si vero tanto talique crimine publicatur, ut criminosus a populo suspicetur, & propterea superiuretur: aut confiteatur & pœniteat, aut episcopo vel suo misso discutiente, per ignem candenti ferro caute examinetur. Deus omni- *Hebr. 4.* potens, cum omnia nuda & aperta sint oculis eius, ut in epistola Euaristi papæ scriptum legimus, quo nos a dubiis & incognitis sententiam proferre compescceret, mala Sodomæ noluit audita iudicare, priusquam manifeste agnosceret quæ dicebantur; vnde ipse ait: *Descendam & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, an non est ita, vt sciam.* *Gen. 18.* Quo exemplo moniti, ne ad proferendam sententiam vnquam præcipites simus, aut temere indiligenterque indiscussa quæque pro modo iudicemus: sed exemplo domini descendamus, videaE mus, & iusto examine criminosos diligenter perscrutemur, sicut ipse Sodomam; ut videamus, utrum clamorem populi compleverint, necne. Nam mala audita nullum moveant, sed ante audita diligenter inquirat.

XXIII.

Si quis sacro velamine consecratam in coniugium duxerit, & post dicatum Deo propositum incesta fœdera sacrilegaque miscuerit, ut in constitutis Gelasii papæ capite vigesimo legitur: protinus æquum est a sacra communione detrudi, & nisi per publicam

ANNO CHRISTI 895.

blicam probatamque pœnitentiam omnino non recipi; si tamen pœnituerint, transeuntibus de sæculo viaticum non negetur. In Calchedonensi concilio, capite decimosexto: Hoc perpetrantes excommunicentur: confitentibus, autoritate episcopi, misericordia largiatur. In epistola papæ Siricii capite sexto: Velatæ Deo consecratæ, si abjecto proposito sanctitatis, clanculum sacrilega se contagione miscuerint, vel de illicitis complexibus publice & libere filios procreaverint, has impudicas detestabilesque personas a monasteriorum cœtu & ecclesiarum conventibus eliminandas esse, judicatum est, quatenus retrusæ ergastulis, tantum facinus continua lamentatione defleant. Vnde verbo domini, & canonica autoritate in hac sancta synodo præcipimus, ut omnino separentur, & juramento colligentur, ulterius sub uno non cohabitare tecto, nec familiari frui colloquio, excepto in ecclesia & in publico, aut pariter ullam habere communionem, unde suspicio illecebrosi desiderii, aut scandalum libidinosi facti, iuste possit oriri. Si quæ etiam inter se dividenda sint, dividant, & uterque sua provideat.

XXIV.

Quæcumque virgo sub patrocinio ante annos 12. non coacta, sed propria voluntate, sacrum velamen sibi imposuerit, annumque & diem, nullo repetente, velata permanserit; ab eodem sancto habitu ulterius non recedat, sed sponsa vero regi Christo, immaculato agno, ulterius incorrupta & immaculata deserviat. Si vero idem patronus post annum & diem, sanctum propositum corrumpere, & velatam studuerit repetere, atque Christo suam sponsam rapere: secundum præstituta canonum præjudicamus, ut vires non obtineat, sed Christo regi suam sponsam relinquat. Si quis de virginibus velatis curiosius & diligentius investigare perstiterit, insistat cap. decimosexto Carthaginensis sancti Concilii; & nonagesimotertio Africani. In Carthaginensi, capite decimosexto continetur: Vt ante vigesimumquintum annum virgines non consecrentur: in Africano, nonagesimo tertio: Vt quicumque episcoporum, aliqua urgente necessitate, vel periculo mortis angustante, aut exigentibus parentibus, aut his, ad quorum curam pertinet, velaverit, seu velavit, ante vigesimumquintum annum ætatis virginem, non ei obsit concilium, quod de isto annorum numero constitutum est, quin velata & consecrata permaneat.

XXV.

Viduas autem velare pontificum nullus attentet, prout constitutum est in decretis papæ Gelasii, capite decimotertio, quod nec autoritas divina, nec canonum forma præstituit. Quæ si propria voluntate continentiam professa, ut in ejusdem Gelasii capite vigesimoprimo legitur, ejus intentio pro se reddat rationem Deo. Quia sicut secundum apostolum si se continere non poterat, nullatenus nubere vetabatur; sic secum habita deliberatione, promissam fidem pudicitiæ Deo debet custodire. Qua autoritate paternæ suffulti sententiæ, in hoc sacro conventu sancimus & libere judicamus, quod si sponte velamen, quamvis non consecratum, sibi imposuerit, & in ecclesia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit nolit, sanctimoniæ habitum ulterius habere debebit: licet sacramento confirmare velit, eo tenore & ratione velamen sibi imponere, ut iterum possit deponere.

ANNO CHRISTI 895.

1. *Tim.* 5.

XXVI.

Si quis monachus pro lucro animæ vel animarum a suo monasterio exire, & in aliud proposuerit intrare, consentientibus episcopo, abbate & fratribus, consentimus & concordamus: quia id feciſſe multos sanctos legimus. Si vero fuga regularis disciplinæ elapsus, propositum sanctitatis calcaverit, omnimodis coercendus, & ab hominibus detestandus, atque omni onere est gravandus: ut saltem rubore verecundiæ confusus, & onere paupertatis afflictus, redeat, quem relicta singularitatis professione inimicus tenebat. Si autem tam irreverens & pertinax est, ut ad monasterium redire, & propositum monachi reluctaverit observare, impleantur super eum constituta, quæ de eo scripta sunt in sancto canone in concilio Calchedonensi capite quarto, papæ Siricii sexto, Leonis vigesimosexto: quatenus retrusus ergastulo, decoqui possit pœnitudinis igne purgatorio.

Monachus apostata quomodo tractandus

XXVII.

In synodo Calchedonensi capite septimo statutum est, ut clerici qui semel in clero deputati sunt, neque ad militiam, neque ad aliquam veniant dignitatem mundanam: & hoc tentantes, & pœnitentiam non agentes, quo minus redeant ad hoc, quod propter Deum primitus elegere, anathematizari. Nos autem eamdem sequentes canonicam autoritatem, statuimus, ut clericus ecclesiastice nutritus, in ecclesia coram populo vel legens, vel cantans, si postmodum relicto clericatus habitu, a castris dominicis, quibus adscriptus est, profugus & apostata elabitur, & ad sæculum egreditur: ab episcopo canonice coerceatur, ut ad* signum matris ecclesiæ revertatur. Quod si in hac indisciplinatione perdurat, ut comam nutriat, constringatur, ut iterum detondeatur, & postea nec uxorem accipiat, nec sacrum ordinem attingat. Si vero huius hujus sancti concilii reluctaverit definitio-

* *al.* signum.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 895.

ni, secundum præstitutam Calchedonensis A capituli constitutionem anathematizetur. Sanctus Isidorus tales hippocentauris dicit esse similes, qui nec equi, nec homines, atque quasi bruta animalia, libertate ac desiderio suo feruntur.

XXVIII.

In Niceno sancto & universali Concilio continetur: Propter multam perturbationem & seditiones quę fiunt, placuit consuetudinem omnimodis amputari, ita ut de civitate ad civitatem, non episcopus, non presbyter, non diaconus, transferatur, *&c.* In Calchedonensi, capite vigesimo: Clericos in ecclesia ministrantes, in alterius civitatis ecclesia statutos fieri non oportet. Si quis episcopus post hanc definitionem susceperit clericum ad alium pertinentem, suscipiens & susceptus communione priventur, donec is qui migraverat, ad propriam fuerit regressus ecclesiam. Item in Synodo Sardicensi, capite decimooctavo: Vt nulli liceat episcopo alterius episcopi ministerium ecclesiasticum solicitare, & in suis parochiis ordinare. In Africano, capite vigesimoprimo: Vt clericum alienum nullus sibi privet episcopus, pręter eius arbitrium cuius fuerit clericus, *&c.* Item in decretis papæ Leonis: Alienum clericum, invito episcopo ipsius, nemo suscipiat, nemo solicitet, nisi forte ex placito caritatis id inter dantem accipientemque convenerit. Quibus constitutis sanctorum Canonum operam dantes, & vestigiis patrum inhęrentes, hoc secundum prefixos sanctos Canones statuimus, & iustum esse decernimus.

XXIX.

Secundum decreta sanctorum patrum præiudicamus, & nos id acturos profitemur, ut nullum servum episcopus ordinare præsumat, antequam perfecta ditetur ingenuitate, quia non debet vilis persona fungi sacerdotii dignitate. Leo papa in epistola sua, capite primo: Debet enim esse ab aliis securus, qui divinæ militiæ fuerit aggregandus, ut a castris dominicis quibus nomen eius adscribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur. Gregorius in decretis E suis, capite septimo: Multos ex ecclesiastica familia novimus ad omnipotentis Dei servitium festinare, ut ab humana servitute liberi in divino servitio valeant conversari. Si vero festinantes ad omnipotentis Dei servitium incaute retinemus, illi invenimur quædam negare qui dedit omnia. Vnde necesse est, ut ab humano servitio liber recedat, qui divini obsequii districtam subire appetit servitutem. Sancta Synodus dixit: Prefinita patrum statuta inviolabilem habeant firmitatem.

XXX.

In memoriam beati Petri apostoli, honoremus sanctam Romanam & apostolicam sedem, ut quæ nobis sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat magistra ecclesiasticę rationis. Quare servanda est cum mansuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa sancta sede imponatur iugum, conferamus, & pia devotione toleremus. Si vero, quod non decet, quilibet, sive presbyter sive diaconus, aliquam perturbationem machinando, & nostro ministerio insidiando, redarguatur falsam ab apoB stolico detulisse epistolam, vel aliud quid, quod inde non convenerit: salva fide & integra circa apostolicum humilitate, penes episcopum sit potestas, utrum eum in carcerem, aut in aliam detrudat custodiam, usquequo per epistolam, aut per idoneos suæ partis legatos, apostolicam interpellet sublimitatem, ut potissimum sua sancta legatione dignetur decernere, quid de talibus iusto ordine lex Romana statuat diffinire, ut & is corrigatur, & cęteris modus imponatur.

XXXI.

Tranquillitatem sanctæ Dei ecclesię inquietari, & pacem fraternam infestari, testantur fures & latrones, qui ambulant inter nos ovina pelle obumbrati, sed lupina mente recedunt alienati, res ecclesiarum, sęva mente adducti, rapientes, & gregem dominicum spoliando lacerantes. De quibus Salvator in evangelio commemorat: *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, ille fur est & latro.* Atque subjungit: *Fur non venit, nisi ut furetur, & mactet, & perdat.* Vbi quamuis hæreticos qui fidem furantur ecclesiæ designet; tamen insecutione furum & latronum turbatam monstrat pacem ecclesiarum. De talibus Apostolus ad Philippenses: *Videte canes, videte malos operarios.* Canes vocavit, quod non habent verecundiam: malos operarios, quia nulla faciunt quæ pietati conveniunt. Et Dominus per prophetam Isaiam: *Ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam.* Vnde nos quæ Dominus diligit diligentes, & quæ odit odio habentes, statuimus & iudicamus, ut si quis post hæc euangelica & apostolica atque prophetica verba, & diffinitionem pacatissimæ Synodi, inventus fuerit furtum aut rapinam exercere, & in ipso diabolico actu mortem mereatur incurrere; nullus pro eo præsumat orare, aut eleemosynam dare. Et eleemosyna pro eo data, in memoriam clericorum nec pauperum veniat, sed execrabilis fordescat. Beatus Augustinus de talibus horribilem profert sententiam, dicens: Nemo te post mortem tuam fideliter redimit, quia tu te redimere

Ioann. 10. Philip. 3. Isa. 61.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 895.

dimere noluisti. Si autem ille fur vel latro vulneratus elabitur, & expectatione mortis desperatus putatur, atque reconciliari se mysteriis sacrosanctis, habitu corporis & voluntate piæ mentis deprecatur, Deoque & sacerdoti, comite vita, emendationem morum & actuum confitetur: communionis gratiam non negamus tribuendam. In Nicæno magno Concilio statutum legimus: Si quis egreditur e corpore, ultimo & necessario viatico minime privetur, *&c.* Item de ultima pœnitentia, in epistola Innocentii papæ, capite vigesimoprimo: Tribuitur ergo cum pœnitentia extrema communio, ut homines huiusmodi vel in supremis suis, permittente Salvatore nostro, a perpetuo liberentur exitio. Item de eodem in Carthaginensi septimo & Cælestini decimoquinto, ubi ait: Quid, rogo, aliud est, ultimam pœnitentiam negare periclitanti, quam mortem addere morienti?

Can. 12. & 26. quæst. 6. De his vero.

A

XXXII.

Quæcumque ecclesia a compluribus coheredibus sit obsessa, concordi unanimitate undique procuretur, ne propter aliquas disceptationes servitium Dei minuatur, & cura populi irreligiose agatur. Si vero contingat pro ea comparticipes dissidere, & sub uno presbytero nolle eam procurare, & propterea iurgia & contentiones tam inter ipsos, quam inter clericos incipiant frequentare, quia iuxta Apostolum servos Dei non oportet litigare, episcopus tollat inde reliquias, & sub magna cura honorifice collocet eas, atque eiusdem ecclesiæ claudat ostia, & sub sigillo consignet ea, ut sacrũ ministerium nullus celebret in ea, antequam concordi unanimitate unum omnes eligant presbyterum, qui idoneus sit sacrosanctum locum procurare, & populo Dei utiliter præesse. Hanc autem habeant autoritatem episcopi, ut in nullis ecclesiis nec constituantur presbyteri, nec expellantur, illis inconsultis & non consentientibus. In epistola beati papæ Clementis legitur: Attendendum summopere est omnibus presbyteris & reliquis clericis, ut nihil absque episcopi proprii licentia agant, non utique Missas sine eius iussu quisquam presbyterorum in sua parochia agat. Similiter & reliqui populi, maiores scilicet & minores, per eius licentiam, quidquid agendum est, agant. Animæ vero eorum ei creditæ sunt: ideo omnia eius consilio agere debent, & eo inconsulto nihil.

Coheredes qui ius habeant patronatus.

2. *Tim.* 2.

B

C

XXXIII.

In Nicæno sancto & universali Concilio statutum est, capite primo: Vt si quis a medicis per languorem defectus est, aut a barbaris abscisus, hic in clero permaneat. In epistola Innocentii papę, capite vigesimo octavo: Qui igitur volens cujuslibet partem digiti sibi abscidit, hunc ad clerum canones non admittunt. Cui vero casu aliquo contingit, hunc canones præcipiunt & clericum fieri, & si in clero fuerit repertus, non abjici. Item in decretis Gelasii papæ, capite decimo sexto: Vt nemo literas nesciens, vel aliqua parte corporis imminutus, promoveatur ad clerum. Hanc autoritatem sanctorum patrum confitemur, & confirmamus, sequimurque: ita ut si quis a medicis per languorem defectus est, vel per aliquam infirmitatem claudus effectus est, & inveniatur alias dignus, permaneat clericus, & sacro ordini aptus.

ANNO CHRISTI 895.

D

XXXIV.

Vndique bella consurgunt, hostes sæviunt, inimica gens Paganorum insequitur populum Christianorum. Impletum est enim quod evangelica testatur historia: *Surget gens contra gentem, & regnum adversus regnum*, &c. Et alibi scriptum est: *Pugnabit orbis terrarum pro eo contra insensatos.* Quapropter zelo divinæ æmulationis accensi Christianorum exercitus procedunt ad bellum, confidentes in eum qui dixit: Vos ad certamen acceditis, ego prælior pro vobis. Fit cõventus Christianorum & Paganorum: fortiter dimicant isti pro fide, illi contra fidem. Vnde fortissimo confortante Domino, sicut * Matathias pater Machabæorum ait: *Non in multitudine exercitus fit victoria belli, sed de cælo venit fortitudo:* sępe fuit victoria Christianorum, victa est pars Paganorum. Quare una cum interfectis Paganis perempti fuerunt Christiani, captivi a barbaris, quia in impetu belli nequeunt distingui. Idcirco iustum decernentes, statuimus cum interfectoribus misericordius agendum, ita ut quadraginta diebus pœnitentiæ indulgentius transactis, penes episcopum sit autoritas & potestas, ut perpendat culpam, agat indulgentiam.

Matth. 24.

Sap. 5.

1. *Mach.* 3.

XXXV.

Secundum sanctorum statuta patrum, in hoc sancto præiudicamus Concilio, ut nullus comes, nullusque omnino sęcularis, diebus dominicis, vel sanctorum in festis, seu quadragesimę, aut ieiuniorum, placitum habere, sed nec populum illo præsumat coercere. Quia inde irascitur Deus, quod cum tantum suo sancto servitio debet populus desudare, inveniatur lites & contentiones frequentare. Diebus vero dominicis & sanctorum festis, vigiliis & orationibus insistendum, & ad Missas cuilibet Christiano cum oblationibus est currendum, & tantummodo Deo vacandum. Diebus quadragesimæ & ieiuniorum summa devotione ieiunandum, & omni intentione est orandum, atque vnicuique pro facultatibus suis eleemosynæ tribuen-

E

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 895.

dæ, & nullæ lites vel contentiones habendæ. Arguit enim eos, qui contentiones & lites tempore ieiuniorum, & qui a debitoribus debita exigunt, Dominus per prophetam, dicens: *Ecce in diebus ieiuniorum veſtrorum inveniuntur voluntas veſtra, & omnes debitores veſtros repetitis: ecce ad lites & contentiones ieiunatis & percutitis pugno impie.* Ideo nobis, qui gregis Dei curam accepimus paſtoralem, ſummopere curãdum & prohibendum eſt, ne noſtra deſidia agente, præfatis diebus vllus placitum habere, & populum nobis commiſſum, a ſervitio Dei noſtri audeat impedire. Præterea ſancimus & præcipimus, ut nullus comes aliquem pœnitentem ad placitum ire compellat, nec ipſe veniat: ne forte, dum ieiunare & orare, atque pro ſalute ſuæ animæ debet invigilare, vaniloquiis & contentionibus cogatur laborare.

Iſai. 58.

XXXVI.

Si contingat duos fratres ſimul arborem ſuccidere, ſive in ſilua, ſive quocumque loco, & cadente arbore, alter alteri, fuge vel cave dixerit, & ipſe ſtans, ſive fugiens, ſubtus ipſam arborem devenerit, & mortuus fuerit: ſuperſtes frater, innocens de morte defuncti diiudicetur. Quia non voluntate, non incuria illius, non denique conſenſu, nec vllo ſuo mortem incurrit reatu: ſed dũm ambo inſiſterent operi neceſſario, incautus & inſperatus caſu arboris depreſſus eſt, nemine penitus adiuvare valente. Hanc eamdem ſtatuimus diffinitionem de cęteris ſimilibus, ſive cognatis, ſive nulla proximitate coniunctis. Iſtam diffinitionem tenuere patres noſtri apoſtolici viri: ideo eorum exempla ſequentes, per futura tempora inviolabilem eam cuſtodimus, & poſteris noſtris ſequendam tranſmittimus: quia grave peccatum eſt, & noſtro miniſterio contrarium, innocentem opprimere, & ſecurum crimine, ſcienter criminoſum habere. Quidam de ſapientibus ait: Premit inſontes debita ſceleri noxia pœna iuſtuſque tulit crimen iniqui.

XXXVII.

Si quæ mulier, ut ſæpe contingit, infantem proprium prope ignem collocaverit, & alius, qui caldarium ſuper ipſum ignem pependerit, & aquam infuderit, atque aqua ipſa per ignem fervens egreditur, & infanti ſuperfunditur, & propterea mortuus agitur: mater infantis, propter negligentiam, iudicio ſacerdotum pœniteat, & homo qui caldarium pependit, ſecurus permaneat. Simili modo de cæteris ſimilibus, quæ ſæpe diverſe ſolent evenire, & iudicamus, & eſſe volumus.

XXXVIII.

In decretis papæ Leonis, capite decimo-octavo, ſcriptum eſt: Non omnis mulier viro iuncta, vxor eſt viri, quia nec omnis filius heres eſt patris. Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos ſunt legitima & inter æquales. Itaque aliud concubina, aliud vxor; ſicut aliud ancilla, aliud libera. Igitur ſi quis filiam ſuam viro habenti concubinam, in matrimonium dederit, non ita accipiendum eſt, quaſi eam coniugato dederit: niſi forte illa mulier, & ingenua ſit facta, & dotata legitime, & in publicis nuptiis honeſtata videatur. Vnde paternam ſequentes autoritatem, ſub præſenti huius ſancti catalogo Concilii ſtatuimus & libere iudicamus, ut quiſquis liber libertam, hoc eſt, ex ancilla per manumiſſionem & regalem largitionem liberam factam, legitime in matrimonium duxerit, ulterius habere debeat, tamquam unam ex nobili genere progenitam, excepta fornicationis cauſa: & quamdiu illa vivat, nullam aliam accipiat. Eſt igitur, ut ex decretis papæ Leonis prædiximus, ingenua facta, & dotata legitime, & in publicis honeſtata nuptiis, & propterea iam non eſt concubina, ſed vxor legibus acquiſita. Hæc eadem lex pro qualitate ſexus ſit feminis & viris * libertas.

* *fort.* libera.

XXXIX.

Quicumque alienigenam, hoc eſt, alienæ gentis feminam, verbi gratia, Francus mulierem Baioaricam, utrorumqũe conſultu propinquorum, legitime vel ſua, vel mulieris lege acquiſitam, in coniugium duxerit; velit nolit, tenenda erit, nec ultra ab eo ſeparanda, excepta fornicationis cauſa. Quamvis enim, ut Apoſtolus ait, vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma, utrique communis ſit nationi, legem tamen habent diverſam, & quantum ad ſæculum, interdum longè diſiunctam. Quare ſi vnus e duobus, vnam carnem in duas dividere, & copulam nuptialem machinetur diſiungere, dicendo, non ſecundum ſuæ gentis legem iura matrimonii contraxiſſe, & idcirco ſeparari poſſe: canonica inſtitutione diffinimus, & noſtro omniumque orthodoxorum iudicio ſtatuimus, ut quod legis imperfectum ſit, perficiatur, & ius matrimonii nequaquam reſoluatur. Synodus Romana ait, quod non dimittenda ſit vxor poſt baptiſmum, quæ habita eſt & ante baptiſmum. In baptiſmo ſoluuntur crimina, non tamen legitima coniugia. Cum enim in baptiſmo tranſmigrat de vita in vitam, & non mutat vxorem legitimam: quomodo mutat eam, qui non mutat vitam, ſed tranſit de gente ad gentem? Igitur quia iam ſuffugium non habent ſeparandi, impleant dictũ apoſtoli, ut unanimes unum ſentientes permaneant in Chriſto Ieſu domino noſtro. Nos autem cognita referimus, quia

Ephes. 4.

Philip. 2.

ANNO CHRISTI 895.

quia quemdam Francum & mulierem Saxonicam talia egisse cognovimus. Si quis post hæc, hujus sancti concilii institutionem paruipendens, aliam duxerit, cujuscumque gentis sit, canonice arceatur, ut priori cum pœnitentia copuletur.

XL.

Audivimus rem execrabilem, & catholicis omnibus detestandam, quemdam nefario fornicationis opere alicujus uxorem, vivente eo, commaculasse: & in argumentum iniquitatis, juramento confirmasse, si eius legitimum supervixissent ambo maritum, ut ille fornicator illam adulteram adulterio pollutam sibi associaret toro & legitimo matrimonio, si hoc jure dici matrimonium potest, per quod oriuntur quæ apostolus enumerat mala, quæ sunt fornicatio, immunditia, luxuria, *&c.* ad ultimum vero, veneficia & homicidia, quia pro tam illicito amore, alii veneno, alii gladio, vel aliis diversis sunt perempti maleficiis. Idcirco acutissimo ferro, & totius generis artificio resecanda, per quæ cælestia regna sunt occludenda. Quoniam ut idem apostolus ait, *qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* Tale igitur connubium anathematizamus, & Christianis omnibus obseramus. Non licet ergo, nec Christianæ religioni oportet, ut ullus ea utatur in matrimonio, cum qua prius pollutus est adulterio.

Rom. 1.

1. Cor. 6.

XLI.

Si quis legitimam duxerit uxorem, & impediente quacumque domestica infirmitate, uxorium opus non valens implere cum illa: frater vero eius, suadente diabolo, adamatus ab ipsa, clanculum eam humiliaverit, & violatam reddiderit: omnimodo separentur, & a neutro ulterius eadem mulier contingatur. Igitur conjugium, quod erat legitimum, fraterna commaculatione est pollutum: & quod erat licitum, illicitum est factum: & ut Hieronymus ait: Mulier duorum fratrum non ascendat torum: si autem ascendit, adulterium perpetrabit. Quia vero humana fragilitas proclivis est ad labendum, aliquo modo muniatur ad standum. Idcirco episcopus considerata mentis eorum imbecillitate, post pœnitentiam sua institutione peractam, si se continere non possint, legitimo consoletur * matrimonio: ne, dum sperantur ad alta sublevari, corruant in cœnum.

*cos.

XLII.

Si quis de uno in alium omnino transmigrat episcopatum, & si, quod absit, contingat eum filiam sororis suæ, amitæ aut matertеræ, avunculi vel patrui polluere, aut aliquod crimen committere: episcopus, in cujus tunc diœcesi commoratur, & tali scelere criminabitur, habeat jus & potestatem, secundum canonicam auctoritatem, & nostram synodalem institutionem, flagitiosum coercere, & ad pœnitendum emollire. Per quos enim melius rei veritas ventilatur & emendatur, quam per hos, inter quos habitat, & criminosus apparet?

ANNO CHRISTI 895.

XLIII.

Si quis cum qualibet fornicatus fuerit, & eo nesciente, filius ejus vel frater ejusdem rei inscius, cum eadem se polluerit, & postquam se pollutum esse cognoverit, confessus fuerit, & hoc se nescire cum juramento confirmaverit: quia hoc pœnituit & confessus fuit, post peractam congruam pœnitentiam, legitimo utatur matrimonio, ne iterum mordente crudelissima libidinis bestia saucietur, & in voraginem fornicationis incidere videatur. Nam ut Hieronymus ait, ferreas mentes domat libido. Mulier vero quæ tantum nefas commiserat, ulterius pœniteat, atque continens & innupta permaneat.

XLIV.

Si quis cum aliqua crimen fornicationis fecerit, & frater eius, ejusdem sceleris ignarus, duxerit illam uxorem, frater qui prior per fornicationem polluerat illam, quia non indicavit fratri uxorem ducenti, prædura arceatur pœnitentia & condigna castigatione. Qua peracta, si continens esse non possit, indulgentia sublevetur, ne libidini prosternatur, quatenus legitimo consoletur matrimonio. De muliere vero sancimus, sicut de ea in Neocæsareensi sancto concilio diffinitum legimus capite secundo: Mulier, si duobus fratribus nupserit, abiiciatur usque ad mortem. Verumtamen in exitu propter misericordiam fructum pœnitentiæ consequatur, si promiserit, quod facta incolumis, hujus coniunctionis vincla dissolvat. Quod si defecerit mulier aut vir in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti. Episcopus vero potestatem habeat secundum conversationem ipsius, aut adiicere negligenti, aut minuere pœnitenti. Tamen ulterius continens & a viro disiuncta permaneat.

Concil. Neocæs. c. 2.

XLV.

Simili modo secundum sanctos canones diffinimus & judicamus de eo, qui cum duabus sororibus fuerit pollutus, ut usque in exitum vitæ pœnitens & continens permaneat. Soror autem, quæ posterior libidinis perforata aculeis, scienter se cum eodem commaculaverit, usque in finem vitæ pœnitens & continens perduret Si autem improvise contingit, condigna stringatur castigatione: & si velit, legitima utatur viri coniunctione.

XLVI.

Si cuius uxor constuprata fuerit, & propterea

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 895.

pterea maritus capitali ſententia delere illam machinaverit: ipſa vero, urgente mortis periculo, ad epiſcopum confugerit, & auxilium quæſierit, operoſiori, ſi poteſt, epiſcopus labore deſudet ne occidatur. Si vero non poteſt, nullo modo liceat ei, requirenti eam reddere viro ad occidendum, quæ ſe ei obtulit ad defendendum: ſed ſolerti cura tranſmittet eam ad locum, quem ipſa delegerit, ut ſecura vivere poſſit. Si vero interdum maritus eam invenerit, & repetierit, ſecundum ſæculum poteſtatem * habuerit, quid agere ei velit. Sed audiat S. Auguſtinum, dicentem: Cum enim vir a virtute nomen accipiat, & mulier a mollitia, id eſt, fragilitate: quare contra crudeliſſimam libidinis beſtiam vult unuſquiſque uxorem ſuam eſſe victricem, cum ipſe ad primum libidinis ictum victus cadat? Nam quidquid contra fidem catholicam mulieribus non licet, nec viris licet. Si autem eadem mulier timore perterrita, a loco ubi eam epiſcopus deſtinavit, aufugerit, & vir ejus ab epiſcopo ſemel aut bis vel ſæpius repetierit, ſi vitam ei obtinere poſſit, perquirat, & reddat: ſin autem, omnino non reddat. Maritus vero, quamdiu ipſa vivat, nullo modo alteram ducat.

* habeat

Auguſt. Serm 243. de temp.

XLVII.

Qui ſpiritalem habet compatrem, cujus filium de lavacro ſacri fontis accepit, & ejus uxor commater non eſt, liceat ei, defuncto compatre ſuo, ejus viduam ducere in uxorem, ſi nullam habent conſanguinitatis propinquitatem. Quid enim? numquid non poſſunt conjungi, quos nulla proximitas carnalis, vel * in id generatio ſecernit ſpiritalis?

* nulla

XLVIII.

Illud etiam nec canonica inſtitutione diffinimus, nec introductione aliqua refutamus: ſed propter eos qui diverſe de eo ſentiunt, hoc loco aliquid commemoramus. Si quis ſuæ ſpiritalis commatris filiam fortuito, & ita contingente rerum caſu, in conjugium duxerit, conſilio maturiori ſervato, habeat, atque honeſte legitimo conjugio operam det.

XLIX.

De his qui in adulterio juncti per incentiva libidinis malæ, filium vel filiam genuerunt, canonice præjudicamus: ut quando ab epiſcopo juſta diviſione ſeparantur, eo tenore ſejungantur, ne ultra ſpe reverſionis deludantur. Quare, ſi quid inter ſe proprietatis aut pecuniæ communi donatione tradiderunt, * ut quæ communi ſervent infanti. De reliqua vero proprietate & pecunia, nullam ulterius habeant communionem, ſed uterque ſua provideat, & ut velit faciat. Et ut hoc verius credatur, atque firmius obſervetur, verbo domini præcipimus, & canonica atque ſynodali impoſitione injungimus, quatenus juramento colligentur, deinceps & ultra ſub uno non cohabitare tecto: nec familiari frui colloquio, excepto in eccleſia & in publico: nec ullam habere communionem in proprietate, aut mancipiis, vel pecunia, ſive ullis rebus, unde ſuſpicio luxurioſi facti, aut ſcandalum libidinoſi deſiderii juſte poſſit oriri.

* utique

ANNO CHRISTI 895.

L.

Si quis vero, ſive ſit vir, ſive mulier, aliquem a recta credulitate & catholica fide illuſione diabolica averterit, *expedit ei*, ut euangelicus intonat ſermo, *ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris*. Quia qui ſcandalizaverit alios, ut Deum offendant, ac de vera fide & ſalute recedant, multo melius eſſet ei, ut propriis vitæ ſuæ vitiis & immunditia pollutus puniretur, quam pro ſuis & aliorum peccatis in infernum demergeretur. Et ſi quempiam veneno vel herbis, aut diverſi generis maleficiis perdiderit, velut peſſimus homicida, duplici mulctetur pœnitentia.

Matth. 18.

LI.

Illud vero communi decreto ſecundum canonum inſtituta diffinimus, & præjudicamus, ut ſi quis cum uxore alterius, vivente eo, fornicatus fuerit, moriente marito, ſynodali judicio aditus ei claudatur illicitus, ne ulterius ei conjungatur matrinio, quam prius polluit adulterio. Nolumus enim, nec Chriſtianæ religioni oportet, ut ullus ducat in conjugium quam prius polluit per adulterium.

LII.

Placuit nobis de homicidiis non ſponte commiſſis, hic inſerere, quod in Ancyrano ſancto concilio, capite vigeſimoſecundo legitur, ubi dicitur: De homicidiis non ſponte commiſſis, prior quidem diffinitio poſt ſeptennem pœnitentiam perfectionem conſequi præcipit: Secunda vero, quinquennii tempus explere. Modus autem hujus pœnitentiæ in epiſcoporum ſit arbitrio, ut ſecundum converſationem pœnitentium, poſſint & extendere tardantibus, & minuere ſtudioſe feſtinantibus.

Ancyr. can. 22.

LIII.

Si quis filium ſuum (quod abſit) non ſponte, ſed caſu contingente occiderit, * ſecundum homicidia ſponte commiſſa pœniteat, ut ſequenti ſubinfertur capitulo.

* juxta homicidia non ſponte

LIV.

De his qui voluntarie homicidium fecerint, Ancyrano ſancto concilio, capite vigeſimoprimo legitur: Vt pœnitentiæ quidem jugiter ſe ſubmittant: perfectionem vero (id eſt, communionis Chriſti gratiam)

Ancyr. can. 21.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 895.

gratiam circa vitæ exitum conſequantur. Inſtituta canonica & ſanctorum patrum decreta, noſtro & omnium orthodoxorum judicio, inviolabilem habeant firmitatem. Nobis autem, qui paſtores Chriſti ovium ſumus, pro moderni temporis qualitate & hominum fragilitate, bonum & utile videtur, ut his qui voluntarie homicidium fecerint, auctoritate ſynodali & judicio generali, & modum caſtigationis imponamus, & certum ac definitum pœnitentiæ tempus præmonſtremus: ne prolixum tempus pœnitentiæ generet faſtidium negligentibus: ſed curſim exercitatis, accreſcat opus ſalutis.

LV.

Pœna voluntarii homicidii.

Si quis ſponte homicidium fecerit, quadraginta diebus ab ingreſſu eccleſię arceatur, & nihil manducet illis quadraginta diebus præter ſolum panem & ſalem, neque bibat niſi puram aquam: nudis pedibus incedat: lineis non induatur veſtibus, niſi tantum femoralibus: ſæcularia arma non portet: nullo vehiculo utatur: ad nullam feminam, nec ad propriam uxorem, his diebus miſceatur. Nullam communionem illis quadraginta diebus cum aliis Chriſtianis, nec cum alio habeat pœnitente, in cibo, vel potu, aut ullis rebus. Si vero ſint aliqui vitę ſuæ inſidiatores, ut præ illis non poſſit digne pœnitere, interim differatur ei eadem pœnitentia, donec ab epiſcopo proprio pax ei ab illis ſit facta. Si enim aliqua corporali infirmitate detentus ſit, ut non poſſit rite jejunare, abdibeatur ei miſericordia, quouſque convaleſcat, & tunc demum pœniteat. Si vero longo tempore eadem ſit occupatus infirmitate, ad epiſcopum pertinebit, ut prudenter pertractet, quomodo infirmum peccatorem curare diſponat: quia, ut Gregorius paſtorali commemorat libro: Occultiora ſunt vulnera mentium quam corporum, & ars eſt artium regimen animarum.

LVI.

Poſt illos quadraginta dies, unum annum integrum ab introitu eccleſiæ ſuſpendatur, & abſtineat ſe a carne & caſeo, a vino & medone ac mellita cerviſia, niſi dominicis diebus & feſtis, qui per illum epiſcopatum publice celebrantur apud cunctum populum: & niſi vel in oſte, aut in aliquo magno ſit itinere, vel longe aut diu ad dominicam curtem, vel ſi infirmitate detentus ſit, tunc licitum ſit ei tertiam feriam & quintam atque ſabbatum redimere uno denario, vel precio denarii, ſive tres pauperes pro nomine Domini paſcendo: ita dumtaxat, ut vel carne, vel vino, vel medone, id eſt, de tribus una re utatur, non omnibus veſcatur. Poſtquam autem de itinere domum revertatur, aut de infirmitate liberetur, prædictas ferias non redimat, ſed ſtatuto modo A pœniteat. Completo vero unius eiuſdemque anni curriculo, ita caſtigatus rite & ordinabiliter more pœnitentium introducatur in eccleſiam.

ANNO CHRISTI ....

LVII.

Secundum vero & tertium annum ſimili modo pœniteat, excepto quod prædictas tres ferias redimere ius habeat, ubicumque eſt, ſive in domo, ſive in itinere. Cætera per omnia obſervet, ut in primo anno faciebat.

LVIII.

Quartum enim annum & quintum, ſextum & ſeptimum iſto modo obſervet. Ieiunet autem his ſingulis tres quadrageſimas. Vnam ante paſcha Domini a caſeo & pinguibus piſcibus, a vino & medone & mellita cervisia. Alteram ante nativitatem ſancti Ioannis Baptiſtæ. Si vero deſunt quadraginta dies ante nativitatem, impleantur poſt nativitatem. Tertiam quadrageſimam ante nativitatem Domini Salvatoris ieiunet, & abſtineat ſe a carne & cæteris rebus prædictis. Et in his quatuor annis, tertia feria, & quinta, ac ſabbato, manducet & bibat quodcumque libeat; & ſecundam atque quartam feriam denario, aut prædicto denarii precio redimere ius habeat. Sextam vero feriam caute obſervet. His ſeptem annis rite expletis, reconcilietur, & more pœnitentium ſacris altaribus & ſanctæ communioni reſtituatur, atque perfectionem conſequatur.

In hoc ſancto concilio præſidente & adjuvante pio principe Arnulpho glorioſiſſimo rege, conſederunt qui convenerant ſancti patres & venerabiles eccleſiarum paſtores. Et quæ catholica fide promulgaverunt, pari profeſſione confirmaverunt, & unanimes ſubſcripſerunt.

SVBSCRIPTIONES.

Hattho ſanctæ Moguntiacenſis eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi.

Hermannus ſanctæ Agrippinenſis, quæ & Colonienſis, eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi.

Rathotus " Trevirenſis eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi.

" Rathbodo
* Rathbodus
" Rathboldus

VValdo Friſingenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Erchanbaldus Eiſtatenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Tuto Radasbonenſis epiſcopus.
Adalpero Auguſtenſis epiſcopus.
Salomon Conſtantienſis epiſcopus.
Theodolfus Curienſis epiſcopus.
Fringus Baſileenſis epiſcopus.
Baldrammus Straſburgenſis epiſcopus.
Lotechaneus Spirenſis epiſcopus.
Theotelaus VVormatienſis epiſcopus.
Adalgarius * Brumenſis epiſcopus.
Dado VVirdunenſis epiſcopus.
VVigbertus Hiltinesheimenſis epiſcopus.
Ruodolfus VVirtziburgenſis epiſcopus.
Sigimundus Halvaraſtatenſis epiſcopus.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 895.

Ruodbertus Metensis episcopus.
Drogo Mimidensis episcopus.
Biso Paderbornensis episcopus.
Egilmarus Osneburgensis episcopus.

Hæc subscriptio sacrosancta, venerabili professione & condigna responsione innumerabilium circumstantium presbyterorum & diaconorum, necnon & nobilium laicorum confirmata, & laudabiliter approbata est, ad laudem & gloriam Iesu Christi Domini nostri, cui sit honor, laus, & jubilatio, per infinita sæcula sæculorum. Amen.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Controversia de Bremensi ecclesia.

Concilium.) In hac Synodo Triburiensi præter Canones, causæ quædam & lites inter episcopos agitatæ, leguntur decisæ. E quarum numero est illa antiqua de subjectione Bremensis ecclesiæ inter Adelgarium Hamburgensem, & Hermannum Colonien. em archiepiscopos. Adelgarius Bremensem cum sua ecclesia auctoritate apostolica per Nicolaum primum unitam fuisse allegabat. Coloniensis unionem illam in præjudi ium suæ jurisdictionis initam esse contra Adelgarium urgenter instabat. Post causæ diligentiorem inquisitionem Bremensis ecclesia, assentiente Formoso pontifice, Hermanno Colonensi archiepiscopo adjudicata fuit. Ex Adamo Bremensi antiquo chronologo rem gestam Albertus abbas Stadensis anno domini 896. enarrat his verbis: *Eodem tempore Hermannus Coloniensis archiepiscopus magnis Adelgarium fatigabat injuriis, Bremam Colonia subjungere conatus. Collecta ergo apud Triburiam Synodo, Hatthone Moguntino præsidente, cassata sunt apostolica sedis privilegia, & gloriosorum principum annullata sunt præcepta, consentientibus iniquis decretis Formoso papa & Arnulpho rege. Deinde facta subscriptione, Adelgarius archiepiscopus in cauda Concilii positus est. Fabula grandis de Adalino & VVidgero, qui disceptantes ad spectacula Synodum traxerunt. Tragœdia lugubris, victum VVidgerum & postero die mortuum. Et amplius sub Adelgario & Hogero omni tempore Brema Colonia facta est suffraganea.* Antiquam hanc fuisse controversiam idem Albertus Stadensis ex prædicto Adamo Bremensi refert anno Domini 858. his verbis. *Interea quæstio magna surrexit in regno Francorum de Bremensi episcopatu ad invidiam beati Anscharii conflata. Ea contentio diu per regnum gravi & ancipiti dissensione profligata, multis partium studiis colludebatur. Tandem orthodoxus Cæsar Lotewicus, compositis hinc inde contradicentium voluntatibus, præcipue Guntharii Coloniensis archiepiscopi, cujus suffraganea prius erat Brema, super his Romam nuntios ad sanctissimum papam direxit Nicolaum. Ille vero, quod ecclesiastica necessitas persuasit, & quod patrum consiliis fieri posse comprobatum est, facile consensit. Ergo Bremensem ac Hamburgensem episcopatum apostolica auctoritate copulari, & deinde pro uno sanxit haberi. Idem etiam Nicolaus papa, tam ipsum Anscharium, quam successores eius legatos & vicarios apostolicæ sedis constituit in omnibus gentibus Danorum, Sueonum & Sclavorum, quod & antea Gregorius papa concessit.*

Triburia quæ & qualis.

Triburiense) Sic dictum a Triburia, quam Trithemius in chronico Hirsaugiensi sic describit: *Triburia villa regia non longe a Moguntiaco super Rhenum, qua modo deserta nullum pristini honoris vestigium tenet, prater muros castelli dirutos. Est autem inter Oppenheim & Moguntiam per Rhenum descendentibus ad manum dexteram, locus ubi quondam hac villa imperialis cum castro & monasterio pulcerrima sita fuerant, pauculas modo habens domunculas rusticorum.* Et Lambertus Schaffnaburgensis: anno 077. *Principes Suevia & Saxonia Triburiam convenerant*, &c. *rex Henricus contractis in unum sua partis assertoribus, in villa qua dicitur Oppenheim se continebat, Rhino fluvio utraque castra dirimente. Male in catalogo curiensium* inquit Serarius, *in Theodolpho Brunschius, Triburgense prope Moguntiam. Pejus qui corrigit Triburgense.* Est alioqui Triburgum in VVestphalia, in annalibus Pithœi sæpe villa *Tribuere*. Regino Triburias vocat & Sigebertus. Est pagus quidam hodie modicus in orientali Rheni latere, nomine tamen antiquo Tribur & Trevvr, in quo quatuor aut quinque templa, in quibus & sancti Albani unum, fuerunt. Plura vide apud Serarium historiæ Moguntinæ libro primo capite 13. ubi triplici de causa hoc inter Moguntina concilia refert.

Imperatore Arnulpho. De imperatore Arnulpho vide quæ dixi supra in vita Formosi papæ.

In memoriam.) Hoc capitulum est unum ex viginti tribus illis legibus, quas pro reformandis moribus subditorum suorum, auctoritate sedis apostolicæ, per episcopos regni sui, ut supra diximus, edidit Carolus Magnus; quasque A Sigonius libro quarto de regno Italiæ leges Mutinas appellavit. Vide Baronium anno 801. numero 10.

ANNO CHRISTI 895.

CONCILIVM NAMNETENSE.

TITVLI CANONVM.

I. *De alterius parochiano, & de discordantibus ad Missam non recipiendis.*
II. *Quod alterius parochianum itineris vel placiti causa recipere ad Missam liceat.*
III. *Vt sacerdos in domo sua feminas non habeat, ne illas quidem, quas Canones concedunt: & ut femina ad altare non accedant.*
IV. *De visitandis infirmis a presbytero.*
V. *De infirmis qui confitentur peccata sua, & se reconciliari exposcunt.*
VI. *Vt pro sepultura nihil exigatur, & ut in ecclesia nullus sepeliatur.*
VII. *De clericis alterius parochiæ non ordinandis.*
VIII. *Vt nullus presbyter plures ecclesias habere præsumat.*
IX. *De eulogiis populo dandis a presbytero.*
X. *Vt de decimis quatuor fiant portiones.*
XI. *De examinandis iis qui sacros ordines acceperi sunt.*
XII. *De pœnitentia adulterii.*
XIII. *De pœnitentia fornicationis.*
XIV. *De pœnitentia eorum, quorum alter est conjugatus.*
XV. *De quibusdam confraternitatibus.*
XVI. *Ecclesia vacans non est per ambitionem petenda.*
XVII. *De pœnitentia homicidii voluntarii.*
XVIII. *De pœnitentia ejus qui non volens fecerit homicidium.*
XIX. *Ne femina publicis conventibus ac placitis se immisceant.*
XX. *De quodam cultu superstitioso abolendo.*

CANONES.

I.

VT dominicis & festis diebus presbyteri, antequam Missas celebrent, plebem interrogent, si alterius parochianus in ecclesia sit, qui proprio contempto presbytero ibi Missam velit audire. Quem si invenerint, statim ab ecclesia ejiciant, & ad suam parochiam redire compellant. Similiter interrogent, si aliqui discordantes sint, qui inter se litem implacabilem habeant. Et si inventi fuerint, statim reconcilientur. Quod si renuerint pacem suscipere, ab ecclesia ejiciantur, usquequo ad caritatem redeant. Non enim possumus munus vel oblationem ad altare offerre, donec prius fratri reconciliemur. His ita peractis, sacerdotes Missarum solennia rite peragant.

Burcard. l. 2. c. 92. Ivo part. 11 cap. 122. 9. q. 2. in dominicis.

II.

Vt nullus presbyter, alterius parochianum, nisi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad Missam recipiat.

9. quæst. 2. Nullus presbyter. Lib. 1. Cap. c. 153.

III.

Prohibendum, & modis omnibus interminandum est, ut nullus sacerdos eas personas feminarum, sicut & in Canone inserta continetur, de quibus suspicio esse

Capitul. Lib. 7. cap. 261. Burcard. lib. 2. 116. Ivo p. 6. c. 192.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI

esse potest, in domo sua habeat. Sed neque illas, quas canones concedunt (quia, instigante diabolo, etiam in illis scelus frequenter perpetratum reperitur, aut etiam in pedissequis illarum) scilicet matrem, amitam, sororem. Sed si quis de his habuerit talem necessitatem patientem, cui sit necessaria sustentatio presbyteri, habeat in vico, aut villa, domum longe a presbyteri conversatione, & ibi eis subministret quæ necessaria sunt. Sed & hoc, secundum auctoritatem canonum, modis omnibus prohibendum, ut nulla femina B ad altare præsumat accedere, aut presbytero ministrare, aut infra cancellos stare, aut sedere.

IV.

Cum sacerdos audierit aliquem infirmari in sua plebe, quamcitius ad eum pergat, & ingressus cubiculum, aquam benedictam super eum & per omne cubiculum aspergat, cum antiphona, *Asperges me Domine*, & versu, *Exurgat Deus*. Deinde dicat orationem, *Deus qui sacerdotibus tuis tantam pra ceteris gratiam contulisti, &c.* De- C inde cantet septem psalmos, cum precibus pro infirmis. Post hæc, omnes jubeat extra cubiculum secedere, & appropinquans lecto, quo infirmus decumbit, eum blande lenitereque alloquatur, ut omnem spem suam in Deo ponat, ut flagellum Dei patienter toleret, ut hoc ad purgationem & castigationem suam provenire credat, ut peccata sua confiteatur, ut emendationem promittat, si dominus vitam concesserit: pœnitentiam pro culpis commissis spondeat: ut substantiam suam, dum adhuc sensus & ratio in eo vigent, dispo- D nat: ut peccata sua eleemosynis redimat, ut his qui in se peccaverunt indulgeat, ut rectam fidem & credulitatem teneat, ut de Dei misericordia numquam desperet. Cum his & hujusmodi allocutionibus fuerit mens infirmi relevata, data benedictione recedat sacerdos, non post multum reversurus, detque locum ut ægrotus de peccatis suis possit cogitare.

Psal. 50. Psal. 67.

V.

Infirmus, qui necessitate mortis urgente confitetur peccata sua, sub ea conditione a E sacerdote reconcilietur, ut si ei dominus vitam donaverit, sanitatemque reddiderit, secundum qualitatem delicti omnimodis pœniteat.

Burcard. lib. 58. c. 3. Ivo p. 15. c. 28.

VI.

Præcipiendum, secundum canonum auctoritatem, ut de sepulcris & hominibus sepeliendis nihil muneris exigant, nisi forte qui sepelitur, vivens jusserit ecclesiæ, in cujus atrio sepelitur, de suis aliquid tribuere; aut etiam post mortem illius, quibus commissum est eius eleemosynam facere, de rebus illius aliquid dare sponte volue-

13. quæst 2. Præcipiendum. Burcard. l. 3. c. 59. Ivo part. 3. cap. 62.

rint. Tamen nullatenus a presbyteris illis aliquid exigatur, sive ab illis qui locis & vicis præsunt. Prohibendum etiam, secundum majorum instituta, ut in ecclesia nullatenus sepeliantur, sed in atrio, aut in porticu, aut extra ecclesiam. Infra ecclesiam vero, aut prope altare, ubi corpus domini & sanguis conficitur, nullatenus habeat licentiam sepeliendi.

ANNO CHRISTI

VII.

Omnibus ministris ecclesiasticæ dignitatis interdicimus, ut nullus, quocumque munere aut favore corruptus, clericum alterius parochiæ latenter aut furtive ad ordinationem subintroducere præsumat. Quod si fecerit, juxta Calchedonense decretum, is qui ordinatus est, donum sancti Spiritus; quod furari conatus est, amittat: & qui mediator extitit, si clericus est, proprio gradu decidat; si laicus aut monachus, anathematizetur.

Ivo part. 5. c. 208.

Can. 2.

VIII.

Sicut enim episcopus non plus potest habere, quam unam civitatem, & vir unam uxorem, ita presbyter unam tantum ecclesiam. Itaque nullus presbyter plures præsumat habere ecclesias: nisi forte alios presbyteros sub se in unaquaque habeat, qui nocturnum atque diurnum officium solenniter adimpleant, & missarum celebrationes quotidianis expleant ceremoniis.

Burcard. lib. 3. c. 47. Ivo part. 3. c. 51.

IX.

Vt de oblationibus, quæ offeruntur a populo, & consecrationi supersunt, vel de panibus, quos offerunt fideles ad ecclesiam, vel certe de suis, presbyter convenienter partes incisas habeat in vase nitido", ut post missarum solennia, qui communicare non fuerunt 'rati, eulogias omni die dominico, & in diebus festis exinde accipiant: & illa, unde eulogias presbyter daturus est, ante in hæc verba benedicat. 'ORATIO. *Domine sancte, pater omnipotens, aterne Deus, benedicere digneris hunc panem tua sancta & spirituali benedictione, ut sit omnibus °salus mentis & corporis, atque contra omnes morbos & universas inimicorum insidias tutamentum. Per dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, panem vitæ, qui de celo descendit, & dat vitam ac salutem mundo, & tecum vivit & regnat, &c.*

Hincmar. capitul. an. 852. cap. 7.

" & convenienti.
'parati
° & sic accepturis distribuat, & micas, ne incaute defluant, custodiat.

X.

Instruendi sunt presbyteri, pariterque admonendi, quatenus noverint decimas & oblationes, quas a fidelibus accipiunt, pauperum & hospitum & peregrinorum esse stipendia, & non quasi suis, sed quasi commendatis uti. de quibus omnibus sciant se rationem posituros in conspectu Dei, & nisi eas fideliter pauperibus & his qui præmissi sunt administraverint, damna passuros. Qualiter vero

" cum fide & reverentia, ac gratiarū actione sumentibus.

Lib. 7. cap. 190. Burcard. l. 3. c. 138. Ivo part. 3. cap. 204.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI

diſpenſari debeant, canones ſancti inſtituunt: ſcilicet ut quatuor partes inde fiant, una ad fabricam eccleſiæ relevandam, altera pauperibus diſtribuenda, tertia preſbytero cum ſuis clericis habenda, quarta epiſcopo reſervanda, ut quidquid exinde jusſerit, prudenti conſilio fiat.

XI.

Diſt. 24. Quando epiſcopus. Burcard. l. 2. c. 1. Ivo part. cap. 21.

Epiſcopus quando ordinationem facere diſponit, omnes qui ad ſacrum miniſterium accedere volunt, feria quarta ante ipſam ordinationem evocandi ſunt ad civitatem, una cum archipreſbyteris, qui eos repræſentare debent. Et tunc epiſcopus e latere suo dirigere debet ſacerdotes, & alios prudentes viros, gnaros legis divinæ, & exercitatos in eccleſiaſticis ſanctionibus, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, inſtitutionem, locum ubi educati ſunt, ſi ſint bene literati, ſi in lege domini inſtructi, diligenter inveſtigent. Ante omnia, ſi fidem catholicam firmiter teneant, & verbis ſimplicibus aſſerere queant. Ipſi autem, quibus hoc committitur, cavere debent, ne aut favoris gratia, aut cujuſcumque muneris cupiditate illecti, a vero devient, ut indignum & minus idoneum ad ſacros gradus ſuſcipiendos epiſcopi manibus applicent. Quod ſi fecerint, & ille qui indigne acceſſit, ab altari removebitur; & illi, qui donum ſancti Spiritus vendere conati ſunt, coram Deo jam condemnati, eccleſiaſtica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur, & ſic ſabbato, qui probati inventi ſunt, epiſcopo repræſententur.

XII.

Si cujus uxor adulterium perpetravit, & hoc a viro deprehenſum fuerit & publicatum, dimittat uxorem, ſi voluerit, propter fornicationem: illa vero ſeptem annis publice pœniteat. Vir vero ejus illa vivente nullatenus aliam accipiat. Quod ſi voluerit adulteram ſibi reconciliare, licentiam habeat: ita tamen, ut pariter cum illa pœnitentiam agat, & exacta pœnitentia, poſt ſeptem annos ad communionem uterque accedat. Similis forma & in muliere ſervabitur, ſi eam vir ejus adulteravit.

XIII.

Si qua mulier non habens virum, aut vir non habens uxorem, fuerint fornicati, tribus annis pœniteant.

XIV.

Ivo part. 8. cap. 207.

Quod ſi vir non habens uxorem, alterius uxorem adulteravit, aut ſi qua mulier non habens virum, cum alterius viro: ille qui fœdus violavit conjugii, ſeptem annis, ut ſupra dictum eſt, pœniteat: ille qui lege conjugii non tenetur, quinque annis pœniteat. Neque enim æqualis pœnitentia danda eſt his, quibus ſufficere poterat ad explendam libidinem ſuam conjugum amplexus; & illis, qui conjuge carentes, ardore libidinis impellente in fornicationem ceciderunt.

ANNO CHRISTI

XV.

De collectis, vel confratriis, quas conſortia vocant, ſicut verbis monuimus, & nunc ſcriptis expreſſe præcipimus, ut tantum fiat, quantum rectum ad auctoritatem & utilitatem, atque ad ſalutem animæ pertinet. Vltra autem nemo nec ſacerdos, neque fidelis quiſquam, in parochia noſtra progredi audeat. Id eſt, ut in omni obſequio religionis, videlicet in oblatione, in luminaribus, in orationibus mutuis, in exequiis defunctorum, in eleemoſynariis, & ceteris pietatis officiis. Paſtos autem & comeſſationes, quas divina auctoritas vetat, ubi & gravedines, & indebitæ exactiones, & turpes ac inanes lætitiæ, & rixæ, ſæpe etiam, ſicut experti ſumus, uſque ad homicidia, & odia, & diſſenſiones accidere ſolent, adeo penitus interdicimus, ut qui contra hoc decretum agere præſumpſerit, ſi preſbyter fuerit, vel quilibet clericus, gradu privetur; ſi laicus eſt, aut femina, ab eccleſia uſque ad ſatisfactionem ſeparetur. Conventus autem talium confratrum, neceſſe ſi fuerit ut ſimul conveniant, " aut forte aliquis contra patrem ſuum diſcordiam habuerit, quem reconciliari neceſſe ſit, & ſine conventu " preſbyterorum & ceterorum eſſe non poſſit, poſt peracta illa quæ Dei ſunt, & Chriſtianæ religioni conveniunt, & poſt debitas admonitiones, ſi contigerit ut veræ caritatis & fraternæ invicem conſolationis omnes ad refectionem conveniant, ſic talia fieri permittimus, ut ſervata modeſtia, & temperantia, & ſobrietate, paciſque concordia, ſicut decet fratres, in ædificationem fraternitatis, & laudem & gloriam Dei, & gratiarum actiones fiant. Et hoc omnino caveatur quod ſalvator ait: *Videte ne graventur corda veſtra in crapula & ebrietate.* Qui voluerint, eulogias a preſbytero accipiant: & panem tantum frangentes, ſingulos accipiant biberes, & nihil amplius contingere præſumant. Et ſic unuſquiſque ad ſua cum benedictione domini redeat.

Hincmar. capitul. an. 852. cap. 16.

" ut ſi

" presbyteri

Luc. 21.

XVI.

Hincmar. capitul. an. 852. c. 17. Burcard. l. 3. c. 229. Ivo part. 3. cap. 269.

Vt ſi quilibet preſbyterorum defunctus fuerit, vicinus preſbyter apud ſæcularem ſeniorem nulla precatione, vel aliquo " xenio, eccleſiam illam obtineat, quia " titulus per ſe conſtans antea extitit, ſed neque capellam ſine conſultu epiſcopi. Quod ſi fecerit, definitam ſententiam ſibi prolatam ſuſcipiat,

" xenio quæ

Digitized by Google

ANNO CHRISTI ....

suſcipiat: ſicuti de epiſcopo canonica decrevit auctoritas, ut ſi per ambitionem majorem civitatem appetierit, & illam perdat quam tenuit, & illam nequaquam obtineat quam uſurpare tentavit.

XVII.

Burcard. l.6. c.12. Ivo part.10 cap. 141.

Si quis voluntarie & per inſidias hominem interfecerit, jugi ſe pœnitentiæ ſubmittat. Et ſi hoc publice actum conſtat, ſi laicus eſt, a communione orationum quinquennio removeatur: poſt quinquennium, tantum in orationum communionem recipiatur, non autem offerat, non corpus domini contingat. In quo perdurans quatuordecim annis, tunc ad plenam communionem cum oblationibus recipiatur. *Si quis de induſtria & per inſidias occiderit hominem, ab altari meo euelles eum, ut moriatur,* dicit dominus.

Exod. 21.

XVIII.

Burcard. l.6 c.16. Ivo part.10 cap.145.

Si quis caſu non volens homicidium perpetravit, quadraginta diebus in pane & aqua pœniteat. Quibus peractis, biennio ab oratione fidelium ſegregetur: non communicet, nec offerat. Poſt biennium in communione orationis offerat, non tamen communicet: poſt quinquennium ad plenam communionem recipiatur. Abſtinentia ciborum in arbitrio ſacerdotis maneat.

XIX.

Burcard. l.8. c.85. Ivo part.7. cap 103. 1.Cor.14.

Cum Apoſtolus dicat: *Mulieres in eccleſia taceant, non enim permittitur eis loqui: turpe eſt enim mulieri loqui in eccleſia:* mirum videtur, quod quædam mulierculæ, contra divinas humanaſque leges attrita fronte impudenter agentes, placita generalia & publicos conventus indeſinenter adeant, & negotia regni, utilitateſque reipublicæ magis perturbent, quam diſponant: cum indecens ſit, & etiam inter barbaras gentes reprehenſibile, mulieres virorum cauſas diſcutere: & quæ de lanificiis ſuis, & operibus textilibus, & muliebribus, inter genitiarias ſuas reſidentes, debuerant diſputare, in conventu publico, ac ſi in curia reſidentes, ſenatoriam ſibi vſurpant auctoritatem. Quæ ignominioſa præſumptio fautoribus magis imputanda videtur, quam feminis. Vnde, quia divinæ leges, ut ſupra monſtratum eſt, hoc contradicunt, & humanæ nihilominus id ipſum prohibent, ut feminæ nihil aliud proſequantur in publico, quam ſuam cauſam: (ait enim lex Theodoſiana: Nulla ratione feminæ amplius quam ſuas cauſas agendi habeant poteſtatem, nec alicuius cauſam a ſe nouerint proſequendam;) idcirco ex auctoritate canonica interdicimus, ut nulla ſanctimonialis virgo, vel vidua, conventus generales adeat, niſi a principe fuerit euocata, aut ab epiſcopo ſuo: niſi forte propriæ neceſſitatis ratio impulerit, & hoc ipſum cum licentia epiſcopi ſui.

Interpret. L.v. Cod. Th. De cognitor. & procura.

ANNO CHRISTI ....

XX.

Burcard. l.10. c.10. Ivo part.11. cap.38.

Summo decertare debent ſtudio epiſcopi, & eorum miniſtri, ut arbores dæmonibus conſecratæ, quas vulgus colit, & in tanta veneratione habet, ut nec ramum vel ſurculum inde audeat amputare, radicitus excidantur, atque comburantur. Lapides quoque, quos in ruinoſis locis & ſilueſtribus, dæmonum ludificationibus decepti venerantur, ubi & vota vovent & deferunt, funditus effodiantur, atque in tali loco proiiciantur, ubi nunquam a cultoribus ſuis inveniri poſſint. Et omnibus annuntietur, quantum ſcelus ſit idololatria: & quod qui hæc veneratur & colit, quaſi Deum ſuum negat, & Chriſtianitati abrenuntiat, & talem pœnitentiam inde debet ſuſcipere, quaſi idola adoraſſet. Omnibuſque interdicatur, ut nullus votum faciat, aut candelam, vel aliquod munus pro ſalute ſua rogaturus alibi deferat, niſi ad eccleſiam Domino Deo ſuo. Scriptum eſt enim: *Vouete & reddite Domino Deo veſtro.* Novimus ſiquidem quanta Dominus antiquo populo per prophetas ſuos interminatus eſt, qui in lucis ſacrificabant, & in excelſis immolabant. Si quis hoc tranſgreſſus fuerit, fidem perdidit, & eſt infideli deterior. Et idcirco omnimodo a ſanctæ eccleſiæ conſortio abſcindatur; & niſi digne pœnituerit, non recipiatur.

Pſal. 75.

NOTA IACOBI SIRMONDI S.I.

De epocha hujus Concilii ſine auctoritate pronuntiare difficile eſt. Sed cum duo eius Canones, III. & X. inde tranſlati videantur in librum VII. capitularium, antiquius omnino dici neceſſe eſt, quam exiſtimarint ii, qui ſub annum Chriſti DCCC. collocandum cenſuerunt Quod ſi quis ad Concilium illud Namnetenſe referri velit, quod Vitaliani papæ temporibus ſub annum DCLVIII magna epiſcoporum frequentia celebratum ex Flodoardo didicimus, liberum eſto iudicium.

VITA STEPHANI PAPÆ VI.

ANNO CHRISTI 896. Bonifacius invaſor ſedis.

STEPHANVS ſextus ſucceſſit Formoſo. Bonifacius enim qui invadens ſedem apoſtolicam tenuit eam diebus quindecim, non eſt numerandus inter pontifices; ut pote qui velut homo nefarius iam antea bis gradu depoſitus, primum a diaconatu, ac deinde a preſbyteratu in Romana Synodo ſub Ioanne papa IX. damnatus fuit. Et quamquam vterque per vim, metum, & tyrannidem, ſedem adepti fuerint, adeoque intruſus pariter intruſum expulerit: tamen Stephanus in numero & ſerie pontificum communi ſententia numeratur, quia

Digitized by Google

ad periculum schismatis avertendum, illum, quamquam homo scelestissimus esset, universus clerus approbavit, totaque ecclesia catholica pro Christi vicario & successore Petri agnovit. Nam cum Fulco Remensis archiepiscopus eum Formoso surrogatum intellexisset, obsequiis & officiis, quæ recens creatis pontificibus exhiberi solent, scriptisque ad eum literis, teste Flodoardo, eum veneratus est; non ignorans se etiam in successoribus indignis Petrum ac Christum venerari, si iisdem debitum cultum & obedientiam deferret: contra vero in iisdem eosdem spernere, si quam debebat reverentiam non exhiberet.

Acta Stephani.

Pontificatum auspicatus est a sacrilegio illo, quo corpus Formosi exhumatum, sacerdotalibus indumentis indutum, tribusque digitis mutilatum, in Tiberim projecit, omnesque ab eodem ordinatos iterato consecrari & ordinari præcepit. Miror qua ratione Onuphrius in annot. ad Platinam hanc rei gestæ historiam tamquam fabulosam plane rejiciat; cum præter antiqua monumenta & synodalia acta, de quibus infra sub Ioanne IX. Luitprandus libro primo, capite octavo eamdem his verbis manifestissime describat & detestetur: Formoso defuncto, inquit, atque Arnulpho in propria reverso, is qui post mortem Formosi papæ constitutus est [Bonifacius nimirum de quo supra] expellitur, Sergiusque papa [memoria lapsus Luitprandus in nomine erat] per Adelbertum constituitur. Quo constituto, ut impius doctrinarumque sanctarum inscius, Formosum e sepulcro extrahi, atque in sede pontificatus sacerdotalibus vestimentis indutum collocari præcepit, cui & ait: Cum Portuensis esses episcopus, cur ambitionis spiritu Romanam universalem sedem usurpasti? His expletis, sacratis exutum vestimentis, digitisque tribus abcisis in Tiberim jactari præcepit, cunctosque quos ipse ordinaverat, gradu proprio depositos iterum ordinavit. Quod quam male egerit, pater sanctissime, animadvertere poteris; quoniam & hi, qui a Iuda domini nostri Iesu Christi proditore, ante proditionem, salutem seu benedictionem apostolicam perceperunt, ea post proditionem, propriique corporis suspensionem minime sunt privati, nisi quos improba forte defœdarant flagitia. Benedictio siquidem, quæ ministris Christi impenditur, non per eum qui videtur sacerdotem infunditur; neque enim qui rigat est aliquid, neque qui plantat, sed qui incrementum dat Deus. Quantæ autem auctoritatis, quantæque religionis papa Formosus fuerit, hinc colligere possumus, quoniam dum a piscatoribus postmodum esset inventus, atque ad beati apostolorum principis ecclesiam deportatus, sanctorum quædam imagines hunc in loculo positum venerabiliter salutarunt. Hoc namque a religiosissimis Romanæ urbis viris persæpe audivi.

Onuphrius redarguitur.

Formosi innocentia miraculose probata.

Addidit culpam culpæ Stephanus papa, quando collecta Synodo nefarium, impium & detestandum facinus approbavit. Ipsi enim lapides tale portentum execrati, sua tunc voce mutua collisione clamarunt, spontaneam libentius pati ruinam, quam ut Romana ecclesia tanto scandalo depressa maneret. Accidit tunc ut sacrosancta basilica Lateranensis, primaria pontificis sedes, impulsore angelo malo ab altari usque ad portas prostrata corrueret, quia nequaquam stare poterant parietes, dum prima cardinis petra tanti facinoris terræmotu concussa fuisset. Sacrilegi pontificis facinus, quo a defuncto pœnam inique exegit, quove legitime collatos ordines contra Christi institutionem & Dei mandatum repetivit, novatores hæretici nostri temporis nobiscum recte quidem redarguunt & detestantur, verum contra promissiones Christi Petro & ecclesiæ factas, propter illud factum impium male insurgunt, & præmature nimis de victoria gloriantes triumphum agunt. Omnia enim quæ Stephanus contra Formosum dixit vel egit, homo furore percitus egit, implens id quod exæstuans rabies suasit. Pontificia vero auctoritate legitime usurpata nihil cõtra fidem vel bonos mores definivit. Nam qui hac de causa ad synodum convocati sunt episcopi & presbyteri Stephano non dissimiles, simili odio Formosum prosequebantur, adeoque in eamdem sententiã pronuntiarunt, quam homini furore percito gratam fore præsciebant. Vnde hac in re violentam quidem tyrãnidem in facto agnoscimus, errorem autem in fide per Stephanum pontificiam auctoritatem legitime usurpantem definitum vel approbatum fuisse constanter pernegamus; quamquam nihil sedi apostolicæ præjudicaretur, si daremus invasorem non legitime electum, sed intrusum pseudopontificem in articulis fidei asserendis aberrasse. Hujus temporibus, post Arnulphum regem Germaniæ pediculari morbo extinctum, VVidonem imperatorem obiisse testatur Luitprandus lib. 1. cap. 9. Stephanus sedis apostolicæ invasor, ab optimatum factione adversus Adelbertum Etruriæ principem prævalente detrusus est in carcerem anno Christi 900. & postquam sedem apostolicam sex annis tenuisset, in eodem carcere strangulatus Deo vindice exitu infami vitam clausit. *Hæc ex antiquis monumentis & diplomatibus de Stephano Baronius tom. 10. annalium.*

An Stephanus papa in fide erraverit.

*** EPISTOLA STEPHANI VI. PAPÆ. AD ARNVSTVM ARCHIEPISCOPVM Narbonensem.

Priuilegium Archiepiscopatus Narbonensis.

Stephanus episcopus servus servorum Dei, Reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Arnusto archiepiscopo prima sedis sanctæ Narbonensis ecclesiæ, & per te in eadem venerabili ecclesia in perpetuum.

// Edita in Catelli commentariis: emendatius pleniusq; sub finem tomi bibliothecæ Labb.

CONVENIT apostolico moderamini pia religione pollentibus benevola compassione succurrere, & poscentium animis alacri devotione impertiri assensum. Ex hoc enim lucri potissimum præmium a conditore omnium domino promeremur, dum venerabilia loca opportune ordinata, ad meliorem fuerunt sine dubio statum perducta. Igitur reverentia vestræ fraternitatis postulavit a nobis, quatenus hujus apostolicæ nostræ auctoritatis privilegio confirmare deberemus omnes res immobiles ejusdem sanctæ primæ sedis ecclesiæ Narbonensis, constructæ in honore sanctorum Iusti & Pastoris, ubi beatus Paulus confessor Christi corpore requiescit, " hoc est, omnes domos, cellas, ecclesias, villas, curtes, parochias, terras, vineas, prata, sylvas, atque medietatem salinarum, & telonei, seu " Raficani, ac naufragii, monasterio sancti Laurentii, & cellis, cum omnibus adjacentiis earum ac pertinentiis, una cum famulis utriusque sexus, & alia quæ a piis imperatoribus & regibus, & ab aliis Deum timentibus in eadem sancta ecclesia Narbonensi collata sunt, & consistunt, tam in ipso comitatu Narbonense, quam & Reddense, seu Minerbense, atque Ausonense, nec non & Biterrense, sive etiam Nemausense. Vnde salubribus petitionibus vestris inclinati, decrevimus, ut a præsenti die quarta decima indictione, per hujus nostræ apostolicæ confirmationis privilegium roboramus, stabilimus, & in perpetuum nostra apostolica authoritate confirmamus, in usu & solatio ejusdem

" *Hæc minus recte ab aliis prætermissa.*

" *Rasi am*

Digitized by Google

dem ſanctæ primæ eccleſiæ Narbonenſis, cui præeſſe dignoſceris, id eſt, omnes domos, cellas, eccleſias, villas, curtes, parochias, terras, vineas, prata, ſylvas, atque medietatem ſalinarum, & telonei, ſeu raficani, atque naufragii, monaſterio ſancti Laurentii, & cellis, vel cum omnibus adjacentiis & pertinentiis earum, una cum familiis utriuſque ſexus, & alia omnia quæ a piis imperatoribus & regibus, vel ab aliis Deum timentibus, in eadem eccleſia collata ſunt, vel "collatura erunt tam in ipſo comitatu Narbonenſi, quam in Reddenſe, ſeu & Minerbenſe, atque Auſonenſe, necnon & Biterrenſe, ſive etiam Nemauſenſe. Hæc vero omnia ita jure firmiſſimo a te tuiſque ſucceſſoribus poſſideri, ac dominari volumus, ſicut olim poſſeſſum eſt a ſanctæ memoriæ deceſſore tuo Daniele epiſcopo, ſed & reverendo Sigebodo, ejuſdem primæ ſedis Narbonenſis præſule, ſub tua tuorumque ſucceſſorum ditione, poteſtate, ac utilitate omnimodis confirmantes. Statuentes apoſtolica cenſura ſub divini judicii obteſtatione, & anathematis interdicto, ut nulli unquam magno vel parvo homini liceat quamlibet forciam, vel oppreſſionem in omnibus rebus ejus facere, aut poteſtatem aliquam habere, vel aliquem diſtringere, aut qualecumque teloneum ab eis exigere, ſive ad placitum eos ubicumque pro quibuſcumque cauſis proprio jure præferunt, niſi in "providentia archiepiſcopi cauſa illorum audiatur, & regulariter "finiatur. Illud quoque noſtra apoſtolica auctoritate juxta canonicam ſanctionem nobis addere placuit, ut ſi quando divina vocatione vos veſtrique ſucceſſores ex hac luce migraveritis, quamdiu in ipſa eccleſia Narbonenſi repertus fuerit, qui dignus ſit officio pontificatus ipſius fungi, nulli liceat ex alio loco inibi ingredi, nec jam dictam ſibi "prædictus quacumque dignitate aut regia auctoritate uſurpare ſedem, ſed conventu vicinorum coepiſcoporum occurrere "volentium facto abſque alicujus poteſtatis interdicto, benedictionis cleri vel plebis percipiat dignitatem. Si vero aliquem de ſuffraganeis coepiſcopis contigerit mori, perquirens metropolitanus epiſcopus electionem plebis ipſius, eam viſitare ſtudeat, utpote viduatam eccleſiam. Quod ſi forte ibi talis non repertus fuerit, qui onus ſacerdotale ferre queat, per canonicam auctoritatem, & noſtram apoſtolicam permiſſionem licentia ſit illi abſque ulla retractatione de ſua eccleſia talem inthronizare, qui ſuffraganeæ ſuæ eccleſiæ dignus præeſſe valeat paſtor. Si quis, quod non optamus, contra hoc noſtrum apoſtolicum privilegium, pie a nobis ſtatutum, temerario auſu agere præſumpſerit, ſciat ſe anathematis vinculis innodatum, & a regno Dei alienus exiſtat. Qui autem verus cuſtos & obſervator extiterit, benedictionem & gratiam a domino conſequatur.

Scriptum per manum Nicolai Scriniarii, ſanctæ Romanæ eccleſiæ, in menſe Auguſto, indictione XIIII. Bene valete. Datum XIII. Kalendas Septembris, per manum Stephani epiſcopi ſanctæ eccleſiæ Nepeſinæ, Arcarii "ſanctæ eccleſiæ ſedis apoſtolicæ, imperante domino piiſſimo Auguſto Arnulpho a Deo coronato magno imperatore, anno primo.

"conferēda

"præſentia

"firmetur

"prædictus *mendoſe.*

"valentium

ANNO CHRISTI 896.

"in Arcario

A IV. AD ARIBERTVM NARBONENSEM ARCHIEPISCOPVM,

Queritur factam eſſe Iudæis poteſtatem allodia poſſidendi.

Stephanus papa Ariberto archiepiſcopo Narbonæ, & omnibus potentatibus Septimaniæ & Hiſpaniæ, ſalutem.

CONVENIT nobis, qui clavem cæleſtis horrei vicibus apoſtolicis ſuſcepimus, etiam omni peſtilentiæ gregis divini fidei medicinam porrigere: quod ſi non poſſumus modios tritici, at ſaltem "ceſtarium valeamus impendere. Quapropter ſumus dolore tacti, uſque ad mortem anxiati, cum cognoviſſemus per teipſum, quod plebs Iudaica Deo ſemper rebellis, & noſtris derogans ceremoniis infra fines & territoria Chriſtianorum, allodia hereditatum in villis & ſuburbanis, quaſi incolæ Chriſtianorum, poſſideant per quædam regum Francorum præcepta; quia ipſi inimici domini quæ ... ſunt, ei periculoſe mercati ſunt: & quod vineas & agros illorum Chriſtiani homines excolant: & infra civitates & extra, maſculi & feminæ Chriſtianorum cum eiſdem prævaricatoribus habitantes, diu noctuque verbis blaſphemiæ maculantur, & cuncta obſequia quæ dici aut excogitari poſſunt, miſeri miſeræve prænotatis canibus indeſinenter exhibeant: præſertim cum hujuſmodi patribus Hebræorum promiſſa ab electo juriſlatore illorum Moſe, & ſucceſſore ejus Ioſue, his conconcluſa & terminata finibus, ab ipſo domino jurata & tradita iſtis incredulis, & patribus eorum ſceleratis, pro ultione crucifixi ſalvatoris merito ſint ablata. Et revera præceptor eccleſiæ gregibus orthodoxis ſignificat inquiens: *Quæ ſocietas luci & tenebris? quæ conventio Chriſti ad Belial? aut quis conſenſus templo Dei cum idolis?* Et ſummi conſiliarius verbi admonet, dicens: *Si quis dixerit ei ave*, &c. *Deſunt cetera.*

"ſextarium

2. Cor. 6.

2. Ioan. 11.

OBSERVATIO GABR. COSSARTII S. I.

Epiſtolam hanc primus edidit Catellus in Commentariis Septimaniæ: eamque Stephano huic noſtro tribuit. Et recte quidem probat eam pertinere non poſſe ad Stephanum VII. quem ipſe VIII. appellat. Cur autem revocari altius, & Stephano V. tribui non poſſit, cauſam nullam affert.

CONCILIABVLVM ROMANVM IN CAVSA FORMOSI PAPÆ CELEBRATVM anno domini DCCCXCVII.

ANNO CHRISTI 897.

IN hac pſeudoſynodo, cujus acta recitantur infra in concilio Romano ſub Ioanne IX. epiſcopi & cardinales preſbyteri, qui ſummo odio Formoſum proſequebantur, Sergius nimirum, Benedictus, atque Marinus, aliique plures homines perditiſſimi, & pontificiæ ſepulturæ violatores in unum congregati, ea quæ ſupra de Formoſo enarrata ſunt dijudicarunt. Baronius anno 897. numero 6.

Acta Conciliabuli.

G. C. *Vide de hoc argumento libros duos Auxilii vetuſti ſcriptoris a Ioanne Morino editos in opere de Ordinationibus.*

CONCILIVM PORTVENSE IN PAGO NEMAVSENSI SVB ARNVSTO Narbonenſi archiepiſc. anno Chriſti DCCCXCVII. XIII. Kal. Maii indictione XV.

Quo jubetur Magalonenſis epiſcopus eccleſiæ S. Ioannis Baptiſtæ parochiam aliquot villarum, quas eccleſiæ S. Andochii attribuerat, reſtituere.

ILLVSTRANTE gratia ſancti Spiritus corda fidelium Dei, conventus factus eſt

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 897.

est episcoporum sanctorum apud Nemausensem pagum, loco qui Portus cognominatur, in ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ, ejusdem Domini Dei nostri Iesu Christi incarnationis DCCCXCVII. XIII. Kalend. Maii, indict. XV. residente vero in eodem concilio magnificentissimo pontifice primæ Narbonensis ecclesiæ Arnusto, simulque cum eo *Gilaranno episcopo Carcassonense, Agilberto Bitterrense, Aurelio Vceticense, Bosone Agathense, Agilardo Nemausense, Servo Dei Gerundense, Abbone Magalonense, abbatibus quoque ibidem venerabilibus sistentibus, quorum sunt nomina, Froia ex monasterio sancti Laurentii Vernupradensis, necnon & VVitardus ex cœnobio sancti Iuliani, Albarus quoque legatus abbatis Durandi ex monasterio sanctæ Mariæ; præsentibus etiam presbyteris & diaconibus, cęterisque ordinibus ecclesiasticis, & plurimis religiosis laicis in modico numero. Quidam venerabilis presbyter Adalfredus nomine, una cum patrono ecclesiæ suæ, vocabulo Pharaldo, protulit querimoniam suam in supradictorum præsentia adversus Abbonem reverendum Magalonensem episcopum, eo quod ecclesiam, quæ est in honorem beatissimi Baptistæ Ioannis, loco qui dicitur Cocone, illi ab eodem episcopo Abbone adtributam parochiam ejusdem ecclesiæ ex parte subtraxerat, in villa Cocone, vel in suo termino; & nisi ipsam parochiam haberet, nec ecclesiæ ipsius nec episcopale servitium se posse facere questus est. Præfatus vero antistes Abbo dixit, quod jam a longo tempore ipsa sancti Ioannis ecclesia parochiam, quam idem sacerdos Adalfredus vel patronus ejus Pharaldus quærebant, in prædictis villulis non habuerat; sed potius ecclesia sancti Andochii, in eadem villa Cocone posita, eas possederat. His vero inter se super hac querimonia altercantibus, reverendi prænominati præsules percontati sunt, qualiter aut ex quo tempore prædictæ decimæ ab eadem ecclesia sancti Ioannis sublatæ sint, vel quo modo ecclesia sancti Andochii eas legitime possederit. Supradictus vero presbyter, pariterque cum eo Pharaldus, responderunt, quod ipsa ecclesia sancti Andochii non legaliter, sed injuste eas pro septennio tempore tenuerat, & ab antea per centum fere annorum curricula ecclesia sancti Ioannis juste atque canonice ex prædictis villabus parochiam ipsam possederat. Tunc suprascripti episcopi ab ipso præsule Abbone exquisierunt, ut in omnibus evidentissime rei veritatem ex hac quæstione proferret. Itaque venerandus isdem Abbo episcopus, malens semper veritatem proferre, quam reticere, in conspectu totius sanctæ coadunationis episcoporum, abbatum, cæterorumque sacrorum ordinum, atque religiosorum laicorum ibidem adsistentium, professus est prædictam parochiam ex jam dicto loco Cocone, exceptis ipsum Alodem, qui fuit de episcopo Maldomari, vel etiam eo quod Aloardus ibidem comparavit, magis juste & legaliter ad ecclesiam S. Ioannis Baptistæ debere pertinere, quam ecclesiæ sancti Andochii, quæ nuper instructa fuerat, deservire. Audita vero sanctissimi episcopi, omnisque collecta synodus, hujusmodi rei prolatione, omnes pariter, episcopis quidem primum judicantibus, decreverunt ut ecclesiæ sancti Ioannis Baptistæ, imo Adalfredo presbytero, atque Pharaldo patrono ipsius ecclesiæ, parochia prædictarum villarum redderetur, quia longo tempore rationabiliter eam jam possederat, & quod injuste per septem annorum curricula amiserat, juste & canonice iterum recipere mereretur per omnium ipsorum rectum judicium. Prælibatus vero præsul Abbo perspiciens rectum *hoc esse* judicium, absque ulla retractatione ipsorum paruit præceptis, restituens in conspectu omnium parochiam sancti Ioannis ecclesiæ, quam olim injuste perdiderat. Visum est autem universo cœtui sanctorum episcoporum, ut pagina super hoc scripturæ exararetur, atque roboranda eorum manibus deferretur: ut deinceps ministri ejusdem ecclesiæ sancti Ioannis nullam ex hac re molestiam patiantur.

*Gisleranno.

Quæ alio charactere descripta sunt, ex conjectura substituimus.

Ego Abbo humilis sedis Magalonensis episcopus, s.

Arnustus sanctæ Narbonensis ecclesię humilis episcopus, s.

Servus Dei humilis episcopus sedis Gerundensis, s.

Fructuarius humillimus sedis Bitterrensis episcopus, s.

Seraldus archidiaconus, s.

Sanno archidiaconus, s.

Desiderius presbyter, s.

Nantigisus archipresbyter, s.

Milo archidiaconus prędens fuit.

Rotmarus presbyter prędens fuit.

Reutingus archidiaconus.

Modicus Georgius sacerdos indignus, ac monachus exiguus hęc supra..... manu....

OBSERVATIO GABR. COSSARTII S. I.

Biterrensis episc. in actis hujus concilii Agilbertus dicitur; in subscriptionibus, Fructuarius. Neque litem dirimit instrumentum publicum ex Biterrensi tabulario prolatum a Sammarthanis fratribus, ex quo intelligitur, fuisse Fructuarium episcopum Biterrensem hoc anno 897. XVII. Kal. Augusti. Nullum enim extat, quod sciam, antiquitatis monumentum, quo doceamur an eodem anno, XIII. Kal. Maias, qui est hujus concilii dies, jam esset ecclesiæ istius antistes; an supereesset Agilbertus, ejus decessor. Decessorem Fructuarii Agilbertum voco. Nam quod Reginaldum inter hos medium Sammarthani statuunt, uno nitun-

tur re-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 900.

tur testimonio concilii Magalonensis apud Iuncarias, anno, ut existimarunt, octingesimo nonagesimo quarto celebrati, quo memoratur Reginaldus Biterrensis episcopus. Sed concilium istud anno 909. celebratum fuisse suo loco intelliges.

*** CONCILIVM REMENSE IN ECCLESIA S. MARIÆ, PRÆSIDE HERIVEO archiepiscopo,

In quo anathema dictum in eos qui Fulconem archiepiscopum occiderant, pridie Nonas Iulii, anno Christi DCCCC.

ANNO DCCCC. dominicæ incarnationis, pridie Nonas Iulii, primo scilicet die quando ordinatus est Heriveus in archiepiscopatu Remensi episcopus, lecta est excommunicatio hæc quæ sequitur, in ecclesia sanctæ Mariæ Remis, præsentibus episcopis infrascriptis.

Heriveus nomine, non merito, Remorum archiepiscopus ac plebis Dei famulus, "VVido Rotomagensium archiepiscopus, Riculfus Suessionum episcopus, "Heidilo Noviomagensium episcopus, Dodilo Cameracensum episcopus, Herinandus Morinensium episcopus, Otgarius Ambianensium episcopus, Honoratus Belvacensium episcopus, Mancio Catalaunensium episcopus, Rodulfus Laudunensium episcopus. "Orfridus Silvanectensium episcopus, Angelrannus Meldensium episcopus.

* VVito

* Hetilo

* Otfridus

Notum sit omnibus ubique sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus, tam clericis quam laicis, quod nos & commissa nobis omnibus ecclesia nimia perturbatur tristitia, pro inaudita re post persecutionem temporis apostolorum, eorumque successorum, de occisione nimirum patris & pastoris nostri Fulconis ab impiis impie perpetrata, qui pro regni utilitate & totius sanctæ ecclesiæ statu pro viribus die noctuque desudans, ac seipsum pro defensione omnium ecclesiarum in hoc regno consistentium muro protectionis opponens. (Res enim earum a Balduino comite filio Balduini ac Iudith, contra omnem legem divinam & humanam pervadebantur) ideo ab ipsius Balduini hominibus VVineemaro, Everardo & "Rotfeldo, cæterisque eorum complicibus interfectus crudelissime occubuit. De cujus morte totius ecclesiæ ordo atque professio merito contristatur, & lamenta compassionis ex intimis cordium suspiriis emittit. Quia igitur tale scelus nostris in temporibus perpetrare non timuerunt, quod antea nisi forte a paganis in ecclesia non auditum, quia non est actum: in nomine domini, & in virtute sancti Spiritus, necnon autoritate episcopis per beatum Petrum principem apostolorum divinitus conlata, ipsos a sanctæ matris ecclesiæ gremio segregamus, ac perpetuæ maledictionis anathemate eos condemnamus, ut eorũ aliquãdo per hominem non fiat recuperatio, nec ulla inter Christianos conversatio. Sintque maledicti in civitate, maledicti in agro, maledictum horreum eorum, & maledictæ reliquiæ eorum, maledictus fructus ventris eorum, & fructus terræ illorum, armenta boum suorum, & greges ovium suarum. Maledicti sint ingredientes & egredientes, sintque in domo maledicti, in agro profugi. Intestina in secessu fundant sicut perfidus & infelix Arius, veniantque super illos omnes illæ maledictiones, quas dominus per Moysen in populum divinæ legis prævaricatorem *se esse intentavit. Sintque anathema Maranatha, & pereant in secundo adventu domini. Insuper quicquid maledictionis sacri canones, & apostolicorum virorum decreta decernunt super homicidis, & sacrilegis. Nam illos sacrilegorum nomine notamus, qui in hunc christum domini manus mittere ausi sunt. Omne super illos, ac perpetuum interitum, per justissimam divinæ animadversionis sententiam, congeratur. Nullus ergo eis Christianus vel Aue dicat. Nullus presbyter missas aliquando coram celebrare, nec si infirmati fuerint, confessiones eorum recipere, vel sacrosanctam cõmunionem eis, nisi resipuerint, etiam in ipso fine vitæ suæ præsumat unquam dare: sed sepultura asini sepeliantur, & in sterquilinium super faciem terræ sint, ut sint in exemplum opprobrii & maledictionis præsentibus generationibus & futuris. Et sicut hæ lucernæ de nostris projectæ manibus hodie extinguuntur, sic eorum lucerna in æternum extinguatur.

"Ratfrido

ANNO CHRISTI 900.

CONCILIVM COMPOSTELLANVM anno Christi DCCCC. III. Kal. Decembris.

Synodi hujus summam habe excerptam ab illustrissimo Petro de Marca Paris. archiepisc. ex actis ipsius, quæ in Ausonensis ecclesiæ tabulario servantur. Æra DCCCCXXXVIII. III. Kalend. Decembris, concilium apud sanctum Iacobum in Gallicia celebratum est, cui interfuerunt octo episcopi. In eo Cæsarius abbas, electus & consecratus est archiepiscopus provinciæ Tarraconensis. Verum huic institutioni interceserunt, Narbonensis archiepiscopus, & Hispani episcopi Narbonensi metropoli subjecti. Quare Cæsarius Romanum pontificem appellavit.

ANNO CHRISTI 900.

VITA ROMANI PAPÆ.

Romanus quando pontifex factus?

ROMANVS patria Galesianus, patre Constantino natus, factus est pontifex anno domini DCCCC. Sedit menses quatuor & dies viginti. Acta Stephani contra Formosum habita plane improbavit, & Ludovicum IV. filium Bosonis, post fugatum Berengarium, imperatorem coronavit. *Luitprandus.*

ANNO CHRISTI 901.

VITA THEODORI PAPÆ II.

Theodorus II. quando papa factus.

THEODORVS hujus nominis II. patria Romanus, ex patre Photio, surrogatus est Romano papæ, anno domini 901. tempore Ludovici IV. imperatoris occidentalis: sedit tantum diebus viginti. Quonam autem die obierit, antiquorum nemo prodit, recentiorum fides ex divinatione comparata vacillat.

ANNO CHRISTI 901.

VITA ET EPISTOLÆ IOANNIS PAPÆ IX.

Ioannes IX quando papa factus.

IOANNES IX. patria Tiburtinus, patre Rampoaldo natus, professione monachus, & ordine diaconus, post obitum Theodori factus est pontifex anno domini 901. sub Ludovico IV. imperatore. Cum Berengarius dux Forojulienſis captum imperatorem oculis simul cum imperio pri-

Digitized by Google

vasset, & cum armato exercitu Romam profectus coronam imperii ab hoc pontifice violenter extorsisset, nomenque imperatoris sibi tyrannice vindicasset: post obitum ejus Lambertum VVidonis filium, ante annos undecim a Formoso papa imperatoria corona donatum, Romam vocavit, ibique synodali judicio declarari mandavit, Berengarii & Arnulphi coronationes nullas esse & illegitimas, utpote quæ vi extortæ, penitus sint abrogandæ: Lamberti vero, in quem Formosi papæ & successorum ejus libera vota conspirassent, legitimam & ratam esse habendam. Hac occasione principes Italiæ a Berengario deficientes, Lambertum pro rege & imperatore agnoverunt. Cumque ex Romanis plurimi Berengario faverent, eique contra Lambertum adhærerent: Ioannes papa non satis tutum se judicans si Romæ maneret, profectus est Ravennam, ibique acta Stephani contra Formosum per synodum irrita reddidit, hisque turbulentissimis temporibus velut alter Ieremias a Deo missus, evulsit, dissipavit, & destruxit ea omnia, quæ a prædecessore Stephano male plantata atque pessime ædificata fuerant. Sedit annos tres, & dies quindecim: obiit anno domini 905. sepultus est apud sanctum Petrum pro foribus ante portam dictam Guidoneam. In cujus sepulcro sculptum erat epitaphium, quod recitat Baronius anno 905.

Berengarii & Arnulphi coronationes a pontifice annullantur.

quinque

EPISTOLA I.

IOANNIS PAPÆ IX.

AD HERIVEVM ARCHIEPISCOPVM REMENSEM.

Rescriptum domini Ioannis papæ ad consulta Herivei Remorum archiepiscopi de "Northmannis nuper ad fidem conversis, quorum alii baptizati fuerant, & rebaptizati, & post baptismum "gentiliter vixerant: qualiter illis consulendum sit: ubi demum habetur absolutio sui, suorumque.

" Qualis pœnitentia debeat injungi quibusdá gentilibus.

" Paganico more multa mala exercuerant.

Ioannes episcopus servus servorum Dei reverentissimo confratri nostro Heriveo Remorum archiepiscopo.

VESTRÆ fraternitatis, vestræque reverendæ sanctitatis mellifluas literas libentissime suscipientes, ac diligentissime pertractantes: & tristes admodum, & vehementer extitimus exultantes. Mœrentes itaque de tantis calamitatibus, tantisque pressuris atque angustiis, non solum Paganorum, verum etiam Christianorum in vestris partibus (ut vestrarum assertio literarum edocet) accidentibus: gaudentes siquidem de ipsa gente Northmannorum, quæ ad fidem, divina inspirante clementia, conversa, olim humano sanguine grassata lætabatur; nunc vero vestris exhortationibus, domino cooperante, ambrosio Christi sanguine se gaudet fore redemptam atque potatam. Vnde multipliciter ei, a quo procedit omne quod bonum est, immensas gratiarum actiones rependimus, suppliciter obsecrantes, ut eos in soliditate veræ fidei confirmare, & æternæ Trinitatis gloriam agnoscere faciat, atque ad suæ visionis inenarrabile gaudium introducat. Nam quod de his vestra nobis innotuit fraternitas, quid agendum sit, quod fuerint baptizati & rebaptizati, & post baptismum gentiliter vixerint, atque Paganorum more Christianos interfecerint, sacerdotes trucidaverint, atque simulacris immolantes, idolothyta comederint: equidem si tirones ad fidem non forent, canonica experirentur judicia. Vnde quia ad fidem rudes sunt, vestro utique libramini, vestræque censuræ committimus experiendos, qui & illam gentem vestris confiniis vicinam habentes, studiose advertere, & illius mores, actusque omnes pariter, & conversationem agnoscere præ cæteris valeatis. Quod enim mitius agendum sit cum eis, quam sacri censeant canones, vestra satis cognoscit industria, ne forte insueta onera portantes, importabilia illis fore, quod absit, videantur, & ad prioris vitæ veterem, quem expoliaverant, hominem, antiquo insidiante adversario relabantur. Et quidem si inter eos tales inventi fuerint, qui secundum canonica instituta se per pœnitentiam macerare, & tanta commissa scelera dignis lamentationibus expiare maluerint, eos canonice judicare non respuatis; ita ut in omnibus erga eos pervigiles existatis, ut ante tribunal æterni judicis cum multiplici animarum fructu venientes, gaudia æterna cum beato Remigio adipisci mereamini. Munus vero quod nobis vestra sanctitas dirigere dignata est, eo dilectionis amore suscepimus, quo a vobis fuit destinatum. Divina majestas, vos, vobisque omnes subjectos, ita concedat temporaliter vivere, ut intercedente beato Petro apostolorum principe, omnium pecatorum vestrorum vincula solvat, & ad cælestis regni gloriam sine ulla offensione perducat. Optamus sanctitatem vestram bene valere, & apud piissimum dominum pro nobis piis supplicationibus intercedere.

De Northmannis ad fidem Christi conversis.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

In codice Tiliano post epistolam Ioannis sequebatur prolixior altera ejusdem argumenti ab eodem Heriveo Remensi ad VVitonem Rotomagensem archiepiscopum scripta, cujus meminit Flodoardus lib IV. cap. XIV sed illa hujus loci visa non est: edita est autem " post opuscula & epistolas Hincmari Remensis.

" anno 1615. a Ioanne Cordesio,

G. C. Secus visum est Petro de la Lande V. Cl. Nam in supplementis conciliorum Gallia illam Herivei epistolam edidit, quam ideo Sirmundus excluserat, quod nihil in ea sit unius Gallia proprium, ac ne Gallia quidem fiat mentio. Nos ergo, ne quid in hac collectione desiderari possit, quod reperiatur in prioribus, necesse habuimus illam edere. Et alioquin ejus pratermittenda causa nulla erat. Edebat Sirmondus qua Gallicanam ecclesiam unam spectarent, nos quæ ecclesiam universam.

"**HERIVEI REMENSIS ARCHIEPISCOPI AD VVIDONEM ROTOMAGENSEM ARCHIEP.

Qualis pœnitentia debet injungi non baptizatis gentilibus, & baptizatis, & rebaptizatis, & postea amore paganico ecclesias devastantibus, & Christianitatem delentibus. Ex sententiis patrum, & canonibus, & decretalibus pontificum Romanorum.

Ex Sirmondi apographo, quod ex Tiliano codice descripserat.

Reverentissimo ac dilectissimo fratri & coarchiepisc. VVitoni, Heriveus Remorum archiepiscopus plurimam in omnium salvatore salutem aternaque beatitudinis felicitatem.

VT rogastis humilitatem nostram quærere divinis in oraculis qualiter consulendum vobis foret his qui rebaptizati sunt, & æque ut ante baptismum juxta Paganismi morem, quemadmodum sues suum reversi ad volutabrum, & canes ad vomitum, ludicras voluptates nefando paganorum ritu exercuere, seu de illis qui nondum percipere baptismum meruerunt: prout quivimus satisfacere precatui vestro sategimus, quantumve brevitas temporis

Digitized by Google

poris finit. Et ut unumquodque capitulum vobis facilius fieret ad reperiendum, capitulatim in hac schedula fecimus scriptum. Et quia *misericordia domini plena est terra*, cui & ecclesia per apostrophen precabiliter dicit: *Misereris omnium, domine, & nihil eorum odisti quæ fecisti, dissimulans peccata hominum propter pœnitentiam*: dignum duximus, mirabile & misericordissimum beati Ioannis apostoli & euangelistæ factum, immo ipsius domini opus piissimum, & consuetissimum, sic vobis ponendo brevissime expromendum: quemadmodum vobis notissimum, & in ecclesiastica historia latius digestum.

Psal. 32.

Sap. 11.

CAPVT I.

De S. Ioanne euangelistâ.

CVM ipse Ephesum rediens, lustraret vicinas & illustraret provincias, vidit quemdam juvenem animis acrem nimis, quem loci illius episcopo commendavit, qui & illi gratiam tradit baptismi. Deinde confidens gratiæ, qua fuerat communitus, eumdem juvenem remissius habere cœpit. Sed ille immatura libertate potitus, corruptæ viæ tramitem incedit. Deinde a furtis, mala quæque sensim incipiens, demum magister latronum in brevi effectus est, donec idem Ioannes eumdem locum tempore elapso invisens, a præfato requisivit depositum suum episcopo. Et cum comperisset eumdem absentatum esse juvenem, ascenso citius equo, perquisivit eum, ac perquisito, & fugitanti, dixit apostolus: Sta tantum, & crede mihi, quia Christus me misit. At ille audiens, restitit. Iam deinde tremefactus flebat amarissime, & accedentis ad se senis genibus provolvitur, gemitibus, & ululatibus, quibus, poterat satisfaciens, & uberrimis lacrymarum suarum fontibus, iterum baptizabatur, occultans solam dexteram suam. Apostolus vero jurisjurandi sacramento se ei impetraturum a salvatore veniam pollicens, simulque genibus ejus provolutus, atque ipsam dexteram, ex cujus cædis conscientia torquebatur, tamquam jam per innocentiam purgatam deosculans, ad ecclesiam revocat, & indesinentes pro eo orationes profundens, & cum ipso pariter ducens crebra jejunia, indulgentiam a Deo quam ei pollicitus fuerat, expetebat. Nec prius abstitit, quam eum in omnibus emendatum, etiam ecclesiæ præficeret.

A

B

C

D

CAPVT II.

De S. Silvestro, & Constantino imperatore.

IVVAT hic & illud memorabile factum B. papæ Silvestri, erga imperatorem Constantinum inserere, maxime propter jejunium hebdomadæ ab ipso ei indictum. Sanctus, inquit Silvester, inter cætera ad eumdem dixit Cæsarem: Exige a teipso hac „ una hebdomada jejunium, & depositâ purpura intra „ in cubiculum tuum, ibique induere cilicio prostratus humo, & confitere te modo per ignorantiam „ errorem passum, ut Christianis persecutionem indiceres: & ipsum salvatorem corporum & animarum Iesum Christum, non solum loquendo, sed „ & credendo prænuntia, & pœnitere te multos sanctos Dei occidisse. Et paulo post. Iube per totam „ hebdomadam eleemosynam fieri, beneficia etiam „ postulantibus exhibe, & ideos qui hæc exequantur constitue. Et post aliquanta. Imposuit sanctus „ Silvester manum suam super caput ejus (quin Augusti Constantini) benedicens eum, ac faciens catechumenum. Tunc congregatis omnibus presby-

E teris, & diaconibus, cum universo clero, indixit „ jejunium omni ecclesiæ, dicens: Si Ninivitæ in prædicatione Ionæ per triduanum jejunium, iram Dei „ offensamque quam promiserat, his debita evaserunt, quanto magis *nos* in prædicatione domini nostri Iesu Christi, nos persecutiones evademus. Lucramur animas, pacem Dei ecclesiis adquirimus, & „ idololatris finem imponimus! Hæc autem facimus „ jejuniis, & orationibus, ut hæc a Deo impetremus: & cætera. „

F

CAPVT III.

Dicta B. Gregorii ad populum.

BEATVS quoque Gregorius in euangelii homilia ad populum. Si Deo, inquit, vivere in pueritia, & juventute noluistis, saltem ad ultimam ætatem resipiscite, & ad vitæ vias, cum jam laboraturi „ multum non estis, vel sero venite. Et paucis interpositis. Plerumque tales ante remunerantur, quia „ prius ad regnum de corpore exeunt, quam hi qui „ jam in pueritia vocati esse videbantur. An non ad „ undecimam venit latro? qui etsi non habuit per ætatem, habuit tamen sero per pœnam, qui Deum „ in cruce confessus est; & pene cum voce sententiæ, spiritum exhalavit vitæ. A novissimo autem „ reddere denarium paterfamilias cœpit, quia ad paradisi requiem prius latronem, quam Petrum perduxit. Item idem. Regnum cælorum rapi vult nostris fletibus, quod nostris meritis non debetur. Ab spei ergo certitudine nulla nos malorum nostrorum qualitas, nulla quantitas frangat. Præstat „ magnam veniæ fiduciam latro ille venerabilis, qui „ non inde venerabilis, unde latro. Nam latro ex „ crudelitate, venerabilis ex confessione. Cogitate, „ rogo, cogitate quam sint incomprehensibilia in „ omnipotente Deo misericordiæ viscera. Latro iste „ cruentis manibus abstractus a fauce itineris, suspensus est in patibulo crucis. Ibi confessus est, ibi sanatus est, ibi audire meruit: Hodie mecum eris in „ paradiso: & cætera. „

Homil. 19. *in euang.*

Ibidem.

Homil. 26. *in euang.*

Ejusdem ad Petrum episcopum.

QVI rursus Petro episcopo Corsicæ scribens, ait: Fraternitas vestra solicite studeat, opus „ quod cœpit auxiliante domino ad perfectionem „ deducere; & sive eos qui aliquando fideles fuerunt, sed ad cultum idolorum, negligentia aut necessitate faciente, reversi sunt, festinet cum indicta pœnitentia aliquantorum dierum ad fidem reducere, ut reatum suum plangere debeant, & tanto firmius teneant hoc ad quod adjuvante domino revertuntur, quanto illud perfecte defleverint, „ unde discedunt; sive eos qui necdum baptizati „ sunt, admonendo, rogando, de venturo judicio „ terrendo, rationem quoque reddendo quod ligna & lapides colere non debent. Festinet fraternitas tua omnipotenti domino congregare, ut in „ adventu ejus, cum districtus dies judicii venerit, „ in numero sanctorum possit tua sanctitas inveniri. „ Quodcumque enim utilius & sublimius acturus „ es, quam ut de animarum vivificatione, & collectione cogitans, & tuo domino, qui tibi locum „ prædicandi dedit, immortale lucrum reportes? „ & reliqua. „

Lib. 7. *ep.* 2.

Ejusdem ad Mellitum abbatem.

ET alibi ad Mellitum abbatem. Quia gens Anglorum, boves solent in sacrificio dæmonum multos occidere, debet" etiam hac de re aliqua solennitas immutari, ut die dedicationis, vel natalis "sanctorum martyrum, quorum illic reliquiæ ponuntur,

Lib. 9. *ep.* 71.

" debet his etiam " natalitio

Digitized by Google

„ tabernacula ſibi circa eaſdem eccleſias, quæ ex fa- A
„ nis commutatæ ſunt, de ramis arborum faciant,
„ & religioſis conviviis ſolennitatem celebrent. Nec
„ diabolo jam animalia immolent, ſed ad laudem Dei
„ in eſu ſuo animalia occidant: & donatori omnium
„ de ſatietate ſua gratias referant, ut dum eis aliqua
„ exterius gaudia referuntur, ad interiora gaudia
„ conſentire facilius valeant. Nam duris mentibus ſi-
„ mul omnia abſcidere, impoſſibile eſſe non dubium
" quia is„ eſt. Quia enim " qui ſummum locum aſcendere ni-
„ titur, gradibus vel paſſibus, non autem ſaltibus ele-
„ vatur. Sic Iſraelitico populo in Ægypto dominus
„ ſe quidem innotuit: ſed tamen eis ſacrificiorum
„ uſum, quem diabolo ſolebant exhibere, in cultum
„ proprium reſervavit, ut eis in ſuo ſacrificio ani-
„ malia immolare præciperet: quatinus cor mutan- B
„ tes, aliud de ſacrificio omitterent, aliud retinerent:
„ ut etſi ipſa eſſent animalia quæ offerre conſueve-
„ rant, vero tamen Deo hæc & non idolis immo-
„ lantes, jam ſacrificia ipſa non eſſent.
„

CAPVT IV.

lib. 1. de pœnit. c. 1.

Ambroſius epiſcopus.

„ His non diſſimilia de pœnitentum mitiſſima ſuſceptione S. Ambroſius annectit in libro
„ qui inſcriptus eſt pœnitentiæ. Qui ſtudet humanæ
„ infirmitatis emendare vitia, ipſam infirmitatem
„ ſuis debet ſuſtinere, & quoquomodo penſare hu- C
„ meris; non abjicere. Nam paſtor ille euangelicus
Eccleſ. 17 „ laſſam ovem vexiſſe legitur, non abjeciſſe. Et Sa-
„ lomon ait: *Noli juſtus eſſe nimium.* Debet enim
„ juſtitiam temperare moderatio. Nam quemadmo-
„ dum ſe tibi curandum præbeat, quem faſtidio ha-
„ beas, qui contemptui ſe, non compaſſioni medi-
„ co ſuo putet futurum? Ideo dominus Ieſus com-
„ paſſus nobis eſt, ut ad ſe revocaret non deterre-
„ ret: mitis venit. venit humilis, denique ait: *Ve-*
Matth. 11 „ *nite ad me omnes qui laboratis, & ego reficiam*
„ *vos.* Reficit ego dominus Ieſus, non excludit, ne-
„ que abjicit, meritoque tales diſcipulos elegit, qui
„ dominicæ voluntatis interpretes plebem Dei col-
„ ligerent, non repudiarent. Vnde liquet eos inter D
„ Chriſti diſcipulos non eſſe habendos, qui dura pro
„ mitibus, ſuperba pro humilibus ſequenda opinan-
„ tur. Et cum ipſi quærant domini miſericordiam,
„ aliis eamdem denegant, ut ſunt doctores Nova-
„ tianorum, qui mundos ſe appellant. Quid his ſu-
Iob. 14. 4 ſecundum „ perbius? cum ſcriptura dicat, quia *nemo mundus*
LXX. „ *a peccato, nec unius diei infans*: & Dauid clamat;
Pſal. 50 „ *A delicto meo munda me.* Et poſt pauca. Nemo
„ poteſt bene agere pœnitentiam, niſi qui ſperave-
„ rit indulgentiam.

CAPVT V.

In lib. ſententiarum S. Auguſt. excepta ſũa Proſpero.

Auguſtinus.

„ BEATVS docet breviter Auguſtinus, qualiter E
„ eis qui præſunt de quibuſcumque hominibus
„ pravis agendum ſit, dicens: Non eſt deſperandum
„ de malis, ſed pro ipſis ut boni fiant ſtudioſius ſup-
„ plicandum, quia numerus ſanctorum de numero
„ ſemper auctus eſt impiorum.

CAPVT VI.

De S. Remigio epiſcopo.

„ LEGITVR & ad locum in libro vitæ B. Remigii Francorum apoſtoli inter cætera quibus
„ refertur converſio Hludouvici regis & populi ejus.
„ Ille (quin ſanctus Remigius) gaudio magno re-
„ pletus, regem & populum, qualiter diabolo & ope- „
„ ribus ac pompis ejus abrenuntiare, & in Deum „
„ credere deberent, apertis & brevibus verbis inſtru- „
„ xit: & quia dies ſancti paſchæ imminebat, jeju- „
„ nium ſecundum Chriſtianorum conſuetudinem eis „
„ indixit.

De S. Vedaſto epiſcopo.

„ HINC & in B. pontificis Vedaſti vita invenitur, quomodo in via ſub præſentia ejuſdem
„ regis & populi, vir Dei Vedaſtus cæcum illumina-
„ verit, & quemadmodum idem rex ad baptiſmum
„ venerit, & in Remenſi civitate virum Dei Ve-
„ daſtum ſancto commendaverit Remigio. Rex, in-
„ quiens, a viro Dei euangelicis adprime imbutus "
„ doctrinis, & hinc præſenti miraculo in fide firmi- "
„ ter confortatus, nil moratus in via, nil dubitans "
„ in fide, ſed magna alacritate animi, magna feſti- "
„ natione itineris, ſanctiſſimum pontificem Remi- "
„ gium videre properavit, ut illius ſacratiſſimo mini- "
„ ſterio, Spiritu ſancto operante, in remiſſionem pec- "
„ catorum, & ſpem vitæ æternæ, catholici baptiſmatis "
„ vivo ablueretur fonte: cum quo aliquantis moratus "
„ diebus, ut eccleſiaſticis ſatisfaceret ſanctionibus, "
„ & pœnitentiæ ſecundum apoſtolicum præceptum "
„ prius ablueretur lacrymis, dicente B. Petro prin- "
„ cipe apoſtolorum: *Pœnitentiam agite, & baptize-* "
„ *tur unuſquiſque veſtrum in nomine domini noſtri* "
„ *Ieſu*: & ſic in nomine ſanctæ Trinitatis cæleſtis " *Act. 2.*
„ myſterii baptiſma ſuſciperet. "

CAPVT VII.

Ex vita S. Baſilii de quodam apoſtata.

„ DE quodam apoſtata reperitur in miraculis B. Baſilii Cæſarienſis epiſcopi, qui ſcripto
„ negavit Chriſtum, & diabolo in teſtimonium ne-
„ gationis ſuæ tradidit ſeipſum. Cui idem vir mirabi- „
„ lis Baſilius inter cætera dixit: Vis reverti ad domi- „
„ num Deum noſtrum! Ad quem puer: Vtique volo, „
„ ſed non valeo. Dicit ei, Quare? reſpondit puer; „
„ Scripto abnegavi Chriſtum, & profeſſus ſum dia- „
„ bolo. Dicit ei ſanctus Baſilius: Non ſit tibi curæ: „
„ benignus eſt enim Deus noſter, & recipiet te pœ- „
„ nitentem. Compatitur enim malitiis noſtris. Et qui-
„ buſdam interpoſitis. Dicit ad puerum idem ſanctus: „
„ Credis ſalvari? Qui ait: Credo domine, adjuva in- „
„ credulitatem meam. Et continuo apprehẽdens ma- „
„ num ejus, faciens Chriſti ſignum in ipſo, & orans, „
„ recluſit eum in loco interioris ſacri periboli; & dans „
„ ei regulam, collaborabat ei per tres dies. Et poſt
„ aliquanta. Quadrageſimo die ipſe ſanctus ad eum „
„ rediit, & dicit ei: Quomodo habes, frater? reſpon- „
„ dens, dicit ad eum: Bene habeo, ſancte Dei. Vi- „
„ di enim te hodie in viſu pugnantem pro me, & „
„ vincentem diabolum. Et iterum mane facto, vo- „
„ cavit ſacrum clerum, & monaſteria, & omnem „
„ Chriſto amabilem populum, & dixit eis: Filio- „
„ li mei dilectiſſimi, omnes gratias agatis domi- „
„ no: ecce enim ovem perditam debet paſtor bo-
„ nus in humeris reportare, & offerre eccleſiæ. "
„ Quaproprer debitum eſt, & nos vigiliam facere "
„ nocte, ac poſtulare ejus benignitatem, ut non vin- "
„ cat corruptor animarum etiam in hoc facto. Et ala- "
„ criter populo coaggerato per omnem noctem po- "
„ ſtulaverunt Deum cum bono paſtore cum lacry- "
„ mis, clamantes pro eo, Kyrie eleiſon; & mature "
„ cum omni multitudine populi accepit ſanctus pue- "
„ rum, & tenens dexteram manum ejus, ducebat il- "
„ lum in ſanctam eccleſiam Dei cum pſalmis & hym- "
„ nis. Et ecce diabolus oculos omnium faſcinans in "
triſtem "

Digitized by Google

„ tristem vitam cum omni pernicioſa virtute advenit, „ & inviſibiliter apprehendens puerum, conabatur „ rapere eum de manu ſancti, & cœpit clamare puer: „ Sancte Dei adjuva me. & rurſus converſus ſanctus ad diabolum, dixit: Improbiſſime, & animarum corruptor, pater tenebrarum & perditionis; „ non ſufficit tibi tua perditio, qua te, & eos qui „ ſub te ſunt, affeciſti; niſi etiam & Dei mei tentes plaſma? Et perpaucis interpoſitis. Sanctus Dei ait „ ad diabolum: Increpat te dominus, diabole. Qui „ reſpondens, ait ad eum: Baſili, præjudicas me, „ non abii ego ad eum, ſed ipſe venit ad me. Abnegavit Chriſtum, & profeſſus eſt mihi. Et ecce manuſcriptum habeo, & in die judicii ad communem judicem eum duco. Sanctus Dei dixit: Benedictus dominus Deus meus. Non deflectet populus iſte manus de altitudine cæli, donec reddas „ manuſcriptum. Et convertens ſe, dixit populo: „ Erigite manus veſtras in cælum, clamantes cum lacrymis; Chriſte Kyrie eleiſon. Et ſtante populo „ in horam multam extenſas habente manus in cælum, ecce manuſcripta pueri per aerem delata, & „ ab omnibus viſa venit: & impoſita eſt manibus „ memorabilis noſtri patris, & paſtoris. Suſcipiens „ autem eam, & gratias agens Deo, gaviſus factus „ eſt valde, & coram omni populo dixit ad puerum: „ Cognoſcis literulas has, frater? Qui ait ad eum: „ Etiam ſancte Dei, manuſcripta mea eſt. Et diſrumpens manuſcriptum ſanctus Baſilius, perduxit eum „ ad eccleſiam. Et dignum fecit ſancto miniſterio, & „ communione myſteriorum, & munerum Chriſt. „

CAPVT VIII.

De ſancto Laurentio.

INTER alia ſcriptum habetur in paſſione B. Laurentii archileuitæ, & martyris Chriſti. Erat homo in carcerali cuſtodia multo jam tempore gentilis, qui plorando amiſſis oculis cæcus factus „ fuerat. Dixit ad eum B. Laurentius: Si credis in „ filium Dei dominum Ieſum Chriſtum, baptizare, „ & illuminabit te. Et continuo poſt ipſius confeſſionem baptizato, aperti ſunt oculi ejus, & cœpit clamare, dicens: Benedictus dominus Deus „ æternus, qui me illuminavit per beatum Laurentium, quia ſemper fui cæcus, & modo video. „ Poſthæc & beatum Hippolytum more ſolito catechizavit, & accepta aqua, benedixit & baptizavit illum. Deinde ſimili modo militem baptizavit „ Romanum; qui & baptizatus, mox martyrio coronatus eſt.

CAPVT IX.

De ſancto Sebaſtiano.

SCRIPTVM eſt & in paſſione ſancti Sebaſtiani ad locum. Cum omnes qui ad decipiendos ſanctos (quin Marcum & Marcellinum) venerant, „ unanimiter crederent Chriſtum: Nicoſtratus cum „ conjuge ſua urgebat, dicens: Non capiam cibum, „ neque potum, niſi myſterium mihi Chriſtianæ religionis fuerit traditum. Cui ſanctus Sebaſtianus „ dixit: Muta dignitatem tuam, & incipe eſſe Chriſti magis primiſcrinius, quam præfecti. Audi itaque conſilium meum, & omnes quos carcer includit, quos vincula tenent, quos ergaſtula conficiunt, „ in unum redige. Quod cum feceris, antiſtitem ſacroſanctæ legis adhibeam, ut cum omnibus qui „ credere voluerint, myſterii ſuſcipias ſacramentum. „ Si enim diabolus Chriſto ſanctos ejus auferre conatus eſt, & conatur: quanto magis nos pietatis „ argumento, hos quos diabolus injuſte lucratus „ eſt, curare debemus, & ſuo reſtituere creatori? Et „ Nicoſtratus ad hæc reſpondit, dicens: Quomodo „ iniquis & criminoſis poſſunt ſancta committi? „ Sanctus Sebaſtianus ait: Salvator noſter pro peccatoribus ſuam nobis dignatus eſt exhibere præ- „ ſentiam, & oſtendit myſterium, per quod omnia „ peccata, & crimina omnia hominibus auferantur, „ & omnes virtutes domini conferantur. Et poſt „ multa. Sanctus Sebaſtianus abiit ad Polycarpum „ ſanctum preſbyterum, ubi erat cauſa perſecutionis occultus, & narravit ei omnia quæ geſta ſunt. „ Quibus auditis Polycarpus gratias egit Deo, & „ una cum eo venit ad domum Nicoſtrati; & videns „ turbas credentium, ſalutans eos cum omni gaudio, „ ait: Beati vos omnes qui audiſtis vocem domini „ noſtri Ieſu Chriſti, dicentis: *Venite ad me omnes* „ Matth. 11 *qui laboratis, & onerati eſtis, & ego vos requieſcere faciam. Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris. Iugum enim meum* „ *ſuave eſt, & onus meum leve.* Vos itaque, fratres „ noſtri, quos baptiſmatis unda diluit, & conſecrando Deo omnipotenti cariſſimos filios fecit, pro „ hoc quod a propoſito ſuo ſancto revocare conati eſtis beatiſſimos milites Chriſti, opus erat vobis pœnitentia, ut per ipſam ad indulgentiam veniretis. Nunc autem quia ad tantam gloriam acceſſiſtis, ut etiam ad paſſionem, a qua dolenter „ alios revocare voluiſtis, ad ipſam deſideretis gratanter velle currere & libenter. Vetus hoc Chriſti artificium eſt. Nam ipſum quem vas electionis „ ſuæ eſſe dignatus eſt, & voluit magiſtrum Gentium „ dare, qui non ſolum fidelium animos a pietatis propoſito revocabat, ſed etiam nolentes a Chriſto diſcedere lapidibus obruebat: hunc nobis ipſe dominus apoſtolum condonavit, tribuitque nobis ex „ Saulo Paulum, ex apoſtata fecit apoſtolum, & „ dedit eccleſiæ ex perſecutore rectorem: amator „ paſſionis factus eſt, qui perſecutionis autor extiterat; & qui alienis afflictionibus prius gratulabatur, in ſuis poſtmodum perſecutionibus lætabatur. Ipſe qui tunc in apoſtolo ſuo virtutem iſtam „ exercuit, ipſe nunc de ipſo inferorum conclavi, & „ ex ipſis draconum faucibus, animarum veſtrarum „ captivitatem eripuit: & vobis nunc a tenebris ad „ lucem remeantibus æternæ vitæ januas patefecit. „ Quia ergo omnes dæmones, qui ſunt tenebrarum „ filii, contriſtantur; & omnes ſancti angeli, qui „ ſunt filii luminis, gratulantur: accedat unuſquiſque, & det nomen ſuum, ut hodierno die uſque ad „ veſperum perducente jejunio, feſtivum baptiſmatis ſacramentum opportunum tempus inveniat. Et iterum. Omnis familia quæ erat in domo Nicoſtrati, animæ XXXIII. promiſcui ſexus & ætatis: „ dehinc omnes qui vincti, ac de carceris ſqualore adducti, animæ XVI. omnes iſti XLIX. a ſancto „ Polycarpo preſbytero baptizati, & a ſancto Sebaſtiano ſuſcepti ſunt.

CAPVT X.

Verba domni Bedæ.

IVXTA ſalutiferam, & firmiſſimam fidei catholicæ doctrinam, in toto terrarum orbe unanimiter ac fideliter ab omnibus obſervandam: „ quod de carnali, hoc etiam de ſpiritali eſt generatione ſentiendum: nequaquam videlicet eam, „ poſt quam ſemel expleta fuerit, poſſe repeti. Sive enim hereticus, ſive ſchiſmaticus, ſive facinoroſus „ quiſque in confeſſione ſanctæ Trinitatis baptizat: „ non valet ille qui ita baptizatus eſt, a bonis catholicis rebaptizari, ne confeſſio, vel exhibitio tanti „ nominis videatur annullari. „

Digitized by Google

CAPVT XI.

Leo papa.

Epist. ad Rusticum. DE his quibus dubium est utrum baptismum perceperint, necesse est ut renascantur ex decretis papæ Leonis. Si nulla extant inter propinquos, aut sæculares indicia, nulla inter clericos aut vicinos, quibus hi de quibus quæritur, baptizati fuisse doceantur, agendum est, ut renascantur, ne manifeste pereant, in quibus quod non ostenditur gestum, ratio non sinit, ut videatur iteratum. Qui autem possunt meminisse quod ad ecclesiam veniebant cum parentibus suis, possunt recordari, an quod ab eorum parentibus dabatur, acceperint. Sed si hoc etiam ab eorum memoria alienum est, B conferendum eis videtur, quod collatum esse nescitur: quia non temeritas intervenit præsumptionis, ubi est diligentia pietatis.

CAPVT XII.

Item Leo.

Epist. ad Nicetam. CAPTIVIS cibos immolatitios necessitate comedentibus pœnitentia concedenda ex decretis ejusdem papæ Leonis. De his Christianis, qui inter eos a quibus fuerant captivati, immolatitiis cibis asseruntur esse polluti: consultationi caritatis tuæ hoc etiam respondendum esse credimus, ut pœnitentiæ satisfactione purgentur, quæ non tam temporis longitudine, quam cordis compunctione pensanda est. Et sive hoc terror extorserit, sive C fames suaserit, non dubitetur abolendum: cum hujusmodi cibus pro metu, aut indigentia, non pro religionis veneratione sit sumptus.

CAPVT XIII.

Ex concilio Nicæno.

Can. 11. DE laicis qui Deum negaverunt, & de his qui abrenunciaverunt, & iterum ad sæculum sunt reversi: ex concilio Nicæno. De his qui præter necessitatem prævaricati sunt, aut præter oblationem facultatum, aut præter periculum, vel aliquid hujusmodi quod factum est sub tyrannide Licinii: placuit synodo, quamvis humanitate probentur indigni, tamen eis benevolentiam commodari. Qui- D cumque ergo veracem pœnitudinem gerunt, tribus annis fideles inter audientes habeantur, & sex annis omni se contritione dejiciant, duobus autem annis sine oblatione populo in oratione communicent.

CAPVT XIV.

Ex concilio Carthaginensi.

Sub Grato cap. 1. GRATVS episcopus dixit: Si vobis placet consideremus primum titulum rebaptizationis. Vnde sanctitatem vestram postulo, ut mentis vestræ placita producatis, ad descendentem in aquam, & interrogatum in Trinitate secundum euangelii fidem & apostolorum doctrinam, & confessum bonam conscientiam in Deum de resurrectione Iesu Christi: si liceat iterum interrogari in eadem fide & in aquam iterum tingi. Vniversi episcopi dixerunt: Absit, absit: illicitas esse sancimus rebaptizationes, & satis est alienum a sincera fide & catholica disciplina.

CAPVT XV.

Ex concilio Ancyrano.

Can. 5. DE his qui timore, ritus gentilium peregerunt. Quotquot ascenderunt templa cum veste lugubri, & recumbentes inter alios manducaverunt, A flentes, si compleverint pœnitentiam triennii tempus, sine oblatione suscipiantur ad communionem, id est, ut ipsi oblationem non offerant. Si autem perducti ad templa non manducaverunt, biennium maneant in pœnitentia: tertio vero anno communicent, sed sine oblatione ut dictum est: ut quarto jam anno perfectionem suam percipiant. Episcopum autem hinc habere licentiam oportet, ut pro his peccata singulorum consideret, & prout viderit conversationem, normam regulamque conversionis adtribuat: id est, ut humanius agens, secundum vitæ modum, tempus alicui breviare, aut etiam prolixius quod correctioni necessarium viderit addere. Discutiatur autem omnium horum & præcedens vita, & posterior. Et ita circa eos sacerdotalis humanitas moderetur.

CAPVT XVI.

Ex eodem.

DE his qui frequenter idolis immolaverunt: ex *Can. 6.* concilio Ancyrano. De his qui festis diebus paganorum, in remotis eorum locis conviviis interfuerunt, & suas nihilominus epulas ibidem portaverunt, atque comederunt. Placuit ut post biennii pœnitentiam suscipiantur: ita tamen, utrum aut cum oblatione recipiendi sint, an ad solam communionem admitti debeant, unusquisque episcoporum examinet vitam eorum, & præterita ac præsentia habita consideratione perpendat.

CAPVT XVII.

Ex eodem.

DE his qui coacti idolis immolaverunt: ex eo- *Can. 7.* dem concilio. Hi qui secundo, aut tertio sacrificaverunt vi coacti, quatuor annis sese ad pœnitentiam summittant: duobus autem aliis sine oblatione communicent, septimo anno perfectionem recepturi communionis.

CAPVT XVIII.

Leo papa.

DE his qui convivio gentilium, & escis immo- *Epist. ad* latitiis usi sunt, ex decretis papæ Leonis. Si *Rusticum.* convivio solo gentilium, & escis immolatitiis usi sunt, possunt jejuniis & manus impositione purgari, ut deinceps ab idolothytis abstinentes, sacramentorum Christi possint esse participes. Si autem idola adoraverunt, aut homicidiis vel fornicationibus contaminati sunt, ad communionem eos nisi per pœnitentiam publicam non oportet admitti.

CAPVT XIX.

Item Leo papa.

QVOD hi qui ad iterationem baptismi, vel vi, *Ibid.* E vel timore coacti, animas inclinarunt, pœnitentiæ sint sublevandi remedio. Leo papa ad Rusticum Narbonensem episcopum. Hi de quibus dilectio tua nos credidit consulendos, qui ad iterandum baptismum, vel metu coacti, vel errore traducti sunt, & nunc se contra catholicæ fidei sacramentum egisse cognoscunt, ea est constituenda moderatio, qua in societatem nostram nonnisi per pœnitentiæ remedium, & per impositionem episcopalis manus communionis recipiant unitatem. Tempora pœnitudinis solita moderatione, tuo constituenda judicio, prout conversorum animos inspexeris esse devotos, pariter etiam habentes statis

„ ætatis ſenilis intuitum, & periculorum quorum- A
„ que, aut ægritudinum reſpicientes neceſſitates. In
„ quibus ſi quis ita graviter urgeatur, ut dum ad-
„ huc pœnitet, de ſalute ipſius deſperetur, opor-
„ tet ei per ſacerdotalem ſolicitudinem communio-
„ nis gratia ſubveniri.

CAPVT XX.

Ex actibus apoſtolorum.

Cap. 15. LEGITVR in actibus apoſtolorum quod quidam deſcendentes de Iudæa docerent fratres oportere circumcidi, & ſervari legem Moyſi. Apoſtoli tamen, & ſeniores cum omni eccleſia, juſſerint, nihil oneris ultra imponentes eis, ut abſti- B nerent ſe ab immolatis ſimulacrorum, & ſanguine, & ſuffocatis, & fornicatione.

CAPVT XXI.

Ex concilio Africano.

Can. 3. VT cum Donatiſtis, qui ab omnibus catholicis ſicut ab univerſo terrarum orbe erant damnati, lenius ageretur: ex concilio Africa-
„ no. Pertractatis, & conſideratis omnibus quæ
„ utilitati eccleſiæ convenire videbantur, annuente
„ atque adminiſtrante Spiritu Dei, elegimus cum
„ memoratis hominibus, quamvis de dominici cor-
„ poris unitate, inquieta diſſenſione præciſis, leniter
„ & pacifice agere: ut, quantum in nobis eſt, om- C
„ nibus, qui eorum communione, & ſocietate irre-
„ titi ſunt, per univerſas provincias Africanas pe-
„ nitus innoteſcat, quam miſerabili errore devincti
„ ſunt. Niſi forte, ſicut dicit apoſtolus, nobis in man-
„ ſuetudine corripientibus diverſa ſentientes, det il-
„ lis Deus pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem,
2. Tim. 2. „ & reſipiſcant de diaboli laqueis captivati ab ipſo
„ in ipſius voluntatem.

CAPVT XXII.

Ex Cæleſtino papa.

QVOD nulli ſit ultima pœnitentia deneganda, ex epiſtola papæ Cæleſtini ad epiſcopos Gal- D
„ liarum. Agnovimus pœnitentiam morientibus de-
„ negari, nec illorum deſideriis annui qui obitus ſui
„ tempore hoc animæ ſuæ cupiunt remedio ſubve-
„ niri. Horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem
„ reperiri, ut de Dei pietate deſperet, quaſi non poſ-
„ ſit ad ſe quovis tempore concurrenti ſuccurrere,
„ & periclitantem ſub onere peccatorum hominem
„ redimere, quo ſe ille expediri deſiderat, & liberari.
„ Quid hoc, rogo, aliud eſt, quam morienti mortem
„ addere, ejuſque animam ſua crudelitate, ne ab-
„ ſoluta eſſe poſſit, occidere? cum Deus ad ſub-
„ veniendum paratiſſimus, invitans ad pœniten-
„ tiam, ſic promittat. Peccator, inquit, qua- E
„ cumque die converſus fuerit, peccata ejus non
„ reputabuntur. & iterum: Nolo mortem pec-
„ catoris, ſed tantum ut convertatur, & vivat.
„ Salutem ergo homini adimit, quiſquis ei mortis
„ tempore pœnitentiam denegavit: & deſperavit de
„ clementia Dei, qui eum ad ſubveniendum morien-
„ ti, ſuccurrere vel in momento poſſe, non credi-
„ dit. Perdidiſſet & latro in cruce præmium ad Chri-
„ ſti dexteram pendens, ſi illum unius horæ pœniten-
„ tia non juviſſet. Cum eſſet in pœna pœnituit, & per
„ unius ſermonis confeſſionem, habitaculum paradi-
„ ſi Deo promittente promeruit. Vera ergo ad Deum
„ converſio in ultimis poſitorum, mente potius eſt
„ æſtimanda quam tempore, propheta hoc taliter
„ aſſerente: Cum converſus ingemueris, tunc ſalvus
„ eris. Cum ergo dominus ſit cordis inſpector, quo-
„ vis tempore non eſt deneganda pœnitentia poſtu- „
lanti, cum illi ſe obliget judici, cui occulta omnia „
noverit revelari.

CAPVT XXIII.

Ex pœnitentiali Bedæ.

IN libello qui ſuperſcriptus eſt pœnitentialis Bedæ preſbyteri venerabilis. Sollerter admonemus doctum quemque ſacerdotem Chriſti, ut in „
univerſis, quæ hic adnotata repererit, ſexum, ætatem, conditionem, ſtatum, perſonam, ipſumque „
cor pœnitentis curioſe diſcernat: & ſecundum hæc „
quid ſibi viſum fuerit ſingula quæque judicet. Quibuſdam namque a cibis abſtinendo, aliis eleemo- „
ſynas dando, nonnullis flectendo ſæpius genua, „
huic in cruce ſtando, aut aliud aliquid hujuſmodi „
quodad purgationem peccatorum pertineat faciendo: plurimis univerſa hæc agenda ſunt. Neceſſe eſt errata corrigere, quæ univerſa in exa- „
mine diſcreti debent pendere judicis. „

Semper in Chriſto felici ſucceſſu præpolleat, & omnibus in bonis vigeat, reverenda & percolenda germanitas veſtra, memor noſtri in orationibus ſuis, & univerſæ eccleſiæ.

EPISTOLA II. IOANNIS PAPÆ IX. AD STYLIANVM EPISCOPVM NEOCÆSAREENSEM.

Negat illi veniam quam petiverat communicandi cum illis quos Photius ordinaverat.

EAS quas par eſt dilectioni tuæ gratias agimus, honorande frater, quod nunquam a matre tua ſancta catholica & apoſtolica eccleſia Romana declinare voluiſti. Neque enim tormenta ulla, neque exilia, neque fraudes adulterorum hominum, a matre tua te divellere potuerunt. Spero tamen tuarum precum favore duritiem cordis eorum, qui ſalvari debent, leniendam, & optatam pacem redituram: quod apertis argumentis futurum apparet, & ſchiſma quadraginta fere annorum ad priorem ſanitatem reverſurum. Quæ enim tua mater reprobavit, tu etiam hucuſque reprobaſti, & quæ illa approbavit, etiam tu approbaſti. Volumus igitur, ut etiam nunc ſecundum eamdem regulam decreta ſanctiſſimorum pontificum prædeceſſorum noſtrorum inconcuſſa maneant. Quapropter Ignatium, & Photium, & Stephanum, & Antonium, ſicut ſanctiſſimus papa Nicolaus, & Ioannes, & ſextus Stephanus, & univerſa Romana eccleſia hucuſque tenuit, etiam nos eodem ordine illos recipimus & tenemus, & illis qui ſuperſunt ex eorum ordine, eodem pacto nobiſcum manus præbeas hortamur: & pacis & communionis illis concedimus unitatem, dum ipſi eodem pacto regulas ſervaverint. Tuum vero chirographum, quod nobis feciſti, quamvis multum quæſierimus, inuenire tamen minime potuimus.

*** EPISTOLA III. IOANNIS PAPÆ IX, AD CLERVM ET POPVLVM LINGONENSEM.

Argrinum epiſcopum iis reſtituit.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, clero & populo ſacræ Lingonenſis eccleſiæ, dilectis filiis.

TANTAM, a domino hujus ſanctæ ſedis & apoſtolicæ eccleſiæ fundatore, & beato Petro apoſtolorum principe accepimus fiduciam; ut pro univerſali Chriſti ſanguine redempta eccleſia, impigro laboremus affectu, & omnibus domino famulantibus ſuccurramus; & cunctis pie viventibus apoſtolica

Digitized by Google

lica autoritate opem feramus; & quidquid nocivum est, auxiliante domino corrigere & emendare non differamus. Ad hoc enim divinæ dispensationis provisio, gradus, & diversos constituit ordines esse distinctos: ut dum reverentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem & adjutorium impenderent, una concordiæ fieret ex diversitate connexio, & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Literis sane dilectionis vestræ, quas ad beati apostoli Petri sedem, pro vestri causa negotii, non solum semel, sed & bis, & ter misistis, libenter suscepimus, una cum dilecti filii nostri Berengarii regis apicibus: sed de vestris afflictionibus & incommoditatibus, quas vos tanto tempore perpessos lacrymabiliter conquesti estis, non modice contristati sumus: scilicet, quod ecclesia vestra multis attrita calamitatibus, omni pastorali sit destituta solatio, ex quo Argrinus venerabilis episcopus, ab ipsa per subreptionem quorumdam recessit ecclesia: quem omnes concorditer vos elegisse, excepisse, & acclamasse testificamini: nullumque post ipsum alium sponte recepisse episcopũ, sicut libello vestræ reclamationis plenius continetur. Iam enim olim per Anscharium comitem dilectũ filium nostrũ hoc ipsum cognoveramus, qui se in hoc facto graviter errasse humiliter confessus est. Nos ergo qui omnium ecclesiarum Dei curam & sollicitudinem gerimus, & omnibus ecclesiis jus intemeratum, canonicamque autoritatem irrefragabiliter observare volumus, & debemus: nequaquam vos diutius talia pati permittimus, sed compatientes vestræ fraternitati, & vestram lacrymosam querimoniam veridicis assertionibus cum collegio fratrum nostrorum episcoporũ, reliquorum ordinum officio approbantes, præfatum confratrem nostrum Argrinum venerabilem episcopum, vobis canonice restituimus, suæque ecclesiæ reformandæ intromittimus: non sententiam prędecessoris nostri Stephani papæ reprehendentes, sed utilitatis ac necessitatis causa, canonice in melius commutantes, quemadmodum prædecessores nostros de multis egisse, in promptu habemus. Hujus rei gratia monemus vos, & his pontificatus nostri literis hortamur, atque autoritate Dei & nostra præcipimus, ut eumdem Argrinum episcopum, quem unanimitati vestræ, ut petiistis, reddidimus, benigno amore cõcordique devotione absque ulla cunctatione recipiatis, & obedientes in omnibus existentes, tanquam animarum vestrarum pium pastorem, honorabiliter retineatis atque collatis, canonica illius jussa in cunctis observantes. Quod si aliquis vestrum contra hoc nostrum apostolicum iudicium atque statutum agere, aut sine ipsius Argrini episcopi consensu, in ecclesia sua Lingonensi ministrare præsumpserit, & eum juxta nostrum decretum recipere noluerit, sciat se nostra autoritate excommunicatum atque damnatum. Bene valete.

Scriptum per manum Samuel notarii & scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, in mense Maio. Indict. II.

EPISTOLA IV. IOANNIS PAPÆ AD CAROLVM SIMPLICEM REGEM Francorum.

Hortatur ut Argrini Lingonensis episcopi restitutioni faveat.

Ioannes episcopus servus servorum Dei dilectissimo filio Karolo glorioso regi.

QVIA te, dilectissime fili, more regum prædecessorum tuorum pro defensione & utilitate sanctæ Deiecclesiæ, contra pravorum hominum & etiam paganorum rabiem, viriliter agere relatu multorum cognoscimus: omnimodis congaudemus, & venerabiliter tuam in Christo amplectimur filiationem: & ut in melius semper proficere satagas, pacem, justitiam, & veritatem diligas, a recto etiam tramite nullo modo devies, paterne hortamur: quatenus benedictionem a clementissimo domino nostro Iesu Christo, ut & ab ejus apostolorum principe ac clavigero Petro consequaris, pro cujus amore talia agere satagis. Denique notum esse volumus tuæ filiationi, Lingonensis ecclesię gemitum lacrymabilemque querimoniam, non solum semel, sed & bis, & ter ad aures clementiæ nostræ perveniſſe, pro pastoris sui Argrini episcopi sequestratione, quem omnes unanimiter elegisse, expetisse, & conclamasse se testantur, sed pro quorumdam subreptione ab eis eum separatum fuisse: qua de re ipsa ecclesia pastorali destituta sit solatio, variisque incessanter perturbationibus & incommoditatibus agitetur, adeo ut pæne jam ad nihilum deducta videatur. Quam causam cum collegio venerabilium episcoporum nostrorum diligenti examinatione perpendentes, & rei veritatem perscrutantes, eorumque infelicitati misericorditer subvenientes, canonice definivimus, quatenus ei sua nostra auctoritate redderetur ecclesia: sententiam prædecessoris nostri Stephani papæ causa necessitatis & utilitatis in melius commutantes, sicut prædecessores nostros de multis egisse in promptu habemus. Vnde prævidimus, & gloriam ac religiositatem tuam monemus, ut, quia canonice illum prædictæ suæ ecclesiæ Lingonensi restituimus, ei manum auxilii semper porrigas, nostræque institutioni consentias; &, ubicumque expedit, adjutor ei ac defensor pro amore omnipotentis Dei, & reverentia beatorum apostolorum, nostraque apostolica paternitate, existas: quatenus sub tuo regali munimine pacifice eamdem regere digne valeat ecclesiam, ut quibus debet præesse, valeat & prodesse. Bene vale.

Scriptum per manum Samuel notarii & scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, v. Id. Maii, indict. II.

EPISTOLA HATTONIS MOGVNTIN. archiepiscopi, ejusque suffraganeorum ad Ioannem IX. papam.

De morte Arnulphi imper. de Ludovico ejus filio septenni, rege Germaniæ salutato: de archiepiscopatu apud Moravos erecto.

Domno sancte & apostolice & universalis Romanæ ecclesiæ papæ, Hatho indignus præsul Moguntinensis ecclesiæ, cum universis suffraganeis nostræ exiguitati adjunctis, debitum orationis obsequium, & fidelem servitutem.

NOVERIT igitur sublimitas vestræ sanctitatis, quod nulla fratrum unanimitas sanctæ Romanæ ecclesiæ potestati subjecta, fidelior atque devotior ac subjectior apparet, quam nos, qui vestræ dominationi & capiti omnium ecclesiarum omni mentis intentione subjicimur, plurimum gaudentes in domino & in dono gratiæ ipsius, quod per vestram sanctitatem & sapientiam magnifice & amplissime sedes ejusdem ecclesiæ dilatatur in religione divina: & in hoc instantissime precibus incumbimus, deprecantes divinam clementiam, ut ad altiora semper conscendere vos, & de die in diem meliora sectari atque perficere concedat. De cętero vestræ clementiæ innotescimus, seniorem nostrum Arnulphum imperatorem de hujus vitæ exilio migrasse. Sed quod quamdiu in hoc mundo subsistimus

Digitized by Google

mus per incerta ferimur, neſcientes ubi quorumdam animæ poſt hanc lucem mãſionem recipiant: veſtris quaſi provoluti veſtigiis ſubnixe poſcimus, ut animã ipſius veſtræ autoritatis poteſtate a vinculis peccatorum abſolvatis, quia *quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta in cælo.* Tali vero domino, rectore, & gubernatore amiſſo, in noſtris partibus vacillavit navis eccleſiæ. Quem regem eligeret parvo tempore inſcia manſit: & quia timor magnus aderat, ne ſolidum regnum in partes ſe ſcinderet, divino, ut credimus, inſtinctu factum eſt, ut filius ſenioris noſtri quamvis parviſſimus, communi conſilio principum, & totius populi conſenſu in regem elevaretur. Et quia reges Francorum ſemper ex uno genere procedebant, maluimus priſtinum morem ſervare, quam nova inſtitutione inſidere. Sed cur hoc ſine veſtra juſſione & permiſſione factum ſit, veſtram haud dubitamus latere prudentiam. Nulla ſcilicet alia cauſa actum conſtat, niſi quia paganis inter nos & vos conſiſtentibus, impeditum eſtiter noſtrum ad ſanctam matrem noſtrã Romanam ſedem: ita ut nec legati a noſtra parvitate ad veſtram dignitatem dirigi potuiſſent. Sed quia tandem occaſio & tempus advenit, quo noſtra epiſtola veſtris obtutibus præſentaretur: rogamus, noſtram communem conſtitutionem, veſtræ dominationis benedictione roborari. Inſuper etiam pietati veſtræ intimamus, quod fratres, & coepiſcopi noſtri Bavvarienſes ſe apud nos conquerentes, & alta ſuſpiria trahentes gemebant, qualiter Maravenſes populi Francorum poteſtati rebelles, jactent ſe ab illorum conſortio eſſe diviſos, & ſeorſum metropolitano gloriantur a veſtra conceſſione eſſe ſublimatos, cum nunquam metropolitana ſedes inter illos haberetur, ſed ſemper illorum provinciæ & diœceſi cohærerent. Dolebant ſe etiam apud nos, quod quorumdam machinatione, magna infamia circa veſtram celſitudinem eſſent denotati, ſcilicet, ut cum paganis fœdus & pacem inirent, & ipſi pagani conſilio eorum agerent tam multa nefaria & illicita. De his omnibus conſilium a nobis quærentibus Bavvarienſibus epiſcopis, juſtum reſpondimus eſſe fratrum ſolatio ſemper adhærere: quia propheta inquit: *Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum.* Illi vero non in unum habitant, qui fratrum ſe ſolatio ſubtrahunt, aut fratribus inſidias præparant. Nos illorum triſtitiæ compatientes, nolumus illis conſilium de talibus objectionibus præbere, priuſquam ad veſtram interrogationem per epiſtolam noſtram veniremus. Semper nos ſcimus, carnales ſpiritales ſolere perſequi, & malevolos benevolos infirmare & lacerare. Prævidere ergo ſummopere debent, omnes qui ſacerdotes domini perſequũtur tam occulte quam manifeſte, ne ad illos pertineat quod prophetadixit: *Cogitaverunt malitias in corde ſuo, tota die conſtituebant prælia: exacuerunt linguas ſuas ſicut ſerpẽtis: venenum aſpidis ſub labiis eorum.* Et paulo poſt: *Cadent ſuper eos carbones, in ignem dejicies eos.* Et iterum: *Vir linguoſus non dirigetur in terra, virum injuſtum mala capient in interitu.* Et per Ieremiam inquit dominus: *Omnes in ſanguine judicantur, unuſquiſque proximum ſuum tribulat. Omnes in malum manus ſuas præparant.* Non debent enim alieni, epiſcoporum aut accuſatores, aut judices fieri. Vnde de Loth eſt ſcriptum: *Ingreſſus es, ut advena, numquid ut judices?* Accuſator autem epiſcoporum nullus ſit ſervus, aut libertus, nullaque perſona ſuſpecta, aut infamis, repellantur inimici, & omnes laici. Iſti fratres & coepiſcopi noſtri Bavvarienſes, veraces Dei cultores, & boni paſtores, pervigili

Matth. 16.

Pſal. 131.

Pſal. 139.

Gen. 19.

A cuſtodia cuſtodiunt gregem ſibi commiſſum; ne lupi rabies aliquam ſancti gregis oviculam rapiat in prædam ſuam. Stant pro muro domus Iſrael, ne aliqua vis inimica firmamentum eccleſiæ diſſolvat. Qui tales inquietat, & ſua malitia impugnat, licet præſentem, futuram tamen non evadet pœnam, quia ſcriptum eſt: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* Hæc autem omnia perſcripta vobis ideo dirigimus, qui eſtis caput totius ſanctæ eccleſiæ, quæcumque per orbem diffunditur, & ſolamen mœrentium, quæcumque triſtia vobis contigerunt membris veſtris: quia ſanctiſſimi paſtores Chriſti ſuperius dicti in nulla re a catholica fide deviantes, ſed eamdem ſanctis operibus, & eccleſiaſticis officiis ornantes, apud nos conquerentes poſtulaverunt, ut veſtræ notitiæ manifeſta faceremus, quia & illi per ſeipſos vobis eadem innoteſcere vita comite promittebant. Vnde poſcimus, ut veſtra conſolatio illorum mœrorem ad lætitiam reformet, & ſemper talia membra ſummo capiti, quod eſtis vos, ſe gaudeant adhærere. Illi autem Maravenſes, ut noſtris auribus illatum eſt, in occaſionem ſuperbiæ ſuæ aſſumunt, quia a veſtra conceſſione dicunt ſe metropolitanum ſuſcipere, & ſingulariter degentes aliorũ epiſcoporum conſortia refutant. Si hac confidentia diutius inflãtur, uſque ad ſanguinis effuſionem, ut multi arbitrantur, proſilient. In quantum præſumimus, admonemus, quatenus veſtra autoritas, priuſquam hoc contingat, ad humilitatis viam illos corrigendo deponat: ut tandem cognoſcant, cui dominatui ſubjici debeant. Nos ſiquidem debitores eſſe cognoſcimus, ſi quid a ſanctæ matris Romanæ eccleſiæ* ſcilicet contigerit elabi, vos inde certificari, ut veſtra potentia ad rectitudinis lineam perducatur. Quod ſi veſtra admonitio illos non correxerit, velint, nolint, Francorum principibus colla ſubmittent, & credimus abſque effuſione ſanguinis, & mutua cæde ex utraque parte, tunc poſſe bene contingere. Iterum iterumque veſtræ dignitatis auribus replicamus, quod tam epiſcopi quam laici Bavvarienſes, in religione Chriſtianitatis nulla gente inferiores eſſe probantur, neque unquam Franci abſque illorum auxilio, aut in eccleſiaſticis rebus, vel in bellicis negotiis nominatim, vel fama, dignum aliquid peregerunt. Sicut neque illi abſque iſtis.

Zachar. 2.

OBSERVATIO GABR. COSSARTII S. I.

Arnulphus imperator, cujus hic obitus nunciatur, mortuus eſt 20. Novembris, anno 899. Stephano VI. pontifice. Non tamen ad eum, ſed ad ejus ſucceſſorem Ioannem hæc ſcripta eſt epiſtola quod facile intelligitur ex querela de Moravorum archiepiſcopatu, quem a Ioanne inſtitutum eſſe ſequens epiſtola declarat. Cur autem tam ſero ſcribant hi epiſcopi, cauſam his ipſis in literis afferunt.

EPISTOLA THEOTMARI IVVAVENSIS ECCLESIÆ ARCHIEPISCOPI, & aliorum epiſcoporum, ad Ioannem IX.

Queruntur unum archiepiſcopum, & epiſcopos tres, in Slavorum terris, prius Patavienſi epiſcopo ſubjectis, creatos eſſe.

SVMMO *pontifici, & univerſali papæ, non unius urbis, ſed totius orbis, domino Ioanni, Romanæ ſedis gubernatori magnifico, humillimi paternitatis veſtræ filii.* Theotmarus Iuvavenſis eccleſiæ archiepiſcopus, VValdo Friſingenſis, Erchenpaldus Eyſtatenſis, Zacharias Sæbonenſis, Tutto Ratiſponenſis, Richarius Patavienſis eccleſiæ epiſcopus. Necnon, & univerſus clerus, populuſque Chriſtianus per totam Noricam, quæ & Bavvaria conveſatur; proſperum in ſalvatore noſtro profectum, catholicæ pacis augmentum, & regnum optamus

Digitized by Google

optamus æternum. Anteceſſorum veſtrorum decretis, & catholicorum patrum inſtitutis pleniſſime inſtruimur in omnibus noſtro miniſterio ſacerdotali obſtantibus & adverſantibus Romanum appellare pontificem: ut quod ad unitatem concordiæ, & ad cuſtodiam pertinet diſciplinæ, nulla diſſenſione violetur, ſed ab ipſo ſumma proviſione decernatur. Nequaquam enim credimus, quod coacti quotidie audimus, ut de illa ſancta, & apoſtolica ſede, quæ nobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis, & origo Chriſtianæ religionis, profluxerit quippiam perverſitatis, ſed doctrina, & autoritas eccleſiaſticæ rationis. Sed venerunt, ut ipſi promulgaverunt, de latere veſtro tres epiſcopi, videlicet Ioannes archiepiſcopus, Benedictus & Daniel epiſcopi in terram Schlavorum, qui Maraci dicuntur, quæ regibus noſtris, & populo noſtro, nobis quoque cum habitatoribus ſuis ſubacta fuerat, tam in cultu Chriſtianæ religionis, quam in tributo ſubſtantiæ ſæcularis, quia exinde primum imbuti, & ex paganis Chriſtiani ſunt facti. Et idcirco Patavienſis epiſcopus, civitatis in cujus diœceſi ſunt illius tempore populi ab exordio Chriſtianitatis eorum, quando voluit & debuit, illuc nullo obſtante intravit, & ſynodalem cum ſuis, & etiam ibi inventis, conventum frequentavit, & omnia quæ agenda ſunt potenter egit, & nullus ei in faciem reſtitit. Etiam & noſtri comites illi terræ confines placita ſæcularia illic continuaverunt, & quæ corrigenda ſunt, correxerunt, tributa tulerunt, & nulli eis reſtiterunt; uſque dum inceſſente corda eorum diabolo Chriſtianitatem abhorrere, & omnem juſtitiam detrectare, belloque laceſſere, & obſiſtere ſæviſſime cœperunt, adeo ut via epiſcopo & prædicatoribus illo non eſſet, ſed libitu ſuo egerunt quæ voluerunt. Nunc vero quod grave nobis videtur, & incredibile, in augmentum injuriæ jactitant ſe magnitudine pecuniæ id egiſſe, qualia de illa apoſtolica ſede numquam audivimus exiſſe, neque canonum decreta ſanxiſſe, ut tantum ſchiſma una pateretur eccleſia. Eſt enim unus epiſcopatus in quinque diviſus. Intrantes enim prædicti epiſcopi in nomine veſtro, ut ipſi dixerunt, ordinaverunt in uno eodemque epiſcopatu, unum archiepiſcopum (ſi tamen in alterius epiſcopatu archiepiſcopium eſſe poteſt) & tres ſuffraganeos ejus epiſcopos, abſque ſcientia archiepiſcopi, & conſenſu epiſcopi, in cujus fuerunt diœceſi. Cum in concilio Africano, cap. xx. decretum ſit, ut plebes, quæ in diœceſibus ab epiſcopis retinentur, quæ numquam epiſcopos habuerunt, nonniſi cum voluntate ejus epiſcopi, a quo tenentur, proprios accipiant rectores, vel " epiſcopos. Et item in eodem concilio cap. LXV. ut plebes, quæ numquam habuerunt proprios epiſcopos, niſi ex concilio plenario uniuſcujuſque provinciæ, & primatis, atque conſenſu ejus ad cujus diœceſin eadem plebs pertinebat, epiſcopos minime accipiant. In decretis papæ Leonis capite XV. ſcriptum eſt: Nulla ratio ſinit, ut inter epiſcopos habeantur, qui a provincialibus epiſcopis, cum metropolitani judicio non conſecrantur. Item, capite XLIX. Si indignis quibuſque, & longe extra ſacerdotale meritum conſtitutis, paſtorale faſtigium, & gubernatio eccleſiæ detur: non eſt hoc conſulere populis, ſed nocere; nec præſtare regimen, ſed augere diſcrimen. Et in eodem capite poſt pauca: Difficile eſt, ut bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio. Et in decreto papæ Cæleſtini anteceſſoris veſtri, capite XVII. continetur, ne alicui locus concedatur ſacerdoti in alterius injuriam. Anteceſſor veſter Zuentibaldo duce impetrante, VVichingum conſecravit epiſcopum, & nequaquam in illum antiquum Patavienſem epiſcopatum eum tranſmiſit, ſed in quamdam neophytam gentem, quam ipſe dux domuit bello, & ex paganis Chriſtianos eſſe patravit. Cum autem eiſdem Schlavis locus familiaritatis apud legatos veſtros dabatur, accuſabant nos & diffamabant nos in multis, & verbis mendacibus inſtabant, quia nemo eis vera reſpondebat, dicentes nos, & cum Francis, & Alemannis ſcandalum, & diſcordiam habuiſſe: cum hoc falſum eſſe ex hoc convincitur, quia amiciſſimi noſtri ſunt, & caritative cooperantes, & etiam cum ipſis impacatos eſſe accuſabant.

Quod non noſtra culpa exigente, ſed ſua protervia faciente, ita fatemur eſſe. Quia quando Chriſtianitas illis cœpit vileſcere, & inſuper debitum tributum ſenioribus noſtris regibus, & principibus eorum ſolvere reſpuerunt, belloque reſiſtere, & gentem noſtram cœperunt laceſſere: orta eſt ſeditio inter illos. Et quoniam armis ſibi eos defenderunt, & in ſervitium redegerunt: idcirco jure proprio tributarios habere debuerunt, & debent, & ſive velint, ſive nolint, regno noſtro ſubacti erunt. Quapropter oportet vos ab alto ſpeculari, & moderaminis temperiem præ omnibus tenere, ne pejor pars confortetur, & melior infirmetur. Progenitores namque ſereniſſimi ſenioris noſtri, Ludvvici videlicet imperatoris, & reges ex Chriſtianiſſima Francorum gente prodierunt. Moimarii vero Schlavi, a paganis & Ethnicis venerunt. Illi potentia imperiali Romanam rempublicam ſublimaverunt, iſti damnaverunt. Illi Chriſtianum regnum confortaverunt, iſti infirmaverunt. Illi toti mundo ſpectabiles apparuerunt, iſti latibulis & urbibus occultati fuerunt. Illorum conſilio apoſtolica ſedes pollebat, iſtorum perſecutione Chriſtianitas dolebat. In omnibus his, juvenculus rex noſter, nulli prædeceſſorum ſuorum inferior, ſecundum virtutem a Deo ſibi datam, ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & vobis ſummo pontifici, cum omnibus regni ſui principibus adjutor optat eſſe fortiſſimus. Omne namque regnum divinitus ſibi commiſſum ad Dei ſervitium, ſuumque adjutorium unum vult, & operatur. Vnde & pace viget, & concordia gratulatur, atque ad veſtram paternitatem, ſicut patres ſui, ſe pertinere lætatur. Quod nos præfati Schlavi criminabantur, cum Vngaris fidem Catholicam violaſſe, & per canem, ſeu lupum, aliaſque nefandiſſimas & ethnicas res, ſacramenta, & pacem egiſſe, atque ut in Italiam tranſirent, pecuniam dediſſe: ſi vobis coram poſito, ratio inter nos agitaretur ante Deum, qui cuncta novit antequam fiant, & coram vobis qui vicem ejus apoſtolicam tenetis: eorum falſitas manifeſtaretur, & innocentia noſtra probaretur. Quia enim Chriſtianis noſtris longe a nobis poſitis ſemper imminebant; & perſecutione nimia affligebant, donavimus illis nullius pretioſæ pecuniam ſubſtantiæ, ſed tantum noſtra linea veſtimenta, quatenus aliquatenus eorum feritatem molliremus, & ab eorum perſecutione quieſceremus. Talia namque, ut præſcripſimus, juxta malitiam cordis ſui argumentantes, & pontifices "veſtros ad injuriam noſtram incitantes, adeo, ut directa nobis epiſtola, quaſi ab apoſtolica ſede, hæc omnia improperabant, & diverſas injurias ingerebant, atque inter alia divino gladio feriendos dignos dicebant. Impletur enim in nobis, quod quidam ſapiens ait: *Juſtus tulit crimen iniqui.* Ipſi enim crimen quod nobis falſo ſemel factum impoſuerunt, multis annis peregerunt.

" id eſt

" noſtros

Digitized by Google

peregerunt. Ipſi Vngarorum non modicam multitudinem ad ſe ſumpſerunt, & more eorum capita ſuorum pſeudochriſtianorum penitus detonderunt, & ſuper nos Chriſtianos immiſerunt, atque ipſi ſupervenerunt, & alios captivos duxerunt, alios occiderunt, alios ferina carcerum fame & ſiti perdiderunt; innumeros vero exilio deputarunt, & nobiles viros, ac honeſtas mulieres in ſervitium redegerunt, eccleſias Dei incenderunt, & omnia ædificia deleverunt: ita ut in tota Pannonia noſtra maxima provincia, tantum una non appareat eccleſia, prout epiſcopi a vobis deſtinati, ſi fateri velint, enarrare poſſunt, quantos dies tranſierunt, & totam terram deſolatam viderunt. Quando vero Vngaros Italiam intraſſe comperimus, pacificare cum eiſdem Schlavis teſte Deo multum deſideravimus, promittentes eis propter Deum omnipotentem, ad perfectum indulgere omnia mala contra nos noſtroſque acta, & omnia reddere, quæ de ſuis noſtros conſtaret habere, quatenus ex illis ſecuros nos redderent, & tamdiu ſpatium darent, quamdiu Longobardiam nobis intrare, & res ſancti Petri defendere, populumque Chriſtianum divino adjutorio redimere liceret. Et nec ipſum ab eis obtinere potuimus, ut poſt tanta maleficia haberent beneficia: & ſunt falſi accuſatores, qui ſemper fuere Chriſtianorum perſecutores. Si quis in toto mundo aliorſum nos oberraſſe, & juſtitiæ reſtitiſſe probare conetur, veniat præſens, & eum ludificaſſe, noſque de hac re ſentietis puriſſimos eſſe. Idcirco ſinguli omneſque admonendo precamur, ne ullo modo alicui falſo de nobis aliquam ſuſpicionem referenti creduli ſitis, antequam opportunitas exigat, ut hujus rei gratia miſſus de veſtra celſitudine nobis, aut a noſtra parvitate directus appareat vobis. Communis gemitus & generalis dolor anguſtat, quos Germania & tota tenet Norica, quod unitas eccleſiæ dividitur ſciſſura. Eſt enim, ut præmiſimus, unus epiſcopatus in quinque diviſus. Ideo ſi quid fraus maligni Schlavorum calliditate adduxerat, juſtitia vertat. Voſque virtute ex alto induti, & apoſtolica poteſtati armati, juxta prophetam: *quod fractum eſt alligate, quod infirmum conſolidate, quod abjectum reducite*; ut deinceps populus, & fidei integritate gratuletur, & ſancta eccleſia tranquilla devotione lætetur.

Theotmarus indignus archiepiſcopus, & apoſtolicarum rerum procurator promptiſſimus. Pecuniã veſtro juri debitam, propter infeſtam paganorum ſævitiam, nec per me poteram, nec per alios tranſmittere: ſed quia Dei gratia liberata eſt Italia, quando citius potero vobis tranſmittam. Precatur noſtra humilitas, ut dignetur veſtra ſublimitas reſpondere per ſingula tranſmiſſa cum epiſtola.

Alme pater mundi dignus pro nomine Petri;
Nomine quem ſequeris, utinam virtute ſequaris,
Siſque tuis famulis protector verus, & impos;
Commendes domino, celo qui præſidet alto.

OBSERVATIO GABR. COSSARTII S. I.

Hanc epiſtolam edidit Cordeſius, cum Hincmari opuſculis, ſed Ioanni VIII. perperam inſcripſit. Nam ad Ioannem IX. miſſam eſſe conſtat, ex epiſcoporum qui ſcribunt ætate, ut diſces ex Hundii metropoli Salisburgenſi, tom. 1. Eamdem, & alteram, quæ proxime antecedit, ediderat ante Gevoldus in appendice ad Chronicon Reichersbergenſe.

ANNO CHRISTI 901.

a CONCILIVM b OVETENSE, QVO DECEM ET OCTO EPISCOPI ex conceſſione pontificis Ioannis VIII. eccleſiam Ovetenſem metropolitana dignitate auxerunt, æra DCCCC. XXXIX. qui eſt annus redemptoris noſtri DCCCCI. ſub Ioanne IX.

a *Concilium.*] Ioannes papa VIII. ad petitionem Aldephonſi regis, inter alia, quorum fit mentio in epiſtola ad prædictum Aldephonſum, conceſſerat, ut Ovetenſis eccleſia metropolitanam dignitatem acciperet, ideò imprimis, quia Aldephonſus Magnus illic regiam ſedem collocaſſet. Interfuit inter alios huic concilio Theodulfus epiſcopus, legatus miſſus a rege Francorum: reliqui autem, qui ex propinquis eccleſiis convenere, numerati ſunt decem & ſeptem epiſcopi. Primum igitur omnium quod dictum eſt, conſtituta ſede metropolitana eccleſia Ovetenſi, Ermenegildus ejus antiſtes archiepiſcopus eſt appellatus: ſicque ea dignitas, quæ antea inhærebat eccleſiæ Lucenſi illi proximæ, in Ovetenſem tunc eſt tranſlata. Actum eſt etiam ut invigilarent epiſcopi, atque miniſtri eorum, eccleſiaſticæ diſciplinæ: cujus rei perficiendæ cauſa, bis in anno, ut antiqui canones docent, ſynodum cogerent, in qua ea quæ eſſent emendanda corrigerent. Additum præterea, ut epiſcopi illarum eccleſiarum, quæ fuerant a Saracenis deſtructæ, Ovetum ſe conferentes, in ea eccleſia militantes ſtipem conſequerentur, ſi alias circumpoſitas ſub eadem diœceſi conſtitutas eccleſias curarent. His conſtitutis, appoſitum eſt anathema ea non ſervantibus. Poſt hæc rex & Ermenegildus ad epiſcopos ſermones hortatorios dixerunt: quibus abſolutis, epiſcopi ex more regi acclamantes, regem laudarunt, quod ingentia latifundia Ovetenſi eccleſiæ tribuiſſet, ejuſque immunitates a prædeceſſoribus acceptas confirmaſſet. Decimaquarta Iunii, æra 939. ſynodus abſoluta fuit. Hæc ex Baronio, qui eadem ex actis apud Sampyrum antiquum chronologum integre extantibus ſummatim hac ratione deſcripſit.

Occaſio concilii.

Epiſcopi quot interfuerint.

Acta concilii ſummatim recitantur.

b *Ovetenſe.*] Ovetum eſt civitas in Gallæcia ſita, quæ ab antiquis civitas epiſcoporum dicta reperitur, ideo quod dum Saraceni Gallæciam incurſionibus ſuis inquietarent, epiſcopi plurimi ſedibus ſuis deſtituti Ovetum confluxerunt, ibique tamdiu morati fuerunt, donec ad proprias ſedes tuto redire liceret.

Ovetum cur civitas epiſcoporum nominata.

ANNO CHRISTI 904.

CONCILIVM ROMANVM, QVO ACTA STEPHANI VI. CONTRA Formoſum habita reſcinduntur & improbantur, & ſolius Lamberti coronatio tamquam citra vim & legitime facta confirmatur, anno Domini DCCCCIV. tempore Ioannis IX.

De abrogatione Pſeudoſynodi habitæ a Stephano prædeceſſore.

CAPITVLA.

I.

SYNODVM tempore piæ recordationis * ſexti Stephani papæ, deceſſoris videlicet noſtri, celebratum, in quam venerabile corpus Formoſi venerandi papæ de ſepultura violata per terram tractum eſt, & quaſi ad iudicium deductum iudicari & damnari præſumptum eſt: quod nunquam deceſſorum noſtrorum temporibus factum fuiſſe traditum eſt, penitus *abdicamus. Et ne ulterius præſumatur fieri, per quodlibet Spiritus ſancti iudicium interdicimus: quia ad iudiciũ vocari mortuus non poteſt, cum perſona quæ ad iudicium vocatur, ideo vocetur,

* *alias* ſeptimi

* *alias* abrogamus

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 904.

cetur, ut aut fateatur obiecta, aut convincatur obiectis. Et omnibus patet quia mortui cadaver pro se nec respondere, nec satisfacere potest.

II.

Episcopi & presbyteri, & reliquus clerus, qui eidem synodo interfuerint, quia ipsi veniam petentes, coactos se terroris metu ac formidine interfuisse confessi sunt, prece sanctæ synodi eis indulsimus, statuentes & decernentes, ut nullus futuris temporibus episcopis vim inferre, vel eos temere lacerare præsumat, quatenus eum ad synodum convenerint, libere eis tractare, & statuere liceat, quæ sanctorum patrum canonica censura decrevit. Nullusque eos lacerare, vel sacris Canonibus conceptis absque audientia & iusta examinatione inquietare, facultatibus nudare, aut quoquo modo in custodiam detrudere absque status sui periculo pertentet, dicente Domino: *Nolite tangere christos meos, & in prophetis meis nolite malignari.* Indignum quippe est, ut sacerdotium senatus præiudicet, cum pateat populum sequendum non esse, sed docendum.

Psal. 104.

III.

Quia necessitatis causa de Portuensi ecclesia Formosus pro vitæ merito ad apostolicam sedem provectus est, statuimus & omnino decernimus, ut id in exemplum nullus assumat; præsertim cum sacri Canones hoc penitus interdicant, & præsumentes tanta feriant vltione, ut etiam in fine laicam eis prohibeant communionem. Quippe quod necessitate aliquoties * indultum est, necessitate cessante in autoritatem* summam non est permissum. Sed neque de gradu ecclesiastico synodice eiectum, & non canonice restitutum, ad altiora provehere ullus præsumat, prout de Bonifacio, primo de subdiaconatu, postmodum de presbyteratu depositum popularis manus agere præsumpsit. Si quis vero, cuiuscumque sit ordinis vel potestatis, contempto Deo, & calcatis sanctorum patrum statutis, id quoquo modo tentaverit, non solum apostolico iudicio anathemate feriatur, sed etiam imperialem indignationem experiatur, quatenus sanctæ ecclesiæ status inviolabiliter persistat, & iniquorum præsumptio accipiat ultionem.

*inductum

* sumi

Bonifacii electio improbatur.

IV.

Episcopi igitur seu presbyteri atque diaconi, nec non & subdiaconi, ceterique alterius ordinis sanctæ sedis apostolicæ, qui ab eodem venerando papa Formoso canonice consecrati, & pro quorumdam libitu temere deiecti sunt; in proprios ordines & gradus communi sanctę synodi consultu reducimus, perpetuoque robore ac canonica censura stabilitos Deo autore decernimus.

Restituuntur ordinati a Formoso.

V.

Reordinationes, seu rebaptizationes, & sedium mutationes sancti patres in Africano concilio congregati omnimodis interdixerunt: quos secuti & nos interdicimus, statuentes, ecclesiæ, cui regulariter præpositi, perpetuo consistant; nec eis sine canonicæ autoritatis publica censura ejectis, alii ordinentur, & ecclesia divisionem sustineat: sed secundum quod sancti patres statuerunt, unusquisque episcopus suæ ecclesiæ curam habeat, & ecclesiasticarum rerum potestate potiatur, ne quoquomodo scissuram sancta patiatur ecclesia, quia nec militibus Christum crucifigentibus ejus tunicam scindere permissum est.

ANNO CHRISTI 904.

VI.

Vnctionem itaque sacri chrismatis in spiritualem filium nostrum dominum videlicet Lambertum excellentissimum imperatorem actam, perpetua stabilitate, dignitatibus decoratam, firmam & in æternum stabilitam esse, sancto suffragante Spiritu, decernimus. Illam vero barbaricam Berengarii, quæ per surreptionem extorta est, omnimodis abdicamus. Consignationes autem sacri chrismatis, & olei, vel quæque pro statu ecclesiæ gessit, firma & immutilata ut omni tempore permaneant, apostolica autoritate sancimus.

Probatur unctio Lamberti, Berengarii vero rejicitur.

VII.

Ea siquidem, quæ de ipso prænominato concilio scripta esse noscuntur, quoniam irrita, & contra canonicam autoritatem præsumpta sanxistis: decernimus una cum consultu omnium vestrum, si placet, igne crementur, sicut de latrocinali Ariminensi synodo & Ephesina secunda scriptum continetur: & de his quæ contra sanctissimum papam Leonem ab hæreticis acta sunt, & secundum quod tempore domni Hadriani junioris papæ synodali conventu illa quæ contra domnum Nicolaum beatissimum papam Constantinopoli nequiter acta fuerant, igne cremata in sancta Romana ecclesia constat fuisse.

Igni damnatur concilium Romanū, sub Stephano.

VIII.

Sergium, Benedictum, atque Marinum, dudum presbyteros sanctæ Romanæ ecclesiæ, seu Leonem, Paschalem, & Ioannem, dudum diaconos sanctæ sedis apostolicæ juste, & canonice damnatos, & a gremio sanctæ Dei ecclesiæ sequestratos, si aliquis homo, sacratissimis autoritatibus fractis, illos inter ecclesiasticos viros, nobis inconsultis, habere voluerit, aut in ipsos gradus, quibus canonica autoritate privati sunt, reducere quoquomodo aliquando maluerit, sive eos sacerdotes vocare, aut habere tentaverit, sciat se fore anathemate percussum a Patre, Filio, sanctoque Spiritu, tamquam

Sacrilegi condemnati.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 904. tamquam qui sanctorum canonum violator extiterit.

IX.

Violatores namque, seu corruptores sacri tumuli ejusdem domni Formosi papæ, qui sub fœdere conspirationis ad capiendum thesaurum, corpus illius trahentes in fluvium Tiberim jactare non timuerunt: divina auctoritate, synodalique nostro consultu, nisi resipuerint, sint a sanctæ Dei ecclesiæ liminibus separati.

X.

Iubentur interesse legati tumultus tantum vitandi causa.

Quia sancta Romana ecclesia, cui Deo autore præsidemus, plurimas patitur violentias pontifice obeunte: quæ ob hoc inferuntur, quia absque imperatoris notitia, & suorum legatorum præsentia, pontificis fit consecratio, nec canonico ritu & consuetudine ab imperatore directi intersunt nuntii, qui violentiam & scandala in ejus consecratione non permittant fieri: Volumus, id ut deinceps abdicetur, & constituendus pontifex convenientibus episcopis, & uniuerso clero eligatur, expetente senatu & populo, qui ordinandus est, & sic in conspectu omnium celeberrime electus ab omnibus, præsentibus legatis imperialibus consecretur. Nullusque sine periculo juramentum, vel promissiones aliquas nova adinventione ab eo audeat extorquere, nisi quæ antiqua exigit consuetudo, ne ecclesia scandalizetur, vel imperatoris honorificentia minuatur.

XI.

De patriarchio expilando prava consuetudo.

Quia sceleſtissima etiam consuetudo inolevit, ut obeunte sanctæ Romanæ ecclesiæ sedis pontifice, ipsum patriarchium deprædari soleat; & non solum in ipso sancto patriarchio, sed etiam per totam civitatem, & suburbana ejus talis bacchatur præsumptio: necnon quia, & id inultum hactenus neglectum est, adeo ut omnia episcopia eadem patiantur uniuscujusque ecclesiæ obeunte pontifice: quod ne ulterius præsumatur, omnimodis interdicimus. Quod qui facere præsumpserit, non solum ecclesiastica censura, sed etiam imperiali indignatione feriatur.

XII.

Pernicioſa inolevit consuetudo, ut judex publicus, vel minister, peccata populi, quæ ab episcopis sunt inquirenda, quibus animarum solicitudo commissa est, quasi inquirenda vendant, & ea occasione licenter sceleſta vita augmententur; & si in proprietate ecclesiæ vel clerici feminas inveniant adulteras, infamant, comprehendunt, dilaniant, donec domini earum, vel parentes eas redimant, pro quo consanguinei earum in non modicam deveniunt paupertatem: & eo ordine liberius post venditionem fornicari non metuunt, dicentes nihil pertinere ad episcopum, quæ a publico examinata dignoscitur, & redempta: quod omnino irregulariter inoleviſſe manifeſtum est. Habeantur igitur episcopi singularum urbium in sua diœcesi liberam potestatem adulteria & scelera inquirere, ulcisci, & judicare, secundum quod canones censuerunt, absque impedimento alicujus. Et cum opus fuerit, ad comprimendos rebelles & contemptores publicum placitum convocent, non ad præjudicandum, sed potius ad ea quæ Deo placita sunt, & saluti animarum conveniunt, prosequendum.

ANNO CHRISTI 904.

NOTA SEVERINI BINII.

Inter decimumquartum & decimumquintum capitula in codice Antonii Augustini, teste Baronio, interposita leguntur duodecim capitula alterius cujuspiam concilii, quæ ob venerandam antiquitatem digna sunt meo judicio, quæ hoc loco edantur, & subjiciantur.

CANONES CONCILII ANONYMI EX ANTONII AVGVSTINI CODICE.

I.

VT comes inter honores suos rapinam exercitus legi subjiciat.

II.

Vt imperiales homines ad colloquium sive servitium imperatoris properantes, suis stipendiis sint contenti.

III.

Vt nullus comitum *arimannos in beneficio suis hominibus tribuat.

*f. legēdum herimannos. *vox Franca, frequentata lib. 3. cap. cap. 14. 18. 35. 67. 68. & ibi a scholiaste pro tributo usurpari ponitur: sed hic pro persona.

IV.

Vt homines comitum, nullatenus in domibus arimannorum resideant, sed domos reipublicæ instaurent, ibique resideant.

V.

Vt scriptoribus publicis, nullatenus interdicatur res arimannorum transcribere, si quando eis fuerit opportunum. Quod si occasione *vitandi exercitus, aut placitum, venditæ fuerint, & ipsi eas pendere supersederint, exigatur ab eis utrumque, sicut ante transcriptionem.

*al victandi

VI.

Vt ipsi arimanni frequentius, quam in lege statutum est, ad placitum ire non coganter, nec a comitibus, nec a sculdalisiis.

VII.

Vt bannum missi exercitus imperialis solummodo exigant.

VIII.

Vt pastus imperatoris ab episcopis & comitibus secundum antiquam consuetudinem solvatur. Quod si novo tempore fiscus comitialis in jus ecclesiasticum conversus est, augeatur stipendium imperiale ab ecclesia, juxta quod res publicæ fuerint minoratæ.

IX.

Vt omnis decimatio ab episcopo, vel his

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 904.

his qui ab eo subſtitutiſunt, præbeatur; nul- A
luſque eam ad ſuam capellam, niſi forte
concessione episcopi, conferat. Quod si fe-
ciſſe contigerit, primum legibus ſubjaceat
humanis, poſtea excommunicatione popu-
li conſtrictus, ad ultimum ipſa capella, quæ
magis contentionem quam utilitatem ali-
quam præſtat, deſtruatur.

X.

Vt plebes eccleſiæ nullatenus, aut comi-
tibus, aut epiſcoporum vaſſalis, aut ullis lai-
cis in beneficia tribuantur.

XI.

Vt in domibus eccleſiarum, neque miſ- B
ſus, neque comes, vel judex, quaſi pro con-
ſuetudine, neque placitum, neque hoſpi-
tium vendicent, ſed in publicis vicis do-
mos conſtituant, in quibus placitum te-
neant, & ſecundum antiquam conſuetudi-
nem hoſpitentur.

XII.

Vt ſingulæ plebes archipreſbyterum ha-
beant. propter aſſiduam ergo populi Dei
curam ſingulis plebibus archipreſbyteros
præeſſe volumus, qui non ſolum imperiti
vulgi ſolicitudinem gerant, verum etiam
eorum presbyterorum, qui per minores ti- C
tulos habitant, vitam iugi circumſpectio-
ne cuſtodiant, & qua unuſquiſque indu-
ſtria divinum opus exerceat, epiſcopo ſuo
renuntient; nec obtendat epiſcopus, non
egere plebem archipresbytero. Quod ſi ipſe
gubernare valeat, quia eſt valde idoneus,
decet tamen, ut partiatur onera ſua, & ſic-
ut ipſe matrici præeſt, ita presbyteri præ-
ſint plebibus, ut in nullo titubet eccleſiaſti-
ca ſolicitudo. Cuncta tamen ad epiſcopum
referant, nec aliquid contra eius decretum
ordinare præſumant.

ANNO CHRISTI 904.

a CONCILIVM RAVENNATE LXXIV. EPISCOPORVM IN EADEM CAVSA

Formoſi & Stephani Romanorum pontificum, anno domini DCCCCIV. celebratum, tempore Ioannis papæ IX. & Lamberti imperatoris.

Prælocutio pontificis.

QVIA divina inſpirante miſericordia veſtra nobiſcum convenit fraternitas, ut nutu ſancti Spiritus, qui ſuis numquam deeſt fidelibus, communi omnium veſtrum conſultu, fratres cariſſimi, ea quæ neceſſaria ſanctæ Dei eccleſiæ prævidimus, una cum ſpirituali filio noſtro, glorioſiſſimo videlicet imperatore Lamberto, & veſtro ſancto collegio, & quæ nocivo ſurculo pullulare conabantur in agro ſanctæ eccleſiæ, canonico ſarculo eradicare ſtudeamus. quæ capitulatim annotata ſunt, ſi omnibus placent, in conſpectu omnium legantur, examinentur, & examinata manibus omnium pro futura memoria roborentur, ne ulli umquam ſine ſtatus ſui periculo eadem violare liceat, ſed rata, & firma in perpetuum conſiſtant ad ſtatum & munimen ſanctæ Dei eccleſiæ, ad ſalvationem omnium fidelium per Dei miſericordiam.

Reſponſio.

ANNO CHRISTI 904.

Immenſas Deo ſalvatori noſtro laudes referimus, qui talem vos præfecit eccleſiæ ejus opportunitatem decernere; ut omne ab ea zizanium eradicare conemini, prout in hac S. ſynodo cunctis nationibus apertis declaratur indiciis. Capitula etiam quæ pro generali omnium cautela ad robur & munimen ſanctæ eccleſiæ conſcripta ſunt, ſi veſtræ placet pietati, legantur, qualiter per ea omnes doceamur, quæ obſervare, vel quæ cavere debeamus, ne in aliquo a regulis ſanctorum patrum (quod Deus avertat) deviare inveniamur.

CAPITVLA.

I.

Si quis ſanctorum patrum regulas contempſerit, & glorioſiſſimorum imperatorum, Caroli videlicet Magni imperatoris, & Ludovici, atque Lotharii, necnon & filii eius Ludovici, quæ de eccleſiaſticis decimis in eorum capitularibus ſtatuta atque ſancita ſunt, non obſervaverit: & qui dat, & qui recipit, autoritate ſanctæ ſedis apoſtolicæ, & ſanctione ſanctæ ſynodi excommunicationi ſubiaceat.

Imperator autem iſta ſervanda propoſuit.

II.

Si quis Romanus, cuiuſcumque ſit ordinis, ſive de clero, ſive de ſenatu, ſeu de quocumque ordine, gratis ad noſtram imperialem maieſtatem venire voluerit, aut neceſſitate compulſus ad nos voluerit proclamare, nullus eis contradicere præſumat, & neque eorum res quiſpiam invadere, vel deprædari, aut eorum perſonas in eundo, vel redeundo, vel morando, inquietare præſumat, donec liceat imperatoriæ
D poteſtati eorum cauſas, aut perſonas, * aut per miſſos noſtros deliberare. Qui autem eos inquietare, eundo, redeundo, vel morando, tentaverit, vel eorum quidpiam rerum auferre: poſtquam per noſtram miſericordiam ſe proclamaverint, imperialis ultionis indignationem incurrat.

f. deeſt aut per nos,

III.

Vt privilegium ſanctæ Romanæ eccleſiæ, quod a priſcis temporibus per piiſſimos imperatores ſtabilitum eſt, atque firmatum,
E ita nunc a nobis firmetur, & diebus noſtris, ſicut condecet, immutilatum ſervetur, & ſancta Romana eccleſia mater noſtra exaltetur, protegatur, ac defendatur, quoad imperii noſtri eſt.

Pontifex his ſubiicit iſta.

IV.

Vt ſynodus, quæ veſtris temporibus in baſilica beati Petri apoſtoli, pro nonnullis malis eradicandis, & maxime pro cauſa domni Formoſi ſanctiſ. papæ acta eſt, veſtro imperiali

Aprobatur ſynodus habita in cauſa Formoſi papæ.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 904.

imperiali conſenſu, & venerabilium epiſcoporum, & optimatum veſtrorum roboretur, ac perpetualiter ſtabilita ſervetur. Quæ non invidiæ zelo, ſed rectitudinis gratia canonice peracta.

V.

Vt tantæ impietates, pro quibus nos ad vos veniſſemus, quas etiam per territoria noſtra vidimus in tractationibus, deprædationibus, incendiis, rapinis, & violentiis, a vobis diligentiſſime inquirantur, & prout neceſſe eſt legaliter emendentur: quoniam tanto dolore perculſi ſumus talia contemplantes, quod magis mori cupieramus, quam talia in noſtris diebus *cerniſſemus, de quibus, ſi emendata non fuerint, vos, & nos a ſummo judice diſtincte quæremur. Ideo petimus, & per Chriſtum dominum adjuramus, ut talia impunita non dimittatis.

VI.

Vt pactum, quod a beatæ memoriæ veſtro genitore domino VVidone, & a vobis piiſſimis imperatoribus, juxta præcedentem conſuetudinem factum eſt, nunc reintegretur, & inviolatum ſervetur.

VII.

De locis autem, atque rebus, quæ in eodem pacto continentur, præcepta nonnulla illicita facta ſunt, quæ petimus, ut in eadem ſynodo terminentur, & quæ non recte facta præcepta ſunt, corrumpantur.

VIII.

Vt patrimonia, ſeu ſuburbana, atque maſſæ, & colonitiæ, necnon civitates, quæ contra rationem, quaſi per præcepta largita ſunt, petimus reddantur, ipſaque ...*.

IX.

Veſtræ igitur majeſtati non manet incognitum, qualiter illicitas conjunctiones Romani, & Longobardi, ſimul & Franci, contra apoſtolicam, & imperialem voluntatem facere præſumpſere in territoriis beati Petri apoſtolorum principis: petimus, ut ſicut a veſtris anteceſſoribus imperatoribus prohibitum eſt, ne quoquo modo fierent, ita amodo, veſtro Auguſtali decreto omnimodis prohibeantur, & ſynodaliter, ne amodo ac deinceps fieri tententur, in perpetuum firmiter ſtatuatur atque firmetur.

X.

De hoc ſane præ omnibus condolemus, quia ad tantum apoſtolicum culmen gratia Chriſti provecti, cum eccleſiam domini ſalvatoris, quæ Conſtantiniana vocatur, deſtructam cerneremus, direximus pro illius aliqua reſtauratione ad trabes incidendas; ſed qui directi ſunt a nobis, quæ neceſſaria erant, ob malitioſorum hominum infeſtationem, facere nullo modo valuerunt. Super quibus omnibus, carissime fili, videte nobiſcum, & quam ſit indecens, quantamque violentiam ſancta mater Romana eccleſia ſit paſſa, medullitus conſiderate: & ut amodo & deinceps veſtro imperiali ſtudio ad optatum vigorem perducatur, ſicut dilectiſſimus ejus filius, & imperator ſublimiſſimus, operam date. Sed hoc ſcire vos volumus, quoniam ſancta Romana eccleſia tantum eſt ad nihilum deducta, quod & eleemoſynæ, quæ pauperibus pro ſoſpitate veſtri imperii diſtribui ſolebant, & ſtipendia clericorum, ac famulorum ejus, omnimodis ſunt evacuata: pro quibus vero ad ſtabilitatem imperii veſtri magis vos oportet cum veſtris fidelibus prudenter tractare, ut, ſicut prædiximus, alicui reſtaurationi ipſius, quæ nimium eſt afflicta, operam detis.

ANNO CHRISTI 904.

His lectis, papa ad epiſcopos converſus ſic perorat:

Quia veſtra omnium fraternitas concordi voce ſibi placere profitetur quæ Chriſti Dei noſtri gratia inſpirante præfiximus: hortamur, ut ſecundum debitam ſolicitudinem commiſſæ ſibi a Deo eccleſiæ curam unuſquiſque veſtrum agere ſtudeat, & gregem Chriſti ſanguine redemptum bonis exemplis, ac ſalutaribus documentis inſtruat, habens ſemper præ oculis illum tremendum judicem, qui ſuum ſacratiſſimum ſanguinem pro omnibus fudit, ut cum ante ipſius tribunal ſteteritis, unicuique veſtrum dicat: *Euge ſerve bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra in gaudium domini tui.* Matth. 25.

Cumque Deo auxiliante ad propria veneritis, jejunium indicite, litaniam celebrate, rogantes, & obſecrantes pium & miſericordem dominum, ut furorem mitiget, iram a populo avertat, pacem tribuat, ſchiſmata & ſeditiones comprimat, diſcordiam auferat, retroacta peccata tergat, & miſerando aboleat; quatenus indultis omnibus delictis, miſericordiam rogantibus largiatur, & ad protectionem & exaltationem ſanctæ ſuæ eccleſiæ ſpiritualem filium noſtrum, excellentiſſimum ſcilicet imperatorem Lambertum, conſervet, & ſuperbarum gentium illi colla ſubjiciat ſua potenti dextera Ieſus Chriſtus dominus noſter, cui eſt cum Patre & Spiritu ſancto honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

NOTA SEVERINI BINII.

Hujus concilii Ravennatis meminit Sigebertus anno 309. his verbis: *Hic etiam ad confirmandam Formoſi ordinationem, quem Stephanus papa depoſuerat, ſynodum 74. epiſcoporum præſentibus Francorum archiepiſcopis, & rege, apud Ravennam ſtatuit; & coram eis combuſta eſt ſynodus, quam Stephanus in damnationem Formoſi fecerat.* Acta ſynodi ex codice Antonii Auguſtini Romam miſſo deſcripſit Baronius anno 904. num 16. Qua de cauſa Ioannes pontifex Roma decedens Ravennam profectus fuerit, ibique pro abrogatione rerum geſtarum per Srephanum prædeceſſorem adverſus Formoſum concilium plenius celebraverit, ſupra dictum eſt in vita Ioannis IX.

VITA ET EPISTOLÆ BENEDICTI PAPÆ IV.

ANNO CHRISTI 905.

BENEDICTVS IV. natione Romanus poſt interregnum unius diei ſurrogatus eſt Ioanni IX. anno Chriſti DCCCCV. tempore Lamberti imperatoris. Munificentiſſimus erga pauperes, viduas, & orphanos, inter horum temporum pontifices tamquam ſidus quoddam lucidum emicuit.

Benedictus IV quando papa factus, & qualis.

Anno

Digitized by Google

anno pontificatus ſui tertio, "qui eſt Chriſti 907". A ex hac vita migravit, ſepultuſque eſt apud ſanctum Petrum juxta aditum, quo itur ad ſanctum Gregorium: ubi & ſepulcrum ejus exornatum fuit epitaphio, quod ex Manlio exſcriptum habet Baronius prædicto loco.

"ſecundo. "906.

EPISTOLA I. BENEDICTI PAPÆ IV. ad Galliarum epiſcopos, principes, &c.

Argrinum Lingonenſem epiſcopum, in eccleſiæ ſuæ jura omnia reſtituit.

Benedictus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, reverentiſſimis, & ſanctiſſimis confratribus noſtris Galliarum archiepiſcopis, epiſcopis, ſeu glorioſiſſimis regibus, ducibus, comitibus, ſanctæ catholicæ, & apoſtolicæ eccleſiæ filiis atque fidelibus.

QUANTA pietatis gratia, quantaque compaſſionis, & condeſcenſionis ſublimitate, ſancta mater Romana eccleſia, apoſtolicis inſtructa hortaminibus polleat, & emineat univerſis in fidei unitate degentibus, clarum habetur, quoniam a Deo omnis miſericordiæ fulget, quemadmodum a ſacratiſſimi fontis potu hauſit. Quapropter omnibus in ſanctæ converſationis gremio conſiſtentibus notum eſſe volumus legatos Argrini confratris noſtri venerabilis epiſcopi noſtrum adiiſſe apoſtolatum, humiliter obſecrantes quatenus juſtitiæ moderamine æquitatis libramina, more prædeceſſorum noſtrorum, & pro amore Dei, & reverentia beati Petri apoſtolorum principis, conferremus, ſuumque electionis ordinem, decretumque a populo & clero Lingonenſis eccleſiæ digeſtum, quod præ manibus habebant, clementiæ veſtræ adtenderemus, quod & fecimus, in omnibus ſervata ſervare curantes: videlicet qualiter a clero & populo præfata Lingonenſis eccleſia poſt diſceſſum Gerlonis quondam epiſcopi unanimiter expetitus, concorditer electus, & acclamatus, necnon a proprio metropolitano Aureliano, & ab ejus ſuffraganeis, & a Bernuino Viennenſi archiepiſcopo canonice conſecratus, & in ipſa ſede Lingonica communi voto ac deſiderio inthronizatus extitit, & quomodo per ſpatium duorum annorum, & D trium menſium, eamdem prout potuit paſtorali moderamine rexit eccleſiam: ſed poſtea per quorumdam hominum inſolentiam, & ſubreptionem, a propria ſequeſtratus fuerit eccleſia tempore VVidonis imperatoris, qui tunc Romanis imperabat. Peractis autem liquidius annis, cum frequenter hanc ſanctam Romanam eccleſiam infortunii ſui cauſa viſitaret, & ſemper lacrymabiliter; ut ei ſinum miſericordiæ hæc aperire dignaretur, depoſceret: pervenit ad prædeceſſoris noſtri piæ recordationis Ioannis papę præſentiam cum eccleſię ſuæ lacrymoſis querimoniis, qui ejus abſentiam, & voce & literis condolebant, ſcilicet quod poſt ejus diſceſſum, variis & nimiis attriti incommoditatibus, E omni paſtorali deſtituti fuiſſent ſolatio, adeo ut nec chriſma confectum, nec infantes conſignati in ipſa Lingonenſi eccleſia fuerint, nec aliquod epiſcopale miniſterium rite peractum: unde etiam dictus Ioannes ſanctiſſimus papa, ejus querimoniam eccleſiæ ſuæ benigne ſuſcipiens, cum collegio epiſcoporum ſuorum, reliquorumque ordinum frequentia diligenter inquiſivit, canoniceque definivit, quatenus ei apoſtolica autoritate ſua redderetur eccleſia, quemadmodum in ſcrinio ſanctæ Romanæ eccleſiæ plenius habetur. Nos vero his auditis, & diligenti examinatione perpenſis, prædeceſſoris noſtri Ioannis papæ ſtatuta in omnibus ſervare cupientes, quia rationis hujus ſeries indiſcuſſa, & irrefragabiliter determinanda, abſque reverendorum epiſcoporum conſilio, perfectionis cumulum capere non poterat: ſanctam convocavimus in Lateranenſe palatium ſynodum, omniaque iſta vera eſſe omnimodis comprobantes, conſilio & hortamine reverendorum patrum nobis adſiſtentium, jura ei indulſimus eccleſiaſtica, ſcilicet ut quia injuſto a ſua eccleſia privatus fuerat ordine, juſto etiam redderetur moderamine, noſtroque apoſtolico privilegio ſolenniter munitus, Lingonenſem canonice deinceps abſque alicujus contradictione teneret eccleſiam, paſtoraliterque regeret, atque Deo ordinante diſponeret. Non ſententiam prædeceſſoris noſtri Stephani papæ re- B prehendentes, ſed canonice cauſa neceſſitatis & utilitatis, in melius commutantes, quemadmodum prædeceſſores noſtros de multis egiſſe manifeſtum eſt. Quamobrem autoritatis noſtræ privilegium, ei fieri juſſimus, in quo pallii uſum ad miſſarum ſolennia ſacratis diebus illi conceſſimus, quod olim a ſanctiſſimo prædeceſſore noſtro Formoſo papa acceperat. Quapropter virtute ſancti Spiritus, & noſtra apoſtolica autoritate præcipimus, ut nulla poteſtas regalis, nulluſque*conditionis, vel ordinis, ſexus, contra hoc noſtrum apoſtolicum privilegium inſurgere audeat, noſtriſque juſſionibus, ullo modo contraire pertentet: ſed liceat ei quiete ſuam domino juvante regere eccleſiam, ut quibus præeſſe debet, valeat & prodeſſe. Si quis vero hujus C privilegii noſtri temerarius tranſgreſſor extiterit, & in omnibus non obſervaverit, & de rebus jam fatæ Lingonenſis eccleſiæ juſte acquiſitis, aliquid invaſerit, aut minorare tentaverit, ſciat ſe a vivifico domini & ſalvatoris noſtri Ieſu Chriſti corpore & ſanguine alienum, & a conſortio fidelium Chriſtianorum, ſequeſtratum, & niſi correptus ſatisfecerit, perpetuo anathemate damnatum. Bene valete.

Scriptum per manum Sergii, ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſcriniarii, in menſe Auguſto, indictione III. data II. Kal. Septembris, per manum Leonis Dei pietate primicerii ſanctæ ſedis apoſtolicæ, anno* domini Benedicti papæ primo. Anno II. poſt obitum Landeberti imperatoris Auguſti, indictione III.

EPISTOLA II. BENEDICTI PAPÆ IV. AD CLERVM, ET POPVLVM LINGONENSEM. de eodem argumento.

Benedictus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, clero & plebi ſanctæ Lingonenſis eccleſiæ.

APOSTOLICA nos, & euangelica inſtituta inceſſanter admonent, ut omnium eccleſiarum curam ſollicite gerere debeamus, ipſa nos inſtruente, nobiſque in beato Petro apoſtolorum principe, præcipiente veritate, qui dicit: *Simon Ioannis diligis me? paſce oves meas.* Cujus autoritate, & vicaricatione divina, diſpoſitione freti, cunctis & in proſperitatibus congaudere, & in neceſſitatibus opem ferre parati ſumus. Et quia lex Dei per Moyſendata præcipit: *Si*, inquiens, *videris aſinum proximi tui ſub onere jacentem, non pertranſibis, ſed ſublevabis cum eo.* Scrutata veſtra calamitate, veſtraque diſcrimina continua, non ſine maximo mœrore admirando, ſuſcepimus, quod infra tot dierum temporumque ſpatia veſtram nobis injuriam cuſtos hominum ſolicitudo minime patefecit. Ioan. 21. Exod. 23.

Digitized by Google

patefecit. Nunc ergo quia ſicut per veſtra ſcripta didicimus, Teutbaldus neque a vobis expetitus, neque electus, neque acclamatus eſt, ſed nec ad aliquos ſacros ordines in veſtra eccleſia provectus, ſicut hoc veris approbare poteſtis indicijs, & ita ſe res habet, ſicut prędeceſſori noſtro piæ recordationis Ioanni papæ iamdudum innotuiſtis: non nobis videtur eſſe incongruum, ſed potius omni ſacra & canonica auctoritate fulcitum, more prædeceſſorum noſtrorum ſententiam mutando in melius, ut de multis exemplis evidentiſſimis approbare poſſumus. Ideo Argrinum paſtorem veſtrum a vobis unanimiter electum & expetitum vobis canonice præeſſe concedimus; quem, ſicut dicitis, vtique patet inconſiderate fuiſſe per ſubreptionem a vobis expulſum: præcipientes, ut digna ac competenti illum reverentia recipiatis, atque ſicut proprio epiſcopo obedientes in omnibus exiſtentes, & eius alloquio & conſolatione noſtra autoritate fruamini, ac veluti eo tanto paſtore reddito & a vobis recepto, in domino vobiſcum congratulemini. Sane quia omnibus eccleſiis ius intemeratum legemque canonicam inviolabiliter conſervare volumus: eccleſiæ veſtræ nequaquam vim inferre debemus, nec aliquod præiudicium imponere quærimus, ſed in omnibus canonicam autoritatem & priſcam electionem immutilatam eſſe cenſemus. Bene valete.

Data 2. Kal. Septembris, per manum Sergij ſcriniarij ſanctæ Romanæ eccleſiæ. Indictione tertia.

LEGES ECCLESIASTICÆ

ANNO CHRISTI 905. vel 906.

EDVARDI SENIORIS REGIS ANGLIÆ, & Guthurni regis Danorum in Eaſtanglia, *&c.* ab Aluredo Magno & Guthurno regibus primum conditæ, & nunc denuo ab Eduardo filio ejuſdem Aluredi & Guthurno fœdus ineuntibus, Intingfordæ ut videtur, confirmatæ.

TITVLI LEGVM ECCLESIASTICARVM.

I. *De pace Eccleſiæ.*
II. *De apoſtatis.*
III. *De correctione ordinatorum, ideſt, ſacris initiatorum.*
IV. *De inceſtu.*
V. *De rei capitalis damnato confeſſorem deſiderante.*
VI. *De decimis & cenſu eccleſiæ detentis.*
VII. *De iis qui die dominico ſua negotia agunt.*
VIII. *De ieiuniis.*
IX. *De iureiurando & ordalio.*
X. *De membro truncato poſt tertium diem ſubveniendo.*
XI. *De ſagis, ariolantibus, pcierantibus, &c.*
XII. *De iis qui ſacris initiantur, & de peregrinis.*

PROOEMIVM.

HÆc ea ſunt ſenatuſconſulta ac inſtituta, quæ primo Aluredus & Guthurnus reges, deinde Edouardus & Guthurnus reges, illis ipſis temporibus tulere, cum pacis fœdus Daci & Angli ferierunt, ac ſeſe mutuo amplexi ſunt, quæque poſtea a ſapientibus recitata ſæpius, atque ad communem regni utilitatem aucta, atque amplificata ſunt.

Ante omnia, Deum unum, ſpreto omni ac repudiato cultu barbaro, auguſte ſancteque venerandum propoſuerunt: tum leges humanas [propterea quod pro explorato haberent nolle ſine his quamplurimos in officio contineri ſuo, aut eccleſiaſticæ morem gerere diſciplinæ] conſcribendas curarunt, eaſque Chriſto cum rege communes promulgarunt, his ut eorum coerceretur temeritas, qui epiſcopi imperata obire noluerint.

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

Hoc igitur primo decreverunt, ut eccleſiæ pax intra ſuos parietes, eaque, quæ eſt manu regis tradita, tranquillitas, pie inviolateque ſerventur.

II.

Porro autem ſi quis Chriſtianam fidem exuerit, adeoque dictis aut factis cultum promoverit barbarum, capitis æſtimatione, mulcta, aut ipſa legis violatæ pœna, prout ipſa feret facti ratio, culpa penſator.

III.

Si quis ſacris initiatus clepſerit, dimicarit, peieraverit, aut fornicatus fuerit: capitis æſtimatione, mulcta, aut legis violatæ pœna, pro ipſa delicti ratione compenſato: Deo ſaltem, prout ſe regulæ habuerint eccleſiaſticæ, faciat ſatis, atque in cuſtodiam, ni fideiuſſores admoverit, coniicitor. Sacerdos ſi in diebus feſtis, aut ieiuniis populo indicendis erraverit, 30. ſolidis, ſi quidem id inter Anglos evenerit, mulctator: ſin idem in Dacis acciderit, ſeſquimarcam pendito. Sacerdos ſi ad dies in hoc conductos oleum non pararit ſacroſanctum, aut baptiſma, cum vſus fuerit, denegarit, inter Anglos mulctator; in Dacis autem, legis violatæ pœnas luito, Oras nimirum duodenas numerato. Si quis ſacris initiatus capitale quidquam perpetrarit, capitor, ut tandem epiſcopo criminis admiſſi pœnas dependat.

IV.

Præterea autem ſapientibus viſum eſt, ut qui fœdo ſe polluerint inceſtu, eorum qui fuerit ſuperior rex habeat inferiorem epiſcopus, ni citius cumulate Deo & hominibus compenſarint, & quod fuerit eis ab epiſcopo indictum, confecerint. Si duo fratres germani, aliive ſanguinis neceſſitate iuncti, cum vna eademque uxore rem habuerint, capitis æſtimatione, mulcta, aut legis violatæ pœna, prout æquum fuerit, ipſaque feret facti ratio, compenſanto.

V.

Si quis rei capitalis damnatus, ſua ingenue ſacerdoti peccata confiteri cupiverit, id ei conceditor. Omnes autem ſtudioſe ac ſedulo iura omnia divina provehunto, ita uti divinam miſericordiam conſequantur, atque has a ſapientibus irrogatas ſontibus pœnas declinent.

VI.

Dacus ſi decimas non dederit, legis violatæ pœnas ſolvito, Anglus mulctator. Dacus ſi debitum Romæ nummum retinuerit, legis violatæ pœnam ſubito, Anglus mulcta afficitor. Dacorum quiſquam ſi ad candelas nummum non dederit, iuris violati pœnas luito, Anglus plectitor. Dacus ſi iuſtam nomine aratri eleemoſynam non ſoluerit, ruptæ legis pœnam dependito; Anglo autem, ſi quid delinquitur, mulcta irrogator. Dacus ſi iura, aut officia quæcumque divina ſuppreſſerit, aut retinuerit, legis violatæ pœnam dependito, Anglus mulctator. Si quis contumaciter obſiſtendo, alium jura atque officia divina petentem vulneravit, capitale eſto: ſin mortem obtulerit, ab omni legis patrocinio deſtitutus habetor, eumque omnes iuſtitiæ cultores vel invitum ac læſum capiunto. Atque ſi eum ſuapte culpa juri divino aut regio ſe opponentem morte occubuiſſe liquido confirmetur, propterea ne quidquam penditor.

VII.

Dacus si die dominico quidquam fuerit mercatus, re ipsa, & Oris praterea duodecim mulctator; Anglus 30. solidos numerato. Liber, si die quocumque festo operis quidquam fecerit, aut servituti subiacето; aut mulctam, legisque violatæ pœnam dependito: servus vapulato, aut precio, virgarum metum redimito. Dacus si servo suo invito opus addixerit die quocumque festo, rupti iuris pœnam dato, Anglus mulcta afficitor.

VIII.

Liber si indictum ieiunium cibo sumpto dissoluerit, & mulcta, & ipsa legis violatæ pœna plectitor: servus vapulato, aut precio redimito.

IX.

Porro autem festis diebus omnibus, & legitimis ieiuniis, ordalium nullus ingreditor, neve ad iusiurandum addicitor. Dacorum si quis contra fecerit, legis violatæ pœnas dato, Anglus mulcta plectitor.

Nemo, quoad ejus fieri poterit, cujuscumque sceleris admissi conscius, die dominico morti obiicitor: verum comprehensus, usque dum dies festus transierit, tenetor.

X.

Si cui membrum corporis sceleris admissi causa præcidatur, isque tres noctes superstes fuerit, quisque deinceps impune, impetrata tamen ab episcopo venia, aut eius vulneri medicinam, aut animo consolationem adhibeat.

XI.

Sagæ, ariolantes mulierculæ, periurioſæ, pestiferæ, & meretrices fœdæ, ac flagitioſæ, sicubi deprehendantur, a finibus regni, ut pura & integra plebs sit, relegentur, aut in regno, ni ab illa mente destiterint, ac cumulatius compensarint, male pereunto.

XII.

Si quis sacris initiatus, incolave, in iis quæ ad fortunas, vitamve eius spectarint, decipiatur: tum ei nationis illius rex, aut satrapes, & episcopus loco cognatorum, & patroni sunto, ni is aliunde habuerit. Fraudator vero, prout feret maleficii ratio, Deo & regi satisfacito, aut graves, qui est regionis illius princeps, sceleris admissi pœnas repetito.

Desiderantur nonnulla.

*** CONCILIVM ROMANVM IN LATERANENSI BASILICA A BENEDICTO Papa IV. habitum anno Domini DCCCCVI.

HVius concilii acta & monumenta nulla supersunt, præter priorem Benedicti epistolam superius descriptam: in qua sanctam synodum a se convocatam ait in Lateranense palatium, deque eius consilio Argrinum Lingonensem episcopum iniuste ab ecclesia sua pulsum, in eandem se restituere. Hanc epistolam consule: ex qua etiam intelliges, habitum a Ioanne Benedicti decessore in eadem causa episcoporum concilium, in quo canonice definitum est, ut sua Argrino redderetur ecclesia. Quod an gestum in Romano Concilio anni 904. in causa Formosi habito, an in alio quopiam, mihi non liquet. Quo factum est, ut peculiare hac de re Concilium sub Ioanne IX. annotare noluerim.

VITA LEONIS PAPÆ V.

ANNO CHRISTI 906. Leo V. quando papa factus.

LEO V. patria Ardeatinus subrogatus est in locum Benedicti quarti anno Domini 907. tempore Lamberti imperatoris. Cumque quadraginta dies ecclesiam gubernasset, pulsus a pontificatu, detrusus est in carcerem per Christophorum sedis apostolicæ invasorem, anno eodem haud dubie quo pontificatum adeptus fuit.

VITA CHRISTOPHORI PAPÆ.

Christophorus sedis invasor & pontifex.

CHRISTOPHORVS invasor sedis apostolicæ, pari modo ab invasore Sergio pontificatu deiicitur, quo ille prædecessorem suum Leonem quintum legitime electum sede sua amoverat. Nam cum septem menses sedem pontificiam tenuisset, dejectus est e sede violenter per Sergium, strictusque vinculis, & in carcerem trusus, per vim inductus vitam & habitum monasticum suscepit.

*** DIPLOMA CHRISTOPHORI PAPÆ IN CONFIRMATIONEM PRIVILEGIORVM abbatiæ Corbeiensis in diœcesi Ambianensi.

Christophorus episcopus servus servorum Dei, universis episcopis Galliarum.

Ex D. Luc. Dacherii tom VI. spicilegii.

CVM Romanæ sedis pontificem constet omnium ecclesiarum Christi caput fore, ac si beati Petri apostolorum principis vices agentem, cui Christus ait: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & tibi dabo claves regni cælorum*: nulli cunctandum est quod cunctæ ecclesiæ paci, saluti, & quieti prospicere nos oporteat, præcipue tamen his, qui ad nos necessitatis suæ causas deferre voluerint. Vnde cognoscat omnium sanctorum Galliæ præsulum carissima fraternitas, quod vir venerabilis Franco abbas ex monasterio Corbeiæ provinciæ Galliarum, quod est constructum in pago Ambianensi super fluvium Sommæ, adiit nos per venerabilem coepiscopum nostrum Orgarium, petens ut nostræ autoritatis privilegio præcepta vel edicta regum & imperatorum antiquis aut modernis temporibus eidem loco concessa firmaremus, necnon privilegia episcoporum, unum a præsule Ambianensi Bertefrido, ad cujus diœcesim locus ipse pertinet, & coepiscopis suis factum, & primitus ædificato suo monasterio datum; aliud longe postea regnante Carolo, ab Hincmaro Remensi archiepiscopo, & universali Concilio episcoporum Galliæ conscriptum: præterea privilegia beatæ memoriæ Benedicti & Nicolai prædecessorum nostrorum: in quibus omnibus statutum est, ut præfatum monasterium Corbeiæ, rerum suarum liberam obtineat dominationem, & eligendi sibi abbatem de suis semper habeat potestatem: contradictores vero & repugnantes huic sanctioni, anathemate damnandos. Qua de re noverit omnis cœtus episcoporum Galliæ, quod privilegia sanctorum episcoporum Galliæ, sive sedis Romanæ, cui autore Deo præsidemus, jam dicto monasterio Corbeiæ concessa, nostræ autoritatis edicto roboramus; & omnem resistentem, divino judicio damnandum denuntiamus. Super hæc autem jam dictus abbas Franco cum congregatione sibi commissa obsecrat, ut quia divina decernente justitia, piratarum sævitia, maritima Galliæ loca, in quibus & ipsum monasterium situm est, adeo devastantur, ut nulli extra munitiones manenti liber relinquatur locus, cujus etiam vastitatis impulsu cogente, sæpe memoratum monasterium muro munitum est: quatenus idem, sicut prius, in abbatis & fratrum potestate perpetuo maneat, ita ut neque comes, nec quilibet judex, aut manendi, aut aliquid contra voluntatem abbatis & fratrum inibi agendi potestatem præsumere audeat; ne forte concessa ab initio privilegia violentur. Quorum petitionem justam & pro tempore opportunam judicantes

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 906.

cantes decernimus, ne aliqua sive ecclesiastica, sive sæcularis persona contra roborata nostra autoritate privilegia venire audeat; sed sicut hactenus, ita deinceps in futurum inconvulsa permaneant. Et quia præteritorum casus nos cautos faciunt in futurum, omnem huic sanctæ autoritati renitentem, nisi eis, quos læsit, digne satisfecerit, alienum a cœtu fidelium & hic & in futuro decernimus: omnes vero his nostris sancti scilicet Petri successoris decretis faventes, gratiæ suæ ubertate dominus replere dignetur.

Scriptum per manum Sergii scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ in mense Decembri, indictione XI. septimo Kal. Ianuarii, imperante domno nostro piissimo augusto Ludovico a Deo coronato imperatore sanctissimo. Valete.

VITA SERGII PAPÆ III.

Sergius invasor sedis apostolicæ.

SERGIVS ille nefandus Adelberti Tusciæ marchionis armis potentissimis fretus, homo vitiorum omnium servus, omniumque facinorosissimus, qui una cum Stephano sexto in Formosum papam supra modum sævierat, sedem Christophori, non Formosi, ut memoria lapsus asseruit Luitprandus, invasit, adeoque ab omnibus non legitimus pontifex, sed invasor sedis apostolicæ est habitus. Ex presbytero, non ex diacono, vel episcopo, ut habent Luitprandus & Sigebertus, factum esse pontificem indicant acta Concilii Romani sub Ioanne IX. celebrati. Ambitione sedis apostolicæ ad Francos se contulit, ait Sigebertus, & eorum auxilio Christophorum invasorem capiens, & in carcerem trudens, latenter Romam ingressus, papatum invasit, & Romanos minis ac terroribus perpulit, ut omnes ordinationes Formosi irritas haberent. Eumdem etiam ordinatos a Formoso papa exordinasse, novasque eorumdem ordinationes superinduxisse, testatur Auxilius apud Sigebertum in dialogo, quem hoc tempore contra intestinam discordiam Romanæ ecclesiæ de ordinationibus & exordinationibus Romanorum pontificum, aliorumque ab iis ordinatorum, scripsit. Ne quis vero pusillanimis ex hoc facto scandalum accipiat, meminerit patrata esse hæc ab invasoribus & intrusis, pontificis nomen usurpantibus, & illegitime thronum apostolicum invadentibus, quique censura ecclesiæ non tam apostolici, quam apostatici erant nominandi: qui autem legitime creati sunt Romani pontifices, ut Ioannes IX. ista vehementer sunt execrati. Vnde non est mirandum, quod Sergius cum Stephano sedis apostolicæ invasore potentissimo, ea quæ sacris legibus inconcessa sunt, tentaverit & usurpaverit. Alienorum invasor, grassator est; at quis ab isto justa legitimaque omnia requirat? Et licet, quod mirandum est, Sergius talis fuerit, & ad sacrilegium nefandum turpissimam impudicitiam addiderit, & ex Marozia, nobilissimi illius scorti Theodoræ, de qua ex Luitprando libro secundo cap. decimotertio infra sæpius, filia, filium Ioannem nomine procreaverit: tamen eo honoris & reverentiæ fideles omnes, præsertim longe positi Boreales populi, prosequebantur Romanam ecclesiam, ut quemcumque in ea sedentem audirent

Christophorum deposuit.

An factum Sergii privilegio & autoritati ecclesiæ præjudicet.

Sergius impudicus.

nomine tenus pontificem, eumdem, mirum dictu, nulla habita discussione ejus ingressus, ut Petrum colerent. Nam ab hoc Sergio Colonienſem & Hamburgenſem pallia accepisse testatur Crantzius libro tertio historiæ ecclesiasticæ cap. 1. Bremensem ecclesiam a potestate & jurisdictione Colonien sis, aliter quam autoritate Formosi papæ in Concilio Triburiensi statutum fuerat, plane exemptam fuisse scribit Adam lib. 1. cap. 42. Vnde nemo non intelligit, quanta providentia ecclesiam universam Deus optimus regat & gubernet, quæ cum meretricum arbitrio inflammaretur, omnia mala & scandala increbrescerent, magnoque schismate scindenda metueretur, eamdem ab hæresi & schismate omni ita defenderit, ut potius omnes ubique gentium fideles eidem fidei vinculo & obedientiæ fœdere juncti persisterent, firmiterque adhærerent. Postquam triennio sedem invasam occupasset, defunctus est anno Domini 910. ut infra patebit ex initio pontificatus Ioannis X.

Providentia Dei erga ecclesiam.

**IVDICIVM EPISCOPORVM ANNO CHRISTI DCCCCVI.

ANNO CHRISTI 906.

In controversia canonicorum sancti Vincentii Matiscon. & monachorum " S. Eugendi.

" S Oyant.

ANNO incarnationis dominicæ DCCCCVI. cum venissent sacri pontifices, Austerius Lugdunensis archiepiscopus, & Gerardus Matiscensis episcopus, ad ecclesiam sancti Eugendi supra fluvium qui vocatur Borbontia: orta est ante illos proclamatio non modica canonicorum sancti Vincentii Matisconensis: Folcoldi videlicet præpositi, & reliquorum inibi commorantium, ex quadam capella, quæ erat fundata in honore Dei & sancti Vincentii in villa Gerii in curtile S. Albani sita, quam Bertericus in stipendia canonicorum contulit. E contra vero monachi S. Eugendi, monasterii Lurensis, dicebant quod privilegium sibi factum a domino Lamberto pontifice habebant, promittentes ostendere; nec demonstrare potuerunt.....Actum regnante Carolo.

Ex Severtii Chronol.

**CONCILIA DVO NARBONENSIS PROVINCIÆ.

ANNO CHRISTI 906.

ANNO domini DCCCCVI. Barcinone celebratum est concilium, cui præfuit Arnustus archiepiscopus Narbonensis, episcopi septem interfuerunt. Quo in consilio disputatum est, utrum Ausonensis ecclesia tributaria esse deberet ecclesiæ Narbonensis.

Anno DCCCCVII. apud S. Tiberium in diœcesi Agathensi aliud eadem in causa coactum est concilium, cui præfuit idem Arnustus Narbonensis archiepiscopus, & episcopi novem interfuerunt. In eo terminata est causa episcopi Ausonensis; decretumque, Ausonensem ecclesiam liberam in posterum fore a tributo quod pendebat ecclesiæ Narbonensi. Cui decreto sponte consensit Arnustus.

& 907.

Brevem hanc conciliorum istorum summam excerpsit Petrus de Marca Parisiensis archiepiscopus, ex eorum actis quæ sunt in Ausonensis ecclesiæ tabulario.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 909.

*** CONCILIVM MAGALONENSE APVD IVNCARIAS.

Anno Christi DCCCCIX. V. Non. Maii, ab Arnusto Narbonensi archiepiscopo, cum episcopis decem celebratum. In quo Sinuarius comes cum omni familia sua solennem absolutionem & benedictionem accepit.

Lacunas quasdam supplevimus, partim ex fragmento Sirmondi tom III. partim ex altero quod edidit Catellus lib. 1. Comment. Occit.

DISPOSITIONE arcessiti divina, anno incarnationis herilis verbigenæ DCCCCIX. Indict. XII. V. Non. Maii in regno Septimaniæ, territorio Magalonensi, loco Iuncarias vocato, in ecclesia sancti Vincentii: nos perhumiles Septimaniæ, B Hispaniæ, atque Provinciæ, Iesu Christi servi; Arnustus videlicet sanctę ecclesię primę Narbonæ metropolitanus, Amelius Vzeticensis, Gimara Carcassensis, Reginardus Bitterrensis, Nantigisus Vrgellitanus, Autgarius Lutovensis, Gerardus Agathensis, Vcbertus Nemausensis, Gontarius Magalonensis, Benedictus Forojulien-sis: item Reginardus Cavallicensis: una cum immensa congregatione nobis commissa; absolvimus, & benedicimus Sinuarium comitem cum cæteris comitibus filiis suis, simulque cum uxoribus, & cunctis C suis fidelibus, si tamen ita peregerint, sicuti per dominum metropolitanum supra nominatum audivimus, ut honor & decus qui sub tanto regimine debet esse omni tempore, cum magna religione observetur. Prævideat namque ipse archipræsul, ut in visceribus eorum nulla machinamenta, nulla fallacia diaboli remaneat; & postea caput vestrum pari consilio taliter absolvat, & benedicat. Veniantque super vos universæ benedictiones novi & veteris testamenti, & apprehendant vos: & omnes maledictiones, quas dudum intulimus D super vos, diutissime auferantur a vobis. Benedicti vos in civitate, & benedicti in agro. Benedictus fructus ventris vestri, & fructus terræ vestræ, fructusque vinearum vestrarum, greges armentorum vestrorum, & caulæ ovium vestrarum. Benedicta horrea vestra, & benedictę reliquiæ vestræ: benedicti eritis ingredientes & egredientes. Emittat dominus benedictionem super cellaria vestra, & super omnia opera manuum vestrarum. Abundare faciat vobis dominus omnibus bonis. Aperiat dominus the- E saurum suum optimum, & tribuat pluviam terræ vestrę congruo tempore. Benedicat dominus operibus manuum vestrarum; & constituat vos in caput, & non in caudam; & sitis semper supra, & non subtus: domos ædificetis, & habitetis in eis longævo tempore: plantetis vineas, & fructum earum colligere faciatis, sementem modicam faciatis in terram, & multum ex ea congregetis in horrea vestra: omnes arbores & fruges terræ vestræ rubigo non consumat: pe-

ANNO CHRISTI 909.

renniter feliciterque consenescatis, & cum Michael archãgelo ad portas paradisi inlæsi pervenire mereamini, præstante domino.

Arnustus sanctæ Narbonensis ecclesiæ episcopus subscripsit.

Amelius Vzeticensis ecclesiæ humilis episcopus subscripsit.

Geraldus humilis Agathensis episcopus subscripsit.

Nantigisus Vrgellitanæ ecclesiæ episcopus subscr.

Reginardus [1] sanctæ Biterrensis ecclesiæ episcopus subscripsit.

Vgbertus [2] sanctæ Nemausensis ecclesiæ episcopus subscripsit.

Gunterius [3] episcopus [4] subscripsit.

Gimara Carcassensis ecclesiæ episcopus subscripsit.

Audgarius [5] sanctæ Lutovensis ecclesiæ episcopus subscripsit.

Benedictus sanctæ Forojulienſis ecclesiæ episcopus subscripsit.

Item Reginardus sanctæ Cavallicensis ecclesiæ humilis episcopus subscripsit.

1 Reginaldus.
2 Vicbertus, & Hucbertus.
3 Gontarius.
4 Magalonensis.
5 Autgarius.

OBSERVATIO GABR. COSSARTII S.I.

Concilii hujus exemplum, ut & Portuensis anni 897. nacti sumus beneficio illustrissimi & eruditissimi Francisci Bosqueti episcopi Monspelicnsis. Breve tantum illius fragmentum repererat Sirmondus noster; & illud quidem tum in loci, tum in temporis nota, omnino mendosum. Nam & locum Iuniarias vocabat literæ unius mutatione, & annum designabat 894. Quo factum est, ut Gallię Christianæ autores, episcopos omnes, quorum hic subscripta sunt nomina, ad hunc annum alligarint: prudenter quidem, sed minus feliciter, pessimi codicis vitio.

Porro Iuncariæ, sive Iuncheriæ, locus est in agro Magalonensi a iuncorum copia sic dictus: ubi visuntur hodieque partim reliquiæ, partim rudera magnificentissimæ ecclesię sancti Vincentii, in qua hoc concilium habitum.

Sinuarius vero comes quo hic crimine absolvatur, incompertum nobis est. Eum in concilio Tricassino a Stephano papa V. (alias VI.) excommunicatum fuisse, quod Hincmaro Laudunensi eruisset oculos, refert B. Theobardi vita, a Catello in commentariis Occitanicis edita. Sed cum in vita ista multæ sunt fabulæ, tum hæc præsertim de Tricassino concilio, cui cum Odone rege (quem imperatorem vocat) interfuerit Stephanus V. qui nunquam in Gallias venit. Audierat scriptor maleferiatus excommunicatum fuisse Sinuarium, Hincmaro effossos oculos, eumdem de deiectione sua, carcere, cæcitate, proclamationem edidisse ad Ioannem VIII. in concilio Tricassino: denique in concilio isto nobiles aliquot & illustres viros excommunicatos fuisse. Ex his omnibus multiplici errore corruptis, fabulam suam consarcinavit. Excommunicatum autem a Narbonensis Provinciæ episcopis Sinuarium comitem satis intelligimus ex hujus concilii verbis: *Omnes maledictiones quas dudum intulimus super vos.* Alia excommunicationis afferri causa posset, quod fuerit fautor Selvæ Tarraconensis archiepiscopi depositi in concilio Nemausensi ad villam Portum superius edito pag. 478. At Sinuarium Selvæ studuisse cum prodat B. Theodardi vita; tum eam ob rem excommunicatum minime fuisse, in eadem legimus.

[1] CONCILIVM TROSLEIANVM APVD TROSLEIVM IN PAGO SVESSONICO

ab Heriveo Remensi archiepiscopo, ejusque suffraganeis celebratum die VI. Kalendas Iulias, anno Christi DCCCCIX. Sergii papæ III. anno II, Caroli Simplicis regis XVII.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De honore & cultu ecclesiarum Dei.*
II. *De statu regni, & fidelitate regis.*
III. *De regulari statu iam pene collapso.*
IV. *De sacrilegis, & eorum damnatione.*
V. *De vexatione, & inhonoratione sacerdotum.*
VI. *De dotibus & decimis ecclesiarum, & de censu pro eis non exigendo.*
VII. *De rapinis.*
VII. *De raptis, & occultis nuptiis, & incestis.*

IX.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 909.

IX. *De accessu, & frequentatione, ac cohabitatione presbyterorum & clericorum cum feminis.*
X. *De fugiendo luxuriam.*
XI. *De perjuriis cohibendis.*
XII. *De discordantibus, iracundis, & litigiosis.*
XIII. *De homicidis & mendacibus.*
XIV. *De non diripiendis ecclesiæ rebus defuncto episcopo.*
XV. *Epilogus ad episcopos, & generaliter ad omnes.*

PRÆFATIO.

Conc. Nicæn. can. 5.

SANCTVM, & Deo auctore celebratum, generaliter & sine ulla exceptione Nicænum præcipit concilium, ut omnibus, simul episcopis provinciæ congregatis discutiantur quæstiones necessariæ, & quod regulariter omnibus placuerit in commune, hoc omnes tam metropolitani, quam cæteri sequantur episcopi. Simili modo & Antiochenum concilium, si quæ sunt agenda, peragere jubet provinciales episcopos sui consilio metropolitani, & metropolitanum consilio coepiscoporum provincialium, sicut est ibidem designatum. Et hoc non solum in causis quorumlibet fieri præcipit: sed etsi forte inter ipsos, inquit, episcopos quæstio de quolibet negotio orta fuerit, primas provinciæ judices episcopos dare debebit. Leges quoque Romanæ, & beatus papa Gregorius multoties horum judicio cognita veritate, contentiones inter ecclesiasticos viros, vel quoslibet cum ecclesiclesiasticis personis, salubrem demonstrat finem accipere debere: ita tamen, ut in omnibus quid antiqua habeat autoritas requiratur. Vnde anno dominicæ incarnationis DCCCCIX. indictione XII. VI. Kalendas mensis Iulii, convenerunt venerabiles patres ac doctores ecclesiæ, Heriveus videlicet sanctæ metropolis Remorum archiepiscopus, totius plebis Dei famulus, & coepiscopi Remensis diœceseos, quorum nomina subter tenentur adscripta, in pago Suessonico, in loco Trosleio, de statu sanctę ecclesiæ, ac totius regni utilitate tractaturi: & facta solenniter salutatione, omnibusque, ut mos est, ordine residentibus, archiepiscopus sic exorsus est.

Conc. Antioch. can. 9. & 14.

Allocutio Herivei archiepiscopi.

Quoniam per aliquot annos, parrim infestatione paganorum, partim etiam gravissimis regni perturbationibus, ac quorumdam falsorum Christianorum infestationibus præpediti, juxta decreta canonum nequivimus congregari: nunc quia, annuente Domino, nobis congregandi facultas juxta decreta canonum data est, cum Dei gratia convenientibus nobis in unum, cooperante eo in cujus congregamur nomine, & qui habitare facit unanimes in domo, primo nobis & ante omnia necessarium est servare unitatem spiritus in vinculo pacis, ut unum sentiamus, & unum in Christo omnes dicamus, & secundum salutaria dicta martyris Cypriani servetur a nobis caritas animi, honor collegii, vinculum fidei, concordia sacerdotii. & ut attendentes regulares constitutiones patrum nostrorum, a metropolis suæ quisque regulari consuetudine non abducatur. Et quia secundum definitionem canonicam perfecta debet haberi synodus, in qua cum suis est suffraganeis metropolitanus, expedit atque condecet, ut quidquid boni, prœveniente gratia, a qua est omne datum optimum, & omne donum perfectum, mente concipere & ore proferre valuerimus, eadem subsequente, sine qua nihil boni implere possumus, ad finem usque perfectum opere perducere satagamus. Oportet igitur ut quamprimum Christianæ religioni jam labanti, jamque velut in præcipiti vergenti, ac mundo in maligno posito vestro consilio & autoritate episcopali succurratis. Videtis quam sit evidens furor domini, & manus ejus ad feriendum extenta. Ecce enim quotannis, ex quo terram nostram ex parte ægra sterilitate damnatam aspicimus, quibus cladibus populus quotidie intereat videmus. Depopulatæ urbes, destructa vel incensa monasteria, agri in solitudinem sunt redacti. ita ut vere possimus dicere quia pervenit gladius usque ad animam. Vsque ad animam denique gladius pervenit, cum justo Dei judicio amissis exterioribus bonis, & exhausto flagellis atque afflictionibus corpore, ipsa virtus animæ lassata deficere videtur, & quasi nihil vitale in illa reservatur. Non hæc certe casu aliquo, aut subita temporum vel elementorum mutatione contingunt, quia scriptum est: *Nihil in terra sine causa fit, & de humo non egreditur dolor.* De humo quippe dolor non egreditur, quia, ut beatus Gregorius dicit, nequaquam pœna de ea nascitur creatura quæ percutit, sed de ea quæ peccando vim percussionis extorsit. Ecce enim cernimus, quod ad correptionem nostram expectatus imber arente terra frequenter suspenditur, caliginosus aer inardescente sole siccatur, mare procellis intumescentibus sævit, & alios ad transmeandum susceptos intercipit, aliis desideratum iter erecta in cumulum unda contradicit: terra non solum germine fœcunditatis imminuitur, sed etiam semina accepta consumit. In quibus nimirum cunctis patenter adspicitur hoc, quod quidam sapiens de domino testatur dicens: *Pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos.* De humo dolor non egreditur, quia elementum insensibile non ex sua natura, sed pro meritis hominum ad affligendum peccatores excitatur. Et propheta de domino dicit: *Si erit malum in civitate, quod dominus non fecit:* & ipse dominus de se per Esaiam dicit: *Ego dominus faciens pacem, & creans malum,* hoc est otium & bellum. Hic enim malum non pro boni contrario, sed medium quiddam, id est afflictionem significat. quæ utique a domino fit, quia eo permittente peccanti populo subterducitur: ut qui in pace Deum sequi noluerunt, saltem percussionibus attriti metuant & convertantur, juxta quod scriptum est: *Sola vexatio intellectum dabit auditui.* Nostris potius, & totius populi, quem regere debuimus, peccatis ista fiunt, quoniam iniquitates nostræ multiplicatæ sunt super caput, & delicta nostra creverunt usque ad cælos. Fornicatio & adulterium, sacrilegium & homicidium inundarunt, & sanguis sanguinem tetigit. Sanguis quippe sanguinem tangit, cum peccator malis suis gravius aliquod malum adjungit, nec ullum pravis actibus terminum indicit, sed juxta Apostolum in pejus quotidie proficit. Et pene est ut cum propheta Esaia ingemiscamus, dicentes ad Dominum: *Quare, Domine, errare nos fecisti de viis tuis? induraſti cor nostrum ne timeremus te? facti sumus in principio, cum non dominareris nostri, neque invocaretur nomen tuum super nos.* Cum enim Deus peccatores homines qui non solum peccant, sed etiam perseverare in peccatis eligunt, cum, inquam, tales justo judicio deserit, eosque post pravitatem mali sui cordis abire permittit, quasi ipse eos errare facit, quos nequaquam misericorditer, ut convertantur, occulta inspiratione præveniens tangit. Et sicut primi homines nulla lege, nullo saltem timore prohibebantur male agere; sed libere ventri, & delectationibus oculorum, ac cæteris vitiis serviebant: ita nunc posthabito humanarum vel divinarum legum timore, contem-

Iob. 5.

Gregor. l. 5 Moralium c. 6.

Sap. 5.

Amos 3.

Esa. 47.

Esa. 28.

Esa. 63.

ANNO CHRISTI 909.

ptis edictis episcopalibus; unusquisque quod vult agit: potentior viribus infirmiorem opprimit, & sunt homines sicut pisces maris, qui ab invicem passim devorantur: ac calcata iniquitate abundat ac convalescit iniquitas. Hinc est quod videmus per totum mundum rapinas pauperum, deprædationes rerum ecclesiasticarum. Hinc sunt assiduæ lacrymæ, pupillorum luctus: ita ut jam clamor talium, sicut Sodomorum, ascendat ad cælum, & fiat quod per Psalmistam voce Domini dicitur:

Psal. 11. *Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus.* Omnis pene ordo, omnisque status ecclesiæ confusus ac temeratus est. Denique, ne nobis parcere videamur, qui aliorum errata corrigere debemus, episcopi dicimur, sed episcopale officium non implemus. Ministerium prædicationis relinquimus: eos qui nobis commissi sunt videmus Deum deserere, & in pravis actibus jacere, & tacemus, nec eis manum correctionis tendimus: sed & si aliquando quædam dicere cœperimus, quæ carnalibus eorum animis valeant displicere, dicunt de nobis quod in euangelio Dominus de sedentibus in Moysi cathedra dixit: *Alligant onera gravia & importabilia,*

Matth. 23. *& imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea movere.* Sicque fit, ut nobis tacentibus grex Domini pereat, & per abrupta vitiorum præceps actus, luporum immanium morsibus pateat: dumque deest qui eos vitæ vias ingredi doceat, libere per devia gradiuntur erroris, & impletur in eis, quod per prophetam dicitur: *Zelus*

Isa. 5. *apprehendit populum inerudítum.* & alibi: *Idcirco*, inquit, *captivus abiit populus meus, quia non habuit scientiam.* Pensemus qui unquam per ministerium linguæ nostræ de perverso opere conversi pœnitentiam egerunt, quis luxuriam nostra prædicatione deseruit, quis avaritiam, quis superbiam declinavit. Nobis ergo, qui nomine censemur episcopi, maxima & prope importabilis incumbit sarcina pastoralis officii, dum instat reddenda ratio negotii nobis commissi cum exactione lucri: & dum jam jamque adventus imminet illius in majestate terribili, ubi omnes cum gregibus suis venient pastores in conspectum pastoris æterni, augmentum de grege, lucrum de negotio, manipulos de segete allaturi; quid sumus acturi, hic pastores vocati, illic sine ovibus venientes, quæ valeant præsentari? hic ab eo accepto talento ad negotium missi, illic ad Dominum nostrum post negotium redeuntes vacui? hic directi in messem operarii, illic absque manipulis vacuis manibus præsentati? Pensemus ergo necesse est, quam in illo tanto examine rationem sumus reddituri, ne coram omni frequentia exercitus angelici, coramque copiosa electorum multitudine, quod absit, reddamur æternaliter confusi. Ergo considerantes & expavescentes imminens nobis de multorum perditione periculum, congregati simul in nomine Dei omnipotentis, per unicum filium ejus Dominum nostrum Iesum Christum, in virtute sancti Spiritus consulamus nobis, & commisso nobis gregi, ac de statu sanctæ ecclesiæ & regni, ac fidelitate regis nostri, sed & de statu monasteriorum, quorum antiquitus statutus ordo & religio pene deletur, de rapinis quoque & sacrilegiis: necnon de raptis & perjuriis, cæterisque flagitiis, sententiam secundum decreta sacrorum canonum & decretorum episcopalium proferamus. Et talia facientes, aut episcopali ministerio, aut pastorali exhortatione, provocemus ad pœnitentiam & emendationem, aut impœnitentes, & corrigi nolentes, gladio verbi Dei bis acuto eorum corpora & animas concidamus, & æterno illos anathemate, hoc est alienatione a Christo & ecclesia, tam in præsenti, quam in futuro plectamus, nisi vel modo resipiscant a laqueis diaboli, a quo capti tenentur ad ipsius voluntatem, & convertantur ad dominum vivum & verum per aliquam correctionem, & prout possibilitas tulerit, congruam emendationem.

ANNO CHRISTI 909.

CAPITVLA.

I.

Igitur decrevimus, ut cultus atque honor ecclesiarum Dei in omnibus & ab omnibus religiose custodiatur, & digna reverentia immunitatibus earum ac ministris exhibeatur. Sed & regem ac principes condecet, ut privilegia ex antiquo ecclesiis Dei concessa roborent, & stabiliter observari jubeant: & quemadmodum ab antecedentibus regibus honoratæ, vel rebus ampliatæ, seu ditatæ fuerunt, ita de cætero sub omni integritate, salva æquitatis ratione permaneant. Sacerdotes quoque, & servi vel ancillæ Dei, vigorem ecclesiasticum obtineant, eisque regalis potestas, & illustrium virorum strenuitas, seu reipublicæ administratores, ut suum ministerium digne exequi valeant, in omnibus rationabiliter & juste concurrant. Si enim rex, & sæculi potestates, Dei & ecclesiæ honorem servaverint, per hoc honor & potestas illorum augebitur, roborabitur, & stabilietur, & victoriæ illis de cælo ministrabuntur, & tam ipsi, quam successores eorum propter eos, in gloria & dignitate Deo propitio perdurabunt. Sin aliter egerint, & Deum contempserint, contemnet illos Deus, & despicabiles ac miseros reddet, & de solio regni exsufflabit, projicienturque sicut pulvis a facie terræ, juxta quod in libro regum legimus de Achab, & cæteris regibus legis Dei transgressoribus, & sicut ad Heli principem gentis Hebræorum loquitur Dominus: *Quicumque*, in- 1. Reg. 2. quit, *glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.*

II.

Et quoniam a nobis ratio exigitur omnium, & principum, & subjectorum, ab eo qui sine acceptione judicat personarum, & pro ipsis regibus regi regum sumus reddituri rationem, sermo exhortationis ad vestram, domine rex, nobis habendus est excellentiam. In quo facto pontificalem sic exerimus autoritatem, ut non obliviscamur regiam a Deo constitutam esse sublimitatem, dicente apostolo: *Subjecti estote regi, quasi præcellenti.* Sicut 1. Petr. 2. enim regalis potestas sacerdotali religioni se devote submittit: sic & sacerdotalis autoritas cum omni pietatis officio se regali dignitati subdere debet, sicut sanctus ostendit papa Gelasius ad Anastasium Gelasius epist. 10. scribens imperatorem: Duo sunt, inquit, quibus „ principaliter mundus hic regitur, autoritas sacra „ pontificum, & regalis potestas: in quibus tanto „ gravius est pondus sacerdotum, quanto etiam pro „ ipsis regibus in divino reddituri sunt examine ra- „ tionem, *&c.* Ergo quia & rex pro æterna vita indiget pontificibus, & pontifices pro temporalium rerum cursu regali indigent dispositione: a rege obediendum est pontificibus, recta, sancta, & justa suadentibus; & vicissim a pontificibus obedientium est regi pietatis cultui religione, jure, & solatio servienti. Hortamur igitur vestram, domine rex, excellentiam, pietati & probitati, sacris, veracibus, & bonis insistere moribus, ut ex eorum inveniaris numero, de quibus canitur, in psalmo:

In

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 909.

In conveniendo populos in unum, & reges ut ſerviant Domino. & ut noveris, quomodo ut homo, quomodo ut rex, ſervire debeas Deo. Sic namque beatus ait Auguſtinus: Rex, quia homo eſt, ſervit Deo vivendo fideliter: quia rex eſt, ſervit leges iuſta præcipientes, & contraria prohibentes, convenienti rigore ſanciendo. & reliqua, quæ latius in epiſtola ad Bonifacium exequitur. Oportet ergo, ut rex primo interpretetur nomen ſuum, & id quod dicitur nomine, ſatagat eſſe. Rex quippe a regendo vocatur. Debet itaque rex primo vitam ſuam æquo moderamine regere, & ut quidam ſapiens ait, refrænare libidinem, ſpernere voluptates, iracundiam tenere, ac ceteras animi peſtes a ſe repellere. Tunc vere rex dici, & alios digne poterit regere, cum ipſe improbiſſimis dominis dedecori aut turpitudini parere deſierit. Poſt hæc, de pace populi, & quiete ac ſecuritate totius regni convenit eum ſolicitum eſſe. Sit bonis amabilis, malis terribilis: ſit relevator oppreſſorum, conſolator pauperum, viduarum & pupillorum defenſor. Illud implere ſatagat, quod Salomon de bono rege dicit: *Rex, qui ſedet in ſolio iudicii, diſſipat omne malum intuitu ſuo.* Tanta quippe debet eſſe rex præditus virtutis & iuſtitiæ autoritate, ut injuſtum vel malum aliquid molientes ſolo intuitu formidoloſæ maieſtatis diſſipet, ne ad meditatum facinus progredi audeant. Denique quomodo rex ſecundum beneplacitum voluntatis Dei juſte & fideliter vivere debeat, pauca ex ſanctorum patrum collecta ſententiis, veſtræ, ut dignum eſt, proſpicientes ſaluti, vobis cognoſcenda & facienda proponimus. Vt quid rex dictus ſit, & qualis eſſe debeat, Iſidorus in libro ſententiarum ſcribit: Rex, inquit, a recte agendo vocatur. Si enim pie, & juſte, & miſericorditer regit, merito rex appellatur: ſi his caruerit, non rex, ſed tyrannus eſt. Et quamvis antiquitus omnes reges tyranni vocati ſint: poſtea pie, juſte, & miſericorditer regentibus, regis nomen inditum eſt: impie vero, injuſte, crudeliterque principantibus, non regis, ſed tyrannicum aptatum eſt nomen. Vnde & beatus Gregorius ait: Viros ſanctos proinde reges vocari in ſacris eloquiis didicimus, eo quod recte agant, ſenſuſque proprios bene regant, & motus reſiſtentes ſibi rationabili diſcretione componant. Recte igitur illi reges vocantur, qui tam ſemetipſos, quam ſubjectos bene regendo pacificare noverunt. Regale vero miniſterium ſpecialiter eſt, populum Dei gubernare & regere cum æquitate & juſtitia, & ut pacem & concordiam habeat ſtudere. Ipſe enim debet primo defenſor eſſe eccleſiarum & ſervorum Dei, viduarum, orphanorum, cæterorumque pauperum, necnon & omnium indigentium. Ipſius enim terror & ſtudium huiuſcemodi, in quantum poſſibile eſt, eſſe debet, primo ut nulla injuſtitia fiat, deinde ſi evenerit, ut nullo modo eam ſubſiſtere permittat: nec ſpem deliteſcendi, nec audaciam male agendi cuiquam relinquat: ſed ſciant omnes, quoniam ſi ad ipſius notitiam pervenerit quidpiam mali quod admiſerint, nequaquam incorrectum aut inultum remanebit, ſed juxta facti qualitatem erit & modus juſtæ correctionis. Vnde oportet, ut ipſe, qui judex eſt judicum, cauſam pauperum ad ſe ingredi faciat, & diligenter inquirat, ne forte illi qui ab eo conſtituti ſunt, & vicem ejus agere debent in populo, injuſte aut negligenter pauperes oppreſſiones pati permittant. Scire autem & unumquemque cujuſlibet ordinis oportet, quia ſi de otioſo ſermone Deo rationem redditurus eſt, multo magis de miniſterio ſibi divinitus commiſſo. Sed & formam illam ſapientis regis, quam in ſe Iob vir juſtus oſtendit, ſtudeat imitari. Ait enim: *Cumque ſederem quaſi rex circumſtante exercitu, eram tamen mœrentium conſolator. Auris audiens beatificabat me, & oculus videns teſtimonium reddebat mihi, quod liberaſſem pauperem vociferantem, & pupillum cui non eſſet adjutor. Benedicto periturus ſuper me veniebat, & cor vidua conſolatus ſum. Iuſtitia indutus ſum, & veſtiui me ſicut veſtimento & diademate iudicio meo. Oculus fui cæco, & pes claudo, pater eram pauperum, & cauſam quam neſciebam diligentiſſime inveſtigabam. Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.* Hæc illo agente, implebitur in eo quod Salomon ait: *Miſericordia & veritas cuſtodient regem; & firmabitur iuſtitia thronus eius.* Sicque juſtorum & electorum regum imitator effectus, fiet etiam in cæleſti regno particeps gloriæ, & conſors immortalium præmiorum. Attendant reges quid Sapientia dicat: *Diligite iuſtitiam, qui iudicatis terram.* Item ibidem: *Audite reges, & intelligite: diſcite iudices finium terræ: præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum. Quoniam data eſt a Domino poteſtas vobis, & virtus ab Altiſſimo, qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur. Quoniam cum eſſetis miniſtri eius, non recte iudicaſtis, neque cuſtodiſtis legem iuſtitiæ, neque ſecundum voluntatem eius ambulaſtis. Horrende & cito apparebit vobis Dominus: quoniam iudicium duriſſimum his qui præſunt fiet. Exiguo enim concedetur miſericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim ſubtrahet perſonam cuiuſquam Dominus: nec reverebitur cuiuſquam magnitudinem. quoniam puſillum & magnum ipſe fecit, & æqualiter pro omnibus cura eſt illi.* Exiſtunt & alia multa ſanctarum ſcripturarum teſtimonia regio nomini & officio convenientia, de quibus pauca ex dictis almi martyris Cypriani decerpta, quantas adverſitates injuſtitia regis regno inferat, & quantum iuſtitia ejus regno proficiat, demonſtrabunt. Cum enim deſcripſiſſet qualiter rex converſari deberet, ſubjungit: Qui vero regnum ſecundum hanc legem non diſpenſat, multas nimirum adverſitates imperii tolerat. Idcirco enim ſæpe pax populorum rumpitur, & offendicula etiam de regno ſuſcitantur, terrarumque fructus imminuitur, & ſervitia populorum præpediuntur. Multi & varii dolores proſperitatem regni inficiunt, carorum & liberorum mortes triſtitiam conferunt, hoſtium incurſus provincias undique vaſtant; beſtiæ, armentorum & pecorum greges dilacerant; tempeſtates aeris, & hemiſphæria turbata, terrarum & maris miniſteria prohibent; & aliquando fulminum ictus, ſegetes & arborum flores & pampinos exurunt. Itemque dicit: Ecce quantum iuſtitia regis ſæculo valet, intuentibus perſpicue patet. pax populorum eſt, tutamentum patriæ, immunitas plebis, munimentum gentis, cura languorum, gaudium hominum, temperies aeris, ſerenitas maris, terræ fecunditas, ſolatium pauperum, hereditas filiorum, & ſibimetipſis ſpes futuræ beatudinis. Attamen ſciat rex, quod ſicut in throno hominum primus conſtitutus eſt, ſic & in pœnis, ſi juſtitiam non fecerit, primatum habiturus eſt. Omnes namque, quoſcumque peccatores ſub ſe habuit, ſupra ſe in illa futura pœna habebit. Cum ergo tanto ac tali aſſerente viro, qui cũ apoſtolo Paulo dicere poterat: *An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus*? boni regis iuſtitia, tanta & ſibi & regno utilitatis conferat commoda, e contrario

ANNO CHRISTI 909.

Pſal 101 Epiſt. 50.

Prov. 20.

Lib. 11. Mor. c. 9.

Prov. 20.

Sap. 1.

Ibid. cap. 6.

De obitu ſionibus ſæculi cap. 9.

2. Cor 13.

ANNO CHRISTI 909.

e contrario vero mali regis pravitas, tanta & sibi & regno inferat damna: quanta vobis, rex venerande, in cunctis vestris actibus vivendum est cautela? Oramus igitur, ut hæc placida aure suscipiatis, & monitis placeat vobis inhærere salubribus: quatenus vestris bene, & per vos aliorum juste modificatis moribus, hac vobis commissa decenter administratione peracta, ab eo qui temporale vobis dedit regnum, accipere mereamini æternum. Sed & nobis, & omnibus, qui in regno vestro consistimus, oportet ut justam fidelitatem vobis conservemus, & honorificentiam regiam exhibeamus, & de utilitate regni aliquid quærenti, secundum scire & posse, verum & utile consilium suggeramus.

III.

De monasteriorum vero non statu, sed lapsu, quid dicere vel agere debeamus, jam pene ambigimus. Dum enim, mole criminum exigente, & judicium a domo domini incipiente, quædam a Paganis succensa vel destructa, quædam rebus spoliata, & ad nihilum prope sint redacta, si tamen quorumdam adhuc videntur supereſſe vestigia, nulla in eis regularis formæ servantur instituta. Sive namque monachorum, seu canonicorum, seu sint sanctimonialium, propriis & sibi jure competentibus carent rectoribus, & dum contra omnem ecclesiæ autoritatem prælatis utuntur extraneis, in eis degentes, partim indigentia, partim malevolentia, maximeque inhabilium sibi præpositorum faciente inconvenientia, moribus vivunt incompositis: & qui sanctitati religionique cęlesti intenti esse debuerant, sui velut propositi immemores, terrenis negotiis vacant. quidam etiam, necessitate cogente, monasteriorum septa derelinquunt, & volentes nolentesque sæcularibus juncti, sæcularia exercent, cum e contra dicat Apostolus: *Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus.* Ergo quia non solum a vulgo, nullo distare videntur vitæ merito, sed etiam, propter infima quæ sectantur opera, despectionis exposiți sunt ludibrio, cum propheta cogimur Ieremia nostræ civitatis, sanctæ videlicet ecclesiæ, flere dispendia, & voce proclamare publica: *Quomodo obscuratum est aurum? mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum?* Quod ita exponit papa Gregorius: Aurum obscuratum est, cum sacerdotum & spiritualium vita, quondam per gloriam virtutum clara, nunc per actiones infimas ostenditur reproba. Color optimus est mutatus, quia ille sanctitatis habitus, per terrena & abiecta opera ad ignominiam despectionis venit. Lapides vero sanctuarii, quos nunquam necesse erat foris conspici, eos nimirum figurant, qui nunquam in extraneis debent actionibus videri. Sed dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum, dum hi, qui per vitam & orationem semper intus esse debuerant, per vitam reprobam foris vacant, & dum in sancto habitu constituti exteriora sunt quæ exhibent, quasi sanctuarii lapides foris iacent, *&c.* Quomodo igitur aurum sine aurifice in pristinum & optimum non potest reformari colorem, sic & monastica vita sine regularis abbatis providentia ad pristinum atque optimum vivendi nequit reformari ordinem. Regalis ergo potestas, quæ a recte agendo & ordinando vocatur, consideret quomodo recto hæc iudicio, secundum voluntatem eius, cui de omnibus iudiciis & dispositionibus suis rationem redditurus est, & secundum sacrorum canonum sanctiones, atque secundum priscorum regum constitutiones dispen-

2. Tim. 2.

Thren. 4.

ANNO CHRISTI 909.

set. Prohibent quippe sacri canones, ne aliquis laicus de religione præsumat. Itemque & canonum præcipiunt instituta, simulque eorum pedisequa regum capitularia, sicut in libro primo capitulorum imperialium continetur, capitulo vigesimooctavo: Vt clerici & monachi, si inter se negotium aliquod habuerint, a suo episcopo judicentur, & non a sæcularibus. Fas enim non est, ut divini muneris ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio. Item: Vt laicis, quamvis religiosis, nulla sit de rebus ecclesiæ disponendi facultas. Item: Vt loca, quæ semel Deo dicata sunt, aut monasteria sunt, maneant perpetuo monasteria, nec possint ultra fieri sæcularium habitacula. Nunc autem in monasteriis Deo dicatis monachorum, canonicorum, & sanctimonialium, abbates laici, cum suis uxoribus, filiis, & filiabus, cum militibus morantur & canibus. Legitur quoque in capitularibus, ut abbates monachorum regulam per singula verba discutientes pleniter legant, & intelligentes, domino opitulante, efficaciter cum monachis suis implere studeant. Et quomodo discutiet? quomodo leget? quomodo intelliget? Si forsitan oblatus fuerit hujusmodi codex, respondebit illud Isaianum: *Nescio literas.* Et cum monachorum abbati a regula sancti & sancto Spiritu pleni beatissimi patris Benedicti: in doctrina, inquit, sua abbas illam semper apostolicam formam debet servare, in qua dicit: *Argue, obsecra, increpa.* quomodo Apostolum ignorans, regulæ instituta, vel ipsam abecedariam lineam penitus nescians, spiritualem discretionis modum tenebit? Et quid plura? in ipso ingressu lectionis sanctæ regulæ legitur de eligendo abbate, & qualis debeat esse. In capitulari vero Magni Caroli, libro primo, capite octuagesimoprimo ita scribitur: Monachorum causam qualiter ex parte disposuerimus, & quomodo ex seipsis sibi eligendi abbates licentiam dederimus, & qualiter, Deo opitulante, quieti vivere, propositumque indefessi custodire valerent, ordinaverimus, in alia schedula diligenter annotari fecimus. Item in Concilio Turonis habito, postquam de canonicis clericis civitatum, qui in episcopiis conversantur, dispositum est, sequitur: Simili modo & abbates monasteriorum in quibus canonica vita antiquitus fuit, vel nunc esse videtur, solicite suis prævideant canonicis, ut habeant claustra & dormitoria, victum & vestimenta, *&c.* Sint, inquit, abbates sibi subditis bene vivendo duces & prævii, viamque demonstrent, qua recte gradiendo ad meliorem vitam pervenire valeant. Itemque de monasteriis monachorum, post pauca quæ præmissa sunt, sequitur: Bonum videtur, ut ad pristinum revertantur statum, & abbates eorumdem in eorum habitu & vita, sicut ipsa regula præcipit, incedere ac vivere studeant. & reliqua. Prohibetur denique, ut laicus causa manducandi ac bibendi in refectorium non ducatur. Et quomodo eorum abbas erit, cum quibus nec edendi licentiam habebit? Item in libro secundo capitularium, capitulo quadragesimo: Monasteriis sane puellaribus tales præferri debent feminæ, & abbatissæ creari, quæ & se, & subditum gregem cum magna religione & sanctitate custodire noverint, & his, quibus præsunt, prodesse non desinant: sed & se, & illas ita observent, utpote vasa sancta in ministerium domini præparata. Talem enim se debet subditis exhibere in veste, & in omni convictu, ut eis ad cælestia regna pergentibus ducatum præbeat: sciat etiam se pro his, quas in regimine accepit, in conspectu

Lib. 1. cap. 178.

Ibid. c. 31.

Addit. 1. c. 1.

Isa. 29.

2. Tim. 4.

Cap. 86.

Concil. Tur. III. Can. 24.

Cap. 42.

ANNO CHRISTI 909.

»ſpectu domini rationem reddituram. Hæc ita poſt primam ſanctorum patrum, duce ſancto Spiritu, ordinationem, ac deinde poſt canonicam de his autoritatem, a prioribus imperatoribus & regibus decreta & cuſtodita fuerunt. Et quouſque privilegia ſunt ſervata ſtatus eccleſiaſtici, profecit in augmentum ſui conſervatus a Deo ſtatus regni. At poſtquam hęc cœperunt parvipendi, labefactatus de die in diem, & jam pene in nihilum redactus eſt ille qui quondam florebat vigebatque ſtatus hujus regni: & ita inolevit malum, quod a tranſactis retro cœperat annis, ut jam principalis poteſtas putet ſibi licere, ſecus quam autoritas divina ſe habeat, in cauſas eccleſiaſticas proſilire, & duce ſancto Spiritu ſtatutum a patribus eccleſiæ ordinem pervertere. Quod quidem noſtrum eſt admonere: & ſi ad præſens per omnia nequit emendari, ſatagere deinceps cum domino rege eiuſque fidelibus debemus, quouſque & bona illius intentio, ut credimus, & noſtra nobis, & illi, omnique regno neceſſaria devotio ad perfectionis cumulum, Deo cooperante valeat pervenire. Etenim nequaquam de iſtis audemus ſilere, ne de nobis illud propheticum dicatur: *Canes muti, non valentes latrare.* Itemque: *Non aſcendiſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael.* Reſpectum ſiquidem timoris Dei habentibus auditu lugubre, dictu nefas, actu dignoſcitur horribile, quando contra omnem paratum, & totius Chriſtianæ religionis autoritatem & conſuetudinem, in monaſteriis regularibus laici in medio ſacerdotum & cæterorum religioſorum, ut domini ac magiſtri reſidentes, velut abbates de illorum vita & converſatione ac regula ſibi penitus ignota perverſo ordine dijudicant. Quæ pro certo abominatio illa eſt, quam Dominus in euangelio præſignat dicens: *Cum videritis abominationem deſolationis ſtantem in loco vbi non debet, qui legit intelligat.* Iſta namque vere eſt abominatio deſolationis, non tantum ſubditorum, vel eorum qui illis ad ſuam ipſorum perniciem videntur principari, verum regis, & totius regni, omniumque qui tam deteſtabili favent ordinationi. Cenſemus igitur, ut ſtatus monaſteriorum inviolatus, iuxta antiquam regulæ traditionem, & canonum conſtituta, ſervetur: & ut abbates ſint religioſæ perſonæ, & quæ regularem noverint diſciplinam. Monachi vero, vel ſanctimoniales, iuxta ſuam profeſſionem, ſobrie, & pie, ac ſimpliciter vivant, ac pro regum ſalute, ac regni pace, & eccleſiæ tranquillitate ſupplicent, non ſæcularibus curis vel negotiis occupentur, non pompas mundiales requirant, non eccleſiaſtica iura inquietent, ſed iuxta proprietatem ſui vocabuli quiete otium amplectantur. Auditur enim, quod ſpreta humilitate & abjectione monaſtica, ornamentis, & his etiam quæ bonis laicis indecentia & turpia ſunt, operam impendant; & nequaquam contenti communibus rebus, propriis, & lucris turpibus inſerviant: quod vitium, tamquam peſſimum cancer, ne ultra proſerpat, radicitus avellendum eſt, & abbatum atque epiſcoporum vigili cura recidendum. Sane ne ulla monachis euagandi, vel de talibus præſumendi quippiam detur occaſio, provideant abbates, vel præpoſiti monaſteriorum, ut ſecundum quod temporis vel loci fert poſſibilitas, omnia illis in victualibus & veſtibus neceſſaria, ſicut regula præcipit, opportune miniſtrentur.

Iſa. 56. *Ezech. 13.*

Matth. 24.

IV.

Contra ſacrilegos quoque juſtum eſt ut canonica cenſura procedat. Et primo dicendum quid ſit ſacrilegium. Sacrilegium eſt ſacræ *legis* violatio. quod cum per multa ſpecierum dividatur crimina, & ſit ſacrilegium ſchiſmatis, unde beatus pater ait Auguſtinus: Apertiſſimum ſacrilegium eminet »ſchiſmatis, ſi nulla fuit cauſa ſeparationis; ſit etiam »ſacrilegium blaſphemi ſermonis, & cujuſque contra ſacram legem uſurpatæ actionis: ſpecialius tamen nunc a nobis illud ſacrilegium denotatur, quod a prędonibus de rebus eccleſię agitur. Eſt enim hoc ſacrilegium, res eccleſiæ ſacratas auferre, poſſeſſiones ad ius eccleſiæ pertinentes, vel aliquid eccleſiæ conſecratum vel donatum tollere, invadere, fraudare, vel rapere. Hoc namque agentes vere ſacrilegi ſunt, & homicidæ, de quibus & ſanctus Anacletus dicit: Qui abſtulerit aliquid patri vel matri, »homicidæ particeps eſt. Pater noſter ſine dubio Deus »eſt, qui nos creavit: mater noſtra eccleſia, quæ »nos in baptiſmo ſpiritualiter regeneravit. Ergo qui »Chriſti pecunias & eccleſiæ rapit, aufert, vel fraudat, homicida eſt. Item dicitur: Qui rapit pecu»niam proximi ſui, iniquitatem facit: qui autem pecuniam vel res eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit, & ut ſacrilegus judicandus eſt. Et ſanctus papa Vrbanus: Res, inquit, & facultates eccleſiæ oblationes appellantur, quia domino offeruntur, & ſunt »vota fidelium, & precia peccatorum, atque patri»monia pauperum: ſi quis illas rapuerit, damnatio»nis Ananiæ & Sapphiræ particeps erit, & oportet »hujuſmodi tradere ſatanæ in interitum carnis, ut »ſpiritus ſalvus ſit in die domini. Et ut in brevi denotentur iſti, ſecundum quod de eis ſcriptura dicit, & ad rem de qua agitur pertinens eſſe videtur: omnes contra legem facientes, reſque eccleſię quaſcumque diripientes, vel eccleſias ſacerdoteſque contra divinas ſanctiones vexantes, ſacrilegi atque indubitanter infames ſacrilegi vocantur. Et heu, proh dolor! quanti ſcientes, quanti quia ſcire nolunt, vel quid ſit ſacrilegium ſcire ſe diſſimulant, ideo neſcientes in hoc peſſimum facinus proruerunt, & quotidie proruunt? Et quia hoc anathema in medio eſt populi Chriſtiani, non eſt Deus cum eis, nec poſſunt ſtare contra inimicos ſuos paganos, ſed fugiunt. Rogo attendat unuſquiſque, ſi propter ſacrilegium, quod admiſit Achan filius Charmi, non potuit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eoſque fugit, domino interminante: *Non ero vobiſcum, donec conteratis eum qui hujus ſceleris reus eſt*: ſi ergo vno peccante, in omnem populum deſæviit furor Dei, donec ille cum omni domo ſua deleretur: quid putamus de nobis fiet, qui noſtro tempore tot ſacrilegia fieri, tot ſacrilegos impune mala agere videmus, nec ſolum nihil metuere, ſed & in ſuis impietatibus exultare? Cogitandum, ne forte propter hæc & hujuſmodi ſit ira Dei in nos iuſtiſſime ſuperducta: & clam cum rogatur Deus non exaudit. Oppoſuit enim ſibi nubem, ne tranſeat oratio. Et ſicut Ioſue dictum eſt: *Quid clamas ad me?* ita etiam nobis orantibus dicitur, Non vos exaudiam, donec auferatur ex vobis ſacrilegium, & tollatur de medio veſtrum qui hoc pollutus eſt ſcelere. Nos tamen cum beato Ioſue non ceſſemus ad eum clamare, ipſoſque ſacrilegos monere, ut per confeſſionem, & emendationem reatus ſui, dent gloriam Deo: & quoniam, ut ſanctus ait Iob, *dedit eis locum Deus pœnitentiæ*, videant ipſi ne abutantur eo in ſuperbia. Ideo denique tales divina diſpenſatio in iniquitate tolerat, ut ab iniquitate compeſcat: ſed ſi accepta pœnitentiæ tempora devertunt ad culpam, & ſecundum duritiam ſuam & cor impœnitens theſaurizant ſibi iram in die iræ: diſtrictus in ultimis iudex impenſa argumenta

ANNO CHRISTI 909.

Epiſt. 1.

Epiſt. vnica.

Ioſue 7.

Iob 24.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 909.

menta misericordiæ convertet ad pœnam, atque ex prærogata clementia judicis crescet eis cumulus maledictionis. Nequaquam igitur blandiantur sibi, quod adhuc sustentati longanimitate Dei, inter bonos impune videntur immorari. Considerent Iudam, non apostolum, sed apostatam, sibi consimilem, furem sacrilegum: audiant quid de eo beatus pater dicat Augustinus: Ecce inter sanctos » est Iudas, ecce fur est Iudas, & ne contemnas, » fur & sacrilegus: non qualiscumque fur: fur lo- » culorum, sed dominicorum: loculorum, sed sa- » crorum. Itemque: Non sic judicatur furtum rei » privatæ, quomodo publicæ: quanto vehementius » judicandus est sacrilegus fur, qui ausus fuit non » undecumque tollere, sed de ecclesia tollere? qui » aliquid de ecclesia aufert, vel furatur, Iudæ perdito » comparatur. Talis erat iste Iudas, & tamen cum san- » ctis discipulis Christi intrabat, exibat, & ad ipsam » cœnam dominicam pariter accessit. Hæc verba sancti Augustini. Propter quosdam vero, qui se nescire dissimulant in quibus rebus tantum scelus admittant, breviter commemorandum credimus, quod omnia quæ domino offeruntur, procul dubio & consecrantur: & non solum sacrificia, quæ a sacerdotibus super altare domino consecrantur, oblationes fidelium dicuntur, sed quidquid ei a fidelibus offertur, sive homo fuerit, sive animal, sive ager, vel quodlibet artificium, ædificium, vestimentum, quodcumque mobile vel immobile de his rebus, quæ supplementum sanctæ Dei ecclesiæ, ejusque ministris, atque ornatum præstare possunt, indubitanter domino consecratur, & quicumque ab ecclesia aliquid ex his quocumque modo alienaverit, abstulerit, invaserit, vastaverit, minoraverit, sive diripuerit, quia Christus & ejus ecclesia una est persona, & quæcumque ecclesiæ sunt, Christi sunt, procul dubio sacrilegium committit. Quapropter in libro capitularium secundo, capitulo quadringentesimo vigesimo septimo ita » sancitur: Omnibus, nos ipsos corrigentes, poste- » risque nostris exemplum dantes, generaliter inter- » dicimus, ut nullus laicus homo, vel imperator, vel » rex, aut episcopus, aut aliquis præfectorum, vel co- » mitum sæculari potestate fultus, sibi per violentiam » rapiat, aut a nobis competere, vel quocumque mo- » do invadere præsumat monasterium, aut prædia, vel » quascumque res, vel aliquid de monasterio abba- » tis aut abbatissæ, & incipiat ipse vice-abbatis re- » gere & habere sub se monachos, & pecuniam pos- » sidere, quæ fuit Christi sanguine comparata. Ta- » lem hominem antiqui patres nominabant rapto- » rem & sacrilegum, & homicidam pauperum, & » lupum diaboli intrantem in ovile Christi, & ma- » xime anathematis vinculo damnandum ante tribu- » nal Christi. De talibus memores estote scripturæ » sancti apostoli Pauli ad Timotheum dicentis: *Di-* » *vitibus huius sæculi præcipe non sublime sapere, ne-* » *que sperare in incerto divitiarum, sed in Deo qui* » *præstat omnia.* Tales, si ecclesiæ correctionem non » recipiunt, Ethnicis & publicanis sunt similes, qui- » bus nec vivis nec mortuis communicat ecclesia » Dei. Talibus, qui & hic & ibi reperiuntur, cum » tuba Dei clangamus, ne tacentes damnemur, ut » simul cum eis pereamus. Si autem in tantum hor- » ribilis est Deo ille qui impie agit, certe separatus » est talis a Deo, & anathemati juste subjicitur. Ana- » thema enim nihil aliud significat, nisi a Deo sepa- » rationem, sicut in veteri & novo testamento judi- » cium de anathemate significat. Et nullus sacrile- gus regnum Dei possidebit, nisi per puram probatamque & publicam pœnitentiam, & sanctæ ecclesiæ, ejus præcipue quam læsit, satisfactionem, atque per manus impositionem episcoporum, & reconciliationem. Et ut noverit se a regno Dei, & a consortio sanctorum, qui jam cum Christo regnant, & in æternum cum eo regnabunt, in futuro alienandum, a præsenti quoque ecclesia, quæ & ipsa regnum Dei est, & a societate fidelium ejus in Deo alienatur. Vt quisquis ille est, pro certo hoc sciat, quia tali, nisi per satisfactionem condignam, nec vivo nec mortuo ecclesia non communicat: sed sicut in libro beati Iob dicitur, *sepelietur in interitu*, id est in pœna perpetua deprimetur. *tollet eum ventus urens*, id est malignus spiritus, qui viventem accendit ad sacrilegii scelera, morientem trahit ad tormenta. & quoniam juxta illud Ieremiæ: *Olla succensa fuit, & facies eius a facie Aquilonis*, id est, cor fervens æstu prædandi, & diabolicæ suggestionis flatu inflammatum habuit: ipso urente vento, id est diabolo, raptus cum eo, in olla æternæ combustionis ardebit. Ergo & nos congregati cum Spiritu sancto, sicut Ieremias peccatorem populum quadruplici planxit alphabeto, sic & nos sacrilegos Dei & ecclesiæ contemptores percutiamus quadruplici anathematis maledicto. Sit eis clausa porta cæli, aperta janua inferni, cum nullo Christiano partem habeant omnino, vel societatem. sed & de reliquiis ciborum illorum nihil detur pauperibus, quin potius projiciatur canibus, donec per dignam & humilem pœnitentiam, & congruam emendationem, lætificent ecclesiam, quam per sacrilegia, & nefanda scelera exacerbaverunt. Sed quia sunt quidam, qui temporalem potius mortem, quam æternam timeant, recenseamus quid sæculi leges de talibus præcipiant. In libro suprascripto capitulo quadringentesimo trigesimo primo jubetur, ut capitali pœna multentur, qui sacrilegia, adulteria, prædationes, aut devastationes exercuerint, & omnes res eorum, tam mobiles, quam immobiles, fisco regis socientur, vel ecclesiæ, cujus res vastaverint, alienaverint, aut abstulerint, tradantur. Hæc de sacrilegis prædonibus ecclesiarum.

Tract. 50. in Ioann.

Lib. 6. c. 321.

1. Tim. 6.

V.

Nulli fidelium dubium est, quod ecclesia Dei in pontificibus & sacerdotibus reliquis, quibus populus domini commissus esse dignoscitur, constet, & eis sicuti domus quibusdam suis innitatur columnis. Sed quorumdam pravorum hominum mentibus ac moribus, qui se in domo ecclesiæ nomine potius, quam recta conversatione, videri appetunt, tantæ stoliditatis inest amentia, ut non intelligant quia status ecclesiæ ita sacerdotibus, quod absit, aliqua impulsione nutantibus infirmatur, sicuti excussis columnis domus totius fabricæ ruinam minatur: & idcirco non solum sui casus periculum non metuunt, sed eosdem Dei sacerdotes vexantes, seipsos, ut pariter cum ruentibus corruant, præcipitant, impellunt. Nec attendunt, immo nec reverentur, quoniam qui eis injuriam vel contumeliam irrogant, domino Deo nostro Iesu Christo, cujus vices agunt, injurioši & contumelioši existunt: & quia omnes, qui ecclesias sacerdotesque contra divinas sanctiones vexant, sacrilegi habentur, atque indubitanter infames sacrilegi vocantur. Et ne quis dicat, alia nos ex nostro fingere corde, audiat sanctas sanctorum sententias de talibus ita se habentes. Clemens ab ipso sanctissimo ore Petri apostoli edoctus de omnibus, in secunda ad Iacobum fratrem domini epistola, de his qui in patres peccant sic dicit: Qualis con-

Ezech. 1.

Ierem. 1.

condemnatio, & qualis imminet maledictio eis qui in patres peccant, divina nos docet scriptura. Si enim Cham filius Noe, cum vidisset nudum patrem suum, quoniam non cooperuit patris corporalem nuditatem, sed egressus nuntiavit eam fratribus suis, & illi vestimento eam cooperuerunt, ipse quidem Cham, & illi qui ex eo nati sunt, sub maledictione facti sunt, qui autem cooperuerunt, magnam benedictionem meruerunt: multo magis isti majore & ampliore condemnatione digni sunt, qui patribus obviare, aut contra eos insurgere nituntur: quoniam qui his resistit, Deo resistit, & qui eis injuriam vel contumeliam facit, Deo, cujus legatione funguntur, facit. Item in tertia epistola idem Clemens de honore episcoporum: Si igitur vobis episcopis non obedierint omnes presbyteri, diaconi, aut subdiaconi, & reliqui clerici cuncti, omnesque principes, tam majoris ordinis, quam & inferioris, atque reliqui populi, tribus, & linguæ non obtemperaverint, non solum infames, sed extorres a regno Dei, & consortio fidelium, ac a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ alieni erunt. Nam vestrum est, eos instruere: eorum vero est, vobis obedire ut Deo, cujus legatione fungimini, dicente Domino: *Qui vos audit me audit, & qui vos spernit, me spernit: & qui vos recipit, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me misit.* Nihil enim injustius, vel inhonestius, quam filios patribus rebelles, aut clericos vel laicos doctoribus, seu discipulos magistris inobedientes vel protervos existere. Novimus enim primum hominem per inobedientiam cecidisse. Idcirco omnes hoc vitium summopere cavere monemus. Et quia Dominus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, dominus noster mittentes nos vice sua in loco apostolorum ad prædicandum, præcepit nobis docere omnes, omnesque nobis fideliter obedientes ut ipsi, existere. Item ex decretis Anacleti papæ, quod episcopi a Deo sint judicandi, non ab humanis aut pravis hominibus: Liquet quod summi sacerdotes, id est episcopi, a Deo sunt judicandi, non ab humanis aut pravæ vitæ hominibus lacerandi, sed potius ab omnibus fidelibus portandi, ipso domino exemplū dante, quando per se ipsum, & non per alium, vendentes & ementes ejecit de templo, & mensas nummulariorum, & cathedras vendentium proprio evertit flagello, & ejecit de templo. Et sicut alibi ait: *Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat.* & alibi: *Ego dixi, dii estis, & filii Excelsi omnes.* Nullus enim, ut reor, invenitur inter nos, qui velit suum servum ab alio, quam a se, judicari. quod si præsumptum fuerit, aut multa ipse indignatione irascitur, aut potius ultionem quærit super eum. Si vero hoc inter homines agitur, quid putatis faciet Deus deorum, & dominus dominantium, qui ultionem suorum promisit non differre servorum? Vnde & ipse per prophetam loquitur dicens: *Deus ultionum dominus, Deus ultionum libere egit,* & reliqua. Et Apostolus inquit: *Tu quis es, qui judicas servum alienum? suo enim domino stabit, aut cadet.* & ipse: *Nolite judicare invicem, sed judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum.* & dominus per prophetam inquit: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* Nam si aliquis nunc in malum oculos alicujus principis incipit tractare, manifeste reus majestatis indicatur, & infamis efficitur, aut potius capitali sententiæ subjacet. Hæc, fratres, valde cavenda sunt, & quod homines nolunt sibi fieri, Deo deorum non debent inferre, ne forte irascatur dominus, & faciat vindictam eorum etiam in eos qui non peccaverunt, quia perit sæpissime justus pro impio. Item in eodem decreto, ut nullus facile accusare audeat episcopum: Apostoli, successoresque apostolorum, considerantes statuerunt ne facile commoverentur, aut lacerarentur, vel accusarentur columnæ sanctæ Dei ecclesiæ, quæ apostoli, & successores eorum non immerito dicuntur: sed si quis adversus eos, vel ecclesias eorum, commotus fuerit, aut causas habuerit, prius ad eos concurrat caritatis studio, ut familiari colloquio commoniti, ea sanent quæ sananda sunt, & caritative emendent quæ juste emendanda cognoverint. Si autem aliqui eos, priusquam hæc egerint, lacerare, accusare, aut infestare præsumpserint, excommunicentur, & minime absolvantur, antequam per satisfactionem, ut jam dictum est, condignam egerint pœnitentiam: quoniam injuria eorum ad Christum pertinet, cujus legatione funguntur. Nec hoc mirum: quia si quisque nostrum cuidam suorum legationem injungeret, & a quoquam impediretur, aut ab aliquo subditorum suorum despiceretur: mox indignatus irasceretur, aut talia prout posset vindicaret, & ad injuriam & contumeliam sui hoc factum reputaret, & talionem, si in præsentia non posset, futuris temporibus redderet. Nam si in hominum causa hæc fiunt: quid putatis Deus faciet de suis, qui nec capillum capitis eorum perire dixerit? Vnde & Dominus per Nahum loquitur prophetam dicens: *Deus æmulator, & ulciscens Dominus: ulciscens Dominus, & habens furorem: ulciscens Dominus in hostes suos, & irascens ipse inimicis suis.* Ex decretis Euaristi papæ, de honore episcoporum: Episcopum oportet opportune & importune, atque sine intermissione ecclesiam suam docere, eamque prudenter regere & amare, ut a vitiis se abstineat, & salutem consequi possit æternam: & illa cum tanta reverentia ejus doctrinam debet suscipere, eumque amare & diligere, ut legatum Dei, & præconem veritatis, quia testante Veritate: *Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo.* Nimis timenda est, fratres, hæc sententia: & prævidendum vobis, ne offendatis eos qui tantam a domino habent potestatem. Et ideo potius obediendi, diligendi, & summopere sunt venerandi: non detrahendi, vel lacerandi, vel eiiciendi, sed portandi, & amandi, ipso dicente Domino: *Qui vos audit me audit, & qui vos spernit me spernit.* Ideo vobis & omnibus fidelibus scribimus, fratres, ut ab his vos caveatis, & posteris vestris non malum, sed bonum exemplum relinquatis: quoniam iniuria episcoporum ad Christum pertinet, cuius vice funguntur. Ex decretis Alexandri papæ, de non vexandis sacerdotibus: Pervenit ad conscientiam apostolicæ sedis, quod nonnulli sint tam stolidi, qui dominica præcepta, & apostolorum, eorumque successorum statuta minime observent, & eos de quibus Dominus ait: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei*: non solum tangere minime dubitant, sed etiam persequi non formidant. Et licet nos persequantur, quia nec nos sine illis, nec illos sine nobis persequi possunt, quoniam illius sumus discipuli, qui animas pro fratribus præcepit ponere: tamen eorum pericula & perditiones non sumus ausi celare, ne prophetica, quod absit, damnemur sententia, quæ ait: *Si annuntiaveris iniquo iniquitatem suam, animam tuam liberasti: si autem non nuntiaveris ei, sanguinem eius de manu tua requiram.* Quii ergo sacrilega persuasione,

ANNO CHRISTI 909. Clemens epist. 1. Gen. 9. Clemens epist. 3. Luc. 10. Psal. 93. 14. m. 2. Anaclet. epist. 2. Matth 21. 81. 7. Nah. 1. Evarist. epist. 2. Matth. 16. & 18. Luc. 10. Alexand. epist. 1. Zach. 2. Ezech. 3.

ANNO CHRISTI 909.

» sione perſequuntur & lacerare nituntur epiſco-
» pos, vel eos qui recte domino ſacrificant, indubi-
» tanter dominum perſequuntur & dilaniant, cujus
» vice funguntur. Vnde dominus ait per Ioel pro-
Ioel 3. » phetam: *Numquid ultionem vos reddetis mihi? &*
» *ſi ulciſcimini vos contra me, cito reddam vobis vi-*
» *ciſſitudinem ſuper caput veſtrum.* Has conſideran-
» tes pietates, & pericula vitantes animarum, una
» cum omnibus Dei ſacerdotibus, qui nobiſcum in
» hanc ſacram convenerunt urbem, & cum omnibus
» hujus capitis membris, ſicut a beatis apoſtolis, ac
» reliquis ſanctis patribus, ac ſucceſſoribus eorum
» accepimus, ſtatuentes decernimus, omnes qui ſan-
» ctos patres perſequuntur, aut amovere vel dilace-
» rare manifeſte nituntur, infames eſſe, & alienos a
» liminibus eccleſiæ uſque ad ſatisfactionem fieri:
» quia ſic odit Deus eos, qui adverſus patres arman-
» tur, ut patrum invaſores vel deſtructores, qui ideo
» infames efficiuntur, quia patres perſequuntur. Item
cujus ſupra: Nulli, fratres, dubium eſt, quia boni
Alexand. Epiſt. 2. » a malis ſemper perſequuntur & tribulantur. Pro-
» pter quod nos oportet humiliari ſub potenti ma-
» nu, ut liberet nos in tempore tribulationis. Nam
» ſicut leo rugiens circumit quærens quem devoret,
» ſic diabolus non ceſſat circuire & quærere quos ex
» fidelibus perdat, & maxime eos, quos ardentiores
» in ſervitio ſalvatoris eique familiares invenerit.
» Familiares dico, quos ſibi ſacrari, & in ordine apo-
» ſtolorum conſtitui voluit. Ipſi enim pro populo
» interpellant, & peccata populi comedunt, quia
» ſuis precibus & oblationibus ea delent atque con-
» ſumunt. qui quanto digniores fuerint, tanto faci-
» lius pro neceſſitatibus eorum, pro quibus clamant,
Iac. 5. » exaudiuntur. *Multum enim*, ut ait Iacobus apoſto-
» lus, *valet deprecatio iuſti aſſidua.* Qui autem vos per-
» ſequitur, ipſum, cuius legatione fungimini, perſe-
» quitur: quia ſicut ipſe Filius Dei mediator fuit
» Dei & hominum, ita & vos ejus vice in eccleſia
» eſtis conſtituti, ut inter Deum & homines legatio-
» ne fungamini. Si quis autem legationem veſtram
» impedit, non unius, ſed multorum profectum aver-
» tit, & ſicut multis nocet, ita a multis arguendus
» eſt, & bonorum ſocietate arcendus, & quia Dei
» cauſam impedit, & ſtatum conturbat eccleſiæ:
» ideoque ab ejus liminibus arceatur. Ab omnibus
» quoque talis eſt cavendus, & non in communione
» fidelium uſque ad ſatisfactionem recipiendus. Eſt
» enim ſtatutum olim, ut qui ſtatum conturbat ec-
» cleſiæ, ab ejus liminibus arceatur, nec cum fideli-
» bus communicet, qui eorum bona avertit. Ex de-
Teleſph epiſt. 1. » cretis Teleſphori papæ, de epiſcopis non arguen-
» dis, aut accuſandis: Iuſtum eſt omnes in univerſo
» orbe doctores legis ea quæ legis ſunt ſapere, &
» non ſacerdotes domini labiis ſuis, aut quibuſlibet
» machinationibus maculare. Dum enim ipſos di-
» ſponunt, aut cupiunt maculare, potius ſeipſos
» maculant, & vulnerant. Dei ergo ordinatio-
» nem accuſat, qui ſacerdotes accuſat, vel dam-
» nare cupit: a quibus ſe omnes fideles cavere de-
» bent, quia non ſolum qui faciunt, ſed qui con-
Pontian. epiſt. 1. » ſentiunt facientibus, rei ſunt. Ex decretis Pon-
tiani papæ, de honore epiſcoporum, & quod
» ipſi non ſint infeſtandi, ſed venerandi: Sacer-
» dotes non ſunt infeſtandi, ſed honorandi. In eis
» quoque dominus honoratur, cuius legatione
» funguntur. Hi ergo ſi forte ceciderint, a fidelibus
» ſunt ſublevandi atque portandi. Accuſandi autem
» non ſunt ab infamibus aut ſceleratis, vel inimicis,
» aut alterius ſectæ vel religionis hominibus. Sed ſi
» peccaverint, a reliquis arguantur ſacerdotibus, & a
ſummis pontificibus conſtringantur, & non a ſæ-
cularibus, aut malæ vitæ hominibus arguantur,
vel arceantur. Hæc ſcilicet ſunt apoſtolorum de-
creta, imo ipſius Chriſti dicta: quibus ſi quis ob-
viare aut contradicere tentaverit, non ſe Chriſtia-
num, ſed antichriſtum comprobaverit. Ergo ſi ſa-
cerdotes Dei non ſunt infeſtandi, non contriſtandi,
non accuſandi, non a ſæcularibus arguendi, non
reprehendendi, non damnandi, non arcendi, non
quibuſlibet machinationibus maculandi vel dila-
cerandi, aut detrahendi, non aliqua injuria vel con-
tumelia afficiendi, quin minus perſequendi, excæ-
candi, aut interficiendi. Nam de iniuria vel deho-
noratione ſacerdotum, in jam dicto capitulari li-
bro VI. capite XCIX. ita ſcriptum habetur: Si quis » Lib. 6. c. 98.
epiſcopo aliquam injuriam, aut injuſtam dehono- »
rationem fecerit, de vita componat: & omnia quæ »
habere viſus fuerit, eccleſiæ, cui epiſcopus præ- »
eſſe dignoſcitur, integerrime ſocientur, & nobis in »
triplo bannus noſter, id eſt ſolidi LX. perſolvan- »
tur, aut ipſe in ſervitio fiſci noſtri ſerviturus ſem- »
per ſocietur, uſque ſe redimat in triplo juxta »
vvirgildum ſuum, ſi potuerit. Sancta vero eccle- »
ſia in ſacerdotibus conſtat. Idcirco magna pœna »
plectendi ſunt, qui epiſcopis, vel reliquis ſacerdo- »
tibus, injuriam vel contumeliam fecerint. Nam »
detractio ſacerdotum ad Chriſtum pertinet, cujus »
vice legatione in eccleſia funguntur. Item ex eo-
dem libro, capite CCXCVII. Si quis in hoc ge- » Lib. 6. c. 304.
nus ſacrilegii proruperit, ut in eccleſias, carum- »
que res irruens, ſacerdotibus & miniſtris, vel ipſi »
cultui, locoque aliquid importet injuriæ, vel in- »
ferat ad divini cultus injuriam, in convictos, ſive »
confeſſos reos capitali ſententia noverit judican- »
dum. Nec expectetur, ut epiſcopus injuriæ pro- »
priæ ultionem depoſcat, cui ſanctitas ignoſcendi »
ſoli gloriam dereliquit. Sitque cunctis non ſolum »
liberum, ſed etiam laudabile, factas atroces ſacer- »
dotibus aut miniſtris injurias, velut publicum cri- »
men, perſequi, ac de talibus reis ultionem mere- »
ri. De his qui clerum injuriaverint. ex capitulari
Caroli imperatoris: Quicumque judex, aut ſæcu- » Lib. 5. c.
laris adverſus preſbyterum, aut diaconum, aut » 121.
de junioribus, abſque audientia epiſcopi, vel ar- »
chidiaconi, vel archipreſbyteri, injuriam inferre »
præſumpſerit, anathema ab omni Chriſtianorum »
conſortio habeatur. »

VI.

Et quoniam ſunt aliqui tantæ cupiditatis face
ſuccenſi, ut non ſolum ſibi a Deo conceſſis non
bene utantur, verum inconceſſa acſi licita am-
biant, & ex his quæ divinis ſunt tradita & oblata
cultibus, & ſecundum legem domini ſancta ſan-
ctorum ſunt domino, & ad jus pertinent ſacerdo-
tum, exactiones cenſus ab ipſis ſacerdotibus ſibi ex-
quirant, & xeniis, ac paſtis, vel paraveredis, ſeu ca-
ballorum ſaginationibus preſbyteros affligant, cum
ex eis, quæ ſeu pro dote, ſeu quacumque fidelium
devotione, unicuique tradita ſunt eccleſiæ, non
aliud quodlibet ſervitium, niſi ſpiritale exigere
debeant: neceſſarium nobis videtur, hujuſcemo-
di præſumptiones, quia contra canonicam fiunt
autoritatem, modis omnibus cohibere. Ab anti-
quo denique tempore a ſanctis patribus, & a no-
ſtris eſt majoribus conſtitutum, ut ſicut habet epi-
ſcopus in ſua ordinatione omnem generaliter pa-
rochiam, cum omnibus ruſticanis parochiis,
quas per tricennium inconcuſſe poſſedit: ita &
unuſquiſque preſbyter in ſua ordinatione ac diſ-
poſitionis

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 909.

positionis cura habeat parochiam suam cum dote, & decimis ecclesiæ, videlicet cum sui episcopi consilio ac dispositione, secundum regulas antiquitus & divinitus constitutas: sicut olim ante incarnationem Christi a sancto Spiritu per prophetam prædictum, & post ejus ascensionem in cælos, eodem sancto Spiritu per sanctos Dei homines decretum fuisse demonstrat sanctus Basilius, exponens versum psalmi: *Convallem tabernaculorum dimetiar.* Convallis, inquit, tabernaculorum dimetietur, hoc est universus orbis terrarum, qui vallis tabernaculorum pro habitaculis corporum dictus est, hic velut quadam sorte divisus atque dimensus per singula loca ecclesiarum Dei parochiis, & incolatibus dividitur, *&c.* Hinc iterum scriptum est: *Distribuite domos ejus*, videlicet universalis ecclesiæ, per custodiarum parochias prædicando, *ut enarretis in progenie altera*, & reliqua. Quia vero facultatum & dotum ad ecclesias pertinentium dispositio secundum canonum antiquam constitutionem, ad episcoporum solummodo ordinationem, & ad presbyterorum dispositionem pertineat, Toletanum Concilium manifestat cōcilium, dicens: Multi contra canonum constituta sic ecclesias, quas ædificaverint, postulant consecrari, ut dotem, quam eisdem ecclesiis contulerint, censeant ad episcopi ordinationem non pertinere. Quod factum, & in præteritum displicet, & in futuro prohibetur: sed omnia, juxta constitutionem antiquam, ad episcopi ordinationem, & potestatem pertineant. Quod si quæritur, quæ dicat omnia, procul dubio, decimas, primitias fructuum, & oblationes eorum, & ea quæ parochiis in terris, vineis, mancipiis, atque pecuniis, seu quibuslibet rebus, quæcumque fideles obtulerint. quæ omnia sub immunitate a tributis fiscalibus, & omni dominorum, exactione libera, sub potestate & dispositione, ut diximus, episcoporum, ac regimine & dispensatione presbyterorum manere debent inconcussa. Hoc & dominus imperator Ludovicus de manso ad ecclesiam dato, & cæteris ad eam pertinentibus, in suo capitulari ita constituit.

Psal. 59.

Psal. 47.

Concilii Toletani c. III. 19.

Libi 1. cap. 61. Sancitum est, inquit, ut unicuique ecclesiæ unus mansus integer absque servitio aliquo attribuatur, & presbyteri in eis constituti, non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis, vel hortis juxta ecclesiam positis, neque de præscripto manso, aliquod servitium faciant præter ecclesiasticum, & si aliquid amplius habuerint, inde senioribus suis debitum servitium impendant. At contra quidam præsumunt distringere, & injuriare, vel etiam expellere presbyteros de ecclesiis sibi commissis, vel expoliare decimis, aut possessionibus, non timentes tot sanctorum

Concilii Carthaginense I. can. 14. contemnere statuta patrum, cum dicat Carthaginense concilium: Si quis statuta supergressus corruperit, vel pro nihilo habenda putaverit, si laicus est, communione; si clericus, honore privetur. Et in sæpe fato capitularium lib. VII. capite

Li. 6. c 154. CXXXIX. Vt nullus judex, neque presbyterum, neque diaconum, aut clericum, aut juniorem ecclesiæ, sine conscientia pontificis per se distringat, aut condemnare præsumat: quod si fecerit, ab ecclesia, cui injuriam fecit, quam irrogare dignoscitur, tamdiu sit sequestrans, donec reatum suum cognoscat & emendet. Item in eodem lib. cap. CLXV. Sancitum est, ut sine autoritate, vel consensu episcoporum, presbyteri in quibuslibet ecclesiis nec constituantur, nec expellantur: & si quis deinceps hoc facere tentaverit, synodali sententia districte feriatur. Et in II. lib. cap. XLVII. Vt

Cap 56. ecclesiæ antiquitus constitutę nec decimis, nec ul-

la possessione priventur. Hæc autem deducentes ad medium, nequaquam seniorum ab eis tollimus dominium, quasi ipsi nomen senioratus in rebus sibi a Deo concessis habere non debeant, aut non possint, sed potius ecclesiæ episcoporum esse debeant: designamus denique gubernationem episcopi, non nobis vindicamus potestatem domini. Et quia mitis & humilis magistri discipuli sumus, presbyteris nostris humilitatis exempla & monita dare debemus: videlicet ut eis, in quorum ditione suæ consistunt ecclesiæ, congruum honorem & obsequium impendant debitum, id est, spiritale atque ecclesiasticum: & hoc sine ullo typho, vel contentione, aut rebellione. Salvo namque ministerii sui jure, debent se gratiosos exhibere senioribus, & parochianis suis, de quorum oblatione vivunt, & cum debita humilitate spiritalia eis obsequia ministrare, quæ gratis quidem agere deberent, etiamsi nihil temporalis subsidii ab eis perciperent. Sciant igitur presbyteri secundum apostolum omnibus sua reddere debita, *cui honorem, honorem*; *cui timorem, timorem.* ut eis aptetur quod subjungitur: *Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis.* Sed quoniam sunt nonnulli, qui ignorantes, imo contemnentes Dei justitiam, suæ quærunt tenacitatis statuere injustitiam, ausuque sacrilego surripiunt atque defraudant Deo debitam decimarum partem, ad suam ipsorum perniciem dicentes non se debere decimas dare de militia, de negotio, de artificio, de lanarum tonsione, & de cæteris quibuscumque sibi a Deo largitis commerciis: audiant, non nostra, sed per sacras scripturas Dei de talibus mandata, & sancta sanctorum patrum exempla, atque cognoscant nos nequaquam, ut illi aiunt, nunc exigere nova, sed potius repetere Dei legibus instituta, & antiquorum patrum devotione largita. Et primo omnium attendant, quia solius Dei causa oblationes & decimas suas sacerdotibus * ipsi Deo dare debeant: & quia eas dando fideliter, nihil Deo, qui bonorum nostrorum a se nobis collatorum non indiget, conferunt, sed ei sua reddunt; & pro parvis in præsenti, maxima, & sibi in futurum profutura acquirunt. Scribitur in Leuitico: *Omnes decimæ terræ, sive de frugibus, sive de pomis arborum, domini sunt, & illi sanctificantur.* Item in eodem: *Omnes decimæ boum & ovium, & omne quod transit sub virga, in numerum decimum quodcumque venerit, sacrificatum erit domino. non mutabis illud bonum malo, neque malum bono.* In Deuteronomio: *In loco quem elegerit dominus Deus vester, ut sit nomen ejus in eo, illuc omnia quæ præcipio conferetis, holocausta & hostias, ac decimas, & primitias manuum vestrarum, & quidquid præcipuum est in muneribus quæ vovistis domino.* Item in eodem: *Decimam partem separabis de cunctis frugibus tuis, quæ nascuntur in terra per annos singulos: decimam frumenti, & vini, & olei, & primogenita de armentis, & ovibus tuis, ut discas timere dominum Deum tuum.* In libro numeri: *Omnem medullam olei, ac vini, & frumenti, & quidquid offerunt primitiarum domino*, id est Aaron, *dedi. universæ frugum primitia, quas gignit humus, & domino deportantur, cedent in usus tuos. Omne quod ex voto reddiderint filii Israel, tuum erit.* Item in eodem: *Filiis Levi dedi omnes decimas Israel in possessionem pro ministerio quo serviunt mihi in tabernaculo fœderis.* Ecce audistis, cujus sint, & cui sacrificentur, & cui dari, scilicet Deo, decimæ debeant. Sed & quæ sibi dari præcipiat: scilicet non tantum omnes omnium quæ nascuntur in terra decimas, sed etiam universas frugum quas gignit humus primitias, nec-

ANNO CHRISTI 909.

* f. deest ut

Levit. 27. Ibid. 32. Deuter. 12. Deuter. 14. Num. 18. Ibidem.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 909.

non & decimas boum, ovium, & omnium armentorum, cum primogenitis eorum: manuum quoque veſtrarum decimas, ac primitias, inſuper & vota, atque munera. quæ omnia vobis offerre præcipit ad locum templi ſui, ut cedant in uſus ſacerdotum pro miniſterio quo ſerviunt in tabernaculo domini. Fortaſſis vero, dicet aliquis: non ſum agricola, non habeo unde poſſim dare decimas fructuum terrenorum, vel etiam armentorum. Audiat quicumque eſt ille, miles ſit, negotiator ſit, artifex ſit: Ingenium, quo paſceris, Dei eſt, & ideo inde ei dare debes decimas. Nam de militia, audi quid in lib. dicatur Geneſis de Abraham patriarcha, poſtquam reverſus eſt a cæde Chodorlahomor, & regum qui cum eo erant. Cum benedixiſſet eum Melchiſedech ſacerdos Dei altiſſimi, dicit ſcriptura, quia dedit ei Abraham decimas ex omnibus. Item in eodem libro legitur, quod beatus Iacob pergens in Meſopotamiam Syriæ ad Laban, cui pro mercede viginti ſervivit annis, ſic loquutus ſit: *Si dominus, inquit, fuerit mecum in via per quam ambulo, & cuſtodierit me, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtem ad induendum, reverſuſque fuero proſpere in domum patris mei: erit mihi Deus in Deum, & lapis iſte quem erexi in titulum, vocabitur domus Dei: cunctorumque quæ dederis mihi decimas offeram tibi.* De ſancto quoque Tobia legitur, quia pergebat ad Ieruſalem ad templum domini, & ibi adorabat dominum Deum Iſrael, omnia primitiva ſua, & decimas fideliter offerens. Ecce habes, quæ imiteris ſanctorum patrum exempla, qui de omnibus quæ habebant Deo decimas fideliter offerebant. Et quid hoc de laudabilibus proponimus patriarchis, cum audiamus dicentem in euangelio a Deo reprobatum pro tumore jactantiæ Phariſæum: *Decimas do omnium quæ poſſideo:* & ipſum Deum improperantem Scribis & Phariſæis, quod prætereuntes mandata Dei decimarent etiam anethum & ciminum, & omne olus? Saltem pudeat nos Chriſtianos, aut nolle aut non poſſe in hac imitari parte Phariſæos, cum audiamus ipſum ſic comminantem nobis Chriſtum: *N. ſi abundaverit iuſtitia veſtra pluſquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum.* & tamen hi decimas dabant omnium quæ poſſidebant. Sed forte adhuc inquies, pluribus enumeratis, nondum de tonſione lanarum aliquod divinum nominatim protuliſſe præceptum. Nonne tibi poſſet ſufficere quod dicitur, *ex omnibus*? Sed quia, quod dictu pudori eſt, ex hac etiam decimatione quidam cauſantur, audiant dominum, dicentem in Deuteronomio: *Hoc erit iudicium ſacerdotum a populo, & ab his qui offerunt victimas, ſive bovem, ſive ovem immolaverint, ſacerdoti dabunt armum & ventriculum, primitias frumenti, vini, & olei, & lanarum partem ex ovium tonſione. Ipſum enim elegit dominus Deus tuus de cunctis tribubus eius, ut ſtet & miniſtret nomini domini.* Adhuc autem & quod eſt amplius, hoc neſcientibus innoteſcimus, ſcientibus ad memoriam reducimus, & ut ad hæc verbis beati papæ Gregorii utamur non tantum decimas rerum, ſed etiam dare Deo debemus decimas dierum: quod fideles quique annuatim ſtudent agere tempore quadrageſimæ. Et ne quid videatur prætermiſſum in exſolvendis Deo decimarum vel primitiarum debitis, noverint cuncti quid etiam lex ſtatuat de cibis. Scriptum eſt in Deuteronomio: *Cum veneritis in terram quam dabo vobis, & comederitis de panibus regionis illius, ſeparabitis primitias domino de cibis veſtris, ſicut de areis primitias ſeparabitis, ita & de palmentis dabitis primitiva domino.* Et ne hæc omnia Deo largitori omnium bonorum offerenda, vel potius ex debito reddenda, quis quolibet modo, ne dicamus ſubtrahere audeat, vel fraudare, quin nec differre, audiat Deum ſibi in Exodo, dicentem: *Decimas tuas, & primitias non tardabis offerre mihi.* Si igitur prævaricatio legis eſt, tardius dare: quanto pejus eſt hæc non dediſſe? Ergo ſi ſecundum domini imperium vobis præcepta devote adimplere ſtatueritis, promiſſa per prophetam Malachiam ab eo præmia vos percipere gaudebitis: *Inferte*, inquit, *omnem decimam in horreum meum, & ſit cibus in domo mea, & probate me ſuper hoc, dicit dominus, ſi non aperuero vobis cataractas cæli, & effudero vobis benedictionem uſque ad abundantiam, & increpabo pro vobis devorantem, & non corrumpet fructum terræ veſtræ, nec erit ſterilis vinea in agro, dicit dominus exercituum, & beatos vos dicent omnes gentes.* Et iterum ſcriptura dicit: *Honora dominum de tua ſubſtantia, & de primitiis frugum tuarum, ut impleantur horrea tua frumento, & vino torcularia redundabunt.* En vides, quomodo tibi magis quam Deo tuæ proficiunt decimæ, quando eas citiſſime centuplicato recipis fœnore. Item dicit ſcriptura: *Dabunt ſinguli redemptionem animarum ſuarum, & non erunt in eis morbi, neque caſus.* Ecce & cum abundantia fructuum, corporis etiam conſequeris ſanitatem. Addimus adhuc, quia divina adimplendo præcepta, cæleſtia promereris præmia; & violando illa, infernalia tibi, ut pote prævaricator, acquiris tormenta, niſi Deo, & eccleſiæ pœnitentia & emendatione ſatisfeceris congrua. Etenim quia denegamus Deo primitias rerum, idcirco juſto ejus judicio in noſtris pervertimur primitiis: ipſique revocamur ad decimam, cum denegatis novem, vix partem recipimus decimam. Ideo denique meſſis noſtra, pluviarum benedictione ſubtracta, jejuna deficit, vindemiam aut grando percutit, aut pruina decoquit: & quia ex debito nolumus dare Deo, ejuſque ſacerdoti, ex non debito damus pagano, & impio militi. His igitur diligenter perſpectis, monente ſcriptura, Deum devote honoremus in dandis omnium, quæ poſſidemus rerum primitiis & decimis, ut ab ipſo percipere mereamur, & neceſſaria boni commoda temporalis, & æternæ præmia felicitatis.

Gen. 14. Gen. 28. Tob. 1. Luc. 18. Matth. 23. Matth. 5. Deut. 18. Num. 15. Exod. 22. Malach. 3. Prov. 3. Exod. 30.

VII.

Nunc de his agendum eſt, qui rapinis diverſo modo dediti, innocentibus inſidias, vel damna, & mortes inferunt, domoſque ſuas hujuſmodi ſpoliis implent: qui comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt: quorum pedes inceſſanter ad malum currunt, & feſtinant ut effundant ſanguinem, vel ablata omni ſubſtantia fame interficiant innocentem: & dum vel alieno ſanguini inſidiantur, vel fraude ſibi vivendum æſtimant, ut Salomon dicit, *ipſi contra ſanguinem ſuum inſidiantur, & moliuntur fraudes contra animas ſuas.* Contra ſanguinem quippe ſuum faciunt, quia quaſi fuerit judex, qui judicium in eos juſtum exerat, temporali morte plectuntur: contra animas autem ſuas, quia æterna perditione damnabuntur, & qui ob philargyriam rapinis innocentum & cædibus invigilant, ſemet hoc agentes perdunt. quos dominus per Iſaiam prophetam increpat, dicens: *Vos depaſti eſtis vineam meam*, id eſt, populum Chriſtianum: *rapina pauperum in domo veſtra.* in domo ſcilicet manſionis, & in domo corporis, dum ex ea non tantum voſmetipſos uſque ad crapulam, ſed & theſauros veſtros repletis. Sed quid talibus immineat, per eumdem prophetam dominus non tacet: *Væ*, inquit, *impio in malum, retributio enim manuum*

Prov. 1. Isaiæ 3.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 909.

manuum fiet ei. Itemque: *Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis*, &c. Horum, quod dictu dolendum est, infinitus est numerus, quique adeo rapinæ amorem imbiberunt, quasi licitum sit & pulchrum vivere rapto. Nec considerant miseri & miserandi homines, quot millia hominum innocentum perimant quotidie, non gladio, quod esset utique levius, sed durissima atque attrocissima famis morte. Et possunt miseri tot homicidiorum rei esse vel una hora securi? Et certe esurienti non dare panem damnabile est, ipso domino in extremo judicio dicturo: *Esurivi, & non dedistis mihi manducare*, &c. quibus subjunxit: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis ejus.* Hinc ergo colligendum, qua damnatione plectendi sint, qui aliena diripiunt, si tali animadversione feriuntur, qui sua indiscrete & immisericorditer tenuerunt. Quam multiplex autem sit rapina, & quot modis agatur, Iob breviter enumerat, inquiens: *Alii terminos transtulerunt, diripuerunt greges. asinum pupillorum abegerunt, abstulerunt pro pignore bovem viduæ. subverterunt pauperum viam, oppresserunt pariter mansuetos terræ. agrum non suum demetunt, & vineam ejus, quem vi oppresserunt, vindemiant. nudos dimittunt homines, vestimenta tollentes, quibus non est operimentum in frigore. vim fecerunt depradantes pupillos, & vulgum pauperum spoliaverunt. Nudis & incedentibus absque vestitu, & esurientibus tulerunt spicas. De civitatibus fecerunt viros gemere, & anima vulneratorum clamabit, & dominus inultum abire non patietur.* De talibus per prophetam dicitur: *Væ ei qui multiplicat non sua usquequo, & aggravat contra se densum lutum.* Densum lutum contra se aggravare est, terrena lucra cum peccati pondere cumulare. Et in euangelio dominus ait: *Quid prodest homini, si totum mundum lucretur, anime autem sue detrimentum patiatur?* id est, quid prodest si totum quod extra se est congregat, si id quod ipse est damnat? Illa enim quæ rapiunt in hoc sæculo, dimittunt; sed secum ad judicium causas rapinæ & suam damnationem ferunt. Audiant raptores quid de eis vas electionis Paulus, qui ad tertium cælum raptus est, dixit: *Neque rapaces*, inquit, *regnum Dei possidebunt.* Non ergo raptor, non prædo pauperum, regnum Dei possidebit, nisi perfectam egerit pœnitentiam, & injuste sublata reddiderit. Sunt enim quidam, qui pœnitere quidem volunt, sed rapta reddere nolunt, pessimum certe hominum genus, cui pœnitendi medicina omnino non prodest. Si enim res rapta cum reddi possit non redditur, non agitur pœnitentia, sed fingitur. Hi enim, ut dicit sanctus Augustinus, scelus cupiunt sibi relaxari, & illud propter quod scelus admissum est, possidere. Non ergo remittetur rapinæ peccatum, nisi restituatur ablatum, sed cum restitui potest. plerumque enim qui aufert amittit, sive alios patiendo malos, sive ipse male vivendo, nec habet unde restituat. Sciat ergo unusquisque raptor, non sibi dimitti rapinæ peccatum, nisi cum potest id quod rapuit restituat. Nam & Zachæus publicanus, qui dominum hospitio susceperat, in vitam sanctam repente mutatus, dixit: *Ecce dimidium bonorum meorum, domine, do pauperibus, & si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.* Sic ergo unusquisque raptor agat: restituat primum quod injuste abstulit, si veram pœnitentiam agere, & veram Dei misericordiam obtinere cupit. Si autem non habet unde reddat, non possumus ei dicere, redde quod abstulisti. Quamvis, etsi aliquos suf-

Ibidem. Isa. 5. Matth. 25. Iob 24. Habac. 2. Matth. 16. 1 Cor. 6. 54. ad de-

A B C D E

tinet cruciatus, dum existimatur habere quod reddat, nulla est iniquitas: quia etsi non est unde reddat ablatam pecuniam, merito tamen, dum eam per molestias corporales reddere compellitur, peccati quo male ablata est pœnas luit. Ergo quia absque respectu timoris Dei innumerabiles rapinæ & deprædationes in isto regno olim factæ sunt, & hactenus fiunt, & in oculis, & in auribus domini exercituum sunt: idcirco nunc vastitatem patimur, & sterilitatem, quam dominus quondam Israelitico populo comminabatur, dicens: *Nisi domus desertæ fuerint grandes, & pulcræ absque habitatore: decem iugera vinearum facient languncolam unam*, &c. Et quoniam judicio justo Dei, exigente pœna nostri peccati, in tantam devenimus amentiam, ut nec eam qua verberamur sentiamus, aut scire velimus correptionem, jure duplicem experimur captivitatem, scilicet barbaricam, & quod est gravius, dæmonicam, sicut dominus testatur per Isaiam prophetam: *Propterea*, inquit, *ductus est captivus populus meus, quia non habuit scientiam*: scientiam utique divinum judicium, vel suam correptionem intelligendi, vel benefaciendi. & iterum: *Propterea dilatavit infernus animam suam, & aperuit os suum absque ullo termino*: scilicet ut insatiabili ingluvie devoret in perpetuum puniendos. *Et descendent fortes terræ, & populus, & sublimes gloriosique eius ad eum.* Expergiscantur ergo tandem aliquando ad tantam tonitrui magnitudinem: audiant dominum per eumdem prophetam terribiliter comminantem: *Omnis*, inquit, *violenta prædatio cum tumultu, & vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem, & cibus ignis.* Omnis enim violenta iniquorum prædatio, & tumultus, ac turbæ, quibus pauperes quosque sibique inferiores oppresserunt, & sanguinem sanguini miscuerunt, erit in combustionem gehennę, & cibus ignis æterni. Itemque per psalmistam loquitur: *Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit dominus*, id est jam jamque in proximo vindictam exercebo. Et iterum Isaias propheta dicit: *Non despiciet dominus preces pupilli; nec viduam, si effundat loquelam gemitus. Nonne lacryme vidue ad maxillam descendunt, & exclamatio eius super deducentem eas? A maxilla enim ascendunt usque ad cælum, & dominus exauditor non delectabitur in illis.* Verum quia hæc impietas non jam tantum in extraneos, sed in sua, ut ita dicamus, sævit viscera, & unusquisque carnem brachii sui vorat, timendum est ne talibus illud apostoli contingat: *Videte*, inquit, *ne dum invicem mordetis & comeditis, ab invicem consumamini.* qui enim seipsum comedit, cito deficit. Nam cui dicit psalmista: *Tibi, domine, derelictus est pauper, pupillo tu eris adiutor. ipse eripiet inopem de manu fortium eius: egenum & pauperem a diripientibus?* Sane " statuta ecclesiæ antiquæ præcipiunt, eorum qui pauperes opprimunt dona a sacerdotibus esse refutanda: & merito, cum sint apud dominum abominabilia, testante super hoc scriptura: *Qui offert*, inquit, *sacrificium de substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris.* De ditibus quoque, & potentibus, qui pauperes opprimunt, in libro VI. capitularium capitulo CCCCXVIII. sic continetur: Vt judices, aut potentes, qui pauperes opprimunt, si admoniti a pontifice suo se non emendaverint, excommunicentur. Et ipsi quidem, nisi condignam de talibus gesserint pœnitentiam, sicut beatus testatur Paulus de rapacibus, regnum Dei non possidebunt. Cæterum regalis potestas tales punire debet secundum antiquorum regum sanctiones de his

ANNO CHRISTI 909.

Isai. 5. Ibidem. Ibidem. Ecclef. 35. Galat. 5. Pfal. 10. Pfal. 34. " Concil. Carthag. IV. cap. 94. Ecclef. 34. Lib. 6. c. 31.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 909.

his prolatas qui infra regnum rapinam fecerint, A vel apud quam scelus agnoscitur, & pars rapinæ inventa fuerit, sive de eis qui diripienda indicare
Li.6. c.288. reperiuntur. Inter quæ, de eo qui facultatem deprædationis dederit, vel si quis factam diviserit,
Ibid.c.289. præcipitur libro VI. capitularium capite CCCXXCIV. ut vivus comburatur. Itemque capitale supplicium excipiat, qui violentiam commisisse dignoscitur.

VIII.

Est præterea quædam execrabilis species rapinæ,
Lib.1.c.102 vel potius sacrilegii, quam ex ipso actu rustici raptum vocant, quod quantum sit malum, & non tantum divina, sed humana quoque autoritate damnatum, paucis monstrabimus verbis, ad cautelam omnium Christianorum nobis commissorum. B Ac primo de puellis raptis, ac necdum desponsatis, quid sacri canones præcipiant, retexere duximus necessarium. In concilio Chalcedonensi ubi
Chalced. can.27. DCXXX. patres adfuerunt, capite XXVII. ita habetur: Eos qui rapiunt puellas sub nomine simul habitandi, cooperantes, & conniventes raptoribus, decrevit sancta synodus, si quidem clerici sunt, decidant gradu proprio; si vero laici, anathematizentur. Quibus verbis aperte datur intelligi, qualiter hujus mali auctores damnandi sint, quando participes & conniventes tanto anathemate feriuntur: & quod juxta canonicam autoritatem ad conjugia legitima raptas sibi jure vindicare nullatenus possunt. De desponsatis vero puellis, & ab
Conc. Ancyr. can.10. aliis raptis, ita in concilio Ancyrano capite X. le- C gitur: Desponsatas puellas, & post ab aliis raptas, placuit erui, & eis reddi quibus ante fuerant desponsatæ, etiam si eis a raptoribus vis illata constiterit. Proinde statutum est a sancto conventu, ut raptor publica pœnitentia mulctetur: raptæ vero, si sponsus eam recipere noluerit, & ipsa ejusdem criminis consentiens non fuerit, licentia nubendi alii non negetur. Quod si & illa consensit, simili sententiæ subjaceat. Quod si post hæc ei se jungere præsumpserit, utrique anathematizentur. Quid autem lex imperatorum de hujuscemodi raptoribus jubeat, in libro V. capite CCXXXIX. scire volens reperiet. Item in libro VII. capite CCXLVII. de raptoribus viduarum vel virginum ita decernitur: Sancitum est, ut raptores viduarum vel vir- D ginum ab ecclesiæ communiono pellantur. Item, de his qui rapiunt feminas, ut eas non habeant uxores, & quid de raptis agendum sit, ex eodem libro capite CCCXCV. Placuit, ut hi qui rapiunt feminas, vel furantur, aut seducunt, ut eas nullatenus habeant uxores, quamvis eis postmodum conveniat, & eas dotaverint, vel nuptialiter cum consensu parentum suorum acceperint. Si quis autem uxorem habere voluerit, canonice & legaliter eam accipiat, & non rapiat. Qui vero eam rapuerit, vel furatus fuerit, aut seduxerit, numquam eam uxorem habeat, sed propinquis suis eam legibus reddat, & in triplo bannum dominicum componat, & insuper canonice publicam pœnitentiam E gerat. ad quod omnes una voce clamaverunt, dicentes: Ista omnes tenere firmiter volumus, & in perpetuum ab omnibus conservari optamus. Ergo decernimus & nos, secundum constitutionem antiquam, ut nullus occultas nuptias, aut raptum faciat, vel quam propinquus habuit ducat uxorem: sed dotatam, & a parentibus traditam, per benedictionem sacerdotum accipiat, qui vult
Li.7.c.117. uxorem, sicut in libro supradicto capite CLXXIX. monetur his verbis: Sancitum est, ut publicæ nuptiæ ab his qui nubere cupiunt fiant: quia sæpe in nuptiis clam factis gravia peccata, tam insponsis aliorum, quam in propinquis sive adulterinis conjugiis, & quod pejus est dicere, consanguineis, accrescunt vel accumulantur. Ex his autem procreari solent cæci, claudi, gibbi, & lippi, sive alii turpibus maculis aspersi. & hoc ne deinceps fiat omnibus cavendum est. Sed prius conveniendus est sacerdos, in cujus parochia nuptiæ fieri debent, in ecclesia coram omni populo: & ibi inquirere una cum populo ipse sacerdos debet, si ejus propinqua sit, an non, aut alterius uxor, vel sponsa, vel adultera. Et si licita & honesta pariter omnia invenerint, tunc per consilium & benedictionem sacerdotis, & consultu aliorum hominum bonorum, eam sponsare, & legitime dotare debet. Scribit namque de legitimo matrimonio beatus Augustinus ita: Talis esse debet quæ uxor habenda est, ut secundum legem sit casta in virginitate, & dotata legitime, & a parentibus tradita sponso, & a paranymphis accipienda, & ita secundum legem, & euangelium publicis nuptiis honestata, in conjugio licite sumenda, & omnibus diebus vitæ suæ, nisi ex consensu & causa vacandi Deo, numquam propter hominem separanda. & si fornicata fuerit, & vir ejus voluerit, dimittenda: sed illa vivente, altera non ducenda, quia adulteri regnum Dei non possidebunt: & pœnitentia illi accipienda. Nolite vos viri habere uxores, quarum priores mariti vivunt: adulterina enim sunt ista conjugia. Et hoc, ut diximus, omnino providendum est, *Levit.18.* ne ejus sit propinqua, quia scriptum est: *Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedat, ut revelet turpitudinem ejus.* Similiter scriptum est: *Cum uxore proximi tui non coibis, nec seminis eius commixtione maculaberis.* *Ibidem.* Et in decretalibus papæ Gregorii legitur: Si quis diaconam, aut monacham, *Greg. II. in synodo Romana I.* aut commatrem spiritualem, aut fratris uxorem, aut neptem, aut novercam, aut nurum suam, aut consobrinam, aut de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem, anathema sit: & responderunt omnes tertio, anathema sit. Item: Si quis viduam rapuerit, vel furatus fuerit uxorem, vel consentientes ei, anathema sit. Et si quis virginem, nisi desponsaverit eam, rapuerit vel furatus fuerit, vel consentientes ei, anathema sit: & responderunt omnes tertio, anathema sit. Et alibi in canonibus præceptum est, ut nemo usque ad affinitatis lineam, & propinquitatem sui sanguinis, connubia ducat: neque virginibus, sine benedictione sacerdotis, quis nubere præsumat. oppido enim ista cavenda sunt ne fiant. Sed postquam ista omnia probata fuerint, & nihil impedierit: tunc si virgo fuerit, cum benedictione sacerdotis sicut in sacramentario continetur, & cum consilio multorum bonorum hominum, publice & non occulte ducenda est vxor, ut boni ab his filii dominо miserante procreentur, & non tales sicut superius dictum est. Item in VI. libro capitulo CCCCIX. Li.6.c.306. Si quis non æquo gradu, sed incestuoso ordine, cum iis personis, quibus a divinis regulis prohibitum est, se conjunxerit, usquequo post* pœnitétiam **dele post* sequestratione testentur, utrique communione priventur: & neque in palatio habere militiam, neque in foro agendarum causarum licentiam habebunt. Nam si se quoquo modo prædicto incesto conjunxerint: episcopi, seu presbyteri, in quorum diœcesi vel pago actum fuerit, regi vel judicibus scelus perpetratum denuntient, ut cum ipsis denuntiatum fuerit, ab eorum communione aut cohabitatione sequestrentur. Res autem eorum ad primos parentes, usque ad sequestrationem perveniant, sub ea conditione, ut antequam segregentur,

ANNO CHRISTI 904.

tur, per nullum ingenium, neque per parentes, neque per emptionem, neque per autoritatem regiam, ad proprias perveniant facultates, nisi præfatum scelus sequestrationis separatione, & pœnitentia fateantur. Item ex libro legum Theodosii III. capite XII. Quod incesti non sint legitimi heredes, sed infamia sint notatæ utræque personæ. Quapropter iterum iterumque autoritate ecclesiastica interdicimus, ut deinceps, sicut canones ecclesiastici prohibent, nullus Deo devotam virginem, nullus sub religionis habitu consistentem, sive viduitatis continentiam professam, vel sui proximam generis, aut etiam de cujus admixtione incestiva notam possit subire infamiæ, illicito connubio, aut vi, aut consensu accipiat conjugem: quia nec verum poterit esse conjugium, quod a meliori proposito deducitur ad deterius, & sub falsi nominis culpa, incestiva pollutione & fornicationis immunditia perpetratur. Hoc vero nefas si agere cujuslibet gentis amodo homines sexus utriusque tentaverint, ab invicem omnimodis separati exilio perpetuo relegentur. Item in libro VI. capite CCCCXII. Scire vos convenit, quia blasphemiam Deo irrogat, qui cum Deo sacrata, vel cum velata femina se commaculat. Item capite CCCCXIII. Si clericus cum velata femina, vel cum Deo sacrata se maculaverit, proprio honore privetur. Item capite CCCCXIV. Sciendum est omnibus, quod Deo sacratarum feminarum corpora per votum propriæ sponsionis, & verba sacerdotis Deo consecrata, templa esse scripturarum testimoniis comprobantur: & ideo violatores earum sacrilegi, ac juxta apostolum filii perditionis esse noscuntur.

Codex Theod. lib. III. t. XII.

Lib. 6. c. 309.

Ib. c. 310.

Ib. c. 311.

1. Cor. 3.

IX.

Sane quoniam hæc pestis non tantum populares quoslibet, sive superioris, sive inferioris ordinis, occupat homines, verum, quod non sine nostro pudore, & cum maximo fatemur dolore, ecclesiasticas commaculat dignitates: in tantum ut ipsi quoque sacerdotes, qui ab aliis debuerant hujus putredinem morbi resecare, computrescant in stercore luxuriæ: nec sua solum ignominiosa contenti perditione, bonorum etiam sacerdotum vitam sua lædant infami opinione, dum a sæcularibus dicitur, tales sunt sacerdotes ecclesiæ: & sic dantes aliis offensionem vituperant ministerium sanctum, insuper & canonica sanctorum statuta violant patrum, quibus interdicitur cum feminis accessus & frequentatio ac cohabitatio clericorum: cogimur & priorum quædam commemorare decreta patrum, & contra nova recrudescentium semper genera morborum, nova quærere experimenta medicamentorum. Vnde nunc ea retexemus, quæ de talibus a bonæ memoriæ prædecessore nostro Hincmaro præsule in conventu presbyterorum in metropoli civitate Remorum habito, dicto & scripto prolata sunt anno ab incarnatione domini DCCCLII. hoc modo: De accessu autem & frequentatione ac cohabitatione clericorum cum feminis, unde secundum sacros canones in omnibus synodis specialiter interdicimus, firmiter & expresse atque solicite a nobis, & a comministris nostris est inquirendum. Sicut enim his qui domini in carne adventum præcesserunt, & his qui subsequuntur, pro temporum ratione sunt sacramenta disparia: ad religionem tamen unius ejusdemque fidei & salutis recurrentia, &, ut scriptum est, *pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia*, per incrementa temporum, tam per seipsum, quam & per angelos in veteri testamento, in novo autem similiter per se, & per doctores catholicos ac magistros ecclesiæ, qui & attestante propheta angeli nominantur, aucta est sublimitas & multiplicatio præceptorum. Per se quidem dominus in paradiso Adæ, & post diluvium Noe mandata, & Abrahæ de circumcisione dedit præceptum, legem autem per angelos Moysi mediatori inter se & populum, ut ostendit apostolus. In novo autem testamento incarnatus per se, dicens: *Audistis quia dictum est, Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros.* &: *Nisi abundaverit justitia vestra plusquam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum.* &: *Dictum est antiquis; Qui occiderit, reus erit judicio*, &c. & per sanctos suos, de quibus dictum est: *Non vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis.* Per incrementa temporum virtutem castitatis excrescere, maxime autem apud ministros ecclesiæ docuit, decernens hoc modo per mysticam Nicænam synodum: Interdixit per omnia magna synodus, non episcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omnino qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem, nisi forte matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantum personas, quæ suspiciones effugiunt. Et inde lex a Christianis imperatoribus est promulgata hoc modo: Quicumque clericatus utuntur officio, extranearum mulierum familiaritatem habere prohibentur: matrum, sororum, vel filiarum sibi solatia intra domum suam noverint tantum esse concessa. Sed quia sub occasione istarum personarum aliæ mulieres subintroduci cœperunt: sancti Africani canones decreverunt, ut nec ipsi episcopi, aut presbyteri, soli habeant accessum ad viduas, vel virgines, vel ad quascumque feminas: sed ubi aut clerici præsentes sint, aut graves aliqui Christiani. Vnde, sicut beatus Gregorius ad ministros ecclesiæ Romanæ scripsit, beatus Augustinus nec cum sorore habitare consenserit, dicens: Quæ cum sorore mea sunt, sorores meæ non sunt. Et ex hoc dicit sanctus Gregorius: Docti ergo viri cautela, magna nobis debet esse instructio. nam inhonestæ "præsumptionis est, quod fortis pavet, minus validum non timere. Sapienter enim illicita subtrahit", qui didicerit etiam non uti concessis. Et quoniam tunc temporis, novella adhuc fide, de legitime conjugatis, atque a conjugio ad continentiam conversis, clerici fiebant, unde & apostolus, si de conjugatis agendum erat, unius uxoris virum ad summum sacerdotium præcipit eligi: hinc Christiani imperatores legem decreverunt, dicentes: Presbyteris, & diaconis, & subdiaconis, & aliis in clero scriptis, non habentibus uxores, secundum regulas divinas interdicimus & nos, mulierem habere in sua domo, excepta matre, & filia, & sorore, & aliis personis, quæ omnem querelam effugiunt. Si quis autem adversus istam observationem mulierem in sua domo habuerit, quæ potest suspicionem inferre turpitudinis, & ille a conclericis suis audierit quod cum tali muliere non debeat habitare, & noluerit eam sua domo repellere, vel accusatore emergente probatus fuerit inhoneste cum tali muliere versari: tunc episcopus, secundum ecclesiasticos canones, clero eum repellat, curiæ civitatis, cujus clericus est, tradendum. Et ut sanctus Innocentius, & prædecessor ejus Siricius scribunt, si priscis temporibus sacerdotes Dei de templo anno vicis suæ non discedebant, sicut de Zacharia legimus, nec domum suam omnino tangebant, quibus utique propter sobolis successionem uxoris usus fuerat relaxatus, quia

ANNO CHRISTI 909.

Malach. 2.

Matth. 5.

Ibidem.

Ibidem.

Matth. 10.

»Concil. »Nicæn. can. 3.

»Codex »Theod. de episc. »eccl. & »cler. l. 44. »

Concilium Afric. can. 5.

Gregor. lib. »7. indi. 2. epist. 39.

»"incautæ

»"superat

1. Tim. 3; Tit. 1.

»Novella Iustin. 123. c. 29.

Innocent. epist. 2. ad Victricium.

Hincmarus ad presbyteros, cap. 21.

Hinc usque ad cap. X. Hincmarus

Dan. 12.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 909.

ex alia tribu, & præter ex semine Aaron, ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere: quanto magis hi sacerdotes vel Leuitæ pudicitiam servare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, qua vel a sacrificiis divinis, vel a baptismatis officio vacent? Nam si Paulus etiam laicis scribit, dicens: *Abstinete ad tempus, ut vacetis orationi*: multo magis sacerdotes quibus orandi & sacrificandi juge officium est, semper debebunt ab ejusmodi consortio abstinere. Qui si contaminatus fuerit a carnali concupiscentia, quo pudore vel sacrificare forsitan usurpabit? aut qua conscientia, quove merito exaudiri se credit, cum dictum sit: *Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum*? Et ne quis dicat, si habito cum mulieribus, sufficit mihi conscientia mea dicente apostolo: *Gloria mea hæc, testimonium conscientiæ nostræ*: attendat quod item idem dicit apostolus, per quem, ut ipse fatetur, veraciter loquitur Christus: *Providentes bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus*. Quoniam, Augustino docente, sanctorum, quibus dominus dicit, *sancti estote*, conversatio non solum sancta, sed debet esse & cauta: ne forte cum mala non sit per lasciviam, sit mala per negligentiam. Et item apostolus præcipit: *Vt sine offensione omnibus simus: nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nostrum*, Et: *ne pereat in nostra conscientia frater, propter quem Christus mortuus est. Sic*, inquiens, *peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis.* Et ideo repleti Spiritu sancto statuerunt sancti patres nostri, ut ministri altaris mulieribus non cohabitent, neque subintroducant secum mulieres: ne vel concupiscentia urant, vel consensu pessimo polluant, & ne vel mala suspicione infirmorum conscientias maculent. Proinde de concubitu presbyterorum cum feminis, per parochianos, vel vicinos cujuscumque presbyteri, inquirere non laboramus. Abolita est quippe vetus hæresis, quæ Cynica, id est canina, propter impudicitiam fuerat appellata, dicens concubitum esse naturalem, & ob id agendum sine verecundia publice, cum legamus primos homines post peccatum inobedientiæ sensisse concupiscentiam in membris genitalibus, & a mutuis conspectibus contexisse. Nam licet humanæ mentis cæcitas in operatione turpitudinis, divinis & angelicis atque sanctorum qui in cælis sunt oculis abscondi non possit: tamen etiam quilibet rusticanus concumbens, & cum propria conjuge, prout potest plurimorum devitat aspectus: quanto magis presbyter, si sensum hominis habet, malum agens curabit abscondere, propter quod patefactum scit se non solum ecclesiasticum gradum amittere, sed & sua quælibet in sæculo perdere? Non igitur de hoc inverecunde quærimus, quod & apostolus non nudo, sed velato nomine, loquens apud legitime conjugatos, statuit appellare, dicens: *Iterum revertimini in id ipsum*. & *Ne quis circumveniat in negotio fratrem suum*. tantummodo autem de accessu & frequentatione, ac cohabitatione presbyterorum contra canonicum interdictum cum feminis, per tales homines inquiremus, sicut sancti Africani canones jubent, id est, quos publicæ leges ad accusationem, vel ad testimonium recipiunt, sive in mallo, sive in audientia. Qui testes, ad exemplum Danielis, & sicut leges præcipiunt, examinabuntur. & si quiscumque presbyter, non solum in nostra parochia, sed in nostra diœcesi, confessus, vel legali ac regulari judicio fuerit convictus de cohabitatione, vel frequentatione, sive accessu cum feminis contra canones, dicente apostolo: *Si quis non obedierit verbo nostro, sive per verbum, sive per epistolam, hunc notate, & nolite commisceri cum eo*: modis omnibus, secundum decreta beati Gregorii, sine gradus sui restitutione deponetur, juxta capitulum magni Leonis papæ quo dicit: Hæc itaque admonitio nostra denuntiat, quod si quis fratrum contra hæc constituta venire tentaverit, & prohibita fuerit ausus admittere, a suo se noverit officio submovendum, nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinæ. Ne quid vero sit, quod prætermissum a nobis forte credatur, omnia decretalia constituta tam beatæ recordationis Innocentii, quam omnium decessorum nostrorum, quæ de ecclesiasticis ordinibus & canonum promulgata sunt disciplinis, ita a vestra dilectione custodiri debere mandamus, ut, si quis in illa commiserit, veniam deinceps sibi noverit denegari. Nam & B. Augustinus suo archiepiscopo de Abundantio presbytero suæ parochiæ ita scripsit: Qui cum non ambularet vias servorum Dei, non bonam famam habere cœpit. qua ego contritus, non tamen temere aliquid credens, sed plane solicitior famen temere aliquid credens, sed plane solicitior factus, operam dedi, si quomodo possem ad aliqua malæ conversationis ejus certa pervenire indicia. Ac primo comperi eum pecuniam cujusdam rusticani de vino apud se commendato intervertisse, ita ut nullam inde posset probabilem rationem reddere. Deinde convictus, atque confessus est, cum secum nullum clericum haberet, apud quamdam malæ famæ mulierem prandisse & cœnasse, & in vicinia, & in eadem domo mansisse. Nam quæ negavit, Deo dimisi: quæ occultare permissus non est, judicavi. Propterea, sicut Gregorius decrevit, per idoneos, ut præmisimus, testes, sacramento inquiretur de malæ famæ presbytero: & qui proinde jurabunt, hoc modo jurent: De hoc quod me interrogatis de isto presbytero quid inde sciam, me sciente nec mendacium tibi dicam, nec veritatem reticebo, sic me Deus adjuvet, & isti sancti Dei. Post istud sacramentum, interrogari debet hoc modo: Sancti canones præcipiunt, ut presbyter talem accessum & frequentationem ac cohabitationem cum feminis non habeat, unde mala suspicio, & inconveniens sacerdoti fama possit exire. Propterea dic mihi, si vidisti, aut pro certo scis, talem accessum vel frequentiam aut cohabitationem habere feminas cum isto presbytero, unde mala suspicio esse possit, & mala fama possit exire, illo sacramento quod modo jurasti, ut veritatem inde non reticeas, & mendacium inde non dicas. Exceptis accusatoribus, septem sint testes idonei, qui inde veritatem per sacramentum dicant, ex quibus sex jurent, & septimus, si conditio vel qualitas personæ permittit, ad judicium exeat quod illi sex veritatem inde per sacramentum dixerunt: quia multi jam deprehensi apud nos habentur, quoniam precio conducti se perjuraverunt. Et si hoc modo presbyter convictus fuerit de inconvenienti cohabitatione cum feminis, deponetur, sicut Zosimus papa decrevit, dicens: Sciat quisquis hoc postposita patrum & apostolicæ sedis autoritate, neglexerit, a nobis districtius vindicandum, ut loci sui minime dubitet sibi non constare rationem, si hoc putat post tot prohibitiones impune posse tentari. Contumeliæ enim studio fit, quidquid interdictum toties usurpatur. In lege est statutum, quod & in euangelio est confirmatum, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum: & apostolus Timotheo præcipit, in cujus persona, ut Leo dicit, omnium Christi sacerdo-

ANNO CHRISTI 909.

1. Cor. 7.
Tit. 1.
2. Cor. 1.
Rom. 12.
1. Cor. 10.
1. Cor. 8.
2. Cor. 6.
2. Cor. 7.
1. Thess. 4.
Concilium Africanum can. 96. 98.
2. Tim. 3.
„Leo ep. 1. „Episcopis „per Campaniam.
Epist. ad Hesychium cap. 2.
Matt. 18.
1. Tim. 5.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 909.

sacerdotum numerũ erudivit, ut accusatio adversus presbyterum non recipiatur, nisi sub duobus vel tribus testibus. Et sacrum Nicænum concilium, neophytum episcopum a duobus vel tribus testibus redargutum a clero abstinere præcipit. Sed quia in historia Susannæ duo testes, qui idonei videbantur; & in historia Nabutæ, verum & in historia passionis domini duo testes dixisse falsum testimonium legimus: quoniam Christus Dei virtus & Dei sapientia dicit: *Per me conditores legum justa decernunt*, &c. & sanctus Gregorius frequenter in epistolis suis causam ministrorum ecclesiasticorum legaliter & regulariter præcipit definiri: & sanctus Augustinus exponens sententiam apostoli, *Si quis frater nominatur fornicator*, &c. dicit: Noluit apostolus hominem ab homine judicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato judicio, sed potius ex lege Dei, secundum ordinem ecclesiæ, sive ultro confessum, sive accusatum, atque convictum: eam nominationem volens intelligi, quæ fit in quemquam, cum sententia ordine judiciario, atque cum integritate profertur. Nam si nominatio sola sufficit, multi damnandi sunt innocentes: quia sæpe falso in quoquam crimen nominatur. In accusatione presbyterorum, de numero testium idoneorum autoritatem legum sequendam vidimus, ut septem scilicet testes idonei, ut supra diximus, requirantur: &, si ratio vel causa coegerit, quatuordecim vel viginti & unus testes quærantur, ut veritas patefacta monstretur. Si autem mala fama ex verisimilitudine per parochiam de presbytero exierit, & accusatores atque testes legales defuerint, ne infirmorum corda de mala fama presbyteri percutiantur, & ne vituperetur ministeriũ nostrum, neque securiores presbyteri existentes licentius in peccatũ labantur, secundum decretum Gregorii junioris sit jusjurandum in medio, & habeat malæ famæ presbyter in sacramento purgationis suæ eum testem, quem habebit & judicem. Et quoniam legimus in epistolis beati Gregorii sæpe infamatum sacerdotem in purgatione suæ famæ tantum jusjurandum præbuisse, & legalis atque apostolica & canonica autoritas, trium testium testimonium recipit ad condemnationem, non ab re videtur si recipiatur ad purgationem. In historia quoque sacra, & in epistola beati Gregorii, legimus beatum Petrum apostolorum primum, cum a fidelibus reprehensus fuit, cur ad gentes intrasset, humili eos ratione placasse, atque in causa reprehensionis suæ etiam testes adhibuisse, dicens: *Venerunt autem mecum, & sex fratres isti.* & Carthaginenses canones decernunt, ut si presbyteri vel diaconi fuerint ac usati, adjuncto sibi ex vicinis locis proprius episcopus legitimo numero collegarum, id est, una secum in presbyreri nomine sex, in diaconi tres, ipsorum causam discutiant. Autoritati convenire dicimus, ut si presbyter infamatus fuerit, & accusatores uel testes idonei defuerint, secundum qualitatem ac quantitatem causæ atque personæ, & utilitatem ac sanctionem cordium infirmorum, aut singulis, aut cum aliis duobus testibus, aut cum aliis sex testibus, seipsum sacramento a mala opinione purget. Et non est contrarium decretum Gregorii junioris, si plures testes ad purgationem infamati presbyteri requiruntur: quia scribens idem pontifex ad Bonifacium Moguntinum episcopum per Denualdum presbyterum dicit, ut si probari idoneis testibus presbyter infamatus nequiverit, sit jusjurandum in medio: & non definivit, utrum ipse solus an cum aliis juret. Et quoniam, ut scriptum est, & in angelis reperta est nequitia; & teste Malachia propheta, atque euangelista Ioanne, sacerdotes angeli appellantur; & experti sumus quosdam ad invicem conspirasse, ut se mutuo in sua purgatione adjuvarent, sed revera nocerent, sicut & presbyteri pleni iniqua cogitatione adversus Susannam conspiraverunt: non incongruum videtur, ut cum credibili misso episcopi, presbyteri, qui in purgatione infamati sacerdotis, & una cum eo, ad jusjurandum se obtulerint, talem examinationem per advocatum infamati presbyteri recipiant, ut in sacramento se Deo non perdant, sicut quosdam hinc jam revictos comperimus. Quia vero, ut sanctus Augustinus dicit, nova morborum genera nova quærere cogunt experimenta: hæc, præfatis autoribus instructi, non præjudicantes, si quæ sunt, sanius intelligentium sententiis, hoc modo agenda vidimus, quatenus & presbyteros a luxuriæ præcipitio revocare, & toties repetitam canonum prohibitionem a prævaricatoribus quoquo modo possimus evindicare, & nos de dissoluta correptione non judicemur, sicut Heli sacerdos damnatus est, quia filios suos, segnius ac levius quam debuerat, corripuerat, & ipse & filii ejus perierunt. Quia, ut Leo dicit, inferiorum ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quam ad desides negligentesque rectores, qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam. Et sanctus Gregorius dicit: Qui non corrigit resecanda, committit. Et item Leo scribens ad Ianvarium episcopum, singulis nobis dicit: Non autem dubitet dilectio tua, nos si, quod non arbitramur, neglecta fuerint quæ pro custodia canonum, & pro fidei integritate decernimus, vehementius commovendos. Quia ut Hilarus papa dicit: Non minus in sanctarum traditionum delinquitur sanctiones, quam in ipsius domini injuriam profilitur. Qualiter autem his agendum sit, qui per contemptum in sanctarum traditionum sanctiones delinquunt, vel in ipsius domini injuriam profiliunt, sanctus Leo ad Rusticum episcopum decernit hujusmodi inquiens: Lapsis ad promerendam misericordiam Dei privata est expetenda secessio, ubi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa. A qua districtionis regula Spiritu sancto promulgata non licet nobis quacumque pietate indebita declinare: quia etsi debetur compassio proximis, rectitudo tamen debetur vitiis. Vnde sancta scriptura simplicitati rectitudinem semper conjungit, quia simplicitas sine rectitudine fatuitas est. Simplicitas igitur erga vitia, sicut catholici doctores dicunt, dissoluta & stulta est; & rectitudo erga proximos, sine pietatis simplicitate, austera existit & dura.

Conc. Nicæan. 2.

Dan. 13. 3. *Reg.* 21. *Matth.* 26.

Prov. 9.

In libro de pœnitent. 1. *Cor.* 5.

Hincmarus ibid. c. 23.

Gregor. II. epist. 9.

Hincmarus Cap. 24.

Act. 11. Concilium Carthag. cap. 20.

Hincmarus Cap. 25 lib 4.

Hincmarus Cap. 26.

1. *Reg.* 2.

» Epist. 3. ad Ianvar.

Ibidem.

»Hilarus.

»Idem.

X.

Omni fidelium ordini denuntiamus, cavendos esse summopere libidinis æstus, domino per euangelium præcipiente: *Sint lumbi vestri præcincti.* Denique cum oporteat nos contra reliqua vitia omni virtute resistere, contra libidinem non tam expedit repugnare, quam fugere. Vnde & apostolus Paulus præcipit dicens: *Fugite fornicationem. Omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat.* & iterum: *Fornicatores & adulteros iudicabit Deus.* & cum ibidem dicat Apostolus: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos*: itemque: *Empti estis precio magno, glorificate & portate Deum in corpore vestro*: absit ut brevi oblectatione miseræ carnis tollentes membra Christi, faciamus ea membra meretricis. Luxuria nempe carnis, cum Deo sit odibilis, ideo

Luc. 12. 1. *Cor.* 6. *Heb.* 13. 1. *Cor.* 3. 1. *Cor.* 6.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 909.

ideo bonis omnibus est notabilis, quoniam statim per seipsam est turpis. Cujus prima tela sunt oculorum, secunda verborum. sed qui non rapitur oculis, potest resistere verbis; & qui delectationem refrenat libidinosæ suggestionis, non transit ad consensum libidinis. Convalescit vero luxuria epulis, exardescit saturitate nimia ventris, perfodit animam stimulo ebrietatis. Inter delicias namque pudicitia servatur difficile. Denique saturitas cibi & potus mentem ad lusum, carnem movet ad luxum. Nec ideo tamquam sint deliciæ potentum, minor debet esse cautela pauperum: quoniam & in serico, & in pannis, exercet libido jus suæ potestatis: nec timet purpuram regum, nec spernit squalorem mendicantium. Hæc, cum vitam animæ perimat, & cor auferat, cæcitatem quoque menti ingerit, ipsum etiam corpus cito debilitat, fractumque in miseram celeriter senectutem præcipitat. & nisi solius Dei miserantis pietas manum benignissimæ extendens clementiæ, jacentem sublevet, & antequam mors veniat, resipiscere faciat, in infernum hominem mergit, & in pœnas tartari pertrahit. Væ denique illi, qui tunc habuerit terminum luxuriæ, quando, & vitæ. Idcirco nobis necessarium omnimodis est obtemperare salubri consilio

Eccles. 18. scripturæ monentis: *Post concupiscentias tuas non eas, & a voluntate tua avertere.* & iterum:

Colos. 3. *Mortificate membra vestra, qua sunt super terram, fornicationem, & immunditiam, & concupiscentiam malam*, &c. Hoc omni gradui, omni ordini, & utrique obtestamur sexui, putridam prorsus fugere luxuriam, & succinctis lumbis castitatis tenere virtutem: scientes pro certo verissimam esse vocem apostolicam, quæ inter cætera terribiliter clamat:

1. *Cor.* 6. *Neque fornicarii, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores regnum Dei possidebunt.*

XI.

Inter cætera quoque admonitionis nostræ officia videtur nobis illud satis necessarium esse, quatenus nefanda cohibeantur perjuria, non solum quæ alicujus factionis fiunt commento, vel fallendi alioſque decipiendi studio, sed & ea, quæ ex ipsa prava consuetudine jam veluti inolita pene per singula admittuntur verba ab eis, quibus æque falsa constat jurare ut vera. Cum, si forte propter eos, qui pigri sunt ad credendum, neque moventur ad fidem verbi, qui & in hoc graviter delinquunt, quod sibi loquentes jurare cogunt, necesse fuerit proferre jusjurandum, hos comites habere debeat jusjurandum, veritatem, judicium, & justitiam,

Ier. 4. dicente domino per prophetam Ieremiam: *Et jurabis, vivit dominus, in veritate, & in judicio, & in justitia.* Si enim ista defuerint, nequaquam erit juramentum, sed perjurium. Et vetus quidem lex

Exod. 20. jurare concessit, pejerare prohibuit: *Non assumes*, inquit, *nomen domini Dei tui in vanum: nec enim insontem habebit dominus eum, qui assumpserit nomen domini Dei sui frustra.* Quo mandato altius intellecto, dum sciamus nobis præcipi, ne Christum Dei Patris Filium existimemus esse creaturam, dicentes eum simplicem hominem, & honore divinitatis privantes: ad simplicem tamen sensum, ille nomen Dei sui in vanum assumit, qui in qualibet frivola re, & in dolo jurans proximo suo, aliquando in causa non necessaria, vel in verbo otioso, nomen sanctum ejus in tali vanitate assumere non pavescit. In novo autem testamento ipse dominus dicit:

Matth. 5. *Audistis, quia dictum est antiquis, Non periurabis. Ego autem dico vobis, non jurare omnino*, &c. Ergo euangelica veritas non recipit juramentum, cum omnis sermo fidelis pro jurejurando sit. Sunt quoque multi qui assidue faciunt jurare, sed & non timent pejerare per Deum, & omnes sanctos: quidam per corpora sanctorum per animam vel suam, vel matris aut patris, aut alicujus cari sui, parvipendentes suæ ipsius animæ, suorumque salutem: quidam per totum jurant mundum, contemnentes illud dominicum præceptum: *Nolite jurare, neque per cælum, neque per terram*, &c. qui enim jurat in cælo, jurat in throno Dei, & in eo qui sedet super eum. Qui vult ergo cavere crimen perjurii, non teneat usum jurandi, dicente scriptura: *Jurationi non assuescat os tuum.* & item: *Vir multum jurans replebitur iniquitate, & non discedet a domo illius plaga.* Vnde Isidorus episcopus dicit: Sicut mentiri non potest qui non loquitur, sic perjurare non poterit, qui jurare non appetit. Numquam ergo juret, qui peccare timet. Quid vero de his dicendum est, qui, ut alios fallant, mentiuntur, vel quacumque verborum arte se potius quam alium decipiendo pejerant. Dominus namque, qui testis est conscientiæ, ita hoc accipit, sicut ille cui juratur intelligit. Vnde sanctus Augustinus ait: Perjuri non sunt, qui verbis non servatis, illud quod ab eis, cum jurarent, expectatum est, impleverunt: & perjuri sunt, qui etiam servatis verbis, expectationem eorum quibus juratum est decipiunt. Hi miseri heu quantis rei tenentur criminibus, prævaricatores totius sacræ legis veteris & novæ proditi, quia loquuntur mendacium, quia assumunt nomen Dei sui in vanum, quia proximum dolo capiunt, insuper & perjurant. Tales, nisi condignam egerint pœnitentiam adhuc in vivis corporibus mortuas gestare videntur miseras animas. Qua de re a Christianis quoque regibus de sacramentis leviter non jurandis ita statutum est libro v. capite CCCXLIX. Volumus ut sacramenta cito non fiant: sed unusquisque judex prius causam veraciter cognoscat, ut eum veritas latere non possit, ne facile ad sacramentum veniant. Item de perjuriis cavendis, ex lib. v. cap. CCLXXVI. Præcipimus, ut perjuria caveantur, nec admittantur testes ad sacramentum antequam discutiantur. Et infra: Si quis convictus fuerit perjurii, perdat manum, aut redimat. Itaque cum propter cavendum perjurium necesse sit, si forte contigerit, servare jusjurandum: illud tamen volumus omnibus esse notum, quoddam juramentum nullo modo a Christianis observandum: videlicet quo malum aliquod incaute, vel etiam scienter, jurando promittitur. velut si quispiam adulteræ perpetuam cum ea permanendi fidem polliceatur; aut, si quis, ne ad pacem redeat, vel ut aliquod flagitium committat, se sacramento constrinxerit. Tolerabilius est denique, non implere sacramentum, quam in illud quod male spopondit permanere, vel quod decrevit perficere flagitium. Et ne forte quis dicat, aut perjurium a nobis suaderi, aut hoc nullum vel parvum esse putetur: quid de talibus Ilerdense statuat concilium capite VII. commemoretur: Qui sacramento se obligaverit, ut litigans cum quolibet ad pacem nullo modo redeat, pro perjurio uno anno a communione corporis & sanguinis domini segregetur, reatum suum eleemosynis & fletibus, & quantis potuerit jejuniis absolvat. Ad caritatem vero, quæ operit multitudinem peccatorum, celeriter venire festinet.

Ibidem.

Ibidem.

Eccles. 29.

Ibidem.

Isid. lib. II. sentent. cap. 31.

»Lib. 5. »c. 197.

»Concil. »Ilerdens. can. 7.

XII.

Quia vero de discordantibus, iracundis, & litigiosis sermo nobis est, hæc quoque vitia quantum sint animæ nociva, quantumque omnibus Christianis cavenda, paucis demonstrare verbis

ANNO CHRISTI 909.

bis neceſſarium duximus. Dominus in euangelio ait: *Væ mundo a ſcandalis. neceſſe eſt enim, ut veniant ſcandala: verumtamen væ homini, per quem ſcandalum venit.* Cum enim neceſſe ſit, ut beatus dicit Hieronymus, in iſto mundo fieri ſcandala, & unuſquiſque ſuo vitio ſcandalis pateat: væ tamen ei homini, qui quod neceſſe eſt ut in mundo fiat, vitio ſuo facit ut per ſe fiat. Hinc Salomon: *Homo perverſus ſuſcitat lites, & verboſus ſeparat principes.* Item: *Semper iurgia quærit malus: angelus autem crudelis mitettur contra eum.* Angelus crudelis immundus eſt ſpiritus, qui a domino contra peccantes & jurgia quærentes mittitur, ut eos, vel in præſenti affligat, vel etiam poſt mortem ad interitum rapiat. Item Salomon: *Vir iracundus provocat rixas: qui autem patiens eſt, mitigat ſuſcitatas.* Item: *Qui meditatur diſcordias, diligit rixas.* Cum talibus certe Deus non eſt: quoniam atteſtante Paulo apoſtolo: *Non eſt Deus diſſenſionis, ſed pacis.* In pace autem vocavit nos Deus. Hinc ſuavis doctor eccleſiæ Gregorius: Deus in unitate eſt, & illi ejus merentur gratiam habere, qui ſe ab invicem per ſectarum ſcandala non dividunt. Et dominus in euangelio: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adverſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade, prius reconciliare fratri tuo.* Vnde ſupradictus doctor oſtendens quam gravis ſit culpa diſcordiæ, dicit: Munus a Deo non accipitur, niſi ante diſcordia ab animo pellatur. De iracundis quoque dominus dicit: *Omnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit iudicio.* Hinc Iacobus: *Ira viri iuſtitiam Dei non operatur.* & Paulus apoſtolus nos admonet, dicens: *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtrã.* & Salomon: *Ne velox ſis ad iraſcendum, quia ira in ſinu ſtulti requieſcit.* item: *Spiritum ad iraſcendum facilem quis poterit ſuſtinere?* itemque: *Ira non habet miſericordiam, nec erumpens furor: & impetum concitati ferre quis poterit?* Ergo cohibenda eſt iracundia, pellenda diſcordia, refrenanda eſt rixa, ut non ſolum noſtro vitio non provocemus quemquam, ſed ut provocati, & graviter læſi, juxta Pauli vocem, ſimus cum patientia ſupportantes invicem, & donantes nobiſmetipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelam. Sicut Deus in Chriſto donavit nobis, ita & nos dimittamus invicem quod debetur nobis, ut dimittatur quod debetur a nobis. Tale quippe pactum cum Deo facimus in oratione, dicendo: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Vnde ſummopere cavendum eſt omnibus nobis. Qui enim non dimittit ei qui ſibi facit injuriam, hoc petendo non pro ſe facit orationem, ſed ſuperinducit maledictionem: & fruſtra ſibi Deum propitium fieri quærit, qui placari proximo negligit. Et quia tales ab eo qui pax eſt ſeparati ſunt, jure & ab eccleſia ſeparantur, niſi inimicitias depoſuerint, decernente concilio Agathenſi hoc modo capite XXXI. Placuit etiam, ut ſic ut plerumque fit, quicumque odio, aut longinqua inter ſe lite diſſenſerint, & ad pacem revocari diutina intentione nequiverint, a civitatis primitus ſacerdotibus redarguantur. Qui ſi inimicitias deponere pernicioſa intentione noluerint, de eccleſiæ cœtu juſtiſſima excommunicatione pellantur. Et in concilio Carthaginenſi ſtatutum eſt capite XCIII. Oblationes diſſidentium fratrum neque in gazophylacio recipiantur. Quorum igitur obligatio in præſentis eccleſiæ non recipitur ſacrario, horum procul dubio animæ a cæleſtis ſacrarii, ſcilicet regni Dei, repelluntur conſortio.

Matth. 18. Prov. 16. Prov. 17. 1. Cor. 14. Matth. 5. Ibidem. Iac. 1. Epheſ. 4. Eccl. 7. Prov. 18. Prov. 17. Coloſſ. 3. Luc. 11. Concil. Agath can. 3. Conc. Carthag. IV. can. 93.

XIII.

Ideo tantopere compeſcendam monemus diſcordiam, & iram cum litigio, quia ex eis odibilem Deo & ejus dilectoribus ſcimus procreari ſobolem, nefandum ſcilicet homicidium: quod crimen, quam grave ſit, & quanta illud comitentur infauſta, omnibus ſanum ſapiẽtibus patet. Cujus miſeram originem idcirco altius repetere, & cunctis libet propalare, ut, dum omnes mortiferam ejus cognoverint eſſe radicem, aut nullo modo, ſi fieri poteſt, eam contingant, aut ſi forte, ut aſſolet, ſe ingeſſerit, mox primo attactu ejus amariſſimum virus a labiis, antequam inficiantur, ſubmoveant. Igitur cum protoplaſti, qui ea naturæ qualitate creati fuerant, ut immortalitatis ac mortis capaces eſſent, poſt primæ prævaricationis reatum, non mori propria voluntate perdito, & poſſe mori jam non ſponte retento, vel, ut ita dicamus, nõ poſſe non mori ſibi acquiſito, ita fuiſſent morte mulctati, ut etiam quidquid ex eorum ſtirpe eſſet exortum, eadem teneretur pœna obnoxium, & quod illis propter peccatum ſucceſſit pœnaliter, in ex eis naſcentibus ſequeretur naturaliter: non tamen hic ſerpentina antiqui hoſtis quievit invidia, ſed quæ vetito ſe infuderat pomo, ut dulceſceret faucibus parentum, in ſequentem transfuſa propaginem, ad intima tranſiit præcordia filiorum. Et licet ipſa agente mors taliter intraverit in orbem terrarum, parum tamen ſibi feciſſe viſa eſt, ſi jam mortales pateretur debitæ mortis expectare terminum. Vnde, quod dictu lugubre eſt, in tantum ſe dilatando, & primæ conditionis innocentiam perſequendo effudit, ut nec illi, qui primi in terra editi ſunt, germani fratres pacem inter ſe & concordiam habere poſſent, ſed cum adhuc ſoli cum parentibus totius orbis domini exiſterent, alter alterum invidendo occiderit, & præoccupato ſibi debiti finis articulo, ante ſupremas maturæ metas vitæ, eum in terram ſuam redire coegerit. Cumque Deus illum ſub maledicto redactum ſeptupla pro tanto facinore ultione damnaſſet, ut & ipſe uſque ad ſeptimam generationem fratricidii & invidiæ ſuæ vagus profuguſque pœnas lueret, & progenies ejus in ſeptima ſimiliter generatione maledictioni ſubjaceret: cumque demum ſecundum homicidam Lamech, ut addito jam interdicti & maledictione mulctati ſceleris crimine, ſic addita multiplici vindicta, ſeptuagies ſepties juxta interpretationem ſui nominis percuſſiſſet: non ſic quidem ſemel corruptus ſenſus, & avito infecta veneno humani cordis cogitatio, quæ ipſo dicente domino, in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua, timore ſaltem pœnali ab impietate cœpta potuit refrenari: ſed quo magis humani generis crevit propago, eo amplius non ſolum crudelium homicidiorum, ſed & omnium ſcelerum concrevit magnitudo, ab invidia diaboli ſumpto principio, dum illum imitantur qui ſunt ex parte ejus. Quapropter quod divino nequaquam cohibebatur timore, neceſſario legis, & veteris, & novæ, & eccleſiaſticæ, & ſæcularis, prohiberi, & poſt prohibita perpetratum jure puniri debuit animadverſione. Ideo de inſanis homicidiorum patratoribus quid ſancitum ſit antiquitus ex parte retexamus. In Decalogo legis veteris dominus per Moyſen præcipit: *Non occides.* Item: *Qui percuſſerit hominem, & occiderit, morte moriatur.* In euangelio vero dominus per ſeipſum dicit: *Audiſtis quia dictum eſt antiquis, non occides, qui autem occiderit reus erit iudicio.* Vbi dum ira penitus tollitur, quis homicidii locus relinquitur? Dum enim jubemur verberanti alteram præbere maxillam, inimicos quoque diligere, ac pro perſequentibus

Gen. 8. Exod. 20. Matth. 5.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 909.

orare, omnis, non dicam homicidii, ſed & ejus, ex qua naſcitur, iræ videlicet occaſio aufertur. Qui vero, & quales, cujuſque filii ſint, & cujus opera faciant homicidę, dominus loquens ad Iudæos manifeſtat, cum dicit: *Quæritis me interficere, quia ſermo non capit in vobis.* Ac ſi diceret, non capit cor veſtrum, quia non recipitur a corde veſtro. ſi enim caperetur, caperet: caperet autem ad ſalutem, non ad perniciem. Item: *Vos quæ vidiſtis apud patrem veſtrum, facitis.* Qualia denique ſunt, quæ apud patrem ſuum viderunt, in conſequentibus aperit, cum quis ſit ille illorum pater patenter oſtendit: ille videlicet quem imitati, non a quo ſunt creati. Item: *Vos facitis opera patris veſtri.* Cumque illi, ſicut & adhuc quidam miſeri, nomine Chriſtiani, opere vero diabolici, gloriarentur de paternitate unius Dei, dicentes: *Nos*, inquit, *ex fornicatione non ſumus nati: unum patrem habemus Deum*: audierunt: *Si Deus pater veſter eſſet, diligeretis utique me.* Ac ſi diceret, dicitis Deum patrem, agnoſcite me vel fratrem. Vtinam audiamus hoc nos Chriſtiani, quod audire noluerunt Iudæi: ut ſi vere volumus de gratia paternitatis cæleſtis patris gloriari, & adoptivi ejus eſſe filii, diligamus ex toto corde fratrem noſtrum dominum Ieſum Chriſtum, verum & proprium Filium Dei: diligamus & proximos noſtros, ſecundum ejus imperium, ſicut noſmetipſos: cognoſcamus vocem loquelæ ejus, ſicut propriæ oves ipſius: ne exprobret nobis quod dixit Iudæis: *Quare*, inquit, *loquelam meam non cognoſcitis? quia non poteſtis audire ſermonem.* & hoc unde? *Vos*, inquit, *ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri facere vultis.* Et quaſi interrogaretur, quæ ſunt illius deſideria: *Ille*, ait, *homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit. Homicida*, inquit, *erat ab initio*, utique in primo homine. Ex illo ille homicida, ex quo fieri potuit homicidium. invidit enim primo homini, & occidit hominem. Ergo qui illum imitando talia faciunt, vel facere deſiderant, ejus utique filii ſunt: & cum tali patre, niſi cito reſipuerint, hereditabunt pœnas ignis æterni, qui paratus eſt illi, & angelis ejus, & filiis ejus. Et quia ſe locus impræſentiarum obtulit, ut de mendacibus quid loquamur, audiamus ipſum dominum oſtendentem nobis quis pater mendacii & mendacium hominum habeatur. Cum enim dixiſſet de diabolo: *Ille homicida erat ab initio*, addidit unde: *& in veritate*, inquit, *non ſtetit, quia veritas non eſt in eo. cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax eſt, & pater ejus*, id eſt pater mendacii ſui quod ipſe genuit, quia a nemine illud audivit. Nam quiſquis homo ab alio mendacium accipit, & dicit, mendax eſt, ſed pater ejus non eſt. Mendaces igitur apud patrem ſuum diabolum vident & audiunt quod loquitur, id eſt mendacium, quod ex ſe natum idcirco docet proferri ore hominum, ut eorum animas per ipſum prolatum interficiat mendacium, atteſtante nimirum ſcriptura: *Os quod mentitur, occidit animam.* & omnibus mendacibus pars illorum erit in ſtagno ignis ardentis ſulphure. Propter quod omnes admonet apoſtolus Paulus: *Nolite*, inquit, *mentiri invicem.* Itemque: *Deponentes mendacium, loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo.* & Salomon: *Abominatio domino eſt lingua mendacii: qui autem fideliter agunt, placent ei.* & iterum: *Liberat animas teſtis fidelis: profert mendacia verſipellis.* Item: *Qui quod novit loquitur, iudex iuſtitiæ eſt: qui autem mentitur, teſtis eſt fraudulentus.* Hinc Ieſus filius Sirach: *Noli*, inquit, *velle mentiri omne mendacium.* Cum enim, ut beatus pater Auguſtinus dicit, octo ſint genera mendacii, nullo eorum a perfectis viris mentiendum eſt. Vnde Iſidorus: Summopere cavendum eſt omne mendacium. & item: Omne genus mendacii ſummopere fuge. Omne enim quod a veritate diſcordat, iniquitas eſt. Eſto in verbo verax, neminem mentiendo fallas, non aliud loquaris, & aliud facias: non aliud dicas, & aliud in animo teneas. Et in epiſtola Calliſti papæ: Nihil mali vult qui fidelis eſt. ſi quis fidelis eſt, videat ne falſo loquatur, aut cuiquam inſidias ponat. Dicit pſalmus: *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Si quæritis, quare? quia veritati, quæ Chriſtus eſt, contrarium eſt. Pertinet namque ad id quod non eſt, non ad id quod eſt. Si enim hoc dicitur quod eſt, verum dicitur: ſi autem hoc dicitur quod non eſt, mendacium eſt. Ideo, inquit, *Perdes eos qui loquuntur mendacium*: quia recedentes ab eo quod eſt, ad id quod non eſt declinaverunt. Licet quidam hoc non de omni mendacio, ſed de hæreticis tantum intelligi velint. Nos autem fugientes a patre mendacii, curramus ad patrem veritatis, & loquamur veritatem ex corde & ore cum proximis noſtris, ut mereamur inveniri participes veritatis æternæ, & Patri coæternæ, cum eo regnantes in ſæcula. Sed revertamur ad homicidas, qui unum cum mendacibus dicuntur habere patrem, id eſt diabolum. Attendant quid dominus poſt diluvium famulo ſuo Noe dixerit: *Sanguinem animarum veſtrarum requiram de manu hominis: de manu viri, & fratris eius, requiram animam eius. Quicumque effuderit humanum ſanguinem, ſanguis ejus fundetur pro eo: ad imaginem quippe Dei factus eſt homo.* Qua ſententia cum ſub interminatione prohibeatur homicidium, tamen ne quis inſipientium putet animam hominis in ſanguine conſtitutam, quæ immortalis eſt, & quæ ideo ſic appellatur, quaſi anæma, id eſt a ſanguine longe diſcreta, noverit ſanguinem animarum typice intelligendum ipſum vitale, quo vegetantur, & ſuſtentantur, & vivunt homines in carne per animam. Non enim ſanguis hominis ad ſubſtantiam animæ creditur pertinere, quamvis alibi legiſlator dicere videatur: *Anima omnis carnis in ſanguine eſt.* Quod non ideo dictum eſt, ut hoc ſit anima, quæ eſt proprie ſpiritalis ſubſtantia: ſed quod per ſanguinem anima, ut diximus, typice ſignificetur, per rem ſcilicet viſibilem res inviſibilis, ſicut & illud: *Petra autem erat Chriſtus*: non quia hoc erat, ſed quia hoc ſignificabat. Quo ſenſu & illud intelligendum eſt, quod ſequitur: *Quicumque effuderit humanum ſanguinem, fundetur & ſanguis illius.* Multi denique effuderunt ſanguinem, & ſanguis eorum effuſus non eſt. perimuntur etiam plurimi veneno, vel ſuſpendio, vel quolibet alio modo, & ſanguis eorum non effunditur. Ergo cum ille qui occidit, ſanguinem non effuderit, quomodo ejus ſanguinem dominus effuſurus eſt? niſi quia, ut diximus, ſanguis hominis ipſum vitale eius, quo ſubſiſtit, debet intelligi: quod qui effuderit, id eſt, qui aliquo genere mortis hominem occiderit, fundetur ſanguis illius, hoc eſt vitalis portio ejus: quoniam ſicut illi, quem occidit, temporalem vitam, ſic ſibimet ipſi peccando vitam abſtulit æternam. Anima enim quæ peccaverit, ipſa morietur. Cui ſimile eſt illud quod Petro dicitur: *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Ac ſi diceretur, omnes qui iniuſte occidunt hominem, eadem occiſione ipſi in anima pereũt. Et quia ad imaginem ſuam Deus hominem fecit, in eo quod huic manere ad æternitatem voluit: idcirco animas hominum ab his, a quibus de corporibus fugantur, requirit. Audiant igitur

Ioan. 8. — Ibidem. — Ibidem. — Ibidem. — Ibidem. — Ibidem. — Sap. 1. — Coloſſ. 3. — Ephe. 4. — Prov. 12. — Prov. 14. — Prov. 12. — Eccl. 7. — Pſal. 5. — Gen. 9. — Levit. 17. — 1. Cor. 10. — Gen. 9. — Matth. 26.

Digitized by Google

igitur dolosi & falsi testes Psalmistam dicentem: *Virum sanguinum & dolosum abominabitur Dominus.* Item: *Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos.* & quia tales abominatur dominus, abominabitur etiam illos & ecclesia. Vnde taliter de eis in concilio Agathensi capite trigesimo quinto statutum est: Itaque consuimus homicidas & falsos testes a communione ecclesiastica submovendos, nisi pœnitentiæ satisfactione crimina admissa diluerint. & in concilio Ancyrano capite vigesimoprimo. Qui voluntarie homicidium fecerint, pœnitentiæ quidem se jugiter submittant, perfectionem vero circa vitæ exitum consequentur. De his autem qui homicidium non sponte committunt, in eodem Concilio capite vigesimo secundo, sic dicitur: De homicidiis non sponte commissis, prior quidem definitio post septennem pœnitentiam perfectionem consequi præcepit, secunda vero quinquennii tempus explere. Et de homicidis maleficis, in concilio Eliberitano capite sexto. Si quis maleficio interficiat alterum, eo quod sine idololatria perficere scelus non potuit, nec in finem impertiendam esse illi communionem. Igitur cum hoc scelus homicidiorum inter nostros jam crebrius actitatur, & non solum quorumlibet Christianorum, sed ipsorum etiam Christi ministrorum, insuper & summorum sacerdotum temerarie sanguis effunditur, & Dei timor, sacræque legis veteris & novæ observatio, ac sacerdotalis reverentia, canonum quoque statuta conculcantur, atque omnis ordo ecclesiasticus a talibus passim confunditur, & ludibrio habetur, & repleti sunt qui obscurati sunt terræ domibus iniquitatum: quid nobis agendum est, dum religio sancta annullatur, dum fas & jus confunditur? Restat solummodo cum Psalmista proclamare ad dominum, & dicere: *Exurge Deus, judica causam tuam: memor esto improperiorum tuorum, eorum quæ ab insipiente sunt tota die.* Verumtamen quos divinus non restringit, saltem humanus timor coerceat. Proponantur eis edicta imperatorum. In libro capitularium VI. capite XC. ita censetur: Qui occiderit monachum, aut clericum, arma relinquat, & Deo in monasterio serviat cunctis diebus vitæ suæ, nunquam ad sæculum reversurus, & septem annos publicam pœnitentiam gerat. Ex eodem libro capite vigesimooctavo. Si quis sacerdotem, vel leuitam, aut monachum interfecerit, vel debilitaverit, juxta statuta priorum capitulorum, quæ legi Salicæ sunt addita, componat, & insuper bannum nostrum, id est LX. solidos, nobis persolvat, & arma relinquat, atque in monasterio diebus vitæ suæ sub ardua pœnitentia Deo serviat, nunquam postmodum sæculo vel sæcularibus militaturus, neque uxori copulaturus. Item in libro VII. cap. CCXXV. De homicidis ita jussimus observari, ut quicumque ausu temerario alium sine causa occiderit, vitæ periculo feriatur, & precio se redimere nunquam valeat. Et si convenerit ut ad compositionem quisque descendat, nullus de parentibus aut amicis eum quidquam adjuvet. quod si fecerit, suum vvirgildum omnino componat. Cum ergo de istis tam districtum proferatur judicium, quid censebitur de nece episcoporum? Quod fortassis hic ideo videtur omissum, quia post sopitam persecutionis Christianorum, quæ a paganis exercebatur, sævitiam, vel si fuit rarissimum, vel nullum tam immane facinus inter Christianos est perpetratum: & idcirco quomodo pœniteri aut puniri debeat, hac non est lege diffinitum. Hoc tantum inter cætera capitularium scripta, libro V. cap. CCLXI. reperitur, quod qui episcopum occiderit, nongentis solidis culpabilis judicetur. Sane quomodo in talibus vindicandum sit, quia non hominis vindicta quæritur, sed Dei, ne quantum ad humanum spectat intuitum, tantum facinus remanere videatur inultum, & super eos, qui Dei vindices esse debuerant, dum suas gravius, Dei vero vel levius, vel nullatenus ulciscuntur injurias, justum ejus superducatur judicium, videat rex ut recta de talibus judicando nomen suum factis adimpleat. Videant duces ejus & comites, qui gladium Dei portant ad vindictam malefactorum, de quibus ait apostolus: *Principes non sunt timori boni operis, sed mali: vis autem non timere potestatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malefeceris, time: non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei qui malum agit.* Et sibimetipsis, suisque prospiciant subditis, juxta exemplum Moysi famuli Dei, qui in Dei vindictam sibi conjunxit, armavit, & animavit filios Levi, & cum esset mitissimus, in quosdam idololatras puniendo eos velut desæviit, præcipiens suis: *Ponat vir gladium super femur suum.* Et rursus: *Ite & redite de porta usque ad portam, & occidat unusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum*: ne in omnem populum ira Dei desæviret. Si enim ipse rex videlicet, atque sui, quibus hoc agendum negotium instat, Dei judicium quoquo modo dissimulaverint, ipsi viderint. Stat namque firma Pauli sententia apostoli, in quo ipsa veritas Christus loquebatur, qua dicitur: *Revelatur ira Dei de cælo super omnem impietatem & iniustitiam hominum, eorumque qui veritatem Dei in iniustitia detinent.* & post pauca: *Qui cum iustitiam Dei cognovissent, non intellexerunt*, id est, intelligere noluerunt, *quoniam qui talia agunt, digni sunt morte, non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.* & iterum: *Scimus quoniam iudicium Dei est secundum veritatem in eos qui talia agunt.* Nos vero talibus, si forte tandem aliquando vel in ultimis suis resipuerint, tamque gravium admissorum veniam corde tenus postulaverint, ne videamur eam, quæ claudi non potest, januam pietatis Dei obstruere velle, & de ejus misericordia aliquos, quod absit, desperare, immo, ut ita dicatur, mortuis mortem addere, nequaquam pœnitentiam denegari dicimus: cum Deum misericordem ad subveniendum miseris, ad benignitatis ejus portum confugientibus, paratissimum credamus, invitantem omnes ad pœnitentiam, atque per prophetam clamantem: *Nolo mortem peccatoris, sed vt convertatur & viuat.* Quibus tamen pœnitentiæ modos & tempora juxta qualitatem peccati dicimus decernenda, sicut taxatur in concilio Africano capite decimo. Pœnitentibus, inquit, secundum differentiam peccatorum, episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur. Item in eodem Concilio capite LXXIV. Vt sacerdos pœnitentiam imploranti, absque personæ acceptione, pœnitentiæ leges injungat. Nos quidem de istis quod nostrum erat egimus. Denique secundum sententiam beati apostoli Pauli, ut tollerentur de medio Christianorum qui hoc egerunt, jam judicavimus qui sic operati sunt, in nomine Domini nostri Iesu Christi congregatis nobis & eius spiritu cum virtute Domini nostri Iesu Christi tradere huiusmodi satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die domini nostri Iesu Christi, si tamen pœnitentiam agere voluerint. Sic enim idem Apostolus se egisse testatur de his qui

ANNO CHRISTI 909.

Psal. 5. Psal. 14

Concil. Agath. c. 35.

Concil. Ancyr. c. 21.

Ib. c. 22.

Con Illiber. c. 6

Psal. 73.

Lib. 6. c. 90.

Lib. 6 c. 97.

Lib. 7. c. 183.

Lib. III. c. 25.

Rom. 13.

Exod. 32.

Rom. 1.

Rom. 2.

Ezech. 33.

Concil. Afric. c. 10.

Concil. Carthag. IV. c. 74.

1 Cor. 5.

circa

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 909.

circa fidem naufragaverunt, id est in fide male vivendo erraverunt, scribens ad Timotheum : *Ex quibus est*, inquit, *Hymenæus, & Alexander, quos tradidi satanæ, ut discant non blasphemare.* Si vero ut inceperunt in sua perseveraverint malitia, & divitias bonitatis Dei, & patientiæ, & longanimitatis contempserint, secundum duritiam suam, & impœnitens cor, thesaurizantes sibi iram in die iræ & revelationis justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera ejus: quoniam a nobis modo non traduntur satanæ in interitum carnis, ut spiritu salventur, sed ipsi potius seipsos ex toto tradiderunt satanæ, ut cum ipso in die domini nostri Iesu Christi pereant: nos quoque, cum omni ecclesia Christi, quia nec debemus, nec possumus, eis nec vivis nec mortuis communicabimus. Insuper & secundum potestatem nobis in beato Petro & in cæteris collatam apostolis, quibus dictum est : *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælis*, illius anathematis vinculo eos adhuc innodabimus, ut juxta Pauli vocem, quia non amant dominum nostrum Iesum Christum, quin immo oderunt, & persequuntur, & illum qui nomen eius cum sacra vnctione gestabat, vicesque illius agebat, Christum domini interfecerunt, sit quisque eorum, qui hoc nefandissimum scelus opere perpetravit, & quicumque eis quoquo modo favendo, & communicando consentit, anathema maranatha, id est condemnatus, donec dominus redeat, vel perditio, sive ut dictum est, condemnatus in die judicii, quando dominus veniet. Gratia autem & misericordia domini nostri Iesu Christi sit nobiscum, & cum omni ecclesia eius. Amen.

1. Tim. 1.

Matth. 18.

1. Cor. 16.

XIV.

Quamquam superius de sacrilegis inter nos sermo sit habitus, ubi ex parte ostendimus, quam grave sit illud facinus, & qua pœna jure plectatur sacrilegus: tamen quia inter nostrates hic pessimus inolevit mos, ut defuncto ecclesiæ episcopo, mox a quibuscumque potentioribus pervadantur res ecclesiasticæ, quasi episcopi fuerint propriæ, cum etiam si ejus essent, contra omne ius id fieret: hoc tam immane sacrilegii facinus, & iam sæpius factum scientes dolemus, &, ne ulterius a quolibet præsumatur, autoritate Dei, & sanctorum ejus, qui cum illo regnant in cælo, nostro etiam episcopali ministerio, quibus Dominus licet indignis potestatem dedit in suis apostolis, dicens : *Quodcumque alligaveritis super terram, erit ligatum & in celis: & quodcumque solveritis super terram, erit solutum & in celis*, interdicimus. Vnde inter cæteras de hac re canonum constitutiones, in concilio Valentino cap. 11. ita scribitur : Hoc etiam placuit, ut episcopo ab hoc sæculo jubente domino accersito, clerici ab omni omnino supellectili, vel quæcumque sunt in domo ecclesiæ, vel episcopi, in libris, in speciebus, utensilibus, vasculis, frugibus, gregibus, animalibus, vel omni omnino re, rapaces manus abstineant, & nihil latronum more diripiant. Qui nisi canonum autoritate cohibiti fuerint, omnia quæ pervaserint, metropolitani vel omnium comprovincialium sacerdotum districtione coacti, in pristinum statum redintegrare cogantur: ut nihil antistiti, vel dispensatori futuro necessariorum sub hac justa constitutione depereat. Quod ut confidentius justitia manente servetur, secundum Regensis synodi constituta, episcopo e corpore recedente, vicinior illi accedat episcopus, qui ex more exequiis celebratis, statim ecclesiæ illius curam districtissime gerat, ne quid ante ordinationem pontificis futuri, remanentium clericorum subversioni vel direptioni jam liceat. Ita ut de repertis omnibus inspectio certior, descriptioque fidelissima, si fieri potest, intra octavas defuncti, sub diligentia præsentis episcopi peragatur: dehinc ad metropolitani notitiam habita ordinate descriptio deferatur, ut ejus electione talis persona ordinandæ domui ecclesiasticæ procuretur, quæ vel consueta clericis stipendia dispenset, & creditarum sibi rerum, si forsitan tarditas in episcopo ordinando successerit, metropolitano congruis temporibus reddere possit rationem : ut sub hac salubri constitutione clerici stipendiis suis omnino contenti, labores non diripiant episcopi decedentis, & in vacuam ecclesiæ domum futurus pontifex non sine dolore succedat: sed magis de præcessoris sui dimisso possit & ipse gaudere, & aliis ministrare. Item cap. 111. Simili quoque modo parentibus & propinquis decedentis episcopi, si intestatus obierit, denuntietur, ut sine metropolitani vel comprovincialium sacerdotum conscientia, nihil de rebus defuncti occupare pertentent: ne forte hereditariis rebus etiam aliqua ad ecclesiam pertinentia vel permixta usurpent; sed usque ad ordinationem futuri expectent antistitis, aut certe, si longum fuerit, ad metropolitani, ut dictum est, admonitionem recurrant. Si quis autem immemor divini timoris, contra hæc sancta synodica clericus quisque vel laicus venire improba mente tentaverit, & communione & consortio privetur ecclesiæ: quia durum est ut ad illam conveniat, quam exspoliare non metuit: nisi forte spiritu meliori correptus, dum a præsumptione cessaverit, recuperat indulgentiam. Si autem rationabiliter modesteque unusquisque repetit quod sibi jure debetur, ei absque aliqua animadversione a metropolitano, vel cui injunxerit, aut res aut ratio non negetur. Hos etiam omnes canones constringunt, qui tam in præteritum, quam in futurum, res ecclesiæ vel episcopi usurpantes diripuerint. Item cap. IV. Illud etiam provido consilio, decernentes, ut quia sæpe sanctorum antistitum, per absentiam commendatoris episcopi, exequiæ differuntur, ita ut veneranda pontificis membra, dum tardius funerantur, injuriæ omnino subjaceant, episcopus, qui post mortem fratris ad sepeliendum eum solet invitatus occurrere, infirmum magis, & adhuc in corpore positum, admonitus visitare non differat, ut aut de relevatione sacerdotis amplius gaudeat, aut certe de ordinatione domus suæ fratrem admoneat, eisque probabilem voluntatem in effectum transmittat, ac recedentem a sæculo, post oblatum in ejus commendatione sacrificium Deo, mox sepulturæ tradat diligentissime, & superius constituta canonice non differat adimplere. Si autem, ut fieri solet, antistes obitu repentino discesserit, & collimitanei sacerdotes de longinquo minime adesse potuerint: uno die tantum cum sua nocte exanimatum corpusculum sacerdotis maneat, nec sine fratrum ac religiosorum frequentia, vel psallentium excubatione, servatum a presbyteris, cum omni diligentia in loculo conditum seorsim, non statim humetur, sed honorifice commendetur, donec sine mora invitato undecumque pontifice, ab ipso, ut condecet, solenniter tumuletur: ut & injuriæ tollatur occasio, & mos antiquus in sepeliendis sacerdotibus observetur. In decreto quoque synodali Toletana urbe gesto, can. 111. sic legitur. Ea quæ competunt honestati contingit sæpe quorumdam desidia non impleri. Proinde quia notum est, quæ dignitas in exequiis

Concilium Valentinum in Hispania c. 2.

Concilium Regense c. 3.

Concilium Valentinum can. 3.

Concilium Tol. VII. can. 3.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 909.

» exequiis morientis episcopi ex canonibus conser-
» vetur, traditioni moris antiqui hoc tantum adjici-
» mus, ut si quis sacerdotum, secundum statuta Va-
» lentini concilii, ad humana decidentis episcopi
» membra venire commonitus, pigra voluntate distu-
» lerit, appellantibus clericis obeuntis episcopi apud
» synodum, sive apud metropolitanum episcopum,
» tempore anni unius nec faciendi Missam, nec com-
» municandi habeat omnino licentiam. Presbyteri
» autem, sive cæteri clerici, quibus major honoris
» locus apud eamdem ecclesiam fuerit, cujus sacer-
» dos obierit, si solicitudine pro exequiis aut jam
» mortui, aut continuo antistitis morituri, ad com-
» monendum tardi inveniantur, aut per quamcum-
» que molestiam animi id negligere comprobentur :
» totius anni spatio ad pœnitentiam in monasteriis
deputentur. Ergo cum de exequiis episcopi dece-
dentis talis habeatur patrum constitutio, non ab re
tamen ducimus, & nunc omnibus notum fieri, qua-
tenus nullus audeat tantum scelus perpetrare sacri-
legii, & quod nefas est, legesque prohibent alicui
specialiter homini fieri, hoc nemo præsumat sanctæ
matri ecclesiæ ullo modo facere. Et quoniam in
quibusdam opportunitas locorum se offert, ut ad
obitum, uel exequias alicujus ex nobis, duo vel tres
episcopi convenire possint, & vestræ amabili in
Christo fraternitati ita placitum esse dignoscitur :
decet ut sancta caritas se ostendat in mortuorum
funeribus, quæ in vivorum flagravit pectoribus.
Sane quia innotuit nobis sancta sedes apostolica,
adhuc errores blasphemiasque cujusdam vigere
Photii in partibus orientis in Spiritum sanctum,
quod non a Filio, nisi a Patre tantum procedat
blasphemantis : hortamur vestram fraternitatem
una mecum, ut secundum admonitionem domini
Romanæ sedis, singuli nostrum, perspectis patrum
catholicorum sententiis, de divinæ scripturæ pha-
retris acutas proferamus sagittas potentis, ad con-
fodiendam beluam monstri renascentis, & ad con-
terendum caput nequissimi serpentis.

XV.

His ita prælibatis, nunc omnes generaliter allo-
quamur, qui juste & pie volunt vivere in commu-
nione sanctæ ecclesiæ catholicæ, quæ est unum
corpus Christi, cui unus est dominus, una fides,
unum baptisma. Quæ cum generaliter ab ipso suo
capite Christo super petram, id est, super confes-
sionem Petri sit ædificata : manifestum tamen est,
in omnem Italiam, Gallias, & Hispaniam, nullum
instituisse ecclesias, nisi eos quos venerabilis Pe-
trus, aut ejus successores constituerunt sacerdotes.
Et quoniam ecclesia in nostris quoque partibus,
ut dictum est, super hanc petræ soliditatem non
tantum fundata, sed ab eo ejusque est successori-
bus etiam edocta, cum Dei gratia, ipsius beati Pe-
tri suffragantibus meritis, firmitatem fidei, quam
primo percepit, hactenus inconcussam servare stu-
duit, nullaque perfidorum consortia recepit. At
vero quia multi fide tantum Christiani sunt, ope-
re vero a Christiana doctrina dissentiunt, & atte-
stante Iacobo apostolo didicimus, fidem non solum
otiosam, sed etiam esse mortuam sine operibus : ait
Iac. 2. enim : *Quid proderit, fratres mei, si fidem quis di-
cat se habere, opera autem non habet ? numquid pote-
rit fides salvare eum ?* Et beatus Hieronymus : Quid
proderit, si impie agens Deum voce invocas, quem
operibus negas ? Sanctus quoque papa Gregorius :
Quid prodest, si Redemptori nostro per fidem
jungamur, si ab eo moribus disjungamur ? Itaque ille
vere credit, qui exercet opere quod credit. Ma-
gnopere satagendum est, ut qui fideles esse dicun-

A tur, si cum fideli Abraham benedici cupiunt, qui
non tantum ex fide, sed ex operibus justificari me-
ruit, beate vivere studeant. Ille enim, ut sanctus ait
Hieronymus, beatus est, qui & recte credendo be-
ne vivit, & bene vivendo fidem rectam custodit.
Sed heu, proh dolor ! nostris, nostrorumque com-
ministrorum, & qui jam discesserunt, & qui adhuc
supersunt, tam incuria, quam inscientia, perditi
vitiis multi, & pene innumerabiles adhuc inve-
niuntur in plebe ecclesiastica, cujuscumque sexus
& ætatis pariter & conditionis, qui ad usque sua
tempora senectutis necdum, ut debuerant, perce-
pere fidei notitiam simplicis, usque adeo ut nec
ipsius symboli verba salutaris, nec saltem supplica-
B tionem dominicæ noverint orationis. Hi vero ta-
les, etsi aliquid videantur habere bonæ conversa-
tionis, quomodo sine fidei fundamento ædificium
construent boni operis ? Et ad hæc quid excusatio-
nis prætendere possumus, dum tales a corpore
exeuntes non ad vitam, quam non noverunt, sed
ad mortem rapiuntur æternam, quam evadere sine
fide, ex qua justus vivere creditur, minime potue-
runt ? Nos ergo, ut beatus ait Gregorius, pereunte
populo auctores mortis existimus, cum duces esse
ad vitam debuimus. Ex nostro enim peccato po-
puli turba prostrata est, quia faciente nostra negli-
gentia ad vitam erudita non est. Quam terribilem
C nimis, imminentemque nobis & ipsis damnatio-
nem, & per nos, & per secundi ordinis consacer-
dotes, omnimodis evadere conemur, erudientes
assidue commissos nobis, & fidei verbis, & bono-
rum operum exemplis : ut in omnibus exhibea-
mus nosmetipsos sicut Dei ministros, ut non vitu-
peretur ministerium nostrum. ne de nobis dicatur :
Sacerdotes ignoraverunt scientiam. & item : *Sacer-* Ierem. 2.
*dotes non dixerunt ubi est dominus, & tenentes legem
nescierunt me.* & ne illam incurramus offensam,
quam Heli sacerdos incurrisse dignoscitur eo quod 1. Reg. 4.
filios suos indigne agentes non digne corripuit.

GENERALITER OMNIBVS. Ergo primo omnium
collocet sibi unusquisque Christianus, qui aliter
Christianus vere dici & esse non potest, funda-
D mentum Christianæ religionis, id est, fidem ca-
tholicam, ut credat in Patrem & Filium & Spiri-
tum sanctum, unum & verum Deum, trinum in
personis, unum in substantia. Credat nihilo mi-
nus, quod sola persona Filii pro salute nostra car-
nem assumpsit, in qua passus est, & resurrexit, &
in cælos ascendit, cum qua etiam ad judicium ven-
turus est. Credat & in Spiritum sanctum, & quod
in baptismate per eum tribuatur omnium remissio
peccatorum : & quod ejus dono in ecclesia Chri-
sti per pœnitentiam, & per sacerdotale minister-
rium, incunctanter peccatorum detur indulgentia.
Credat quoque veraciter in vera carne futuram in
adventu Christi resurrectionem omnium. Hoc ve-
E re fidei fundamentum bonis necesse est exornetur
operibus : quia sicut sine fide impossibile est placere
Deo, ita & fides perfecta esse non valet, nisi per di-
lectionem operetur : insuper si non habeat opera,
mortua est in semetipsa. Exornetur ergo sãcta fides,
ut vera & fructuosa sit, spe, caritate, humilitate, ca-
stitate, continentia, sobrietate, unanimitate, con-
cordia, justitia, misericordia, innocentia, & simpli-
citate, & cęteris his similibus quę in dilectione Dei
consistunt, & proximi. Videat unusquisque, ne ejus
decorem diversis commaculet flagitiis. Inter quæ
maxime hæc cavenda pervidemus, & quanto oc-
cultiora, tanto periculosiora esse pro certo sci-
mus. Superbiam scilicet, quæ & de angelo diabo-
lum facere, & de cælo novit præcipitare. Invidiam,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 906.

a diabolo inventam ad deiiciendum de paradiso hominem, & ad mortem in orbem terrarum introducendam. Odium & discordiam, prædictorum criminum sequaces, sed non minus pernicioſos, quia matrem omnium virtutum caritatem expellunt, & illa fugata, omnia simul, si qua fuerint, bona opera pervertunt. Hæc igitur principaliter a fidelium cordibus sunt extirpanda, & cum his, ea quæ superius partim denotando perstrinximus, penitus abominanda. Similiter & illa, quæ quasi natutaliter in usu habentur, sicut sunt ebrietates, comessationes, contentiones, detractiones, & inimicitiæ, & his similia, quæ iuxta Apostolum homines a regno Dei excludunt: *Quoniam*, inquit, *qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* Simili modo & illa cohibenda omnimodis, quæ contra jus humanæ societatis, sicuti sunt furta, & iam superius dictæ execrabiles rapinæ, calumniæ, oppressiones, invasiones, quæ prius reddenda, postea sunt pœnitentiæ remedio corrigenda. Inhibemus quoquè modis omnibus, cum ingenti protestatione, pessimam sacri rabiem, vsurarum scilicet adinuentionem, quam non minus clerici sectantur, quam laici, dominici immemores præcepti, quo dicitur: *Pecuniam tuam non dabis ad vsuram.* & iterum: *Non accipies a fratre tuo vsuram, nec amplius quam dedisti.* Exstant & alia diversorum criminum mala, quæ improbat & condemnat lex divina, pro quibus populus vastitate & gladio, fame & pestilentia atteritur, & ecclesiæ status infirmatur, regnumque periclitatur: ut sunt nefandissimæ cum masculis aut pecoribus pollutiones, pro quibus dulcis & benignus Deus noster ad amaritudinem iracundiæ tanto gravius provocatur, quanto contra naturam fieri comprobantur: & ut sunt illa, quæ ex paganorum ritu adhuc supereſſe videntur: scilicet magica, sortes, phylacteria, veneficia, divinationes, somniorum conjectationes: quæ omnia puniri jubet lex divina, quia manifestissime in talibus servitus est diabolica. De quibus in Concilio Ancyrano titulo XXIII. ita scriptum est: Qui divinationes expetunt, & morem gentilium subsequuntur, aut in domos suas hujuscemodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte malefica, aut expiandi causa, sub regula quinquennii iaceant, secundum gradus pœnitentiæ definitos. Similiter unusquisque Christianus caveat & ab his, quæ videntur quidem levia, sed contra divina fiunt mandata, a scurrilitate & stultiloquio, a fabulis otiosis, turpibusque & obscœnis sermocinationibus. Hæc nempe plurimi non solum in domibus & conviviis suis loquuntur, & libenter audiunt: sed etiam, ad provocandum Deum ad iracundiam, in basilicis illi & sanctis ejus consecratis, absque respectu timoris alicujus, irreverenter his vacare non desistunt. Servetur sane cultus honor & reverentia dominici diei, & sanctarum solennitatum. Iejunium quoque tam indictum, quam etiam quatuor temporum. Cessent mendacia periculosa & noxia, quæ assidue nimis fiunt, iuramenta, maledicta, turpia necnon cantica, & cætera his similia, quæ longum quidem est enumerare, sed perneceſſarium cito corrigere. Considerantes igitur, nos omnium operum & sermonum, insuper & cogitationum, reddituros esse rationem ei qui venturus est in majestate terribili reddere unicuique secundum quod gessit, sive bonum sive malum, & peccata sive parva sive magna non posse impunita esse: ad flagella quoque, quę pro eisdem jam nunc juste, gravia quidem, sed minora quam meremur, patimur, non insensibiles, non incorrigibiles, non murmurantes, manum ejus ad feriendum extentam, quam ne percuteret anticipare negleximus, dum adhuc paterna pietate sicut filii verberamur, saltem ne usque ad internecionem, ne usque ad animam feriat, mitigare celeri conversione & condigna satisfactione curemus: ne sicut mali servi, & in præsenti districta animadversione feriamur, & ad severiora in futuro supplicia pertrahamur. Dum adhuc vacat, dum adhuc qui offensus peccata nostra propter pœnitentiam dissimulat, & ut ab ejus severitate ad illius bonitatem revertamur, blandimentis & minis clamat: non obduremus corda nostra, sicut hactenus patres nostri & nos egimus. Peccavimus enim cum patribus nostris, injuste egimus, iniquitatem fecimus. Iam nunc ergo reversi ad conscientias nostras, & mala quæ gessimus dijudicantes, pura & vera confessione confiteamur domino, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus. Procidamus & ploremus ante Dominum, qui fecit nos, quia ipse est dominus Deus noster, quia benignus & misericors est, præstabilis super malitia, qui non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat. Si igitur ex toto corde conversi ad Deum, veram pœnitentiam, fructusque pœnitentiæ dignos fecerimus, crebris & sanctis instantes jejuniis, vigiliis castis, illique bene complacitis, & orationibus salso lacrymarum imbre perfusis, cum eleemosynis justis, cæterisque misericordiæ & caritatis operibus, atque profiteamur nos ad pristina impietatum nostrarum scelera nunquam redituros, juvante eius gratia, sine quo nihil possumus: si in istis perseveraverimus, satisfacientes Deo & ecclesiæ de præteritis peccatis per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, & per contriti cordis sacrificium: cito ejus, qui cor contritum & humiliatum non spernit, & cui proprium est misereri semper & parcere, misericordiam consequemur. Cito dicimus, quia apud benignum Deum non tam valet mensura temporis, quam doloris. Ipse enim per prophetam loquitur, dicens: *Cum conversus ingemueris, salvus eris.* itemque: *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua.* Cum ergo tanta sit benignitas Domini Dei nostri non negligamus, non differamus, non tardemus converti ad ipsum, sed sicut nos hortatur sanctus Paulus apostolus, *adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ ejus, ut misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno*, per Iesum Christum Dominum nostrum, cui est cum coæterno Patre & Spiritu sancto virtus & gloria in sæcula sæculorum. Amen.

Gal. 5. — *Levit. 25.* — Concil. Ancyr. c. 23. — *Ezech. 33.* — *Hebr. 4.*

ANNO CHRISTI 909.

SVBSCRIPTIONES EPISCOPORVM.

Heriveus Rem. archiep. his edictis annuens subsc.
VVito Rothomagensium episcopus subscripsit.
Rodulfus Laudunensis præsul subscripsit.
Erluinus Beluacensium episcopus subscripsit.
Raubettus Noviomagorum episcopus subscripsit.
Letoldus Catalaunicus episcopus subscripsit.
Abbo Suessorum episcopus subscripsit.
Stephanus Cameracensis episcopus subscripsit.
Hucbertus Meldensis ecclesiæ episcopus subscr.
Otfridus Silvanectensis episcopus subscripsit.
Stephanus Morinorum episcopus subscripsit.
Otgarius Ambianensis episcopus subscripsit.

NOTA IACOBI SIRMONDI SI.

Trosleium vici nunc etiam nomen est paucis millibus distantis ab Augusta Suessorum Vbi & alia deinceps hoc sæculo habita Concilia, quæ Flodoardus in chronico identidem commemorat, hujus enim an meminerit, quia partem illam chronici mutilam habemus, incertum est. Videntur etiam hoc concilium ignorasse canonum collectores Burchardus, Iuo, Gratianus, & posteri, ita de illo silent omnes: nisi quod nostra memoria primus eius testimoniis in epitome sua usus est Antonius Augustinus.

GVILLELMI

GVILLELMI COMITIS ARVERNORVM ET DVCIS AQVITANIÆ TESTAMENTVM.

Quo prima Cluniacenſis monaſterii fundatio inſtituta eſt anno Chriſti DCCCCX. *Caroli Simplicis regis poſt obitum Odonis anno* XIII.

CVNCTIS ſane conſiderantibus liquet, quod ita Dei diſpenſatio quibuſque ditibus conſulit, ut ex rebus quæ tranſitorie poſſidentur, ſi eis bene utantur, ſemper manſura valeant præmia promereri. Quod videlicet divinus ſermo poſſibile oſtendens, atque ad hoc omnino ſuadens, dicit: *Divitiæ viri redemptio animæ ejus.* Quod ego VVillelmus dono Dei comes & dux ſolicite perpendens, ac propriæ ſaluti, dum licitum eſt, providere cupiens, ratum, immo perneceſſariũ duxi, ut ex rebus, quæ mihi temporaliter collatæ ſunt, ad emolumentum animæ meæ aliquantulum impertiar. Quippe quia in his videor excreviſſe, ne fortaſſis totum ad curam corporis redarguar in ſupremo expendiſſe: quin potius cum ſuprema ſors cuncta rapuerit, quiddam mihi gaudeam reſervaſſe. Quæ ſcilicet cauſa nulla ſpecie vel modo congruentius poſſe fieri videtur, niſi ut juxta domini præceptum, amicos mihi faciam pauperes ejus, utque hujuſmodi actio non ad tempus, ſed continue peragatur, monaſtica profeſſione congregatos ex propriis ſumptibus ſuſtentem. Ea ſiquidem fide, ea ſpe, ut quamvis ipſe cuncta contemnere nequeam, tamen dum mundi contemptores, quos juſtos credo, ſuſceperim, juſtorum mercedem accipiam. Igitur omnibus in unitate fidei viventibus, Chriſtique miſericordiam poſtulantibus, qui ſibi ſucceſſuri ſunt, & uſque ad ſæculi conſummationem victuri, notum ſit, quod ob amorem Dei & ſalvatoris noſtri Ieſu Chriſti, res juris mei ſanctis apoſtolis, Petro videlicet & Paulo, de propria trado dominatione: Cluniacum ſcilicet villam, quæ ſita eſt ſuper fluvium, qui Graona vocatur, cum cortile & manſo indominicato, & capella quæ eſt in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ, & ſancti Petri apoſtolorum principis, cum omnibus rebus ad ipſam villam pertinentibus: villis ſiquidem, capellis, mancipiis utriuſque ſexus, vineis, campis, pratis, ſiluis, aquis, aquarumve decurſibus, farinariis, exitibus, & regreſſibus, cultum & incultum, cum omni integritate. Quæ etiam res ſunt ſitæ in comitatu Matiſconenſi, vel circa, ſuis unaquæque terminis concluſæ. Dono autem hæc omnia jam dictis apoſtolis ego VVillelmus, & uxor mea Ingelberga, primum pro amore Dei, deinde pro anima ſenioris mei Odonis regis, progenitoris ac genitricis meæ, pro me & uxore mea, ſalute ſcilicet animarum noſtrarum & corporum: pro Avanæ nihilo minus, quæ mihi eaſdem res teſtamentario jure conceſſit: pro animabus quoque fratrum ac ſororum noſtrarum, nepotumque, atque omnium utriuſque ſexus propinquorum: pro fidelibus noſtris, qui noſtro ſervitio adhærent: pro ſtatu etiam ac integritate catholicæ religionis: poſtremo vero, ſicut omnes Chriſtiani unius compage caritatis ac fidei tenemur, ita pro cunctis, præteritorum ſcilicet, præſentium, ſive futurorum temporum orthodoxis hæc donatio fiat.

Prov. 13.

Luc. 16.

Eo ſiquidem dono tenore, ut in Cluniaco in A honore ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli monaſterium regulare conſtruatur, ibique monachi juxta regulam beati Benedicti viventes congregentur, qui ipſas res perenni tempore poſſideant, teneant, habeant, atque ordinent. Ita dumtaxat, ut ibi venerabile orationis domicilium votis ac ſupplicationibus fideliter frequentetur, converſatioque cæleſtis omni deſiderio & ardore intimo perquiratur & expetatur. Sedulæ quoque orationes, poſtulationes, atque obſecrationes domino dirigantur, tam pro me, quam pro omnibus, ſicut eorum memoria ſuperius digeſta eſt. Præcepimus ſiquidem, ut maxime illis ſit hæc noſtra donatio ad perpetuum refugium, qui pauperes de ſæculo egreſſi, nihil ſecum præter bonam voluntatem attulerint, ut noſtrum ſupplementum ſit abundantia illorum. Sint ipſi monachi, cum omnibus præſcriptis rebus, ſub poteſtate & dominatione Bernonis abbatis, qui quamdiu vixerit, ſecundum ſuum ſcire & poſſe eis regulariter præſideat. Poſt diſceſſum vero ejus, habeant iidem monachi poteſtatem & licentiam quemcumque ſui ordinis, ſecundum placitum Dei, atque regulam ſancti Benedicti promulgatam, eligere maluerint abbatem atque rectorem: ita ut nec noſtra, nec alicujus poteſtatis contradictione, contra religioſam dumtaxat electionem impediantur. Per quinquennium autem Romæ ad limina apoſtolorum, ad luminaria ipſorum concinnanda, decem ſolidos præfati monachi perſolvant, habeantque tuitionem ipſorum apoſtolorum, atque Romanum pontificem defenſorem. Et ipſi monachi corde & animo pleno prælibatum locum pro poſſe & noſſe ſuo ædificent. Volumus etiam, ut noſtris, ſucceſſorumque noſtrorum temporibus, prout opportunitas atque poſſibilitas ejuſdem loci ſe dederit, quotidie opera miſericordiæ pauperibus indigentibus, advenis peregrinantibus, ſumma intentione exhibeantur.

Placuit etiam huic teſtamento inſeri, ut ab hoc die, nec noſtro, nec parentum noſtrorum, nec faſcibus regiæ magnitudinis, nec cujuſlibet terrenæ poteſtatis jugo ſubjiciantur iidem monachi ibidem congregati. Neque aliquis principum ſæcularium, non comes quiſquam, nec epiſcopus quilibet, non pontifex ſupradictæ ſedis Romanæ, per Deum, & in Deum, omneſque ſanctos ejus, & tremendi judicii diem conteſtor ac deprecor, invadat res ipſorum Dei ſervorum, non diſtrahat, non minuat, non procamiet, non beneficiet alicui perſonæ, non aliquem prælatum ſuper eos contra eorum voluntatem conſtituat. Et ut hoc nefas omnibus temerariis ac improbis arctius inhibeatur: adhuc idem inculcans ſubjungo, & obſecro vos, o ſancti apoſtoli Petre & Paule, & te pontifex pontificum apoſtolicæ ſedis, ut per autoritatem canonicam & apoſtolicam, quam a Deo accepiſti, alienes a conſortio ſanctæ Dei eccleſiæ & ſempiternæ vitæ prædones & invaſores atque diſtractores harum rerum, quas vobis hilari mente promptaque voluntate dono: ſitiſque tutores ac defenſores iam dicti loci Cluniaci, & ſervorum Dei ibi commorantium, harum quoque omnium facultatum, propter eleemoſynam & clementiam & miſericordiam piiſſimi Redemptoris noſtri. Si quis forte, quod abſit, & quod per Dei miſericordiam & patrocinia apoſtolorum evenire non æſtimo, vel ex propinquis, vel extraneis, vel ex qualibet conditione ſive poteſtate, qualicumque calliditate contra hoc teſtamentum, quod pro amore Dei omnipotentis ac veneratione principum apoſtolorum Petri

Digitized by Google

Petri & Pauli fieri ſancivi, aliquam concuſſionem inferre tentaverit, primum quidem iram omnipotentis Dei incurrat, auferatque Deus partem illius de terra viventium, & deleat nomen ejus de libro vitę, fiatque pars illius cum his qui dixerunt domino, *Recede a nobis*, & cum Dathan & Abiron, quos terra aperto ore deglutivit, & vivos infernus abſorbuit, perennem incurrat damnationem: ſocius quoque Iudæ Domini proditoris effectus, æternis cruciatibus retruſus teneatur. Et ne ei in præſenti ſæculo humanis oculis impune tranſire videatur, in corpore quidem proprio futuræ damnationis tormenta experiatur, ſortitus duplicem* direptionem cum Heliodoro & Antiocho, quorum alter diris verberibus coercitus vix ſemivivus evaſit, alter vero nutu ſuperno percuſſus, putreſcentibus membris, & ſcatentibus vermibus, miſerrime interiit: cæteriſque ſacrilegis, qui ærarium domus domini temerare præſumpſerunt, particeps exiſtat, habeatque, niſi reſipuerit, archiclavum totius monarchiæ eccleſiarum junctо ſibi Paulo, obſtitorem, & amœni paradiſi aditus contradictorem, quos, ſi vellet, habere poterat pro ſe piiſſimos interceſſores. Secundum mundialem vero legem, his quibus intulerit calumniam, centum auri libras, cogente judiciaria poteſtate compulſus, exſoluat, & congreſſio illius fruſtrata nullum omnino obtineat effectum: ſed hujus firmitas teſtamenti omni autoritate ſuffulta, ſemper inviolata ac inconcuſſa permaneat cum ſtipulatione ſubnixa. Actum Bituricæ ciuitatis publice.

Apoc. 13.

* *for.* correptionem.

SVBSCRIPTIONES.

Ego VVillelmus hanc auctoritatem fieri & firmari rogavi, ac manu propria roboravi.

Sigillum Ingelbergæ uxoris eius.

Sigillum Madalberti peccatoris Bituricenſis archiepiſcopi.

Signum Adalardi peccatoris epiſcopi.

Signum Attonis peccatoris epiſcopi.

Signum Villelmi nepotis eius.

Signum Armanni, & aliorum.

Anno XIII. regnante Carolo rege, indictione XIII. Ego Oddo Levita ad vicem cancellarii ſcripſi & ſubſcripſi.

VITA ANASTASII PAPÆ III.

ANNO CHRISTI 910. Anaſtaſius quando pontifex factus.

ANASTASIVS, patria Romanus, Luciani filius, anno Domini nongenteſimo decimo Sergio invaſori ſedis eſt ſubrogatus, tempore Lamberti & Leonis imperatorum. Sedit annos duos, & menſes totidem. Ticinenſem eccleſiam, teſte Sigonio libro 6. de regno Italiæ, plurimis iiſdemque magnificis ornamentis decoravit, concedens ei uſum vmbellæ, equoque vehi albo, crucem pręviam in itinere habere, & in Conciliis a læva pontificis aſſidere.

Hujus tempore Lambertus imperator, cum eſſet annorum triginta duorum, ab Vgone comite Mediolanenſi in venatione occulte necatus eſt, ſumma regni deinceps ad Berengarium devoluta.

Lamberti & Leonis imperator. obitus.

Leo ſextus eius nominis imperator orientalis, ventris profluvio laborans exceſſit e vivis anno imperii ſui vigeſimoſexto. Præterea centum & tredecim novellas conſtitutiones, Iuſtinianum imitatus, de ſacris ſimul & profanis ridicule nimis edixit. Extat una ſub eius nomine epiſtola in bibliotheca ſanctorum patrum de Chriſtianæ fidei veritate inſcripta, qua Spiritum ſanctum a Patre Filioque procedentem profitetur his verbis: Ego ſum Dominus Deus tuus, creator tuus, lumen de lumine, verbum de Patre, ex quibus Spiritus ſanctus procedit. Quod ideo dictum velim, ut intelligas orthodoxam doctrinam hujus temporis viros diſertos recepiſſe; exclamaſſe tamen, quod ſine œcumenici Concilii autoritate in ſymbolo poſita eſſet. Defuncto Leoni in oriente frater illius Alexander homo nefarius, anno ætatis ſuæ 20. una cum Conſtantino imperatoris Leonis filio puero ſuccedit in imperio, & poſt ſextum menſem imperii, propter contemptum Dei, & ſanctarum imaginum, infami exitu, ut tradunt Curopalates & Aretas, mortuus eſt, ſolique Conſtantino imperium reliquit. Anaſtaſius papa, cum ſediſſet annos duos & menſes totidem, obiit anno Redemptoris noſtri 912. ſepultus eſt in baſilica ſancti Petri, ut habet epitaphium illius, quod ex Manlio recitat Baronius.

Leo profitetur Spiritum ſanctum a Patre & Filio procedere.

Anaſtaſii Papæ tempus ſedis.

*** CONCILIVM NARBONENSE.

APVD FONTEM COOPERTVM Anno Dom. DCCCCXI.

ANNO CHRISTI 911.

DE *eo Ioannes Mariana libro* VIII. *hiſtoria Hiſpanica hæc refert.* Anno nongenteſimo quadrageſimo (*immo quadringenteſimo undecimo*) conventus epiſcoporum eſt habitus ad oppidum, cui Fonti Cooperto nomen eſt, in agro Narbonenſi. In eo conventu controverſia inter epiſcopos * Antigiſum Vrgelitanum, & Adulphum Pallarienſem, agitata de finibus: ac vero de tota ditione Pallarienſis, quam ad Vrgelitanos præſules pertinere Antigiſus diſputabat. Patrum ſententia, Adulpho mortuo ſancitum uti Pallaria urbs ab Vrgelitano præſule ſacra peteret; quod certiſſimis documentis probabatur olim in uſu fuiſſe. Actionum præſes Arnuſtus Narbonenſis, Tarracone a Mauris occupata: cujus præſulis partes fuiſſent controverſias inter vicinos epiſcopos componere, juraque iis populis dicere. *Hæc Mariana. Caterum huius concilii annum fuiſſe Chriſti* 911. *didicimus ex ſchedis illuſtriſſimi Petri de Marca archiepiſcopi Pariſienſis, qui eius acta ex Vrgelitana eccleſia tabulario deſcripſit. Et aliunde conſtabat habitum non fuiſſe anno quem aſſignat Mariana* 940. *cum Arnuſtus Narbonenſis archiepiſcopus qui ei præfuit, ante* 25. *ut minimum annos obiiſſet. Nam Agius Arnuſti ſucceſſor iam anno* 915. *Narbonenſis erat archiepiſcopus, ut intelligimus ex concilio Cabilonenſi illius anni, cui interfuit.*

* *Cor.* Nantigiſum.

VITA LANDONIS PAPÆ.

ANNO CHRISTI 912. Lando quando pontificatum adeptus.

LANDO patria Sabinus, Trani filius, ſucceſſit Anaſtaſio pontifici anno Chriſti nongenteſimo duodecimo, tempore Conſtantini octavi imperatoris orientalis. Hic ad importunam inſtantiam potentiſſimi, nobiliſſimi, & impudentiſſimi ſcorti Theodoræ, quæ duarum filiarum, alteram Maroziam Sergio papæ, Theodoram vero alteram Adelberto marchioni Tuſciæ proſtituerat, & per hoc monarchiam urbis tenebat, Ioannem, quem illa turpiſſime deperibat, ex Ravennate preſbytero epiſcopum Bononienſem creavit, defunctoque Petro Ravennate archiepiſcopo, eumdem in ejuſdem eccleſiæ Ravennatis archiepiſcopum tranſtulit. Et paulo poſt quam rem tam fœdam peregiſſet, inquit Luitprandus libro 2. cap. 13. ex hac vita migravit.

CONCILIVM

ANNO CHRISTI 912.

CONCILIVM TVRONENSE.

Anno Christi DCCCCXII. de celebrando festo Translationis S. Martini.

HVius concilii memoriam debemus sancti Odoni Cluniacensi abbati II. qui peculiarem libellum scripsit, De reversione B. Martini a Burgundia, *editum in Bibliotheca Cluniacensi. Eius hic summam exhibeo.* Normannorum Turonibus jamjam imminentium metu, Sancti Martini corpus Autissiodorum delatum fuerat. Rollone illorum duce Christianis sacris initiato, quod anno Christi 912. factum est, relatæ sunt ad Turonas sacræ reliquiæ. In reditu, *inquit Vincentius Bellovacensis, qui hanc libelli Odonis partem in cõpendium redegit*, quicumque qualicumque incommodo detenti, etiam non rogantes, etiam non volentes sunt sanati. Nam duo paralytici de morbo suo victum quærentes, audientes quæ fiebant, communicato consilio, aptatis baculis sub ascellas repere magis quam fugere tentabant: fugientesque, inviti sanati sunt. Quod ipsi postea inviti confessi sunt, non audentes celare. Ingresso autem Martino fines parochiæ suæ, tempore brumali, omnia frutecta vestita sunt foliis & floribus; & tam cerei quam lampades accendebantur igne divinitus misso, maxime in duabus basilicis in ejus nomine consecratis, in Majori Monasterio, & ecclesia novi castri, in qua nunc usque servatur; & dextera lævaque in omnibus ecclesiis campanæ divinitus pulsabantur nemine tangente. Factum est hoc anno a transvectione ejus XXXI. Id. Decembr. & synodali autoritate decretum est, ut hoc festum celebre ageretur, ab Adalardo archiepiscopo Turonensi, & Raymone Aurelianensi fratre Adalardi, Mainoldo Cenomanensi, Lupo Andegavensi, & suffraganeis totius provinciæ episcopis.

Speculi hist. lib. 24. c. 54.

G. C. In S. Odonis libello gestum hoc memoratur anno 887. sed vel Odonis, vel librarii error est. Id enim evenisse dicit Odo anno quo Rollo ad Christum conversus est: quem annum Christi 912. fuisse certum est.

VITA ET EPISTOLÆ IOANNIS PAPÆ X.

ANNO CHRISTI * 913.

IOANNES, de quo supra in Landone, ex archiepiscopo Ravennate factus est pontifex, vel potius pseudopapa, anno domini nongentesimo duodecimo*, tempore Constantini imperatoris orientalis. Theodora meretrix impudentissima in hujus speciei decorem vehementer exardens, Landoni pontifici subrogari procuravit eumdem, quem ipse Lando ex Bononiensi episcopo archiepiscopum Ravennatem ordinaverat. Fecerat illud Theodora, inquit Luitprandus, ne amasii ducentorum milliarium interpositione, quibus Ravenna sequestratur a Roma, rarissimo concubitu potiretur. Ita impudicus homo meretricis viribus Romæ pollens, factus est pseudopapa & nefarius sedis invasor. Quod ut fieri potuisse credas, memineris lector, Theodoram, ut testatur Luitprandus, duas habuisse filias, unam Maroziam nomine, quam Sergio pseudopontifici prostituit: alteram Theodoram, quæ per adulterium ex Adelberto Tusciæ marchione suscepit Albericum, qui hoc tempore urbis Romæ principatum usurpabat, eique fere solus dominabatur: præterea Maroziam post obitum Sergii nupsisse VVidoni filio Adelberti legitimo Tusciæ principi, cujus tanta erat potentia, ut rex potius quam marchio videretur appellandus. His fluctibus agitabatur navicula Petri. Verum Christus in ea dormiens patiebatur illam istis procellis operiri & immergi: sed non plane absorberi. Nam liberatam ab infinitis hæresibus, contra gravissima scandala reddidit adeo tutam, ut qua de causa hæretici novatores ecclesiam velut impii blasphemant, eamdem ob causam filij ejusdem ecclesiæ Deo grati Deum laudent & benedicant. Initium pontificatus Ioannis ad annum Christi 912. * referendum esse, certo argumento colligitur ex chronico Cassinate Leonis Ostiensis lib. 1. cap. 55. ubi ingentem victoriam de Sarracenis obtentam, dicit contigisse anno Redemptoris nostri 915. indictione 3. invasionis vero Ioannis anno 3. Quod si verum est, opus est affirmare eum anno 912. se in sedem apostolicam intrusisse. Ex rebus sub hoc pontifice gestis verisimile esse colligitur, quod qui invasor, fur, & latro ingressus erat, accedente cleri consensu legitimus Romanus pontifex haberi cœperit, quando copiis suis cum Alberico filio Adelberti marchionis Tusciæ conjunctis, cum eodem contra Sarracenos in prælium venit. Nam post Sarracenos debellatos diversæ legationes ex diversis orbis partibus pro palliis aliisve rebus implorandis ad eum missæ leguntur. Ad referendam gratiam Berengario pro auxilio quod contra Sarracenos tulerat, eumdem mense Septembri anno 915. imperatorem inunxit. Ex delictis pluribus retroactis conscientia sauciatus, animi dolore languens, legatum misit Compostellam ad venerandum corpus sancti Iacobi apostoli, deditque literas ad sanctum Sisenandum ejusdem ecclesiæ episcopum, petens pro se juges preces apud sanctum Iacobum Deo offerri, ut in hac vita, & in hora obitus sui, Deum propitium habeat. Cumque Sisenandus in pervestigandis Romanæ ecclesiæ ritibus totus intentus, invenisset eos in multis plane diversos esse ab iis qui in missali Hispanorum Mozarabi nominato continebantur, legatis pontificiis ex Hispania discedentibus suum ille adjunxit, per quem a Ioanne papa facultatem accepit emendandi ritus missalis sui in iis quæ maioris momenti viderentur. *Ambr. Morales chron. Hisp. lib. 15. c. 47.*

* *Immo 913 nam victi Saraceni an. 915 mẽse Aug. Ioannes pontificatum iniit an. 913. sub finem Ianuarii. Encannus tertius.*

Idem pontifex Hilduinum Tungrensem episcopum, quem clerus & populus elegerat, rejecit, & Richarium abbatem a rege propositum ordinavit, eique causam & controversiam biennalem adjudicavit. *Flodoardus.* Seulfo Remensi archiepiscopo post Heriveum defunctum pallium misit. Cum hoc Heribertus comes Aquitaniæ potentissimus pactum iniverat, ut filius suus præficeretur Remensi ecclesiæ; ea nimirum intentione, ut potestate ungendi reges penes Remensem constituta, rex Galliarum ungeretur, quem ille electum vellet. Dum ergo ministri comitis moræ impatientes Seulfum archiepiscopum propinato veneno e medio sustulissent, filius Heriberti comitis, puer nondum quinquennis, proh scelus inauditum! electus est Remensis archiepiscopus. Factum plane monstrosum, nunquam hactenus in orbe Christiano visum nec auditum, imo nec puto mente conceptum, Ioannes papa non modo non improbavit, sed factam potius electionem ratam esse voluit, muneraque episcopalia Abboni Suessonico episcopo commisit & delegavit: suoque hoc facto infamis pontifex posteris exemplum præbuit, ut complures principes non tantum hoc, sed etiam subsequentibus sæculis, proh dolor! adolescentulos sibi sanguine junctos in summas cathedras maximo malo ecclesiarum promoveri procuraverint. Opus sane tali pontifice dignum, quem infamis femina infami opere in solium Petri intruserat. *Flodoard. l. 4. c. 19.*

Quinquennis puer fit Remensis archiepiscopus.

Huius temporibus ecclesia Constantinopolitana inter Euthymii & Nicolai patriarcharum fautores schismate divisa, unita est, sublataque est controversia

Theodora per quos vrbi dominata fuerit.

Acta Ioannis papæ probant eum post actam pœnitentiam in sede cõfirmatum.

troversia illa de trigamia, quæ occasione Leonis Sapientis quarto nubentis Constantinopoli oborta fuit. *Curopalates*. Henricus post obitum Conradi factus est rex Germaniæ, qui cum velatam viduam Eruini senioris filiam duxisset uxorem, de sacrilegio correptus, illa deserta, pedibus Romam contendens pœnitentiam egit. Ad subjugandos Lotharingos profectus, per legatum Caroli Simplicis, dono accepit manum sancti Dionysii auro inclusam. Berengarius imperator, cum in odium Rodulphi regis fœdus injisset cum Saracenis, a suis occisus est. *Luitprandus*.

Quamdiu Ioannes sederit.

Cumque post hæc omnia Ioannes papa annos sedecim sedem tenuisset, VVido Tusciæ Marchio, suasu Maroziæ conjugis, quæ quondam Sergio papæ prostituta fuerat, eumdem propter Petrum papæ germanum, quem summa invidia prosequebantur, sede amotum in carcerem conjecit: atque in eodem non multo post defunctus, vel cervicali ori ejus impositio pessime suffocatus fuit, atque dignum suis sceleribus finem accepit invasor & injustus detentor sedis apostolicæ: ut qui per impudicam matrem Theodoram, sacrosanctam sedem violenter arripuit, per filiam æque impudicam justa Dei vindicta ejectus, & in carcerem conjectus, ea simul cum vita caruerit. *Hæc ex Luitprando & Flodoardo Baronius*.

EPISTOLA CAROLI III. * REGIS AD EPISCOPOS REGNI SVI.

* Caroli Simplicis

[1]Adversus Hilduinum ecclesiæ Tungrensis pervasorem, cujus loco Richarium ordinari jubet.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, Carolus vir illustris divina propitiante clementia rex Francorum, omnibus archiepiscopis & episcopis in regno nobis a Deo commissa constitutis, pax & salus ab eodem Deo æterno.

QVIA divinæ propitiationis beneficia, quæ ab ipso ab ipsis crepundiis experti sumus, nullatenus enumerare possumus: idcirco laudem domini loquetur os meum, & benedicet nomen sanctum ejus in sæculum sæculi. Vnde quia pluribus nostris exigentibus meritis multotiens adversa quæque sustinuimus, credimus non hoc ad nostræ damnationis meritum, sed ad gratiam suæ reconciliationis nobis fore permissum: ut flagellis ejus eruditi, discamus perversa cavere, & in cunctis ejus voluntatibus parere. Sicut vobis de multis notum est, cum olim quidam nostri fideles, a nostra debita fidelitate exorbitantes, vitam & regnum nobis auferre moliti sunt, euntes post inimicos nostros, eisque familiariter inhærentes, res & episcopia nostri regni ab ipsis dari sibi concupierunt.

CAPVT I.

Vt ergo de multis taceamus, unum, qui nobis nostris visceribus serpentinum virus infudit, vestræ sanctitati propalavimus; Hilduinum videlicet, qui contra regalem agens potestatem, contra quoque apostoli dicta, ubi dicitur: *Deum timete, regem honorificate.* &: *Non est potestas nisi a Deo.* &: *Qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit: non est enim potestas, nisi a Deo.* & adversus citharœdi Dauid dicta, ubi ad dominum loquitur: *Imposuisti homines super capita nostra.* Quique ultra Rhenum ad inimicos nostros proficiscens, minimeque reminiscens sacramentorum suorum nobis promissorum, eaque retro dorsum abiciens, ab Henrico inimico nostro episcopium Tungrensis ecclesiæ expetiit, suaque damnatione contra omnia statuta, tam sacrorum patrum, quam regum videlicet antecessorum nostrorum, usurpavit. De qualibus in libro regum capitulari ita dicitur: Si quis præsumpserit quam non meruit a principe vel seniore justo dignitatem, sacrilegus habeatur. & beatus Gregorius: Sicut qui invitatus renuit, quæsitus refugit, sacris est altaribus admovendus: sic qui ultro ambit, vel qui importunus se ingerit, proculdubio est repellendus. Nam qui nititur ad altiora contendere, quid agit nisi ut crescendo descrescat? cur non perpendit quia benedictio illa in maledictum convertitur, qui ad hoc ut fiat hæreticus promovetur?

3. Petr. 2. Rom. 13. Psal. 65.

II.

Cum quidam pestiferi viri, ut supra memoravimus, a nostra fidelitate deviarent, convocavimus archiepiscopos præsules XVI. nostri regni. Nonnullos etiam proceres, marchiones, & comites, optimatesque, ut eorum consilio, autoritate, atque virtute tantæ vesaniæ resisteremus. Inventum est, ut nova gibborum genera novis medicationibus secarentur ac sanarentur, pellentes eos episcopali autoritate, sacrorumque canonum constitutione, a cœtu & consortio Christianorum. Quorum præsumptione ac nefandæ tyrannidi Hilduinus se immiscens, datis Henrico suisque proceribus complurimis auri argentique ponderibus, non solum cum eis scienter participavit, sed etiam ex thesauris ecclesiæ Tungrensis, quos instinctu diabolico rapuerat, vel furatus fuerat, quibusdã minis ac terroribus egit, ut Herimannus Agrippinæ civitatis archiepisc, per violentiam Henrici suorumque fidelium, illum in pontificem consecraret. Nam si non feciſſet, sicut ipse venerabilis archiepiscopus nobis postea in præsentia plurimorum retulit, sibi vitam rescque ecclesiasticas auferret, omnemque familiam trucidaret, ac illorum bona diriperet. Ideoque absque legitimorum antecessorum autoritate eum consecravit, ut ipse adhuc testatur, sed tantis terroribus ac diris crudelitatibus coactus. Vnde in Nicæno concilio ita ad locum invenitur: Si quis ex clero deprehensus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam ipse privetur communione, tamquam qui regulas confundit. quæ longe lateque in diversis conciliis & capitularibus regum de excommunicatis inveniuntur.

Concil. can. 5.

III.

Idem etiam Hilduinus res nostri regni ex præfato episcopio invasit, diripuit, & pro libito abduxit, agens contra statuta Anacleti papæ, ubi dicitur: Sanctus Anacletus, qui ab ipso Petro apostolo ordinatus est presbyter, postea in sede Roma successor illius factus episcopus, cum totius mundi sacerdotibus iudicavit. Qui abstulerit, inquit, patri, vel matri aliquid, homicidæ particeps est. Pater uoster sine dubio Deus est: mater vero nostra ecclesia est, quæ nos in baptismo regeneravit. Ergo qui pecunias Christi & ecclesiæ rapit, aufert, vel fraudat, homicida est, atque homicida in conspectu justi judicis deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam vel res ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit, & ut sacrilegus judicandus est.

Anacletus epist. 1.

IV.

Præfatus denique Hilduinus thesauros ecclesiæ Tungrensis & Aquisgrani palatii, juxta beati Lamberti corpus martyris in quadam arca positos, avida cupiditate rapuit, eosque inimicis nostris, suis videlicet fautoribus, contulit, & ecclesiæ abstulit. De quo quibusque hujuscemodi sacri canones ita decernunt: Si quis inventus fuerit aliquid de ministeriis ecclesiæ vendidisse vel abstuliſſe, qui sacrile-

Digitized by Google

sacrilegium commisit, placuit eum in ordine eccle-
siasticonon haberi. Vnde beatus Augustinus XLVII.
euangelii homilia Ioannis dicit: Ecce inter sanctos
est Iudas, ecce fur est Iudas: & ne contemnas, fur hic
sacrilegus est, non qualiumcumque fur loculorum,
sed dominicorum loculorum, sed sacrorum. Et post
pauca: Quicumque aliquid de ecclesia aufert vel
fraudat, Iudæ proditori comparatur.

V.

Hos ecclesiæ thesauros episcopis, & comitibus,
& fautoribus, pro sua ordinatione dedit, non præ
oculis habens statuta Africani concilii, quibus præ-
cipitur ut nullus per pecunias ordinetur, ita in-
quiens: Si quis episcopus per pecunias obtinuerit
dignitatem, dejiciatur, modis omnibus abscidatur,
sicut Simon magus abscissus est a Petro. Item in
Can. 2. concilio Calchedonensi: Si quis episcopus, presby-
ter, aut diaconus sub precio Spiritus sancti gratiam
obtinere voluerit, proprii gradus periculo subjace-
bit; & nihil ex hac ordinatione vel promotione,
quæ est per negotiationem facta, proficiat, sed ana-
thematizetur.

VI.

Iam dictus Hilduinus ad cumulum suæ damna-
tionis, ante venerabilis Herimanni præsentiam ve-
niens, super sacra nefanda juravit, quod ego Ca-
rolus episcopium Tungrense dederim, & quosdam
ex clericis & laicis jurare compulit. Quod quam sit
absurdum quamque vitandum, sparsim sanctarum
scripturarum testimonia approbant.

VII.

Memoratus præterea Hilduinus per domnum
Herimannum episcopum tertio vocatus ad syno-
dum, ut contra hæc quæ sibi objiciuntur respon-
deret, si justam causam haberet, aut, si non posset,
canonum feriretur spiculis. Qui quoniam quidem
Epistola ad Patroclum & alios epi-scopos. venire distulit, incidit sententiam Bonifacii papæ ita
dicentis: Probat vera esse illa quæ adversus se dicta
sunt, qui ad ea confutanda adesse minime vult. Et
ne dubitet, quod ita judicium nocens subterfugit,
quemadmodum ut absolvatur qui est innocens
quærit. Et post pauca: Confitetur enim de omni-
bus, quisquis subterfugere judicium posse dilatio-
nibus putat. Item ipse: Si adesse voluerit, præsens
si confidit ad objecta respondeat. Quod si adesse ne-
glexerit, dilationem sententiæ de absentia non lu-
cretur.

VIII.

Omnes tam clerici quam laici supradictæ eccle-
siæ, nostram adeuntes sublimitatem, luctuosis vo-
cibus innotuerunt, quod jam sæpe memoratus Hil-
duinus cum suis prædonibus bona illorum diripuit,
omnemque illorum facultatem & supellectilem ab-
stulit, nihilque illis remansit, unde saltem sibi vi-
ctus sufficientiam adhiberent. Addentes etiam in
precibus, ut vestro consilio citius ageretur, ne am-
plius prædæ & direptioni paterent: sed illis ad or-
dinandum daremus pontificem Richerum, quem
concorditer elegerunt. De quibus videlicet omni-
bus hic capitulatim insertis vestrum precamur pon-
tificium, ut propter Deum, & debitam quam no-
bis polliciti estis fidelitatem, pro viribus exinde adj-
juvetis, ut noster honor in hujusmodi negotiis am-
plius non decrescat, & status sanctæ Dei ecclesiæ
stabiliatur.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

, *Adversus Hilduinum.*] Totius controversiæ summam compendio refert Flodoardus in chronico DCCCXX. *Hoc anno, sequenti quoque, agitatur inter Hilduinum episcopum & Richarium abbatem de episcopatu Tungrensi contentio: siquidem rex illud episcopium Richario, quia Hilduinus a se desci-vit, cui prius ipsum concesserat, dedit. Hermannus vero archiepiscopus Hilduinum ibi episcopum, eligente clero ac populo, favente necnon Gisleberto, quem plurimi Lotharienses principem relicto Carolo rege delegerant, ordinavit. Carolus vero reversis ad se Lothariensibus & ipso Gisleberto, Richario abbati, non Hilduino, ipsum episcopatum cõsenticbat.* & an. DCCCCXII. *Richarius, qui Romam profectus fuerat propter episcopium Tungrense, reversus est ordinatus a Ioanne papa episcopus, Hilduino ab ipso papa excommunicato, qui etiam illo abierat.*

EPISTOLA HERIMANNI
ARCHIEPISCOPI COLONIENSIS,
ad Richarium abbatem.

Mittit ei literas Ioannis papæ, quibus Romam una venire jubebantur.

Magnifice venerando omnique dilectionis affectu veraciter colendo Richero abbati, Herimannus sanctæ Coloniensis ecclesiæ servorum Christi famulus, præsens & perpetuans vale in Christo.

SANCTIMONIAM vestram, ut sæpe solemus, etiam nunc denuo postulamus, quo nostræ senectutis imbecillitati impræsentiarum incumbenti, pia intentione memores, orationum vestrarum remedia, quibus plus omnibus indigemus, impendere non dedignemini: nihilo minus ambigentes quin idipsum pro virium sufficientia pro beatitudine vestra die noctuque agere minime cessemus. Cæterum intimetur almæ reverentiæ vestræ, his nos diebus epistolam ex domino papa Ioanne transmissam accepisse: quæ quid contineat, sine permutatione literæ vel syllabæ, in hoc exemplari liquido perspicere licebit.

EPISTOLA IOANNIS PAPÆ X.
AD HERIMANNVM ARCHIEPISCOPVM
Coloniensem.

Jubet ut Romam veniat una cum Hilduino & Richario, qui de Tungrensi episcopatu contendebant.

Ioannes episcopus servus servorum Dei reverentissimo & sanctissimo confratri nostro Herimanno sanctæ Coloniensis ecclesiæ archiepiscopo.

CVM simus dominicæ plebis superna miseratione rectores, studiosius nos convenit Dei præsidium pro subditorum sæpe cogitare salute, ne frustratis, quod absit, animabus antiqui hostis insidiis, ante omnium pastorem districtam cogamur solvere rationem: quia ideo fidelis servus & prudens domini super familia constitutus esse dignoscitur, ut congruo tempore det illis fructum. Congruo tempore sacerdotes propositi Deo fructum dant, cum pro salute omnium sibi subditorum, quod opportunum est offerunt. Et quia vestra fraternitas sententiam apostoli reprobavit operando, qui monet nullo modo alicui leviter manus imponere, cum Hilduvinum, canonicis sibi obviantibus regulis, absque clericorum electione, & laicorum acclamatione, Gisleberti metu, episcopali infula decorare non denegastis, cum prisca consuetudo vigeat, qualiter nullis alicui clerico episcopatum conferre debeat, nisi rex, cui divinitus sceptra collata sunt. Quo vero ordine Gislebertus hoc quod illi concessum non est agere non metuit, ut arbitror, quia illicite præsumpsit, rationabiliter imbecille permanebit. Tamen quia Richerus, ut Caroli regis testimonium perhibet, atque nostri dilecti filii Berengarii glorioſissimi Imper. literæ testantur, primitus a clero electus, & a populo expetitus est: cur donum S. Spiritus, quasi temporale commodum, cui non licuit imponere nõ distulisti, omnino miramur, cum scriptum sit: *Intelligens gubernacula possidebit.* Prov. 1.

In vete-

Digitized by Google

In veteri etiam teſtamento divina lege ſancitum eſt, A
Levit 7. ut ſacerdotes de ſacrificio domini pectuſculum ſumant. Non equidem ob aliud, niſi ut ſacrificio diſcant, quid de ſemetipſis ipſi ſuo conditori debeant immolare. Et cum noſmetipſos Deo offerre ſedulo debeamus, cur alios errantes ſequi non con-
Ierem. 15. temnimus? cum ſcriptum ſit: *Si ſeparaveris preciosum a vili, quaſi os meum eris.* Igitur quia magis hominis quam Dei formidine metuiſtis, quod inutiliter geſtum eſt, noſtra imbuti admonitione, ut citius emendare delectemini omnino monemus. Valde namque admirari non diſtulimus, cur contra rationem abſque regis juſſione agere pertentaſtis: cum vobis reminiſcentibus hoc nullo modo eſſe debeat, ut abſque regali præceptione in qualibet parochia epiſcopus ſit conſecratus. Tamen B
mediante Octobrio ad limina apoſtolorum cum Hilduvino & Richero venire ſatagite, ut ante præſentiam noſtri noſtrorumque epiſcoporum coadunati, quid ex hoc canonica jubeat autoritas explicare non denegetur. Et ſi forſitan pro paganorum metu tunc venire non valetis, in Kalendis Aprilis, omni occaſione poſtpoſita, ad nos quantocius, ſicut ſuperius ſtatutum eſt, pervenite. Et tunc omni errore radicitus extirpato, qui dignus inventus fuerit, per oſtium ingrediatur in oviſe ovium, & non aliunde, ut fur æſtimetur. Quia nos Caroli regis decus nullo modo auferre volumus, ſed pro vigore atque dilectione, vel conſanguinitate noſtri dilecti filii Berengarii glorioſiſſimi Imp. ut prior anteceſſorum ſuorum regum mos fuit, eum ita illibatam atque inconcuſſam dominationem ob- C
tinere delectamur: & ſicut priores ſuos anteceſſores, noſtrorum anteceſſorum autoritate, epiſcopum per unamquamque parochiam ordinare probabiliter ſtatutum eſt, ita ut Carolus rex faciat confirmando jubemus. Tamen uſque ad illud temporis, ſicut ſuperius ſtatutum eſt, Leogis epiſcopatus in veſtra maneat poteſtate: ita ut Hilduvinus illic aliquod ſacerdotale miniſterium nullo modo audeat exhibere.

Pergit Herimannus.

His apoſtolicis Romam vocati præceptis, ejuſdem domini papæ ſanctorumque canonum autoritate, eo vos præſcripto inevitabiliter invitamus tempore. Valere veſtram optamus almitatem, ſem- D
per memores veſtri memoris.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

Richero abbati.] Abbas erat Prumienſis monaſterii: Giſlebertus vero, quem Lotharienſes ducem ſibi adſciverant, ut dictum eſt, comes de Capræmonte dicitur a nonnullis.

EPISTOLA II. IOANNIS PAPÆ X. AD CAROLVM III. REGEM.

Significat ſe ad Herimannum ſcripſiſſe, ut cum Hilduvino & Richario Romam veniat: Hubertum etiam ob eccleſiæ Romanæ deprædationes E
excommunicaſſe.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Carolo glorioſo regi.

CVM ſincera in vobis caritas, atque perfecta manſuetudo clareſcat, quia divina diſpenſatione hoc agitur, conditori noſtro Deo immenſas gratiarum actiones referimus. Vnde hortantes veſtram filiationem monemus, ut ſemper ſoliciti manentes, ſubditos quoque vobis commiſſos per abrupta diutius ire non permittatis. Quia in hoc veſtri regni ſceptra ſublimia manent, cum Spiritus ſancti diſpenſatione quod inutiliter geſtum eſt emendare non negligitis. Noſter namque dilectus filius Berengarius glorioſiſſimus imperator apoſtolatui noſtro literas ex Richero a vobis electo in Leodio, atque a cuncto clero & populo, tranſmiſit: & qualiter Giſlebertus veſter infidelis Hilduvinum illic conſecrare præcipiendo non formidavit. Nos vero, prece dilecti filii noſtri moti, Herimanno archiepiſcopo noſtri apoſtolatus apices tranſmittere ſtuduimus, quatenus mediante Octobrio cum illis pariter junctus ad limina apoſtolorum non differat venire: ut tunc probabilibus documentis canonice, qui dignus eſt, approbetur; qui vero indignus eſſe contemplatur, tunc reprobatus appareat. Vſque ad illud vero tempus, ut Hilduvinus in ſupradicta eccleſia, quæ Legia dicitur, aliquod regimen detinere, & ſacerdotale officium exhibere non audeat, commonendo præcepimus. Tamen quia dilectio noſtri filii in vobis abundanter emanat: dignum eſt ſinceritas atque conſanguinitas veſtra ut in illo promptius appareat; & ita fidiſſimus ex veſtra dilectione permaneat, quatenus ex illius adminiculo in præſenti cognoſcatis. De hoc vero quod Giſlebertus contra veſtra ſceptra inutiliter geſſit, valde doluimus: eo quod priſca conſuetudo, & regni nobilitas cenſuit, ut nullus epiſcopum ordinare debuiſſet abſque regis juſſione. Et quia Herimannus archiepiſcopus, magis hominis quam Dei formidinem metuens, Giſleberti juſſione Hilduvinum conſecrare non diſtulit, hac pro ratione ſententiam vocationis illi tranſmiſimus, ut mediante Octobrio, &, ſi pro metu paganorum venire tunc nequeunt, in Kalendis Aprilis, omni remota occaſione, tunc nullo modo cum Hilduvino & Richero venire differat. Quia tunc inibi conjuncti, ex decore veſtri regni ſubtiliter colloquentes, ita radicitus hoc quod vobis per Giſlebertum contingit extirpare non denegabimus, ut poſtmodum nec ipſe, qui autor iniquitatis contra veſtra ſceptra geſſit, nec alius aliquis audeat aliquam læſionem veſtro in regno inferre. Illud etiam veſtræ filiationi innoteſcimus, qualiter nos juncti cum Berengario glorioſiſſimo imperatore dilecto filio noſtro, ad Hubertum, ut deprædationes atque incendia, quæ in ſancta Romana eccleſia committere non formidavit, emendare ſtuduiſſet, admodendo miſimus: qui renitens, atque ſuperba voce hoc contradicens, emendare noluit. Nos autem, ſecundum noſtri miniſterii effectum, illum ſub excommunicatione miſimus, eumque anathematis vinculo alligavimus cum omnibus ſuis ſequacibus. Vnde veſtræ celſitudini hoc patefacimus, ut nullus veſtri regni illum ſequatur, vel ei adjutorium impendat, quia non ſolummodo qui eum ſequuntur alligavimus, ſed etiam qui ei adjutorium impendere delectantur.

*** III. AD EPISCOPOS NARBONENSIS PRIMÆ,

Agii metropolitani ordinationem confirmat: Geraldum pervaſorem damnat: Agio pallium mittit.

Ioannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Reginaldo Biterrenſi, Armano Toloſenſi, Riculfo Elnenſi, Gimara Carcaſſenſi, VVigoni Gerundenſi, Gerardo Agathenſi, Teuderico Lutovenſi, Huberto Nemauſenſi, item Teuderico Barchinonenſi, Georgio Auſonenſi, Rudolpho Orgelitanenſi, eccleſiarum Chriſti reverendiſſimis ac ſanctiſſimis epiſcopis.

SANCTITATIS veſtræ literas de metropolitano Agio ſuſcipientes, huic inſidias & frau-
des

Digitized by Google

des Gerardi nequissimi ei illatas agnoscentes, valde doluimus, & quasi nostro corpore suscipientes defecimus. Vnde vestræ sanctitati notum esse volumus, quia præfatus Geraldus falsidicus, ad hanc sanctam Romanam atque apostolicam ecclesiam, cui autore Deo deservio, veniens, a nobis quasi innocens, surripere voluit episcopatum, cui nos, licet ejus iniquitatis versutiam plenius non agnoscentes, commodare sine canonica censura noluimus. Ipse vero, ut multorum veridica relatione comperimus, nescio quas falsas epistolas per surreptionem, quasi ex nostro nomine vobis perferens, episcopatum Narbonensem hac occasione armata manu deprædatur, venerabilis Agius ejus insidiis captus, venire ad sanctam sedem apostolicam differtur, & alia quamplurima de illo, antequam per vestras literas, cognovimus audientes. Quapropter vobis per Eyminum archiepiscopum*, nostras apostolicas literas misimus, ut ipsum sæpe nominatum Geraldum per omnia falsidicum tenentes, inter episcopos non haberetis. Nunc, quia ejus malitiam, iniquitatem, atque fraudes, a vestra fraternitate pleniter agnovimus: volumus, atque apostolica autoritate mandamus, ut, sicut jam vobis scripsimus, & sacri canones testantur, eum inter episcopos non habeatis: quippe nec a clericis, vel populo civitatis sit expetitus, nec a vobis suis comprovincialibus more solito ordinatus. Privilegium, pallium, usum pallii, vestro metropolitano Agio, ut vestra petivit dilectio, misimus: quia nulli ecclesiæ hoc quod illi juste competit, denegamus. Optamus vos in Christo nunc & semper bene valere.

* *Vesonsionensem*

Obiit 923. archiepiscopus 53.

CONSTITVTIONES EX CONCILIO GALTERI ARCHIEP. SENONENSIS.

I.

STATVIMVS, ut abbates, & priores conventuales, qui nec venerint*, nec se excusaverint, prætendendo canonicum impedimentum, per octo dies ab ingressu ecclesiæ suspendantur, & pœna, quantum ad hoc conciliis statuta est, sub comminatione majoris pœnæ, si aliis annis supra his culpabiles inveniantur*.

* *Videtur deesse*. ad synodum.

* *Videtur deesse*, multentur.

II.

Propter scandala gravia quæ ex monialium conversatione proveniunt, statuimus de monialibus nigris, ne * aliquem dispositum recipiant in domibus suis ab aliquibus personis, nisi de licentia episcopi sui: maxime arcas clericorum, vel laicorum, custodiæ causa minime permittant apud se deponi.

* *forte* aliquod depositum

III.

Item communiter omnes in refectorio comedant, & in dormitorio dormiant, nisi ex causa justa, & necessaria, de licentia speciali abbatissæ aliter fieri permittatur.

IV.

Item cameræ monialium omnes destruantur, nisi aliqua quæ in susceptione episcopi necessario retineatur, vel ad infirmariam faciendam, vel alia de causa, quæ episcopo justa & necessaria videatur.

V.

Item quod moniales nullatenus exire permittantur, vel extra pernoctare, nisi ex magna causa, & raro: & abbatissis injungatur, ne aliter egredi permittantur: & si aliquando abbatissa ex causa justa alicui permittat, eidem injungat quod sine mora revertatur.

VI.

Ostia suspecta & superflua obstruantur. Circa hoc autem episcopi diligentiam adhibeant & curam per se & per ministros suos; & vitas & conversationes ipsarum restringant: ut per eorum diligentiam scandala, quæ in præsenti de vita earum proveniunt, sopiantur.

VII.

Statuimus, ut omnes judices, tam ordinarii quam delegati, temperent se & refrenent a generalibus excommunicationibus: nec in generali participantes excommunicent, nisi valde gravis & enormis excessus contingat.

VIII.

Moneantur capitula sæcularium personarum, maxime cathedralia, ut ipsi conveniant, & ordinent, & tractent, quod in ecclesiis suis die & nocte, per se & per clericos ecclesiarum, divinum servitium assidue, competenter, secundum numerum institutorum, & facultatem ecclesiarum celebretur, & circa servitium divinum diligentiam & curam adhibeant efficacem, ita quod modus habendi se in ecclesia, tam in choro quam extra, evidenter & sufficienter, ubi emendatione opus erit, emendetur infra annum.

IX.

Moneantur etiam canonici & clerici sæculares, quod ipsi, in habitu suo & aliis, præcepta tradita in generali concilio fideliter & obedienter observent.

X.

Statuimus ut in locis sive prioratibus, ubi conventualis congregatio solet esse, si facultates illius ecclesiæ suppetant, conventus ibidem restauretur.

XI.

Item quod in domibus sive locis, ubi solebant esse prioratus, si facultates locorum sufficient, monachi vel canonici regulares ad divinum servitium ibidem celebrandum reducantur.

XII.

Monemus abbates & priores conventuales, quod tot servitores in abbatiis & prioratibus sibi subditis instituant, si ad hoc sufficiant facultates locorum, quot ibi deservire solent: & ne pensionem sive censum ab eisdem exigant, quem non solent exigere ab antiquo, nisi forte alicui ex justa causa ab episcopo suo permittatur.

XIII.

Statuimus quod clerici ribaldi, maxime qui vulgo dicuntur de familia Goliæ, per episcopos, archidiaconos, officiales, & decanos Christianitatis, tonderi præcipiantur, vel etiam radi, ita quod eis non remaneat tonsura clericalis: ita tamen quod sine periculo & scandalo ista fiant.

XIV.

Item antiquum statutum concilii provincialis rursus renovantes præcipimus, quod quando aliqua terra, propter delictum domini terræ vel ballivorum, supposita fuit interdicto, nullatenus relaxetur, donec ad arbitrium & moderamen relaxantis, presbyteris parochialibus de damnis & de perditis interdicti occasione illatis plane fuerit satisfactum, vel de satisfaciendo cautum.

ANNO CHRISTI 915.

*** CONCILIVM CABILONENSE, IN ECCLESIA S. MARCELLI MARTYRIS, in suburbio.

CVM in nomine domini & salvatoris nostri Iesu Christi resideret dominus Austerius venerabilis archiepiscopus in suburbio Cabilonicæ civitatis;

Ex Severtii chronol.

Digitized by Google

vitatis, in ecclesia beati Marcelli martyris, cum archiepiscoporum & episcoporum collegio, videlicet cum Ardrado ejusdem urbis venerabili episcopo, Geraldo Matisconensi, Eymino Vesontionensi archiepiscopo, Agio Narbonensi archiepiscopo, Alisachar Belicensi episcopo, Odilardo Mauriennensi: anno videlicet dominicæ incarnationis DCCCCXV. indictione III. & nonnulla ibi pro juribus, de statu atque utilitate ecclesiæ canonice definirent: quidam presbyter Berterius nomine, eorum adiit præsentiam, proclamans quod quidam presbyter Ivo nomine quamdam villam ex parœcia S. Clementis, quam Berterius tenebat, contra jus ecclesiasticum usurpasset. Cujus querimoniam pontifices diligenti examinatione inquirentes, decrevere, ut villa ad matricem ecclesiam S. Clementis, antiquitatem suam reverteretur, via publica, quæ ab Arari incipit..... Et ut firmius teneretur, propriis manibus subfirmaverunt.

In eadem synodo, ut rerum Burgundicarum scriptores narrant, Roculfus comes Matisconensis, cum res ecclesiæ illius pervasisset, intentatæ, ni pareret, excommunicationis metu, ablata restituere coactus est.

ANNO CHRISTI 921.

CONCILIVM APVD TROSLEIVM, IN QVO ERLEBALDVS COMES EXCOMMVNICATVS, post mortem est absolutus anno DCCCCXXI.

DE hac synodo, causisque, ob quas Erlebaldo infl. cta fuerat excommunicatio, scribit in hæc verba Flodoardus libro IV. *historiæ cap.* XVI. Excommunicaverat, *inquit*, Heriveus præsul Erlebaldum comitem Castricensis pagi, propter Remensis episcopii terram quam pervaserat, ibique munitionem quamdam super Mosam construxerat, indeque frequentia ecclesiasticæ familiæ mala ingerebat. Insuper & castrum Altmontem furtim irruperat. Sed cum nec ita cessaret a malis quæ cœperat, pergit archiepiscopus cum suis ad capiendam munitionem quam ille construxerat, Maceriasque nominabat: quam per quatuor pene hebdomadas obsidens, deserente tandem Erlebaldo, cepit, & dispositis inibi custodiis Remis rediit. At Erlebaldus profectus ad regem, qui tunc morabatur in pago VVarmacensi contra Henricum principem Transrhenensem, ibidem ab hostibus regis sibi supervenientibus interemptus est. Quem tamen postmodum in synodo, quam apud Trosleium idem domnus archiepiscopus cum diœcesanis suis habuit, intercedente rege, & obnixe flagitante, a vinculo excommunicationis absolvit. *Flodoardus idem in chronico:* Anno, *inquit*, DCCCCXXI. synodus apud Trosleium habita, cui præsedit Heriveus archiepiscopus, præsente quoque Carolo rege, cujus obtentu Erlebaldus ibi Castricensis absolvitur. *Hæc ibi hoc anno, cætera exposuerat anno præcedenti.*

ANNO CHRISTI 922.

*** CONCILIVM CONFLVENTINVM E octo episcoporum, præsentibus Carolo Franciæ, & Henrico Germaniæ, regibus.

Burchard. l. 7. c. 30. Ivo p. 9. cap. 61.

ANNO dominicæ incarnationis DCCCCXXII. apud Confluentiam jussu venerabilium principum, Caroli videlicet & Henrici regum reverendissimorum, congregati sunt episcopi numero octo, Herimannus Agrippinensis archiepiscopus, Herigerus Moguntinensis archiepisc. Thiedo VVirceburgensis episcopus, Luitharius Mindanensis episcopus, Doto Osneburgensis episcopus, Richgovuno VVormatiensis episcopus, Richuvinus Strazburgensis episcopus, Vncuvanus Padebrunensis episcopus, cum abbatibus, aliisque sacri ordinis viris quamplurimis.

CAPITVLA.

I. De incestuosis qui admonitiones sacerdotum contemnunt.

Qui ipso cooperante, & sententias eorum confirmante domino Christo, in synodali residentes conventu, multa utilia, ac sanctæ Dei ecclesiæ profutura, saluberrimo tractantes consilio, inter cætera quæ statuerunt hoc maxime necessarium, & instanti proh dolor! tempore per abusionem frequentissimum cognationis incestum summa cautela vitandum firmaverunt: hoc est, Ne ullus Christianus infra sextam * generationem nuptias copulare præsumat.

Burchard. ibid. Ivo ibid.

* *Ivo*, septimam.

II. III. IV. non extant.

V. De Laicis qui proprias ecclesias habent.

Si laici capellas proprias habuerint, a ratione & autoritate alienum habetur, ut ipsi decimas accipiant, & inde canes, aut geneciarias * suas pascant; sed potius presbyteri ecclesiarum eas accipiant, & inde restaurationem ecclesiarum, & luminaria, & hospitum ac pauperum receptionem exhibeant, & pro sancta ecclesia, ac pro statu regni, Dei misericordiam studiose implorent.

Burchard. l. 3. c. 239. Ivo p. 3. c. 281. Sed Burchardus Remensi concilio hunc canonem tribuit.

* gynæciarias *Sic habet 1. collectio decret. edita ab Ant. Augustino l. 3. t. 13.*

VI. De ecclesiis monachorum.

Hoc quoque statutum est, quatenus ecclesiæ quorumcũque monachorum in singulis parochiis sitæ, episcoporum, ut decet, divinitus subdantur regimini, eisque debita obsequia in exercendis ecclesiasticæ curæ negotiis solicite exhibeant. Ipsi procul dubio monachi episcopis suis in omnibus obediant.

Burchard. l. 3. c. 240. Ivo p. 3. c. 280.

VII. De eo qui Christianum mancipium seduxerit, & sic vendiderit.

Item interrogatum est, quid de eo faciendum sit, qui Christianum hominem seduxerit, & sic vendiderit: responsumque est ab omnibus, homicidii reatum, ipsum hominem sibi contrahere.

Burchard. l. 6 c. 49. Ivo p. 10. c. 176.

VIII. De illis qui dum suæ proprietatis loca alicubi dare voluerint, decimam nusquam tradere se posse cognoscant.

Si quis vero laicus vel clericus, seu utriusque sexus persona, proprietatis suæ loca, vel res alicubi donare delegaverit, decimationum proventum priori ecclesiæ legitime signatum inde abstrahere nullam habeat potestatem. Quod si facere tentaverit, talis traditio irrita prorsus * ducatur, & ipse ad emendationem ecclesiastica coerceatur censura.

Burchard. l. 3. c. 241. Ivo p. 3. c. 284.

* *Ivo* dicatur

OBSERVATIO

Digitized by Google

OBSERVATIO GABR. COSSARTII S. I.

Hoc concilium recte huic anno attribuit V. Cl Petrus de la Lande, Burchardum secutus. Et satis alioqui constabat errorem esse apud Ivonem Carnotensem, neque potuisse anno 912. ipsi interesse Henricum Germaniæ regem, qui nisi anno 919. regnum adeptus non erat.

Canones collegimus ex variis titulis Burchardi, ut pote antiquioris Ivone, apud quem etiam reperiuntur. Octo saltem fuerunt, ut ex Ivonis & Burchardi citationibus constat. Secundus, tertius, quartus apud eos non extant. Cæteros proponimus iisdem servatis numeris, quos apud illos reperimus.

Concilii locum recte observat idem fuisse Confluentes ad Rhenum; qui limes erat utriusque regni, Occidentalium scilicet Francorum & Orientalium. Quæ fuit eadem causa, cur Bonnam castrum anno superiore reges iidem convenerint.

ANNO CHRISTI 923.

CONCILIVM REMENSE INCERTI LOCI,

In quo pœnitentia indicta est iis qui bello Suessionico inter Robertum & Carolum reges interfuerunt, anno * DCCCCXXIII.

* al. 924.

ANNO dominicæ incarnationis DCCCCXXIII. episcopatus autem domni Seulfi secundo, convenientes sancti patres, Seulfus scilicet Remorum archiepiscopus, Abbo Suessionicæ urbis episcopus, Adelelmus Laudunensis, Stephanus Camaracensis, item Adelelmus, Silvanectensis, Airardus tunc inibi ordinatus Noviomagensis, cum cæterorum ejusdem Remensis diœceseos episcoporum legatis, decreverunt hanc pœnitentiam his qui bello Suessionis inter Robertum ac Carolum acto interfuerant injungendam: videlicet, ut tribus quadragesimis per tres annos agant pœnitentiam: ita ut prima quadragesima sint extra ecclesiam, & cœna domini reconcilientur. Omnibus vero his tribus quadragesimis, secunda, quarta, & sexta feria, in pane, sale, & aqua abstineant, aut redimant. Similiter quindecim diebus ante natiuitatem sancti Ioannis Baptistæ, & quindecim diebus ante nativitatem domini salvatoris, omni quoque sexta feria per totum annum, nisi redemerint, aut festivitas celebris ipsa die acciderit, vel eum infirmitate sive militia detentum esse contigerit.

ANNO CHRISTI 924.

CONCILIVM APVD TROSLEIVM, IN QVO ISAAC COMES CVM STEPHANO episcopo Camaracensi rediit in gratiam, anno DCCCCXXIV.

FLODOARDVS *in chronico*: Anno, *inquit*, DCCCCXXIV. Isaac comes quoddam castellum Stephani Camaracensis episcopi dolosa infestatione comprehendens incendit. *Et post alia*: Synodus episcoporum Remensis diœceseos apud Trosleium Octobri mense habita, Seulfo archiepiscopo præsidente: in qua Isaac comes ad emendationem & satisfactionem venit pro his quæ prave adversus ecclesiam Camaracensem perpetraverat: & vadatus argenti libras centum, pacatur cum Stephano præfatæ urbis episcopo, præsente Heriberto, & pluribus qui aderant, Franciæ comitibus.

NOTA SEVERINI BINII.

De hoc concilio in Galliis habito Flodoardus libro 4. capite 19. Duarum aliarum synodorum eodem loco celebratarum idem Flodoardus meminit: quarum una habita fuit sub præsidio Herivei Remensis archiepiscopi, in præsentia Caroli anno 921. Altera vero post occisum Seulfum, & quinquennalem Heriberti comitis filium Remensis ecclesiæ episcopum electum, celebrata est anno 927. in qua Herluinus comes publicam egit pœnitentiam, eo quod duxisset uxorem alia adhuc supervivente. Vide chronicum Cameracense libro 1. cap. 61.

Extat supra sub Sergio III. anno 909.

ANNO CHRISTI 926.

CONCILIVM APVD CARILOCVM ANNO DCCCCXXVI.

EX *tabulis Carilocensis monasterii*. Anno incarnationis dominicæ DCCCCXXVI. domnus Ancherius sanctæ Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopus, domnus quoque Geraldus Matiscensis ecclesiæ venerabilis pontifex, necnon Odelardus Maurianensis episcopus, ad Carilocum monasterium convenerunt, ibique diu vigilanti cura synodali consuetudine tractaverunt, qualiter ecclesiis locisque sanctorum desolatis propter pravorum hominum nequissimam cupiditatem subvenire potuissent, *&c. Enumerantur deinceps ecclesiæ decem, quas synodus monasterio diversis locis ablatas restitui iussit.*

ANNO CHRISTI 927.

CONCILIVM APVD TROSLEIVM, IN QVO HERLVINVS COMES POENITENTIAM subiit pro uxore quam duxerat alia vivente, anno DCCCCXXVII.

FLODOARDVS *item in chron.* Anno, *inquit*, DCCCCXXVII. synodus sex episcoporum apud Trosleium habita, contradicente rege Rodulfo, per missos Heriberti comitis, & mandante illi ut synodum differret, sibique obviam ad Compendium veniret. Quod ille agere renuit, synodo vero interfuit: ubi Herluinus comes ad pœnitentiam venit pro uxore quam duxerat, alia vivente. *Brevius etiam in historia Remensi lib.* IV. *cap.* XXI. Synodus, *inquit*, sex episcoporum Remensis diœceseos apud Trosleium habita, Heriberti comitis jussione convocata, rege tamen Rodulfo contradicente, patrata est.

ANNO CHRISTI 927.

CONCILIVM DVISBERGENSE, IN QVO ILLI QVI BENNONEM METENSEM EPISCOpum excœcarant excommunicantur, anno dom. DCCCCXXVII. tempore Ioannis papæ X.

ANNO domini 927. Benno, dum in Alpibus eremiticam vitam duceret, electus est Metensis episcopus, & post biennium a Metensibus est excœcatus: cujus immanis sacrilegii causa hæc synodus congregata, omnes illius sceleris autores excommunicavit, & Adalberonem loco ejus substituit. Porro Benno hæc omnia patienter tolerans, exemplo magnæ tolerantiæ relictus, cognominatus est benedictus. *Flodoardus in chronico anno* 928.

Benno ex eremita episcopus Metensis.

ANNO CHRISTI 929.

VITA LEONIS PAPÆ VI.

LEO Christophori primicerii filius, hujus nominis sextus, factus est pontifex circa finem anni Christi 928. tempore Constantini imperatoris. Sequenti anno in carcerem detrusus, post sex menses & dies quindecim mortuus est. *Baronius ex Vaticanis indicibus anno* 929. *numero* 1.

Leo VI. quando & quamdiu pontifex.

CONCILIVM GRATELEANVM AB ATHELSTANO REGE ANGLORVM habitum, circa annum domini DCCCCXXVIII.

In quo leges plurimæ, cum civiles tum ecclesiasticæ, statuuntur: prætermissis vero illis, collector has concinnavit.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De decimis reddendis, paupere alendo, & eleemosyna e regiis prædiis annuatim eroganda.* Ll. Sax. in procœmio. Iorn. cap. 1.

II. *De irruptione in ecclesiam.* Ll. Sax. cap. 5. Iorn. cap. 10.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 928.

III. *De ſagis.* Ll. Sax. cap. 6. Iorn. cap. 11.
IV. *De monetariis.* Ll. Sax. cap. 14. Iorn. cap. 20.
V. *De ordalio ſe ſiſtere ſpondentibus.* Ll. Sax. cap. 23. Iorn. cap. 30.
VI. *De rerum emptione in die dominica.* Ll. Sax. cap. 24. Iorn. cap. 32.
VII. *De peierantibus.* Ll. Sax. cap. 25. Iorn. cap. 34.
VIII. *De has leges non exequentibus.* Ll. Sax. cap. 26. Iorn. cap. 34.
IX. *De legum latoribus, & loco.* Ll. Sax. cap. ult. Iorn. cap. 35.

CAPITVLA.

I.

EGO Æthelſtanus rex, ex prudenti Vlfhelmæ archiepiſcopi aliorumque epiſcoporum meorum conſilio, ſummopere iis omnibus qui in ditione noſtra ſunt præfectis, per ſacroſancta Dei omniumque ſanctorum numina, & pro mea in eos benevolentia, mando & præcipio, ut præ cæteris juſtas ex meo ipſius proprio, ac debitas pendant tam vivorum animalium, quam annuorum terræ proventuum, decimas: id quod ſinguli epiſcopi, ſenatores, præpoſiti præterea noſtri faciunto. Epiſcopi autem, & præpoſiti noſtri omnes qui ſedent in alios judices, ſub eadem formula judicia exercento, atque hæc omnia ad eum quem in hoc condiximus diem (feſtum ſcilicet Ioannis Baptiſtæ capite truncati anniverſarium) conficiunto.

Geneſ. 28. Porro autem nobiſcum cogitemus, atque animo diligenter expendamus, quod Deo dixerit pater excelſus Iacob: *Decimas meas & hoſtiam pacificam offeram tibi:* & quod dominus in euangelio fatus eſt: *Matth. 25.* *Omni dabitur habenti, & is abundabit.* Recolamus præterea quæ in hoc ipſo minaciter ſcripta ſunt libro: *Si decimas dare noluerimus, ſola nobis remanente decima, novem detrahentur partes.* Sermone etiam admonemur divino terrenis cæleſtia, & caducis his noſtris æterna illa promereri. Quandoquidem igitur audiſtis quid dominus jubeat, quidque nos exequi debeamus: ea mihi vos tantummodo comparetis velim, quæ juſte ac legitime parare poſſitis. Neque enim mihi ad vitæ uſum quidquam injuſte acquiri cupiverim. Etenim cum ea ego vobis lege veſtra omnia benigne largitus ſim, ut mea mihi vos itidem concedatis: proſpicitote ſedulo, ne quis veſtrum, neve eorum aliquis qui vobis paruerit, offenſionem aut divinam aut noſtram concitetis.

Rex juſta tantum a ſubditis poſcit.

Præpoſiti ſinguli ſingulos alant pauperes. Ego Æthelſtanus rex clare omnibus qui in ditione noſtra ſunt præpoſitis ſignifico, me ex Vlfhelmæ archiepiſcopi aliorumque epiſcoporum & ſervorum Dei conſilio, ad expianda peccata mea ſtatuiſſe, ut præfectorum quiſque Anglum unum (ſi quidem ejuſmodi quis inter eos fuerit) cibo ſuſtentet; ſi non fuerit, aliunde quæſito ad hunc modum victum ſubminiſtret. Ex binis ſingulis villis meis, quoque dantor menſe, amphora farinæ una, porci perna una, aut quatuor denariis æſtimandus aries, atque in ſingulos annos operimenta corporis. *Et ſervum liberent.* Libertate inſuper mulctatum unum aliquem priſtinæ reſtituunto libertati. Atque hæc omnia pro Dei in nos omnes miſericordia, noſtraque in eos benevolentia, præſente illius regionis epiſcopo fiunto. Quin ſi præpoſitorum quiſquam hoc ſciens prætermiſerit, triginta mulctator ſolidis, eaque inter oppidi illius, in quo fuerit hoc prætermiſſum, egentes, præſente epiſcopo mulcta diſtribuitor.

II.

Si quis ipſa triplicis ordalii ſententia in fanum irrupiſſe convincatur, is, prout in libro habetur judiciali, compenſato.

III.

Sagæ, mulieres barbara factitantes ſacrificia, aut peſtiferæ, ſi cui mortem intulerint, neque id inficiari potuerint, capitis pœna eſto. Sin omni ſe criminis ſuſpicione liberare conantes, ipſa triplicis ordalii ſententia in reas referantur, 120. dies in carcerem conjiciuntor: quibus peractis, 120. ſolidorum numeratione earum eas cognati cuſtodia liberanto, atque cognatis interfecti juſtam capitis ejus æſtimationem pendunto. Illæ vero, ſe id genus ſceleris in poſterum non perpetraturas eſſe, fidejuſſores adhibento. Eadem habetor incendiariorum ratio, & eorum omnium qui a juris ſeveritate prædones vindicare ſtuduerint. Immo ſi quis furem liberare contenderit, etſi quidem nemini vulnus impreſſerit, regi tamen eo nomine 120. ſolidos numerato.

IV.

Præterea autem ſtatuimus, ut unus per omnem ditionem noſtram atque idem ſit nummus: eumque nemo extra oppidum cudito. Atqui ſi monetariorum quiſquam nummos corruperit, ei manus ſcelere violata præciditor, atque nummariæ conſpicienda fabricæ affigitor. Sin nummi adulterati poſtulatus aliquis criminis ſuſpicionem diluere voluerit, candentis ferri quæſtione manum ſceleris puram atque immunem oſtendito. Quin ſi ipſa ordalii ſententia reus extiterit, ita uti antea a nobis dictum eſt, fiat.

Cantuariæ monetarii ſeptem ſunto, quorum quidem quatuor regi, duo præſuli, ac unus cœnobiarchæ deſervito. In civitate Roffenſi tres ſint: regis duo, tertius epiſcopi. Londini ſint monetarii octo, Vintoniæ ſex, in vico Levviſio duo, in vico Aaſtingo unus, Ciceſtriæ unus ſit, Hamtonæ duo, VVerhamiæ duo, Exceſtriæ totidem, Schafteſbyriæ duo, ad aliud quodque oppidum monetarius unus eſto.

V.

Qui ſe ordalii quæſtione examinandum obtulerit, triduo quam id ſit aggreſſurus, ſacerdotem, ut is ſacra de more peragat, adito, atque interim pane, ſale, aqua, & oleribus tantummodo veſcitor: Miſſæ præterea illis ipſis diebus intereſto, munuſque ſuum offerto. Sub ipſo autem quo eſt ordalium ingreſſurus die, panem euchariſticum ſumito, ac jurejurando ſe illius de quo appellatur ſceleris purum minimeque conſcium jurato. Tum ſi aqua gelida faciunda eſt quæſtio, ad ſeſquiulnam funis in aquam mergitor. Sin ferro fiat cadenti, per continuum triduum obſignanda non reſignetur manus. Accuſator autem, quemadmodum de accuſato antea a nobis dictum eſt, jurejurando interpoſito criminationem perſequitor: uterque etiam juſſu Dei ac ſacerdotis jejunato: nec pluribus quam duodecim alteruter ſtipatus advenito: quin ſi accuſatus pluribus eo comitatus acceſſerit, perinde ſit (ni illi diſcedant) atque is in judicio cecidiſſet.

VI.

Si quis teſtato rem aliquam mercatus fuerit, quam alius deinceps quiſquam ſuam eſſe contenderit, eam venditor præſtet, atque in ſe recipiat, ſive is ſervus, ſive ingenuus fuerit.

Die autem dominico nemo mercaturam facito: id quod ſi quis egerit, & ipſa mercede & triginta præterea ſolidis mulctator.

VII.

Si quis falſum juraſſe convictus fuerit, ei poſtea non modo non creditor, verum ſacra is etiam prohibetor ſepultura: niſi quidem illius in qua is degit diœceſis

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 928.

diœcesis episcopus, data ei in mandatis omnia modeste confeciſſe illum ſignificarit. Epiſcopum autem loci illius ſacerdos, num alter animo libenti corrigi ſeſe atque emendari patietur, intra triginta dies certiorem facito: id quod ni fecerit, epiſcopum penes pœnæ arbitrium eſto.

VIII.

Porro autem ſi præpoſitorum quiſquam mandata hæc noſtra exequi noluerit, aut in adminiſtratione ſua fuerit remiſſior: ſuæ in regem contumaciæ pœnas luito, atque rex ſeveriorem alium in hoc munere ſubſtituet. Mulctæ autem capiendæ munus ejus loci in quo degit præpoſitus epiſcopo imponimus. Si quis denique juſſa ac ſcita hæc noſtra contempſerit, pendito primo libras quinque; ſecundo proprii capitis æſtimationem dato; tertio, ſi deliquerit, fortunis ſuis omnibus mulctatus noſtri omnium amicitia privator.

IX.

Decreta actaque ſunt hæc omnia in celebri Grateleano concilio, cui VVlfhelmus interfuit archiepiſcopus, & cum eo optimates ac ſapientes ab Æthelſtano evocati frequentiſſimi.

LEGVM ECCLESIASTICARVM ÆTHELSTANI REGIS PRISCA VERSIO juxta codices manuſcriptos, regium & Iornalenſem, multa quæ in Saxonico deſiderantur exemplari proferentes, ac ſeorſum alias diſcrepantes.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De decimis ſolicite reddendis, &c.* Ll. Sax. in proœmio. Iorn. cap. 1.

II. *De cenſu eccleſiæ, quem cyricſceatum vocant, reddendo.* Ll. Sax. & Iorn. cap. 2. in proœmio.

III. *Vt ſinguli regis præpoſiti ſingulos alant pauperes, &c.* Ll. Sax. cap. 3. Iorn. cap. 3.

IV. *De infractione eccleſiarum.* Ll. Sax. cap. 5. Iorn. cap. 10.

V. *De ſagis & veneficis.* Ll. Sax. cap. 6. Iorn. cap. 11.

VI. *De monetariis & cuſoribus.* Ll. Sax. cap. 14. Iorn. cap. 20.

VII. *De præparatione aggredientis ordalium.* Ll. Sax. o. Iorn. cap. 31.

VIII. *De forma ordalii celebrandi.* Deſideratur in Sax. & Iorn. Deſumptum eſt ex regio MS.

IX. *Vt negotiatio non fiat die dominica.* Ll. Sax. cap. 24. Iorn. cap. 32.

X. *De peierantibus.* Ll. Sax. cap. 25. Iorn. cap. 34.

XI. *De officio epiſcopi, & quid pertinet ad officium ejus.* Ll. Sax. o. Iorn. cap. ſequenti.

XII. *Quod omni die Veneris pro rege & populo cantandi ſunt 50. pſalmi.* Concil. Exon. in Ll. Sax. cap. 3. Iorn. cap. 6.

XIII. *De vveris & vvergildis, id eſt capitum eſtimationibus.* Ll. Sax. cap. ultimo. Iorn. cap. ſequenti.

CAPITVLA.

I.

EGO Adelſtanus rex conſilio VVlfelmi archiepiſcopi mei, & aliorum epiſcoporum meorum, mando præpoſitis meis omnibus in toto regno meo, & præcipio in nomine domini & ſanctorum omnium, & ſuper amicitiam meam, ut in primis roddant de meo proprio decimas Deo, tam in viventi capitali, quam mortuis frugibus terræ. Et epiſcopi mei ſimiliter faciant de ſuo proprio, & aldermanni mei, & præpoſiti mei. Et volo ut epiſcopi & præpoſiti mei hoc indicent omnibus qui eis parere debent: & hæc ad terminum expleant quem eis ponimus, id eſt decollatio ſancti Ioannis Baptiſtæ.

ANNO CHRISTI 928.

Cogitemus quid Iacobus pater dixit Deo: *Decimas & hoſtias pacificas offeram tibi.* Gen. 28. Et dominus ipſe dicit in euangelio: *Omni habenti dabitur, & abundabit.* Matth. 25. Recolendum quoque nobis eſt quam terribiliter in libris poſitum eſt: *Si decimam dare nolumus, ut offerantur nobis novem partes, & decima ſola relinquatur.*

II.

Et volo, cyricſceatta reddantur ad illum locum cui recte pertinent, & inde gaudeant in ipſis locis, qui hæc dignius erga Deum & nos volunt deſervire. Hortatur nos ſermo divinus, æterna cum terrenis, cæleſtia cum caducis promereri. Nunc auditis quid in Deo præcipiam, & quid complere debeatis. Facite etiam ut mihi mea propria cupiatis, quæ mihi recte poteritis acquirere. Nolo aliquid injuſte mihi conquiratis: ſed omnia veſtra concedo vobis eo tenore quo mihi mea ſimiliter exoptetis. Cavete ſimul & vobis, & eis quos admonere debetis, & ab ira Dei & tranſgreſſione mea.

III.

Ego Adelſtanus rex notifico præpoſitis meis omnibus in regno meo, quod conſilio VVolfelmi archiepiſcopi mei, & omnium epiſcoporum meorum, & Dei miniſtrorum, ad remiſſionem peccatorum meorum, & acquiſitionem vitæ æternæ, volo ut paſcatis omni via pauperem unum Anglicum indigentem, ſi ſit ibi, vel alium inveniatis. De duabus Nith-firmis detur eis ſingulis menſibus ambra plena farinæ, & una perna, vel unus aries qui valeat quatuor denarios, & caſei quatuor: & in tertia die paſchæ triginta denarii ad veſtitum duodecim menſium unoquoque anno. Et liberetis unum *vvire theovvne*, id eſt, foriſfactum ſervum. Et hoc totum peragatur in miſericordia Dei, & amicitia mea, ſub teſtimonio epiſcopi in cujus epiſcopatu ſit. Et ſi præpoſitus hoc ſuperteneat, emendet 30. ſol. & dividatur hæc pecunia per teſtimonium epiſcopi pauperioribus qui in ipſa villa erunt ubi hoc non fuit executum.

IV

Et de infracturis eccleſiarum, ſi quis reus appareat in triplici ordalio, emendetur ſicut judicialis liber dicit.

V.

Decrevimus etiam de ſortilegis, & liblacis, & ſortem dantibus, ſi hominem occidant, & negare non poſſint, vitæ ſuæ culpa judicentur. Si pernegare velint, & in triplici ordalio culpabiles inveniantur, ſint centum viginti noctibus in carcere, & cognatio earum educat eas, & emendetur regi centum viginti ſolidis, & occiſum hominem reddant parentibus ſuis, & eant eis in plegium, quod ſuper iis abſtineant in æternum.

VI.

Placuit nobis ut una moneta ſit in toto regni imperio, & nullus monetet extra portam. Si monetarius reus fuerit, amputetur ei manus, & ponetur ſub monetæ fabricam. Si inculpatio ſit, & ſe purgare velit, eat ad ferrum calidum, & adlegiet manum ad caniferam quod non falſum fecit. Si in ordalio reus fuerit, fiat ei quod ſupradictum eſt. In Cantuaria ſunt octo monetarii regis, quatuor epiſcopi, tres abbatis: & in Rouceſtria tres regis, duo epiſcopi. In London octo, in VVinton ſex, in Levves duo, in Haſtingeceſtria unus, in Scheaſtbury duo, in Oxonia duo, & in aliis burgis.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 928.

VII.

Si quis judicium ferri vel aquæ vadiaverit, accedat ante tribus noctibus ad presbyterum qui sanctificare debet eum, & pascat se pane, & sale, & aqua, & herbis, & audiat missas ipsorum singulorum trium dierum, & offerat, & eat ad sacrosanctam communionem ipsa die qua ordalium examinari debebit: & juret quod jure publico sit innocens illius accusationis antequam ad ordalium veniat. Et si judicium aquæ frigidæ sit, tunc mergatur una ulna & dimidia in fune. Si fervum calidum sit, tres noctes transeant antequam inquiratur; & videatur manus ejus, & prosequatur omnis homo compellationem suam præ juramento, sicut supra dictum est, & sint uterque jejuni ex præcepto Dei & archiepiscopi; & non sint in alterutra parte amplius quam in alia: & hoc sit utrobique duodecim homines. Si autem accusatus homo majorem defensionem habeat quam duodecim hominum, sit ipsum ordalium fractum in eo, nisi recedere velint ab illo.

VIII.

De ordalio præcipimus in nomine Dei, & præcepto archiepiscopi, & omnium episcoporum meorum, ne aliquis intret ecclesiam, postquam ignis infertur unde judicium calefacere debet, præter presbyterum, & eum qui ad judicium iturus est. Et sint mensurati novem pedes a staca usque ad mercam, ad mensuram pedum ejus qui ad judicium ire debet. Et si aquæ judicium sit, calefaciat donec excitetur ad bullitum, & sit alfetum ferreum, vel æreum, vel plumbeum, vel de argilla, & si *anfealt tyhla* sit, immergatur manus post lapidem, vel examen usque ad *vvyrste*, & si triplex accusatio sit, usque ad cubitum. Et quando judicium paratum erit, ingrediantur ex utraque parte duo homines, & certi sint ut ita calidum sit, sicut prædiximus, & introeant totidem ex amba parte, & consistant ex utraque parte judicii de longo ecclesiæ, & sint omnes jejuni, & ab vxoribus suis se continuerint ipsa nocte, & aspergat presbyter aquam benedictam super eos omnes, & humilient se singuli ad aquam benedictam, & det eis omnibus osculari textum sancti euangelii, & signum sanctæ crucis. Et nemo faciat ignem diutius quam benedictio incipiat, sed jaceat ferrum super carbones usque ad ultimam collectam: postea mittatur super staplas, & non sit illic alia locutio quam ut precentur sedulo Deum patrem omnipotentem, ut veritatem suam in eo manifestare dignetur: & bibat accusatus aquam benedictam, & inde conspergatur manus ejus qua judicium portare debet, & sic adeat. Novem pedes mensurati distinguantur inter ternos. In primo signo secus stacam teneat pedem suum dextrum. In secundo transferat dextrum pedem, in tertium signum, quando ferrum projiciet, & ad sanctum altare festinet, & insigilletur manus ejus, & inquiratur die tertia si munda vel immunda sit intra sigillationem, & qui leges istas fregerit, sit ordalium, id est judicium vel examen, fractum in eo, & reddat regi centum viginti solidos VVitæ.

IX.

Qui aliquid emit, emat cum testibus: &, si appellandum inde sit, recipiat hoc venditor suus a quo emit. sit liber, sit servus, sit quod sit: & non fiat aliquid negotiatio, vel forensis actio die dominica. Si quis hoc præsumat, perdat ipsum capitale, & emendet overhirnessam meam.

X.

Qui falsum juramentum jurabit, & convictus A inde fuerit, numquam postea juramento dignus sit, nec in sanctificato atrio aliquo iaceat, si moriatur, si non habeat episcopi testimonium in cujus diœcesi sit, quod pœnitentiam exceperit: & presbyter hoc referat episcopo infra triginta noctes, utrum ad emendationem & satisfactionem venerit. Si non faciat hoc, componat sicut episcopus ei concedet. ANNO CHRISTI 928.

Totum hoc institutum, & confirmatum est in magna synodo apud Greateleyam, cui archiepiscopus VVlfelmus interfuit, & omnes optimates & sapientes quos Athelstanus rex congregare potuit.

XI.

Episcopo jure pertinet omnem rectitudinem promovere, Dei videlicet ac sæculi. In primis debet B omnem ordinatum Dei instruere, quid ei jure sit agendum, & quid sæcularibus judicare debeant. Debet etiam sedulo pacem & concordiam operari cum sæculi judicibus qui rectum velle diligunt, & in compellationum adlegiationem docere, ne quis alii perperam agat in jurejurando, vel in ordalio. Hæc ex manuscripto Iornalensi.

Nec pati debet aliquam circumventionem injustæ mensuræ, vel injusti ponderis: sed convenit ut per consilium & testimonium ejus, omne legis scitum, & burgi mensura, & omne pondus, ponderis sit secundum dictionem ejus institutum, valde rectum.

Ne quis proximum suum seducat, pro quo decidat in peccatum. Et semper debet Christianus C providere contra omnia quæ prædicta sunt; & ideo debet se magis de pluribus intromittere, ut sciat quomodo grex agat quem ad Dei manum custodire suscepit, ne diabolus eum laniet, nec malum aliquid superseminet.

Numquam enim erit populo bene consultum, nec digne Deo conservabitur, ubi lucrum impium & magis falsum diligitur. Ideo debent omnes amici Dei quod iniquum est enervare, quod justum est elevare: non pati ut propter falsum & pecuniæ quæstum se forisfaciant homines erga vere sapientem Deum, cui displicet omnis injustitia.

Christianis autem omnibus necessarium est, ut D rectum diligant, & iniqua condemnent, & saltem sanctis ordinibus evecti, justum semper erigant, & prava deponant. Hinc debent episcopi cum sæculi judicibus interesse judiciis, ne permittant, si possint, ut illius aliqua pravitatum germina pullulaverint. Episcopi debent interesse sæcularibus negotiis.

Et sacerdotibus pertinet in sua diœcesi, ut ad rectum sedulo quemcumque juvent, nec patiantur, si possint, ut Christianus aliquis alii noceat, non potens impotenti, non summus infimo, non prælatus subditis, non dominus hominibus suis, vel servis aut liberis molestus existat. Et secundum episcopi dictionem, & per suam mensuram conveniat, ut servi testamentales operentur super omnem sciram cui præest.

Et rectum est, ut non sit aliqua mensurabilis virga longior quam alia, sed per episcopi mensuram omnes institutæ sint, & exæquatæ per suam diœcesim. Et omne pondus constet secundum dictionem ejus: & si aliquid controversiarum intersit, discernat episcopus.

Et uniuscujusque domini necesse proprium est, ut compatiatur, & condescendat servis suis, sicut indulgentius poterit, qui a domino Deo empti sunt, æque cari servus & liber, & omnes eodem precio redemit: & omnes sumus Dei necessario servi: & sic judicabit nobis, sicut ante judicavi-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 928.

judicavimus eis quibus iudicium super habuimus in terris.

XII.

Singulis quoque diebus Veneris, decantent omnes Dei ministri in omnibus cœnobiis, seu maioribus ecclesiis, quinquaginta psalmos pro ipso rege, & omnibus ei audientibus, necnon aliis quibuscumque promerentibus.

Vnicuique etiam qui voluerit fas esto, si quid criminis ei imponatur, iam compensare, ni in lustrationis diebus (quas *Gang-dayes* vocant) sit commissum: & deinceps res se habeat sicut prius.

XIII.

Regis vveregildum est cum Anglis in jure publico, triginta millia Thrimsa, id est Trium. Quindecim millia Thrimsa sunt de vvera. Et quindecim millia Cynedomas, id est regiæ censuræ. Ipsum natale eius precium pertinet cognationi: & Cynebot ipsius terræ nationi.

1 Quem ducem nunc vocant.

Archiepiscopi & [1] comitis vveregildum est quindecim millia Thrimsa.

2. Qui nunc comes dicitur.

Episcopi & [2] aldremanni octo millia Thrimsa.

Messetheines & vvoruldtheines, id est presbyteri & sæcularis Thani, duo millia Thrimsa.

Hæc immediate sequuntur præcedens capitulum de vveregildis, in regio codice, fol. 143. col. 4.

* *id est*, lege

ALIQVANDO fuit in Anglorum * laga quod populus & leges consilio regebantur, & tunc erant sapientes populi, magni prorsus nominis & precii: comes & villanus, tainus, & alius, singuli pro modo suo.

Villanus.

Et si villanus excrevisset ut haberet plenarie quinque hidas terræ suæ propriæ, ecclesiam & coquinam, tympanariam, & januam, & sedem, & sunder notam in aula regis, deinceps erat tainilege dignus.

Tainus.

Et si tainus ascendisset ut serviret regi, & equitatus sui vice fungeretur in familia sua, si tunc habebat tainum qui ad ut vvaram regis quinque hidas haberet, & in aula regis domino suo serviret, qui tertio venisset in nuntium ejus ad regem, iste poterat deinceps jurare pro domino suo in magna necessitate, & accusatorem ejus recte admallare ubicumque opus esset. Et qui sic promotum hominem non habet, ipse causam suam superjuret, vel amittat.

Et si tainus provehatur ad consulatum, sit postea dignus rectitudine comitis & honore? & si * masse ascenderet ut ter magnum mare transfretaret, per proprium negotium suum fuit deinde taini dignus rectitudine.

* *id est*, mercaror.

Scholaris.

Et si scholaris profeciisset in doctrina, cur ad sacros ordines pertransiret, & Christo Domino ministraret: erat denique dignitatis & pacis dignus, quanta pertinebat super illud, nisi forisfaceret cur ipsius ordinis officio non utatur.

Ordinatus.

Et si eveniret vt ordinatus vel alienigena disturbaretur alicubi verbis vel operibus: tunc pertinebat regi & episcopo hoc emẽdare quam citius possent.

* *id est*, rustici æstimatio.

* Ceorles vveregildum est in Mircenorum laga 200. sol.

Taini vveregildum est sexies tantum, id est, duodecies centum solidi.

Regis simplum vveregildum est sex tainorum, vveregildum in Mercenorum laga, hoc est, triginta millia sceatta, id est, totaliter centum viginti libræ. tantum est de vveregildo, sed pro regni dignitate debet addi tantumdem in cenegildo. Ipsam vveram debent habere parentes ejus, & ejus emendationem ipsius terræ populus.

* quinto. solidis æstimatur.

* *Tvvelfhindes* hominis jusiurandum, contra valet jusiurandum sex villanorum, quia si tvvelfhindus homo vindicari debet, plene vindicaretur in sex ce-

A orlis, & eius vveregildum est sex ceorlorum vveregildum.

Missæ presbyteri & sæcularis taini jusiurandum in Anglorum lege reputatur æque earum, & pro septem ordinibus ecclesiæ, quo sacerdos per Dei donum ascendit ut haberet, taini rectitudine dignus est.

ANNO CHRISTI 928 Presbyteri Missæ. De septem ordinibus ecclesiæ compensandis.

1. SEPTEM sunt dona sancti Spiritus, & septem gradus ecclesiæ & sanctorum ordinum, & septies in die laudes Deo canendæ sunt ab omni ecclesia. Et omnibus amicis Dei recte pertinet ut sanctam ecclesiam diligant & honorent, & Dei ministros pacificate custodire gaudeant: & qui eos nocebit verbo vel opere, septies emendet secundum quod factum sit, & secundum ordinem, si Dei misericordiam habere velit, quia sanctificationes & ordines, & Deo dicatas domos, semper debent pro timore Dei diligenter venerari.

2. Et ad ordinis emendationem, si ordinatus occidatur, supra rectam vveram primus gradus emendetur una libra, & digna pœnitentia sedulo perquiratur.

3. Et ad emendationem ordinis, si vitæ sit amissio, super rectam vveram in secundo gradu duæ libræ reddantur cum Deo digna pœnitentia.

4. .....

5. Et ad emendationem ordinis, si plena infractio fiat, super rectam vveram in quarto gradu quatuor libræ reddantur cum pœnitentia.

6. Et ad emendationem ordinis, super rectam vveram in quinto gradu quinque libræ componantur cum idonea pœnitentia.

7. In sexto gradu sex libræ reddantur cum pœnitentia.

8. Et ad emendationem ordinis, septimo gradu infracto, septem libris super rectam vveram emendetur cum injuncta pœnitentia.

9. Et ad ordinis * infracta de pace digne compo- natur secundum factum. Semper enim debet judicium factum, & moderatio secundum mensuram pro Deo & sæculo fieri, & de emendatione ordinis una pars episcopi, secunda sit altari, tertia societati.

* *deest* emendationem.

D *Vide hæc supra sub titulo*, De sacris ordinibus compensandis.

Et in Concilio episcoporum Londonienſi, cap. 12. sic habetur de congildonibus.

Et diximus etiam omnibus illis qui in nostram [1] gildscyram vadium [2] dederunt, si contingat [3] eum mori, omnis congildo det unum panem & companagium pro anima ejus, & cantet unum quinquagenarium psalmorum, vel perquirat cantandum infra triginta noctes. *Ionnalenſis, fol. 44.*

1 sodalitium
2 *male* dedit
3 *lego* unum

VITA STEPHANI PAPÆ VII.

ANNO CHRISTI 929.

STEPHANVS natione Romanus, Theudemundo patre genitus, hujus nominis septimus, subrogatus est Leoni sexto, anno Domini DCCCCXXIX. tempore Constantini & Romani imperatorum orientalium. Qui dum sedisset annos duos, mensem unum, & dies quindecim, ex hac vita migravit. Hujus tempore Henricus rex Germaniæ lanceam ex clavis Christi confectam, a Rodulpho rege Burgundionum, precibus, precio, & minis obtinuit, eamque successoribus ad defensionem imperii reliquit. Reges Northmannorum & Abroditarum ad Christum convertit. *Sigebertus.*

VITA IOANNIS PAPÆ. XI.

ANNO CHRISTI 931. Ioannes XI. quando & qua ratione pontificatum invasserit.

IOANNES patre Sergio pseudopontifice ex scorto Marozia prognatus, VVidonis Tusciæ marchionis

nis & Maroziæ matris potentia in locum Stephani A intruditur, anno Christi 931. tempore Constantini & Romani imperatorum orientalium, quo ipse nondum per ætatem tantæ dignitatis capax esse potuisset, etiamsi nullum aliud impedimentum obstitisset. Artaldus ex monacho Remensis archiepiscopus electus, vir sanctissimus, post puerum illum quinquennalem ejectum, ab ejusmodi monstro pallium nequaquam petiisset, nisi tanti ipse fecisset Romani pontificis nomen, ut etiam in homine immerito & illegitime collocato illud honorandum esse putasset, sedemque apostolicam a nemine, præterquam a Deo, dijudicandam esse sibi persuasisset. Hunc pontificem Albericus frater una cum matre Marozia custodiæ mancipatum usque B ad diem obitus detinuit. Marozia Hugoni regis VVidonis defuncti mariti germano urbis dominium obtulit, si ille suo se conjugio confœderandum promitteret. Acceptavit conditionem Hugo, & clanculo arcem sancti Angeli ingressus, post incestum cum relicta fratris uxore commissum, Romanos despexit, Albericum privignum suum, dum jussu matris Maroziæ aquam manibus ejus infunderet, quasi immoderate effudisset, in faciem cecidit. Quam ut ille injuriam ulciscceretur, Romanos ad defectionem commovit, postque arcem impugnatam, ut ait Luitprandus, Hugonem vitricum suum incestuosum fugavit: matrem C vero Maroziam una cum fratre Ioanne pseudopapa mandavit detineri sub custodia, in qua violentus invasor violenter dejectus obiit, postquam sedem apostolicam quinque annis & aliquot mensibus non tam rexisset, quam turpiter inquinasset.

ANNO CHRISTI 932.

CONCILIVM ERPFORDIENSE, IN CAVSA DISCIPLINÆ ECCLLESIASTICÆ celebratum, anno domini DCCCCXXXII. tempore Ioannis papæ XI.

PRÆFATIO.

ANNO ab incarnatione domini nostri IesuChri- D sti nongentesimo trigesimo secundo, anno
1 Henrici etiam domini [1] H. regis Christianissimi decimoquarto, indictione quinta, sub die Kalendarum Iuniarum, congregata est apud Erpesfurt sancta & uniuersalis synodus, ut rex sapientissimus cum concilio primatum suorum decrevit, inspirante omnium salvatoris clementia, pro utilitate & statu sanctæ matris ecclesiæ. Cujus regis solertiam prudentissimi viri Hildiberti archiepiscopi [3] gubernabat. Confidentibus religiosissimis sacerdotibus, id est [2] R. sanctæ Treverensis ecclesiæ archiepiscopo, Vnni sanctæ Hamburgensis ecclesiæ episcopo, Adalguardo [4] Fardunensis ecclesiæ episcopo, Rino E Argentinæ civitatis episcopo, Nodingo Constantinæ ecclesiæ episcopo, Vnuvano Padeburnensis ecclesiæ episcopo, Bernardo Halberstadensis ecclesiæ episcopo, Othilrico Augustodunensis ecclesiæ episcopo, Burchardo VVirtzeburgensis ecclesiæ episcopo, Duodone Osnaburgensis ecclesiæ episcopo, Rumaldo [5] Memigernafurdensis ecclesiæ episcopo, Eburgiso [6] Mimidonensis ecclesiæ episcopo: necnon & abbatibus, aliisque sacri ordinis viris. Porro cum eorum unanimitate, ac primum Deo favente, eorum capitula infra notata, [7] quam pro populi Christiani correctione collecta sunt.

2 *deest aliquid.*
3 Ruitgero, *qui an. 934. obiit.*
4 Virdunensis hodie in Gallia, sed malim de Germania capi. Nam *Φαεσδλως* Germaniæ populi, qui forte sunt Tacito Suardones.
5 Monasteriensis
6 Antonino Minnodunum, vulgo *Milden.*
7 *deest hic embrum precedens* tam, *ut insinuat sequens particula*, quam.

m

CAPITVLA.

I.

Vt deinceps natalitia duodecim apostolorum summa veneratione solenniter celebrentur. Et in vigiliis antiquitus statutis, atque hactenus ab antecessoribus nostris servatis, jejuniorum vota omni diligentia persolvere decernimus: quia quos cælitus sublimioris meriti scimus, hos & amplioris dignitate honoris a nobis colendos esse non dubitamus.

II.

Placita sæcularia dominicis, vel aliis festis diebus, seu etiam in quibus legitima jejunia celebrantur, secundum canonicam institutionem, minime fieri volumus. Insuper quoque glorioſissimus rex augmentum Christianæ religionis concessit, ut nulla judiciaria potestas licentiam habeat Christianos sua autoritate ad placitum bannire septem diebus ante natale domini, & a quinquagesima usque ad octavas paschæ, & septem diebus ante nativitatem sancti Ioannis Baptistæ, quatenus adeundi ecclesiam, orationibusque vacandi liberius habeatur facultas. Burch. l. 13. c. 21. Ivo p. 4. c. 51. Decret 15. q. 4. c. Placita.

III.

Præcipimus namque, ut nullus Christianus ecclesiam pro reverentia petendo, ibique manendo, indeque revertendo, alicujus publicæ potestatis banno ibidem constringatur: ne forte, dum ad ecclesiam causa orationum properat, per bannum impediatur pro salute animæ devote insistere. Burch. l. 13. cap. 28. Ivo part. 4. cap. 60.

IV.

Si quis presbyter aut diaconus negligens vitæ suæ, mala de se suspicari permiserit, & ejus infamia coram episcopo canonice denotatur, admoneatur ab episcopo semel, bis, ac tertio: ut vel prodendo reatum, culpabilem se esse cognoscat, & sic justæ correptionis sententiam excipiat; aut adhibitis secum collegis, juramento se expurgando, innocentem se esse demonstret. Similia quædam in concilio Agathensi c. 4. Apud Ivon. part. 9. cap. 226.

V.

Vt nemo nisi consentiente proprio episcopo, aut ejus misso, sub obtentu religionis jejunium sibi imponat, unum diem præ aliis excipiendo, omnimodo interdicimus. Quod & factum displicet, & in futurum fieri prohibemus: quia plus causa ariolandi esse cognoscitur, quam supplementum legis catholicæ. Burch lib. 13. cap. 27. Ivo part. 4. cap. 59.

CONCILIVM AD CASTELLVM THEODERICI ANNO DCCCCXXXIII.

ANNO CHRISTI 933.

SYNODVM hanc ex Flodoardi chronico liquet inter obsidendum habitam fuisse, cum Heriberti comitis munitionem ad Matronam, cui a Theoderico nomē est, rex Rodulfus obsideret. Quid autem in ea præcipue actu sit,

Digitized by Google

sit, præter episcopi Bellovacensis ordinationem non commemorat. Rodulfus rex, *inquit*, munitionem Heriberti, quæ dicitur castellum Theoderici, obsidet hebdomadas sex. Synodus inter obsidendum prædictum præsidium celebratur, congregatis nonnullis Franciæ vel Burgundiæ præsulibus : cui præsederunt domnus Artaldus antistes Remorum, & domnus Teutolo Turonensis episcopus. Tunc quoque domnus Artaldus Hildegarium ordinavit episcopum urbis Beluacensis.

ANNO CHRISTI 935.

CONCILIVM APVD SANCTAM MACRAM ANNO DCCCCXXXV.

Adversus rerum ecclesiasticarum pervasores.

Ad hanc synodum septem episcopos convenisse, Artaldumque Remorum archiepiscopum præfuisse, docet Flodoardus in chronico. Anno, *inquit*, DCCCCXXXV. synodus septem episcoporum apud sanctam Macram, domno Artaldo archiepiscopo præsidente, celebratur: in qua prædones & ecclesiasticarum rerum pervasores ad correptionem venire vocantur.

NOTA SEVERINI BINII.

Hæc synodus celebrata est in Remensi diœcesi apud sanctam Macram, oppidum nunc *Fismes* dictum, præsente Artaldo archiepiscopo Remensi, cum sex aliis episcopis, in qua prædones & ecclesiasticarum rerum invasores ad correctionem vocantur. *Flodoardus lib. 4 cap. 23.*

ANNO CHRISTI 936.

VITA ET EPISTOLÆ LEONIS PAPÆ VII.

Leo VII. quando pontifex factus.

LEO hujus nominis septimus pontificatum adeptus est anno Redemptoris DCCCCXXXVI. tempore Constantini & Romani imperatorum orientalium : de quo Flodoardus in chronico prædicto anno ista scribit : *Ioanne papa fratre Alberici defuncto, Leo quidam Dei servus Romæ papa constituitur.* Hic Odonem abbatem Cluniacensem, virum sanctitate celeberrimum, vocavit Romam, ut inter Hugonem regem Italiæ, qui Romam obsidere cœperat, & Albericum Romæ principem, pacis componendæ sequestrum ageret. Venit abbas sanctissimus, suaque intercessione apud utrumque hoc obtinuit, ut Albericus filiam Hugonis conjugem acciperet, & Hugo obsidionem solveret.

Henrici regis Germaniæ obitus.

Hujus tempore mortuus est Henricus rex Germaniæ, decus Christianæ religionis, qui post multas alias gentes, de quibus supra, Cuusum Daniæ regem ad Christi fidem convertit, ipsosque Danos ab hominum immolatione revocavit, regnique heredem filium suum Ottonem, pietate & fortitudine militari sibi non dissimilem, reliquit.

Manasses Arelatensis episcopus ecclesiæ perturbator.

Eodem hoc tempore, ad afflictionem & perturbationem ecclesiæ, Manasses Arelatensis episcopus novam addidit miseriam, quando homo ambitiosus sua sede nequaquam contentus, opera Hugonis regis Italiæ, non tantum Veronensem, Tridentinam, & Mantuanam, verum etiam Mediolanensem ecclesiam invasit, asserens se id facere exemplo principis apostolorum, qui etiam Romanam, Antiochenam, Alexandrinam ecclesias simul possedisset. Hæc Luitprandus, qui Dei & legum contemptorem peracri invectura perstringit. Leo cum sedisset annis tribus, & sex mensibus, defunctus est.

*** EPISTOLA I.

LEONIS PAPÆ VII.

AD HVGONEM FRANCORVM PRINCIPEM, ET MONASTERII SANCTI Martini Turonensis Abbatem.

Vetat ne in B. Martini monasterium aditus detur mulieribus.

Leo episcopus servus servorum Dei, glorioso Principi Francorum, filio nostro, Hugoni videlicet Abbati beatissimi Martini, & perpetuis successoribus in perpetuum.

Ex tomo II Spicilegii D Lucæ Dacherii.

CONDITOR vniversitatis atque dispositor Christus dominus, per sacrosanctum suæ incarnationis Mysterium, vniversalem ecclesiam sibi copulare dignatus est, diversos vero sanctos in eadem ecclesia quasi diversa in uno corpore membra disposuit : & unumquemque, prout interno ejus consilio placuit, in ipsius ecclesiæ corpore, cujus ipse caput fieri dignatus est, mirabiliter ordinavit: quosdam excellentius decorans, ut sicut membra in corpore quædam honestiora sunt, & suis officiis apta, ita & in ecclesia vel excellentior, vel inferior quisque vices suas ipso autore disponente convenienter expleat, ut scilicet juxta apostolum, *stella differat a stella in claritate.* At vero inter eos, quos divina dispensatio sublimius evexit, prædictus beatissimus Martinus Turonicæ sedis archiepiscopus non mediocriter effulget, cujus videlicet gloriam universalis Christianitas attestatur, quæ illum divino instinctu quodam, speciali affectu communiter amat, ita ut nusquam alio post sanctorum apostolorum limina, de tam longinquis & diversis nationibus confluant oratores, sicut faciunt ad ipsius venerabile sepulchrum. Nam & ipse sacer locus ubi quievit, in magna reverentia etiam ab antiquis diebus non solum apud vulgares, sed & apud excellentissimos reges ac principes fuit, sicut nonnulli vestrum videndo sciunt. Vt enim audivimus, nulli unquam fœminæ intra ambitum monasterii, etiam sub tempore paganorum, permittebatur accessus. Cum vero necesse fuit, ut propter illorum incursionem in civitate collocaretur, plangebant sui cultores, quia non valebant eum sic in tanta reverentia, ut olim, venerari, nec mulierum prohibere concursum. Ob quod etiam juxta ejus basilicam fundari murum studuistis, ut ita vel ab incendio defendi, vel in pristina honestate posset ipse locus haberi. Sed res in contrarium versa est, quia per occasionem castelli, mulieribus & impudens & libera conversatio est : cum tamen hoc nil aliud facit, nisi sola negligentia, & tepor servitorum ejus. Siquidem veniet dies judicii, & unusquisque in suo ordine insurget, & manifestum erit per quos religio sit erecta, vel per quos neglecta. Dolendum nobis est tempora jam periculosa venisse, & sic apparet caritatem apud multos refrixisse, iniquitatem vero nimium superabundasse. Verum quia sancta ecclesia beato Petro apostolorum principi specialiter commissa est, & per eum successoribus ejus : necesse est, ut quisque nostrum, prout Deo largiente potuerit, ejusdem ecclesiæ, quousque indiget, utilitatem per aliquam auctoritatem sustentet. Et idcirco videtur nobis, ut vestram negligentiam quæ est erga cultum illius loci sanctissimi, per nostrum interdictum commoneamus.

1. Cor 15.

Digitized by Google

Itaque in primis obſervamus in Domino, ut tu Abbas excellentiſſimus Hugo, & ipſius cœnobii præpoſiti, curam ſummopere adhibeatis, quatenus per totum veteris muri ambitum, uſque ad viam quæ iuxta latus Baſilicæ aquilonare vergit, nulla, poſtquam hanc epiſtolam videritis, fœmina licentiam habeat commorandi, ſed nec intrandi quidem, niſi ſolius cauſa orationis. Si quis vero de miniſtris hoc apoſtolicum interdictum neglexerit, aut aliqua fœmina intrare præſumpſerit: tamdiu excommunicatus ſit, quouſque promiſſa emendatione abſolui mereatur. Sin autem, quia per audaciam & contemptionem, ad hoc tranſgrediendum pertinax extiterit, illum prorſus, vel illam excommunicamus. Obſervantibus hæc gratia & pax Chriſti per ſuos apoſtolos, & beati Martini preces multiplicetur.

Scriptum per manum Theodori Notarij & ſcriniarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ in menſe Ianuario, & indictione undecima, Ludovico Francorum rege.

*** LEONIS VII. EPISTOLA II.

AD GERHARDVM LAVREACENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Pallium ad eum mittit.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, reverendiſſimo & ſanctiſſimo confratri noſtro Gerhardo ſanctæ Laureacenſis eccleſiæ archiepiſcopo omnibus diebus vitæ tantum tuæ exhinc amodo.

Si paſtores ovium, ſolem geluque pro gregis ſui cuſtodia die ac nocte ferre contenti ſunt, & ne qua ex eis aut errando pereat, aut ferinis laniata morſibus rapiatur, oculis ſemper vigilantibus circumſpectant: quanto ſudore, quantaque cura debeamus eſſe pervigiles nos qui paſtores animarum dicimur, attendamus, & ſuſceptum officium exhibere erga cuſtodiam dominicarum ovium non ceſſemus, ne in die divini examinis pro noſtra deſidia ante ſummum paſtorem negligentiæ reatus excruciet. Vnde modo honoris reverentia ſublimioris inter cæteros judicamus. Pallium autem fraternitati tuæ ad miſſarum ſolennia celebranda concedimus, quo tibi, non aliter eccleſiæ tuæ privilegiis in ſuo ſtatu manentibus, uti largimur, non ſolum in die conſecrationis chriſmatis, ac ſanctæ & venerandæ reſurrectionis domini noſtri Ieſu Chriſti, ſeu in natalibus ſanctorum apoſtolorum, atque beati Ioannis Baptiſtæ, necnon in feſtivitatibus ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ſimulque in domini noſtri Nativitatis die, pariterque in ſolennitatis eccleſiæ tuæ die, & natalitio tuo die: verum etiam in conſecratione epiſcoporum & preſbyterorum, & quando a te ſynodus celebratur, ſi forte conventiculum illic fuerit neophytorum, qui ad fidem tua exhortatione ſunt perducendi, necnon in feſtivitate ſancti Stephani protomartyris, ſanctique Laurentii; & illorum ſanctorum, qui corporaliter in tua requieſcunt parochia, uti concedimus die, ſicut a prædeceſſore noſtro domino Gregorio hujus almæ ſedis præſule ſancitum eſt. In ſecretario vero tua fraternitas pallium induere debet, & ita ad miſſarum ſolennia proficiſci, & nihil tibi auſu, temeritate præſumptionis arrogare: ne, dum in exteriori habitu inordinate aliquid arripitur, ordinate, etiam quæ licere poterant, amittantur. Cujus quoniam indumenti honor modeſta actuum vivacitate ſervandus eſt: hortamur, ut & morum tuorum ornamenta conveniant, quatenus autore Deo recte utrobique poſſis eſſe conſpicuus. Itaque vita tua filiis tuis ſit regula: in ipſa, ſi qua tortitudo illis ingeſta eſt, dirigant; in ea quod imitentur, aſpiciant; in ipſa ſe ſemper conſiderando proficiant, ut tuum poſt Deum videatur eſſe beneficium quod vixerint. Cor ergo neque proſpera quæ temporaliter blandiuntur, extollant, neque adverſa dejiciant: ſed quidquid illud fuerit, virtute patientiæ devincatur. Nullum apud te locum odia, nullum favor indiſcretus inveniat. Benignum te ſentiant boni, diſtrictum mali cognoſcant; inſontem apud te culpabilem ſuggeſtio mala non faciat; nocentem gratia non excuſet. Remiſſum te delinquentibus non oſtendas, ne quod ultus non fueris, perpetrari permittas. Sit in te & boni paſtoris dulcedo, ſit & judicii ſevera diſtrictio: unum ſcilicet quod innocenter viventes foveat, aliud quod inquietos feriendo a pravitate compeſcat. Sed quod nonnunquam propoſitorum ſcelus * dum diſtrictus malorum vult vindex exiſtere, tranſit in crudelitatem correctio: iram judicio refrena, & cenſura diſciplinæ ſic utere, ut & culpas ferias & a dilectione perſonarum, quas corrigas, non recedas. Miſericordem te, prout virtus patitur, pauperibus exhibe. Oppreſſis defenſio tua ſubveniat, opprimentibus modeſta correctio contradicat. Nullius faciem contra juſtitiam accipias, nullum quærentem juſtitiam deſpicias, cuſtodia in te æquitatis excellat, ut nec divitem potentia ſua aliquid extra viam apud vos ſuadeat rationis audere; nec pauperes de ſe ſua faciat humilitas deſperare: quatenus Deo miſerante talis poſſis exiſtere, qualem ſacra lectio præcipit, dicens: *Oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe.* 1. Tim. 3. Sed his omnibus ſalubriter uti poteris, ſi magiſtram caritatem habueris: quam qui ſecutus fuerit, a recto aliquando tramite non recedit. Ecce, frater cariſſime, inter multa alia, iſta ſunt ſacerdotii, iſta pallii: quæ ſi ſtudioſe ſervaveris, quod foris accepiſti, intus habes. Fidem autem quam in tuis epiſtolis breviter aſſignaſti, licet latius explanare debueras, Redemptori tamen noſtro gratias agimus, quod eam in ipſa brevitate ratam eſſe cognovimus. Sancta Trinitas fraternitatem veſtram gratiæ ſuæ protectione circumdet, atque in timoris ſui via nos dirigat: ut poſt hujus amaritudines, ad æternam ſimul pervenire dulcedinem mereamur. Amen.

*** LEONIS VII. EPISTOLA II.

AD GALLOS ET GERMANOS.

Multa quæ ad diſciplinam ſpectant emendari jubet.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, regibus, ducibus, epiſcopis, abbatibus, comitibus, pari etiam modo Egilolpho Iuvavenſis, Iſingrimo Ratiſponenſis, Lantberto Friſingenſis, VViſundo Sebonenſis eccleſiæ venerabilibus epiſcopis, & cæteris per Galliam, Germaniam, Bavvariam, Alemanniam commorantibus.

Si inſtituta eccleſiaſtica, ut ſunt a beatis apoſtolis tradita, integra vellent ſervare domini ſacerdotes: nulla diverſitas in ipſis ordinibus & conſecrationibus haberetur. Sed dum unuſquiſque, non quod traditum eſt, ſed quod ſibi viſum fuerit, hoc exiſtimat eſſe tenendum: inde diverſa in diverſis locis vel eccleſiis, aut teneri aut celebrari videntur. Hac de re fit ſcandalum populis, dum multa in veſtra provincia contra canones eccleſiaſticos decretaque majorum uſurpare videntur: quæ quidem poſſent facile reſecari, ſi epiſcopi in

Digitized by Google

in his non viderentur autores, qui sæcularibus intenti, humanum favorem captantes, religionem violant, ordinesque corrumpunt. Nos siquidem divinis præceptis & apostolicis incitamur monitis, ut pro omnium ecclesiarum statu, impigro vigilemus affectu. Idcirco fraternitati vestræ cognitum facimus, quod Gerardus sanctæ Lauriacensis ecclesiæ archiepiscopus, causa orationis ad limina veniens apostolorum, nostram apostolicam præsentiam visitare, & benedictionis gratiam a nobis percipere sollicite studuit: multa quæ reprehensione digna sunt, nostris auribus, lacrymosis vocibus intimavit: tota cordis intentione, a nostra apostolica autoritate, de his quæ contra canonum regulam & decreta majorum in vestris geruntur provinciis, quærens consilium. Scitis enim quod ab ipso domino beato Petro principe apostolorum, ejusque vicariis, omnium ecclesiarum cura commissa est, veritatis voce dicente: *Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam:* Matth. c6. cui etiam proprias oves commendavit, dicens; Ioan. 21. *Si diligis me pasce oves meas.* Et idcirco pro universis ecclesiis sollicitudinem gerimus: & veluti in specula positi, quid per totius orbis provincias geratur, vigilanti cura insistimus. De quibus ergo apostolicam sedem consuluit, & qualia nos ei responsa dedimus, per hos nostros apices vobis intimare curamus. Ejus namque interrogatio seriatim talis erat.

De auguratoribus, & incantatricibus, & maleficis vario modo mortificatis a populo, si aliqua pœnitentia debeat exigi. De talibus namque personis, quid veteris ac novi testamenti pagina censeat, manifestum est. In lege namque Mosaica Exod. 22. scriptum est: *Maleficos non patiaris vivere.* Similiter in Samuelis libro legitur, quia exterminavit Saul omnes Pythonissas de terra, & alia quæ enumerare longum est. Sed nos etiam tales nostris exhortationibus ad pœnitentiam trahere debemus, ut magis ecclesiastico iudicio pœnitendo vivant, quam gladio vindice puniantur, dicente 1. Thess. 5. beato Paulo apostolo: *Non enim posuit nos Deus ad iram, sed in acquisitione salutis.* Quod si ecclesiastica judicia spreverint, humanis subjaceant legibus. Meminisse enim debent, a Deo potestates fuisse concessas, & ad vindictam noxiorum gladium fuisse permissum, & Dei ministrum fuisse datum in hujusmodi vindictam. Et dum in talibus improbis legum exercetur autoritas, dicente beato Innocentio: erit dictator immunis.

Consultum est etiam utrum episcopi *Pax vobis*, an *Dominus vobiscum*, pronunciare debeant. Sed non aliter per omnem vestram provinciam tenendum est, quam in sancta Romana ecclesia. In dominicis enim diebus, & in præcipuis festivitatibus, atque sanctorum natalitiis, *Gloria in excelsis Deo*, & *Pax vobis* pronuntiamus. In diebus vero Quadragesimæ, & in quatuor Temporibus, sive in Vigiliis sanctorum, & in reliquis jejuniorum diebus, *Dominus vobiscum*, tantummodo dicimus.

Post hæc consuluit. Si Dominica oratio in benedictione ciborum debeat usitari. Quod fieri non oportet, quia in sanctificatione corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi, hanc solummodo orationem sancti apostoli decantabant: & in Euangelio legitur, quia post cœnam a domino factam hymno dicto exierunt in montem Olivarum.

A Post hæc interrogavit de eo, qui matrem & filiam spirituales in conjugio ducit, quod ne fiat sacri canones per omnia vetant. In canonibus Zachariæ ita habetur: ut presbytera, diacona, monacha, vel etiam spirituali commatre, aut spirituali filia nullus utatur. Nam qui hujusmodi opus perpetravit, sciat se anathematis vinculo innodatum, & Dei judicio condemnatum, atque a sacro corpore & sanguine domini nostri Iesu Christi alienum: & quicumque sacerdotum eis communicare præsumpserit, eorum judicio condemnatus, sacerdotii sui honore privetur.

Dehinc intulit lamentabile & nimis lugendum, ut domini sacerdotes publice ducant uxores, etsi filii eorum valeant promoveri. Quod scelus, quia B omnis sacra scriptura contradicit, quia sanctum & venerandum Nicænum concilium vetat, ne sacerdotes cum feminis habitare præsumant, multo magis ne copulari vel sociari mulieribus debeant, juxta sacros canones modis omnibus prohibemus. In Neocæsarienſi namque concilio ita habetur. Presbyter si uxorem acceperit, ab ordine » Neocæs. deponatur. Et qui in tali scelere fuerint reperti » can. 1. nostra apostolica autoritate ab omni priventur honore. Filii vero eorum immunes ab eorum peccato sunt, dicente Propheta: *Filius non portabit iniquitatem patris*: & in sacro baptismate omnia dimittuntur peccata. Ezech 18.

C Dehinc perquisivit, si a chorepiscopo ecclesiæ debeant consecrari, aut presbyteri ordinari, vel consignatio chrismatis & manus impositio fieri. Quæ omnia a chorepiscopis ne fiant, interdicimus juxta canonum decreta. In concilio Antiocheno capite decimo sic habetur: Qui in vicis & possessionibus chorepiscopi nominantur, quamvis ma- » Antioch. nus impositionem episcoporum perceperint: ta- » can. 10. men sanctæ synodo placuit, ut modum proprium » recognoscant, & gubernent subjectas sibi eccle- » sias, ordinent etiam lectores & subdiaconos at- » que exorcistas: quibus promotiones istæ suffi- » ciant, nec presbyterum, nec diaconum audeant » ordinare. Si quis autem transgredi statuta ten- » taverit, depositus, quo utebatur honore, prive- » D tur. »

Perquisivit etiam, si vir & mulier tertio vel quarto gradu consanguinitatis conjuncti, & insciі, conjugio copulantur, postea Dei respectu compuncti, ostendunt se sacerdoti secrete confitentes peccata sua, utrum valeant eleemosynarum largitione, ac bonorum operum exhibitione purgari. De talibus enim personis in veteri & novo testamento multa reperiuntur exempla, maxime in conciliis Gregorii & Zachariæ, in quibus hæc continentur, ut consobrinam, novercam, neptem, fratris uxorem, nurum, vel etiam de propria cognatione, aut quam cognatus habuit, nullus conjugio præsumat sibi copulare. Si quis vero hoc E nefario conjugio convenerit, & in eo permanserit, sciat se autoritate apostolica anathematis vinculo innodatum, & nullus sacerdos: ei tribuat communionem: & si inclinatus divisusque fuerit ab illicita copula, pœnitentiæ submittatur, ut sacerdos loci consideraverit.

De vastatoribus autem ecclesiarum unde inquisivit, nihil aliud scribimus, nisi quod Paulus apostolus ad Timoth. scribens ait: Argue, increpa, obsecra cum omni imperio.

His vero omnibus prælibatis fraternitatem vestram monemus, per hanc nostram apostolicam jussionem, ut huic Gerardo archiepiscopo, cui vi-

Digitized by Google

cem noſtram in cunctis finibus veſtris cœmniſimus in omnibus, quæ ad eccleſiaſticum ordinem pertinent, obedientes & adjutores ſitis, quatenus in una concordia perſiſtentes, ut eccleſiaſtica jura & chriſtianitatis religio in veſtris partibus, quæ paganorum incurſione, & malorum Chriſtianorum perſecutione corrupta & depravata eſſe videntur, domino largiente, & beato Petro apoſtolorum principe cooperante, ad rectitudinis normam valeant reformari, & vos in futuro examine ſecuri poſſitis audire vocem domini, dicentis: *Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudium domini tui.*

Præter hæc Eberardo duci Bavariorum noſtra autoritate injungimus, ut præfato Gerardo archiepiſcopo in omnibus auxilium præſtet, ut ſuæ eccleſiæ ſtatus & rectitudo ac proprius vigor ad integrum culmen & priſcum decorem ſuo juvamine valeat pervenire, ſi Dei indulgentia & ſancti Petri etiam ſuorum delictorum a nobis vult accipere remiſſionem.

Anno Chriſti 939.

VITA STEPHANI PAPÆ VIII.

Stephanus papa quando, & a quibus electus.

STEPHANVS, patria Germanus, opera Ottonis regis, poſthabito cardinalium ſuffragio, electus eſt a Romanis anno Chriſti redemptoris DCCCCXXXIX, tempore Conſtantini VIII. & Romani imperatorum orientalium. Hic a tyrannis, quorum odium propter ſui electionem in ſe concitavit, crebris ictibus ſacrilegis facie deformatus fuit. Albericus enim, qui his temporibus principatum in Vrbe gerebat, exiſtimabat, non poſſe ſe dominium Vrbis ſecurum poſſidere, ſi non gentilis aliquis ipſi bene notus Romanæ urbis pontificatum teneret. Qua occaſione in eumdem Stephanum parum æquus exiſtens, cum manibus impiorum tantopere lancinari, & in facie deturpari permiſit. Et quamquam hæc ſtigmata propter juſtitiam a ſatanæ miniſtris inflicta, non dedecori, ſed ornamento eſſent, tamen ipſe a publico hominum congreſſu hac de cauſa ut plurimum abſtinuit. Hoc facto excitatus eſt animus Ottonis ad vindicandum ſcelus Romanorum, & ad cohibendam vim illam tyranniçam, quam hactenus in promotione pontificum uſurparant. quando autem illud perfecerit, infra ſuo loco dicetur.

Ab Albericо quæ ſit paſſus.

Quid Francis mandaverit.

Francorum proceribus adverſus Ludovicum regem rebellantibus, eumque recipere detrectantibus, per Damaſum quemdam legationis munere fungentem nuntiavit, ut regem ſuum recipiant: quod ſi facere nolint, excommunicationis ſententiam ſe incurſuros noverint. In Italia bellum inter Hugonem & Albericum, antehac ſemel per Odonem Cluniacenſem abbatem compoſitum, fracta pace recruduit: qua occaſione Odo a Stephano iterum Romam vocatus, pace nondum compoſita, ibidem ex hac vita deceſſit. Paulo poſt etiam Stephanus papa defunctus eſt, cum, ut habent Vaticani indices, annos tres, menſes quatuor, & dies quinque ſediſſet.

Quamdiu ſederit.

LEGES ECCLESIASTICÆ HOELI DHA* REGIS SEV PRINCIPIS TOTIVS VVALLIÆ.

Circa Annum Chriſti 940.

* *id eſt*, BONI,

DEI providentia Hovvel Dha filius Cadell, rex totius Cambriæ, videns ſuos VVallenſes inſolenter legibus abuti, accivit de quolibet * *Kemus* totius regni ſui ſex laicos viros autoritate & ſcientia pollentes, & omnes eccleſiaſticos dignitate baculoſos, vel archiepiſcopos, vel epiſcopos, abbates, vel priores de regno ſuo ad locum qui dicitur *Gvun* ſuper *Taff yn deued*, quam domum voluit ædificari virgis albis in hoſpitium ſibi ad venandum, quando ad partes Demetiæ veniret, & ideo vocatur *Ty Gvyn*.

* *id eſt*, centuria

Rex autem & congregati, morati ſunt ibidem per totam quadrageſimam, orantes altiſſimum per jejunium perfectum, petendo gratiam ad bona facienda ſecundum regis propoſitum, & de congregatis elegit rex 12. laicos doctiſſimos, & unum clericum doctiſſimum qui vocabatur Blangoridus, ad inſtruendas ſibi leges & uſus, ut propinquius poſſent ad veritatem & juſtitiam intendi: & in tres partes ſcribi præcepit, quarum prima, lex curiæ ſuæ quotidianæ, ſecunda lex patriæ, tertia uſus utriuſque. Tres autem libros legis præcepit fieri conſimiles, unum ad curiam ſuam quotidianam ſequi ſemper, & alium ad curiam de Dinevvr, & tertium ad curiam de Aberfrau, vel qualibet de tribus partibus Cambriæ, ſcilicet Guenet & Powys, & Deheubarth haberet in ſe autoritatem legis ad opus paratam.

I.

Eccleſia ſupremum refugium.

Ex quo * diſtem in aula ſteterit poſt prandium in tribus feſtis principalibus ponens in ea pacem Dei & regis, reginæ & optimatum curiæ, pacem illam tranſgredienti nuſquam erit refugium & *navt. ss, s* omnium refugium. Si quis ergo refugium regis & omnium violaverit, nec uſquam, nec ab unius refugio, vel a reliquis ſanctorum defendi poteſt niſi ab eccleſia.

* *id eſt*, præfectus, *vel* œconomus.

II.

Sacerdoté violans.

Qui ſacerdoti * *ſarhaed* fecerit, vel eum occiderit, judicio ſynodi puniatur præter *gueli tanavd*.

* *id eſt*, injuriam

III.

Sacerdotis hoſpitium.

Hoſpitium ſacerdotis & clericorum erit domus capellani villæ. Hoſpitium ſacerdotis reginæ eſt ſimul.

IV.

Sacerdos regis.

* *Offeirad eulen* contra paſcha regis indumenta habebit, quibus uſus eſt in quadrageſima.

* *id eſt*, ſacerdos Reginæ.

V.

Simili modo ſacerdos reginæ ipſius habebit indumenta in quibus regina agat pœnitentiam. Sacerdos reginæ a regina equum debet habere. Sacerdoti & accipitrario, & *penk ynyſ*, & judicii curiæ, & *gvvaſtravd afvyn*, equi a rege reſtaurandus cum opus fuerit. Terram ſuam tenebit liberam.

VI.

Officium ſacerdotis curiæ.

Triplex eſt officium ſacerdotis curiæ in placitis, ſcilicet, lites diſcretas de ſcripto delere, lites indiſcretas ad judicium in ſcripto ſervare, & ad opus regis, quantum ad literas miſſas & mittendas, paratum eſſe, & numquam ebriatum.

VII.

Sacerdos judici præſtet ſacramentum.

Tria ſunt judici pertinentia, ſcilicet quæſtiones ſoluere, lites diſcernere, & quod per judicium diſcreverit, pervadimonium confirmare, ſi tunc litigans

Digitized by Google

gano si contradixit per aliud. Sic agat per annum. Anno autem elapso capellanus adeat ecclesiam, & cum eo duodecim officiales curiæ digniores, & Missa celebrata, & oblatione ad Missam ab omnibus facta, capellanus faciat eum jurare per sacrum incelebratum, & per altare, & reliquias superpositas, quod in tota vita sua nec prece, nec precio, nec amore, nec odio falsum scienter faciet judicium. Quo facto ad regem venient, indicantes ei quæ circa eum acta sunt. Si regi gratum sit, officium suum illi præstabit, & locabitur in sede sibi debita. Tunc dabuntur ei *ouer clyssen*, a rege *taulbord*, a regina annulus aureus, quæ dona nec vendet, nec unquam donabit. Non debet judex esse, nisi in tali solennitate approbatur.

VIII.

Ecclesiasticus in vindicta sanguinis non admittitur. * *id est*, precio homicidii.

Et si aliquis de gentibus homicidæ vel occisi sit ecclesiasticus, sacris ordinibus, vel religioni obligatus, vel leprosus, vel mutus, vel stultus, nihil reddet vel recipiet pro * *galanas*. Nullam autem vindictam super eos vel ab eis propter occisum debet fieri, nec tales possint per legem istam ad reddendum vel recipiendum aliquo modo compelli.

IX.

Vnius sacerdotis quantum sit testimonium.

Si fur coram presbytero socios suos nominando manifestet, & affirmet hoc jurando in ostio cœmeterii, in ostio chori: quidquid de illo postea contingat, verbo presbyteri abinde de dicto illius absque contentione credendum est. Simili modo fit, quando quis pro mercede dicat furem qui rem furatus est, & hoc faciat coram sacerdote modo prænotato. Si quis alicui deprædari dicitur, & ille negaverit, 50. hominum juramento habet negare. Hic est unus homo eorum cui solo creditur, scilicet *Managur*, dictator continens cum testimonio sacerdotis, si ipse cum illo qui rem perdiderit venerit coram sacerdote ad ecclesiam, & dicat ei sacerdos prohibendo similiter, ne pro Deo ducat eum in falsitatem, hoc faciat in ostio ecclesiæ, si ibi juraverit se verum dicere, & non falsum: similiter faciat in introitu cancelli, deinde super altare idem faciat, & ille qui reus dicitur adhuc negaverit: sacerdos affirmet verbo suo ter quod vidit, & audivit, & semel jurando confirmet illud: hoc facto, qui prius negaverit pro confitente habetur, nec poterit contradicere. Mercedem quidem statim habebit ille qui dictavit, & verbo sacerdotis testificantis dictatoris sacramentis non contradicetur, & *sinz* pro confitente habetur, & dicitur hoc *dogynuariac*.

X.

Mulcta pugnæ in loco sacro. [1] *id est*, mulctæ

[2] *id est*, asylo

[3] *id est*, refugium,

[4] *id est*, in asylo.

Tria sunt genera [1] *dirvy*, unum de pugna, alterum de *treis*, id est raptu, tertium de furto. Duplex autem sit *dirvy*, & duplex *camlurv*, in curia, & in ecclesia: quæ ecclesia si summa fuerit, de pugna quæ in cœmeterio agitur, quatuordecim libræ sunt reddendæ: si vero extra, id est in [2] *nodva*, septem libræ: quarum librarum abbati medietas cedit, si legalis sit, id est ecclesiastica doctrina instructus & literatus; altera medietas, presbytero & canonicis ibi Deo servientibus. Talis divisio sit inter abbatem & presbyteros de pugna illorum scilicet, [3] *navtur*, qui ab abbate & presbytero refugium acceperint: sicque dividitur omne quod tantummodo sancto, non alteri, nec alii abbatum erogatur. De pugna in [4] *nodva* sanguis & *cleis* stabunt pro testibus abbati & presbyteris per dignitatem ecclesiasticam abbatiæ.

XI.

Mulcta sanguinis effusi.

Lingua quantum omnia membra valet. Summa valentiæ omnium membrorum est octoginta octo lib. Sanguis cujuslibet hominum precium est viginti quatuor denariorum. Sanguis Christi precium est triginta denariorum: scilicet indignum videtur ut Dei sanguis hominis minoris precii est.

XII.

Cur virum uxor deserat. [1] *id est*, dotem [2] *id est*, satisfactionem publicæ vel soluta

Tribus de causis poterit uxor a viro divertere, & suum [1] *egveti* habere: scilicet, si lepra vir inficitur, & si fœtidum habeat anhelitum, & si cum ipsa coire non valeat. Ter a viro suo, si aliam cognoverit, [2] *vynebvverth* uxor habitura est, primo dimidiæ libræ, secundo libram, tertio cum toto jure suo libera [3] *dilsis* poterit ab illo discedere. At si ultra tertiam vicem patienter sustineat, de cætero *vynebvverth* non habebit. *Redvvit* dicit quod tertio triginta sol. quarto libera cum toto jure suo abiit: si patienter sustineat, de cætero *vynebvverth* non habebit.

XIII.

Puella. * Vestimenti genus.

Læsæ pudicitiæ insimulata.

Cum puellæ suo tempore * *covvyll* comparetur, nisi mane de illo antequam a viro consurgat a lecto voluntatem suam declaret, inter virum & mulierem commune erit. Si viro detur puella ætatem habens, dicatque vir illam ab alio defloratam percepisse: puella, si possit, quinque hominum juramento (scilicet patris & matris, fratris & sororis, & suo proprio) hoc falsum esse adstruat & se ad illum adveniisse incorruptam, scilicet, sit matura in pilis & uberibus, & si venerint mulierbria ejus, id est *teithi*, ætatis * *gvreic*. Si primo tacuerit, & secundo eam agnoverit, & sic usque ad mane cum illa dormierit: licet illam corruptam invenerit primo, de iure puellæ nihil potest auferre. Si vero statim hoc noverit, ad viros surrexit nuptiales, alia non contradicente, hoc eis testificaverit, nihil ei jure reddere debebit.

* *id est*, ephebiæ.

XIV.

Vxor infamata.

Si cujus uxor de alio infametur, & hoc tamen sit incertum, septima manu mulierum expurget. Si secundo infametur, cum quatuordecim. Si tertio cum quadam certutidine hoc dicatur, juramento 50. mulierum se expurgabit.

XV.

Datores mulieris, &c.

Si qua mulier datores habuerit, sit vir sub dote sua usque ad septem annos; & si habuerit tres noctes de septimo anno, totius substantiæ eius medietatem in divortio eorum mulier habebit. Substantia autem hoc modo dividitur: vir sues habebit, mulier oves. Postea mulier dividat, vir eligat. Et primo supellex sic dividatur. Omnia vasa lactis præter unum sinum, id est *baeol* mulieris erunt, & discos omnes habebit præter unum, & illa duo viri erunt, currum vero cum uno jugo, & omnia vasa, potus, & dolia viri erunt; quæ desuper vero, mulieris. Si vir incontinenti aliam duxerit uxorem, vestimenta primi lecti scilicet repudiatæ mittere debet. Vir habebit caldarium & tapetum, id est *brycan* & pulvinar, & cultrum, & securim lignorum, & terebrum, *&c.*

Divisio bonorum.

XVI.

Vir repudians uxorem.

Si uxorem suam quis sine lege repudiaverit, & aliam superduxerit, repudiata debet de jure domui redire, & in ea permanere per novem dies, & in nono die, si a viro omnino dimittatur, omnia quæ illius sunt de domo prius exeant: & ultima rerum suarum ipsa de domo exeat: & postea vir repudiatam quietem, id est *dilys* clamabit, superducta alia, quia de jure duas uxores insimul nullus

Digitized by Google

debet habere. Si quis uxorem ſuam dimiſerit, & poſtea ipſum operis ſui pœnituerit, & illa viro alteri data fuerit: ſi prior vir eam poterit attingere unum pedem cum viro altero in lecto habentem, & alterum extra, prior de jure debet eam recuperare.

XVII.

Mulier negans adulterium. Si mulier negat adulterium, det juramentum 50. mulierum: ſimiliter adulter negans, juramentum 50. virorum. Et tribus de cauſis datur tale juramentum: ſi videantur mulier veniens de luco ex una parte, & vir veniens ex altera parte ejuſdem luci in eadem hora, vel ſi videantur inſimul jacentes ſub uno pallio, vel ſi videatur vir inter femora mulieris.

XVIII.

Cauſæ repudiandi uxorem. Si qua mulier rem turpem cum alio viro, vel oſculo, vel manu, vel ſtupro egerit, de jure poteſt repudiari a viro ſuo, & omnia jura ſua debet amittere, etiam pro ſolo oſculo, nedum pro aliis. Adulter pro ſtupro reddet injuriam cum una elevatione illi cujus uxorem violaverit: quia de genere hoſtilitatis eſt. Pro palpatione manuum in vulva, quæ dicitur *govys*, reddet injuriam ſine elevatione. Pro oſculo tantum adulter injuriam reddet, ſed de injuria tertia pars cadet: quia non habuit rem cum ea ex toto, & hoc cauſa decipiendi eam, ſic dicunt quidam, alii vero, ut niſi conſequuntur, declaratur, qualitercumque facta fuerit.

XIX.

Oſculans uxorem alterius. Qui uxorem, alicujus oſculatur, quartam partem injuriæ ei reddet, ſimiliter de *govys*, niſi in ludo qui dicitur *guare raffan*, vel in convivio, vel quando quis de longe venerit.

XX.

Volentem ſtupratus. *Goronvy ab moridyc* dicebat quod vir alterius uxore ipſa volente abutens, nihil debet reddere, dum mulier ſui facti laudat autorem; ſed ſi factum notum fuerit, mulier habet viro ſuo * *ſaraed* reddere, vel vir eam libere repudiet, & ab ea divertat.

* *id eſt*, injuriam.

XXI.

Precium virginitatis domino ſolvendū. Nemo feminam det viro antequam de mercede domino reddenda fidejuſſorem accipiat. Puella dicitur eſſe deſertum regis & ob hoc regis eſt de ea * *amaahyr* habere. Si aliquam quis in * *lathrud* adducat, & ad domum alicujus optimatis cum illa vadit, fidejuſſorem a viro de toto jure abductæ, antequam inſimul dormiant, optimas accipiat.

* *id eſt*, preciū virginitatis.

* *id eſt*, raptus mulierum.

XXII.

Rex & eccleſiaſtici non ſiſtentur in lege. Tres autem ſunt homines quorum nullus poteſt per legem impignorare contra aliquod judicium. Primus eſt rex, ubi non poterit ſecundum legem in lite ſtare coram judice ſuo, agendo, vel reſpondendo per dignitatem naturalem, vel per dignitatem terræ, ut optimas vel alius. Secundus eſt eccleſiaſticus ſacris ordinibus obligatus. Tertius eſt eccleſiaſticus religioſus obligatus. Nemo enim ſecundum legem poteſt dare pignus contra judicium, niſi ſub periculo precii ſuæ linguæ, ſed nullum precium conſtitutum eſt in lege Hovvel ſuper membrum & ſanguinem, vel *ſaraed* eccleſiaſtici, ut ſunt prædicti: & ideo nullus eorum poteſt dare vadium de jure contra judicium vel cum iudicio. Omnia autem nocumenta ſacrilega quæ fient eccleſiaſticis, debent in ſynodo ſecundum legem eccleſiaſticam emendari.

XXIII.

Ordinatus non ſit iudex. Tres ſunt homines, quorum nullus poteſt eſſe per legem judex dignus. Primus eſt mendoſus, id eſt *anavus*, vel cæcus, vel ſurdus, vel leproſus, vel ſtultus, qui ſit ſemel ligatus propter ſtultitiam ſuam, id eſt *gorffvyllavc*, vel qui neſciat recte loqui, vel *cryc aneannaul*, Secundus eſt eccleſiaſticus ſacris ordinibus vel religioni obligatus. Tertius eſt laicus ſine poteſtate judicandi per dignitatem terræ, vel ſervitoriæ.

XXIV.

Conqueſtores queruli. Tres ſunt rei conqueſtores, a rege propter querelas ſuas puniendi. Primus eſt, qui det pignus contra judicium quod per aliud, id eſt *ghurgvyſtyl*, & autoritatem ſcriptam de legibus contra ipſum poterit confirmari: ille precio linguæ ſuæ debet puniri. Secundus qui det pignus contra judicium quod ſuper aliquem alium quam ſeipſum detur, ille ſuo * *camlvrv* debet puniri. Tertius eſt, ſi quis careat dignitate impignorandi, videlicet ſacerdos vel alius: licitum eſt ei contradicere judicio per autoritatem de legibus: & ſi ſic contradicat, & autoritas ei fallat, *camlvrv* amittat. Nemo autem per judicium litigioſum amittet plus quam *camlvrv*, niſi vera ſit impignoratio vadio contra vadium.

* *id eſt*, mulcta

XXV.

IX. hominum ſingulari credendum teſtimonio. In lege Romana repetitur: Vbi numerus teſtium non definitur, ibi duo ſufficiunt. Dicit quoque lex: Vnius teſtimonium non eſt admittendum. Hoc vero dicitur quod novem homines ſunt, quorum vnicuique & ſoli in ferendo teſtimonio credendum eſt; ſed tamen jurejurando. Primus eſt, dominus inter duos hominues: ita tamen quod non ſit particeps litis & rei ex lite conſequendæ, & confiteantur contentionem ſuam prius coram domino ſuo fuiſſe, & non fuerit * *undull*. At ſi alter eorum negaverit, cum juramento negabit. In alio caſu novem dies dantur domino, ad connumerandum qualiter juramentum præſtiterit: ſacerdoti vero ad idem dantur induciæ uſque ad tempus quo poſſit Miſſam celebrare. Secundus eſt, patronus ſacerdos inter duos parochianos, inter duos monachos ſuos. Tertius eſt, pater inter duos ipſius filios, ponendo manum ſuper caput illius contra quod teſtificatur, ſic dicendo: Per Dominum qui me creavit de patre, & te de me, verum inter vos dico. Quartus eſt, iudex de judicio ſuo: ſcilicet ſi quidam de judicio quod inter eos judex dederit dubitantes certaverint. Quintus eſt, fidejuſſor de fidejuſſione ſua, ſi partim negat, & partim confitetur. Sextus eſt ſacerdos de teſtimonio ſibi atteſtato inter duos parochianos ſuos. Septimus eſt, puella de virginitate ſua, ſi vir cui data eſt dixerit eam inveniſſe corruptam, ut jus ſuum ei tollat, jus ei tamen illa eſt, & ei tamen credendum eſt, antequam fuerit matura. Item de puella, ſi vi oppreſſa fuerit, & violator dixerit eam inveniſſe defloratam, contra eum teſtimonio puellæ credendum eſt. Octavus eſt, communis paſtor villæ de animali ab alio inter animalia ſuæ cuſtodiæ mortificato. Nonus eſt, latro ad patribulum ductus, & de morte ſua certus: illius verbis ſine ſacramento, id eſt *creir*, de ſocio vel ſociis credendum eſt, vel de re quam ipſe furatus eſt. Iſte ſcilicet ſocius ejus propter dictum alterius non debet vita ſeu membris condemnari. De verbis tamen illius qui ſuſpenditur, manifeſtatur eum eſſe latronem, cui credendum eſt, ſicut lege iſta cautum eſt. Eſt ergo iſte condemnandus, non ad vitam ſeu membra perdenda, ſed ad redemprionem ſui faciendum. De illo latrone, qui conſtituto juramento in patria, latrocinio non poterit ſe purgare. Eritque *dirvyus et n' lleidyr gvverth*.

* *id eſt*, uniformis

XXVI.

Digitized by Google

XXVI.

Fideiussor. Fidejussor negans fidejussionem suam de septimo proximorum sibi redemptione negabit, vel solus jurans super septem altaria dedicata *of bri duva divvad*, si partim negat, & partim profitetur, solus semel jurabit, & sic *kynnogyn*, si fidejussionem negaverit, scilicet de septimo.

XXVII.

Fideiussor rei venditæ. Si quis nomine emptionis rem aliquam ab aliquo acceperit, deinde ab hac vita ereptus res suas cum amicis reliquerit, cum ipse pro se de precio rei acceptæ reddendo fidejussor extiterit, id est *yn nuch kynnogyn*, ab amicis præfatis, licet factum ignorantibus & obdormientibus, de rebus mortui precium rei suæ venditor consequatur. Iuret tamen de septimo proximorum sibi in redemptione B super sepulchrum debitoris, si possit invenire: sin autem, super altare dedicatum, quod illi rem suam vendidit, & quod ipse pro fidejussore fuit.

XXVIII.

Exul & femina non sint fidejussores. Non debet fidejussor dari qui exul est, neque qui fortior est; neque monachus, nisi consentiente abbate; neque scholaris, nisi magistro consentiente; neque femina, nisi domina fuerit principalis debitoris; neque filius, nisi patre consentiente, dum pater debet esse pro filio. Quamvis autem fidejubeant, alicujus eorum fidejussio non est compellenda.

XXIX.

Sacerdos, primus reg necessarius. Tria sunt sine quibus rex esse non potest, scilicet, sacerdos ad missam celebrandam, & ad escas C regis & potus benedicendos, & judex curiæ ad causas discernendas, & ad danda consilia, & familia quoque ad negotia regis parata.

XXX.

Vulnus linguæ. Tribus hominibus vulnus linguæ redditur: regi semper: judici, quando quis conatur ire contra judicium: sacerdoti quando fuerit in ecclesia, sive in tribus festis principalibus.

XXXI.

Curia non est ubi non est sacerdos. Vbicumque sacerdos familiæ & [1] *distein* & judex curiæ insimul fuerint, ibi erit dignitas curiæ, id est [2] *breint llys*, licet rex absens est.

[1] *id est*, præfectus curiæ, vel œconomus [2] *id est*, aula regia, In synodo solum judicandus ecclesiasticus.

XXXII.

Nullus autem rex habet potestatem constituendi precium super aliquem ecclesiasticum sacris ordinibus obligatum, vel super membra, vel sanguinem, vel *saraed* ejus, vel super aliquem de suis, quia quisque ecclesiasticus, ut prædictus, habet potestatem per legem ecclesiasticam probandi in synodo quodlibet nocumentum vel damnum quod ei laicus faciat, aut rex, aut alius. Item nullatenus talis ecclesiasticus potest compelli ad respondendum alicui extra synodum de delictis sibi oppositis.

XXXIII.

Nisi pro terris sæcularibus. Si autem talis ecclesiasticus teneat terram sub rege per debitum, de qua servitium regi pertineat fieri, in curia regis debet respondere de terra cum E pertinentiis, quia regis est tota terra regni sui: & nisi inde respondeat humiliter idem, regis erit terra illa totaliter. Quamvis autem talis ecclesiasticus possit per dignitatem terræ in judicio cum laicis esse usque ad tempus narrandi illud, nullum judicium debet referre inter litigantes, quia non est precium super linguam ejus in lege constitutum: per quod quisque judex si injuste judicet, punietur, si confirmet judicium injustum per vadimonium.

XXXIV.

Ecclesia res ecclesiasti- Cum de villarum sive agrorum terminis quæ curia contingat, contentionem curia terminabit: A si ecclesia & non curia contingat, ecclesia terminabit. Postea *Bremt*, demum *kygvvarchadv*, id est *ar deffeith, ty ac odyn ac ysgubavr*. Verum cum terminabit *maer* & *kyghellavr*, debent pro ea terminos assignare, pro ecclesia vero baculus, & euangelium. Sin autem terra litigiosa, inter litigantes in duo dividatur. cas sæculæ sæculares judicat.

XXXV.

Ecclesia rusticana. Si regia dante licentia in rusticana villa ecclesia construatur, & in ea missæ celebrentur, & in atrio illius corpora sepelientur, extunc libera erit villa illa.

XXXVI.

Dies nonus. Si quis nomine quo matrix fuerit ecclesiæ, judicio terram ad illam pertinentem petierit, nonus dies mensium non est expectandus.

XXXVII.

Nutritius optimatis. Si regis villanus rege annuente optimatis filium nutriendum susceperit, defuncto villano cum filiis æquali portione alumnus ille succedet.

XXXVIII.

Cõflictus. * *id est*, mulcta seu mulctatio. Si in terra regis cum homine ipsius homines episcopi vel abbatis inter se conflictum fecerint, * *dirvy* eorum regi.

XXXIX.

VII. sedes episcopales. Septem domus episcopales sunt in *Dyved*, *Menevia*, quæ est sedes principalis in Cambria, ecclesia *Ismael*, ecclesia *Degenian*, ecclesia *Yssyl*, ecclesia *Teylav*, ecclesia *Tenlidavc*, ecclesia *Kenen*. Abbates *Teylav*, & *Tenlydavc*, & *Ismael*, & *Degenian* tenentur clerici esse & ordinati. *Ebediv* cujuslibet istorum domino *Dyved* erunt, scilicet duodecim libræ, vel qui illis successerint reddant. *Menevia* ab omni debito libera manet & soluta. Ecclesia *Kenen* & ecclesia *Yssyl* ab illo debito liberæ erunt, quia terris carent.

L X.

Furtum redemptionis. De furto redemptionis non fit contentio super aliquid, nisi prius fuerit *manac* cum juramento in tribus locis, in ostio cœmeterii, in ostio ecclesiæ, in ostio chori coram presbytero ipsius ecclesiæ, & hoc presbyter ille in placito domini testatus sit, cujus verbo credendum est tunc. De furto D * *Kyssyn* non fit contentio juramenti, id est *reith*, super aliquid, nisi prius fuerit *manac* in curia.

* *id est*, communicatio.

CONCILIVM SVESSIONENSE,

ANNO CHRISTI 941.

CVIVS DECRETO HVGO HERIBERTI comitis filius, dejecto Artaldo, Remorum archiepiscopus consecratus est anno DCCCCXLI.

De episcopatu Remensi post obitum Seulfi archiepiscopi diuturna & anceps fuit altercatio. Nam cum Heribertus comes Seulfo mortuo anno DCCCCXXV. *Hugonem filium suum adhuc quinquennem eligendum curasset, ecclesiamque illam interea pro arbitrio administraret: sexto post anno Rodulfus rex, capta urbe Remorum, Artaldum e sancti Remigii cœnobio monachum in ea sede ordinari iussit anno* DCCCCXXXI. *Artaldum Heribertus post annos octo & menses septem, Remorum urbe iterum in potestatem suam redacta, episcopatu cedere & abdicare se coegit anno* DCCCCXL. *Tum anno insequente synodum apud Suessiones convocavit, cuius decreto Hugo filius, jam cæteris ordinibus initiatus, Remorum archiepiscopus consecratus est. Flodoardus in chronico:* Anno, *inquit*, DCCCCXLI. Hugo & Heribertus comites, episcopos convocant Remensis diœceseos. Qui conuenientes apud Suessionem in ecclesia sanctorum Crispini & Crispiniani, tractant de statu Remensis episcopi, definiuntque, conque-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 941.

conquerentibus clericis atque nobilibus laicis, diu A paſtore ſedem ipſam vacare, ut quoniam Artaldus epiſcopus juraverat quod nunquam ſe de ipſo epiſcopatu intromitteret, ad ipſius gubernationem reverti non deberet; Hugo vero filius Heriberti comitis, qui prius ad ipſum epiſcopatum fuerat evocatus, clero populoque petente, ordinaretur epiſcopus. Indeque Rhemos adeuntes epiſcopi eumdem præſulem electum conſecrant apud ſanctum Remigium. *Flodoardus idem de ſeipſo & Hugone loquens lib.* IV. *hiſtoriæ cap.* XXVIII. *&* XXIX. Sexto, *inquit*, Kalendas Aprilis egreſſus ipſe cum præfato electo noſtro ad urbem Sueſſonicam profectus ſum. Vbi convenientes epiſcopi hujus diœceſeos cum principibus Hugone ac Heriberto, B tractarunt quid eis eſſet agendum ſuper epiſcopali hujus Hugonis ordinatione: ſicque decreverunt, petentibus quibuſdam filiis eccleſiæ Remenſis, tam clericis quam laicis, eum ordinandum: aſſerentibus fautoribus ipſius quod Artaldus nequaquam electus, ſed per violentiam fuerit intromiſſus, ſeſeque epiſcopali abdicaverit ditione. Nec mora, civitatem Remenſem a præfato conventu adeuntes epiſcopi prætaxatum electum noſtrum in eccleſia ſancti Remigii dignitate ſublimant.

NOTA SEVERINI BINII.

Locus & cauſa Concilii.

Hæc Synodus celebrata eſt apud Sueſſionesin cauſa altercationis duorum, qui ſe Remenſes archiepiſcopos profitebantur, videlicet inter Hugonem, quem in gratiam patris puerum adhuc quinquennalem electum fuiſſe ſupra dixi; & Artaldum, qui poſt illum ejectum, ex monacho in eam ſedem coopatus fuit. Decretum eſt in hac Synodo C Artaldum amovendum eſſe, ut pote qui juraſſet nullum ſe unquam archiepiſcopatum accepturum; Hugonem vero recipi debere, eo quod clero populoque petente vocatus eſſet. Poſt abſolutam Synodum, & Hugonem ſedi Remenſi reſtitutum, Flodoardus, quem Heribertus comes & pater Hugonis detinuerat, ab exilio liberatus fuit. Poſt hæc epiſcopi Remos profecti Hugonem archiepiſcopum conſecrarunt. *Flodoardus in chronico, lib.* 4 *cap.* 28. *& ſequentibus.*

Decretum.

uſque ordinis, atque fidelium laicorum, præfecimus ibi abbatem, Arbertum nomine, cujus inſtitutionibus in reliquum adventantes inibi, eodem quo definivimus ordine, ſcilicet monaſtico erudirentur. Quapropter furoris ſtimulo veluti de paternis reditibus accenſi quidam eorum adierunt regem, ſeniorem noſtrum videlicet Ottonem, vanam ſuper hoc garrientes declamationem, quod injuſte proprium abſtuliſſem & veluti hereditarium locum. Cumque ut egeram præfato ſeniori totum indicaſſem, illorum floccipendens rationem, ut ſapiens & iuſtus rex, ne in reliquum querimoniis inibi Deo famulantes moleſtarentur invidorum, tunc & ipſe quod feceram confirmavit teſtamento regiæ autoritatis, præcipiens ut pari conſenſu ad corroborationis autoritatem idemtidem noſtra ſanciret eccleſia. Quod iuxta deſiderii ardorem exequens, ut dehinc ſicut ſtatuimus maneat, cum conſenſu ducis noſtri, Ottonis videlicet, totiuſque eccleſiæ noſtræ, hoc præceptum confirmationis ſcriptum manibus propriis roboravimus, & roborandum tam prædicto duci, quamque coepiſcopis noſtris, fidelibuſque dedimus: in Domino, & propter Dominum, omnes ſucceſſores noſtros humiliter poſtulans, ut ſicut diffinivimus, utque volunt ſua quæ diffinierint, rata habere conſentiant noſtra. Actum Metis publice, ſub die Idus Martii, indictione XV. concurrente V. anno XIII. adeptionis epiſcopatus domni & venerabilis epiſcopi Adelberonis, hoc teſtamentum fuit coram cunctis in palatio recitatum, & ab omnibus voluntarie corroboratum.

NOTA IACOBI SIRMONDI S.I.

Adelberonis Metenſis.] Depromptum eſt ex tabulario ſancti Arnulfi. Ottonis vero ducis Lotharienſium, cui Otto rex ducatum hunc aliquanto poſt Giſleberti mortem dederat, meminit in geſtis hujuſce anni DCCCXLII. Flodoardus Errat enim more ſuo Sigebertus Giſleberti obitum differens in annum DCCCCXLIII.

PRÆCEPTVM ADELBERONIS EPISCOPI METENSIS.

De monachis in cœnobio ſancti Arnulfi clericorum loco conſtitutis.

TOTIVS ordo expetit æquitatis, quo in omni D ſtatu & habitu ſi qua manent juſto correcta moderamine, inſtantius in augmento promoveantur ſummo; nec minus juſto, quæ videntur peſſumdari, æquæ reformari menſura librationis. Idcirco ego indignus Adelbero, ſanctæ ſedis Metenſium epiſcopus, operæprecium duxi, ut qui diu mihi commiſſa in torporis negligentia cuncta duxeram, ſaltem aliqua quæ corrigere valerem congruebat ſagaci providerem induſtria. Itaque monaſterium cunctis notum, ſcilicet beati Arnulfi, quo videbatur coadunatio clericorum, utque veridice dicam, E & ſub teſtimonio totius eccleſiæ, acephalorum ſub ſpecie canonicorum regulæ exiſtere, ſuccrevit ardor ſummi deſiderii, ut qui illorum mores & vitam incorrigibilem noveram (namque & hoc experientia diverſarum admonitionum antea cum noſtris expertus eram ſuffraganeis) quo potioribus & vitæ præſtantiſſimis ipſius loci præbendam converterem diſciplinis. Hujus ſiquidem deliberationis ſumma fuit, ut eos inde expellerem, & Deo autore vitam inſtituerem monaſticam, niſi ſeipſos ſanctæ illius ſubderent vitæ. Sed hoc quaſi deſpectui habentes, ut erant jurati cœtu, maluerunt eſſe pares in imperfectionum conſenſu. Denique conſultu noſtrorum clericorum, ſcilicet abbatum utri-

VITA MARINI PAPÆ II.

QVI PERPERAM MARTINVS II. NOMINATVR.

ANNO CHRISTI 943. Marinus pontifex quando electus, & qualis fuerit.

MARINVS natione Romanus, poſt obitum Stephani factus eſt pontifex, anno Redemptoris noſtri DCCCCXLIII. Hic eſt ille, qui ante viginti tres annos Vdalrico Romam venienti prophetice obitum Adelberonis prædeceſſoris ſui revelavit, eumque eidem ſucceſſurum prædixit. In vita Vdalrici nominatur pontifex per anticipationem, qui poſt annos circiter viginti ab eo tempore ſedem pontificiam vere occupavit. Pontificatum adeptus, omiſſis inſanabilibus tumultibus bellicis, totum ſe tradidit ad componendam eccleſiam, tam in cleri, quam in monachorum reformatione, & in baſilicarum reſtauratione, & pauperum cura. Literis vero egit, ut inter Chriſtianos principes mutuo decertantes pax componeretur. Vnicum *monumentum Marini, quo continetur privilegium conceſſum ſancti Vincentii monaſterio ſuper Vulturni fontes, extat apud Baronium anno 944.

Res a Marino geſtæ.

**Solum hoc monumentum videbat Binius: nos alterum ei adjungimus.*

Hujus temporibus, poſt Heribertum comitem defunctum, filio ejus Hugoni Remenſi archiepiſcopo Artaldus novum faceſſit negotium. Imago Chriſti Redemptoris, miraculo expreſſa, & ad Abagarum regem tranſmiſſa, tranſlata eſt Conſtantinopolim, dum Edeſſa a Romanis obſideretur anno Redem-

Imago Chriſti ad Abagarum miſſa.

Digitized by Google

Redemptoris 946. inquit Flodoardus, Marinus papa deceſſit, cum, iuxta Vaticanos indices, annos tres, menſes ſex, & dies tredecim ſediſſet.

* alias ODÆ

CONTSITVTIONES * ODONIS ARCHIEPISCOPI CANTVARIÆ,

tempore regis Edmundi latæ, hoc eſt annum circiter Domini DCCCCXLIII. in quibus cavetur de officio regis, magiſtratuum, & cleri, & de juribus eccleſiæ rite conferendis.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De immunitate eccleſia.*
II. *De ſæcularium principum officio & obedientia epiſcopis præſtanda.*
III. *De officio epiſcoporum.*
IV. *De officio presbyterorum.*
V. *De officio clericorum.*
VI. *De officio monachorum.*
VII. *De prohibendis illicitis connubiis.*
VIII. *De concordia in eccleſia conſervanda.*
IX. *De ieiuniis & eleemoſynis faciendis.*
X. *De decimis reddendis.*

PRÆFATIO.

In nomine ſanctę Trinitatis & unicæ divinitatis. Licet, nullis exiſtentibus meritis, monita piæ exhortationis auſu temerario quempiam docere præſumam: tamen quia certantibus; & videlicet laborantibus in ſtadio hujus vitæ, ſpirituale bravium auctore donorum Spiritu promittitur, & paſtorum curæ populus Dei multiplicandus fide & numero caute conceditur: ideo ego Oda humilis & extremus, divina largiente clementia, almi præſulis & pallii honore ditatus, quædam documenta, omni Chriſticolæ, ni fallor, non indigna, quæ a præcedentibus illuſtrium virorum præceptis certiſſima comperi, ad conſolationem domini mei regis, ſcilicet Edmundi, omniſque populi excellenti imperio ejus ſubjecti, in iſta chartula coadunare decrevi. Vnde devotiſſime obſecro, & clementiſſime hortor audientium mentes, ut ſi quando hæc recitanda audiant, interius videlicet in corde frequenti meditatione plantent: & multiplici bonæ operationis munere, ex eo fructum pacatiſſimum in tempore meſſis ſibi colligant.

CAPVT I.

Primo capitulo præcipimus & mandamus, ut ſancta Dei eccleſia, quæ ſanguine Chriſti primum fundata eſt, & fidelium multitudine, ſponſa dealbata, nullis ingredietur malorum interruptionibus. Nec alicui liceat cenſum ponere ſuper eccleſiam Dei: quia filii eccleſiæ, id eſt filii Dei, ab omni cenſu terreſtri liberi ſunt in omni regno. Ambroſius ait, Eccleſia catholica libera eſt ab omni cenſu principis. In hiſtoria eccleſiæ: Si quæ domus agri, vel quælibet prædia a Chriſtianis directa ſunt, ſive ſub fiſcum regalem, ſive in dona collata ſunt, hæc omnia in antiquum jus Chriſtianis præcipimus revocari. Gregorius enim ait: Si quis eccleſiam Chriſti denudaverit, anathema ſit, ſi non ſatisfactione emendaverit. Et iterum: Quiſquis eccleſiæ Dei parochias violare vel uſurpare per rapinam tentaverit, ab eccleſiæ miniſtris excommunicandus eſt, & omnimodo a corpore Chriſti alienus. Audent enim extra milites qui Chriſtum crucifixerunt aliquid, qui eccleſiæ ejus diſciplinæ regulis obedire contemnunt: eccleſia enim habet poteſtatem ligandi atque ſolvendi.

II.

Secundo capitulo ammonemus regem, & principes, & omnes qui in poteſtate ſunt, ut cum magna humilitate ſuis archiepiſcopis, omnibuſque aliis epiſcopis obediant: quia illis claves regni cælorum datæ ſunt, & habent poteſtatem ligandi atque ſolvendi: nec ſe magni pendant in ſæculari potentia, quia Deus ſuperbis reſiſtit; humilibus dat gratiam: habetque rex prudentes conſiliarios, Deum timentes ſuper regni negotia; ut populus bonis exemplis regis & principum eruditus, proficiat in laudem & gloriam Dei. Neminem injuſte per potentiam opprimere: ſine acceptione perſonarum inter virum & proximum ſuum judicare: advenis, pupillis, & viduis, protector eſſe: furtum prohibere: adulteria punire: iniquos non exaltare: pauperes eleemoſynis alere: quia etſi omni homini neceſſarium eſt Chriſti cuſtodire mandata, præcipue tamen regibus & omnibus in ſublimitate poſitis; qui & pro ſeipſis etiam, & pro univerſis ſibi ſubjectis, in die diſtricti examinis juſto judici rationem ſunt reddituri.

III.

Tertio, ammonendi ſunt epiſcopi, quatenus cum omni honeſtate & modeſtia in ſanctæ religionis pietate prædicent & oſtendant exempla bona omnibus. Vt ſuas parochias omni anno cum omni vigilantia, prædicando verbum Dei, circumeant; ne aliquis per incuriam paſtoris, per devia cujuſlibet ignorantiæ errans, lupinis pateat morſibus lacerandus. Ne quis turpis lucri gratia, ſed ſpe mercedis æternæ, gregem ſibi commiſſum paſcere ſtudeat: quod enim gratis excepimus, gratis impendere non differamus. Abſque ullo timore vel adulatione cum omni fiducia verbum veritatis prædicare, regi, principibus populi ſui, omnibus dignitatibus, & nunquam veritatem ſubterfugere. Neminem injuſte damnare, neminem niſi juſte communicare, omnibus viam ſalutis demonſtrare.

IV.

Quarto capitulo, ammonemus preſbyteros ut populum Dei bonis exemplis habitu ſancto doceant, & doctrina ſancta erudiant & informent. Vt illorum converſatio in omni bonitate & modeſtia moribus populi excellentior ſit: quatenus qui eum viderit ſecundum preſbyteratus ſui dignitatem veſtitum incedentem, bene & laudabiliter enuntiat habitus ejus.

V.

Quinto capitulo ammonendi ſunt clerici, ut canonice cum omni honeſtate & reverentia iuxta ſanctorum patrum decreta vivant, præbentes bona omnibus exempla: quatenus in eorum bona converſatione laudetur epiſcopus, honoretur eccleſia, populus proficiat in laudem Dei, & illi ſecundum nominis ſui dignitatem, digni in Dei hereditatem venire efficiantur.

VI.

Sexto capitulo hortamur monachos, & omnes qui votum Deo voverunt, ut in omni humilitate & obedientia die noctuque hoc adimplere ſtudeant, permanentes in timore Dei in eccleſiis ubi ſe voto conſtrinxerunt. Non ſint vagabundi, neque gyrovagi, qui nomen monachi deſiderant, officium autem ejus contemnunt: ſed ſecundum exempla apoſtolorum, per habitum humilitatis, laboribus manuum, & lectione ſacra, & continuis orationibus ſe exercentes, parati, præcinctis lumbis, ardentibuſque lucernis, patremfamilias expectent, ut veniens eos faciat in æterna requie ſine fine permanere.

Digitized by Google

VII.

Septimo capitulo prohibemus & interdicimus omnibus Christianis injusta connubia, & incestuosa, cum monialibus, vel cognatis, vel cum alijs illicitis personis. Sanctæ enim recordationis Gregorius papa, cum pluribus episcopis, seu sacerdotibus cæteris, in basilica beati Petri apostoli constituit: Si quis monacham, quam Dei ancillam appellant, in conjugio duxerit, anathema sit. Et responderunt omnes: Amen. Nos quippe eamdem apostolicam autoritatem sequentes, simili modo jaculum maledictionis talibus imponamus, nisi correptus a tam nefanda præsumptione ad satisfactionem pervenerit.

VIII.

Octavo capitulo observamus: ut quando in aliquo conventu venerimus, tota intentione consideremus quid Psalmista nos admonet, dicens: *Dominus prospicit super filios hominum*: & reliqua. Et iterum: *Dominus dissipat consilia gentium*: & reliqua usque *in hereditatem sibi*. Ideo prævidendum est, fratres, ut sit concordia & unanimitas inter episcopos, & principes, omnemque populum Christianum, ut sit unitas ubique ecclesiarum Dei, & pax: imo una sit ecclesia, fide, spe, & caritate, unum habens caput, quod est Christus: cujus membra se invicem adjuvare mutuaque caritate diligere debent, ut ipse ait: *In hoc cognoscant omnes*: & reliqua.

Psal 52.
Psal. 31.
Ioan. 14.

IX.

addendum & orationem.

Nono capitulo ammonemus jejunium * cum eleemosynis caute & vigilanter conservare: istæ enim sunt tres alæ quæ ducunt sanctos ad cælum. Quatenus quadragesimale iejunium, quatuor tempora, & alia legitima jejunia, videlicet IV. feriam, & VI. feriam, cum magna vigilantia observare studeatis: & super omnia dominicum diem, & sanctorum festivitates, sicuti canon & exempla præcedentium affirmant, ab omni sæculari opere cautissime custodire procuretis, nec superstitionibus vanis consensum præbeatis: neque creaturam pro creatore magicis illusionibus adorabitis, quia qui talia agunt regnum Dei non possidebunt.

X.

Decimo capitulo mandamus, & fideliter obsecramus, de decimis dandis, sicut in lege scriptum est: *Decimam partem ex omnibus frugibus tuis, seu primitiis, deferas in domum Domini Dei tui*. Rursum per prophetam: *Afferte*, inquit, *omnem decimam in horreum meum, ut sit cibus in domo mea, & probate me super hoc. Si non apervero vobis cataractas cæli, & effudero benedictionem usque ad abundantiam: & increpabo pro vobis qui comedit & corrumpit fructum terræ vestræ, & non erit ultra in ea sterilis*. Vnde & cum obtestatione præcipimus, ut omnes studeant de omnibus quę possident dare decimas, quia speciale Domini Dei est: & de novem partibus sibi vivant, & eleemosynas tribuant. Veritatem autem facientes, in caritate maneamus in illo qui est Deus benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

Deut. 12.
Malach. 3.

EPISTOLA SYNODALIS ODONIS ARCHIEPISCOPI CANTVARIENSIS.

Ad episcopos sibi suffraganeos.

Ex lib. 1. WIllelmi Malmesb. de gestis Pontif. Angl.

MIRABILI cunctipotentis polorum præsulis clementia opitulante, ego Odo ecclesiæ Salvatoris domini nostri Iesu Christi archiepiscopus, Dorobernensis civitatis metropolitanus, coepiscopis fidei catholicæ compaginatoribus, spiritali caritate, etiam comitatus rigore, meis confratribus, præsentium prosperitatem æthereique decoris beatitudinem. Si aliquo modo fieri posset, ut totius mundi opes ante nostros ponerentur obtutus, ita ut imperiali munere nobis universaliter deservirent, libenter illa omnia distribuerem, meque ipsum insuper pro vestrarum animarum salute impenderem. Quippe quoniam meipsum a vestræ sanctitatis studio cupio & spero corroborari super eo, in quo dominus Deus nos operarios constituit. *Et multa, quibus onus pontificatus exponit, subdidit: *Idcirco humiliter, quasi indignus, sed devotus, precor & hortor sanctitatem vestram, ne tepide & negligenter in regimine animarum conversemini, ut non in tempore tremendæ vindictę conqueratur de vobis Dominus, dicens: *Pastores non pascebant gregem meum, sed semetipsos*. Et iterum: *Principes extiterunt, & ego ignoravi*. Sed potius curemus familiæ Domini, super qua nos constituit rectores, cibum dare in tempore suo, mensuram tritici, probatam scilicet doctrinam. Et quamuis meritorum qualitate non præsumam consolari & hortari quemquam, quippe qui solus indignus, & innumerabilium culparum reus, gaudeo & indigeo fraternis admonitionibus fideliter corroborari: tamen propter antiquam autoritatem prædecessorum meorum, beatæ scilicet memoriæ Augustini, & aliorum sanctorum, quorum studiis regula Christianitatis, primum de hac archiepiscopali sede cunctis finibus Anglorum innotuit; idcirco istos divinos apices ad utilitatem omnium vestrum caraxare decrevi, quatenus rex augustissimus egregio vocabulo Edmundus cum omni populo suo imitari gaudeat, quod in nobis & ex nobis audiat, omnesque gentes, quæ undique regali imperio ipsius subjectæ sunt, titulos liquidæ nostræ conversationis ouanter sequi ament & delectent.

Quæ asterisis sunt inclusa puto esse WIllelmi Malmesb. qui hanc epistolam refert.

Ezech. 34.

LEGES ECCLESIASTICÆ EDMVNDI REGIS ANGLIÆ A SÆCVLARIBVS SVIS SEGREGATÆ.

CIRCA ANNVM CHRISTI 944.

TITVLI CAPITVLORVM PARTIS I.

I. *De vitæ castitate eorum qui sacris initiantur.*
II. *De decimis & censu ecclesiastico, sive primitiis seminum.*
III. *De homicidio.*
IV. *De eo qui monialem stuprarit, & de adulterio.*
V. *De fani instauratione.*
VI. *De peierantibus, & iis qui barbara factitarunt sacrificia.*

Pars II. huc nihil confert.

TITVLI CAPITVLORVM PARTIS III.

I. *De homicidio.*
II. *De eo qui alium oppugnarit in ade sacra, aut oppido regio.*
III. *De pugna & homicidii mulctis.*
IV. *De sanguine effuso.*
V. *Gratias agit, quod eum in profligandis furibus adjuverint.*

PARS PRIMA.

PROOEMIVM.

EDMVNDVS rex ipso solenni paschatis festo frequentem Londini, tam ecclesiasticorum quam laicorum, cœtum celebravit, cui interfuerunt Oda, & Vulstanus archipræsul, plurimique alii episcopi

Digitized by Google

episcopi, ut animorum suorum, & eorum omnium qui eis curæ sunt, consuleretur saluti.

CAPITVLA.

I.

Imprimis qui sacris sunt initiati, atque ex quibus populus Dei virtutis exemplum petere debebit ad imitandum, caste (ut eorum feret ordinis ratio) sive viri, sive mulieres fuerint, vitam traducunto : sin minus id fecerint, prout illorum se habent normæ, plectuntor, omni scilicet sua possessione terrena mulctantor vivi, & (nisi mores in melius emendaverint) mortui sacra prohibentor sepultura.

II.

Christianus quisque decimas seminum primitias, B nummumque eleemosynarium illum religiose pendito : qui non soluerit, anathema esto.

III.

Si quis hominis Christiani sanguinem effuderit, ad regium conspectum (etsi ei servierit) non admittitor, ni prius id sceleris, iuxta ac fuerit ei ab episcopo imperatum, compensarit.

IV.

Si quis monialem stuprarit, aut instar homicidæ compensato, aut sacra sepultura prohibetor. Idem juris esto, si quis adulterio commisso conjugium violarit.

V.

Episcopus omnis suis ipsius sumptibus domum Dei instaurato, regemque de reliquis sacris ædibus (id quod valde est necessarium) composite ornandis commoneto. C

VI.

Qui pejerarint, aut barbara factitarint sacrificia, divinis omnibus [ni ocius resipuerint, animumque in melius emendarint] perpetuum arcentor.

Omissa est pars secunda, quia ad res ecclesiasticas non spectat.

PARS TERTIA.

PROOEMIVM.

Ego Edmundus rex omnibus qui in ditione ac potestate mea sunt, senibus ac juvenibus, clare significo, me a scientissimis regni mei in celebri, tam ecclesiasticorum quam laicorum frequentia, studiose requisivisse, quo tandem pacto Christiana proveheretur fides. Atque nobis omnibus commodissimum visum est, ut amorem ac mutuam inter omnes benevolentiam per omnem ditionem nostram foveamus. Etenim nos omnes harum tædet quotidianarum pugnarum, & propterea ad hunc modum statuimus.

CAPITVLA.

I.

Si quis alium posthac interfecerit, solus cum interfecti cognatis inimicitias capitales suscipito, ni integram capitis ejus æstimationem (cujuscumque is fuerit conditionis) amicorum ope fretus intra duodecim menses persolverit. Sin eum cognati ejus pro derelicto habuerint, neque vero quidquam pendere voluerint, ipse inimicitias subito solus, ac illi pro inimicis non habentor. Ei tamen interim cognati ejus victum ne suppeditanto, neve cum eo pacem habento : id quod si quis eorum fecerit, fortunis suis omnibus regi mulctator, & qui prius cognatum suum pro derelicto habuit, is iam cognatis interfecti pro inimico habetor. Atqui si alium quemcumque præter interfectorem ipsum cognatorum quisquam ultus persecutusque fuerit, is fortunis suis omnibus mulctatus, regi, & omnibus amore eum prosequentibus, pro inimico putandus est. A

II.

Si quis ad templum opidumve regium confugerit, eumque alius oppugnarit, damnove affecerit, is, prout antea effati sumus, tenetor.

III.

Nulla pugnæ aut homicidii nomine irrogata remittitor mulcta.

IV.

Clare autem significo, non fore ei qui sanguinem humanum effuderit suffugio domum meam, ni prius Deo ac cæsi cognatis cumulate satisfecerit, & præterea impleverit quodcumque ei fuerit ab episcopo, in cujus id diœcesi acciderit, imperatum.

V.

Maximas autem Deo & vobis omnibus ago gratias, qui me auxilio vestro in hac pacis, quam nunc ad profligandos fures sancivimus, lege adjuvistis, ac vehementer confido, eo vos propensius nobis in posterum opitulaturos, quo hujus decreti observatio magis videbitur necessaria.

Quomodo desponsanda virgo, & quibus ritibus procedendum sit. Hæc addita sunt ex alio manuscripto.

I.

Si quis virginem ducere aut feminam voluerit, ipsa & amicis suis consentientibus : debitum est, cum ex jure divino, tum ex humana institutione, ut sponsus primo non solum fidem præbeat de prælocutis perimplendis, sed una etiam cautionem, se eam ita cupere, ut secundum legem Dei eam habeat uxorem, & hoc etiam vadient amici ejus.

II.

Tum habenda victus ratio, & sciendum est quis eos sustinuerit. Stipuletur hoc sponsus ipse, idemque pariter amici ejus.

III.

Edicat jam tum sponsus, qua bonorum parte uxorem donat, præter hanc quam ex ejus beneplacito ipsa prius cooptaverit.

IV.

Sin & ipsa eum supervixerit (quod si quidem D eveniat) tunc justum est ut ipsa habeat dimidiam partem omnium bonorum, & si prolem inter se susceperint, integritatem ipsam, donec transeat ad secundas nuptias. Prisca dotationis formula.

V.

Sponsiones autem vir quas jam pactus est, cautione interposita illibatas semper custodito, & amici sui eas vadianto.

VI.

Si de omnibus iam inter ipsos convenit, spondeant consanguinei suam consanguineam uxorem E ei qui illam petiit, vitæ etiam integram fore, satisdationemque accipiant de celebrandis nuptiis.

VII.

Si maritus eam postea de territorio Thani [*seu baronis*] quo jam nutrita est, eduxerit in alterius Thani territorium : cautione satisdatum sit amicis suis, quod exinde nemo ei inferet injuriam. Et si ipsa contra mali quid patraverit, prompti sint amici ejus marito facere emendationem, si ipsa non habuerit unde compensaverit.

VIII.

Nuptiali huic dationi missalis aderit sacerdos : is de jure eorum conjunctionem Dei benedictione in omnem felicitatis plenitudinem promovebit.

Digitized by Google

IX.

Caute etiam providendum eſt, ut intelligatur nullum inter eos eſſe conſanguinitatis vinculum, ne juſte poſtea ſeparentur qui injuſte primitus jungebantur.

LEGVM ECCLESIASTICARVM EDMVNDI REGIS PRISCA VERSIO.

TITVLI CAPITVLORVM PARTIS I.

I. *De caſtitate ordinatorum.*
II. *De decimis & aliis debitis eccleſiæ.*
III. *De homicidio.*
IV. *De fornicatione cum nunna, vel ſanctimoniali, & de adulterio.*
V. *De apparatione eccleſiarum.*
VI. *De perjurio & liblaco.*

PROOEMIVM.

EDMVNDVS rex congregavit magnam ſynodum Dei ordinis & ſæculi apud London civitatem in ſancto paſchæ ſolenni, cui interfuit Odo & VVulſtanus archiepiſcopi, & alii plures epiſcopi, qui perquirentes de conſilio animarum noſtrarum, & eorum qui ſubditi ſunt illis.

CAPITVLA.

I.

Inprimis eſt ut ſanctis ordinibus evecti, qui plebem Dei docere debent lumen vitæ, caſtitatem teneant ſecundum ordinem ſuum, ſit *vverhades*, ſit *vvifhades*, ſit alterum, ſit alioquin, ſint ejus digni quod in canone dictum eſt, hoc eſt, ut perdant ſæcularem pecuniam, & ſanctificatum * *legerſtovva*, id eſt poſitionis locum, ſi non convertantur & emendentur.

* *id eſt, ſepulturæ locum.*

II.

Decima præcipimus omni Chriſtiano ſuper Chriſtianitatem ſuam dare, & emendent: *cyricſceatum*, id eſt eccleſiæ cenſum, & *elmesfeoh*, id eſt eleemoſynæ pecuniam. Si quis hoc dare noluerit, excommunicatus ſit.

III.

Si quis ſceleratis manibus effundat ſanguinem Chriſtianum, non appareat in conſpectu regis priuſquam emendationem ineat, ſicut epiſcopus docebit, & pœnitentiam conſulet.

IV.

Qui cum nunna vel ſanctimoniali fornicabitur, ſanctificato atrio ſit indignus, niſi emendet, ſicut homicida, ſic idem diximus de * *evvice*, id eſt de adulterio vel infracto conjugio.

* *l. euvbrtce.*

V.

Amplius dixi ut omnis epiſcopus reficiat Dei domus in ſuo proprio, & regem admoneat, ut omnes eccleſiæ Dei ſint bene paratæ, ſicut magnum nobis opus eſt.

VI.

Qui falſum jurabunt, & liblacum facient, ſint in æternum a Dei conſortio ſegregati, niſi ad dignam ſatisfactionem per omnia revertantur.

Pars II. huc nihil confert.

TITVLI CAPITVLORVM PARTIS III.

I. *De homicidio.*
II. *De aſſultu in itinere verſus eccleſiam vel burgum regis.*
III. *De* fihtevvita & manbota.
IV. *De fundentibus ſanguinem humanum.*

PROOEMIVM.

EGO Edmundus rex mando & præcipio omni populo ſeni orum ac juniorum qui in regione mea ſunt ea quæ inveſtigans inveſtigavi cum ſapientibus clericis & laicis.

CAPITVLA.

I.

In primis quomodo poſſem Chriſtianitatem magis erigere, & magnum nobis neceſſe viſum eſt, ut amicitiam veſtram & benevolentiam teneamus inter vos in toto regno meo: & mihi valde diſplicent, & vobis omnibus, multiplices & injuſtæ pugnæ quæ inter voſipſos fiunt, unde diximus: Si quis poſt hæc hominem occidat, ipſe ſibi portet inimicitiæ factionem, niſi amicorum ſuorum auxilio intra unum perſolvet eum plenum vveregildo, ſit natus ſicut ſit. Si eum cognatio ſua deſerat, & pro eo gildare noluerit: tunc volo ut omnis tribus vel cognatio illa ſit extra factionem, præter ſolum malefactorem: ſed deinceps ei nec victum det nec pacem. Si quiſquam cognationis ſuæ firmet eum poſtea, reus ſit omnium quæ habebit erga regem, & portet fudam erga contribunales, quia primitus reprobaverat eum. Si ex mortui cognatione quis vindictam perpetret in aliquem alium præter ipſum malefactorem, ſit inimicus regis, & perdat totum quidquid habet.

II.

Si quis eccleſiam requirat vel burgum meum, & ibi aſſailiatur vel affligatur, qui hoc fecerit, ejuſdem culpabilis quod ſupra dictum eſt.

III.

Et nolo ut aliqua *fihtevvita*, vel manbota, condonetur.

IV.

Amplius indico, quod qui ſanguinem fundat humanum, nolo ſocnam habere in familia mea, antequam divinam emendationem ſuſcepit, & ad omne rectum inclinetur, ſicut epiſcopus docebit in cujus ſcyra fuerit.

Sequitur in Iornalenſi libro hoc capitulum.

De ſponſalibus contrahendis tempore regis Edmundi.

Si quis virginem vel viduam ducere velit, & hoc illi placeat & amicis ſuis: tunc rectum eſt ut bridguinum, per Dei juſtitiam & ſæculi jus competens, in primis promittat & vadiet eis qui paranymphi ſunt, quod eo modo quærat eam, ut ſecundum Dei rectum pertinere velit, ſicut ſponſus debet legitimam ſponſam, & plegient hoc amici ſui. Poſt ea ſciendum eſt cui foſterleanum pertineat. Vadiet hoc bridguina, id eſt ſponſus, quid ei dare diſponat, cur ejus eligat voluntatem, & quid ei deſtinet, ſi ſupervixerit ipſum. Si ſic quoque conveniat, rectum eſt ut dimidiam pecuniam habeat, & totam, ſi ſimul puerum habuerint, niſi deinceps virum capiat. Totum hoc vadio confirmetur, & amici ſui plegient. Si tunc omni re concordent, adeat cognatio & deſpondeat eam *to vvyte & to ryghtlyte*, id eſt in uxorem & rectam vitam, & excipiat inde plegium qui jus habet in vadio. Sed ſi de ipſa terra velit ipſam ducere in terram alterius taini: conſilium eſt, ut amici habeant pactionem, ne quis ei faciat injuriam. Et ſi illa foriſfaciat, ut poſſint eſſe propinquiores emendationi, ſi non habeat vnde componat. Huic dationi debet intereſſe preſbyter, qui cum Dei benedictione debet eorum conſortium adjuvare in omnem ſanctitatem. Bonum eſt prævidere ne ex aliqua conſanguinitate ſibi pertineant: ne juſte poſtmodum ſeparentur, qui ſceleratis nuptiis conſenſerunt.

CONCILIVM

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 944.

CONCILIVM TRENORCHIANVM

ANNO CHRISTI DCCCCXLIV.

AVCTOR *eſt Petrus a ſancto Iuliano in originibus Trenorchianis, anno Chriſti* DCCCCXLIV. *Giſalberti ducis evocatione congregatam fuiſſe ſynodum in eius loci monaſterio, ad eamque conveniſſe archiepiſcopos duos, Guidonem Lugdunenſem & Goffridum Veſontionenſem; epiſcopos quinque, Goteſcalcum Lauſanenſem, Rotmundum Æduenſem, Hildebadum Cabilonenſem, Maimbodum Matiſconenſem, & Alchierum Gratianopolitanum, cum abbatibus, clericis, & monachis permultis. Ab his autem uno conſenſu decretum, ut ſacræ monaſterii reliquiæ, qua orto inter monachos diſcidio propter ducem, qui ineptum illis abbatem imponere nitebatur, ad ſanctum Portianum apud Arvernos exportatæ fuerant ante triennium, miſſa legatione repoſcerentur, ſolennique pompa excepta, in priſtinis ſedibus collocarentur. Re peracta, omnem protinus qua vexati fuerant calamitatem deſiiſſe.*

CONCILIABVLVM CONSTANTINOPOLITANVM,

ANNO CHRISTI 944.

QVO TRYPHON PATRIARCHA Conſtantinopolitanus doloſe depoſitus eſt, ſubſtituto in locum ejus Theophylacto imperatoris filio. Habitum fuit anno domini DCCCXLIV. tempore Marini papæ II.

Cauſa concilii.

CVM tempore Ioannis XI. anno Chriſti 933. Stephanus patriarcha Conſtantinopolitanus obiiſſet, ſtatim exemplo principis ſive comitis Heriberti, imperator Conſtantinopolitanus invaſit patriarchatum iſta ratione. Tryphonem monachum, quod nunquam in eccleſia eſt auditum, temporaneum conſtituit antiſtitem, qui ſederet uſque dum Theophylactus filius Conſtantini imperatoris legitimæ eſſet ætatis, qua poſſet epiſcopus & patriarcha ordinari: placuit Tryphoni conditio. Exacto tempore quod ipſe Tryphon definiverat, de ſede, ut promiſerat, diſcedere nolebat, niſi legitimo ſynodali judicio convinceretur. Congregato igitur ob eam rem Concilio, ibidem geſta ſunt quæ a Curopalate his verbis deſcribuntur: *Statim igitur cunctam ſynodum alloquitur patriarcha: Qui me de ſede iniuria detrahere cupiunt, o ſacri miniſterii collega, multis admotis machinis, ut probabili cauſa inventa me expellerent non invenere. Ad extremum hoc mihi obiiciunt: expertem me literarum eſſe aiunt. Nunc igitur coram omnibus vobis has literas inſcribo, ut videntes, ac certiores facti calumniatores, deſinant iniuria mihi negotium facereſſere. Dixit, & ſumpta charta non ſcripta, coram omnibus ita ſcripſit: Tryphon miſeratione divina archiepiſcopus Conſtantinopolis novæ Romæ, & œcumenicus patriarcha. Et ſcripta per protothronum mittit imperatori. Quibus ille acceptis, & alia in non ſcripta charta deſuper contenta, cauſam cur ſe abdicaret ſcripſit, videlicet indignum ſe throno cuicumque volenti cedere. Et hac excuſatione ad ſynodum allata, ab eccleſia Tryphon removetur, multum conquerens de fraude, & protothronum graviter accuſans. Anno vero poſt, & menſibus quinque, (tantum enim temporis requirebatur ad perfectam Theophylacti ætatem, qua princeps ſacerdotum deligeretur) Februarii menſe, indictione ſecunda, creatur patriarcha Theophylactus imperatoris filius.* Hæc Curopalates.

ANNO CHRISTI 946.

VITA ET EPISTOLA AGAPITI PAPÆ II.

Agapitus quando pontifex factus.

AGAPITVS Marino ſucceſſit, anno Chriſti DCCCCXLVI. tempore Conſtantini VIII. Hic poſt multas ſynodos in cauſa Hugonis & Artaldi celebratas, Remenſem archiepiſcopatum Artaldo adjudicatum confirmavit. Brunoni Colonienſi archiepiſcopo Ottonis fratri pallium petenti conceſſit. Debellatis ab Ottone rege magna victoria Danis, iiſdemque in Chriſtianam religionem acceptis, gratulatus eſt Hamburgenſi eccleſiæ, eiuſque privilegia a majoribus accepta innovavit. *Adam. lib. 2. cap. 2.*

Hujus tempore poſt obitum Lotharii Berengarius regnum Italiæ invaſit. Otto imperator vero ab Adelheide filia Rodulphi relictaque Lotharii uxore, & Agapito pontifice, fugata tota Berengarii familia, pro ſuppetiis ferendis ſolicitatus, Adelheidem reginam, olim Lotharii conjugem, uxorem accepit. Idem regnū integerrime defendit. Agapitus, cum novem annis, menſibus ſeptem & diebus decem, munere paſtorali bene functus fuiſſet, ex hac vita migravit.

EPISTOLA AGAPITI PAPÆ AD GERARDVM LAVREACENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Diſſidium eccleſiarum Laureacenſis (hoc eſt Patavienſis) & Saliſburgenſis componit. Saliſburgenſi occidentalem Pannoniam attribuit; Laureacenſi, ut pote antiquiori, benedictionis & ſedis honorem, orientalem Pannoniam, regiones Avarorum, Moravorum, Sclavorum: poteſtatem libere prædicandi per omnes Sclavorum terras, epiſcopos ibi ordinandi, omniaque autoritate apoſtolica conſtituendi.

Agapitus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, fratri dilectiſſimo & reverendiſſimo Gerardo ſanctæ Lauriacenſis eccleſiæ archiepiſcopo, in Chriſto ſalutem.

PETITIONES tuas pro renovandis ſive approbandis eccleſiæ tuæ privilegiis, venerabilis Fuldenſis monaſterii abbas Hademarus, huc cauſa orationis veniens, cum magna benevolentia noſtræ experientiæ ſuggeſſit, pariterque iurgia & diſceptationes graviſſimas inter te & Heroldum archiepiſcopum, pro utrinque ſuſcepta in una provincia pallii autoritate exortas, flebiliter nunciavit: quod & ipſi ex debita paſtorali cura nimio cordis mœrore dolemus, deteſtabiliterque profanamus. Quippe ſancta & univerſalis eccleſia, cui autore Deo præſidemus, a religioſis atque pacatis ſacerdotibus ſuis, & in caritate non ficta ſolidatis, quaſi totidem columnis inniſa fulcitur; diſcordantibus autem & adverſum ſe hoſtiliter inflante ſuperbia animum tollentibus, præſertim tantis pontificibus, velut evulſis ſuſtentaculis caſura, non ſine magno periculo & vigoris ſui detrimento a proprio ſtatu concutitur. Inſuper etiam dum deforis inter vos pro pallii honore pertinaciter hujuſmodi contentio exercetur: agitur ut in fraterna æmulatione decor ſacerdotii intus evacuetur.

Inde ergo, frater, officium noſtrum illud eſſe perpendentes, ne inimicitiarum fomite in vobis ſuccreſcente diſſidium ſanctæ Dei eccleſiæ, atque ſcandalum ſine conſilii & utilitatis veſtræ reſpectu diutius nutriatur: ad ſequeſtrandum litem veſtram accedimus nos arbitres, tam ex ſollicitudine a domino

Digitized by Google

mino regiminis injuncti, quam amborum vestrorum amore ad hoc permoti; ita videlicet ut & de prælibata conflictus vestri querimonia rationabilibus judiciis rite justitiæ satisfaciamus, & vos omni exposa controversia in fraternam concordiam Christo moderante revocemus.

Notum est igitur, literisque penes nos commendatum, quibus ecclesiarum locis dignitas pallii ab hac apostolica sede debeatur. Lauriacensem autem urbem antiquitus metropolitanam fore, & archiepiscopi sedem cui sanctitas tua præesse dignoscitur, sicut in privilegiis authenticis ad nos usque a te directis legimus, ita quoque inventis quibusdam exemplaribus chartæ vetustate admodum attritis in archivo sancti Petri reperimus. Hanc etiam in B exordio nascentis ecclesiæ, & immanissima Christianorum persecutione, a doctoribus istius sedis catholicæ fidei novimus rudimenta percepisse, & exinde a succedentibus prædicatoribus in superioris atque inferioris Pannoniæ provincias ejusdem fidei emanasse gratiam. Quibus etiam duabus provinciis, illarumque pontificibus, usque ad tempora Hunnorum non alius, quam sanctæ Lauriacensis præfuit archiepiscopus, quorum barbarica feritas non solum prædictam Lauriacensem civitatem, verum etiam in circuitu adjacentes regiones depopulavit, atque funditus desolavit. Inde quidem contigit, ut episcopi hac necessitate compulsi, sede illa deserta atque alio translata, simul etiam archi- C episcopalem ipsius sedis desererent honorem. Modernis autem, nec multum retro elapsis temporibus, vacante ab apostolico vicario Bavvariorum regno, Arno primus sanctæ Salzburgensis ecclesiæ subrogatur archiepiscopus. Hæc testatur annosa memorialis sacri scrinii historia. Modo autem mortalibus propitiante Christo, ab hostibus sanctæ Lauriacensis ecclesiæ quiete & inhabitandi securitate concessa, non alibi quam ibidem fraternitatis tuæ cathedram oportet haberi. Quapropter reinthronizamus te eidem ecclesiæ, sanctorum patrum videlicet prædecessorum nostrorum, sed & beatæ memoriæ domini Leonis papæ, a quo excellentia tua pallio ac privilegio donata est, sanctiones at- D que statuta exequentes: ac sæpe dictam sanctam Lauriacensem ecclesiam potestate & vice beati Petri apostolorum principis absolvimus, & archiepiscopamus, & in culmen metropolitanum sublimamus, & privilegia nobis transmissa manu propria munimus & corroboramus, ac rata esse firmamus, denuoque tibi pallium cum præsenti præcepto secundum usum prius concessum, successoribusque tuis perpetim tenendum tradimus. Hisque ex amussi ita ad justitiam reintegratis, decrevimus rixas vestras, & dissensiones præfata ex causa derivatas dirimere, atque in fraternum amorem vos reconciliare, sic ut utrique vestrum modo susceptus servetur pallii honor illæsus, hortantes quatenus apostolice instituti, amodo non in contentione & æmulatione maneatis. Constat quidem quod canonice singulis provinciis singuli ordinantur metropolitani. Proinde distribuere atque determinare ita vobis parochias, bonum & pacificum æstimamus: ut divisis duabus Noricæ regionis provinciis, Heroldo archiepiscopo, occidentalis Pannoniæ cura committatur & custodia; tibi autem successoribusque tuis, propter emeritam antiquitatem sanctæ Lauriacensis ecclesiæ, cui iure iuniorum reverentia assurgit, in benedictionis & sedis ordine prælatis atque præpositis, providentiam orientalis Pannoniæ, regionemque Avarorum atque Maraharorum "sed & Schlavorum, qui

" hoc est Moravorum, qui & Maravi, & Maraci.

A modo Christiani, vel adhuc per baptisma Christo lucrandi sunt, circumquaque manentium, credimus, nostramque apostolicam vicem in illis partibus prædicandi, & pro arbitrio vestro ubi opus est episcopos constituendi, omniaque disponere atque ordinare tali autoritate atque potestate delegamus, ac si ipsi præsentes affuissemus. Quod si jam dictus Heroldus archiepiscopus deinceps, suorumve quispiam successorum, minime diffinito limite contentus, sed interdictam atque a sua potestate separatam diœcesim repetere pervicaciter conatur, nec a prohibitæ contentionis schismate per istas nostras apostolicas traditiones atque determinationes compescitur: ipse etiam pie concessa dignitatis munificentia penitus privetur, atque secundum jus pristinum, superior Pannonia continuetur inferiori, atque tuæ tuorumque successorum ambæ perpetualiter subjaceant ditioni. Allubescentes autem assensumque præbentes istis nostris saluberrimis decretis benedicimus & catholicos approbamus: resistentes vero, atque infirmare vel omnino pervertere contendentes, anathemate Maranatha sanctæ Trinitatis districte percutimus, & apostolica sententia, qua mulctati Anania & Saphira exspiraverunt, damnamus, & cum blasphematoribus sancti Spiritus sempiternis cruciatibus puniendos destinamus.

EPISTOLA II. AGAPITI PAPÆ AD AYMARDVM ABBATEM CLVNIACENSEM.

Privilegium Abbatiæ Cluniacensis.

Agapitus servus servorum Dei, dilecto filio Aymardo venerabili abbati monasterii Cluniacensis, edificati in honore beatorum apostolorum Petri & Pauli, siti in pago Matisconensi, & per te in eodem Monasterio, tuisque successoribus in perpetuum.

CONVENIT apostolico moderamini benivola compassione pie poscentium votis succurrere, & alacri devotione his præbere assensum. Ex hoc enim potissimum præmium a conditore omnium Deo promerebimur. Igitur quia petistis a nobis, quatinus Monasterium prædictum in illo statu quo a Guillelmo duce per testamentum manere decretum est, nostra apostolica autoritate decerneremus, sanctæ Romanæ, cui Deo autore deservimus, ecclesiæ subjectum esse: inclinati precibus tuis, tibi ad regendum concedimus. Itaque sit illud monasterium cum omnibus rebus, vel quas nunc habet, vel quæ deinceps ibi traditæ fuerint, liberum a dominatu cujuscunque regis, aut episcopi, sive comitis, aut cujuslibet ex propinquis ipsius Guillelmi. Nullus ibidem contra voluntatem monachorum prælatum eis post tuum decessum ordinare præsumat: sed habeant liberam facultatem, sine cujuslibet principis consultu, quemcumque secundum regulam sancti Benedicti voluerint, sibi ordinare: nisi forte, quod absit, personam suis vitiis consentientem eligere maluerint. Hoc quicunque voluerit, cum Dei zelo prohibeat. Decimas vero, quæ olim ad vestras capellas pertinuerunt, & per modernam quasi autoritatem, sive licentiam, a quolibet episcopo subtracta sunt, vobis ex integro restituimus. Capellas autem, si aliquæ jam factæ, vel faciendæ inibi sint, ita manere concedimus, ut vestris ecclesiis nihil ex decimis minuatur. Hoc vero quod dilectus filius noster Bruno episcopus de prædictis capellis vobis concessit, ratum & firmum esse decrevimus in perpetuum.

Digitized by Google

tuum. Præterea, quicquid ex vineis, vel culturis ad vestram partem pertinet, partem quoque decimarum, ad hospitale vestrum pertinere sancimus. Simul & de his rebus, quas percepturi estis. Hoc etiam quod Leobaldus ad prædictum monasterium dereliquit. Simul & illud quod Magiona, * vel alicubus * rebus, quæ ad id monasterium pertinere debent. Confirmamus etiam nostra apostolica autoritate abbatiam Carilocensis cœnobii quæ eidem collata est monasterio. Abbatias sancti Ioannis, atque beati Martini in suburbio Matiscensi sitas, nihilominus in perpetuum constare decernimus ad prædictum locum, ut nullus episcopus vel comes, vel aliqua persona inibi temerario ausu quicquam ordinare præsumat, sine jussione rectoris jam dicti loci. Similiter censemus B de Celsanicas Alodo Hecfredi comitis, quem filius noster Stephanus, justa lance causam examinans, pro omnium remedio Christianorum prælibato delegavit loco. Præterea villas omnes quæ pertinent ad idem cœnobium Cluniacense, soliditate apostolica roboramus, Solustriacum videlicet, Caninias, Seneciacum, Arpagiacum, sanctum Victorem, & Scociolas, Kaerdasemscum, Dabormacum, & Piscatoriam, quam Osam vocant; Tosciacum, & ecclesiam sancti Desiderii, Ambariacum, & Saviniacum alodum, quem Engelbaldus dedit, & alodum quem VValdo, veniens ad conversionem, dedit. Similiter & Amberiam, & ecclesiam sancti Abundi, quam Artaldus moriens C ad prædictum reliquit cœnobium. Ecclesiam sancti Saturnini, cum omni alodo, quem Geraldus archiepiscopus dedit prædicto cœnobio. Et quia ordo monasticus summam desiderat immunitatem: ita vobis concedimus, sicut locis sanctis ubique reverentia debetur, ut nullus vestra municipia, aut res quaslibet, sine vestro consultu distringere, aut invadere ullo modo præsumat. Sane, ad recognoscendum, quod prædictum cœnobium sanctæ apostolicæ sedi, ad tuendum, atque fovendum pertineat, dentur per quinquennium x. solidi. Si quis autem contra hanc saluberrimam nostram constitutionem resistendo venire tentaverit, aut aliquid horum corrumpere conatus sit, D & omnia quæ in hoc privilegio sancimus, non observaverit, sciat se sub divini judicij obtestatione, anathematis vinculo æternaliter, nisi resipuerit, innodatum, & a regno Dei alienandum, & cum diabolo sine fine cruciandum. Qui vero nostræ hujus saluberrimæ sanctionis custos & observator extiterit, a Christo domino benedictionem, & a sanctis apostolis mundi judicibus absolutionem hic & in futuro consequi mereatur.

Scriptum per manus Leonis notarii regis, & scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, in mense Mart. per indictionem VII.

Anno circiter Christi 947.

"**CONCILIVM HELENENSE IN FONTANIS. E

CIRCA annum DCCCCXLVII. habitum est concilium in Fontanis, diœcesi Helenensi, sub Aymerico Narbonensi archiepiscopo: quo in concilio, secundum sententiam Romani pontificis depositi sunt episcopi Gerundensis & Vrgellensis, sed statim patrum clementia restituti. In eodem statutum, ut episcopus Helenensis post Narbonensem archiepiscopum primas obtineat tam in conciliis, quam in ordinationibus episcoporum. *Hactenus schedæ Petri de Marca Parisien-Concil. general.* Tom. IX.

A sis archiepiscopi, qui summam hanc Helenensis istius concilii excerpsit ex actis ipsis, quæ in Helenensi tabulario servantur.

CONCILIVM VIRDVNENSE, IN QVO SEDES REMENSIS ARTALDO adjudicata est, mense Novembri celebratum anno DCCCCXLVII.

Anno Christi 947.

DE *hac synodo scribit Flodoardus tum in chronico, tum in historia Remensi libro* IV. *capite* XXXIII. *iisdem fere utrobique verbis in hunc modum*: Anno, *inquit*, DCCCCXLVII. Conventus placiti regum Ludovici & Ottonis super Charam fluvium, intrante mense Augusto, celebratur, Hugone principe circa Mosomum & Duodeciacum castrametato: ubi res litis inter Artaldum & Hugonem Remensis ecclesiæ præsules ab episcopis auditur. Et quia synodus tunc convocata non fuerat, altercatio determinari non potuit: synodus autem circa medium mensis Novembris habenda denuntiatur. Interim vero sedes Remensis Artaldo conceditur: Hugo autem præsul in Mosomo commorari permittitur. *Et post alia*: Synodus prædicta Virduni habita est, præsidente Rotberto Treverensi præsule, cum Artaldo Remensi, Odolrico Aquensi, Adelberone Metensi, Goslino Tullensi, Hildebaldo Transrhenensi Mimegardovvrdensi, Israele Brittone, presente Brunone abbate fratre regis Ottonis, Agenoldo quoque, & Odilone, cum aliis quibusdam venerandis abbatibus. Ad quam Hugo episcopus evocatus, missis etiam duobus ad eum deducendum episcopis Adalberone & Goslino, venire noluit. Vniversa vero synodus domno Artaldo Remensi tenendum adjudicavit episcopium. Indicitur iterum synodus Idibus Ianuarii habenda.

CONCILIVM MOSOMENSE, IN QVO SEDES REMENSIS ARTALDO iterum adjudicata, Hugoni communio usque ad generalem synodum interdicta est: mense Ianuario celebratum anno DCCCCXLVIII.

Anno Christi 948.

FLODOARDVS *idem in chronico*. Anno, *inquit*, DCCCCXLVIII. Synodus prædicta celebratur in ecclesia sancti Petri, ante prospectum castri Mosomi, a domno Rotberto cæterisque Treverensis diœceseos episcopis, & aliquibus Remensis. Veniens autem illuc Hugo præsul, & locutus cum Rotberto, synodum noluit ingredi: literas vero quasdam ex nomine Agapiti papæ misit ad episcopos per clericum suum, qui eas Roma detulerat, nihil autoritatis canonicæ continentes, hoc tantum præcipientes, ut Hugoni Remensi redderetur episcopium. Quibus lectis, ineuntes episcopi consilium cum abbatibus & cæteris sapientibus qui aderant, responderunt non esse dignum vel congruum, ut mandatum legationis apostolicæ, quam dudum Rotbertus archiepiscopus, deferente Friderico præsule Moguntiacensi, coram regibus & episcopis tam Galliæ quam Germaniæ susceperat, & partem jam præceptionis ipsius exegerat, propter illas literas intermitteret, quas insidiator Artaldi præsulis exhibebat: immo quod regulariter cœptum fuerat, canonice partractaretur. Sicque præceptum est, ut recitaretur capitulum XIX. Carthaginensis concilii de accusato & accusatore. Quo recitato

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 948. tato, judicatum est secundum definitionem ipsius capituli, ut Artaldo præsule retinente communionem & parochiam Remensem, Hugo, qui ad duas synodos evocatus venire contempserat, a communione & regimine Remensis episcopii abstineret, donec ad universalem synodum, quæ indicebatur Kalendis Augusti, se purgaturus occurreret. Ipsumque capitulum mox in charta describi fecerunt episcopi coram se, subnectentes hanc etiam definitionem suam, & eidem Hugoni miserunt. Qui post alteram diem eamdem chartam Rotberto præsuli remisit, hoc verbis remandans, quod ipsorum judicio nequaquam obediturus esset.

CONCILIVM ENGILENHEIMENSE,

IN QVO ARTALDO SEDES REMENSIS restituta, Hugo comes Ludovico regi perduellis excommunicatus est, præsidente Marino sedis apostolicæ legato celebratum indictione VI. septimo Idus Iunias, anno Christi DCCCCXLVIII. Agapiti II. papæ anno II. Ludovici ejusdem transmarini regis, qui concilio aderat, anno XIII.

TITVLI CANONVM.

I. *Hugo comes, qui Ludovici regnum infestabat, excommunicatus.*
II. *Artaldo sedes Remensis restituta: Hugoni, qui eam usurpabat, anathema dictum.*
III. *Hugo idem comes ob episcopum Laudunensem sede sua ejectum excommunicatus.*
IV. *Vt laici sine licentia episcopi ecclesias non dent, nec auferant.*
V. *Vt laici presbyteros non vexent.*
VI. *Quot diebus feriandum sit in pascha & pentecoste.*
VII *Vt in litania maiore ieiunetur.*
VIII. *Vt oblationes altaris a laicis non attingantur.*
IX. *Vt decimarum causæ non apud seculares, sed in synodo discutiantur.*
X. *De incestis nuptiis.*

PRÆFATIO.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Anno ab incarnatione domini DCCCCXLVIII. indictione VI. septimo Idus Iunias, anno serenissimi regis Ottonis XIII. ipso quoque cum illustrissimo rege Ludovico in præsentia manente, sancta ac generalis synodus apud Engilenheim, in ecclesia sancti Remigii confessoris Christi, in pago Nagavvi dicto collecta est, præsidente videlicet domni Agapiti papæ apocrisiario, venerabili Polymartiensis ecclesiæ episcopo, Marino, & considentibus archiepiscopis, VVicfredo sanctæ Coloniensis ecclesiæ archiepiscopo, Friderico sanctæ Moguntinæ sedis archiepiscopo, Rotberto sanctæ Treverensis ecclesiæ archiepiscopo, Artaldo sanctæ Remensis ecclesiæ episcopo, Adalgago sanctæ Hammaburgensis ecclesiæ archiepiscopo, Richavone Vangionensis ecclesiæ episcopo, Geroldo Iuvavensis ecclesiæ episcopo, Vdalrico Augustensis ecclesiæ episcopo, Bernardo Halberstatensis ecclesiæ episcopo, Theodardo Hildinesheimensis ecclesiæ episcopo, Dudone Padebrunnensis ecclesiæ episcopo, Conrado Constantiensis ecclesiæ episcopo, Starcando Eistetensis ecclesiæ episcopo, Reginbaldo Nemetensis ecclesiæ episcopo, Poppone VVirciburgensis ecclesiæ episcopo, Adalberone Metensis ecclesiæ episcopo, Goslino Tullensis ecclesiæ episcopo, Berengero Virdunensis ecclesiæ episcopo, Balderico Trajectensis ecclesiæ episcopo, VVichardo Basileensis ecclesiæ episcopo, Dodone Osnaburgensis ecclesiæ episcopo, Eboriso Mimidonensis ecclesiæ episcopo, Hildiboldo Mimigardeuurdensis ecclesiæ episcopo, Faraberto Tungrensis ecclesiæ episcopo, Fulberto Cameracensis ecclesiæ episcopo, Rudolfo Lugdunensis ecclesiæ episcopo, Michaele Ratisbonensis ecclesiæ episcopo, Adalberto Laureacensis ecclesiæ episcopo, Liopdago Ripuensis ecclesiæ episcopo, Oredo Suevvicensis ecclesiæ episcopo, Reginbrando Arusvensis ecclesiæ episcopo, cum cœtu abbatum, canonicorum, necnon & monachorum, unius spiritus amore ferventium, quatenus cælitus adminiculati, zizania divini cultus agro ab inimica manu supersita canonicarum sarculis sententiarum radicitus extirparentur.

Igitur recitato primitus euangelio, oramineque finito, & sanctorum canonum quamplurimis institutionibus linguarum clavibus coram reclusis, missus apostolicæ sedis chartam suæ legationis honorifice protulit, in qua pro debitæ reverentiæ dono Romano pontifici exhibendo commoniti sunt, ut universalis ecclesiæ puppis exoptatæ tranquillitatis portui secura succedat, seque procelloso tribulationum turbine vexari diutius non timeat. Significatum est autem in ejusdem recitaminis sententia, prædictum præsulem Marinum ab ipso universali papa tali tenore ad nostros fines directum fuisse, quo in omni ecclesiasticarum legum discussione ipsius existens vicarius, quæcumque liganda essent, apostolica auctoritate ligaret; & quæ solvenda viderentur, parili solveret potestate. Hujusmodi procul dubio affaminis tam salubri missatico glorioissimi reges prefati, cum pontificibus, omnique clero, congratulantes, ut dignum fuit, se in omnibus consentire & obedire professi sunt. A quibus, autorante & confirmante legato apostolico, capitula subsequentia statuta sunt. Dehinc ex sessionis suæ loco se subrigens inclytus rex Ludovicus, ad præsentiam sereniissimi regis Ottonis, totiusque sanctissimi concilii unanimitatem, satis lacrymosi conquestus protulit querimoniam: videlicet quod regia privaretur potestate a quodam principe Hugone nominato, quondamque sibi subjecto. Cujus anxietati & multimodæ reclamationi condolentes in unitate spiritus coadunati sanctissimi patres, ejusmodi super hac re sententiam protulere:

CANONES.

I.

NVLLVS deinceps regiam potestatem præsumat populari, seu aliquam perfidiæ maculam sibi fallaciter exhibere. Decrevimus enim, Toletani Concilii judicium exequendo, Hugonem regis Ludovici regni invasorem & raptorem excommunicationis gladio feriendum, nisi forte tempore statuto ad synodale concilium veniat, & a tam nefaria protervitate satisfaciendo resipiscat. Concilium Tolet IV. can. 75.

II.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 948.

II.

Artaldus Remenſis eccleſiæ archiepiſcopus propria de ſede expulſus, ex canonica autoritate in priſtinum honorem inthronizatus; Hugo autem, qui ejus ſedem contra fas ſibi uſurpat, anathematis eſt mucrone mulctatus: ejuſque ordinatores, & qui ab eo ſunt ordinati, niſi VI. Idus Septembris Treuiris veniant, & ibi pro erratibus dignam ſatisfaciendo pœnitentiam ſubeant, ſimilem excommunicationis ſententiam ſuſtineant.

III.

De antedicto Hugone comite, qui Rudolfum Lugdunenſis eccleſiæ epiſcopum propria de ſede, non cauſa alicujus criminis, ſed pro fidelitate Ludovici regis proprii ſenioris expulit, decrevimus eum in ſancta ſynodo pro hac re, ſicut de præſcripta, excommunicandum, niſi veniendo ſatisfecerit.

IV.

Vt laici ſine epiſcopali licentia presbyteris eccleſias dare, vel eos dimittere non præſumant.

V.

Vt nullus laicorum presbyterum flagitare, ſeu fatigare, vel aliquam ſibi injuriam inferre audeat.

VI.

Vt paſchalis hebdomada feſtive tota celebretur, & in pentecoſten ſecunda, tertia, quarta feria, non minus quam dies dominicus, ſolenniter honorentur.

VII.

In litania majore jejunium, ſicut in rogationibus ante aſcenſionem domini, exerceatur.

VIII.

Vt oblationes fidelium, quatenus altari deferantur, nihil omnino ad laicalem pertineant poteſtatem, dicente ſcriptura: *Qui altario deſerviunt, de altario participentur.* 1. Cor. 9.

IX.

Vt decimæ, quas dominus præcipit in horreum ſuum deferri, ſi eccleſiis Dei non fuerint redditæ, ſed nefaria cupiditate, quæ ſæuior Ætnæ ignibus ardet, a ſæcularibus fuerint retentæ, ſæcularia ſuper hoc non exerceantur judicia, nec in forenſibus diſcutiantur cauſis, ſed in ſancta ſynodo ab ipſis ſacerdotibus, quorum deputatæ ſunt uſibus, quid exinde debeat actitari certis diffiniatur promulgationibus.

X.

Vt euangelica autoritate & ſacrorum canonum inſtitutione * pœnaſque proponere divini judicii, ut noſtra ſit abſoluta conſcientia, & illarum pro ſe rationem Deo reddat intentio. Cavendum eſt quippe, quod de earum moribus actibuſque beatus Paulus teſtatur apoſtolus. Quod pleA nius exponere præterimus, ne ſexus inſtabilis non tam deterreri quam admoneri videatur.

ANNO CHRISTI 948.

SYNODI EJVSDEM
APVD ENGILENHEIM HABITÆ
ACTORVM NARRATIO ALTERA.

Ex Flodoardo lib. IV. *hiſtoriæ Remenſis cap.* XXXV.

DOMNVS igitur Agapitus papa vicarium ſuum Marinum epiſcopum mittit ad Ottonem propter evocandam & congregandam generalem ſynodum: literæque ipſius papæ mittuntur ab urbe Romana ſpeciatim quibuſdam epiſcopis Galliæ Germaniæque, vocantes eos ad ſynodum. Quæ B ſynodus congregata eſt in Engelenheim palatio regali, in eccleſia beati Remigii honori dicata, VII. Idus Iunii, cauſa videlicet maximarum diſſenſionum, quæ agitabantur inter regem Ludovicum & Hugonem principem, inter Artaldum quoque Remenſem epiſcopum & Hugonem illicite ſubſtitutum ejuſdem urbis præſulem: quæ diſſentiones omne perturbaverant regnum Francorum. Ad quam ſynodum celebrandam, advenien- *Hæc Sirmondus ad libri marginem manu ſua annotarat.*
te præ dicto Marino ſedis apoſtolicæ vicario, convenerunt etiam Germaniæ præſules, cum quibuſdam Galliarum epiſcopis. Rotbertus videlicet Trevirenſis archiepiſcopi, Artaldus Remenſis, VVicfridus Colonienſis, [2] Hildebaldus Mimigardovur- C denſis, [3] Adalbero Metenſis, Berengarius Virdunenſis, Fulbertus Cameracenſis, Rodulfus Laudunenſis, Richoo VVarmatienſis, Raimbaldus Spirenſis, Poppo VVirzburgenſis, Conradus Conſtantienſis, Odelricus Auguſtenſis, Tethardus Hildeſheimenſis, Bernardus Halberſtatenſis, Dudo Paderbornenſis, Fridericus Moguntinenſis, Adalgagus Hammaburgenſis, Goſlenus Tullenſis, Michael Ratiſponenſis, Farabertus Tungrenſis, Lioptacus Ribunenſis, Dodo Oſnaburgenſis, Everis Mindenſis, Baldricus Trajectenſis, Heroldus Salzburgenſis, Adelbertus Bazſoenſis, Starcandus Eiſtadienſis, Horat Neovicenſis, VVicardus Baſileenſis, Lidac Ribuenſis. Reſidentibus his præſulibus in eccleſia dicti loci, poſt præmiſſas preces D ſecundum ordinem celebrandi concilii, & poſt lectiones ſacræ autoritatis, ingreſſis glorioſis regibus Ottone ac Ludovico, & ſimul reſidentibus, poſt allocutionem præfati Marini ſedis apoſtolicæ legati, exurgens Ludovicus rex e latere & conſenſu domni regis Ottonis, proclamationis ſuæ querimoniam propalavit coram præmiſſo Romanæ ſedis vicario, cæteriſque conſidentibus epiſcopis: referens qualiter accerſitus fuerit a tranſmarinis regionibus per legatos Hugonis, cæterorumque Franciæ principum, ad ſuſcipiendum ſuę paternę hereditatis regnum, cunctorumque votis & acclamationibus procerum, militięque Francorum, ſublimatus & E conſecratus ſit ad apicem regalis moderaminis obtinendum: poſtea vero ejectus ſit a præfato Hugone, & dolis appetitus ac comprehenſus per annum integrum ſub cuſtodia fuerit ab eo detentus: nec aliter ejus abſolutio potuerit obtineri, niſi Laudunum caſtrum, quod ſolum tunc regina Gelberga cum fidelibus ſuis regiis ſedibus retinebat, Hugone id occupante dimitteret. De his omnibus malis, quę poſt regni ſuſceptionem paſſus fuerat, ſi quis objiceret quod ſui facinoris cauſa eidem fuiſſent illata, inde ſe juxta ſynodale judicium, & regis Ottonis præceptionem purgaret, vel certamine ſingulari defenderet. Deinde ſurgens Artaldus archiepiſcopus protulit ſecundum juſ-

[1] Fridericus Moguntinenſis
[2] Adeldagus Hammaburgenſis
[3] Goſlenus Tullenſis

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 948. sionem papæ Romani, quam ei delegaverat, initium atque tenorem litis, quæ versabatur inter ipsum & Hugonem subrogatum sibi ecclesiæ Remensis antistitem. Et recitatæ sunt literæ quæ sequuntur.

Sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis vicario domno Marino, universæque sanctæ synodo apud Engelenheim congregatæ, Artaldus divina propitiante clementia Remorum archiepiscopus.

DOMNVS Agapitus papa literas nobis & cæteris coepiscopis nostræ diœceseos direxit, in quibus præcepit, ut ad hoc sanctitatis vestræ concilium convenire studeremus, ita instructi de omnibus, ut rei veritas de miseriis nostræ sedis, quas patimur, coram sanctitate vestra manifesta fieri posset. Quocirca propalare prudentiæ vestræ commodum duximus, qualiter res exordium ceperit litis hujus, quæ adhuc inter me & Hugonem miserrime ventilatur. Defuncto siquidem Heriveo archiepiscopo, Seulfum, qui archidiaconatus urbis nostræ tunc officio fungebatur, ad præsulatum ejusdem sedis elegimus. Qui pontifex ordinatus, assumens zelum contra proximos prædecessoris sui, cum eos per semet a loco depellere non valeret, consilio inito cum quibusdam laicis, scilicet consiliariis suis, amicitiam quæsivit Heriberti comitis, quam dato jurejurando per eosdem consiliarios obtinuit, eo tenore ut post obitum ipsius ad electionem pontificis milites ecclesiæ nullatenus aspirarent sine consilio ipsius Heriberti: idem vero comes fratrem Herivei præsulis, & nepotes ipsius, a participatione rerum Remensis episcopii separaret. Quibus patratis, insimulati sunt iidem propinqui Herivei præsulis a consiliariis Seulfi episcopi de infidelitate ipsius senioris sui, accersitoque Heriberto comite cum pluribus suis jubentur ad rationem reddendam coram ipsis venire. Et quia contra eos, a quibus accusati fuerant, singulari congredi certamine noluerunt, sublatis ab eis rebus quas ex episcopio possidebant, comprehensi sunt, atque deducti per Heribertum comitem ad Robertum regem, a quo etiam sub custodia sunt detenti usque ad mortem ipsius Roberti. Tertio demum sui episcopatus anno Seulfus episcopus, ut plures asserunt, ab Heriberti familiaribus veneno potatus defungitur. Mox itaque comes Heribertus urbem Remensem adiit, & ecclesiæ milites, clericorum quoque quosdam, de rectoris electione ad suum consilium, ceu juratum fuerat, intendere fecit. Cum quibus ad Rodulfum regem pergens in Burgundiam, obtinuit ab eo, ut sibi committeretur idem episcopium, eo tenore, ut tam clericis quam laicis debitum honorem concederet & conservaret, nec injustitiam alicui faceret: sed ipsum episcopium æquo jure gubernaret, donec talem clericum eidem regi præsentaret, qui ad episcopale ministerium exequendum rite ordinari valeret. Qui comes ad eamdem urbem regressus, res episcopii, prout sibi placuit, fautoribus suis divisit, cæteris abstulit, & absque ullo judicio vel lege, quos voluit rebus expoliavit, vel ab urbe propulit. Odalricum denique Aquensem episcopum in eadem urbe suscipiens, episcopale inibi ministerium celebrare præcepit. Sicque annos sex, & eo amplius, idem episcopium suo dominio vindicavit, pro libitu proprio illud tractans, & in sede præsulis residens tam ipse quam conjux sua: donec septimo tandem anno, ortis inter ipsum & regem Rodulfum atque Hugonem comitem quibusdam simultatibus, Rodulphus rex cum Hugone & Bosone fratre suo, cæteris quepluribus tam episcopis quam comitibus, Remorum obsidet urbem, succensentibus sibi episcopis, & conquerentibus adversus eum, quod tam diuturno tempore contra divinæ legis autoritates hanc urbem permiserit vacare pastore. Quorum querimoniis permotus rex admonet clerum & populum de pastoris electione, dans eis id agendi facultatem ad Dei honorem & sui fidelitatem. Sicque concordantibus cunctis tam clericis quam laicis qui extra obsidionem erant, pluribus etiam eorum, qui clausi tenebantur, in idipsum faventibus, eligitur humilitatis nostræ persona in hoc magis onere quam honore subeundo. Aperientibus tandem tam militibus quam civibus portas urbis regi Rodulpho, & episcopalem benedictionem mihi tradentibus episcopis, qui erant decem & octo, & suscipientibus nostram humilitatem tam clero universo, quam reliquis civibus, inthronizatus ab episcopis nostræ diœceseos, impositum mihi, prout Deus concessit, ministerium per annos ferme novem tractavi, ordinans per diœcesim episcopos octo, & in episcopio multos, prout competens videbatur, clericos: quousque nono postmodum anno, postquam Ludovicum regem, favente Hugone, cunctisque regni principibus, Gerbergam quoque reginam benedixeram, & sacro perfuderam chrismate, instigatus Hugo comes iracundia, quod ei consentire vel conjungi noluerim ad ipsius regis infidelitatem, adhibitis secum Heriberto comite, & VVilelmo Nortmannorum principe, Remensem obsidet urbem. Nec longum, sexta scilicet obsidionis die, deseror ab omni pene cœtu laicalis militiæ: sicque derelictus ab his, ad Hugonem & Heribertum compellor exire. A quibus coarctatus & conterritus cogor memet episcopali procuratione abdicare, & ita me propellentes in cœnobio sancti Basoli habitare constituunt: Hugonem vero filium Heriberti, qui Autisiodori diaconus ordinatus fuerat, in urbem introducunt, & ciuitate potiuntur. Ludovicus autem rex a Burgundia rediens, me apud sanctum Basolum reperit, & assumens secum simul cum propinquis meis, quorum res Heribertus comes abstulerat, Laudunum deducit, quod castrum tunc obsidebant Heribertus & Hugo: solutaque obsidione oppidum ingredimur, nobisque metatus degendi disponitur. Interim clerici nostri loci, sed & laici quidam pessime ab Heriberto tractantur, & quidam clericorum in custodiis retruduntur, res eorum auferuntur atque diripiuntur, rapinæ per totam urbem late perpetrantur. Interea convocantur episcopi nostræ diœceseos ab Hugone & Heriberto satagentibus & quærentibus ab eis de ordinatione Hugonis filii Heriberti. Qui Suessionis congregati, mittunt ad me Laudunum Hildegarium episcopum, cum aliis quibusdam legatis, mandantes ut ad eos venirem, ad consentiendum scilicet hujus ordinationis perversitati. Quibus remandavi quod non esset mihi competens ad eos illo proficisci, ubi adversarii & inimici mei cum ipsis erant aggregati. Quod si loqui mecum vellent, ad talem locum devenirent, ubi sine periculo ad eos accedere possem. Quibus advenientibus in locum ab eisdem delectum, profectus sum ad eos, venienſque prosternor coram ipsis, obsecrans ut propter amorem & honorem Dei tam mihi quam sibi competens consilium dare studerent. Qui me de ordinatione prædicti Hugonis interpellare cœperunt, & hoc omnimodis suadere, ut eis in hac ordinatione consensum præberem;

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 948.

berem; promittentes res nonnullas episcopii mihi se impetraturos. At ego, postquam responsum diu distuleram, videns eos cunctos in proposito quod ceperant perseverantes, surgens interdixi palam cunctis audientibus, excommunicans autoritate Dei Patris omnipotentis, & Filii, & Spiritus sancti, ut nullus eorum ad eamdem ordinationem accederet, nec alicui in episcopali honore me vivente manus imponeret; sed nec ullus eamdem benedictionem suscipere præsumeret. Quod si forte fieret, ad sedem apostolicam eos provocabam. Illis inde furentibus, ut possem exire de medio eorum, & Laudunum reverti, temperavi responsum, dicens ut mitterent mecum qui B eis renuntiaret, quid consilii reperire valerem super hac re in domina mea regina & fidelibus ejus, quia rex non aderat. Ad hoc illi mittunt Deroldum episcopum, putantes me esse mutaturum consilium. Quo veniente, & coram domina regina & fidelibus ejus inde me interpellante, iterum exurgens præfatæ modum excommunicationis in eosdem episcopos jaculatus sum: vocationem quoque ad sedem apostolicam iterare curavi, excommunicans ipsum hunc Deroldum, ut id eis omnino non taceret, sed cunctis manifeste proferret. His ita gestis, parvi pendentes illi nostram excommunicationem, Remis accedunt, & quidam eorum ordinationi huic manus applicuerunt, quidam vero se subduxisse sciuntur. Ego vero cum rege manens, quas ille scitur angustias pertulisse, & secum pertuli; & quando eum bello aggressi sunt Hugo & Heribertus, cum ipso eram, & vix evasi mortis periculum. Prolapsus itaque, auxilio & protectione Dei, de medio inimicorum, profugus & vagabundus loca invia quæque silvasque perlustro, non ausus certo consistere loco. Comites autem Hugo & Heribertus, affati quosdam amicos nostros sibi subditos, suadent ut me requirentes ad ipsos deducant, pollicentes se mihi benefacturos, & rebus quas ipsi petissent dituturos. Requirentes ergo me amici reperiunt per diversa vagantem, & ita perducor a fratribus meis & amicis ad præ- D fatos comites. Qui postquam me in potestate sua conspiciunt, quærere cœperunt, ut eis pallium a sede Romana mihi collatum traderem, & sacerdotali me ministerio penitus abjurarem. Quod ego nullatenus me facturum, neque pro amore vitæ hujus præsentis, attestor. Districtus igitur, & coangustiatus ab eis, episcopii tandem rebus abrenuntiare compellor: sicque rursus ad sanctum Basolum, quasi vacans, habiturus deducor. Mansi denique paucis diebus in ipso cœnobio, quoadusque comperiens per certos ex familiaribus Heriberti comitis nuntios, quod ab eo male de mea tractabatur perditione, iterum iterumque nuntiis hujusmodi pavefactus & impulsus, locum deserui, & abdita lustra silvarum E vagabundus repetii: horisque silentibus, & itinere devio, Laudunum revertor, ibique susceptus a rege secum manere constituor. Mansi vero ibidem cum ipso vel fidelibus ejus, expectans & deprecans misericordiam Dei, donec ipse est dignatus in cor domini regis Ottonis mittere, ut ad subventionem senioris mei regis, & nostram, properaret in Franciam. Denique, postquam domina nostra regina Laudunum propter absolutionem domini regis reliquerat, egressus inde ad dominum regem Ottonem cum seniore meo deveni rege, simulque Remos accessimus. Cingitur itaque urbs exercitibus, & episcopi qui ad-

ANNO CHRISTI 948.

A erant me sedi nostræ restitui censent. Mandatur ergo Hugoni a domino rege Ottone, ut egrediatur, & pervasam deserat urbem. At ille nutans aliquamdiu, & pro posse, ubi vidit ad resistendum penitus sufficere se nequaquam valere, nec amicorum sibi præsidia subvenire, decernit exeundum, quærens ut liber cum suis dimitteretur abscedere. Permittitur itaque sanus exire cum omnibus qui secum voluere comitari: & quæcumque secum voluit ferre, nullo contradicente asportavit. Sicque cum regibus introgressus urbem, præcipior loco nostro & honori restitui. Susceptus igitur a dominis archiepiscopis, Rotberto Treverensi, & Frederico Moguntiacensi, B comitantibus cæteris, & congratulantibus, tam clericis ecclesiæ nostræ, quam reliquis civibus, ab ipsis restituor cathedræ episcopali. Hugo vero Remis egressus Mosomum castrum cum suis occupat, & muniens contra fideles regis senioris nostri detinet. Habito denique colloquii placito inter reges, seniorem meum videlicet ac dominum Ottonem, super Charam fluvium, convenimus ad illud tam ego quam ipse Hugo cum ordinatoribus suis. Ibique res litis hujus ab episcopis auditur: protulitque literas ad sedem Romanam quasi ex persona nostra datas excusationis meæ, ac si vacationem petentes administrationis episcopii nostri; quas me umquam dictasse, neque subscribendo aliquatenus corro- C borasse, protestatus sum, atque protestor. Et quia tunc synodus convocata non fuerat, id opponentibus fautoribus ipsius Hugonis, altercatio nostra determinari non potuit. Synodus autem circa medium mensis Novembris habenda Virduni, utriusque partis episcopis annuentibus, denuntiatur. Interim vero sedes Remensis mihi regenda decernitur; idem vero Hugo Mosomi commorari permittitur. Nec longum, instante scilicet vindemiæ tempore, hic noster æmulus Hugo, assumens secum Theobaldum regis inimicum, & regni nostri, cum aliis pluribus malefactoribus, in villas Remensis episcopii contiguas urbi devenit, & omne pene vinum ex D his colligens in diversos pagos abduci fecit. Tum multa mala inibi pepetrata, & ecclesiæ nostræ homines captivi abducti, & ad redemptionem variis sunt adacti tormentis. Synodus autem denuntiata Virduni celebratur, præsidente Rotberto præsule Trevirensi, præcepto domni papæ Romani, præsente quoque domino Brunone, cum episcopis & abbatibus nonnullis. Ad quam præfatus Hugo evocatus, missis etiam duobus ad eum deducendum episcopis, Adalberone & Gozlino, venire contempsit. Vniversa vero synodus mihi Remense regendum decernit episcopium. Indiciturque iterum synodus habenda die Iduum mensis Ianuarii, quæ & aggregatur, ut denuntiatum fuerat, in ecclesia sancti Petri, ante prospectum castri Mosomi, a domino Rotberto, convenientibus cæteris quoque Treverensis diœceseos episcopis, & aliquibus Remensis. Veniens autem illuc æmulus noster Hugo, & locutus cum domino Rotberto, synodum noluit ingredi: literas vero quasi ex nomine domini papæ direxit ad episcopos per clericum suum, qui eas Roma detulisse ferebatur, nihil autoritatis canonicæ continentes, sed hoc tantum præcipientes, ut Hugoni Remensi redderetur episcopium. Quibus recitatis, ineuntes episcopi consilium cum abbatibus, & cæteris qui aderant sapientibus, responderunt non esse

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 948.

dignum vel congruum, ut mandatum legationis apoſtolicæ, quam dudum Rotbertus archiepiſcopus, deferente Friderico præſule Moguntiacenſi, coram regibus & epiſcopis tam Galliæ quam Germaniæ ſuſceperat, & partem jam præceptionis ipſius exegerat, propter illas literas intermitteret, quas inſidiator noſter exhibebat: immo quod regulariter cœptum fuerat, ut canonice pertractaretur unanimiter cenſent. Præcipiturque recitari capitulum Carthaginenſis concilii XIX. de accuſato & accuſatore. Quo recitato, judicatum eſt juxta definitionem ipſius capituli, ut communionem & parochiam Remenſem me retinente, Hugo qui ad duas jam ſynodos evocatus intereſſe contempſerat, a communione & regimine Remenſis epiſcopii abſtineret, donec ad univerſalem ſynodum, quæ indicebatur ad Kalendas Auguſti, ſeſe purgaturus, vel rationem redditurus, præſentaret. Ipſumque capitulum mox in charta epiſcopi coram ſe deſcribi fecerunt, ſubnectentes hanc etiam definitionem ſuam. Qui poſt alteram diem chartam eamdem Rotberto præſuli remiſit, hoc verbis remandans, quod ipſorum judicio nequaquam obediturus exiſteret. Sicque abſoluto concilio ipſe Moſomum contra mandata regum & epiſcoporum retinet: & ego Remos regreſſus, reclamationis mox querelas ad ſedem Romanam per legatos domini regis Ottonis deſtinavi, præſtolans mandata ipſius ſedis, ejus decretis, & univerſalis hujus ſancti concilii veſtri judiciis parere paratus.

Poſt quam literarum recitationem, & earum propter reges juxta Theotiſcam linguam interpretationem, ingreſſus ſynodum quidam Sigeboldus, præmiſſi Hugonis clericus, attulit literas quas Roma detulerat, quaſque jam in alia ſynodo Moſomi propalaverat, aſſerens eaſdem literas ſibi Romæ ab ipſo qui aderat Marino vicario datas. Qui Marinus proferens literas quas idem Sigeboldus Romam tulerat, præcepit eas coram ſynodo recitari. In quarum recitatione repertum eſt, prout ipſæ literæ fatebantur, quod VVido epiſcopus Sueſſionicus, Hildegarius quoque Bellovacenſis, Rodulfus Laudunenſis, cæterique cuncti Remenſis diœceſeos epiſcopi, eaſdem literas ad ſedem delegaverant apoſtolicam pro reſtauratione Hugonis in ſede Remenſi, & expulſione Artaldi. Poſt quorum lectionem exurgentes Artaldus & præfatus Rodulpus, qui in iiſdem literis nominabantur, Fulbertus quoque Cameracenſis antiſtes, eaſdem literas refutarunt, adſtruentes quod eas antea numquam viderint vel audierint, neque in earum delegatione conſenſum præbuerint. Quibus cum idem clericus contraire non poſſet, licet in eos calumniis obſtrepens, præcepit dominus Marinus, ſuggerens univerſæ ſynodo, ut ſibi conſilium & rectum judicium proferrent ſuper hujuſmodi calumniatore, & calumniarum in epiſcopos delatore. At illi, poſtquam delator publice confutatus eſt falſa detuliſſe, lectis capitulis de hujuſmodi calumniatoribus, judicant & unanimiter cenſent, eum qui fruebatur honore privari debere, ac ſecundum capitulorum tenorem in exilium detrudi. Diaconatus igitur, quo fungebatur, miniſterio multatus, a conſpectu ſynodi reprobatus abſceſſit: Artaldo vero præſuli, qui omnibus ſe ſynodis præſentabilem fecerat, non refugiens ſynodale judicium, epiſcopium Remenſe juxta canonum conſtituta, & ſanctorum patrum decreta, omnino retinendum atque diſponendum decernunt, laudant, atque corroborant. Secunda confeſſionis die, poſt recitatas divinæ autoritatis lectiones, & Marini vicarii allocutionem, ſuggeſſit dominus Rotbertus Trevirenſis archiepiſcopus, ut quoniam juxta ſacræ legis inſtituta reſtauratum atque reſtitutum fuerat Remenſe Artaldo præſuli epiſcopium, in ejuſdem ſedis invaſorem ſynodale peragereretur judicium. Præcepit itaque Marinus vicarius, ut canonicam ſuper hac præſumptione ſynodus proferret ſententiam. Iubentur ergo ſanctæ legis catholicæ recitari capitula. Quibus recitatis, ſecundum ſacrorum canonum, & ſanctorum decreta patrum Sixti, Alexandri, Innocentii, Zoſimi, Bonifacii, Cæleſtini, Leonis, Symmachi, cæterorumque ſanctorum eccleſiæ doctorum, excommunicaverunt, atque ab eccleſiæ Dei gremio repulerunt prædictum Hugonem Remenſis eccleſiæ pervaſorem, donec ad pœnitentiam & dignam ſatisfactionem venire procuraret. Cæteris quoque diebus tractata ſunt quædam neceſſaria de inceſtis conjugiis, & eccleſiis, quæ preſbyteris in partibus Germaniæ dabantur, immo venumdabantur indebite, & auferebantur a laicis illicite. Prohibitum igitur atque ſtatutum eſt, ne id omnino præſumeretur ab aliquo. Sed & de aliis eccleſiæ Dei utilitatibus tractata ſunt & definita nonnulla.

ANNO CHRISTI 948.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

1 *Synodi ejuſdem.*] Narrationis hujus prior pars, quæ Artaldi epiſtolam ad ſynodum antecedit, ex Flodoardi chronico petita eſt, epiſtola ex hiſtoria Remenſi ejuſdem. Quæ vero epiſtolæ ſubjiciuntur, eadem ad verbum leguntur in chronico & in hiſtoria. Cæterum in clencho epiſcoporum ſynodi, quædam interpolata paulo aliter quam apud Flodoardum.

CONVENTVS EPISCOPORVM IN ECCLESIA S. VINCENTII Laudunenſis.

ANNO CHRISTI 948.

De hoc epiſcoporum conventu, ejuſque actis, ſcribit in chronico Flodoardus, ubi res bellicas a Ludovico rege, Lotharienſibuſque cum eo Conrado duce conjunctis, hoc anno adverſus Hugonem comitem geſtas perſequitur. Obſident, *inquit*, dux & exercitus quamdam munitionem, quam ædificaverat, & tenebat Tetbaldus in loco qui dicitur Mons acutus, qui & Laudunum contra regem retinebat. Hoc etiam oppidum oppugnantes tandem, non ſine mora capiunt. Indeque Laudunum adeunt, & in eccleſia ſancti Vincentii epiſcopi prædictum Tetbaldum excommunicant. Hugonem vero principem vocant literis ex parte Marini legati apoſtolicæ ſedis, & ſua, venire ad emendationem pro malis quæ contra regem & epiſcopos egerat.

a CONCILIVM TREVIRENSE, IN QVO EXCOMMVNICATVR ITERVM HVGO comes, Ludovici regis perduellis, cum epiſcopis aliquot ab Hugone Remenſi ordinatis, a Marino legato celebratum eodem anno DCCCCXLVIII.

ANNO CHRISTI 948.

Actorum ſynodalium breviarium ex chronico Flodoardi.

POSTHÆC Artaldus Treviros proficiſcitur ad ſynodum, cum epiſcopis VVidone Sueſſonico, Rodulfo Laudunenſi, & VVicfredo Morinenſi. Quo pervenientes Marinum ſeſe præſtolantem repererunt cum Rotberto archiepiſcopo Trevirenſi: cæterorum vero Lotharienſium atque Germanorum præſulum illic invenere neminem. Conſidentibus igitur illis, ſciſcitari cœpit Marinus vicarius, quid egiſſet poſt præmiſſam ſynodum Hugo princeps erga ipſos & regem Ludovicum. At illi referunt ſupra memorata quæ ipſis & eccleſiis eorum intulerat

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 948. intulerat mala. Requirit ergo de vocatione ipſius principis Marinus, utrum perlatæ fuiſſent literæ vocationis, quas ei perferendas delegaverat. Cui reſpondetur ab Artaldo archiepiſcopo, quod quædam earum perlatæ ſunt, quædam v ro perferri non potuerunt, earum gerulo ab ipſis graſſatoribus intercepto : vocatus tamen fuerit tam literis quam internuntiis. Requiritur itaque, ſi adſit aliquis ex parte ipſius legatus : ubi cum nullus fuiſſet inventus, decernitur expectandum, ſi forte adventurus eſſet in craſtinum.

Seſſio II. Quod cum minime contigiſſet, & omnes qui aderant tam clerici quam illuſtres laici excommunicandum eſſe acclamarent, definitur ab epiſcopis hanc excommunicationem differendam uſque ad diem tertiam. Tractatur autem de epiſcopis qui vocati fuerant, & venire diſtulerant, vel his qui ordinationis Hugonis participes extiterant. Et VVido quidem Sueſſonicus ſe culpabilem, proſtratus coram Marino vicario & Artaldo archiepiſcopo, profitetur. Intercedentibus autem pro eo apud Marinum Rotberto & Artaldo archiepiſcopis, abſolvi ab hac noxa meretur. VVicfredus Morinenſis immunis ab hac ordinatione reperitur. Adeſt Transmari Noviomenſis epiſcopi legatus quidam preſbyter, adſtruens eumdem præſulem ita gravi languore detentum, ut ad eamdem ſynodum venire non valuerit: idque noſtrates qui aderant teſtabantur epiſcopi.

Seſſio III. Tertia tandem die, inſiſtente præcipue Liudulfo legato & capellano regis Ottonis, quoniam idem rex id omnino fieri præcipiebat, excommunicatur Hugo comes, inimicus Ludovici regis, pro ſupra memoratis malis ab ipſo perpetratis : eo tamen modo, donec reſipiſcat, & ad ſatisfactionem coram Marino vicario, vel epiſcopis quibus injuriam fecit, deveniat. Quod ſi facere contempſerit, Romam pro abſolutione ſui proficiſcatur. Excommunicātur & duo pſeudoepiſcopi ab Hugone damnato ordinati, Tetbaldus & Ivo : prior poſt expulſionem ipſius in Ambianenſi urbe, alter poſt damnationem ejuſdem Hugonis in Silvanectenſi ab eo conſtituti. Excommunicatur etiam clericus Laudunenſis, nomine Adelomus, quem accuſavit Rodulfus epiſcopus ſuus, eo quod Tetbaldum excommunicatum in eccleſiam introduxerit. Vocatur Hildegarius Bellovacenſis epiſcopus literis præfati Marini ut veniat coram eo, vel eat Romam rationem redditurus coram domino papa pro illicita ordinatione prædictorum pſeudoepiſcoporum, cui interfuerat. Vocatur & Heribertus, Heriberti comitis filius, ad ſatisfactionem venire pro malis quæ contra epiſcopos agebat. His geſtis, epiſcopi revertuntur ad ſua.

NOTA SEVERINI BINII.

Cauſa concilii. Marinus duplici de cauſa miſſus fuerat ab Agapito in Galliam. Quarum prima erat, ut controverſia inter Hugonem & Artaldum de Remenſi archiepiſcopatu deciderctur: altera erat, ut regnum Ludovici, quod factione Hugonis principis variis tumultibus nutabat, ille ſtabiliret. Illud prius præcedente concilio peractum fuit: hoc poſterius præſtitum eſt Treviris in iſta ſynodo, quam compendioſe Flodoardus lib. 4. cap. 36 & 37. deſcribit his verbis : *Poſt hæc Artaldus Treviros proficiſcitur*, &c. ut ſupra

CONCILIVM LONDONIIS HABITVM SVB EDREDO REGE TOTIVS Angliæ in nativitate beatæ Mariæ virginis, anno domini DCCCCXLVIII. præſentibus VVulſtano archiepiſcopo Eborum, Odone archiepiſcopo Doroberniæ, cæteriſque epiſcopis, abbatibus, ducibus, & comitibus; in quo agitur de

A negotiis regni, & confirmatur charta regis Edredi monaſterio Croylandenſi facta, quam dictavit dudum cancellarius regis Turketulus, modo abbas ibidem conſtitutus, & de more regum Angliæ paſtorali baculo inveſtitus. ANNO CHRISTI 948.

DE *hoc concilio ita Ingulphus* : In feſto ergo nativitatis B. Mariæ, cum univerſi magnates regni per regium edictum ſummoniti, tam archiepiſcopi, & epiſcopi, ac abbates, quam cæteri totius regni proceres & optimates, Londoniis conveniſſent, ad tractandum de negotiis publicis totius regni : conſummatis omnibus, coram univerſis, domino Turketulo abbati, monachiſque ſuis accerſitis rex Edredus dedit monaſterium Croyland per chartam ſuam, dictatam ab eodem Turketulo B abbate, jamdudum regis cancellario, conſiliarioque familiariſſimo, & conſcriptam in his verbis :

Pax in ſummæ Trinitatis nomine, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Amen. Ego Edredus rex terrenus ſub imperiali potentia regis ſæculorum æternique principis magnæ Britanniæ temporale gerens imperium, univerſis Chriſtianis tam præſentibus quam poſteris, ſalutis beneficium in autore ſalutis. Vobis liqueat omnibus quod, *&c. Vide chartam, ſi deſideres, longam ſatis, utpote prædia plurima & libertates continentem, apud Ingulphum ipſum p. 874. ubi ſic in fine* : Stabilivi, *inquit rex Edredus*, in anno ab incarnatione domini noſtri Ieſu Chriſti nongenteſimo quadrageſimo octavo, in præſentia archiepiſcoporum, epiſcoporum, & procerum regni mei C ſubſcriptorum.

Ego VVlſtanus archiepiſcopus Eboracenſis devotus ſubnotavi.

Ego Odo Dorobernenſis archiepiſcopus conſilium & conſenſum meum ad iſtud dedi.

Ego Alfredus Schireburnenſis epiſcopus affectavi, *&c.*

Inferius autem ſic Ingulphus : Tandem adveniente feſto beati Bartholomæi apoſtoli, in præſentia regis, *Turketulus* monachus factus, & ſtatim baculo paſtorali a rege donatus, & ab epiſcopo benedictus, univerſum monaſterium cum omnibus ejus poſſeſſionibus in manum regis reſignavit. Qui D apud London in communi concilio coram archiepiſcopis, epiſcopis, & totius terræ magnatibus, dictum monaſterium cum omnibus terris ejus, tam ab antiquo ei pertinentibus, quam ab eodem Turketulo noviter datis ac acquiſitis, dicto domino Turketulo abbati, monachiſque ſuis reddidit, & cum charta ſua (prout præmiſſum) liberum & ſolutum ab omni terreno ſervitio in perpetuam eleemoſynam confirmavit, *&c.*

CONCILIVM ROMANVM, IN QVO CONFIRMATA EST SYNODVS Engilenheimenſis.

ANNO CHRISTI 949.

HVJVS *ſynodi paucis etiam meminit Flodoardus in chronico anni* DCCCCXLIX. Agapitus, *inquit*, papa ſynodum habuit apud ſanctum Petrum, in qua damnationem Hugonis epiſcopi apud Ingulenheim factam confirmavit : excommunicans etiam Hugonem principem, donec Ludovico regi ſatisfaciat.

SYNODVS LANDAVENSIS SVB PATRE VIGESIMO QVINTO IBIDEM epiſcopo ſacrilegii cauſa in regem Nougui in eccleſia Mainuon congregata.

CIRCA AN. CHRISTI 950.

NOVGVI rex filius Guriat vaſtavit Arcoit filium Diſſaith in podo Mainuon in medio Tri-

Digitized by Google

CIRCA AN. CHRISTI 950. loc podo ſanctorum Dubricii, Teliavi, & Oudocei, per iram ſuam, & furore nimio, & violato ſanctorum refugio, epiſcopus Pater congregavit clericos totius parochiæ infra *Taratir* & *Tivi*, propter factam vim ſacrilegii. Et audiens Nougui rex adventum epiſcopi, & conventam ſynodum negotio ſacrilegii facti, & violati refugii, veniam requiſivit apud Patrem epiſcopum & totam ſynodum in eccleſia Mainuon, & redditis rebus eccleſiæ omnibus, cum ſatisfactione & lacrymarum effuſione, protinus cadens in terram, ut data ſibi venia, & juncta pœnitentia, largitus eſt in eleemoſyna Deo & ſanctis Dubricio, Teliavo, & Oudoceo, & Patri epiſcopo, & omnibus epiſcopis Landaviæ, villam *Guidcon* cum toto ſuo territorio, id B eſt cum tribus modiis terræ, & cum tota ſua libertate, & omni communione in campis & in ſilvis, in aqua & in paſcuis. De clericis teſtes ſunt Pater epiſcopus, Diſſaith lector, Dunin ſacerdos, *&c.* De laicis Nougui rex, *&c.* Quicumque cuſtodierit, *&c.*

ANNO CHRISTI 952. Graviter erravit Binius qui hanc ſynodum ſub Ioan. XII. collocauit, cum revera ad Agapiti II. tempora pertineat, ut patet ex æra & indictione in ipſius præfatione ſignatis.

SYNODVS AVGVSTANA, IN CAVSA DISCIPLINÆ ECCLESIASTICÆ

anno domini DCCCCLII. tempore Agapiti papæ II. celebrata.

PRÆFATIO.

CVM excellentiſſimus piiſſimuſque Otto rex, C ſuperna attractus clementia, non minus de negotio ſpiritali quam de ſtatu Chriſtiani imperii tractaret, in primis pontificum aliorumque primatum ſuorum communi conſilio fretus, anno incarnationis DCCCCLII. indictione decima, anno vero regni ejus XVI. ſub die VII. Idus Auguſti, placitum conventumque ſynodalem Auguſtæ fieri decrevit; quatenus concordi diligentia, tam ſancti cleri, quam populi eccleſiæ ſtabilitatis profectus, & totius Chriſtianitatis utilitates tractarentur. Cujus divinæ rei diſpoſitionem per reverendiſſimi atque prudentiſſimi Frithurici, Moguntinæ ſedis archiepiſcopi, induſtriam maxime gubernari deliberavit. Geroldo etiam * Iuvavenſis eccleſiæ archi- D epiſcopo, Manaſſe quoque Mediolanenſis eccleſiæ archiepiſcopo, Petro Ravennate archiepiſcopo, cæteriſque Italiæ, Galliæ, Germaniæ ſubnotatis pontificibus, huic diſcuſſioni operam exigentibus, Vdalrico Auguſtenſis eccleſiæ epiſcopo, Annone VVangionenſis eccleſiæ epiſcopo, Starcando Eiſtetenſis eccleſiæ epiſcopo, Conrado Conſtantienſis eccleſiæ epiſcopo, Poppone VVirciburgenſis eccleſiæ epiſcopo, Godefrido Nemetenſis eccleſiæ epiſcopo, Hartberto Curienſis eccleſiæ epiſcopo, Votone Argentinenſis eccleſiæ epiſcopo, Lantberto Friſingenſis eccleſiæ epiſcopo, Hugone Aritienſis eccleſiæ epiſcopo, Michaele Ratiſponenſis eccleſiæ epiſcopo, Adalberto Patavenſis eccleſiæ E epiſcopo, Ludfrido Ticinenſis eccleſiæ epiſcopo, Giſibrando Terdonenſis eccleſiæ epiſcopo, Antonio Brixienſis eccleſiæ epiſcopo, Vultone Cumano epiſcopo, Deodato Parmenſis, Adelardo Regienſis eccleſiæ epiſcopo, Sigolpho Placentinæ eccleſiæ epiſcopo, Adalgiſo Aquenſis eccleſiæ epiſcopo, cum eorum unanimis diligentia huic eccleſiaſtico negotio vigilanter inſtaret, omnibus ratum putabatur, principem regni, beatæ matris eccleſiæ devotum filium poſtulare, quatenus ibidem divina diſcutientibus intereſſe dignaretur. Tum die præfinito eo veniens dulciſona modulationum jucunditate, honorifice, uti regiam dignitatem decuerat, ab omnibus acceptus, Miſſa celebrata finita, ſatisfaciendo pontificum petitioni, cum inſi- A gni privatim turba ſynodum intravit. Interim reverendus Moguntinæ ſedis archiepiſcopus Frithuricus ſe e ſolio erigens, humiliter ſtrenueque ſermonem regulari ſtudio congruentem protulerat, deinde cuncta, quæ de jure eccleſiaſtico juxta canonicam autoritatem & imitanda ſanctorum patrum decreta erant ventilata, pronuntians, in hiſce omnibus huic rei neceſſariis ſe in commune ejus præſidium ſentire poſtulabat. Quibus rex ſuperni amoris igne ſuccenſus, & zelo divini amoris animatus, mentis corporiſque niſu eccleſiaſticarum rerum auxiliatorem, defenſorem promptiſſimum ſe eſſe promittendo certificavit. Hac videlicet promiſſione audita regali, prælibatus archiepiſcopus B reſidens, communi cæterorum aſſenſu, capitula ſubſequentia titulari præcepit.

ANNO CHRISTI 952.

* *hoc eſt* Saliſburgenſis.

* *al.* Lithifredo

CAPITVLA.

I.

SI quis epiſcoporum, preſbyterorum, diaconorum, ſubdiaconorumque, uxorem accepit, a ſibi injuncto officio deponendus eſt, ſicut in concilio Carthaginenſi tenetur, cap. 25.

II.

Epiſcopos, preſbyteros, vel aliquem de clero, canes venandi amore vel accipitres habere non licet, ſicut in concilio legitur Toletano cap. 10. Quiſquis autem perſonarum hujuſmodi in hac voluptate denudatus fuerit, quamdiu in illa deteſtabili voluptate detinetur, ab omni eccleſiaſtico officio ceſſet.

III.

Epiſcopus, preſbyter, aut diaconus, aleæ vacans, ſi ab hoc interdicto opere ceſſare noluerit, velut in canone apoſtolorum habetur cap. 42. deponendus erit.

IV.

Nullus in clericatus officio manens mulierem ſubintroductam ſecum habitare permittat. Si vero aliqua ſuſpicionum maculis aſperſa contra hæc agere tentaverit, ab epiſcopo vel ejus miſſo virgis cæſa detondeatur. Si autem ſæcularis poteſtas fieri prohibuerit, regia poteſtate femina coacta prælatæ ſententiæ ſubjaceat.

V.

Diverſa ſæcularis vitæ negotia fugientes, monaſticæ inſtitutionis normam aggredientes, extra clauſtrum ſine licentia proprii abbatis ire non licet: ſed tantummodo jejunio & orationi vacare: in locis quibus renuntiaverunt ſæculo permanentes, ſicut in concilio Calchedonenſi præcipitur.

VI.

Oportet etiam epiſcopum, in cujus diœceſi cœnobium ſitum eſt, monachorum providentiam gerere: & ſi aliquid correctione dignum reperit, corrigere feſtinet.

VII.

Clericis monachicum habitum ſequi cupientibus,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 952. pientibus, & pro remuneratione divina sæcularibus spretis arctiorem vitam adire volentibus, nullatenus introeundi aditus ab episcopo denegetur, sed potius eum in tali conversatione perstare exhortari conetur, sicut in concilio Toletano habetur capitulo 50.

VIII.

Sanctimonialis, quæ spontanea voluntate strictiori vitæ proposito se alligare voluerit, nulla re obstante, id quod bona intentione disposuerat peragendum, ab episcopo impediatur.

IX.

Vt laici presbyteros sine conscientia & consensu proprii episcopi ab ecclesiis eis canonice commendatis non ejicere præsumant, nec alios locum eorum subire faciant; quia ut ab episcopis ordinantur, ita necesse est ab ipsis ecclesias procurandas accipiant, sicut in concilio habetur Arelatensi cap. 4.

X.

Vt omnis decimatio in potestate episcopi sit, & si neglecta fuerit, quidquid inde emendandum sit, coram episcopo ejusve misso corrigatur.

XI.

Episcopus, presbyter, diaconus, subdiaconus, ut in multis conciliis firmatum est, quia divina ministeria contrectant, ab uxoribus abstineant. Cæteri autem clerici, quando ad maturiorem ætatem pervenerint, licet nolentes, ad continentiam cogantur.

ANNO CHRISTI 953. CONCILIVM APVD S. THEODERICVM, ADVERSVS RAGENOLDVM COMITEM.

FLODOARDVS *in chronico*. Anno DCCCCLIII. Synodus quinque episcoporum apud sanctum Theodericum in territorio Remensi celebratur, Artaldo archiepiscopo præsidente: ad quam vocatus Ragenoldus comes, ob res ecclesiasticas ab eo pervasas, venire noluit; sed deprecatus est regem, ne excommunicaretur, ut ad synodum mitteret: cujus excommunicatio, rege petente, tunc intermissa est. *Idem autor ab Odalrico Artaldi successore anno tandem* DCCCCLXVI. *excommunicatum docet.* Odelricus, *inquit*, archiepiscopus Ragenoldum comitem excommunicat pro villis ecclesiæ Remensis, quas pertinaciter detinebat: & ipse comes loca quædam ejusdem episcopii cum suis pervadens, rapinis incendiisque devastat.

CIRCA AN. CHRISTI .... SYNODVS LANDAVENSIS SVB PATRE VIGESIMO QVINTO ibidem episcopo habita.

Ex causa diaconi cujusdam ante ipsum altare sacrilege interfecti.

ANNO DCCCCLV. indictione XIII. a nativitate domini hoc nefarium opus factum est. In diebus enim Nougui filii Guriat, atque Patris episcopi sedis episcopalis famosissimæ quæ ad ripam Tavi fluminis posita est, quadam die tempore messis quidam diaconus nomine Ili filius Beli, quem in uno eodemque anno ordinavit episcopus, transiens per segetes: obviavit ei quidam rusticus nomine Merdutir filius Iuduc, vituperando dicens, ait: Quid tibi timidissime, & armis? Dum verbis vituperationis colloquebantur, irruit Merdutir in eum, extendens manum ad gladium ejus, gladio evaginato succidit digitum illius diaconi. Derivante autem sanguine ejus, ait ad eum: Reverte ad me, ut liges digitum meum. Convertens autem ad eum, & ligans digitum ejus, jugulavit eum diaconus, & statim defunctus est. Ipse autem diaconus vertens se in fugam, declinavit ad ad ecclesiam sanctorum Iarmen & Febric, refugium inquirens. Dum autem hæc aguntur, nuntiatum est amicis defuncti. Postea congregati sunt amicorum ejus multi, & conati sunt frangere ecclesiam in qua erat diaconus. Tunc adfuit famosissimus ille vir Bledcuirit filius Enniaun, qui prohibuit eos ne ecclesiam frangerent, quod scelus erat dictu. Novissime vero adfuerunt sex viri de familia Nougui, quorum autem sunt nomina, Birtulf & Britilm frater ejus, Budat & Biguan filius ejus, & alii duo fratres filii Cunulic, Guodcun, & Alla. Statim venientes irruerunt in ecclesiam, & occiderunt diaconum ante altare sanctorum, scelus dictu, respersо sanguine in altari & in parietibus ecclesiæ. *Diaconus ante ipsum altare occiditur.*

His malis peractis, nuntiatum est episcopo qui tunc morabatur apud Hovel Britannicum regem in regione Bracham. Ipse statim ut audivit, transmisit nuntios ad monasteria omnium provinciarum totius parochiæ infra ostium *Taratir ig gui* usque ad ripam *Tingui*: quarum obedientiæ subjectæ sunt ecclesiæ Landaviæ & sanctis ejusdem Dubricio, Teliavo, Oudoceo, & Patri episcopo, & omnibus episcopis succedentibus in perpetuo, ut congregarentur sacerdotes, diaconi, & omnes gradus ecclesiastici in unum convenirent. Audiente quoque Nougui cum optimatibus suis totius ecclesiæ maledictionem irruentem in se, & descendentem super eum, non audens tale pondus maledictionis sustinere, inito consilio cum doctissimis regionis suæ, & legatis transmissis, appellavit episcopum ad se. Postea vero obviarunt sibi Nougui, & episcopus cum optimatibus suis in Guentonia urbe, & ex consilio omnium doctorum utriusque partis dati sunt illi sex viri crudeles in manu episcopi. Adducti sunt ad monasterium sancti Teliavi, illis facientibus sex menses in ferreis carceribus. Nougui iterum postulavit ut adducerentur viri illi ad supradictum monasterium, in quo occiderunt diaconum, & illic divinum judicium acciperent. *Episcopus synodum indicit.*

Synodo quoque judicante definitum est, ut unusquisque eorum suum agrum, suamque totam substantiam, insuper & precium animæ suæ, hoc est septem libras argenti redderet ecclesiæ quam maculaverat. Sed hoc prætereundum non est, quod ante judicium, redacti sunt viri illi Idguallaun filius Moruid, & Guinan, Iunathan, & Guelfird, tres filii Ceretic, & totus ager generationis Guorvot, cum campo & fontibus, cum silvis & accipitribus, cum omni censu qui antea dabatur regi, in manu episcopi, & in potestate ecclesiæ sancti Teliavi. Determinantibus omnibus divino judicio surrexit episcopus in medio, & omnes steterunt juxta eum, tenentes euangelium, & ait ad Nougui: Pone manum tuam super hoc euangelium. Et extendit Nougui manum super euangelium, *Judicium in homicidas sacrilegos.* *Prædiorum collatio.*

Digitized by Google

lium, dicens: Sit hæc terra cum incolis ſuis in ſempiterna conſecratione Deo & ſanctis Dubricio, Teliavo, & Oudoceo, & Patri epiſcopo, & omnibus epiſcopis Landaviæ, libera ab omni laicali ſervitio, niſi tantum oratione quotidiana in perpetuo. De clericis teſtes ſunt Pater epiſcopus, Dium ſacerdos, Diſſaith lector, *&c.* De laicis Nougui rex, *&c.* Quicũque cuſtodierit, cuſtodiat illum Deus. Qui autem ab eccleſia Lãdaviæ ſe ſeparaverit, anathema ſit. Amen.

ANNO CIRCITER CHRISTI 955.

***CONCILIVM INCERTI LOCI EPISCOPORVM QVI IN FINIBVS BVRGVNDIÆ.

Anno circiter DCCCCLV. ſub Agapito papa II. in quo actum de excommunione Iſuardi, qui agros ad abbatiam S. Symphoriani pertinentes injuſte detinebat.

CONcilii iſtius nihil nobis ſupereſt præter Commonitorium epiſcoporum, cujus exemplar, uti & cæterorum quæ ad Iſuardi excommunicationem pertinent, debemus viro eruditiſſimo Franciſco Chiffletio S. I. qui ea deſcripta ex tabulis ſancti Symphoriani Auguſtodunenſis nobiſcum humaniſſime communicavit.

****COMMONITORIVM EPISCOPORVM in finibus Burgundiæ, de excommunicatione Iſuardi.*

SVMMORVM ſummo, primorum primo, domno Manaſſæ, metropolitanæ ſedis Arelatenſis archiepiſcopo, cum cæteris coepiſcopis, Landrico Avenionenſi, Odolberto Vallenſi, & aliis Provinciæ epiſcopis, Emblardus Lugdunenſium ſedis archiepiſcopus, Rodmundus Eduenſium epiſcopus, Hermannus Senonenſis eccleſiæ archiepiſcopus, Hildebodus Cabilonenſium epiſcopus, Maimbodus Matiſconenſium epiſcopus, Acardus Lingonenſium epiſcopus, Anſegiſus Trecaſſenſium epiſcopus, VVido Altiſſiodorenſium epiſcopus, Gautbertus Nevernienſium epiſcopus, cum cæteris epiſcopis, Burgundiæ partibus commorantibus, aſſiduas in Chriſto orationes. Sciat veſtra fraternitas, quod cura noſtri officii eſt, cauſas ſanctarum eccleſiarum inquirere, & ad meliora quæque provocando reparare. Nam domnus Rodmundus nuper a Roma veniens, detulit literas ex parte domni Agapiti papæ, in primis admonitorias de terra ſancti Symphoriani, quæ conjacet in partibus provinciæ: ſcilicet in circuitu Arelatenſi, & Avenionenſi: quam tenent Iſuardus & ſocii ejus, ſine voluntate illorum, qui corpus ſancti Symphoriani cuſtodiunt & venerantur. Vos enim eſtis in partibus illorum: & vos intelligere poteſtis rationem ſancti Symphoriani, ut impleatur illud apoſtoli: *Frater fratrem adjuvet, & ambo conſolentur.* Ergo petimus communiter, ut omnes illos invaſores terræ ſancti Symphoriani, ſemel, bis, & ter vocando ammoneatis ut reſipiſcant a talibus, & permittant tenere ſancti Symphoriani eccleſiam quod ſuum eſt. Et, ſi tenere voluerint, impetrent ab eo qui loco ſancti Symphoriani præeſt, quoquo modo impetrare potuerint. Sin autem nec reddere voluerint, nec impetrare: ſicut ſcriptum eſt & mandatum nobis a domno papa, ex parte illius & ex parte noſtra ſint anathematizati & damnati, & ſocietate Chriſtianorum ſeparati: in eccleſiam Dei non intrent, Miſſam non audiant, pacem cum Chriſtiano non faciant: nec manducent, nec bibant, nec dormiant cum ullo Chriſtiano: ſi infirmati fuerint, non viſitentur; & ſi mortui, non ſepeliantur: ſed in baratrum confuſionis & perditionis, cum Core, Dathan, & Abiron, quos vivos terra abſorbuit, demergantur.

Cum nihil profuiſſet ea excommunicatio, & Agapito papæ ſucceſſiſſet Ioannes XII. ab eo Girardus Auguſtodunenſis epiſcopus, eam quæ ſequitur, in prædictos rerum ſancti Symphoriani invaſores ſententiam obtinuit. *Eam vide infra ad annum 959. ſub Ioanne papa XII.*

ANNO CHRISTI 955.

VITA ET EPISTOLA IOANNIS PAPÆ XII.

Ioannes qua ætate pontifex factus ſit.

IOANNES Alberici illius qui urbi dominabatur filius, apoſtolicam ſedem invaſit anno domini DCCCCLV. tempore Conſtantini VIII. imperatoris. Et quamquam huic legitima ætas aliaque omnia deeſſent quæ in legitimo pontifice requiruntur: tamen accedente poſtea conſenſu totius cleri viſum eſt hunc potius eſſe tolerandum, quam eccleſiam ſchiſmate aliquo, quod alioquin exortum fuiſſet, dividendam. Cumque univerſa eccleſia catholica ſciret minus malum eſſe, caput quantumlibet monſtroſum proferre, quam unum corpus in duo ſecari, & duobus capitibus informari, eumdem toto orbe terrarum tamquam verum & legitimum pontificem venerata fuit. Hic revera primus eſt inventus, qui ſibi nomen mutavit, quique ex Octaviano, pro mutata non exuta tyrannide, voluit Ioannes nominari. Ob temporale urbis dominium, Albericus pater filium ſuum Octavianum nominaverat: ille e contra pontificatum & ſpirituale dominium totius orbis conſecutus, ſpirituali nomine hoc Ioannis appellari voluit. Idem juvenili ardore ſpirans minarum & cædis, collecto exercitu copiiſque auxiliariis ex Spoletano ducatu conductis, adverſus principem Capuanum nomine Pandulphum bellum movit: cui cum ille Salernitanorum ope & auxilio fortiter reſiſteret, ad propria redire pacemque per legatos petere coactus fuit. Hujus tempore Berengarius ſolutus timore defuncti Luithulphi filii Ottonis, qui ad coercẽdam ipſius Berengarii tyrannidem in Italiam miſſus erat, per univerſalem Italiam impune graſſabatur, & profana ſimul & ſacra abſque delectu devaſtabat. Qua de cauſa Ioannes papa tyrannidem illam non amplius ferens, legationem miſit ad Ottonem regem Germaniæ, ſuppliciter, autore Luitprando, literis & ſignis regem orans, quatenus pro Dei amore, ſanctorumque apoſtolorum Petri & Pauli, quos delictorum ſuorum cuperet eſſe remiſſores, ſe ſibique commiſſam ſanctam Romanam eccleſiam ex ſuorum inimicorum faucibus liberaret, ac ſaluti & priſtinæ libertati reſtitueret. Cumque idem eodem tempore autore Deo Mediolanenſes per deputatam legationem petiviſſent, Otto, antequam e Germania recederet, VVormatiæ comitia habuit, in quibus filium ſuum Ottonem, ex Adelheide genitum, creavit regem, eumque VVilelmo Moguntino archiepiſcopo ex alia uxore filio nutriendum commiſit, præſtitaque per juramentum fidelitate & ſecuritate ſedi apoſtolicæ, de futura ſucceſſione in Romano imperio ejuſque juribus ac titulis promiſſionem accepit. His præviis rex piiſſimus, inquit Luitprandus, collectis copiis in Italiam percitus venit, tantoque Berengarium atque Adelbertum celerius expulit, quanto evidentius conſtat, quod commilitones Petrum & Paulum ſanctiſſimos apoſtolos habuit. Poſtquam ablata ſuis quæque dominis reſtituiſſet, ann. Chriſti Redemptoris 962. qui erat 7. an. pontificatus Ioannis,

Nomen ſuum primus poſt Petrum mutavit.

Legationem ad Ottonem miſit Ioannes.

Ottonem imperatorem creat.

Digitized by Google

nis, Romam venit, ibique magno cum honore A miroque ornatu & apparatu susceptus, a pontifice cum applausu totius populi imperator & Augustus vocatus, & ordinatus, unctionem imperii suscepit. Quæ vero post hæc legitime peracta Ioanni papæ restituerit, quæque dona ille ecclesiæ Romanæ adjecerit, indicat ipsum authenticum donationis diploma, quod aureis literis exaratum Romæ in castello sancti Angeli asservatur. Pro gratia referenda pontifex omnesque urbis optimates supra corpus beati Petri jurarunt, se numquam Berengario atque Adelberto auxiliaturos: atque ita imperator Roma discedens Papiam se contulit.

Ioannes deficit ab imperatore.

Interea Ioannes pontifex ad defectionem solicitatus, immemor juramenti præstiti, Adelberto se B conjunxit. Quod cum imperator per nuntios undique redeuntes verum esse intellexisset, Luitprandus eum dixisse scribit: Puer est, facile bonorum » immutabitur exemplo virorum: spero eum objurgatione honesta, suasione liberali facile ex illis » sese emersurum malis. Cum hac de causa imperator Romam rediisset, papa simul & Adelbertus » aufugerunt. Cives vero, inquit Luitprandus, sanctum imperatorem cum suis omnibus in urbem » susceperunt, fidelitatemque promiserunt: hæc addentes, firmiterque jurantes, numquam se papam » electuros aut ordinaturos præter consensum atque » electionem domini imperatoris Ottonis Cæsaris » Augusti, filiique ipsius regis Ottonis. Post triduum quam Romam venisset, autoritate Ottonis habita est pseudosynodus, qua Ioanne in ordinem redacto subrogatus est pseudopapa Leo VIII. quem ille, post abitum Ottonis in urbem revocatus, velut adulterum & invasorem sedis deposuit, rescissis omnibus illius conciliabuli actis, quibus, nullo juris & antiquitatis ordine servato, Ioanne papa amoto, suffectus fuerat. De infausto Ioannis papæ exitu, autor qui asseritur Luitprandus hæc scribit: Quadam nocte extra Romam dum se cum cujusdam viri uxore oblectaret, » in temporibus adeo a diabolo est percussus, ut intra dierum octo spatium eodem sit vulnere mortuus. Non quia, ut ille ait, juste damnatus, injuste receptus fuerit; sed quia tot tantisque vexationibus a Deo admonitus, a peccatis consuetis non abstinuit. Quamquam ista quæ apud Luitprandum narrantur, non tam ipsius sint, quam hominis adversarii, & Ottoni plus nimio adscribentis: tamen veritatem eorum non controverto, utpote quod nullum dispendium afferant fidei catholicæ, de qua unanimi consensu profitemur, Petrum Petrique successores post acceptam Christi promissionem, in moribus quidem, non autem in fide, deficere posse. Contigisse obitum Ioannis papæ anno 964. pridie Idus Maii, in Reginonis auctario asseritur.

Ioanne papa amoto Leo VIII pseudopapa subrogatur.

EPISTOLA IOANNIS PP. XII. AD SANCTVM DVNSTANVM, CANTVARIENSEM EPISCOPVM.

De concessione pallii.

Ioannes episcopus servus servorum Dei confratri Dunstano Dorobernensis ecclesiæ archiepiscopo, vitæ perpetuæ permanendam in Christo salutem.

Si pastores ovium solem geluque pro gregis sui custodia die ac nocte ferre contenti sunt, & oculis conspectant vigilantibus, ne aliqua ex ovibus aut errando pereat, aut laniata morsibus rapiatur: quanta cura quantoque sudore debemus esse pervigiles ob salutem animarum, qui dicimur pastores esse earum? Attendamus igitur nos officium exhibere erga custodiam ovium dominicarum, ne quasi lupo veniente territi fugiamus, ne in die divini examinis pro desidia nostra ante summum pastorem, & negligentia vestra, excruciemur, unde modo honoris reverentia in sublimiore arce cæteris dijudicamur. Primatum itaque tuum, in quo tibi ex more antecessorum tuorum vices apostolicæ sedis exercere convenit, ita tibi ad plenum confirmamus, sicut beatum Augustinum ejusque successores præfatæ ecclesiæ pontifices habuisse dignoscitur.

Pallium vero fraternitati tuæ ex more ad missarum solennia celebranda commendamus: quo tibi non aliter uti concedimus, quam eo usu quo antecessores nostri prodiderunt, ecclesiæ tuæ privilegiis in suo statu manentibus. Neque tua prudentia hoc incognitum habet, vel quicumque, quantum indumenti honor moderatione actuum tremendus erit. Honestati morum tuorum hæc ornamenta conveniunt, quatenus, Deo autore, posses esse conspicuus, ita ut vita tua filiis tuis sit regula: & in illa, si qua fortitudo illis inest, dirigantur, dum in ea quæ imitentur aspiciant. *Et in fine epistolæ.*

Sancta Trinitas fraternitatem vestram gratiæ suæ protectione circumdet, atque ita in timoris sui C viam te dirigat, ut post vitæ hujus amaritudinem ad æternam pervenire simul mereamur dulcedinem. Et hoc scriptum est per manum Leonis scriniarii sedis apostolicæ, in mense Octobris, indictione quarta, die primo Kalend. Octob. anno * duodecimo summi pontificis Ioannis.

* sexto Ioannis pontificis.

RESCRIPTVM IOANNIS PAPÆ XII. pro excommunicatione Isuardi & sociorum.

ANNO CHRISTI 959.

De hoc Isuardo vide paulo ante Concilium ep sroperũ, finium Burgundiæ. pag. 639.

Ego in Dei nomine Ioannes papa, sedis apostolicæ, & Romanæ urbis apostolicus, divina clementia largiente, notum volo fieri omnibus qualiter veniens quidam episcopus a partibus Galliarum, nomine Girardus, Augustodunensis civitatis præsul egregius; pro regis etiam amore, & beati Petri principis apostolorum servitio Romam expetit: nostram honorifice adgressus præsentiam. Qui dum nobis D pro sua industria, & honoris magnificentia gratus, acceptabilis, & carus existeret: dum de pluribus sermo inter nos haberetur, manifestavit mihi humillime reclamando de quibusdam hominibus, qui terram de suo episcopatu præsumptuose & violenter tenere videntur. Insuper deprecatus est, ut eos excommunicaremus, & maledictionis jaculo illos damnaremus. Cujus petitionem benevole suscipiens, jussi ego Ioannes papa, servus servorum Dei, talem excommunicationem & maledictionem fieri, scriptam manu propria Benedicti archiepiscopi nostri. Conjacet autem eadem terra, in patria E quæ dicitur Provincia, de abbatia sancti Symphoriani. Quicumque ergo eam tenent terram S. Symphoriani, aut aliquid ex terra S. Nazarii, sine assensu Girardi ejus civitatis episcopi, ex autoritate Dei patris omnipotentis, & filii, & Spiritus sancti, omniumque sanctorum Dei: potestate insuper beati Petri senioris nostri, cum cæteris apostolis quibus data est potestas ligandi atque solvendi, & ex ministerio nostro, sint excommunicati & anathematizati, atque a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ alienati; nisi conversi ad satisfactionem venerint. Omnes enim malectiones, quæ in veteri testamento & novo scripte sunt, veniant super eos nisi ad emendationem venerint. Sint maledicti in civitatibus, in

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 959.

villis, in agris, in viis, in castellis, in silvis, & in omnibus locis. Deleantur de libro viventium, & cum justis non scribantur, nisi resipiscendi ad satisfactionem & emendationem venerint. Fiat.

Transmissio excommunicationis.

ANNO incarnationis dominicæ DCCCCLIX. indictione III. imperante Michaele imperatore Constantinopoli, domno autem Ioanne apostolico Romæ præsidente, regnante vero Lothario Francorum rege, transmissa est hæc excommunicatio archiepiscopis Franciæ, & Burgundiæ; Artaldo Remensis ecclesiæ archiepiscopo, & subjectis sibi episcopis; Amblardo Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopo, Rodmundo Eduensis ecclesiæ episcopo, Achardo Lingonensis sedis episcopo, Frotgario Cabilonensis ecclesiæ episcopo, Natranno Nivernensi episcopo, Richardo Autissiodorensi episcopo: de terra, & alodo sancti Fausti, & sanctæ Augustæ, & sancti Symphoriani, quæ est in regione Provinciæ, in finibus loci qui vocatur Magna: quam tenet per potestatem Isuardus, & socii ejus.

Excommunicatio.

AVTORITATE Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & ordine omnium sanctorum, & nostra communi excommunicatione alligamus, & anathematizamus Isuardum, & omnes socios ejus, qui tenent terram sancti Symphoriani. Vt ullus eorum postquam hoc audierit, ecclesiam non intret, Missam non audiat, pacem cum Christiano non faciat, neque manducet, neque bibat, neque dormiat: & si infirmaverit, non visitetur; & si mortuus fuerit, non sepeliatur, neque pro eo oretur; nisi ad emendationem & satisfactionem venerit.

De his terris S. Symphoriani, quæ sitæ sunt in comitatibus, Avenionense, & Cavellico, tandem satisfecit Isuardus Girardo Augustodunensi episcopo. Feria III. XVII. Kalendas Augusti, anno domini DCCCCLXXII. Indictione XV. regnante quidem rege Gondrado. Rerum autem in Cavellicensi episcopatu sitarum restitutionem, Hugoni ecclesiæ S. Symphoriani Cavellicensis decano, & clericis ejus factam, confirmavit Desiderius episcopus Cavellicensis.

ANNO CHRISTI 962.

DIPLOMA OTTONIS IMPERATORIS, De confirmatione jurium Romanæ ecclesiæ.

Autographum ipsum aureis literis exaratum asservatur Romæ in castello sancti Angeli.

In nomine domini Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

EGO Otto Dei gratia imperator Augustus, una cum Ottone glorioso rege filio nostro, divina ordinante providentia, spondemus atque promittimus per hoc pactum confimationis nostræ tibi beato Petro principi apostolorum & clavigero regni cælorum, & per te vicario tuo domno Ioanni summo pontifici & universali XII. papæ, sicut a prædecessoribus vestris usque nunc in vestra potestate atque ditione tenuistis & disposuistis civitatem Romanam, cum ducatu suo, & suburbanis suis, atque viculis omnibus, & territoriis ejus, montanis, & maritimis, litoribus atque portubus, seu cunctis civitatibus, castellis, oppidis, ac viculis Tusciæ partibus, id est Portum, Centumcellas, Cerem, Bledam, Marturianum, Sutrium, Nepem, Castellum, Gallisem, Ortem, Polimartium, Ameriam, Tudam, Perusiam cum tribus insulis suis, id est Majore, Minore, Pulvensim, Narniam, & Vtriculum cum omnibus finibus ac territoriis ad suprascriptas civitates pertinentibus. Nec non exarchatum Ravennatem sub integritate, cum urbibus, civitatibus, oppidis, & castellis, quæ piæ recordationis domnus Pippinus, & domnus Carolus excellentissimus imperator, prædecessores videlicet nostri, beato Petro apostolo, & prædecessoribus vestris, jamdudum per donationis paginam contulerunt, hoc est civitatem Ravennam, & Æmiliam, Bobium, Cesenam, * Forum populi, Forum Livii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comiaclum, & Hadrianis, atque Gabellum, cum omnibus finibus, territoriis, atque insulis, terra marique ad suprascriptas civitates pertinentibus: simul & Pentapolim, videlicet Ariminum, Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Ausimum, Humanam, Hesim, Forum Sempronii, Montem Feltri, Vrbinum, & territorium Balnense, Calles, Luciolis, & Eugubium, cum omnibus finibus, & territoriis ad easdem civitates pertinentibus.

ANNO CHRISTI 962.

* Forum Pompilii

Eodem modo territorium Sabinense, sicut a domno Carolo imperatore antecessore nostro, beato Petro apostolo per donationis scriptum concessum est sub integritate. Item in partibus Tusciæ Longobardorum Castellum Felicitatis, Vrbem veterem, Balneum regis, Ferentum, Viterbium, Ortem, Nartam, Tuscanam, Suanam, Populonium, Rosellas, cum suburbanis atque viculis omnibus, & territoriis ac maritimis, oppidis ac viculis seu finibus omnibus. Itemque Almus cum insula Corsica, deinde in Suriano, deinde in monte Bardonis, deinde in Berceto, exinde in Parma, deinde in Regio, exinde in Mantua, atque in Monte Silicis, atque provincia Venetiarum, & Istria, necnon & cunctum ducatum Spoletanum, seu Beneventanum, una cum ecclesia sanctæ Christianæ posita prope * Papiam juxta Padum quarto milliario.

* Paduam

Item in partibus Campaniæ Soram, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, & Capuam, necnon patrimonia ad potestatem & ditionem vestram pertinentia, sicuti est patrimonium Beneventanum, & patrimonium Neapolitanum, & patrimonium Calabriæ superioris & inferioris. De civitate autem Neapolitana, cum castellis & territoriis & finibus & insulis suis sibi pertinentibus, sicut ad easdem respicere videntur, necnon patrimonium Siciliæ, si Deus nostris illud tradiderit manibus. Simili modo civitatem Caietam, & Fundum, cum omnibus earum pertinentiis.

Insuper offerimus tibi, beate Petre apostole, vicarioque tuo domno Ioanni papę, & successoribus ejus, pro nostræ animę remedio, nostrique filii, & nostrorum parentum, de proprio nostro regno civitates & oppida cum piscariis suis, id est, Reatem, Amiternum, Furconem, Nursiam, Baluam, & Marsim, & alibi civitatem Interamnem cum pertinentiis suis.

Has omnes supradictas provincias, urbes, civitates, oppida, & castella, viculos, & territoria, simulque & patrimonia pro remedio animę nostrę, & filii nostri, sive parentum nostrorum, ac successorum nostrorum, & pro cuncto a Deo conservato atque conservando Francorum populo, jam dictæ ecclesiæ tuæ, beate Petre apostole, & per te vicario tuo spiritali patri nostro domno Ioanni summo pontifici & vniversali papæ, ejusque successoribus, usque ad finem sæculi, eo modo confirmamus, ut in suo dotineat jure, principatu atque ditione.

Simili modo per hoc nostræ delegationis pactum confirmamus donationes, quas piæ recordationis dominus Pippinus rex, & postea domnus Carolus excellentissimus imperator, beato Petro apostolo spontanea voluntate contulerunt: necnon

&

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 962.

& censum vel pensionem, seu cæteras dationes, quæ annuatim in palatium regis Longobardorum inferri solebant, sive de Tuscia, sivede ducatu Spoletano, sicut & in suprascriptis donationibus continetur, & inter sanctæ memoriæ Hadrianum papam, & domnum Carolum imperatorem convenit, quando idem pontifex eidem de suprascriptis ducatibus, id est Tuscano & Spoletano, suæ autoritatis præceptum confirmavit: eo scilicet modo, ut annis singulis prædictus census ad partem ecclesiæ beati Petri apostoli persolvatur: salva super eosdem ducatus nostra in omnibus dominatione, & illorum ad nostram partem & filii nostri subjectione. Cæterum, sicut diximus, omnia superius nominata ita ad vestram partem per hoc B nostræ confirmationis pactum roborámus, ut in vestro permaneant jure, principatu atque ditione: & neque a nobis neque a successoribus nostris per quodlibet argumentum, sive machinationem, in quacumque parte vestra potestas imminuatur; aut a vobis inde aliquid subtrahatur de suprascriptis videlicet provinciis, urbibus, civitatibus, oppidis, castris, viculis, insulis, territoriis, atque patrimoniis, necnon & pensionibus atque censibus: ita ut neque nos ea facturi simus, neque quibuslibet ea facere volentibus consentiamus. Sed potius omnium quæ superius leguntur, id est, provinciæ, civitates, urbes, oppida, castella, territoria, & patrimonia, atque insulæ, censusque & C pensiones ad partem ecclesiæ beati Petri apostoli, atque pontificum in sacratissima illius sede residentium, nos in quantum possumus defensores esse testamur, ad hoc, ut ea in illius ditione, ad utendum, & fruendum, atque disponendum firmiter valeant obtineri: salva in omnibus potestate nostra, & filii nostri, posterorumque nostrorum, secundum quod in pacto & constitutione ac promissionis firmitate Eugenii pontificis, successorum illius, continetur, id est:

De Romanorũ pontificum electione

Vt omnis clerus, & universa populi Romani nobilitas, propter diversas necessitates, pontificum irrationabiles erga populum sibi subjectum asperitates retundendas, sacramento se obligent: quatenus futura pontificum electio (quantum unicujusque intellectus fuerit) canonice & juste fiat; & ut ille qui ad hoc sanctum atque apostolicum regimen eligitur, nemine consentiente, consecratus fiat pontifex, priusquam talem in præsentia missorum nostrorum, vel filii nostri, seu universæ generalitatis, faciat promissionem pro omnium satisfactione, atque futura conservatione, qualem dominus & venerandus spiritalis pater noster Leo sponte fecisse dignoscitur.

Præterea alia minora huic operi inserenda prævidimus, videlicet, ut in electione pontificum, neque liber, neque servus, ad hoc venire præsumat, ut illis Romanis, quos ad hanc electionem per constitutionem sanctorum patrum antiqua admisit consuetudo, aliquod faciat impedimentum. Quod si quis contra hanc nostram institutionem ire præsumpserit, exilio tradatur.

Insuper, ut nullus missorum nostrorum cujuscumque impeditionis argumentum componere in præfatam electionem audeat, prohibemus. Nam & hoc omnimodis instituere placuit, ut qui semel sub speciali defensione domni apostolici sive nostra fuerint suscepti, impetrata juste utantur defensione. Quod si quis quemquam illorum qui hoc promeruerunt violare præsumpserit, sciat se periculum vitæ suæ esse incursurum.

Illud etiam confirmamus, ut domno apostolico A justam in omnibus servent obedientiam, sive ducibus ac judicibus suis ad justitiam faciendam. Huic enim institutioni hoc necessario annectendum esse perspeximus, ut missi domni apostolici seu nostri semper sint constituti, qui annuatim nobis vel filio nostro renuntiare valeant, qualiter singuli duces ac judices populo justitiam faciant. Hanc imperialem constitutionem quomodo observent qui missi, decernimus ut primum cunctos clamores, qui per negligentiam ducum seu judicum fuerint inventi, ad notitiam domni apostolici deferant. Et ipse unum e duobus eligat, aut statim per eosdem missos fiant ipsæ necessitates emendatæ, aut misso nostro nobis renuntiante per nostros missos a nobis directos emendentur. Hoc ut ab omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ, & nostris firmum esse credatur, propriæ manus signaculo & nobilium optimatum nostrorum subscriptionibus hoc pactum confirmationis nostræ roboravimus, & bullæ nostræ impressione obsignari jussimus.

ANNO CHRISTI 962.

Signum domni Ottonis serenissimi imperatoris, ac suorum episcoporum, abbatum & comitum.

Signum Adalgagi Hammaburgensis ecclesiæ archiepiscopi.

Signum Hartberti Curiensis ecclesiæ episcopi.

Signum Druogonis Osnaburgensis ecclesiæ episcopi.

Signum Votonis Argentinensis ecclesiæ episcopi.
Signum Otvvini Hildesheimensis ecclesiæ episc.
Signum Landvvarti Mindonensis ecclesiæ episc.
Signum Otgeri Nemetinensis ecclesiæ episcopi.
Signum Gezonis Tortonensis ecclesiæ episcopi.
Signum Hucberti Parmensis ecclesiæ episcopi.
Signum VVidonis Mutinensis ecclesiæ episcopi.
Signum Attonis Fuldensis monasterii abbatis.
Signum Guntharii Herolfeldensis monasterii abbatis.

Signum Eberarti comitis.
Signum Guntharii comitis.
Signum Burgharti comitis.
Signum Vtonis comitis.
Signum Cronrati comitis.
D Signum Ernustes.
Signum Thietheris, Ricdages, Liupen; Hartvviges, Arnolves, Ingilthies, Burchartes, Retinges.

Anno dominicæ incarnationis nongentesimo sexagesimo secundo, indictione quinta, mense Februarii, decimotertio die ejusdem mensis, anno vero domini Ottonis imperii invictissimi imperatoris vigesimoseptimo, facta est hæc pactio feliciter.

EX CONSTITVTIONE IMP. PRIMI OTTONIS ET PRIMI HENRICI.

Edidit Holstenius in collectione Romana. Pars est superioris diplomatis, quæ propter clausulam hic edenda visa est.

Ex Anselmo Lucense lib. VI. cap. XXXV.

E *Vt in electione Romani pontificis nullus se audeat interponere, præter eos quos antiqua consuetudo admittit.*

IN electione Romani pontificis neque liber, neque servus ad hoc venire præsumat, ut illis Romanis, quos ad hanc electionem per constitutionem sanctorum patrum antiqua admisit consuetudo, aliquod faciat impedimentum. Quod si quis contra hanc nostram institutionem præsumpserit, exilio tradatur.

Insuper etiam, ut nullus missorum nostrorum cujuscumque impeditionis argumentum componere in præfata electione audeat, prohibemus:

Digitized by Google

Nam & hoc omnimodis instituere placuit, ut qui A semel sub speciali defensione domni apostolici, sive nostra, fuerint suscepti, impetrata juste utantur defensione. Quod si quis quemquam illorum, qui hoc promeruerint, violare præsumpserit, sciat se periculum vitæ suæ esse incursurum. Et subscripserunt ambo imperatores, quisque suo tempore, & episcopi XXIII. & abbates VI. comites XIII. optimates XVII.

ANNO CHRISTI 962.

CONCILIVM AD MATRONAM FLVVIVM IN PAGO MELDENSI, anno DCCCCLXII.

B

POST *obitum Artaldi archiepiscopi, quem anno* DCCCCLXI. *pridie Kalendas Septembres vita functum tradunt, annitentibus episcopis quibusdam, ut Hugoni vacua jam sedes Remensis redderetur, res in synodo discussa est episcoporum XIII. qui ex duabus provinciis, ut autor est in chronico Flodoardus, hoc anno sub medium Aprilem convenere, nihilque sibi de Hugonis causa inconsulto Romano pontifice statuendum censuere.* Synodus, *inquit*, tredecim episcoporum in pago Meldensi super Maternam fluvium, ex Remensi videlicet ac Senonensi diœcesi celebratur, præsidente Senonensi præsule, satagentibus quibusdam episcopis, ut Hugoni sæpe dicto redderetur Remense episcopium: renitentibus autem præcipue Roricone Laudunensi & Gibuino C Catalaunensi præsulibus, & asserentibus quod a tot episcopis excommunicatus, a minore numero absolvi non poterat. Ita relinquitur usque ad interrogationem papę Romani. *Et paucis interjectis, post allatum Roma responsum, rejecto Hugone, Odalricum in Remensi ecclesia ordinatum fuisse docet his verbis:* Legatio veniens ab Ioanne papa intimat præfatum Hugonem, quondam episcopum, tam ab ipso papa, quam ab omni Romana synodo excommunicatum: sed & ab alia synodo apud Papiam celebrata. Cujus legationis redditi certiores per Brunonem archiepiscopum, elegimus ad episcopium Remense Odalricum illustrem, clericum, Hugonis cujusdam comitis filium, favente Lothatio rege, cum regina matre, præfatoque Brunone: quique Remis ordinatur a b episcopis VVidone Suessonico, Roricone Laudunensi, Gibuino Catalaunensi, Hadulfo Noviomensi, VVicfredo Virdunensi. D

"*** *Hugo Flaviniacensis in chronico concilium hoc tribuit anno antecedenti, & alia quædam addit quæ a Flodoardo non commemorantur.* Eodem, *inquit*, anno (DCCCCLXI.) obiit Artaldus Remensis episcopus, & celebrata est synodus in pago Meldensi ad Maternam fluvium, ubi ordinatus est VVigfridus Virdunensis episcopus, vivente adhuc domno Berengario Virdunensi episcopo, & sedem episcopatus tenente. Ordinatus est autem ab eis absque conscientia metropolitani, eo quod domno Berengario inimicarentur, quod conciliis eorum interesse nollet, & quædam eorum facta improbaret. Vnde nacti occasionem, cum incumberet eis ordinatio Remensis ecclesiæ, cujus erant suffraganei, ordinaverunt & hunc, ut haberent eum conciliorum suorum consortem & operis participem, quasi alium qui præsidebat pro nullo haberent, quem sibi in nullo videbant adclinem. Abjectus est etiam ibi Hugo Remensis pervasor, a Romana synodo excommunicatus, & Odalricus inthronizatus a VVidone Suessionensi, Roricone Laudunensi, Gibuino Catalaunensi, VVigfredo Virdunensi, Aistulfo 'Noviomensi. E

'Hadulfo *vel* Haidulpho.

NOTA SEVERINI BINII.

Per obitum Arthaldi Remensis archiepiscopi vacabat sedes Remensis, in quam cum Hugo nuper per Agapitum dejectus, favore Lotharii regis iterum intrusus fuisset, convocata est hæc synodus tredecim episcoporum, qui in Meldensi pago congregati decreverunt quæ a Flodoardo in chronico describuntur. Ex quibus intelliges, quod sæpius inculcandum est, qua reverentia episcopi colerent apostolicæ sedis antistitem, licet sedentem in ea juvenculum, & pravis moribus depravatum pontificem: quem sic observant & venerantur, ut omnis ille conventus inter se dissidens ex ejus resipiscentia quiesceret. Acta concilii quæ?

CONCILIABVLVM ROMANVM, QVO IOANNES PAPA XII. DEPONITVR, & Leo quidam, quem scriptores perperam octavum ejus nomin isappellatum inter veros pontifices annumerant, in locum ejus subrogatur: habitum fuit anno domini DCCCCLXIII. in præsentia Ottonis imperatoris.

ANNO CHRISTI 963.

Acta conciliabuli extant apud Luitprandum lib. 6. cap. 6. 7. & sequentibus; quæ capita non esse Luitprandi, sed alterius cujusdam, scribit Baronius anno 963. numero 3. sunt autem hæc:

POST triduum rogantibus tam Romanis episcopis quam plebe, magnus in sancti Petri ecclesia fit conventus, sederuntque cum imperatore archiepiscopi. Ab Italia pro Angelfrido Aquileiensi patriarcha, quem in eadem urbe languor repente, ut fit, ortus arripuerat, Rodulphus diaconus, VValbertus Mediolanensis, Petrus Ravennas. A Saxonia, Adeltac archiepiscopus, & Landolardus episcopus * Numedensis. A Francia, Otgerius episcopus Spirensis, Buptus * Parmensis. Ab Italia, Luitprandus Cremonensis, Hermelandus Regensis. A Tuscia, Conradus Lucensis, Everarius Ariciensis, Pisanus * Senensis, Florentinus Pistorienſis. Ex aliis Italiæ locis, Petrus Camerinensis, Romanus Spoletinus, Gregorius Albanensis, Sico Ostiensis, Benedictus Portuensis, Lucidus Cannensis, Theophylactus Prænestinus, VVido Silvæ candidæ, Leo Velitrensis, Sico Blerensis, Stephanus Senensis, Ioannes Nepesinus, Ioannes Tiburtinus, Ioannes Forojulienſis, Romanus Ferentinensis, Ioannes * Hormensis, Ioannes Verulensis, Martinus Sutrinus, Ioannes Narnienſis, Ioannes Sabinensis, Ioannes Gallacensis, ... Phalarensis, ... Alatrensis, ... Hortanus, Ioannes Anagnienſis ..... Trebensis, Salibatinus Tarraconensis. Hucusque episcopi, sequuntur cardinales. Stephanus cardinalis archiepresbyter tituli Balbinæ, Dominicus tituli Anastasiæ, Petrus tituli Damasi, Theophylactus tituli Chrysogoni, Ioannes tituli Equitii, Ioannes tituli Susannæ, Petrus tituli Pammachii, Hadrianus tituli Callisti, Ioannes tituli Ceciliæ, Hadrianus tituli Lucinæ, Benedictus tituli Sixti ..... tituli quatuor Coronatorum, Stephanus tituli Sabinæ, Benedictus cardinalis archidiaconus, Ioandes diaconus, Bonfilius cardinalis diaconus primicerius, Georgius secundicerius, Stephanus adminiculator, Andreas arcarius, Sergius primicerius defensorum, Ioannes Sacellarius, Stephanus, Theophylactus, Hadrianus, Stephanus, Benedictus, Azo, Hadrianus, Romanus, Leo, Benedictus, item Leo, & Leo scriniarii, Leo primicerius scholæ cantorum, Benedictus subdiaconus & oblationarius, Azo, Benedictus, Demetrius, Ioannes, Amicus, Sergius, Benedictus, Benedictus subdiaconus subpulmentarius, Vrso, Ioannes, Stephanus archidiaconus, cum omnibus acolytis & regionariis.

* Adalgagus.
* Mindensis.
* *alias* Brementis.
* *alias* Saonensis.
* Normensis.

Hucusque

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 963.

Hucusque ex clero Romano. Interfuerunt & proceres Romanorum ab eodem Luitprando sic recensiti:

Hæc nomina mendosa sunt.

Ex primatibus Romanæ civitatis Stephanus filius Ioannis superista, Demetrius Melioſi, Crescentius Caballi marmorei, Ioannes cognomento Nuzina, Stephanus de Muza, Theodorus de Rusina, Ioannes de Primicerio, Leo de Carmizuli, Richardus..... Petrus de Canaparia, Benedictus cum Bulgamino filio suo explebe, Petrus qui & imperiola est dictus, cum omni Romanorum militia.

Otto imperator alloquitur synodum.

His ita residentibus, silentiumque summum tenentibus, ita sanctus est imperator exorsus: Quoniam decorum esset tam claro sanctoque papam Ioannem interesse concilio, cur tantum declinaverit cœtum, vos, o sancti patres consulimus, quibus communis labor ecclesiasticus ac commune negotium existit.

Quæ Ioanni objecta sunt crimina.

Tunc Romani pontifices, episcopi scilicet suffraganei, & cardinales presbyteri ac diaconi, cum universa plebe, dixerunt: Miramur sanctissimam prudentiam vestram nos hoc velle percontari, quod nec Babylonicos, nec Ibericos, nec Indicos incolas latet: ita aperte diabolica pertractat negotia, ut nihil circuitionis utatur. Imperator respondit: Iustum nobis videtur, ut accusationes nominatim exprimatur: deinde quod agendum est communi consilio pertractetur.

Tunc consurgens Petrus cardinalis presbyter, se C vidisse illum missam celebrasse, & non communicasse, testatus est. Ioannes episcopus Narniensis, & Ioannes cardinalis diaconus, se vidisse illum diaconum ordinasse in equorum stabulo non certis temporibus, sunt professi. Benedictus cum cæteris condiaconis & presbyteris dixit, se scire quod ordinationes episcoporum faceret precio, & quod annorum decem episcopum in Tudertina civitate ordinarit. De sacrilegio non est necesse percontari, quia plus videndo quam audiendo scire potuissemus. De adultetio, dixerunt quod oculis non viderant, sed pro certo scirent, viduam Rainarii, & Stephanam patris concubinam, & Annam viduam, cum nepte sua abusum esse, & sanctum palatium D lupanar & prostibulum fecisse. Venationem dixerunt publice exercuisse, Benedictum spiritualem patrem suum lumine privasse, & mox mortuum esse: Ioannem cardinalem subdiaconum, virilibus amputatis, occidisse, incendia fecisse, ense accinctum, galea & lorica indutum fuisse testati sunt. Diaboli in amorem vinum bibisse omnes tam clerici quam laici acclamarunt. In ludo aleæ, Iovis, Veneris, cæterorumque dæmonum auxilium popoſcisse dixerunt. Matutinas & canonicas horas eum non celebrasse, nec signo crucis se munisse professi sunt.

His auditis imperator, quia Romani ejus loquelam propriam, id est Saxonicam, intelligere nequibant, Luitprando Cremonensi episcopo præcepit, E ut Latino sermone hæc Romanis omnibus quæ sequuntur exprimeret. Surgens itaque sic cœpit:

Luitprandus lib. 6. cap. 8.

Otto dubitat an calumnioſe Ioannes sit accusatus.

Persæpe contigit, & nobis expertis credimus, ut in dignitatibus constituti invidorum infamia maculentur: displicet bonus malis, quemadmodum & malus bonis. Atque hoc rei est, quod hanc in papam accusationem, quam modo Benedictus cardinalis diaconus legit, & vobiscum fecit, amphibolam retinemus, incerti utrum e zelo justitiæ an imietatis livore proruperit. Vnde mihi indigno secundum concessæ dignitatis autoritatem, omnes obtestor per Deum, quem fallere, etsi vult, nemo potest, sanctamque ejus genitricem intemeratam virginem Mariam, perque preciosissimum apostolorum principis corpus, in cujus hæc recitantur ecclesia, ut nulla in dominum papam jaculentur convitia, quæ non sint ab ipso patrata, atque a viris probatissimis visa.

ANNO CHRISTI 963.

Tunc episcopi, diaconi, clerus, & cunctus Romanorum populus, quasi vir unus, dixerunt: Si non & quæ per Benedictum diaconum lecta sunt, hisque turpiora & ampliora, Ioannes papa indigna commisit facinora, non nos a peccatorum vinculis absolvat apostolorum princeps beatus Petrus, qui verbo cælum indignis claudit, justis aperit: simus anathematis vinculo innodati, atque in die novissima in sinistra parte positi cum eis qui dixerunt domino Deo: *Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.* Quod si fidem non adhibetis, exercitui domini imperatoris saltem debetis credere, cui ante quinque dies ense accinctus, clypeo, galea, lorica indutus occurrit. Solus Tiberis qui interfluxit, ne sic ornatus ab exercitu caperetur, impedivit. *Iob 21.*

Publica omnium conclamatio de facinoribus Ioannis.

Mox sanctus imperator dixit: Tot sunt hujus rei testes, quot sunt nostro in exercitu bellatores. Sancta synodus dixit: Si placet domino imperatori, mittantur literæ domino papæ, ut adveniat, seque ex his omnibus purget. Tunc eidem sunt literæ destinatæ, quæ sic se habent.

Synodalis epistola ad Ioannē.

Summo pontifici & universali domino Ioanni, Otto divina respectu clementia imperator Augustus, cum archiepiscopis Liguriæ, Tusciæ, Saxoniæ, Franciæ, in domino salutem.

ROMAM ob servitium Dei venientes, dum filios vestros, Romanos scilicet episcopos, cardinales presbyteros, diaconos, & universam plebem de vestra absentia percontaremur, & quid causæ esset, quod nos ecclesiæ vestræ vestrique defensores videre noluissetis: talia de vobis, tamque obscœna protulerunt, ut si de histrionibus diceretur, nobis verecundiam ingererent. Quæ ne magnitudinem vestram lateant omnia, quædam vobis sub brevitate describimus, quoniam si cuncta nominatim exprimere cuperemus, dies nobis non sufficeret. Noveritis itaque, non a paucis, sed ab omnibus tam vestri quam alterius ordinis, vos homicidii, perjurii, sacrilegii, & ex propria cognatione atque ex duabus sororibus incesti crimine esse accusatos. Dicunt & aliud auditu ipso horridum, diaboli vos in amorem vinum bibisse, in ludo aleæ, Iovis, Veneris, cæterorumque dęmonum auxilium popoſcisse. Oremus itaque paternitatem vestram obnixe venire, atque ex his vos omnibus purgare non dissimuletis. Si forte vim temerariæ multitudinis formidatis, juramento vobis affirmamus, nihil fieri præter sanctorum canonum sanctionem. Data VIII. Idus Novembris.

Hanc epistolam cum legisset, hujusmodi apologeticum scripsit:

Ioannes episcopus servus servorum Dei omnibus episcopis.

Quæ rescripserit Ioannes papa ad synodum.

NOS audivimus dicere, quod vos vultis alium papam facere. Si hæc feceritis, excommunico vos de Deo omnipotenti, ut non habeatis licentiam ullum ordinare, & missam celebrare.

Cum hæc epistola in sancta synodo legeretur, advenerunt qui prius defuerant religiosi a Lotharingia, Henricus Trevirensis archiepiscopus, ab Æmilia & Liguria VVido * Mutiensis, Gezo Tortonensis, Sigulphus Placentinus: quorum consilio domino papæ ita rescribunt: *Summo*

* Mutinensis.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 963. Alia epistola synodo ad Ioannem papam.

Summo pontifici & universali papæ domino Ioanni Otto divinæ respectu clementiæ imperator Augustus, sed & sancta synodus Romæ ob servitium Dei congregata, in domino salutem.

PRÆTERITA synodo quæ celebrata est VIII. Idus Novembris, literas vobis direximus, in quibus accusatorum vestrorum verba, atque accusationis causæ continebantur. Rogavimus etiam iisdem literis magnitudinem vestram, quemadmodum justum est. A vobis, non quales temporis qualitas, sed inconsultorum vanitas exposcit hominum, literas accepimus. Non veniendi ad synodum rationabilis esse excusatio debuit: sed & præsentes magnitudinis vestræ debuerunt nuntii interesse, B qui aut ægritudinis, aut certe difficultatis causa, satisfacerent sanctam vos synodum declinasse. Est & aliud vestris in literis scriptum, quod non episcopum, sed puerilem ineptiam scribere deceret: excommunicastis enim omnes, ut non habeamus licentiam canendi missam, ordinandi ecclesiasticas dispositiones, si alium Romanæ sedi constitueremus episcopum; ita enim scriptum erat: Non habeatis licentiam ullum ordinare. Nunc usque putavimus, imo credimus, duo negativa unum facere dedicativum, nisi vestra autoritas priscorum sententias infirmaret autorum. Nos vero intentioni vestræ, non verbis, respondeamus. Si ad C synodum venire & objecta purgare non differtis, autoritati vestrę procul dubio obediemus. Sed si, quod absit, venire, & objecta vobis capitalia crimina purgare dissimulatis, cum præsertim vos venire nihil impediat, non maris navigatio, non corporis ægritudo, non itineris longitudo: tunc excommunicationem vestram parvipendemus: eam potius in vos retorquebimus, quoniam quidem juste facere possumus. Iudas domini nostri Iesu Christi proditor, immo venditor, cum cæteris prius ligandi atque solvendi potestatem a magistro in

Matth. 18. hęc verba accepit: *Amen dico vobis: Quæcumque ligaveritis super terram*, &c. Quamdiu enim bonus inter discipulos fuit, ligare atque solvere D valuit. Postquam vero cupiditatis veneno homicida factus vitam occidere voluit: quem postea ligatum solvere, solutum ligare potuit, nisi seipsum, quem infelicissimo laqueo strangulavit? Data X. Kalendas Decembris, & missa per Hadrianum cardinalem presbyterum, & Benedictum cardinalem diaconum.

Ioannes non inventus

Qui cum ad Tiberim perveniissent, eum non invenerunt: pharetratus enim in campestria jam abierat: nec quisquam erat, qui, ubi ipse erat, indicare posset. Cumque eum invenire non possent, cum iisdem literis ad sanctam synodum, quę tunc tertio est habita, sunt reversi.

Ottonis in Ioannem querelæ.

Mox imperator ait: Expectavimus adventum E ejus, ut præsente eo quod nobis egerit quereremur. Verum quoniam eum non affuturum certo scimus, quam perfide nobiscum egerit ut diligenter agnoscatis etiam atque etiam flagitamus. Notum itaque vobis facimus archiepiscopis, episcopis, presbyteris, diaconis, reliquoque clero, necnon & comitibus, & judicibus, omnique plebi, quod idem Ioannes papa oppressus a Berengario atque Adelberto rebellibus nostris, misit in Saxoniam nuntios, rogans ut pro amore Dei in Italiam veniremus, & ecclesiam sancti Petri, & seipsum ex faucibus eorum liberaremus. Nos vero Deo adjuvante quantum fecerimus non est necesse dicere, ut impræsentiarum videtis. Ereptus vero mea opera ex eorum manibus, & honori debito restitutus, oblitus juramenti & fidelitatis quam mihi supra corpus sancti Petri promisit, eumdem Adelberrum Romam venire fecit, & contra me defendit, seditiones fecit, & videntibus nostris militibus dux belli factus, lorica & galea est indutus. Quid super hoc sancta synodus decernat, edicat. ANNO CHRISTI 963.

Publica in Ioannem declamatio.

Ad hæc Romani pontifices, suffraganei scilicet episcopi, reliquusque clerus, & cunctus populus: dixerunt: Inauditum vulnus inaudito est cauterio exurendum: si corruptis moribus sibi soli & non cunctis obesset, quoquo modo tolerandus esset. Quot prius casti, hujus facti sunt imitatione incesti? quot probi, hujus exemplo conversationis sunt reprobi? petimus itaque magnitudinem imperii vestri, monstrum illud nulla virtute redemptum a vitiis, a sancta Romana ecclesia pelli, aliumque loco ejus constitui, qui nobis exemplo bonæ conversationis præesse valeat, & prodesse sibi: recte vivat, & bene vivendi nobis exemplum præbeat.

Tunc imperator: Placet, inquit, quod dicitis, nihilque gratius nobis, quam ut talis qui huic sanctæ & universali sedi præponatur, inveniri possit.

Leonis in Ioannis locum electio.

His dictis, omnes una voce dixerunt: Leonem venerabilem sanctæ Romanę ecclesiæ protoscriniarium, virum approbatum, ad summum sacerdotii gradum nobis in pastorem eligimus, ut sit summus & universalis papa Romanæ ecclesię, reprobato ob mores improbos Ioanne apostata. Cum hoc omnes tertio dixissent, annuente imperatore, nominatum Leonem ad Lateranense palatium, secundum consuetudinem, cum cardinalibus ducunt, & certo tempore in ecclesia sancti Petri ad summum sacerdotium sancta consecratione attollunt, & fideles se ei adfuturos jurejurando promittunt.

His ita gestis, sperans sanctissimus imperator cum paucis Romæ se degere posse, ne consumeretur Romanus populus ob multitudinem exercitus, multis ut rediret licentiam dedit.

NOTA SEVERINI BINII.

Hic pseudosynodū erraſſe probatur.

Nullus unquam habitus est orthodoxorum conventus synodalis, in quo contra jus ecclesiasticum, sacros canones, & traditiones apostolicas, peccatum fuerit sæpius quam in hoc conciliabulo. Omnes episcopi in concilio Romano sub Symmacho publice contestati leguntur, quod contra pontificem, absque illius consensu, cogendi concilii facultatem nullam habeant. Illegitima est ergo hæc synodus, quæ in causa Ioannis papæ, quem episcopi hic congregati literis ad eum datis pro capite ecclesiæ venerati fuerunt, sine eius consensu & autoritate, indicta & congregata fuit. Secundo in concilio Suessionensi contra Marcellinum habito, requisitus est septuaginta duorum testium numerus: contra Ioannem in hoc patrum conventu præter accusatores vix unus testis productus fuisse legitur. Tertio, ut minimum, ter vocari & citari debebat, cum in nullo concilio quisquam hæreticus ante tertiam citationem legatur fuisse condemnatus. Quarto, nulla concessa est dilatio pontifici, quæ ne quidem vilissimo homuncioni unquam in judicio etiam externo & politico negata fuit. Quinto, contra morem omnium conciliorum hactenus habitorum, petitum est ab imperatore, ut ille Romanum pontificem condemnet, qui nec clericum ullum condemnare debebat. Sexto, sine ulla sententia abdicatus est Ioannes: & quidam Leo, quem octavum nominant, in locum illius subrogatus fuit: adeoque, quod omni juris ordini repugnat, ab executione processum inchoarunt. Septimo, universa synodus eum judicare præsumpsit, qui a jurisdictione sua plane exemptus erat. In concilio sub Marcellino, & Romanis duobus sub Symmacho & Leone tertio, una vox episcoporum omnium erat ista: *Prima sedes non judicatur a quoquam.* Insigni ergo impudentia vel ignorantia hic patrum orthodoxorum conventus Romanum pontificem condemnavit, in quem nemo alius quam hæreticus vel schismaticus ullum sibi judicium hactenus usurpavit. Accedit ad hæc, quod in epistola ad Ioan-

Ratio 1. Ratio 2. Ratio 3. Ratio 4. Ratio 5. Ratio 6. Ratio 7. Ratio 8.

nem

ANNO CHRISTI 963.

nem scripta aperte profiteantur, idque exemplo Iudæ proditoris confirment, propter peccatum, clavium potestatem a pontificibus auferri, eosque tradita sibi a Deo ligandi atque solvendi facultate privari & destitui; quod hæreticum & erroneum esse nemo catholicus unquam negaverit. Præterea ab omni ecclesiastica consuetudine abhorret, quod Romanos pontifices sedis Romanæ suffraganeos appellant: quodque stultissime reprehendunt Ioannem, quod in sua responsione dixisset: *Non habeatis licentiam ullum ordinare.* Putantes enim ipsi, idem esse *ullum quod nullum*, summa cum ignorantiæ suæ proditione redarguerunt eum, quod duabus negationibus affirmasset illud idem quod prohibere intendebat. Ad extremum non est silentio prætereunda præposterа illa nomenclatura, qua contra morem majorum, inverso penitus loquendi usu, imperatorem, sanctissimum; & pontificem, magnum nominant: cum ante sententiam, consuetos honorum titulos nemini adimere liceret: prout in actis magnæ Calchedonensis synodi factum apparet Nestorio, qui quamvis hæresiarcha accusatus & convictus esset, nunquam tamen eum, nisi post prolatam sententiam, patres deficerunt reverendissimum & sanctissimum nominare.

Ratio 9.

Ratio 10.

Cum ergo propter tot nullitates, quas vocant, in hoc judicio commissas, nulla sit sententia, sitque nullum & irritum judicium cum omnibus actis quæ in eo gesta fuerunt: nullam & plane irritam esse oportet abdicationem Ioannis, & subrogationem alterius, qui vero pontifici adhuc viventi, nulloque jure abdicato, suffectus fuit. Tollatur igitur & explodatur e numero & ordine pontificum Leo ille schismaticus, quem scriptores infiniti numeri octavum ejus nominis Ioanni XII. subjungunt, omissoque Benedicto V. tamquam sedis invasore illegitimo, Ioanni XIII. anteponunt.

Leo VIII. e numero pontificum eximēdus.

ANNO CHRISTI 963.

CONCILIVM CONSTANTINOPOLITANVM, IN CAVSA NICEPHORI IMPERATORIS orientalis habitum anno domini DCCCCLXIII. tempore Ioannis papæ XII.

Occasio concilii.

DEFVNCTIS hoc anno duobus in oriente imperatoribus, Leone, ejusque filio Romano, acclamatus fuit ab exercitu successor imperii Nicephorus Phocas victoriis clarissimus. Coronatus a Polyeucto patriarcha Constantinopolitano, voluit in uxorem accipere Theophanem relictam Romani imperatoris defuncti viduam. Qua de causa cum illi Polyeuctus resisteret, tum quod non liceret ei absque quadam pœnitentia secundam uxorem ducere; tum etiam quod filium Theophanes in baptismate suscepisset: convocata est hæc synodus, ejusque sententia indultum (crimen enim quod illi objiciebatur probari non poterat) ut prædictæ Theophani connubio legitimo jungeretur. *Hæc Curopalates.*

Causa & acta concilii.

ANNO CHRISTI 964.

CONCILIVM ROMANVM, AVTORITATE IOANNIS PAPÆ congregatum, quo Leo schismaticus pseudopapa esse declaratur, actaque præcedentis conciliabuli Romani reprobantur, anno domini. DCCCCLXIV.

ANNO domini nongentesimo sexagesimo quarto, domini Ottonis imperatoris tertio, indictione septima, habitum est concilium in ecclesia beati Petri apostolorum principis, v. Kalendas Martii, hoc est mense Februarii die vigesima sexta, indictione VII. Positis in medio sacrosanctis Christi quatuor euangeliis, præsidente piissimo & coangelico domno Ioanne summo pontifice, sacræ Romanæ ecclesiæ duodecimo papa, in venerabili basilica ejusdem, præsidentibus etiam cum eo reverendissimis episcopis, videlicet Ioanne Gallesianæ ecclesiæ episcopo, item Ioanne ecclesiæ Anagniæ episcopo, Ioanne item Narniensis ecclesiæ episcopo, Ioanne Numentanæ ecclesiæ episcopo, item Ioanne ecclesiæ Verulensis episcopo, VVidone sanctæ Silvæ candidæ ecclesiæ episcopo, A Gregorio sanctæ Albanensis ecclesiæ episcopo, Lunisso sanctæ ecclesiæ Lavicanensis episcopo, Romano sanctæ ecclesiæ Ferentinatis episcopo, Sabbatino sanctæ ecclesiæ Ferrariensis episcopo, Zachæo sanctæ ecclesiæ Gentianæ episcopo, Ioanne * Marturanensis ecclesiæ episcopo, item Ioanne Sabinensis ecclesiæ episcopo, item Ioanne sanctæ Nepesinæ ecclesiæ episcopo, Benedicto sanctæ Trevicensis, Ioanne sanctæ Salernitanæ ecclesiæ episcopo, seu venerabilibus presbyteris, Stephano archipresbytero tituli sanctorum Nerei & Achillei, Leone presbytero tituli sanctæ Balbinæ, Domino presbytero tituli sanctæ Anastasiæ, Petro presbytero tituli sancti Laurentii, B Hadriano presbytero tituli sanctæ Mariæ, Theophylacto presbytero tituli sancti Chrysogoni, item Theophylacto presbytero tituli sanctorum quatuor Coronatorum, Ioanne presbytero tituli sanctorum Silvestri & Martini, Stephano presbytero tituli sanctæ Sabinæ, Benedicto presbytero, tituli sancti Sixti, Ioanne presbytero tituli sanctæ Cæciliæ, Hadriano presbytero tituli sancti Laurentii in Lucina. Astantibus diaconis, videlicet Benedicto archidiacono, item Benedicto diacono, Bonfilio diacono, seu reliquis astantibus.

ANNO CHRISTI 964.

* Mantuanensis

ACTIO PRIMA.

C Ioannes piissimus ac sanctissimus sanctæ Romanæ ecclesiæ papa dixit: Scitis dilectissimi fratres, me fuisse expulsum imperiali vi a propria sede per duos menses. Quapropter vos plurimum rogo, si dici potest regulariter synodus illa quæ habita est me absente in ecclesia mea, quarto videlicet Decembris, ab Ottone imperatore suisque archiepiscopis atque episcopis, an non? Sanctum concilium respondit: Prostibulum favens adultero, invasori scilicet alienæ sponsæ, nempe Leoni intruso. Piissimus ac sanctissimus papa dixit: Ergo damnanda est a nobis? Sanctum concilium respondit: Autoritate sanctorum patrum damnanda. Tunc piissimus ac sanctissimus papa damnavit eam in perpetuum, cum eorumdem episcoporum consona re- D sponsione.

Concilium schismaticorū damnatur.

Post hæc autem interrogavit idem papa sanctum concilium, dicens: Dicite, dilectissimi fratres, si episcopi a nobis ordinati, in nostro patriarchio ordinationem facere potuerunt, an non? Sanctum concilium respondit: Minime. Piissimus ac sanctissimus papa dixit: Quid censetis de Sicone episcopo a nobis dudum consecrato, qui in nostro patriarchio Leonem curialem & neophytum atque perjurum nostrum, jam ostiarium, lectorem, acolytum, subdiaconum, diaconum, atque subito presbyterum ordinavit, eumque sine aliqua probatione contra cuncta sanctorum patrum statuta in nostra apostolica sede consecrare non formidavit? Sanctum concilium respondit: Deponatur ipse qui ordinavit, & qui ab eo est ordinatus. Piissimus atque sanctissimus papa dixit: Nescitur ubi latet. Sanctum concilium respondit: Requiratur diligenter, si placet, usque ad tertium conventum. Quod si minime repertus fuerit, canonica feriatur sententia. Piissimus ac sanctissimus papa dixit: Placet.

De ordinatoribus Leonis schismatici.

Tunc sanctissimus papa consuluit concilium, dicens: Quid igitur, reverendissimi fratres, sancitis de istis duobus episcopis a nobis ordinatis, Benedicto scilicet Portuensi, & Gregorio Albanensi, qui super præfatum curialem, & neophytum atque perjurum nostrum orationes dederunt? Sanctum concilium

ANNO CHRISTI 964.

concilium respondit: Simili pœna mulctentur, A sed vestræ interim relinquantur potestati usque ad tertium conventum. Piissimus ac sanctissimus papa dixit: Quid ergo de illo curiali & neophyto, perjuro atque invasore nostræ sedis censetis? Sanctum concilium respondit: Omnino damnetur, ut nullus deinceps curialium aut neophytorum, aut judicum, aut publice pœnitentium, ad summum ecclesiæ gradum aspirare præsumat. Tunc piissimus ac sanctissimus papa dixit: Sit Leo curialis ac neophytus ac perjurus noster, domini omnipotentis ac beatorum apostolorum principum Petri & Pauli, & omnium simul sanctorum, atque venerandorum & universalium conciliorum autoritate, necnon & Spiritus sancti per nos judicio, omni sacerdo- B tali honore & nomine alienus, & omni clericatus officio prorsus exutus. Ita ut si post hanc constitutionem divina inspiratione depromptam, & unanimitate atque concordia sancti concilii promulgatam, tentaverit in apostolico throno residere, aut si ulterius ausus fuerit aliquid de sacro ministerio more sacerdotis contingere juxta præcedentem consuetudinem, nullo modo liceat ei communionis spem aut locum habere satisfactionis, sed anathematis vinculis innodatus maneat una cum sociis suis atque fautoribus perpetuo, Dei per nostram mediocritatem judicio ac sententia, & sacrum corpus & sanguinem domini nostri Iesu Christi non nisi vicino mortis periculo omnino percipiat. Quicumque autem prædicto curiali & C neophyto atque invasori sanctæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ consilium aut adjutorium dederit ad percipiendum ecclesiasticum honorem, quo regulariter expoliatus est, anathema sit. Piissimus atque sanctissimus papa dixit: Quid sentitis de iis qui ab eo ordinati sunt? Sanctum concilium respondit: Priventur honore quem ab ipso acceperunt. Tunc idem benignissimus papa præcepit ingredi eos in concilium cum vestimentis, planetis, atque stolis, & unumquemque eorum in chartula scribere fecit hujusmodi verba: Pater meus nihil sibi habuit, nihil mihi dedit. Et sic eos exutos privavit honore quem dederat eis ipse invasor & neophytus atque curialis, & revocavit eos in pristinum gradum. D

Leo schismaticus damnatus.

De ordinatis a schismatico

ACTIO SECVNDA.

Ioannes piissimus atque benignissimus papa dixit: Recordari credimus vestram dilectionem, qualiter de Sicone refuga episcopo, hesterno die definitum est in præsentia vestra, ut diligenter inquireretur: sed plurimum quæsitus inveniri non potuit. Nunc decernite quid agendum sit de eo. Sanctum concilium respondit: Suspendatur ejus damnatio, si placet, usque in tertium concilium. Piissimus ac mitissimus papa dixit: Fiat secundum vestram sanctionem.

Sententia in ordinatores schismatici.

Tunc convocavit episcopos, Benedictum Portuensem & Gregorium Albanensem, qui super ipsum neophytum orationes dederant. Et fecit tenere eos chartulas in manibus, continentes hæc verba: Ego Benedictus episcopus sanctæ Portuensis ecclesiæ, vivente patre meo consecravi in loco ejus Leonem curialem & neophytum atque perjurum illius, contra statuta sanctorum patrum. Ego Gregorius episcopus sanctæ Albanensis ecclesiæ, vivente patre meo consecravi in loco ejus Leonem curialem & neophytum atque perjurum illius, contra statuta sanctorum patrum. Post hæc autem piissimus atque sanctissimus papa consuluit concilium, dicens: Quid agendum sit de his dicite. E Sanctum concilium respondit, dicens: Suspendantur & isti, si placet, usque ad tertium concilium.

ANNO CHRISTI 964.

Tunc idem piissimus ac sanctissimus papa consuluit iterum concilium, dicens: Quid censetis, dilectissimi fratres, de his qui præfato neophyto precium accommodaverunt ad * tuendam gratiam Dei quæ vendi non potest? Sanctum concilium respondit: Si episcopus fuerit, aut presbyter, aut diaconus, proprii gradus periculo subjaceat: si vero monachus aut laicus, anathematizetur. Benignissimus atque sanctissimus papa dixit: Recte judicastis. Idem sanctissimus papa dixit: Dicite, quæso, quid agendum sit de abbatibus nostris qui suprædictæ damnatæ synodo interfuerunt. Sanctum concilium respondit: Hi autem vestro relinquantur judicio, in cujus potestate consistunt. Piissimus atque sanctissimus papa dixit: Potest aliquis vendere suum ecclesiasticum gradum cuiquam, an non? Sanctum concilium respondit: Minime, quoniam neque vendi, neque emi ab aliquo potest. Benignissimus atque sanctissimus papa dixit. Hoc etiam statuite, ut numquam minor majori suo gradum tollere præsumat; si autem fecerit, communione privetur usque ad emendationem. Simili modo statuite, ut monachi in locis quibus sæculo renuntiaverunt habitent; sin alias fecerint, revocentur ad loca quæ dimiserint, aut communione priuentur, donec resipuerint. Sanctum concilium dixit: Statutum atque confirmatum hoc nobis maneat.

* obtinendum

Sententia in schismaticos.

ACTIO TERTIA.

Ioannes piissimus atque sanctissimus papa dixit: Reverendissimi fratres, domino protegente, jam ad tertium venimus concilium: modo finite de Si-

Sententia in Siconem episcopum Ostiensem

cone episcopo ordinatore ipsius neophyti quid agendum sit: nam a nostris diu quæsitus, sed minime inventus est. Sanctum concilium respondit: Canonico mucrone feriatur. Tunc benignissimus atque sanctissimus papa dixit: Siconem, qui sanctæ Ostiensi ecclesiæ, irregulariter atque Deo contempto, præfuit, & Leonem curialem & laicum, necnon & perjurum nostrum, subito consecrare in pontificali honore non formidavit, sancimus, & juxta canonicam deliberationem apostolica autoritate definimus atque statuimus, omni sacerdotali carere atque privatum fore ministerio: ita ut nullo modo liceat ei, in qualibet synodo, restitutionis spem aut locum habere satisfactionis. Quod si de reliquo præsumpserit in sacro officio more sacerdotis quovis tempore ministrare, anathema sit. Et omnes communicantes ei ab ecclesia abjiciantur; sed & ipsi anathema sunto. Eos vero quos ipse Leo neophytus & invasor sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ in quolibet ecclesiastico ordine provexit, apostolica atque canonica autoritate & synodali decreto in pristinum revocamus gradum, quia ordinator eorum nihil sibi habuit, nihil illis dedit. Sicuti olim noster prædecessor piæ memoriæ papa Stephanus sententiam tulit de iis qui ordinati fuerant a Constantino quodam neophyto & invasore sanctæ sedis apostolicæ, & postmodum quosdam eorum sibi placabiles presbyteros aut diaconos consecravit, statuens ut hi qui ab eo consecrati erant numquam ad superiorem honorem ascenderent, nec ad pontificatus culmen promoverentur, ne talis impiæ novitatis error in ecclesia pullularet.

Canones sanciti in hac synodo.

Piissimus atque sanctissimus papa dixit: Et hoc nefarium est: statuite, si placet, dilectissimi fratres, ut in

ANNO CHRISTI 964.

ut in circuitu altaris, aut in presbyterio, nullus laicorum stare præsumat, quoties missarum solennia celebrantur: quod si fecerit quis, communione privatus maneat usque ad emendationem. Sanctum concilium respondit: Hoc quoque omnibus placet. Secuta subscriptio.

Ioannes sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ episcopus, huic decreto a nobis, ut supra legitur, promulgato subscripsi.

Et sic cæteri præfati episcopi fecerunt: & finis impositus est præsenti concilio.

NOTA SEVERINI BINII.

Argumentum actorum synodalium ex Sigeberto.

De hac synodo Sigebertus, qui acta synodalia legisse visus est: dum ea summatim refert in chronico, hæc ait: *Ioannes synodo collecta Leonem deposuit, & ejus gesta cassavit: statutum quoque est publico omnium judicio synodum a Leone habitam nec nominandam synodum, sed prostibulum fauens adulteris* (ita Leonem nominabat, quod is Romanam ecclesiam alteri desponsatam invasisset) *Quicumque eo ordinante erant damnati, jussi sunt suam ipsorum prosc/riptionem præsentare in charta hac continente verba: Pater meus nihil sibi habuit, nihil mihi dedit: & sic depositi remanserunt in illis gradibus quos habuerant nondū a Leone ordinati. Si qui autem digni judicantur, ut non accepta prius consecratione ordinantur, indicto illis eodem decreto quod & damnatis a Constantino neophyto.* Hæc Sigebertus.

Leo VIII. pseudopontifex.

Tollatur ergo & explodatur e numero verorum pontificum pseudopontifex & antipapa schismaticus; iterum clamo, tollatur: faceſſat illorum qui post hæc tempora vixerunt, & pseudoleonem inter legitimos sacræ Romanæ ecclesiæ pontifices numerarunt, insciti: damnetur vero illorum qui ista tunc perpetrarunt, occasionemque errandi posteris dederunt, temeritas, & in sacerdotibus non toleranda vel excusanda sacrorum canonum ignorantia, & antiquarum traditionum ecclesiasticarum imperitia. Imperatoris autem factum excusetur verbis Apostoli dicentis: *Testimonium illis perhibeo quod zelum habent, sed non secundum scientiam.* Rom. 10. Nimis enim leviter existimabant, una cum moribus depravatis minui atque penitus tolli Romani pontificis autoritatem. Quod cum erroneum sit, ut supra notavi, sitque ab hæreticis Donatistis olim cum periculo totius ecclesiasticæ œconomiæ disseminatum: nemo sane prudens defenderit, quod Ioannes pontifex ob vitam non satis integram, per conciliabulum Ottonis imperatoris autoritate collectum, recte & legitime depositus, & Leo ejus nominis octavus eidem juste subrogatus fuerit.

refellitur objectio.

Si dicas Leonem hunc communi scriptorum sententia & consensu inter Romanos pontifices numerari, Leonemque octavum nominari, adeoque temerarium esse, qui ab ista vulgari opinione dissentit: respondeo, scriptorum error veritati nihil præjudicare potest. Nam sicut canis aliquis Leonis nomine insignitus, vel etiam in numerum leonum relatus, per solam nominationem vel numerationem, canis naturam non immutaret, neque leo esse inciperet: ita non incipiet esse verus Leo pontifex ejus nominis octavus, quem errantium scriptorum communis sententia inter pontifices veros numerat, & Leonem octavum nominat. Ab eo enim quod res est vel non est, rectissime, inquit Aristoteles, oratio vera est vel falsa. Simili censura perstringatur quidquid de juribus vel constitutionibus hujus pseudopapæ inconsidetate nimis suo more Gratianus, & ignoranter Crantzius, scripserunt, locis quæ infra in notis pseudosynodi Lateranensis sub Benedicto V. assignabimus.

Gratianus & Crantzius redarguuntur.

ANNO CHRISTI CIRCITER 964.

CONCILIVM BRANDANFORDIÆ A EDGARO REGE CONVOCATVM, IN quo Edvvini regis decreta rescinduntur, ablata ecclesiæ restituuntur, & Dunstanus ab exilio revocatur.

Ex Osburno & Malmesb.

NON occurrunt in concilio, actorum formulæ: breviter autem sic notantur in antiquitatibus Britannicæ ecclesiæ cap. 13. Interea Mercii & Norrenses, ac inter Humbrum & Thamesim mediterranei, in regem Edvvinum arma capiunt. A quibus autem hic tumultus motus fuerat, monachi caute omittunt. In hoc tumultu Edgarus regis frater regni partem obtinet. Hi multis utrimque illatis præliis, regni vires labefactarunt: sed Edgarus tandem potior, convocato ad Brandan fordiam regni concilio, fratris Edvvini acta & decreta rescindit, ablatas ecclesiis & monasteriis opes restituit, Dunstanumque ad exilio ad pristinum honorem revocat, deinde ab episcopatum VVigornensem, nolentem, ut ajunt, & volentem promovit, postea ad Londinensem tandem biennio vix transacto ad Cantuarienſem archipræsulatum.

PRIVILEGIVM QVO REX EDGARVS confirmat Dorobernensem ecclesiam matrem esse & dominam aliarum ecclesiarum regni sui.

Datum anno 959. sed hic occasione superioris concilii collocatum.

ANNO dominicæ incarnationis 958*. Ego nempe Edgarus rex Anglorum, divinaque concedente clementia monarchus, regum antiquorū Ethelberti & successorum illius, ac archiepiscoporum Brythvvaldi & Athelardi statuta, & privilegia monasteriorum Kancegenum, cum venerabilis archipontificis Dunstani consultu atque consilio, ad maledictionem impiorum raptorum, immo magis Deo favente ad benevolentiam justorumque benedictionem, æterna conclusione renovamus, & in domino summo roboramus, statuentes,

* Cor. 959.

Vt ecclesia Christi in Dorobernia, aliarum ecclesiarum regni nostri mater sit & domina, & cum suis omnibus perpetualiter sit ubique libera, præter expeditionem, pontis, & arcis constructionem.

VITA BENEDICTI PAPÆ V.

ANNO CHRISTI 964.

BENEDICTVS ex Romanæ ecclesiæ diacono, totius cleri & populi Romani unanimi consensu in locum Ioannis XII. defuncti electus est anno domini 964. tempore Ottonis & Nicephori imperatorum. Quo facto, cum Romani proceres contra datam fidem juramento firmatam egissent, Otto imperator, inquit Luitprandus, collecta undique secum fidelium suorum multitudine Romam adiit, & firma eam omni parte obsidione, ne quis pateret exitus, munivit. Cives vero hortatu Benedicti pontificis valde animati, obsidionem tamdiu sustinuerunt: donec fame constricti, ad urbis deditionem cogerentur. Post urbem captam, Benedicto Hamburgum relegato, in sedem ejus pseudopontifex Leo quidam ejus nominis octavus elevatur, pseudosynodus indicitur, vanæque constitutiones decernuntur. Quibus peractis discessit ab urbe imperator; sed Dei vindicis pœnam non evasit: nam ob sacrilegium quod hac in re commiserat, tanta exercitum ejus, ut habet appendix Reginonis, pestis & mortalitas invasit, ut vix sanus quis a mane usque ad vesperam, & a vespera usque ad mane se victurum speraret.

Benedictus obiit in exilio anno domini 965. titulo ac honore martyrii condecoratus instar Pontiani & Martini pontificum, qui ob gloriosam Christi confessionem pro nomine ejus exilium aliasque injurias ac contumelias sustinuerunt. Ossa ejusdem Benedicti, Ditmaro apud Reginonem attestante, Romam relata fuerunt. Hunc scriptorum alii velut injuste intrusum omittunt, alii Leoni schismatico & antipapæ eumdem anteponunt; sed

Benedictus martyr.

Benedictus a quibusdam chronographis e numero pontificum male eximitur

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 964.

sed utramlibet harum sententiam tuentes falluntur. Nam ex iis quę supra dixi, manifeste constat; Leonem nunquam nisi pseudopontificem & antipapam fuisse, indignum qui nomine pontificio condecoratus in numerum eorumdem referatur.

CONCILIABVLVM ROMANVM,

Quo per Leonem Antipapam, & sedis apostolicæ invasorem schismaticum, Benedictus papa V. exautoratur, & Hamburgum relegatur anno domini DCCCCLXIV. *sub Ottone & Nicephoro Phoca imperatoribus.*

Luitprand. lib. 6. c. 11.

RESIDENTIBVS itaque domno Leone summo & universali papa in ecclesia Lateranensi, necnon & imperatore sanctissimo Ottone, & episcopis Romanis, Italicis, a Lotaringia & Saxonia, archiepiscopis, presbyteris, diaconis, omnique Romanorum plebe, quorum nomina superius* adscribuntur, advenit Benedictus apostolicæ sedis invasor, eorum qui se elegerant manibus adductus, pontificalibus vestibus indutus. Quem Benedictus cardinalis archidiaconus tali est sermone aggressus: Qua tibi autoritate, quave lege, o invasor, hæc pontificalia indumenta vsurpasti, superstite hoc præsente domno nostro venerabili papa Leone, quem tu nobiscum, accusato & reprobato Ioanne, ad apostolatus culmen elegisti? Num inficiari potes, præsenti domino imperatori juramento promisisse, nunquam te cum cæteris Romanis papam electurum, aut ordinaturum, absque illius filiique sui regis Ottonis consensu?

* *Nimirum* cap 8 ejusdem libri Luitprandi.

Benedictus respondit: Si quid peccavi, miseremini mei. Tunc imperator, effusis lacrymis, quam misericors esset ostendens, rogavit synodum, ne Benedicto præjudicium fieret: si vellet, & posset, ad interrogata responderet; quod si non posset, aut nollet, ac se culpabilem redderet, tamen pro timore Dei misericordiam aliquam inveniret. Quo audito, ad domni Leonis papæ pedes, ipsiusque imperatoris, idem Benedictus concite procidens, se peccasse, seque sanctæ Romanæ sedis invasorem esse acclamavit. Post hæc pallium sibi abstulit, quod simul cum pontificali ferula, quam manu gestabat, domino papæ Leoni reddidit, quam ferulam idem papa fregit, & fractam populo ostendit. Deinde Benedictum in terra sedere præcepit: cui casulam, quam planetam vocant, cum stola pariter abstulit. Post autem omnibus episcopis dixit: Benedictum sanctæ & apostolicę sedis Romanæ invasorem omni pontificatus & presbyteratus honore privamus: ob eleemosynam vero domini imperatoris Ottonis, cujus sumus opera in sedem debitam restituti, diaconatus eum ordinem habere permittimus, & non jam Romæ, sed in exilium destinamus.

Bere lictus papa exauto. atur.

NOTA SEVERINI BINII.

An Luitprandus hujus concilii acta viderit, & usus eis fuerit. *Ezech. 1.*

Hæc acta extant libro 6. capite 11. illius autoris, qui Luitprandus male inscribitur, quique ut anterioribus capitibus in Ioannem XII. ita & multo magis in Benedictum se iniquum ostendit, & plusquam oportebat (ut testantur scriptores Germaniæ) Ottoni fauit. Non tantum ipse gravitei erravit, verum etiam a iis errandi viam satis amplam aperuit, vivificans, ut ait prophe a, eos qui non vivunt, & interficiens qui non moriuntur: dum quos judicare non potuit synodus, condemnatos abjicit; & quem alio vivente ipsa eligere non potuit, nec debuit, Leonem VIII. velut legitimum colendum exhibuit. Apud Gratianum inconsiderate nimis hæc aliaque his similia tractantem distinctione 63. sub nomine & titulo hujus pseudosynodi Romanæ C. non 23. reperitur, quo profitetur Leo pseudopapa octavus ejus nominis, se de electione Roma-

Ius eligendi episcopos Germanæ

A norum pontificum, aliorumque episcoporum imperii, idem nullus jus eamdemque potestatem Ottoni imperatori concedere, pontifex quam facultatem Hadrianus secundus Carolo imperatori Carolo olim per privilegium attribuerat. Sed cum supra in notis vel Ottoni ad vitam Hadriani II. copiose ostenderim, totum illud magno quod de jure eligendi & investiendi episcopos Carolo im- concessit. peratori concesso Sigebertus in gratiam Henrici imperatoris scripsit, fabulosum esse commentum: iisdem rationibus detegitur impostura hujus privilegii, quod Gratianus per Leonem octavum Ottoni imperatori collatum suo more fabulatur. Cum enim ad exemplum Hadriani hanc gratiam imperatori a Leone fuisse concessam scribat: nihil illi collatum profitetur, quoniam Hadrianus, ut supra probavi, horum jurium nihil Carolo unquam obtulit. Quæ si non sufficiant, addimus alia adhuc esse, plura, quibus eadem constitutio manifestæ falsitatis arguitur. Primum illud, quod Otto jam supra a Ioanne XII. imperator consecratus, hic rex atque patricius constituatur; quasi cum imperio non fuerit eidem regia & patricia potestas concessa. Præterea quod illic in fine legitur, ut ultimo afficiatur supplicio, si quis ejus constitutionis transgressor inveniatur. Quantopere autem illud a Romanorum pontificum constitutionibus, quarum violatoribus irrogatur non pœna mortis, sed anathematis dumtaxat, vel suspensionis, aliaque ecclesiastica censura, abhorreat, quisquis harum pauculas legerit, facile intelliget. Addo ad extremum, etiamsi hæc constitutio vere contigisset, nullius tamen roboris esset, quod non e legitimo papa, sed schismatico quodam pseudoleone & antipapa promulgata fuerit. Simili censura perstringatur illa Leonis VIII. apud Crantzii metropolim libro 4. cap. 10. recitata, qua profitetur ipse pseudopontifex se Ottoni imperatori restituere, quæcumque ipsum Romanum occidentale imperium antehac possedisset, atque ecclesiæ Romanæ donasset. Impostura illius deteges, si promulgatæ constitutionis tempus cum tempore advenientis Ottonis in urbem conferas, & si nomina subscriptorum episcoporum, cum nominibus episcoporum eorum qui Romano conciliabulo sub Ioanne XII interfuerunt, compares. Item ex eo commentitiam fuisse probaveris, quod profiteatur se etiam restituere ea quæ Romana ecclesia dono acceperat a Iustiniano, qui Silverii & Vigilii persecutor potius quam remunerator existens, ne unam quidem glebam Romanæ ecclesiæ contulisse alibi legitur. Sicut ergo præcedentes constitutiones probantur excogitatæ & effictæ ab iis qui tempore schismatis ipsis schismaticis imperatoribus adhærebant: ita probabile est, hanc constitutionem ab iisdem excogitatam esse. *Sed Deo gratias*, anno 964. ait Baronius, *quod impostor insulsus, ineptus, stolidus, talis extiterit, qui adeo affectata mendacia vestire nescivit, sed opprobrio sempiterno nudata deridenda reliquit.*

An Leo VIII. donaRomanæ ecclesiæ collata restituerit?

EDGARI REGIS ANGLORVM CHARTA DE OSVVALDES-LAV. hoc est.

ANNO CHRISTI 964.

De ejiciendis clericis uxoratis & introducendis monachis.

ALTITONANTIS Dei largiflua clementia, qui est rex regum & dominus dominantium, ego Edgarus Anglorum basileus, omniumque regum insularum Oceani quæ Britanniam circumjacent, cunctarumque nationum quæ infra eam includuntur, imperator & dominus, gratias ago ipsi Deo omnipotenti regi meo, qui meum imperium sic ampliavit & exaltavit super regnum E patrum meorum, qui licet monarchiam totius Angliæ adepti sint, a tempore Æstelstani, qui primus regum Anglorum omnes nationes quæ Britanniam incolunt sibi armis subegit: nullus tamen eorum ultra ejus fines imperium suum dilatare aggressus est. Mihi autem concessit propitia diuinitas, cum Anglorum imperio omnia regna insularum Oceani cum suis ferocissimis regibus usque Norvegiam, maximam partem Hiberniæ, cum sua nobilissima civitate Dublina, Anglorum regno subjugare: quos etiam omnes meis imperiis colla subdere, Dei favente gratia, coëgi.

Æthelstanus primus monarcha Angliæ. Edgarus ultra dominatur.

Quapropter & ego Christi gloriam & laudem in

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 964.

in regno meo exaltare, & ejus servitium amplificare, devotus disposui: & per meos fideles fautores, Dunstanum videlicet archiepiscopum, & Athelvvoldum ac Osvvaldum episcopos (quos mihi patres spirituales & consiliatores elegi) magna ex parte, secundum quod disposui, perfeci, *&c.*

Monasteria pene deleta per totam Angliam reficit.

Si quidem temporibus antecessorum meorum regum Anglorum, monasteria, tam monachorum quam virginum, destructa, penitus rejecta in tota Anglia erant: quæ ego ad Dei laudem pro remedio animæ meæ reparare, & servorum & ancillarum Dei numerum multiplicare devovi. Et ipsis supradictis meis cooperatoribus strenue annitentibus, iam quadraginta & septem monasteria cum monachis & sanctimonialibus constitui: & si Christus vitam mihi tamdiu concesserit, usque ad quinquagessimum * remissionis numerum meæ devotæ Dei munificentiæ oblationem protendere decrevi.

Constituit 47. monasteria, & quinquagesimum spondet. * *id est*, jubilæi.

Osvvaldus episcopus clericos uxoratos eiicit VVigornia

Vnde nunc in præsenti monasterium, quod prædictus reverendus episcopus Osvvaldus, in sede episcopali VViogreceastere, in honore sanctæ Dei genitricis Mariæ amplificavit, & eliminatis clericorum næniis & spurcis lasciviis, religiosis Dei servis monachis meo consensu & favore * consultus locavit: ego ipsis monasticæ religionis viris regali autoritate confirmo, & consilio & astipulatione principum & optimatum meorum corroboro & consigno. Ita ut iam amplius non sit fas neque jus clericis reclamandi quidquam inde: quippe qui magis elegerunt, cum sui ordinis periculo & ecclesiastici beneficii dispendio, suis uxoribus adhærere, quam Deo caste & canonice servire. Et ideo cuncta quæ illi de ecclesia possederunt, cum ipsa ecclesia, sive ecclesiastica, sive sæcularia, tam mobilia quam immobilia, ipsis Dei servis monachis ab hac die perpetualiter regiæ munificentiæ jure deinceps possidenda trado & consigno, ita firmiter, ut nulli (principum, nec etiam ulli episcopo succedenti, fas sit aut licitum quidquam inde subtrahere, aut pervadere, aut ab eorum potestate surripere, & in clericorum jus iterum traducere, quamdiu fides Christiana in Anglia perduraverit, *&c.*

Al. Suffultus. Rex hoc confirmat immutabiliter.

Facta sunt hæc anno dominicæ incarnationis DCCCCLXIV. indictione VIII. regni vero Edgari Anglorum regis sexto, in regia urbe quæ ab incolis ..... nominatur; in natali domini, festivitate sanctorum Innocentium, feria quarta.

Datio:

SVBSCRIPTIONES.

Ego *Eadgar* basileus Anglorum, & imperator regum gentium, cum consensu & principum & archiepiscoporum meorum, hanc munificentiam signo crucis corroboro.

Ego *Ælfrith* regina consensi, & signo crucis confirmavi.

Ego *Dunstan* archiepiscopus Dorobernensis ecclesiæ Christi, consensi & subscripsi.

Ego *Oscitel* archiepiscopus Eboracensis ecclesiæ, consensi & subscripsi.

Ego *Alferic* dux.

Ego *Bruthnod* dux.

Ego *Aridgari* dux.

VITA ET EPISTOLA IOANNIS PAPÆ XIII.

ANNO CHRISTI 965.

IOANNES Narniensis episcopus, post obitum Leonis pontificis pseudopapæ (vivente, an defuncto Benedicto quinto, incertum) factus est pontifex anno Domini 965. temporibus Ottonis & Nicephori Phocæ imperatorum. Qui cum initio pontificatus optimates Romanorum acrius fortasse quam oportebat insequeretur, eorum monitu ab urbis præfecto captus, relegatus est in Campaniam. Sed dum imperatori Ottoni hæc innotuissent, ad vindicandam iniuriam pontifici illatam, ipse in Italiam profectus est, restituroque Ioanne, de illius hostibus vindictam sumpsit istam. Præfectum urbis viventem curavit denudari, impositumque asino & utre redimitum, ad ludibrium circumduci, virgisque cædi, ac demum carceribus mancipari: cadaver defuncti præfecti, a quo Ioannes papa urbe ejectus erat, e sepulcro extractum in diversa loca distrahi ac dissipari, præcepit. *Regino.* Ad conversionem Polonorum Ægidium Tusculanum episcopum legatum a latere misit, data illi potestate regem Miezislaum, qui per connubium Christianæ uxoris Dambronuuchæ Bohemorum primi ducis filiæ conversus erat, in fide cum populo stabiliendi, episcopatus erigendi, eaque faciendi quæ ad totius regni conversionem populique instructionem pertinere videntur.

Ioannes XIII. quando papa factus?

Per Ottonem ab exilio liberatur.

Polonos & VVandalos ad fidem Christi convertit.

Idem ad convertendos VVandalos, VVillibaldum, Prochorium, aliosque viros doctissimos emisit: qui & Meisconem monarcham (verba Stanislai Orichovii apud Sanderum de visibili monarchia num. 695. refero) & genus nostrum illi subiectū „
sacri baptismatis undis ab originali culpa abluerent, „
& ex civitate diaboli ablutos & mundatos in civitatem Dei transferrent, in Christique ecclesiam dicarent: quod etiam factum est. Nam illi viri sanctissimi VVandaliam (sive tu malis Poloniam dici) „
ingressi, prædicabant nobis Christum, & gratiam „
eius, qua nos in communionem suorum Deus convocaverat, celebrabant: homines turmatim ad flumina confluentes baptizabant: idola ex VVandalia exterminabant. Ottonē juniorem magni illius Ottonis filiū, imperatorem coronavit. Roma cum imperatore Capuam profectus, Capuensem ecclesiam, eo quod Roma fugatum honorifice excepisset, digneque habuisset, & ab insidiis Pandulphi principis Capuani fideliter custodivisset, archiepiscopatus dignitate gratitudinis ergo insignivit. His peractis contigit, cum ad urbem revertisset, primariam Lateranensis ecclesiæ campanam, miræ magnitudinis, recens fusam, super campanile elevari, quam primum idem pontifex sacris ritibus Deo consecravit, atque nomine Ioannis Baptistæ haud dubie, cui ipsa ecclesia dicata erat, nuncupavit. Agnoscunt illud & redarguunt novatores hæretici, quasi ille hoc suo exemplo posteros omnes pontifices & episcopos in illum errorem induxisset, ut campanis sacramentum baptismatis impendendum esse crederent & docerent: sed falluntur imperiti; cum non tam baptizentur, quam prævia benedictione sacrisque ritibus, sicut etiam alia vasa sacra, cultui divino dicentur & consecrentur: in qua consecratione imponuntur iis nomina, velut a cæteris campanis discernantur; uel saltem, quod magis ad pietatem conduceret, si voce alicuius sancti populus ad ecclesiam convocari diceretur.

Capuensem ecclesiam honoravit.

Campanæ quam divino cultui consecrabat nomen Ioannis Baptistæ cur imposuerit Redarguuntur Novatores.

Digitized by Google

Ad Theophanem Nicephori imperatoris orientalis filiam Ottoni imperatori juniori desponsandam legationem misit, qua functus est Luitprandus Cremonensis episcopus. Sed cum Nicephorus coronatione duorum Ottonum graviter exacerbatus huic legationi nihil detulisset, Græca tamen fide, sub falso prætextu nuptiarum, legationem ipse ad Ottonem remisit, nuntians illi ut nuptias pararet: se cum filia brevi adfuturum. Cumque hac occasione exercitus Ottonis in nuptiis parandis occuparetur: orientales ex improviso militem imperatoris aggressi, eumdem magna strage fugarunt. Verum quando ea victoria elati secundo eumdem exercitum aggrederentur, innumera multitudo hostium cæsa fuit. Contigit hac de causa Nicephorum interfici, eique Ioannem quemdam cognomento Zemisces ad imperium elevari. Qui paulo post quam imperator factus esset, occisi imperatoris Nicephori filiam ad Ottonem misit: quam ipse, ut ait Vvitichindus, statim filio tradidit, celebratisque magnifice nuptiis omnem Italiam super hoc & Germaniam lætiores reddidit. Eamdem a Ioanne papa coronatam imperatricem fuisse testatur Sigebertus.

Ottonis exercitum qua fraude Græci fugarint.

Theophanes Græca Ottoni desponsatur, & a Ioanne papa coronatur.

Per catenam sancti Petri, arreptitii collo circumdatam, dæmonem expulit. In Magdeburgensi civitate recens ab Ottone condita primum episcopum Adelbertum constituit. Cumque sedem apostolicam annos sex, menses vndecim, & dies vigintiquinque tenuisset, VIII. Idus Septembris obiit. Sepultus est in basilica sancti Petri, ut videre est in epitaphio quod extat apud Baronium anno 972. num. 1.

Ioannes papa dæmonem ejicit.

EPISTOLA I.

IOANNIS PAPÆ XIII.

AD EPISCOPOS CITERIORIS BRITANNIÆ.

Vt archiepiscopo Turonensi debitam reverentiam exhibeant.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, episcopus Romanæ urbis, in Christo fratribus universis episcopis citerioris Britanniæ salutem in Christo & visitationem.

QVIA vice beati Petri apostolorum principis, Domino Deo dignante, omnium ecclesiarum curam suscepimus: solicitudinem, qua unicujusque fides integra in eodem Domino reservetur, sine qua nullus ei placere valebit, ubique severe observare debemus. Ideoque notum sit vobis, quoniam carissimus frater noster Arduinus, sanctæ Turonensis ecclesiæ archiepiscopus, veniens ad apostolorum limina Romam oratum, interpellavit nos, quod jura sui archiepiscopatus, quæ ab antiquis temporibus per decreta sanctorum pontificum sanctæ Romanæ matris ecclesiæ suis prædecessoribus concessa & confirmata fuerunt, a vestro archiepiscopo, & suis decessoribus, per violentiam, & paganorum Northmannorum contrarjetatem sublata videntur. Vnde apostolica autoritate vobis sciatis esse interdictum, ne illius ullo modo juri resistatis deinceps de omnibus, quæ prædictus archiepiscopus confirmat archiepiscopatui suo pertinere debere, quousque ille vester archiepiscopus, aut aliquis ex vobis, cum Arduino archiepiscopo, sive cum suo suffraganeo, vel alio fideli misso, ad nostram sanctam matrem ecclesiam veniat: ut ibi percognitis causis inter vos & illum, quod æquum comprobabimus, diffiniatur ad laudem Dei & Domini nostri Iesu Christi. Quod si aliter quam quod jubemus, contra voluntatem ejus feceritis: cognoscatis vosmetipsos Dei & beati Petri principis apostolorum, per nostræ humilitatis mandatum, autoritate excommunicatos ab omni ecclesiastico officio. Quod si vero debitam reverentiam circa prædictum fratrem nostrum observare vobis placuerit: secundum justitiæ decretum a sancta Romana ecclesia statutum, permaneatis cum Dei benedictione in unitate nostræ catholicæ communionis. Inter hæc sciant vestri regni homines, maxime nobiliores, nominatim Berengarius, & filius suus Conanus, & Hoel cum fratre suo Guerech, cum cæteris majoribus, ut si contra justitiam inobedientes fuerint huic nostræ jussioni, & contrarii seu rebelles extiterint prædicto fratri nostro Turonensi episcopo, sint & ipsi excommunicati, & nostra benedictione apostolica privati.

NOTA IACOBI SIRMONDI S.I.

Epistola I. Ioannis XIII. Meminit hujus epistolæ Innocentius III. libro II. ad Bartholomæum Turonensem. Quotus numero Ioannes hic fuerit, vetus exemplar non exprimit. Nos ex Arduini Turonensis archiepiscopi ætate Ioannem XIII. conjecimus. Quod si exploratum non est: verisimilius certe, quam ut ex aliorum sententia Ioanni X. tribuatur, cui convenire non potest.

EPISTOLA II. AD EDGARVM REGEM ANGLORVM

De episcopatu VVintonienſi expellendis clericis, & introducendis monachis.

Ioannes episcopus servus servorum Dei Edgaro regi excellentissimo, atque omnibus episcopis, ducibus, comitibus, abbatibus, & cuncto fideli populo Anglicæ gentis, Christianam salutem & apostolicam benedictionem.

QVONIAM semper sunt concedenda quæ rationalibus quæruntur desideriis, oportet ut vestræ piæ petitionis studium in privilegiis minime offendatur præstandis. Scimus enim, glorioſe fili, imperii uestri dignitatem zelo divinæ legis ita undique munitam, ut indesinenter pro venerabilium locorum percogitet stabilitate; quatenus proveniente pro labore, schola dominici multiplicetur servitii, & largitori omnium Deo abunde fructus referantur milleni. Quare, rex inclyte ac fili carissime, quod vestra excellentia per fratrem & coepiscopum nostrum Dunstanum ab hac apostolica sede, cui licet immeriti præsidemus, expoſcit, omnibus modis concedimus, autoritate apostolica sancientes, ut de monasterio in VVintonia civitate, in honorem sanctæ Trinitatis & beatissimorum apostolorum Petri & Pauli constructo, quod vetus, differentia novi illius quod juxta est cœnobii, cognominatur, canonici, Domino, episcopo, & omnibus catholicæ fidei cultoribus ex patentibus culparum suarum turpitudinibus odibiles, & in eisdem secundum impœnitens cor eorum inverecunde perdurantes, cum suo præpoſito, utpote vasa diaboli, ejiciantur: & sicut vestra sublimitas desiderat, dilectissimus frater & coepiscopus noster Ethevvaldus, regularibus disciplinis apprime imbutus, monachorum secundum præcepta regulæ viventium gregem enutriat, eisque inibi perpetuam mansionem statuat ille: qui eorum vitam ita sanctitatis moribus exornet, ut pastore ad laboris sui præmium

Digitized by Google

præmium vocato, non aliunde quam ex illa congregatione alter in locum regiminis succedat. Quod si impedientibus, quod absit, peccatis, ad hoc pontificale officium in eadem congregatione idoneum inveniri minime posse contigerit: autoritate apostolorum principis Petri, cui dominus ac salvator noster ligandi solvendique potestatem contradidit, præcipimus, ut nemo ex clericorum ordine ad hujus regimen ecclesiæ promoveatur: sed potius ex alia qualiter congregatione qui dignus inventus fuerit monachus assumatur, & huic ecclesiæ præficiatur. Si quis enim interea, quod non credimus, hæc apostolicæ sedis privilegii decreta irrita facere, & ea quæ nobis pie indulta sunt intaminare præsumpserit: autoritate ejusdem cælestis clavigeri Petri, omniumque successorum ejus, sciat se anathematis vinculo innodatum, & in illo magni judicij die perpetualiter damnandum. In Christo valeas, domine fili.

Ex bibliot. MSS Labb. To. 1.

*** EPISTOLA III. AD BERENGARIVM EPISCOPVM VIRDVNENSEM.

Privilegium monasterii a Berengario constructi.

Ioannes episcopus, servus servorum Dei, Berengario fratri nostro, Virdunensis ecclesiæ episcopo, cum omnibus sibi a domino commissis, bravium æternæ remunerationis.

CONVENIT apostolico moderamini, pia religione pollentibus benevola caritate favere, & poscentium animis alacri devotione assensum præbere. Ex hoc enim potissimum præmium lucri a conditore omnium domino promerebimur, si venerabilia sanctorum loca opportune ordinata, ad meliorem fucrint statum nostra autoritate perducta. Igitur quoniam te, carissime frater, inter cætera sanctæ conversationis exercitia comperimus quoddam monasterium in tuo episcopio, juxta civitatem Virduni, in ecclesia beati Petri, pro amore Dei constructisse, in quo requiescunt corpora sanctorum confessorum, atque præfatæ ecclesiæ sanctæ Mariæ quondam episcoporum, Vitoni, Pulcronii, Possessoris, atque Firmini, & de rebus tuæ ecclesiæ provida cõsideratione sublevasse: ut si quando filii ecclesiæ tuæ, compuncti amore, terrena despiciẽtes ad contemplativæ vitæ perfectionem cõfugere desiderarent, nea tua penitus ecclesia dissociati viderentur, in monasterio, quod membrum est ejusdem ecclesiæ, solatii refugium sub habitu religionis sibi invenirent, & domino quieta tranquillitate inibi famularentur. Noverit omnium fidelium, tam præsentium, quam & futurorum industria, nos idem monasterium tua ordinatione constructum, cum omnibus rebus, regalibus præceptis tuo consultu sibi sancitis, in æternum velle permanere inconvulsum: Scanciam cum suis pertinentiis: abbatiam sancti Amantii, & quidquid ad eam pertinet: Novavillam cum suis locis: Amantionis curtem quantum ad eam pertinet: Parridum cum suis adjacentiis: Harbodi villam cum suis pertinentiis: Castonis curtis ecclesiam cum his quæ ad eam pertinent: ecclesiam de Marleio cum suis adjacentiis: ecclesiam de Marculfi curte cum suis adjacentiis: ecclesiam de Amonzei villa cum suis adjacentiis, cum terris, vineis, molendinis, cum servis & ancillis: abbatiam sancti Petri & ecclesiam de Marca: ad Liriacum quidquid ad illum locum pertinet: ad Novamvillam in Barrensi comitatu, quod ad eum locum pertinet. Hæc vero omnia prædicta loca cum suis omnibus generaliter & specialiter pertinentiis, & quicquid domino opitulante, voto fidelium huic monasterio concessum fuerit, in futuro tempore, per hoc nostrum apostolicum privilegium perenniter firmamus, tam vobis, quam vestris successoribus, & insuper hoc nostræ autoritatis privilegio esse corroboratum volumus: quatenus eadem Virdunensis ecclesia, quæ hactenus de filiis ab ipsis infantiæ rudimentis in gremio suo expositis, dum ad externa monasteria confugerunt, fraudabatur, abhinc & deinceps, in membro sibi subjecto, consilio sui episcopi, atque providentia glorioſi abbatis Humberti, de eorum sancta conversatione sublimata glorietur. Si autem temerario ausu magna parvaque persona, cujuscumque ordinis aut potestatis, contra hanc nostram apostolicam præceptionem ire tentaverit: sciat se autoritate beati Petri apostolorum principis excommunicatum, atque anathematis vinculo innodatum, & a regno Dei alienum, cum omnibusque impiis æterno incendio atque supplicio condemnatum. Qui vero observator extiterit hujus nostri præcepti, gratiam, atque misericordiam, vitamque æternam a misericordissimo domino Deo nostro consequi mereatur.

Scriptum per manum Leonis scriniarii sanctæ sedis apostolicæ, in mense Ianuario per Indictionem XIV. Datum quinto Idus Ianuarii per manum Marini episcopi & sanctæ sedis apostolicæ bibliothecarii, anno, domino propitio, pontificatus domni Ioannis summi pontificis & universi XIII. papæ in sanctissima beati Petri apostoli sede, decimo', primo in mense, Indict. XIV. anno ab Incarnatione domini DCCCCLXXI.

* Cor. septimo.

*** EPISTOLA IV. AD ADALBERONEM REMENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Privilegium Monasterii sancti Remigii.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, dilectissimo in domino fratri Adalberoni, sanctæ Remensis ecclesiæ dignissimo archipræsuli, perpetuam salutem.

CONVENIT apostolatui nostro, pro universis Dei ecclesiis, ne damna rerum suarum sustineant, sed magis semper in melius augeantur & & crescant, curam habere. Igitur quia fraternitatis tuæ dilectio nos postulavit, quatenus monasterium quod corpore beati Remigii nobilitatur, privilegio sanctæ nostræ sedis apostolicæ muniremus, quo ad Dei omnipotentis laudem, & ejusdem beati Remigii honorificentiam, nullius hominis avaritia & temeritate valeat in quoquam violari, & minui, sed potius augeatur & crescat. Quapropter per interventum tuæ dilectionis, archimonasterio, quod in Francia situm est non longe a civitate Remensi, cui præesse videris, confirmamus & corroboramus hoc nostræ autoritatis privilegio omnes possessiones, omnesque res mobiles & immobiles, quæ dici & nominari possunt, de terris, vineis, seruis & ancillis, colonis & colonabus, ædificiis & habitationibus, thesauris, & ornamentis, & quibuslibet pecuniis. Statuentes sub divini judicii obtestatione, & anathematis validis interdictionibus, ut nunquam, neque ullus rex, neque archiepiscopus vel episcopus, vel etiam quorumlibet hominum magna parvaque persona, præsumat eidem archimonasterio ad damnum sive molestiam incumbere, sive de rebus & possessionibus ipsius auferre & alienare. Promulgamus autem & hoc autoritate beati Petri apostolorũ principis, per hujus nostri apostolici privilegii constitutionem,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 966.

ut omnia quæ a te vel a quibuslibet Christi fidelibus eidem archimonasterio donata sunt, vel in futurum donata fuerint, firma stabilitate ad jus & dominium ipsius permaneant: nec licentia sit cuiquam homini, vel conferre, vel alienare quid ex omnibus quæ ad illud pertinent, nisi ad communem utilitatem roborandam justitiæ, & gratiam competentis commutationis. Insuper abbatiam sancti Timothei, quam eidem sancto Remigio ad usum hospitalitatis tua largita est industria, quatenus cum tuorum, tum etiam successorum atque monachorum, ad hospitum necessaria, rara benevolentia non deficiat, abbas loci provideat, atque ad communem utilitatem distribuat: ita dumtaxat, ne archiepiscopalis affluentia in suis nimium, non prout ferre locus possit, excedat. Si quis autem, quod non optamus, nefario ausu, contra hujus nostri apostolici privilegij paginam sciens agere præsumpserit, sciat se Dei, & sancti Petri apostolorum principis, nostræque humilitatis judicio excommunicatum, immo anathematizatum cum diabolo & omnibus impiis, quibus præparatus est cruciatus æternus. Qui vero pio intuitu hæc observare & custodire studuerit, a misericordissimo domino Deo nostro benedictionis gratiam, & æternæ vitæ gloriam inter sanctos & electos consequi mereatur.

Scripta per manus Stephani scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, in mense Apr. Indict. xv. Datum per manum Andreæ episcopi VIII. Kalend. Maii, anno pontificatus domini nostri Ioannis sanctissimi & tertii decimi papæ VIII. imperii autem domini Ottonis majoris Augusti XI. junioris vero V. in mense quarto, Indictione quintodecima.

An. 972.

*Corr. VII.

CHARTA REGIS EDGARI NOVO VVINTONIÆ MONASTERIO quod Hydam vocant confecta,

In qua angelorum refert creationem atque lapsum, hominem fieri ad capessendum cum prole sua vacuum iam ipsorum ordinem. Invidet, inquit, hoc diabolus, fraudeque circumventum, sui cum prole reddit similem. hos misertus Christus redemit, & hos inter, ipsum regem Edgarum, qui tanta raptus benignitate, totum se effundit in gratitudinem & bona opera. Christo igitur & familiæ suæ plurima condit monasteria, unumque hoc VVintoniæ: cuius cœnobitis, vitæ regulas & honestatis imponit, tam ecclesiasticas, quam seculares.

INCIPIT charta privilegii Edgari benignissimi principis concessa novo monasterio VVintoniæ quod modo Hyda appellatur: cujus rubrica sic cancellatur:

EDGAR REX HOC PRIVILEGIVM novo edidit monasterio, a omnipotenti domino eiusque genitrici Mariæ eius laudis magnalia concessit.

Ex chronico monasterii VVintoniensis quod Hyda dicebatur.

CAPITVLVM I.

Omnipotens totius machinæ conditor, ineffabili pietate universa mirifice moderatur quæ condidit, qui coæterno videlicet verbo, quædam ex nihilo edidit, quædam ex informi subtilis artifex propagavit materia. Angelica quippe creatura, ut informis materia, nullis rebus existentibus, divinitus formata luculento resplenduit vultu. Male, proh dolor! libero utens arbitrio, contumaci arrogans fastu, creatori universitatis famulari dedignans, semetipsum creatori æquiparans, æterni barathri incendiis cum suis complicibus demersus, jugi merito cruciatur miseria. Hoc itaque themate totius sceleris peccatum exorsum est.

ANNO CHRISTI 966.

II.

Quare hominem condidit, & quid ei commisit.

Evacuata* animaque polorum sede, & eliminata tumidi fastus spurcitia, summus totius bonitatis arbiter lucidas cælorum sedes non sine cultore passus torpere, formatis ex informi materia diversarum rerum speciebus, hominem tandem ex limo conditum, vitæ spiraculo ad sui formavit similitudinem, cui universa totius cosmi superficie condita subiiciens, seipsum suosque posteros sibi subiecit, quatenus eius executura posteritas angelorum suppleret numerum, cælorum sedibus superbia turgente detrusum.

III.

Qualiter in paradiso sine crimine conversatus sit.

Qui paradisiacæ voluptatis amœnitate locatus, nullius rei patiebatur dispendium, sed ei totius mundi ad votum suppeditabat facultas. Totius namque bonitatis ubertate fruenti nulla ei res instita resistebat. Amore altithrono devote obsequenti creatura cuncta famulabatur subjecta. Fruebatur lætabundus creatoris tripudio, & angelorum alacriter vtebatur consortio. Non eum corporalis debilitabat imbecillitas, nec animi affligebat anxietas. Non typho levis raptabatur superbiæ, sed suo se conjungens autori, humilis pollebat mirifice. Non eum inanis tumidum vexabat gloria, sed devotum creatoris magnificabat memoria. Non invidia eum alieno torquebat profectu, sed caritas jugiter lætabatur amplexu. Non ira cruciabatur infestus, sed caritatis tranquillitate leviabatur patientissimus. Non eum tristitia mœrore dejiciebat, sed gaudii spiritalis spe pollente florebat. Non avaritia nimium incitabatur cupidus, sed dapsilitatis studio exercebatur largissimus. Non illicito massicus delectabatur edulio; sed parcitate contentus, licito utebatur cibario. Non luxuria eum stimulabat nefaria, sed continentia competens constringebat ad præmia. Omnium polycrates virtutum, cunctis carens adversis, omnibus florens prosperis, rite pollebat ingenuus.

IV.

Quomodo calum sine morte conscendere confidebat, & diabolus invidus ne ascenderet impediebat.

Qui prole ad numerum patrata, superbientium angelorum universa comitante prosapia, sine loto gustato ligni vetiti fructu, æthereos æternæ beatitudinis suggestus triniatim cum domino regnans conscendere macrobius confidebat. Invidus igitur hoc animadvertens zabulus, nimia perculsus invidia, rimari callide versutus cœperat, qui insidiis, ne ad tantam numinis conscenderet gloriam, subdolus deciperet: pro nihilo forte ducens concessa, illicita nimium adlubescendo laudans, mulierem admodum fragilem pellexit. Quæ sui detrimenti minime contenta, virum muliebritet victum blandis suasionibus delinitum, exili heu malo gustato sibi similem faciens, perdidit.

V.

Quomodo in hac miseria omnibus privati virtutibus deiiciuntur, tandemque cataclysmate de....

Vtrique tandem præfatis privati donariis, paradisi

ANNO CHRISTI 966.

radiſi eliminati metis, in præſentis vitæ ærumna miſerrimi dejiciuntur: contemnentes conditorem, a cunctis inſequuntur creatis. Vita deſiit, mors inolevit. Virtutum caterva recedente, vitiorum cumulus ſucceſſit. Succedente nepotum proſapia, ſucceſſit cumulata criminum collegio*: univerſi cum ſuis ſceleribus cataclyſmate dempti, tandem, octo utriuſque ſexus reſervatis, tabeſcendo deficiunt. Vitiis copioſe ſurgentibus, conditor ſe hominem feciſſe indoluit. Poſtremo miſericors mortalibus, ut pollicitus eſt, ſuccurrit.

* collectio

VI.

Quomodo Chriſtus natus ſua nos paſſione redemit, & cælos conſcendere fecit.

Stella emicuit matutina, quæ ſuo radio, mundi tenebras fugaret. Fauſta reſplenduit Maria, cujus utero virginali Chriſtus ineffabiliter editus, peccatorum tenebras mediator clementiſſimus dempſit. Viguit Chriſtus virtutibus plenus. Incanduit Iudæa ingenti rancore repleta. Carnem ſuſcipiens pro nobis pati voluit: quod ejus permiſſu infelix audacter complevit Iudæa. Ligno quippe perditum, ligni ſcandens gabulum, genus redemit humanum. Vniverſas namque hominum dæmon nationes ludificando inſultans, jure ut mandati tranſgreſſorem poſſidens, morte mulctabat perpetua. Sanguis vero a mortuis ultorem trophæo crucis diviſit. Prædam de perfidi leonis ore tulit, ſecumque ſuper æthera vehens ſuperius angelorum cœtibus conſociavit: ut cum eo communi contubernio fruentes, bonitate perſpicui, virtutum omnium ubertate referti, expertes peccati, omni contagione privati, ſine fine poſt diem judicii reſtauratis corporibus exultantes regnarent. Hanc præcipuam ſine dubio gloriam credentibus, qui Trinitatis veræque unitatis fidem bonis inſudantes operibus ſectantur, pollicitus, non credentibus ſupplicium minatus æternum perpetuis barathri incendiis, juſtiſſime ſpopondit.

VII.

De benevolo regis meditamine.

Hinc ego Edgarus, divina favente gratia totius Albionis baſileus, rimari magnopere cœperam quid operum ſtudio exercerem, ut ad tantam gloriam perveniens, Chriſti ſanctorumque ejus cælo collocatorum contubernio coronatus fruerer, tantamque inferni miſeriam devitarem. Inſtigante etenim domini clementia, occurrit animo ut ipſe criminibus ceſſarem cunctis, atque bonis operibus inſiſtens, forma factus gregi, quouſque noſtri regiminis gubernamine degentes lucrifacerem. Quoſdam igitur ſuaſionibus invitans ad præmia, quoſdam terroribus compellens ad gloriam, bona ædificans, mala, ut domino faciente potui, diſſipavi. Scriptum quippe per Ieremiam memini prophetam: *Ecce conſtitui te ſuper gentes, & ſuper regna, ut evellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes.* Talibus igitur exhortatus doctoribus, quibus nos dominus per prophetam clementer admonuit, agens Chriſto favente in terris quod ipſe juſte egit in cælis, extricans videlicet domini cultura criminum ſpurcitias, virtutum ſemina ſedulus agricola inſerui.

Item. 1.

VIII.

Qua ratione clericos eliminans, monachos collocavit.

Timens ne æternam incurrerem miſeriam, ſi adepta poteſtate non facerem quod ipſe, qui operatur omnia quæ in cælo vult & in terra, ſuis exemplis juſtus examinator innotuit, vitioſorum cuneos canonicorum e diverſis noſtri regiminis cœnobiis Chriſti vicarius eliminavi: quod nullis mihi interceſſionibus prodeſſe poterant, ſed potius, ut beatus ait Gregorius, juſti vindictam judicis provocarent, qui vicariis vitiorum nævis contaminati, non agentes quæ Deus jubendo volebat, omnia quæ nolebat rebelles faciebant: avidus inquiſitor advertens gratos domino monachorum cuneos, qui pro nobis incunctanter intercederent, noſtri juris monaſteriis devotus hilariter collocavi.

ANNO CHRISTI 966.

IX.

Quod ſancti Spiritus gratia compunctus abbatem & monachos in novo conſtituit monaſterio.

Hac itaque ratione, ſancti Spiritus attactus flamine, locum domini mundans VVintonienſis eccleſiæ, novi monaſterii arciſterium * noſtro ſalvatori ejuſque genitrici ſemper virgini Mariæ, & omnibus apoſtolicis, cum cæteris ſanctis, dicatum reſtauravi. Sciens ſcriptum: Conſentientes & facientes pari conſtringuntur pœna rebellionis, omnipotentis voluntati obviantes. Poſſeſſionem domini uſurpare non ſuſtinens, clericos laſcivientes repuli, ac veros Dei cultores monachico gradu fungentes, qui pro noſtris noſtrorumque inibi quieſcentium exceſſibus ſedulo intercederent ſervitio, quo eorum interceſſionibus noſtri regiminis ſtatus vigeret munitus, abbatem Chriſto cooperante eligens, altithrono ſubjectus illic devote ordinavi. Hoc ſubnixe efflagitans depoſco, ut quod in ſuis egi, hoc agat in mihi ab ipſo collatis: ſcilicet adverſarios noſtros dejiciens, amicos ſublimando provehat; ut inimicos ſanctæ Dei eccleſiæ deprimens, amicos ejus monachos videlicet beatificans juſtificavi.

* *hoc eſt*, monaſterium

X.

De illorum anathemate qui monachis inſidiantur.

Si autem qualibet occaſione, diabolo inſtigante, contigerit, ut faſtu ſuperbientis arrogantiæ, dejecti canonici, monachorum gregem, quem ego venerans cum paſtore in Dei conſtituti poſſeſſione, dejicere inſidiando voluerint: agatur de eis, & de omnibus qui quolibet munere cœcati juvamen eis impenderint, quod actum eſt de angelis ſuperbientibus, & de protoplaſto diaboli fraude ſeducto; ut paradiſi videlicet limitibus ſublimibuſque regni cælorum ſedilibus ejecti, cum iis qui domini famulatum aſpernantes contempſerunt, barathri incendiis detruſi, jugi crucientur miſeria. Nec inde evulſi ſe glorientur evaſiſſe tormenta, ſed cum Iuda Chriſti proditore, ejuſque complicibus, Acheronte conglutinati, frigore ſtridentes, fervore peruſti, lætitia privati, mœrore anxii, catenis igneis compediti, lictorum metu perculſi, ſcelerum memoria confuſi, totius bonitatis recordatione ſemoti, æterno lugubres puniantur cruciatu.

XI.

Item de anathemate inſidiantium.

Qui autem jam prædictos noviVVintonienſis eccleſiæ cœnobii monachos, vel quoſlibet ejuſdem ordinis noſtro regimine degentes, monaſteriis, quæ vitiorum ſpurcitiis expurgans, Ieſu Chriſto domino noſtro, victo dæmone, acquiſivi, eliminare præſumens voluerit, anathema ſit: & eadem maledictione qua Cain parricida, qui fratrem ſuum Abel, ſtimulante invidia lividus interemit maſtigia, adductus eſt, ſine termino teneatur obnoxius: atque in Dei perſecutione continuo perſeverans, in hac vita nullum dignitatis acquirat honorem, nec in futuro ſine miſeria numquam perſiſtat, ſed cum Anania & Sapphira una Styx * porragine ejulantem crucians complectatur.

* *forte* voragine

XII.

Digitized by Google

ANNO CHIRSTI 966.

XII.

De benedictione monachos venerantium.

Quicumque prætitulatos monachos bonis quibuslibet locupletans ditare voluerit, creator cunctitenens clementer eos eorumque progeniem totius ubertate prosperitatis hic & in futuro sæculo ditando locupletet. Scriptis decenter eorum in libro vitæ nominibus,cum Christo portionem in cælorum habitaculis habeant, qui monachos suos, quos nostris congregatos temporibus possidet, vel verbis, vel factis,sanctitatis studio honoraverint.

XIII.

Quales & qualiter monachi in hoc monasterio conserventur.

Regulares igitur monachi, non sæculares, in præfato, Christo comite, degentes monasterio, regulæ moribus obtemperent: patres venerantes spirituales,sanctorum patrum imitentur exempla: nil agentes, nisi quod communis monasterii regula,vel majorum demonstravit norma. A sæcularibus igitur pompis remoti, toto nisu corporis custodiant & animæ castitatem. Humilitatis studio pollentes, & corpus parcimoniæ vigore minuentes, alacri constringant animo. Civium convivæ intra urbem perpetuo interdictu fieri erubescant. In civitate degentes, in refectorio pompaticas lascivasque sæcularium delicias ut melancholiam aporiantes, licitis caritatum utantur cibariis; extra refectorium autem minime, nisi in domo infirmorum ægroti decubuerint, edentes licite quæ jussi fuerint. Sacri summique ordinis hospites, si ratio exegerit, & peregrini ordinati, longo terrarum spatio venientes, ad abbatis mensam in refectorio cautissime invitentur: laicis in hospitio condecens exhibeatur humanitas. Monachorum quispiam manducandi vel bibendi cum eis secundum patrum decreta licentiam non habeat: in refectorio autem edendi causa vel bibendi non introducantur. Pauperes,ut Christi, ingenti cordis suscipiantur tripudio.

XIV.

De abbatum electione.

Divinarum studio scripturarum luculentissime eruditi, orationum frequentia assidue occupati, caritatis amplexu lætissimi, fidei exercitio promptissimi, spe provehente sinceriissimi, pace concorditer fixi, omniumque virtutum flore decorati, ad finem usque, cœptum tantæ bonitatis initium, Christo juvante,perducentes,eadem glorioſi fruantur libertate,quam beatus patronus Benedictus omnibus regulæ præcepto subjectis instituit, scilicet ut post abbatis obitum tunc temporis regentis, abbatem..... ordinent congregatione, quem sibi omnis concors congregatio, sive pars quamvis minima congregationis, salubriori elegerit consilio.

XV.

Qualiter rex abbatem & monachos venerans muniat.

Reges itaque, quicumque nostri fuerint successores,nullam extraneam personam jus tyrannidis super monachos exercentem imponant:ne forte Deus eos damnans, & regno deponat & vita. Electum vero a fratribus Christi vicarium dignanter suscipiant, eumque caritatis igne succensi locupletando venerentur: juvamen, in quantum indiguerit, Christi amore compuncti, alacriter impendant. Mutuo namque confortati juvamine,in nullo a regulæ præceptis discordantes, domini gregem, non mercenarii, sed pastores fidissimi, luporum rictibus eximentes, intrepidi defendant.

ANNO CHRISTI 966.

XVI.

Qualiter abbas & monachi regem a dæmonum tentatione eripiant

Abbas autem armis succinctus spiritalibus, monachorum cuneo hinc inde vallatus, charismatum cælestium rore perfusus, aereas dæmonum expugnans versutias, regem, omnemque sui regiminis clerum, Christo, cujus virtute dimicant, juvante, a rabida hostium persecutione invisibilium solerter spiritus gladio defendens, fidei scuto subtili protegens tutamine, robusto prælians triumpho, miles eripiat imperterritus.

XVII.

Qualiter rex abbatem & monachos ab hominum persecutione defendat.

Rex itidem terrenus, cælestis castra regis fortissimo roborans munimine, armis sæcularibus visibiles expugnans adversarios, hostiumque rabiem sævientium annihilando dejiciens, conditoris sui pascua gregemque solicita inexpugnabilis tueatur custodia, quatenus ad vitæ bravium perveniens, æternis tripudians fruatur bonis, quæ nec oculus videre aliquatenus potuit humanus, nec in hominis cor ullatenus ascendit quæ præparavit Deus diligentibus se.

XVIII.

De monasticæ possessionis libertate.

Sint præfati monasterii rura, omnis monachorum possessio, in rebus magnis vel modicis, internis vel externis, in urbanis vel suburbanis, prædiis, campis, pratis, pascuis, silvis, molendinis, rivulorum cursibus, æterna libertate in Christi nomine ejusque genitricis ditata.

XIX.

Quod nullus sæcularium monasterii possessionem illicite usurpet.

Sæcularium quispiam ausu temerario jus tyrannidis non in Christi cultura præsumptuosus exerceat: non minuet, instigante diabolo, quod sancti Spiritus instinctu tam a me quam a prædecessoribus meis, necnon a catholicis utriusque sexus hominibus, largiflua concessum est dapsilitate.

XX.

De benedictione augentium

Augenti tribuat rerum cunctarum opifex tranquillum vitæ præsentis excursum, longævam instantis temporis* futurum æternæ beatitudinis talionem, sufficientem victualium ubertatem, interminabile prosperitatis augmentum, copiosum virtutum omnium juvamen.

XXI.

De maledictione minuentium.

Minuentem perpetua possideat miseria: in domini manens persecutione, ejus genitricis sanctorumque omnium incurrat offensam: præsentis vitæ adversitas illi semper eveniat: nulla eis bonitatis accidat prosperitas: omnia ejus peculia inimici astantes diripiant: in futuro autem, æterni miserrimum cum hœdis in sinistra positum damnent cruciatus, si non satisfactione emendaverit congrua quod in domini usurpans detraxit censura.

XXII.

Quibus modis sæcularibus obtemperent, & quod nullus reatus hoc domini privilegium minuere valeat.

Non habetur hujus titulicaput in manuscripto.

Tribus tantummodo causis, sæcularibus obtemperent præceptis, rata videlicet expeditione,pontis, arcisve constructione: alias æterna ditati glorientur libertate. Reatus quidpiam si incitante dæmone seductus vel abbas vel fratrum aliquis fragiliter, quod absit, contraxerit, justitia purgante secundum

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 966.

secundum regulæ præceptum abolitus damnetur, maneatque præfatæ munificentiæ libertas altithrono per noſtram humilitatem oblata, ad monachorum uſus gratuite ſibi famulantium inviolabilis, æterna libertate jocunda: quia Deus, qui hanc privilegii largiſluam donationem, locumque cum univerſa monachorum familia, juraque omnia ſacro ſubjecta cœnobio poſſidet, numquam reatum commiſit, nec ullo umquam tempore committet. Sit igitur præfata libertas æterna, quia Deus libertatis poſſeſſor æternus eſt.

XXIII.

Deeſt capitulum, cujus hic titulus.

Quoties & quare in anni circulo hoc fratribus legatur privilegium.

Anno incarnationis dominicæ nongenteſimo ſexageſimo ſexto ſcripta eſt hujus privilegii ſyngrapha, his teſtibus conſentientibus, quorum inferius nomina ordinatim charaxantur.

SVBSCRIPTIONES.

Ego Edgar, divina largiente gratia, Anglorum baſileus, hoc privilegii donum noſtro largiens redemptori, locoque ejus ſanctiſſimo, primus omnium regum, monachorum inibi collegium conſtituens, manu propria ſignum hagiæ crucis imprimens confirmavi.

Ego Dunſtan Dorobernenſis eccleſiæ archiepiſcopus, largiſluam benevoli regis donationem venerans, crucis ſignaculo corroboravi.

Ego Eadmund clytos legitimus præfati filius, crucis ſignaculum, infantuli florens ætate, propria indidi manu.

Ego Edvvard eodē rege clyto procreatus, præfatam patris munificentiam crucis ſigno conſolidavi.

Ego Ælfthryth legitima præfati regis conjux, mea legatione monachos eodem loco rege annuente conſtituens, crucem impreſſi.

Ego Eadgifa prædicti regis ava, hoc opus egregium crucis thaumate conſolidavi.

Ego Oſcytyl Eboracenſis eccleſiæ archiepiſcopus firmavi.

Ego Athelvvold eccleſiæ VVintonienſis epiſcopus, regis glorioſiſſimi benevolētiam, abbatem mea altum mediocritate, & alumnos quos educavi, illi commendans, crucis ſignaculo benedixi.

Ego Ælfſtan Londonienſis eccleſiæ pontifex conſolidavi.

Ego Oſulf epiſcopus confirmavi.
Ego Oſvvold epiſcopus conſignavi.
Ego Byſehtelm epiſcopus confirmavi.
Eælfſtan epiſcopus conſolidavi.
Ego Eadelm epiſcopus confirmavi.
Ego Athulf epiſcopus conſignavi.
Ego Vrynryge epiſcopus confirmavi.
Ærcvvig abbas conſolidavi.
Ego Oſgar abbas conſignavi.
Ego Orobyrihe abbas.
Ego Ælfſtan abbas.
Ego Adelgar abbas primus huic loco abbas ordinatus.
Ego Oſdgar dux.
Ego Æthelſtan dux.
Ego Athelvvine dux.
Ego Æthelvveard m.
Ego Ælfvveard m.
Ego VVulrtan m.

Omnes qui nominatim huic privilegio regis juſſu deſcripti videntur, poſteritatis noſtræ proſapiam ſubnixe depoſcimus, ut manuum noſtrarum vadimoniū Chriſti cruce firmatum nequaquam violantes irritum faciant: ſi ſucceſſorum quiſpiam humilitatis auſu violare præſumpſerit, corporis & ſangui-

A nis Ieſu Chriſti participatione privatus, perpetua damnatus perditione, anathema ſit, niſi divino propitiante reſpectu ad humilem ſatisfactionem reſipiſcens converſus fuerit. ANNO CHRISTI 966.

ALIA CHARTA EDGARI REGIS, QVA NVLLOS VMQVAM FVISSE PERHIBET in VVintonienſi hoc cœnobio monachos, ante hos quos ipſe jam introduxit e monaſterio Abingtonienſi.

ANNVENTE altithroni moderatoris imperio totius Albionis triniatim potitus regimine, non immemor ob hoc mihi recidiva fore conceſſa, ut his ſtrenue æterna lucrarer: quapropter ego Edgar totius Britanniæ baſileus, quaſdam villas, ut nominantur, Dunkitone habens, quinque hydas terræ, & eccleſiam Sueyſe, cum viginti octo hydis terræ, & eccleſiam Titleſcumbe cum decem hydis terræ, & quamdam ruris portionem, duos videlicet caſſatos terræ, loco qui celebri VVynterburna nuncupatur vocabulo, do & concedo in puram & perpetuam eleemoſynam novæ VVintonienſi eccleſiæ, beato Petro apoſtolorum principi dicatæ, necnon S. Edotio, cujus reliquiæ inibi miraculis clareſcūt, cum omnibus utenſilibus, pratis videlicet, paſcuis, rivulis, æterna largita ſint hereditate perſpicuis, ut canonicos qui incorrigibiles perdurarent de eccleſia dicta ejeci, monachos de Abundonie loco ſubſtitui. Sint autem prædictæ villæ, rus, manſiones, terræ, rivuli, omni terrenæ ſervitutis jugo liberæ in perpetuum, tribus exceptis, rata videlicet expeditione, pontis, arciſve reſtauratione. Si quis autem hanc noſtram donationem in aliud quam conſtituimus transferre voluerit, privatus conſortio ſanctæ Dei eccleſiæ, æternis barathri incendiis lugubris jugiter cum Iuda Chriſti proditore ejuſque complicibus puniatur, ſi non ſatisfactione emendaverit congrua quod contra noſtrum deliquit decretum.

CONCILIVM RAVENNATENSE, IN CAVSA DISCIPLINÆ ECCLESIASTICÆ celebratum, anno domini DCCCCLXVII. tempore Ioannis papæ XIII.

ANNO CHRISTI 967.

DE *hac ſynodo fit mentio apud Reginonem* * *his verbis:* Anno dominicæ incarn. DCCCCLXVII. Otto imperator natalem domini celebravit: & excepto præfecto urbis, qui aufugerat, tredecim ex majoribus Romanorum, qui autores expulſionis domini Ioannis papæ fuerant, ſuſpendio interire juſſit. Inde progrediens per Spoletum, Ravennam adiit: ibique paſcha celebrans cum domino Ioanne papa, plurimos ex Italia & Romania epiſcopos coadunavit; & habita ſynodo, multa ad utilitatem ſanctæ eccleſiæ adinvenit. Et apoſtolico Ioanni urbem & terram Ravennatium, aliaque complura, multis retro temporibus Romanis pontificibus ablata, reddidit: (*vel potius reſtitutionem jam ante factam confirmavit*) eumque inde Romam cum magna lætitia remiſit.

* *Dicere debuit Binius Reginonis continuatorem.*

*** DIPLOMA IOANNIS PAPÆ XIII. in Ravennatenſi concilio datum: quo Heroldum Saliſburgenſem archiepiſcopum deponit, & excommunicat; Fridericum vero, ejus loco archiepiſcopum creat.

Ioannes ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ eccleſiæ præſul, Omnibus archiepiſcopis & epiſcopis, noſtris dilectis in Chriſto fratribus apud S. ſynodum Ravennæ mobiſcum aggregatis, æternæ beatitudinis gaudia.

SANCTITATI ac dilectioni notum veſtræ eſſe volumus, quod Heroldus dudum Saliſburgenſis

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 967.

ecclesiæ archiepiscopus, contra canonicam & apo- A stolicam autoritatem nefaria præsumptione post suorum oculorum amissionem videatur sacrum celebrare mysterium; &, quod ridiculum est, pallium gestare solenniter. Hoc namque non ad modicam hæreseos vesaniam attinet, & nobis, omniumque fratrum orthodoxorum prudentię debet videri execrabile: præsertim cum ipse pro sua culpa & perfidiæ temeritate exoculatus sit, eo quod ecclesias Dei expoliaverit, thesaurum paganis erogaverit, seseque eis junxerit, in Christianorum necem & depræda- B tionem, contra dominum & piissimum imperatorem suum seniorem rebellis & infidelis extiterit: & proinde a decessoribus nostris sãctæ memoriæ pontificibus omne sacerdotale officium sæpe ei sit interdictum: atque electione & postulatione omnium pene nobilium, Bavvariorum scilicet clericorum & laicorum, S. Romana mater ecclesia, suæ autoritatis privilegio Fridericum virum venerabilem & cunctis laudabilem loco ejusdem Heroldi fieri esseque archiepiscopum omnino decreverit. Quapropter itaque nostrorum decessorum autoritatem sequentes, vestræque omnium fraternitatis assensione roborati, ipsius Heroldi hæreticam & temerariam pravitatem amodo ac deinceps damnamus ac penitus confutamus ex vice beati Petri principis apostolorum, necnon omnes sequẽtes cæcitatem corporis & mentis ejus in tali præsumptione, eique communicãtes, excommunicamus primo & anathematizamus usque C ad plenissimam emendationem. Insuper jam dicto Friderico per autoritatẽ sedis apostolicæ dignissimo archiepiscopo honorem & dignitatem Salzburgensis archiepiscopatus confirmamus, & corroboramus, & universos humilitati ejus allubescentes, benedicimus, & catholicos approbamus. Vnde rogãtes hortamur sanctitatem vestræ fraternitatis, ut in hoc nobiscum pariter assentiatis, & huic nostrę apostolicæ sanctioni vestram confirmationem præbeatis.

Mendosissimæ subscriptiones.

Ioannes sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ huic sanctioni editæ a me in synodo apud Ravennam subscripsi.

Signum domini Ottonis serenissimi imperatoris.

Rodoaldus patriarcha Aquilegensis ecclesiæ in- D terfui & subscripsi.

Petrus S. Ravennatis ecclesiæ archiepiscopus.
VValpertus S. Mediolanensis ecclesiæ archiepisc.
Lanvvardus S. Mindensis ecclesiæ episcopus.
Otkerus sanctæ Spirensis ecclesiæ episcopus.
VVindo sanctæ Silvæ candidæ ecclesię episcopus, & bibliothecarius apostolicæ sedis.
Martinus sanctæ Sutriensis ecclesiæ episcopus.
Benedictus sanctę Portuensis ecclesiæ episcopus.
Everardus episcopus Aretinensis.
Sichelmus episcopus Florentinæ.
Petrus episcopus sanctæ Volternensis ecclesiæ.
Ioannes sanctæ Ariminensis ecclesiæ episcopus.
[a] Adalbertus Hubertus" sanctæ Lunensis ecclesiæ episcopus.
Honestus episcopus sanctæ Perusinæ ecclesiæ. E
Petrus sanctæ Camerinæ ecclesiæ.
Ingizo episcopus sanctæ Asisinatæ ecclesiæ.
Leo episcopus sanctæ Asinatæ ecclesiæ.
Ioannes episcopus sanctæ Calliensis ecclesiæ.
Erfemarius Anconitanæ ecclesiæ episcopus.
Attingus episcopus Auximanensis ecclesiæ.
Benedictus Humanatæ ecclesiæ episcopus.
[b] Æsinatæ Eberardus Esinatæ ecclesiæ episcopus.
Benedictus Fuliginæ ecclesiæ episcopus.
Iulianus Lucerniæ ecclesiæ episcopus.
Gregorius Comaclensis ecclesiæ episcopus.
Ruodo sanctæ Cesinatæ ecclesiæ episcopus.
Arnaldus Popiliensis episcopus.
Radaldus Rosiliensis episcopus.
Martinus Mantuanensis episcopus.
Stephanus Ficoclensis episcopus.
Ioannes Bellunensis episcopus.
Albericus Perusunensis episcopus.
Rodulphus Vicentinus episcopus.
Gerhardus Faventinæ ecclesiæ episcopus.
Petrus Metaumaucensis episcopus.
Hubertus Parmensis episcopus.
Luizo" Cremonensis. "*sive* Luitprandus
Ermenaldus Regionensis episcopus.
Gorboldus Polonensis episcopus.
Gauslinus Patavensis episcopus.
Arnaldus Tridentinus episcopus.
Teutpertus * Feltrensis episcopus. *vel Rupertus
Zenobius Fesulanus episcopus.
Gothofredus Aquensis episcopus.
Roilo Astensis episcopus.
Luido Glosinensis episcopus.
Adalbertus" Bonensis episcopus. "Bononiensis
VVido Mutinensis episcopus.
Ioannes Imolensis episcopus.
Ratherius Veronensis episcopus.
Antonius Brisuensis episcopus.
Vdalricus Bergomensis episcopus.
Ioannes Iordanensis episcopus.
Aupaldus Novariensis episcopus.
Lupus Spoletinæ ecclesiæ.
Sigihardus Cetensis episcopus.
Rihelardus Fanensis ecclesiæ episc. suscripsi.

Actum Ravennæ VII. Kal. Maii, per manum Stephani scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ. In mense Aprili, & indictione decima: in præsentia omnium sanctorum episcoporum.

*** *INSTITVTIO ARCH. MAGDEBVRG. in concilio Ravennatensi.*

ANNO incarnationis dominicæ plus minusve nongentesimo sexagesimo septimo, regnante Ottone imperatore Augusto, Christianæ religionis ac divinæ servitutis propagatore solertissimo, ejusdẽ imperatoris industria, habita est synodus Ravennę in suburbio, in ecclesia beati confessoris episcopi Severi, residentibus domno Ioanne summo universali pontifice, & pluribus Italiæ, Germaniæ, ac Galliæ præsulibus, & de statu ecclesiæ tractantibus, adstante etiam innumerabili clero & populo. Idem ergo serenissimus imperator Augustus Otto, qui eandem sanctam synodum ob communem imperii sui salutem congregaverat, plurimas Sclavorum nationes ultra flumen Albiæ in confinio Saxoniæ multo se labore & maximis sæpe periculis ad Christum convertisse coram omnibus retulit. Et quia rudes & necdum stabiles erant, qua tuitione, quave custodia & quotidiana solicitudine in fide corroborari deberent, S. synodum consuluit: rogans, ut quod ipse summo studio Deo mancipaverat, pastoris negligentia ad vomitum redire non sineret. Hujus dignam relationem, & tantam fidei confessionem S. synodus benigna aure suscipiens, Deoque in his omnibus gratias agẽs, tot Sclavorum populos ad Deum noviter conversos, nonnisi per episcopos in convenientibus locis, in unaquaque eorum provincia, secũdum populi quantitatem, in rationabilẽ terræ divisionem constituendos, ad hoc animari atque erudiri posse censuit, & ratũ ęstimavit. Ad quod agendum, ut major firmitas, & tutior in episcopis ordinandis sit opportunitas, archiepiscopum, ad quem negotium suum, & controversiam, si qua orta fuerit, quasi ad caput referre, & discutere valeant, eis constitui atque præponi, communi deliberatione, censuit; &

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 967.

hoc ejus judicio & discretione, in quo maxima re- A parandæ, & confirmandæ religionis post Deum fiducia erat, fieri debere, omnino indicavit. Est præterea civitas in parochia Halberstadensis episcopii, Magdeburg dicta, in confinio Saxonũ, & Sclauorũ, in ripa prædicti fluminis Albiæ: in qua isdem serenissimus Cæsar populi multitudinem adunavit, ecclesias construxit, plurimorumque martyrum, beati scilicet Mauritii, & Innocentii, aliorumque innumerabilia corpora sanctorum illuc transferens, canonicosque inibi Deo famulantes constituens, ad eorumdem victum & ecclesiæ utilitatem, castra, villas, prædia, decimasque cum universis adjacentiis affluenter ex proprio concessit. Placuit igitur omnibus, apud prædictam civitatem Magdeburg archiepiscopalem fieri cathedram, eo quod hæc in cõfinio Sclavorum, ut prædiximus, loco videretur opportunior, & in B ejus propagatione voluntas Imperatoris esset amplior. Ad hæc Imperator precibus, & Dei voluntate commotus, sanctę congregationis decreto paruit, & hoc privilegio apostolicæ sedis corroborari dignum duxit: quod & actum est, & a summo pontifice, omnibusque præsulibus Italiæ, Galliæ, & Germaniæ, qui aderant, propriis manibus corroboratum. Cæterum quia præsul Halberstadensis synodo huic non affuit, causæ clausulam in ejus adventum differre placuit, ut civitatem ipse a debito subjectionis absolveret, & tunc demum privilegium & subscriptio illibata fieret. Anno igitur integro, & dimidio jam evoluto, cũ Hatto archipræsul Magontiẽsis cum præfato Hildevvardo, suo videlicet suffraganeo, eo devenisset, & Imperator illos pro prædicta causa blanda pe- C titione convenisset: Hildevvardus episcopus, tam ex archiepiscopi consensu, quam omnium qui aderant consulto, prompta & hilari mente, piæ ejus petitioni annuit, ac facto impræsentiarum pari æstimatione concambio synodali decreto sancto Mauritio Magdeburg, sanctoque Laurentio Merseburg, quæque petita tradidit, id est omnem parochiam sitam inter fluvios Albiam, Salam, Horam & Bodam, usque ad ea loca, ubi castra Vnnesburch Vnantzleva, Hortesleva, cum omnibus pertinentiis, & villis, quæ Burchvvart appellantur, versus occidentem longius protenso fine terminantur, cum omni decimatione, banno, subjectione, obedientiis in omni ecclesiastico ordine, prout Halberstadensis ecclesia visa est ea- D tenus possedisse. Recepit autem ad vicem ab Imperatore, in partem & utilitatem suæ ecclesiæ, omnem decimationem in Hosgovve, ut terminatur in fluviis Sala VVillerbiche, & VVippera, cum omni possessione, quam de abbatia in honore B. VVicberti in territorio Herolvesfelt constructa, idem imperator æqua commutatione acquisierat, cujus etiam abbatiæ ipse fundator erat. Huic autem concambio confirmando jussione domni Ioannis summi & universalis pontificis, & Cæsaris Augusti Ottonis, petitione quoque Hildevvardi Halberstadensis antistitis, Ambrosius Palatinus cancellarius, & Petrus sanctæ Ravennatis ecclesię archiepiscopus, alii quoque quamplurimi episcopi Italiæ, & Germaniæ subscripsere, quorum etiam nomina in præsenti paginula studuimus annotare.

Mendosissima subscriptiones.

Ego Ambrosius Palatinus cancellarius subscripsi, complevi, & dedi.

Petrus archiepiscopus sanctæ Ravennatis ecclesiæ interfui, & subscripsi.

Hatto Moguntinus archiep. interfui, & subscripsi.

Ego Hildivvardus Halberstadensis ecclesiæ episcopus interfui, & subscripsi.

*cor. VVigfridus

Vngfridus * sanctæ Virdunensis ecclesiæ episcopus & pastor libens subscripsi.

Ego Reginoldus Rubilocensis ecclesiæ episcopus interfui, & subscripsi.

Ego Evverardus sanctæ Leodicensis ecclesiæ episcopus interfui, & subscripsi.

Ego Adelbertus Lunensis episc. interfui, & subscr.

Ego Rupertus[1] sanctæ Feltrensis ecclesiæ episcopus interfui, & subscripsi.

Ego Albertus sanctæ Tarvisiacensis ecclesiæ episcopus interfui, & subscripsi.

Ego Gauslinus sanctæ Patavinensis ecclesiæ episcopus interfui, & subscripsi.

Abraham S. Frinsingensis ecclesiæ episc. interfui.

Martinus episc. S. Fr[2] ..... episc. interfui, & subscr.

Vinth[3] episcopus sanctæ Mutinensis ecclesiæ consensi, & subscripsi.

Rudolfus episcopus[4] consensi, & subscripsi.

Elberich[5] consensi, & subscripsi.

Ioannes ep. Eugubiensis eccl. consensi, & subscr.

Ego Lirgiso episcopus sanctæ Ordinatæ ecclesiæ consensi, & subscripsi.

Ioannes episcopus Callienſis ecclesiæ consensi, & subscripsi.

Luto[6] episcopus sanctæ Clusensis ecclesiæ consensi, & subscripsi.

Albericus episcopus sanctæ Pisensis ecclesiæ consensi, & subscripsi.

Ludini episcopus consensit, & subscripsit.

Hubertus episcopus subscripsit.

Sichelmus sanctæ Florentinæ ecclesiæ episcopus interfui, & subscripsi.

Adalbertus S. Bononiensis eccles. episc. consensi.

Arnolfus episcopus consensi.

Ioannes Imolensis eccl. episc. interfui, & subscr.

Luitprandus S. Cremonensis episcopus ecclesiæ interfui, & subscripsi, his juste peractis Constantinopolim rediens.

Odelricus Bergomensis episc. interfui, & subscr.

Grimoaldus sanctæ Rhegiensis ecclesiæ episcopus interfui, & subscripsi.

Antonius Brixiensis eccl. ep. consensi, & subscr.

Sigulfus episcopus consensi, & subscripsi.

Sigulfus S. Placentinæ eccl. ep. consensi, & subscr.

Petrus episcopus subscripsit.

Explicit fundatio archiepiscopatus Magdeburgensis.

G C. Hæc repræsentavimus ex chron. MS. Anonymi Saxonis, desinente in an. Chr. 1180. cujus hoc fragmentum ad nos transmissum est ab eruditissimo viro Alexandro Viltheim S. I. Henricus Meibomius, post VVitichindi annal. Saxonicos edidit hujus archiepisc. instituti narrationes duas: quarum prioris idem est initium, & eadem fere verba, atque hujus nostræ; posterioris, idem finis. Hanc cum istis conferre inutile non erit. Episcoporum subscriptiones ex Meibomio, apud quem sunt ampliores, quamquam & in multis mendosæ, edidimus. Quæ deinde consecuta sunt, quamquam pars non sunt concilii: quia tamen ad integram rei in concilio constitutæ notitiã pertinent, ex eodẽ MS. cod. hic exhibeo.

His ita peractis, Cæsar admodum lætatus, nec mi- E nus pro adhuc peragendis secundum Deum solicitus, accersito Richario Magdeburgensis cœnobii abbate tertio, coram Annone VVormacienſi, & Othvvino Hildinesheimensi episc. secum tunc forte commorantibus, volebat illum officio episcopatus fungi, in ipsa mutatione sedis suæ. Sed impedierunt quidam occulto consilio, & Imperatori pro hoc secreto delatæ literæ. Qui dum se tanto honore privatum intelligens minus æquo animõ ferret, ac in impediendo tam sancto proposito, Imperatori quoquo pacto obviare proponeret: ne malitia mutaret intellectum illius, brevi pulsatus valetudine, terrena mutavit cælestibus, successitque in ipsa sedis mutationeHerdingius in eadem congregatione nutritus, & electus. Transmutata est itaque abbatia in mõtem

[1] *vel* Teutpertus

[2] *f.* Sutriensis ecclesiæ

[3] Vido

[4] *f.* Vicentinus

[5] *f.* Albericus Conc. episcopus. Hũc omisit Vghellus, quanquam in Adamo Parent. episcopo, ejus mentio apud ipsum.

[6] Lutus

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 967.

ſuburbio ejuſdem civitatis adjacentem, deputatur- A que ſancto Ioanni Baptiſtæ, & adhuc habetur, & o utinam diu feliciterque habeatur, famulatura. Monachi quoque ſuccedentibus ſibi clericis reliquerunt in libris, & aliis rebus, plurima ornamenta, quæ ibidem imperiali munere, & propria induſtria fuerant congregata. Cumque illorum corda de hac migratione non immerito gravaret triſtitia: Cæſar eis pro conſolatione, prædiorum ſuæ hereditatis non parva dona adjecit, & quocumque in loco cum canonicis in una ſtatione conveniant, ipſi dextra in parte ſupremum locum obtineant conſtitutuit; ſed & præterea ut recurrente annuatim tranſlationis hujus die, quæ eſt v. Idus Auguſti, id eſt, in vigilia victoris ignium leuitæ Laurentii, pedibus nudis proceſſione lugubri ſedem ſuam viſitantes, miſſam cele- B brent: quo dum apud canonicos, quã & apud monachos facti perpetim hujus ſtaret inviolabilis memoria, eos quoque dilectio jungeret indivulſa: quatenus illi hos tãquam primos eccleſiæ ſuæ patres omni honoris exhibitione præveniant, illique non diſpari talione quod membra debent capiti, quod etiam teſtator heredi, plena devotione reſtituant. Sed nec fefellit adinventorum tam prudens conſilium, ſicut eſt uſque hodie cuique ſcire volenti publicum. Erat tunc temporis quidam magni nominis & meriti Adelbertus, qui dudum Treviris de cœnobio S. Maximini monachus abſtractus, & epiſcopus conſecratus, ſicut in ſuperioribus partim tractavimus, ad prædicandum Rugis fuerat deſtinatus. Sed populus C exaſperans dura fronte, & indomabili corde, expulit illum de finibus ſuis, contemnens euangelium pacis, quia Dei providentia in terra noſtra populus illi committendus erat novæ acquiſitionis.

ANNO DOMINI DCCCCLXX. OTTONIS XXXIV.

Igitur Imperator prædictum Adelbertum de VVizinburgenſi abbatia, quam interim regebat, aſſumptum, prædictæ eccleſiæ, per omnia dignum, & probatum, ſacerdotio promovit, eumque pro pallio, & privilegio ab apoſtolica ſede ſuſcipiendo, cum literis ſuæ autoritatis direxit. Quem Ioannes apoſtolicus nominis illius XIII. in ordine vero Romanorum D pontificum CXXXVI. benigniſſime ſuſcipiens, proprio etiam ſtudio glorioſiſſimi Imperatoris, quod in amplificatione divini cultus habebat, gaudens, ideoque juſtis ejus petitionibus annuens, apoſtolica illum autoritate archiepiſcopum fore, ejuſque ſucceſſores, decrevit. Dans etiam eidem pallium ad miſſarum ſolennia celebranda, nimia dilectione commonitus, XV. Kal. Novemb. id eſt, in feſto ſancti Lucæ euangeliſtæ, ipſe circumpoſuit, & privilegio apoſtolicę autoritatis ſanxit, ac cõfirmavit, eum in omni eccleſiaſtico ordine primatum habere omnium eccleſiarum, archiepiſcoporum, qui in Germania ordinati ſunt; in Gallia quoque, Colonienſi, Magontienſi, Trevirenſi archiepiſcopis per omnia honore ſimilem eſſe. Crucis ſignaculum ante ſe ferre, E & inter cardinales epiſcopos Romanæ ſedis conſortium habere. Præterea XII. preſbyteros, VII. diaconos, XXIV. ſubdiaconos cardinales, ad morem ſanctæ Romanæ eccleſiæ ordinare, qui ad principale altare miniſtrantes quotidie, excepto jejunio, dalmaticis; feſtis vero, ſandaliis uterentur: & ut preſbyteri & abbates ſancti Ioannis Baptiſtæ, tunicis induerentur: & ut his exceptis, & epiſc. ſuperaltare in honore beati Mauritii dedicatum, miſſam celebrare aliquis nullo modo præſumeret. Præterea ſtatuit eũ eſſe metropolitanum totius ultra Salam, & Albiam, Sclavorum gentis, tunc ad Deum converſæ, vel convertendæ, & ut ſecundum deſiderium Imperatoris in his civitatibus, in quibus olim barbari ritus maxima viguit ſuperſtitio, id eſt Cizi, Miſni, Merſeburg, Brandenburg, Havelberga, Poznani, in honore domini epiſcopi a fundarentur, quorum paſtores, ſecundum canonicam autoritatem, Magdeburgenſi archiepiſcopo fidem & ſubjectionem debendo, ſociarentur. His & aliis, quæ privilegia adhuc inibi conſervata teſtantur, ſynodali decreto ordinatis, & ſub interminatione Dei, & apoſtolici nominis confirmatis, præfatus archiepiſcopus, cum legatis Romanæ eccleſiæ, VVidone ſcilicet epiſcopo, bibliothecario, & Benedicto cardinali, qui illum cum Hildvvardo Halverſtadenſi epiſcopo ſedi ſuæ inthronizarent, dimiſſus, ad Imperatorem remeavit lætus, quem Imperator nihilominus gaudens, utpote beati deſiderii compos, cum literis commendatitiis Magdeburg deſtinavit. Illuc ergo ex præcepto Imperatoris, epiſcopi, marchiones, & reliqui Saxoniæ principes convenientes, ipſum honorifice ſuſceperunt, & vocum acclamatione, manuumque elevatione electum, cum præfatis apoſtolicæ ſedis legatis, celebri ritu inthronizavetunt. Adfuit omnis ſexus, & ætas gaudentium, fuit prorſus generale tripudium, ubi ad confirmationem ſui, idem archiepiſcopus in præſentia eorumdem natalem domini ſecum celebrantium, Boſonem monachum, Merſeburgenſi; Burchardum, Miſnenſi; Hugonem, Cizenſi eccleſiis, primos epiſcopos ordinavit: & Adeldagum primum eccleſiæ Magdeburgenſi præpoſitum inſtituit. Dudo quoque Havelbergenſis, & Dudelinus Brãdeburgenſis epiſcopi, primus quidem Moguntino epiſc. ſubjecti, ſed tunc agente Imperatore a debita ſibi obedientia abſoluti, Magdeburgenſi eccleſiæ, ejuſque archiepiſcopo cum præfatis confratribus fidem, & ſubjectionem promiſere. Ipſe namque felicis memoriæ imperator Otto, erat conſtructor omnium harum, quas archiepiſcopatui ſubjecerat, epiſcopalium ſedium: nimirum infinitæ hereditatis ſuæ potiſſimum cupiens heredem eſſe Deum, non pauca tamen relinquens ſucceſſioni filiorum. In tanti ergo taliſque ſolennii, pro ſummi regis exortu, celebratione, tum etiam pro nova populi ipſius, vel cultus augmentatione, gaudebat chorus Magdeburgenſium a ſummo principe miſſum principem, canit frequentia principum, palamque a paſtoribus eccleſiæ, laudabili numero hic adauctis, laudatur paſtor creator omnium.

ANNO CHRISTI 967.

LEGES ECCLESIASTICÆ REGIS EDGARI

VT PER SE HABENTVR IN SAXONICO libro, a ſæcularibus disjunctæ, & a Lambardo verſæ.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De immunitate eccleſiæ, & debitis eidem reddendis.*
II. *De cenſu eccleſiaſtico, ſive primitiis ſeminum.*
III. *De decimis.*
IV. *De denario in domos ſingulas impoſito.*
V. *De diebus feſtis, & jejunio.*

LEGES EDGARI REGIS.

LEGES quas Edgarus rex frequenti ſenatu ad Dei gloriam, regiæ majeſtatis ornamentum, ac reipublicæ utilitatem ſancivit.

I.

Primum, eccleſia Dei jura atque immunitates ſuas

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 967.

suas omnes habeto: decimas quisque primariæ (cui is fuerit subjectus) ecclesiæ, ut ipsum quidem circumducitur aratrum, dato, sive id in prædiis thanorum propriis, sive in terris villicorum fuerit.

II.

Thanus si in terra ex scripto possessa templum habuerit, circum quod fuerit destinatus sepulturæ locus, decimarum suarum trientem unum in id conferre ei integrum esto. Sin circa templum nullus fuerit designatus humationi locus: dato qui est fundi dominus sacerdoti novem partium reliquarum quantulum visum fuerit. Atque ex omni quidem ingenuorum terra, ipsæ seminum primitiæ, primariæ penduntor ecclesiæ.

III.

Quisque fetuum decimas omnes ante pentecosten persolvito: terræ quidem fructuum decimas ante æquinoctium pendito: ipsas autem seminum primitias sub festum divi Martini reddito. Si quis non solverit, pœnas, ut judiciali libro proditum est, dato. Atque si quis decimas, ad eum quem diximus modum, dare noluerit: præpositus regius, illius loci episcopus, & sacerdos conveniunto, atque eo vel invito decimam ecclesiæ cui debeatur partem, nona ei reliqua facta, reddunto. Quod ad residuas octo partes attinet, quatuor dominus, quatuor episcopus habeto: id quod fiat, sive is fuerit minister regis, sive thani alterius cujuscumque.

IV.

Denarius autem in domos singulas impositus, ante festum divi Petri redditor. Qui tum non solverit, denarium illum ac alios præterea triginta ad Romam comportato, certaque literarum testificatione, domum rediens, se eo detulisse confirmato, ac regi denique centum viginti solidos numerato. Si quis secundo non dederit, denarium illum ac præterea ter denos Romam deferat, regique postquam redierit ducentos solidos dependito. Sin tertio deliquerit, rebus suis omnibus exuitor.

V.

Dies sabbati ab ipsa diei Saturni hora pomeridiana tertia usque in lunaris diei diluculum festus agitor: qui non celebrarit, pœnas in judiciali libro descriptas pendito. Cæteri autem dies, perinde ut fuerint a sacerdote indicti, festi aguntor. Instituta etiam quam religiosissime observantor jejunia.

LEGVM ECCLESIASTICARVM EDGARI REGIS PRISCA VERSIO.

I. *De debitis ecclesiæ reddendis.*
II. *De ecclesiis ubi est cœmeterium.*
III. *De terminis decimandi.*
IV. *De nolente decimas dare.*
V. *De non solventibus denarium sancti Petri.*
VI. *De solennitatibus & terminis observandis.*

Hoc est, institutum quod Edgarus rex consilio sapientum suorum instituit Deo ad gloriam, & sibi ad regiam dignitatem, & genti suæ ad commodum.

I.

Primum est, ut ecclesiæ Dei, recti sui dignæ sint, & reddatur omnis decimatio ad matrem ecclesiam cui parochia adjacet de terra thaynorum & villanorum, sicut aratrum peragrabit.

II.

Si quis thaynorum sit qui feodo suo ecclesiam habeat ubi cœmeterium sit, det ei tertiam partem decimæ suæ. Si non sit ibi atrium, det ex suis novem partibus presbytero quod vult, & etiam omne ciricsceatum ad matrem ecclesiam de omni libera domo.

A

III.

Et omnis decimatio juventutis reddita sit ad pentecosten, & terræ frugum ad æquinoctium, & omne ciricsceatum ad festum sancti Martini, per plenam forisfacturam quam judicialis liber dicit.

ANNO CHRISTI 967.

IV.

Si quis decimam dare noluerit, sicut diximus, adest præpositus regis & episcopi * sacerdos illius ecclesiæ, & reddat ecclesiæ cui pertinebit decimam suam, & nonam partem dimittant ei qui decimam suam detinuit, & octo partes in duo dividantur, dimidium domino, dimidium episcopo, sit homo regis, sit homo thayni.

* *f* & episcopus, & sacerdos, &c.

V.

B Et omnis heordpen reddat ad festum sancti Petri: & qui non solvit ad terminum illum, deferat eum Romam, & etiam triginta denarios, & afferat inde significationem quod tantum ibi reddidit. Et cum redierit domum, emendet centum viginti solidos. Et si iterum reddere nolit, deferat eum Romam, & emendationem eamdem. Et cum redierit, emendet centum viginti solidos regi. Ad tertiam vicem, si adhuc non reddiderit, perdat totum quod habebit.

VI.

Et solenne diei dominicæ conservetur ab hora nona sabbati usque ad lucidum diei lunæ, super forisfactura quam liber judiciorum dicit & docet.

C Et alia festivitas, sicut a sacerdote nuntiabitur. Et omne indictum jejunium cum omni devotione servetur.

CANONES EDITI SVB EDGARO REGE, ET AD LEGES SVAS PERTINENTES, VT in veterrimo manuscripto codice Saxonico collegii corporis Christi Cantabrigiæ reperiuntur, sub hoc frontispicio:

CIRCA ANNVM CHRISTI 967.

Hæc quæ sequuntur pertinent ad constitutiones Edgari regis, de ordinatorum vivendi formula.

I.

D Docemvs ut ministri Dei ardentius Deo serviant & ministrent, & pro omni Christiano populo apud Deum intercedant; & ut eorum singuli superioribus suis fideles sint & obedientes, & in communi necessitate unanimes, auxiliumque invicem præstantes coram Deo & hominibus, & ut sæcularibus suis dominis firmi etiam sint & fideles.

II.

Docemus etiam, ut unusquisque alterum honore prosequatur, & ut juniores senioribus obedientiam religiose præbeant & amorem: seniores que juniores suos diligenter instruant.

III.

E Docemus etiam, ut ad synodum unamquamque annuo habeantur libri, & vestimenta servitio Dei congruentia: nec non atramentum & pergamena ad eorum constitutiones describendas: triduanusque insuper commeatus.

IV.

Docemus etiam, ut sacerdos quilibet ad synodum veniens clericum suum habeat, & * manupastum suum seu fidelem in ministrum, neminem autem incognitum, aut stultitiæ deditum: & adveniant omnes in fidelitate & timore Dei omnipotentis.

V.

Docemus etiam, ut si mali quid acciderit sacer-

Digitized by Google

Anno Christi 967.

doti, vel ei quis injuriam fecerit, synodo referat, A suscipiantque omnes ut illatam omnibus, ferantque opem ut emendatio fiat pro arbitrio episcopi.

VI.

Docemus etiam, ut sacerdos faciat synodo innotescere, si quem in parochia sua in Deum reperit contumacem, vel qui graue aliquod peccatum foveat, nec hunc valeat audeatque ob metum sæcularium ad reformationem perducere.

VII.

Docemus etiam, ut inter sacerdotes non sint lites sive jurgia, nec ad arbitrium sæcularium deferantur; sed vel a paribus suis sint composita, vel, si opus fuerit, ad episcopum promoveantur.

VIII.

Docemus etiam, ut nullus sacerdos e propria B sua voluntate ecclesiam deserat, cui sive consecratus sive benedictus fuerat; sed habeat eam pro legitima conjuge.

IX.

Docemus etiam, ut nullus sacerdos his se intromittat quæ ad alium spectant sacerdotem: siquidem nec in sua ecclesia, nec in sua parochia, nec in suo sodalitio seu fraternitate, nec in re alia quapiam ad eumdem pertinente.

X.

Docemus etiam, ut nullus sacerdos alterius scholasticum subtrahat, ejus non impetrata venia ad quem prius pertinuit.

XI.

Docemus etiam, ut sacerdos quilibet ad augendam scientiam opificium discat diligenter.

XII.

Docemus etiam, ut doctus quisque sacerdos semidoctum aliquem non respuat; sed qua poterit operam det, ut doctiorem reddat.

XIII.

Docemus etiam, ut nullus sacerdos claris ortus natalitiis, inferioris stirpis sacerdotem levipendat: recte enim sentienti omnes homines sunt ejusdem genituræ.

XIV.

Docemus etiam, ut sacerdos quilibet bene se gerat, nec mercator sit indebite, nec mercaturæ..... D

XV.

Docemus etiam, ut sacerdos quilibet baptismum administret quam cito requisitus fuerit: & ut per parochiam suam quosque moneat, ut infantes quoslibet intra XXXVII. noctes curent baptizari, & ut nullus ab episcopo confirmari diu nimium detrectarit.

XVI.

Docemus etiam, ut singuli sacerdotes Christianam religionem omni promoveant diligentia, nervisque omnibus gentilium deleant superstitiones. Prohibemus utique fictas ad libitum adorationes, necromantiam, divinationes, incantationes, hominum cultus divinos, & quæ præterea mortales E adigunt in varios errores, & in *frithstlottum and on ellenum*, variarumque aliarum arborum, saxorum, & rerum multiplicium phantasmata, quæ decipiunt multos quos non deberent.

XVII.

Docemus etiam, ut Christiana quisque imbutus fide, liberos suos fide etiam imbuat Christiana: eosdemque doceat *Pater noster* & *Credo*, id est orationem dominicam, & symbolum apostolicum.

XVIII.

Docemus etiam, ut in festis diebus unusquisque abstineat a carminibus seu canticis gentilium profanis, & a * ludis diabolicis.

* subsannationibus

XIX.

Docemus etiam, ut in die Solis quisque abstineat a mercatura & popularibus comitiis. Anno Christi 967.

XX.

Docemus etiam, ut unusquisque abstineat a fabulosis & absurdis lectionibus; quin & a cantilenis turpibus & blasphemis.

XXI.

Docemus etiam, ut quisque abstineat a contubernio pellicis, & legitimum amplectatur conjugium.

XXII.

Docemus etiam, ut quisque discat *Pater noster* & *Credo*, priusquam in consecrato sepeliatur cœmeterio, vel idoneus censeatur eucharistiæ percipiendæ: propterea quod Christiani non est dignus nomine, qui hæc noluerit edisscere: nec in baptismo alios valeat e sacro levare fonte, nec in confirmatione a manibus episcopi suscipere, si hæc prius non calluerit.

XXIII.

Docemus etiam, ut festis diebus, & in jejuniis, nulla sit inter homines ultra modum contentio.

XXIV.

Docemus etiam, ut festis diebus & in jejuniis nulla habeatur aut juramentorum aut ordalij (*hoc est forensium examinum*) administratio.

XXV.

Docemus etiam, ut festorum temporibus, & statis jejuniis, conjugatus quilibet ab uxore sua se conti-
C neat.

XXVI.

Docemus etiam, ut sacerdotes ecclesias suas omni honorificentia custodiant in divinum ministerium purumque servitium, & in nihilum præterea: nec illic hi permittant quid superflui, ne vel intro, ne vel in proximo. Nullum illic vaniloquium, nihil factum indecore. Non hic inordinatæ computationis locus, nec vanitatis unquam alicujus. Nec ecclesiæ cœmeterium canis intret, nec porcorum plures quam * quis possit regere. Ecclesiarum observatio. * custos.

XXVII.

Docemus etiam, ut nemo quid in ecclesia reponat, quod illic habeatur indecorum.

XXVIII.

Docemus etiam, ut in ecclesiarum encæniis unusquisque se modestum exhibeat, & orationi incumbat diligenter, non poculis, non luxui deditus.

XXIX.

Docemus etiam, ut nemo quempiam in ecclesia sepeliat, quem non constat ex vitæ probitate Deo placuisse, & ex eo judicetur hujusmodi sepultura dignus.

XXX.

Docemus etiam, ut nullus sacerdos missam celebret in ulla domo quæ non sit ecclesia consecrata, nisi ob extremam alicujus ægritudinem.

XXXI.

Docemus etiam, ut sacerdos ne vel unquam Missam celebret, præterquam super altare consecratum.

XXXII.

Docemus etiam, ut sacerdos nunquam missam celebret sine libro: habeatque igitur ipsum canonem coram oculis, ne alioquin impingat.

XXXIII.

Docemus etiam, ut sacerdos quilibet missam celebrans habeat vestem, quam dicunt corporalem, * subumlemque infra albam suam, & missalia omnia, prout decet, vestimenta debite contexta.

XXXIV.

Docemus etiam, ut unusquisque sacerdos solicite curet ut librum probum habeat, saltem vel fideliter correctum.

XXXV.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 967.

XXXV.

Docemus etiam, ut nullus missalis sacerdos missam solus celebret, ne sic desideretur qui respondeat.

XXXVI.

Docemus etiam, ut nemo non jejunus eucharistiam accipiat, nisi ob nimiam ægritudinem.

XXXVII.

Docemus etiam, ut nullus sacerdos missam sæpius in uno die celebret quam ter ad summum.

XXXVIII.

Docemus etiam, ut sacerdos semper habeat præparatam, prout opus fuerit, eucharistiam, & hanc in puritate custodiat, caveatque ne inveteraſcat. Sin diutius reservata fuerit quam oportuit, & ut nauseam pariat: comburetur tunc in puro igne, condanturque cineres sub altari, & noxæ reus apud Deum componat.

XXXIX.

Docemus etiam, ut ne vel unquam sacerdos adeo temerarius sit, ut missam celebret, nisi omnia habeat ad eucharistiam pertinentia: scilicet oblationem puram, vinum purum, & aquam puram. Væ illi qui missam occeperit, istorum aliquo desiderato: & væ illi qui turpe aliquid in hoc patraverit: similis enim est Iudæis illis qui acetum & fel commiscuerunt, & per ludibrium postea Christo porrexerunt.

XL.

Docemus etiam, ut ne unquam dignus sit sacerdos missam celebrare, qui ipse eucharistiam non percepit: nec in sacris ordinibus alium consecret, qui nunquam ipsemet consecratus fuit.

XLI.

Docemus etiam, ut quivis calix quo quis eucharistiam consecraverit, fusilis sit: & in ligneo, ne omnino consecrato.

XLII.

Docemus etiam, ut omnia circa altare & ad ecclesiam pertinentia mundissima sint, & apprime concinnata. Indignum nihil huc accedat, sed quod sanctum est, honorifice reponatur: & semper in ecclesia lumen ardeat, dum missa decantatur.

XLIII.

Docemus etiam, ut nemo negligat sacratum aliquid: aquam scilicet benedictam, sal, thus, panem, & hujusmodi cætera.

XLIV.

Docemus etiam, ut altari mulier non appropinquet, dum missa celebratur.

XLV.

Docemus etiam, ut quis statis temporibus campanas pulset, & ut omnis tunc sacerdos cantum suum horarium in ecclesia psallat, Deum in timore invocet solicite, & pro omni populo preces fundat.

XLVI.

Docemus etiam, ut nec missalis sacerdos, nec parochialis aliquis, intra ostium ecclesiæ veniat, vel intra cancellos, absque superiori suo indumento: nec ad altaris unquam ministerium absque vestitu designato.

XLVII.

Docemus etiam, ut nemo in sacris ordinibus constitutus cæsariem alat, nec tonderi perperam se permittat, si Dei benedictionem speraverit, & sancti Petri, & nostram.

XLVIII.

Docemus etiam, ut in festivitatibus & jejuniis celebrandis sacerdotes omnes sint unanimes, eademque uno & eodem modo indicent populo, ne hunc alioquin in errorem ducant.

XLIX.

Docemus etiam, ut jejunium omne erogatis eleemosynis fiat gratius: quisquis enim ex devotione erga Deum solicite elargitur eleemosynas, jejunium suum procul dubio apud Deum reddit complacentius.

ANNO CHRIST 967.

L.

Docemus etiam, ut sacerdotes in ecclesiæ ministeriis unanimiter operam navent, & in omni ecclesia consimile stipendium annuum mereantur.

LI.

Docemus etiam, ut sacerdotes sedulo erudiant juventutem, & ad artificia ediscenda eos pertrahant, futuros utpote in rem ecclesiæ.

LII.

Docemus etiam, ut sacerdotes in qualibet die Solis populo prædicent, præbeantque se exemplum bonæ vitæ.

LIII.

Docemus etiam, ut nemo Christianus ullius generis sanguinem comedat. *litura opprimit sequentia.*

LIV.

Docemus etiam, ut sacerdotes populum instruant de his quæ de jure Deo sunt reddenda. Decimæ scilicet, & res aliæ, inter quas & illa primum quæ aratri dicitur eleemosyna, alias ciriseatum, & primitiæ seminum intra quindecim noctes a paschatis festo: fetuum decimæ ante pentecostem: fructuum terræ ante omnium sanctorum celebritatem: nummus Romanus, qui denarius sancti Petri dicitur, ad festum vinculorum ejus: & ciriseatum, id est primitiæ seminum, ad Missæ sancti Martini celebrationem, id est tertio Iduum Novembris, solvantur.

LV.

Docemus etiam, ut sacerdotes ita distribuant populi eleemosynas, ut & Deum reddant magis propitium, & populum ad eleemosynas procliviorem.

LVI.

Docemus etiam, ut sacerdotes psalmos canant, cum datas distribuent eleemosynas, hortenturque pauperes, ut pro populo qui has dabant solicite intercedant.

LVII.

Docemus etiam, ut sacerdotes ipsi ebrietatem caveant, aliisque perhibeant studiosius cavendam.

LVIII.

Docemus etiam, ut nullus sacerdos aut poeta sit, aut ullatenus histrio, sive ut sibi placeat, sive ut aliis: ita autem se gerat ut ordini suo convenit, prudentem scilicet & pro dignitate gravem.

LIX.

Docemus etiam, ut sacerdotes ne jurent caveant: alioſque a jurando cohibeant.

LX.

Docemus etiam, ut nullus sacerdos mulierum consortium plus æquo diligat: sed propriam suam uxorem diligito, id est ecclesiam.

LXI.

Docemus etiam, ut nullus sacerdos falso adstet testimonio, nec sit furibus a consiliis.

LXII.

Docemus etiam, ut sacerdos nunquam se ordalio implicet præter debitum suum officium, nec forensibus juramentis.

LXIII.

Docemus etiam, ut sacerdos * contra thanum in compurgatione non juret, nisi thanus præjuraverit.

* *vel* cum thano, *id est*, barone.

LXIV.

Docemus etiam, ut sacerdos non sit venator, nec accipitrarius, nec potator, sed libris suis versatus, prout ordini suo convenit.

LXV.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 967.

LXV.

Docemus etiam, ut sacerdos quilibet confessionem doceat & pœnitentiam, necnon ut peccata confitentes, satisfactionem utique prosequantur. Ægrotis etiam, prout opus fuerit, eucharistiam præbeat, &, si desideretur, unctionem. Post obitum involucro sedulo detur, & apud corpus nihil permittatur vanum, aut indecorum, sed in timore Dei sepelitor.

LXVI.

Docemus etiam, ut sacerdos quilibet oleum habeat, cum ad baptizandos infantes, tum ad ægrotos ungendos, & reliquum omnem apparatum publicis suis debitum ministeriis. Fidem Christianam modis omnibus promoveto; hinc bene prædicando, illinc bene vivendo exemplum præbens: tunc lucrabitur ut omnipotens Deus ei sit propitius.

LXVII.

Docemus etiam, ut sacerdos quilibet chrisma repetens ab episcopo, non obliuiscatur enarrare quid in orationibus suis pro rege fecerit & episcopo.

DE CONFESSIONE.

I.

Modus confitendi.

Quando aliquis voluerit confessionem facere peccatorum suorum, viriliter agat, & non erubescat confiteri scelera & facinora, se accusando: quia inde venit indulgentia, & quia sine confessione nulla est venia: confessio enim sanat, confessio justificat.

Magna hic lacuna sive spatium ἄγραφον in manuscripto codice, cui cætera alias inserturus videbatur scriba.

Præveniat hunc famulum tuum, quæso Domine, misericordia tua, ut omnes iniquitates ejus celeri indulgentia deleantur: per Iesum Christum Dominum nostrum.

Exaudi, quæso Domine, supplicum preces clamantium ad te, quæso Domine.

II.

Officium confessarij.

Hoc illi serio cogitandum est, qui hominum animabus medicus constituitur, ut eorum noverit actiones: eas scilicet recte ut discriminet, rectamque teneat in censura singulis imponenda rationem. Vtcumque res se habuerit, ne præjudicet peccatorem medicus, nec in desperationem eum adigat. Cum vero quis peccata sua confiteri voluerit, exaudiet eum primo comiter, quænam sit hæc sua intentio, & utrum velit & possit ea quæ patraverit humiliter confiteri, & reatus suos quoscumque perscrutari.

III.

Interroga ipsum de sui ipsius moribus: extorque scelera, & quæ fecit propone omnia: sed hoc tecum semper recognoscens, ut uno eodemque modo nunquam judicabis divites & pauperes, liberos & servos, seniores & juuenes, firmos & infirmos, humiles & superbos, fortes & debiles, ordinatos & sæculares.

Iudex prudens prudenter distinguet de facto; quod videlicet, quomodo, ubi, & quando sit perpetratum. Et quamvis nullo loco seu tempore licitum sit peccatum: festis tamen diebus, & in jejunij temporibus, festiviſque locis, cautius quisque ab hoc tenetur abstinere. Quanto etiam quis potentior est, & majoris dignitatis, tanto gravius pro peccatis coram Deo & hominibus corrigendus est. Forti enim atque debili non imponetur onus simile, nec infirmo quidem prout firmo: sed prudenti inter Aistos moderamine distinguendum est.

ANNO CHRISTI 967.

IV.

Fidei symbolum.

Post hæc assurgat humillime pœnitens ad confessionem suam, & primo dicat: Credo in Dominum Patrem altissimum, rerum omnium gubernatorem: & in Filium, & in Spiritum sanctum: & credo esse vitam post mortem. Et credo me resurrecturum in die judicij: & credo me per potentiam Dei, & ipsius misericordiam, hisce omnibus dignum fore.

V.

Confessionis forma.

Post hæc lugenti animo confessionem suam suo confessario humillime referat, & conquiniscens dicat suppliciter in hunc modum:

Confiteor Deo omnipotenti, & confessario meo spirituali medico, omnia peccata quæ malorum spirituum inquinamento unquam perpetravi; sive in facto, sive in cogitatione, sive cum masculis, sive cum feminis, aliave creatura, sive secundum naturam, sive contra naturam.

VI.

Confiteor ingluviem ciborum & mane & vesperi. Confiteor omnimodam avaritiam, & invidiam, & detrectationem, & bilingue vitium, mendacitatem, & inanem jactantiam, & vaniloquium, prodigalitatem impiam, & cujusque generis fastum, qui effrenato huic corpori meo aliqualiter acciderit. Confiteor me frequentius fuisse peccati autorem, peccati fautorem, peccati conscium, & peccati doctorem.

VII.

Confiteor animo meo perpetratum homicidium, perjuria, seditionem, superbiam, & neglectum præceptorum Dei. Confiteor omnia quæ oculis unquam viderim, vel concupiscendo, vel vituperando indebite: etiam omnia quæ vel auribus audiverim vana & superflua, vel ore meo locutus fuerim.

Confiteor etiam corporis mei peccata omnia, cutis, carnis, ossium & nervorum, renum & cartilaginum, linguæ & labiorum, faucium, dentium, & cæsariei, medullæ, & rei cujusque alterius, quæ vel mollis est vel dura, humida vel sicca. Confiteor baptismum meum me pejus observasse, quam Domino meo sum pollicitus, professionemque qua tenebar in Dei & sanctorum suorum laudem custodire, & in mei ipsius salutem æternam. Confiteor me horas meas canonicas sæpius neglexisse, sæpiusque pejerans Domini vitam & nomen ejus in vanum accepisse.

IX.

Rogo & obtestor Dominum meum pro his omnibus remissionem, ut in me nunquam ex insidiis prævaleat diabolus, ne forte moriar absque confessione, & peccatorum meorum emendatione, sicut hodie confessus sum omnia mea peccata coram Domino nostro salvatore Christo, qui cælum & terram moderatur, & coram sacro isto altari, & reliquiis istis, & coram confessario meo & Domini missali sacerdote: & sicut puram edidi & veracem confessionem, & prompti sum animi corrigere omnia peccata mea, & qua possim sedulitate ea semper postea declinare.

X.

Et tu, Iesu Christe salvator mi, miserere animæ meæ, & remitte, precor, deletoque peccata mea & transgressiones meas, quæ vel olim vel recentius unquam perpetravi; & ducas me in sublime regnum tuum, ut illic versem cum electis & sanctis tuis absque fine & in æternum. Nunc & te humiliter obsecro, sacerdos Domini, ut tu mihi testis sis in die judicij, ut nullam in me potestatem habeat diabolus, & ut tu apud Dominum mihi sis causidicus, ut peccata mea & transgressiones commissas corrigam, &

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 967.

& ab ejuſmodi aliis committendis deſiſtam. Ad hoc præſtandum adjuvet me dominus ille qui vivit & regnat abſque termino in æternum. Amen.

MODVS IMPONENDI POENITENTIAM.

I.

Si quis ſenex vel juvenis, dives vel pauper, ſanus vel infirmus, alteriuſve alicujus ordinis, invitus peccaverit: non ita accipiendum eſt, tanquam voluntarie feciſſet, vel ex induſtria. Si quis etiam neceſſitate coactus, mali quidpiam perpetraverit: ex hoc ipſo quod neceſſitate coactus perpetravit, veniam & cenſuram mitiorem ſemper mereatur.

II.

Caute diſtinguendum eſt de quolibet facto, Dei atque hominum cauſa.

HÆC MINISTERIA OBSERVANTVR in partibus tranſmarinis.

III.

Omnis epiſcopus ſedem ſuam epiſcopalem capeſſat in die illa Mercurii, quæ caput jejunii appellatur: & tunc ad eum veniat unuſquiſque illius diœceſis qui capitali laborat crimine: & cum hoc confeſſum fuerit, docebit eum confeſſarius pœnitentiam juxta rationem cujuſlibet reatus ſui. Dignus vero ſi quis ſit ſententia graviori, ſeparabit eum ab eccleſiaſtica communione: concedet tamen & hortabitur, ut negotia ſua neceſſaria exequatur, & ſic demum impetrata venia domum redeat.

IV.

Poſt hęc etiam in die Iovis, paſchatis feſtum præcedentis, convocantur omnes utique ad eumdem locum: decantanſque ſuper eos epiſcopus hymnorum aliquid, abſolutionem eis cedit, & revertendi domum cum benedictione concedit veniam. Hoc ab omnibus Chriſtianis obſervandum eſt.

V.

Verumtamen debet ſacerdos, puta parochialis, diligentius indagare, quali contritione, & quali inſuper perfectione vel plenitudine, impoſitam ſibi pœnitentiam unuſquiſque perimpleverit; & ſecundum hanc, remiſſionem exhibere.

VI.

Si laicus alium ſine cauſa occiderit, pane & aqua ſeptem jejunet annos, & eorumdem quatuor prout confeſſarius ſuus inſtituerit. Emenſa vero ſeptennali illa pœnitentia, ſcelus tamen ſemper lugeat omni qua poterit induſtria: propterea quod incognitum eſt hominibus qualiter apud Deum valuit ejus pœnitentia.

VII.

Qui alterum voluerat occidiſſe, & implere nequierat deſiderium, annos tres jejunet, unum ſcilicet pane & aqua, eorumque duos prout confeſſarius ſuus ipſi impoſuerit.

VIII.

*vel coactus.

Si laicus alium * invitus occiderit, tres annos jejunato, unum pane & aqua, & eorum duos ut confeſſarius ejus indicaverit, & tranſgreſſiones ſuas ſemper deplorato.

IX.

Si fuerit ſubdiaconus, jejunet ſex annos.

Si fuerit diaconus, jejunet ſeptem annos.

Si fuerit miſſalis ſacerdos, jejunet decem annos: & epiſcopus duodecim annos: & ſemper lugeat.

X.

Si quis filium ſuum ita caſtiget ut inde moriatur, licet contra voluntatem ſuam, jejunato quinque annos pane & aqua, ut ſupra.

XI.

Si epiſcopus, vel miſſalis ſacerdos, aliquem occiderit, amittat ordinis ſui dignitatem, & pœnitentiam ſemper agat.

XII.

Si mulier infantem aut in utero ſuo necaverit, aut cum jam in lucem ediderit, ſive potione adhibita, ſive re alia quacumque ejuſmodi: jejunato decem annos, tres videlicet in pane & aqua, & ſeptem reliquos prout confeſſarius ſuus per miſericordiam impoſuerit, factumque ſemper defleat.

ANNO CHRISTI 967.

XIII.

Si quis * *eht* ſuum ſine cauſa in furore ſuo occiderit, tres annos jejunato.

* æht, *id eſt*, pecunia, poſſeſſio, pecus, & *forte* mancipium.

XIV.

Si uxorem ex impia aliqua zelotypia maritus verberaverit, & illa inde moriatur inſons: jejunet tamen annos tres, & ipſius nequitiam ſemper defleat.

XV.

Si quis ſeipſum ſponte interfecerit, ſive mucrone aliquo, ſive diabolica alia inſtigatione: nulli licitum eſt pro iſtiuſmodi miſſam decantare, nec cum pſalmodia corpus eius terræ tradere, nec honeſtá poſitum ſepultura humo condere. Illud idem judicium in eum exequendum eſt, qui flagitij cauſa vitam tormentis finierit, latro ſiquidem, & homicida, & domini ſui proditor.

XVI.

Si quis viginti * annos natus, ſe cum beſtia coinquinaverit, vel maſculus cum maſculo, jejunet annos quindecim: & ſi uxorem habeat, fueritque ipſe quadraginta annorum ætatis, & tale quid fecerit, abſtineat jam, & jejunet totius vitæ ſpatio; nec præſumat, donec moriturus ſit, corpus domini ſuſcipere. Iuvenis & inſipiens acriter flagellabuntur, qui ſimile quidpiam perpetraverint.

* *Sax.* hiemes.

XVII

Quiſquis coniugium fregerit, ſive uxor, ſive maritus, tres dies in qualibet hebdomada pane & aqua per ſeptennium jeiunato.

XVIII.

Quiſquis uxorem ſuam repudiat, & aliam ducit, coniugium ſolvit. Non enim abjiciat quiſquam (vitæ aut mortis intuitu) eorum quidpiam quæ jure debito ad Chriſtianos pertinent: nec ſepeliatur ille, qui hoc facit, inter Chriſtianos; & de uxore idem fiat. Propinqui etiam qui his aderant a conſilio, eadem plectantur ſententia, ni citius reſipiſcant, & diligenter emendent.

XIX.

Si quis uxorem habeat, & etiam concubinam, nihil ei Chriſtianorum iurium prębeat ſacerdos aliquis, niſi pœnitens redeat ad emendationem: eademque illi lex eſto, fueritne femina ſive coniugata, ſive concubina.

XX.

Si coniugatus quiſpiam cum legitima alterius uxore adulterium patraverit, vel uxor ipſa cum legitimo alterius marito, jejunet uterque ſeptem annos; tres nimirum in pane & aqua, & quatuor reliquos prout docuerit confeſſarius: lugeat autem tranſgreſſiones ſuas quoad mortem.

XXI.

Si mulier aliqua duos ſibi accipiat fratres in coniugium, alterum ſcilicet poſt alterum: iudicio ſint obnoxii, & inſiſtant pœnitentiæ, uſquedum vixerint, ſolertiſſime, prout inſtruxerit ipſorum confeſſarius: morientibus demum debita Chriſtianorum * obſequia ſacerdos illis conferat; ſi & hoc promiſerint, ſe diutius acturos fuiſſe pœnitentiam, ſi diutius eis vivere contigiſſet.

* *alias bevichi, id eſt* viaticum & unctionem.

XXII.

Si quis in impii alicuius peccati exercitio per totius vitæ ſuæ ſpatium manſerit abſque omni reſipiſcentia, neſcimus quid huic conſilii excogitemus, niſi quod ad Dei pertineat iudicium: & abſolvi non poterit.

Digitized by Google

Anno Christi 967.

XXIII.

Si quæ mulier viro desponsata sit, non licet alteri hanc abducere: si quis hoc fecerit, sit excommunicatus.

XXIV.

Si quis nuptam aut virginem invitam dolo rapuerit ad illicitum concubitum, anathema sit.

XXV.

Si quis suis illecebris alterius: pediſſequam stupri causa seducat, & cum eadem invita concumbat; si ordinatus sit, amittat ordinis dignitatem, sin vero laicus, totius rei Christianæ communione careat.

XXVI.

Si quæ virgo desponsata sit, & ante nuptias consummatas captiva fiat, vel ex alia occasione ab illo cui desponsebatur elongata, & contingat postea ut ipsa in conspectum sponsi sui veniat: data jam tum venia possunt ii coire, propterea quod hæc ab illo invita aberat.

XXVII.

Si femina ordinem religiosum susceperit, & postea ad mundanas rediens vanitates, familiæ susceperit administrationem, cogitans apud se, ut e facultatibus suis Deo a quo declinavit satisfaciat: hoc omnino nihil est, ni peccatorum etiam declinet consuetudinem, & ad Christum redeat, vitam suam instituat, ut confessarius suus docuerit, & transgressionem semper corrigat studiose.

XXVIII.

Si missalis sacerdos, sive monachus, hominem occiderit, ordinis amittat dignitatem, & jejunet decem annos, scilicet quinque annos pane & aqua, & per alterum quinquennium tres dies in qualibet septimana, in reliquis autem cibo fruatur: & donec vixerit, crimen lugeat diligenter.

Diaconus octo annos pane & aqua, & reliqua ut supra.

Clericus sex annos, unde quatuor pane & aqua.

Laicus quinque annos, tres pane & aqua, ut supra.

XXIX.

Si quis ordinatum occiderit, aut sui ipsius proximum cognatum, dimittat terras suas & facultates, & fiat ei ut papa instituerit, & præterea defleat.

XXX.

Si missalis sacerdos, sive monachus, lascivum coitum concupiscat, vel conjugium violaverit, jejunet decem annos, & semper defleat: diaconus septem, clericus sex, laicus quinque. Ita fiat.

XXXI.

Si missalis sacerdos, sive monachus, vel diaconus, legitimam uxorem habuit priusquam ordinem induerat, & relicta ea sacros ordines ingrediatur, postea tamen libidine pruriens eam denuo clam susceperit: jejunet eorum quilibet tanquam pro homicidio, & lugeat insuper vehementius.

XXXII.

Si missalis sacerdos, vel monachus, vel diaconus, vel laicus, uel clericus, cum moniali fornicaverit, jejunet quilibet prout ordini suo convenit, tamquam pro homicidio; & quoad vixerit, a carne abstineat. Monialis autem decem annos, sicuti & sacerdos missalis; & semper factum lugeat.

XXXIII.

Si quis cum moniali vellet rem habere. & ipsa abnuerit, jejunet ille propter impiam illam cogitationem annum unum pane & aqua. Si quis cum legitima alterius uxore rem habere vellet, & ipsa noluerit, jejunet ille propter impiam illam cogitationem, annum unum pane & aqua.

XXXIV.

Si quis cum alterius legitima uxore vellet rem habere, & ipsa id noluerit, jejunet ille tres quadrageſimas pane & aqua; primam scilicet in æstate, alteram in autumno, & tertiam in hieme.

XXXV.

Si quis velit cum femina rem illicitam habere, jejunet quadraginta dies in pane & aqua.

XXXVI.

Si quis alium cum filia deprehenderit, componat reus cum amasia, & jejunet uterque per annum unum in diebus Mercurii & Veneris; cæteris vero, fruantur quovis cibo, præter carnem: & legitimum amplectantur conjugium.

XXXVII.

Si quis cum bestia coeat, jejunet quindecim annos, scilicet octo pane & aqua, & in septem reliquis tres quadrageſimas quolibet anno; diebus etiam Mercurii & Veneris, usquedum vixerit: & defleat semper iniquitatem illam.

XXXVIII.

Si quis propria sua voluntate seipsum polluat, jejunet tres annos, & in eorum quolibet quadraginta dies in pane & aqua, & abstineat a carne in unaquaque, excepta die Solis.

XXXIX.

Si quis alium veneficio interfecerit, jejunet septem annos, videlicet tres annos pane & aqua, & in quatuor reliquis tres dies cujuslibet septimanæ pane & aqua, & semper lugeat.

XL.

Si quis alicui morbum intulerit, jejunet tres annos, unum scilicet pane & aqua. Sin vero exinde moriatur, tunc jejunato septem annos, sicut hic adscriptum est, & peccata sua semper lugeat.

XLI.

Si quis veneficio utatur in alterius amore comparando, eique ideo pharmacum misceat, aut philtrum, ad edendum vel bibendum, aut arte utatur necromantica: si laicus sit, jejunet in singulis diebus mercurii & veneris per dimidium anni, pane & aqua; cæteris vero diebus cibo fruatur, excepta carne: clericus unum annum, ut supra, tribus diebus in septimana, pane & aqua: diaconus tres annos, ut supra: missalis sacerdos quinque annos, eorumque unum pane & aqua; & per cæteros quatuor, unamquamque diem veneris pane & aqua; sed & in aliis diebus abstineat a carnibus.

XLII.

Si quis turpiter contra naturam & contra bonam Dei creaturam aliqualiter se inquinaverit, lugeat id quamdiu vixerit quod perpetravit.

XLIII.

Si quis in somno infantulum suum ita compresserit ut moriatur, jejunet tres annos, unum eorum pane & aqua, & in duobus aliis tres dies in qualibet septimana. Sin ex ebrietate acciderit, atrocius vindicator, ut confessarius docuerit; delinquens autem semper lugeat.

XLIV.

Si infans infirmus absque baptismo obierit ethnicus, & hoc ex culpa sacerdotis evenerit, amittat ille ordinationis gradum, & solicite componat. Et si amicorum negligentia acciderit, jejunent illi tres annos, scilicet pane & aqua, & per duos reliquos, tres dies in hebdomada, & id semper lugeant.

XLV.

Si quis Christianum aliquem infideli vendiderit, indignus sit ut aliquo fruatur christianorum beneficio, nisi e contra eum denuo domum redemerit, quod foris vendiderat. Et si hoc non poterit, distribuat precium illud Dei omnino gratia, captivumque alium alio precio liberet, & liberatum dimit-

tat

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 967.

tat. Ad hoc præterea per triennium integre satisfaciat, prout confessarius suus designaverit. Et si desint ei facultates quibus captivum redimat, graveſcat eius pœnitentia in annos septem integros, & semper defleat.

XLVI.

Si quis multimodis peccatis seipsum valde labefactaverit, & hæc demum relinquere & solicite corrigere voluerit, declinet ocius ad monasterium, ibidemque Deo semper & hominibus, prout docebitur, inserviat: vel a patria discedat longe, & pœniteat semper donec vixerit; succurretque saltem hic in terra animæ suæ profundissima emendatione quam invenire posset, vt docebitur.

DE SATISFACTIONE.

I.

In hoc confessionis genere valde conduxerit ad peccati expiationem theologi alicujus auxilium, non minus quam in morbi curatione docti cujuspiam medici consilium.

II.

Sæpe peccant homines e propria ipsorum concupiscentia, nec raro per diaboli instigationem. Illud vero formidabile est, quod ecclesiastici toties in Deum peccantes, ordinis sui amittunt dignitatem.

III.

Ad hoc corrigendum, opus est rigida pœnitentia; semper tamen juxta modum ordinis & peccati, ut in canonibus est sancitum. Et debet quilibet hanc ambire totis suis viribus & conatu, intimi etiam cordis ipsius anxietate. Alii pœnitentiam subeant unius anni, alii plurium, sed pro modo semper delictorum. Alii mensis unius, alii plurium mensium, alii unius septimanæ, alii plurium septimanarum, alii unius diei, & alii plurium dierum, & alii quidem omnium dierum totius vitæ ipsorum.

IV.

Oportet medicum qui integre sanabit gravia vulnera, exquisita habere medicamenta. Nulla autem adeo gravia sunt vulnera, ut peccati illa: hæc enim vulnera adigunt in æternam mortem, ni confitendo, resipiscendo, & satisfaciendo, sanata extiterint.

V.

Possunt igitur & vir & femina medici esse, qui curent hæc vulnera. Primum, fovendum est vulnus pio consilio: deinde emulgenda sanies venenosa, quæ putrescit interius: hoc est, ut confessione primum se purget.

VI.

Delebit unusquisque peccata sua, qui cum confessione salutiferam amplectitur doctrinam, non minus quam letalem ille morbum, qui salutarem percipit a medico potionem.

VII.

Non potest medicus quispiam morbo aut vulneri recte mederi, donec exhausta fuerit sanies illa venenosa quæ putrescit interius: nec quis unquam pœnitentiam illum recte doceat, qui confiteri renuit: nec sine confessione peccatorum cedere absolutionem, sicuti nec recte posset sanari qui mortiferum quid exhauserit, ni venenosus ejus expellatur impetus.

VIII.

Peracta confessione posset quis per pœnitentiam, Dei misericordiam cito consequi, si hanc ex intimo suo corde fecerit, deploretque insuper, se a diabolo seductum, iniquitates suas perpetrasse.

IX.

Hujusmodi etiam confessioni valde conducit prudens emendatio, ut curatio morbi bono medico,

A De operibus etiam cujusque potest confessarius secundum canones inquirere, & moderari juxta vires & facultates confitentium, prout sentiat cordis uniuscujusque compunctionem & solicitudinem.

ANNO CHRISTI 967.

X.

Pœnitentiæ indicia.

Profunda illa pœnitentia est, cum laicus deponat arma, & peregrinetur longe lateque nudus pedes: qui bis non pernoctatur loco uno: qui jejunat multum, & vigilat: qui dies & noctes ardenter orat, & non invitus semet conterit: & qui adeo est incultus, ut nec crines nec ungues ferro tetigit.

XI.

B Qui nec balneum intrat calidum, nec cubile molle, nec carnem gustat, nec quid e potibus quod faciat ebrium: qui ecclesiam non ingreditur, sed tamen loca sancta quærit fervidus, & peccata confessus intercessionem rogat: qui neminem osculatur, semper autem reatus suos acerrime deplorat.

XII.

Propitius sibi agit qui in hunc modum se præjudicat; & felix hic quidem, licet nihilo magis invigilet, quam ut plene se corrigat. Nemo enim per terrarum orbem gravis adeo unquam peccator extitit, quin apud Deum componat, si hoc ardentius aggrediatur.

XIII.

C Peccatorum apud Deum compositiones fiunt variis modis, & ad eorum solutionem plurimum conducunt eleemosynæ.

XIV.

Cui ad hoc facultas suppetat, ecclesias ædificet in laudem Dei: & si præterea valeat, adiiciat prædia, & introducat juvenes qui pro ipso sacrum præstent servitium, & quotidie Deo celebrent ministeria. Instauret etiam pro facultate sua ecclesiam Dei, & vias publicas: aquis inuiis adjungat pontes, etiam & cœnosis locis. Distribuat Dei gratia id quod habet, & maxima qua possit diligentia. Egenis assidue subveniat, viduis, orphanis, & peregrinis. Servum suum proprium manumittat, redimatque ab aliis suos servos manumittendos, pauperem D præsertim bello captum: inopesque pascat atque vestiat: tectum, focum, balneum, & grabatum eis præbeat: & in sui ipsius necessitatem, ubique locorum comparat intercessionem ex missis & psalmis decantandis; & seipsum in devotione erga dominum Deum suum castiget valde acriter, per abstinentiam a cibo potuque, & ab aliis quibuscumque corporis cupiditatibus.

XV.

Cuicumque autem minus suppetat facultatum, operam quam enixius possit dato, ut in devotione erga Deum decimas reddat ex omnibus quæ possidet: examinet seipsum toties quoties poterit, & cum eleemosynis suis crebro visitet ecclesias, & loca sancta luminibus salutet. Et præbeat E hospitium, edulium, & protectionem quibus opus fuerit; focum etiam & alimentum quodlibet, lectum, & balneum; & curet vestiendum adjuvandumque pauperem, quoad poterit.

XVI.

Ex amore Dei ægros animo & ægrotos visitet, mortuos sepeliat: provolutus sæpe in oculto super genua, sæpe super terram prostratus & extensus, jejunet, vigilet, oret noctes atque dies solertissime. Qui minoris adhuc potestatis est ad hæc omnia perimplenda, faciat tamen quantum poterit & eni-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 967.

xius. Conterat jam labore corpus ſuum adverſus libidinem, ſi quando per mollitiem & libidinem diabolo complacuerit. Iejunando nunc peccatum corrigat, quod per ingluviem prius perpetraverat. Evigilet etiam & laboret, ſi quando e contrario ſomnolentus fuerit & acediæ deditus, cum ſic minime debuiſſet, vel quod alias ſupra modum evigilaſſet inutiliter. Affligat ſe frigore & rigenti balneo, propter æſtum illum quo in libidinis vſquam rapiebatur vitium. Si ipſe alicubi injuſte alium offenderit, ſatisfaciat ſolicite: & ſi quis ipſum offenderit, pacate ferat, in quantum poterit, contra peccata illa quæ in ſemetipſo ex diaboli ſemine adoleverint. Et ſi quempiam de via ſeduxerit, ut ſibimetipſi lucri quidpiam inferret, reducat eum diligenter in rectam viam: hoc eſt quod volo. Si quempiam ad peccandum provocaverit, faciat illi quod eſt neceſſarium: reducat ſcilicet a peccatis, & conducat denuo in viam rectam. Qui alium a peccando ſolicite dehortatur, ſui ipſius peccata leviora reddit.

XVII.

Hoc idem judicium poteſt quiſque confeſſarii ſui conſilio ſibimet inferre, qui conſtanti animo ſua vult abrumpere peccata, eademque corrigere. Diſtribuat ſcilicet ob amorem Dei omnia quæ habet, deſerat cum eiſdem terras, patriam, & mundi huius omnia deſiderabilia, & domino ſuo noctes dieſque ſerviat, nitaturque omnibus quibus poteſt nervis contra proprias ſuas cupiditates per totius vitæ ſuæ extenſionem Quid huic denique reſtat? Siquidem ut alios exhortando ſibi aggreget in pietatis ſtudium, modis quibus poſſit exactiſſimis.

Hic in ſe quentibus dicetur, quonam modo ægrotus quis poſſet indictum jejunium redimere.

XVIII.

Quiſque poterit unius diei jejunium unico denario redimere. Poteſt etiam unuſquiſque unius diei jejunium ducentis & viginti pſalmis redimere. Poteſt etiam quiſque duodecim menſium jejunium triginta ſolidis redimere: vel unum aliquem liberando tanti æſtimatum: & pro unius diei jejunio decantet vir ille ſenis vicibus, *Beati*: & ſenis vicibus, *Pater noſter*. Et pro unius diei jejunio genuflectat homo ille, & ad terram ſe inclinet ſexaginta vicibus, dicens: *Pater noſter*. Poſſit etiam quis unius diei jejunium abſolvere, ſi in oratione ſemetipſum per omnia membra ſua Deo extendat, vera contritione & fide recta, & quindecim vicibus cantet, *Miſerere mei Deus*: & quindecim etiam vicibus, *Pater noſter*. Iam tum conceditur illi totius diei peccatorum allevatio.

XIX.

Septenne jejunium poteſt quis in anno uno abſolvere, ſi quotidie cantaverit pſalterii pſalmos, itidemque nocte, & quinquaginta veſpere. Vnica etiam miſſa poteſt quis abſolvere duodecim dierum jejunium: & cum decem miſſis eximatur quatuor menſium jejunium: & cum triginta miſſis poteſt quis eximere totius anni jejunium, ſi voluerit ex vero Dei amore pro ſeipſo intercedere, & peccata ſua ſuo confiteri confeſſario; eademque, prout is edixerit emendare, & ſemper poſtea declinare.

DE MAGNATVM POENITENTIA.

I.

Hoc modo poteſt vir illuſtris, & amicis fretus, amicorum ope leniorem reddere ſuam pœnitentiam. Primum in Dei nomine, & confeſſarii ſui teſtimonio, manifeſtet fidem ſuam rectam eſſe: & condonet omnibus qui in eum quid peccaverint, & faciat confeſſionem ſuam abſque omni omiſſione peccatorum; polliceaturque reſipiſcentiam, & ſuſcipiat pœnitentiam cum multo gemitu.

II.

Deponat tunc arma ſua & inutilia quæque *renca*, & accepto ſibi in manum ſcipione, vadat diligenter nudus pedes: laneis utatur, vel cilicio: & non intret lectum, ſed in caſa jaceat. Faciat hoc, dum ſeptem compleatur annorum numerus. Paret ſe per triduum hunc in modum: ſumatque ſibi in auxilium duodecim ſocios: jejunent tres dies pane, & crudis oleribus, & aqua: & acquirat præterea quaqua poterit, ad opus conſummandum, ſepties cētum viginti homines, qui jejunent ſinguli illius gratia totum triduum, tres videlicet quiſque dies. Sic accreſcet horum jejuniorum numerus ad tot jejunia, quot ſunt dies in toto ſeptennio.

III.

Jejunātis & pœnitentis officium.

Cum quis jejunaverit, diſtribuat fercula, ſeu eduliorum præparationes, quibus ipſe frueretur, omnibus Dei pauperibus: & in tribus illis diebus ſui jejunii, ſeponat mundana quæcumque negotia, dieque & nocte, quoties poterit, eccleſiam petat, & eleemoſynario lumine ibidem vigilato ſolicite, & clamet ad Deum peccatorumque exoret remiſſionem lugenti animo & genibus innixus. Sæpe etiam ſe extendat ſuper ſignum crucis, nunc erectus, nunc in terram proſtratus. Diſcat etiam vir quiſque potens lacrymas ab oculis ſuis ſincere fundere, & peccata ſua deplorare. Paſcat etiam in triduo illo tot egenos, quotquot prorſus valeat. Quarto autem die lavet omnes, ciboque donet & pecunia. Quin & ipſe qui hanc agit pœnitentiam, pedum eorum incumbat lotioni: celebrenturque ea die pro eodem pœnitente tot miſſæ, quot ulla unquā induſtria comparare quiſquam poterit, & miſſarū earum tempore exhibeatur illi abſolutio: & jam tum ſuſcipiat euchariſtiam, niſi quod ex nimio reatu ſuo adeo impeditus ſit, ut hanc adhuc non accipiat. Spondeat tamen ſe in poſterum Dei, quantum poterit, ſemper operaturum voluntatem, omnemque injuſtitiam, auxiliante Deo, uſque vixerit, declinaturum; ita ut perpetuo & præcipue Chriſtianitatem recte teneat, & gentiliſmum omnino explodat. Cogitate, miniſtri Dei, verba & opera ejus ſolicite corrigere, ut ſic juſtitiam omnem erigat, & auxilio Dei injuſtitiam, quantum poterit, ſemper deſtruat ſolertiſſime. Maxime neceſſarium eſt, ut is Deo id præſtiterit quod vel in minimis eſt pollicitus.

IV.

Hæc eſt magnatum, & eorum qui amicorum fruuntur multitudine, pœnitentiæ allevatio; ſed non datur inopi ſic procedere. Oportet igitur a ſeipſo fortius hanc exigere: & illud quidem eſt æquiſſimum, ut unuſquiſque ſuas per ſe luat iniquitates, correctionemque ſubeat ſtudioſe. Scriptum eſt enim, *quia unuſquiſque onus ſuum portabit*. Ezech. 18.

ORATIO EDGARI REGIS AD DVNSTANVM ARCHIEPISCOPVM Cantuariæ, Oſvvaldum VVigorniæ, & Ethelvvaldum VVentanæ, epiſcopos.

In qua clericorum conjugatorum enumerat vitia, ejiciendoſque decernit, & introducendos monachos. Curam rei his demandat epiſcopis regia fultis auctoritate.

QVONIAM magnificavit miſericordiam ſuam dominus facere nobiſcum: dignum eſt, o patres reverendiſſimi, ut innumeris illius beneficiis, dignis reſpondeamus operibus. Neque enim in gladio noſtro

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 969.

nostro possidemus terram, & brachium nostrum non servavit nos, sed dextra ejus, & brachium sanctum ejus, quoniam complacuit illi in nobis. Iustum proinde est, ut qui omnia subjecit sub pedibus nostris, subjiciamus illi & nos & animas nostras: &, ut hi, quos nobis subdidit, ejus subdantur legibus, non segniter elaboremus. Et mea quidem interest laicos cum æquitatis jure tractare, inter virum & proximum suum justum judicium facere, punire sacrilegos, rebelles comprimere, eripere inopem de manu fortiorum ejus, egenum & pauperem a diripientibus eum. Sed & meæ solicitudinis est, ecclesiarum ministris, gregibus monachorum, choris virginum, & necessaria eorum procurare, ac saluti, & quieti, vel paci consulere. De quorum, omnium moribus ad" nos spectat examen, si vixerint continenter, si honeste se habeant ad eos qui foris sunt; si divinis officiis soliciti, si ad docendum populum assidui, si victu sobrii, si habitu moderati, si in judiciis sint discreti. Pace vestra loquor, reverendi patres: si ista solerti scrutinio curassetis, non tam horrenda & abominanda ad aures nostras de clericis pervenissent.

Officium regis in secularibus.

f. ad vos.

Episcopos insimulat negligentiæ.

Taceo quod non est illis corona patens, nec tonsura conveniens: at in veste lascivia, insolentia in gestu, in verbis turpitudo, interioris hominis produnt insaniam. Præterea in divinis officiis quanta sit negligentia, cum sacris vigiliis vix interesse dignentur, cum ad sacra missarum solennia ad ludendum, subridendum, magis quam ad psallendum, congregari videantur. Dicam quod boni lugent, mali rident: dicam dolens (& si tamen dici potest) quomodo diffluant in comessationibus, in ebrietatibus, in cubilibus & impudicitiis, ut jam domus clericorum putentur prostibula meretricum, conciliabulum histrionum. Ibi aleæ, ibi saltus & cantus, ibi usque ad medium noctis spatium, protractæ in clamore & horrore vigiliæ. Sic patrimonia regum, eleemosynæ pauperum, immo, quod magis est illius precioſi sanguinis precium profligatur. Ad hoc ergo exhauserunt patres nostri thesauros suos? ad hoc fiscus regius, detractis reditibus multis, elargitus est? ad hoc ecclesiis Christi agros & possessiones regalis munificentia contulit, ut deliciis clericorum meretrices ornentur, luxuriosa convivia præparentur, canes, ac aves, & talia ludicra comparentur? Hoc milites clamant, plebs submurmurat, mimi cantant & saltant, & vos negligitis, vos parcitis, vos dissimulatis. Vbi gladius Levi & zelus Simeonis, qui ut scorto abutentes filia Iacob Sichimitas (eorum habentes figuram, qui Christi ecclesiam pollutis actibus fœdant) etiam circumcisos succiderunt? Vbi spiritus Moysis, qui caput vituli adorantibus etiam domesticis sui sanguinis non pepercit? Vbi pugio Phinees sacerdotis, qui fornicantem cum Madianita confodiens, sancta hac æmulatione Deum placavit iratum? Vbi spiritus Petri, cujus virtute perimitur avaritia, hæresis simoniaca condemnatur?

Clericorũ enumerat vitia.

Patrimonium ecclesiæ, pauperum est, nõ luxuriæ.

Iterum accusat episcopos negligentiæ.

Æmulamini, o sacerdotes, æmulamini vias domini, & justitias Dei nostri. Tempus insurgendi contra eos qui dissiparunt legem Dei. Ego Constantini, vos Petri, gladium habetis in manibus. Iungamus dexteras: gladium gladio copulemus, ut ejiciantur extra castra leprosi, ut purgetur sanctuarium domini, & ministrent in templo filii Levi, qui dixit patri & matri, nescio vos; & fratribus suis, ignoro vos. Agite quæso solicite, ne pœniteat nos feciſſe quod fecimus, dediſſe quod dedimus: si viderimus illud non in Dei obsequium, sed in pessimorum luxuriam impunita libertate consumi. Moveant vos sanctorum reliquiæ, in quibus insultant; veneranda altaria, ante quæ insaniunt. Moveat vos antecessorum nostrorum mira devotio, quorum eleemosynis vesania clericalis abutitur. Proavus meus Edvvardus, ut scitis, omnem terram suam ecclesiis & monasteriis decimavit. Sanctæ memoriæ atavus meus Aluredus, ut ecclesiam ditaret, non patrimonio, non sumptibus, non reditibus, parcendum putavit. Avus meus senior Edvvardus quanta contulerit ecclesiis, paternitatem vestram non latet. Pater meus, & frater, quibus donariis Christi altaria cumulaverint, meminisse vos decet.

ANNO CHRISTI 969.

Antecessorum ejus munificcẽtia.

O pater patrum Dunstane, contemplare quęso patris mei oculos ab illa lucida cæli plaga in te radiantes. Audi querulas ejus voces cum quadam pietate in tuis auribus resonantes: Tu mihi, pater Dunstane, tu mihi de construendis monasteriis, de ecclesiis ædificandis, consilium salubre dedisti: tu mihi adjutor in omnibus & cooperator extitisti: te quasi pastorem, patrem, & episcopum animæ meæ, morumque meorum custodem elegi. Quando tibi non parui? Quos unquam thesauros tuis consiliis prætuli? Quas possessiones, te præcipiente, non sprevi? Si quid pauperibus erogandum existimabas, præsto fui. Si quid conferendum ecclesiis judicabas, non distuli. Si quid monachis clericisve deesse querebaris, supplevi. Æternam dicebas eleemosynam esse, nec aliam fructuosiorem, quam quod monasteriis ecclesiisve confertur, quo Dei servi sustententur, & quod supereſt paupetibus erogetur. O pretiosam eleemosynam, & dignum animę precium! O peccatis nostris salubre remedium! quod a sinu Sibyllæ in peregrini muris pellicula fœtet, quod ejus auriculas ornat, quod componit digitulos, quod corpus delicatum in byſſo stringit & purpura. Ecce, pater, eleemosynarum fructus mearum, & tuæ permissionis effectus.

Dunstanũ sigillatim provocat.

Eleemosynæ laus.

Quid huic querimoniæ respondebis? Scio, scio: cum videbas furem, non currebas cum eo, nec cum adulteris portionem tuam ponebas. Arguisti, obsecrasti, atque increpasti. Contempta verba sunt, veniendum est ad verbera, & non deerit tibi potestas regia. Habes hic tecum venerabilem patrem Ethelvvaldum VVintonienſem episcopum: habes reverendum præsulem VVigornienſem Osvvaldum: vobis istud committo negotium, ut & episcopali censura, & regia autoritate, turpiter viventes de ecclesiis ejiciantur, & ordinate viventes introducantur.

Regiam opem cedit.

CONCILIVM ANGLICVM A DVNSTANO ARCHIEPISCOPO CANTVARIÆ adversus clericos conjugatos celebratum.

In quo monachatus promovetur: comes quidam præpotens ob incestas nuptias publicam agit pœnitentiam. Referuntur obiter Edgari regis cum velata virgine violentus concubitus, & injuncta ei pœnitentia septennalis.

HVIVS *concilii occasionem prebuit dicta jam Edgari regis oratio, & indulta pariter autoritatis copia, de qua sic Hovedenus*: Anno 969. rex Anglorum pacificus Eadgarus sancto Dunstano Dorobernensis, & beato Osvvaldo VVigornensis, & sancto Ethelvvaldo VVintonienſis ecclesiæ episcopis, præcepit ut expulsis clericis, in majoribus monasteriis per Merciam constructis monachos collocarent. Vnde sanctus Osvvaldus sui voti compos effectus, clericos VVintonienſis ecclesiæ monachalem habitum suscipere renuentes de monasterio expulit; consentientes vero huic, ipse antistes mona-

Annal. parte 1. p. 426. Et Matth. Vvest. in hoc anno 669.

Hortatur ad vindicandum scelera.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 969. Surius item & Baronius.

monachizavit, eisque VVilsinum magnæ religionis virum loco decani præfecit.

De ipso autem concilio sic Osbernus præcentor Cantuariensis, qui floruit anno domini 1074. *& hunc secutus Ioannes Capgravus.* Per idem tempus (*intellige sub quinquennio annum* 974. *præcedenti*) autoritate Ioannis papæ Dunstanus archiepiscopus, coacto generali concilio, statuit, & decreto firmavit, ut canonici omnes, presbyteri, diaconi, subdiaconi, aut caste viverent, aut ecclesias quas tenebant dimitterent. Habebat autem regem Edgarum in hoc negotio fidelem adjutorem, & firmum defensorem. Hujus enim decreti executio Osvvaldo VVigornensi, & Ethelvvoldo VVintonienſi episcopis commissa est. B. ergo Osvvaldus septem monasteria in sua diœcesi, ejectis clericis insolenter viventibus, construxit, & monachos introduxit, & abbates eis præfecit, *&c. Addit præterea post aliquot Osbernus*: in aliis etiam Angliæ locis insignes ecclesias B. Osvvaldus ob eamdem causam, ejectis clericis, monasticæ institutionis viris tradidit; puta ecclesiam sancti Albani, sanctæ Æthelredæ virginis in Eli, & eam quæ apud Beamsledam honorabilis habebatur. In ecclesia sancti Albani Elfricum abbatem, in ecclesia Elienſi Brithnotum, in Beamsledensi Gotmannum. Quæ vero monasteria constituit, ea invisere solebat, & tum sermone, tum opere, ea quæ ad animarum salutem pertinerent illis paterno affectumi istrare. Porro monasterio in Rameſciæ Abbo Floriacensem monachum degere voluit, morum sanctitate præclarum, & literis egregie eruditum, ut monachos doceret, scholis præesset, & tum regularem sive monasticam disciplinam, tum literarum scientiam promoveret. Is Abbo Dunstani hortatu, beati Edmundi regis & martyris passionem accurate conscripsit. Tandem Floriacum reversus, & abbas effectus, a suis monachis occisus est. *Hæc in actis sancti Osvvaldi habentur, juxta Baronium, qui ad historiam Edgari regis claustralem virginem vi comprimentis jam deflectens, semet ad præmissa demum recipit, & ex Osberno (quem Osbertum vocat) ita pergit.*

S. Ethelvvoldus corrector incontinentium clericorum.

Præsidebat ea tempestate VVentanæ ecclesiæ Ethelvvoldus vir eximiæ sanctitatis, & educatione patris Dunstani non parum insignis. Hic cognita D de canonicis ecclesiæ suæ, quod nimium sæculares existebant, voluntate Dunstani, monuit eos semel & sæpius, mores & actus mutare, correctionis vitæ semitas relictis feminis arripere. At impræsentiarum quidem id sibi possibile esse negantes, voce corvina semper in crastinum correctionem sui pollicebantur. Quod ipse gnarus non diu sustinuit: paratis namque quamplurimis monachorum cucullis, die quo communio, Servite domino in timore, cantabatur, chorum intravit, vestes quas paraverat secum deferri faciens. Et projectis illis in medium, canonicis ait:

Animadvertistis quid modo cantaveritis? Animadvertimus, inquiunt. Igitur, inquit, si servire domino in timore, & ei vultis exultare cum tremo E re, apprehendite disciplinam, vestem scilicet monachalem, ne pereatis, sicut cantastis, de via justa. Ad quod illi obstupefacti, more solito inducias petunt: id se facturos in futuro promittunt. Tunc ille: Mihi credite, amplius non credam huic vestræ responsioni corvinæ. Sed aut disciplinam in præsenti apprehendetis, aut loci istius beneficiis & conversationi, hinc eliminati, jamjam cedetis. Itaque nonnulli ex illis statim, abjecto clericali habitu, monachi facti sunt, cæteris verbo pontificis de ecclesia eliminatis. Cæterum quia isti qui novi-

Clerici in monachos conversi.

ter fuere conversi, regularis disciplinæ normam sine aliorum magisterio docte servare nequibant, monachi de Abendonia illuc ab eodem pontifice adducti sunt, qui monasticæ institutionis tramitem ibi docerent. † *Quæ autem post hæc secuta sint de duobus conciliis eadem de causa celebratis, VVintonienſe & Calenſe, inferius suis locis opportune dicetur.*

CIRCA ANNVM CHRISTI 969. † Verba Baronii.

Ad idem concilium generale (ita ab eis nominatum, quod omnes Angliæ episcopi in idem convenissent) spectat quod de publica comitis incestuosi pœnitentia ibi facta idem Osbertus scribit his verbis.

Quare cōcilia Anglicana dicuntur generalia.

Comes quidam præpotens cognatam suam illicito sibi matrimonio copulaverat, & a Dunstano semel, secundo, & tertio redargutus, incestum suum divortio expiare nolebat. Quapropter gladio spiritus sancti a viro Dei percussus, a liminibus est sanctæ ecclesiæ separatus. Qui typho tactus superbiæ, regem adit, Dunstanum impiæ & immoderatæ severitatis accusat, regia sanctione se ab ejus tyrannide liberum constitui querula voce precatur & obsecrat. Cujus verbis rex acquiescens, Dunstano mandat, ut hominem cum ea quam duxerat in pace manere sinat, & a quibus ipsum suspenderat, liminibus sacris restituat. Miratur ille ad audita, & dolet religiosum regem per mendacem hominis linguam, ante rei inquisitionem & examinationem, esse seductum. Ponit tamen hominem ad rationem, & tam pro commisso crimine, quam & propter injustam sui criminationem apud principem terræ factam, paulo durius increpat, cupiens eo modo ad pœnitentiam & correctionem cor illius emollire. At ubi vidit ipsum non solum verbis suis non consentire, sed insuper contumaci spiritu contra se furere minarique, supra id quod ab ingressu domus Dei suspenderat, ut dixi, omnem ei communionem fidelium, donec a sua pravitate discederet, interdixit. Tunc ille seipso deterior effectus, immani est furore correptus, & nihil eorum quæ possidebat alicujus esse momenti reputans, ad hoc solum se totum studebat impendere, ut Dunstano excitaret scandalum, & Christianæ legis jugum, quo a sua libidine coercebatur, sibi faceret alienum. Legatos itaque suos Romam destinat, & talibus assueta quorumdam Romanorum corda & ora in suam causam largo munere, largiori sponsione, permutat. Quid inde? præsul apostolicæ sedis Dunstano, peccatori homini condescendere, verbis ac literis mandat, & eum ecclesiæ gremio integre conciliare monet, hortatur, imperat. † *Sed si pœnitens peccatum relinqueret, voluit mandatum intelligi; nec enim aliter potuit intellexisse. Pergit enim*:

De comite incestuoso. Osbertus in Dunstano cap. 31. apud Sur. die 19. Maii. tom. 3.

† Verba Baronii.

Comes incestuosus in concilio publice pœnitet.

Ad quæ Dunstanus ita respondet: Equidem cum illum, de quo agitur, sui delicti plenitudinem gerere videro, præceptis domni papæ libens parebo. Sed ut ipse in peccato suo jaceat, & immunis ab ecclesiastica disciplina nobis insultet, & exinde gaudeat, nolit Deus. Avertat etiam Deus a me, ut ego causa alicujus mortalis hominis, vel pro redemptione capitis mei, postponam legem quam servandam statuit in sua ecclesia idem dominus meus Iesus Christus Filius Dei. Hæc ille relata sibi audiens, & Dunstanum ex his quæ certo diceret inflexibilem esse certissime sciens, & excommunicationis suæ pœna, cum pudore hominum, constrictus, tum timore periculorum quæ talibus nonnunquam accidere solent perterritus, obstinationem suæ mentis deposuit, & abdicato illicito conjugio, pœnitentiæ sibi cultum imposuit. Dunstano itaque generale totius regni concilium de observantia Christianitatis celebrante, ipse suimet oblitus,

nudis

Digitized by Google

CIRCA ANNVM CHRISTI 969.

nudis pedibus, laneis indumentis corpus amictus, virgas manu ferens, concilio sese medium ingessit, & ante pedes Dunstani gemebundus & ejulans corruit. Quo viso moti sunt omnes qui aderant ad pietatem; & ipse pater omnium majori præ cæteris pietate motus est. In vultu tamen servato disciplinæ rigore, utpote hominem Deo conciliare desiderans, lacrymas ejus ad horam severus sustinuit: ac demum a toto concilio postulatus, lacrymans & ipse culpam indulsit. Ita ab excommunicationis vinculo absolutum, communioni fidelium, gaudentibus cunctis, eum restituit. *Hucusque Baronius.*

Sequitur prælibata narratio de Edgaro rege claustralem virginem comprimente, & de injuncta illi septennali pœnitentia.

PERPETRATVM *est Edgari hoc scelus pluribus annis ante istud concilium, & injuncta tum etiam hæc pœnitentia, in qua in conjugatos clericos rex gravissime excitatur. Anteriori igitur loco erant ista tribuenda: sed cum huic ab autoribus referantur, nos sic utiq; collocamus, Osbertum e Baronio recitantes.*

Quadam enim vice rex Edgarus in monasterium virginum, quod* VViltoniæ situm est, venit. Ibique captus specie cujusdam puellæ, quæ de nobilibus Anglorum nata, inter non velatas nutriebatur & custodiebatur: eam in suum colloquium adduci secretius jussit. Illa cum duceretur, timens pudori suo, raptum ab una sanctimonalium capiti suo velum imposuit, eo modo se protegi sperans, si forte rex quid inhonesti a se exigere vellet. Quam ipse velatam intuens: quam subito, inquit, sanctimonialis effecta es! arreptumque velum detraxit capiti ejus, illa conatu quo poterat frustra obnitente: abusus siquidem ipsa est, & gravi scandalo quoque per Angliam religiosi ex hoc mente vulnerati sunt. Quod scandalum eo vehementius fuit, quod rex idem legitimam uxorem habebat, Elfledam videlicet cognomine Candidam, Ordineri prepotentis orientalium Anglorum ducis filiam, de qua & sanctum Edvvardum genuerat.

* *al*, Mulsimiæ. Apud Sur. die 19. Maii tom. 3. c. 38.

Vbi vero res Dunstano innotuit, acerbo mœrore percussus est. Igitur cum in re non segnis ad regem veniret, & ille venienti pro more occurreret, eumque per manum ad solium suum perducere vellet: manum Dunstanus turbato vultu retraxit, nec eam ab homine contingi passus est. Ad quod ille attonitus (non enim illum scire putabat quod clanculum a se factum existimabat) cur manum sibi non dimitteret inquisivit. Ait: Tu, postposito omni pudore, adulterium commisisti: tu, despecto Deo, & signum castitatis non veritus, virgini suam integritatem præripuisti: & cur manum summo Patri Virginis Filium immolanti* impuris manibus non tradam, quæris? Lava prius per pœnitentiam manus tuas a sordibus suis: & tunc demum, quo gratiæ Dei concilietis, honora & amplectere manum pontificis. Territus ille ad hæc, terræ procumbit, pedes antistitis petit; se peccasse gemitu verba interrumpente contestatus. Quod Dunstanus videns tantum in rege humilitatis exemplum, vehementer complectitur. Velocius ergo illum erexit, & pacato vultu cum eo familiariter quæ salutem animæ ejus operarentur loquens, septennem ei pœnitentiam injunxit. At ille pontificali absolutione potitus, omni studio injunctæ sibi pœnitentiæ operam dare, & multa quibus Deum placaret pietatis opera ipsi pœnitentiæ, instinctu & consilio patris sui, solicitus cœpit superaddere.

*immolantem.

Rex pœnitens suscipitur a Dunstano.

Ipse præterea omni ordini hominum in suo regno consistentium legibus sibi in Christiana religione sancitis uti præcipiebat: ipse secus agentes indicta vindicta corripiebat: ipse in pravitate persistentes condigno examine puniebat. Exemplicausa, ordo clericalis plurimum ea tempestate erat corruptus, & canonici cum presbyteris plebium, voluptatibus carnis plus æquo inserviebant. Quod malum Dunstanus corrigere cupiens, autoritate Ioannis apostolicæ sedis antistitis apud regem obtinuit, quatenus canonici, qui caste vivere nollent, ecclesiis quas tenebant depellerentur, & monachi loco eorum intromitterentur.

CIRCA ANNVM CHRISTI 969.

Correctio incontinentium clericorum.

Hæc ex Osberto & Surio Baronius, de quibus etiam videndus Capgravius in vitis sanctorum Dunstani, Osvvaldi: Ethelvvoldi. Et audi quid idem Capgravius referat de pœnitentia ista regi imposita:

Denique cum magnitudinem peccati exposuisset Dunstanus, & paratum illum regem ad omnem satisfactionem reddidisset, septennem ei pœnitentiam indixit, ut in toto hoc spatio coronã regni non gestaret: jejunium in hebdomada biduanũ transigeret: thesauros suos pauperibus large dispergeret. Super hæc sacrandis Deo virginibus monasterium Septoniæ fundaret: quatenus qui unam per peccatum Deo virginem abstulisset, plures & per plura sæculi volumina aggregaret. Clericos etiam malæ actionis de ecclesiis propelleret, monachorum agmina introduceret, justas Deoque acceptas leges sanciret, & per omnes fines regni, populis custodiendas mandaret. Nihil enim erat quod minus aut segnius rex impleret, quod a rectore vitæ suæ præceptum fuisset. Elapso tandem septennalis pœnitentiæ termino, congregatis omnibus Angliæ principibus, episcopis, & abbatibus, imposuit regi coronam coram omni multitudine populi Anglorum, cunctis lætantibus, & Deum in sancto Dunstano laudantibus, *&c.*

Forma pœnitentiæ Edgaro regi injunctæ.

NOTA SEVERINI BINII.

Hæc synodus celebrata est in Anglia a sancto Dunstano Cantuariensi archiepiscopo, autoritate Ioannis Romani pontificis; de quo in actis sancti Osvvaldi episcopi VVigornensis apud Surium 15. Octobris ista habentur: *Per idem tempus autoritate Ioannis papæ Dunstanus archiepiscopus, cœcto generali concilio, statuit & decreto firmavit, ut canonici omnes, presbyteri, diaconi, subdiaconi, aut caste viverent, aut eccl sias quas tenebant dimitterent.* Generale concilium nominatur, quia in eo omnes Angliæ episcopi convenissent. In eodem hoc concilio comitem quemdam præpotentem ob incestuosas nuptias publicam egisse pœnitentiam refert Osbertus apud Surium in Dunstano, decimonono Maii.

Cur generale concilium appelletur

CONCILIVM LONDONIENSE, HABITVM SVB EDGARO REGE ANNO regni sui XII. hoc est domini nostri DCCCCLXX. vel DCCCCLXXI.

ANNO CHRISTI 970.

In quo celeberrima privilegia ab Edgaro rege Glastonienſi cœnobio concessa confirmantur, reservata autem regi & heredibus suis conferendi baculum pastoralem fratri electo potestate.

GLORIOSÆ recordationis Edgarus Anglorum rex, filius Edmundi regis, cujus studium divinis cultibus potissimum invigilabat, ad monasterium sanctæ Dei genitricis Mariæ in Glastingabiri frequenter adveniens, & eumdem locum clariori præ cæteris dignitate excolere summo elaborans studio, plura admodumque magnifica privilegia contulit communi episcoporum, abbatum, primorumque consilio.

Malm. de gest. reg. l. 2. c. 8.

Quorum primum, ut nullus nisi ejusdem loci monachus ibidem fungatur abbatis nomine vel officio; nec alius nisi quem secundum tenorem regulæ

Vt nullus nisi monachus sit abbas Glaſtę

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 971.

gulæ concorditer elegerit parilis conventus assen-
sio. Quod si alterius loci abbatem vel monachum
eidem loco præfici necessitas ingruerit: non alium
assumi censuit, nisi quem congregatio ipsius mona-
sterii secundum timorem Dei sibi præesse elegerit.
Tamen ne hoc fiat, observato omnimodo, si ibidem
quispiam, vel extremus congregationis, illi officio
aptus reperiri potuerit. Monachis siquidem elec-
tionem sui abbatis perpetuo manere censuit: sibi
vero suisque heredibus tribuendi fratri electo pa-
storalem baculum potestatem retinuit.

Monachi abbatem eligent, rex baculum dabit.

Sanxit etiam, ut quoties abbas loci, vel mona-
chi aliquos suorum sacris ordinibus insigniri de-
cernerent, a quocumque præsulum canonice ordi-
nato, aut in illius sede, aut in eodem sanctæ Ma-
riæ Glastingensi monasterio, tam monachos quam
clericos, quos idoneos judicarent, ad titulum san-
ctæ Mariæ ordinari facerent.

Monachi eligent qui suos ordinet.

Concessit etiam, ut sicut ipse in propria, ita to-
tius insulæ causas in omnibus tam ecclesiasticis
quam sæcularibus negotiis, absque ullius contradi-
ctione, abbas aut conventus corrigeret. Nec ulli
omnino insulam nativitatis suæ consciam, sive epis-
copus, sive dux, aut princeps, aut cujuscumque or-
dinis alius, licitum foret intrare causa quidpiam fa-
ciendi quod contrarium inibi Deo servientibus es-
se posset: sicut & prædecessores sui sanxerunt, &
privilegiis suis confirmaverunt, videlicet Cemvvi-
nes, Ines, Ethelardus, Cuthredus, Elfredus, Ed-
vvardus, Ethelstanus, Edmũdus, omnino prohibuit.

Glastonia abbati, ut Angliæ regi.

Vbi ergo generali assensu, ut dictum est, pontifi-
cum, abbatum, optimatumque suorum, hæc pri-
vilegia ipsi loco conferre disposuit: lituum pro-
prium ebore decentissime formatum, auroque de-
coratum, super altare sanctæ Dei genitricis posuit,
ipsiusque donatione eidem sanctæ Dei genitrici,
ac suis monachis, ea perpetualiter possidenda at-
tribuit. Eumdemque lituum mox in sui præsentia
fecit secari in medium, ne eum cuiquam dare vel
vendere posset quilibet abbatum sequentium: præ-
cipiens partem illius servari in loca ad jam dictæ
donationis testimonium. Recogitans vero quam
multa temeritas humanæ levitatis, quibusque solet
subrepere, verensque ne forte quis in posterum
vel hæc privilegia loco illi auferre, vel monachos
inde moliretur ejicere: inclyto domno Ioanni pa-
pæ, qui Octaviano in regiminis honore successerat,
direxit idem chirographum regiæ liberalitatis,
orans ut & ipse hęc roboraret scripto apostolicæ
autoritatis: qui benigne directam suscipiens lega-
tionem, concordi assensu Romani concilii sancita
ab iis firmavit, scribendo apostolicæ autoritatis
præceptionem; terribiliter, intorquens in viola-
tores, si qui forte emerserint perpetui anathe-
matis ultionem. Igitur domni prædicti apostoli-
ci eidem loco directum testamentum, venustæ re-
cordationis rex Edgarus, super aram beatissimæ
Dei genitricis Mariæ ibidem ad perpetuale posuit
monumentum, jubens diligenter asservari in po-
sterum ad notitiam quorumque sequentium.

Lituus sedere tari ponitur traditionis symbolũ.

Petit confirmationem papæ

Ea etiam utraque, ne videamur talia commenta-
ri, his gratum habuimus subdere adversus eos, qui
non ut pastores per ostium intrare, sed ut fures &
latrones in idem ovile sanctæ Mariæ aliunde quæ-
runt irrumpere.

DIPLOMA IOANNIS PAPÆ XIII.

Noverit cunctorum notitia fidelium quod ego
Ioannes *XII. conditoris clementia, sanctæ Ro-
manæ sedis existens indignus papa, glorioſi An-
glorum regis Edgari, necnon & sanctę Dorober-
nensis ecclesiæ archipręsulis Dunstani, summisso

Ioannis papæ XIII.

* *Sic in exemplari.*

A pulsatus sum rogatu, pro monasterio sanctæ Marię,
videlicet Glastingeberi, quod ipsi acti amore super-
ni regis, in multis & magnis possessionibus ditave-
rant, monachorum inibi multiplicantes normam,
pręceptoque regali firmaverant, quod & ipse face-
re non differam. Quorum assentiens benignæ pe-
titioni, in sinu Romanæ ecclesiæ, & beatorum
apostolorum protectione, eumdem locum susci-
pio, & privilegiis astruo & corroboro; quo fine
tenus in eo quo nunc pollet, permaneat monachali
ordine. Ipsi quoque monachi de suis sibi adhibeant
pastorem. Ordinatio vero tam monachorum quam
clericorum in arbitrio abbatis & conventus sit. De-
cernimus etiam, ut nulli omnino hominum eamdem
B insulam, causa placitandi, vel aliquid perscrutandi
aut corrigendi, intrare liceat. Si quis autem id mo-
litus fuerit contraire, aut possessiones ejusdem ec-
clesiæ auferre, retinere, minuere, vel temerariis ve-
xationibus fatigare, ex autoritate Dei Patris, & Fi-
lii, & Spiritus sancti, sanctæque Dei genitricis Ma-
riæ, ac sanctorum apostolorum Petri & Pauli, om-
niumque sanctorum, perpetuæ sit addictus male-
dictioni, nisi resipuerit. Omnibus vero eidem loco
justa servantibus sit pax domini nostri Iesu Christi,
Amen: nostraque stipulatio inconvulsa permaneat.

Actum tempore Ælfardi ejusdem monasterii ab-
batis. Hæc igitur prædictus rex Edgarus duodeci-
mo anno regni sui sacro scripto Londoniæ confir-
C mavit, eodemque anno (qui fuit *nongentesimus *Corr. 971.
sexagesimus quintus dominicæ incarnationis) præ-
fatus papa Romæ in generali synodo autorizavit:
cunctosque potioris dignitatis, qui præfuerunt ei-
dem concilio generali, ea corroborare imperavit.
Perpendant ergo contemptores tantæ comminatio-
nis, quantæ subjaceant sententiæ excommunicatio-
nis, *&c.*

CHARTA EDGARI REGIS.

Ex vetusto manuscripto codice Glastonienſi.

IN nomine domini nostri Iesu Christi. Quam-
vis decreta pontificum & verba sacerdotum in-
convulsis ligaminibus, velut fundamenta montium,
fixa sunt: tamen plerumque tempestatibus & tur-
D binibus sæcularium rerum religio sanctæ ecclesiæ
maculis reproborum dissipatur ac rumpitur. Idcir-
co profuturum succedentibus posteris esse decrevi-
mus, ut ea quæ salubri consilio, & communi assen-
su diffiniuntur, nostris literis roborata firmentur.
Quapropter dignum videtur, ut ecclesia beatissimæ Glastonia principalis regni ecclesia.
Dei genitricis semperque virginis Mariæ Glasto-
niæ, sicut ex antiquo principalem in regno meo ob-
tinet dignitatem, ita speciali quadam & singulari
privilegii libertate per nos honoretur.

Hoc itaque, Dunstano Dorobernenſi atque Osvv-
aldo Eboracensi archiepiscopo adhortantibus,
consentiente etiam & annuente Brithelmo Fonta-
nensi episcopo, cęteriſque episcopis, abbatibus, &
primatibus, ego Edgar divina dispositione rex An- Ejus privilegia sæcularia.
glorum, cæterarumque gentium in circuitu persi-
E stentium gubernator & rector, in nomine almæ
Trinitatis, pro anima patris mei qui ibi requiesc-
cit, & antecessorum meorum, pręsenti privile-
gio decerno, statuo, confirmo, ut prædictum
monasterium, omnisque possessio ejus, ab om-
ni tributo fiscalium negotiorum nunc & in per-
petuum libera & quieta permaneant, & ha-
beant socam & sacam, *&c.* ita libere & quiete si- Sicut regis in regno.
cut ego habeo in toto regno: eamdem quoque li-
bertatem & potestatem, quam ego in curia mea ha-
beo, tã in dimittendo quam in puniendo. & in qui-
buslibet omnino negotiis, abbas & monachi pręfati
monasterii

ANNO CHRISTI 971.

Cur Spelmanus, cur post eum collector Regius hoc diploma bis ediderunt? Varia quidem sunt lectiones; sed tanti hoc non erat.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 971.

monaſterii in ſua curia habeant. Si autem abbas vel quilibet monachus lociillius, latronem qui ad ſuſpendium, vel quodlibet mortis periculum ducitur, in itinere obvium habuerit, poteſtatem habeat eripiendi eum ab imminenti periculo in toto regno meo.

Ejus abbas vel monachus obvium latronem a ſuſpendio liberet.

Confirmo etiam & corroboro, ut, quod hactenus ab omnibus noſtris anteceſſoribus diligenter obſervatum eſt, Fontanenſis epiſcopus, vel ejus miniſtri, ſuper hoc monaſterium, vel ſuper parochiales ejuſdem eccleſias, videlicet Streete, Mirielinge, Budeclea, Schapvvicke, Sovvi, aut ſuper eorum capellas, nec etiam ſuper eas quæ inſulis continentur, ſcilicet Bekeria, quæ parva Hibernia dicitur, Godeneia, Marteneſcia, Ferramere, Padenebergia, & Adredeſeia, nullam poteſtatem omnino habeant: niſi tantum cum ab abbate, cauſa dedicandi vel ordinandi, advocati fuerint; nec eorum preſbyteros ad ſynodum ſuam, vel capitulum, vel ad quodlibet placitum convocent; nec ab officio divino ſuſpendant: & omnino nullum jus in eos exercere præſumant. Monachos ſuos & prædictarum eccleſiarum clericos, ſecundum antiquæ eccleſiæ Glaſtoniæ conſuetudinem, & apoſtolicam autoritatem, archipræſulis Dunſtani, & omnium epiſcoporum regni mei aſſenſu, abbas a quocumque comprovinciali epiſcopo voluerit ordinari, faciat.

Ejus privilegia eccleſiaſtica.

Dedicationes & chriſma petat a Fontanenſi epiſcopo.

Dedicationes vero eccleſiarum, ſi ab abbate rogatus fuerit, Fontanenſi epiſcopo permittimus. In paſcha quoque chriſma ſanctificationis & oleum a Fontanenſi epiſcopo ex more accipiat, & præfatis eccleſiis ſuis diſtribuat.

In violatores.

Hoc etiam ſuper omnia Dei interdictione & noſtra autoritate (ſalva tamen ſanctæ Romanæ eccleſiæ & Dorobernenſis dignitate) prohibeo, ne perſona cujuſcumque poteſtatis, ſive rex, ſive epiſcopus, ſive dux, aut princeps, vel quilibet miniſtrorum eorum, Glaſtoniæ terminos, vel ſupradictarum parochiarum, perſcrutandi, rapiendi, placitandi gratia, vel quidquam aliud faciendi quod contrarium poſſit eſſe ibidem ſervientibus, intrare præſumant: abbati tantummodo & conventui poteſtas ſit, tam in notis cauſis quam in ignotis, in modicis & in magnis, & in omnibus omnino negotiis, ſicut ſuper memoravimus. Quiſquis autem hujus privilegii mei dignitatem qualibet occaſione, cujuſcumque dignitatis, cujuſcumque ordinis, cujuſcumque profeſſionis, pervertere vel in irritum deducere ſacrilega præſumptione amodo tentaverit: ſciat ſe procul dubio ante diſtrictum judicem, ritubantem tremebundumque rationem redditurum, niſi prius digna ſatisfactione emendare ſtuduerit.

Acta eſt hæc privilegii pagina & confirmata apud Londoniam communi conſilio omnium primatum meorum, anno ab incarnatione domini noſtri Ieſu Chriſti nongenteſimo ſeptuageſimo primo, indictione quartadecima. Hujus doni conſtipulatores fuerunt, quorum nomina inferius charaxari videntur.

SVBSCRIPTIONES.

Ego Edgar rex totius Britanniæ præfatam libertatem cum ſigillo ſanctæ crucis confirmavi.

Ego Eilfgina ejuſdem regis mater cum gaudio conſenſi.

Ego Edvvard clyto*patris mei donum cum triumpho ſanctæ crucis impreſſi.

*clytos.

Ego Kinedius rex Albaniæ acquievi.

Ego Maſcuſius archipirata confortavi.

Ego Dunſtanus Dorobernenſis eccleſiæ archiepiſcopus, cum trophæo S. crucis, & cum ſuffragaA neis præſulibus, regis donum corroboravi.

ANNO CHRISTI 971.

Ego Oſvvalde Eboracenſis eccleſiæ primas conſentiens ſubſcripſi.

Ego Ethellvvolde VVintonienſis eccleſiæ miniſter, & Glaſtonienſis monachus, ſignum ſanctæ crucis impreſſi.

Ego Britchtelm Fontanenſis epiſcopus conſentiens corroboravi.

Ego Ellſtan epiſcopus confirmavi.

Ego Oſvvolde epiſcopus acquievi.

Ego Elfvvolde epiſcopus conceſſi.

Ego VVinſige epiſcopus cum ſigno ſanctæ crucis concluſi.

Ego Segegar abbas vexillum ſanctæ crucis impreſſi.

B Ego Eſcvvi abbas confirmavi.

Ego Ordgar abbas corroboravi.

Ego Ethelgar abbas conceſſi.

Ego Kinvvorde abbas conſenſi.

Ego Fideman abbas conſolidavi.

Ego Elpheh abbas ſubſcripſi.

Ego Adulf Herefordenſis eccleſiæ cataſcopus coorroboravi.

Ego Ellphere dux dominæ meæ ſanctæ Mariæ Glaſtonienſis eccleſiæ libertatem omni devotione cum ſigillo ſanctæ crucis confirmavi.

Ego Oſlac dux conſenſi.

Ego Ethelvvine dux hoc donum triumphale hagiæ crucis propriæ manus depictione impreſſi.

C Ego Oſvvolde miniſter confirmavi.

Ego Elfvvrde miniſter corroboravi.

Ego Ethelſie miniſter conſenſi.

Ego Ellſkie miniſter conſenſi.

Hanc privilegii paginam rex Edgarus, duodecimo anno regni ſui, ſacro ſcripto apud Londoniam, communi conſilio optimatum ſuorum, confirmavit. Eodemque anno Ioannes papa XIII. hanc ipſam paginam Romæ in generali ſynodo autorizavit: cunctoſque potioris dignitatis viros, qui præfuerũt eidem concilio, confirmare fecit, ad inſtantiam prædicti regis Edgari, & beati Dunſtani, ac aliorum nobilium præſcriptorum. Et ad ſupplementum firmioris ſecuritatis idem apoſtolicus dictum privilegium D apoſtolica ſuffulſit autoritate, cujus hæc eſt ſeries:

DIPLOMA IOANNIS PAPÆ XIII.

Noverit cunctorum notitia fidelium, quod ego Ioannes XIII. conditoris clementia ſanctæ Romanæ ſedis exiſtens indignus papa, glorioſi Anglorum regis Edgari, nec non & ſanctæ Dorobernenſis eccleſiæ archipræſulis Dunſtani, ſummiſſo pulſatus ſum rogatu, pro monaſterio ſanctæ Mariæ Glaſtengeburi, quod ipſi acti amore ſuperni regis in melius reſtauraverunt, & monachorũ ibi majorem numerum aggregantes, normamque acriorem inſtituentes, præcepto regali firmaverunt, ut & ipſe idem facere non differam. Quorum aſſentiens benignæ petitioni, in ſinum Romanæ eccleſiæ & beatorum E apoſtolorum protectionem eumdem locum ſuſcipio, & privilegiis aſtruo & corroboro; quo fine tenus in eo quo nunc pollet permaneat monachali ordine: ipſique monachi de ſuis ſibi adhibeant paſtorem, & ſe ſuoſque, quos idoneos judicaverint, quocumque in Dorobernenſi diœceſi placuerit, ad ordinandum dirigant.

Aliter hæc in Malmesburio.

Decernimus etiam ut nulli omnino hominum eamdem inſulam, placitandi cauſa, velaliquid aliud ibi perſcrutandi, aut corrigendi, intrare liceat. Si quis autem huic rei molitus fuerit contraire, aut poſſeſſiones ejuſdem eccleſiæ auferre, retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, ex

Digitized by Google

autoritate Patris & Filii & Spiritus ſancti, ſanctæque Dei genitricis Mariæ, ſanctique Petri apoſtoli, omniumque ſanctorum, perpetuæ ſit addictus maledictioni, niſi reſipuerit. Omnibus autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti: noſtra autem aſtipulatio inconvulſa permaneat.

ANNO CHRISTI 971.

CONCILIVM ROMANVM QVO PRIVILEGIA MONASTERIO SANCTÆ MARIÆ Glaſtoniæ a rege Anglorum Edgaro conceſſa confirmantur, anno domini DCCCCLXXI. tempore Ioannis papæ XIII.

Cauſa concilii.

EDGARVS rex Anglorum, & Dunſtanus Dorobernenſis eccleſiæ archiepiſcopus, Glaſtingebiri monaſterium quoddam in honorem Dei & beatæ Virginis erexerant, plurimiſque opibus ditarant. Et cum metuerent, ne poſteris fortaſſe temporibus ab aliquo ſucceſſore, ea quæ ipſi pie ſancteque fundaverant, everterentur: miſſo per legationem ad Ioannem pontificem fundationis inſtrumento, rogarunt illud autoritate apoſtolica muniri & confirmari. Pontifex cum benigne directam legationem ſuſcepiſſet, *concordi aſſenſu*, inquit VVilelmus de geſtis regum Anglorum, *Romani concilii, ſancita ab eis firmavit, ſcribendo apoſtolicæ autoritatis præceptionem, terribiliter intorquens in violatores, ſi qui forte emerſerint, perpetui anathematis ultionem.*

ANNO CHRISTI 972.

CONCILIVM APVD MONTEM SANCTÆ MARIÆ IN PAGO TARDANENSI.

In quo a comprovincialibus epiſcopis confirmatum eſt decretum Adalberonis archiepiſcopi Remenſis, qui monachos in Moſomenſi cœnobio pro canonicis collocarat, habitum anno Chriſti DCCCCLXXII.

Hujus concilii nihil edidit R.P. Iacobus Sirmondus, præter Adalberonis decretum. Reperit autem poſtea codicem antiquum MS. in quo & decretum idem emendatius, & litera Ioannis Papæ XIII. in eodem concilio recitatæ, & epiſcoporum ſubſcriptiones, & concilii clauſula. Quæ nos ex eius apographo nunc edimus, non ad annum 984. ut ille mendoſi codicis vitio deceptus ediderat, ſed ad annum 972. ut ex S. Arnulfi vita, & Ioannis XIII. epiſtola intelligimus. In illo igitur codice, poſt S. Arnulfi Lotharienſis adoleſcentis martyrium, miracula, tranſlationem, narratur origo Moſomenſis cœnobii ab Adalberone Remorum epiſcopo inſtituti.

"**Menſis, *inquit*, erat November, VII. Id. quando in hoc loco conſtituti ſunt monachi: ab Incarnatione ann. DCCCCLXXI. Indict. * XV. epacta XXII. concurrente VI. LII. decemnovennali cyclo lunari XIX. Adalbero natali domini celebrato legatos ſuos cum literis Romam dirigit ad D. Ioannem papam, cognomento albam gallinam, privilegium poſcit monaſterio. Regreſſis legatis cum apocriſiariis papæ, & privilegio, CONCILIVM IN PAGO TARDANENSI apud montem S. Mariæ colligit menſe Maio. (*anni ſcilicet conſequentis* 972.) In eo lectum eſt privilegium Ioannis papæ.

* Inchoata menſe Septembri.

"** *Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in domino fratri Adalberoni ſanctæ Remenſis eccleſiæ digniſſimo archipræſuli, perpetuam in domino ſalutem.*

SI eccleſias longe lateque diffuſas divino nutu in ſancta religione creſcere cognoſcimus, Deo omnipotenti laudibus exultare gratiaſque juges referre debemus. Quapropter cognovimus tua induſtria ſtabilitum in Moſomo caſtro, quod eſt ſuper fluvium Moſæ, in veneratione Dei genitricis Mariæ, monaſterium monachorum religione decuſatum *, tuiſque proprietatibus, eccleſiæque tuæ terris & eccleſiis dotatum, quod ſub pagina B. Petri apoſtolorum principis decreti, noſtrique, te orante ſuſcepimus. Inſuper locellum, qui a Stephano viro illuſtri atque ejus conjuge Freduide, *Tin* nomine, conſtitutus, ſanctoque Remigio ſuppoſitus fuit, quem eidem monaſterio Moſomo, quia per ſe ob exiguitatem rerum ſtare non poterat, contuliſti, collatis rebus in compenſatione B. Remigio, conſentientibus fratribus. Vt autem cognoſcat univerſa eccleſia, nos unanimiter aſſentire: a te collata vel conferenda, ſeu a quibuſlibet, in terris cultis, & incultis, vineis, pratis, eccleſiis, mancipiis utriuſque ſexus, aquis, aquarum decurſibus, in omnibus ad ſupradictum monaſterium pertinentibus, B. Petri apoſtolorum principis, & noſtri, firmamus decreto: quatenus ſine livore oblatrantium locus quietus & inviolabilis jugiter permaneat. Si quis interea, quod non credimus, temerario auſu contra ea quæ ab hac noſtra autoritate pie & firmiter per hoc noſtrum privilegium diſpoſita ſunt, ire tentaverit, vel hæc quæ a nobis ob laudem Dei, pro ſtabilitate jam dicti monaſterii, ſtatuta ſunt, frangere & in quoquam tranſgredi: ſciat ſe autoritate B. Petri, cujus quamquam immeriti vices agimus, anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo & Iuda traditore domini noſtri Ieſu Chriſti, æterno incendio concremandum. At vero qui pio intuitu obſervator in omnibus extiterit, cuſtodiens noſtri apoſtolici conſtituti ad cultum Dei reſpicientis præceptionem, benedictionis gratiam, & delictorum ſuorum indulgentiam conſequatur, & vitæ æternæ particeps efficiatur.

ANNO CHRISTI 972.

* for. Decoratum.

Script. per manum Stephani ſcriniarii S.R.E. in menſe Aprili. Data per manus Andreæ epiſcopi IX. Kalend. Maii, anno pontificatus domini noſtri ſanctiſſimi *, & tertii decimi papæ, ſeptimo. Imperii autem D. Ottonis majoris Auguſti XI. Iunioris II. quinto: in menſe Aprili. Indictione XV.

* Ioannis.

Decretum Adalberonis archiepiſcopi de reformatione cœnobii Moſomenſis, & monachis in eo conſtitutis.

ADALBERO divina propitiante clementia ſanctæ Remenſis eccleſiæ archiepiſcopus. Notum fiat univerſis tum præſentibus, tum etiam & futuris fidelibus, quondam nobis epiſcopio gratia ac benignitate regia contradito, ſanctorum quoque loca quædam honore integro reperiſſe plurimum valentia, quædam vero priſtinæ dignitatis ſtatu deficiente prorſus neglecta. Inter quæ etiam ille Moſomi cœnobialis locus, antiquitatis ſtudio certatim conſtructus, ab exordio ſcilicet ſanctimonialium vitæ aptatus, poſtmodum vero canonicorum ordine ab Heriveo prædeceſſore noſtro melius informatus, atque in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ digne conſecratus, ſed nefandis uſibus utrobique negligenter incultus, rebus quidem partim ſubtractis, partim vero intercurrentibus malis, ſiniſtræ ceſſit fortunæ. Quo igitur comperto, adhibito fidelium noſtrorum diligenti conſilio, liquido perpendens eumdem locum, pro mundi infelicitate, in canonicali ordine utiliter ſtare non poſſe, æternorum ſpe, prout opportunum extitit, ibidem monaſticæ religionis vitam, ordinato abbate Ledaldo, conſtitui: ut ejuſdem loci religioſi cultores, tam rebus delegatis quam etiam

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 972.

etiam forte delegandis utentes, continua vota Deo solventes, sint & pro nobis, & pro posteris nostris, cæterisque ordinibus jugiter orantes. Quocirca paternitatem loco nostri subrogandorum in illa caritate enixius imploramus, quo sub divini amoris respectu, hujus rei gestæ conducibili negotio consentaneæ pietatis faveant zelo, idque liberalis auxilii indeficienti base dignentur temporũ curriculis consolari atque fulcire: ut ex eo gratiam Dei feliciter adipiscentes, hujus præstantioris emolumenti mereantur fore consortes. Sed & hoc ex decretis sanctorum patrum, sub autoritate pastorali omnimodis inhibemus, immo etiam cum divini nominis obtestatione omnino interdicimus, ne unquam hujuscemodi statutum qualibet temeritate ab ullo nostri ordinis violetur: quin potius in reliquum stabile & inconcussum jure perpetuo id ipsum venerabiliter conservetur. Nam si per laicos in rem hanc injuria invehatur, in eos procul dubio excommunicationis jaculum cum anathemate intorqueatur.

Anno igitur ab incarnatione Domini nostri Iesu Christi, DCCCCLXXII. provinciali synodo mense Maio constituta, generaliter congregata apud montem sanctæ Mariæ in pago Tardanensi, hoc decretum solenniter recitatum est coram venerandis episcopis, abbatibus, cæterisque fidelibus, huic nostræ institutioni pio assensu faventibus, immo etiam collaudantibus atque confirmantibus, Quorum videlicet primus ego Adalbero jam præscriptus archipræsul, eidem concilio Deo autore pontificali autoritate præsidens, manu nostra subscribens, idem corroboravi. Sed & cæteri non secus censuerunt manibus impositis solidari hoc ipsum pontificale statutum, apostolicæ autoritatis privilegio, petitionis nostræ obtentu, undecumque subnixum, ac per hoc summo honori omnibus reverenter habendum.

Ego Adalbero sanctæ Remensis ecclesiæ archipræsul subscripsi & corroboravi.
Ego VVido Suessionensis ecclesiæ episcopus.
Ego Hildricus Belvacensis ecclesiæ episcopus.
Ego Thebaldus Ambianensis episcopus.
Ego Haidulfus Noviomensis episcopus.
Ego Theudo Cameracensis episcopus.
Ego Adalbero Laudunensis episcopus.
Ego Gibvinus Catalaunensis episcopus.
Ego Constantius Silvanectensis episcopus.
Ego Lindulfus Tarvanensis episcopus.
Signum Alberti Remensis archidiaconi.
Signum Leudonis.
S. Tebaldi archidiaconi.
S. Hugonis archidiaconi.
S. Geranni archidiaconi.
S. Rogeri archidiaconi.
S. Erluini archidiaconi.
S. Emmonis archidiaconi.
S. Rodulfi abbatis sancti Remigii.
S. Odelei abbatis sancti Medardi.
S. Ratoldi abbatis Corbeiensis.
S. Berlandi abbatis sancti Vincentii.
S. Azonis abbatis sancti Basoli.

Postquam hæc acta sunt, bonæ memoriæ præsul Adalbero data benedictione solvit concilium, cum pace & gratia redeuntibus singulis ad propria. Mosomensi abbatiæ advocatum dedit Godefridum fratrem suum, & ejus successores. Annis XIX. ecclesiam Remensem rexit. Obiit X. Kal. Februar. Cui eodem anno successit Arnulfus.

A

NOTA IACOBI SIRMONDI S.I.

ANNO CHRISTI 972.

Decretum hoc Adalberonis exstat in appendice ad Flodoardum. *Hic etiam*, inquit, *Adalbero Mosomense Cœnobium a priori dignitate prolapsum, in monasticum ordinem reformavit, ejusdemque reformationis tenorem, ne per succedentia tempora immutaretur, hujusmodi autoritatis suæ privilegio confirmavit.* Lectæ sunt etiam in hac synodo literæ Ioannis papæ XIII. ad Adalberonem archiepiscopum, Mosomensis monasterii fundationem ab eo factam confirmantes, datæ IX. Kal. Maias. Indictione XV. Anno pontificatus ejus VII. qui annus fuit Christi DCCCCLXXII.

B

VITA DONI PAPÆ V.

ANNO CHRISTI 972.

DONVS, qui ab aliis Domnus & Domnio nuncupatur, patria Romanus, factus est pontifex hujus nominis secundus anno 972. duodecimo Kalendas Octobris. Qui, cum sedisset mensibus dumtaxat tribus, obiit XIV. Kalendas Ianuarii.

CONCILIVM IN INGELENHEIM

ANNO CHRISTI 972.

CELEBRATVM ANNO DOMINI DCCCCLXXII, tempore Doni papæ.

C

Synodus monitu Ottonis congregata.

CVM Otto Imperator una cum filio Ottone secundo in Germaniam revertisset, ad componendas res ecclesiarum synodum per episcopos congregavit in Ingelenheim: in quo quid gestum fuerit nos præterit, nisi quod invita sancti Vdalrici episcopi Augustani legitur, quod ille relicto episcopatu ad monasticam vitam transeundi potestatem sibi fieri postulaverit, communique judicio responsum acceperit, nequaquam illud expedire, ne factum viri sanctissimi aliis peccandi occasionem præbeat, qui in gratiam suorum nepotum, quos vellent, ista ratione ecclesiis, non sine gravi totius populi detrimento, obtruderent. Vide Baronium, anno 972. num. 3. & sequentibus.

Vdalrico quid negatum.

D

ANNO CHIRSTI 967.

VITA ET EPISTOLA BENEDICTI PAPÆ VI.

Benedictus VI. quando pontifex factus.

BENEDICTVS patria Romanus, filius Hildebrandi, post obitum Doni subrogatus est in locum ejus XIII. Kal. Decemb. anno Redemptoris 972. Hujus temporibus Otto magnus Imperator, funeribus matris & VVilelmi Moguntini episcopi præmissis, mortuus est in Saxonia anno imperii sui duo-

Ottonis Imperatoris mors.

E decimo. Adelais relicta conjunx animam, defuncti Ottonis mariti sui prosecuta fuit iis pietatis officiis, quæ a VVitichindo in fine libri 3. describuntur. Post obitum patris Otto secundus solus imperare cœpit, qui cum patre sextum annum imperii sui inchoaverat. Benedictus a Bonifacio Francone Romano Fernitii filio, cardinale diacono, viro scelestissimo, captus & in carcerem detrusus, strangulatus est ab eodem, anno Christi 974. cum sedisset annum vnum, menses tres, & dies aliquot. Sedem apostolicam sacrilega cæde optimi pontificis vacantem sacrilegus homicida Bonifacius, qui septimus ejus nominis re-

Benedicti papæ mors qualis.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 972.

peritur alibi nuncupatus, violenter invasit, eamque annum unum & mensem tenuit. Hunc ego, antiquiores scriptores imitatus, inter veros & legitimos pontifices numerandum non esse judicavi, quod sedem apostolicam turpiter ingressus, turpius deseruerit. Nam cum post multa alia scelera & flagitia homo nefarius Vaticanam basilicam omnibus ornamentis suis expoliasset, Benedictus Albericorum, de quorum familia erat, ope & auxilio fretus, eum usque adeo exagitavit, ut Roma relictâ Constantinopolim abire cogeretur. Quando & qua occasione Romam redierit, dicam infra in vita Ioannis XIV.

Bonifacius VII. pseudo pontifex.

BENEDICTI PAPÆ VI. EPISTOLA AD FRIDERICVM SALISBVRGENSEM Episcopum, & ejus comprovinciales. Ipsi ejusque successoribus vices Apostolicas in Norica & Pannonia concedit.

Benedictus divina favente gratia atque totius populi Romani electione Apostolicus, Friderico Salisburgensis ecclesiæ archipræsuli, una cum suis fratribus, videlicet Noricæ provinciæ episcopis, mansuram in Christo felicitatem.

PROTOPLASTO generis humani, atque ejus semine serpentina suasione in gemina cadente morte, multas Deus misericordia ductus medicinas misit in hunc mundum, patriarchas scilicet justos, prophetas veridicos, legiferum cum lege: & his omnibus mundum salvare non valentibus novissime filium suum humana carne indutum ad redemptionem generis humani ad terras transmittere dignatus est. Eo itaque inter homines conversante, duodecim elegit apostolos, quos ad seminandum verbum Dei in corda fidelium per universum transmisit orbem: quorum atque totius ecclesiæ sanctum constituit Petrum principem, cui gregem commisit ecclesiasticum, tertio ei dicens: *Pasce oves meas*: cui etiam ligandi atque solvendi tradidit potestatem dicens: *Quodcunque ligaveris super terram, erit ligatum, & in cælis; quodcunque solveris super terram; erit solutum, & in cælis.* Et non solum sancto talis concessa est Petro potentia, sed etiam suis successoribus, ejus vicem in ecclesia tenentibus, eadem ligandi atque solvendi a Deo tradita est potestas. Sancti itaque Petri apostoli successores per loca, prout opus erat atque decuit, constituerunt archiepiscopos, qui eorum vicem tenerent in ecclesiis: quia ipsi universas regere non poterant ecclesias. Nos quoque vicem B. Petri apostoli, prout hominibus istius temporis possibile est, in ecclesia tenentes, statuta illorum antecessorum nostrorum confirmare, quantum possumus, libenter desideramus.

Ioan. 21.

*Matth.*16.

Concedimus itaque vicem apostolicam Friderico Salsburgensis ecclesiæ antistiti, ejusque successoribus, in tota Norica provincia, & in tota Pannonia, superiori videlicet & inferiori, quomodo sui antecessores eandem potestatem a nostris habuere antecessoribus: ita scilicet, ut nulli liceat in præfatis provinciis sibi usurpare pallium, nec episcopos ordinare, nec ullum officium quod ad archiepiscopum pertinere debet, præter præfatum archiepiscopum ejusque successores. Quicunque autem huic refragari, vel contendere voluerit decreto, quod nos vice B. Petri apostoli fungentes, consensu nostrorum episcoporum ac totius cleri Romanæ ecclesiæ, decrevimus; sciat se B. Petro ejusque vicario esse contrarium, atque fore anathema usque ad satisfactionem, sive sit episcopus, aut presbyter, sive clericus cujuscunque ordinis, sive laicus cujuscunque fuerit dignitatis: quia sancta sanctorum antecessorum nostrorum solvere nolumus neque valemus. Sed quomodo illi consensu suorum episcoporum ac totius cleri constituerunt, fiat ex eorum pariter, & nostro decreto firmum atque perpetuum. Quicumque autem episcopi per amicos, sive clam per aliquam fraudem, aliquando ejusdem dignitatis petierint, sive petierunt privilegium, illos suspendimus ab ea dignitate: quia illicitum judicamus, ut aliquis episcopus, sine totius suæ provinciæ, atque suffraganeorum suorum consensu, pallium, sive aliquod archiepiscopatus privilegium, a Romano Pontif. acquirere præsumat.

CONCILIVM MVTINENSE, IN QVO CONTROVERSIA INTER DISSIDENTES germanos proceres Petrum & Lambertum composita fuit, anno domini DCCCCLXXIII. tempore Benedicti papæ VI.

ANNO CHRISTI 973.

HÆC synodus convocata est ab Honesto archiepiscopo Ravennate apud Mutinam, ad componendum dissidium illud quod inter duos germanos proceres, Petrum nimirum & Lambertum, agitatum fuerat. Id qua ratione factum fuerit prolixius enarrat Rubeus, libro 5. historiæ Ravennatis, anno 973.

Causa & locus concilii.

G. C. Hæc tantum Binius. Nos vero operæpretium duximus acta ipsa hujus, seu conventus, seu concilii, quamlibet lacunosa, & barbariem redolentia, hic exhibere, uti a Rubeo, lib. 5. hist. Ravenn. edita sunt ex MS. codice Vrsianæ bibliothecæ, vetustate exeso.

***Temporibus domni Benedicti apostolici....ejus, in Dei nomine anno primo: imperante domno Ottone piissimo anno VI. die nono Septembr. Actum in loco ubi dicitur Martialia, territorio Mutinensi, dum resideret ibidem Honestus coangelicus, sanctissimus archiepiscopus S. Ravennatis ecclesiæ, prope fluvium Sicla, subtus papirione ejusdem archiepiscopi, & cum eo etiam residentibus, quamque multitudo, fulgidaque fama pollentibus, tam Romanorum, & Longobardorum, archiepiscoporum, ducum, comitum, presbyterorum, diaconorum, & aliorum graduum clericorum, judicum, consulum, castaldiorum, & aliorum ordinum, ... nobilium: inter quos etiam Vbertus episcopus Parmensis ecclesiæ, Vbertus episcopus Bononiensis, Ioannes episcopus Cornelienſis, & Leo episcopus Ferrarienſis ecclesiæ ..... S. Ariminensis ecclesiæ, Adalbertus gratia Dei comes, filius quondam Bonifacii; Petrus comes, filius quondam Severi; comes, Garardus, & Arardus Germani comitibus, Lambertus comes, ... S. Petri, Marinus comes Ferrarienſis, Ildebrando, & Rodulfo ger..... Ariminensis, Petrus, & Lambertus germ..... filiis quondam Ioanni de civitate Bononia. Paulus judex ex genere ducis, de civitate Ravenna, Petrus judex de civitate Ravenna; presbyteri..... diaconi..... S. Ravenn..... presbyteri..... diaconi..... Parmensis ecclesiæ..... dux de Traversaria... Andrea filius quondam Petri magistri milit. Rodaldo filius Rodaldi dux, magistro militum, Romoaldo filius Sergi, Petrus filius Adelberti, Henricus filius Romoaldi ducis..... Attelianus, & Gerardus

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 973.

Gerardus germ. conſulibus. Mauritius filius quondam Romano conſule, qui vocatur de Theodo..... Item Bononien. de monte celeri, de Galligata, de Bobio. In iſtorum ſupraſcriptorum præſentia, orta eſt lis, & magna altercatio, inter Petrus, & Lambertus germ..... filii ſupraſcripti..... eccleſiæ, quo modo ſupraſcriptum Vbertum detinet prædia, & rebus, poſſeſſionibuſque eorum, contra voluntatem Petri, & Lamberto germ. & ſic cum illis contendat. Tunc domnus Honeſtus ſanctiſſimus..... quale, altercationes, audientes, una voce cœperunt dicere, quod bonum & ratum eſt, ut lege inter ſe definiantur, ut inimicitia inibi non adcreſcat. Supraſcripti vero epiſcopi, & comiti, & duces atque..... epiſcopus ſanctæ Parmenſis, clara voce, dixit: Paratus ſum hæc omnia adimplere, & per legem definire. Sicuti vos commendatis, atque ſancitis..... ſupraſcriptis Petro, & Lamberto germ. hæc audien..... ex jure q. perentum noſtrorum jure, proprietatis, & quam per præceptores, & Emphyteoſim de ſancta Ravennate eccleſia..... Vbertus epiſcopus detinet, & contempſit noſtra P..... dimus, & tu nobis contempſit ante dello potito in integro, & curte Suſiano, poſitæ ſubtus pleno jure proprie..... monaſterio ſancti Ioannis caſa Puronia, atque, & a ſanct. Roman..... ſancti Martini, ibi ædificata, cum ſuis pertinentiis, & maſſa Siliceſe, cum oratorio ſancti Angeli, atque fundum Olmitula..... & in fundo Ruda, ſimiliter jure..... & in quarto ſimiliter ſuper fluvio Rheno, & intro civitate Bononia ſolos terræ, cum caſis, & vacuamentis, una cum..... dicitur Melloncello, juxta Repone, &..... præfata ſanctæ Ravennatæ eccleſiæ, & de monaſterio ſancti Ioannis caſa Puteria..... verumetiam, & de ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & aliis rebus circo circa Bononia. vel ubi..... quam nobis pertinentibus proprio quam que, & de condi..... domnus, Domnus Vbertus epiſcopus ſanctæ Parmenſis eccleſiæ, reſpondit pariter cum ſuo avocatore, nomine Ingelfredus..... quondam Benedicti de Vallaria, de ipſius prædiis, & curte, & capellis, cum omnibus eorum pertinentiis..... Vnde vos, adverſum nos convenitis, nos etiam contemptimus, & habemus pro inveſtituris magnis Ottonis imp..... & dictum audivimus, quod pertinent ſupraſcriptæ res, qualiter ſupradictum, noſtræ Parmenſis eccleſiæ, ante præſentiam imp. unde reclamavimus, & per ejus juſſionem, inde inveſtiti fuimus, unde nunc modo ſum..... quia nullam ſcriptionem inde habemus, nec ullum directum inde reperire potuimus, nec nihil noſtræ Parmenſis eccleſiæ attinet, nec nos, ſed veſtra juſtitia eſt, ad habendum vos, & veſtris hæredibus: & ſi ullum unquam in tempore, Ego Vbertus epiſcopus..... ſucceſſoribus, aliquam ſcriptionem oſtenderit, vel hæc ex parte noſtræ eccleſiæ, & vacua, & inter ſcedula, & falſa computetur, & nullum in ſe habeat vigorem, vel firmitatem..... utrumque ſpopondiſſe ſupraſcripta Vbertus epiſcopus Parmenſis eccleſiæ pariter cum ſuo avocatore in aliquo tempore ille, vel ſui ſucceſſores, aliqua moleſtia inde fecerit, vel altercaverit, vel inveſtitionem ille facere voluerit, vel inſtru..... quot inde monſtraverit, tunc daturo ſe promiſit a ſupraſcriptis Petrus, & Lambertus Germano, vel ad eorum heredibus, argenti libras centum, & omnes iſtas ſupraſcriptas res in duplum reſtituere ſcilicet ſupraſcripto Paulo judex, & Petrus item judex de civitate Ravennæ prudenter ſanxerunt, ſecundum manifeſtationem, atque ſponſionem judicavimus, eidem Vberti epiſcopi manere in ipſa ſponſione, & de ipſis omnibus rebus, & poſſeſſionibus, & curtis, ſeu prædiis, & capellis, & omnibus prædictis rebus, tacito, & contempto, ſibi, ſuiſque ſucceſſoribus, eſſe & permanere, & ipſis Petrus, & Lambertus germ. quiete, & pacifice ipſi, & heredibus illorum habere, & poſſidere in perpetuum. Tunc ſenatus & populi multitudo, qui inibi aderant, laudaverunt, quod rectum, & judicatum, & definitum eſt. Hoc factum eſt ſub die, menſe, Indict. ſupraſcripta ſecunda, Territorio Mutinenſe, in loco ubi dicitur Martialis.

ANNO CHRISTI 973.

Honeſtus Chriſto auxiliante, ſanctæ Ravennatæ eccleſiæ archiepiſcopus, huic, ut prætaxatum eſt, notitiæ conſenſi, & ſubſcripſi.

Ioannes epiſcopus ſanctæ Cornelienſis eccleſiæ, in hac notitia, ſicut judicatum eſt, interfui, & ſubſcripſi.

Ioannes archidiaconus Bononienſ.

Ioannes diaconus, & veſt.

Ioannes preſbyter Bonon.

Petrus preſbyter Bonon.

..... Preſbyter Bonon.

Petrus exiguus preſbyter Bononien.

Adelbertus comes, & Arardus comes.

Paulus, Deo annuente, Dativo ex genere ducis, ut ſuperius, judicavi.

Petrus, divina gratia, Dativo, ut ſuperius interfui, &.....

Aſprandus judex ſacri palatii.

Angelottus judex ſacri palatii.

Theupertus judex ſacri palatii.

Et alii plures.

CHARTA EDGARI REGIS Malmeſburienſi cœnobio confecta.

CIRCA ANN. CHRISTI 974.

Se indicat clericos ſæculares eieciſſe, monachoſque vitæ regularis induxiſſe.

EGO Edgarus totius Albionis baſileus, necnon maritimorum, ſeu inſulanorum regum circumhabitantium, adeo ut nullius progenitorum meorum ſubjectione, largiflua Dei gratia ſuppetente, ſublimatus, quid imperii mei potiſſimum Regi regum dono darem, tanti memor honoris, ſolertius ſæpe tractavi. Piæ igitur fautrix devotionis pervigili meæ ſtudioſitati ſuperna ſubito inſinuavit pietas, quæque in regno meo ſancta reſtaurare monaſteria, quæ velut muſcivis ſcindulis, carioſiſque tabulis, tigno tenus viſibiliter diruta, ſic (quod majus eſt) intus a ſervitio Dei ferme vacua fuerant neglecta. Idiotis nempe clericis ejectis, nulli regularis religionis diſciplinæ ſubjectis, plurimis in locis ſanctioris ſeriei, ſcilicet monachici habitus, præfeci paſtores, ad ruinoſa quæque templorum redintegranda opulentos eis fiſcalium munerum exhibens ſumptus. Quorum unum nomine Eluricum, virum in omnibus eccleſiaſticum, famoſiſſimi conſtitui cuſtodem cœnobii, quod Angli bifario vocitant onomate Maldelmeſburh. Cui pro commoditate animæ meæ, ob ſalvatoris noſtri, ejuſque Θεοτόκου ſemper virginis Mariæ, necnon apoſtolorum Petri, & Pauli, Aldelmique almi præſulis, honorem, particulam terræ, & nominatim terram cum pratis, & ſilvis, munifica liberalitate reſtitui. Hæc a prædictis accommodata clericis a contentioſo injuſte poſſeſſa eſt * Edolnoto: ſed ſuperſtitioſa ſubtilique ejus diſceptatione a ſapientibus meis audita, & conflictatione illius mendoſa ab eiſdem me præſente convicta, monaſteriali a

Ingulph. hiſtor. Croyl. pag. 884. Malm. de geſt reg. lib. 2 cap. 8.

Monaſteriorum miſera jam ſpecies.

* al. Edelnodo.

Digitized by Google

CIRCA AN. CHRISTI 974.

me reddita est usui, anno dominicæ incarnationis nongentesimo septuagesimoquarto, regni vero mei decimoquarto, regiæ consecrationis primo. *Hæc Malmesburiensis.*

SVBSCRIPTIONES.

Ego Edgarus totius Albionis finitimorumque regum basileus cum signo sanctæ Crucis istud chirographum confirmavi.

Ego Dunstanus Dorobernensis archiepiscopus istud donum regium hagiæ Crucis trophæo corroboravi.

Ego Osvvaldus Eboracensis archiepiscopus subscripsi.

Ego Athelvvoldus episcopus VVintonensis consignavi.

Ego Lefvvinus Dorcacistrensis episcopus consensi.

Ego Alstanus episcopus Londonensis annui.

Ego Turketulus abbas Croylandiæ subnotavi.

Ego Athelgarus abbas novi monasterii VVintoniæ approbavi.

Ego Adulphus abbas Burgensis collaudaui.

Ego Alferus dux adfui.

Ego Athelvvinus dux adstiti.

Ego Brithodus dux aspexi.

Et alii.

ANNO CHRISTI 975.

VITA BENEDICTI PAPÆ VII.

Benedictus quando & quibus auxiliis pontificatum quiete adeptus.

BENEDICTVS hujus nominis septimus, omnium suffragio anno Christi 975. creatus est Romanus pontifex, quando auxilio Albericorum, de quorum familia ipse erat, adjutus, tyrannum, & invasorem throni apostolici Bonifacium ab urbe discedere, & pontificatum deserere coegisset. Exemplo & autoritate Leonis Ostiensis, qui libro 2. cap. 4. Benedictum septimum ejusdem nominis Benedicto sexto, nullo alio interposito, successisse refert, ego cum reverendissimo & illustrissimo cardinale Baronio, Bonifacio illo sedis invasore e numero & serie pontificum expuncto, eumdem Benedictum septimum sexto cognomine Benedicto subjungo, ob causas quas supra allegavi.

Cur Bonifacio omisso hic pontifex subjungatur præcedenti Benedicto?

Hic Sergium Damascenum episcopum a Sarracenis relegatum benigne excepit, eique ecclesiam sancti Bonifacii, sive Alexii, colendam tradidit: in qua cum ille monachos collegisset, restitutaque observantia monastica annos quatuor illic egisset, sancto fine quievit. Hujus temporibus Otto secundus, dum post obitum patris decem annis imperium tenuisset, propter cladem sibi suoque exercitui in Calabria per Græcos, & Saracenos illatam mœrore confectus, obiit Romæ, anno Redemptoris nongentesimo octuagesimo tertio.

Otto II. moritur.

Otto III. succedit.

Otto tertius, quem pater adhuc vivens per Moguntinum, & Ravennatem archiepiscopos Aquisgrani regem eligi & coronari procuraverat, in locum patris defuncti successit. Octavo mense post mortem Ottonis, Benedictus papa ex hac vita migravit decima Iulii, anno Christi nongentesimo octuagesimo quarto, cum annos novem sedem pontificiam tenuisset. Sepultus est in basilica sanctæ Crucis.

Benedicti obitus.

A PILGRIMI LAVRIACENSIS PRÆSVLIS EPISTOLA AD BENEDICTVM PP. VII.

Petit pallium, & privilegia cætera ecclesiæ suæ alias concessa: fidei suæ confessionem mittit.

Ordinis ac nominis charismate prærogato sanctæ Romanæ sedis universali pontifici Benedicto, Pilgrimus sanctæ Lauriacensis ecclesiæ humilis servitor. Fidelitatem precum, devotumque servitium.

NOTVM fieri dignetur vobis, summe sacerdotum præsul, quod super omne animi mei desiderium nunc delectarer, & apostolorum visitare limina, vestraque optabili perfrui præsētia, & ea facie ad faciē, quæ literis, & internuntiorum committo indiciis, sanctissimæ paternitati vestræ coram rationari: nisi quod a neophyta Vngarorum gente huc ire prohibeor, apud quam fœdere pacto, sub occasione pacis fiduciam sumpsimus operam exercere prædicationis. Hujus enim terror gentis ex longo tempore etiam aliarum provinciarum prædicatoribus meæ diœcesis hactenus aditum clausit, ad quas nihilominus præsentis opportunitas temporis ire me vocavit. Quibus Deus omnipotens, quoniam solita sua pietate semper dispersa congregat, aperire dignatus est januam cordis sui, diu clausam: ut discisso velamine duritiæ suæ, depositaque ferina crudelitate, leni jugo domini colla submittant. A qua ergo præfata Vngarorum gente multis precibus ipse invitabar venire, aut missos meos in opus euangelii illuc dirigere. Ad quos dum transmitterem satis idoneos viros ex monachis, canonicosque presbyteros, atque de singulis ecclesiasticis gradibus clericos, & vita, omnique conversatione illorum sic ordinata, quemadmodum in gestis Anglorum didici: tantum divina gratia fructum statim ministravit, ut ex eisdem nobilioribus Vngaris utriusque sexus catholica fide imbutos, atque sacro lavacro ablutos circiter quinque millia Christo lucrarentur. Christiani autem, quorum major pars populi est, qui ex omni parte mundi illuc tracti sunt captivi, quibus nunquam soboles suas licuit nisi furtive domino consecrare; modo certatim, nullo obstante timore, offerunt eos baptizare, & gratulantur omnes tamquam de peregrinatione sua in patriam reducti, quod Christiano more oratoria audent construere, & licentia percepta linguam ligatam in laudem salvatoris præsumunt solvere. Ipsi enim barbari mira omnipotentis Dei operante clementia, quorum licet adhuc gentilitate sint quidam detenti, nullum tamen ex illorum subditis vetant baptizari, nec sacerdotibus invident, quocumque libet proficisci. Sed ita concordes sunt pagani cum Christianis, tantamque ad invicem habent familiaritatem: ut illic videatur Isaiæ impleri prophetia: *Lupus & agnus pascentur simul: leo & bos comedent paleas.* Factum est ergo, ut pene cuncta Vngarorum natio sit prona ad percipiendum fidem sanctam, sed & aliæ Sclavorum provinciæ ad credendum promptæ: & est ibi messis quidem multa, operarii autem pauci. Inde quoque visum est, jam necessarium esse, quatenus sanctitas vestra illic jubeat aliquos ordinari episcopos, quia & quondam Romanorum Gepidarumque tempore proprios VII. antistites eadem orientalis Pannonia habuit, & Mœsia, meæ sanctæ Lauriacensi, cui ego indignus ministro, ecclesiæ subjectos, quorum etiam quatuor, usque dum Vngari regnum Bavvariorum invaserunt, sicut præsenti cognitum est ætati, in Maravia manserunt. Quod nimium grave, ac valde onerosum est mihi, ut mei pōtificii parochias solus prædicando circumeam

Isaiæ 35.

Digitized by Google

eam, quibus neceſſitate, & adjutorii inopia cogor numquam meam ſubtrahere præſentiam. Ecce, dominorum amatiſſime, hujuſmodi eccleſiaſticis mancipatus officiis detineor: & ne feciſſem moram ſæpe dictæ gentis converſioni, ire & proſterni ad veſtra ſanctiſſima veſtigia diſtuli. Legatos autem meos, præſentium ſcilicet portitores, ad veſtram deſtinavi ſerenitatem: quos audire dignetur, quæſo, clementia veſtra, & eorum, meiſque mixtim precibus præbere aſſenſum; quatenus pallium, infulamque pontificalem, quod ſpeciale munus honoris ab hac ſede tantum dirigitur metropolitanis, quod etiam mei prædeceſſores a glorioſis hujus principalis cathedræ primatibus accipere ſoliti erant, mihi vero hoc ipſum benigno animo per illos dirigere dignetur. Pariterque etiam privilegia apoſtolicæ autoritatis meæ eccleſiæ per eoſdem miſ- B ſos meos veſtris præſentata ſacris obtutibus, more prædeceſſorum veſtrorum roborari ſupplico, & confirmari: ut hac apoſtolica ſanctione, & benedictione munitus, mihi commiſſi populi gubernationem canonice exequi valeam; & veſtris in die judicii rationibus imputetur, quod in illis finibus ex paganis nova eccleſia domino lucratur. Quondam variæ, ac perverſæ hæreticorum ſectæ timendæ ſunt, quos ſæpe contigit deprehẽdi, alios, quibus prę ſunt, errore ſuo corrumpere, quos agnitione orthodoxæ veritatis debuerant illuſtrare. Vt hæc tam peſtifera de me amputetur ſuſpicio, ſolenne ſymbolum catholicæ fidei, quam ipſe teneo, ac doceo, veſtro apoſtolatui profitendum ſalubre cenſeo.

Confiteor, & credo ſanctam atque ineffabilem C Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, unum Deũ naturaliter eſſe, unius ſubſtantiæ, unius naturæ, unius majeſtatis, & virtutis: & Patrem quidem non genitum, non factum, ſed ingenitum profiteor. Fons ergo, & origo ipſe eſt totius Trinitatis. Pater namque ineffabili ſubſtantia Filium genuit, nec tamen aliud quam quod ipſe eſt genuit, Deus Deum, lux lucem. Filium quoque de ſubſtantia Patris, ſine initio, natum ante ſæcula, nec tamen factum fateor. Igitur non ſicut Filius a Patre, ita Pater a Filio eſt: quia non Pater a Filio, ſed Filius a Patre generationem accepit. Filius ergo Deus de Patre, Pater autem Deus, ſed Deus non de Filio. Si enim D Pater fuit, ſemper habuit Filium, cujus eſſet Pater Deus: & ob hoc Filium de Patre natum ſine initio confiteor. Spiritum autem ſanctum, qui eſt tertia in Trinitate perſona, unum atque æqualem cum Deo Patre, & Filio, credo eſſe Deum, unius ſubſtantiæ, unius quoque naturæ, nec tamen genitum, vel creatum, ſed a Patre Filioque procedentem, amborum eſſe Spiritum. Nec enim procedit de Patre in Filium, nec de Filio tantum procedit ad ſanctificandam creaturam*: ſed ab utriſque procedere monſtratur, quia caritas, ſive ſanctitas amborum eſſe cognoſcitur, & nec Patris tantum, nec Filii tantum, ſed ſimiliter Patris, & Filii Spiritus dicitur. In relativis vero perſonarum nominibus, Pater ad Filium, Filius ad Patrem, Spiritus ſanctus ad utroſque refertur. Quæ cum relative tres perſonæ dicantur, una tamen natura, vel ſubſtantia creditur. Nec ſicut tres perſonas, ita tres ſubſtantias prædico: ſed unam ſubſtantiam, tres autem perſonas. Quod enim Pater eſt, non ad alium, ſed ad Filium; & quod Filius eſt, non ad ſe, ſed ad Patrem eſt; ſimiliter Spiritus ſanctus non ad ſe, ſed ad Patrem, & Filium relative refertur, in eo quod Spiritus Patris & Filii prædicatur. In hac ergo ſancta Trinitate tres perſonas unum Deum confiteor. Ergo non ipſum qui Pater eſt, dico etiam Filium, vel Spiritum ſanctum; nec ipſum Filium, Patrem aut Spiritum ſanctum fateor; vel eum qui eſt Spiritus ſanctus, Patrem vel Filium dicere valeo: ſed quod Pater eſt, hoc Filium eſſe, hoc eſſe Spiritum ſanctum, ſine ulla ambiguitate pronuntio. Perſonas enim diſtinguo, non naturam Deitatis ſeparo. Tres ergo illas unius atque inſeparabilis naturæ perſonas ſicut non confundo, ita ſeparabiles nullatenus prædico. Cum nulla ante aliam, nulla poſt aliam, nulla ſine alia, vel extitiſſe, vel quippiam operata fuiſſe aliquando credatur. Inſeparabiles enim inveniuntur in eo quod ſunt, & in eo quod faciunt. Habet enim Pater æternitatem ſine nativitate, Filius æternitatem cum nativitate, Spiritus vero ſanctus ęternitatẽ proceſſionis a Patre & Filio ſine nativitate. De his ergo tribus perſonis, ſola Filii perſona hominem verũ ſine peccato pro liberatione generis humani, ex Maria virgine, novo ordine, novaque nativitate ſumpſit. Novo ordine, quia inviſibilis in divinitate, viſibilis monſtratur in carne; nova autem nativitate eſt genitus, quia incorrupta virginitas, & virilem coitum neſcivit, & fœcunda per Spiritum ſanctum, carnis materiam miniſtravit. Dei enim Filius non perſonam hominis accepit, ſed naturam. Naturam enim noſtram in unitatem ſuæ perſonæ aſſumpſit: & idcirco Filius Dei, & Filius hominis, unus eſt Chriſtus. In eo namque quod Filius eſt Dei, æqualis eſt Patri; & in eo quod Filius eſt hominis, minor eſt Patre. Qui etiam ex quo homo eſt, pro delictis noſtris paſſionem ſuſtinuit: mortique addictus & cruci, veram carnis mortem accepit. Tertia quoque die virtute propria ſuſcitatus de ſepulcro. Hoc ergo exemplo capitis noſtri, in hac carne, qua nunc ſum, & moveor, reſurrecturum me credo. Idem autem dominus & ſalvator noſter, peracto reſurrectionis ſuã triumpho paternam ſedem repetiit, a qua per divinitatem numquam receſſit. Inde in finem ſæculorũ venturus, judicabit vivos, & mortuos, reddetque ſingulis prout geſſit quiſque in corpore, ſive bonum ſive malum. Eccleſiam ſane catholicam pretio ſui ſanguinis redemptam, cum eo credo in perpetuo regnaturam. Credo & confiteor unum baptiſma, in remiſſionem omnium peccatorum. Hanc ergo fidem profeſſionis meæ inviolatam me retine- D re, & ab ea numquam deviare promitto.

Qualiter ergo ex prælibata fide idiotas erudire debeam, & ipſe in ſuſcepta novitiorum eccleſia converſari, reſcripto paternitatis veſtræ cautus flagito ut merear edoceri. Memetipſum enim iterũ iterumque ſanctitatis veſtræ fidei, precibuſque ſubnixe commendo. Dignam autem veſtræ ſublimitatis memoriam, quam tota per orbem frequentat eccleſia, ego cum omnibus mihi ſubditis, votis & orationibus celebrare non deſiſto. Quidquid etiam humani ſervitii, quod veſtram deceat magnitudinem, ex me conferri poſſit, totum, & ex toto, pro libitu vo- E luntatis veſtræ liberaliter expendere, pater dilectiſſime, ſatago.

* *al.* naturam

*** BENEDICTI PAPÆ VII. EPISTOLA AD GALLOS ET GERMANOS.

Laureacenſem, hoc eſt, Patavienſem eccleſiam metropolitanam eſſe decernit: hujus & Saliſburgenſis limites conſtituit: Pilgrimo Laureacenſi archiepiſcopo vices apoſtolicas delegat.

Dilect-iſſimis nobis in Chriſto filiis, Hrodberto, ſanctæ Moguntinæ eccleſiæ; & Diotrico, ſanctæ Treverenſis eccleſiæ; atque Adalberto, ſanctæ Magdeburgenſis eccleſiæ; parique modo Gereoni, ſanctæ Colonienſis eccleſiæ; atque Friderico ſanctæ Iuvavenſis,

fis ecclesiæ; sed & Adaldago sanctæ Bremensis ecclesiæ, archiepiscopis. Pariterque domino Ottoni glorioſissimo imperatori Augusto, atque nepoti suo Henrico præcellentissimo duci Bavvariorum, cæterisque omnibus episcopis, & abbatibus, ducibus atque comitibus Galliæ, atque Germaniæ, Benedictus divina gratia præditus apostolicæ sedis pontifex, servus autem servorum Dei, in domino salutem.*

** præditus. nempe in superiore epistola.*

OPORTET justis supplicationum petitionibus nos semper faciles, & humiles exhibere: & præcipue cum fraternis religiosorum cõsacerdotum precibus solicitamur, qui passim ab omni mundi B termino tenorem & regulam, atque proprii officii vigorem ab hac universali sancta Romana ecclesia, ejusque sortiuntur ministro, vicario scilicet beati Petri principis apostolorum: cujus quamvis indigni, ejusdem tamen gratia & dono, potestati successimus, & ordini, cui voce dominica dicitur:

Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.* Quapropter dignum æstimavimus, assensum præbere congruis postulationibus reverendissimi archiepiscopi, quas per probabiles personas nobis intimavit, responsalium suorum duorum presbyterorum, quatenus sibi pallium, & metropolitanum honorem cathedræ suæ, sanctæ Lauriacensi ecclesiæ restitueremus, confinio Vngrorum adjacenti: quod omnino nos eidem ecclesiæ C debere testantur antiquissima secum apportata privilegiorum testimonia. In quibus enim continebatur, quod ætate pontificatus beati Symmachi hujus almæ sedis apostolici præsulis, præfata sancta Lauriacensis habetur ecclesia metropolis: & in quãtum tam exinde quam etiam de passionibus beatorum martyrum, qui illic plures in tempore persecutionis pro fide Christi variis sunt tormentis mulctati, colligere possumus, ex omnibus ecclesiarum diœcesibus Pannoniæ, hæc antiquitate, & archiepiscopii dignitate esse primitiva creditur: quæ jam multis retro actis temporibus ex vicinorum frequenti populatione barbarorum deserta, & in solitudinem redacta, nullum Christianæ professionis habitatorem D meminit, usquedum invictissimus Augustus, & pater gratiæ, genitor quippe pii imperatoris nostri, quem adhuc superesse, & diu dominari mundus exoptat, bellico trophæo eorum vires retundit. Nunc autem, quamobrem votis exultantibus in laudem omnipotentis Dei erumpimus, non solum sæpe dicta sancta Lauriacensis ecclesia, hostium cessante terrore, cum accolis suis pace, & tranquillitate potitur: verum etiam ipsi dudum inimici, illum quem persecuti sunt more gentili, jamjam Christum baptizati profitentur, & sacerdotes modo habere desiderant, ac prout scire rudes poterunt, venerantur; & ecclesias quasdam in sua terra, quas patres incendio dederunt, posteri restaurare videntur. Hac ergo suadente ratione: quod prænominati sanctæ Lauria- E censis ecclesiæ archiepiscopi postulatio, antiqua apostolica autoritate commendatur; & præterea, quod cum justum esset, pariter etiam utile visum est, ut ad fructificandas Deo gentes, ex novitiis cultoribus fidei Vngrorum, atque Maravorum, sive etiam aliis multis provinciis Sclavorum suæ parochiæ finitimis, illic ordinatis episcopis secundum quod antiquitus dispositi erant, eis hunc constitueremus archiepiscopum. Quoniam autem Salisburgensis ecclesia metropolis, abusa est subjectione sanctæ Lauriacensis ecclesiæ, pontificii obliterata & attenuata sua dignitate ex devastatione barbarorum, quam propterea perceptis apostolicis privilegiis nequaquam patimur privari: cum & priora sint Salzburgensibus, & ideo autoritativa, vel autorabiliora. Quę conditio testimonii etiam apud sæcularia viget, & prævalet. Nos vero in hujusmodi constitutionibus omnem calumniam atque contentionis occasionem, domino adjuvante, facile propulsamus, ambabus parochiis ab invicem certis limitibus sequestratis, & tamen apostolicis sanctionibus ubique stabilitis, quas nostrum est semper defendere, & secundum euangelicam sententiam nihil ex eis solvere, sed adimplere. Vnde ergo autoritate & potestate beati Petri principis apostolorum, atque exemplo beatorum pontificum scilicet prædecessorum nostrorum, eandem sanctam Laureacensem ecclesiam, ejusque rectores jam archiepiscopos, amodo perpetim ab omni Salzburgensis ecclesiæ ejusque præsulum subjectione ac ditione absolvimus; & honore metropolitano sublimamus. Et sicut modernis temporibus sanctæ memoriæ Agapitus papa terminos earumdem parochiarum ab invicem distinxit, sic & ipsi diffinimus: ita quoque ut sancta Salzburgensis ecclesia superioris Pannoniæ episcopos habeat suffraganeos, quibus usque huc sui pontifices præesse videbantur, cum tanta talique diœcesi, quali hactenus in inferiori usi sunt Pannonia: sancta autem Laureacensis ecclesia in inferioris Pannoniæ, atque Mœsiæ regiones, quarum provinciæ sunt Bavvaria atque Maravia, in quibus septem episcoporum parochiæ antiquis temporibus continebantur, suique antistites, archiepiscopalem deinceps habeant potestatem, cum tanta talique diœcesi, quali hactenus in superiori usi sunt Pannonia. Quibus utique in superni*præceptis injungimus, ut juxta beati Gregorii decretum, Anglorum archiepiscopis directum, alter illorum qui prior sit in ordinatione tempore, & quoad vivat, prioratum teneat & in ordine. Penitus enim determinatis utriusque ecclesiæ diœcesibus, omnique excluſa altercandi occasione: canonica sub districtione interdicimus, ut neuter earumdem ecclesiarum archiepiscopus invadere alterius parochiam præsumat, vel quibuscumque jurgiis aut disceptationibus, super diffinitis a nobis modo rebus alter alterum solicitare audeat. His igitur sedatis, venerabilem confratrem nostrum Pilgrimum archiepiscopum, canonicis literis munitum, sedi sanctæ Laureacensis ecclesiæ inthronizavimus, palliumque ei secundum antiquum ejusdem ecclesiæ usum direximus: atque in provinciis Bavvariæ, regionum quoque inferioris Pannoniæ sive Mœsiæ, & in contiguis sibi Sclavorum nationibus circumquaque manentium, nostram apostolicam autoritatem, & vicem exercere committimus atque delegamus: quatenus illic, more antecessorum suorum sanctæ Laureacensis ecclesiæ archiepiscoporum, habeat potestatem presbyteros, & episcopos ordinare, atque constituere, & ex prædictis gentibus sua sancta prædicatione parare domino plebem perfectam.

** f. insuper*

CONCILIVM CONSTANTINOPOLITANVM QVO BASILIVS PATRIARCHA depositus fuit anno DCCCCLXXV. sub Benedicto papa VII.

ANNO CHRISTI 975.

IN hac synodo, quæ teste Curopalate habita fuit indictione tertia, Basilius patriarcha criminis accusatus, deponitur: & in locum ejus substituitur Antonius Studites. Baronius anno 975. num. 10.

CONCILIVM REMENSE, IN QVO THEOBALDVS EPISCOPVS, AMBIANENSIS ecclesiæ usurpator, excommunicatus est, præsidente Stephano diacono Benedicti VII. papæ legato

Digitized by Google

legato, celebratum anno Christi DCCCCLXXV.

ANNO CHRISTI 975.

Epistola Adalberonis Remensium archiepiscopi, & Stephani Romani diaconi, ad Theobaldum episcopum Ambianensem.

INVETERATE dictum malorum, vide tandem quid lucri tua tibi contulit absentia: nostrane ut abutaris patientia, contemptor legum divinarum atque humanarum? Sedem apostolicam appellasti, nec adisti. Literas pecunia, & mendacio tuo Romæ editas, a te accepimus XIV. Kalendas Augusti, plusculum in te quam pro te continentes. Cui synodo nec interfuisses, nisi interposita conditione reservandi honoris: quod abesse fuit, non adesse. Cur latitas? Cur sanctam synodum fugis? Ei quæ acta est V. Non. Iul. exhibere te noluisti: & præsenti, quæ denuntiata est agi VIII. Kal. Octobr. interesse recusas. Convenerunt pro te reverendi medici, qui morbos tuos optime noverint, tyrannicam scilicet vim qua infulatus es contra regium velle, ac illum tuum pseudoarchiepiscopum * cum episcopis excommunicatis, qui suarum manuum impositione velut quodam contagio te infecerunt. Et quoniam judicio domni Benedicti VII. papæ in synodo, qua Bonifacius damnatus est, incurabilis repertus es, nec ejus filius Stephanus sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconus mederi tibi prævalet: velut morbidum & morbosum hircum separamus te a grege dominico, & ex autoritate omnipotentis, & sanctæ Mariæ, sanctique Petri principis apostolorum, damnamus te, & excommunicamus, sacrisque liminibus ecclesiæ arcemus, usque ad veram tui recognitionem, & dignam satisfactionem.

* *nempe* Hugonem.

SVBSCRIPTIONES.

Ego Stephanus sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconus ad vicem domni Benedicti papæ VII. huic statuto præfui, & præscripsi.

Ego Adalbero sanctæ Remensis ecclesiæ archiepiscopus interfui, & firmavi cum reliquis.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

Sententiæ hujus exemplum ex veteri libro descriptum, Andreæ Quercetani dil gentiæ debemus. Annum autem ex conjectura illum adscripsimus, quo constabat damnatum a Benedicto VII. pulsumque ab apostolica sede quam invaserat Franconem, qui Bonifacius dicebatur. Theobaldum porro ante annos fere triginta episcopum Ambianis ordinarat Hugo pseudoarchiepiscopus Remensis. Quam ob causam excommunicatus jam fuerat in synodo Trevirensi, cui Marinus legatus præfuit anno 949. & nunc iterum eadem sententia percellitur.

CONCILIVM VVINTONIENSE, SVB SANCTO DVNSTANO CANTVARIÆ archiepiscopo, in interstitio regnorum Edgari, & Edvvardi martyris regum celebratum.

In quo dum acerrime contenditur de clericis uxoratis monachisve præferendis, imago dominica pro monachis dicitur elocuta, & controversiam protinus diremisse, præsentibus Edgaro rege cum sua conjuge, sancto Dunstano archiepiscopo Cantuariæ, cum cæteris episcopis, abbatibus, &c. Elfero principe Merciorum, Ethelvvino duce orientalium Anglorum, Elfvvoldo suo germano, Brithnotho comite, cum nobilitate totius regni.

De hoc concilio hæc Binius e Baronio: Dum Angliæ clerici non satis probatæ vitæ, opera principum & optimatum, abbates eorumque monachos optime viventes e monasteriis ab Ethevvaldo VVintonienſi episcopo aliisque regibus & viris pie fundatis ejecissent, eorumque bona invasissent: A delatum est negotium ad Dunstanum Cantuarienſem episcopum, qui synodum apud VVintoniam congregavit, in qua circa medium utriusque partis disputantis conflictum, *inquit Matthæus VVestmonasterienſis*, imago dominica, quæ altercantibus astabat in ecclesia, expresse locuta ita allegatur: Non fiet, non fiet: judicastis bene, male mutaretis. Quare (*inquit idem Matthæus*) clerici, omnesque eorum fautores, elingues redditi, nullam deinceps monachis controversiam moverunt.

ANNO CHRISTI 975.

Habetur in hanc sententiam vetustioris autoritatis scriptor VVilielmus Malmesburius, qui rem sic memorat: Defuncto Eadgaro, clerici quondam ab Ecclesiis rediviva prælia suscitarunt, dicentes ingens esse, & miserabile dedecus, ut novus advena veteres colonos migrare compelleret: hoc nec Deo gratum putari, qui veterem habitationem concessisset; nec alicui probo homini, qui sibi idem timere posset quod aliis præjudicio accidisse cerneret. Ea de re in clamores & iras surrectum, & ad Dunstanum perrectum est, præcipue proceribus; ut laicorum est, succlamantibus præjudicium, quod clerici passi fuerant injuste, leniori consilio succidi debere. Nam & unus eorum Elferius omnia pene monasteria, quæ reverentissimus Ethelvvoldus monachus, & VVentanus episcopus construxerat in provincia Merciorum, magna usus insolentia evertit. Itaque frequenti synodo coacta, primum VVintoniam ventum. Quis ibi fuerit finis certaminis, aliæ literæ docent, dominicam imaginem expresse locutam, clericos eorumque fautores confudisse; sed adhuc non sedatis animis, Calnæ concilium indictum: ubi, *&c. ut leges in Calnensi concilio hic inferius habito.* Geſt reg. lib. 2. cap. 9.

Hæc itemque Iornalensis, & præterea quidpiam. Congregato, *inquit*, super hoc celebri concilio apud VVinton, imago Crucifixi voce humana in veteri monasterio VVinton coram omnibus viam Dunstani asseruit esse veram, sic dicens: Absit hoc ut fiat, Absit hoc ut fiat: Iudicastis bene, mutaretis non bene. In cujus rei memoriam, in capite refectorii ejusdem monasterii super caput Crucifixi sic scribitur;

Humano more crux præsens edidit ore
Celitus effata, quæ prospicis hic subarata.

Hujus litis, & ipsius synodi, ante Malmesburium meminit Edgari sæculi vicinus Florentius VVigornensis, non miraculi. Cujus, *inquit, scilicet Eadgari*, decessu totius regni status est perturbatus, & post tempus lætitiæ, quod illius tempore stabat pacifice, cœpit tribulatio undique advenire. Nam princeps Merciorum Alferus, quamplurescque regni primates, magnis obcæcati muneribus, abbates cum monachis de monasteriis, in quibus rex pacificus Eadgarus eos locaverat, expulerunt, & clericos cum uxoribus suis introduxerunt. Sed huic vesaniæ, viri timorati, dux orientalium Anglorum Athelvvinus Dei amicus, & suus germanus Alfvvoldus, & Brithtnotus comes vir religiosus, restiterunt, & in synodo constituti se nequaquam ferre posse dixerunt, ut monachi ejicerentur de regno, qui omnem religionem tenuerunt in regno. Congregato dein exercitu, monasteria orientalium Anglorum maxima strenuitate defendunt. Dum hæc aguntur, de rege eligendo magna inter regni primores oborta est dissensio. Quidam namque regis filium Edvvardum, quidam vero fratrem ejus elegerunt Æthelredum. *Sic VVigornensis, totidemque plane verbis ipsum idem postea Hovedenus. Audiendus demum autor chronici VVintonienſis monasterii, ex vetusto manuscripto, qui longe aliter rem exhibuit.*

ANNO CHRISTI 975. Chronic. VVintonienſe.

Anno, *inquit*, dominicæ incarnationis nongentesimo ſexageſimo octavo, anno regni Chriſtianiſſimi regis Edgari octavo, anno pontificatus ſui Athelvvoldi quinto, ſabbato Ramiſpalmarum, expulſi ſunt clerici a novo monaſterio VVintoniæ, quod modo Hyda nominatur.

Clerici vero, dum ab eccleſia, quæ vetus nominatur cœnobium, in urbe VVentana, expulſi, rediviva prælia ſuſcitarunt; inter ſe altercantes, ingens eſſe & miſerabile dedecus, ut novus advena veteres colonos migrare compelleret; hoc nec Deo gratum putari, qui veterem habitationem conceſſiſſet, nec alicui probo homini, qui ſibi idem timere poſſet, quod aliis præjudicio accidiſſe cerneret: ea de re in clamores & iras ſurrectum, reſpirandique ad priſtinam dignitatem propoſitum arripientibus canonicis, apud VVintoniam ſuper hac re convenitur.

Adſcivit rex inclytus Edgarus, & Dorobernenſis eccleſiæ archiepiſcopus ſanctus Dunſtanus, pro utraque parte judices veraciſſimos, in refectorio prædicti monaſterii pro tribunali conſidentes, in orientali videlicet parte ipſius refectorii, in medio ſedilis, habentes a tergo murum, in quo erat crux immurata, a tempore quo canonici, rege Æthelredo * tertii filii Athulphi regis permittente, graviter tamen id ferente, monachis per Danos interfectis, eccleſiam ſæpe dictam uſurpantes intrabant, rege Edgaro cæteriſque ibidem præſentibus penitus ignorantibus. Qui murus tunc erat ubi modo tertius gradus conſiſtit, quo itur ad ſedem præſidentis, ſive ad prædictæ crucis imaginem, ſecundum Vigilantium in libro de baſilica Petri, capitulo nono, cum quo etiam concordant plurimi antiqui chronicantes. Stant parte ſiniſtra refectorii duces, cum totius regni magnatibus, necnon cum expulſis canonicis, pro ipſis clericis allegantibus. Ex parte vero dextra ſoli duo ſanctiſſimi pontifices aſtiterunt, videlicet ſanctus Oſvvaldus Eboracenſis archiepiſcopus, & VVentanæ ſedis antiſtes ſanctiſſimus Athelvvodus, cum monachis, & pro ipſis ut permanerent, coram rege & archiepiſcopo philoſophantes. Tandem magnates regni contemplantes ſe fore victos, promiſſa vitæ emendatione ex parte clericorum, regem & archipræſulem humillime deprecantur, ut reintrarent canonici, quorum precibus, lacrymis, ſuſpiriis, motus clementiſſimus rex Edgarus, in arcto conſtituitur, quid ſuper hoc agere debeat mente ruminatur. Quid multa? Veniam clericis ſub ſpe emendæ conceſſurus, licentiam reintrandi ipſis annuere propoſuit. Cum igitur ſententiam ſuæ diffinitionis erat in proximo proponendi, audita eſt vox divinitus afflata de imagine crucis muratæ perſonans: Abſit hoc ut fiat: Abſit hoc ut fiat: Iudicaſtis bene: Mutaretis non bene. Quam quidem vocem articulatam ſoli Edgarus inclytus princeps, & ſanctus archipræſul Dunſtanus, qui judices cauſæ extiterant, audiverunt. Ad quam quidem vocem ſtupefacti rex, & archipræſul, corruerunt proni in terram, cæteri vero omnes audientes vocis ſonum quaſi tonitrui magni, ceciderunt perterriti in terram. Quid plura? Vox ſecundo de cruce perſonuit regi, & archipræſuli ſub hac forma: Surgite, ne expaveſcatis, quia hodie juſtitia, & pax in monachis oſculatæ ſunt. Sicque ſtabilimentum ſuſcepit ordo monaſticus, ut inhabitet in domo domini in longitudinem dierum, maligno conſilio clericorum diſſipato, ut ſcribit Vigilantius in libro de baſilica Petri, capitulo nono, ut ſcribit VVilielmus Malmeſburienſis de regibus libro ſecundo, Athelvvoldus ex monacho Glaſtonienſi abbas Abbandonienſis.

* *Rectius* tertio filio

Vox efflata de imagine crucis.

ANNO CHRISTI 978.

CONCILIVM * KYRTLINGTONIÆ POST PASCHA HABITVM ANNO CHRISTI DCCCCLXXVII. præſentibus Edvvardo rege, qui martyrio poſtea coronatur, & Dunſtano archiepiſcopo Cantuarienſi.

* *alias* KYRTLINEGE. * *al.* KYRDING. * *al.* KERLING.

Ex nota quadam Saxonica.

Post paſcha, magnum habebatur concilium Kyrtlingtoniæ, ubi Sidemannus epiſcopus mortem celerem obiit 11. Kalendas Maii. Erat is Devoniæ epiſcopus, voluitque corpus ſuum in epiſcopali ſua ſede Cridiantunæ ſepeliendum.

Peregrinatio ad ſanctam Mariam Abbandunenſem inſtituta.

Ordinarunt jam nunc rex Edvvardus, & Dunſtanus archiepiſcopus, ut homines ruſticani religionis cauſa ad eccleſiam ſanctæ Mariæ Abbandunenſem peregrinarentur, quod & fecerunt.

Sepelitur autem honorifice (puta Sidemannus epiſcopus) ex parte Boreali porticus ſancti Pauli Cridiantunæ.

ANNO CHRISTI 978.

CONCILIVM CALNÆ VILLÆ REGIÆ VVILCERIÆ SVB SANCTO DVNSTANO archiepiſcopo Cantuariæ habitum, anno IV. ſancti Edvvardi martyris: cui præter epiſcopos alios & cæterum clerum, omnes aderant Anglorum optimates, rege tamen propter teneram ætatem abſente:

In quo dum acrius contenditur de ejiciendis monachis, reducendiſque preſbyteris ſæcularibus, cum uxoribus ſuis & liberis, conciliabuli decidit ſolarium.

Geſt. reg. lib. 2. c. 9.

De hoc *Malmeſburius ita:* Sed adhuc non ſedatis animis, Calnæ concilium indictum: ubi cum in cœnaculo, abſente propter ætatem rege, conſidentibus totius Angliæ ſenatoribus, magno conflictu, & controverſia res ageretur, & validiſſimum illum murum eccleſiæ, Dunſtanum dico, multorum conviciorum jacula impeterent, nec quaterent, ſuas partes cujuſcumque ordinis viris ſummo ſtudio tuentibus, ſolarium totum repente cum axibus, & trabibus diſſiluit & concidit. Omnibus ad terram eliſis, ſolus Dunſtanus ſtans ſuper unam trabem quæ ſuperſtes erat, evaſit probe: reliqui vel exanimati, vel perpetui languoris compede detenti. Hoc miraculum archiepiſcopo exhibuit pacem de clericis, omnibus Anglis tunc & deinceps in ejus ſententiam concedentibus. *Hæc e Malmeſburio Baronius. De eodem Henricus Huntingdonienſis hiſt. lib. 5.* Edvvardi ſancti regis anno quarto omnes optimates Anglorum ceciderunt a quodam Solario apud Calne, præter ſanctum Dunſtanum, qui trabe quadam apprehenſa reſtitit. Vnde quidam eorum valde læſi ſunt, quidam vero mortui. Signum ſcilicet Dei excelſi fuit, quod proditione & interfectione regis ſui ab amore Dei caſuri eſſent, & a diverſis gentibus digna contritione conterendi.

ANNO CHRISTI 978.

CONCILIVM AMBRESBIRIÆ SEV IN VRBE AMBROSII VVILTONIENSI pago celebratum anno Chriſti DCCCCLXXVIII.

Præter *nomen nihil exhibet hoc concilium. De hoc ita VVigornenſis*: In Eaſtanglia apud villam quæ Kyrtlinege nominatur, maxima ſynodus celebratur. Dehinc apud Calneregiam villam dum alia celebraretur, totius Angliæ majores natu, qui ibidé congre-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI congregati fuerunt, excepto Dunſtano, de ſolario corruerunt; quorum quidam mortui ſunt, quidam vero mortis periculum vix evaſerunt. Tertia apud Ambreſbyrig ſynodus celebrata eſt. Domnaniæ præſul Sidemannus obiit. *Hæc ille, & inferior Iornalenſis*: Celebratæ ſunt (*inquit*) in Anglia tres ſynodi; prima apud Kerlynge, ſecunda apud Calne, ubi omnes proceres, excepto Dunſtano, de ſolario corruerunt: tertia fuit Ambreſbyri. *Anni non meminit, ſed hæc ille in Edgari regis vitæ poſuit.*

ANNO CHRISTI .....

LEGES PRESBYTERORVM Northumbrenſium, cum ad mores eorum corrigendos, tum ad ipſorum miniſteria promovenda.

Ex manuſcript. cod. bibliothecæ Cantuarienſis. *Act.* 4.

I.

SI quis preſbytero alicui injuriam intulerit, omnes ſui ordinis, auxiliante epiſcopo, emendationem diligenter curent, & unicuique fiat juſtitia, prout ſcriptum eſt: *Quaſi cor unum, & anima una.*

Alterius eccleſia non eſt invadenda.

II.

Et prohibemus (ſicut a Deo eſt prohibitum) preſbyterum aliquem eccleſiam alterius emere; ſed neque alterius recipere: niſi illius fuerit qui ob crimen aliquod capitale indignus cenſeatur, ut altari deſerviat. Si quis preſbyter contra hoc deliquerit, honore ſuo exuatur, & parium ſuorum amicitia, miſſam nullam celebrato, donec id legitimo permiſſu faciat. Solvat etiam is qui injuriam intulit 20. oras, * & epiſcopo 12. oras, & preſbytero quem ejecit ex eccleſia ſua 12. oras, comitibus ſuis omnibus: & amittat præterea quidquid pecuniæ vel rei alterius, ſi quid dederit pro eccleſia alterius preſbyteri obtinenda. Vnuſquiſque etiam preſbyter 12. inveniat fidejuſſores de legibus ſacerdotalibus debite obſervandis.

* *Legẽdum cenſeo* 20. oras epiſcopo, 12. oras preſbytero, *&c.* & 12. oras comitibus, *&c.*

III.

Et ſi preſbyter quiſpiam deliquerit in officio, & epiſcopo inhibente miſſam celebraverit: pendat eo nomine 20. oras, & deliquium nihilo minus quod patraverit reſarcito.

IV.

Si preſbyter ipſius epiſcopi edictum neglexerit, 20. oris compenſato.

V.

Si preſbyter cum laicis contribuerit, quod inter ſacros ordines rite debet, 20. oris reſtaurato.

VI.

Si preſbyter edictum archidiaconi non exequatur, 12. oris luito.

VII.

Si preſbyter reus criminis contra archidiaconi prohibitionem miſſam celebraverit, 12. oras dependito.

VIII.

Si preſbyter officium baptizandi aut confitendi denegaverit, luat 12. oris, & veniam apud Deum acrius implorato.

IX.

Si preſbyter chriſma tempore debito non quærat afferatque, 12. oris hoc exolvat.

X.

Infans omnis intra 9. noctes mature baptizetur, ſub pœna 6. orarum. Et ſi infans aliquis intra 9. noctes per negligentiam mortuus fuerit, componatur apud Deum abſque mulcta ſæculari. Sed ſi exactis 9. noctibus per negligentiam mortuus fuerit, componatur utique apud Deum, & ſolvantur præterea illi parochiæ 12. oræ, quod infans tam diu fuiſſet Ethnicus.

XI.

Si presbyter in diebus feſtis vel jejuniis populo indicendis deliquerit, apud Deum veniam petat, & 12. oras penſato.

XII.

Si presbyter in aliena diœceſi ordinationem injuſte obtinuerit, 12. oris mulctetur, diaconus 6. & exuatur ordine, niſi diœceſanus epiſcopus ordinationi peperceriit.

XIII.

Si presbyter in ædibus non conſecratis miſſam celebraverit, 12. oris luito.

XIV.

Si presbyter ſuper altari non conſecrato miſſam celebraverit, 12. oras dependito.

XV.

Si presbyter in ligneo calice corpus dominicum conſecraverit, 12. oris emendato.

XVI.

Si presbyter abſque vino miſſam celebraverit, 12, oris abluito.

XVII.

Si presbyter corpus Chriſti negligenter curaverit, 12. oras ſolvat.

XVIII.

Si presbyter ſæpius quam ter in die una miſſam celebraverit, 12. oris mulctator.

XIX.

Si quis pacem eccleſiæ violaverit, componat ſecundum eccleſiæ diſciplinam, & ſecundum quod ejuſdem ſit immunitas.

XX.

Si quis apud eccleſiam mercaturam exerceat, *laghſlit*, id eſt legis violatæ, pœna eſto.

XXI.

Si quis eccleſiam ſuis neceſſariis deſervire fecerit, ut de lege violata hoc componat.

XXII.

Si quis presbyterum ex eccleſia ſua injuſte ejecerit, *laghſlit*, id eſt legis violatæ, pœnam ſubeat.

XXIII.

Si quis presbyterum vulneraverit, vulnerationis curam penſato, & propter ſacrum ejus ordinem, in compenſationem altaris etiam 12. oras numerato. Sin autem in diaconum hoc ſit perpetratum, 6. oras in altaris violati precium exhibeto.

XXIV.

Si quis presbyterum interfecerit, plenam capitis æſtimationem (quod vveram dicunt) pendito: epiſcopo etiam in compenſationem ſceleris in altare editi 24. oras. Sin in diaconum hoc ſit perpetratum, 12. oras numerato, ob altaris violati compenſationem.

XXV.

Si presbyter quid commiſerit in dedecus eccleſiæ, honorem omnem quem ex ea conſecutus eſt amittat integre.

XXVI.

Si presbyter rem aliquam indecentem in eccleſia poſuerit, hoc emendato.

XXVII.

Si presbyter quidpiam eccleſiæ alienaverit, illud compenſato.

XXVIII.

Si presbyter ſua ſponte eccleſiam deſeruerit, in quam ordinatus fuit, id idem emendato.

XXIX.

Si preſbyter alium contempſerit, vel in eum verbis aut factis peccaverit, id etiam compenſato.

XXX.

Si preſbyter cum alio pugnaverit, emendet

Digitized by Google

ANNO CHRISTI ..... hoc, cum apud ipſum, tum apud epiſcopum.

XXXI.

Si preſbyter alicui in injuſta cauſa ſit auxilio, hoc emendato.

XXXII.

Si preſbyter alicui juſtum auxilium denegaverit, id compenſato.

XXXIII.

Si preſbyter alterum non admoneat de eo quod novit ipſi detrimento fore, illud compenſato.

XXXIV.

Si preſbyter barbam vel comam radere neglexerit, compenſato.

XXXV.

Si preſbyter concubinam ſuam dimiſerit, & aliam B acceperit, anathema ſit.

XXXVI.

Si preſbyter ad tempora conſtituta vices non pulſet, vel horas non cantet, hoc compenſato.

XXXVII.

Si preſbyter cum armis eccleſiam intraverit, hoc compenſato.

XXXVIII.

Si preſbyter male abſolverit anniverſarium eccleſiæ miniſterium interdiu vel noctu, illud compenſato.

XXXIX.

Si preſbyter ordalium male diſpoſuerit, compenſato.

XL.

Si preſbyter tonſuram ſuam obvelet, emendato.

XLI.

Si preſbyter ebrioſus, aut ſcurrilis, aut *ealſcop* fuerit, compenſato.

XLII.

Si preſbyter inter vicinos in parochia ſua aliquid occultaverit ad injuſtum regimen exercendum, hoc emendato.

XLIII.

Si preſbyter anniverſarios ritus per oblivionem prætermiſerit, emendet.

XLIV.

Si preſbyter ſynodum declinaverit, hoc compenſato.

XLV. D

Si preſbyter ſe juſtitiæ non ſubmiſerit, ſed decreto epiſcopi repugnaverit: vel id corrigat, vel a communione ſeparetur ordinatorum, & exuatur tam e ſocietate ſua, quam honore quolibet, ni ſe ſubmiſerit, & luculentius ſatisfecerit.

XLVI.

Si quis legem divinam vel humanam calumniatus fuerit, acriter corrigatur.

XLVII.

Debemus omnes Deum unum venerari & diligere, unam etiam fidem Chriſtianam tenere mordicus, omnemque paganiſmum unanimiter abjicere.

Superſtitionis Ethnicæ rei quomodo puniendi. Si quis igitur poſthac aliquem cognoverit, qui E ſuperſtitiones aliquas Ethnicas exercuerit, ſive per ſortilegium, ſive per torrem, vel qui veneficiis delectatur, aut idola colit: ſi thanus ſit regius, 10. ſemimarcis plectitor, una ſcilicet medietate Chriſto, altera vero ipſi regi.

Si ſit alius poſſeſſor prædiorum qui fecerit, 6. hic ſemimarcas dependito, medietatem ſcilicet unam Chriſto, alteram fundi illius domino.

Si inferior quiſpiam qui færbena dicitur, 2. oras ſolvat.

Si thanus regis hoc in lite negaverit, nominentur ei 12. compurgatores, & accipiat e conſanguineis A ſuis duodecim, duodecim etiam alienigenas..... ..... & ſi defecerit, lahſlitam pendito 10. ſemimarcas. ANNO CHRISTI .....

Si poſſeſſor prædiorum hoc negaverit, accipiantur ei tot parium ſuorum, quot thano regis indicebantur: & ſi is defecerit, lahſlitam pendito 6. ſemimarcas.

Si cyrliſcus (id eſt ruſticus, vel paganus) hoc in lite negaverit, accipiantur ei parium ſuorum quotquot prædictis aliis eſt indictum: & ſi is defecerit, ſahſlitam pendito 12. oras.

XLVIII.

Si ſuperſtitioſus ille conventus, qui *frithgear* di- Conventus ſuperſtitioſus. citur, habitus fuerit in terra alicujus circa lapidem, arborem, fontem, vel nugas alias iſtiuſmodi, pendat, qui hoc fecerit, legis violatæ mulctam, dimidium Chriſto, dimidium terræ domino; & ſi terræ dominus noluerit auxilium præbere ad hoc corrigendum, habeant Chriſtus, & rex, emendationem.

XLIX.

Mercaturam in die Solis exercere, & curias alicu- Dies ſolis. bi celebrare prohibemus, opus etiam quodlibet, & omnimodam vectionem, ſive in plauſtris, ſive in equis, ſive in aliis oneribus ferendis. Qui contra hoc deliquerit, liber mulctam ſolvat 12. oras; ſervus corium perdat, id eſt vapulet, ni ſit viator neceſſitate compulſus, vel propter cibi inopiam, aut cauſa evitandi inimicos. In vigiliis feſtorum itinerari ex neceſſitate licet inter Eboracum & ſex inde C mille paſſus menſuratos.

L.

Qui feſta aut debita jejunia violaverit, 12. oris luat.

LI.

Volumus etiam, ut omnis denarius Romanus in- Denarius Romanus. tegre ſolvatur ad cathedram epiſcopalem ante miſſam ſancti Petri annuatim: & præterea volumus, ut in quolibet VVapentachio duo fideles thani & preſbyter miſſalis unus, eligantur ad hunc colligendum, qui acceptum protinus tradant, interpoſito,* ſi neceſſe fuerit, juramento. * ſi audeant

Si vel thanus regis, vel quis alius fundi dominus, hunc detinuerit, mulctam inferat 10. ſemimarcas, dimidium Chriſto, & dimidium regi. D

Si villaticus aliquis hunc denarium aut celaverit, De eodem aut detinuerit, eum ſolvat dominus ejus prædialis; & in compenſationem bovem capiat villatici. Quod ſi dominus detrectaverit, accipiant Chriſtus & rex 12. oras in pleniorem emendationem.

Si decimas qui thanus eſt regis detinuerit, 10. pen- Decimæ. dito ſemimarcas, poſſeſſor prædiorum 6. & cyrliſcus ſeu paganus 12. oras.

LII.

Prohibemus etiam (ut a Deo eſt prohibitum) ut ne- Conjugiū. mo habeat niſi uxorem unicam, & hāc utique debite conjugatam, & in conſpectu publico datam antea: & ut nemo matrimonium contrahat in cognatione ſua, ſcilicet infra gradum ſeu geniculum quartum, nec cum conſponſali ſua ad fontem ſacrum. Si quis contrarium fecerit, careat Dei miſericordia, ni reſipiſcat, & ſecundum arbitrium epiſcopi compenſaverit. Sin ulterius in nequitia progrediens moriatur: honeſta careat ſepultura, & a Dei miſericordia alienus eſto.

LIII.

Si quis cum moniali concubuerit, uterque pen- Monialis. dat vveram ſuam, id eſt capitis æſtimationem, ipſe ſcilicet atque illa: & ſi in hoc moriantur abſque pœnitentia, honeſta careant ſepultura, & a Dei miſericordia alieni ſanto.

LIV.

Digitized by Google

LIV.

Vxorem dimittens. Si quis uxorem ſuam legitimo matrimonio viventem dimiſerit,& aliam illegitime duxerit,careat Dei miſericordia,niſi emendaverit. Vnuſquiſque autem juſte teneat matrimonium ſuum dum uxor vixerit, niſi forte acciderit quod conſilio epiſcopi ſeparentur, ut diviſim poſtea vivant in caſtitate.

LV.

Si quis in poſterum leges juſtas violaverit, aſſidue componat.

LVI.

Debemus omnes Deum unum venerari & diligere, fidem unicam Chriſtianam tenere mordicus, omnemque paganiſmum penitus abjicere. Et volumus vt *land ceap & lah ceap*, & reſponſa prudentium, & verum teſtimonium, & juſtum judicium, & *fulloc & frum taln* firma permaneant: poculenta etiam, & eſculenta, dominoque fundi debitæ rectitudines perſolvuntor: & una ſemper ſit in populo Chriſtianitas, & regnum unum.

Sit nomen domini benedictum, ex hoc nunc, & uſque in ſæculum.

ANNO CHRISTI 983.

CONCILIVM ROMANVM, IN CAVSA GISELERI MAGDEBVRGENSIS EPISCOPI

ſecundi celebratum anno DCCCCLXXXIII. tempore Benedicti papæ VII.

Giſelerus II. Magdeburg. archiepiſc.

Hoc tempore habitam fuiſſe Romæ ſynodum, in qua inter alia agitata ſit cauſa Giſeleri Magdeburgenſis epiſcopi, teſtatur Ditmarus lib. 3. chron. Quod ait Giſelerum malis artibus ab Imperatore eam ſedem obtinuiſſe, fidem nullam meretur; cum Adam probatæ fidei antiquus chronographus, libro 2. cap. 14. Giſelerum virum ſanctum & VVinulorum apoſtolum nominet. Vide Baronium anno 983.

ANNO CHRISTI 984.

VITA IOANNIS PAPÆ XIV.

Joannes XIV. quando pontifex factus.

Ioannes, qui antea Petrus nominabatur, ex epiſcopo Papienſi & archicancellario Ottonis ſecundi, anno Chriſti 984. ſub regno Ottonis tertii factus eſt Romanus pontifex, hujus nominis decimusquartus. Quod cum Bonifacio VII. apoſtolicæ ſedis invaſori, qui necato pontifice & expilata baſilica Vaticana, ut ſupra dixi, Conſtantinopolim fugerat, innotuiſſet; ſimulque Ottonem Imperatorem, qui ſuo hunc patrocinio defendebat, e vita deceſſiſſe cognoviſſet: ſedem iterũ invaſurus, Romam rediit, cathedram Petri involavit, & quem in ea ſedentem inveniebat Ioannem, inde non tantum exturbavit, verum etiam vinculis alligatum in ſancti Angeli munitionem, quæ a ſuorum factione detinebatur, magna cum tyrannide intruſit, detentumque ibidem menſibus quatuor, violentus & ſacrilegus prædo tandem fame perire coegit: & ne quid illi qui partium Imperatoris erant amplius ſperarẽt, corpus extincti pontificis præ foribus munitionis Angelicę civibus omnibus ſpectandum exhibuit. Illi vero dum intuitu macilenti cadaveris pontificem fame extinctum vidiſſent, & doluiſſent, venerandũ corpus in baſilicam S. Petri delatum ſepelierunt. Interea invaſor ſedis, duorumque pontificum crudeliſſimus interfector, parricida nefandus, & truculentus prædo Bonifacius antipapa, Petri cathedram, proh nefas, per tyrannidem occupavit. Poſt quatuor autem menſes quibus ſedem apoſtolicam violenter & injuſte detinuerat, ultore Deo punitus, A morte repentina interiit. Defuncti cadaver, factioſi illi, quorum ſubſidio vivens nitebatur, nudatum lanceis vulnerarunt; & per urbem traxerunt. Hæc ex antiquis Vaticanis codicibus Baronius anno 984. & ſequentibus. Videant recentiores chronographi, quantum prædonem & tyrannum in numerum optimorum pontificum referant, qui potius inter famoſiſſimos latrones, & potentiſſimos patriæ proditores, Syllas, & Catilinas, annumerandus erat.

Obitus Bonifacii qualis.

Chronographi redarguuntur.

ANNO CHRISTI 985.

VITA ET EPISTOLA IOANNIS PAPÆ XV.

Ioannes XV. quando & quomodo electus?

Ioannes patria Romanus, ex patre Leone poſtea preſbytero natus, poſt extinctum tyrannum communi ſuffragio legitime electus eſt anno Chriſti 985. ſub regno Ottonis III. Hic timore eorum quæ prædeceſſor paſſus erat, receſſit in Tuſciam, cum a novo tyranno Creſcentio Numentano, qui titulo conſulatus munitionem ſancti Angeli poſſidere aggreſſus eſt, infeſtaretur. Cumque legationes ad Ottonem mittere frequentaret, Romani memores eorum quæ propter injurias pontificibus illatas ab Ottonibus anterioribus paſſi erant, e veſtigio honorifica legatione eumdem Ioannem revocarunt, dataque illi omni ſecuritate in urbem redire rogarunt. Quod dum faceret, omnes adventanti occurrerunt, piis officiis & obſequiis eumdem honorarunt, ſeque illi ſubjecerunt. Libentio Hamburgenſi epiſcopo pallium conceſſit. Leonem Trevirenſem viceepiſcopũ ad regem Angliæ & ducem Nortmannorum ablegavit, ut eos inter ſe diſſidentes conciliaret. Acta pſeudoſynodi Remenſis, qua amoto Arnulpho Gerbertus ſubrogatus fuerat, improbavit, & amotum ſedi ſuæ reſtitui feliciter* procuravit. Ad Creſcentii tyrannidem, quæ in dies magis magiſque invaleſcebat, propulſandam, Ottonem regem Germaniæ Romam venire rogavit. Antequam vero accederet, defunctus eſt pontifex optimus ſeptimo Maii, cum ſediſſet annos decem, menſes..... dies duodecim. Sepultus eſt in baſilica ſancti Petri in oratorio ſanctæ Mariæ.

Qua occaſione Romam revocatus fuerit?

Pacem cõponit.

* *non eſt effectum niſi ſub Gregorio V. ut dicetur in notis ad concil. Remenſ. ann. 995. G. C.*

Obitus Ioannis.

ANNO CHRISTI 975.

EPISTOLA IOANNIS PAPÆ XV. AD OMNES FIDELES.

De pace concilianda inter Ethelredum regem Angliæ & Richardum ducem Nortmanniæ, quem marchionem vocat.

Ioannes quintusdecimus ſanctæ Romanæ eccleſiæ papa omnibus fidelibus ſalutem.

Malm. de Geſt. reg. libro 2. cap. 10.

Noverint omnes ſanctæ matris eccleſiæ fideles, & noſtri utriuſque ordinis per climata ſæculi dilatati, qualiter nobis relatum eſt a compluribus de inimicitia Ethelredi Saxonum occidentalium regis, nec non & Richardi marchionis. Vnde nimium triſtis effectus, utpote de filiis noſtris ſpiritualibus: tandem inito ſalubri conſilio, accerſivi quemdam apocriſiarium noſtrum Leonem, viceepiſcopum ſanctæ Treverenſis eccleſiæ: & miſi eum illuc cum literis noſtris exhortatoriis, ut reſipiſcerent ab hac ſuperſtitione. Qui tranſiens veſtras intercapedines terrarum, tandem marinos tranſmeavit fines, & in die nativitatis domini pervenit ante conſpectum regis præfati, moxque ex parte noſtra ſalutato obtulit literas, quas illi miſeramus. Qui,

Digitized by Google

accersitis cunctis sui regni fidelibus utriusque ordinis sapientioribus, ob amorem & timorem Dei ompotentis, nec non & sancti Petri apostolorum principis, & per nostram admonitionem paternam, firmissimam concessit pacem cum omnibus filiis & filiabus suis, præsentibus & futuris, & cum omnibus fidelibus suis sine dolo. Qua de re misit Edelsinum sanctæ Schireburnensis ecclesiæ præsulem, nec non Leofstanum filium Alfvvoldi,& VVlstani filium Ederelnothum, qui transierunt marinos fines,& pervenerunt usque ad Richardum præfatum marchionem. Qui & monita nostra pacifice susciplens, simulque audiens decretum suprafati regis, libenti animo pacem firmavit eamdem cum filiis suis & filiabus præsentibus & futuris, & cum omnibus fidelibus suis: eo rationis tenore, ut si aliquis eorũ, vel ipsi, injuste aliquid contra alium perpetraverint, digna emendatione purgetur. Paxque maneat perpetualiter & inconvulsa, sacramentorum utriusque partis stigmate stipulata. Ex parte scilicet regis Ethelredi, Edelsinus, præsul sanctæ Schireburnensis ecclesiæ, & Leofstanus Alfvvoldi filius,& Ederelnothus VVlstani filius. Ex parte Richardi Rogerius episcopus, Rodulphus Hugonis filius, Truteno filius Thurgis. Actum Rothomagi Kalendis Martii,anno ab incarnatione domini nongentesimo nonagesimo primo,Indict.quarta. Et de hominibus regis, vel de inimicis suis nullum Richardus recipiat,nec rex de suis, sine sigillo eorum.

II. AD ARNVLFVM COMITEM ET ALIOS.

Ex chronico Centulensi,edito a D.Luca Dacherio, tom.4. spicilegii.

Vt monasterio sancti Richarii, quæ abstulerunt, restituant.

Ioannes Episcopus servus servorum Dei, Arnulfo comiti, Balduino comiti cum matre sua, Gosberto vicecomiti, atque Ildiardæ, dilectissimis filiis nostris spiritualibus, omnimodam salutem, & apostolicam benedictionem.

MONEMVS vos a pravis operibus recedere,& bonis operibus adhærere, quatenus Dei omnipotentis misericordiam consequi mereamini, & vitam perpetuam acquirere valeatis. Quapropter, carissimi,mandamus vobis,ut omnem hereditatem, quam abstulistis ex monasterio sancti Richarii confessoris, pro Dei omnipotentis amore reddere procuretis. Nam si reddideritis, habebitis benedictionem sancti Petri, & nostram: si autem monitionibus nostris non obaudieritis, ex autoritate Dei omnipotentis & nostra,sciatis vos esse excommunicatos & maledictos, & ab ecclesia Dei, & a communione omnium Christianorum separatos,nisi ad satisfactionem perveneritis.

III. AD EPISCOPOS ALIQVOT

Vt restitui curent, quæ sancti Richarii monasterio sunt ablata.

Ioannes episcopus, servus servorum Dei, Guidoni venerabili episcopo, Fulconi Ambianensis civitatis venerabili episcopo, Balduino Terganensis civitatis episcopo, dilectissimis filiis nostris spiritualibus, carissimam salutem, & apostolicam benedictionem.

In didem. SI sospitatis copiam,alacritatisque abundantiam erga vos fore noverimus, haud aliter, quam de nobis ipsis lætamur. Cæterum mandamus vobis, quatenus pro Dei omnipotentis amore, sanctique Petri veneratione & nostra interveniente, huic abbati nomine Ingilardo succurratis, ut monasterium sancti Richarii confessoris per nostrum & per vestrum auxilium relevetur. Illis quoque militibus, qui hereditatem monasterii abstulerunt, vestras excõmunicatorias literas unicuique mittere non prætermittatis, ut omnia, quæ de prædicto monasterio abstulerunt, reddere procurent. In hoc apparebit quod sanctam Romanam ecclesiam diligitis, cum nostra deprecatio apud vos venerit, si eam adimpleveritis.

SYNODVS LANDAVENSIS SVB *GVCANO XXVI. LANDAVIÆ EPISCOPO,

a sancto Dunstano archipræsule Cantuariæ,anno Domini DCCCCLXXXII. consecrato,

Circa Annvm Christi 988. * al. GVCAVNO

Qua Arthmail rex Guentiæ ob fratricidium anathema declaratur.

ARTHMAIL Guentiæ, filius Nougui,occidit fratrem suum Elised, imo semet ipsum, ut est metrice dictum: E Landavensi.MS.

Quicumque .... alium molitur ledere, primum
Ipsum se jaculo percutiet proprio.

Ex facto tam execrabili homicidio, & humano generi exoso, episcopus Gucaunus misit legatos per totam parochiam sibi subditam, & obtemperantem ecclesiæ suæ Landaviæ, propter clericos omnes de majoribus gradibus usque ad inferiores gradus, ut simul convenirent apud Landaviam. Et congregatis illis omnibus de fine ad finem, ut prædiximus, affirmante tota synodo, fecit regem anathematizare, & ablata sibi tota christianorum communitate, & audito sibi facto anathemate, requisivit veniam lacrymabili devotione apud Landaviam, & injuncta sibi pœnitentia de fratricidio perpetrato, largitus est in eleemosyna Deo, & sanctis Dubricio,Teliavo & Oudoceo, & Gucauno episcopo, & omnibus præsulibus Landaviæ in perpetuo, *Lanm Mihacgel, Lichrit*, &c.

CONCILIVM ROMANVM IN CAVSA

sancti Adalberti episcopi Pragensibus restituendi celebratum, anno DCCCCLXXXIX. tempore Ioannis papæ XV.

Anno Christi 989.

Causa concilii.

SANCTVS Adelbertus Pragensis episcopus cum Bohemos suos sibi valde contrarios esse experientia didicisset, secundum euangelicam sententiam eos deserens, anno Christi 983. sub Benedicto papa VII.Romam venerat,ut cõsensu Romani pontificis episcopatum dimitteret,sibique ad loca sancta peregrinari liceret. Peracta peregrinatione Romam reversus, monasterium S. Bonifacii ingressus est. Cumque in eo,tamquam in palæstra Christi, integro quinquennio se pugilem strenuissimum exhibuisset: Pragenses emendationem polliciti,episcopum suum repetiverunt, eaque de causa duos viros ad sedem apostolicam ablegarunt. Quos cum pontifex audivisset,conventum hunc synodalem collegit,in quo post diligentem facti inquisitionẽ visum est sanctæ patrum congregationi,plane necessarium esse, ut episcopus ad pœnitentem populum redire cogatur,quantumvis ille reluctetur.Addidit pontifex hanc legem & conditionem: *Si audierint eum, teneant cum benedictione: si vero non audierint, absque periculo sui capitis malorum consortia declinet.* Sententiæ concilii & imperio abbatis Adelbertus obtemperans, magno cum dolore plurimisque lacrymis ad episcopatum rediit. Qua ratione eumdem episcopatum ob ingravescentia populi peccata iterum deseruerit; quave occasione postea Hungarorum apostolus effectus,Stephanum regem baptizaverit, refertur apud Surium in actis sancti Adelberti, die 23. Aprilis, tomo 2. & in vita Stephani Hungarorum

Decretum concilii.

Adelbertus Hungarorum apostolus.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 989.

Hungarorum regis apud eumdem tom. 4. die 25 Augusti.

*** CONCILIVM KARROFENSE APVD KARROFVM PICTAVENSIS

diœcesis monasterium ab episcopis Aquitaniæ II. celebratum Kal. Iuniis, anno Christi circiter DCCCCLXXXIX. Ioannis XV. papæ, anno V. Hugonis regis III. VVillelmo III. Aquitanorum duce.

Ex apographo Iac. Sirmondi S.I. qui illud descripsit ex Engolismensi codice Ioan. Tilii.

INDEX CANONVM.

I. Anathema infractoribus ecclesiarum.
II. Anathema res pauperum diripientibus.
III. Anathema clericorum percussoribus.

PRÆFATIO.

PRÆDECESSORVM nostrorum autoritatibus synodalicis roborati, in nomine domini, & salvatoris nostri Iesu Christi, Kalendis Iunii: ego Gunbaldus archiepiscopus secundæ Aquitaniæ, cum omnibus episcopis comprovincialibus, convenimus aulam quæ olim Karrof vocitatur, tam episcopi, quam & religiosi clerici, necnon etiam & omnis uterque sexus, auxilium divinæ pietatis implorantes: ut qui quædam in nostris domiciliis, moribus pestiferis, per longam tarditatem concilii diu pullulare cognovimus, respectu cælestis gratiæ, & eradicentur noxia, & plantentur utilia. Nos ergo in Dei nomine specialiter congregati decrevimus, sicut in sequentibus manifestata claresc unt, ita.

CANONES.

I. Anathema infractoribus ecclesiarum.

Si quis ecclesiam sanctam infregerit, aut aliquid exinde per vim abstraxerit, nisi ad satis confugerit factum, anathema sit.

II. Anathema res pauperum diripientibus.

Si quis agricolarum, cæterorumve pauperum, prædaverit ovem, aut bovem, aut asinum, aut vaccam, aut capram, aut hircum, aut porcos, nisi per propriam culpam, si emendare per omnia neglexerit, anathema sit.

III. Anathema clericorum percussoribus.

Si quis sacerdotem, aut diaconum, vel ullum quemlibet ex clero, arma non ferentem, quod est scutum, gladium, loricam, galeam, sed simpliciter ambulantem, aut in domo manentem, invaserit, vel ceperit, vel percusserit, nisi post examinationem proprii episcopi sui, si in aliquo delicto lapsus fuerit, sacrilegus ille, si ad satisfactionem non venerit, a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ habeatur extraneus.

SVBSCRIPTIONES EPISCOPORVM.

Ego Gunbaldus archiepiscopus Burdegalensis subscripsi.
Ego Gislebertus Pictavensis episcopus subscripsi.
Ego Hildegarius Lemovicensis episc. subscripsi.
Ego Frotarius Petrocororum episcopus subscripsi.
Ego Abbo Santonum episcopus subscripsi.
Ego Hugo Engolismensis episcopus subscripsi.

*** CONCILIVM REMENSE ANNO DCCCCLXXXIX. IN QVO ARNVLFVS archiepiscopus Remensis, electus est.

ANNO CHRISTI 989.

Sanctæ ac universali ecclesiæ catholicæ, salutem dicunt filii Remorum metropolis.

PIÆ memoriæ patre nostro Adalberone sensus corporeos relinquente, clarum lumen pastoris amisimus, præda hostium facti sumus. Itaque dum molimur tanti viri resarcire ruinas, elapsa sunt canonica tempora, violatæ sunt leges, quibus cavetur nullam sedem amplius triginta dierum spatio vacare licere. Nuncque tandem pulsantibus divina lux se aperuit: & quo sequeremur ostendit, depulso antichristo, simoniaca hæresi damnata. Nos, inquam, dicimur * episcopi diœceseos Remorum metropolis, cum omni clero, diversi ordinis populo acclamante, orthodoxis regibus nostris consentientibus, eligimus nobis in præsulem virum pietate præstantem, fide insignem, constantia mirabilem, in consiliis providum, rebus gerendis aptum; in quo hæ virtutes quæ sic clare relucent, indicio sunt cæteras abesse non posse. Arnulfum dicimus regis Lotharii filium: quem etsi altus sanguis vitio temporis sub anathemate positi aliquo infecit contagio, sed tamen hunc mater ecclesia purificans mysticis abluit sacramentis. Hunc, inquam, dicimus Laudunensis ecclesiæ filium, & ut verius fateamur, Remensis. Ea quippe civitas Remense territorium, Remensis parochia est, nec sic a B. Remigio divisa, ut fieret aliena. Nimirum ille Deo plenus, unitatem appetens, non scissionem affectans, sic scidit, ut cohæreret velut pars in toto: & quis, & quantus futurus esset intelligens, natale solum beavit sacerdotii dignitate. Eligimus ergo hunc Arnulfum, hinc ortum, hinc educatum, simoniacæ hæresis expertem, a factione tyrannica remotum, sua cuique debita jura reddentem, sanctuarium Dei non dissipantem. Sint procul ab electione nostra dolus, & fallacia: nec putent eam ad se pertinere filii Belial. Filii pacis & concordiæ, stabilem, & solidam in perpetuum faciunt, confirmando, corroborando, subscribendo.

LIBELLVS FIDELITATIS SVB specie chirographi editus ab Arnulfo archiepiscopo.

EGO Arnulfus, gratia Dei præveniente Remorum archiepiscopus, promitto regibus Francorum Hugoni & Roberto, me fidem purissimam servaturum; consilium & auxilium, secundum meum scire & posse, in omnibus negotiis præbiturum; inimicos eorum, nec consilio, nec auxilio ad eorum infidelitatem scienter adjuturum. Hoc in conspectu divinæ majestatis, & beatorum spirituum, & totius ecclesiæ assistens, promitto, pro bene servatis laturus præmia æternæ benedictionis. Si vero, quod nolo, & quod absit, ab his deviavero: omnis benedictio mea convertatur in maledictionem, & fiant dies mei pauci, & episcopatum meum accipiat alter. Recedant a me amici mei, sintque perpetuo inimici. Huic ego chirographo a me edito, in testimonium benedictionis, vel maledictionis meæ subscribo, fratresque, & filios meos, ut subscribant, rogo.

Ego Arnulphus archiepiscopus SS.

NOTA SEVERINI BINII.

Argumentum in libellos duos qui sequuntur, nempe Arnulphi commonitorium cum excommunicatione; & concilii Silvanectensis invectivam & anathema.

Arnulfus

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 989. * Adalgerum.

Arnulfus Remenſis archiepiſcopus ab Hugone Francorum rege ad eam dignitatem promotus, venerat in ſuſpicionem, quaſi conſcius foret illius proditionis, qua per preſbyterum quemdam Remenſem * Giſlebertum nomine Carolus frater Lotharii civitate Remenſi potitus erat, ipſumque Arnulfum captivum abduxerat. Augebat ſuſpicionem, quod filius Lotharii regis defuncti, & Caroli nepos eſſet, adeoque ejus juſſu civitas Carolo patruo ſuo tradita fuiſſet. Ad quam ſuſpicionem tollendam cum ille ſententiam excommunicationis, quæ extat in concilio Remenſi, cap. 12. adverſus omnes qui tam nefaria perpetraſſent, privatim intorſiſſet; voluit Galliarum epiſcopos, convenire, idemque quod ille fecerat præſtare. Obtemperarunt ſuo archiepiſcopo aliarum eccleſiarum antiſtites, atque eoſdem prædones, poſt habitam orationem invectivam, ſententia anathematis condemnarunt. Recitata ſunt iſta omnia poſtea in Remenſi concilio, atque inde a Gerberto in ſuum commentarium tranſlata fuerunt.

ARNVLFI ARCHIEPISCOPI REMENSIS COMMONITORIVM ET ANATHEMA in prædones Remorum.

Arnulfus gratia Dei archiepiſcopus. Commonitorium prædonibus Remorum.

QVID tibi vis prædonum Remenſium ſcelerata manus? Nihilne te movent pupilli, & viduæ lacrymæ, nec advocatus eorum? Velis nolis, dominus tuus ipſe teſtis, & judex, & gravis ultor, cujus judicium non effugies. Vide quid ante oculos ipſius egeris. Sanctam pudicitiam virginum non erubuiſti: matronas, etiam barbaris verendas, nudas reliquiſti: orphanum & pupillum non reſpexiſti. Parvum tibi hoc. Acceſſiſti ad templum matris Dei cunctis mortalibus reverendum, ejus atrium perfregiſti, polluiſti, violaſti. Quod oculi ibi viderunt, concupiviſti: quod manus attrectare potuerunt, rapuiſti. Et nos quidem contra divinum ac humanum jus, miſericordia abutentes, quod cibi & potus abſtuliſti, non indulgemus; ſed propter impia tempora non exigimus. Exigimus autem reliqua omnia, quæ pollutis manibus pervaſiſti ac retines. Redde ergo, aut ſententiam damnationis in pervaſores rerum eccleſiaſticarum a ſacris canonibus promulgatam, eam in te latam, multotieſque ferendam, excipe.

Anathema in prædones.

Autoritate omnipotentis Dei, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, interveniente & adjuvante beata Maria ſemper Virgine, autoritate quoque & poteſtate apoſtolis tradita, nobiſque relicta, excommunicamus, anathematizamus, maledicimus, damnamus, & a liminibus ſanctæ matris eccleſiæ ſeparamus vos, Remenſium prædonum autores, factores, cooperatores, fautores, & a propriis dominis rerum ſuarum ſub nomine emptionis abalienatores. Obtenebreſcant oculi veſtri, qui concupiverunt: areſcant manus, quæ rapuerunt: debilitentur omnia membra, quæ adjuverunt. Semper laboretis, nec requiem inveniatis, fructuque laboris veſtri privemini. Formidetis ac paveatis a facie perſequentis, & non perſequentis hoſtis, ut tabeſcendo deficiatis. Sit portio veſtra cum Iuda traditore domini, in terra mortis & tenebrarum, donec corda veſtra ad plenam ſatisfactionem convertantur. Hic autem ſit modus plenæ ſatisfactionis, ut omnia injuſte ablata, præter cibum & potum, propriis dominis ex integro reſtituatis, coramque Remenſi eccleſia pœnitendo humiliemini, qui ſanctam Remenſem eccleſiam reveriti nõ eſtis. Ne ceſſent a vobis hæ maledictiones, ſcelerum veſtrorum perſecutrices, quamdiu permanebitis in peccato pervaſionis. Amen, fiat, fiat.

ANNO CHRISTI 990.

CONCILIVM SILVANECTENSE IN QVO PROVINCIÆ REMENSIS EPISCOPI, prædonibus Remenſis civitatis anathema dixerunt, anno domini DCCCCXC.

Invectiva epiſcoporum Remenſis diœceſeos vice decreti.

QVOVSQVE ſe extendet effrænata licentia veſtra, alterius proditoris Iudæ ſatellites? Ad quem finem ſcelerum progredietur incepta veſtri ducis audacia? Ducis dicimus Adalgeri preſbyteri, qui nomen ſacerdotalis dignitatis ſuo nomine polluit. Te igitur interpellamus, funeſte preſbyter. Quid tibi viſum eſt, poſt illa cruenta arma, quibus te Lauduni exercuiſti, ut iterũ vilis apoſtata factus, Arnulfum Remorum archiepiſcopum traderes: cum ante velut fidiſſimus cuſtos cubares, conviva aſſiduus eſſes, conſilia diſponeres, ſacroſancta adminiſtrares? Num rigorem eccleſiaſticæ ſeveritatis, vel judicium omnipotentis Dei effugere te putaſti? Vrbis portas aperuiſti, hoſtes introduxiſti, venerabile templum matris Dei, atque ipſis barbaris reverendum, velut hoſtium caſtra oppugnaſti. Num etiam vos, prædonum maxima portio, qui eccleſiæ ingentibus beneficiis eratis obligati; qui dicitis, hereditate poſſideamus ſanctuarium Dei; qui ſigna militaria loricati, & galeati, cum ſcutis, & lanceis ante aram B. Dei genitricis intuliſtis; qui pollutis manibus paſtorem cum clero, & populo, inter ſancta ſanctorum comprehendiſtis, cuſtodiæ diſtribuiſtis, carceri mancipaſtis, & adhuc retinetis. Num, inquam, vos divina jura effugietis? Vos quoque, quorum dolo & fraude, conſilio & auxilio, tantum ſcelus factum eſt, cum his qui principes tanti facinoris fuerunt, conſociandi eſtis: ut pœnam peccati ſimul feratis, qui cauſa peccati ſimul conſpiraſtis, bonaque civiũ Remenſium prædones impiiſſimi, velut ſub haſta diſtraxiſtis. Nec etiam vos abeſſe debetis, qui in Adalberonem Laudunenſem epiſcopum non minus levia perfeciſtis. Et ut pullulantem hæreſim reſcindamus, quæ dictitat omnia licere Karolo etiam in ſacris locis: Remenſem ſimul ac Laudunenſem eccleſiam, utramque ſacrilegio, quamvis diſſimili, pollutam, a ſacris removemus officiis, donec legitime reconcilietur utraque. Et ne quis nos talibus monſtris hominum favere, talibus negotiis aſſenſum prębituros putet, ſed pro fide, qua vivimus, omnibus expoſitos periculis: ſententiam noſtram ita confirmamus, ſtabilimus, corroboramus.

Anathema in reos.

Autoritate omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, interveniente & adjuvante B. Maria ſemper Virgine, cum omnibus ſanctis: autoritate quoque ac poteſtate apoſtolis tradita, nobiſque relicta, excommunicamus, anathematizamus, damnamus, & a liminibus ſanctæ matris eccleſiæ ſeparamus Adalgerum preſbyterum diaboli membrum, epiſcopi & cleri, & totius populi Remenſis traditorem: eos quoque qui hujus traditionis extiterunt inventores, autores, factores, cooperatores, fautores, civiumque depopulatores, & a propriis dominis rerum ſuarum ſub nomine emptionis abalienatores. His adjungimus Laudunenſis epiſcopii pervaſores, ac ipſius epiſcopi graviſſimos tortores. Fiat illis, ſicut ſcriptura dicit: Qui dixerunt, hereditate poſſideamus ſanctuarium Dei, Deus meus pone illos ut rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti, ſicut ignis qui comburit ſilvam, & ſicut flamma comburens

Digitized by Google

rens montes; ita persequeris eos in tempestate tua, & in ira tua turbabis eos; imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Erubescant & conturbentur in sæculum sæculi, & confundantur, & pereant; & cognoscant quia nomen tibi Dominus, tu solus altissimus in omni terra: & quia pupillum & viduam non miserati sunt, neque templa Dei reveriti, dominiumque ecclesiarum sibi usurparunt, fiant filii eorum orphani & uxores viduæ, scrutetur fœnerator omnem substantiam eorum, & diripiant alieni labores illorum: nutantes transferantur filii eorum & mendicent: ejiciantur de habitationibus suis: fiant dies eorum pauci, & principatum eorum accipiat alius: & duplici contritione contere eos Domine Deus noster: nisi resipiscant, & ecclesiæ catholicæ fructuosa pœnitentia satisfaciant. Amen, fiat, fiat.

**EPISCOPI REMORVM DIOECESEOS

Salutem dicunt Reverendissimo Patri R.

Mittunt exemplar præcedentis anathematismi.

Quoniam frater & coepiscopus noster Arnulfus intra suam ecclesiam captus, propter vim hostium, ut fertur, non satis quæ sui juris sunt exequi valet: nos nostri officii non immemores, quod olim in famosissimos prædones suo consilio feceramus, repetivimus: hoc addito, quod in cibo & potu contra divinum & humanum jus nulla misericordia abusi sumus "ut ipse. Sed insuper duces, & comites, & conscios totius factionis, anathemate damnavimus: eamque ecclesiam ab officio suspendimus, cæteras Christianis fidelibus sufficere posse judicantes. Itaque decreti atque anathematis exemplar vobis mittimus, nostræque sententiæ vos favere atque idem facere hortamur, monemus, oramus.

" *Arnulfus in suo anathemate pag. 735. exceperat cibum & potum: isti non exceperunt in suo.*

Observatio Gabr. Cossartii S.I.

Huc usque Arnulfo studuerant, ut vides, comprovinciales episcopi. Mox autem Hugoni Regi obsecuti, alia omnia senserunt: ut ex epistolis & Synodo Remensi, quæ subiicio, intelliges.

***Beatissimo Papæ Ioanni Hugo gratia Dei Francorum Rex.

Novis atque inusitatis rebus permoti, summo studio, summaque cura, vestra consilia expetenda decernimus: quippe cum sciamus vos omne tempus in humanis ac divinis studiis exegisse. Considerate ergo quæ facta sunt, & facienda præscribite: ut & sacris legibus suus honor reddatur, & regalis potestas non annulletur. Arnulfus Regis Lotharii, ut dicunt, filius, post graves inimicitias ac scelera, quæ in nos, regnumque nostrum exercuit, loco parentis adoptatus est a nobis, ac metropoli Remorum gratis donatus, jusiurandum præbuit, quod contra præterita & futura valeret sacramenta. Libellum fidelitatis sub nomine chirographi conscripsit, recitavit, corrobavit, corroborarique fecit. Milites ac omnes cives jurare coëgit ut in nostra persisterent fide, si ipse aliquando in potestatem hostium deveniret. Contra hæc omnia, ut certissimi testes sunt, ipse portas hostibus patefecit; clerum ac populum suæ fidei creditum captivitati & prædæ distribuit. Sed esto eum esse addictum alienæ potestari, ut ipse videri vult: cur cives & milites pejerare cogit? cur arma contra nos comparat? cur urbem ac castra contra nos munit? Si captus est, cur non patitur liberari? si vi hostium oppressus, quare non vult sibi subveniri? & si liberatus est, cur ad nos non redit? vocatur ad palatium, & venire contemnit: invitatur ab archiepiscopis & coepiscopis, nihil se eis debere respondet. Ergo qui vices Apostolorum tenetis, statuite quid de altero Iuda fieri debeat, ne nomen Dei per nos blasphemetur: & ne forte iusto dolore permoti, ac vestra taciturnitate, urbis excidium, totiusque provinciæ moliamur incendium. Nec judici Deo excusationem prætendetis, si nobis quærentibus atque ignorantibus, formam iudicii dare nolueritis.

****Domino & reverentissimo Papæ Ioanni, Episcopi Remorum Diœceseos.

Non sumus nescii, beatissime pater, iamdudum oportuisse nos expetere consulta sanctæ Romanæ ecclesiæ pro ruina atque occasu sacerdotalis ordinis: sed multitudine tyrannorum pressi, longitudine terrarum semoti, desideria nostra hactenus implere nequivimus. Nunc itaque vestro examini non sine magno dolore perferimus novum atque inusitatum crimen Arnulfi Remorum Archiepiscopi, qui famosus apostata factus, locum Iudę traditoris olim in ecclesia tenet. Qui filius quondam ecclesiæ Laudunensis, cum episcopum suum dolo & fraude ceperit, ecclesiam eius pervaserit, ad cumulum suæ damnationis Remensem sibi creditam cum clero & populo captivavit. Nec movet eum nostra vocatio, vel potius saluberrima exhortatio, non Archiepiscoporum comprovincialium multoties repetita admonitio, non canonice facta coram Deo & Angelis eius professio, non chirographi in conspectu ecclesiæ recitata descriptio, non numerosa sacramenta miris excogitata consiliis. Stant suo vitio quamplures ecclesię pastoribus viduatæ: pereunt innumerabiles populi sine sacerdotali benedictione & confirmatione: ipse factione tyrannica, divina humanaque iura contemnens, tyrannidem exercet: regibus nostris, a quibus tantam gloriam gratis consecutus est, interitum meditatur. Ergo tandem ad monstra perditissimi hominis expergefacti, ivimus in sententiam Domini dicentis: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore testium duorum vel trium stet omne verbum. Quod si non audierit eos, dic ecclesiæ: si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Matth. 18.

Adesto, pater, ruenti ecclesiæ, & sententiam ex sacris canonibus promulgatam, vel potius ab ipsa veritate prolatam, profer in reum. Sentiamus in vobis alterum Petrum defensorem & corroboratorem Christianæ fidei: ferat sancta Romana ecclesia sententiam damnationis in reum, quem universalis damnat ecclesia. Suffragetur nobis vestra autoritas, & in huius apostatæ dejectione, & in eius qui domui Dei præesse possit, archiepiscopi nova ordinatione, simulque invocatis episcopis nostris fratribus necessaria promotione: ut sciamus & intelligamus, cur inter cæteros apostolatum vestrum præferre debeamus.

CONCILIABVLVM SIVE PSEVDOSynodus Remensis, qua Arnulfus archiepiscopus depositus, & Gerbertus eidem substitutus fuit, anno Domini DCCCCXCI. tempore Ioannis papæ XV.

Anno Christi 991.

Quid actũ in Conciliabulo.

Quid in hac pseudosynodo gestum fuerit, ex legitimis actis Eginaldus in auctario quod est apud Aimoinum descripsit his verbis: In illis diebus in Remensium civitate erat archiepiscopus vir bonus &

ANNO CHRISTI 991. * filius

modestus, frater * Lotharii regis ex concubina, nomine Arnulfus. Hugo autem rex invidebat ei, volens exterminare progeniem Lotharii regis. Congregansque in urbe Remensi synodum, in eum locum idem Hugo rex invitavit archiepiscopum Senonicæ vrbis nomine Seguinum, cum suffraganeis suis. In quo concilio fecit degradari dominum Arnulfum archiepiscopum Remorum dolo nepotis sui, quem tenebat in carcere, dicens non debere esse episcopum natum ex concubina. In loco autem ejus consecrari fecit dominum Gerbertum monachum philosophum: qui Gerbertus magister fuit Roberti regis, filii istius Hugonis; & domini Leutherici archiepiscopi successoris venerabilis Seguini: Arnulfum autem mancipari custodiæ in Aureliana civitate. Venerabilis autem Seguinus archiepiscopus non consensit in degradationem Arnulfi, neque in ordinationem Gerberti: iussio autem regis urgebat. Alii vero episcopi, licet inviti, tamen propter timorem regis degradaverunt Arnulfum, & ordinaverunt Gerbertum. Seguinus autem plus timens Deum, quam terrenum regem, noluit consentire nequitiæ regis: sed magis quantum potuit redarguit ipsum regem, propter quam causam ira regis contra eum efferbuit. Cum magno itaque dedecore expelli iussit Arnulfū de ecclesia beatæ Mariæ Dei genitricis Remensis, & sic alligatum retrudi in carcerem. Alligatus autem in carcere Aurelianæ civitatis, ubi detinebatur nepos ejus Carolus, mansit ibi annis tribus. Nuntiantur hæc omnia præsuli Romano, qui valde indignatus super hoc facto, interdixit sacris, omnibus episcopis qui Arnulfum deiecerant, & Gerbertum ordinaverant, *&c. Hæc de rebus in pseudosynodo Remensi gestis, prædicto loco. Post hæc ibidem subiungitur quomodo Ioannes papa indicta alia synodo Remensi, in præsentia Leonis abbatis a sede apostolica ablegati, acta huius conciliabuli retractari & plane improbari mandaverit. De quibus infra suo loco.*

A B C D E

NOTÆ SEVERINI BINII.

Causa conciliabuli. Causam habiti conciliabuli præbuit rumor, qui de vrbe Remensi per Arnulfum prodita augebatur. Nam cum Hugo rex Francorum sua promotione Arnulfum ad hanc dignitatem archiepiscopalem euexisset: hoc summo studio deinceps peregit, ut episcopum suo judicio ingratum in ordinem redigeret, aliumque in ejus locum subrogaret. Cumque Arnulfus ad judicium synodale vocatus, ad pontificem tamquam competentem judicem provocasset: missis ilsthuc binis legationibus hoc non sine dolo ac fraude mandatum fuit, ut si post literas sedi apostolicæ ante triduum exhibitas non audirentur, in Gallias rediret. Quod cum legati præstitissent, suoque judicio id quod leges ecclesiasticæ de pontifice hac in re consulendo jubent summa cum fraude perfecissent, & in Gallias revertissent: indicta est episcoporum congregatio: vocatus est, de proditione aliisque criminibus, & irregularitatibus accusatus Arnulphus archiepiscopus Remensis. Cumque ille allegaret se a Carolo patruio suo Lauduni captivum detineri, neque alio proficiscendi veniam impetrare posse; Hugo rex Francorum Laudunum proditione episcopi subegit, & Arnulfum qui ibidem in vinculis detinebatur captivum abduci, & synodali huic patrum congregationi judicandum præsentari: eoque modo quo supra dixi dijudicari mandavit.

Acta conciliabuli.

Acta Conciliabuli germana non extant. Acta Concilii germana, pura, simplicia, & sincera, sicut ab exceptoribus notariis vel aliis scripta fuere, non extant. Gerbertus Arnulfi adversarius in hoc conciliabulo ad Remensem archiepiscopatum evectus, & a Romano pontifice deinceps amotus, eadem acta edidit, sed paraphrastice & rhetorico magis quam historico more. Nam, ut ipse fatetur in prologo, alibi quædam addidit, alibi vero ex iisdem nonnulla sustulit & expunxit, quædam autem paraphrastice transtulit & mutilavit.

Libellus Gerberti sub nomine synodi Remensis editus Francofurti anno CHRISTI 991. Quod si ita est, verissimum esse apparet, libellum illum, quem multis blasphemiis & mendaciis intextis antehac ediderant centuriatores, quemque hoc nostro tempore in odium Romanæ ecclesiæ novatores anno 1600. Francofurti in lucem emiserunt, non tam acta synodalia Remensis concilii, quam scriptum quoddam & opus Gerberti in ipsa acta synodalia pro arbitratu illius emissum, continere, vanamque & mendacem esse inscriptionem, qua libellus & opus ipsius Gerberti *Synodus ecclesiæ Gallicanæ* nominatur. Si enim Romanus pontifex, prout infra dicemus, acta hujus congregationis plane improbavit, amotumque judicio synodali Arnulfum sedi suæ restitui demandavit: non tam synodus, quam pseudosynodus appellanda erat. Quas blasphemias & calumnias contra Deum & ecclesiam, quotve mendacia huic suo libello Gerbertus inseruerit, videre est apud Baronium: a quibus recensendis atque hoc loco memorandis ego propterea in primis abstineo, quod non tam actis alicujus conciliabuli, quam commentitio Gerberti scripto contineantur. Quisquis ea scire voluerit, anno Domini 992. numero 11. & sequentibus Baronium consulat.

ANNO CHRISTI 991. cofurti, qualis?

Eiusdem synodi narrationem alteram a R. P. Iac. Sirmondo confectam, inter eius schedas cum actis nonnullis eiusdem concilii repertam, hic subiicio.

*** CONCILIVM REMENSE APVD Sanctum Basolum.

In quo Arnulfus Remorum archiepiscopus abdicare coactus est: mense Iunio, Indictione VI. celebratum, anno Christi DCCCCXCI. Ioannis XV. papæ anno VI. Hugonis regis V.

BIdui spatio duabus sessionibus peractum fuisse constat hoc concilium. Priore enim consessu, qui habitus est XV. Kalendas Iulias, discussa est in utramque partem causa Arnulfi. Posteriore, cui Hugo & Robertus reges interfuerunt, expressus est ab Arnulfo libellus abdicationis, & iuxta libellum sententia in eum lata. Convenerant porro ex diversis provinciis episcopi, Remorum quidem diœcesani, Guido Suessonicæ urbis episcopus, Adalbero Laudunensis, Herveus Beluacensis, Goteſmannus Ambianensis, Ratbodus Noviomensis, Odo Silvanectensis: ex provincia Bituricensi, Daibertus archiepiscopus: ex provincia Lugdunensium prima, Gualterus episcopus Augustodunensis, Bruno Lingonensis, Milo Matisconensis: ex provincia Senonensium, Seguinus archiepiscopus, Arnulfus Aurelianensis, Herbertus Autisiodorensis. Præterea diversarum urbium abbates quamplurimi. Libellus autem ab Arnulfo conscriptus, eius instar quem Ebo in sua olim causa obtulerat, fuit huiusmodi.

LIBELLVS ABDICATIONIS ARNVLFI.

EGo Arnulfus, quondam Remorum archiepiscopus, recognoscens fragilitatem meam, & pondera peccatorum meorum, testes confessores meos, Siguinum archiepiscopum, Daibertum archiepisc. Arnulfum episcopum, Gotesmannum episcop. Herveum episcopum, Ratbodum episcopum, Gualterium episcopum, Brunonem episcopum, Milonem episcopum, Adalberonem episcopum, Odonem episcopum, Guidonem episcopum, Heribertum episcopum, constitui mihi iudices delictorum meorum, & puram ipsis confessionem dedi, quærens remedium pœnitendi, & salutem animæ meæ, ut recederem ab officio & ministerio pontificali, quo me irrecognosco esse indignum, & alienum me reddens pro reatibus meis, in quibus peccasse me secreto ipsis confessus sum, & de quibus publice arguebar: eo scilicet modo, ut illi sint testes alii succedendi & consecrandi in loco meo, qui digne præesse & prodesse possit ecclesiæ, cui hactenus indignus præfui; & ut inde ultra, nullam repetitionem aut interpellationem autoritate canonica facere valeam, manu propria subscribens firmavi. Quo perlecto, ita subscripsit. Ego Arnulfus quondam archiepiscopus subscripsi.

II. ELE-

Digitized by Google

II.

ANNO CHRISTI 991.

*** ELECTIO GERBERTI REMORVM Archiepiscopi.

SEMPER quidem, dilectissimi fratres, judicia Dei justa sunt, sed interdum occulta. Ecce enim post dissolutionem bonæ memoriæ patris Adalberonis, quendam ex regio semine prodeuntem nobis ecclesiæque Remensi præfecimus,& clamore multitudinis impulsi, scriptura dicente,vox populi,vox domini ; & sanctorum canonum institutis desiderium ac vota cleri & populi in electione episcopi perquirentium. Caligavit acies mentis nostrę literam incaute sequendo,cõcordem sententiam divinarum scripturarum parum investigando. Non erat quippe vox domini, vox populi clamantis, crucifige, crucifige. Ergo non omnis vox populi,vox domini: nec omnis cleri & populi vota & desideria in electione episcopi perquirenda sunt ; sed tantum simplicis & incorrupti, id est spe quæstus minime illecti. Sententiæ patrum exponendæ : non liceat, inquit, turbis electionem facere eorum qui ad sacerdotium provocantur: sed judicium sit episcoporum , ut eum ipsi qui ordinandus est probent, si in sermone & in fide, & in episcopali vita edoctus est. Nos igitur episcopi Remorum diœceseos, secundum has constitutiones patrum , favore & conniventia utriusque principis nostri domini Hugonis Augusti , & excellentissimi regis Roberti, assensu quoq; eorum qui Dei sunt in clero & populo,eligimus nobis archiepiscopum Abbatem Gerbertum, ætate maturum, natura prudentem, docibilem, affabilem, misericordem. Nec præferimus illi vagam adolescentiam , ambitionem se extollentem , omnia temere ministrantem : immo nec talibus subjugari patienter auditu perferimus, quorum sapientia & consilio ecclesiastica ac civilia jura administrari non posse scimus. Cumque in unoquoq; episcopo sit hoc speculandum, maxime tamen in eo qui cæteris præest metropolitano. Eligimus itaque hunc Gerbertum qui ..... fuit Hujus vitam ac mores a puero novimus , studium in divinis ac humanis rebus experti sumus. Hujus consiliis ac magisterio informari quærimus. Ejus electionem subscribendo confirmamus, stabilimus, corroboramus communi omnium bonorum consensu.

III.

*** PROFESSIO FIDEI GERBERTI REMORum archiepiscopi.

EGO Gerbertus gratia Dei præveniente mox futurus archiepiscopus Remorum , ante omnia fidei documenta verbis simplicibus assero, id est Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, unum Deum esse cõfirmo: totamq; in Trinitate Deitatem coessentialem, & consubstantialem,& coæternalem,& coomnipotentem prædico. Singulam quamque in Trinitate personam verum Deum , & totas tres personas unum Deum profiteor. Incarnationem divinam nõ in Patre , neque in Spiritu sancto, sed in Filio tantum credo,ut qui erat in divinitate Dei Patris Filius, ipse fieret in homine hominis matris filius. Deus verus ex patre , homo verus ex matre. Carnem ex matris viscеribus habentem , & animam humanã rationalem, simul in eo utriusq; naturę,id est hominem & Deum,unam personam, unum filium, unum Christum , unum dominum creaturarum , omnium quæ sunt & auctorem, & dominum,& rectorẽ cum patre & spiritu sancto confiteor ; passũ esse vera carnis passione, mortuũ vera corporis sui morte,resurrexisse vera carnis suæ resurrectione, & vera animæ resurrectione, in qua veniet judicare vivos & mortuos assero. Novi & veteris testamenti unum eumdemque credo autorem,& dominum,& Deum. Diabolum non per conditionem, sed per arbitrium factum esse malum. Credo hujus quam gestamus, & non alterius carnis resurrectionem : credo judicium futurum , & recepturos singulos pro eisquæ gesserunt vel pœnas vel præmia. Nuptias non prohibeo , secunda matrimonia non damno , carnium præceptionem non culpo, pœnitentibus reconciliatis communicari debere confiteor. In Baptismo omnia peccata, id est , tam illud originale contractum, quam ea quæ voluntarie admissa sunt , dimitti credo. Et extra ecclesiam catholicam nullum salvari posse confiteor. Sanctas synodos quatuor , quas universales mater Ecclesia confirmat , confirmo.

ANNO CHRISTI 991.

*** SYNODVS PROVINCIÆ REMENSIS ADVERSVS ILLIVS PERVASORES circa ann. domini DCCCCXCIII. habita.

CIRCA ANNVM CHRISTI 984.

Huius synodi nihil supereſt, præter episcoporum commonitorium quod subjicio.

GERBERTVS gratia Dei Remorum episcopus. Guido Suessonicus, Adalbero Laudunensis, Ratbodus Noviomensis , Rotardus Cameracensis, Odo Silvanectensis, Fulco Ambianensis, Framericus Morinensis , Ill. Belluacensis , per gratiam sancti Spiritus episcopi. Vobis Gerberto * : & his qui subscripti sunt pervasoribus, atque tyrannis. Diu modestia sacerdotum, furoris vestri rabiem sustinuit : & adhuc patienter expectat. Quousque ergo insania vestra sanis intellectibus nostris obsistet? Quousque dissimulatio pravorum, simplicium quietem perturbabit? Cędes clero infertis : a cleri, monachorum, & pauperum rapinis non cessatis. Convenimus ergo conscientiam vestram omnes episcopi Remorum diœceseos, & ad satisfactionem invitamus, spatiumq; pœnitentiæ usque in proximis Kalendis attribuimus: tunc vos aut * infertiles ecclesiæ palmites recognituri , aut tanquam inutile lignum ab agro Dei gladio sancti spiritus excisuri.

* *f.* Heriberto.

* *f.* fertiles

G. C. Circa hæc quoque tempora datam fuisse necesse est a Gerberto archiepiscopo Remensi epistolam ad Fulconem Ambianensem episcopum : quam, quod & ad res ecclesiasticas attineat, neque extet in ejus epistolarum corpore, hic repræsento.

*** GERBERTI REMORVM ARCHIEPISC. ad Fulconem episcopum Ambianensem epistola.

Increpat quod bona ecclesiastica pervaserit.

INTER varias magnarum rerum occupationes nulla molestia magis afficimur, quam vestrorum excessuum crebra relatione. Et si enim totius metropolis Remorum cura nobis injuncta est; sed vestri potissimum, qui & annorum teneritudine, & morum levitate, pondus sacerdotale necdum ferre didicistis. Cur ergo contra pactum in commune statutum usque ad tempus concilii pervasionem in propria parochia fecistis? nec in hoc enim alleviamini , si res ecclesiæ sunt quas diripuistis, cum hoc nisi legibus fieri non liceat. Accessit ad hoc inlicitum, armorum præsumptio, ecclesiæ violatio, quasi sacerdoti omnia in ecclesiis liceant. Sed ait apostolus, *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.* Licent per liberum arbitrium, quo male usi estis : sed non expediunt per jura divina , quæ contempsistis. Monemus itaque fraternitatem vestram, errata corrigere ; & nobis, quos offendistis, si placet, satisfacere : ut horum excessuum recognitio, multorum peccatorum possit esse abolitio. 1. Cor. 6.

Digitized by Google

CONCILIVM ROMANVM PRO CANONIZATIONE SANCTI VDALRICI

ANNO CHRISTI 993.

Augustani episcopi celebratum anno Christi redemptoris DCCCCXCIII. tempore Ioannis papæ XV.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, omnibus archiepiscopis, episcopis, & abbatibus, in Gallia & Germania commorantibus, salutem in domino ac apostolicam benedictionem.

Quanta fuerit solēnitas festi sancti Vdalrici, patet ex ejus vita & ex Greg. VII. epist. 38. lib. 6.

CVM conventus esset factus in palatio Laterānensi pridie Kalendas Februarii, residente Ioanne sanctissimo papa cum episcopis & presbyteris, adstantibus diaconibus & cuncto clero, surgens reverendissimus Luitolphus Augustæ episcopus inquit: Domine sanctissime præsul, si vobis placet & omnibus episcopis & presbyteris hic residentibus, libellus quem præ manibus habeo, coram vobis legatur, de vita & miraculis venerabilis Vdalrici, sanctæ Augustanæ ecclesiæ dudum episcopi, & quid libitum vobis fuerit, decernatur. Quia Spiritus sancti testatur præsentia & congregatio sacerdotum, certum esse quod legimus, quia nec potest veritas nostra mentiri, cujus in evangelio ista est sententia: *Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego sum in medio eorum.* Quod cum ita sit, nec huic tam brevi numero Spiritus sanctus deest: quanto magis eum nunc interesse credamus, quando in unum convenit turba sanctorum? sanctum namque est pro debita veneratione collegium.

Matth. 18.

Cumque perlecta esset vita prædicti sanctissimi episcopi, ventum est ad miracula, quæ sive in corpore, sive extra corpus gesta sunt, videlicet cæcos illuminasse, dæmones ab obsessis corporibus effugasse, paralyticos curasse, & quamplurima alia signa gessisse, quæ nequaquam calamo & atramento illustrata sunt.

Quæ omnia lepida satis urbanitate expolita recepimus, & communi consilio decrevimus, memoriam illius, id est sancti Vdalrici episcopi, affectu piissimo, devotione fidelissima venerandam: quoniam sic adoramus & colimus reliquias martyrum & confessorum, ut eum cujus martyres & confessores sunt, adoremus: honoramus servos, ut honor redundet in dominum, qui dixit: *Qui vos recipit, me recipit:* ac proinde nos qui fiduciam nostrę justitię nō habemus, illorum precibus & meritis apud clementissimum Deum jugiter adjuvemur, quia divina saluberrima præcepta, & sanctorum canonum ac venerabilium patrū instabant efficaciter documenta omnium ecclesiarum pio considerationis intuitu, immo apostolici moderaminis annisu, utilitatum commoditatem, atque firmitatis perficere integritatem, quatenus memoria Vdalrici jam præfati venerabilis episcopi divino cultui dicata existat, & in laudibus Dei devotissime persolvendis semper valeat proficere. Si quis interea (quod non credimus) temerario ausu contra ea quæ hac nostra autoritate pie ac firmiter per hoc privilegium constituta sunt, contraire tentaverit, vel hæc quæ a nobis in laudem Dei, & pro reverentia jam dicti episcopi statuta sunt refragari, aut in quoquam transgredi: sciat se autoritate beati Petri principis apostolorum, cujus vel immeriti vices agimus, anathematis vinculo innodatum. At vero qui pio intuitu observator extiterit, benedictionis gratiam a misericordissimo domino Deo nostro multipliciter consequatur, & æternæ vitæ particeps efficiatur. Scriptum est per manum Stephani notarii regionarii & scriniarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, in mense Februario, indictione sexta, anno nongentesimo nonagesimo tertio.

Matth. 10.

SVBSCRIPTIONES.

ANNO CHRISTI 993.

Ego Ioannes sanctæ Romanæ catholicæ & apostolicæ ecclesiæ episcopus huic decreto a nobis promulgato consensi & subscripsi.

Ioannes episc. S. Anagninæ ecclesiæ consensi.

Benedictus episcopus sanctæ Pipernensis ecclesiæ consensi.

Dominicus episcopus sanctæ Ferentinæ ecclesiæ consensi.

Crescentius episcopus sanctæ Silvæ candidæ ecclesiæ consensi.

Anniso episcopus sanctæ Cerēsis ecclesiæ cōsensi.

Bonizo archipresbyter & cardinalis sanctæ Luciæ consensi.

Benedictus presbyter & cardinalis sancti Stephani consensi.

Leo presbyter & cardinalis sancti Nerei consensi.

Ioannes presbyter & cardinalis sancti Damasi consensi.

Leo presbyter & cardinalis sancti Sixti consensi.

Ioannes presbyter & cardinalis sanctorum apostolorum consensi.

Ioannes presbyter & cardinalis sanctorum quatuor Coronatorum consensi.

Ioannes presbyter & cardinalis sancti Clementis consensi.

Crescentius presbyter & cardinalis sancti Callisti consensi.

Benedictus archidiaconus.

Ioannes diaconus & oblationarius.

Benedictus diaconus.

Ioannes diaconus.

Hi omnes consenserun & subscripserunt.

Data tertio * Kalendas Februarii per manū Ioannis episcopi sanctę Nepesinę ecclesiæ, & bibliothecarii sanctæ sedis apostolicę, anno pontificatus domini nostri Ioannis sanctissimi papæ XV. octavo, & indictione sexta.

* Nonas.

CONCILIVM NARBONENSE ADVERSVS ECCLESIASTICORVM BONORVM INVASORES habitum anno Christi circiter DCCCCXC.

ANNO CHRISTI 990.

ANNO dominicę incarnationis circiter 990. Ermēgaudus Narbonēsis archiepiscopus provinciale concilium habuit, adversus nobiles viros, qui non tantū ecclesiasticorum bona omnia invadebant, sed in eos etiam sæviebant. Interfuerunt autem concilio non tantum provinciæ Narbonensis episcopi, sed etiam multi laici nobiles, ut Raymundus comes Ruthenensis, Rogerius comes Carcassonensis, ejusq; filius Raymundus, Raymundus vicecomes Narbonensis, idemque Ermengaudi archiepiscopi frater, Guillelmus vicecomes Biterrensis, aliique. *Ita Guillel. Catellus in commentariis occitanie. lib. V. in Ermengando.*

HVGONIS ET ROBERTI RR. FRANC. confirmatio fundationis Burguliacensis.

ANNO CHRISTI 994.

IN Christi nomine Hugo atque Robertus opitulante divina gratia Francorum reges, anno incarnationis dominicæ DCCCCXCIV. indictione VII. regni autem nostri VIII. communi omnium notitiæ tam præsentium, quam etiam futurorum notum esse cupimus, quia Emma Pictavensis comitissa, in quadam curti, vocabulo Burguliaca, pro amore omnipotentis Dei, cum consensu comitis Odonis sui fratris, eam ex nostro beneficio tenentis, monasterium cōstruxit, futurosq; ibidem monachos perpetualiter decrevit. Vt vero utriusque largitio firmior haberetur, jam defuncto Odone comite, uxor ipsius Berta nomine, una cum filiis suis, pariterque Gauberto

Digitized by Google

berto abbate clementiam noſtram humiliter poſtulavit, ut noſtra aſſertione eamdem rem corroboraremus. At nos curam ſanctæ Dei eccleſiæ in mente habentes, eamque ſemper exaltare cupientes, cum conſilio & aſſenſu tam epiſcoporum, quam optimatum noſtrorum, pro animarum noſtrarum redemptione, eorumque, qui hoc expoſtulaverunt, æterna ſalute, ipſorum petitionem noſtra autoritate munitam in perpetuum fore volumus. Sed ne poſtmodum humana calliditate vel invidia contrarietas aliqua oriretur, deſignando judicavimus, ut quicquid ad eamdem curtim pertinet, cum vicaria, & cæteris adjacentiis integrum habeatur, ſalvo tamen jure eccleſiaſtico. Præterea noſtræ inſcriptioni inſerere placuit, quatenus nullius judiciaria poteſtas incolis ejuſdem loci moleſtiam inferat, malamve conſuetudinem ingerat, neque ad aliquem quicquam ex eadem re pertineat. Præter id, ut decedente abbate, alium conſtituendi electum a fratribus, abſque ullius pretii commercio, reſpectus ad prædictam comitiſſam, filioſque ejus, habeatur. Super hoc etiam addimus, ut nulli futuro abbati liceat terras ad eumdem locum pertinentes ſæcularibus diſtribuere, aut aliquo modo commutare abſque ullius loci utilitate. Si quis vero contra prælibatam interdictionem aliquid præſumere tentaverit, libras centum coactus exſolvat, iramq; Dei omnipotentis irrecuperabiliter abſolvendus incurrat: ſtultaque ejus repetitio omnimodo fruſtretur. Signum Hugonis glorioſiſſimi Regis. Signum Roberti regis. Data eſt hæc autoritas Pariſiaco palatio. Regnantibus Hugone & Roberto regibus anno VIII.

Rogerius protocancellarius ſubſcripſit.

MISCELLA EPISTOLARVM AD ARNVLFI ET GERBERTI REMENSIVM Archiepiſcoporum controverſiam pertinentium.

Cum Ioanni XV. renuntiatum eſſet, depoſitum eſſe a Remenſi ſynodo Arnulfum ſuffectumque Gerbertum: epiſcopis omnibus, qui concilio interfuerant, ſacris interdixit, quod ſe inconſulto id auſi eſſent. Hoc primum. Deinde miſſis ad ipſum regis & epiſcoporum legationibus, minime placatior effectus, legatum miſit in Gallias Leonem S. Bonifacii abbatem, qui Moſomenſe concilium, ac deinde Remenſe habuit, in quo ſtatutum, ut reſtitueretur Arnulfus, Gerbertus deponeretur. Datas interim epiſtolas quatuor, id circo huc tanquam in faſciculum unum colligimus, quod nullam præferant certam notam temporis, cui tribuantur.

I.

HVGONIS FRANCORVM REGIS epiſtola ad Ioannem P. XV.

Tuetur ea quæ geſta ſunt adverſus Arnulfum: Pontificem rogat, veniat in Gallias, ut de iis præſens ipſe judicet.

BEATITVDINI veſtræ ego & epiſcopi mei per T*. archidiaconum Remenſis eccleſiæ ſcripta direximus, in quibus Arnulfi rationes vobis explanavimus. Sed hoc nunc obſecrando ſuperaddimus, ut mihi, meiſque juſta decernatis, nec dubia pro certis recipiatis. Nihil nos contra apoſtolatum veſtrum egiſſe ſcimus: quod ſi abſentibus non ſatis creditis, præſentes de præſentibus vera cognoſcite. Gratianopolis civitas in fine Italiæ & Galliæ ſita eſt, ad quam Romani pontifices Francorum regibus occurrere ſoliti fuerunt. Hoc, ſi vobis placet, iterare poſſibile eſt. At ſi nos & noſtra inviſere libet, ſummo cum honore deſcendentem de Alpibus excipiemus: morantem, ac redeuntem debitis obſequiis proſequemur. Hoc ex integro affectu dicimus, ut intelligatis & cognoſcatis, nos & noſtros veſtra nolle declinare judicia. Petimus itaqne, ut T. archidiaconi legationem benigne ſuſcipiatis: &, dum quod petit obtinuerit, nos in ſuo adventu efficiat lætos, & in veſtro obſequio ferventiſſimos.

* al. Ioannem.

II.

GERBERTI REMORVM ARCHIEPISCOPI epiſtola ad Conſtantinum Miciacenſem abbatem.

QVID LEONIS LEGATIONE, præſertim epiſcopis metuendum.

SATIS ſuper venerabilis A. legatione miratus ſum. Referebat quippe! Hæc autem omnia non dolores, ſed initia dolorum ſunt. Majus eſt, quod quæritur, & quod appetitur, quam ego humilis & parvus; verumque proverbium eſt: Tua res agitur, paries cum proximus ardet. Et divinus ſermo: A ſanctuario meo incipite, id eſt a regni fundamento, & ab arce. Hoc factum qui doli comitentur in aperto eſt. Hoc enim conceſſo, dignitas, vel potius gravitas confunditur ſacerdotalis, ſtatus regni periclitatur. Quod ſi hoc inconſultis epiſcopis agitur, epiſcoporum poteſtas, gravitas, dignitas annullatur: qui epiſcopum, quamvis ſceleratum, ſacerdotio privare nec potuerunt, nec debuerunt. Si vero conſultis, ipſi ſuæ damnationis teſtes ſunt: qui a ſe non judicandum judicaverunt, & qui contra profeſſionem ſuam & ſubſcriptionem ſuam, in libello abdicationis a ſeipſis factam, venire præſumpſerunt. Reducetur ad memoriam ejus captio, carcer prolixus, alterius in ejus ſedem ordinatio: ordinatores, ordinatus, atque ab eo ordinati calumniæ ſubjacebunt. Ipſi quoque reges in peccatis ſingulis peccatores apparebunt. Nec ſibi quiſque blandiatur quolibet conquaſſato, ſe incolumi, nec falſo nomine ſponſionis decipiatur: cum res & facta non ex indulgentia judicum, ſed ex ſtabilitate pendeant cauſarum.

III.

EIVSDEM AD SIGVINVM ARCHIEPISCOPVM SENONENSEM EPISTOLA.

Eum obfirmare conatur adverſus Romanum judicium, quo ſacris interdictum erat epiſcopis, qui ſynodo Remenſi apud S. Baſſolum interfuerant.

Prætermittitur hæc epiſtola non debuit, cum jam edita ſit a Baronio.

OPORTVERAT quidem prudentiam veſtram calidorum hominum verſutias evitaſſe, & vocem domini audire dicentis: *Si dixerint vobis ecce hic Chriſtus, aut ecce illic, nolite ſectari.* Matth. 24. Romę dicitur eſſe qui ea, quæ damnatis, juſtificet; & quæ juſta putatis, damnet: & nos dicimus quod Dei tantum eſt, & non hominis, ea quæ videntur juſta damnare, & quæ mala putantur, juſtificare. *Deus,* Rom. 8. inquit Apoſtolus, *eſt qui juſtificat, quis eſt qui condemnet?* conſequitur ergo ſi Deus condemnat, ut non ſit qui juſtificet. Deus dicit: *Si peccaverit inter frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipſum ſolum,* & reliqua uſque, *ut ethnicus & publicanus.* Matth. 18. Quomodo ergo noſtri æmuli dicunt, quod in Arnulfi dejectione, Romani epiſcopi judicium expectandum fuit? Poteruntne docere, Romani epiſcopi judicium, Dei judicio majus eſſe? Sed primus Romanorum epiſcopus, immo ipſorum Apoſtolorum princeps clamat: *Oportet obedire Deo magis, quam hominibus.* Act. 5. Clamat & ipſe orbis terrarum magiſter Paulus: *Si quis vobis annunciaverit, præter quod accepiſtis, etiam Angelus de cælo, anathema ſit.* Galat. 1. Num quia Marcellinus papa Iovi thura incendit, ideo cunctis epiſcopis thurificandum fuit? conſtanter dico, quod ſi ipſe Romanus epi-

Immemor eſt Gerbertus dominiſ

Digitized by Google

ANNO CHRISTI

ea vocis: Quæcunque dixerint vobis, servate & facite; secundum opera vero eorum nolite facere. Rom. 8.

scopus in fratrem peccaverit, sæpiusque admonitus ecclesiam non audierit, hic, inquam, Romanus episcopus præcepto Dei est habendus sicut ethnicus & publicanus. Quanto enim gradus altior, tanto ruina gravior est. Quod si propterea sua communione nos indignos ducit, quia contra evangelium sentiendi nullus nostrum consentit, non ideo a communione Christi nos separare poterit: cum etiam presbyter, nisi confessus aut convictus, ab officio removeri non debeat, præsertim cum apostolus dicat: *Quis nos separabit a charitate Christi?* Et iterum. *Certus sum enim, quod neq, mors neq; vita, &c.* Et quęnam major separatio, quam a filii Dei corpore & sanguine, qui quotidie pro nostra immolatur salute, quemlibet fidelium removere? Quod si hic, qui vitam ademit corporalem vel sibi, vel alteri, homicida est: hic qui sibi, vel alteri vitam sempiternam, quo nomine appellandus est? Neque vero Gregorii sententia, in populum relata, in episcopos referri potest: *sive*, inquit, *juste, sive injuste obliget pastor, sententia pastoris gregi timenda est.* Non enim episcopi grex dicitur, sed populus: Quantum namq; vita pastoris distat a grege, tantũ vita pastoris distare debet a plebe. Non igitur a sacra communione, quasi criminosi confessi, vel victi, suspendi debuistis: neque vero veluti rebellis ac refuga, quia sacrosancta concilia nunquam devitastis: maxime cum actus & conscientia sit pura, nec legalis sententia damnationis in vos adhuc sit lata, nec legibus inferri possit. Legalis ideo illata non est, quia Gregorius dicit: *Sententia sine scripto prolata nec nomen sententiæ habere meretur.* Legibus inferri non potest, quia magnus Leo papa dicit: *Non tenetur Petri privilegium, ubicumque non ex æquitate fertur iudicium.* Non est ergo dãda occasio nostris æmulis, ut sacerdotium, quod ubiq; unum est, sicut ecclesia catholica una est, ita uni subjici videtur, ut & pecunia, gratia, metu, vel ignorantia corrupto nemo sacerdos esse possit, nisi quem sibi hæ virtutes commendarint. Sit lex communis ecclesiæ catholicæ evangelium, apostoli, prophetę, canones spiritu Dei constituti, & totius mundi reverentia consecrati, decreta sedis apostolicæ ab his non discordantia: & qui per contemptum ab his deviaverit, per hęc judicetur, per hæc abjiciatur. Porro hæc servanti, & pro viribus exequenti, sit pax continua & continuo sempiterna. Vos bene valere optamus. xxccv. Iterum valete, & a sacrosanctis & mysticis suspendere vos nolite. Qui enim accusatus ante judicem tacet, confitetur: & qui judice judicante pœnæ se addicit, confitetur. Confessio autem fit aut salutis, aut perditionis causa: salutis, cum quis confitetur de se vera; perditionis, cum falsa de se confingit, vel in se patitur confingi. Tacere ergo ante judicem, confiteri est: confiteri porro falsa & mortalia crimina, homicidæ est: quia omnis qui sibi mortis causa fuerit, major homicida est. Et dominus dicit: *Ex ore tuo te iudico.* Repellenda igitur falsa accusatio, & contemnenda illegalis judicatio: ne, dum volumus videri innocentes coram ecclesia, efficiamur nocentes.

Gregorius.

Gregorius.

Leo.

IV.

*** EIVSDEM AD ADELAIDEM IMPERATRICEM, ET EPISCOPOS Remensis diœceseos epistola.

Remis aberat Arnulfus, cum Remensem synodum breui habiturus esset Leo legatus: hortabatur Adelais, ut rediret: causas ille affert, cur redire nolit.

DOMINÆ & *gloriosæ Adelaidi reginæ semper augustæ Gerbertus gratia domini Remorum episcopus, omnibus suis confratribus, & coepiscopis Remorum diœceseos, bene valere in Christo.*

ANNO CHRISTI

EPISTOLA vestri nominis læta principia pertulit, monita salubria habuit, sed tristi fine conclusa est. Suavem quippe animi vestri affectum circa me ostendit, ad propriam sedem reditum maturare admonuit. Sed quid sibi voluit tam acerba conclusio? Ita enim se habet. Cognoscite quia si modo hujusce monita parvi penderitis, utemur nostrorum rebus, & consiliis absque crimine vestri. Me urbi Remorum prędidente, quando non licuit, licet, vel licebit, vestris uti consiliis, & rebus mihi commissis? An melius licuit Arnulfo eam obtinente? Sed ille eam vobis dolo & fraude abstulit: ego contra multorum dolos & fraudes vobis eam multis vigiliis multoque labore conservavi. Mirum nimis est, vestrorum hostium vos non sentire insidias. Qui enim Arnulfum ad vestri regni confusioné suæ sedi restituere quærunt, non sibi hoc tutum fore putant, nisi me prius qualibet occasione perdant. Quod multum verisimile esse duplici capimus argumento, quia me Remis nuper posito eum absoluere decreviſtis: & quia Leo Romanus abbas, ut absolvatur, obtinuit, ob confirmandum senioris mei regis Roberti novum conjugium, ut mihi a Remensibus per literas significatum est. Accedit ad hoc discrimen fides a præsentibus Corte-calmiciaca a Gibuino Gibuini nepote pervasa. Infinitus, credo, erat villarum numerus, nec ad possidendum sufficere poterant Remenses, nisi ad colonias obtinendas invitarentur Catalaunenses. Quid ergo si Arnulfus absolvendus est, vel si Gibuinus, vel alius quilibet in sede mea inthronizandus est? reditum meum sine capitis mei periculo intelligere non est. Quod ita esse, sed vos minus animadvertere, dubitare non debeo. Novi enim studia vestra omnibus mortalibus prædicanda, novi animi vestri dulcissimos affectus circa me. Quibus si respondere nequeo meritis, respondebo votis. Quocirca ut mea vobis minus ingerã, deq; me omnino taceam, quem divina gratia a periculorum immensitate liberat, & in quantum ad me solum attinet, in omni felicitate disponit & conservat: per terribile nomen omnipotentis Dei oro & deprecor, ut Remensi ecclesiæ desolatæ & attritæ, si quolibet modo valetis, subveniatis. Quę quoniam regni Francorum caput est, si deperierit, ut membra sequantur necesse est. At quomodo non deperit, quæ sub nomine duorum, quasi inter malleum & incudem disposita, dum eorum neutrum rectorem approbat, velut inter undas maris sine remige fluctuat? Quid porro fieri putatis, si tertius sine judicio ecclesię ad numerum accesserit? Neque vero hæc loquor tanquam augur aut divinus. Memini etiam meos conspirasse non solum milites, sed & clericos, ut nemo mecum comederet, nemo sacris interesset. Taceo de vilitate & contemptu, nihil dico de gravissimis injuriis sæpe mihi a pluribus illatis. Ad hæc ut redeam provocatis, & ut graviora patiar, minas superaddit epistola. Quid est, o divina majestas! adeo-ne me infatuatum, vel a te abalienatum putant, ut vel gladios imminentes non videam, vel ecclesiam tuam schismate confundam? Ego vero improborum versutias acute conspicio, & contra omnia schismata unitatem ecclesiæ, si sic decretum est, morte mea defendo. Peto ergo, ô domina mea semper augusta, item a fratribus meis coepiscopis, qui pro causa traditoris Arnulfi, sive juste, sive injuste sub anathemate positi sunt, ut me judicium ecclesiæ expectantem patienter ferant. Neque enim ecclesiam

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 995.

ecclesiam, quam episcoporum judicio regendam accepi, sine episcoporum judicio relinquere volo. Nec rursus contra episcoporum judicium, ubi major autoritas adsit, eam quasi per vim retinere dispono. Quæ judicia dum expecto, exilium, quod a multis felix putatur, non sine multo dolore tolero.

C. C. Hanc epistolam credidit Baronius scriptam post Remensem synodum Leonis legati. Probabilius autem mihi videtur, scriptam esse, cum jam jamque cogenda esset; eo scilicet tempore quo abstinere a divinis officiis jussum esse in Mosomensi concilio Gerbertum, mox videbimus.

*** CONCILIVM MOSOMENSE

habitum ann. DCCCCXCV. a Leone legato apostolico, ubi lectæ litteræ Ioannis XV. auditus Gerbertus, & a divino officio usque ad Remensem synodum abstinere jussus.

ANNO ab incarnatione domini DCCCCXCV. Indictione VIII. a papa Ioanne synodus denuntiata est habenda in parochia Remensi Metropoli. Itaque IV. Nonas Iunii convenientibus Mosomum venerabilissimis episcopis, Liutolfo Treverensi, Aymone Virdunensi, Notgario Leodicensi, Sigefrido civitatis Minigardevvrdæ, Leo abbas monasterii sancti Bonifacii urbis Romæ, vicem agens domni Ioannis papæ, medius inter eos consedit in ecclesia B. Dei genitricis Mariæ. Atque in eorum prospectu Gerbertus Remorum archiepiscopus, pro sua ordinatione rationem redditurus. Interfuerunt etiam huic concilio diversarum urbium abbates non ignobiles, sed vita, moribus, & scientia præclari. Ex laicis quoque admissi sunt Godefridus comes, & reliqui. Facto itaque silentio, cunctis residentibus qui aderant, Aymo episcopus surrexit, & Gallice concionatus est, domnum Ioannem papam episcopos Galliarum, causa synodi, ad Aquas Grani palatii invitasse, & eos illo venire noluisse: iterum invitasse in urbem, & eos non venisse: nunc pro sua sollicitudine, in Remensi provincia concilium statuisse. Et qui de Arnulfi dejectione & Gerberti promotione contraria sibi dicerent, per suum vicarium velle cognoscere. Post hæc protulit epistolam plumbeo sigillo munitam, quam dissolvens coram omnibus recitavit hoc modo se habentem. Ioannes episcopus servus servorum Dei, omnibus archiepiscopis Galliarum, salutem & apostolicam benedictionem, & reliqua.

Hac epistola recitata, surrexit Gerbertus Remorum archiepiscopus: & hanc orationem subintulit.

Semper quidem, reverentissimi patres, hanc diem præ oculis habui, spe ac voto ad eam intendi, ex quo a fratribus meis ammonitus onus hoc sacerdotii non sine periculo capitis mei subii. Tanti erat apud me pereuntis populi salus, tanti erat autoritas qua me tutum fore existimabam. Recordabar præteritorum beneficiorum, dulcis atque affabilis benevolentiæ vestræ, qua sæpenumero cum multa laude præstantium usus fueram: cum ecce subitus rumor vos offensos insinuat, vitioque dare laborat, quod magna paratum virtute inter alios constabat. Horrui fateor, & quos ante formidabam gladios, præ indignatione vestra posthabui. Nunc quia propitia divinitas coram contulit, quibus salutem meam semper commisi, pauca super innocentiam meam referam. Ego quippe post obitum divi Ottonis Augusti cum statuissem non discedere a clientela patris mei Adalberonis: ab eodem ignorans ad sacerdotium prælectus sum, atque in ejus discessu ad dominum, coram illustribus viris, futurus ecclesiæ pastor designatus. Sed simoniaca hæresis in Petri soliditate me stantem inveniens repulit, Arnulfum prætulit. Cui tamen plusquam oportuerit fidum obsequium præbui, donec eum per multos & per me apostatare palam intelligens, dato repudii libello cum omnibus suis apostaticis dereliqui, non spe nec pactione capessendi ejus honoris, ut mei æmuli dicunt, sed monstruosis operibus diaboli territus in effigie hominis latitantis. Non, inquam, ideo illum dereliqui, sed ne illud propheticum incurrerem: *Impio præbes auxilium, & iis qui oderunt me amicitia jungeris: & idcirco iram quidem Dei mereberis.* 1 Paralip. 19. Deinde sanctionibus ecclesiasticis per longa temporum spatia peractis, legeque peremptoria consummata, cum nihil aliud restaret, nisi ut judiciaria principis potestate coerceretur, & tanquam seditiosus ac rebellis a principali cathedra removeretur: lege Africani concilii iterum a fratribus meis & regni primatibus conventus & commonitus sum, ut excluso apostata curam discissi & dilaniati susciperem populi. Quod quidem & diu distuli, & postea non satis sponte acquievi: quoniam quæ tormentorum genera me comitarentur, omnimodis intellexi. Hæc est viarum mearum simplicitas, hæc innocentiæ puritas, & coram Deo & vobis sacerdotibus in his omnibus munda conscientia. Sed ecce ex adverso occurrit calumniator, vocum novitatibus, ut major fiat invidia, obloquitur: Dominum tuum tradidisti, carceri mancipasti, sponsam ejus rapuisti, sedem pervasisti. Itane ego dominum, cujus nunquam servus fuerim, cui etiam nullum sacramenti genus unquam præstiterim? Etsi enim ad tempus famulatus sum, fecit hoc imperium patris mei Adalberonis, qui me in Remensi ecclesia commorari præcepit quoadusque pontificis in ea sacrati mores actusque dinoscerem. Quod dum opperior, hostium præda factus sum: & quæ vestra munificentia, magnorumque ducum largitas clara & præcipua contulerat, violenta prædonum manus abstulit, meque pene nudum gladiis suis ereptum doluit. Denique postquam illum apostatam dereliqui, vias & itinera ejus non observavi, nec quolibet modo ei communicavi. Quomodo ergo eum tradidi, qui ubi tunc temporis fuerit nescivi? Sed neque eum carceri mancipavi, qui nunc nuper sub præsentia fidelium testium seniorem meum conveni, ut propter me nec ad momentum ulla detineretur custodia. Si enim autoritas vestra per me staret, in tantum Arnulfus vilescceret, ut mihi minimum valeret obesse. Quod si contraria mihi, quod absit, sententia vestra decerneret: quid mea interesset utrum Arnulfus an alius Remorum constitueretur episcopus?

Iam de sponsa rapta, sedeque pervasa quod dicitur, ridiculosum est. Dico enim primum nunquam illius fuisse sponsam, quam pro legitima donatione spiritualis dotis collatis ante beneficiis exspoliavit, prosicidit, & dilaniavit. Necdum sacerdotali anulo insignitus erat, & jam omnia quæ denominatæ sponsæ fuisse videbantur, satellites Simonis vastaverant. Dico etiam: si concederetur quolibet modo illius sponsam fuisse, utique esse desiit, postquam pollutam & violatam,

ANNO CHRISTI 995.

violatam, & ut ita dicam adulteratam, suis præ- A donibus prostravit. Num igitur eam, aut quam non habuit, aut quam suo scelere perdidit, illius sponsam rapui? Sedem autem multorum populorum multitudine refertam advena & peregrinus nullis fretus opibus pervadere qui potui? Sed forte apostolica sedes nobis opponitur: tamquam ea inconsulta summum hoc negotium discussum sit, vel ignorantia, vel contumacia. Certe nihil actum vel agendum fuit, quod apostolicæ sedi relatum non fuerit: ejusdem per decem & octo menses expectata sententia. Sed dum ab hominibus consilium non capitur, ad filii Dei supereminens eloquium recurritur: *Si oculus tuus scandalizat te*, & reliqua. Et fratrem peccantem coram testibus coramque ecclesia commonitum, & non obaudien- B tem decernit habendum tamquam ethnicum & publicanum. Conventus ergo Arnulfus, & commonitus litteris & legatis episcoporum Galliæ, ut a cœpto furore desisteret, &, si valeret, quoquo modo se a proditionis scelere purgaret: dum monita salubria contemnit, habitus est tanquam ethnicus & publicanus. Nec tamen idcirco dijudicatus ut ethnicus ob reverentiam sedis apostolicæ, sacerdotiique sacri privilegia: sed a seipso in seipsum damnationis sententia lata, hoc solum eum in omni vita sua præclare egisse dijudicatum est. Quia nimirum si se ipso damnante episcopi absolverent, pœnam sceleris ejus incurrerent. *Si*, inquit magnus Leo papa, *omnes sacerdotes & mundus assentiat damnandis, damnatio assentientes involvit. Hoc enim Dominus omnium indicavit, qui peccantem mundum generali diluvio interemit.* Et papa Gelasius: *Error qui semel est cum suo autore damnatus, in participe quolibet parvæ communionis effecto execrationem sui gestat & pœnam.* Excluso itaque illo a Remensi ecclesia, mihi reluctanti, multumque ea quæ passus sum, & adhuc patior, formidanti, a fratribus meis Galliarum episcopis hoc onus sacerdotii sub divini nominis obtestatione impositum est. Quod si forte a sacris legibus quippiam deviatum est: non id malitia, sed temporis importavit necessitas. Alioqui tempore hostili omne jus, omneque licitum cavere, quid est aliud quam patriam perdere, & necem inferre? Silent equidem D leges inter arma, quibus ille feralis bestia O..... ita abusus est, ut reverentissimos sacerdotes Dei quasi vilia mancipia caperet, nec ab ipsis sacrosanctis altaribus temperaret, commeatus publicos intercluderet. Redeo ad me, reverentissimi patres, cui specialiter ob salutem pereuntis populi, totiusque reipublicæ curam, mors furibunda cum omnibus suis incubuit copiis. Hinc dira egestas, horrea & apothecas armata manu sibi vindicat, sola vestra autoritas ut tantorum malorum levamen fieret expectata est: quæ tantam vim habere creditur, ut non solum Remensi, sed omni ecclesiæ Gallorum desolatæ & pene ad nihilum redactæ, subsidio esse valeat. Quod divinitate propitia exspectamus, & E ut fiat omnes in commune oramus.

Matth. 18.

Hanc orationem Gerbertus finiens Leoni abbati scriptam protulit, & epistolam papæ recepit. Tum episcopi a concilio recedunt, & comitem Godefridum consultationibus suis adhibent. Post hæc Gerbertum ad se vocant, & Leonis abbatis monachũ Ioannem ad reges Francorum cum omni honore deduci faciat orant & obtinent. Deinde Kalendis Iuliis Remis habendam synodum denuntiant. Iam synodus soluta esse videbatur, cum ecce Gerbertus episcopus legatos episcopos accipit, tamquam a parte Leonis, ut a divino officio usque ad denuntiatam synodum abstineat. Qui cum renueret, in præsentia ipsius Leonis perventum est. Ibique breviter commemorat, non esse in potestate cujusquam episcopi, vel patriarchæ, vel apostolici, quemquam fidelium a communione removere, nisi sponte vel convictum, vel ad concilium venire nolentem. Sibi autem nihil horum obstare. Quippe qui nec confessus, nec convictus sit, & qui solus de Gallia ad concilium venerit. Non ergo se suo judicio damnaturum, qui in nullo genere oppositorum sibi male conscius sit. Sed modestia & probitate domni Luidulfi Treverensis archiepiscopi conventus, & fraterne commonitus, ne occasionem scandali suis æmulis daret, quasi jussionibus domni apostolici resultare vellet, sub nomine obedientiæ, ut a missarum tantummodo celebritate abstineret, adquievit usque ad proximas Kalendas Iulias, quo tempore altera synodus indicta erat. & sic discessum est.

ANNO CHRISTI 995.

CONCILIVM REMENSE,

ANNO CHRISTI 995.

Quo per Leonem sedis apostolicæ legatum Arnulfus, Gerberto depositio, Remensi ecclesiæ restitui jubetur, anno Domini DCCCCXCV. tempore Ioannis papæ XV.

C *Hæc est illa vera & legitima synodus Remensis, qua acta præcedentis pseudosynodi autoritate apostolica improbantur & plane annullantur. Quid in ea gestum fuerit, in appendice Aimoini narratur his verbis:* Nunciantur hæc omnia, *de quibus supra in conciliabulo Remensi*, præsuli Romano, qui valde indignatus super hoc facto, interdixit sacris, omnibus episcopis, qui Arnulfum dejecerant & Gerbertum ordinaverant. Misit quoque Leonem abbatem a sede apostolica ad dominum Seguinum archiepiscopum urbis Senonicæ, qui vice sua in urbe Remensi synodum congregaret, mandans illi, ut sine dilatione revocaret Arnulfum, & degradaret Gerbertum. Collecto igitur concilio iterum in urbe Remensi, ex jussione apostolica revocatus est Arnulfus de custodia, & cum honore magno receptus in propria sede. Gerbertus autem intelligens quod injuste pontificalem susceptisset dignitatem, pœnitentia ductus est. Altercationem vero Gerberti pontificis & Leonis abbatis valde utilem plenius invenies in gestis pontificum Remensium. *Hæc de actis hujus synodi, Aimoini appendix. Libellus Gerberti refert, quod in hac synodo, episcopi illi, qui Arnulfum sede sua ejecerant, dixerint, in totius regni discrimine nihil melius & utilius fieri potuisse, quam ut tyranno exclusopastor aliquis populo & regno utilis constitueretur: cumque a Leone argnerentur, quod illud sine apostolicæ sedis autoritate feciſſent; respondebant, binas hac de re legationes Romam missas, non fuisse auditas ideo, quia Crescentium palatii custodem nullo munere corrupissent: nihilque, quod falsum esse constat ex verbis Aymoini supra in pseudosynodo Remensi recitatis, sine consensu & autoritate Seguini Senonensis archiepiscopi, sedisque apostolicæ legati, peregisse. Plura hac de re Baron. ann. 992. & 995. &c.*

NOTA G. C.

Persuasit sibi Baronius, quem Binius, ut in omnibus solet, secutus est, tantam fuisse Hugonis regis erga

Digitized by Google

erga Rom. Pontificem reverentiam, ut obsecutus sit huic posteriori Remensi synodo, eductumque de carcere Arnulfum restituerit: quamquam ipsum, ut germen Caroliнæ stirpis, sibi adversantem expertus esset. Hunc in errorem inductus est ab Aymoini continuatore, cujus modo verba legisti. At restitutum Arnulfum non fuisse, neque Aurelianensi e carcere eductum, nisi annis post Leonis legationem ac synodum tribus, jam functo Hugone rege, Roberto solo regnante, Gregorio V. Pontifice, discimus ex Aymoino in libro de vita S. Abbonis. „ Paucis labentibus annis, inquit cap. XI. occasio se præbuit, „ ut rogatu ac precibus glorioſi regis Rotberti, (Abbo) „ Romuleam repedaret ad urbem. Præcipua vero earum, „ pro quibus directus est, causarū hæc fuit: quia Arnulfus „ Remorum archiepiscopus, absque justa audientia, sede „ sua privatus, custodiæque fuerat mancipatus. Ob hoc „ Gregorius, qui Ioanni in apostolica successerat sede, non „ solum nobilitate generis, verum etiam probitate clarus „ mentis, toti regno Francorum anathema se invecturum „ comminatus est. Hac igitur ex re Italiam repetere servus „ Dei cogitur. Et capite XII. Regressus itaque honorabilis „ Abbo ad regem, a quo missus fuerat: cuncta, pro quibus „ ierat, perfecta nunciat. Arnulfum Remensem custodia „ exemptū pontificatui restituit: pallium illi a domno Papa „ directum reddidit. Post hæc per internuntios ipsi venera„ bili apostolico domno Gregorio amicabiles plenasque „ reverentiæ dirigit literas: in quibus innotescit, se cuncta, „ uti jusserat, perfecisse: quarum istud est exordium. Do„ mino semper in Christo venerabili, S. Romanæ & Apo„ stolicæ sedis præsuli, ac ideo universalis ecclesiæ doctori, „ suus illius, Abbo Floriacensium rector, in Christo salu„ tem. Sæpius contingit, ut puritas integræ veritatis, va„ cillet sententia malefidi interpretis. Quod ego, venera„ bilis Pater, cavens, vestri animi sensa fideliter simplici„ terque, ut præcepistis, deprompsi: nec animositatem re„ gis perhorrui, dum fidem, quā vobis promiseram, ex asse „ servavi. Quandoquidem nihil addidi, nihil minui, nihil „ immutavi, nihil reliqui. Horum omnium, ipse Arnulfus, „ e custodia liberatus & absolutus, testis est: cui vestrum „ pallium coopertum obtuli, quomodo illud acceperam „ ex sanctis manibus vestris.

Quod si tunc restitutus Arnulfus est, cujus rei fides certa est penes Aymoinum & Abbonem: qui factum est, ut qui Gregorio successit Silvester, eumdem quasi de integro restituerit, palliumque miserit per literas, quas infra post Silvestri ejusdem vitam reperies? Ad epistolam illam hæc a nobis controversia discepta bitur.

ANNO CHRISTI 996.

VITA ET EPISTOLA GREGORII PAPÆ V.

Quando pontifex factus.

GREGORIVS, qui Bruno nominabatur, natione Germanus, Ottonis imperatoris consanguineus, factus est pontifex anno domini 996. antequam Otto Romam venisset. Hunc Brunonem nominatum fuisse ante pontificatum, testantur Ditmarus & Rupertus abbas Tuitiensis. Crescentii studio & opera contra eum in schismate elevatus est in thronum apostolicum Ioannes (quem XVI. nominant, & in numerum pontificum male referunt) natione Calaber, Placentinus episcopus. Sed cum Otto imperator ad vindicandam injuriam pontifici per Crescentium illatam in Italiam venisset, Romam expugnasset, invasori sedis apostolicæ manus sacrilegas amputari, aures abscindi, atque oculos evelli præcepit. Cumque a tyrannide Crescentii (de quo Otto obtruncatione capitis extremum supplicium sumpserat) Romani liberiores facti essent, post illam membrorum amputationem asello imposuerunt, tenentemque alterius asini præeuntis tamquam rectoris caudam in manibus, compulerunt ut per publicam totius urbis viam hæc caneret: Tale supplicium patitur qui Romanum papam de sua sede pellere nititur.

Gregorius V. Bruno antea dictus.

Ioannes XVI. pseudo papa.

Ioannes pseudopapa membris mutilatus, asino imponitur.

Hoc schismate sublato, Otto III. Romæ co-

ronatus est imperator, postquam regnum Germaniæ duodecim annis obtinuisset.

Hic pontifex patriam suam insigni aliqua dignitate ornare volens, prævio synodali judicio Romæ constituit ut penes solos Germanos esset jus eligendi regem Romanorum, qui post diadema a Romano pontifice acceptum imperator & Augustus appellaretur. Idem Bonifacium Ottonis cognatum recens ad fidem Christi conversum, & martyrio sancti Adelberti inflammatum, ad prædicandum gentibus munere apostolatus donatum misit in Russiam. Heriberto Colonienſi archiepiscopo pallium donavit, in numerum septem electorum, quibus eligendi imperatoris Romani potestas concessa fuit, eumdem assumpsit. Defunctus est anno Christi 999. pridie Nonas Februarii, cum sedisset annos 2. menses 8. dies 4.

Gregorius V. jus eligendi Romanorum regem Germanis solis concedit.

I. GREGORII V. EPISTOLA AD IOANNEM RAVENNATENSEM archiepiscopum.

Rubeus mutilam ceciderat, Vghellus integram.

Placentinam ecclesiam restituit, Monteferetranam subjicit.

Dilecto filio Ioanni S. Ravennatis ecclesiæ archiepiscopo venerando, tuisque successoribus archiepiscopis in perpetuum.

DIVINÆ remunerationis præmia, & bonæ actionis nostræ labores ab æterna manu optate fructificari sperantes, dignum duximus omni divinæ servitutis obsequio, hilari mente, impendere famulatum, maxime in restaurandis ecclesiis, quas ab antecessoribus nostris ad divini usum servitii dicatos conspeximus. Quapropter considerantes etiam universas hæreses in sancta catholica ecclesia miserabiliter ortas, dignas resecari sanctæ Ravennat. ecclesiæ, tibi Ioanni, ejusdem ecclesiæ venerando archipræsuli, tuisque successoribus in perpetuum, paterno amore subvenimus. Placentinam ecclesiam injuste tibi a meo antecessore ablatam, & contra canones sub nomine archiepiscopatus locatam, tibi, tuisque successoribus refutantes in perpetuum. Insuper etiam a nostro apostolatu postulastis, quatenus pro omnipotentis Dei amore, mercedeque animæ nostræ, necnon & pro statu regni domini invictissimi tertii Ottonis imperatoris augusti, episcopatum Monteferetranum, cum omni integritate sua, ex nostro dono, sub jure sanctæ Ravennatis ecclesiæ donando, & episcopum consecrandi amodo in antea cui volueritis, tibi, tuisque successoribus, nostræ apostolicæ autoritatis privilegio muniremus in perpetuum. Propterea tuis flexi precibus, ad honorem sanctæ Ravennatis ecclesiæ, & stabilitatem ejusdem venerandi loci, ipsum jam fatum venerabilem episcopatum Monteferetranum, cum omni integritate sua, scilicet ecclesiis, capellis, casis, casalibus, curtibus, mansis, coloniis, abbatiis, cellis, fundis, seu terris, vineis, pratis, pascuis, etiam famulis utriusque sexus, & cum omnibus ad jus notati episcopii legaliter pertinentibus, salvum & in cunctis quietum consistere sub jure S. Ravennatis sedis, tuitione, sine cujuslibet quacumque contradictione. Ita scilicet confirmantes, decernimus, ut episcopus, qui in eodem episcopio pro tempore fuerit a te, vel a tuis successoribus ordinatus, sine omni contradictione,

Digitized by Google

subjectionem impendat, & ut alii suffraganei, in omnibus secundum ecclesiæ tuæ profectum obediant. Iusuper namque sub divini judicii obtestatione interminantes jubemus atque præcipimus, ut nullus imperator, vel rex, dux, aut marchio, de præfata consecratione in aliquo te, tuosque successores, lædere præsumat, sed a præsenti decima indictione in antea usque in perpetuum, quemcumque eligere voluerint, per nostram concessionem, ecclesiastico more, in præfato episcopatu, episcopum consecrare debeatis, remota omnium hominum contradictione. Statuentes apostolica censura sub divini judicii obtestatione, & anathematis interdictu, ut si quicumque homo, cujuslibet potestatis existens, præsumpserit ausu temerario contra hoc apostolicæ confirmationis privilegium agere, aut a jure S. Ravennatis ecclesiæ præfatum episcopatum, donum, & consecrationem subripere tentaverit, nisi resipuerit, & his monitis nostris acquieverit, autoritate Dei & nostra, non solum anathematis vinculis innodetur, sed a regno Dei alienus existat: qui autem verus custos & observator extiterit, benedictionis gratiam a Domino consequi mereatur.

Scriptum manu Petri scriniarii, notarii, & regionarii, S. R. E. in mense Iulio, indictione supradicta x. Dat. nonis Iul. per manus Ioannis episcopi sanctæ Albanensis ecclesiæ, & bibliothecarii sanctæ apostolicæ sedis.

"**II. AD GERBERTVM RAVENNATEM EPISCOPVM.

Mittit pallium, Ravennatensem ecclesiam multis ornat privilegiis, multis donationibus auget.

Gregorius episcopus servus servorum Dei, Gerberto S. Ravennatis ecclesiæ archiepiscopo, ac nostro spirituali filio, & per te in eandem ecclesiam, cunctisque successoribus tuis archiepiscopis in perpetuum.

Ex Rubeo & Vghello.

QVONIAM apostolicæ sedis benevolentia, & antiquæ consuetudinis zelo provocati, fraternitatem tuam Ravennati ecclesiæ præfecimus: insignia præsulum ejusdem ecclesiæ dignum duximus tibi conferenda, cum usu pallij, quo uti debeas certis temporibus, certisque modis, sicut antecessores tuos usos fuisse cognoscis. Hoc te nihilominus admonentes, ut sicut a nobis hujus decoris usum, ac sacerdotalis officii honorem accepisse te gaudes, ita etiam morum, atque actuum probitate, susceptum in Christo sacerdotium adornare contendas. Sic enim alterno eris honore conspicuus, si cum habitu corporis, mentis quoque bona concordant, ut foris compositus, intus autem directus, Deo cum propheta vere dicere possis: *Providebam Deo in conspectu meo semper, ut sit a dextris mihi, ne unquam commovear.* Vt autem caritatis in nobis fundatæ dulcedinem recognoscas: ex gratuita largitate nostra, post mortem Adeleidæ Imperatricis augustæ, donamus tibi, tuæque, ecclesiæ districtum Ravennatis urbis, ripam integram, monetam, teloneum, mercatum, muros, & omnes portas civitatis. Si vero alia privilegia aliquibus facta apparuerint, sanctæ ecclesiæ obnoxia, & huic nostro privilegio contraria: autoritate Dei, & S. Petri, ad nihilum redigenda illa dijudicamus: & hoc quod facimus, stabilimus, & intactum permanendum jubemus. Donamus etiam tibi, tuæque ecclesiæ sanctæ, Comaclensem comitatum, post mortem Adeleidæ Imperatricis augustæ: ut tu, tuaque sancta ecclesia, tuique successores, illum, cum omnibus inibi pertinentibus, libere teneant, & ordinent in perpetuum. Et quod bene factum est ut bene reservemus, & in melius corroboremus: privilegium, quod tuo prædecessori Ioanni, cum Monteferetrana, & Cerviensi ecclesiis, & cum omnibus, quæ sibi largiti sumus, ex nostra benevolentia, tibi, tuæque sanctæ Ravennati ecclesiæ, tuisque successoribus confirmamus, & incorrupta semper esse decernimus: id est, monasterium sancti Thomæ apostoli, & Euphemiæ martyris, cum omni integritate eorum, & cum omnibus rebus, & possessionibus eorum cultis, & incultis, tam in civitate Ariminensi positis, quam extra, scilicet in comitatu Pisaurensi, Ariminensi, & Monteferetrano collocatis. Quæ omnia per centum jam curricula annorum, vestra ecclesia, & vestri antecessores tenuerunt, & vos, Deo gratia, tenetis quiete: id est, castellum quod vocatur Ligabizzi, cum omni pertinentia sua, & curte de sancto Hermete, cum prædicta ecclesia, & cum casalibus, & appendicibus suis: scilicet castellum, quod vocatur Galliola, cum omni pertinentia sua: nec non & castrum, quod vocatur Granariolo, cum omnibus rebus, & possessionibus suis. Et castellum quod vocatur Montecorlino cum omni integritate sua: necnon & integrum castellum quod vocatur crucis, cum omnibus rebus, & possessionibus suis. Et ut paternitas bonitatis nostræ, filiationem tuæ devotionis summo affectu, & affluenter in Christo enutriat, autoritate Dei omnipotentis, & S. Petri principis apostolorum, hoc nostro privilegio, præceptum de Regiensi episcopatu, cum omnibus sibi adjacentiis, a venerabili Ottone augusto, tibi, tuæque ecclesiæ, tuisque successoribus attributum, confirmamus, stabilimus, & inconvulsum permanendum præcipimus, ut teneas, defendas, regas, & ad Dei honorem, tam tu, quam tui successores, libere ordinetis. Confirmamus etiam tibi, tuæque ecclesiæ in perpetuum donamus Cæsenam, cum omnibus inibi pertinentibus: & potestate apostolica jubemus, ut de subtus strata, usque ad mare, nullus audeat districtum, aut venationem ullam exercere, nisi cui tu, aut tui successores jusserint: sed absque omnium hominum inquietudine, ad honorem, & utilitatem tuam, potestative omnia ibi facias & præcipias. Omnia etiam privilegia jampridem a prædecessoribus nostris tuæ ecclesiæ collata, omniaque præcepta aut a regibus, aut imperatoribus, pro Dei respectu, attributa, hoc nostro privilegio in voluntate Dei, & autoritate sancti Petri, confirmamus, corroboramus, & in æternum valere volumus, & præcipimus. Si quis igitur contra hæc, quæ per hoc nostrum privilegium pie & firmiter disposita sunt, temerario ausu ire tentaverit: sciat se autoritate B. Petri principis apostolorum, cujus immerito vices agimus, anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo, & Iuda traditore, æterni supplicii incendio concremandum; sicque irremediabiliter involuendum, ne unquam a nexibus anathematis sit absolutus. At vero qui observator in omnibus extiterit, custodiens hujus nostri apostolici constituti autoritatem, ad cultum Dei nostri respicientis, benedictionis gratiam a misericordissimo Deo nostro multipliciter consequatur, & vitæ æternæ particeps efficiatur.

Psal. 15.

Digitized by Google

Script. per manus Petri, notarii, & ſcriniarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ, in menſe April. Indict. XI. Bene valete.

Dat. IV. Kal. Maii, per manum Ioannis epiſcopi ſanctæ Albanen. eccleſiæ, & bibliothecarii ſanctæ Apoſtolicæ ſedis, anno pontificatus domni Gregorii ſummi pontificis, & univerſalis papæ, in ſacratiſſima ſede B. Petri apoſtoli anno II. imperante domno Othone III. a Deo coronato, magno, & pacifico imperatore, anno II. in menſe, & indict. ſupraſcripta.

III. DIPLOMA QVO PRIVILEGIVM ABBATIÆ S. AMBROSII CONFIRMATVR.

POSTQVAM beato Petro apoſtolorum principi, dominus ac redemptor noſter Ieſus Chriſtus ex utero virginis pro noſtra redemptione, ut erat Deus verus ante ſæcula, verus homo in fine ſæculorum apparere dignatus eſt, ligandi, atque ſolvendi in cælo, & in terra poteſtatem tribuit, etiam januas regni cæleſtis reſerandas conceſſit, ſupra ſoliditatem fidei ſanctam ſtabilire dignatus eſt eccleſiam, ſecundum illius veridicam vocem, dicentis: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam: & tibi dabo claves regni cælorum; & quodcumque ligaveris ſuper terram, ligatum erit & in cælo: & quodcumque ſolveris ſuper terram, ſolutum erit & in cælo.* Matth. 16. Poſtquam & hujus vicarii ſinceriſſime Deo famulantes, carentes nebularum denſitatibus, tantam dignius perceperunt poteſtatem, & univerſi curam ſunt ſortiti regiminis: inter quos, & noſtram parvitatem Dei omnipotentis miſericordia connumerare dignata eſt. Ob hoc univerſitati credentium innoteſcere voluimus, quoniam abbatiam in honore celeberrimi Chriſti confeſſoris Ambroſii, necnon venerabilium martyrum Protaſii & Gervaſii conſtitutam, vbi eorum ſacra corpora reconduntur, per hujus noſtræ autoritatis privilegium integerrime corroboramus cum omnibus eccleſiis, oraculis, curtibus, maſſaritiis, diſtrictis, ad ipſam reſpicientibus: ſcilicet Baſiliano, monte Feliciano, Leveniano, Ceſola, Lemonta, Capiate, Oleoducto, Campilioni, Anticiaco, Colonia, Verederio, Cavenaco, Villa Alba, Cugniano, atque cum univerſis ad præfatam abbatiã ſpectantibus: eo ſcilicet ordine, ut monachi ipſius cœnobii ſimul cũ abbate, qui nũc ſunt, vel qui pro tempore fuerint, prætaxatas eccleſias, oracula, curtes, maſſaritios, ſervos, ancillas, Aldiones, & Aldianas, ſine alicujus majoris, minoriſve perſonæ cõtradictione, habeant, teneant & poſſideant, atque in eorũ uſum ac ſumptũ, prout melius providerint, diſtribuant, noſtra apoſtolica autoritate concedentes. Si quis vero, quod non credimus, diabolico ſuaſu contra hujus noſtræ apoſtolicæ conceſſionis firmitatem in poſterum agere tentaverit, & prælibati monaſterii cœnobitas in aliquo, quod eis conceſſimus, inquietaverit; ſit anathema horrendum a trecentis decem & octo patribus, & ex conſenſu fraudis Iudæ, Ananiæque adæquetur flammis, & a Patre, Filio, ſanctoque Spiritu, necnon a beato apoſtolo Petro maledictus in præſens, & futurum, rei crimine aſtrictus ſemper maneat; atque a catholica eccleſia ſit eliminatus, donec prænominatæ abbatiæ monachos, eorumque patrem digna ſatisfactione placare ſtuduerit.

Datum IV. Kal. Maias, per manus Ioannis epiſcopi S. Albanenſis eccleſiæ, & bibliothecarii ſanctæ apoſtolicæ ſedis: anno, Deo propitio, pontificatus domni Gregorii ſummi pontificis, & univerſalis quinti papæ, in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli, ſecundo: imperante domno Ottone tertio, a Deo coronato, magno, & pacifico imperatore, anno II. in menſe, & Indict. ſupra ſcripta XI. Scriptum per manus Petri notarii & ſcriniarii S. R. E. in menſe Aprili, & indictione undecima. P. Bene valete.

IV. AD CONSTANTIAM *REGINAM GALLIARVM.

** Roberti R. Franc. conjugem.*

Vt qui villas Iuliani epiſcopi prædati fuerant, & incenderant, eccleſiaſtica regiaque autoritate coerceantur.

Ex Burchardo, lib. II. c. 22. Et ex apographo Sirmondi quod deſcripſerat ex codice S. Sergii Andegav.

CVM devotiſſimam dominam ſciam de cæleſti vita atque remedio animæ ſuæ ſedulo cogitare, culpam me committere vehementer exiſtimo, ſi ea quę pro timore omnipotentis Dei ſunt ſuggerenda, ſiluero; & te ſanctiſſimam de eccleſiaſtica pace ſedule non commonuero. Nimis me Iuliani fratris & coepiſcopi noſtri proclamatio nuper contriſtavit: maxime cum villæ ſuæ, videlicet eccleſiæ, a nequiſſimis prædonibus ſint deprædatæ, atq; nocturnis incendiis more furum combuſtæ: & dum iidem maligni juxta noſtri prædeceſſoris Bonifacii decreta, pro emunitate illud emendare noluerint: dum & ſæculi leges hæc eadem ita habere voluerint, lege vulgari teſte in qua ſic ſcribitur: Si quis manu armata uſque ad quatuor homines in vicum alterius ad malefaciendum venerit, ille qui prior eſt pro illicita præſumptione componat ſolidos DCCCC. Sequaces vero ejus, unuſquiſque ſolidos LXXX. Si vero ibi incendium fecerint, ſibi nonam componant, prædam vero in quadruplum reſtituant. Si ſæculi leges talem juſtitiam habere voluerint, lex divina cur inferior eſſe debebit? Cum in ipſius veritatis præſentia a Zacchæo conlaudatum ſit, ſi aliquem defraudaret, ut in quadruplum reſtitueret. Et quia ſummum in regibus bonum eſt juſtitiam colere, ac ſua cuique jura ſervare, & in ſubjectos non ſinere quod poteſtatis eſt fieri, ſed quod æquum eſt cuſtodiri; quod vos & diligere, & omnino confidimus ſtudere. Quapropter excellentiæ veſtræ menſe Novembri præſentis anni *II. Indict. Petrum fratrem & coepiſcopum a gremio ſanctæ Romanæ eccleſiæ tranſmittimus, ut fratribus ejuſdem provinciæ in unum congregatis, emunitas, & præſumptio, & ſacrilegium, canonica autoritate, & veſtra regia dignitate talem terminum accipiant, ne poſt hæc membra diaboli, filii nequam, in ſancta eccleſia te etiam ibi regnante talia præſumant.

** Cor. XII.*

NOTA GABRIELIS COSSARTII.

Indictionis certiſſima, quam appoſui, emendatio eſt. Scripta eſt enim epiſtola menſe Novemb. ann. 998. quo anno Conſtantiam Robertus rex conjugem duxit. Neque enim ſcribi potuit, vel anno præcedenti, quo nondum regina erat Conſtantia; vel conſequenti, quo Gregorius Pontifex jam inde a Februario menſe obierat. Porro Novembri ann. 998. currebat eſt indictio XII. inchoata a Kal. Septembr. quod erat iis temporibus pontificiæ indictionis initium, immo & aliquamdiu poſtea fuit, ut ex Gregorii VII. epiſtolis apparet, ac nominatim lib. I. ep. 19.

Non deſignat Gregorius, cujus urbis epiſcopus eſſet ille Iulianus. Andegavi forte, ſiquidem epiſtolæ hujus exemplum ex Andegavenſi codice deſcriptum eſt. Quod ſi ita eſt, addendus Iulianus Andegavenſium epiſcoporum catalogo. Neque locus ipſi deerit. Nam circa hæc tempora magnus hiatus eſt in Gallia Chriſtiana.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 996.

CONCILIVM ROMANVM, QVO A CONSTITVTVM FVIT VT IMPERATOR deinceps a septem electoribus Germaniæ principibus eligatur. Habitum fuit anno domini DCCCCXCVI. tempore Gregorii papæ V.

SEVERINVS BINIVS.

Habitum fuisse hoc concilium probatur quinque assertionibus.

HVjus concilii acta omnia interierunt: ob causam tamen in titulo allegatam hoc tempore habitam fuisse evidenter satis colligit reverendissimus & illustrissimus cardinalis Baronius ex quinque assertionibus. Quarum prima est: Res magni momenti non nisi consultis patribus, & collectis episcopis in synodo, fieri consueverunt. Hæc res quanti momenti sit, indicat magna illa cõtroversia, quæ hac de re inter catholicos & novatores hæreticos jamdiu agitata fuit. Nos enim jus eligendi regem B Romanum pontifici Romano Gregorio V. vel X. acceptum ferimus: illi imperatori Ottoni, aut Friderico idem acceptum referunt.

Prima assertio.

Secunda assertio.

Secunda ejusdem assertio est, hoc tempore synodum Romæ celebratam fuisse, idque probat ex vita sancti Adelberti apud Surium his verbis: *Post hæc facta est synodus, & zelo juris ductus Moguntinus archiepiscopus antiquam cantilenam cantat, & episcopum sanctum a quiete monasterii ad relictos greges revocare instituit. Assensit papa Gregorius, & semel susceptum gregem non posse impune eum dimittere scripturæ sententiis affirmat. Velit nolit vir Dei, eat, inquiunt episcopi sedentes; aliter vinculis nectatur anathematis. At ille secretum petens, ad papam ait: Hostis quieti meæ invidet, qui vos suo stimulo instigat, ut eo me redire compellatis, ubi animarum fructum non faciam, detrimenta autem capiam animæ meæ immania: mitiga ærumnam meam, defectui meo remedium appone: tristi recessui meo da vel unum solatium: si audiunt oves meæ quam clamo vocem, vivens moriar cum eis: sin minus, pietas tua mihi succurrat, ut verba vitæ eis spernentibus, cum licentia tua vadam ad exteras & incultas gentes quæ nesciunt nomen Domini. Acquievit libens voluntati hominis Dei papa Gregorius, ut erat satis bonus, quantum permisit vaga juventus. Reliquit sanctus Adelbertus monasterium non sine magno planctu suo & fratrum, molestè ferens ruptam quietem, sed habens de illo martyrio spem vivam, cuius in suo pectore ardebat longum desiderium,* &c. Ista tunc in synodo. At hujus quoque concilii mentio habetur in vita sancti Burchardi VVormatiensis episcopi, ubi pariter dicitur interfuisse eidem concilio Franco tunc episcopus VVormatiensis, accepisseque ab eo tunc abbatiam, cujus investituram in eadem synodo recitatam tradit, eumque hoc anno esse defunctum.

Tertia assertio.

Tertia ejusdem assertio hæc est. Ottoni magno a Romano pontifice concessum fuit, ut sibi successorem deligeret: cæteri autem imperatores eo jure caruerunt. Probat eadem his verbis: Extat de his Leonis papæ octavi decretum ad Ottonem primum imperatorem datum, quod & recitant ipsi novatores, E cũ inter alia ipse pontifex, quo pertrahat ipsum Imperatorẽ ad liberandam Romanam ecclesiã a tyrannis oppressam, concedit ipsi facultatem eligendi sibi successorem. Sunt hæc verba ab iisdem pariter recitata: *Nos quoque Leo servus servorum Dei, episcopi similiter cum cuncto clero & universo populo Romano, omnibus ordinibus huius almæ vrbis (sicut in ipsis conscriptis apparet) constituimus, confirmamus, corroboramus, & per nostram apostolicam autoritatem concedimus atque largimur domino Ottoni primo Teutonico regi, dilectissimo spirituali in Christo nostro filio, eiusque successoribus, huius regni Italici in perpetuum tam sibi facultatem successorem eligendi,* &c. idque factum, ut autoritate diplomatis hujus, ipse sibi filiũ eligeret successorem, in regnum primo, inde in imperium promovendum. Ex præscripto igitur Romani pontificis factum videmus, ut non rex eligeretur ab electoribus, sed ipsi imperatores primus & secundus Otto, successores regni in imperium promovendos filios nominaverint. Otto autem tertius, quod prole caruerit, per pontificem Gregorium aliter imperio consulendum putavit, nempe ut electoribus principibus id concederetur ab ipso.

Cent. 10. cap. 16. pag. 720. v. 9.

ANNO CHRISTI 996.

Quarta assertio.

Quarta assertio, quam ad acta concilii investiganda affirmat, & probat, ista est. Est firma, & in omnibus constans assertio, sicut imperium autoritate Romani pontificis ex oriente in occidentem translatum est, ita jus eligendi imperatorem Germanis concessum, vel dixerimus regem in imperatorem promovendum, ab eorumdem Romanorum pontificum autoritate, & concessione manasse. Accipe quæ de his Innocentius tertius papa scripserit ad ducem Caringiæ sive Turingiæ: *Illis principibus jus, & potestatem eligendi regem, in imperatorem postmodum promovendum, recognoscimus, ut debemus: ad quos de jure antiqua consuetudine noscitur pertinere, præsertim cum ad eos ius & potestas hujusmodi ab apostolica sede pervenerit, quæ Romanum imperium in personam magnifici Caroli a Græcis transtulit in Germanos.* hæc Innocentius. In concilio Viennensi eadem Clemens quintus his verbis: *Romani principes orthodoxæ fidei professores, sanctam C Romanam ecclesiam, cuius caput est Christus redemptor noster, ac Romanum pontificem eiusdem redemptoris vicarium, fervore fidei, & claræ devotionis promptitudine venerantes, eidem Romano pontifici, a quo approbationem personæ ad imperialis promptitudinis apicem assumendæ, necnon unctionem, consecrationem, & imperii coronam accipiunt, ut sua submitterent capita, non reputarunt indignum, seque illi, & eidem ecclesiæ, quæ a Græcis imperium transtulit in Germanos, & a qua ad certos eorum principes ius, & potestas eligendi regem in imperatorem promovendum pervenit, astringere vinculo juramenti,* &c. id quidem adeo sine contradictione a majoribus receptum est, ut semper ipsi electores & imperatores ab eis electi, D ingenue hoc ipsum professi sint, intellexerintque pariter ejus esse facultatis qui dedit, & auferre pariter, cum viderit expediens esse reipublicæ Christianæ: quod & cætera exempla demonstrant.

Extra de elect. c. venerabilem 34.

Clement. de jurejur. cap. 1.

Quinta assertio.

Quinta ejusdem assertio hæc est. Facultas eligendi imperatorem concessa est electoribus non ab alio quam a Gregorio papa V. Quod ut probet, ista præmittit: Sane quidem dum Otto Romæ fuit, tractasse inter alia quæ ad regni jura pertinent Sigebertus affirmat. Si concilii Romani, de quo agimus, monumenta extarent, nobis haud laborandum esset in perquirendo qualis fuerit ista ab ipso pontifice iisdem electoribus tributa concessio: num scilicet ipsa fuerit omnibus Germaniæ principibus generatim collata, an tantum sex vel septem certis nominatisque expressis principibus (ut nunc sunt) ecclesiasticis atque laicis exhibita. Certe quidem revocandum non est in dubitationem, generalem saltem concessam Germaniæ principibus omnibus eamdem facultatem eligendi regem in imperium promovendum. Etenim id omnino asserere, etiamsi alia quæque testimonia deessent, facta ipsa non modo suadent, sed cogunt. Cum enim, ut audisti, concessum fuerit a Leone VIII. Ottoni primo ejusque successoribus, successores eligere reges in imperium promovendos, & ab eis factum usque ad tertium Ottonem constet, & post ipsum numquam id tentatum ab ipsis fuisse inveniatur: plane dicendum est,

Sigebertus anno 1002.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 996.

est, eam facultatem demptam fuisse imperatoribus ipsis penitus, & Germaniæ collatam principibus, nec ab alio quam a Romano pontifice; cujus dumtaxat id esset autoritatis, quod, ut nuper audisti, electores, & electi imperatores publicis scriptis ingenue sunt professi.

His præmissis, quintam assertionem ita probat. Vt autem non ab alio quam ab ipso Gregorio id factum sit, multa sunt quæ nos id affirmare cogunt. Atque in primis, quem diximus, ipse rei usus, cum post ipsum Gregorium Ottone imperatore defuncto, non amplius per imperatores, sed per electores principes, constet fuisse successores electos, quod scriptores omnes affirmant, & quævis vetera monumenta testantur: speciatim vero complures autores, qui suorum temporum res scripserunt, id absque controversia aliqua asserunt; quod & ipsi etiam refractarii novatores, ut dictum est, profitentur.

Ista autem decernendi Gregorio ipse Otto imperator fuisse autor videri potest. Cum enim absque liberis esset, & spes omnis dempta, ut in filium, quod fecerunt prædecessores, transferret imperium: ne post ejus obitum inter omnes sibi consanguinitate, & affinitate conjunctos, & alios æmulos ejusdem honoris principes, exoriri possent bella civilia, quibus idem conflagrans perderetur imperium: in electores eam refundendam potestatem autoritate pontificia consultius existimavit. Et quod videret æmulos gloriæ Germanorum Francos, explosis Carolinis ignominiæ nomine fugillatos, novos eosdemque pugnacissimos habere cœpisse ex alia linea reges: ne illis imperium pariter affectandi, & ad Francos, e quibus in Germanos fluxerat, revocandi aliqua quærentibus pateret occasio, bene consultum rebus Germanorum putavit, si apostolica autoritate firmaret, ut iidem tantum essent Germani, quibus facultas esset creandi regem, quem idem Romanus pontifex promoveret in imperatorem: ita tamen, quod si causa aliqua esset id negandi, libere facere posset, nec aliquo necessitatis nexu, quem ipsi elegissent in regem, compelleretur probare atque ungere imperatorem. Nam audi Innocentium tertium idipsum electoribus his verbis insinuantem: *Sed & principes recognoscere debent, & utique recognoscant, sicut iidem in nostra recognovere præsentia, quod ius & autoritas examinandi personam electam in regem, & promovendam ad imperium, ad nos spectat, qui eum inungimus, & coronamus. Est enim regulariter, & generaliter observatum, ut ad eum examinatio personæ pertineat, ad quem impositio manus spectat. Numquid enim si principes non solum in discordia, sed etiam in concordia, sacrilegum quemcumque vel excommunicatum, in regem, tyrannum, vel fatuum hæreticum eligerent, aut paganum, nos inungere, consecrare, ac coronare homine huiusmodi deberemus? Absit omnino.* Hæc Innocentius. Porro quis non intelliget, quod si personam electam in imperatorem assumendam ex causa ipse potest rejicere pontifex, multo magis ipsos electores ab electione repellere potest ex causa: præsertim vero si inquinatus sit hæresi, in qua nec recipiendus, sed spernendus ab eo esset imperator electus? Porro non sic jus eligendi in alios transtulit Romanus pontifex, ut illud apud se noluerit remansisse, & cum opus fuerit, & necessitas exegerit, eo pro arbitrio uti posset, hunc recipiendo, abjiciendo autem illum, prout opportunitas postularet. Nam audi quid dicat Glaber Rodulphus, horum temporum probatus scriptor, qui ab hoc tempore usque ad millesimum quadragesimumquintum historiam scripserit ad sanctum Odilonem abbatem suum. *Illud*, inquit, *nihilo minus nimium condecens, & perhonestum videtur, atque ad pacis tutelam optimum decretum, scilicet, ut ne quisquam audacter Romani imperii sceptrum properus gestare princeps appetat, seu imperator dici, aut esse valeat, nisi quem papa sedis Romanæ morum probitate delegerit aptum reipublicæ, eique commiserit insigne imperiale.* Hæc ipse, haud ignorans, quæ assidue ante ejus oculos versabantur, per principes imperii feudatarios eligi qui esset in imperium promovendus, probe noscens summam rerum penes pontificem esse, ut probaret, vel non probaret quem elegissent qui jus habuerant eligendi.

Extra. de elect. c Venerabilem.

Glab. hist. libro 1. c. 5.

Cum ergo ex his manifestum sit, hanc rem tanti momenti Romæ in præsentia Ottonis tertii imperatoris a Gregorio quinto constitutam fuisse: sine dubio ea de re actum fuisse oportet in illo, quod eodem tempore Dei providentia celebrabatur, Romæ concilio in causa Adalberti Pragensis, & Burchardi VVormatiensis episcopi.

De septem electorum origine, & institutione.

De septem electorum origine, & institutione, illud ibidem subjungit Baronius: Reperitur magnopere controversum, & prolixa disceptatione agitatum, num septem tantum electorum selectio, & electio, qui Romanorum regem crearent, fuerit ejusdem Gregorii papæ quinti institutio, vel alterius Romanorum pontificum. Hujus rei occasione, scimus Panuinium commentarium de comitiis imperatoriis elaborasse: quo nihil aliud probare nititur, quam septem electores non a Gregorio quinto institutos fuisse, sed a Gregorio ejusdem nominis decimo, nullum alium habens suæ sententiæ quem sequatur autorem, nisi infectam hæresis scabie bestiam, quem indigne nimis ipse homo catholicus pectine scalpit eburneo, dum eum prædicat virum esse disertum. Quem si cominus inspexisset lucerna Cleanthis, eum potius sicut pietate, ita & doctrina intellexisset omnino desertum, nullo autem modo disertum: ut cum ex multis aliis, tum ex ipso in quo sequitur eum quem laudat, & in quo laudat errantem, intelliges. Quos ambos turpiter errantes egregie corrigit, quem jure laudavimus, Bellarminus vere doctissimus, ostendens (quod ipsos latuit) complures, eosdemque fide integros, scripsisse ante Gregorium decimum autores de septem electoribus jam antea constitutis, adeo ut nequaquam vel fingi potuerit eosdem ab ipso Gregorio decimo originem ducere, quorum ante ejus pontificatum fieret mentio a diversis ejusdem temporis claris autoribus.

Avētinum autor intelligit, qui libro 5. annalium Boiorum id asserit.

Bellarminus de trās. latione Romani imperii lib. 3.

De numero electorum.

Explosis igitur novatorum falsis opinationibus, repudiatisque novitatibus eorumdem, nec sic definita remanet quæstio, ut factum a Gregorio V. affirmare possimus, quod a Gregorio X. institui potuisse negatur. Siquidem etsi in controversiam revocari non potest, ut dictum est, id quod tributum fuerat a Romano pontifice Ottonibus imperatoribus eligere successores, per Gregorium V. transfusum ad Germaniæ principes: haud tamen adeo liquet, per ipsum fuisse electores ipsos numero senario, vel septenario definitos; sed & si factum fuerit, constare tamen nequaquam id fuisse usu receptum. De his ergo modo nobis agendum, ac demum a quo potissimum Romano pontifice id primum invenerimus institutum, in medium adducendum.

Feudatarii imperii iidem electores.

Sane quidem nemo jure inficias ire poterit, post tertii Ottonis imperatoris obitum, ducentis & amplius annis, quotquot electi fuerunt Romanorum reges, imperatores designati, eosdem non se-

ANNO CHRISTI 996.

ptem dumtaxat electorum, sed omnium principum A Germanorum qui ad comitia convenissent suffragiis fuisse ad regium culmen electos. Quod præterquam singulorum promotiones perspicue satis edocent, ut dubitationi nullus possit locus esse relictus: quæ adhuc extant de ipsis promovendis literæ diversorum pontificum Romanorum ad Germaniæ principes datæ, & inter alias, quas Gregorius scribit ad omnes episcopos, duces atque comites Teutonicos, de novi regis electione facienda, si Henricus in synodo excommunicatus non resipisceret, ostendens illorum omnium jus esse par in eligendo rege in imperium promovendo. Ita etiam perseverasse tempore Innocentii papæ tertii, anno redemptoris millesimo ducentesimo, cum mortuo Hen- B rico sexto imperatore principes Germaniæ scissi sunt inter se, eligentibus aliis Ottonem quartum, aliis vero Philippum, literæ ambarum partium ad Innocentium papam datæ significant: quibus manifeste apparet, non penes septem tantum fuisse jus eligendi, sed penes omnes tam ecclesiasticos quam laicos feudatarios imperatoris in utraque Germania principes. Extat scriptus tunc codex omnium illarum epistolarum, quæ in ea causa ultro citroque datæ fuere, asservaturque in archivo apostolicæ sedis in castello sancti Angeli in Vrbe: nimirum literæ Balduini comitis Flandriæ unius ex electoribus; aliæ comitis Daburgensis, & Metensis eodem munere perfungentis; Adolphi archiepi- C scopi Colonienſis, & aliorum qui elegerunt Ottonem: quæ cum non sint adeo prolixæ, hic exempli causa recitandas esse haud duximus otiosum. Sic se habent.

Gregorius VII. libro 4. epist. 3.

Eod. cod. epist. Innocentii papæ epist. 7. Eod. cod. epist. 8. Eod. cod. epist. 9. Eod. cod. epist. 10.

Sanctissimo patri, ac domino, Innocentio sacrosanctæ Romanæ sedis summo pontifici, principes, & barones Alemanniæ, clerici, & laici, debitam in Christo reverentiam, & sinceritatem obsequii.

CVM placuisset ei qui aufert spiritum principum, & magnus & terribilis est super reges terræ, dominum Henricum imperatorem de medio auferre: necessarium nobis fuit visum, de substituendo rege tractatum, & colloquium habere. D Convenimus ergo sæpius, & miserias, & oppressiones, quas hactenus sustinueramus, recensentes, per universos regni ..... animos nostros erexi-mus, & quid honori ecclesiæ Dei, & paci ac quieti subjectorum expediret, deliberantes, nunc unum, nũc alium, quasi finaliter eligere putabamus. Verum quia non est prudentia, non est potẽtia, non est consilium, nisi per Deum: placuit ei qui Abrahæ filium immolare volenti victimam providit, & Dauid fratribus juniorem de post fetantes accepit, atque Matthiam ex discipulorũ numero ad sortem apostolatus elegit, serenissimum dominum nostrum Ottonem quondam Henrici ducis Saxoniæ filium, ad regimen Romani imperii de terra peregrinationis suæ ex inopinato offerre nobis. Invocata itaque sancti Spiritus gratia, prædictum dominum Ottonem, Christianæ fidei cultorem devotissimum, atque sanctæ Romanæ ecclesiæ advocatum, & defensorem fidelissimum, & judiciariæ potestatis observatorem justissimum, de longa, & antiqua regum prosapia ex utraque linea specialiter editum, ad Romani regni fastigium juste, & rationabiliter elegimus; &, sicut debuimus, ipsius electioni cõsensimus, ipsumque in Augustorum sede a Carolo magno apud Aquisgranum huic dignitati deputata locavimus, & corona, & regni diademate, per manum domini Adolphi Colonienſis archiepiscopi, ea qua decuit solennitate, feliciter coronavimus.

ANNO CHRISTI 996.

Nos autem principes, qui jam dictum dominum in regem elegimus, feuda nostra quæ ab imperio tenemus, a manu ipsius recipientes, hominium sibi fecimus, & fidelitatem juravimus. Tantæ igitur dignitatis munus excellentissimus princeps divinæ potius gratiæ quam suis meritis adscribens, primitias hujus honoris afferens domino, propria voluntate juramento firmavit in primis sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ, deinde omnia ecclesiarum jura bona fide servare, & manutenere, & subjectos imperii, exheredatos maxime, & a suis possessionibus violenter ejectos, in sua justitia pro posse juvare, & conservare. Pravam illam consuetudinem insuper, quam imperatores antecessores sui in occupandis rebus mobilibus vel se moventibus decedentium episcoporum vel abbatum principum hucusque servaverunt, penitus extirpans, nos ecclesiasticos principes ex hac indebita vexatione, regali benevolentia, liberos dimisit, & decedentium bona suis successoribus servanda liberaliter statuit.

Paternitati ergo vestræ dignum supplicare duximus, quatenus fidem, & devotionem domini nostri regis attendentes, merita quoque illustrissimi patris sui Henrici ducis Saxoniæ, qui ab obsequio sanctæ Romanæ ecclesiæ numquam recessit, memoriter tenentes, paci, & quieti nostræ, & vestræ, intuitu Dei ac nostri obsequii, providentes, ipsius electionem, & consecrationem, autoritate vestra confirmare, & imperiali coronatione armare, paterna pietate dignemini. Sanctitatem insuper vestram obnixe rogamus, quatenus principes, & barones, a tam rationabili electione discordes, ecclesiastica censura ad concordiam revocetis, & ab illicita fidelitate partis adversæ clave sancti Petri resolutos, ad præstandam regi domino nostro fidelitatem & subjectionem autoritate vestra compellatis. Vt autem a domino rege nostro jura Romanæ ecclesiæ, ut prædictum est, integra & illibata serventur, nos in bona fide spondemus, & pro domino rege nostro fidejubemus.

SVBSCRIPTIONES.

D Ego Adolphus Colonienſis archiepiscopus elegi, & subscripsi.

Ego Berardus Paderbornensis episcopus elegi, & subscripsi.

Ego Thietmarus Mindensis episcopus elegi, & subscripsi.

Ego VVitichindus Condeiensis abbas elegi, & subscripsi.

Ego Gerardus Tudensis abbas elegi, & subscripsi.

Ego Etibertus VVerdensis abbas elegi, & subscripsi.

Ego Henricus dux Lotharingiæ, qui & Brabantiæ, marchio Romani imperii, elegi, & subscripsi.

E Ego Henricus comes de Kuke consensi, & subscripsi.

Porro hos omnes legitimos fuisse electores, ipse Innocentius papa suis est sæpe literis testatus, ad Germaniæ episcopos & principes datis, eodem codice comprehensis. Sed neque adversarii ipsi negarunt hos legitimos fuisse imperii electores, sed tantum fuisse numero pauciores objecere, eosdemque auro corruptos ab Anglorum rege eidem nepoti suo Ottoni favente.

Sed ut scias reliquos electores Philippo Sueviæ duci studuisse, quem in regem elegerunt, ex titulo literarum earumdem ad Innocentium papam tunc scriptarum sic accipe:

Reve-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 996.

Reverendo in Christo patri domino Innocentio, sancta Romanæ ecclesiæ pontifici, Germaniarum principes & magnates, in Christo filii, Magdeburgensis archiepiscopus, Trevirensis archiepiscopus, Bisuntinæ sedis archiepiscopus, Ratisponensis episcopus, Frisingensis episcopus, Augustanus episcopus, Constantiensis episcopus, Eistetensis episcopus, VVormatiensis episcopus, Spirensis episcopus, Brixiensis electus, Hildesheimensis episcopus, imperialis aulæ cancellarius, abbas Fuldensis, abbas Hesvvoldensis, abbas de Tergente, abbas Ebuvacensis, item rex Bohemiæ, dux Saxoniæ, dux Bavvariæ, dux Austriæ, dux Moraviæ, marchio de Ruvesperg, alisque Alemanniæ nobiles.

MAGNITVDINI vestræ duximus declarandum, quod mortuo inclyto domino nostro Henrico Romano imperatore Augusto, collecta multitudine principum, illustrem dominum nostrum Philippum in imperatorem Romani solii rite, & solenniter elegimus, *&c.*

In fine autem numerantur, & alii principes absentes, qui per literas consensum præstiterunt. Incipit epistola: *Existimare non valet ratio*, &c. & ista est ad quam respondet Innocentius illa quæ habetur descripta in capitulo *Venerabilem*. Ex quibus redarguas Ostiensem, dum interpretans decretalem illam, hos, quos ipse papa redarguit, existimavit fuisse illos septem vulgatos ore omnium electores. Nam ex his perspicue intelligimus, quam procul absit ut temporibus Innocentii papæ tertii septem tantummodo fuerint electores, cum liqueat ex dictis epistolis, omnes imperii feudatarios ecclesiasticos, archiepiscopos, episcopos, & abbates, & sæculares principes, duces, marchiones, comites, & barones, legitimos esse habitos electores Romanorum regis, designati imperatoris. Sed neque id mutatum reperitur, cum anno millesimo ducentesimo duodevigesimo post Ottonem Fridericus II. creatus est Cæsar, ut apparet ex comitiis tunc ea causa habitis. Hæc cum ita luce meridiana perspicua habeantur, attamen non usque ad Gregorium decimum fuit septem electorum dilata creatio; quæ a quonam Romano pontifice fuerit primitus decreta, & ubi locorum, qui electi fuerint, certo certius ex synodalibus actis in promptu est demonstrare, ut ea tuto affirmare possimus. Et ne de impostura, vel levis suspicio possit oriri, ipsos etiam sanctæ ecclesiæ Romanæ hostes accerrimos, & implacabiles, suis libris asserentes, & in medium afferentes, & aliud licet agentes, id tamen ingenue profitentes, adhibebimus testes: quorum alter suis temporibus res gestas conscripsit, & ex epistolis Romanorum pontificum, imperatorum, regum, aliorumque principum, necnon ex conciliorum actis aliisque publicis monumentis ex integro recitatis, historiam texuit; alter vero ex recentioribus hujus temporis novatoribus, qui in odium quo flagraret adversus Romanam ecclesiam, illum e latebris erutum edidit commentarium. Hæc autem ut exacte percipias attende.

Cap. Venerabilem ext. de elect.

Certa fides de tempore quo creati sunt septē electores.

Vixit temporibus illis Matthæus Parisiensis monachus S. Albani in Anglia, qui Anglicanam historiam aggressus est scribere ab anno Redemptoris millesimo sexagesimo sexto, perduxitque eam usque ad annum millesimum ducentesimum quinquagesimum, ut in fine ipse testatur his verbis: *Hic terminatur fratris Matthæi Parisiensis monachi sancti Albani chronica, quæ pro utilitate posteritatis subsecutura, Dei amore, & beati Albani Anglorum protomartyris honore, ne memoriam eventuum modernorum vetustas aut oblivio deleat, literis commendavit.* His vero mox subjicit versus istos:

Virginis a partu jam mille volumina Phœbus
Cum bis centenis, & quinquaginta peregit
Annua; sed visum non est sub tempore tanto
Aprilis sexto fuerit quod pascha Kalendas,
Dum quinquagenus orbem percurreret annus.
Hoc tamen evenit anno cui terminus hic est.

ANNO CHRISTI 996.

Addit vero: *Fluxerunt utique ab incarnatione domini viginti & quinque annorum quinquagenæ*, &c. Hæc ad tempora autoris cognoscenda, quibus vixit & scripsit, dicta sunto. Qui suis scriptis quam fuerit animo infensissimo in apostolicam sedem, juxta illud, *loquela tua manifestum te facit*, quivis facile poterit intelligere (nisi probra illa fuerint additamenta potius ejus qui edidit novatoris hæretici hominis; cum peculiare sit illis, libros quos potuerint depravare) dum nulla in eo libro prætermittitur occasio carpendi Romanos pontifices: immo & sine occasione, omnia ipsorum facta in deteriorem accipiens partem, cordis secreta rimans, & in malum sensum semper interpretans, in eos eorumque ministros acerbissime invehitur semper, nec parcit umquam: ut plane de illo sit jure meritoque dicendum: *Malus homo de thesauro suo profert mala*: cum & secundum illud dictum Salvatoris acciderit ipsi: *Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tenebrosum erit*: dum etiam quæque sancta, quæque justa ac pia in pravum sensum accipiens, sugillat pariter, & infamat. Sed quid accidit? cum liber iste, indignus luce a majoribus judicatus, occultatus lateret in angulo, his ipsis temporibus nostris, magno præconio tamquam prævia face, emersit in lucem, novatoris opera editus Londini in Anglia, anno redemptoris millesimo quingentesimo septuagesimo primo. A quo libro si quis demat invectivas, dicacitates, & blasphemias in apostolicam sedem frequenter iteratas, aureum sane dixerit commentarium, utpote quod ex publicis monumentis, totidem verbis redditis, ut dictum est, egregie contextum, & coagmentatum inveniatur.

Matth. 22. Matth. 12. Matth. 6.

De concilio œcumenico sub Innocentio papa IV.

In quo quidem, inter alia nobilia monumenta, habentur acta concilii Lugdunensis œcumenici, cui interfuerunt in primis ipse qui indixit Innocentius papa IV. anno redemptoris millesimo quadragesimo quinto, simulque duo patriarchæ orientales, Constantinopolitanus videlicet, & Antiochenus: suamque præsentiam eidem exhibuit imperator Constantinopolitanus, præter alios principes, regumque legatos, post præsides diversarum ecclesiarum. In eo autem post excommunicationis sententiam promulgatam ab ipso pontifice in Fredericum imperatorem, post tractationem eorum quæ spectant ad expeditionem in subsidium terræ sanctæ, complura alia ad statum ecclesiæ bene disponendum constituta sunt: & inter alia titulus est additus de electionibus, ob litium decisionem: in eoque simul septem definiti ab eodem pontifice electores imperatorum leguntur:

ELECTORES IMPERATORVM.

Septem primitus instituti electores.

LAICI
- *Dux Austriæ.*
- *Dux Bavvariæ.*
- *Dux Saxonum.*
- *Dux Brabantiæ, qui & Lovanii.*

PRÆLATI (PRINCIPALES)
- *Archiepiscopus Colonien sis.*
- *Archiepisc. Moguntinus.*
- *Salzburgensis.*

Secun-

Sequuntur hæc: *Isti ducentur in insulam quamdam Rheni, & dimittentur soli in ea, & amovebuntur omnes naviculæ, & ibi tractabunt de electione imperatoris. Nec adveniat aliquis ad eos, donec sint concordes. Huic negotio præerit archiepiscopus Coloniensis, secundus Moguntinus, tertius Salzburgensis.* A

Hæc de electoribus septenario numero definitis. Stetit numerus conscriptus, perseveravitque in futurum: personæ autem quatuor mutatæ, nempe ut pro Saltzburgensi positus fuerit archiepiscopus Trevirensis; proque tribus illis ducibus, Austriæ, Bavvariæ, atque Brabantiæ, fuerint subrogati, comes palatinus Rheni, marchio Brandeburgensis, atque rex Bohemiæ, qui potius locum teneret definitoris, si discrepent electores, quam unius ex electoribus ipsis. B

A quonam autem, retento electorum septenario numero, facta fuerit ista mutatio, num ab eodem Innocentio, vel alio aliquo ex successoribus ejus, hoc fatemur nos latere. Ex conventione autem Germaniæ principum id esse sancitum, qui sui temporis chronicon scripsit, perduxitque usque ad annum ducentesimum quinquagesimum sextum, post indictum sub Innocentio IV. concilium Lugdunense annos undecim, Albertus abbas Stadensis, quod haud pridem Helmæstadii cusum est, anno domini 1587. hæc habet: *Ex prætaxatione principum, & consensu eligunt imperatorem, Trevirensis, Moguntinus, & Colonienſis.* & de sæcularibus: *Palatinus eligit* (inquit) *quia dapifer est; dux Saxoniæ, quia marscalcus; & margravius de Brandenburg, quia camerarius: rex Bohemiæ, qui pincerna est, non eligit, quia non est Teutonicus.* Hæc ipse.

Ex quibus illud in primis intelligere possumus, id ipsis exposcentibus principibus simul consentientibus, (nam hoc est illud quod ait *ex prætaxatione principum, & consensu*) vel ab ipso Innocentio IV. post Lugdunense concilium factum esse, vel sub ejus successore Alexandro IV. cujus annus secundus incidit in annum redemptoris 1256. ad quem dictus autor suum perduxit chronicon, & non ab ipsis principibus sua sponte. Nam cujus fuit de septem electoribus legem contendere, non alterius quam ipsius esse potuit eam aliquo modo mutare, vel quomodolibet moderari. D

Elicitur etiam ex dicta Alberti assertione, ipsum regem Bohemiæ nondum in electorem vel definitorem inter electores ad numerum septenarium cooptatum fuisse, ante scilicet dictum annum quinquagesimum sextum post millesimum ducentesimum, quo ea ipse scribebat. Quod vero qui ab Innocentio electi principes electores, dux Austriæ, dux Bavvariæ, & dux Brabantiæ, cesserint aliis: inde proveniſse videri potest, quod magis cuperent eligi, quam eligere imperatores; sicque inter eligendos potius quam inter electores locum habere maluerint. E

Porro ante hæc tempora nullum historicorum invenire est, qui vel nomine tenus septem electorum meminerit. Qui primus horum meminisse reperitur Martinus Polonus, qui claruit eodem Innocentio papa IV. in Ottone III. de istis agit his verbis: *Et licet isti tres Ottones per successionem generis regnarint, tamen postea fuit institutum, ut per officiales imperii imperator eligeretur, qui sunt septem, videlicet primi tres cancellarii, Moguntinus Germaniæ, Trevirensis Galliæ, Colonienſis Italiæ; marchio Brandeburgensis camerarius est, palatinus dapifer, dux Saxoniæ ensem portat, rex Bohemus pincernam agit. Unde versus:*

Moguntinensis, Trevirensis, Colonienſis, A'NNO CHRISTI
Quilibet imperii sit cancellarius horum. 996.
Est palatinus dapifer, dux portitor ensis,
Marchio præpositus cameræ, pincerna Bohemus:
Hi statuunt dominum cunctis per sæcula summum.

Hæc Martinus, primus omnium autor qui septem meminit electorum, in Ottone III. referens quæ postea suo tempore facta essent. Vnde irrepsit error, ut sub Ottone III. sub quo id ab eo scriptum invenerunt, multi putaverint septem fuisse creatos electores, scripserintque a Gregorio factum, quod scriptum repererunt sub eodem Gregorio papa V. nimirum ab ipso eosdem septem constitutos fuisse electores. Cum tamen illud quod Martinus ait: *Tamen postea fuit institutum, ut per officiales imperii*, &c. ad sua ipsius Martini tempora, ut audisti, sit referendum. Et cum non alius quam Martinus, ut dictum est, ut primus autor hujus assertionis habeatur (nullus enim, quod repetendum est, ante eum repertus est autor qui vel nomine tenus septem electorum meminerit) ad ipsum alluſisse oportuit sanctum Thomam, dum de regimine principum scribens hæc obiter ait: *Otto imperium tenuit usque ad tertiam generationem, quorum quilibet vocatus est Otto. Et tunc, ut historici tradunt, per Gregorium V. genere similiter Teutonicum provisa est electio, ut videlicet per septem principes Alemanniæ fiat, quæ usque ad ista tempora perseverat, quod est spatium ducentorum septuaginta annorum vel circiter: & tantum durabit, quantum Romana ecclesia, quæ supremum gradum in principatu tenet, Christi fidelibus expediens judicaverit.* Thom. de reg. prin. lib. 3. c. 19. C

Hæc sanctus Thomas: qui cum numeret ducentos septuaginta vel circiter annos a Gregorio V. utique ad ultima tempora ejusdem sancti doctoris ea est scriptio referenda, cum ipse obiisse dicatur anno septuagesimo quinto post millesimum atque ducentesimum annum.

Cæterum etsi Martini historia hæc excedat tempora, ut quæ perveniat usque ad annos redemptoris mille ducentos septuaginta sex, eam prius editam, annuis accessionibus, dum vixit, auctam possumus existimare. Cum igitur sanctus doctor his quæ asserit de septem electoribus citet historias, nec aliæ usquam sint inventæ quæ septem electorum meminerint, nisi Martini in Otrone III. ipse eum secutus, quod ipsum sensisse putavit, bona fide conscripsit, sicut & cæteri postea eadem scribentes feciſse noscuntur. Verum non dixit Martinus: Post Ottonem id fuit observatum, sed sic: *Postea fuit institutum, ut per officiales imperii*, &c. Quando autem acciderit illud, *postea*, certe non ante Innocentium IV. ut est demonstratum. Verum amphibologia Martini scriptores illos omnes fecit errare, qui constitutionem septem electorum Gregorio V. tribuerunt, qui tantum autor reperitur fuisse, ut electio regis in imperatorem promovendi, ut superius dictum est, ad omnes Germaniæ principes, & prælatos imperii feudatarios pertineret. At hæc his satis qui puram diligunt veritatem. *Hæc Baronius anno 996. numero 54. & sequentibus.*

CONCILIVM RAVENNATENSE, A GERBERTO ARCHIEPISCOPO HABITVM anno DCCCCXCVII. de multis ad disciplinam ecclesiasticam spectantibus. ANNO CHRISTI 997.

PERPETVO regnante domino nostro Iesu Christo. Tempore pii Cæsaris Ottonis III. in anno secundo imperii ejus, undecima indictione sub imagine

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 997.

imagine Salvatoris, infra valvas majoris ecclesiæ Ravennatensis, Gerbertus ejusdem ecclesiæ præsul residens cum pluribus episcopis, & presbyteris ecclesiæ memoratæ, astantibus diaconibus, & cuncto clero, dixit.

I.

In sancta ac Ravennate ecclesia, cui divina dispensatio præesse me voluit, dudum consuetudo est valde reprehensibilis orta, ut subdiaconus corpus domini, quod formatum appellant, tempore consecrationis episcoporum, ipsis vendant episcopis, & chrisma vendant archipresbyteris annualiter parochiæ vestræ. In quibus apparet venditio filii Dei, & venditio Spiritus sancti. Qua de re præsenti decreto constituo, ut in hac sede, & in his omnibus quæ ad nos pertinent, ulterius minus fiat. Quod omnes statuentes laudarunt. Et dixit: Si quis autem contra hoc decretum ausus fuerit attentare, anathema sit: & responderunt omnes, Amen.

II.

Statuimus etiam, ut annualiter in festo sancti Vitalis omnes archipresbyteri ad nos pertinentes, pro respectu sedis, subdiaconis nostris annualem censum persolvant solidos duos, & quicumque concesserit censualiter, sentiat ultionem, arbitrio primorum hujus ecclesiæ. Et ab omnibus est laudatum.

III.

Et quamvis antiquitus sit statutum, ut nemo episcoporum, alterius clericum, sine eo mandante literis recipiat, aut ecclesiam* in alterius diœcesi, vel per acceptam, sive promissam pecuniam. Sed neque illum*, quem probabilem ad officium non inveniat, aut immatura ætas, vel crimen excludit. Nec illum, quem insciția coerceat, vel leges infamia damnent, aut debilitas, vel imminutio membrorum cohibeat, seu quem abjecta officia, vel ministeria deformia notant, vel quem turpis lucri cupiditas abjicit, vel contra leges prohibitio: neque ullum eorum, quos neophytos dicunt, bigamos, curiales, vel laicos, vel eorum, qui in canonibus, & legibus cohibentur. Vnde competere non ambigimus, ut presenti concilio, priscorum patrum sanctiones firmantes teneamus, ut nemo nostrum ecclesiam, vel aliquando oratorium, in alterius diœcesi dedicare attentet, sine permissu, & consensu episcopi, ad quem pertinet ipsa diœcesis: neque alterius diœcesenses, vel parochianos recipere, aut promovere, seu retinere præsumat, sine canonicis epistolis, quas Nicæna synodus apud Bithyniam congregata, sancivit Latino more recitari formatas: & ut nullus sacris* permittat ordinibus, nisi quem ætas, vita, doctrina, mores, autoritas canonica commendat atque legalis. Vt autem hæc sanctio per omnia firmior teneat, & ut hoc indignis non concedatur, sub anathematis obligatione nosmetipsos constringimus, & successores nostros episcopos, qui contra hæc decreta præsumpserint. Et si quis sacri ordinis de sepultura mortuorum aliquid acceperit, nisi forte quæ sponte ab amicis, vel propinquis mortuorum ecclesiæ fuerint collata, hac maledictione teneantur obnoxii.

Et laudaverunt omnes pariter acclamantes placere sibi, ac dicētes clamaverūt: Fiat, fiat.

* *f. deest* dedicet.

* *f. deest* promoveat.

Promulgata sunt hæc anno 997. incarnationis dominicæ, die Kalend. Maiarum indict. II. sub clementissimo imperio memorati principis Ottonis, siquidem tertii: & subscribentes confirmaverunt episcopi qui intererant, & presbyteri cardinales ecclesiæ Ravenn.

G. A. R.
Vbertus Livienſis.
Albardus Sarſinas.
Ioannes Bononienſis.
Raimbaldus Cornelienſis.
Hildeprandus Faventinus.
Georgius Comaclenſis.
Georgius Cæſenas.
Leo Ficodenſis.
Teupertus Pupilienſis.
Chriſtophorus, & Guinizo, Nuncii ſanctæ Parmenſis eccleſiæ.
Ioannes, & Ioannes, & Vannius preſbyteri.
Anaſtaſius, & Deus dedit, Paulus, & Leo.

NOTA GABRIELIS COSSARTII.

Huic ſynodo interfuiſſe Ottonē Imp. ait Rubeus hiſt. lib. v. ſed ex his actis, falſi convincitur. Quam vero refert Riveſius in hiſtoria conciliorum ſynodum Ravennæ hoc ipſo anno habitam, Gerberto præſide, in qua Hugonem abbatem Farfenſem, inique & ſimoniace ingreſſum, pœnitentiam egiſſe ait, & Arnulfo Mediolanenſi *Papatum ablatum*: nullum ejus apparet hoc anno veſtigium: at neque tūc Arnulfus ullus erat Mediolanenſis archiepiſcopus, cui *Papatus auferretur*. Nam Arnulfus primus obiit anno 975. Arnulfus vero ſecundus anno tantum 999. archiepiſcopatum iniit. Vide Ottonis Conſtitutionem, poſt aliquot paginas.

*** CONCILIVM TICINENSE, a Gregorio papa V. habitum anno DCCCCXCVII. in quo Creſcentius excommunicatus.

ANNO CHRISTI 997.

Ita de hac ſynodo chronicon Hildensheimenſe: Anno DCCCCXCVII. Papa Ticini adunato complurium episcoporum concilio Creſcentium anathemate perculit. *Cur autem anathemate perculſus? Cauſam anno ſuperiore præmiſit:* Otto imperator habito cum Romanis placito, quemdam Creſcentium, quia priorem papam injuriis sæpe laceraverit, exilio statuit deportari. Sed ad preces novi apostolici Imperator omnia remisit. Sed non multo post, Imperatore urbe excedente, idem Creſcentius domnum apostolicum, nudum omnium Romana urbe expulit. *De hoc Creſcentio vide Glabr. Rodul. l. 1. c. 4.*

***CONCILIVM SANDIONYSIANVM IN QVO ACTVM DE DECIMIS ECCLESIÆ restituendis, anno Chriſti circiter DCCCCXCVII.

ANNO CHRISTI 997.

DE hac ſynodo ſic Aymoinus in vita S. Abbonis Floriacenſis abbatis, cap. IX. In illis sane diebus, in monasterio S. Dionysii, haud procul a Parisiis, concilium aggregatum est quamplurium episcoporum. Qui cum de fidei puritate, de corrigendis tam suis, quam subditorum pravis moribus, sermocinari debuissent, juxta vulgare proverbium,

ANNO CHRISTI 998.

cunctum suum sermonem ad decimas verterunt ecclesiarum. Quas laicis, ac Deo servientibus monachis auferre moliti, resistente eis in hac re hoc venerabili Dei cultore Abbone, propromiscuam in se vulgi concitavere manum. Ortaque subito seditione, tantus in episcopos timor irruit, ut publica statione relicta, passim quisque diffugeret, inter quos Seguinus Senonum archiepiscopus, primatum Galliæ in ea synodo sibi usurpans, primatum quoque fugæ arripuit. Et inter fugiendum securi inter scapulas ictus, lutoque a popularibus oblitus, ægre evasit. Vni quoque episcoporum timor fugienti tam veloces addidit alas, ut affluentissimo prandii apparatu, quem sibi extruxerat, relicto, vicinæ urbis Parisiorum mœnia, fugitabundus expeteret. Totam ergo tantæ calumniam injuriæ, tam a præfato Arnulfo * quam a reliquis pontificibus, sub semet devolui perpendens hic Deo devotus Abbo, in eodem apologetico non solum ab hoc, verum & a quibusdam » aliis, hoc modo se purgat objectis. Nec me vestro, » ait Regibus*, aliorumque sapientum examini sub- » duco, qui contra canones sensisse suspicor. In epi- » scopos, manum monachorum movisse accusor, ve- » stram benevolentiam proprio episcopo tulisse blas- » phemor, quibusdam excommunicatis participasse » criminor. Sed esto, cui sententiæ canonum contra- » dixi, qui in illo concilio vix apertum librum videre » potui? Aut concilium illud fuit, ubi conciliati ve- » nerunt, & disconciliati recesserunt? Cum ibi discor- » des reconciliari debuerint, aut canonica districtio- » ne mulctari. Quid in me singulariter commiserunt » episcopi, ut eis saltem cogitatione obesse voluerim? » præsertim cum non inimicum, sed fide & opere ami- » cissimum, graviora pericula * pertulisse contigerit. » Ecce coram Deo in Christo non mentior, quia au- » dita insequentium conclamatione, ultra quam dici » possit indolui, recordatus pristinæ amicitiæ & be- » neficiorum tanti viri, cujus nix venerandum caput » ostendit, excepta primatis prærogativa, & sacerdo- » tali infula. Qua suggestione vos decepi, ut vestram » benevolentiam optimis auferretis, male meritis » conferretis? Num ego Deus sum, qui mutat men- » tes, mutat corda, mutat regna & tempora? Vere » fateor me magicam ignorare, nec aliquid malarum » artium didicisse.

*Aurelian. episcopo, de quo supra idem Aymoinus, cap. 8.

*Hugoni, & Roberto.

* Quid passus sit Abbo ab Arnulpho Aurelian. episc. vide ibid. c. 8.

*** *De eodem concilio ita in schedis MSS. quas penes me habeo.*

Apud cœnobium Dionysianum conventus factus est plurimorum episcoporum de rebus ecclesiasticis. Cumque de decimis quæ a laicis ut plurimum occupabantur, & monachis passim detrahebantur, ad parochos reducendis, quæstio in medium foret proposita, Abboque monasterii Floriacensis cœnobiarcha resisteret: is monachos sancti Dionysii, & cæteros familiares illorum contra episcopos concitavit. Seditione gravi orta, pontifices re infecta huc illucque diffugere coacti, & fuga sibi salutem quærere. Seguinus Senonensis archiepiscopus canitie venerandus, fugiens, inter scapulas securi ictus, a populo cœno & luto oblitus, pene mortuus relictus est: nec eum dignitas sacerdotalis protexit, aut canities, quin pene occideretur. Cujus causam concitationis in Abbonem omnes rejecerunt: & de ea, apologetico ad reges Hugonem, & Robertum scripto, expurgare se nititur.

OBSERVATIO G. C.

Miror a Gregorio Rivesio conjectam hanc synodum fuisse in annum Christi millesimum. Habita est certe Hugone & Roberto regnantibus: apud quos apologetico se purgavit Abbo. At obiit Hugo anno 997. Octob. 24.

CONCILIVM ROMANVM,

ANNO CHRISTI 998.

in quo de Roberti regis, qui consanguineam duxerat, dissolvendo conjugio actum est, in basilica sancti Petri, a Gregorio papa V. præsente Ottone III. imp. celebratum anno domini DCCCCXCVIII. Gregorii ejusdem papæ anno III. Roberti vero regis anno II.

Nunc primum in lucem editum, ex apographo R.P. Iacobi Sirmondi S. I quod excepit, ex cod. S. Mariæ Anitiensis.

TITVLI CANONVM.

I. *Vt Robertus rex Bertam uxorem consanguineam dimittat.*

II. *Excommunicantur episcopi qui tale conjugium consecrarant.*

III. *Episcopatus Merseburgensis in pristinum statum restitutio.*

IV. *De Gisilario episcopo, qui a minore sede ad majorem migrarat.*

V. *Stephani Vallavensis episcopi contra canones electi & ordinati depositio.*

VI. *Excommunicantur episcopi qui Stephanum ordinarant.*

VII. *Vt in Stephani Vallavensis locum alter eligatur, & a papa consecretur.*

VIII. *Vt rex Robertus Stephano depositio non faveat.*

CANONES.

I. *Vt Robertus rex Bertam uxorem consanguineam dimittat.*

Vt rex Robertus consanguineam suam Bertam, quam contra leges in uxorem duxit, derelinquat, & septem annorum pœnitentiam agat, secundum præfixos ecclesiasticos gradus, judicatum est. Quod si non fecerit, anathema sit: idemque de eadem Berta fieri præceptum est.

II. *Excommunicantur episcopi qui tale conjugium consecrarant.*

Erchembaldum Turonensem archiepiscopum talis conjugii consecratorem, cum omnibus episcopis qui consentientes interfuerunt his incestis nuptiis regis, & Bertæ consanguineæ suæ, a sacrosancta communione suspendimus, donec ad hanc sanctam sedem apostolicam veniant satisfacturi.

III. *Episcopatus Merseburgensis in pristinum statum restitutio.*

Vt episcopatus Merseburgensis a sede apostolica, & bonæ memoriæ Ottone I. imperatore per universale cõcilium fundatus, & ab imperatore Ottone II. sine concilio destructus, ut in proprium honorem redeat a sede apostolica judicatum est per universale concilium, præsidẽte D. Ottone III. Augusto Cæsare, & D. Gregorio V. papa.

IV. *De Gisilario episcopo qui a minori ad majorem sedem migravit.*

Si Gisilarius sanctæ Magdeburgensis ecclesiæ episcopus potuerit canonice comprobare, quod per ambitionem de minori sede Marseburgensi, ad majorem Magdeburgensem non migraverit: ut non deponatur, judicatum est. Sed si populi & cleri invitatione migravit, in eadem permaneat metropoli. Quod si absque eorum invitatione & electione migravit,

non

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 998.

non tamen per ambitionem, & avaritiam factum esse constiterit, ad priorem redeat sedem. At si ambitionem, & avaritiam negare non potuerit: definitum est, amittat utramque. A

V. *Stephani Vallavensis episcopi contra canones electi, & ordinati depositio.*

Stephanus sanctæ Vallavensis ecclesiæ dictus episcopus, ut omni ordine sacerdotali careat, autoritate apostolica edicimus, eo quod a VVidone vivente episcopo, avunculo & prædecessore suo, sit electus sine cleri & populi voluntate: ac post ejus mortem, a duobus tantum episcopis non còmprovincialibus sit ordinatus. B

VI. *Excommunicantur episcopi qui Stephanum ordinarant.*

Dagbertum Bituricensis ecclesiæ archiepiscopum, & Rodenum Nevernensis ecclesiæ episcopum, a communione suspendimus, donec ad hanc sanctam & apostolicam sedem veniant, & satisfaciant, eo quod Stephanum VVidonis episcopi nepotem eo vivente contra leges ecclesiasticas in episcopum ordinare præsumpserint. C

VII. *Vt in Stephani Vallavensis locum alter eligatur, & a papa consecretur.*

Vt clerus, & populus civitatis Vallavorum licentiam habeant eligendi episcopum, judicatum est: ut electus, a domno papa consecretur in episcopum, judicatum est.

VIII. *Vt rex Robertus Stephano deposito non faveat.*

Vt rex Robertus Stephanum, VVidonis quondam Vallavorum episcopi nepotem juste damnatum, & depositum, nullomodo juvare præsumat, nec ei præbere auxilium, judicatum est: sed ut cleri, & populi adveat electioni, salva sibi debita subjectione, decretum est. D

SVBSCRIPTIONES EPISCOPORVM.

Ego Gregorius, sanctæ catholicæ, & apostolicæ Romanæ ecclesiæ præsul, præfui, & subscripsi.
Gerbertus Ravennensis archiepiscopus.
Gislebardus Capuanus archiepiscopus.
Sigefridus Placentinus episcopus.
Hubertus Firmensis episcopus.
Petrus Cumanus episcopus. E
Lambertus Constantiensis episcopus.
Hugo Genavensis episcopus.
Hugo Sedunensis episcopus.
Henricus S. Kyliani vicarius.
Benedictus Laincanensis episcopus pro se, & pro omnibus cardinalibus episcopis.
Ioannes Maturanensis episcopus.
Tetbaldus episcopus Velleternensis.
Petrus Prænestinus episcopus.
Gregorius Ostiensis episcopus.
Benedictus Portuensis episcopus.
Stephanus Cerensis episcopus.
Arfridus Ferentinensis episcopus.
Ingizo Castellanus episcopus.
Hubertus Luscalis episcopus.
Hubertus Arimas episcopus.
Ildeprandus Faventinus episcopus.
Ioannes Suessanus episcopus.
Adelbertus ..... episcopus.
Adelbertus Pisaurensis episcopus.
Rainerus Fundensis episcopus.
Bernardus Caietanus episcopus.
Arialdus Clusinæ episcopus.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

Paruisse regem sedis apostolicæ mandato, Bertamque consanguineam cui se sociaverat, dimisisse, tum historia nostra scriptores testantur, tum Leo papa IX. in epistola ad Henricum regem ejus filium, cujus partem recitat Ivo Carnotensis part. IX. cap. VIII. Pater, *inquit*, tuus Robertus, laude & consultu episcoporum regni tui, Bertam matrem Odonis comitis sibi duxit uxorem: ob quam rem, quoniam sibi erat carnis affinitate conjuncta, ab antecessore nostro cum episcopis, qui placito interfuerunt excommunicati, post ad sedem apostolicam venientes cum satisfactione, suscepta pœnitentia, redierunt ad propria.

[1]**CONSTITVTIO DECRETALIS SACRÆ LEGIS D. OTTONIS III. piissimi imperatoris.

Edita in collectione Romana Holstenii.

Ex chronico Farfensi MS.

Otto Dei gratia Romanorum imperator augustus, archiepiscopis, abbatibus, marchionibus, comitibus, & cunctis judicibus intra Italiam constitutis, in perpetuum.

COMPERIMVS quod episcopi, & abbates, ecclesiarum possessionibus abutantur, & per scripta quibuslibet personis attribuant; & hoc non ad utilitatem ecclesiarum, sed pecuniæ, affinitatis, & amicitiæ causa. Dumque eorum successores, & pro domorum Dei restauratione, ac pro reipublicæ officio, nostroque obsequio commonentur, suarum ecclesiarum prædia ab aliis detineri causantur; seque imperata non posse perficere re vera demonstrant. Proinde quia status ecclesiarum annullantur, nostraque imperialis majestas non minus patitur detrimentum, dum subditi nobis debita non possunt exhibere obsequia: constituimus, & imperiali edicto confirmamus, ut omnia scripta, sive si libelli nomine, sive si emphyteosis, prolatum fuerit quid de ecclesiis Dei, sive aliquo modo, effici non possit: obeunte autore obeat, solusque detrimentum habeat, qui se eo scripto obligavit atque vinxit; nec omnino ad eum superscripta damna pertineant, qui ei in regimine successit: sed sit ei libera facultas omnia quæ per libellos vel alias quaslibet scripturas abalienata fuerint, in proprium jus ecclesiæ revocare, & ita ordinare, ut Deo & nobis debitum obsequium valeat exhibere. Nam cum regibus, & imperatoribus, ea quæ regni & imperii sunt, nisi servientibus, dare non liceat, exceptis ecclesiis: quomodo abbatibus, & episcopis, res ecclesiarum per tempora suorum successorum distribuere liceat? Omne quippe jus, sive lex, sive quodlibet scriptum, vel quælibet consuetudo, si contra ecclesiæ utilitatem fuerint, in irritum deducenda sunt; nec nostra autoritate debent firmari, quæ contra imperii autorem, & propagatorem, probabuntur inferri. Hoc ergo solum scriptum pro lege

Digitized by Google

in talibus cauſis habeatur, quod eccleſiæ Dei proſit, & nullomodo obeſſe poſſit. Quod ſi aliquis contra hanc conſtitutionem noſtram tentaverit, tamquam rebellis judicetur, & ſit ei anathema maranatha, niſi reſipiſcat, ab omnibus epiſcopis, qui huic imperii noſtri edicto ſubſcripſerunt, vel aſſenſum præbuerunt, vel præbituri ſunt. Amen.

Actum XII. Kalend. Octobris, Indictione XII. anno tertio domini Gregorii V. papæ pontificatus, promulgata per manus Gerberti ſanctæ Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopi, in ea ſynodo, in qua Mediolanenſi epiſcopo, Arnulfo nomine, papatum ablatum eſt in baſilica ſancti Petri, quæ vocatur ad cælum aureum. Et ſubſcripſerunt omnes qui adfuerunt epiſcopi.

ANNO CHRISTI 999.

VITA ET EPISTOLA
SILVESTRI PAPÆ II.

Silveſter II. fit papa.

SILVESTER hujus nominis ſecundus, ex Ravennate archiepiſcopo factus eſt pontifex Romanus, anno Chriſti redemptoris 999. tempore Ottonis III. imperatoris. Hic ante pontificatum Gerberti nomine appellatus, ille eſt, qui poſt captatam Hugonis Galliarum regis amicitiam, Arnulphum Remenſem archiepiſcopum ſede ſua amoveri, ſeque per decretum pſeuſynodi Remenſis, de qua ſupra, in locum ejus ſubrogari procuravit: quique demum per Leonem ſedis apoſtolicæ legatum, & decretum Remenſis concilii inde ejectus, ad Ottonem imperatorem fugit. De injuriis Arnulpho illatis, & de calumniis ſedi apoſtolicæ per fraudem, dolum, & mendacium objectis, cum pœnitentiam egiſſe apparet, ex eo quod poſt hæc tempora talis extiterit, quem ad Ravennatem archiepiſcopatum populus jure meritoque eligendum, & imperator Otto promovendum eſſe judicaverint: quemque Gregorius pontifex talem reperit, cui ipſe neque ordines, neque uſum pallii negari voluerit. Natus, inquit Ditmarus, de occiduis regionibus, a puero liberali arte nutritus: in philoſophia, & aſtrologia tantum profecit, ut ſuos quoſque coætaneos variæ artis notitia ſuperaverit. Ingreſſus vitam monaſticam, factus eſt præceptor Roberti regis & filii Hugonis. In regia aula hac occaſione aliquamdiu verſatus, primo ad Remenſem, atque deinde ad Ravennatem archiepiſcopatum ſibi aditum præparavit. Ad pontificatum evectus eſt ſtudio, & patrocinio Ottonis III. ejus nominis imperatoris, quamquam Aimoinus ſcribat eum a populo, imperatori ſine dubio adulante, poſtulatum fuiſſe. Credo faviſſe eidem imperatorem, tum quod Germanus eſſet; tum etiam quod cum eo diu converſatus, ut ait Ditmarus, in Magdeburg admirabile horologium feciſſet, atque ita per inſtrumentum dædalica inventione compoſitum, totum in ſui amorem & favorem pertraxiſſet.

Benno qui ſe cardinalem archipreſbyterum nominat, quique ex ſchiſmaticorum ſciſſione ſibi nomen tantæ dignitatis abripuit, & tempore Gregorii VII. & Henrici imperatoris ſchiſmatici vixit, Papirio Maſſono teſtante, & refellente, primus architectus fuit iſtius fabulæ, qua vulgo jactatur Silveſtrum magicis incantationibus ad apoſtolicæ ſedis culmen provectum eſſe, pacta pro mercede diabolo anima, quam ſtatuto loco Hieroſolymis (ſic nuncupatur in urbe ſanctæ crucis eccleſia) exactor violentus extorſerit. Sed cum autor fabulæ non hunc tantum, verum etiam omnes Gregorii VII. prædeceſſores, aſtrologiæ, philoſophiæ, & naturalis magiæ peritos, maleficii accuſet & condemnet: ad refutationem fabulæ ſatis eſt autorem prodidiſſe. Quamquam ſi hæc omnia deeſſent, epitaphium illud, quod Sergius IV. communi conſenſu vir ſanctus, huic poſt quintum annum obitus erexit, quodque infra ex Lateranenſi eccleſia deſcriptum invenies, abunde ſatis fabuloſum autoris commentum refutaret.

Gerbertus ante nominatus.

Poſt actam pœnitentiam de injuriis aliis ſedibus illaris factus eſt papa.

Vita Gerberti, alias Silveſtri.

Aimoinus lib. 5. c. 45

Cur Otto imperator illi faverit?

Quid Benno de Silveſtro fabuletur?

Redargutio fabulæ.

Huic pontifici Otto imperator III. Vercellenſem civitatem cum comitatu, necnon ſanctæ Agathæ comitatum donavit. Novæ hæreſes, quas Glaber recenſet, ſub hoc pontifice plane ſunt ſopitæ eodem anno, quo fuerant exortæ. Stephanus, qui hactenus dux Hungarorum nominatus erat, per ſuos ad ſedem apoſtolicam ablegatos coronam regni Polonis præparatam accepit; quia ipſe (ut teſtatur Gregorius VII. epiſt. 13. lib. 2.) regnum Hungaricum Romanæ eccleſiæ contuliſſet. Sub hoc pontifice anno Chriſti 1000. vana multorum aſſertione prænuntiatus eſt mundi interitus: cui Abbo Floriacenſis ſcripto apologetico contradixit. Otto imperator exceſſit e vivis. In locum ejus ab electoribus jam ante conſtitutis ſubrogatus eſt Henricus I. a VVilligiſo Moguntiæ archiepiſcopo inauguratus, quem poſt annos 12. Romanus pontifex Benedictus VIII. nomine tituloque Auguſti Imperatoris donavit. Ejuſdem tempore, opera ſancti Stephani regis Hungarorum, Tranſſilvani ad fidem converſi fuerunt. Poſt quintum annum ſedis ſuæ inchoatum, mortuus eſt 12. Maii, anno Chriſti 1003. ut ex epitaphio, ejus ſepulcro a Sergio papa appoſito, ſatis apparet. Quod cum hactenus in baſilica Lateranenſi integrum ſervatum fuerit, & ad illam de magico Silveſtri ingreſſu fabulam, a Bennone homine ſchiſmatico primum excogitatam, ſtyloque mendaci vulgatam, plurimum conferat: hic deſcribendum curavimus. Sic enim ſe habet.

Res geſtæ ſub Silveſtro.

Infidelium converſio. Obitus Silveſtri.

Iſte locus mundi, Silveſtri membra ſepulti
Venturo domino conferet ad ſonitum.
Quem dederat mundo celebrem doctiſſima virgo,
Atque caput mundi culmina Romulea.
Primum Gerbertus meruit Francigena ſede
Remenſis populi metropolim patriæ:
Indo Ravennatis meruit conſcendere ſummum
Eccleſiæ regimen nobile, ſitque potens.
Poſt annum Romam mutato nomine ſumpſit,
Vt toto paſtor fieret orbe novus.
Cui nimium placuit ſociali mente fidelis
Obtulit hoc Cæſar tertius Otto ſibi.
Tempus uterque comit clara virtute ſophiæ,
Gaudet, & omne ſeclum, frangitur omne reum.
Clavigeri inſtar erat cælorum ſede potitus,
Terna ſuffectus cui vice paſtor erat.
Iſte vicem Petri poſtquam ſuſcepit, abegit
Luſtrali ſpatio ſecula morte ſui.
Obriguit mundus diſcuſſa pace, triumphus
Eccleſiæ nutans dedidicit requiem.
Sergius hunc loculum miti pietate ſacerdos
Succeſſorque ſuus compſit amore ſui.
Quiſquis ad hunc tumulum devexa lumina vertis,
Omnipotens domine dic miſerere ſui.

Obiit anno dominicæ incarnationis 1003. indictione 1. menſis Maii die 12.

EPISTOLA I.

Digitized by Google

EPISTOLA I. SILVESTRI PAPÆ II. AD AZOLINVM LAVDVNENSEM EPISCOPVM.

Ipſum de multis criminibus accuſatum ad proximam ſynodum Romæ evocat.

* al. Aſcelino.

*Silveſter epiſcopus ſervus ſervorum Dei * Azolino Laudunenſi.*

SVPER ſalute & apoſtolica benedictione nihil eſt quod admirari poſſis, quoniam, ſub pontificali nomine homo etiã moribus eſſe deſiiſti. Si fides mortalem Deo ſociat, perfidia nihilo minus rationabilem brutis animalibus æquat. Cum hoc totum te ſapere conſtet, vehementer admiramur nativam te conditionem reliquiſſe, & nova & inaudita ſcelera inhumanius perpetraſſe. Epiſtola regis Roberti & ſuorum pontificum, apoſtolicis & imperialibus oblata eſt manibus, quæ te coram univerſo clero ac populo his publicis accuſat criminibus. Ad ſynodum habitam Compendio, cum a Remenſi & Turonenſi archiepiſcopis cæteriſque confratribus invitatus fueris, acceptis a quibuſdam eorum & aliorum ſacramentis pro vitæ membrorum atque captionis ſecuritate, tandem veniſſe diceris: ſynodalem ſeveritatem cum tibimetipſi conſcius merito perhorreſceres, ad miſericordiæ preces eadem epiſtola teſte veniſti, legibus te non poſſe objectis reſpondere manifeſtaſti, dominum tuum regem offendiſſe te non negaſti, indulgentiam tantummodo poſtulans per univerſam ſynodum, regis gratiam innovatis perjuriis obtinuiſti, datis obſidibus, archidiacono ſcilicet tuo, & altero milite. Turres Lauduni te redditurum promiſiſti. Magiſtrum tuum Remenſem archiepiſcopum, pro accipiendis turribus ſub Iudæ ſpecie tecum ducens, capere voluiſti: carcer quippe cæterorum, fraudis in eum conceptæ detegit dolum. O Iuda magiſtri proditionem innovans, & pontificalem gloriam noſtris temporibus deturpans! Cum magiſtrum archiepiſcopum tradere velis, domino regi non parceres, ſi poſſes. In carcere tenes traditos milites, & fefelliſſe non vereris regem. Ex orationum epiſtolis quoties te monuimus, & ab his periculis eruere te deſudavimus! Sed quoniam irruentibus peccatorum cumulis te coercere nequivimus, in hac proxima paſchali hebdomada Romæ te adeſſe præcipimus, & generaliter ibi habendæ ſynodo repræſentare te monemus. Hujus ergo invitationis noſtræ nulla occaſione ſis tranſgreſſor vel ſuſpenſor, quoniam, niſi adfueris, ſynodicæ autoritati in eodem concilio ſubjacebis; & de abſentia nihil lucraberis. Viarum excuſatio nulla te premat, quoniam in Lotharienſi regno nullæ te manent inſidiæ: Italia vero nullam prætendit formidinem: niſi corporis moleſtia occupatus fueris: aliter excuſatio nulla eſſe poterit. Sed teſtes mittendi ſunt, qui & tuum languorem confirment, accuſatoribus tuis reſpondeant, & legibus te expurgent.

NOTA SEVERINI BINII.

Hanc epiſtolam a Gerberto poſt Romanum pontificatum impetratum ſcriptam, in bibliotheca Papirii Maſſoni poſt obitum ejus inter codices repertam, hic inſeri viſum eſt, ne pereat. Quas idem Gerbertus ante pontificatum Romanum ſub nomine ſuo Gerberti ſcripſit, illæ numero centum ſexaginta, ex ejuſdem Papirii Maſſoni bibliotheca ſeparatim anno 1611. Pariſiis excuſæ ſunt.

* II. AD ARNVLFVM REMENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Reſtituit eum in jura omnia Remenſis archiepiſcopatus.

Silveſter epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Arnulfo, ſanctæ Remenſis eccleſiæ archiepiſcopo.

APOSTOLICI culminis eſt non ſolum peccantibus conſulere, verumetiam lapſos erigere, & propriis privatos gradibus reparatæ dignitatis inſignibus informare, ut Petro ſolvendi libera ſit poteſtas, & Romanæ gloriæ ubique fulgeat dignitas. Quapropter tibi Arnulfo Remenſi archiepiſcopo, quibuſdam exceſſibus pontificali honore privato, ſubvenire dignum duximus, ut quia tua abdicatio Romano aſſenſu caruit, Romanæ pietatis munere credaris poſſe reparari. Eſt enim Petro ea ſumma facultas, ad quam nulla mortalium æquiparari valeat felicitas. Concedimus ergo per hujus privilegii noſtri ſtatuta, tibi baculo & anulo redditis, archiepiſcopali officio fungi, & omnibus inſignibus, quæcumque ad ſanctæ metropolim Remenſis eccleſiæ pertinent, ſolito more perfrui. Pallio ſolemnitatibus ſtatutis utaris, benedictionem regum Francorum, & tibi ſubjectorum epiſcopotum obtineas, & omne magiſterium quod tui anteceſſores habuiſſe viſi ſunt, noſtra autoritate apoſtolica geras. Præcipimus etiam, ut nullus mortalium in ſynodo, aut in quacumque parte, abdicationis tuæ crimen tibi quoquo modo opponere præſumat, vel hac occaſione in improperii contra te verba exardeſcat; ſed noſtra te ubique autoritas muniat, etiam ſi conſcientiæ reatus accurrat. Confirmamus inſuper tibi & concedimus archiepiſcopatum Remenſem in integrum, cum omnibus epiſcopatibus ſibi ſubjectis, ſeu cum omnibus monaſteriis, plebibus, titulis, & capellis, atque curtibus, caſtellis, villis, caſalibus, & cum omnibus rebus ad eccleſiam Remenſem pertinentibus, ſalvo & inviolabili teſtamento B. Remigii Francorum apoſtoli. Statuentes apoſtolica cenſura ſub divini obteſtatione judicii, & anathematis interdictione, ut nulli unquam noſtrorum ſucceſſorum pontificum, vel aliæ quælibet magnæ parvæque perſonæ, hoc noſtrum privilegium infringere liceat. Si quis vero, quod abſit, hoc Romanum decretum violare tentaverit, anathema ſit.

Ex codice S. Remigii Remenſis a Sirmondo deſcripta, & nunc primum edita.

NOTA GABR. COSSARTII S.I.

Iam reſtitutum a Gregorio V. Silveſtri deceſſore Arnulfum ſupra* diximus ex Aymoino in vita S. Abbonis, cap. XII. Quo fit ut exiſtimem, hanc non Silveſtri, ſed Gregorii epiſtolam eſſe; & librarii ſive inſcitia, ſive incuria, mendum hoc irrepſiſſe. Quod ſi quis eam aſſerere Silveſtro pertinaciter velit, hoc dicat: voluiſſe Silveſtrum hoc judicio ſic Arnulfum reſtituere, ut eum ob crimina dejectum eſſe declararet, idque publico monumento teſtatum relinqueret: hoc enim facit, dum & *reatus conſcientiæ meminit*, & *quibuſdam exceſſibus pontificali honore privatum aſſerit*. Intererat enim Silveſtri, qui ante pontificatum Gerbertus dictus, & Remenſi primum, ac deinde Ravennenſi archiepiſcopatu potitus, non videri inſontem Arnulfum, ne calumnia ipſum olim oppreſſiſſe diceretur. Ejus ergo condemnationem abrogare ſe dicit, non quod fuerit iniuſta per ſeſe, ſed *quod Romano aſſenſu caruerit*. Quæ coniectura ſi locum aliquem habeat, cenſeri debet prior Arnulfi per Gregorium V. reſtitutio, non ſupremo iudicio facta, ſed legitimo iudicio præmiſſa. Spoliati ſiquidem ante reſtitutionem reſpondere non coguntur: eoſque prius reſtitui, quam conveniri, ius eſt.

Digitized by Google

***III. AD ROBERTVM VIZELIAC. ABBAT. A Privilegia Vizeliacensia confirmat.

Ex libro t. histor. Vizeliac. editæ a D. Luca Dacherio, To. III. Spicilegii.

Silvester episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Roberto religioso abbati sancti Vizeliacensis cœnobii, omnique congregationi eiusdem monasterii, in perpetuum.

QVOTIENS illa a nobis tribui sperantur quæ rationi incunctanter conveniunt, animo nos decet libenti concedere, & petentium desideriis congruum impertire suffragium. Atque ideo quia postulasti a nobis, quatenus privilegium sedis apostolicæ monasterio Vizeliaco, cui præesse dinosceris, quod constat olim a Gerardo nobilissimo, & christianissimo viro, necnon & Bertha uxore ejus, B in honore domini & salvatoris nostri Iesu Christi, & veneratione beatissimæ Mariæ genitricis ejusdem domini nostri, constructum in regno Burgundiæ in parochia Augustodunensi, in pago Avalensi; quodque a præfatis fundatoribus B. Petro apostolorum principi liberali devotione & testamenti pagina collatum est, facere deberemus, veluti a prædecessoribus nostris piæ memoriæ Nicolao papa, atque Ioanne, jamdudum factum fuisse: inclinati precibus tuis libenter fieri decrevimus. Per quod apostolicæ autoritatis privilegium, confirmamus, atque statuimus, ut nulli imperatorum, nulli unquam regum, nulli antistitum, nulli quacumque prædito dignitate, nulli cui- C quam alii, de omnibus rebus mobilibus vel immobilibus, quæ eidem monasterio a jam dictis fundatoribus, vel ab aliis quibuscumq; personis collatę & concessæ, vel in futurum a quolibet de proprio fuerint jure donatæ, sub cujusllibet causæ occasionisve specie liceat minuere vel auferre, neque suis usibus applicare: sed cuncta quæ ibi oblata sunt vel offerri contigerit a præsenti XIV. indictionis tempore illibata, & sine inquietudine, in sustentatione jam dicti monasterii, & usibus abbatum, & monachorum sub regula patris benedicti ibi Deo militantium, volumus, atque præcipimus possideri; ea videlicet conditione, ut nullus suc- D cessorum nostrorum pontificum in hac sancta sede, cui Deo autore seruimus, unquam vel usquam quiddam de eisdem rebus cuiquam beneficiare, commutare, aut sub censu quolibet concedere per futura tempora patiatur: sed censum tantummodo in testamento traditionis a fundatoribus, qui ex eodem monasterio hanc sanctam sedem Romanam heredem fecerunt, etiam delegatum, unam videlicet libram argenti annis singulis successores nostri accipientes, piæ paternitatis suffragium eidem monasterio, & tibi, successoribusque tuis, ac monachis sub jam dicti patris regula ibidem degentibus, sollicitudine pastorali vigilanter contra omnes infestantes impendere studeant. Item constituimus, ut obeunte abbate dicti monasterii, non alius ibi E quæcumque obreptionis astutia ordinetur, nisi quem consensus monachorum secundum timorem Dei, & institutionem regulæ B. Benedicti elegerit, & hujus apostolicæ sedis pontifex providerit ordinandum. Vnde constituimus, & apostolica autoritate censemus, atque per hoc nostrum apostolicum privilegium confirmamus, ut nullus rex aut pontifex, vel abbas aut comes, vel qualiscumque magna, parvaque persona, avaritiæ cupiditate corruptus, aut diabolica suggestione deceptus, audeat vel præsumat contra tuum honorem, ô venerabilis Roberte abbas, qualicumque modo insurgere, vel in tuo loco, aut de tuo honore molestias tibi inferre, vel de omnibus rebus monasterii, quæ tibi tuisque decessoribus a nobis nostrisque anteccessoribus per paginam privilegii concessa atque firmata sunt, aliquas invasiones vel rapinas, sive violentias inferre; si non vult autoritate Dei, & sancti Petri, & nostra apostolica excommunicatione, a corpore & sanguine domini nostri Iesu Christi, & ab ingressu ecclesiæ noverit se esse disjunctum. Hoc quoque capitulo præsenti subjungimus, ut locum avaritiæ secludamus, nulli unquam liceat de regibus, nulli de episcopis vel sacerdotibus, vel de quibuscumque fidelibus, per se, suppositamve personam, de ordinatione ejusdem abbatis, aut clericorum, vel presbyterorum, aut de largitione chrismatis, vel de consecratione basilicæ, vel de quibuscumque causis ad idem monasterium pertinentibus, audere in qualibet specie exenii loco quicquam accipere, neque eumdem abbatem pro ordinatione sua aliquid dare; neque episcopus civitatis ipsius parochiæ, nisi ab abbate ipsius monasterii invitatus, ibidem publicas missas agat, neque stationes in eodem cœnobio indicat, ne servorum Dei quies quocumque modo populari conventu valeat perturbari, neque mansionaticos exinde præsumat exigere. Susceptionem autem fidelium, aut religiosorum virorum, atque beneficentiam quam jubet apostolus cunctis exhibendam, pro possibilitate loci & facultate, non modo ibidem fieri denegamus, verum etiam suademus. Si quis vero regum, episcoporum, sacerdotum, abbatum, judicum, comitum, aut sæcularium personarum, contra hanc nostræ institutionis paginam tentaverit, percussus apostolico anathemate, potestatis honorisve sui dignitate careat, reumque se coram divino judicio cognoscat: &, nisi ea quæ a se male acta sunt, defleverit, a sacratissimo corpore domini nostri Iesu Christi alienus fiat, atque æterno examini districtæ ultionis subjaceat. Cunctis autem eidem loco justa servantibus, sit pax domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bonæ actionis recipiant, & apud æternum judicem præmia æternæ pacis inveniant.

CONCILIVM ROMANVM IN CAVSA GISELERI MAGDEBVRGENSIS EPISCOPI celebratum anno domini DCCCCXCIX. tempore Silvestri Papæ II.

ANNO CHRISTI 999.

DITMARVS, ubi agit de secundo adventu Ottonis in urbem, de rebus in hac synodo gestis ita scribit: *Synodus Romæ tunc, in qua accusatus Giselerus archiepiscopus Magdeburgensis, quod duas parochias teneret: percussus ille paralysi venire non potuit; res reposita ad concilium provinciale Germaniæ.* In eodem concilio imperatorem voluisse recitari privilegium VVormatiensi ecclesiæ concessum testatur Baronius anno 999. num. 12.

*** CONCILIVM PICTAVENSE, PICTAVIS CELEBRATVM IDIBVS IANVARIIS anno Christi circiter millesimo, Silvestri Papæ II. anno II. Roberti regis III. VVillelmo IV. Aquitanorum duce.

ANNO CHRISTI 999.

Ex apographo Iac. Sirmondi, qui illud descripsit ex codice Engolismensi Ioan. Tilii.

INDEX CANONVM.

I. *Vt de rebus controversis omnes stent ad iustitiam coram principe, vel iudice.*

II. *Vt episcopus pro pœnitentia vel confirmatione munera non requirat.*

III. *Vt presbyter & diaconus si feminas domi habent, gradum amittant.*

PRÆFATIO.

Digitized by Google

PRÆFATIO.

SPECIOSVM quidem nomen est pacis, & pulchra est opinio unitatis, quam Christus ascendens in cælum reliquit suis discipulis. Igitur Idibus Ianuariis, Guillelmo Pictavense duce convocante concilium, Pictavi convenerunt episcopi numero quinque, archiepiscopus Burdegalensis Siguinus, Gislebertus Pictavensis, Hilduinus Lemovicensis, Grimoardus Engolismæ civitatis, Islo Santonensis, & abbates duodecim, pro restauratione ecclesiæ. Firmaverunt per obsides & excommunicationem dux, & reliqui principes, hujusmodi pacis & justitiæ restaurationem.

CANONES.

I. *Vt de rebus controversis omnes stent ad justitiam coram principe vel judice.*

CONSTITVERVNT ut a quinque annis præteritis quæcumque res invasæ fuerunt, & ab ipso præsenti concilio in reliquum tempus, unde altercatio in ipsis pagis habetur, quorum ibi erant principes, si ex contendentibus de ipsis rebus unus alium interpellaverit, veniant ante principem ipsius regionis, vel ante aliquem ipsius pagi iudicem, & stent in justitia pro ipsis rebus: & qui sub districtione iustitiæ stare noluerit, princeps vel iudex, ipsius rei aut iustitiam faciat, aut obsidem perdat; & si iustitiam facere non potuerit, convocet principes & episcopos qui concilium instituerunt, & omnes unanimiter in destructionem & confusionem ipsius pergant: & tamdiu patiatur ipsam persecutionem & confusionem; quousque redeat ad iustitiæ rectitudinem. Ergo dati sunt obsides, & excommunicatum est in concilio pro huiusmodi confirmatione, ut nullus ab ipso die in antea ecclesiam infringat, & cætera, sicut in concilio Karrofense constitutum est.

II. *Vt episcopus pro pœnitentia, vel confirmatione, munera non requirat.*

Vt nullus sacerdos propter pœnitentiam, neque propter sancti Spiritus donum, munera accipiat, neque requirat, nisi tantum si quis libenti animo donaverit.

III. *Vt presbyter & diaconus, si feminas domi habent, gradum amittant.*

Vt nullus presbyter, neque diaconus, feminam in sua domo teneat, neque in cellario, neque in secreto loco intromittat, propter fornicationem. Nam si facere tentaverit, sciat se omnem gradum perditurum, & cum aliis hominibus sacrum mysterium non celebraturum: quia qui manducat, & bibit indigne, iudicium sibi manducat. & B. Gregorius. Nec opus bonum est aliquid sine castitate, nec castitas vero magna est sine bono opere.

CONCILIA VARIA GALLIARVM, IN QVIBVS QVÆSITVM EST DE IEIVNIIS ante Pentecosten, de cantu hymni Te Deum, & de festo Adnunciationis Dominicæ, anno Christi MII. — ANNO CHRISTI 1002.

NON unico, sed pluribus Galliæ locis habita fuisse hoc anno concilia, innuit Glaber Rodulfus libro III. *Historiæ, cap.* III. *simulque quid in his potissimum actum sit, docet his verbis.* Tunc temporis, *inquit*, in Galliis plerique episcoporum nonnulla inter se diversis quæstionibus habuere synodorum conciliabula.

I.

Nam de jejuniis, quæ plerique fidelium inter Ascensionem Salvatoris & Pentecosten observant, ita decreverunt, ut ne per imperium sacerdotum fierent, excepto sabbato Pentecostes; & a quibus fieri vellent, ne prohiberentur fieri..

II.

Simul incidit quæstio, cur monachi per tres vel quatuor dominicas dies ante diem Nativitatis Dominicæ, seu quadragesimalis observationis tempore, hymnum Te Deum laudamus decantarent contra morem Romanæ ecclesiæ. Qua videlicet quæstione aggressi tam abbates quam monachi, responderunt se pro nulla re id agere, nisi ex B. Benedicti nominatissimi atque excellentissimi patris præceptione. Cujus etiam actus, simulque dicta a summo Romanorum pontifice, videlicet Gregorio, haberentur descripta, ac laudabiliter roborata. His denique compertis, episcopi, usus monachorum authentico ex more viguit.

III.

Nec non etiam de die Adnuntiationis Dominicæ, qui celebratur VIII. Kalendarum Aprilium, si forte quolibet alio tempore præter quadragesimam excoli congruentius potuisset, ab iisdem pontificibus non parva illata est quæstio. Ferebatur enim a quibusdam, eamdem Adnuntiationem Dominicam more Hispanorum quintodecimo Kalendarum Ianuariarum die irreprehensibiliter posse celebrari. Quid plura? apud nos antiqua consuetudo, uti decebat, prævaluit.

VITA IOANNIS PAPÆ XVI. QVI PERPERAM XVIII. NOMINATVR. — ANNO CHRISTI 1003.

IOANNES, cognomento Siccus, patria Romanus, post obitum Silvestri factus est ejus nominis pontifex decimusextus, anno domini millesimo tertio, tempore regnantis & nondum imperantis Henrici primi. Qui cum, juxta antiquos Vaticanos indices, sedisset menses quinque & dies aliquot, obiit. — Ioannes quando pontifex factus.

VITA IOANNIS PAPÆ XVII. QVI PERPERAM XIX. APPELLATVR. — ANNO CHRISTI 1003.

IOANNES, qui cognominatur Fasanus, creatus est pontifex hujus nominis decimusseptimus XII. Kalendas Decembris, anno Christi millesimo — Ioannes XVII. papa factus quando.

Digitized by Google

Res gestæ a Ioanne XVII.

lesimo tertio, tempore Henrici primi. Hic initio pontificatus sui legatum misit in Germaniam, qui Magdeburgensem archiepiscopum, juxta privilegium a sede apostolica impetratum, autoritate pontificia consecraret. Sancto Elphego Cantuariensi episcopo pallium misit: sancto Brunoni, ad Prussiæ populum convertendum, apostolatum contulit; quem cum fideliter perfecisset, a barbaris martyrio affectus est eodem prope tempore, quo sanctus Bonifacius in Russia eodem apostolico munere perfunctus, eadem martyrii corona insignitus fuit. Hujus tempore Leuthericus Senonensis archiepiscopus, hæresis Berengarianæ primordia & semina sparsit. Auctore hoc pontifice Constantinopolitanam ecclesiam cum Romana in communione catholica conjunctam fuisse, testatur Petrus episcopus Antiochenus in epistola ad Michaelem Cerularium, & epitaphium Ioanni erectum quod recitat Baronius anno 1009. his verbis:

Vnio Constantinopolitanæ & Romanæ ecclesiæ.

Quam solers domino, placuit quam mente modesta
Præsul apostolicus, orbis & omne decus.
Hic statuit tumulo claudi sua membra sub isto;
Hac eadem sperans ut sibi reddat humus:
Ardua qui fulsit cunctis per sidera cæli,
Augustis carus, gentibus, & tribubus:
Doctrinis comptus sacris, & dogmate claro,
Per patrias sancta semina fudit ovans.
Nam Graios superans, Eois partibus unam,
Schismata pellendo, reddidit ecclesiam.
Principis hinc Petri sed quisquis tendis ad aulam,
Dic supplex isdem regnet ut arce poli.

Tempus sedis.

Defunctus est Ioannes papa, XV. Kalend. Augusti, anno millesimo nono. Post obitum ejus vacavit sedes apostolica uno mense & diebus tredecim.

CONCILIVM TREMONIENSE PRO REFORMANDA ECCLESIA

Anno Christi 1005.

celebratum anno domini millesimo quinto, tempore Ioannis papæ XVII.

Locus & acta concilii.

DITMARVS libro 6. testatur, allegato tempore celebratam esse in Germania magnam synodum Tremonienſem, in qua rex Henricus de ejus temporis sanctæ ecclesiæ deformatione conquestus, magna instantia apud episcopos laboravit, ut collapsa ecclesiæ disciplina reformaretur. Præstiterunt illud pro viribus quibus id potuerunt diligentissime, communique consensu ediderunt sacros canones, quibus sanctissimæ leges ecclesiasticæ in pristinum usum revocarentur, pravique mores, qui in clerum ac populum irrepserant, exularent & corrigerentur. Quibus statutis rex sibi Deum propitium conciliavit, viamque ad victorias consequendas, & Romanum imperium obtinendum, aperuit. Celeberrimi concilii acta plane interierunt: exordium dumtaxat eorum apud Ditmarum descriptum reperitur tale: *Anno dominicæ incarnationis millesimo quinto, anno autem domini Henrici secundi regnantis quarto*, inchoato, *in die nonarum Iulii*. Reliqua desunt.

Actorum fragmentorum.

CONCILIVM FRANCOFORDIENSE, DE ECCLESIA BAMBERGENSI IN CATHEDRAM

Anno Christi 1006.

episcopalem erigenda, celebratum anno domini MVI. tempore Ioannis papæ XVII.

SEVERINVS BINIVS.

Acta concilii.

IN hoc concilio, testimonio Ditmari, qui eidem præsens interfuit, inter alia tractatum est de ecclesia Bambergensi in cathedram episcopalem erigenda: idque ad petitionem regis Henrici, qui eam civitatem a puero dilexerat, & semper excoluerat, & uxori in dotem assignaverat. Henricus VVirceburgensis episcopus ad Synodum vocatus venire noluit, nisi post unionem suæ parochiæ cum Bambergensi ecclesia factam ipse archiepiscopus constitueretur. Exordio concilii petitionem suam episcopis in synodo considentibus rex patefecit, verbis quæ a Ditmaro recitantur hisce: Considentibus ibidem ordine archiepiscopis cum omnibus suimet * sussragensis rex humo tenus prosternitur, & a VVillegiso antistite Moguntino, in cujus diœcesi synodus habebatur, elevatus, cunctis præsentibus talia fatur: Ob recompensationem futuram Christum heredem elegi, quia in sobole acquirenda nulla spes remanet mihi. Et quod præcipuum habui, meipsum cum modo acquisitis seu acquirendis in sacrificium Patri ingenito jamdudum secreto mentis obtuli. Episcopatum in Bavenberga cum licentia antistitis mei facere hactenus concupivi, & hodie justum hoc perficere volo desiderium. Ob hoc serenissimam vestrimet interpello pietatem, ne absentia ejus qui per me voluit obtinere quod mihi non licuit huic concedere, propositum voluntatis meæ queat impedire: cum in baculo ejus mutuæ confirmationis signo claresçat, hunc non propter dominum, sed ob dignitatis nullatenus adipiscendæ dolorem, fugisse. Moveat omnium corda præsentium, quod per ambitionem suam sanctæ matris ecclesiæ augmentum annullare cum nugigerula legatione præsumpsit. Ad hæc firmiter constituenda, contectalis meæ præsentis, & unici fratris & coheredis mei, larga benignitas aspirat: & sibi placita adimpletione his me eadem restituere utique pro certo sciat. Si quando autem episcopus venire, & promissa dignatur suscipere; paratum me ad omne quod vobis bonum videtur procul dubio inveniet.

* forte, *suffraganeus.*

Finitis talibus alloquiis, Bernigerus antistitis Henrici VVirceburgensis capellanus surrexit: propter timorem regis, seniorem suum huc non venisse, & detrimentum ecclesiæ sibi a domino commissæ in aliquo fieri nunquam laudasse, testatur: & obsecrat cunctos præsentes per Christi amorem, ne talia fieri, absente eo, futurum sibi in exemplum paterentur. Privilegia ejusdem ibi alta voce recitantur. Inter hæc quotiens rex anxiam judicum sententiam nutare perspexit, totiens prostratus humiliatur.

Bambergensis episcopatus erigitur.

Tandem archiantistiti VVillegiso, quid de his faciendum foret, judicio perscrutanti, Tagmo primus respondit, hæc tunc secundum regis eloquium legaliter fieri posse. Cunctis præsentibus ejus sermonem tunc affirmantibus, & subscribentibus, Eberardo tunc cancellario cura pastoralis a rege committitur, & hic a præfato archipræsule eodem die consecratur. Post hæc autem Henricus antistes, auxilio confratris Heriberti archiepiscopi Colonienſis, regis gratiam & impletionem sibi placitam acquisivit.

*** ACTA EIVSDEM FRANCOFORDIENSIS CONCILII.

Ex tabulario ecclesiæ Bambergensis.

ANNO dominicæ Incarnationis M.VII. Indict. V. Kal. Novembris regnante piissimo ac serenissimo Heinrico secundo, anno regni sui VI. pro statu & augmento sanctæ matris ecclesiæ, in loco Franconofurt dicto magna synodus habita est & celebrata.

Digitized by Google

Anno Christi 1007. celebrata. Nam idem rex Heinricus, magnus & pacificus, ut in Deum erat credulus & in homines pius, dum alta mentis deliberatione sæpenumero cogitaret in quo Deum sibi maxime placaret, summa inspirante divinitate cogitando disposuit, ut Deum sibi heredem eligeret & conscriberet, & episcopatum in honorem sancti Petri principis apostolorum, in quodam suæ hereditatis paternæ loco Babenberk dicto, ex omnibus suis rebus hereditariis construeret: ut & paganismus Sclavorum destrueretur, & Christiani nominis memoria perpetualiter celebris haberetur. Sed dum parochiam ad eumdem locum respicientem non haberet, & sanctam pentecosten in eodem regni sui anno VI. Moguntiæ celebraret: quandam partem VVirciburgensis diœcesis, comitatum videlicet Ratzengovv dictum, & quandam partem pagi Volckfelt dicti, inter fluvios Vraha & Ratentza situm, ab Heinrico VVirciburgensi episcopo firma ac legali commutatione acquisivit, tradens contra VVirciburgensi ecclesiæ CL. mansus in vico Meinungun dicto, & in proxime adjacentibus locis. Hoc consentientibus & perspicientibus venerabilibus patribus, in primis videlicet VVirciburgensis ecclesiæ episcopo Heinrico, & VVilligiso reverendo archiepiscopo Moguntino, & Burckardo VVormatiensi, & VValtero Spirensi, & Adelberone Basiliensi, & Lamberto Constantiensi, & Vdalrico Curiensi, & Luidolfo archiepiscopo Treverensi, & Theodorico Metensi, & Berchtoldo Tullensi, & Heimone Virdunensi, & Hereberto archiepiscopo Colonienſi, & Nothkero Leodicensi, & Eralvvino Camaracensi, & Paginino archiepiscopo Magideburgensi, & Hildolfo Mantuano. Glorioſissimus vero rex Heinricus tunc voti compos effectus, pari supradictorum patrum consultu duos ex capellanis suis Albericum videlicet & Ludovvicum, adjunctis Heinrici VVirceburgensis episcopi literis, Romam usque direxit, quatenus hic bene incepta in melius proficerent autoritate Romana. Romanus vero pontifex & universalis papa Ioannes, precatorias prædicti Heinrici episcopi literas inspiciens, piissimi regis Heinrici devotione congaudens, habita in sancti Petri basilica synodo pro confirmando Babenbergensi episcopatu, privilegium fecit conscribi, & apostolica autoritate corroborari, universis Galliæ & Germaniæ episcopis rescribens, ut & ipsi pari communique autoritate eundem episcopatum corroborarent & confirmarent.

A

B

C

D

E

Anno Christi 1007.

Ex vita S. Henrici a Gretsero edita.

*** *DIPLOMA IOANNIS P. XVII.*

Quo confirmat episcopatum Bambergensem.

Ioannes episcopus servus servorum Dei.

OFFICII nostri est omnium sanctarum Dei ecclesiarum commoda generaliter considerare, & maxime earum, quæ specialiter sub jure ac dominio nostræ Romanæ ecclesiæ consistunt: si quod est incommodum, abolere, ne pro gravi incommoditate sua neglectæ vilescant, vel qualibet nacta occasione, debita solemnitate careant. Propterea omnibus sanctæ Dei ecclesiæ fidelibus, præsentibus scilicet & futuris, notum esse volumus: quia dilectus & spiritualis noster filius Heinricus, glorioſissimus atque invictissimus rex, divina inspirante clementia, de propriis hereditariis rebus, pro sua suorumque parentum anima, episcopatum in loco, qui dicitur Babenberk, perfectæ fidei & caritatis devotione, in honorem beatissimi Petri apostolorum principis esse constituit, commutatione facta jure ac legaliter cum Heinrico VVirzeburgensi episcopo de aliqua parte parochiæ sui episcopatus. Vnde etiam prædictus episcopus nobis suas literas misit, ut suo consensu, privilegio nostræ apostolicæ autoritatis, episcopatus noviter factus fundaretur.

Pro qua ratione Heinricus secundus glorioſissimus rex nuncios suos ad nos direxit, qui nobis hæc omnia dicerent, & nos pro hac sede confirmanda interpellarent. Cujus sanctissimam imitationem paterna & præcordiali dilectione intuentes, omnes res, quas B. Petro apostolorum principi, in loco prænominato, legitima ratione collectas contulit, nostræ autoritatis privilegio confirmare decernimus, ea videlicet ratione, ut episcopus ejus loci, & qui in perpetuum sui fuerint successores, ea, secura tranquillitate possideant, & liberam habeant potestatem res & proprietates ejusdem ecclesiæ, ordinare, atque componere, vel etiam augmentare; dissipare vero, atque confundere, nullam habeant potestatem.

Nostra quoque autoritate sancimus, uti in terminis, & in rebus ejusdem ecclesiæ, nulla sit infestatio tyrannorum, vel aliorum quorumlibet pravorum hominum, sive sint in civitate ipsa Babenberc, sive in castellis, & villis, servis & ancillis, tributariis, decimis, forestibus, silvis, piscationibus, venationibus, molendinis, campis, pratis, pascuis, terris cultis & incultis, & quidquid modo illuc pertinet, vel in futurum acquiri possit, per nostræ autoritatis privilegium corroboratum, in secura quiete permaneat. Nullus ibi comes aut judex legem facere præsumat, nisi quam, per concessionem glorioſissimi regis Heinrici vel successorum ejus, episcopus loci ejusdem deligeret. Nulla aliena potestas ibi per violentiam irruat. Sit ille episcopatus liber, & ab omni potestate extranea securus, Romano tantummodo [1] mundiburdio subditus: quatenus episcopus eo melius cum canonicis suis servitio Dei possit insistere, & primi constructoris ejusdem loci & recuperatoris jugiter memoriam habere. Sit tamen idem suo [2] metropolitano subjectus, atque obediens. Quicumque hæc præcepta servaverit, divinam remunerationem, & apostolicam benedictionem accipiat. Qui autem contemptor & violator extiterit, perpetui anathematis damnationi subjaceat, nisi resipiscens ad satisfactionem perveniat. Scriptum per manus Petri notarii, & scriniarii S. R. E. in mense Iunio, Indict. v.

1. *Mundiburdium est defensio.*

2. *In cod. Vienn. additur* archiepiscopo Moguntino.

Quod videlicet privilegium venerabiles patres in supradicta synodo Franconofurt habita, generali concilio consistentes, summa veneratione legendo suscipientes, & apostolicæ autoritati obedientes, devotis mentibus subscribendo unanimiter laudaverunt, communiterque corroboraverunt.

VVilligisus sanctæ Moguntinensis ecclesiæ archiepiscopus, qui eidem synodo vice Romanæ ecclesiæ præsidebam, conlaudavi & subscripsi.

Radherius Padelbrunnensis ecclesiæ episcopus interfui & subscripsi.

Megingaudus Eichstatensis episcopus interfui & subscripsi.

Berenvvardus Hildinisheimensis episcopus interfui & subscripsi.

Lambertus Constantiensis episcopus interfui & subscripsi.

Arnolfus Halberstatensis episcopus interfui & subscripsi.

ANNO CHRISTI 1006.

VDalricus Curienſis epiſc. interfui & ſubſcripſi.
Burckardus VVormatienſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.
VVerinharius Argentinenſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.
VValtheriusSpirenſis epiſc.interfui & ſubſcripſi.
Brun *Auguſtenſis epiſcopus interfui collaudavi & ſubſcripſi.
Luidolfus Treverenſis archiepiſcopus interfui & ſubſcripſi.
Berchtoldus Tullenſis epiſc.interfui & ſubſcripſi.
Heimo Virdunenſis epiſc. interfui & ſubſcripſi.
Hartungus Iuvavenſis archiepiſcopus interfui & ſubſcripſi.
Chriſtianus Patavienſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.
Gevehardus Radeſponenſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.
Egilbertus Frinſingenſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.
Adalbero Brixienſis epiſc. interfui & ſubſcripſi.
Heribertus archiepiſcopus Colonienſis interfui ad votum ſynodi & ſubſcripſi.
Schvvidgerus Mimigarduordenſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.
AnsfridusTrajectenſis epiſc.interfui &ſubſcripſi.
Theodericus Mindenſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.
Thietmarus epiſcopus Oſneburgenſis interfui & ſubſcripſi.
Dagino archiepiſcopus Magdeburg. interfui & ſubſcripſi.
Hildivvardus Citizenſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.
Burchardus archiepiſcopus* Laudunenſis interfui & ſubſcripſi.
Baldolfus archiep. Taraſienſis interfui & ſubcripſi.
Anaſtaſius Vngrorum archiepiſcopus interfui & ſubſcripſi.
Adalbero Baſileenſis interfui & ſubſcripſi.
Hugo Genuenſis ſubſcripſi.
Heinricus Lauſonenſis ſubſcripſi.
Eckehardus Seleſvvigenſis ſubſcripſi.
Albericus Cumanus epiſc. interfui & ſubſcripſi.
Richolfus Tergeſtinenſis eccleſiæ epiſcopus.

* Lugdunenſis. *ſic enim vocabatur qui tum erat Lugdun. archiepiſc.*

G.C. Edidit Iac Gretſerus S.I. vitam S. Henrici Imp. cujus caput x. narrat quæ geſta ſunt in hac ſynodo ante privilegium a Ioanne XVII. miſſum; & iiſdem pene verbis quibus in hoc inſtrumento.

ANNO CHRISTI 1008.

*** CONCILIVM KALENSE.

anno Chriſti M. VIII. in Kale palatio præſente Roberto Francorũ rege celebratum.xvi.Kal.Iun.

Hujus concilii nihil ſupereſt, niſi præceptum Roberti regis, quod ſubjicio.

Præceptum Roberti regis pro monaſterio S. Dionyſii datum in ſynodo Kalenſi, epiſcoporumque eiuſdem ſynodi ſubſcriptionibus firmatum.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Robertus divina ordinante clementia rex Francorum ſemper Auguſtus. Dum Deus omnipotens hanc Galliarum patriam a tenebris infidelitatis eruere diſponeret: ſanctiſſimum Dionyſium, divini videlicet verbi ſplendidiſſimam lampadem, eidem ad innoteſcendum veritatis ſuæ lumen dirigere dignatus eſt. Cujus prædicatione converſa, multa largiente domino ſemper experta eſt beneficia. Idem autem pretioſus martyr Chriſti, cum omnibus ſuum quærentibus auxilium divinæ largitatis munificentiam prærogaverit: circa regum tamen Francorum excellentiam noſcitur per cuncta benignus, atque in omnibus adjutor piiſſimus: præſertim cum ipſi toto niſu ejus memoriam ſollicita mente, ac magnifico opere jugiter ſtuduerint ſublimare. Eos nempe, ut in eorum geſtis legitur, ad obtinendum regni principatum ſuis digniſſime ab ineunte ætate ſemper fovit auxiliis, hoſtium eripuit inſidiis, æterniſque, depoſita carnis ſarcina, perfrui impetravit bonis. Dicimus autem eos, quos erga Dei cultum, ſuum quoque devotos cognovit obſequium. Denique ut liquido claret, quicumque ſummi Dei, atque ipſius curam ſollicito exhibere ſtuduerunt obſequio, poteſtate regia digniter necnon perenni feliciter ſublimati ſunt gloria. Qui autem Deo ipſique famulari, ut dignum erat, contempſerunt, vitam cum regno pariter amiſerunt. Quoniam a tempore Karoli tertii Imperatoris uſque ad præſens, in tantum a multis eorum ejuſdem beati martyris neglectus eſt locus, ut ordo ſacræ religionis, monaſtici ſcilicet ordinis, uſque ad ſæcularem pompam deveniret. Quocirca bona illius loci undique depopulata, diſtracta, atq; diſperſa ab illo tempore multis modis videntur. Idemque locus multis calamitatibus oppreſſus, qui libertatem ac dignitatem præ omnibus hujus regionis cœnobiis adeptus fuerat. Hujus igitur calamitatis genitor noſter divæ memoriæ Hugo, atque genitrix noſtra glorioſa Adelaidis, noſque pariter compatientes, ordinem in eo monaſticum reparare, immo conſolidare auxilio Dei, & conſilio procerũ noſtrorum ſtuduimus, ac venerabilem virum dominum Vivianum jam ſuperius fato ſancto loco abbatem præfecimus. Qui ut vir magnæ prudentiæ & induſtriæ, atque ſedulus inveſtigator bonorum loci ſibi commiſſi intus ac foris, noſtram adivit præſentiam, petens, ut ſicut ſpiritalia, ſic etiam terrena augere incrementa Deo digno loco provideremus. Cujus petitioni aſſenſum præbentes, cum dono priore patris noſtri glorioſi regis, ac præclariſſimæ gentricis, pro ſalute ac remedio animarum eorum ac noſtræ, immo pro ſalute animę fidelis* noſtri Hugonis, damus Deo ac ſancto Dionyſio, quaſdam res juris noſtri, cum conjuge ac filiis noſtris, hoc eſt bannum hominis vulnerati vel interfecti, & infracturam intra vel extra caſtellum ipſius cœnobii, & legem duelli, quod vulgo dicitur campus, ac totam procinctam intra vel extra, ſicut antiqui reges ei dederunt, & nos hactenus tenuimus; ac VVaſſoniſvillam cum appenditiis ſuis, & prata quæ ab eadem villa uſque ad murum pertingunt, ac Rubridam ſilvam, cum legibus quæ ex ea fiunt, & quod in villa picta, vel fiſco Ruoilo, vel Ferriciaco tenebamus, omnes videlicet conſuetudines, quas ibi habebamus cum omni integritate. Vnde hoc noſtræ integritatis præceptum fieri juſſimus, obſecrantes & nomen domini noſtri Ieſu Chriſti obteſtantes, ut nullus regum ſuccedentium aut principum, hæc noſtra Deo conlata munera ullo modo infringere præſumat. Si quis autem, quod non credimus, temerario auſu infringere præſumpſerit, autoritate noſtra, & epiſcoporum noſtrorum, qui nobiſcum in ſancta ſynodo, quæ xvi. Kal. Iunii, Kale ſedis noſtræ palatio collecta reſedit, firmaverunt, anathema ſit. Vt enim pleniorem hoc idem præceptum obtineat vigorem, manu propria cum epiſcopis ſanctæ ſynodi noſtræ firmavimus, ac nomina epiſcoporum ejuſdem ſynodi ſubter adſcribi juſſimus, & anuli noſtri impreſſione ſigillari fecimus.

* *f.* filii.

Lethericus Senonum archiepiſcopus ſubſcripſi.
Hugo Turonorum archiepiſcopus ſubſcripſi.
Fulbertus Carnotenſium epiſcopus ſubſcripſi.
Adalbero Laudunenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Fulco

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1008.

Fulco Aurelianenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Rogerius Belvacenſium epiſcopus ſubſcripſi.
Fulco Sueſſionenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Frotmundus Trecaſſinorum epiſcopus ſubſcripſi.
Fulco Ambianenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Giſlebertus Meldenſium epiſcopus ſubſcripſi.
VVido Catalaunenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Robertus Silvanectenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Balduinus Tervvanenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Franco diaconus, atque chartigraphus relegit, & ſigillavit.

CIRCA ANNO CHRISTI 1009.

CONCILIVM ÆNHAMENSE

HORTATV ÆLFEAGI DOROBERNENSIS & VVlſtani Eboracenſis archipræſulum, ab Æthelredo rege indictum, accerſitiſque epiſcopis, & univerſis Anglorum optimatibus, in die ſanctæ pentecoſtes celebratum, inter annos domini MVI. (id eſt regis Æthelredi XXVIII. quo Ælfeagus a VVintonia ad Doroberniam tranſlatus eſt) & MXIII. hoc eſt Æthelredi XXXV. quo truncato a Danis nefandiſſime Ælfeago Livingius ſucceſſit in Dorobernenſi archiepicopatu.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De Chriſtiana religione promovenda.*
II. *De ſacerdotum & cleri calibatu.*
III. *Vt Deum unicum colant & diligant.*
IV. *Vt ſagæ, incantatores, meretrices egregiæ, & perjuri exulent.*
V. *Vt leges iuſte ferantur, & ſerventur.*
VI. *Vt nemo vendatur extra patriam.*
VII. *Vt pro modico delicto nemo moriatur.*
VIII. *De gradibus matrimonium prohibentibus.*
IX. *De multiplici pace eccleſiæ.*
X. *De debitis Deo reddendis.*
XI. *De denario ſancti Petri, & cirick ſceato.*
XII. & XIII. *De cenſu luminarium & ſepultura.*
XIV. *De ſepulto extra ſuam parochiam.*
XV. *De feſtis & ieiuniis.*
XVI. *De ieiunio quatuor temporum.*
XVII. *De die veneris ieiunanda.*
XVIII. *De diebus iuridicis & matrimonialibus.*
XIX. *Vt viduæ ſint per annum innuptæ.*
XX. *De confeſſione & pœnitentia agendis.*
XXI. *De verbis & operibus curandis.*
XXII. *De emendatione pacis, numiſmatis, &c.*
XXIII. *De navali expeditione ſub paſchate paranda.*
XXIV. *De militiam detrectante.*
XXV. *Vt homicida aut peierator coram rege non veniat, priuſquam ſatisfecerit.*
XXVI. *De vitæ regis inſidiatore.*
XXVII. *De eo qui* forſteal *fecerit.*
XXVIII. *De eo qui monialem aut viduam compreſſerit.*
XXIX. *De conſilio efferendo Deo & populo probatiſſimo.*
XXX. *Exhortatio cum ad eccleſiaſticos, tum ad ſeculares.*
XXXI. *Mulctæ & compenſationes pendendæ ubi delinquitur.*
XXXII. *Potentes gravius mulctandi.*

CAPITVLA.

I.

HÆ ſunt conſtitutiones quas tulerunt Angli eruditi, elegerunt etiam & edixerunt, inſtanterque docuerunt obſervandas. In primis hortantur epiſcopi, ut

A qua poſſumus feſtinatione a peccatis revertamus omnes, confeſſique eadem libentiſſime, ſedulo pariter compenſemus: Deum unicum recte diligamus atque veneremur: religionem unicam Chriſtianam firmiter teneamus, & quamlibet Gentilium ſuperſtitionem omni odio exploſam fugiamus. Conſiliis mutuis nobis invicem opitulemur, paci & concordiæ ſummopere ſtudeamus, & regi unico domino noſtro uſquequaque obedientes fidelitatem debitam exhibeamus. Decernunt etiam ſapientes, ut abbates & abbatiſſæ propriam ſuam vitam recte diſponant, familiamque & conventum ſuum prudenter inſtituant: & ut omnes, cuiuſcumq; ordinis fuerint, ad muneris ſui rationem humiliter ſe accingant coram Deo & mundo; præſertim miniſtri Dei epiſcopi & abbates, monachi & mynecenæ, canonici & nonnæ, ad vitæ ſe convertant integritatem, regulariter vivant, & pro omni Chriſtiano populo preces fundant ſolertiſſime. Decernunt utique ſapientes, quod monachi, qui extra monaſterium ſuum degunt, profeſſionis ſuæ regulas non curantes, animarum ſuarum utilitati proſpiciant, & in monaſteria ſua cum omni humilitate revertentes, peccata ſua & violatæ profeſſionis crimen ſerio deplorent: meminerint ſiquidem voti & ſponſionis, quibus Deo ſemet conſecrarunt. Monachus autem, qui monaſterium non habet, conferat ſe ad diœceſis epiſcopum, & coram Deo & hominibus probum ſe & candidum confirmet; tria ſaltem ſe exinde obſervaturum, ſcilicet caſtitatem, habitu veſtiri monachali, & qua melius poterit in ſervitio domini permanere. Hæc qui præſtiterit, dignior habebitur, & in maiori precio, ubicumque venerit. Canonicis honori fuerit, ſi commeatum in refectorio, ſomnum in dormitorio capeſſentes, monaſterium teneant in caſtitate iuxta regulæ ſuæ rationem, & ut iuſtum eſt. Hoc ſi non fecerint, honore ſuo ſpoliantor.

CIRCA ANNVM CHRISTI 1009.

Vt ordinati munera ſua exequantur.

Monachi cœnobitæ.

Monachi non cœnobitæ.

II.

Omnes miniſtros Dei, præſertim ſacerdotes, obſecramus & docemus, ut Deo obedientes caſtitatem colant, & contra iram domini ſe hoc modo muniant & tueantur. Certius enim norint quod non habeant debite ob aliquam coitus cauſam uxoris conſortium. In more tamen eſt, ut quidã duas, quidam plures habeat; & nonnullus, quamvis eam dimiſerit quam nuper habuit, aliam tamẽ ipſa vivente accipit, quod nulla Chriſtianorum lege eſt permiſſum. Dimittens autem, & caſtitatem recolens, e cælo aſſequetur miſericordiam, in mundo etiam venerationem, adeo ut iuribus & tributis habeatur thani dignus, cum in vita, tum in funere. Qui autem ordinis ſui regulam abdicaverit, omni cum apud

Vt ſacerdotes uxorem non ducant.

Quidam plures habent.

Sacerdos cœlebs par eſt thano.

Digitized by Google

CIRCA ANNVM CHRISTI 1009.

Deum, tum apud homines, gratia exuatur. A

III.

Volumus etiam & obsecramus omnes amicos nostros, & populum universum, ut assidue discant Deum unum intimo corde diligere, & Gentilium superstitionem sedulo effugere.

IV.

* necromantiam. Sagas, incantatores, artem * scm exercentes, meretrices egregias, mortem inducentes, & peierantes, tamquam terra indignos e terra projicite, ut purior sit deinceps populus: vel terra exeant cum suis omnibus, ni pœnitentiam egerint abundantius. B

V.

Sapientes etiam decernunt, ut leges quique coram Deo & hominibus æquas statuant & tueantur: iniquas autem omnino deleant, iustitiam pauperi, atque diviti pari exhibentes lance, & pacem insuper & concordiam pie in hoc sæculo coram Deo & hominibus retinentes.

VI.

Sapientes etiam decernunt, ut nemo Christianum & insontem precio tradat extra patriam, præsertim in pagani alicuius C servitium: caveat autem diligenter ne illam animam perdat, quam dominus noster Iesus Christus suo sanguine mercatus est.

VII.

Sapientes etiam decernunt, ut pro delicto modico nemo Christianum morti adiudicet; sed in misericordia potius leges administret ad utilitatem populi: & non pro modico eum perdat, qui est opus manuum Dei, & mercimonium eius magno comparatum precio. De quolibet autem crimine accuratius decernito, sententiam præbens iuxta factum, mercedem iuxta meritum: ita scilicet ut secundum divinam clementiam lenis sit pœna, & secundum humanam fragilitatem tolerabilis. Propensius etiam reminiscatur qui in alium iudicium tulerit, quid a domino petat ipsemet, cum in hunc modum dicit: *Et dimitte nobis debita nostra,* & reliqua. *Matth. 6.*

VIII.

Instantius etiam docemus, ut Christianus quilibet illegitimos fugiat concubitus, legemque Christianam recte teneat. Nec permittatur unquam, ut Christi fide imbutus intra spatium sexti hominis suæ consanguinitatis uxorem ducat, id est intra quartum gradum seu geniculum; neque cuiuspiam viduam, qui pari fuerit proximitate in mundana cognatione, nec uxoris quam habuerat prius neptem seu propinquam, nec sanctam aliquam monialem, nec suscepticem suam e sacro fonte, nec repudiatam quisquam Christianus habeat in uxorem: nec uxorem aliam capiat, dum unam habuerit, sed donec vixerit sit illa unica, si divinam legem ille recte curaverit, & animam suam a gehennæ ignibus liberaverit.

IX.

CIRCA ANNVM CHRISTI 1009.

Fruatur unaquæque ecclesia pace Dei, pace regis, & pace omnium Christianorum. Six pax uniuscuiusque ecclesiæ intra parietes, & pax manu regis data usquequaque sit inviolata. Nemo dehinc in posterum ecclesiæ servitium imponat, nec clientelam ecclesiæ iniuriis afficiat, nec ministrum ecclesiæ eiiciat, inconsulto episcopo.

X.

Iura Deo debita unusquisque annuatim recte pendito: aratri scilicet eleemosynam decimaquinta nocte a paschate; fetuum seu novellorum gregum decimas, ad pentecosten; & terræ fructuum, ad festum omnium sanctorum.

XI.

Census Romæ debitus [quem denarium sancti Petri vocant] ad festum S. Petri ad vincula (alias Missam Petri) persolvatur: & ecclesiæ census, qui *cyrick sceat* appellatur, ad Missam sancti Martini.

XII. & XIII

Luminarium census ter quotannis penditor. Sed æquissimum est, ut animæ symbolum, quam pecuniam sepulcralem nunc vocant, semper dependatur, cum sepulcrum sit effossum.

XIV.

Et si corpus aliquod extra suam paro- Sepultus extra parochiam. chiam quis posuerit: solvat nihilo minus pecuniam, quod symbolum animæ dicitur, illi ecclesiæ cui corpus famulabatur vivens: & omnia quæ vel Dei sunt, vel ad ipsum pertinent, accuratius, uti par est, pacem habeant.

XV.

Festivitates & ieiunia debite tenentor. D Festivitatem diei Solis, prout ad eamdem pertinet, ferventius quisque observato. A mercaturis & conventibus populi [puta sæcularibus & forensibus] a venatione etiam & mundanis operibus, in sancta illa die sedulus abstineto. Sanctæ Mariæ sum- Dies sanctæ Mariæ. mum festum omnes cautius honoranto: primum ieiunio, & deinceps celebritate. Singulorum quoque apostolorum festivi- Apostolorum. tates religiose quisque celebret ieiunio, præterquam Philippi & Iacobi, quibus Philippi & Iacobi die non ieiunandum. propter paschatis gratiam & celebritatem E ieiunium non indicimus, nisi voluntarium. Cetera omnia festorum ieiunia quisque teneat diligenter ad eorum exemplar qui hæc optime observaverint.

XVI.

Et ieiunia quatuor temporum, quæ *Imbren* vocant & cetera omnia, prout sanctus Gregorius genti imposuit Anglorum, conservantor.

XVII.

Quaque etiam die veneris ieiunandum est, nisi festum sit.

XVIII.

Digitized by Google

CIRCA AN. CHRISTI 1009.

XVIII.

Ordalii præterea, & jurisjurandi administratio, necnon & matrimonii celebratio, in festis solennibus, & jejuniis quatuor temporum, semper prohibentur: & ab adventu domini, ad octavas usque epiphaniæ, & a septuagesima ad quintamdecimam noctem ultra pascha. Et sit intervallum illud, tempus sanctum: ita scilicet, ut pax & concordia, uti decet, inter Christianos habeantur, & omnis dissensio componatur. Et si quis alteri fidejussione quid debuerit, aut rei alicujus mundanæ satisfactionem, studiose jam persolvat, aut mox postea.

XIX.

Viduæ ad minus bis senos menses sub præsidio Dei atque regis pura se contineant viduitate, deinceps virum eligant ut voluerint.

XX.

Vnusquisque Christianus, prout fidei suæ in primis necessarium est, Christianitatem suam curet diligentius, & frequenter adeat confessionem, & pudore posito sua confiteatur peccata, & quam ei imposuerit sacerdos emendationem sedulus exequatur. Reverenter etiam præparatus quisque adeat sacram eucharistiam, quando ad arbitrium ei videbitur maxime necessarium, saltem ter quotannis.

Eucharistia ter in anno adeunda.

XXI.

Fides pacta tenenda.

Verba & opera, ut amicos decet, recte quisque disponat, & jusjurandum pactamque fidem caute teneat. Omnem etiam injustitiam e patriæ finibus, qua poterit industria, quisque eiiciat. Opera dolosa, & exosas omnes iniquitates quisque sedulus abiicito: iniusta nempe pondera, iniquas mensuras, falsum testimonium, pugnas, & contentiones sceleratas, illicitos etiam concubitus, & periuria formidanda. Opera item diabolica, cum in clandestino, tum in alio quovis homicidio, in furto & in..... in avaritia & concupiscentia, in gula & ebrietate, in seditione, in multiplici legum violatione, in violatione coniugii, & sacri ordinis, festorum, & ieiuniorum, in sacrilegio, & plurimis gentium malefactis. Noverit enim unusquisque, horum nihil umquam fovendum esse, sed studiosius evitandum: diligatque hinc in posterum omnia summo desiderio quæ ad Deum pertinent, cum in verbis, tum in factis: sic populus hic noster divinam citius consequetur misericordiam.

Injustitia abolenda.

Et opera dolosa.

Et diabolica.

Deum in omnibus colendum

XXII.

Quoad pacis violatæ, & corrupti numismatis emendationem, omnes studiosius incumbamus; ita scilicet pacis emendationi, ut cuique patrifamilias optatissima sit, fu-

Pacis.

A ribus autem infensissima. Numismatis vero correctioni, ut unus atque idem nummus per omnes istas transeat regiones absque aliqua falsitate. Pondera & mensuræ ad iustam habentor regulam, & iniquum quodlibet exhinc deleatur. Vrbium, oppidorum, arcium, atque pontium instauratio sedulo fiat, prout opus fuerit: militaris etiam, & navalis profectio, uti imperatum est, ob universalem utique necessitatem.

CIRCA AN. CHRISTI 1009. Numismatis. Mensurarum, & ponderum. Oppidorũ, pontium, & de expeditione.

XXIII.

Cavendum etiam est, ut celerius post paschatis festum navalis expeditio annuo sit parata. Si quis navem in reipublicæ expeditionem designatam vitiaverit, damnum integre restituito, & pacem regis violatam compensato. Si vero eam ita prorsus corruperit, ut deinceps nihili habeatur, plenam luito iniuriam, & læsam prætetea maiestatem.

Navem ejusmodi corrumpentis pœna.

XXIV.

Si quis de profectione militari, cui rex interfuerit, sine licentia se subtraxerit, in detrimentum corruat omnium fortunarum.

XXV.

Et si quis qui homicidium perpetraverit occultum, vel manifestum, sive etiam periurium, præsumat in regis præsentiam pervenire, priusquam pœnitentiam egerit coram Deo, atque sæculo: honore suo, & omnibus facultatibus plectitor, nisi in hoc etiam veniam obtinuerit.

XXVI.

Si quis vitæ regis insidiabitur, suiipsius vitæ dispendio, & quas habet rebus omnibus pœnas luito. Sin negaverit, & purgationem qua licuerit expetierit, solenniori eam faciat iuramento, vel ordalio triplici, iuxta legem Anglorum, & in Danorum lege, prout ipsa statuit.

XXVII.

Si quis Christi legibus, sive regis se nefarie opposuerit, capitis plectitor æstimatione, vel mulcta alia pro delicti qualitate. Et si mortem resistendo suiipsius culpa sibimet induxerit, inultus iaceat.

XXVIII.

Si quis monialem vitiaverit; aut in stupro, viduæ vim intulerit: gravissime apud Deum atque homines compensato.

XXIX.

Serutari oportet diligentius unumquemque modis omnibus, quonam pacto illud ante omnia efferatur consilium quod populo habeatur utilissimum, & ut recta Christi religio maxime provehatur, injustumque quodlibet funditus extirpetur. Hæc enim in rem fuerint totius patriæ, ut injustitia conculcetur, & iustitia coram Deo & hominibus diligatur.

CIRCA AN. CHRISTI 1009.

XXX.

Adecclesiasticos pro castitate & orationibus.

Nunc autem ministros Dei solicite monebimus, ut sui cautius reminiscentes, & cælesti fulti adiutorio, castitatem colant, libris & orationibus sedulo indulgeant, noctesque diesque Christum invocent frequentius, & pro omni populo Christiano vehementius intercedant. Sed & iterum

Ad sæculares, ut resipiscant.

atque iterum amicos obtestamur vehementius, quod & nobismetipsis maxime interea necessarium est crebro facere, ut a peccato quisque cogitet sedulus resipiscere, &, qua poterit, aliorum cohibere iniquitates. Illud denuo reminisci, quod hominibus maxime necessarium est frequentissime re-

Deum, fidem, verbum, colant.

miniscendum: hoc est, ut sinceram fidem unanimiter habeant in Deum verum, qui omnes fecit & gubernat creaturas: ut rectam fidem Christianam recte teneant: doctores verbi Dei diligenter audiant, doctrinamque, & præcepta sua studiose insequantur: ut in ecclesia Dei pacem tueantur, &

Deo debita pendant.

tranquillitatem, oblationibus eam salutantes, & luminibus, ibidemque Christo preces anxius effundentes: ut annuatim Deo debita recte pendant, & festa, & ieiunia

Diem Solis sanctificét.

recte etiam observent: ut in die Solis omnem mercaturam conventusque populares

Ministros Dei honorent.

fugiant studiose: ut Dei ministros semper

Pauperes pascant.

tueantur, & honorent: ut Dei pauperes fo-

Viduam, &c. non lacessant.

veant, & pascant: ut viduam aut orphanum non lacessant, diligentius autem con-

Nec peregrinum.

solentur: ut peregrinos atque advenas neque vexent, neque gravamine afficiant: ut

Alteri non faciãt quod sibi fieri nolunt.

iniuriam aliis non inferant de industria, sed hoc alteri unusquisque faciat quod sibi fieri voluerit, prout iustum est. Hæc quidem lex æquissima.

XXXI.

Curæ etiam unicuique sit in posterum, ne divinam legem violet aut humanam. Qui vero in hoc deliquerit, illic compensato studiosius ubi contigerit deliquisse; tam

Ad ecclesiam pertinent quę in causa eccle-siæ etiam a laicis imponuntur.

secundum emendationem ecclesiasticam, quam secundum leges sæculares. Mulctæ & animadversiones ex delictis provenientes adversus Deum patratis, etiamsi a sæculari magistratu impositæ, iuxta episcoporum constitutionem, omnino pertinent ad orationes comparandas, pauperumque commodum promovendum, ad ecclesia-

Et cujuscumque sint generis.

rum instaurationem, & ad populum Dei erudiendum, vestiendum, & pascendum, ad libros, campanas, & vestimenta ecclesiæ suppeditandum; numquam vero ad mundanas exequendum vanitates, sed in pios usus, & ad virorum sæcularium instructionem, erogandæ. Quidquid scilicet pervenerit alias ex multa simplici, alias e capitis æstimatione, quam vvirgildum nun-

*vulgo pilariæ.

cupant, alias ex pœna seu animadversione* colli obstricti, alias ex multa legis violatæ, alias ex honoris seu facultatum iactura, alias maiori, alias minori.

CIRCA AN. CHRISTI 1009.

XXXII.

Potentiores gravius mulctandi.

Et ut quisquis fuerit potentior in hoc sæculo, vel per scelera evectus in altiorem gradum: ita gravius emendabit peccata sua, & pro singulis malefactis pœnas luet graviores. Propterea, cum dissimiles om-

Quilibet juxta conditionem suam.

nino sint potentes, atque impotentes: iustum ut illis simile non imponatur onus, nec infirmis, aut invalidis ut valentibus: sed tum in pœnis ecclesiasticis iniungendis, tum in legibus sæcularibus exequendis, moderandum semper erit, & distincte discernendum: scilicet inter senes, & adolescentes; inter divites, & egenos; inter sanos, & infirmos; & similiter in

Voluntas, & necessitas considerandæ.

aliis ordinibus. Et si acciderit aliquem contra voluntatem suam, vel forte fortuito, delictum aliquod perpetrare: similiter non in eum est animadvertendum, ac si voluntarie hoc feciſſet, & de industria. Quicũque enim necessitate pulsus in aliquo deliquerit, melius semper, & clementius iudicandus est, ex ipso hoc quod ex necessitate factum perpetraverat. In quovis igi-

Misericordia in omnibus adhibenda.

tur facto cautius discernendum est, iudicium que iuxta factum recto moderamine disponendum, merces iuxta meritum, quoad Deum, quoad sæculum. Dei igitur timore commotus, quisque clemens atque mitis esto, misericordiam (prout opus fuerit) recte distribuens: nobis enim omnibus maxime expedit, ut dominus noster sæpius atque iterum clementiam suam largiatur. Amen.

CONCILIVM ÆNHAMENSE
IVXTA ALIVD EXEMPLAR.

PRÆFATIO.

QVONDAM tempore contigit, ut regis Æthelredi edicto concrepante, archipræsulumque Ælfeahi, & VVulfstani cohortatu instigante, universi Anglorum optimates, die sancto pentecostes, ad locum ab indigenis Eanham nominatum accisti sunt convenire. Collecto itaque ibidem Chri-

Causa huius concilii.

sticolarum cœtu venerabilium quam plurimorum, de catholicæ cultu religionis recuperando, deque etiam rei statu publicæ reparando, vel consulendo; plura, & non pauca, ut pote divinitus inspirati, ratiocinando sermocinabantur. Denique in eorumdem synodalis exordio sermocinationis, episcopi semetipsos primitus fidei speique, & caritatis, quatuorque pricipalium virtutum, prudentiæ videlicet, & justitiæ, fortitudinis quoque, & temperantiæ decore adornari, mutuis colloquiorum instructionibus salubrium invicem cohortabantur, statueruntque pro invicem quotidianam interventionem, atque pactum pacis & concordiæ fideliter firmiterque inter se confirmabant.

SYNODALIA

Digitized by Google

CIRCA AN. CHRISTI 1009.

SYNODALIA DECRETA.

I.

Regem & religionem colendos, populum instruendum.

Omnem quoque populum monebant, unum regem sub unius cultu religionis Christianæ, superstitionis ritu fanaticæ omnimodo abiecto, & timere, & diligere. Deinde uniuscuiusque ordinis, vel sexus, vel ætatis catervam accitam assistentemque, ut iuxta legis sanctiones catholicæ suam sobrie, & iuste, ac pudice in hoc sæculo vitam instituerent, suggestionibus multimodis, secundum apostoli monita beati, arguebant, obsecrabant, increpabant. Ibi ergo episcopi, ut erga creditæ sibi salutem plebis, paganorum incursionibus vel irruptionibus, cæterisque calamitatum ærumnis pluriformium opprimentibus, a religionis tramite recto anfractibus errabundis exorbitantis, pervigiles existerent: eisque vitæ pabula vel alimenta, quibus ad fidei cultum catholicæ recrearentur, solicite instanterque ministrarent, monitibus cogebantur intentis. Memores enim fore

1. *Pet.* 5. Cœnobitæ regulam suam, teneant.

prophetæ monebantur, dicentis: *Pascite qui in vobis est gregem Dei.* Abbatibus namque, necnon & abbatissis, maximis ibidem prædicabatur obsecrationibus, ut vitæ propriæ legis frena regularis imponerent, collaque iugo Christi leuissimo omnimodis infatigabiliter, humiliterque supponerent, & sedula instantia sagacitatisque studio intentissime monita sibimet subiectis salutaria, actuumque exemplaria bonorum nomina * maioris officiis æquantes, vel implentes, studiosissime impendere procurassent, eosdemque a sanctæ tramite religionis, vel ab almi norma patris Benedicti per anfractus obliquos dextrorsum vel sinistrorsum nequaquam deviare permitterent. Archipontifices etiam, una cum cæterorum consensu pontificum, orthodoxorumque iam tunc præsentium, salubre hoc piumque cælitus afflati elegerunt tradiderunt-

Monachi, & moniales vagi redeãt ad sua monasteria.

que consilium, ut si quispiam monachorum, vel quæpiam monialium, ex cuiuspiam monasterio abbatis, vel abbatissæ, ipsius videlicet vel antecessorum eius temporibus regiminis, ritu apostatico per proprium arbitrium egressi, vel proprii reatu deliquii expulsi, alicubi reperti fuerint, in monasterium iterum revertantur, & absque ulla contradictione suscipiantur. Caveant etenim abbates, necnon & abbatissæ, ne illud propheticum de illis dicatur: *Quod infirmum non consolidastis, & quod ægrotum non sanastis.*

Ezech. 34.

Regulariter vivant.

Reversi ergo monachi, vel moniales, observantiæ regulari humiliter subiaceant, negligentiasque priores nimium pœniteant, & a cunctis amodo vanitatibus desistant. Vota enim, vel promissa, quæ Deo voverunt, mente solicita revolvant, factisque

CIRCA AN. CHRISTI 1009.

A eadem persolvere studeant. Si autem cuiuspiam monachorum monasterium, quo se per promissionis votum, perque habitus susceptionẽ spiritalis, domino obtulit omnipotenti, velut plerumque mutata temporum vicissitudine contingere solet, cum canonicis vel cum sanctimonialibus constitutum sit; isque tam alicui ecclesiæ vel monasteriolo in Christi famulatu deditus fuerit: idem ipse pontificem, ad cuius diœcesim eadem ecclesia vel monasteriolum cui præest pertinet, promptissime adeat, triaque hæc se semper servaturum data dextra devoveat, castitatem videlicet, habitumque monachicum, & perpetuam in Christi servitute perseverantiam. Quod si hæc persolverit, dignior habeatur. Canonici namque in suis se monasteriis ita observent, ut in continentia pura, & in castitate magna, domino regulariter deserviant; horis competentibus officium divinum in ecclesiis pariter concelebrent: & si eo loci substantiæ abundantia victualis non defuerit, in suis per dies singulos prandeant refectoriis; noctibus quoque singulis, ut eis regulæ monstrat autoritas, in dormitoriis requiescant. Quod si hæc observare neglexerint: vel regulariter emendent, vel de monasteriis eiiciantur, & Dei hereditate careant.

Tria vovent.

Canonici cœnobia sua teneãt.

II.

Sacerdotes caste vivant.

Sacerdotes itaque, sive presbyteros, summopere obsecramus, ut caste, & continenter domino iugiter servientes, a connubiis se femineis omnino abstineant, sicque domini iram devitent. Si enim taliter domino servire voluerint, domini cunctipotentis misericordiam hic & in futuro consequantur perpetuam; insuper & nobilium honore personarum, & in vita præsenti, & post vitæ terminum, digni habeantur. Quod si hæc observare noluerint, omni honore penitus priventur.

III.

Deum unum, & fidem colendos.

Post hæc igitur archipontifices prædicti, convocata plebis multitudine collectæ, regis edicto suprascripti, omniumque consensu catholicorum, omnibus communiter prædicabunt unum Deum colendum esse debere, Patrem videlicet, & Filium, & Spiritum sanctum; Patrem siquidem ingenitum, Filium autem ante tempora genitum a Patre, in tempore natum e matre, Spiritum vero sanctum ab utroque procedentem; Trinitatem siquidem in personis, unitatem in substantia; deitate coæqualem; honore & gloria coæternum. Vnum, inquiunt, Deum, unamque spem, & unam fidem, atque unum baptisma nos colere oportet, & omnes paganas superstitiones contemnere.

Incan-

Digitized by Google

CIRCA AN. CHRISTI 1009.

IV.

Incantatores autem, magos, pythonicos, & veneficos, necnon idolorum cultores, acriter oportet conſtringere, vel etiam ex patria ejicere. Decreta namque, vel ſtatuta, vel ſcita legalia, æqua & juſta, ſemper teneamus; injuſta autem legique contraria penitus exterminentur, & ab omnibus eliminentur. Iutis quoque ſtatuta civilis æquiſſima, nulli abſtrahantur perſonæ nobili neque ignobili.

Incantatores, ſagas, &c. ejiciendos.

V.

Fides firma, caritas non ficta, amicitia vera, & non falſa, inter ſingulos teneantur.

Pax, & fides.

VI.

Nemo etenim, pro pecuniæ commutatione alicujus, quempiam Chriſtianum inſontem ex patria ejiciat, ſed nec paganorum dominio ſubdat. Nefas igitur eſt, ut quos Chriſtus ſanguinis ſui effuſione redemit, Iudæorum vel Gentilium vinculis ſint irretiti.

Chriſtianus nõ vendendus extra patriã.

VII.

Delinquentes etiam, pro delictis modicis morti minime tradantur, ſed pie cauteque puniantur, ne forte punitionis ſeveritate judicis iram diſtricti provocent punientes: Dominus enim dicit: *Nolite condemnare*, & reliqua. Et item: *In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini*. Et apoſtolus dicit: *Caſtigate, & non mortificate*: plaſmati namque domini plaſmantis, quod proprio ſanguine redemit, ſemper ubique parcatur.

Pro re modica nemo occidatur.

Luc. 6.
Matth. 7.
2. Cor. 6.

VIII.

Connubia illicita cunctis generaliter interdicimus Chriſtianis, ſed legi divinæ cum Dei timore adſtringantur. Nemo igitur illicitis conjunctionibus ſe inquinet, id eſt, cum cognatis, vel cum conjugatis, vel cum Deo ſacratis, ſeu cum aliis illicitis perſonis.

Connubia illicita.

IX.

Eccleſiæ itaque per loca ſingula ædificatæ in domini ſubſidio cunctipotentis, necnon & regis terreni, cunctæque plebis catholicæ, tuitione ſemper perſiſtant: nec quiſquam pro quopiam commercio, jugo ſervitii ſuam ſubjugans eccleſiam, venditor efficiatur eccleſiarum; ſed in Chriſti ſervitute leviſſima libere ſemper permaneant: neque ſacerdotes, vel miniſtri Deo ibidem fideliter ſervientes, abſque pontificis conſilio inde expellantur: nec eccleſiæ antiquitus conſtitutæ decimis, vel aliis poſſeſſionibus priventur, ita ut novis oratoriis tribuantur.

Eccleſiæ, & miniſtri immunes.

X.

Decimationes frugum, & vitulorum, & agnorum, necnon & aratrales eleemoſynæ, eccleſiaſticaque munera, domino per ſingulos annos temporibus rependantur congruis: eleemoſynæ videlicet aratrales quindecim diebus poſt paſcha peractis; vituli quoque, & agniculi decimales, erga pentecoſten; frugum vero terræ decimationes, circa omnium feſtivitatem ſanctorum, eccleſiis perſolvantur opportunis.

Decimæ, & Deo debita reddenda

CIRCA AN. CHRISTI 1009.

XI.

Pecunia quoque Romana erga beatorum ſolennitatem apoſtolorum Petri & Pauli pontificibus per ſingulos annos reddatur.

Denarius Romanus.

XII.

Eccleſiaſtica vero munera in beati feſtivitate Martini per ſingulos annos eccleſiis donentur competentibus. Lumina etiam cereorum ter in annis ſingulis reddantur, augeantur, reparentur.

Cenſus eccleſiaſticus.

Luminaria.

XIII.

Munera necnon defunctorum animabus congruentia puteo impendantur aperto.

Defunctorum munera.

XIV.

Ieiunia quadrageſimalia, & cætera a ſanctis patribus indicta, ſanctorumque feſtivitates a catholicis inſtitutæ, ſummopere obſerventur.

Ieiunia.

XV.

Dominicæ ſolennia diei cum ſummo honore magnopere celebranda ſunt, nec quidquam in eadem operis agatur ſervilis: negotia quoque ſæcularia quæſtioneſque publicæ in eadem deponantur die. Genitricis namque domini noſtri, almæ videlicet Mariæ, feſta ſolennia, primo cum ieiuniis, & poſtea cum ſuaviſona melodiarum cantilena, honorifice ab omnibus celebrentur ſolenniter. Feſta quoque apoſtolorum cunctorum ſimiliter cum ieiuniis concentibuſque ſpiritualibus ſummopere colenda ſunt.

Dies dominica.

Feſtum B. Mariæ.

Apoſtolorum.

XVI.

Ieiunia vero quatuor temporum nos obſervare oportet, ut ſanctus Gregorius nobis conſtituit; quamvis aliæ gentes aliter exercuerunt.

Ieiunium quatuor temporum.

XVII.

Sextæ etenim ieiunia feriæ ab omnibus magnopere per ſingulas hebdomadas exercenda ſunt; ſi tamen in eadem die aliqua feſtivitas non evenerit.

Dies Veneris.

XVIII.

Iudicium quippe, quod Anglice *ordal* dicitur, & iuramenta vulgaria feſtivis temporibus, & legitimis ieiuniis, ſed & ab adventu domini uſque poſt octavas epiphaniæ, & a ſeptuageſima uſque xv. dies poſt paſcha, minime exerceantur; ſed ſit his temporibus ſumma pax & concordia inter Chriſtianos, ſicut fieri oportet.

De diebus juridicis.

XIX.

Viduæ ſingulæ in ſubſidio dominico, inque regis cunctæque plebis munitione catholicæ ſemper conſiſtant, perque menſes XII. in continentia perſeverent; quibus peractis, libero utantur arbitrio, vel nubendi, vel in continentia permanendi.

Viduæ per annum innubæ.

XX.

Chriſtiani quique colloquia frequentia, & ſalubria

Confeſſio & pœnitentia.

Digitized by Google

CIRCA AN. CHRISTI 1009.

salubria cum sacerdotibus crebro exerceant, suaque sibi peccata inverecunde depromant, ac confiteantur, confessaque iuxta sacerdotis institutionem pœniteant, atque emendent; seque per continentiam, & per reliqua operum studia bonorum ita purificent, ut corporis & sanguinis participatione creberrime digni, & mundi efficiantur.

XXI.

Verba, & facta. Verba, & facta unusquisque iuste disponat, iuramenta & vota fideliter compleat.

XXII.

Iniqua omnia abolenda. Nequitiæ namque cunctigenæ a cunctis Christianis penitus eiiciantur, iræ videlicet, rixæ, dissensiones, blasphemiæ, adulteria, homicidia, furta, rapinæ, necromantiæ, avaritiæ, fornicationes, periuria, sacrilegia, sortilegia, ebrietates, comessationes, idololatriæ, falsa testimonia, fraudes subdolæ, maleficia, veneficia, pondera dolosa, mensuræ iniquæ, stateræ fraudulentæ, cæteræque pestes, quæ ad interitum hominem pertrahunt. Si enim istas mortiferas pestes a nobis avellere voluerimus, omnipotens & misericors dominus nobis nostræque genti procul dubio miserebitur. Fraus itaque monetariorum funditus absistat, exque pura, & simplici materia pecunia cudatur. Monetarii. Furta autem, & latrocinia omnia radicitus absistant, vel ea perpetrantes multimodis pœnis puniantur. Furta, &c. Munitiones. Arcium muri, urbes, oppida, castella, civitates, pontes, reparentur, restaurentur, renoventur, vallis, & fossis muniantur, & circumvallentur.

XXIII.

Expeditio navalis. Naves per singulos annos ob patriæ defensionem, & munitionem præparentur, postque sacrosanctum pascha cum cunctis utensilibus competentibus simul congregentur. Qua igitur etiam pœna dignum sunt qui navium detrimentum in aliquibus perficiunt, notum cunctis esse cupimus. Quicumque aliquam ex navibus per quampiam inertiam, vel per incuriam, vel negligentiam corruperit, & tamen recuperabilis sit, is navis corruptelam, vel fracturam eiusdem, persolidam prius recuperet, regique deinde ea quæ pro eiusdem munitionis fractura sibimet pertinent rite persolvat.

XXIV.

E militia discedens. Si autem de expeditione, id est, de præcinctu, cui ipse rex interierit, sine licentia quisquam discesserit, rerum facultatumque cunctarum discrimen incurrat.

XXV.

Criminosi non veniant coram rege. Si etiam quisquam de excommunicatis, nisi causa refugii, in regis præsumpserit præsentia ante pœnitentiæ satisfactionem peractam consistere, facultatum proscriptione damnetur.

XXVI.

Regi insidians. Si quis dæmoniaco instinctu regem cir-

A cumvenire molitur: illum dignum morte iudicamus, nisi forte maximo iuramento, vel fervente ferro excusetur. CIRCA AN. CHRISTI 1009.

XXVII.

Legibus resistentes. Et si quis legi Dei manifeste resistit, vel contradicit, reddat quod debet legis desertor: & si is contrarius rebellare armis nititur, & sic occiditur, iaceat absque redditione.

XXVIII.

Nonnam, &c. opprimens. B Nullus itaque Christianus nonnam Deo dicatam violet; nemo viduam vi opprimat sine periculo substantiæ suæ.

Conclusio. In his itaque, & in cunctis, iniqua omnia & iniusta, quæ rex noster una cum optimatibus exterminare decreverat, vel mandaverat, semper & ubique penitus abiiciantur, eliminentur, omnimodisque excludantur: iustitiaque & veritas semper serverur. Sicque pax summa, frugumque fertilitas, omniumque copia bonorum in patria abundabit, domino patrocinium C præstante, qui vivit, *&c.*

Hæc itaque legalia statuta, vel decreta, in nostro conventu synodali a rege nostro magnopere edicta, cuncti tunc temporis optimates se observaros fideliter spondebant. Idcircoque ego, N. gratia domini disponente, Eboracensium archiepiscopus, eadem ad sequentium memoriam, necnon & ad præsentium vel futurorum salutem, literis infixi, domini videlicet proximique dilectione compunctus. Archiepiscopus Eboracensis scriba, sed cancellarius.

ANNO CHRISTI 1009.

VITA D SERGII PAPÆ IV.

Sergius quando papa factus. SERGIVS, ejus nominis quartus, post interregnum unius mensis, & tredecim dierum, pridie Kalendas Septembres, anno salutis 1009. tempore Henrici regis, ex episcopo Albanensi creatus est Romanus pontifex, optimus, pluribusque virtutibus exornatus. Hic ante Petrus nuncupatus, ob reverentiam apostolici culminis nomen pristinum immutavit, & Sergius nominari voluit: ut patet ex sepulcrali inscriptione, de qua infra. Errat ergo Ditmarus, qui suo judicio & assertione ideo id factum scribit, quod nomine non satis honesto Buccaporci nominaretur. Turpius falluntur, qui hujus solius pontificis exemplo posteros sua nomina immutare arbitrantur: cum ex præcedentibus liquido constet, quod Ioannes XII. ante pontificatum Octavianus, Gregorius V. Bruno, Silvester II. Gerbertus, nuncupati fuerint. Hoc judice, Libentio Hamburgensi archiepiscopo controversia, quæ inter ipsum, & Bernarium Verdensem de parochiæ Ramsolæ subjectione agitabatur, & ob quam ille Odonem Romam ablegaverat, adjudicata fuit. *Adam.* Curnomen mutaverit. Novatores redarguuntur.

Hoc tempore magno cum prodigio Romæ in quadam ecclesia oleum scaturiit, ex quo vas aliquod impletum missum est ad Henricum regem. Rem gestam describit hujus temporis scriptor Ditmarus lib. 7. Res gestæ sub Sergio.

Anglicanam ecclesiam Dani persequuntur. Exclericis & monachis, novem occisis, strangulatis, aut Persecutio ecclesiæ Anglicanæ.

aut per verenda ſuſpenſis, decimum quemque vitæ reſervarunt. Sanctum Elphegum Cantuarienſem epiſcopum, poſt multas carceris & vinculorum injurias, glorioſo martyrio affecerunt.

Obitus Sergii. Sergius papa, cum ſediſſet annos duos, menſes octo, & dies tredecim: obiit 13. Maii, anno ſalutis 1012. ſepultus eſt in baſilica Lateranenſi, cum hac ſepulcrali inſcriptione:

Quiſquis ad hæc tendis ſublimia limina lector,
Et caperis tanta nobilitate domus,
Intentis oculis aulæ percurrere raras
Deſine materias, arte iuvante manus.
*Lumina cum greſſu prudente * ſecula coercens,*
Reſpice ſolicitus quid velit hic titulus.
Hic tumulata iacent paſtoris membra ſereni,
Quem decus eccleſiæ contulit Omnipotens.
Pauperibus panis, nudorum veſtis opima,
Doctor & egregius qui fuit in populo.
Iura ſacerdoti lætas dum vidit ariſtas.
Cœtibus æquavit naviger angelicis.
Albanum regimen luſtro venerabilis uno
Rexit, poſt ſummum ducitur ad ſolium;
In quo mutato permanſit nomine præſul,
Sergius ex Petro; ſic vocitatus erat.
Ductus mente pia, Ieſu, dic, parce Redemptor:
Vtque vicem capias, dic: Deus hunc habeas.

Qui ſedit annos 11. & menſes 8. & dies 13. indictione x. anno dominicæ incarnationis milleſimo decimo tertio.

ANNO CHRISTI 1009.

SERMO SYNODALIS,

EX CODICE MANVSCRC. MONASTERII Neresheimenſis, ſcripto anno Chriſti 1009. quod ex verbis iſtis colligitur: Ab initio mundi uſque in adventum domini ſecundum Hebraicam veritatem anni ſunt 3956. ſecundum vero interpretes, anni 5699. Colliguntur autem anni omnes a creatione primi hominis uſque in ſeptimum annum Henrici imperatoris ſecundum Hebraicam veritatem 4965. ſecundum vero interpretes 6708.

Sermo ſynodalis, qui in ſingulis ſynodis, parochianis preſbyteris enuntiandus eſt.

FRATRES preſbyteri & ſacerdotes domini, cooperatores noſtri ordinis eſtis. Nos quidem, quamvis indigni, locum Aaron tenemus, vos locum Eleazari & Ithamaris. Nos vice duodecim apoſtolorum fungimur, vos ad formam ſeptuaginta diſcipulorum eſtis. Nos paſtores veſtri ſumus, vos paſtores animarum vobis commiſſarum. Nos de vobis rationem reddituri ſumus ſummo paſtori domino Ieſu Chriſto, vos de plebibus vobis commiſſis. Et ideo, cariſſimi, videte periculum veſtrum. Admonemus & obſecramus fraternitatem veſtram, ut de communi ſalute veſtra cogitantes attentius, audiatis admonitionem noſtram; & quæ vobis ſuggerimus, memoriæ commendetis, & opere exercere ſtudeatis.

In primis admonemus, ut vita & converſatio veſtra irreprehenſibilis ſit, ſcilicet ut cella veſtra ſit juxtá eccleſiam, & in ea feminas non habeatis. Omni nocte ad nocturna ſurgite. Curſum veſtrum certis horis decantate. Miſſarum celebrationes religioſe peragite. Corpus & ſanguinem cum timore & reverentia ſumite. Vaſa ſancta propriis manibus abluite & abſtergite. Nullus cantet miſſam, niſi jejunus. Nullus cantet, qui non communicet. Nullus cantet ſine amictu, alba, ſtola, fanone, planeta. Et hæc veſtimenta nitida ſint, & ad nullos alios uſus ſint. Nullus cum alba, qua in ſuos uſus utitur, præſumat miſſam cantare. Nulla femina ad altare domini accedat, nec calicem domini tangat. Corporale mundiſſimum ſit, altare coopertum de mundis linteis. Super altare nihil ponatur, niſi capſæ & reliquiæ, aut forte quatuor euangelia, & buxida cum corpore domini ad infirmos: cætera in nitido loco recondantur. ANNO CHRISTI 1009.

Miſſale plenarium, lectionarium, & antiphonarium, unaquæque eccleſia habeat. Locus in ſacrario aut juxta altare ſit præparatus, ubi aqua effundi poſſit quando ſacra vaſa abluuntur, & ibi vas nitidum cum aqua dependeat, ibique ſacerdos manus lavet poſt communionem. Eccleſiæ ſint coopertæ bene & cameratæ, & atrium ſit ſæpe munitum. Nullus extra eccleſiam per domos aut in locis non cameratis miſſam cantet. Omnis preſbyter clericum habeat aut ſcholarem, qui epiſtolam vel lectionem legat, & ad miſſam reſpondeat, & cum quo pſalmos cantet. Nullus ſolus miſſam cantet.

Nullus cum calcariis, quos ſporones ruſtice vocamus, & cultellis extrinſecus dependentibus, miſſam cantet: quia indecens eſt, & contra regulam eccleſiaſticam eſt.

Calicem & oblatam recta cruce ſignate, id eſt, non in circulo, & variatione digitorum, ut plurimi veſtri faciunt, ſed ſtrictis duobus digitis & pollice intus recluſo, per quos Trinitas innuitur, iſtud ſignum † recte facere ſtudete: non enim aliter quidquam poteſtis benedicere. Infirmos viſitate, & eos reconciliate, & juxta apoſtolum oleo ſancto inungite, & propria manu communicate. Et nullus præſumat tradere communionem laico, aut feminæ, ad deferendam infirmo. *Iac. 5.*

Nullus veſtrum pro baptizandis infantibus, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis ſepeliendis, præmium vel munus exigat. Videte ne per negligentiam veſtram ullus infans ſine baptiſmo moriatur. Nullus veſtrum ſit ebrioſus & litigioſus, quia ſervum domini non oportet litigare. Nullus veſtrum arma ferat in ſeditione, quia arma veſtra debent eſſe ſpiritualia. Nullus canum aut avium jocis inſerviat.

Nullus in tabernis bibat. Vnuſquiſque veſtrum, quantum ſapit, plebi ſuæ de euangelio vel apoſtolo, die dominico, vel feſtis diebus, annuntiet. Verbum domini debetis prædicare. Curam pauperum, peregrinorum, & orphanorum habete, eos ad prandiola veſtra invitate. Eſtote hoſpitales, ut alii a vobis exemplum bonum ſumant.

Omni die dominica ante miſſam aquam benedictam facite, unde populus aſpergatur: & ad hoc ſolum vas habete. Sacra vaſa, & veſtimenta ſacerdotalia, nolite in pignore dare negotiatori, aut tabernario. Nullus veſtrum uſuras exigat, & conductor ſui fenoris exiſtat. Res & facultates, quas poſt diem ordinationis veſtræ acquiritis, ſciatis ad eccleſiam pertinere. Nullus ſine ſcientia & conſenſu noſtro eccleſiam acquirat. Nullus per poteſtatem ſæcularium eccleſiam obtineat. Nullus eccleſiam ad quam titulatus eſt relinquat, & ad aliam quæſtus cauſa migret. Nullus plures eccleſias teneat ſine adjutorio aliorum preſbyterorum. Nullatenus una eccleſia inter plures dividatur. Nullus alterius parochianum, niſi in itinere, & cum placitum fuerit, ad miſſam recipiat. Nullus in alterius parochia miſſam cantet. Nullus pœnitentem invitet carnem manducare, & bibere vinum, niſi pro eo ad præſens eleemoſynam fecerit. Nullus præſumat baptizare, niſi in vigilia paſchæ, & penteco-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1009.

pentecostes, nisi propter periculum mortis. Vnusquisque fontes habeat, & si non potest lapideos, habeat aliud vas ad hoc præparatum, in quo nihil aliud fiat. Videte, ut omnibus parochianis vestris symbolum, & orationem dominicam insinuetis. Iejunium quatuor temporum, & rogationum, & litaniæ majoris, plebibus vestris omnimodis observandum insinuate: feria quarta ante quadragesimam plebem ad confessionem invitate, & ei juxta qualitatem delicti pœnitentiam injungite, non ex corde vestro, sed sicut in pœnitentiali scriptum est. Quater in anno, id est, natale domini, & cœna domini, pascha, & pentecoste, omnes fideles ad communionem corporis & sanguinis domini accedere admonete. Certis temporibus conjugatos ab uxoribus abstinere exhortamini. Eulogias post Missam in diebus festis plebi tribuite. Nullus induatur vestimentis laicalibus. Nullus rem, aut possessionem, aut mancipium ecclesiæ, vendere, aut commutare, aut quocumque ingenio alienare præsumat.

Diem dominicum, & alias festivitates, absque opere servili a vespera usque ad vesperam celebrari docete. Cantus & choros mulierum in atrio ecclesiæ prohibete. Carmina diabolica, quæ super mortuos nocturnis horis vulgus facere solet, & cachinnos quos exercent, sub contestatione Dei omnipotentis vetate. Cum excommunicatis nolite communicare. Nullus illis præsumat missam cantare, sed & plebibus vobis hoc annuntiate. Ad nuptias nullus vestrum eat. Omnibus annuntiate, ut nullus uxorem accipiat, nisi publice celebratis nuptiis. Raptum omnimodis prohibete, & ut nullus ad proximam sanguinis sui accedat, & ut alterius sponsam nullus ducat. Porcarios, & alios pastores, vel dominica ad missam venire facite. Patrini filiolis suis symbolum, & orationem dominicam insinuent, aut insinuari faciant. Chrisma semper * sub cera sit sigillo, propter quosdam infideles. De ministerio etiam vobis commisso vos admonere curamus, ut unusquisque vestrum, si fieri potest, expositionem symboli, & orationis dominicæ, juxta traditionem orthodoxorũ penes se scriptas habeat, & eam pleniter intelligat: & inde, si novit, prædicando populum sibi commissum sedulo instruat; si non, saltem teneat, vel credat. Orationes quoque missarum, & canonem bene intelligat, & si non, saltem memoriter ac distincte valeat proferre. Epistolam, & euangelium bene legere possit, & utinam ad literam ejus sensum posset manifestare. Psalmorum verba & distinctiones regulariter ex corde cum canticis consuetudinariis pronuntiare sciat. Sermonem, ut supra diximus, Athanasii episcopi de fide Trinitatis, cujus initium est, Quicumque vult, memoriter teneat. Exorcismos & orationes ad catechumenum faciendum, ad fontem quoque consecrandum, & reliquas preces super masculum, & feminam, pluraliter ac singulariter distincte proferre valeat. Similiter baptizandi, ad succurrendum infirmis, ordinem quoque reconciliandi, juxta modum sibi canonice servatum, atque ungendi infirmos, orationes quoque eidem necessitati competentes bene saltem sciat legere. Similiter ordinem, & preces in exequiis agendis defunctorum. Similiter exorcismos & benedictiones salis & aquæ memoriter teneat. Cantum nocturnum atque diurnum noverit.

Computum minorem, id est, epactas, concurrentes regulares, terminum paschalem, & reliquos sapiat, si est possibile. Martyrologium & pœnitentiale habeat, & cætera. Volumus autem, fratres carissimi, quatenus quæ nostra percepistis traditione, quantum humana patitur infirmitas, bonis studeatis operibus adimplere, præstante domino nostro Iesu Christo, qui cum Patre, & Spiritu sancto vivit & regnat Deus per omnia sæcula sæculorum. Amen.

ANNO CHRISTI 1009.

* *forte* sub sera sit, & sigillo,

CONIECTVRA MARCI VELSERI de autore superioris sermonis.

Cum codex Neresheimi in Augustana diœcesi, anno Christi 1009. hoc est trigesimosexto post mortem sancti Vdalrici, scriptus sit: verisimile fit synodales has constitutiones a sancto Vdalrico fluere, quas sequentes deinde episcopi, quod inscriptio innuit, sæpius repetere & proponere consueverint. Primum vero earum autorem sanctum Vdalricum esse, magnopere confirma. locus vetusti scriptoris in ejus vita cap. 6. *in quibusdam autem diebus capitula cum clericis habere disposuit, in his locis ubi hæc aptissime fieri archipresbyteri putaverunt, & ubi eum ab aliis munuans conciliis absolutiorem esse arbitrabantur. Congregatis ante se clericis, archipresbyteros, & decanos, & optimos quos inter eos invenire potuit, caute interrogavit qualiter quotidianum Dei servitium ab eis inploretur, & qualiter populus illis subjectus ex eis regeretur in studio prædicandi docendique, quantaque cautela infantes baptizarentur, infirmi visitarentur, & ungerentur, defunctorum etiam corpora quanta compassione sepulturis traderentur, qualiter de decimis & oblationibus fidelium pauperes recrearentur, viduis & orphanis in universis, necessitatibus subvenirent, quantoque studio in hospitibus & advenis Christo ministrarent: si subintroductas mulieres secum habuissent, & inde crimen suspicionis incidissent, si cum canibus vel accipitribus venationes sequerentur, si tabernas causa edendi vel bibendi ingrederentur, si turpes jocos in usu haberent, si ebrietates & comessationes supra modum amarent, si rixis & contentionibus & æmulationibus deservirent, si nuptiis sæcularibus interessent, vel si aliqui eorum ministeria indecentia in consuetudine haberent, si per Kalendas more antecessorum suorum ad loca statuta convenirent, ibique solitas orationes explerent, suasque ecclesias ad tempus revisserent, si obedientiam eorum magistris præbuissent, & in toto suo ministerio devoti & apti manere studuissent.* Cum pleræque harum interrogationum constitutionibus respondeant, tempus præterea locusque conveniat: profecto nihil vetat uni eidem sancto Vdalrico constitutiones & interrogationes tribuere.

NOTA SEVERINI BINII.

Amice lector, hunc sermonem synodalem, post primam editionem conciliorum secundæ inserendum misit ad me amplissimus dominus Marcus Velserus piæ memoriæ, quondam inclytæ reipublicæ Augustanæ duumvir, sequens prisci ævi monimentum, una cum conjectura de autore: operæpretium facturum me putavi, ut latentem sermonem omnibus pastoralibus synodis celebrandis utilissimum, e tenebris erutum in lucem emitterem. Quod ecclesiasticæ disciplinæ faustum sit: eritque ut spero, si qui in sortem ac ministerium domini cooptati sunt, hæc tam salutaria monita in intimas medullas demittant, ut ad eorum præscriptum, vitam, mores, & actiones suas conformare studeant. Cum incertum sit quoto anno ab Vdalrico habitus fuerit, præfixum initio scripti libri annum retinendum esse judicavi.

CONCILIVM BAMBERGENSE, DE CONTROVERSIIS QVIBVSDAM EPISCOPORUM, celebratum anno MXI. tempore Sergii papæ IV.

ANNO CHRISTI 1012.

CVM Henricus rex ad dedicationem basilicæ Bambergensis a se constructæ cœtum plusquam triginta episcoporum convocasset, ab iisdem ista occasione hoc loco congregatis habita est synodus, in qua sedatæ sunt controversiæ illæ inter episcopos, de quibus Ditmarus Merseburgensis episcopus, qui eidem synodo præsens interfuit, hæc scribit: *Post hæc synodus hic fuit magna, in qua Gebehardus Ratisponensis ecclesiæ præsul ab archiepiscopo suimet arguitur, & Metensis ecclesiæ præsul Theodoricus a rege increpatur,*

Causa concilii.

Acta concilii.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1011.

eo quod epistola suimet hunc injuste apud papam accusaret. Hæc omnia, & multa alia consilio prudenti finita sunt, & restitutio parochiæ tunc promissa est mihi. Idem Ditmarus fatetur se pro recuperandis suæ parochiæ bonis synodo huic libellum dedisse, atque Theodorico Metensi episcopo ab omnibus in synodo præsentibus interdictum, ut ante purgationem missam non caneret. Vide Baronium anno 1011. num 1.

CIRCA AN. CHRISTI 1012.

LEGES ECCLESIASTICÆ ÆTHELREDI REGIS CIRCA ANNVM MXII.

apud Habam conditæ. Quatuor partes habentur in Iornalensi manuscripto. Tres priores nihil conferunt in rem ecclesiæ: quartæ vero sunt hæc capitula.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De denario sanctæ ecclesiæ dando, & de decimatione thaynorum.*
II. *De jejunio, & feriatione trium dierum ante festum sancti Michaelis.*
III. *Quid regi & populo omni die sit cantandum.*
IV. *De consuetudinibus sanctæ Dei ecclesiæ reddendis.*
V. *Ne quis vendatur extra patriam.*
VI. *De roboria.*
VII. *De elecmosynis, & rectitudinibus ecclesiæ.*

HÆC INSTITVERVNT REX ÆTHELR. & sapientes ejus apud Habam.

CAPITVLA.

I.

In primis, ut unus Deus super omnia diligatur, & honoretur, & ut omnes regi suo pareant, sicut antecessores sui melius fecerunt, & cum eo pariter defendant regnum suum. Et constituerunt in primis Dei misericordiam & auxilium invocare jejuniis, eleemosynis, confessione, & abstinentia; & malefactis, & injustitia abstinere. Et ut detur de omni carruca denarius, vel denarium valens, & omnis qui familiam habet, efficiat ut omnis hirmannus suus det unum denarium. Quod si non habeat, det dominus ejus pro eo. Et omnis thaynus * detener totum quod habet.

* *forte*, decimet

II.

Et instituimus, ut omnis Christianus, qui ætatem habet, jejunet tribus diebus, jejunet in pane, & aqua, & * bis crudis, ante festum sancti Michaelis. Et omnis homo ad confessionem vadat, & nudis pedibus ad ecclesiam, & peccatis omnibus abrenuntiet emendando, & cessando. Et eat omnis presbyter cum populo suo ad processionem tribus diebus nudis pedibus, & super hoc cantet omnis presbyter triginta missas, & omnis diaconus, & clericus triginta psalmos, & apparetur tribus diebus corrodium uniuscujusque sine carne in cibo & potu, sicut idem comedere deberet, & dividatur hoc totum pauperibus. Et sit omnis servus liber ab opere illis tribus diebus quo melius jejunare possit: operetur sibimet quod vult. Hi sunt illi tres dies; dies Lunæ, dies Martis, & dies Mercurii proximi ante festum sancti Michaelis. Si quis jejunium suum infringat, servus corio suo componat, reddat liber pauper triginta denarios, & regis thaynus centum viginti solidos, & dividatur hæc pecunia pauperibus. Et sciat omnis presbyter, & tungravius, & decimales homines, ut hæc eleemosyna, & jejunium proveniat, sicut in sanctis jurare poterunt.

* *lege* herbis

CIRCA AN. CHRISTI 1012.

III.

Et præcipimus, ut in omni congregatione cantetur quotidie communiter pro rege, & omni populo suo una missa ad matutinalem missam, quæ inscripta est, Contra paganos, & ad singulas horas decantet totus conventus extensis membris in terra psalmum, *Domine, quid multiplicati sunt*, & collectam contra paganos, & hoc fiat quamdiu necessitas ista nobis est in manibus. Et in omni cœnobio, vel conventu monachorum, celebret omnis presbyter sigillatim triginta missas pro rege & omni populo, & omnis monachus dicat triginta psalteria. Psal. 3.

IV.

Et præcipimus, ut omnis homo super dilectionem Dei, & omnium sanctorum det cytisceattum, & rectam decimam suam, sicut in diebus antecessorum nostrorum fecit, quando melius fecit; hoc est sicut aratrum peragrabit, decimam acram: & omnis consuetudo reddatur super amicitiam Dei ad matrem ecclesiam cui adjacet, & nemo auferat Deo quod ad Deum pertinet, & prædecessores nostri concesserunt.

V.

Et prohibemus, ne quis extra patriam vendatur: si quis hoc præsumat, sit præter benedictionem Dei, & omnium sanctorum, & præter omnem Christianitatem, nisi pœniteat, & emender, sicut episcopus suus edocebit.

VI.

Et prohibemus omnem roboriam omni homini. Et sit omnis homo jure publico dignus, pauper, & dives, & reddatur omnis roboria: si quis aliquam fecerit, emendet sicut prius, & postea fecit. Et si quis præpositus eam fecerit, dupliciter emendet quod alii judicaretur.

VII.

Et reddatur pecunia eleemosynæ hic ad festum sancti Michaelis, si alicubi retro sit per plenam vvitam; & omnibus annis deinceps reddantur Dei rectitudines in omnibus rebus quæ supra dictæ sunt, per amicitiam Dei, & sanctorum omnium, ut Deus omnipotens misericordiam nobis faciat, & de hostibus triumphum nobis & pacem indulgeat, quæ sedulo deprecentur, ut misericordiam ejus consequamur hic, & in futuro requiem sine fine. Amen.

De officio judicis.

Omnis judex justus misericordiam & judicium liberet in omnibus, ut in primis per rectam scientiam dicat emendationem secundum culpam, & eam tum admensuret propter indulgentiam. Quædam culpæ reputantur a nobis judicibus secundum rectum emendandæ: quædam per Dei misericordiam condonandæ. Iudicia debent esse sine omni *Haderunga* quod non parcatur dimitti alicui, vel egeno, amico, vel inimico, jus publicum rectori, & nihil injustius est quam susceptio munerum pro judicio subvertendo, quia munera excitant corda sapientum, & subvertunt verba justorum. Dominus Iesus dixit: *In quo judicio, judicaveritis judicabimini.* Timeat omnis judex, ac diligat judicem suum, ne in die judicii mutus fiat, & humiliatus ante oculos judicis cuncta videntis. Qui innocentem opprimit, & dimittit noxium pro pecunia, vel amicitia, vel odio, vel quacumque factione: opprimetur ab omnipotenti judice. Et nullus dominus stultos aut improbos judices constituat, quia stultus per ignorantiam, improbus per cupiditatem, vitat quam didicit veritatem. Gravius enim lacerantur pauperes a pravis judicibus quam a cruentis Matth. 7.

Digitized by Google

CIRCA AN. CHRISTI 1012.

cruentis hostibus. Nullus hostis acerbior, nulla pestis efficacior quam familiaris inimicus. Potest aliquotiens homo fuga vel defensione vitare pravos judices. Non ita possunt judices, quotiens adversus subditos malis desideriis inflammantur. Sæpe etiam boni judices habent malos vicarios, & ministros nefandos: quorum ipsi domini constringuntur, si non eos coerceant, & a rapacitate cohibeant, quia dominus & minister sæculorum ait: *Non solum male agentes, sed omnes consentientes, digni sunt æterna morte.* Sæpe etiam pravi judices judicium pervertunt, vel respectant, & non finiunt causam, donec voluntas eorum impleatur. Et quando judicant, non opera sed munera considerant impii judices, juxta verbum sapientum: *Sicut rapaces lupi vespere nil residuant usque mane:* id est, de præsenti solum vita cogitant, de futura nihil considerant. Malorum præpositorum mos est, ut quidquid possunt auferant, & vix necessarium parum quid relinquant sustentationum. Iracundus judex non potest accedere rectam judicii satisfactionem: nam per furoris excæcationem non perspicit rectitudinis claritatem. Iustum judicium est, ubi non persona consideratur. Scriptum est: *Non attendas personam hominis in judicio, nec pro aliquo facies ut a vero declines, & injuste judices.* Susceptio muneris est dimissio veritatis.

Rom. 1.

Soph 3.

ANNO CHRISTI 1012.

VITA ET EPISTOLA
BENEDICTI PAPÆ VIII.

Benedictus quando papa factus.

BENEDICTVS natione Tusculanus, hujus nominis octavus, creatus est pontifex anno redemptoris nostri 1012. tempore Henrici regis. Adversus hunc in schismate contra sacros canones creatus est Gregorius, qui potentia Romanorum fretus, Benedictum ab urbe expulit. Pontifex hanc injuriam a schismatico illatam non ferens, ad Henricum regem in Saxonia degentem se contulit: expositaque coram imperatore, quæ passus erat, vi & ignominia, Henricus rex parato & convocato quam potuit citissime exercitu, ad vindicandam injuriam sedi apostolicæ illatam Romam profectus est. Cujus adventu Gregorius pseudopapa schismaticus perterritus relicta urbe aufugit: Benedictus, quem rex præmiserat, eamdem Petri cathedram recepit. Cumque Romam venienti coronam imperialem conferre decrevisset: pro insigni imperiali regi conferendo, jussit, inquit Ditmarus, fabricari aureum pomum, atque circumdari per quadrum preciosissimis quibusque gemmis, ac desuper auream crucem inseri. Erat autem instar speciei hujus mundanæ molis, quæ videlicet in quadam rotunditate circumsistere perhibetur: ut dum illud respiceret princeps terreni imperii, foret ei documentum, non aliter debere imperare vel militare in mundo, quam ut dignus haberetur vivificæ crucis tueri vexillo: in ipso etiam diversarum gemmarum decoramine, videlicet imperii culmen plurimarum virtutum speciebus exornari oportere. Venienti, & urbi jam appropinquanti, obviam processit pius pontifex, quodque pararat stemma & insigne imperii eidem obtulit: ac paulo post in urbem introductum, una cum Chunegunde conjuge ejus sanctissima, titulo & corona imperiali decoravit. Henricus primordia sui imperii Deo consecrare volens, insigni munificentia Romanam ecclesiam pie sancteque est prosecutus, ut videre est ex instrumento privilegii quod infra subjungimus.

Schisma novum.

Benedictus quo insigni imperii imperatorem donaverit.

Sarracenos, qui litora ecclesiæ invadebant, bello aggressus fugavit, & feliciter expugnavit. De Iudæis quibusdam Romæ degentibus, teste Glabro libro 3. cap. 8. capitis supplicium sumpsit, quod in parasceve, actionem eorum qui Christum crucifixerunt imitati, imaginem Christi iisdem injuriis & contumeliis affecissent, quibus olim ipse Christus affectus fuerat. Addit: eodem die post crucem adoratam circa vesperum turbine ventorum totam Romam concussam, omnesque pene Romanos occisos esse: neque prius cessasse ventos, quam de Iudæis per Iudæum accusatis pontifex capitis supplicium sumpsisset.

Benedictus Sarracenos bello fugavit.

De Iudæis imaginem Christi crucifigentibus supplicium capit. Cur sumpserit.

Hujus hortatu Northmanni Græcos in Apulia pluribus victoriis debellarunt. Rogatus ab Henrico imperatore ad confirmandum sua præsentia Bambergensem episcopatum, quem ipse imperator erexerat, Bambergam venit in Germaniam: ibique post dedicatam sancti Stephani ecclesiam, per donationem imperatoris, ipsius urbis omniumque jurium ejusdem dominium obtinuit. Nam cum aliquamdiu post hæc tempora Romæ tamquam dominæ suæ annuum censum persolvisset, Henricus junior pro ea liberanda, & a Romanorum dominio eximenda, Beneventum pro ea tradidit, tempore Leonis IX. Romani pontificis. *Leo Ostiensis, lib. 2. cap. 47.*

Bamberga Romano pontifici donata.

Imperatoris gesta quæ?

Imperatorem ad suppetias ferendas adversus Græcos provocavit. Anno enim secundo postquam pontifex in Germaniam venisset, imperator hostibus tremendus in Italiam cum exercitu se contulit, suoque adventu Græcorum fautores alios cepit, alios fugavit; Capuam, Troiam aliasque urbes Græcis deditas obsedit, & expugnavit. Anno sequente in Germaniam reversus cum Roberto Francorum rege de statu regni, ecclesiæ, & imperii, congressum habuit, eumque pluribus muneribus donavit.

Obitus Benedicti.

Benedictus papa ex hac vita migravit tertio Kal. Martii anno 1024. cum sedisset annos duodecim. Post obitū pœnas purgatorii passum fuisse, indicant duæ pluresve ejusdem post mortem factę apparitiones, quibus, ut refert Petrus Damiani in Odilone apud Surium, & in epistola ad Nicolaum secundum, per intercessionem Odilonis, & eleemosynas germani fratris in sede apostolica successoris, liberari petivit.

EPISTOLA BENEDICTI PAPÆ VIII. AD EPISCOPOS BVRGVNDIÆ, AQVITANIÆ, & Provinciæ.

Edita Tomo IV. histor. Franc. Quercetani.

Mandat ut invasores bonorum Cluniacensium, nisi satisfecerint, excommunicentur.

Benedictus per divinam gratiam sanctæ Romanæ ecclesiæ præsul & episcopus, omnibus fratribus & coepiscopis per Burgundiam, Aquitaniam, & Provinciam constitutis, Burchardo scilicet archiepiscopo Lugdunensi, ejusdem nominis archiepiscopo Viennensi, VValterio archiepiscopo Besonsiensi, VValterio summæ religionis episcopo Augustodunensi, Stephano episcopo Arvernensi, Fredeloni episcopo Aniciensi, Gaufredo episcopo Cabilonensi, Lamberto episcopo Lingonensi, Gaulino episcopo Matisconensi, Vicigoni episcopo Valentinensi, Harmanno episcopo Vivariensi, Pontio archiepiscopo Arelatensi, Aribaldo episcopo Vzeticensi, Odolrico episcopo Tricassinensi, Geraldo episcopo Vapicensi, Petro episcopo Vassinensi, Eldeberto episcopo Avinio-

Digitized by Google

Avignionenſi, Stephano epiſcopo Carpentoratenſi, Almerado epiſcopo Rhegenſi, ſalutationem & benedictionem, ex parte Dei omnipotentis, & beati Petri apoſtolorum principis, & mea, qui præſulatum, licet indignus, tenere videor apoſtolicæ ſedis.

LIQVIDVM eſt, Cluniacenſe monaſterium olim a VVillelmo nobiliſſimo Aquitanorum principe in pago Matiſconenſi conſtructum, ipſo agente, cum apoſtolicæ ſedis pontifice, & Romanorum Imperatore, regibus quoque Francorum & Burgundionum; quod ita ſit ab omni ſubjectione cujuſlibet perſonæ, ſive regis, ſive epiſcopi, ſive comitis liberum, ut aliquid debeat nulli niſi Deo, & ſancto Petro, & ſedis apoſtolicæ ſummo præſuli. Quæ libertas a cunctis anteceſſoribus noſtris, qui a conditione ipſius loci in hac ſancta Romana eccleſia fuerunt uſque ad nos, ſcriptis privilegiis; & a prælibatis principibus, datis præceptis; tam de ipſo loco, quam de omnibus ad ſe pertinentibus, in Burgundia, Aquitania, Provincia conſtitutis: videlicet monaſteriis, cellis, terris cultis & incultis, corroborata & confirmata eſt: eo voto & deſiderio, ut ſæculum deſerentes, & in eodem loco ſub regulari diſciplina Chriſti ſervitio ex toto ſemet mancipantes, abſque ullius impedimento licentius Deo adhærerent, & de ibidem Deo & S. Petro a fidelibus oblatis, hoſpitalitati & egenorum curæ inſervirent. Quod hactenus, Deo propitiante, & apoſtolica autoritate ſuffragante, bonitate inſuper circum ſe manentium adminiculante, in quantum potuerunt devote fecerunt.

Nunc vero, ſicut in præſentia Deo devoti domini Roberti regis Francorum, principumque ejus & optimatum, qui cum eo venerunt ad limina apoſtolorum, & reclamatoria legatione dilectiſſimi filii noſtri Odilonis ejuſdem loci abbatis, percepimus, ita malorum contra eos exardeſcens inſurrexit & convaluit cupiditas & inſania; ſcilicet terras ipſorum invadendo, & ſubſtantias tam ipſorum, quam pauperum ſibi commiſſorum deprædando: ut multiplicibus anguſtiis & afflictionibus tribulati, nullomodo, ſicut nunc uſque fecerunt, convenienter Deo debitum obſequium valeant ſolvere, nec ſolitam curam ſupervenientium hoſpitum & pauperum poſſint exercere.

Igitur quia in eodem loco juges orationes, & miſſarum celebrationes, & eleemoſynæ fiunt pro ſtatu ſanctæ Dei eccleſiæ, & omnium fidelium vivorum & defunctorum ſalute & requie: ipſius diſpendium, commune omnium noſtrum eſt detrimentum. Et licet omnes boni fideles de eorum anguſtia & perturbatione debeant compaſſionem habere, & ſummo cum ſtudio ſervos Chriſti juvare, ut abſque ullo impedimento queant in ſancto propoſito perſiſtere: ego tamen, ad quem poſt Deum & ſanctum Petrum cura & providentia ſæpe dicti loci ſpecialiter pertinet, juvamen & ſolatium autoritatis apoſtolicæ non deſiſtam ſubminiſtrare.

Sunt autem crudeliores ſæpe nominati loci habitatorum perſecutores: Ildinus omnis bonitatis inimicus, qui non ſolum in hoc illos irritat, quod ſua ſuorumque eis tollit; ſed etiam quod ſuam nequitiam in illos retorquere cupidus, facit circum ſe manentibus intelligere, omnem juſtitiam de male a ſe commiſſis eis velle ſe facere: & ita eos in ipſo placito & concordatione ſemper fallit & illudit, ut pro juſtitia deteriorem ab eo injuriam ſuſcipiant. Eſt & VVichardus de Belioco, qui eis tollit eccleſiam de Treſdo cum omnibus appendiciis ſuis. Bernardus quoque de Retorterio, Hugo de Monte-Pavonis, & uxor ejus Arilina, qui eis tollunt poteſtatem de Laſiaco, cum omnibus ad ſe pertinentibus, ſicut divæ memoriæ comes Leotaldus primum, deinde Milo religioſus miles, per teſtamentum literarum olim contulerunt ſancto Petro, & præfato loco: Falco nepos Iterii clerici, & frater ejus, omneſque conſortes illorum, qui eis tollunt poteſtatem de Oiadellis cum omnibus appendiciis ſuis. VVarulfus de Branceduna, & frater ejus VValterius Matiſcenſis præpoſitus, qui eis contrarii ſunt de precaria, quam tenebat de ſancto Petro beatæ recordationis Leobaldus epiſcopus, eorum videlicet avunculus; & de alia terra, quam idem præſul ante mortem ſuam, ipſam precariam reſtituens, ex ſua parte donaverat ſancto Petro. Durandus de Caudiaco, Aiminus de Caudiaco, Girardus de Centurpennis, qui eis contrarius eſt de Villa-Fontanedo. Robertus de Iſlevee, qui tollit eis plantas, quas Bernardus Dolun interfectus dederat S. Petro. Sed & illi qui eis contrarii ſunt de poteſtate Sarrianis: necnon & illi, qui deprædationes & injuſtas conſuetudines faciunt & requirunt in poteſtate Valentiola, & in poteſtate Tudelleta, & in Podio-Odolenis: & in cæteris poteſtatibus, villulis, & terris ad præfatum locum pertinentibus. Sunt etiam alii quam innumerabiles, quorum nomina longiſſimum eſſet huic ſcedulæ inſeri.

Hos ſupra nominatos, & omnes perſecutores, deprædatores, & invaſores terrarum, & ſubſtantiarum ad ſæpe dictum locum pertinentium, more anteceſſorum noſtrorum præfati loci ad nos ſpecialiter pertinentis curam & providentiam habentes, ex parte Dei, & ſancti Petri, & noſtra, vocamus ad reſipiſcendum: & monemus, ut contrarietates & injuſtas querelas, quibus ſervos Dei inquietant & conturbant, quamcitius deponant. Terras etiam injuſte pervaſas, & ſubſtantias deprædatas, cum omni integritate, juxta rationem quam cum eis invenire potuerint, reſtituant. Sed de injuria, quam ſine cauſa illis intulerunt, congrue ſatisfaciant infra ſpatium quod eſt ab hinc uſque in feſtivitatem S. Michaelis. Quod ſi fecerint, habeant gratiam & benedictionem & abſolutionem Dei, & S. Petri, & noſtram. Si autem, infra præfixum a nobis terminum, monitioni & vocationi noſtræ non adſenſerint, ſed contemptores & inobedientes extiterint, in ſua malitia perſeverantes: cauterio eccleſiaſtici examinis quaſi putrida membra a corpore Chriſti præſcindantur, ſintque a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ procul repulſi, & a conſortio fidelium alienati & excommunicati. Sint maledicti ſtantes & ambulantes, vigilantes & dormientes, ingredientes & egredientes. Sint maledicti manducantes & bibentes. Sit maledictus cibus eorum & potus. Sit maledictus fructus ventris eorum, & fructus terræ eorum. Subſtineantque plagas Herodianas, quouſque diſrumpantur viſcera eorum. Et cum Dathan & Abiron de terra viventium perditi, cum diabolo & angelis ejus perpetualitet damnati, maneant in pœnis infernalibus ſine fine cruciandi. Fiant etiam filii eorum orphani, & uxores eorum viduæ. Nutantes transferantur filii eorum, & mendicent. Ejiciantur de habitationibus ſuis, omnibuſque maledictionibus, quæ in veteri vel novo teſtamento contineri videntur, maledicti & anathematizati ſubjaceant, quouſque reſipiſcant, & noſtræ vocationi & monitioni congrue ſatisfaciant.

Vobis etiam fratribus meis & coepiſcopis ſupra nominatis mando & præcipio autoritate apoſtolica,

Digitized by Google

lica, ut hanc meam confirmetis ſententiam, & ſimiliter illos excommunicetis: omnibuſque preſbyteris, & cæteris ſacri ordinis miniſtris vobis commiſſis, excommunicare præcipiatis. Si quis autem veſtrum, quod minime credo futurum, non obedierit huic noſtræ juſſioni, de contemptu inobedientiæ noverit ſe habiturum rationem ante tribunal Chriſti. Ipſe namque dixit, *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Sed & Seniori quam reverendo domino VVillelmo comiti, necnon præcipuæ bonitatis & dulcedinis domno Hugoni comiti domnoque Rainaldo comiti filio ſupranominati domni VVillelmi; bonæ quoque indolis, ac totius affectu dilectionis amplectendo domno Ottoni comiti; omni etiam reverentia & veneratione digniſſimæ domnæ Adeleidæ comitiſſæ, cognomento Blanchæ, meruique ejus domnæ Gerbergæ comitiſſæ ſed & illuſtribus viris domno VVigoni vice-comiti, & fratri ejus domno VVillelmo, domno quoque Odulrico, & domno Anſoldo, & cæteris principibus & optimatibus totius Burgundiæ, Aquitaniæ, & provinciæ, qui auxilio eſſe poſſunt habitatoribus ſæpe nominati loci, apoſtolicæ benedictionis & abſolutionis munus mittimus; ipſiſque omnium ſuorum peccaminum veniam implorantibus, in cunctis benefactis, quæ a nobis & a cæteris fidelibus in hac ſancta Romana eccleſia quotidie fiunt, ex parte Dei, ſanctique Petri, & noſtra, partem & ſocietatem damus: eo obtentu, ut ſemper adjutores & defenſores prædicti loci, omniumque ad ſe pertinentium, de omnibus ſibi contrariis exiſtant. Quod ſi neglexerint, non ſolum tanto beneficio privabuntur: ſed inſuper de poteſtate ob defenſionem fidelium a Deo ſibi data in die ultimi examinis ſine dubio rationem reddent. Data Kal. Septembris.

PRIVILEGIVM HENRICI IMPERATORIS, QVO PATRIMONIA ROMANÆ eccleſiæ ab anteceſſoribus piis eccleſiis quondam collata, Benedicto pontifici gratitudinis ergo & pietatis in principem apoſtolorum amore confirmavit.

Contulimus illud, *inquit Baronius*, cum quatuor diverſis manuſcriptis, atque ita ob nonnulla, in quibus variant, diſtinximus, ut A. codicem Cencii Camerarii, B. volumen privilegiorum Romanæ eccleſiæ, C. autographum molis Hadriani, D. noſtrum manuſcriptum denotet.

Exemplum privilegii Henrici imperatoris de regalibus beato Petro conceſſis.

IN nomine d domini Dei d omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus ſancti d. Ego Henricus Dei gratia imperator Auguſtus ſpondeo atque promitto per hoc pactum confirmationis noſtræ, tibi beato Petro principi apoſtolorum d & clavigero regni cælorum, & per te vicario d tuo d domno Benedicto ſummo pontifici d & univerſali papæ, ſicut a prædeceſſoribus veſtris uſque nunc in poteſtate veſtra ac ditione tenuiſtis & diſpoſuiſtis civitatem Romanam cum ducatu ſuo, & ſuburbanis, atque viculis omnibus, & territoriis ejus, montanis, ac maritimis litoribus, ac portubus, ſeu cunctis civitatibus, caſtellis, opidis, d ac viculis Tuſciæ d partibus, id eſt Portum, Centumcellas, d Ceram, Bledam, d Maturianum, Suttrium, Nepem, caſtellum d Gallicenſe, Orthem, Polimartium, b Ameriam d Tudam, Peruſiam cum tribus inſulis ſuis, id eſt, b majorem & minorem, Polvenſim & lacu, Narniam & Vtriculum, cum omnibus finibus A & territoriis ad ſupradictas civitates pertinentibus, nec non & exarchatum Ravennatem ſub integritate, cum d urbibus, civitatibus, d opidis & caſtellis, quæ piæ recordationis abc dominus Pipinus, & dominus Carolus, & dominus Ludovicus, & Otto, & itidem Otto filius ejus, prædeceſſores videlicet noſtri, beato Petro apoſtolo & prædeceſſoribus veſtris jamdudum per donationis d paginam contulerunt, hoc eſt civitatem Ravennam, & Æmiliam, Bobium, Ceſenam, Forum c d populi, Forum Livii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, d Comiaclum, d Adrianis atque Gabellum, cum omibus finibus, territoriis atque inſulis, rerra marique ad ſupradictas civitates pertinentibus: ſimul & Pentapolim, videlicet Ariminum, B d Peſaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, d Auſimum, Humanam, d Eſim, Forum Sempronii, Montem Feltri, Vrbinum, & territorium d Balvenſe, c Callem, Luciolis, & Eugubium, cum omnibus finibus ac territoriis ad caſdem civitates pertinentibus. Eodem modo territorium Sabinenſe, ſicut a prædictis imperatoribus anteceſſoribus noſtris beato Petro apoſtolo per donationis ſcriptum conceſſum eſt ſub integritate, & eſt in partibus Tuſciæ Longobardorum, Caſtellum Felicitatis, Vrbem veterem, Balneum regis, f Ferenti, Viterbium, Orthem, Martam, c Bledam, Tuſcanam, Suanam, Populonium, d Roſelles, cum ſuburbanis atque viculis, & omnibus territoriis, ac maritimis opidis, ſeu finibus omnibus. Itemque c Almus cum inſula Corſica in Suriano, deinde in montem C Bardonis, d deinde in Berceto, exinde in Parma, deinde in Regium, exinde in Mantua, atque in Monte Silicis, atque provincia Venetiarum & Iſtria, nec non & cunctum Spoletanum ducatum, ſeu Beneventanum, una cum eccleſia ſanctæ Chriſtianæ poſita prope Papiam juxta Padum quarto milliario. Item in partibus Campaniæ, d Sora, Arces, Aquinum, d Arpinum, Theanum, Capuam, nec non & patrimonium ad poteſtatem d & ditionem veſtram pertinentia, ſicut eſt patrimonium Beneventanum, & Neapolitanum, atque patrimonia Calabriæ ſuperioris & inferioris. De civitate autem Neapolitana cum caſtellis & territoriis, ac finibus & inſulis ibi pertinentibus, ſicuti ad d eaſ- D dem aſpicere d videntur: nec non patrimonium Siciliæ, ſi Deus noſtris illud tradiderit manibus. Simili modo civitatem Caietanam, & Fundum, cum omnibus earum pertinentiis. Super hoc confirmamus vobis d Fuldenſe monaſterium, & abbatis ejus conſecrationem, atque omnia monaſteria, curtes & villas quas in d ultramontanis partibus ſanctus Petrus habere dignoſcitur, d abſque Aterna, VVmiteringa, ſive VVilmbach, quæ a ſancti Petri eccleſia per cōventionis paginam epiſcopo noſtro Bambergenſi collatæ ſunt: pro quibus ſæpe dictæ eccleſiæ ſancti Petri tranſcribimus, concedimus, & confirmamus omnem illam terram d quæ inter Narniam, E d Teramnem vel Spoletum ex regni noſtri parte habuimus. Sub tuitione præterea ſancti Petri & veſtra veſtrorumque ſucceſſorum prætaxatum abc epiſcopum Bambergenſem offerimus, unde ſub d penſionis noſtræ equum unum album phaleratum ex ejuſdem loci epiſcopo d vos annualiter ſuſceputuros d ſancimus. Offerimus inſuper, firmamus, & corroboramus tibi beato Petro ac vicario tuo donno Benedicto & ſucceſſoribus ejus, prout bonæ memoriæ papæ Ioanni ſuiſque ſucceſſoribus a prædeceſſoribus noſtris Ottonibus bcd factum, civitates & opida cum piſcariis ſuis, Reatem, Amiternum, d Furconem, Nurſiam, Baluam, & Marſiam,

d *deeſt.* d Amen.

d *deeſt.* d *deeſt.*

d ſeu d pertinentibus. d Caram, d Marturiam, *al.* Maturanū, d Galiſenſe, b Ameliam, d Tudertū, b majore & minore,

d omnibus urbibus, d pertinentibus, nec non & opidis. abc donnus *ubique.* d paginam gratiam. c d Pompilii, d Comaclum, d *deeſt.* d Piſaurū, d Auximū, d Æſium, d Balnenſe, ac Baluelſem, c Callis, Tuccolos, d Ferenti caſtrum, c Pledam, d Roſcellas, c Alunis, d ſeu alimentis. d *deeſt.* d Sitam, d *deeſt.* d noſtram & ditionem. d eccleſiam d videntur & tenentur. d in Sicilia, d Fundenſe, d Vltramarinis d atque Amenſua, Vmixringa, abc factum eſt, d Furcoviū,

Digitized by Google

siam, & alibi civitatem Teramnem cum pertinentiis suis.

Has omnes supradictas provincias, urbes & civitates, opida atque castella, viculos ac territoria, simulque patrimonia, pro statu regni d nostri, cunctoque Christianorum populo conservando, jam dictæ ecclesiæ tuæ, B. Petre, vicarioque tuo Benedicto ac successoribus ejus, usque in finem sæculi eo modo confirmamus, ut in suo detineant jure, d principatu atque ditione. Simili modo per hoc nostræ delegationis pactum confirmamus donationes quas piæ recordationis Pipinus rex, & postea donnus Carolus excellentissimus imperator, ac deinceps Ottones piissimi, beato Petro Christi apostolo spontanea voluntate contulerunt; necnon & censum, bcd vel pensionem; seu cæteras b donationes, quæ annuatim in abc palatio regis d Longobardorum inferri solebant, sive de Tuscia, sive de ducatu Spoletano, sicut in suprascriptis donationibus continetur, d & inter sanctæ memoriæ Hadrianum papam & donnum Carolum imperatorem convenit, quando idem pontifex d eidem de supradictis ducatibus, id est Tuscano & Spoletano, suæ autoritatis præceptum confirmavit, eo scilicet modo, ut annis singulis prædictus census ad partem ecclesiæ sancti Petri persolvatur, salva super eosdem ducatus nostra in omnibus dominatione, & illorum ad nostram partem subjectione.

Cæterum, sicut diximus, omnia supra scripta nomina ita ad vestram partem per hoc nostræ confirmationis pactum d corroboravimus, ut in vestro permaneant jure, principatu, atque ditione, & neque a nobis, neque a successoribus nostris per quodlibet argumentum, sive machinationem, in quacumque parte vestra potestas imminuatur, aut a b d vobis inde aliquid subtrahatur.

De supradictis vero provinciis, urbibus, civitatibus, opidis, castris, viculis, territoriis, ac patrimoniis, necnon & pensionibus atque censibus, sed potius omnia quæ superius leguntur, id est provinciæ, civitates, urbes, castella, opida, terræ, patrimonia atque insulæ, censusque & pensiones, ad partem ecclesiæ beati Petri d apostoli, atque pontificum in sacratissima sede illius residentium, nos in quantum possumus defensores esse abc teneamur, ad hoc ut eam illi ditionem ad d utendum atque disponendum firmiter valeant obtinere, salva in omnibus potestate nostra posterorumque nostrorum, secundum quod in pacto & constitutione ac promissionis firmitate Eugenii pontificis successorumque illius continetur, ut omnis clerus & universi populi Romani nobilitas, propter diversas necessitates & pontificum irrationabiles erga populum sibi subjectum asperitates retundendas, sacramento se obliget, quatenus futura d pontificum electio, quantum uniuscujusque intellectus fuerit, canonice & juste fiat, & ut ille quia ad hoc b c sanctum regimen eligetur, nemine d consentiente consecratus fiat pontifex, priusquam talem in præsentia missorum nostrorum, seu universæ generalitatis, faciat promissionem pro omnium satisfactione, ac futura conservatione, qualem donnus & venerandus spiritualis pater noster Leo sponte fecisse dignoscitur.

Præterea alia minora huic operi b c inserendum prævidimus: videlicet ut in electione pontificum neque liber neque servus ad hoc venire præsumat, ut illis Romanis, quos ad hanc electionem per constitutionem sanctorum patrum d antiqua admisit consuetudo, aliquod faciat impedimentum.

A Quod si quis contra hanc nostram b c institutionem venire præsumpserit, exilio tradatur. Insuper etiam, ut nullius missorum nostrorum cujuscumque impeditionis argumentum componere audeat in præfatam electionem, prohibemus. Nam & hoc omnimodo instituere placuit, ut qui semel sub bcd spirituali defensione donni apostolici sive nostra fuerint susceptι, impetrata juste utantur defensione. Quod si quis in quemquam illorum qui hoc promeruerunt violare præsumpserit, sciat se periculum vitæ suæ esse bcd incursum. Illud etiam confirmamus, d ut donno apostolico justam in omnibus servent obedientiam, seu ducibus & judicibus suis, ad faciendam ju-
B stitiam. Huic enim institutioni d hoc necessario annectendum esse perspeximus, ut missi donni apostolici, seu nostri, semper sint constituti, qui annuatim nobis renuntiare valeant, qualiter singuli duces ac judices populo justitiam faciant. Hanc imperialem constitutionem quomodo observent, qui missi, decernimus ut primum cunctos clamores, qui per negligentiam ducum vel judicum fuerint inventi, ad notitiam donni apostolici deferant, & ipse unum e duobus eligat, aut statim per eosdem d missos fiant necessitates emendatæ, aut misso nostro nobis renuntiante per nostros nuntios a nobis directos emendentur. Hoc ut ab omnibus fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ, c & b vestris firmum esse credatur, propriæ
C manus b signaculo hoc pactum confirmationis nostræ roboravimus, & c sigilli impressione assignari jussimus.

Signum donni Henrici gloriosissimi d Romanorum imperatoris Augusti.

Signum + Erchandildi Maguntini archiepiscopi.
Signum Heriberti Colonienſis archiepiscopi.
Signum Bobonis Trevirensis archiepiscopi.
Signum Thiederici Metensis episcopi.

Ego Eberhardus Bambergensis d ecclesiæ episcopus d Romanæ sedis + subditus subscripsi.

Ego d Mazelinus VVirceburgensis episcopus subscripsi.

D d Ego VValterius Spirensis episcopus subscripsi.

Ego d Ricodardus Constantiensis episcopus subscripsi.

Ego d Zodalricus Curiensis episcopus subscripsi.

Ego Adalbertus Basilienſis episcopus subscripsi.

Ego Hemmo d VVerdunensis episcopus subscripsi.

d Ego VValter Heichstedensis episcopus subscripsi.

Signum d Richardi b Fuldensis.
Signum Arnoldi Herfendensis abbatis.
Signum d Bruardi abbatis.
Signum Gottifridi ducis.
Signum Beringardi ducis.
E d Signum Thiederici ducis.
abc Signum Simonis comitis.
Signum d Velphonis comitis.
Signum Cunonis comitis.
Signum d Kunzadi comitis.
Signum Ottonis comitis.
d Signum Adilbrahtis comitis.
Signum d Bobonis comitis.
Signum Frederici comitis.
Signum Bezelini comitis.
Signum Ezonis comitis Palatini.
Signum Frederici camerarii.
Signum ab Ezonis d in Fercore.

Signum

d deest.
bcd & b dationes,
abc palatium
d deest.
d deest.
d pro tempore de supraſcriptis.
bd nobis.
d corroboramus
d deest.
a tenemur, bc testamur, d deest.
d deest.
bc regimen apostolicũ d contrariante,
bc inserenda,
d aliqua.
bcd constitutionem,
bcd speciali.
bcd incursurum.
d in dominio,
d deest.
d nuntios.
d deest.
c nostris
b signaculo, & nobilium optimatũ nostrorum subscriptionibus,
c sigilli nostri
d Romani
d Erkinbaldi Maguntinensis
d ecclesiæ apostolicæ
d apostolicæ,
d subditus servus
d Matelin. VVirtemburgensis episcopus servus
d deest.
d Rodonardus
d Ioldaricus
d deest.
d Ricaldi Faldensis
b Fuldensis abbatis
d Brucardi
d deest.
abc deest.
d VVlphonis
d Conradi
d deest.
d Boybonis
ac Mezonis
d Infertorum.

Digitized by Google

ac Heimo dEunponis d Huctis. d Alumnū Roriger. — Signum acd Heunzonis pincernarii. Signum d Huzis. d Alimunbereger. Adilman. Adilbero.

abd *desunt.* — Ego abd VVicelius Astratzburgensis episcopus. Signum abd Ryodhois Fluvanensis abbatis.

DIPLOMA CANVTI REGIS ANGLIÆ.

E vetusto codice Cantuarienſi.

Quo ecclesiam Salvatoris in Dorobernia omnium ecclesiarum regni Angligeni matrem & dominam confirmat.

EGO denique Imperator Knuto, a Christo rege regum regiminis Anglici in insula potitus, audiens beneficia prædecessorum meorum regum, scilicet regalia privilegia, similiter cernens libertatem monasteriorum intra Cantiam positorum, archipræsulisque piissimi Livingi admonitionem, placuit cordi amborum præsentem chartulam corroborare, videlicet: Ecclesia Salvatoris in Dorobernia sita, omnium ecclesiarum regni Angligeni mater & domina, cum omnibus ad illam pertinentibus, sit libera: nec quisquam hominum in ea & rebus suis, aliquid juris vel consuetudinis, præter archiepiscopum & monachos ibidem Deo famulantes, exigat vel obtineat. In sempiternum hoc nostrum decretum inviolabile tempore meo & successorum meorum, pro spe salutis æternæ, stabile perseveret, his testibus quorum signa subtus annotantur.

Ego Knuto gubernator Anglici orbis propria manu confirmo.

Ego Levingus metropolitanus archipræsul libenter annuo.

Ego Emma regina signo crucis confirmo.

Ego VVolstanus Eboracensis consolidavi.

Ealdelmus episcopus gratum habens.

Ego Algarius episcopus concedo.

Eo Leofricus episcopus confirmo.

Ego Haldenne princeps regis pro viribus assensum præbeo.

Et ego Turkillus dux concedo.

Facta est autem ista concessio anno dominicæ incarnationis 1018.

ANNO CHRISTI 1012.

CONCILIVM LEGIONENSE ÆRA ML. ID EST ANNO CHRISTI MXII. sub Alphonso V. rege Legionensi.

Decreta Alphonsi regis & Geloiræ reginæ.

PRÆFATIO.

SVB æra millesima quinquagesima, VIII. Kal. Augusti, in præsentia regis domini Adelfonsi & uxoris ejus Geloiræ reginæ, convenimus apud Legionem in ipsa sede beatæ Mariæ omnes pontifices, & abbates, & optimates regni Hispaniæ, & jussu ipsius regis talia decreta decrevimus, quæ firmiter teneantur futuris temporibus.

CANONES.

I.

In primis censuimus, ut in omnibus conciliis, quæ deinceps celebrabuntur,

A causæ ecclesiæ prius iudicentur; iudiciumque rectum absque falsitate consequantur.

ANNO CHRISTI 1012.

II.

Præcipimus etiam, ut quidquid testamentis concessum & roboratum, aliquo tempore ecclesia tenuerit, firmiter possideat: si vero aliquis inquietare voluerit illud quod concessum est testamentis, (quidquid fuerit) testamentum in concilio adducatur, & a veridicis hominibus, utrum verum sit exquiratur: & si verum inventurum fuerit testamentum, nullum super * illud eum agatur iudicium, sed quod in eo continetur scriptum, quiete possideat ecclesia in perpetuum. Si vero ecclesia aliquid iure tenuerit, & inde testamentum non habuerit, firment ipsum ius cultores ecclesiæ iuramento, ac deinde possideat perenni ævo * pareat triennium iure habito, seu testamento: Deo etenim fraudem facit qui * per triennium rem ecclesiæ rescindit.

* præjudicet tricennium
* post triennium

III.

Decrevimus etiam, ut nullus contineat seu contendat episcopus abbates suarum diœceseon, sive monachos, abbatissas, sanctimoniales, refuganos, sed omnes permaneant sub ditione sui episcopi.

IV.

Mandavimus adhuc, ut nullus audeat * rapere ab ecclesia: verum si aliquid * infra cœmeterium per rapinam sumpserit, sacrilegium solvat; & * si quid inde abstulerit, ut rapinam reddat. Si autem extra cœmeterium * abstulerit rem ecclesiæ, reddat eam, & calumniam * ipsius ecclesiæ, more terræ.

* aliquid rapere
* intra
*quidquid
* injuste abstulerit
* cultoribus ipsius

V.

Item decrevimus, ut si forte aliquis hominem ecclesiæ occiderit, & per * scipsam ecclesia iustitiam adipisci non potuerit, concedat. * ..... vocem iudicii, * dividant per mediam, calumniam homicidii.

* se ipsa
* majorino regis
* dividatque

VI.

Iudicato ergo ecclesiæ iudicio, adeptaque iustitia, agatur causa regis, deinde populorum.

VII.

Decrevimus iterum, ut nullus emat hereditatem servi ecclesiæ: qui autem emerit eam, perdet eam & pretium.

Hic multa decreta sequebantur in codice ad civilem potius quam ecclesiasticam regni gubernationem pertinentia, quæ ideo omisimus. *Hæc Baronius anno* 1012.

NOTA SEVERINI BINII.

Acta hujus concilii ex manuscripto codice Hispanico per Valerium Serenum Lovanienſem anno

Acta concilii unde accepta.

ANNO CHRISTI 1012.

Christi 1565. excerpta accepi a reverendo & doctissimo viro domino Iacobo Huttero sacræ theologiæ doctore, & metropolitanæ ecclesiæ Colonienſis canonico presbytero. Contuli eadem cum excusis Baronianis, quæ etiamsi parum & non nisi locis in margine notatis discrepent: hoc tamen singulare habent, quod lacunam illam apud Baronii annales relictam impleant, verbaque apud ipsum omissa restituant ista: *Concedat majorino regis, vocem judicii: dividatque per mediam, calumniam homicidii.* Item quod post sextum capitulum, cujus initium est: *Iudicato ergo ecclesiæ*, &c. additur in nostro codice septimum istud capitulum: *Decrevimus iterum ut nullus emat hereditatem servi ecclesiæ: qui autem emerit eam, perdet eam & pretium.*

Post quod immediate subjungitur: *Reliqua quadraginta decreta pertinent ad res civiles.* Hujus concilii meminit Rodericus Toletanus his verbis: *Rex autem Adelfonsus concilium celebravit, & reædificavit Legionem, quam Almanzor & Habdelmalich filius ejus destruxerunt: & leges Gothicas reparavit, & alias addidit, quæ in regno Legionis etiam hodie observantur.*

ANNO CHRISTI .....

***CONCILIVM TICINENSE A BENEDICTO PAPA VIII. CELEBRATVM.

De continentia clericorum: de ipsorum filiis, & eorum maxime clericorum qui ecclesiæ servi sunt: de acquisitis a servis ecclesiæ.

INDEX CAPITVLORVM.

I. *Vt nullus in clero mulierem attingat.*
II. *Vt episcopus nullam feminam habeat, neque cum aliqua habitet.*
III. *Vt filii clericorum servorum ecclesiæ, servi sint ecclesiæ cum omnibus adquisitis.*
IV. *Vt filiis clericorum servorum ecclesiæ nullus judex libertatem promittat.*
V. *Vt servi ecclesiarum per manus liberi nihil adquirant.*
VI. *Vt ille qui chartam per suas manus accipit, finem ecclesiæ faciat.*
VII. *Vt nullus judex aut tabellio chartas scribant, quas servi ecclesiæ per manus liberi adquirunt.*

PRÆFATIO BENEDICTI PP. VIII.

COMMVNIS honor, communis dolor: quia unde per Dei gratiam erigimur, inde promerentibus peccatis nostris dejicimur. Quamdiu propitio Deo patrum nostrorum regulis, & synodalibus obedivimus informatis: florente ecclesia floruimus, in via positi non deviavimus. Sed dum Deo irato a magistrorum via recessimus: discipuli facti erroris, pecualiter erravimus. Obfuscata enim nostris excessibus ecclesia, merito obfuscamur, merito dimergimur, merito ab inimicis vincimur & confundimur: nec erit unquam a profundo imo resurgendum, nisi prius ad viam fuerit revertendum. Sic enim legitur: *Beati immaculati in via*, id est in lege domini. *Psal. 118.* Si beati in via, non ergo beati extra viam. Deus quidem ecclesiam sibi sponsam elegit, non habentem maculam nec rugam: sed manus omnium contra eam.

Hi tamen maxime contra eam sæviunt, & pravis eam moribus & operibus commaculant, qui sacerdotes Dei dicuntur, qui bonis ejus incrassantur, & incrassati recalcitrant. Reges utique & imperatores Christum sequuti, & populus catholicus armis fidei adquisitus, amplissimis patrimoniis ecclesiam ditaverunt, & exquisitissimis eam possessionibus ad mare usque ampliaverunt. Sed bene parata, male sunt conservata. Omnes enim eam pertranseuntes diripiunt: & hi maxime qui videntur esse rectores, modis omnibus quibus possunt conculcant, & paupertant. Prædia enim & possessiones aut tollunt, aut minuunt, aut quibusdam titulis & scriptis colludio fabricatis, a nomine & a jure ecclesiæ alienant; servos libertant, licet non possint; filiis congerrones infrontati omnia congerunt. Ipsi quoque clerici, qui sunt de familia ecclesiæ, si sunt dicendi clerici, qui vivunt ut ethnici, cum sint ab omni muliere legibus exclusi, ex liberis mulieribus filios procreant; ancillas ecclesiæ hac sola fraude fugientes, ut matrem liberam filii quasi liberi prosequantur. Ampla itaque prædia, ampla patrimonia, & quæcumque bona possunt, de bonis ecclesiæ, neque enim aliunde habent, infames patres infamibus filiis adquirunt. Et ut liberi non per rapinam appareant, volunt enim in terra rapere libertatem, ut diabolus in cælo voluit deitatem, in militiam eos mox faciunt transire nobilium.

Hi sunt, ô cælum! ô terra! qui tumultuantur contra ecclesiam. Nulli pejores hostes ecclesiæ, quam isti. Nulli pratiores ad insidiandum ecclesiæ & Christo, quam isti. Sic filiis servorum in libertatem, ut falso commentantur, remanentibus, ecclesia utrumque & servos perdit, & conquisita. Sic ecclesia olim ditissima, incuria & malignitate præsidentium, & incorrecto ausu clericorum, paupertima nostris est effecta temporibus. Sic annullatur ecclesia, sic mendicat. Sic aut perrarus, aut ex familia ecclesiæ nullus jam invenitur qui valeat: quia hac fraude omnes filii servorum ecclesiæ ad clericatum aspirant, non ut Deo serviant, sed ut scortati cum liberis mulieribus, filii eorum de famulatu ecclesiæ cum omnibus bonis ecclesiæ raptis quasi liberi exeant. Sic jam nonnullæ ecclesiæ pauperes sunt in familiis, quod jam pretio servientes ecclesiarum ministri conducant, & in annuam mercede solvenda transeant necessitatem.

Deo itaque propitio, primo datis & receptis legibus ostendemus, nulli in clero muliebrem complexum fuisse concessum. Postea vero de filiis eorum, qui nulli debuerunt esse, & permaxime de filiis eorum clericorum, qui sunt de familia ecclesiæ, perfacilis erit cognitio.

Nicæna enim synodus a CCC. XVIII. magistro Deo, patribus instituta, nec licere quidem in una domo vult clericis habitare nisi cum matre aut sorore, aut cum eis personis quæ suspectiones effugiant. Cautius autem postea contra causam causa inventa, permansio etiam cum matre aut sorore clericis tollitur: quia omnes qui cum matre mea veniunt, vel sorore, possunt esse non matres, possunt meæ non omnes esse sorores. Carnale quidem connubium subdiaconis in epistola ad Anastasium Thessalonicensem episcopum Leo papa interdicit. Ecce, ecce, si subdiacono negatur: diacono & presbytero non datur: multo minus utique episcopo conceditur. Paulus autem Corinthiis, & utique laicis; *1. Cor. 7.*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI

cis; abstinete vos, ait, ad tempus, ut orationi vacetis. Et si laicis, ut exaudiri mereantur, ad tempus est abstinendum a licitis: quomodo non multo magis omni tempore clericis est abstinendum ab inlicitis, quibus semper est pro commissis orandum, & jugiter sacrificandum? cum scriptum sit, *Omnia munda mundis.* Formam ergo abstinentiæ vel sic erubescendo, a laicis clerici assumant, & lupanaria catillare erubescant. *Erubesce enim Sidon, ait mare.*

Tit. 1.

Isai. 23.

Neque murmurent contra nos idiotæ, vel qui sponte deviant, vel quibus magis pudendum aliquid discere, quam omnia nescire videtur. Non certe novas leges edimus: sed antiquas, sed usitatas, sed catholicas proferimus. Nimirum antiqua est divinæ legis disciplina, & ab initio custodita. Sacerdotes utique Mosaicæ legis anno vicis suæ habitabant in templo, toto illo anno domorum & uxorum abstinentes; ut nitidi sine offensa, imaginaria implerent præcepta. Si vero illi ad tempus abstinebant, qui ad tempus templo serviebant: cur episcopis, presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, & omnibus qui sunt in clero, jugiter non est abstinendum, quibus juge & verum est sacrificium? Quotidie enim aut in missarum solemniis, aut orationum frequentiis, aut baptismi sacramentis occupantur; neque per annum, sed per continuum serviunt. Sed neque deviante diabolo de via errent, dicentes ideo mulierum sibi licere concubitus, quia veteribus ministris, peracta sacerdotii vice, ad uxores liceret domosque redire. Legant stulti, & ira Dei, quia Deum non cognoscunt, juste percutiendi: legant & addiscant, & qui sciunt protestentur quod verum est, quia non ob libidinis vitium, sed propter successionis studium, uxorinus eis usus fuerat relaxatus. Nullus enim ex alia tribu nisi Levitica ad sacerdotium admitti fuerat jussus. Nunc autem, quia omnes Dei gratia vocavit & vocat, & ex omni populo, si sit modo idoneus, promovetur ad sacerdotium: non est sacerdotibus de generis successione hac conditione timendum: neque ut * sacerdotium homine deficiente habeat defectum, uxoribus pro filiis hac occasione procreandis inserviendum.

* ne

Addiscant pudicitiam saltem ab exteris, qui nolunt eam sequi datam & jussam a patribus. Abimelech enim Ægyptius nullum, utpote Rex hominum, timens, licet ferus immanitate & barbarus, in Rebecca Abrahæ tamen custodita, & curam significavit pudoris servandam, & adulterii crimen evidenter docuit effugiendum. Et si hic paganissimus & vir sanguinum Deum timuit, & a vetito per somnium abstinuit: cur clerici, qui cum ipso lacte disciplinam ecclesiæ suxerunt manifestissimam, Deum non timent, & vel cum pagano homine adulterium fugiunt? Redeant, oro & obsecro; redeant, & resipiscant, cito rubore suffusi, de prope, nisi de Sodoma ãufugerint, fulminandi. Vnicuique enim eorum cum rege Basan ex ore domini loquitur propheta: *Ecce ego demetam posteriora tua.* Omnibus igitur novi testamenti ministris omni tempore a mulieribus erit abstinendum, quibus erit omni tempore serviendum; nec unquam de sacerdotii successione timendum.

3. Reg. 21.

Quod si inimici sanctæ continentiæ garriunt, episcopis, presbyteris, diaconibus, subdiaconibus, & non cæteris qui sunt in clero, abstinendum esse: legant aliquando Leonem papam ad Rusticum Narbonensem episcopum scribentem ita: legem continentiæ eandem esse altaris omnibus ministris, quam episcopis & presbyteris constat esse impositam. Siricii quoque monita extant evidentissima, ut incontinentes, in officiis talibus positi, omni honore priventur, nec ad tale admittantur ministerium, quod sola continentia oportet impleri.

S. Leo ad Rustic.

Siricius P.

Contra hæc novæ & veteris legis statuta spiritu Dei condita, & totius mundi reverentia consecrata, sacerdotes Dei, ut equi emissarii in feminas insaniunt: nec jam annum, ut veteres, custodiunt, sed toto vitæ suæ tempore summum bonum, ut Epicurus philosophorum porcus, voluptatem adjudicant. Neque id caute faciunt incauti: cum publice, & pompatice lascivientes, obstinatius etiam quam excursores laici meretricari non erubescant. Merito his per Prophetam dominus minatur: Nolo vos, ait, nolo sacrificia vestra polluta. Recedite a me, quia polluti estis.

De tali maledicto, quia inlicito concubitu, filii maledicti nascuntur, qui ecclesiam Dei bonis ante nostra sæcula adquisitis omnino nudant, & rapta libertate exspoliant. Taceo nunc de filiis, qui ingenuo clerico & libera matre, licet contra leges, nascantur: contra quos alia manu erit agendum, & in proxima synodo consilio altiore tractandum. De illis modo sit ratio, qui servo clerico ecclesiæ, & libera putida procreantur: quorum filios ideo fures ecclesiæ liberos esse dicunt, quia usuale est apud eos sonare, filii matrem sequuntur. Sed quam prave cum diabolo interpretentur scripturas, quas non didicerunt, volatica lustrivagorum decreta putantes esse magistrorum, Deo vincente facile convincentur: & id non de filiis clericorum, sed de filiis laicorum intelligendum esse, velint, nolint, docebuntur.

Christianissimi namque reges & imperatores ditaverunt ecclesias, & omni libertate eas donaverunt, resque earum & familias, ut hodie in præceptis eorum, quæ ecclesia pro testimonio servat, apparet, ab omni publica quæstione fecerunt alienas: seipsos adjutores tantum & defensores esse pro ecclesia coram omnibus promittentes, & coram Deo spondentes. Si ergo promulgatis prius legibus in potestate fuerat ecclesiæ de suis judicare; & res & familiæ ecclesiæ ab exsecutione principum, ipsorum principum donatione, longe prius erant remotæ: cur postea principes mundani de filiis eorum, qui in clero fuerant, judicare debuerunt, dum de eis judicare ad eos non pertinuerit? & si quid ad eos pertinuerat, esto; scriptis eorum testibus ecclesiæ concessum constiterit.

Verum nec pertinere, nec pertinuisse alicui laicorum jura ecclesiæ, constitutum papæ Symmachi de rebus ecclesiæ conservandis clara voce demonstrat: ubi Eulalio episcopo Syracusano dicente, nulla unquam laicis, etsi religiosis, de ecclesiasticis rebus & facultatibus aliquid disponendi potestas est attributa: ubi nullum licet prædium rusticum vel urbanum, sub perpetua alienatione ad cujuslibet jura transferre, nec in usufructu rura aliquibus dare, nec data retineri, præter clericos, & peregrinos: ubi donator, alienator, & venditor, honoris sui amissione multantur; petens vero, accipiens, defendens,

Symmachus P.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI ..... dens, consentiens, & subscribens, anathemate A feriuntur.

Restat itaque factores legum de illis quæ ad se pertinent protulisse judicium, id est de filiis sæcularium ad eorum jura pertinentium; non de filiis clericorum ad solum districtum ecclesiæ lege & antiquitate respicientium. Errant certe, & non intelligunt scripturas, & legum promulgatores injuste inculpant, qui putant eos posthabita solertia, legem pro filiis servorum ecclesiæ, & maxime servorum qui sunt in clero, & pro filiis servorum sæcularium æque constituisse. Neque enim pervigiles esse non potuerunt, qui mundum legibus summiserunt. De filiis ergo laicorum ad publicum pertinentium, publici rectores fecerunt edictum: non de filiis servorum B ecclesiæ, quam illi ipsi legum magistri ab omni publica exactione in perpetuum decreverunt esse immunem. Verum si consspectius agatur, de filiis clericorum, qui nulli esse debuerunt, quæ lex, nisi nulla erit? Filiis quidem laicorum, qui debuerunt esse ulli, sit lex ulla. Filiis autem clericorum, qui debuerunt esse nulli, lex utique erit nulla. Neque enim legum moderatores illis, quos futuros non crediderunt, legem dare potuerunt. Sileant ergo ij, qui sine lege sunt nati: sciant se legem non habere, sed contra legem eniti. De quibus, ut pote de nullis, id est de non futuris, nulli sæculi judices ad votum clericorum testamentum Dei profanantium C impressere sermonem. Qui si legem haberent, paterna bona legitima successione perciperent; non confictam inscriptionem contraherent. Et quia non succedunt, legem ergo non habent. Et si haberent legem patri succedendi, haberent utique & legem, matrem, quam garriunt liberam, prosequendi. Vtrumque enim, & succedere & sequi, non ex plebeia levitate, sed de publica auctoritate descendit. Qui ergo patri legibus non succedunt, matrem legibus non sequuntur. Qui enim unum horum habebit, alterum obtinebit: & qui uno carebit, neutrum tenebit. Iure ergo filii clericorum nulli erunt, qui ita a patre & D matre sunt alieni, ut nec cum eis sortem habeant, nec cum viventibus legem accipiant. Erunt igitur nulli, qui per legem, nec patrem sequuntur, nec matrem. Sed de his duobus, id est succedere, & sequi, dicam amplius, ut testibus cælo & terra, omnibus satisfaciam contra causantibus. Quæ duo quia filii clericorum non habent, tanquam non sint, lege & nomine carent. Neque enim filii habebunt, quod patres legibus perdiderunt.

Amplius. Hæc autem duo, id est succedere & sequi, ideo filiis clericorum mundanæ leges attribuunt, quia ex patre & matre eorum, qui ea habuerunt, ad filios descenderunt. Quod enim parentes legibus habuerunt, relinquere filiis legibus potuerunt. Filii ergo laicorum legibus nati, legibus & patrem sequentur & matrem. Filiis autem clericorum ideo hæc legitima leges non consentiunt, quia pater eorum & mater, ut pote indigni, ea non habuerunt. Et quia parentes nihil habuerunt, nihil filiis reliquerunt. Hæc enim legitima, id est succedere & sequi, ipsi parentes, dum eos contra legem genuerunt, ipsa lege jubente amiserunt. Et ideo quæ miseri parentes legibus perdiderunt, ad miseros filios non pertinebunt, qui contra leges intraverunt & exierunt. Nihil ergo pater & mater eorum habuerunt, quia contra leges nascuntur. Nec patrem in hereditate, nec matrem sequentur in libertate: quia quæ parentes jam sub lege peccati captivi non habuerunt, dare filiis non potuerunt. Quis enim dabit quod non habet? Sed habuerunt. quid autem? infamiam, & supplicium conscientiæ. Hæc duo utique habuerunt, hæc duo suis parvulis dimiserunt. ANNO CHRISTI .....

Sed ut in sole convincantur, & ultra hiscere non audeant: dicant, dicant, quæ leges filiis clericorum libertatem vel successionem adjudicent. Et cum judicia conscripta proferre non potuerint, hoc sibi quod sequitur a nobis responsum teneant, & de cætero lacessere desinant, & ultra jam contendere non aspirent; immo contendisse & rebellasse suspirent. Lege enim Nicæna, quicumque ex clero cum qualibet muliere habitaverit, vel eam turpiter cognoverit, vel filium, vel filiam genuerit, deponitur. Lege autem Iustiniana æque deponitur, & curiæ civitatis, cujus est clericus, traditur. Ecce clericos legibus damnatos; ecce clericos curiæ, & servos legibus traditos. Num mutire fas erit? Si servi sunt patres, servi erunt & filii. Servient itaque cum filiis patres in curia, id est, curam super his tantum in publico habebunt, quæ ad solam ecclesiæ utilitatem forensem pertinebunt: illa scilicet causa, ut qui noluerunt intus, id est in ecclesia, servire ut clerici; serviant foris, id est C in publico, ut laici.

Neque enim clerici, licet damnati, ut exeunt ab honore, ita a famulatu ecclesiæ exibunt: neque ulli extra ecclesiam, utpote officialium alicui personarum servient, sed in publico ea tantum publica quæ ad ecclesiam respexerint, procurabunt. Et ideo postquam lex a Deo data proscriptos curiæ tradidit civitatis cujus est clerus, cautissime addidit; ne forte publici apparitores sibi eos mancipandos putarent, & ecclesiæ suæ servituros esse dubitarent. Filii autem eorum qui apparuerunt, servi ecclesiæ erant, quia servitutem a capite ad pedes traxerunt.

Sed si de clericis liberis, & eorum filiis: quid D erit de clericis servis ecclesiæ, & de filiis eorum? Æquitas enim ipsa est, quæ paribus in causis paria jura desiderat. Neque enim lex divina ait, & humana, si quis liber aut servus in clero mulierem acceperit, deponatur: sed, si quis tantum signanter dixit, & generaliter scripsit, servum & liberum uno capistro & una lege astringens. Nullæ enimvero leges receptæ ecclesiis Dei præjudicant. Nullæ leges quodcumque proprium est ecclesiæ, mobile vel immobile, minuere vel auferre præsumunt. Nullæ utique leges filiis clericorum aut successionem bonorum permittunt, aut corporum libertatem indulgent. Quod si facerent, non malorum essent ultrices, sed malorum utique incentrices: E ipsumque nomen leges perderent, quæ a ligando, id est a cohibendo, nomen sumpserunt: quia non jam transgressores punirent, sed transgressiones nutrirent, & transgressores contra seipsas defenderent: ipsique legum factores, non jam legum factores, sed legum & rerum dicerentur eversores. Quomodo enim staret mundus, si divina mandata, & jura rescinderentur humana?

Sint itaque nulli filii clericorum, & maxime illorum clericorum, qui sunt de familia ecclesiæ. Sint equidem: sint, inquam, inquam erunt nulli. Qui injuste

Digitized by Google

ANNO CHRISTI injuſte cauſando matrem quantum ad ſe liberam, quantum vero ad Africanum concilium ultra mare ut ancillam vendendam, juſte & matrem perdiderunt & patrem, more æſtuantis diaboli, qui injuſte ambiendo illicita, juſte perdidit acquiſita. Qui, licentia mea dixerim, ſi nimis non inſaniret, non ita victus & confuſus, in interminabilem obſtinationem abiret. Ita quidem filii clericorum ſervorum eccleſiæ, ſi, prout juſte deberent, & genus avitum importat, ſervirent cum patre, adhuc forſitan ſi tacerent & caverent, non ita ſollicitarentur, licet juſte potuerint pro matre. Sed profuit diabolum inſaniſſe, quia mundo eum jam non ferente, diſrupti cæli redemptorem velocius tranſmiſerunt. Proderit & filios clericorum de familia eccleſiæ excanduiſſe, qu a excludentur, id eſt, manifeſti fient, quod probati ſunt argento, id eſt, eloquentiæ autoramento. Filii igitur laicorum juſte geniti, & patrem ſequentur & matrem, quia legem a patre & matre venientem acceperunt: filii autem clericorum, & maxime illorum clericorum, qui ſunt de familia eccleſiæ, licet matre libera procreentur, patrem tamen non ſequentur in libertate, ſed nec patrem in hereditate: quia nec a patre nec a matre legem venientem acceperunt, quam ipſi parentes contra leges mœchādo legibus perdiderunt. Sed ne ipſi filii clericorum, quia ſunt ſine lege, diſpereant, aut credant ſe, omni ſolutos ſervitutis vinculo, licenter abire poſſe ut profugos: miſereſcimus illis, hac conditione præmiſſa, ut ex nullis appareant ulli, & ex Gabaonitis Nathinæi fiant: & cum Ioſue vitam reſervando, hanc eis legem concedimus, ut in ſervitium templi, quod effugere nullatenus poſſunt, aquas, & ligna, & cætera generis ejuſdem, veluti forenſes eccleſiæ actionarii comportent. Multis deinde multa non patent æque, & ideo multi errant indiſcrete, nec putant omnia eſſe intelligenda: una Pauli ſententia ſatis circumſpecte communimur, qua ſcribitur: *Vnuſquiſque fornicationis cauſa habeat ſuam.* 1. Cor. 7.

Hoc Paulus de laicis tantum. Iovinianus autem de laicis & cleris æque dictum affirmat. Hoc intelligendum erit de clericis, ut hæreſiarchæ colluentes effantur. Periit ergo omnium caſtitas, nec neceſſaria erit virginitas, & imperabit incontinentia, quam omnis catholica ſynodus ejicit de eccleſia. Et mentiuntur Nicæni Patres, qui non ſolum connubium, ſed etiam cum mulieribus habitationem, clericis omnibus apertiſſime interdicūt. Convicti ergo filii Belial abſque jugo legis taceant, & ſciant apoſtolum, ſicut de laicis tantum ut unam unuſquiſque habeat dixiſſe, ſic inventores legum de filiis tantum ſervorum ſæcularium, id eſt, laicorum, ut matrum conſecutionem habeant ſignificaſſe. Erit igitur hoc integrum judicare, filios & filias omnium clericorum, qui fuerint de familia eccleſiæ, ex quibuſcumque mulieribus, quocumque modo ſibi conjunctos, ſervos eſſe proprios ſuæ eccleſiæ in ſervili genere: quia & ſervitus paterna eos accuſat, & maternum adulterium eos infamat & damnat.

Adulterium enim non eſt ſolum cum aliena peccare conjuge, ſed omne quod non habet poteſtatem conjugis, teſte ſanctiſſimo Ambroſio in libro qui de Abraham inſcribitur. Verum illis, qui filios ſervorum clericorum eccleſiæ ex libera concubina liberos eſſe volunt, & e contra filios laicorum ſervorum eccleſiæ ex uxore ſervos eſſe putant, indiſcreti indiſcretam differentiam facientes, veluti bene offerentes ſed male dividentes, reſpondere libet, nec ſine riſu dum licet, & paucis eos, ut ſal-

tem ſic reſipiſcant, abſolvere. Dicant eia fanatici, dicant profani, dicant ultra inſenſatos Galatas faſcinati: dicant, adulterium ſit legalius, an matrimonium. Coacti reſpondebunt matrimonium: & adulterium, id eſt, alterius uxoris violationem, & omnem contra leges Chriſtianas concubitum mecum damnabunt. ANNO CHRISTI

Quomodo igitur, reſpondeant, filii concubinarii ſint liberi, filii vero uxorii ſervi fiant? Filii enim clericorum ſervorum eccleſiæ, quos de libera matre male liberos eſſe volunt, ſervi certiſſime ſuæ erunt eccleſiæ, quia tribus inlicitis tenentur obnoxii. Vno, quia ex adulterio emerſerunt: quod enim poteſtatem non habet conjugii, adulterum dicitur: alio, quia patre clerico prodierunt, ubi mater licet fuerit libera, quia ſe tamen petulanti clero vendidit ſponte, Africana ſynodo agente, ancillabitur corpore ut corde: tertio, quia patre ſervo proceſſerunt, patris ideo natalia ſecuturi. Si enim omne verbum tribus ſtat teſtibus, dicente euangelio: his ergo tribus elogiis hujuſmodi convicti clericorum filii ſtabunt perpetuo ſervitutis obligati opprobrio: filios vero laicorum ſervorum eccleſiæ bene ſervos eſſe volunt, quia & id leges concedunt. Sed filii uxorii, juſtius quam filii concubinarii, liberi viderentur, niſi patre ſervo nato retraherentur, & matre ancilla ſponte facta involverentur. At mater uxoria, & concubinaria, utraque ante cognitionem libera fuit, & utraque ultronea ancilla facta eſt. Si utraque mater legibus ancilla, utriuſque ergo filii legibus ſervi erunt. Si utraque mater eſt ancilla cum filiis, & uterque pater ſervitutem non abnegat: qua temeritate filii Nabal ſtulti unam partem libertati, alteram ſervituti dederunt? Qua fronte filios clericorum ſervorum eccleſiæ in adulterio natos liberos; & filios laicorum ſervorū eccleſiæ in conjugio, ſervos eſſe voluerunt, cum lex hos & illos æque ſervituri ſummittant? Num forſan iſti ideo liberi, quia adulteri? & hi ideo ſervi, quia legitimi? Erant utique Phariſæi, quia diviſi: unum, quod diviſionem non recipit, indiſciplinabiliter dividere volentes. Vna enim filios ſervitus ligat, quorum & matres idem opus eademque indiſſimiliter copulavit voluntas.

Itaque hic, hic, ſi placet, filii matrem ſequantur: quia ut nimis & ultra jam inculcatum eſt, & matres ut ancillas ultra mare vendet eccleſia, & ſecundum placitum filios aut æque habebit venales, aut domeſtico ſervitio legibus ſubjugabit. Filii igitur clericorum ſervorum eccleſiæ, ita de libera ſicut de ancilla, ſervi ſuæ erunt eccleſiæ, quia ſi patrem ſequuntur, ſervi erunt ut pater; ſi vero matrem, ut judices ſine literis volunt, ſequuntur, ſervi pariter erunt ut mater; quæ ancilla, quia voluit, ex libera fieri potuit.

Cur ergo paſſim erraverint, dicant; & cur unam partem damnaverint, alteram autem liberaverint, dicant. Vtramque enim partem lex divina & humana eccleſiæ cujus eſt ſervituti addixit. Verum, quo hauſtu potionati inſanierint, eo quod tam ſtulte, & tam pueriliter erraverunt? Num legalior concubinaria deteſtatio, quam matrimonialis erit contractus? Vnde, qua lege, quo inventore, honor libertatis datus eſt adulterio, quod ipſi damnant incogniti, & ignominia ſervitutis impoſita eſt matrimonio, quod Deus ipſe laudavit? Dicent quidem, velint nolint, dicent rubore confuſi verecundiæ legum violatores, nulla lege, nullo hoc fuiſſe præſumptum jubente. Illi ipſi certe male voluerunt, pejus dixerunt; peſſime, quod evomerunt, in injuriam legum verterunt. Et quia diabolum

ANNO CHRISTI .....

male ſcripturas interpretantes ſequuntur : ideo in A dicendo & faciendo erraverunt, & errant, & omnes uſque nunc ita intelligentes errare fecerunt, & faciunt. Certe, ſi filii damnandi ſunt pro conjugio: juſtius multo pro adulterio & inlicito concubitu damnabuntur.

Legant denique, vel ſi legere faſtidiunt, legentem intelligant Iuſtiniani Auguſti viri Chriſtianiſſimi ad Dominicum præfectum pro Lugdunenſibus conquerentibus fundos detrimentari, eorumque functiones minorari, & reipublicæ vectigalia defutura, quia filii ſervorum ex liberis mulieribus, liberi recedebant. Sed imperator diſcretiſſimus in commune omnibus conſulens, generali lege, multa impoſita, præcepit & præcipit, filios ſervorum B patrum ex liberis etiam mulieribus, non matrum, ſed patrum ſequi naturam. Longo oculo vir Iuſtiſtinianus, nominis ipſo privilegio merito juſtus, futura videns dominorum diſpendia, ſi filii ſervorum, quia ex libero utero exirent, liberi abirent. Si ergo hoc conceditur ſæcularibus propter indemnitatem : cur non permittitur eccleſiæ propter utilitatem & neceſſitatem ?

Vbi ſunt, ubi conturbatores & prædones eccleſiæ, qui filios ſervorum qui ſunt in clero, propter matres liberas liberos eſſe garriunt ? Ecce, ecce filios ſervorum ex liberis matribus natos, qui lege data non matres, ſed patres ſequuntur. Et ſi hoc licet in ſervis ſæcularium, qui licito mulieribus utuntur : cur non licet in filiis ſervorum eccleſiæ, C quos* in clero, quibus mulierum omnino eſt uſus prohitus ? An non, qui leges non intelligit, ſi judicare quod ignorat cæcus præſumpſerit, omnes leges divinas & humanas perverrit ? & factus Ieroboamita peccat, & peccare facit filios Iſrael ?

Auſim erroneos judices Ieroboam fornicanti in excelſis conferre ; quia ut ipſe erravit in vitulis armentorum, ita & iſti mendaces in ſtateris, errant in vitulis labiorum. Auſim & eccleſiarum magiſtros libere increpare, qui ſalutis communia & nolunt, & metuunt prædicare, quorum intereſt ſemper clamare, & numquam ceſſare, & ovile Dei continuis latratibus cuſtodire, & malignantes odio perfectio odire. Neque enim propheta mirabilis increpare, nec ad ſua odia inimicos metuit excitare, qui D creatori omnium quaſi in munere ardenter obtulit, dicens : *Nonne qui te, Deus, oderunt oderam ? juſtitiam enim tuam non abſcondi in corde meo*, ut faciunt multi, ſed palam annuntiavi. Qui ergo juſtitiam Dei palam intrepidi metuunt adnuntiare, *canes muti ſunt non valentes latrare*. An non in eccleſia canes muti facti ſunt ſacerdotes ? An non verboſo exercitu tantum verborum clamoſi in populo, ſine ſale palatii palatini facti ſunt judices ? Sacerdotes enim Dei propter filios ſacerdotum & clericorum, quos E libertare incaſſum moliuntur, iram Dei ſcienter incurrunt, & libertate animi amiſſa, ſervi fiunt diabolorum, pro filiis clericorum. Et ſortem Dei, a qua cleri vocantur, perdentes, ipſo etiam honore ſacerdotii canonum lege damnantur : jam apud Deum certo depoſiti, licet ante oculos hominum videantur proſperari, & in accepto honore ad votum extolli.

Pſal. 138. *Pſal.* 39. *Iſaiæ* 56.

Iudices autem non judicantes, immo Iudaizantes, pro filiis clericorum, quos a famulatu eccleſiæ abſtrahunt, & honorem palatii legibus perdunt, & rationem poſt mortem, niſi hic pœnitentia liberentur, veriſſime reddunt. Verum, ſi ignorantia deliquerunt, quærant canonizatos magiſtros : & ſcholarum remedio ſenſum captiuatum vel redimant, vel non datum accipiant. Si autem ſtudio bene inventa & ſcita depravarunt : currant ad celerem & ſuperabundantem miſericordiam Dei, qui pro certo corrigit pœnitentia quod commiſit præſumptio, & impudens appoſuit negligentia. Et revera magna judicibus opus eſt pœnitentia, qui impudentes clerorum & ſacerdotum lenones effecti, ad hanc devenerunt ignominiam, ut ſicut dæmones de gaudio in ſupplicium, ita judices de palatio ceciderint in lenocinium. An non cleros ad lupanaria invitant, & quaſi ad ſtupra cogunt, qui filiis eorum libertatem mutuant, & hereditarem promittunt ? Si utique cleri crederent filios ſuos hac lege ſervituros, ſeque ipſos, ut ſunt deponendi ſecundum Nicænam regulam canonum matricem, paſſim viderent depoſitos : ad cor confuſi Deo medicante redirent, & forſan a paganiſmo reveriti quandoque ceſſarent. Ipſæ quoque curraces meretrices futuram ſecum filiorum & ſuam colligentes ignominiam, clerorum declinaſſent periculum, & in laicorum demigrandum eſſe deliberaſſent patrocinium.

Omnes igitur filii & filiæ omnium clericorum, quos de familia eccleſiæ, de quacumque libera nati fuerint, vel uxore, vel concubina, quia neutrum nec licet, nec licuit, nec licebit, ſervi ſuæ erunt eccleſiæ in ſæcula ſæculorum. Conticeſcant ergo impii, ſaltem in publico, & ſtulti aliquando ſapiant, & ineptire vel imminente ſenio jam dediſcant : hoc ſcientes, hoc inviolabiliter perpetuo tenentes, quia ſi filii laicorum ſervorum eccleſiæ ex liberis uxoribus ſerviunt : multo magis filii omnium clerorum ſervorum eccleſiæ ex libera concubina procreati, ſervi ſuæ erunt eccleſiæ, neque inde exire debebunt : quia adulterium ab omni mundo damnatum, nulli umquam profuit, nec ſervum a jugo prementis liberavit, immo liberum ſervitio turpiter ſubjugavit. Ideoque nullo tempore honorem aut libertatem, ſed omnem ignominiam & ſervitutem apud Chriſtianos & paganos ſemper accepiſſe & ætas prodit & ſtylus. Sint itaque hujus conditionis filii & ſervi, &, ſi poſſit dici, ſerviores, qui omnibus aliis ſervis in naſcendo lege divina & humana probantur indigniores. Quorum patres, ut cleros impudicos ab eccleſia abjicit eccleſia, eoſque depoſitos ſervire ſibi ut forenſes in curiali facit impudentia : matres vero, utpote pro adulterio vendita libertate ancillantes, lex divina & humana prius in foro caſtigat, & poſtea exilio macerat.

Sed neque ipſæ liberæ meretrices, ex quibus cleri diacones aut ſacerdotes de familia eccleſiæ furati ſunt filios, cum bonis adquiſitis exibunt : ſed omnia quæcumque fuerint adquiſita, mobilia ſive immobilia, ad eccleſiam, unde omnia injuſte ſubtracta, ſubrepta ſunt, & ſubducta, cum filiis & filiabus juſte omnia revertentur : totumque eccleſia ut ſuum proprium recipiet, quidquid falſorum falſo judicum conſilio, per manus* autem, per nomen alicujus liberi hominis fuerit conquiſitum. De bonis enim ſervorum eccleſiæ, non de facultate illius liberi, cujus ſolum nomen ſonat in charta, hujuſmodi eſt adquiſitio facta. Et ideo judices, qui has ſcriptiones faciunt, & illi qui per ſuas nihil valentes manus recipiunt, æquo eccleſiæ feriendi ſunt judicio. Ipſa etiam mater, quæ dicebatur libera, niſi humanius ageremus, quia ſacrilegium fecit, ſervitio eſſet eccleſiæ mancipanda. Eſt enim ſacrilega, quæ rerum divinarum furtum facit. Res, inquam, divina eſt omnis* Deus. Rem ergo divinam omnis mulier furatur, quæ cum clero meretricatur ; nec libera eſſe deberet, quæ extermi-

* *f.* aut

* *f.* clerus.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI

terminante furore libidinis ſuimet oblita, omnem a ſe corporis & animæ propulit libertatem.

Quam tamen cum ſua quacumque libertate, ſynodi etiam Africanæ ſeveritatem temperantes, liberam ideo abire volumus, ut ii quos illa lupa devoraverat, per Dei gratiam liberentur. Exulet longe tamen volumus, ſed trans mare nolumus: ut a viſu, auditu, & congreſſu cleri aliena, pœnitentia reddat eccleſiæ, quod incurſione furentis perierat feminæ. Trans mare vero ut exulet ideo nolumus, quia jugum importabile Deo prohibente non audemus imponere. Aeris enim alieni homo perfragilis infecta inclementia, & maceratione inſolita deſtituta, potius morti deſtinata, quam pœnitentiæ putaretur deputata.

Autore igitur Deo, & principibus noſtris Petro & Paulo, florente glorioſiſſimo filio noſtro H*. ſemper Auguſto, approbantibus fratribus noſtris, & omnibus conſacerdotibus, hunc ita de mundo tollamus errorem, & ita hanc intelligentiam omnibus ſæculis, omni dubietate fugata, infundamus: ut nullis umquam temporibus hæc peſtis repullulet, nec umquam in talibus ſine cauſa ſecutura poſteritas dubitet. Et ut firmum poſt hac quod ſancimus permaneat, & in fines orbis terræ conſervandum perveniat: totius hujus ſumma ſententiæ hac noſtri forma decreti, fratribus & coepiſcopis noſtris ſubſcribentibus confirmabitur.

* Henrico

* Benedicti DECRETVM DOMNI PAPÆ B*.

I. *Vt nullus in clero mulierem attingat.*

Nullus preſbyter, nullus diaconus, nullus ſubdiaconus, nullus in clero uxorem aut concubinam admittat: cum nulli quoque laicorum ſcire liceat mulierem præter uxorem. Quod ſi fecerit, ſecundum eccleſiaſticam regulam deponatur. Sed neque ſecundum humanas leges ex longo factas, & receptas, * ullus admirationis locum in plebe habeat.

* f. ullius adminiſtrationis

II. *Vt epiſcopus nullam feminam habeat, neque cum aliqua habitet.*

Epiſcopus ſicut nullam habebit, ita cum nulla penitus habitabit. Quod ſi fecerit, & noſtris regulis, & mundanis legibus concordantibus, honore, quo ſe ipſe fecit indignum, abjicietur.

III. *Vt filii clericorum ſervorum eccleſiæ, ſervi ſint eccleſiæ cum omnibus adquiſitis.*

Filii & filiæ omnium clericorum, omniumque graduum de familia eccleſiæ, ex quacumque libera muliere, quocumque modo ſibi conjuncta fuerit, geniti, cum omnibus bonis per cujuſcumque manus adquiſitis, ſervi proprii ſuæ erunt eccleſiæ, nec umquam ab eccleſiæ ſervitute exibunt.

IV. *Vt filiis clericorum ſervorum eccleſiæ nullus judex libertatem promittat.*

Quicumque filios clericorum ſervorum ecccleſiæ de quacumque libera procreatos, liberos eſſe judicaverit, anathema ſit: & habeat in iudicio quod fecit, quia eccleſiæ tulit quod non dedit.

V. *Vt ſervi eccleſiarum per manus liberi nihil adquirant.*

Nulli ſervorum eccleſiæ, ſive in clericatu, ſive in laicatu, de quibus noſtrum eſt & fratrum noſtrorum iudicare, liceat comparare, aut ullomodo adquirere per manus aut nomen alicuius liberi hominis. Quod qui fecerit, evaſibiliter cęſus, tamdiu carceratus habebitur, quamdiu omnis eccleſia recipiat ſcriptiones.

VI. *Vt ille, qui chartam per ſuas manus accipit, finem eccleſiæ faciat.*

Ille autem male liber, qui factus eſt diaboli ſervus, per cuius manus latrocinantes ſervus eccleſiæ, quicquid illud fuerit, adquiſivit, aut eccleſiæ totam faciat ſecuritatem, aut maledictus inter fures eccleſiæ & ſacrilegos habeatur.

VIII. *Vt nullus judex aut tabellio chartas ſcribant, quas ſervi eccleſiæ per manus liberi adquirunt.*

Iudex vero, aut tabellio, qui tam inlicitas chartas ſcripſerint, & res pretio ſervorum eccleſiæ comparatas, aut aliqua liberalitate conlatas, nomini alicuius liberi titulari præſumpſerint, anathemate ferientur. Sed neque honorabitur in palatio, qui eccleſiam palatii matrem non erubuit impugnare.

Hoc autem eccleſiæ Dei teſtamentum, contra malignantes, Deo autore, autoramentum, dilectiſſimi filii noſtri H. Auguſti edicti lege firmari, corroborari, & humanis inſeri & inſcribi legibus volumus: & per omnem imperii ſui latitudinem, ut ſuſcipiatur, teneatur, & publica autoritate omni tempore iudicetur, omnes in commune oramus & obſecramus. Erit enim Deo volente in æternum valiturum: ſi, quod eccleſiaſtica gravitas prohibet, publico fuerit vigore exterminatum. Nec factioſi, huius decreti ſcientiam diſſimulabunt, quæ omnium libris inſcripta, per ora omnium evolabit. Nec impune putabunt audendum, quod publica damnatum ſeveritate cognoverint.

Ego B*. papa æternæ urbis huic conſtituto ſynodali ſubſcripſi. * Benedictus

Ego A*. ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi. * Alnulfus, vel Aribertus

Ego R*. Ticinenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi. * Raynaldus

Ego A*. Cumanus epiſcopus ſubſcripſi. *Albericus

Ego L*. Taurinenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi. * Lādulfus

Ego P*. Terdonenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi, * Petrus

Ego Leo Euſebianæ eccleſiæ catholicus epiſcopus ſubſcripſi.

Actum Papiæ Kal. Auguſti, imperante domno H*. glorioſiſſimo Auguſto, per manus fratris Leonis Vercellenſis epiſcopi. * Henrico

RESPONSIO

ANNO CHRISTI .....

RESPONSIO AVGVSTI.

NIHIL tibi, sanctissime papa B. possum negare, cui per Deum omnia debeo: præsertim cum justa petas, honesta cum justis fratribus suggeras, & me in consortium sanctæ solicitudinis ideo advoces, ut sicut laboris, ita participes simus & gaudii. Gratias itaque sancto episcopatui tuo jure habeo uberes, qui & salubriter componit ecclesiam, & a clericorum incontinentia, unde omne malum velut ab Aquilone super terram emersit, correctionis vigilanter fecit principium. Omnia quidem, quæ pro ecclesiæ necessaria reparatione synodaliter institu it & reformavit paternitas tua, B ut filius laudo, confirmo, & approbo: & ut omnes sint paratiores, eam me inviolabiliter servaturum adjuvante Deo promitto. Et in æternum mansura, & inter publica iura semper recipienda, & humanis legibus solenniter inscribenda, hac nostra autoritate vivente ecclesia per Dei gratiam victura, cum senatoribus terræ, cum domesticis palatii, & amicis reipublicæ, coram Deo & ecclesia ita corroboramus.

INDEX CAPITVLORVM.

I. *Vt nullus in clero mulierem contingat.*
II. *Vt nullus episcopus mulierem habeat, aut cum ea* C *habitet.*
III. *Vt filii clerorum servorum ecclesiæ, servi sint suæ ecclesiæ cum omnibus adquisitis.*
IV. *Vt nullus filiis clerorum servorum ecclesiæ libertatem audeat judicare.*
V. *Vt servi ecclesiæ per manus liberi hominis nihil adquirant.*
VI. *Vt index aut tabellio chartas * inscribant, quas servi ecclesiæ per manus liberi adquirunt.* (* Cor. non scribant,)
VII. *Vt ille, per cuius manus servus ecclesiæ chartas accepit, finem & securitatem ecclesiæ faciat.*

EDICTVM AVGVSTI.

D

I. *Vt nullus in clero mulierem contingat.*

Nullus in omni gradu ecclesiæ uxorem vel concubinam habere præsumat, nec in una domo cum muliere audeat habitare. Quod si fecerit, servata Iustiniani Augusti æquitate, curiæ civitatis tradatur cuius est clericus. Iure etenim manebit miser in curia, quem ecclesiæ regula depositum eiecit ab ecclesia.

II. *Vt nullns episcopus mulierem habeat, aut cum ea habitet.*

Episcopus cum nulla umquam muliere habeat tectum, cum nulla habeat lectum. E Quod si fecerit, servato antiquo & moderno ecclesiæ iudicio deponatur. Eritque tanto casus gravior, quanto gradus altior.

III. *Vt filii clericorum servorum ecclesiæ, servi sint suæ ecclesiæ cum omnibus adquisitis.*

Filii autem omnium clericorum, omniumque graduum servorum ecclesiæ, de quacumque muliere, quocumque modo sibi coniuncta fuerint nati, servi suæ erunt ecclesiæ, cum omnibus bonis adquisitis: & quia servi sunt, & erunt, numquam de servitio ecclesiæ exire debebunt. Et omnia quæ ipsi per manus & per scriptiones ali- A cuius liberi adquisierint, ecclesiæ sicut sua propria reddimus. Suo etenim iuri totum ecclesia ut proprium vendicabit, quidquid ullo ingenio ecclesiæ servus contraxit: nec ulli secundum phantasmaticos dabit adulterium libertatem, quod corpus in infamiam, & in servitutem traiicit animam. ANNO CHRISTI .....

IV. *Vt nullus filiis clericorum servorum ecclesiæ libertatem audeat iudicare.*

Quicumque ergo posthac eos esse liberos iudicaverit, & pro eis contra ecclesiam dederit sententiam, & hoc capitulum autoritate sanctæ ecclesiæ statutum nostræ * ceperit, & in suis libris non scripserit, & secundum hoc capitulum filios clericorum de familia ecclesiæ, proprios servos esse suæ ecclesiæ usu semper valituro non iudicaverit, facultatum publicatione nudatus, perpetuo damnetur exilio. Vbi sicut nulla umquam illi lex iudicandi, nulla ita erit spes remeandi. Neque enim mirum, sed iustissimum, nimirum si is amisso officio corpore exulabit, quem ecclesia, quia Deum amisit, anathemate fulminavit. Matres vero eorum libertatem adulterio vendẽtes, prius in foro castigatæ fiant exemplum, & postea iudicio ecclesiæ & nostro exulent. Quia si fuerint in vicinia, vix aut numquam eorum cessabit malitia. (* f non reperit)

V. *Vt servi ecclesiæ per manus liberi hominis nihil adquirant.*

Servis ecclesiæ, ut nostris, adquirere licet iuste, & licuit: sed per manus alicuius liberi scriptiones ullas contrahere, nullo umquam tempore licebit. Quod si fecerit, ecclesiæ iudicio ut suus coercebitur. Si enim ad nostrum spectaret iudicium, ut fugitivuus addiceretur.

VI. *Vt iudex aut tabellio chartas * inscribant, quas servi ecclesiæ per manus liberi adquirunt.* (* Cor. non scribant,)

Iudicibus vero & tabellionibus, quorum nostra interest, si posthac tales fecerint scriptiones, manum amputamus dexteram, quæ scripsit contra ecclesiam. Vt qui noluit integer verum iudicare in palatio, in foro mancus, corrigat alios a mendacio.

VII. *Vt ille, per cuius manus servus ecclesiæ chartas accepit, finem & securitatem ecclesiæ faciat.*

Ille autem Deo & hominibus execrandus, per cuius manus invalidas, & nomen vacuum, fraudulenter ecclesiæ servus scriptiones accepit, sub sacramento eisdem redditis scriptionibus, ut omnium litium iacula sopiantur, omnem ecclesiæ, prout constiterit, coactus faciet finem. Moxque eum insequetur stylus proscriptionis, quem mater & magistra nostra ecclesia vulneravit gladio maledictionis.

SVBSCRI-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI

SVBSCRIPTIO.

* Henricus

Ego H*. gratia Dei Imperator Augustus hanc constitutionem legis perpetuæ per consilium domni papæ B*. suggerente plurimo cœtu episcoporum, Deo autore statui, firmavi, & semper valere decrevi, & optavi, meosque imperii primores firmare rogavi.

* Benedicti

Ego O. Marchio interfui, & hanc legem mundo perneccssariam, & oculos ecclesiis sublatos reddentem, firmavi, & laudavi.

Ego R. Marchio interfui, & laudavi.

Ego O. comes palatii interfui, & laudavi

Et plures alii quorum nomina injuria temporis perierunt.

NOTÆ GABRIELIS COSSARTII.

Hujus synodi nomina propria, initialibus tantum literis indicantur in MS. codice, ex quo eam descripsimus. Quærendum ergo tempus fuit, in quod ab iis inchoata literis tot nomina concurrerent. Quod repertum a nobis est Benedicto VIII. pontifice maximo, & S. Henrico imperante.

Certum annum non assigno. Id tantum constat, celebratam esse hanc synodum inter annum 1014. quo Benedictus VIII pontificatum, Henricus II. imperium simul tenuerunt, & 1024. quo uterque obiit.

Ticinensem episcopum recte a nobis Raynaldum vocari, constat ex subscriptionibus synodi Romanæ Benedicti VIII. anno 1015. quam hac ipsa in pagina legis. Qua ex synodo a viro eruditissimo Vghello edita, Vghelli ipsius Italia sacra non tam emendanda hoc loco quam augenda est. Is enim Ticinenses illius temporis episcopos sic describit, ut Vbertus anno 1008. cœperit; Guido, anno 1026. Raynaldus vero anno 1028. Quæ series conciliari cum Romana illa synodo, & hac nostra Ticinensi non potest. Necesse est ergo, inter Vbertum & Guidonem Raynaldus alter extiterit. Certe ex vetustis monumentis prodire quotidie prius ignotos episcopos, cuivis in his studiis versato compertum est. Atque ut ne ab hac synodo recedamus: habemus hic A. Cumanum episcopum, qui sine dubio Albericus est, ut apparet ex subscriptionibus synodi Francofurd. anni 1007. Atqui Alberici hujus nulla inter Cumanos episcopos ab Vghello facta mentio.

Terdonensis episcopus, idem ac Dertonensis. Nam Dertona Longobardiæ civitas, quæ hodie vulgo Tortona, ab ævi illius scriptoribus Terdona vocitata est.

A. Mediolanensis episcopus, Arnulfus est, si coacta hæc synodus ante an. 1019. si post annum illum, Aribertus, qui & Heriberrus sæpius dicitur.

ANNO CHRISTI 1014. Ex tomo 2. Italiæ sacræ pag. 558.

*** SYNODVS RAVENNAS, AB ARNOLDO RAVENNATE EPISCOPO & episcopis plurimis diversarum provinciarum celebrata anno Christi MXIV. Benedicti papæ VIII. anno II.

Adversus ea quæ Adelberti archiepiscopi tempore perperam gesta erant, vel irrepserant.

PERPETVALITER Domino nostro Iesu Christo regnante, quarto decimo anno post millesimum divinitus mortalitatis assumptæ, sub Imperio clementissimi Augusti domini Henrici in tertio anno, pridie Kalend. Maiarum. Congregata est venerabilis synodus in ecclesia Ravennate, cui vocabulum est S. Resurrectionis, infra portas majores, sub imagine Salvatoris, præsidente in ea sanctissimo ac venerabili Arnoldo archiepiscopo sedis ejusdem, simulque cum eo, celeberrimo atque in Christo fidelissimo Segrefredo Placentino episcopo, aliisque patribus pluribus Æmiliæ, Flaminiæ, atque Pentapolis provinciarum, cum multis aliis diversarum ecclesiarum Dei.

Relatum est in synodo, quod in viduitate ecclesiæ Ravennatis, quæ pro peccatis nostris undecim annis vidua mansit, hoc est, a morte præsulis Friderici usque ad ordinationem sancti patris Arnoldi, multa mala, crimina, vitia, atque peccata hac in provincia sunt exercita. Qua de re contra canonum constitutiones, sanctorum decreta pontificum, contra etiam statuta nostrorum præsulum Gerberti, & Frederici, multæ malæ illicitæ ordinationes, atque promotiones sacrorum ordinum, & dedicationes ecclesiarum, monasteriorum, plebium, & capellarum, atque invasiones ordinum per alteros, quibus minime competebat, inventæ sunt extitisse. Vnde statutum est, ut omnes tales ordinationes suspenderentur a mysteriis, usque ad discussionem certissimam. ANNO CHRISTI 1014.

Altera autem die synodi statuere placuit, ut omnes ecclesias, vel casas, quas invasor Adelbertus consecrare præsumpsit, ab omni officio divino immunes esse constarent, & ipsa benedictio omnino haberetur perpetuo irrita in omni parochia Ravennatis Exarchatus.

Placuit etiam tertia die synodi, ut sicut in decretis sanctorum patrum cautum est, & Romanæ legis constitutionibus statutum, ut omnes res Petri clerici interfecti, quæ per bona ecclesiarum, quas a sancta Ravennate ecclesia obtinuit, sibique nullo modo conquisivit, ecclesiæ potestati subjaceant. Statutum est etiam, & sub anathematis vinculo nosmetipsos constringimus, si ullus nostrorum episcoporum ad Ravennatem diœcesim pertinentium, deinceps chrisma vendiderit, aut commendationes animarum, aut sepulturas mortuorum, aut horum omnium quæ interdicta sunt a sanctis patribus, & noviter a nobis nec * ipsis damnata temporibus religiosorum præsulum Gerberti, atque Frderici, & tam per suos quam per vos subjectos. Item statuimus, ut nullus archipresbyter benedictionem super populum det, non confirmationem chrismatis faciat, neque illud conficiat, & si alter fecerit, communione privetur.

* *f.* necnon

ANNO CHRISTI 1015. Ex tom. 2. Ital. sacræ. pag. 996.

*** SYNODVS ROMANA BENEDIC. VIII. in qua Fructuariensis cœnobii privilegium editum.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Anno qui computatur ab incarnatione domini MXV. Indictione XIII. residente in synodo domino & glorioso papa Benedicto intra basilicam Lateranensem, adfuit quidam abbas VVillelmi nomine, quiddam præstandum, valdeque utile a materno universalis ecclesiæ sinu, suppliciter exposcens: videlicet, ut monasterio Fructuariensi, quod in honorem Dei, & domini nostri Iesu Christi, ejusque intemeratæ genitricis, in paterno solo construxerat, apostolica dignitas libertatis suffragium exhiberet. Cujus petitioni, Romanæ sedis non contemnenda sublimitas assensum idcirco tam facillime præbuit, quia præfatum monasterium in deserto loco, unde nullus umquam episcopus alicujus vel decimæ redditum noscitur habuisse, fundavit, & apostolica, regalia, necnon & imperialia testamenta adquisivit, justum votum, justumque laborem pie cunctis juvantibus. Præterea idem ipse VVarmundus episcopus Hipporiensis, in cujus episcopii limite idem locus situs esse videtur, manu propria firmavit, pluresque firmare rogavit episcopos testamentum, ubi excommunicationis nostræ minamine prohibetur temeraria cunctorum hominum audacia, videlicet ne qua regia, episcopalis, vel cujuspiam mundani vel ecclesiastici

* *Qui melius* Eporediensis. *Sed avo illo ita locuti.*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1015.

stici ordinis dignitas valeat, sub qualicumque occasione sæcularis ambitus, vel ecclesiasticæ religionis obtentu, habitatores illius loci ullo modo inquietare. Vnde dominus Benedictus universalis pontifex, ad confirmationem testamentorum omnium, unde corroboratus est locus ipse Fructuariensis, sacro suo eum dotavit privilegio: insuper hoc, cui omnis hæc sancta synodus favens subscriberet, exarare præcepit decretum. Vnanimiter ergo tanti patris, summique pontificis libentissime parentes imperio, saluberrimoque ejus subjacentes desiderio, * corrumpere nituntur tantæ autoritatis privilegia, atque violare illa, quæcumque vel a Guntardo Leuita, vel ab episcopis, aut a regibus ipsi sancto Fructuariensi cœnobio collata, vel fuerint * testamenta: ipsos confidenter hæc sancta synodus ecclesia * percutit in gladio, ut pote contradicentes jura majorum, patrumque instituta contemnentes sanctorum, qui sanctæ Romanæ ecclesiæ ab ipso apostolorum tempore omnem obedientiam a cunctis ordinibus exhibendam fore decreverunt. Hujusmodi armis instructi, excommunicationis jacula in eos retorquentes, neminem perversorum permittimus immutare, vel infringere quicquid ad quietem, libertatem, securitatem, honorisque honestatem ipsi Fructuariensi monasterio, suisque rectoribus per tanta ac talia concessa sunt testamenta. Quæ quicumque servaverint, dilexerint, & magnificantes auxerint, gaudeant cum eis, quorum nomina scripta sunt in cælo: qui autem contempserint, corruperint, & pro posse deleverint, caveant, ne & ipsi deleantur de libro viventium, & cum justis non scribantur: quoniam nisi resipuerint ab hac nequitia, a cunctis etiam se noverint excommunicatos. *Quorum hic subter scripta sunt nomina.

f deest, si qui

A

B

Ego Benedictus sanctæ Romanæ ecclesiæ præsul.

Ego * Eribertus sanctæ Mediolanensis archiepiscopus.

** Qui & Aribertus vocatus*

Ego Michael archiepiscopus.

D

Ego Theobaldus sanctæ Veliternensis ecclesiæ episcopus.

Ego Petrus sanctæ Prænestinensis ecclesiæ episcopus.

Ego Cono Perusinæ episcopus.

Ego Arduinus Monteferetranus episcopus.

Ego Petrus Castellanus episcopus.

Ego Emino episcopus Asculanensis.

Ego Aldebertus episcopus Spoletanus.

Ego Lambertus episcopus Polimartiensis.

Ego Ioannes episcopus Balneoregiensis.

Ego Deusdedit sanctæ ecclesiæ Amerinæ episcopus.

Ego Benedictus episcopus.

Ego Ioannes Quiesthomo episcopus.

E

Ego Stephanus Narniensis ecclesiæ episcopus.

Ego Gregorius episcopus N.

Ego Ioannes sanctæ * Alinxæ episcopus.

Ego Ioannes sanctæ Tudertinæ ecclesiæ episcopus.

f. Calaritanæ.

Ego Crescentius sanctæ * Phalaritanæ ecclesiæ episcopus.

Ego Domnus sanctæ Sutrinensis ecclesiæ episcopus.

Ego Petrus Centumcellensis ecclesiæ episcopus.

Ego Ioannes sanctæ Suanensis ecclesiæ episcopus.

Ego Heldericus Vrbevetanus episcopus.

Ego Boto episcopus.

Ego Henricus Populonensis episcopus.

Ego Georgius Assisinatensis episcopus.

Ego Theobaldus sanctæ Albanensis ecclesiæ episcopus.

ANNO CHRISTI 1015.

Ego Raynerius Roselensis episcopus.

Ego Lambertus Lingonensis ecclesiæ episcopus.

Ego Benedictus sanctæ Castriensis ecclesiæ episcopus.

Ego Petrus sanctæ Pipernensis ecclesiæ episcopus.

Ego Lintulphus sanctæ Trivensis ecclesiæ episcopus.

Ego Benedictus Cerensis ecclesiæ episcopus.

Ego Crescentius Nepesinæ ecclesiæ episcopus.

Ego Ioannes Sabinensis ecclesiæ episcopus.

Ego Deodatus Terracinensis ecclesiæ episcopus.

Ego Ioannes Fundanæ ecclesiæ episcopus.

Ego Robertus Signensis ecclesiæ episcopus.

Ego Benedictus Ferentinæ ecclesiæ episcopus.

Ego Sigifredus Placentinæ ecclesiæ episcopus.

Ego Raynaldus Ticinensis ecclesiæ episcopus.

Ego Landulphus Taurinensis ecclesiæ episcopus.

Ego Henricus Parmensium episcopus.

Ego Dertonensis ecclesiæ episcopus,

Ego Ioannes presbyter, & cardinalis, tituli sanctæ Susannæ.

Ego Landulphus Genuensis ecclesiæ episcopus.

Ego Stephanus presbyter cardinalis, tituli sanctæ Cæciliæ.

C

Ego presbyter Petrus, & cardinalis, tituli sancti Sixti.

Ego Ioannes presbyter, & cardinalis, tituli sancti Marcelli.

Ego Petrus presbyter, & cardinalis, tituli sancti Marci.

Ego Petrus presbyter, & cardinalis, tituli sancti Damasci.

Ego Crescentius presbyter, & cardinalis, tituli sancti Stephani in Celerina.

Ego Sebastianus presbyter, & cardinalis, tituli sancti Clementis.

Ego Benedictus diaconus.

Ego Crescentius diaconus.

Ego Ioannes diaconus.

Ego Crescentius diaconus.

Ego Petrus diaconus, sanctæ Romanæ ecclesiæ, & cancellarius sacri palatii.

Ego Franco diaconus.

Ego Landulphus Cremonensis custos.

Ego Guido abbas.

Ego Dominicus abbas Capitolii.

Ego Ioannes abbas sancti Silvestri.

Ego Ioannes abbas sancti Matthæi.

Ego Petrus abbas sanctæ Mariæ ad vincula.

Cujus testamenti notitiam præcepit scribere mihi Benedicto, sacri palatii scriniario, dominus papa Benedictus, tertio die mensis Ianuarii.

** CONCILIVM AVRELIANENSE, IN QVO LISOIVS ET HERIBERTVS, aliique hæretici, Roberti regis jussu flaminis exusti, anno Christi MXVII. Benedicti VIII. papæ anno V. Roberti ejusdem regis XX.

De hac synodo, ejusque occasione scribit Glaber Rodulphus historiæ suæ libro III. *capite* VIII. *Narrat enim deprehensam hoc anno in urbe Aurelianensi hæresim fuisse, quæ per mulierem Italam in Gallias invecta ferebatur: ab ea corruptos passim plurimos: tum in ea urbe duos propagandi erroris principes extitisse Lisoium & Heribertum, qui genere ac scientia cæteris clericis anteibant, &*

apud

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1017.

apud regem, aulaque proceres in magna gratia erant. Glisçente autem malo, cum res ad Roberti regis aures perveniſſet, coacta ſydodo, pœnas de impiis exegit. Glabri ergo verba ſunt loco ſupraſcripto. Tertio, *inquit*, de viceſimo infra milleſimum anno, reperta apud Aurelianenſem urbem cruda nimium, atque inſolens hæreſis, quæ diutius ac culto germinata, in perditionis ſegetem male pullulans, plures in ſuæ cæcitatis præcipitavit laqueum. *Et poſt alia.* Vt autem cognovit rex Robertus, ut erat doctiſſimus ac Chriſtianus, triſtis ac mœrens nimium effectus, quoniam & ruinam patriæ revera, & animarum metuebat interitum. Idcirco quantocius Aurelianis properans, convocatis plurimis epiſcopis & abbatibus, ac religioſis quibuſque laicis, acerrime cœpit perſcrutari, qui eſſent autores hujus perverſi dogmatis, vel qui parti illorum, jam decepti, conſentirent. Factaigitur perſcrutatione inter clericos, quomodo unuſquiſque ſentiret, & crederet ea quæ fides catholica per doctrinam apoſtolicam incommutabiliter ſervat & prædicat, duo, videlicet Liſoius & * Heribertus, ſtatim ſe aliter ſentire non negantes, quales diu latuerant, manifeſtaverunt. Deinde vero plures poſt illos ſe parti iſtorum profitebantur hærere: nec ulla ratione ſe poſſe affirmabant ab illorum ſegregare conſortio. Quibus compertis, tam rex, quam pontifices, triſtiores effecti, interrogaverunt illos ſecretius, utpote viros hactenus in omni morum probitate pertutiliſſimos: quorum unus Liſoius in monaſterio ſanctæ crucis, clericorum cariſſimus habebatur; alter, idem Heribertus, ſancti Petri eccleſiæ, cognomento Puellaris, capitale ſcholæ tenebat dominium. Qui dum interrogati fuiſſent, a quo vel unde eis iſta præſumptio accidiſſet, hujuſmodi dederunt reſponſum: Hoc enim diu eſt quod ſectam, quam vos tarde agnoſcitis, amplectimur: ſed tam vos, quam cæteros cujuſcumque legis vel ordinis, in eam cadere expectavimus, quod etiam adhuc fore credimus. His dictis, continuo palam expoſuerunt omnium antiquarum ſtultiſſimam ac miſerrimam, nempe ſui deceptricem hæreſim. Cujus videlicet ratiocinatio tanto minus erat idoneis ſermonibus obnixa, quanto conſtat eſſe illiter veritati contrariam. Dicebant ergo, deliramenta eſſe quidquid in veteri ac novo canone, certis ſignis ac prodigiis, veteribuſque teſtatoribus, detrina unaque deitate beata confirmat autoritas. Cælum pariter ac terram, ut conſpiciuntur, abſque autore initii ſemper extitiſſe aſſerebant: & cum univerſarum hæreſum * inſanientes, canum more latrantes * deterrima, in hoc tantum Epicureis erant hæreticis ſimiles, quoniam voluptatum flagitiis credebant non recompenſari ultionis vindictam. Omne Chriſtianorum opus, pietatis dumtaxat & juſtitiæ, quod æſtimatur pretium remunerationis æternæ, laborem ſuperfluum eſſe judicabant. Interea his aliiſque quam plurimis inſaniis impudenter ab eiſdem prolatis, non defuere fideles atque idonei teſtes veritatis, qui illis ſufficienter, ſi vellent tam veritati quam propriæ acquieſcere ſaluti, reſpondere de ſuis cæcis atque erroneis aſſertionibus valerent. *Et poſt alia.* Præterea cum a pluribus omni ſagacitate elaboratum fuiſſet, qualiter depoſita mentis perfidia veram & univerſalem reciperent fidem, atque illi omnimodis ſe facere denegarent: dictum eſt eis, quoniam niſi celerius ad ſanam fidei mentem redeant, regis juſſu, & univerſæ plebis conſenſu, igne eſſent protinus crematuri. At illi male in ſua confiſi veſania, nil pertimeſcere ſe jactantes, ſeque evaſuros ab igne illæſos promittentes, quin potius meliora ſibi ſuadentibus ſpernendo illudebant. Cernens quoque rex, & univerſi qui aderant, minus poſſe illos revocari ab inſania: juſſit accedere non longe a civitate ignem permaximum, ut vel eo forte territi, a ſua malignitate deſinerent. Ad quem tum ducerentur, rabida adacti dementia, ſe omnimodis hoc velle proclamabant, acſeſe ultro ad ignem trahentibus inferebant. Quibus ad ultimum numero XIII. igni traditis, cum jam cœpiſſent acrius aduri, cœperunt voce qua poterant ex eodem igne clamare, ſe peſſime deceptos arte diabolica, nuper de univerſorum Deo ac domino male ſenſiſſe, & ob hanc ab eiſdem illatam ei blaſphemiam illos temporali atque æterna ultione torqueri. His vero plures e circumſtantibus auditis humanitatis pietate permoti, accedentes ut vel ſemivivos ab igne eriperent, minime valuerunt: quoniam vindice flamma conſumente illos, continuo in pulverem ſunt redacti. Si qui vero poſtmodum hujus perverſitatis ſectatores fuere reperti, ſimili ultionis vindicta ubique fuerunt perditi. Præterea venerabilis catholicæ fidei cultus, extirpata inſanientium peſſimorum veſania, ubique terrarum clarior emicuit.

ANNO CHRISTI 1017.

Qui de his porro poſt Glabrum meminerunt, nonnulli eos propter quamdam dogmatum ſimilitudinem Manichæos appellarunt, ut Ademarus monachus. Eo tempore, *inquit*, decem ex canonicis ſanctæ Crucis Aurelianis, qui videbantur eſſe religioſiores aliis, probati ſunt eſſe Manichæi. Quos rex Robertus, cum nollent aliquatenus ad fidem reverti, primum a gradu ſacerdotii deponi, deinde ab eccleſia eliminari, & demum igne cremari juſſit. Quidam etiam Aurelianenſis canonicus, cantor nomine Theodatus, mortuus erat ante triennium in illa hæreſi, ut perhibebant viri religioſi & hæretici ipſi. Cujus corpus poſtquam probatum eſt, ejectum eſt de cœmeterio jubente epiſcopo Odalrico, & projectum in invium. Qui autem flammis judicati ſunt ſupradicti decem cum Liſoio, quem rex valde dilexerat propter ſanctitatem, quam eum habere credebat, ſecuri nihil timebant: & a flammis ſe inlæſos exire promittebant, & ridentes in medio ignis ligati ſunt, & ſine mora penitus in cinerem redacti ſunt, ut nec de oſſibus reſiduum inveniretur eorum.

Ejuſdem concilii occaſionem & acta deſcripta plenius accipe ex veteri commentario, quem Aganonem vocant, cœnobii S. Petri in valle prope Carnutum, prout edidit D. Lucas Dacherius, tomo II. Spicilegii. Rurſum quoque duxi dignum memoriæ tradendum de præfato viro, ſcilicet Arefaſto, quomodo in Aureliana urbe, divina ope, ſuique ingenii ſalubri acumine, hæreticam pravitatem latenter pullulantem, jamjamque per Galliarum provincias nefandi erroris venena exitialia propinantem, non ſolum deprehenderit, ſed etiam omnino compreſſerit. Erat enim de genere comitum Normanorum, eloquio nitidus, conſilio providus, bonis moribus comptus, ac idcirco legationis officio tam apud Francorum regem, quam apud proceres notiſſimus extitit. Hic in domo ſua quemdam clericum habuiſſe dicitur nomine Herbertum, qui lectionis gratia Aurelianam urbem adire decreverat. Verum, dum veritatis autores quærere ſatageret, cæco itinere in totius hæreſis barathro dilabitur. Nam ea tempeſtate in eadem civitate duo clerici, Stephanus * & Liſoius, apud omnes ſapientia clari, ſanctitate ſeu religione magnifici, eleemoſynis largi, opinione habebantur vulgi. Eoſdem memoratus expetiit clericus, & parvo temporis interſtitio docilis diſcipulus, cum divini verbi dulcedine ab eis debriatur mortifero nequitiæ hauſtu, qui dementia

* *Aganoni Stephanus.*

* *Cor.* hæreſum deterrima
* *Expunge hinc,* deterrima

* *Glabro, Heriberius dicitur.*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1017.

errore diabolico irretitus, totius divinitatis expers, A sapientiæ arcem conscendisse se credidit. Qui patriam repedans, dominum suum, quem singulari affectu diligebat, subtilitate verborum in erroris viam sensim admovendo, secum attrahere cupiebat: testificans Aurelianum urbem præ cæteris urbibus coruscare luce sapientiæ, atque sanctitatis lampade. In cujus verbis dominus ejus intellectuali auditu ipsum animadvertit a via justitiæ devium: & cito comiti Richardo causam innotuit, atque rogavit, ut Rodberto regi literis pestem in regno ejus adhuc latitantem, antequam propagaretur, patefaceret; & ut rex eidem Arefasto ad expellendam eam opportunum auxilium non denegaret. Itaque rex insperata re attonitus, manda- B vit ut idem vir cum clerico suo ad Aurelianum urbem cito gressum dirigeret, pollicens omnimodis in hac re suum auxilium.

Cumque jubente rege iter ageret, Carnotis devenit, Fulbertum venerabilem antistitem super hac re consulturus qui forte tunc aberat. nam Romam gratia orationis abierat. Tunc causam sui itineris cuidam sapienti clerico Ebrardo nomine, Carnotensis ecclesiæ sacriscrinio, innotuit: flagitans sui consilii opem, qualiter stare deberet in acie, & quibus armis se muniret contra multimodas artes diabolicæ fraudis. Qui sapienti usus consilio eum prædocuit, ut quotidie primo mane omnipotentis opem quæsiturus, ecclesiam devotus adi- C ret, orationi incumberet, atque sacrosancta communione corporis & sanguinis Christi se muniret, deinde fidenter ad audiendam hæreticam pravitatem signaculo sanctæ crucis protectus pergeret, nihil horum quæ ab eis audiret, contradiceret, sed simulato discipuli vultu, omnia tacitus in domicilio pectoris conferret.

Igitur Aurelianis deveniens, uti edoctus fuerat, quotidie sacra communione ac supplici oratione munitus, ad eorum doctrinam veniens, ad instar rudis discipuli ultimus intra domum erroneorum assidebat. Cumque primum divinorum voluminum exemplis eum & quibusdam rerum similitudinibus informarent, atque more perfecti discipuli subdita aure intentum viderent: inter D alias similitudines, silvestris arboris similitudinem ei proferunt. Tractandus es, inquiunt, a nobis ut arbor silvestris, quæ translata in viridario, tamdiu aquis perfunditur, donec humo radicetur, dehinc spinis & rebus superfluis emundatur, ut postmodum terræ tenus truncata sarculo, meliori inseratur ramusculo, quæ postmodum fertilis sit mellifluo pomo. Itaque tu simili modo translatus de iniquo sæculo in nostro sancto collegio, aquis perfunderis sapientiæ, donec informeris, & gladio verbi Dei vitiorum spinis carere valeas, ac insulsa doctrina tui pectoris ab antro excluſa, nostram doctrinam a sancto Spiritu traditam, mentis puritate possis excipere. At ille de omni verbo quod proferebant semper Deo gratias referebat: unde rati sunt eum convetsum esse in eorum errorem, jamjamque suæ nequitiæ sentinam verbis divinorum librorum antea coopertam securi aperiunt, dicentes: *Christum de virgine Maria non esse natum, neque pro hominibus passum, nec vere in sepulcro positum, nec a mortuis resurrexisse*: Addentes: *In baptismo nullam esse scelerum ablutionem: neque sacramentum corporis & sanguinis Christi in consecratione sacerdotis. Sanctos martyres atque confessores implorare pro nihilo ducebant.*

Cumque hæc & alia execrandi & miserrimi homines a fœtido pectore emoverent, Arefastus sic ad eos dixisse fertur: Si in in his quæ enumeratis salus hominum, quæ speratur, nulla, ut dicitis, esse potest: a vobis obnixe rogo mihi aperite, in quibus sperari poterit, ne meus animus in dubio positus cito cadat in desperationis ruinam. Procul dubio, frater, inquiunt, in charybdi falsæ opinionis hactenus cum indoctis jacuisti: nunc vero erectus in culmine totius veritatis, integræ mentis oculos ad lumen veræ fidei aperire cœpisti. Pandemus tibi salutis ostium, quo ingressus per impositionem videlicet manuum nostrarum, ab omni peccati labe mundaberis, atque sancti Spiritus dono repleberis, qui scripturarum omnium profunditatem, ac veram dignitatem, absque scrupulo te docebit. Deinde cælesti cibo pastus, interna satietate recreatus, videbis persæpe nobiscum visiones angelicas, quarum solatio fultus, cum eis quovis locorum, sine mora vel difficultate, cum volueris, ire poteris: nihilque tibi deerit, quia Deus omnium tibi comes numquam deerit, in quo sapientiæ thesauri, atque divitiarum consistunt. Interea rex, & Constantia regina, sicut vir memoratus mandaverat, ad urbem Aurelianam cum episcoporum collegio venientes: die sequenti, illo ipso suggerente, omnis illa nequissima congregatio simul per officiales regios de domo ubi erant congregati, abstracti, & in ecclesiam sanctæ Crucis ante regem, atque episcoporum ac clericorum cœtum adducti.

Sed antequam ad conflictum veniamus: de cibo illo, qui cælestis ab illis dicebatur, quali arte conficiebatur, nescientibus demonstrare curabo. Congregabantur siquidem certis noctibus in domo denominata, singuli lucernas tenentes in manibus, ad instar letaniæ dæmonum nomina declamabant, donec subito dæmonem in similitudine cujuslibet bestiolæ inter eos viderent descendere. Qui statim ut visibilis illa videbatur visio, omnibus extinctis luminaribus, quam primum quisque poterat mulierem quæ ad manum sibi veniebat, ad abutendum arripiebat: sine peccati respectu, & utrum mater, aut soror, aut monacha haberetur, pro sanctitate & religione ejus concubitus ab illis æstimabatur. Ex quo spurcissimo concubitu infans generatus, octava die in medio eorum igne accenso probabatur per ignem more antiquorum paganorum, & sic in igne cremabatur. Cujus cinis tanta veneratione colligebatur, atque custodiebatur, ut Christiana religiositas corpus Christi custodire solet, ægris dandum de hoc sæculo exituris ad viaticum. Inerat enim tanta vis diabolicæ fraudis in ipso cinere, ut quicumque de præfata hæresi imbutus fuisset, & de eodem cinere quamvis sumendo parum prælibavisset, vix umquam postea de eadem hæresi gressum mentis ad viam veritatis dirigere ualeret. De qua re parum dixisse sufficiat, ut Christicolæ caveant se ab hoc nefario opere, non ut studeant sectando imitari. Verum, quia digressionem feciſſe videor, ad eadem modo quæ dimisi vertatur oratio, ac succincto cursu infidelium crudelitas transcurrendo peragatur, ne prolixior controversiæ sermocinatio fastidium generet delicato lectori.

Igitur, ut dictum est, illis introductis ante regem, & episcoporum conventum, prior Arefastus regem allocutus est, dicens: Domine mi rex, miles sum Richardi tui fidelissimi comitis Normanniæ, & immeritus teneor vinctus, & catenatus ante te.

Cui

ANNO CHRISTI 1017.

Cui rex ita reſpondit: Cauſam tui adventus cito nobis indica, ut ea cognita aut reus in vinculis tenearis, aut innoxius a vinculis dimittaris. Ad hæc ille reſpondit: Audita ſapientia & religione horum qui vincti adſtant mecum ante te, ad hanc urbem venire volui, ut inde exemplo bonorum operum, atque doctrina eorum, melioratus redirem. Hæc quidem cauſa eſt, pro qua de patria mea exire volui, & hanc urbem petii. Quod ſi reatu aliquo pro hoc opere teneor, præſules tibi aſſiſtentes videant, & judicent. Tunt præſules dixerunt: Si ſapientiæ ac religionis modum quem ab his didiciſti nobis proferas, noſtro judicio facile dignoſcetur. At ille ait: Regia majeſtas, & veſtra autoritas eis jubeat, ut quæ me docuerunt, ea ipſi coram vobis dicant, quatenus audita a vobis, aut digna laude habeantur, aut oblivioni tradantur. Quibus rex atque antiſtites cum juberent ut ſuæ fidei normam referendo patefacerent, totius veritatis inimici alia pro aliis dicentes, intra ſuæ hæreſis fœditatem nulla adita introire volebant: ſed ut ſerpens quanto plus in manibus ſtringitur, tanto amplius elabitur; ita & iſti quo amplius concludebantur, veritatis ſermonem tanto magis labiliores videbantur effugiſſe. Tunc Arefaſtus videns quod redimerent tempus, & ſermonum clypeo feſtinarent obnubilare ſuæ fidei errorem, ad eos eſt converſus, dicens: Veritatis magiſtros non erroris habere putavi, dum conſtanter illam mihi doctrinam, quam ſalutiferam euangelizabatis, viderem vos docere, atque pollicebamini pro pœnis inferendis, & etiam pro morte toleranda, nunquam eam a vobis eſſe denegandam. Nunc vero oblita fide quam promiſiſtis, ut videor, timore mortis ab illa doctrina longe vultis fieri, meque adhuc rudem diſcipulum in periculo mortis dimittere parvi penditis. Vnde regiæ juſſioni parendum eſt, & obedire tantorum præſulum autoritati oportet, ut in his quæ a vobis didici, ſi qua ſunt religioni Chriſtianæ contraria, iſtorum judicio cognita, quæ ſequenda ſunt, & quæ reſpuenda, agnoſcam. Docuiſtis equidem me nullam in baptiſmo promereri veniam peccatorum, neque Chriſtum de virgine eſſe natum, neque pro hominibus paſſum, neque vere ſepultum, neque a mortuis reſurrexiſſe; neque panem & vinum, quod ſuper altare manibus ſacerdotum ſancti Spiritus operatione effici videtur ſacramentum, converti poſſe in corpore & ſanguine Chriſti.

Cumque hæc Arefaſtus una voce peroraſſet, Guarinus Belvacenſis præſul interrogavit Stephanum & Liſoium, qui hujus erroris videbantur eſſe magiſtri, ſi ita ſentirent, & crederent quæ ab Arefaſto erant memorata. At illi cum diabolo in inferno jam manſionem paratam habentes, vera eſſe memorata, & ita ſe ſentire ac credere conſtanter aſſerunt. Quibus cum præſul diceret, voluiſſe Chriſtum naſci de Virgine, quia potuit, & pro noſtra ſalute pati in humanitate, ut tertia die devicta morte reſurgeret in ſua deitate, noſque doceret eſſe reſurrecturos in reformatione: viperino ore reſponderunt, dicentes: Nos neque interfuimus, neque hæc vera eſſe credere poſſumus. Ad hæc præſul eos, inquit, interrogans: carnales parentes habuiſſe creditis, an non? Cumque ſe credere aſſererent, præſul reſpondit: Si ex parentibus vos eſſe procreatos creditis, cum non eratis: ante ſæcula Deum de Deo genitum ſine matre, in fine temporis ſancti Spiritus obumbratione de Virgine natum, cur credere reſpuitis? At illi dixerunt: Quod natura denegat, ſemper a creatione diſcrepat.

Quibus præſul reſpondit, dicens: Antequam quicquam fieret per naturam, non creditis per filium Deum patrem feciſſe omnia ex nihilo? Cui alienati a fide dixerunt: Iſta illis narrare potes, qui terrena ſapiunt, atque credunt figmenta carnalium hominum ſcripta in membranis animalium: nobis autem qui legem ſcriptam habemus in interiori homine a Spiritu ſancto, & nihil aliud ſapimus, niſi quod a Deo omnium conditore didicimus, incaſſum ſuperflua & a divinitate devia profers: idcirco verbis finem impone, & de nobis quidquid velis facito. Iam regem noſtrum in cæleſtibus regnantem videmus, qui ad immortales triumphos dextera ſua nos ſublevat, dans ſuperna gaudia.

Cumque ab hora diei prima uſque ad horam nonam multifariam elaborarent omnes, ut illos a ſuo errore revocarent, & ipſi ferro duriores minime reſipiſcerent: juſſi ſunt ſinguli ſacris veſtibus indui in ſuo ordine, ſtatimque ab antiſtitibus a proprio honore ſunt depoſiti: & rege jubente, Conſtantia regina ante valvas baſilicæ ſtetit, ne populus eos intra eccleſiam interficeret: & ſic de gremio ſanctæ eccleſiæ ejecti ſunt. Qui cum ejicerentur, regina Stephani ſui olim confeſſoris cum baculo, quem manu geſtabat, oculum eruit. Deinde extra civitatis educti muros, in quodam tugurio lo copioſo igne accenſo, præter unum clericum, atque unam monacham, cum nefario pulvere, de quo ſupra diximus, cremati ſunt. Clericus enim & monacha divino nutu reſipuerunt.

Ejuſdem quoque concilii mentio, ſed breviſſima, in Chronico S. Petri Vivi, edito ab eodem Dacherio, eodem Spicilegii tomo.

*** CONCILIVM AIRIACENSE, IN PAGO AVTISSIODORENSI FRÆSENTE Roberto Francorum Rege celebratum anno domini circiter MXX.

CIRCA AN. CHRISTI 1020.

Ex Chronico S. Petri Vivi, edito a D. Luca Dacherio, Tomo II. Spicilegii.

IN tempore illo factus eſt magnus conventus in Autiſſiodorenſi pago, in Airiaca villa, a Leotherico archiepiſcopo: ubi de ſingulis locis delata ſunt ſanctorum martyrum, confeſſorum, virginum pretioſa pignora in ſuis ſcriniis. Inter quæ de cœnobio B. Petri Vivi dum deferretur, vel referretur beatus martyr Sanctianus, imminentibus noctium tenebris, ſuper duo capita ſcrinii emicuerunt duo præclariſſima ſidera, omnes totius noctis tenebras ſui ſplendore ſuperantia, oculis quidem deducentium viſibilia, ſed tactu impalpabilia. Ibi vero præſentes fuerunt Robertus rex, & Gauſlinus Bituricenſis archiepiſcopus, cum aliis epiſcopis, & abbatibus, & populo innumerabili. Ibi etiam multa diſpoſita ſunt ad utilitatem eccleſiarum.

Concilii eiuſdem fit mentio libro II. *hiſtoriæ ſancti Bercharii Derventis abbatis editæ a Nic. Camuzatio in Promptuario antiquitatum Trecenſium.* Glorioſus rex Robertus, *inquit*, apud villam Aireyas nomine noſcitur concilium habuiſſe, ubi cum innumeræ plebis multitudines, diverſi utriuſque ſexus & ætatis concurrerent: ad cumulandam quoque populi proficiſcentis devotionem, plurima ſanctorum corpora a fidelibus viris advehi cœperunt.

In libro Geſtorum Pontificum Autiſſiodorenſium, cauſa hujus congregandæ ſynodi affertur: nempe ad

Digitized by Google

grandam pacem in Burgundia, coactum concilium apud Airiacum, *inquit*, villam beati Germani, in quo rex Robertus..... simul & innumerabilia sanctorum pignora totius pene provinciæ. Vbi dum quidam peterent, ut glorioſi Germani corpus illuc deferretur, reſpondit Hugo epiſcopus: Abſit, ut oſſa incomparabilis viri pro quacumque re aliquando commoveantur. Quod cæteri audientes, gratanter conſenſerunt. Similiter & per diverſa loca, ut in pagis, Divionenſe, Belnenſe, atque Lugdunenſe, concilia ſæpius celebrari fecit.

G. C. Morem deferendi ſanctorum reliquias ad concilia, tum ex aliis intelligimus, tum ex Glabro, lib. IV. c. V. quem mox referemus ad annum 1031.

CIRCA ANNVM CHRISTI 1020.

"** CONVENTVS EPISCOPORVM TOLOSÆ ANNO CIRCITER M. XX.

ANNO Chriſti circiter M. XX. Toloſæ in epiſcoporum conventu excommunicati ſunt omnes, ſeu viri, ſeu feminæ, qui aliquem uſaticum malum in ſtrata de Stap uſque Toloſam miſerint, vel mitti conſenſerint. Cui conventui interfuerunt, archiepiſcopi duo, Narbonenſis, & Auxitanus; epiſcopi vero Carcaſſonenſis, Biterrenſis, Magalonenſis, & tres ſuffraganei epiſcopi Auxitani. *Ex ſchedis Petri de Marca archiepiſcopi Pariſienſis.*

ANNO CHRISTI 1021.

CONCILIVM VVINTONIENSE, SVB CANVTO REGE ANGLORVM, DANORVM, & Norvvegarum, habitum in ſancto natali domini, anno Chriſti MXXI.

Ex manuſcripto burgi ſancti Edmundi.

HÆC ſunt ſtatuta Canuti regis Anglorum, Danorum, Norvvegarum, venerando ſapientum ejus conſilio ad laudem & gloriam Dei, & ſui regalitatem, & commune commodum, habita in ſancto natali domini apud VVintoniam, *&c.*

Rex Canutus anno regni ſui quinto, videlicet per centum & triginta annos ante compilationem decretorum, quæ anno domini 1150. fuerunt compilata anno ſeptimo pontificatus papæ Eugenii tertii, & ante compilationem aliorum canonum quorumcumque, cunctos regni ſui prælatos proceresque, ac magnates, ad ſuum convocans parliamentum, in ſuo publico parliamento, perſiſtentibus perſonaliter in eodem VVlſtano & Adelnodo archiepiſcopis, & Ailvvino epiſcopo Elmhamenſe, & aliis epiſcopis ipſorum ſuffraganeis, ſeptem ducibus, cum totidem comitibus, necnon diverſorum monaſteriorum nonnullis abbatibus, cum quamplurimis gregariis militibus, ac cum populi multitudine copioſa, ac omnibus tunc in eodem parliamento perſonaliter exiſtentibus, votis regiis vnanimiter conſentientibus, præceptum & decretum fuit: Quod monaſterium ſancti Edmundi, *&c.* ſit ab omni juriſdictione epiſcoporum & comitatus illius ex tunc in perpetuum funditus liberum & exemptum, *&c.*

Exemptio ab epiſcoporum juriſdictione

Illuſtris rex Hardicanutus prædicti regis Canuti filius, heres & ſucceſſor, ac ſui patris veſtigiorum devotus imitator, *&c.* cum laude & favore Ægelnodi Dorobernenſis, nunc Cantuarienſis, & Alfrici Eboracenſis epiſcoporum, aliorumque epiſcoporum ſuffraganeorum, nec non cunctorum regni ſui mundanorum principum, deſcriptum conſtituit roboravitque præceptum.

ANNO CHRISTI 1021.

CONCILIVM SALEGVNSTADIENSE IN CAVSA DISCIPLINÆ ECCLESIASTICÆ

celebratum anno redemptoris noſtri MXXII. tempore Benedicti papæ, & Henrici imperatoris.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De abſtinentia carnis & ſanguinis in ſubſcriptis temporibus.*
II. *De cuſtodiendo jejunio quatuor temporum.*
III. *Quibus temporibus legitima connubia prohibenda ſint.*
IV. *Vt presbyter qui poſt galli cantum bibat, niſi neceſſitas cogat, ſequenti die Miſſam celebrare non audeat.*
V. *Vt presbyter non amplius quam tres Miſſas in die celebret.*
VI. *Vt nemo corporale, ad extinguendum incendium, in ignem projiciat.*
VII. *De hoc, ſi duo inculpati fuerint in adulterio, & unus negat, alter profitetur, quid inde faciendum ſit.*
VIII. *Vt nemo gladium in eccleſiam portet.*
IX. *Ne mala colloquia in eccleſia aut in atrio eccleſiæ fiant.*
X. *De euangelio*, In principio erat verbum, & *Miſſis peculiaribus, ne fiant non ſuis temporibus.*
XI. *De computatione conſanguinitatis.*
XII. *Ædificia laicorum in atrio eccleſiæ non ponantur.*
XIII. *Vt nullus laicus presbytero eccleſiam ſuam commendet ſine licentia epiſcopi ſui.*
XIV. *Si duo de adulterio accuſati fuerint, quid inde faciendum ſit.*
XV. *Vt bannitum ieiunium ab omnibus diligentiſſime obſervetur.*
XVI. *De illis qui Romam ituri ſunt.*
XVII. *Vt * carrina non dividatur pœnitenti.* * forte, carena.
XVIII. *De illis qui pœnitentiam a ſacerdotibus accipere nolunt.*
XIX. *Vt omnis pœnitens, dum * carrinam ſuam ieiunat, de loco ad locum non migret.* * forte, carenam
XX. *Vt nullus presbyter quemquam pœnitentem introducat.*

PRÆFATIO.

IN Dei nomine, ego Aribo Moguntinæ ſedis archiepiſcopus, quamvis indignus, cum cæteris confratribus noſtris & coepiſcopis, Burchardo VVormatienſi, VVerhenario Argentino, Brunone Auguſtenſi, Eberhardo Bambergenſi, Meginhardo VVirzburgenſi, ſynodum in Salegunſtat condiximus, anno dominicæ incarnationis MXXII. indictione V. II. Idus Auguſti, anno autem domini Henrici ſecundi regnantis XXI. imperii vero VI. quatenus cum communi fratrum prædictorum conſilio atque conſultu, multimoda divinorum officiorum atque ſynodalium legum componeretur diſſenſio, & diſparilitas noſtrarum ſingularium conſuetudinum honeſta conſenſione redigeretur in unum. Ideoque propter illas lamentabiles diſſenſiones communi decreto concilii hæc capitula ſancita ſunt.

CAPITVLA.

I.

Vt quatuordecim dies omnes Chriſtiani ante feſtivitatem ſancti Ioannis Baptiſtæ in

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1022.

in abstinentia sint carnis & sanguinis, nisi infirmitate impediente, aut alicujus festi solennitate, quæ in illo episcopio celebris habetur, intercedente. Et ante nativitatem domini similiter, & in vigilia epiphaniæ, & in omnium vigiliis apostolorum, & in vigilia assumptionis sanctæ Mariæ, & in vigilia sancti Laurentii, necnon etiam in vigilia omnium sanctorum: adjicientes prædictis vigiliis unam horam refectionis, excepta infirmitate, nisi aliquis sit qui proprio voto majori abstinentia uti velit.

II.

De incerto autem ieiunio quatuor temporum hanc certitudinem statuimus, ut si Kalendæ Martii in quarta feria sive antea evenerint, eadem hebdomada ieiunium celebretur. Si autem Kalendæ Martii in quintam feriam aut sextam aut sabbatum distenduntur, in sequentem hebdomadam ieiunium differatur. Simili quoque modo si Kalendæ Iunii in quartam feriam, aut antea evenerint, in subsequente hebdomada ieiunium celebretur. Et si in quintam feriam aut sextam aut sabbatum contigerit, ieiunium in tertiam hebdomadam reservetur. Et hoc sciendum est, quod si quando ieiunium mensis Iunii in vigilia pentecostes secundum prædictam regulam evenerit, non ibi celebrandum erit, sed in ipsa hebdomada solenni pentecostes: & tunc propter solennitatem Spiritus sancti, diacones dalmaticis induantur, & Alleluia cantetur, & Flectamus genua non dicatur. Eodem modo de Septembris ieiunio constitutum est, ut si Kalendæ Septembris in quarta feria evenerint, aut antea, ieiunium in tertia hebdomoda celebretur: & si in quinta aut sexta aut sabbato contigerit, in quarta hebdomada ieiunandum erit. In Decembri illud observandum erit, ut proximo sabbato ante vigiliam natalis domini celebretur ieiunium: quia si vigilia in sabbato evenerit, simul vigiliam & ieiunium celebrare non convenit.

III.

De legitimis autem coniugiis ita visum est, quod nullus Christianus uxorem ducere debeat ab adventu domini usque in octavas epiphaniæ, & a septuagesima usque in octavas paschæ, nec in supra notatis 14. diebus ante festivitatem sancti Ioannis Baptistæ, neque in prædictis ieiuniorum diebus, sive in omnium solennium dierum præcedentibus noctibus.

IV.

Decretum est etiam in eodem concilio, ut presbyter aliquis post galli cantum æstivis noctibus bibens, proximo die missam non celebret: * hiemantibus similiter, nisi necessitas cogat.

* hiemalibus

V.

Item decretum est, ut unusquisque presbyter in die non amplius quam tres missas celebrare præsumat.

VI.

Conquestum est etiam in sancto concilio de quibusdam stultissimis presbyteris, ut quando incendium videant, corporale dominico corpore consecratum, ad extinguendum incendium temeraria præsumptione in ignem proiiciant. Ideoque decretum est sub anathematis interdictione, ne ulterius fiat.

VII.

Interrogatum est, si duo in adulterio inculpati forent, & unus profiteretur, & alter negaret, quid inde agendum esset. Decretum est etiam a sancto concilio, ut ille qui negaverit, probabili iudicio se expurget: & qui professus fuerit, digne pœnitentiam agat.

VIII.

Decretum est etiam in eodem concilio, ut nemo gladium in ecclesiam portet, regali tantum excepto.

IX.

Statuit etiam sancta synodus, ut mala consuetudo, quæ apud omnes pene iam inolevit, omnino prohibeatur, hoc est, quod colloquia sua in atrio alicuius ecclesiæ constituunt habenda, & tunc ea in ipsa * maxima exercent ecclesia, ubi orationes & divina tantum fieri æquum est officia.

* maxime

X.

Quidam etiam laicorum, & maxime matronæ, habent in consuetudine, ut per singulos dies audiant euangelium, *In principio erat Verbum*, & missas peculiares, hoc est de sancta Trinitate, aut de sancto Michaele: & ideo sancitum est in eodem concilio, ut hoc ulterius non fiat, nisi suo tempore, & nisi aliquis fidelium audire velit pro reverentia sanctæ Trinitatis, non pro aliqua divinatione: & si voluerint ut sibi missæ cantentur, de eodem die audiant missas, vel pro salute vivorum, aut pro defunctis.

XI.

Quidam etiam generationem consanguinitatis ita volunt numerare, ut frater & soror sint primi. Hoc autem statuit sancta synodus, sicut etiam ab antiquis patribus decretum est, ut ita non esset: sed ut nepos & neptis, id est filius fratris, ac filia sororis, primi habeantur.

XII.

Statutum est etiam, ut ædificia laicorum, quæ ecclesiis adiuncta sunt, auferantur: & nulla in atrio ecclesiæ ponantur, nisi tantum presbyterorum.

XIII.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1022.

XIII.

Item decretum eſt, ut nullus laicorum alicui preſbytero ſuam commendet eccleſiam, præter conſenſum epiſcopi: ſed eum prius mittat ſuo epiſcopo, vel eius vicario, ut probetur ſi ſcientia, ætate, & moribus talis ſit, ut ſibi populus Dei commendetur.

XIV.

Statuit quoque ſancta ſynodus, ſi duo de adulterio accuſati fuerint, & ambo negaverint, & orant ſibi concedi ut * alterum illorum utroſque divino purget iudicio, ſi * unum in hoc deciderit, ut ambo rei habeantur.

* *forte*, alter.
* vnus.

XV.

Decretum eſt etiam, ut omnes a bannitum ieiunium, in quocumque epiſcopio celebratur, diligentiſſime obſervent: & ſi quis illarum octo interdictarum rerum aliquam redimere voluerit, unum pauperem, prout ſua facultas erit, eadem die reficiat.

XVI.

Decrevit quoque ſancta ſynodus, ut nullus Romam eat, niſi cum licentia ſui epiſcopi, vel eius vicarii.

XVII.

Et illud ſub anathemate præceptum eſt, ut nullus preſbyterorum cuiquam pœnitenti e carrinam dividere præſumat, ſi infirmitas non intervenerit.

XVIII.

Quia multi tanta mentis ſuæ falluntur ſtultitia, ut in aliquo capitali crimine inculpati pœnitentiam a ſacerdotibus ſuis accipere nolint, in hoc maxime confiſi, ut Romam euntibus apoſtolicus omnia ſibi dimittat peccata: ſancto viſum eſt concilio, ut talis indulgentia illis non proſit, ſed prius iuxta modum delicti pœnitentiam ſibi datam a ſuis ſacerdotibus adimpleant, & tunc Romam ire ſi velint, ab epiſcopo proprio licentiam, & literas ad apoſtolicum * ex iiſdem rebus deferendas accipiant.

e *forte* de

XIX.

Decretum eſt etiam in eodem concilio, ut omnis pœnitens, dum carrinam ſuam ieiunat, de loco in locum non migret: ſed ibi permaneat ubi ſuam acceperit pœnitentiam, ut proprius ſacerdos ſibi præbeat teſtimonium. Si autem ibi propter hoſtiles iniurias ieiunare non poterit, ſuus ſacerdos eum confratrum ſuorum alicui, ubi pacifice poſſit ieiunare, diligentiſſime commendet.

XX.

In eodem quoque concilio decretum eſt, ut nullus preſbyterorum quemquam, niſi iuſſu epiſcopi, in eccleſiam introducere præſumat, cui pro aliquo delicto illam ingredi non liceat.

APPENDIX
CONCILII SALEGVNSTADIENSIS.

Quomodo initianda ſit ſynodus.

HORA convenienti, quando epiſcopo vel ejus vicario viſum fuerit, omnes expellantur de eccleſia, obſeratis foribus cunctis: ad unam januam, per quam ſacerdotes ingredi oportet, oſtiarii ſtent, & ſella ponatur in medio, & ſuper eam ſacræ reliquiæ & plenarium cum ſtola ponantur. Deinde convenientes preſbyteri omnes intrent, & ſecundum ordinationis ſuæ tempus reſideant. Poſt hos ingrediantur diaconi probabiles, quos ordo popoſcerit intereſſe. Exinde introducantur laici bonæ converſationis. Tunc ingrediatur epiſcopus, ſi voluerit, vel ſi neceſſitas exegerit: & ſi non aderit epiſcopus, ejus vicarius eadem faciat. Synodum ingrediens ipſe, vel ejus vicarius, primum ſalutet clerum & populum: & verſus in orientem, mediocri voce dicat: Deus humilium viſitator, qui nos fraterna dilectione conſolaris, prætende ſocietati noſtræ gratiam tuam, ut per eos in quibus habitas, tuum in nobis ſentiamus adventum. Per dominum, *&c.*

Quæ ſequuntur apud Burchardum invenimus, ideoque ipſa obmittere noluimus.

Tunc procedens diaconus cum ſubdiacono & cum thuribulo, & cum ceroferariis duobus, legat euangelium:

Cum eſſet ſero die illo una ſabbatorum, & fores eſſent clauſæ.

Deinde dicat pontifex, vel eius vicarius:

Sancta Maria, & omnes ſancti, & electi Dei, intercedite pro nobis peccatoribus ad dominum Deum noſtrum, ut mereamur ab eo adjuvari, & protegi, & ſanari, qui vivit & regnat in ſæcula.

Poſtmodum duabus vicibus dicat:

Deus in adjutorium meum intende.
Domine ad adjuvandum me feſtina.

Tunc tertio iterum dicat:

Deus in adjutorium meum intende.

Clero reſpondente:

Domine ad adjuvandum me feſtina.

Cum Gloria Patri, & Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis:

Domine ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum.
Adjuva nos Deus ſalutaris noſter.
Eſto nobis domine turris fortitudinis.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Exaudi nos Deus ſalutaris noſter, & dies noſtros in tua pace diſpone, ut a cunctis perturbationibus liberati, tranquilla tibi ſervitute famulemur. Per dominum, *&c.*

Deinde pro univerſis ordinibus, necnon pro ſtatu papæ, & antiſtitis eiuſdem ſedis, dicant iſtos pſalmos.

Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam, *&c.*

Deus

Digitized by Google

Deus in nomine tuo ſalvum me fac.
Miſerere mei Deus, miſerere mei.
Deus miſereatur noſtri.

Et Pater noſter, cum precibus:

Sacerdotes tui induantur juſtitiam.
Memento congregationis tuæ.
Salvos fac nos Domine Deus noſter.
Vt confiteamur nomini ſancto tuo.
Adjutorium noſtrum in nomine Domini.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Omnipotens ſempiterne Deus, cujus ſpiritu totum corpus eccleſiæ ſanctificatur & regitur, exaudi nos pro univerſis ordinibus ſupplicantes, ut gratiæ tuæ munere ab omnibus tibi gradibus fideliter ſerviatur. Per Dominum, *&c.*

Deinde dicat:

Deus omnium fidelium paſtor & rector, famulum tuum, quem paſtorem eccleſiæ tuæ præeſſe voluiſti, propitius reſpice: da ei, quæſumus, verbo & exemplo quibus præeſt proficere, ut ad vitam una cum grege ſibi credito perveniat ſempiternam. Per Dominum, *&c.*

His expletis, ſeptem pſalmos pœnitentiæ decantent, cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis.

Ego dixi, Domine miſerere mei.
Convertere Domine uſquequo.
Fiat miſericordia tua Domine ſuper nos.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Dies noſtros, quæſumus Domine, placatus intende, pariterque nos & a peccatis abſolve propitius, & a cunctis eripe benignus adverſis. Per Dominum, *&c.*

Poſt hæc vero egrediantur omnes, exceptis presbyteris & cæteris idoneis clericis: factoque ſilentio, pontifex, vel ejus vicarius, dicat hanc orationem:

Dominus vobiſcum.

Oremus.

Adeſto nobis, quæſumus, Domine ſancte Spiritus, peccati quidem immanitate detentis, ſed in nomine tuo ſpecialiter aggregatis: veni ad nos, & dignare illabi cordibus noſtris: doce nos quid agamus: quo gradiamur oſtende: quid efficiamus operare: eſto ſalus & ſuggeſtor & effector judiciorum noſtrorum, qui ſolus cum Deo Patre & ejus Filio nomen poſſides glorioſum: non nos patiaris perturbatores juſtitiæ eſſe, qui ſummæ veritatis diligis æquitatem, ut in ſiniſtrum nos non ignorantia trahat, non favor inflectat, non acceptio muneris vel perſonæ corrumpant, non acceptio muneris vel perſonæ corrumpant, ſed junge nos tibi efficaciter ſolius tuæ gratiæ dono, ut ſimus in te unum, & in nullo deviemus a vero: quatenus in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis juſtitiam, ut & hic a te in nullo diſſentiat ſententia noſtra, & in futuro pro bene geſtis conſequamur præmia ſempiterna.

Tunc diaconus codicem canonum in medium proferens, capitula de conciliis agendis pronuntiet, id eſt ex concilio Toletano: finitiſque titulis, & cunctis in ordine ſedentibus, hæc admonitio ab epiſcopo, vel, ſi voluerit, a diacono legatur:

Ecce, ſanctiſſimi fratres, præmiſſis Deo precibus, fraternitatem veſtram cum pia exhortatione convenio, & per divinum nomen obteſtor, ut ea quæ a nobis de Deo & ſacris ordinibus, vel noſtris moribus, vobis fuerint dicta cum ſumma reverentia perficere intendatis. Quod ſi forſitan aliquis noſtrum, aliter quam dicta fuerint, ſenſerit: ſine aliquo ſcrupulo contentionis in noſtrum omnium copulatione ea ipſa de quibus dubitaverit conferenda reducat, qualiter Deo mediante aut doceri poſſit, aut doceat. Deinde vos ſimili obteſtatione conjuro, ut nullus veſtrum in judicando aut perſonam accipiat, aut quolibet favore aut munere pulſatus a veritate diſcedat. Sed cum tanta pietate quidquid cœtui ſe judicandum intulerit retractate, ut nec diſcordans contentio ad ſubverſionem juſtitiæ inter nos locum inveniat, nec iterum in perquirenda æquitate vigor noſtri ordinis vel ſolicitudo tepeſcat.

Poſt hanc exhortationem, quiſquis clericorum velit, conferat querelam. Et admonendi ſunt, ut nullus ad ſynodum veniat non jejunus, vel a cœtu communi ſecedat, antequam generalis ſeceſſio adveniat. Et tunc quoque ſynodus primæ diei ſolvatur.

Secunda die quando epiſcopus, vel ejus vicarius, ſynodum ingreditur, in loco ſuo ſtans dicat:

Dominus vobiſcum.

Oremus.

Deus qui nobis in famulis tuis præſentiæ tuæ ſigna manifeſtas, mitte ſuper nos ſpiritum caritatis, ut in adventu fratrum conſervorumque noſtrorum gratia nobis tuæ largitatis augeatur. Per Dominum, *&c.*

Poſtea legatur euangelium ita ut in priori die:

Deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos.

Deinde dicat epiſcopus, vel eius vicarius, preces ſicut in priori die.

Sancta Maria & omnes ſancti, *& ſic cætera.*

Tunc omnes proſtrati decantent pſalmos iſtos pro regis noſtri & aliorum ſui regni primatum ſoſpitate:

Domine quid multiplicati ſunt qui tribulant me?
Exaudiat te Dominus in die tribulationis.
Deus auribus noſtris audivimus.

Cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis:

Domine ſalvum fac regem.
Eſto ei Domine turris fortitudinis.
Salvum fac populum tuum Domine.
Fiat pax in virtute tua.
Exurge domine, adjuva nos.
Domine exaudi orationem meam.
Domine Deus virtutum converte nos.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Deus regnorum omnium, & Chriſtiani maxime protector imperii, da ſervo tuo regi noſtro triumphum

Digitized by Google

phum virtutis tuæ ſcienter excolere, ut qui tua conſtitutione eſt princeps, tuo ſemper munere ſit potens. Per dominum, &c.

Oremus.

Prætende domine famulis tuis dexteram cæleſtis auxilii, ut toto corde perquirant, & quæ digne poſtulant conſequi mereantur. Per dominum, &c.

Deinde pro infirmis & pro ſalute totius eccleſiæ iſtos pſalmos decantent.

Beatus qui intelligit ſuper egenum.
Domine refugium factus es.
Domine Deus ſalutis meæ.

Cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis:

Caſtigans caſtigavit eos dominus.
Nihil proficiat inimicus in eis.
Exurge domine adjuva nos.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Deus infirmitatis humanæ ſingulare præſidium, auxilii tui ſuper infirmos famulos & famulas tuas oſtende virtutem, ut ope miſericordiæ tuæ adjuti, eccleſiæ tuæ ſanctæ repræſentari mereantur. Per dominum, &c.

Poſtea legatur a diacono homilia Gregorii, incipiente verſu iſto:

Meſſis quidem multa, *uſque*, Patres eſſe minime recognoſcunt.

Tunc, ſi clerici querelam non habent conferendam, laici intromittantur. Illis autem audientibus, lectio Nicæni concilii recitetur:

Iudices non niſi jejuni leges & judicia decernant.
Quiſquis ex laicis habet querelam, proferat.

Et ſynodus ſecundæ diei ſic ſolvatur.

Tertia die cum epiſcopus, aut eius vicarius, ut in ceteris diebus, ſynodum ingreditur, dicat:

Dominus vobiſcum.

Oremus.

Protege domine, quæſumus, nos famulos tuos ſubſidiis mentis & corporis, & ſpiritualibus enutriens alimentis, propitius redde ſecuros ab hoſtibus univerſis. Per dominum, &c.

Et poſt hoc legatur euangelium.

Circuibat Ieſus civitates & caſtella.

Deinde pro fidelibus defunctis iſtos pſalmos decantent:

Verba mea auribus percipe domine.
Domine ne in furore tuo, *minorem.*
Ad te domine levavi animam meam.

Cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis:

Requiem æternam dona eis domine.
In memoria æterna erunt juſti.
A porta inferi.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Inveniant, quæſumus domine, animæ famulorum famularumque tuarum omnium in Chriſto quieſcentium, lucis æternæ conſortium, qui in hac luce poſiti tuum conſecuti ſunt ſacramentum. Per dominum, &c.

Poſt hæc pro irreligioſis pſalmos iſtos decantent:

Ad te domine clamabo.
Benedicam dominum in omni tempore.

Deus venerunt gentes in hereditatem.

Cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis:

Fiat pax in virtute tua.
Oſtende nobis domine miſericordiam tuam.
Deus tu converſus vivificabis nos.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Deus qui infideles deſeris, & juſte indevotis iraſceris, populum tuum, quæſumus, ad te converte propitius: ut qui te per duritiam irreligioſæ mentis ſemper offendunt, ad ſancta officia promerenda, tuæ miſerationis gratia inſpirante convertas. Per dominum, &c.

Si quæ ſint quæſtiones vel querelæ, conferantur; & ſic ſynodus tertiæ diei ſolvatur.

Quarta vero die epiſcopus ſynodum ingrediens, ſic procedat, ut primum portentur ante eum duo candelabra cum cereis incenſis, quæ ſequatur ſubdiaconus portans euangelium, duæ cruces hinc & inde; deinde diaconus, poſtremum epiſcopus, epiſcopalibus indutus veſtimentis & cappa, ingrediatur. Et ingreſſus, in ſede ſua ſtans dicat:

Dominus vobiſcum.

Oremus.

Noſtrorum tibi Domine curvantes genua cordium, quæſumus, ut bonum, quod in nobis a te requiritur, exequamur: ſcilicet, ut prompta tecum ſolicitudine gradientes, diſcretionis arduæ ſubtile judicium faciamus, ac miſericordiam diligentes, clareamus ſtudiis tibi placitæ actionis. Per dominum, &c.

Poſtea ſolito more legatur euangelium.

Reſpiciens Ieſus diſcipulos ſuos, dixit Simoni Petro: Si peccaverit, &c.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Hoc concilium teſte Baronio ab auctore micrologi Moguntinum nominatur. Eo nomine jure meritoque nominari poſſe in ſua hiſtoria Moguntina Nicolaus Serarius recte exiſtimat. *Nam Salegunſtadium*, inquit, *ſive ſit a Salegaſto ſapiente, ut vult in hiſtoria compendio Trithemius, ſive a Salicis & Salingi, uti Beatus: Moguntinæ jam tum diœceſis erat, ſicuti & hodie continetur principatu, eique præſedit archiepiſcopus Moguntinus Aribo.* Et paulo poſt hæc nonnulla quæ ad canonum quorumdam explicationem multum conferunt, iſta ſubjungit: *In hac autem ſynodo duæ ſunt illius temporis obſcuræ voces*, bannitum jejunium, *cap.* 15. & carrina vel carena, *cap.* 17. 18. 19. *de qua ſic lib.* 19. *cap.* 5. *ſæpiſſime Burchardus.* Carrina eſt dierum 40. continuorum jejunium in pane & aqua. *Sicque in Moguntino concilio, quod ab archiepiſcopo Petro habitum eſt, dum ſacrarum indulgentiarum nimia profuſio reſtringitur, ita ſancitum eſt:* In dedicationibus ac ordinum temporibus relaxari carenas, & pœnitentes introduci omnino vetamus: ſed hoc fiat tantummodo in feſto cœnæ domini ad hoc ordinario. *Illud vero a* banno *eſt, qua vox in Triburienſi Concilio, cap.* 9. *in Mariano, Vrſpergenſi, aliiſque compluribus legitur, etiam in regum literis, & diplomatibus Caroli Craſſi, in fundatione Francofordienſis Bartholomæani templi, & Caroli Francorum regis apud Baronium tomo* 10. *anno* 853. *eſtque hodie in Germania peruſitata, vel* pro excommunicatione, *vel* pro aliqua ditione, *ſeu* diœceſeos portione, *vel denique, ut explicat in Friderico I. Vrſpergenſis,* pro pecuniaria pœna, *immo etiam interdum pro* publica proclamatione. *Ex prima enim*

Moguntinum an poſſit appellari?

ANNO CHRISTI 1022.

enim illa notione dicitur esse aliquis in ban, *id est, in excommunicatione: ex altera dicuntur tabellarii nonnulli* bannum illum *vel* illum habere, & gestare bansbrieff; *atque hinc etiam apud Gallos & Italos* bannire, *pro in exilium mittere, &* banniti *pro exules: ex tertia vero, Fridericus* bannum *constituit, id est pœnam pecuniariâ apud eumdem Vrspergensem: e quarta vero, dicit in summula Caietanus cap. de matrimonio,* banna servari oportere, *id est, proclamari nuptias: apud nos* die banne lassen druber gehen. *Sic apud Hincmarum epistola quarta, & in S. Gothardi vita, Trithemio, & similibus.* Bannitum *igitur* jejunium *fuit magnum & intensum ieiunium, quod ad Dei bannum seu pœnam iramque avertendam, ab iis suscipiebatur qui se banno divino dignos agnoscebant. Hucusque ad nostra fere tempora fuit in Moguntina ecclesia usus, & eo modo fere per triduum servabatur, iisdemq; quemadmodum quatuor temporum ieiunia, sed aliis hebdomadibus, quas ad memoriam versiculo isto significabant:*

Post *salus* & *miseri* tibi erunt jejunia banni.

Id est post dominicas quibus canitur salus & misericordia, quarum illa est dominica XIX. *post Trinitatem, hæc dominica* I. *post* Quasimodo. *Hæc Serarius prædicto loco.*

Aribonis quatuor nomina.

b *Aribo.*] Quatuor hujus præsulis, teste Serario lib. 5. historiæ Moguntinensis, inveniuntur nomina, Aribo, Erbo, Eribo & Abbo. In catalogo virorum illustrium a Trithemio breviter cum laude describitur his verbis: *Aribo Moguntinensis ecclesiæ* XIX. *archiepiscopus, vir in divinis scripturis studiosus & eruditus, & sæcularium literarum non ignarus, ingenio clarus, & dulcis eloquio, scripsit inter alia ingenii sui monumenta opus pulcerrimum super* 15. *psalmis grad. lib.* 1. *& varias epistolas ad diversos,* &c. Plura de Aribone Serarius lib. 5. historiæ Moguntinensis.

c *Anno domini* 1022.] Ita de tempore propter additam indictionis quintæ notam Baronius prædicto loco, ubi pro anno sexto imperii Henrici, ipse legit anno nono: ex tempore factæ coronationis, quæ facta est anno Christi 1014. sexto Kal. Martii, ita legendum esse patet. Serarii lectio ab hac in tempore discrepat.

Cap. 15. d *Bannitum ieiunium.*] Vide quæ in banno & jejunio bannito ex Serario supra dixi.

Cap. 17. e *Carrinam.*] Carrina quid sit, ex Burchardo dictum est supra.

ANNO CHRISTI 1022.

CONCILIVM AQVISGRANENSE, QVO CONTROVERSIA INTER PILIGRINVM archiepiscopum Colonien sem, & Durandum episcopum Leodicensem, de subjectione monasterii Burcitani terminata fuit anno domini MXXII. tempore Benedicti papæ VIII.

DE rebus in hac synodo gestis chronicon Cameracense libro III. cap. XXXV. ista: *Sub his diebus, cum forte Imperator Henricus in Aquisgrano palatio tam de ecclesiasticis, quam & de sæcularibus pertractaret, in ipsa interim ecclesia provincialis synodus ab episcopis celebrata est. Vbi siquidem inter archiepiscopum Colonien sium Piligrinum & Durandum Leodien sium pontificem, altercatio non parva recruduit pro monasterio Burcitho, quod uterque suæ parochiæ subiicere contendebat. Dominus autem Gerardus episcopus, ut testimonio veritatis litem compesceret, viva voce increpuit, quod episcopi Leodien ses quinque abbates illius monasterii sine ulla contradictione archiepiscopi consecraverunt: immo & ipse Imperatore rogante, & Baldrico episcopo Leodien si petente, in præsentia domini imperatoris, in Aquen si ecclesia sancta Mariæ, præfati monasterii clericos ordinavit, ipsumque monasterium cum archiepiscopo Poppone Trevirensium, & Haimone Virdunen sium, consecravit. Eo ergo sibi videri rectius Leodien si quam Colonien si regimini subiacere. Quod ita quoque ceteris testificantibus, archiepiscopus præter ullam synodalem reverentiam ira commotus abscessit.* Hæc chronicon Cameracense.

ANNO CHRISTI 1023.

CONCILIVM MOGVNTINVM, IN CAVSA OTTONIS COMITIS AB HANISTEIN congregatum anno domini MXXIII. tempore Benedicti papæ VIII.

Causa locus & tempus.

DE causa, loco, & tempore hujus concilii Moguntiæ celebrati in vita sancti Gothardi cap. 22. apud Surium ista leguntur: *Aribo archiepiscopus Moguntinus illo anno Imperatorem ad Pentecosten Moguntiam invitavit, ubi etiam concilium generale coegit, in quo multa collapsa correxit. Præcipue vero Ottonem comitem ab Hanistein & Limingardam præter fas sibi coharentes separare constituerat: quod tamen perficere non potuit, quandoquidem comes, partim imperatoris metu, partim episcopi commonitione, utcumque ad meliorem se recepit frugem; femina autem bannos vel proscriptiones negligens, ius ibi funditus perdidit, ut hodieque perspici potest.*

Sanctus Gothardus veniens ad Synodum in vita curat dæmoniacam.

Ad hoc concilium etiam noster præsul & Episcopi & Imperateris iussu evocatus, non contemnenda cleri & militum frequentia, quamvis invitus & nolens, stipatus properabat, & in quodam qui vicinus est illi castello, ubi Dei gratia & electus & consecratus fuit, iter faciebat: ubi tum mulier quædam ab immundo vexata dæmone, a parentibus & propinquis per ecclesias ad sanctorum imploranda patrocinia circumducebatur. Qui cum audirent novum illuc advenire episcopum, obviam ei cum dæmoniaca femina fidenter processerunt, sanctæ eius existimationis fama illecti. Impurus autem spiritus illorum acceleratione pavefactus, per os feminæ anxiis cœpit percontari vocibus, quonam perduceretur. Dicentibus illis se iam in occursum Gothardi episcopi properare, horrifico mugitu & ululatu misere se opposuit: & ipsis etiam a quibus trahebatur, mirantibus & formidantibus, reluctatus est, eiulans & vociferans Gothardum se nec audire nec videre posse. Sub hac colluctatione cum misera illa a fidelibus side & spe, ut patuit, ferventibus traheretur, & spiritus nequam omni contentione obniteretur: tandem profligato illo, mulier liberata est, & ad virum Dei, sub quadam arbore refrigerii causa residentem, sana corde & corpore adducta est. Is vero cognitis iis quæ facta fuerant, timore & gaudio compunctus, lacrymabundus gratias egit Deo, in faciem se prosternens. Ac deinceps femina manus imponens, ei bene precatus est, eamque in fine confirmatam, recte valentem, atque etiam gaudentem, cum exultantibus amicis a se dimisit, cœptoque perrexit itinere. Quotquot autem comitabantur eum, viso hoc miraculo, plus eum revereri & amare cœperunt: utpote cuius tam præclara apud Deum merita cognoscerent. At ille graviter eis interdixit, ne cuiquam id indicarent. Sed neque ægra mulier, quæ miraculum in se experta fuit, neque turba quæ ei interfuerat, id reticendum putavit. Sed quia ex Ruperto abbate Tuitien si colligitur, expugnationem arcis Hamerstein factam esse anno præcedente, eamque præcessisse vexationem & anathematismum: effici omnino videtur concilium aliquod generale Moguntiæ vel alibi celebratum fuisse, quo spiritali gladio excommunicationis impurum nefariumque comitis conjugium & publicum hoc vetiti matrimonii scandalum damnari

Quot concilia Moguntina sub Benedicto habita fuerint.

Digitized by Google

damnari meruerit. Vide Serarium libro v. hist. Mogunt. in Erkenboldo & Aribone.

VITA
IOANNIS PAPÆ XVIII.
QVI PERPERAM XX. APPELLATVR.

ANNO CHRISTI 1024.

Ioannes quando pontifex factus.

IOANNES Gregorii comitis Tusculani filius, prædefuncti pontificis Benedicti frater germanus, potentia principum & largitione pecuniæ sedem apostolicam invaserat primo die post obitum fratris, anno Christi 1024. tempore Henrici imperatoris. Ad hunc legationem pluribus muneribus in-

Græci titulum universalis episcopi affectant.

B structam miserunt Græci, petentes, quatenus ejus consensu (ita Glaber libro IV. cap. I.) liceret ecclesiam Constantinopolitanã in suo orbe, sicut Roma in universo, universalem dici & haberi: idque ideo fortasse, quoniam peculiare id esse noverant homines fraudulenti, ut qui pecunia sacra emunt, pecunia pariter sacra distrahant. Verum singulari Dei providentia, qua cathedram Petri ipse gubernat, accidisse videtur, ut hac de re per literas VVillelmi abbatis monasterii sancti Benigni admonitus, nihil

Ioannes qua occasione legitime iterum electus?

plane concesserit. Intelligens sedem apostolicam a se injuste detineri, acturus pœnitentiam, seipsum abdicavit: legitime deinde a clero electus, eamdem usque ad obitum tenuit.

Hujus tempore obiit Henricus imperator, qui ob

Henricus imperator sanctus.

C vitam sancte, pie, & juste transactam, post obitum sanctitate & miraculis celeberrimus extitit: de quo hoc memorabile refert Leo Ostiensis, quod moriturus, episcopis abbatibusque præsentibus, Chunegundem conjugem suam propinquis tradiderit, ac

Chunegundis uxor & virgo.

dixerit: Recipite quam mihi tradidistis virginem vestram. Chunegundis postquam animam conjugis sui piis officiis prosecuta fuisset, vitam monasticam est professa: ut eadem castitate qua cœperat stadium & curriculum vitæ, quod restabat decurrendum, absolveret. De his conjugibus jure meritoque glorietur Germania, quod uno partu Augustum & Augustam imperatores inter sanctos relatos ediderit.

Conradus successor Henrici qualis.

Conradus, ex VVormatiæ ducibus originem du-

D cens, ab archiepiscopis aliisque Germaniæ principibus, non sine potentum contradictione, electus, succedit anno Christi 1024. Coronam imperii a Ioanne pontifice, tertio anno suæ electionis, ipso festo paschalis solemnitatis, ut ait Otto Frisingensis, Romæ accepit. Is memor accepti beneficii, anno imperii sui septimo Romam rediit, ipsumque pontificem a proceribus Vrbis expulsum sedi suæ restituit. Obiit pontifex VI. Idus Novembris, cum sedisset annos novem, menses octo, & dies aliquot. Sepultus est in basilica sancti Petri, inter portam Argenteam & Romanam.

Obitus papæ.

ANNO CHRISTI 1024.

***VVILLELMI ABBATIS S. BENIGNI E DIVIONENSIS EPISTOLA AD Ioannem XVIII.

Audierat Guillelmus, ecclesiæ Constantinopolitanæ concessum esse a Ioanne nomen universalis: ob hoc eum increpat.

Gratia Dei & reverentia B. Petri sedi in orbe terrarum excellentissimæ indepto papæ Ioanni, VVillelmus crucis Christi servus, sedem judicii cum apostolis, & coronam regni

1. Tim 5. MAGISTRI gentium dictis instruimur, seniorem non increpandum. Idem tamen alias dicit: *Factus sum insipiens, vos me coegistis.* Idcirco igitur filiationis diligentia hortamur communem vestram paternitatem, ut in uno imitemini cogitationes hominum pervidentem dominum salvatorem, ut dicatis ad aliquem vobis unanimem, quemadmodum & ipse Petro: Quid dicunt homines de me? Si vero responsum ejus ex fide fuerit, animadvertite qualiter sonuerit: si clare, custodite ne obsuscetur: si vero obscure, lux mundi oranda est, qualiter ita fulgeatis, ut universis in gremio ecclesiæ constitutis ad viam mandatorum Dei gradiendam lumen præbeatis. Sed est fama rei, quæ nuper apud vos accidit, de qua quis audiens si non scandalizatur, noverit se longe ab amore superno disparari. Quoniam licet potestas Romani imperii, quæ olim in orbe terrarum monarches viguit, nunc per diversa terrarum loca innumeris regatur sceptris: ligandi solvendique in cælo & in terra potestas incumbit magisterio Petri. Atque idcirco ista diximus, ut animadvertatis non aliter Græcos quam cenodoxia, hoc quod audivimus apud vos requirere, impetravisse. De cætero quoque optamus, ut universalem decet antistitem, vos acrius in correptione & disciplina sanctæ & apostolicæ ecclesiæ vigere, æterneque & feliciter in Christo valere. 1. m. 5.1

Matth. 16.

NOTA GABR. COSSARTII S.I.

Græci ecclesiam Constantinopolitanam universalem assentiente Romana dici, missa ad Ioannem legatione contenderunt. Concessum iis hoc esse a Rom. Pont. fama percrebuit, sed falsa. Id quidem moliebatur Ioanes, sed literis Gallicanorum præsulum deterritus fuit, ac præcipue Guillelmi hujus, qui qualis quantusque fuerit docemur a Glabro l. 3. c. 5. Ex falso rumore, scribendi argumentum Guillelmus accepit.

De hac Græcorum legatione, totoque negotio, videndus Glaber l. 4. c. 1. & Hugonis Flaviniac. chronicon ad ann. 1024. Vterque hanc epistolam habet.

***EPISTOLA I. IOANNIS PAPÆ XVIII. AD IORDANVM LEMOVICENSEM EPISCOPVM, cæterosque Galliarum episcopos.

ANNO CHRISTI 1031.

De S. Martialis apostolatu.

Ioannes episcopus servus servorum Dei, Iordano episcopo, & ejus clero, cunctisque episcopis Galliarum, salutem carissimam cum benedictione apostolica.

AD pastoralem quidem sollicitudinem pertinet, cum aliquid controversiæ in ecclesia oritur, antequam vires recipiat, falcastro severæ linguæ extirpare radicitus, & ea superserere tam divinis, quam sanctissimis exemplis, quæ messem Dei faciant & lætificent. Cur enim talia suscepimus, propalabunt subjecta. Beatissimus quidem Martialis, sicut in gestis ejus reperimus, docente Christo in mundo, & præcipiente, a Petro apostolorum principe baptizatus est, & tanto sancti Spiritus igne inflammatus, ut ex eo derelictis parentibus, soli ipsi filio Dei servire eligeret, & hunc magistrum & dominum, Petro apostolo confirmante, cujus sanguine cretus erat, desideraret: quod & factum est. Nam in resuscitatione Lazari præsens aderat, in cœna interfuit, in lavatione pedum ministravit. Post passionem vero, quando putabant se spiritum videre, palpare manus & latus Thomam vidit. Quando apostolis dictum est: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, &c. *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt*: audivit. Ascendentem in cœlum vidit, Spiritum sanctum in igneis linguis descendentem & vidit & accepit, omnibusque linguis est

Matth. 28.

Ioan. 20.

Digitized by Google

est usus. Deinde principi apostolorum adhæsit, ut pote carne propinquus, & baptismate filius, a quo, præcipiente Christo, ad prædicandum provinciis Galliarum est destinatus, ubi infinitum populum a cultu idolorum removens, Christo sua doctrina dedicavit: quam piam, sanctamque, tam gravitate & pietate morum, quam resuscitatione mortuorum, recuratione claudorum, cæcorum illuminatione, & omnium mirabilium perpetratione confirmabat.

Huic modo quidam vestrorum, ut audivimus, detrahere præsumunt, quasi nihil sit ei commune cum apostolis, sed confessoribus. Hi vero non loqui, sed insanire videntur: quia gravati fascibus peccatorum, in cælis judicare contendunt. Petrum denique nostrum cui claves cælorũ commissæ sunt, confessorem dicimus, quia Christum confessus est, *Matth. 16.* dicens: *Tu es Christus filius Dei vivi*; & apostolum dicimus, quia ab ipso Domino ad prædicationem est missus; martyrem nominamus, quia prædicando Christum, martyrio vitam finivit; principem apostolorum credimus, quia apostolos constituit, sicut est Marcus baptismate filius, & Matthias sorte electus, Lucas discipulus apostoli Pauli, & Barnabas, & quamplures. An forte nolunt hos recipi inter apostolos, eo quod ab apostolis sint electi & missi; qui Martialem, eo quod non sit de duodeno numero, apostolica dignitate nolunt clarum videri?

Non putant alios apostolos, nisi illos duodecim: & ubi est quod dicit apostolus Paulus Philip- *Philip. 2.* pensibus? *Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem, cooperatorem, & commilitonem meum, vestrum autem apostolum, & ministrum necessitatis meæ, mittere ad vos.* Silam quoque & Iudam ab apostolis apostolos nominatos invenimus. Anglorum enim ecclesia usque hactenus beatissimum Gregorium, quem nos confessorem dicimus, proprium suum apostolum nominat. Romani pontifices, quia vice apostoli funguntur, apostolici nominantur. Cum igitur apostoli nomen non sit numeri, sed suffragii: quicumque revelante Deo ad prædicandum mittitur, & sua pia exhortatione & exemplo, commissum sibi divinitus populum a potestate diaboli liberat, non incongrue apostolus dici potest, quia apostolus missus dicitur.

Nos vero in firma petra ædificati hunc de quo loquimur Martialem, utrum inter confessores, an inter apostolos, Iesus Christus Dei filius, cui corporaliter adhæsit, & cujus gloriam vidit, & benedictione est usus, annumeret: apostolum nominari posse definimus, & æque apostolica officia in divinis mysteriis exhiberi sibi censemus: nec de illius beatitudine dubitare quemquam posse confidimus, qui sibi respondente nomine sacris operibus apostolicam dignitatem subtrahere invidiose conatur. Vt autem reverentia & celebritas tanti apostoli in toto terrarum orbe excelsius recolatur, ædificatum & dedicatum est a nobis in ejus honorem pulcherrimum altare in basilica sancti Petri apostoli Romæ ad meridianam templi partem III. Idus Maii, ubi quotidie ipsius sancti memoria devotissime veneratur, & præcipue in die natalitii ejus, quod est pridie Kalendas Iulias, quotannis dulcius recolitur.

A *** II. AD S. ODILONEM CLVNIACENSEM ABBATEM.

Ex Spicilegii D. Lucæ Dacherii, tomo II.

Redarguit, quod Lugdunensem archiepiscopatum recusaverit.

Ioannes episcopus, servus servorum Dei, Odiloni abbati, salutem carissimam cum benedictione apostolica.

DOCENTE beatissimo Gregorio, multa videntur bona, & non sunt. Verumtamen cum dicatur, si rogas, audies; quia omnia tua quæ videbantur bona, bona non esse sentimus. Quid enim in monacho obedientia sanctius? Quid in Chri- *1. Reg. 15.* B stiano acceptabilius? nonne *melior est obedientia, sacrificio*, secundum propheticum judicium? & voce Dominica dicitur: *obedientiã volo, & non sacrificium.* Quantum vero beatus Benedictus eam suis præconiis extollat, non est dignum hic inserere, cum te non lateat. Percepimus igitur injuriam sanctæ ecclesiæ Lugdunensis petentis te in conjugium, quia competebat: cui etiam salivam in facie jeciisti. Omittimus injuriam sanctæ plebis, cujus regimen, parcendo soli vitæ tuæ, refugisti, & refugis. Tacemus quod autoritatem tantorum præsulum monentium, & rogantium ad episcopalem dignitatem accedere, posthabuisti: quod sanctæ Romanæ ecclesiæ, & nobis inobedientem te reddidisti, & C inultum relinquere, nec debemus, nec possumus: nisi forte obedientia diluat, quæ inobedientia maculavit; satisfactione purgetur, quod transgressione inquinatum est. Id est, nisi expetitum regimen jam dictæ ecclesiæ, quod inobediendo usque hactenus spreviisti, obedienter susceperis: quid amaritudinis, vel severitatis erga meritos sciat Romana ecclesia injicere, senties. Nam hoc sacrum regimen sicut a nullo est temere usurpandum, ita petente ecclesia, a nullo tuo simili est vitandum. Quoniam tantorum perditionis reus eris, quantorum saluti exemplo & doctrina prodesse potuisses. Nota loquimur, & quæ te scire pleniter confidimus. Ideoque taceat jam chatta, & lingua loquatur, verum episcopi Gaudfridi, cui luce clarius vo- D luntatem meam referandam tam tibi, quam confratribus tuis, & omni ecclesiæ commisimus. Vale.

NOTA GABR. COSSARTII S. I.

Quod ait Hugo Flaviniacensis, Odilonem a Gregorio VI. nominatum esse Lugdunensem archiepiscopum, satis hac Ioannis epistola refellitur. Deinde certum est, honorem hunc oblatum Odiloni post Burchardum archiepiscopum, qui anno 1033. obiit. Quo tempore adhuc sedebat Ioannes. Rem narrant Glaber libro V. c. IV. & Hugo in chronico. Vterque missum Odiloni a pontifice maximo, pallium & annulum testatur: virumque sanctum honorem renuisse; pallium autem & annulum accepisse, ut futuro archiepiscopo reservaret. Addit Hugo, ea Cluniaci, ad ætatem suam servata esse. E

***LITERÆ ABSOLVTIONIS HVGONI Autissiodorensi episcopo, a Ioanne XVIII. concessæ.

Ioannes gratia Dei Romanæ sedis episcopus, universis in orbe terrarum ecclesiæ filiis.

NVLLVM in ecclesia catholica majus potest esse nefas, quam existimare alicujus nævum criminis, præcipue pœnitentis, quod non queat dissolvere concessa Petro a Domino clavis. Debemus enim ante oculos mentis revocare lapsum ipsius primi pastoris: qui dum magistrum negavit, protinus ut pœnituit, non solum gradum, vel

Digitized by Google

dignitatem apostolici culminis non amisit, sed potius sui ovilis custodiam Christus illi postmodum evidentius assignavit. Quod nil aliud, ut credimus, quam lapsorum medicina fuit. Proinde fratri nostro Hugoni Autissiodorensi præsuli, Deo & nobis sua peccata confitenti, seseque culpabilem reddenti, plenariam a Deo pollicente promittimus consequi indulgentiæ veniam, secundum sponsionem eiusdem, qua dixit: *Non veni vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam.* Ideoque nobis debet effici carissimus: quia Dei timore correptus, apparet humillimus, & quia in talibus requiescit Deus.

Matth. 9.

NOTA GABR. COSSARTII S. I.

Quantum ex gestis pontificum Autissiodorensium intelligere possumus, idcirco absolvi se Hugo hic noster a pont. max. voluit, quia cum & episcopus Autissiodorensis esset, & comes Cabilonensis, bella susceperat confeceratque, ex quo episcopus ordinatus fuerat.

ANNO CHRISTI 1025.

*** CONCILIVM ANSANVM, in quo judicatum est, non licuisse archiepiscopo Viennensi monachos apud Cluniacum ordinare sine permissu episcopi Matisconensis, actum anno Christi MXXV.

ANNO MXXV. Dominicæ incarnationis convenerunt apud Ansam in ecclesia sancti Romani, causa concilii, archiepiscopi cum pluribus episcopis, scilicet Burchardus Lugdunensis archiepiscopus, alter Burchardus archiepiscopus Viennensis, Amiro archiepiscopus Tarantasiensis, Helminus episcopus Æduensis, Gauslenus episcopus Matisconensis, Gaufridus episcopus Cabilonensis, Hugo comes episcopus Autisiodorensis, Guigo episcopus Valentinensis, Humbertus episcopus Gratianopolitanus, Azibaldus episcopus Vcetiensis, Anselmus episcopus Augustensis, & Vrardus episcopus Maurianensis. Dum igitur multa de ecclesiasticis causis, & de communi populi utilitate ibidem tractarent, surgens prædictus episcopus Gauslenus, in medio proclamavit se de Burchardo prædicto Viennensi archiepiscopo, qui sine licentia & assensu suo, contra canonum instituta, ordinationes de monachis fecerat in episcopatu suo, scilicet in Cluniacensi cœnobio. Ad quæ idem archiepiscopus respondens, domnum Odilonem abbatem, qui præsens aderat, illarum ordinationum adduxit autorem in defensorem. Surgens itaque domnus Odilo cum suis monachis, ostendit privilegium, quod habebant a Romana ecclesia, quod eis talem libertatem tribuebat, ut nulli, in cujus territorio degebant, nec alicui aliquatenus subjacerent episcopo: sed quemcumque vellent, vel de qualibet regione, adducerent episcopum, qui faceret ordinationes, vel consecrationes in eorum monasterio. Relegentes ergo sancti Calchedonensis, & plurimorum authenticorum conciliorum sententias, quibus præcipitur, qualiter per unamquamque regionem abbates & monachi proprio subesse debeant episcopo, & ne episcopus in parochia alterius audeat ordinationes, vel consecrationes, absque licentia ipsius episcopi facere: decreverunt chartam non esse ratam, quæ canonicis non solum non concordaret, sed etiam contrairet sententiis. Adjudicaverunt quoque domnum abbatem non posse existere archiepiscopo legitimum autorem canonicæ defensionis. Vnde prædictus archiepiscopus ratione convictus, petens veniam a Gausleno episcopo, loco satisfactionis firmavit per quales ipse voluit fidejussores, ut unoquoque anno, quamdiu ambo viverent, tempore quadragesimæ, sufficientiam olei de olivis ad conficiendum chrisma, ipsi persolveret sine negligentia.

*** SYNODVS MOGVNTINA IN GEIZLETE AN. MXXVIII. CELEBRATA. ANNO CHRISTI 1028.

HVJVS *memoriam concilii debemus Hildensheimensi chronico, in quo his verbis refertur.* Anno MXXVIII. Indict. XI. Moguntinus archiepiscopus Aribo in Geizlete synodum generalem cum suis suffraganeis episcopis habuit. In qua inter cætera ecclesiastica, quidam homo ingenuus de homicidio Sigefridi comitis incusatus, candenti se ferro expurgavit. Qui ex decreto synodali post duas noctes probatus, illæsus apparuit.

*** CONCILIVM KARROFENSE, a VVillelmo IV. Aquitaniæ duce congregatum anno MXXVIII. de fide catholica, deque firmanda pace. ANNO CHRISTI 1028.

REVIXISSE *in Galliis nonnihil Manichæorum hæreseos didicimus supra ex concilio Aurelianensi, anni 1017. Privata quoque bella, & perpetuæ cædes ac direptiones quantum vastitatis inferrent, ab omnibus illorum temporum scriptoribus docemur. Adversus utramque illam pestem celebrata est hac synodus, autore Ademaro, qui in chronico*, His, *inquit*, diebus concilium aggregavit episcoporum & abbatum dux VVillelmus apud Karrosum, propter extinguendas hæreses, quæ vulgo a Manichæis disseminabantur. Ibi adfuerunt omnes Aquitaniæ principes, quibus præcepit pacem firmare, & ecclesiam Dei catholicam venerari. *Hæc Ademarus.*

NOTA GABR. COSSARTII S. I.

Nullus hujus synodi certus designatur annus in Ademari chronico. Quod autem anno 1028. eam tribuerim, ejusdem chronici epiromen sum secutus: cujus tamen fidem non præsto. Libentius autem ad annum 1031. rejicerem: quo tempore multis Galliarum locis haberi cœpta de firmanda pace concilia.

D CONCILIVM LEMOVICENSE I. QVO DECLARATVM EST S. MARTIALEM Lemovicensis sedis autorem, episcopum apostolicum esse nominandum: ejusdem corporis elevatio facta fuit anno domini MXXIX. tempore Ioannis papæ XVIII. ANNO CHRISTI 1029.

HANC synodum celebratam esse anno Christi 1029. acta Lemovicensis concilii indicant his verbis: *In primo anno dedicationis hujus Lemovicensis basilicæ redemptoris nostri*, &c. Dedicatio autem ejusdem ecclesiæ (ut habetur in scripto chronico Gaufredi monachi sancti Martialis) habita fuit anno 1028. Quæ in hoc concilio gesta fuerunt continentur actione I. concilii Lemovicensis II. infra ad ann. 1031.

*** CONVENTVS EPISCOPORVM, qui cum Roberto rege ad dedicationem ecclesiæ sancti Aniani Aurelianensis convenerunt anno MXXIX. ANNO CHRISTI 1029.

MONASTERIUM *sancti Aniani apud Aurelianos a Roberto rege instauratum, novamque ecclesiam insigni opere constructam, docet in ejus vita Helgaldus. Post ecclesiæ vero descriptionem, dedicationis narrationem aggreditur his verbis.* Post quæ omnia, *inquit*, cupidus sanctæ benedictionis rex Robertus gloriosus, suæ ordinationis, & assumptionis in

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1028.

nis in regem anno XXXVI. jussione imperatoria evocavit archipræsules Gauzlinum Bituricensem & abbatem Floriacensem, Leothericum Senonensem, necnon & Arnulfum Turonensem. Quorum præsentiam subsequuntur præsules, Odolricus Aurelianensis, Theodoricus Carnotensis, Bernerius Meldensis, VVarinus Belvacensis, & Rodulfus Silvanectensis. Non defuit etiam præsentia domni & venerabilis Odilonis Cluniacensium abbatis, & aliorum bonorum virorum non minimi meriti, cum quibus semper desiderabat colloqui. Ab his pro certo, & aliis Dei ministris levatur illud nobile corpus amici Dei Aniani sanctissimi, de sepulcro, cum corporibus sanctorum Eusticii, Monitoris, & Flosculi confessorum, Baudelii, & Scubilii martyrum, & Agiæ matris Sancti Lupi confessoris: & ab ipso glorioso rege & aliis, quos jam prænotavit litera, qui pro tali negotio advenerant, custoditur, laudatur, & decantatur in hymnis & laudibus in ecclesia S. Martini, quoadusque præpararentur utilia, & necessaria sanctæ benedictioni. Præparatis ergo omnibus, ab ipsis sanctis sacerdotibus locum ipsum benedici & consecrari solenniter fecit, anno Dominicæ incarnationis MXXIX. Indictione XII.

ANNO CHRISTI 1029.

*** CONCILIVM IN PALITHI ANNO MXXIX. HABITVM.

DE hoc concilio id tantum habemus quod refertur in Hildensheimensi chronico, ad hunc modum. Anno MXXIX. Indictione XII. Generalis synodus in Palithi, præsidente Imperatore cum episcopis XI. in qua iterum Moguntinus archipræsul domnum Godehardum super Gandesheim inquietare cœpit. *Eodem spectat quod refert anno sequenti*: Hoc anno domnus Godehardus episcopus, & Aribo Metropolitanus Moguntiæ, inter se invicem super Gandesheim reconciliati sunt. Nam ipse Metropolitanus patrem Godehardum secreto convenit, seque super eadem parochia errasse confitendo nuntiavit, & omnem fraternam satisfactionem, sed & de præterita lite perpetuam taciturnitatem, sub vero Christi & ecclesiæ testimonio promisit.

ANNO CHRISTI 1031.

EPISTOLA CANVTI REGIS, AD ANGLORVM PROCERES.

Missa Roma anno regni ejus XV. *domini* MXXXI.

Refert quanta benignitate a Ioanne papa, Conrado imperatore, & Rodulpho rege amplexus est. Se Romam transeuntibus impetrasse privilegia: vitæque suæ institutum correcturum vovet. Monet ut declinent injustitiam, & fisco nil indebite ferant. Ad ecclesiam pertinentia sedulo quæque reddi jubet.

Cnuto rex totius Angliæ, & Danamarchiæ, & Norvvegiæ, & partis Suavorum, *Ailnotho *metropolitano, & Alfrico Eboracensi,* 'omnibusque *episcopis & primatibus, & toti genti Anglorum, tam nobilibus quam plebeis, salutem.*

*al. Egelnotho

Malm. gest. reg. lib. 2. cap. 11. Romam adiit pro salute animæ.

NOTIFICO vobis me noviter iisse Romam oratum pro redemptione peccaminũ meorum, & pro salute regnorum, quique meo subjacent regimini populorum. Hãc quidem profectionem Deo jam olim devoveram, sed pro negotiis regni, & causis impedientibus, hucusque non poteram perficere. Nunc autem ipsi Deo meo omnipotenti valde humiliter gratias ago, quod concessit in vita mea Petrum & Paulum beatos apostolos, & omne sanctuarium quod intra urbem Romam, aut extra addiscere potui, expetere, & secundum desiderium meum præsentialiter venerari, & adorare. Et ideo hoc maxime patravi, quia a sapientibus didici, sanctum Petrum apostolum magnam potestatem accepisse a domino ligandi atque solvendi, clavigerumque esse regni cælestis: & ideo specialiter ejus patrocinium apud Deum expetere valde utile duxi.

Sit autem vobis notum, quia magna congregatio nobilium in ipsa solennitate paschali, ibi cum domino papa Ioanne, & imperatore Cunrado erat: scilicet omnes principes gentium a monte Gargano usque ad istud proximum mare, qui omnes me, & honorifice susceperе, & magnificis donis honoravere. Maxime autem ab Imperatore donis variis & muneribus pretiosis honoratus sum, tam in vasis aureis & argenteis, quam in palliis & vestibus valde pretiosis. Locutus sum igitur cum ipso imperatore & domino papa, & principibus qui ibi erant, de necessitatibus totius populi mei, tam Angli, quam Dani, ut eis concederetur lex æquior, & pax securior in via Romam adeundi, & ne tot clausuris per viam arcerentur, & propter injustum telonium fatigarentur. Annuitque postulatis imperator, & Rodulphus rex, qui maxime ipsarum clausurarum dominator, cunctique principes edictis firmarunt, ut homines mei, tam mercatores, quam alii orandi gratia viatores, absque omni angaria clausurarum, & telonearіorum, firma pace Romam eant, & redeant.

Donis honoratur.

Transitus Romam fit æquior.

Conquestus sum iterum coram domino papa, & mihi valde displicare dixi, quod mei archiepiscopi in tantum angariabantur immensitate pecuniarum quæ ab eis expetebantur, dum pro pallio accipiendo secundum morem apostolicam sedem expeterent: decretumque est ne id deinceps fiat. Cuncta enim quæ a domino papa, & ab imperatore, & a rege Rodulpho, cæterisque principibus, per quorum terras nobis transitus est ad Romam, pro meæ gentis utilitate postulabam, libenter annuerunt, & concessa etiam sacramento firmaverunt, sub testimonio quatuor archiepiscoporum, & viginti episcoporum, & innumeræ multitudis ducum & nobilium quæ aderat. Quapropter Deo omnipotenti gratias magnificas reddo, quia omnia quæ desideraveram, prout mente decreveram, prospere perfeci, votisque meis ad velle satisfeci.

Et archiepiscoporum summus pro pallio.

Impetrat quæ petit.

Nunc itaque sit notum, quia ipsi Deo supplex devovi vitam meam amodo in omnibus justificare, & regna mihi subdita populosque juste & pie regere, æquumque judicium per omnia observare: & si quid per meæ juventutis intemperantiam aut negligentiam hactenus, præter id quod justum erat, est actum, totum, Deo auxiliante, dispono emendare. Idcirco obtestor, & præcipio meis consiliariis, quibus regni consilia credidi, ne ullo modo, aut propter meum timorem, aut alicujus potentis personæ favorem, aliquam injustitiam amodo consentiant vel faciant pullulare in omni regno meo. Præcipio etiam omnibus vicecomitibus, & præpositis universi regni mei, sicut meam volunt habere amicitiam, aut suam salutem, ut nulli homini, nec diviti, nec pauperi, vim injustam inferant; sed omnibus tam nobilibus quam ignobilibus sit fas justa lege potiundi, a qua nec propter favorem regium, nec propter alicujus potentis personam, nec propter mihi congerendam pecuniam, ullo modo devient: quia nulla mihi necessitas est ut iniqua exactione pecunia mihi congeratur. Ego itaque

Vitam spondet correcturum.

Iustitiam præcipit.

Exactiones prohiber.

Digitized by Google

Per Danmarchiam redibit pacem compositurus.

itaque notum vobis fieri volo, quod eadem via qua exivi regrediens, Danamarchiam vado, pacem & firmum pactum, omnium Danorum consilio, compositurus cum eis gentibus quæ nos & vita & regno privare, si eis esset possibile, volebant; sed non potuerunt, Deo scilicet virtutem eorum destruente, qui nos sua benignitate in regno & honore conservet, omniumque inimicorum nostrorum potentiam annihilet. Composita denique pace cum gentibus quæ in circuitu nostro sunt, dispositoque & pacato omni regno nostro hic in oriente, ita ut a nulla parte bellum aut inimicitias aliquorum timere habeamus: quam citius hac æstate apparatum navigii habere potero, in Angliam venire dispono.

Hanc autem epistolam jam præmisi, ut de mea prosperitate omnis populus regni mei lætificetur; quia, ut vos ipsi scitis, numquam memetipsum, nec meum laborem abstinui, nec adhuc abstinebo impendere pro omnis populi mei necessaria utilitate. Nunc igitur obtestor omnes episcopos meos, & regni mei præpositos, per fidem quam mihi debetis & Deo, quatenus faciatis ut, antequam in Angliam veniam, omnium debita, quæ secundum legem antiquam debemus, sint persoluta, scilicet eleemosyna pro aratris, & decimæ animalium ipso anno procreatorum, & denarii, quos Romam ad sanctum Petrum debetis, sive ex urbibus, sive ex villis, & mediante Augusto decimæ frugum, & in festivitate sancti Martini primitiæ seminum, ad ecclesiam sub cujus parochia quisque degit, quæ Anglice * Curcsect nominatur. Hæc & alia si cum venero non erunt persoluta, regia exactione secundum leges, in quem culpa cadit, districte absque venia comparabit.

Solvi jubet quę debentur, eleemosynas, decimas, &c.

* *al.* Chiresteth

CHARTA REGIS CANVTI, qua omnes causas insulæ Glastoniæ, tam ecclesiasticas quam saculares, abbatis supponit judicio, cæteris exclusis potestatibus.

Malm. gest. reg. lib. 2. c. 1.

REGNANTE in perpetuum domino, qui sua ineffabili potentia omnia disponit atque gubernat, vicesque temporum hominumque mirabiliter discernens, terminumque incertum, prout vult, æquanimiter imponens, & de secretis naturæ mysteriis misericorditer docet, ut de fugitivis, & sine dubio transitoriis, mansura regna Dei suffragio adipiscenda sint.

Quapropter ego Cnuto rex Anglorum, cæterarumque gentium in circuitu persistentium gubernator & rector, cum consilio & decreto archipræsulis nostri Edelnothi, simulque cunctorum Dei sacerdotum, & consensu optimatum meorum, ob amorem cælestis regni, & indulgentiam criminum meorum, & relaxationem peccaminum fratris mei regis Edmundi, concedo ecclesiæ sanctæ Dei genitricis Mariæ Glastoniæ jura & consuetudines in omni regno meo, & omnes forisfacturas omnium terrarum suarum; & sint terræ ejus sibi liberæ, & solutæ ab omni calumnia & inquietatione, sicuti meæ mihi habentur.

Verum illud præcipue ex omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus sancti autoritate, & perpetuæ Virginis interdictione prohibeo, & universis regni mei præpositis & primatibus super suam salutem præcipio, ut nullus omnino illam insulam intrare audeat, cujuscumque ordinis, aut dignitatis sit: sed omnia, tam in ecclesiasticis quam in sæcularibus causis, tantummodo abbatis judicium, & conventus expectent, sicuti prædecessores mei sanxerunt, & privilegiis confirmaverunt, Cenvvines, Ines, Cuthredus, Ailredus, Alfredus, Edvvardus, Ethelredus, Ailstanus, & glorioſissimus Edmundus, & incomparabilis Edgarus.

Si quis autem quovis deinceps tempore sub aliqua occasione interrumpere atque irritum facere hujus privilegii testamentum nisus fuerit: sit a consortio piorum ultimi examinis ventilabro dispertitus. Si quis vero benevola intentione hæc facere, probare, & defensare studuerit: beatissimæ Dei genitricis Mariæ, & omnium sanctorum intercessione, amplificet Deus portionem ejus in terra viventium. Scripta est hujus privilegii donatio, & promulgata in Lignea basilica sub præsentia regis Cnutonis, anno anno ab incarnatione dominica 1032. Indict.....

**CONCILIVM BITVRICENSE, AB EPISCOPIS AQVITANIÆ PRIMÆ celebratum Kalendis Novembris anno Christi MXXXI. Henrici regis I.

ANNO CHRISTI 1031.

INDEX CANONVM.

I. *Vt sancti Martialis nomen & memoria inter apostolos proponatur.*
II. *Vt corpus Domini in ecclesiis per singulas dominas renovetur.*
III. *Vt de sacris ordinibus munus ab episcopo, vel ab ejus ministris, non accipiatur.*
IV. *Vt archidiaconi omnes diaconi fiant.*
V. *Vt nullus presbyter, diaconus, subdiaconus uxorem habeat, aut concubinam.*
VI. *Vt qui subdiaconus ordinatur, promittat se uxorem vel concubinam non habiturum.*
VII. *Vt tonsuram ecclesiasticam habeant, qui ministerium in ecclesia tractant.*
VIII. *Vt filii presbyterorum, diaconorum, subdiaconorum, clerici non fiant.*
IX. *Vt servi & colliberti, nisi libertate a dominis concessa, clerici non fiant.*
X. *Quod filii clericorum censeri non debeant, qui ex ex eorum conjugio nascuntur postquam ad laicalem ordinem reversi sunt.*
XI. *Vt ab archidiacono deponantur qui ex filiis clericorum, vel ex servis clerici facti sunt.*
XII. *Vt pro baptismo, pœnitentia, sepultura, nihil accipiatur, nisi quod sponte oblatum est.*
XIII. *Vt presbyteris cedant quæ ipsis ad manus offeruntur, & de cereo paschali.*
XIV. *Vt pallia mortuis imposita, super altare non ponantur.*
XV. *De carriagio & sagmegio diei Dominicæ.*
XVI. *Vt qui uxorem sine culpa fornicationis dimiserit, alteram illa vivente non ducat.*
XVII. *Vt nullus de parentela sua uxorem ducat.*
XVIII. *Vt eam quæ uxor fuit consanguinei nullus accipiat.*
XIX. *Vt nullus filiam suam det uxorem clericis, vel filiis eorum.*
XX. *Vt nullus in uxorem accipiat filiam vel uxorem clerici.*
XXI. *Vt saculares beneficia ecclesiastica super presbyteros non habeant.*
XXII. *Vt laici presbyteros in ecclesiis, nisi in manu episcopi, non ponant.*
XXIII. *Vt qui clericatum dimittunt, ab aliis clericis separentur.*
XXIV. *De monachis, qui habitum sponte derelinquunt.*
XXV. *Vt monachi & canonici ad alia monasteria sine episcopi vel abbatis licentia non transeant.*

PRÆFATIO.

HÆc sunt capitula super quibus hoc tempore depravata erat S. Bituricensis mater ecclesia. Itaque

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

que patrum ſequentes veſtigia ſtatuerunt, qui præſentes ibi fuerunt epiſcopi, Aymo Bituricenſis, Stephanus Anicienſis, Renco Arvernenſis, Ragamundus Mimatenſis, Æmilius Albienſis, Deusdedit Cadurcenſis, hæc ſervandà ab eccleſiis ſibi commiſſis.

CANONES.

I. *Vt ſancti Martialis nomen & memoria inter apoſtolos proponatur.*

In primis, ut per omnes ſuarum diœceſeon eccleſias, ſancti Martialis doctoris Aquitaniæ nomen & memoria, non inter confeſſores, ſicut inter nos negligenter a nonnullis fieri ſolitum erat, ſed inter apoſtolos proponatur, ſicut a Romana ſede, & a pluribus antiquis patribus, ſecundum veritatem Spiritus ſancti definitum eſt. Ita in eo gradu, in quo a rege ſæculorum collocatus eſt, tantus ille Dei princeps & amicus, ab eccleſia, uno corde & ore, ſemper deinceps rata ſtabilitate confirmetur: quatenus eius interceſſione omnis ſancta eccleſia catholica in augmentum excreſcat ſanctæ religionis, & optata proſperitate quieſcat in altitudine pacis.

II. *Vt corpus Domini in eccleſiis per ſingulas dominicas renovetur.*

Item quia corpus Domini per eccleſias paræcianas dicebatur nimia vetuſtate negleƈtum, ſtatuerunt epiſcopi in eodem concilio, ut corpus Domini non plus ſervetur quam a dominica in alteram.

III. *Vt de ſacris ordinibus munus ab epiſcopo, vel ab eius miniſtris non accipiatur.*

Item, ut epiſcopi de ſacris ordinibus munus non accipiant, nec aliquis eorum, neque aliquis de ſubieƈtis eorum, ſicut proſcribendis nominibus ordinandorum ſolebant ſcriptores pretium accipere.

IV. *Vt archidiaconi omnes diaconi fiant.*

Vt archidiaconatum nullus habeat, niſi diaconus efficiatur.

V. *Vt nullus presbyter, diaconus, ſubdiaconus uxorem habeat, aut concubinam.*

Vt preſbyteri, & diacones, & ſubdiaconi, ſicut lex canonum præcipit, neque uxores neque concubinas habeant: & qui eas modo habent, ita eas ſine mora peraƈto hoc concilio derelinquant, ut numquam ulterius ad eas accedant: qui vero derelinquere eas noluerint, a proprio gradu & officio ceſſent, & inter leƈtores & cantores permaneant. Similiter nulli de clero permittimus deinceps uxorem neque concubinam habere. Supradiƈti autem in choro tantum intrent ad legendum & cantandum: ad altaris vero miniſterium nullatenus accedant.

VI. *Vt qui ſubdiaconus ordinatur, promittat ſe uxorem vel concubinam non habiturum.*

Vt epiſcopi nullum amplius ad ſubdiaconatus gradum ordinent, niſi in præſentia epiſcopi ante altare ſedis Deo promittat, numquam ſe habiturum uxorem neque concubinam: & ſi tunc eam habuerit, mox ei abrenuntiet, quod lingua Francorum gurpire dicimus.

ANNO CHRISTI 1031.

VII. *Vt tonſuram eccleſiaſticam habeant, qui miniſterium in eccleſia traƈtant.*

Vt archidiaconi, abbates, præpoſiti, capiſcholi, canonici, oſtiarii, & omnes qui miniſterium intra ſanƈtam eccleſiam traƈtant, tonſuram eccleſiaſticam habeant, hoc eſt, barbam raſam, & coronam in capite.

VIII. *Vt filii presbyterorum, diaconorum, & ſubdiaconorum clerici non fiant.*

Vt filii preſbyterorum, ſive diaconorum, ſive ſubdiaconorum, in ſacerdotio, vel diaconatu, vel ſubdiaconatu nati, nullo modo ulterius ad clericatum ſuſcipiantur: quia tales, & omnes alii qui de non legitimo coniugio ſunt nati, ſemen maledictum in ſcripturis divinis appellantur, nec apud ſæculares leges hereditari poſſunt, neque in teſtimonium ſuſcipi. Et qui de talibus clerici nunc ſunt, ſacros ordines non accipiant: ſed in quocumque gradu nunc ſunt, in eo tantum permaneant, & ultra non promoveantur.

IX. *Vt ſervi & colliberti, niſi libertate a dominis ſuis conceſſa, clerici non fiant.*

Similiter nullus ſervorum, vel collibertorum amodo clericus fiat, niſi prius libertatem de dominis ſuis habuerit ſub idoneis teſtibus.

X. *Quod filii clericorum cenſeri non debeant, qui ex eorum coniugio naſcuntur poſtquam ad laicalem ordinem reverſi ſunt.*

Qui autem de aliquo gradu eccleſiaſtico ad laicalem ordinem ex toto reverſi ſunt, & ad coniugium legitimum acceſſerunt, & poſtea agentes pœnitentiam dignam ad priſtinum gradum reverſi ſunt, eorum filii legitimi ſunt: quia in laicali ordine, & legitimo conjugio procreati ſunt, nec dici poſſunt filii clericorum, ſed laicorũ: vel etiamſi laici permanſerint, idem eſt.

XI. *Vt ab archidiaconis deponantur qui ex filiis clericorum, vel ex ſervis, clerici facti ſunt.*

Ita ſtatutum eſt, ut epiſcopi quando fecerint ordines vel clericos, audiente populo excommunicent, ut nullus eis offerat ad clericatum filium preſbyteri, neque diaconi, neque ſubdiaconi, neque ſervos, neque collibertos aliorum, niſi libertate donatos. Et ſi ipſi ſe per ſemetipſos obtulerint, nullus ſcienter eos ibi celet. Et ſi cuipiam de talibus ſacrum ordinem aut clericatũ ignoranter tribuerit epiſcopus, mox ut cognitum fuerit, archidiaconus deponat eos: quia irrita eſt illicita ordinatio, ſicut ſancti patres dixerunt, & in talibus eccleſia Dei deſpectui patet.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

XII. *Vt pro baptiſmo, pœnitentia, & ſepultura, nihil accipiatur, niſi quod ſponte oblatum ſit.*

Nullus pretium pro baptiſmo, neque pro pœnitentia danda, neque pro ſepultura accipiat, niſi quod fideles ſponte dare vel offerre voluerint.

XIII. *Vt presbyteris cedant, quæ ipſis ad manus offeruntur, & de cereo paſchali.*

Vt preſbyteri oblationes vel luminaria, quæ eis ad manus offeruntur, tamquã propria ſua habeant: & cereus paſchalis ad illuminanda altaria remaneat.

XIV. *Vt pallia mortuis impoſita, ſuper altare non ponantur.*

Vt pallia quæ ſuper mortuorum corpora poſita ſunt, non ponantur ſuper altare

XV. *De carregio vel ſagmegio diei dominicæ.*

Vt in die dominica vectigalia non fiant, quod carregium vel ſagmegium dicitur, niſi amore Dei, vel timore hoſtium, vel propter magnam neceſſitatem.

XVI. *Vt qui uxorem ſine culpa fornicationis dimiſerit, alteram illa vivente non ducat.*

Vt illi qui uxores legitimas ſine culpa fornicationis dimittunt, alias non accipiant illis viventibus, nec uxores viros, ſed ſibimet reconcilientur.

XVII. *Vt nullus de parentela ſua uxorem ducat.*

Vt nullus de parentela ſua uxorem accipiat uſque in ſextam vel ſeptimam progeniem.

XVIII. *Vt eam quæ uxor fuit conſanguinei nullus accipiat.*

Vt nullus uxorem conſanguinei, vel alicuius parentis ſui in coniugium accipiat, quia vir & uxor legitime coniuncti una caro ſunt.

XIX. *Vt nullus filiam ſuam det uxorem clericis, vel filiis eorum.*

Vt nullus filiam ſuam det uxorem preſbytero, neque diacono, neque ſubdiacono, neque filiis eorum.

XX. *Vt nullus in uxorem ducat filiam vel uxorem clerici.*

Vt nullus filiam presbyteri, neque diaconi, neque ſubdiaconi, neque uxores eorum in coniugium accipiat, quia deteſtabile eſt. Nam & S. Gregorius dixit: Qui presbyteram in coniugium duxerit, anathema ſit.

XXI. *Vt ſæculares beneficia eccleſiaſtica ſuper presbyteros non habeant.*

Vt ſæculares viri eccleſiaſtica beneficia, quod feuos presbyterales vocant, non habeant ſuper presbyteros.

XXII. *Vt laici presbyteros in eccleſiis ſuis, niſi in manu epiſcopi, non ponant.*

Vt nullus laicus presbyteros in ſuis eccleſiis mittat, niſi in manu epiſcopi ſui, quia epiſcopus curam animarum debet unicuique presbytero commendare de parochiis eccleſiarum ſingularum.

ANNO CHRISTI 1031.

XXIII. *Vt qui clericatum dimittunt, ab aliis clericis ſeparentur.*

Vt clerici clericaturam ſuam dimittentes, ab aliis clericis ſeparentur.

XXIV. *De monachis qui habitum ſponte derelinquunt.*

Vt illi qui voluntarii, & ſecundum regulam S. Benedicti habitum monachi ſuſceperunt, & poſtea voluntarii dereliquerũt, communione fideliũ privẽtur uſque ad emendationem dignã. Et ſi abbates, vel alii monachi nolunt eos ſuſcipere: maneant cum clericis in monaſteriis, vel apud eccleſias, in habitu monaſtico, & reverentia, atque abſtinentia.

XXV. *Vt monachi & canonici ad alia monaſteria ſine epiſcpo vel abbatis licentia non tranſeant.*

Vt canonici & monachi de monaſteriis ſuis, ubi prius titulati ſunt, niſi cauſa rationabilis neceſſitatis, vel ædificationis animæ, vel ordinẽ melius obſervandi, ad aliud monaſterium non tranſeant propter adipiſcendum aliquod miniſterium vel honorem, vel occupationem terrenam, abſque conſenſu epiſcopi ſui vel abbatis.

AYMONIS ARCHIEP. BITVRICENSIS edictum poſt ſynodum ſupraſcriptam.

In nomine domini. Ego Aymo archiepiſcopus anno incarnationis dominicæ MXXXI. Indictione XIV. in concilio Bituricenſi, quod actum eſt Kalendis Novembris, cum conſenſu coepiſcoporum, ſeu abbatum, & reliquorum fidelium, qui ibidem præſentes adfuerunt, decrevi, & autoritate propria firmavi, ut privilegium domni Ioannis Romanæ ſedis papæ, quod iſdem domnus inſtituit, & epiſcopis, abbatibus, & reliquis fidelibus totius Galliæ miſit, inconvulſum & inlibatum permaneat. Scilicet ut beatiſſimus Martialis in numero apoſtolorum, tam in litaniis, quam in omnibus divinis officiis computaretur, & eſſet. nec immerito. Eſt quippe dignum, ſicut in geſtis ejus reperimus inſertum, illum videlicet tam in cœna domini, quam in paſſione, necnon & reſurrectione, aſcenſione quoque, præſentem adfuiſſe, & cum cæteris apoſtolis Spiritum ſanctum accepiſſe. Quia etſi reliquarum gentium apoſtolus non eſt, totius tamen Galliæ ad Chriſtum convertendi princeps & apoſtolus eſt. Hunc autem noſtrum edictum epiſcopis, abbatibus, & reliquis fidelibus totius Aquitaniæ direximus: obſervantes, ut ſicut privilegium a ſede apoſtolica delatum, inviolabiliter cuſtodiatur; & qui huic privilegio apoſtolico, & noſtro edicto contrarius extiterit, contraire ſe noverit præceptis apoſtolicis, & iram ipſius incurrere noſtri redemptoris: cujus ipſe, de quo loquimur, apoſtolus Martialis invincibilis extitit teſtis.

Hæc ſunt nomina epiſcoporum qui interfuerunt: Aymo archiepiſcopus Bituricenſis, Iordanus * Lemovicenſis, Stephanus Vallacenſis, Renco Arvernenſis, Amelius Albigenſis, Deusdedit Cadurcenſis, Ragamundus Mimatenſis, ſede Ruthenenſi vacante, & Azenerius abbas Miciacenſis, cum reliquis quamplurimis abbatibus, & religioſis viris. * *falſum. vide notas.*

NOTÆ

NOTÆ GABR. COSSARTII S. I.

Perierint licet hujus acta concilii: eorum tamen memoriam nonnullam servant acta Lemovicensis II. decimoquinto post die celebrati. Ex iis discimus, recitatas esse in Bituricensi concilio Ioannis papæ XVIII. literas, quibus sancto Martiali apostolica dignitas asseritur: deinde, actum ibidem esse de compescendis privatis bellis, & pace firmanda; & eos, qui pacem & quietem recusarent, eodem fuisse percussos anathemate, iisdemque concepto verbis, quibus in Lemovicensi. Excommunicationem igitur, quam illic leges, hujus quoque concilii partem esse statue.

Quod vero post Aymonis edictum, inter eos qui interfuisse concilio dicuntur, nomen extat Iordani Lemovicensis episcopi: manifesta est hallucinatio. Nam actione 1. Lemovicensis concilii, ut mox leges, abfuisse se dicit. Expungendum igitur Iordani nomen tum ex hoc loco, tum ex MS. codice S. Stephani Lemovicensis, in quo reperiri dicitur.

Perperam autem a Baronio, ac deinde a Binio collocatum hoc concilium anno 1034. fuisse, docet tum recitata in eo recens allata Ioannis papæ epistola; tum Aymonis edictum anno 1031. & indictione XIV. consignatum. Quamquam, indictio potest negotium facessere. Nam si ejus initium a Septembri ducitur, jam inchoata erat XV Quid igitur? an emendandum censebimus? haudquaquam necesse est. Quod enim a Romanis pontificibus longo post tempore observatum est, ut indictio ad anni usque finem labi sineretur, & novæ duceretur initium a Kal. Ianuar. id in Galliis hac ætate jam usurpatum fuisse, ex multis monumentis didicimus. Denique de hujus anno concilii dubitare non sinit Lemovicense II decimo quinto post die habitum anno 1031. ut demonstramus in ipso ejus vestibulo.

ANNO CHRISTI 1031.

CONCILIVM LEMOVICENSE II. IN QVO AGITVR DE APOSTOLATV S. MARTIALIS, & multis ad disciplinam spectantibus: celebratum anno Domini MXXXI. die XVIII. Novembr.

Fragmenta ediderat Binius post Baronium: nunc integrum in lucem prodit ex codice MS. bibliothecæ Thuanæ.

G. C. Anno 1031. non 1034. habitum esse invictissime probat dies ipse, quo inchoatum est, nempe 14 Kal. Decemb. incidens, ut testantur hæc acta pag 876, in fer 5. Vide præterea notas ad concilium Bituricense.

SESSIO I.

Celebrata XV. *Kalendas Decembris*

FACTVM est illo tempore, ut Dei nutu in festivitate dedicationis templi Domini Salvatoris, quod est XIV. Kalendas Decembris, congregaretur concilium apud urbem Lemovicam. Ipsa itaque dedicationis die, summo mane convenerunt omnes simul episcopi cum presbyteris & diaconibus, in ecclesiam beati protomartyris Stephani. Erat autem eadem basilica propter coadunatum concilium solenni more pridie ornata, sicut & ecclesia Salvatoris Domini: in qna anniversaria dedicationis festivitas ab omni Lemovicensi populo rite celebrabatur. Fuerunt itaque dispositæ in modum coronæ sedes episcoporum in eadem sancta Lemovicensi ecclesia: quæ est prima omnium ecclesiarum Galliæ. At ubi oratum est, & sederunt episcopi, data ab archidiacono lectione, Iordanus pontifex, ait: Gratia divina inspirante, vocatione nostra episcopi præsentes ad nostrum suffragium, de quibuscumque opus fuerit, dignati sunt venire: qua de re omnium vestrum, dilectissimi clerici, admonemus, ut in hoc sancto concilio veritatem nullus scienter occultet, nullus timore, aut favore, sive munere, sive odio, rectam perturbare præsumat justitiam. De ordine siquidem nostro in primis loquendum est, ut quæ corrigenda sunt, Deo opitulante, corrigantur, & superflua resecentur, probata vero ab omnibus corroborentur: quatenus inter nos unitas pacis firma permaneat. Scimus enim quia in scissuris mentium Deus non est, & Deus unitate gaudet: & illi gratiam ejus merentur habere, qui se ab invicem per sectarum scandala non dividunt. Si quis vero de aliquo sibi dubius esse videtur, aut forte de quacumque re cæteros putat reprehensibiles: exeat in medium, & libere dicat, ut aut doceat, aut doceatur, & derogatio confundatur de fraternitate ecclesiæ. Ideoque hic in nomine Iesu congregati esse videmur, qualiter justitia sibi inter nos locum inveniat, & injusta explodantur.

ANNO CHRISTI 1031.

Cumque de divinis strictim esset disputatum; iterum pontifex ait: Dolorem cordis mei vobis patefacio, o venerabiles episcopi, & reliqui ministri domini, & clamorem facio de sæcularibus potestatibus parochianis meis, qui ecclesiam Dei quietam esse non sinunt, res sanctuarii pervadunt, pauperes mihi commissos & ecclesiæ ministros affligunt, & me, qui eorum pastor sum, de pace audire nolunt. Omnes episcopi uno ore dixerunt: Qui conturbat vos, portabit judicium, quicumque est ille: dignum est enim ut tales, qui vobis contraire præsumunt, ab ecclesiæ communione abscidantur. Nam quicumque vobis subditos conturbant, vos conturbant: qui autem vos conturbant, Christum conturbant, cujus vice episcopi legatione funguntur. Ideoque divinæ & apostolicæ severitate districtionis digni sunt; & a nostro concilio, justo anathemate plectendi, quousque fructuose pœnitendo resipiscant.

Tunc Odolricus monasterii reverentissimus pater, sacris, ut juxta pontificem residebat, vestibus ornatus, in corona episcoporum exurgens, facto silentio, dixit pontifici: Rogamus, optime pontifex, reverentiam ordinis vestri, ut priusquam de quibuspiam conferatur, quæstio ecclesiæ vestræ de apostolatu beati Martialis prudenter ventilata, hic secundum regulam veritatis pacem inveniat: hac enim præcipue de re ego & vos concilium hoc aggregare curavimus. Ecce vobiscum sancti præsentes episcopi in nomine Spiritus sancti adsunt: ecce in divinis & sæcularibus scripturis eruditi præsto sunt plures. Ecce quicumque nobis contradicere vult de hac re, qua beatum Martialem profitemur esse apostolum, & memoriam ei ubique in divinis apostolicam exhibemus, cum fiducia exeat coram vobis: & aut mendaces nos per rationem ostendat, & nos libenter ei acquiescamus; aut, quod Deo opem ferente credimus, veraces nos inveniat, & veritatem cum pace suscipiat. Totiens vos rogavimus, ut firmiter in omnibus ecclesiis & monasteriis per Lemovicinum statueretis hanc regulam: totiens excusastis id vos minime agere velle, quousque post epistolam papæ Ioannis in concilio apud hanc sedem causa a comprovincialibus episcopis audiretur, & dignum & justum atque rationabile fieri per antiquorum autoritatem judicaretur: ne videlicet vos sine consultu vicinorum agere uideremini episcoporum, ne elatus aut præsumptor diceremini a maliuolis.

Aberat Iordanus a cõcilio Bituricensi.

Et pontifex ait: Sicut primum a Romano papa, & iterum a concilio Bituricensi, in quo mea vos vice fuistis in capite hujus Novembris, absque præsentia mea probatum est, & collaudatum atque confirmatum: sic volo ut modo præsente me in hac sancta sede beati Martialis dijudicetur juste & canonice, ut per tertiam istam autoritatem, totum schisma de omni Lemovicino deinceps tollatur, edicto nostræ autoritatis. In conspectu ergo episcoporum fiat examinatio de apostolatu beati Martialis, utrum vere sit apostolus, an non.

Ad hæc apprime eruditus quidam Anicienſis ecclesiæ canonicus & presbyter Engelricus coram exurgens,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

exurgens, ait: Ideo infinita indoctorum hominum multitudo contradicit eum esse apostolum, quia non est unus de duodecim: & dum crebro duodecim discipulos, vel duodecim sedentes super duodecim sedes audiunt, putant multi nullum esse apostolum, exceptis duodecim; nec alios septuaginta duos, putant fuisse apostolos, sed tantum simpliciter discipulos. Sed contra hæc deferatur in concilium vestrum illius autoritas viri, qui vetus & novum testamentum de Hebræo & Græco in Latinum fideliter transtulit, qui sacrorum voluminum expositor fuit, de cujus autoritate dubitare quempiam nefas est, cum inter omnes doctores, post apostolos, fortior columna ecclesiæ sit.

Hieron in caput 1. ad Galat.

Tunc delato & perscrutato codice, commentum Hieronymi super epistola ad Galatas legere episcopi fecerunt coram se: ubi Hieronymus scribit, dicens: Quod autem exceptis duodecim, quidam vocentur apostoli, illud in causa est: omnes qui Dominum in carne viderant, & eum postea prædicabant, fuisse apostolos appellatos, ut illud Pauli: *Visus est illis undecim, deinde visus est Iacobo, deinde apostolis omnibus*, id est, septuaginta duobus, qui bini a Domino ad prædicandum missi sunt. Nam & alii ab his quos Dominus elegit ordinati sunt apostoli, sicut ad Philippenses ait: *Necessarium existimavi Epaphroditum commilitonem meum, vestrum autem apostolum mittere ad vos.* Et ad Corinthios de talibus scribitur: *Sive apostoli ecclesiarum in gloriam Dei.* Silas quoque & Iudas ab apostolis apostoli nominati sunt.

1. Cor. 15.

Philip. 2

2. Cor. 8

Et subjunxit ad hæc Engelricus, dicens. Si illi qui in carne Dominum videntes, eum postea prædicantes, apostoli sunt: quanto magis Martialis apostolus est, qui Domini in carne discipulus fuit, & in prædicatione maximus laborator extitit & fructificator, ita ut Gallia signum sit apostolatus ejus? Scit omnis Aquitania Martialem esse primum illuminatorem Galliæ: cui contradicere nullus potest. Cum ergo discipulus Domini sit sicut & Cleophas, & hanc partem occiduam signum apostolatus habeat: indubitanter apostolus est eodem ordine quo & Paulus & Barnabas. Si tamen hæc melior inchoata institutio quibusdam dura esse videtur, propter usitatum sibi morem, quo ejus memoriam de confessore facere solent: tamen confidenter dico, hoc nemo contradicere aliqua ratione potest illis qui ejus memoriam potius de apostolo eligunt agere.

Ad hæc quidam literarum peritus, monasterii Masciacensis pater Azenerius, exurgens in conspectu episcoporum, testimonium perhibuit, dicens: Quia inter grammaticos detritus ego, & postea in palatio, numquam in nostris monasteriis per Franciam, Martialem, qui hanc primam ecclesiam ante omnes Galliæ ecclesias dedicavit, audivi recitare nisi cum aliis apostolis: & merito, quia ipse populos Galliæ primus in Christo Iesu per euangelium genuit. At postquam jubente rege Roberto, in solo Bituricensi monasterii ejus prælationem susceпi: ibi primum aliam de hac re indebitam consuetudinem reperi, quam mox amputavi. Quia mox in eo proprio quo Deus eum gradu posuit, hoc est, inter apostolos, nomen & memoriam ejus adscripsi. Nam olim, antequam monachi habitum susciperem, dum Hierosolymam proficiscens, apud Constantinopolim in basilica sanctæ Sophiæ, sabbato pentecostes, solenni interessem officio: memini me audisse, in litaniis Græcis Martialem inter alios apostolos post duodecim fuisse a Græcis pronuntiatum.

Ad hæc Odolricus explicare cœpit, dicens: Audiant me pontifices & seniores qui coram adstant. Quod Martialis semper ab antiquitate in pluribus doctissimorum locis pronuntiatus sit apostolus, mihi necesse non est testificari, ne forte adulatorius judicer testis, pro ejus ecclesiæ regimine. Adsunt ab externis locis, qui ex hoc verum dent coram vobis testimonium. Non tamen est mihi tacendum, quod quando jam longe olim apud monasterium sancti Benedicti in Francia per plures annos artibus imbuerer liberalibus, annosam monasterii legem reperi, Martialem in litaniis cum aliis pronuntiari apostolis. Pater illius loci Abbo florentissimus philosophia, quem multi vestrum noverunt, & omni divina & sæculari autoritate totius Franciæ magister famosissimus, & postmodum gladio persecutoris martyrio coronatus apud Vasconiam, quid de Martiale scripserit, quod de eo testimonium perhibuerit, hujus urbis clero notum est. Extitit post eum ipsius monasterii pater tum grandævitate, tum genere, cum eloquentia & disciplinis liberalibus clarus, ac demum levatus Bituricæ sedi archiepiscopus. Quod testimonium sancto Dei perhibuit ille, multi ex nostris noverunt. Adhuc enim vivente rege Roberto, cum anteccessor meus Hugo in palatio ei apud Parisios assisteret cum multitudine nobilium & doctorum, altercatio inter Francos & Lemovicenses de re hujusmodi coram rege fieri cœpit: & ego ibi tunc præsens interfui. Dicebant isti: Vos Franci non recte facitis, quia Martialem cum apostolis pronuntiatis: nos recte agimus, quia eum inter confessores recitamus. Vos ultimum apostolorum dicitis: nos primum confessorum in litaniis dicimus. Quorum litigium archiepiscopus supradictus Gauzlenus compescuit, dicens: Ambæ hujus rei partes nisi uniformes fuerint, altera pars altera parte justior est, & necesse est, ut semper justior rationabilior prævaleat pars. Nam omnes qui Martialem inter confessores pronuntiant, non bene juste, non bene perspicaciter agere mihi videntur: ille enim magis est sortis apostolicæ unus, quam sortis confessorum. Idcirco non bene recte agunt, qui nomen ejus auferunt de eo in quo Deus eum posuit gradu, & ponunt ubi Deus non posuit. Potius est apostolico de agmine, quam de confessorum, qui post martyres sunt, serie. Vtique si regis qui adest nomen non inter regum, sed comitum subjectorum vocabula diceret quis: aut rusticus diceretur, aut malivolus regis contemptor. Et si simplicitate rustica id fieret, nil moveretur rex animo, sed rusticitati facile ignosceret: si vero non simpliciter, sed contemptive diceretur, non dubium quin regis animus ad iracundiam pro contemptu suo accenderetur. Quod si in tali intentione contemptor persisteret, sententiam contra se pro malivolo contemptu sentiret: nec tantum rex, quantum subditi comites ejus, & principes, & amici, in contemptorem irati fierent. Revera scit omnis hæc regio, quia ille prædicator Aquitaniæ de gradu non confessorum, qui post martyres sunt, sed apostolorum, qui ante martyres sunt, existit. Ego autem, si nomen ejus de apostolico ordine auferrem, timerem ut apostoli Petri & aliorum indignationem hac in re incurrerem, qui olim in mundo, & nunc in cælo, collegam & sodalem suum Martialem præclarum consocium per sedilia apostolica habent. Et si nomen ejus permutarem in eum catalogum quo sanctum Benedictum, & Hilarium, & Martinum pronuntio:

Gauzlenus abbas Flor. & archiep. Bituric.

metuerem

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

metuerem quidem iram S. Benedicti & Hilarii & Martini & aliorum incurrere, qui eum in cælo gaudent ordine apostolico radiare. Illic nulla invidia, nullum litigium inter sanctos esse potest, quia regnat in omnibus unitas caritatis, & quod singuli per se non habent, per caritatem in omnibus habent, ubi est Deus omnia in omnibus. Nimirum si alii apostoli sunt, exceptis duodecim, sicut & absque dubio sunt: ille utique apostolus est, qui omne donum gratiarum a domino cum aliis duodecim accepit apostolis. Certe Martialis non est nunc, nec erit alius, quam olim quis fuit: & qui fuit, ipse est nunc, & ipse semper erit. Amicus Dei fuit, amicus Dei est, amicus Dei erit. Apostolus fuit, apostolatum habet (nam signaculum apostolatus ejus Gallia est) apostoli honorem in cælo in æternum habebit. Apostolus officio fuit, apostolus est remuneratione, apostolus erit in æternum gloria & honore. Est carnaliter de genere Abrahæ, est discipulus domini, est a Petro baptizatus, Christo jubente, est eidem Petro regni clavicularío & protomartyri Stephano consanguinitate carnis junctus, est a domino missus, est per insufflationem domini Spiritu sancto consecratus, & potestate ligandi & solvendi sublimatus, est a domino die ascensionis suæ benedictione episcopali sanctificatus, est in Sion in die pentecostes Spiritu sancto repletus, omnium gentium loquelas novit, gentibus istis occiduis testimonium Dei vivi attulit primus, resurrectionis Christi invictus extitit testis. Ideoque ipsum crucifixum & resurrectionem in resuscitandis extinctis semper testem barbaris præferebat, dicens: In nomine domini, quem Iudæi crucifixerunt, & tertia die resurrexit a mortuis, surgite qui mortui jacetis. Ipsam testificationem Dei, ejus nomen resonare videtur: Martialis quippe interpretatur Græco nomine testimonium, sive testis vitæ, vel, sicut alii volunt, virtus immortalis: quia discipulum virtute resurrectionis de morte post sex dies Petri bacterio tactum resurgere fecit; sive virtus immortalitatis, hoc est prædicator, vel testis illius qui rex sæculorum immortalis solus habet immortalitatem, ideoque testificator resurrectionis Christi extitit invincibilis. Plane si apostolus nullus est, exceptis duodecim, sicut Ebionitæ hæretici prædicant, & nefas est cogitare (ipsi enim nullum apostolum recipiunt præter duodecim, & Paulum repudiant, quia non est de duodecim, sicut Beda in commentario super Marcum dicit) ergo Paulus & Barnabas non sunt apostoli: quod putare dementiæ est. Nos Franci morem quem patres nostri, qui primi monasterium S. Benedicti suo magisterio innormarunt, plena nobis ratione subnixum tradiderunt de hac re, ratum conservamus. Quisquis nos hac in re imitari voluerit, rectam veritatis lineam tenebit. Quo perorato, archiepiscopus tacuit: & rex cum omni dignitate clericorum & principum qui sibi assistebant, dicta archiepiscopi collaudavit. Nos autem ubi regressi sumus ad hanc urbem, hac de re codices antiquos loci nostri perquirere confestim curavimus, & innumeros, tam penes nos, quam per diversas Aquitaniæ ecclesias, invenimus, Martialem habentes scriptum apostolum. In antiquis etiam martyrologii voluminibus duos ejus discipulos, Alpinianum & Austriclinianum, scriptos esse adhuc reperimus apostolos. Sic quippe legitur in vetustissimis quibusdam: Pridie Kalendas Iulii, natalis sancti Martialis Aquitaniæ doctoris & apostoli, cum duobus apostolis Austricliniano & Alpiniano, quorum vita signis & miraculis admodum effulsit. Ne miremini autem quod in vestro concilio testimonium hoc protuli, reverentissimi præsules, quasi ipsos discipulos ejus recitari velimus apostolos: hoc enim nolumus, ne vilescat, ut aiunt quidam, nomen apostolicum, si tot apostolos ecclesia proferat, cum hoc de ipso Martiale nonnullis ingratum esse sciamus. Verum hæc idcirco diximus, ut qui præsentes in concilio sunt facile perpendant, quia si ante nos longe olim antiqui patres discipulos Martialis non dubitaverant fateri apostolos: multo magis eorum magistrum sciebant procul dubio, & credebant esse apostolum. Interrogentur de ipsa antiquitate majores monasteriorum per Lemovicense solum, ut impleamus illud propheticum: *State super vias, interrogate de semitis domini antiquis, quærite quæ sit via recta, & ambulate in ea.* Testificatur nobis pater monasterii Tutelensis, quia postquam ipse locus fundatus est temporibus Caroli Augusti, consuetum semper retinet morem memorandi Martialis apostoli. *Ierem. 6.*

Interea pater monasterii Solemniacensis Geraldus solemniter in concilio residens, sacris indumentis ornatus, ait coram omnibus: Antiquissimos codices scio penes nos, antiquissimum habentes testimonium, Martialem esse apostolum ab antiquis prædicatum. Verum crescente paulatim negligentia ecclesiasticorum virorum, cum alia quoque recta cœpissent depravari, hoc etiam depravatum est a junioribus, ut jam non vocaretur apostolus, quia non erat unus de duodecim (nam multi hodieque non advertentes, Paulum & Barnabam putant esse de duodecim) ideoque permutarunt ejus nomen per litanias, de ordine apostolico in confessorum seriem: zelumque bonum habentes, sed non secundum scientiam, putarunt patronum suum melius honorari, si non ultimum apostolorum, sed primum confessorum dicerent: ideoque per ejus gesta in aliquibus locis confessorem eum scripserunt. Nam in vetustissimis codicibus probatum est, hoc minime per ejus gesta scriptum. Hac de re consultius est eum per omnia scribi apostolum, quam pontificem sive confessorem: quia sancti apostoli qui episcopi fuerunt, sive occisi sive non occisi gladio, omnes & pontifices & confessores vocantur, dum apostoli vocantur: pontifices autem & confessores innumeri sunt, qui apostoli non sunt. Si autem in consecratione episcopali episcopus vocatur apostolus, ubi dicitur: Vrbanus es, apostolus Christi es, sit ecclesia mater tua, sint apostoli fratres tui, apostolatus tui gradum custodiant angeli: quanto magis ille apostolus est, qui ab ipso domino missus & consecratus, & potestate apostolica, id est ligandi & solvendi, est sublimatus? Sed in concilium vestrum, o præsules, veniat Ambrosius Mediolanensis, fortis columna ecclesiæ: audiamus ejus super hac re autoritatem. Tunc delato codice lectum est in commentario super epistola ad Timotheum, ubi Ambrosius dicit: Primo itaque nascentis ecclesiæ tempore omnes presbyteri vocabantur episcopi sive presbyteri, & omnes episcopi vocabantur confuse & presbyteri sive episcopi: item omnes episcopi vocabantur apostoli. Cur ergo nunc discreta sunt hæc vocabula, ut jam episcopi non vocentur apostoli, non presbyteri, sed tantummodo episcopi? & presbyteri ante ordinationem episcopalem non vocentur episcopi, nisi solum presbyteri? Episcopi qui post decessum apostolorum ecclesias regebant, cum viderent se non eamdem habere quam apostoli habuerant gratiam, in potestate signorum, *Locus falso citatus.*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

in virtute miraculorum, in reſuſcitatione mortuorum, grave ſibi exiſtimaverunt vindicare apoſtolicum nomen : ideoque hæc duo nomina ita inter ſe diviſerunt, ut majores ſacerdotes vocarentur epiſcopi tantum, minores vero ſacerdotes presbyteri dumtaxat appellarentur. Si igitur illi epiſcopi quondam poſt apoſtolos virtute ſignorũ apoſtolis qui dominum viderant inferiores vocabantur apoſtoli, quanto magis ille apoſtolus eſt, & jure apoſtolus vocabatur, qui a domino omne donũ gratiarum cum conſortibus ſuis accepit, & in virtute ſignorum, tamquam vere apoſtolus, præpotens fuit?

Cumque ſileret, dixit Petrus quidam presbyter : Hoc idem teſtificatum eſt ante hos plures annos a Ragembaldo patre monaſterii Milbecenſis. Nam cum vos, o venerande pontifex, in hac baſilica per hebdomadam pentecoſtes in veſtra ſynodo, adſtante multitudine ſacerdotum, reſideretis, allocutus eſtis ſynodum, dicens: Nobis neſcio quæ novitas de patrono noſtro Martiale orta eſt, mihi ſatis dura & gravis. Alii memoriam ejus de apoſtolo, alii de confeſſore agunt : alii teſtantur eum eſſe apoſtolum, alii coapoſtolum : quid ergo, fratres, in hoc ſentitis? At ille memoratus veneranda canitie, doctrina & moribus egregius, confeſtim admirando ſignare ſe cœpit ſigno crucis, & ſic primus reſpondit : Tale nunquam audivi quale nunc. Certe auribus meis, o pontifex, majorem inducitis novitatem. In noſtro ſiquidem monaſterio, & in cæteris, in quibus a pueritia mea uſque modo per Bituricenſem & Turonenſem provincias converſatus fui, numquam audivi Martialem recitari niſi cum aliis apoſtolis, Interea in concilio illo, cum quidam ex clericis Petracoricæ urbis cum patre monaſterii Solemniacenſis altercaretur, & diceret : Eodem modo ſanctum Frontum poſſumus dicere apoſtolum. Ille coram omnibus ſic ei reſpondit : Tace, inquam, frater; melius eſt ut ſileas : quia quando nos in ſcholis magiſtrorum mel & lac bibebamus, tu ſolam ruminabas fabam. Scripturam de ſancto Fronto novam, cujus tu autoritate niteris, Gauzbertus noſter edidit lucri cauſa, qui ſub hujus Lemovicæ ſedis epiſcopo Hildegario chorepiſcopus nobis extitit. Qua autem ratione ille poteſt eſſe apoſtolus qui indigena Petracoricenſis fuit? Profecto ſi ibi a puero pſalterium didicit, ſicut in ejus geſtis legitur, & ibi clericus eſt factus : jam ibi ſacerdotium & Chriſtianitas erat, ubi ſcholæ ſcripturarum divinarum, ubi clericatus ordo erat. Legitur eum potius eremitam vixiſſe, quam epiſcopum. Dicere neſcis quæ ſigna ille operatus eſt, ut Petracoricenſes converteret. Potius ille eos Deo acquiſivit, qui omnem Aquitaniam cum Stephano principe Galliarum ad fidem traxit. Neque Frontus, neque Saturninus, neque Dionyſius leguntur mortuos ſuſcitaſſe. Et utique ſine ſuſcitatione mortuorum, ſine oſtenſione ſignorum primi gentiles non potuerunt credere, dicente

Act. 2. domino : *Niſi ſigna & prodigia videritis, non creditis.*

Marc. 16. Item alibi dicitur : *Illi autem profecti prædicaverunt ubique domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.* Apoſtolus nullus fuit, niſi qui a Ieruſalem profectus eſt, dicente Iſaia:

Iſa. 2. *De Sion exibit lex, & verbum domini de Ieruſalem.*

Luc. 24. Itemque dominus ait : *Oportebat Chriſtum pati, & prædicare in nomine ejus pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes, incipientes ab Hieroſolyma.*

Act. 1. Et alibi dicit : *Eritis mihi teſtes in Ieruſalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & uſque ad ultimum terræ.* Vbi autem eſt locus, ubi Frontus Georgium legitur ſuſcitaſſe? Porro apud Elſe monaſtratur ſemper locus ubi Martialis Auſtriclinianum ſuſcitavit. Martinus Turonenſis tantam poſt apoſtolos gratiam a Deo legitur habuiſſe, ut trium mortuorum ſuſcitator fieret. Diſcipuli ejus orbem luſtraſſe dicuntur, ſi quem forte tunc juvenem invenire potuiſſent in ſuſcitatione trium mortuorum Martino ſimilem, nec invenire potuerunt. Dic nobis, frater, quos martyres, quos confeſſores, quas virgines legiſti poſt apoſtolos ultra tres mortuos ſuſcitaſſe? nimirum hac in re etiam Martialis oſtenditur vere apoſtolus eſſe, eo quod, ut multam Deo gentilitatem acquireret, ut fructum plurimum afferret, ſex mortuos tamquam vere apoſtolus ſuſcitavit. Sex ipſos mortuos in teſtimonium veritatis poſſumus oſtendere in quibus jacent monumentis. Auſtriclinianum quippe, & filium Nervæ, duoſque idolorum pontifices, atque armigerum Stephani, & filium Arcadii novimus, ubi quieſcentes expectent reſurrectionem mortuorum. Præter hos ſuſcitavit puellam, quæ quaſi mortua facta erat dilaniata a dæmonio. Item penes Mauritaniam oppidum maritimũ, qui ante pedes ejus quaſi mortui jacebant, ut cunctus populus mortuos eos crederet, novem ſimul viros ſuſcitavit. Veritatem dico, non mentior : niſi Martialis ab eo qui diſcipulis ſuis poteſtatem mortuos ſuſcitandi tradidit, tantam ſignorum gratiam haberet, non tantam cælo gentilitatem acquireret. Talibus ſignis barbari facile potuere fidem & Chriſti nomen ſuſcipere. Nos autem ita, Deo opem ferente, in eccleſia catholica conſtantes ſumus & ſolidi, ut quamvis omnia hæc apoſtoli officio Martialis egerit, nullo tamen pacto eum fateremur apoſtolum, hoc eſt legatum Dei, niſi hoc etiam ab antiquis patribus noſtris eſſet præoccupatum. Niſi enim vere legatus Chriſti eſſet, hoc eſt a Chriſto miſſus ad prædicandum : nunquam antiqui olim eum faterentur eſſe apoſtolum, nunquam nomen ejus cum nominibus aliorum apoſtolorum nobis ſcriberent pronuntiandum. Hanc rem antiqui codices a Francia, ab Hiſpania, a gente Anglorum advecti demonſtrant : hoc priorum tractatus doctorum, qui in ejus laude quædam probe ediderunt, indicat. Scimus quia Deus mendacio non oblectatur, ſancti ejus adulatione non gaudent. Veritatem requirit Dominus : propter veritatem ſancti pervenerunt ad regnum. Et ne verbo meo longiores faciam vos, o venerabiles patres qui in hoc intereſtis concilio, hoc tantum breviter perſtringam, quia nunquam uſque ad hunc hodiernum diem, qui eſt quinta ſabbati, factus eſt liber in toto orbe terrarum, qui in ordine apoſtolorum per litanias habeat ſcripta nomina Fronti, Saturnini, Dionyſii, Iuliani, Auſtremonii, Vrſini, neque aliorum, qui poſt Martialem in Galliam venerunt, patrum : Martialis vero nomen, ut jam dixi, & in vetuſtiſſimis Aquitaniæ & Franciæ, nec non & Hiſpaniæ, ſive aliarum gentium libris, per innumeras litanias cum aliis apoſtolis inſcriptum comperitur. Denique qui eum in duodecim apoſtolorum ſerie per canonem miſſæ & per alia loca ſcripſerunt, ſicut Paulum, & Barnabam, Lucam, & Marcum, & Cleopham : non utique id agerent, niſi eum vere apoſtolum ſcirent eſſe; de illo ſcilicet ordine, quo dicuntur eſſe apoſtoli Paulus atque Barnabas.

14. *Kal. Decembr. feria 5.*

Ad hæc ex clericis Engoliſmenſibus, qui tamen minus eruditus erat, quidam ſe oppoſuit, dicens : Si nomen Martialis inveniretur in Actibus apoſtolorum, ſufficeret nobis.

Cui mox quidam eruditus ex ipſis Engoliſmenſibus clericis, qui tunc ab Engoliſma cum epiſcopo Rohone

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

Rohone ad concilium venerat, obviavit, respondens: Adjurare episcopos in concilio isto audivimus, ne quis scienter hic taceat veritatem: ideoque de hac re non audeo quin tibi coram omnibus respondeam. Nomina septuaginta duorum nec in euangeliis nec in Actibus apostolorum inveniuntur, & Martialis procul dubio unus est de illis septuaginta duobus. Quando autem discipulus Pauli Lucas Actus apostolorum scripsit, jam ante triginta annos Martialis apud Aquitaniam erat. Tacuit Lucas de adventu Petri in Antiochiam, tacuit de adventu Petri ad urbem Romam. Si hæc duo tangeret plene, & Martialem non exprimeret nominatim: juste mirareris. Verum quia Petrus in Antiochiam, dehinc ad urbem Romam, cum Martiale venit; & primum Antiochiæ, dehinc Romæ episcopus sedit; & quatuordecim annis ante Paulum venerunt Romam Petrus & condiscipulus ejus Martialis, & Lucas de his nihil dixit: nihil est quod mireris, vel dubites. Si enim propter hoc dubitas, quasi Martialis de tempore prædicationis domini non fuerit, gesta ejus non credis: & idcirco merito brutum animal reputaris, si tot ac tantos & tales, patres doctissimos, & priscos, & modernos, qui ejus gesta summa reverentia & susceperunt & suscipiunt, nutasse hac in re arbitraris. Quod autem a quibusdam dudum audivi, necesse est mihi in hoc concilio proferre. Nonnulli enim, nescio utrum vero an falso, opinantur Martialem esse illum adolescentem, qui, secundum Marcum, in passione dominum post omnes discipulos est secutus. Et hoc propterea opinantur, eo quod tunc Martialis adolescens erat, & in cœna nocte ipsa domino ministraverat. Ætatis enim quindecim annorum erat, quando eum dominus vocavit, & baptizari a Petro jussit. Alii autem illum adolescentem suspicantur esse Ioannem euangelistam. Sic autem Marcus ait:

Marc. 14. *Tunc discipuli omnes relicto eo fugerunt. Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo: & tenuerunt eum. At ille, rejecta sindone, nudus profugit ab eis.* De qua re in commentario super Marcum Beda dicit: Hic adolescens, sive Ioannes, sive alius quilibet nobis ignotus proprio nomine fuerit, certum est quia magnum amoris ardorem in dominum habuerit. Item alii opinantur Martialem fuisse illum discipulum, qui secundum Ioannem, notus erat pontifici, & dixit ostiariæ, & introduxit Petrum: quod hac de re opinantur, quia de nobili fuisse legitur genere, ac per hoc cognitus pontifici. Alii autem hoc negant, & asserunt ipsum discipulum fuisse Ioannem. Augustinus vero in commentario super hac re sic ait: Nescimus quis iste discipulus fuerit notus pontifici. Non enim possumus affirmare illum fuisse Ioannem: quia Ioannes, ubicumque se commemorat, hoc adjicit, *Quem diligebat Iesus:* hic vero prætermittit. Alios quoque vidi, qui opinabantur Martialem ipsum esse Matthiam, & similitudine nominis a lingua Aquitanorum ita facile cœpisse vocari: sive propterea quod non facile invenitur ubi corpus jacet Matthiæ. Ego autem pro certo teneo, quod si non alius esset Matthias, & alius Martialis: uterque tam in nostris quam in Anglorum gentis libris minime in ordine apostolorum esset scriptus. Per litanias siquidem vetustorum voluminum Angligenæ gentis, quæ fidei rudimentum & ecclesiasticas institutiones a Gregorio papa percepit, Matthias, & Martialis, uterque cum aliis apostolis inscriptus habetur. Proinde non ignorabat Gregorius, non eumdem esse Matthiam qui & Martialem. Ego autem quemdam Græcum peritum interrogans, didici ab eo Matthiam Armeniæ minori prædicasse, & ibi in pace migrasse. Sed libenter me audiat sacer patrum conventus. Ante hos plures annos quidam ex fratribus de monte Sinai in hanc partem advenerunt occiduam Dei disponente nutu, moribus graves, doctrina catholicæ fidei profluentes, vita per omnia honesti, utriusque linguæ periti: qui cum diu nobiscum Engolismæ fuissent expectantes principem civitatis, & literis Græcis & Latinis eos videremus ad unguem imbutos, super hac re interrogare curavimus eos. Eo tempore hæc regula de apostoli memoria in hac urbe frequentabatur, recuperata potius quam primo inchoata; viventibus rege Roberto & Gauzleno Bituricensi archiepiscopo. Ego autem Engolismæ positus, ubi etiam ab ineunte ætate educatus sum, dum inter alios quasi sciolus viderer, ante omnes & super omnes huic sanæ regulæ repugnabam, putans esse vanum & falsum, sive ex elatione descendisse, quia Martialem audiebam in hac urbe Lemovicensi prædicari esse apostolum: & incautus rusticorum opinioni meam accommodabam intelligentiam, putans neminem esse apostolum præter duodecim. Itaque illos conveni Græcos, scisitans, utrum orientales Martialem nossent. Qui, alter Simeon, alter nomine Cosmas, consono ore responderunt, dicentes: Vtique Martialem novimus apostolum, unum de septuaginta duobus. Quibus cum diceremus: Nescimus præter duodecim apostolos: interrogaverunt nos: Habetisne, inquiunt, per istas occidentales ecclesias euangelistam Lucam, qui scribit alios septuaginta duos esse electos a domino post duodecim apostolos? Et cum diceremus utique haberi, sed illos septuaginta duos a nobis non credi fuisse apostolos, sed tantum discipulos: illi protinus nos fugientes, & signo crucis se munientes, cœperunt detestari vocem nostram, dicentes: Discedite procul a nobis, miseri, quia hæretici estis, cum non creditis verbis domini, dicentis ad illos: *Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.* *Luc. 1.* Non creditis esse apostolos illos, quos ipse incarnatus dominus ad prædicandum misit? Duodecim misit binos, & postea nihilo minus binos misit alios septuaginta duos. Græci semper Latinis sapientiores fuerunt, & scripturæ Latinorum ex Græcorum fonte derivatæ sunt. Martialem proinde, quem nos dicimus, ὁ ἅγιος Μαρτιάλιος, vere scimus esse unum de illis septuagintaduobus, qui cum Petro occidentem petiit ad prædicandum: cujus gesta, & omnium septuaginta duorum, in monte Sinai in eloquio nostro habemus. Hoc ego testimonio a Græcis accepto cœpi mecum multa voluere: & curiose antiquorum voluminum arcana rimatus, frequentius Martialem comperiebam ab antiquis pronuntiatum esse apostolum. Animadverti quoque Paulum & Barnabam, Silam & Timotheum, esse apostolos, non de duodecim, non de septuaginta duobus. Perspexi quia Timotheus discipulus Pauli a Hieronymo dicitur apostolus. Marcus etiam & Lucas, Silas atque Onesimus, & alii quidam per veteres scripturas dicuntur apostoli, & memoria illis apostolica exhibetur. Sic, Deo revelante, patenter intelligere cœpi, vere illum esse apostolum, qui genere Hebræus, domini discipulus, domini in cœna minister, domini in insufflatione Spiritu sancto repletus, a domino potestate ligandi atque solvendi sublimatus, a domino ad prædicandum missus, fructificator maximus in officio apostolatus existere meruit: & hanc regulam rationabilem, & autoritatis antiquorum

Beda sensus, non verba.

Item & Augustini.

Ioan. 13.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

quorum plenam, & Dei voluntate inſpiratam, deinceps judicavi, & ex eo defendere totis viribus cœpi, quod totis viribus ante ignorans perſequebar. Nam & epiſcopus noſter Engoliſmenſis Hugo, vir undequaque doctiſſimus, qui ante hos quadraginta annos migravit, cujus ſucceſſor ante hos quatuordecim annos eſt defunctus, in quadam ſua editione de Martiale hæc locutus eſt: Illis, inquit, temporibus civitas Lemovica ante omnes & ſuper omnes Galliarum urbes eminebat, arcem regni Aquitanici tenens: & pervenit ad eam beatus Martialis, qui a domino per legationem B. Petri gentibus Aquitanicis eſt deſtinatus apoſtolus. Qui dum ad Burdigalam urbem ad prædicandum Vaſconibus proficiſceretur, tranſitū per civitatem Engoliſmam habuit. Et diu illic demoratus, Engoliſmenſem populū ad Deum vivum convertit, ejuſque primum epiſcopum nomine Auſonium, ex ipſa patria oriundum, quem ipſe baptizaverat, ordinavit.

Et cum quidam ex concilio dicerent: Cur Dionyſius, qui longe poſt Martialem in Galliam venit, in libro Actuum apoſtolorum nominatur, cum Martialis nominatim non ibi exprimitur? ille reſpondit: Quia Dionyſius gentilis diſcipulus Pauli fuit, & Lucas comes Pauli erat, qui in illo libro plus geſta Pauli, quæ vidit, enarrat. Sed de nominibus eorum qui tunc in prædicatione floruerunt, quid nobis vel controverſiæ vel utilitatis attingat, non video: cum plures nominentur ibi, vel in epiſtolis Pauli, quorum memoriam in feſtivitatibus minime novimus. De Iaſone illo antiquo diſcipulo, de Philippo euangeliſta, de Apollo, de Epaphra, ſive de aliis ibi nominatim expreſſis, nos quidem eorum mentionem per ſingula, quamvis ſpeciatim, ſive neſciamus, ſive omittamus, illi tamen populi, quibus patroni dati ſunt, certum eſt memoriam eorum non ſegniter venerari. Nam etſi Martialis memoria apud quaſdam gentes annua ſpeciatim non agatur: nobis tamen occidentalibus, qui ejus adventu illuminati ſumus cæleſti claritate, qui eum in cælo & terra patronum occiduis gentibus eſſe ſcimus, non ignobili recordatione ſemper pro opportunitatibus habenda eſt gaudiorum. Porro autem de Dionyſio Areopagita, qui in Actibus apoſtolorum memoratur, putare ſolebam ipſum eſſe qui in Galliam cum Ruſtico & Eleutherio poſt deceſſum apoſtolorum Petri & Pauli & Martialis venit: donec nuper contigit mihi fortuito legere commentarium Bedæ ſuper libro Actuum apoſtolorum, ubi ita ſcriptum eſt: Dionyſius iſte Areopagita ipſe eſt, qui poſtea Corinthiorum epiſcopus factus, glorioſiſſime eccleſiam rexit, & eloquio clarus multos libros ad utilitatem eccleſiæ ſcripſit. Hujus Dionyſii Hieronymus in chronico ſuo mentionem faciens, dixit: Dionyſius Corinthiorum epiſcopus, eloquio clarus ſub Antonino floruit imperatore, quo tempore Polycarpus diſcipulus Ioannis euangeliſtæ paſſus eſt: ſub Trajano vero, qui quintus poſt Veſpaſianum imperavit, Ioannes apoſtolus in pace quievit; & Clemens papa in mare merſus, martyrio coronatus eſt. Hujus Dionyſii Gregorius in quadam homilia meminit, dicens: Fertur Dionyſius ille antiquus venerabilis pater Areopagita dicere, quod ex minoribus angelorum agminibus foris ad explenda miniſteria vel viſibiliter vel inviſibiliter mittuntur. Hic autem de Francia Dionyſius, unde fuerit oriundus, in paſſione ſancti Marcelli fideliter memorari mihi videtur: ſic enim ibi habetur: Puer quidam Marcellus ſub doctrina beati Sixti erudiebatur: cumque ſuppliciis Sixtum epiſcopum videret puer macerari, cœpit timere. Tunc ſanctus Laurentius corroborans ætatis ejus infantiam, ait ad eum: Marcelle, genitor tuus Ægeas noluit Chriſtum credere, nam mater tua Marcellina, & fratres tui Saturninus & Dionyſius, jubente ſancto Clemente papa urbis Romæ, partibus Galliarum, ut ad fidem Chriſtianam gentes inſtruerent, directi ſunt. Vade ad eos, ut non pereas in manu Decii. Et infra dicitur: Profectus Marcellus cum Anaſtaſio commilitone Chriſtiano, ut iret ubi erat frater ſuus Saturninus epiſcopus, pervenit uſque ad Argentomagum: ubi a præſide comprehenſus, inquiſitus eſt unde eſſet, aut de qua provincia vel civitate huc veniſſet, puer reſpondit: Chriſtianus ſum, ab urbe Roma exivi, & propero ad civitatem Toloſam, ubi fratres mei Saturninus & Dionyſius commorantur. Cui Heraclius præſes ait: Dic mihi vocabulum patris vel matris tuæ. Puer reſpondit: Pater meus Ægeas, & mater mea Marcellina nuncupati ſunt. Sed ſi velint epiſcopi, ipſa paſſio in concilium eorum poteſt ſine mora deferri. Hæc mihi non diſcrepare videntur a ſcriptura quæ penes nos Engoliſmæ de Dionyſii geſtis habetur. Ibi enim legitur, quod Clemens quemdam Philippum ordinaverit epiſcopum, & Hiſpaniæ deſtinaverit ad prædicandum: Dionyſio vero verbi divini ſemina gentibus tradidit eroganda; quem in Galliam miſit, ſocioſque ei Saturninum, Marcellinum, & Lucianum, atque Ruſticum, & Eleutherium adhibuit. Qui cum ſimul perveniſſent ad portum Arelatenſium civitatis, Marcellinus in Hiſpaniam abiit, Saturninus autem Toloſam profectus eſt, & Dionyſius cum Ruſtico & Eleutherio Pariſios adierunt. Lucianus vero preſbyter ad Belvacenſem profectus eſt urbem. Iulianus quoque Cenomanenſis, ut in geſtis ejus reperimus, genere Romanus fuit. Saturninus autem, ut paſſio ejus docet, tempore Diocletiani & Maximiani, Decio Germanico & Grato conſulibus, paſſus eſt. Verum nonnullos audio interdum movere, quomodo non diſcrepet illud quod apud Toloſam geſta ejus de tempore narrant: videlicet ſi in tempore Diocletiani & Maximiani, conſulatu vero Decii Germanici & Grati, primo Toloſam advenit, vel, quod verius eſſe mihi videtur, tempore Decii ſecundum paſſionem ſupradicti Marcelli, & ſub ipſorum principum tempore paſſus eſt, quomodo a Petro apoſtolo epiſcopus ordinatus, & Toloſam miſſus eſt? namque a paſſione B. Petri, quæ ſecundum puram veritatem Hieronymi trigeſimoſeptimo a reſurrectione domini, hoc eſt decimotertio Neronis anno, extitit, uſque in primum annum Decii, fuerunt anni numero 182. & a primo Decii anno uſque in primum Diocletiani annum, fuerunt anni duodetriginta. Fuerunt a reſurrectione domini uſque in ultimum annum Diocletiani anni numero 265.

Ad hanc vocem cum in concilio a quibuſdam de chronicæ concordia, propter adventum Martialis in Aquitaniam, ſubtilis inquiſitio a clericis fieret, ille Engoliſmenſis clericus adjunxit, dicens: Hieronymi chronica quæ mentiri non poteſt, ſi placet, in concilium deferatur, & ſuper hac quæſtione diligenter perſpiciatur. Itaque perſcrutato libro locutus eſt: Licet, inquiens, Beda in commentario ſuper Actus apoſtolorum dicat, Petrum quarto Claudii anno Romam veniſſe, & trigeſimonono anno poſt reſurrectionem domini paſſum eſſe: tamen ſecundum Hieronymi chronicam ſubtiliter ſupputatam ita invenitur, quod decimo octavo anno Tiberii dominus paſſus eſt: poſt Tiberium

Beda in Act. 17.

Hieronym. falſo citatus.

Gregor. homil. 14. in Euang.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

Tiberium vero regnavit Caius, & poſt eum Claudius, cujus imperii ſecundo anno venerunt Romam princeps apoſtolorum Petrus, & condiſcipulus ejus Martialis; ipſius autem Claudii quarto anno Marcus in Ægypto, Martialis in Gallia, dominum prædicare cœperunt. Poſt Claudium, qui imperavit annis 13. menſibus 7. diebus 28. ſuſcepit jura principalia Nero, nihilo minus annis 13. menſibus 7. diebus 28. nam 13. plenis annis regnavit, & quarto decimo pluſquam medio mortuus eſt. Hujus imperii primo, rex Galliarum Stephanus Romam cum legionibus Gallorum ad eum perrexit, quemadmodum literis per veredarios ei fuerat juſſum. Ipſius quoque Neronis anno ſecundo, Paulus apoſtolus primitus venit Romam, hoc eſt quarto decimo anno poſt adventum B. Petri: necdum enim fuerat Paulus Romæ, quando Stephanus ad Neronem profectus eſt. Miſſus eſt autem vinctus Romam Paulus a Feſto præſide Iudææ, quia Cæſarem appellaverat. Item anno primo Tiberii, Herodes tetrarcha apud Iudæos cœpit regnare: qui regnavit per annos 24. id eſt uſque ad primum annum Caii Caligulæ, qui fuit ſucceſſor Tiberii: ſub quo Herode dominus paſſus eſt, fuitque frater Archelai, id eſt filius illius Herodis ſub quo Chriſtus natus eſt. Poſt Herodem vero tetrarcham regnavit Agrippa annis ſeptem. Ipſe eſt Herodes qui Iacobum occidit, & Petrum comprehendit, & ab angelo percuſſus eſt. Cujus Herodis anno quinto, hoc eſt Claudii Cæſaris ſecundo, Petrus & Martialis, ut jam diximus, primo venerunt Romam. Poſt Agrippam Herodem, regnavit filius ejus alter Agrippa annis 26. hoc eſt uſque in ſecundum annum Veſpaſiani, quando Iudæorum regnum defecit. Poſt Neronem quippe imperavit Veſpaſianus, cujus tertio anno imperii Martialis apud Lemovicam quievit. Supervixit Petro quatuor annis. Anno enim 37. a reſurrectione domini, ut jam diximus, hoc eſt decimo tertio anno Neronis imperii, Petrus paſſus eſt: & anno quadrageſimo poſt reſurrectionem domini, hoc eſt tertio anno Veſpaſiani, Martialis aſſumptus eſt. Hæc omnia ita diligenter ſupputantur, ut ſi ſecundum quoſdam trigeſimo nono anno poſt reſurrectionem domini Petrus paſſus eſt, ergo Martialis Petro ſupervixit uno integro anno, & craſtina die, hoc eſt prima alterius incipientis anni die, cælos cum Chriſto aſcendit. Atque ipſo anno quo baſilicam, in qua ipſe membris quieſcit, in honore Petri apoſtoli dedicavit, poſt duos menſes dierum temporalem mortem ſuſcepit. Si autem juxta Hieronymum Petrus trigeſimo ſeptimo a reſurrectione domini, hoc eſt decimo tertio Neronis paſſus eſt anno: igitur Martialis Petro quatuor annis ſupervixit.

Hæc & his ſimilia de convenientia annorum cum ſatisfactum eſſet, & ille Engoliſmenſis clericus iterum diceret, quia nihil mirum ſi Martialem Lucas nomine proprio non exprimit, cum illorum ſeptuaginta duorum nomina non oſtendat, atque Petri adventum in Antiochiam & Romam nullo modo ſcribat, iterum Odolricus pater allocutus eſt concilium, dicens: Ne quis forte nos dicat nunc novum fateri apoſtolum, & hactenus non auditum: de apoſtolatus ejus antiquitate, eo quod jam olim præoccupatus ab antiquis & teſtificatus fuerit, iterum perhibebo teſtimonium verum, o venerabiles epiſcopi. Ecce duo ſacerdotes ex fratribus noſtris coram adſunt, quos

A olim hac ipſa de cauſa in Britanniam miſi, ut Anglorum a Gregorio, ut reor, præfixam legem annoſam diligentius perſcrutarentur, & omni ſubmoto mendacio ad nos referrent. Qui cum ad Anglos perveniſſent, tam in martyrologiis eorum quam in litaniis Martialem ab antiquitate reperiebant apoſtolum ſcriptum. Ad quoddam autem magnum devenientes monaſterium, in quo primus Anglorum epiſcopus requieſcit corpore Auguſtinus (compererunt enim ibi non haberi librum de actibus beati Martialis) per litanias tamen atque martyrologia in eodem loco invenerunt eumdem patronum nomine apoſtolico decoratum. At cum a patre monaſterii perquirerent, B dicentes: Vt quid Martialem in veſtris litaniis prædicatis apoſtolum, cum ejus geſta dicatis non haberi penes vos? ille reſpondit: Quia ab illo, inquit, tempore, quo primo in hac provincia Chriſti nomen auditum eſt, a patribus hoc noſtris obſervatum eſt, quorum nullatenus immutare poſſumus traditionem. Scimus quippe doctores noſtros priores de Gregorii profluxiſſe magiſterio: attamen ſæpius inter nos conferre indagando ſolemus, quis iſte eſt apoſtolus, cujus vocabulum in evangeliis & in actibus apoſtolicis minime intuemur. Et quoniam geſtorum ejus autoritatem non habentes, de eo non parum hæſitabamus: ideo nomen ejus crebro a memoria apoſtolica eradere putabamus. Sed C econtra cum animadverteremus quia antiqui patres noſtri non incaſſum hunc nobis ſcripſerunt apoſtolum: idcirco nullo auſu ejus vocabulum a ſerie apoſtolorum abolere audebamus. Vos autem peregrini Galli, qui de ejus eſtis apoſtolatu, qui nobis ejus actus enuntiatis, a noſtris cordibus de eo omnem omnimodis dubitationem abjeciſtis: & hac de re dudum creberrime Deo ſupplicabamus certos nos reddi. Nec in adventu veſtro derelicti ſpe noſtra videmur: immo exultandum nobis eſt de tam egregiæ virtutis domini noſtri Ieſu Chriſti diſcipulo. Multa alia teſtimonia penes eamdem gentem Anglorum de hujus autoritatis vetuſtate teſtes veraD ces narraverunt nobis ſeſe comperiſſe. Illud quoque mihi memorandum eſt, quod ante hos ſeptem annos [1] rex Anglorum [2] duci Aquitaniæ regalia munera miſit, ſimulque codicem literis aureis ſcriptum, in quo nomina ſanctorum diſtincta cum imaginibus continebantur. Quod volumen jam olim in concilio Pictavenſi, dum hac eadem de re quæſtio eſſet, idem dux VVilielmus literis edoctus in teſtimonium antiquitatis pontificibus oſtendit. Erat enim ibi Martialis in aliorum apoſtolorum catalogo poſitus. Qui peritiſſimus princeps dicebat archiepiſcopo Burdigalenſi, & aliis qui ibidem aderant epiſcopis: Conjicere, inquiens, poſſumus quam egregiæ autoritatis ſit beatus Aquitanorum patronus, de quo Gregorius in illa ſui laboris gente hanc legem tradidit obſervandam. Nimirum imperitorum eſt dubitare de quo ſanctus papa Gregorius non dubitavit. Videtis ecce, o epiſcopi, in hoc codice, qui apud Anglos ſcriptus eſt, prætermiſſum eſſe Timotheum, & Cleopham, & Silam, & alios, quorum nomina in euangeliis, & in actibus apoſtolicis, ſive in epiſtolis Pauli leguntur, quos apoſtolos dicitis præter duodecim eſſe: non tamen prætermiſſum eſſe illum noſtrum patronum, qui primus Galliarum fuit epiſcopus, cujus nomen in

[1] Cnutò hic erat cognomento Magnus.
[2] VVilielmo

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

euangeliis reticetur: ut ſcilicet vere illum Dei fuiſ- A
ſe ſciamus diſcipulum in carne, & cum duodecim
prioribus electis diſcipulis maximam a Deo acce-
piſſe apoſtolatus gratiam, hanc gentem occiduam
poſſidendi ſignum apoſtolatus in æternum. Hoc
autem in Martiale fieri videmus, quod etiam in
Barnaba, Luca, & Marco, & antiqui faciebant, &
moderni hactenus faciunt. Nam eorum alii me-
moriam de confeſſoribus, non de apoſtolis, agunt,
ea tantum cauſa quia non ſunt de duodecim: alii
autem rectius arbitrantes, non de confeſſoribus, ſed
de apoſtolis eorum agunt recordationem, eoſque
apoſtolos prædicant; ideo quia de Iſrael genere
ſecundum carnem procreati, ad prædicandum ab
aliis apoſtolis miſſi ſunt. Ita & qui Martialis men- B
tionem de confeſſore agunt, idcirco agere viden-
tur, quia non fuerit unus de duodecim. Qui vero
ejus de apoſtolo recordantur, rectius autumant,
quia quamquam unus non ſit de duodecim, ex
genere tamen Abrahæ, hoc eſt de tribu Benjamin,
ortus, dominum in carne videns, ejus fuit diſci-
pulus. Omne etiam donum gratiarum cum duo-
decim a domino accipere promeruit. De cætero a
domino per beatum Petrum ad prædicandum Gal-
liis miſſus eſt, ubi clara habet apoſtolatus ſigna:
prædicationis quippe fructificatio maxima illi
inter alios apoſtolos extitiſſe probatur: ſiquidem
præter Paulum & illos duodecim neſcimus tanta
copia fructificaſſe alium apoſtolorum, quanta C
Martialis prædicando fructificavit.

Hæc & his ſimilia cum ſuper his dux peroraſ-
ſet, ejuſque verbo nullus contraire quiviſſet; qui-
dam clericorum de eruditis ait ad eos qui ſede-
bant in concilio: Non ignoramus quia Mat-
thias de ſeptuaginta duobus dudum fuerit, & poſt
per conſtituentem Petrum unus de duodecim ex-
titerit. Verum alter, quem ſors in duodenario
non accepit, nihilo minus tamen de eorum or-
dine qui exceptis duodecim erant, apoſtolus per-
manſit. Ipſe eſt enim poſtea dictus Iudas apoſto-
lus, qui tunc Ioſeph juſtus ſive Barſabas diceba-
tur. Ipſe denique eſt, qui cum Sila apoſtolo ab D
aliis apoſtolis miſſus eſt: unde Hieronymus divi-
næ legis interpres ſcribit, dicens: Silas quoque &
Iudas ab apoſtolis apoſtoli appellati ſunt. Si ab
apoſtolis illi appellati apoſtoli ſunt, ergo vere apo-
ſtoli erant: priores enim apoſtoli eos quos apo-
ſtolos vocabant, non incaſſum apoſtolos exiſti-
mabant: nec appellaſſent, niſi eſſent. Præterea
Paulus apoſtolus, in quo Chriſtus loquebatur,
exceptis undecim, non appellaret apoſtolos, niſi
vere apoſtoli exceptis undecim eſſent. Non in va-
num quippe, neque mendaciter aliquod verbum
1. Cor. 15. locutus eſt Paulus: *Apparuit*, inquit, *undecim, deinde apoſtolis omnibus.* Hæc propter quoſdam
protuli, qui in concilio verbum ventilant, dicen-
tes: Quid enim, ſi Martialis apoſtolus tunc erat, E
ut quid minime in locum Iudæ ponebatur, quan-
do Matthias eligebatur? Sciant itaque non ſolum
Matthiam, ſed cum eo & Barſabam ab apoſtolis
electos & ſtatutos, & occulta ſorte Matthiam, ut
in locum Iudæ eſſet, aſſumptum; quatinus non
jam undecim, ſed duodecim primi teſtes reſurre-
ctionis domini eſſent: Barſabam vero apoſtolico
nomine minime caruiſſe, quia alii præter duode-
cim jampridem ad apoſtolatus officium deſtinati
Luc. 10. fuerant, dicente domino: *Ite, ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos.* Sane quis dixerit Martialem
non fuiſſe reſurrectionis domini teſtem? Numquid
non Barſabas, quia unus erat de ſeptuaginta duo-

ANNO CHRISTI 1031.

bus, ſicut & Matthias, ſicut apoſtolus tunc erat,
ita deinceps apoſtolus fuit? Nonne ipſe eſt, ut jam
dixi, qui nunc dicitur Iudas apoſtolus cum Sila
apoſtolo? Etenim quemadmodum Matthias prius
erat apoſtolus de ſeptuaginta duobus, dehinc au-
tem unus de duodecim fuit: ita & Barſabas ut, apo-
ſtolus erat, apoſtolus permanſit, licet non de duo-
decim. Eodem modo & Martialis, ſi unus de ſe-
ptuaginta duobus fuit, ergo tunc & apoſtolus erat,
& demum apoſtolus permanſit, tranſlato Matthia
in duodecimum. Vt autem quidam ait, apoſtolus
non numeri ſed officii nomen eſt. Re autem vera
illi ſtatuti ſunt duo ad ſupplendum duodenarium
ordinem, qui a baptiſmate Ioannis uſque in diem
aſcenſionis opera domini viderant, perfectæ æta- B
tis exiſtentes. Si enim ipſe dominus non ante trige-
ſimum ætatis eſt exorſus prædicare annum: quan-
to magis diſcipulos duodecim oportebat non ante
ætatem perfectam teſtes domini publicos Iudæis
eſſe? Porro ſi Martialis, quando dominus aſcendit
in cælum, necdum viceſimum ætatis annum attige-
rat, quid in eo præjudicare poſſumus, quod mi-
nime in locum Iudæ ſubſtitutus fuerit? præſertim
cum anteriores duodecim teſtes, vel grandævi, vel
perfectæ eſſent ætatis, hic autem nondum imple-
tam corporis ætatem haberet. Si autem David,
cum adhuc eſſet adoleſcens, a domino electus in
regnum, & eo jubente conſecratione regia unctus
eſt, tamen non ante regnare cœpit, quam tri- C
ginta ætatis compleret annos: quid mirum ſi
Martialis ætate adhuc adoleſcens unctionem ſan-
cti Spiritus in poteſtate ligandi atque ſolvendi,
& cætera gratiarum chariſmata ad officium apo-
ſtolicum pertinentia, cum aliis a domino accepit
apoſtolis? ubi jam enim pervenit ut integræ eſſet
ætatis, hoc eſt annorum triginta, per beati Petri
legationem Aquitanicæ gentilitatis apoſtolatum
efficaciſſimo opere a domino ſuſcepit. Quod au-
tem dominus juſſit Petro ut dirigeret Martialem
ad prædicandum provinciis Galliarum, idem eſt
ſimillimum illi quo doctoribus Antiochiæ degen-
tibus ait Spiritus ſanctus: *Segregate mihi Paulum* Act. 13.
*& Barnabam in opus quo aſſumpſi eos. At illi oran-
tes & jejunantes, impoſuerunt eis manus, & dimi-
ſerunt eos.* Et ſicut illi miſſi fuerunt a Spiritu
ſancto, quamvis per miniſterium diſcipulorum:
ſic Martialis miſſus eſt a domino in Galliam,
licet per legationem & conſultum beati Petri.
Qui vocante & eligente ſe domino, ætatis quin-
decim annos impleverat tantummodo, tribuſ-
que cum eo permanſit, id eſt uſque ad paſſio-
nem & aſcenſionem, poſt adventum denique
ſancti Spiritus ſuper apoſtolos in Sion, annos
quinque apud Iudæam fecit, & poſt cum Petro
Antiochiæ ſeptem permanſit: at vero dehinc ſe-
quenti anno, imperante domino, Aquitaniam
introivit, in qua per viginti octo annos præ-
dicationi inſtitiſſe cognoſcitur: ſiquidem tertio
Veſpaſiani anno migravit. His igitur verbis æmu-
lorum pertinacia cum pullulans eſſet facile extin-
cta, omneſque peritorum acclamaſſent ſatis fuiſ-
ſe conveniens ætatis perfectionem, in illis qui
duodecim apoſtoli priores electi ſunt, extitiſſe:
interim in illo concilio Pictavenſi ſuper hoc ca-
pitulo ceſſatum eſt.

Subjunxit etiam idem venerandus ſenior qui
hæc perorabat, dicens: Quid multa neceſſe, dile-
ctiſſimi? nil profecto hic obeſſe conſpicitis, quam
illam minus congruam multorum conſuetudi-
nem, non ratione perſpicacem, ſed incuria, ut
aſſolet,

Digitized by Google

ANNO CHRI. 1031.

assolet, torpente, penes plures inveteratam. Quo autem modo hæc quæ in multis invaluit traditio, ex quo, videamus fonte, descendit. Nostrorum equidem patrum non incerta didicimus relatione, quia longe olim, immo ab ipsius discipuli domini tempore, quo, imperante Vespasiano in pace occubuit, usque in tempora nepotum Caroli Augusti, quando in monasticum canonicalis ordo, facientibus Pipino & Carolo fratribus, filiis Hludovvici, in quo ego rector sum loco, permutatus est, eumdem Christi discipulum passim per Aquitaniam priores nostri cum aliis recitabant apostolis, ejusque de apostolo mentionem recolebant: donec juniores, quasi melius zelando, imo dererius sapiendo, cœperunt novitatem inferre, dicentes: Licet nobis patronum Aquitaniæ de loco apostolorum, in quo nunc ultimus est, transmutare, ut sit nobis honorabilior, si primum in confessorum serie eum dicamus: sit nobis principium confessorum, non extremitas apostolorum: eligimus ut sit primus ante omnes confessores, quam ultimus in apostolis. Hoc itaque arbitrio humano nulla ratione fulto, paulatim usque ad hæc tempora nostra talis increvit mos, non tamen in omnibus locis. Nonnullæ quippe ecclesiæ hodieque hac in re antiquiorem retinere videntur observantiam: quam licet alii permutassent in terris, nullatenus tamen potuere ejus imminuere neque obscurare gloriam in cælis, ubi ingens apostolicum decus, in glorioso rutilans apostolorum choro, ante conspectum majestatis gloriæ Dei perenniter possidet. Si ergo priora & antiquiora patrum, secundum veritatem & rationabilem autoritatem, Deo inspirante, recuperamus instituta, olim humanis adinventionibus ablata atque depravata, idque agimus renovando magis quam novitatem præsumptivam tradendo: ut quid culpamur velut transgressores paternorum terminorum, de quibus scriptum est: *Ne transgrediaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui*? cur, inquam, durum id aliquibus videbitur, si rectam veritatis lineam sequimur, si perspicaciores patres antiquos hac in re imitemur, si minus acutos non sectari dignum ducamus? Nonne hic pater Azenerius, atque Benedictus rector monasterii Clusæ sancti Michaelis, pluresque alii doctissimi & reverentissimi abbates & episcopi, tam præsentes quam absentes, una cum Romana apostolica sede, huic sententiæ testificantur nobiscum, bonumque id ac justum Deoque beneplacitum ducunt? Cur autem multorum opinioni incaute aurem præbendo obscurare, immo, quod absit, infalsare tanti gesta patroni videbimur? qua enim ratione possumus eum negare fuisse discipulum domini, eumque in carne secutum? Sed quisnam temere inficiari audeat, eum a domino ad prædicandum missum, necnon & ligandi solvendique cum aliis apostolis potestate promotum; partemque gentilitatis enormem in occiduo climate specialem in sorte apostolatus, Christo jubente ac donante, beatoque Petro consultum præbente, suscepisse? Omnia hæc de illo abnuunt, qui eum aut non credunt esse apostolum, aut, si credunt, non libenter suscipiunt. Illi, inquam, hæc denegare videntur, qui eum non quemadmodum Ioannem euangelistam, sed velut Silvestrum papam, aut unum de his qui dominum in carne non secuti sunt, vel non viderunt, simpliciter confessorem autumant.

Prov. 22.

Tunc quidam moribus & ætate grandævus, ex

A episcopis qui sedebant in concilio, Albiensis videlicet ecclesiæ pastor Æmilius, facto silentio, dixit: Hunc Aquitanicæ patriæ coruscum illuminatorem, qui ad hanc plagam patres nostros venit primus salvare, quem Christus dominus & beatus Petrus, alter imperans ut magister & dominus discipulum & servum, alter exhortans ut condiscipulus & compropinquus condiscipulum & compropinquum, ad salutem & lumen gentium Galliarum, in tenebris & umbra mortis sedentium, direxerunt, justissimum & dignissimum esse omnimodis censemus, ut quo magis possumus excellentiori habeamus honore, secundum tamen rectam veritatis normam. Hæc, inquam, B in eo teneamus quæ non sint ultra veritatem: & quod verum & clarissimum illic est nec prætermittentes nec excedentes, quo eum mage valemus honoremus. Si enim vere a domino ad prædicandum missus est, si discipulus ejus in carne fuit, si unus de illis est, quibus dictum est: *Beati oculi qui vident quæ vos videtis*: qui eum negat apostolum, profecto constat quia veritatem prætermittit, immo impugnat. Si autem ita diceretur apostolus, ut de origine Israel discipulus domini non esset, nec a domino potestatem ligandi ac solvendi accepisset: ultra veritatem fieret transcensio. Vt si quis eum unum de duodecim, dicat fuisse, ultra veritatem pertransit: qui vero ita eum dicit C apostolum, tamquam a domino missum, non de duodecim, sed de septuaginta duobus unum, sive tamquam Paulum & Barnabam, qui post domini ascensionem electi apostoli extiterunt: hic veritatem neque contemnit, neque transcendit, verum nec ad lævam nec ad sinistram devians per viam rectam justitiæ graditur. Igitur si pars aliqua probabilis antiquissimorum patrum comperitur eum dixisse apostolum, & nomen ejus cum aliis pronuntiasse apostolis: bonum mihi videtur nos eorum indubitanter tramitem tenere, ut posteri nostri callem directum deinceps assuescere ipsum non cunctentur.

Luc. 10.

Hæc & his similia eo dicente, alius ex episcopis, videlicet Isembertus Pictavensis ecclesiæ rector, cœpit explanare, dicens: Qui de hoc verbo controversiam parit, nodum in scirpo quærit. Nos non sumus Ebionitæ, qui non recipiunt præter duodecim apostolos, & Paulum quasi transgressorem legis repudiant. Sufficit ad confodiendos adversarios hoc telum acutissimum, hoc est sola beati Hieronymi sententia. Item mucrone validissimo Pauli apostoli, nulla arte aut vi unquam retundendo, omnis pars contentiosa perimenda est. Ait Paulus quia *apparuit dominus undecim, deinde apostolis omnibus*: ut sciamus apostolos fuisse, omnes quos dominus in carne adhuc degens misit ad prædicandum. Ait Hieronymus, ut in præsenti recitatum est lectione: Omnes qui dominum in carne viderunt, eumque postea prædicaverunt, fuerunt apostoli: & cætera. Liquido constat quia Martialis dominum in carne vidit, & eum postea prædicavit. Bonum est eum dici apostolum, quamvis non malum sit dici confessorem. Nam & apostolus Petrus si dicatur confessor, malum non est: cum confessio veritatis semper sit communis per os omnium sanctorum, tam in veteri, quam novo instrumento. Cum hunc autem patronum bonum sit confessorem dici, melius tamen est eum prædicari & apostolum: ne latere videatur sub modio claritas ejus, qua domini discipulus, & sortis apostolicæ unus esse prædicatur. Qui autem contentiose eum

D

E

1. Cor. 15.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

eum dicit confessorem, ideo non bonum esse mihi videtur: quia quasi negare videtur ejus proprium, & inimicitias in ecclesia parit. Ne igitur scissura in ecclesia Dei hac fieri possit occasione: summopere est providendum, ut omnes consono corde & ore unum id quod melius est pronuntient. Sola quæ obesse videtur auribus consuetudo, in melius accipiatur: & schisma ac murmuratio atque dubietas prorsus a nostro communi cœtu aboleatur. Quod si quis contraire præsumpserit huic pacificæ concordiæ, de contentiosis & schismaticis unus judicetur.

Ad hæc venerandus ait Iordanus: Multa, carissimi, ante hos annos hac de re facta est inquisitio, quousque hæc altercatio ad aures apostolicæ sanctæ Romanæ sedis perveniret. Super quo dominus B Ioannes papa exemplar epistolæ nobis est dignatus destinare, magnopere testificans apostolatus ejus gloriam, & redarguens omnes qui eum contradicunt esse apostolum. Quæ epistola sacra conservata in promptu habetur, in qua facile claret testimonium verum Romanæ sedis.

Cui Bituricensis archiepiscopus Aimo respondens, dixit: Textum epistolæ papæ Ioannis omnibus Galliarum episcopis directæ, ante hos quindecim dies in concilio Bituricensi, ubi plures episcopi congregati eramus, coram nobis recitare fecimus: ubi multa doctorum turba interfuit, qui hanc disceptationem sub magna discretione examinantes, invenerunt sanum esse quod Ioannes papa in Romana sede, & vos in hac quæ prima omnium ecclesiarum Galliæ est, sancto Spiritu afflante, de hac justissima re instituistis. Nemo denegat eum fuisse unum de septuaginta duobus. Illis autem dominus dixit: *Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.* Constat ergo quos dominus dixit apostolos, quia vere apostoli sunt. Et hunc protoducein Galliæ semper plures antiquorum, non cum confessoribus, sed cum apostolis pronuntiasse visi sunt. Itaque plurimo doctorum choro persuadente, coram omni populo, in majori ecclesia Bituricensi, testimonium perhibuimus beato Martiali quia apostolus veritatis est. Curavimus enim ne Romanæ apostolicæ sedis decreto & imperio repugnaremus. In testimonium vero veritatis, in eodem concilio tomum scribere rogavimus, quem manibus corroboravimus nostris: quatenus omnibus sit notum, nos de hac re a Romana sede minime velle desciscere: quia non oportet. Porro verbum idem dum in ecclesiæ totius conspectu concionaretur, illico omnis populus quasi vir unus una voce dominum benedixit pro sui gloria patroni. Sicut igitur Romana testificatur ecclesia, cui contradicere nefas est, & quemadmodum in prædicto Bituricensi testificati sumus concilio: ita in præsenti concione generali hanc sententiam justam & necessariam sanctæ ecclesiæ testificamur esse.

Concil Bituricense ante 15. dies.

Luc. 10.

Tunc Deo amabilis Iordanus respondit: Hoc equidem verbum, qualiter ante hos annos, hoc E est in primo anno dedicationis hujus Lemovicensis basilicæ redemptoris nostri, quam hodie exultanter hæc civitas nobiscum recolit, viventibus tunc doctissimo rege Francorum Roberto, & Gauzleno metropolitano prædecessore vestro, hæc sedes Lemovica non sine enormi autoritate d vina receperit, paucis memorare libet. Post multas enim hujus capituli altercationes, aliis assentientibus, aliis vero repugnantibus, cum super hac re factæ multæ essent litaniæ, ut hoc verbum, nisi Dei esset bona voluntas, in concordia hujus

Acta concilii Lemovic. I. an. 1029.

A sedis minime resideret: advenit synodalis ad hanc ecclesiam conventus, ubi tertia die synodi, omnis sacerdotum generalitas, ac cæterorum clericorum numerositas, una nobiscum nobilium virorum & legis doctorum adjuncta multitudine, credo Deo gubernante, unum cor & unam voluntatem hora diei tertia suscepit: taliterque omnibus inspiratum est, ut pacifice, & libenter, atque voluntarie, bona obedientia, hæc susciperetur ab omnibus sententia, deincepsque immutabiliter per nostram diœcesin observaretur. Et bene placuit omnibus, qualiter hanc Deo beneplacitam voluntatem acciperemus: ut quemadmodum multitudini novitas videbatur, ita contra hanc altera quidem res nova, sed magnifica, & glorioſa adversus omnes æmulos confirmaretur. Aggregato itaque maximo populorum conventu, sacratissimum corpus patroni a suo levavimus tumulo: & piissimo obsequio transtulimus super hoc sanctum altare, quod in honorem protomartyris Stephani ipse consecravit. Facta sunt hæc dominica resurrectionis die, in ipsa solemnitate inventionis corporis beati Stephani, atque hujus sancti templi consecrationis, quod idem patronus primum in omni Gallia Deo dedicavit, dirutis, quæ in hoc loco pridem gentilitas coluerat, simulacris. Quæ res ita nobis convenire visa est, ut sicut ille vivens hanc suam sedem totius Aquitanicæ gentis fontem baptismi & illuminationis euangelicæ fecerat, ita corpore suo eamdem visitando perlustrans, isthic nobis hujus daret initium C observationis, hocque institutum membra in reliquum conservandum non cunctarentur, quod exordium in capite suo sumebat. Super hoc itaque altare eodem die mysteria in gloria apostolatus ejus solemniter celebravimus. Quod semper in reliquum celebrare tam hic, quam per omnes nostræ diœcesis ecclesias, & monasteria, mandavimus: ut videlicet ulterius non in confessoris, sed in apostoli recordatione memoria patroni ab omnibus concorditer fieret Hanc etiam diem statuimus habendam in recordatione omnibus annis, qua ad suam sedem egregius pastor translatus est: qua etiam die cathedra ejus, hoc est ordinatio, sive initium episcopatus ejus est. Non quod eadem die consecratus sit in episcopum: (nam die D ascensionis domini consecrationem episcopalem cum aliis episcopis a domino accepit, quando elevatis manibus benedixit discipulis dominus, & ferebatur in cælum) sed sicut est cathedra beati Petri Antiochiæ, itemque cathedra Romæ, non quod tunc consecratus sit episcopus, qui a domino jam olim consecrationem susceperat pontificalem, sed quia tunc primum in illa die apud easdem ecclesias sedit, ad suscipiendum super populum Dei regimen pastorale: ita in hac die, quæ est tertia mensis Augusti dies, hanc domum de fano dæmonum fecit Christi templum, & in ipsa ecclesia hac primum sedit, suscipiens in populo curam & regimen pastoris: quem duo sacerdotes Dei, Austriclinianus & Alpinianus, discipuli ejus, inthronizasse creduntur in hujus ecclesiæ cathedra, in testamento veritatis: ut ubi duo vel tres congregati essent in nomine Salvatoris, in medio eorum ibi dominus esset. Nam & beatum Petrum Linus & Cletus discipuli ejus sacerdotes, immo cum eis idem beatus Martialis condiscipulus ejusdem beati Petri, apud primam Romanam ecclesiam inthronizasse creduntur: quæ ecclesia prima, ut quidam dicunt, est apud titulum qui vocatur Ad primum, &

Anno 1029. quo anno 5. Augusti erat dies dominica.

est

ANNO CHRISTI 1031.

est in honore Leuitæ Stephani primi martyris; ut alii autem ferunt, est apud Lateranis, quia ibi patriarchium est. Altera ergo die, quæ est post dedicationem hujus sacrosanctæ basilicæ, sive inventionem reliquiarum protomartyris Stephani, translatio patroni ad suam sedem, sive festivitas cathedræ ejus, ex eo tempore celebrari solita est in hac eadem sancta Lemovicensi ecclesia. Eodem vero die, consummatis cum tripudio mysteriis, & de apostolica commemoratione instituta fœderato cum pace inter se universo clero & populo, sacratissimum patroni corpus ad proprium retulimus monumentum. Posuimus autem sub anathemate eos, qui in nostra diœcesi ulterius hanc inquietare præsumerent sententiam. Post multum vero temporis, cum in nonnullis per Galliam ecclesiis de hoc verbo murmur fieret, & quidam dicerent: Quomodo potest apostolus esse qui in euangeliis non dicitur, sed nec in actibus apostolorum manifestatur? alii vero putarent numquam hactenus dictum id esse, sed noviter a nobis primum, quod absit, usurpatum esse, iterumque gravis altercatio pullularet: Deo dispensante, directa est nobis super hac re epistola ab apostolicæ Romanæ sedis papa Ioanne. Tunc unanimi consulto decretum fecimus, ut propter hoc verbum iterum aut suscipiendum aut non suscipiendum, congregatio episcoporum atque peritorum virorum ad hanc urbem colligeretur. Si ergo decernitis hanc non suscipi debere sententiam: nec a me ultra suscipienda est, sed magis impugnanda. Si autem suscipitis: & ego ita suscipio, sicut ante susceperam; ut quicumque nostræ diœcesis in eo scandalum generare ulterius præsumpserit, tam vestra quam nostra coerceatur animadversione.

Hactenus concil. Lemovic. I.

Tunc archiepiscopus ait: Sicut jam dixi, & iterum nunc palam omnibus dico: quemadmodum Romana ecclesia suscipit, & suscipi per textum epistolæ mandat, & hanc ipsam rem Bituricense concilium nuperrime collaudavit, sic laudo hoc bonum esse, & in pace suscipio, & hujus sancti concilii fraternitatem absque schismate suscipere id obsecro & exhortor. Si quis autem exhortationi nostræ non acquieverit: habeat judicem Deum, uniuscujusque conscientiæ testem. Verumtamen comprovinciales nostros necesse est, nisi susceperint, admoniti* obediant Romanæ sedi capiti suo, severa autoritate nostra compulsi.

* for. admoneri

Ad hæc Iordanus venerabilis ait: Vt video, quia hoc verbum in bona voluntate Dei a nobis cum pace suscipitur, gratias agimus Iesu Christo domino Salvatori nostro: & benedictus Deus, qui hanc sanctam Lemovicensem ecclesiam sacerdotio beati Martialis nobilitavit, & hanc gentem occiduam ejus fructifera prædicatione ab idolorum servitute ad veram libertatem retraxit. Ipsi patri domini nostri gratiarum actiones offerimus, qui noluit lucernam ardentem sub modio occultari, nec civitatem supra montem positam abscondi: sed quod ab antiquitate patres nostri priores probantur præoccupasse, nunc eventilatum prudenter in diebus nostris, largiri nobis dignatur luce clarius apparere. Vere cælum & terra transibunt: sed verba & promissa Dei non præteribunt. Et si beatus Martialis lux mundi a domino vocatus est: eadem promissio domini impossibile est quin compleatur in eo, qui officio apostolatus & prædicationis, claruit lumine magno. Ideoque in nomine ipso, jure rutilat fulgore apostolico.

Iterum conversus ad archiepiscopum, locutus est, dicens: Iam, si placet, venerabilis pater, absolvatur hodiernum concilium: ne populus festivus tædio moræ nostræ gravetur. Crastina enim & tertia die de aliis disputaturi Deo erimus auxiliante. Nunc ergo simul omnes ad ecclesiam Salvatoris nostri procedamus, ubi nos multus expectat populus: stationem ibi festam agamus, & sacrificium pro solennitate unus ex nobis Deo offerat. Nos quoque reliqui illic circumadstabimus, & populum de præsenti concilio admonebimus, & pacificis benedictionem, bella volentibus maledictionem, secundum legem domini proponemus.

Ad hunc sermonem de sedibus suis surrexerunt episcopi, & cum timore Dei processerunt, ascendentes ad locum templi, ad audienda solennia sacrosanctæ basilicæ. Rogante vero venerabili Iordano, metropolita Bituricensis sacro usus pallio ad celebranda sancta accedit. Inter laudes autem, quæ Τρισάγια Græco nomine dicuntur a conversione vulgaris modulationis, dum versus sanctæ Trinitatis a cantoribus exclamaretur, illico omnes episcopi, cum archiepiscopo & diaconibus cæterisque ministris, ad maximum altare pariter accedentes oraverunt, mutuamque tam sibi quam ministris altaris pacem, ut mos est, dederunt: deinde per circuitum altaris in sedibus præparatis resederunt. Angelico interea hymno cum tropis, id est, festivis laudibus, ornatissime expleto, primam orationem de solennitate ecclesiæ dedit archiepiscopus: secundam, audiente omni ecclesia, de beati Martialis commemoratione annexuit. Quæ oratio in hunc modum continetur:

Omnipotens sempiterne Deus, qui beatum Martialem apostolum ecclesiæ tuæ sanctæ præesse voluisti, quæsumus, nobis, ejus suffragantibus meritis, pietatis tuæ gratiam largiaris.

Quam orationem idcirco præsertim palam omnibus voluit protulisse, ut testimonii apostolatus beati patroni clarus assertor liquido patesceret. Quę oratio, cum secreta, & præfatione, & ea quæ dicitur ad complendum, idcirco Gregoriana esse dicitur: quia a Ioanne papa Romano ad Lemovicenses directa jamdudum fuerat.

Post euangelium denique lectum, facto in plebe silentio, Iordanus pontifex, conversa facie ad plebem, astans coram altari in eminentiori loco, sic alloqui cœpit populum, dicens: Audivimus, dilectissimi, verba sancti euangelii: *Quia venit Filius hominis quærere & salvum facere quod perierat.* Ideo enim Salvator dicitur esse dominus noster Iesus Christus, quia omnes peccantes vult ad salutem revocare, dicente apostolo: *Fidelis sermo, quia Christus Iesus venit in mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum.* Cumque de fide Zacchæi, qui defraudata reddidit in quadruplum, paucis dixisset, atque ad milites, deprædantes sive per calumniam vel potentiam res sanctuarii, & pauperum turbam opprimentes, ut fidelem Zacchæum imitantes ea juste restituerent quibus rapuerant, retraxisset sermonem: ad ultimum adjecit, dicens: Ecce propter vestram pacem, dilectissimi, hic adsunt pastores ecclesiarum sancti fratres nostri episcopi, qui ad sublevandum onus mei ponderis, & vos salvandos atque pacificandos, dignati sunt ad hanc urbem convenisse, sequentes domini nostri Iesu Christi exemplum, qui venit quærere & salvum facere quod perierat. Qua de una re cum illis moneo vos, obtestans in domino Iesu, quatenus nemo vestrum illis inobtemperans existere præsumat, nemo sese a concilio isto excu-

Luc. 19.

1. Tim. 1.

Luc. 19.

ANNO CHRISTI 1031.

sando subducat: sed omnes principes & capita populorum ex Lemovicensi provincia in crastinum & tertium diem ad nos cum pace conveniant, & nullus a nostro cœtu communi secedat, nisi a nobis voluntario animo jussus.

Convenientibus autem ad concilium, nemo alteri propter aliquas inimicitias nocere præsumat, sive in facultatibus, sive in domo ejus, neque dum hic steterit, neque dum ad propria redierit, neque ante septem dies postquam regressus fuerit. Nemo in hac congregatione seditionem generet, neque extra urbem: nullus aliquid per vim rapiat: nullus, ut assolet, quasi propter justas querelas, pugnam inire constituat: nullus hic expeditionem, neque equitatum ineat aliquando agendum. Sed nihil aliud hic quam pacem quispiam inquirat, si forte pax nobis a domino tribuatur quieta: quia hic conventus proprie conventus domini est, ad inquirendam pacem, ad consolandam sanctam Dei ecclesiam.

Hæc qui observaverit, tamquam filio pacis, immo Dei, a domino nostro Iesu Christo, & sanctis apostolis ejus, absolutionem conferimus peccatorum, & benedictionem æternam: ut sicut dominus beato Petro, & huic beato Martiali, ad cujus sacratissimum corpus assistimus, cæterisque apostolis, virtutem atque potestatem ligandi atque solvendi tribuere dignatus est; ita a peccatorum nexibus absolvere dignetur eos, qui de pace & justitia Deo & nobis, qui ejus vice licet indigni fungimur, obedire festinaverint. Qui autem pacem nostram non susceperint: tamquam non Deum, sed diabolum sequentes, huic damnationi, quam modo coram recitare jubebimus, subjacebunt. Pax autem nostra ad nos revertetur, sicut dominus in euangelio ait: *Si fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra; sin autem, ad vos revertetur.* Tunc jubentibus episcopis, idem qui euangelium pronuntiaverat diaconus, sic in tomo chartæ excelsa voce maledictionem coram populo in tribunali ante altare legere cœpit, dicens:

Luc. 10.

Excommunicatio in seditiosos.

Ex autoritate Dei Patris omnipotentis, & Filii, & Spiritus sancti, & sanctæ Dei genitricis Mariæ, sanctique Petri apostolorum principis, & beati Martialis, & aliorum apostolorum, atque omnium sanctorum Dei. Nos episcopi, in nomine Dei specialiter congregati, Aymo archiepiscopus Bituricensis, Iordanus antistes Lemovicensis, Stephanus Aniciensis, Renco Arvernensis, Ragamundus Mimatensis, Æmilius Albiensis, Deusdedit Caturcensis, Isembertus Pictavensis, Arnaldus Petracoricensis, Roho Engolismensis: excommunicamus illos milites de isto episcopatu Lemovicensi, qui pacem & justitiam episcopo suo firmare, sicut ipse exigit, nolunt, aut noluerunt. Maledicti ipsi & adjutores eorum in malum: maledicta arma eorum, & caballi illorum: erunt cum Cain fratricida, & cum Iuda traditore, & cum Dathan & Abiron, qui vivi introierunt in infernum. Et sicut hæ lucernæ extinguuntur in oculis vestris, ita gaudium eorum extinguetur in conspectu sanctorum angelorum: nisi ante mortem ad satisfactionem atque emendationem, sive pœnitentiam dignam, venerint in judicium episcopi sui.

Omnes episcopi & presbyteri candelas ardentes in manibus tenentes, mox eas in terram projicientes extinxerunt. Ad quod verbum cor populi valde expavit, & omnes clamaverunt, dicentes: Sic extinguat Deus lætitiam eorum, qui pacem & justitiam suscipere nolunt.

His dictis, dominus Iordanus ait ad populum: Hæc verba maledictionis eodem dicta sunt tenore nuperrime in sancto concilio Bituricensi in adversarios pacis. Quemadmodum autem inter Bituricenses, Deo donante, pax firmata est: ita inter Lemovicenses pacem fieri optamus. Post hæc singuli episcoporum, & ultimus archiepiscopus, de pace populum monuere, dicentes: Sicut pastor vester ecce prædixit vobis de pace, ita nos ejus dicta firmamus uno corde, & uno consensu, ex autoritate Salvatoris Iesu Christi domini nostri, & beati Petri, atque beati Martialis, sanctorumque aliorum apostolorum, quibus proprie a domino collata est potestas ligandi atque solvendi. Quidquid hic pastor vobis a Deo datus confirmat, confirmamus; & quidquid destruit, destruimus; ligamus, quos ipse ligat; benedicimus, quibus benedicit.

ANNO CHRISTI 1031.

His & hujusmodi peroratis, facto silentio, cum ad horam confractionis dominici corporis ventum esset, atque ex more archiepiscopus benedictionem populo funderet, super beati Martialis nomine mentionem interseruit, ita dicens: Benedicat & custodiat vos omnipotens Deus, domumque hanc sui * muneris præsentia illustrare, atque suæ pietatis oculos super eam die ac nocte dignetur aperire. Amen. Concedatque propitius, ut omnes qui ad solennitatem anniversariam dedicationis hujus basilicæ hodierna die convenistis, intercedente beato Martiale apostolo, & cæteris sanctis suis, quorum reliquiæ hic pio venerantur amore, vobiscum hinc veniam peccatorum vestrorum reportare valeatis. Amen. Quatinus eorum interventu ipsi templum sancti Spiritus, in quo sancta Deus Trinitas jugiter habitare dignetur, effici, & post hujus vitæ labentis excursum ad gaudia æterna feliciter pervenire mereamini: *& cætera quæ in episcopali benedictione proferri solitum est.* Secundus tamen benedictionis ille versus in eo codice, sicut & in nonnullis aliis, nomen beati Ioannis euangelistæ inscriptum continebat: verum, ut dixi, ob loci, & festivitatis opportunitatem, convenienter & consulto hæc circumstantium peritorum assensu ab archiepiscopo in beati Martialis proprietate & gloria dicta sunt. Quod valde placuit omni ecclesiæ summo amore & tripudio. Certissimum quippe tenemus ea placere Spiritui sancto, quæ plurimorum fidelium consensu in unam voluntatem conveniunt, juxta quod scriptum est: *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una.* *numinis

Act. 4.

Claudente luce diem, finitis vespertinis solenniis, Æmilius pontifex veneranda canitie angelicus, in eadem basilica, hanc, propter patrocinium beati Martialis, benedictionem dedit populo, dicens: Omnis qui vos in apostolicis tribuit consistere fundamentis, benedicere vos dignetur, beati Martialis apostoli sui intervenientibus meritis, *&c. qua sequuntur.* Consilio autem inito, episcopi semetipsos altrinsecus monuerunt, ut tarditate remota, crastino valde mane, quod illuxit sexta feria, ad concilium iterato cogerentur in unum. Quod qualiter actum sit, sequenti lectione paucis perstringendo reservabimus: postulantes dominum ut utilia quæ oculis ipsi vidimus, & auribus præsentes audivimus, memoriæ nostræ suggerere ad literis mandandum dignetur Deus & dominus noster Iesus Christus, cum quo est gloria Patri una cum Spiritu sancto, per immortalia sæcula sempiterna. Amen.

SESSIO

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

SESSIO. II.

Celebrata XIII. Kalendas Decembris.

Cui inſerta eſt enarratio rerum in concilio Lemovicenſi I. anno MXIX. *geſtarum.*

SECVNDO interea concilii die, poſt anniverſariam dominicæ baſilicæ ſolennitatem excurſam, ſurgentes epiſcopi ad pſallendum ante lucem, atque cum aurora lucis daret primum initium ipſi diei, altaris myſterium Domino perſolventes: valde mane, antequam clarius illuceſceret, ad baſilicam ſanctæ ſedis aggregati, congruenti & diſpoſito ordine intraverunt ad concilium. Litaniam impoſuit illis tribus diebus jam dictus dominus Azenerius, venerabilis pater monaſteriorum ſancti Martini Maſciacenſis, ſanctique Benedicti Floriacenſis, qui una cum antiſtite Bituricenſi ad concilium Lemovicenſe advenerat. In quibus litaniis beatum Martialem inter aliorum apoſtolorum nomina enuntiavit per ſingulos die. Nam hæc illi & ſuis antiqua inerat conſuetudo, ſicut ipſe cunctis in concilio publice prædicabat. Erat autem apprime liberalium artium peritus, qui dicebat valde fieri inconveniens, eum qui poteſtatem ligandi & ſolvendi a Redemptore cum aliis apoſtolis acceperat, inter eos ſanctos qui non acceperant prædicari. Licet enim omnes epiſcopi poteſtatem habeant ligandi & ſolvendi: non tamen eam a Chriſto privatim alii acceperunt, niſi tantummodo illi qui eum in carne beatis oculis viderunt, & ſecuti ſunt, & ab eo ad prædicandum miſſi ſunt; dicente Domino: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Hoc cum dixiſſet, inſufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Porro cum oraſſent omnes in unum; & ab archidiacono data eſſet congrua lectio, & deinde conſequenti ordine ab eo qui verbum declamatorie jubentibus epiſcopis fecit, doctrina ex ſcripturis divinis, & de fide catholica promulgata eſſet: iterum inter epiſcopos ſermo habitus eſt de veritate requirenda, & uſque ad mortem obſervanda, de fallacia notanda, & ad nihilum redigenda, de juſtitia, de pace, de patrum ſtatutis inviolabiliter tenendis.

Ioann. 20.

In primis itaque, antequam de aliquibus inter epiſcopos confabulatio fieret, extitit ex majoribus quidam qui archiepiſcopo diceret: Quoſdam, cariſſime pater, ex clericorum ordine in hac ſede & in hac urbe modo eſſe deprehendimus, qui non ratione, ſed levitate veſtris non obſequi parant verbis, quibus heſterno concilio agitatum eſt de beato Martiale Aquitaniæ doctore, ut potius inter apoſtolos quam inter confeſſores pronuntiari ab omnibus recte debeatur. Super qua re quidam adhuc, velut novitatis nacti occaſionem, murmurant in angulis.

Cui archiepiſcopus ita reſpondit: Nullus noſtrum ignorat, heſterno coram omnibus rationabiliter eſſe diffinitum, quod beati Martialis legationis teſtimonium ab antiquis præoccupatum & teſtificatum ſit: & quia ſicut caput noſtrum Romana ſancta apoſtolica ſedes comprobat, ita nos ejus membra hoc idem debemus ſuſcipere, & omni veneratione amplecti: & quia qui poteſtatem ligandi atque ſolvendi proprie a Chriſto, in terris in carne adhuc degente acceperunt, abſque dubio apoſtoli ſunt: & quia nemo contradicere vero poteſt, beatum Martialem a Chriſto *in* terris in carne adhuc degente, poteſtatem ligandi & ſolvendi cum reliquis apoſtolis accepiſſe. Sancti etiam doctores & patres noſtri antiqui, columnæ eccleſiæ fortiores proclamant, omnes qui dominum in carne viderunt, eumque poſtea prædicaverunt, fuiſſe apoſtolos appellatos. Et quis negaverit, beatum patronum iſtum, vidiſſe dominum in carne, & eum poſtea prædicaſſe? Paulus quoque doctor gentium alios, exceptis undecim, ſcribit eſſe apoſtolos, dicens: *Apparuit dominus undecim; deinde apoſtolis omnibus*; hoc eſt ſeptuaginta duobus, de quibus indubitanter unum eſſe credimus beatum Martialem. Nam & cum dominus diceret: *Nonne vos duodecim elegi*? numquid dixit: Nonne vos duodecim apoſtolos elegi? Potius ſubauditur, diſcipulos, teſte Ioanne euangeliſta, qui ait: *Multi diſcipulorum ejus abierunt retro, & jam non cum illo ambulabant.* Dixit ergo Ieſus ad duodecim, ſubauditur, diſcipulos: *Nonne vos duodecim*, ſubintelligitur, diſcipulos, *elegi*? Et profecto conſtat multitudinem fuiſſe diſcipulorum domini, illoſque ſpecialiter fuiſſe apoſtolos, quos ipſe dominus elegit, & miſit ad prædicandum. Nonne electi ad prædicandum fuerunt illi, de quibus Lucas ait euangeliſta: *Deſignavit dominus, & alios ſeptuagintaduos, & miſit illos, dicens: Ite, ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos.* Sed quia contendunt de beato Dionyſio, & aliis patribus antiquis Galliarum: numquid Dionyſius & Saturninus, genere gentiles, ab ipſo Ieſu, antequam in cælos aſcenderent, acceperunt poteſtatem ligandi & ſolvendi cum his qui dominum in carne viderunt, & ſecuti ſunt? Numquid uſque hodie inveniuntur, quia de novitate cauſantur, nomina Dionyſii & Saturnini ſcripta uſpiam per litanias inter apoſtolorum nomina? Liquido conſtat vero quia per antiquiſſimos codices, penes innumeros locos & gentes longinquas, beatus Martialis una cum aliis apoſtolis ſcriptus eſt. Apoſtolus ergo ſit nobis, quia & erat antiquis. Quod denique de beatis Dionyſio & Saturnino dixi, eodem modo dictum puta de Vrſino, de Auſtremonio: de Fronto genere Petracorico, de Iuliano Cenomanenſi, genere Romano, & de aliis, qui apoſtolos viderunt in carne, vel videre potuerunt, qui tam a beato Petro, quam a beato Clemente ſive ſucceſſoribus ejus, in Galliam poſt beatum Martialem prædicare miſſi ſunt. Illi non ſpecialiter a Chriſto, ſed ab eis qui illos in epiſcopatus ordine conſecrarunt, poteſtatem ligandi ſolvendique acceperunt: quemadmodum & ego ipſam poteſtatem non meo merito, ſed gratia Dei, ab eo qui mihi gratiam tribuit epiſcopatus, conſecratore meo, præſente videlicet domno Iordano, hujus ſanctæ ſedis Lemovicenſis paſtore, accepi. Sed quid adhuc plura recapituſari opus ſit, de quibus jam & ab antiquis patribus, & a ſancta Romana & apoſtolica ſede, & nuper a concilio Bituricenſi, & hic heſterna peritorum diſputatione plenius ad ordinem perfectum definitum eſt? Nihil itaque jam aliud reſtat, quam ut a nobis hic in conſpectu concilii publica damnentur excommunicatione, quicumque clerici de omnibus comprovincialibus noſtris ulterius poſt hoc concilium repugnanti animo beatum Martialem, doctorem primum Aquitaniæ, in alio quam in apoſtolorum ordine & memoria enuntiaverint.

1. Cor. 15.

Ibidem.

Luc. 10.

Et cum auſtero vultu metropolitanus ligamentum damnationis vellet ab ore proferre, ſic domnus Iordanus locutus eſt ei, dicens: Petimus autoritatem

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

ritatem veſtram, venerabilis pater, ut hodie hoc judicium ſuſpendatis a clericis hujus ſanctæ ſedis. Adhuc enim, ſecundum dominicam vocem, corripiam eos hodie inter me & ipſos ſolos. Si me audierint, lucratus ero fratres meos: ſi autem non me audierint, adhibebo mecum adhuc unum vel duos ex præſentibus coepiſcopis fratribus noſtris, ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum. Quod ſi eos non audierint, dicam eccleſiæ, publico præſenti concilio, ut omnes audiant in teſtimonium. Si autem eccleſiam, hoc eſt ſanctum præſens concilium, non audierint: erunt mihi ſicut ethnicus & publicanus: & tunc verbo veſtræ autoritatis ligate eos, tamquam non hominibus, ſed Spiritui ſancto inobedientes. Namque, ut ait Auguſtinus, Spiritus ſanctus, qui quondam per apoſtolos loquebatur, nunc etiam per nos loqui dignatur, quotiens de divinis diſſerentes veritatem loquimur.

His verbis primatis credens archiepiſcopus: Ergo, inquit, cætera quæ ad concilium pertinent, domino opem ferente, diſcutiantur.

Cumque de regulis eccleſiaſticis diutius explicaſſent, ait domnus Iordanus: Bene placet ut Bituricenſis concilii capitula in promptu afferantur, ſi forte Lemovicenſibus hæc ipſa tantummodo coaptentur, an aliter clero noſtro placeant, ſive alia opportune ſuperadjiciantur. Non enim una eademque lex omnibus eccleſiis ſive populis, ſive civitatibus, ſive gentibus, ſemper poteſt congruere, ſed quædam pro qualitate locorum, & gentis, & animorum, quamvis diverſo tamen congruenti ordine, in conſuetudinem deducuntur. Nihil quippe obeſt diverſa locorum conſuetudo: ſi tamen ratione ſive autoritate fulciatur. Plus tamen ratio quam autoritas prævalere debet: nam gentiles pro majorum ſuorum autoritate, nulla tamen ſubnixi ratione, idola colunt. Quia quædam autoritas ſine ratione videtur eſſe: ratio vero per ſemetipſam autoritatis dignitatem accommodat. Atque ideo multorum majorum autoritas ſæpe in melius commutata, ſive penitus neglecta eſt: quia minus ratione fulcitur. Gravis autem culpa eſt, ſi quis pro arbitrio autoritatem, quæ rationis plena eſt, contemnere præſumit. Rationabilis itaque autoritas, ſive ratio cum autoritate, & autoritas cum ratione, ſemper ut ſeſe dignam præbeat & excellat neceſſe eſt. Diverſarum igitur conſuetudinum uſus & obſervantia per populos, per loca, niſi fidei, ſpei, & caritati contraria ſint, nihil officere Chriſtianæ dignitati videtur: immo illa conſuetudo ſemper ad religionem prodeſſe creditur, quæ tum pro loco, tum pro tempore, pro neceſſitate, pro dignitate, pro ratione, pro autoritate, unanimi voluntate fratribus in unum habitantibus bene complacere videtur. Quid enim? Numquid canonici monachos pro duodecim lectionibus, vel monachi canonicos pro novem numero reprehendere poſſunt? Vtraque enim ratione & autoritate firma ſunt: ter quatuor pro quatuor mundi partibus ſanctæ Trinitati ſubjectis, ter autem ternis pro novem angelorum ordinibus ſanctæ Trinitati gloriam dantibus. Duodecim comprobavit ille vir ſpiritu omnium juſtorum plenus ſanctuſque papa Gregorius, prius monachus, poſtea apoſtolicus. Novem traditæ ſunt a diſcipulo beati Petri Ignatio martyre, qui per novenarium numerum lectiones & pſalmos ab angelorum choris prolata audivit in cælo: deinde a Nicæno concilio, deinde ab ipſo ſancto Gregorio hic numerus in pſalmis & lectionibus atque reſponſoriis obſervatus eſt. Quid etiam orientalibus vel occidentalibus clericis uſus barbam radendi vel non radendi officere ad religionem videtur? Iſti enim Petrum apoſtolum autorem hujus conſuetudinis habent: & cum autoritate hanc tenent rationem, rationabile eſſe dicentes clericos a laicis, ſicut in vita, ita in corporis habitu differre. Quocirca hic mos ad religionem nobis potius prodeſſe quam obeſſe perſpicitur. Illi autem barbam non radendi morem eligunt, Paulum ſive Iacobum fratrem domini apoſtolos in autoritatem ſibi aſſumentes. Qui cum autoribus rationem adjungunt (fieri quippe oportet rationabile obſequium noſtrum) rationabile dicentes, clericos ſicut & laicos decorem in facie ſervare virilem, juxta dignitatem humanæ conditionis a Deo creatam, quæ ſolum virum barbam propter decorem habere voluit, & in vertice ſolummodo capitis clericatus ſignum præmonſtrare: aliam adjungunt ſibi rationem, quia dominus noſter Nazaræus & intonſus eſſe voluit, ferrum ſuper caput ejus non aſcendit, coronam ſpineam dumtaxat in vertice dignatus eſt pati. Ad cujus inſtar clericorum corona in vertice, ferro incidente figuratur, ut regnum & ſacerdotium Chriſti etiam in clericorum capitibus raſura ipſa præmonſtretur. Ita ſicut ſuper hac re noſtra conſuetudo autoritatem, ſimulque rationem & religionis habet augmentum: ſic etiam penes Græcos, illorum talis a noſtra diſſidens conſuetudine conſuetudo, autoritatem una cum ratione & religionis continet fructum. Et hac in re neque illi nos, neque nos poſſumus reprehendere illos: ſicut de fidelibus qui carnibus veſcebantur, ait apoſtolus: *Qui non manducat, manducantem non ſpernat: & qui manducat non manducantem non judicet. Qui enim manducat, domino manducat; & qui non manducat, domino non manducat.* Qui porro autoritatem obſervant cum ratione, recte poſſunt reprehendere illos qui ſine ratione cuſtodiunt autoritatem: hi autem iſtos nullo modo. Qua de re qui beatum doctorem Aquitaniæ inter confeſſores proponunt, autoritatem habentes majorum ſine ratione, dicentes ſic propoſuerunt. Qui ante nos fuerunt illi & illi, merito reprehenduntur ab his qui cum autoritate rationem oſtendunt; proponentes eum una cum aliis apoſtolis, & dicentes: Illi & illi antiqui patres apud illa authentica loca, & Romana apoſtolica ſedes, illique peritiſſimi viri, eum propoſuerunt in apoſtolorum ordine. Rationabile autem eſt, ut ille qui inter alios a domino accepit virtutem prædicandi euangelium, poteſtatem ligandi & ſolvendi, ſcientiam omnium linguarum, & ſignaculum apoſtolatus habet Galliã, ideoque apoſtolus eſt, merito cum ipſis apoſtolis proponatur, & memoria ejus de gloria apoſtolatus ſemper confirmetur. Iſti ergo illos, non illi iſtos, ſuper hac re arguere juſte poterunt. Hæc idcirco dixi, ne diverſorum diverſæ conſuetudines & leges, ſi rationem habent, ſcandala generent. Obſervandum equidem nobis magnopere eſt ante omnia & ſuper omnia, uti mandatum Dei, & non noſtras traditiones, populo obſervandas tradamus: & nihil niſi ſcripturarum divinarum autoritate fultum agendum ſtatuamus: nihilque de cordibus, nihil extra præceptum domini, & ſanctorum patrum, quod abſit, conſtituere, docere, vel jubere præſumamus. Quæ vero aliis trademus, primi nos ea ipſi faciamus, ne ſimus de illis ſuper cathedram Moyſi ſedentibus, ſuper quibus Salvator ad turbas & ad diſcipulos ſuos, ait: *Dicunt enim, & non faciunt.* & iterum: *Digito autem ſuo nolunt ea movere.* Rom. 14. Matth. 23.

His

ANNO CHRISTI 1031.

His dictis, conuersus archiepiscopus ad eum qui ad dexteram suam super aliam cathedram sedebat, sacris vestibus ornatum Azenerium abbatem, dixit ad eum: Rogamus, carissime, ut, sicut domnus Iordanus pontifex jubet, capitula Bituricensis concilii, velut vos ipsi, qui interfuistis, audistis, huic sancto concilio coram exponatis.

Tunc ipse enuntiare cœpit, dicens:

Concilium Biturice ese sup. editum pag. 864

Hæc sunt capitula, super quibus hoc tempore depravata erat S. Bituricensis mater ecclesia. Itaque patrum sequentes vestigia, statuerunt, qui præsentes ibi fuerunt episcopi, Aymo Bituricensis, Stephanus Aniciensis, Renco Arvernensis, Ragamundus Mimatensis, Æmilius Albiensis, Deusdedit Cadurcensis, hæc servanda ab ecclesiis sibi commissis.

In primis, ut per omnes, *&c. jam edita, pag.* 865.

Talia senior cum peroraſſet, ait domnus Iordanus: Omnia nobis hæc bene placent: tantum de corpore domini mutando, propter presbyteros qui omnibus dominicis diebus ad ecclesias suas nequeunt adesse, placet ita temperanter institui, ut ab omnibus valeat inexcusabiliter observari. Quæ enim in ecclesia instituuntur, sic debent fieri moderata, ut absque importabili fasce ab omnibus portentur, & qualiter animæ salventur, & quod facit ecclesia, absque murmuratione faciat, & ne inobedientia locum inveniat.

Itaque placet, ut corpus domini in anno per duodecim terminos renovetur in omnibus illis ecclesiis ubi incessanter custodiri solet, hoc est, in pascha, in pentecoste, in nativitate sancti Ioannis, ad vincula sancti Petri, in assumptione sanctæ Mariæ, in festivitate sancti Michaelis, in omnium sanctorum, in sancti Andreæ, in natali Domini, in hypapante, in quadragesima, in media quadragesima. His enim distinctionibus anni, omnes presbyteri ad proprias possunt recurrere ecclesias: & ipsum corpus Domini, quod mutatur, non nisi a mundis ecclesiæ ministris sumatur. Monasteria vero monachorum regularia, quia diligentius & nitidius omnia ad cultum altaris procurant, in abbatum suorum arbitrio de his, sicut de aliis regulis, permittimus. Illi enim nostris legibus constringi non debent, qui ultra nos per arctam & angustam portam vitæ ingredi appetunt, qui voluntatem propriam frangunt, qui jugum ab adolescentia portant, qui episcoporum jussis summopere in omnibus obediunt. Tales, inquam, legibus non oportet subjici conciliorum, nisi forte reprehensioni vel contemptui patuerint. Sic apostolus ait: *Iusto lex non est posita: sed injustis, & non subditis, impiis & peccatoribus, sceleratis & contaminatis, patricidis & matricidis, homicidis, fornicatoribus, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, perjuris, & si quid aliud sanæ doctrinæ adversatur, quæ est secundum euangelium gloriæ beati Dei quod creditum est mihi.* 1. Tim. 1.
Nam & abbates regulares non ideo ad synodum venire cogo hujus sedis, ut arguantur: sed ut mihi de rebus ecclesiasticis moderandis consultum præbeant, quatenus ipsi spirituales viri, dum mihi per diversas multorum curas dispersо opem ferunt ad sublevandum onus, in retributione coronæ mecum participentur. De cultu enim ecclesiastico & reverentia corporis Domini, probavi ipse oculis meis regulares per Lemovicinum monachos altaria & codices, vestimenta, calices, linteamina, & cuncta quæ ad altare pertinent, mundissima quotidie, & cum reverentia servare.

Cumque de his, & aliis hujuscemodi, plura dicerentur, & archiepiscopo omnibusque placerent, accusatores justi extiterunt ex senioribus, qui dicerent in concilio: In loco sancti Petri *Bellocensis monasterii, sancta ecclesia Lemovicensis vim patitur. Hic siquidem locus in ordine regulari quondam fuit illustris: nunc autem ita a sæcularibus conculcatus est, ut super monachos ipsius monasterii dominetur abbas sæcularis, & absque monachi habitu.

ANNO CHRISTI 1031.

*Corr. Bellocensis

Clamaverunt omnes qui erant in concilio: Hoc magna destructio est, ut cæcus videntes ducat, stultus sapientes doceat. Hac enim in re disciplina moritur, locus hypocrisis monachis datur, occasio propria possidendi monachis surripitur, per quæ decepti perire possunt. Capite morbido totum corpus inutile est, & pro tali destructione locorum Dei, ira super populos a facie Dei egreditur.

Tunc requisiti monachi supradicti monasterii, adstantes in conspectu episcoporum, dixerunt: Ordinetur nobis abbas idoneus secundum regulam, & in pace erimus: lugentibus enim nobis iste super nos tyrannidem arripuit. Vt autem præsentibus episcopis sit notum, Rodulphus archiepiscopus quondam Bituricensis, monasterium ipsum tempore Caroli regis in fundo suo construxit, & prædiis suis multisque donis satis superque nobilitavit. Post cujus transitū ad cælos longo excurso tempore, occasione reperta, comes Tolosanus cœnobium ipsum suæ potestati addixit: & comiti Petracoricēsi in beneficio largitus est. Ille quoque vicecomiti Combornensi concessit, qui nunc nobis laicalem personam imposuit, ea de causa quia Bernardus monachus Solemniacensis, & postea episcopus Cadurcensis, nobis vero abbas, antecessor ejus, avunculus ejus extitit.

Dixerunt episcopi: Ecclesiastica officia non secundum carnis originem, sed secundum meritorum virtutem, distribui oportet.

Cumque ille clericus, non monachus, abbas, sæculari nobilitate ac generositate magnus, mox vocatus in concilium ante episcopos reus adstaret, genibus positis, & super hac re judicaretur secundum canones, ita respondit: O reverentissimi patres, hanc, rogo, justo judicio corrigite rem, & libenter consentio.

Dixerunt patres: Idoneum ex regularibus monachis aliquem adducito ante domnum Iordanum, ut ipse eum regulariter ordinet abbatem ad regendum ipsum locum: & tu extrinsecus non dissipator, sed defensor & provisor loci adesse memento. Itaque episcopi, postquam de his diu locuti essent, primati Lemovicensi sub testimonio concilii, & VVilielmi ducis Aquitanorum, hoc taliter commiserunt negotium: ut usque ad natalis Domini festivitatem, quæ in sexta hebdomada expectabatur, ordinaret in eo loco dignum pastorem secundum regulam. Quod si contradicentes reperiret qui id fieri non permitterent: & ipsos, & ipsum locum excommunicatione canonica ligaret, donec idem locus ad pristinam revocaretur dignitatem.

Quibusdam vero scisitantibus, si qui monachorum forte de eodem sæculari loco ad alium regularem transmigrare vellent, utrum eis liceret: eruditi qui aderant, recte sapere tales judicabant. Tales, inquiunt, Deo placere student. Nam si perfectus est, qui inter malos bonus est: tamen bonorum consortium adipisci laudabile & perutile est. Quia sicut Spiritus sanctus per psalmistam ait: *Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris: cum perverso autem perverteris.* Et rursum apostolus: *Corrumpunt mores* Psal. 17. 1. Cor. 15.

ANNO CHRISTI 1031.

bonos colloquia malæ. Rursus scriptura ait: *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui communicaverit superbo, induet superbiam.* Nam si lilium inter spinas lucet, tamen gravatur a spinis, & glorioſius crescit inter amœna quam inter spineta. Nam & ipse regularis abbas si contigerit ut super sæculares ordinetur monachos, nec eos ab illicitis potuerit deflectere, nec habuerit bonos qui eum adjuvent ut patienter toleret malos: satius est eos derelinquere, & secum solum habitare, quam eorum incorrigibili mordacitate, cordis trãquillitatem amittere. Et juxta dominicam vocem, melius est ei luscum vel claudum in vitam intrare, quam duos oculos, vel duos pedes habentem, mitti in gehennam: hoc est, melius est se solum lucrari, quam cum pravis, quos inutiliter amat, detrimentum pati. De talibus loquitur Spiritus sanctus per prophetam, dicens: *Fili hominis, increduli & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas.* Et item Iob: *Frater fui draconum, & socius struthionum.* Et Dauid: *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam?* Certe beatus Benedictus sæculares vel agrestes monachos, qui eum veneno necare conati sunt, ideo deseruit, ne mentis suæ tranquillum oculum eorum pessima fœditate turbidaret. Vt enim sancti patres dixerunt, quidquid pacem vel tranquillitatem cordis, qua Deum assidue cogitare debemus, perturbare potest, quamvis utile, quamvis necessarium sit, abjici oportet: quolibet quippe vitio cor perturbatum, Deum cogitare non potest. Hæc dicentes, non eos damnamus, qui inter pseudomonachos boni aliquotiens, vel cum pravis majoribus necessario degunt: si tamen illud adimplent quod scriptum est: *Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt facere nolite:* & item: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias.* Et periculis in falsis fratribus apostolus exercitatus est: & præcepta pastoris in omnibus adimplere, etiamsi ipse, quod absit, aliter agat. Et in talium exemplo beatus Petrus Lot in testimonium assumit, dicens: *Et justum Lot a nefandorum conversatione eruit, habitantem inter eos qui de die in diem animam justam iniquis operibus cruciabant.* Nec de solis monachis, verum etiam generaliter de omnibus Christianis, qui boni inter malos conversantur, hæc dicta sunt. De talibus item Paulus ad discipulos ait: *In medio nationis pravæ & perversæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo.* Hinc Ioannes Pergami ecclesiæ: *Scio*, inquit, *ubi habitas, ubi sedes est satanæ, & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam.* Ergo, sicut Gregorius ait, bonus non est qui malos tolerare recusat. Et tanto magis mali tolerandi sunt, quanto & amplius abundant. Regulares autem monachos dicimus, qui illicita nolentes, non suo sed alieno imperio vivunt: quibus omnia in medium conferuntur communia, nec aliquid habent quod abbas non dederit aut permiserit. Potest autem, quamliber difficile contingere possit, regularis unus inter plures agrestes conversari, si tamen ab illicitis sese continet; si his quæ sibi ad hujus vitæ usus congruunt, permittente aut dante eo qui sibi præest, contentus fuerit: juxta quod apostolus loquitur, dicens: *Habentes victum, & tegumentum, his contenti sumus.* Sæculares autem monachos illos dicimus, quos regulares monachi in die judicii judicabunt: sicut Ninivitæ, vel regina Austri, dicente domino, Iudæos incredulos damnabunt; vel apostoli duodecim, tribus Israel duodecim judicabunt, quia illis credentibus illi credere noluerunt. Sic isti illos judicabunt, quia istis regulariter viventibus, illi regulariter vivere noluerunt. In capitibus ergo justis monasteria eriguntur & vigent, in vitiosis ruunt & languent. Episcopus itaque, ad cujus diœcesin pertinent monasteria, & abbates, atque Christiani vicini, nisi prohibuerint indignos in pastoralem curam ingredi, malum in illos respicit: sicut bona merces a Deo illos expectat, si familiæ Dei dignos constituant dispensatores.

ANNO CHRISTI 1031.

Eccl. 13.

Ezech. 2.

Iob 30.

Psal. 54.

Matth. 23.

Cant. 2.

2. Petr. 2.

Philip. 2.

Apoc. 2.

1. Tim. 6.

Hæc & his similia cum mystico & utili audientibus sermone de sublimiori proposito edissertata essent, ait domnus Iordanus: Ago Deo gratias, quia in diœcesi Lemovicensi plura monasteria recto tramite incedunt, & boni odoris de se exempla latius diffundunt, sicut apostolus ait: *Christi bonus odor sumus Deo, in his qui salvi fiunt, & in his qui pereunt.* Hos quippe, qui præsentes huic sancto concilio interfuerunt, abbates Lemovicenses laudo, & testificor in domino Iesu, quia cum sibi subditis regulariter agentes, lucrandis animabus potius invigilant, quam de caducis rebus & transitoriis curent. Dignum est enim, ut quicumque suscipiunt animas regendas, præparent se ad rationem reddendam. In primis denique familiam beati Martialis in hac urbe, & Cambonense monasterium beatæ Valeriæ possessionem beati Martialis, & alia quæ ei jure possessionis perpetuæ ab antiquis subjacent temporibus monasteria, non ignoro regulariter vivere. Nihilo minus Solemniacum atque Vsercam cœnobia nobilissima, monasteria quoque in hac urbe sancti Martini & Augustini, necnon & congregationem virginum in basilica beatæ Dei genitricis, & alias servorum Dei per Lemovicinum congregationes, gaudeo sancti ordinis reverentiam regulariter observare. Quantum denique in oculis omnipotentis domini ad intercedendum pro salute populorum congregationes valeant servorum Dei, beatus Gregorius de congregatione sanctimonialium locutus, ostedit, inquiens: Inter tot Longobardorum gladios his nostris temporibus Roma nequaquam subsistere posset, nisi virginum sanctimonialium in hac urbe Romana congregationes suis orationibus tantæ hostilitati resisterent. Et item: Ideo, inquit, providendum nobis monasteriis ancillarum Dei, quatenus eis abundanter subsidia ministremus: ne qua forte penuria gravatæ, a suo proposito vel aliquantulum succumbant. Nam monasteria monachorum idem Gregorius per universum mundum libera & quieta esse volebat: ut si quem episcoporum comperisset aliqua ratione ea excommunicare, vel inquietare, graviter in eos vindicaret, quod in epistolis suis facile perspici poterit. Nos quoque monasteria servorum Dei defensa, quieta, & tuta esse desideramus, tanti patris vestigia sequendo. Verumtamen si culpa superbiæ, vel inobedientiæ in abbatibus inventa fuerit, eam canonice insequi oportet. Hoc dixi propter abbatem monasterii Vsercensis, quem dicunt hoc anno instituta sancti concilii contempsisse. Quidam enim narraverunt nobis, quia excommunicatum vicecomitem Albuciensem interfectum in præda ipse apud suum monasterium sepelierit: super qua re, si vera est, cor meum contristatur. Omnes enim noverunt, in sanctis conciliis sic institutum, ut si quis ab episcopo suo excommunicatus, interfectus, aut obitu proprio mortuus absque reconciliatione fuerit, nullatenus Christianorum sepultura sepeliatur, nisi episcopus, satisfacientibus pro eo amicis vel parentibus, absolutionem & licentiam ex hoc concesserit. Sed neque pro eo oretur, nec facultas ejus in eleemosynam

2. Cor. 2.

suscipia-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

suſcipiatur, quouſque ab epiſcopo abſolvatur. Simili modo ſi vulneratus ad mortem quilibet de excommunicatis fuerit, vel infirmitate ad exitum correptus, pœnitentiam ex corde petierit, vel eſſe monachus quæſierit: pœnitentia ejus ſuſcipiatur quidem, & viaticum ei pro miſericordia tribuatur; nullatenus tamen ſepeliatur, neque poſt mortem pro eo oretur, donec ab epiſcopo ſuo abſolvatur. Dicente enim beato Gregorio in dialogorum libro ſecundo: Tantam eccleſiæ ſuæ Chriſtus largitus eſt virtutem, ut etiam qui in hac carne adhuc vivunt, jam carne ſolutos abſolvere valeant, quos vivos ligaverant. Dicente domino ad Petrum: *Quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Nam ſanctus Benedictus duas ſanctimoniales, & unum ex fratribus, qui ligati obierant, poſt mortem abſolvit. Idemque papa Gregorius medicum fratrem in ipſo exitu vitæ ligavit: nec eum conſolari in fine, nec pro eo orare permiſit: ſed nec eum in cœmeterio eccleſiæ ſepeliri ſivit; quem tamen longe poſt mortem pro miſericordia abſolvit, & pro eo orare inſtituit. Verumtamen valde horrendum eſt, ut beatus papa ſcribit, cum quis irreconciliatus a ſæculo exit. Præterea ſi, quem epiſcopus ligat, alius abſolvere ſe putat: & ipſe decipitur qui eum ſuſcipit, & qui ſuſcipitur perit: & hac occaſione falſæ pietatis concilia patrum deſtruuntur, & Deus contemnitur, & pax de eccleſia expellitur. Siquidem ille qui excommunicatum ſuſcipit, idcirco ſimul cum eo perit, quia ſimilem ſortitur excommunicationis vindictam: &, ut beatus Petrus in ſcriptura beati Clementis ait, quicumque excommunicato conſentit, vel in colloquio participatur, unus & ipſe eſt de illis qui eccleſiam Dei deſtruunt.

Matth. 16.

Cumque in concilio a quibuſdam interrogaretur, utrum obſervanda eſt excommunicatio ei, quem aliquando forte injuſte, & abſque culpa pontifex ligat: Odolricus pater ſic ait: Quemadmodum beatus Gregorius atteſtatur, cujus autoritas minime ſperni poteſt, ſi paſtor ligat aliquem aut juſte, aut injuſte, aut ob culpam, aut ſine culpa, obſeruanda eſt excommunicatio, ne is, qui injuſte forſitan ligatur, ipſam excommunicationem ex alia culpa mereatur. Neque ovis paſtorem ſuum temere reprehendat: ne ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia, culpa quæ non erat fiat. Dicit autem de epiſcopis, quia ipſi ſe hac poteſtate privant qui vel odio, vel gratia, & non ſecundum meritum cauſæ, ligant vel ſolvunt.

Ad hæc pontifex adjecit, dicens: Preſbyter qui excommunicatum ſcienter ſuſcipit, ideo ab ordine deponitur, quia ſemetipſum excommunicat, qui excommunicato conſentit.

Tunc epiſcopi dixerunt: Statuimus canonice, ut qui amplius excommunicatum neſciens ſuſceperit, & poſtea probaverit, ad pœnitentiam mox recurrat in conſpectu & judicio epiſcopi ſui. Qui autem ſcienter id egerit, ſive in vita, ſive in morte, ſive aliquid de facultate damnati in eleemoſynam probatus fuerit ſuſcepiſſe: ab ordine preſbyter ceſſet, nec gradum recipiat, niſi ſatisfactus, ab epiſcopo ſuo ſacris veſtimentis reinduatur. Si preſbyter non eſt, communione euchariſtiæ, & audientia Miſſæ privetur, uſque ad reconciliationem epiſcopi. Quando autem epiſcopus preſbyterum depoſuerit, ſic agat. Iubeat eum prius indui omnibus ſacerdotalibus indumentis, deinde manu ſua auferat ei manipulum, deinde caſulam, deinde mediam ſtolam de collo reflectat ei inter ſcapulas ſub latere dextro: & depoſitus eſt a preſbyteratu in diaconatum. Quando quemlibet excommunicaverit, eat publice ad oſtium eccleſiæ, & oſtium pro eo claudat. Dum abſolverit, ambulet cum eo uſque ad portas eccleſiæ, & aperiat ei, ut ingrediatur. Aliter autem nullus excommunicatus eccleſiam ingrediatur, quia nefarium & illicitum eſt. Preſbyteri autem, de ignotis cauſis; epiſcopi, de notis excommunicare eſt: ne epiſcopi vileſcat poteſtas.

His dictis, cum accuſatum abbatem inquirerent quid reſponderet, ille reſpondit domino primati: Domine, inquit, patet, de hac re, qua accuſor, veritas vobis nuntiata non eſt. Abſit a me, ut abſque veſtra licentia aliquando ſuſcipiam excommunicatum. Ordo enim noſter quanto ſublimior eſt, tanto ſubjectior & promptior ad obediendum epiſcopis ut ſit, neceſſe eſt. In epiſcopis enim ipſum Deum honoramus, vel contemnimus, ſicut ipſe ait: *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Ecce idoneos teſtes adhibeo, quia ille vicecomes excommunicatus, poſtquam prædando interfectus eſt (comites enim prædantes, excommunicati palam in omnibus concilii is ſunt) me ignorante a militibus ſuis ad monaſterium noſtrum deportatus eſt: cujus corpus neque ſuſcepimus, neque ſepelivimus, ſed ſine officio ſacro retro ultra aquam revehi juſſimus, ubi milites ipſi, nullo clericorum adſtante, ſepelierunt illud.

Luc. 10.

Quo audito, epiſcopi judicaverunt, dicentes: Si ita eſt, nec ille excommunicatus ſepultus eſt, nec abbas monaſterii culpabilis judicari poteſt.

Tunc epiſcopus Cadurcenſis cœpit enarrare, dicens: Nuperrime poſt concilium Bituricenſe, quidam de excommunicatis eques in noſtra diœceſi interfectus eſt, quem ego, rogantibus amicis & propinquis ejus, nullatenus ſolvere volui, ut cæteri metum haberent: gravem enim culpam prædantis habuerat. Itaque ſine ſacerdotis obſequio a militibus apud quamdam eccleſiam ſancti Petri, non me jubente, ſepultus eſt.

Mira de excommunicato ſepulto in loco ſacro.

Mane autem facto, corpus ejus longe extra cœmeterium projectum, & nudum ſuper faciem terræ inventum eſt: tumulus autem, ubi ſepulturam habuerat, intactus, ita, ut dimiſſus pridem fuerat, repertus eſt. Quem iterum milites aperuere, & nihil in eo aliud niſi veſtes, quibus involutum fuerat, invenerunt. Rurſus cadaver ibidem ſepeliunt, & diligenter tumulum ſub enormi pondere terræ & lapidum claudunt: ſed die altero projectum cadaver & tumulum intactum, ut ſupra, aſpiciunt. Quinquies ſepeliunt, toties eodem dejectum tenore contuentur. Tanto demum victi ſtupore, corpus longe a cœmeterio eccleſiæ terra obruunt. Quo terrore perculſi principes militiæ, pacem nobis, velut optabamus, firmare nequaquam diſtulerunt.

Ad hæc reſpondit concilium: Quid hoc aliud eſt, niſi quia ſub oculis hominum, arbiter omnium affirmat eccleſiæ ſuæ autoritatem, quia excommunicati, a ſepultura Chriſtianorum juſte ab epiſcopis ſegregantur? Tales enim negant fidem, dum latrocinia potius quam pacem ſectantur. Non enim Chriſtiani dicendi ſunt, de quibus ait apoſtolus: *Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant.* Item Iacobus: *Fides ſine operibus mortua eſt.* Certe Dathan & Abiron pro paſtorum ſuorum contemptu perierunt de medio multitudinis. Ita in epiſcopo ſuo Deum contemnens, juſte inſepultus ab eccleſia disjungitur: ſi in excommunicationis vinculo eum contingat oppetere mortem.

Tit. 1. Iac. 2.

Odolricus interea venerabilis pater familiæ beati Martialis, ſedens in cathedra juxta primatem

ANNO CHRISTI 1031.

Lemovicenſem, ſacris ut erat indutus ornamentis, dare cœpit conſilium epiſcopis, dicens: Hic vos, cariſſimi, decernere oportet medicinam, quam contra generalem morbum adhibeatis. Si enim de pace tenenda, ſicut eſt veſtra voluntas, principes militiæ Lemovicenſis vobis obſtiterint, quid contra iſta ſit agendum? Dixerunt epiſcopi: Hac in re petimus, cariſſime, ipſe date conſultum. Quibus ille: Niſi de pace acquieverint, ligate omnem terram Lemovicenſem publica excommunicatione: eo videlicet modo, ut nemo, niſi clericus, aut pauper mendicans, aut peregrinus adveniens, aut infans a bimatu, & infra, in toto Lemovicino ſepeliatur, nec in alium epiſcopatum ad ſepeliendum portetur. Divinum officium per omnes eccleſias latenter agatur, & baptiſmus petentibus tribuatur. Circa horam tertiam ſigna ſonent in eccleſiis omnibus, & omnes proni in faciem preces pro tribulatione, & pace fundant. Pœnitentia & viaticum in exitu mortis tribuatur. Altaria per omnes eccleſias, ſicut in paraſceve, nudentur: & cruces & ornamenta abſcondantur, quia ſignum luctus & triſtitiæ omnibus eſt. Ad miſſas tantum, quas unuſquiſque ſacerdotum januis eccleſiarum obſeratis fecerit, altaria induantur, & iterum poſt miſſas nudentur. Nemo in ipſa excommunicatione uxorem ducat. Nemo alteri oſculum det. Nemo clericorum aut laicorum, vel habitantium, vel tranſeuntium, in toto Lemovicino carnem comedat, neque alios cibos, quam illos quibus in quadrageſima veſci licitum eſt. Nemo laicorum aut clericorum tondeatur, neque radatur, quouſque diſtricti principes, capita populorum, per omnia ſancto obediant concilio.

Si quis vero probatus fuerit aliquo modo hujus vinculi violator, non recipiatur, niſi cum digna pœnitentia. Magnopere enim epiſcoporum excommunicatio eſt obſervanda: ne forte plus iraſcatur furor domini ſuper nos, & ſuper populum.

Tunc interrogatum eſt in concilio utrum uni aut duobus primoribus, ſi obedierint, debeat ab epiſcopo ignoſci, ſine omnibus aliis, an non? Quod Æmilius pontifex & Azenerius abbas hoc modo enodaverunt, reſpondentes: Si de centum impiis præter unum nequimus revocare, ipſum ſolum cum gaudio debemus ſuſcipere.

Odolricus autem pater, ſic reſpondit: Si una de centum perditis ad ſalutem lucratur, gaudium eſt coram angelis Dei. Si quis denique poſt mortem inobediendi, ad obediendum epiſcopo feſtinat, jam a Deo interius vivificatur, ideoque eum abſolvi neceſſe eſt. Nam de his qui ad pœnitentiam compunctos non ſuſcipiunt, obduratos vero aut terrore aut amore ſæculari abſolvunt, ſic Spiritus ſanctus per prophetam dicit: *Mortificabant animas quæ non moriuntur, & vivificabant animas quæ non vivunt.* Et rurſum: *Væ his qui dicunt bonum malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem.* Si ergo vel unus ex primoribus principibus vobis obedierit, cæteri vero omnes attrita fronte rebelles extiterint: pacificum ſuſcipite in pace Chriſti, eique in omnibus opem ferte: & terram honoremque ejus in abſolutione gaudentem & liberum eſſe permittite: cæteræ autem partes Lemovicenſis terræ, quæ rebelles principes habent, in ſupradicto relinquantur anathemate, uſque ad dignam correctionem, ut ſit inter bonum & malum differentia, ac ſi inter lucem & tenebras. Quod ſi omnes majores poteſtates Lemovicenſes pacem conſenſerint, ut omnia ſint abſoluta, & aliqui de privatis militibus, ſive minoribus principibus, inventi fuerint concilio inobedientes: hi tales ita priuatim excommunicentur, ut ſint ſegregati a communione corporis & ſanguinis domini: in eccleſiam intrandi nullam habeant licentiam: cum Chriſtianis non comedant, neque bibant, neque ambulent: linum non induant, carnem non comedant, vinum non bibant: non tondeantur, neque radantur: ad nullas orationes proficiſci præſumant: ſi infirmi fuerint, non viſitentur a clerico: morientes in ipſa excommunicatione, non ſint de loco levati, in quo mortui fuerint, nec cooperiantur ligno, neque petra, neque aliqua munitione: ſubſtantiam eorum nullus pro animabus eorum in eleemoſynam accipiat.

ANNO CHRISTI 1031.

Quæ pœna in epiſcopos tranſgreſſores.

Dictum in concilio eſt: Si quis de epiſcopis aliquotiens timore, vel amore, vel pecunia ſe inflexerit, ut ſecundum concilium non diſtringat per juſtitiam illum quem diſtringere debet, & poteſt, ſive abſolverit vivum vel mortuum, quem abſolvere non debet, aut in aliquo probatus fuerit violare concilium, quod ipſe cum aliis epiſcopis inſtituit: ab ipſis epiſcopis deponatur uſque ad ſpatium temporis, quod ipſi epiſcopi concorditer judicabunt. Dixerunt epiſcopi omnes: Placet nobis hæc propoſitio, & ſic fiat. Similiter fiat de illo epiſcopo, qui excommunicatum alterius epiſcopi ſuſceperit vivum, ſive mortuum, vel in epiſcopatu ſuſcipi a quoquam permiſerit vel conſenſerit.

Interea cum talia epiſcopi ſermocinarentur, querimonia in concilio commota eſt a dicentibus: In monaſterio beati Martialis ſurſum in paſcha & pentecoſte baptiſmus agitur, & ibi ſervi a dominis ſuis libertate donantur. Hæc volunt clerici hujus ſedis non amplius alibi quam in hac ſede adminiſtrari.

His oppoſita ſunt iſta a ſanum ſapientibui, qui ſic reſponderunt: In oratorio ſancti Ioannis Baptiſtæ, quod eſt ad meridiem, ſurſum ſecus Salvatoris baſilicam, fontes ab antiquis temporibus præparati ſunt, & tantummodo in paſcha & pentecoſte ibi ſemper ſolet agi baptiſmus: aliis vero temporibus, per totum annum in eccleſia ſancti Michaelis, de illa ſuperiori parochia baptizantur infantes: nec ullo modo pro his hæc ſancta ſedes hactenus querelas commovit. Parochiani ſiquidem ſancti Petri eccleſiæ Cairogenſis, & quicumque ex principibus ex omni Lemovicino volunt, filios ſuos ad ſcrutinium in quadrageſima, & baptizandos in paſcha, ſive in pentecoſte, ad hanc deferunt ſedem. Parochiani vero eccleſiæ ſancti Michaelis, & eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Arenis, & aliarum eccleſiarum, quæ baſilicæ beati Martialis ſubjectæ ſunt, & quicumque de principibus ex toto Lemovicino, ſive de externis Aquitaniæ civitatibus voluerint, filios ſuos baptizandos ſurſum ad Redemptoris aulam dirigunt. Denique ſemper fuit conſuetudo, ut quicumque voluerunt, ſurſum aut ante altare Redemptoris, aut ante corpus beati Martialis, ſervos ſuos libertati darent. Quod ergo uſque ad nos ſemper licitum, nec amplius prohibitum: quo pacto nunc amodo illicitum erit? Verum juſto judicio judicent præſentes epiſcopi, quid hac in re æquum ſit.

Dixerunt epiſcopi: Beato Martiali privilegium ſuum ab antiquis ſtatutum auferre nefarium eſt. Hæc autem ſedes beati Martialis, caput, & mater omnium Galliæ eccleſiarum eſt, quia prima ante omnes alias in Gallia extitit Deo conſecrata: ideoque Lemovicenſes omnes eccleſiæ præſertim huic tamquam

Ezech. 13.

Iſa. 5.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

tamquam capiti proprio, in omnibus honorem exhibeant. Ipsa autem sedes & mater, nullatenus a filiabus suis cæteris ecclesiis justa antiquitus concessa tollat instituta, nec eis impendi honorem debitum prohibeat. Gaudere enim pontifex & assensum præbere debet, ut ecclesiæ sibi subjectæ in honore antiquo perseverent. Itaque in beati Martialis monasterio, sicut antiquitus solitum erat, propter ordinem paschalem non negligendum, qui mentes carnalium ad altiora trahit, & propter trinas litanias, & propter stationem ad fontes, recte opportunum est celebrari baptismum, de tribus non minus infantibus, in pascha solummodo & pentecoste. Simili ratione fieri congruum est in aliis monasteriis & ecclesiis, ubi ab antiquis diebus exerceri id solitum est: ita tamen, ut major numerus baptizandorum sit apud hanc matrem ecclesiam. Et hi qui in aliis ecclesiis apud hanc civitatem baptizantur, ipso die coram episcopo ad confirmationem in hac sede cum luminaribus exhibeantur. Vbi enim cereus paschalis consecratur, & baptismus agitur, ibi honestius paschalis ordo perficitur, & tres litaniæ, quæ in sabbatis paschæ & pentecostes nulla ratione prætermitti possunt, ne, quod absit, auctoritas Spiritus sancti vilescat, aptius persolvuntur. Post sex enim lectiones, septena fit in choro a pluribus simul cantoribus solenniter indutis. Deinde cum terna ipsi cantores & sacerdotes ac cæteri ministri procedunt ad fontes. Facto vero baptismo de tribus tantum infantibus, (nam cæteri, si plus fuerint, ab alio presbytero qui ibi remanserit baptizantur) cum terna a fontibus regrediuntur, qui ad chorum, ad chorum; & qui ad altare, ad altare, cum cereis nondum luminatis, sonantibus interim omnibus signis. Finita enim ipsa terna, & cessantibus metallinis clangoribus, mox hymnus angelorum a sacerdote excelsa voce profertur; illuminata jam omni ecclesia, ex quo cantores clamaverint: Accendite.

Hæc de baptismo satis sint. Nunc de servorum libertate dicendum, quia hanc agere licitum est, vel apud hanc sedem, vel ante corpus beati Martialis, vel ad quamcumque ecclesiam domini elegerint coram testibus, vel ante corpus defuncti proximi, sicut sæpe per plures civitates fieri videmus: ita sane, ut hujus sedis nominativus cancellarius libertatem scribat. Nam & apud regale palatium, vel in quocumque loco rex fuerit, coram rege libertates legitimas fieri cernimus: immo lex Salica continet, ut ubicumque servi dominus voluerit, potest servum relaxare.

Salica lex.

His dictis, cum quidam de prædicatione ad populum, & de indicendis jejuniis & litaniis pro opportunitate temporum dicerent, quod hæc apud sedem dumtaxat debeant institui & edici, dixerunt episcopi: Prædicatio non solum apud sedem, sed etiam per omnes ecclesias assiduanda est: ubi hanc dare strenuum doctorem domini voluntas inspirat: etenim adeo gemendum est, quia valde rari sunt in messe Dei operarii. Et si multi sunt qui bona audiant, sed rari sunt qui dicant. Nam omnes sacerdotes, quibus parochia commissa est, omnibus dominicis & festivis diebus admonere prædicando populum debent, secundum illud:

2. Tim. 4.

Argue, obsecra, increpa. Quia sacerdos, si sine prædicationis sonitu incedit, interminatione divina mortis reus est: episcopus autem quos doctos ad officium viderit, & idoneos, non tantum jussu sed etiam rogatu ad tam sublime opus inci-

ANNO CHRISTI 1031.

tare debet. Quod officium sive monachus sive clericus suscipere nequaquam potest, nisi in gradum lectoris fuerit ab episcopo ordinatus. Porro de litaniis indicendis, sive jejuniis, sic in libro capitulorum Caroli insertum est: Quando tribulatio super populum venerit, sive mortalitatis, sive hostilitatis, sive famis, aut intemperantiæ aeris, vel si quid hujusmodi, & non fuerimus præsentes: nullus nostrum expectet edictum, sed mutuo se exhortantes clerici, sive monachi, una cum populo festinent in litaniis vel jejuniis misericordiam domini super regnum nostrum inclinare. Igitur si talia sine sedis consultu, necessitate, non temeritate, vel, quod absit, typho superbiæ, ab alia ecclesia instituta fuerint: nihil est quod indignentur clerici sedis. Tamen ita cuncta concordantia moderentur in invicem inter omnes vicinas congregationes, ut pax & unitas inter sedem & alias ecclesias permaneat inconvulsa.

Episcopus autem Petracoricensis, de quodam canonico suo tantum clerico, qui uxorem duxerat, inquirendo proposuit, dicens, ut judicarent quid de eo ageretur. Ad hoc verbum in concilio responsum est: Canones judicent. Quomodo enim nostro possumus arbitrio judicare quidquam: cum omnia a prioribus judicata sint? Nihil quippe dicendum, quod non prius dictum sit.

Tunc lecti sunt canones apostolorum, ubi in capitulo 27. ita dicitur: Qui clerici debeant conjugibus copulari. Innuptis qui ad clerum provecti sunt, præcipimus, ut, si voluerint, uxores accipiant, sed lectores, cantoresque tantummodo. Et iterum dictum est: Canones Toletani & hoc judicant, ut in monasteriis nutriti cum venerint ad annos adolescentiæ, detur eis optio libera, utrum velint vovere propositum, an inter laicos esse. Qui voluerint, uxores ducant: qui autem propositum in sua potestate relicti voverint, non ultra eis ad sæculum licet respicere. Nam concilium Bituricense, sicut audivimus, judicavit, ut qui clericaturam suam dimittit, ab aliis clericis separetur.

Item de abbatibus quibusdam proposita quæstio est, qui majoribus festis capellanum & plures diaconos ad celebrandam Missam, sicut episcopi, habent: & consulte tractatum est, hoc non pro usurpatione, sed honore solennitatis fieri: nec solum abbatibus, sed etiam aliis sacerdotibus apud plures ecclesias, ubi magni numeri congregationes monachorum, aut canonicorum sunt, propter solennitatis reverentiam exhiberi licitum videtur. Non tamen plus quam tres diaconi abbatibus, vel reliquis sacerdotibus, in solennitatibus adhibentur. Episcopis autem aliquando tres, aliquoties quinque, nonnumquam septem diaconi, pro opportunitate festivitatum, & ad omnes publicas missas præsto sint. Nam in monasterio beati Martialis, notum est semper antiquum morem servatum, hodieque servari, & numquam debere prætermitti: scilicet in pascha, & eminentioribus per annum festis tres diaconos, & capellanum ministrare abbati in publica missa: aliis autem diebus, sive minoribus festis, capellanum tantummodo, & unum diaconem.

Tunc accusabantur quidam, qui propter presbyterii gradum, pecuniam dederant; & alii qui duas uxores ante diaconatum habuerant; alii autem qui in clericatu sibi virilia amputaverant; alii vero qui in laicali ordine homicidium fecerant, & postea monachi facti, gradum diaconii

ANNO CHRISTI 1031.

susceperant. Dictum de his in concilio est: Nulla his misericordia potest tribui, quin omnes deponantur. Si enim quos sancti patres damnant, absolvimus, falsam eis misericordiam & æternam mortem impendimus.

» Tunc canones apostolorum prolati sunt, ubi » capitulo xxx. legitur. Si quis episcopus, presbyter, aut diaconus, per pecunias hanc obtinuerit » dignitatem: dejiciatur, & ipse, & ordinator ejus, » & a communione modis omnibus abscindatur, sicut ego Petrus Simonem magum dejeci. Item, » capitulo xxxi. Si quis episcopus sæcularibus » potestatibus usus, episcopatum vel ecclesiam per » illos obtinuerit: deponatur, & segregetur, & » omnes qui illi communicant. Item capitulo xvii. B » Si quis post baptisma secundis nuptiis fuerit copulatus, aut concubinam habuerit: non potest » esse episcopus, non diaconus, aut prorsus ex » numero eorum qui ministerio sacro deserviunt. » Item capitulo xviii. Si quis viduam vel ejectam acceperit, aut ancillam, vel aliquam de » his quæ publicis mancipantur spectaculis: non » potest esse episcopus, non presbyter, non diaconus, nec ex numero eorum qui ad altare deserviunt. Item capitulo xxi. Eunuchus si per » insidias hominum factus est, vel si in persecutione sunt ejus amputata virilia, vel si ita natus » est, & est dignus: efficiatur episcopus. Item » capitulo xxii. Si quis abscidit semetipsum, id C » est, si quis amputavit sibi virilia, non fiat cle- *suiipsius» ricus, quia * suus homicida est, & Dei condi- » tionis inimicus. * Si quis, cum clericus fuerit, * Cap. 23. abscideriт semetipsum, omnino damnetur, quia * Cap. 24. suus homicida est. * Laicus semetipsum abscindens, annis tribus communione privetur, quia suæ vitæ insidiator extitit. De homicidis vero dictum est: ut si quis voluntarius, & non per necessitatem, fecerit homicidium, & postea monachus fuerit factus, ad gradus altaris promoveri non potest. Monachi enim, qui ad gradus provehuntur ecclesiasticos, summopere providendum est abbati illos episcopo offerenti, ut idonei & probati sint, juxta quod sanctus Benedictus ait: D » Si quis abbas sibi presbyterum vel diaconum or- » dinari petierit, de suis eligat qui dignus sit sa- » cerdotio fungi. Nam ille qui adhuc vivens est, qui Stephanum episcopum dolo occidit, cum non inveniret pro tanto crimine pœnitentiam: Cluniacum cœnobium petiit, monachus ibi effectus est. Qui legere & cantare tamquam peritus clericus sciens, ab Odilone abbate cogitabatur offerri episcopo ad gradus altaris. At prudenter tractans venerandus abbas, literis directis ad papam Romanum consultum expostulat, & crimen monachi intimat, cui apostolicus talia remandat: Impossibile est talem ad aliquem gradum provehi, nec etiam offerre potest oblationem ad manus sacerdotis, ne forte pro eo uno in plures furor domini descendat: sed nec communionem sanctam accipere potest: in exitu autem vitæ pro misericordia ei viaticum detur. Nihil hic aliud quam luctum agat, si forte illic misericordiam inveniat. Ita hactenus ille vivat, permanens in pœnitentiæ luctu, non offerens, non communicans.

Item inquisitum est de temporibus ordinum, quia nonnulli ex episcopis per totum annum ordinationes nunc faciunt, quod priores episcopi non faciebant. Revoluta sunt ergo patrum statuta: & inventum quia graduum ordinationes recte fiunt per mensem Martium, & Iunium; Septembrem quoque, atque Decembrem, sabbato videlicet in duodecim lectionibus, quando jejunia quatuor temporum aguntur. Vbi si tanta multitudo fuerit ordinandorum, ut sabbato non possit omnes episcopus consecrare, in crastina dominica usque ad horam sextam a mane, qui superfuerint debent ordinari. Alias autem nullo modo, nisi causa grandis necessitatis, de diaconatu tantum vel presbyteratu oportet ordinationes agi. Et hoc in nulla festivitate, nisi dominica die, quam tamen jejunium generale in sabbato præcesserit. Nam & ipse episcopus ordinari non potest, nisi in dominica die, circa horam diei tertiam. De sancto autem Gregorio constat, quia numquam nisi in mense Martio ordinationes egit. Beatus vero Petrus apostolus in mense Decembrio, & non aliubi: in Iunio autem tantummodo beatus..... porro in Septembri & non alio beatus.....

Rursum in concilio conquisitum* est de excommunicatis Aquitanigenis, qui ignorantibus episcopis suis a Romano papa pœnitentiam & absolutionem accipiunt: & hac de causa pax & concilium in Aquitania destruitur, dum quos isti juste ligant, ille injuste absolvit. Ad hæc venerandus Engelricus canonicus sanctæ Mariæ Aniciensis ecclesiæ, cœpit explicare, dicens: Stephanus Arvernensis præsul ante hos annos Pontium comitem Arvernensem excommunicatione obstrinxit, pro uxore legitima, quam dimiserat, & aliam duxerat. Quem cum nulla ratione vellet absolvere, nisi emendatum, comes Romæ a domno papa absolutionem accepit, ignorante papa eum excommunicatum. Quod graviter episcopus ferens, * conquisitorias literias Romam apostolico misit: cui ille in hunc modum remisit epistolam.

*for conquestum de accipientibus absolutionem a papa.

*Corr conquestorias.

Quod nescienter egi, frater carissime, non « mea sed tua est culpa. Scis enim quia quicumque « de universa Dei ecclesia, quæ est in toto orbe « terrarum, ad me causa remedii recurrit, impos- « sibile est mihi ejus curam negligere, dicente do- « mino ad beatum specialiter Petrum: *Petre, pasce* « *oves meas.* Quo ergo modo sedes apostolica po- « terit ejicere aliquem de medela, nisi rationabili « causa? Debueras certe mihi, antequam illa « * mortua ovis Romam veniret, ejus causam tuis « innotescere apicibus: & ego eam omnimodo « abjicerem, tuamque firmando autoritatem, eam « anathematis ictu repercuterem. Profiteor quippe « omnibus consacerdotibus meis ubique terrarum, « adjutorem me & consolatorem potius esse, quam « contradictorem. Absit enim schisma a me, & a « coepiscopis meis. Itaque illam pœnitentiam & « absolutionē, quam tuo excommunicato ignoran- « ter dederam, & ille fraudulenter accepit, irritam « facio & cassam: ut de illa nihil aliud speret quam « maledictionem, quoad satisfactum tu juste ab- « solvas. «

Papæ epistola pro conservandis juribus episcoporum.

Ioan. 21.

* morbida.

Dicebant ergo episcopi adinvicem: Frustra hæc querela adversus caput nostrum mutire audet: apostolicus enim absque culpa est, & potius nos culpabiles sumus, nisi literis nostris ei notum faciamus, de quibus nolumus ut absolvantur. Cum ergo tales deceperint apostolicum, ut fraudulenter absolvantur ab eo, irrita est eis illa absolutio: ideoque nec ab eo nec a nobis confirmanda. Quidam autem in concilio dixit: Vidi nuper de episcopo Engolismensi, qui præsens est, quod dico.

Quidam

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

Quidam ex ſuis parochianis excommunicatus ab eo, dum ſatisfacere nollet, non poterat impetrare ab eo pœnitentiam. Qui ſine licentia epiſcopi ſui papæ Romano ſubripuit pœnitentiæ legem, & literas ex nomine ejus epiſcopo detulit in cœna domini, quibus epiſcopum rogabat apoſtolicus, quatenus illi pœnitentiam, quam impoſuerat, affirmaret. Epiſcopus vero intelligens fraudem, ait homini: Verſa vice, quod ego poſtulare debueram ab apoſtolico, apoſtolicus poſtulat a me. Non credere poſſum hoc mandatum ab eo exortum: hoc tibi nihil utile eſt: & donec aut a me, vel ab hujus ſedis archidiacono, me jubente, accipias pœnitentiam, permane in excommunicatione. Et ejecit eum foras de eccleſia.

Et dixerunt epiſcopi: Hoc ab ipſis apoſtolicis Romanis & cæteris patribus cautum tenemus: ut parochiano ſuo epiſcopus, ſi pœnitentiam imponit, eumque papæ dirigit, ut judicet utrum ſit an non pœnitentia digna pro tali reatu, poteſt eam confirmare autoritas papæ, aut levigare, aut ſuperadjicere. Iudicium enim totius eccleſiæ maxime in apoſtolica Romana ſede conſtat. Item ſi epiſcopus parochianum ſuum cum teſtibus vel litteris apoſtolico ad pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro graviſſimis fieri ſolet reatibus, in quibus epiſcopi ad dignam hæſitant pœnitentiam imponendam: hic talis licenter a papa remedium ſumere poteſt. Nam inconſulto epiſcopo ſuo, ab apoſtolico pœnitentiam & abſolutionem nemini accipere licet. Sane, ut exempli cauſa aliquid dicatur, beatus Martialis Aquitaniæ apoſtolus Stephano regi Galliarum, qui ſub Nerone Galliam uſque ad montes Pyrenæos regendi habebat poteſtatem, pro virginis Valeriæ interfectione cæteriſque reatibus jam pœnitentiam indixerat, jam fonte baptiſmatis, quo cuncta delentur admiſſa, ipſum purificaverat. Attamen quia neceſſe principi fuit, ut Romam cum legionibus Galligenis, jubente Nerone, properaret: prænonente, ut credimus, beato Martiale, beatum Petrum apoſtolum adiit, & pro virginis interfectione ab eo ſe abſolvi poſtulavit. Illa profecto principis abſolutio a beato Petro, confirmatio illius fuit abſolutionis & pœnitentiæ, quam ei beatus Martialis indixerat. Certe beatus Petrus ſi ſciret illum eſſe a beato Martiale excommunicatione obligatum, potius eum damnaret quam abſolveret. Sic apoſtolici Romani epiſcoporum omnium ſententiam confirmare, non diſſoluere debent: quia ſicut membra caput ſuum ſequi, ita caput membra ſua neceſſe eſt non contriſtari. Referam vero ad ædificationem, quod dudum de illo milite contigit Vaſcone, qui jubente duce Vaſconum Sancio, ſeniorem ſuum decollavit, invitus tamen, & errore ducis perterritus id egit, interminante irato duce, & dicente: Niſi iſtum occideris, occidam te. Vno ergo ictu ſeniorem proprium decollavit: & graviſſimo dolore repletus, ad epiſcopum ſuum pœnitentiæ cauſa recucurrit. Cui ille compaſſus dixit: Debueras pro ſeniore tuo mortem ſuſcipere, antequam illi manus aliquo modo inferres, & martyr Dei pro tali fide fieres: ſed graviſſimum reatum egiſti, & nobis inauditum. Neſcio tibi conſilium ferre pœnitentiæ, ſed vade quantocitius ad papam Romanum. Si tibi ille pœnitentiam concedit, & ego gaudeo, & confirmo: ſi te ille abjecerit, numquam nec a me nec ab aliquo invenies pœnitentiam. Quod ille concitus implevit, & cum teſtibus detulit ſecum litteras epiſcopi ſui. Et cum apoſtolicus ſecunda paſchali feria apud ſanctum Petrum ſacra agens poſt euangelium reſediſſet, cœpit ille reus ante eum in conſpectu totius eccleſiæ graviſſime plorans & ſuſpirans exclamare, dicens: Pœnitentiam volo, domine: Pœnitentiam volo, domine. Et apoſtolicus, qui dextra lævaque ei aſſiſtebant ait: Requirite pro qua culpa. Ille inquiſitus nihil aliud dicebat: Creatorem meum offendi: Creatorem meum offendi. Cui apoſtolicus: Cur, inquit, epiſcopum tuum non expetebas? Et ille: Epiſcopus meus me miſit ad te. Tunc teſtes apoſtolico ſuggeſſerunt culpam, eique litteras epiſcopi protulerunt. Sic apoſtolicus epiſcopo qui a dextris ejus ſtabat locutus eſt, dicens: Recogita autoritatem divinam, quali pœnitentia hic mortuus poſſit vivificari. Et epiſcopus ait: Dominus dicit in euangelio: *Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, vel ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet.....* Matth. 19.

Cætera deſiderantur.

ANNO CHRISTI 1031.

**DE FICTITIO BELLOVAC. CONCILIO.

OBSERVATIO GABR. COSSARTII.

Baronius ad annum 1014. celebratum ait Bellovacenſe concilium diebus poſt Bituricenſe quindecim, ab epiſcopis Lemovicas convenientibus; idque Lemovicenſis ſecundi acta teſtari. In quo ipſum Binius, ac Binium alii deinde ſecuti ſunt. Mirum eſt autem, repertos fuiſſe quibus perſuaderent, epiſcopos Aquitaniæ primæ, Bellovaci in Belgica celebraſſe concilium, & intra dies 15. tum in Bellovacis, tum in Lemovicibus fuiſſe. Sed nimirum Bellilocenſe dicere volebat Baronius: & hoc mendum, ejus amanuenſi tribuendum eſt. Bellilocenſis quippe monaſterii non longe a Lemovicum civitate diſtantis mentio fit in actis concilii Lemovicenſis: ubi cum *Bellocenſe* corrupte ſcriptum eſſet, Bellovacenſe mali critici legerunt. Sed habiti in eo loco concilii nullum in his actis veſtigium.

ANNO CHRISTI 1031.

*** CONCILIA DIVERSIS GALLIARVM LOCIS HABITA ANNO CHRISTI M. XXXI.

In quibus pax, & publica ſecuritas conſtituta, & feriæ ſextæ atque ſabbati religio ſancita eſt.

POST *gravem inopiam famemque ſeviſſimã, ſuccedente ſumma frugum ubertate & copia, populũ partim excitarunt epiſcopi, ad divinã agnoſcendam beneficentiam: partim recente calamitatis memoria deterruerunt a criminibus, præſertimque a privatis inter ſe bellis, rapinis, cædibus, ſacrarum rerum direptionibus. Hæc occaſio tot conciliorum. De quibus in hunc modum ſcribit Glaber Rodulfus; lib.* IV. *hiſtoriæ, cap.* V. Tunc ergo, *inquit*, primitus cœpere in Aquitaniæ partibus, ab epiſcopis & abbatibus cæteriſque viris ſacræ religionis devotis, ex univerſa plebe coadunari conciliorum conventus. Ad quos etiam multa delata ſunt corpora ſanctorum, atque innumerabiles ſanctarum apophoretæ reliquiarum. Dehinc per Arelatenſem provinciam, atque Lugdunenſem, ſicque per univerſam Burgundiam uſque in ultimas Franciæ partes per univerſos epiſcopatus indictum eſt, qualiter certis in locis a præſulibus magnatiſque totius patriæ de reformanda pace & ſacræ fidei inſtitutione celebrarentur concilia. Quod etiam tota multitudo univerſæ plebis audiens, lætanter adiere maximi, mediocres, ac minimi: parati cuncti obedire quicquid præceptum fuiſſet a paſtoribus eccleſiæ. Non minus videlicet, quam ſi vox emiſſa de cælo hominibus in terra loqueretur. Terrebat enim univerſos clades præteriti temporis, inſtabatque metus ne adipiſcerentur opulentiam futuræ ubertatis. Erat quippe deſcriptio capitatim digeſta, qua continebantur tam illa quæ fieri prohibebantur, quam ea, quæ devota ſponſione omnipotenti domino offerre decreverant.

In

ANNO CHRISTI 1031.

In quibus potiſſimum erat de inviolabili pace conſervanda, ut ſcilicet viri utriuſque conditionis, cujuſcumque antea fuiſſent rei obnoxii, abſque formidine procederent armis vacui. Prædo namque aut invaſor alterius facultatis legum diſtrictione arctatus, vel donis facultatum ſeu pœnis corporis acerrime multaretur.

Locis nihilominus ſacris omnium eccleſiarum honor & reverentia talis exhiberetur, ut ſi quis ad ea cujuſcumque culpæ obnoxius confugium faceret, illæſus evaderet, niſi ſolummodo ille qui pactum prædictæ pacis violaſſet: hic tamen captus ab altari, præſtitutam pœnam lueret.

Clericis ſimiliter omnibus, monachis, & ſanctimonialibus, ut ſi quis cum eis per regionem pergeret, nullam vim ab aliquo pateretur.

Plurima autem in eiſdem conciliis conſtituta ſunt B quæ perlongum duximus referre.

Illud ſane memorandum, quod omnibus in commune placuit, qualiter omnibus hebdomadibus ſanctione perpetua, ſexta die abſtineretur a vino, & carnibus ſeptima: niſi forte gravis infirmitas compelleret, aut celeberrima ſolemnitas interveniret. Si vero affectio aliqua intercederet, ut hic tenor paululum laxaretur, tres proinde pauperes victu ſuſtentarentur.

Tunc innumeræ ſanitates patratæ ſunt infirmantium, in eiſdem conventibus ſanctorum.

L. 3. c. 52. *Eodem ſpectat commemoratum in Baldrici chronico Gallicanorum antiſtitum decretum. Cujus tempus cum Baldricus non notet, & Sigeberti editio prima annum* 1032. *Miræana ſequentem deſignet: admonet res ipſa referendum ad hæc de quibus Glaber loquitur concilia, quæ intra unius anni ſpatium non omnia forte perfecta ſunt.* Iſtiuſmodi decretum, *inquit Baldricus*, a Franciæ epiſcopis datum eſt ſervari ſubjectis ſibi populis. Vnus eorum cælitus ſibi delatas dixit eſſe litteras, quæ pacem monerent renovandam in terra. Quam rem mandavit cæteris, & hæc tradenda dedit populis: Arma quiſquam non ferret, direpta non repeteret, ſui ſanguinis vel cujuſlibet proximi ultor minime exiſtens percuſſoribus cogeretur indulgere, jejunium in pane & aqua omni ſexta feria obſervarent, & in ſabbato a carne & pinguamine: ſoloque hoc contenti jejunio in omnium peccatorum ſatisfactionem, nullam ſibi ſcirent aliam adjungendam pœnitentiam: & hæc ſe ſervare ſacra- D mento firmarent. Quod qui nollet, Chriſtianitate privaretur, & exeuntem de ſæculo nullus viſitaret, nec ſepulturæ traderet. Alia quoque quam plura dederunt mandata, quæ oneri viſa ſunt replicare.

Hac novitate pulſatus mandati præſul noſter, *Gerardus Cameracenſis epiſcopus*, infirmitatique peccantium condeſcendens, ſecundum decreta ſanctorum patrum ad ſingula ſuum formavit eloquium. Genus humanum ab initio trifariam diviſum eſſe monſtravit, in oratoribus, agricultoribus, pugnatoribus: horumque ſingulos alterutrum dextra lævaque foveri evidens documentum dedit. Oratorum a ſæculi vacans negotiis dum ad Deum vadit intentio, pu- E gnatoribus debet, quod ſancto vacat otio; agricultoribus, quod eorum laboribus corporali paſcitur cibo. Nihilo minus agricultores ad Deum levantur oratorum precibus, & pugnatorum defenſantur armis. Pari modo pugnatores dum reditibus agrorum annonantur, & mercimoniis vectigalium ſolatiantur, armorumque delicta, piorum, quos tuentur, expiat precatio ſancta: foventur, ut dictum eſt, mutuo. Quibus dum Abraham, & Ioſue, & David, ex voce domini arma tuliſſe in prælium vetus oſtendit pagina, & ſacerdotes gladio accingunt reges: regnante gratia, in noſtra matre eccleſia, Dei ſponſa, officium non eſt in culpa, ſi deeſt peccatum in conſcientia. Hos & apoſtolus miniſtros Dei appellat, ita dicens: *Miniſter enim Dei eſt, vindex in iram.* Rom. 13. ſubinferens: *Non enim ſine cauſa gladium portat.*

ANNO CHRISTI 1031.

Rapinas reddere debere ut vetus ſileat mandatum, Zachæi ſatis eſt exemplum, dicentis ad dominum: *Si quem defraudavi, reddo quadruplum.* Nec Luc. 19. peccant qui repetunt, licet audiant: *Si quis qua tua* Luc. 6. *ſunt tulerit, ne repetas.* Duo enim legimus, & tacuiſſe dominum interrogatum; & non interrogatum fuiſſe locutum. Cujus ſilentiũ ita non eſt otioſum, quemadmodum eſt ſalutiferum ejus verbum. Vt enim laudavit Zachæum de rapinarum redditione, ita ſiluit de earum repetitione pro inevitabili neceſſitate. At ubi dixit, *ne repetas*, permiſit perfectis quod habebant in voto, pro reſecanda cupiditate: non imperavit, ut dixi, pro neceſſitate. Itaque illic non prohibuit repetere, & hic conceſſit repetere. Inde reges per ſanctos patres edocti, ſtatuerunt firmas leges, ut res ſuas injuſte ſublatas, eccleſia, vel quilibet, juſte repeteret: quas legaliter cogeretur, qui rapuerat, reſtituere.

Similis ſtat ſententia inter percuſſorem hominis & ultorem proximi. Percuſſor enim debet ultorem ſatisfactione placare & muneribus, quem læſit & offendit ſubtractis amici mortui conſolationibus. Neque cogi debet abſque placatione ad ignoſcen- Matth. 5. dum, cui dominus miſit ab altari reconciliatorem munus offerentem: quem utinam minus perfectum, hæc a pœnitente oblata trahat benivolentia.

Ieiunium in ſexta vel ſeptima feria generaliter C non eſt omnibus imponendum, quibus nec una eſt ſanitas corporis, nec æqualiter remordet accuſatio peccati: ſed nec ſufficiens eſt omnibus peccantibus hæc ſatisfactio credenda. Creſcentia quidem in dies crimina purganda ſunt ſecundum euangelii, apoſtolorumque, & canonum decreta: nec eſt conveniens, ut alia his contraria, qui præſunt, jubeant populo: eiſque concordent, qui organa facti Spiritus ſancti, per ejus flatum ſonuerunt ſua verba vel ſcripta, ne videantur deſtructa.

Excommunicatione quoque non ſunt feriendi, qui hæc ſacramento firmare noluerint: cum de ſervando uno mandato ſatis infirma ſit fragilitas humana, nedum perjurio in omnibus his neglectis teneatur adſtricta. Quando autem ab hoc ſæculo ad aliud quis habet ire, mens ejus naturaliter habens obliviſci & memorari, magnitudine ſeu novitate vię nimis extra ſe ſparſa, & propterea aliquantulum ſui oblita, conſolationibus piorum debet revocari, ut pœniteat de peccatis, etiamſi tunc uſque fuit obdurata: ne dicam, ut ei poſtulanti, hæc, quod abſit, denegetur miſericordia. Mortuum etiam quemlibet peccatorem terræ tradere, Dei dixit autoritas: ex quo peccator, omnium peccatorum occiſor, audivit: *Terra es, & in terram ibis.* Gen. 3.

Eadem habet Sigebertus, iiſdemque verbis, uſque ad Gerardi orationem, quam in compendium contrahit. Eademque Sigeberti verba Albericus in chronico, Ad an. 1032 *& Vincentius Bellovacenſis in ſpeculo hiſtoriali deſcripſerunt.* L. 25. c. 16.

Ad pactum idem pacis juramento ſancienda pertinet quod habet Baldricus idem, nec ulla temporis nota conſignat. Accidiſſe tamen oportet ante annum 1030. *exeuntem, ſiquidem ibi mentio Beroldi Sueſſionenſis epiſcopi, & VVarini Bellovacenſis, qui anno* 1030. *obiiſſe ambo perhibentur.* Ipſo in tempore, *inquit*, videntes epiſcopi, B. [1] Sueſſionenſium, & VV. [2] Belvacenſium, præ imbecillitate regis, peccatis exigentibus, ſtatũ regni funditus L. 3. c. 26.

[1] Beroldus
[2] VVarinus

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

gni funditus inclinari, jura confundi, usumque patrium & omne genus iustitiæ profanari: multum reip. succurrere arbitrati sunt, si Burgundiæ episcoporum sententiam sequerentur. Hi nimirum totius autoritatis expertes, commune decretum fecerunt, ut tam sese quam omnes homines sub sacramento constringerent, pacem videlicet & justitiam servaturos. Hujusmodi igitur commento prædicti episcopi excitati, superioris quidem Galliæ coepiscopis conspirantibus, etiam domnum Gerardum
* Cameracensem. episcopum* ut secum sentirent pariter monuerunt. Qui altius causas advertens, procul renuere æstimavit, cunctisque pernicioſum consilium ac impossibile intelligens, nullum assensum porrexit. Hoc enim non tam impossibile, quam incongruum videri respondit, si quod regalis juris est, sibi vendicari præsumerent. Hoc etiam modo, sanctæ ecclesiæ statum confundi, quæ geminis personis, regali videlicet ac sacerdotali, administrari præcipitur. Huic enim orare, illi vero pugnare tribuitur: Igitur regum esse, seditiones virtute compescere, bella sedare, pacis commercia dilatare: episcoporum vero, reges, ut viriliter pro salute patriæ pugnent, monere; ut vincant, orare. Hoc ergo decretum periculosum esse omnibus, omnes videlicet aut jurare, aut anathemati subjicere. Omnes enim communi peccato involui, si commento hujusmodi uterentur. Itaque episcopum dissentientem cæteri coepiscopi occultis reprehensionibus improbabant, dicentes eum non esse pacis amicum, qui pacem volentibus dissentiret. Postea vero suorum crebro hortamine circumventus, sed maxime abbatum
* al. Lietduini. Leduini * videlicet & Rotrici precatu coactus, acquievit invitus. Sed quod ante reclamabat, postea probavit eventus. Vix enim pauciſſimi crimen perjurii evaserunt. *Hæc Baldricus.*

NOTÆ GABR. COSSARTII S. I.

Horum conciliorum, quibus pacem constitutam, & mutuis privatorum incursionibus, prædis, cædibus, obviam itum esse discimus ex Glabro, duo superius a nobis edita sunt, Bituricense & Lemovicense II. ac fortasis etiam Karrofense, ut supra observavi pag. 860.

Cæterum in anno indicando lapsus est Glaber, & Hugonem Flaviniacensem aliosque in errorem induxit. Nam anno 1033. celebrata scribit; eoque anno, quo Robertus rex Francorum mortuus est. Atqui mortuum esse Robertum anno 1031. cum scriptores ferme asserunt cæteri, tum alia probant a Labbio nostro indicata, Gallicæ Chronologiæ Tomo IV. quibus ego argumentum addo certissimum, petitum ex concilio Lemovicensi II. quod & anno 1031. celebratum est, ut supra probavi; & mortuo jam Roberto, ut acta ipsa testantur. Hæc de tempore.

Eam autem, de qua constituenda hic agitur, pacem, minus caute nonnulli cum treuga domini confundunt. Plenam perfectamque pacem his inconciliis fundare cogitabant episcopi: sed cum hoc non processisset, conati sunt, post annos decem, saltem inducias obtinere, certis præscriptis in hebdomade diebus, quibus ab inferenda cuiquam injuria prorsus abstineretur: *& placuit universis*, inquit Glaber, l. 5. c. 1. in gestis anni 1041. *ut treuga domini vocaretur.* Sed hoc suo loco reservamus ad annum scilicet 1041.

***CONCILIVM TRIBVRIENSE,
PRÆSENTE CONRADO IMPERATORE anno M. XXXI. habitum.

De primi mensis jejunio.

ANNO CHRISTI 1031.

HVIVS *acta concilii Baldricus summatim enarrat in chronico Cameracensi, libro* III. *cap.* LI. Triburiæ, *inquit*, secus Maguntiam imperator Conradus de diversis partibus episcopos convocavit, ut quæ utilitatis & religionis sunt, ad invicem conferrent. Qui post aliqua dictorum suorum, hoc habuerunt capitulum: ut, si quando jejunium primi mensis, in ea hebdomada qua constat caput jejunii, sicut solet, eveniret, amborum jejuniorum celebritas una officii expletione compleretur. In hoc rursus moderatissimus pastor (*Gerardus Cameracensis episcopus*) antiquam patrum consuetudinem servari monebat; & in altera hebdomada officium primi jejunii celebrandum, pro consuetudine antiqua censebat. Cujus oblata sententia, visa est congrua, & ab eis decreta est tenenda. *Eadem æqualis Baldrici Sigebertus habet, annoque* 1031. *consignat: quem autorem sequimur. Addit regalem & synodalem fuisse conventum: neque solum Gerardum, sed paucos aliquot cum eo episcopos cæterorum decreto contradixisse.*

ANNO CHRISTI 1031.

**CONCILIVM PICTAVENSE,
ANNO M, XXXII. HABITVM.

ANNO CHRISTI 1032.

De fide catholica: de rebus ecclesiasticis per fraudem aut vim ablatis: de terris monachorum liberis integrisque servandis.

HVIVS *synodi Malleacense chronicon ad annum* M. XXXII. *in hæc verba meminit.* Eo tempore, *inquit*, fuit concilium factum Pictavis de fide Catholica, rege Roberto concedente, ut per omnes civitates fierent concilia. Inter cætera ergo accidit, ut in Pictava urbe, sicut diximus modo, concilium ageretur. duce nobilissimo * VVillermo videlicet, ** Guillelmus hic* IV. *cognomento Magnus.* & Isemberto urbis illius episcopo, Iordane Lemovicensium præsule, atque Arnaldo Petragoricensis regionis, & diversorum ordinum abbatibus videlicet, monachis, & clericis: necnon & fidelibus populis. Cum igitur de pluribus tractarent, statuerunt, ut si quis homo res sanctæ Dei ecclesiæ fraudulenter ac violenter possideret, quas injuste rapuerat, cum summo studio restitueret; & ut terras monachorum integras liberasque persolverent.

ANNO CHRISTI 1032.

LEGES ECCLESIASTICÆ CANVTI REG.
QVÆ VEL SEORSVM EXTANT A SÆCVLARIBVS, vel sparsim in eisdem reperiuntur, e Saxonico translatæ.

TABVLA LEGVM ECCLESIASTICARVM.

I. *De Deo, religione, & rege, debite colendis.*
II. *De pace Dei, regis, & ecclesiarum.*
III. *De mulcta pro dignitate ecclesiæ conferenda.*
IV. *De reverentia sacerdotibus præstanda.*
V. *De purgatione ordinatorum.*
VI. *Exhortatio ad ecclesiasticos, ut sancte vivant.*
VII. *De conjugiis prohibitis.*
VIII. *De decimis reddendis.*
IX. *De nummo Romano.*
X. *De primitiis seminum.*
XI. *De decimis ad ecclesiam thani pertinentibus.*
XII. *De pecunia pro lucernis.*
XIII. *De pecunia, quæ dicitur symbolum animæ, & de sepultura.*
XIV. *De Dei juribus, festis, & jejuniis conservandis.*
XV. *De die Dominica.*
XVI. *De jejuniis.*
XVII. *De temporibus justitii.*
XVIII. *Pia exhortatio ad confessionem, & pœnitentiam.*
XIX. *Ad eucharistiam & probitatem.*
XX. *Ad fidelitatem erga dominos.*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1032.

XXI. *Ad Deum ex intimis colendum, & fidem.*
XXII. *Vt orationem dominicam & ſymbolum calleant.*
XXIII. *Vt exitialia fugiant.*
XXIV. *Et inter hæc ſtuprum*, &c.
XXVI. *Vt caveant ſibi de tremendo judicio.*
XXVI. *Vt epiſcopi & ſacerdotes fide obeant officia.*

PROOEMIVM.

CONSVLTVM, quod Canutus Anglorum, Dacorum, & Norvvegienſium rex, ex ſapientum conſilio, ad Dei immortalis gloriam, regiæ majeſtatis ornamentum, & reipublicæ utilitatem, natalitiis domini noſtri Ieſu Chriſti diebus, VVintoniæ ſancivit.

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

Regii manuſcripti infra editi capitul. 1.

Primum omnium, unum Deum, ad omnes ſæculorum ætates, auguſte ſancteque venerentur omnes: unam Chriſtianæ religionis regulam religioſiſſime tenento: Canutum regem omni fidelitate & obſervantia proſequuntor.

II.

Regii manuſcripti capitul. 2.

Templum Dei pia & æterna pace tueamur, idque crebro frequentemus omnes, cum ad animorum noſtrorum ſalutem, tum ad reliquorum acceſſionem & emolumentum. Sacras ædes plane omnes Chriſti pax una comprehenſas habet: eam igitur magno in cultu atque honore habere Chriſtianos omnes par eſt. Pax etenim divina præ cæteris exoptanda & retinenda eſt: proxime vero & ſecundum hanc, pacem ſervari regiam oportet. Pacem igitur eccleſiæ Dei intra parietes ſuos, & Chriſtiani regis traditam manu tranquillitatem, maxime convenit ratam iri ſemper atque inviolatam. Si quis itaque alterutram violarit, prædiis mulctatus morte afficitor: niſi quidem rex ſceleris pœnam condonaverit. Sin pacem eccleſiæ Dei umquam poſthac adeo violarit quiſquam, ut intra fani parietes hominem trucidet: eſto id quidem inexpiabile, atque in eum omnes amore Deum proſequentes infeſti feruntor: ni iſthinc prius evolarit, atque ad ejuſmodi aliquod aſylum confugerit, ut rex eum, cumulate tum Deo tum hominibus data compenſatione, vita frui patiatur. Id quod ſi fecerit, numerata Chriſto & regi proprii capitis æſtimatione, facito ſibi ad compenſationem aditū. Tum, ſi ad pactionem ventum fuerit, eamque rex fieri patietur, integram (quæ eſt nomine pacis regiæ violatæ) mulctam eccleſiæ pendito: templum de more purgari curato: cognatis atque cæſi domino, quod æquum erit præſtato: cum Deo denique in gratiam redire ſumma cum cura & diligentia ſtudeto.

III.

Regii manuſcripti capitul. 3.

Sin cæde nulla perpetrata pacem eccleſiæ minuerit quiſquam, pro ratione delicti compenſatio ſequitor, ſive is pugnarit, ſive rapuerit, ſive facinus aliud quodcumque admiſerit. Primum tamen, pro ratione facinoris, & eccleſiæ dignitate, pacis violatæ mulcta erit eccleſiæ præſtanda. Neque vero una eademque eſt omnium templorum terrena dignitas, ſint quamquam omnia ejuſdem divinæ conſecrationis ſocia. In iis etenim quæ poſſint expiari criminibus, pacis in æde primaria quacumque violatæ pœna, regiæ pacis ruptæ mulctam exæquat, libras nimirum quinque, jure Anglorum: in ſecundaria autem & mediocri, pacis perturbatio centum & viginti ſolidis penſatur, mulcta ſcilicet regia: in fano vero minore, ubi ſacra minus ſæpe peragun-

ANNO CHRISTI 1032.

tur, cui ſit tamen locus ſepulturæ deſtinatus, ſexaginta ſolidorum pœna eſto: in fano denique campeſtri, ubi nullum fuerit cœmeterium, pacis perturbatori tricenorum ſolidorum mulcta irrogator.

IV.

Regii manuſcripti capitul. 3.

Chriſtiana fide imbutos omnes maximopere convenit ſanctimoniam, ordines, Deoque conſecrata loca religioſiſſime in pace tueri, atque ſuam cuique ordini dignitatem tribuere. Sciat enim quiſque (qui ſcire ſaltem volet aut poterit) magni eſſe ponderis & momenti quod ſacerdoti faciundum eſt pro ſalute populi, ſi modo rite Deo placere ſtuduerit. Miri ſunt etenim exorciſmi, atque admirabiles illæ conſecrationes, quibus, in baptiſterio & euchariſtia ſacrandis, hoſtis humani generis pellitur ac profligatur. Angeli ſiquidem circumfuſi ſacra cuſtodiunt, & divina freti potentia, ſacerdoti (quoties rite Deum coluerit) ſubveniunt. Id quod faciunt quidem omni tempore, cum ſacerdos Chriſtum ſuppliciter ex animo rogarit, atque ab eo flagitarit quæ ſunt populo ad vitam neceſſaria. Hi igitur propter Dei timorem, pro ſui ordinis dignitate, ab aliis diſcernuntor.

V.

Regii manuſcripti capitula 5. 6. 7. 8. 9. 10 11.

Si quis itaque ſacerdotem, ad certam aliquam religionis normam viventem in crimen vocarit, atque is nullius ſibi ſceleris conſcius fuerit: Miſſam, ſi modo id facere non vereatur, celebrato, & euchariſtiæ perceptione unius calumniam omnem ſolus contundito: ſin trium fuerit accuſatio, perceptā, ſi modo auſus fuerit, euchariſtia, atque adjunctis ſibi aliis ejuſdem ordinis duobus, omnem cogitati ſceleris ſuſpicionem diluito. Diaconum ad certam religionis formulam viventem ſi quis ſingulari calumnia criminis reum fecerit, aſſumptis ordinis ejuſdem duobus aliis, diaconus ſe crimine liberato. Criminatio ſin fuerit tripla, admotis ordinis ejuſdem viris ſenis, ſe culpa exoluito. Plebeium ſacerdotem, qui ſe ad nullam certam religionis regulam aſtrinxit, ſi quis inſimularit, perinde ut diaconus ex præſcripto vivens, is crimen purgato. Si eorum qui aræ deſervierint aliquis amicis orbatus, adeoque qui ſecum una pariter jurent non habens, criminis fuerit poſtulatus, panem execratione devotum comeſto, atque de eo fiat prout divina feret voluntas, niſi quidem licitum fuerit euchariſtiæ perceptione ſe culpa liberare. Si quis ſacris initiatus, capitales ſuſcepiſſe inimicitias, atque adeo alicujus interficiendi auctor aut conſiliarius fuiſſe inſimuletur: admotis, quorum interſit vel ſimultatem illam ſuſtinere, aut cædem compenſare, cognatis, crimen diluito. Cognatos autem ſi nullos habuerit, vitæ comites ac ſocios admoveto, aut jejunato, aut, ſi opus eſſe videbitur, panem certis verbis devotum comeſto, atque de eo fiat prout divinum feret judicium. Monachus vero, ſuſceptarum inimicitiarum nomine, jure non petat, neve pendito quidquam. Reliquit enim & abjecit quidquid ſibi jure cognationis competebat, cum primo ſe ad formulam victurum eſt profeſſus. Sacrificus, ſi minime fuerit in dicendis teſtimoniis religioſus, ſi peierarit, faciendive furti auctor fuerit aut conſiliarius, dignitate muneris ſui diſpoliatus, omni tum ſocietate, tum amicitia & honore privator: niſi quidem Deo & hominibus, pro eo ac fuerit ei ab epiſcopo imperatum, cumulatiſſime ſatisfecerit. Satisdato tamen ſe poſtea ab iſtiuſmodi flagitiis temperaturum. Sin ſe purgare voluerit, facito id quidem ſive excuſatione tripla, ſive aliter, prout ipſa feret facti ratio.

Diaconi regularis.

Sacerdotis ſæcularis.

Altari ſervientis.

Ordinatus homicida.

Monachus

Sacerdos peierans, &c.

VI.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1032.

V.

Regii manuscripti capitulum 12. Exhortatio ad clerum.

Porro autem præcipimus, ut uniuscujusque ordinis singuli, muneris atque officii sui religionem diligenter sancteque teneant. Servi præsertim Dei, episcopi, cœnobiarchæ, monachi, moniales, canonici, ac vestales, quæ ad officium pertinent curanto, ad formulam & præscriptionem vitam dirigunto, Christum dies ac noctes sæpe & multum invocanto, atque eumdem denique pro omni populo Christiano deprecantor. Dei vero ministros omnes, præsertim sacerdotes, precamur atque edocemus, uti Deo pareant, castimoniam caram habeant, iram ut vitent divinam, atque torrentes inferorum flammas effugiant. Sane quidem certo B sciunt non licere eis veneris causa feminarum societatem coire. Qui vero sibi ab his temperarit, ac castitatem coluerit, divinam consequitor miserationem, atque ad terreni honoris cumulum pari cum thano jure fruatur.

VII.

Regii manuscripti capitula 13. 14.

Christiana fide imbuti omnes, propter Dei timorem illicitas carnis libidines coercento, ac justis divinæ legis obtemperanto. Porro autem edocemus, precamur, atque per Dei immortalis nomen præcipimus, ne Christiana fide tinctus quisquam, intra sextum suę cognationis gradum nuptias contrahat, neve cognati, quicum ei fuerat intra sextum gradum necessitudo, viduam in matrimonium ducat, neque porro ei, quam antea habuerat uxorem, aliquam consanguinitate propinquam sibi in matrimonio jungat. Susceptricem ad sacrum fontem, vestalem virginem, aut repudiatam, in matrimonium Christianus ne ducito. Denique qui Dei leges cura complexus fuerit, suamque ab æternis inferorum flammis animam prohibere studuerit, scorta ne sectator, uxorem quoad ea vixerit, unicam, eamque legitimo nuptiarum fœdere conjunctam, nec plures, habeto.

VIII.

Regii manuscripti capitulum 15.

Quotannis quisque Deo jura justasque debitiones rite persolvito: arationis quidem eleemosynam ad decimum quintum a paschate diem pendito: fetuum decimas ad pentecosten solvito: terræ denique fructuum decimas reddito ad festum omnium sanctorum celebre. Verumenimvero si quis decumas ad eum quem diximus modum, ex decima nimirum arationis acra, dare noluerit, præpositus regius, episcopus, fundi dominus, fanique sacerdos, conveniunto; atque eo vel invito decimam ecclesiæ, cui quidem debetur, partem, nona ei relicta, reddunto. Quod ad residuas octo partes attinet, quatuor qui est fundi dominus, reliquas illius diœcesis episcopus habeto. Id quod faciundum erit, sive is fuerit minister regis, sive nobilis alterius cujuscumque.

IX.

Regii manuscripti capitulum 16.

Nummus Romæ debitus, ad festum divi Petri E redditor: qui tum non soluerit, episcopo denarium illum, aliosque præterea ter denos, numerato, ac regi eo nomine ducenos dato & viginti solidos.

X.

Regii manuscripti capitulum 17.

Seminum primitiæ ad festum divi Martini penduntor. Si quis dare distulerit, eas episcopo undecies præstato, ac regi ducenos & viginti solidos persoluito.

XI.

Regii manuscripti capitulum 18.

Thanus si in loco ex scripto possesso templum habuerit, cui locus adjaceat sepulturæ destinatus, decumarum suarum trientem in id conferre ei potestas esto. Sin circa templum nullus fuerit desi-

ANNO CHRISTI 1032.

A gnatus humationi locus, tum qui est fundi dominus dato sacerdoti novem partium reliquarum quantulum ei visum fuerit. Ex singulis ingenuorum focis census ecclesiasticus templo reddatur primario.

XII.

Regii manuscripti capitulum 19.

Ter quotannis ad lucernas pecunia conferatur, festo quidem paschatis in singulas terræ hydas ceræ obulus imponitor, ad festum omnium sanctorum celebre tantumdem redditor; similiter fiat ad festum purificationis divæ Mariæ.

XIII.

Regii manuscripti capitulum 20.

Porro autem æquum est, ut effosso tumulo ipsa protinus numeretur pecunia sepulcralis. Atque si quis extra suæ paroeciæ fines mortuum humarit B aliquem: ipsa nihilo secius pecunia sepulcralis, ecclesiæ, ad quam jure pertineat, redditor.

XIV.

Regii manuscripti capitul. 21.

Iura atque officia divina omnia studiose quisque ita uti convenit tuitor ac conservato: dies festos ac jejunia, summa cum ceremonia celebrato: diem dominicum ab ipsa Saturni diei hora pomeridiana tertia in primam usque diei Lunaris lucem festum agito. Cæteras denique ferias, perinde ut fuerint a sacerdote indictæ, solennes agito.

XV.

Regii manuscripti capitulum 22.

Die quidem dominico mercata concelebrari, populivi conventus agi, nisi flagitante necessitate, planissime vetamus: ipso præterea die sacrosancto, C a venatione & opere terreno prorsus omni quisque abstineto.

XVI.

Regii manuscripti capitulum 23.

Instituta omnia, sive quatuor temporum, sive quadragesimæ, sive alia quæcumque, religiosissime celebrantor jejunia. Ad singulos divæ Mariæ atque apostolorum omnium dies festos, excepto unico Philippi & Iacobi, quo paschatis gratia cibo non temperatur, jejunia sunto. Singulo quoque veneris die, nisi quidem festus agatur, jejunium esto. A paschate vero usque ad Pentecosten, atque ab ipso natali Iesu Christi die ad octavam usque ab epiphania lucem, jejunia nemo observato, nisi quidem judicio ac voluntate fecerit sua, aut id ei D fuerit a sacerdote imperatum.

XVII.

Regii manuscripti capitulum 24.

Festa sanctorum Edvvardi & Dunstani.

Porro autem festis diebus omnibus, quatuor temporum jejuniis, quadragesima, cæterisque omnibus quibus rite fuerit indictum jejunium diebus, omnis ordalii ac jurisjurandi jurisdictio intermittitor. Ab anniversario item adventus domini die festo ad octavum usque ab epiphania diem, atque a septuagesima ad decimamquintam a paschate lucem, justitium edicimus. Sane quidem annua divorum Edvvardi & Dunstani festa religiose ab Anglis decimoquinto Kalendas Aprilis, & decimoquarto Kalendas Iunii, celebranda sapientes instituerunt. His ergo festis solemnibus, Christiana fide tinctis omnibus, ita uti convenit, festa & tranquilla pax esto, omnisque procul absit fraus & malitia. Atque si quis alteri sive fidejussionis, sive compensationis nomine debuerit quidquam, aut ante hosce dies, aut continuo pone retribuito.

XVIII.

Regii manuscripti capitulum 25. Pii regis pia exhortatio.

Christiana fide imbutos omnes, pro sui quem in Deum habent amoris magnitudine, obtestamur, ut quæ sunt sibi ad salutem necessaria cupide animo & cogitatione comprehendant. Adveniet etenim tandem aliquando tempus, cum divinæ paruisse voluntati, tum cum liberum dabatur spatium, multis partibus malimus, quam omnes omnium, multis partibus malimus, quam omnes omnium qui in terris degunt possedisse fortunas. Sane

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1032.

quidem uniuſmodi nobis omnibus, ut fuerint cu- A
juſque facta, decernetur ſtipendium. Tum deni-
que væ miſeris, qui vitii æterna inferorum ſuppli-
cia promeruere. Quin igitur a delictis diligentius
declinemus, ingenue ſacerdoti peccata quique fa-
teamur, ab omnibus in poſterum maleficiis abſti-
neamus, admiſſa officioſe compenſemus, eas deni-
que aliis imponamus leges, quibus ipſi parere non
gravaremur. Hoc enim ſincerum eſt judicium,
Deoque gratum & acceptum, vereque beatus eſt
quiſquis ex formula judicarit. Rerum ſiquidem
omnium auctor præpotens Deus nos omnes crea-
vit, atque ingenti redemit precio, propria ſcilicet
quam pro nobis efflavit anima. B

XIX.

Regii manuſcripti capitulum idem.

Chriſtiana fide imbutus quiſque, quæ ſibi ad
ſalutem conducunt efficito omnia, in Chriſtianam
fidem ac religionem omni cogitatione curaque in-
cumbito: ac qui ea quæ ſunt ſibi ad ſalutem neceſ-
ſaria animo ac mente, ut quidem omnes velle de-
bebunt, concipere voluerit, ter ſaltem quotannis
ad euchariſtiæ perceptionem animum præparato.
Dicta factaque ſua omnia, qui ſe gratioſum fore
confidit, rite diſpenſato, atque ordine diſponito,
jusjurandum datamque fidem religioſiſſime ſerva-
to, injuſtitiam pro ſua quiſque virili parte ditio-
nis noſtræ finibus omnem arceto, juſtitiam deni-
que divinam dehinc dictis factiſque ſtudioſe per-
ſequitor, atque ita tandem aliquandò divinam om-
nes cumulate conſequemur miſerationem.

XX.

Regii manuſcripti capitulum 26.

Præterea autem ipſi exequamur quod aliis im-
peramus. Semper quidem in dominum noſtrum
animo firmo ſimus atque fideli, honorem ejus om-
nibus nervis ac facultatibus noſtris tueamur, ejuſ-
que pareamus voluntati. Quidquid enim erga do-
minum, ea ducti fidelitate quæ eſt cum virtute &
officio conjuncta, fecerimus, magno id nobis erit
emolumento: namque in hoc ipſo Deus ſummus
omnium rector & dominus egregie nobis fidelis
erit. Maxime igitur intereſt, famulos domini ra-
tione ut regant & gubernent.

XXI.

Regii manuſcripti capitulum 27.

Chriſtiana fide imbutos omnes admonemus
graviter, ut ex animo Deum amore & perpetuo D
quodam judicio diligant, Chriſtianam fidem reli-
gioſiſſime conſervent, divinis doctoribus haud
gravate pareant, Dei leges & doctrinam diligen-
tiſſime perſcrutentur, atque ad ſuam ipſorum uti-
litatem ſæpe ac multum exquirant.

XXII.

Regii manuſcripti capitulum idem.

Hortamur inſuper, ut Chriſtianus quiſque ita
quidem diſcat, ſinceram ut ſaltem probe calleat
fidem, atque orationem dominicam, & apoſtolo-
rum ſymbolum perdiſcat. Horum etenim altero
Chriſtiana fide tincti divinum implorant numen,
altero puram honeſtamque de numine Dei profi-
tentur opinionem. Ipſe Chriſtus orationem domi-
nicam protulit primus, eamque diſcipulos edocuit.
Divina autem precatio illa ex ſeptem conflatur pe- E
titionibus: quas qui non ſimulate, ſed ex animo
fatus fuerit, cum Deo ipſo de iis omnibus, quæ
ſunt ad vitam vel præſentem vel conſequentem
neceſſaria, colloquitur. Verum enimvero qua
tandem poterit ratione quiſquam ex animo Deum
precari immortalem, niſi quidem illi ſincere ac
candide fidem habuerit? Et quidem qui hæc con-
diſcere noluerit: nec ullam morte deletus cum
Chriſtianis capiet tranquillæ quietis partem, nec
vivus & ſuperſtes ad euchariſtiam admittetur, nec
ipſo denique viri Chriſtiani nomine dignus puta-
bitur. Immo nec ei liceto officia & partes ad ſa- ANNO CHRISTI 1032.
crum fontem, vel coram epiſcopo, pro alio ſuſci-
pere, ni hæc prius perdiſcat, & pulere calleat.

XXIII.

Regii manuſcripti capitulum idem.

Hortamur etiam, ut exitialia crimina, ſcelera-
que atrocia atque immania, ſinguli ſemper ſtu-
dioſe declinent: & ſi quid forte impulſu diaboli de-
linquitur, id omne documento ſacerdotis reſar-
citor.

XXIV.

Regii manuſcripti capitulum idem.

Admonemus porro, turpe ut ſtuprum, illici-
tam venerem, atque fœderis conjugalis violatio-
nem, omne tempus ætatis devitent ſinguli.

XXV.

Regii manuſcripti capitulum idem.

Porro autem docemus, ut in omnium ſemper
animis Dei timor penitus inſideat, dies noctesque
ſupplicia pro maleficiis metuant, diem judicii ti-
meant, tetros inferorum cruciatus horreant, ex-
tremum denique vitæ diem inſtare quotidie atque
imminere arbitrentur.

XXVI.

Regii manuſcripti capitulum idem.

Sunto ſane epiſcopi Dei præcones, ac divini juris
interpretes. Eorum eſt rerum divinarum commo-
da prædicare palam, ſeque aliis exempla vivendi
ad imitandum exponere, aures vero animumque
ad ea attendant qui velint. Malus ſiquidem eſt cu-
ſtos qui creditum ſibi gregem voce, ſi ultra non C
detur, adverſus eum qui ſpoliaturus venit, non de-
fenderit. Vnus autem omnium nocentiſſimus eſt
diabolus, qui operoſe hoc unum molitur ſemper,
ut mortalium animis ſtruat calamitatem. Qua-
propter paſtores vigilare, excubare, & proclama-
re oportebit, ut quæ populo ab his infenſis ad-
verſariis impendent mala, eis prævisa atque præ-
cauta ſint omnia. Paſtores vocamus epiſcopos &
ſacerdotes, quorum partes ſunt eruditione atque
doctrina gregem domini ſpeculari ac defendere:
ne eum aliquando lupus furore & ſcelere inflam-
matus mordicus laceret atque dilaniet. Verumta-
men ſi quis tum denique fuerit, cujus aures divi-
nis præceptis ac monitis non patuerint, ejus rei
rationem cauſamque Deo reddat atque exponat
neceſſum eſt. Collaudetur nomen domini in per-
petuum: ei laus, gloria, & honos, in omnes ſæ-
culorum ætates. Amen.

TABVLA LEGVM ECCLESIASTICARVM.

I. *De juſtitia efferenda.*
II. *De miſericordia exhibenda in judicio.*
III. *De Chriſtiano non vendendo extra regnum.*
IV. *De ſagis ſortilegis*, &c. *ejiciendis.*
V. *De gentilium ſuperſtitionibus abolendis.*
VI. *De homicidis peierantibus & mœchantibus.*
VII. *Quod peccatum turpius ſit in diebus & locis ſacris; & maiores magis ſunt plectendi.*
VIII. *De miniſtrum altaris occidente.*
IX. *Vt rex ſit ordinatis & alienigenis patronus.*
X. *De miniſtro altaris homicida*, &c.
XI. *De ordinatum vinciente aut verberante.*
XII. *De ordinato capitis reo.*
XIII. *De reo confeſſarium petente.*
XIV. *De die dominica & feſtis obſervandis.*
XV. *De jeiuniuum violante.*
XVI. *Vt quadrageſima & feſta non temerentur.*
XVII. *De eccleſia debita vi detinente.*
XVIII. *De ſacrum ordinem violante.*
XIX. *De adulterio.*
XX. *De inceſtuoſis.*
XXI. *De viduam violante.*
XXII. *De uxoris adultra pœna gravi.*

XXIII.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1032.

XXIII. *De uxorato fornicante, aut concubinam habente.*
XXIV. *Vt alienigenæ libidinosi eiiciantur.*
XXV. *Vt homicida in purgatione cadens, episcopo tradatur.*
XXVI. *De eo qui excommunicatum vel vtlagatum custodierit.*
XXVII. *De misericordia exhibenda.*
Pii regis pia peroratio.

PROOEMIVM.

HÆc illa humana atque politica sunt jura, quæ sapientum adhibito consilio per omnem Angliam observari præcipio.

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

Regii manuscripti infra editi proœmiũ.

In primis justæ leges ut efferantur, injustæ deprimantur, volo. Iniquitatem atque injuriam pro sua quisque virili parte omnem e regno radicitus evulsam funditus extirpato, justitiamque extollito divinam. Ad posterum vero inopes æque atque divites, digni qui jure fruantur legitimo putandi sunt, atque utrisque ex æquo & bono jus reddendum.

II.

Regii manuscripti capitulum 1.

Edocemus autem, ut si quis in re deliquerit aliqua, adeoque capitale aliquod crimen admiserit, ea tamen in mulcta irroganda adhibetor moderatio, ut ad divinam clementiam temperata, hominibus tolerabilis esse videatur. Et quidem animo cogitet, qui judicia exercet, ipse quid petat cum ad hunc modum loquatur: *Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus*, &c. Interdicimus autem ne Christianus quisquam ad mortem, exiguæ alicujus & contemnendæ rei causa, mittatur: quin potius miti & moderata ad reipublicæ utilitatem utendum erit animadversione. Neque enim pro tantulo, opus manuum domini, quodque ipse ingenti redemit precio, deperire sinant.

Matth. 6.

III.

Regii manuscripti capitulum 2.

Prohibemus autem, ne Christiana fide tinctus quispiam a regno procul amandetur, neve ad eos qui nondum Christo fidem adjunxerunt relegetur: ne eorum aliquando fiat animorum jactura, quos propria Christus vita redemit.

IV.

Regii manuscripti capitulum 3.

Præterea etiam præcipimus, ditio ut hæc nostra undique purgetur, atque a nefariis sceleribus usquequaque temperetur. Tum, si sagæ, ariolantes mulierculæ, tabificæ, meretrices fœdæ ac flagitiosæ sicubi in regno deprehendantur, a regni finibus relegantor: aut in regno, ni ab illa mente destiterint ocius, moresque in melius commutarint, male pereunto. Qui jus legesque divinas & humanas refugiunt, nisi quidem resipuerint, ac cumulate compensarint, extorres agi jubemus. Fures denique atque alii omnes populo summam per injuriam infesti, nisi etiam ab alienis manus abstinuerint, brevi cladem expectanto.

V.

Regii manuscripti capitulum 3.

Adorationem barbaram planissime vetamus. Barbara est autem adoratio, sive quis idola, puta Gentium divos, solem, lunam, ignem, profluentem, fontes, saxa, cujuscumque generis arbores lignave coluerit; sive sagarum superstitiones observarit; sive magnam alicui cladem, ductis sortibus ardentibusve tædis, attulerit; sive denique falsis & mendacibus visis mortalium mentes concitarit.

VI.

ANNO CHRISTI 1032.

Homicidæ, peierantes, ordinum atque conjugalis fœderis violatores, ni ocius ad se redierint, ac compensarint, una cum hisce flagitiosis sceleribus patria exterminantor.

VII.

Quamquam nec ullo quidem tempore danda est injustitiæ venia: diebus tamen festis, atque a locis Deo consecratis, maxime est prohibenda procul iniquitas. Sed quo quisque est opibus affluentior, ampliorique dignitatis gradu locatus: eo debebit cumulatius Deo & hominibus data dissoluere, ac compensare damna. Deo autem quomodo erit compensandum, ex scriptis præcepta petamus: hominibus uti fiat satis, ipsa quidem jura tradunt humana.

VIII.

Regii manuscripti capitulum 4.

Si quis eorum qui aræ deservierint alicui mortem obtulerit, omni cum divini tum humani juris patrocinio excludatur: nisi quidem cum exilio cumulate id sceleris compensarit, atque cæsi etiam cognatis satisfecerit, aut saltem una cum hominibus qui jurent idoneis omnem criminis suspicionem diluerit. Hanc vero, quæ Deo & hominibus debetur, compensationem intra ter denos, idque cum fortunarum suarum omnium discrimine, dies aggreditor.

IX.

Regii manuscripti capitulum 5.

Si quis sacris initiatus, incolave, in iis quæ ad fortunas vitamve ejus spectarint decipiatur, tum ei rex, ni is aliunde habuerit, loco patroni & cognatorum esto. Fraudator vero regi, prout ipsa ferret facti ratio, satisfacito, aut graves sceleris admissi pœnas rex ipse repetito. Christiana siquidem fide imbuti regis est, Deo illatas, graviter, pro facti ratione, ulcisci injurias.

X.

Regii manuscripti capitulum 6.

Si eorum qui aræ deservierint aliquis hominem occiderit, aut insigne aliquod perpetrarit flagitium: gradu & honore dispoliatus, perinde atque ei papa circumscripserit habitandi locum, exulato, ac cumulate compensato. Sin is crimen fuerit inficiatus, excusatio tripla esto. Atque ni hanc quæ Deo & hominibus debetur compensationem intra ter denos aggrediatur dies, ab omni legis commoditate destitutus habetor.

XI.

Regii manuscripti capitulum 7.

Si quis alium sacris initiatum vinculis constrinxerit, verberibus, ignominia, dedecoreve affecerit, datum, prout æquum fuerit, damnum resarcito; episcopo, pro dignitate ordinis, aræ expiandæ nomine mulctam præstato; regi denique, sive domino, graves dignitatis læsæ pœnas dependito; aut saltem integra perfectaque excusatione allata crimen diluito.

XII.

Regii manuscripti capitulum 8.

Si quis sacris inauguratus, rei capitalis obnoxius extiterit, comprehenditor: atque ut tandem episcopo criminis admissi pœnas dependat, asservator.

XIII.

Regii manuscripti capitulum 9.

Si quis rei capitalis damnatus, sua ingenue sacerdoti peccata confiteri cupiverit, id ei concediter. Si quis autem denegarit, numerato regi centum viginti solidos: aut saltem adjunctis sibi viris quinque, se culpa liberato.

XIV.

Regii manuscripti capitul. 10. 11. 12. 13.

Nemo, quoad ejus fieri poterit, cujuscumque sceleris admissi damnatus, nisi quidem sese in fugam dederit, aut repugnarit, die dominico morti objicitor: quin, comprehensus usque dum dies ille

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1032.

festus transierit, tenetor. Liber, si die quocumque festo, operis quidquam patrarit, ea quæ est loco colli obstricti mulcta compensato: Deo autem, prout ei fuerit imperatum, facito satis. Servus si opus fecerit, vapulato, aut pro facti ratione virgarum metum precio redimito. Herus si servo invito opus addixerit die quocumque festo, servo mulctator suo, servus deinceps liber esto. Herus præterea si in Dacis fuerit, violatæ legis pœnam dependito, Anglus pro facti ratione aut mulcta afficitor, aut crimen purgato.

XV.

Regii manuscripti capitulum 14. * *potius* cœnam.

Liberæ conditionis Dacus, si indictum cibo sumpto dissolverit jejunium, violati juris pœnas dato: Anglus pro ratione facinoris mulctator. Malum id quidem est, ante *prandium, jejunii instituti tempore quidquam cibi sumere, pejus tamen comesa carne seipsum fœdare. Servorum aliquis si id fecerit, verberibus, ut res flagitarit, afficitor.

XVI.

Regii manuscripti capitulum 16.

Sive quis dimicatione, matrimonio, rapina, sive alio quocumque patrato facinore flagitioso, celebrandum quadragesimæ violarit jejunium, compensatio in duplum augetor. Idem juris esto pro ratione facti, si horum aliquod festo celebri quocumque fuerit factitatum. Sin quis crimen purgare voluerit, purgatio tripla est afferenda.

XVII.

Regii manuscripti capitulum 17.

Dacus si cuiquam jura atque debitiones divinas petenti vi illata restiterit ac repugnarit, legis violatæ pœnam dependito: Anglus gravi afficitor mulcta, nisi quidem adjunctis sibi viris undenis omni se culpa exoluerit; sin cuiquam vulnus impresserit, compensato, gravem domino mulctam dependito, illi denique manus, ni eas ab episcopo redemerit, præciduntor. Quin si cuiquam mortem obtulerit, omni tum juris commoditate privator, eumque omnes justitiæ cultores clamore insequuntor. Atqui si eum juri repugnantem sua culpa morte occubuisse liquido confirmetur, impune esto, neque vero propterea quidquam penditor.

XVIII.

Si quis sacrum ordinem atque vivendi formulam commutarit, pro ipsa ordinis dignitate, sive capitis æstimatione, mulcta, legis violatæ pœna, sive rebus suis omnibus compensato.

XIX.

Regii manuscripti capitulum 18.

Si quis jura violarit conjugalia, prout magis minusve peccarit, castigetur. Iniquum id quidem est, ut quis nuptiis alligatus puellam vitiet aliquam: multo tamen iniquius cum uxore aliena rem habere, sacrisve inauguratam constuprare.

XX.

Regii manuscripti capitulum 19.

Si quis stuprum incestum commiserit, sive capitis æstimatione, sive mulcta, sive rerum suarum omnium amissione, pro ipsa familiæ amplitudine, compensato. Neque vero una eademque habenda est germanæ sororis atque remotioris cognatæ stupratæ ratio.

XXI.

Regii manuscripti capitulum 21.

Qui viduam per vim stuprarit, proprii capitis æstimatione compensato: nec mitiori conditione sit qui virgini vim intulerit.

XXII.

Regii manuscripti capitulum 22.

Vxor si marito superstite cum alio quocumque corpus miscuisse convincatur, dedecus atque insignem omni in posterum ætate infamiam subito, maritus res ejus omnes habeto, mulieri vero tum nasus tum auriculæ præciduntor. Sin pellicatus postuletur tantummodo, atque in excusatione afferenda ceciderit, tum quidem ejus rei potestas episcopo deferatur, atque is litem æstimato severissime.

ANNO CHRISTI 1032.

XXIII.

Regii manuscripti capitulum idem.

Si quis nuptiis alligatus cum sua ipsius ancilla concubuerit, ancilla mulctatus, Deo & hominibus facito satis. Si quis uxorem legitimo nuptiarum fœdere conjunctam simul & concubinam habuerit, ei sacerdotum nullus Christiani hominis jura concedito: nisi quidem illam prius repudiarit, cumulate, perinde atque ei fuerit ab episcopo imperatum, compensarit, atque ab ejusmodi ad posterum temperarit.

XXIV.

Regii manuscripti capitulum idem.

Alienigenæ illicitas carnis libidines si non cohibuerint, una cum flagitiis & fortunis suis omnibus regno exterminantor.

XXV.

Si quis alium præmeditatus trucidarit palam, perempti cognatorum in potestatem dator: sin cædis insimuletur tantummodo, atque in excusatione afferenda ceciderit, episcopum penes esto ejus rei judicium.

XXVI.

Regii manuscripti capitulum 24.

Si quis a jure & legibus divinis fugitivum aliquem custodierit injuste, in lucem eum, ut juri se legitimo subjiciat; proferto: ei porro cujus interierit compensato, ac regi denique capitis ejus æstimationem dependito. Sin quis alium juris divini aut humani patrocinio excluſum custodierit ac tuebitur, in extremum se & res suas omnes discrimen adduxerit.

XXVII.

Porro autem si quis fuerit qui vitiis omnibus rejectis & repudiatis, denuo virtutem justitiamque studio persequi voluerit, ei, quoad ejus fieri poterit, clementia & misericordia pro timore Dei tribuitor.

XXVIII.

Nunc denique omnes obtestor, ac singulis in Dei immortalis nomine præcipio, ut vere atque ex animo ad divinum convertantur numen, quidque faciendum fugiendumve fuerit summa cum cura & ceremonia perscrutentur. Et quidem saluti nostræ conducit maxime, Deum uti amore prosequamur, ejus præcepta ac monita ut teneamus, atque ut divinis doctoribus dicto simus audientes. Hi etenim nos illo producturi sunt in prospectum Dei, quo dominus venturus est, judicium in omnes secundum ea quæ vivi fecerint ut exerceat. Tum demum beatus ille quidem custos, qui creditum ac commissum sibi gregem in divinum regnum cælestiaque superorum gaudia, propter ea quæ in vita fecerit, deduxerit. Beatus item grex, illum secutus pastorem, qui eum diabolo e manibus extorserit, Deoque lucrifactum commendarit. Porro autem omnes Deo placere studeamus concordes, atque omni in posterum ætate torrentes inferorum flammas devitemus. Divini juris interpretes, Deique præcones, ut quidem sui muneris est, atque omnibus ad salutem conducit maxime, prædicanto sæpe rerum divinarum commoda: sagaci autem & bona mente omnes, aures animumque diligenter attendant, Deique monita ad suam ipsorum utilitatem animo habeant infita semper atque infixa. Singuli denique, ad majorem Dei immortalis domini sui amplitudinem & gloriam, tum dictis tum factis pie grateque, quoquo modo poterint, bene faciunto. Ita enim tandem aliquando cumulate divinam omnes consequemur miserationem.

Digitized by Google

ANAO CHRISTI 1032. tionem. Collaudetur nomen domini in perpetuum: ei laus, honos, & gloria, in omnes sæculorum ætates. Deus rerum omnium præpotens, nostri, prout ejus fecerit voluntas, omnium misereatur. Amen.

LEGVM ECCLESIASTICARVM CANVTI REGIS PRISCA VERSIO, ut habetur e manuscripto regio.

TABVLA LEGVM ECCLESIASTICARVM.

I. *De dilectione Dei & proximi.*
II. *De pace ecclesiarum.*
III. *De infractione pacis ecclesiarum.*
IV. *De dignitate sacerdotum.*
V. *De accusatione sacerdotum.*
VI. *De diaconibus, & ceteris gradibus.*
VII. *De vulgaribus sacerdotibus.*
VIII. *De altari servientibus.*
IX. *De accusatis sacerdotibus homicidio.*
X. *De monachis.*
XI. *De perjuriis sacerdotum.*
XII. *Exhortatio singulorum, & maxime prælatorum.*
XIII. *De timore pœnarum.*
XIV. *De ducendis uxoribus.*
XV. *De decimis.*
XVI. *De romefeoh.*
XVII. *De cyricsceat.*
XVIII. *De tainis qui ecclesias habent, ubi atrium est, vel non.*
XIX. *De luminaribus ecclesiarum.*
XX. *De sepultura.*
XXI. *De corporibus translatis de parochia sua.*
XXII. *De feriatione diei dominicæ, & solennitatibus sanctorum.*
XXIII. *De jejuniis.*
XXIV. *De temporibus leges faciendi, & non faciendi.*
XXV. *De confessione, & pœnitentia.*
XXVI. *De fidelitate dominis exhibenda.*
XXVII. *De doctrina Christiana.*

PROOEMIVM.

HÆc sunt instituta Cnudi regis Anglorum, Danorum, Norvvegarum, venerando sapientum consilio ejus ad laudem & gloriam Dei, & suam regalitatem, & commune commodum habita, in sancto natali domini apud VVintoniam, † diligenter ac fideliter in Latinum translata, compendiosa brevitate, cum simplicitate lucida, velut suis astericis illustrata. Vnde quarumdam rerum & verborum affinitatem, paucorum adjectione, vel omissione, curaverim, facile sobrius lector agnoscet. Sequuntur & aliorum jura regum plurimorum, de quibus teneri liceat quidquid ista contemplatione non discrepat.

† Sententia non habentur in Saxonico.

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

In primis est, ut Deum & dominum nostrum tota mente diligamus, & unam Christianitatis sanctæ fidem catholicam orthodoxe teneamus, & sanctam Dei ecclesiam pacificare, custodire, frequentare, ad nostram semper utilitatem gaudeamus.

II.

Omnis ecclesia sub propria Dei omnipotentis protectione consistet, & Christianis omnibus magnam super his reverentiam exhibere convenit: quia Dei pax super omnem pacis actionem specialius exoptanda, propensius est observanda, & postea regis. Et valde rectum est, ut ecclesiæ pax intra parietes suos, & pax Christiani regis, quam manu sua dederit, semper inconvulsa permaneat. Quicumque alterutram perfregerit, de vita & omnibus in misericordia regis sit.

ANNO CHRISTI 1032.

III.

Si quis amodo pacem ecclesiæ Dei violabit, ut intra parietes ejus homicidium faciat, hoc inemendabile sit, & prosequatur eum omnis qui Deum diligit: nisi contingat, ut per aliquod pacis confugium rex ei vitam concedat, plenis emendationibus erga Deum & homines. Et hoc tunc in primis sit, ut pretium natalis sui Christo persolvat & regi, & per hoc se inlegiet ad emendandum. Si tunc ad emendationem veniat, & rex ita patiatur, emendet ecclesiæ pacem in ipsam ecclesiam plena regis mundbrice: & reconciliationem ecclesiæ quærat, sicut ad eam pertinebit: & magbotam & manbotam plene reddat, & saltem apud Deum seduló componat. Si vero aliter sine interfectione pax ecclesiæ fracta sit, emendetur secundum quod acciderit; sit per pugnam, sit per robariam, sit per id quod sit, emendetur primitus infractio pacis in ipsam ecclesiam juxta quod culpa fuerit, & ipsius ecclesiæ dignitas: quia non omnes ecclesiæ parem emendationis dignitatem habent, licet eamdem sanctificationis benedictionem consequantur. Capitalis ecclesiæ pacis fractio in rebus emendabilibus, est sicut infractio regiæ pacis, id est, * quinque libris in Anglorum lege. Mediocris ecclesiæ, centum viginti solidos, id est, vvita regis: & adhuc minoris, ubi parva parochia sit, & atrium tamen sit, sexaginta solidos: & campestris ecclesiæ, ubi non sit atrium, triginta solidos.

* decem

Cristianis omnibus sincere convenit, sanctuaria, & ordines, & Deo dicata loca, summa discretione, tota devotione pacificare, custodire, venerari, juxta modum singulorum: & qui scit, intelligat.

IV.

Magnum est, & mire præcipuum, quod ad velle Dei pro salute populi faciendum creditur sacerdoti: & magna conjuratio multaque benedictio est quæ propellit diabolum, & in fugam redigit, quoties, divina cooperante potentia, beatorum spirituum prosequente custodia, per manus temporalium sacerdotum, sacri baptismatis vel eucharistiæ sacrosancta mysteria celebrantur.

V.

Si contingat, sacerdotem regulariter viventem aliqua criminum compellatione pulsari, se purget solus solum, si compellatio simplex sit; in triplici calumnia, cum duobus sui ordinis.

VI.

Diaconus regularis in simplici compellatione cum duobus, in triplici cum sex diaconibus se adlegiet.

VII.

Plebeius sacerdos, qui regularem vitam non habet, purget se sicut regularis diaconus.

VIII.

Si quis altari ministrantium accusetur, & amicis destitutus consacramentales non habeat: vadat ad judicium, quod Anglice dicitur Corsned, & fiat sicut Deus velit, nisi super sanctum corpus domini permittatur ut se purget.

IX.

Si quis ordinatus homicidii particeps consilio vel auxilio fuisse compelletur, purget se cum parentibus suis, quorum interest occisionis factionem tolerare vel emendare. Si parentes non habeat, cum sociis se purget, vel jejunium ineat si opus sit, & * applicent

ANNO CHRISTI 1032.

* applicent ad corsned, & fiat inde voluntas Dei.

X.

Monachus ecclesiasticus non debet aliquam de homine occiso persolutionem exigere vel emendare, quia cognationis suæ legem exiit, cum se regularis conversationis disciplinæ mancipavit.

* applicetur.

XI.

Si sacerdos aliquando falsus testis vel in aliquo consenserit, deponatur, & omnium bonorum societate, dilectione careat & honore, si non erga Deum & homines dignis pœnitentiæ fructibus secundum sui episcopi jussionem præparetur ad veniam, & emendationis & legalitatis plegios deinceps inveniat. Si se purgare velit, secundum facti mensuram sit, vel per triplicem negationem, vel per singularem.

XII.

Et volumus, ut quicumque sunt in ordine clericatus constituti, puris mentibus inclinentur singulariter ad eam rectitudinem quæ ipsis pertinet: & saltem ministri domini, pontifices, abbates, monachi, monachæ, canonici, nunnæ, regulariter vivant. Diebus & noctibus sæpius & assidue clament ad Deum pro Christiani necessitate populi, & ei digne serviant, & castitatem diligant. Quia, ut perfecte sciunt, non est rectum ut causa cohabitandi cum mulieribus habitent: & qui super his abstinebit, & castitatem servabit, ad perfectum sempiternam Dei misericordiam habeat; & ad honorem sæculi, taini lege dignus sit.

XIII.

Et omnis Christianus pro timore sui creatoris injustum concubitum vitet, & legem Dei teneat.

XIV.

Vnde commonemus, petimus, & in nomine Dei præcipimus, ut nemo in parentela sua intra sextam generationem uxoretur, nec in dimissa cognati sui qui intra sextum geniculum pertineat ei, nec in cognatione uxoris suæ, nec commatrem vel filiolam suam, nec sanctimonialem, nec repudiatam aliquis ducat uxorem, nec cum meretricibus circumeundo fornicetur: sed unam legitimam habeat quamdiu vixerit, qui Dei legem juste servare desiderat, & a gehennæ ignibus animam suam liberare. Et reddantur Deo debitæ rectitudines annis singulis, hoc est eleemosyna caruarum quindecim diebus post pascha.

XV.

Decimæ de novellis gregibus in pentecosten, terrenorum fructuum in festo omnium sanctorum. Si quis habeat, & decimam dare nolit, sicut omnium nostrorum commune est institutum, hoc est decima acra, sicut aratrum peragrabit: eat præpositus regis & episcopi & ipsius terræ domini cum sacerdote, & ingratis auferant, & ecclesiæ cui pertinebit reddant. Nonam vero partem relinquant ei qui decimam dare noluit. Octo partes reliquas in duo dividant, & sit una medietas episcopi, alia terræ domini, sive regis homo sit, sive taini.

XVI.

Et Romfeoh, id est Romæ census, quem beato Petro singulis annis reddendum, ad laudem & gloriam Dei, regis nostri larga benignitas semper instituit, in festo sancti Petri reddatur. Qui supra tenuerit, reddat episcopo denarium illum, ac triginta denarios addat, & regi det centum * viginti solidos.

* triginta.

XVII.

Ciricsceat, id est ecclesiæ census, in festo sancti Martini. Qui sine licentia super tenebit, eum A reddat episcopo, & quadraginta persolvat, & regi centum viginti solidos.

ANNO CHRISTI 1032.

XVIII.

Si quis tainus in hereditate sua terram habeat, in qua cœmeterium sit, det ibi tertiam partem decimæ suæ. Si quis habeat ecclesiam, ubi positionis locus non sit, det ex suis novem partibus presbytero suo quod velit, & eat omnis ciricsceat ad matrem ecclesiam per omnes liberas domus.

XIX.

Fiat ter in anno symbolum luminis: primum in vigilia paschæ, oblatæ ceræ de omni hyda, in festo omnium sanctorum, tantumdem in festo sanctæ Mariæ candelarum.

XX.

B Pecunia sepulturæ justum est ut aperta terra reddatur.

XXI.

Si corpus aliquod a sua parochia deferatur in aliam, solvatur tamen pecunia sepulturæ ejus in eam cui jure pertinebit ecclesiam, & omnes rectitudines & sanctæ Dei ceremoniæ, sicut omnibus opus est, totis desideriis observentur. * In festivitatibus, in jejuniis.

* Hæc vite pertinent ad sequens caput.

XXII.

In feriatione diei dominicæ, ab hora nona sabbati ad usque diluculum secundę feriæ, & in sanctorum omnium solemnitatibus, sicut a sacerdote fuerint nuntiatæ, ipsa vero die dominica, publica mer-
C cimonia, vel placitorum conventicula, venationes, & hujusmodi sæcularium actiones exerceri, modis omnibus prohibemus, nisi pro magna necessitate sit.

XXIII.

Omne indictum jejunium devote conservetur, sive quatuor temporum, sive quadragesimale, vel deinceps aliud quodcumque sit: & ad omnes beatæ Mariæ festivitates, & sanctorum apostolorum omnium, jejunia votiva præveniant, præter Philippi & Iacobi pro solemnitate paschali. Non sunt secundum legem indicta jejunia a pascha usque ad pentecosten, nec a natali domini usque ad octavas
D epiphaniæ, nisi qui per pœnitentiam vel sponte jejunet.

XXIV.

Et non festis diebus juramenta, & ferri, vel aquæ, vel hujusmodi legis examina fieri prohibemus, & quatuor temporum, & diebus quadragesimæ, & aliis legitimis jejuniis, & ab adventu domini usque in octavum diem post duodecimum diem a natali, & a septuagesima usque ad quindecim dies post pascha: & sancti regis Edvvardi glorioſum passionis diem per totam Angliam volumus celebrari XV. Kalendas Aprilis, & sancti Dunstani XIV. Kalendas Iunii. Et sit in his sanctis observationibus, sicut vere justum est, Christianis omnibus pax & concordia, & omnis ira tollatur: & si
E quis alteri debitor est de plegiatione, vel aliqua contingentium sæcularium emendatione, reddat ei sedulo prius aut postea. Et in Dei dilectione petimus, ut quicumque Christianus suam ipsius benefaciendi necessitatem intelligat, quia singulos nos tempus expectat quo nobis esset carius, quam quidquid in orbe terrarum mundus obtinuit, Dei nostri voluntatem feciſſe, dum licuit. Tunc sane recipiemus uniforme stipendium secundum opera nostra. Væ qui promeruerit sempiterna supplicia.

XXV.

Renuntiemus sedulo peccatis nostris, & confessionibus & abstinentiis expiemus: & quod nobis fieri volumus, aliis faciamus. Hoc judicium nostrum

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1032.

ſtrum eſt: & ſane beatus & Deo gratus eſt, qui judicium hoc ſincere tenuerit ad gloriam omnipotentis Dei, cujus ſumus miſeratione conditi, precio magno redempti.

Quicumque Chriſtianus, ſicut vere neceſſarium eſt, dignam Chriſtianitati ſuæ curam impendat, & ad perceptionem communionis dominicæ ter ſaltem in anno ſe præparet: ut non hoc ad judicium, ſed ad remedium ſalutare, manducet. Et quiſquis amicus Dei eſt, verbis & operibus rectitudinem flagitet, fidem & ſacramenta caute cuſtodiat.

Omnis injuſtitia de finibus noſtris quantum poſſumus expellatur, & Dei juſtitiam dictis & factis deinceps amplectamur: tunc ejus miſericordiam propitiatius impetrabimus. Item faciamus ſicut adhuc perſuaderi volumus. B

XXVI.

Simus dominis noſtris per omnia fideles & credibiles, & eorum gloriam totis viribus exaltemus, & velle faciamus: quia quidquid pro recta dominorum fidelitate facimus, & magnam nobis utilitatem facimus, & ſcienter Deus illi fidelis eſt, qui domino ſuo fidelis eſt: & unicuique domino magnum opus eſt, ut hominem ſuum recte deducat.

XXVII.

Omnes Chriſtianos ſedulo commonemus, ut puro corde ſemper Deum diligant, & catholicæ Chriſtianitatis fidei digne ſerviant, ſanctis eccleſiæ doctoribus devote pareant, Dei leges & doctrinam C fideliter inveſtigent, ſemper & aſſidue ſibimet ad utilitatem. Et omnis Chriſtianus addiſcat ut ſaltem ſanæ fidei rectam intelligentiam habeat: & ſciat *Pater noſter*, & *Credo in Deum*: quia per illud Deum exoramus, per aliud rectam fidem declaramus. Chriſtus ipſe primus hanc orationem protulit, & diſcipulos ſuos docuit, in qua ſeptem petitiones ſunt: & quiſquis eam intimo corde cantabit, cum ipſo agit de quacumque neceſſitate vitæ præſentis & futuræ. Sed quomodo poteſt aliquis devotas ad Deum preces effundere, qui non habet intime rectam fidem in eo? Non habet ſane poſt tranſitum ejus portionem aliquam cum Chriſtianis in requie ſanctorum, nec ſancta communione dignus, nec vere Chriſtianus habendus eſt qui D non vult eam diſcere: nec ad eum juſte pertinet aliquem in ſancto baptiſmo ſuſcipere, nec a manibus epiſcopi in confirmatione, & datione Spiritus ſancti, antequam bene ſciat eam. Et docemus, ut a ſummis criminibus totis viribus caveamus in omni tempore: & qui impulſu diaboli in peccatum inciderit, propenſius emendet conſilio pœnitentiæ ſuæ. Et ab immundis gaudiis, & injuſto concubitu, vel adulterio caveatur. Et omnes Dei timorem & amorem in mente habeant, diebus ac noctibus a peccatis fugiant, diem judicii metuant, & inferni cruciatus, & ſemper ultimum vitæ ſuæ terminum cogitent adveniſſe. Chriſti ſunt E præcones, & doctores legis Dei, qui prædicationibus & exemplis, Dei debent myſteria declarare. Curet qui velit: quia ſupervacue paſtor eſt qui commiſſo ſibi gregi non vult ſaltem clamore ſuccurrere, ſi quid ei noceat. Non eſt aliquis tam nocens adverſarius, ſicut accuſator humani generis inimicus, qui totis ſemper viſceribus inhiat, totis æſtuat deſideriis, quomodo plures animas pertrahat in ſupplicium. Sit itaque paſtorum ſolertia pervigil; & attente proclamans, qui contra ſpirituales nequitias debet populo providere. Qui ſane ſunt epiſcopi? Sacerdotes qui gregem domini doctrina debent ſapienter cuſtodire, & defendere ne diabolica veſania vulneret vel occidat. Ei qui Dei præceptis obedire neglexerit, hoc cum ipſo Deo commune habeat.

ANNO CHRISTI 1032.

LEGES ECCLESIASTICÆ
CANVTI REGIS E SÆCVLARIBVS ſuis collectæ.

TABVLA LEGVM ECCLESIASTICARVM.

I. *De miſericordia in judicio habenda.*
II. *Ne Chriſtiani vendantur.*
III. *De ſortilegis & veneficis.*
IV. *Si quis miniſtrum altaris occidat.*
V. *Qui ordinatum vel alienigenam maligvabit.*
VI. *Si quis ordinatus hominem occidat.*
VII. *Si quis clericus ligetur vel verberetur.*
VIII. *Si clericus ſe foriſfaciat.*
IX. *Si quis confiteri velit, & negetur ei.*
X. *Ne quis occidatur in die dominica.*
XI. *Si liber feſtis diebus operetur.*
XII. *Si ſervus operetur.*
XIII. *Si dominus ſuus cogat eum.*
XIV. *Si liber legitimum jejunium infringat.*
XV. *Si ſervus hoc agat.*
XVI. *Si quadrageſimale jejunium infringatur.*
XVII. *Si quis Dei recta per vim ſuperteneat.*
XVIII. *De coniugiis infractis.*
XIX. *De ſtupris.*
XX. *De virgine oppreſſa.*
XXI. *De vidua ſimiliter oppreſſa.*
XXII. *De adultera.*
XXIII. *Qui plegium regis vel archiepiſcopi vel aldermanni infregerit.*
XXIV. *Si quis excommunicatum vel utlagatum habet.*

Edictum regis in opprimendis vitiis & augendis virtutibus.

PROOEMIVM.

HÆc eſt inſtitutio legum ſæcularium, quam communi ſapientum meorum conſilio per totam Angliam teneri præcipio. In primis volo, ut juſtæ leges erigantur, & injuſtæ ſubvertantur: & omnis, injuſtitia quanta poſſumus obſervantia, de finibus noſtris ſarculetur & explantetur, & Dei juſtitia modis omnibus exaltetur: & amodo reputetur omnis homo publica dignus rectitudine, pauper, & quicumque dives ſit, & eis juſta judicia judicentur.

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

Si quis peccaverit, & ſeipſum profunde foriſfaciat, temperetur in eo juſtitia, ſicut erga Deum ſit clementius, & in ſæculo tolerabilius. Et multa ſedulitate cogitet qui jus habet in judicio, quid ſibi poſtulet a domino, dicens: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus.* Et: *non intres in judicium cum ſervo tuo domine, quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens.* *Matth. 6.* *Pſal. 142.*

Prohibemus ne Chriſtianus aliquis penitus pro parva re ſaltem ad mortem ſeducatur: ſed exquiratur pro neceſſitate populi juſtitia pacificans, ne pro levi re diſpereat opus manuum Dei, & ſuum ipſius precium quod profunde redemit.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1032.

II.

Præcipimus ne Chriſtiani paſſim in exilium vendantur, vel in gentilitatem: ne forte pereant animæ, quas propria voluntate mercatus eſt dominus noſter Ieſus Chriſtus. Et totis viribus ſemper mundare patriam ſtudeamus in finibus ejus, & ab immundis operibus circumquaque ceſſemus.

III.

Et ſi ſagæ vel incantatrices, veneficæ vel meretrices, alicubi compareant, expellantur a finibus noſtris, vel in eis pereant, niſi ceſſaverint, & profundius emendent. Præcipimus ut * vvitherſacan & utlagæ Dei & hominum, patria exeant, ſi non reſipuerint, & digne pœniteant. Fures, & ejuſmodi damna popu i, propediem pereant, ſi non conquieſcant. Omnem quoque gentilitatem modis omnibus interdicimus. Gentilitas eſt, ſi quis idola colat, id eſt gentilium deos, ſolem, aut lunam, ignem, vel fructus, aquas fontium, vel lapides, vel alicujus generis ligna, vel * vviccencreft diligat, vel mortificia quoquo modo ſuſcipiat, aut in ſorte, aut in * firhte, vel in ſimilibus phantaſiis vel præſtigiaturis aliquid agat.

* *id eſt*, iure divino & ſæculari proſcripti.

* *id eſt*, veneficiũ.

* *id eſt*, accenſis tædis.

IV.

Si quis miniſtrum altaris occidat, utlaga ſit erga Deum & homines, niſi dignis ſatisfactionibus veros pœnitentiæ fructus oſtendat, & erga parentes ejus emendet, vel * vverelada ſe adlegiet, & infra triginta noctes hoc incipiat apud Deum & homides ſuper omne quod habet.

* *id eſt*, capitis ſui redemptione.

V.

Si quis ordinatus vel alienigena ſeducatur in aliquo de pecunia vel vita, ſit ei rex pro cognatione & advocato, ſi penitus alium non habeat. Et emendetur regi ſicut juſtum eſt, vel illud factum nimis profunde vindicet. Chriſtiano regi jure pertinet, ut Deo factas vindicet injurias ſecundum quod acciderit.

VII.

Si quis miniſter altaris hominem occidat, vel malis actibus ſupra modum differatur: ordine ſimul & dignitate privetur, & peregrinetur ſicut ei papa ſuus injunget, & opus emendet ſedulo. Si ſe purgare velit, tripliciter hoc faciat: & ſi non infra triginta noctes hoc incipiat erga Deum & homines, extra legem habeatur.

VII.

Si quis ordinatum aliquem verberibus, aut vinculis, vel aliquatenus affliget, emendet ei ſicut rectum ſit, & epiſcopo emendationem altaris ſecundum dignitatem ordinis, regi vel domino plenam infractionem pacis, aut plena lada neget.

VIII.

Si ordinatus ſe forisfaciat in morte plectendis actibus, capiatur, & ſervetur epiſcopi judicio diſcutiendus, ſecundum quod factum ſit.

IX.

Si quis morti damnatus confeſſionem habere deſideret, numquam defendatur ei. Et ſi quis ei perneget, emendet regi centum viginti ſolidos, vel ſe allegiet, & ſumat quinque, & idem ſit ſextus.

X.

Et, ſi vitari poſſit, numquam occidatur aliquis die dominica morte forisfactus, niſi fugiat vel repugnet: ſed capiatur, & ſervetur donec feſtum tranſierit.

XI.

* *id eſt*, pœna obſtricti colli

Si liber feſtis diebus operetur, emendet hoc ſecundum ſuum * healsfang, & ſaltem erga Deum emendet ſedulo, ſicut edocebitur.

XII.

Si ſervus operetur, * corium ſuum perdat, vel triginta denariis redimat ſecundum quod factum erit.

ANNO CHRISTI 1032.

XIII.

Si dominus cogat ſervum ſuum feſtis diebus operari, ipſum ſervum perdat, & deinceps ſit liber, & ſolvat dominus * lahſlit cum Dacis, * vvitam cum Anglis ſecundum facti meritum, aut neget.

* *id eſt*, vapuler.

* *id eſt*, violatæ legis pœnã.

XIV.

Si liber legitimum jejunium infringat, reddat lahſlit cum Dacis, vvitam cum Anglis, ſecundum quod acciderit. Malum eſt ut tempore jejuniorum ante horam comedat, & adhuc deterius ut carnis cibo ſeipſum inquinet.

* *id eſt*, mulctam.

XV.

Si ſervus hoc efficiat, corium ſuum amittat, ſicut factum eſt.

XVI.

Si quis aperte quadrageſimale jejunium frangat, per pugnam, vel concubitum, vel per aliquod ſummorum criminum, ſit hoc duplo corrigendum, ſicut in ſummis feſtivitatibus ſecundum quod factum erit. Si negetur, triplici lada fiat.

XVII.

Si quis Dei rectitudines prohibeat, ſolvat lahſlit cum Dacis, plenam vvitam cum Anglis: vel ſe adlegiet. Aſſumat quindecim, & idem ſit decimus ſextus. Si aliquem vulneret, hoc emendet, & reddat plenam vvitam domino: & ab epiſcopo manum ſuam redimat, vel amittat eam. Si aliquem occidat, ſit utlaga, & capiat eum cum clamore omnis qui rectum velit. Si efficiat ut occidatur, per hoc quod contra rectum reſiſtat: ſi hoc inveritetur, inultus jaceat.

XVIII.

Si quis adulterium faciet, emendet ſecundum quod factum ſit. Malum adulterium eſt, ſi ſponſus cum vacua fornicetur, & multo pejus cum ſponſa alterius, vel cum ordinata.

XIX.

Si quis cum * pertinente ſua jaceat, emendet hoc ſecundum cognationis modum, ſic vvera, ſic vvita, ſic omni pecunia. Non eſt æquale ſi quis cum ſorore ſua concubat, & fuerit de longe pertinens.

id eſt, *conſanguinea.*

XX.

Si quis violenter virginem opprimat, vvera componat.

XXI.

Si quis viduam per vim capiat, vvera emendet.

XXII.

Si mulier, vivente marito ſuo, faciat adulterium, & manifeſtetur: ſit ad dedecus ſæculi ſibiipſi. Et habeat legalis maritus ejus omne quod ipſa habebat, & ipſa perdat naſum & aures. Et ſi compellatio ſit, & in emundando miſeveniat, ſit in epiſcopi poteſtate.

Si quis uxoratus fornicetur cum ancilla ſua, perdat eam, & pro ſeipſo pœniteat erga Deum & homines. Et qui ſponſam & concubinam ſimul habebit, non faciat ei preſbyter aliquid rectitudinum quæ Chriſtiano fieri debent, priuſquam pœniteat, & ita emendet ſicut epiſcopus injunget, & ſemper deinceps ſuper his abſtineat.

Alienigenæ, ſi concubitus ſuos dirigere nolint, extra patriam cum peccatis & pecunia recedant.

XXIII.

Si quis plegium regis frangat, emendet quinque libras: ſi quis archiepiſcopi vel comitis, tres libras emendet.

XXIV.

Digitized by Google

XXIV.

ANNO CHRISTI 1032.

Si quis excommunicatum vel utlagatum habeat, & manu teneat, desperatio sibi est, & omni veniæ suæ. Et si quis ab injustitia velit reverti ad rectum, remittatur ei pro timore Dei, sicut melius poterit, & faciamus sicut nobis expedit. Succurramus semper ei primitus qui magis indiget: tunc metemus inde mercedem nostram, ubi nobis carius erit: quia semper debet impotenti, pro Dei timore & amore, clementius judicari, quam forti. Sane possumus scire, non potest debilis cum strenuo pariter. Vnde meditari debemus, & distincte discernere senium & juventutem, felicem & infelicem, sanitatem & infirmitatem: & utrobique debet hoc diligenter adverti, tam in divinis legibus, quam in B sæcularibus judiciis. Item in multis quando aliquis coactus peccat, magis veniale est, si necessitate fecit quod fecit. Et si quisquam agit aliquid impossibiliter, non est omnino simile, si voluntarie faciat.

ANNO CHRISTI 1032.

** CONVENTVS EPISCOPORVM in monasterio Rivipullensi, ann. MXXXII.

ANNO Dominicæ Incarnationis MXXXII. XVIII. Kal. Februar. habitus est conventus episcoporum in monasterio Rivipullensi, Ausonensis diœcesis, ad dedicationem basilicæ illius monasterii. In eo actum est de monasterii ejusdem privilegiis, quæ ab episcopis confirmata sunt. Interfuerunt autem episcopi, Oliba Ausonensis, VVifredus Carcassonensis, Berengarius Helenensis, Amelius Albiensis, VVadaldus Barcinonensis. Subscriptum postea fuit a pluribus episcopis, & a Galterio episcopo Albanensi, Romanæ ecclesiæ legato. *Acta ex Rivipullensi tabulario descripsit illustrissimus Petr. de Marca Parisiensis archiepiscopus, cui hoc breviarium debemus.*

ANNO CHRISTI 1032.

CONCILIVM PAMPILONENSE, DE EPISCOPATV PAMPILONENSI ANTIQVÆ sedi suæ restituendo, celebratum anno domini MXXXII. tempore Ioannis papæ XVIII.

Causa concilii.

CVM antiquis temporibus, teste Mariana rerum Hispanicarum scriptore, Pampilonenses sedem episcopalem, ob barbarorum incursiones, in monasterium Leirense, quod situm est in montibus Pyrenæis, transtulissent; atque vigore factæ translationis, monachi ejusdem monasterii jam recens permissu pontificis Pampilonensium episcopum creassent: habitum est ista de causa hoc concilium, actumque in eo ut antiqua sedes Pampilonensi episcopatui restituatur. Idque post obitum ejus, qui tunc erat Pampilonensis episcopus, tempore successoris fuit executioni mandatum.

Interfuerunt concilio Pontius Ovetensis archiepiscopus, Garsias Anagari, Nunnius Alavæ, Arnulfus Ripagorsæ, Sancius Aragoniæ, hoc est Iaccæ, Iulianus Castellæ, hoc est Ancæ, episcopi. Vide E Baronium anno 1032. num. 4.

ANNO CHRISTI 1033.

VITA BENEDICTI PAPÆ IX.

Benedictus IX. quando sedem invaserit; & qui olo

BENEDICTVS Alberici Tusculani comitis filius, duorum germanorum pontificum Benedicti & Ioannis prædecessorum nepos, circiter annum ætatis decimum, vel saltem, quod verius est, decimum octavum, quo capax erat impudicitiæ & luxuriæ, quæ ipsi a Petro Damiani adscribitur, tyrannide parentis Alberici intrusus est in sedem apostolicam sexto Idus Novembres anno Christi 1033. tempore Conradi imperatoris. Hanc aliasve maculas sanctissimæ cathedræ Petri, in hoc, aliisve pluribus supra recensitis pontificibus illatas, ecclesia non intulit: sed post diuturnas reclamationes & contradictiones, ut ait Petrus Damiani, cleri, & populi, patienter perpessa sustinuit. Vnde quam impudenter quamque indiscrete novatores hæretici suis calumniis ecclesiam his vulneribus a furibus & latronibus violenter sauciatam proscindant, nemo non satis aperte intelligit. Et quamquam indignus sedem apostolicam per vim & tyrannidem detineret: tamen universus orbis catholicus, quod mirandum est, eumdem successorem Petri coluit, & pro Romano pontifice agnovit. Nam Hermannus Hamburgensis archiepiscopus, ejusve successores Bezelinus, cognomento Alebrandus, & Adelbertus, pallium petierunt, & impetrarunt. *Ex Adam Bremensi.* Conrado imperatori ad compescendum Mediolanensem archiepiscopum, imperii perduellem, Cremonæ inter Missarum solemnia coronam regni contulit. Simeonem anachoretam apud Treviros inclusum, instantia Popponis Trevirensis archiepiscopi, in numerum sanctorum retulit. Cremona abeuntem comitatus est Conradus imperator, ad compescendam Pandulphi principis C Capuani tyrannidem, & sacrilegam bonorum ecclesiasticorum invasionem. Instantia Polonorum, autore Longino, per legatos sedem apostolicam interpellantium, Bohemos ad restitutionem spolii, quod Gnesnensi ecclesiæ intulerant, minitans pœnam excommunicationis, adegit. Casimirum Poloniæ principem, Boleslai magni primi regis nepotem, exulem, urgente necessitate & utilitate ecclesiæ, & regni Polonici, a voto religionis in monasterio Cluniacensi emisso absoluit; ordinique diaconatus, quem susceperat, per dispensationem justa de causa exemit; ad sæculum redire, regni gubernaculis præesse, uxorem ducere, atque ex ea futuros regni heredes procreare, eidem permisit: ista lege & conditione perpetuis temporibus observanda, ut Poloni pro mnemosyno accepti beneficii, beato Petro ejusve successoribus de quo- D libet capite nobilium usualem nummum singulis solvant, cæsariem capitis & comam barbaro more non nutriant, instar religiosorum Latinarum nationum tonsuratum caput gestent, & in præcipuis Christi & Virginis matris ejus festivitatibus panno linteo albo in stolæ modum dependente cervicem exornent. Factum id est ea intentione pontificis, ut his tribus insignibus, ex monacho & diacono apostolica concessione & benignitate, cum aliter concretum periculum dispelli non possit, Polonus regem sibi creatum & redditum recognoscens, tam in Deum, quam in religionem Christi sit gratior atque devotior.

anno ætatis.

Redarguuntur hæretici.

Benedictus agnitus est pro pontifice.

Conradum coronat. Simeonem canonizat.

Cum Casimiro rege Polonoru monacho & diacono dispensat.

Cur Poloni tonsuram clericalem gestent.

Hujus temporibus Berengarius, post obitum Francorum regis, hæresim suam regia autoritate oppressam erexit. Sed Robertinæ pietatis & regni heres & successor Henricus rex Francorum, eamdem suo tempore repullulantem condemnari, profligari, & penitus obrui procuravit.

Berengarii hæresis revixit?

Ejusdem tempore Conradus Imperator obiit, anno imperii sui decimo tertio, filiumque regni & imperii successorem electum, nomine Henricum, post se reliquit.

Conradi imperatoris obitus.

Benedictus papa, cum luxui & voluptatibus deditus esset, humanaque fragilitate in impudicitiam

Digitized by Google

præceps rueret, magno fidelium scandalo vitam ducens, a Romanis, ut quidam aiunt, favore aspirante consulis potentissimi Ptolemæi, rejectus est, vel saltem persuasione viri sanctissimi Bartholomæi abbatis Cryptæ Ferratæ, pontificatu Romanæ ecclesiæ cessit. In cujus locum Silvester III. ex episcopo Sabinensi data pecunia malisque artibus successit, novoque schismate Romanam ecclesiam scidit. Sed dum vix tres menses sedem apostolicam obtinuisset, Benedictus Tusculanorum suorum ope & auxilio fretus, ad pontificatum reversus, invasorem sedis sede destituit. Interea tertius quidam Ioannes archipresbyter Romanus eamdem sedem invadens, majorem deformitatem ecclesiæ attulit: atque ita triceps bestia ab inferorum portis emergens sanctissimam Petri cathedram miserrime infestavit. Hunc statum ecclesiæ miseratus quidam presbyter Romanus, nomine Gratianus, singulos adiit, & a sede sancta cedere (non ad emendam ullam spiritualem dignitatem, sed ad redimendam quam vocant vexam ecclesiæ) data & collata iis pecunia persuasit. Atque ita Benedictus, cui tamquam digniori de reditibus Angliæ provisum erat, seipsum pontificatu abdicavit: & ad cupiditates suas liberius deinceps exequendas in paternam domum se recepit, cum sedem apostolicam undecim annos per vim & tyrannidem intrusus detinuisset. Cumque ejus exemplo reliqui, sua sibi assignata redituum portione contenti, idem præstitissent: ecclesia schismate propulsato, & tyrannide, qua opprimebatur, sublata, pristinæ unioni, paci & concordiæ restituta fuit anno domini millesimo quadragesimo quarto.

Schisma novum: ejus autores qui & quales?

Gratianus posteaGregorius VI. ecclesiã ab hoc schismate liberavit.

Benedictus quamdiu sederit?

ANNO CHRISTI 1035. vel 1036.

*** CONCILIVM TRIBVRIENSE, anno domini MXXXV. vel MXXXVI. celebratum tempore Benedicti papæ IX.

TRIBVRIENSE *concilium, quod hoc anno Binius ex Baldrici chronico describit, ad annum* 1031. *autore Sigeberto supra retulimus. Celebrata est tamen anno* 1035. synodus magna apud Triburiam ab Imperatore collecta, *ut autor est Hermannus in chronico tum Vrstisiane, tum Canisianæ editionis. In qua quid gestum sit, discimus ex chronico Hildensheimensi: quod eam synodum in annum consequentem rejicit. Quæ causa fuit, cur nihil inscripserim certi: sed an* 1035. *anno, an* 1036. *tribuenda sit, dubium reliquerim. Nam unam eandemque esse, prope mihi certum videtur. Quæ admonere visum est, ut integrum sit cuique judicium. Sic igitur paucis Hildensheimense chronicon.* Anno MXXXVI. Indict IV. Imperator pascha Engilenheim feriavit. Deinde Triburiam tendens generali ibidem synodo præsedit, in qua germanitas episcoporum priora decreta redintegravit: & etiam quædam ad firmamentum sanctæ ecclesiæ necessaria conformavit. Ibidem etiam prædictus Otto, cogente synodo, Mathildem sibi desponsatam juramento a se abalienavit. *De hoc Ottone, idem chronicon sic ad annum antecedentem.* Otto de Sumvordi, ibidem (*hoc est, Bambergæ*) Mathildem filiam Bolezlavonis Polianorum ducis sibi desponsavit.

ANNO CHRISTI 1036.

*** CONCILIVM PICTAVENSE, anno MXXXVI. habitum de pace firmanda.

SVPEREST *hujus synodi memoria in chronico Malleacensi, cujus hæc sunt verba.* Anno MXXXVI. Isembertus episcopus Pictavis fecit synodum, ubi magnam pacem firmavit. *Quæ de privatis bellis compescendis intellige.*

*** CONVENTVS TRES EPISCOPORVM in Gallia Narbonensi.

ANNO CHRISTI 1038.

ANNO æræ Christianæ MXXXVIII. convenerunt episcopi ad Gerundensis ecclesiæ dedicationem, cui interfuerunt Guifredus archiepiscopus Narbonensis, Guifredus episcopus Carcassonensis, Oliva Ausonensis, Heribaldus Vrgellensis, Bernardus Conseranensis, Guilabertus Barcinonensis, Berengarius Helenensis, & Arnaldus Magalonensis.

Anno Christi M. XXXVIII. Kal. Septembr. anno VIII. regni Henrici regis, Ausonam convenerunt episcopi ad Ausonensis ecclesiæ dedicationem. Quo in conventu actum est de finibus episcopatus Ausonensis. Interfuerunt Guifredus Narbonensis, & Rimbaldus Arelatensis, archiepiscopi, & episcopi complures. 1038.

Anno Christi M. XL. Henrici Francorum regis anno X. convenerunt episcopi ad Vrgellensis ecclesiæ dedicationem: scilicet, Guifredus Narbonensis archiepiscopus, Heribaldus Vrgellensis episcopus, Berengarius Helenensis, Guifredus Carcassonensis, Bernardus Conseranensis, & Arnulfus Rotensis. 1040.

Ex schedis Petri de Marca Parisiensis archiepiscopi, qui acta descripsit ex locorum ipsorum tabulariis.

ANNO CHRISTI 1040.

*** CONVENTVS EPISCOPORVM AD dedicationem Vindocinensis monasterii sancti Trinitatis, anno Christi MXL.

ANNO MXL. *Indict. VIII. regnante Henrico I. Francorum rege, anno ipsius IX. convenerunt Vindocinum episcopi octo, abbates viginti tres, Barones plurimi, aliique, ad dedicationem ecclesiæ monasterii S. Trinitatis, a Goffrido Andegavorum comite, ejusque conjuge Agnete, recens conditi & magnis possessionibus dotati. Hic publicas fecit litteras ipso dedicationis die Arnulfus episcopus, quibus tum ipse, tum alii præsentes episcopi donationem ratam habuerunt; possessionum augendarum facultatem concesserunt: ceteri appr. barunt. Cujus diplomatis apographum hoc est.*

EGO Arnulfus Turonensis ecclesiæ archiepisc. fidelibus sanctę ecclesię notum facio, quod Gaufredus inclitus comes, uxorque ejus venerabilis comitissa, monasterium beatæ & individuæ Trinitati dicatum, in castro quod Vindocinum vocatur, rebus propriis ædificaverunt, & concessione Theoderici Carnotensis episcopi, in cujus diœcesi locus ipse esse cognoscitur, nobis præsentibus, B. Petro & Romanæ ecclesiæ in patrimonium & alodium devoverunt. Quod cum bona eorum liberalitate dicatum fuisset, & ornamentis adornatum: ad illius loci dedicationem nos & plures episcopos & abbates venire rogaverunt. Et ut fratres in loco ipso quiete & absque molestia Deo servire potuissent: petierunt a nobis, & ab aliis qui aderant episcopis, quatinus huic ecclesiæ noviter ædificatæ, pro amore Dei & suppliei prece ipsorum, quod jam eidem loco in diœcesibus nostris contulerant, sive ipsi vel ali homines collaturi erant, concederemus, & nostra firmaremus autoritate. Nos vero eorũ precibus difficiles esse noluimus, & quod petebant cõcedere justum putavimus. Concedimus itaq; & nostra autoritate firmamus, quicquid prædictum monasterium in episcopatu nostro hodie possidet, seu deinceps fratribus

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1040.

ſtatribus ejuſdem loci ab eccleſiaſticis, vel a ſæcularibus perſonis datum extiterit, vel conceſſum, tam in eccleſiis, & eccleſiaſticis poſſeſſionibus, quam etiam in temporalibus beneficiis. Et ut hæc noſtra conceſſio inviolata ſervetur, ſcriptum hoc fieri juſſimus, & in aures omnium qui ad dedicationem convenerant fecimus recitari. Si quis vero hanc noſtram confirmationem ſcienter violare, aut ei calumniam inferre præſumpſerit: autoritate Dei & noſtra excommunicatus maneat, niſi reſipuerit, & dignos inde pœnitentiæ fructus fecerit. Chartam iſtam ſuper altare VVindocinenſis monaſterii manibus noſtris poſuimus, ad notitiam & in teſtimonium noſtræ confirmationis. Hæc autem laudaverunt & conceſſerunt clerici eccleſiæ noſtræ qui nobiſcum venerant, Bono decanus, VVenilo archidiaconus & theſaurarius, Rotbertus cellararius, Galterius ædituus.

Quod viderunt & audierunt honorabiles perſonæ epiſcoporum, abbatum, & multi alii, tam eccleſiaſticæ militiæ, quam ſæcularis, Theodericus Carnotenſis epiſcopus, Gervaſius Cenomanenſis epiſcopus, Hubertus Andegavenſis epiſcopus, Iſembertus Pictavenſis epiſcopus, Arnulfus Sanctonenſis epiſcopus, Girardus Engoliſmenſis epiſcopus, Amelius Albienſis epiſcopus. A civitate Carnoto, Arnulfus archidiaconus & præcentor, Girogius archidiaconus, Sigo magiſter ſcholarum, Agivertus capellanus, Hildegarius ſubdecanus, Hildevinus juvenis, Galterius archidiaconus. A monaſterio ſancti Martini, Goffredus decanus, Galterius cantor, Rogerius ſubdecanus, Albertus cellararius, Odo ſubcantor. A civitate Pictava, Arnulfus decanus, Guillelmus cantor, Raino cantor ſancti Hilarii. A Cenomano, Girardus cantor, Ingoiſus, Hubertus, Ermenulfus ſcholaſticus, Manſelinus, Rainaldus capellanus, Guillelmus. A civitate Andegava, Gauſlenus decanus, Beringerius archidiaconus, Burchardus theſaurarius, Rainaldus archidiaconus, Fulcoius capellanus, Ioannes ſcholaſticus, Gauſlenus puer, Petrus ſubdiaconus. Ab Engoliſmo, Guillelmus archidiaconus, Vivianus capellanus. A Sanctonis civitate, Rannulfus archidiaconus, Acbaldus archidiaconus.

De abbatibus, Hugo de ſancto Salvatore Carroſi, Fredericus de ſancto Florentio, Galterius de ſancto Albino, Ebrardus de ſancto Kariletto, Landricus de ſancto Petro Carnoti, Durandus de ſancto Gildaſio, Salomon de Bonavalle, Hugo Longiledii abbas, Fulco de ſancto Ioanne, Anſegiſus peccator, Petrus de Nantoilo, Algerius de ſancto Amando, Arnaldus de Angeliaco, Odo de ſancto Sabino, Ato de ſancto Michaele eremi, Archembaldus de ſancto Maxentio, Ioannes de Luzione, Tetbaudus de Quinciaco, Anſbertus de Ponteleucio, Teudo de Burgulio, Odolricus de ſancto Martiale, Ermenterus abbas de Tuſcio, Teutbaudus de ſancto Benedicto.

Nomina Baronũ: Goffridus comes Andegavorum, Agnes comitiſſa, Guillelmus Alduinus comes, Radulfus vicecomes, Erfredus vicecomes, Guillelmus vicecomes, Herueus vicecomes de Bleſo, Haimericus de Rancono, Goffridus de Prulliaco, Iſembardus, Tetbaudus de Blazono, Rainardus, Albericus de Monte Ioannis, Ioſcelinus de ſancta Maura, Petrus de Camiliaco, Ingelbaldus, Leo de Ambazio, Rainaldus, Salomon de Lavarzino, Nihardus de Monte aureo, Landricus de Balgenciaco, Odo Dolenſis, Giſlebertus, Helia de Volvento, Berlaius, Hademerus malæ capſæ, Hildebertus de Rupemahildis, Guillelmus Chabocius, Petrus abbas, Guilelmus de Rupe, Ranaulfus Rabiolus, Guillelmus de Parteniaco, Conſtantinus de Mello, Ioſcelinus Cauanſgranum, Petrus Maiſnade, Manaſſes frater epiſcopi, Simon de Verruca, Stephanus de Mennaco, Guillelmus frater Gervaſii epiſcopi, Harduinus de Rupibus, Albericus de firmitate Auraimi, Hubertus de Munitione.

Actum Vindocini ipſo die dedicationis monaſterii ſanctæ Trinitatis, anno ab incarnatione domini MXL. indictione VIII. regnante Henrico rege Francorum, anno regni ſui IX.

CONCILIVM VENETVM, in cauſa diſciplinæ eccleſiaſticæ celebratum anno Chriſti MXL. ſub Benedicto papa IX.

ANNO CHRISTI 1040.

Hoc concilium, aſſiſtente & favente Dominico Flabanico duce Venetiarum, celebratum eſt Venetiis in eccleſia ſancti Marci ſub Vrſo patriarcha, in quo, teſte Andrea Dandulo in ſuo brevi chronico, pleraque ad diſciplinam eccleſiaſticam ſpectantia conſtituta fuerunt.

"** CONCILIA IN DIVERSIS GALLIAR. locis pro inſtituenda treuga & pace anno Chriſti MXLI.

ANNO CHRISTI 1041.

PACEM *& juſtitiam inter privatos ſtatuere, multis ante conciliis cum fruſtra tentaſſent epiſcopi: treugam tandem, hoc eſt, aliquot dierum inducias ſtatis temporibus recurrentes inſtituerunt. Quod hoc demum anno factum narrat Glaber, lib. v. cap. 1.* Contigit vero, *inquit*, ipſo in tempore, inſpirante divina gratia, primitus in partibus Aquitanicis, deinde paulatim per univerſum Galliarum terrorium, firmari pactum propter timorem Dei pariter & amorem: taliter ut nemo mortalium a feriæ quartæ veſpere, ad ſecundam feriam incipiente luce, auſu temerario præſumeret quippiam alicui hominum per vim auferre, neque ultionis vindictam a quocumque inimico exigere, nec etiam a fidejuſſore vadimonium ſumere. Quod ſi ab aliquo fieri contigiſſet contra hoc decretum publicum: aut de vita componeret, aut a Chriſtianorum conſortio expulſus, patria pelleretur. Hoc inſuper placuit univerſis, veluti vulgo dicitur, ut TREVGA DOMINI vocaretur. Quæ videlicet non ſolum humanis fulta præſidiis, verum etiam multotiens divinis ſuffragata terroribus. Nam plerique veſani audaci temeritate præſcriptum pactum non timuere tranſgredi: in quibus protinus aut divina vindex ira, ſeu humanus gladius ultor extitit. Et hoc paſſim tam frequenter contigit, ut præ ſui multitudine ſingulatim non queat adnotari. Et ſatis juſte. Nam ſicut dies dominicus propter dominicam reſurrectionem venerabilis habetur, & octavus cognominatur: ita quintus, ſextus, & ſeptimus, ob dominicæ cœnæ, & ejuſdem paſſionis reverentiam, debent ab iniquis actionibus eſſe feriati.

Quod ſynodicis decretis fuiſſe præſcriptum dubitare non poſſumus: præſertim cum dicat Glaber ſtatutum fuiſſe, ut qui ſecus feciſſet, a Chriſtianorum conſortio pelleretur: *& affirmet Ivo Carnotenſis, epiſt. 90.* Treviam Dei, epiſcoporum & eccleſiarum autoritate firmatam eſſe: *neque tamen* communi lege ſancitam, ſed pro communi utilitate hominum, ex placito ac pacto civitatis ac patriæ. *Quo de argumento plura qui volet, legat Petri de Marca Pariſienſis archiepiſcopi notas ad canonem primum concilii Claromontani, tom. x. col. 73. & M. Antonii Dominicy diſſertationem de treuga & pace:*

Digitized by Google

qui, quod illi cum multis commune est, neque satis adhuc observatum, pacem in multis Galliarum conciliis firmatam, cum treuga domini confundit.

ANNO CHRISTI 1042.

*** SYNODVS CÆSENATENSIS; In qua Ioannes episcopus, clericorum in commune viventium societatem instituit, iisque alendis patrimonium assignat, anno Christi MXLII.

Ex Ital. sciæ to. II.

IN nomine Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi. Anno, Deo propitio, pontificatus D. N. Benedicti summi pontificis, & universalis papæ, in apostolica sanctissima beati Petri apostoli domini sede, anno decimo, die secunda mensis Iunii, indictione decima, & anno ab incarnatione domini millesimo quadragesimo secundo, post obitum Conradi imperatoris, Cæsenæ. Diversa licet in se membra retineat ecclesia mater universalis: unita tamen est, & ratione fidei, & operatione virtutis. Nam secundum apostoli sententiam, in uno corpore diversa sunt membra: omnia autem non eumdem actum habent. Et in ecclesia diversi sunt ordines: sed ad unum caput, quod Christus est, generaliter referuntur. Constat ecclesiam..... Aliter tamen in ecclesia monachi, aliter clerici conversantur..... Et ideo ego Ioannes divini respectus operatione episcopus Cæsenas, clericorum nostri episcopatus vitam in melius reformare, domino inspirante volens..... cum concilio Gebeardi senioris, & magistri nostri, Ravennatis sedis archiepiscopi, aliorumque confratrum nostrorum, tam episcoporum, quam etiam religiosorum abbatum, aliquantos sacerdotes, necnon & diacones, cæterosque ecclesiastici status, in unum collegimus, qui ad honorem domini, & sancti Ioannis Baptistæ, communiter in uno loco conveniant, ubi communiter vescantur, & dormiant, & ad serviendum domino sine intermissione consistant; &, ut solummodo divino cultui mancipetur, a populari conversatione removeantur. Nam sicut ait apostolus: *Qui militat domino non implicat se negotiis secularibus.* Ideo consilio, tam majorum, quam minorum, totiusque populi nostri: Ego prædictus Ioannes episcopus Cæsenas trado, & ordino, & in perpetuum dispono vobis, Ioannes archipresbyter, Petre presbyter, & per vos, vestris fratribus, & successoribus in perpetuum, qui canonico more ad serviendum nostræ ecclesiæ sunt permansuri, idest, plebem unam integram cum omnibus sibi pertinentibus, cui vocabulum est sancti Victoris in valle, monasterium unum integrum, cui vocabulum est sanctorum Laurentii, & Zenonis,..... Debeatis etiam orare assidue pro mea, & meorum antecessorum, & successorum anima. Et non licebit nobis & nostris successoribus, hæc omnia quæ largiti sumus per ullum modum abstrahere, vel minuere. Quod si quis supradictæ ordinationis, & dispensationis statutum temerarie.....

Ego Gebeardus, Dei gratia, archiepiscopus.

Ego Ioannes, gratia Dei, episcopus Cæsenatensis ecclesiæ, sic disposui, sic decrevi, & in perpetuum valere præcepi.

Et subscripserunt aliqui testes.

2. Tim. 2.

*** CONCILIA DVO PROVINCIÆ NARBONENSIS.

ANNO CHRISTI 1043.

ANNO salutis humanæ MXLIII. in concilio provinciæ Narbonensis, cui interfuerunt archiepiscopi duo, Narbonensis & Arelatensis, & episcopi octodecim, excommunicati sunt invasores bonorum monasterii Cuxanensis.

ANNO Christi MXLV. decretum ediderunt Guifredus Narbonensis archiepiscopus, & Oliba episcopus Ausonensis: quo privilegiis suis communierunt ecclesiam sancti Michaelis Fluvianensis in comitatu Emporitano. Cui decreto subscripserunt Guifredus archiepiscopus Narbonensis, Bernardus episcopus Conseranensis, Petrus episcopus, Oliba episcopus*, Arnaldus episcopus Magalonensis, Froterius Nemausensis, Berengarius Helenensis, Arnulfus Rotensis, VVifredus episcopus*. Et subsequentibus temporibus, Guillelmus episcopus Ausonensis, Berengarius Gerundensis, & Berengarius Barcinonensis. Diu vero post hæc tempora, decretum illud confirmavit Girardus Ostiensis episcopus, apostolicæ sedis legatus. 1045.

* Ausonensis

* Carcassonensis

Ex tabulis Cuxanensis monasterii, acta utriusque concilii descripsit Petrus de Marca Parisiensis archiepiscopus: cui accepta ferimus hæc breviaria. Posterius concilium tempore Gregorii VI. celebratum est. Hic tamen cum priore conjunximus, cum sint ambo ejusdem provinciæ, ambo ex iisdem tabulis Cuxanensibus descripta, neque vero longis temporum spaciis disjuncta.

ANNO CHRISTI 1044.

*** CONCILIVM CONSTANTIENSE, Vbi maxima pax instituta, anno Christi MXLIV.

DE *hoc concilio ita Marianus Scotus in chronico, & ex eo chronicon Hildensheimense:* Anno MXLIV. indict. XII. Heinricus* rex iterum Pannonias invadens, satisfactiones, obsides, munera, pacis per jusjurandum confirmationem accipiens, discessit. Inde reversus, Constantiensi synodo affuit, ubi cunctis debita dimisit: destructisque omnibus inimicitiis*, pacem hactenus inauditam, tam in tota Suevia, quam in aliis regni sui provinciis, regia censura per edictum confirmavit.

* qui postea fuit Imp. Henr. IV.

* al. munitionibus

ANNO CHRISTI 1044.

VITA GREGORII PAPÆ VI.

GREGORIVS, hujus nominis sextus, cui antea Gratiani nomen erat, anno domini 1044. tempore regnantis Henrici secundi a Romanis, tamquam ecclesiæ Dei liberator, unanimi consensu electus est pontifex: quando tricipitem illam bestiam pharmaco tali, quod temporis illius infelicitas exigebat, e medio sustulisset, dataque pecunia, ab intrusis pontificibus pacem & unionem ecclesiæ comparans, ejusdem ecclesiæ vexationem redemisset. Factum pontificis prudentissimum nemo, nisi Benno schismaticorum signifer, utriusque Gregorii VI. & VII. magistri & discipuli hostis infensissimus, hominum omnium mendacissimus, tamquam simoniacum reprehendit umquam. Gregorius VII. qui implacabilis simoniacorum hostis erat, ob ejus amorem se post adeptum pontificatum Gregorium VII. vocari voluit, cum antea Hildebrandus appellatus fuisset: in concilio Romano, quod anno pontificatus sui septimo habitum fuit Romæ, eumdem legitimum pontificem, & præcessorem suum recognoscit. Glaber, qui hoc tempore scripserat, Gregorium summopere laudans,

Gregorius VI. quando & a quibus electus?

An fuerit simoniacus?

Digitized by Google

„ laudans, hæc de ejus ingreſſu commemorat: Tunc
„ vero cum conſenſu totius Romani populi, atque
„ ex præcepto imperatoris, ejectus eſt a ſede Bene-
„ dictus: & loco ejus ſurrogatus eſt vir religioſiſſimus
„ ac ſanctitate perſpicuus Gregorius, natione Ro-
„ manus, cujus videlicet bona fama, quidquid prior
„ fœdaverat, in melius reformavit. Ipſe quidem Pe-
trus Damiani, mox quam audiviſſet ejus promo-
tionem canonicam, ſcriptis ad eum litteris eidem
congratulatur, quod eccleſia Dei, per ejus ele-
ctionem ſordibus expurgatis, priſtinum decorem
conſecuta fuerit. Otto Friſingenſis, poſtquam
ſchiſmatis ſupra recenſiti fœditatem commemora-
ſſet, dixiſſetque miſerrimum ſtatum eccleſiæ per
religioſum quemdam preſbyterum nomine Gratia-
num, zelo pietatis facta redemptione ſchiſmatis, in
melius mutatum eſſe, modo quo ſupra ejuſdem au-
toritate enarravi, ſubjungens ibidem ait: Ob ea
Gregorius an fuerit ſchiſmaticus? „ cives præfatum preſbyterum tamquam eccleſiæ Dei
„ liberatorem, in ſummum pontificem elegerunt,
„ eumque mutato nomine Gregorium VI. vocave-
runt. Vnde ſicut errare noſcuntur hi, qui Ioannem
ſchiſmaticum, de quo ſupra in Benedicto, cum
Gratiano conflant in unum: ita etiam qui Grego-
rium inter tres illos improbatos pontifices enume-
rant. Initio pontificatus a Caſimiro eam, quam Be-
nedictus ſolvendam impoſuerat, contributionem
denarii accepit. Poſt hæc ſceleratos urbe expulit:
& ſacrilegos rerum eccleſiaſticarum invaſores, quos
verbis & gladio ſpiritali non poterat, gladio mi-
litari ad reſtitutionem ſpolii adegit. *VVilielmus Malmesburius de geſtis Anglorum.*

Gregorius quando & cur ſe pontificatu abdicaverit? Qua de cauſa dum odium & invidiam Roma-
norum ex furtis & rapinis viventium incurriſſet,
crimine ſimoniæ & homicidii inſimulatus, venit ad
Henricum regem, Placentiæ degentem: ibique ha-
bito concilio Sutrino cui ipſe præſedit, nullo te-
ſtimonio convictus, nullave ſententia judicatus,
ob pacem eccleſiæ conciliandam, & ſchiſmatis pe-
riculum, quod iterum imminebat conflandum,
imitatus Gregorium Nazianzenum, ſponte ſe ab-
dicavit, anno domini milleſimo quadrageſimoſex-
to: cum, teſte Leone Oſtienſi, ſediſſet annos duos
& octo menſes.

ANNO CHRISTI 1046. ***CONVENTVS EPISCOPORVM Arulenſis in diœceſi Helenenſi anno MXLVI.

ANNO Chriſti MXLVI. Ad dedicationem mo-
naſterii beatæ Mariæ Arulenſis in diœceſi He-
lenenſi convenerunt, VVifredus archiepiſcopus
Narbonenſis, Berengarius epiſcopus Helenenſis,
& VVifredus Carcaſſonenſis: abbates quoque,
Petrus Rodenſis, & Raymundus ſancti Andreæ.
In eo conventu confirmata eſt libertas monaſterii
Arulenſis. *Ex Arulenſi tabulario acta ipſa deſcripſit Petrus de Marca Pariſienſis archiepiſcopus, cujus ex ſchedis hoc ſummarium habemus.*

ANNO CHRISTI 1046. CONCILIVM SVTRINVM, Quo Gregorius VI. ſeipſum pontificatu abdica-
vit, anno domini MXLVI.

Acta concilii. DE rebus in hac ſynodo geſtis Hermannus hu-
jus temporis ſcriptor iſta refert: *Coadunato exercitu, Papiæ ſynodum celebravit. Inde Placentiam veniens, Gratianum clariſſimum, nempe Gregorium VI. quem expulſis prioribus Romani papam ſtatuerant, ad ſe venientem honorifice ſuſcepit: ſicque cunctis proſpere cedentibus, juxta natalem domini no longe ab urbe Roma apud Sutrium ſynodo item acta cauſaque erroneorum pontificum diligentius ventilata, Gratianum papam convictum baculo paſtorali privavit. Deinde omnium, tam Romanorum, quam aliorum conſenſu, Suidgerum epiſcoporum, qui poſt Eberhardum primum ſecundus Bambergenſem ſexto jam anno regebat eccleſiam, nimium reluctantem, ſummum Romanæ eccleſiæ elegit pontificem. Sicque circa vigilias natalis domini ipſam ingrediuntur urbem.* Hæc de rebus in concilio geſtis Hermannus.

An & quomodo tres pſeudopapæ ſchiſmatici in hac ſynodo depoſiti? Sed quod refertur in hac ſynodo, tres ſchiſmaticos pontifices depoſitos eſſe: non aliter intelligendum eſt, quam quod privati fuerint illis reditibus, quos cum illis tranſigens Gratianus, ad quietem & unionem eccleſiæ redimendam, illis aſſignaverat. Et quorum gratia idem in hoc judicio ſimoniæ accuſatus, ſed nequaquam convictus fuerat. Illud vero quod ait, Gregorium in hoc concilio Sutrino depoſitum fuiſſe, nequaquam ſuſtineri poteſt: ſicut etiam quod de electione ſucceſſoris conſtitutum eſſe adjicitur. Scribit enim Leo Oſtienſis, quod abdicatione Gregorii imperator exultans, cum omnibus ipſius concilii epiſcopis Romam venerit, & in eccleſia beati Petri apoſtoli congregato clero populoque Romano, quod Sutri geſtum eſſet expoſuerit, & de ordinando pontifice tractatum fuerit. Et præterea quod poſt factam diligentem inquiſitionem, cum nullus alius tanto munere & officio dignus inveniretur, electione omnium epiſcopus Bambergenſis eccleſiæ ab Hamburgenſi præſentatus, natione Saxo, electus, eique nomen Clementis ſecundi impoſitum fuerit. *Vide Baronium anno* 1046. *num.* 12.

An Gregorius hic depoſitus?

ANNO CHRISTI 1046.

VITA ET EPISTOLA CLEMENTIS PAPÆ II.

Clemens II. quando & a quibus pontifex electus? CLEMENS papa natione Germanus, hujus nominis ſecundus, ante Suidgerus appellatus, poſt factam Gregorii ſexti abdicationem, ex Bambergenſi epiſcopo, opera ſtudioque Henrici regis, quaſi tanto munere dignior nullus inveniretur, unanimi conſenſu omnium creatus eſt pontifex, Romæ, in vigilia nativitatis domini, anno 1046. Poſtero nativitatis domini ex more conſecratus, & nomine Clementis ſecundi appellatus, Henricum regem, ejuſque conjugem Agnetem, imperiali benedictione ſublimavit. Imperator Roma diſcedens, Gregorium ſextum quondam pontificem, ne quid ipſo præſente Romæ innovaretur, ſecum in Germaniam abduxit. Comitatus eſt eum Hildebrandus ejus diſcipulus, ſedis apoſtolicæ ſubdiaconus, poſtea vero Gregorius ſeptimus. Cum eodem Roma profectus eſt Clemens, qui ultra montes, teſte Leone Oſtienſi, ſeptimo Idus Octobris, nono menſe a ſua promotione, ex hac vita migravit. Corpus ejus Roma Bambergam tranſlatum, ſepultum eſt Bambergæ. Quod cum Benedicto innotuiſſet, ille tertio ſedem apoſtolicam invaſit, eamque uſque ad Damaſi II. electionem per octo menſes tenuit. *Leo Oſtienſis.*

Henricus coronatur.

Clementis obitus, & tempus ſedis.

EPISTOLA SIVE DIPLOMA CLEMENTIS PAPÆ II. AD IOANNEM Salernitanum archiepiſcopum.

Factam ejus tranſlationem ex epiſcopatu Peſtano in Salernitanum confirmat, eique pallium concedit.

Clemens

Digitized by Google

Clemens episcopus, servus servorum Dei, dilecto in Christo fratri Ioanni amodo Salernitano archiepiscopo, perpetuam in Domino salutem.

QVOTIENS ita contingit, ut exigente necessitate, & maxima utilitate, transmutandus est quisquam episcopus de propria sede ad aliam: diligentissime perquirenda est persona, utrum necessario sit transmutanda, ut sic major utilitas oriatur, sicut major sedes assumitur. Te vero, frater carissime, quem unanimitas cleri & populi Salernitanæ ecclesiæ, una cum glorioſissimo principe Guaimario de sede Pestana accepit; & in suum pontificem elegit, diligenter discussimus, ne tuæ ambitionis causa, & non majoris utilitatis necessitate electus fuisses, aut forte per simoniacam hæresim. Quod ita ab omnibus est abnegatum, ut nullius audiretur ore prolatum. Siquidem Salerni manentes, & hoc ab omnibus perquirentes, cum te audiremus ab omnibus laudari, & ab omnibus videremus amari: Dominum benediximus, qui tantam concordiam in tanta hominum diversitate super te potuit efficere, ut nullus videretur discrepare. Etenim circa te idem amor in omnibus, eadem intentio, commune omnibus desiderium. Quapropter annuentes petitioni votoque eorum omnium, & maxime prædicti glorioſi principis Guaimarii, te, frater, sicut & de sede propria ad suam transtulerunt, poscentibus tuorum meritis morum, non rapina tuæ avaritiæ id affectante, apostolica assensione per hoc nostræ autoritatis privilegium incardinamus, & inthronizamus eidem Salernitanæ sedi, in qua fungaris archiepiscopi decore & honore. Nam in te nobis complacuit, quidquid de te fama dispergit, videlicet sanctitas, castitas, benignitas, & omnia quæ Deo placabilia sant.

Vnde in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, archiepiscopali pallio nostra apostolica manu dilectionem vestram insignivimus: quo utaris toties in anno, quoties prædecessores tuos eo usos fuisse constat. In quo, quia de vellere ovis est, intellige te ovium pastorem. Et quia eo circumcingeris, & etiam circa humeros portas, cognoscas & undique circumspicias, ne aliqua erret, & in morsus incidat luporum. Quod si aliquando, quod absit, contigerit: eam habeas in humeros ad caulam reportare, & pristinæ societati coadunare. Quod vero ante & retro crux Domini habetur: illud apostolicum semper docet ante oculos tuæ mentis habere: *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Confirmamus etiam tibi ipsum ex integro archiepiscopatum Salernitanum, cum omnibus adjacentibus parochiis suis. Et insuper licentiam damus & potestatem ordinandi & consecrandi episcopos in his subjectis vobis locis, hoc est, Pestanensem episcopatum, cum parochiis & adjacentiis suis, & episcopatum Consanum, & episcopatum Nolanum, & episcopatum Maluitanum, necnon & episcopatum Acerentinum, simulque & episcopatum Bisiniacensem, atque episcopatum Cusentiæ, cum omnibus parochiis & adjacentiis eorum. Pro pallio vero, quod supra diximus, post discessum quidem tuum successores tui perveniant ad apostolicam sedem, & usum pallii consecrationemque decretaliter recipiant. Et non habeant potestatem successores nostri in cunctis prædictis episcopatibus, quos vobis apostolica autoritate concessimus, deinceps episcopos consecrare, quemadmodum vobis concessum est. Si quis autem nefario ausu, quod non optamus, huic nostræ concessioni aliquo modo contraire voluerit, & omnia suprascripta a nobis firmata violare præsumpserit, perpetuo anathematis vinculo religetur. Et ut hæc nostra concessio firma in perpetuum maneat, bulla nostra & sigillo eam signari præcepimus. At qui pio intuitu custos & observator hujus nostri privilegii extiterit: benedictionis gratiam, & cælestem retributionem a justo judice domino Deo nostro consequi mereatur in sæcula sæculorum. Amen.

Scriptum est per manus Ioannis scriniarii & notarii sacri Lateranensis palatii, *&c.* Datum XII. Kalendas Martii per manus Petri diaconi & bibliothecarii & cancellarii sanctæ apostolicæ sedis, anno domini Clementis II. papæ primo, indictione decimaquinta.

Quid signet pallium.

Galat. 6.

ANNO CHRISTI 1047.

CONCILIVM ROMANVM,

ad reformandum ecclesiæ statum, contra simoniacos in primis, celebratum anno Christi MXLVII. tempore Clementis papæ II.

CLEMENS recens creatus, hanc synodum, teste Petro Damiani in epistola ad Henricum archiepiscopum Ravennatem, ad reformandum ecclesiæ statum Romæ indixit. In qua illud potissimum annitente imperatore conatus est, ut simoniacos vepres, qui adeo excrevissent, ut patrisfamilias sementem suffocarent, non modo succideret, sed penitus eradicaret. Quid vero contra simoniacos hic constitutum fuerit, his verbis prædicta epistola recenset: *Post longam sane disceptationem, tandem suggestum est reverendæ memoriæ imperatori, ejusdem sedis episcopum Clementem decreviſſe, ut quicumque a simoniaco consecratus esset, in ipso ordinationis suæ tempore non ignorans simoniacum esse, cui se obtulerit promovendum, quadraginta nunc dierum pœnitentiam ageret, & sic in accepti ordinis officio ministraret.*. In eadem hac Romana synodo altercationem esse obortam inter Mediolanensem, Aquileiensem, & Ravennatem antistites, de loco sedendi, quinam ipsorum proximus apud Romanum pontificem sedere deberet, adjudicatam autem esse causam Ravennati, narrat Hieronymus Rubeus in historia Ravennate, deque his confectum esse diploma, quod se vidisse testatur.

A quo indictum?

Quid actū.

ANNO CHRISTI 1048.

VITA DAMASI PAPÆ II.

DAMASVS, qui, cum esset episcopus Brixiensis, Poppo nominabatur, sedi apostolicæ ab imperatore præsentatus, & Romam missus, omnium suffragiis est electus, comprobatus & consecratus pontifex Romanus anno domini 1048. tempore Henrici imperatoris II. Sedit dies tantum viginti tres. Defunctus Prænestę, ut habet Leo Ostiensis, delatus Romam in ecclesia sancti Laurentii, extra muros est sepultus. Sedes usque ad annum sequentem vacans, unguibus Benedicti invasoris discerpta fuit.

Damasus quando, ubi, & a quo electus?

ANNO CHRISTI 1048.

*** CONCILIVM SENONENSE,

Ab omnibus provinciæ Senonensis episcopis coram Henrico rege habitum, anno MXLVIII.

ANNO æræ Christianæ MXLVIII. Senonis congregata est coram Henrico Francorum rege synodus,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1048.

synodus, cui præfuit Gilduinus Senonensis episcopus, interfueruntque omnes provinciæ Senonensis episcopi: Imbertus* Parisiensis, Maynardus Trecensis, Hugo Nivernensis, Herbertus Autissiodorensis, Gualterus Meldensis, & Isambardus Aurelianensis. Quo in concilio rex & episcopi, Theobaldi comitis Trecensis precibus annuentes, fundationem monasterii sancti Aygulfi in urbe Pruvinensi, a Theobaldo factam, confirmarunt. *Ex diplomate sancti Aygulphi cui rex, & episcopi subscripserunt.*

* *al* Humbertus

ANNO CHRISTI 1049.

VITA ET EPISTOLÆ LEONIS PAPÆ IX.

Leo quando & a quo electus?

LEO, qui hujus nominis vulgo IX. appellatur, ex comite Dagspurgensi, & episcopo Tullensi in Leucis, cui nomen Bruno fuerat, maximo bono totius ecclesiæ catholicæ creatus est pontifex Idibus Februarii, anno 1049. tempore Henrici imperatoris II. Cardinales per legationem ab imperatore petiverunt suo nomine eligi & præsentari aliquem idoneum, qui Benedictum jam tertium sedem apostolicam violenter invadentem ejicere posset. Delegit imperator Brunonem ex nobili Francorum prosapia oriundum, Tullensium episcopum, eumque purpura pontificali indutum a se dimisit, ut coram cœtu cardinalium se eligendum præsentem sisteret. Cum per Gallias iter ageret, inquit Otto Frisingensis, contigit eum Cluniacum venire, ubi forte tunc præfatus Hildebrandus, prioratus, ut dicitur, obedientiam administrabat. Is vero Leonem adiens, æmulatione Dei plenus, constanter eum de incepto redarguit, illicitum esse inquiens per manum laicalem summum pontificem ad gubernationem totius ecclesiæ violenter introire. Verum si suis se credere velit consiliis, utrumque, & quod majestas imperialis in ipso non exacerbetur, quodque libertas ecclesiæ in electione renovetur, se pollicetur effecturum. Inclinatus ille ad monitum ejus purpuram deponit, peregrinique habitum assumens, & ducens secum Hildebrandum, iter carpit. Igitur ad Vrbem usque venientes consilio Hildebrandi, a clero & populo Bruno in summum pontificem eligitur. Ita Leo, sicut illi more apostolico præcedentibus prophetiis & visionibus ante quinquennium divinitus revelatum fuerat, legitime electus est Romanæ ecclesiæ pontifex optimus, meritis valde insignis, & ob vitam quam ducebat angelicam, angelorum consortio dignissimus. De quo hoc memorabile refert Sigebertus, quod cum ex Galliis Romam tenderet, audiverit voces angelorum cantantium: *Dicit dominus, Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis.* Vnde factum esse credo, quod simul ac consecrationem pontificiam Romæ accepisset, nihil ibi moratus, Sipontum in Apulia ad visitandam ecclesiam sancti Michaelis in rupe Gargana sitam, & ad promerenda apud Deum suffragia sanctorum angelorum, celeberrimam ejus temporis peregrinationem accurrerit. Ex hac peregrinatione reversus, monasterium Cassinense ingressus, peracto ibidem missæ sacrificio, pro honoribus sibi exhibitis gratias egit, & monasterium simul & abbatem multis privilegiis donavit. Tullensis ecclesiæ tantus amator extitit, ut titulum priorem Tullensis episcopatus relinquere non voluerit. Patrimonium suum impendit in erectionem monasterii sanctæ crucis, aliudque amplissimis reditibus locupletavit. Rebus ecclesiæ in Italia compositis, venit in Germaniam, habitisque ibidem conciliis pluribus, quoad mores eamdem reformavit. Cumque ex Galliis in Italiam se conferret, ex Lotharingia secum duxit Humbertum, virum omni virtute & doctrina excellentissimum, eumque ad prædicandum Siculis verbum Dei archiepiscopum ordinavit: ex quo postea sanctæ Romanæ ecclesiæ factus est cardinalis. Donatione abbatis monasterii sancti Remigii in Gallia susceperat ligneum scyphum benedictionis causa oblatum, quem pro amore tanti pontificis valde observabat: qui cum de manu ferentis ministri casu decidisset, & fractus fuisset, valde contristatus eam ob rem pontifex, jussit sibi fragmenta afferri: præmissaque oratione, altera pars alteri adjuncta fuit. Presbyterum quemdam, qui per cancellarium sedis apostolicæ, data pecunia corruptum, litteras absolutionis furtim obtinere studerat, redditis illi cum imprecatione apostolica muneribus, dementavit. Quamdiu Romæ remoratus est, inquit Leo Ostiensis, omni tempore tribus per hebdomadam diebus a Lateranensi ecclesia usque ad sanctum Petrum privato habitu, nudisque pedibus, cum duobus aut tribus clericis, noctu psallendo & orando pergebat. Decimam partem oblationum, quas prædecessores in suum usum convertere consueverant, ipse utilitati basilicæ principis apostolorum cessit. Suenonem Danorum regem, cognomento Magnum, trium regnorum dominum, coegit dimittere uxorem quam duxerat consobrinam. Ad componendas dissensiones inter imperatorem & Andream Hungariæ, Roma evocatus venit in Germaniam; sed delusus a rege Hungariæ nihil effecit. Adversus Northmannos auxilium imperatoris petiit & impetravit. Cum VVormatiæ una cum imperatore natalem Redemptoris celebraret, postero die, propter inobedientem diaconum autoritate apostolica suspensum, ipsi cum Luitpoldo Moguntino orta fuit illa controversia, quam abbas Vrspergensis refert; & de ea, pro suo odio quod schismaticus in Romanos pontifices conceperat, male judicavit. Eodem tempore in Germania existens, abbatiam Fuldensem, & Bambergam sedi apostolicæ antehac donatam, pro Benevento aliisve civitatibus & juribus in Italia ab imperatore acceptis, permutavit. Cum Northmannis infelici prælio pugnauit: fugato enim toto exercitu, Teutonicorum militum alii cæsi, alii capti fuerunt: immo ipse pontifex in Northmannorum manus ac potestatē venit, non sine vincentium Northmannorū dolore & pœnitentia. Vnde factū quod eidem, quamquam victus esset, ob reverentiā apostolici culminis, in omnibus tamquam victori morem gererent, ipsumque cum suis omnibus, prout petierat, relaxarent, & honorifice in locum quem vellet tutum deducerent. Petrus Damiani, in epistola ad Firminum episcopum, adversus Leonem bella tractantem & militaribus copiis se miscentem scripsit: eumque hac de re, quasi rem malam, & ecclesiastico ordini inconvenientem egerit, reprehendit & suggillat. Sed cum hac de re aliter universa sentiat ecclesia, ignoscendum est mœrenti eremitæ, qui Germanorum & Gallorum loricatos & galeatos episcopos perstringens, stylum nimis laxavit: &, ut in hujusmodi affectibus frequenter accidere solet, metam redargutionis excessit. Petrus patriarcha Antiochenus, sapiens quæ sunt catholicæ fidei, simul ac creatus est patriarcha, more majorum, catholicæ & apostolicæ ecclesiæ communionem per epistolam una cum fidei professione ad Leonem missam

Cur & quo jure ab imperatore præsentatus?

Ab Hildebrādo quare redarguitus?

Leoni quid revelatum?

Leo audivit cantum angelorū. *Ier.29.*

Res gestæ Leonis mirabiles.

Miracula Leonis IX. adhuc viventis.

Cōtroversia inter Leonem & Luitprandum Moguntinum episcopum.

A Northmannis suis victoribus honoratus.

Petrus Damiani reprehendens Leonem bella gerentem redarguitur.

Antiochena ecclesia Romanæ cōciliatur.

missam expetivit: &, ut ex reddita Leonis epistola constat, impetravit. Post acceptam & refutatam impiam Michaelis Constantinopolitani patriarchæ epistolam, pro pace inter Latinos & Græcos concilianda, & pro bello adversus Northmannos conficiendo, legationem misit Constantinopolim ad Constantinum Monomachum imperatorem. Fungebantur legatione Humbertus episcopus Silvæ candidæ, Fridericus archidiaconus cancellarius, cardinales, & Petrus episcopus Amalphitanus. Rerum ab ipsis Constantinopoli gestarum commemoratio brevis & succincta extat apud Baronium, quam infra subjungimus. Antequam a legatione reverterentur, Beneventi infirmatus in comitatu Gunfridi Northmanni olim hostis sui, Romam delatus, sancte & pie obdormivit in Domino XIV. Kalendas Maii, postquam sedisset annos 5. menses 2. & dies 8. Sepultus in basilica sancti Petri juxta sepulcrum sancti Gregorii, miraculis celeberrimis claruit, de quibus supra, & infra in notis concilii Remensis. Cessavit episcopatus menses undecim, & dies vigintiquatuor.

Legationē misit in Orientem.

Sāctus Leo post obitum miraculis claret.

EPISTOLA I.

LEONIS PAPÆ IX.

AD MICHAELEM CONSTANTINOPOL. PATRIARCHAM.

Adversus ejus & Leonis Acridani episcopi inauditas præsumptiones, & nimias vanitates.

Leo episcopus, servus servorum Dei, Michaeli Constantinopolitano, & Leoni Acridano, episcopis.

I.

Luc. 2. *Luc. 10.* *1. Cor. 7.* *Ephes. 2.* *Matth. 5.* *Isa. 52.* *Rom. 10.* *Hebr. 12.* *Rom. 12.* *1. Cor. 13.* *Ioan. 14.*

IN terra pax hominibus bonæ voluntatis. Hujusmodi exordium docuit nos illud dominicum: *In quamcumque domum aut civitatem intraveritis, primum dicite: Pax huic domui: & si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra; sin autem, ad vos revertetur. In pace etenim vocavit nos Deus, qui est pax nostra: qui fecit utraque unum, & veniens evangelizavit pacem his qui longe, & his qui prope erant:* & inter nonnulla dixit: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Quorum pedes deiloquus Isaias admiratus, proclamat: *Quam speciosi pedes evangelizantium pacem!* Ad quam magnus Paulus contestando sic discipulos adhortatur: *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deū.* Et: *Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus pacem habentes.* Et rursum: *Pacem habete, & Deus dilectionis & pacis erit vobiscum.* Nec immerito, dicente discipulis suis, immo omnibus Christianis, ipso Domino: *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Quæ utique quam germano & unanimi affectu, & indissolubilis fœderis nexu retinenda sit, hinc potest colligi, quod eam ultimam coheredibus & comparticibus suis, velut hereditario & perpetuo jure commendatam sub testamento, mox suo sanguine subscripto, & pia morte confirmato reliquit, quasi diceret: Fratres & coheredes mei, relinquo vobis ex patrimonio nostro sortem, temporalem videlicet pacem: quam si integram & incontaminatam in fine mihi repræsentaveritis, meam sortem, pacem scilicet sempiternam, adjungo vobis. Nec his contentus, Patri æqualis, Patreque minor, pro hac ipsa Patrem sic deprecatur, ad Patrem suum, & Patrem nostrum, a quo numquam discesserat, rediturus: *Pater, quos dedisti mihi, volo ut sint unum, sicut & nos unum sumus, ut sint consummati in unum.* *Ioann. 17.*

II.

Sed *væ mundo ab scandalis:* quia cum pene omnes paginæ divinæ nos pariter invitent ad bonum unitatis & pacis, quatenus cor unum & anima una sit nobis in eo qui unanimes in domo sua, quæ est catholica ecclesia, habitare facit: extitere tamen hactenus, & existunt miseri homines, sua, non quæ sunt Iesu Christi, quærentes, per omnia militibus Dominum glorię crucifigentibus nequiores. Illi siquidem corruptibili tunicæ ipsius, quia inconsutilis & desuper contexta erat per totum, pepercerunt, dicentes: *Non scindamus eam:* quadam utique reverentia admirati & textricis diligentiam, & operis elegantiam. Isti vero incorruptibili caritati ejus, qua univit ecclesiam, ut exhiberet sibi vestem gloriosam, non habentem maculam aut rugam, impias & sacrilegas manus ad discindendum crudeliter injiciunt, linguas magniloquas & dolosas ad confodiendum illam exacuunt: nihili pendentes ineffabili & speciali artificio coæternæ Deo Patri sapientiæ compactam & & contextam, nec humano ingenio, seu philosophorum syllogismis aut argumentationibus consutam: *Stulta enim mundi elegit Deus, ut confundat sapientes.* Neque enim per rhetores & sophistas collegit piscatores, sed per piscatores & simplices piscatus est sophistas & oratores: quia, sicut egregius Paulus dicit: *Non est in sermone regnum Dei, sed in virtute.* *Matth. 18.* *Ioan. 19.* *1. Cor. 1.* *1. Cor. 4.*

III.

Verum erubescat & confundatur impia hæresis, impudenter inhians sectioni atque divisioni insecabilis & indivisibilis unitatis, reclamante & repugnante non solum ipsius unitatis natura, sed etiam humanæ sapientiæ conjectura. Discedant ergo perfidi corui, milui, vultures, & quæcumque laniatu vel morte aliena pascuntur aves. Sola columba ad arcam redeat, & super caput Domini Iesu manens, totum corpus ejus, quod est ecclesia, uniat, infundat & repleat: unicamque columbam de diversæ professionis & nationis hominibus atque linguis omnibus, quasi de diversis membris efficiat, cui voce capitis, quod est ipse Christus, dicat: *Una est columba mea, perfecta mea, immaculata mea.* Quæ enim semper una vocatur, & est, numquam dividitur aut secatur: quæ semper perfecta, hoc est plena, numquam minuitur aut evacuatur: quæ semper immaculata, numquam corrumpitur aut maculatur. Quoniam etsi nonnumquam ab ea plerique ita exeunt, ut non revertantur: non tamen ejus unitas inde discinditur, aut perfectio minoratur, seu virginitas violatur. Quandoquidem membra coruina ad hoc revertuntur, ut suo corpori, a quo ad tempus videbantur esse disjuncta, reincorporentur, & integerrima permaneat columba illa unica, cui se incorporatos & unitos falso gloriabantur. Et quæ gemebat sub periculis in falsis fratribus, relevata illorum exitu, per os beati Ioannis apostoli libere protestatur: *Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum.* Qui enim pectus columbæ, velut humores mali, solebant premere, & ad nauseam jugiter provocare, alicujus accessionis vel occasionis impulsu egressi, vel ejecti, aut potius egesti, comprobantur eam relevare: atque bonæ valetudinis statum sua discessione eidem revocare. Quotquot autem exeunt redituri, omnino ab ea nequeunt avelli aut præcidi: & si

De ecclesiæ unitate.

Cant. 5. *1. Ioan. 2.*

Digitized by Google

& si videntur aliquamdiu avulsi aut præcisi, quia
2. Tim 2. *novit Deus qui sunt ejus*, per cujus prædestinationem sunt intus sine errore, etiam qui putantur foris esse, & errare: nec rapit quisquam de manu ipsius, quos jam prorsus raptos suspicabamur.

IV.

* ignorantiæ, Sed væ hominum superbiæ & *arrogantiæ, qui membra antichristi, & præcursores ejus effecti, qui est rex super universos filios superbiæ, non cessant zizaniorum pestes in medium tritici spargere, & messem, cui cæleste præparatur horreum, quantum in eis est, atterere. De quorum periculoso tempore dilectus Domini virgo Ioannes voluit nos
1. Ioan. 2. instruere: *Filioli*, inquiens, *novissima hora est, & sicut audistis quia antichristus venit, nunc autem antichristi multi facti sunt.* Hæc novissima hora a primo aduentu Salvatoris incepta, usque ad secundum ejus adventum est protendenda. Quæ quot antichristos jam habuerit aut detexerit, dicere quis poterit? De quibus & doctor gentium mirabilis
Act. 20. Paulus Ephesiis in Actibus apostolorum ait: *Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi graves in vos, non parcentes gregi: & ex vobismetipsis exurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se.* Sed, o Domine, pervigil pastor, & leo de tribu Iuda, qui, secundum psalmistam,
Psal. 90. per aspidem & basiliscum ambulas, & conculcas leonem & draconem, jam in fine sæculorum oves pascuæ tuæ variis insidiis, & rabie innumerabilium luporum hactenus fessas miseranter attende, & increpa feras arundinis, quæ sæviunt, & dentibus frendunt super humilitatem ecclesiæ tuæ, fulti & protecti arundineto, id est, mundana potestate, exterius quidem nitida, sed interius vacua: ubi, sicut ad beatum Iob divina voce dicitur: *Non*
Iob 40. *solum omnes bestiæ agri ludunt*, cuncta scilicet turba malignorum spirituum secundum libitum suum debacchatur: verum etiam Behemot, eorum utique princeps, ibidem sub umbra dormit in secreto calami & locis humentibus, cum sine aliqua inquietudine vel contradictione in superborum & lubricorum cordibus requiescit securus. Catholica vero ecclesia promissiones tuas retinens, Domine, quotidie gaudet compleri in doctoribus suis
Sap. 3. illud Sapientiæ: *Fulgebunt justi, & tamquam scintillæ in arundineto discurrent*, atque vento agitatas arundines comburent. Tunc feræ arundinis pariter interient, in quibus est congregatio taurorum, cœtus videlicet hæresiarcharum, cervicoso ducatu post se trahentium vaccas, id est, lascivas animas populorum: ut qui probati sunt argento, excludantur, scilicet perfecti in eloquiis divinis & stabiles in fide appareant, emineant vel manifestentur. Argento quippe eloquia divina significantur,
Psal. 11. ut idem psalmista testatur: *Eloquia Domini, eloquia casta, argentum igne examinatum.* Per exclusionem autem, argentum vel aurum quodam artificio subrigitur, elevatur, & exprimitur: ut repente videatur respersum, & insignitum decenti figuratione diversorum florum aut imaginum, quod prius humile jacebat & planum. Quod totum brevius
1. Cor. 11. & clarius sic eloquitur magnus Paulus: *Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.* Sed, o maligna heræsis, non inde tibi blandiaris, quod ab apostolo, *Oportet hæreses esse*, audieris. Etenim in sancto euangelio Dominus noster dicit:
Matth. 16. *Necesse est, ut veniant scandala: verumtamen væ homini per quem scandalum venit.* Nempe non est frustra in fornace aurificis palea: quia aurum non purgatur, si palea non uratur.

V.

Hæc & alia similia his cum pene omnes sacri eloquii paginæ contra impudentem vesaniam hæreticorum concrepent: vehementer obstupescimus, & lacrymis caritatis plangimus, sic edormisse ecclesiæ sacerdotes; quatenus qui Dei debuerant esse adjutores, non exhorreant eorum fieri sequaces, quorum memoriam cum sonitu periisse, & civitates destructas vident. Inde est totum illud, quod tandem cum indicibili contritione & gemitu cordis ac corporis effundimus, in quo omnia viscera catholicæ matris concutiuntur, in quo omnes sensus Christianorum obtunduntur, in quo disciplina ecclesiastica & sanctorum vigor canonum confunditur ac calcatur: quia tu, carissime nobis, & adhuc dicende in Christo frater & antistes Constantinopolitane, tuque Leo Acridane, dicimini apostolicam & Latinam ecclesiam nova præsumptione, atque incredibili audacia, nec auditam nec convictam palam damnasse, pro eo maxime, quod de azymis audeat commemorationem dominicæ passionis celebrare. Ecce incauta reprehensio vestra, ecce non bona gloriatio vestra, quando ponitis in cælum os vestrum, cum lingua vestra transiens in terra, humanis argumentationibus & conjecturis antiquam fidem confodere ac subvertere moliatur. Ecce, nisi quantocius resipiscatis, incorporati & annumerati, quod abest, eritis in illa cauda draconis, qua tertiam partem stellarum cæli traxit, & in terram misit. Ecce jam post mille ac ferme viginti a passione Salvatoris nostri annos, incipit per vos discere Romana ecclesia, qualiter memoria passionis ejusdem sit recolenda, quasi nil ei contulerit præsentia, conversatio, & diuturna institutio, seu, qua clarificavit Deum, mors preciosa illius venerabilis se-
Matth. 16. nis, cui specialiter Christus Filius Dei vivi dicit: *Beatus es, Simon Bar Iona, quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui est in cælis.*

VI.

Non ergo perpenditis, quanta impudentia dicatur pater qui est in cælis abscondisse a principe apostolorum Petro cultum, sive ritum visibilis sacrificii, per dispensationem unigeniti sui, cui per semetipsum plenissime revelare dignatus est illud ineffabile arcanum invisibilis divinitatis ejusdem Filii sui? Et cui non per angelum, nec per prophetam, sed proprio ore, ipse Dominus angelorum
Ibidem. & prophetarum sic repromittit in sequentibus: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam*: illius capiti vos satagitis subtrahere Christum Iesum, præter quem nemo potest universali ecclesiæ aliud ponere fundamentum? Quod utique devotissimus ille Petrus non solum vivens, sed etiam moriens demonstravit, quando nimia humilitate & congrua significatione se crucifigi deorsum verso capite petivit: profecto divina inspiratione præfigurans, sese esse primum & quadrum lapidem in fundamento, quod est Christus Iesus, compaginatum, cohærentem atque connexum: qui, utpote superpositus angulari lapidi, totum pondus ecclesiasticæ fabricæ incorruptibili soliditate sufferret, ac proprii capitis suppositione omnia membra coporis Christi per aptas & naturales compages, usque ad consummationem sæculi, quasi usque ad pedes crescentia, inflexibili collo ad cælos sustolleret.

VII.

Taliter sancta ecclesia super petram, id est, Christum, & super Petrum vel Cepham filium Ioannis, qui prius Simon dicebatur, ædificata, quia inferi

Digitized by Google

portis, disputationibus scilicet hæreticorum, quæ A vanos ad interitum introducunt, nullatenus foret superanda. Sic pollicetur ipsa veritas, per quam sunt vera, quæcumque sunt vera: *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam.* Cujus promissionis effectum se precibus impetrasse a Patre idem Filius protestatur, dicendo ad Petrum: *Simon, ecce satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Erit ergo quisquam tantæ dementiæ, qui orationem illius, cujus velle est posse, audeat in aliquo vacuam putare? Nonne a sede principis apostolorum, Romana videlicet ecclesia, tam per eumdem Petrum, quam per successores suos, reprobata & convicta, B atque expugnata sunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus nec defecit, nec usque in finem deficiet, sunt confirmata?

Matth.16. Luc.22.

Ibidem.

Hæreses omnes per ecclesiam Romanam expugnatę.

VIII.

Hæreses 90. Græcorum.

Præterimus nominatim replicare nonaginta & eo amplius hæreses ab orientis partibus, vel ab ipsis Græcis, diverso tempore ex diverso errore ad corrumpendam virginitatem catholicæ ecclesiæ matris emergentes. Dicendum videtur ex parte, quantas Constantinopolitana ecclesia per præsules suos suscitaverit pestes, quas viriliter expugnavit, protrivit, & suffocavit Romana & apostolica sedes. Ecce Eusebius Nicomediensis episcopus, sedis Constantinopolitanæ invasor, & signifer maledicti Arii extitit. Quartus Macedonius hæresiarcha, suffocator antecessoris sui beati Pauli, blasphemator Spiritus sancti, tortor Christianorum, & usque ad mortem persecutor, & alter Iulianus, characterе in frontibus notando catholicos. Hæc & alia mala tam ipse, quam sui sequaces, per omnes orientis urbes, & maxime Constantinopoli, agebat: cum Hesperiæ partes ab hac tempestate immotæ manerent, teste vestro historiographo Socrate. Quintus Eudoxius Arianus invasor sedis, & ordinator Eunomii hæretici, dicens Patrem ἀγένητον, quod nullum colat; Filium γενητόν, quod Patrem colat. Sextus Demophilus, D ipse Arianus. Nonus Maximus, Cynicus & Apollinarista. Decimus Nectarius vir sanctus, ordinatus a sancta Constantinopolitana synodo prima: de quo cum sancti patres Damaso papæ, & suis coepiscopis scripsissent, dixerunt: Constantinopolitanæ urbis novellam, ut ita dicamus, ecclesiam velut ex ore leonis, hæreticis suffossam blasphemiis, abstraximus: teste Theodoreto vestro historiographo. Sed non inde omnino suffocatus est ille veternosus basiliscus & venenosus: quia successor hujus Ioannes Chrysostomus ab ingrata ecclesia bis est depositus, & in exilio defunctus. Cujus depositionem non ferentes occidentales episcopi, id est, Latini, ab orientalium communione sunt segregati. Hujus successor Arsacius manu militari E in Ioannitas desæviit, in sequaces videlicet beati Ioannis. Iam quintus decimus in catalogo Nestorius hæresiarcha extitit, qui spiritu diaboli plenus, inter alias suæ perversitatis blasphemias, tale virus evomuit: Dei genitricem Mariam nullus appellet: Maria enim homo fuit, & Deum ab homine generari nimis impossibile est. Qui etiam duas personas in Deo Christo mentitus est. Hinc septimus decimus Flavianus beatus præsul martyrio coronatus postea, quia damnavit Eutychem abbatem, unam substantiam vel naturam in Christo asserentem. Propter quod a beatissimæ memoriæ domino papa Leone, & Marciano Christianissimo imperatore factum est Calchedonense concilium sexcentorum triginta pontificum. Quid dicemus de Acacio accusatore, & restitutore Petri Alexandrini episcopi, per quos plurima homicidia extiterunt, nisi quod a sanctissimo Gelasio papa in perpetuum fuere ambo damnati cum Ioanne successore & defensore Acacii? Post quos Anthimus Eutychianus hæreticus per præsentem papam Agapetum in ipsa Constantinopoli est depositus. Eutychius autem, quia dogmatizabat humanum corpus in resurrectione impalpabile futurum, & vento aereque subtilius, a beato Gregorio tunc diacono ita est convictus, ut in præsentia piæ memoriæ Tiberii imperatoris codices dogmatis ejus justis flammis traderentur.

In tomo de anathematis vinculo epist. 9. & 11. Agap. epist 4 & 5.

Socrates historiæ eccles. l. 2. cap. 2.

Theodoretus eccles. histor. l. 5. cap. 9.

IX.

Successit quoque huic Ioannes, cujus superbiam quamvis universus mundus capere nequiverit, angustus tamen cespes post non multum temporis compressit. Hic nimiæ vanitatis novum nomen primus sibi usurpavit, ubi se a cunctis œcumenicum patriarcham, id est, universalem, & dici & scribi debere decrevit. Pro qua utique præsumptione a beatis pontificibus Pelagio & Gregorio digna perculsus est excommunicatione. Cujus contagii macula adhuc vobis cum ipsa maledictione sic adhæsit: ut nunc quoque vosipsos œcumenicos patriarchas, & appellare, & scribere non timeatis. C Et certe nomen istud a sanctis patribus in Calchedonensi synodo, ob reverentiam sanctæ Romanæ & apostolicę sedis, sanctissimo decessori nostro Leoni papæ, & præclarissimo doctori, successoribusque ejus fuit oblatum: sed nec ab illo, nec ab ullo successorum ipsius constat hactenus receptum. Et cui post Christum Iesum hoc nomen magis poterat aptari, quam successoribus Petri? Sed imitanda humilitas reverendorum pontificum, attendens quod ipse princeps apostolorum non inveniatur dictus universalis apostolus, superbum refutavit vocabulum penitus, quo videbatur par dignitas subtrahi cunctis per orbem præsulibus, dum uni ex toto arrogaretur: tamquam singuli dicerent verbis & factis, quod magister eorum & primus crucifigendus inquit: Non sum dignus caput sursum ponere, sed declinare vultum in terram. Vestra ergo fraternitas videat, quanta apud se protervia tumeat, quæ nec oblatum sibi a quoquam, nec concessum, sed potius denegatum, & sub anathematis interpositione ab apostolica & prima sede, & a sanctis atque orthodoxis patribus interdictum superstitiosum vocabulum, tantæ obstinationis cōtumacia, per quadringentos jam a beatissimo papa Gregorio & amplius annos, usurpare non cessat. Et qualiter exemplo Domini nostri Iesu Christi & suorum, parati estis pro fratribus animas ponere, qui per tot tempora noluistis saltem inane nomen, & totius ecclesiæ unitatem sua insolentia scandalizans deponere? & quid effecit in vestris mentibus toties declamata in auribus illa glorioſi apostoli Pauli professio, qui dicit: *Quis scandalizatur, & ego non uror?* qui non solum pro scandalo aliorum non urimini, sed etiam scandalo vestro quotidie uritis ecclesiam Dei?

Ioannis episcopi Constantinopolitani arrogantia.

1. Cor. 2.

X.

Sed ut ad reliquos decessores vestros revertamur: quid de Pyrrho episcopo, immo hæresiarchæ Macarii Antiocheni sequace dicetur? qui veniens Romam, scripto anathematizavit omnia, quæ ipse & decessores sui contra fidem catholicam & apostolicæ sedis senserant. Sed quantocius ad vomitum reversus, a papa Theodoro est damnatus, & successor

ejus

Digitized by Google

ejus Paulus, quod ab eodem Romano pontifice monitus & increpatus non resipuit: quando velut simulacrum aut phantasma aliquod insensibile dominum nostrum Iesum Christum arbitratus, nec unam, nec duas voluntates vel operationes in eodem fuisse diffinivit, & altare Latinorum & legatorum Romanæ ecclesiæ, quod nemo hæreticorum ante eum præsumpserat, subvertit. Ad cujus rabiem, quæ sæviebat in catholicos, destruendam, sanctissimus papa Martinus, collectis centum & quinque episcopis, damnavit Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum Constantinopolitanos episcopos. In qua utique vesania nec vos istis modo temporibus inferiores illo vestro Paulo, summam & apostolicam sedem, cunctosque institutionis ejus fidissimos observatores anathemate damnatis: incauta, impudenti arrogantia adeo cæcati, ut non animadvertatis quid, & qui faciatis, & cui. Illi nempe facitis præjudicium, de qua nec vobis, nec cuilibet mortalium licet facere judicium: beatissimo & apostolico pontifice Silvestro divinitus decernente, spiritualique ejus filio Constantino religiosissimo Augusto cum universa synodo Nicæna approbante ac subscribente, ut summa sedes a nemine judicetur: inviolabiliter & inconcusse sibi conservato illo privilegio, quod idem princeps quarto baptismatis sui die devotus contulit pontifici Romano: scilicet ut in toto orbe sacerdotes ita hunc caput habeant, sicut omnes judices regem. Quorum semper omni mundo reverendam sententiam, sicut veraciter divina inspiratione promulgatam, amplexæ reliquæ universales synodi, id est Constantinopolitana prima, consensu pii Augusti & religiosi majoris Theodosii; Ephesina prima, sub juniore Theodosio filio Arcadii; Calchedonensis, sub imperio divæ memoriæ Marciani; tertia Constantinopolitana, rogatu & consensu junioris Constantini: unanimi voluntate, concordique verbo & scripto confirmavere sanctam Romanam & apostolicam sedem, post dominum Iesum caput esse omnium ecclesiarum Dei: & hoc debere credi, confiteri, & scribi ab omnibus veneratoribus Nicæni Concilii: cujus statutorum usque ad unum jota contemptoribus districtum anathema cautum est a quinque præfatis, & cunctis sanctorum patrum synodis subsequentibus.

De Romana sede nulli judicare licet.

IX.

Sic juxta Sapientem, lapis missus non pergit ad cælum, & maledictum frustra prolatum, revertitur in autorem suum. Sic, juxta vulgi proverbium, qui supra caput suum spuere conatur, quantocius in faciem illius sputum relabitur. Sic nobis maledictum pro maledicto non reddentibus, sed cum Psalmista adversum nos peccatore consistente, custodiam ori nostro jam diu ponentibus, per tumorem vestrum incurristis, quod dolemus: quia præjudicium faciendo summæ sedi, de qua nec judicium licet facere cuiquam hominum, anathema accepistis ab universis patribus omnium venerabilium conciliorum. Quo indissolubiliter adstringemini, si cor impœnitens retinendo super tantam præsumptionem, ab illo per vicarios ipsius non solvamini, cui specialiter dixit Christus Filius Dei vivi: *Quacumque solveris super terram, erunt soluta & in cælis.* Si conferamus vetera novis, Balaam ille ariolus in hac parte cautior fuit vobis: qui reverens Deum, nec promissi, nec minis regis Moab ad maledicendum filiis Israel flecti potuit: *Quomodo*, inquiens, *maledicam cui non maledixit Deus? aut quomodo detestabor quem dominus non detestatur?*

Psal. 73.

Matth. 16.

Num. 23.

Vos vero nec amor Dei & proximi, nec reverentia divinorum canonum, aut, sicut dicitur, orthodoxorum principum vestrorum prohibitio revocat, quin publice maledicatis & detestemini genus electum, regale sacerdotium, gentemque sanctam.

XII.

Quod quamvis omnibus ecclesiis Christi, quæ unam catholicam in toto mundo efficiunt, a principe apostolorum Petro sit vere dictum: nulli tamen verius aptatur, quam illi cui proprie præsidet ipse qui cælestis regni meruit gubernacula obtinere, Domino Iesu Christo sibi dicente: *Tibi dabo claves regni cælorum*, & in speciali potestate ligandi & solvendi, summi sacerdotii privilegium. At quoniam, attestante Salomone, *Cor regis in manu domini, quocumque voluerit vertet illud*: tantum apicem cælestis dignitatis in beato Petro & in ejus vicariis prudentissimus terrenæ monarchiæ princeps Constantinus intima consideratione reveritus, cunctos usque in finem sæculi successuros eidem apostolo in Romana sede pontifices, per beatum Silvestrum non solum imperiali potestate & dignitate, verum etiam insulis & ministris adornavit imperialibus: valde indignum fore arbitratus terreno imperio subdi quos divina majestas præfecit cælesti: cui equidem comparatum istud terrenum, nihil est nisi vanitas vanitatum, qua homines obliti domini creatoris sui, intumescentes, mox detumescunt. Et tamen imperialis celsitudo hoc totum quod potuit effecit, quando tota devotione quidquid a domino acceperat, eidem in ministris suis reddidit. Vt enim venerabilis Paulus docet, *Non est potestas nisi a Deo: quæcumque autem sunt, a Deo ordinata sunt.* Quibus in terreni regni opportuna administratione non resistendum sic instruimur per ipsum principem apostolorum: *Subjecti estote omni humanæ creaturæ propter Deum: sive regi, quasi præcellenti; sive ducibus, tamquam ab eo missis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: quia sic est voluntas Dei.* Et post pauca: *Deum timete, regem honorificate.* Atque per coapostolum ejus Paulum: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Nam qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Vnde Sapientia in Proverbiis intonat, dicens: *Per me reges regnant, & principes justa decernunt.* Quod etiam sæpe dictus Augustus Constantinus perspicacis animi vivacitate deprehendit, & matri suæ religiosæ Helenæ inter nonnulla sic rescripsit: Qui moderatur sæcula, « & disponit totius mundi suffragia, quibus ali- « mur & sustentamur, per se quidem spirantia vi- « vificat, sed per pectora principum sua jura sæ- « culis dictat. «

Rom. 13.

Rom. 13.

Prov. 8.

XIII.

His & aliis quam plurimis testimoniis, jam vobis satisfactum esse debuit de terreno & cælesti imperio, immo de regali sacerdotio sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis, præcipue super speciali ejus dispositione in cælis: si quoquo modo Christiani esse vel dici optatis, & si ipsam euangelii veritatem aperte, quod absit, non impugnatis. Ad cujus tonitruum quisquis non expergiscitur: non dormit, sed omnino est mortuus, cui jam frustra ab hominibus clamabitur. Sed ne forte adhuc de terrena ipsius dominatione aliquis vobis dubietatis superest scrupulus, neve leviter suspicemini ineptis & anilibus fabulis sanctam Romanam sedem velle sibi inconcussum honorem vendicare & defensare aliquatenus: pauca ex privilegio, ejusdem Constantini manu cum cruce aurea super cælestis clavi-

geri venerabile corpus posito, ad medium proferemus, quibus fundetur veritas, & confundatur vanitas: ut omnia membra catholicæ matris cognoscant nos illius Petri disciplinæ esse, qui sic in
2. Pet. 1. epistola sua ait de se: *Non enim doctas fabulas secuti notam vobis fecimus domini nostri Iesu Christi virtutem, sed speculatores facti illius magnitudinis*: & nos vobis inculcare non tam relatu quolibet, quam quæ ipso visu & tactu comperta sunt. Vel admoniti recognoscite, quia idem glorioſus princeps in jam dicto privilegio post Christianæ fidei claram perfectamque confessionem, atque baptismatis sui enucleatam commendationem, specialem sanctæ Romanæ ecclesiæ dignitatem sic promulgavit, dicens: Vtile judicavimus una cum omnibus nostris satrapis, & universo senatu, optimatibus etiam & cuncto populo Romanæ gloriæ imperio subjacente, ut sicut beatus Petrus in terris vicarius Filii Dei videtur esse constitutus, ita etiam & pontifices ipsius principis apostolorum vice, principatus potestatem, amplius quam terrenæ imperialis nostræ serenitatis mansuetudo habere videtur, concessam a nobis nostroque imperio obtineant, eligentes nobis ipsum principem apostolorum, vel ejus vicarios, firmos apud Deum esse patronos. Et sicut nostra est terrena imperialis potentia, ita ejus sacrosanctam Romanam ecclesiam decrevimus veneranter honorare, & amplius quam nostrum imperium terrenumque thronum, sedem sacratissimam beati Petri glorioſe exaltare: tribuentes ei potestatem & gloriæ dignitatem, atque vigorem & honorificentiam imperialem: atque decernentes sancimus, ut principatum teneat tam super quatuor sedes, Alexandrinam, Antiochenam, Hierosolymitanam ac Constantinopolitanam, quamque etiam super omnes in universo orbe terrarum Dei ecclesias: & pontifex, qui pro tempore, ipsius sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ extiterit, celsior & princeps cunctis sacerdotibus totius mundi existat: & ejus judicio quæque ad cultum Dei vel fidei Christianorum stabilitatem procuranda fuerint, disponantur. Iustum quippe est, ut ibi lex sancta caput teneat principatus, ubi sanctarum legum institutor Salvator noster beatum Petrum apostolum obtinere præcepit cathedram, ubi & crucis patibulum sustinens, beatæ mortis sumpsit poculum, suique magistri & domini imitator apparuit: & ibi gentes pro Christi nominis confessione colla flectant, ubi eorum doctor beatus Paulus apostolus pro Christo extenso collo martyrio est coronatus: & illic usque in finem quærant doctorem, ubi sanctorum doctorum quiescunt corpora: & ibi proni ac humo prostrati, cælestis regis Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi famulentur officio, ubi superbi, terreni regis serviebant imperio. Et succincte commemorato suo studio & devotione in construendis aliquot sanctorum basilicis, & imperialium donationum magnificentia abundanter ditatis, ait: Concedimus ipsis sanctis apostolis dominis beatissimis Petro & Paulo, & per hos etiam beato Silvestro patri nostro, summo pontifici, & universali urbis Romæ papæ, & omnibus ejus successoribus pontificibus, qui usque in finem mundi in sede beati Petri erunt sessuri, atque de præsenti contradimus palatium imperii nostri Lateranense, quod omnibus in toto orbe terrarum præfertur atque præcellit palatiis. Deinde diadema, videlicet coronam capitis nostri, simulque phrygium, necnon & superhumerale, videlicet lorum quod imperiale circumdare assolet collum: verum etiam & chlamydem purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia imperialia indumenta, sed & dignitatem imperialium præsidentium equitum: conferentes ei etiam imperialia sceptra, simulque cuncta signa atque banda, etiam & diversa ornamenta imperialia, & omnem processionem imperialis culminis, & gloriam potestatis nostræ. Viros etiam reverendissimos clericos diversi ordinis, eidem sacrosanctæ Romanæ ecclesiæ servientes, illud culmen singularis potentiæ & præcellentiæ habere sancimus, cujus amplissimus noster senatus videtur gloria adornari: id est, patricios atque consules effici, necnon & cæteris dignitatibus imperialibus eos promulgamus decorari. Et sicut imperialis exstat decorata militia, ita & clerum sanctæ Romanæ ecclesiæ ornari decernimus. Et quemadmodum imperialis potentia diversis officiis, cubiculariorum nempe, & ostiariorum, atque omnium excubitorum ornatur: ita & sanctam Romanam ecclesiam decorari volumus. Et ut amplissime pontificale decus præfulgeat, decernimus & hoc, ut clerici ejusdem sanctæ Romanæ ecclesiæ mappulis & linteaminibus, id est candidissimo colore decoratos equos equitent. Et sicut noster senatus calceamentis utitur cum udonibus, id est candido linteamine illustratis, sic utantur & clerici: & ita, cælestia sicut terrena, ad laudem Dei decorentur. Præ omnibus autem licentiam tribuentes, concedimus ipsi sanctissimo patri nostro Silvestro urbis Romæ episcopo & papæ, & omnibus qui post eum in successu, & perpetuis temporibus advenerint, beatissimis pontificibus, pro honore & gloria Christi Dei nostri in eadem magna Dei catholica & apostolica ecclesia ex nostro indicto, quem placatus proprio consilio clericare voluerit, & in numero religiosorum clericorum connumerare, nullum ex omnibus præsumentem superbe agere.

XIV.

Decrevimus itaque & hoc, ut idem venerabilis pater noster Silvester summus pontifex, vel omnes ei succedentes pontifices, diademate, videlicet corona quam ex capite nostro illi concessimus, ex auro purissimo & gemmis preciosis uti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore beati Petri gestare. Ipse vero beatissimus papa super coronam clericatus, quam gerit ad gloriam beati Petri, omnino ipsa ex auro non est passus uti corona: phrygium autem candido nitore, splendidam resurrectionem dominicam designans, ejus sacratissimo vertici manibus nostris imposuimus, & tenentes frenum equi ipsius, pro reverentia beati Petri, stratoris illi officium exhibuimus, statuentes eodem phrygio omnes successores ejus singulariter uti in processionibus, ad imitationem imperii nostri. Vnde ut pontificalis apex non vilescat, sed magis quam terreni imperii dignitas & gloriæ potentia decoretur, ecce tam palatium nostrum, ut prælatum est, quam Romanam urbem, & omnes Italiæ seu occidentalium regionum provincias, loca & civitates, sæpefato beatissimo pontifici & patri nostro Silvestro universali papæ contradentes atque relinquentes, ei vel successoribus ipsius pontificibus potestatem & ditionem firmam imperiali censura per hanc nostram divalem jussionem & pragmaticum constitutum decernimus disponenda, atque juri sanctæ Romanæ ecclesiæ concedimus permansura. Vnde congruum prospeximus, nostrum imperium & regni potestatem orientalibus transferri ac transmutari regionibus, & in Byzantiæ provinciæ optimo loco nomini nostro civitatem ædificari, & nostrum illic constitui imperium: quoniam ubi principatus sacerdotum &

Christianæ

Digitized by Google

» Christianæ religionis caput ab imperatore cælesti
» constitutum est, justum non est ut illic terrenus
» imperator habeat potestatem. Hæc vero omnia,
» quæ per hanc imperialem sacram, & per alia di-
» valia decreta statuimus atque confirmavimus, us-
» que in finem mundi illibata & inconcussa perman-
» sura decernimus. Deinde facta obtestatione coram
Deo vivo, & terribili ejus judicio, & imprecatione æternæ condemnationis temeratori vel contemptori ipsius sui privilegii, secutus idem venerabilis Constantinus, ait: Hujus vero imperialis nostri decreti paginam propriis manibus roborantes, super venerandum corpus beati Petri principis apostolorum posuimus, ibique eidem Dei apostolo spondentes nos cuncta inviolabiliter conservare, & nostris successoribus imperatoribus conservanda in mandatis relinquere, patri nostro Silvestro summo prontifici & universali papæ, & per eum cunctis successoribus ejus pontificibus, domino Deo & salvatore nostro Iesu Christo annuente, tradimus, feliciter atque perenniter possidenda.

XV.

Tot ergo & talibus aliisque quamplurimis testimoniis subnixa non erubescit veritas, sed confutatur impudens vanitas. At nos hinc habentes testimonium majus Constantino; *Qui*, ut ait beatus
Ioan. 3. euangelista Ioannis, *de terra est, & de terra loquitur*, vix ab homine testimonium accipimus, contenti testimonio illius qui de cælo venit, & super
Matth. 16. omnes est, & dicit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatū & in cælis; & quodcuque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Qui etiam in catalogo apostolorum instar cardinis ab ipso domino Iesu Christo primus positus, Petrus, id est, Cephas extat cognominatus. Cui specialiter & nominatim, non tantum ante passionem suam, verum & in ipsius articulo passionis, mox ut sui corporis & sanguinis mirabile mysterium agendum generaliter discipulis tradidit, tam oves se pastorum pastore percusso dispergendas, quam & usque in finem sæculi ad unum ovile & ad se unum pastorem colligendas commendando, ait: *Simon, Simon, ecce*
Luc. 22. *satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Ipsum quoque angelus per mulieres ad videndam resurgentis magistri gloriam nomine invitavit, cum di-
Matth. 16. xit: *Dicite discipulis ejus, & Petro, quia surrexit: & ecce præcedet vos in Galilæam. Ibi eum videbitis.* Necnon eidem, ipsa die resurrectionis suæ, pius & verax magister apparuit, quemadmodum venerabilis euangelista Lucas nos instruit, dicens: *Quia*
Luc. 24. *surrexit dominus vere, & apparuit Simoni.* Quam manifestationem soli Petro prius, deinde illi cum reliquis condiscipulis factam, glorioſus coapostolus ejus Paulus declarat, ubi ad Corinthios sic scribit: *Quia surrexit Christus tertia die secundum scripturas: & quia visus est Cephæ, & post hæc undecim.*
1. Cor. 15.

XVI.

Instante quoque jam suæ assumptionis gloria, ubi prandebat cum septem discipulis suis, dominus amorem Petri erga se tertio inquisivit, & tertio confitenti, agnos & oves suas tertio pascere præcepit: pro quibus qua morte clarificaturus esset Deum, in extensione manuum illius & præcinctione futura, eidem significavit. Qui nec mora, assumpto domino, in medio centum & viginti fratrum exurgens, & profundos sanctissimi Psalmistæ sensus edisserens, autoritate sua apostolicum numerum, sorte annumerato Matthia, supplevit, quem undenarium remanere nefas credidit. Quibus etiam pariter misso Spiritu sancto in variis linguis, cum quidam stuperent admiratione, quidam deridentes inveterata cæcitate, dicerent musto plenos esse: Petrus uno sancti Ioelis testimonio & *Ioel. 1.* ignaros instruxit, & incredulos destruxit. Deinde constanter improperata illis scelerata sua conspiratione adversus dominum & Christum ejus, qua ipsum autorem vitæ morte turpissima tunc condemnantes interfecerant: clarissimis beati David oraculis adstruxit illius sanctam resurrectionem, & glorioſam ascensionem, & ab eo impræsentiarum factam Spiritus sancti effusionem. Ita compunctis Iudæis, primus apostolorum reis sanguinis Christi pœnitentiam indixit, & eorum protinus tria millia baptizavit.

XVII.

Hic solus, sicut doctiloquus euangelista Lucas testatur, dum qui dispersi fuerant pro persecutione facta sub Stephano, circuirent civitates, nemini loquentes verbum vitæ, nisi solis Iudæis, orans in cœnaculo, factus est in excessu mentis: & linteum omnibus terræ quadrupedibus, & reptilibus, volucribusque cæli refertum, quatuor initiis submitti de cælo vidit, sibique cælitus dictum ter-
tio: *Surge, Petre, occide & manduca*: & tertio ab *Act. 10.*
eo responsum: *Quia commune & immundum nunquam introivit os meum*: & tertio superna voce repetitum: *Quod Deus mundavit, tu ne commune dixeris*: sufficienter instructus, a quatuor mundi partibus gentes quondam immundas in unitatem fidei congregandas, sicque fide mundatis eorum conscientiis ab operibus mortuis, & occisa in eis pristina immunditia, cui servire membra sua exhibuerant, Christo delectabiliter invisceranda: tribus nuntiis in mysterio Trinitatis se invitantibus, immanem aprum illum de silva gentium, Cornelium centurionem aggressus, non reluctantem occidit & comedit, quando aqua & Spiritu mundatum ecclesiæ indidit. Cui, coadunatis ipsius domesticis & amicis, dum adhuc loqueretur, Spiritus sanctus cecidit super omnes qui audiebant verbum: & erant loquentes linguis, & magnificantes Deum. Quod nulli Iudæorum, nec ipsis apostolis, uspiam legitur concessum, ut paracleti tantam plenitudinem acciperent prius quam baptismum. Nonne hinc jam luce ciarius constat, Petrum primitus ad ædificationem ecclesiæ Christi Iudæos & Gentiles attraxisse, & quasi duos parietes ex diverso venientes, per angularem lapidem Christum indissolubili caritatis glutine conjunxisse? Qui postea videns messem multam, & operarios paucos, Paulum & Barnabam ab Antiochia prædicatores omnibus nationibus destinavit: quibus strenue officio insudantibus dexteram societatis dedit, ut illi quidem in gentibus, ipse vero in circumcisione esset, sicut in epistola ad Galatas ostenditur evidenter. Neque tamen partito in eos onere, subtraxit se cœptæ vocationi gentium & curæ: quam post Asiam ab Illyrico sentit tota Europa & Africa, præcipueque mundi caput & domina gentium Roma. Nam cum quidam pseudoapostoli turbassent corda fratrum, dicentes eos debere circumcidi secundum legem Mosis; Paulusque & Barnabas Hierosolymam iissent, super hac quæstione consulturi: solus Petrus, sua autoritate, circumcisionis onus atque veteris legis jugum a cervicibus discipulorum removit, & gratiam euangelii ad plenam salutem credentium sufficere censuit, dicens: *Quare* *Act. 15.*
vultis

Digitized by Google

vultis imponere grave jugum super cervices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus? sed per gratiam domini Iesu Christi credimus salvari, quemadmodum & illi. Visum est enim Spiritui sancto & nobis, nihil oneris ultra vobis imponere. Qua utique responsione confirmatus doctor gentium Paulus, Galatis protestatur: *Si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.* Galat. 5.

XVIII.

Sed & illud in ipso Petro nihilo minus est animadvertendum, quod sui corporis umbra infirmis conferebat optatæ sospitatis remedium. Quod nulli sanctorum constat hactenus concessum: nec ille, per quem Petrus potuit quidquid boni potuit, ex suo sanctissimo corpore aliquando cuiquam tale donum attribuit sanctus sanctorum, sed suo Petro specialiter in magna significatione præsentis & futuræ ecclesiæ hoc reservavit privilegium. Scilicet quia ipse utriusque principalis rector existeret, utriusque statum in seipso portenderet, quatenus hæc visibilium & transiturorum sacramentorum secreta virtute, quasi umbra sua, morbis animarum in terra curatis, illam nobis adhuc invisibilem veritatis & beatitudinis solidam speciem, velut solidum corpus, exhibeat in cælis. Quarum differentiam breviter Apostolus demonstrat: *Videmus nunc*, inquiens, *per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum.* Cui concordans Ioannes coapostolus suus ait: *Carissimi, filii Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum sicuti est.* Quod vero præsens ecclesia fide & spe salvatur, Paulus sic loquitur: *Sine fide impossibile est placere Deo. Fides autem est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium.* Idem in alio loco: *Spe salvi facti sumus, spes autem quæ videtur, non est spes. Quod enim videt quis, quid sperat?* Sic modo credendo, & sperando, atque per patientiam expectando quod non videmus, fide & spe a peccatis liberati videmus quia justus ex fide vivit. In futuro plenam beatitudinem in re videbimus & possidebimus, qua per caritatem solam sine fastidio satiabimur, cum apparuerit gloria ejus.

1. Cor. 13. 1. Ioan. 3. Hebr. 11. Rom. 8.

XIX.

Verum vestra insolentia, nihili pendens talia, specialibus Christi ovibus claudere & interdicere non timet, in quibus temporaliter ad laudem Dei recubabant, ovilia: quas ipse non cessat invitare & introducere ad sempiternæ vitæ pascua: quas tantum ex omnibus sibi compatientes in crucis ultima pœna jam positus attendens, pro eisdem animam ponendo, cum gratiarum actione & piissima prece in ipsa emissione sui beati spiritus domino commendavit, dicens: Gratias tibi ago, Pastor bone, quia oves, quas tradidisti mihi, compatiuntur mihi. Peto ergo ut participent mecum de gratia tua in sempiternum. Ergo prævalebit illis portas vitæ obserare vel obstruere errorum claviculis, sophismatum tendiculis, quilibet inimicus, quas potestate, meritis, & prece, reserat & pandit tantus amicus, cui portæ inferi non prævalebunt aliquatenus, in cælis terrisque præpotens ex ultimo desiderio animæ suæ, & voluntate labiorum suorum a a domino, ad quem mox ibat, erit fraudatus? Absit.

X.

Quapropter a tanta amentia jam resipiscite, & Latinos vere catholicos, atque maximi Petri familiariores discipulos, institutionisque ejus devotiores sectatores cessate subsannando azymitas vocare, aut ecclesias illis denegare, seu tormenta, sicut cœpistis, inferre, si vultis nunc & semper pacem & portionem cum Petro habere. Cujus doctrinam & traditionem in epistola ad Romanos, sapientibus & insipientibus debitor ille gentium doctor, ad tertium cælum, & in paradisum raptus, sic per omnia commendat, dicens: *Primum quidem gratias ago Deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in universo mundo.* Ex cujus capituli occasione beatus & catholicus doctor Augustinus, in Latinaque lingua clarissimus, atque noster Chrysostomus, ait: Fides ista, quam Romani habent, ipsa eademque est, & non alia, quæ in universo mundo annuntiatur & creditur: quæ non solum in terra, sed & in cælis prædicatur: quia Iesus pacificavit per sanguinem suum non solum terrestria & inferna, sed & cælestia, Et hoc est in universo mundo fidem prædicari, per quam omnis mundus sit subditus Deo. Sed Paulum audite subsequentem: *Desidero videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiæ spiritualis ad confirmandos vos.* Qui ne putaretur velle aliquid institutioni Petri addere, vel demere, exposuit quid dixerit *ad confirmandos vos, id est, simul consolari in vobis per eam, quæ invicem est, fidem vestram atque meam.* Et in fine epistolæ monens eos devitare falsos fratres, & præter doctrinam quam ipsi acceperant, euntes, ait: *Rogo vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones & offendicula præter doctrinam quam vos didicistis, faciunt: & declinate ab illis. Huiusce-modi enim Christo domino nostro non serviunt, sed suo ventri: & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. Vestra enim obedientia in omni loco divulgata est. Gaudeo igitur in vobis.* Rom. 1. Rom. 1. Rom 16. Hæretici & schismatici vitandi.

XXI.

Ecce in totius epistolæ serie non invenitur magnus Paulus fidem Latinorum correxisse, nec vitia redarguisse: sed congratulatus fidei & conversationi eorum, de perseverantia commonuisse: cum non propter reprobam actionem, sed & ob ipsius fidei citissimum naufragium in Græcos fuerit invectus acerrime ab initio usque in finem primæ ad Corinthios epistolæ. Quod certe liquet in paucis verbis, ubi ait: *fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filii ejus Iesu Christi domini nostri. Obsecro autem vos, fratres, per nomen domini nostri Iesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem scientia. Significatum est enim mihi de vobis, fratres mei, ab his qui sunt Chloes, quod contentiones sint inter vos. Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ, ego autem Christi. Divisus est Christus?* Et ubi notavit eos ex arrogantia falsæ & mundanæ sapientiæ, subjunxit: *Iam saturati estis, jam divites facti estis, sine nobis regnatis: & utinam regnaretis, ut & nos vobiscum regnaremus.* Et inflationi eorum minatus virgam, ait: *Omnino auditur inter vos fornicatio: & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris habeat quidam. Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit.* Quibus expletis, admonuit eos secum epulari, non in fermento veteri, quod totam massam corrumpit, sed in azymis sinceritatis & veritatis. 1. Cor. 1. 1. Cor. 4. 1. Cor. 5.

XXII.

Igitur istis & hujusmodi apostolicis sanctorumque patrum dictis cum evidenter approbetur Latinorum sincera obedientia, & plurimorum Græcorum

Digitized by Google

rum improbetur corrupta insolentia : sunt adhuc plura his super hoc parti nostræ faventia, quæ si liceret ad medium deducere, non solum excederent modum epistolæ, verum etiam possent armaria onerare. Quapropter his omissis, caritative monemus, ne absentes sitis vobisipsis: sed vos ante vos constituatis, vias prædecessorum vestrorum & vestras solicite consideretis, nec nos privato amore palpetis, & in fratrum oculis festucam explorantes, in vestris trabem non videatis. Recordamini illius nefandæ synodi, quam voluerunt vocari septimam vestri hæresiarchæ: quorum conspiratione, ipsius domini nostri Iesu Christi & sanctorum reverendæ imagines, aut flammis traditæ, aut aquis sunt immersæ, picturæ vero ex parietibus basilicarum deletæ. Quibus quamvis semper restiterit Romanorum pontificum autoritas, præ cunctis tamen sanctissimi papæ Nicolai ubivis laudanda libertas: qui per legatos suos, tam pro sacris imaginibus, quam pro depositione beati antistitis Ignatii, & substitutione Photii neophyti, ecclesiam agiæ Sophiæ clausit, donec sedis apostolicæ acquiesceret decretis.

Hæc est Constantinopolitana sub Constantino Copronymo.

XXIII.

Absit autem ut velimus credere, quod publica fama non dubitat asserere, Constantinopolitanæ ecclesiæ contigisse; ut eunuchos contra primum sancti Nicæni concilii capitulum passim promovendo, feminam in sede pontificum suorum sublimasset aliquando. Hoc tam abominabile scelus detestabileque facinus, etsi enormitas ipsius vel horror fraternaque benevolentia non permittit nos credere: considerata tamen incuria vestra erga sanctorum censuram canonum, quia eunuchos & aliqua parte corporis imminutos, non solum ad clericatum, sed ad pontificatum etiam indifferenter ac solemniter adhuc promovetis, fieri potuisse pensamus. Sed quid plura? Tot & tantis schismaticis & hæreticis, catholicam atque apostolicam ecclesiam aperte impugnantibus, & discindere laborantibus, hactenus redundastis: ut Latina vel occidentalis ecclesia de vobis merito conqueri possit, voce sponsæ dicens in Canticis Canticorum: *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* Et vere: numquid enim Romana & apostolica sedes, quæ per euangelium genuit Latinam ecclesiam in occidente, mater non est Constantinopolitanæ ecclesiæ in oriente, quam per glorioſum filium suum Constantinum, & nobiles sapientesque Romanos, non tantum moribus, sed & muris studuit reparare? Quod si contradicitis, ad quid vestro imperatori Latinæ laudes, & in ecclesia Græcis recitantur Latinæ lectiones? Vtique ob reverentiam illius matris, quæ jam cunctis paganorum crudelitatibus, & diversorum tormentorum quæstionibus vexata & impugnata, ac velut aurum nimiis persecutorum flammis decocta, delicioſam filiam, videlicet ecclesiam Constantinopolitanam edidit.

Cant. 1.

XXIV.

Et certe jam decima a Nerone in Christianos persecutio penitus refrixerat; jam omne mundanæ insaniæ incendium sopitum erat; jam Roma adulta & longæva, in divino cultu victrix & coronata, alta pace triumphabat; jam innumerabilis utriusque sexus & diversæ ætatis martyrum exercitus, nostris azymis saginatus, universos idololatriæ fregerat impetus; jam mundum, & ipsum mundi principem sub pedibus habebat; jam non solum ipsi nostræ institutionis antistites, sed & ministri eorum, in quibus Laurentius ac Vincentius, omni mundo stupente, deficientibus ipsis tormentis & tortoribus insultabant. Modo delicata filia in conclavi residens secura, deliciis, lascivia, & longo otio dissoluta, nec ad campum rite agonizantium aliquando progressa, pia matre satagente & decertante pro ea, non erubescit aut veretur primatum arrogare, maternæ senectuti jam emeritæ derogare, nec effetum corpus ejus laboribus & diebus, rugosoſque & minus validos artus, quondam torosos & ad prælia divina exertos, saltem aliquo humanitatis respectu considerare, nullam reverentiam reverendis canis ipsius habere, sed ipsam puellari; levitate post innumerabiles triumphos, ad recidiva bella adversum semet provocare, & eam solido perfectorum cibo privatam, ad carnalium lac retrahere, quod contra usum naturæ, ex ipsis pubertatis suæ mammis in Ægypto, sicut supra dictum est, toties confractis, conatur impudenter ori ejus instillare.

XXV.

Et utinam saltem verum lac. Sed, proh dolor, non est lac, quo tenera fidelium paulatim nutriatur infantia, ut ad solidam escam pertingat: sed quod Salomon cavendum denuntiat, dicens: *Fili mi, si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis.* Et: *Va ei qui lactat amicum suum, & ducit eum via non bona.* Nec est aqua, de qua qui biberit, non sitiat ultra; quia fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam, & flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ: sed potius aquæ furtivæ de puteis, quos Palæstini, lutum non aquam amantes, repleverunt terra: vel de cisternis dissipatis, seu fluminibus Ægypti & Babylonis, quibus distenditur venter, & gravatus non tepletur, sed exinanitur & intumescit, ut more hydropici tanto plus sitiat ad perniciem, quanto plus biberit. De quibus profecto dominus per Ieremiam contra quosdam conqueritur, dicens: *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Et post aliqua: *Nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam? Aut quid tibi in viis Assyriorum, ut bibas aquam fluminis?* Quas utique ne sitiamus idem vetat, dicens: *Prohibe guttur tuum a siti.* Hinc Salomon, quas aquas appetere, quasque debeamus vitare demonstrans, ait: *Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui. Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide. Habeto eas solus, nec sint alieni participes tui. Sit vena tua benedicta.* Et in subsequentibus, hæreticam vanitatem, sub specie stultæ mulieris, visibili quodammodo forma coloratam atque depictam introducit, dicens: *Mulier stulta & clamosa, plenaque illecebris, & nihil omnino sciens, sedet in foribus domus suæ super sellam in excelso urbis loco, ut vocet transeuntes per viam & pergentes itinere suo: Qui est parvulus, declinet ad me. Et vecordi locuta est: Aquæ furtivæ dulciores sunt, & panis absconditus suavior. Et ignoravit quod gigantes ibi sint, & in profundis inferni conviva ejus.*

Prov. 1. Prov. 16. Ieremi. 2. Ibidem. Ibidem. Prov. 5. Prov. 9.

XXVI.

Quorum ne sit particeps in Tartari flammis, quas vicissim sine fine pascat medullis suis, jam nunc filia recordetur gemitus piæ genitricis, & quot vel quanta pericula propter eam, seu propter sorores ipsius, in utero suo hactenus vidit: & gratia Dei discat talis fieri, saltem admonita, qualis bene de se meritam matrem, etiam senio ac assiduo incurvam labore & tremulam, data manu atque supposito humero studeat sublevare & sustentare, non ad ruinam impellere, deprimere, pertur-

Digitized by Google

perturbare, vel affligere. Pio affectu & humili corde jugiter perpendat quid idem Salomon dicat:
Prov. 15. *Stultus homo decipit matrem suam.* Et item: *Ne*
Prov. 23. *despicias cum senuerit mater tua.* Alioquin si, quod absit, pertinax esse voluerit, & piæ matri supercilium ejus & arrogantiam adhuc dissimulanti, atque ad satisfactionem patienter expectanti, parcere & parere contempserit: experietur in anicula matre virides annos exertos ad paternarum traditionum defensionem lacertos, adulescentulæ competentem alacritatem, juvenculæ constantiam
Prov. 1. efficacem: &, juxta Salomonem, contumax comedet fructus viæ suæ, suisque consiliis saturabi-
Eccles 3. tur: quia, sicut idem testatur: *Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradi-*
Ibidem. *cat fundamenta.* Et iterum: *Quam mala fama est qui fugit patrem: & est maledictus a Deo qui exa-*
Prov. 19. *sperat matrem.* Et: *Qui affligit patrem, & fugit matrem, ignominiosus est & infelix.* Quam utique offendere cavet quisquis placere patri studet, velut etiam quidam sapientium sæculi ait:

Ne matrem offendas, dum vis bonus esse parenti.

XXVII.

His igitur & aliis quamplurimis liquet assertionibus, quid mereatur etiam carnalis matris contemptus: & quid de spiritualis genitricis contumelia & exprobratione dicetur. Illa siquidem in iniquitatibus nos conceptos generavit ad mortem: ista vero, culpis remissis, regeneravit ad vitam. Quarum ceu dispar est meritum, ita & dispar pro
* &, vel earum honore* ut dedecore præmium: quia carnalem matrem honoranti longævitas super morientium terram, & firmamentum casæ casuræ repromittitur: exasperanti autem eam, terrenorum eradicatio fundamentorum. Porro spiritualem venerantes, longitudinem dierum in dextra Dei videbunt, & in terra viventium sine fine habitabunt: spernentes vero illam, duplici contritione conterentur, &, sicut diploide, confusione sua induentur, & radix eorum de terra viventium evelletur. Etenim affectatio carnalis matris si nos prohibet a reverentia spiritualis, penitus relinquenda & abscindenda est nobis, ut in Deuteronomio Moyses
Deut. 33. de tribu Levi dicit: *Qui dixerit patri suo & matri, nescio vos; & fratribus suis, ignoro vos, & nescierunt filios suos: hi custodierunt testamentum*
Matth. 19. *tuum, judicia tua, o Jacob, & legem tuam, o Israel.* Quod denique facturis dominus Jesus in euangelio centuplum hic, & in futuro vitam æternam repromisit.

XXVIII.

Sed ecce jam non debet ingrata filia apparere, quia præ cæteris eam honorare dignata est mater sua. Nam cum nullo divino vel humano privilegio honorabilior seu clarior aliis ecclesiis Constantinopolitana existat ecclesia, & Antiochena, atque Alexandrina, ob reverentiam principis apostolorum, inter alias retentent dignitatis jura: tamen pia mater, Romana scilicet ecclesia, nolens dilectam filiam dote honorificentiæ ex toto carere, per beatos prædecessores nostros in aliquot synodis curavit decernere, ut, salva principalium & apostolicarum sedium antiqua dignitate, Constantinopolitanus antistes honoraretur sicut regiæ civitatis episcopus: quamvis Iustinianus religiosus Augustus legibus humanis voluisset adstruere, ut post papam Romanum sedeat Constantinopolitanæ præsul ecclesiæ. Et certe hoc nulla alia excellentia meritorum est assecuta, nisi quod Romana ecclesia pro amore venerabilis Constantini, seipsam, quantum in ea fuit, honorantis & exaltantis, civitatem ipsius hoc privilegio honoris sola humana benevolentia insignivit, juxta prophetæ dictum ad Heli: *Glorificantem me glorificabo: qui autem*
1. Reg. 2. *contemnunt me, erunt ignobiles.*

XXIX.

Aut si quod aliud retinet, aut putat se habere dignitatis privilegium, vos rebelles lumini ac veritati, & signiferi umbræ & vanitatis, proferte in medium. Vos enim alloquimur, *qui*, sicut dominus
Luc. 11. ait Pharisæis, *tulistis clavem scientiæ, qui clauditis regnum cælorum ante homines:* nec ipsi intrastis, nec alios intrare permittitis, sed potius prohibetis, dum matris venerandam faciem conspuere quæritis, dum eam insequimini conviciis & maledictis, B dum agnos ejus ab ea segregare, etiam anathemate & flagellis, ne vocem maternam agnoscant & sequantur, contenditis. Vt enim fertur, omnes Latinorum basilicas penes vos clausistis, monachis monasteria & abbatibus tulistis, donec vestris viverent institutis. Ecce in hac parte, Romana ecclesia quanto discretior, moderatior, & clementior vobis est! Siquidem cum intra & extra Romam plurima Græcorum reperiantur monasteria sive ecclesiæ, nullum eorum adhuc perturbatur vel prohibetur a paterna traditione, sive sua consuetudine: quin potius suadetur & admonetur eam observare. Nec enim animositatem impiæ hæreseos habet, quæ semper divisione gaudet, dicens per patricidam meretricem: *Nec mihi, nec tibi sit, sed*
C 3. Reg 3. *dividatur:* sed pietate veræ matris sic Salomonem deprecatur: *Obsecro, domine, date huic infantem vivum, & nolite interficere eum.* Scit namque quia nil obsunt saluti credentium diversæ pro loco & tempore consuetudines, quando una fides per dilectionem operans bona quæ potest, uni Deo commendat omnes.

Græcorum in Latinos injuriæ.

XXX.

Quod vos cum ex debito gradus & loci vestri oportuisset scire & prædicare, quatenus de collectis ovibus gratiam a bono pastore, non condemnationem pro dispersis mereremini percipere, incurristis illud apostoli ad Hebræos: *Quia cum de-*
Hebr. 5. *bueritis magistri esse ex tempore, iterum necesse ha-*
D Rom. 10. *betis doceri quæ sint elementa sermonum Dei. Zelum enim Dei habetis, sed non secundum scientiam.* Quam ut apprehendisseris, non saltu, sed canonico intervallo, immo plano pede ad episcopatus culmen a laica conversatione pervenire debuistis, ne vobis refragarentur verba ipsius apostoli, de episcopo
1. Tim. 3. dicentis: *Non neophytum, ne in superbiam elatus in judicium incidat diaboli.* Nam cum locum doctoris usurpat indoctus, necesse est ut, aut discat quod doceat; aut cæcus pastor, seu non valens latrare canis mutus, perniciose sibi & subjectis remaneat; aut discere & tacere erubescens, perniciosius docere præsumat. Raro quoque evenit, ut in culmine positus valeat humilitatem discere, qui in imis non E desiit superbire. Huc accedit & illud, quod albuginem habens in oculo, a sacerdotio prohibetur. Albuginem quippe habet in oculo, quisquis arrogantia justitiæ vel sapientiæ cæcatur.

XXXI.

Sed absit ut religiosi principes & orthodoxi, atque Christianissima & Deo devota civitas, vos in hoc vestro errore audiendos putent: quos potius ad unitatis bonum terrore potestatis cogere debent. Recordentur Constantinopolitanos præsules in tantum priscis temporibus familiarissimo sibi morbo superbiæ laborasse, ut edicto Augustorum Theodosii, Arcadii & Honorii prohibitus sit quisquam ex Constantinopolitana ecclesia

Digitized by Google

ecclesia pontificatum, defuncto episcopo Sisinnio, deinceps sperare, sed ex alia sibi jugiter pontificem expetere: quia erant inani gloriæ dediti, & supra modum arrogantes, ceu commemorant historiographi. Qui etiam referunt, quod septuaginta sex orientales episcopi concilium Sardicense declinantes, in Philippopoli Thraciæ anathematizandum conventiculum habuerunt, sanctamque & immaculatam Nicænæ synodi fidem adulterantes, communi subscriptione errorem suum confirmarunt: occidentales vero trecenti amplexi sanam sanctorum patrum sententiam, unanimitate sua corroborarunt. Quod totum ideo dicitur, ne post priorum cognitionem incaute præsentibus credatur.

XXXII.

Nam Romanæ ecclesiæ fides per Petrum super petram ædificata, nec hactenus deficit, nec deficiet in sæcula, Christo ejus domino rogante pro ea, ceu testatur sub ipsa passione sua: *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conversus confirma fratres tuos.* Quo dicto demonstravit fidem fratrum vario defectu periclitandam, sed inconcussa & indeficiente fide Petri, velut firmæ ancoræ subsidio figendam, & in fundamento universalis ecclesiæ confirmandam. Quod nemo negat, nisi qui evidenter hæc ipsa verba veritatis impugnat: quia sicut cardine totum regitur ostium, ita Petro & successoribus ejus totius ecclesiæ disponitur emolumentum. Et sicut cardo immobilis permanens ducit & reducit ostium, sic Petrus & sui successores liberum de omni ecclesia habent judicium, cum nemo debeat eorum dimovere statum: quia summa sedes a nemine judicatur. Vnde clerici ejus cardinales dicuntur, cardini utique illi, quo cætera moventur, vicinius adhærentes.

Luc. 22.

XXXIII.

Quapropter nos certissime retinentes omni venerabilem mundo institutionem Petri, & fidem ipsius coapostoli sui & doctoris gentium Pauli clarissimo calamo subscriptam, ab apostolica sede omnibus libere clamamus quod Galatis idem Paulus: *Licet nos aut angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizatum est vobis, anathema sit. Sicut prædixi, & nunc iterum dico: Si quis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit.* Nec ideo silebimus, si dicimur non esse quales debemus, nec qualis est Petrus. Quod utique agendum esset, si cuiquam commendaremus nosmetipsos. *Quia vero*, sicut ait apostolus, *non prædicamus nosmetipsos, sed dominum Iesum, nos autem servos servorum ejus per Iesum: nobis pro minimo est, ut a vobis judicemur, aut ab humano die: quoniam qui judicat nos, dominus est. Neque enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.* Et repellendo temerarium judicium, dicit alibi: *Tu quis es, qui judicas alienum servum? Suo domino stat aut cadit: potens est enim Deus illum statuere.*

Galat. 1.
2. Cor. 4.
1. Cor. 4.
2. Cor. 10.
Rom. 14.

XXXIV.

Nempe & vos, licet quamplurimum tumeatis, quamvis de vobis ultra modum alta sentiatis, non credimus tamen quod dicere audeatis, vos esse quales debetis, aut qualis Alexander, Ioannes Chrysostomus, vel Flavianus fuit: sicut nec Antiochenus se talem, qualis extitit ipse Petrus: nec Alexandrinus parem se Marco vel Athanasio profiteri est ausus: quia sine retractatione a suis punirentur. Idcirco etsi ad hoc vos impellit tumor, tamen retardat timor. Quæ cum ita sint, nullius tamen vos detractio reprimit quin diligenter lac & lanam ab ovibus exigatis: nec veremini, ne dicatur non esse vos pares illis antecessoribus vestris magnis. Cur hoc, nisi quia quicumque sacerdotes, etsi dispares sunt merito, pares tamen sunt officio? Nec potest denegari pro merito quod debetur officio. Alioquin non staret sacerdotium, si majus aut minus fieret, seu variaretur secundum humanorum varietatem meritorum: essentque pene tot sacerdotia, quot homines.

XXXV.

Qua de re, fratres, utinam non ad judicium nostrum dicamus, profecto sumus qualis Petrus, & non sumus qualis Petrus: quia idem sumus officio, & non idem merito. Et quotiescumque lac & lanam, scilicet stipendium & honorificentiam, ab ovibus Dei exigimus, nulla meriti nostri ibi fit commemoratio, sed officio nostro quæritur debita recompensatio. Ac sic meritum Petri non habentes, officium autem Petri exequentes, officio nostro debitos reposcimus honores, apostolo dicente: *Quamdiu minister ero, ministerium meum honorificabo.* Et præmonens oves Christi ad solvendum singulis debita, ait: *Reddite omnibus debita: cui honorem, honorem.* Non quia bonum sit accipientibus, sed quia malum sit non reddentibus. Sic ergo & beatissimus prædecessor noster Gregorius dicit: Nemo nos propter nos in loco Petri despiciat: quia ex cathedra ejus, cui, auctore Deo, qualescumque præsidemus debita sibi jura nostrum officium reclamat. Frequenter enim solet evenire quod dicimus, ut persona in hoc mundo potens despectum servum habeat. Cumque per eum suis vel extraneis aliqua mandat, non despicitur, persona missi servi, quia in corde servatur reverentia mittentis domini. Ergone saltem quod dominus concessit Pharisæis & Scribis sedentibus in cathedra Mosis, servus denegabit qualibuscumque conservis suis in cathedra Petri? *Super cathedram*, inquit, *Mosis sederunt Scribæ & Pharisæi. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis servate & facite.* Ita quod male vivimus, nostrum est: quod vero bona dicimus, cathedræ, cujus occasione necesse habemus recta prædicare. Vnde dicit ille exercitatissimus Paulus: *Dum omnimodis sive occasione, sive invidia Christus annuntietur: & in hoc gaudeo, sed & gaudebo.* Ecce apostolus sic necessarios ducit hujusmodi, ut gaudeat super eis: & vos qui estis, qui negligentiam eorum ad injuriam apostolicæ cathedræ retorquetis? Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra dominum, cujus ordinationi resistendo, damnationem vobis acquiritis: cum nostra potestas, sicut & omnis, a nullo alio nisi ab ipso sit. Sciendum est, quia falsa justitia dedignationem, vera autem compassionem habet. Qua utique privamini, insultando, non compatiendo, alienæ calamitati. Et forte approbare nequitis, quod objicere vel calumniari præsumitis: immo constat vos comprobare non posse. Sed esto. *Ecce in cælo index noster, & conscius noster in excelsis.*

Matth. 23.
Philipp. 1.
Iob. 16.

XXXVI.

Cæterum de homine sentite, o homines, quod vultis: unum tamen conscientia respondet nobis, quia omnium ecclesiarum Dei salutem & exaltationem summopere desideramus. Sed ut quicumque quodlibet ex superbia arripiat, & sibi contra nostram apostolicam sedem atque leges ejus vsurpet, hoc nos tolerare non possumus: quia quisquis Romanæ ecclesiæ autoritatem vel privilegia evacuare seu imminuere nititur, non hic unius

Digitized by Google

ecclesiæ, sed totius Christianitatis subversionem & interitum machinatur. Cujus enim compassione vel sustentatione ulterius respirabunt filiæ a quovis oppressæ, unica illa suffocata matre? Cujus refugium appellabunt? Ad quam confugium habebunt? Ipsa enim Athanasium, ipsa omnes catholicos suscepit, fovit, defendit, & sedibus propriis pulsos restituit.

XXXVII.

Ideo cupiendo omnes in viscetibus Iesu Christi nobiscum, vos admonemus, ne falsum nomen scientiæ, justitiæ, vel gloriæ quærendo, unus adversus alterum infletur, ne cinis & terra periculose superbiat, ne abominabilis & miser homo, bibens quasi aquas iniquitatem, sequendo exteriora, in vita sua projiciat intima sua. Simus unum corpus, & unus spiritus, sicut vocati sumus in una spe vocationis nostræ. Ipsa corporis compositio & membrorum nos doceat, qualiter & quanti habenda sit ecclesiæ unitas. Ipsa etenim corpus est Christi, ut Apostolus dicit: *Vos estis corpus Christi, & membra de membro. Et sicut in uno corpore multa membra habentur; omnia autem membra non eumdem actum habent: ita multi unum corpus sumus in Christo,* Rom. 12. *singuli autem alter alterius membra. Et si dicit auditus, non sum manus, non sum oculus, non sum de corpore: ideo non est de corpore? Si totum corpus oculus, ubi auditus,* & reliqui sensus? Nunc autem 2. Cor. 12 disposuit Deus, sicut voluit, corporis membra, singula officio suo apta. Membrum vero suo officio non contentum, sed cupiens præripere alienum, conturbat corporis ordinem totum: velut si visus voces, auditus colores, gustus odores, olfactus asperas res aut lenes, tactus tentaret discernere sapores, nonne frustra omnes paterentur? Sic singulorum ornamenta seu indumenta non sunt omnibus membris accommoda, nec congrua: sed unumquodque requirit sua, & abjicit aliena. Nempe refutat pes coronam, galeam & pileum, caputque sandalia vel pedules ad suum non applicat usum. Sic manuum dignitas & maxima utilitas, quamvis componat insignem imperii coronam, non tamen hanc sibi adaptat & imponit, sed capiti, contenta suis armillis, dextrocherio, & annulis. Idem fit & in cæteris, & tam discors concordia est in eis, ut eorum quodlibet alii officium suum omnino deputare recuset: & tamen de bono unius pariter exultent, sicut de malo communiter dolent: & officia sua non sibi tantum, sed magis mutuæ utilitati, exhibent. Vnde 2. Cor. 12. secutus idem apostolus, ait: *Si glorificatur unum membrum, congaudent omnia membra.* Et quantæ insipientiæ est nolle nos imitari quod sumus, & quod ad transitoriam vitam aliquamdiu retinendam accepimus, non considerare, ut in perpetuum subsistamus?

XXXVIII.

Superbia & invidia quarum: erum origo. Quia vero ante omnia pestilens mater superbia, ejusque crudelissimæ filiæ, invidia scilicet ac inanis gloria, passim obstinata rabie corpus Christi moliuntur evisceare & dilacerare: non officiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes: ne, quod avertat Deus, contingat nobis dictum apostoli: *Quod si invicem mordetis,* Galat. 5. *videte ne ab invicem consumamini.* Et illud Iacobi: *Quod si Zelum amarum habetis,* Iacob. 3. *& contentiones sint in vobis, nolite gloriari, & mendaces esse adversus veritatem. Non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Quæ autem desursum est sapientia, primo quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, amans bonum, sine simulatione.* Has itaque duas & valde sibi contrarias sapientias vigili mente discernite: & si Petrus singulariter figura summi capitis nostri, vicariusque ejus, ac sui successores jam in terris retinent specialem dignitatem terreni cælestisque regni, nolite invidere vel detrahere Romanæ ecclesiæ apici, quem per caritatem totum valetis adipisci, & in nobis regnare & ipsi. Sin alias, audietis quod supra: *Iam* 1. Cor. 4. *saturati estis, jam divites facti estis: sine nobis regnatis: atque utinam regnaretis, ut & nos vobiscum regnaremus.*

XXXIX.

Ecce nos vestram gloriam ducimus nostram: cur vos annullare nitimini nobis divinitus & humanitus concessam? Nonne decus vel dedecus sui capitis manus seu pes suum non ducit? Nec dolet, sed potius gaudet uno sensu, id est, solo tactu donatum corpus, superpositum sibi caput omnibus pollere sensibus, quia eos militare facit, & invigilare corporis subjecti vtilitatibus: & caput de omnibus judicans sensibus nullo sensu judicatur, utpote solius sui judicio sufficientissimum: utque apostolus dicit, *spiritualis judicat omnia, ipse autem a nemine judi-* 1. Cor. 2. *catur.* Hæc & supra dicta de corporis nostri harmonia si non sentitis in vobis, in corpore non estis, nec in corpore vivitis: & si in corpore Christi, quod est ecclesia, non estis, nec de eo vivitis, jam videte ubi & quid sitis. Abscissi estis, putrescitis, & velut palmes præcisus de vite foras missi estis, & arescitis, ut in ignem mittamini, & ardeatis: quod divina pietas longe faciat a vobis.

XL.

Sed quia jam nunc videmur digressi modum epistolæ, alio exordio congruum censuimus respondere vestræ calumniæ, quam confratribus & coepiscopis nostris Apulis, scriptam ad suggillationem nostri azymi, & prædicationem vestri fermenti, non dubitastis dirigere. Inter hæc dirigimus vestris cavillationibus refragantia venerabilium patrum nostrorum aliqua super his scripta: deinde, ut Deus inspirabit, nostra rescripta, quatenus multipliciter vestra retundantur & retro ferantur jacula, & quem non vultis ferrant. Nam si vos non erubescitis, nec timetis de loquacitate, nos non tantum erubescere, quantum timere debemus de taciturnitate: quia de nostra, multorum pendent animæ, quæ falsis fratribus calumniantibus, & nobis tacentibus, habent perire.

XLI.

Ista autem vobis paterna pietate, ac germana dilectione interim rescribimus, in quibus satis declinasse nos credimus, ne in illud Salomonis incideremus: *Noli respondere stulto juxta stultitiam suam,* Prov. 26. *ne efficiaris illi similis.* Verum si non resipueritis, experiemini quod idem mox secutus ait: *Responde stulto juxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse videatur.* Et illud apostoli: *Hæreticum hominem post* Tit 3. *unam & secundam correptionem devita: subversus est enim qui ejusmodi est, & delinquit proprio judicio condemnatus.* Et cavendo interdictum veteris legis typicum, deinceps non coquemus hœdum in lacte matris suæ: sed impetiginem ejus & scabiem fricabimus instanter mordaci aceto & multo sale: quia cum dolore abscindenda sunt, quæ leni manu palpari & sanari non possunt, ut dominus admonet, dicens: *Si manus tua, vel pes tuus scanda-* Matth. 18. *lizat te, abscinde eum, & projice abs te. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum.* Sed miseratio Dei præcedens hæc nostra dicta, parcet & nobis & vobis, ut deinceps non sit necesse circa quæstiones & pugnas verborum occupari, sed ex divinis paginis nostram in hoc mundo peregrinationem

invicem

invicem consolari, & pacifice adhortari, ut psal-
Psal. 118. mista canit: *Pax multa diligentibus legem tuam, domine, & non est illi scandalum.* Quod vero caritas & unitas fratrum ipsa sit lex Dei, ostendit illud
Ioan. 15. euangelii: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem.* Quam nos sinceram hic conservare, & in futuro sine fine ipsam, quæ Deus est, perspicere, qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, dignetur concedere. Amen.

II. AD EPISCOPOS VENETIÆ ET ISTRIÆ.

Præcipit, ut patriarchæ Gradensi, cujus primatum ab apostolica sede concessum in synodo confirmarat, obedientiam præbeant.

Leo episcopus, servus servorum Dei, omnibus episcopis Venetiæ & Istriæ, salutem & apostolicam benedictionem.

* an. 1053. NOVERIT vestra carissima nobis in Christo fraternitas, hac in præsenti indictione* sexta, carissimum confratrem nostrum Dominicum Gradensem, immo novæ Aquileiæ patriarcham, ad synodum nostram Romæ habitam venisse, & querimoniam de sua & Forojulienſi ecclesia, quam credimus vos non ignorare, lacrymabiliter coram fecisse. Cujus tandem relectis privilegiis, a sancta Romana & apostolica sede sibi concessis, judicio totius sanctæ synodi hoc definitum fuit: Vt nova Aquileia totius Venetiæ & Istriæ caput & metropolis perpetuo haberetur, secundum quod evidentissima prædecessorum nostrorum adstruebant privilegia. Forojulienſis vero antistes, tantummodo finibus Longobardorum esset contentus, juxta privilegium Gregorii II. & retractationem tertii. Et hoc quidem extra patientiam canonum ei pro magno concessimus, quia quater jam vocatus a nobis, nec venit, nec excusavit: cum Gradensis, id est, novæ Aquileiæ patriarcha, quinquies nostræ synodo, etiam non vocatus, interfuerit. Vnde monendo mandamus, & præcipimus vobis ex parte Dei, & sancti Petri, & nostra, ut præfato Gradensi patriarchæ successoribusque ejus, in omnibus, secundum jura canonica, obedientes sitis, sicut primati vestro & patriarchæ esse debetis, & sicut antecessoribus ejus nostri perpetuo confirmarunt. Et si quid sui juris in urbibus vestris vel parochiis continetur, quod suo dominatui merito debeat subdi, nullus vestrum sibi contradicere præsumat. Si quis vero vestrum quidquam justæ querimoniæ adversus eum videtur habere: aut coram vobis confratribus & comprovincialibus causam suam proferat, & cum eo, si potuerit, pacifice diffiniat; aut in præsentiam nostram utraque pars examinanda veniat, salva sibi interim per omnia & patriarchali reverentia, & proprietate sua. Quod si extra feceritis, sententia canonica super vos vigilabit.

III. AD THOMAM EPISCOPVM AFRICANVM.

Ostendit Carthaginensem archiepiscopum totius Africæ esse primatem: Gummitanum vero episcopum, sine illius consensu nec episcopos consecrare, nec provinciale concilium convocare posse: solius autem Romani pontificis esse, & episcopos deponere, & generalia concilia indicere.

Leo episcopus, servus servorum Dei, Thomæ confratri carissimo & coepiscopo, salutem.

CVM ex venerabilium canonum autoritate recolimus ducentos quinque episcopos concilio interfuisse Carthaginensi, & nunc a tua fraternitate audimus, quinque vix episcopos supereſſe in tota Africa, utique tertia hujus corruptibilis mundi parte: compatimur tantæ vestræ imminutioni totis visceribus animi. Cum autem ipsas Christianitatis reliquias ediscimus interna & mutua dissensione discindi & dispergi, & adversus se invicem zelo & contentione principatus inflari, nil aliud nobis primo dicendum occurrit, quam illud sancti Amos vatis: *Parce, Domine, parce obsecro: quis suscitabit Iacob, quia parvulus est?* Sed quamvis in tali tantoque defectu religionis plurimum doleamus, multum tamen gaudemus, quia sanctæ Romanæ ecclesiæ matris vestræ sententiam requiritis & expectatis super quæstionibus vestris: & quasi rivulis ab uno fonte erumpentibus, & in suo se cursu per diversa spargentibus, ad ipsius fontis primam scaturiginem reverti debere optimum putatis, ut inde resumatis directionis vestigium, unde sumpsistis totius Christianæ religionis exordium. Noveris ergo procul dubio, quia post Romanum pontificem primus archiepiscopus & totius Africæ maximus metropolitanus est Carthaginensis episcopus: nec quicumque sit ille Gummitanus episcopus, aliquam licentiam consecrandi episcopos, vel deponendi, seu provinciale concilium convocandi habet, sine consensu Carthaginensis archiepiscopi, cujuslibet dignitatis aut potestatis sit, exceptis his quæ ad propriam parochiam pertinent: cætera autem, sicut & alii Africani episcopi, consilio Carthaginensis archiepiscopi aget. Vnde carissimi confratres nostri & coepiscopi Petrus & Ioannes recte sentiunt de Carthaginensis ecclesiæ dignitate, nec consentiunt errori Gummitanæ ecclesiæ. Hoc autem nolo vos lateat, non debere præter sententiam Romani pontificis universale concilium celebrari, aut episcopos damnari, vel deponi: quia etsi licet vobis aliquos episcopos examinare, diffinitivam tamen sententiam, absque consultu Romani pontificis, ut dictum est, non licet dare: quod in sanctis canonibus statutum, si quæritis, potestis invenire. Quamvis enim omnibus generaliter apostolis dictum sit a Domino: *Quæcumque ligaveritis in terra, ligata erunt & in cælo; & quæcumque solveritis in terra, soluta erunt & in cælo*: tamen non sine causa specialiter & nominatim dictum est beato Petro apostolorum principi: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam: & tibi dabo claves regni cælorum.* Et in alio loco: *Confirma fratres tuos.* Scilicet, quia omnium ecclesiarum majores & difficiliores causæ, per sanctam & principalem beati Petri sedem a successoribus ejus sunt diffiniendæ. Iam quia ad interrogata etiam confratrum nostrorum Petri & Ioannis episcoporum decrevimus respondere: optamus ut sanctam tuam fraternitatem jugiter invigilantem utilitatibus sanctæ catholicæ ecclesiæ, devote pro nobis orantem, sancta & individua Trinitas semper conservet, carissime frater.

Matth. 18.

Matth. 16.

Luc. 22.

Datum XVI. Kalendas Ianuarii, anno domini Leonis papæ IX. quinto*, indictione VII.

* an. 1054.

Digitized by Google

IV. AD PETRVM ET IOANNEM EPISCOPOS.

Ejuſdem argumenti. Addit præterea nonnulla de epiſcoporum & archiepiſcoporum inſtitutione.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimis in Chriſto fratribus Petro & Ioanni epiſcopis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DICVS eccleſiarum Africanarum ita conculcatum a Gentibus nimium dolemus, ut modo vix quinque inveniantur epiſcopi, ubi olim ducenti quinque ſolebant per concilia plenaria computari: & ibi pauculas oves, quotidianæ occiſioni deputatas, remanſiſſe, ubi quondam innumerabilis grex Domini ſub numeroſis arietibus exultabat alta pace. Sed hæc peccatis noſtris imputantes, juſtitiam creatoris collaudantes, timeamus, & miſericordiam ejus inſtanter poſtulemus, ut ſervos ſuos tandem reſpicere dignetur. Quod autem ſcripſiſtis nobis pro ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſtatu, noſtraque incolumitate, vos Dominum gratias agendo exoraſſe: noveritis nos veſtræ fraternitati gratias agere, & pro conſolatione veſtra ſemper orare. Et revera, fratres, hoc acceptabile eſt Domino noſtro Ieſu Chriſto, ut caput omnibus membris proſpiciat & invigilet; membra vero ſui capitis ſalutem ſine intermiſſione quærant & optent. Bene equidem feciſtis, quod juſſi a nobis concilium de rebus eccleſiaſticis habuiſtis: quod etiam omni anno vel ſemel agere debetis. Inſuper recte contra Gummitanum epiſcopum, dignitatem Carthaginenſis eccleſiæ defendiſtis: quia ſine dubio poſt Romanum pontificem primus archiepiſcopus, & totius Africæ maximus metropolitanus eſt Carthaginenſis epiſcopus, nec pro aliquo epiſcopo in tota Africa poteſt perdere privilegium ſemel ſuſceptum a ſancta Romana & apoſtolica ſede: ſed obtinebit illud uſque in finem ſæculi, & donec in ea invocabitur nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſive deſerta jaceat Carthago, ſive reſurgat glorioſa aliquando. Hoc ex concilio beati martyris Cypriani, hoc ex ſynodis Aurelii, hoc ex omnibus Africanis conciliis, hoc, quod majus eſt, ex venerabilium prædeceſſorum noſtrorum Romanorum præſulum decretis aperte monſtratur: nec quicumque ille ſit Gummitanus epiſcopus, aliquam licentiam conſecrandi epiſcopos, vel deponendi, ſeu provinciale concilium convocandi habet ſine conſenſu Carthaginenſis archiepiſcopi, cujuſlibet dignitatis aut poteſtatis ſit. Tantummodo procurabit ille Gummitanus epiſcopus, quæ ad propriam parochiam pertinent: cætera autem, ſicut & alii epiſcopi Africani, conſilio Carthaginenſis archiepiſcopi aget, qui ſolus in Africa pallium ab apoſtolica ſede habere ſolet. Vnde & epiſcopos conſecrandi principale & antiquum jus retinet, ſicut ex verbis Aurelii in concilio Carthaginenſi, capitulo trigeſimo nono, poteſt intelligi cum, dicit: In eccleſia, ad quam dignata eſt veſtra ſanctitas convenire, crebro ac pene per diem dominicam epiſcopos ordinandos habemus, *&c.* Sed hoc vos non lateat, non debere præter *ſcientiam Romani pontificis univerſale concilium celebrari, aut epiſcopos damnari, vel deponi: quia etſi licet examinare, diffinitivam tamen ſententiam abſque conſultu Romani pontificis, ut dictum eſt, non licet dare. Quod in ſanctis canonibus ſtatutum, ſi quæritis, poteſtis invenire. Scilicet quia omnium eccleſiarum majores & difficiliores cauſæ, per ſanctam & principalem beati Petri ſedem, a ſucceſſoribus ejus diffiniendæ ſunt, utpote cui divinitus dicitur: *Confirma fratres tuos.* &, *Tibi dabo claves regni celorum*, &c. *Luc.* 22. *Matth.*16.

Carthaginenſis epiſcopus ſolus in Africa pallium habet.

Concilium Carthaginenſe III.

*ſententiã.

Nunc quia de archiepiſcopis & metropolitanis ſententiam noſtram requiritis, venerabilium anteceſſorum noſtrorum dicta aperte demonſtrant, id eſt, Clementis, Anacleti, Aniceti, & aliorum, ubi ita legitur: Sacerdotum ordo bipartitus eſt, nec amplius quam duos ordines, id eſt, epiſcoporum & preſbyterorum, nobis collati ſunt, nec apoſtoli docuerunt. Epiſcoporum autem ordo unus eſt, quamvis alii præferantur aliis, ſive pro eo quod primas civitates, & magis nominatas, ſecundum potentiam, aut leges ſæculi retinent, ſive quod a ſanctis patribus pro aliqua reverentia ſanctitatis aliquod privilegium dignitatis poſſident. Nam ſicut omnis mundana poteſtas his gradibus dignitatum a ſe invicem diſtat, id eſt, ut primus ſit Auguſtus vel imperator, deinde Cæſares, deinde reges, duces, & comites atque tribuni: ita & eccleſiaſtica digniras ordinata a ſanctis patribus invenitur, dicente beato Clemente: In his civitatibus, in quibus olim apud ethnicos primi flamines eorum, atque primi legis doctores erant, primates vel patriarchæ poſiti ſunt, qui reliquorum judicia & majora negotia juſte diffinirent, qui etiam non uni provinciæ, ſed pluribus præeſſent. Deinde ubi archiflamines erant paganorum, archiepiſcopi inſtituti ſunt Chriſtianorum, qui ſingulis provinciis præeſſent. Vbi vero metropolis erat, quæ interpretatur mater civitas, metropolitani erant: quippe qui de tribus aut quatuor civitatibus intra aliquam provinciam majori & matri aliarum civitatum præſidebant. Iſti aliquando metropolitani tantum nominantur, aliquando vero archiepiſcopi, ſi in ipſa provincia majores non fuerint aliqui. Vbi autem minores civitates habuerint ſolummodo flamines vel comites, epiſcopi ſunt inſtituti. Porro tribuni plebis non abſurde intelliguntur preſbyteri, ſive reliqui inferioris ordinis clerici. His omnibus divino & humano privilegio prælatus eſt pontifex Romanus. Sed de Africæ primatibus aliter intelligendum eſt, quia in ſingulis ejus provinciis antiquitus primates inſtituebantur, non ſecundum potentiam alicujus civitatis, ſed ſecundum tempus ſuæ ordinationis: quibus tamen omnibus præerat unus, ſcilicet Carthaginenſis archiepiſcopus, qui etiam non incongrue dici poteſt metropolitanus propter Carthaginem metropolim totius Africæ, quorum ſupra meminimus. Ita legitur in concilio Carthaginenſi, capitulo vigeſimoſexto: Primæ ſedis epiſcopus non appelletur princeps ſacerdotum, aut ſummus ſacerdos, aut aliquid hujuſmodi, ſed tantum primæ ſedis epiſcopus. Sanctam veſtram fraternitatem jugiter invigilantem utilitatibus ſanctæ Dei eccleſiæ, atque devote pro nobis orantem, ſancta & individua Trinitas ſemper conſervet, cariſſimi fratres.

Sacerdotũ ordo bipartitus.

Epiſt. 1. tom. 1. p. 91.

Concilium Carthaginenſe I.

V. AD PETRVM EPISCOPVM.

Gratulatur de ejus erga ſedem apoſtolicam obſervantia. Confirmat ejus ordinationem, ſi ſecundum canones fuerit promotus. Hortatur ut ſuæ eccleſiæ dignitatem tueatur. Probat fidem ad ſe ab eo ſcriptam: eamdem eſſe quam tenet Romana eccleſia, cujus fidei ſumma capita ad eum mittit.

Leo

Digitized by Google

Leo episcopus, servus servorum Dei, dilecto fratri & coepiscopo Petro.

Antioch. episcopo.

CONGRATVLAMVR vehementer in Domino tuæ sanctissimæ fraternitati, atque multimodas gratias, ut dignum est, referimus ei qui est uera pax & caritas suorum, quod tandem per te, carissime frater, videtur reflоruisse sanctæ Antiochenæ ecclesiæ studium, & sentire quod est sentiendum. *In hoc enim cognoscent omnes, quia Christi sumus discipuli* (qui primum in ipsa magna Antiochia nominati fuerunt Christiani) *si dilectionem habuerimus adinvicem, & idipsum dixerimus omnes, & non fuerint in nobis schismata: si fuerimus perfecti in eodem sensu, & in eadem scientia.* Neque enim Deus, qui unus est, in sciſſuris mentium, sed in sola unitate, & puro corde habitat; & habitare facit unanimes in domo. Alioquin domus exasperans erit, nec jam digna vocari ecclesia Dei, sed synagoga maligni. Porro sicut calamitosum est, si unitas deest bonis: ita perniciosum, si adsit malis. Quod ipse ex specula sanctæ illius ecclesiæ, cui videris designatus divinitus speculator, prudenti oculo considerans, promotionem tuam ad episcopale fastigium, electione cleri & populi, sicut asseris, factam, atque fidem tuam, secundum antiquæ consuetudinis religiosum & valde necessarium studium, apostolicæ & primæ sedi, cui, Deo autore, quamvis indigni præsidemus, annuntiare & exponere curasti. In quo facto noverit tua dilectio nos plurimum recreatos & gavisos in domino: quia quod maxime oportebat, tibi & ecclesiæ, cui temporaliter præsides, non distuliſti efficere. Siquidem ab apostolica tua sede nostram apostolicam sedem consulendo, perpendimus tuam dilectionem nolle deviare a dominico & omnium sanctorum patrum concordi decreto, quo inviolabiliter cunctis in toto orbe terrarum ecclesiis, sancta Romana & apostolica sedes caput præponitur, ad quam majores & difficiliores causæ omnium ecclesiarum definiendæ referantur. Sic omnia veneranda concilia, sic leges humanæ promulgant, sic ipse sanctus sanctorum, rex regum, & dominus dominantium confirmat: quatenus ibi principalis dignitatis, & totius ecclesiasticæ disciplinæ venerabilis apex præfulgeat & præcellat, ubi ipse vertex atque cardo apostolorum Petrus, carnis suæ beatam resurrectionem in noviſſimo die expectat. Nimirum solus est ille, pro quo, ne deficeret eius fides, Dominus & Salvator asserit se rogasse, dicens: *Simon, Simon, ecce satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos.* Quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit, quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius usque in sæculum sæculi: sed confirmabit corda fratrum variis concutienda fidei periclitationibus, sicut usquenunc confirmare non cessavit. Pro cujus excellentia tertiam a Romana ecclesia dignitatem retinet Antiochena, quam te defendere summopere monemus, non tuæ gloriæ causa, sed pro sedis, cui ad tempus præsides, antiqua honorificentia. Nec revoceris ab hac intentione cujuslibet pompa vel arrogantia, quin constanter defendas honorem, quem Antiochenæ ecclesiæ reliquerunt omnia sanctorum patrum concilia. Ad quod utique, si oportuerit, maxima mater, Romana scilicet atque prima sedes, tam dilectæ sibi filiæ, immo consociæ, nusquam & numquam deerit. Quod totum ideo dicimus, quia quosdam conari minuere antiquam dignitatem Antiochenæ ecclesiæ audivimus.

Ioan. 13.

1. Cor. 1.

Luc. 22.

Porro quod a nobis causas divisionis universalis ecclesiæ compatiendo requiris, fatemur tuæ religiosæ solicitudini, nos adhuc a Domino miserante firmissime retinere vinculum sanctæ unitatis: nec videmus nos alicubi incurrisse damnum schismatis, quos integritas concordiæ, & plenitudo ecclesiasticæ disciplinæ indesinenter regit. Vnicuique nostrum debetur honor, & sua jura conservantur. Terminos, quos patres nostri fixerunt, nulli arroganter transgredi conceditur. Magis vestra fraternitas circumspiciat, ne qua radix amaritudinis atque dissensionis, quod absit, in vestris partibus succrescat, per quam inquinentur multi, & quam necesse sit districta falce sanctorum canonum a catholicæ ecclesiæ agro extirpari. Mea vero humilitas in culmine apostolici throni ideo exaltata, ut approbanda approbet, improbanda quoque improbet, tuæ sanctissimæ fraternitatis episcopalem promotionem libens approbat, collaudat, & confirmat: & communem Dominum instanter exorat, ut quod humano ore jam diceris, ante ejus oculos existas. Noveris tamen, nos ipsam tuam promotionem taliter approbare, si non hanc neophytus, aut curialis, seu digamus, vel precio, aut alio quolibet modo sacris canonibus contrario, quod absit, obtinuisti. Sane fidem tuam, quam proprio scripto summæ & apostolicæ sedi exposuisti, sanam & catholicam atque orthodoxam per omnia protestamur, & sicut vere unicam & salutarem amplectimur, & tuæ dilectioni vehementer congratulantes in Domino, eamdem nostram esse devoto corde & prompto ore profitemur. Firmiter enim credo sanctam Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, unum Deum omnipotentem esse, totamque in Trinitate deitatem coessentialem & consubstantialem, coæternam & coomnipotentem, uniusque voluntatis, potestatis, & majestatis: creatorem omnium creaturarum, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia, quæ sunt in cælo & in terra, visibilia & invisibilia. Credo etiam singulas quasque in sancta Trinitate personas, unum Deum verum, plenum & perfectum. Credo quoque ipsum Dei Patris Filium, Verbum Dei æternaliter natum ante omnia tempora de Patre, consubstantialem, coomnipotentem, & coæqualem Patri per omnia in divinitate, temporaliter natum de Spiritu sancto ex Maria semper virgine, cum anima rationali: duas habentem nativitates, unam ex Patre æternam, alteram ex matre temporalem: duas voluntates & operationes habentem: Deum verum, & hominem verum: proprium in utraque natura atque perfectum: non commixtionem atque divisionem passum, non adoptivum neque phantasticum: unicum & unum Deum, Filium Dei in duabus naturis, sed in unius personæ singularitate: impassibilem & immortalem divinitate, sed in humanitate pro nobis & pro nostra salute passum vera carnis passione, & sepultum, ac resurrexisse a mortuis die tertia, vera carnis resurrectione: propter quam confirmandam, cum discipulis nulla indigentia cibi, sed sola voluntate & potestate comedisse, die quadragesimo post resurrectionem cum carne, qua surrexit, & anima, ascendisse in cælum, & sedere in dextera Patris: inde decimo die misisse Spiritum sanctum: & inde, sicut ascendit, venturum judicare vivos & mortuos, & redditurum unicuique secundum opera sua. Credo etiam

Fides Romanæ ecclesiæ explicata.

Digitized by Google

etiam Spiritum ſanctum plenum & perfectum verumque Deum, a Patre & Filio procedentem, coæqualem & coeſſentialem & coomnipotentem, & coæternum per omnia Patri & Filio, per prophetas locutum.

Hanc ſanctam & individuam Trinitatem non tres deos, ſed in tribus perſonis, & in una natura ſive eſſentia unum Deum omnipotentem, æternum, inviſibilem & incommutabilem ita credo & confiteor, ut Patrem ingenitum, Filium unigenitum, Spiritum ſanctum nec genitum nec ingenitum, ſed a Patre & Filio procedentem, veraciter prædicem. Credo ſanctam catholicam & apoſtolicam unam eſſe veram eccleſiam, in qua unus datur baptiſmus, & vera omnium remiſſio peccatorum. Credo etiam veram reſurrectionem ejuſdem B carnis, quam nunc geſto, & vitam æternam. Credo etiam novi & veteris teſtamenti, legis & prophetarum & apoſtolorum unum eſſe autorem Deum & Dominum omnipotentem: Deum prædeſtinaſſe ſolummodo bona, præſciviſſe autem bona malaque. Gratiam Dei prævenire & ſubſequi hominem credo & profiteor, ita tamen, ut liberum arbitrium rationali creaturæ non denegem. Animam non eſſe partem Dei, ſed ex nihilo creatam; & abſque baptiſmate, originali peccato obnoxiam, credo & prædico.

Porro anathematizo omnem hæreſim extollentem ſe adverſus ſanctam eccleſiam catholicam, pariterque eum quicumque aliquas ſcripturas, præter eas quas catholica eccleſia recipit, in autoC ritate habendas eſſe crediderit, vel veneratus fuerit. Quatuor concilia omnimode recipio, & velut quatuor euangelia veneror: quia per quatuor partes mundi, univerſalis eccleſia, in his, tamquam in quadro lapide, fundata conſiſtit. Primum, Nicænum trecentorum & octodecim patrum ſub beato Silueſtro papa Romano, & Conſtantino Auguſto magno: cui præfuerunt Victor & Vincentius Romani preſbyteri. Secundum, Conſtantinopolitanum primum centum quinquaginta patrum, ſub Damaſo papa & Theodoſio majore. Tertium, Epheſinum primum ducentorum patrum, ſub Cæleſtino papa & juniore Theodoſio. Quar- D tum, Calchedonenſe ſexcentorum & triginta patrum, ſub beato Leone papa, & Marciano Auguſto.

Ita divus Gregorius ep. 24 l. 1.

Pari modo recipio & veneror reliqua tria concilia, id eſt, ſecundum Conſtantinopolitanum, ſub Vigilio papa & Iuſtiniano Auguſto: deinde tertium Conſtantinopolitanum contra Monothelitas, ſub Agathone papa & Conſtantino nepote Heraclii: ultimum, ſecundum Nicænum, ſub Hadriano papa & Conſtantino Irenes filio, pro reverendis Domini Ieſu Chriſti & ſanctorum imaginibus. Quidquid ſupra dicta ſeptem ſancta & univerſa- E lia concilia ſenſerunt & collaudaverunt, ſentio & collaudo: & quoſcumque anathematizaverunt, anathematizo. Hanc fidem ſancta Romana & apoſtolica ſedes corde credit ad juſtitiam, & ore confitetur ad ſalutem. Secundum hanc vivere, Domino donante, ſtudet, & pro ejus defenſione, ſi oportuerit, mori parata eſt. Quam & in te, frater cariſſime, perfectam cognoſcimus, & ſecundum eam te vivere nobiſcum admonemus, profecto ſcientes quia fides ſine operibus mortua eſt.* Salutamus cum omni fraternitate ſeu collegio ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis tuam frarernitatem ſanctam, cunctumque collegium in domino tibi ſubjectum: & ut pro noſtra gemina ſalute omnipotentem Dominum jugiter exores precamur plurimum, reverende & deſiderabilis frater.

A

VI. AD MICHAELEM CONSTANTINOP. ARCHIEPISCOPVM.

Gratulatur ei, quod Græcos Latinis conciliare ſtuderet. Arguit eum, tum quod patriarchas Alexandrinum & Antiochenum ſuæ poteſtati ſubjicere conaretur, tum quod univerſalis partriarchæ nomen ſibi uſurparet, & Romanam eccleſiam, quæ in azymis ſanctum euchariſtiæ ſacrum conficiat, damnaret. Probat Chriſtum in azymo conſecraſſe.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Michaeli Conſtantinopolitano archiepiſcopo.

SCRIPTA tuæ honorandæ fraternitatis tandem ad nos pervenerunt, in quibus ad maxime neceſſarium omnibuſque Chriſti fidelibus amplectendum bonum concordiæ & unitatis exhortari ſtudes: quatenus poſt nimium longas & pernicioſas diſcordias, filia ex propriæ matris reconciliatione exultet. Ad quod utique te provocantem & prænonentem tanto promptius auſcultare cupimus, quanto vigilantius animadvertimus hanc ſolam eſſe propriam & ſpecialem virtutem piorum atque ſanctorum, cum cæteræ virtutes bonis & malis eſſe poſſint communes, Domino ſic præmonſtrante: *In hoc cognoſcent omnes quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis adinvicem.* Et deiloquo C Paulo proteſtante: *Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum.* Vnde plurimum tuæ fraterhitati congratulamur in domino, qnoniam ſummum deſiderium noſtrum tua induſtria anticipaſti: quod utique ſi aliquo frigore caritatis pigritareris exequi, noſtra debueras ſolertia præveniri. Nos enim, juxta præfatum apoſtolum, ſi fieri poteſt, cum omnibus hominibus pacem habere peroptamus: quanto magis ergo tecum, quem videmus eccleſiæ Dei valde utilem & neceſſarium poſſe fore miniſtrum, ſi non tranſgredi laboraveris terminos quos patres noſtri poſuerunt? Et quia Chriſtianæ perfectionis eſt, pacificum eſſe, etiam cum inimicis pacis, ſpe correctionis, non conſenſu malignitatis: tanto ſolicitius debemus omnes occaſiones ſcandalorum de medio tollere, quanto tenacius optamus pacis amicos retinere. Plurima autem ex tua fraternitate intolerabilia rumor jamdiu pertulit ad aures noſtras, quæ nos, partim quia incredibilia videbantur, partim quia nulla facultas inquirendi talia concedebatur, indiſcuſſa hucuſque reliquimus. Denique diceris neophytus, & non gradatim proſiluiſſe ad epiſcopale faſtigium: quod nullatenus eſſe faciendum, & apoſtolus edocet, & venerabiles canones interdicunt. Hinc nova ambitione Alexandrinum & Antiochenum patriarchas, antiquis ſuæ dignitatis privilegiis privare contendens, contra omne fas & jus tuo dominio ſubjugare conaris. Quod quanto tuo periculo tentes, omnibus ſanæ mentis patet: quandoquidem vana gloria & pompa ſæculari elatus, conſilium divinitatis antiquum ſuper ſtabilimento columnarum ſuæ eccleſiæ* contendis, quaſi ex fallacibus divitiis præjudicium facturus illi, qui cum vere & ſingulariter dives eſſet, pauper pro nobis factus, delegit ſuæ temporali nativitati opidulum, & ſpeluncæ diverſorium, non quodlibet regum palatium. Cujus exempla quiſquis horret, ad ſortem illius pertinet, qui tunc per ſe, nunc autem per ſuos ſatellites, dicere audet:

Caritas virtus propria ſanctorum.

Ioan. 13.

Hebr. 12.

Rom. 12.

1. Tim. 3.

* His deſt mutare, aut aliquid ejuſmodi.

Digitized by Google

audet: *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo.* Isa. 14. *Sed non cogitationes meæ, cogitationes vestræ: neque viæ meæ, viæ vestræ, dicit dominus:* Isa. 55. qui dispergit superbos in furore suo, & respiciens omnem arrogantem humiliat, & exurgit ut non prævaleat homo, in cujus conspectu non est Deus. Ne enim superbia propter altitudinem suam se conjunctam putaret Deo, dicit psalmista: *Alta a longe cognoscit excelsus dominus.* Psal. 137. Vnde per semetipsum testatur: *Quod altum est hominibus, abominable est apud Deum.* Luc. 16. Qualis vero, & quam detestabilis atque lamentabilis est illa sacrilega usurpatio, qua te universalem patriarcham jactas ubique & scripto & verbo, cum omnis Dei amicus hujusmodi hactenus horruerit honorari vocabulo? Et quis post Christum convenientius posset insigniri hoc vocabulo, quam cui dicitur divina voce: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam,* &c. Matth. 16. Verumtamen quia ille non invenitur universalis apostolus dictus, quamvis princeps apostolorum sit constitutus, nullus successorum ejus tam prodigioso prænomine consensit appellari penitus, licet magno Leoni prædecessori nostro, & successoribus ipsius, hoc sancta decreverit Calchedonensis synodus. Nempe animadvertebant non esse amicum sponsi, qui pro sponso vellet amari: quin potius paranymphum & lenonem antichristi, qui adversatur & extollitur super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Ecce ille Ioannes vester, cujus vesanæ adinventionis adhuc heredes permanetis, qui, secundum psalmistam, per vos adhuc vocat nomina sua in terris suis, cum interiit non sumpsit omnia, neque descendit cum eo gloria ad infernum: quia cum in honore esset, non intellexit. Psal. 43. Ipse a beatissimis pontificibus Pelagio & Gregorio successoribusque eorum pro hac insolentia anathematizatus, in sua pertinacia irrevocabilis periit, jamque per quadraginta & quadringentos annos suæ contumaciæ sequaces præcipitare non cessavit. Quibus quid profuit superbia, divitiarum jactantia quid contulit? *Transierunt omnia velut umbra. Quid denique prodest homini, si totum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur?* Et quomodo animas pro fratribus habetis ponere, qui inane nomen, & universam ecclesiam scandalizans, dedignamini deponere? Resipisce ergo, rogamus, ab hac insania, ne illius consors tu quoque, quod absit, fias, de quo dicitur: *Omne sublime videt, & ipse est rex super universos filios superbiæ.* Iob 41. Illud autem quis non stupeat, quod post tot sanctos & orthodoxos patres, per mille & viginti a passione Salvatoris annos, novus calumniator ecclesiæ Latinorum emersisti, anathematizans omnes, & publicam persecutionem excitans, quicumque participarentur sacramentorum ex azymis? Quam præsumptionem tuam & fama nobis obtulit, & litterarum sub nomine tuo ad Apulos datarum textus manifestavit: quæ violenter adstruere conantur fermentatum panem fuisse, quo Dominus apostolis suis corporis sui mysterium in cœna commendavit. Quod omnino falsum esse ex utroque testamento facillime deprehenditur: quia qui non venerat solvere legem, sed adimplere, juxta ipsius legis præceptum, ex azymis & vino vetus pascha adimplevit, & protinus ex azymis & vino novum, sicut aperte Lucas narrat, discipulis tradidit. Exod. 12. Neque enim totis octo diebus illis fermentatum apparebat in omnibus finibus Israel, & apud quemcumque inveniebatur, peribat anima ejus de populo suo. Quod si in cœna Domini Iesu apparuisset, aut ipse seu discipuli ejus quoquo modo gustassent, juste sicut prævaricatores legis perirent, nec ipse Dominus diceret suis insidiatoribus: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Ioan. 8. Nec esset opus falsos testes ad perdendum eum quærere, cum hoc solo perderetur juste. Sed qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus, quod passurus discipulis mandavit, evidenter per apostolum, in quo loquebatur, commemorans, inquit: *Epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis. Denique modicum fermentum totam massam corrumpit.* 1. Cor. 5. Vbicumque autem corruptio, ibi procul dubio naturæ deterioratio, & alicujus vitii susceptio.

Porro nostrum pascha ideo novum dicitur, quia illud vetus præceptum est Israelitis in memoriam suæ egressionis ex Ægypto: istud vero Christianis in memoriam dominicæ passionis, qua ad Patrem transivit ex hoc mundo. Sed quia tam de his, quam de aliis, quibus nos calumniaris, latius a nostris nuntiis per alia scripta nostra, quæ deferunt, instrueris: hic breviter attigisse sit satis. Discat autem fraternitas tua, saltem admonita, caute & humiliter loqui, ne aliquando Dominus dicat & tibi: *Ex abundantia cordis os loquitur.* Matth. 12. Scripsisti siquidem nobis, quoniam si una ecclesia Romana per nos haberet nomen tuum, omnes ecclesiæ in toto orbe terrarum haberent per te nomen nostrum. Quid hoc monstri est, frater carissime? Romana ecclesia, caput & mater ecclesiarum, membra & filias non habet? Et quomodo potest dici caput aut mater? Credimus enim propter quod & loquimur atque constanter profitemur: Romana ecclesia adeo non est sola, vel sicut tu putas, una, ut in toto orbe terrarum, quæcumque natio dissentit superbe ab ea, non sit jam dicenda vel habenda ecclesia aliqua, sed omnino nulla: quin potius conciliabulum hæreticorum, aut conventiculum schismaticorum, & synagoga satanæ. Videris dicere illud sancti Eliæ, tunc præsumentis de se: *Relictus sum ego solus.* 3. Reg. 19. Sed audi quid ille audivit a Domino: *Reliqui mihi septem millia virorum.* Quiesce, quiesce jam, venerabilis frater, ab his superstitionibus, ne illud Salomonis in te dicatur: *Sunt qui se divites affectant, nihil habentes.* Prov. 13. Simillimum nempe hoc est diabolicæ arrogantiæ, qui regna mundi a conditore omnium facta putans sua esse, dixit illi: *Hæc omnia tibi dabo.* Matth. 4. Igitur hinc jam ad cor redeatur, & tam pernicioſa scandala de medio tollantur, & tunc, secundum psalmistam: *Loquetur Dominus pacem in plebem suam, & super sanctos suos, & in eos qui convertuntur ad cor.* Psal. 84. Nam nos cum pertinacibus, & in errore suo permanentibus, pacem aliquam habere non possumus, ne operibus malignis communicemus: quia nec Dominum Christum alicubi talia fecisse invenimus: cum eriam in nativitate ipsius, angeli pacem annuntiaverunt solummodo bonæ voluntatis hominibus. Qui etiam oculum scandalizantem eruendum, manum vel pedem scandalizantes abscindendos insinuat.

Cessent ergo hæreses & schismata, & diligentibus legem Dei jam non erit scandalum, sed pax multa. Quicumque gloriatur Christiano nomine, cesset Romanam sanctam & apostolicam ecclesiam maledicere & lacessere: quia frustra patremfamilias honorat, quisquis ejus uxorem exhonorat. Et frustra matrisfamilias caput & faciem magnificat, qui minimos filiorum ejus impugnans, tamquam digitos pedum illius conculcat. Vnde in Ecclesiastico dicitur: *Quam mala est fama,*

Pelagius II. epistola 1. Sanctus Gregorius epistolarum lib. 6 epist. 4 & lib. 7. epist. 30.

Sap. 5. Matth. 16.

Eccleſ. 3. *qui fugit patrem: & eſt maledictus a Deo qui exaſperat matrem.* Et in Proverbiis: *Oculum qui ſubſannat patrem, & deſpicit matrem, effodiant eum corui de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ.* Confidimus tamen ex divina pietate, quod ab his innoxius aut correctus invenieris, aut certe admonitus cito corrigeris. Quod dum fuerit effectum, pax noſtra jam ad nos non revertetur, ſed ſuper te requieſcet, ceu ſuper pacis filium: & regnabit inter nos germana caritas, de corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta: nec neceſſe habebis nobis ſupplicare, ſed jubere. Super hæc, ſicut cœpiſti, collabora, ut duo maxima regna connectantur pace optata. Orantem pro nobis tuam honorabilem fraternitatem ſancta Trinitas in perpetuum conſer-
* an. 1054. vet. Data menſe Ianuario,* indictione VII.

Prov. 30.

VII. AD CONSTANTINVM MONOMACHVM IMPERATOREM.

Laudat eum, quod pacem inter Latinos & Græcos conciliare curet. Hortatur ut Romanam eccleſiam defendat. De arrogantia Michaelis Conſtantinopolitani conqueritur: legatoſque commendat.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, glorioſo & religioſo imperatori novæ Romæ Conſtantino Monomacho, dilecto filio, ſalutem.

QVANTAS gratias referre jugiter debeamus creatrici & gubernatrici omnium ſanctæ & individuæ Trinitati, ſuper inenarrabili dono ejus, quo operatur omnia in omnibus, etiam ex tua devotione & religioſa induſtria, glorioſiſſime fili atque ſereniſſime impetator, perpendere poſſumus: qui te talem noſtris exhibuit & gratuita pietate providit diebus, cujus fida ope ſtatum ſanctæ & catholicæ eccleſiæ relevari, & terreni imperii rempublicam meliorari confidamus. Tu enim poſt ninium longas & pernicioſas diſcordias, primus pacis & concordiæ monitor, portitor, & exoptatus exactor efficeris, & cum ipſo vaſe electionis humillimo Paulo dicere videris: *Pro Chriſto legatione fungentes, tamquam Deo exhortante per nos, obſecramus, reconciliamini propter eum qui eſt pax noſtra, qui facit utraque unum.* Etenim velut religioſa & egregiæ indolis proles, gemitus matris tuæ non obliviſceris: nec contemnendam, quia ſenuit, ſed potius reverendam arbitraris, atque plenis caritate viſceribus, ad eam redire meditaris, ut uni Deo & Patri omnium tanto fias carior & propinquior, quanto eidem principali matri benignior atque humilior. Neque enim tuam prudentiam latet, quod in Eccleſiaſtico habent: *Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.* Et illud: *Ne dimittas legem matris tuæ, liga eam in corde tuo jugiter.* Quæ utique proverbia magis curant nobis commendare matrem quæ ad æternam vitam nos generat & erudit, quam illam quæ ad mortem parit, & carnaliter diligit, & inſtruit. Cui niſi illa ſucceſſerit, ut regeneret & refoveat, iſta procul dubio ſecundæ morti filios ſuos deſtinat. Porro hæc catholica mater & incorrupta virgo, quamvis omnem terram & fines orbis occupaverit membris ſuis & repleverit: tamen unum caput omnibus reverendum & ſuſpiciendum exerit, & prætendit. Quod quicumque exhonorat, fruſtra ſe in ipſius membris computat. Illud autem quid ſit, tua imperialis claritas omnino novit: illud nimirum, quod Chriſti vox prætulit, & præeminere voluit univerſis, & ſubſequens eccleſiæ pietas, & generalis ſanctorum patrum conſenſus jugiter hactenus celebravit. Cujus venerabilem faciem tu quoque honorificare diſponis, non ingratus illi quæ tuum verticem diademate terreni principatus decenter inſignivit, & tremendum & amandum populis effecit, &, ut in ſempiternum regnes, chriſmate adoptionis inunxit. Nempe ipſa antiqua & jam emerita Roma illum primum nobiliſſimum & religioſiſſimum Conſtantinum, cujus genealogia gloriaris, & potentia magnificaris, cujuſque de nomine dictam urbem famoſam regis, temporaliter edidit, nutrivit, provexit, & ſuper omnes mortales conſtituit, nec a beneficiis ceſſavit, donec eumdem æterni regni gloria cumulavit. Vnde multimoda gratiarum actione tuam excellentiam, glorioſiſſime fili, magnificando, tanto majori ſuper tua devotione & recognitione replemur gaudio, quanto copioſior animarum numerus ex tuo regimine pendet, tuoque innititur exemplo. Et ideo non ceſſamus orare communem Dominum, per quem reges regnant, & principes juſta decernunt, ut in ſuo beneplacito te conſervet longævum, & compleat in bonis deſiderium tuum. Porro ego ipſe qualiſcumque apoſtolicæ vicarius ſedis, pro modulo humilitatis meæ & poſſibilitatis ſupplere laborans vicem mihi commiſſæ diſpenſationis, ſecundum dei loquum Paulum, *Væ mihi eſt, ſi non evangelizavero: neceſſitas enim mihi incumbit maxima,* poſituro rationem æterno & diſtricto judici, propter unius regimen eccleſiæ, * ex omnium eccleſiarum merito. Illa ergo ſolicitudine, qua omnibus eccleſiis debeo invigilare, videns indiſciplinatam & alienam gentem incredibili & inaudita rabie, & pluſquam pagana impietate adverſus eccleſias Dei inſurgere paſſim, Chriſtianos trucidare, & nonnullos novis horribilibuſque tormentis uſque ad defectionem animæ affligere, nec infanti, an ſeni, ſeu femineæ fragilitati aliquo humanitatis reſpectu parcere, nec inter ſanctum & profanum aliquam diſtantiam habere, ſanctorum baſilicas ſpoliare, incendere, & ad ſolum uſque diruere: ſæpiſſime perverſitatem ejus redargui, obſecravi, prædicavi, opportune importuneque inſtiti, terrorem divinæ & humanæ vindictæ denuntiavi. Sed quia Sapiens ait: *Nemo poteſt corrigere quem Deus deſpexerit, & ſtultus non corrigitur;* adeo obdurata & obſtinata ejus malitia permanſit, ut de die in diem adderet pejora peſſimis. Vnde non tantum exteriora bona pro liberatione ovium Chriſti cupiens impendere, ſed ſuperimpendi ipſe peroptans, viſum eſt mihi ad teſtimonium nequiæ eorum, vel, ſi ſic expediret, ad repreſſionem contumaciæ, humanam defenſionem undecumque attrahendam fore, audiens ab apoſtolo, principes non ſine cauſa gladium portare, ſed miniſtros Dei eſſe, vindices in iram omni operanti malum: & quia pricipes non ſunt timori boni operis, ſed mali: & reges atque duces miſſos a Deo ad vindictam malefactorum.

Suffultus ergo comitatu, qualem temporis brevitas & imminens neceſſitas permiſit, glorioſi ducis & magiſtri Argyroi fideliſſimi tui colloquium & conſilium expetendum cenſui, non ut cujuſquam Northmannorum, ſeu aliquorum hominum interitum optarem, aut mortem tractarem, ſed ut ſaltem humano terrore reſipiſcerent, qui divina judicia minime formidant. Interea nobis eorum pertinaciam ſalutari admonitione frangere tentantibus, & illis ex adverſo omnem ſubjectionem

2. Cor. 5. Epheſ. 2.

Eccleſ. 3. Prov. 1.

Eccleſ. 7.

Rom. 13.

Prov. 8.

1. Cor. 9.

*hoc eſt, de

ficte

Digitized by Google

ficte pollicentibus, repentino impetu comitatum nostrum aggrediuntur: sed adhuc de victoria sua potius tristantur, quam lætentur. Sicut enim tua pietas scribere curavit ad nostram consolationem, pro ista sua præsumptione majorem in proximo expectant sibi superventuram indignationem, post illam, quam experti sunt, suæ catervæ diminutionem. Nos quoque divinum adjutorium nobis adfore, & humanum non defore credentes, ab hac nostra intentione liberandæ Christianitatis non deficiemus, nec dabimus requiem temporibus nostris, nisi cum requie sanctæ ecclesiæ periclitantis. Ad quam acquirendam & obtinendam, habemus maximum ex divina pietate solatium & præsidium, carissimum atque clarissimum filium nostrum imperatorem Henricum, cujus de die in diem expectamus promissum & proximum adventum, utpote cum procinctu & expeditione imperiali properantis ad nostrum subsidium. Ad quod etiam superna gratia tuam serenitatem animavit, ut hinc inde vobis duobus, velut totidem brachiis, inimicam gentem ab ecclesia Christi propellentibus & procul effugantibus, afflictæ nunc Christianitatis relevetur decus, & reipublicæ reformetur status. Et quia abundante iniquitate & refrigescente caritate, sancta Romana ecclesia & apostolica sedes nimium diu obsessa fuit mercenariis & non pastoribus, a quibus sua, non quæ sunt Iesu Christi, quærentibus, devastata jacebat miserabiliter hactenus: divinum consilium voluit meam humilitatem suscipere tantæ cathedræ pondus. Quo licet plurimum mei imbecilles prægraventur & deprimantur humeri, non parum mihi subest sanctæ spei, quandoquidem ex utroque latere tales adstant filii religione & potentia præclarissimi. Quapropter, devotissime fili, & serenissime imperator, collaborare nobis dignare ad relevationem tuæ matris sanctæ ecclesiæ, & privilegia dignitatis atque reverentiæ ejus, necnon patrimonia recuperanda in tuæ ditionis partibus, sicut manifeste cognoscere poteris ex venerabilium prædecessorum nostrorum seu tuorum scriptis & gestis. Tu ergo magnus successor magni Constantini, sanguine, nomine, & imperio factus, ut fias etiam imitator devotionis ejus erga apostolicam sedem, exhortamur: & quæ ille mirabilis vir post Christum eidem sedi contulit, & confirmavit, & defendit, tu juxta tui nominis etymologiam, constanter adjuva recuperare, retinere, & defendere. Ita enim apud Deum singulariter pugnans, cognominaberis, quod jamdudum inter homines cognominaris. Hoc sane glorioſissimus filius noster Henricus perficere molitur in suis partibus. Quæ omnia nobis & vobis provenient felicius, & multiplicius, ubi quantocius, Dei gratia præveniente, & beatissimis apostolorum principibus intervenientibus, & me qualicumque vicario eorum mediante, & obtinente, firmissimum pacis & amicitiæ inter vos ambos componetur fœdus.

Alludit ad cognomen Monomachi.

Præterea confrater noster archiepiscopus Michael exhortatorias ad concordiam & unitatem direxit nobis litteras: quem ad tam optabile & necessarium bonum præmonentem tanto necesse est nos devotius & alacrius suscipere, quanto perspicacius consideramus non posse computari inter discipulos Christi aliquem, qui fraternæ paci dedignatur acquiescere, Domino suis dicente: *In hoc cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinvicem:* & magno Paulo sic protestante: *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum.* Sed noverit tua claritas, super præsumptionibus ejus multa & intolerabilia jamdudum pervenisse ad aures nostras, qualiter etiam aperta persecutione in Latinam ecclesiam exardescens, anathematizare non timuit omnes qui sacramenta attrectant ex azymis: & quod Alexandrinum & Antiochenum patriarchas antiqua dignitate sua privare contendens, contra fas & jus sibi subdere nova ambitione appetit: & pleraque quæ usurpare dicitur, sicut a nostris nuntiis diligenter cognoscere poteris. In quibus si, quod absit, pertinax fuerit, pacem nostram nullatenus retinere poterit: quia procul dubio, *ad nos revertetur*, sicut dominus dicit, *si ille noluerit esse filius pacis.* Vnde & apostolus: *Si fieri*, inquit, *potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes.* Siquidem in vano patremfamilias honorat, qui uxorem ejus exhonorat. Et frustra matrisfamilias caput & faciem magnificat, qui vel minimos filiorum ejus impugnans, velut digitos pedum ejus conculcat. Contra quem sapientia Dei in Ecclesiastico sic intonat: *Quam malæ famæ est qui fugit patrem, & est maledictus a Deo qui exasperat matrem.* Confidimus tamen quod præveniente gratia Dei invenietur innoxius ab his, aut correctus, aut cito resipiscet admonitus: & efficietur non qualis dicitur, sed qualis a nobis pie desideratur & speratur. Hinc jam tuæ gloriæ præsentes filios nostros sanctæque Romanæ & apostolicæ sedis nuntios per omnia commendamus, quatenus ut decet liberaliter suscipiantur, reverenter habeantur, benigne & honeste tractentur, rationabiliter patienterque audiantur, atque quantocius nobis laudabiliter remittantur, ne tantum laborem illos frustra arripuisse pigeat, nos mandasse pudeat. Porro ex Amalfitano episcopo nulla tibi suboriatur suspicio, quia Romanus est omnino, & ab Amalfitanis discedens, familiariter nobiscum vivit jam pene anno integro. Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, dignetur tuam excellentiam benedicere omni benedictione spirituali, repleatque omni gaudio & pace, ut in præsenti sæculo per longa tempora feliciter domineris, & in futuro sine fine cum Rege regum, & Domino dominantium, regno cælorum beate perfruaris, honorabilis & desiderabilis nobis in Christo fili, & glorioſe Auguste. Amen.

Loan. 13.

Hebr. 12.

Luc. 10.

Rom. 12.

Eccl. 3.

*** VIII. EPISTOLA

Ex MS. Sirmondi.

LEONIS PAPÆ IX.

AD OMNES PER ITALIAM EPISCOPOS.

Ne possessiones omnes suas quisquam donet monasterio, sed earum saltem medietatem ecclesiæ ad quam pertinet.

Leo episcopus, omnibus episcopis in Christo per totam Italiam.

RELATVM est auribus nostris, esse quosdam perverse agentes, qui subvertere atque dividere conantur ecclesiæ unitatem: videlicet abbates & monachi, qui non studio caritatis, sed zelo rapacitatis invigilant, & docent atque seducere non cessant sæculares homines quos illaqueare possunt, ut res suas atque possessiones,

sive in vita, sive in morte, in monasteriis illorum tradant; & ecclesiis quibus subjecti esse videntur, & a quibus baptismum, pœnitentiam, eucharistiam, necnon pabubum vitæ cum lacte acceperunt vel accipiunt, nihil de bonis suis relinquant. Hanc denique formam discordiæ nos animadvertentes, omnibus modis inhibere volumus; &, ne amplius fiat, omnino prohibemus: considerantes non esse bonum, ut illi qui olim fuerunt socii passionum, secundum apostolum, sint immunes a societate consolationum; & quia dignus est operarius mercede sua. Ideoque præcipimus atque jubemus, ut quicumque amodo in monasterio se converti voluerint, sive in vita, sive in morte, omnium rerum & possessionum, quas pro salute animæ suæ disponi decreverit, medietatem, ecclesiæ, cui ipse pertinere dignoscitur, relinquat: & sic demum in monasterio, prout libitum sibi fuerit, eundi convertendique habeat licentiam. Quicumque autem hujus decreti contradictor extiterit ac temerator, anathematis gladio subjaceat.

IX. AD FRANCOS.

De rebus in concilio Remensi gestis, ac nominatim de celebrando festo S. Remigii.

Leo episcopus, servus servorum Dei, fratribus & filiis catholicis per universum regnum Francorum constitutis, salutem & apostolicam benedictionem.

COMPERTVM caritati vestræ credimus, quod post consecrationem nostram, *&c. Extat infra in fine actorum concilii Remensis sub Leone.*

DIPLOMA LEONIS PAPÆ IX.

De concessa basilicæ Vaticanæ decima oblationum.

BEATE Petre apostole, ego Leo episcopus servus tuus, & omnium servorum Dei, de tuis donis aliquam tibi offero particulam, quam mihi fuit visum dignum & justum curis, quibus circumdor, auferre, & tibi offerre quasi meam, cum sit tua. Quidquid enim est quod in juribus nostris sit, licet sit parum ad conferentiam præteritorum quæ nostri antecessores habuerunt: id tamen, quantumcumque sit, dignum tecum judicavi sortiendum. Ecce enim de oblationibus fidelium, quæ tibi offeruntur in altari tuo, sub quo sacrum & venerabile corpus tuum requiescit, & etiam in confessione ipsius altaris, decimam partem tibi, quamvis tuum totum sit, humili devotione, & tota cordis prosternatione offerimus, donamus, concedimus, & etiam corroboramus, atque confirmamus, ad constructionem & resarcitionem ipsius tui sacri templi, in ædificandis parietibus, picturis, tignis, tectis, imbricibus, & præterea luminariorum concinnationibus assiduis olei & ceræ, necnon lampadibus, vitreis, & acindulis, atque thymiamate, cæterisque omnibus utensilibus, quæ ad usum & necessitatem atque decorem totius ipsius ecclesiæ pertinent. Decimam vero ipsam semper volumus esse decimam diem, ut oblatio quæ tibi debetur, separata sit a cæteris oblationibus, & nullum aliqua confusione patiatur errorem.

Super hoc etiam, si qua vasa, si qua ornamenta, vel indumenta ecclesiastica, super ipsum sacrum & venerabile altare tuum oblata fuerint ad cultum Dei, divinis officiis & mysteriis necessaria: conferimus ea omnia ipsi tuæ ecclesiæ ibi perpetuo permansura in usum & salarium, Deo & tibi illic servientium, & serviturorum.

Addendum quoque credimus illud oblationis munus, ut quidquid scilicet per fideles ad ipsum tuum altare, & ad ipsam confessionem offertur in vigiliis natalis tui, & in ipsa tui natalis die, beate Petre apostole, totum sit speciale tuum pro luminaribus, & cæteris diversis necessitatibus, ad ipsa tua solennia agenda pertinentibus. Nec illud prætermittendum censuimus, ut quotiescumque, de quibuscumque regnis vel oris, tributa, sive ad altare tuum offeruntur, sive ad apostolici pedes ponuntur, sive quovis modo apostolicæ sedi, cui, Deo autore, præsidemus, persolvuntur: decima pars eorum semper tibi, beate Petre apostole, debeatur ad reformationem ecclesiæ tuæ, & cætera quæ superius diximus.

Vt vero hæc omnia observentur illibata, tam a successoribus nostris in sede tua, o beate Petre, usque in finem sæculi sessuris, quam etiam cunctis hominibus, tam magnis, quam paruis, tam divitibus, quam pauperibus, mediocribus, diversi sexus & ætatis: statuimus apostolica censura, qua licet indigni fungimur, sub divini judicii obtestatione, & terribilis anathematis interpositione, ut scilicet quicumque contra hoc nostræ humilitatis donum tibi de tuo, beate Petre apostole, fideliter ac pure collatum venire tentaverit, & intemeratum non justificaverit, non solum segregatus sit a communione fidelium in hac temporali vita; sed in illa quoque æterna damnatus sit perpetuis pœnis, & gehennalibus tormentis. A contrario etiam, quicumque devotus custos & cautus observator nostræ oblationis extiterit, divinis benedictionibus augeatur, & hic per te, beate Petre apostole, a peccatorum vinculis absolvatur, & illic quoque per te intra januam regni cælestis admittatur.

Hoc itaque nostræ devotionis privilegium, ut verius credatur, & certius habeatur, subscriptione nostra roboravimus, & roboratum nostro figillari sigillo jussimus, ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, apud quem, beate Petre apostole, semper esto memor nostri & omnium ovium, quas suas ipse pascendas tibi commisit, & per nos miseratus pascit, & pascet adhuc per alios in sæcula sæculorum.

Ego Leo episcopus servus tuus, beate Petre apostole, donum, quod tibi de tuo feci, manu propria roboravi.

X. AD AVXIMANOS.

Post obitum episcopi expilatores domorum episcopalium redarguit.

Leo episcopus, servus servorum Dei dilectis in Christo filiis omnibus Anximanis, clero & populo, salutem & apostolicam benedictionem.

QVIA autore Deo sic nobis unius ecclesiæ cura specialiter est commissa, ut per dignitatem apostolicæ sedis etiam cæterarum ecclesiarum generalis sit provisio delegata: nostro competere videtur officio, non solum quæ hactenus adversus easdem ecclesias temerariis ausibus sunt usurpata corrigere, sed etiam ne rursus eadem præsumantur in posterum providere. Perversam autem & prorsus execrabilem quarumdam plebium consuetudinem fama vulgante cognovimus: ut videlicet,

Digitized by Google

videlicet, ſuo defuncto epiſcopo, domum epiſcopi hoſtiliter irrumpentes invadant, facultates ejus prædonum more diripiant, prædiorum domos incendant, vites inſuper & arbuſta, beſtiali immaniores feritate, ſuccidant.

Quod nimirum niſi eccleſiaſtici vigoris fuerit cenſura correctum: haud dubium, quia regionibus illis repentini furoris immineat gladius. Si enim honorare parentes primum dicitur in repromiſſione mandatum, ſi maledicens patri vel matri mulctari morte præcipitur: cujus animadverſionis ſententia digni ſunt, qui non carnales genitores perſequi geſtiunt, ſed ipſam matrem ſuam eccleſiam, in qua ex aqua & Spiritu ſancto regenerati ſunt, ut viperinum genus diſſipare contendunt? Etſi enim ſacerdos quilibet ex debito humanæ conditionis obiit: ſed Chriſtus, qui animarum noſtrarum epiſcopus eſt, ex virtute divinitatis in æternum vivit. Sicut enim Paulus dicit, *Plures facti ſacerdotes ſecundum legem, eo quod morte prohiberentur permanere: Ieſus autem, quod maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium.* Deum ergo inhonorare convincitur, qui mortali epiſcopo vivente, terrena preſſus formidine, ab eccleſiæ ſe læſione cohibuit: defuncto autem eo, ad injuriam Chriſti, qui immortalis eccleſiæ ſponſus eſt, fel odii & virus malitiæ, quod eatenus occultabat, effundit. Et fortaſſe epiſcopus in vita ſua aliquem læſit? Sed Chriſtus, qui eccleſiæ cuſtos relictus eſt, quid peccavit? Si ergo illi, qui nocuit, malum pro malo non redditur: cur æterno pontifici, qui nobis bona pro malis reddidit, reverentia non habetur? Verumtamen ſi eccleſiæ prædo, Dei Filium immortalem procul dubio pontificem videret, ſi eum ubique præſentem omnia noſſe ac poſſe conſideraret: coram ejus oculis admittere tam impium, tam ſacrilegum facinus non auderet. Sed vere in illo completur quod per Pſalmiſtam dicitur: *Dixit inſipiens in corde ſuo, Non eſt Deus.* Porro ſi illi, qui bona ſua eccleſiæ conferunt, proprii reatus abſolutionem felici commercio promerentur: ſubſequenter autem illi, qui eccleſiaſticas facultates barbarica feritate diripiunt, in æternæ ſuæ damnationis voraginem cadunt: qui nimirum novo & incomparabili criminis genere ſic Iudaicam perfidiam ſuperant, ut non modo Gentilium errorem, ſed & hæreticorum pravitatem deteſtabiliores excedant, a quibus videlicet Chriſtus iterum crucifigitur, & corpus ejus, quod eſt eccleſia, crudeliter laceratur.

Contra expilatores domus epiſcoporum.

Hebr. 7.

Pſal. 13.

Deprimatur ergo auſus illicitus, & nefarius diabolicæ inſtigationis cohibeatur exceſſus, abſtineat manus audax ab eccleſiaſtico patrimonio, ne victus pauperum pereat: ne quod ex oblatione fidelium jam Deo factum eſt ſacrificium, præda raptorum fiat. Quiſquis autem hujus noſtri decreti improbus temerator extiterit, ex parte Dei omnipotentis, & autoritate beatorum apoſtolorum Petri & Pauli anathematizandum eſſe decernimus, & ut revera putridum membrum, excommunicationis ferro a ſanctæ eccleſiæ corpore detruncamus. Sit igitur, niſi reſipiſcat, anathema, maranatha, omneſque maledictiones Hebal ſuper caput ſuum deſcendiſſe cognoſcat. Obſervatoribus autem gloriam, & honorem, & incorruptionem quærentibus, vitam æternam. Amen.

Deut. 27.

XI. AD IOANNEM ARCHIEPISCOPVM SALERNITANVM.

Iura metropolitanatus ejuſdem eccleſiæ confirmat.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ſanctæ & venerabili Salernitanæ eccleſiæ, quæ eſt beatæ & ſemper virginis Dei genitricis Mariæ, ubi etiam glorioſum Matthæi apoſtoli & euangeliſtæ corpus cum beato martyre Fortunato requieſcit, & per eum confratri noſtro Ioanni ejuſdem eccleſiæ archiepiſcopo in perpetuum.

OFFICIVM ſacerdotale aſſumere, ſi interiori vigilantia perpendamus, oneris eſt magis quam honoris: quippe cui propria curare non ſufficiat, niſi & ſalubriter geſſerit aliena. Nam ad hoc paſtoralis regiminis curam aggreditur, ut aliorum in ſe ſolicitudinem pia proviſione ſuſcipiat, ut in eorum ſe cuſtodia vigilanter diſponat, ne noſtra forte deſidia invidus hoſtis rabida, quod abſit, quempiam fauce deglutiat, & eorum ad noſtram non immerito applicetur pœnam perditio, qui commiſſos ſolicita cuſtodire cautela negligimus.

Exhibeamus ergo quod dicimus, & quibus divini diſpenſatione conſilii præeſſe nos contigit, prodeſſe quantum poſſumus feſtinemus: ut dum creditor rationem nobiſcum poſiturus advenerit, lucrum nos feciſſe reperiat, & ſua, ſicut promiſit, remuneratione lætificet. Et quoniam ad præſens eccleſiam iſtam nullis bonis noſtris honorare, ditare, vel, ut oportet, adaugere poſſumus: ſua ſibi confirmare, & indiſciſſa vel imminuta pia devotione cenſemus conſervare. Vnde fratris Ioannis archiepiſcopi petitioni libentiſſime annuentes, hoc apoſtolatus noſtri privilegium fieri decrevimus, ſtatuentes apoſtolica cenſura, ut quæcumque imperatores, reges, principes, aut qui nunc clare principatur Guaimarius, ad hanc domum domini contulit bona, vel omnia a quibuſcumque Chriſti fidelibus conceſſa, vel in perpetuum ſunt concedenda, rata ſemper & inviolata permaneant.

Confirmamus etiam tibi ipſum ex integro archiepiſcopatum Salernitanum cum ſibi adjacentibus parochiis ſuis. Et inſuper licentiam & poteſtatem damus ordinandi & conſecrandi in his ſubjectis nobis locis, hoc eſt Peſtanenſem epiſcopatum cum parochiis & adjacentiis ſuis, & Nolanum, & Conſanum cum parochiis & adjacentiis ſuis, necnon Malvitanum, & Cuſentinum, ſimulque epiſcopatum Biſunianenſem, atque epiſcopatum Acerentinum cum omnibus parochiis & adjacentiis eorum. Necnon liceat tibi ordinare epiſcopos ſuper congruentia loca, ſecundum regulam ſanctorum patrum, in ipſa integritate Salernitani archiepiſcopatus. Et non habeant poteſtatem ſucceſſores noſtri, in cunctis prædictis epiſcopatibus, quos vobis apoſtolica autoritate conceſſimus, deinceps in perpetuum epiſcopos conſecrare, quemadmodum vobis conceſſum eſt.

Si quis autem contra hujus noſtræ præceptionis privilegium agere præſumpſerit, aut præſumentitibus conſenſerit, aut fautor extiterit, & non potius obſervare eum in integrum ſtuduerit, ſed noſtram apoſtolicam hanc præceptionis interdictionem tranſgredi præſumpſerit: ſciat ſe autoritate beati Petri apoſtolorum principis cælorum regni clavigeri, noſtroque anathematis vinculo & innodatum, & a regno Dei alienatum, atque cum diabolo & ejus atrociſſimis pompis, tranſgreſſorum ſanctorum patrum canonica traditione deputa-

Digitized by Google

Prov. 22. tum. Quoniam ſcriptum eſt: Terminos patrum noſtrorum nulla autoritate illicitæ temeritatis tranſgredi præſumi. Et quia opportunitatis exigit ratio, protervos ac tranſgreſſores ex canonicæ correctionis freno debere conſtringi: illius inſuper * ſpirituali * ſpeciali jaculo perdat animam, cujus temporali gladio Malchus amiſit auriculam. Qui vero hujus noſtri privilegii conſtitutionem & confirmationem obſervaverit, a domino Deo benedicatur, & æterni regni, beato interveniente Matthæo euangeliſta, particeps effici mereatur.

Datum XI. Kalendas Auguſti per manus Friderici diaconi, ſanctæ apoſtolicæ ſedis bibliothecarii & cancellarii, & domini Hermanni Colonienſis archiepiſcopi & archicancellarii, anno domini * ann. 1051. Leonis IX. papæ tertio, * indictione IV.

DIPLOMA LEONIS PAPÆ IX. DE CORPORE S. DIONYSII.

In Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti nomine. Amen.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, clariſſimo filio inclyto regi Francorum, ac venerabilibus fratribus archiepiſcopis, epiſcopis, & dilectis in Chriſto filiis abbatibus, prioribus, præpoſitis, & decanis, univerſisque tam ſubditis quam prælatis ejuſdem regni, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEVS omnipotens, qui non immerito per Prophetam in ſanctis ſuis eſſe mirabilis prædicatur, mira quadam inſcrutabilis conſilii ſui profunditate diſponit: quæ dum conſiderare non ſufficit mens humana, ipſa ſuimet infirmitate deficiens, in quemdam ſui exceſſum rapi cogitur & ſtuporem. Quod ipſi nos nuper experti, & vobis in Chriſto cariſſimis, & univerſitati fidelium promulgare compellimur, ut & Dei opera pariter admiremur. Nam cum per inſtantiam ſereniſſimi imperatoris Henrici ad partes Germaniæ viſitandas, ac præcipue ad urbem quæ dicitur Ratiſpona, vel Regenſpurg, evocati eſſemus ad venerabile corpus beati VVolfgangi ejuſdem urbis epiſcopi transferendum, hoc ea qua decuit reverentia & devotione peracto, tui, Francorum rex in Chriſto fili cariſſime, nos legati, tuorumque omnium vice ſoliciti rogarunt, quatenus litem, quæ inter vos & urbem prædictam ſuper ſacroſanctis oſſibus beatiſſimi Dionyſii Areopagitæ diutiſſime ventilatam, veritate diſcuſſa, dirimere curaremus: vobis quidem eadem apud vos eſſe dicentibus, civibus autem atque incolis urbis præfatæ aſtruentibus e converſo ea per invictiſſimum Arnulphum quondam imperatorem ad eccleſiam beati martyris Emmeranni eſſe tranſlata, ibidemque deinceps contineri. Quæ quidem eccleſia inibi ſita eſt, atque ab omni aliorum ſubjectione ac juriſdictione libera & excepta, ad jus & proprietatem beati Petri apoſtolicæ ſedis immediate pertinere dignoſcitur: oblatione videlicet excellentiſſimi Romanorum imperatoris Caroli Magni, ac poſterorum ipſius, qui eidem hactenus ſucceſſerunt, ſeu in imperio, ſeu in regno. Idipſum nihilo minus venerabilis abbas Reginvvardus ac fratres ejuſdem eccleſiæ cum univerſitate Ratiſpona inſtantiſſime petiverunt fieri.

Nos ergo utriuſque partis precibus inclinati, nec volentes ulterius corda fidelium hujus dubii ambiguo caligare, in fratrum noſtrorum ac plurium epiſcoporum ac prælatorum præſentia & conſpectu, ſcripta Arnulphi Auguſti, ordinemque rei diligentiſſime perlegentes; nec eo contenti, capſas, thecas, & ſcrinia, in quibus ſacræ reliquiæ conditæ dicebantur, ac titulos ac epigrammata eorumdem, oculo tenus ſolerti examine diſcutiendo, nihilque omittendo quod ad indagationem certitudinis pertinet, tam imperialibus quam papalibus anteceſſorum noſtrorum litteris ſufficienter inſtructi, picturis quoque parietum multiplicibus, & ſculpturis vetuſtiſſimis, exprimentibus indicia veritatis & notas: indubitata fide comperimus, dicti doctoris & martyris oſſa venerabilia, excepta particula unica ſimul & minima manus dextræ, apud memoratum B. Emmeranni cœnobium integraliter contineri. Etenim, ne teſtimonia hominum, quæ jam diximus, non ſufficerent, divina quoque non defuere prodigia & portenta, quæ dubium omne penitus abegerunt: quæ nos quoque conſcribi juſſimus diligenter, vobiſque tranſmitti per veſtros nuntios ac legatos, necnon apud eccleſiam prædictam perpetuo conſervari; ut & ad poſteros geſtæ rei notitia deducatur, & ulterius litigandi materia penitus conquieſcat. Inſuper & diſtricte præcipimus, ſtatuentes, ut tranſlationis ipſius veneranda ſolemnitas, tam a fratribus ejuſdem eccleſiæ, quam ab univerſis urbis jam dictæ, annis ſingulis, cum omni jucunditate & gaudio celebretur, totaque tripudiet regio Germanorum tanti patris atque patroni adventui non ingrata.

Vos autem in Chriſto dilectiſſimi filii, rex Francorum, tuique fideles, quamvis invidendi Teutonicæ genti videamini juſtam quidem habere materiam, ita ut putatis merito de Alemannorum vobis lætitia ſit dolendum: conſiderantes tamen & Dei omnipotentis & invicti martyris ſui voluntatem, quem ablatum plangitis, conſolationis tandem admittite placamentum, penſantes attentius, quod nec vobis ablatus eſt, quippe qui cariſſimos prædicationis ſuæ & paſſionis conſortes, Ruſticum & Eleutherium, in dilectionis adhuc & tutelæ pignus & certitudinem dereliquit: nec dolete, ſi Germanos jam viſitare dignatus eſt vel defunctus, qui vobis adhuc vivens prædicavit, & apud vos bonum certamen certando, curſum conſummando, fidem ſervando, triumphum peregit victorioſiſſimæ paſſionis, apoſtolatus ſui ſuper vos ſigna tam in vita perficiens, quam in morte.

Qui igitur Alemanniam ipſius oſſa fovere non permittatis in ſolatium & tutelam, quem vobis Athenæ, ut Chriſto lucrifaceret vos, vivum recipere, audire, & cælo tranſmittere permiſerunt? Accedet nihilo minus conſolationis & alia ratio, & autoritas ſcilicet & excellentia ſubtractoris. Precioſum quidem theſaurum vos perdidiſſe fatemur, ſed ablatoris attendite dignitatem: ſimulque patris & apoſtoli veſtri gloriæ congaudete, qui cum vos meritorum atque doctrinæ ſuæ gaza ditaverit, & reliquiarum ſaltem ſuarum ac apothecas tam devotum furem ſui corporis habet quam inſignem, auro utique & topazio meliorem, qui ſui valore ad oſſa ſua ſanctiſſima ſubtrahenda cæſareum etiam verticem inclinavit. Nec majeſtas imperialis, nec regia celſitudo, pii furis hic notam aut nomen erubuit in Arnulpho: dummodo beati corporis opibus vel doli, vel furti, vel ſacrilegii modo ſacrari atque diteſcere mereretur, qui fures atque ſacrilegos erat ſolitus condemnare. Dummodo macarii Dionyſii precioſo corpore frueretur, fur ipſe tunc fieri & ſacrilegus non contempſit.

Cum inſuper fides atque devotio dubium etiam omneper hoc penitus amputavit, quod non in ipſa Roma, non in quacumque metropoli, non in urbe

Digitized by Google

urbe qualibet regni vel arce sibi studebat eligere sepulturam, sed ubi suum se Dionysium condidisse & sciunt, & lætantur, suo se sperans patrocinio defendendum, & conresuscitandum in die novissimo cum beatis. Præsentibus igitur dilectionem vestram monemus attentius, & hortamur in domino, districte præcipientes, quatenus Rustico & Eleutherio pie contenti, non fallentes vosmetipsos & alios, beatissimi Dionysii ossa in urbe Ratisponensium apud ecclesiam beati Emmeranni martyris & noscatis & fateamini coruscare.

Datum & actum Ratisponæ per manus Friderici diaconi bibliothecarii & cancellarii sanctæ Romanæ ecclesiæ catholicæ & apostolicæ, anno dominicæ millesimo quinquagesimo secundo, anno pontificatus domini Leonis noni papæ quarto, indictione quinta, nonis Octobris.

COMMEMORATIO BREVIS RERVM A LEGATIS APOSTOLICÆ SEDIS Constantinopoli gestarum.

Incipit brevis & succincta commemoratio eorum quæ gesserunt apocrisiarii sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis in regia urbe, & qualiter anathematizarunt Michaelem cum sequacibus suis.

Res gestæ per legatos apostolicos Constantinopoli. *ann.1054

ANNO duodecimo imperii Constantini Monomachi *indictione septima, ipso die nativitatis beati Ioannis Baptistæ, advenientibus a domno papa Leone nono apocrisiariis sanctæ Romanæ & apostolicæ sedis, Humberto scilicet cardinali episcopo Silvæcandidæ, & Petro Amalphitanorum archiepiscopo, Friderico quoque diacono & cancellario, ad monasterium Studii intra urbem Constantinopolitanam: Niceta monachus, qui & Pectoratus, ante præsentiam præfati imperatoris, & procerum ejus, insistentibus ipsis nuntiis Romanis, anathematizavit quoddam scriptum sub suo nomine contra sedem apostolicam & omnem Latinam ecclesiam editum, & prætitulatum de azymo, de sabbato, & de nuptiis sacerdotum. Insuper anathematizavit cunctos, qui ipsam sanctam Romanam ecclesiam negarent primam omnium ecclesiarum esse, & qui illius fidem semper orthodoxam præsumerent in aliquo reprehendere. Post hæc statim in conspectu omnium, ad suggestionem eorumdem nuntiorum Romanorum, jussit idem orthodoxus imperator præfatum incendi librum, sicque fuit discessum.

Niceta Pectoratus cantat palinodiam.

Sequenti autem die prædictus Niceta urbe egressus, ultro adiit ipsos legatos intra palatium Pigi, a quibus accipiens perfectam suarum propositionum solutionem, iterum sponte anathematizavit omnia dicta, & facta, vel tentata adversus primam & apostolicam sedem. Sic ab eis in communionem receptus, effectus est eorum familiaris amicus. Porro dicta vel scripta eorumdem nuntiorum adversus diversas calumnias Græcorum, & maxime contra scripta Michaelis Constantinopolitani episcopi, & Leonis Acridani metropolitani episcopi, atque sæpe dicti Nicetæ monachi, jussu imperatoris in Græcum fuere translata, & in eadem urbe hactenus conservata. Tandem Michaele præsentiam eorum & colloquium devitante, atque in stultitia sua perseverante, præfati nuntii decimo septimo Kalendas Augusti adierunt ecclesiam sanctæ Sophiæ, & super obstinatione illius conquesti, clero ex more ad missas præparato, jam hora tertia, die sabbati, chartam excommunicationis super principale altare posuerunt sub oculis præsentis cleri & populi. Inde mox egressi, etiam pulverem pedum suorum excussere in testimonium illis, juxta dictum euangelii, proclamantes: *Videat Deus, & judicet.* Hinc ordinatis ecclesiis Latinorum intra ipsam Constantinopolim, anathemate dato cunctis qui deinceps communicarent ex manu Græci Romanum sacrificium vituperantis, in osculo pacis, accepta orthodoxi imperatoris licentia, donisque imperialibus sancto Petro & sibi, alacres cœpere reverti decimo quinto Kalendas Augusti.

Constantinopolitanus. *Matth.10.*

Sed nimia instantia precum Michaelis, sponden- Legati apostolici profecti revocati. tis tunc demum se conflicturum cum eis, imperator compulsus, a Solembria litteris suis eos revocavit decimo tertio Kalendas Augusti. Quo etiam die festinantes regressi diverterunt ad palatium Pigi. Machinatio contra legatos apostolicos. Quos præfatus hæresiarcha comperiens rediisse, quasi ad concilium conabatur adducere in ecclesiam sanctæ Sophiæ sequenti die, ut ostensa charta illorum, quam omnino corruperat transferendo, obruerentur ibidem a populo. Quod prudens imperator præcavens, noluit haberi aliquod concilium, nisi & ipse adesset præsens. Cumque in hoc ei omnimodis Michael contradiceret, jussit Augustus ipsos nuntios confestim arripere iter. Quod & factum est.

Commotus populus contra imperatorem.

Porro vesanus Michael dolens suas non procedere insidias, concitavit imperatori seditionem vulgi maximam, velut nuntiis cooperata fuerit ejus voluntas. Vnde imperator coactus, interpretes Latinorum, Paulum videlicet, ac filium ejus Smaragdum, cæsos & detentos, Michaeli tradidit: sicque tumultus ille conquievit. Verum imperator post nuntios Romanos directis suis, exemplar excommunicationis veracissimum a civitate Russorum sibi remissum accepit civibusque: ac tandem Michaelem falsasse chartam legatorum comperit, atque convicit. Itaque commotus, amicos & affines ipsius honoribus privatos a palatio eliminavit: contraque ipsum usque nunc graves iras retinuit. Denique exemplar chartæ excommunicatoriæ est tale:

Libellus excommunicationis contra Michaelem patriarcham.

Humbertus Dei gratia cardinalis episcopus sanctæ Romanæ ecclesiæ, Petrus Amalphitanorum archiepiscopus, Fridericus diaconus & cancellarius, omnibus catholicæ ecclesiæ filiis. Sancta Romana prima & apostolica sedes, ad quam tanquam ad caput solicitudo omnium ecclesiarum specialius pertinet, ecclesiasticæ pacis & utilitatis gratia, ad hanc regiã urbem nos apocrisiarios suos facere dignata est, ut, juxta quod scriptum est, descenderemus, & videremus, utrum opere completus sit clamor, qui sine intermissione ex tanta urbe conscendit ad ejus aures: aut si non est ita, ut sciret. Quamobrem cognoscant ante omnia glorioſi imperatores, clerus, senatus, & populus hujus Constantinopolitanæ urbis, & omnis ecclesiæ catholicæ, nos hic persensisse magnum, unde vehementer in domino gaudeamus, bonum; & maximum, unde miserabiliter contristemur, malum. Nam quantum ad columnas imperii, & ejus honoratos, atque cives sapientes, Christianissima atque orthodoxa est civitas: quantum autem ad Michaelem abusive dictum patriarcham, & ejus stultitiæ fautores, nimia zizania hæreseon quotidie seminantur in medio ejus.

Humberti scripta in Græcum translata.

Excommunicatur Michael patriarcha

Errores Michaelis & sociorum.

Quia sicut simoniaci, donum Dei vendunt: sicut Valesii, hospites suos castrant, & non solum ad clericatum, sed insuper ad episcopatum promovent: sicut Ariani, rebaptizant in nomine sanctæ Trinitatis baptizatos, & maxime Latinos: sicut Donatistæ, affirmant, excepta Græcorum ecclesia, ecclesiam Christi, & verum sacrificium atque baptismum

Digitized by Google

baptiſmum ex toto mundo periiſſe : ſicut Nicolaitæ, carnales nuptias concedunt & defendunt ſacri altaris miniſtris : ſicut Severiani, maledictam dicunt legem Moyſis : ſicut Pneumatomachi vel Theomachi, abſciderunt a ſymbolo Spiritus ſancti proceſſionem a Filio : ſicut Manichæi, inter alia quodlibet fermentatum fatentur animatum eſſe : ſicut Nazareni, carnalem Iudæorum munditiam adeo ſervant, ut parvulos morientes ante octavum a nativitate diem baptizari contradicant ; & mulieres in menſtruo vel partu periclitantes communicare, vel ſi paganæ fuerint, baptizari prohibeant ; & capillos capitis ac barbas nutrientes, eos qui comas tondent, & ſecundum inſtitutionem Romanæ eccleſiæ barbas radunt, in communione non recipiant.

Pro quibus erroribus, & aliis pluribus factis ſuis, ipſe Michael litteris domini noſtri Leonis papæ admonitus reſipiſcere contempſit. Inſuper nobis nuntiis illius, cauſas tantorum malorum rationabiliter reprimere volentibus, præſentiam ſuam & colloquium denegavit, & eccleſias ad Miſſas agendum interdixit. Sicut & prius Latinorum eccleſias clauſerat, & eos Azymitas vocans, verbis & factis ubique perſecutus fuerat, in tantum, ut in filiis ſuis anathematizaſſet ſedem apoſtolicam, contra quam ſe adhuc ſcribit œcumenicum patriarcham. Vnde nos quidem ſanctæ primæ & apoſtolicæ ſedis inauditam contumeliam & injuriam non ferendes, catholicamque fidem ſubrui multis modis attentes, autoritate ſanctæ & individuæ Trinitatis, atque apoſtolicæ ſedis, cujus legatione fungimur, & cunctorum orthodoxorum patrum ex conciliis ſeptem, atque totius eccleſiæ catholicæ : anathemati, quod dominus noſter reverendiſſimus papa eidem Michaeli, & ſuis ſequacibus, niſi reſipiſcerent, denuntiavit, ita ſubſcribimus : Michael abuſivus patriarcha, neophytus, & ſolo humano timore habitum monachorum adeptus, nunc etiam criminibus peſſimis a multis diffamatus, atque cum eo Leo Acridanus epiſcopus dictus, & ſacellarius ipſe Michaelis Conſtantinus, qui Latinorum ſacrificium profanis conculcavit pedibus, & omnes ſequaces eorum in præfatis erroribus & præſumptionibus, ſint anathema maranatha cum Simoniacis, Valeſiis, Arianis, Donatiſtis, Nicolaitis, Severianis, Pneumatomachis, Manichæis, & Nazarenis, & cum omnibus hæreticis, immo cum diabolo & angelis ejus, niſi forte reſipuerint. Amen, Amen, Amen. *Poſt hæc mox iſta :*

Item alia excommunicatio ibidem facta in præſentia imperatoris, & optimatum ejus viva voce.

Quicumque fidei ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis, ejuſque ſacrificio pertinaciter contradixerit, ſit anathema maranatha, nec habeatur Chriſtianus catholicus, ſed Prozymita hæreticus. Fiat, fiat, fiat.

XII. AD PRINCIPES BRITANNIÆ.

Excommunicat epiſcopus Armoricæ, tum quod Turonenſi archiepiſc. ſubjici recuſent : tum quod ſimoniacas ordinationes faciant.

Leo ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratia Dei papa E. Britonum principi, & Analo comiti, & cæteris principibus Britanniæ, ſecundum Deum vivere volentibus, vita & ſalus.

In ſcriptis veterum reperimus, omnes epiſcopos tuæ patriæ archiepiſcopo Turonico ſubjectos eſſe debere : de qua re Nicolai papæ temporibus, & Ioannis, Leoniſque, & cæterorum, quorum nomina inſerere longum eſt, clamor factus eſt. Ex quibus Nicolaus papa litteras Salomoni regi Britonum direxit, in quibus præcipit, ut omnes ſuæ patriæ epiſcopi, Turonicæ eccleſiæ ſubjecti ſint. Alii vero apoſtolici eoſdem apoſtolica autoritate ob id excommunicaverunt, ad nos quoque in Remenſi concilio clamor hujuſmodi delapſus eſt. Nos ſtatim, ut ipſe veſter archiepiſcopus cum ſuis ſubjectis Romano concilio præſens adeſſet, non ſolum de hac cauſa redditurus rationem, ſed etiam de hoc quod ſimoniacus cum ſuis ſuffraganeis eſſe comprobatur & exlex, quærens quæ ſunt mundi, non quæ Ieſu Chriſti, legatos etiam Turonici archipræſulis adeſſe præcepimus. Legati Turonici adfuerunt, veſtrates pontifices cum ſuo capite ſe ſubtraxerunt. Nullo itaque modo probare potuimus illum veſtrum præſulem archiepiſcopum eſſe debere : præſertim cum archiepiſcopus ſine ſede civitatis, ſine pallio archiepiſcopali nequeat haberi. Excommunicamus omnes hos, de quibus ſermo eſt, ex autoritate Dei Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ſanctique Petri & noſtra, non ſolum propter hanc præſumptionem, qua ſubjici Turonicæ eccleſiæ dedignantur, ſed etiam propter ſimoniacam hæreſim qua polluti ſunt, & ordinatos a ſe contaminare videntur ; tali ratione, ut divinum officium non peragant, neque benedictionem tribuant. Simili etiam ſententia ab eis ordinati feriantur. Tibi autem, cariſſime fili, mandamus, ut te ab eorum conventibus cum omnibus fidelibus ſubtrahas, deinde eos commoneas, ut noſtris præceptis obſecundent, ſimoniacam hæreſim deponant, ſecundum Deum vivant. Et hoc te autoritate hortamur apoſtolica, ut per totum regnum tibi commiſſum pacem facias, juſtitiam diligas, ſubditos pie regas. Turpe eſt enim, ut cum unus ex maximis Galliæ principibus habearis, naturalibus his vitiis ſubjugaris. Et ſi ſecundum Deum te vivere audiero, bonumque exemplum præbere ſubjectis, benedictione ſancti Petri & noſtra donaberis : ſin aliter egeris, & excommunicatis te adjunxeris, ut illi, noſtra autoritate excommunicatus ſis. Quod ſi veſter archiepiſcopus cum ſuis ſuffraganeis de hoc quod Turonicus pontifex clamat, deque ſimoniaca hæreſi excuſare ſe rationabiliter valuerint, Vercellenſi concilio, Kalendis Septembris futuro præſentes ſint, noſque ibi, ſi Deus permiſerit, erimus, cauſas eorum audituri. Vale.

XIII. AD EDVVARDVM REGEM ANGLORVM.

Extat in conventu VVeſtmonaſterienſi anno domini MLXVI.

*** XIV. AD IOANNEM PORTVENSEM EPISCOPVM.

Ex Tomo I. Italiæ ſacræ.

Ejus tranſitum a Tuſcanenſi epiſcopatu ad Portuenſem approbat : ipſique & ſucceſſoribus Portuenſem eccleſiam confirmat.

Dilectiſſimo nobis in Chriſto fratri & epiſcopo noſtro Ioanni Portuenſis eccleſiæ antiſtiti, ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum, in domino ſalutem.

Supplicantivm deſideriis annuendum nobis eſſe, & ratio & benignitas poſcit : quia quod rationabile eſt impendere, benigne quidem non negare. Quapropter quia tranſmigrationem feciſti de ſede Tuſcanenſi ad Portuenſem, dignum duximus in ſynodo prius ventilare, utrum juſte facta fuerit, vel injuſte : quod & fecimus, reſidentes in ſynodo, &

Digitized by Google

& eccleſia ſalvatoris. Cumque ibi diligenter eſſet examinatum, qua ratione de epiſcopatu ad epiſcopatum tranſieris: inventum eſt tam neceſſitatis quam utilitatis cauſa hoc factum fuiſſe, & judicatum eſt hoc fieri potuiſſe. Quæ etiam fuerit neceſſitas, quæ utilitas, ſatis patenter eſt expreſſum: neceſſitas, quia jam Romana eccleſia in filios, quos ipſa lactaverat, defecerat, quorum tu pars ſuperſtes eras congrua: utilitas vero, ſive pro rebus ipſius eccleſiæ, quæ tibi notæ erant præ aliis; ſive pro conſiliis dandis; ſive etiam pro mediatione Romanæ eccleſiæ, & imperatorum, quorum tu ſæpe mediator fuiſti. Hac igitur re inclinati, decrevimus petitioni tuæ ſatisfacere, ſcilicet ut tibi tuiſque ſucceſſoribus ipſum Portuenſem epiſcopatum confirmemus. Et primum ipſum epiſcopatum Portuenſis eccleſiæ, quæ poſita eſſe videtur foris prædictam Portuenſem civitatem, cui vocabulum eſt S. Hippolyti, cum vineis, & horris, &c. *Enumerat poſſeſſiones Portuenſis eccleſiæ, & omnia quæ ex ea dependent. Mox addit:* Etiam confirmamus vobis veſtriſque ſucceſſoribus in perpetuum totam inſulam quæ vocatur Lycaonia, ubi eſt eccleſia S. Ioannis Baptiſtæ, & S. Adalberti: unde querimoniam poſuiſtis in ſynodo, quam celebravimus in eccleſia ſalvatoris, contra Creſcentium S. Sylvæ candidæ eccleſiæ epiſcopum, qui eandem eccleſiam ſuo epiſcopatui vendicabat. Cum vero ambæ partes ante præſentiam noſtram, & totius ſynodi ſtaretis, placuit ut ſi ſcripturam exinde haberes, in medium videndam, legendamq; proferres. Statim attuliſti privilegium, quod anteceſſori tuo Benedicto epiſcopo, qui dicebatur de Pontio, Benedictus VIII. anteceſſor noſter fecit de intergritate totius epiſcopatus. Quod cum lectum eſſet, nominatim ibi inventa eſt eccleſia illa, quam, ſicut in querimonia tua dixiſti, ipſe tuus anteceſſor dicaverat tempore Ottonis tertii Imperatoris, a quo ædificata fuit in honorem ſancti Adalberti, qui ſuo tempore martyrium pro Chriſti nomine ſuſcepit. At epiſcopus ille rogavit ſibi a nobis dari inducias ad certum terminum, ut afferre nobis poſſet juſtitiam, quam ſe habere dicebat: nos vero, quia ſynodus ea die terminabatur, conceſſimus. Cumque terminus adveniſſet, tu ad nos humiliter, & ſolus; ille autem magna hominum multitudine fretus, ad nos venire deſpexit. Reſidentes tamen nos cum judicibus noſtris, ad eum legatum, ut ad nos veniret, direximus: ſed nonniſi cum ſuis redemptis adjutoribus venire ſe dixit: quo dicto cum tota ſua multitudine receſſit. Sed nos ad ejus contumaciam non reſpicientes, ex conſilio judicum archidiaconum noſtrũ Hugonem uſque ad domum ejus miſimus, ut ſequenti die ad nos veniret, ſicut epiſcopus cum epiſcopo rationem habiturus. Cumque die altera ſimili modo reſideremus expectantes eum, non venit: ſed epiſtolas quaſdam veniam præferentes miſit. Cumque nihil rationis diceret, ut amplius expectari deberet, laudantibus omnibus judicibus, frater Alinardus Lugdunenſis archiepiſcopus, canonicam, & diffinitivam protulit ſententiam, primam de contumacibus puniendis, ſecundam de eccleſiis, quæ ſunt intra limites epiſcopatus, quomodo ad eum pertineant. Qua prolata ſententia, a nobis, & ab omnibus laudata, confirmata fuit. Quapropter tam tibi, quam tuis ſucceſſoribus eandem eccleſiam per hoc noſtrum privilegium concedimus, confirmamus, querimonia tam illi epiſcopo, quam ſucceſſoribus ejus perpetuo interdicta de eadem eccleſia, ſita in prædicta inſula, cum curtibus, & oratoriis infra eaſdem curtes, & cum omnibus ad eas generaliter, & in integrum pertinentibus, cum hortis, & aquimolis ſuis, ſita infra hanc urbem Romanam, ſicuti extenditur ab uno capite, ubi dividitur flumen, & uſque in altum caput ipſius inſulæ, ubi adúnatur. Pari modo concedimus & confirmamus vobis, veſtriſque ſucceſſoribus in perpetuum, omnem ordinationem epiſcopalem, tam de preſbyteris, quam de diaconis, vel diaconiſſis, ſive ſubdiaconis, conſecrationem eccleſiarum, vel altarium, quæ in tota Tranſtiberi neceſſe fuerit facienda: niſi forte cardinales diaconi, vel ſubdiaconi, aut acolyti, ſacri Lateranenſis palatii efficiantur. ſcilicet omnia tibi, tuiſque ſucceſſoribus, vel quibus epiſcopis a vobis invitati fuerint, ordinandi, benedicendi, & conſecrandi concedimus poteſtatem; & ne parochia veſtra ab aliquo pervadatur epiſcopo, fines ejus per hoc noſtrum privilegium inſinuare, tuæque eccleſiæ confirmare curamus, incipiente primo termino a fracto ponte; &c.

Hic deſcribuntur limites epiſcopatus Portuenſis.

Iterum ſancientes jubemus, ut nullus preſbyter, vel cujuſlibet ordinis clericus de toto epiſcopatu audeat ad placitum conſtringere, aut ad finiendas contentiones compellere, aut aliquod ſervitium ab eis exigere, præterquam Portuenſes epiſcopi, in cujus parochia ſunt. Quicumque vero præſumptor, ſive dux, ſive comes, vel vicecomes, aut cubicularius, vel a noſtra apoſtolica ſede miſſus, aut qualiſcumque interveniens poteſtas, de ipſa civitate Portuenſe dominatum tenuerit, de quocumque fuerit ordine, prædicta omnia immobilia loca, aut præcominatum caſtaldum, vel duos piſcatores, & duos curiales, vel omnes prædictos clericos a jure, & poteſtate, atque ditione præfati epiſcopii auferre, vel minuere voluerit, vel parochiam infringerere tentaverit, aut homines in prædicta turre habitantes, vel ubicumque proprietas epiſcopii manſionata fuerit, ad publicum ſervitium revocaverit: ſciat ſe compoſiturum ipſi epiſcopatui auri puriſſimi, lib. 20. & inſuper anathemati ſubjaceat. Statuentes apoſtolica cenſura, ſub divini judicii obteſtatione, & anathematis interdictione, ut nullus unquam ſucceſſorum noſtrorum pontificum, vel alia quælibet magna, parvaque perſona, ea quæ a nobis ad laudem Dei, pro ſtabilitate vel augmento prædicti epiſcopatus ſtatuta ſunt, refragari, aut in quoquam tranſgredi, aut aliquid deinde minuere audeant: ſed ſicut ſuperius a nobis ſtatutum, vel conceſſum eſt, ita perennibus ac perpetuis temporibus ſine aliqua minutione permittat in æternum permanere. Si quis autem, quod non optamus, temerario auſu contra hoc noſtrum privilegium venire, aut in quoquam dirumpere præſumpſerit, & ſicut a nobis ſuperius ſtatuta ſunt, firma manere non dimiſerit, & in aliquo offenderit: ſciat ſe, ni reſipuerit, autoritate Dei omnipotentis, & B. Petri apoſtolorum principis, atque noſtra, qui ejus fungimur vices, anathematis vinculo eſſe innodatum, & a regno Dei alienum, atque cum Iuda traditore domini noſtri Ieſu Chriſti, cum diabolo, & omnibus pompis ejus æterno incendio conterendum. Qui vero pio intuitu cuſtos & obſervator hujus noſtri privilegii extiterit, benedictionis gratiam, vitamque æternam a juſto judice domino Deo noſtro conſequi mereatur in ſæcula ſæculorum. Amen. Bene valete. Datum 10. Kal. Maii, per manum Petri diaconi bibliothecarii, & cancellarii S. apoſtolicæ ſedis, anno domini Leonis noni papæ primo, * Indict. 2. *Anh. 1049

Ego Eberchardus Treverorum archiepiſcopus, quamvis,

quamvis indignus, interfui & ſubſcripſi.
Ego Alinardus Lugdunenſis archiepiſcopus hoc decretum laudans, manu propria ſubſcripſi.
Ego VV. epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Roprandus epiſcopus ſcripſi.
Ego Cunibertus epiſcopus Taurinenſis ſcripſi.
Ego Cadolus Parmenſis epiſcopus ſcripſi.
Ego Oppizo Piſenſis epiſcopus ſcripſi.
Ego Guido VVlternenſis epiſcopus ſcripſi.
Ego Henricus Spoletanus epiſcopus ſcripſi.
Ego Arnulfus epiſcopus ſcripſi.
Ego Martinus Piſtorienſis epiſcopus ſcripſi.
Ego Petrus Cluſienſis epiſcopus ſcripſi.
Ego Dux epiſcopus interfui.
Teuderius Arbinenſis epiſcopus interfui.
Ego Benedictus epiſcopus Foroſempronienſis interfui.

Ex biblio-theca Cluniac.

"**XV. AD HVGONEM CLVNIACENSEM ABBATEM.

Confirmat Cluniacenſia privilegia.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo in Chriſto filio Hugoni abbati Cluniacenſis monaſterii noſtri in honorem beatorum apoſtolorum Petri & Pauli fundati, tuiſque ſucceſſoribus abbatibus perpetuam in domino ſalutem.

CONVENIT apoſtolico moderamini, pia religione pollentibus benivola compaſſione ſuccurrere, & petentium deſideriis congruum impertiri ſuffragium. Ex hoc enim lucri potiſſimum præmium a conditore omnium Deo in ſidereis arcibus promerebimur: ſi venerabilia loca noſtro tempore, aut ad meliorem fuerint ſtatum perducta; aut, ne unquam in aliquo minuantur, corroborata. Quapropter inclinati precibus tuis, dilectiſſime fili, ipſi monaſterio noſtro Cluniacenſi, cui Deo autore præeſſe videris, per hoc noſtræ apoſtolicæ autoritatis privilegium, ſicut & fecerunt privilegiis ſuis anteceſſores noſtri, confirmamus atque corroboramus quicquid rerum & facultatum modo habet, & uſque in perpetuum eſt habiturum: ne ab aliqua humana temeritate aliquid unquam exinde mutiletur; ſed in ſua integritate omnia cuſtodiente Deo permaneant in uſum, & ſalarium fratrum ibidem nunc ſervientium, & per ſæcula ſerviturorum. In qua apoſtolicæ munitionis tuitione locum etiam ipſum antiqua, & per prædeceſſores noſtros ei conceſſa libertate donamus, non nova facientes, ſed vetera confirmantes. Ne ſcilicet ullus mortalium, ſive ſit imperator, ſive rex, ſive dux, ſeu marchio, vel archiepiſcopus, vel epiſcopus, aut aliqua alia humana poteſtas, ſuper idem Cluniacenſe monaſterium aliquam in aliquo poteſtatem exercere præſumat. Nec poſt ſolutionem tui corporis aliquem ibi præferre, & ordinare audeat: ſed in arbitrio ſemper & electione fratrum conſiſtat, quemcumque de ſua congregatione ſecundum Deum, & ſecundum regulam ſancti Benedicti ſibi præferre & imponere abbatem voluerint: cujus conſecratio non a conſtituto epiſcopo, ſed a quolibet, quicumque ipſi congregationi placuerit, expetatur, non aliquo pretio redimenda, ſed gratis accipienda. Quod etiam de omnibus eccleſiaſticorum graduum ordinationibus, & altarium, ſive eccleſiarum conſecrationibus præcipimus & confirmamus: ut liceat vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, a quocumque ea velitis epiſcopo gratis expoſcere, nulluſque audeat vobis contradicere. Quam prærogativam a prædeceſſoribus noſtris monaſterio veſtro conceſſam, & a nobis merito confirmatam, idcirco eidem contribuere decrevimus: ut ſicut hactenus ſub apoſtolico tantum jure & ditione conſtitit, ita amodo ſemper conſiſtat, nec aliorſum reſpiciat: quatinus ſub apoſtolicæ defenſionis umbraculo poſitum ſemper creſcat, ſemper augeſcat, nullam pravorum hominum tyrannidem, nullam humanam poteſtatem metuens: ut quotidiana Deo obſequia devote, ut ſolent, & quiete ibi agantur; nec agentes, in aliquo per aliquem ſollicitentur, moleſtentur, inquietentur. In qua prærogativa, etiam chriſmatis libera receptio a quoquo velitis epiſcopo conſiſtit. Quæ omnia, ſicut præmiſimus, quemadmodum a prædeceſſoribus noſtris ſancita reperimus, ita quoque nos ſtabilire & confirmare decrevimus. Statuentes apoſtolica cenſura, ſub divini judicis obteſtatione, ut nulla unquam magna parvaque perſona, ſpirituali vel ſæculari dignitate prædita, omnive dignitate privata, contra hoc noſtræ apoſtolicæ autoritatis privilegium venire, aut in quoquam illud infringere pertentet. Quod quicumque auſu temerario impiaque præſumptione contra Deum, & ſanctum Petrum, contraque animam ſuam fecerit, in tunc * tantum ſe noverit noſtræ apoſtolicæ maledictionis aculeo tranſpunctum, noſtræ excommunicationis telo perfoſſum, noſtri etiam apoſtolici anathematis gladio tranſverberatum, nec ipſi per dignam ſatisfactionem ſaluti priſtinæ reparandum. Qui vero ſe ab hoc obſervaverit, & inviolatum hoc noſtrum privilegium permanere laudaverit: hic benedictionem, gratiam, & omne bonum, a retributore omnium bonorum Deo & in præſenti ſæculo conſequatur, & in futuro.

Datum IV. Idus Iunii, per manus Petri diaconi bibliothecarii, ac cancellarii ſanctæ apoſtolicæ ſedis, anno domini Leonis IX. papæ primo, * Indict. II. * an. 1049.

Ex Spicilegio Dacherianо Tom. VI.

*** XVI. AD FVLCONEM CORBEIENSEM ABBATEM.

Corbeienſis abbatiæ privilegia confirmat.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Fulconi abbati Corbeienſis monaſterii, ſiti in pago Ambianenſi, perpetuam in domino ſalutem.

CONVENIT apoſtolico moderamini, pia religione pollentibus benevola compaſſione ſuccurrere, & petentium deſideriis congruum impartiri ſuffragium. Et ideo quia poſtulaſti a nobis quatenus exempla anteceſſorum noſtrorum ſequentes, privilegio noſtræ apoſtolicæ autoritatis monaſterium veſtrum, ejuſque bona, tam præſentia, quam futura muniremus, & etiam prærogativam ipſi monaſterio collatam ab epiſcopis Ambianenſibus, & archiepiſcopis Remenſibus, necnon apoſtolicis viris anteceſſoribus noſtris corroboraremus: inclinati precibus tuis, per hanc noſtrę apoſtolicę autoritatis cenſuram confirmamus & corroboramus quidquid invenitur in privilegiis anteceſſorum noſtrorū Benedicti, Nicolai, Chriſtophori: ut ſcilicet præfatum veſtrum monaſterium, rerum ſuarum liberam obtineat dominationem, & quæcumque eidem monaſterio

Digitized by Google

monaſterio in auro, in argento, in agris, in famulis, in quibuſlibet aliis rebus fuerint oblata, in tua tuorumque ſucceſſorum abbatum, fratrumque maneant diſpoſitione & libera poteſtate: nec liceat epiſcopo Ambianenſi quidquam portionis ex eis accipere, vel expoſcere: nec in abbate, vel in fratribus, vel in ipſo cœnobio poteſtatem exercere, ſive in cellis ejuſdem monaſterii, videlicet Buſco, Braczo, Taneta, Naurdi, Vſcia, Thenis, ſive in clericis, vel in laicis, vel in famulis, omnibuſque poſſeſſionibus ad reſpectum ejuſdem monaſterii ejuſque cellarum pertinentibus, ſicut ipſi monaſterio jamdudum conceſſum cognovimus, & collaudatum ab epiſcopis Ambianenſibus, B & archiepiſcopis Remenſibus, cæteriſque epiſcopis Galliarum.

Prohibentes ne quis unquam Ambianenſis epiſcopus poteſtatem habeat ipſe, vel œconomus, vel archipreſbyter, aut archidiaconus ejus, accedendi ad veſtrum monaſterium, ejuſque cellas, niſi forte vel neceſſitate vel dilectione ab abbate monaſterii fuerit vocatus: ea tamen ratione, ut nec in eccleſiis eidem monaſterio ſubjectis, vel in earum eccleſiarum clericis, moleſtationem vel perturbationem agere audeat, vel novam conſuetudinem abbati vel fratribus ſtatuat, diſponens aliquid contra voluntatem eorum. Qui tamen monachorum vel canonicorum, & quas abbas cum fratribus petierit, ordinationes differre non debebit; ſimiliter altarium & baſilicarum conſecrationem tam in ipſo monaſterio, quam in poſſeſſionibus ejuſdem; chriſma quoque & oleum conſecratum ſingulis annis: nec aliquod propterea munus expoſcere.

Conſtituentes etiam ut nullus per Galliarum Germaniarumque provincias, ſive laicus ſit, ſive clericus, in eccleſiis, agris, vel famulis, aliquam ſuam voluntatem exerceat præter voluntatem abbatis & fratrum, etiamſi rex ſit, dux, marchio, archiepiſcopus, vel epiſcopus.

Sancimus præterea inter ſe abbatem eligere fratres ſecundum Deum, nec aliquem principem hoc audere agere, nec ipſum abbatem poſtquam D electus fuerit, niſi in probabili crimine deprehendatur, dejici: ſed canonice examinetur & dijudicetur. Quam noſtram ſanctionem ſi quis violaverit, admoneatur ſatisfactionis ab Ambianenſi epiſcopo; ſin vero non obedierit, etiam a Remenſi archiepiſcopo; quod ſi nec hunc audieret, liceat fratribus monaſterii Romanam ſedem appellare: & Romanus pontifex non differat eumdem violatorem ore proprio anathematizare.

Vltimo, quia ad apoſtolicam ſedem tam devotus, fili cariſſime, veniſti, placuit munificentiæ noſtræ uſum tibi dalmaticæ & ſandaliorum concedere: ea tamen ratione vt non negligas annis ſingulis nuntium ad apoſtolicam ſedem dirigere, tuique conveniens monaſterii notificare: ut vos E valeamus, ſi neceſſe fuerit, adjuvare. Statuentes apoſtolica cenſura, ne quis unquam mortalium, ſive ſit rex, ſive comes, archiepiſcopus, vel epiſcopus, aliave parva magnaque perſona, contra hoc noſtrum privilegium venire attentet. Quod qui fecerit, ad uſque dignam ſatisfactionem vinculo anathematis innodatus ſit. Qui vero illibatum cuſtodierit, a domino Deo benedicatur, & æternæ vitæ particeps efficiatur, Amen.

Data XIV. Kal. Maias per manus Petri diaconi bibliothecarii & cancellarii ſanctæ apoſtolicæ ſedis, anno domini Leonis IX. Papæ * ſecundo, indictione quarta. *an. 1050.

Concil. general Tom. IX.

A *** XVII. AD PETRVM DAMIANI TVNC EREMITAM.

Approbat librum Damiani, qui Gomorrhianus inſcribitur, adverſus clericos qui contra naturam peccabant: præſcribitque quinam ex iis gradu ſuo privandi ſint.

Fragmenta Binius ediderat ex Baronio. Nunc integram habes ex Tomo III. operum Damiani, in fronte opuſculi VII. quod inſcribitur, Gomorrhianus.

AD ſplendidum nitentis pudicitiæ torum, fili cariſſime, pio certamine, intentionem tuæ mentis perveniſſe, libellus, quem contra quadrimodam carnalis contagionis pollutionem, honeſto quidem ſtylo, ſed honeſtiori ratione edidiſti, manifeſtis documentis commendat. Subegiſti quidem carnis barbariem, qui ſic erexiſti brachium ſpiritus adverſus libidinum obſcœnitatem. Execrabile quidem vitium, longeque ſegregans ab autore virtutum, qui cum ſit mundus, nihil admittit immundum. Nec de ſorte ejus eſſe poterit, qui ſordidis illecebris ſubjacebit. Clerici vero, de quorum vita ſpurciſſima flebiliter, pariterque rationabiliter tua prudentia diſputavit, vere, & omnino vere ad funiculum hereditatis ejus non pertinent, de quo ipſi voluptuoſis ſe oblectationibus ſubmovent. Quod ſi pudice converſarentur, non ſolum templum Dei ſanctum, ſed ipſum etiam ſanctuarium dicerentur: in quo, niveo candore conſpicuus ille Dei agnus immolatur, per quem fœda C totius orbis lues lavatur. Tales nimirum clerici, etſi non verborum, operum tamen teſtimonio profitentur, quia non exiſtunt quod cenſentur. Quomodo enim clericus eſſe poſſit vel nominari, qui proprio arbitrio non metuit ſe inquinare?

De qualibus, quia ſancto furore permotus, quæ tibi videbantur ſcripſeras: oportet, ſicut deſideras, apoſtolicam noſtram interponamus autoritatem, quatenus ſcrupuloſam legentibus auferamus dubietatem: & conſtet omnibus certum, noſtro judicio placuiſſe, quæcumque continet ipſe libellus diabolico igni velut aqua oppoſitus. Igitur ne cœnoſæ libidinis impunita licentia pervagetur, neceſſe eſt apoſtolicæ ſeveritatis congrua reprehenſione refellatur: & tamen aliquod tentamentum in auſteritate ponatur.

Ecce omnes illi, qui quavis quatuor generum, quæ dicta ſunt, fœditate polluuntur, proſpecta æquitatis cenſura ab omnibus immaculatæ eccleſiæ gradibus, tam ſacrorum canonum, quam noſtro judicio depelluntur. Sed nos humanius agentes, eos qui, vel propriis manibus, vel inter ſe egerunt ſemen, vel etiam qui inter femora profuderunt, & non longo uſu, nec cum pluribus, ſi voluptatem refrænaverint, & digna pœnitudine probroſa commiſſa luerint, admitti ad eoſdem gradus, in quibus in ſcelere manentes, non permanentes, fuerant divinæ miſerationi confiſi, volumus, atque etiam jubemus: ablata aliis ſpe recuperationis ſui ordinis, qui vel per longa tempora ſecum, ſive cum aliis, vel cum pluribus brevi licet tempore, quolibet duorum fœditatis genere, quæ deſcripſeras, maculati; vel, quod horrendum eſt dictu & auditu, in terga prolapſi ſunt. Contra quod noſtrum apoſtolicæ ſanctionis decretum ſi quis auſus fuerit vel judicare, vel latrare, ordinis ſui ſe noverit periculo agere. Qui enim non pungit vitium, ſed palpat: cum eo qui vitio moritur, ipſe quoque mortis reus merito judicatur.

Sed, o fili cariſſime, inenarrabiliter gaudeo, quia exemplo converſationis inſtruis, quidquid oratoria facultate docuiſti. Plus eſt enim opere docere quam voce. Quapropter, autore Deo,

Digitized by Google

palmam obtinebis victoriæ, & cum Dei & virginis filio lætaberis in cælesti mansione, & tot mercedibus eris cumulatus, quot ereptis per te a diaboli laqueis fueris constipatus, & quodammodo coronatus.

Edita initio Tomi III. operum Damiani.

*** XVIII. AD EVNDEM.

Privilegium ipsius eremo concessum.

APOSTOLICÆ sedis competit autoritati, & legaliter ordinata statuere, & Deo semel oblata, ut inconvulsa serventur, in posterum providere: ne, quod priorum devota Deo pietas inchoat, sequentium pravitas, sacrilega, quod absit, temeritate subvertat. Quapropter eremum, quæ dicitur Ocri, in Saxena videlicet territorio constitutam, tibi, Petre Damiane prior ejusdem eremi, tuisque successoribus adjudicamus: & ipsam eremum in suo statu persistere, & in perpetuum valere decernimus. Nec liceat ulli mortalium, non parvæ, non magnæ personæ, ipsam quandoque eremum ad sæculi jura redigere, vel alicui prorsus monasterio subjugare. Enimvero prædictum locum per semetipsum quidem fieri monasterium, si congruum visum fuerit, non abnuimus: juri vero alterius monasterii subjici, omnimodis prohibemus. Non enim ignoramus, quia hujusmodi suppositio, plerumque loci est absque dubietate destructio. Sancimus etiam, ut plebem S. Mariæ positam in loco, qui dicitur Vineole, præfata eremus perpetuo jure possideat. Sed & prædia, si qua nunc sunt, vel deinceps acquisitura est, absque injusta cujuscumque molestia, quiete & tranquille detineat. Nec ulli hominum liceat in ipsam eremum per hostilem impetum violenter irrumpere, & servos Dei, qui illic habitaverint, vel expellere, vel deprædationibus infestare; salvo tamen jure fidelium laicorum, qui ejusdem eremi patroni sunt, & eam pro animarum suarum remedio condiderunt. Si quis autem hujus nostri apostolici decreti temerator extiterit, nisi resipiscat, atque in omnibus apertus Dei inimicus emendare contemnat, anathematis se vinculis obligandum indubitanter agnoscat.

Ex Tomo VIII. Italiæ sacræ.

*** XIX. AD SICENOLPHVM ABBATEM SANCTÆ SOPHIÆ, Beneventi.

Abbatiæ privilgia confirmat.

Leo episcopus servus servorum Dei, Sicenelpho dilecto nostro in Christo filio, & abbati venerabilis cœnobii almæ & coæternæ domino patri Sophiæ intra Beneventum in loco nuncupato Vrbe-Vetere, constructi, & post te in eodem cœnobio tuis successoribus canonice promovendis in perpetuum.

AD hoc in sacerdotali culmine constituti sumus, ut evellamus, necnon & destruamus, & ædificemus juxta ac plantemus in nomine ejus. Debito officii nostri exigente optimum duximus diebus nostris, prout superna gratia concesserit, obvia quæque nobis illicita falsæ ecclesiasticæ disciplinæ dimittere; & licitis, copiam fructificandi passim suppeditare. Quamobrem post nimiam calamitatem Beneventanorum, quam pertulerunt juste ob injuriam & superbiam Romanorum pontificum & dominorum Imperatorum, postque eorum miserabilem & luctuosam satisfactionem: tibi jam dicto Sicenolpho, quem loco illius dejecti ac scelerati Gregorii, abbatis immerito dicti, nec jam dicendi, ordinavimus, juxta petitionis tuæ tenorem, confirmamus ex integro præfatam abbatiam sanctæ Sophiæ, cum ecclesiis, cortibus, villis, casalibus, vineis, terris, servis ac ancillis, omnibusque mobilibus, vel immobilibus ad se juste pertinentibus, tam ea quæ hactenus acquirere potuit, quam quæ deinceps liberalitate, collatione, sive concessione quorumlibet religiosorum hominum poterit adipisci, atque prorsus, quæcumque concessa sunt illi, corroborata piorum imperatorum, vel principum præceptis, aut chirographis. Præterea autoritate apostolicæ sedis Romanæ concedimus ac confirmamus tibi, tuisque successoribus in perpetuum, omnes in integrum oblationes vivorum, ac defunctorum, quæ amodo & deinceps ipsi monasterio, vel ecclesiis illi subjectis a quibuscumque personis datæ fuerint: liceat quoque ipsis monachis ex eadem congregatione eligere abbatem sibi, si inibi idoneum ad hoc officium invenerint: sin alias, undecumque possunt dignum rectorem sibi eligant: & perpetuo maneat jam sæpe fatum cœnobium sub tutela, seu jure sanctæ Romanæ ecclesiæ, liberum & immune ab omni subjectione, ac jugo Casinensis monasterii; itaut nec vox calumniatorum super hoc recipiatur aliqua, sed penitus habeatur frivola & irrita, sitque rata controversiæ illius manifeste ac publice facta definitio a religiosis principibus Iandolpho, ac Pandolpho, magnatibus, ac ducibus eorum, quando prius Malepotus, deinde Ioannes Cassinenses abbates, adversus Vrsum, ac Gregorium abbatiæ sanctæ Sophiæ rectores, super hæc litem susceperе. Obtineat ergo & possideat semper libertatem, antecessorum nostrorum privilegiis & imperatorum præceptis hactenus sibi concessam & confirmatam: ita ut nullus deinceps imperatorum, regum, ducum, vel principum, aut marchionum, nec ulla cujuscumque dignitatis persona, contra hanc nostram autoritatem, aut conditionem privilegiorum, venire audeat, aut de bonis ejusdem abbatiæ, per nos aut quoscumque concessis, usurpare, minuere, aut alienare quicquam quocumque modo aut ingenio præsumat, ne sub judicio districti anathematis decidat. Porro quia ab aliquibus episcopis solent cœnobia gravamina sustinere, nos vero alicui præjudicium nec volumus, nec debemus facere: hoc tandem concedimus tibi hac nostra autoritate, ut si ab episcopo in cujus diœcesi consistis, nequiveris ecclesiasticas ordinationes gratis & canonice acquirere, licentiam habeas a quocumque tibi tuisque acquirendi eas juste. Hujus nostri privilegii statuta infringere, & cassare, nullus aliquando quacumque arte præsumat: ne damnationem ab initio a sanctis patribus promulgatam pro sacrilegis incurrat. Nam quisquis hæc pio divinitatis respectu reverenter observaverit, confidimus quia a sancta Trinitate benedictionem habebit, & sortem nanciscetur cum eis, qui præcepta dominica servaverunt, & ad cælestes thesauros terrena patrimonia transtulerunt.

Data XII. Kal. Iunii per manus Frederici diaconi S. R. E. bibliothecarii, necnon & cancellarii vicedomini Hermanni archicancellarii & Colonienſis archiepiscopi, anno domini Leonis papæ quarto. Indict. *v.

*malelegebatur Ind. XV. Annus est 1052.

LEGES

Digitized by Google

CIRCA AN CHRISTI 1049.

LEGES ECCLESIASTICÆ MACCABÆI REGIS SCOTORVM

e sæcularibus suis deprompta.

Hector Boethius historiæ lib. 12.

CHRISTO initiatum ad profanum judicem non vocato: vocatum comparentemve non judicato, sed ad sacros antistites remittito.

Decimam partem terræ nascentium pastoribus ecclesiarum libere conferto, Deumque semper votis & oblationibus consuetis adorato.

Qui pontificis autoritatem annum totum execratus contempserit, neque se interim reconciliarit, hostis reipublicæ habetor: qui vero duos annos in ea contumacia perseverarit, fortunis omnibus multator.

Si quis quempiam, cujus ipse sumptibus aut victu non alitur quotidiano, ad ecclesiam, seu ad publicum conventum, seu ad forum nundinasve comitatus ut assecla fuerit, capitis reus esto.

ANNO CHRISTI .....

CANONES ÆLFRICI, AD VVLFINVM EPISCOPVM.

Habentur canones isti ad finem libri catholicorum sermonum, Anglice in ecclesia recitandorum, in celebri bibliotheca corporis Christi, vulgo sancti Benedicti Cantabrigiæ, prout sequuntur.

EPISTOLA DE CANONIBVS.

Ælfricus humilis frater venerabili episcopo VVulfino, salutem in domino.

OBTEMPERAVIMVS jussioni tuæ libenti animo: sed non ausi fuimus aliquid scribere de episcopali gradu, quia vestrum est scire quomodo vos oporteat optimis moribus exemplum omnibus fieri, & continuis admonitionibus subditos exhortari ad salutem, quæ in Christo Iesu dico: tum quod sæpius deberetis vestris clericis alloqui, & illorum negligentiam arguere, quia pene statuta canonum, & ecclesiæ religio, vel doctrina, eorum pervesitate deleta sunt. Ideoque libera animam tuam, & dic eis quæ tenenda sunt, sacerdotibus & ministris Christi, ne tu pereas pariter, si mutus habearis canis. Nos vero scriptitamus hanc epistolam, quæ Anglice sequitur, quasi ex tuo ore dictata sit, & locutus esses ad clericos tibi subditos, hoc modo incipiens:

I.

Dico vobis sacerdotibus ego ipsemet: Non feram negligentiam vestram in vestro ministerio, sed in veritate vobis annuntiabo, quid de sacerdotibus constitutum est. Christus ipse nobis exemplum præbuit Christianæ institutionis, & puritatis vitæ, seu castitatis. Omnes igitur, qui in via sua secum ambulaverint, mundana omnia reliquerunt, ne uxores respicientes. Vnde ipsemet in quodam euangeliorum suorum ait: *Qui uxorem suam non odit, indignus est meus esse discipulus.*

Christus exemplum castitatis.

Luc. 14.

II.

Post Christi vero ascensionem in regnum cælorum, & excessum venerabilium ejus apostolorum, tanta excitata est in terrarum medio persecutio, ut ad synodum congregari nequibant ministri Dei, propterea quod eorum vitis insidiabantur gentes ethnicæ: donec Constantinus Cæsar imperium orbis assecutus, Christianus fieret.

Persecutio post Christum impediit synodos.

III.

Tunc congregavit ille in Nicæa civitate 318. episcopos ex omnibus nationibus ad confirmandam fidem catholicam. Erant in hac synodo multi episcopi insignibus clari miraculis, & hi missalem quemdam sacerdotem, Arium nomine, telo anathematis perstrinxerunt, quod non crederet Filium Dei viventis in perpetuum æqualis esse potentiæ cum Patre suo glorioso. Ipsumque igitur satanæ tradiderunt omnes: sed is noluit resipiscere, usquedum effusa cum alvo intestina sua in latrinam viderat.

Primum concilium Nicæ.

ANNO CHRISTI ..... Ariũ damnat.

IV.

In hac synodo instituta fuit sanctæ ecclesiæ liturgia, & fidei symbolum quo in missa utimur, nonnullaque alia ad cultum & servitium Dei pertinentia.

Liturgiam & symbolum edit.

V.

Decreverunt jam tum omnes unanimi cogitatione, ut neque episcopus, neque sacerdos missalis, neque diaconus, nec qui vere est canonicus, in domo sua secum haberet aliquam mulierem, nisi matrem vel sororem suam, amitam vel materteram suam: & qui aliter fecerit, ordine & gradu suo privaretur.

Canon Nicænus; Sacerdos non habeat mulierem in domo.

VI.

Considerate igitur digna hæc auditu. Cum enim habueritis ecclesiæ vestræ solicitudinem, e contrario ..... adduct..... quasi periculosum non esset, sacerdotem vivere more conjugati*. Sed dicetis eum haud posse carere muliebribus servitiis. Respondeo. Quonam pacto vitam transegerunt sancti olim viri absque femina vel uxore, qui in mercedem casti sui animi vita nunc fruuntur sempiterna? Ad hoc dicent sacerdotes, Petrum habuisse uxorem. Verum est: sub lege enim veteri, dum in Christi adhuc non venisset clientelam, bene ei licuit: quamprimum autem factus est discipulus Christi, qui castitatis exemplum præbuit, uxorem dereliquit, & mundana omnia.

Ecclesiæ conjux sacerdotis.

*vel hominis plebei.

VII.

In lege veteri, pontifici licuit uxorem sibi sumere puram virginem, & ex ea prolem suscitare usque in tempus constitutum, propterea quod ex una tantum familia ad eumdem ordinem, & non ex alia umquam consanguinitate, cooptandus esset pontifex. Nec tamen licuit pluries quam semel uxorem ducere, nec hanc viduam aut repudiatam, sed, ut jamjam diximus, puram virginem. Bene tamen sub iis sæculis uxore fruerentur: neque enim missam celebrabant, nec sacramentum corporis & sanguinis Christi administrabant, sed boves offerebant, usque dum Christus ante passionem suam illud sacramentum sanctificaverat, missamque instituerat... modo per eum exist.....

In hoc differunt nova lex & vetus.

VIII.

Constitutum etiam fuit in eadem synodo, ut is qui viduam duxerat, aut repudiatam, aut ad secundas nuptias transierat, ad sacrum ordinem numquam postea assumeretur, nec consecraretur in sacerdotem: sed is qui castæ unius uxoris maritus fuerat, ad castum ordinem eligendus foret, juxta id quod apostolus Paulus in epistola sua scriptum tradidit.

Qui sunt ordinandi.

IX.

Nulli liceat sacerdoti iis interesse nuptiarum celebritatibus, in quibus aut secundæ vir uxori jungitur, aut secundo viro femina: nec vel iisdem benedicere, ut admonuit eum..... ita quod in castitate degant. Sic doctores scripserunt, licet apostolus veniam cesserit iterum ducendi uxorem, si uxor ejus..... Canones autem jam tum prohibent benedictionem, & ejusmodi connubentibus imponunt etiam pœnitentiam.

Digamiæ non benedicendum.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI .....

X.

De ordinibus ecclesiæ. Septem gradus constituti sunt in ecclesia: primus, ostiarius: secundus, lector: tertius, exorcista: quartus, acolytus: quintus, subdiaconus: sextus, diaconus: septimus, presbyter.

XI.

Ostiarius. I. Ostiarius est ostiorum templi seu ecclesiæ custos, qui campanarum sonitu designat tempora, fidelibusque ecclesiæ fores aperit, infidelibus vero occludit.

XII.

Lector. II. Lector is est qui legit in ecclesia Dei, ad hoc etiam ordinatus, ut verbum Dei populo prædicet.

XIII.

Exorcista. III. Exorcista idem est qui malignos spiritus homines cruciantes omnipotentis Dei nomine prodire ex eisdem adjurando cogit.

XIV.

Acolytus. IV. Acolytus dicitur qui candelam, vel cereum accensum fert, dum euangelium legitur in Dei ministerio, vel dum sacerdos sacramentum corporis Domini ad altare consecrat: non ita tamen ad arcendum caliginosas tenebras, sed ad indicandum eo lumine beatitudinem, ad Christum honorandum, qui est lumen nostrum.

XV.

Subdiaconus. V. Subdiaconus is est qui diacono vasa porrigit, & omni cum humilitate ad altare sanctum eidem famulatur, vasa subministrans ad sacramentum corporis Domini nostri pertinentia.

XVI.

Diaconus. VI. Diaconus est qui missali sacerdoti est a ministerio, oblationes super altari ponit, & in divinorum celebratione euangelium legit. Ei liceat baptizare, populoque cœnam Domini exhibere..... Salvatori deservire, & vitæ cælestis rationem in castitate colere, & omnia..... sicut decet illum ordinem. Sacerdos qui versatur absque diacono, nomen tenet, non ministerium.

XVII.

Presbyter, vel sacerdos. VII. Presbyter est sacerdos missalis, aut senior, non a senectute, sed quod senili gaudet prudentia. Illius est corpus Domini in sacramento consecrare, eodem modo quo Salvator ipse instituit. Ejus est ut populum ducat ad fidem, cum & prædicando, tum & sacra ministeria caste exequendo, Christianis se exemplum præbens, & vitam agens non pro more laicorum. Haud pluris interest inter missalem presbyterum & episcopum, quam quod episcopus constitutus sit ad ordinationes conferendas, & ad visitandum, seu inspiciendum, curandumque ea quæ ad Deum pertinent (*Dei jura) quod nimiæ crederetur multitudini, si omnis presbyter hoc idem faceret. Ambo siquidem unum tenent eumdemque ordinem, quamvis dignior sit illa pars episcopi.

XVIII.

Monachi & abbates non sunt inter ordines. Non est alius ordo constitutus in ecclesiasticis ministeriis præter memoratos septem istos. Monachorum & abbatum classes alterius sunt generis, & neque istis annumerantur, neque ordinis alicujus nomen obtinent. Dicti autem ordines sancti sunt, & perducunt presbyterorum suorum animas ad beatitudinem, si pure teneantur.

XIX.

Vt presbyter seruet horas canonicas. Ad presbyteros spectat, & ministros Dei omnes, ut ecclesiam suam sancto colant obsequio, septem in ea horarios cantus psallant, ut a synodo constitutum est, id est cantus antelucanus, cantus matutinus, cantus tertianus, vel ad horam diei tertiam, cantus meridianus, cantus nonalis, vel ad horam nonam diei, cantus vespertinus, cantus nocturnus, qui & septimus.

ANNO CHRISTI .....

XX.

Vt oret pro rege, populo, &c. Tenentur hi etiam preces obnixius fundere pro rege, & ipsorum episcopo, etiam pro suis benefactoribus, & pro omni populo Christiano.

XXI.

Vt habeat codices sacros. Habebit etiam presbyter quilibet, priusquam ordinatus fuerit, arma ad opus spirituale pertinentia, videlicet codices sacros, id est, psalterium, epistolarum librum, & librum euangeliorum, librum missalem, libros canticorum, librum manualem, seu enchiridium, *gerim*, passionalem, pœnitentialem, & lectionarium. Hæc ut habeat necessarium est: & curet presbyter diligenter, ut accurate omnia sint correcta, & a scribarum vitiis liberata.

XXII.

Et missalia vestimenta. Habebit etiam missalia vestimenta, ut Deo serviat prout decet, honorifice: nec sint ea mucida, ne vel aliquantulum..... & altaris etiam pallia affabre sint contexta. Calix ejus e pura * una materia factus, putredini non obnoxia: & sic etiam patina. Corporale item nitidum, ut Christi convenit ministerio. Nemo quidpiam impune proferat quod non semper dignum fuerit apud Deum, ut ei serviat, cum in prudentia, tum in puritate.

XXIII.

Vt exponet euangelium, &c. Presbyter etiam, seu missalis sacerdos, in diebus Solis, & missalibus, euangelii ejus intellectum populo dicet Anglice, & ipsorum etiam *Pater noster* & *Credo* toties quoties poterit ad eos instruendos adhibere, & ut symbolum fidei memoriter discant, Christianamque suam teneant confessionem, monente hoc Domino, una & prophetа inquiente; *Canes muti non possunt latrare.* *Isa. 59.* Oportet nos latrare & exhortari laicos, ne forte pro defectu institutionis perdamus eos. De insipienti doctore ait Christus in euangelio: *Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadunt.* *Luc. 6.* Cæcus est doctor qui litteras nescit, & ignorantia sua laicos & indoctos decipit. Caveatis in hoc igitur, prout opus fuerit.

XXIV.

Decimæ dandæ. Sancti etiam patres statuerunt, ut ecclesiæ Dei decimas suas quique conferant, tradanturque eæ sacerdoti, qui easdem in tres distribuat portiones: unam ad ecclesiæ reparationem, alteram pauperibus erogandam, tertiam vero ministris Dei qui ecclesiam ibi curant.

XXV.

Locus missalis. Constituerunt etiam, ut nemo missam celebraret in domo non consecrata, nisi urgente necessitate, vel quispiam sit infirmus, & ad ecclesiam proficisci nequeat.

XXVI.

Baptizandum prope res. Si puer non baptizatus libere adducatur ad presbyterum, caveat ille ut eumdem protinus baptizet, ne forte moriatur ethnicus.

XXVII.

Vt nō vendat ministerium. Nullus presbyter pro pecuniis vendat ministerium suum, nec pro eodem quidpiam petat, neque pro baptismo, neque pro alio aliquo ministerio exequendo: ne sit eorum similis, quos de templo Christus ipse flagro expulit, quod mercaturam nequiter exercebant in eodem. Dei siquidem ministri non jam faciant ministeria, ut pecuniam inde sibi conferant, sed ut gloriam mereantur sempiternam.

Nullus

Digitized by Google

ANNO CHRISTI .....

XXVIII.

Nullus itemque presbyter ex quacumque lucri vel cupiditatis causa ab una ecclesia ad aliam transeat, ad mortem usque in eadem hæreat, cui primitus ordinatus fuit.

Nec pro lucro trãseat ab ecclesia.

XXIX.

Nullus presbyter ex ineptia bibat plus quam decet, nec alium provocet ad bibendum ultra quod desiderat: ne forte minime compos fuerit, cum vel infans baptizandus, vel moriturus quispiam viatico sit donandus. Quod si non acciderit, haud tamen fiat ebrius, quia Dominus ministris suis interdixit ebrietatem.

Nec sit bibax.

XXX.

Presbyter nec sit mercator, nec mercaturæ cupidus, nec, omisso theologiæ studio, se ad mundanas conferat sermocinationes, nec arma ferat, nec causidicus sit, vel lites agat: nec in œnopoliis bibat more sæcularium: juramentum etiam ne jurato: semper autem & simpliciter verum dicat absque mendacio, ut servi Dei docuerunt.

Nec mercator, causidicus, &c.

XXXI.

Distincte etiam peccatoribus instituet pœnitentiam, unicuique scilicet juxta meriti sui rationem, sicuti probabilius eam assequatur. Infirmis & ægrotis cœnam Domini ministrabit, dum tamen valeant hanc deglutire: semimortuo autem non porriget, quia Christus dicit, homo manducat hoc sacramentum.

Cautus in pœnitentiis & cœna Domini ministrandis.

XXXII.

Habebit etiam presbyter consecratum oleum duplex: hoc infantibus, id ægrotis paratum: & ægrotos semper unget jacentes. Quidam vero ægroti hoc nihili pendunt, & in ægritudine sua se non concedunt ungi. Dicam quid de iis docuit Iacobus Domini apostolus, qui credentibus ait: *Tristatur aliquis vestrum? oret æquo animo, & psallat. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine domini: & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata vestra: & orate pro invicem, ut salvemini.* Hæc locutus est Iacobus de ungendis ægrotis. Ægrotus autem, priusquam inungatur, confitebitur ab intimo corde, si quid peccati commiserit, pro quo dignam non contulerit satisfactionem, sicut apostolus hic jam supra eum monuit: & nemo præsumat ungere, nisi exoratus, & post peractam confessionem. Si antea peccator fuit, & negligens: faciat jam demum confessionem, pœnitentiam, & eleemosynam ante obitum suum, ut inferno non adjudicetur, sed divina gaudeat misericordia.

De oleo & extrema unctione.

Iacobi 5.

XXXIII.

Quatuor erant synodi pro veræ fidei defensione contra hæreticos blasphemias eructantes in sanctam Trinitatem, & Salvatoris nostri humanam naturam. Prima Nicææ, ut hic antea memoravimus: post eam altera Constantinopoli, e 150. episcopis sanctis Dei servis: tertia Ephesi fuit, e 200. episcopis: quarta vero Calchedoni, ubi multæ aderant episcoporum centuriæ: & hi omnes unanimi assensu omnia confirmarunt quæ in Nicæna statuebantur synodo, & in quibus violata fuit, ea omnia refecere. Quatuor istæ synodi adeo observandæ sunt a Christi ecclesia, ut quatuor Christi codices. Multæ ex illo tempore fuerunt synodi, sed hæ quatuor erant firmissimæ. Extinxerunt enim istæ hæreticas illas doctrinas, quas adversus Deum hæretice posuerunt hæretici, & constituerunt pariter ecclesiasticum ministerium.

De dignitate quatuor primarum synodorum.

XXXIV.

Qua igitur audacia, o sacerdotes, istorum omnium despexeritis constitutiones? Monachi enim, unius hominis constitutiones tenent, sancti videlicet Benedicti, & secundum regulam ejus vivunt; quam si violaverint, corrigunt statim omni cum humilitate, juxta abbatis eorum sententiam. Vos etiam habetis regulam: si vel eam legere volueritis, videretis quid sit vobis constitutum. Vos autem mundanis delectamini collocutionibus, vicecomites fieri, præpositi, seu ballivi, neglecta interea ecclesia vestra, & his una constitutionibus.

ANNO CHRISTI .....

Sacerdotes provocat ad observandos canones exemplo monachorum.

Sacerdotibus non conveniut sæcularia officia.

XXXV.

Volumus, ut constitutiones perhibent, vos vosmetipsos, prout Christianos decet, citius expedire, ecclesiæque vestræ sedulo indulgere. In ecclesia vero, ne vel fabulari liceat, aut..... loqui: orationis enim domus est, & Deo consecrata in sermonis spiritualis exercitationem. Nec in ea quispiam bibat, aut indebite edat: cum sit illis sanctificata qui ibidem corpus Domini in fide manducaverint. Hæc quamvis turpia faciunt homines, bacchantes sæpe, & usque ad insaniam bibentes in domo Dei, contumelioše etiam & turpiter ludentes, quin & fœdis sermonibus ipsam hanc domum contaminantes: satius eis foret in lectis suis acquiescere, quam Deum istiusmodi irritare.

Reliqua desunt.

CAPITVLA INCERTI AVTORIS, LOCI, ET TEMPORIS AD ECCLESIÆ regimen congesta.

TITVLI CAPITVLORVM.

Ex manuscripto collegii Corporis Christi Cantabr.

I. *De munere & dignitate sacerdotum.*
II. *Quod sacerdotes debent orationi & lectioni incumbere.*
III. *Quod vacantes, opificium exerceant manuale.*
IV. *Ad synodum venientes quid secum ferent.*
V. *Vt panis, vinum, & aqua, in missa sint munda dissima.*
VI. *Vt femina ad altare in celebratione non accedant.*
VII. *Vt sacerdos solus non celebret.*
VIII. *Vt nihil non sanctum ponatur in ecclesiis: non messes, non fenum,* &c.
IX. *De non sepeliendo in ecclesiis,* &c.
X. *Vt in ecclesiis non sint vaniloquia,* &c.
XI. *Vt missa non celebretur, nisi in loco sacro.*
XII. *Vt femina non habitet cum sacerdote.*
XIII. *Vt sacerdos ebrietatem & tabernas fugiat, & inordinata etiam convivia.*
XIV. *Vt sacerdotes, aliorum parochianos ad se non alliciant ob contrahendas decimas.*
XV. *Vt sacerdos, alterius clericum non subducat.*
XVI. *De presbytero, qui dato munere, alterius ecclesiam ambierit.*
XVII. *Vt nullus presbyter ægrotantem parvulum recuset baptizare.*
XVIII. *Vasa sacra non profananda.*
XIX. *De scholis in ecclesiis.*
XX. *Vt presbyteri per villas scholas habeant, & gratis parvulos doceant.*
XXI. *De vita sanctius instituenda præcepta plurima.*
XXII. *De oratione dominica, & symbolo discendis.*
XXIII. *De mane & vespere orando.*
XXIV. *De die dominica cautius celebranda.*

De susci-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI

XXV. *De ſuſcipiendis hoſpitibus ſine munere.*
XXVI. *De perjurio.*
XXVII. *De falſo teſtimonio.*
XXVIII. *Vt ſacerdos quilibet modo aliquo plebem doceat.*
XXIX. *De formula orandi.*
XXX. *De eodem, & de confeſſione.*
XXXI. *De peccatis in confeſſione enumerandis.*
XXXI. *Vt opera caritatis quiſque faciat, & quonam modo fient.*
XXXIII. *De mutuis parentum, & liberorum officiis.*
XXXVIV. *De vera caritate.*
XXXV. *Vt decimæ & eleemoſynæ tam ex negotiatione debeantur quam e fructibus.*
XXXVI. *Vt in hebdomada ante quadrageſimam, confeſſiones & pœnitentiæ fiant, &c.*
XXXVII. *De obſervatione quadrageſimæ.*
XXXVIII. *Vt jejunantium cibus prætermiſſus pauperibus erogetur.*
XXXIX. *Vt jejunium non ſolvatur ante veſperas.*
XL. *A quibus rebus & quomodo abſtinendum ſit.*
XLI. *De crebra corporis & ſanguinis Domini ſuſceptione in quadrageſima.*
XLII. *De litibus & debitis in jejunio remittendis.*
XLIII. *Vt conjuges invicem ſe abſtineant.*
XLIV. *Vt populus excitetur ad crebram corporis & ſanguinis domini ſuſceptionem, &c.*
XLV. *Vt miſſæ publicæ non officiat peculiaris.*

PRÆFATIO.

OBSECRO vos, fratres dilectiſſimi, ut erga ſubditarum plebium profectum & emendationem, vigilantiſſima cura laboretis; qualiter illis viam ſalutis oſtendentes, & eos verbis & exemplis inſtruentes, & vos de eorum profectu, & nos de veſtræ fidei agro, Domino noſtro Ieſu Chriſto auxiliante, fructuoſos illi manipulos reportemus. Obſecro etiam fraternitatem veſtram, ut hæc capitula, quæ ad emendationem vitæ breviter digeſſi, aſſidue legatis, & memoriæ veſtræ commendetis: & bonorum operum cultibus, ſive ſanctarum ſcripturarum lectionibus componatis vitam, & emendetis: & cum ſubditis plebibus, opitulante Domino, ad regna cæleſtia pergere certetis.

CAPITVLA.

I.

Veraciter noſſe debetis, & ſemper meminiſſe, quibus regendarum animarum cura commiſſa eſt: quod pro his qui negligentia noſtra pereunt, rationem reddituri ſumus; pro his vero, quos verbis & exemplis lucrati fuerimus, præmium æternæ vitæ percipiemus. Nobis enim a Domino dictum eſt: *Vos eſtis ſal terræ.* Quod ſi populus fidelis, cibus eſt Dei: ejuſdem cibi condimentum nos ſumus. Scitote veſtrum gradum eſſe noſtro gradui ſecundum, & pene conjunctum eſſe. Sicut enim epiſcopi apoſtolorum in eccleſia, ita nimirum preſbyteri cæterorum diſcipulorum Domini vicem tenent: & illi tenent gradum ſummi pontificis Aaron; iſti vero filiorum ejus. Vnde oportet vos memores eſſe tantæ dignitatis, memores veſtræ conſecrationis, memores ſacræ, quam in manibus ſuſcepiſtis, unctionis: ut nec vos ab eadem dignitate degeneretis, nec veſtram conſecrationem irritam faciatis, nec manus ſacra unctione delibutas peccando polluatis: ſed cordis & corporis munditiam conſervantes, plebibus exemplum bene vivendi præbentes, his quibus præeſtis, ducatum ad cæleſtia regna præbeatis.

Matth. 5.

II.

Oportet vos aſſiduitatem habere legendi, & inſtantiam orandi: quia juſti viri vita lectione inſtruitur, oratione ornatur: & aſſiduitate lectionis munitur homo a peccato, juxta illum qui dicebat: *In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi.* Pſal. 118. Hæc ſunt enim arma, lectio videlicet & oratio, quibus diabolus expugnatur; hæc ſunt inſtrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur; his armis vitia comprimuntur; his alimentis virtutes nutriuntur.

III.

Sed & ſi quando a lectione quis ceſſet, debet manuum operatio ſubſequi: quia otioſitas inimica eſt animæ, & antiquus hoſtis, quem a lectione, ſive ab oratione, ſive ab operatione vacantem invenit, facile ad vitia rapit. Per uſum namque lectionis diſcitis, qualiter & vos recte vivatis, & alios doceatis: per uſum orationis, & vobis, & his; quibus in caritate conjuncti eſtis, prodeſſe valebitis. Per manum operationem & corporis macerationem, & vitiis alimentum negabitis, & veſtris neceſſitatibus ſubvenietis, & habebitis quid ad neceſſitatem patientibus porrigatis.

IV.

Quando modo ſolito ad ſynodum convenitis, veſtimenta, & libros, & vaſa ſancta, quibus veſtrum miniſterium & injunctum officium peragatis, vobiſcum afferte: necnon duos aut tres clericos, ſive laicos, cum quibus miſſarum ſolennia celebretis, vobiſcum adducite: ut probetis, quam diligenter quamque ſtudioſe Dei ſervitium peragatis.

V.

Panes, quos Domino in ſacrificium offertis, aut a vobis ipſis, aut a veſtris pueris, coram vobis nitide ac ſtudioſe fiant. Et diligenter obſervetis, ut panis, & vinum, & aqua, ſine quibus miſſæ nequeunt celebrari, mundiſſime atque ſtudioſe tractentur. Et nihil in his vile, nihil improbatum inveniatur, juxta illud quod ait ſcriptura: *Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite.* 2. Par. 19. Vinum, cruciatum ſignificat quem pro nobis ſuſtinuit Dominus noſter; aqua, populum pro quo ſanguinem ſuum effudit Chriſtus.

VI.

Feminæ, miſſam ſacerdote celebrante, nequaquam ad altare accedant, ſed locis ſuis ſtent: & ibi ſacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat. Memores enim eſſe debent feminæ infirmitatis ſuæ, & ſexus imbecillitatis: & idcirco ſancta quælibet in miniſterio eccleſiæ contingere pertimeſcant: quia etiam laici viri pertimeſcere debent, ne Ozæ pœnam ſubeant, qui dum arcam Domini extra ordinationem contingere voluit, Domino percutiente interiit.

VIII.

Sacerdos miſſam ſolus nequaquam celebret, quia, ſicut illa celebrari non poteſt ſine ſalutatione ſacerdotis, & reſponſione plebis, admonitione ſacerdotis nihilo minus pleb..... ita nimirum nequaquam ab uno debet celebrari. Eſſe enim debent qui ei circumſtent, quos ille ſalutet, a quibus ei reſpondeatur: & ad memoriam illi reducendus eſt ille dominicus ſermo: *Vbicumque fuerint duo vel tres in nomine meo congregati, ibi ſum & ego in medio eorum.* Luc. 19

Videmus

Digitized by Google

ANNO CHRISTI .....

VIII.

Videmus crebro in ecclesiis messes & fenum congeri. Vnde volumus ut hoc penitus observetur, ut nihil in ecclesia præter vestimenta ecclesiastica, & vasa sancta, & libri recondantur. Ne forte si alia ibi quam oportet negotia exerceantur, a Domino audiamus: *Domus mea, domus orationis vocabitur, vos autem fecistis eam speluncam latronum.* Luc. 19.

IX.

Antiquus in his regionibus in ecclesiis sepeliendorum mortuorum usus fuit, ut plerumque loca divino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hostias præparata, cœmeteria sive polyandria facta sunt, id est, tumuli mortuorum. Vnde volumus, ut ab hac re deinceps abstineatur. Et nemo in ecclesia sepeliatur, nisi forte talis sit persona sacerdotis, aut cujuslibet justi hominis, qui per vitæ meritum talem vivendo suo corpori defuncto locum acquisivit. Corpora vero, quæ antiquitus in ecclesiis sepulta sunt, nequaquam projiciantur: sed tumuli qui apparent, profundius in terram mittantur. Et pavimento desuper facto, nullo tumulorum vestigio apparente, ecclesiæ reverentia servetur. Vbi vero tanta est multitudo cadaverum, ut hoc facere difficile sit, locus ille pro *mysterio habeatur, ablato inde altari, & in eo loco constituto, ubi religiose & pure Deo sacrificium offerri valet.

* *lege* cœmeterio, *juxta concilium Meldense.*

X.

Non debere ad ecclesiam ob aliam causam convenire, nisi ad laudandum Deum, & ejus servitium faciendum, statuimus. Disceptationes vero & tumultus, & vaniloquia, & cæteræ actiones ab eodem sancto loco penitus prohibendæ sunt. Vbi enim Dei nomen invocatur, Deoque sacrificium offertur, angelorum inesse frequentia non dubitatur: periculosum est tale aliquid dicere, vel agere, quod sancto loco non convenit. Si enim Dominus illos de templo ejecit, qui victimas quæ sibi offerebantur emebant vel vendebant: quanto magis illos iratus inde abjiciet, qui mendaciis, vaniloquiis, risibus, & hujuscemodi nugis locum divino cultui mancipatum fœdant?

XI.

Missarum solennia nequaquam alibi nisi in ecclesia celebranda sint, non in quibuslibet domibus & in vilibus locis, sed in loco quem elegerit Dominus, juxta illud quod scriptum est: *Vide ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris, sed in loco quem elegerit Dominus, ut ponat nomen suum ibi.* Exempta ratione eorum qui in exercitu per gentes ad hoc opus habent tentoria & altaria dedicata, in quibus missarum solennia expleantur. t. 16.

XII.

Nulla femina cum presbytero in una domo habitet. Quamvis enim canones matrem, & sororem, & hujusmodi personas, in quibus nulla sit suspicio, cum illo habitare concedant: hoc nos modis omnibus idcirco amputamus, quia in obsequio, sive in occasione illarum veniunt aliæ feminæ, quæ non sunt ei affinitate conjunctæ, & eum ad peccandum illiciunt.

XIII.

Observandum vobis est, ut & vos ab ebrietate abstineatis: & ut plebes vobis subditæ abstineant se, illis prædicetis: & neque per tabernas eatis bibendo, aut comedendo: neque aliorum domos, aut vicos, curiositate qualibet peragretis: neque cum feminis, aut cum quibuslibet & impuris personis convivia exerceatis; nisi forte paterfamilias quilibet vos ad domum suam invitaverit, & cum conjuge sua, & prole velit vobiscum spirituali gaudio lætari, & verborum vestrorum refectionem accipere, & vobis refectionem carnalem caritatis officio exhibere. Oportet enim, ut si quando quilibet fidelium carnalibus vos reficit epulis, a vobis reficiatur epulis spiritualibus. ANNO CHRISTI .....

XIV.

Nullus presbyter fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ de alterius presbyteri parochia persuadeat ut ad suam ecclesiam concurrant, relicta propria ecclesia, & suas decimas sibi dent. Sed unusquisque sua ecclesia & populo contentus, quod sibi non vult fieri, alteri nequaquam faciat, juxta illum euangelicum sermonem: *Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, hæc eadem facite illis.* Quisquis autem contra hæc constituta venerit, aut his monitis nostris reniti tentaverit: aut gradum se sciat amissurum, aut in carcere longo tempore detinendum. Matth. 7.

XV.

Hoc quoque modis omnibus prohibemus, ut nullus vestrum alterius clericum solicitet, aut recipiat: quia gravis de hac re in sacris canonibus sententia est.

XVI.

Si quis presbyter inventus fuerit alicui clerico aut laico munera dare aut dedisse, ut ecclesiam alterius presbyteri subripiat: sciat se pro hac rapina & sæva cupiditate aut gradum amissurum, aut in carceris ærumna longo tempore pœnitentiam * agendi detinendum.

XVII.

Si parvulus ægrotans ad quemlibet presbyterum baptismi gratia de cujuslibet parochia allatus fuerit, ei baptismi sacramentum nullo modo negetur. Si quis hoc munus petenti concedere detrectaverit, & ille parvulus absque baptismatis gratia mortuus fuerit: noverit se ille qui eum non baptizaverit, pro ejus anima rationem redditurum.

XVIII.

Nullus sacerdos seu laicus præsumat calicem, aut patinam, aut quælibet vasa sacra, & divino cultui mancipata, ad alios usus retorquere. Nam quicumque de calice sacrato aliud bibit præter Christi sanguinem qui in sacramento accipitur, & patinam ad aliud officium habet quam ad altaris ministerium: deterrendus est exemplo Baltassar, qui dum vasa Domini in usus communes assumpsit, vitam pariter cum regno amisit.

XIX.

Si quis ex presbyteris voluerit nepotem suum, aut aliquem consanguineum, ad scholam mittere in ecclesiis quæ nobis concessæ sunt ad regendum, ei licentiam id faciendi concedimus.

XX.

Presbyteri per villas & vicos scholas habeant: & si quislibet fidelium suos parvulos ad discendas litteras eis commendare vult, eos suscipere, & docere non renuant; sed cum summa caritate eos doceant, attendentes illud quod scriptum est: *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti: & qui ad justitiam erudiunt multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Cum ergo eos docent, nihil ab eis precii pro hac re exigant, nec aliquid ab eis accipiant: excepto quod eis parentes ex caritatis studio sua voluntate largientur. Dan. 12.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI .....

XXI.

Cum ergo omnium sacrarum scripturarum paginæ, instrumentis bonorum operum refertæ sint, & per sanctarum scripturarum campos possint inveniri arma quibus vitia comprimantur, & virtutes nutriantur: placuit tamen nobis huic nostro capitulario inserere sententiam cujusdam patris de instrumentis bonorum operum, in qua magna brevitate, quid agi, quid vetari debeat, continetur. In primis Dominum Deum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute: deinde proximum suum tamquam seipsum: deinde non occidere, non adulterari, non facere furtum, non concupiscere rem proximi, non falsum testimonium dicere, honorare omnes homines, & quod sibi quis fieri ab alio non vult, alii ne faciat: abnegare semetipsum sibi, ut sequatur Christum, corpus castigare, delicias non amplecti, jejunium amare, pauperes recreare, nudum vestire, infirmum visitare, mortuum sepelire, in tribulatione oppresso subvenire, dolentem consolari, a sæculi astibus se facere alienum, nihil amori Christi præponere, iram non perficere, iracundiæ tempus non reservare, dolum in corde non retinere, pacem falsam non dare, caritatem non derelinquere, non jurare, ne forte fiat perjurium, veritatem ex corde & ore proferre, & malum pro malo non reddere, injuriam non facere, sed sibi & factam patienter sufferre, inimicos diligere, maledicentibus sibi non remaledicere, sed magis benedicere, persecutionem propter justitiam sustinere: non esse superbum, non vinolentum, non somnolentum, non multum edacem, non pigrum, non murmurantem, non detractorem: spem suam Domino committere, bonum aliquid in se cum viderit, Domino applicet, non sibi; malum vero semper a se factum sciat, & sibi reputet: diem judicii timere, gehennam expavescere, vitam æternam omni concupiscentia spirituali desiderare, mortem quotidie ante oculos suspectam habere, actus vitæ suæ omni hora custodire, in omni loco Deum se respicere pro certo scire, cogitationes malas cordi suo advenientes mox ad Christum allidere, & seniori spirituali patefacere. Os suum a malo vel pravo eloquio custodire, multum loqui non amare, verba vana aut risui apta non loqui, risum multum, aut excessum non amare, lectiones sanctas libenter audire, orationi frequenter incumbere, mala sua præterita cum lacrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri, de ipsis malis de cætero emendare, desideria carnis non perficere, voluntatem propriam odisse, præceptis sacerdotis & præceptoris in omnibus obedire, etiamsi ipse aliter, quod absit, agat, memorans illa dominica præcepta, in quibus habetur: *Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt nolite facere:* non velle dici sanctum, antequam sit, sed prius mereri sanctus esse, quod verius dicatur: præcepta Dei factis quotidie adimplere, castitatem amare, nullum odisse, zelum & invidiam non habere, contentionem non amare, elationem fugere, seniores venerari, juniores diligere, in Christi amore pro inimicis orare, cum discordantibus ante solis occasum in pacem redire, & de Dei misericordia numquam desperare. Ecce hæc sunt instrumenta artis spiritualis, quæ cum fuerint a nobis die noctuque incessabiliter adimpleta, & in die judicii reconsignata, merces nobis a Domino recompensabitur, quam ipse promisit: *Quam oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quam præparavit Deus his qui diligunt eum.*

Præcepta plurima.

Matth. 22.

1. Cor. 2.

ANNO CHRISTI .....

XXII.

Commonendi sunt fideles, ut generaliter omnes a minimo usque ad maximum orationem dominicam & symbolum discant: & dicendum eis quod in his duabus sententiis omne fidei Christianæ fundamentum incumbit. Et nisi quis has duas sententias memoriter tenuerit, & ex toto corde crediderit, & in oratione sæpissime frequentaverit, catholicus esse non poterit. Constitutum namque est, ut nullus chrismetur, neque baptizetur, neque a lavacro fontis alium suscipiat, neque coram episcopo ad confirmandum quemlibet teneat, nisi symbolum & orationem dominicam memoriter tenuerit: exceptis his, quos ad loquendum ætas minime perduxit.

XXIII.

Dicendum illis, ut singulis diebus, qui amplius non potest, saltem duabus vicibus oret, mane scilicet & vespere, dicens symbolum, sive orationem dominicam: *Qui plasmasti me, miserere mei*, vel etiam, *Deus propitius esto mihi peccatori.* Et Domino gratias agens pro quotidianæ vitæ commeatibus, & quia se ad imaginem suam creare dignatus sit, & a * peccatoribus segregare. His actis, & solo Deo creatore suo adorato, sanctos invocet, ut pro se intercedere ad majestatem divinam dignentur. Hæc facient quibus basilicæ locus prope est in basilica. Qui vero in itinere, aut pro qualibet occasione in silvis aut in agris est: ubicumque eum hora matutina vel vespertina invenerit, sic faciat, sciens Deum ubique præsentem esse, dicente psalmista: *In omni loco dominationis ejus.* Et: *Si ascendero in cælum tu ibi es*, &c.

Luc. 18.

* *lege* peccatoribus

Psal 102. Psal. 138.

XXIV.

Dies vero Dominica, quia in eo Deus lucem condidit, in eo mannam eremo pluit, in eo redemptor humani generis sponte pro salute nostra mortuus resurrexit, in eo Spiritum sanctum super discipulos infudit, tanta esse debet observantia: ut præter orationes, & missarum solennia, & ea quæ ad vescendum pertinent, nihil aliud fiat. Nam & si necessitas fuerit navigandi, sive iter agendi, licentia datur: ita dumtaxat, ut ex occasione missæ & orationes non prætermittantur. Conveniendum est sabbato die cum luminaribus cuilibet Christiano ad ecclesiam: conveniendum est ad vigilias, sive ad matutinæ officium: concurrendum est etiam cum oblationibus ad missarum solennia. Et dum ad ecclesiam convenitur, nulla causa dici debet vel audiri, nulla jurgia sunt habenda, sed tantummodo Deo vacandum est in celebratione videlicet sacrorum officiorum, exhibitione eleemosynarum; & in Dei laudibus cum amicis, & proximis, & peregrinis spiritualiter epulandum.

XXV.

Admonendi sunt, ut hospitalitatem diligant, & ut nulli hospitium præbere detrectent: & si cui forte hospitium præstiterint, nullam ab eo mercedem accipiant, nisi forte ille qui recipitur sponte sua aliquid det: dicendumque illis qualiter multi per hospitalitatis officium Deo placuerunt, dicente apostolo: *Per hanc enim placuerunt quidam Deo, angelis hospitio susceptis.* Et iterum: *Hospitales invicem sine murmuratione* Et ipse Dominus dicturus est in judicio: *Hospes eram, & collegistis me.* Sciant sane quicumque hospitalitatem amant, Christum se in hospitibus recipere. Nam ille modus hospitalitatis non solum inhumanus, sed etiam crudelis est, quo numquam hospes in domum ante recipitur, nisi prius dandi hospitii merces

1. Pet. 1.

1. Petr. 4.

Matth 25.

comp en-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI

pensetur; & quod Deus agere jussit pro perceptione regni cælestis, pro acquisitione terrenarum rerum agatur.

XXVI.

Prædicandum est etiam, ut perjurium fideles caveant, & ab hoc summopere abstineant: scientes hoc grande scelus esse, & in lege & prophetis sive euangelio prohibitum. Audivimus enim quosdam parvipendere hoc scelus, & levem quodammodo perjuris pœnitentiæ modum imponere: qui nosse debent talem perjuro pœnitentiam imponere debere, qualem & de adulterio, & de fornicatione, de homicidio, & de cæteris criminalibus vitiis. Si quis vero perpetrato perjurio, aut quolibet criminali peccato, timens pœnitentiæ longam ærumnam, ad confessionem venire noluerit: ab ecclesia repellendus est, sive a communione & consortio fidelium, ut nullus cum eo comedat neque bibat, neque oret, neque eum in sua domo recipiat.

XXVII.

Dicendum est eis, ut a falso etiam testimonio se abstineant: scientes & hoc gravissimum scelus esse, & ab ipso Domino in monte Sinai prohibitum, dicente ipso Domino: *Non falsum testimonium dixeris*: sive: *Testis falsus non erit impunitus.* Sciat se etiam quisquis hoc perpetravit, aut tali pœnitentia purgandum, ut superius dictum est de perjurio, aut tali damnatione aut excommunicatione damnandum, sicut superius insertum est. Dicendumque illis est, quod summa stultitia est, si quis pro cupiditate argenti & auri, aut vestimentorum, aut cujuslibet rei, aut; quod creberrime contingere solet, propter ebrietatem, in tam grande scelus voluerit corruere; ut aut septem annis in arcta ærumna sit, aut ab ecclesia repellendus, dicente Domino: *Quid prodest homini, si lucretur totum mundum, & animæ suæ detrimentum faciat*: quippe, pe, cum aliis videatur pius existere, sibimet crudelis existat.

Exod. 20. *Prou.* 17. *Marc.* 8.

XXVIII.

Hortamur vos paratos esse ad docendas plebes. Qui scripturas scit, prædicet scripturas; qui vero nescit, saltem hoc quod notissimum est plebibus dicat; ut declinent a malo, & faciant bonum; inquirant pacem, sequantur eam: quia oculi Domini super justos, & aures ejus in preces eorum: vultus autem Domini super facientes malum, ut perdat de terra memoriam eorum. Nullus ergo se excusare poterit, quod non habeat linguam, unde possit aliquem ædificare. Mox enim ut quemlibet errantem viderit, prout potest, & valet, aut arguendo, aut obsecrando, aut increpando, ab errore retrahat, & ad peragendum bonum opus hortetur. Cum vero, Domino opitulante, ad synodum in unum convenerimus, sciat nobis unusquisque dicere quantum, Domino adjuvante, laboraverit, aut quem fructum acquisierit: & si quis forte nostro indiget adjutorio, nos cum caritate nihilo minus ei pro viribus adjutorium ferre differemus.

XXIX.

Admonere debetis fideles, ut assiduitatem & studium habeant orandi. Ipse autem orandi modus talis esse debet: ut primo, dicto symbolo, quasi fidei suæ recensito fundamento, dicat quisquis est tribus vicibus: *Qui plasmasti me, miserere mei*; & tribus vicibus: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Et compleat orationem dominicam. Si ergo locus aut tempus exierit, deprecetur sanctos apostolos, sive martyres, ut pro eo intercedant: & ar-

Luc. 18.

ANNO CHRISTI

mata fronte signo crucis, elevatis cum corde manibus & oculis, Deo gratias agat. Si vero tempus ad hæc omnia peragenda minus sufficiens est, sufficiat tantum, *Qui plasmasti me, miserere mei*; Et, *Deus propitius esto mihi peccatori*: & oratio dominica tantum, cum gemitu & contritione cordis.

Ibidem.

XXX.

Omni enim die Deo in oratione nostra, aut semel, aut bis, aut quando amplius possimus, confiteri debemus peccata nostra, dicente Propheta: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injustitias meas non abscondi. Dixi: Confitebor adversum me injustitias meas, Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.* Facta etenim confessione cum gemitu & & lacrymis Domino in oratione, recitandus est psalmus quinquagesimus, sive vigesimusquartus, sive vigesimusquintus, atque alii ad rem pertinentes, & sic complenda est oratio: quia confessio, quam sacerdotibus facimus, hoc nobis adminiculum affert, qui accepto ab eis salutari consilio, saluberrimis pœnitentiæ observationibus, sive munitiis, peccatorum maculas diluimus. Confessio vero, quam Deo soli facimus, in hoc juvat, quia quanto nos memores sumus peccatorum nostrorum, tanto horum Dominus obliviscitur: & e contrario, quanto nos horum obliviscimur, tanto Dominus reminiscitur, dicente eo per prophetam: *Et peccatorum tuorum non meminero.* Tu autem memor esto, quod Dauid propheta fecisse testatur, cum dicit: *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum coram me est semper.*

Psal. 31. *Ezech.* 33. *Psal.* 50.

XXXI.

Confessiones dandæ sunt de omnibus peccatis, quæ sive in opere, sive in cogitatione perpetrantur. Octo sunt principalia vitia, sine quibus vix ullus inveniri potest. Est enim gastrimargia, hoc est, ventris ingluvies; secundum, fornicatio; tertium, acedia, sive tristitia; quartum, auaritia; quintum, vana gloria; sextum, invidia; septimum, ira; octavum, superbia. Quando ergo quis ad confessionem venit, diligenter debet inquiri, quomodo aut qua occasione peccatum perpetraverit quod peregisse confitetur: & juxta modum facti debet ei pœnitentia indicari. Debet ei persuaderi ut de perversis cogitationibus faciat confessionem, & nominatim debet ei sacerdos unumquodque vitium dicere, & suam de eo confessionem accipere.

Octo peccata principalia.

XXXII.

Esurientes satiandi sunt, sitientes potandi, nudi operiendi, infirmi & qui in carcere sunt, visitandi, & hospites colligendi, dicente Domino: *Esurivi enim, & dedistis mihi manducare*, &c. Nam hæc omnia, & in se quisque debet specialiter agere, & in aliis temporaliter adimplere: quia pene nihil possunt hæc omnia proficere ad vitam æternam capessendam, si luxuriose, superbe, invide, &, ne singula replicem, si vitiose & inordinate quis vivat, & cæteris bonis operibus non vacet. Qui ergo videt se Christum non habere, qui dixit, *Ego sum panis vivus qui de cælo descendi*, & caritatem quæ est pastus animæ non habet, esurit quidem: sed si semper bona opera Christi adjungit, & caritatis se dulcedine replet, esurientem omnino semper pavit. Qui se videt doctrina Spiritus sancti, & scripturarum sanctarum fluentis carere, sitiens est: sed si se fluentis verbi Dei irriget, & mentem suam spiritualis poculi ducedine inebriet, iste se sitientem potavit. Qui induit se justitia sive cæteris virtutibus, nudum se procul dubio

Matth. 25. *Ioan.* 6.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI

veſtit, ſi in lecto vitiorum ſuorum jacet, & morbo iniquitatis ſuæ laborat, & funibus peccatorum ſuorum conſtrictus eſt, & vitiorum obſitus pariete, & in tenebris iniquitatis ſuæ eſt, infirmus quidem eſt: ſed ſi de lecto vitiorum per confeſſionem egreditur, & per pœnitentiæ lamenta vinculis peccatorum abſolvitur, & ad lucem bonorum operum egreditur, infirmum & in carcere poſitum ſe procul dubio viſitat. Sin hujus vitæ via videt ſe laborare, & vitiorum procella quaſi quadam aeris intemperie inquietari, & receptaculum bonorum operum non habere, ſciat ſe in itinere poſitum hoſpitio egere. At ſi ſe ad virtutum domum deducat, & ſeſe in earum tutamine receptet, hoſpitem quidem ſuſcepit. Quæ omnia ſibi ſpiritualiter exhibet, Chriſtum in ſe, cujus ipſe membrum eſt, paſcit, potat, veſtit, viſitat ac ſuſcipit.

XXXIII.

Admonendi ſunt fideles ſanctæ Dei eccleſiæ, ut filios ſuos, & filias ſuas edoceant parentibus obedientiam exhibere, dicente Domino: *Fili, honorifica patrem tuum.* Nam & ipſi parentes erga filios ſuos ac filias modeſte debent agere, dicente apoſtolo: *Et vos parentes, nolite ad iracundiam provocare filios veſtros.* Et hoc dicendum eſt eis, ut ſi illi genitali affectu parcere velint injuriis filiorum, non has impune Dominus ſinit, niſi forte digna pœnitentia exhibeatur: & quia levius eſt filiis parentum quælibet flagella ſuſcipere, quam Dei iram incurrere.

Exod. 20.

Epheſ. 6.

XXXIV.

Admonendus eſt populus, quod hæc ſit vera caritas, quæ Deum diligit pluſquam ſe, & proximum tamquam ſe: quæ nihil vult alii facere, niſi quod ſibi vult fieri; & plura quæ recenſere longum eſt. Nam quicumque in potu, & cibo, & dandis atque accipiendis rebus caritatem putant, non mediocriter errant, dicente apoſtolo: *Regnum Dei non eſt cibus & potus.* Nam & ipſa quando cum caritate fiunt, bona ſunt, & inter virtutes computanda ſunt.

Rom. 14

XXXV.

Admonendi ſunt qui negotiis ac mercationibus rerum invigilant, ut non plus terrena lucra quam vitam cupiant ſempiternam. Nam qui plus de rebus terrenis quam de animæ ſuæ ſalute cogitat, valde a via veritatis aberrat, & juxta quemdam ſapientem, in via ſua perdidit intima ſui. Sequendus eſt in hac parte, ſicut in cæteris, apoſtolicus ſermo, qui ait: *Et ne quis ſupergrediatur, neque circumveniat in negotio proximum ſuum: vindex eſt enim Deus de his omnibus.* Sicut enim ab his qui labore agrorum, & cæteris laboribus, victum atque veſtimentum quærunt, & neceſſaria uſibus humanis acquirere inhiantes inſtant, decimæ & eleemoſynæ dandæ ſunt, ita his quoque qui pro neceſſitatibus ſuis negotiis inſiſtunt faciendum eſt. Vnicuique enim homini Deus dedit artem qua paſcitur: & unuſquiſque de arte ſua, de qua corporis neceſſaria ſubſidia habet, animæ quoque, quod magis neceſſarium eſt, ſubſidium adminiſtrare debet.

1. Theſſ. 4.

XXXVI.

Hebdomada prima ante initium quadrageſimæ confeſſiones ſacerdotibus dandæ ſunt, pœnitentia accipienda, diſcordantes reconciliandi, & omnia jurgia ſedanda, & dimittere debent debita invicem de cordibus ſuis, ut liberius dicant: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris*: & ſic ingredientes in beatæ quadrageſimæ tempus, mundis & purificatis mentibus ad ſanctum paſcha procedant, & per pœnitentiam ſe renovent, quæ eſt ſecundus baptiſmus. Sicut enim baptiſmus peccata, ita & pœnitentia purgat: at qui poſt baptiſmum peccat, denuo non poteſt baptizari. Hoc medicamentum a Domino pœnitentiæ datum eſt, ut per eam vice baptiſmi peccata poſt baptiſmum diluantur. Septem enim modis peccata dimitti ſcripturæ ſanctæ demonſtrant. Primo enim in baptiſmate, quod propter remiſſionem peccatorum datum eſt. Secundo, per martyrium, juxta illud quod ait pſalmiſta: *Beatus cui non imputavit Dominus peccatum*: quia juxta ejuſdem Dauid ſententiam, remittuntur peccata per baptiſmum, teguntur per pœnitentiam, non imputantur per martyrium. Tertio, per eleemoſynam, juxta Danielem, qui profano Nabuchodonoſor ait: *Peccata tua eleemoſynis redime in miſericordiis pauperum.* Et illud: *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna extinguit peccata.* Et Dominus in euangelio: *Verumtamen date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.* Quarto, ſi remittat quis peccanti in ſe peccata ſua, juxta illud: *Dimittite & dimittetur vobis. Date, & dabitur vobis.* Et illud: *Sic & Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra, ſi remiſeritis unicuique de cordibus veſtris.* Quinto, ſi per prædicationem ſuam quis, & bonorum operum exercitium, alios ab errore ſuo convertat, juxta illud quod ait apoſtolus: *Quoniam ſi converti fecerit quis peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus a morte, & cooperiet multitudinem peccatorum.* Sexto, per caritatem, juxta illud: *Caritas Dei cooperiet multitudinem peccatorum per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.* Septimo per pœnitentiam, juxta quod ait Dauid: *Converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina.*

Peccata ſeptempliciter dimittuntur.

Matth. 6.

Daniel. 4. *Eccleſ.* 3. *Luc.* 11. *Idem* 6. *Marc.* 11. *Iacob.* 5. 1. *Petr.* 4. *Pſal.* 31.

XXXVII.

Ipſa autem quadrageſima cum ſumma obſervatione cuſtodiri debet, ut jejunium in ea, præter dominicos, qui abſtinentiæ ſubtracti ſunt, nullatenus reſolvatur: quia ipſi dies, decimæ ſunt anni noſtri, quos cum omni religione & ſanctitate tranſire debemus. Nulla enim in his occaſio ſit reſolvendi jejunii: quia alio tempore ſolet jejunium caritatis cauſa diſſolvi, iſto vero nullatenus debet: quia alio tempore jejunare, in voluntate & arbitrio cujuſlibet poſitum eſt, in hoc vero non jejunare, præceptum Dei tranſcendere eſt: & in alio tempore jejunare, præmium abſtinentiæ acquirere eſt, in hoc vero, præter infirmos aut parvulos, quiſquis non jejunat, pœnam ſibi acquiret: quia eoſdem dies Dominus per Moyſen, & per Eliam, & per ſemetipſum ſacro jejunio conſecravit.

Pſal. 31.

XXXVIII.

Diebus vero jejunii eleemoſyna facienda eſt, & cibum ſive potum, quo quiſque uti debuit ſi non jejunaret, pauperibus eroget: quia jejunare, & cibos prandii ad cœnam reſervare, non mercedis, ſed ciborum eſt incrementum.

XXXIX.

Solent plures qui ſe jejunare putant, mox ut ſignum audierint, ad horam nonam manducare: qui nullatenus jejunare credendi ſunt, ſi manducaverint, antequam veſpertinum celebrerur officium. Concurrendum eſt enim ad miſſas, & auditis miſſarum ſolennibus, ſive veſpertinis officiis, largitis eleemoſynis, ad cibum accedendum eſt. Si vero aliquis neceſſitate conſtrictus fuerit, ut ad miſſam

Digitized by Google

Missam convenire non valeat, æstimata vespertina hora, completa oratione sua, jejunium absolvere debet.

XL.

Abstinentia vero in his diebus pene omnium deliciarum esse debet, & sobrie & caste vivendum. Qui vero ovis, caseo, piscibus, vino abstinere potest, magnæ virtutis est: qui autem his, aut infirmitate interveniente, aut quolibet opere, abstinenere non potest, utatur tantum, ut jejunium usque ad vesperam solemniter celebret; & vinum non ad ebrietatem, sed ad refectionem corporis sui sumat.

Vinum in jejuniis prohibitum, non lac & ova.

A caseo vero, lacte, butyro & ovis abstinere & jejunare dementissimum est, & ab omni ratione semotum. Vinum enim pro ebrietate & luxuria prohibitum est, non lac & ova: non enim ait apostolus, Nolite comedere lac & ova, sed, *Nolite inebriari vino, in quo est luxuria.*

Eccles. 5.

XLI.

Singulis diebus dominicis in quadragesima, præter hos qui excommunicati sunt, sacramenta corporis & sanguinis Christi sumenda sunt. Et in cœna domini, vigilia paschæ, & in die resurrectionis domini, penitus ab omnibus hominibus communicandum est. Et ipsi dies paschalis hebdomadæ omnes æquali religione colendi sunt.

XLII.

In his jejuniorum diebus nullæ lites, nullæ contentiones esse debent, sed in Dei laudibus, & in opere necessario persistendum. Arguit enim eos qui contentiones & lites quadragesimæ tempore construunt, & qui debita a debitoribus exigunt, dominus per prophetam dicens: *Ecce in die jejunii vestri inveniuntur voluntates vestræ, & omnes debitores vestros repetitis: ecce ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impie.*

Isaiæ 58.

XLIII.

Abstinendum est enim in his sacratissimis diebus a conjugibus, & caste & pie vivendum, & sanctificato corde & corpore isti sancti dies transigantur, & sic perveniatur ad diem sanctum paschæ: quia pene nihil valet jejunium quod conjugali macula vel opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ, eleemosynæ non commendant.

XLIV.

Admonendus est populus ut ad sacrosanctum sacramentum corporis & sanguinis domini nequaquam indifferenter accedat, nec ab hoc minime abstineat: sed cum omni diligentia atque prudentia eligat tempus, quando aliquamdiu ab opere conjugali abstineat, & vitiis se purget, virtutibus exornet, eleemosynis & orationibus insistat, & sic ad tantum sacramentum accedat. Quia sicut periculosum est, impurum quemque ad tantum sacramentum accedere: ita etiam periculosum est ab hoc prolixo tempore abstinere, sola ratione eorum qui excommunicati, non quando eis libet, sed certis temporibus communicant, & religiosis quibusque sancte viventibus, qui pene omni die id faciunt.

XLV.

Vt & missæ quæ per dies dominicos peculiares a sacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut per eas populus a publicis missarum solemnibus, quæ hora tertia canonice fiunt, abstrahatur. Quia pessimus usus est apud quosdam, qui in diebus dominicis, sive in quibuslibet festivitatibus, mox missam celebrare etiam pro defunctis si audierit, abscedit, & per totum diem a primo mane ebrietati & comessationi potius quam Deo deservit: admonendus est populus, ut ante publicum peractum officium ad cibum non accedant, & omnes ad publicam sanctam matrem ecclesiam missarum solemnia & prædicationem audituri conveniant; & sacerdotes per oratoria nequaquam missas nisi tam caute ante secundam horam celebrent, ut populus a publicis solemnibus non abstrahatur. Sed diversi sacerdotes, qui in circuitu urbis, aut in eadem urbe sunt, sive populus, ut prædiximus, in unum ad publicam missarum celebrationem convenient, exceptis Deo sacratis feminis, quibus mos est ad publicum non egredi, sed claustris monasterii contineri.

LEGES ECCLESIASTICÆ SANCTI EDVVARDI REGIS & confessoris e sæcularibus suis depromptæ.

ANNO CHRISTI .....

TITVLI LEGVM ECCLESIASTICARVM.

I. *De clericis & possessionibus eorum.*
II. *De temporibus & diebus pacis regis.*
III. *De justitia sanctæ ecclesiæ.*
IV. *De universis tenentibus de ecclesia.*
V. *De reis ad ecclesiam fugientibus.*
VI. *De fractione pacis ecclesiæ.*
VII. *De decimis ecclesiæ reddendis, de ovibus & porcellis.*
VIII. *De apibus, & aliis multis minutis decimis.*
IX. *De his qui ad judicium ferri vel aquæ judicati sunt per justitiam regis.*
X. *De denario sancti Petri, qusd Anglice dicitur Romescot.*
XI. *Quid sit danegeldum, & qua occasione sit constitutum.*
XII. *De multimoda pace regis,* &c. *Item de manbota archiepiscopi, episcopi,* &c.
XIII. *De thesauris in terra absconditis & inventis.*
XIV. *Quid sit regis officium, & de Carolo & Pippino* fratre ejus exemplum.*
XV. *De baronibus qui suas habent curias & consuetudines.*
XVI. *De sacha.*
XVII. *De soca.*
XVIII. *De hol.*
XIX. *De theam.*
XX. *De infangthefe.*
XXI. *De Judæis.*
XXII. *Decretum regis de usurariis.*

* leg. filio

INCIPIVNT LEGES SANCTI EDVVARDI regis quas in Anglia tenuit, quas VVilielmus heres & cognatus suus postea confirmavit.

PRÆFATIO.

POST acquisitionem Angliæ VVilielmus rex quarto anno regni sui, consilio baronum suorum, fecit submoneri per universos Angliæ consulatus, Anglos nobiles, sapientes, & sua lege eruditos, ut eorum leges, & jura, & consuetudines ab ipsis audiret. Electi igitur de singulis totius patriæ comitatibus viri duodecim, jurejurando primum coram rege confirmaverunt, ut quoad possent recto tramite incedentes, nec ad dextram nec ad sinistram divertentes, legum suarum & consuetudinum sancita patefacerent, nihil prætermittentes, nihil addentes, nihil prævaricando mutantes. A legibus igitur sanctæ matris ecclesiæ sumentes exordium, quoniam per eam rex & regnum, so-

Digitized by Google

lidum ſubſiſtendi habent fundamentum, leges, libertates, & pacem ipſius concionati ſunt, dicentes:

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

Omnis clericus, & etiam ſcholaris, & omnes eorum res & poſſeſſiones, ubicumque fuerint, pacem Dei & ſanctæ eccleſiæ habeant.

II.

Ab adventu domini uſque ad octavas epiphaniæ pax Dei & ſanctæ eccleſiæ per omne regnum. Similiter a ſeptuageſima uſque ad octavas paſchæ. Item ab aſcenſione domini uſque ad octavas pentecoſtes. Item omnibus diebus quatuor temporum. Item omnibus ſabbatis ab hora nona, & tota die ſequenti, uſque ad diem Lunæ. Item vigiliis ſanctæ Mariæ, ſancti Michaelis, ſancti Ioannis Baptiſtæ, apoſtolorum omnium, & ſanctorum quorum ſolemnitates a ſacerdotibus dominicis annuntiantur diebus, & omnium ſanctorum in Kalendis Novembris: ſemper ab hora nona vigiliarum, & ſubſequente ſolemnitate. Item in parochiis, in quibus dedicationis dies obſervatur. Item in parochiis eccleſiarum, ubi propria feſtivitas ſancti celebratur. Et ſi quis devote ad celebrationem ſancti adveniat, pacem habeat eundo, & ſubſiſtendo, & redeundo. Item omnibus Chriſtianis ad eccleſiam cauſa orationis euntibus pax in eundo & redeundo ſit eis. Similiter ad dedicationes, ad ſynodos, ad capitula venientibus, ſive ſubmoniti ſint, ſive per ſe quid agendum habuerint, ſit ſumma pax. Etiam ſi excommunicatus aliquis abſolvendi cauſa ad epiſcopum confugerit, abſolutus, eundo & redeundo pacem Dei & ſanctæ eccleſiæ habeat. Quod ſi aliquis ei forisfecerit, epiſcopus inde juſtitiam faciat. Verumtamen ſi quis arrogans pro epiſcopi juſtitia emendare noluerit, epiſcopus regi notum faciat. Rex autem conſtringat malefactorem, ut emendet cui forisfecerit, ſcilicet primum epiſcopo, deinde ſibi: & ſic erunt duo gladii, & gladius gladium juvabit.

III.

Vbicumque regis juſtitia, vel cujuſcumque ſit, placita tenuerit, ſi miſſus epiſcopi veniens illuc apparuerit cauſam ſanctæ eccleſiæ, ipſa primitus terminetur. Iuſtum eſt enim ut ubique Deus præ cæteris honoretur.

IV.

Quicumque de eccleſia aliquid tenuerit, vel in fundo eccleſiæ manſionem habuerit, extra curiam eccleſiaſticam coactus non placitabit, quamvis forisfecerit: niſi, quod abſit, in curia eccleſiaſtica rectum defecerit.

V.

Vbicumque reus vel noxius ad eccleſiam, præſidii cauſa confugerit: ex quo atrium eccleſiæ tenuerit, a nemine inſequente nullatenus apprehendatur, niſi per pontificem vel miniſtros ejus. Quod ſi fugiendo, domum ſacerdotis, vel curiam ejus intravit: eamdem ſecuritatem & pacem habeat, quam & apud eccleſiam: dum tamen domus ſacerdotis & curia ejus, in fundo eccleſiæ conſiſtant. Hic ſi latro vel raptor eſt, quod male cepit, ſi ad manum eſt, reddat: & ſi illud penitus extirpaverit, & de ſuo proprio unde reddat habuerit, in integrum ei cui damnum intulit reſtituat. Quod ſi more ſolito latro taliter egerit, & forte fortuito ad eccleſiam & ſacerdotum domos frequenter evaſerit: ablatione reſtituta, provinciam forisjuret, nec redeat: & ſi forte reditum fecerit, nullus eum hoſpitari præſumat, niſi a rege data licentia.

VI.

Si quis vero ſanctæ pacem eccleſiæ violenter infregerit, epiſcoporum eſt juſtitia. Quod ſi nocens ſententiam eorum diffugiendo vel arroganter contemnendo deſpexerit, clamor de eo deferatur ad regem poſt quadraginta dies: & regis juſtitia mittet eum per vadimonium, & plegios, ſi habere poterit, uſque dum Deo primitus, regi & eccleſiæ poſtea ſatisfaciat. Qui ſi infra triginta & unum dies, ſive per amicos aut notos, ſive per juſtitiam regis inveniri non poterit, utlagabit eum rex verbo oris ſui. Si vero poſtea repertus fuerit, & retineri poſſit, vivus reddetur, vel caput ejus, ſi ſe defenderit: lupinum enim gerit caput a die utlagationis ſuæ, quod Anglice *VVulfesheofod* dicitur. Et hæc eſt lex communis & generalis de omnibus utlagatis.

VII.

De omni annona, decima garba Deo debita eſt, & ideo reddenda. Et ſi quis gregem equarum habuerit, pullum reddat decimum; qui unam tantum vel duas habuerit, de ſingulis pullis ſingulos denarios. Similiter qui vaccas plures habuerit, decimum vitulum; qui unam vel duas, de vitulis ſingulis obolos ſingulos. Et qui caſeum fecerit, det Deo decimum; ſi vero non fecerit, lac decimo die. Similiter agnum decimum, vellus decimum, caſeum decimum, butyrum decimum, porcellum decimum.

VIII.

De apibus vero ſimiliter decima commodi, quin etiam de boſco, de prato, de aquis, & molendinis, parchis, vivariis, piſcariis, virgultis, hortis, & negotiationibus, & omnibus rebus quas dederit dominus, decima pars ei reddenda eſt, qui novem partes ſimul cum decima largitur. Qui eam detinuerit, per juſtitiam epiſcopi & regis, ſi neceſſe fuerit, ad redditionem arguatur. Hæc enim beatus Auguſtinus prædicavit & docuit: & hæc conceſſa ſunt a rege, & baronibus, & populo. Sed poſtea inſtinctu diaboli multi eam detinuerunt, & ſacerdotes locupletes negligentes non curabant inire laborem ad perſequendas eas, eo quod ſufficienter habebant ſuæ neceſſaria vitæ. Multis enim in locis modo ſunt tres vel quatuor eccleſiæ, ubi tunc temporis una tantum erat, & ſic cœperunt minui.

IX.

Die illo quo judicium fieri debet, veniat illuc miniſter epiſcopi cum clericis ſuis, & ſimiliter juſtitia regis cum legalibus hominibus provinciæ illius, qui videant & audiant, ut æque omnia fiant: & quos dominus per miſericordiam ſuam, non per merita ſalvare voluerit, quieti ſint & libere recedant: & quos iniquitas culpæ, non dominus damnaverit, juſtitia regis de ipſis juſtitiam faciat. Barones vero qui ſuam habent curiam de ſuis hominibus, videant ut ſic de eis agant: quatenus erga Deum reatum non incurrant, & regem non offendant. Et ſi placitum de hominibus aliorum baronum oritur in curiis ſuis, adſit ad placitum regis juſtitia, quoniam abſque ea placitum finiri non licet. Si qui barones judicia non habent, in Hundredo, ubi placitum habitum fuerit, ad propinquiorem eccleſiam, ubi judicium regis erit, determinandum eſt, ſalvo jure baronum illorum.

X.

Omnis qui habuerit triginta denariatus vivæ pecuniæ

Digitized by Google

pecuniæ in domo ſua, de ſuo proprio, Anglorum lege, dabit denarium ſancti Petri; & lege Danorum, dimidiam marcam. Iſte vero denarius debet ſubmoneri in ſolemnitate apoſtolorum Petri & Pauli, & colligi ad feſtivitatem quæ dicitur, Ad vincula, ita ut ultra illum diem non detineatur. Si quiſpiam detinuerit, ad juſtitiam regis clamor deferatur, quoniam denarius hic eleemoſyna regis eſt: juſtitia vero faciat denarium reddere, & forisfacturam epiſcopi & regis. Quod ſi quis plures domos habuerit, de illa ubi reſidens fuerit in feſto apoſtolorum Petri & Pauli denarium reddat.

XI.

Videtur hoc caput additum eſſe tempore Henrici II.

Danegeldi redditio propter piratas primitus ſtatuta eſt: patriam enim infeſtantes, vaſtationi ejus pro poſſe ſuo inſiſtebant. Ad eorum quidem inſolentiam reprimendam, ſtatutum eſt danegeldum annuatim reddi, ſcilicet duodecim denarios de unaquaque hida totius patriæ, ad conducendos eos qui piratarum irruptioni reſiſtendo obviarent. De hoc quoque danegeldo libera & quieta erat omnis eccleſia, & etiam omnis terra quæ in proprio dominio eccleſiæ erat, ubicumque jacebat, nihil prorſus in hac tali redditione perſolvens: quia magis in eccleſiæ confidebant orationibus, quam in armorum defenſionibus. Hanc itaque tenuit Anglorum eccleſia libertatem uſque ad tempora VVilielmi regis junioris, qui Rufus vocabatur: donec eodem a baronibus Angliæ auxilium requirente, ad Nortmanniam retinendam de Robetto fratre ſuo, cognomento Curtehoſe, Ieruſalem proficiſcente, conceſſum eſt ei, non lege ſtatutum tamen, neque firmatum, ſed hac neceſſitatis cauſa, ex unaquaque hida ſibi dari quatuor ſolidos, eccleſia non excepta. Dum vero collectio cenſus fieret, proclamabat ſancta eccleſia, ſuam repoſcens libertatem: ſed nihil profecit.

Eccleſia libera fuit a danegeldo uſque ad tempus VVilielmi Rufi.

XII.

Pax regis multiplex eſt. Illa enim data manu ſua, quam Angli vocant *cynninger honde ſealde grith*: alia, die quo primum coronatus eſt, quæ dies tenet octo: in natali domini, dies octo: in paſchate, dies octo: in pentecoſte, dies octo, *&c. Infra.* Mambote vero (id eſt compenſatio domino perſolvenda pro homine ſuo occiſo) Anglorum lege, regi, & archiepiſcopo, tres marcas de hominibus eorum propriis: ſed epiſcopo ejuſdem comitatus, & conſuli, & dapifero regis, viginti ſolidos, baronibus autem aliis, decem ſolidos, *&c.*

XIII.

Theſauri de terra regis ſunt, niſi in eccleſia vel in cœmeterio inveniantur. Et licet ibi inveniatur, aurum regis eſt, & medietas argenti: & medietas, eccleſiæ ubi inventum fuerit, quæcumque ipſa fuerit, vel dives, vel pauper.

XIV.

Rex autem qui vicarius ſummi regis eſt, ad hoc eſt conſtitutus, ut regnum terrenum, & populum domini, & ſuper omnia ſanctam veneretur eccleſiam ejus, & regat, & ab injurioſis defendat, & maleficos ab ea evellat & deſtruat, & penitus diſperdat. Quod niſi fecerit, nec nomen regis in eo conſtabit: verum, teſtante papa Ioanne, nomen regis perdit. Cui Pippinus & Carolus filius ejus necdum reges, ſed principes, ſub rege Francorum ſtulto ſcripſerunt, quærentes ſi ita permanere deberent Francorum reges ſolo regio nomine contenti. A quo reſponſum eſt: Illos decet vocari reges, qui vigilanter defendunt & regunt eccleſiam Dei, & populum ejus, imitati regem Pſalmographum dicentem: *Non habitabit in medio domus meæ qui facit ſuperbiam*, &c. *Pſal* 100.

XV.

Archiepiſcopi, epiſcopi, comites, barones, & omnes qui habent ſacham, & ſocam, thol, team & infangthefe: etiam milites ſuos & proprios ſervientes, ſcilicet dapiferos, pincernas, camerarios, coquos, piſtores, ſub ſuo friborgo habeant. Et item iſti ſuos armigeros, vel alios ſibi ſervientes ſub ſuo friborgo. Quod ſi cui forisfacerent, & clamor vicinorum de eis aſſurgeret, ipſi tenerent eos rectitudini in curia ſua: illi dico qui haberent ſacham, & ſocam, thol, & theam, & infangthefe.

XVI.

Sacha eſt, quod ſi quilibet aliquem nominatim de aliquo calumniatus fuerit, & ille negaverit, forisfactura probationis vel negationis, ſi evenerit, ſua erit.

XVII.

Socha eſt, quod ſi aliquis quærit aliquid in terra ſua, etiam furtum, ſua eſt juſtitia, ſi inventum fuerit, an non.

XVIII.

Thol (quod nos dicimus telonium) eſt, ſcilicet quod habeat libertatem vendendi & emendi in terra ſua.

XIX.

Theam, quod ſi quiſpiam aliquid interciet ſuper aliquem, & interciatus non poterit vvarrantum ſuum habere, erit forisfactura ſua, & juſtitia ſimiliter de calumniatore, ſi defecerit.

XX.

Omnis enim qui habet ſacha & ſocha, thol & them, & infangdthefe, prædictas videlicet conſuetudines: juſtitia cognoſcentis latronis ſua eſt, de homine ſuo, ſi captus fuerit ſuper terram ſuam. Illi vero qui non habent has conſuetudines, coram juſtitia regia rectum faciant in hundredis, vel in vvapentachiis, vel in ſcyris.

XXI.

Sciendum quoque quod omnes Iudæi, ubicumque in regno ſunt, ſub tutela & defenſione regis ligea debent eſſe: nec quilibet eorum alicui diviti ſe poteſt ſubdere ſine regis licentia. Iudæi enim, & omnia ſua, regis ſunt. Quod ſi quiſpiam detinuerit eos, vel pecuniam eorum, perquirat rex, ſi vult, tamquam ſuum proprium.

XXII.

Vſurarios quoque defendit rex Edvvardus, ne remaneret aliquis in toto regno ſuo. Et ſi quis inde convictus eſſet quod fenus exigeret, omni ſubſtantia propria careret, & poſtea pro exlege haberetur. Hoc autem aſſerebat ille rex, ſe audiſſe in curia regis Francorum, dum ibidem moraretur, quod uſura ſumma radix omnium vitiorum eſt.

Quæ præterea ſequuntur apud Lambardum in hoc capite de officio regis, & de iure & appenditiis coronæ regni Britanniæ, cum epiſtola Eleutherii papæ ad Lucium regem, non habentur aut in noſtro manuſcripto, aut in Hovedeno.

LEGES ALIÆ EDVVARDI REGIS NORTMANNICO IDIOMATE conſcriptæ.

TITVLI LEGVM ECCLESIASTICARVM.

I. *De pace ſanctæ eccleſiæ, & aſyli jure eidem conceſſo.*
II. *De eo qui monaſterium, ſeu eccleſiam, vel domum fregerit.*
III. *De denario ſancti Petri (ſeu* Romeſcot*) pendendo.*
IV. *De renuentibus ſancti Petri denarium pendere.*
V. *De inteſtatorum bonis.*

PRÆFATIO

Digitized by Google

PRÆFATIO.

CEs ſont les leis & les cuſtumes que le reis VVilliamgrauntat à tut le puple de Engleterre, apres le conqueſt de la terre: iceles meiſmes que le reis Edovvard ſon coſin tint devant lui.

HÆ ſunt leges & conſuetudines quas VVilielmus rex conceſſit univerſo populo Angliæ, poſt terræ acquiſitionem: ipſæ ſcilicet eadem quas rex Edvvardus conſanguineus ejus ante ipſum cuſtodivit

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

Ceo eſt à ſaveir: Pais à ſaint Ygliſe, de quel A forfait que home out fait on cel tens, e il pout venir à ſaint Ygliſe out pais de vie & de membre. E ſe alquons meiſt main en celui qui la mere Ygliſe requireit, ſe ceo fuſt v eveſque, v abbeie, v Ygliſe de religion, rendiſt ceo que il iavereit pris, e cent ſols de forfait, e de mer Ygliſe de paroiſſe xx. ſolz. e de chappele x. ſolz. e que enfraiant la pais le rei en Merchenelae, cent ſolz les amendes, altreſi de heinfare, e de avveit purpenſed.

I.

Intelligendum eſt: Pax ſanctæ eccleſiæ de quocumque reatu quis hoc tempore ſit culpabilis, & venire poteſt ad ſanctam eccleſiam, pacem habeat vitæ & membri. Et ſi quis manum ei injecerit, qui matrem eccleſiam quæſierit, ſive epiſcopi fuerit eccleſia, ſive abbatiæ, ſive eccleſia religionis, reſtituat quod abſtulerit, & mulctæ nomine centum ſolidos, matrici etiam eccleſiæ parochiali viginti ſolidos, & capellæ decem ſolidos. Et qui pacem regiam violaverit, centum ſolidis emendet lege Merciorum, ſimiliter de heinfare, & de inſidiis præcogitatis.

II.

Et ſi alquons eſt apelez de muſter fruiſſer, v de chambre, e il neit eſted blamed enarer, ſen eſcondit per xii. leals homes nomez ſei dudzime mein, e ſil eſt alre fiee eſted blamed, ſen eſcondied a treis dubles, ceo à ſaveir, per * xlviij. homes leals, nomes ſei trenteſiſte mein: e ſil aver nes pot aut à la iviſe à treis dubles ſi coil douſt à treis * du blein ſerment, e ſil ad enarer' larcin amended alt al evv, li arceveſque averad de forfaiture xl. ſolz en Merchenlae, e li eveſques xx. ſolz, e li quenz xx. ſolz, e le baron x. ſols, e li vilain xl. denir.

* xxxvi.

*l. dublein.

B

II.

*Et ſi quis appellatus fuerit de fractione monaſterii, ſeu eccleſiæ, vel cubiculi, nec fuerit retro defamatus, ipſe abneget cum xii. legalibus hominibus, quos vocant, duodecima ſua manu; & ſi alia vice increpatus fuerit, tunc hoc neget triplicato numero, videlicet xxxvi. legalibus hominibus, quos vocant, triceſima ſexta ſua manu: & ſi hos habere nequierit, eat à la * iviſe triplicatum, ſicut debuit ad triplicatum ſacramentum: & ſi alias de latrocinio compoſuerit, eat ad judicium aquæ. Archiepiſcopus habebit de forisfactura xl. ſolidos in Merciorum lege, & epiſcopus xx. ſolidos, & comes xx. ſolidos, & baro x. ſolidos, & villani xl. denarios.*

*Examinis genus: ſed hæc per conjecturam.

III.

Franc home qui ad aver champeſtre xxx. deniers vailaunt, deit doner le dener ſeint Pere. Le ſeignur pur iiii. den. que il dourad, ſi erunt quites ſes bordiers, & ſes boner, & ſes ſerianz. Li burgeis qui ad en ſon propre chatel demi marc vailant, deit doner le dener ſeint Pere. Qui en Denelae francz home eſt, e il averad demi marc en argent vailant de aveir champeſtre, ſi devrad doner le dener ſeint Pere: e par le dener qui li ſeignur durrat, ſi erent quites ceals qui meinent en ſon demaine.

C

III.

Liber homo qui habuerit 30. denariorum valorem in averiis campeſtribus, debet dare ſancti Petri denarium. Pro iiii. denariis quos dominus dederit, quieti erunt bordarii ſui, etiam bonerii & ſervientes ſui. Burgenſis qui in propriis ſuis bonis valorem poſſidet dimidiæ marcæ, tenetur dare ſancti Petri denarium. Qui Danorum lege liber eſt, & in campeſtribus animalibus valere æſtimatur dimidiam marcam argenti, tenetur dare ſancti Petri denarium: & per denarium quem dominus dederit, quieti erunt qui in ſuo degunt dominico.

IV.

Qui renent le dener ſeint Pere, le dener rendra per la juſtice de ſeint Ygliſe, e xxx. den. forfait. e ſi il en eſt plaidé de la juſtice le rei, le forfait al eveſque xxx. den. e al rei xl. ſolz.

D

IV.

Qui negaverit denarium ſancti Petri, eum reddat per juſtitiam ſanctæ eccleſiæ, & mulctæ nomine xxx. den. & ſi in ius vocatus fuerit a juſtitia regis, epiſcopo luat xxx. denariis, & regi xl. ſolidis.

V.

Si home mort ſans deviſe, ſi departent les enfans l'erite entre ſei per uvvell.

V.

Si quis inteſtatus obierit, liberi eius hereditatem æqualiter dividant.

CONCILIVM

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1049.

CONCILIVM ROMANVM I. CONTRA SIMONIACOS CELEBRATVM ANNO domini MXLIX. tempore Leonis papæ IX.

Tempus concilii.

HANC *synodum tempore supra notato Romæ celebratam fuisse testatur Hermannus in chronico, his verbis:* Proximo pascha Vdalricum Augiensis cœnobii provisorem, Romam venientem, abbatis benedictione consecravit: & monasterii ejusdem privilegia, antiquitus a sede apostolica tradita, sua autoritate confirmavit & innovavit, Indictione secunda, VII. Kalendas Aprilis. Idem papa in hebdomada post Albas synodum cum episcopis Italiæ Romæ celebravit. Idem in hebdomada pentecostes aliam synodum Papiæ congregavit: indeque per montem Iovis cum pluribus Romanorum in Cisalpinas partes devenit. *Hæc Hermannus.*

Acta concilii quæ?

Decretum illud quod contra simoniacos in concilio Romano sub Clemente II. constitutum fuerat, in hac synodo per Leonem pontificem confirmatum esse Petrus Damiani in epistola ad Henricum Ravennatem archiepiscopum testatur his verbis: Verumtamen & hoc otiosum esse non credimus, si quid super hoc negotio idem venerabilis Leo papa statuerit, exponamus. Nam cum omnes simoniacorũ ordinationes synodalis vigoris autoritate cassasset, protinus a Romanorum sacerdotum multitudine, magnæ seditionis tumultus exortus est: ita ut non solum ab ipsis, sed a plerisque diceretur episcopis, omnes pene basilicas sacerdotalibus officiis destitutas, & præcipue missarum solemnia, ad subversionem Christianæ religionis, & desperationem omnium circumquaque fidelium, funditus omittenda. Quid plura? Post longa sane disceptationum hinc inde volumina: tandem suggestum est, reverendæ memoriæ nuper ejusdem sedis episcopum Clementem decrevisse: Vt quicumque a simoniaco consecratus esset, in ipso ordinationis suæ tempore non ignorans simoniacum esse cui se obtulerit promovendum, quadraginta nunc dierum pœnitentiam ageret, & sic in accepti ordinis officio ministraret. Quam nimirum sententiam protinus venerabilis Leo ratam percensuit, & sub hujusmodi pœna hos in acceptis officiis de cetero perseverare mandavit. Nam & nonnullos hodieque conspicitis, qui dum a talibus per diversos gradus fuerant ordinati, ab eodem summo pontifice ad episcopatus apicem sunt provecti: nec id perperam, *&c.*

Damian. opuscul. 6. c. 35. Tom. 3.

Clem. II. Decretum de simoniacis.

Aliud Leonis decretum, eodem opusculo cap. 27.

Aliud idem Petrus ejusdem pontificis synodale decretum recitat superius eadem epistola, istis verbis: Nam & is qui supra magnificus Leo, omnes clericos ab hæreticis venientes, in his quidem, quos adepti sunt, ordinibus præcepit recipi: ad altiores autem gradus prohibuit promoveri. Cujus decreti nos titulum contenti sumus hic breviter adhibere: ad textum autẽ mittemus, quibus vacat diffusius illic exarata perlegere. Quin omnis, *inquit*, cujuslibet ordinis clericus, qui catholicam deserens, hæreticæ communioni se miscuerit, si ad ecclesiam fuerit reversus, in eo gradu, in quo erat, sine promotione permaneat, *&c.* Ponamus itaque, ut simoniaci in nullo a cæteris hæreticis differant, atque per schismaticam sectam; similiter cum eis ab ecclesiastica communione procul recedant: in sacerdotio tamen, vel cæteris gradibus, quicumque jam ab eis promoti sunt, Leoniano decernuntur permanere judicio. *Hæc Petrus ex decreto Leonis sancito in hac prima synodo, in qua prominentiores vepres succisi esse noscuntur.*

1. quæst. 1. cap. omnis cujuslibet.

G. C. *Celebratam hanc a Leone synodum cum episcopis Italiæ, ait Hermannus: sed ad eam convocatos Concil. general.* Tom. IX.

A *Galliæ episcopos omnes asserit chronicon S. Benigni, cujus hæc sunt verba.* Domno Leucorum episcopo Brunone, qui appellatus est Leo Papa, ordinato, evocatus est ab ipso Romæ ad concilium domnus archiepiscopus * Halynardus, simulque omnes episcopi Galliæ, ad pertractandum inibi de statu & correctione sanctæ ecclesiæ.

ANNO CHRISTI 1049.

* *Lugdunensis.*

*** CONCILIVM TICINENSE, A LEONE IX. CELEBRATVM ANNO Christi MXLIX.

HANC *synodum* in hebdomada Pentecostes Papiæ congregasse Leonem, indeque per montem Iovis cum pluribus Romanorum in Cisalpinas partes devenisse, *ait Hermannus, ut supra vidisti: sed quid in ea sit actum non addit.*

B

CONCILIVM REMENSE, pro disciplina & moribus ecclesiæ reformandis celebratum anno domini MXLIX. tempore Leonis papæ IX.

Ex vetusto Remensi codice a Baronio editum.

I. QVÆ ANTECESSERVNT CONCILIVM.

I. Leonis electio & cõsecratio.

DEFVNCTO papa Damaso, qui in civitate Brixenorum, quæ est in provincia Istriæ, fuerat episcopus, & in apostolica sede inthronizatus, triginta solummodo ibi vixerat diebus: Romani, C legatione de ejus obitu ad imperatorem Henricum directa, petierunt ut ecclesiæ pastore viduatæ ab eo subrogaretur alius.

Qui super hoc negotio, episcoporum & optimatum imperii sui quærens consilium, invenit inter cæteros dominum Brunonem Tullensem ad idem officium subeundum esse idoneum: utpote qui ætatis maturitate, morumque & scientiæ claritudine videbatur conspicuus, sibique sanguinis affinitate proximus. Vnde apostolicæ dignitatis ei adjudicata sunt insignia: jussumque ab Augusto, ut ad hęc secundum ecclesiasticas sanctiones suscipienda, Romana inviseret mœnia. Sed quia solemnia imminebant nativitatis dominicæ: hæc cum clero, cujus fuerat pastor, disposuit celebrare, eisque celebratis, quo erat præceptum, abire. D

Hujus itaque pontificis notitiam, in colloquio, a præfato imperatore & Francorum rege, pacis & amicitiæ confirmandæ gratia, ante non multum tempus habito, memoratus abbas Herimarus fuerat consecutus. A quo etiam promissum acceperat, quod in proximo quadragesimali jejunio, beati Remigii sepulcrum absque equi solatio foret expeturus: quia cum eorumdem regum aliquando familiaria adinvicem perferens mandata, per contiguam regionem transierit, ipsius sancti locum orationis gratia invisere neglexerit. Quod idem abbas sagaciter recolens animo, sua dirigens scripta illi suggerit, ut quoniam pro delegato sibi apostolici primatus officio Romam ire disponit, si quando ad E cognatos fines certo ecclesiæ revocetur emolumento, non fiat irrita Francorum apostolo ab eo facta promissio. Mittit vero ei in munere vas ad bibendum idoneum, intus & exterius auro decentissime decoratum *: insinuans illi de ipsius sancta ecclesia dedicanda suum cum petitione desiderium. Ad hæc idem episcopus benigne refert, quia etsi alia nulla se revocet ecclesiæ utilitas, vel pro solo amore sancti Remigii reversurum ad Gallias, & ejus basilicam dedicaturum, si divina annuerit benignitas.

* *Ligneum fuisse asseritur a Desiderio abbate Cassinensi eodemque Victore papa III.*

Celebratis ergo in sede civitatis Leucorum duobus dominicæ nativitatis diebus: in tertio, clero

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1049.

suo valefaciens, iter carpere Romam ducens aggreditur. Quo perveniens, cum favore totius populi honorabiliter excipitur: apostolicæque dignitatis infulis insignitus, in hypapante domini, in cathedra beati Petri inthronizatur, & Leo papa Romano more nuncupatur. Hic digne administrans quæ sui sunt officii, instanterque disponens quæque videntur accommoda divinæ religioni: quadragesimalis temporis explet jejunia, succedentiaque dominicæ resurrectionis ibi celebrat solemnia. Quibus elapsis, synodum convocat episcoporum Italiæ: & ibi quælibet perversa in eorum episcopiis pullulantia, aut corrigit, aut hortatur corrigere.

II. Leonis iter in Gallias, Remos usque.

Aliquanti autem temporis interlabente curriculo, Gallicum revisere solum tam beato Remigio facta promissio, quam orthodoxæ fidei in illis partibus adeo tepefactæ persuadet intentio. Vnde a Romanis experita licentia, per quasdam Latii urbes iter agens, in eis multa disponit ecclesiasticæ honestati congrua: tandemque adit imperatorem Henricum, in regione commorantem Saxonica.

Interea memoratus abbas desiderii sui compotem se futurum ex ipsius papæ certus pollicitatione, regi Francorum Laudunum venienti occurrit in pentecostes solemnitate, ejusque consilium & favorem expetit de præfato templo apostolica consecrando benedictione: monens & postulans, ut his agendis suam præsentiam exhibeat, & episcopos regnique sui principes secum interesse faciat. Cui idem rex ad præsens mente benigna annuit: seque, nisi alicujus impedimenti interceſſerit casus, tantæ festivitati adfuturum asserit. Ex quo promisso abbas lætificatus revertitur, indeque papæ Coloniam Agrippinam cum imperatore adventi, in apostolorum Petri & Pauli natalitio fit obvius: a quo, adventus sui ad Remense solum, gerendarumque ibi rerum tempus & ordinem, investigat diligentius.

Ille vero sibi notificans pandit, quomodo prius deliberasset, ut octava die ab ipsius sancti festivitate, quæ in Kalendis Octobris habetur celeberrima, illo veniret: & ipsius monasterium dedicans, postea ibidem ex episcopis Galliæ congregatam synodum celebraret. Qua sententia mutata, ad eundem locum in solemnitate sancti Michaelis archangeli se venturum, & in ecclesia beatæ Mariæ Remis missarum sacra in eadem die memorat celebraturum: festum vero glorioſi patris Remigii, precioſi corporis ejus elevationi; & subsequentem, basilicæ consecrationi; cæteros deinde tres, synodi deputat celebrationi. Quibus auditis, ad suum cœnobium rediit abbas, suaque scripta per Franciam eique contiguas direxit provincias: invitans sanctæ ecclesiæ fideles, ut ad tanti gaudii participationem concurrant mente promptissima, tam pro amore & veneratione ejusdem patroni sui, quam ut benedictione muniri mererentur apostolica.

A Leone papa indicitur synodus Remensis.

Cæterum papa Colonia digressus, Tullum in exaltatione dominicæ Crucis venit: indeque circumjacentium regionum episcopis & abbatibus litteris suæ autoritatis mandari præcepit, ut in præfixa die sibi occurrerent ad synodum celebrandam in basilica præfati Francorum apostoli: ut per quem orthodoxæ fidei initiati sunt rudimentis, in ejus præsentia consequerentur reparationem tepefactæ in se divinæ religionis. Hujusmodi mandatis gratulatur pia fidelium devotio, præparans se studiose ad implendum quod ex apostolicæ dignitatis sibi promulgatur edicto.

Venenatus autem serpens, qui ab exordio mundi ad humani generis inhiat præcipitium, tam salutari proposito, commenti sui nititur opponere obstaculum. Ad complendam enim perfidiæ suæ voluntatem quosdam potentes laicos excitat, qui incestis conjugiis operam dando, & aliorum criminum nefariis usibus se implicando, violatores erant honestatis ecclesiasticæ: ideoque verebantur reatuum suorum latebras in lucem prodere. Sed & nonnullos episcopos & abbates illis adjungit, qui in ovile dominicum aliunde, non per ostium, irruperant; & in ecclesiis suis, catholicorum patrum sanctionibus contraria quædam pullulare permiserant, quæ condictæ synodi examinatione resecanda manifestari metuebant. Vt enim scriptum est: *Omnis qui male agit, odit lucem:* & idcirco peccatis suis magis magisque occultationis adhibet obnubilationem. Tantæ itaque perversitatis viri, incentoris sui callida suggestione instructi, regi Francorum suggerunt, regni sui decus annihilari, si in eo Romani pontificis autoritatem dominari permitteret; vel si eidem, ut decreverat, occurrens, præsentiæ suæ favorem ad cogendum concilium exhiberet. *Ioan. 3.*

Addunt etiam, quod nullus antecessorum ejus id reperiatur aliquando concessisse, ut ob similem causam in Franciæ urbes ingressus pateret alicui papæ. His vero agendis, pacis & tranquillitatis congrua sunt tempora: regni autem ejus statüs sit in perturbatione non modica, quibusdam viris potentibus dominationis ejus jugum detrectantibus, terrasque & castella quælibet ab ipsius ditione abalienantibus. Quapropter regiæ dignitati ferunt congruere, utilitati reipublicæ suæ sapienter consulere potius, quam synodis intendere: principes suos, & totius exercitus sui potentiam in rebelles commovere. Ipsos etiam episcopos & abbates, penes quos maxima pars facultatum regni est, censent immunes hujus expeditionis esse non debere: ante alios abbatem sancti Remigii, quem, quasi de rerum suarum abundantia præsumentem, pro vanæ gloriæ amore ad monasterium suum consecrandum calumniabantur Romanæ urbis pontificem evocasse.

Hac igitur versipelli persuasione rex emollitus, & ab honesto propositō ad seductionis devia flexus, papæ per Silvanectensem mandat episcopum, se suosque pontifices cum abbatibus cogi ad comprimendam pervicaciam sibi resistentium: ideoque non posse occurrere illi in præfixo termino ad peragendum concilium. Vnde adventum suum in Franciam in aliud tempus differat: quo absolutis hujusmodi negotiis, eum debito cum honore suscipiat. Ad hæc papa remandat, promissionem beato factam Remigio nequire se irritam facere, sed ad basilicam ejus dedicandam procul dubio venturum: ubi, si qui divinæ religionis amatores convenerint, cum eis synodi rationem se fatetur habiturum. Cujus mandati ad regem relatione perlata, ipse tamen in rebelles iter aggreditur, coacta in unum ingenti exercitus sui militia: sed & episcopis, & plerisque abbatibus contra voluntatem suam illo euntibus; illis etiam perversis ecclesiarum rectoribus ad id negotium ultro se ingerentibus, qui ut summi pastoris vicarium actus eorum examinare venientem possent effugere, eamdem expeditionem exitiali techna elaboraverant struere. Abducitur cum eis & memoratus abbas sancti Remigii, mœstus admodum & gemens, quasi non esset visurus effectum desiderii sui. Sed

divinæ

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1049.

divinæ consolationis ejus mœrori non defuit potentia.

Vix enim unius diei & dimidii itinere confecto, indulta est illi redeundi licentia. Qui reversus celerrime, Romanum antistitem adhuc Tulli remorantem expetit: eumque pro regiis mandatis jamdiu conceptum propositum non permutasse cognoscens, gratulabundus ad monasterium rediit, instanter præparare satagens, quæ tanti patris confluentiumque filiorum sanctæ ecclesiæ forent necessaria conventui. Iam quippe dierum prope erat terminus, qui supradictæ dispositionis completioni fuerat attributus.

Venit Remos Leo papa.

Denique domnus papa a Leucorum urbe digressus, iter ad Remensem ducens urbem arripuit: & in opportunis locis, singulis quibusque noctibus, mansione accepta, in vigilia festivitatis sancti Michaelis ad Curmolensem villam venit. Cui præfatus abbas ibidem obvius factus, quæcumque necessarius expetit usus, illi omnique comitatui ejus affluenter suppeditavit. Die vero sequenti ad sanctum pervenit Remigium, archiepiscopis tribus comitatus, Trevirensi videlicet, Lugdunensi, Vesontionensi, aliisque viris honorabilibus: inter quos erat Ioannes episcopus Portuensis, & Petrus ecclesiæ Romanæ diaconus, & ipsius urbis præfectus. Hic protinus conglobatur in unum tota fratrum congregatio, & cunctis *abbatum, monachorum, clericorum, qui jam ex multis confluxerant partibus, numerosa concio. Ex quibus omnibus in atrio basilicæ disponitur decentissima processio, episcopis tribus, Silvanectensi videlicet, Andegavensi, Nivernensi, longe digestos ordines antecedentibus, textumque evangelii cum aqua benedicta & aromatum odore ferentibus. Sic ergo dispositi, papam advenientem suspiciunt, cui ecclesiam introeunti responsorium, *Letentur cæli*, cum digna modulatione concinunt: & dum ante altare sanctæ crucis orat, aliud responsorium, summæ Trinitati videlicet, concinentes finiunt. Progresso autem eo usque ad altare sancti Christophori, & ante venerandi Francorum apostoli sepulcrum orationem explente, iterum hymnum, *Te Deum laudamus*, consona vocum jubilant vociferatione. Qui tandem in sede sibi decenter apparata paululum residens, adstantes lætificavit benedictione apostolica: & exinde egressus, ab eisdem psallentium choris cum divinis laudibus deducitur usque ad civitatis mœnia.

Qui Remensis clerus cum archiepiscopo suo, aliisque quibusdam obviam procedens episcopis, perspicuæ processionis numerosos disponit ordines in atrio sancti Dionysii martyris. Vbi ad tanti pontificis susceptionem competentia concinens cantica, usque ad ecclesiam sanctæ Mariæ illum comitatur cum maximæ jubilationis gloria. Illic vero, ante sanctæ crucis & ejusdem Dei genitricis altaria completa oratione, in archiepiscopali aliquantulum resedit sede, archipræsule Remensi ad ejus dexteram, Treuirensi autem residente ad sinistram. Deinde ministris altaris præparatis, quibusque pro officiorum congruentia: & ipse sacerdotalibus redimitus insignibus, processit ad missarum celebranda solemnia. Quibus expletis, & adstante populo apostolica benedictione munito, prædicto Remorum archiepiscopo sibi suisque necessarios sumptus suppeditante, refectionem percepit in majori palatio juxta ecclesiam sito.

Die autem subsequenti, metuens ne præpediretur frequentia circumfluentium populorum, duobus tantum comitatus capellanis, dum nocturnæ a fratribus explerentur vigiliæ, ad sanctum remeavit Remigium: factoque sibi balneo lotus & tonsus est, utpote qui imminentem tanti patris solemnitatem in crastino celebraturus, transferre disponebat tam pretiosæ gemmæ venerabile pignus: & præparata sibi quadam domo contigua ecclesiæ, illic secretum remorandi expetiit, quia metuebat ad publicum procedere.

Ad sepulcrum enim sancti, quasi ex toto orbe excitata, tanta hominum confluebat numerositas: ut introeuntibus, spatiosi templi vix sufficeret capacitas. Advolabant enim tam ex vicinis, quam ex longinquis regionibus, promiscui sexus innumerabiles, effundebat aspera Francia ad honorem glorioſi apostoli sui villanos, opidanos, & cives: sed & Gallia pene ex omnibus suis partibus huc transmittebat populorum millia: inter quos accelerabant episcoporum, abbatum, monachorum, clericorum generosa agmina. Ignobilis nobili, aut inops cedere nesciebat diviti: sed omnes una conglobati, concurrebant intentione devota, bustoque cælestem margaritam continenti dulcia imprimentes oscula, oblationum suarum quisque pro posse offerebant donaria. Qui vero constipatorum violentia repulsi propius accedere non valebant, heu! quantum gementes se desiderii sui privari effectu, de longe projectis muneribus quæ attulerant, quasi lapidibus, sancti sepulcrum pia tamen devotione obruebant.

Est autem ante fores ipsius basilicæ quoddam spatiosum atrium, in quo quotiens densitatem sui perpeti non poterat frequentia tantorum explicabat cœtuum, eo ducta aviditate cernendi ipsum beati Petri vicarium. Post beati enim Remigii captatum suffragium, ad hujus summopere inhiabat conspectum. Qui ut magnanimo desiderantium satisfaceret affectui, eminentius solarium domus, in qua remorabatur, petens, unde & adstantes contueri, & ab eisdem conspici, & loquens posset audiri, apostolica eos benedictione lætificavit. Hisque recedentibus, & aliis subinde atque aliis illud atrium catervatim replentibus, ter in eadem die suæ exhortationis monita impertiens salubria, liquido patefecit, quæ vitanda, quæque ad salutem animarum suarum sibi forent expetibila. In eadem denique domo, sacra mysteria sibi fecit celebrari: quia non dabatur uspiam locus opportunus ecclesiam introeundi, nec ipsi fratres præ importunitate plebium solitum illic pensum divini valebant persolvere officii.

III. Translatio corporis S. Remigii.

Adveniente interea nocte, nec tamen confluentium rarescente, sed magis magisque crebrescente copia, domnus papa metuens ne in sacris vigiliis Deo famulantes importunitate plebis præpedirentur exequi divinæ servitutis solemnia; tum etiam ne sibi precioſi corporis sancti ipsius transferendi, ecclesiæque dedicandæ inhiberetur copia: delegatis clericis suis ejusdem loci memorato abbati, spatiositatem templi præcepit penitus evacuari, obseratisque diligenter foribus, omnibus intercludi facultatem introeundi. Præcepit etiam ex sua parte hoc populis enuntiari, ut ad horam secederent, & absque ulla sui impetus inquietudine solemnes illius noctis excubias cum digna devotione a Deo militantibus celebrari sinerent: se procul dubio die subsequenti eorum desideriis promittit satisfactutum, & thesaurum desiderabilem, quem quærebant, illorum conspectibus expositurum. Si vero mandatis detrectarent annuere, infecto negotio, propter

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1049.

quod adveniſſet, receſſurum fore. Quod cum A tandem maxima difficultate fuiſſet obtentum, pleraque tamen numeroſitas populorum cum copioſis luminaribus deforis excubans, ejuſdem pollicitationis præſtolaretur effectum: cereorum ubertate, quaſi multiplici ſiderum ſplendore, interius irradiata eccleſia, Deo ſervientium chori in canticis ſpiritualibus decentiſſime illius noctis exegerunt ſpatia.

Mane autem facto ſuſceptus eſt a domno papa intra eccleſiam ſanctus martyr Cornelius: quem cum aliis ſanctorum pignoribus comperientes clerici, illo detulerunt pro multis violentiis, quas eccleſia ſua patiebatur a quibuſdam malefactoribus. B Circa horam deinde tertiam, redimitus idem apoſtolicus infulis ſacerdotalibus, ad glorioſi patris Remigii ſepulcrum procedit cum thymiamateriis & crucibus, ſociatis ſibi archiepiſcopis quatuor, Remenſi videlicet, Trevirenſi, Lugdunenſi, Veſontionenſi, cum quibuſdam aliis: ſed & ipſius loci abbate, domnoque Hugone venerabili patre cœnobii Cluniacenſis, & illius ordinis plurimis. Cum quibus litania facta, & ſuper ſanctum corpus non modica thymiamatum accenſa fragrantia, cecinit reſponſorium, *Dirigatur oratio mea.* Quo cum verſu expleto, feretrum ſancti, ut præparatis inſtrumentis aptatum ad portandum redderetur habile, a ſuo loco paululum removit, & C antiphonam, *Confeſſor domini Remigius*, decantavit.

At ubi competenter, prout res exigebat, diſpoſitum fuit: ipſe ante alios cum præfatis archiepiſcopis, & abbatibus, ſuppoſitis humeris illud devote lacrymans extulit, & reſponſorium, *Iſte eſt de ſublimibus*, inchoavit. Cujus vocem ſubſequentes chori pſallentium ovantes erumpunt in jubilationis tripudium, præque alacritate cordis. O quantorum ora manantium rigavit redundantia fletuum! quantorumve mentes ad tanti patris captanda ſuffragia ſunt compunctæ in ſuſpiria beatorum gemituum! Tradens autem dominus papa eumdem precioſum theſaurum ſe ultro ingerentium * vobis, ab inquietudine turbarum receſſit in oratorium ſanctæ Trinitatis, quod ad meridianam plagam infra ambitum ipſius eccleſiæ decenter conſtructum erat, Harduni cujuſdam illius D loci cœnobitæ ſtudio continens dominicum ſepulcrum eleganter imaginatum inſtar illius Hieroſolymitani, in quo noſtra requievit ſalvatio. Hoc igitur Trevirenſem archiepiſcopum in ſui præſentia eadem die conſecrare fecit, ex conſenſu præfati Remorum archipræſulis, multorum ibi ſanctorum collatis reliquiis.

*corr. votis

Denique monaſterii foribus patefactis, ubi illa cæleſtis gemma deſiderantium populorum eſt expoſita obtutibus, tum vero cerneres promiſcuum vulgus præ nimia exultatione manibus plaudere, innumeros in divinas laudes gratulabunda vociferatione erumpere, potentes, impotentes, nobiles, ignobiles, quemque pro ſuis viribus ſummopere E niti, ut tam optata gaudia propius mereretur contingere. Magna fides, magno procul dubio remuneranda præmio: quæ ne tanti reddatur expers emolumenti, nec imminentis mortis revocatur periculo. Quidam enim præ nimia deſiderii ſui feſtinatione præcipites, dum inter conſtipatos cuneos corruunt, non valentes reſurgere, ſuffocati & conculcati intereunt. Rapitur & jactatur potius quam portatur precioſi corporis theca, tot millium undique propellente frequentia, velut navis æquoreorum fluctuum hac & illac agitata violentia: nunc hi, nunc illi, extorquendo ſibi felicia vendicant dona. Et ut paucis multa concludantur, nec longis ambagibus legentium deficiat intentio: toto interſtitio, quod civitatem & caſtellum ipſius ſancti interjacet, tam jucunda agitatur contentio. Adeſt Remenſis clerus cum civium multitudine, apoſtolum ſuum ad propriæ urbis mœnia elaborat devehere.

ANNO CHRISTI 1049.

Quem vix ab hujuſmodi impetus denſitate avulſum, ſanctæ Dei genitricis infert eccleſiæ: ut cui vivens in corpore dignis laboribus vitæ præſentis multa comparaverat commoda, catholicæque religionis competentia addiderat inſignia; huic vel unius noctis morula, exultationem ſimul & ſanctificationem, ſuorum oſſium exhiberet præſentia. Collocato ergo eo ſuper ſanctæ Crucis altare, archiepiſcopus Veſontionenſis ad altare beatæ Mariæ procedens, miſſarum ſolemnia cum eorum clero de ipſius glorioſi patris celebravit feſtivitate.

His autem expletis, dum concurrentium devotio magis agglomeratur, diei interea elapſo curriculo nox ſubſequitur: cujus tamen caligine baſilicæ illius adyta nullo modo fiunt obſcura: tot gratulabundi conventus ſuum quodammodo diem præferentia undique micant luminaria. Monachi autem ibidem circa patronum ſuum lætis invigilant excubiis, & matutinalem explent curſum cum duodecim lectionibus & reſponſoriis ſuis. Poſt quos eaſdem vigilias ſolemniter peragendas canonici ſuſcipiunt, & cum novem lectionibus matutinorum officia conſummantes uſque ad lucem protrahunt. Qui facto mane, Primam, Tertiam, Miſſamque cum Sexta hora ante ſolita decantantes tempora, venerabile corpus cum divinis laudibus efferunt a beatæ Dei genitricis eccleſia: quod in circuitu civitatis cum jucunditate deportantes, congruas ſtationes per præfixa faciunt ſpatia. Cumque ad eum locum ventum eſſet, ubi quondam fuerat porta antiqua, Patens nuncupata vocabulo, per quam idem ſanctus hoſtem humani generis in eadem urbe viſibilibus ignium debacchantem exterminiis adhuc in carne vivens orationibus expulit: illic eoſdem precioſos artus deponunt, & ipſius miraculi memoriam digna devotione & canticis ſpiritualibus agunt. Ad cujus facti memoriale ibidem baſilica moderno eſt conſtructa tempore: quam quidam ſervus Dei, Conſtantius nomine, ſuis impenſis eleganter compoſuit, & Dei famulos ad ejus obſequium, quoad potuit, dum viveret, aggregavit, & in honore ſanctæ Mariæ Magdalenæ ſanctique Remigii conſecrari fecit.

IV. Dedicatio baſilicæ S. Remigii.

Dum itaque agitur illa circuitio extra civitatis mœnia, domnus papa convocatis epiſcopis intra dedicandi monaſterii abdita, ſingulis ſingula ad conſecrandum delegavit altaria: Remenſem vero archiepiſcopum cum Liſoienſi epiſcopo ternam circuitionem cum crucibus & ſanctorum reliquiis, ſecundum eccleſiaſticum ordinem exterius conſtituit agere, ibique conſecrationis officium adimplere: ipſe vero cum ſibi neceſſariis remanens interius, divinitabernaculi ſanctificationem ſtrenue diligenterque exequitur.

Poſtquam igitur eo ventum eſt, ubi ſecundum orthodoxorum patrum decreta, pignora ſanctorum, & ſacra quæque debent intra dedicatam eccleſiam recipi: præfati canonici, ut dictum eſt, deportato corpore beati Remigii per gyrum urbis & caſtelli, eique adjacentis municipii, pervenerunt cum eo uſque ad portas monaſterii, ubi

Digitized by Google

ANNO CHRIST. 1049.

ubi tot millium excreverat frequentia, ut præ eorum denſitate eidem glorioſo patri domum ſibi paratam introeundi intercluderetur licentia. Ipſe namque papa eaſdem januas vetuerat reſerari: ne impetus cum eodem ſancto irruentium, & ſibi diſcrimini, & impedimento cœptæ dedicationis foret conſummationi. Quocirca aliquod diverticulum, quo valeat intromitti, perquiritur: tandemque vix a turbarum inquietudine abſtractus, per feneſtram, quæ eſt ſuper ſanctæ Trinitatis oratorium, demittitur. Quem domnus apoſtolicus cum maxima devotione & canticis ſpiritualibus receptum, non ad præſens in proprio loco repoſuit, ſed ſuper principale altare, quod in honore apoſtolorum Petri & Pauli, Clementiſque & Chriſtophori martyrum, & beati Remigii, conſecrarat, collocavit. Et cujus rei gratia hoc facere decreverit, dignam memoria rationis ſententiam ſubintulit: videlicet ut evidens & conſpicuus omnium appareret oculis in celebranda ſynodo: in qua ſi quis erroneus aliquid frivolum vel eccleſiaſticæ religioni adverſum aſſerere præſumeret, erga hunc vir Dei illius virtutis potentiam per ſui corporis præſentiam exhiberet, quam adhuc in mundo vivens erga Arianum hæreticum exhibuit: cui in conventu epiſcoporum catholicæ fidei lucem nebuloſi dogmatis umbra obnubilare molienti, ad adventum ſuum divina virtute officium vocis extorſit; ſed paulo poſt cum humili ſatisfactione reatum ſuum agnoſcentem, animæ corporiſque eumdem ſanitate donatum ad filios adoptionis tranſtulit. Quæ perorantis papæ intentio ex ſuperno inſtinctu procedens, effectu nullo modo caruit: velut hoc opuſculum ſuo loco declarabit.

Hac ergo de cauſa ſic locato beati Remigii corpore, univeſis agminibus epiſcoporum, abbatum, monachorum, clericorum, per choros decentiſſime diſpoſitis, miſſarum ſolennia idem pontifex ex dedicationis celebravit feſtivitate. Lecto euangelio, pulpitum conſcendens, exhortationis ſermonem fecit ad circumſtantem populum, qui plurimus monaſterii, ut dictum eſt, foribus obſeratis, per feneſtras irrumpendo ſibi fecerat aditum. Ad quem multa ex ipſius templi ſanctificatione concionatus utilia, diem illam celebrem eſſe præcepit per Remenſis epiſcopii confinia: anathematis pœna damnans omnes illos qui ad eumdem locum hujus ſolennitatis gratia per ſingulos annos confluentibus, vel inde redeuntibus, alicujus impedimenti irrogarent incommoda. Conſtituit etiam, ut ad altare, quod, ut præfatum eſt, in honore apoſtolorum Petri & Pauli, Clementis & Chriſtophori martyrum, glorioſique confeſſoris Remigii, conſecraverat, non indiſcrete a quibuſque, ſicut hactenus, ſacroſancta myſteria agerentur: ſed ſecundum morem Romanæ eccleſiæ ſeptem tantummodo ſacerdotes, qui in illa congregatione digniores haberentur, ad hoc officium deputarentur: ſoli Remenſi archiepiſcopo, ipſiuſve cœnobii abbati ibidem miſſas agendi poteſtate collata, & cui idem abbas daret licentiam, certe interdum rationis exigente gratia, necnon clero Remenſi bis in anno, feria videlicet ſecunda paſchalis feſti, & vigilia aſcenſionis dominicæ, quando ſolennes illic ſtationes ex antiqua faciunt traditione. Hæc decreta ne aliquando irrita fierent antiquitate temporis, litteris mandari, eaſque ſignari ſigillo ſuæ præcepit autoritatis.

Deinde memoratum populum, ſecundum inſtitutionis ejus verba publicam de peccatis ſuis confeſſionem agentem abſolvit: explicitiſque divinis officiis, apoſtolica benedictione ſanctificans illum dimiſit. Pontifices autem, cœnobiorumque rectores, & cæteros ſacri ordinis miniſtros qui ibi aderant, ad eumdem locum in craſtino juſſit reuerti, ut cum illis haberet rationem quam condixerat ſynodi.

ANNO CHRISTI 1049.

ACTA CONCILII.

Die vero altera, quæ eſt quinto Nonas Octobris, congregati ſunt in memorata baſilica epiſcopi, videlicet numero viginti, cum quinquaginta fere abbatibus, & aliis eccleſiaſtici ordinis quamplurimis: ubi ſtatim vetus querela inter Remenſis ac Treverenſis archiepiſcopi clericos eſt renovata; his adſtruentibus, quia Remenſis, primas eſſet in Gallia, ideoque illi diſpoſitio competeret ſynodica; econtra vero illi archiepiſcopo Treverenſi eamdem dignitatem conabantur adſcribere, primamque ſedem poſt Romanæ eccleſiæ præſulem in celebrando concilio acquirere. Dominus autem papa non arbitratus opportunum tempus, quo his rationibus imponi valeret congruus finis, ſcilicet potius metuens hujuſmodi controverſiam prorumpere ad ſcandalum contentionis: in modum coronæ ſedilia epiſcoporum diſponi, & in medio eorum ſuæ ſedis ſuggeſtum præcepit locari; cujus ordinationis modum ex arbitrio Remenſis archipræſulis ſanxit adminiſtrari. Qui convocatis archidiaconis, & quibuſque cleri ſui præcipuis, cum eorum conſilio, in modum, ut dictum eſt, coronæ, pontificum ſedilia; & in medio ejus, apoſtolicæ ſedis apparari fecit inſignia. His ita diſpoſitis, dominus papa ſacerdotalibus, quaſi ad celebrandam miſſam, infulis redimitus, proceſſit ex oratorio ſanctæ Trinitatis, cum cruce & euangelii libro, antecedentibus eum ſacri ordinis miniſtris: ſexque alii coram eo procedentes, ante ſanctum altare ex integro cantaverunt antiphonam, *Exaudi nos domine.* Qua expleta cum pſalmo, & *Gloria*, archiepiſcopus Treverenſis litaniam fecit: eaque finita conventum diaconus ut ad Deum preces effunderet admonuit, & ſic tempori congruentem domno apoſtolico orationem dicente, lectum eſt euangelium: *Dixit Simoni Petro Ieſus: Si peccaverit in te frater tuus.* Poſt hæc conſederunt omnes ordine quo Remenſis archipræſul diſpoſuit: dominus quidem papa in medio, ut dictum eſt, chori, verſo vultu ad ſepulcrum beati Remigii; ante oculos autem ejus ad orientalem plagam Remenſis in dextera, Treverenſis vero in parte reſedit ſiniſtra. *Matth. 18.*

Poſt Remenſem deinde, ſecundum ſubnotatum ordinem reſederunt Beroldus Sueſſionenſis, Trogo Morinenſis, Frollandus Silvanectenſis, Adalbero Metenſis: ad meridianam autem plagam Aylenardus archiepiſcopus Lugdunenſis, Hugo Lingonenſis, Iosfridus Conſtantienſis, Ivo Sagenſis, Herbertus Liſoienſis, Hugo Baiogarenſis, Hugo Avringenſis, Theodoricus Virdunenſis: ad ſeptemtrionalem vero plagam Hugo archiepiſcopus Veſontionenſis, Hugo Nivernenſis, Euſebius Andegavenſis, Pudicus Namnetenſis, epiſcopus Anglorum, & Ioannes Portuenſis. Poſt quorum terga in modum ſimiliter coronæ reſederunt abbates hoc ordine: domnus ſcilicet abbas ſancti Remigii Herimarus, domnus Hugo Cluniacenſis, Sigefridus Corzienſis, Folco Corbeinſis, Rorbertus Pemnieſis, Rainoldus ſancti Richarii, Gotfridus Verzelliacenſis, Arnoldus Pultarienſis, Rudolphus Moſomenſis, Oylardus Catalaunenſis, Milo

ANNO CHRISTI 1049.

Dervenſis, Nozgaudus Altuillarenſis, Albertus A ſancti Theoderici, Stephanus ſancti Vrbani, Vulvricus ſancti Auguſtini Cantuarienſis, Alvvinus ſancti Benedicti de terra Anglorum. Deinde cæteri, qui, ut ſuperius relatum eſt, ſimul fuerunt numero quinquaginta.

ACTA DIEI PRIMAE.

Quibus ita reſidentibus, imperato ſilentio ex præcepto domni papæ, ſurrexit Petrus ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconus, expedito ſermone proponens de quibus in eadem ſynodo ſermo eſſet habendus: de multis videlicet illicitis, quæ cõtra canonum inſtituta in Gallicis finibus exercebantur: id eſt, de ſimoniaca hæreſi, de miniſteriis eccleſiaſticis, & altaribus, quæ a laicis tenebantur, de pravis conſuetudinibus, quæ ab eis in atriis eccleſiaB rum accipiebantur, de inceſtis conjugiis, & eis qui legitimas relinquentes uxores, adulterinis iterum nuptiis implicabantur; de monachis & clericis a ſancto propoſito & habitu recedentibus: item de clericis mundiali militiæ ſtudentibus, de rapinis, pauperumque injuſtis captionibus, de Sodomitico vitio, & quibuſdam hæreſibus, quæ in eiſdem pullululaverant partibus. Quibus propoſitis, admonuit omnes qui aderant, ut inde ſecum prudenti deliberatione tractarent, conſiliumque cum opportuno adjutorio domno papæ præberent, quomodo hæc zizania divinæ ſegetis ſemen ſuffocantia extirpari valerent. Poſt hæc ad epiſcopos ſermone converſo, C commonuit illos ſub anathemate apoſtolicæ autoritatis, ut ſi quis eorum ad ſacros ordines per ſimoniacam hæreſim perveniſſet, vel præmio quemlibet ad eamdem dignitatem promoviſſet, publica confeſſione patefaceret.

Primus ergo Treverenſis archiepiſcopus ad hæc verba ſurrexit, ſeque nec aliquid dediſſe vel promiſiſſe pro adepto epiſcopatu, neque alicui ſacros ordines vendidiſſe reſpondit. Deinde Lugdunenſis & Veſontionenſis ſurgentes, ab hujuſmodi culpa profeſſi ſunt ſe eſſe immunes. Tunc præfatus diaconus ad Remenſem archiepiſcopum ſe convertit: & quid de his, ex quibus a cæteris facta fuerat purgatio, ediceret, requiſivit. At ille ſurgens, inducias petiit uſque in craſtinum: dicens ſe velle D privatim loqui ad domnum apoſtolicum. Cumque datæ fuiſſent, cæteri omnes ſurrexerunt in ordine, ſecundum verba priorum purgantes ſe ab hujuſmodi ſuſpicione: quatuor tantummodo exceptis, Lingonenſi videlicet, Nivernenſi, Conſtantienſi, Namnetenſi. Quorum cauſa eo die ad diſcutiendum relicta, diaconus ſermonis curſum ad abbates qui aderant vertit: eoſque, ne forte & ipſi in ovile dominicum aliunde, non per oſtium, introiſſent, confiteri admonuit. Primus ſancti Remigii abbas Herimarus ſurrexit, ſeque ab hujuſmodi culpa, congrua reſponſione purgavit. Deinde domnus Hugo Cluniacenſis ſubſecutus, hanc purgationis ſuæ rationem ſubintulit, dicens: Pro adipiſcendo abbatiæ honore, Deo teſte, nihil dedi vel promiſi: quod quidem caro voluit, ſed mens & ratio repugnavit.

Poſt hunc ſe quidam congrue excuſare ſtuduerunt: alii vero nihil reſpondentes, reatum ſuum occulere quam patefacere maluerunt. Tunc Lingonenſis epiſcopus ſurgens, ſuper abbate Pultarienſi diœceſano ſuo plurimum eſt conqueſtus, quod videlicet in fœtore luxuriæ vivens, pluribus flagitiis inſerviebat; beato quoque Petro, ejuſque vicario, Romanæ ſcilicet eccleſiæ pontifici, cujus abbatia illa erat, debitum cenſum quotannis perſolvere detrectaverat; & inde excommunicatus miſſarum ſacramenta celebrare præſumpſerat; excommunicationique adhuc ſubjacens, eidem ſynodo intererat. Qui diſcuſſus, nec ab objectis ſe valens purgare criminibus, ab honoris ſui eſt dignitate depoſitus. His ita definitis, edictum eſt ſub anathemate autoritatis apoſtolicæ, ut ſi quis aſſidentium, quempiam univerſalis eccleſiæ primatem, præter Romanæ ſedis antiſtitem, eſſe aſſereret, ibidem publica ſatisfactione patefaceret. Cumque ad hæc univerſi reticerent, lectis ſententiis ſuper hac re olim promulgatis ab orthodoxis patribus, declaratum eſt, quod ſolus Romanæ ſedis pontifex, univerſalis eccleſiæ primas eſſet & apoſtolicus. Poſt hæc domnus papa ſub excommunicatione prohibuit, ne quis abſque licentia recederet, antequam tertia lux conſummaretur in celebratione concilii: ſicque jam nocte propinquante conventum dimiſit.

ANNO CHRISTI 1049.

Sequenti autem die ad memoratam baſilicam ACTA DIEI SECUNDAE. cum abbatibus & clero convenientibus epiſcopis, domnus papa cum quibuſdam eorum ſeceſſit in oratorium ſanctæ Trinitatis: ubi dum cum eo confeſſionis ſuæ privatum colloquium Remenſis habuiſſet archiepiſcopus, & de eccleſiaſticæ religionis profectu tractatum eſſet diutius eo ordine, quo & tranſacta die: apoſtolicus inde proceſſit, dictaque ſua antiphona, & litania facta a Treverenſi archipræſule, euangelium, *Omnis arbor bona*, *Matth. 7* C diaconus legit univerſis. Deinde ſuo loco reſidentibus, Remenſem archiepiſcopum, ut de ſimoniaca hæreſi, de qua heſternas obtinuerat inducias, rationem redderet, præfatus annuit cancellarius: impetens eum etiam de multis, quæ ſe fama vulgante comperiſſe aſſerebat, criminibus. Ad hæc archiepiſcopus ſurgens, ut ſibi conſiliandi facultas concederetur expetiit. Qua impetrata, Veſontionenſem, Sueſſionenſem, Andegavenſem, Nivernenſem, Silvanectenſem, Morinenſem, epiſcopos convocans, cum eis myſterium habuit conſilii ſui: indeque reverſus, cauſam ſuam ut Silvanectenſis peroraret a domino papa obtinuit. Surgens autem epiſcopus Silvanectenſis, eumdem archiepiſcopum reſpondit non eſſe reum ſimoniacæ D hæreſis. His auditis apoſtolicus præcepit, ut hæc ita eſſe ſacramento comprobaret archiepiſcopus: mandans etiam recitari ſententiam, qua Maximum Salonitanum epiſcopum ex ſimili culpa notatum, pari modo ſe inde purgare beatus papa ſanxit Gregorius. At ille canonicas inducias inde poſtulavit, ſeque poſt earum expletionem, quod ratio purgationis poſceret, peracturum ſpopondit. Quibus ei conceſſis, ſtatutum eſt ut medio Aprili menſe, concilio, quod Romæ celebrandum erat, intereſſet.

Cætera vero quæ ei objecta ſunt, quia legitimi accuſatoris videbantur delatione carere, decretum eſt ad præſens indiſcuſſa remanere.

Sic igitur hujuſmodi definito negotio, ſuper abE batia Dervenſi dominus papa conqueſtus eſt, quæ a Tullenſi ſubtracta fuerat epiſcopio, & hanc ad ipſius pertinere eccleſiæ poſſeſſionem, per privilegiorum, quæ inde habebat, demonſtravit recitationem. E contra Remenſis archiepiſcopus abbatiam reſpondit ſui juris potius eſſe, & hoc antiquioribus privilegiis eccleſiæ ſuæ ſe teſtificari valere. Papa vero, quia in præſenti non etant eadem ſcripta, ex quorum lectione valeret hæc controverſia finiri, juſſit ea interim in archivis Remenſis eccleſiæ perquiſita in craſtino in medium afferri. Tunc Turonenſes clerici per Lugdunenſem archiepiſcopum querelam intulerunt ſuper Dolenſi epiſcopo Britanniæ, qui ſe cum ſeptem ſuffraga-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1049.

suffraganeis a Turonensi archiepiscopo subtraxerat, sibique archipræsulis nomen contra fas vendicaverat. Qui statim ex autoritate apostolica vocatus est ad concilium, quod, ut præfatum est, medio mense Aprili Romæ erat celebrandum, ut ibi rationis hujus agitaretur judicium.

Post hæc memoratus diaconus in episcopum Lingonensem invehitur, eumque episcopalem dignitatem per simoniacam hæresim obtinuisse, sacros ordines vendidisse, bellica arma contra fas ferendo homicidia perpetrasse, alieni matrimonii jura violasse, in clericos suos tyrannidem exercuisse, sodomitico etiam flagitio pollutum esse, criminatur. Quibus verbis fidem præbebant plurimi delatores qui aderant: inter B quos quidam clericus asseruit, quod sibi adhuc laico conjugem suam violenter abstulerat, & post perpetratum cum ea adulterium monacham fecerat. Adfuit & presbyter quidam, se ab eodem episcopo conquerens captum, & satellitum ejus fuisse potestati traditum, qui eum multis suppliciis excruciantes, quod scelestius est, clavis acutissimis genitalia ejus confixerant, talique violentia ab eo decem libras denariorum extorserant. His auditis, episcopus consiliandi licentiam petiit: qua impetrata, archiepiscopos Vesontionensem & Lugdunensem accersit, eisque credens arcanum consilii sui, petit ut sibi sint causidici. Sed qui cum tantis flagitiis foret implicitus, in oculis alterius magis quam in suis trabem videns, fratrem quamvis culpabilem in hesterna synodo criminatus fuerat, ejusque ad consummationem & ipse merito damnandus aspiraverat: non solum se objectis nequit excusare criminibus, sed etiam ejus causidico, ne ad sui defensionem quidquam proferre valeat, linguæ motus adimitur divinitus.

Vesontionensis quippe episcopus, dum susceptum ejus negotium perorare, & ad excusationem criminosi incongrua quædam decerneret proponere: insperato sibi suffragium vocis divino sensit denegari numine. Procul dubio magnus pater Remigius ob hoc ipsum, ut prædictum est, ante conspectum synodi expositus a beatæ fidei papa, etiam D hic ejusdem virtutis enituit potentia, qua olim, dum adhuc peregrinaretur in terris, Ariani illius exinanivit molimina. Tunc enim hæreticum adversus catholicam fidem blasphemias deliberantem garrire, ne conata perageret, sed potius respiciendo* fidelis fieret, silentio condemnavit: nunc autem virum licet fidelem, ne sceleratum defendendo delinqueret, usu loquendi privavit. Et revera divinæ sublimitatis incomprehensibilis virtus in utroque facto mirabilirer enituit: quæ & ibi gloriosæ animæ, licet adhuc involucris septæ, tantum potestatis contulit; & quanta eam jam beatificaverit gloria, nunc circa ejus exanime corpus patenter ostendit. E

*f. respiciendo.

Postquam ergo præfatus Vesontionensis episcopus a suo conatu tali miraculo se prohiberi cognovit: Lugdunensi, ut sui vice causam peroraret innuit. Qui surgens ait eumdem Lingonensem episcopum confiteri, quod sacros ordines vendiderit, & memoratam pecuniam ab illo presbytero extorserit: sed suppliciis, quibus asserebat, eum excruciari non fecerit: cætera vero, quæ sibi fuerant objecta, hunc penitus denegare asseruit. His dictis, domnus papa videns eadem die non posse ad plenum hujusmodi negotium ventilari, jam enim nox instabat: quid in canonibus de sacrorum ordinum venditoribus sit decretum jussit tantummodo recitari. Lectaque sententia ad præceptum ejus ex concilio Calchedonensi, capitulo videlicet secundo, soluta est synodus, dilato usque in crastinum hujus rationis judicio. A

ANNO CHRISTI 1049.

Mane autem facto, iterum ad eumdem locum episcopi convenere cum abbatibus & cæteris ecclesiæ ordinibus: ad quos domno papa procedente non est cantata antiphona, *Exaudi nos Domine*, sicut heri, & nudiustertius; sed ad ejus adventum clerus decentissime cecinit hymnum, *Veni creator Spiritus*. Quo completo cum antiphona de sancto Remigio, litania facta est a Vesontionensi archiepiscopo, postquam de Spiritu sancto collectam dixit domnus apostolicus. Sicque lectum est euangelium: *Ego sum pastor bonus*. Cumque universi consueto resedissent ordine: supradictus ecclesiæ Romanæ diaconus ait, consequens esse, ut ubi hesterna synodus fuerat terminata, ibi rationis suæ iteraret initia, a Lingonensi videlicet causa. Qui requisitus, & a synodica examinatione se subduxisse repertus, ex parte Dei & beati Petri apostolorum principis, ejusque vicarii, qui præsens aderat, ab eodem diacono, tertio est vocatus. Directi sunt etiam episcopi Silvanectensis & Andegavensis ad illius hospitium, ut si forte eum ibi reperirent, revocarent ad concilium. Qui dum imperata accelerant peragere, ipsius reverendarii allocutio fit ad illos, qui nondum se a simoniaca C hæresi debita purgaverant responsione. At Nivernensis episcopus surgens, pro episcopio plurimum pecuniæ confessus est a parentibus datum fuisse, se tamen ignorante: eoque adepto nonnulla ecclesiasticæ religioni contraria commisisse, unde se asserebat divinæ ultionis vindictam pertimescere. Ideoque, si domno papæ & præsenti conventui dignum videretur, idem officium velle dimittere potius, quam in ejus retentione animam suam pessumdare. Quæ ubi dixit, pastorale pedum ante pedes ipsius apostolici posuit Ille vero tanti viri flexus devotione, favente synodo, eumdem, quod absque suo consensu eadem pecunia data fuerit, sacramento comprobare fecit: sicque illi per aliud pedum ministerium episcopale reddidit.

ACTA DIE TERTIAE.

Joan. 11.

Interea allatum est coram privilegium Remensis ecclesiæ de abbatia Dervensi: ex cujus lectione comprobatum est, eam pertinere ad jus Remensis archiepiscopi. Redeuntes denique qui missi fuerant ad revocandum Lingonensem episcopum, nuntiaverunt eum, facinorum suorum metuentem discussionem, fugæ arripuisse præsidium. Tunc ex præcepto ipsius papæ lectæ sunt sententiæ super hujuscemodi re promulgatæ ab orthodoxis patribus: sicque universi concilii judicio excommunicationis est pœna damnatus. Quod audiens episcopus Vesontionensis, surrexit, & quomodo eumdem reum excusare nitens, ex divina virtute per beati Remigii merita silentio condemnatus sit, patefecit: coram eodem conventu satis devote veniam petens, quod ejusdem miraculi novitatem eousque negligenter celarit. Hic ex pia devotione & alacritate cordis domnus papa in lacrymas compunctus, sic ait: Adhuc vivit beatus Remigius. Tunc ex præcepto ejus omnes surrexerunt, & cum eo ante ejusdem sancti sepulcrum prostrati, antiphonam sancti Remigii ex integro devotissime cecinerunt.

Post hæc surgens Constantiensis episcopus, confessus est se ignorante a quodam fratre suo emptum sibi episcopium fuisse: quod cum rescisset, ne contra fas ordinationem illam susciperet, voluisse

Digitized by Google

Anno Christi 1049.

voluiſſe aufugere, ſed ab eodem violenter captum, A epiſcopali contra voluntatem ſuam eſſe dignitate donatum. Quod ſacramento comprobare juſſus, nec renuens, ſic judicatus eſt ſimoniacæ hæreſis non incurriſſe facinus. Accedens denique Namnetenſis, confeſſus eſt genitorem ſuum epiſcopum fuiſſe civitatis, & in ejus vita donum epiſcopii ſe percepiſſe, mortuoque illi ſubrogatum per largitionem pecuniæ. Quapropter judicio ſynodi, ſublato annulo & paſtorali pedo, privatus eſt pontificali miniſterio, condonato ei, intervenientibus epiſcopis, tantummodo preſbyteratus officio.

Horum igitur cauſa tali modo terminata, commonuit domnus papa archiepiſcopos qui erant in præſentia, ut ſi quem ſuffraganeorum ſuorum ſimoniacæ peſtis eſſe reum ſcirent, coram omnibus B notificare non renuerent. Quibus id omnino ſe ſcire denegantibus, habitus eſt ſermo de epiſcopis qui invitati ad ſynodum venire noluerant, nec aliquod inde ſuæ excuſationis ſcriptum tranſmiſerant illo. Vnde competentibus ad hæc patrum recitatis ſententiis, pœna damnati ſunt excommunicationis, cum omnibus illis qui ipſius papæ formidantes adventum, hac de re profecti erant in expeditionem regis: nominatim vero Senonenſis archiepiſcopus, Bellovacenſis, & Ambianenſis epiſcopus: ſed & abbas ſancti Medardi, quia abſque licentia receſſerat a conventu concilii. Excommunicatus eſt etiam ſancti Iacobi archiepiſcopus Gallicienſis, quia contra fas ſibi vendicaret culmen apoſtolici nominis.

Poſt hæc petentibus eis qui ſanctæ religionis amatores ibi aderant, plurima ſanctorum patrum decreta, quæ jam per incuriam pro nihilo habebantur, præcepto ſuæ autoritatis renovavit; & multa quæ in Gallicana eccleſia exercebantur illicita, ne fierent ulterius, ſub anathemate prohibuit. Videlicet:

CANONES.

I.

Ne quis ſine electione cleri & populi D ad regimen eccleſiaſticum provehieretur.

II.

Ne quis ſacros ordines, aut miniſteria eccleſiaſtica, vel altaria, emeret aut venderet. Et ſi quis clericorum quidlibet eorum emiſſet, id cum digna ſatisfactione ſuo epiſcopo redderet.

III.

Ne quis laicorum, eccleſiaſticum miniſterium vel altaria teneret, nec epiſcoporum quibus * conſentirent.

* *f.* quivis cõſentiret.

IV.

Ne quis in atriis eccleſiarum, præter epiſcopum & eius miniſtrum, quaſlibet conſuetudines exigere præſumeret.

V.

Ne quis pro ſepultura, vel baptiſmo, ſive pro euchariſtia, aut infirmorum viſitatione, quidquam exigeret.

VI.

Ne quis clericorum, arma militaria geſtaret, aut mundanæ militiæ deſerviret.

VII.

Ne quis clericus vel laicus uſuras exerceret. Anno Christi 1049.

VIII.

Ne quis monachus, vel clericus, a ſuo gradu apoſtataret.

IX.

Ne quiſquam aliquibus ſacri ordinis iter agentibus violentiam ullam inferre auderet.

X.

Ne quis pauperes homines rapinis vel captionibus vexaret.

XI.

Ne quis inceſtuoſæ coniunctioni ſe copularet.

XII.

Ne quis legitima uxore derelicta aliam duceret.

Et quia novi hæretici in Gallicanis partibus emerſerant: eos excommunicavit, illis additis qui ab eis aliquod munus vel ſervitium acciperent, aut quodlibet defenſionis patrocinium illis impenderent.

Pari modo damnavit & Sodomitas.

Excommunicavit etiam comites Engelrai & Euſtachium propter inceſtum: & Hugonem de Braina, quia legitimam uxorem dimiſerat, & aliam ſibi in matrimonio ſociaverat. Interdixit & Balduino comiti Flandrenſi, ne filiam ſuam VVilelmo Nortmanno nuptui daret; & illi, ne eam acciperet. Vocavit etiam comitem Tetbaldum, quoniam ſuam dimiſerat uxorem. C

Votavit & Gozfridum Andegavenſem uſque ad ſynodum futuram Moguntiæ, ibi excommunicandum, niſi relaxaret quem captum tenebat, domnum Gervaſium, qui tunc erat præſul ſedis Cenomanicæ: poſtea vero ab ejuſdem tyranni poteſtate exemptus, VVidone archiepiſcopo defuncto, a rege Francorum Henrico ſubrogatus eſt ad regimen Remenſis eccleſiæ. D

Excommunicavit denique illos, de quibus proclamationem fecerant Compendienſes clerici, propter quorum injuſtitiam illuc detulerant corpus ſancti martyris Cornelii: eos quoque qui ab eadem ſynodo redeuntibus aliquid inferrent impedimenti.

Privilegium autem quod fecerat ſancto Remigio, ibidem in conſpectu omnium recitatum confirmavit, & conſtituit omni tempore, ſicut ſcriptum continebatur, inviolabiliter conſervari: ſicque benedictione data concilium ſolvit. E

QVÆ CONCILIVM SECVTA SVNT.

Hujuſmodi ergo ordine, beati patris Remigii devotus Romanæ ſedis pontifex quartam celebravit tranſlationem, & feliciter ſexto Nonas Octobris conſummavit divinæ domus ſanctificationem: quam etiam, ut declaratum eſt, trium dierum continuatione inſignivit celebratione ſynodi milleſimo & quadrageſimonono anno feliciſſimæ incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Quapropter, ut deliberaverat, ex divina diſpoſitione compos effectus deſiderii ſui, die ſubſequenti, poſt expletionem ſynodicam, venit in capitulum fratrum, ſeque eis innotuit ſuum velle accelerare reditum.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1049.

reditum. Vnde ſpiritalibus illos demulcens colloquiis, ſocietatem eorum devote petiit & accepit, ſuamque eis humiliter petentibus ipſe largitus eſt, & proſtratos ad publicam confeſſionem abſolvit, & ex ordine omnes deoſculatos apoſtolica benedictione ſanctificavit.

Poſt hæc egreſſus, epiſcopos, & abbates, cæteroſque eccleſiaſtici ordinis, qui nondum receſſerant, convocavit: & cum eis eccleſiam ingreſſus, miſſarum ſolennia celebrari fecit. Quibus expletis, ad ſancti ſepulcrum, quod, ut dictum eſt, ſuper altare beati Chriſtophori poſt baſilicæ dedicationem collocaverat, cum humili devotione acceſſit: ibique oratione completa, illud devote ſuppoſitis humeris inde extulit, & in ſtatione ſibi decenter apparata cum divinis laudibus repoſuit. Vbi iterum atque iterum cum lacrymis ſe proſternens, tandem in viam ſuam exiit: & uſque ad caſtelli aditum comitatus cum canticis ſpiritualibus a fratribus, & numeroſo conventu populi, omnibus valedicens receſſit.

f. Abſcedens autem inde.

Accedens * autem, inde ad ſui laboris recompenſationem retulit fructum magnæ mercedis, in arcano ſcilicet devoti pectoris ignem præcipuæ dilectionis, quo ab illo tempore erga eumdem glorioſum patrem Remigium magnopere dignoſcitur flagraſſe: ut idem ipſe fatetur in quadam epiſtola directa poſtmodum epiſcopis Franciæ, quam ſuo loco in ſubſequentibus curabimus ponere.

Ex qua gratia etiam alterius gratiæ adeptus eſt emolumentum, cum ei divina virtus de quibuſdam, qui ei impedimentum advenienti in Gallias conati erant inferre, ultionem præſtitit per ipſius ſancti, cui fuerat famulatus, meritum. Nam, ut multos prætermittamus, qui illi fuere contrarii, Gebuinus Laudunenſis epiſcopus, & Hugo de Braina caſtello, qui inter ejus derogatores quaſi ſigniferi extiterunt, eodem anno ignominioſa morte vitam finierunt. Ille enim, quia exitialem technam, ut apoſtolicam devitaret præſentiam, regi ſuggeſſit, & hanc maxima parte cleri ſui devote expetente, ipſe a ſua ſede longe aufugit: nec dominici corporis viatico a malitia ſua ſanctificatus, nec ab eodem clero ſuo conſolatione viſitationis in extremis refocillatus, divino judicio extra fines epiſcopii ſui ſolus obiit quaſi peregrinus. Alter vero, quia caput miniſtri Chriſti ſe abſciſſurum fuerat minitatus, ore ſacrilego, quo impia verba protulerat, hoſtilis gladii abſciſſione eſt mutilatus.

* poſterorum

Dignum eſt ad * poſterum memoriam aliud miraculum ſupradictis addere, quod divina potentia in manibus hujus pontificis operata eſt, ex ea qua erga patronum noſtrum flagrabat devotione. Anno enim ſecundo poſt expletionem eorum quæ præmiſſa ſunt, cum Romæ moraretur, caſu accidente per pincernæ incuriam vas illud fractum eſt, quod ſibi datum eſſe a præfato abbate Herimaro in primordiis hujus opuſculi memoratum eſt. Quod ubi pro certo agnovit, aliquantum graviter tulit. Licet enim multa haberet pluris precii, præ cæteris tamen illud diligebat, quia in initio apoſtolatus ſui ex parte ſancti Remigii ſibi miſſum aſſerebat: ideoque ad bibendum, ſupra cætera quæ erant in obſequio ejus, illi delectabilius eſſe ſolebat.

Dum ergo cum ſpiritualibus quibuſdam viris, qui ei præſentes erant, placido, ut ſemper erat, vultu, ex eodem damno conquereretur, & aurifex A peritus reficiendi hujuſmodi fracturam ab eo perquiri præciperetur: quidam eorum alludentes, ſeria & alacri reſponſione dixerunt, quod ſanctus hic, in cujus illud tantopere amplectebatur devotione, tanti eſſet apud Dominum meriti, ut ei idem vas integrum ſua reformaret interceſſione. At ille nihil inde ſe diffidere cum ſpirituali jucunditate reſpondens, ejuſque virtutes multiplici ſermone exaggerans, vas fractum ſibi deferri præcepit. Quo delato, avulſam inde particulam ſuo loco repoſuit: &, quaſi aurifici ad reficiendum reſervaretur, ſignum tamen crucis, ut fertur, ei caute imprimens, recondi juſſit. quod in craſtino velut cauſa reficiendi coram delatum, ita operatione divina integrum eſt inventum, ut nullum in eo B fracturæ poſſet reperiri veſtigium.

Hoc itaque videns venerabilis papa, Dei omnipotentiam collaudavit, & hujus miraculi novitatem meritis beati Remigii adſcripſit, per cujus interventum, fidei efficacia id obtinere meruit. Ne autem ex hac relatione arguamur mendacii, ideoque frivolum habeatur hujus ſcripti memoriale: proferimus tres idoneos teſtes, quorum indicio id nobis poſtmodum contigit agnoſcere, Hugonem videlicet Nivernenſem epiſcopum, & Hugonem Remenſis eccleſiæ diaconum, & quemdam clericum Aylenardi quondam Lugdunenſis archiepiſcopi capellanum, nomine Benedictum. Quorum duo primi concilio ab eodem papa, ut moris C illi erat, decimoquinto die poſt dominicam reſurrectionem Romæ habito interfuerunt: & quod retulimus, ab his qui præſentes viderunt, id vere factum eſſe didicerunt. Tertius vero cum domino ſuo præſens interfuit: & quod videndo comperit, nobis poſt aliquot annos ſciſcitantibus indicavit.

Vir denique venerabilis ſæpe dictum apoſtolum noſtrum eo magis ferventi excolens dilectione, eumque ſummopere deſiderans honorare, & illius monaſterium ſua autoritate nobilitare: epiſtolam ejus laude refertam direxit ſanctæ eccleſiæ filiis in Francia conſtitutis, qua decrevit apud eos haberi celebrem ipſius ſancti feſtivitatem, quæ recolitur Kalendis Octobris D

Plurima etiam ad eccleſiaſticam utilitatem pertinentia, quæ in præfata ſynodo in ejus baſilica habita tractaverat, juſſit apud eos capitulatim digeri, & inter orthodoxos canones numerari. Cujus epiſtolæ textum, quia ordo narrationis videtur exigere, huic operi dignum judicavimus inſerere. Ejus vero exemplar hujuſmodi eſt:

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, fratribus & filiis catholicis per univerſum regnum Francorum conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COMPERTVM caritati veſtræ credimus, quod poſt conſecrationem noſtram, illam videlicet, qua benignitas Dei humilitatem noſtram ſanctæ Romanæ eccleſiæ præeſſe voluit, Germaniam Galliamque viſitavimus; ac Remorum urbem adeuntes, maximo voto & ſumma devotione eccleſiam beati Remigii (ut longe ante deſideravimus) Deo annuente, & ejuſdem ſanctiſſimi viri patrocinantibus meritis, cum magna gloria dedicavimus; atque poſt conſecrationem eccleſiæ in eadem ſynodum celebrantes, plurima ad utilitatem Chriſtianæ religionis neceſſaria conſilio coepiſcoporum * ſuorum, aſſenſu etiam & laude cleri & po- * *forte* noſtrorum, pulí, quorum innumera multitudo ad tantæ devo- E

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1049.

tionis celebritatem confluxerat, ſtatuendo confirmavimus. Quæ omnia capitulis digeſta inter canones haberi præcepimus, & poſtea in omnibus ſynodis quas habimus, idipſum confirmare curavimus. Et quoniam beatiſſimum Remigium gentis Francorum prædicatorem, & apoſtolum ſcimus, venerari & honorare illum, quem Dominus in cælo mirificavit, prout poſſumus, debemus: præſertim cum ſemper in noſtro pectore inde ipſius amor ferventius ardeat, quod precioſiſſimum corpus ipſius ſanctiſſimi viri propriis manibus transferentes in locum ſibi præparatum, miraque pulcritudine exquiſiti operis decoratum, repoſuimus. Vnde veſtram admonere volumus dilectionem, ut ſicut nos in ejus obſequiis perpenditis gratulari, ita & vos cauſa noſtri amoris, maximeque ex debito paterni honoris, ſolennitatem ejus, quæ eſt Kalendis Octobris, celebrem habeatis. Quia etſi aliis non eſt apoſtolus, tamen vobis eſt: nam primitiæ ejus vos eſtis in Domino. Hunc itaque honorem patri & apoſtolo veſtro exhibete: ut, juxta promiſſum Domini, longævi ſuper terram vivere, & ejuſdem patris precibus æternæ beatitudinis felicitatem mereamini poſſidere. Valete.

NOTÆ SEVERINI BINII.

De hac ſynodo Hermannus Contractus: *Autumnali*, inquit, *tempore Dominus papa ſynodum magnam Remis cum Galliarum epiſcopis habuit.* De eadem Sigebertus in libro de illuſtribus ſcriptoribus eccleſiaſticis cap. 153. ita ſcribit: *Anſelmus Remenſis monachus ſcripſit itinerarium noni Leonis papæ a Roma in Gallias, ob hoc maxime, ut notificaret, quanta autoritate Remis, vel in aliiis urbibus, ſynodum celebrarit: qua ſubtilitate & juſtitia examinaverit cauſas eccleſiaſticas, qua diſcretione peccantes correxerit, quomodo ei virtus Dei cooperata ſit. Quod ſatis patuit in una cauſa Remenſis ſynodi, ubi dum epiſcopus Friſingenſis contumaciter ageret contra apoſtolicam autoritatem, repente in omnium oculis obmutuit.* Hæc Sigebertus. Acta concilii integra ab autore ejus temporis, qui vidit, quamfideliſſime ſcripta, accepit ex Remenſi eccleſia Baronius, eaque appendicito. 11. unde nos eadem huc tranſtulimus, inſeruit.

Inter eos qui ſynodo interfuiſſe narrantur, ponitur Ivo Sagenſis; quem rectius Sigienſem appellandum eſſe bene monuit reverend. dominus Ioannes Picardus ſancti Victoris Pariſienſis canonicus. Nam Sigeberti continuator ipſe, monachus Beccenſis in Nortmannia, ita eum paſſim nominat. Eſt vero Sagienſis epiſcopus archiepiſcopo Rotomagenſi ſubditus. Quod autem deſideratur in actis concilii hujus, ſupplebit VVilielmus Gemmeticenſis monachus æqualis lib. 7. cap. 15. his verbis: *In illo tempore ſanctus Leo papa Gallias expetiit, eccleſiam ſancti Remigii Remenſis archiepiſcopi conſecravit, ejuſque corpus in eccleſiam nuper dedicatam tranſtulit. Tunc Remis idem papa grande concilium tenuit, & deſides epiſcopos vel abbates acriter redarguit: inter quos, ut dicunt, propter combuſtionem eccleſiæ Ivoni dixit: Quid feciſti perfide? Qua lege damnari debes, qui matrem tuam eccleſiam cremare auſus es? Eloquens Ivo palam confeſſus eſt, ſe malum quidem feciſſe, ne deteriora fierent a ſceleroſis ſuper filios eccleſiæ. Denique pœnitentiam ſecundum ſagacis papæ juſſum accepit, ac de reſtituenda ſancti Gervaſii eccleſia operam adhibuit.* Vt id vero enucleatius perſcribatur, neceſſario fuerit relegendum caput 13. ejuſdem VVilielmi Gemmeticenſis, aientis Robertum & Aveſgotum filios VVilielmi Sorengii depopulatos fuiſſe Sagienſem eccleſiam, & in eam prædonum collocaſſe turbam. Quod ægerrime ferens Ivo, nobiles barones Nortmanniæ, præcipueque Hugonem Grantemaiſnilium rogavit ſibi cum ſuis adeſſe turmis. Sorengii vero cernentes exercitum, fortiter reſtiterunt. Ivo contra juſſit vicinas ædes incendi. Mox, inquit VVilielmus Gemmeticenſis, *parochiani juſſis parent epiſcopi: ignis vero immiſſus flante vento ad eccleſiam currit, ipſamque invadens conſumit, & impios in ea furentes acriter angit.* Et cap. 14. ejuſdem libri: *Proſtratis, ut dictum eſt, filiis diſcordia, ſimplicibus in pace circa Sagium licuit aliquantulum reſpirare. Nobilis Ivo præſul eccleſiam cooperire ſategit, & quarto Nonas Ianuarii iterum dedicavit.* Hæc ex VVilielmo Gemmeticenſi R. D. Ioannes Picardus.

G.C. Addit Ordericus, libro v. quod in his actis prætermiſſum eſt, prohibuiſſe Leonem in hoc concilio, ne presbyteri conjuges haberent: quod Hugonis abbatis Cluniac. conſilio factum docet Albericus in chronico.

CONCILIVM MOGVNTINVM XLII. EPISC. CONTRA SIMONIAM aliave vitia cleri celebratum anno domini MXLIX. tempore Leonis papæ IX.

ANNO CHRISTI 1049.

De tempore hujus ſynodi variant ſcriptores. Lambertus, quem ſequitur Serarius in hiſtoria Moguntina ad annum Chriſti 1050. abbas Stadenſis eamdem ad annum Chriſti 1051. refert. Ego Baronium ſectatus, veriorem eſſe puto ſententiam Hermanni Contracti, & Adami Bremenſis qui hæc & ſcripſerunt & viderunt; nimirum hanc ſynodum anno 1049. celebratam eſſe. De rebus in ſynodo geſtis Hermannus nihil præter iſta: *Moguntiacum veniens aliam ſynodum quadraginta prope epiſcoporum coram imperatore & regni noſtri principibus celebravit.* Adamus autem Bremenſis libro 3. cap. 31. acta hujus ſynodi prolixius enarrans, hæc ſcribit: *Tunc habita eſt ſynodus generalis apud Moguntiam, præſidente domno apoſtolico, & imperatore Henrico, cum epiſcopis Bardone Moguntinenſi, Eberhardo Treverenſi, Hermanno Colonienſi, Adalberto Hamburgenſi, Engelhardo Magdeburgenſi, cæteriſque provinciarum ſacerdotibus. In eo concilio quidam Spirenſis epiſcopus, nomine Sibico, cui crimen adulterii intendebatur, examinatione ſacrificii purgatus eſt. Præterea multa ibidem ſancita ſunt ad utilitatem eccleſiæ, præ quibus ſimoniaca hæreſis, & nefanda ſacerdotum conjugia, holographa ſynodi manu perpetuo damnata* eſt: quod veniens domum noſter archiepiſcopus non tacuiſſe probatur. De mulieribus ſtatuit eamdem ſententiam, quam prædeceſſor ejus memorabilis Alebrandus, & antea Libentius, inchoaverant: ut ſcilicet fierent extra ſynagogam, & civitatem, ne maleſuada pellicum vicinia caſtos violaret obtutus. Hæc ſynodus facta eſt anno domini 1049. ipſe eſt archiepiſcopi ſeptimus. Et tunc majus altare tribunalis dedicatum eſt in honorem Genitricis Dei. De qua ſynodo mentionem ideo feci, quod dominus Adelbertus eo tempore, quo tam clari homines in eccleſia fuerunt, ſapientia ac virtutum merito fere omnes præcelluit: tantus apud papam, talis apud Cæſarem habebatur, ut de publicis rebus abſque ejus concilio nil ageretur.* Hæc Adam.

Tempus concilii.

Acta concilii quæ.

* ſunt i

Hac eadem ſynodo, interceſſione pontificis aliorumque principum, imperatori reconciliatus eſt Lotharingiæ dux Godefridus: de cujus animi magnitudine, bellica gloria, bellicisque contra imperatorem & eccleſias nonnullas expeditionibus, tandemque de admirabili voluntaria pœnitentia ejuſdem, plura Lambertus: quamquam in tempore graviter aberret. *Hac ſynodo*, inquit Chapeavilla in notis cap. 1. tom. 2. *imperator quæſtionem propoſuit coram ſancta ſynodo de legenda ſancti Servatii Leodienſis epiſcopi, de geſtis ejus ac ſupputatione annorum: quæ omnia, facta diligenti diſcuſſione, ut pie credenda, ſunt ſynodali decreto confirmata. Ioannes Presbyter chronico Gemblacenſi.*

G.C. De concilii hujus epocha dubitare non ſinit VVibertus in vita S. Leonis: ubi dicitur ſanctus pontifex, poſt Remenſe concilium per Germaniam rediens, *generale apud Maguntiam concilium habuiſſe.* Ex eo quoque diſcimus, Sibichonem ibi peieraſſe: atque in perjurii pœnam, *maxillam ejus manſiſſe contortam paralyſi, quamdiu vixit.* Remenſe quoque concilium, hujus epocham adſtruit: cum in eo Gozfridus Andegavenſis ad ſynodum futuram Moguntiæ vocetur.

CONCILIVM

ANNO CHRISTI 1050.

CONCILIVM ROTOMAGENSE,

A MALGERIO ARCHIEP. ROTOMAGENSI, cum duobus suffraganeis episcopis, celebratum circa annum Christi ML.

Nunc primum in lucem editum ex R. P. Iacobi Sirmondi S. I apographo, quod ex codice sancti Michaelis de Tumba destripserat.

TITVLI CANONVM.

I. *De symbolo fidei catholicæ.*
II. *Vt episcopatus a principe, datis muneribus, non ambiatur.*
III. *Vt episcopi ad alias civitates non transeant.*
IV. *Ne monachi ad honores per pecuniam aspirent.*
V. *Vt episcopus episcopum non supplantet, nec abbas abbatem.*
VI. *Vt episcopus sacros ordines non vendat.*
VII. *Vt episcopi officiales ab ordinandis munera non exigent.*
VIII. *De scientia & ætate ordinandorum.*
IX. *Alienum clericum episcopus non ordinet.*
X. *Vt episcopus clericorum stipendia laicis ne largiatur.*
XI. *Ne archidiaconus archidiaconum supplantet.*
XII. *Ne clericus clericum supplantet.*
XIII. *Ne presbyter presbyteri ecclesiam usurpet.*
XIV. *Ne chrisma vendatur.*
XV. *Vt pro dedicandis ecclesiis munera non exigantur.*
XVI. *Vt pro baptismate pecunia non exigatur.*
XVII. *Vt baptizatorum in albis candela & chrismale tantum donetur.*
XVIII. *Ne pœnitentes per avaritiam graventur, aut alleventur.*
XIX. *Vt baptizati in ecclesia per octo dies in albis repræsententur.*

EPISTOLA SYNODICA AD EPISC. cæterosque orthodoxos provinciæ Rotomagensis.

Fratribus nostris, ac comprovincialibus episcopis, & cæteris orthodoxis fidelibus, Malgerius sanctæ Rotomagensis ecclesiæ præelectus episcopus, Hugo Ebroicacensis sedis episcopus, Rotbertus Constantiæ sedis episcopus; & omne concilium in Domino salutem.

QVONIAM, sanctissimi fratres, sanctam matrem ecclesiam a primo sui honoris & tranquillitatis statu penitus immutatam videmus, partim sublatis e vita bonis principibus, partim ignaris & imbecillibus successoribus, sed & magis peccatis nostris exigentibus: placuit sacerdotalem inter nos fieri conventum, ut salutifera collatione, in quantum divina nobis gratia inspiraverit, quod male a nobis erratum est, corrigamus; quod recte & sobrie factum, stabiliter teneamus. Incumbebat enim nobis & necessarium consilium tractare super his, quæ nostris temporibus ab inimicis ecclesia sancta patitur. Sed quia, ut ait beatus Gregorius, ordo erectionis in bono iste est, ut primum contra nos, & postmodum contra malos erigamur: quod a nobis constat admissum, a nobis quoque primum judiciali sententia expietur. Et licet de re hujusmodi, quam salubri ordinatione constituere volumus, præcedentium patrum prisca autoritas nequaquam siluerit: tamen quia multi inter nos sunt, qui aut exiguam, aut pene A nullam rectæ eruditionis notitiam contigerunt, necessarium duximus ea quæ a sanctis patribus nobis tradita sunt in medium recensere. Videlicet.

ANNO CHRISTI 1050.

CANONES.

I. *De symbolo fidei catholicæ.*

In primis, ut catholicæ & apostolicæ fidei symbolum firmiter teneamus.

II. *Vt episcopatus a principe, datis muneribus non ambiatur.*

Vt illa pernicioſa consuetudo, & inexplebilis avaritiæ corruptela funditus eradicetur, qua multos pernicioſa munera undecumque collegisse audivimus, quibus principem regni & familiares ejus corrumpere valeant, ut ad episcopatus honorem valeant pervenire. Quod nulla quidem humilitate, sed ambitioſa dominatione fieri non dubium est. Vnde hanc pestem a finibus ecclesiæ repellendam judicamus: ne gratiam sancti Spiritus, vilis mercaturę compendiis appretiabilem facere videamur.

III. *Vt episcopi ad alias civitates non transeant.*

Vt nullus episcoporum de civitate in qua denominatus & ordinatus est, ad aliam amplioris honoris causa transire præsumat: sicut de quibusdam auditum est, qui putabant euangelico exemplo posse tueri cupiditatem suam: per quod, ex occasione persecutionis, apostolici prædicatores jubentur transire de civitate in civitatem. Quod omnino prisca sanctorum patrum.....

IV. *Ne monachi ad honores per pecuniam adspirent.*

Similis sententia de monachorum ordine..... Nullus per pecuniam, nisi communi fratrum..... S. Benedicti ad hujusmodi honorem adspiret.

V. *Vt episcopus episcopum non supplantet, nec abbas abbatem.*

Vt nullus episcopus, sive abbas, alterius episcopi, vel abbatis honorem, supplantare præsumat.

VI. *Vt episcopus sacros ordines non vendat.*

Vt nullus episcopus presbyterum aut diaconum, nec aliquem inferioris ordinis clericum, per pecuniam ordinare præsumat.

VII. *Vt episcopi officiales ab ordinandis munera non exigant.*

Vt nullus ex officialibus episcopi, archidiaconus videlicet, aut notarius, pro ordinandis clericis munera exigat.

VIII. *De scientia, & ætate ordinandorum.*

Vt ad sacros ordines, nisi eruditi, & ætate legitima, non promoveantur.

IX. *Alie-*

Malgerius Guillelmi ducis hostis erat.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1050.

IX. *Alienum clericum episcopus non ordinet.* Vt episcopus alterius diœcesis clericum, nisi sub legatione, aut probabilibus signis, ordinare præsumat.

X. *Vt episcopus clericorum stipendia laicis ne largiatur.*

Vt episcopus, clericorum ecclesiæ stipendia, aut terras, laicis beneficiare minime præsumat.

XI. *Ne archidiaconus archidiaconum supplantet.*

Vt nullus archidiaconus, alterius archidiaconum supplantare præsumat.

XII. *Ne clericus clericum supplantet.*

Similiter clericus, alterius clerici honorem non invadat.

XIII. *Ne presbyter presbyteri ecclesiam usurpet.*

Presbyter quoque, alterius presbyteri ecclesiam temeraria usurpatione quærere non audeat.

XIV. *Ne chrisma vendatur.*

Vt sacrum chrisma nullus vendere præsumat.

XV. *Vt pro dedicandis ecclesiis munera non exigantur.*

Vt in dedicandis ecclesiis nullus coacta munera exigat, nisi sponte a fidelibus donentur. Sed ne hac occasione dilatio ulla consecrandis ecclesiis ingeratur.

XVI. *Vt pro baptismate pecunia non exigatur.*

Vt pro baptizandis cathecumenis nullus quoque pecuniam, nisi sponte quoque donetur, quærere præsumat.

XVII. *Vt baptizatorum in albis candela & chrismale tantum donetur.*

Vt in albis baptizatorum, solummodo candela & chrismale capitium donetur, nisi quid benignitas humana privato concesserit.

XVIII. *Ne pœnitentes per avaritiam graventur, aut alleventur.*

Vt pœnitentes occasione avaritiæ gravare, aut levare, nemo præsumat: sed juxta modum culpæ, vel possibilitatem naturæ, moderetur pœnitentia. Tales namque, si hujus sanctionis transgressores inveniantur, gradus sui periculo subjaceant.

XIX. *Vt baptizati in ecclesia per octo dies in albis repræsententur.*

Vt baptizati, in eadem ecclesia, in qua regenerationis gratiam acceperunt, & in qua parochiani existunt, per octonos dies in albis repræsententur cum cereis ardentibus. octavo.....

*** *DE BERENGARII HERESIARCHÆ damnatione multiplici.*

Opusculum Anonymi qui scribebat anno 1088. quo mortuus est Berengarius.

Petrus Franc. Chiffletius S. I edidit ex MS. codice S. Augendi. Hoc vero conciliis quæ Berengarianam causam agitarunt, præmittere visum est.

BERINGERIVS Andegavensis hæresim sui nominis condidit, & veritatem Dominici corporis & sanguinis, contra euangelicam veritatem abnegare præsumpsit. Videlicet asserens, panem & vinum in sacrificio Domini, non vere, nec essentialiter, sed figurate tantum converti in corpus & sanguinem Dominicum: quod catholicæ fidei & euangelicæ veritati apertissime adversatur, uti sancti patres docuerunt. Quapropter sanctus Leo papa IX. eamdem hæresim suo tempore ad apostolicam sedem per litteras* ipsius Beringerii delatam, generali synodi judicio diligentius ventilavit, & ventilatam synodali judicio damnavit. Ipsum quoque Beringerium communione ecclesiæ privavit; quam ipse Dominici corporis & sanguinis communione suis assertionibus voluit privare. Deinde ipsum ad proximam tunc synodum, in proximo Septembri ab eo Vercellis celebrandam, vocavit audiendum. Ad hanc synodum non ipse Beringerius, sed quidam ejus fautores pervenerunt: qui se legatos ejus esse asserentes, eumque defendere volentes, in primo aditu defecerunt. Domnus autem apostolicus iterum synodali judicio sententiam Beringerii, & librum Ioannis Scotti de corpore Domini, sub anathemate damnavit: & fidem, quam omnes catholici de veritate corporis & sanguinis Domini hactenus habuerunt, & adhuc habent, confirmavit. His utrisque synodis domnus Lanfrancus, non multo post Anglorum archiepiscopus, scribens contra Beringerium, se interfuisse fatetur: in quarum priore de Beringeriana hæresi se infamatum, & expurgatum; sed in utrisque, ejusdem hæreseos damnationi cum omnibus catholicis se assensisse testatur.

an. 1050. * *ad Lanfrancum datu*

an. 1050.

Victor quoque papa, & in sede, & in autoritate successor sancti Leonis papæ, misso legato in Gallias, venerabili inquam Hildebrando, tunc archidiacono, sed nostri temporis apostolico, generalem synodum Turonis congregavit: in qua ipse Beringerius accepta optione defendendi se, cum se penitus defendere non posset, sub jurejurando propriam hæresim anathematizavit, & communem sanctæ ecclesiæ fidem de veritate corporis & sanguinis Domini se deinceps servaturum sub eodem juramento promisit; licet postea ad eamdem hæresim redierit.

an. 1055.

Nicolaus autem papa eidem Beringerio Romæ in generali synodo audientiam concessit, causamque ejus cum centum tredecim episcopis synodali judicio ventilavit. Sed ille iterum cum sectam suam defendere non valeret, tandem quasi correptus, libros propriæ hæreseos in conspectu domni apostolici, & totius synodi, manu propria concremavit: & errore abnegato, catholicam professionem quam in Turonensi concilio fecerat, sub jurejurando iterum renovavit: ita pronuntians. Ego Berengarius, indignus, &c. *ut infra in concilio Romano anni 1059.*

an. 1059.

Formam autem hujus juramenti & anathematis ita sancta Ephesina synodus quibuslibet abdicandis hæresibus cap. xv. præscripsit; & de hæresi infamatos, non

Digitized by Google

tos, non niſi per hujuſmodi abdicationem hæreſis, expurgari debere decrevit: unde & a Beringerio talem receperunt ſatisfactionem. Hanc juratoriam profeſſionem Beringerii domnus papa Nicolaus ſtatim per diverſa tranſmiſit regna: ut omnes gratias agerent pro ejus converſione, quoniam pridem multum ſcandalizati ſunt de ejus averſione. Sed Beringerius more ſuo ad proprium vomitum redire non timuit, & ultra omnes hæreticos, Romanos pontifices, & ſanctam Romanam eccleſiam verbis & ſcriptis blaſphemare præſumpſit. Nempe ſanctum Leonem papam, non pontificem, ſed pompificem, & pulpificem appellavit; ſanctam Romanam eccleſiam, vanitatis concilium & eccleſiam malignantium; Romanam ſedem, non apoſtolicam, ſed ſedem ſatanæ, dictis & ſcriptis non timuit appellare. Sed hæreſim ſuam, poſt tot ſynodicas damnationes, & adjurationes, clanculo per diſcipulos ſuos uſquequaque non ceſſavit diſſeminare, & quoſlibet incautos veneno ſuæ hæreſeos inficere.

Vnde venerabiiis papa Alexander ſucceſſor Nicolai papæ, litteris eum ſatis amice præmonuit, ut a ſecta ſua ceſſaret, nec amplius ſanctam eccleſiam ſcandalizaret. Ille autem ab incepto deſiſtere noluit, hocque ipſum eidem apoſtolico litteris ſuis remandare non timuit.

Quapropter reverendiſſimus papa Gregorius ſeptimus, ſucceſſor Alexandri, iterum eidem Beringerio audientiam in duabus * ſynodis generalibus Romæ conceſſit. Sed cum ipſe ſectam ſuam catholicæ fidei contrariam denegare non poſſet; iterum ſub juramento eamdem abdicare, & fidem catholicam profiteri delegit, ſicut in ſuperioribus conciliis fecit. Tot igitur conciliis Beringerianam hæreſim damnatam percepimus, tum ex fidelium relatione virorum qui eiſdem conciliis interfuerunt, tum ex regeſtis Romanorum pontificum, tum ex ſcriptis religioſorum virorum, qui de his fideliſſime ſcripſerunt. Nam eadem concilia noſtris temporibus infra XL. annos celebrata reperiuntur, quot anni ab exordio pontificatus ſancti Leonis papæ uſque in præſentem annum computantur, qui eſt ab incarnatione domini MLXXXVIII. Vnde & adhuc multi vivunt, qui eiſdem conciliis interfuerunt: qui & nobis de eiſdem conciliis fideliſſime teſtificati ſunt.

altera anno 1078. ut probabile eſt: cui Berengarium interfuiſſe unus hic autor docet.

Vltimæ quoque generali ſynodo ſub Gregorio papa ſeptimo, anno dominicæ incarnationis MLXXIX. nos ipſi interfuimus, & vidimus quando Beringetius in media ſynodo conſtitit, & hæreſim de corpore domini, ſicut ſupra diximus, coram omnibus propriæ manus ſacramento abdicavit: videlicet ſub præſentia Gregorii papæ, Heinrici patriarchæ Aquileienſis, & reverendiſſimorum epiſcoporum Petri Albanenſis, beati Anſelmi Lucenſis, Landulfi de Piſa, Reginherii de Florentia, Hugonis Dienſis, Altmanni Patavienſis, & reliquorum centum quinquaginta epiſcoporum, & abbatum, & innumerabilium clericorum.

altera ann. 1079.

Horum igitur conciliorum tam generalium, & apoſtolica autoritate tam principaliter firmatorum ſanctiones, contra Beringerianam hæreſim nobis ſufficere debent *Tum poſt diſputationem mere polemicam adverſus Berengarii dogma*: Nec neceſſarium, *inquit*, nobis videbatur, ut ſingulas Beringerii nænias enumeraremus, & enumeratas ſingulariter annullaremus: præſertim cum eruditiſſimi doctores, Lanfrancus inquam, & *Chriſtinus, ambo religione & eruditione Chriſtianiſſimi, non multo poſt epiſcopi, de his enucleatiſſime ſcripſerint. *Et*

**Chriſtinū Chiffletius non alium eſſe putat quam Guitmundum. Vide quibus argumentis.*

A *poſt nonnulla*: Hæc autem in fine ſcedulæ ſimplicioribus fratribus, noſtris inquam ſimilibus, fraterna præmonitione ſuggerimus. *Quibus verbis, monachum ſe prodit: atque ut putat Chiffletius ex conjecturis quas affert, Benedictinum.*

CONCILIVM ROMANVM II.

Anno Christi 1050.

in quo, damnato Berengario, Lanfrancus ſententiam abſolutionis retulit, anno ML. tempore Leonis papæ IX.

Tempus concilii.

QVO tempore iſta ſynodus Romæ celebrata fuerit, Hermannus Contractus in chronico, anno 1050. indicat breviter his verbis: *Dominus papa poſt paſcha ſynodum item Romæ collegit.* Qua de cauſa celebratum, quidve in ea actum fuerit, oſtendit B Lanfrancus in commentario quem contra Berengarium edidit, his verbis: *Tempore ſancti Leonis papæ delata eſt hæreſis tua* (alloquitur Berengarium ipſum) *ad apoſtolicam ſedem. Qui cum ſynodo præſideret, ac reſideret ſecum non parva multitudo epiſcoporum, abbatum, diverſique ordinis e diverſis regionibus religioſarum perſonarum, juſſum eſt in omni audientia recitari quas mihi de corpore & ſanguine domini litteras tranſmiſiſti. Portitor quippe earum legatus tuus, me in Northmannia non reperto, tradidit eas quibuſdam clericis. Quas cum legiſſent, & contra uſitatiſſimam eccleſiæ fidem ſcriptas animadverſiſſent, zelo Dei accenſi, quibuſdam ad legendum eas porrexerunt. Itaque factum eſt, ut non deterior de te quam de me fuerit exorta ſuſpicio, ad quem videlicet tales litteras deſtinaveris: putantibus multis, me* C *fovere ac favere quæ a te dicerentur; vel gratia, qua te diligerem; vel fide, qua revera ita eſſe indubitanter tenerem. Igitur cum a quodam Remenſi clerico Romam perlatas recitator legeret, intellecto quod Ioannem Scotum extolleres, Paſchaſium damnares, communi de euchariſtia fidei adverſa ſentires: promulgata eſt in te damnationis ſententia, privans te communione ſanctæ eccleſiæ, quam tu privare ſancta ejus communione ſatagebas. Poſt hæc præcepit papa ut ſurgerem, pravi rumoris a me maculam abſtergerem, fidem meam exponerem, expoſitam plus ſacris autoritatibus quam argumentis probarem. Itaque ſurrexi: quod ſenſi, dixi: quod dixi, probavi: omnibus placuit: nulli diſplicuit.* Hactenus de ſynodo Romana D Lanfrancus, in qua damnato, ut vidiſti, Berengario, ipſe Lanfrancus abſolutionis ſententiam retulit.

Berengarius condemnatus, Lanfrancus abſolutus.

In hoc eodem concilio contra Berengarium a Leone pontifice celebrato, idem pontifex decrevit pallium Dominico patriarchæ Veneto, eidemque privilegium conceſſit, ut crucem ante ſe deferret: patriarchalemque ſedem approbavit, & epiſcopis Venetiæ provinciæ & Iſtriæ ſcripſit, ut huic tamquam primati ſuo obedirent, cumque revererentur. Hæc ex ſcripto chronico Andreæ Danduli. Quæ omnia renovata & confirmata ab Alexandro ſecundo in concilio Mantuano, idem autor affirmat. Sicque plane tranſlatus fuit patriarchatus Gradenſis in Venetum, qui hactenus titulo Gradenſis ſedis potitus erat. E

Notæ Gabr. Cossartii S. I.

Tempus concilii.

Romæ habitam hoc anno ſynodum diſcimus tum ex Hermanno, cujus verba paulo ante legiſti; tum ex actis Remenſis concilii, cujus ſeſſione ſecunda ſtatutum eſt, ut archiepiſcopus Remenſis, & Dolenſis epiſcopus, medio Aprili, Romano concilio intereſſent. At cum annis etiam conſequentibus a Leone concilia Romæ habita ſint poſt paſcha, atque id moris ipſi fuiſſe dicat Anſelmus monachus in fine actorum concilii Remenſis: cur huic potius,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1050.

quam consecutis conciliis prima illa Berengarii damnatio tribuatur, mox dicemus in notis ad concilium Vercellense. Recte autem admonet vir clarissimus Franciscus de Roye, in eruditissima dissertatione de Berengario, bis lapsum esse autorem vitæ Lanfranci, quod & hoc concilium Leoni VIII. Pont. Max. tribuat; & Berengarium dicat eo responsales clericos duos pro se misisse. Nam in Romano concilio, neque per se, neque alium ullum auditus est: neque clericos duos nisi ad Vercellense misit.

Quis in hoc concilio Lanfranco locus.

Locum in hoc concilio vir idem eruditissimus Lanfranco inter abbates tribuit: qui anno tantum MLXIII. hoc est, annis post hoc concilium tredecim, abbas fuit. Alius hic erat Lanfranco in synodo locus, ad quam, ut ait ipse, non tantum episcopi & abbates, sed *diversi ordinis religiosæ personæ* magno numero convenerant.

Cur ad concilium venerit.

Aliud est, quod eidem erudito viro excidit: venisse Romam eo anno Lanfrancum ad placandum pontificem, qui Normanniam totam, propter Guillelmi ducis cum Mathilde consanguinea matrimonium, interdicto multaverat. De hoc enim interdicto egisse Lanfrancum, non cum Leone IX. sed cum Nicolao II. qui post annos omnino x. pontificatum adiit, discimus tum ex Lanfranci vita; cujus autor, Lanfranci ipsius ætati suppar; tum ex Beccensi chronico, in quod ex ea vita pars ista transfusa est. Illius autem interdicti nulla, opinor, nisi in duobus his locis mentio.

*** DE IOANNIS SCOTI LIBRO cujus in his contra Berengarium conciliis frequens mentio.

GABR. COSSARTII S. I. ADMONITIO.

IOANNIS Scoti de eucharistia librum non alium esse puto, quam qui extat hodie sub nomine Bertrami. Primus hoc detexit Petrus de Marca Parisiensis archiepiscopus, eaque de re scripsit eruditissimam epistolam ad D. Lucam Dacherium, quæ Spicilegii Tomo II. ipso in limine est edita. Præcipuum illius argumentum est, quod excerptus ex codice Ioannis Scoti locus, quem mox in Ascelini epistola leges, totidem verbis eo in libro, qui dicitur Bertrami, reperiatur. Deinde librum suum Scotus Caroli Calvi jussu scripserat, ut ait Berengarius in litteris ad Ricardum; Bertramus pariter in epistola nuncupatoria, principis imperio adactum scripsisse se profitetur. Ioannes Scotus Paschasium impugnabat; in Paschasium Bertramus totus est.

Berengarii ad Ricardū epist. infra.

Vnum est in quo assentiri sententiæ hujus illustrissimo eruditissimoque autori non possum; quod opus istud jam inde ab ortu suo sub ementito Bertrami nomine delituisse credit: id agente scilicet Ioanne ipso Scoto, ut hac tanquam larva tectus, hæreseos invidiam declinaret. Primis enim temporibus, nulla Bertrami mentio, perpetua Ioannis Scoti. Hincmarus, Berengarius, Lanfrancus, Guitmundus, Durandus, Ascelinus, synodi Romanæ, Vercellensis, Parisiensis, omnes Ioannem Scotum operis illius agnoverunt autorem: ac ne semel quidem exprobrata est aut cōmemorata nominis illa fictio, quam ignorare non poterant, si librum, quem sciebant dicebantque esse Ioannis Scoti, alterius inscriptum nomini videbant. Primus Sigebertus opus hoc Bertramo adscripsit. Ratramno tribuit Anonymus a Cellotio nostro in Appendice miscellanea ad historiam Gotteschalci editus, quem Sigeberto recentiorem arbitror.

Est autem operæ pretium animadvertere, quod nuper in publicis de Theologia disputationibus pari eruditione ac facundia docebat Bullionæus princeps Emmanuel Theodosius dux Albretanus, nunquam visa simul opera duo, quorum alterum Ioannis Scoti diceretur, alterum Bertrami. Nono, undecimo, duodecimo sæculo, liber Ioannis Scoti legebatur; duodecimo & consequentibus, Bertrami. Magnum indicium unius ejusdemque operis (præsertim cum id aliunde tam multa persuadeant) primum sub uno, deinde sub alio nomine prodeuntis.

*** BERENGARII AD LANFRANCVM epistola, cujus mentio in Romano concilio.

ANNO CHRISTI 1050.

Fratri Lanfranco Beringarius.

PERVENIT ad me, frater Lanfrance, quiddam auditum ab Ingelranno Carnotensi, in quo dissimulare non debui ammonere dilectionem tuam. Id autem est, displicere tibi, immo hæreticas habuisse sententias Ioannis Scoti de sacramento altaris, in quibus dissentit a susceptо tuo Paschasio. Hac ergo in re si ita est, Frater, indignum fecisti ingenio, quod tibi Deus non aspernabile contulit, præproperam ferendo sententiam. Nondum enim adeo sategisti in scriptura divina cum tuis diligentioribus Et nunc ergo, Frater, quantumlibet rudis in illa scriptura vellem tantum audire de eo, si opportunum mihi fieret, adhibitis quibus velles, vel judicibus congruis, vel auditoribus. Quod quamdiu non fit, non aspernanter aspicias quod dico. Si hæreticum habes Ioannem, cujus sententias de eucharistia probamus: habendus tibi est hæreticus Ambrosius, Hieronymus, Augustinus, ut de cæteris taceam.

NOTA G. C.

Hanc epistolam primus edidit Dacherius ex bibliotheca regia, ac deinde Franciscus de Roye in dissertatione de Berengario: quorum posterior illam ipsam esse, quæ in Romano concilio prolata fuit, ex eo probat, quod intellexit concilium ex his litteris, *quod Berengarius Ioannem Scotum extolleret, Paschasium damnaret, communi de eucharistia fidei adversa sentiret.* Quæ tria in hac epistola præstat. Addo ego certissimum id esse ex postrema hujus epistolæ periodo: conferatur modo cum his Berengarii verbis in epistola ad Ascelinum: *Verba autem mea de Ioanne hac fuerunt: non pervidisse omnia illius: quæcumque autem vidissem ad eam rem pertinentia, recitare me posse ex scriptis illorum, quos præfixeram habendos esse hæreticos in epistola ad Lanfrantum si Ioannes ille hæreticus haberetur.*

*** CONVENTVS BRIONENSIS

in quo Berengarius convictus, anno domini ML. Leone IX. pontifice: Henrico I. Franc. rege: Guillelmo Notho Normanniæ duce.

DAMNATVS *Romæ Berengarius venenum suum spargere non cessavit. Quo vero in Normannia successu, discimus ex opere Durandi Troarnensis abbatis de corpore & sanguine Christi: cujus hæc sub finem, verba sunt:* Is autem (Berengarius) dominicæ Incarnationis anno *1053. Normannorum finibus irrepsit, & ad cœnobium, quod Pratellis nuncupatur, appulit; catholicoque viro, qui idem strenue regebat cœnobium, a quo & honeste satis exceptus fuerat, multa blasphemus impie delatravit: quod ipse quoque, eodem abbate, Ansfredo nomine, referente, dum apud me super tanta impietate valde quereretur, non multo post agnovi. In multis itaque subtiliter ab eodem abbate pertentatus, in multis perinde reprehensibilis & perfidus est repertus. Qui inde digressus, Normannorum principem * festinus adiit, quem sua quoque irretire perfidia subtiliter attentavit. Verum ille licet ætate, adolescentiæ necdum excederet annos: tamen illum, quia catholicæ fidei merito præditus erat, & gratia, callide suspendit: secumque, quoad regni sui ad mediterraneam perveniret sedem, Brionam vocabulo, detinuit. Vbi undique coactis catholicis ac sapientibus viris, super eadem re disponebat conflictum haberi. Eo ergo ventum est, & res sequenti die ventilanda proposita. Cumque multi ex tota Normannia sapientes, qui plurimi & clari

* Corr. 1050.

* Guillelmus erat, is qui deinde Rex Anglia.

Digitized by Google

Anno Christi 1050.

clari habebantur, convenissent: præfatum hæresiarcham Berengarium cum alio quodam, quem secum adduxerat, clerico, in cujus eloquentia victoriæ sibi spem posuerat, ita coram omnibus confutaverunt, atque evidenti ratione superaverunt, quatinus eis silentium imponerent, verborumque quibus fidem catholicam tuebantur, assensum ab eis extorquerent. *Narrat deinde, ipsum Carnutum petiisse: clericis illius urbis interrogantibus nihil respondisse: sed mox ad eos litteras dedisse, errorum adversus catholicam fidem, & maledictorum in Leonem pontificem plenas. Quorum omnium tempus designat Durandus*, cum instaret constituta dies concilii postmodum Vercellis habiti.

Notæ Gabr. Cossartii S. I.

Tempus huius conventus.

Conventus hujus annum certissime designat Durandus, dum habitum esse docet paulo ante Vercellense concilium, quod anno ML. Kal. Septembr. celebratum, ex nostris ad illud notis mox intelliges. Quod ergo annum MLIII. notatū apud eumdem legimus, mendum est manifestissimum. Quis autem in designando rerū quibus ipse interfuit tempore, non aliquando labatur? præsertim si non annales digerit, sed ex occasione narrat: quod hoc loco Durandus facit. Quid si scripserit Durandus, minus quidem Latine, sed ut temporibus illis, *anno* ML. *in Normanniæ finibus irrepsit*: & pro, in, legerit Amanuensis, III. detrita forte postremæ litteræ media lineola. Vndeunde vitium profluxerit, legendum esse ML. nemini ut spero dubium erit, qui id modo legerit, quod ad Vercellense concilium mox annotabo.

Opponitur, Pratellensis monasterii ædificationem anno MLII. adscribi in chronico Beccensi: nullum ergo fuisse Pratellensem abbatem anno ML. quem Berengarius adiret. Royus in doctissimis suis vindiciis, chronico Beccensi VVillelmum Gemmeticensem aliosque opponit, ex quibus intelligitur constitutum esse hoc cœnobium ante annum ML. Addo ego vetustiora esse quoque illius initia. Nam ex Gilberti Candelarii Pratellensis monachi codice MS. cujus verba describit Arturus Monasterienſis, in Neustria pia, discimus Eimardum Fontanellensem monachum a Radulpho abbate suo ad regendum Pratellense monasterium missum esse, eique præfuisse annis decem. Obiit autem Radulphus ille Fontanellensis abbas anno MXLVII. itaque annis decem ante Ansfredum abbatem, si non perfectum, at certe inchoatum erat Pratellense monasterium. Beccense igitur chronicon vel erasse dicamus, vel locutum de perfecto monasterio, quod dudum ante inchoatam fuerat.

Ætas Guillelmi anno 1050.

Ad ætatem Guillelmi ducis quod attinet: subductis omnibus reperio, annos tum XXIII. natum fuisse. Octennem enim fuisse cum dux renuntiatus est, discimus ex *a* Orderico: adeptum autem hanc dignitatem anno MXXXV. docent Ordericus *b* idem, & VVillelmus *c* Gemmeticensis. Emendandus igitur Ordericus *d*, apud quem Guillelmus moriens anno MLXXXVIII. ait se annos LXIV. vixisse: scribendum enim LVIII. emendandus etiam, cum dicit ibidem Guillelmus se ducem fuisse annis ferme LVI. scribendum enim L. non tantum ex initis a me modo rationibus, sed etiam ex alio Orderici *e* loco.

a Lib. 1. & 3. & 7. *b* Ibid. *c* Lib. 6. c. 13. *d* Lib. 7. *e* Lib. 1.

Anno Christi 1050.

CONCILIVM VERCELLENSE,

in quo damnatur Ioannis Scoti liber, & Berengarii doctrina, celebratum Kalend. Septembr. anno domini ML. Leone IX. pontifice: Henrico I. Franc. rege.

Qvæ in hac synodo contra Berengarium actitata fuerint, in prædicto Lanfranci contra eumdem Berengarium commentario his verbis recensentur: *Dehinc* * *declarata est Synodus Vercellensis, quæ tunc proximo Septembri, eodem præsidente pontifice, est celebrata Vercellis, ad quam vocatus non venisti. Ego vero præcepto & precibus præfati pontificis, usque ad ipsam synodum secum remansi. In qua in audientia omnium, qui de diversis hujus mundi partibus illuc convenerant, Ioannis Scoti liber de eucharistia lectus est ac damnatus; sententia tua exposita ac damnata; fides sanctæ ecclesiæ, quam ego teneo, & tenendam adstruo, audita & concordi omnium sensu*

* *nempe in concilio Romano eiusdem anni.*

A *confirmata. Duo clerici, qui legatos tuos se esse dixerunt, volentes te defendere, in primo statim* *anditu defecerunt, & capti sunt. Ab hac sententia nunquam discessit sanctus Leo in omnibus suis conciliis, seu quibus ipse præsentiam suam exhibuit, seu quæ per legatos suos in diversis provinciis congregari instituit. Quæ sententia non effugit successorem quoque suum felicis memoriæ papam Victorem.* Hucusque Lanfrancus de synodo Vercellensi; cujus meminit etiam Guitmundus in commentario, quem scripsit de corpore & sanguine Christi, eidemque præfuisse Leonem pontificem tradit.

Anno Christi 1050.

* al. *aditu*

Lib. 1.

Notæ Gabr. Cossartii S. I.

B

Hermannum anno ML. hoc concilium adscribentem secuti omnes erant: donec prodeunti nuper Durandi Troarnensis abbatis libello, qui annum ML. II. designat, adhærere nonnulli maluerunt. Veterem epocham asserit Franciscus de Roye, tum argumentis plurimis, tum hoc præsertim, eoque, ut diffiteri nemo potest, certissimo: quod anno MLIII. Beneventi Leo pontifex a Iunio ad exeuntem annum moratus est, immo, ut aiunt nonnulli, ad consequentis Martium. Septembri ergo, interesse Vercellensi concilio non potuit: lapsumque esse vel Durandum, vel ejus exscriptorem necesse est. Qua de re vide, quæso, quid modo ad conventum Brionensem annotaverim.

Recentiorem epocham infirmasse, priscam confirmasse est. Eam tamen lubet, ut symbolam etiam meam conferam, peculiari argumento asserere. In Remensi concilio anni MXLIX. vocatus fuerat, ut supra legisti, Dolensis episcopus cum

C cæteris Armoricæ antistitibus ad concilium quod medio Aprili (anno scilicet ML.) Romæ celebrandum erat. Non adfuerunt: quapropter eos excommunicavit Leo papa per litteras, ad Brittonum principem datas, quas supra edidimus; additque: *Quod si excusare se rationabiliter valuerint, Vercellensi concilio Kalendis Septembris futuro præsentes interfint: nosque ibi, si Deus permiserit, erimus, causas eorum audituri.* En igitur post concilium Romanum anni 1050. Vercellense concilium, eodem anno, Septembri mense. Quid aliud quærimus? Septembri habitam hanc synodum diceramus ex Lanfranco: habitam Kalendis Septembr. ex hac una Leonis epistola discimus.

*** ASCELINI ET BERENGARII litteræ mutuæ, post Vercellense concilium datæ.

Editæ a D. Luca Dacherio cum Lanfranco.

I.

Fratri Ascelino Berengarius.

D

Longe aliter vobis scribendum fuerat, si mihi id liberum vis divina fecisset: quod quia non fit, scribendum vobis utcumque putavi. Per vos igitur transiens dispositeram omnino nihil agere cum quibuscumque de eucharistia, priusquam satisfacerem in eo episcopis, ad quos contendebam secundum evangelicam & apostolicam scripturam. Inde factum est, ut nihil pene vobis opposuerim, nihilque consenserim in colloquio illo, ad quod quam indigne tunc conveneras, ut omittam cæteros, si rem consideres, non latebit. Inde factum est, ut etiam tacuerim ad damnabilem & sacrilegam illam VVillelmi sententiam, quam pronunciavit, omnem hominem ad mensam dominicam debere ad pascha accedere. Vt ergo ad rem veniam, audivi nunc jactitare VVillelmum, quod negare nequiverim hæreticum esse Ioannem Scotum. Quod falsum esse, testis mihi es, si satis meministi verborum meorum: quamvis hæreticum habeas tu quoque Ioannem Scotum: quam inconsiderate, quam impie, quam indigne sacerdotio tuo, non diutius te nescire permittat, ille de quo apostolus fidelibus promittit, *sed & si quid aliter sapitis, & hoc vobis Deus revelabit.* Sapis enim contra omnes naturæ rationes, contra euangelicam & apostolicam sententiam: si cum Paschasio sapis, in eo quod solus sibi confingit, sacramento dominici corporis decedere panis omnino substantiam. Verba autem

Philip. 3

mea

mea de Ioanne hæc fuerunt: non pervidisse omnia illius, sicut etiam nunc verum est: quæ autem vidissem ad eam rem pertinentia, recitare me posse ex scriptis illorum, quos præfixeram habendos esse hæreticos in epistola ad Lanfrancum, si Ioannes ille hæreticus haberetur: cæterum si quid in illo viderem non satis delimatum, facile me improbaturum esse. Hæc & vere dicebam, & in nullam excussionem ex transitu venire contendebam, propter causam superius dictam. Duo tantum protulit ille, sicut nosti, vir optimus, quæ a me audita ad eum pervenerant. Convincere ipsa verba in consecrationem panis instituta, non decedere sacramento panis materiam: & non esse virgam episcopalem, animarum curam. Horum prius ego, sicut memi- B niisse potes, confirmavi: & ita planum est, ut sufficiat hæc sentire & convincere etiam puerulus in schola constitutus, qui vim juncturæ verborum non instrenue callet. De secundo, immo dixi, & confirmavi, & confirmo, virgam illam esse animarum curam: ut facile advertere posset, qui vellet, quid sentirem. Et nunc quod apud episcopos agere susceperam, vellem, si mihi tutum fieret, saltem apud vos agere in audientia quorumcumque. Sed quamdiu non possum, obsecro per nomen domini, ne falsum testem te facias, quod Ioannem illum ego damnaverim: moneoque ut caveas, & ab euangelico illo væ: ut *qui tenetis clavem scientiæ, ipsi non introitis, & introeuntes introire non sinitis.* Memineris etiam illius propheticæ ad populum detestationis, ubi ait: *Populus enim ad iracundiam provocans est, & filii mendaces: qui dicunt videntibus, nolite videre; & aspicientibus, nolite aspicere nobis ea quæ recta sunt.* Sicut ad me dixit in audientia tua Arnulphus vester, ut permitterem vos, sicut instituti essetis, sentire. Quamquam totus in eo sim, ne quis transgrediatur terminos patrum, euangelistæ, apostoli, Ambrosii, Augustini, Hieronymi. Quod ita se habere, si mihi fiat copia tecum agere, quantum de tua vigilantia certissimus præsumo, luce clarius pervidebis. Scripsi tibi hæc utcumque: interim opportunitatem a domino colloquendi tibi expectans. Vale.

Luc. 11.

Isa. 30.

G. C. Convictus Berengarius in Brionensi conventu & aliis, cum sibi non constitisset, rursusque errores doceret suos: ægre ferebat dici ab iis qui colloquiis istis interfuerant, damnatum a se Ioannem Scotum. Illam itaque veluti maculam hac epistola eluere conatur: aliaqui e addit, quæ ad præsens argumentum non spectant. D

Datas post Vercellense concilium has litteras ostendit Ascelini responsio; ante Parisiense, mentio quam bis hic facit Berengarius, episcoporum, quibuscum agit.

II.

**** DOMINO BERENGARIO frater Ascelinus.

LITTERAS tuas nuper lætus suscepi, sperans festinum nobis tuæ correctionis significari gaudium: quibus perlectis lætitia mea versa est in mœrorem, cum pristinum adhuc affirmare non destiteris errorem. O Deus! ubi est illa vivacitas, illa subtilitas, illa prudentia, quibus affatim pollere solebas? Cum etiam illa quæ in colloquio nostro dicta sunt, ut majora taceam, si non dissimulas, oblitus sis. Illam sententiam WVillelmi dico, quam pronuncias dixisse, omnem hominem in pascha debere ad mensam dominicam accedere. Quam si sic proferret, sacrilega utique judicari deberet: sed hanc aliter fuisse prolatam testes sunt qui interfuerunt. Tunc enim dictum fuit, quod & nunc testificamur: omnem Christianum debere in pascha de mensa dominica communicare, nisi pro aliquo crimi- E ne a se perpetrato a tam salubri sequestretur convivio: hoc autem nullomodo fiat, nisi solo præcepto confessoris sui; alioquin claves ecclesiæ annullantur. Sed ut ad me redeam, omni re considerata, non indigne me ad prædictum colloquium conveniisse credo. Attuli enim mecum, quod quamdiu vixero, adjuvante divina virtute, certum, indubitabile, nullisque eventibus violabile in sacrario cordis retinebo: panem scilicet & vinum in altari, Spiritus sancti virtute, per sacerdotis ministerium, verum corpus, verumque sanguinem Christi effici. Quod scriptura attestante, satis evidenter probatur, si non siniistra interpreratione temeretur. Ioannem vero Scotum, nec inconsiderate, nec impie, nec indigne sacerdotio meo habeo: quem toto nisu, totaque intentione ad hoc solum tendere video, ut mihi persuadeat, hoc videlicet quod in altari consecratur, neque vere corpus, neque vere Christi sanguinem esse. Hoc autem astruere nititur ex sanctorum Patrum opusculis quæ prave exponit. Quorum illam sancti Gregorii orationem hic annotari sufficiat. *Perficiant in nobis tua, domine, quæsumus, sacramenta quod continent: ut quæ nunc specie gerimus, rerum veritate capiamus.* Quam exponendo prædictus Ioannes, inter cætera fidei nostræ contraria, *specie*, inquit, *geruntur ista, non veritate.* Quod non catholice dictum, si bene tuam vigilantiam novi, non ignoras: præsertim cum id in sæpe dicto colloquio non negaveris, quando eandem orationem cum expositione sua ex Ioannis libro recitavi. Verum tunc, quod & nunc, objecisti nobis, te libellum illius nondum ad finem usque perlegisse. Vnde satis mirari nequimus, te, tantæ scilicet prudentiæ virum, tantopere laudare quod ignoras: neque enim, si noveris, te laudavisse crediderim. Novit namque prudentia tua, sic cavenda esse verba hæreticorum, ceu pocula veneficorum, quæ prius dulciter mulcent, ut postmodum letaliter necent. Cæterum cum Paschasio aliisque catholicis non solum sapio, sed etiam veneror, & amplector, verum corpus verumque sanguinem Christi a fidelibus in altari sumi sub specie panis & vini. Sed neque hoc, ut dicis, contra naturæ rationes ago: neque enim aliud naturam dixerim, quam Dei voluntatem. Quis enim sane sapiens causam rerum naturam vocet? aut non potius omnium naturarum; & ex natura sui generis nascentium, voluntatem Dei esse fateatur? Porro voluntas Dei tam efficax est, & omnipotens, ut ejus velle solum, fieri sit: ac per hoc voluisse illum aliquid, fecisse. *Omnia enim quæcumque voluit dominus fecit.* Voluit autem panem & vinum, quod in altari, sancti Spiritus consecratione, per ministerium sacerdotis conficitur, vere suam carnem & sanguinem potentialiter creari; creando vero, quotidie mystice immolari. Quod & ipse patenter insinuat in hujus sacramenti exordio discipulis suis dicens: *Accipite & comedite: hoc est corpus meum.* Ac ne leviter acciperent, vel qualecumque corpus putarent (membra enim Christi dicuntur quique fideles: ac per hoc, corpus) adjecit claritudinem, & ait: *quod pro vobis tradetur:* similiter & de calice: *qui pro vobis effundetur.* Ecce quomodo nos instruit Redemptor noster: ecce quomodo aperit & exprimit quod corpus, quem sanguinem nobis commendet: panem & vinum discipuli carnalibus intuebantur oculis, & audiebant a veritate: *hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*: &, *hic sanguis meus,*

Psal. 134.

Matth. 26.

Ibidem.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1050.

mens, qui pro multis fundetur. Quid apertius? Quid clarius? Quid dulcius? O quam ſanum aſtruere! Quam periculoſum niti refellere, quod veritas aſſeverat! Hoc evangeliſtæ teſtantur, apoſtoli concionantur, ſancti doctores tractant, ſi recto intellectu percipiantur.. Quiſquis autem illorum bene dicta prave interpretatus fuerit: quid de eis mereatur, ipſe viderit. Neque vero mirari, vel diffidere debemus, Deum facere poſſe, ut hoc quod in altari conſecratur, virtute Spiritus ſancti, & miniſterio ſacerdotis uniatur corpori illi quod ex Maria virgine Redemptor noſter aſſumpſit: quippe utrumque ſubſtantia corporea, utrumque viſibile; ſi reminiſcimur, nos ipſos ex corporea & incorporea, ex mortali & immortali ſubſtantia eſſe compactos; ſi denique firmiter credimus divinam humanamque naturam * conveniſſe perſonam. Ediſſerat mihi cinis & pulvis, ſecundi, vel tertii rationem; & tunc ſe ſufficere credat ad primi expeditionem. *Quis enim cognovit ſenſum domini, aut quis conſiliarius eius fuit?* Hæc tibi breviter reſponderim, oſtendens me cum Paſchaſio neque contra naturæ rationes, neque contra euangelicam & apoſtolicam ſapere ſententiam. Denique per nomen domini me obſecras, ne faciam me falſum teſtem, quod Ioannem nobiſcum damnaveris: quod libenter obſervabo. Verum de hoc teſtis ſum verus, quod ſupra dictam illius expoſitionem in oratione Gregoriana, ipſa veritate conſtrictus, nobiſcum improbaſti. Ad ultimum, timeo ne illud væ euangelicum, unde me cavere mones, in caput tuum, quod abſit, retorqueatur. Clavem enim ſcientiæ voluens, ipſe non introire videris, quoniam univerſali eccleſiæ diſſentis: & quibus perſuades quod ſentis, nimirum introeundi aditum claudis. Quod vero domnus Arnulphus cantor ſubjecit, videlicet ut permitteres nos ſicut inſtituti eſſemus ſentire: bene & ſapienter protulit, tuæque ſaluti, ſi velles, compendioſe conſuluit. Deterruiſſet enim te, ſi poſſet, ne per te ſolum, vel ſi qui ſunt, per tuos ſocios, viam mutare nitereris, quam doctores noſtri tam ſancti, tam ſapientes, tam catholici, adeo rectam, adeo delimatam, adeo protritam nobis oſtenderunt, ut nullus qui eam tenuerit, exorbitet; nullus qui non tenuerit, non exorbitare nequeat. Sed hæc hactenus. Nunc te familiariter exoratum velim, ut ab hac perverſa intentione deſiſtas, neve nobis inauditas vanaſque credulitates ingeras, neve tibi tam libere committas: evangelicæ illius gallinæ alis nutriendum te humiliter ſubmittere non detrectes, ne præclarum illud ingenium, quod tibi Deus conceſſit, infatuetur, & ideo foras ejiciatur, & ab omnibus conculcetur. Pudeat te patrocinari librum, quem Vercellis in plenaria ſynodo damnatum, te quoque propter eum hæreſis macula notatum, audivimus. Redi ergo, precor, ad catholicam & apoſtolicam traditionem, ut & in te compleatur illud apoſtolicum quod mihi direxiſti: *Sed & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelabit.*

* *deeſt* in unam.

Iſa. 40.

Philip. 3.

ANNO CHRISTI 1050.

*** CONCILIVM PARISIENSE, in quo damnatus Berengarius coram Henrico I. Francorum Rege, XVII. Kal. Novemb. anno domini ML.

CELEBRATI *huius concilii unus meminit Durandus Troarnenſis: qui poſtquam de Brionenſi conventu diſſeruit, deque litteris a Berengario ad Concil. general.* Tom. IX. *Carnotenſes clericos datis:* Cum autem, *inquit*, tanti mali fama crebreſceret, & omnium corda fidelium vehementius percelleret, perque multos hujuſmodi virus latenter & operte jam ſerperet: contigit, ut ad aures etiam Regis Francorum Henrici perveniret. Qui conſultu ſui regni pontificum, procerumque, concilium Pariſius cogi decimo ſeptimo Kal. Novembris præcepit, ac præfatum Berengarium, ut aut ſua dicta patrum autoritate firmaret multis ſibi obnitentibus; aut ſi ea defendere nequiret, in catholicam cui obviare non poſſet fidem prudenter tranſiret, intereſſe tantorum cœtui patrum imperavit. Interea condicta venerat dies, frequenſque conventus præſulum, ac reliquorum ſancti ordinis clericorum, necnon nobilium laicorum Pariſius factus eſt. Sed jam dictus Berengarius malæ conſcientiæ perculſus terrore, ut juſſus erat eo venire diſtulit: ſeque cum Brunone ſuo, videlicet epiſcopo Andegavenſi, ſub quo archidiaconi fungebatur honore, pro eo maxime continuit, quia eodem errore, ut pote tanti viri credulus, & ipſe noſcebatur involui. Interea præſul Aurelianenſis quoſdam apices in ſcheda haud parva digeſtos in conſpectu omnium, & regis, intererat enim, protulit. Et præcipiat, inquit, veſtra ſanctitas has litteras a Berengario editas, ſi libet recitari: quas ego quidem ab ipſo nequaquam accepi, ſed cum eas cuidam ſuo familiari, nomine Paulo, per veredarium dirigeret, violenter rapui. Quibus ſuſceptis, & ad recitandum traditis, omnium aures eriguntur, ora in ſilentium componuntur, corda ad intelligendum, quæ continebantur in eis, præparantur: ſed inter legendum multum repente fit murmur, & per ſingula abſurdi ſenſus verba gravis inſtrepit fremitus. Itaque omnibus talis lectio, quoniam nequiſſima ſordebat hæreſi, vehementer diſplicuit. Damnato proinde communi ſententia talium autore, damnatis ejus complicibus, cum codice Ioannis Scoti, ex quo, ea quæ damnabantur, ſumpta videbantur, concilio ſoluto diſceſſum eſt: ea conditione, ut niſi reſipiſceret ejuſmodi perverſitatis autor, cum ſequacibus ſuis, ab omni exercitu Francorum, præeuntibus clericis cum eccleſiaſtico apparatu, inſtanter quæſiti, ubicumque conveniſſent, eo uſque obſiderentur, donec aut conſentirent catholicæ fidei, aut mortis pœnas luituri caperentur. *Addit eos in alio poſtea concilio, nempe Turonenſi anno* 1055. *errorem abiuraſſe, moxque ad vomitum rediiſſe.*

ANNO CHRISTI 1050.

NOTÆ GABR. COSSART. S.I.

Convocatum hoc concilium intellexerat Baronius ex Theoduini Leodienſis epiſcopi ad Henricum regem epiſtola, quam mox ſubjiciam: ſed habitum non eſſe, eadem ipſi epiſtola perſuaſerat. Arbitrabatur nimirum, Henricum diſſuadenti Theoduino aſſenſum eſſe. Secus autem omnino eſſe, a Durando Troarnenſi, quem Baronius non viderat, docemur. Baronius ad ann. 1055.

Diem XVII. Kal. Novembr. Durandus adſcribit: & revellere hunc limitem religio eſt. Neque vero cur hæc ſynodus a Franciſco de Roye V. Cl. ante Vercellenſem collocata ſit, cauſæ quidquam video. Nam quod ait Durandus, *inſtabat tempus concilii poſtmodum Vercellis habiti*: id non ad Pariſienſe concilium refert, ſed ad Berengarium reſpondere interrogantibus tunc temporis cunctantem. Immo Pariſienſe concilium non commemorat, niſi poſt factam de Vercellenſi mentionem: exiguam illam quidem, ſed quæ ad conſilium ſuum ſatis eſſet, nempe ut cauſam indicaret Berengariani ſilentii. Hoc enim loco Durandus, quod animaduertendum eſt, ea duntaxat enarrat quæ adverſus Berengarium in Gallia geſta ſunt, in Brionenſi conventu, in Pariſienſi conſilio, ac denique Turonenſi: Romanas ſynodos quatuor ne appellat quidem, Vercellenſis mentionem facit, nomine uno tenus, ob eam quam dixi cauſam: neque

ANNO CHRISTI 1050.

que de ipsius actis una est apud ipsum littera.

Cur ergo coacta Parisiensis synodus, siquidem in Vercellensi confecta res erat? Quia forte causabatur Berengarius, Vercellis neque se audirum esse, cum abesset; neque legatos suos, cum primo statim aditu, teste Lanfranco, defecerint. Contumax erat hæresiarcha, Vercellensi non parebat iudicio: ad id per Gallicanam synodum adigendus. Aliæ subesse, quas ignoramus, causæ potuerunt. Quod autem opponitur, causari Theoduinum in epistola sua, Berengarium a Romano Pontifice nondum esse damnatum: id vero neque scripsit Theoduinus, ut mox legenti constabit; neque vero scribere potuit, cum Romanæ synodi iudicium ignorare non posset.

Hoc addo, non esse disceptatam in hac synodo Brunonis causam, quantum intelligere ex Troarnensi abbate possumus; & Theoduini consilia Henricum regem eatenus secutum esse. Quid enim ille suadebat? Hoc unum præcipuum (nam appendicis loco cætera) ut supersederetur iudicio, donec *acciperetur Romanæ sedis audientia*, B hoc est audiendi & cognoscendi potestas, *cum episcopum non oporteat damnationis subire sententiam, præter apostolicam autoritatem* Cæterum Brunonem multis purgat Royus in dissertatione jam a me laudata.

Hanc porro Theoduini epistolam hic edendam putavimus; ex qua, præter cætera, id quoque intelliges, scripsisse illum, non quod a Rege exquisitum esset ipsius super habenda synodo consilium, sed quod indictam eam esse, fama accepisset.

Epistolam Baronius Durando Leodiensi episcopo tribuit. sed pridem animadversum est, istius non esse; quippe qui anno 1025 obierit, annis omnino sex antequam Henricus regnaret; sed Theoduini, qui eiusdem civitatis episcopus anno 1048 creatus est. En tibi illius epistolæ partem.

* *Corr.* Theoduinus.

****Glorioſiſſimo & invictiſſimo Regi Francorum Henrico, Durandus* * *Leodicenſis antiſtes, temporalis regni gubernationem ita moderari, ut in æternum cum* C *Sanctis ab omnipotente Deo merito debeat coronari.*

FAMA supremos Galliæ fines prætergressa, totam Germaniam pervasit, jamque omnium nostrum replevit aures, qualiter Bruno Andegavensis episcopus, item Berengarius Turonensis, antiquas hæreses modernis temporibus introducendo, astruãt corpus domini, non tam corpus esse, quam umbram & figuram corporis domini: legitima conjugia destruant, & quantum in ipsis est, baptismum parvulorum evertant. Quos ad revincendum & publice confutandum, eo zelo, eoqne fervore, quo erga sanctam ecclesiam divina inspiratione plurimum semper ardetis, aiunt vos concilium advocasse, ubi D tandem illud totius nobilissimi regni vestri, heu nimis turpe opprobrium, de medio auferatis, & in æternum, si fieri potest, ab ipsa omnium hominum memoria deleatis. O pia voluntas, & vere rege dignissima! Quæ utinam effectum habere posset, ut in tanto sacrilegio convictos, quod certe facillimum est, absque ulla dilatione debita ultio consequeretur.

Sed desperamus id fieri posse, cum Bruno existat episcopus: episcopum autem non oportet damnationis subire sententiam, præter apostolicam autoritatem. Igitur omnes, quicumque sumus filii matris ecclesiæ, in maximo dolore positi sumus. Nam plurimum veremur, si illis miserrimis & perdi- E tissimis viris audientia sancti concilii, sicut ipsi de pœna securi postulant, permittatur, cum de tanta præsumptione revictos puniri minime concedatur, gravissima scandala in omnium fidelium populo generari. Certe, quos videbunt impunitos, & nequaquam a sui gradus honore dejectos: eosdem putabunt ab omni concilio, aut vinci non potuisse, aut justificatos esse: eruntque, ut ita dicam, novissima pejora prioribus.

Ergo majestatem tuam omnes exoratam vellemus, ut interim illorum impiam, sacrilegam, & nefariam assertionẽ audire contemneretis: donec accepta Romanæ sedis audientia, damnandi potestatẽ haberetis. Quamquam hujusmodi homines nequaquã oporteat audiri: neque tam est pro illis concilium advocandum, quam de illorum supplicio exquirendum. Tunc quippe hæretici audiendi fuerunt, quando hæreses ipsæ, & hujusmodi quæstiones, utpote quæ nondum ad unguem discussæ fuissent, in dubium venire potuerunt: ut per congressum certaminis patesceret, utra pars staret pro defensione veritatis. Quod idem nunc profecto fieri non oporter, quia creberrimis sanctorum patrum conciliis, tum etiam venerabilium doctorum clarissimis sententiis, ita omnia sunt eliquata, ut ne minimum quidem resederit de omni fece dubitationis. Sed & nos ex multis, epistolari brevitate cogente, pauca exponemus & proponemus exempla, pertinentia ad corpus & sanguinem domini. Ait itaque B Leo papa, &c. *Recitatis S. Leonis papæ, Cyrilli, Ambrosii, Augustini, Basilii, Eusebii, Hilarii, & Toletani concilii verbatim sententiis, ita perorat.* Quamobrem Brunonem & Berengariũ jam anathematizatos arbitramur. Quod si ita est, vere illis concilii audientia deneganda est: & cum vestris, cumque nostris episcopis (si ita vobis videtur) cum amico vestro imperatore, cum ipso papa, quæ vindicta in eos statuatur, deliberandum. Est enim justum, ut quorum manus sunt contra omnes, omnium manus etiam contra ipsos excitentur. *Huc usque Theoduinus.*

ANNO CHRISTI 1050.

Integra extat epistola Tomo III. bibliotheca PP. ultimæ editionis Paris.

*** BEREGARII AD RICHARDVM EPIST.

Ex bibliotheca regia edidit Dacherius Tom II. Spicilegii.

Data est post concilium Vercellense, cujus meminit: data item post Parisiense cum factam sibi a rege dicat injuriam. Quam enim aliam?

Dilecto fratri Richardo Berengarius, salutem ac sospitatem.

QVIA facile vobis factum esse cum rege loqui non nescio: vellem, si videretur & vobis, verbum illi aliquod pro me faceretis, si forte humanitatis, liberalitatis, dignitatisque regiæ, atque Christianitatis reputatione aliqua munificentia compensaret damnum, quod is clerico ecclesiæ suæ injustissime, ac regia majestate indignissime, tantum intulit. Quod si facit, ab immodica culpa, se modica expensa, non modicum exoluit. Si autem non facit, me tamen præsto nihilominus habet in eo uno servire regiæ majestati, ut satisfaciam secundum scripturas illi & quibus velit: injustissime damnatum Scotum Ioannem, injustissime nihilominus assertum Paschasium in concilio * Vercellensi, perverse & re- * *Mendose scriptum erat* Vincellensi. gio auditu indignissime exposuisse illi clericos Carnotenses (si ita res acta est quomodo ad me pervenit) sententiam de eucharistia, quam in scriptura habẽt glorioſæ memoriæ Fulberti episcopi: quam quidam ipsius episcopi putant fuisse sententiam, sed est B. Augustini: *Væ autem prophetis qui prophetant de corde suo, qui dicunt, hæc dicit dominus, cum dominus non sit locutus.* Propter Ascelinum dico, quod beati Augustini verba ad pravitatem sui erroris detorquere non timuit: sicut quidam compatriota illius, qui apud Pictavum inter discutientes eandem beati Augustini sententiam, hanc conjecturam non est confusus inferre. Propheta dicit transitorium sacramentum, quod per fauces transiret in ventrem. Quod autem hoc minus fidelitatis meæ servitium refugiat: noverit quæ scribit Ioannes Scotus, monitu illum scripsisse precarioque Caroli magni antecessoris sui: qui quantum circa res gerendas

Digitized by Google

res gerendas perſtrenuus, tantum circa religionem devotus, ne ineruditorum, carnaliumque illius temporis prævaleret ineptia. Erudito vero Ioanni illi impoſuit colligere de ſcripturis quæ ineptiam illam converterent. Vnde ferat opottet defuncto patrocinium contra calumnias nunc viventium: ni ſe malit exhibere indignum ſucceſſione & ſede illius magnifici anteceſſoris ſui, qui etiam circa negotium intelligendarum ſcripturarum ſollicitus, ab erudito vivo viro, non ad tenebrandum veritatis lumen, tale exegit obſequium.

Sacramentum quidem tranſitorium eſt: virtus vero quæ per ipſum operatur, & gratia qua inſinuatur æterna participatio ſacramenti, multorum eſt, paucorum communio caritatis. Qui dominum pure diligit, bene ad ſacramentum accedit. Mandatum novum, caritas. Teſtamentum novum, promiſſio regni cælorum, pignus hereditatis, id eſt ſacramentum communionis.

Anno Christi 1050.

CONCILIVM COYACENSE,

pro reformandis moribus eccleſiæ in diœceſi Ovetenſi, æra MLXXXVIII. id eſt anno Chriſti ML. celebratum ſub Ferdinando rege primo Caſtellæ, qui cognominatus eſt Magnus, tempore Leonis papæ IX.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *Vt epiſcopi & clerici munus ſuum rite obeant.*
II. *Vt abbates & monachi ſuis obediant epiſcopis.*
III. *De jure eccleſiarum, & veſtibus clericorum.*
IV. *De pœnitentia adulteris, inceſtis, &c. imponenda.*
V. *De ordinandis: & ne preſbyteri ad nuptias edendi gratia eant: & de illis qui defunctorum conviviis aſſiſtunt.*
VI. *Vt veſpere ſabbati omnes ab opere ceſſent: & cum Iudæis non habitent, nec cibum cum eis ſumant.*
VII. *Vt populus a potentibus cum juſtitia regatur.*
VIII. *De legibus quibuſdam Alphonſi & Sancii regum obſervandis.*
IX. *Quod eccleſiaſtica veritates triennio non includantur.*
V. *De eo qui contentioſum fundum coluerit.*
XI. *Vt omnes die Veneris jejunium obſervent.*
XII. *De aſyli jure eccleſiis conceſſo.*
XIII. *De jure regis.*

DECRETA FERDINANDI REGIS, & Sanciæ reginæ, & omnium epiſcoporum in diebus eorum in Hiſpania degentium, & omnium eiuſdem regni optimatum, æra MLXXXVIII.

PRÆFATIO.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Ego Ferdinandus rex, & Sancia regina, ad reſtaurationem noſtræ Chriſtianitatis fecimus concilium in caſtro Coyaca, in diœceſi ſcilicet Ovetenſi, cum epiſcopis, & abbatibus, & totius regni noſtri optimatibus. In quo concilio præſentes extitere Froilanus epiſcopus Ovetenſis, Cyprianus Legionenſis, Didacus Aſturicenſis, Syrus Palentinæ ſedis, Gomes Viſocenſis, Gomezius Calaguritanenſis, Ioannes Pampilonenſis, Petrus Lucenſis, Creſconius Irienſis.

CAPITVLA.

I.

In primo igitur titulo ſtatuimus, ut unuſquiſque epiſcopus eccleſiarum miniſterium cum ſuis clericis ordinate teneat in ſuis ſedibus.

II.

Anno Christi 1050.

In ſecundo titulo, ut omnes abbates ſe & fratres ſuos, & monaſteria; & abbatiſſæ ſe & moniales ſuas, & monaſteria, ſecundum beati Benedicti regant ſtatuta: & ipſi abbates & abbatiſſæ cum ſuis congregationibus & cœnobiis ſint obedientes & per omnia ſubditi ſuis epiſcopis. Nullus eorum recipiat monachum alienum, aut ſanctimonialem, niſi per abbatis ſui & abbatiſſæ juſſionem. Si quis hoc decretum violare præſumpſerit, anathema ſit.

III.

Tertio autem titulo ſtatuimus, ut omnes eccleſiæ & clerici ſint ſub jure ſui epiſcopi: nec poteſtatem aliquam habeant ſuper eccleſias aut clericos laici. Eccleſiæ autem ſint integræ, & non diviſæ, cum preſbyteris & diaconis, & cum totius anni circuli libris, cum ornamentis eccleſiaſticis: ita ut non ſacrificent cum calice ligneo, vel fictili. Veſtes autem preſbyteri ſint in ſacrificio, amictus, alba, cingulum, ſtola, caſula, manipulus. Veſtes diaconi, amictus, alba, cingulum, ſtola, dalmatica, manipulus. Altaris vero ara tota ſit lapidea, & ab epiſcopis conſecrata Hoſtia ſit ex frumento ſana & integra. Vinum ſit mundum, & aqua munda: ita ut inter vinum, hoſtiam, & aquam, Trinitas ſit ſignificata. Altare ſit honeſte indutum, & deſuper lineum indumentum mundum. Subtus calicem, & deſuper, corporale lineum mundum & integrum.

Presbyteri vero & diacones, qui miniſterio funguntur eccleſiæ, arma belli non deferant, ſemper coronas apertas habeant, barbas radant, mulieres ſecum in domo non habeant, niſi matrem & ſororem, aut amitam, aut novercam. Veſtimentum unius coloris, & competens habeant. Intra etiam * dextros eccleſiæ laici uxorati non habitent, nec jura poſſideant. Doceant autem clerici filios eccleſiæ, & infantes, ut ſymbolum & orationem dominicam memoriter teneant. Si quis autem laicus, hujus noſtræ inſtitutionis violator extiterit, anathema ſit: presbyter vero & diaconus, ſi hujus juſſionis deſtructor extiterit, ſexaginta ſolidos epiſcopo perſolvat, & gradu eccleſiaſtico careat.

IV.

Quarto vero titulo ſtatuimus, ut omnes archidiaconi & presbyteri, ſicut ſacri canones præcipiunt, vocent ad pœnitentiam adulteros, inceſtuoſos, ſanguine mixtos, fures, homicidas, maleficos, & qui cum animalibus ſe inquinant; & ſi pœnitere noluerint, ſeparentur ab eccleſia & a communione.

V.

Quinto autem titulo decrevimus, ut archidiaconi tales clericos conſtitutis qua-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1050.

tuor temporibus, ad ordines ducant, qui perfecte totum psalterium, hymnos, & cantica, epistolas, euangelia, & orationes sciant. Presbyteri ad nuptias causa edendi non eant, nisi ad benedicendum. Clerici & laici, qui ad convivia defunctorum venerint, sic panem defuncti comedant, ut aliquid boni pro eius anima faciant: ad quæ tamen convivia vocentur pauperes & debiles pro anima defuncti.

A

VI.

Sexto vero titulo admonemus, ut omnes Christiani die sabbati advesperascente ad ecclesiam concurrant, & dominica matutina, Missas, & omnes horas audiant, opus servile non exerceant, nec sectentur itinera, nisi orationis causa, aut sepeliendi mortuos, aut visitandi infirmos, aut pro regis secreto, pro Saracenorum impetu.

B

Nullus etiam Christianus cum Iudæis in uno domo maneat, nec cum eis cibum sumat. Si quis autem hanc nostram constitutionem fregerit, per septem dies pœnitentiam agat. Quod si pœnitere noluerit, si maior persona fuerit, per annum integrum communione careat; si inferior persona fuerit, centum flagella accipiat.

C

VII.

Septimo quoque titulo admonemus, ut omnes comites, seu maiorini regales, populum sibi subditum per iustitiam regant, pauperes iniuste non opprimant, in iudicio testimonium, nisi illorum præsentium qui viderunt aut audierunt, non accipiant. Quod si testes falsi convicti fuerint, illud supplicium accipiant, quod in libro iudicum de falsis testibus est constitutum.

VIII.

Octavo autem titulo mandamus, ut in Legione, & in suis terminis, in Gallæcia, & in Asturiis, & Portugale, tale sit iudicium semper, quale est constitutum in decretis Adefonsi regis pro homicidio, pro rauso, pro saione, aut pro omnibus calumniis suis. Tale vero iudicium sit in Castella, quale fuit in diebus avi nostri Sancii ducis.

D

IX.

Nono quoque titulo præcipimus, ut triennium non includat ecclesiasticas veritates: sed unaquæque ecclesia (sicut canones præcipiunt, & sicut lex Gothica mandat) omni tempore suas veritates recuperet & possideat.

E

X.

Decimo vero titulo decrevimus, ut ille qui laboravit vineas aut terras in contentione positas, colligat fruges: & postea habeant iudicium super radicem: & si victus fuerit laborator, reddat fruges domino hereditatis.

XI.

Vndecimo autem titulo mandamus, ut Christiani per omnes sextas ferias ieiunent, & hora congrua cibo reficiantur, & faciant labores suos.

XII.

Duodecimo quoque titulo præcipimus, ut si quilibet homo pro qualicumque culpa ad ecclesiam confugerit, non sit ausus aliquis eum inde violenter abstrahere, nec persequi infra dextros ecclesiæ, qui sunt triginta passus: sed sublato mortis periculo, & corporis deturbatione*, faciat quod lex Gothica iubet. Qui aliter fecerit, anathema sit, & solvat episcopo mille solidos purissimi argenti.

*f. deturpatione.

XIII.

Tertio decimo titulo mandamus, ut omnes maiores & minores veritatem & iustitiam regis non contemnant: sed, sicut in diebus domini Adefonsi regis, fideles & recti persistant, & talem veritatem faciant regi, qualem illi fecerunt in diebus suis. Castellani autem in Castella talem veritatem faciant regi, qualem fecerunt Sancio duci. Rex vero talem veritatem faciat eis, qualem fecit præfatus comes Sancius. Et confirmo totos illos foros cunctis habitantibus Legione, quos dedit illis rex dominus Adefonsus, pater Sanciæ reginæ uxoris meæ. Qui igitur hanc nostram constitutionem fregerit, rex, comes, vicecomes, maiorinus, sago, tam ecclesiasticus, quam sæcularis ordo, excommunicatus, & a consortio sanctorum segregatus, & perpetua damnatione cum diabolo & angelis eius damnatus, & dignitate sua temporali sit privatus. Finis. *Hæc ex Cod. Cordubensi.*

*** CONCILIVM SIPONTINVM, a Leone IX. celebratum, in quo depositi archiepiscopi duo, anno domini ML. ANNO CHRISTI 1050.

HVIVS *concilii memoriam debemus VViberto, cuius, in sancti huius pontificis vita, hæc verba sunt:* Zelo sanctæ religionis fervens præsul venerandus, apud Sipontum habito concilio, duos deposuit ab officio archiepiscopatus, qui cum mercede sanctum assumpserant ministerium, vitio elationis unus ambiens præcellere alterum. *Hæc tantum VVibertus, nec alibi uspiam synodi huius mentio.* L. 2. c. 6.

CONCILIVM ROMANVM III. in causa Gregorii Vercellensis episcopi, de adulterio accusati, eorumque qui a simoniacis ordinati fuerant, congregatum anno domini MLI. tempore Leonis papæ IX. ANNO CHRISTI 1051.

HERMANNVS Contractus in chronico res huius synodi in causa Gregorii Vercellensis episcopi, paulo fusius quam solet, istis verbis recenset: *Post pascha item dominus papa Leo synodum Romæ collegit, ubi inter alia Gregorium Vercellensem episcopum propter adulterium cum vidua quadam avunculi sui sponsa admissum, & periuria perpe-* Acta concilii quæ.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1051.

perpetrata, absentem & nescientem excommunicavit: quem tamen non multo post Romam venientem, satisfactionemque promittentem, officio priori restituit.

In hac eadem synodo ventilatam fuisse quæstionem de ordinatis ab episcopis simoniacis indicat epistola Petri Damiani ad Henricum Ravennatem episcopum: qua cum ille ordinatos a simoniacis ab aliorum calumnia merito, prout supra constitutum ac decisum fuerat, defendisset, idque ipsis ordinatis gratum esset, libellum edidit, quem *Gratissimum* inscripsit, ideo quod in eodem de illis ordinatis ageret qui omnino gratis a simoniacis ordinati fuerant, quibusque ea de causa idem libellus vere gratissimus foret.

Insuper in hoc concilio Leonem scripsisse decretum de continentia clericorum, quod Constitutum vocabant, testatur Petrus Damianus in epistola ad Cunibertum Taurinensem episcopum: vbi & de feminis, clericis malo usu inservientibus, hæc quæ sequuntur statuta fuisse tradit: *In plenaria plane synodo sanctæ memoriæ Leo papa constituit, ut quacumque damnabiles feminæ intra Romana mœnia reperirentur presbyteris prostitutæ, extunc & deinceps Lateranensi palatio adjudicarentur ancillæ. Quod videlicet salutare statutum, æquitatis justitiæque plenissimum, nos etiam per omnes ecclesias propagandum esse decernimus: quatenus præcepto prius apostolicæ sedis edicto, unusquisque episcopus ecclesiæ vendicet famulas, quas in sua parochia deprehenderit sacrilega presbyteris admixtione prostratas: æquitatis scilicet jure, ut quæ sacris altaribus rapuisse servorum Dei convincuntur obsequium, ipsæ hoc saltem episcopo per diminuti capitis sui suppleant famulatum.* Hæc Petrus.

Tom. III. opusc. 18. cap. 7.

Cæterum ex succisis vepribus infausta vitulamina rursus exorta, falce apostolica post sanctum Leonem papam amputanda fuerunt per successores pontifices, rursumque radicitus excidenda.

ANNO CHRISTI 1052.

*** CONCILIVM MANTVANVM A LEONE IX. CELEBRARI COEPTVM, & factiosorum tumultu abruptum, anno Domini MLII.

Lib. 2. c. 8.

Sanctus pontifex, repedans in Italiam, *ait Vvibertus in ejus vita*, concilium apud Mantuam habendum constituit: quod factio quorumdam pontificum, severitatem ejus justi judicii timentium, perturbavit. Nam familiæ eorum fautrices sceleri, subitum contra domni apostolici familiam moverunt tumultum, secure adstantem ante basilicam, in qua publicum habebatur concilium: ita ut vir sanctus cogeretur a medio consessu surgere, & ante portam ad sedandum strepitum procedere. Cujus præsentiam non reveriti, Deo odibiles, magis magisque iniquitia pertinaces, nitebantur ad eum exarmatos confugientes ante oculos ipsius confodere, & a valuis ecclesiæ ut ibi tutarentur repellere. Ita ut impetus sagittarum & saxorum circum ejusdem sancti aures & ora volitaret, arque quosdam ejus veste defendi cupientes vulneraret. Qui tumultus admodum difficulter sedatus, cœptum rigorem concilii imperfectum coegit relinqui. Sed in crastinum cuncti hujus seditionis incentores severa examinatione damnandi, a piissimo patre sunt misericordi indulgentia absoluti: ne videretur causa ultionis asperitatem in eos exercere judicii.

ANNO CHRISTI 1052.

CONVENTVS EPISCOPORVM.

In quo Icterius a clero & populo Lemovicensi electus est episcopus, & a metropolitano, ac suffraganeis ordinatus, anno Christi MLII.

Omnium Aquitanensium ecclesiarum filiis, tam præsentibus quam futuris, æternam in Domino salutem.

NOTIFICAMVS fraternitati vestræ, quia defuncto venerabilis memoriæ episcopo domno Iordano, ecclesia Lemovicensis multis quassata tempestatibus, & suorum etiam afflicta injuriis, consilio & auxilio eguit: sed Dei misericordia & pietas nobis in tentationibus non defuit. Igitur de subrogando antistite, Dei providentiam & clementiam precati sumus, atque clericorum & optimatum plures, dominum Guillelmum comitem adiimus, & de desolata ecclesia nostra conquesti sumus: utque Deo dignum episcopum afflictæ ecclesiæ Lemovicensi provideret, rogavimus. Ipse vero afflictiones nostras haud nesciens, nobisque compatiens, & super eligendo antistite hæsitans, huc illucque animum vertens, totius Aquitaniæ primorum, & ecclesiæ nostræ clericorum & casatorum, commune expetiit consilium: rimarique cœpit, si quem ubique locorum hujus officii reperiret idoneum. Diu autem alii cum aliis scisitantes, nullum atque idoneum provisorem, vel ordinatorem sanctæ dispersæ ecclesiæ videntes: postremo sententia cleri & populi, necnon & comitis, totiusque Aquitaniæ potestatis, in unum convenit, & quemdam nobilissimum virum nomine Icterium, multorum testimonio approbatum, moribus probum, hospitalem, benignum, sobrium, & ad omne opus Dei paratum, elegerunt; & ex monogamia, sicut apostolus præcepit, rapuerunt, atque episcopum acclamaverunt. Hic enim nunc ecclesiæ prædictæ hiatus & fracturas supplere & consolidare valebat. Elegimus ergo illum secundum Domini præceptum, reluctantem & contradicentem, ex voluntate & consensu domni Guillelmi comitis, & Ademari vicecomitis, omniumque procerum & casatorum, atque totius populi, clericorum quoque, decani videlicet Petri, & præpositi Goffridi, & omnium archidiaconorum, cantoris, atque totius cleri. Elegimus illum, & adhuc eligimus ad regendam ecclesiam beati Stephani Lemovicæ sedis: ut sit nobis pastor pius in necessitate, ad succurrendum promptus, & pro omnibus sibi commissis bellator indefessus. Igitur domine Bituricensis metropolitane, ante vestram præsentiam, cæterorumque episcoporum gratia Dei hic adunatorum, venimus rogantes & postulantes, ut hunc clericum a Deo præelectum, a nobis autem acclamatum, ab apostolico Romano, & omnibus comprovincialibus episcopis collaudatum, ab comite autem & omnibus optimatibus adjudicatum, nobis ordinetis episcopum.

Ergo electus est domnus Icterius anno Domini MLII. ab incarnatione: & ordinatus a præsentibus episcopis, videlicet Bituricensi metropolitano domno Aimone, & Arvernensi episcopo domno decano Rencone, & Gerardo Petrogoricensi, laude & consensu Petri Rutenensis episcopi, Guillielmi Albiensis episcopi, Bernardi Caturcensis episcopi. Electus est autem D. Icterius mense Ianuario, pridie nonas. Anno 22. Henrici regis.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1052.

S. Aimo Bituricenſis archiepiſcopus.
S. Renco Arvernenſis epiſcopus.
S. Geraldus Petrogoric epiſcopus.
S. Guillelmus Albienſis epiſcopus.
S. Bernardus Caturcenſis epiſcopus.
S. Hildebertus Gabalitenſis epiſcopus.
S. Stephanus Velavenſis epiſcopus.
S. Petrus Rutenenſis epiſcopus.
S. Guillelmus comes.
S. Ademarus vicecomes.
S. Ademarus Larondenſis.
S. Geraldus Petrobuferenſis.
S. Aimericus Piſcanarenſis.
S. Petrus Petrobuferenſis.

ANNO CHRISTI 1053.

CONVENTVS SANDIONYSIANVS EPISCOPORVM, ET OPTIMATVM,

ubi detectæ & recognitæ S. Dionyſii reliquiæ, V. Idus Ianuar. anno domini, ut probabile eſt, MLIII. Leone IX. pontifice: Henrico I. Franc. rege.

SANCTI *Dionyſii Areopagitæ corpus a ſe ſervari jactabant monachi Ratisbonenſes S. Emeranni, furto ſcilicet, ut fertur in fictitio Leonis IX. diplomate, ſublatum ex regio ad Pariſios monaſterio. Quod veluti per aliquot annos amiſſum, & recens in ruinis reperium, dum magna pompa transferrent coram Henrico imperatore, immo Leone ipſo papa IX. intercedunt regis Francorum legati: contenduntque nihil prius ſtatuendum, quam rite inquiſitum eſſet in Gallia, verene ſublatum eſſet S. Dionyſii corpus, an ibidem ſupereſſet. Viſa pontifici atque imperatori juſta legatorum oratio: quibus domum regreſſis, conventus indictus ad V. Idus Ianuar. dataque ad omnes, & ad Ratisbonenſes ipſos littera, ut cognitioni, quibus liberet, intereſſent. Adfuerunt tum epiſcopi, tum cæterorum ordinum viri, maxima frequentia: quibus ſpectantibus, ibi reperta ſacra reliquiæ, unde ablatæ dicebantur. Hæc tum ex Anonymo, quem edidit a Quercetanus, tum ex Rigordo b in vita Philippi Auguſti, collegimus. Iuvat autem, omiſſis cæteris quæ præceſſerunt, conventum ipſum, Anonymi & Rigordi verbis, deſcribere.*

a Hiſtor. Franc To. IV. p. 157.
b Ibid. To. V. p. 18.

Die imminente conſtituta, *inquit Anonymus*, undique convenit multitudo non modica: in qua contigit fuiſſe epiſcopos, abbates, monachos, clericos, nobiles, atque ignobiles, & utriuſque ſexus quamplures. Quorum conſortio non defuit victorioſiſſimi regis Henrici frater nomine Odo, ab eo directus cum curialium pluribus, ad diligenter percipiendum, & luculenter enarrandum, quo ordine ſuorum adeſſe fidelium precibus, optata proſpera revelando, dignaretur conditor omnium Dominus: quoniam ſe agnoſcens ſarcinis peccatorum depreſſum, proclamabat indignum corporeis oculis videre tanti viri corpus glorioſum. Sed tamen divinam clementiam fideliter eſſe credens adfuturam, miſit ſanguineam purpuram ad involvendam precioſi corporis glebam. In hoc beatus vaticinandus juxta vocem euangelicam, quod non viſis rebus fidem adhibuerit devotam, ſpemque penitus inconcuſſam. Pridie autem quam hujus nuntii inſudaretur propoſito, Domini facie generali præventa a fratribus, jejunio ſcilicet, & ſequenti nocte continuata, orationum, vigiliarum, lacrymarumque exercitio: poſt conſummationem officii matutinalis, præſentibus epiſcopis, præfatorumque ordinum probabilibus plurimis, in afflictione eorum deſideria proſperari rogantibus Dominum, reverenter in medio delatum eſt argenteum ſcrinium, priſca adhuc ſubtilitate artificioſiſſime munitum. Quo cum magna difficultate reſerato in adſtantium præſentia, repente precioſiſſimi martyris Dionyſii reperiuntur oſſa, pallio tantæ vetuſtatis nimietate conſumpto obvoluta, ut inter manus tenentium evaneſceret in ſimilitudinem telæ aranearum. Vnde perfuſi ſuaviſſimi odoris fragrantia, aſſeruerunt nullius ad hanc eſſe delectationis pigmentorum genera.

ANNO CHRISTI 1053.

Tunc inenarrabilis gaudii diu poſtulata viſione, Domini experta pietate, qui numquam ſibi placita rogantibus dedignatur adeſſe, jubilando prorumpunt in laudibus gratiarumque actione, permixtis devotis ſingultibus inopinabiliter ortæ lætitiæ. Poſt hæc ablatis vetuſti pallii reliquiis, cum aliiſque pignoribus veſtimentorum ſancti Dionyſii ſociorumque ejus ſtudioſe conditis; oſſibuſque devotiſſime ab abbate involutis in pallio ad hoc a rege deſtinato: magnalia Dei votis poſcentium declarata paſtores eccleſiaſtici enuntiaverunt omni populo voce præclara. Qui quanto exultaverunt tripudio, jocunda, qua longiuſcule a monaſterio proſecuti ſunt ſacra membra, indicavit proceſſio. Præfato vero Odone regi per ordinem juxta quod viderat alacriter cuncta referente: ille Domino ſolutis multiplicibus gratiarum actionibus, pro collatis ab eo votis fidelium proſperis effectibus, intermiſſis regiæ pompæ dignitatibus, eodem die gratum duxit venire nudis pedibus, tanti patroni ſuffragium humiliter aſciturus: ibique ſe confitens deliquiſſe in quibus ſolitum eſt humanæ fragilitati divinæ conſpectum majeſtatis offendere, ſeque cum ſuis omnibus devovens ſancti martyris famulatui, & patrocinio, receſſit, pro munere pallio magni precii oblato. Delato vero a proceſſione cum præeunte & ſubſequente plebis frequentia ſacro corpore, quindecim continuis diebus dimiſſum eſt ſuper principale altare: in quibus ex diverſis regionibus cauſa viſitandi, ſuffragiumque expetendi, plurimi utriuſque ſexus convenere. Et tunc ſibi mutuo ad cuſtodiam ſuccedentibus fratribus, diei noctiſque vicibus tamdiu eſt diligentiſſime cuſtoditum: donec intromiſſis litteris indicibus primi erroris, & ſubſecutæ veritatis, ſeris obicibuſque munitum ſacros artus continens ſubtili artificio ſcrinium, quampluribus præſentibus, ſuo priori loculo honorabiliter fuit reſtitutum.

Sed non prætereundum videtur, aliquorum nomina hic ad poſterorum memoriam inſerere, qui potiorum dignitatum inſigniti claritate, præſentis dicuntur celebritatis gaudio interfuiſſe, atque omnia quæ tunc geſta narrantur in præſentiarum vidiſſe: ut eorum teſtimonio fallax ſopiatur opinio, veritatiſque ſubnixæ fiducialius roboretur promulgata traditio.

De epiſcopali ordine iſti convenere: VVido Remenſium archiepiſcopus, Robertus Cantuariorum archiepiſcopus, Imbertus* Pariſiorum epiſcopus, Ilenandus* Laudunenſium epiſcopus, Balduinus Noviomenſium epiſcopus, VValterius Meldenſium epiſcopus, Frollandus Silvanectenſium epiſcopus. Vnuſquiſque quorum, clericalis laicalisque ordinis adduxit probabiliores perſonas ſecum.

* Humbertus
* Helinandus

De ordine abbatum iſti adfuerunt iterum: in primis domnus abbas Hugo cœnobii ſancti Dionyſii, Albertus abbas Majoris-monaſterii, Ioannes abbas Fiſcannenſis cœnobii, Landericus abbas ſancti Petri Carnotenſis, Robertus abbas ſancti Petri Foſſatenſis, Rodulfus abbas ſancti Petri Latiniacenſis,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1053.

niacensis, Adalbertus monachus sancti Remigii, qui & ipse asseruit in præsentia imperatoris, in hac patria sanctum Areopagitam Dionysium esse, quando unius mortui hominis corpus pro eo de terra voluit extrahere: Gaufreduſque abbas Columbensis cœnobii. Quorum unumquemque, devotos & Dei fideles monachos secum non piguit habere.

Isti autem astiterunt de ordine laicorum: in primis Odo memorati regis frater atque fidelis nuncius, VValterius comes Pontisarensis, VVillelmus comes Corboilensis, Ivo comes Bellomontensis, VValerannus comes Melledensis: & alii nobiles, multique devotæ fidei gregarii milites, *Hactenus Anonymus.*

Rigordus vero ad annum Philippi quintum, nescio qua occasione, digressus ad regum Francorum seriem percensendam: cum caterorum ferme omnium nomen unum commemoret, ad Henricum Roberti filium ubi pervenit, in hoc describendo conventu moratur, & habet propria nonnulla: quæ cum Anonymi narratione conferat cui vacuum erit. Imperator, *inquit*, misit magnos viros & sapientes in Franciam, ut plene rei veritatem agnoscerent. Visis nuntiis imperatoris, Henricus rex convocavit archiepiscopos, episcopos, & barones totius regni: & cum Odone carissimo fratre suo ad ecclesiam beatissimi martyris Dionysii misit. Facta autem oratione, allata sunt tria vasa argentea, Rustici, Dionysii, & Eleutherii, coram omni populo, diligentissime sigillata. Et aperto vase beati martyris Dionysii, totum corpus ipsius cum capite inventum est, exceptis duobus ossibus de collo, quæ sunt in ecclesia Vergiacensi; & os quoddam de brachio, quod Stephanus papa III. secum ad Romanam portavit ecclesiam, & posuit in ecclesia, quæ hodie schola Græcorum vocatur. Hoc videntes universi populi, cum lacrymis & suspiriis puras manus levantes ad Dominum, Deo & beatæ Mariæ virgini, & sanctis martyribus se commendantes, cum gaudio recesserunt. Tunc nuncii qui missi fuerant, ad imperatorem citissime revertentes, super his quæ viderant & audierant, imperatorem plenissime certificaverunt. Hoc fuit factum tempore Leonis papæ IX. anno Domini ML. *Hactenus Rigordus.*

ANNOTATIVNCVLA G. C.

Alios fallebant Germani, Galli fortasse seipsos. Vtcumque est, falso apud Rigordum annus huic conventui ML. adscribitur. Primum enim Helinandus Laudunensis episcopus, qui intererat, anno tantum 1052. episcopus creatus est. Deinde habitus est hic conventus post supposititiam S. Dionysii Areopagitæ apud Ratisbonenses inventionem, quæ anno Leonis papæ IV. hoc est, Christi 1052. adornata est. Hoc enim anno consignatum est Leonis diploma, ab illis confictum: quod vel expunctum esset a nobis ex pontificis hujus litteris, nisi cederemus susceptæ jam inde ab initio hujus operis necessitati, totius Binianæ editionis repræsentandæ; vel accusatum falsi, nisi scholion hac de re nostrum properantes operæ omisissent. Vitia ejus omnia fusissime persequitur Dubletius. Quibus ego unum addam, petitum ex indictione, quæ notatur V. Adscripsisset pontificius notarius sextam, quæ labi incipiebat a Kalendis Septembribus.

ANNO CHRISTI 1053.

CONCILIVM ROMANVM IV.

de canonizatione sancti Gerardi Leucorum episcopi, & de limitibus diœcesis inter Aquileiensem & Forojulienſem episcopos controversis, celebratum anno Domini MLIII. tempore Leonis papæ IX.

ANtequam Leo pontifex adversus Nortmannos proficisceretur, *inquit Hermannus Contractus*, post pascha Romæ synodum habuit, in qua, autore Sigeberto, Gerardum Leucorum supra se quintum episcopum in sanctorum numerum retulit. Ex epistola secunda Leonis noni ad Thomam Africanum episcopum aperte constat, in hac synodo definitam esse veterem illam controversiam inter Forojulienſem & Aquileiensem antistites de limitibus diœceseos, statutumque ut Aquileia totius Venetiæ & Istriæ metropolis esset.

ANNO CHRISTI 1054.

*** CONCILIVM NARBONENSE,

In quo treuga & pax confirmata est VIII. Kal. Septembr. anno MLIV. Indict. VII.

Ex archivo archiepiscopi Narbonensis edidit Steph. Baluzius V. Cl. in opere de concordia sacerdot. & imp.

PRÆFATIO.

ANNO Dominicæ incarnationis MLIV. Indictione VII. Epacta nona, concurrente V. octavo Kal. Septembris, conventus erat apud urbem Narbonam, decem venerabilium episcoporum, Bernardi scilicet Biterrensis, & Gonterii Agathensis, & Rostagni Luctevensis, & Arnaldi Magalonensis, Froterii quoque Nemausensis, Guifredi vero Carcassensis, immo Berengarii Gerundensis, Guifredi Barchinonensis, necnon & Guillelmi Albiensis: inter quos fuere legati domni Guillelmi Vrgellensis, videlicet Berengarii, & Vgonis Vzetensis. Præsidente domno Guifredo prædictæ urbis archipræsule, cujus industria prædicta synodus, opitulante Petro Ramundi comite, atque Berengario vicecomite, cum abbatum & clericorum ac quorumdam nobilium & ignobilium non minima multitudine, ad confirmandam pariter & custodiendam treugam & pacem, & dilectionem quam universalis ecclesia unanimiter instituit, & reformandum ejusdem statum, qui a pravis conculcabatur hominibus, Dominicis obtemperantes jussibus pro temporalibus commodis commissæ sibi plebi impensis, a summo omnium pastore, ut æterna præmia mereantur adipisci in sæcula.

CAPITVLA.

I.

I. DE TREVGA.

Primo ergo omnium institutionum nostrarum, quæ in hoc tomo scribenda sunt, monemus, & mandamus secundum præceptum Dei, & nostrum, ut nullus Christianorum alium quemlibet Christianum occidat: quia qui Christianum occidit, sine dubio Christi sanguinem fundit. Si quis vero, quod non optamus, iniuste hominem occiderit, per legem eum emendet.

II.

Iterum mandamus atque confirmamus ipsam treugam Dei, quæ a nobis * dudum constituta fuerat, & nunc a pravis hominibus disrupta esse videtur: at firmiter deinceps ab omnibus teneatur. Igitur obsecramus per Deum, & monemus, ut nemo Christianorum, quemlibet Christianum requirat ad malefaciendum ab occasu solis quartæ feriæ, usque secundæ feriæ illucescente Sole.

* *circa ann. forte 1041. quo tempore fere ubique recepta.*

Præcipi-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1054.

III.

Præcipimus etiam, ut a prima dominica adventus domini, usque octavas transactas epiphaniæ; sive a prima dominica quæ est ante caput jejuniorum, usque transactas octavas paschæ; sive a dominica ante ascensionem domini, usque octavas pentecosten* expletas; vel de festivitatibus sanctæ Mariæ, & in vigiliis ejusdem, & in vigilia sancti Ioannis Baptistæ, vel in festivitate eiusdem, atque in vigiliis apostolorum, & in festivitatibus eorumdem, & in vigilia vinculæ sancti Petri, & in festivitate eiusdem, & in vigilia sanctorum Iusti & pastoris, & solennitate eorumdem, & in vigilia sancti Laurentii, eiusdemque festivitate, & in festivitate sancti Michaelis, & in vigilia omnium Sanctorum, & in festivitate eorumdem, & in festivitate sancti Martini, & in ieiuniis quatuor tempora: in præscriptis ieiuniis, sive festivitatibus, atque vigiliis, nemo Christianorum quemlibet alium Christianum lædat, neque dehonestare, aut deprædare de suis rebus præsumat.

*Sic legitur ut & quædam alia hujusmodi.

IV.

Hanc treugam domini firmiter custodiri præcipimus: & omnes qui eam tenuerint, & fideliter observarint, benedictionem sempiternam ab ipso Iesu Christo domino & salvatore nostro percipiant, & hereditatem æternæ vitæ sine fine possideant. Illi autem qui rebelles extiterint, vel transgressores, sive qui auxilium eis in aliquo præbuerint, tamdiu anathematis vinculo subiaceant, quousque digne arbitrio proprii episcopi satisfaciant.

V.

Si quis autem voluntarie aut scienter hominem occiderit in hac treuga, aut apprehenderit, aut castrum cuiuslibet tulerit, aut destruxerit, aut in..... indictam treugam insidiando, aut aguitando facere volens comprobatus fuerit: ab omni cœtu Christianorum definitum est ut in omni vita sua perpetuo damnetur exilio.

VI.

Si quis autem aliter alicui aliquam iniuriam fecerit, aut damnum: in iudicio proprii episcopi, aut clericorum eiusdem, quibus idem episcopus commiserit, secundum modum culpæ directionem faciat per iudicium aquæ frigidæ, aut per exilium, sicut statutum est.

VII.

Quicumque vero adpropinquante quadragesimæ tempore, sive ascensionis domini, vel pentecostes, necnon & adventus domini, qui est treugam Domini, castrum vel munitionem construere voluerit: non illi facere hoc liceat, nisi duas hebdomadas, cunctis scientibus, ante prædictum tempus incipiant.

VIII.

De debitoribus vero & fideiussoribus, ut si contendunt ea quæ debent, proiiciantur ab ecclesia: & in illorum parochia nemo faciat sacrum ministerium, usque præscripti debitores reddant debita.

IX.

Oliveta namque, cuius pignoris in ipso aquarum diluvio pacem legimus terris redditam, & de cuius liquore sanctum chrisma conficitur, necnon & altaria sancta illuminantur, sub tam firmam pacem statuimus ut nemo Christianorum eam præcidere audeat, vel ad deformitatem truncare, neque earumdem fructus rapere. Quod qui fecerit, iuxta quod definitum de cæteris, per treugam Dei ea emendet.

X.

Oves ergo, & earum pastores eas custodientes, similiter in treugam Dei permaneant cunctis diebus, in cunctis locis: ita ut nullus Christianus eas deprædare præsumat, neque illas, neque illarum pastores, lædere, vel invadere. Quod qui fecerit per Dei treugam, hoc totum emendet.

XI. II. DE PACE.

Pacem autem a nobis sive a principibus olim constitutam, mandamus, sive firmamus: ut ab hodierna die & deinceps ecclesiam nullus hominum infringat; neque mansiones, quæ in circuitu ecclesiarum sunt & erunt; neque aliquid ex omnibus, quæ infra xxx. passus sunt ecclesiæ & erunt, violenter auferre audeat, aut præsumere: nisi episcopus, aut cui ipse iusserit, propter suum censum, aut propter hominem excommunicatum: excepta munitione, quæ infra prædictos passus xxx. ecclesiæ sita fuerit ad concitandum bella & contentiones.

XII.

Censemus iterum, ut ne quis hominum terras, vel res cuiuscumque ecclesiæ vindicare præsumat, sine dono & permissione illius cuius eadem ecclesia fuerit.

XIII.

Reditus vero synodales nemo laicorum in opus suum retineat, præter consensum episcoporum, vel clericorum: sed quibus iure debentur omnino restituat.

XIV.

Monemus iterum, ut nullus laicorum in opus suum retineat primitias, neque oblationes, neque cimeteriorum pretia, neque ova, aut ea quæ ad eos dantur per asperſionem salis & aquæ in cœna domini, neque trigintarios qui recte debentur a clericis recipi pro fidelium defunctorum orationibus: sed clericis qui eisdem ecclesiis præsunt, utendos relinquat; nec quicquam

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1056.

quicquam ex feuo*, quod pro eadem ecclesia tenet, minuere præsumat.

XV.

Clericis quoque, monachis, atque sanctimonialibus, feminis, & comitibus eorum, militaria arma non portantibus, ut aliquid ex bonis eorum nemo apprehendat, nec rapiendo auferat.

XVI.

Eas vero res, & terras, ac vineas, & cætera, quæ in ius proprium ac dominium canonici, & monachi, sanctimoniales feminæ habent & habere noscuntur, nullus hominum vel feminarum invadere, rapere aut tollere præsumat, nec aliquid inde usurpare; neque per vim, neque per vicariam, neque per districtionem ibi ullam hospitalitatem accipiat: nisi permissionem, vel donum episcoporum vel canonicorum & abbatum, ad quos eadem res pertinuerit, adquirere potuerint.

XVII.

Insuper eas villas, & mansos, terras, & vineas, sive ecclesias, quæ a fidelibus Dei collatæ esse videntur in opus canonicorum, ut commune inde viverent, quæ veraciter sciri potest in hoc opus data esse noscuntur, nullius persona hominum ausus sit habere vel retinere, neque per vicariam, neque per feuum, neque per bajuliam, neque per ullam vocem, sine propria voluntate episcopi, & canonicorum, vel abbatum, canonicorum, ad quos eas res pertinere noscuntur, cum voluntate canonicorum suorum, nisi quantum præscripti canonici cum præscriptis senioribus communiter voluerint.

XVIII.

Statuimus autem, inter vos de contentionibus terrarum, & de debitoribus & fidejussoribus, Dei autoritate, & nostra, ut nemo ex eis vindictam sumat: donec ante proprii sui episcopi, & potestatis, cujus ditionis fuerit, præsentiam veniens, causam suam exponat, ut alicujus eorum iudicio terminetur, atque definiatur. Episcopus autem & princeps regionis ipsius, quibus eadem res pertinuerit ad distringendum, noceat resistenti, & adiuvet obedientem.

XIX.

Nullus etiam Christianorum ullam substantiam villani non apprehendat, nisi tantum corpus suum per forfacturam quam ipse per se faciat, & non distringat eum nisi per directum.

XX.

Caballarium autem nemo apprehendat, ut * redut faciat, neque faciat, neque substantiam ejus tollat, nisi tantum per directum.

* mendose legebatur fœno.

* vox corrupta

XXI.

Rapinas & prædas ex quibuslibet Christianorum nemo virorum aut mulierum faciat.

XXII.

Præcipimus etiam, ut equas nemo rapiat, nisi homo desuper inventus fuerit armatus. Aleses vero nemo incendat.

XXIII.

Furi prænotato & publico, latronique atque prædoni, in Christianis nemo auxilium præbeat: neque ad illud agendum eum conducat se sciente, usque ad satisfactionem veniant.

XXIV.

Negociatores, & oratores qui ferunt sportas, nemo substantiam eorum apprehendat.

XXV.

Hanc autem institutionem prædictam monemus pariter & obsecramus, ut omnes homines & feminæ in prædictis comitatibus sive episcopatibus degentes firmiter teneant, atque intente custodiant secundum suum posse.

XXVI.

Quod si quis eorumdem hominum vel feminarum prædictam pacem ac institutionem præsumptuose infregerit, & infra XL. dies non emendaverit: noverit se tamdiu extrancum a Christianorum consortio, & a liminibus sanctæ Dei ecclesiæ segregatum, donec ei, cui damnum pertulerit, duplum restituat; & potestati illius terræ, in qua illud actum fuerit, XL. solidos emendet; & episcopo ejusdem terræ emendet, manu propria iurando super altare sedis, aut super quo liberavit, quo episcopus iusserit, quia amplius emendare non debeat pro transgressione excommunicationis; aut emendet ei XL. solidos sine sacramento.

XXVII.

Dicimus iterum, ut hæc institutio ab omnibus firmiter teneatur, sicut superius scriptum est: præter eos qui de suo alode, vel feuo, sive baiulia, institutores extiterint.

XXVIII.

Quam institutionem quicumque transgressus fuerit, obedire nolens supradictis institutionibus: presbyter ei missam non cantet, neque ullum sacrum officium, neque communicet eum, vel sepeliat, se sciente.

XXIX.

Si autem quislibet hominum, vel feminarum, ab hac die & deinceps ausu temerario hujus nostræ institutionis violator extiterit: anathematis vinculo feriatur, & a sancta Dei ecclesia procul pellatur, & ab omnium cœtu Christianorum tamdiu separetur, donec ad satisfactionem indubitanter veniat.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1054.

"** CONVENTVS BARCINONENSIS AN. DOM. MLIV.

ANNO salutis humanæ MLIV. convenerunt apud Barcinonem Guifredus Narbonenſis, & Raimbaldus Arelatenſis, archiepiſcopi; epiſcopi vero, Guiſlibertus Barcinonenſis, Guillelmus Auſonenſis, & Berengarius Gerundenſis. Quo in conventu lectum eſt decretum Raymundi comitis Barcinonenſis, & Adalmodis comitiſſæ, adverſus invaſores bonorum eccleſiæ Barcinonenſis. *Ex ſchedis Petri de Marca Pariſienſ. archiepiſcopi.*

ANNO CHRISTI 1054.

"** CONCILIVM MOGVNTINVM, in quo electus Victor papa II. anno MLIV.

Continuator chronici Hermanni, ad annum MLIV. Conventus, *inquit*, ab imperatore Moguntiæ B factus eſt, in quo Gebehardus Eiſtetenſium epiſcopus, ab epiſcopis electus, Romamque miſſus; ibique honorifice ſuſceptus, in ſequenti quadrageſima, *anni nimirum* MLV. in cœna Domini CLIV. papa ordinatus, Victoris II. nomen accepit.

ANNO CHRISTI 1055.

VITA ET EPISTOLA

VICTORIS PAPÆ II.

Victor quando & a quibus electus pontifex.

VICTOR, cui nomen Gebehardus erat, eccleſiæque Eiſtetenſi magna cum utilitate præſidebat, juſſu cleri Romani per Hildebrandum eccleſiæ Romanæ ſubdiaconum ab imperatore poſtulatus, Romam adducitur: & conſenſu univerſi cleri ac C populi pontifex anno Domini 1055. tempore Henrici III. imperatoris eligitur, & in die cœnæ Domini ſolenniter conſecratur. Ab imperatore eum ſibi præſentari poſtularunt, quoniam in eccleſia Romana, ut inquit Leo Oſtienſis, perſona ad tantum officium idonea reperiri non poterat.

Res geſtæ. Ad corrigendos pravos uſus eccleſiæ Gallicanæ, cauſaſque quorumdam epiſcoporum cognoſcendas, Hildebrandum Romanæ eccleſiæ ſubdiaconum cardinalem, qui poſtea factus eſt pontifex nomine Gregorius VII. legatum a latere in Gallias ablegavit, qui* Lugduni indicto concilio epiſcopum de ſimonia accuſatum miraculoſe ad propriam D delicti confeſſionem adegit, dum juſſus recitare hymnum glorificationis, in eo, *& Spiritui ſancto* nequaquam pronuntiare potuiſſet. Anno pontificatus ſui primo paſſus eſt horrendam proditionem, cum ad ejus interitum ſubdiaconus quidam venenũ (dictu pavendum) in ſacrum calicem immiſit. Sed Deus duplici miraculo ne pontifex biberet obſtitit, & tanti ſacrilegii autorem detexit. Lambertus rem geſtam ſic deſcribit: Huic, nempe Victori papæ, „ ſubdiaconus toxicum in calicem miſit: quem cum „ ipſe poſt conſecrationem levare vellet, nec poſſet, E „ a Domino cauſam facti inquiſiturus, cum populo „ ad orationem proſternitur, ſtatimque toxicator a „ dæmone arripitur. Ita igitur cauſa manifeſtata, dom„ nus papa calicem cum ſanguine dominico cuidam „ altari juſſit includi, & pro reliquiis in perpetuum „ conſervari. Deinde iterum cum populo tamdiu ad „ orationem proſternitur, quouſque ſubdiaconus a „ dæmonio liberaretur. Hæc Lambertus, Vrſpergenſis, aliive plures.

** In Gallia quidẽ Lugdunenſi: ſed quo loco, incertum.*

Ab Henrico imperatore Roma evocatus, in Germaniam veniens anno pontificatus ſui ſecundo, Chriſti Redemptoris 1056. invenit eum gravi morbo laborantem, & jam animam agentem. Accidit illud ſine dubio ſingulari Dei gratia. Nam paulo poſtquam coram pontifice peccatorum confeſſionem egiſſet, ablata reſtituiſſet, ab adſtantibus veniam petiviſſet, filiumque Henricum adhuc quinquennem ab electoribus tunc præſentibus regem conſtitutum Romanæque eccleſiæ commendatum Victori pontifici obtuliſſet, magno Dei beneficio per eumdem animam ſuam Deo obtulit, cum annis octodecim in imperio regnaſſet. Agnes Auguſta mater puerum quidem religioſe educare cœpit; ſed cum ex ephebis exceſſiſſet, abſtractus a matre, factus eſt hoſtis Romanæ eccleſiæ, cujus beneficio, per Victorem Romanum, regnum Germaniæ conſecutus fuerat. Anno ſequente ex Germania in Vrbem reverſus, excommunicavit Traſimundum comitem Theatinum, qui legatos Conſtantinopoli redeuntes ſpoliaverat.

Henrici imperatoris obitus.

Henricus IV fit rex Germaniæ.

Hujus temporibus, magno totius Germanorum eccleſiæ beneficio, ſanctus Anno in cathedra Colonienſi collocatur archiepiſcopus: qui Henrico imperatori, a quo graviter exagitabatur, propterea quod libere eum reprehenderet, futurum obitum prædixit.

S. Anno fit archiepiſcopus Colonienſis.

Defunctus eſt Victor papa Florentiæ anno Chriſti 1057. die 28. Iulii, cum ſediſſet annos duos, menſes tres, & dies quindecim: ſepultus eſt loco eodem quo obierat. Ceſſavit epiſcopatus, autore Lamberto, a vigeſima octava Iulii ad ſecundam Auguſti per dies quinque.

Obitus Victoris.

VICTORIS PAPÆ II. LITTERÆ, quibus eccleſiæ Silvæ Candidæ privilegia Humberti epiſcopi gratia amplificat.

Victor epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri & coepiſcopo Humberto, & per eum eccleſiæ ſanctarum virginum & martyrum, Ruſinæ & Secundæ, quæ nominatur Silva candida, in perpetuum.

OFFICII noſtri eſſe dignoſcitur, ut ex apice ſummæ apoſtolicæ ſedis, cui Deo autore præſidemus, univerſitati eccleſiarum tamquam noſtris reliquis membris conſulamus. In qua utique, ſi pia & neceſſaria ſolititudine debemus operam noſtram etiam longinquis, & non quærentibus ultro porrigere: multo magis propinquis ſequela, merito eam debemus exigentibus prorogare: quia dum tempus habemus, ad omnes debemus bonum operari, maxime autem ad domeſticos fidei, juxta magiſterium divi apoſtoli Pauli. Vt enim ipſe atteſtatur, qui ſuorum, & maxime domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior. Ad inſtar ſiquidem viſibilis ignis, inviſibilis caritas paucis* viciniora ſibi corripit, & inde gradatim ad longinquiora ſe extendit. Quapropter ſecundum ſuggeſtionem tuam, noſter reverendiſſime confrater, & coepiſcope Humberte, ad *aliquam temporalem memoriæ deceſſori noſtro domino E Leoni, & jugiter in ſancta Romana & apoſtolica ſede, etiam ſupra vires tuas & facultates hactenus exhibuiſti, per hujus noſtri privilegii ſanctionem decernentes concedimus, & confirmamus tibi, & per te atque propter te in perpetuum, reverendæ eccleſiæ ſanctarum virginum & martyrum, Ruſinæ ac Secundæ, quæ nominatur Silva Candida, in fundo, qui vocatur Boſcus, quicquid auri, argenti, pallii, ſeu ceræ, vel quarumcumque rerum omnino jactatum, vel poſitum fuerit, vel oblatum in toto altari majori ſancti Petri, ſive in ejus venerabili* confeſſione, aut certe ſibi, ſuiſque ſucceſſoribus oblatum ab inchoatione matutinorum quintæ feriæ in cœna Domini, uſque dum completorium peractum fuerit, veluti

* f. ſpatia.

Digitized by Google

veluti in ſabbato ſancto ab hora tertia per totam ipſam diem, deinceps uſque poſt expletam in craſtinum miſſam, qualeſcumque, vel quantaſcumque oblationes præfati altaris, & confeſſionis ejus, per privilegia venerabilis Sergii, & multorum anteceſſorum noſtrorum, jam dicta eccleſia ſanctarum Rufinæ, ac Secundæ promeruit, retinuit, retinet, etiam retineat ad perpetuam animæ noſtræ mercedem, nominiſque noſtri & ſervitii ſui in ſancta Romana eccleſia memoriam illarum oblationum, quas eidem ſacroſanctæ eccleſiæ per hoc noſtrum privilegium adjiciendo concedimus, & confirmamus, ſicut ſuperius dictum eſt: ſcilicet ab inchoatione matutinorum quintæ feriæ in cœna domini, uſque poſt completorium: ſalva ſibi per omnia, & hoc noſtro privilegio eidem in perpetuum reſervata, & confirmata confeſſione, & confirmatione omnium oblationum, quas per privilegia anteceſſorum noſtrorum hactenus accipere, & ſibi habere * conſervetur: videlicet in die palmarum, in cœna domini, & in paraſceve, in ſabbato ſancto, & die dominica. Neque enim iſtud noſtrum ita adjicimus, ut illud anteceſſorum noſtrorum donum in aliquo minuamus. In qua utique conceſſione, & confirmatione, nil novitatis arbitramur egiſſe: ſcilicet exemplo reverendiſſimorum prædeceſſorum noſtrorum, & copia ſanctæ Romanæ eccleſiæ, inopiam lateralis, & maxime domeſticæ filiæ, laudabili liberalitate ſecundum apoſtolicam inſtitutionem ſupplere. Venerabilis apoſtolicæ ſedis cenſura ſub divini conteſtatione judicii, & anathematis interpoſitione ſtatuentes interdicimus, ut nullus umquam ſucceſſorum noſtrorum pontificum, vel quilibet publicarum actionum adminiſtrator, ſeu alia quælibet, & quantumlibet magna, parvaque perſona, audeat vel præſumat, contra hujus noſtræ donationis privilegium cogere, aut aliter quicquam alienare, auferre, aut minuere: ſed potius firmum, & ſtabile in perpetuum, ſicut conceſſum & confirmatum eſt, permaneat. Si quis autem, quod non optamus; temerario auſu hoc noſtrum apoſtolicæ ſedis ſtatutum, in quoquam infringere præſumpſerit, & coadjutor illius in aliquo extiterit: autoritate ſanctæ & individuæ Trinitatis, & apoſtolorum principis Petri, cujus licet indigni, dignatione divina, vice fungimur, vinculo anathematis ſit mancipatus, & a regno Dei ſegregatus, & diabolo, & angelis ejus, niſi forte reſipiſcens ſatisfaciat, indiſſolubiliter aggregetur. Qui vero pio reſpectu obſervator & defenſor hujus conceſſionis & confirmationis extiterit, poteſtate beati Petri apoſtolorum principis, & precibus ſanctarum virginum, ac Chriſti martyrum, Rufinæ & Secundæ, cæleſtis regni introitum, & gratiam, atque gloriam a juſto judice Domino Deo noſtro, vitamque æternam percipere mereatur in ſæcula ſæculorum, Amen. Scriptum per manus Gregorii notarii, & ſcriniarii S. Romanæ eccleſiæ in menſe Maii, Indict. x. Bene valete. Datum octavo Idus Maii, per manus Aribonis diaconi, anno 3. domini papæ Victoris II. Indict. x. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, &c. Si quæ igitur in futurum, &c. Cunctis autem, &c.

ANNO CHRISTI 1055.

CONCILIVM FLORENTINVM,

cõtra alienatores rerum eccleſiaſticarum, celebratum an. Dom. MLV. tempore Victoris papæ II.

Decreta & acta concilii quæ fuerint.

AVTORITATE Leonis Oſtienſis conſtat hanc ſynodum in præſentia Victoris papæ, & Henrici imperatoris celebratam eſſe. Conſtitutum fuiſſe in ea decretum de bonis eccleſiæ non alienandis,

A teſtatur Petrus Damianus in epiſtola ad Domnum V. epiſcopum, quæ eſt duodecima libri IV. In eadem hac ſynodo damnatum fuiſſe Berengarium conſtat teſtimonio Lanfranci, qui aſſerit Victorem ipſum in omnibus conciliis quæ celebravit, vel celebranda curavit, cuncta a prædeceſſore conſtituta confirmaſſe: præcipue quæ circa damnationem hæreſeos Berengarii per ipſum geſta fuerant. Ait enim: *Qua ſententia Leonis papæ non effugit ſucceſſorem quoque ſuum felicis memoriæ papam Victorem. Sed quidquid de hac re ſeu de ceteris ipſe ſtatuit, ſtatuive præcepit, hoc etiam iſta ſua atque omnium conciliorum ſuorum autoritate firmavit.* Vide Baronium prædicto loco.

ANNO CHRISTI 1055.

B CONCILIVM IN LVGDVNENSI* Gallia celebratum, quo epiſcopus quidam per Hildebrandum ſedis apoſtolicæ legatum miraculoſe de crimine ſimoniæ convincitur, an. domini MLV. tempore Victoris papæ II. celebratum.

* *Lugunenſe appellavit Binius, nullo certo argumento*

Hildebrandus S. Romanæ eccleſiæ cardinalis ſubdiaconus, quem Victor papa ad corrigendos pravos uſus eccleſiæ Gallicanæ legatum a latere miſerat in Galliam, Lugduni concilium congregavit; de quo ex antiquioribus geſtis Romanorum pontificum a Nicolao Aragonio congeſtis hæc deſcripſit Baronius: Eodem tempore, cum ſimoniaca hæreſis totam Italiam & Burgundiam occupaſſet: idem pontifex miſit a latere ſuo eumdem * archidiaconum Hildebrandum ad ultramontanas partes cum quibuſdam epiſcopis. C Cum autem ad Lugdunenſem provinciam perveniſſet, in ea ſynodum celebravit: in qua per ipſum archidiaconum Deus maximum dignatus eſt operari miraculum. Reſidentibus enim in ea ſynodo archiepiſcopis, epiſcopis, & aliarum eccleſiarum prælatis: archiepiſcopus vir quidam litteratus, & accuſatores pecunia corrupit, & ſibi amicos fecit. Mane autem facto rediens ad ſynodum, audacter dixit: Vbi ſunt qui me accuſant? Exeat in publicum quicumque me voluerit damnare.

Hildebrã-dus cur indixerit.

* *Tunc non niſi ſubdiaconum.*

Tunc, obmuteſcentibus cunctis, prædictus archidiaconus, tamquam vir diſcretus & ſapiens, convertens ſe ad illum, dixit: Crediſne, o archiepiſcope, Spiritum ſanctum cum Patre & Filio unam eſſe ſubſtantiam deitatis? Quo reſpondente, Credo: addidit archidiaconus: Dic *Gloria Patri & Filio, & Spiritui ſancto.* Tunc ille *Gloria Patri, & Filio,* expedite dicebat: ſed Spiritum ſanctum nullatenus proferre poterat. Quem cum frequenter inchoaret, & nihil proficeret: videns ſe per divinum judicium omnino confuſum, procidit ad pedes archidiaconi, & confeſſus eſt proprio ore ſe ſimoniacum eſſe. Poſtquam vero a ſacerdotali & epiſcopali officio eſt depoſitus, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto;* libera & clara voce decantavit. Quod factum ſimoniacos in tantum perterruit, quod præter alios prælatos eccleſiarum viginti ſeptem, epiſcopi quadraginta quinque ſimoniacos ſe eſſe confeſſi ſunt, & ſuis honoribus abſque ulla alia accuſatione renuntiaverunt. Celebrata ſynodo, & aliis rebus rite ordinatis & compoſitis, legati ad Vrbem redierunt.

Archiepiſcopus miraculo arguitur ſimoniacus.

Eamdem hiſtoriam recitant Deſiderius abbas Caſſinenſis; Vvilielmus Malmesburienſis bibliothecarius, & Petrus Damiani in epiſtola ad Dominicum & fratres eremi, & ad Nicolaum papam, his verbis: Inter ea illud etiam quod Hildebrando Romanæ eccleſiæ archidiacono referente didici, hic inſerere operæprecium judicamus. Nam cum adhuc ſubdiaconatus dumtaxat fungeretur officio, a Victore papa

Tom. III. opuſc. 19. cap. 6.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1055.

apocrisiarius in Gallias destinatus, synodum congregavit: in qua videlicet sex episcopos diversis criminibus involutos ex apostolicæ sedis autoritate deposuit. Inter quos quidam erat episcopus, qui, quoniam per simoniacam hæresim ad episcopatus culmen irrepserat, Spiritum sanctum verbis exprimere, quibuscumque tentaret nisibus, non valebat. Et quidem Patrem, & Filium expedite satis ac facile proferebat: ad Spiritum vero sanctum cum perveniisset, mox lingua balbutiens tandem rigida manebat. Merito siquidem Spiritum sanctum dum emit, amisit: ut qui exclusus erat ab anima, procul etiam consequenter esset a lingua. Hac igitur difficultate convictus, episcopale * decarceraverit officium. *Hæc Petrus.*

* *renuntiavit*

Vvilielmus Malmesburiensis de gestis regũ Anglorum lib. 3.

Hæc eadem de Hildebrando recitat Vvilielmus Malmesburiensis bibliothecarius, ex relatione sancti Hugonis abbatis Cluniacensis, atque in fine ait: Hujus miraculi testis fuit abbas sæpe nominatus, *Hugo scilicet*, qui dejectum episcopum per loca secum ducens, illius rei experimentum sæpe risit: de quorum verborum certitudine dubitantem omnis Europa confutat, quæ Cluniacensis religionis numerum per eum augmentatum non nescit. *Hæc de Hildebrando VVilielmus ex Hugone.*

ANNO CHRISTI 1055.

CONCILIVM TVRONENSE,

per Hildebrandum subdiaconum, & apostolicæ sedis legatum, indictum, quo Berengarius abjurata hæresi fidem catholicam est professus anno Domini MLV. tempore Victoris papæ II.

Berengarius hæresim suam abjurat, & fidem orthodoxam profitetur

AVTORITATE apostolica, per Hildebrandum subdiaconum & legatum a latere, Berengarium post detestationem & abjurationem hæreseos, catholicæ fidei professionem edidisse, scriptor hujus temporis Guitmundus Aversanus archiepisc. testatur his verbis: *Inde Romana ecclesia per beatum Leonem papam hac Berengariana figmenta mox suo exortu damnavit: deinde per hunc ipsum, qui nunc præest, dominum Gregorium papam, tunc * archidiaconum ejusdem Romanæ sedis in concilio Turonensi convicit: ipsumque Berẽgarium, ut videbatur, correctum, ac propriæ manus sacramento satisfacientem, clementer suscepit.* Lanfrancus agens contra Berengarium testatur idem his verbis: *Denique in concilio Turonensi, cui ipsius Victoris interfuere legati, data est tibi optio defendendi partem tuam. Quam cum defendendam suscipere non auderes, confessus coram omnibus communem ecclesiæ fidem, juraſti te ab illa hora ita crediturum, sicut in Romano concilio te juravisse est superius comprehensum.* Ad hanc synodum Henricus imperator suos legatos misit, per quos conquerebatur, quod Ferdinandus Magnus Castellæ ac Legionis rex, detrectaret Romano imperatori parere, sibique contra jura moremque majorum nomen imperatoris arrogaret. Quæ cum inusitata essent, petebat per eosdem legatos, eum, si non monitus a cœptis desisteret, excomunicatione percelli, universamque Hispaniam ipsi subjectam interdicto subjici. Petitionem imperatoris justam esse patres concilii, una cum Victore pontifice, judicarunt: ideoque legatos quosdam deputarunt, qui ad Ferdinandum regem profecti, eum a cœptis desistere monerent, simulque eidem intimarent, quod si decreto pontificis & concilii non obtemperet, excommunicationis & interdicti sententias metuere debeat. Hac legatione audita rex episcopos & principes regni convenire, quidve legatis responderi debeat, in consultationem vocari præcipit.

Lib. 3. de sacram. * lege *subdiaconum*

Henricus imperator legatos misit ad synodum.

Quod cum factum esset, potiori parti visum fuit Romano pontifici obediendũ: adeoque nomine imperatoris & rebellione abstinendum esse. Huic sententiæ rex Ferdinandus acquiescens, respondit legatis se effecturum quod sedes apostolica præcepisset. Hæc ex Ioanne Mariana, aliisve supra recensitis, Baronius anno 1055. numero 23. & sequentibus.

ANNO CHRISTI 1056.

CONCILIVM COLONIENSE,

quo autoritate Victoris papæ Balduinus & Godefridus comites Flandriæ, Henrico regi quinquennali conciliati fuerunt, anno domini MLVI.

Causa & acta concilii.

BALDVINVS & Godefridus ambo Flandriæ comites, hostes erant imperiales, a quibus rex quinquennalis jure sibi metuere poterat. Cum ergo Henricus imperator moriturus, filium suum pontifici commendasset: ille necessarium esse judicabat, ut perduelles imperii, qui regnum intestinis bellis graviter inquietare potuissent, cum rege adhuc puero conciliarentur. Qua de causa generalem synodum Coloniæ celebrandam indicit. *In ea*, inquit Sigebertus, *Balduinus & Godefridus, mediante papa Victore, ad gratiam regis & pacem reducuntur, & omnes bellorum motus sedantur.* In hac inita concordia redditam fuisse Beatricem viro suo Godefrido par est credere, licet illud autor non dicat. Baronius anno 1056. numero 11.

ANNO CHRISTI 1056.

***EXCERPTA CONC. APVD S. ÆGIDIVM in provincia Narbonensi habiti circa ann. MLVI. pro confirmanda treuga & pace.

Ex Archivo archiepiscopi Narbonensis edidit Steph. Baluzius V. Cl. ad lib. IV. de concord. sacerdot & imp.

Ex concilio apud sanctum Ægidium peracto, ubi facta est synodalis collatio patrum, episcoporum videlicet Gallicanorum XXII. quorum unanimiter consensus, & par votum, hoc definivit, quod hic titulatum, memorandum mandamus, cum personis suppositis. Hi sunt. Raimbaldus Arelatensis, Laudegarius Viennensis, cum legatis Narbonensis primæ præsulis vice fungentibus, Froterius Nemausensis, Vgo Vceticensis, VVilelmus Albiensis, Bernardus Lutevensis, Geraldus Vivariensis, Petrus Vasensis, Vdalricus Tricastrinensis, Franco Vendacensis, Clemens Cavillonensis, Petrus Aquensis, Pontius Massilensis, Deodatus Tolonensis, Gaucelinus Forojulensis, Andreas Nicensis, Durandus Vincensis, Bertrannus Regensis, Vgo Senaciensis, Pontius Glandensis, Vgo Dignensis. Hi omnes collecti in unum, tale sancitum dederunt decretum.

I. Canonicam promulgantes sententiam, ut loca canonicorum, ac monachorum cœnobia, vel villas sacris ordinibus ecclesiarum designatas, nullius conditionis persona invadere tentet ab hodie usque in perpetuum, nec hospitalitatis causa, nec ingenio malæ insitæ consuetudinis: nisi cum necessitas coegerit, quantum ad usum naturæ pertinuerit, sine destructione loci.

II. Ecclesias autem, quæ intra castellum aut civitatem fundatæ fuerint, aut in villis, vel in agris, illæ videlicet in quibus ædificium ad debellandum non habetur, vel cum quibus seditio non exercetur, nec malefactorum excursus ad reparanda damna civilia vel communia fieri

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1056.

fieri comprobatur: hanc pari consensu volunt & definiunt habere potestatem, ut nemo infra terminum xxx. dextrorum circa ecclesias positum quicquam rapere præsumat, nec ulli personæ nocenti aut innocenti malum ingerat, nisi cum ipso termino malefactor damnum intulerit. Hoc excommunicant sub anathemate im perpetuum.

III.

Militibus autem majoribus vel minoribus hoc præcipiunt, ut ab hodie usque in nativitatem sancti Ioannis, nullus arma ferre præsumat quacumque de causa. *Data pridie. Non. Septembris.*

CIRCA ANNVM CHRISTI 1056.

SYNODVS LANDAVENSIS, sub Hergualdo XXIX. ibidem episcopo.

In qua familia regis excommunicatur ob vim illatam per ebrietatem medico & nepoti episcopi in festo nativitatis domini.

FAmilia Catgucauni regis Morcannue filii Mourici die nativitatis domini visitavit Landaviam bono affectu: & ut dicitur de virga Aaron versa in draconem, animus illius familiæ tardus ad sperandum bonum, velox ad faciendum malum, & ditatus præ nimio gaudio tantæ festivitatis, cœpit bacchari copia potationis, sequestrata discretione sobrietatis, in tantum quod imperfecti viri amissa vi scientiæ & pietatis, devastaverunt unum familiarem & nepotem Hergualdi episcopi, Berthutis nomine, virum justum & medicum totius patriæ. Et facta tam execrabili invasione, & sub ala sanctorum Dubricii, Teliavi, Oudocei, & asylo: misit episcopus legatos suos per omnes ecclesias totius suæ diœceseos obtemperantes sibi infra ostium *Taratir*, super ripam *Gui* & ripam *Tyvi*, ut simul convenirent clerici majoris dignitatis electi tam, quam inferioris apud Landaviam. Et in plena synodo depositis crucibus cum sanctis reliquiis ad terram, & versis cymbalis, simul & clauso ostio ecclesiæ, cum stipatis spinis: & ita carens servitio & pastore remansit diebus & noctibus, facto anathemate familiæ regis & sequestratæ a tota orthodoxæ fidei sorte. Et audita tanta submotione, & dilatata per patriam magno strepitu & murmure, cœpit rex lacrymari pro damnatione familiæ suæ, desiderans potius pacem cum suo pastore, quam participationem perpetratæ injuriæ. Advocatis omnibus comitibus suis requisivit apud Landaviam lacrymabili devotione, simul & familia segregata a Christianorum consortio. Et audita ejus prece, & data sibi venia simul & familiæ juncta cum pœnitentia canonica: dixit rex positis manibus suis super altare Petri apostoli & sanctorum confessorum Dubricii, Teliavi, & Oudocei, & coram utroque populo clericali & laicali: Confirmo hanc eleemosynam, tribuens Deo Henriugunua videlicet, & sanctis prædictis, & episcopo Hervvaldo, & omnibus pontificibus Landaviæ in sempiterna consecratione, liberam ab omni servitio sæculari & regali, & cum data communione incolis, in campo & in silvis, in aqua & in pascuis. De clericis testes sunt, *&c.* Facto anathemate separaturis hanc eleemosynam ab ecclesia Landaviæ & a pastoribus ejus, data autem benedictione servaturis & confirmaturis in quieta pace. Amen.

ANNO CHRISTI 1056.

CONCILIVM TOLOSANVM,

XVIII. episcoporum contra simoniam aliaque cleri & populi vitia celebratum anno domini MLVI. tempore Victoris papæ II.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De episcopis qui pecuniam ab ordinandis exigunt, & de ordinatis per simoniam.*
II. *De ætate episcopi, abbatis, & diaconi ordinandi.*
III. *Vt dedicationes ecclesiarum gratis fiant.*
IV. *Contra simoniacos.*
V. *De clerico qui adipiscenda abbatiæ gratia fit monachus.*
VI. *De cura abbatum.*
VII. *De celibatu clericorum.*
VIII. *Vt laici res ecclesiasticas non usurpent.*
IX. *Vt laici res defunctorum suscipere non audeant.*
X. *De iure episcoporum in ecclesias subiectas.*
XI. *De iure ecclesiarum.*
XII. *Vt adulteri & incesti pœniteant.*
XIII. *Vt hæreticorum & excommunicatorum societatem cuncti fugiant.*

PRÆFATIO.

ANNO incarnationis dominicæ millesimo quinquagesimo sexto, Idibus Septembris, habita est sancta synodus decem & octo episcoporum apud urbem Tolosam, jussu domni papæ Victoris, qui ob funditus extirpandam simoniacam hæresim, ac reparandum sanctæ ecclesiæ statum secundum priscorum scita canonum, vicarios vice sua direxit Rambaldum Arelatensem, & Pontium Aquensem, archiepiscopos, qui adjuncto sibi VVifredo Dei gratia Narbonensi archiepiscopo, aliisque coepiscopis cæterarum urbium; sancti Petri autoritate & prænominati papæ jussione, sanctorum patrum instituta sequentes, hæc in provinciis Galliæ atque Hispaniæ perpetim observanda æstimaverunt.

CAPITVLA.

I.

Si quis episcoporum accepta quocumque modo pecunia ordinaverit episcopum, abbatem, presbyterum, diaconum, aut quemcumque alium, qui numeratur inter clericos, ipse gradus sui subiaceat periculo: & qui sic ordinatur, nullum habeat fructum ex huiusmodi mercimonio, sed sit alienus eius dignitatis & ordinis quem per pecunias acquisivit.

II.

Item placuit confirmare, sicut scriptum est, ut episcopus, vel abbas, presbyter, ante triginta annos, diaconus vero ante viginti quinque non ordinetur: nisi aut studio sanctitatis aut sapientiæ ornati, providentia episcopi simul & cleri promoveantur. Et eadem ordinatio ne fiat, nisi temporibus secundum canones statutis: aliter quidem irrita fiat ordinatio.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1056.

III.

Dedicationes item ecclesiarum eadem sancta synodus per pecunias fieri nullatenus voluit.

IV.

Item placuit, ut nullus clericus, vel monachus, vel alius aliquis pro eis, episcopatum, vel abbatiam, vel presbyteratum emere præsumat. Sed neque comes, vel alia ulla potestas, eadem vendere, aut precium pro eis accipere audeat. Quod si quis hoc transgressus fuerit, nisi resipuerit, & digne satisfecerit, communione privetur.

V.

Statuit item sancta synodus, ut si quis clericorum adipiscendæ abbatiæ causa monachus effectus fuerit, in abbatia quidem monachus permaneat, sed ad ipsum honorem, ad quem adspirabat, nullatenus accedat. Quod si præsumpserit, excommunicetur.

VI.

Item decrevit, ut abbates curam monachorum & monasteriorum exerceant, & eis victum & vestitum secundum regulam sancti Benedicti præbeant: & hoc agentes proprium eos habere nullatenus permittant. Ipsi vero monachi absque voluntate abbatis præposituram aliquam non teneant. Abbas autem vel monachus has institutiones corrigentes, a propriis corrigantur episcopis.

VII.

Placuit quoque, presbyteros, diaconos, & reliquos clericos, qui ecclesiasticos tenuerint honores, abstinere omnimodis ab uxoribus, vel reliquis mulieribus. Quod si non fecerint, honore simul & officio priventur, & a propriis episcopis excommunicentur.

VIII.

Inter hæc quoque placuit, noxios diversorum scelerum diversis sententiis refrenari. Et quia audivimus quosdam laicorum nefario ausu res ecclesiasticas suis usibus applicuisse, & iniusto dominio in suum opus retinuisse: idcirco omnimodis prohibemus, ut nemo laicorum abbatiam monachorum, vel clericorum archidiaconatum, neque præposituram, vel honorem presbyterii, vel sacristæ, seu magistri scholæ, neque ullos honores ad ius prædictum pertinentes, ausit suis usibus retinere: & si fecerit, excommunicationi subiaceat.

IX.

Præcipimus quoque ut nullus laicorum aliquid suscipere audeat de rebus aut substantiis defunctorum, nisi quantum ipsi defuncti adhibitis idoneis testibus in vita sua ordinaverint: aut si intestati obierint, ad libitum propinquorum heredum dividantur.

X.

Statuimus etiam, ut ecclesiæ ad sedem pertinentes, quæ solvunt tertium, aut paratam, vel synodum, solito more persolvant episcopis vel clericis. De iis vero ecclesiis, quæ non dant tertium, vel paratam: tertia pars decimarum cum primitiis & oblationibus, quæ de cœmeteriis & defunctis consequuntur, episcopo & clericis assignetur. Simili quoque modo statuimus de ecclesiis ad monasteria pertinentibus.

XI.

Item de ecclesiis in alodiis laicorum constitutis, ut tertia pars decimarum cum primitiis, & presbyterio, & cæteris in potestate presbyteri, ad servitium ipsius ecclesiæ, sub episcopi, vel clericorum ditione permaneant. Qui autem contrarii sanctæ matri ecclesiæ & auferunt & retinent ad suum opus alodia, quæ pertinent ad communitates canonicorum, vel monachorum: nisi resipuerint, & reddiderint ea, prædicto anathemati subdantur.

XII.

Adulteros vero, incestuosos, ac perjuros monemus per domini obedientiam, & Petri apostolorum principis, & domini Victoris, & nostram: ut resipiscant a vitiis hujusmodi, & ad dignam satisfactionem secundum statuta canonum perveniant: & excommunicamus id in futurum fieri nullatenus.

XIII.

Cum hæreticis & cum excommunicatis ullam participationem vel societatem habentem præcipue excommunicamus: nisi correctionis vel admonitionis causa, ut ad fidem redeant catholicam. Si qui autem adiuvantes eos defendere conati fuerint: vinculo simul excommunicationis cum eis subditi permaneant.

Quæcumque superius scripta tenentur, confirmavit & anathematizavit sancta synodus prædictis congregata temporibus jubente papa Victore, regnante Henrico Pio imperatore, sub venerabili Pontio Tolosano comite. Quibus quicumque obedire studuerit, domini benedictione & apostolica repleatur: qui vero contemptor & inobediens extiterit, domini judicio perpetualiter subjectus sit. Firmant & consignant Rambaldus Arelatensis & Pontius Aquensis archiepiscopi, vice papæ Victoris. Consignat VVifredus Narbonensis Dei gratia archiepiscopus. Confirmant domini antedicti episcopi, scilicet, Arnoldus Tolosanus episcopus, Bernardus Biterrensis, Gontherius Agathensis, Arnaldus..... Bernardus Aginnensis, Raimundus Vasatensis, Arnaldus Magalonensis, Elfandus Aptensis, Petrus Ruthenensis, Froterius Nemausensis, Rostagnus Lutevensis, Heraclius Bigorrensis, Bernardus

Digitized by Google

Conuenienſis, Bernardus Conſoranenſis, Arnaldus Elnenſis.

ANNO CHRISTI 1056.

CONCILIVM COMPOSTELLANVM,

a Creſconio Compoſtellano archiepiſcopo ad diſciplinam eccleſiaſticam reſtaurandam celebratum anno domini MLVI. tempore Victoris papæ II.

Acta concilii quæ?

IN hoc concilio ex ſchedis Antonii Auguſtini aſſerit Baronius, inter alia quæ ad diſciplinam eccleſiaſticam conſervandam ſpectant, illud ſancitum reperiri, Vt ſacerdotes omnes, epiſcopi atque presbyteri miſſam quotidie celebrarent: Vt clerici tempore jejunii & litaniarum, quoties publica delictorum explatio indiceretur, cilicio induerentur. Hæc Baronius ex prædicto codice Antonii Auguſtini anno 1056. num. 16.

ANNO CHRISTI 1057.

*** CONCILIVM ROMANVM,

a Victore II. celebratum anno MLVII.

ANNO domini MLVII. XIV. Kal. Maii, Ind. X. habuit Victor Papa II. generale concilium Romæ in Conſtantiniana baſilica: ubi inter cætera, Marſorum epiſcopatus, qui fuerat in duos diviſus, antiquum in ſtatum reformatus eſt, ſublata illa ſciſſione: & Acto epiſcopus, qui tunc partem Marſicanæ diœceſeos injuſte occupabat, in Theatinam civitatem tranſlatus. *Hoc diſcimus ex epiſtola Stephani Papæ IX. quam poſt eius vitam ſecundo loco ſubiiciemus.*

ANNO CHRISTI 1057.

VITA ET EPISTOLÆ STEPHANI PAPÆ IX.

Stephanus quando & a quibus pontifex electus,

STEPHANVS, antea Fridericus appellatus, ex abbate Caſſinenſi & cardinale preſbytero, communi totius cleri conſenſu invitus factus eſt pontifex, hujus nominis nonus, anno Chriſti redemptoris 1057. regnante Henrico IV. Habitis in Vrbe plurimis conciliis contra concubinatum aliave plurima vitia cleri, mores eccleſiæ reformavit. Petrum Damiani ab eremo abſtractum, creavit epiſcopum cardinalem Oſtienſem. Ad eccleſiam Conſtantinopolitanam ſchiſmate diviſam catholicæ & apoſtolicæ communioni conſociandam legationem miſit in orientem, qua fungebantur Stephanus cardinalis, Mainardus Silvæ Candidæ epiſcopus, & Deſiderius abbas Caſſinenſis deſignatus. Dato illis rerum agendarum commonitorio, præcepit, ut quamprimum poſſent reditum pararent. De futuri pontificis electione decretum edidit, quod Leo »Oſtienſis his verbis deſcribit: Poſt hæc, congre»gatis intra eccleſiam epiſcopis, & clero, populo»que Romano, ſub diſtricta nimis inhibitione con»ſtituit, ut ſi, antequam Hildebrandus Romanæ »tunc eccleſiæ ſubdiaconus ab imperatrice, ad quã »pro quibuſdam reipublicæ negotiis cõmuni con»ſilio mittebatur, rediret, ſe mori contingeret, nul»lus omnino papam eligere auderet: ſed uſque ad »illius reditum ſedes apoſtolica intacta vacaret, ejus »demum ordinanda conſilio. Ad inviſendum ſanctum Ioannem Gualbertum, fama ſanctitatis celeberrimum, Florentiam profectus incidit in morbum: & paucis diebus poſtquam ægrotaſſet, obiit quarto Kalendas Aprilis, anno 1058. Interea, in»quit Leo Oſtienſis, Gregorius Lateranenſis, & Tuſculanenſis comes, comperto Romani pontifi«cis obitu, ſociato ſibi Gerardo *Galeſenſe, & Ro«manis potentibus aliquot, noctu cum armatorum «turbis eccleſiam una pervadunt, & Ioannem Veli«trenſem epiſcopum, Mincium poſtea cognomina«tum, papam conſtituunt, Benedicti illi impoſito «nomine. Quod cum Petrus Damianus, vir valde «religioſus, quem eo tempore Stephanus papa ab «eremo extractum in Oſtienſi eccleſia epiſcopũ fe«cerat, comperiſſet: una cum cardinalibus reſiſtere «ac reclamare cœpit, atque anathematizare. Sed «tamen hi omnes timore perculſi per varia loca fu«gere. Qua ratione autem ſchiſmaticus ſede expulſus fuerit, infra in vita Nicolai II. dicetur.

ANNO CHRISTI 1057.

* Galetrenſe,

Benedictus X pſeudopapa & ſchiſmaticus.

EPISTOLA I. STEPHANI PAPÆ IX.

ad Gervaſium * archiepiſcopum Remenſem.

* *Vide Binii notam.*

Pro religione fortiter agenti auxilium pollicetur: Bituricenſis archiepiſc. cauſam in aliud tempus differt: in urbem ad ſynodum cum ſuffraganeis ſuis eum evocat.

Stephanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRomotioni noſtræ, ſicut nobis ſcripſiſti, non ambigimus te gratulari: amicitiam quoque ſinceram & volumus & optamus inter nos fore perpetuam. Porro obedientiam fidelitatemque, quam nobis polliceris, te integerrime ſervaturum, ſi ut debes, & ut te decet, ſervaveris: facis quod faciendum optime ſcis, quod principalem & communem matrem, non modo nos, revereris in nobis. De concilio autem Remis habendo quid aliud dicendum, niſi quod beatæ memoriæ dominus Victor Dei judicio hinc eſt raptus: & quod tu, ſicut inter nos convenit, non remandaſti, an in hoc eſſet regis conſenſus? Sed & de Bituricenſi archiepiſcopo, quia dilectus filius noſter Hildebrandus, cui illius cauſa maxime nota eſt, abeſt, hoc tantum reſpondemus, quod eo revertente, & te cum illo ad nos veniente, tam ex hoc, quam ex aliis eccleſiaſticis negotiis tuum conſilium habebimus. Ne deficias, aut frangaris, ſi adverſarios pro fidelitate ſanctæ Romanæ eccleſiæ, immo pro ſanctorum canonum defenſione pateris: ſciens ſecundum apoſtolum, quod in hoc poſitus ſis. Auxilium enim noſtrum & conſilium tibi pro iuſtitia agonizanti tempore noſtri pontificatus, ad quem nullo meo merito videor aſſumptus, non deerit: & ſecundum quod oras, orabimus dominum Ieſum, ne a bono propoſito aliquando decidas. Cæterum Romæ quinto decimo die poſt ſanctum paſcha ſynodum celebraturi, tuam fraternitatem, cum ſuffraganeis ejus, volumus, & autoritate apoſtolica jubemus, intereſſe abſque inevitabili neceſſitate.

1. *Theſſ.* 5.

NOTA SEVERINI BINII.

Ex bibliotheca Papirii Maſſoni hæc cum quatuor Nicolai, & ſexdecim Alexandri II. ad Gervaſium Remenſem archiepiſcopum ſcripta, prodiit in lucem. In vita Stephani, Nicolai & Alexandri II Papirius pro *Gervaſio* ſcripſerat *VVilielmo Remenſi archiepiſcopo*: illum ego antea male imitatus, in hac editione, pro *VVilielmo*, *Gervaſio* ſcribendum eſſe cenſeo; ſiquidem horum pontificum tempore non VVilielmus aliquis, ſed VVido, & Gervaſius primus, ut videre eſt in catalogo Remenſium epiſcoporum, qui eſt apud Flodoardum, Remenſi eccleſiæ præfuiſſe legitur. Non ille vero Gervaſius alter eſt, cujus Ivo epiſtola 206. & Sigeberti continuator anno 1114 meminerunt, vixitque tempore

Digitized by Google

pore Paſchalis II. ad quem epiſtolam quamdam ſcripſit, quam habet dictus Papirius in vita ejuſdem Paſchalis II.

Ex Tomo IX Italiæ ſacræ.

II. AD PANDVLPHVM MARSICANVM EPISCOPVM.

Marſorum epiſcopatum in duas partes diviſum, in priſtinum ſtatum reſtituit.

Stephanus epiſcopus ſervorum Dei, dilecto confratri & coepiſcopo Pandulpho, cæteriſque ſucceſſoribus epiſcopis in ſancta Marſicana eccleſia canonice promovendis in perpetuum.

In ſpecula ſanctæ & univerſalis eccleſiæ adhuc peregrinantis, quanto cæteris eminentiores apparemus, tanto vehementius concurrere viciſſitudinibus inde debemus. Sicut enim Luna menſtruo curſu deficit, & perficit: ſic in eccleſia militanti temporalibus ſubjecta, continuas* altercationes, & profectus incurrit: cujus defectui, vel diminutioni, ſicut neceſſe eſt ut compatiamur, procul dubio expedit, ut profectui vel plenitudini congratulemur. Quapropter unam Marſicanam eccleſiam inteſtino & diuturno malo, & pluſquam civili diſcordia ſæcularium hominum miſerabiliter diſciſſam, & in duos epiſcopatus contra ſanctorum Patrum canones a Theophylacto dicto papa diviſam, & poſtea permiſſu magis quam conſenſu, neceſſitate quam utilitate, a ſanctiſſimo prædeceſſore noſtro Leone, ſicut inventa fuit, & omiſſam; eandemque ſub beatæ memoriæ deceſſore noſtro Victore, judicio generalis concilii, per divinam gratiam in gremio Baſilicæ Conſtantinianæ aggregatam, quarto decimo Kalendas Maii, Indictione decima, & diviſionem illam unius diœceſeos in duas partes evacuatam, & abdicatam, atque in antiquam ſui ſtatus unionem reformatam, & in perpetuum ipſam, ſicut juſtum fuit, diœceſim unam uni epiſcopo decretam. Inde interventu totius ſanctæ ſynodi, epiſcopo Actone, qui tunc partem Marſicanæ diœceſeos injuſte occupabat, in Theatinam civitatem ſublato, per hujus noſtri privilegii decretalem paginam, deinceps tibi, beatiſſime & confrater & coepiſcope Pandulphe, & ſucceſſoribus tuis in perpetuum concedimus, & ſecundum quod tibi ſynodaliter, ſicut ſuperius dictum fuit, judicatum eſt, firmum Marſicanum epiſcopatum, cum omni ſua integritate & pertinentia (inter quæ nominatim eccleſia ſanctæ Sabinæ antiquæ civitatis Marſorum) ad epiſcopalem ſedem largimur, atque decernimus: necnon & reliquas eccleſias totius Marſicanæ diœceſis cum pertinentiis, decimis, & oblationibus earum, tam pro vivis, quam etiam pro defunctis, ſecundum quod ſancti canones decreverunt: pariterque eccleſiam dominæ noſtræ ſanctæ Dei genitricis virginis Mariæ in Carſeolo cum decimis & oblationibus, immo cum omnibus ſibi pertinentibus tam in caſtro Tupho, & Scavellis, quam..... & alto ſanctæ Mariæ, & Civitellæ, & Pamperano uſque ad Capiſtrellum, & in tota valle Nerfacendæ. Inſuper autoritate apoſtolica ſancimus, ut quandocumque expedierit, ordinationes clericorum, & conſecrationes altarium ibidem facias, & in monaſteriis, quod tui juris eſt, & ſancti canones cenſent, & reliqua omnia quæ ad epiſcopum pertinent ſine cujuſquam contradictione expleas: ſcilicet intra juſtos terminos totius parochiæ Marſicanæ, tam illius partis quam antea obtinebas, ſive & alterius quam tibi injuſte epiſcopi invaſerant. Hinc apoſtolicæ ſedis autoritate ſubnixi, poteſtatis & confirmationis privilegiū indiſſolubiliter ſtatuentes, interdicimus ſub divini etiam conteſtatione judicii, & anathematis interpoſitione, ut nullus unquam ſucceſſorū noſtrorum pontificum, vel quilibet publicarum actionum adminiſtrator, ſeu alia quælibet, vel quantumlibet magna, parvaque perſona, audeat vel præſumat contra hujus noſtræ confirmationis privilegium agere, aut quippiam inde alienare, auferre, aut minuere: ſed potius firmum ac ſtabile in perpetuum ſit, ſicut a nobis conceſſum, & confirmatum eſt. Si quis autem, quod non optamus, temerario auſu hoc noſtræ apoſtolicæ ſedis ſtatutum in quopiam alienare, uel infringere præſumpſerit, & contradictor illius extiterit: autoritate ſanctæ & individuæ Trinitatis, & apoſtolorum principis, vinculo anathematis mancipatus, a regno Dei ſegregatus, diabolo, & angelis ejus, niſi forte reſipiſcat, indiſſolubiliter aggregetur. Qui vero pro reſpectu obſervator & defenſor hujus conceſſionis & confirmationis extiterit: poteſtate ſanctæ Dei genitricis, & ſemper virginis Mariæ, & B. Petri apoſtolorum principis, & precibus beatæ Sabinæ martyris, & omnium ſanctorum, & cæleſtium multitudine angelorum, gloriam a juſto judice domino noſtro Ieſu Chriſto, vitamque æternam percipere mereatur in ſæcula ſæculorum. Amen.

Scriptum per manum..... Notarii & Scriniarii ſanctæ Romanæ apoſtolicæ ſedis in menſe Decembr. Indict. 11.

Datum in Caſtro Caſino v. Idus Decembris per manus Humberti ſanctæ eccleſię Silvę candidæ epiſcopi, & bibliothecarii ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis, anno primo domini papæ Stephani IX. Indict. 11.

* *f.* continuæ alterationes.

Anno Christi 1058.

VITA ET EPISTOLÆ NICOLAI PAPÆ II.

Nicolaus quando & qua ratione electus.

Nicolaus, cui nomen erat Gerardus, ex Florentino epiſcopo, per cardinales ab Vrbe fugatos, legitime electus eſt pontifex Romanus anno Chriſti 1058. tempore regnantis Henrici IV. Antequam vero conſecraretur & Romam mitteretur, hoc conſilio Hildebrandi prudenter egerunt, ut ad expellendum & facilius ejiciendum e ſede ſchiſmaticum Benedictum, legatione ad imperatricem miſſa, approbatio Henrici regis poſtularetur: ne, fortaſſe hac re intermiſſa rex ſibi injuriam illatam exiſtimans ſchiſmaticis adhæreret, & intruſum defendens, periculum ſchiſmatis augeret. Placuit conſilium, petita & obtenta eſt approbatio electi Nicolai pontificis: ſimulque Godefrido Tuſciæ marchioni demandatum fuit, ut electum in Vrbem induceat, & invaſorem ſedis Benedictum inde ejiciat. Quod cum, teſte Leone Oſtienſi, menſe Ianuario anni 1059. effectum fuiſſet: conſecratus, & Nicolai ſecundi nomine appellatus, Romanæ ſedis invaſorem cum ſuis fautoribus omnibus excommunicavit: tandem interventu quorumdam admiſſum ad communionem apud eccleſiam ſanctæ Mariæ, quæ major a Romanis dicitur, ſacerdotali officio privatum manere conſtituit. Berengarium ſecundo relapſum & perjurum, tertio ad palinodiam, pœnitentiam, & fidei orthodoxæ profeſſionem emittendam ſuſcepit. Conſtitutionem de electione Romani pontificis edidit. Ad Mediolanenſem eccleſiam

Benedictus ſedis invaſor ejicitur.

Berengarium relapſum ad communionem eccleſiæ recepit.

Digitized by Google

siam a labe simoniæ expurgandam, Petrum Damiani, & Anselmum Lucensem in Romano pontificatu successorem, ablegavit.

Northmanni cōfederantur cum pontifice.

In Apuliam profectus, Northmannos ab excommunicatione absolvit, eosque exacto juramento fidelitatis Romanæ ecclesiæ devinxit: ut ea horum præsidio fulta & munita, tyrannidem & rapinam omnem a sede apostolica profugaret. Mortuus est pontifex optimus in fine mensis Iulii, anno Christi millesimo sexagesimo, cum sedisset annos duos & sex menses. Vacavit episcopatus mensibus ferme tribus.

Obitus Nicolai.

EPISTOLA I. NICOLAI PAPÆ II.

AD GERVASIVM REMENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Vt Henricum Francorum regem ob quædam perperam facta corripiat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, Gervasio venerabili archiepiscopo salutem cum benedictione apostolica.

LICET de vestra fraternitate quædam siniſtra, nec sine discussione dimittenda, pervenerint ad apostolicam sedem, scilicet, quod ejus invasoribus faverit, quod pontificales actus postposuerit: tamen quia testimonio personæ non levis defenderis, sed potius de fidelitate sancti Petri laudaris, præmissa transimus, & ut verum sit de vobis testimonium optamus. Vos autem omni conanime studete ita vivere, ut vestri non habeant inimici, unde nos possint in vos contristare. Scitis enim quam benigna vobis fuerit communis mater sancta Romana ecclesia, quamque de te magna ei fiducia, ut tua solertia Francorum posset succurrere pene lapsæ ecclesiæ. Proinde agere stude, quod de te speravit apostolica sedes: & vestrum regem glorioſum castiga, precare, admone, ne pravo nitatur pessimorum consilio, qui nostra discordia putant se apostolicam censuram evadere; caveatque sacris canonibus, immo beato Petro, resistere, nosque, qui eum sicut pupillam volumus amare oculi, contra se movere. Satis enim mirari potest, si pro aliquo stulto, sicut est, quem voluit ordinari, Matisconensis episcopus, vult dominum & sanctum Petrum offendere, * nostram caritatem atque sinceram dilectionem circa se parvi pendere. An putat aliquis membrorum antichristi, quod plus non possit ei prodesse gratia beati Petri, quam omnium impiorum perfida fidelitas? Agat itaque glorioſus rex, ut libet, contra nos quamvis: pro illo ejusque exercitu Deum semper precari parati sumus. De duce vero Godefrido nemo vos terreat, cum fuerit opus vos venire Romam: quia non tantum vobis impedimentum non faciet, sed etiam fideliter servitium impendet. Salutant vos, carissimi fratres nostri, cardinales episcopi, nec non humilitas carissimi filii nostri Hildebrandi.

* *alias*, vestram

II. AD GERVASIVM REMENSEM archiepiscopum.

Iubet Belvacensem episcopum simoniace promotum cum Silvanectensi ejusdem criminis conscio ab officio suspendi.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, Gervasio venerabili archiepiscopo Remensi salutem & apostolicum benedictionem.

AVDIVIMVS relatione multorum, quod Beluacensis episcopus, contra statuta canonum, sine vobis, & sine vestro assensu fuerit consecratus, immo execratus; &, quod pejus est, ad episcopatum sublimatus. Accingimini igitur, & fultus hac nostra autoritate, ex parte omnipotentis Dei, autoritate beati apostoli Petri, omne episcopale officium sibi, usquedum ad Romanam synodum in tertia septimana post pascha ante nos discutiendus veniat, interdicite. Si autem in aperto res est, quod pecuniam dederit, omnibus Beluacensibus clericis ac laicis, ut sibi ante prædictum nostrum judicium non obediant, sub excommunicatione, prædicti apostoli Petri autoritate interdicite. Non enim ob hoc promotus est, ut sit episcopus, ut beatus Gregorius dicit, sed ut fiat lupus, & sanctæ ecclesiæ invasor, & detestandus hæreticus. Silvanectensi enim vestro suffraganeo episcopo, si eum pecuniam dedisse præscivit, & vestrum assensum in maledictionis herede benedicendo non habuit: similiter omne episcopale officium, usquedum ad prædictam synodum veniat, & nobis & tibi digne satisfaciat, beati apostoli Petri autoritate interdicite.

III. AD EVMDEM.

Monet, ut ob damna personis & rebus Virdunensis ecclesiæ illata, eidem debite satisfaciat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, Gervasio Remensis ecclesiæ archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

QVONIAM nobis commissum est, & autoritate beati Petri traditum, supra quem fundamentum universalis ecclesiæ solidatum est, quatenus & errata corrigamus, & membra nostro capiti cohærentia, ne dissonent, studeamus: tibi, utpote velut de nostris & sanctæ Romanæ ecclesiæ membris, paterne intimando præcipimus, quatenus per te, quem in gremio matris tuæ, universalis videlicet ecclesiæ, concluſum esse speramus, ne Virdunensi ecclesiæ quæ nobis commissa est cum fratribus, quidquam injuriæ tam per te, quam per tuos inferre amodo patiaris. Quod autem contra ejusdem ecclesiæ fratres nunc noviter, & tu, & tui, damni & injuriæ intulistis, communiter & sanctæ ecclesiæ Romanæ causa, & nostri amore emendare te, omni occasione remota, admonendo jubemus: hoc est, prædam de Postuiler, quæ potestati tuæ contigit, & de Mecla, quam Engobrandus deprædatus est, prædæ, cujus numerus infra scriptus est, ducenta sexaginta quatuor animalia. Clericos autem de eadem ecclesia canonicos, nulla interveniente mora, recludi a captura præcipias: ut pro hac & prædictis rebus studiose peractis, & gratiam apostolorum principis & nostram habere promerearis.

Digitized by Google

IV. AD EVMDEM.

In gratiam recipitur, & monetur ut cum duce N. pacem ineat.

Nicolaus servus servorum Dei Gervasio venerabili archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

QVIA referente filio nostro G. te in fidelitate beati Petri persistere, ejusque autoritati per omnia reverenter assurgere comperimus: paterna caritate sicut carissimum filium amplectimur, & amplectendo, toto mentis affectu diligimus. Denique quamdiu te fidelem filium exhibebis, nostra paternitas tibi nusquam deerit: immo debita caritate suffragabitur, nostraque autoritate incessanter tuebitur. Quod de episcopo Silvanectensi nobis per filium nostrum mandasti, quia canonicum est, cum eodem filio nostro tibi concedimus. Neque enim justitiæ contraire volmus, pro qua mori, si necesse sit, lucrum putamus. Cæterum de nostro adventu in Franciam, nullam ad præsens tibi scribimus certitudinem. Cum autem ad te noster filius venerit: ipse tam de hoc, quam de omnibus aliis te certificabit. Mandamus autem & præcipimus, quatenus cum duce carissimo filio nostro pacem ineas: ut tui ad nos secure valeant venire, nosque eos possimus audire. Nolumus etenim duos tam carissimos filios in discordia manere.

NOTA SEVERINI BINII.

Hallucinatur Binius. Scripsit Gervasius post obitū Henrici I. Frācorum regis. Ejus epistolam habes infra.

Epistola quædam Gervasii ad Nicolaum II. extat in fine illarum quæ cum epistolis Gerberti, Ioannis Sarisberiensis, & Stephani Tornacensis ex bibliotheca Papirii Massoni Parisiis impressæ sunt anno 1611. sed eam a Gervasio II. ad Paschalem II scriptam esse patet, primo ex vita Paschalis II. apud Massonum ubi hanc ad Paschalem II. scriptam refert: secundo quia scripta est post obitum regis Philippi, qui mortuus est anno 1106. tempore Paschalis II. & Ivonis, qui epist 206. ejusdem Gervasii II. meminit.

V. PRIVILEGIVM MONASTERIO sanctæ Felicitatis concessum a Nicolao papa II.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei Teibergæ abbatissæ monasterii sanctæ Felicitatis, juxta Florentiam siti, sibique successuris, & in sancto proposito permansuris, in perpetuum.

QVoniam omnipotentis dignatio suo gratuito munere, nullo digno præcedente opere, ad hoc nostram humilitatem dignata est provehere, quatenus per nos ubique terrarum proprio sanguine redemptæ ecclesiæ lumen administraret indeficiens: profecto rationabile ducimus, cooperante ipso, de quo loqui præsumimus, secundum proprias vires unicuique acceptum talentum distribuere: ne, apparente ipsius majestate, quod absit, sine acquisito lucro velut inutilis servus videamur remeare. Quod utique per divinam misericordiam consequi posse speramus, si membris ejus adhuc per fidem in terra cælestia anhelantibus, præsidia quæ possumus sereno affectu suppeditare curamus. Sic enim, sic profecto supernum nostræ fragilitati conciliamus auxilium, & pura intra cordis hospitium manente intentione, hominum consequimur favorem honestum: cum licet universis debitores simus gentibus, fidei lumine clarentibus; domesticis quoque nostris benevolentiæ studio singularem curam impendimus, magistrum gentium sequentes, qui bonum opus adimpleri præcepit in omnes, ad domesticos fidei maxime. Monasterium itaque sanctæ Felicitatis cum omnibus sibi pertinentibus rebus, quod nostra episcopalis simplex adhuc dispensatio quorumdam prædecessorum nostrorum negligentia destructum, coaptato nobilium sanctimonialium plurimarum collegio, reædificare curavit ex integro: nunc etiam secundum apostolicæ sedis, cui deservimus, valentiam, per nostras manus dedicatum, stabilitate perseveranti roboramus, & confirmamus, atque ut perpetua vigeat religione, sequestrata pravorum infestatione, omnipotentis Dei committimus tutelæ. Cui etiam, sicut dignum nobis videtur, quia incuria Florentinorum episcoporum sua prædia nequiter sunt distracta, & sacrilegorum quorumdam temeritate invasa, concedimus, & apostolica autoritate stabilimus mansos, & fundos venerabili loco pia devotione oblatos, & offerendos, ubicumque veraci relatione ejus nomini fuerint titulati, suoque juri religiosa solicitudine investiti, atque investiendi.

Liberum præterea idem reddimus monasterium, atque absolutum ab omni sæculari & mundana conditione, sive districtione: ne liceat alicui magnæ parvæque personæ, a nobis restituta prædia, firmiterque stabilita, decimales (*proventus scilicet*) quoque quosdam a nobis concessos aliquo ingenio evadere, aut aliqua fraude surripere, sive diminuere, fiscum denique, seu debitam subjectionem exigere: sed maneat venerabilis locus nostra tutela firmatus in sancto proposito; nullique alii sit obnoxius, nisi Florentino episcopo, qui memor nostræ devotionis, suæque fragilitatis, justitiæ norma servata, secundum doctoris gentium præceptum, eisdem sanctimonialibus honorem congruum exhibendo, nil præter blandum dominium requirat ex debito. Si autem, quod non credimus, aliquis temerarius hanc apostolicam sanctionem crudeli mente tentaverit refringere, nostramque institutionem secundum locum lædendo cassare: nisi admonitus resipuerit, ac digne emendaverit, anathematis gladio percutiatur ab omnipotenti divinitate, jaculata sibi de cælo ultione in hac præsenti carne, interficiatque eum Deus spiritu oris sui, dum venerit judicare sæculum. Qui vero nostræ roborationis pius conservator extiterit, in secundo adventu mereatur illam mellifluam vocem audire: *Venite Benedicti Patris mei, percipite regnum.* Præterea ut hæc pagina fidem legentibus astruat: & propriæ manus subscriptione, & apostolici sigilli munire studuimus impressione. Matth. 25.

† Sigillum Nicolai papæ.

Ego Bonifacius Albanensis episcopus subscripsi.
Ego Ioannes Portuensis episcopus subscripsi.
Ego Petrus Lavicanensis episcopus subscripsi.
Ego Brunus Prænestinus episcopus subscripsi.
Ego Petrus peccator monachus subscripsi.

Datum Florentiæ sexto Idus Ianuarii, anno ab incarnatione domini nostri Iesu Christi 1059. per manus Humberti sanctæ ecclesiæ Silvæ candidæ episcopi, & apostolicæ sedis bibliothecarii, anno primo pontificatus domini papæ Nicolai II. Indictione decima tertia.

VI. AD

Digitized by Google

A

VI. AD EDVVARDVM ANGLORVM REGEM.

De confirmatione privilegiorum ecclesiæ VVestmonasterienſis, quam in honorem ſancti Petri apoſtoli rex fundaverat.

Extat infra in Conventu VVestmonasterienſi anno 1066.

*** VII. AD ANNAM REGINAM GALLIÆ.

Hujus epiſtolæ Damianus eſt autor. Extat inter ejus epiſtolas, lib. 7. ep. 9.

Laudat ejus pietatem: hortatur ut ad virtutem, & virum excitet, & prolem inſtituat.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei glorioſæ reginæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

BONÆ voluntatis autori omnipotenti Deo dignas gratias agimus, quia in femineo pectore virile virtutum robur audimus. Pervenit quippe ad aures noſtras, præcellentiſſima filia, ſerenitatem tuam indigentibus munificentia piæ liberalitatis affluere, devotiſſimæ orationis ſtudiis inſudare, pro violenter oppreſſis vim diſtrictionis exercere, cæteriſque bonis operibus, in quantum tibi competit, officium regiæ dignitatis implere. Hortamur igitur, ut eum quem Deo inſpirante ſemel ingreſſa es tramitem teneas, invictiſſimumque virum tuum, filium noſtrum, regem, ad pietatis æquitatiſque gubernacula moderanda provocare contendas. Si enim eloquentia Abigail ſtultum Nabal ab iraſcentis David gladio ſervavit illæſum: quanto magis devotio tua prudentiſſimum virum tuum divinis reddet obtutibus glorioſum? Sic denique eum vere diligis, ſi ſervare quæ Dei ſunt piis exhortationibus facis. Alioquin quo pacto viros ſuos illæ conjuges amare creduntur, quæ in eis capſas, ut ita loquar, corporum diligunt, ſed animarum aurum, quod in eis reconditur, non attendunt? *Habemus* enim, juxta apoſtolum, *theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*: quæ nimirum hoc dumtaxat amplectuntur, quod vermes devorant in ſepulcris; illud veſane deſpiciunt, cui immarceſcibilis gloria ſervatur in cœlis. In carne quippe amorem ſuum illa conſtituerat, quæ David ſe deſpicienti ironica inſultatione dicebat: *Quam glorioſus fuit hodie rex Iſrael, diſco operiens ſe ante oculos ſervorum ſuorum, & nudatus eſt quaſi nudetur unus ex ſcurris?* Quæ profecto quia deſiderium ſuum in ſola carne poſuerat, carnis fructu debita eſt animadverſione privata. Vnde paulo poſt ſcriptura ſubjungit: *Igitur Michol filiæ Saul non eſt natus filius uſque ad diem mortis ſuæ.* Tu autem, glorioſa filia, quia fœcunditatis donum divinitus meruiſti, ſic clariſſimam inſtrue ſobolem, ut inter ipſa lactentis infantiæ rudimenta ad creatoris ſui nutriatur amorem. Per te igitur diſcant cui potiſſimum debeant, & quod in regalis aulæ ſolio ſint nobiles geniti, & quod in eccleſiæ gremio longe nobilius per ſancti Spiritus gratiam ſunt renati. Noli aliquando pecuniam præferre juſtitiæ, ſed theſaurum veræ ſapientiæ inhianter acquire. Regina quippe Saba venit non videre divitias, ſed audire ſapientiam Salomonis: quas tamen ipſa non petiit, copioſius reportavit. Tu etiam, filia, divinis obediendo mandatis ſapientiam poſſide, ut merearis ad ſalutem animæ tuæ, & terrenis competenter affluere, & de tranſitorii regni culmine ad cæleſte tranſire.

1. *Reg.* 25.

2. *Cor.* 4.

2. *Reg.* 6.

Ibid.

*** VIII. AD EPISCOPOS GALLIÆ, Aquitaniæ, Vaſconiæ.

Ex Sirmondi apographo.

Decreta promulgata in Romana ſynodo ann. 1059. nonnulla continet.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, clericis, & laicis fidelibus, tam majoribus quam minoribus, per omnes Gallias in Chriſto commorantibus, immo Aquitanicis & Vaſconibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

B ANNO dominicæ Incarnationis MLIX. anno pontificatus noſtri primo, Indict. XII. Romana urbe in baſilica ſancti Salvatoris, quæ appellatur Conſtantiniana, ſanctam celebrantes ſynodum, a ſanctis Patribus, videlicet CXIII. epiſcopis, exceptis abbatibus, & clericis religioſis ac laicis celebratam: de ſtatu eccleſiæ ſanctæ ad communem utilitatem, Deo propitio, canonice diſpoſuimus. Inter cætera de Nicolaitarum hæreſi, id eſt de conjugatis preſbyteris, diaconibus, & omnibus in clero conſtitutis, ab omni concilio ſtatutū eſt & corroboratum ita. Quicumque ſacerdotum, diaconorum, & ſubdiaconorū, poſt conſtitutum beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri ſanctiſſimi Leonis papæ de caſtitate clericorum, concubinam palam duxit, vel ductam non reliquit: C ex parte omnipotentis Dei, autoritate beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, præcipimus & omnino contradicimus, ut Miſſam non cantent, neque euangelium pronuntient, neque epiſtolam ad Miſſam legant, neque in preſbyterio ad divina officia cum his qui præfatæ inſtitutioni obedientes fuerunt maneant, neque partem ab eccleſia recipiant: quouſque a nobis ſententia ſuper hujuſmodi, Deo concedente, procedat. Et præcipientes ſtatuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui ejuſdem prædeceſſoris noſtri decreto obedientes hæc ſervaverint, juxta eccleſias quibus ordinati ſunt, ſicut oportet religioſos clericos, ſimul manducent & dormiant. Et rogantes monemus, ut ad apoſtolicam, communem ſcilicet, vitam ſummopere pervenire ſtudeant: quatenus D perfectionem conſecuti, cum his qui centeſimo fructu ditantur in cæleſti patria mereantur adſcribi.

De his autem clericis qui tonſuram projiciunt, & a clericatu recedunt, quos apoſtatas Iulianiſtas jure vocitamus: ſtatuimus ut niſi ad profeſſionem clericatus redierint, omni Chriſtiana communione priventur.

De monachis vero propoſitum non ſervantibus decrevimus, ut quouſque ad propoſitum redeant, & in monaſterio regulariter conſiſtant, communione privati permaneant.

Illi etiam qui peregrinos, vel oratores cujuſcumque ſancti, ſive clericos, ſive monachos, vel feminas, ſeu inermes pauperes deprædati fuerint, vel bona E eorum rapuerint, vel in malum eis obviaverint, anathematis vinculo feriantur, niſi digne emendaverint.

De confiniis cœmeteriorum, ſicut antiquitus a ſanctis Patribus ſtatutum eſt, ſtatuimus ita: Vt major eccleſia per circuitum ſexaginta paſſus habeat, capellæ vero, ſive minores eccleſiæ, triginta. Qui autem confinium eorum infringere tentaverit, vel perſonam hominis aut bona ejus inde abſtraxerit, niſi publicus latro fuerit, quouſque emendet, & quod rapuerit reddat, excommunicetur.

Hæc igitur & cætera hujuſmodi, quæcumque in ſacris canonibus habentur, authenticum ſancta ſynodus præfata fore cenſuit obſervandum.

Digitized by Google

Ex Sirmondi apographo.

"** IX. AD R..... COMITEM A RVTENNENSEM.

Hortatur & ecclesiarum & pauperum sit defensor, & monasterio Virdunensi possessiones aliquas, quas injuste detinet, restituat.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, R. Rutenensi comiti dilecto filio salutem & apostolicam benedictionem.

Cognoscentes tui animi propositum, & quod propter regnum Dei & justitiam ejus volueris renuntiare temporali fastigio sæcularium occupationum: confidenter tibi denuntiamus, ut secundū quod tibi injunximus cum ore ad os loqueremur, B ecclesiis Dei & pauperibus defensorem te opponas, justitiamque eis adquirendo, in conspectu Dei excusatus existas, quod non sine causa gladium portas. Et quia nostrum est te admonere, si qua non negligenda cognoverimus te negligere: orando simul & præcipiendo autoritate apostolica monemus, ut monasterio S. Petri sito Virduni, quod venerabilis vir consanguineus tuus VValeranus abbas regit, curtes, quas in terra possessionis tuę habere dinoscitur, restituas: ne, quod absit, ad perditionem animæ tuæ diutius eas retinendo, excommunicationem ab antecessoribus nostris comprecatam invasoribus eorum incurras. Nec volumus dicas, a parentibus tuis, vel uxoris tuæ, eas servis Dei subtractas: quia justus dominus reddit iniquitatem patrum in filios in tertiam & quartam generationem. Sicut enim conscia veritatis testatur antiquitas, S. Amantius peculiaris vester patronus eas contradidit servitorum S. Petri usibus.

Ex Sirmondi apographo.

"** GERVASII REMORVM ARCHIEPISC. epistola ad Nicolaum II. papam.

Gratias agit de benignitate legatis suis exhibita. De obitu Henrici regis dolere se ostendit, ac pontificem, si in Galliam venerit, debito cum honore susceperturum.

Excellentissimo patri patrum & episcoporum episcopo Nicolao, Gervasius dictus episcopus fidele servitium cum exiguitatis meæ orationibus.

GRatias ago divinę primum pietati, vestræ etiam, optime pater, mediocritati, quod non tantum apud vos accusatorum meorum valuit delatio, ut non veridica legatorum nostrorum admitteretur excusatio: nec apostolica censura mihi negaret misericordiam, in quem non sine multorum admiratione tantum inhorruerat. Gratias nihilominus ago vestræ humilitati: quæ, quanta principem & pastorem sanctæ Romanæ ecclesiæ decuit benignitate, nostros legatos sanos accepit, infirmos visitavit, mortuos sepelivit. Etsi enim uni tantum apud vos infirmato & mortuo hæc visitationis & sepulturæ solatia impendistis: in uno tamen cæteros visitastis, E cæteros sepelistis. Cui non ego qui nihil sum, sed tota Remensis ecclesia bonæ conversationis testimonium perhibet. Cujus obitum, cæterorumque, qui pene omnes obierunt, audiens, incredibili tristitia sum affectus: nec unquam non odisse valeo illum, cujus superbia id effecit, ut isti mitterentur. Si enim qualem existimavi legatum misissem, isti nec mitterentur, nec fortasse morerentur: quod vestra prudentia optime recognoscit. Præterea multo gravior angit me tristitia de obitu domini regis: quod etiam vestram non latet prudentiam. Scitis enim quantum infrænes & indomiti sunt nostrates: quorum divisionem, timeo regni nostri fore desolationem. Ad quam evitandam, vestrum mihi consilium & auxilium flagito, quæ nulli regno ut pote pater omnium, negare poteritis: præsertim cum nostro semper debeatis quod optimi viri patriæ deberi censuerunt. De vestro adventu in nostram Galliam quid animi habuerim vivente domino rege, licet diffamatus sim id noluisse, satis ut puto significavi paternitati vestræ: & nunc in eo is mihi animus est, Deo testante, ut non tantum eum desiderem, sed & sitiam: ita ut venientem autoritatem vestram cum tanto gaudio & honore suscipiam, quanto decet Petri vicarium suscipi, & apostolicæ censuræ per omnia cooperator existam. Dicant adversarii quantumlibet me infidelem & rebellem magistratui vestro; ego subjectionem meam vobis profiteor: & quicumque eam vobis negaverint, cujuslibet ordinis sint, mihi communicare non poterunt. Obloquitur etiam adversariis illa obedientia, quam sine omni respectu suspensionis & interdicti vestri conservant, non sine magno damno ecclesiarum nostrarum & nostro. Impedivit quoque meum erga vos famulatum illa suspensio. Ad quod restaurandum, sicut recuperare possibile est, si ita ad cætera redintegranda saltem aliqua spes restaret, de tanto dolore, quasi de gravi somno resurgerem. Est enim mihi animus, nec despero id futurū, cum gaudio atque reverentia quandoque apostolatum vestrum suscipere, tantumque honoris vobis impendere, quantum personæ & officio vestro convenire manifestum est. Nec nostris temporibus fuisse, vel futurum esse in vestra sede C aliquem credo, quem copiosius honorare desiderem. Nam qui nos sic honoraftis prudentia & sanctitate vestra, ut de regno nostro Roma eligeret, quem sibi & mundo caput ordinaret: nos quoque tanto honore vos dignamur, quanto dominus noster Iesus Christus Petrum decoravit, ubi ecclesiæ principatu illum sublimavit. Dominus omnipotens sanctitatem vestram ad utilitatem sanctæ ecclesiæ diutissime conservet: & avertat a prudentia vestra, ne alicujus levis sermo gratiam vestram mihi, neve servitium & fidelitatem meam vobis auferat.

CONCILIVM SVTRINVM, quo Benedictus pseudopapa & schismaticus, cognomento Mincius, depositus, omnique sacerdotali officio privatus est, anno MLIX. tempore Nicolai papæ II. electi.

Anno Christi 1059.

In hac synodo invasorem sedis apostolicæ Benedictum depositum, omnique sacerdotali munere privatum esse, & postea veniam a pontifice petivisse, habetur, inquit Baronius, in codice Vaticano, qui inscribitur *Liber censuum*. Idem testantur vetera Romanorum pontificum gesta, quæ collegit Nicolaus Aragonensis cardinalis, his verbis: *Celebrata itaque in pace electione (ut dictum est) Senis dictus Nicolaus pontifex cum archidiacono & cardinalibus consilium habuit, ut pro causa jam dicti Velitrensis intrusi, apud Sutrium synodum celebraret: ad quam non solum episcopos Tuscia & Lombardiæ, sed & magnum Godefridum, & Guibertum cancellarium convocare deberet. Quod absque dilatione factum est. Prædictus autem Mincius, ubi Nicolaum papam cum personis, quæ apud Sutrium convenerant, in synodo residere cognovit: sedem quam invaserat, conscientia remordente, reliquit, & in domum propriam remeavit. Quod factum postea quam Nicolaus pontifex rei veritate cognovit, concilio cum fratribus habito, ad Vrbem una cum eis, non cum potentia, sed tamquam bonus & humilis*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1059.

humilis pastor accessit. Vnde, autore domino factum est, quod cum a populo & clero, digne honore susceptus, juxta consuetum ordinem a cardinalibus in sede apostolica positus est. Transactis autem paucis diebus, memoratus Mincius ad præsentiam Nicolai papæ veniam petiturus accessit: & ad ejus vestiginm procidens, violentiam se fuisse perpessum asseruit: sed invasionis crimen & perjurii reatum non negavit. Ex propria igitur confessione digna factis recipiens, episcopalis & sacerdotalis officii depositionem incurrere meruit. Illud autem ipsius pontificis animum vehementer angebat, quod Romanorum pontificum capitanei, Vrbis dominium, & ecclesiastica jura, qua illicite occuparant, per violentiam detinebant. Hæc ibi. Quæ acta esse in concilio ab eodem pontifice celebrato dubium non est.

ANNO CHRISTI 1059.

CONCILIVM ROMANVM CENTVM & tredecim episcoporum, quo Berengarius hæresi sua tertium abjurata, fidem catholicam tertio professus est, & de electione Romani pontificis constitutio edita fuit, anno domini MLIX. tempore Nicolai papæ II.

Nicolaus episcopus, servus servorum Dei, omnibus episcopis catholicis, cunctoque clero & populo, salutem carissimam & apostolicam benedictionem.

VIGILANTIA universalis regiminis assiduam solicitudinem omnibus debentes, saluti quoque vestræ providentes, quæ in Romana synodo nuper celebrata, coram centum tredecim episcopis, nobis licet immeritis præsidentibus, sunt canonice constituta, vobis notificare curamus: quia ad salutem vestram executores eorum vos esse optamus, & apostolica autoritate jubendo mandamus.

I.

Cardinales episcopos.

Primo namque, inspectore Deo, est statutum, ut electio Romani pontificis in potestate cardinalium episcoporum sit: ita ut si quis apostolicæ sedi sine præmissa concordi & canonica electione eorum, ac deinde sequentium ordinum religiosorum, clericorum & laicorum consensu, inthronizatur, is non papa vel apostolicus, sed apostaticus habeatur.

II.

Vt moriente Romano pontifice, vel cujuscumque civitatis, nullus præsumat facultates eorum invadere, sed successoribus eorum reserventur integræ.

III

Missa notorii concubinarii non audienda.

Vt nullus missam audiat presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, aut subintroductam mulierem. Vnde etiam ipsa sancta synodus hoc capitulum sub excommunicatione statuit, dicens: Quicumque sacerdotum, diaconorum, subdiaconorum, post constitutum beatæ memoriæ prædecessoris nostri sanctissimi papæ Leonis de castitate clericorum, concubinam palam duxerit, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, autoritate beatorum apostolorum Petri & Pauli præcipimus, & omnino contradicimus, ut missam non cantet, neque euangelium vel epistolam ac missam legat, neque in presbyterio ad divina officia cum iis qui præfatæ constitutioni obedientes fuerint maneat, neque partem ab ecclesia suscipiat, quousque a nobis sententia super hujusmodi, Deo concedente, procedat.

IV.

Et præcipientes statuimus, ut ii prædictorum ordinum, qui eidem prædecessori nostro obedientes, castitatem servaverunt, juxta ecclesias quibus ordinati sunt, sicut oportet religiosos clericos, simul manducent, & dormiant: & quidquid eis ab ecclesiis venit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad apostolicam, communem scilicet, vitam summopere pervenire studeant.

ANNO CHRISTI 1059.

V.

Deinde, ut decimæ & primitiæ, seu oblationes vivorum & mortuorum, ecclesiis Dei fideliter reddantur a laicis: & ut in dispositione episcoporum sint. Quas qui retinuerint, a sanctæ ecclesiæ communione separentur.

VI.

Vt per laicos nullo modo quilibet clericus aut presbyter obtineat ecclesiam, nec gratis, nec precio.

VII.

Vt nullus habitum monachi suscipiat, spem aut promissionem habens ut abbas fiat.

VIII.

Nec aliquis presbyter duas ecclesias simul obtineat.

IX.

Vt per simoniacam hæresim nemo ordinetur vel promoveatur ad quodlibet ecclesiasticum officium.

X.

Vt cujuslibet ordinis clericos laici non judicent.

XI.

Vt de consanguinitate sua nullus uxorem ducat usque ad generationem septimam, vel quousque parentela cognosci poterit.

XII.

Vt laicus uxorem simul & concubinam habens non communicet ecclesiæ.

XIII.

Vt nullus laicus ad quemlibet gradum ecclesiasticum repente promoveatur: nisi, post mutatum habitum sæcularem, diuturna conversatione inter clericos fuerit comprobatus.

Vos ergo hæc & alia sanctorum patrum statuta fideliter & Christiana reverentia observate, si vultis de sanctæ Romanæ ecclesiæ, & apostolicæ sedis, pace & communione atque benedictione gaudere.

DECRETVM CONTRA SIMONIACOS.

DOMINVS papa Nicolaus synodo in basilica Constantiniana præsidens, dixit: Erga simoniacos nullam misericordiam in dignitate servanda habedam esse decernimus; sed juxta canonum sanctiones, & decreta sanctorum patrum, eos omnino damnamus, ac deponendos esse apostolica autoritate sancimus. De iis autem qui non per pecuniam, sed gratis sunt a simoniacis ordinati, quia quæstio a longo tempore est diutius ventilata, omnem *modum dubietatis absolvimus: ita ut super hoc capitulo neminem deinceps ambigere permittamus. Quia igitur usque adeo hæc venenata pernicies hactenus inolevit, ut vix quælibet ecclesia valeat reperiri, quæ hoc morbo non sit aliqua ex parte corrupta: eos qui usque modo gratis sunt a simoniacis consecrati, non tam censura justitiæ, quam intuitu misericordiæ, in acceptis ordinibus manere permittimus: nisi forte alia culpa ex vita eorum contra canones eis existat. Tanta quippe talium multitudo est, ut dum rigorem canonici vigoris super eos servare non possumus, necesse sit ut dispensatorie ad piæ condescensionis studium nostros animos ad præsens inclinemus. Ita tamen autoritate sanctorum apostolorum Petri & Pauli

*nodum

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1059.

omnimodis interdicimus, ne aliquando aliquis successorum nostrorum ex hac nostra permissione regulam sibi vel alicui assumat, vel præfigat: quia hoc non autoritas antiquorum patrum jubendo aut concedendo promulgavit, sed temporis nimia necessitas permittendum a nobis extorsit. De cætero autem si quis hinc in posterum, ab eo quem simoniacum esse non dubitat, se consecrari permiserit: & consecrator, & consecratus, non disparem damnationis sententiam subeat; sed uterque depositus pœnitentiam agat, & privatus a propria dignitate persistat.

Nihilo minus autoritate apostolica decernimus, quod in aliis conventibus nostris decrevimus: Vt si quis pecunia, vel gratia humana, vel populari, seu militari tumultu, sine concordi & canonica electione ac benedictione cardinalium episcoporum, ac deinde sequentium ordinum religiosorum clericorum, fuerit apostolicæ sedi inthronizatus: non papa vel apostolicus, sed apostaticus habeatur: liceatque cardinalibus episcopis, cum religiosis & Deum timentibus clericis & laicis, invasorem, etiam cum anathemate, & humano auxilio, & studio, a sede apostolica repellere; & quem dignum judicaverint, præponere. Quod si hoc intra Vrbem perficere nequiverint: nostra autoritate apostolica extra Vrbem congregati in loco qui eis placuerit, eligant quem digniorem & utiliorem apostolicæ sedi perspexerint, concessa ei autoritate regendi & disponendi res ad utilitatem sanctæ Romanæ ecclesiæ, secundum quod ei melius videbitur, juxta qualitatem temporis, quasi jam omnino inthronizatus sit.

IVSIVRANDVM QVOD IN EADEM SYNODO FECIT BERENGARIVS.

Prima Berengarii abjuratio.

EGO Berengarius indignus diaconus ecclesiæ sancti Mauritii Andegavensis, cognoscens veram & apostolicam fidem, anathematizo omnem hæresim: præcipue, de qua hactenus infamatus sum: quæ astruere conatur, panem & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem solummodo sacramentum, & non verum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse; nec posse sensualiter, nisi in solo sacramento, manibus sacerdotum tractari, vel frangi, vel fidelium dentibus atteri. Consentio autem sanctæ Romanæ ecclesiæ & apostolicæ sedi, & ore & corde profiteor de sacramento dominicæ mensæ eam fidem me tenere, quam dominus & venerabilis papa Nicolaus, & hæc sancta synodus autoritate euangelica & apostolica tenendam tradidit, mihique *firmavit: scilicet panem & vinum, quæ in altari ponuntur, post consecrationem non solum sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi esse: & sensualiter, non solum sacramento, sed in veritate, manibus sacerdotum tractari, & frangi, & fidelium dentibus atteri: jurans per sanctam & homousion Trinitatem, & per hæc sacrosancta Christi euangelia. Eos vero, qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus, & sectatoribus suis, æterno anathemate dignos esse pronuntio. Quod si ego ipse aliquando aliquid contra hæc sentire ac prædicare præsumpsero: subjaceam canonum severitati. Lecto & perlecto sponte subscripsi.

*formavit:

NOTÆ SEVERINI BINII.

Numerus episcoporum quanus?

In hac synodo centum & tredecim episcopos (qua de causa a Guitmundo ejus temporis nobilissimo scriptore generale concilium nominatur) autoritate sedis apostolicæ congregatos fuisse, Algerus & Lanfrancus testantur. Verba Algeri ista sunt: *Quod ut certius innotescat fidelibus, Berengarii Andegavensis hæretici confessio, quam de hujus rei catholica fide scripsit Roma præsente Nicolao papa, & coram centum tredecim episcopis jurejurando firmavit, ad medium deferatur*, &c. Eodem pertinent illa Lanfranci: *A beata memoria Nicolao totius Christiani nominis summo pontifice, & a centum tredecim episcopis Roma audita, examinata, atque damnata sunt.* Berengarium in hac synodo confutatum, convictum & damnatum esse, tertiaque vice ad communionem ecclesiæ receptum, Ioannis Scoti aliorumque libros, quorum lectione corruptus fuerat, combussisse, fidei professionem ejusdem rogatu per Humbertū cardinalem conceptam edidisse, & juramento præstito confirmasse, constat in primis ex fragmentis historiæ Francorum ad Glabrum appositis, ubi hæc summatim recensita continentur his verbis: *Qua de causa*, nimirum quod post hæresim secundo abjuratam, & fidei professionem iteratam, ad vomitum suum, ut ait Guitmundus supra nominatus, aliquanto post reversus fuerit, *a Nicolao papa evocatus Romam petiit, ubi in præsentia ejusdem papæ & multorum episcoporum examinatus, suum confitens anathematizavit errorem: Ioannnem Scotum igni comburens, cujus lectione ad hanc nefariam devolutus fuerat sectam.* [*Lanfrancus in suo contra Berengarium commentario eumdem compellans, ait: *Igitur cum a quodam Remensi clerico Romam perlatus litteras*, scilicet Berengarii, *recitator legeret, intellecto quod Ioannem Scotum extolleres, Paschasium damnares, communi de eucharistia fidei adversa sentires, promulgata est in te damnationis sententia*, &c.] De facta tum in eodem concilio per ipsummet Berengarium combustione librorum, ista Lanfrancus subjungens, ait: *A beata memoria Nicolao, totius Christiani nominis summo pontifice, & a centum tredecim episcopis Roma audita, examinata, atque damnata sunt. Tunc quoque inclinato corpore, sed non humiliato corde, ignem accendisti, librosque perversi dogmatis in medio sancti concilii in eum conjecisti, jurans per id quod rebus omnibus incomparabiliter majus est, te fidem a patribus qui præsentes erant traditam inviolabiliter servaturum, ueteremque doctrinam tuam de corpore & sanguine Domini ab illa die aliis non prædicaturum.* Berengarius igitur in hoc concilio ob eam hæresim, quam de veta præsentia corporis & sanguinis Christi domini male docuerat, condemnatus, postulavit formulam orthodoxæ fidei a Nicolao pontifice proponi: qua, quid de veritate corporis & sanguinis Christi tenendum foret, contineretur. Rogatu Berengarii, jussuque pontificis accedente, conscripsit eam Humbertus episcopus cardinalis, omniumque assensu, teste Lanfranco, legendam & confitendam tradidit Berengario; qui acceptam legit, seque contenta credere non tantum publice est confessus, sed etiam jurejurando confirmavit, manuque propria subscripsit. Nicolaus vero papa gaudens de ejus conversione, jusiurandum ejusdem scriptum misit per urbes Italiæ, Galliæ, Germaniæ, & ad quæcumque loca fama pravitatis illius pervenire potuerat: ut sicut ecclesiæ scandalizatæ prius dolebant de ipso auerso atque adverso, ita de eodem postea converso gauderent, & Deo gratias agerent. Quibusnam autem verbis conceptum fuerit ejusmodi Berengarii jusjurandum, hic ex Lanfranco describendum, & exhibendum putamus. Sic se habet: *Ego Berengarius*, &c. ut supra.

ANNO CHRISTI 1059. Lib. 1. de sacramento cap. 16.

Acta concilii quæ?

* Vncinis duobus inclusa pertinent ad concilium Rom anni 1050. Meminisse debuerat Binius, ibi jam a se de scripta esse.

Berengarius fidem profitetur, hæresi abjurata.

Formulam professionis petitione Berengarii scripsit Humbertus cardinalis.

Sed a concilio libere dimissus, tantum abest ut juratæ promissioni & fidei professioni steterit: ut potius eamdem impugnaverit. Nam, ut abunde docet Lanfrancus, post hoc concilium, ubi quæ vellet scribendi liberam facultatem nactus esset infelix, scripsit invectivam adversus eam quam in eo concilio legit, probavit, juramento firmavit, atque subscripsit, fidei catholicæ confessionem, conversus in Humbertum qui eam scripsisset, & Romanam ecclesiam, cujus autoritate fecisset. Quod dum Lanfrancus cognovisset, mox sparso veneno paravit antidotū, scribens ad eumdem Berengarium, egregium commentarium, quo arrogantis hæresiarchæ arrogantiam retundit, errores refellit, fallacias dissolvit, & blasphemias redarguit. Adversus eamdem virulentam Berengarii scriptionem non solum Lanfrancus, sed etiam Guitmundus, Algerus Cluniacensis monachus, & Albericus Cassinensis diaconus, scripserunt. Epistola quædam eodem argumento contra Berengarium a sancto VVorphermo abbate hujus temporis autore conscripta, extat apud Surium in vita ejusdem VVorphermi: qua præter hanc enarratur & redarguitur alia hæresis ejusdem Berengarii negantis Christum ingressum esse ad discipulos januis clausis, ideoque euangelicam veritatem plane contemnentis. Quid quod ipse Deus e cælo miraculis Berengarium confutarit? Petrus Damiani in epistola ad Desiderium Cassinensem abbatem refert, quo

Berengarius iterum relapsus.

Berengarius refellitur a Lanfranco, aliisque scriptoribus.

Alia hæresis Berengarii quæ?

Deus miraculis Berengarium confundit.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1059.

quod mulier quædam zelotypa habens virum de adulterio ſuſpectum, alterius conſilio hoſtiam conſecratam a ſacerdote ſibi quaſi communicaturæ porrectam acceperit: qua uſque ad medietatem in carnem converſa, altera medietas in ſpecie non fuerit mutata. Item quod ſacerdoti cuidam inter ſacrificandum de veritate corporis & ſanguinis in euchariſtia dubitanti, hoc eodem tempore accidit, ut dum ſacram hoſtiam frangeret, rubra prorſus ac perfecta caro inter ejus manus appareret, illiuſque digitos cruentaret. Hæc ex epiſtola Petri Damiani Baronius.

De electione Romani pontificis quid conſtitutum hic?

Hoc eodem concilio de electione Romani pontificis edita eſt conſtitutio, qua ad gratiam referendam regi Henrico, cujus ope, proxime præcedenti ſchiſmati finis impoſitus, redditaque pace eccleſiæ Romanæ pontifex conſtitutus fuerat, decretum eſt, ut pontifex quem clerus primum ſuis ſuffragiis elegiſſet, imperator favore ſuo approbaret: ſin vero per bella aut ſeditiones id clero facere non liceret, tunc ipſe clerus refunderet liberam electionem in imperatorem; quemque vellet ipſe, non ſuo, B ſed cleri nomine eligeret, electumque contra ſchiſmaticos ſedis invaſores defenderet. Hoc privilegio autoritate apoſtolica ad ædificationem eccleſiæ imperatoribus conceſſo, dum miniſtri regii ad deſtructionem eccleſiæ ejuſdem abuterentur, ipſo jure privati meruerunt. Nam quod ad vitanda ſchiſmata ſalubriter fuerat inſtitutum: nequitia principum converſum eſt ad excitanda ſchiſmata deteriora quam umquam fuerunt, ut patebit infra in creatione Cadaloi & Guiberti duorum peſtilentiſſimorum pſeudopontificum. Ipſam conſtitutionem, quæ apud Gratianum capite In nomine. diſt. 23. extat, Deuſdedit, presbyter cardinalis tituli ſanctorum apoſtolorum, in libello quem contra invaſores ſimoniacos atque ſchiſmaticos paulo poſt edidit, quando Guiberti ſchiſma vigeret, labefactatam atque a ſchiſmaticis additione corruptam eſſe oſtendit, apud Baronium anno 1059. Tenor conſtitutionis iſte eſt:

Conſtitutio apud Gratianum extans eſt corrupta.

Decretum de electione Romani pontificis.

In nomine Domini noſtri & Salvatoris Ieſu C Chriſti. Anno ab incarnatione ejuſdem milleſimo quinquageſimonono, menſe Aprili, indictione duodecima, propoſitis ſacroſanctis euangeliis, præſidente quoque reverendiſſimo ac beatiſſimo Nicolao apoſtolico papa in baſilica Lateranenſis patriarchii, quæ cognominatur Conſtantiniana, conſidentibus etiam reverendiſſimis epiſcopis, abbatibus, preſbyteris, diaconis, idem venerabilis pontifex autoritate apoſtolica decernens de electione ſummi pontificis inquit: Novit beatitudo veſtra, dilectiſſimi fratres coepiſcopi, inferiora quoq; membra Chriſti non latuit, defuncto piæ memoriæ domino Stephano prædeceſſore noſtro, hęc apoſtolica ſedes, cui autore Deo deſervio, quot adverſa pertulerit, quot deniq; per ſimoniacę hęreſeos trapezitas repetitis malleis crebriſque tunſionibus ſubjacuerit: adeo ut columna Dei viventis jamjam pene videretur concuſſa nutare; & ſagena ſummi piſcatoris, procellis intumeſcentibus, cogeretur in naufragii profunda demergi. Vnde, ſi placet fraternitati veſtræ, debemus, auxiliante Deo, futuris caſibus prudenter occurrere, & eccleſiaſtico ſtatui, ne recidiva, quod abſit, mala ptævaleant, præcavere. Quapropter inſtructi prædeceſſorum noſtrorum, aliorumque ſanctorum patrum autoritate, decernimus atque ſtatuimus: ut obeunte hujus Romanæ univerſalis eccleſiæ pontifice, in primis cardinales epiſcopi diligentiſſime ſimul de electione * Chriſti tractantes, mox * ipſi clericos cardinales adhibeant, ſicque reliquus clerus, & populus ad conſenſum novæ electionis accedat: nimirum præcaventes, ne venalitatis morbus aliqua occaſione ſubrepat. Et ideo religioſiſſimi viri præduces ſint in promovenda pontificis electione; reliqui autem ſequaces. Certus vero atque legitimus electionis ordo perpenditur, ſi perſpectis diverſorum patrum regulis, ſive geſtis, etiam illa beati Leonis præ»deceſſoris noſtri ſententia recolatur: Nulla, inquit, »ratio finit, ut inter epiſcopos habeantur, qui nec »a clericis ſunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a »comprovincialibus epiſcopis cum metropolitani A judicio conſecrati. Quia vero ſedes apoſtolica « cunctis in orbe terrarum præfertur eccleſiis, atque ANNO CHRISTI 1059. ideo ſupra ſe metropolitanum habere non poteſt: cardinales epiſcopi procul dubio metropolitani vice funguntur, qui videlicet electum epiſcopum ad apoſtolici culminis apicem provehant. Ivo parte 5. cap. 80.

Eligatur autem de ipſius eccleſiæ gremio, ſi reperitur idoneus; vel ſi de ipſa non invenitur, ex alia aſſumatur: ſalvo debito honore & reverentia dilecti filii noſtri Henrici, qui impræſentiarum rex habetur; & futurus imperator, Deo concedente, ſperatur, ſicut jam ſibi conceſſimus; & ſucceſſoribus " illius, qui ab apoſtolica ſede perſonaliter hoc jus impetraverint. Quod ſi pravorum atque iniquorum hominum ita perverſitas invaluerit, ut puta, ſincera, atque gratuita fieri in Vrbe non poſſit electio: cardinales epiſcopi cum religioſis clericis, catholiciſque laicis, licet paucis, jus poteſtatis obtineant eligere apoſtolicæ ſedis pontificem, ubi " congruere viderint. Plane poſtquam electio fuerit facta, ſi bellica tempeſtas, vel qualiſcumque hominum conatus, malignitatis ſtudio reſtiterit, ut is qui electus eſt in apoſtolica ſede juxta conſuetudinem " autorizari non valeat: " inthroniſ electus tamen, ſicut verus papa obtineat autoritatem regendi Romanam eccleſiam, & diſponendi omnes facultates illius. Quod beatum Gregorium ante ſuam conſecrationem feciſſe cognovimus. " ſucceſſoris " cõgruentius judicarint. zari.

Quod ſi quis contra hoc noſtrum decretum, ſynodali ſententia promulgatum, per ſeditionem, vel præſumptionem " quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus, ſeu inthronizatus fuerit: autoritate divina, & ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, perpetuo anathemate cum ſuis autoribus, fautoribus, & ſequacibus, a limine ſanctæ Dei eccleſiæ ſeparatus, abjiciatur ſicut antichriſtus, invaſor, & deſtructor totius Chriſtianitatis. Nec aliqua ſuper hoc audientia aliquando ei reſervetur: ſed ab omni eccleſiaſtico gradu, in quocumque fuerat prius, ſine retractatione deponatur. Cui quiſquis adhæſerit, vel qualemcumque tamquam pontifici reverentiam exhibuerit, aut in aliquo eum defendere præſumpſerit; pari ſententia ſit mancipatus. " aut quodlibet ingenium

Quiſquis autem hujus noſtræ decretalis ſententiæ temerator extiterit, & Romanam eccleſiam ſua D præſumptione confundere & conturbare contra hoc ſtatutum tentaverit: perpetuo anathemate atque excommunicatione damnetur, & cum impiis, qui non reſurgent in judicio, reputetur. Omnipotentis ſcilicet Patris, & Filii, & Spiritus ſancti contra ſe iram ſentiat, & ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, quorum eccleſiam præſumit confundere, in hac vita & in futura furorem ſentiat. Fiat habitatio ejus deſerta, & in tabernaculis ejus non ſit qui inhabitet. Fiant filii ejus orphani, & uxor ejus vidua: commotus commoveatur ipſe, & filii ejus, & mendicent, & ejiciantur de habitationibus ſuis. Scrutetur fenerator omnem ſubſtantiam E ejus, & diripiant alieni labores ejus: orbis terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa ſint ei contraria: & omnium ſanctorum quieſcentium merita illum confundant, & in hac vita ſuper eum apertam vindictam oſtendant. Obſervatores autem hujus noſtri decreti omnipotentis Dei gratia protegat, & autoritas beatorum apoſtolorum Petri & Pauli ab omnium peccatorum vinculis abſolvat.

Nicolaus epiſcopus ſanctæ & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ, huic decreto a nobis promulgato ſubſcripſi.

Bonifacius Albanenſis, ſubſcripſi.

Humbertus

Digitized by Google

Humbertus ſanctæ eccleſiæ Silvæ Candidæ, ſubſcripſi.

ANNO CHRISTI 1056. Petrus Oſtienſis, ſubſcripſi.

Et cæteri epiſcopi numero LXXVI. cum preſbyteris & diaconibus ſubſcripſerunt.

Contra ſimoniacos in hac ſynodo conſtitutum edidit, ex quo Gratianus tria quæ ſequuntur in ſuo libro decretorum deſcripſit iſtis verbis:

Contra ſimoniacos decretum. cap. Statuimus. 1. q. 1. Ivo parte 3 cap. 79.

Statuimus decretum de ſimoniacis tripartita hæreſi, id eſt, de ſimoniacis ſimoniace ordinantibus, vel ordinatis; & de ſimoniacis ſimoniace a non ſimoniacis; & de ſimoniacis non ſimoniace a ſimoniacis. Simoniaci ſimoniace ordinati, vel ordinatores, ſecundum eccleſiaſticos canones a proprio gradu decidant. Simoniaci quoque ſimoniace a non ſimoniacis ordinati, ſimiliter ab officio male accepto removeantur. Simoniacos autem non ſimoniace a ſimoniacis ordinatos miſericorditer per manus impoſitionem pro temporis neceſſitate in officio concedimus permanere. *Et inferius*: De cætero ſtatuimus, ut ſi quis in poſterum ab eo, quem ſimoniacum eſſe non dubitat, ſe conſecrari permiſerit: & conſecrator & conſecratus non diſparem damnationis ſententiam ſubeant, ſed uterque depoſitus pœnitentiam agat, & privatus propria dignitate perſiſtat. *Et ſequenti capite ita*: Erga ſimoniacos nullam miſericordiam in dignitate ſervanda habendam eſſe decernimus: ſed juxta canonum ſanctiones, & decreta ſanctorum patrum, eos omnino damnamus, ac deponendos eſſe apoſtolica autoritate ſancimus.

1. quæſt 1. cap De cætero, & ſequentibus.

Damian. Tom. III. opuſc. 30. cap. 1.

Hactenus apud Gratianum. De his etiam Petrus Damiani in epiſtola ad Florentinos, cum ab eodem Nicolao pontifice ait in hoc concilio decretum editum contra ſimoniacos, teſtatur his verbis: Conſtitutum eſt in Romano, ſanctæ memoriæ Nicolao pontifice præſidente, concilio, ut quicumque per eos (*nempe ſimoniacos*) eatenus fuiſſent in cujuſlibet eccleſiaſtici gradus dignitate promoti, in percepti honoris miniſterio permanerent: extunc vero & deinceps, quicumque ſe paterentur a ſimoniaco provehi, nihil penitus deberent ex ea promotione lucrari, & ſic miniſtrandi jura deponerent, tanquam ſi hæc nullatenus percepiſſent. *Ita ibi.*

Præcipuum illum graſſatorum, qui Anglis ſpolium intulerat, Gerardum comitem Galeria, in hac eadem ſynodo excommunicatum affirmat Petrus Damiani in defenſione Romanæ eccleſiæ adverſus regium Advocatum, quam infra ſub Alexandro poſitam invenies.

*** G.C Epiſtola ad epiſcopos Galliæ ſuperius deſcripta, octava inter Nicolai epiſtolas, ad hoc concilium pertinet. Omnino videnda.

ANNO CHRISTI 1059. CONCILIVM AMALPHIÆ, IN Apulia celebratum anno MLIX. tempore Nicolai papæ II.

Locus & acta concilii.

AMALPHIA urbs eſt Apuliæ, in qua, teſte Leone Oſtienſi, Nicolaus papa hanc ſynodum celebravit, & Tranenſem epiſcopum, teſte Petro Damiani in epiſtola ad ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinales, throno depoſuit. Probabile eſt eumdem pontificem in hac ſynodo duo illa juramenta, fidelitatis, & ſolvendi annui cenſus, quæ ex Vaticano codice recitantur apud Baronium, a Nortmannis exegiſſe.

ANNO CHRISTI 1059. *** SYNODVS BENEVENTANA, a Nicolao II. habita anno Chriſti MLIX.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Anno dominicæ incarnationis MLIX. Menſe Auguſto initiante, Indictione XII. currente, domino quoque venerabili ac reverendiſſimo papa Nicolao M.*

* *Cor.* II.

in ſacroſancta beati apoſtolorum principis Petri ſede, anno I. pontificatus ſui, præſidente.

ANNO CHRISTI 1059.

Cum prædictus dominus Nicolaus papa apud Beneventum, extra ipſam civitatem, intra eccleſiam ſancti Petri, juxta fluvium Sabbati, ſynodum celebraret, & cum eo nonnulli archiepiſcoporum, abbatum, monachorum, ac totius eccleſiaſtici ordinis, atque laicalis, non parva multitudo reſideret: in primis dominus Humbertus, Bonifacius, Ioannes, cardinales epiſcopi; Deſiderius abbas & preſbyter, Ildebrandus ſubdiaconus, cardinales; Voaldaricus Beneventanus, Petrus Amalfitanus, Alfanus Salernitanus, Sergius Neapolitanus, Ioannes Surrentinus, archiepiſcopi; Hieronymus, Albertus, aliique quamplurimi epiſcopi; Landulphus Beneventanus princeps, Robertus, Petrus, Gerardus, comites; & alii quamplures. Aſſurgens Ioannes Monaſterii (*S. Vincentii ſuper Vulturni fluminis fontes ſiti*) abbas, conqueſtus eſt ſuper Albertum monachum*, dicens: Obſecro, Domini, miſericordiam veſtram, & omnium qui huic ſanctæ ſynodo interſunt, ut faciatis mihi juſtitiam de Adelberto monacho, qui cellam ſancti Vincentii, ſanctæ Mariæ in Caſtanieto, monaſterio noſtro ſubripuit, ibique ſibi nomen & ſpecimen officii abbatis uſurpatum, & in præſentia papæ Leonis refutatum, ac ſub interpoſitione pepetua anathematis contradictum, teſtantibus venerabilibus viris Vmberto cardinali, Petro Amalfitano, Voaldarico Beneventano, archiepiſcopis, nunc iterum temerario auſu uſurpavit, & ipſam cellam jam dicto monaſterio violenter contendit. Ipſo vero Alberto aſſurgente, & ſe per comitem, cujus ne * hoc egerat, defendere nitente, * *for.* conceſſione dum multa pars juſtitiæ ſibi faveret, litteris diſtinctionis, & conſtitutionis ſæpe* dicti [impetii *ſupradicti dicendi.] domini papæ Leonis recitatis, & ſacro ſigillo munitis, atque teſtimonio prædictorum venerabilium archiepiſcoporum confirmatis, judicio totius ſynodi eſt diffinitum: præfatum Albertum debere nomine & officio male arrepto privari, & monaſterium beati Vincentii perpetualiter inveſtiri de jam dicta cella omnibuſque ſuis pertinentiis: quod & factum eſt. Ipſe namque Albertus monachus dictus abbas, nomen & officium abbatis, atque cellam per virgam in manu papæ refutavit: & quia erat anathematicus, ab omni altaris miniſterio depoſitus, in poteſtate abbatis eſt ad regulandum, & corrigendum datus. Roffredus comes, dum vellet ſibi jus ſupradictæ cellæ vendicare: relatis litteris domini papæ Leonis anno * nuntiorum imperatoris Ottonis teſtimon.....prædictorum archiepiſcoporum, Humberti videlicet, Petri, atque Vadalrici convictus, necnon & anathematis mille aureorum nummulorum adjudicatus, præfatam cellam in manu papæ refutavit: ſeque ſuoſque heredes, quod per ea numquam contra monaſterium beati Vincentii aliquo modo agerent, perpetualiter ſupra prædicta pœna obligavit. His itaque geſtis, reverendiſſimus papa Ioannem abbatem ſancti Vincentii ex eadem ſanctæ Mariæ cella in perpetuum inveſtivit: omnes hujus inveſtitionis, aut conſtitutionis violatores, cum prænominata pœna, perpetuo anathemate obligavit. Quod ut verius videatur, huic paginæ manu propria ſubſcripſit, ſua bulla inſigniri juſſit:

* *Roffredi comitis filium*

Ego Nicolaus ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis præſul confirmavi.

Ego Hum-

Digitized by Google

Ego Humbertus dictus episcopus sanctæ ecclesiæ Silvæ Candidæ interfui, & subscrisi.

Ego Alfanus gratia Dei Salernitanus archiepiscopus interfui, & subscripsi.

Sergius archiepiscopus Neapolitanus.

Ego Ioannes archiepiscopus Surrentinus.

Ego Bonifacius dictus episcopus sanctæ ecclesiæ Albanensis interfui.

Ego Vvaldaricus Dei gratia Beneventanus archiepiscopus interfui.

ANNO CHRISTI 1059.

Ego Petrus gratia Dei Amalfitanæ ecclesiæ archiepiscopus interfui.

CONVENTVS *REMENSIS

*Parisiense concilium male Binius vocavit.

quando Philippus rex, præsente Henrico patre, Remis coronatus est, die Pentecostes, anno MLIX.

*** Auctior ex MS. Sirmondi, & Tom. IV Histor Franc. Quercetani, pag. 161.

ANNO Incarnat. Dominicæ MLIX. Indict. XII. Henrici regis anno XXXII. eadem die completo, pontificatus domni Gervasii archiepiscopi quarto, die pentecostes, XXIII. Maii. Philippus rex hoc ordine in majore ecclesia ante altare sanctæ Mariæ a venerabili archiepiscopo Remensi consecratus est. Inchoata missa, antequam epistola legeretur, domnus archiepiscopus vertit se ad eum, & exposuit ei fidem catholicam, scisitans ab eo, utrum hanc crederet & defendere vellet. Quo annuente, delata est ejus professio; quam accipiens ipse legit, dum adhuc septennis esset, eique subscripsit. Erat autem professio ejus hæc:

Ego Philippus, Deo propitiante, mox futurus rex Francorum, in die ordinationis meæ promitto coram Deo & sanctis ejus, quod unicuique vestrum, & ecclesiis vobis commissis, canonicum privilegium, & debitam legem, atque justitiam conservabo, & defensionem, adjuvante Domino, quantum potero exhibebo, sicut rex in suo regno unicuique episcopo & ecclesiæ sibi commissæ per rectum exhibere debet: populo quoque *vobis credito me dispensationem legum in suo jure consistentem nostra autoritate concessurum.

* nobis

Qua perlecta, posuit eam in manus archiepiscopi, præsentibus Hugone archiepiscopo Vesontionensi, & Ermenfrido episcopo Sedunensi, Nicolai papæ legatis, & Mainardo Senonensi, Bartholomæo Turonensi, archiepiscopis. Item episcopis, Balduino Noviomagensi, Frollando Silvanectensi, Litberto Cameracensi, Guidone Ambianensi, Aganone Eduensi, Harduino Lingonensi, Achardo Cabilonensi, Isembardo Aurelianensi, Hugone Nivernensi, Heudone Suessionensi, Rotgero Catalaunensi, Elinando Laudunensi, Imberto Parisiensi, VValterio Meldensi, Godefrido Autisiodorensi, Hugone Tricassino, Ictorio Lemovicensi, Guillelmo Ecolesmensi, Arnoldo Santonensi, Quiriaco Namnetensi. Præsentibus etiam abbatibus, Ademaro sancti Remigii, Rainerio sancti Benedicti, Hugone sancti Dionysii, Adroldo sancti Germani, Geruino sancti Richarii, Gathone sancti Valerici, Guerino sancti Vitoni, Fulcone Faremonasteriensi, Gerardo sancti Medardi, Henrico Hermeriarum, Fulcone sancti Michaelis, Harduino Laudunensi, Gontone sancti Flori, Guidone Marcianensi, Radulpho Mosomensi, Alberto sancti Theoderici, Guarino Altvillarensi, Genrico sancti Basoli, Hugone Resbacensi, Odilardo Catalaunensi, Gendelgero monasterii in eremo, Valerano Virdunensi, Adalberone Divionensi, Arnoldo Pictavensi, Guillelmo Trenorciensi, Hugone Karrofensi, Avesgaudo Cenomanensi, Hugone Crespiacensi.

Deinde accipiens archiepiscopus baculum sancti Remigii, disseruit quiete & pacifice, quomodo ad eum pertineret electio regis, & consecratio, ex quo S. Remigius Ludovicum regem baptizavit & consecravit. Disseruit etiam, quomodo per illum baculum hanc consecrandi potestatem, & totius Galliæ principatum Hormisdas papa sancto dederit Remigio; & quomodo Victor papa, sibi & ecclesiæ suæ concesserit. Tunc annuente patre ipsius Henrico, elegit eum in regem.

ANNO CHRISTI 1059.

Post eum, legati Romanæ sedis, cum id sine papæ nutu fieri licitum esse disertum ibi sit, honoris tamen & amoris gratia, tum ejus ibi affuerunt legati. Post hos archiepiscopi & episcopi, abbates & clerici. Post, VVido dux Aquitaniæ. Post, Hugo filius & legatus ducis Burgundiæ. Post, legati Balduini marchionis, & legati Gofridi Andecavensis comitis. Deinde comites, Rodulfus scilicet Vadensis, Herbertus Vermandensis, VVido Ponticensis, VVillelmus Suessionicus, Rainaldus, Rogerus, Manasses, Hilduinus, VVillelmus Arvernensis, Heldebertus de illa Marchia, Folco Ecolesmensis, vicecomes Lemovicensis. Post, milites, & populi, tam majores quam minores, uno ore consentientes, laudaverunt, ter proclamantes: Laudamus, volumus, fiat. Tunc fecit ipse Philippus præceptum, sicut antecessores sui fecerunt, de rebus sanctæ Mariæ, & de Remensi comitatu, & de rebus sancti Remigii, & de cæteris abbatiis. Quod firmavit, eique subscripsit. Subscripsit etiam archiepiscopus. Nam ibi constituit eum summum cancellarium; sicut antecessores sui, antecessores suos fecerant: & ita consecravit eum in regem. Revertente autem archiepiscopo ad sedem suam, & sedente, delatum est privilegium, quod papa Victor ei dederat: lectumque est circumstantibus & audientibus episcopis. Facta sunt hæc omnia cum omni devotione & alacritate quam maxima, sine omni disturbatione, & nullatenus alicujus contradictione, vel aliquo reipublicæ damno. Hos omnes Gervasius archiepiscopus libenter excepit; & de sumptibus suis, eis plenissime erogavit: nulli tamen ex debito, præter regem; sed honoris causa ecclesiæ, & liberalitatis suæ.

*** CONCILIVM TVRONENSE,

ANNO CHRISTI 1060.

In quo multa de disciplina ecclesiastica a Stephano cardinale legato apostolico, & X. episcopis, constituta sunt an. Christi MLX. Ind. XIII. Kal. Martii.

Editum a D. Luca Dacherio initio operum Lanfranci, inter notas ad ejus vitam.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *Vt nemo pecunia, vel alia conventione contra canones, det vel accipiat beneficium.*

II. *Vt episcopo beneficium contra prædictam regulam conferenti contradicant clerici.*

III. *Vt nullus episcopus beneficium vendat, aut det: nec alienet quæ sunt ecclesiæ.*

IV. *Vt nullus ecclesiam a laico accipiat sine consensu episcopi: neque venalem accipiat.*

V. *Vt nemo clericale officium accipiat nisi in unius civitatis ecclesiis.*

VI. *De episc. presbyter. diac. subdiac. qui mulieris carnali copula detenti, ab officio non cessaverint.*

VII. *Vt clericus militans beneficium amittat.*

VIII. *De laicis qui oblationes ecclesiæ, sepulturam, tertiam decimarum partem, possident, aut vendunt, aut dant.*

IX. *Vt excommunicati sint incesti, & adulteri, & qui sua uxore dimissa, aliam ducunt.*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1060.

X. *Vt desertor monasticæ religionis, sit excommunicatus: similiter & abbas qui eum pœnitentem non receperit.*

ANNO CHRISTI 1060.

PRÆFATIO.

AB incarnatione Domini nostri Iesu Christi anno MLX. Indictione XIII. Kalend. Martii Luna XIII. IV. feria, præsidente Stephano catholicæ urbis Romæ cardinali presbytero, & apostolicæ sedis vicario, in basilica sancti Mauritii, sociorumque ejus, sancta synodus, quæ ex præcepto domini nostri beatissimi summi pontificis, & universalis papæ Nicolai, Turonis, quæ est metropolis Galliæ, convenit, propositis sacrosanctis euangeliis, & præmissis ad Deum intentissime precibus, diligenti consideratione retractatis iis, in quibus ecclesiarum status in toto pene orbe, & maxime in Galliis, vacillare & pessundari videbatur: quæ breviter infra placuit annecti, condigna solicitudine definivit.

CAPITVLA.

I.

Sancti Spiritus autoritate, ut credimus, in Calchedonensi synodo sententia de simoniacis prolata, sic ab omnibus observetur: quatinus quicumque deinceps pecunia, aut aliqua inconveniente conventione sæculari, aut quolibet modo contra canonicam censuram, episcopatum aut abbatiam, aut archidiaconatum, seu archipresbyteratum, aut aliquam dignitatem ecclesiasticam, sive aliquem gradum, aut ministerium, vel beneficium, quod non nisi clericis habere sanctorum patrum sancivit autoritas, dare, vel accipere, quolibet modo canonibus contrario, tentaverit: & dans, a proprio decidat gradu & dignitate; & accipiens, ministerium seu beneficium male usurpatum, numquam recuperaturus, amittat.

II.

Si quis aut episcopus, aut prælatus quislibet, contra præfixam regulam aliquod ecclesiasticum ministerium, vel etiam ipsam præbendam, quæ canonica dicitur, ordinare, aut dare voluerit: libere liceat clericis contradicere, & vicinorum episcoporum iudicium, vel, si necesse fuerit, ipsam quoque sedem apostolicam appellare.

III.

Item ut nullus episcoporum, vel prælatorum, aliquod novum beneficium de rebus ad ius ecclesiæ pertinentibus ulterius præsumat contra canones alicui vendere aut dare. Quicumque vero aliquid ad ius ecclesiæ pertinens, sub nomine beneficii, sive quolibet medo, ab ecclesia alienare hactenus præsumpsit: si adhuc supereſt, aut restituat ecclesiæ quod male subtraxit, aut canonica multetur sententia.

IV.

Nullus ecclesiam magnam, vel parvam, deinceps sine consensu episcopi, in cuius parochia est, a laicis præsumat accipere quolibet modo: sed neque a clerico, vel monacho, seu laico, sub precii alicuius venalitate. Quod si fecerit: & vendens, & emens, ea careat.

V.

Confirmamus etiam ut non nisi in unius civitatis ecclesiis, quisquam amodo aliquod clericale officium accipiat. Quod qui prævaricatus fuerit, canonica ultione feriatur.

VI.

Præterea si quis episcoporum, presbyterorum, diaconorum, aut subdiaconorum, post cognitum interdictum domini nostri papæ Nicolai, mulieris cuiuslibet carnali detentus copula, a ministerio & beneficio altaris non cessavit; sive deinceps cognoscens prælibatum apostolicæ sedis interdictum, aut mulierem, aut ministerium ecclesiæ cum beneficio non statim deseruerit: nullam restitutionis in pristino gradu veniam sibi reservasse cognoscat.

VII.

Quicumque autem clericorum deinceps in armis militaverint: & beneficium, & consortium clericorum amittant.

VIII.

Quicumque laicorum aliquid de iis quæ ad oblationem, vel eleemosynam ecclesiæ pertinent, sive sepulturam, sive saltem tertiam decimarum partem possidere, vendere, aut sub nomine beneficii, alicui dare ulterius præsumpserit: anathematis gladio feriatur.

IX.

Quicumque consanguineam suam, aut quam consanguineus suus prius cognoverat, aut cuius consanguineam carnaliter in coniugium accepit, vel deinceps acceperit; vel postquam cognovit, non statim dimisit, aut cognoscens non dimiserit; aut qui uxorem alterius rapuit, seu rapuerit; vel qui suam uxorem sine iudicio episcopali dimittens, aliam duxit, vel duxerit: donec se fructuosæ tradat pœnitentiæ, a corpore & sanguine domini nostri Iesu, & a liminibus ecclesiæ se excluſum, & alienatum, & omnimodis sicut putridum membrum a sano corpore præcisum gladio spiritus, quod est verbum Dei, agnoscat.

X.

Quicumque monasticæ religionis desertor inventus fuerit: a regno Dei, & a consortio Christianorum, sicut apostata, excludatur, & alienus existat, donec resipiscens digne præniteat. Similiter qui eiusmodi digne pœnitentes recipere noluerit, tertio admonitus, si non adquieverit: a communione fratrum suspendatur, sive sit abbas, sive abbatissa, donec acquiescat.

Ego

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1059.

Ego Stephanus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis ſacerdos vocatus, vice domini mei papæ Nicolai præſidens ſynodo, his conſtitutionibus a nobis canonice promulgatis, parvitatis meæ aſſenſum præbens ſubſcripſi. Deinde ſubſcripſerunt decem tam archiepiſcopi, quam epiſcopi.

STEPHANI CARDINALIS LEGATI APOSTOLICI EPISTOLA* AD I..... DICTVM archiepiſcopum Dolenſem.

* Miſſa ante ſynodū ſupra deſcriptam.

Vt adſit ſynodo Romanæ Nicolaï II. poſt paſcha; vel Turonenſi a ſe habendæ ante mediam quadrageſimam.

Stephanus Petri apoſtolorum principis, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis I.....Dolenſis eccleſiæ dicto archiepiſcopo, reſipiſcere, & ad viam ſalutis & emendationis redire.

DOMINVS meus pontifex ſummus & univerſalis papa Nicolaus, te quamvis rebellem, & monitis ſalutaribus averſum, nequaquam tamen paterna & conſueta Romanæ eccleſiæ miſericordia indignum judicavit: ſed miſſa, ſi tamen ad te pervenit, legatione, ad ſynodum, quæ antiquo more Romæ poſt paſcha celebrabitur, adhuc tibi reſipiſcendi locum donans, evocavit. Sed & poſt datas ad te litteras, ſecundum conſilii ſui providentiam, & temporum eventorumque neceſſitatem, me ad has partes deſtinavit, & ut quæ poſſem in eccleſia Gallicana, Deo juvante, conciliis, cæteriſque laboribus emendarem, vices ſuas mihi tradens, injunxit. Vnde apud Turonum dominica ante mediam quadrageſimam ſynodum indixi, ad quam dominum meum ſolicitudine, & mediocritatem tuam ſumptibus & labore levans, ſancti Petri ejuſque vicarii mihique tradita autoritate te convoco, & ab omni periculo, quod tibi ex parte principis civitatis ejuſdem evenire poſſit, ſecurum facio. Quod ſi nec ad nos, nec ad dominum meum in dictis terminis venire volueris: vindictam abſque miſericordia ſenties eccleſiaſticę diſtrictionis. Exemplar etiam mitto epiſtolæ hujus poteſtatis a domino meo mihi traditæ.

ANNO CHRISTI 1060.

***CONCILIVM IACCETANVM in Hiſpania.

In quo abrogatus ritus precandi Gothicus, Romanus introductus: & tranſlata Iaccam epiſcopalis ſedes quæ Oſcæ prius fuerat, anno MLX.

Ex Hieronymi Suritæ Indicibus Rerum Aragon.

ÆRA MXCVIII. hoc eſt, anno Chriſti MLX. Sanctius epiſcopus Aragonenſis, *inquit Surita*, Paternus epiſcopus Cæſarauguſtanus, Arnulphus epiſcopus Rotenſis: & Guillelmus Vrgellitanus VVifredi Cæretaniæ comitis filius, Heraclius Bigeronenſis, Stephanus Olorenſis, Gomecius Calagurritanus, Ioannes Lectorenſis, epiſcopi, Auſtindo Auxitano epiſcopo aſſidentes, Iaccæ vetuſto Vaſconum oppido, concilium ejus provinciæ celebrant, quam & cis Pyrenæum, & ea Aquitaniæ regione, quæ Vaſconia illis temporibus dicta eſt, nunc Gaſcunia vocatur, aut regi Ramiro paruiſſe, aut fœdere fuiſſe adjunctam, non opinione ſolum, ſed etiam plane ad veritatem hoc uno monumento mihi perſuadeo. In primo concilii conſeſſu, rege una cum filiis ac regni proceribus aſſidente, maxima frequentia atque applauſu in Dei optimi maximi laudes populus erumpit: regem, benigniſſimum ac ſereniſſimum principem compellat: proſperaque acclamatione divinum implorat numen, ut hoſtium ac gentium victor exiſteret. Summa religione ac pietate, in eo concilio cæremoniarum ſacra, magna corruptela propter aſſiduos bellorum multus intermiſſa, ſanciuntur: depravati mores patrii in ordinem rediguntur, & perfecta inſtituta majorum revocantur: ne quid ex ſanctorum patrum ritu, negligentia fraudeve prætermitteretur. Sacra omnia pie riteque ex catholicis ſanctæ Romanæ eccleſiæ decretis atque ſanctionibus inſtaurantur: ne inter ipſas clades, ac feros bellorum exitus, aut continuum armorum uſum, ſacræ religionis viderentur noſtri negligentiores. Data ſacerdotibus lex, ne quo alio more quam Romano precarentur: neque Gothica, utpote peregrina, piacula exſolverentur. Eccleſiaſtica ſedes Iaccæ conſtituitur, quæ priſcis temporibus Oſcæ collocata fuerat: decernuntque, ut quandoque diœceſis caput ab impiorum dominatu eriperetur, illi Iaccetana ſedes ſubjiceretur, & tamquam filia parentem pie ſanctequę coleret. Fines diœceſis terminantur, ac circumſcribuntur. Paternus Cæſarauguſtanus epiſcopus, permiſſu ſacri concilii, eccleſiam ſanctarum Maſſarum Cæſarauguſtæ urbis, quæ innumerabilium martyrum cineribus compactę erant, ad Orbæ & Iberi confluentes ripas vetuſtis temporibus conſtructam, quę ſacris reliquiis conſecrata fuerat, & D. Encratidi dicata, regio honori tribuens atque gratificans, Iaccetanę eccleſię contribuit. Eamque rem ac terminatos fines Gregorius VII. pontifex maximus decreto ſuo poſtea confirmat. Pręter decumas, tertia tributorum portio, quę Cæſarauguſtani & Tudelani populi reges Mauri penſitant, eccleſiaſticis muneribus aſſignatur. Ex eo epiſcopi, qui ad eam diem Aragonię cognomento uſi fuerant, Iaccetani etiam appellantur.

ANNO CHRISTI 1060.

ANNO CHRISTI 1061.

VITA ET EPISTOLÆ ALEXANDRI PAPÆ II.

Alexander quando & a quibus pontifex electus?

ALEXANDER, patria Mediolanenſis, epiſcopus Lucenſis, antea Anſelmus nuncupatus, poſt tres menſes interregni, a cardinalibus ſanctę Romanę eccleſię legitimo ritu pontifex Romanus hujus nominis ſecundus electus eſt, anno Chriſti 1061. tempore regnantis Henrici IV. Cum obitus Nicolai papę innotuiſſet, comites Tuſculani, & Galeriani, aliique Romani proceres, propter fœdus cum Nortmannis initum ſanctę Romanę eccleſię cardinalibus infenſi, habita pſeudoſynodo Baſileenſi, comitem quemdam Galerię deputarunt, qui coronam auream, & inſignem patriciatus titulum, ad regem Henricum deferens, pro Romano pontifice ex Longobardia eligendo ſolicitaret. Cardinales, circumventione eorum cognita, idem pręſtiterunt: & ad eumdem regem, Stephanum cardinalem preſbyterum, quondam Cluniacenſis cœnobii monachum, ablegarunt. Qui cum, regiis miniſtris obſtantibus, contra jus gentium ad colloquium regis non admitteretur: rediit ad ſuos, quidque ſibi eveniſſet coram omnibus expoſuit. Facta relatione, circa Kalendas Octobris cardinales pontificem elegerunt, non quem vellent, ſed quem regi gratum fore putabant: nimirum Anſelmum patria Mediolanenſem, epiſcopum Lucenſem, regis familiarem, aulęque regię quaſi alumnum & domeſticum. Sed quid accidit?

ANNO CHRISTI 1061.

Audita electione Anſelmi, quæ inſcio & incon- A ſulto rege contigiſſet, conclamata eſt ab omnibus in aula regis injuria regi illata. Hortatu ergo Guiberti Parmenſis cancellarii, duo epiſcopi publico concubinatu infamati, cum Gerardo illo Galeriæ comite & ſacrilego prædone, quem Nicolaus in Romano concilio excommunicaverat, ipſo feſto Simonis & Iudæ convenientes, Cadaloum Parmenſem epiſcopum jam antea excommunicatū elegerunt, novumque ſchiſma concitarunt. Petrus Damiani ſchiſmaticum per litteras increpavit: ſed tantum abeſt ut homo peſtilens litteris Petri exterritus ceſſaret, ut etiam ipſe turpiſſimus turpiſſime viveret, aliiſque turpiter viventibus conniveret. Cumque ea re incontinentium clericorum B omnium animos ſibi conciliaret, libidinique frena laxaret, dicti ſunt Cadaloitæ, qui antea Nicolaitæ dicebantur.

Per Cadaloum Parmenſem epiſcopū, & pſeudopapam novum ſchiſma exortum.

Alexander Hildebrandum, ſtatura quidem parvum, ſed viribus ingenii & gratia Spiritus ſancti admirabilem, ex archidiano creavit cancellarium, cui univerſæ Romanæ eccleſiæ adminiſtratio ex officio committeretur. Cadalous corruptis auro proceribus Vrbis, Romam armata manu ingredi tentavit: ſed repulſus, magna ſui confuſione ad propria revertit. Cumque hæc omnia fierent ſtudio, inſtinctu, & opera iſtius Guiberti principis, quem imperatrix cancellarium fecerat: ſingulari Dei concilio accidit, ut ſancto Annoni Colonienſi C archiepiſcopo (qui Henricum regem puerum jam annorum decem a matre Agnete imperatrice ſubduxerat, blanditiiſque delinitum, cæterorumque Germaniæ principum obſequio frequentatum & cultum, educandum retinuerat) regis cuſtodia & regni adminiſtratio, habitis deſuper comitiis, demandaretur. Hanc poteſtatem conſecutus, ad res eccleſiæ componendas, atque ſchiſma novum plane extirpandum, contulit ſe in Italiam, & Romam uſque pervenit. Inde in Germaniam reverſus, hortatu Petri Damiani, in præſentia regis, epiſcoporum Germaniæ & Italiæ ſynodum convocavit: qua, poſt diſputationem inter Romanæ eccleſiæ defenſorem & advocatum regium habitam, omnium acclamatione Cadalous pſeudopontifex eſt damnatus, Alexandri autem electio comprobata. Quod cum patres Mantuani concilii, cui Anno Colonienſis legatione regis nomine functus interfuerat, ſua ſententia confirmaſſent, & ſchiſmaticus ſecundo Vrbem infeliciter expugnare tentaſſet: tandem pſeudopontifex a ſchiſmate recedens, petita & obtenta venia ab Alexandro, paucis poſt diebus malam mortem incurrit. Auguſta, quæ nefariæ Cadaloi promotioni faverat, pœnitentiam actura Romam venit ad limina apoſtolorum: ſeque non tantum imperio, verum etiam ſæculari cura & honore totam abdicavit. Alexander pontifex ſedem apoſtolicam quiete adeptus, legationem miſit ad Eduardum regem Angliæ pro VVulſtano VVigornienſis eccleſiæ epiſcopo eligendo. Petrum Damiani ablegavit in Gallias propter anguſtias, quibus Cluniacenſes monachi affligebantur: eumdem miſit Florentiam ad ſchiſma ibidem conflatum denuo componendum.

Cadalous ſchiſmaticus inſidiatur Romæ.

S. Annoni adminiſtratio regni committitur.

Alexandri electio confirmatur, Cadaloi reprobatur.

Obitus Cadaloi ſchiſmatici.

Res ſub Alexandro geſtæ.

Hæreſim Nicolaitarum, qui clericorum incontinentium conjugia pertinaciter defendebant, per Damianum confutavit & eradicavit. Inceſtuoſorum vero hæreſim, quæ autoritate Iuſtiniani imperatoris aſſerebat, eadem ratione qua in ſucceſſionibus numerandos eſſe gradus conſanguinitatis, non tantum per epiſtolam Petri Damiani, verum etiam duobus pluribuſque Romæ habitis conciliis impugnauit. Contra novos hæreticos hoc tempore emergentes, qui docebant epiſcopatus a principibus laicis abſque crimine ſimoniæ licite emi poſſe, quoſque Petrus Damiani ſcriptis ſuis graviter inſectatus eſt, decretum edidit, quo omnis beneficii eccleſtaſtici venditionem & emptionem interdixit.

Hæreſes ſub Alexãdro quæ?

Per Godefridum Tuſciæ marchionem, Romanam eccleſiam liberavit a Nortmannis: cum jam Richardus Nortmannorum princeps Aquinum uſque victor perveniſſet, Vrbem proxime invaſurus, ut a pontifice imperatoris inſignia conſequi poſſet. Ad Guilielmum comitem Nortmanniæ, quem Edvvardus, virgo virginem habens uxorem Editham, nulla prole relicta, ſucceſſorem regni conſtituerat, miſit vexillum, ut Haroldum tyrannum, Angliæ regnum occupantem, poſt obitum ſancti Edvvardi regis expelleret, atque ut legitimus ſucceſſor eodem regno potiretur. Pro componendis ſeditionibus per ſimoniacos & fornicarios clericos exortis, legationem miſit ad Mediolanenſes. Decreta autoritate apoſtolica ipſis præſcripta infra ſubjunguntur. A Guilielmo comite Burgundiæ, & compluribus Francorum nobilibus, pro defendenda Romana eccleſia, quoties opus erat, juratam promiſſionem accepit. Vſum mitræ, laicis hactenus inconceſſum, Vratiſlao duci Bohemorum conceſſit. Henricum regem, qui juvenili furore Bertam conjugem repudiare parabat, per Petrum Damiani apoſtolica legatione a propoſito revocavit. Argentinenſem epiſcopum, Guarnerum nomine, ob crimen ſimoniæ epiſcopatu privavit. Cum Moguntino & Bambergenſi de ſimoniæ crimine accuſatis ſanctum Annonem ad ſe venientem, & pro reis epiſcopis intercedentem, honorifice excepit, brachio ſancti Cæſarii donavit; ejuſque favore, citra munerum acceptionem, ut cum injuria pontificis ſuſpicatur Lambertus, prædictos abſolvit. Per legatos a latere ſuo in Angliam miſſos in concilio VVintonienſi Stigandum Cantuarienſis eccleſię invaſorem depoſuit: Lanfranco eidem ſubrogato duplex pallium conceſſit. Petrum Anagninæ civitatis epiſcopum, ad Michaelem VII. Orientis imperatorem, apocriſiarium miſit: unde eumdem imperatorem cum Romana eccleſia communione conjunctum fuiſſe aperte colligitur. Baſilicam ſancti Benedicti in monaſterio Caſſinenſi ipſe in præſentia omnium cardinalium dedicavit. Henricum regem, quem propter ſimoniacas abbatiarum & epiſcopatuum nundinationes, aliaque plura delicta, Saxones & principes imperii apud pontificem accuſaverant, quemque ſanctus Anno, abdicata hanc ob cauſam regni cura & adminiſtratione, ab impietate & ſacrilegiis apud eumdem pontificem graphice deſcripſerat, per litteras Romam citavit: verum morte præventus, cauſam regis, ſucceſſori dijudicandam reliquit. Mortuus eſt pontifex miraculoſa dæmonis expulſione, & claudi hominis cura celeberrimus, Romæ, decimo Kalendas Maii, anno 1072. cum ſediſſet annos vndecim, menſes ſex, & dies viginti duos.

Romanam eccleſiam a Nortmannis liberavit.

Edvvardus rex virgo virginem uxorem reliquit.

Alexander miraculis clarus quãdo obierit.

Digitized by Google

EPISTOLA I. ALEXANDRI PAPÆ II.

AD MEDIOLANENSES CONTERRANEOS SVOS.

Excitat eos ad virtutum exercitia.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei, omnibus Mediolanensibus clero, & populo, salutem & apostolicam benedictionem.

DIVINI judicii dispositione provisum est, ut Mediolanensis ecclesiæ filius, & Ambrosianis uberibus sublactatus, ad famulatum apostolicæ sedis indignus ascenderem, ac matri omnium ecclesiarum pastoralis curæ solicitudine deservirem. Vnde cum totius universalis ecclesiæ cura nobis non levis incumbat, propensius circa vos ipsa natura nos provocat esse pervigiles: ut unde nos constat originis duxisse primordium, ibi etiam majoris ad æternam salutem habeamus solicitudinis incrementum. Nam & ignis ea primum ligna conflagrat, ex quibus oritur: & fons ante omnia illas terræ venas infundit, ex quibus profluens derivatur. Vnde vos, dilectissimi, internæ dilectionis studio cohortans, rogo, ut ad cælum se vester spiritus erigat, deceptoria terrenarum rerum & caduca lucra contemnat, ab amore cœnosi hujus mundi se prudenter expediat, ad creatoris sui desiderium medullitus inardescat. Estis enim, sicut beatus dicit apostolus, gens sancta, populus acquisitionis: vt virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit ad admirabile lumen suum. Quibus ergo hereditas incontaminata, immarcescibilis, conservatur in cælis: absit ut eorum mens per amorem rebus sit involuta terrenis.

1. Pet. 2.

Plane, quia etiam vulgaribus loquimur, vulgatum scripturæ testimonium libentius exhibemus. Mementote itaque, fratres mei, quod in oratione dominica dicitis: *Pater noster, qui es in cælis.* Quem itaque patrem vocamus, ad ejus hereditatem tota mentis concupiscentia festinare debemus. De terrena porro hereditate scriptum est: *Hereditas, ad quam in principio festinatur, in novissimo benedictione carebit.* Cur ergo, cum dicimus, *Pater noster*, præsto subjungimus, *Qui es in cælis*, & non potius, qui es in terris, videlicet quæ nobis notiores sunt: sive, qui es in aquis, aut in abyssis, cum ubique Deus sit, nihilque ab ejus præsentia vacuum sit? sed cum dicimus, *Pater noster*, idcirco addimus, *Qui es in cælis*, ut ad illam cælestem hereditatem sese noster animus erigat, atque in tam sublime germen adscitus, ut sit heres Dei, terrena quælibet ignobiliter non requirat. Enimvero pater fidei Abraham plures habuit filios: sed solus ille nobilis, qui fuit uxoris; qui vero ex concubinarum sunt ignobilitate susceptí, paternæ hereditatis successione leguntur excluſi. Porro autem, dum eos aluit Abraham, omnes dicebantur filii Abraham: at vero cum testamentum venit, qui esset legitimus heres, qui fieri deberet exheres, patenter ostendit. Nam scriptura testante, dedit Abraham omnem hereditatem filio suo Isaac: filiis autem concubinarum dedit munera, & segregavit eos a filio suo Isaac.

Matth. 6.

Prov. 20.

Genes. 25.

Ecce itaque omnes dicebantur filii, sed non omnes hereditatis paternæ sunt jura sortiti. Sic profecto fratres quamplures sunt hodie Christianæ A professionis titulo decorati, qui videlicet in Christi hereditate nequaquam merentur adscribi: & nunc quidem paterno vocabulo gloriantur, sed nequaquam ad hereditanda paterna bona perveniunt, quia velut spurii, non cælestia, sed terrena ignobiliter concupiscunt. Vos autem, dilectissimi, membra mea, viscera animæ meæ, sic satagite per viam mandati cælestis incedere, ut mens nostra merito semper debeat de sancta consanguineorum suorum conversione gaudere. Speramus autem in eo, qui de Virgine dignatus est nasci, quia nostri ministerii tempore sancta clericorum castitas exaltabitur, & incontinentium luxuria cum cæteris hæresibus confundetur. Omnipotens Deus, dilectissimi fratres mei, ab omni vos pravitate custodiat, & per justitiæ semitam ad cælestia vos regna perducat.

Castitatem clericorum insinuat.

II. AD HARALDVM NORVEGIÆ REGEM.

Hortatur eum ad obediendum Adalberto Hamburgensi archiepiscopo.

Alexander episcopus servus servorum Dei Haraldo Nortmannorum regi salutem & apostolicam benedictionem.

QVIA adhuc rudes in fide existitis, & in ecclesiastica disciplina quodammodo claudicatis: oportet nos, quibus totius ecclesiæ est commissum regimen, divinis admonitionibus vos frequentius visitare. Sed quia ob longarum difficultatem viarum per nos hoc agere minime valemus: sciatis nos * Alberto Bremensi archiepiscopo vicario nostro hæc firmiter commisisse. Prædictus itaque archiepiscopus legatus noster suis nobis est conquestus epistolis, quod episcopi vestræ provinciæ, aut non sunt consecrati, aut data pecunia contra Romana privilegia quæ suæ ecclesiæ sibique data sunt, in Anglia, vel in Gallia, pessime sunt ordinati. Vnde ex autoritate apostolorum Petri & Pauli vos admonemus, ut sicuti apostolicæ sedi reverentiam subjectionis debetis exhibere, ita præfatam venerabili archiepiscopo vicario nostro, & vice nostra fungenti, vos vestrique episcopi impendatis, *&c.*

*Adalberto.

III. EPISTOLÆ AD SVENONEM REGEM DANORVM FRAGMENTVM.

Exigit censum a Suenone Danorum rege, quem majores ejus persolvere consueverunt.

Alexander episcopus servus servorum Dei Suenoni regi Danorum.

QVapropter prudentiam tuam admonemus, ut censum regni tui, quem prædecessores tui sanctæ apostolicæ ecclesiæ persolvere soliti sunt, nobis & successoribus nostris transmittere studeat: ita tamen, ut non sicut oblatio in altari ponatur, sed, ut supra diximus, tam nobis, quam successoribus nostris, ut certius approbetur, præsentialiter offeratur.

IV. AD PETRVM DALMATIÆ ET SCLAVONIÆ ARCHIEPISCOPVM.

Missō illi pallio, ejusdem officio graviter incumbere hortatur.

Alexander servus servorum Dei Petro venerabili archiepiscopo Dioclienſis atque Antibarenſis eccleſiæ ſalutem perpetuam in Chriſto.

G. C. *Nonnulla emendavimus ex epiſtola II. Leonis VII. ex qua, multa in hanc tranſcripta ſunt*

SI paſtores ovium ſole geluque pro gregis ſui cuſtodia die ac nocte intenti ſunt, & ut ne qua ex eis aut errando pereat, aut ferinis laniata morſibus deficiat, oculis ſemper vigilantibus circumſpectant: quanto ſudore, quantaque cura debemus eſſe pervigiles nos, qui paſtores animarum eſſe dicimur? Attendamus igitur ut ſuſceptum officium exhibere erga cuſtodiam dominicarum ovium non ceſſemus: ne in die divini examinis pro deſidia noſtra ante ſummum paſtorem negligentiæ nos reatus excruciet, unde modo honoris reverentia inter cæteros ſublimiores judicamur. Igitur, dilectiſſime frater, petitionibus tuis juſtis annuentes, apoſtolica autoritate decernimus, ut per hujus privilegii noſtri paginam ſic ſanctiſſimam Dioclienſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Antibarenſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Eiaterenſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Palechienſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Suatinenſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Scodrienſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Dinnaſtinenſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Polatinenſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Serbienſem eccleſiam cum ſuis pertinentiis, Bolonienſem eccleſiam cum ſuis pertinentiis, Tibunienſem eccleſiam cum ſuis pertinentiis, monaſteria quoque tam Latinorum, quam Græcorum, ſive Slavorum cures: ut ſcias & hæc omnia unam eccleſiam eſſe, teque omnibus prædictis locis epiſcopali regimine præeſſe.

Pallium autem fraternitati tuæ ex more ad Miſſarum ſolemnia celebranda, ſicut anteceſſoribus tuis conceſſum eſt, concedimus: videlicet in natali domini, epiphania, cœna domini, paſcha, aſcenſione, pentecoſte, in natali ſancti Ioannis Baptiſtæ, natali apoſtolorum Petri & Pauli, & quatuor feſtivitatibus ſanctæ Mariæ, ſcilicet nativitate, annuntiatione, purificatione, aſſumptione, & duobus feſtis ſancti Angeli, ſic pto natalitiis quoque duodecim apoſtolorum, natali ſancti Gregorii, & ſanctorum Sergii & Bacchi, & feſtivitate omnium ſanctorum, atque natali tuo, & quoties ordinationem vel conſecrationem eccleſiarum celebramus. Hortamur itaque caritatem tuam, ut mores vitæ tuæ tanto honori conveniant: quatenus, autore Deo, exemplis verbiſque poſſis eſſe conſpicuus. Vita igitur tua filiis tuis ſit regula, ut ſi quæ tortitudo in illis deprehenditur, in ea dirigatur. Cor ergo tuum neque proſpera, quæ corporaliter hic blandiuntur, extollant, neque adverſa dejiciant: ſed quidquid illud fuerit, virtutis puritate devincat.

Nullum apud te locum ira, odium, nullum furor indiſcretus inveniat. Sacræ benedictionis tuæ, juſtique judicii opus, nulla venalitatis interventio commaculet. Sit in te & boni paſtoris dulcedo, ſit & judicis ſevera diſtrictio: unum ſcilicet, quod innocenter viventes foveat; aliud quod inquietos a pravitate compeſcat. Miſericordem te, prout virtus patiatur, pauperibus exhibe. Oppreſſis defenſio tua ſubveniat, opprimentibus modeſta ratio contradicat. Nullius faciem contra juſtitiam accipias: nullum quærentem juſta deſpicias. Cuſtodia in te æquitatis excellat: ut nec dives potentia ſua aliquid apud vos extra viam ſuadeat rationis audere; nec pauperem de ſe ſua faciat humilitas deſperare: quatenus, Deo miſerante, talis poſſis exiſtere, qualem ſacra lectio præcipit, dicens: *Oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe.* 1 Tim. 3. Sed his omnibus uti ſalubriter poteris, ſi caritatem magiſtram habueris: quam qui ſecutus fuerit, a recto aliquando tramite non recedit. Ecce, frater cariſſime, inter multa alia, iſta ſunt ſacerdotii, iſta ſunt pallii ornamenta: quæ ſi ſtudioſe obſervaveris, quod foris accepiſſe oſtenderis, intus habebis. Crux etiam ante te, ſicut ante prædeceſſores tuos per Dalmatiam & Slavoniam ubique geratur. Archiepiſcopatum quoque eccleſiæ tuæ, juxta formam ſanctorum prædeceſſorum noſtrorum, a quorum autoritate non debes aberrare, concedimus & confirmamus. Sancta Trinitas gratia ſuæ protectionis fraternitatem tuam circumdet, atque in timoris ſui vos viam dirigat: ut poſt hujus vitæ amaritudinem, ad æternam poſſis ſimul dulcedinem pervenire. Bene valete.

Subjacet his ſigillum, nempe circulus quadrificus, in formam crucis, cum nomine ejuſdem pontificis Alexandri papæ II. circumcirca ejuſmodi habens inſcriptionem:

† *Exaltavit me Deus in virtute brachii ſui.*

Poſt ſigillum iſta ſubjicitur ſubſcriptio poſt notam temporis:

Pontificatus domini Alexandri II. papæ II. indictione duodecima. Datum Romæ decimo quinto Kalendas Aprilis.

V. SYNODICA AD OMNES EPISCOPOS.

De rebus in concilio Romano geſtis.

Alexander ſervus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis catholicis, cunctoque clero & populo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VIGILANTIA univerſalis, *&c. Extat infra in concilio Romano primo.*

VI. AD GERVASIVM ARCHIEPISCOPVM REMENSEM.

De Cadaloi pſeudopontificis vinculis: & de ſimoniacis extirpandis.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo confratri Gervaſio Remenſi archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VISIS fraternitatis tuæ litteris, evidenter intelleximus, eam matri ſuæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſinceram compaſſionem exhibere; ipſamque, ſi facultas daretur, præſentia corporis velle viſitare. Et quia ſolicitudinem tuam ejuſdem proſperitate lætari, quemadmodum de infortunio contriſtari, non dubitamus: annuntiamus tibi, divina ſuffragante clementia, Cadaloi præſumptionem extollentem ſe adverſus apoſtolicam ſedem, tanto amplius ad majorem ſui ignominiam deveniſſe,

Digitized by Google

nisse, quanto ipse speraverat altioris superbiæ culmen ascendisse. Siquidem proprii nominis etymologiam evidenter intelligens, ad reparandam pecuniam in periculum capitis sui a fautoribus suis distributam, cujusdam turris præsidio gemebundus servatur.

Vnde per misericordiam Dei speramus nullo modo posse evadere, donec quidquid contra sanctum Petrum nequitia sua præsumpsit, satisfecerit digna emendatione. Quod igitur simoniacæ hæreseos pestem, quæ in partibus illis vires adhuc obtinet ejus dolo, velle insequi significasti: non parum devotionis tuæ studio congaudemus. In quo nimirum adeo specialem dilectionem a nobis & filiis sanctæ Romanæ ecclesiæ promeruisti, ut a nonnullis te odio habentibus, odium nobis evidentibus indiciis exhiberi declatetur. Super Aurelianensem denique, qui simoniace episcopatum obtinuisse, & inde perjurium tribus aliis sibi adhibitis incurrisse probatur, sententiam dare archiepiscopum Senonensem litteris nostris admonuimus: quem nimirum, ut cum ipso convenias, & negotium illud pariter agas, apostolica autoritate hortamur. Abbatem quoque sancti Medardi jam pridem excommunicationis vinculo innodatum, omnibus modis operam dare studeas, ut de abbatia, quam injuste retinet, ejiciatur, & alter digne & canonice substituatur.

Cætera vero quæ in litteris tuis continentur, ad præsens distulimus: præsertim cum in præsentia tui, quam desideramus videre, id melius fieri existimamus: non enim panis securi, neque arbor cultro succidi solet. De causa autem Amelrici iterum & iterum te admonemus, ut quod in apertis litteris nostris continetur, omni studio omnique solicitudine peragas.

CONSTITVTIONES QVAS LEGATI sedis apostolicæ Mediolanensibus observandas præscripserunt.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Anno ab incarnatione domini nostri Iesu Christi MLXVII. *pontificatus vero domini Alexandri II. papæ sexto, indictione quinta, die primo mensis Augusti, actum feliciter Mediolani.*

Præscriptæ leges servandæ Mediolanensi ecclesiæ.

CVM constet, fratres carissimi, omne genus hominum sub primi parentis prævaricatione ortum, ex radice carnis peccati trahere contagia culpæ, eamque propter hoc pœnam sustinere vindictæ, ut miseriis multis repletum, sibique ipsi grave & ingratum, nunquam in eodem valeat permanere statu: ut quia factori suo noluit obedire, ex pœna peccati cogatur mutabilitatis suæ miserias tolerare; ita ut nec animo virtutis stabilitatem, nec corpore status tenens qualitatem, in diversa vitiorum monstra erumpat, & præceps ad æternæ mortis interitum currat: immensa Dei bonitas humanam naturam sic vitiatam, & a se per mandatorum ejus transgressionem multifariam elongatam non deservit; sed labentem quotidie erigit, fugientem revocat, nexibus amoris multiplicium beneficiorum sibi ligat. Sed nec sic in voluntate ipsius permanenti, vel mandatis ejus adhærenti leges edixit, canonesque Spiritu sancto dictavit, modos constituit quibus debeat anima compesci, & in bonis enutriri. Quorum omnium caput, summumque apicem, Romanam, cui per beatum Petrum non solum terram, sed ipsos cælos ligandos ac solvendos dedit, constituit ecclesiam: ut quidquid ubique ecclesiarum pravitatis reperitur, dum ibi non poterit, ab ea quasi ab origine & magistra omnium corrigatur.

Quapropter dilectionem vestram hortor, & per Christum rogans obtestor, ne erubescat quisquam malum emendare, quod non erubuit ante Dei oculos perpetrare. Quia igitur in hac sancta Mediolanensi ecclesia, quorumdam pravorum clericorum ac laicorum statu, vel neglectu, in multis divinæ legis desuevit regula, unde in hac præclara urbe pernicioſa inter justitiæ, ut videbatur, fautores, & malitiæ defensores orta seditio, ac mortifera in omnem intus & extra populum disseminata discordia, ad animarum interitum: qualiter per boni Iesu amatoris hominum misericordiam, & per nos qualescumque apostolicæ sedis legatos, nostramque pervigilem operam, seditio in quietem, discordia in pacem, perversitas reducta sit in rectitudinem, scripturæ titulis annotamus: ut, juvante domino, pacem firmam, & canonicæ rectitudinis normam, in hac sancta ecclesia in perpetuum stabiliamus. Quia itaque per confratrem nostrum dominum Petrum Ostiensem episcopum, reverendæ sanctitatis virum, quædam sunt olim in hac urbe correcta: non opus est ea, vel præteritas lites omnibus notas, replicare; sed quæ nunc sunt canonica disciplina a nobis statuta, ad futurorum memoriam litteris exarare.

Contra simoniacos.

Apostolica igitur autoritate fulti, ex parte omnipotentis Dei, & apostolorum principis Petri, glorioſique confessoris Christi Ambrosii, statuentes præcipimus, ac per virtutem Spiritus sancti, qui est peccatorum remissio, interdicimus, non nova præcipientes, sed antiqua reformantes, ut nullus in universa hujus ecclesiæ parochia monachus abbas * per precium quocumque modo conventum accipiat; canonicus etiam, nec nisi gratis, nec ullo alio modo ordinetur. Ex nulla quoque ecclesiastici ordinis benedictione, vel ex ecclesiarum consecrationibus, vel chrismatis datione, quidquam muneris a quoquam per aliquam conventionem detur aut accipiatur.

Contra clericos fornicarios.

Presbyter etiam, diaconus, ac subdiaconus, feminam ad fornicandum palam retinens, donec in culpa manserit, nec officium faciat, nec ecclesiæ beneficium habeat. Qui vero non retinet, & eventu ex humana conditione ceciderit: postquam manifestum veraciter fuerit, suspendatur ab officio tantum, donec per pœnitentiam satisfecerit.

Statuimus insuper neminem prædictorum graduum clericum ex suspicione damnari: ita ut nec officio careat, nec beneficio, nisi ipse forte confessus, vel per idoneos testes veraciter sit convictus. Ne autem lædendi eos aliqua occasio pro relictis feminis eorum fiat.

Statuimus ut cum illis in una domo non maneant, nec manducent, nec bibant, nec sine tribus vel duobus idoneis testibus simul loquantur: & hæc servantes, nullam pro eis calumniam patiantur: ipsi vero juxta ecclesias, si fieri potest, habitare cogantur. Qualiter vero quisque eorum pro ordinum inæqualitate, vel culpæ varietate, officium ac beneficium perdat; ideo scribimus, quia cuncta ecclesiastica officia in status sui dignitate consistere volumus, & nullum clericorum pro cujusquam peccati culpa, vel officii sui aliqua in Deum offensa, in judicio laicorum amodo esse permittimus, sed modis omnibus in perpetuum prohibemus.

Si

Si quis autem laicus cujuſque ordinis, præſcriptorum graduum clericos in poteſtate ſua habet, cum primum ſciverit in veritate, aliquem ex eis vel feminam, ſicut dictum eſt, retinere; vel in fornicationis crimen caſu cecidiſſe: ſtatim per ſe vel per ſuum nuntium hoc ſtudeat indicare archiepiſcopo, & hujus eccleſiæ ordinariis, quibus cura iſta commiſſa fuerit. Si ipſe, aut ipſi, illi admodum ſcilicet in culpa obdurato vel accidentaliter lapſo interdixerint, ut dignum eſt, officium: ipſe laicus poſtmodum interdicat obdurato tantum officium. Si vero archiepiſcopus, vel ſui ordinarii, poſtquam audierint, hoc neglexerint: ipſe laicus, quicumque ſit, ex tunc in ſua poteſtate, nec officium facere, nec beneficium alicui ex illis permittat tenere, donec culpam deſerat, & digne domino per pœnitentiam ſatisfaciat. Præcipimus ut illud beneficium, quod cuiquam clericorum auferetur, nullus laicus in ſuum uſum vel lucrum accipiat, nec alicui ſuorum tribuat: ſed ad ipſius eccleſiæ, vel miniſtrantium illi opus & utilitatem ſervetur, aut expendatur, donec vel ipſe, ſi dignus fuerit, reconcilietur, vel alter loco ejus conſtituatur.

Suppleat laicus neglectum quod eſt ab archiepiſcopo.

Hoc etiam conſtituimus, & firmiter contradicimus, ut nullus laicus alicui ex illis qui forte lapſi fuerint, ullam in prædiolis, ſi habet, aut in aliquibus bonis ſuis, vel ſæculari, ſi forſan fuerit, beneficio, violentiam inferat, nihilque de ſuis niſi eccleſiaſticum beneficium prædicto modo tollat.

Similiter quoque, ut nullus laicus a cujuſquam ordinis clerico in gradu aliquo eccleſiaſtico benedicendo quidquam muneris exigat vel accipiat, ne cum Simone mago particeps fiat.

Illud autem quod ſpeciali devotione eſt dignum, inviolabili conſtitutione judicamus fore in perpetuum firmum: ut hujus glorioſæ ſedis antiſtes, qui nunc eſt, vel quicumque deinceps fuerit, ſemel aut bis, ſi poſſe fuerit ſibi, per omnes plebes, quicumque eas teneat, ad conſignandum, & Chriſtianitatem ſecundum Canones perquirendum vadat: nulluſque laicus aut clericus in hoc ei reſiſtat, ſed devote ei in his quæ domini ſunt obediat & miniſtret. Integram quoque habeat in omnem ſuum clerum canonice judicandi ac diſtringendi poteſtatem, tam in civitate, quam extra, per omnes plebes & capellas: ut dum clerici fuerint a ſæcularis judicii infeſtatione ſecuri, in divina ſervitute, & canonum autoritate conſiſtant quieti, & archiepiſcopo ſuo obediant devoti.

Illos autem omnes clericos & laicos, qui contra ſimoniacos & incontinentes clericos, ut per rectam fidem, ne hæc mala fierent, operam darent, juraverunt, & per hoc incendia, deprædationes, ſanguinum effuſiones, multaſque injuſtas violentias fecerunt, omnimodo prohibemus ne hæc ulterius faciant: ſed ſemetipſos cuſtodiendo, & pro his qui ea non ſervant, archiepiſcopo ſuo & ordinariis hujus eccleſiæ, ſuffraganeiſque epiſcopis, quod canonicum eſt ſuggerendo, & cum bono animo ſupplicando, in his operam tribuant; hoc eſt, ſtudium habeant. Et nulla alicujus damni vel dedecoris, quod pro hujus placiti cauſa alicui illatum eſt, ex aliqua parte amodo repetitio fiat, aut odium maneat: ſed pax Chriſti, quæ ſuperat omnem ſenſum, corda veſtra poſſideat.

Ad hæc igitur omnia conſervanda, & perenniter ſtabilienda, quia aliquando nonnullos magis mundana quam æterna pœna a malo retrahit, & ad bonum compellit: ſi quis ex his omnibus, qui pro officio & poteſtate eccleſiaſtica vel mundana hæc agere debet, & poteſt ea ſtudioſe & fideliter perficere, ſicut præmiſſum eſt, neglexerit aut noluerit: archiepiſcopus quidem, de ſuo centum libras denariorum perſolvat, & ſi contempſerit, donec emendet, proprio officio abſtineat; clericus autem vel laicus, pro ordinis ac dignitatis ſuæ qualitate ac poteſtate tali mulctetur damno, ut ſi quidem de ordine capitaneorum fuerit, viginti denariorum libras, vaſſorum autem decem, negotiatorum quinque, reliquorum vero pro qualitate & poſſibilitate componat ad utilitatem hujus ſanctæ matris eccleſiæ: & ſicut pro treuga Dei fracta per decem tot civitates riſcattum faciat

Si quis itaque (quod non optamus, & dominus avertat) hæc non obſervaverit, & tranſgreſſor factus, ſicut ſtatutum eſt, emendare contempſerit: incurrat æternæ maledictionis & anathematis vinculum, & cum Dathan & Abiron præſens, atque cum Iuda traditore, Pilato & Caipha, æternum ſubeat interitum, niſi reſipiſcat, & digne ſatisfaciat. Omnipotens Deus, dulciſſimi fratres & filii, precibus beatiſſimi apoſtolorum principis Petri, & glorioſiſſimi conſortis ſui Ambroſii, ab his omnibus malis vos cuſtodiat: & in bonorum obſervantia corda veſtra & corpora ita dirigat, ut ad promiſſam vobis æternæ beatitudinis hereditatem pervenire concedat. Amen.

Ego Mainardus Dei gratia Silvæcandidæ dictus epiſcopus, apoſtolicæ ſedis legatus, huic conſtitutionis paginæ a me factæ ſubſcripſi.

Ego Ioannes ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis preſbyter, atque ejuſdem legatus, huic conſtitutioni ſubſcripſi.

VII. AD EPISCOPOS DANIÆ.

Pro ſynodo celebranda.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis in regno Danorum conſtitutis, apoſtolicæ ſedis & noſtro vicario obedientibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

HAmburgenſis epiſcopus, venerabilis vicarius noſter, litteris & legatis ſuis conqueſtus eſt, quod quidam Edbertus Farienſis epiſcopus, multis criminibus involutus, ad ſynodum ſuam per triennium vocatus, venire contempſit. Quod quia conſilio quorumdam veſtrorum dicitur eſſe factum: mandamus, & apoſtolica autoritate præcipimus, ut ab hujuſmodi recedatis omnino conſilio, eumque ad audientiam prædicti fratris noſtri ire admoneatis: quatenus poſt factam examinationem canonice judicetur. *Et alia, quibus ibi præcipitur ut ei obediant, & ſatisfactionem exhibeant.*

VIII. AD VVILIELMVM REGEM ANGLORVM.

Pro exactione denarii ſancti Petri.

Idem Alexander VVilielmo regi Anglorum.

Novit prudentia tua Anglorum regnum, ex quo nomen Chriſti ibi clarificatum eſt, ſub apoſtolorum principis manu & tutela extitiſſe: donec quidam, membra mali capitis effecti, zelantes ſuperbiam Fragmenta.

Digitized by Google

perbiam patris sui satanæ, pactum Dei abjecerunt, & Anglorum populum a via veritatis averterunt. *Et paulo post*: Nam, ut bene nosti, donec Angli fideles erant, piæ devotionis respectu ad cognitionem religionis annuam pensionem apostolicæ sedi exhibebant, ex qua pars Romano pontifici, pars ecclesiæ sanctæ Mariæ, quæ vocatur Schola Anglorum, in usum fratrum deferebatur.

IX. AD SANCTVM ANNONEM ARCHIEPISCOPVM COLONIENSEM.

Concedit illi privilegium immunitatis pro monasterio Sigebergensi.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Annoni archiepiscopo sanctæ Colonienſis ecclesiæ in Christo Iesu fratri carissimo.

QVOD a nobis, Deo dilecte frater, expetis, ex officio suscepto & apostolica autoritate universis debemus ecclesiis. At mihi tecum, in Deo dilecte frater, aliter agendum est, quippe apud virum religiosum, & revera tam operibus quam nomine episcopum. Itaque ex parte domini nostri Iesu Christi, & sanctæ Dei genitricis Mariæ, sanctorumque apostolorum Petri & Pauli, omniumque sanctorum & electorum Dei, confirmamus & corroboramus abbatiam illam in perpetuum: ne qua persona magna vel parva, non aliquis successorum tuorum, non rex, aut comes, nullus, inquam, hominum, ex ea quidquam ad destructionem loci demoliri audeat: verum omnibus collatis & conferendis pax sit permanens & inconvulsa: & prima ista, qua modo instituuntur, apud monachos permaneat consuetudo, sitque illis de abbate libera electio. Si quis hujus nostri privilegii temere violator extiterit, perpetui anathematis vinculis se innodandum noverit, nisi forte resipiscens digne satisfecerit. Qui vero pia devotione observator esse studuerit, peccatorum suorum omnium consequatur veniam, & æternæ beatitudinis gloriam mereatur.

X. AD VVILIEMVM REGEM ANGLORVM.

Fidem laudat, eique ecclesiasticarum personarum defensionem, & Lanfranci causam commendat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo filio VVilielmo glorioso regi Anglorum, salutem & apostolicam benedictionem.

OMNIPOTENTI Deo laudes gratiasque referimus, quod in hoc tempore licet mundus in maligno positus plus solito pravis incumbat studiis, tamen inter mundi principes & rectores egregiam vestræ religionis famam intelligimus, & quantum honoris sanctæ ecclesiæ, tum simoniacæ hæresis vires opprimendo, tum catholicæ libertatis usus & officia confirmando, vestra virtus impendat, non dubia relatione cognoscimus. Sed quia non iis, qui bona demonstrant, justitia, sed in fine probatis præmium & corona promittitur: excellentiam vestram plena dilectione monemus, ut in studio Christianissimæ devotionis vestræ persistatis: & primo quidem ecclesias Christi, quæ in regno vestro fiunt, religioso cultu, & justis dispositionibus exornetis, commissa vobis regni A gubernacula ita justitia tenendo tractetis, ut ex operum rectitudine, quod scriptum est, *Cor regis in manu Dei*, vobis manifeste congruat.

Admonet Alexander regem.

Rogamus etiam dilectionem vestram, ut ecclesiasticas personas ab injuria defendatis: viduas, & orphanos, & oppressos misericorditer relevando protegatis. Quoniam licet ille rex regum & supernus, arbiter totius regni, quod vobis tradidit, rationem a vobis exigat: pro his tamen districtius appellabit, quibus non fuerunt vires & arma, nisi vestra potentia. Ad hæc igitur perficienda, & aliarum virtutum incrementa percipienda, fratris nostri Lanfranci Cantuarienſis archiepiscopi monitis & consiliis gloriam vestram hortamur acquiescere, quem carissimum membrum, & unum ex primis B Romanæ ecclesiæ filiis lateri nostro assidue non adjunctum esse dolemus; sed ex fructu, quem ecclesiæ in regno vestro tribuit, consolationem ejus absentiæ sumimus.

De causis Lanfranco committis.

Præterea eminentiæ vestræ notum esse volumus, quod causa Alricii, qui olim Cicestrensis ecclesiæ præsul dictus, a suppositis legatorum nostrorum depositus est, non ad plenum nobis tractata videtur: ideoque, sicut in canonibus cautum est, in pristinum locum debere restitui judicavimus. Deinde causam ejus, juxta censuram canonicæ traditionis, diligenter retractandam & definiendam prædicto fratri nostro archiepiscopo Lanfranco commisimus. Item sibi negotium de discernenda lite, quæ inter archiepiscopum Eboracensem & episco- C pum Dorcacestrensem de pertinentia diœcesis eorum est, firmiter injungendo commendavimus, ut hanc causam diligentissima perquisitione pertractet, & justo fine determinet. In causis autem pertractandis & definiendis ita sibi nostræ & apostolicæ autoritatis vicem dedimus, ut quidquid in eis, justitia dictante, determinaverit, quasi in nostra præsentia definitum, deinceps firmum & indissolubile teneatur. Multa vobis præter hæc significata dedissemus, nisi quod ea in hujus dilectissimi fratris nostri Lanfranci, & ejusdem fidelissimi vobis, ore posuimus: ut ejus viva voce, & nostræ dilectionis affectum plenius cognoscatis, & reliqua nostræ legationis verba attentius audiatis. Deus autem omnipotens det vobis quæcumque sibi sunt D placita velle & posse: ut & hic auctor sit vestri gubernaculi, & retributor in gloria sempiterni gaudii.

Lanfrancus decernitur legatus apostolicus.

XI. AD LANDVLPHVM.

Respondet quod non aliter quam cum consensu uxoris suæ monasticam vitam ingredi & votum continentiæ emittere possit.

Alexander II. Landulfo in Corsica.

NOTIFICASTI te morte tenus infirmatum esse, & peccatorum tuorum recordatione & terrore valde pavefactum, anxie quæsisse monachum fieri, & a tua uxore, minis & terroribus eam occidendi, ad hæc licentiam extorsisse, & sic te monachicam vestem sine abbate sumpsisse, & monasterium petiisse. Postea vero cum sanus factus esses, tuæ uxoris reclamantibus ejulationibus, & planctibus, tuæque familiæ dispersionibus, utpote *pœnitens, devictus, domum remeasse, & post multos dies quorumdam sapientum consilio ad jam dictæ mulieris cubile rediisse diceris. Nunc autem, si tua uxore uti liceat, nostrum requiris consilium. Si ita denique est, ut tuus nuntius narrat, non

Ivo p. 8. c. 220. Et 31. qu. 5. c. notificasti.

*al. utpote penitus.

Digitized by Google

nobis rationabiliter neque ſana mente id factum. Quoniam cum omni homini ad monachicam vitam tendenti legaliter & juſte ſit peragendum: tu contra leges minaciter & violenter a tua uxore, partim terrore mortis, partim tuæ infirmitatis doloribus exanimatus, devia * ſecutus, nulla, ut dicitur, licentia accepta, receſſiſti, & monaſterium petiſti. Non enim violentia, ſed ex pari voluntate & conſenſu, ſicut ſancti patres dicunt, hæc fieri debent. ' Neque vir in monaſterio recipiendus eſt, niſi uxor illius femineum monaſterium elegerit, aut profeſſa continentiam, habitum cum feſtinatione mutaverit. Sanctus enim » Baſilius epiſcopus de hac re taliter dicit: Si quis » conjugatus vult converti ad monaſterium, non » eſt recipiendus, niſi prius a conjuge caſtimoniam » profitente fuerit abſolutus. Nam ſi illa, illo » vivente, alteri per incontinentiam nupſerit: pto» cul dubio adultera erit: nec recipitur apud do» minum ejuſmodi viri converſio, quam ſequitur » conjugalis fœderis proſtitutio. Tales igitur tunc » ſine culpa relicto ſæculo ſequuntur Chriſtum, » ſi habeant ex pari voluntate caſtitatis conſen» ſum. Itaque, fili cariſſime, perpende & vide: ſi ſic canonice a tua es ſolutus uxore, & tua uxor ita pollicita eſt: & tu & illa adimplete bonum inceptum, & votum veſtrum: aliter enim non debemus vobis neceſſitatem ſeparationis imponere.

* *al.* de via ſecurus.

' *al.* Neque vir monaſterium eligere, aut profeſſa continentia habitū cum feſtinatione debet mutare can. 2. 33. q. 5.

XII. AD GERVASIVM REMENSEM ARCHIEPISCOPVM

Compatitur afflicto ſtatui eccleſiæ Remenſis: illatamque injuriam legitime vindicandam pollicetur.

Alexander ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo fratri Gervaſio archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DILECTIONIS tuæ litteras diligenter accepimus, & gratanter amplectentes, intento mentis intuitu caritative perſpeximus. Sed querelis & doloribus plenas cernentes, caritative compatimur, & condolemus: tum quia eccleſia tua antiquitus inter cæteras occidentales, Deo propitio, nitore prudentiæ atque religionis reſplenduit, ac per apoſtolicam, cui Deo autore licet indigni deſervimus, ſedem, magnificata emicuit; cum eadem, a prioribus patribus & prædeceſſoribus noſtris non diſcrepans, in ſinu ſuo te retinere, & caritatis dulcedine fovere deſiderat. Quæ querelæ, etſi inter damna eccleſiæ quæ referunt, inter dolores & gemitus cordis tui, quos depingere contendunt, ſaltem* pectoris tui & fidelitatem, quam noſtræ Romanæ adhibes, & unicam & ſinceram dilectionem, quam tuæ Remenſi ſervas eccleſiæ, ſatis urbane & honeſte monſtraverint: nos tamen utcumque arguunt, quia vindicem gladium manu apoſtolicæ ultionis in adverſarios tuos * jam porreximus: ſiquidem antiqui hoſtis invidia, antichriſtum per iniquitatis conceptionem ſuorum viſcerum egerens de ſentina, tantis eo ingruente Romanam eccleſiam per quinquennium, nunc callida tergiverſatione, nunc hoſtili invaſione oppreſſit periculis, ut inteſtina noſtræ ſpecialis eccleſiæ negotia vix poſſemus ventilare, nedum longinqua ad plenum extricare. Verum poſt longam tempeſtatem, & crebras procellas, ſereno, nube expulſa, Deo jubente, reddito, forenſibus jam occurrere valemus: quia, Deo propitio, unde ire debeamus viam videmus. Non tamen juſte, ut veſtra diligentia novit, poteſt fieri, ut prius quis a quoquam prælato excommunicetur, quam miſſa ſynodica canonice ad reſpondendum vocetur. Age modo debitum tenentes ordinem, & adverſariis tuis vocatorias litteras dirigemus, & tibi tuæque eccleſiæ juſtitiam exequi procul dubio pollicemur. Quapropter, quia, ut aiunt, nunquam conſequimur victoriam, niſi prius præcedat pugna: ut tuæ, ſicut amantiſſimus ſponſus & egregius patronus, eccleſiæ viriliter ſubvenias, & Romanæ per beatum Petrum, velut bonus filius, ſtrenue adjuvando obedias, & vineæ domini indefeſſus collaborator centenum fructum tempore meſſionis recipias: ad ſynodum, Deo annuente, quintodecimo die poſt proximum paſcha cum præſentiæ tuæ dilectione celebrandam, ſanctitatem tuam venire deſideramus, ac ſancto conventui interſore apoſtolica autoritate invitamus. Ad hæc ſi dilectus filius noſter Petrus ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconus, & noſter cancellarius, quem pro reſponſis eccleſiaſticis veſtras ad partes miſimus, per vos tranſierit: ita erga eum ſe tua fraternitas habeat, ut, quemadmodum nos diligat, oſtendat. Quod autem citius apicibus tuis non reſpondimus, non nobis, ſed tui legati nimiæ deputes feſtinationi.

* *al.* ſalem.

* *for.* non jam.

Ivo p. 14. c. 41.

XIII. AD EVMDEM.

Monet ut controverſiam quæ eſt inter clericos citra affectum componat. Significat comitibus eſſe ſcriptum, ut eccleſiæ læſæ ſatisfaciant, vel ad ſynodum futuram Romæ compareant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi archiepiſcopo fratri cariſſimo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SI ſacerdotale, quod adminiſtramus, officium mentis integritate penſemus: ſic nos cum filiis noſtris individuæ caritatis debet unire concordia, ut ſicut patres in nomine, ita affectu probemur in opere. Ideoque deſideramus, ut quos diverſitas voluntatis ab alterutra dilectione facit eſſe diviſos, eos ad concordiam redeuntes caritas faciat eſſe in gratia unitos. Litteras itaque ſanctitatis veſtræ ſuſcipientes ſolita diligentia relegimus: in quibus continebatur controverſia quæ inter vos & clericos veſtros M*. & A. vertitur; & damna, quæ M. & R. comites, eccleſiæ veſtræ atque canonicis inferunt. Vnde ipſe profeſſus es, te ante legatos noſtros aut ſatisfaciendo corrigere, aut pleniſſime purgare. Quapropter dilectionem tuam intente hortamur, ut ante legatos noſtros P. ſanctæ Romanę eccleſiæ bibliothecarium, atque V. cardinalem preſbyterum, ſi ipſi adeſſe potuerint, congregatis ſuffraganeis tuis, admiſſo etiam Laudunenſi, cui inſtans negotium commiſeramus, epiſcopo, ita equitatis lance terminetur, ut neutra pars de injuſtitia amplius cauſetur. Illi tamen, quia ad beatiſſimi Petri ſacratiſſimum corpus venerunt, in quo totius Chriſtianitatis eſt ſingulare refugium, ſibi ſentiant adeſſe preſidium, quo per nos non videamini moti ad iracundiam: quia ſi proximorum neceſſitatibus benigna mente compatimur, noſtris procul dubio petitionibus clementem dominum reperimus. Ita ergo, frater beatiſſime, ſtude, quatenus dum ad ſynodum, ad quam pro adjutorio ſanctę eccleſię invitatus es, Deo auxiliante veneris, de his expeditus, ſolummodo ad eccleſiaſtici negotii vaces conſilium, & ſanctę tuę univerſali matri

* Manaſſem & Amalricum.

Digitized by Google

matri ecclesiæ, ut prudentissimus consiliator, & fortissimus propugnator, contra hostes suos ultionis atque defensionis impendas auxilium. Comitibus autem illis, qui ecclesiæ tuæ adversantur, iterum scripsimus, ut aut ante legatos nostros mala, quæ ecclesiæ tuæ intulerunt, satisfacientes digne emendando corrigant, aut ad præfatam synodum omni posthabita occasione, ad respondendum de objectis veniant. Vbi si rebelles fuerint, quod justum visum fuerit decernemus, & officium nostrum adimplere non omittemus. Præfatos autem legatos vestræ benignitati iterum commendamus: quos tamen a fraternitate tua honeste tractari non dubitamus.

XIV. AD EVMDEM.

Monet iterum ut duorum clericorum Remensium causam terminet.

Alexander episc. servus servorum Dei, Gervasio venerabili confratri Remorum archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

MIRAMVR diligentiam tuam, dilectissime frater, autoritatem nostram ita parvi pendere, ut ea, quæ crebris orationibus nostris digne admoneris atque rogaris, minime videaris perficere. Si enim aliquis in tui auxilii favore confisus, a partibus nostris ad te veniendi fatigium arriperet, & in confidentia sua deceptus nihil proficeret: credimus quod caritas tua non parum doleret. Vt enim de patientia nostra interim taceamus: qua fiducia beatissimum Petrum, cælestis regni clavigerum, in tuis petitionibus vales invitare; cum jam per biennium ii, qui ejus patrocinium longis itineribus, gravibusque laboribus petierunt, fere nihil, nobis vice sua instantibus, adhuc potuerunt impetrare? Cum enim in hac petra, in qua Christi ecclesia ædificata est, singulare sit refugium tribulantibus constitutum, ut qui ad eam confugiunt semper soleant invenire solatium: hujuscemodi tempore nostro evacuari Romanæ ecclesiæ privilegium, dissimulando ferre non possumus. Quapropter fraternitatem tuam his nostris affatibus diligenter admonemus, atque admonentes præcipimus: ut ita te nunc in causa Manasse & Amalrici ecclesiæ tuæ clericorum pium reddas, ita benignum exhibeas, quo ulterius aures nostræ inde querelam non audiant: quatenus sicut in uno cœpisti restaurationem, ita justa executione perficias in utroque: quia non incipientibus, sed perseverantibus promittitur præmium. Si autem in hac re verba nostra tibi levia fuerint, amicitia inter nos durare non poterit.

XV. AD EVMDEM.

Blandinensis & alterius cœnobii invasores, nisi rationi acquiescant, excommunicari jubet.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Gervasio Remensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

LICET Carnotensium causam contra præceptum sanctæ apostolicæ sedis, & pristinæ rectitudinis tuæ zelum, reprehensibiliter neglexisse proberis: tamen quia messis multa, & operarii pauci, ad definienda ecclesiastica negotia quæ nobis deferuntur, prudentiam tuam nobis coo-

A peratricem esse exposcimus. Præsentium itaque portitoris lacrymabiles querimonias audientes, compassionem ut oportuit exhibuimus. Deploravit enim se honore propriæ abbatiæ, altero simoniace subrogato, privatum: seque nullam inde justitiam consequi potuisse. Litteras etiam Blandinensis cœnobii nobis attulit, quod quidam Everelmus monasterium illud simoniace invaserit, ipsiusque bona ejectis monachis ad nihilum redegerit, vitamque suam adulteriis variisque criminibus ultra humanam consuetudinem polluerit. Admonemus itaque caritatem tuam, ut utrumque invasorem convenias: & si res ita est, hanc præsumptionem in partibus illis ulterius locis venerabilibus obesse non permittas. Quod si præfati invasores canonicæ rationi acquiescere contempserint, & quibus debentur ipsa monasteria dimittere noluerint: nostra eos apostolica autoritate studeas cum omnibus fautoribus suis excommunicare.

XVI. AD EVMDEM.

Condolet necessitatibus ecclesiæ Remensis, eique auxilium pollicetur.

Alexander servus servorum Dei, Gervasio Remensium diligentissimo archipræsuli, atque in Christo dilectissimo fratri, salutem & apostolicam benedictionem.

VISIS fraternitatis tuæ litteris, coepiscoporum quoque tuorum, nec non & clericorum flebilibus auditis querelis: sensibiliter intelleximus quam maximis cladibus & ærumnis præter solitum Remensis glorioſissima opprimatur ecclesia; quantoque tua religiosa dilectio immerito versetur * incommodo. Quapropter vera affecti compassione, tum ex loci, cui immeriti præsidemus, solicita consideratione; tum etiam ex tuæ prudentiæ necessitudine, quam pio diligimus sinceri cordis amore: gravi gemitu, detrimento tuæ condolemus ecclesiæ: nec non fatigio tuo, carissime, procul dubio compatimur præcipue. Auxilii quoque dexteram, quam a nostra tantopere postulare studuisti apostolica sede, integro affectu prompti sumus pro viribus nostris, proque temporis qualitate, necessitati tuæ benigne impendere; atque apostolicæ autoritatis clypeum omnibus Remensis ecclesiæ adversariis libenter opponere. Sed præ nuntii tui festinatione, qui se asserebat collegas nullo modo posse relinquere, tuæ causæ habile, utpote in momento temporum, minime tunc, absentibus etiam nostris fratribus cardinalibus, reperire valuimus consilium. Ipsi autem post paululum, tuæ legationis communicata supplicatione, & aptum consilium invenire, & inventum una cum legato, quem a latere nostro popoſcisti, auxiliante Deo, quam citius poterimus, curabimus partibus vestris dirigere. Interim vero hanc nostram responsionem suffraganeis tuis episcopis, qui similiter nostrum per litteras imploraverunt suffragium suæ matri ecclesiæ Remensi, intimare ne negligas: apostolicæ sedis, nisi morte fuerimus prævenți, certissime præstolando legatum.

* *f.* vexetur.

Digitized by Google

XVII. AD EVMDEM.

Hortatur ut in causa abbatissæ e Laudunensi monasterio injuste ejectæ cognoscenda, Elinando Laudunensi episcopo, juxta tenorem commissionis apostolicæ, consilio assistat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, carissimo fratri Gervasio Remensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

PROclamatio delata est sanctæ apostolicæ sedi, quod abbatissa Laudunensis, monasterii scilicet sancti Ioannis, sine canonica audientia & judicio episcopi sui, a regimine suo ejiciatur. Quod nimirum quia canonicis institutionibus omnino videtur esse contrarium: admonuimus confratrem nostrum Elinandum Laudunensem episcopum, ut hanc causam diligenter discutiat, atque canonice diffiniat. Ita tamen, ut eadem abbatissa, priusquam discussio fiat, regimini suo, sicut sacri canones præcipiunt, restituatur. Invitamus igitur fraternitatem tuam, ut manum adjutorii tui ad hæc exequenda sibi tribuas; &, ut hoc negotium juxta tenorem litterarum nostrarum, quas sibi misimus, determinetur, te adjutorem & cooperatorem adhibeas. Quod quidem solicitudinis studium, etiamsi apostolatus nostri litteris præmonitus non esses, oporteret tamen devotionem tuam impendere; ipsumque Laudunensem episcopum, quia parochianus tuus est, ad hoc peragendum incitare. Non dubitet igitur prudentia tua hunc laborem arripere, seque pro domo Israel murum opponere. Et quia officii tui est pacem diligere, sicut jam te sæpius admonuimus: iterum admonemus, ut pacem cum carissimo nostro duce Godefrido studeas componere. Periculosum est enim ecclesiam tuam tanto discrimine fatigari, & nobis importabile tot accusationibus pulsari.

XVIII. AD EVMDEM.

Prohibet ne consecret Iosselinum Suessionensem episcopum de simonia convictum. Beluacensem episcopum corrigi, & Ambianensem, ob injuriam Corbeiensi abbati illatam, ad satisfactionem adigi, præcipit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Gervasio venerabili Remorum archiepiscopo salutem & apostolicam benedictionem.

PESTEM simoniacam, quæ hactenus vestris in partibus quasi timida serpere solebat, nunc caput accepimus extulisse, & gregi dominico, tam timore quam pudore remoto, gravissimam jacturam instantissime inferre. Vnde non mediocri mœrore afficimur: quippe qui nobis creditos & Christi sanguine redemptos quorumdam perversitate perire videamus. Quod totum sane archiepiscopis imputamus: nemo enim simoniacus emptionem iniret, si se consecrandum fore desperaret. Sed quia archiepiscopi sine discretione consecrant, multi indiscrete ad episcopatus adspirant. Verum cum tempus acceperimus, adjutore Deo, & de consecratis & de consecratoribus justitias judicabimus. At vero audito tuo erga sanctam religionem bono studio, non modice gaudemus, quem strenuum cultorem ita in vinea domini operari audivimus, ut nulla Simonis propago in ea, quantum ad te attinet, radicare possit. Et quamquam admonitione non videaris egere: te tamen admonemus, atque præcipimus, ut Iosselinum Suessionensi ecclesiæ non consecres episcopum, qui archidiaconatum simoniace obtinuisse non contentus, episcopari etiam pecunia contendit. Beluacensem autem episcopum, quem res ecclesiasticas & populum Dei atrociter disperdentem audivimus, si verum est, jubemus ita virga sanctæ autoritatis ferias, ut cæteri, si qui sunt similes ejus, exemplo corrigantur. Porro Ambianensis episcopus a nobis admonitus, ab injuria Corbeiensi abbati illata, non veritus nostram autoritatem, non modo non desistit, verum etiam in dies eam multiplicat. Quare utrumque ad te maturius convoces, eorum contentioni finem canonice impositurus. Quod si per te nequiveris, rem totam ad sedem apostolicam tempestivius per epistolam referas, ut apostolica autoritate hæc contentio sopita conquiescat. Hæc agas, & aliis quoque ecclesiæ utilitatibus hortamur inservias: ut laboris tui dominum Iesum quandoque habeas largissimum retributorem, & nostram erga te benevolentiam sentias certiorem.

XIX. AD EVMDEM.

Cur monasterium Corbeiense ab episcopo exemerit.

Alexander episcopus servus servorum Dei, fratri Gervasio, salutem & apostolicam benedictionem.

PRivilegia cœnobii Corbeiensis ab antecessoribus nostris instituta antiquitus, noverit nos tua dilectio confirmasse: &, ut in perpetuum rata sint, autoritate sanctorum Petri & Pauli roborasse. Quod nostrę sanctionis edictum te quoque observare volumus, & ut per omnia observari facias, pia solicitudine commonemus. Miramur autem tuæ prudentiæ videri, prædicta privilegia dissentiri ecclesiastico canoni: cum constet apud te alias esse leges ecclesiarum, quæ sunt generales; & alias esse eas, quæ specialiter in privilegiis, quibusdam prærogantur ecclesiis ad immunitatem, ne quorumlibet importunitate patiantur inquietudines. Causam vero, quę summa & principalis erat inter episcopum & abbatem, canonice in concilio discussam, scias nos penitus terminasse: eumdemque episcopum nobis & sanctæ Romanæ & apostolicæ sedi, cui Deo autore præsidemus, coram fratribus & coepiscopis nostris satisfeciisse in synodo: ipsumque pro inobedientia sua suspensum fuisse ab officio. Cætera autem, de quibus abbas conqueritur, mandamus fraternitati tuæ ut audias; & secundum quod tibi justum videbitur, definias. Chrisma vero & ordinationes si episcopus spiritu superbiæ inflatus dare noluerit, nostra licentia præfato monasterio concedas, & in omnibus negotiis auxilium tuæ protectionis exhibeas.

XX. AD EVMDEM.

Privilegia monasterio sancti Dionysii a prædecessoribus contra Parisiensem episcopum concessa confirmat.

Alexander servus servorum Dei, carissimo fratri Gervasio Remensi archiepiscopo, salutem & apostolicam benedictionem.

DEvotioni tuæ notum fieri volumus, quod abbas monasterii S. Dionysii martyris apud nostram

Digitized by Google

noſtram audientiam ſuper epiſcopo Pariſienſi ſemel & ſecundo fuerit queſtus: videlicet quod ipſe contra jus privilegiorum a ſanctis & apoſtolicis viris ſalubriter eidem monaſterio multotiens conceſſum, contraque Francorum regum & epiſcoporum ipſius patriæ conſtitutiones, ſubripere, ſibique vendicare jam dicti monaſterii poteſtatem attentaverit. Ad quæ nimirum dirimenda, ad ſedem apoſtolicam utrumque venire invitavimus: ut ibi congregatis eccleſiarum judicibus hujus cauſam litigii canonice determinaremus. His igitur in ſancto concilio repræſentatis, poſt longam diſcuſſionem, poſt varias utriuſque partis oppoſitiones, claruit juſtitiam præfato monaſterio favere: nec tot aut tantorum pontificum autoritati, abſque horrendo anathemate, aliquem poſſe obviare. Vnde conſilio totius ſancti conventus, quæ a ſanctis prædeceſſoribus noſtris ſancte ſunt inſtituta firmavimus atque corroboravimus. Rogando itaque fraternitatem tuam admonemus, quatenus, ſi invitatus fueris ab abbate vel fratribus ejuſdem monaſterii, chriſma & oleum & cætera quæ eis ex epiſcopali officio videntur neceſſaria, tribuas, ac tuos ſuffraganeos tribuere præcipias.

XXI. AD ARCHIEPISCOPOS GALLIÆ.

Mandat ut Petro Damiano Oſtienſi epiſcopo, legato ſedis apoſtolicæ, in omnibus fidem habeant, & debite obediant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi, Richerio Senonenſi, Bartholomæo Turonenſi, M..... Bituricenſi, T..... Burdigalenſi, archiepiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NON ignorat ſancta veſtra fraternitas, dilectiſſimi, quod ex autoritate ſedis apoſtolicæ, cui nos indignos clementia divina præfecit, totius univerſalis eccleſiæ regendus ac diſponendus nobis ſtatus incumbit. Quoniam igitur pluribus eccleſiarum negotiis occupati, ad vos ipſi venire non poſſumus: talem vobis virum deſtinare curavimus, quo nimirum poſt nos major in Romana eccleſia autoritas non habetur, Petrum videlicet Damianum Oſtienſem epiſcopum, qui nimirum & noſter eſt oculus, & apoſtolicæ ſedis immobile firmamentum. Huic itaque vicem noſtram pleno jure commiſimus: ut quidquid in illis partibus, Deo auxiliante, ſtatuerit, ita ratum teneatur & firmum, ac ſi ſpeciali noſtri examinis fuerit ſententia promulgatum. Quapropter venerabilem ſanctitatem veſtram fraterna caritate monemus, & inſuper apoſtolica vobis autoritate præcipimus: ut talem tantumque virum, tamquam noſtram perſonam, digna ſtudeatis devotione ſuſcipere, ejuſque ſententiis atque judiciis, propter beati Petri apoſtolorum principis reverentiam, humiliter obedire. Quiſquis enim faſtu ſuperbiæ, quod abſit, inflatus, illius judicio contradictor vel adverſator extiterit: uſque ad dignam ſatisfactionem, noſtram vel Romanæ eccleſiæ gratiam non habebit. Quia vero, cum ad vos Girelmum miſimus, adhuc adventum præfati domini Petri nos impetrare poſſe nullatenus ſperaremus: volumus ut ſi quid apud vos Girelmus cœpit, ad domini Petri magiſterium veniat, & per ejus manum, quidquid agendum eſt, fiat.

XXII. AD GERVASIVM REMENSEM archiepiſcopum ejuſdemque ſuffraganeos.

Excommunicationis ſententiam in Reginaldum monaſterii ſancti Medardi invaſorem a Petro Damiani latam confirmat, eamque executioni mandari præcipit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi archiepiſcopo cum ſuis ſuffraganeis, ſi obedierint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SI quod officii veſtri eſt exequeremini, non abbatem, ſed maleficum Reginaldum, a Petro Oſtienſi epiſcopo, & a vobis in conciliis juſta ratione, ut nobis relatum eſt, condemnatum, ab ipſo ſancti Medardi, quod ſimoniace invaſit, cœnobio penitus eliminaretis. Quod ſi cauſa cupiditatis, aut amore vel timore alicujus potentis perſonæ, explere renuiſtis: hæc omnia Dei omnipotentis timori præpoſuiſtis, & nullum diſperſis monachis ſolatium regrediendi præbuiſtis. Quapropter ejuſdem Rainaldi malitia magis multiplicatur & creſcit. Hæc vero idcirco mandare curavimus, quia ex iiſdem diſperſis monachis quidam ad nos venerunt flentes & ejulantes; alii litteras direxerunt lamentabiles, juſtitiam ſancti Petri, noſtramque conſolationem pro tali injuſtitia requirentes. Vnde ſupradicti Petri veſtramque noſtra autoritate corroboramus ſententiam; eumdemque Rainaldum, & conſentaneos ejus, anathematizamus; ipſumque cœnobium, quamdiu in eo manſerit, interdicimus: & ut idem faciatis, vobis mandamus.

XXIII. AD GERVASIVM REMENSEM.

De amoto Carnotenſis eccleſiæ ſimoniaco invaſore, Gervaſio & regi gratias agit: Aurelianenſem eadem de cauſa amoveri petit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo fratri Gervaſio Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEBITAS fraternitati tuæ grates rependimus, quod in ejectione Hi..... a nobis damnati; quod Carnotenſem eccleſiam ſimoniace invaſerat, te promptum ſolicitumque oſtendiſti: quodque, ut alter dignus & idoneus eidem eccleſiæ canonice ſubſtitueretur, cariſſimo filio noſtro Philippo Francorum regi conſilium dediſti. Cui nimirum, ſuiſque optimatibus, ut dignas ſuper hoc grates rependas, prudentiam tuam invitamus. Noverit etiam fraternitas tua, nos confratrem noſtrum Senonenſem archiepiſcopum admonuiſſe, quatenus Aurelianenſis eccleſiæ invaſorem * noſtra apoſtolica autoritate excommunicet. Claret enim ipſum ſimoniace epiſcopatum obtinere, & ad obtegendam reatus ſui improbitatem perjurium in Cabilonenſi ſynodo incurriſſe; ſuique fraudulentia confratrem noſtrum Petrum Oſtienſem epiſcopum, a quo eadem ſynodus celebrata eſt, decepiſſe. Super hæc etiam, ad augmentum criminum ſuorum, litteras apoſtolatus noſtri, quibus ad hæc examinanda vocabatur, omnino refutavit. Quapropter caritatem tuam apoſtolica autoritate admonemus, ut præfato Senonenſi archiepiſcopo in damnatione

* Haderi-cum

Digitized by Google

Aurelianenſis ſhvaſoris, contempto timore & gratia omnium, te ſocium & adjutorem adhibeas.

XXIV. AD GERVASIVM REMENSEM & ad Senonenſem, archiepiſcopos, eorumque ſuffraganeos.

Cauſam divortii inter Radulfum comitem ejuſque uxorem, utrique dijudicandam committit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo fratri Gervaſio Remenſi archiepiſcopo, omnibuſque ſuffraganeis ſuis, necnon Senonenſi archiepiſcopo, ſuiſque ſuffraganeis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MVLIER iſta, præſentium litterarum portatrix, apoſtolorum limina adiens, conqueſta eſt quod ei comes Radulfus omnia bona ſua abſtulerit, eaque dimiſſa, crimine fornicationis fallaciter objecto, alteram ducere velit: quod quam ſit divinis & humanis legibus contrarium, fraternitas veſtra perpendat. Quapropter ſtudeat religio veſtra ipſum convenire: & ſi cauſa talis eſt, ut iſta aſſerit, redditis propriis bonis, ut ipſa ab eodem recipiatur ſatagite. Quod ſi ipſe rationi acquieſcere recuſaverit, vos ſuper eum canonicum deliberate judicium: quod nos, ſequentes ſanctorum patrum autoritatem, ubi ſententiam veſtram audierimus, confirmabimus.

XXV. AD GERVASIVM ARCHIEPISC. REMENSEM.

Vt corpus ſancti Menni ab eccleſia ſua indebite per Catalaunenſium epiſcopum tranſlatum ad propriam eccleſiam comminatione cenſurarum eccleſiaſticarum referatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi epiſcopo confratri dilectiſſimo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QVONIAM ad univerſalem ſedem, cui divina providentia præſidemus, lacrymabilis & inaudita eccleſiæ ſancti Menni querimonia eſt allata, ſanctiſſimi ſcilicet, ejus corporis abſentia deſolata, domibus quoque & cæteris omnibus bonis impie & ſine more denudata, lacrymas nos & Romanam fundere cogit eccleſiam. Vnde fraternitati tuæ rogando curavimus mandare, ut corpus ſanctiſſimi viri ab epiſcopo Catalaunenſium a propria ſede deportatum, & quod lacrymabilius eſt, cruentis armatorum militum manibus velut in partem prædæ diſciſſum, ad propria redire, remota omni excuſationis ſimulatione, facias. Everſionem quoque domorum, & direptionem cæterorum bonorum, ſicut juſtum eſt, & officium magiſterii tui decet, ut emendare compellas, ex parte beatorum apoſtolorum Petri & Pauli præcipiendo mandamus. Quod ſi ſententiæ noſtræ, immo tuæ juſtæ deliberationi, parere noluerit: virga magiſtratus tui ex autoritate ſancti Petri ardentiſſime feriatur.

*** XXVI. AD VDONEM TREVERENSEM, & Theodoricum Virdunenſem epiſcopos.

Vt qui in morbo monachum ſe futurum promiſerat, & beneficia abdicaverat, ſi deinde convaleſcens monachus fieri nolit, beneficia illi reſtituantur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Vdoni Treverenſi, & Theodorico Virdunenſi, epiſcopis, ſalutem perpetuam.

PRÆSENTIVM lator Coſaldus preſbyter ad limina apoſtolorum veniens, querelam apoſtolicæ ſedi depoſuit: beneficium & altaria quæ per canonicam Virdunenſis eccleſiæ obtinere ſolebat, a quodam diacono Richerio nomine ſibi ablata eſſe. Dixit enim, quod quondam in infirmitate, fervore paſſionis oppreſſus, monachum ſe facere promiſerit, non tamen ut monaſterio vel abbati ſe tradiderit, vel promiſſionem ſcripſerit: ſed confitetur quod beneficium in manu advocati eccleſiæ refutaverit. At poſtquam convaluit, monachum facere mox negavit. Dixit etiam, quod cum infirmus jaceret, prædictus Richerius beneficium ſuum ab epiſcopo Virdunenſi acquirere potuiſſet, quia dixit eum monachum jam factum eſſe. Cauſa differtur in Treverenſem ſynodum, in qua præfatus Richerius diaconus mala fide acquiſiſſe ac male intraſſe convictus eſt. Quapropter quia beati Benedicti, canonicaque, & præcipue patris & prædeceſſoris noſtri ſancti Gregorii papæ conſtitutio, interdicit, ante unius anni probationem effici monachum: ſi ita eſt, ut dixit, judicamus, & autoritate apoſtolica præcipimus, ut diligentia veſtra atque clementia harum portitor, Coſaldus preſbyter videlicet, beneficia & altaria recipiat, habeat, & quiete retineat. Ivo p. 6. c. 418.

*** XXVII. AD CLERICOS NEAPOLITANOS.

Quomodo gradus conſanguinitatis computandi ſint.

Alexander II. clericis Neapolitanis.

DE parentelæ gradibus tam famoſæ quæſtionis apud illos ſcrupulum nuper etiam inter vos emerſiſſe cognovimus: ſuper qua nonnullos pernicioſos interpretes ac diſputatores, contra veritatis regulam ſanamque doctrinam dogmatizare dolemus. Sedentes enim in cathedra peſtilentiæ dictant jura quæ neſciunt, & docent illa quæ nullatenus didicerunt. Nam, ut fertur, ita generationes a duobus fratribus altrinſecus prodeuntes enumerant, ut eorum invicem filios quartam, nepotes ſextam, pronepotes octavam generationem eſſe perhibeant. Hoc itaque modo unumquemque generationis gradum qui unus procul dubio dicendus eſt, dividunt, atque imperite numerandam progeniem, deſecare contendunt. qui nimirum nequaquam in hujus fœtoris ructus peſtilenter irrumperent, ſi ſacræ pabulum ſcripturæ vivacis ingenii faucibus ruminarent. Nam quod duorum fratrum, ſive nepotum, vel deinceps utrinque deſcendentium generationes, non diverſæ dici, ſed eodem ac ſub uno nomine debeant uniformiter appellari, Ivo p. 9. c. 6.

Digitized by Google

appellari, teſtatur liber Geneſeos, cum dicit: Vixit Ioſeph CX. annis, & vidit Ephraim filios uſque ad tertiam generationem. Filii quoque Machir, filii Manaſſe, nati ſunt in genibus Ioſeph. Porro autem ſi ſic cognationes ſupputari deberent, ut veſtri diſputatores autumant, dum Ioſeph ex utroque filio, Ephraim ſcilicet & Manaſſe, nepotes haberet: nequaquam ſcriptura diceret, quia vidit filios Ephraim uſque ad tertiam, ſed uſque ad ſextam generationem. Item beatus quoque Gregorius dum ſuper Anglorum conjugiis ſcriberet, hæc fere verba deprompſit. Quædam lex in Romana republica præcepit, ut duorum fratrum, vel ſororum filius, vel filia, in conjugio copularentur. Sed omnino cognoſcitur ex hoc conjugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere. Vnde neceſſe eſt, ut jam IV. vel V. invicem generationes copulentur. In quibus nimirum verbis luce clarius patet, quia dum doctor inſignis duorum fratrum ſoboles prohibet in matrimonio jungi, in quarta vero generatione permittit neophytos copulari: nequaquam, ut cultores perverſi dogmatis adſtruunt, generatio quarta in duorum fratrum filiis valet inveniri.

*** XXVIII. AD CONSTANTINVM ARETINVM EPISCOPVM.

Vt qui concubinæ ſuæ conſanguineam, alteri deſponſam, uxorem duxit, eam ſponſo reſtituat.

Ivo p. 9. c. 37.

SCRIPSISTI quemdam eccleſiæ tuæ filium, concubinæ ſuæ in quarta linea conſanguineam, alterius ſcilicet deſponſatam, pro conjuge duxiſſe. Iuraverat enim eam, ut aſſeris, in matrimonium prius ducere ſponſus: juravit etiam illam in fornicatione retinere inceſtuoſus. *Item infra.* Apoſtolica fulti autoritate tibi judicando conſuluimus, ſponſam proprio ſponſo concedi, illi videlicet qui nulla conſanguinitatis copula jungitur ſibi. Quoniam miſericordius perjurii pœna, quam pro vitandis culpis contrahit, indulgenda eſt, quam pœna perjurii cum perſeverantia criminis vel delicti. Tribus denique peccator iſte notatur criminibus, perjurio, adulterio, inceſtu. Perjurio namque, quia quod obſervare legaliter non potuit, ſine judicio parentum vel judicum, temere jurare præſumpſit. Adulterio quidem, quoniam alterius ſponſam vivente proximo coucupivit & ſeduxit. Inceſtu, quia contra decreta patrum, vicinius quam liceat, permiſcere ſanguinem ſanguini non veretur. *Item infra.* Noſti quid ſacri canones ſuper hujuſcemodi homine decreverunt: videlicet, ſi laicus, ut non promoveatur ad clerum; ſi clericus, ulterius non aſcendat.

*** XXIX. AD AMALGERIVM CIVITATENSEM EPISCOPVM.

De pœnitentia presbyteri qui presbyterum occidit.

Ivo p. 10. c. 14.

FRATRI huic, quemperpetrati homicidii reatu ad judicium canonicæ pœnitentiæ ſuſcipiendum, ad apoſtolicam ſedem miſiſti, noveris nos hujus ordinis pœnitentiam miſericordiæ reſpectu injunxiſſe. Nam quia preſbyter preſbyterum occidit, quadrupliciter, XXVIII. videlicet annis, eum pœnitere oportet: qaatuordecim annos ſibi miſericorditer indiximus, irrecuperabiliter dejicientes eum preſbyteratu, & omni adminiſtratione altaris. Quos quidem quatuordecim annos hoc ordine obſervabit. Tribus prioribus annis extra eccleſiam, niſi ad extrema mortis, abſque communione, & menſæ participatione, & pace ſit. Sed a cœna Domini ſolummodo reconcilietur, uſque ad octavas pentecoſtes. Hac præſenti quadrageſima quotidie jejunet in pane & aqua diebus tribus hebdomadæ, uſque in paſcha. Ab octavis pentecoſtes uſque in feſtum ſancti Michaelis, duobus diebus: deinde tres. Poſt tres annos, reddita ſibi communione eccleſiæ & menſæ, inter idiotas ſit uſque ad expletos ſeptem annos, eodem modo totum pœnitentiæ tempus ſervans. Et quia convenit eum eſſe ſub regimine abbatis, mandamus tibi, ut mittas eum in aliquo monaſterio, ut ibi condigne pœnitens ſalvetur; & ſi tibi vel abbati videtur ſibi remittere, ſi hunc obſervaſſe pœnitentiam videris, poſt tres annos liceat.

*** XXX. AD CLERVM VVLTVRNENSEM.

De pœnitentia ejus qui preſbyterum in ſe armis irruentem interfecerit.

POENITENS præſentium portitor ad nos veniens, retulit ſe inſtinctu diaboli quemdam preſbyterum armatum ſuper ſe irruentem, ictumque ferentem, occidiſſe. Vnde quia in canonibus habetur pro interfectione armati preſbyteri ſimplicem pœnitentiam eſſe dandam, injunximus pœnitentiam decem annorũ: ita ut hinc uſque ad paſcha jejunet tribus diebus per ſeptimanam in pane & aqua, & non utatur calciamentis neque lino. Ab octava pentecoſtes, uſque ad feſtivitatem ſancti Martini jejunet duobus diebus per ſeptimanam: & a feſtivitate ſancti Martini uſque ad natalem Domini, aut faciat carcerem jejunans quotidie in pane & aqua, aut eat exul & jejunet tribus diebus in pane & aqua. Ab octava epiphaniæ uſque ad quadrageſimam jejunet duobus diebus. A quadrageſima uſque in paſcha jejunet tribus diebus, in pane & aqua: & hæc faciat uſque ad annos quinque. Ab ingreſſu autem eccleſiæ & communione ſeptem annos abſtineat.

Ivo p. 10. c. 16.

*** XXXI. AD RVMOLDVM CONSTANTIENSEM EPISCOPVM.

De abbate cujus ſervus fuſtis uno ictu ab ipſo percuſſus, poſt ſex menſes mortuus eſt.

Alexander Rumoldo Conſtantienſi epiſcopo.

INTELLEXIMVS in litteris tuis, quod earum lator, ſacerdos videlicet & abbas, ira acerrime ſtimulatus, ſervientem uno fuſtis ictu in dorſo percuſſerit; & ſic percuſſus, ut per conjecturam admittitur, ſex tamen menſibus tranſactis, obierit. Vnde hunc quaſi homicidii culpa notatum, & ſui gradus horrens incurriſſe periculum, & dignitatis perpendimus pertuliſſe naufragium. In qua re, ſalvo tui ordinis privilegio, quodammodo repentina ſeveritas & ſtatuiſſe videtur præjudicium, & præcipue diſcretionis exceſſiſſe modum: quæ nimirum clementiori nobis videtur moderamine temperanda. De qua videlicet habenda diſcretione ſi tua fraternitas hæſitat, Gregorianæ autoritatis teſtimonium legat. *Item.* Fraternirati tuæ mandamus, ut fratrem iſtum abbatiæ reſtituat: & & ſi jam annus pœnitentiæ tranſactus habetur, ſacerdotali ſibi officio reſtituto, eum ſacris altaribus miniſtrare permittat.

Ivo p. 10. c. 21.

*** XXXII.

Digitized by Google

***XXXII. AD EVMDEM.

De eo qui ſubdiaconatus ordine poſtpoſito, diaconus & preſbyter eſt ordinatus.

Ivo p. 6. c. 409. Et diſt. 52 c. ſolicitudo.

SOLICITVDO dilectionis tuæ ſtuduit conſulere, utrum portitor iſtarum litterarum, diaconatus & preſbyteratus officium ſit idoneus peragere, necne: cum ad id præpropero curſu, videlicet ſine ſubdiaconatus ordine, negligentia potius quam ſuperbia, cognoſcatur adſcendiſſe. Vnde nos conſulendo caritati tuæ mandavimus, ut ab officio ſacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum jejunio ſubdiaconatus miniſterium ſibi rite B imponas, & ſic deinceps ad majora officia eum redire concedas.

***XXXIII. AD GVILLELMVM PETRACORICENSEM & Durannum Toloſanum epiſcopos, & Hugonem abbatem.

Præſcribit modum pœnitentiæ ab eo peragendæ qui fraternæ cædis nolens cauſa fuerat.

Alexander epiſcopus ſervorum Dei, Guillelmo Petragoricenſi, Duranno Toloſenſi, epiſcopis; & Hugoni abbati.

Ivo. p. 10. c. 177.

PRÆSENTIVM portitor litterarum ad nos perveniens, lacrymabiliter confeſſus eſt ſe fratricidii crimen incurriſſe. Qui, licet tanti facinoris efficiens cauſa fuerit: tamen minime ſua voluntate peractum intimavit. Cum enim fratrem ſuum inimicantem ſibi paratis inſidiis cepiſſet, & ipſum ut ſecum iret percuſſione capuli enſis coegiſſet, conſobrinus quidam ſuus ſecum perveniens, ſine conſilio, & præmeditatione, ſine voluntate etiam ipſius, ut adſtruit, eum interfecit. Cui licet condignam religio veſtra injunxerit, & laudabilem pœnitentiam: tamen circa eum miſericordiæ viſcera exhibentes, præcipimus, ut cum domum redierit, medietatem totius patrimonii ſui, pro fratris animæque ſuæ remedio pauperibus tribuat; alte- D
*f. alteram rius*quoque hereditatis ſuæ portionem nihilo minus pro eadem cauſa diſtribuens, uſum fructum ſuæ neceſſitati reſervet. Et ſic ordinatis omnibus ſuis, liber in monaſterium ingrediatur, & ibi per unum annum hujuſmodi pœnitentia maceretur: ſcilicet ut a pentecoſte uſque ad ſancti Michaelis feſtivitatem bis in unaquaque hebdomada jejunet in pane & aqua. Dehinc autem uſque ad quadrageſimam tribus diebus jejunet ſimiliter in pane & aqua; & ut a corpore & ſanguine Domini uſque ad tres annos expletos abſtineat, niſi periculum mortis immineat. Quadrageſimam totam, præter dies dominicos, ſimiliter jejunet: arma nullo modo in vita ſua induat: conjugio uſque ad peractam ſeptem annorum pœnitentiam non utatur: ſexta feria, donec vixerit, jejunet. Hæc omnia ita illi injunximus, ut ſi infirmitatem ejus hæc E
minime ferre poſſe providentia veſtra præſenſerit, licentiam habeat miſerendi, prout placuerit.

***XXXIV. AD OMNES EPISCOPOS *HISPANIÆ.

*al. Galliæ.

Quod Iudæi ſervari debeant, non occidi.

Alexander papa omnibus epiſcopis Hiſpaniæ.

Ivo p. 13. c. 114.

PLACVIT nobis ſermo, quem nuper de vobis audivimus: quomodo tutati eſtis Iudæos qui inter vos habitant, ne interimerentur ab illis qui contra Sarracenos in Hiſpaniam proficiſcebantur. Illi quippe ſtulta ignorantia, vel forte cæca cupiditate commoti, in eorum necem volebant ſævire, quos fortaſſe divina pietas ad ſalutem prædeſtinavit. Sic etiam beatus Gregorius quoſdam qui ad eos delendos exardeſcebant, prohibuit, impium eſſe denuntians eos delere velle, qui Dei miſericordia ſervati ſunt: ut patria libertateque amiſſa, diuturna pœnitentia, patrum præjudicio, in effuſione ſanguinis ſalvatoris damnati, per terrarum orbis plagas diſperſi vivant. *Diſpar nimi- *can 11. 13. 4. 8.
rum eſt Iudæorum & Sarracenorum cauſa. In illos enim, qui Chriſtianos perſequuntur, & ex urbibus & propriis ſedibus pellunt, juſte pugnatur: hi vero ubique parati ſunt ſervire. Quemdam etiam epiſcopum ſynagogam eorum deſtruere volentem prohibuit.

***XXXV. AD CLERVM ET POPVLVM LVCENSEM. C

Miniſtri & ſervitores eccleſiæ abſque ulla venalitate ab epiſcopis ordinentur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Lucenſis eccleſiæ clero & populo, ſalutem perpetuam.

1 q 3. c. Ex multis.

EX multis temporibus hoc deteſtabile malum intra veſtram eccleſiam inoleviſſe cognovimus, ut nulli umquam clerico, quamvis religioſo, quamvis ſcientia & moribus prædito, eccleſiaſticum beneficium concederetur, niſi ei, qui profano pecuniæ munere illud emere ſtuduiſſet: fiebatque eccleſia & res ejus ita venalis, veluti quædam terrena & vilis merx a negotiatoribus ad vendendum expoſita. Quod malum, quam deteſtabile, quantum Deo ſanctiſque ſit contrarium, & ſacri canones docent, & fere omnibus manifeſtum exſtitit. Chalcedonenſe namque concilium unum ex principalibus, ſimili pœna condemnat eos, qui eccleſiæ beneficium interventu pecuniæ acquirunt, & eos, qui ſacram manus impoſitionem, per quam Spiritus ſanctus confertur, mercari dignoſcuntur. Vtroſque enim autoritate inexpugnabili, illos a beneficio, iſtos a ſacro ordine jubet expelli. Vnde humani generis redemptor, omnes ementes & vendentes de templo ejiciens, cathedras vendentium columbas evertit, nummulariorum effudit æs, præcepti ſui autoritate denuntians, & dicens: *Nolite facere domum* Ioan. 2.
patris mei domum negotiationis. Illud quoque in eodem facto ſolicite conſiderate, quod per totum textum ſancti euãgelii nuſquam reperitur, Dominum tanta ſeveritate, tam diſtricta cenſura juſtitiæ, peccantes corripuiſſe: cum non ſolum eloquio increpans, verum etiam facto flagello de funiculis verberans, omnes eliminavit de templo: aperte demonſtrans, quod tales negotiatores, non ſicut cæteri peccatores, ſunt corripiendi, ſed a templo Dei, id eſt, a ſancta eccleſia longius ſunt projiciendi. Nam ſicut per columbarum venditores illi deno-

Digitized by Google

denotantur, qui sacram manus impositionem vendere conantur: sic per nummularios, ecclesiastici beneficii venditores designantur, qui domum Dei, teste euangelio, speluncam latronum efficiunt. Quapropter ego Alexander sanctæ Romanæ ecclesiæ, & apostolicæ sedis episcopus, immo minis ter indignus, tot & tanta mala in multis ecclesiis, & maxime in Lucensi ecclesia, ex iniqua concupiscentia fieri conspiciens, ne sanguis iniquorum a districto judice de manu nostra requiratur, illa extirpare, & penitus eradicare decrevimus. Constituimus itaque, & præsenti decreto firmamus, sicut olim nostri antecessores feciſſe noscuntur, ut nullus deinceps episcoporum, beneficium ecclesiæ, quod quidam canonicam, vel præbendas, seu etiam ordines vocant, pro aliquo pretio vel munere clericis audeat umquam conferre: sed omnes ministros, & servitores ecclesiæ, gratis, & absque ulla venalitate in sancta ecclesia studeant ordinare. Nec eligant in domo Domini, qui majores sacculos pecuniæ conferant: sed eos, qui moribus, & disciplina, atque scientia divites, pro officio suo ipsam valeant sustentare ecclesiam. Constituimus, & eodem modo firmamus, ut nullus cujuscumque gradus clericus, pro ecclesiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ ecclesiarum, vel donariis ecclesiarum, seu etiam quod pauperibus sit tribuendum: quia, teste scriptura, qui aliquid male accipit, ut quasi bene dispenset, potius gravatur, quam juvatur. Quod si aliquis divinorum præceptorum, & animarum salutis immemor, præfatum beneficium ecclesiæ, iniqua cupiditate ductus, vendere, vel emere temerario ausu præsumpserit, sicut in Calchedonensi concilio definitum est, gradus sui periculo eum subjacere decernimus: nec ministrare possit ecclesiæ, quam pecunia venalem fieri concupivit: & insuper terribili anathematis mucrone perfossus, nisi resipuerit, ab ecclesia Dei, quam læsit, modis omnibus ascindatur.

XXXVI. AD GEBONARDVM Viennensem archiepiscopum.

De presbytero, qui caduco morbo laborabat.

Ivo p. 6. c. 405. Et 7. q. 2. c. In tuis litteris.

IN tuis litteris continebatur sic. Hic clericus ordinem habet presbyterii: sed quia caduco morbo laborat, & ipsi in præsentiarum hoc agnovimus, non ausi fuimus concedere sibi, ut offerret, vel missam celebraret. Quia vero languor in culpa non est, super hac re autoritatis nostræ decreto consulendum deliberavimus. Consulimus itaque, ut si frequenter hoc morbo tangitur, ab oblatione, & missarum celebratione, modis omnibus prohibeatur. Indecens enim est, & periculosum, ut in consecratione eucharistiæ morbo victus epileptico cadat. Si vero Dei misericordia convaluerit, quandoquidem non culpa, sed infirmitas est in causa, eum sacrificare jam non interdicimus.

XXXVII. AD VVLTINENSIS ecclesiæ clericos.

Ivo p. 10. c. 178. 1. Tenderigo 2. imposuisse: 3. in eodem pacto pœnit. connumeravimus.

Quam imposuerit pœnitentiam Theoderico, qui filium non sponte occidit.

DILIGENTIA vestra noscat huic 1. Theoderico, pro parricidio, videlicet morte filii sui, non sponte commisso, autoritate beatissimorum apostolorum & canonum pœnitentiam nos septennio 2. composuisse: in eodem 3. peractæ pœnitentiæ tempus connumerantes. Ita ut amodo usque sancti Martini festum duobus jejunet in hebdomada diebus, quarta feria videlicet & sexta, in pane & aqua. A sancti Martini festivitate usque ad Domini nativitatem, continuum agat jejunium in pane & aqua, exceptis dominicis & quintis feriis, in quibus quadragesimali cibo vescatur. Ab octavis theophaniæ usque ad quadragesimam, duobus in hebdomada jejunet diebus, quarta & sexta feria, in pane & aqua, exceptis festis principalibus, in quibus eleemosyna se redimat. In quadragesimali vero tempore continuum agendum est jejunium in pane & aqua, exceptis dominicis. In quinta feria * tantum, vinum ei bibere & quadragesimali uti cibo concedimus. Post annum vero completum, in toto anno duobus diebus in unaquaque hebdomada in pane & aqua jejunet. In quadragesima tamen continuum agat jejunium in pane & aqua. Et in unoquoque anno usque ad expletum pœnitentiæ tempus hujusmodi jejunium agendum est, & a carne se abstineat. Per unum annum ecclesiam ei denegamus. Post ingressum ecclesiæ, tribus annis eum a communione separamus, nisi mortis fuerit timore præventus. Si quis autem episcopus, vel religiosus presbyter, causa pietatis aliquid sibi relaxare voluerit: hoc ei apostolica autoritate concedimus.

* *al.* tamen vinum exhibere

XXXVIII. AD EPISCOPOS, clericos & judices Italiæ.

Quomodo computandi gradus consanguinitatis.

33. q. 5. c. 2.

AD sedem apostolicam perlata est quæstio noviter exorta de gradibus consanguinitatis: quam quidam legum & canonum imperiti excitantes, eosdem propinquitatis gradus contra sacros canones, & ecclesiasticum morem, numerare nituntur: novo & inaudito errore affirmantes, quod germani fratres, vel sorores; inter se sint in secunda generatione; filii eorum vel filiæ, in quarta; nepotes vel neptes eorum, in sexta. Talique modo progeniem computantes, & in hujusmodi sexto eam gradu terminantes, dicunt, deinceps viros ac mulieres inter se posse nuptialia jura contrahere. Et ad hujusmodi profanum errorem confirmandum, in argumentum assumunt sæculares leges, quas Iustinianus imperator promulgavit de successionibus consanguineorum. Quibus confisi, ostendere moliuntur, fratres in secundo gradu esse numeratos, filios eorum in quarto, nepotes in sexto. Sic seriem genealogiæ terminantes, numerationem sanctorum patrum, & antiquam ecclesiæ computationem ad nos usque perductam, perversa quadam calliditate disturbare nituntur. Nos vero, Deo annuente, hanc quæstionem discutere curavimus, in synodo habita in Lateranensi consistorio, convocatis ad hoc opus episcopis, & clericis, atque judicibus diversarum provinciarum. Denique diu ventilatis legibus, & sacris canonibus, distincte invenimus, ob aliam causam, alteram legum fieri, alteram canonum computationem. In legibus siquidem ob nihil aliud ipsorum graduum mentio facta est, nisi ut hereditas, vel successio, ab una ad alteram personam inter consanguineos deferatur. In canonibus vero ob hoc progenies computatur, ut aperte monstretur, usque ad quotam generationem a consanguineorum sit nuptiis abstinendum. Ibi præscribitur, ut hereditas propinquis modo legitimo conferatur: hic vero, ut rite & canonice inter

Digitized by Google

fideles nuptiæ celebrentur. In legibus distincte non numerantur gradus, nisi usque ad sextam : in canonibus autem usque ad septimam distinguuntur generationem. Hac igitur de causa, quia hereditates nequeunt deferri nisi de una ad alteram personam : idcirco curavit sæcularis imperator in singulis personis singulos præfigere gradus. Quia vero nuptiæ sine duobus non valent fieri personis, ideo sacri canones duas in uno gradu constituere personas. Vtramque tamen computationem, si attente, ac subtiliter perspecta fuerit; idem sensisse, & eamdem esse in eis sententiam, atque ad eumdem terminum convenire manifestissimum erit. Iustinianus namque usque ad quem gradum consanguinitas ipsa perduret, in suis legibus non definivit. Canones vero ultra septimam, nullam numeravere generationem. Sexto quippe gradu determinato, in ipsis legibus subintulit imperator. [Hactenus ostendisse sufficiat, quemadmodum gradus cognationis numerentur. Namque ex his palam est intelligere, quemadmodum ulteriores quoque gradus numerare debeamus. Generata quippe persona semper gradum adjicit.] Ecce in his brevibus verbis aperte ostenditur, tales gradus, quales isti computant, non tantum usque ad sextum, verum etiam ultra numerari debere : quippe cum ultra sextum ulteriores gradus numerandos esse decernat. Vbi enim ulteriores nominat gradus, aperte indicat non sex tantummodo esse gradus, sed sex finitis, adhuc alios numerandos. Nec mirum, cum in præcedentibus ipse firmaverit imperator, decimo etiam gradu consanguineos sibi inrer se posse succedere. Cum enim decimum nominat, non esse tantummmodo sex, luce clarius confitetur. Hi ergo evigilent, & aciem mentis, si possunt, intendant, quos hactenus istiusmodi pertalit error. Enimvero ubi secundum leges inter agnatos, vel cognatos defertur successio, consanguineos esse non dubium est. Neque enim sibi succederent, nisi inter se parentelæ vinculo tenerentur. Succedunt autem inter se, teste Iustiniano, in decimo gradu : consanguinei igitur sibi sunt, qui sibi succedunt. Quod si in decimo gradu consanguinei sibi existunt, non est terminata consanguinitas, ut isti fatentur, in sexto tantummodo gradu. Quid igitur dicent ? computatis namque gradibus, sicut isti numerant, aut finitur consanguinitas in sexto gradu, aut non. Si finitur, fallaces erunt leges, quibus isti nituntur, quæ in decimo gradu sibi succedere consanguineos jubent. Quod si non finitur consanguinitas in isto sexto gradu : falsidici erunt ipsi, qui ultra illum sextum gradum nolunt computare consanguinitatem. Igitur aut leges erunt falsæ, aut isti, qui sic finiunt generationem. Sed ut veridicæ leges, & veraces sint canones, dicamus hoc quod veritas habet : scilicet quod non terminatur consanguinitas in hujusmodi sexto gradu, sed terminatur secundum canones in septimo gradu. Vtraque enim computatio, sicut superius diximus, uno fine concluditur. Namque duo gradus legales unum gradum canonicum constituunt. Fratres itaque, qui secundum sæculares leges, dicuntur in secundo gradu, juxta canones numerantur in primo ; filii fratrum, qui illic numerantur in quarto, hic computantur in secundo ; nepotes, qui in sexto ibi, istic numerantur in tertio : sic deinceps qui in legibus scribuntur in octavo & decimo, in canonibus definiuntur in quarto & quinto. Atque hoc modo de reliquis sentiendum est, ut qui secundum canones dicuntur in sexto, vel septimo, secundum leges accipiantur in duodecimo, vel quartodecimo. Hanc computationem intelligens prudentissimus papa Gregorius, dum quæreretur, in quota generatione conjungi fideles debeant, ipsas sæculares leges in testimonium adducens, Augustino Anglorum episcopo sic rescripsit : [Quædam terrena lex in Romana republica permittit, ut sive fratris & sororis, sive duorum fratrum germanorum, seu duarum sororum filius & filia misceantur. Sed experimento didicimus ex tali conjugio sobolem non posse succrescere. Vnde necesse est, ut jam in tertia, vel in quarta generatione copulatio fidelium licenter sibi conjungi debeat. Nam a secunda, quam prædiximus, omnimodo debent abstinere.] Ecce hic aperte monstratur, filios & filias fratrum in secunda generatione numerari. Et, si fratrum filii & filiæ numerantur in secunda : fieri non potest, ut ipsi fratres non sint in prima. Quod si fratres computantur in prima, filii eorum in secunda : dubium non est, quin eorum nepotes sint in tertia, pronepotes in quarta, & sic de reliquis usque ad septimam. Sed sunt quidam qui ex his Gregorii verbis, quibus ait, ut in tertia, vel quarta generatione copulentur fideles, occasionem accipiunt illicita matrimonia contrahendi : dicentes se hoc juste facere posse, quod prudentissimus doctor sua sententia diffinivit. Isti itaque qui se hoc velamento defendere nituntur, advertant in ejusdem patris sententiis, hoc non generaliter cunctis, sed specialiter Anglorum genti mandasse. Nam postmodum a Felice Messanæ Siciliæ præsule requisitus, an hoc, quod Augustino mandaverat, generaliter cunctæ ecclesiæ tenendum esset, apertissime firmavit, non aliis hoc, quam illi genti mandasse : ne bonum quod cœperant, metuendo austeriora, desererent. Sed & illis, postquam in fide essent firma radice solidati, & universali ecclesiæ, censuit semper esse tenendum, ut nullam de propria consanguinitate, vel affinitate, infra septimam generationem aliquis sibi audeat conjugio copulare. Ecce aperte monstratum est, & ex verbis ipsius legis, & autoritate prudentissimi papæ Gregorii, quid de gradibus consanguinitatis numerandis sentire debeamus. Quamvis alia quoque ratio pari modo ipsos revincat adversarios. Nam si, ut ipsi fatentur, in illo sexto gradu consanguinitas finiretur : omnes personarum ramusculos, qui ultra illum gradum in pictura arboris continentur, velut superfluos oporteret detruncari. Sed quia omnes qui in prædictæ arboris pictura numerantur, ex una parentela consistunt, numquam sine diminutione consanguinitatis a se poterunt separari veluti non sine damno cujusque personæ valent a proprio corpore, manus, brachia, & pedes truncari. Illa quoque sacrorum præceptio canonum, quæ jubet a propria abstinere consanguinitate, quamdiu generatio recordatur, aut memoria retinetur, nec a prædicta parentelæ discrepat computatione. Nam in septem gradibus, si canonice & usualiter numerentur, omnia propinquitatum nomina continentur. Vltra quos nec consanguinitas invenitur, nec nomina graduum reperiuntur, nec successio potest amplius prorogari, nec memoriter ab aliquo generatio recordari. Ne vero in hac consanguinitatis computatione, aliqua dehinc valeat ambiguitas remanere : aliam, quam quidam faciunt, numerationem, in hac etiam disputatione

duximus

duximus finiendam. Sunt enim quidam, qui non a fratribus, ſed a filiis eorum, id eſt, patruelibus, vel conſobrinis, genealogiam numerare incipiunt: docentes filios fratrum in prima generatione computari debere, quia fratres, quaſi quidam truncus, ex quo cæteri ramuſculi oriuntur, exiſtunt. Sed nec iſta graduum computatio, ſi bene intellecta fuerit, ab ea, quam ſuperius expoſuimus, in ſententia poterit eſſe diverſa. Iſti enim qui numerandi initium ſumunt a filiis fratrum, non progrediuntur ultra ſextam generationem: ſed ſicut totius mundi ſex ætates exiſtunt, & humanæ vitæ itidem ſex: ita & in conſanguinitate ſex tantummodo autumant computandas eſſe generationes: quibus finitis, novæ conjunctionis dicunt poſſe fieri initium, ut quaſi fugientem revocare poſſint conſanguinitatem. Hæc itaque computatio, quæ incipit a fratrum filiis, & numerat uſque ad ſextam generationem, tantumdem valet, quantum ea quæ incipit a fratribus, & computat uſque ad ſeptimam. Nec ulla in ſenſu exiſtit diverſitas: quamvis in numero graduum varietas videatur. Vltima enim generatio, ſi initium numerandi ſumat a fratribus, ſeptima invenitur; ſi a filiis fratrum, reperitur ſexta. Taliter igitur determinatis gradibus conſanguinitatis, apoſtolica vos autoritate monemus, fratres, & filii, ut omnibus ſic ſeriem genealogiæ computandam eſſe intimetis, quemadmodum ſancti patres numerandam eſſe ſanxerunt, & antiquus mos ſanctæ & C univerſalis eccleſiæ per longa tempora olim computaſſe monſtratur. Nam ſi quis perverſa & obſtinata mente a recto tramite apoſtolicæ ſedis deviare voluerit, & aliter quam nos, in nuptiis celebrandis gradus parentelæ numerare contenderit: primum pro ſua temeritate, cæleſti pœna plectetur; poſtmodum vero gladio perpetui anathematis ſe noverit jugulandum. Data Romæ, &c.

*** XXXIX. AD LANFRANCVM Cantuarienſem archiepiſcopum.

Prædeceſſorum ſuorum decreta confirmat, ut monachis eccleſias cathedrales obtinere liceat. D

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, reverendiſſimo fratri in Chriſto Lanfranco venerabili Cantuarienſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Edita inter epiſt. Lanfranci.

ACCEPIMVS a quibuſdam venientibus de partibus veſtris ad limina ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, quod quidam clerici aſſociato ſibi terrenæ poteſtatis, laicorum videlicet, auxilio, diabolico Spiritu repleti, moliuntur de eccleſia ſancti Salvatoris in Dorobernia, quæ eſt metropolis totius Britanniæ, monachos expellere, & clericos inibi conſtituere. Cui nefario operi molitionis ſuæ, hoc adjicere conantur, ut in omni ſede epiſcopali ordo monachorum extirpetur, quaſi in eis non vigeat autoritas religionis. E

Qua de re zelo Dei compulſi, ſcrutinium de privilegiis eccleſiarum fieri præcepimus: & venit ad manus ſtatutum prædeceſſoris noſtri beatæ memoriæ Gregorii majoris, de eccleſiis Angliæ; quomodo ſcilicet præcepit Auguſtino gentis veſtræ apoſtolo, ut ejuſdem ordinis viros, cujus & ipſe noſcitur eſſe, poneret in præfata ſede metropolitana. Cujus præceptionis inter alia hæc ſubnexa ſunt: »Quia, inquit, tua fraternitas monaſterii regulis A erudita, in eccleſia Anglorum, quæ nuper autore « Deo ad fidem perducta eſt: hanc debet conver- « ſationem inſtituere, quæ in initio naſcentis ec- « cleſiæ fuit patribus noſtris: in quibus nullus « eorum ex iis, quæ poſſidebant, aliquid ſuum « eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia: « Quam communionis regulam ordini monacho- « rum permaxime congruere, nemo qui dubitat. « Hinc habetur epiſtola Bonifacii, qui quartus a beato Gregorio eccleſiæ Romanæ, cui autore Deo præſidemus, præfuit, quam Atelberto regi Anglorum, & Laurentio prædeceſſori veſtro miſit: in qua præmiſſis hujuſmodi cenſura anathematis uſus eſt: Glorioſe, inquit, fili, quod ab apoſtolica « ſede per coepiſcopum noſtrum Mellitum poſtu- « laſtis, libenti animo concedimus; id eſt, ut ve- « ſtra benignitas in monaſterio Dorobernenſi ci- « vitate conſtituto, quod ſanctus doctor 'noſter « Auguſtinus beatæ memoriæ Gregorii diſcipulus « ſancti Salvatoris nomini conſecravit, cui ad « præſens præeſſe dignoſcitur dilectiſſimus fra- « ter noſter Laurentius, licenter per omnia mo- « nachorum regulariter viventium habitationem « ſtatuat: apoſtolica autoritate decernentes, ut « ipſi veſtræ ſalutis prædicatores monachi, mona- « chorum gregem aſſocient; & eorum vitam ſan- « ctitatum moribus exornent. Quæ noſtra decre- « ta ſi quis ſucceſſorum noſtrorum, regum, ſive « epiſcoporum, clericorum, ſive laicorum irri- « ta facere tentaverit, a principe apoſtolorum Pe- « tro, & a cunctis ſucceſſoribus ſuis, anathema- « tis vinculo ſubjaceat, quoadusque quod teme- « rario auſu peregit, Deo placita ſatisfactione « pœniteat, & hujus inquietudinis veſtræ emen- « dationem promittat. Vnde quia ratione dictante quieti eccleſiarum utile eſſe perſpeximus, præſens decretum prænominatorum patrum confirmamus, & vice apoſtolorum ſub eodem anathemate eos conſtringimus, quicumque huic obviare contenderint.

'f. veſter.

*** XL. AD ODRICVM ABBATEM VINDOCINENSEM.

Abbatiæ privilegium.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo filio Odrico abbati Vindocinenſis monaſterii, cunctiſque ſucceſſoribus ejus ibidem regulariter promovendis, in perpetuum.

Ex apogr. Sirmondi.

OMNIBVS qui de juſto ac puro deſiderio procedunt ſuccurrere nos debere, ipſa apoſtolica cenſura monemur. Quanto enim quiſque altius effert oculos mentis ad divinæ ſpeciem contemplationis: tanto nos ejus intentionem ſtudioſius animare & exaltare debemus; ut ad illum, qui eſt fructus & merces operum bonorum, poſſit pervenire deſiderium bonum. Confirmamus igitur, atque per hujus noſtri privilegii paginam corroboramus, monaſterium ſanctæ Trinitatis apud caſtrum Vindocinum ſitum: quod videlicet Gaufredus Andegavenſis comes, & uxor ejus Agnes Pictavenſis comitiſſa, fundaverunt, & beato Petro in alodium & patrimonium cum univerſis rebus ad eumdem locum pertinentibus pia devotione obtulerunt. Hoc itaque monaſterium ſtudio bonæ voluntatis fundatum, & juri beati Petri contraditum, juxtà fundatorum inſtitutionem, & tuæ religionis petitionem, cariſſime fili Abba Odrice, ita apoſtolica autoritate munimus: quatinus inter primæ & apoſtolicæ ſedis pontificem, & Vindocinenſis mona-

Digitized by Google

fterii abbatem, nulla, cujuſcumque dignitatis vel ordinis perſona ſit, media habeatur. Concedimus etiam omnibus hujus loci abbatibus eccleſiam beatæ Priſcæ: ſancti Spiritus judicio decernentes, ut nulla deinceps eccleſiaſtica ſæculariſve perſona prædictam beatę Priſcę eccleſiam, ſeu eccleſiæ dignitatem, eis auferre præſumat. Abbas Vindocinenſis, qui alodiarius beati Petri noſcitur, ab epiſcopo, vel a quolibet noſtræ ſedis vicario, ad concilium nullatenus vocetur. Hoc etiam præſentis decreti autoritate prohibemus, ut nulla, niſi ſolius papæ perſona, poteſtatem aliquam aut dominationem in prædicto Vindocinenſi cœnobio exercere audeat, vel pro aliquibus rebus ejuſdem loci abbatem ſive fratres ſolicitare contendat. Sed ſi quis contra eos causari voluerit, papæ præſentia requiratur; cujus, monaſterium ipſum, & res ad monaſterium pertinentes, eſſe noſcuntur. Quod ſi legatus a noſtro vel noſtrorum ſucceſſorum latere miſſus, ad partes Tranſalpinas deſcenderit, & prædictum locum beati Petri placuerit viſitare: ibi caritative ſuſcipiatur, & ei quæ corpori erunt neceſſaria, juxta loci poſſibilitatem, miniſtrentur. Ipſe vero in eodem loco nihil diſponat, nihil corrigat, nec occaſione legationis quicquam moleſtiæ loci habitatoribus inferat: ſed ſi quid agnoverit corrigendum, papæ notificare licebit. Præterea ſtatuimus, ut defuncto abbate ipſius loci, ſucceſſor ei eligatur de eadem congregatione: ſi tamen ſancto regimine dignus inveniatur. Si apud eos dignus prælatione inventus non fuerit, a Cluniaco, ſeu a Majori monaſterio, uti undecumque melius poterunt, procurent monachi patrem ſibi ſecundum Deum eligere. Electus autem, ad nos, vel ad noſtros ſucceſſores, ordinandus accedat: & a ſede beati Petri apoſtoli, cujus eſt juris, baculum & conſecrationem accipiat. Si vero grave fuerit electo, pro ſua ordinatione ſtatim Romam venire: licentiam habeat, a quocumque voluerit catholico epiſcopo, abbatis benedictionem ſuſcipere. Quomodo tamen vel qualiter electio ipſa vel ordinatio facta extiterit: ſtudeant monachi ejuſdem loci, papæ litteris intimare, ut aut emendet, ſi opus fuerit emendandum; aut ſi fuerit ſecundum Deum, & B. Benedicti regulam facta, bono ſtudio gratuletur, & ſua autoritate firmetur. Neque illud omittendum eſt, magis autem huic noſtræ confirmationi adnectendum, quod Theodericus ſanctæ Mariæ Carnotenſis eccleſiæ, epiſcopus, in cujus diœceſi prædictus Vindocinenſis locus ſitus noſcitur, Clementi papæ epiſtolam ſuam tranſmiſerit, rogans eum, quatenus hic locus, conſilio ejus & voluntate, beato Petro oblatus, tali per eum corroboraretur autoritate: ut neque illi, neque ſucceſſoribus ſuis hujus loci rebus vim vel calumniam inferre, ſive de his quicquam ſubtrahere, vel pro qualicumque cauſa excommunicare, ſive interdicere, ſeu quamlibet poteſtatem aut dominationem in ipſo loco exercere liceret, vel qualibet occaſione rectorem loci vel fratres moleſtare præſumeret. Quod benigne Clemens papa annuit, & ſua autoritate firmavit. Et nos noſtra autoritate dignum annuere cenſemus: & perpetuo anathemate prædicti epiſcopi damnamus ſucceſſorem his præceptionibus refragantem, & calumniam inferre tentantem, donec reſipiſcat, & Romanæ eccleſiæ ſatisfaciat. Omnia autem, quæ præfatum monaſterium uſque hodie poſſediſſe noſcitur, firma, inconcuſſa, eidem loco manere ſine cujuſquam retractatione ſancimus. Cenſum vero duodecim ſolidorum de moneta illius patriæ beato Petro per unumquemque annum reddi volumus. Si comes Vindocinenſis, vel quilibet de hominibus ſuis, adverſus prædicti loci abbatem querelam habuerit: in curia abbatis, pro dignitate loci, querela ipſa finiatur. Dimidia tamen ſors forfacti, ſecundum conſtitutionem fundatorum monaſterii, condonetur. Quicumque igitur contra hujus noſtræ autoritatis præceptionem ſcienter fecerit, niſi ſe correxerit digna ſatisfactione, maledictione Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus ſancti damnetur, confundatur, pereat, in cujus honore & nomine locus ipſe conſtructus eſt. Deinde incurrat iram Dei genitricis, & apoſtoli Petri, & omnium ſanctorum, & noſtra autoritate ſit excommunicatus, ut numquam regnum Dei videat, ſed cum diabolo & Iuda traditore omnibuſque impiis ſit damnatus, & in tenebris maneat & umbra mortis. Qui autem conſervator hujus noſtræ apoſtolicæ confirmationis & tuitionis extiterit: ipſe benedicatur omni benedictione, & partem habeat in regno Dei, & gaudeat lætitia ſempiterna in illa luce & claritate cælorum, ubi eſt omne bonum in ſæcula ſæculorum. Amen.

Scriptum per manus Rainerii ſcriniarii & notarii ſacri palatii in menſe Maii, Indictione I. Datum Laterani per manus Petri ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconi atque cancellarii vice domni Annonis Colonienſis archiepiſcopi, VIII. Idus Maii, anno II. domni Alexandri II. papæ, ab incarnatione Domini MLXIII. Indictione I.

*** XLI. AD EVGVBINOS.

Privilegium eccleſiæ Petri Damiani.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus Eugubinis, clero & populo, fidelibus videlicet ſancti Petri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Inter Damiani opera initio Tomi III.

NON ignorat ſancta veſtra devotio, dilectiſſimi fratres & filii, quia eccleſiam cariſſimi fratris & coepiſcopi noſtri Petri Damiani, in beati Lucæ euangeliſtæ nomine conſecratam, nos in beati Petri apoſtolorum principis, noſtraque tutela ac defenſione ſuſcepimus, ſalva reverentia, & utilitate ſanctæ Romanæ eccleſiæ: eamque, ut ad orationis & ſacrificii gratiam vigeat, ac illibata permaneat, ex apoſtolicæ ſedis autoritate firmamus. Quapropter quicumque prædictum oratorium qualibet machinatione vel ſtudio deſtruere, vel hoſtiliter impugnare tentaverit, ab omnipotenti Deo, ac beato Petro apoſtolo excommunicandum ſe eſſe non ambigat: & uſque ad ſatisfactionem congruam excludendum ſe a liminibus ſanctæ eccleſiæ, prout dignum eſt, perhorreſcat: ſicut dicit apoſtolus: *Si quis templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus.* Qui præfatum locum ſanctum pro Chriſti amore coluerit, & intemeratum atque incolumen ſervare ſtuduerit: ipſe quoque per interceſſionem beati Petri, templum Chriſti fiat; & benedictionem ſui redemptoris hereditate poſſideat.

1. Cor. 3.

*** XLII. AD

Ex apographo Sirmondi.

*** XLII. AD VVIDONEM EPISCOPVM AMBIANENSEM.

Iubet ut desistat ab inquietatione abbatis & monasterii Corbeiensis. Alioquin suspendit ipsum ab officio, & excommunicat, donec abbati coram archiepiscopo Remensi satisfaciat.

Alexander servus servorum Dei, VVidoni Ambianensi episcopo, salutem & apostolicam benedictionem.

MIRAMVR fraternitatem tuam, neglectis sanctorum canonum autoritatibus, postposita quoque sanctæ apostolicæ sedis reverentia, injuste, & sine ulla ratione, monasterium Corbeiense inquietare, & abbatem a prædecessore nostro piæ memoriæ Leone ordinatum temeraria præsumptione excommunicasse. Altaria quoque juri ipsius monasterii pertinentia, contra sanctorum canonum instituta, aliis, unde maxime indignamur, collata, dato ab ejusdem monasterii abbate pretio non reddidisse. Ita videlicet, ut in his prædictis omnibus privilegia ab antecessoribus nostris canonica & apostolica autoritate confirmata pro nihilo duceres, & sanctæ universali ecclesiæ nullius obedientiæ reverentiam exhiberes. Vnde monemus, & apostolica autoritate omnino præcipimus, ut ab istiusmodi præsumptionibus manum retrahas, & injuriam præfato monasterio & abbati ulterius inferre non præsumas. Quod si huic nostræ admonitioni aurem debitæ obedientiæ non inclinaveris, & supra memoratum monasterium ulterius inquietare tentaveris: apostolica autoritate sancimus, ut idem, chrisma, & ordinationes, & cætera quæ a te fosolitus est recipere, ab archiepiscopo Remensi, vel a quolibet alio, quem sibi opportunius providerit, deinceps recipiat. Si autem superbia elatus, his nostris præceptionibus obviaveris, & supradicto monasterio injuriam amplius inferre præsumpseris: scias te omni episcopali officio & sacerdotali privatum esse, donec tumorem superbiæ, debitam per humilitatem dimiseris, & nobis & sanctæ apostolicæ sedi per condignam obedientiam satisfacere studueris. Si autem, secundum duritiam & impœnitens cor tuum, iram tibi apostolicæ sedis, spreta hac nostra admonitione, thesaurizaveris: omnino tibi sacrosanctam communionem interdicimus, nisi cum in periculo mortis fueris constitutus: donec ante præsentiam fratris nostri Remensis archiepiscopi, cujus judicio omnem hanc causam commisimus, supradicto abbati satisfacias.

Ex bibliotheca Cluniac.

*** XLIII. AD HVGONEM abbatem Cluniacensem.

Quod nemo sine apostolico judicio potest excommunicare monachos Cluniacenses, nec interdicere.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilectissimo filio Hugoni abbati monasterii, quod dicitur Cluniacum, in honore beatorum apostolorum Petri & Pauli consecratum, in comitatu Matisconensi situm, & per te cunctis successoribus tuis abbatibus in perpetuum.

CVM omnium fidelium petitionibus & necessitatibus subvenire debeat apostolicæ caritatis gratia: multo magis his est impertienda ejus beneficii clementia, quos singulariter proprios, & specialiter se gaudet filios habere sancta Romana mater ecclesia, & suæ utilitatis gratia, & præcedentium patrum autoritate egregia. Quorum etiam desideriis & votis, eo plenius parere debet autoritas apostolicæ sublimitatis: quo certius constat eos non nisi illa desiderare & expetere, quæ sunt ad honorem sanctæ pietatis, & utilitatem veræ religionis. Et quotiens in suæ necessitatis commodis nostrum assensum, & solitum apostolicæ autoritatis studuerunt humiliter requirere præsidium: ultro benignitatis intuitu nos convenit subvenire, & rite pro magna securitate solidare: ut ex hoc nobis potissimum præmium a conditore omnium Deo in fidereis arcibus conscribatur. Et ideo quia postulasti a nobis, ut præfatum monasterium apostolicæ autoritatis serie muniremus, & omnia ejus pertinentia perenni jure ibidem inviolabiliter permanendo confirmaremus, & absque omni jugo, seu ditione cujuscumque personæ, constabilire nostri privilegii pagina studeremus: propterea tuis flexus precibus, per hujus nostræ autoritatis privilegium statuentes decernimus, ut cuncta loca & monasteria ad supradictum Cluniacum cœnobium pertinentia, quæ ab aliquibus fidelissimis Christianis, regibus, episcopis, ducibus, seu principibus, eidem loco sunt concessa, & ab antecessoribus tuis adquisita, Bernone videlicet, Odone, Eymardo, & beatæ recordationis S. Majolo, & bonæ memoriæ Odilone prædecessore tuo, vel quæcumque ad eumdem locum pertinere videntur, absque ullius conrradictione, cum magna securitate quietus debeas possidere; & per te universi successores tui in perpetuum. Necnon sub divini judicii promulgatione, & confirmatione, & anathematis interdictione, corroborantes decrevimus, ut nullus episcopus, seu quilibet sacerdotum, in eodem veniat cœnobio, pro aliqua ordinatione, sive consecratione ecclesiæ, presbyterorum, vel diaconorum, missarum celebratione, nisi ab abbate ejusdem loci invitatus fuerit, venire ad agendum præsumat. Sed liceat monachis ipsius loci, cujuscumque voluerint ordinationis gradum susçipere, ubicumque tibi, tuisque successoribus placuerit. Interdicimus autem sub simili anathematis promulgatione, ut idem locus sub nullius cujuscumque episcopi, vel sacerdotis, deprimatur interdictionis titulo, seu excommunicationis, vel anathematis vinculo. Non enim patitur sanctæ sedis apostolicæ autoritas, ut ullius cujuscumque personæ obligatione proscindatur a se cuilibet concessa liberalis libertas: neque ipsius loci fratres ubicumque positi, cujuscumque episcopi maledictionis vel excommunicationis vinculo teneantur adstricti. Inhonestum enim nobis videtur, ut sine nostro judicio a quoquam anathematizetur sanctæ sedis apostolicæ filius, veluti cujuscumque subjectæ ecclesiæ discipulus. Si qua vero competens ratio adversus eos quemquam moverit, & hoc aliter determinari nequiverit: judicium apostolicum, quod nulli præjudicium prætendere patitur, supra hoc patienter præstoletur, & humiliter requiratur. Decernimus etiam, & illius, cujus vice, quamvis indigni fungimur, autoritate sancimus: ut isdem locus omnibus ad se ob salutem confugientibus sit misericordiæ sinus, sit totius pietatis & salutis portus. Obtineat in eo locum justus, nec repellatur pœnitere volens iniquus. Præbeatur innocentibus caritas mutuæ fraternitatis, nec negetur offensis spes salutis, & indulgen-

Digitized by Google

tia pietatis. Et si aliquis eumdem locum expetierit suæ humilitatis & salutis gratia, minime a venia & optata misericordia excludatur: sed oleo medicamenti salutaris fovendus benigniter colligatur: quia & justum sic est, ut in domo pietatis & justo præbeatur dilectio sanctæ fraternitatis, & ad veniam confugienti peccatori non negetur medicamentum indulgentiæ & salutis. Sit autem omnibus ibi advenientibus causa salutis, hic, & in perpetuum, divinæ miserationis & pietatis refugium, & apostolicæ benedictionis & absolutionis præsidium. Decernimus præterea & omnino constituimus, ut prædicti loci obeunte abbate, non ibi alius cujuscumque personæ violentia constituatur ordinandus, sed ab ipsa congregatione loci, secundum timorem Dei, & institutionem legislatoris Benedicti, pater qui sibi præesse debeat, eligatur; & ad eum ordinandum, quicumque illis placuerit, episcopus advocetur. Quascumque vero terras nunc tenes, & quas tu, tuique successores acquirere potueritis, in perpetuum possidendas concedimus vobis. Si quis autem temerario ausu, quod fieri non credimus, contra hujus nostræ apostolicæ confirmationis seriem venire, aut agere tentaverit: sciat se domini nostri Iesu Christi, & apostolorum principis Petri, anathematis vinculo innodandum, & cum diabolo, ejusque atrocissimis pompis, atque cum Iuda traditore Domini & Salvatoris nostri Iesu Christi, in æternum ignem concremandum, simulque in voraginem, tartareumque chaos demersum cum impiis dejiciendum. Qui vero custos & observator nostri privilegii extiterit, benedictionis gratiam, & vitam æternam a domino consequatur, &c.

Ex Metropoli Salisburg. Tom. I.

*** XLIV. AD GEBEHARDVM SALZBVRGENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Concedit ut episcopatum unum in sua parochia constituat.

Alexander episcopus servus servorum Dei, Gebehardo Salzburgensi archiepiscopo, suisque successoribus in perpetuum.

QVOTIENS ea a nobis petuntur quæ religioni conveniunt, prompta debemus concessione annuere, & favoris nostri gratanter præbere assensum: quoniam ex consideratione nostri officii cogimur ecclesiarum utilitatibus, etiam si minime exigantur, solicite invigilare, & animarum saluti solerti studio providere. Quapropter, dilectissime frater, quia postulasti a nobis, quatenus apostolica autoritate concederemus tibi unum episcopatum in tua parochia constituere, quia ecclesia tua tam ample diffusa est, quod per te solum non possis eam in chrismate, aliisque pluribus, quibus episcopali officio indiget, decenter ac rationabiliter regere: piis precibus tuis inclinati, libenter annuimus, & ut etiam impleatur, satagimus. Apostolica igitur autoritate, venerande frater, religioni tuæ concedimus, volumus, & firmamus, arque autoritate beati Petri apostolorum principis, in quocumque loco tibi melius visum fuerit, episcopatum in tua parochia, construe, & ad procurandam salutem animarum, adjutorem tibi tua consideratione ibi prepone. Ita tamen, ut episcopatus ille, ecclesiæ tuæ, tibique, vel tuis successoribus numquam subtrahatur: & nullus ibi episcopus quandoque, sive per investituram, ut dici assolet, vel quocumque pacto inibi constituatur, nisi quem tu, vel tui successores, prompta voluntate elegerint, ordinaverint, & consecraverint. Indignum enim atque detestabile est, ut hoc quod studio pietatis a vobis quæsitum, apostolica autoritate firmatum, ad detrimentum ecclesiæ tuæ quolibet modo vertatur. Si quis autem temerario ausu hujus nostræ sanctionis privilegium infregerit, noverit se apostolicæ excommunicationis atque anathematis vinculo innodatum. At vero, qui pio intuitu custos & observator extiterit, perpetuæ benedictionis abundantia repleatur. Data Lateranis XII. Kal. Aprilis, per manus Petri clerici, fungentis vice Petri sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalis ac bibliothecarii, anno ab Incarnatione domini MLXX. pontificatus vero domini Alexandri papæ II. nono, Indict. VIII.

Ex Metrop. Salisburg. Tom. II.

*** XLV. AD ALTMANNVM PATAVIENSEM EPISCOPVM.

Privilegium ecclesiæ ab Altmanno ad regularem canonicorum vitam ædificatæ.

Alexander episcopus servus servorum Dei, dilecto fratri in Christo Altmanno Patav. episcopo, & per eum ecclesiæ quam in territorio ejusdem civitatis in portu Oeni fluminis construxit, & in honore sanctæ Trinitatis & passionis domini nostri Iesu Christi, & sanctorum Andreæ apostoli, Pantaleonis martyris, & sancti Nicolai confessoris, consecravit, in perpetuum.

CONVENIT apostolico moderamini religiosis desideriis & petitionibus ea benignitate & pietatis studio condescendere, effectumque præbere: ut dum spiritualis autoritas officii sui debitum peragit, dum pia fidelium statuta roborando venerabilibus locis præsidium defensionis impendit, hinc affectus supernę retributionis lucretur initium, quod in parando beneficio non minor fuit caritas quam potestas. Hoc enim & bonorum studiis, spe proficiendi, augmentum tribuit; & opus proprium, fructu profectionis, Deo acceptabile reddit. Itaque, dilecte frater, carissima sancti Petri filia Imperatrice Agnete semper Augusta indicante nobis, te in suburbio civitatis tuę juxta portum prędicti fluminis Oeni ad communem & regularem canonicorum vitam, ecclesiam construxisse; & ut eam, juxta propositum tuę devotionis & constitutionis, apostolicis privilegiis firmaremus, tum ipsa partes tuas referente, tum ipso pro te sanctissimo desiderio postulante: tanto promptius utriusque voluntati annuendum esse judicavimus, quanto & tua vota justa esse certius intelligimus, & illius desideria divino accensa spiritu ubique prosperari cupimus. Concedentes igitur tibi & præfatæ ecclesiæ, hujus nostri apostolici decreti privilegium, sancimus, & apostolica autoritate statuimus; ut clerici qui vel nunc in eadem ecclesia sunt ordinati, sub communi semper vita, & claustrali conversatione consistant. Ad quorum communem usum confirmamus, & incommutabiliter tenenda decernimus, determinate quidem & ea quæ prænominata Imperatrix Augusta pro remedio animæ suæ donavit,

Enumerat possessiones tum ab Imperatrice, tum ab episcopo, huic ecclesiæ donatas.

Hæc inquam omnia, & quæcumque etiam innominata bona, eidem ecclesiæ vel nunc juste collata sunt, vel in posterum Deo disponente conferenda, eo tenore & autoritate ad communem usum

Digitized by Google

uſum fratrum ibidem Deo famulantium decernimus, & corroboramus: ut communem & regularem vitam ducentes, nihil de bonis eccleſiæ præpoſito & ſingulari uſui vendicent. Vt hæc igitur noſtra decreta, adjuvante domino, undique firma illibataque permaneant: apoſtolica autoritate conſtituimus, ut nullus rex, imperator, dux, comes, epiſcopus, vel archiepiſcopus, ſeu aliqua perſona ſecularis aut eccleſiaſtica, præfatam eccleſiam ab eo ſtatu & ordine, quem ſuperius confirmavimus, divellere, aut aliqua perturbatione impedire præſumat; vel quicquam de rebus & bonis eccleſiæ invadere, aut diminuere, vel ab uſu fructuum ſubtrahere audeat. Si quis autem contra hujus noſtræ ſanctionis decreta temerario auſu venire tentaverit: uſque ad dignam ſatisfactionem, anathematis laqueo ſe irretitum noverit. Qui vero hæc eadem fideli devotione obſervare curaverit, divinæ remunerationis gratiam & apoſtolicæ benedictionis hic & in futuro conſequatur abundantiam. Datum Romæ v. Non. Martii, per manus Petri ſanctæ Romanæ eccleſiæ preſbyt. cardinalis ac bibliothecarii. Anno XII. pontificatus domini Alexandri II. Papæ, Indictione XI.

FRAGMENTA QVÆDAM EPISTOLARVM ALEXANDRI PAPÆ II.

VViliclmo marchioni.

Ivo p. 14. c. 57. Et 24. qu. 1. c. audivimus.

Excommunicatus alium excommunicare ne poſſit.

Audivimus quod Henricus Ravennas dictus archiepiſcopus, niſus ſit te excommunicare: quod, quia excommunicatus excommunicare non potuit, apoſtolica autoritate te tuoſque abſolventes, mandamus exinde non curare.

G. C. Inſcribitur apud Gratianum Valeriano epiſcopo Martyri.

Epiſcopis & regi Dalmatiarum.

De epiſcop. preſbyter. diacon. feminam accipientibus, & retinentibus.

Can. 16. diſt. 81.

Si quis amodo epiſcopus, preſbyter, diaconus, feminam acceperit, vel acceptam retinuerit, proprio gradu decidat, uſque ad ſatisfactionem, nec in choro pſallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus eccleſiaſticis habeat.

**** Iiſdem.*

De autoritate Mainardi epiſcopi, & Ioannis archiepiſcopi.

Ivo p. 4. c. 139.

Notificamus, omnia capitula, quæ per confratres noſtros venerabiles, Mainardum ſcilicet collateralem epiſcopum noſtrum, & Ioannem archipræſulem noſtrum, in Spalæto aliiſque civitatibus ſunt ſtatuta, eadem in Romana ſynodo ſeriatim ea referente, a beatæ memoriæ prædeceſſore noſtro Nicolao, apoſtolica autoritate roborata, & ſubanathematis interpoſitione roborata.

Dominico Gradenſi patriarchæ

De preſbyt. diacon. ſubdiac. caſte non viventibus.

Erubeſcant impii, & aperte nos intelligant judicio ſancti Spiritus eos qui in tribus ſacris gradibus, preſbyteratu ſcilicet, diaconatu, & ſubdiaconatu poſiti, mulierculas non abjecerunt, & caſte non vixerunt, excludere ab eorumdem graduum dignitate. De manifeſtis loquimur: ſecretorum autem cognitor & judex Deus eſt.

Clero Mediolanenſi.

De ſimoniacis, & presbyt. diacon. ſubdiacon. qui feminis abutuntur.

Noveritis nos in ſynodo noſtra Romana epiſcopis omnibus, & religioſis fratribus adjudicantibus, decreviſſe, a ſimoniacis & fornicatoribus officium celebrari non debere, nec aliquem Chriſtianum id ab iis audire. Populum itaque a ſimoniacis, & ab his quos feminis abuti cognoſcitis, officium audire interdicite, & ſacerdotes nihilominus a tam nefaria præſumptione repellite. Si quis vero ſacerdotum, diaconorum, vel ſubdiaconorum, officium contumaciter deſerens, feminam ſibi potius eligit, ſicut ſponte ob fornicationem dimittit officium, ita ob prævaricationem dimittere cogatur & invitus beneficium. Can. 17. diſt. 81.

Populo Mediolanenſi.

De presbyteris ſimoniacis, & fornicatoribus.

Sciat nobilitas veſtra nos in Romana ſynodo conſilio totius ſancti conventus decreviſſe, ut a preſbytero ſimoniaco, ſeu concubinam habente, Miſſa a nullo fidelium audiatur. Eos etiam, qui ut fornicari liceat diuinum officium derelinquunt, & ab eo recedentes, diabolo & ejus operibus ſerviunt, ſicut ſe juſtiſſime ab officio alienos faciunt, ita beneficio eccleſiarum privatos adjudicamus. Can. 18. diſt. 81.

Ex regiſtro eiuſdem.

De epiſcopo ſimoniaco & fornicatore.

Lancium Micernium epiſcopum ab epiſcopio depoſui, quia accuſatus eſt & convictus de fornicatione, & ſimoniaca epiſcopatus adeptione, ſacrorumque ordinum venditione.

Iocelino archidiacono Pariſienſi.

De eo qui epiſcopatum per ſimoniam & homicidium acquiſiit.

Litteris ad ſedem apoſtolicam allatis comparuimus, te contempto ſanctorum patrum anathemate, archidiaconatum non modo pecunia, verum etiam homicidio acquiſiſſe: & nunc tanta ſceleris contagione maculatum, Sueſſionenſem epiſcopatum per deteſtabile ſimoniacæ hæreſis commercium comparaſſe. Vnde apoſtolica autoritate tibi interdicimus, ut ordinationem ſuſcipere non præſumas, donec ante nos, vel legatum noſtrum, purificare te ſuper hac infamia ſtudeas.

Ex regiſtro eiuſdem.

De epiſcopis duobus depoſitis.

Ernolfus Santonenſis in Francia, & Landus Nucerinus in Italia, epiſcopi, multis certiſque criminibus accuſati; alter quod eccleſiarum eccleſiaſticorumque ordinum conſecrationem ſimoniace & interveniente pecunia fecerit; alter quod officium ab apoſtolico ſibi interdictum præſumpſerit, convicti: ſunt ſynodali judicio depoſiti.

Clero

Digitized by Google

A

Clero Mediolanensi.

De archiepiscopo simoniaco.

Archiepiscopum vestrum simoniacum fuisse nullus vestrum ignorat: quia dum abbatias & ordines vendit, hoc etiam ipse propalat.

*** Ex loco incerto.*

Quot Missas in die sacerdoti celebrare liceat.

Ivo p. 2. c. 81. Et dist 1. de consecr. c. sufficit.

Sufficit sacerdoti Missam unam in die celebrare, quia Christus semel passus est, & totum mundum redemit. Non modica res est, unam Missam facere: & valde felix est, qui unam digne celebrare potest. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, & alteram de die, si necesse sit. Nam quicumque pro pecuniis, aut adulationibus sæcularium, una die præsumunt plures facere missas, non existimo evadere condemnationem.

*** Philippo regi Francorum.*

Quod Romanæ sedis decreta tanquam regulæ canonum admittenda sunt.

Ivo p. 5. c. 31.

Ignorant miseri quod hujus sanctæ sedis decreta, ita pia fide a filiis matris ecclesiæ accipienda sint, & veneranda, ut tanquam regula canonum ab eisdem absque ullo scrupulo admittantur.

*** Clero & populo Florentino.*

Monachi intra claustra morentur, & a prædicatione abstineant, non ministrent.

Ivo p. 7. c. 151. Et 16. q. 1. c. juxta Chalc.

Juxta Calchedonensis tenorem optimi concilii, monachis, quamvis religiosis, ad normam sancti Benedicti, intra claustrum morari præcipimus: vicos, castella, civitates peragrare prohibemus: nisi forte quis de suæ animæ salute sollicitus, ut eorum habitum assumat, eos intra claustrum consulere voluerit.

**** Mangiso Venetensi episcopo.*

Nullis eleemosynis redimi posse, quin consanguinei separentur.

Ivo parte 9. c. 9.

Hujus viri causam, super qua apostolicam sedem consuluisti, retractantes, si quo modo misericorditer conjunctam sibi illicite consanguineam retinere posset, & orationibus, jejuniis, ac hereditatis & eleemosynarum se largitione redimere: nullam autoritatem comperimus, qua sibi concederemus.

*** Berengario Basileensi episcopo.*

De pœnitentia ejus, qui filiam patrui corruperat.

Ivo p. 9. c. 10.

Iste pœnitens venit ad nos, confessusque est, se filiam patrui sui corrupsisse: cui quatuordecim annorum pœnitentiam injunximus, ut jejunet quidem tribus quadragesimis. In quadragesima post pentecosten, duobus diebus in pane & aqua in septimana: & in adventu, tribus: & in majori quadragesima, tribus: & abstineat se ab ingressu ecclesiæ, & a communione, duobus annis.

*** Guillelmo de' Monstrolio.* al Monasteriolo.

Nisi coram ecclesia consanguinitate probata, uxorem dimittere non licet.

Multorum relatione cognovimus, te propriam velle abjicere uxorem, & adhærere alteri, prætendentem consanguinitatis occasionem. Vnde apostolica autoritate interdicendo mandamus tibi, ut hanc quam nunc habes uxorem, nullatenus præsumas dimittere, vel aliam ducere, donec episcoporum religiosorum concilium causam istam examinaverit. Ivo p. 9. c. 32. Item 35. q. 6. c. multorum.

*** VVifredo Constantiæ episcopo.*

De misericordia impendenda his, qui homicidio supervenientes, nec voluntate, nec actione perpetraverint.

Dicebant se latores præsentium homicidio illi, pro quo pœnitentia illis injuncta est, penitus non interfuisse, sed præliantibus solummodo casu superveniisse. Quod si ita est, quandoquidem nec in causa homicidii, nec in culpa fuerint, misericordia super eos mori, exilium eis apostolica autoritate remisimus. Ivo p. 10. c. 30.

*** Landulfo & Arialdo clericis.*

Non ita esse indulgendum perjuris, ut perjurandi detur occasio.

Possumus in perjurio aliquo crimine lapsis misericordiæ manum porrigere, sed non debemus ad futuræ perditionis exemplum licentiam dare. Ivo p. 12. c. 24.

*** Berengario Narbonensi Vicecomiti.*

Non esse occidendos Iudæos.

Noverit prudentia vestra nobis placuisse, quod Iudæos, qui sub vestra potestate habitant, tutati estis ne occiderentur. Non enim gaudet Deus effusione sanguinis, neque lætatur in perditione malorum. Ivo p 13. c. 115.

*** VVifredo Narbonensi archiepiscopo.*

De eodem.

Noverit prudentia vestra, quod omnes leges tam ecclesiasticæ, quam sæculares, effusionem humani sanguinis prohibent. Ivo p. 13. c. 116.

*** Ex loco incerto.*

Consecretur qui electus est ab ecclesia, & est altera dignior, licet filius sacerdotis.

Apostolica autoritate præcipimus vobis, ut si eum, qui ab ecclesia electus est, altero digniorem esse, canonicamque ejus electionem probaveritis, fulti nostra autoritate consecretis Nam pro eo quod filius sacerdotis dicitur, si cæteræ virtutes in eum conveniant, non rejicimus: sed suffragantibus meritis connivendo, eum recipimus. Dist. 56. can 12.

*** Ex*

Digitized by Google

*** Ex loco incerto.*

Fratrem, aut sororem uxoris æquivoce tantum dici cognatos.

35. q. 5. c. quod autem. QVOD autem frater, sororve uxoris tuæ, cognati tui dicuntur, æquivocationis jure fit, & necessitate vulgaris appellationis potius, quam ulla causa cognationis. Vxor enim fratris, fratrissa potius, quam cognata vocatur. Mariti frater, levir dicitur. Duorum autem fratrum uxores, vocantur janitrices, quasi eandem januam tenentes, vel per eandem januam intrantes. Viri soror, glos appellatur. Sororis autem vir non habet nomen B speciale, non uxoris frater.

**** Ex loco incerto.*

Nisi canonice judicatum episcopum qui comprehenderit laicus excommunicetur.

17. q 4. c. si quis dist. SI quis deinceps priorum, aut cujuscumque dignitatis, vel cujuscumque ordinis laicorum, episcopum comprehenderit, percusserit, aut aliqua vi a propria sede expulerit, nisi forte judicatum canonice: autores, & cooperatores tanti sceleris anathematizentur, & bona eorum ecclesiæ ipsius juri perpetuo tradantur. Si vero in presbyterum, vel in quemcumque inferiorum graduum C clericum hæc eadem præsumpserit, canonice pœnitentiæ, atque depositioni subjacebit. Si contumax fuerit, excommunicetur.

ANNO CHRISTI 1061.

CONCILIABVLVM BASILEENSE,

in causa electionis pontificiæ celebratum anno domini MLXI. tempore interregni pontificii.

Acta conciliabuli quæ. HVIVS *synodi meminit Hermannus in chronico: res gestas perpetuo silentio dignas supprimit. Petrus vero Damiani easdem in opprobrium schismaticorum his verbis describit:* Cum autem in urbe Romana hæc agerentur, Longobardorum D episcopi, tam simoniaci & incontinentes, quam alii facinorosi, autore Guiberto Parmensi (constitutus erat hic cancellarius regis, homo nequissimus, ut idem autor habet in Nicolao) convenerunt in unum, & consimilium clericorum multitudine congregata, communiter statuerunt, ut aliunde non deberent papam recipere, quam de paradiso Italiæ (ita Longobardiam nominabant) & talem personam, quæ infirmitatibus eorum compatereretur & condescenderet. Quo facto, aliquos ex ipsis ad imperatricem ultra montes miserunt, qui ejus animum quibusdam verisimilibus figmentis allicerent, & sibi propitium facerent. Venientes autem ad eam, suggesserunt quod filius E ejus ita in honorem patriciatus deberet succedere, sicut in regia dignitate. Præterea impudenter asserebant quod Nicolaus papa statuerat decretis suis, quod nullus deinceps haberetur Romanus episcopus, nisi prius a cardinalibus eligeretur, cui postea accederet consensus regis. *Hæc de legatione ad Henricum.*

Quæ autem probrosa in eadem pseudosynodo facta sint, in illa disputatione habita inter regium advocatum & Romanæ ecclesiæ defensorem, autore Petro Damiani, a nobis suo loco inferius recitanda, hæc descripta leguntur: Defensor Romanæ ecclesiæ dixit: Ecce compellis me vulgato sermone depromere, quod ob A imperialis palatii reverentiam decreveram silentio præterire. Sed juxta vestrę scilicet exactionis instantiam, jam proferatur in medium opus egregium vestrum, sæculis omnibus inauditum. Rectores enim aulæ regiæ, cum nonnullis Teutonici regni sanctis (ut ita loquar) episcopis conspirantes, contra Romanam ecclesiam concilium collegistis, qui papam, *Nicolaum videlicet*, quasi per synodalem sententiam condemnastis, & omnia quæ ab eo fuerant statuta, cassare incredibili prorsus audacia præsumpsistis. In quo nimirum, non dicam judicio, sed præjudicio, idipsum quoque privilegium, quod regi prædictus papa contulerat, si dicere liceat, vacuastis. Nam dum quidquid ille constituit, vestra sententia decernente, destruitur: consequenter etiam id, quod ab eodem papa regi præstitum fuerat, aboletur. Sed absit a nobis, ut propter cujuslibet hominis insolentiam rex, qui innocens erat, quantum ad nos, rem sui juris amittat: & quem, autore Deo, votis omnibus præstolamur ad imperiale fastigium, non permittemus ob alienam culpam, regiæ dignitatis incurrere detrimentum. *Hæc de pseudosynodi decreto perinfami defensor Romanæ ecclesiæ.* ANNO CHRISTI 1061. pseudosynodi infame decretum.

CONCILIVM OSBORIENSE, autoritate sancti Annonis Colonienſis archiepiscopi congregatum, quo in præsentia regis, post habitam disputationem, quæ infra scribitur, Cadalous pseudopapa omnium acclamatione est condemnatus, & Alexandri legitime facta electio est confirmata, anno domini MLXII. ipso festo sanctorum Simonis & Iudæ. ANNO CHRISTI 1062.

Disceptatio synodalis inter regis advocatum & Romanæ ecclesiæ defensorem.

IPSO exordio Petrus Damiani, ejusdem operis autor, compellans impium Cadaloum antipapam, post alia, quæ in eum dixerat, hæc habet: Sed ad hæc gloriaris, & jactas: rex me & imperatrix mater elegit: ad hunc apicem me regia celsitudo provexit. Sed cum hinc aula regia suum tueatur electum, illinc Romana ecclesia proprium defendat antistitem jam in solio constitutum: dignum est ut sanctorum atque prudentium sacerdotum multitudo conveniat, & hanc quæstionem ventilans sub canonici juris autoritate discernat. Quoniam & in proximo, ut speramus, fiet hic Osboriense concilium, hic jam ejusdem concilii constituamus velut in quadam tabella picturæ præludium. Iuxta jussionem ergo Danielis, patrum throni sint positi, judicium sedeat, libri aperiantur, & solutionis indiga quæstio in medium deducatur. Hic itaque Romanæ defensor ecclesiæ, suas allegationes inferat: illic advocatus regius proprię partis argumenta depromat. Taceat Parma cum suo hæresiarcha: advocatio tantum regia, & Romana invicem colloquatur ecclesia. Sanctorum vero sacerdotum erecti sint animi, ut & quæ utrinque dicenda sunt conferant, & perorata causa judicialiter sententię calculum ponant. Ago igitur, defensor apostolicæ sedis incipiat: deinde regius advocatus, quę sibi videbuntur ostendat.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Cum beatitudo vestra, venerabiles patres, super apostolicę sedis negotio disputat, ad cunctas ecclesias pertinere, quod versatur in manibus, non ignorat. Hac enim stante, reliquę stant: sin autem hæc, quę omnium fundamentum est & basis, obruitur, cæterarum quoque status necesse est collabatur. Omnis autem sive patriarchatus Causa Romanæ ecclesiæ qualis.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1062.

cujuslibet apicem, sive metropoleon primatus, aut episcopatuum cathedras, vel ecclesiarum cujuscumque ordinis dignitates, sive rex, sive imperator, sive cujuslibet conditionis homo purus instituit, &, prout voluntas aut facultas tulit, spiritualium prærogativarum jura præfixit: Romanam autem ecclesiam solus ille fundavit, & supra petram fidei mox nascentis erexit, qui beato vitæ æternæ clavigero terreni similiter & cælestis imperii jura commisit. Non ergo quælibet terrena sententia, sed illud Verbum, per quod constructum est cælum & terra, per quod denique omnia condita sunt elementa, Romanam fundavit ecclesiam. Illius certe privilegio fungitur, illius autoritate fulcitur. Vnde non dubium, quia quisquis cuilibet ecclesiæ jus suum detrahit, injustitiam facit: qui autem Romanæ ecclesiæ privilegium, ab ipso summo omnium ecclesiarum capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæresim labitur: & cum ille notatur injustus; hic est dicendus hæreticus; fidem quippe violat, qui adversus illam agit quæ mater est fidei; & ille contumax invenitur, qui eam cunctis ecclesiis prætulisse cognoscitur. Cum hoc igitur vestra sanctitas indubitanter agnoscat, vos, qui non quilibet, sed nobiliores & egregii estis filii Romanæ ecclesiæ: pietatis viscera circa matrem vestram compatientes ostendite, & utrum destrui debeat, sibimet eligendo pontificem, judicate. Mirum quippe est, si, quod minoribus ecclesiis canonicus vigor attribuit, illi soli, quæ caput est omnium, non permisit.

Regius advocatus.

Prolixa declamatio dedit attentionem, benevolentiam, atque docilitatem, & hoc potius juxta consuetudinem fori judicialis, quam secundum regulam concilii synodalis: ubi scilicet non magnopere curare debemus elucubratæ locutionis urbanitatem, sed vivæ sententiæ potius puritatem. Ad querelam ergo coram sanctis sacerdotibus deponendam sufficiat nobis dicere, quoniam inthronizastis papam sine consensu domini nostri regis, ad injuriam scilicet atque contemptum regiæ majestatis.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Ordinationem papæ factam diffiteri nec possumus, nec debemus; regis autem injuriam modis omnibus propulsamus. Sed videamus primo, si placet, utrum papa sine rege potuerit fieri, & sic postmodum de regis disputemus injuria.

Regius advocatus.

Per te liquido novimus, quia illi debent pontificem, cum ordinatur, eligere, quos sibi, postquam ordinatus fuerit, canonica decrevit autoritas obedire: papæ vero, quia universalis est pontifex, non modo Romanus populus, sed Romanus imperator, qui caput est populi, obedientiam debet: censendumne ergo est ut papam sine capite suo populus eligat, & ei quem non elegit imperator obediat? Constat ergo quod, nisi Romani regis assensus accesserit, Romani pontificis electio non erit perfecta.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Perhibendum est itaque juxta vestræ disputationis articulum, quod neque Stephanus, nec Sixtus, neque Cornelius, non denique Clemens, non Silvester, non ipse beatus Petrus, papali nomine digni sunt, qui ab imperatoribus eorumdem tempore electi non sunt.

Regius advocatus.

Gentiles reges non sunt adhibendi ad hujus, de qua loquimur, electionis exemplum; qui, quoniam ignorabant fidem Christianam, Christianorum non poterant ordinare pontificem. Cæterum Christiani principes, semper Romanos elegere pontifices.

ANNO CHRISTI 1062.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Qui mentitur in communi colloquio, mendax dicitur: qui autem in præsentia venerabilium sacerdotum falsa protulerit, sacrilegii procul dubio crimen incurrit. Dixisti Christianos principes, Romanos semper elegisse pontifices: percurre mecum ecclesiasticæ antiquitatis historias, Romanorum præsulum catalogum studiose disquire: & cum perpaucis inveneris in electione sua regium accessisse consensum, confitere te perspicuum protulisse mendacium. Quis enim rex Antonii filium Damasum Hispaniensem? quis Innocentium Innocentii filium Albanensem? quis denique Zosimum Græcum Abramii filium elegit? Quis præterea Leonem Quintiani filium de Tuscia? quis Hilarium Crispini filium de Sardinia? quis Cælestinum Prisci Romani civis filium? quis Bonifacium, quis Anastasium, æque Romanos? Denique multos attexerem, nisi fastidium generarem. Sed ne me putes, non habentem copiam, ab eorum enumeratione deficere: quis imperatorum, elegit Simplicium Tiburtinum? quis Felicem natione Romanum? quis Gelasium Afrum Valerii filium? quis Symmachum Sardiniæ provinciæ, filium Fortunati? quis Hormisdam filium Iusti natione Campanum? Ioannem origine Tuscum, Felicem natione Samnitem, Bonifacium Gibaldi filium, Merturium Projecti, Agapitium Gordiani, natura Romanos?

Quis enim regum, electioni cujuslibet istorum suum legitur adhibuisse consensum? Cum eorum temporibus Romanæ reipublicæ Christiani principes præfuisse legantur, id est Valentinianus senior, Valens frater ejus, qui occisus est in pugna Gothica prope Hadrianopolim, Gratianus, qui a Maximo tyranno peremptus est, Valentinianus junior, qui necatus est a comite suo Viennæ, deinde Arcadius, Honorius, Theodosius, Ioannes ille qui apud Ravennam occisus est, Valentinianus tertius, qui in campo Martio est peremptus, Martianus, Leo, Majoranus, Severus, Anthemius, Olybrius, Glycerius, Zeno, Nepos ille qui in villa sua occisus est juxta Salonas, Augustulus, Anastasius, Iustinus, & cæteri Romani imperatores: quos evitandi laciniosi styli causa prætereo. Da mihi ergo eorum, quos enumeravimus, aliquem, vel præsulem requirentem, vel principem assensum in electione præbentem: & ego do manum, ac te perhibeo laureandum: alioquin si dare non poteris, in hoc te convictum per omnia perneceſſe est fatearis. Quod autem beato Gregorio legitur adhibuisse Mauricius imperator assensum, & perpauci alii principes aliis promovendis: hoc dictavit perturbatio temporum, & tempestas horrenda bellorum.

Regius advocatus.

Si mentiri est contra mentem loqui, temerarium est me mendacii tam procaciter argui, qui non utique falsum, sed verum me dixisse putavi: tamen assentior, & in hoc superatum me esse non abnuo.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Vt autem idipsum adhuc manifestius pateat, & te super hac dimicandi materia perdidisse, tibimetipsi clarius innotescat: lege Constantini imperatoris edictum, ubi sedis apostolicæ constituit super omnes in orbe terrarum ecclesias principatum. Nam postquam supra corpus beati Petri basilicam fundator erexit, postquam patriarchium Lateranense

Edictum Constantini.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1062.

ranense in beati Salvatoris honore construxit, mox per imperialis rescripti seriem, Romanæ ecclesiæ constituit dignitatem. Vbi nimirum beato Silvestro * suisque successoribus obrulit, ut regali more, & aurea corona * plectatur in capite, & cæteras regii cultus infulas usurparent. Verum beatus Silvester ornamenta, quæ sacerdotali congruere judicabat officio, in proprios usus assumpsit; coronam vero, vel cætera, quæ magis ambitiosa quam mystica videbantur, omisit. Cui etiam Constantinus Lateranense palatium, quod eatenus aula regalis extiterat, perpetuo jure concessit; regnum Italiæ judicandum tradidit. Nam & ipsius regis hæc verba sunt: Vnde, inquit, congruum inspeximus, nostrum imperium & regni potestatem orientalibus transferri & transmutari regionibus, & in Byzantia provincia in optimo loco nomini nostro civitatem ædificari, & nostrum illic constitui imperium. Quoniam ubi principatus sacerdotum, & Christianæ religionis caput ab imperatore cælesti constitutum est, justum non est, ut illic imperator terrenus habeat potestatem.

Audisti quia terrenus imperator non habet in Romana ecclesia potestatem: quomodo ergo sine illius arbitrio, qui potestatem ibi non habet, non licet eligi sacerdotem? Ipse vero Constantinopolim velut in secunda Roma perpetuo regnaturus absscessit. Longe vero post Theodosius imperator beati Pauli basilicam cœpit: quo defuncto filius ejus Honorius eamdem basilicam ad calcem usque perduxit. Hi quoque Romanæ ecclesiæ privilegium nihilo minus firmarunt. Quomodo ergo prærogativam sibi in Romani pontificis electione relinquerent, qui Romanam ecclesiam nequaquam sibi studuerunt subdere, sed præferre; non præcipere, sed parere; non præcellere, sed subesse?

Regius advocatus.

Assentior plane, & ratum duco quod loqueris. Sed esto quod nunc regia celsitudo ex antiquorum consuetudine principum hoc sibimet allegare non possit: verumtamen tu hoc negare non potes, quod pater domini mei regis piæ memoriæ Henricus imperator, factus est patricius Romanorum, a quibus accepit in electione super ordinando pontifice principatum. Huc accedit quod præstantius est, quod Nicolaus papa hoc domino meo regi privilegium, quod ex paterno jam jure susceperat, præbuit, & per synodalis insuper decreti paginam confirmavit. Cum ergo privatus quisque a suo decidere jure non debeat, donec ventilato negotio judicialis in eum sententia promulgetur: quo pacto majestas regia prærogativam hanc suæ dignitatis amisit, quam & ex apostolicæ sedis liberalitate percepit, & ex paterno imperialis fastigii jure susceptit? Quo, inquam, modo in Romana ecclesia dignitatis adeptæ locum sine judicio perdidit, qui Romanam ecclesiam non offendit?

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Privilegium invictissimo regi nostro, ipsi quoque defendimus, & ut superplenum illibatumque possideat optamus. Porro autem Romana ecclesia multo nobilius atque sublimius, quam mater carnis, mater est regis. Illa siquidem peperit, ut per ejus traducem revertatur in pulverem; ista genuit, ut Christi sine fine regnantis efficiat coheredem. Et cuncti liquido novimus, quia rex, licet egregiæ indolis, tamen adhuc puer est. Quid ergo mali fecit Romana ecclesia, si filio suo, cum adhuc impubes esset, cum adhuc tutela egeret, ipsa tutoris officium subiit, & jus quod illi competebat implevit? Quis nescit quia sacerdotem eligere puer ignorat? Sæpe mater judicis tribunal irrumpit, testes adsciscit, notarios convocat, sicque per adstipulationes & rata, & insuper apicum monimenta, omnia bonorum suorum filio jura delegat. Interim tamen, usque dum ille ad juvenilis ætatis incrementum perveniat, & rationis capax fiat, illa cuncta dispensat, omnia ordinat: sicque quod jam alieni juris est patrimonium, ad propriæ disponit provisionis arbitrium. Numquid ob hoc dicenda est mulier illa filio suo concessa subtrahere? immo verius perhibetur, ut puto, pietatis studio deservire. Quia quæ rudis adhuc filius dilapidare ac prodigere poterat, hæc illa sibimet apte disposita, caute retenta, & rationabiliter ordinata conservat. Carnalis ergo mater adjuvat filium in rebus terrenis: & mater ecclesia filio suo regi præbere non debet auxilium in spiritualibus donis? Obmutescat ergo plectenda versutia, quæ scilicet hoc damnat quod prædicare debuerat; illi crimen imponere nititur, quæ pro beneficiis gloriam promeretur. Huc accedit, quia nonnumquam ob varietatem temporum sæpe mutandus est ordo causarum. Tunc enim, * quoniam pontificem sibi Romana percepit ecclesia, tantæ simultatis fomes in * seditionis cives accenderat, tantus livor & odium tumultuantis populi corda turbaverat: ut de tam longinquis terrarum spatiis nequaquam regiæ clementiæ præstolari possemus oraculum. Nisi enim quantocius ordinaretur antistes, pernicioſus in populo gladius mutuis vulneribus desæviret, & non parva Romanorum civium strages fieret.

ANNO CHRISTI 1062.

* *f.* quando
* *for.* seditiones

Regius advocatus.

Obtende quod vis, argumentare quod placet: dummodo constet quia nuullatenus debuit immutari quod papa concessit, quod decreto constituit, quod scriptione firmavit.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Quid mirum si hominis carnis adhuc fragilitate circumdati statuta mutentur, quoniam omnipotens Deus, qui videlicet omnia quæ futura sunt novit, ea quoque, qnæ a semetipso constituuntur, immutat? Nam ex eo quod promittit, aliquando aliquid minuit, vel etiam totum subtrahit, aliquando mala minatur, & non infligit.

Regius advocatus.

Ea quæ proposuisti scripta declarentur exemplis. Quid est ergo quod Deus umquam promisit, & minuit?

Defensor Romana ecclesiæ.

Si non excidit, reminiscipotes quod dixit Dominus ad Noe: *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est; eruntque dies illius centum viginti annorum.* Sed cum scriptura commemorat quingentorum tunc annorum extitisse Noe, quando hæc sibi Dominus loquebatur, sexcentorum tunc jam esse, cum cataclysmus erupit: liquido patet, viginti annos de præscripti numeri spatio fuisse subtractos: vitæque spatium, quod humano generi Deus promisit, imminuit, quia perversitatis eorum reatus excrevit. Inde quoque per os patriarchæ Iacob promisit Spiritus sanctus, dicens: *Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est.* Et tamen nec temporibus Iudicum legimus viros de tribu Iuda semper super Israel tenuisse ducatum, nec reges ex eadem tribu principatum tenuisse usque ad Christi reperiuntur adventum. Constat ergo, quia Deus omnipotes sepe quod homini promisit, immi-

Genes. 6.

Ibid. 49.

ANNO CHRISTI 1062.

nuit, quoniam homo quod Deo debuerat non implevit.

Regius advocatus.

Doce & ubi Deus promittit bonum aliquod, & efficaciter non implevit.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Recordare quid dixit dominus ad Iosiam regem
4 Reg. 22. Iuda: *Pro eo*, inquit, *quod audisti verba voluminis, & perterritum est cor tuum, & humiliatus es coram domino, auditis sermonibus contra locum istum, & habitatores ejus, & scidisti vestimenta tua, & flevisti coram me: idcirco colligam te ad patres tuos, & colligeris ad sepulcrum tuum in pace.* Et tamen paulo
4 Reg. 23. post scriptura dicit: *In diebus ejus ascendit Pharao*
* Necchao. ** Necho rex Ægypti contra regem Assyriorum ad flumen Euphratem, & abiit Iosias in occursum*
* Mageddo *ejus, & occisus est in * Magedo, cum vidisset eum.* Ad Sedeciam quoque regem Iuda per Ieremiam
Ierem 34. dicitur: *Audi verbum domini, Sedecia rex Iuda. Hac dicit dominus ad te: Non morieris in gladio, sed in pace morieris, & secundum combustionem patrum tuorum regum priorum, qui fuerunt ante te, sic comburent te: & va domine, plangent te, quia verbum hoc ego locutus sum, dicit dominus.* Quod nimirum quomodo potuit fieri, qui seriem scrutatur historiæ nunquam poterit invenire. Nam postquam a rege Babylonis semel est captus, Babyloniamque translatus, numquam legitur ulterius ab ejus vinculis absolutus. Iusto ergo judicio subtrahit Deus nonnumquam homini bona quæ promisit: cum rebellis homo, illius servare mandata contemnit.

Regius advocatus.

Prosequere etiam, quomodo Deus quod minatus est non infligit.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Nemo, qui limen ecclesiæ terit, ignorat quia Ionas ad Niniven a domino missus exclamavit, di-
Ion. 3. cens: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive subvertetur.* Sed quia civitas illa ad Deum toto est corde conversa, nequaquam, juxta minacem domini sententiam, excidii est eversione deleta. Cum ergo Deus omnipotens non modo verax, sed & ipsa sit veritas, inviolato consilii sui manente proposito, exterioris judicii sui sæpe variat ordinem, juxta humani sive probi sive improbi meriti qualitatem, quatenus & a pravitate correctus, quod Deus juste minatur evadat; & prolapsus in culpam, nullatenus quæ pollicetur bona percipiat.
Ierem. 26. Hinc est quod per Ieremiam dicit: *Bonas facite vias vestras, & studia vestra, & audite vocem domini Dei vestri: & pœnitebit dominum mali quod locutus est adversum vos.* Hinc est quod ad Eli quo-
1 Reg. 2. que per virum Dei dominus ait: *Loquens locutus sum, ut domus tua, & domus patris tui, ministraret in conspectu meo usque in sempiternum. Nunc autem, dicit dominus: Absit hoc a me: sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.*

Regius advocatus.

* forte quæ proposueras. Recte plane cuncta * proposueras, perspicuis roborasti testimoniis scripturarum. Attamen ad superiora paulisper revertere, & juxta tuæ sponsionis elogium de domini mei regis injuria rationem redde.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Glorioso regi in eligendo pontificem absit ut nos intulerimus injuriam, cum ad hoc nos, sicut superius dictum est, necessitas impulerit, non rapina. Ad hoc, inquam, nos invitos traxit imminens periculum civilis belli, non lædendi vel minuendi hujusmodi imperii.

Regius advocatus.

Civile bellum objicis: imminens periculum in tuæ allegationis defensione prætendis: dicatur etiã, si placet, quod si cælum rueret, terra * subcicinium pateretur: perge adhuc addens, quod pontus a-
* excidium rescceret, terram diluvium inundaret. Quid mihi omnia hæc, dum constet, quia quidquid accideret, nullo modo sancti papæ sententiam debuisti infringere, nulla ratione synodalis decreti mysterium licuit violare? sicut enim scriptura perhibet, melius est ut oriatur scandalum, quam ut veritas relinquatur. Nam si hoc bellum timuissent beati martyres, * fierent procul dubio sanctæ mili-
* facti fuissent. tiæ desertores.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Non ignoras quod inter omnes sanctos martyres Petrus & Paulus in apostolici senatus culmine possident principatum.

Regius advocatus.

Hoc sicut negare sacrilegium est, ita etiam affirmare superfluum.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Eorum sunt nobis tenenda vestigia, eorum forma juris est actibus imprimenda, sub eorum magistra debemus vivere disciplina.

Regius advocatus.

Hoc utique clarum est, perspicuum est: sed quid a te portenti, quid præstigii, sub hoc funiculo inductionis alatur, ignoro.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Tolle præstigium, intellige veritatem. Times me, tamquam tibi tendiculas substruentem. Audi Paulum de capite suo Petro veraciter perhibentem: *Petrus, antequam venirent quidam a Iacobo,* Galat. 2. *cum gentilibus edebat: cum autem venissent, subtrahebat & segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant.* Cernimus ergo Petrum non rigidum, sed discretum: timebat enim Iudæos, ne per occasionem gentium a fide recederent Christianorum: & ne perderet gregem creditum, boni pastoris est imitatus exemplum. Factus est enim Iudæis tamquam Iudæus, ut Iudæos lucrifaceret: sicut Christus apparuit in forma carnis peccati, ut a peccatis hominem liberaret. Et cum legem Moysi non ambigeret abolendam, consulens tamen adhuc rudibus & infirmis fratribus, tenuit ad tempus umbram legis, ut eos quoque proveheret ad perfecte noscendam plenitudinem veritatis. In hoc ergo beatus Petrus discretionis nobis regulam dedit, quatenus aliquando, ubi tamen non plurimum noceat, declinemus aliquantulum a tramite rectitudinis, ut consulere valeamus infirmis.

Regius advocatus.

Qui dicis quod Petrus aliquando legem Iudaicam tenuit, cur non dicis quod in eadem epistola legitur, nimirum quia Paulus in facie eum reprehendit? *In faciem*, inquit, *ei restiti, quia reprehensibilis erat.* Eique dixit: *Si tu, cum sis Iudæus, gentiliter, & non Iudaice vivis, quomodo cogis gentes judaizare?* Cum ergo illud præmisisti, istud quare silentio suppressisti?

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Quod Petrus egit compassione misericordiæ, hoc Paulus arguit pro magisterio disciplinæ. Ille quod fecit dispensative, ut infirmis tolleret scandalum: hoc iste corripuit, ne indiscretus quilibet passim adduceret in exemplum In Petro discamus, ut periculo..... imminente discreti Pauli sermonibus instruamur; ut sanis rebus vita nostra mere deserviat rectitudini.

Regius

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1062.

Regius advocatus.

Laudo quidem redditam rationem : sed cùm duorum apostolorum proposueris magisterium, mirum * cum, prætermisso Paulo, solum Petrum adduxeris in exemplum.

* cur

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Noli, frater, pueriliter currere, immo noli volare, sed perge : pro gravitate quippe negotii prolatio est quoque moderanda sermonis. Audi etiam consequenter & Paulum discretionis aureæ lineam nostris oculis opponentem, ejusdemque dispensative compassionis autorem. Sicut enim apostolicorum Actuum testatur historia, perambulabat Paulus Syriam & Ciliciam, confirmans ecclesias, pervenitque in Derben, & Lystram : & ecce discipulus quidam erat nomine Timotheus, filius mulieris viduæ fidelis : pater autem gentilis. Hunc ergo, ut ad compendium veniamus, apostolus circumcidit, quoniam Iudæos, immo Iudæis, qui in illis erant regionibus, timuit.

Act. 16.

Cur itaque circumcidit fidelem hominem, non Iudæum, qui videlicet incircumcisus erat, & natione gentilis ? nisi ut discretionis studio deserviret, ne Iudæi fideles in scandalum corruentes, a fide recederent. Hoc etiam nunc ad memoriam redit, quoniam aliquando juxta morem Nazaræorum comam ex voto nutrivit, & postquam navigasset in Syriam, in Cenchris positus, caput, juxta legis mandata, totondit. Refert adhuc Lucas sacræ scriptor historiæ : *Cum venissemus*, inquit, *Hierosolymam, libenter susceperunt nos fratres* : & sequenti die Iacobus & omnes seniores, qui cum eo erant, euangelio illius comprobato, dixerunt ei : *Vides frater, quot millia sunt in Iudæis, qui crediderunt in Christo, & omnes æmulatores sunt legis. Audierunt autem de te, quod discessionem doceas a Moyse eorum qui per gentes sunt Iudæorum, dicens non debere eos circumcidere filios suos, nec secundum consuetudinem ingredi. Quid ergo est ? utique oportet convenire multitudinem ; audient enim te supervenisse. Hoc ergo fac quod tibi dicimus. Sunt nobis quatuor viri votum habentes super se : his assumptis sanctifica te cum ipsis, & impende in illis, ut radant capita : & scient omnes, quia quæ de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legem. Tunc Paulus assumptis viris, posteriori die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.*

Act. 18.

Act. 21.

Cur itaque Paulus juxta ceremonias Iudæorum caput rasit, nudipedalia exercuit, sacrificia obtulit, & legem destruens, legis præcepta servavit ? cur, inquam, hæc omnia, nisi ut his qui ex Iudæis fideles extiterant scandalum tolleretur ? formam susceptit ægritudinis, ut morbos auferret ægrotis : servavit ceremonias legis, de quibus tamen in epistola dicit : *Quæ mihi fuerunt lucra, facta sunt detrimenta* : & propter Christum arbitror velut stercora : circumcidit hominem, & tamen hoc terribiliter clamat : *Dico*, inquit, *vobis, quia si circumcidamur, Christus nihil nobis proderit.* Quod, quæso, majus peccatum esse poterit, quam Christum perdere, Christianæ religionis regulam violare, Iudaicæ legis ritus inducere, novam euangelii gratiam impugnare ? & tamen hæc apostolus Paulus in superficie fecisse conspicitur, ne in ipsis novæ fidei rudimentis mentes adhuc teneræ scandala paterentur. Quantum namque ex exterioribus cernitur, Cerinthus & Ebion nil pene pejus inveniuntur egisse quam Paulus : qui nimirum in Christum credentes, propter hoc solum a patribus anathematizati sunt, quia legis ceremonias evangelio Christi miscuerunt, & sic nova confessi sunt, ut vetera non mutarent. Sed ecce cum dicitur, quoniam Iacobus, & omnes seniores hoc Paulo consilium dederunt : omnes ergo discipuli, quod Paulus fecit, pariter fecerunt : unumque scilicet habent in hoc meritum, & qui fecit, & qui faciendi dedere consilium.

Philip. 3.

Galat. 5.

Si ergo ipsi principes mundi, quorum legibus parent non modo regna terrarum, sed ipsa etiam celsitudo cælorum, non dubitavere pro paucis qui tunc erant hominibus, in tam periculoso negotio condescendere : cur nobis utique parvulis, & infra eorum vestigia longe jacentibus, non licuit innumerabili Romanæ urbis multitudini subvenire ? Sed quid apostolos loquimur scandalum cavisse debilium, & noviter conversorum : cum & ipse illorum magister & dominus, cujus nimirum omnia sæcula substernuntur imperio, ad nostræ imitationis exemplum scandalum prætaverit Iudæorum ? *Simon*, inquit, *reges terræ a quibus accipiunt tributum ? a filiis suis, an ab alienis ?* quo respondente, *Ab alienis* : Iesus subjungit : *Ergo liberi sunt filii. Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum : & eum piscem, qui prius ascenderit, tolle, & aperto ore ejus invenies staterem : illum sumens, da eis pro me & te.* Ad molliendum ergo rigorem rectitudinis, ad tuendam virtutem discretionis, si tibi Petrus non sufficit ad exemplum, jnnge & Paulum. Quod si procaci contumaciæ nequeunt uterque sufficere : pudeat te ultra Iesum per dicacitatis ineptiam prosilire. *Finis enim legis Christus ad justitiam omni credenti.*

Matth. 17.

Rom. 10.

Regius advocatus.

Discretionis virtutem tot scripturarum testimoniis approbatam improbare non possumus : sed absit ut ulla virtus sit tam sublimis, tamve præcipua, cujus tuendæ studio in anathematis barathrum corruere debeamus. Nam cum omne, quod nobis ex divina lege præcipitur, ad hoc procul dubio tendat, ut nos creatori nostro societate æterna conjungat : si nos ab eo, quod absit, per maledictionis sententiam contingat abscedere : quæ discretio, quæ, sicut dicitur, pia compassio, tam incomparabile damnum nobis poterit compensare ? Sane si propter hoc solum virtus appetitur, ut omnipotentis Dei societas acquiratur : qualis jam illa virtus esset, quæ nos ad divini contubernii societate repellat ?

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Hæc cur prosequaris, quia nobis occulta sunt, evidenter expone.

Regius advocatus.

Synodalis enim decreti pagina, quam cum concilii totius assensu beatus Nicolaus papa constituit, cui quippe manus articulum indidit, quam tot episcoporum venerandus celebrisque conventus subscriptione firmavit, anathematis vinculo juxta morem carere non potuit. Vnde vos pro compassione, vel condescensione, nescio quam dicitis, furentis populi, nequaquam vosmetipsos deberetis tam inenodabiliter sententiæ nexibus irretire. Ridiculum quippe est, sic obrutum de voragine marini fluctus eruere : ut ipse compellatur ereptor undosis procellarum spumantium cumulis subsidere.

Defensor Romanæ defensor.

Cum hæc inconsultius loqueris, Andabatarum adversum me more confligis : qui nimirum dum clausis semper oculis pugnant, alios quidem vulnerant, sed quomodo seipsos a vulneribus tueantur, ignorant. Dicis, quia nequaquã debemus in anathe-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1062.

ma corruere, etiamsi per hoc valeamus infirmis fratribus subvenire. Huc vibrasti gladium, tentasti vulnus infligere: sed tibimet ubi clypeum opponeres non vidisti. Numquid tibi jam de memoria excidit quod superius protuli, quoniam beatus Paulus in epistola sua dicit: *Quia si circumcidamur, Christus nihil nobis proderit*? Et tamen quod tam districte prohibuit, ipse pro caritate fratrum infirmantium, ne scandalum paterentnr, implevit. Quod enim majus sive deterius poterit quis anathema subire, quam cui negatum est Christum pro sui reatus damnatione prodesse? Nam cui Christus non prodest, procul dubio anathema est: nihilque est aliud anathema aliquem fieri, nisi a Christi, in quo benedicuntur omnes gentes, societate repelli. Si ergo Paulus hoc anathema pro caritate fratrum subire non timuit, immo prorsus evasit, cum non qualemcumque hominem, sed Christianum utique discipulum circumcidit: tu, quæso, ubi cordis oculos amisisti, qui, quod apostolus fecit, non faciendum esse testaris? ipse enim dicit: *Quæcumque scripta, sunt ad nostram doctrinam scripta sunt.*

Galat. 5.

Rom. 15.

Regius advocatus.

Verisimile est, quod sicut Paulus coapostolum suum Petrum de judaizandi rediviva usurpatione corripuit: ita nihilo minus, & in semetipsum, postquam discipulum circumciderat, reprehendat. Nec mihi hoc aliter umquam poterit persuaderi, nisi fortassis in ejus verbis aliquatenus valeat inveniri.

Defensor Romana ecclesia.

Vt nullus ambiguitatis nævus in tua mente remaneat, ut nulla cor tuum super hoc negotio deinceps caligo confundat, audi quid idem Paulus ad Romanos dicat: *Veritatem dico in Christo, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto, quoniam tristitia est mihi magna, & continuus dolor cordi meo: optabam enim ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israelita.* Ecce Paulus, cum non sit, sicut nos, necessitate coactus, sponte ac voluntarie desiderat anathema esse pro fratribus: & tu mihi proponis anathema timendum, ubi me perspicis & inevitabili prorsus necessitate fuisse constrictum, & caritatis studio, ne tanta fratrum multitudo corrueret, inclinatum. Audi etiam quod Moyses pro populo Israelitico postulans dicat: *Obsecro, Domine, peccavit populus iste peccatum maximum, feceruntque sibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facias, dele me de libro tuo quem scripsisti.* Quod nimirum pleniter fiet, cum reprobis in judicio dicet: *Ite maledicti in ignem æternum.* Ecce hic Paulus optat anathema pro fratribus fieri: ecce illic Moyses postulat ex Dei libro pro populi, quem ducebat, caritate deleri: & sola Romana ecclesia, quæ pietatem & caritatem toto terrarum orbe spiritualiter & principaliter docet, ex imminentibus vibratis undique gladiis filios suos, quos quotidie per sacri baptismatis mysterium generat, liberare non auderet? *Maledictus vir*, ait Saul, *qui comederit panem usque ad vesperam, donec ulciscar me de inimicis meis.*

Rom. 4.

Exod. 32.

Marc. 11.

1. Reg. 4.

In hoc, sicut legitur, anathema Ionathas cecidit: sed eum ab imminenti mortis sententia caritas, qua pro populo strenue dimicaverat, liberavit. Vis audire quid etiam de ipso Iesu, totius benedictionis autore, idem apostolus dicat? *Christus*, inquit, *ut nos liberaret a maledicto legis, factus est maledictum.* Si ergo ipse autor benedictionis æternæ, ut nos a vinculo maledictionis absolveret, maledictioni non dedignatus est subjacere: si sancti quique vel novi vel veteris testamenti, dum sui capitis imitantur exemplum, & infirmis subvenire fratribus in periculis concupiscunt, anathematis subire sententiam nullatenus perhorrescunt: cur uni mihi niteris imputare peccatum, & caritatem ad hoc me induxisse non perspicis, quæ operit multitudinem peccatorum? Quomodo autem me cujuslibet hominis sententia ligat, quem caritas ipsa, quæ Deus est, liberat? Erubescat igitur humani anathematis imputator, cum per caritatis gratiam mecum sit æternæ benedictionis indultor.

Galat. 3.

ANNO CHRISTI 1062.

Regius advocatus.

Cuicumque in disputatione certanti veritas ipsa defecerit, ineptum est adhuc per ambages atque versutias pertinaciter niti: ridiculum est diutius verbis prolixioribus immorari. De vinculo siquidem anathematis, quo te hactenus arbitrabar adstringi, ita te naviter expedisti: ut nihil de cætero tibi valeat objici, nihil super hoc capitulo rationabiliter possit opponi. Verumtamen adhuc video mihi materiam supereresse, quam tibi valeam non sine causa reluctatori objicere. Dicitis quia necessitate constricti, & velut angusti temporis brevi spatio coarctati, nequaquam potuistis in electione pontificis expectare consensum regiæ majestatis. quod profecto frivolum esse, perspicuum est. Constat enim tres plus minus menses interim decurrisse, ex quo sanctæ memoriæ papa Nicolaus occubuit, usque ad Kalendas Octobris, cum iste successit. Videamus ergo si per tam morosam longitudinem, trimestris videlicet spatii, non potuerit ab aula regia pragmaticæ sanctionis vobis apocha reportari.

Defensor Romana ecclesia.

Ecce compellis me vulgato sermone depromere, quod imperialis palatii reverentia decreveram silentio præterire: sed juxta vestræ scilicet exactionis instantiam jam proferatur in medium opus egregium vestrum, sæculis omnibus inauditum. Rectores enim aulæ regiæ, cum nonnullis Teutonici regni sanctis, ut ita loquar, episcopis, conspirantes contra Romanam ecclesiam concilium collegistis, quo papam quasi per synodalem sententiam condemnastis, & omnia quæ ab eo fuerunt statuta quassare incredibili prorsus audacia præsumpsistis. In quo nimirum non dicam judicio, sed præjudicio, idipsum quoque privilegium, quod regi prædictus papa contulerat, si dicere liceat, vacuastis. Nam dum, quidquid ille constituit, vestra sententia decernente destruitur: consequenter etiam id quod ab eo regi præstitutum fuerat, aboletur. Sed absit a nobis, ut propter cujusliber hominis insolentiam, rex, qui innocens erat, quantum ad nos, rem sui juris amittat: & quem, autore Deo, votis omnibus præstolamur ad imperiale fastigium, non permittemus, ob alienam culpam, regiæ dignitatis incurrere detrimentum. Sed ut totam inauditæ calamitatis nostræ percurramus historiam: Stephanus cardinalis presbyter apostolicæ sedis, vir videlicet tantæ gravitatis & honestatis nitore conspicuus, tantis denique, sicut non obscurum est, virtutum floribus insignitus, cum apostolicis * libris ad aulam regiam missus, ab aulicis administratoribus non est admissus: sed per quinque fere dies, ad beati Petri & apostolicæ sedis injuriam, pro foribus mansit exclusus.

Stephani cardinalis laudes.

*litteris

Quod ille, utpote vir gravis & patiens, æquanimiter tulit: legati tamen officium, quo fungebatur, implere non potuit. Clausum itaque signatumque

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1062.

tumque mysterium concilii, cujus erat gerulus, retulit, quia regis eum præsentari conspectibus, curialium plectenda temeritas non permisit. In qua nimirum inopinatæ præsumptionis audacia, tanta disputandi videtur inesse materia, ut & Demosthenis eloquentiam vincat, & copiam Tullianæ facultatis excedat. Vnde si vellemus injuriam nostram districtius persequi, jure possemus obtendere, quia vos Romanæ ecclesiæ vosmetipsos dono privastis, qui scilicet ei præjudicii vestri gratis contumeliam intulistis. Ille quippe fœdus amicitiæ violat, qui gratis amicum per offensionis molestiam pulsat. Nam & Dominus Iudæis per Ieremiam ait: *Ecce feriam domui Israel & domui Iuda fœdus novum, non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum, pactum quod irritum fecerunt.* Ille ergo irritum reddit beneficii pactum, qui prior violat amicitiæ sacramentum. Verumtamen Romana ecclesia non vult exaggerare quod pertulit, sed perseverare cupit in munere, quod regio culmini liberaliter prorogavit.

Ierem. 31.

Regius advocatus.

Quod domino nostro regi reverenter adscribis innocentiam, digne facis: quod autem administratoribus aulæ publicæ devoluis e diverso calumniam, videtur injustum. Quidquid enim circa vos in hujusmodi casibus actum est, ad hoc nos regiæ munus impulit, imperiale præceptum, non propriæ libertatis arbitrium.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Ego tibi secundum cordis tui duritiam respondebo: dico enim quod Dei omnipotentis obtemperare sermonibus aliquando peccatum est.

Regius advocatus.

Ad hoc quod asseris, mens humana concutitur, & Christianæ pietatis ferre non valet auditus.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Quia hoc tantopere miraris, illud etiam consequenter adjicio, quia propter hoc quod Deo quidam promptus obedivit, funditus periit: alius ob id quod obtemperare contempsit, ad cumulum gratiæ plenioris ascendit.

Regius advocatus.

Incredibile est valde quod dicis: verumtamen si vales exemplis approbare quod loqueris, dic quis umquam obedivit, ac propterea periit?

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Non te latet quod Iudæ Iscarioti, qui jam accepto consilio eum traditurus erat, ait Dominus. *Quod facis, fac citius.* Postmodum quoque, cum ad ejus osculum accedere præsumpsisset, adjicit: *Amice, ad quid venisti?* subauditur, perfice. Sed quia miser his sermonibus efficaciter obedivit, irrevocabiliter periit.

Ioan. 13.

Regius advocatus.

Hujus propositionis ratione reddita, redde consequenter alterius: quis scilicet Dei omnipotentis obedientiam sprevit, & propter hoc copiosiorem gratiam meruit?

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Si placet, hoc in memoriam revoca, quod Dominus ad Ieremiam dixit: *Vade ad domum Rechabitarum, & loquere eis, & introduces in domum Domini, in unam exedram thesaurorum, & dabis eis bibere vinum.* Et paulo post propheta subjungit: *Et posui coram filiis Rechabitarum scyphos plenos vino, & calices, & dixi ad eos: Bibite vinum. Qui responderunt: Non bibemus vinum, quia Ionadab pater noster præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos & filii vestri usque in sempternum.* Vnde postmodum Ieremias ait eis: *Hæc dicit Dominus Deus exercituum: Non deficiet vir de stirpe Ionadab filii Rechab, stans in conspectu meo cunctis diebus.* At ecce ille male obediens, perfunctus obedientiæ munere, cucurrit ad laqueum: isti feliciter inobedientes, perpetuum sui conditoris meruere conspectum. Hoc etiam ad hoc valet quod superius dictum est, quia cum papam sine consensu regis eligimus, non debetis quod extrinsecus actum est dijudicare, sed potius quo animo & qua intentione sit factum, diligenter attendere.

Ierem. 35.

ANNO CHRISTI 1062.

Regius advocatus.

Hæc argumenta nobis domestica sunt, & numquam deficiunt, quia de promptuariis proferuntur: semper enim possumus in pravi operis exhibitione delinquere: sed quia occulta est, ad puræ mentis debemus patrocium convolare.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Censesne semper debere juxta rerum atque verborum superficiem judicari? quid enim juxta verborum strepitum magis est absonum, quam cum Deus Pater, & Filius, & Spiritus sanctus mediatorem Dei & hominum dicitur tradidisse? Ecce Christum tradidit Iudas, tradidit & Pater: numquid non quasi similis casus videtur? ergone traditor est Iudas, & traditor Deus Pater?

Regius advocatus.

Vnde probas quia Pater & Filius & Spiritus sanctus tradiderint Salvatorem?

Defensor ecclesiæ Romanæ.

Audi apostolum dicentem: *Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro omnibus nobis tradidit illum.* Cui & Salomon ait: *Cum sis justus, & omnia juste disponas, ipsum qui non debet puniri, condemnas.* Quod autem se Filius tradidit, idem dicit apostolus: *Qui me dilexit, & tradidit semetipsum pro me.* Quod autem & Spiritus sanctus tradidit Filium, sapientia perhibet, dicens: **Vnigenitus est enim Spiritus sapientiæ, & non * liberavit maledictum a labiis suis.* Maledicti apud veteres, dicebantur omnes qui suspendebantur in ligno: *Christus autem*, ut apostolus dicit, *ut nos liberaret a maledicto, factus est maledictum.* Spiritus ergo sanctus liberavit maledictum a labiis suis: quia quæ per ora prophetarum de Christi passione locutus est, non cohibuit, sed super eum sine dimissione compleri cuncta permisit. Ergo secundum te, qui non de cordis intentione, sed semper ex operum vis superficie judicare: si Pater tradidit Filium, & ipse se tradidit Filius, & Spiritus sanctus, Iudas quid male fecit? Facta est traditio a Patre, facta est a Filio, necnon a Spiritu sancto, facta est a Iuda: una res a pluribus facta est, sed eadem res in operatoribus decernenda est. Quod enim Deus omnipotens ex caritate, hoc Iudas fecit ex cupidine acquirendæ pecuniæ. Quod Deus fecit ad salutis nostræ remedium, hoc ille fecit ad explendum insatiabilis avaritiæ votum. Vide ergo, quia non quid homo faciat debemus attendere, sed quo animo & voluntate, diligenter examinare. Nam si sola dumtaxat exteriora perpendimus: invenimus ipsum Dominum Salvatorem, & dixisse quod prohibet, & fecisse aliter quod jubet.

Rom. 8.

Sap. 11.

Galat. 2.

*lege Benignus

* lege liberabit

Galat. 3.

f. discernenda.

Quisquis, ait, *dixerit fratri suo, Fatue, reus erit gehennæ ignis:* & tamen ipso resurrectionis suæ die, duobus de se dubitative loquentibus, ait: *O stulti & tardi corde ad credendum.* Dixerat etiam in mente discipulis: *Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram*: in passione [illegible] situs, percutienti se in maxillam puero [illegible] non modo non alteram præbuit, sed insuper [illegible] *Si male locutus sum, exprobra de malo; sin* [illegible]

Matth. 5.

Is.

ANNO CHRISTI 1062.

ANNO CHRISTI 1062.

Act. 8. *ne, cur me cædis?* Et quomodo jam verum est, quod de illo Lucas ait, *quod cœpit facere & docere*: si quod docuit non implevit? Sed procul dubio intelligendum est, hoc eum præcepisse ad præparationem cordis, non autem ad ostensionem operis. Quomodo enim paratus corde non fuit in maxillam alteram cædi, qui pro hominum salute decreverat toto corpore crucifigi? Paulus etiam palma percussus jussione pontificis, ait: *Percutiet te Deus,* *Id.* 23. *paries dealbate.* Quod minus intelligentibus videtur in verbo convicium: sed in sensu, prophetici tenet oraculi sacramentum.

Paries enim dealbatus hypocrisis est, sacerdotalem sub hoc nomine præferens dignitatem, sed occultans intrinsecus luteam malitiæ turpitudinem. nam quod humilitatis fuit, mirabiliter custodivit. *Ibidem.* Cum enim illi diceretur: *Principi sacerdotum maledicis? respondit: Nescivi, frater, quia princeps esset sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices.* Vbi ostenditur, quanta idem tranquillitate dixisset, quod iratus intulisse videbatur. Quibus scripturarum testimonis quid aliud edocemur, nisi quia non juxta verba nuda semper debemus sententias judicare, sed quo animo, qua mentis intentione proferantur, suscipere?

Regius advocatus.

Dubia quæ proponis luculenter elucidas per exempla quæ subjicis. Sed quæso te ut ad superiora paulisper redeas, & cur nos calumnieris vobis præjudicium intulisse, qui regiæ ditioni paruimus, patenter exponas.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Recte plane, ordinabiliter & congruenter, postquam omnis vestræ partis objectio non rhetoricis argumentis, non coloribus oratoriis, non dialecticis syllogismis, sed vivæ potius atque perspicuæ veritatis est ratione purgata: versa vice jam dignum est, ut de vestris excessibus vel breviter disseratur. Enimvero damnatio papæ tam gravis & inexpiabilis, ut non humano, sed divino dumtaxat sit tractanda judicio. Reges autem nostros tum ætatis infirmitas, tum fragilitas sexus excusat: quibus utique non reatus adscribitur, sed eorum consiliariis, ut dignum est, imputatur. Omissis itaque perversitatibus cæteris, ut quid ignorante Roma, reprc- *f.* homi- bum dominum in Romanum pontificem eligere nem præsumpsistis?

Regius advocatus.

Electionem quidem, ut palam est, fecimus: sed longe prius, Gerardo comite, aliisque Romanis, ut videbatur, civibus infatigabiliter insistentibus, ad hoc inducti sumus. Nam & abbas monasterii, quod dicitur clivus Scauri, non defuit. Non ergo, ut asseris, ignorante Roma: sed præsente atque petente, Romani pontificis electio facta est.

Defensor ecclesiæ Romanæ.

In hoc pro me facis, dum Gerardo sub anathemate constituto te communicasse testaris. Nam, ut de abbate & aliis interim sileamus, de Gerardo liceat tantummodo dicere, ecclesiæ hominem non fuisse, & Christi nequaquam pertinuisse fidelibus. Illud enim unum caput anathemati maledictionique subjacuit omnium fere pontificum, quicumque Romanæ ecclesiæ ejus temporibus præfuerunt: demum paulo antequam moreretur, propter comitem Anglum & archiepiscopum, quos a beati Petri liminibus redeuntes invasit, spoliavit, & usque ad mille Papiensis monetæ libras appendentia rapuit. Propter hoc itaque in plenaria synodo, papa Nicolao præsidente, excommunicatus est, & extinctis luminaribus sub perpetuo fuit amathenate condemnatus. Perpendat igitur sancta synodus, si illius ejusque complicum rata jure videatur electio, qui tam terribiliter atque horribiliter est ab ecclesiæ visceribus euangelica atque canonica falce præcisus, ut ne in morte quidem de Christianitatis fuerit titulo reformatus: & si per eum ordinari Romanam ecclesiam dignum fuit, qui eam semper est feraliter persecutus.

Et quomodo summam debet ecclesiam ordinare, cui cujuscumque limen ecclesiæ non licet attingere? Clamat Dominus ad Israel: *Anathema in medio* *Iosue* 7. *tui Israel: nec poteris stare contra hostes tuos, donec deleatur ex te qui hoc contaminatus est scelere.* Et hoc quare? Quoniam Achan filius Charmi de anathemate Iericho ducentos dumtaxat argenti siclos, regulamque auream quinquaginta siclorum, & coccineum abstulerat pallium. Et ob hanc vilem videlicet summam, autor sceleris non modo lapidatur, sed & lapidum acervis obruitur. Si propter illum hominem, qui dumtaxat unum sacrilegium fraude commiserat, Israel ante suorum hostium faciem rituturus erat: quomodo stabit ecclesia, si per virum tot criminibus involutum fuerit ordinata? præsertim cum & talem elegerit, in quem, teste mundo, omnium vitiorum sentina confluxit: pseudoepiscopi apostolorum antichristi, adversarium Christi; amici puellarum, mangonem ecclesiarum. Quis igitur istorum, justo videbitur examine præferendus? Vtrum is, quem elegit unus vir, perpetuæ maledictionis anathemate condemnatus? an ille potius, quem cardinales episcopi unanimiter vocaverunt, quem clerus elegit, quem populus expetivit, non ab extremitate terrarum, sed intra mœnia Romanorum, & in ipsius sedis apostolicæ gremio?

Regius advocatus.

Tot a te rationibus redditis possemus fortassis adhibere consensum, si semel emissam deceret regiam majestatem mutare sententiam. Principali quippe gloriæ velut inconstantiæ nævus imprimitur, si quodcumque suæ constitutionis edictum leviter annulletur.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Quis nesciat rege Deum esse majorem? & tamen dicere non erubescit: *Pœnitet me, quod constituerim* *1. Reg.* 15. *Saul regem.* Et per Samuelem ei denuntiat, dicens: *Projecit te Dominus, ne sis rex super Israel.* Si pœnitere se Deus asseruit, qui futura cuncta cognoverat: cur homo suam mutare in melius sententiam erubescat, qui, qualis & ipse quoque sit futurus, ignorat? Ille de bono factus est malus: iste, videlicet Cadalous dolosus, de malo, utique quod jam erat, fit quotidie diaboli more deterior.

Regius advocatus.

Quam inconsulte nunc loqueris, qui diabolum deteriorari posse testaris? qui certe tam malus est, ut deterior esse non possit.

Defensor Romanæ ecclesiæ.

Mentior, si quod proposui, scripturæ testimoniis comprobare non valeo. Nam, Isaia teste, dicebat superbus in mundi principio: *Ascendam super al-* *Isa.* 14. *titudinem nubium, similis ero altissimo.* Paulus autem dicit: *In fine mundi veniens adversatur, &* *2. Thess.* 2. *extollitur supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur.* Qui ergo tunc affectavit Deo se similem esse, in fine mundi jam deterior factus qui vult prior eminere. Per quod manifesto colligitur, diabolum adhuc in deteriora posse corruere: & quia diabolus interpretatur deorsum fluens, Cadalous a cadendo dictus, ruinam populi sonat, ipsisque nominibus aptissime invicem concordant. Dic ergo:

Quomodo

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1062.

Quomodo iſte pontifex eſſet, quem non Romanus populus, ſed vnus homo cum ſuis complicibus, idemque non Romanus, ſed ſuburbanus †, & non eccleſiæ filius, ſed maledictus & anathematizatus, elegit? Illene eſſet tuo iudicio pontifex, qui ſuam vendidit, vt Romanam eccleſiam obtineret? qui Romanos occidit in ore gladii, vt Romanus pontifex fieret? Dices me non debuiſſe pontificem ſine conſenſu regis eligere; & magni pendendum mihi non fuiſſe, ut populus non periret.

† Nempe Gerardus Galeriæ dominus Eſt Galerii opidulum prope Vrbem ſitum, ideoque ſuburbanum aplatum.

Ecce hinc beatus Auguſtinus Hipponenſi eccleſiæ, Valerio vivente, præficitur: ecce illinc Ambroſius, octavo die poſtquam baptizatus eſt, perceptis cunctis eccleſiaſticis gradibus, epiſcopus ordinatur. In quibus utique ob nihil aliud canonicæ autoritatis ordo deſeritur, niſi dumtaxat ut ſaluti populi conſulatur: & tu mihi dicis in ſervando populo ipſi regi me debuiſſe conſulere, ut ſibimet in dando conſenſu unius epiſtolæ gloria proveniret. Nam undo poſtmodum Romanus imperator fieret, ſi tunc ſe Romanus populus mutuis vulneribus peremiſſet? Porro autem, quia in conſtituendo pontifice Romana eccleſia a caritate regia non receſſit, hoc etiam indicio eſt, quia cum in clero ſuo religioſis viris & ſapientibus abundaret, non de propriis, ſed eum qui regi tamquam domeſticus & familiaris erat, elegit.

Regius advocatus.

Quiſquis veritati, poſtquam patefacta claruit, obſtinate renititur, Dei omnipotentis adverſarius non immerito judicatur, cujus adverſum ſe iram inextinguibiliter provocat, ſi veritatem, quę ipſe eſt, pertinaciter & arroganter impugnat. Nam ut ipſe diſputationis tuæ velut epilogum faciam, cum inter nos quæſtio moveretur, utrum ſine regis aſſenſu Romani pontificis fieri poſſit electio, recenſitis hiſtoriarum catalogis, tantam Romanorum imperatorum atque pontificum copiam coacervaſti, & velut nubem mihi teſtium oppoſuiſti, ut his conſpectis, ne muttum quidem me adverſum te ſuper hoc ulterius facere libuiſſet. De anathemate vero, quod Nicolaus papa conſtituit, in quo etiam, ut verum fatear, totam victoriæ vim intentio noſtra poſuerat, tam invictis ſcripturarum teſtimoniis, tam lucidis certe, modo beatorum apoſtolorum, modo ipſius domini Salvatoris, tuæ diſputationis aſſertio ſe purgavit exemplis, ut & nos eatenus ignota doceret, & vos ab illius ſententiæ vinculo patenter abſolveret.

Præmiſſæ diſputationis epilogus.

Deinde a domini noſtri regis, quam dicebamus, injuria, quæ ſcilicet nos adverſum vos acrius accendebat, tam ſtrenue ſe purgavit oratio: ut evidenti clareſcat indicio, quia in eo, quod ſibi pontificem populus Romanus elegit, majeſtati potiſſimũ regiæ miniſtravit; nec ei, ſicut dicebatur, privilegium tulit, ſed potius roboravit, dum non de Romana eccleſia, ſed ex aula regia ſacerdotem ad apoſtolicæ ſedis culmen evexit. Poſtremo de electione Parmenſis epiſcopi quid dicimus? loquar, an ſileam?

Id. 4. Sed juxta ſcripturam *conceptum ſermonem tenere quis poſſit?* Et certe ubi nuda veritas cernitur, turpis ignominia eſt, ſi commento fallaciæ deſervitur. Ipſi plane liquido novimus anathematizatum eſſe Gerardum, nec ignoramus ejus inſtinctu potiſſimum hunc epiſcopum in hoc negotium fuiſſe pellectum: &, ut ita loquar, arbor quæ de venenata radice anathematis oritur, antequam perniciosum prorumpat in fructum, modis omnibus, ne

Matth. 3. noceat, evellatur, teſtante veritate, quæ dicit: *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.*

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Ecce audivit beatitudo veſtra, venerabiles patres, quoniam qui inſpector eſt mentium, confœderat nos in cõcertatione verborum. Videt enim nos non malitiæ cauſa confligere, ſed inveniendæ veritatis ſtudio deſervire; ideoque dignatus eſt motam inter nos ſopire querelam, & ſuam nobis inſpirare concordiam. Pax enim noſtra, quæ fecit utrumque unum, conflavit & in eodem conſenſu corda duorum. Agamus ei gratias, qui prius † ſagenam Petri periclitari permiſit & turbine ventorum & procellis undarum: ſed ecce ut regrediens manum tetendit, Petrum erexit, ventis imperavit, & diſcrimina marina compeſcuit: confeſtim mare, quod in cumulos erigebatur, obruitur, tempeſtatis procella ſedatur, ventorum turbo reprimitur, & aurea cæli facies ſerenatur.

ANNO CHRISTI 1062.

† Sagena pro navicula ſuperius uſurpata a Petro Damiani, quibus intelligas ejuseſſe hoc opus.

Clauſula dictionis.

Amodo igitur, dilectiſſimi, illinc regalis aulæ conſiliarii, hinc ſedis apoſtolicæ comminiſtri, utraque pars in hoc uno ſtudio conſpiremus laborantes, ut ſummum ſacerdotium & Romanum ſimul confœderetur imperium: quatenus humanum genus, quod per hos duos apices in utraque ſubſtantia regitur, nullis, quod abſit, partibus, quod per Cadaloum nuper factum eſt, reſcindatur: ſicque mundi vertices in perpetuæ caritatis unione occurrant, ut inferiora membra per eorum diſcordiam non reſiliant: & quatenus ab uno mediatore Dei & hominum hæc duo, regnum ſcilicet & ſacerdotium, divino ſunt conflata myſterio; ita ſublimes iſtæ duæ perſonæ tanta ſibimet unanimitate jungantur, ut quodam mutuæ caritatis glutino & rex in Romano pontifice, & Romanus pontifex inveniatur in rege, ſalvo ſcilicet ſuo privilegio papæ, quod nemo præter eum uſurpare permittitur. Cæterum & ipſe delinquentes, cum cauſa dictaverit, forenſi lege coerceat, & rex* cum ſuis epiſcopis ſuper animarum ſtatu prolata ſacrorum canonum autoritate decernat. Ille tamquam parens paterno ſemper jure præemineat; iſte velut unicus ac ſingularis filius in amoris illius amplexibus requieſcat. Attalus plane rex Aſiæ, & Nicomedes rex Bithyniæ, intantum Romanam rempublicam dilexere, ut uterque moriens Romanum populum teſtamento reliquerit heredem.

f. pontifex

Sanctæ ergo eccleſiæ principes quam propenſiori invicem debent caritate congruere, quibus injunctum eſt caritatem præcipue Chriſtiano populo prædicare: ut ex eorum, quæ procedat ex pietate, concordia, ſancta univerſalis gratuletur eccleſia, ac gemino utriuſque ſtudio Chriſtianæ religionis refloreat diſciplina. Verum nos piſcatoris naviculam ex hiatu Scyllæ voraginis extrahentes, dum ſucceſſorem Petri fidei labente veſtigio merſum ad litora quieta deducimus, pium ereptori noſtro celeuſma cantemus: Te Deum laudamus; te Dominum confitemur.

Hactenus ſynodalis diſceptatio, cui in codice mox ſubſcripti leguntur hi verſus:

Vltio divina, populi Cadaloe ruina,
Te manet, ut diro medium tranſverberet ictu.
Altipetax Simonem ſequeris Simon aſtra petentem?
Te quo que Tartareus ſimul abſorbebit biatus.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1062. *de la Peña

*CONCILIVM ARAGONENSE

apud sanctum Ioannem Rupensem *VII. Kalend. Iul. anno, ut adscribi solet, MLXII. celebratum.

Ex comment. rerum Aragonensium Hieronymi Blancæ.

RESIDENTE glorioso principe Ranimiro, una cum venerabilibus episcopis; scilicet Sanctio, & Garsia, & Gomesano: & abbatibus sancti Ioannis cœnobii; scilicet Blasius, & Paternus minor: residentibus etiam universis fratribus, & clericis sui regni, in capitulo prænominati cœnobii, ita Sanctius Aragonensis episcopus exorsus est loqui. Pro disciplina, & ordine ecclesiastico, cum diligenti cura ac providentia tractemus, si placet Domino nostro Ranimiro regi, ac episcopis, abbatibusque adstantibus, necnon etiam monachis, ac universis clericis, ea quæ ad ordinationis tenorem pertinent, juxtà divinæ legis præcepta, & Nicænorum canonum constituta; ac cum adjutorio Domini in omnem ævum mansura solidemus, sicut est prædestinatum, & constitutum ab inclito rege Sanctio, totius Hesperiæ Domino, in præsentia episcoporum subscriptorum: scilicet Mantii episcopi Aragonensis; & Sanctii, Pampilonensis; & Garsiæ, Naiarensis; & Arnulphi, Ripacurtiensis; & Iuliani, Casteliensis; & Pontii, Ovetensis; & aliorum plurimorum episcoporum: nomina quorum longum est dicere. Hoc vero est nostrę institutionis decretum: ut episcopi Aragonenses ex monachis præfati cœnobii habeantur, & eligantur. Ranimirus rex stans in medio concilii, dixit: Ego laudo, & corroboro decreta genitoris mei Sanctii, ac huic vestræ definitioni subscribo. Vniversi episcopi, ac abbates simul cum clericis dixerunt: Laudamus, ac huic subscriptioni nos subscribimus. *Hic Blancæ judicio desiderantur non pauca.* Quicumque futurorum regum, successorum nostrorum, transgredientes, & deviantes ab hoc regali simul & pontificali decreto, tentaverit dissolvere hanc scripturam: in præsenti sæculo omnipotens Deus, qui est justus judex, & regum rex, dissolvat, & dividat regalem honorem, & potentiam regni eorum, detque illud se diligentibus, & timentibus, & nostra decreta servantibus: & in futuro separati a consortio omnium Christianorum, interpellante pro eis beato Ioanne Baptista, cum omnibus sanctis, participentur in societate cum Dathan, & & Abiron, & Iuda traditore, in inferno inferiori, luentes pœnas perpetui incendii sine fine per æterna sæcula. Amen. Data est sententia VII. Kal Iulii. Æra MLXII.

NOTA GABR. COSSARTII S. I.

Hieronymus Blanca qui primus hæc edidit in Aragonensibus commentariis, æram hic sumptam esse ait pro anno Christi: eumque Baronius, Binius, aliique secuti sunt. Verum habitam non esse hanc synodum anno Christi MLXII. multa mihi persuadent. Ac primum, quod in ea dicuntur Aragonenses episcopi, qui Iaccetani nuncupari anno illo debuissent. Nam in Iaccensi concilio, anno Christi MLX. decretum hoc fuerat. Et sic reipsa dicti sunt donec episcopatus idē Oscam, quæ prima ejus sedes fuerat, relatus est. Nec diffiteor tamen quo tempore Iaccetani dici debuerunt, eodem esse Aragonenses nonnumquam appellatos: sed probabile non est, re tam recenti decretum hoc violatum esse, coram Ranimiro ipso, qui ante annos duos illius autor fuerat.

Deinde huic concilio interfuit Paternus minor abbas S. Ioannis, Paternus nimirum secundus, cum minor in designandis ætatibus dicatur, quem major & antiquior unus præcesserit. At Paternus ille II. ut discimus ex catalogo abbatum hujus cœnobii, abbas esse desiit an. Christi MXLII.

Denique sumptam hic æram esse pro anno Christi, novum esset ac sine exemplo. Summa Hispanorum est hac in parte religio, quam numquam gentis annales, nedum instrumenta publica violant. Cur ergo violatam hic nōnulli volunt? quia si æra Hispanica, Christi natalem antecedat annis XXXVIII. annus illius MLXII. incidit in annum Chr. MXXIV. Quo anno certum est haberi synodum istam non potuisse, nec ipsi interesse Ranimirum regem, qui nisi post annos omnino decem regnare non cœpit.

ANNO CHRISTI 1062.

Et recte quidē hac in parte ratiocinantur, si hic adscripta sit æra MLXII. Sed cum illi merito æram Hispanicam excludant: ego Christianā intelligi non posse, ostenderim: quid superest, nisi ut errorem in numeros irrepsisse credamus? Ego vero addendam esse decadem unam suspicor, legendumque, æra MLXXII. Congruit enim illa cum anno Christi MXXXIV. qui primus est regni Ranimiri. Quam autem erat constantaneum, ut statim post parentis obitum in medio concilii diceret: *Ego laudo & corroboro decreta genitoris mei Sanctii!* Cur id tamdiu omissum anno demum MLXXI. fecisset?

Eodem anno MXXXIV. Blasium abbatem sancti Ioannis fuisse, discimus ex instrumentis a Ioanne Briz Martinez abbate illius cœnobii recitatis in hist. quam de eo conscripsit. Commode ad rem nostram, cū eum hoc in concilio reperiamus. Adjungitur quoque ipsi Paternus minor, sive secundus, quem abbatem hoc anno fuisse probare aliunde non possim: immo si Martinezium audimus, abbas esse cœpit an. tantum MXXXVI. Verum is imbecilli argumento ductus est, quod Blasii abbatis memoria ad annum usque MXXXVI. in actis perseveret. Nam cum in hoc concilio Blasius simul & Paternus minor sancti Ioannis abbates dicantur? Paternum anno MXXXIV. nondum fuisse abbatem ex eo concludi non potest, quod anno eodem Blasius abbas esset. Cur autem simul duo, multis disputat idem, quæ longius esset hic describere.

In Aragonensis episcopi nomine mendum quoque esse suspicor, scribendumque, non Sanctium, sed Mantium, quem episcopum Aragonensem anno MXXXIV. fuisse colligo ex alio instrumento quo Ranimirus I. Arag. rex dotem constituit conjugi suæ. Cui subscriptum: *Mantius episcopus Aragonensis confirmavi.* Integrum extat apud Martinezium, consignatum anno incarnationis MXXXVI. mense Aug. XXII die, Luna XXV. Sed mendum hic quoque certissimum. Nam secundum Dionysii cyclos MSS. quibus utor, dies Aug. XXII. in Lunam XXV. incurrit non anno MXXXVI. sed anno MXXXIV. Sanctium autem pro Mantio scribi, proclive est. Hoc fecit & Mariana noster, historiarum lib. VIII. cap. ult. Et in hoc ipso monumento, ubi Mantii nomen videmus, scripsit Hieronymus Blanca, *Sanctii.* Mantium tamen fuisse discimus, & ex Martinezio qui monumentum hoc edidit, scripsitque, *Manceii*, & ex privilegio Leirensi de quo mox loquar, cui subscripsit Mantius, cum episcopis iisdem qui Pinnatensi subscripsisse hic dicuntur.

Magna in Hispanorum libris harum rerum indiligentia. Cujus unum præterea exemplum affero, ad hæc tempora & Mantium eumdem spectans. Ab Ambrosio Moralez viro alioquin eruditissimo, refertur in notis ad Eulogium Cordubensem donatio quædam Sanctii majoris, cui adscripta æra MLXXVII. scriptumque, *Martinus Aragonensis episcopus confirmo*: ex quo Martinum addit Aragonensium episcoporum fastis. Æra illa incidit in annum Christi MXXXIX. ante quem Sanctius iste obierat. Falsa ergo anni notatio. Quod si detraxeris decadem unam, scribasque MLXVII. annus erit Christi MXXIX. quo anno parebat Aragonia, & regi Sanctio majori; & episcopo, non Martino cujus nusquam alias mentio, sed Mantio, cujus nomen in multis circa hæc tempora monumentis legimus.

Hæc cum scripsissem, incidi in locum hist. S. Ioannis, ubi refertur donatio quædam, cui adscripta æra MLXXII. hoc est, an. Chr. MXXXIV. & dies Aug. XXIV. quod instrumentum videtur superstite Sanctio confectum. Ex quo pronum est argumentari, Ranimirum anno MXXXIV. mense Iulio regem nondū fuisse. Sed error hic quoque in numeris, isque manifestus. Dicitur enim hæc donatio facta die Lunæ XXIV. Maii, Luna XXI. At anno MXXXIV. nihil horum occurrit: concurrunt autem ista anno MXXXI. Scribendum igitur, æra MLXIX. non MLXXII. Deinde fac an. MXXXIV. mense Aug. vixisse Sanctium. Nihil hoc mihi incommodat: cum in illo ipso instrumēto, Ranimirus rex dicatur: qui sive superstite, sive mortuo patre rex hoc anno fuerit, mea nihil interest quod quidē ad hoc concilium attinet. Subjungitur eodem loco apud Martinezium alia donatio, ejusdem æræ MLXXII. mense Sept. Sed cū nihil addatur, convincere illam falsi nequeo: falsam tamē temporis notam esse, cætera quæ ante dixi mihi persuadent.

Quod si vel instrumentū hoc, vel alia quæ reperiri possunt, opinioni meæ adversentur: non tamen an. Chr. 1062. synodū hanc habitam esse credam, sed aliam quandam in numeris labē esse. Neque enim hic κρίσεις δόξας, sed conjecturas meas simpliciter expono: quas, si mihi prius venissent in mentem, non tanti quidem fecissem, ut movenda loco fuisset hæc synodus, & ad annum MXXXIV. continuo trāsferenda: sed indignas non duxissem, de quibus lector ad annum illum admonendus videretur.

In hoc autem concilio cōstituta esse alia multa, constat ex Aragonensis episc. qui præfatur, verbis. Editum est scilicet ex vetusto cod. S. Ioannis, in quo, cæteris omissis, descripta fuerant ea tantum, quæ ad illud cœnobium attinebant.

Extremum

Digitized by Google

Extremum hoc addo, Sanctium majorem Aragoniæ regem, cujus hic decretum a Ranimiro filio confirmatur de non eligendis Aragonensibus episcopis, nisi ex monachis cœnobii sancti Ioannis: pariter statuisse in concilio Pompilonensi æra MLXI. hoc est, anno Christi MXXIII. ut ex monachis monasterii Leirensis sancti Salvatoris, Pompilonenses episcopi cooptarentur. Extat decretum hoc sive, ut vocatur, privilegium regale & pontificale, apud Sandovallium in notitia episcoporum Pompilonensium: cui subscripserunt iidem episcopi, qui hic dicuntur privilegium monachorum sancti Ioannis confirmasse.

ANNO CHRISTI 1063.

CONCILIVM ROMANVM I.

CENTVM ET AMPLIVS EPISCOPORVM occasione Petri Florentini episcopi de hæresi & simonia accusati, adversus simoniacos, celebratum anno Domini MLXIII. tempore Alexandri papæ II.

Alexander episcopus servorum Dei, omnibus episcopis catholicis, cunctoque clero & populo, salutem & apostolicam benedictionem.

VIGILANTIA universalis ecclesiæ regiminis assiduã solicitudinem debentes omnibus, quæ in Constantiniana synodo nuper celebrata coram centum amplius episcopis, licet nobis immeritis præsentibus, sunt canonice instituta, vobis notificare curamus: quia ad salutem vestram executores eorum vos esse optamus, & apostolica autoritate jubendo mandamus.

CAPITVLA.

I.

Cap. Erga simoniacos 1. q. 1.

Primo namque inspectore Deo, sicut a sancto papa Leone, & a sanctæ memoriæ papa Nicolao primum statutum est, erga simoniacos nullam misericordiam in dignitate servanda habendam esse decernimus; sed juxta canonum sanctiones, & decreta sanctorum patrum, eos omnino damnamus, ac in ecclesia non præesse apostolica autoritate sancimus.

II.

Cap. De cætero 1. q. 1.

De his autem qui non pet pecuniam, sed gratis sunt a simoniacis ordinati, quia quæsita jam a longo tempore diutius ventilata est quæstio, omnem nodum dubietatis absolvimus, ita ut super hoc capitulo neminem deinceps ambigere permittamus. Quia igitur usque adeo hæc venenata pernicies hactenus inolevit, ut vix quælibet ecclesia valeat reperiri quæ hoc morbo non sit aliqua ex parte corrupta: eos qui usque modo gratis sunt a simoniacis ordinati, non tam obtentu justitiæ, quam intuitu misericordiæ, in acceptis ordinibus manere permittimus, nisi forte alia culpa ex vita eorum secundum canones eis obsistat. Tanta quippe talium multitudo est, ut dum rigorem canonici vigoris super eos servare non possumus, necesse sit ut dispensatione ad piæ condescensionis studium nostros animos ad præsens inclinemus. Ita tamen, ut autoritate sanctorum apostolorum Petri & Pauli omnimodis interdicamus, ne aliquis successorum nostrorum ex hac nostra permissione regulam sibi, vel alicui sumat, vel præfigat: quia non hanc aliquis antiquorum patrum jubendo aut concedendo promulgavit, sed temporis nimia necessitas permittendo a nobis extorsit. De cætero autem statuimus, ut si quis in posterum ab eo quem simoniacum esse non dubitat, se consecrari permiserit: & consecrator & consecratus non disparem damnationis sententiam subeant, ut uterque depositus agat pœnitentiam, & privatus, ab ea, propria dignitate persistat.

III.

ANNO CHRISTI 1063 Cap. Præter hoc mandamus dist. 32.

Præter hæc autem præcipiendo mandamus, ut nullus missam audiat presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, vel subintroductam mulierem. Vnde sancta synodus hæc a capite sub excommunicatione statuit, dicens: Quicumque sacerdos vel diaconus post constitutum beatæ memoriæ prædecessoris nostri sanctissimi papæ Leonis aut Nicolai de castitate clericorum, concubinam duxerit palam, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, & autoritate apostolorum Petri & Pauli præcipimus, & omhino *interdicimus, ut non cantet missam, neque euangelium, neque epistolam ad missam legat, neque in presbyterio ad divina officia cum his, qui præfatæ constitutioni obedientes fuerint, maneat, neque partem ab ecclesia suscipiat.

* contradicimus

IV.

Cap. eodem §. Præcipientes.

Et præcipientes statuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui iisdem prædecessoribus nostris obedientes castitatem servaverint, juxta ecclesias quibus ordinati sunt, sicut oportet religiosos clericos, simul manducent & dormiant, & quidquid eis ab ecclesia competit communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad apostolicam communem vitam summopere pervenire studeant, quatenus perfectionem consecuti, cum his qui centesimo fructu ditantur in cælesti patria mereantur adscribi.

V.

Cap. eodem in fine.

Vt decimæ, primitiæ, seu oblationes vivorum & mortuorum, reddantur a laicis, & in dispositione episcoporum sint: quas qui tenuerit, a sanctæ ecclesiæ separetur communione.

VI.

Cap. Per laicos 16. quæst. 7.

Vt per laicos nullo modo quilibet clericus aut presbyter obtineat ecclesiam nec gratis nec precio.

VII.

Cap. Eodem 16. qu. eadem.

Nec aliquis presbyter duas ecclesias obtineat.

VIII.

Vt per simoniacam hæresim nemo ordinetur, vel promoveatur ad quodlibet officium ecclesiasticum, neque ecclesiis præficiatur.

IX.

35 qu. 10. cap. 17.

Et ut de consanguinitate sua nullus uxorem ducat, usque ad septimam generationem, vel quousque parentela cognosci poterit. Quod prius a Nicolao II. statutum fuit.

X.

Cap. eodẽ.

Et ut laicus uxorem simul habens & concubinam, non communicet ecclesiæ.

XI.

Cap. Per laicos 16. quæst. 7.

Vt nullus habitum monachalem suscipiat, spem aut promissionem habens ut abbas fiat.

XII.

Vt nullus laicus ad quemlibet gradum ecclesiasticum repente promoveatur, nisi prius, mutato habitu sæculari, divina consecratione inter clericos fuerit comprobatus. Vos ergo hæc & alia sanctorum patrum statuta fideliter & Christiana reverentia obsevate, si vultis sanctæ ecclesiæ Romanæ & apostolicæ sedis pace & communione atque benedictione & absolutione gaudere. Valete.

***ADDITIO G. C.

Adde ex Dolensi chronico: Hoc anno in Romano concilio definitum est ab Alexandro II. quod episcopus Nannetensis abbati Raimundo & monachis Dolensis cœnobii, prius redintegret damnum omne, quod eis violenter intulit, quam judicium inter eos celebretur.

ANNO CHRISTI 1063.

NOTA SEVERINI BINII.

Hæc de his quæ in concilio ſunt ſtatuta ſummatim Alexander univerſæ eccleſiæ. Quod autem ſpectat ad quartum canonem, quo decernitur, ut clerici ſimul manducent & dormiant, bonaque in communi poſſideant: ſcias id factum ſuggeſtione Petri Damiani, ſcriptis ſuis Alexandrum pontificem ad hæc ſancienda rogantis. Extant adhuc ipſæ litteræ quibus iſte præponitur titulus: *Vt canonici, a quibus in congregatione vivitur, proprietatis habenda licentia denegetur.* Deinde: *Domno Alexandro beatiſſimo papa Petrus peccator monachus ſervitutem. Quantum ad noſtræ intelligentiæ modulum, nullum in humano genere malum pernicioſioris eſt criminis, quam defenſio proprietatis*, &c. Prolixior eſt diſputatio in ſæpius citato codice bibliothecæ ſancti Petri in Vaticano. Non de monachis, ſed de clericis hujuſmodi eſt ſancitus canon: at nec de omnibus clericis, ſed his qui collegiatis ſervirent eccleſiis, quos frequentiore uſu canonicos appellare conſuevimus: ob id ſcilicet, quod hiſce tenerentur canonibus obligati, ad quorum præſcriptum vitam ducerent clericalem in omnibus regularem, nihil ſibi proprium vendicantem. Ad finem vero prolixioris diſputationis, adverſus proprietarios clericos inſtitutæ, Petrus ita perorat, dicens: *Verumtamen ut hæc apud inobedientiam clericorum, immo nummicolarum rebellionem efficaciter valeant, ſancti apoſtolatus veſtri vigor impallat.* Quod dicti ſuperius canonis ſanctione factum audiſti. In hoc eodem concilio canon ille de celebratione Miſſarum ab eodem Alexandro ſancitus eſſe putatur, qui recitatur a Gratiano verbis iſtis: * *Sufficit ſacerdoti unam miſſam in die uno celebrare*, &c. Cogendæ ſynodi occaſionem præbuit Petrus Florentinus epiſcopus, qui a clero populoque Florentino per litteras, quas recitat Baronius, de ſimonia & hæreſi accuſatus, epiſcopali honore privatus eſt. Hæc ex actis ſancti Ioannis Gualberti apud Surium Baronius anno prædicto.

Petrus pro vita communi canonicorum apud Alexandrum papam laboravit.

* *Habetur ſupra cum fragmentis Alexandri.*

ANNO CHRISTI 1063.

*** CONCILIVM CABILONENSE

a Petro Damiano cardinale, legato apoſtolico, & epiſcopis tredecim celebratum, adverſus Drogonem epiſcopum Matiſconenſem, qui Cluniacenſia privilegia violaverat. In quo & alia tractata ſunt. Anno Chriſti MLXIII.

TEMPORIBVS domni Alexandri papæ, anno ab incarnatione Domini MLXIII. Drogo eccleſiæ Matiſconenſis epiſcopus, clericorum ſuorum ſuaſione pellectus, ſuper monaſterium Cluniacenſe jus poteſtatis ſibi ſedis contra apoſtolicæ privilegia vendicare conatus eſt. Vallatus cuneis militum, velut prædicandi gratia, vel etiam judicii ſynodalis obtentu, ad beati Maioli baſilicam uſque pervenit: ſed reſiſtentium obſtaculo intrare non potuit. Tunc Hugo venerabilis abbas Romanam adiens ſynodum, querelam ſuam expoſuit: obtinuitque, ut Petrus Damianus Oſtienſis epiſcopus, ad ſubveniendum monaſterio deſtinaretur. Is ergo apud Cabilonenſem civitatem, ſynodum congregavit: nonnulla quæ perperam videbantur præſumpta, canonicæ ſanctionis vigore correxit: quæ potuit, juxta eccleſiaſticæ diſciplinæ regulam ſervanda conſtituit: cauſamque Cluniacenſis monaſterii, pro qua præſertim componenda devenerat, optimo fine concluſit. Nam in conſpectu totius concilii lectum eſt VVillelmi comitis, primi loci fundatoris, monimentum: ubi præter Romanum pontificem, nullum jus in eo, nullum dominium cuicumque reliquit eccleſiæ. Lecta quoque ſedis apoſtolicæ multorum pontificum privilegia, de tuitione, munitione, ac perpetua ejuſdem monaſterii libertate. Inquiſiti ſunt omnes epiſcopi, ſi privilegia quæ audierant, rata decernerent. Omnes uno ore concorditer laudaverunt, atque ut perpetuo ſervanda atque illibata permaneant, communi judicio decreverunt. Ipſe quoque Matiſconenſis inquiritur, qui nimirum non minus quam cæteri omnes epiſcopi, rata privilegia, & inviolabili ac perpetuo jure ſervanda libere cunctis audientibus profitetur. Et quia in iiſdem privilegiis, inter cætera, ſub anathematis intentatione erat, ne cui epiſcoporum liceat, in præfati cœnobii monachos excommunicationis promulgare ſententiam: epiſcopus autem non abſolute (ſic enim factum excuſabat) ſed in hunc modum, ut perhibebat, ira commotus enuntiarat: ſi qui ſunt mei juris in illo monaſterio, quos mihi liceat excommunicare, illos excommunico: qua in re contra privilegia Romanæ eccleſiæ quoquo modo egiſſe convincebatur, licet ille ſe ignoraſſe conſtanter affirmaret: tandem decernente concilio ſancitum eſt, ut epiſcopus manu ſuper ſanctis euangeliis ſuperpoſita juraret, ſicque ſedis apoſtolicæ legato, & concilio ſatisfaceret. INDICVLVS SACRAMENTI. Audiat, inquit, domnus Petrus Oſtienſis epiſcopus, & omnis ſancta ſynodus, quia eo die, quo Cluniacum commotus adveni, non in contemptu, ſive deſpectu ſedis apoſtolicæ, vel domni Alexandri Romani pontificis, hoc egi: & privilegiorum tenorem ac ſeriem, quæ modo in noſtris auribus lecta ſunt, tunc ad liquidum non cognovi. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta euangelia.

Poſt eum quoque quatuor eccleſiæ ejuſdem clerici, in conſpectu omnium acceſſerunt, & jurejurando, quod ille juraverat, ſuper eadem euangelia firmaverunt. Duo autem de ſeptenario numero, qui ad jurandum a ſancto concilio præfixus fuerat, non petente Matiſcenſi, ſed donante Domino Oſtienſi epiſcopo, remanſerunt. Illico Matiſcenſis epiſcopus pavimento proſtratus, veniam petiit, ſeſeque peccaſſe confeſſus, pœnitentiam in pane & aqua jejunaturus accepit.

Poſtera autem die, eodem ſancto reſidente concilio, clericis ſuis inſiſtentibus, idem epiſcopus petiit, ut ſuæ quoque eccleſiæ privilegium, quod ab Agapito dudum papa conſtitutum fuerat, legeretur. Quo lecto, quia nihil pene, præter ea quæ omnibus eccleſiis concedi ſolent, continebat, videlicet ut ne vel ea quæ juris ejus jam erant, vel deinceps futura erant, quiſpiam violenter invaderet, ſed ſua omnia rector eccleſiæ in pacis ac tranquillitatis otio poſſideret: judicarunt epiſcopi, ſine cauſa id lectum eſſe, quod monaſterii privilegiis pridie lectis nihil detraheret. Quare perpetua monaſterii libertate firmata, omnis inter epiſcopum & abbatem controverſia ſopita eſt: atque inter utrumque firma pax reformata. *Hæc ex Cluniacenſis cœnobii tabulis, ubi paulo fuſius continentur, Sirmondus excerpſit. Alia quoque hac in ſynodo ad eccleſiaſticam diſciplinam ſpectantia, tractata ſunt: quorum ex numero fuit Haderici Aurelianenſis epiſcopi cauſa, uti diſcimus ex Alexandri II. epiſtola 23. ad Gervaſium Remenſem archiepiſcopum: quam vide ſupra. Vide & vigeſimam primam ad archiepiſcopos Gallia, quibus ſignificat eum a ſe mitti legatum apoſtolicum: qua auctoritate, huic concilio aliiſque præfuit.*

ANNO CHRISTI 1063.

CONVENTVS

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1063.

*** CONVENTVS EPISCOPORVM,

Ad dedicationem ecclesiæ Moyssiacensis in Cadurcis, VIII. Id. Decembr. anno domini MLXIII.

MOYSSIACENSIS *cœnobii, quod in Cadurcis situm, ecclesiæ dedicatio facta est* VIII. *Id. Decembr. anno Christi* MLXIII. *Ad eam convenerunt, Austindus Auscensis archiepiscopus, & episcopi septem, Raymundus Lactorensis, Guillelmus Convenensis, VVilelmus Aginnensis, Heraclius Bigorrensis, Stephanus Oleronensis, Petrus Adurensis, Durannus Tolosanus, qui & cœnobii hujus abbas erat. Exclusus Fulco episcopus Cadurcensis, quia simoniacus. Quorum omnium monumentum supereſt hodieque in ecclesia ipsa, lapis scilicet, cui sunt hi versus inciſi:*

Idibus octonis, domus ista dicata Decembris,
Gaudet pontifices hos convenisse celebres.
Auxius Ostindum, Lactora dedit Raymundum,
Convena Guillelmum, direxit Aginna VVilelmum,
Iussit & Heracleum non deesse Beorra benignũ,
Elloreus Stephanum concessit, & Adura Petrum,
Te, Duranne, suum nostrumque Tolosa patronum.
Respuitur Fulco Simonis dans jura Cadurco.
Myriades lustris apponens tres duodenis.
Virgineum partum dabat orbi tunc venerandũ.
Hanc tibi, Christe Deus, rex instituit Clodoveus:
Auxit magnificus post hunc donis Ludovicus.

G. C. In voce, *Myriades*, bis peccavit autor hujus carminis: quod & eam singulari numero usurpaverit, cum *Myrias* dicenda fuisset: & pro mille sumpserit, cum decem millia significet. Sic ergo pessimum versum hunc interpretare: *Myrias* una annorum, hoc est apud istum, anni mille, *lustris duodenis*, annis scilicet sexaginta, *apponens* & adjiciens *tres* annos, *virgineum partum*, id est, annum virginei partus, *dabat tunc*, & designabat. Guillelmus Catellus non intellexit, annumque putavit indicari MLX.

ANNO CHRISTI 1064.

CONCILIVM MANTVANVM,

quo Cadalous pseudopapa iterum condemnatur, & Alexander a criminibus sibi objectis expurgatur, defenditur, & absolvitur: anno MLXIV. tempore Alexandri papæ II.

Causa & occasio celebrati concilii.

CVM Cadalous schismaticus Romæ condemnatus fuisset, illi qui partes ipsius tuebantur novas calumnias novasque turbas creabant Alexandro, objicientes illi quod collata pecunia thronum apostolicum conscendisset: ut scilicet hac ratione alios ab Alexandro abriperent, aliosque mutuo inter se digladiantes hac de re constituerent, & sic partes suas roborarent. Accedebat, quod a proceribus imperii sanctus Anno Colonienſis archiepiscopus, cui cura & administratio imperii demandata fuerat, Romam ablegatus, coram Alexandro pontifice & cardinalibus diceret, per istam Alexandri electionem privilegiis & juribus regis Germaniæ summam injuriam illatam, utpote quæ aliter, quam hactenus consueverat, sine consensu & autoritate regis habita fuisset. Quod cum Hildebrandus in præsentia cardinalium constanter refutasset, nihilque juris in electione Romani pontificis regi concessisset, quodque illi prætendebant, non jus at tyrannidem esse ostendisset: rogatu sanPontifex rogatu sã- cti Annonis, autoritate apostolica indicta est syno-

A dus in partibus Lombardiæ celebranda apud Mantuam, qua ipse pontifex, licet illud a dignitate sua alienum foret, electionem suam legitime & juste factam ostenderet. Hortatu pontificis interfuerunt Petrus Damiani Ostiensis episcopus, Anno Colonienſis archiepiscopus. Ex Hispania Munio Calagurritanus, Eximius Aucensis, & Fortunius Alavensis adfuerunt, qui pro pro reliquis legatione fungebantur. Inter omnes Lombardiæ episcopos, etiam ipse Cadalous*Parmensis episcopus & pseudopontifex, jussu sancti Annonis præsto fuit. His præsentibus, *statuto termino exiens*, ait collectio Nicolai Aragonii, *Alexander papa ab Vrbe cum episcopis & cardinalibus, ad præfixum locum prospere, domino auxiliante, pervenit. Ibi autem episcopi* B *Lombardiæ cum suis ecclesiarum præsulibus, præter Cadaloum Parmensem, quem idem Colonienſis adesse præceperat, qui remordente conscientia se absentaverat, pariter convenerunt. Cum in synodo eadem cum episcopis Alexander resideret, causam electionis suæ ita diserte rationibus manifestis comprobavit, atque se de omnibus, quæ sibi ab amulis malitiose objecta fuerant, excusavit sufficienter, adeo quod episcopos Lombardiæ qui sibi fuerant adversati, benevolos reddiderit & subjectos. Sedato itaque per Dei gratiam imperii & ecclesiæ scandalo, post solutionem synodi, Alexander papa Romam ac cæteri ad propria hilares redierunt.* Quod Sigebertus addit, Alexandrum C pontificem a crimine simoniæ, quod ei imputatum fuerat, se adhibito juramento expurgasse, Otto Frisingensis negare videtur: qui cum agit de ejusmodi accusatione Romam missa ab Henrico rege, nihil habet de accusatione criminis simoniæ, quo postulatum referunt Alexandrum: sed ipsum regem ejus delicti reum constitutum affirmat, eaque de causa ejusdem pontificis litteris Romam vocatum. Et quamquam certo ignoretur, quæ post hæc in synodo gesta fuerint: tamen hoc omnes affirmant, Cadaloum in eadem condemnatum fuisse. Tradunt enim omnes scriptores ejus temporis, quod his duobus conciliis condemnatus militem armaverit, Vrbemque aggressus, ut Alexandrum a sede Petri exturbaret, contumelioſe pulsus & victus fuerit, D pauciſque post diebus quam ab Alexandro veniam petiisset, & impetrasset, malam mortem incurrerit. Vide epistolas Alexandri ad Gervasium Remensem archiepiscopum, & Baronium anno 1064. numero primo & sequentibus.

Qui Annonis hanc synodum indicit. Qui interfuerint?

*Dormitare hic Binium patet ex Aragonii verbis quæ subjicit.

Alexander papa interfuit.

Acta concilii.

Cadalous pseudopapa iterum condemnatus, post veniam petitam, male obiit.

ANNO CHRISTI 1064.

CONCILIVM BARCINONENSE,

in quo leges Gothicæ, quibus Catalani utebantur, plane sunt abrogatæ, anno domini MLXIV. tempore Alexandri papæ II.

Causa & acta concilii.

EPISCOPI Hispani, qui Mantuano concilio interfuerunt, reversuri in Hispanias, duxerunt secum ab Alexandro papa decretum legatum a latere Hugonem cardinalem, cujus autoritate Barcinone hæc synodus congregata fuit: in qua leges Gothicas, quibus Catalani utebantur, penitus abrogavit, novasque sanxit quibus populus hactenus utitur. Vt autem ritus Gothici, in sacris adhiberi soliti, abrogarentur, ab illis obtinere non potuit, nec cogere voluit: cum iidem in concilio Mantuano catholici esse cogniti fuissent. In eadem synodo Alexander papa tamquam germanus pontifex est receptus: Cadalous autem communibus omnium votis est condemnatus. *Baronius ad annum* MLXIV. *num.* XLII.

*** ADDITIO G. C.

ANNO CHRISTI 1064. REM *aliter narrat Mariana libro* IX. *hist. cap.* V. *Hugonem scilicet, ante Mantuanum concilium, anno* MLXIV. *ad principes Hispaniæ Roma legatum, effeciſſe, ut repudiato Cadaloo, ab Alexandro ſtarent. Addit*: Is legatus, ut Gotthica precandi ratio abrogaretur, quamvis magno conatu obtinere non potuit. Miſſi contra Mantuam in Gallia Ciſalpina, ubi de ſchiſmate conventus epiſcoporum habiti ſunt, epiſcopi tres, Munio Calagurritanus, Eximius Aucenſis, Fortunius Alavenſis, Gotthicos libros, quos ſecum detulere, pontifici & patribus probarunt, quaſi orthodoxos nullaque vitioſos parte.

Quod ſi anno MLXIV. *ivit in Hiſpaniam Hugo recens in Alexandri gratiam receptus: bis in eam legatum fuiſſe neceſſe eſt. Nam & anno* MLXVIII. *eo profectum, aliquot præfuiſſe conciliis, & Romanum in ſacris ritum, pulſo Gotthico, inſtituiſſe, ad annum illum oſtendemus.*

Minus aſſentior Binio, qui poſt Baronium ait, leges Gothicas hoc anno penitus abrogatas in Catalania fuiſſe. Eodem enim anno id perfectum, quo abrogata ſunt Gotthica ſacrorum ceremoniæ ex illius gentis ſcriptoribus diſcimus.

ANNO CHRISTI 1065.

CONCILIVM ROMANVM II. contra inceſtuoſorum hæreſim celebratum anno domini MLXV. tempore Alexandri papæ II.

Inceſtuoſi hæretici qui & quales?

HOC *tempore hæreſis inceſtuoſorum a quibuſdam jureconſultis excitata atque defenſa eſt, qui auctoritate Juſtiniani imperatoris eadem ratione, qua in ſucceſſionibus, gradu conſanguinitatis numerandos eſſe docebant. Impugnavit eam hæreſim pra cæteris acerrimus orthodoxæ fidei defenſor Petrus Damiani.*

Cauſa & acta concilii.

Cumque ejus ſcriptis tolli non poſſet, & ad eam comprimendam autoritate apoſtolica opus eſſet: Alexander papa, Romæ hanc ſynodum indixit, in qua contra defenſores illius hæreſeos decretum edidit, quod

35. quæſt. 4. cap. Ad ſedem apoſtolicam, &c. quod autem frater, eadem quæſt.

a Gratiano his verbis deſcribitur: Ad ſedem apoſtolicam perlata eſt quæſtio noviter exorta de gradibus conſanguinitatis, quam quidam legum & canonum imperiti excitantes, eoſdem propinquitatis gradus contra ſacros canones & eccleſiaſticum morem numerare nituntur: novo & inaudito errore affirmantes, quod germani fratres vel ſorores inter ſe ſint in ſecunda generatione, filii eorum vel filiæ in quarta, nepotes vel neptes in ſexta: talique modo progeniem computantes, & in hujuſmodi ſexto eam gradu terminantes, dicunt, deinceps viros ac mulieres inter ſe poſſe nuptialia jura contrahere. Et ad hujuſmodi profanum errorem confirmandum, in argumentum aſſumunt ſæculares leges, quas Juſtinianus imperator promulgavit de ſucceſſionibus conſanguineorum: quibus confiſi oſtendere moliuntur, fratres in ſecundo gradu eſſe numeratos, filios eorum in quarto, nepotes in ſexto. Sic ſeriem genealogiæ terminantes, numerationem ſanctorum patrum, & antiquam eccleſiæ computationem ad nos uſque perductam perverſa quadam calliditate diſturbare nituntur. Nos vero, Deo annuente, in ſynodo habita in Lateranenſi conſiſtorio, convocatis ad hoc opus epiſcopis & clericis atque judicibus diverſarum provinciarum, denique diu ventilatis legibus & ſacris canonibus, diſtincte invenimus, ob aliam atque aliam cauſam, alteram legum fieri, alteram canonum computationem. In legibus ſiquidem ob nihil aliud ipſorum graduum mentio facta eſt, niſi ut hereditas vel ſucceſſio ab una ad alteram perſonam inter conſanguineos deferatur: in canonibus vero ob hoc progenies computatur, ut aperte monſtretur uſque ad quotam generationem a conſanguineorum ſit nuptiis abſtinendum, *&c. Et in fine ſic*: Taliter igitur determinatis gradibus conſanguinitatis, apoſtolica vos autoritate monemus, fratres & filii, ut omnibus ſic ſeriem genealogiæ computandam eſſe intimetis, quemadmodum ſancti patres numerandam eſſe ſanxerunt, & antiquus mos eccleſiæ per longa tempora olim computaſſe monſtratur. Nam ſi quis perverſa & obſtinata mente a recto tramite apoſtolicæ ſedis deviare voluerit, & aliter quam nos, in nuptiis celebrandis gradus parentelæ numerare contenderit, primum pro ſua temeritate cæleſti pœna plectetur: poſtmodum vero gladio perpetui anathematis ſe noverit jugulandum. Datum Romæ, *&c. Hæc in priori ejuſdem anni concilio, quo excommunicationis comminatio facta eſt, ut habetur apud Gratianum. Sed & apud Ivonem Carnotenſem epiſcopum, qui in fine ſæculi hujus claruit, recitata reperiuntur alia ejuſdem argumenti decreta ab eodem Alexandro pontifice data ad diverſos, nempe ad Neapolitanos unum, ad Venetorum epiſcopum aliud, aliud inſuper ad epiſcopum Baſileenſem, aliud etiam ad epiſcopum Aretinum, quibus intelligas fuiſſe eidem pontifici in his plurimum laborandum.*

Ivo part 9. cap. 6. 9. 10. 37. *ſupra edidimus inter epiſtolas.*

ANNO CHRISTI 1063.

CONCILIVM ROMANVM III. quo iidem inceſtuoſi hæretici excommunicantur, anno domini MLXV. ſub Alexandro papa II.

Cauſa concilii.

CVM *Alexandri papæ admonitio, de qua precedenti concilio, non ſufficeret: opus illi fuit eodem anno hanc ſecundam in eorumdem inceſtuoſorum cauſa ſynodum congregare, in qua vere inceſtuoſos & pertinaces hæreticos excommunicatione percelleret: ſed, quod doluit Petrus Damiani, id etiam ſine fructu. Nam arte diaboli conglutinatis animis inceſtuoſorum conjugum, nullo timore æterna damnationis ab invicem divelli potuerunt. Teſtatur id quidem ipſe Petrus Damiani, dum in libello de contemptu ſæculi de his agens iſta dicit*: Ecce inſuper hoc anno, ſicut noſtis, per Romanæ ſedis antiſtitem bis congregatum eſt ſynodale concilium, ubi denuo omnes inceſtuoſi, juxta canonum decreta, eccleſiaſtica ſunt communicatione privati. Sed quis ex tot millibus hominum, ſaltem unum vidit ab infauſti fœderis abominatione divulſum? Immo ne profundiori ipſius calamitatis abſorberetur hiatu, quis eorum poſt hæc eccleſiæ limen terere deſtitit? aut quis inſuper iſta conſiderans, ab eorum ſe familiaritate removit? In omnes itaque letalis lepræ contagium ſerpit: quia nimirum omnes eorum complices apoſtolicæ excommunicationis nexus adſtringit. Enimvero quiſquis conjugalis proſapiæ titulis inſignitur: quiſquis male blandientis formæ ſuavi venuſtate mulcetur, præſertim ſi largioris ſubſtantiæ dotibus affluit, vel ſuccreſcentis ſobolis indoles ſpem ſibi futuræ poſteritatis infundit: conſultius judicat a Deo manifeſte recedere, quam adeo lucroſi matrimonii glutinum diſgregare. Si vero his contraria evenerint, atque uxoriæ calamitatis incommoditate percellatur: ipſe vir falſæ conſanguinitatis lineam texit, & inaudita proavorum nomina per multa argumenta confingit: atque ſimul quoſdam in hujus allegationis teſtimonium advocat, quos tamen per vitæ terminum

ſublatos

Digitized by Google

sublatos e medio non ignorat. Is itaque sibimet A accusator & reus crimen impingit, scelus exaggerat, atque adminiculum, quo ex tam periculoso naufragio enatare possit, inquirit. *Hæc Petrus: significans, aliud adhuc malum ex his oriri: cum videlicet nonnulli legitime copulati, prætextu fictæ consanguinitatis, solutionem a nexu matrimonii procurarent, quos initi conjugii pœniteret, cum in mala plurima quæ non putaverant impegissent.*

ANNO CHRISTI CIRCIT. 1065.

*** CONCILIVM ÆDVENSE, APVD AVGVSTODVNVM.

In quo dux Burgundiæ Robertus Aganoni episcopo, & aliis, Hugonis abbatis Cluniacensis opera pacatus, anno Christi circiter MLXV. B

De hoc episcoporum conventu, rebusque in eo gestis, Hugo monachus Cluniacensis in vita S. Hugonis abbatis scribit his verbis. Dux, *inquit*, Burgundiæ Rotbertus Haganonem Æduorum episcopum nimia infestatione gravabat, variisque prædonum incursibus passim Burgundia laborabat. Eapropter episcopi, Gaufredus Lugdunensis, Hugo Bisuntinensis, Achardus Cabilonensis, & Drogo Matiscensis, Æduam convenerunt, magnique patrem consilii Hugonem Cluniacensem abbatem venire rogaverunt. Aderat illustrium copiosa multitudo virorum, populus confluebat infinitus, pro pace supplicans indefessis clamoribus. Adveniens C ipse dux, immo tyrannus, Æduam intravit: sed fastu maligno, interesse conventui recusavit. At pater Hugo fervore caritatis concitus, tyrannum adiit: quem vehementer increpans, cunctis mirantibus tanquam ovem mitissimam secum adduxit. Episcopis autem supplicantibus, ut pater Hugo pro pace agenda loqueretur, turbis undique conticentibus, & ex ejus ore pendentibus, sic ait: Qui pacem quærunt, qui Deum diligunt, nos audiant, nobiscum agant. Qui vero filius pacis non est, qui non ex Deo, sed adversarius est, huic ex parte omnipotentis præcipio, ut a nobis exeat, & operi divino non noceat. Vix dicta compleverat, cum ecce quidam statura procerus, facie truculentus, multis eum sequentibus egressus disparuit. Non fuit in tanta multitudine hominum, qui aliquem nosset egredientium: mirabantur singuli, D stupebant universi. Quærentibus invicem super his, non erat aliud respondere, nisi interdicente sancto dæmones visibiliter exiisse, egressosque de turbis, simul evanuisse. His ita depulsis, tantam mox prædicatio sancti efficaciam habuit: ut eo jubente dux ipse sui mortem filii interfectoribus condonaret, & ecclesia pacem reciperet.

NOTA GABR. COSSARTII S.I.

Concilium hoc neque haberi potuit ante annum MLX. cum Drogonis Matisconensis episcopi qui interfuit, decessor VValtherius adhuc nominetur episcopus Matisconensis in illius anni instrumentis si Galliæ Christianæ credimus: in E qua & refertur, Drogonem ordinatum esse anno MLXIII. Neque rejici potest, post annum MLXIII. cum Achardus Cabilonensis episcopus, obierit ante hunc annum. Immo vero neque ad annum MLXX. cum eo anno archiepiscopus Lugdunensis esset, non Gaufredus, sed Humbertus: ut intelliges ex concilio Cabilonensi ad illum annum. Male ergo alii anno MLV. alii MLXXII. celebratum asserunt. Ego circiter annum MLXV. constituo, quo sedebant episcopi omnes, qui hic nominantur. Suus igitur in Gallia Christiana locus esse Gaufredo debet inter archiepiscopos Lugdunenses, ante Humbertum. Cum enim anno MLXXVII. secesserit Humbertus in monasterium: si ei successisset Gaufredus, non potuisset huic interesse concilio, quod ante annum MLXX. celebratum esse oportet.

*** CONCILIVM HELENENSE, in prato Tulugiensi.

ANNO CHRISTI CIRCIT. 1065.

In quo treuga & pax confirmata anno Christi circiter MLXV.

Editum ex tabulario regio Barcinonensi à Steph. Baluzio, V. Cl. ad librum IV. operis de concord. sacerd. & imper.

HÆc est treuga & pax confirmata ab archiepiscopo Narbonensi domno Guifredo, & a Berengario Gerundensi episcopo, & a domno Raymundo Helenensi episcopo, & a comitibus Russilionensium, domno scilicet Gauzfredo, & a Guilaberto filio ejus, & a domno Poncio Impuritanensi comite, & a domno Guillelmo Bisuldunensium comite, & a domno Raymundo Cerritanensium comite, & a domno Gauzberto vicecomite de Castronovo, cum cæteris magnatibus Helenensis episcopatus, in Tulugiensi prato, quod est in comitatu Russilionis.

Constituerunt namque prædicti pontifices cum consensu cæterorum nobilium, ut in comitatu Russilionensi, vel Confluentano, vel Vallispirensi, ullus homo ecclesiam non infringat, neque cimeteria, vel sacraria, xxx. passuum ecclesiasticorum in circuitu uniuscujusque ecclesiæ, nisi episcopus propter hominem excommunicatum, aut propter suum censum. Si vero aliquis homo aliter infregerit ecclesiam, vel spatium xxx passuum ipsius ecclesiæ in prædicto episcopatu Helenensi: quidquid ei commiserit, emendet ut justum fuerit ipsi homini cui injuriam fecerit; & ecclesiæ, in qua fecerit, satisfaciat legaliter: & insuper compositionem sacrilegii Helenensi componat episcopo.

Ecclesias vero illas, ubi castra fuerint constructa, sive ubi fures uel rapaces congregaverint furta, vel prædam, vel malefacta, tamdiu posuerunt eas jam dicti episcopi in defensione præscriptæ pacis, quousque querimonia prædictarum ecclesiarum deferatur Helenensi episcopo; & ejus judicio aut juste emendetur quod in ipsis ecclesiis commissum fuerit, aut ab eodem episcopo ipsæ ecclesiæ a defensione prælibatæ pacis separentur.

Iidem episcopi præfati constituerunt, ut in jam dicto episcopatu Helenensi nullus violenter infringat dominicaturas canonicorum vel monasteriorum, neque aliquid rapiat inde.

Clericum vero arma non ferentem, vel monachum, vel sanctimonialem, sive viduam, nemo apprehendat, nec illis aliquid injuriæ inferat.

Villanum, neque villanam, nemo apprehendat, nisi propter culpam quam ipse villanus vel villana fecerint. Et si eos apprehenderit, non distringat nisi per directum.

Et ut prædam nemo faciat in jam dicto episcopatu de equabus, vel pullis, sive mulis earum, ætatis unius anni: neque de bobus, neque de vaccis, sive vitulis earum: neque de asinis, vel asinabus, sive pullis earum: neque de ovibus, arietibus, hircis, capris, sive earum fœtibus.

Mansiones villanorum nemo incendat, neque evertat.

Terras in contentione positas nullus villanus laboret, postquam commonitus fuerit ab eo in quo justitia placiti non remanserit. Si vero ter commonitus, postea ibi laboraverit, & propterea damnum acceperit, non requiratur pro pace fracta.

Si quis autem fidejussor extiterit, si fidem non portaverit, de suo proprio pignoretur, nec pro pace fracta habeatur. Si quis autem prædictam

trevam

Digitized by Google

ANNO CHRISTI CIRCITER 1065.

trevam & pacem infregerit, ſimpla tantum compoſitione emendet illi cui infregerit infra primos xv. dies. Si vero infra primos xv. dies ſimpliciter non emendaverit, compoſitionem mali quod intulit in duplo componat: ita ut medietatem iſtius duplæ compoſitionis habeat querelator; & alteram medietatem habeat epiſcopus, & ipſe comes, qui adjutor fuerit eidem epiſcopo ad hanc juſtitiam faciendam.

* *deeſſe videtur* infregerit.

Si quis autem prædictam pacem vel trevam *, & inde juſtitiam facere noluerit, infra xv. dies quod querelator ſuam querelam præſentaverit ante epiſcopum, & ejuſdem clericos, ac comitem: ipſe

* *forte deeſt* qui

malefactor & conſiliatores & adjutores ejus * emendare noluerint, egrediantur a treva & pace, & malum quod propter hoc illatum fuerit eis, non requiratur pro pace vel treva fracta. Et ſi malefactor & adjutores ejus poſtea jam dicto querelanti ullum malum fecerint intra trevam, emendet pro treva & pace fracta.

Item prædicti epiſcopi firmaverunt trevam domini: videlicet ut omni tempore teneatur ab omnibus Chriſtianis, ab occaſu ſolis quartæ feriæ, id eſt, Merchoris die, uſque ad ortum Solis ſecundæ feriæ, id eſt, Lunis die. Item continuatim teneatur a prima die adventus domini, uſque ad octavas epiphaniæ Domini quando feſtivitas ſancti Hilarii agitur. Item ſimiliter continuatim teneatur a die Lunis quæ antecedit caput jejunii, uſque ad diem Lunis qui eſt primus poſt diem Dominicam octavarum Pentecoſten: & tres feſtivitates ſanctæ Mariæ, cum ſuis vigiliis: & nativitatem ſancti Ioannis, cum ſua vigilia: & feſtivitatem ſanctorum Iuſti & Paſtoris, & Abdon & Sennen, & ſancti Felicis, & ſancti Geneſii, & ſancti Nazarii, & ſancti Laurentii, & ſancti Michaelis, & feſtivitatem omnium Sanctorum, & ſancti Martini: & duæ feſtivitates ſanctæ crucis, & cathedra ſancti Petri, & feſtivitatem ſancti Enneſii, quæ eſt XII. Kal. Septembr. & decollationem ſancti Ioannis Baptiſtæ: cum vigiliis, & cum omnibus noctibus jam dictarum feſtivitatum: & omnes dies & noctes quatuor temporum. Si quis autem infra hanc prædictam trevam domini aliquod malum alicui fecerit, in duplum ei componat: & poſtea per judicium aquæ frigidæ trevam domini in ſede * ſanctæ Eulaliæ emendet.

* *id eſt*, in cathedrali eccleſia Helenenſi.

Si quis autem infra hanc trevam hominem occiderit ſine aliquo caſu, ex conſenſu omnium Chriſtianorum diffinitum eſt, ut omnibus diebus vitæ ſuæ exilio damnetur: ſi autem cum caſu fecerit, egrediatur tamen a terra uſque ad triennium quem epiſcopus vel canonici exiſtimaverint eſſe imponendum.

* *id eſt*, inſidias ſtruxerit.

Si quis autem infra hanc trevam ſe miſerit in * aguit, vel ipſum aguet ſtabiliter pro morte vel apprehenſione alicujus hominis, aut pro apprehenſione alterius caſtelli, & tamen ſi hoc agere non potuerit: ſimiliter emendet ad judicium epiſcopi & canonicorum ejus ipſam trevam domini, ſicut faceret ſi feciſſet quod agere tentavit.

Item prohibuerunt ne in terminibus his, continuatis trevis, videlicet tempore Adventus Domini, ſeu Quadrageſimæ, nullus caſtrum vel munitionem ædificare præſumat, niſi xv. diebus ante continuatas prædictas trevas hoc inchoaverit.

De prædicta autem treva, vel pace, querela ad epiſcopum, vel ad ejus canonicos, ſeu fatigatio omni tempore fiat: & ſicut ſuperius ſcriptum eſt in pace de eccleſiis, ita fiat. Et ipſi in quibus epiſcopus vel canonici prædicti ſe fatigaverint de diA reptione præfatæ pacis vel trevæ domini, ſive fidejuſſores, vel hoſtatici pro pace vel treva domini, & malam fidem inde portantes epiſcopo vel canonicis ejuſdem ſedis: excommunicentur ab epiſcopo vel a canonicis ejuſdem ſedis, cum protectoribus & adjuvantibus ſe. Quandiu ſe contenderint ſicut infractores pacis vel trevæ domini, ipſi & res eorum non habeantur in pace & treva domini.

ANNO CHRISTI CIRCITER 1065.

*** NOTA G. C.

Synodi locus in Helenenſi epiſcopatu, ubi extat hodieque, ut Baluzius admonuit, oppidulum quod *Tulujas* vocant: haud procul Perpiniano. Cum autem de unius Helenenſis parochiæ diſciplina in hoc concilio ſit actum: Helenenſe in prato Tulugienſi eo jure modoque appellavi, quo Sirmondus noſter Magalonenſe apud Iuncarias, & hujuſmodi alia.

De tempore vix ulla, niſi ex epiſcoporum qui interfuerunt, ætate, capi conjectura poteſt. Helenenſem epiſcopum fuiſſe Raymundum anno MLXV. conſtat: cum eo anno, ut Sammarthani referunt in Gallia Chriſtiana, eccleſiæ ſuæ poſſeſſiones aliquas acquiſiiſſe reperiatur. Eodem anno, & præteritis ac conſequentibus Narbonenſi eccleſiæ VVifredus, Gerundenſi Berengarius ejus frater, præfuit. Igitur circiter annum illum, quo tres illos ſimul epiſcopos fuiſſe certum eſt, collocandum hoc concilium putavi.

Cæterum quadrare in annum MXLV. cui attributum fuerat, nullo modo poteſt. Nam eo anno Helenenſis epiſcopus erat Berengarius: quod cum ex multis aliis conſtat, tum ex actis ipſis conventus in eccleſia S. Michaelis Fluvianenſis, ex quibus argumentum ducebatur, tunc Helenenſem epiſcopum fuiſſe Petrum, atque hac in parte concilii hujus contextum emendandum eſſe. Nam in illo conventu, Petri quidem epiſcopi nomen legitur, epiſcopatus nomine ſuppreſſo: ſed legere pergenti ſtatim occurrit diſerte ac nominatim expreſſus Berengarius Helenenſis. Sedem autem illam non tenuit Petrus, niſi anno 1113. ut in notitia Helenenſium epiſcoporum perhibetur.

Eodem argumento conficitur, juramentum Gauzfredi comitis Petro epiſcopo Helenenſi factum, quod concilii hujus extremum occupat locum in editione Baluziana, ad hanc ſynodum non pertinere.

Alia eſt in eodem loco habita ſynodus Helenenſis, quam huc reſervaram tanquam hac noſtra poſteriorem, ut titulus præferebat. Verum cum eam propius, uti mox edendam, inſpexi: animadverti ſuperioris eſſe temporis, quippe cui præfuerit Auſonenſis epiſcopus Oliva, qui anno MXLV. obiit. Eam itaque rejeci in appendicem.

ANNO CHRISTI 1066.

CONVENTVS VVESTMONASTERIENSIS,

ſub rege Edvvardo confeſſore habitus, in natali domini anno gratiæ MLXVI. indictione III. regni ejuſdem regis XXV. atque ultimo, præſentibus Edvvardo rege, Edgitha regina, Stigando archiepiſcopo Cantuariæ, Eldredo archiepiſcopo Eboraci, cæteriſque Angliæ epiſcopis, abbatibus, capellanis regis, comitibus, miniſtris, ſeu thainis regiis, & militibus, qui in chartarum ſequentium ſubſcriptionibus nominantur.

In quo actum fuit de dotatione, privilegiis, celebri aſylo, &c. eccleſiæ ſancti Petri VVeſtmonaſterii, jam ab integro reædificatæ & dedicatæ, multiſque diplomatibus ampliſſime munitæ, prout liquet e tribus chartis prædicti regis Edvvardi, & epiſtolis Leonis papæ IX. & Nicolai II. quæ ſequuntur.

CHARTA I. REGIS EDVVARDI

confeſſoris, eccleſiæ ſancti Petri VVeſtmonaſterienſi confecta.

In qua, epiſtola Leonis papæ IX. ad eumdem regem recitatur: ſed prater multa intermedia, (dotationem ſine dubio continentia) deſiderantur chartæ exordium (quod harangiam vocant) & concluſio.

Edvvardus Dei gratia Anglorum rex, &c.

Angliæ data conditio.

SCIRE vos volo, quoniam tempore avorum meorum, patriſque mei, multa & gravia bellorum

ANNO CHRISTI 1066.

lorum pericula afflixerunt gentem Anglorum, & ipsos tam a suis, quam ab extraneis concitata: adeo ut pene periclitata sit hereditaria regum successio, magnumque interstitium inter fratrem meum Edmundum, qui patre meo mortuo successit, meque, habitum sit, invadentibus regnum Svvegeno & Cnutho filio ejus regibus Danorum, ac filiis ipsius Cnuthi, Haroldo & Harde-Cnutho, a quibus & alter meus frater Alfredus crudeliter est occisus: soluſque, sicut Ioas occisionem Athaliæ, sic ego crudelitatem eorum evasi. Tandem respectu misericordiæ Dei, post plures annos, ego Edvvardus ad paternum solium reacceſſi, & eo potitus sine ullo bellorum labore, sicut amabilis Deo Salomon, tanta pace & rerum opulentia abundavi, ut nullus antecedentium regum similis mei fuerit in gloria & divitiis. Sed gratia Dei, non me, ut assolet, ex opulentia & superbia contemptus invasit, immo cœpi cogitare cujus dono & auxilio ad regni culmen evasi: quoniam Dei est regnum, & cui vult dare illud; & quia mundus transit, & concupiscentia ejus: qui autem totum se subdit Deo, feliciter regnat & perpetualiter dives est. Itaque deliberavi me ire ad limina sublimium apostolorum Petri & Pauli, & ibi gratias agere pro collatis beneficiis, & exorare ut eam pacem firmaret Deus perpetuam mihi & posteris meis. Præparavi ergo & denumeravi expensas necessarias itineri, & honorabilia dona quæ ferrem sanctis apostolis. Sed gravius super re mœror habebat optimates meos, utpote memores malorum quæ sub aliis regibus pertulerant, ne tanto domino, & pro patriæ rege absente, regnum noviter sedatum aliqua turbaretur hostilitate, & metuentes id quod sanctus Ezechias, ne si forte in via aut ægritudine, aut alio incommodo deficerem, hereditariis regibus carerent, maxime quia nullum habebam filium. Itaque communi habito concilio, rogabant me ut ab intentione desisterem, pollicentes se satisfacturos Deo pro voto meo, tam in missarum & orationum oblatione, quam in larga eleemosynarum distributione. Sed cum obnixe contradicerem, tandem utrisque placuit, ut mitterentur legati duo ab utraque parte, † Eldredus & † Hermanus episcopi, & abbates VVulfricus & Elfvvynus, qui apostolo meam voluntatem & votum, & illorum petitionem indicarent, & secundum ejus sententiam, quam mihi mandaret, promisi me omnia facturum. Factum est ergo quod voluimus. Et venientes Romam legati nostri ex voluntate Dei invenerunt collectam synodum in eadem urbe, cumque exposuissent meam voluntatem, & suam petitionem coram ducentis & quinquaginta episcopis, & alia multitudine sanctorum patrum: tunc apostolicus ex consilio sanctæ synodi hanc epistolam scripsit.

Rex iter Romam vovit.

Legati mittuntur.

† VVigornensis, post Eboracensis.

† Shireburnensis.

Leo episcopus servus servorum Dei, dilecto filio suo Edvvardo Anglorum regi, salutem & apostolicam benedictionem.

» Quoniam voluntatem laudabilem & Deo gra-
» tam agnovimus, gratias agimus Deo, per quem
» reges regnant, & principes justa decernunt. Sed
» quia prope est Dominus in omni loco invocan-
» tibus eum in veritate, & sancti apostoli cum suo
» capite conjuncti, sunt unus spiritus, & pias pre-
» ces æqualiter audiunt; & quia constat periclitari
» regionem Anglicam ex tua discessione, qui freno
» justitiæ seditiosos ejus motus cohibes: ex autori-
» tate Dei, & sanctorum apostolorum, & sanctæ
synodi, absolvimus te a peccato illius voti, pro quo Dei offensam times, & ab omnibus negligentiis & iniquitatibus tuis, ea nimirum potestate usi, quam Dominus in beato Petro concessit nobis, dicens: *Quæcumque solveritis super terram, soluta erunt & in cælis.* Deinde præcipimus tibi sub nomine sanctæ obedientiæ & pœnitentiæ, ut expensas quas ad istud iter paraveras, pauperibus eroges, & cœnobium monachicum in honorem sancti Petri apostolorum principis, aut novum construas, aut vetustum emendes, & augeas, & sufficientiam victualium fratribus de tuis reditibus constituas; quatenus dum illi assidue inibi Deum laudaverint, & sanctis augeatur gloria; & tibi indulgentia. Cui loco quidquid contuleris, vel collatum est, vel conferetur, ut ratum sit, apostolica autoritate præcipimus: & ut semper habitatio monachorum sit, & nulli laicæ personæ nisi regi subdatur, & quæcumque privilegia ibi instituere volueris, ad honorem Dei pertinentia, concedimus, & robustissima autoritate confirmamus: & infractores eorum æterna maledictione damnamus.

ANNO CHRISTI 1066.

Matth. 16. Cœnobium sancto Petro erigendum.

Hæc & alia apostolica mandata cum referrent nobis legati, interea revelavit beatus Petrus cuidam probabilis vitæ monacho incluso, nomine VVulfino, voluntatem suam esse, ut restruerem locum qui dicitur VVestmonasterium: quod a tempore S. Augustini primi Anglorum episcopi institutum, multaque veterum regum munificentia honoratum; propter vetustatem & frequentes bellorum tumultus pene videbatur destructum. Cumque mihi hanc visionem meisque retulisset, & apostolicæ litteræ æqualia præcepta detulissent: contuli voluntatem meam cum voluntate Dei, & cum totius regni electione, & dedi me ad restructionem ejusdem loci. Itaque decimari præcepi omnem substantiam meam, tam in auro & argento quam in pecudibus, & omni genere possessionum: & destruens veterem, novam a fundamento basilicam construxi, & constructam dedicari feci quinto Kalendas Ianuarii: in qua collocavi ipsa die reliquias, quas Martinus papa, & Leo qui eum consecravit, dederunt Alfredo regi, & quas ipse a Charlemanno rege Francorum dari sibi impetravit: cujus filiam pater ejus Ethelvvlfus rex, post mortem primæ conjugis, duxerat in uxorem, quæque ab ipso ad successorem ejus Ethelstanum, deinde ad Edgarum, ad ultimum ad nos pervenerunt: scilicet duas partes crucis domini, & partem unius clavi, partemque tunicæ ejus inconsutilis, & de vestimentis sanctæ Mariæ, & reliquias apostolorum Petri & Pauli, Andreæ, Bartholomæi, Barnabæ, & aliorum plurimorum sanctorum, & quinque capsas aliis sanctorum reliquiis plenas: & statui, ut quicumque reus majestatis regiæ, vel cujuslibet alterius offensæ, ad locū, in quo pausant istæ reliquiæ, confugerit, ejus rei & membrorum ac vitæ impunitatem consequatur.

VVestmonasterium designatur locus.

Rex opes decimat, &c.

CHARTA II. REGIS EDVVARDI confessoris, ecclesiæ sancti Petri VVestmonasterienſi confecta.

Desideratur exordium.

Sciant omnes futuræ generationes, me pro voti mei absolutione, peccatorumque meorum omnium remissione, pro animabus regum, tam successorum quam prædecessorum meorum, & omnium parentum meorum, & pro pace & stabilitate regni mei, & prosperitate totius Anglorum

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1066.

populi, loco illi, id est VVestmonasterio, omnimodam libertatem, quantum ad potestatem terrenam concessisse. Et quod illi de ecclesiastica, hoc regia libertate statuo. Ejus igitur amoris stimulo & fide plenissima ac devotissima suffultus, cujus largiflua miseratione in cathedra regali promotus sum, cum concilio & decreto archiepiscoporum, episcoporum, comitum, aliorumque meorum optimatum, prospiciens, hoc ipsi ecclesiæ & habitantibus in ea, sive pertinentibus ad eam, utile fore, non solum in præsenti, sed in futurum, elegi sanciendum, atque perpeti stabilimento ab omnibus confirmandum: ut pro Christi honore & amore, & pro reverentia summi apostolorum principis Petri, cujus patrocinio meipsum commisi, & pro devotione ac veneratione sanctarum rcliquiarum, quas eidem loco contuli, beatorum videlicet apostolorum, martyrum, confessorum, & virginum, ut omnipotens Deus per illorum suffragia sanctorum, depulsis cunctis adversitatibus, cum pacis & honoris sui stabilitate, ac perpetuæ tranquillitatis sublimatione, locum illum custodiat, disponat, & protegat, & pro magnifica dignitate sive regali excellentia ipsius ecclesiæ, & pro quiete monachorum ibidem Deo famulantium, tantus honor eidem ecclesiæ habeatur in perpetuum & observe-

Immunitas tur: ut neque nos, neque successores nostri, nec quilibet episcopus, nec quicumque de judiciaria potestate, in ipsam sanctam basilicam, vel in manentes in ipsa, vel in homines qui cum suis terris vel qualibuscumque substantiis ad ipsam tradere vel devovere se voluerint, nisi per voluntatem abbatis, & suorum monachorum, ullam unquam habeant potestatem. Et sit hæc sancta mater ecclesia peculiaris patroni nostri domini & magni apostoli ter beati Petri, libera & absoluta ab omni invasione vel inquietudine omnium hominum, cujuscumque

Asylum. potestatis esse videantur. Præterea aliud constituo, atque in perpetuum confirmo, ut quisque fugitivorum, de quocumque loco, pro quacumque causa, cujuscumque conditionis sit, ipsum sanctum locum, vel procinctum ejus, fugiens intraverit, immunis sit omnino, ac plenam libertatem consequatur.

Si quis vero hanc nostram donationem augere & amplificare voluerit, augeat Deus dies ejus prosperos hic & in futurum. Si autem evenerit ut aliquis aut regum succedentium, vel alicujus personæ

Anathema in violatores. homo, quod non optamus, diabolica temeritate fuerit elatus vel seductus, quatenus hoc nostrum statutum infringere vel minuere, aut in aliud mutare velit: sciat se perpetuo anathemate damnatum, nisi tamen satisfactione emendaverit. Si autem emendatione fuerit indignus, ipse quidem cum Iuda proditore, gehennæ ignibus cremabitur: sed hæc charta nihilo minus in sua libertate permanebit, quamdiu Christiani nominis timor & amor in hac nostra gente perseverarint.

Ad ultimum, chartam istam conscribi & sigillari jussi, & ipsam manu mea signo sanctæ crucis impressi, & idoneos testes annotari præcepi ad corroborandam. Itaque propriam donationis libertatem ego Edvvardus, Deo largiente Anglorum rex, signum venerandæ crucis impressi.

Ego Editha regina huic donationi regiæ consentiens subscripsi.

Ego Stigandus archiepiscopus concessi & subscripsi.

Ego VVulfinus episcopus, consensi & subscripsi.

Ego Leofricus episcopus, consensi & subscripsi.

ANNO CHRISTI 1066.

Ego Hermannus episcopus consensi & subscripsi.
Ego VValterus episcopus consensi & subscripsi.
Ego Giso episcopus consensi & subscripsi.
Ego VVulstanus episcopus consensi & subscripsi.
Ego Sivvardus episcopus consensi & subscripsi.
Ego Edvvynus abbas consensi & subscripsi.
Ego Agelsius abbas consensi & subscripsi.
Ego Alsvvinus abbas consensi & subscripsi.
Ego Leofricus abbas consensi & subscripsi.
Ego Agelvvrus abbas consensi & subscripsi.
Ego Valdvvynus abbas consensi & subscripsi.
Ego VVulvvoldus abbas consensi & subscripsi.
Ego Reynbaldus cancellarius.
Ego Haroldus dux.
Ego Edvvynus dux.
Ego Leofdvvinus dux.
Ego Guden dux.
Ego Ergarus minister.
Ego Kendus minister.
Ego VVygodus minister.
Ego Radulphus minister.
Ego Robertus minister.
Ego Ednothus minister.
Ego Agelnodus, VVulfricus, Syvvardus, Godricus.

Acta apud VVestmonasterium quinto Kalendas Ianuarii, die sanctorum Innocentium, anno dominicæ incarnationis millesimo sexagesimo sexto, indictione tertia, anno regni serenissimi Edvvardi regis vicesimo quinto. Svvyergarius notarius ad vicem Reynbaldi regiæ dignitatis cancellarii hanc chartam scripsi & subscripsi. In Dei nomine feliciter. Amen.

CHARTA III. REGIS EDVVARDI confessoris, ecclesiæ sancti Petri VVestmonasterienſi confecta.

Habentur in hac charta, epistola regis Edvvardi confessoris ad papam Nicolaum II. pro confirmatione privilegiorum ecclesiæ VVestmonasterii, & epistola Nicolai papæ II. ad regem Edvvardum confessorem, qua petita annuit, & plura insuper privilegia.

IN nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, propter eos qui justitiam Dei contemnunt, & suam volunt constituere. Quoniam justitiæ Dei non sunt subjecti, procurandum est iis qui ecclesiarum Dei privilegia constituunt, ut multiplices chartas & multitudinem testium atque maledictionum congerant: quibus, etsi non semper, tamen aliquotiens pessimorum hominum impia protervia, & pernicioſa præsumptio, tutius proteratur, retundatur, ac reverberetur, necnon fortissimo defensionis robore funditus eradicetur. Quapropter ego Edvvardus, Dei gratia Anglorum rex, notum facio omnibus futuris post me sæculi generationibus, quoniam præcepto Leonis papæ, pro pœnitentia & remissione peccatorum meorum, renovavi & melioravi basilicam eam Petri, quæ sita est prope mœnia principalis Anglorum urbis Londoniarum, & ab occidentali ora ejusdem urbis dicitur VVestmonasterium, quæ ædificata quidem fuerat antiquitus sub Mellito, London primo episcopo, socio & contemporaneo sancti Augustini primi Cantuariæ archiepiscopi, & per ipsum beatum Petrum, angelico famulante servitio, sanctæ Crucis impressione & sacri chrismatis permixtione

Ecclesia VVestmonasterienſis a quo primum condita.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1066.

mixtione dedicata: ſed per frequentes incurſiones barbarorum, & maxime Danorum, qui, patre meo Æthelredo vivente, irruptionem in Angliam fecerant, & eo mortuo, cum fratre meo Edmundo dimidium regni ſub amicitiarum pacationem tenuerant, frattemque alium Alfredum miſerabiliter interemptum enecaverant, neglecta penitus & deſtructa videbatur.

Rex legatos Romã mittit.

Cum ergo renovaſſem eam, & multa privilegia regiæ poteſtatis & apoſtolicæ autoritatis per beatum Leonem papam in ea conſtituiſſem: defuncto ipſo Leone, & confirmato in ejus loco Nicolao, placuit mihi renovare, meliorare, & confirmare conſuetudines & donationes pecuniarum, quas anteceſſores mei reges ſancto Petro inſtituerant, propter devotionem ſummam quam habuit ſemper Anglorum gens erga eum & ejus vicarios. Itaque propter hoc negotium & alia quamplura, legatos miſi Romam, epiſcopum unum Aldredum, & duos electos ad ordinandos epiſcopos, Gliſonem ſcilicet & VValterum, ut a domino papa ſacrarentur. Venientes autem Romam, ab apoſtolico Nicolao honore quo decebat ſuſcepti, invenerunt ibi ad ſynodum congregatam multitudinem magnam epiſcoporum, abbatum, monachorum, & clericorum, cæterorumque fidelium: cumque audiente ſynodo ſuæ legationis cauſam perorarent, hujus ſummam epiſtolæ domino papæ obtulerunt.

Summo univerſalis eccleſiæ patri Nicolao Edvvardus gratia Dei Anglorum rex debitam ſubjectionem & omnimodum ſervitium.

Petit privilegiorum renovationem.

GLorificamus Deum, qui curam habet ſuæ electæ eccleſiæ, quoniam in loco boni prædeceſſoris, vos optimum ſucceſſorem conſtituit. Quapropter juſtum judicamus apud vos, velut ad ſolidam petram, * accurrere, & probare omnes bonas intentiones noſtras, & veſtram notitiam atque ſocietatem in bono habere: quatenus eas donationes & privilegia quæ obtinuimus apud prædeceſſorem veſtrum, renovetis & augeatis nobis: videlicet, ut quod ille injunxit nobis ſub nomine obedientiæ ac pœnitentiæ, propter votum quod voveram ire Romam, & in remiſſionem omnium peccatorum meorum, conſtruere cœnobium monachorum in honorem apoſtoli Petri, ratum faciatis, & privilegia poſſeſſionum & dignitatum ejuſdem loci confirmetis, renovetis, atque augeatis, & in perpetuum immutabilia ſtare decernatis. Ego quoque pro modulo meo augeo & confirmo donationes & conſuetudines pecuniarum, quas habet ſanctus Petrus in Anglia, & ipſas pecunias collectas, cum regalibus donis mitto vobis, ut oretis pro me, & pro pace regni mei, & continuam ac ſolennem memoriam haberi inſtituatis, totius gentis Anglorum, coram corporibus ſanctorum apoſtolorum. Valete.

* acuere.

Confirmãt denarium S. Petri, &c

Iis igitur litteris a ſummo pontifice ſuſceptis, cum feliciter ad votum ſuum omnibus peractis a Roma redirent, conſulente ſancta ſynodo, tranſmiſſam a domino papa mihi detulerunt epiſtolam.

Concil. general. Tom. IX.

ANNO CHRISTI 1066.

A Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, glorioſiſſimo ac piiſſimo, omnique honore digniſſimo, ſpirituali quoque filio noſtro, Edvvardo Anglorum regi, viſitationem omnimodam, ſalutem mellifluam, & benedictionem apoſtolicam.

OMnipotenti Deo referimus grates, qui veſtram prudentiſſimam excellentiam in omnibus ornavit & decoravit erga beatum Petrum apoſtolorum principem, & nobiſcum habere dilectionem, & in omnibus apoſtolicis conſentire cenſuris. Litteras igitur veſtræ nobilitati tranſmittimus, & per eas ſocietatem ſanctorum apoſtolorum & noſtram vobis damus, orantes miſericordiam illius qui eſt dominus omnium, & B rex ſuper omnia ſolus, ut ipſe vos participem faciat ex omnibus, ſi qua ſunt coram Deo, bonis operibus noſtris: & fratres nos, ac ſocios in ſua dilectione conſtituat in omni tempore amplius, ac non minorem partem noſtri obſequit vobis reconſignet in ſuo regno, quam nobiſmetipſis provenire optamus. Erimus etiam deinceps pro vobis ſine dubio orantes aſſidue, ut ipſe Deus vobis ſubjiciat hoſtes & inimicos, qui contra vos voluerint inſurgere: & confirmet vos in paterno ſolio, & propria hereditate. At beatus Petrus ſit vobis cuſtos & adjutor ſemper in omni tribulatione. Claret enim Anglorum reges pro reverentia & devotione, quam exhibuerunt C beato Petro, gloria & honore floruiſſe, ac ipſius patrocinio famoſos triumphos obtinuiſſe: cujus beati apoſtoli meritis, veſtro deſiderio & voluntati omnipotens Deus præſtet effectum, & confirmet vobis paterni regni imperium, & tribuat pacis incrementum: & poſt præſentis vitæ decurſum, perducat ad æternum permanentis gloriæ imperium. Renovamus ergo, & confirmamus, ac augemus vobis privilegia veſtra, ſcilicet, ut abſoluti ſitis ab illo voto quod timebatis, & ab omnibus aliis peccatis & iniquitatibus veſtris, autoritate illius, qui me, licet indignum, ſuæ ſanctæ præeſſe voluit eccleſiæ. Præterea illi loco, quem ſub nomine ſanctæ pœnitentiæ conſtituendum, & meliorandum ſuſcepiſtis: quoniam, D ut fertur, primo antiquitus conſecrationem a beato Petro accepit, cujus, licet indigni, vicarii ſumus, & quia regia antiquitus ſedes eſt: ex autoritate Dei & ſanctorum apoſtolorum, atque hujus Romanæ ſedis, & noſtra: concedimus, permittimus, & ſolidiſſime confirmamus, ut amplius in perpetuum regiæ conſtitutionis & conſecrationis locus ſit, atque repoſitorium regalium inſignium, & habitatio perpetua monachorum, qui nulli omnino perſonæ niſi regi ſubdantur, habeantque poteſtatem, ſecundum regulam ſancti Benedicti, per ſucceſſiones eligere ex ſe idoneos abbates: neque introducatur per violentiam extranea perſona, niſi quam concors congregatio eſſe prælegerit. Abſoluimus etiam E eum locum ab omni ſervitio & dominatione epiſcopali, ut nullus epiſcopus illuc introeat ordinaturus, aut præcepturus aliquid, niſi ex petitione & conſenſu abbatis & monachorum. Et habeat idem locus liberum procinctum, id eſt ambitum & cœmeterium mortuorum circa ſe, abſque epiſcopali, vel cujuſlibet reſpectu, vel exactione, & omnia quæ ad libertatem & exaltationẽ illius loci, ad honorem Dei pertinentia per noſtram autoritatem accedere poſſunt, hilari atque promptiſſima voluntate concedimus. Poſſeſſiones autem, quas antiqui reges, ſeu quicumque alii ho-

Regem ſuſcipit in ſocietatem apoſtolicam.

Laudat Anglorum regum pietatem in ſanctum Petrum.

Concedit privilegia.

VVeſtmonaſterium fit regiæ conſecrationis locus, &c.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1066.

»mines, vos quoque, & veſtri barones, ad eumdem »locum contuliſtis, & chartas quę ex eis factæ ſunt, »divina & noſtra autoritate roboramus, & ratas »ac ſtabiles eſſe decernimus: & infractores earum, »vel invaſores, vel diminutores, aut diſperſores, »venditores etiam, æterna maledictione cum Iuda »proditore damnamus, ut in beata partem non »habeant reſurrectione: ſed a beato Petro apoſtolo »ſe judicandos ſciant, quando ſedebit cum ſuis co»apoſtolis judicans duodecim tribus Iſrael. Vobis »vero, & poſteris veſtris regibus, committimus »advocationem & tuitionem ejuſdem loci, & »omnium totius Angliæ eccleſiarum, ut vice noſtra »cum conſilio epiſcoporum & abbatum conſtitua»tis ubique quæ juſta ſunt, ſcientes pro* hoc vos re»cepturos mercedem ab eo cujus regnum & im»perium non deſinet nec minuetur in ſęculum. »Valete.

* al. per

Hanc igitur epiſtolam apoſtolici privilegii placuit inſerere huic noſtræ confirmationi, ut ſecundum quod ſancto Leoni prius placuerat, mihique præceperat concordanti, ad hoc ſucceſſore ejus Nicolao, & eadem aut majora mihi præcipiente: ſciant omnes futurę generationes, me pro voti prędicti abſolutione, peccatorumque meorum omnium remiſſione, & ęternę vitę remuneratione, & pro animabus regum, tam ſucceſſorum quam prędeceſſorum meorum, & omnium parentum meorum, & pro pace & ſtabilitate regni mei, & proſperitate totius Anglorum populi, loco illi omnimodam libertatem, quantum ad poteſtatem terrenam, conceſſiſſe: & quod illi de eccleſiaſtica, hoc regia libertate ſtatuo. Ejus igitur amoris ſtimulo, & fide pleniſſima ac devotiſſima ſuffultus, cujus largiflua miſeratione in cathedra regali promotus ſum, cum concilio & decreto archiepiſcoporum, epiſcoporum, comitum, aliorumque omnium optimatum, proſpiciens, hoc ipſi eccleſię ac habitantibus in ea, ſive pertinentibus ad eam, utile fore, non ſolum in præſenti, ſed in futuro elegi ſanciendum, atque perpeti ſtabilimento ab omnibus confirmandum: ut pro Chriſti honore & amore, & pro reverentia ſummi apoſtolorum principis Petri, cujus patrocinio meipſum commiſi, & pro devotione & veneratione ſanctarum reliquiarum, quas eidem loco contuli, beatorum videlicet apoſtolorum, martyrum, confeſſorum, & virginum, ut omnipotens Deus per iſtorum ſuffragia ſanctorum, depulſis cunctis adverſitatibus, cum pacis & honoris ſui ſtabilitate, ac perpetuæ tranquillitatis ſublimatione, locum illum cuſtodiat, diſponat, ac protegat, & pro magnifica dignitate ſive regali excellentia ipſius eccleſiæ, & pro quiete monachorum ibidem Deo famulantium, tantus honor eidem eccleſiæ habeatur in perpetuum & obſervetur, ut neque nos, neque ſucceſſores noſtri, neque quilibet epiſcopus, nec quicumque de judiciaria poteſtate, in ipſam ſacram baſilicam, vel in manentes in ipſa, vel in homines, qui cum ſuis terris, vel qualibuſcumque ſubſtantiis ad ipſam tradere, vel devovere ſe voluerint, niſi per voluntatem abbatis & ſuorum monachorum ullam unquam habeant poteſtatem, ſed ſit hæc ſancta mater eccleſia peculiaris patroni noſtri domini & magni apoſtoli ter B. Petri, libera & abſoluta ab omni invaſione vel inquietudine omnium hominũ, cujuſcumque ordinis vel poteſtatis eſſe videantur. Præterea aliud conſtituo atque in perpetuo confirmo, ut quiſquis fugitivorum, de quocumque loco, pro quacumque cauſa, cujuſcumque conditionis ſit, ipſum ſanctum locum vel procinctum ejus fugiens intraverit, immunis omnino hanc plenam libertatem conſequatur.

Rex immunitatem confirmat.

Et refugium.

ANNO CHRISTI 1066.

Et infra. Hanc igitur chartam meæ donationis & libertatis, in die dedicationis prædictæ eccleſiæ recitari juſſi coram epiſcopis, abbatibus, comitibus, & omnibus optimatibus Angliæ, omnique populo audiente & vidente: & ſecundum apoſtolici Leonis ejuſque ſucceſſoris Nicolai conſtitutum, excommunicari feci eos qui decretum noſtrum infringerent, vel infringi permitterent, quantum in ipſis eſſet. Quiſquis autem ſucceſſorum meorum hanc donationis libertatem firmiter atque inviolabiliter cuſtodierit, æterna coronetur claritate, cæleſtiſque regni plena perfruatur felicitate.

Tempus dedicationis & datio chartæ.

Si quis vero, quod abſit, eam deſtruere voluerit, vel hujus noſtri decreti contradictor, convulſor, & temerator extiterit; cum Iuda traditore, ęterno anathemati ſubjaceat, niſi Deo & beato ſuo apoſtolo Petro digna pœnitentia ſatisfecerit.

Vt ergo hæc autoritas noſtris & futuris temporibus circa ipſum ſanctum locum perenniter firma & inviolata permaneat, vel per omnia tempora illæſa cuſtodiatur atque conſervetur, & ab omnibus optimabus noſtris, & judicibus publicis & privatis, melius ac certius credatur: manus noſtræ ſubſcriptione ſubter eam decrevimus roborare, & idoneos teſtes annotare, atque ſigillo noſtro juſſimus ſigillari.

Ego Edvvardus Dei gratia Anglorum rex hoc privilegium juſſi componere, & compoſitum cum ſigno dominicæ crucis confirmando impreſſi.

Ego Edgida regina omni alacritate mentis hoc corroboravi.

Ego Stigandus ſanctæ metropolis eccleſię Cantuariæ epiſcopus confirmavi.

Ego Eldredus archiepiſcopus Eboracenſis eccleſię conſignavi.

Ego VVilielmus epiſcopus Londonienſis eccleſię, ad omnia ſuperſcripta conſentiens, ſubſcripſi.

Ego Hermannus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego VVulfvvinus epiſcop. conſenſi & ſubſcripſi.
Ego VValterus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Leofricus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Giro epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego VVulſtanus epiſc. conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Sivvardus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Godvvicius epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Agelſius epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Edvvinus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Agelvvius abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Leofricus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Baldevvinus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego VVulfvvoldus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Edmundus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Reynbaldus regis cancell. relegi & ſigillavi.
Ego Oſbernus regis capellanus.
Ego Petrus regis capellanus.
Ego Rodbertus capellanus.
Ego Haroldus dux.
Ego Edvvinus comes.
Ego Gud comes.
Ego Leoffevvinus comes.
Ego Markerus comes.
Ego Eſgarus miniſter.
Ego Condius miniſter.
Ego Radulphus miniſter.
Ego Rodbertus miniſter.
Ego Agelnodus miniſter.
Ego VVygodus miniſter.
Ego Adnothus miniſter.

Ego

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1066.

Ego VVulfricus miles.
Ego Syvvardus miles.
Ego Godricus miles.
Ego Colo miles.
Ego VVulfvvardus miles.

Omnes conſentientes ſubſcripſimus ſtabilita apud VVeſtmonaſterium, quinto Kal. Ianuarii, die ſanctorum innocentium, anno dominicæ incarnationis milleſimo ſexageſimoſexto, indictione tertia, anno regni Edvvardi nobiliſſimi & clementiſſimi regis vigeſimoquinto.

Ego Alfgeatus notarius, ad vicem Reynbaldi regiæ dignitatis cancellarii, hoc privilegium ſcripſi & ſubſcripſi. In Dei nomine feliciter. Amen. B

ANNO CHRISTI 1068. Ex Tom. II. Spicilegii Dacheriani.

*** CONCILIVM AVSCENSE, præſide Hugone Candido card. legato apoſt. in quo decretum ut omnes eccleſiæ Vaſconiæ, quartam decimarum partem cathedralibus eccleſiis perſolverent, exceptis eccleſiis ſancti Orientii: alia quoque quæ ad eccleſiaſticam diſciplinam pertinent, conſtituta. Anno Chriſti MLXVIII.

ANNO MLXVIII. incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti, factum eſt concilium apud Auſciam civitatem metropolitanam. Tenuitque concilium dominus Hugo, qui vocabatur Albus, C ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, cum bonæ memoriæ Auſtindo archiepiſcopo, & omnibus ſuffraganeis ſuis epiſcopis, & abbatibus, & magnatibus univerſæ Guaſconiæ.

Inter cætera ſtabilimenta quæ ibi ſanxerunt, decreverunt ut omnes eccleſiæ, quæ infra terminos Guaſconiæ continentur, ſemper quartam partem decimæ unaquæque eccleſia ſuis ſedibus redderet. Nam antea minime faciebant. Hoc audiens domnus abbas Raimundus ſancti Orientii, dixit ſe minime conſentire in hoc, ut eccleſiæ ſancti confeſſoris, quæ per tot tempora ingenuæ permanſerant, tali jugo ſubmitterentur. Audiens hoc cardinalis præfatus, quod in monaſterio ejus tumulatus eſſet tam amiciſſimus confeſſor, & tam magnæ D autoritatis ſuper omnes archiepiſcopos, qui in ſede Auſcia fuerant; decrevit cum domno Auſtindo, & omni cœtu epiſcoporum, & abbatum, ut pro amore ſancti confeſſoris prædicti, eccleſiæ ejus ab hac conditione liberrimæ permanerent, ſicut antea facere ſolebant. Sanxitque, ac firmavit domnus cardinalis, cum Auſtindo archiepiſcopo, Raimundo ſancti Orientii: ut omnes conſuetudines, quas antea in honore, & in eccleſiis tenere ſoliti erant, abſque ulla infeſtatione invidorum epiſcoporum, vel archidiaconorum, inconvulſæ permanerent.

Laudaverunt etiam, ut gubernator, qui locum ſancti Orientii rexerit, vices archidiaconi in hono- E re ſuo ſuper eccleſias & clericos teneat: & ipſe, ſi lapſi fuerint, juſtitiam faciat. Tamen ſi pœnitere noluerint, ipſe ante præſentiam domni archiepiſcopi repræſentet, & ipſe illis pœnitentiam injungat, ut illi placuerit: excepto quod ullam legem ab illis non requirat.

Archidiacono autem interdicimus convivia more ſymbolarum in ejus eccleſiis peragi, aut in honore ejus aliquid uſurpari contra conſuetudinem veterem.

Igitur ſi quis perverſus æmulus temere contra hoc moleſtare locum ſanctum tentaverit: ſecundo, tertiove commonitus, ſin cum ſatisfactione con-

A grua emendaverit, iram Dei, & ſancti confeſſoris incurrat. Fiat, fiat. Amen. ANNO CHRISTI 1068.

Ego Hugo ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, ſignavi.
Ego Auſtindus archiepiſcopus iſtius ſedis, ſignavi.

Hæ ſunt eccleſiæ, quas dictus Romanæ eccleſiæ cardinalis, cum aſſenſu & voluntate Auſtindi archiepiſcopi, & omnium ſuffraganeorum epiſcoporum, & abbatum univerſæ Guaſconiæ, voluit, decrevit, confirmavit, eſſe immunes, ſicut ſuperius dictum eſt: videlicet eccleſiam ſancti Ciricii, eccleſiam ſancti Lazari, eccleſiam ſancti Petri de Iolac, eccleſiam de Mazeres, eccleſiam de Lobeiano, eccleſiam de Durano, eccleſiam de Teahut, eccleſiam de Cella nova, eccleſiam de Augeraco, eccleſiam de Martino vallo, eccleſiam de Sereguzano, eccleſiam de Begaut, eccleſiam de Romaiacho, eccleſiam de Aqua cluſa, eccleſiam de Blaiſano, eccleſiam de Guoz, eccleſiam de Boxas, eccleſiam de Mirapeis, eccleſiam de Martino Viago, eccleſiam de..... eccleſiam de Iuſſano, eccleſiam de Cazano, eccleſiam d'Antras, eccleſiam de Toltari, eccleſiam de Garaut, eccleſiam de Reſſelones.

ANNO CHRISTI 1068.

*** CONCILIVM TOLOSANVM, De reſtaurando epiſcopatu Lectorenſi habitum ab Hugone Candido cardinale, ſedis apoſtolicæ legato. Anno MLXVIII.

Edidit Catellus ex tabulario S. Stephani Toloſatis: nos emendatius ex aliis MSS. exemplaribus.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Amen. Anno incarnationis Domini milleſimo ſexageſimooctavo, Indictione ſexta, octavo anno domini papæ Alexandri videlicet ſecundi, ſecundo vero anno regni Philippi regis Francorum, ac tuitione Balduini Flandrenſis comitis. Hugo candidus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis præcipuus, in Toloſa urbe juſſu præſcripti papæ, conſultu vero omnium confratrum ſuorum, ſanctam ſynodum, cum undecim epiſcopis, & abbatibus pluribus, cum religioſis clericis vel laicis, Chriſto vero diſponéte, in ipſius miniſterii, qui vera lux cõſtat, opus, tenuit. Nam cum de omnibus congruentiis ecclefiarum, epiſcoporum ſcilicet, clericorum, monachorum, & laicorum, ſive pauperum, juſte & religioſe ſecundum Deum & canones ſanctorum patrum, ibi, in quantum ipſe Chriſtus ſua pietate permiſit, definitum eſt: tum Spiritu ſancto accenſi, accuſando, defendendo, judicando, ſimoniacæ hæreſeos non tantum ſtipites, verum etiam radices funditus exterminaverunt. Contigit vero inter cætera de Lectorenſi eccleſia, quæ erat jam pene deſtructa, legitime definiendo judicare. Erat enim in loco illo quoddam monaſterium de epiſcopatu omnino conſtructum: ita videlicet, ut non ſolum ipſius plebis inſcientiæ ſufficeret bona ſupranominatæ eccleſiæ, epiſcopatus ſcilicet, monaſterio illi tribuere: verum etiam altaria, lapides, cætera additamenta ibi velocius tranſmutare. Placuit autem Spiritui ſancto illud monaſterium jam eo uſque quaſi authenticum, quod Gregorius Laſcarenſis epiſcopus juris ſancti Severi eſſe injuſte dicebat, ad priſtinum revocare gradum: quatenus, veluti epiſcopatus ſtulte agendo jamdudum converſus eſt in monaſterium; ita converſim, ſapienter corrigendo, monaſterium converteretur in

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1068.

episcopatum. Iudicatum est igitur a fratribus omnibus illius sancti conventus, dominum episcopum nomine Raymundum accipere, & locum propriæ suæ sedis in monasterio ea ratione ponere, & monachos ibi morantes religiose, & secundum regulam sancti Benedicti vivere, ut dominus abbas constringeret, & si pro melioratione vitæ ad alia vellent ire, nulli denegaret: evacuato autem de monachis templo, clericos religiosos, ac regulariter vivere volentes, probos, pudicos, secundum Deum ibi ponetet: quoniam nullus ulterius monachus, quemadmodum a sanctis patribus illis statum est, ibi ordinaretur; & ita monasterium non amplius esset monachorum proprie locus, sed esset episcopi, vere sedes & victus. Hoc autem privilegium B dominus Hugo cardinalis vir excellentissimus, cum archiepiscopo Guillelmo Auxiensi, Aymone Bituricensi, & cum episcopis Duranno Tolosano, Geraldo Caturcensi, Godemaro Xantonensi, Gregorio Lascurrensi, Petro Aduriensi, Guillelmo Convenensi, ipso Raimundo Lectorensi, Bernardo Coseranensi, Bernardo Aquensi: cum abbatibus Hugone Cluniacensi, Ademaro de sancto Martiale, Beraldo de sancto Ægidio, Raymundo Condomensi, Odone de sancto Ioanne Angeriaco, Bernardo Massilienſi, Constantio de Clayraco, Raymundo de sancto Papulo, Frotardo de sancto Pontio: cum omnibus religiosis viris clericis, vel laicis, qui in sancta synodo interfuerunt, laudavit, C confirmavit, atque sub anathematis vinculo, omnes, qui contradicere ulterius vellent, in perpetuum sine remedio aliquo juris damnavit.

ANNO CHRISTI 1068.

**CONCILIA CELEBRATA IN HISPANIA CITERIORI.

In quibus Gothici sacrorum ritus abrogati anno, ut probabilius videtur, MLXVIII. Alexandro II. pontifice.

HVgonem Candidum presbyterum cardinalem in Hispaniam legavit Alexander II. tum ob alia, tum ut divinorum officiorum ritus Romana ex formula constitueret: quod discimus tum ex illius gentis historicis, tum ex litteris Alexandri ipsius ad Aquilinum S. Ioannis Pinnatensis abbatem quas in cœnobii illius historia Ioannes Brizius Martinezius edidit. Satis constat, non sine conciliorum autoritate id effectum: & Barcinonense, ubi hoc agitatum, jam edidi ad annum MLXIV. non quod eo anno celebratum putarem, sed ne Binium corrupisse, in re præsertim non indubitata, viderer.

Annum ego LXVIII. adscribo. Primum enim, Hugonem eumdem video, hoc anno Tolosanum concilium & Auscense, quæ finitima Hispaniæ loca sunt, celebrasse. Ejus igitur adventus male in E annum MLXXI. a Martinezio differtur. Deinde Sanctius Ranimirus Aragonum rex, in privilegio abbatiæ Leirensis, quod extat apud Sandovallium, in episcoporum Pompilonensium notitia, ait Hugonem cardinalem interfuisse concilio Leirensi, anno regni sui sexto, qui annus est Christi MLXVIII. Huic itaque anno indubitanter assignat divinorum officiorum mutationem Hieronymus Surita, qui historias suas veterum monumentorum fide conscripsit. At Carbonellus in chronico, & Martinezius in historia sancti Ioannis, aliique anno id tribuunt MLXXI. nixi antiquis illorum temporum monumentis, quæ consignata sunt, vel *anno* MLXXI. *cum intravit lex Romana in sanctum Ioannem* XI. *Kal. Aprilis, secunda septimana quadragesimæ, feria tertia*: vel *era* MCIX. qui annus est Christi MLXXI. *anno nono regni Sancii Ranimirez, primo vero ingressionis Romani officii in sancto Ioanne.* ANNO CHRISTI 1068.

Quæ ita concilianda mihi videntur: ut in Hispaniam Hugo Candidus anno MLXVIII. venerit, in Aragonia finitimisque regionibus de mutandis sacrorum cæremoniis habuerit concilia: sed res, quamvis eo annno decreta, perfecta tamen nisi anno MLXXI. non fuerit, propter populi antiquis suis ritibus addicti pertinaciam: quem ea in re cogere invitum sacri magistratus noluerunt, sed sensim persuadere. Vnde & factum, ut irritum tamdiu fuerit eadem de re decretum concilii Iaccensis, anni MLX.

Eadem causa fuit, cur sacros ritus ut mutarent Castellani vix adduci, ac nisi vi quadam potuerint. Sed hujus id loci non est. Ad eos enim Hugo non penetravit, sive id mandatum illi non fuerat, sive tempestivum nondvm esse duxit. Id deinde Gregorio VII. pontifice perfectum, anno MLXXX.

Gothicum officium dictum est, quod a sancto Isidoro Hispalensi, Gothis adhuc in Hispania regnantibus, jussu Toletanæ synodi, anno DCXXXIII. compositum digestumsit. Dictum deinde Toletanum, quod Mauris anno DCCXIV. Hispaniarum potitis, cum pars indigenarum maxima profugisset, eorum aliqui qui domi remanserunt, inter Mauros, sacrorum ritus eosdem Toleti custodierint. Dictum & Mozarabicum, quoniam eo usi Mozarabes sive Muzarabes; quod nomen Hispanis qui cum Mauris vixerant, inditum, non quod Mozarabes, corrupta voce, quasi Mistarabes dicti sint, ut volunt plerique omnes; sed quod probabilius existimo, a Muza Arabum duce, qui Hispaniam domuit.

Toleti in antiquis ecclesiis, quæ Mozarabum fuerunt, statis anni diebus res divina Gothico ritu hodieque peragitur. Ac præterea in templo maximo sacellum exrat, ubi idem perpetuo servatur: quod instituit Franciscus cardinalis Ximenius, qui & Mozarabicos divinorum officiorum libros typis edi jussit, ne tantæ rei memoria periret.

Romanum autem officium, a plerisque Hispanicarum rerum scriptoribus, etiam Gallicanum dicitur, quod in Gallia susceptum prius fuisset. Atque id eorum nonnulli observant, Hispaniarum principes Romanos ritus Francarum conjugum suasu admisisse. Nam & apud Alfonsum VI. Castellæ regem, id effeciſſe Constantiam conjugem, certum est: & Raymundum Berengarium Barcinonensem D comitem in eo Almodi conjugi obsecutum esse, multorum est conjectura. Addere potuissent, & Ermisendam Ramiri Aragonum regis uxorem, quo rege decreta primum in Iaccensi concilio anno MLX. cæremoniarum illa mutatio fuit, Francam quoque fuisse; & Francos, multos concilii istius episcopos.

CONCILIVM MOGVNTINVM

autoritate Sigefridi I. indictum in causa Henrici IV. regis, volentis Bertam uxorem, quam ante biennium duxerat, repudiare, celebratum anno Domini MLXIX. ANNO CHRISTI 1069.

De rebus in hac synodo gestis Lambertus in chronico, anno Domini 1069. ista refert: Post pentecosten VVormatiæ cum principibus regni idem rex colloquium habuit. Ibi primum cum episcopo Moguntino rem secreto agit, ejusque opem ad perficiendum, quod mente machinetur, obnixe implorat. Si impetret, se deinceps ei subditum, & dicto obtemperantem fore; ad hoc Thuringos armata manu, si aliter nequeat, coacturum, ut decimas sine ulla in perpetuum contradictione persolvant. Annuente episcopo & pactione utrimque firmata, rex ad publicum refert, sibi cum uxore non convenire, diu oculos hominum fefelliſſe, ultra fallere nolle. Nullum ei crimen, quo juste repudium mereatur, afferre; sed se (incertum quo fato, quo Dei judicio) nullam cum ea maritalis operis

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1069.

operis copiam habere. Proinde per Deum orare, ut se male ominata compede absovant, patianturque æquo animo discidium fieri, ut illa sibi, & ipse ei, si ita Deus velit, felicioris matrimonii viam patefaciat. Et ne quis violatum semel pudorem causetur obstare iterum nupturæ, se sub jurejurando confirmare, quod eam, ut acceperit, sic incontaminatam illibatoque virginitatis pudore conservaverit. Fœda res & regia majestate nimium abhorrens visa est omnibus qui aderant. Negotio tamen, cui rex tam fervide animum adjecisset, detrectare, singuli religiosum arbitrabantur. Episcopus quoque tam precioſa pollicitatione redemptus, quantum poterat, salva verecundia, haud ægre causam regis tuebatur. Itaque cunctis id fieri decernentibus, synodum coficiendo negotio indixit Moguntiæ, proxima post festum sancti Michaelis hebdomada. *Et post alia ab his diversa sic pergit ejusdem causæ tractationem describere.*

Imminente jam die, qui scindendo regis conjugio dictus fuetat, rex Moguntiam concitus properabat. Ecce inter eumdum comperit legatum sedis apostolicæ suum Moguntiæ adventum præstolari, qui discidium fieri prohibeat, & episcopo Moguntino apostolicę animadversionis sententiam minitetur, quod tam nefariæ separationis se autorem promiserit. Consternatus illico quod rem diu exoptatam perdidisset e manibus, pariter quo venerat in Saxoniam redire volebat. Vix ægre tamen amicorum consiliis superatus, ne principes regni frustraretur, quos summa frequentia sibi Moguntiæ occurrere jussisset, Franconefurt abiit, ibique eos qui Moguntiæ convenerant statuto die adesse jussit. Quo dum frequentes venissent, Petrus Damianus, is legatus erat sedis apostolicæ, vir ætate & vitæ innocentia admodum reverendus, mandata exposuit Romani pontificis, pessimam rem, & a nomine Christiano, nedum ab regio, multum abhorrentem esse, quam moliatur. Si minus humanis legibus vel canonum sanctionibus terreretur, paceret saltem famæ & existimationi propriæ, ne scilicet tam fœdi exempli venenum, ab rege sumpto initio, commacularet populum Christianum; & qui ultor esse debuisset criminum, ipse autor & signifer fieret ad flagitium. Postremo si non flecteretur consiliis, se necessario vim ecclesiasticam adhibiturum, & canonum lege scelus prohibiturum. Ad hæc suis manibus numquam imperatorem consecrandum fore, qui pestilenti exemplo, quantum in se esset, fidem Christianam prodidisset.

Tum vero in eum coorti omnes qui aderant principes, aiebant æqua censere Romanum pontificem, & per Deum rogabant, ne crimen inferret gloriæ suæ, & regii nominis majestatem tam turpis facti colluvione macularet. Præterea ne parentibus reginæ, causam defectionis, & justam turbandæ reipublicæ occasionem daret: qui si viri essent, cum armis & opibus plurimum possent, tantam filiæ suæ contumeliam procul dubio insigni aliquo facinore expiaturi essent. Hac ratione fractus magis quam inflexus: Si id, inquit, fixum, obstinatumque est vobis, imperabo egomet mihi, feramque ut potero onus quod deponere non valeo. Ita efferato magis per studium concordiæ odio, annuit quidem, ut in regni consortium regina revocaretur: ipse tamen, ut congressum ejus conspectumque vitaret, adhibitis sibi vix quadraginta militibus, in Saxoniam concitus rediit. Regina cum cætera multitudine & regni insignibus paulatim subsecuta est. Gumque ad eum Goslarium venisset, vix compulsus ille a familiaribus suis, ut ei obviam procederet, satis superque pro consuetudine eam benigne susceptit. Sed protinus refrigescente amore, ad ingenium suum atque ad pristinum rigorem animi rediit. Et quia consilia scindendi conjugii sæpe jam tentata non processerant: statuit deinceps, communicato cum ea solum regni nomine, sic eam habere quasi non haberet. *Hæc Lambertus. Constat, post hæc tandem reginam conciliatam regi, ex eodem suscepisse filium Henricum, qui ipsi successit in regno.*

ANNO CHRISTI 1069.

ADDITIO G. C.

De Moguntino episcopo Sigefrido rem aliter Lambertus narrat; quam ipse de se Sigefridus in epistola ad Alexandrum II. Ait enim regi se in faciem restitisse, & minitatum esse excommunicationem: indictum tamen a coepiscopis suis, ad rem disceptandam ac definiendam, Moguntinum concilium Ad extremum, pontificem rogat, ut aliquos de latere suo mittat, qui huic consilio præsint. Pugnant ista ex diametro cum iis quæ narrat Lambertus: sive is erraverit, sive Sigefridus re ipsa corrumpi se ab Henrico rege passus, postquam comperit Alexandrum re tota cognita, legatum Moguntiam mittere, litteras illas scripserit, quibus fucum pontifici faceret. Sic autem illæ se habent.

****SIGEFRIDI EPISC. MOGVNTINI epistola ad Alexandrum II.*

Domino beatissimo, & vere apostolici culminis honore reverendo Alexandro II. Sifridus Moguntinæ speculator ecclesiæ, debita subjectionis reverentiam, omnimodæ servitutis obsequelam.

LICET universalis ecclesiæ status generaliter innitatur super fundamentum apostolorum & prophetarum, & in ipso sui verticis culmine angularem gestet lapidem, Dominum scilicet Iesum Christum: specialiter tamen magnus ille Petrus, juxta solidissimam sui nominis firmitatem, & firmissimam fidei & confessionis suæ soliditatem, ejus totam sustentat fabricam: ad hoc quidem electus a Domino, ubi dicitur: *Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.* Inde namque omnis apostolicorum patrum beata successio, autoritate ipsius Domini, sedi ejus, Romanæ scilicet ecclesiæ, hanc dedicavit excellentiam, & in cunctis semper hujus privilegii servavit reverentiam: ut majora ecclesiæ negotia, & difficiliores causarum exitus, ad ipsam, velut ad caput, referantur, ejusque judicio cuncta salubriter examinata, in portum salutis dirigantur. Quia vero divinæ miserationis gratia vos in hanc sedem inthronizavit, & vice ipsius Petri omnium ecclesiarum solicitudinem imposuit: necessarium duximus vestro reservari judicio, quas novimus nec posse, nec debere, sine vestra autoritate, nostro terminari studio. Matth. 16.

Inter multimoda ecclesiæ negotia, quæ vestrum expectant examen, solicitudini vestræ quiddam tale incubuit, quod & ecclesiasticis judiciis valde est insolitum, & omni moderni temporis ætati & memorię pene inauditum. Filius enim vester, Heinricus noster, ante paucos dies cōjugem suam voluit dimittere: & eam quam legitimis sponsalibus, conjugali dote, regali consecratione, & publicis nuptiis, regali corona & sacramento sibi firmatam sociavit, nullam primo interponens discidii culpam, vel causam, omnino a se separare voluit. Quo nos veluti monstro attoniti, & insolita rei facie permoti, consilio magnatum, quotquot tunc aderant in palatio, in faciem ei restitimus: & nisi certam exponeret

Digitized by Google

poneret diſcidii cauſam, ſine reſpectu regiæ poteſtatis, ſine metu gladii imminentis, eum, ſi veſtra præcederet autoritas, a ſinu & a communione eccleſiæ nos ſegregaturos prædiximus.

Ille vero retulit nobis, ea de cauſa ab ea ſe velle ſeparari: quia non poſſet ei, tam naturali, quam maritali coitus fœdere copulari. Quod inquiſitum, cum & ipſa fateretur, omnium noſtrorum animos nimio mœrore affecit, & ipſa rei magnitudo nimia dubietate turbavit. Super qua re ſanctiſſimum apoſtolatum veſtrum, ſicut divinum conſulimus oraculum, & velut membra ad caput, tantum referimus negotium. Et quia hoc valde rarum, quæſtionibus occurrit eccleſiaſticis, & de regiis pene inauditum eſt perſonis: veſtæ ſanctitatis erit, quid ſuper tanta re facto opus ſit decernere, & ad conſulta noſtra de ſanctuario ſacri pectoris veſtri reſponſalia remittere: ut & inſtans negotium, ad ſalutem modernæ ætatis, eccleſiaſtica pace finiatur, & de tam inſolita & dubia re, veſtra autoritate poſteritas inſtruatur.

Denique fratres noſtri, qui tunc huic rei intererant, condixerunt, ut concilium, quod tanto negotio competeret, in urbe noſtra congregaretur; & utrique, regi ſcilicet & reginæ, ad ſynodalem venire audientiam, & ſuper hac re terminalem ſubire ſententiam, indiceretur. Nos autem dubia tantæ rei conſideratione habita, nullomodo hoc ſine veſtra autoritate fieri decrevimus, & totius negotii terminum ad veſtræ expectationem ſententiæ ſuſpendimus: poſtulantes ſanctitatem veſtram, ut ſi id, quod inſtat, ratum ducitis per nos ſynodaliter terminari, de latere veſtro perſonas cum ſcriptis veſtræ autoritatis ad examen & judicium tantæ rei mittere dignemini: quorum & audientia res ventiletur, & * conventia, in beneplacito Dei terminetur.

ANNO CHRISTI 1070.

**CONCILIVM ANSANVM II.

In quo Achardus Cabilonenſis epiſcopus monaſterium ſancti Laurentii monaſterio ſancti Martini Inſulæ Barbarenſis donat, anno MLXX, VII. Kal. Febr. Alexandro II. pontifice: rege Francorum Philippo I.

Concilii hujus conſervat memoriam inſtrumentum ipſum donationis confectum poſt ſynodum. Quo profitetur Achardus epiſcopus Cabilonenſis, ſe, antiquum monaſterium, olim a beato Gregorio Cabilonenſi antiſtite in honorem ſancti Laurentii martyris conſtructum, & multis poſſeſſionibus locupletatum, tunc ad nihilum pene redactum, ut priſtinum in ſtatum reſtituatur, ex conſilio & aſſenſu canonicorum ſuorum, ſuorumque fidelium, donare monaſterio inſulæ ſancti Martini Barbarenſis. Addit: Porro huic noſtræ donationi laudem & aſſenſum unanimi voto præbuerunt venerandi pontifices, necnon reverendi abbates, qui una mecum ſynodo interfuere, habitæ apud Anſam caſtrum: dominus ſcilicet Humbertus archiepiſcopus ſanctæ Lugdunenſis ſedis, Hugo quoque archiepiſcopus Chryſopolitanæ eccleſiæ, Agano etiam Æduenſis præſul, & reverendus Drogo Matiſcenſis ſedis antiſtes: venerandus abbas quoque Saviniacenſis cœnobii Dalmatius, Athanacenſis etiam VVicardus, Ambroniacenſis quoque Raynaldus: eo videlicet tenore huic noſtræ donationi præbentes aſſenſum, ut abbas inſulæ Barbarenſis una cum fratribus ſibi commiſſis, in perpetuum illud poſſideant, & ſemper regulariter ab abbatibus & monachis jam dicti monaſterii ſancti Martini per ſuccedentia ſæcula ordinetur, & ab eorum dominatione vel ordinatione numquam ſeparetur. Redituum autem ad prædictum monaſterium ſancti Laurentii, quidquid ad illud pertinet, quod in mea videbar tenere manu, reddidi. *Enumerat deinde ea quæ donat.* Datum per manum cancellarii, VII. Kal. Februar. Luna X. Indict. VIII. regnante Philippo rege.

Inſtrumentum integrum edidit Perrins noſter ad calcem eruditiſſimæ hiſtoriæ ſuæ Cabilonenſis, pa. 41.

ANNO CHRISTI 1070.

CONCILIVM VVINTONIENSE,

in quo per legatum ſedis apoſtolicæ a latere miſſum Stigandus Cantuarienſis eccleſiæ invaſor deponitur anno Domini MLXX. tempore Alexandri papæ II.

De rebus in hac ſynodo VVintonienſi geſtis Rogerus in ſuis annalibus hæc ait: Eodem anno, *milleſimo ſcilicet atque ſeptuageſimo*, concilium magnum in octavis paſchæ VVintoniæ celebratum eſt, jubente & præſente rege VVilielmo, Alexandro papa conſentiente, & per ſuos legatos Hermenfredum Sedunenſem epiſcopum, & preſbyteros Ioannem & Petrum cardinales ſedis apoſtolicæ, ſuam autoritatem exhibente. In quo concilio Stigandus Doroberniæ archiepiſcopus degradatur tribus de cauſis, ſcilicet quod epiſcopatum VVintonienſem cum archiepiſcopatu injuſte poſſidebat: & quod vivente Roberto archiepiſcopo, non ſolum archiepiſcopatum ſumpſit, ſed etiam ejus pallio, quod Cantuariæ remanſit, dum vi & injuſte ab Anglia pulſus eſt, in miſſarum celebratione aliquamdiu uſus eſt: & a Benedicto, quem ſancta Romana eccleſia excommunicavit, eo quod pecunia ſedem apoſtolicam invaſit, pallium accepit. Frater quoque ejus Agelmarus Eſtanglorum epiſcopus, eſt degradatus. Abbates etiam nonnulli ibi degradati ſunt, operam dante rege, ut quamplures ex Anglis, ſuis honoribus privarentur, in quorum loco ſuæ gentis perſonas ſubrogaret, ob confirmationem ſcilicet ſui, quod noviter acquiſierat, regni. Hinc & nonnullos tam epiſcopos quam abbates, quos nulla evidenti cauſa nec concilia nec leges ſæculi damnabant, ſuis honoribus privavit, & uſque ad finem vitæ cuſtodiæ mancipatos detinuit: ſuſpicione, ut diximus, tantum inductus novi regni. In hoc itaque concilio dum cæteri trepidi, utpote regis agnoſcentes animum, ne ſuis dignitatibus privarentur, timerent, venerandus vir VVlſtanus VVigornienſis epiſcopus, poſſeſſiones quamplures ſui epiſcopatus, ab Aldredo archiepiſcopo, dum a VVigornienſi eccleſia ad Eboracenſem transferretur, ſua potentia retentas, quæ tunc eo defuncto in poteſtatem regiam devenerant, conſtanter proclamabat, expectabatque juſtitiam fieri tam ab ipſis qui concilio præerant, quam a rege flagitabat. At Eboracenſis eccleſia non habens paſtorem, qui pro ea loqueretur, muta erat. Iudicatum eſt igitur ut ipſa querela ſic remaneret, quouſque archiepiſcopo ibi conſtituto, qui eccleſiam defenderet dum eſſet qui ejus querelæ reſponderet, ex objectis & reſponſis poſſet evidentius ac juſtius judicium fieri. Sicque tunc ea querela ad tempus remanſit. *Hactenus Rogerus. Addit hic Binius, quæ narrat Matthæus idem de ſynodo VVindleshorenſi. Sed cum ſit alia omnino ſynodus, placet eam proprio titulo ſubjicere.*

G. C. Stigandum in concilio VVindleshorenſi dejectum ait Ordericus Vitalis libro IV. qui quamquam in deſignando ſynodi loco erraverit, juvat tamen hic deſcribere quæ de ſynodali Stigandi depoſitione narrat.

** Rex, *inquit*, & cardinales concilio præſederunt: & illic Stigandum pridem reprobatum anathemate depoſue-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1070

depoſuerunt. Perjuriis enim & homicidiis inquinatus erat, nec per oſtium in archipræſulatum introierat. Nam a duobus epiſcopiis Norfulcano, & Guentano, nefanda gradatione ambitionis & & ſupplantationis aſcenderat. Suffraganei quoque aliquot dejecti ſunt, indigni pontificatu propter criminoſam vitam, & curæ paſtoralis inſcitiam. Conſtituti ſunt autem nominandi præſules, Normanni duo regii Capellani, Guaſchelinus Guentanorum, & Thomas Eboracorum: unus in loco depoſiti, alter defuncti.

ANNO CHRISTI 1070.

***CONCILIVM VVINDLESHORENSE, in quo per eumdem ſedis apoſtolicæ legatum, epiſcopus unus & aliquot abbates depoſiti. Anno MLXX. fer. II. poſt pentecoſten.

POST *VVintonienſem ſynodum, cardinales legati ab Anglia diſceſſerunt, Romam reverſuri, relinquentes illic Hermenfredum epiſcopum Sedunenſem, qui paulo poſt, aliis urgentibus cauſis, aliam ſynodum habuit, de qua dicere ſic pergit Rogerus:* Die autem pentecoſtes, rex apud VVindleshoram venerando Baiocenſi canonico Thomæ, Eboracenſis eccleſiæ archiepiſcopatum; & Valcelino capellano ſuo, VVintonienſis eccleſiæ præſulatum dedit. Cujus juſſu mox in craſtino prædictus Sedunenſis epiſcopus Hermenfredus ſynodum tenuit, Ioanne & Petro cardinalibus præfatis Romam reverſis. In qua ſynodo Agelricus Suthſaxonum pontifex non canonice degradabatur, quem rex ſine culpa mox apud Mearleſberge in cuſtodiam poſuit: abbates etiam quamplures ſunt depoſiti. Quibus depoſitis, rex ſuis capellanis Alfracto orientalium Anglorum præſulatum, & Stigando Suthſaxonum dedit epiſcopatum: nonnullis etiam Northmānicis monachis abbatias dedit.

* lib. IV. * cap. VI.

G. C. Quæ Rogerus ſynodis duobus, VVintonienſi, & VVindleshorenſi, tribuit: ea Ordericus* & autor* vitæ Lanfranci in VVindleshorenſem unam conferunt: quaſi nulla omnino VVintonienſis ſynodus fuiſſet. In eo quoque a Rogero differunt, quod Anglus hic injuſte depoſitos epiſcopos & abbates ſignificet, a rege ſcilicet Guillelmo, qui Normannos ſuos iis ſubſtituere volebat: illi, ut pote Normanni, merito id factum aſſerant.

ANNO CHRISTI 1070.

***CONCILIVM LONDINENSE, Lanfranci archiepiſcopi Cantuarienſis, in quo epiſcopatus quidam ab oppidulis ad urbes tranſlati: & VVulſtanus ob imperitiam VVigornienſi epiſcopatu tantum non privatus anno Domini MLXX.

EO tempore, autore Lanfranco, habitum eſt Londini, antiſtitum, reliquorumque ſacerdotum concilium: in quo decretum eſt, ut aliquot ſedes epiſcopales, quæ in oppidulis ac pagis antea fuerant, in urbibus & locis celeberrimis collocarentur. Quo factum eſt, ut Bathonia, Lincolnia, Sariſberia, Exonia, Ceſtria, atque Ciceſtria, urbes, hujuſmodi novo epiſcoporum domicilio nobilitatæ ſint. Id quod infra perappoſitus magis perſpicue indicabit locus. Adfuit in concilio VVulſtanus VVigornienſis epiſcopus, vir etſi litterarum neſciens, ſanctitate tamen vitæ multo clariſſimus. Hunc Lanfrancus ut hominem imperitum, & ob id, quemadmodum prædicabat, minime ea dignitate dignum, privavit. Quanquam illud, ut vulgo ferebatur, non ea in primis de cauſa fecerat quia rudis ingenii eſſet: ſed ut potius in locum ejus, voluntate principis, homo Normannus ſurrogaretur: quod Deus non permiſit. Porro VVulſtanus coactus indumenta pontificalia deponere, divino animi ardore repente A inflammatus, regi, inquit: Melior te, his me ornavit, cui & reddam. Atque deinde ad ſepulcrum divi Eduardi, cujus beneficio epiſcopus factus fuerat, profectus, & veſtitu inſigni ſe exuens: baculum ita alte in lapide monumenti infixit, uti nulla vi extrahi poſſet. Quo miraculo rex & Lanfrancus territi, magnopere virum ſanctum oratunt, ut ſumptis indumentis inſignibus ſuo potiretur honore. Quorum tamen injuriam VVlſtani ſingularis ſanctitas plurimum infamavit.

ANNO CHRISTI 1070.

ANNO CHRISTI 1071.

***CONCILIVM PEDREDANVM in Anglia, anno Chriſti MLXXI. habitum.

LAnfrancus Thomam Eboracenſem conſecravit epiſcopum: quo conſecrato, reverendi VVlſtani VVigornenſis epiſcopi mota eſt iterum querela*: & in concilio, in loco qui vocatur Pedreda, celebrato, coram rege & Doroberniæ archiepiſcopo, & primatibus totius Angliæ, Dei gratia adminiculante, eſt terminata.

* *de qua ſupra in concilio VVintonienſi anno* 1070.

ANNO CHRISTI 1071.

CONCILIVM MOGVNTINVM II. in cauſa Caroli Conſtantienſis epiſcopi, quem clerici ejuſdem eccleſiæ, ob crimen ſimoniæ & ſacrilegii, ſede deponi urgebant, celebratum anno Domini MLXXI. tempore Alexandri papæ II.

POST *obitum Rumoldi Conſtantienſis epiſcopi, Carolus Magdeburgenſis canonicus ſucceſſit. Qui cum proceſſu temporis pro ſuo libitu magis quam ex ratione rem gereret,* indignantes clerici, *inquit Lambertus,* a communione ejus ſe abſtinere cœperunt, propter ſimoniacam hæreſim, per quam epiſcopatum uſurpaſſe dicebatur: id quoque ei crimini dantes, quod pleroſque eccleſiæ theſauros furtive abſtuliſſet. Qua accuſatione Romam perlata, Romanus pontifex mandata direxit Moguntino archiepiſcopo, ne ullo modo ab eo conſecraretur, donec in ſui præſentia cauſa diligentius ventilaretur.

Et ſub hoc anno idem autor inferius de proſecutione cauſæ: Carolus, cui rex Conſtantienſem epiſcopatum dederat, aſſiduis proclamationibus pro ordinatione ſua ſedem apoſtolicam appellabat: e contra fratres Conſtantienſes obſtinata contentione obluctabantur, ne contra canonum inſtituta is, qui præter ſimoniacam hæreſim furti quoque inſimulatus fuerat, ſibi epiſcopus ordinaretur. Papa, cum ei moleſti eſſent, cognitionem cauſæ a ſe ad archiepiſcopum Moguntinum rejecit: juſſitque ut utriſque vocatis ad ſynodum, rem diligentiſſime ventilaret: & ſi crimina quæ objiciebantur refellere non poſſet, nulla eum ratione conſecraret. Hac de cauſa ſynodum archiepiſcopus Moguntiæ indixit in menſem Auguſtum. Rex concertationem hanc iniquo valde animo ferebat propter amicitiam Caroli, & plurima ſervitia, quibus etiam in re familiari plerumque ſibi commodiſſime adfuerat: & idcirco munera ſua rata ei manere cupidiſſime volebat. Vnde Moguntino archiepiſcopo graviter ſuccenſebat, quod non ſtatim eum, contemptis obſtrepentium fratrum ſimultatibus, ordinaſſet. Sed ille immobilis perſiſtebat in ſententia: illud præ ſe ferens, quam terribiliter anno ſuperiore a papa pro ſimili cauſa objurgatus fuiſſet, & quam vix & ægre ſine damno gradus ſui evaſiſſet, & quod poſtea recentibus litteris ſedis apoſtolicæ, ne ſine diligentiſſima diſcuſſione manus illi imponeret, commonitus fuiſſet. Itaque inſtantibus jam Kalendis Auguſti, rex Moguntiam properabat, cupiens ipſe in diſcuſſione tanti negotii cum archiepiſcopo cognitor aſſidere.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 107.

Et inferius enarrato obitu Leopoldi regis cariſſimi, quem eo in itinere mori contigit, pergit cœptam hiſtoriam verbis iſtis: Rex magnifice ac regaliter curato funere, Moguntiam, ſicut inſtituerat properavit. Cumque ſtatuta die in ſynodo cum epiſcopis aſſediſſet: aderat Carolus, aderant & fratres Conſtantienſes, magnam ei molem criminum objectantes. Contra quos rex, quantum ſalva verecundia poterat, dedita opera nitebatur, & modo objecta purgare, modo pondus objectorum, quæ non poterat purgate, callidis ſermonibus nitebatur attenuare, plerumque etiam inſtantium & perurgentium procacitatem verbis durioribus corripiebat, ac frontis impudentiam, oppoſita autoritatis ſuæ majeſtate refringere tentabat. Primum & ſecundum diem in hoc negotio inſumpſit. Cumque accuſatorum conſtantiam nec veritate reſponſionis, nec arte dictionis eludere poſſet: ad ultimum probatis quæ objecta fuerant criminibus, baculum epiſcopalem ab eo recepit: verbis tamen exquiſitiſſimis mœſtitiam ejus conſolabatur, promittens quod, dum primum ſibi opportunum fieret, benigna vice hanc calamitatem ei compenſaret.

Et inferius eodem anno in fine: Carolus, quem ab epiſcopatu Conſtantienſi dejectum ſupra diximus, regreſſus ad Magdeburgenſem diœceſim, VI. Kal. Ianuarii obiit. *Hunc finem accepit homo cupidiſſimus gloriæ, qui cum malis artibus eam aſſequi conatus eſſet, meſſuit loco gloriæ ignominiam, ſimulque mortem ex mœrore cor exedente percepit.*

G. C. Hæc Binius ex Lamberti Schafnaburgenſis chronico. Nunc ſynodi acta ſubjicio: ac prius Sigefridi ad ſummum pontificem litteras de hoc negotio.

***SIGEFRIDI EPISC. MOGVNTINI *epiſtola ad Alexandrum II.*

De Carolo Conſtantienſi epiſcopo deſignato.

Apoſtolico ſacerdoti, & univerſali papæ, Sigifridus Moguntinæ ſpeculator eccleſiæ, debitam, ut patri reverentiam, & promptam, ut tanto paſtori, obedientiam.

ALTISSIMVS ille deorum deus, qui cæleſtis militiæ ordines ita diſpoſuit, ut alter alteri præemineat, & ad obſequium conditoris minor dignitas majori pareat: ipſe in eccleſia ſua ita diſtinxit cælos opera digitorum ſuorum, ut ſicut ſtella ab ſtella differt in claritate, ita alter alterum præcedat excellentiæ dignitate. Hanc autem graduum & officiorum diverſitatem, ita ad unam reducit concordiam unitas caritatis, ut ſicut in ſanctis angelis, ita & hic non ſit invidia imparis claritatis. Quia ergo idem altiſſimus vos, mi reverende pater, conſtituit in hac arce prælationis, ut vice illius magni Petri ſitis caput totius eccleſiaſticæ dignitatis: ſe vobis omnis inferior ordo ſubmittit, merito omnis membrorum articulata contextio vobis ut capiti obedit, juxta quod præcipit vas electionis: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* Rom. 13.

Ad hanc ergo formam cum vobis exhiberem debitæ ſubjectionis obedientiam, multis ſane injuriis affectus ſum, multa vobis indigna, & mihi intolerabilia paſſus ſum. Namque mihi Romæ poſito, viva voce, & poſtea apoſtolica legatione, interdixiſti, ne eum, qui deſignatus eſt in Conſtantienſem epiſcopum, ullo modo conſecrarem: quia audiſtis clogio ſimoniacæ hæreſeos eum notabilem. In quo, quia vobis obedivi, multa, ut præmiſſum eſt, a domino meo ſuſtinui: timeoque me adhuc graviora paſſurum, & eccleſiæ meæ magnum fore detrimentum, niſi benignus ille Petrus clave ſua me defendat, & veſtræ autoritatis poteſtas adverſus regiam poteſtatem zelo juſtitiæ me protegendo ſe accingat.

Accepi autem litteras veſtræ ſanctitatis, in quibus continebatur, ut ex præcepto veſtro Colonienſem archiepiſcopum invitarem; & convocatis fratribus concilium celebrarem, in quo ejuſdem deſignati epiſcopi cauſa juxta veritatem diſcuteretur: ut, aut reus criminis, quo inſimulatur, a dignitate rejiceretur; aut innocens, canonice conſecraretur. In hoc etiam parui veſtræ autoritati, invitatis prædicto archiepiſcopo & fratribus, locum & diem præſcripſi: ſed concilium celebrandum perturbavit indictio regiæ poteſtatis, cogens me, & alios regni principes, in militiam ſuæ expeditionis. In qua re, obſecro ut ſanctitas veſtra obſequium meum habeat excuſatum: & niſi impedirer, impleſſem præceptum veſtrum.

Præterea relatum eſt nobis, quia regia legatio eumdem deſignatum epiſcopum ad vos diſcutiendum, conſecrandumque deducat. In qua re, quid æquitatis & juſtitiæ ſit, diſcretionis veſtræ libra recte dijudicet. Rogo autem excellentiam veſtræ paternitatis, quod ſi ita verum eſt, ne ipſe hoc a vobis accipiat, quod mihi, qui hoc canonice facere debeo, autoritas veſtra interdixerat. Quia ſi ita fiet, inde magis videbor peccaſſe principi meo, quod plus odio conſecrare eum noluerim, quam juſta cauſa, vel præcepto veſtro. Si ergo a vobis diſcuſſus, innocens fuerit inventus: remittite eum mihi & fratribus meis conſecrandum, ut, ſicut oportet, a nobis canonice accipiat oleum conſecrationis. Hoc autem in fronte, & in calce noſtra teneat epiſtola, quod non eſt homo vivens, qui promptior ſit me ad omnia veſtræ juſſionis obſequia. Qui vos prævenit in benedictionibus dulcedinis, ponat ſuper caput veſtrum coronam æternæ beatitudinis.

G. C. Quid reſponſi dederit Alexander ex eventu & actis ipſis concilii diſcimus: juſſiſſe nimirum, ut congregaretur Moguntina ſynodus, quæ de Caroli cauſa judicium ferret. Hujus acta nunc ſubjicio, qualia Tegnagellus edidit.

**ACTA CONCILII MOGVNTINI, ANNO MLXXI.

ANNO CHRISTI 1071.

IMPERANTE ſupet omnia æternaliter regum rege domino noſtro Ieſu Chriſto, & ſub eo regnante temporaliter ſereniſſimo Heinrico rege hujus nominis quarto: venerabili quoque Sigefrido, Moguntinæ eccleſiæ primate, & apoſtolicæ ſedis legato, aurigante currum Dei anno jam XII. qui tunc voluebatur annus incarnati verbi MLXXI. octava * indictione Romani cenſus: celebrata eſt ſancta ſynodus apud Moguntiam metropolim orientalis Franciæ, principalem vero pontificii ſedem totius Germaniæ & Galliæ Ciſalpinæ, cui præſedit idem memorabilis Sigefridus, aſſidentibus & cooperantibus ſibi venerabilibus archiepiſcopis Gebehardo Iuvavenſi, & Vdone Trevirenſi: conſidentibus vero, & collaborantibus reverendis epiſcopis Adelberone VVirſburgenſi, Gundecharo Eiſtetenſi, Embrichone Auguſtenſi, Herimanno Babergenſi, VVerenhero Argentinenſi, Heinrico Spirenſi, Bennone Oſnaburgenſi, Ermenfrido Sedunenſi, Heriberto Mutinenſi: conſidentibus vero & annitentibns ſanctiſſimis abbatibus, necnon inferiorum ordinum quamplurimis magnæ autoritatis

* Cor. VIII

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1071.

autoritatis & ſapientiæ viris. Aderant autem etiam legati reliquorum fratrum, videlicet ſuffraganeorum ejuſdem metropolitani antiſtitis, epiſtolas & mandata ferentes, quibus excuſati haberentur, quod invitati concilio intereſſe non poſſent, certis quibuſdam impedientibus cauſis: alii quidem corporeæ infirmitatis urgente moleſtia, alii in quibuſdam regni negotiis regiæ juſſionis detinente potentia. Qui dum canonice ſunt excuſati, ipſi legati, competenti loco & ordine eorum funguntur, unuſquiſque vice antiſtitis ſui.

Hæc denique ſancta ſynodus, cum propter multa paſtoralis curæ negotia, pluresque cauſas quibus juſte adhibenda erat eccleſiaſticæ correctionis cenſura: tum maxime indicta & habita eſt propter Karolum quemdam, qui Conſtantienſis eccleſiæ deſignatus erat epiſcopus; ſed, ut poſt rei exitus docuit, non ſatis canonice electus & provectus. Hic, ut ſolenne eſt, accepta a rege pontificalis annuli & paſtoralis ferulæ inveſtitura, & in ſede epiſcopi receptus, regiæ poteſtatis jubente cenſura: poſtulabat a primate Moguntienſi, ejuſdem Conſtantienſis eccleſiæ ſe epiſcopum conſecrari. Sed uenerabilis Sigefridus, columbino oculo, ſerpentinæ prudentiæ omnem præcavens impietatem, dicebat, hoc apoſtolicæ benedictionis ſacramentum non debere, nec canonice poſſe in eo ſine examinatione celebrari: pro eo quod fidelium, graviumque perſonarum relatione didicerit, quin immo & fama uſquequaque vulgaverit, quod non per oſtium in ovile ovium vellet intrare, ſed per furtivam Simoniacæ impietatis ſcalam aliunde niteretur aſcendere: ſe quoque talis introitus ejus nolle oſtiarium fieri, cui Chriſtus ipſe, qui oſtium eſt, videtur obniti: quin ipſam impietatis ſcalam in lapide offenſionis, & petra ſcandali ſe velle conterere, ipſumque a mercenaria Dominici gregis occupatione longe lateque repellere. Ille e contra, ſe hujus criminis & hæreticæ impietatis immunem multis argumentis aſſerere nitebatur: ſeque, ſi ei copia tempuſque detur, ejus infamiæ notam a ſe propellere velle teſtatur: indeque petit ſynodalis concilii audientiam, in qua ſuper hac re ſuam probare poſſit innocentiam: ibique conſecrationem, quam petebat, aut canonice ſibi dari, aut cauonice negari.

Mittuntur interea ad venerabilem metropolitanum crebræ de palatio legationes, miſtis precibus minas & imperioſa de hac conſecratione mandata ferentes. Mittuntur & litteræ a præſule apoſtolicæ ſedis, mandantes ne vllo modo conſecretur ſine ſcrutinio canonicæ purgationis: & quod rex poteſtate jubebat, Romanus pontifex autoritate prohibebat. Accedunt & canonici Conſtantienſis eccleſiæ, ex communi totius cleri & populi legatione, unanimiter aſſerentes, Karolum nulla ratione conſecrari debere: quia ex quo eum inviti, & ſub conditione elegerunt, & receperunt, nullam eis paſtoralis officii impendiſſet curam: quin potius, tyrannicæ dominationis non ceſſaſſet ſuper eos exercere preſſuram, nec manum continuiſſet a ſacris, nec peperciſſet in diripiendis eccleſiæ theſauris, & quodcumque rapaci violentia corradere potuiſſet, hoc totum miniſtris magni, immo magi illius Simonis, id eſt, fautoribus diſtribuiſſet: ut quorum anniſu adulterinam meruiſſet electionem, eorum venali mercimonio conſequeretur mercenaria, pro conſecratione execrationem, pro benedictione maledictionem.

At metropolitanus antiſtes inter harum legationum varietates, velut inter duros tempeſtatum turbines, laudabili conſtantia in ſe ipſo fixus, hæret immobilis: & nuſquam favore vel gratia, tenore vel munere, inflectitur a ſtatu canonicæ rectitudinis. Multis itaque nunciis hinc inde miſſis & remiſſis; multis quoque diebus huic audientiæ delegatis, & cognitores * cauſæ principis occupante præcepto, non impletis: cum eccleſia Conſtantienſis ſuo viduata paſtore, jam fere biennio ſacerdotali careret benedictione: tandem miſeratione divina, poteſtati præponderavit autoritas, & Chriſti ſacerdotibus divina aſpiravit voluntas. Vnde eorum communi aſſenſu, ſynodalis concilii certa legitimaque dies denunciatur, & coepiſcoporum unanimitas ad concilium invitatur: quorum alii, ut oportebat, ſine dilatione aſſuerunt; alii vero, qui certa de cauſa adeſſe non poterant, canonice excuſati, ſubparem præſentiam vicaria legatione ſuppleverunt.

* cognitionibus

CONCILII DIES I.

Primo igitur concilii die, quem ſanctæ Mariæ dormitio tunc celeberrimum exhibebat, cum ſpiritualis curiæ ſenatores, patrocinante Spiritu ſancto, intra regiam majoris eccleſiæ, ante cancellos altaris protomartyris Stephani, quod in orientali abſide confectum eſt, conveniſſent in unum: primo, ut par erat, ſanctæ individuæ Trinitati debitas referunt gratiarum actiones, & pro incolumi totius eccleſiæ ſtatu ſuplices Deo offerunt preces. Deinde poſt ſolitam fratrum ſalutationem, & debitam ſedium recognitionem, juxta authenticam paternæ traditionis ſynodum, conferunt ad invicem de veritate catholicæ fidei, damnantes Simonem & omnes hæreſiarchas cum dogmatibus ſuis, & ſequacibus ſuis: pauca pro tempore tractant de qualitate inſtantis negotii: ac ſic demum propter celebranda tantæ ſolennitatis officia, ſolvunt concilium, craſtino maturius redituri in id ipſum.

CONCILII DIES II.

Poſtero vero die, certa concilii hora, cum iterum apoſtolici ſacerdotes in unum conveniſſent, & præmiſſis Deo laudibus & precibus, &* ſalutari ſede conſediſſent: quod cuique ſacerdoti in ſua diœceſi venit in dubium, rationabili diſciplina deducunt ad medium; & prout res poſtulabat, unumquodque tractatum, aut terminatum eſt ſynodali judicio.

Illud vero quod maxime in cauſa fuit, de Conſtantienſi * appoſito inter fratres ſtudioſe ventilatur. Sed interveniente principis mandato, in ſequentem diem procraſtinatur, agentibus internunciis, ut ſacerdotes domini a conſtantiæ ſuæ rigore ad regiam ſe inflecterent voluntatem: aliis inſtantibus, ut deſignatus ille, male uſurpatum ſponte dimitteret honorem.

CONCILII DIES III.

Tertia vero die, Chriſti ſacerdotes, hujus negotii longa expectatione ſuſpenſi, & libera quadam indignatione, immo zelo juſtitiæ accenſi, ſacerdotali conſtantia principem ſuum adeunt, eumque de ſalute animæ ſuæ, de pace eccleſiarum, deque ſtatu regi * ſpirituali diſciplina conveniunt, proponentes ei de ſcripturis & geſtis veteris ac novi teſtamenti congrua doctrinæ ſalutaris exempla, quibus animus ejus adhuc cereus &* indocilis formaretur ad ſimilia: dicentes & docentes ſolium regni ejus nullatenus poſſe ſtabiliri, niſi firmetur juſtitia & obſervatione mandatorum Dei.

* regni

* docilis

Summus autem ille dominorum dominus, qui omni potentatui dominatur, ita temperavit animum principis, ita mitigavit eum ad ver-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1071.

ad verba ſanctæ exhortationis, ut nulla juvenili A movereтur acerbitate; & quod in poteſtatibus difficile eſt, nulla ſacerdotes inſolenti læderet reſponſione: multum tamen ſe excuſans, in hoc ſuæ poteſtatis dono nullam ſe exercuiſſe venalitatem, nullam ſuper hac re cum eodem Karolo ſe pepigiſſe conventionem. Si quid autem cum domeſticis & familiaribus ſuis, propter opem interceſſionis, ipſo ignorante, pepigerit: ſuum non eſſe accuſare, vel excuſare. Hoc ipſe viderit. De dextera vero ſua, qua illi, propter antiquam in præpoſitura benevolentiam, gratiæ ſuæ donum porrexit, omnem avaritiæ ſuæ labem dixit ſe excutere: & quod ipſe ſimpliciter fecit, ſi ille veneno alicujus malitiæ corruperit, ſe ob id divinæ juſtitiæ nolle contraire. B

Hac autem ſalubri ſermocinatione cum ſacerdotibus habita, cum eis venit in concilium: & ille Conſtantienſis deſignatus intromittitur ad audiendum. Adſunt etiam pro foribus Conſtantienſes clerici, poſtulantes per legatos, ut & ipſi mererentur admitti. Tunc vero videres lætiſſima ſanctæ eccleſiæ gaudia, & vera mundi conveniſſe luminaria: quando circumfulgebat nobilis corona ſacrorum ordinum, vivis gemmata lapidibus Chriſti ſacerdotum, velut fulgoribus micantium aſtrorum. Tunc cæli narrabant gloriam Dei, & verbum eructabat dies diei, quando ſacerdos ſacerdoti ſententiam juſtitiæ exponebat, & ſanctam eccleſiam ſalutaris eorum doctrina inſtruebat. Tunc vaſa electionis ſupereſſluebant ambroſium liquorem ſancti C Spiritus, & juſti fulgebant ſicut ſplendor firmamenti: quando ſacerdotes Domini verba ſapientiæ, velut nubes, pluebant; & corda audientium, velut terram fructiferam, ad germinandum infundebant.

His ergo ita diſpoſitis, & digito Dei ordinante, diſtinctis: utrique admittuntur, prædictus ſcilicet Karolus, & hi qui accuſationibus pulſabant perſonam. Prima actione, regularis prælatus Conſtantienſis eccleſiæ protulit libellum accuſationis, in quo continebantur cauſæ, quibus indignus haberetur ſacramento apoſtolicæ benedictionis. Quarum prima & maxima erat, quod exemplo magiſtri ſui Simonis peſtiferi, per pecuniam invaſiſſet D ſedem. Cætera omnia quæ ibi legebantur, proclamabant violentam ejuſdem eccleſiæ devaſtationem. Ille idem prælatus & fratres ejus, qui aderant, item offerunt ſuæ teſtificationis libellos: in quibus ſinguli nomen & officium ſuum deſignantes, quidquid accuſando, vel teſtificando propoſuerant, aſſerunt ſe canonice probaturos.

Karolus e contra nititur improbare perſonas, dicens, quod ejus infamiæ nota eſſent reſperſi, quod nec ſe, nec quemquam alium poſſent canonice accuſare. Adjungit quoque ſe omnia objecta ſynodali judicio purgaturum: & in omnibus, quibus eum impetebant, ſe eſſe innoxium. Longa igitur altercatione hinc inde diſceptatum eſt, & multis E tota die in adverſum nitentibus, uſque in profundam noctem concilium pertractum eſt. Dum inter multos ambigitur de numero accuſatorum & teſtium, dum longa deliberatione quæritur judicum, utrum iſti liceat ſe excuſare adverſus accuſationem iſtorum, dum res inter fratres diutiſſime differitur: concilium propter intempeſtam noctem adhuc ſine operæprecio dirimitur.

Quid autem ipſe Carolus ſecum illa nocte egerit, quibus retractationum verberibus ream conſcientiam flagellaverit, ſequens utique dies declaravit. Nam ut ex ipſo effectu geſtæ rei probari poteſt, vere credimus, quod Deus conſcientiæ judex & teſtis in corde ſuo ſederit pro tribunali, & cum eo exercuerit cenſuram judicii ſui: ubi peccati conſcientia, cogitationum, accuſantium non excuſantium teſtimonio, ne veritati & æquitati reſiſteret, damnata eſt & conſtricta.

ANNO CHRISTI 1071.

In craſtinum namque quando ſperabamus, qui CONCILII DIES IV. juxta promiſſum ſuum objecta purgaret, & conſecratione dignum, innocentiam ſuam monſtrando, ſe probaret: ille jam mente confuſus, non ultra ferens aſpectum concilii: & interius judicatus, non extra ſuſtinens pondus imminentis judicii: ultroneus ipſe in ſe ſententiam tulit, & annulum & ferulam paſtoralem, ei, a quo injuſte acceperat, reſignans, ſacerdotum ſpem, & metum quem pro eo habebant, labore longioris quæſtionis abſolvit; culpam ſuam uno tegens pallio excuſationis, quod juxta decretalia Cæleſtini papæ, epiſcopus dari nollet invitis.

Videntes autem ſanctiſſimi ſacerdotes magnalia, quæ fecit Dominus, & fideli admiratione retractantes, quam incomprehenſibilia ſint judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus: corde & ore, & omnimoda devotione benedicunt Deo altiſſimo, qui longos eorum labores tam inopino terminavit compendio: orantes & deprecantes, ut de regno ſuo eliminet omnem apoſtaſiam, & omnia ſcandala, nec ultra ſatanam ejuſque apoſtolos in ſua ſancta regnare ſinat eccleſia; ſed in omnibus conſiliis & operibus eorum, dignetur ſervos ſuos conſolari, & clementer implere, quod eccleſiæ ſuæ ſe promiſit affuturum *omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* Matth. 28.

Communi autem decreto præcipiunt, quæ in hac ſynodo geſta ſunt, eccleſiaſticis inſeri geſtis, & in archivis ſanctæ Moguntinæ eccleſiæ ſervari ad perpetuam memoriam & eruditionem venturæ poſteritatis: ut hoc majorum exemplo minores inſtructi, non timeant reſiſtere, ſi in hujuſmodi negotio ſe viderint prægravari: certiſſime ſcientes, nullo modo gratiam Spiritus ſancti fidelibus defuturam, ſi in ſanctitate & juſtitia reſtiterint injuſtitiæ uſque ad perſeverantiæ coronam.

Decernunt præterea ex antiqua patrum traditione & authentica priſcorum conciliorum rectitudine, ut hæc omnia Romano pontifici ſeriatim litteris inſerta nuncientur: ut cujus mandato & hortatu cœpta & perfecta ſunt, ejus apoſtolica autoritate roborata firmentur; & omnipotenti Deo, qui omnium bonorum autor eſt, Romæ & Moguntiæ, & ubicumque terrarum hæc lecta vel audita fuerint, debitæ gratiarum actiones fideli devotione ſolvantur.

Acta ſunt autem hæc apud Moguntiam metropolim Orientalis Franciæ, anno ab incarnatione Domini MLXXI. Indictione VIII*. XVIII. Septemb. * cor. VIIII. Regnante ſereniſſimo Henrico rege hujus nominis IV. anno regni ejus XIII*. Ordinationis vero * cor. XVI. ejuſdem XVII*. Apud Moguntiam vero præſulante reverendiſſimo primate Sifrido, anno ordinationis ejus XII. Super omnia autem regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui non accedit cras futurum, nec recedit heri præteritum, ſed permanet ſempiternum hodie, & in ſæcula ſæculorum. Amen. * cor. XVIII.

G. C. Mendoſe adſcriptum XVIII. Septemb. Inchoatū enim eſt concilium XV. Aug. & IV. poſt die abſolututum. Scribendum ergo, XVIII Kal. Sept. qui primus eſt concilii dies, quo notarius jam informaverat inſtrumentum. Si ultimum diem adſcriptum velis, ſcribendum XV. Kal. Septembr.

CONCI-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1072.

CONCILIVM ANGLICANVM,

in causa primatus Cantuariensis super Eboracensem celebratum, anno domini MLXXII. tempore Alexandri papæ II.

Ex libro I. VVilelmi Malmesburiensis, de gestis pontificum Anglorum: & ex alia editione horum actorum, quæ extat in vita Lanfranci cap. XI.

ANNO ab incarnatione domini nostri Iesu Christi millesimo septuagesimo secundo, regni vero VVilielmi glorioſi regis Anglorum & ducis Northmannorum sexto, pontificatus autem domini Alexandri papæ undecimo. Ex præcepto ejusdem Alexandri papæ, annuente eodem rege, in præsentia ipsius, & episcoporum atque abbatum, ventilata est causa de primatu, quem Lanfrancus Dorobernensis archiepiscopus super Eboracensem ecclesiam jure suæ ecclesiæ proclamabat: & de ordinationibus quorumdam episcoporum, de quibus, ad quem specialiter pertinerent, certum minime constabat. Et tandem aliquando diversis diversarum causarum autoritatibus probatum atque ostensum est, quod Eboracensis ecclesia Cantuariensi ecclesiæ debeat subjacere, ejusque archiepiscopi, ut primatis totius Britanniæ dispositionibus, in iis quæ ad Christianam religionem pertinent, in omnibus obedire. Subjectionem vero Dunelmensis, hoc est Lindisfarnensis episcopi, & omnium regionum a terminis Licefeldensis episcopii, & Humbræ magni fluvii, usque ad extremos fines Scotiæ, & quidquid ex hac parte prædicti fluminis ad parochiam Eboracensis ecclesiæ jure competit, Cantuariensis metropolitanus Eboracensi archiepiscopo, ejusque successoribus in perpetuum obtinere concessit. Ita ut si Cantuariensis archiepiscopus concilium cogere voluerit, ubicumque ei visum fuerit, Eboracensis archiepiscopus sui præsentiam cum omnibus sibi subjectis episcopis ad nutum ejus exhibeat, & ejus canonicis dispositionibus obediens existat.

Quod autem Eboracensis archiepiscopus professionem archiepiscopo Cantuariensi facere etiam cum sacramento debeat, Lanfrancus Dorobernensis archiepiscopus ex antiqua antecessorum consuetudine ostendit: sed ob amorem regis, Thomæ archiepiscopo Eboracensi sacramentum relaxavit, scriptamque tantum professionem recepit, non præjudicans successoribus suis, qui sacramentum cum professione a successoribus Thomæ exigere voluerint. Si archiepiscopus Cantuariensis vitam finierit, Eboracensis archiepiscopus Doroberniam veniet, & eum qui electus fuerit, cum cæteris præfatæ ecclesiæ episcopis, ut primatem proprium jure consecrabit. Quod si archiepiscopus Eboracensis obierit, is qui ei successurus eligitur, accepto a rege archiepiscopatus dono, Cantuariam, vel ubi Cantuariensi archiepiscopo visum fuerit, accedet, & ab ipso ordinationem canonico more suscipiet.

Huic constitutioni consenserunt præfatus rex & archiepiscopi. Ventilata est autem hæc causa, prius apud VVentanam civitatem in paschali solemnitate, in capella regia, quæ sita est in castello: postea in villa regia, quæ vocatur VVindlesor, ubi & finem accepit in præsentia regis, episcoporum, abbatum diversorum ordinum, qui congregati erant apud curiam, in festivitate pentecostes.

† Signum VVilielmi regis. † Signum Matildis reginæ.

Ego Hubertus S. Romanæ ecclesiæ lector, & A domini Alexandri papæ legatus, subscripsi.

Ego Lanfrancus Dorobernensis archiepiscopus, subscripsi.

Ego VVilielmus Londonensis episcopus consensi.

Ego Hermannus Sirahurnensis episcopus subscripsi.

Ego VVulstanus VVigornensis episcopus subscripsi.

Ego VValterus Herefordensis episcopus consensi.

Ego Giso VVellensis episcopus consensi.

Ego Remigius Dorcacensis episcopus subscripsi.

Ego VValchelinus VVentanus episcopus subscripsi.

Ego Herfastus Helmeanensis episcopus subscripsi.

Ego Stigandus Cicestrensis episcopus consensi.

Ego Sivvardus Hrofensis episcopus consensi.

Ego Osbernus Exonensis episcopus consensi.

Ego Odo Bajocensis episcopus & comes Cantiæ consensi.

Ego Gosfridus Constantiensis episcopus, & unus de primatibus Anglorum, consensi.

Ego Scollandus abbas cœnobii sancti Augustini consensi.

Ego Elfvvinus abbas cœnobii, quod Rameſei dicitur, consensi.

Ego Elnodus Glestonensis abbas consensi.

Ego Thurstanus abbas cœnobii, quod Certesei dicitur, consensi.

Ego Elvvinus abbas cœnobii Hevesandi consensi.

Ego Fredericus abbas cœnobii sancti Albani consensi.

Ego Goisfridus abbas cœnobii sancti Petri, quod non longe a Londonia situm est, consensi.

Ego Baldvvinus abbas cœnobii sancti Eadmundi consensi.

Ego Toroldus abbas de Burgo consensi.

Ego Adelelmus abbas Abbendonæ consensi.

Ego Rualodus abbas Novi monasterii VVentoniæ, consensi.

Porro idem decretum habetur descriptum inter ejusdem Lanfranci epistolas, ubi in fine ipsius hæc addita leguntur: Huic constitutioni consenserunt præfatus rex, & archiepiscopus Lanfrancus Cantuariensis, Thomas Eboracensis, Hubertus sanctæ Romanæ ecclesiæ subdiaconus, & cæteri qui interfuerunt episcopi & abbates. Causa definita, Thomas Eboracensis archiepiscopus professionem hanc quæ sequitur emisit.

Decet Christianum quemque Christianis legibus subjacere, nec his quæ a patribus salubriter instituta sunt quibuslibet rationibus contraire. Hinc namque iræ, dissensiones, invidiæ, contentiones, cæteraque procedunt, quæ amatores suos in pœnas æternas demergunt: & quanto quis altioris est ordinis, tanto impensius divinis debet obtemperare præceptis. Propterea ego Thomas ordinatus jam Eboracensis ecclesiæ metropolitanus antistes, auditis cognitisque rationibus, absolutam tibi, Lanfrance Dorobernensis archiepiscope, tuisque successoribus, de canonica obedientia professionem facio: & quidquid a te, vel ab eis juste ac canonice injunctum mihi fuerit, servaturum me esse promitto. De hac autem re dum adhuc ordinandus essem, dubius fui, ideoque tibi sine conditione, successoribusque tuis conditionaliter obtemperandum me esse promisi. *Hucusque professio Thomæ Eboracensis.*

ANNO CHRISTI 1072.

Quid præterea in hoc concilio contigerit de ſancto VVulſtano VVigornienſi epiſcopo ſanctitate vitæ celebri, ſed qui morum ſimplicitate, & litterarum imperitia viſus ſit ſuo metropolitano ad regimen epiſcopatus haud ſatis idoneus, cauſam dicere juſſo, idem autor ſic narrat: Hic ſancta ſimplicitas beati VVlſtani VVigornienſis epiſcopi, immo magnanima in Deo confidentia laudanda, & plauſu excipienda eſt. Cum enim & de hac re, & de parva ſcientia litterarum pulſatus, foras exiſſet, ut ſtrictiori conſilio reſponſum comeret ſuum, a tumultibus remoto animo: Crede mihi, inquit, nondum cantavimus horam ſextam. Cantemus ergo. Tunc quoque ſociis referentibus, ut prius propter quod venerant expedirent, quod ſatis ſuperque ſufficeret cantibus tempus: regem & proceres, ſi hæc audirent, riſui ſe haberi opinaturos. Prius, crede mihi, inquit, faciamus Dei ſervitium, & poſt agitabimus hominum litigium. Hora igitur cantata, nulla excogitata falſi tergiverſatione, nullo commentato viri ſplendore, confeſtim aulam concilii ingredi pergebat. Suis eum retinere tentantibus perſuaderi non potuit: quin potius timentibus cauſæ, Pro certo noveritis, ait, me hic viſibiliter videre beatos archiepiſcopos Dunſtanum Cantuarienſem, & Oſvvaldum Eboracenſem, qui hodie ſuis precibus me tuentes, falſiloquorum acumen hebetabunt. Ita data benedictione monacho minimæ facundiæ viro, ſed Northmannicæ linguæ ſciolo, rem perorans obtinuit, ut qui ſuæ diœceſis ante indignus putabatur regimine, ab archiepiſcopo Eboracenſi ſuppliciter rogaretur, ut ſuas dignaretur luſtrare partes, quo ipſe pro timore hoſtium vel ſermonis ignorantia cavebat accedere. *Hæc ibi.*

Peracta ſynodo, Lanfrancus archiepiſcopus Cantuarienſis de his in ſynodo geſtis in cauſa Thomæ Eboracenſis archiepiſcopi certiorem fecit Alexandrum Romanum pontificem, his datis ad eum litteris.

LANFRANCI AD ALEXANDRVM II. EPISTOLA.

Domino totius Chriſtianæ religionis ſummo ſpeculatori Alexandro papæ Lanfrancus, ſanctæ Dorobernenſis eccleſiæ antiſtes, debitam cum omni ſervitute obedientiam.

MEMINISSE debet humiliter excellens excellenterque humilis beatitudo veſtra, quia quo tempore apud vos fuimus, Eboracenſis eccleſiæ antiſtes adverſum me palam murmuravit, clam detraxit, in præſentia celſitudinis veſtræ calumniam ſuſcitavit, dicens me injuſte velle agere: eo quod ſuper ſe, ſuamque eccleſiam jure "veſtræ eccleſiæ primatum niterer obtinere. De quorumdam quoque ſubjectione epiſcoporum, quos eccleſiæ ſuæ conatus eſt aggregare, antiquam ſua querela non eſt veritus conſuetudinem temerare. Quibus de rebus vos, ſicut ſanctum prudentemque paſtorem docuit & oportuit, per ſcriptum ſententiam promulgaſtis: quatenus conventus Anglicæ terræ epiſcoporum, abbatum, cæterarumque religioſi ordinis perſonarum, utriuſque partis rationes audiret, diſcuteret, definiret. Factumque eſt ita. Convenerunt enim ad regalem curiam apud VVentanam civitatem in paſchali ſolemnitate, epiſcopi, abbates, cæterique ex ſacro ac laicali ordine: quos fide, actione, morumque probitate, par fuerat conveniſſe. In primis "adunati ſunt a nobis ex veſtra autoritate per ſanctam obedientiam.

"*al.* noſtræ.

"*al.* adjurati.

Deinde regia poteſtas per ſemetipſam conteſtata eſt eos per fidem, & ſacramentum, quibus ſibi colligati erant, quatenus hanc cauſam intentiſſime audirent, auditam ad certum rectumque finem ſine partium favore perducerent. Vtrumque omnes concorditer ſuſceperunt: ſeſeque ita facturos ſub præfata obligatione ſpoponderunt. Allata eſt igitur eccleſiaſtica gentis Anglorum hiſtoria, quam Eboracenſis eccleſiæ preſbyter & Anglorum doctor Beda compoſuit. Lectæ ſententiæ, quibus pace omnium demonſtratum eſt, a tempore beati Auguſtini, primi Dorobernenſis epiſcopi, uſque ad ipſius Bedæ ultimam ſenectutem, quod fere centum & quadraginta annorum ſpatio terminatur, anteceſſores meos ſuper Eboracenſem eccleſiam, totamque inſulam, quam Britanniam vocant, necnon & Hiberniam, primatum geſſiſſe, curam paſtoralem omnibus impendiſſe, in ipſa Eboracenſi urbe perſæpe, lociſque finitimis, ubi eis viſum fuit, epiſcopales ordinationes atque concilia celebraſſe, Eboracenſes antiſtites ad ipſa concilia vocaſſe, &, cum res poposciſſet, de ſuis eos actibus rationem reddere compuliſſe. Epiſcopos quoque, quorum ſubjectionem in quæſtionem adduxerat, infra illud centum & quadraginta annorum ſpatium, per Dorobernenſes archiepiſcopos fuiſſe ſacratos, & ad concilia vocatos. Quoſdam quoque, exigentibus culpis, ab eis cum Romanæ ſedis autoritate depoſitos. Multaque in hunc modum, quæ epiſtolaris modeſtia per ſingula explicare non poteſt. Diverſa ad legendum porrecta concilia, quæ diverſis temporibus diverſis de cauſis a meis ſunt anteceſſoribus celebrata. Quæ tametſi non eandem ſuæ inſtitutionis habuere materiam, eamdem tamen de primatu & ſubjectionibus epiſcoporum tenuere ſententiam. Recitatæ eorumdem, de quibus quæſtio verſabatur, epiſcoporum ante prædeceſſores meos factæ electiones, & per eos ordinationes, quæ Dorobernenſi eccleſiæ de ſua obedientia ſcriptas reliquerunt profeſſiones. Vrbs namque, quæ nunc Cantuerbia nominatur, antiquis temporibus ab ipſius terræ incolis Dorobernia vocabatur.

Acceſſerunt omnium teſtimonia, qui omnia, quæ ſcripta ſonuerunt, ſe ſuis quiſque temporibus vidiſſe & audiſſe conſtantiſſime affirmaverunt. Nec defuerunt geſta, quibus reſeratum eſt, cum Anglia per plures regulos eſſet diviſa, Nordanhumbrorum regem, ubi ſua "eſt civitas Eboraca, accepto precio cuidam ſimoniaco epiſcopatum vendidiſſe: pro qua culpa a Dorobernenſi archiepiſcopo ad concilium vocatum fuiſſe, nolentemque venire pro ſua inobedientia excommunicationis ſententiam pertuliſſe. Cujus communionis atque conſortii omnis illarum partium eccleſia tamdiu abſtinuit, quoadusque concilio ſe ipſum exhibuit, culpam dixit, quod male geſtum eſt correxit, de reliquo emendaturum ſe fore ſpopondit. Quæ res non mediocre tulit indicium, anteceſſores meos ſuper ipſam terram illamque eccleſiam habuiſſe primatum.

"*al.* ſita.

Vltimum quaſi robur, totiuſque cauſæ firmamentum, prolata ſunt anteceſſorum veſtrorum Gregorii, Bonifacii, Honorii, Vitaliani, Sergii, item Gregorii, item ultimi Leonis privilegia atque ſcripta, quæ Dorobernenſis eccleſiæ præſulibus, Anglorumque regibus, aliis atque aliis temporibus, variis de cauſis ſunt data, aut tranſmiſſa. Reliqua enim reliquorum, tam authentica, quam eorum exemplaria, in ea combuſtione, atque abolitione, quam eccleſia noſtra ante quadriennium perpeſſa eſt,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1072.

est, penitus sunt absumpta. His atque aliis, quæ particulatim breviterque explicari non possunt, ex parte nostræ ecclesiæ *: in causa primatis, contra tantarum autoritatum evidentiam pauciſſimas contradictiones opposuit; epistolam illam præcipue ferens in medium, qua beatus Gregorius Londonienſem atque Eboracenſem eccleſiam pares esse, nec alteram alteri subjacere, instituit. Quam scripturam cum in rem nihil facere concordi sententia cuncti protinus definiſſent, pro eo quod nec ego Londonienſis episcopus essem, nec de Londonienſi eccleſia esset quæstio instituta: vertit se ad alia egena & infirma argumenta, quæ post paucam moram, Christo revelante, paucis sunt objectionibus abolita. Quem cum rex dulci paternaque reprehenſione argueret, quod contra tantam argumentorum copiam tam inops rationum venire præsumpsisset: respondit se antea ignorasse Dorobernenſem eccleſiam tot tantisque autoritatibus tamque perspicuis rationibus esse munitam. Versus itaque ad preces est. Rogavit enim regem, ut me rogaret, quatenus omnem mentis rancorem adversus eum pro hac causa conceptum omitterem, pacem diligerem, concordiam facerem; aliqua, quæ mei essent juris, studio ei caritatis concederem. Cui petitioni ego libenter & cum gratiarum actione assensum præbui: quia, miserante Deo, non ego, sed ille, priscæ consuetudinis violator causa erat istius scandali.

* recitatis.

Facta est igitur communi omnium astipulatione de hac re quædam scriprura, cujus exemplaria per principales Anglorum eccleſias distributa, futuris semper temporibus testimonium ferant, ad quem finem causa ista fuerit perducta. Cujus exemplar vobis quoque, quibus sanctam totius mundi eccleſiam constat esse commissam, transmittendum curavi: ut ex hoc atque aliis, quæ transmissa sunt, perspicue cognoscatis, ex more antecessorum, quid mihi Christique eccleſiæ, quam regendam suscepi, concedere debeatis. Quod peto honeste, & sine dilatione per indultum sedis apostolicæ privilegium fieri: quatenus ex hoc quoque quantum me diligatis evidenter possit ostendi.

De me autem revera æstimate, quod de fideli ac servo beati Petri ac vestro sanctæque eccleſiæ Romanæ. Nunquam enim res quælibet de arca mei pectoris ejicere quavis occasione poterit inauditam illam humanitatem, quam mihi extremo hominum, tantis indigno honoribus, Romæ exhibuistis: quodque duo pallia, unum de altari ex more, alterum quo sanctitas vestra missas celebrare consueverat, ad ostendendam circa me benevolentiam vestram, mihi impendistis. Illud quoque, quod omnibus, quorum mediator extiti, quidquid juste ac salubriter petierunt, me interveniente protinus concessistis. Vt taceam alia plura, quæ in hac parte ab his minime discrepant, quæque mihi memoriam vestri nominis, si quid boni facio, dulciter repræsentant. Epistolam, quam Berengario schismatico, dum adhuc Cadomenſi cœnobio præessem, transmisi, paternitati vestræ, sicut præcepistis, transmittere curavi. Omnipotens dominus vitam vestram, ad honorem sanctæ eccleſiæ vestris dispositionibus divinitus commissæ, in tempore prolixam faciat: quatenus post tempus, quæ sine tempore sunt, prolixa æternitatis spatia vobis concedat.

A *** B. LANFRANCI ARCHIEPISC. Cantuarienſis epistolæ canonicæ, collectæ ex ejus epistolarum libro.

Lanfranci ad Alexandrum II. epistolam, sequantur ejusdem epistolæ canonicæ omnes, quæ ex ipsius epistolarum libro decerptæ sunt. quæ quidem commodius collocari non poterant, quam post primatum ipsi assertum in concilio Anglicano.

*** I. AD THOMAM EBORACENSEM ARCHIEPISCOPVM.

IX. inter epistolas editas.

B De pœnitente triplicis homicidii reo, & commonitoriis ejus episcopi litteris.

Lanfrancus indignus antistes, dilectiſſimo Eboracenſi archiepiscopo Thomæ salutem cum orationibus.

ROBERTVS Sagienſis episcopus hunc pœnitentem ad me misit, & mandavit quod iste miserrimus tres homines montem sancti Michaelis adeuntes tertio pentecostes die invaserit, & interfecerit. Cui ex more pœnitentia injuncta, commonitorias litteras sibi tradidit: ut si quis episcopus pietate motus misericordiam ei vellet impendere, C potestatem haberet, quantum vellet, ipsi ignoscere. Hujus itaque rei testis, eum ad vos mitto: quatenus hoc verum esse sciatis, atque animæ ejus, secundum quod visum vobis fuerit, consulatis.

*** II. AD THOMAM EBORACENSEM Archiepiscopum.

X. inter editas.

De iis, qui uxores fornicationis causa relinquere, & alias ducere volunt, quid sentiendum: & de eo, qui eam, quæ uxor putatur, desponsasse se abnegat.

Dilectiſſimo fratri & amico, Eboracenſis eccleſiæ archiepiscopo Thomæ, frater Lanfrancus perpetuam salutem cum orationibus.

D ILLOS quidem, qui corporaliter tantū, & propter terrena lucra se amant, intervalla locorum quo prolixiora sunt, eo a mutuo amore impensius separant. Eos vero quos sincera Christianæ religionis charitas jungit, corporalis absentia, seu quælibet localis intercapedo minime disiungit. Studeamus ergo fraterno invicem amore proficere, pro invicem orare, alterius necessitatem propriam deputare: quatenus in conspectu Dei atque hominum evidenter appareat, quod carnalis zelus, quo animæ uruntur; vindicare in nobis nihil prævaleat.

De his autem, qui uxores desponsatas causa fornicationis relinquere, aliasque sibi conjungere volunt, hoc enim vestra prudentia a me requisivit, dominus Iesus Christus, quid sentiendum sit in E euangelio secundum Marcum apertissime dicit: *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si uxor dimiserit virum suum, & alium duxerit, mœchatur.* Marc. 10. Item secundum Lucam: *Omnis qui dimittit uxorem suam, & ducit alteram, mœchatur.* Luc. 16. Sunt etiam de hac re plurimæ sanctorum patrum autoritates: sed ubi sol lucet, candelam ad proferendum lumen proferri minime oportet. In his verbis dominicis luce clarius liquet, quia vivente viro, vel uxore, extraneam

Digitized by Google

extraneam copulam quærere, nulli eorum licet. A Eum vero, qui mulierem, quæ uxor putatur, desponsasse se abnegat; aut evidentibus testimoniis, seu quibuslibet claris indiciis, mentiri eum ostendite, aut in præsentiarum, quoad usque res melius clarescat, causam ejus omittite.

XIII. inter editas.

***III. AD IOANNEM ROTHOMAGENSEM archiepiscopum.

Occasione litterarum ejus de nonnullis ritibus disserit, ad dedicationem ecclesiarum & subdiaconorum ordinationem spectantibus.

Domino merito sanctitatis insigniter efferendo Ioanni Normannorum archiepiscopo Lanfrancus indignus vocari episcopus, bene cœptis meliora connectere.

GRATIAS ago colendæ benignitati vestræ, quia non solum præsens præsentem me indeficienti amore propter Deum dilexistis: verum etiam absens pro absente paternam vos curam gerere salubri admonitione evidenter ostendistis. Absit autem a me, longeque a sensibus meis hunc errorem avertat divina clementia, ut molestum mihi sit, si quis respectu salutis meæ, vitæ æternæ contemplatione, de anima mea sollicitudinem gerat; si ea quæ de actibus meis sibi displicent, pietate motus indicare non differat; si aliter me corrigere non potest, verbis quoque objurgare præsentem, aut litteris increpare absentem non negligat: sed amicus a me potius justus existimabitur, qui in misericordia corripit me, & increpat; hostis autem, peccator, qui oleo pravæ adulationis caput meum aut impinguat, aut impinguare laborat.

Quidquid vero sanctitas vestra de stola scripsit, multum mihi placuit, nec unquam displicuit. Sed quod subjunxit, quia ad dedicandam ecclesiam episcopus processurus, sacris vestibus, ex institutione episcopalis ordinis, debeat esse indutus, atque in expositione ipsarum sacrarum vestium casulam posuit, valde stupui: quia tale aliquid me nunquam vidisse, meminisse non potui. Diversos enim diversarum provinciarum præsules, ecclesias dedicare sæpe conspexi, omnibusque quæ ab eis facta sunt, quantam potui curam adhibui: qui etsi in nonnullis dissimilia egerint, omnes tamen cappis induti usque ad celebrationem missæ, debita servitia sine casula expleverunt. Denique sanctus Leo Romanæ sedis summus antistes, * Romericensem, me præsente, ecclesiam dedicavit, cunctaque quę ante missam fieri ordo depoposcerat, sine casula consummavit.

* *Remirensis.*

Porro quod in dandis ordinibus, soli subdiacono dari manipulum perhibuistis: ubi hoc acceperitis, rogo me vestris litteris instruatis. A quibusdam enim id fieri audio: sed utrum id fieri sacris autoritatibus præcipiatur, meminisse non valeo. Plerique autumant manipulum esse commune ornamentum omnium, sicut & albam, & amictum. Nam & in cœnobiis monachorum, etiam laici cum albis induuntur, & antiqua patrum institutione solent ferre manipulum. In nostris episcopalis ordinis codicibus, quos ex diversis regionibus multos habemus, & de ordinando subdiacono, inter cætera sic scriptum habetur: *Postea vero accipiat ab archidiacono urceolum, cum aquamanili, ac manutergium.* In quibusdam, sic: *cum aquamanile:* in aliis ita: *cum aquemanili.* Vrceolus quid sit, liquido patet: est enim vas superius, unde lavandis manibus aqua infunditur. Aquamanile, sive aquemanile, Italici unam partem dicunt, vocaturque lingua eorum vas inferius, in quod manibus infusa aqua delabitur. Quod si fortasse sic distinguendum putatis, *Vrceolum cum aqua*, & postea *manile, ac manutergium*, quatenus manile esse manipulum intelligatis: cur inter urceolum ac manutergium ponatur manipulus, & cur cætera ornamenta ab episcopis dantur, dari ab archidiacono manipulus jubeatur, in qua scriptura, sive sæculari, sive divina sic vocatum manipulum repereritis, posco sanctam paternitatem vestram, ut indicare mihi competenti diligentia studeatis.

In Carthaginensi concilio quarto omne hujus rei ambiguum excluditur, ubi sic legitur: *Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impositionem non accipit, patenam de manu episcopi accipiat vacuam; & calicem vacuum: de manu vero archidiaconi, accipiat urceolum cum aqua, & aquamanile, ac manutergium.* Item Isidorus in epistola de sacris ordinibus. *Ad subdiaconum*, inquit, *pertinet, calicem & patenam ad altare Christi deferre, & levitis tradere, eisque ministrare: urceolum quoque, & aquamanile, ac manutergium tenere episcopo, presbyteris, & levitis pro lavandis ante altare manibus aquam præbere.* Omnipotens Dominus vitam vestram intus exteriusque tueatur; augeatque in vobis, auctam conservet dilectionem, qua me quondam diligere solebatis: quatenus de me, quantum ad vos hoc quidem pertinet, quæ credenda sunt, credatis, proculque ab auribus vestris linguas detrahentium pastorali semper autoritate repellatis.

XXI. inter editas.

*** IV. AD HERFRASTVM episcopum.

Quo pacto erga eum gerere se debeat, quem nullis adhuc ordinibus initiatum, & uxoratum, ad diaconatum promoverat.

Lanfrancus gratia Dei, non suis meritis archiepiscopus, confratri, & coepiscopo Herfrasto salutem.

CLERICVS iste noviter ad me venit, causam suæ infelicitatis mihi dixit, dictam testimonio vestrarum litterarum veram esse asseruit: testatus est, se inordinate ordinatum; videlicet cum nullius esset ordinis, a fraternitate vestra factum esse diaconum: interrogatus a me, si uxorem haberet, uxorem se habere, nec eam se velle dimittere respondit. Propterea tali pacto consulendum et divina fultus autoritate decerno. Diaconatum ei auferte, ad cæteros minores ordines congruis eum temporibus promovete: diaconatus vero ordinem nunquam recipiat, nisi caste vivat, nisi de reliquo se caste victurum canonica attestatione promittat. Si vero cœlibem vitam egerit, & acturum se omni tempore spondere voluerit: non quidem eum ad ordinem diaconatus iterum ordinabitis, sed ipsum officium per textum sancti evangelii, vel in synodo, vel in multorum clericorum conventu, reddetis.

*** V. AD

Digitized by Google

XXIII. inter epistol. editas.

*** V. AD HEREBERTVM episcopum.

Vt Beraldum clericum vexare desistat: & quia ipsius litteras spreverat, ex sacris canonibus discat, quæ reverentia metropolitanis debeatur. Effrænem denique monachum, ut a suo consortio penitus eliminet.

Lanfrancus divina misericordia, non suis meritis, Dorobernensis ecclesiæ archiepiscopus, Hereberto episcopo, humiliter sapere, & sobrie intelligere.

BERARDVS abbatis Balduini clericus, & famulus, nostras de negotio suo litteras tibi detulit: quas, ut ipse postea mihi testatus est, procaciter irrisisti; satis vilia, multumque indigna de me, multis audientibus, protulisti; pro me de eadem re nihil te facturum plurimis contestationibus affirmasti. De his alio tempore atque loco sermo erit. Verumtamen ad præsens præcipio tibi, ne in his rebus sancti Eadmundi aliquid appetas, nisi id ab antecessoribus tuis appetitum fuisse certis documentis ostendas: præfatum Berardum quietum, & inconcussum dimittas, quoadusque res in nostram audientiam veniat, finemque congruum canonica autoritate, nostrique judicii definitione recipiat.

Postpositis aliis, ut majora taceam, ludisque sæcularibus, quibus per totam diem vacare diceris, divinas litteras lege, decretisque Romanorum pontificum, sacrisque canonibus præcipue studium impende: ibi quippe invenies quod nescis, perlectis illis frivolum dices, unde ecclesiasticam disciplinam effugere te confidis.

Bonifacius Papa epist. III. In decretis sic legitur. *Metropolitani sui in unaquaque provincia, in omnibus rebus ordinationem semper expectet.* In Nicæno concilio: *Firmitas omnium, quæ geruntur per unam quamque provinciam, metropolitano tribuatur episcopo.* can. 4. In Antiocheno: *Per unamquamque provinciam episcopis convenit nosse, metropolitanum episcopum totius provinciæ, sollicitudinem gerere: propter quod ad metropolem omnes undique, qui negotia videntur habere, concurrant: unde placuit eum & honore præcellere.* can. 4. Et in Toletanis conciliis: *Sic enim justum est, ut inde unusquisque sumat regulas disciplinæ, unde consecrationem honoris accepit: ut iuxta maiorum decreta, sedes, quæ unicuique sacerdotalis mater est dignitatis, sit ecclesiasticæ magistra rationis.* Et paulo post: *Quisquis horum decretorum violator extiterit, sex mensibus communione privatus, apud metropolitanum sub pœnitentiæ censura permaneat corrigendus.*

Sunt alia plurima de excellentia, & potestate primatum, atque archiepiscoporum, tam in præfatis scriptis, quam in aliis orthodoxorum patrum authenticis libris. Quæ si studiosius legeres, lecta memoriæ commendares: nihil inconveniens contra tuam matrem ecclesiam sentires; quod dixisse diceris, non dixisses: immo dictum ab aliis salubri invectione reprehenderes. Nec sobrius quisquam putaverit, hoc esse in aliena parochia aliquid temere præsumere: cum per misericordiam Dei totam hanc, quam vocant Britanniam insulam, unam unius nostræ ecclesiæ constet esse parochiam.

Hermanum monachum, cujus vita multis reprehensionibus obnoxia perhibetur, a consortio tuo, tuæque domus, penitus remove. Volo enim, ut in regulari monasterio regulariter vivat: aut si hoc renuit, de regno Anglorum abscedat.

**VI. AD MAVRITIVM LONDONIENSEM electum episcopum.

XXIV. inter epist. editas.

Electo episcopo diem designat, quo presbyterii gradum ei collaturus est: simulque ad ejus interrogata respondet, de homine apud captores mortuo, de colloquio regis, & de clerico, qui in ejus episcopatum sine formatis venerat.

Lanfrancus divina misericordia archiepiscopus dilecto fratri Londonensis ecclesiæ electo antistiti Mauritio, salutem.

IN primis gratias ago, quod meam sicut tuam desiderare salutem te asseris: quodque profectum vivendi honeste, per meam qualemcumque doctrinam habiturum te esse confidis. Hæc ex dilectione non modica procedere solent. Ad interrogata tua, brevia responsa mitto. De homine quem captum, & apud captores mortuum fuisse inventum scripsisti: absolute tibi ad præsens respondere non possum, quoadusque præcedentes mortis ejus causas diligentius audiam; & sic miserante Deo, quid agi oporteat, canonica autoritate definiam. Interim injunge eis aliquam pœnitentiam, usque dum conveniamus, & alterno colloquio quid postea facere debeant, decernamus.

De terris tuis domino meo regi nihil adhuc locutus fui: quia de meis etiam rebus, qualem volui, loquendi opportunitatem non habui. Goffridus clericus, qui apostasiæ calumniam habet, de episcopatu tuo recedat: aut formatas litteras ex parte sui episcopi, sicut canones jubent, ostendat. Cicestrum, sicut fraternitati tuæ insinuavi, venies: & ibi sabbato ante *Lætare Hierusalem*, cooperante Spiritu sancto, presbyterii gradum recipies.

*** VII. AD VVALCHERVM Dunelmensem episcopum.

XXVI. inter editas

Excusat quod monitorium non miserit: respondetque de presbytero, qui in claustro monachorum sine benedictione nutritus fuerit, ad sæculum redire non posse.

Lanfrancus indignus antistes, venerabili Dunelmensi episcopo VValchero salutem.

ET longe ab urbe positum, & multis hujus sæculi negotiis involutum me vestræ litteræ invenerunt. Ob quam causam petitionibus vestris ex omni parte effectum præbere non licuit: nec, si licuisset, commonitorium, quod in festivitate sancti Martini habere voluistis, fieri potuisset. Septima enim post prædicti sancti solemnitatem die, vester ad me nuncius venit.

Porro de illo presbytero, de quo mandastis, quia in claustro monachorum sine benedictione nutritus fuit, aliquid me vobis mandasse recordari non possum. Canones tamen, decretaque sanctorum patrum, eos, qui vestem religionis aliquot diebus in conspectu hominum deferunt, ad sæculum quocumque modo postea redire non sinunt. Qui si vobis obtemperare noluerit, euangelica autoritate utimini, quæ ait, *compelle intrare.* Luc 14.

Digitized by Google

XXVI. inter edi tas.

*** VIII. AD STIGANDVM CISTRENSEM episcopum.

Vt clericis villarum ecclesiæ Cantuariensis, quæ in ipsius sunt diœcesi, exactas per ejus archidiaconos pecunias restitui jubeat. Nec ad episcopi ullius synodum deinceps veniant, nec respondeant, aut quicquam persolvant, præter id quod institutum est pro chrismate.

Lanfrancus Dei gratia archiepiscopus, dilectissimo fratri Stigando Cistrensi episcopo, salutem.

CLERICI villarum nostrarum, qui in vestra diœcesi existunt, questi nobis sunt, quod B vestri archidiaconi repertis occasionibus pecunias ab eis exquirunt, & a quibusdam jam acceperunt. Meminisse debet fraternitas vestra, quia contra morem antecessorum nostrorum, atque vestrorum, vobis concessimus, eisque imperavimus, quatenus ad vestras synodos irent, & ea, quæ ad Christianæ religionis notitiam prodesse possunt, sine interpellatione vel discussione aliqua, a vobis audirent: si quæ in ipsis culpæ inveniretur, suspensa interim vindicta, ad nostrum examen servarentur, & nobis vel in miserendo, vel in ulciscendo, sicut semper consuetudo fuit, obnoxii tenerentur. Mandamus itaque, ut male accepta sine dilatione reddi jubeatis, & ministris vestris, ut ulterius id præsumant, servandæ caritatis studio prohibeatis. C

Nos vero presbyteris nostris, qui extra Cantiam constituti, omnino præcipimus, ne ad vestram, vel alicujus episcopi synodum amplius eant: nec vobis, nec aliquibus ministris vestris pro qualibet culpa respondeant. Nos enim cum ad villas al. nostras vestras veniemus: quales ipsi vel in moribus, vel in sui ordinis scientia sint, pastorali autoritate vestigare debemus.

Chrisma tantum a vobis accipiant: & ea, quæ antiquitus instituta sunt, in chrismatis acceptione persolvant. Sicut namque ea, quæ antiquitus usque ad nostra tempora antecessores nostri habuerunt, solerti vigilantia cupimus illibata servare: ita aliis debita, aliqua, quod absit, usurpatione nolumus denegare. D

XXXII. inter edi tos.

*** IX. AD GOISFRIDVM episcopum.

De sanctimonialibus professis, vel ad altare oblatis: & de iis, quæ nec professæ, nec oblatæ, aut quæ non amore religionis ad monasterium confugiunt.

Lanfrancus archiepiscopus venerabili episcopo Goisfrido, salutem & servitium. E

DE sanctimonialibus, de quibus dulcissima mihi paternitas vestra ad me litteras misit, hoc vobis respondeo. Sanctimoniales quæ de servanda regula professionem fecerunt; vel quę, quamvis adhuc professæ non sint, ad altare tamen oblatæ fuerunt: secundum mores & vitas earum, ad servandam regulam moneantur, increpentur, constringantur. Quæ vero nec professæ, nec oblatæ sunt, ad præsens dimittantur sic, donec voluntates earum de servando ordine subtilius exquirantur. Quæ vero non amore religionis, sed timore Francigenarum, sicut vos dicitis, ad monasterium confugerunt: si hoc firmo meliorum sanctimonialium testimonio probare possunt, libera eis recedendi concedatur potestas. Et hoc est consilium regis, & nostrum. Omnipotens Deus vitam vestram in beneplacito suo conservet.

XXXIII. inter epistolas edi tas.

*** X. AD DOMNALDVM HIBERNIÆ episcopum, &c.

Infantibus ante usum rationis eucharistiæ perceptionem non esse necessariam. Quæstiones sæcularium litterarum episcopo esse indignas.

Lanfrancus indignus sanctæ Cantuariensis ecclesiæ antistes, venerando Hiberniæ episcopo Domnaldo, & iis, qui sibi litteras transmiserunt, salutem, & benedictionem.

IN itinere positi, & a civitate, in qua nobis sedes episcopalis est, longe sepositi eramus: quando litteras vestras nuntio vestro deferente suscepimus. Quem cum rogassemus, ut saltem paucis diebus nobiscum maneret, quatenus perquisitis libris congruum pro captu nostro ad consulta vestra responsum vobis referret: petitioni nostræ effectum negavit, & se diutius non posse morari multis assertionibus allegavit. Itaque dulcissimam nobis fraternitatem vestram paterna caritate monemus, ne indignum vobis sit, quod de tanta re, tam breviter respondemus.

Revera, & procul pulsa omni ambiguitate, sciatis, neque transmarinas ecclesias, neque nos Anglos, hanc de infantibus tenere sententiam, quam putatis. Credimus enim generaliter omnes, omnibus ætatibus plurimum expedire, tam viventes, quã morientes, dominici corporis & sanguinis perceptione sese munire. Nec tamen si priusquam corpus Christi & sanguinem sumant, contingit baptizatos statim de hoc sæculo ire, ullatenus credimus eos, quod Deus avertat, propter hoc in æternum perire. Alioquin veritas non esset verax, quæ dicit: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.* Marc. 16. Et per prophetam: *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquitatibus vestris:* Ezech. 36. quod de baptismo esse dictum omnes hujus sententiæ expositores concorditer asseverant. Et Petrus apostolus: *Et nunc vos similis formæ facit baptisma.* 1. Petri 3. Et Paulus apostolus: *Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis.* Galat. 3. Christum est enim induere, habitatorem Deum per remissionem peccatorum in se habere.

Nam sententia illa, quam dominus in euangelio dicit: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis:* Ioan. 6. quantum ad comestionem oris non potest generaliter dicta esse de omnibus. Plerique etenim sanctorum martyrum, ante baptismum quoque, diversis excruciati pœnis de corpore migraverunt: eos tamen in numero martyrum computat, & salvos credit ecclesia per illud testimonium domini, quo dicitur: *Qui me confessus fuerit corã hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui est in cælo.* Matth. 10.

Infantem quoque non baptizatum, si morte imminente urgeatur, a fideli laico, si presbyter desit, baptizari posse canones præcipiunt: nec eum tamen, si statim moriatur, a consortio fidelium sejungunt. Necesse est ergo prædictam domini sententiam sic intelligi, quatenus fidelis quisque divini ministerii per intelligentiam capax, carnem Christi & sanguinem non solum ore corporis, sed etiam amore, & suavitate cordis comedat,

&

Digitized by Google

& bibat: videlicet amando, & in conscientia pura dulce habendo, quod pro salute nostra Christus carnem assumpsit, pependit, resurrexit, ascendit, & imitando vestigia ejus, & communicando passionibus ipsius, in quantum humana infirmitas patitur, & divina ei gratia largiri dignatur. Hoc est enim vere & salubriter carnem Christi comedere, & sanguinem ejus bibere.

Quam sententiam in libro de doctrina Christiana beatus Augustinus exponens, sic ait: *Facinus, vel flagitium jubere videtur: figura vero est, præcipiens passioni dominicæ communicandum esse, & suaviter atque utiliter in memoria recondendum, quod pro nobis caro ejus vulnerata & crucifixa sit.* Figuram vocat, figuratam locutionem. Neque enim negat veritatem carnis & sanguinis Christi: quod plerisque schismaticis visum est, & adhuc non cessat videri. Et dominus in evangelio: *Qui manducat carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* Quod exponens beatus Augustinus ait: *Hoc est namque carnem Christi & sanguinem salubriter comedere, & bibere, in Christo manere, & Christum in se manentem habere. Nam & Judas, qui dominum tradidit, cum cæteris apostolis ore accepit: sed quia corde non comedit, judicium sibi æterna damnationis accepit.*

Lib. 3. c. 10.

Joan. 6.

In evang. Joan. Trac. 26.

Quæstiones sæcularium litterarum nobis solvendas misistis: sed episcopale propositum non decet operam dare hujusmodi studiis. Olim quidem juvenilem ætatem in his detrivimus: sed accedentes ad pastoralem curam, abrenunciandum eis decrevimus.

*** XI. AD ROGERIVM COMITEM.

XLI inter editas

Ab excommunicatione solvi non posse, nisi regi satisfaciat, ejusque misericordiam imploret.

Lanfrancus Dei gratia archiepiscopus, dilectissimo quondam filio & amico Rogerio comiti, bene intelligere, & salubrem de anima sua curam habere.

DOLEO pro te quantum dici non potest: quia teste Deo te amabam, & tibi servire toto corde desiderabam. Sed quia instinctu dæmonis, & consilio pravorum hominum, ea molitus es, quæ te moliri oportuerat: necessitate coactus mentem mutavi, & dilectionem non in odium tantum, quantum in rancorem mentis & justam severitatem converti. Legatis tamen & litteris semel & iterum te invitavi ut ad me venires, & consilium animæ tuæ a me, sicut a patre spirituali, & amico sincero, acciperes: atque a stulto proposito quod conceperas, consilio meliore desisteres. Tu vero id facere recusasti.

Canonica igitur autoritate te & tuos maledixi, & excommunicavi, atque a liminibus sanctæ ecclesiæ & consortio fidelium separavi: & per totam Anglicam terram hoc idem pastorali autoritate fieri imperavi. Ab hoc vinculo anathematis absolvere te non possum, nisi misericordiam domini mei regis requiras: sibique, & aliis quorum res injuste prædatus es, justitiam facias.

Mandasti quod adhuc venire velles. Hoc ego libentissime vellem, nisi regalem iram pro hac re me incursurum metuerem. Sed legato & litteris pœnitudinem tuam, & humilitatem, & preces, ei intimabo: & te, salva ejus fidelitate, prout melius potero, adjuvabo. Interim rogo, & moneo, ut quiescas: nec aliquid coneris facere, unde majorem ejus iram incurras.

*** XII. AD ABBATEM T.....

LI. inter editas

Ut excommunicatam adulteram de cœmeterio ejici præcipiat, quousque episcopo satisfiat.

Lanfrancus archiepiscopus, dilectissimo amico suo abbati T..... salutem.

CAVSAM Goduini, & Lisginæ adulteræ suæ optime novi. Et revera Londoniæ coram me eam vestigari præcepi: auditaque utriusque partis assertione, in adulteros sententiam diximus, & juste eos esse excommunicatos communi consensu decrevimus. Propterea nihil aliud restat, nisi quod fraternitas tua adulteram de cimiterio ejici præcipiat: quousque vel corruptor ejus, vel aliquis pro ea, quod justum est, episcopo faciat. Libenter facerem, quod tibi placere posse intelligerem: & multum doleo, quod de præsenti negotio voluntatem tuam implere non valeo.

*** XIII. AD RODVLFVM ABBATEM.

LX. inter editas

Posse monachum qui in uno monasterio stabilitatem promiserit, justis de causis in aliud transmigrare.

Lanfrancus Cantuariæ archiepiscopus Rodulfo abbati salutem.

INDICATVM est mihi, de tuo monasterio recedere vis: de promissa stabilitate sollicitus es: timens, ne, unde Deum placare studes, inde offendas. De quo rationem talem ostendo: & in ostendendo meipsum in exemplum sic do. Si ego Lanfrancus manu propria me de aliquo monasterio non recessurum jurassem, viderem autem quod ibi animam meam salvare non possem: exirem, nec perjurii crimen incurrerem. Qui enim Deo propter Deum alligatur, non solvitur ab ipso, nisi contra ipsum solvatur. Porro ab ipso contra ipsum minime solvitur, qui propter amorem ejus, & ut sibi bene complaceat, a filiis discordiæ, superbiæ, diffidentiæ, & ut * apertius dicam, a filiis diaboli, migrat ad filios pacis, humilitatis, spei, immo ad filios Dei. Qui enim sic transit, nonne plane fugit a sede diaboli, ad sedem Dei? Quis enim judicet, illum a Deo damnandum, qui ut ad patrem, ut ad dominum, & amicum, fugit ad ipsum? Propterea qui sic transit, non ab ecclesia in ecclesiam transit: non enim plures sunt ecclesiæ, sed una est toto orbe diffusa: & uni Deo ubique servitur, & uni regi militatur. Postremo B. Benedictus, qui stabilitatem præcipit firmare, monachum ab alio monasterio ad aliud monasterium venientem jubet suscipi: & si bonæ vitæ fuerit, ut stabilitatem firmet, suaderi.

* al. aperius.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1072.

***CONCILIVM ROTOMAGENSE

In basilica S. Mariæ Rotomagi ab Ioanne archiepiscopo, cum suis suffraganeis, VVillelmo Anglorum rege Normanniam gubernante, celebratum, anno Christi MLXXII. Alexandri II. papæ, anno XI. Philippi I. Francorum regis anno XIII.

TITVLI CANONVM.

I. *Vt episcopus chrisma & oleum hora competenti, & cum duodecim sacerdotibus consecret.*
II. *Quod totum chrisma & oleum ab archidiaconis renovandum sit.*
III. *Qua cura distribui a decanis chrisma & oleum debeant.*
IV. *Vt qui missam celebrat, omnino communicet.*
V. *Vt sacerdos jejunus & cum alba ac stola baptizet.*
VI. *Vt viaticum & aqua benedicta ultra octo dies non serventur, & consecratæ hostiæ iterum non consecrentur.*
VII. *Confirmatio jejunis a jejunis, & cum igne, conferenda.*
VIII. *Vt ordines sacri post diem sabbati, vel die dominica mane, jejunis a jejunantibus conferantur.*
IX. *Vt quatuor temporum exacta sit observatio.*
X. *Quod depositione digni sint qui furtim aut indebite ad sacros ordines provehuntur.*
XI. *De iis qui coronas relinquunt. Et ut ordinandi ad episcopum feria quinta veniant.*
XII. *Vt monachi vagi vel expulsi, itemque sanctimoniales, ad sua monasteria redire compellantur.*
XIII. *Ne cura pastorales vendantur & emantur.*
XIV. *De ritu nuptiarum, ne in occulto fiant, aut inter consanguineos.*
XV. *De clericis uxoratis, ut ecclesiis non ministrent, nec fructus percipiant, & quales esse debeant archidiacon ac decani.*
XVI. *Vt nullus mortua uxore illam accipiat, de qua ante fuerat infamatus.*
XVII. *Nullus uxore velata superstite aliam ducat.*
XVIII. *Ne absentis viri uxor alteri nubat priusquam de viri morte compertum habeat.*
XIX. *Ne clerici in publicum crimen lapsi, sacris ordinibus facile restituantur.*
XX. *Vt episcopus qui ad lapsi depositionem venire non potest, vicarium mittat.*
XXI. *Vt ante horam vespertinam in Quadragesima non edatur.*
XXII. *Vt sabbati paschæ officium ante horam nonam non inchoetur.*
XXIII. *De sanctorum festivitatibus transferendis.*
XXIV. *Vt generale baptisma nisi sabbato paschæ & pentecostes non fiat. Parvuli quocumque tempore petierint, baptizentur: nullus in epiphania sine infirmitatis necessitate.*

PRÆFATIO.

ANNO ab incarnatione domini MLXXII. congregatum est concilium in metropolitana Rotomagensis urbis sede, in basilica beatæ & gloriosæ Dei genitricis semper virginis Mariæ, cui Ioannes ejusdem urbis archiepiscopus præerat, & vestigia patrum secutus utilitati ecclesiasticæ omnimodis consulebat, cum suffraganeis suis, Odone Bajocensi, Hugone Luxoviensi, Rodberto Sagiensi, Michaele Abrincatensi, & Gisleberto Ebroicensi. In primis disputatum est de fide sanctæ & individuę Trinitatis, quam secundum statuta sanctorum conciliorum, scilicet Nicæni, Constantinopolitani, primi Ephesini, Calchedonensis concilii, corroboraverunt, sanxerunt, se toto corde credere professi sunt. Post hanc catholicæ fidei professionem, annexa sunt hæc subscripta catholicæ fidei doctrinæ capitula.

ANNO CHRISTI 1072.

CANONES.

I. Vt episcopus chrisma & oleum hora competenti, & cum duodecim sacerdotibus consecret.

In primis statutum est a nobis, ut secundum statuta patrum, chrismatis & olei, baptismatis & unctionis consecratio, competenti hora, id est post nonam, secundū statuta sanctorum patrum fiat. Hoc etiam debet episcopus prędvidere, ut in ipsa consecratione duodecim sacerdotes sacerdotalibus vestibus indutos, vel quamplures, secum habeat.

II. Quod totum chrisma & oleum ab archidiaconis renovandum sit.

Item in quibusdam provinciis mos detestabilis inolevit, quod quidam archidiaconi pastore carentes, ab aliquo episcopo particulas olei & chrismatis accipiunt, & ita oleo suo commiscent: quod & damnatum est. Sed unusquisque archidiaconus chrisma & oleum suum totum episcopo, a quo consecrabitur, ut proprio episcopo præsentet.

III. Qua cura distribui a decanis chrisma & oleum debeant.

Item chrismatis & olei distributio a decanis summa diligentia & honestate fiat: ita ut interim dum distribuerint, albis sint induti: & talibus vasculis distribuatur, ut nihil inde aliqua negligentia pereat.

IV. Vt qui missam celebrat, omnino communicet.

Item statutum est, ut nullus missam celebret, qui non communicet.

V. Vt sacerdos jejunus, & cum alba ac stola, baptizet.

Item nullus sacerdos baptizet infantem, nisi jejunus, & indutus alba & stola, nisi necessitate.

VI. Vt viaticum & aqua benedicta ultra octo dies non serventur, & consecrata hostia iterum non consecrentur.

Item sunt quidam, qui viaticum & aquam benedictam ultra octavum diem reservant: quod & damnatum est. Alii vero non habentes hostias, consecratas iterum consecrant: quod terribiliter interdictum est.

VII. Confirmatio ieiunis a ieiunis, & cum igne, conferenda.

Item donum sancti Spiritus, ut non detur nisi ieiunis, & a ieiunis: neque ipsa confirmatio

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1072.

matio absque igne fiat, statutum est.

VIII. *Vt ordines sacri post diem sabbati, vel die dominica mane, ieiunis a ieiunantibus conferantur.*

Hoc etiam statutum est, ne in dandis sacris ordinibus, apostolicæ autoritatis violatores inveniamur. Legitur enim in decretis Leonis papæ, quod non passim diebus omnibus sacri ordines celebrentur: sed post diem sabbati, in ejus noctis exordio, quæ in prima sabbati lucescit, his qui consecrandi sunt, ieiunis a ieunantibus sacra benedictio conferatur. Quod ejusdem observantiæ erit, si mane ipso dominico die, continuato sabbati ieiunio, celebretur. A quo tempore præcedentis noctis initium non recedit, quo diem resurrectionis, sicut etiam in pascha Domini declaratur, pertinere non dubium est.

IX. *Vt quatuor temporum exacta sit observatio.*

Item quatuor temporum observatio competenti tempore secundum divinam institutionem communi observantia a nobis servetur, id est, prima hebdomada Martii, secunda Iunii, tertia Septembris, eadem Decembris ob reverentiam Dominicæ nativitatis. Indignum enim valde est, ut sanctorum institutio aliquibus occupationibus vel mundiali solicitudine destituatur.

X. *Quod depositione digni sunt, qui furtim aut indebite ad sacros ordines provehuntur.*

Item clerici, qui non electi, nec vocati, aut nesciente episcopo, sacris ordinibus se intromittunt: aliquibus vero episcopus, ut diaconibus, manum imponit: alii cæteros ordines non habentes, diacones aut presbyteri consecrantur: hi digni sunt depositione.

XI. *De his qui coronas relinquunt: & ut ordinandi ad episcopum feria quinta veniant.*

Item qui coronas benedictas habuerunt & reliquerunt, usque ad dignam satisfactionem excommunicentur. Clerici qui ordinandi sunt, in quinta feria veniant ad episcopum.

XII. *Vt monachi vagi vel expulsi, itemque sanctimoniales, ad monasteria sua redire compellantur.*

Item monachi & sanctimoniales, qui relictis suis ecclesiis per orbem vagantur, alii pro nequitiis suis a monasteriis expulsi: quos pastorali autoritate oportet compellere, ut ad monasteria sua redeant. Et si expulsos, abbates recipere noluerint, victum eleemosynæ eis tribuant, quæ etiam manuum labore acquirant, quousque si vitam suam emendaverint videantur.

XIII. *Ne curæ pastorales vendantur & emantur.*

ANNO CHRISTI 1072.

Item emuntur & venduntur curæ pastorales, scilicet ecclesiæ parochianæ, tam a laicis quam a clericis, insuper etiam a monachis: quod ne amplius fiat, interdictum est.

XIV. *De ritu nuptiarum, ne in occulto fiant, vel inter consanguineos.*

Item nuptiæ non in occulto fiant, neque post prandium: sed sponsus & sponsa ieiuni a sacerdote ieiuno in monasterio benedicantur: & antequam copulentur, progenies utrorumque diligenter inquiratur. Et si infra septimam generationem aliqua consanguinitas inventa fuerit, & si aliquis eorum dimissus fuerit, non conjungantur. Sacerdos qui contra hoc fecerit, deponatur.

XV. *De clericis uxoratis, ut ecclesiis non ministrent, nec fructus percipiant: & quales esse debeant archidiaconi & decani.*

De sacerdotibus, & levitis, & subdiaconibus, qui feminas sibi usurpaverunt, concilium Luxoviense observetur, ne ecclesias per se, atque per suffraganeos regant, nec aliquid de beneficiis habeant. Archidiaconi, qui eos regere debent, non permittantur aliquam habere nec concubinam, nec subintroductam mulierem, nec pellicem: sed caste & iuste vivant, & exemplum castitatis & sanctimoniæ subditis præbeant. Oportet etiam ut tales decani eligantur, qui sciant subditos redarguere & emendare, quorum vita non sit infamis, sed merito præferatur subditis.

XVI. *Vt nullus mortua uxore illam accipiat, de qua ante fuerat infamatus.*

Item interdictum est, ne aliquis, qui vivente sua uxore de adulterio calumniatus fuerat, post mortem illius unquam de qua calumniatus fuit accipiat. Multa enim mala inde evenerunt. Nam plurimi hac de causa suas interfecerunt.

XVII. *Nullus uxore velata superstite aliam ducat.*

Item nullus, cuius uxor velata fuerit, ipsa vivente unquam aliam accipiat.

XVIII. *Ne absentis viri uxor alteri nubat, priusquam de viri morte compertum habeat.*

Item si uxor viri, qui peregre, aut alias profectus fuerit, alii viro nupserit, quousque prioris mortis certitudinem habeat, excommunicetur usque ad dignam satisfactionem.

XIX. *Ne clerici in publicum crimen lapsi sacris ordinibus facile restituantur.*

Item statutum est, ne hi qui publice lapsi in criminalibus peccatis inveniuntur, citissime in sacris ordinibus restituantur.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1072.

Si enim lapsis, ut ait beatus Gregorius, ad suum ordinem revertendi licentia concedatur, vigor canonicæ procul dubio frangitur disciplinæ: dum per reversionis spem pravæ actionis desideria quisque concipere non formidat. Vnde hoc ratum manere oportet, ut in crimine publice lapsus, ante peractam pœnitentiam in pristino gradu nullatenus restituatur: nisi summa necessitate, post dignam quidem longæ pœnitentiæ satisfactionem.

XX. *Vt episcopus qui ad lapsi depositionem venire non potest, vicarium mittat.*

Item si aliquis lapsus dignus depositione repertus fuerit, & ad eum deponendum tot * coepiscopos, quot autoritas postulat, scilicet in sacerdotis sex, in diaconi depositione tres: unusquisque qui adesse non poterit, vicarium suum cum sua autoritate transmittat.

XXI. *Vt ante horam vespertinam in quadragesima non edatur.*

Item statutum est, ut nullus in quadragesima prandeat, antequam hora nona peracta, vespertina incipiat. Non enim ieiunat, qui ante manducat.

XXII. *Vt sabbati paschæ officium ante horam nonam non inchoetur.*

Item statutum est, ut in sabbato paschæ officium ante nonam non incipiatur. Ad noctem enim dominicæ resurrectionis respicit, ob cuius reverentiam *Gloria in excelsis Deo*, & *Alleluia*, cantatur. Quod etiam in officii initio, cerei scilicet benedictione, monstratur. Narrat liber officialis, quod in hoc biduo non fit sacramenti celebratio. Vocat autem hoc biduum sextam feriam & sabbatum, in quo recolitur luctus & mœstitia apostolorum.

XXIII. *De sanctorum festivitatibus transferendis.*

Item si alicuius sancti festivitas in ipsa die evenerit, in qua celebrari non possit, non ante, sed infra octavum diem celebretur.

XXIV. *Vt generale baptisma, nisi sabbato paschæ & pentecostes, non fiat. Parvuli, quocumque tempore petierint, baptizentur: nullus in epiphania, sine infirmitatis necessitate.*

Item iuxta sanctorum patrum decreta, scilicet Innocentii papæ, & Leonis, statuimus ne generale baptisma nisi sabbato paschæ & pentecostes fiat. Hoc quidem servato, quod parvulis, quocumque tempore, quocumque die petierint, regenerationis lavacrum non negetur. Vigilia vel die epiphaniæ ut nullus, nisi infirmitatis necessitate, baptizetur, omnino interdicimus.

Huic concilio consenserunt Ioannes archiepiscopus Rotomagensis, Odo Baiocensium episcopus, Michael Abrincatensis episcopus, Gislebertus Ebroicensis episcopus: & quamplures etiam venerabiles abbates, quibus eo tempore cœnobia Normanniæ nobiliter pollebant, & monachicum rigorem servabant.

CONCILIABVL. ERPHORDIENSE,

in causa decimationum Thuringiæ, autoritate Sigefridi Moguntini archiepiscopi celebratum anno domini MLXXIII. VI. Idus Martii, tempore Alexandri papæ II.

ANNO CHRISTI 1073.

CVM *in palatio regis frequens esset nundinatio episcopatuum & abbatiarum, sanctus Anno Coloniensis archiepiscopus regni administratione se abdicavit. Rex isto pædagogo severissimo liberatus, statim in omnia vitiorum genera præceps ruit. Exorsus est splendidissima ædificia in omnibus fere montibus & colliculis: quæ cum perficere non posset, ne, permittens prædiorum & operariorum liberam furandi & aliena contrectandi potestatem, manifesta tyrannidis notaretur: Sigefridum Moguntinum archiepiscopum incitavit, ut decimationes Thuringiæ exigeret, sibique earum mediam partem tribueret.* Episcopus vanissima spe animatus, *inquit Lambertus*, indixit synodum in Erphisfurd, sexto Idus Martii. Statuto die aderat rex, aderat archiepiscopus, stipatus uterque magno grege philosophorum, immo sophistarum, quos ex diversis locis summo studio conscíverant: ut canones sibi non pro rei veritate, sed pro episcopi voluntate interpretarentur, & causam ejus, * quomodo veris non poterant, sophisticis allegationibus roborarent. Assidebant ergo cum rege & archiepiscopo Moguntino, Herimannus Bambergensis episcopus, Hecel Hildenesheimensis episcopus, Eppo Citicensis episcopus, Benno Osenbruggensis episcopus, qui non ad discutiendam juxta leges ecclesiasticas causam fuerant evocati: sed ut id quod rex volebat, arte dictionis, & sententiarum pondere, postremo quaqua possent ratione & consilio obtinerent. Quamquam plerique eorum id quod rex moliebatur, vehementissime improbarent, sed ne libere quod sentiebant eloquerentur, & regis terrore, & privata archiepiscopi amicitia, inhibebantur. Habebat præterea rex circa se armatorum copias non modicas: quibus eos, si qui forte negotium interturbare conarentur, militari manu coerceret.

S. Anno se abdicat a cura administratione regni.

Rex dedit causam conciliabulo.

Acta conciliabuli.

* quando

Talis apparatus fuit palliati latrocinii pulcro nomine synodi, in qua non in loquendo libertas aliqua consultoribus judicibusve relicta, sed strepitus armatorum, minæ regis, ad cujus nutum contra ejus voluntati resistentes exerantur gladii, carceres pateant, intententurque cruenta cædes. Sed qua hæc secuta sint, videamus. Pergit Lambertus: Thuringorum spes & fiducia potissimum in abbate Fuldensi & abbate Herveldensi nitebatur: quod hi ecclesias decimales plurimas, & prædia infinita haberent in Thuringia: & hi si causa cecidissent, sibi una cadendum esset. Qui publica discussione interpellati pro decimarum redditione, primo per Deum rogabant archiepiscopum, ut antiquitus tradita monasteriis suis, legitima, rata, inconvulsaque manere sineret, quæ & sedes apostolica & veteribus & recentibus scriptis crebro sibi firmasset, & præcessores ejus Moguntini pontifices, summi ac sanctissimi viri, usque ad Luipoldum episcopum numquam infringere tentassent. Id atroci responso archiepiscopus repulit: scilicet præcessores suos, sua ætate, pro suo arbitratu ecclesiæ Dei moderatos fuisse, eosque rudibus in fide auditoribus, & pene adhuc neophytis, lac potum dedisse, non escam, & sa-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1073.

& sapienti dispensatione multa indulsisse; quæ processu temporis, dum in fide convaluissent, successorum suorum industria resecari vellent. Se autem, jam adulta, & potius senescente ecclesia, spiritualia comparare spiritualibus, nec jam parvulis lac, sed perfectis solidum cibum ministrare, atque a filiis ecclesiæ leges ecclesiasticas exigere. Proinde esse eis aut ab unitate ecclesiæ recedendum, aut legibus ecclesiæ æquanimiter acquiescendum. Tum illi rursum per Deum orare, ut si in Romani pontificis autoritate, si in Caroli aliorumque imperatorum privilegiis, si in præcessorum ejus Moguntinorum pontificum indulgentia nihil sibi præsidii aut spei reliquum esset, ipsarum saltem decimarum eam ipse partitionem fieri sineret, quam & canonum scita æquam judicassent, & cæteræ orbis terrarum ecclesiæ usitatam haberent; scilicet ut quarta parte ipse pro suo suorumque missorum servitio contentus, tres reliquas portiones ecclesiis, quibus antiquitus attitulatæ fuissent, permitteret. E contra episcopus non ea mente se ait tantum laborem triviſse, & jam per decem ferme annos laboriosum hoc saxum voluere, ut tandem aliquando voti compos effectus, ultro jure suo cederet, & tanto molimine extortas eis decimas ipsis pro libitu suo partiendas addiceret.

Primus ac secundus dies in hac concertatione jam fluxerat, ancipiti adhuc fortuna, utra pars utri cessura foret: jamque in eo res vertebatur, ut Thuringi, improbata synodo, sedem apostolicam appellarent. Sed rex sub attestatione nominis divini affirmabat, se in eum, si quis id præsumpsisset, capitali sententia animadversurum, & omnia quæ ejus essent usque ad internecionem dissipaturum, clademque ejus diei multis postea sæculis non abolendam.

En quales reges, qui apostolicæ sedis juribus derogant. Quorsum vero ipsum ista perduxerint, omnibus manifestum. In exemplum factus rex apostatæ schismaticis & hæreticis regibus, qui appellationem ad sedem apostolicam, Henricianæ hæresis labe consperſi, vetuerunt. Sed prosequamur reliqua militaris potius quam sacerdotalis conventus. Pergit ipse Lambertus: Ita abbas Herveldensis suorum periculo conterritus, quoniam aliud in arctum conclusis rebus non patebat effugium, rem consilio regis permisit: quatenus, prout ipse bonum & æquum judicaret, causam inter se & archiepiscopum terminaret. Diu igitur habita deliberatione, in hanc tandem pactionem, mediante rege, abbas & archiepiscopus consenserunt: ut abbas in decem suis decimalibus ecclesiis duas partes decimarum, tertiam archiepiscopus acciperet: in reliquis vero ejus ecclesiis, dimidia abbati, dimidia archiepiscopo contingeret. Vbi vero ecclesia decimalis propria archiepiscopi esset, tota illic ei decima cederet. Præterea ut omnes dominicales archiepiscopi curtes, in quacumque essent parochia, ab omni penitus decimarum exactione immunes manerent. Sub jugum misso abbate Herveldensi, statim Thuringi, omni spe adempta, eo quod in illius prudentia & eloquentia plurimum fiduciæ sibi posuissent, non ultra restiterunt, sed decimas in reliquum absque retractatione dare professi sunt. Fuldensis abbas aliquantis postea diebus obstinatus in proposito perstitit. Sed cum nec regis gratiam recipere, nec ad sua redeundi licentiam impetrare posset, nisi in communem sententiam concederet: tandem rerum difficultate superatus, ad hanc conditionem non tam consilio quam impe- A rio & metu regis coactus est, ut in cunctis decimalibus ecclesiis suis partem dimidiam decimarum ipse, dimidiam archiepiscopus acciperet; dominicales autem curtes suas, sicut archiepiscopus, omnes ab omni decimarum redditione liberas haberet. ANNO CHRISTI 1073.

Ita absoluta est tyrannicæ causa. Sed quam dignam tyranno ipse rex appendicem tunc apposuerit, ista idem Lambertus autor significat, dicens: Tum rex sciens haud beneplacitura Romano pontifici quæ gesta fuerant, sub interminatione gratiæ suæ utrique abbati præcepit, ut neque per seipsos, neque per nuntium, neque alio quovis modo, pro insimulanda synodo apostolicam sedem interpellarent. *Hucusque acta latrocinii Henriciani ex Lamberto narrata, quæ gesta esse ante paschale tempus affirmat.*

ADDITIO G. C.

Quod ait Lambertus, habitum esse hunc conventum ante pascha: scribit vero Sigefridus ad Alexandrum II. pontificem maximum, synodum super hoc Thuringorum negotio indictum esse post pascha: an inter se pugnent, haud facile dixerim. Pugnant certe, si de Thuringorum decimationibus una tantum est coacta synodus. Quid vero si duæ? altera, Erphordiæ, de qua Lambertus; altera vel Moguntiæ, vel ubivis alibi, anno circiter 1067. Nam Alexandrum rogat Sigefridus, per easdem litteras quas mox subjiciam, ut canonice ulciscatur ac severissime puniat nefandam Cononis Trevirensis archiepiscopi cædem, quam Lambertus anno MLXVI. patratam ait, Sigebertus anno MLXVII.

Sive autem duplex fuerit, sive una synodus: eum idem negotium spectet, litteras hic repræsento Sigefridi ad Alexandrum, quibus rogat ut homines de latere suo mittat, qui synodo præsint. Præmittam alteras quibus ab Hildebrando petit, ut ipsius ope facilis ad pontificem aditus legatis pateat. Vtræque a Gretsero nostro editæ sunt.

*** SIGEFRIDI MOGVNTINI EPISC. ad Hildebrandum Romanæ ecclesiæ archidiaconum, epistola.

Sifridus Moguntinus, id quod est, Dei gratia, Hildebrando sanctæ apostolicæ sedis archidiacono, & archicancellario, salutem, & fraternæ dilectionis integram veritatem.

PLVRIMVM gratiæ vestræ referimus caritati, pro eo, quod omnibus & legationibus, & rationibus nostris, quas ad sedem apostolicam direximus, semper dexter stetistis, & in omni disceptatione & negotio semper partes nostras, sapientiæ & bonæ voluntatis vestræ scuto defendistis. Proinde multiplices primum vobis grates referimus: deinde, ut quandoque occasio subluceat, qua vobis vicem dilectionis rependere possimus, vehementer exoptamus. Licet enim inter multimoda ecclesiæ, quæ quotidie portatis, negotia, nihil, nisi Dei gratiam requiratis, neque de terrenis rebus quidquam, nisi ad ordinandum potius, quam ad possidendum attingere velitis: tamen quia hilarem datorem, ut pro Deo multa possit dare, necesse est multa juste habere, mandamus vestræ dilectioni, ut si quid nostrum est, quod vestro sedeat beneplacito, si nobis scire detur, statim vestrum fiet, ex nostro. Quis enim tantum virum possit non diligere? Quis ei quidquam audeat denegare?

Rogamus autem dulcedinem vestræ caritatis, ut per vos legationi nostræ, quam nunc ad sacram sedem apostolicam dirigimus, aditus pateat, & de his, quæ postulamus, vestra ope effectum obtineat: scilicet, ut ad synodum, quam super rebellibus

ANNO CHRISTI 1073.

rebellibus Thuringis pro decimationibus decrevimus celebrare, domnus apostolicus de latere suo dignetur mittere, qui & synodo præsint, & autoritate ejus determinent ea, quæcumque determinanda occurrerint. Quod si hoc fieri nequit, saltem scriptis beatitudinis ejus synodus nostra roboretur, & rebellium temeritas tali autore comprimatur. Annitatur ergo dilectio vestra, ut hoc obtinere valeat petitio nostra.

EIVSDEM AD ALEXANDRVM II. PAPAM EPISTOLA.

Domno beatissimo, & vere apostolici culminis honore reverendo, sancto patrum patri, & summo præsulum præsuli Alexandro II. Sifridus Mogntinæ speculator ecclesiæ, quidquid filius patri, & membrum capiti.

APOSTOLICÆ institutionis documento didicimus, matrem ac radicem virtutum esse caritatem: cui quidquid inseritur boni operis, Christo incrementum dante, parit fructum æternæ beatiudinis. Hæc in sanctissimo pectore vestro æternam posuit sedem, & in fœcundissima corporis vestri terra altam fixit radicem: de qua, rore cælestis gratiæ irrigante, per totam sanctæ ecclesiæ aream, multiplices sacræ doctrinæ, & bonorum operum protenduntur rami, quorum fructifera ubertate aluntur, & umbra protegunt oves, quas pascendas suscepistis vice illius magni Petri. Hac ergo dictante, nos quoque, qui sanctissimo apostolatui vestro in fructiferam olivam sumus inserti, & sub clavigera tanti pontificis manu, in opus ministerii assumpti: nos, inquam, paternæ semper dilectionis benevolentia gratanter accepistis: & quidquid vel consulendum, vel corrigendum, ad apostolicum vestri culminis verticem retulimus. Nostræ favendo parti, ut patrem decuit, ad meliora direxistis. Vnde, sicut oportet, reverendissimæ celsitudini vestræ multiplices gratiarum actiones, & humile exhibemus inclinium: continuis orationum victimis divinam exorantes clementiam, ut ad stabilitatem sanctæ ecclesiæ suæ longævum & incolume custodiat apostolatum vestrum.

Porro adhuc antiquam nostram super rebellibus Thuringis conquestionem ad notitiam almæ sedis vestræ referimus, obnixe rogantes ut armata manu gladio Spiritus sancti, usque ad expurgationem eorum nobis dexteram feratis auxilii. Suggerimus quoque sanctitati vestræ, quod synodum super his post pascha celebrare decrevimus: ad quam de latere vestro legatos mitti postulamus, qui autoritate vestra & ipsi synodo præsint; & hæc quæ de Thuringis agimus, canonice terminent, & si quæ alia corrigenda occurrerint. Quod si fieri nequit, aliis vos occupantibus negotiis: saltem petimus ipsam synodum nostram, quæ utique & vestra est, apostolicis sanctitatis vestræ litteris roborari: quæ & rebellibus anathema denuncient, & quæcumque inibi canonice gesta, uestra autoritate confirment

ANNO CHRISTI 1073.

Quia vero maxima quæque ecclesiasticæ disciplinæ negotia ab ipso præsulum vertice debent examinari, cujus ex injuncta omnium ecclesiarum solicitudine, privilegium est: quod per nos non possumus corrigere, ad patrocinium almitatis vestræ referimus, quod etiam pridem ad vos perveniisse cognovimus, de crudelissima, & inaudita, nece designati Treverensium episcopi: qui Christianis temporibus, nefandissima & sceleratissima Neronianæ & Decianæ persecutionis cruciamenta expertus, horribili & execrabili pœnarum genere addictus est morti. Ad cujus monstruosæ necis ultionem, testamenti sui recordatus primum assurgat Dominus Iesus Christus: deinde vestræ autoritatis fortissima & patrocinalis manus. Sacris namque canonum decretis sancitum est, ut sicubi episcopus ordinetur, qui vita, vel moribus a tanta discrepet dignitate, vel qui ad tantum ascendat apicem subreptione non electione, ei audientiam non negari: & hoc etiam præter sententiam Romani pontificis non debere fieri. In qua re, si se clerus, vel populus cujuslibet civitatis, sæculari potentia viderit prægravari, ad sacram vestræ sedis defensionem habeat confugium, cui præcipiente Domino delegatus est primatus omnium ecclesiarum. Nunc vero, ne dum isti, de quo agitur, canonica daretur audientia; ne dum vestri exanimis expectaretur sententia: quasi furtiva latrocinantium manu captus & spoliatus, dein gravissima de loco ad locum transportatione afflictus, tandem, ut asserunt, communi illorum consilio, morte turpissima multatus est.

Qua de re quam graviter unanimitas fratrum sit concussa, quam atrociter audax facinorosorum hominum violentia ad sacri ordinis injuriam sit erecta, vestræ sanctitatis est, prudenter perpendere, & hoc nefarium scelus canonice ulciscendo, ne de cætero tale quid præsumatur, posteris exemplum relinquere. Orat ergo sanctitatem vestram socialis fratrum nostrorum concordia, & hoc a vestri culminis patrocinio tota implorat ecclesia, ut tanti sceleris autores diligentissime perquiratis, inventos districtissime puniatis. Qui si forte dissimulando latent, gladio Spiritus sancti, velut putrida membra, de corpore Christi abscindatis, & ut omnes, etiam sacerdotes nostri, eos perpetuæ maledictionis anathemate feriant, firmissime præcipiatis.

ADMONITIO G. C.

In synopsi conciliorum, alia quædam sequuntur, anno MLXXIII. & Alexandri pontificatui attributa concilia: quæ anno quidem eodem, sed Gregorio pontifice celebrata sunt. Id agnovit postea autor ipse synopseos R. P. Philipp. Labbe; eaque in Gregorii tempus, ac tomum X. rejecit, cujus editionem inchoaverat. Vnum tamen ex iis, nempe concilium ad S. Maxentii in Pictonibus, in annum MLXXV. distulit, quod anno prius indicato MLXXIII. fuisse conservandum ostendam.

TOMI NONI CONCILIORVM FINIS.

APPENDIX

Digitized by Google

APPENDIX
AD TOMVM NONVM CONCILIORVM.

ANNO CHRISTI 874.

" ** CONCILIUM RAVENNENSE, A in quo a Joanne PP. VIII. controversia Gradensis patriarchæ, & ducis Venetiarum, definita anno Dom. DCCC. LXXIV.

JOANNES. PP. VIII.

DE hoc concilio sic Rubeus lib. V. Ravennat. histor. Hadriano paulo post mortuo Joannes VIII. suffectus est, qui Ravennam profectus, anno octingentesimo septuagesimo quarto, septuaginta episcoporum conventum egit. In eo lis inter Ursum ducem Venetiarum, & Petrum patriarcham Gradensem, composita est. Nam Senatore episcopo Torcellano mortuo, Petrus patriarcha confirmare consecrareque Dominicum, Leonis Caloprini filium, abnuerat, monasterii Altinatis abbatem, quia sibi virilia succidisset. Itaque Petrus a duce eam ob rem perterritus, contenderat Romam, & causam a pontifice cognosci ac definiri postulabat. Pontifice autem Ravennatem profectionem ineunte, una secum Ravennam venit: quo etiam accessit Hendelmarius Aquileiensis patriarcha, & Leo Caprulensis episcopus, cæterique ejusdem provinciæ episcopi, Ravennam advocati. Qui tamen, quoniam advenere confecto jam conventu, communione privati sunt. Quanquam haud ita diu post ducis precibus restituuntur. Ecclesiæ Torcellanæ bona Dominico tamen permissa.

ANNO CHRISTI circiter 873.

" ** CONCILIUM TOLOSANUM, ab episcopis Septimaniæ & Aquitaniæ celebratum, in quo audita & repressa Judæorum querela se a Christianis vexatos conquerentium, anno Domini DCCCLXXIII.

HUjus *concilii memoriam servat sancti Theodardi Narbonensis archiepiscopi vita a Guill. Catello in rerum Occitanarum commentariis edita: cujus hæc verba sunt, quorum equidem fidem non præsto:* Judæi prædictæ civitatis (*Tolosæ scilicet*) adierunt Carlomannum Francorum regem, & questi sunt injuriam sibi fieri ab episcopo jam dictæ civitatis, & ab omni clero illius & populo, in colaphizando pariter & cædendo ter in anno unum ex advocatis eorum. *Addit responsum a rege, jussurum se hac de re cogi concilium episcoporum Septimaniæ & Aquitaniæ. Pergit:*

Cumque concilium illud strenue ageretur Tolosæ, in atrio pontificalis ecclesiæ, esset que inibi grandis frequentia fidelium, & Judæorum, & ex utraque parte, ipsa, propter quam illuc convenerant, causa sagaci discussione ventilaretur: dicentibus Judæis, injuste sibi fuisse olim ab episcopis ejusdem civitatis cædendi eos & colaphizandi impositam sarcinam: & e diverso contradicentibus Christianis non, sed justo eos judicio tali pœna esse damnatos: cum neutra pars eorum adversariis cederet, surrexit, annuente præfatæ urbis episcopo Bernardo, jam dictus egregiæ indolis Theodardus", & manu silentium indicens, ait: Si jubeat celsitudo pontificalis gloriæ, & maxime domini Sigebodi archipræsulis, magnique præterea hujus patriæ ac provinciæ ducis Ricardi, qui vicibus fungens regalibus, huic magno præest concilio, autor pariter & dispositor eorum, quæ a rege fieri jussa sunt, & ab episcopis diligenti curiositate investiganda super Judæorum querelis, superque civitatis hujus episcopo illato damno, veridica, & omnis ambiguitatis vinculo resoluta sermocinatione, eos injuste causari, atque satis indebita injuria contra episcopum commoveri, in conspectu vestro convincam, & a querimoniæ pertinacia rationabili allegatione, Deo auxiliante, desistere, penitusque cessare faciam.

ANNO CHRISTI 873. " *Deinde Narbon. archiepiscopus.*

Quod cum omnibus qui aderant, valde placuisset fidelibus, & dicerent singuli, Ita fiat: jubente archiepiscopo ac duce, protulit coram universis idem beatus juvenis Theodardus duo regalia præcepta, Caroli Magni videlicet, ejusque glorioſissimi filii Ludovici, & certa signaculorum eorum impressione diligenter notata.

Quorum præceptorum sententia, ut ibi quidem refertur, hæc est: Judæos Tolosæ degentes, quod Abderam Saracenorum regem in Gallias evocassent, a Carolo Magno vitam impetrasse hac conditione, quatenus per unumquemque annum unus quilibet tam ex ipsis, quam ex successoribus eorum Judæus in die natalis Domini & passionis ejus, & in die assumptionis, colaphizetur ante fores illius ecclesiæ, ubi ejusdem civitatis episcopus juberet, dumtaxat uno ictu virtuosi hominis: oblato prius pro censu, pondere trium librarum ceræ.

Quibus auditis, rogati a duce sententiam episcopi, responderunt omnes pariter, & dixerunt: Absit hoc a nobis, ut contra hanc imperialem, rectamque ac justissimam sanctionem, aliquid opponamus contrarium.

Insecuta Theodardi & Judæorum altercatio, & in perendinum usque protracta: in qua cum adversus Christum impia multa Judæi evomuissent, iratusque dux extrema quaque minaretur: Judæi terrore perculsi acciderunt ad episcoporum genua, rogaruntque ut veniam sibi a duce impetrarent, liceretque sibi ipso eodemque mancipatis supplicio, quo ab imperatoribus prius damnati fuerant, sub quiete ac tranquillitate vivere. *Quod cum recusaret dux, concessit tandem, adjecta ex Theodardi consilio conditione una:* ut is qui colaphizandus est Judæus, priusquam pugnizetur, coram omnibus sibi circumstantibus ter voce dicat excelsa: Bene quidem & satis juste decretum est, ut cervices Judæorum pugnis subjiciantur Christianorum, eo quod noluerint subjici Jesu Christo Nazareno Deo Deorum ac domino dominorum. Quod si noluerit, referiatur septies: ut impleatur quod in lege eorum scriptum est: *Augebo pœnas vestras septuplum, aversus incedens contra vos.* Levit. 26.

Addit hoc & ab episcopis ac duce probatum, & regio deinde præcepto confirmatum.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 904.

"** OBSERVATIO AD CONCILIUM RAVENNENSE

anno DCCCC. IV. a Joanne PP. IX. celebratum, ac superius editum, pag. 507.

ADMONENDUM hic lectorem duxi, ne sibi patiatur ab Hieronymo Rubeo imponi, qui lib. v. histor. Ravenn. ait a Ioanne Papa IX. concilium Ravennæ celebratum, cum tamen anno tantum DCCCC. pontificatum Ioannes inierit. Addit, ibi a Ioanne acta rescissa Romani concilii a Stephano VI. contra Formosum coacti, abrogatam Arnulfi regis consecrationem, Lamberti confirmatam. Quod alterum ab eo peccatur. Hæc enim a Ioanne facta constat, non in Ravennensi concilio, sed in Romano ejusdem anni, ut testantur & illius acta pag. 501. descripta, & acta Ravennensis ipsius, in quibus nulla rerum istarum mentio.

ANNO CHRISTI 942.

"** CONCILIUM BONNENSE, anno Domini DCCCCXLII.

DE *hac synodo Reginonis continuator, ad an.* DCCCCXLII. *in hæc verba:* Bonna castello præclara synodus a XXII episcopis celebrata. *Lambertus quoque Schafnaburgensis*: Synodus, *inquit*, Bonnæ congregata est. *Sed hic annum designat* DCCCCXLIII. *sive de eadem synodo loquatur, cujus in assignando tempore hi duo dissentiant; sive de altera, quæ anno consequente habita sit. Quidquid est, nihil quidquam præterea de Bonnensi concilio habemus.*

ANNO CHRISTI 943.

"** CONCILIUM BUNDENSE, anno Domini DCCCCXLIII.

DE *hoc concilio hæc tantum chronicon Hildensheimense.* Anno DCCCCXLIII. synodus ad Bundam congregata est. *Nec plura.*

ANNO CHRISTI 954.

"** CONCILIUM RAVENNENSE, In quo Ferrariensi episcopo bona restituta, anno Domini DCCCCLIV.

RUBEUS *histor. Raven. lib.* V. *ad annum* DCCCCLIV. Petrus, *inquit*, archiepiscopus conventum Ravennæ habuit aliquot episcoporum sibi subjunctorum; ubi episcopi Ferrariensis precibus, de multis prædiis, quæ occupari ab aliis dicebantur, a patribus tractatum est: tandemque communi consilio Petrus archiepiscopus massam Cupariam, compluraque alia, Ferrariensi episcopo attribuit. Qui autem interfuere, ut ex ipsius actis conventus, quæ adhuc in Ursiana bibliotheca servantur charactere Longobardico scripta, collegi, anno Berengarii & Adalberti regum quinto, Indict. XIII. nam Agapiti pontificis annus, quod esset exesus, legi non potuit; ii sunt: Martinus sanctæ Ferrarien. ecclesiæ. N. Livien .... Gonfredus episcopus Cæsen. Harnaldus episcopus Popilien. ecclesiæ. Joannes episcopus Cornelien. Gerardus episcopus Faventinus. Dominicus religiosus presbyter & abbas regularis sancti Apollinaris, qui vocatur in Cl[illegible]e: Martinus presbyter & abbas regularis sancti Severi: Petrus misericordia Dei presbyter & abbas regularis sancti Laurentii, qui vocatur in Cæsarea: Petrus reverentissimus diaconus sanctæ Ravennatis ecclesiæ: Leo venerabilis diaconus sanctæ Ravenn. ecclesiæ: Petrus subdiaconus: Honestus subdiaconus, filius quondam Joannis, qui vocatur Joannes Dux.

A Post hos numerantur multi sacrati viri Ferrariensis & Cornelienſis ecclesiæ, quos, ne inutili serie sola nomina continente, tædio sim, prætereo. Sequuntur deinde ii profani ordinis, viri nobiles, Petri filius quondam Paulus dux: Romualdus dux .... & plerique alii. Ibique dominus Petrus sanctissimus, & coangelicus archiepiscopus. Subscripsere huic synodi decreto, post sacros viros, qui supra nominati sunt, Joannes consul Comaclensis, Joannes misericordia Dei dux. Hæc Ravennæ hoc anno acta.

ANNO CHRISTI 954.

"** AD CONCILIUM ROMANUM ann. DCCCCLXIV.

ANNO CHRISTI 964.

B SABBATINUS, *qui Ferrariensis episcopus hic vocatur, Tarracinensis dicendus. Idem in Romano conciliabulo anni superioris Salibatinus Tarraconensis nominatur, ubi reponendum levi mutatione,* Sabbatinus Tarracinensis.

Extat supra pag. 655.

"** ADDITIO AD CONCILIABULUM ROMANUM anni DCCCCLXIV.

ANNO CHRISTI 964.

IIS *quæ de hoc conciliabulo supra" ex Luitprando descripta sunt, addi possunt ista ex Hildensheimensi chronico ad annum* DCCCCLXIII. C *quæ sequentis anni charactere insigniri debuissent.* Hoc anno, *inquit*, magnum synodale judicium factum est Romæ in ecclesia S. Petri. Ibi præsidebat Otto Imp. Aug. cum magna multitudine episcoporum, abbatum, monachorum, ac clericorum. Illicque Benedictus papa ab apostolica sede dejectus est, & Adaldago archiepiscopo commissus, in Saxoniamque deductus, illic vitam finiit.

"Extat supra pag. 659.

ANNO CHRISTI 969.

"** CONCILIUM ROMANUM A Joanne Papa XIII. celebratum anno Domini DCCCCLXIX. D In quo Beneventana sedes archiepiscoparus titulo insignita.

NIHIL *ex hac synodo supereſt præter Ioannis papæ litteras in eadem datas, quibus Beneventanus archiepiscopatus instituitur: quas ex Italiæ sacræ tomo VIII. hic exhibemus.*

Joannes episcopus servus servorum Dei, *Dilectissimo nobis Landolpho, venerabili atque merito honorabili Beneventanensis & Sipontinæ sanctæ ecclesiæ, & modo per nostræ* E *apostolicæ autoritatis concessionem archiepiscopo.*

CUM certum sit, Deo servientibus ineffabilia æterni regni præmia reservari: nobis tamen necesse est horum beneficia eis tribuere, ut in Dei laudibus ex remuneratione valeant multipliciter insudare. Et quia Beneventanensis ecclesia, in exercendis Dei laudibus magno conatu piaque religione insistit, atque erga reverentiam sanctæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ præcipue exuberasse cognovimus, quod nobis olim apud eam manentibus omnino constat inventum: debemus itaque ex ardore caritatis, atque studio Divini cultus

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 969.

cultus, eam causa honoris ac reverentiæ sublimiorem inter cæteras ordinare. Et quoniam sancta sedes est, ubi beati Bartholomæi apostoli corpus requiescit, merito decet augmento cultus amplioris decorare, quoniam & ad hoc Divinæ miserationis respectu curam regiminis suscepimus, & ad exhibenda Deo sedula servitia, & canoras laudes potentiæ suæ, devotos debemus solicite invitare. Itaque præsidentibus nobis in sancta synodo acta ante confessionem beati Petri apostolorum principis septimo Kalendas Junias, propositis in medio sacrosanctis quatuor evangeliis, præsente domino Ottone glorioſissimo imperatore augusto, Romanoque, nostro filio, necnon Romanis, atque Italicis, & Occidentalibus religiosis quamplurimis, atque etiam catholicis & sapientissimis totius ordinis viris; hortatu siquidem benigno ipsius præfati domini clementissimi imperatoris augusti, una cum consensu infradictorum præsulum, atque sacerdotum, omniumque clericorum S.R.E. qui inferius subscripserunt, quibus ..... Beneventanam cathedram velle exaltare, intervenientibus videlicet Pandulpho Beneventanæ & Capuanæ urbium principe, seu Spoleti & Camerini ducatus marchione & duce, simulque & Landulpho excellentissimo principe filio ejus, usum pallii tibi, præfate præsul, ad sola Missarum solemnia peragenda concessimus, scilicet in his festivitatibus, id est, in nativitate Domini, Epiphaniæ, purificationis sanctæ Dei genitricis & virginis Mariæ, similiter & in annuntiatione ejusdem beatæ Mariæ, & in Paschali festivitate, & in ascensione Domini, & Pentecoste, & festivitate sancti Joannis Baptistæ, & in natalitiis beatorum apostolorum, & in assumptione beatæ Mariæ, pariterque in nativitate ejusdem, simulque & in dedicatione sanctæ ecclesiæ tui archiepiscopatus, necnon & in die consecrationis, & consecratione episcoporum: tribuentes tibi insuper cum eo potestatem & honorem archiepiscopatus, ita ut fraternitas tua, & successores tui infra suam diœcesim, in locis, quibus olim fuerant, semper in perpetuum episcopos consecret, qui vestræ subjaceant ditioni, scilicet sanctæ Agathæ, Abellini, Quintodecimi, Ariani, Asculi, Bibini, Vulturariæ, Larini, Thelesiæ, Alifæ. Adjecimus etiam ut utaris pallio in festivitatibus B. Michaelis archangeli, & translatione B. Bartholomæi apostoli. Posteri vero tuæ ecclesiæ rectores post obitum tuum, consecrationem ipsius archiepiscopatus, ac honorem pallii, ab hac sancta & apostolica, cui Deo autore deservio, sede percipiant. Confirmamusque tibi successoribusque tuis similiter Sipontum & ecclesiam B. Michaelis archangeli in Monte Gargano, & Varranum oppidum cum massis, & villis, & omnibus pertinentiis ecclesiarum suarum, qualiter ab antecessoribus nostris per concessionem privilegiorum possideri videntur. Statuentes insuper apostolica censura sub Divini judicii obtestatione, & validis atque atrocibus anathematis interdictionibus, ut nullus unquam alicujus dignitatis potestate præditus homo præsumat, vel etiam quæcunque magna parvaque persona quoquo modo audeat destruere, dum profecto perenniter irrefragabili jure decernimus, ut ordinata in suo esse maneant: si tamen, ut supra dictum est, successores tui a sancta Romana & apostolica sede consecrationem & usum pallii decretaliter accipere non distulerint. Si quis autem, quod non optamus, nefario ausu præsumpserit hæc refragare aut destruere, vel aliquam jacturam aut molestiam inferre, sit anathematis vinculis innodatus, & cum diabolo & ejus atrocissimis pompis, & cum Juda proditore domini nostri Jesu Christi, æterni supplicii incendio concremandus. At vero qui pio intuitu observator, & in omnibus extiterit custodiens hujusmodi apostolici instituti, ad cultum Dei respiciens, benedictionis gratiam a misericordissimo domino Deo nostro multipliciter consequatur, & vitæ æternæ particeps effici mereatur. Amen.

Scriptum per manum Stephani scriniarii S. R. E. in mense Maii, Indict. XII.

Ego Joannes sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ XIII. papa in hoc privilegio a nobis promulgato manu propria subscripsi.

†† Signum dom. Ottonis piissimi imperatoris.

Sico s..... ecclesiæ in hoc privilegio consensi & subscr.

Joannes episcopus Galisanæ eccl.

Joannes episcopus Anagninæ eccl.

Marinus episcopus sanctæ Sutrensis eccl.

Benedictus episcopus sanctæ Terracinensis ecclesiæ.

Leo episcopus sanctæ Ostiensis ecclesiæ.

Benedictus episcopus sanctæ Portuensis ecclesiæ.

Gregorius episcopus sanctæ Albanensis eccl.

Joannes episcopus sanctæ Salernitanæ eccl.

Joannes humilis episcopus sanctæ Castranensis ecclesiæ.

Joannes episcopus sanctæ Sarsinaten. eccles. consensi & subscr.

Stephanus episcopus sanctæ Ficodensis ecclesiæ consensi.

Constantinus episc. .....

Ignizzo episcopus Floren. eccl.

Hubertus episcopus ..... subscripsi.

Guifridus episcopus sanctæ Virodunensis ecclesiæ.

Sigulphus sanctæ Placentinæ ecclesiæ consensi & subscripsi.

Luitprandus episcopus interfui.

Bozzo episcopus sanctæ Astensis ecclesiæ consensi.

Abraham sanctæ Frinsigensis ecclesiæ episcopus consensi.

Raterius episcopus sanctæ Marsicanæ ecclesiæ consensi & subscripsi.

Reginaldus sanctæ Rubilanensis ecclesiæ episcopus consensi & subscripsi.

Albericus sanctæ Reatinæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Domninus archipresbyter S. R. E. consensi & subscripsi.

Crescentius presbyter Card. S. R. E. consensi & subscripsi.

Theophylactus S. R. E. presbyter consensi & subscripsi.

Benedictus archidiaconus S. R. E. consensi.

Ego Bonifacius humilis diaconus S. R. E. consensi.

Leo diaconus S. R. E. consensi.

Joannes subdiaconus S. R. E. consensi.

Datum VII. Kal. Junii per manum Guidonis episcopi sanctæ Sylvæcandidæ ecclesiæ, & Biblioth. sanctæ sedis apostolicæ, anno pontific. domini nostri Joannis XIII. Papæ quarto, imperatoris Ottonis majoris VII. & minoris II. Indict. supradicta duodecima, anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXIX.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 973.

"**CONCILIUM MARZALIENSE ab Honesto archiepiscopo, & comprovincialibus provinciæ Ravennatis, celebratum anno Domini DCCCCLXXIII.

In quo, inter cætera, compositæ episcopatus Bononiensis & Parmensis controversiæ.

Ex Tomo II. Italiæ sacræ.

IN nomine sanctæ, individuæque Trinitatis. Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXXIII. apostolatus domini Benedicti primo, imperii vero domini Othonis octavo, pontificatus domini Honesti Ravennatis metropolitani tertio. Dum ab eodem sacrosancto Honesto archiepiscopo, suisque suffraganeis, scilicet Joanne episcopo Cornelienſi, Gerardo episcopo Faventino, Dodone Cesinate, Alberto Bononiensi, Uberto Parmensi, Sigulpho Placentino, in capella juris sanctæ Parmensis ecclesiæ in loco Marzalia sita, ad honorem vocabulumque S. Mariæ dedicata, sancta synodus de quibusdam necessariis ac utilibus regni ecclesiarum status rebus habita coleretur: perventum est, ut Albertus episcopus Bononiensis in medio illorum assurgens, inopiam sui episcopii adeo conquestus est, quatenus suarum ecclesiarum sarta tecta, clericorum pauperumve sumptibus necessaria, suppeditare nullatenus valeret. Inter cæteras denique suæ inopiæ angustias, quædam loca juxta Bononiam sita, ab Uberto Parmensi episcopo tunc temporis detenta, juris suæ ecclesiæ, videlicet Bononiensis, esse penitus conclamabat.

Cujus quidem inessabilibus querelis prælibatus dominus archiepiscopus commotus, Ubertum Parmensem episcopum omni affectione, quid ad eum prædicta loca pertinerent, discussit. Tunc demum præfatus Ubertus episcopus eadem loca suæ sanctæ Parmensi ecclesiæ, sibique, quarundam scriptionum titulo, ex quorundam prædecessorum suorum episcoporum parte devenisse, professus est. Enimvero dominus " archiepiscopus Uberto episcopo suggesserunt, quatenus prædicti amore præsentiaque domini metropolitani, suorumque sociorum & fratrum, prædictum Bononiensem episcopum non jure fori ventilaret, sed potius illius episcopio diligentiam adhibens, res omnes illas, de quibus super eum hactenus querebatur, Bononiensi ecclesiæ, ipsique Uberto episcopo legaliter refutaret; & ut ille Uberto episcopo, suæque Parmensi ecclesiæ, ob hoc proprietario jure plebem sanctæ Mariæ de Monte Bello concederet, & in duobus locis tornaturas vinearum triginta, videlicet in primo loco iuxta monasterium S. Isaiæ vineam unam, quæ tribus viis publicis circundatur, quarto latere cohæret terræ Gausipigæ; alteram vero prope monasterium sancti Joannis sitam, quæ similiter tribus viis publicis circundatur, quarto latere cohæret terræ, quam detinet Dominicus filius Petri Britonis; necnon & terrulam jugerum decem in finibus ipsius Parmensis episcopii jacentem, molendinumque cum fullone pariter super se habentem, unanimiter omnes decreverunt.

" f. domini episcopi.

Quibus consultibus ambo, tam Ubertus Parmensis episcopus, quamque Albertus Bononiensis, acquiescentes, prout præscriptum est, alternatim unum alteri in eorum præsentia concessit: sicque in eadem synodo sancta definitum est, ut A posthac a nemine illorum suorumque successorum replicetur. Sin autem quispiam illorum deinceps temerario ausu hanc canonicam synodalemque censuram transgredi quoquo modo tentaverit, tam Ubertus episcopus, quam Albertus, suique etiam successores: decrevit sancta synodus libras centum auri, ut violator injuriam patienti componat: hæc tamen decreti pagina in suo vigore consistat. Itaque pari consensu tam dominus archiepiscopus, quam omnes prætaxati episcopi, sanxerunt, quatenus hæc synodalis institutio in perpetuum inconvulsa permaneat. Et ut ab omnibus, præsentibus videlicet & futuris, firmius observetur, huic subscripserunt. ANNO CHRISTI 973.

B Honestus Dei nutu, sanctæ Ravennatis ecclesiæ metropolitanus archiepiscopus, huic diffinitioni interfui, diffiniens annui, & subscripsi.

Joannes episcopus sanctæ Corneliæ ecclesiæ, in hac diffinitione interfui, & subscripsi.

Gerardus episcopus sanctæ Faventinæ ecclesiæ, huic diffinitioni interfui, & subscripsi.

Albertus episcopus sanctæ Bononiensis ecclesiæ, subscripsi, huic diffinitioni interfui.

"**CONCILIUM SENONENSE anno Dom. DCCCCLXXX. celebratum.

ANNO CHRISTI 980.

C In quo Sevinus archiepiscopus monasterio S. Petri Vivi nonnulla restituit.

Ex chronico S. Petri Vivi, tom. II. Spicileg. Dacheriani.

ANno ab Incarnatione Christi DCCCCLXXX. Indictione octava. Cum sederem ego Sevinus archiepiscopus Senonensis, & circumsederent quidam de coepiscopis nostris, cum personis ecclesiæ sanctæ Mariæ virginis, sanctique Stephani protomartyris, quorum consilio & actu vigor ecclesiasticus vigere debet: venerunt ante nostram præsentiam abbas monasterii sancti Petri Vivi, & sancti Saviniani martyris cum turma, monachorum ejusdem ecclesiæ, petentes a nobis ad

D supplementum victus & vestitus sui & successorum suorum, aliquod augmentum largiri a nobis sibi clementer. Quorum petitionibus, & precibus prædictarum vel prænominatarum personarum, consentientes, aurem accommodavimus, & quod petebant, quia suum esse vidimus, concessimus. Scilicet altare quod est in pago Senonico, cum villa quæ dicitur Alsonus, in honore sancti Petri dicatum, quod olim domnus Egil bonæ memoriæ hujus sedis archiepiscopus eidem ecclesiæ dedit, & litteris firmavit. Item in villa quæ dicitur Sanceias, altare quod est in honore sancti Sanctiani martyris consecratum. Item tertium quod distat a crypta prædicti monasterii quinquaginta dextros in honore sancti Saviniani martyris &

E protopræsulis nostri. Quartum quoque in pago Pruviense in villa quæ dicitur Naudus, in honore sancti Lupi consecratum. Ad petitionem igitur Rainardi ejusdem monasterii abbatis, & monachorum ejus, dedimus hæc quatuor altaria, ut ipsi & successores eorum ex omni tempore possideant absque alicujus servitii administratione, & in eis fideles sacerdotes ad serviendum Deo omnipotenti digne constituant.

Postulo ergo serenitatem successorum meorum archiepiscoporum, ut sicut cupiunt scripta voluntatum suarum cuncto tempore fieri rata, ita orthographium desiderii mei fideliumque meorum perenniter servent stabile. Unde & propria manu firmo,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 980.

firmo, roborandumque coepiscopis meis & fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ humiliter deprecor & trado. Præterea violatores hujus privilegii, & diminutores, gladio Spiritus sancti, nisi resipuerint, & satisfecerint quibus damnum datum est, ferimus. Actum in ecclesia sanctæ Mariæ, & sancti Stephani Senonicæ urbis, synodaliter atque feliciter.

Sevinus peccator archiepiscopus firmo & sigillo meo munio.

" Sic in MS. Odo Carnotensis archiepiscopus".
Rainoldus Parisiorum episcopus.
Milo Trecarum episcopus.
Ego Manasses Aurelianensis episcopus.
Theodoricus hujus sedis archidiaconus.
Grunerius hujus ecclesiæ archiclavis.
Albericus Wastinensis archidiaconus.
Griverius cancellarius scripsit.

ANNO CHRISTI 983.

" ** CONCILIUM ROMANUM A BENEDICTO PP. VI.

contra simoniacos habitum anno Christi DCCCCLXXXIII.

Ex codice MS. monast. Cuxanensis in comit. Ruscinonensi edidit V. CL. St. Baluzius ad caput X. lib. VI. de concord. sacerdotii & imperii.

BENEDICTVS episcopus, servus servorum Dei. Notum esse volumus omnibus catholicis & orthodoxis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, regibus & principibus, ducibusque & comitibus, vel universis in toto orbe terrarum Christo famulantibus, qualiter synodum aggregatum est in ecclesia beati Petri apostolorum principis, ante sacratissimum ejus corpus, una cum domno Ottone serenissimo imperatore augusto, spirituali filio nostro, cum nostris suffraganeis, archiepiscopis, & episcopis, presbyteris, & diaconibus, vel cuncto clero sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ. Et ibidem perlecta sunt capitula de sacris canonibus, qualiter liceret episcopo de * sacris ordinibus aliquod præmium accipere. Et auxiliante Deo, & annuente ipso apostolorum principe beatissimo Petro, in eodem loco interdictum est primitus a nostro proprio ore, & postea a cunctis venerabilibus archiepiscopis & episcopis in eodem sacratissimo loco residentibus, quod ab ista hora in antea, ab ostiario usque ad sacerdotium, nullum precium exinde accepturos esse, sicuti in decretis sanctorum patrum continetur. Si quis [episcopus per pecuniam fecerit ordinationem, & sub precio redegerit gratiam, quæ non potest vendi, ordinaveritque] per pecunias episcopum aut presbyterum, aut diaconum, vel quemlibet ex his qui connumerantur in clero, aut promoverit per pecunias dispensatorem, aut defensorem, vel quemquam qui subjectus est regulæ, pro suo turpissimi lucri commodo: is cui hoc attentanti probatum fuerit, proprii gradus periculo subjacebit. Et qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione vel promotione, quæ est per negotiationem facta, proficiat: sed sit alienus a dignitate, vel solicitudine, quam pecuniis quæsivit. Si quis vero mediator tam turpibus & nefandis datis vel acceptis extiterit: si quidem clericus fuerit, deponatur; si vero laicus, aut monachus, anathematizetur.

Item in eisdem decretis: Si per pecuniam, hanc obtineat dignitatem: dejiciatur & ipse, & ordinator ejus, & a communione modis omnibus abscindatur, sicut Simon magus a Petro.

* id est, Ecclesiasticis.

Calchedon. can. 2. Vncinis inclusa deerant in exemplari Baluziano. Multa alia emendata ex ipso archetypo.

Can. apost. 30.

Verum etiam propter illam pessimam emptionem Hierosolyma capta est: quia ipsi sacerdotes iniqui, qui debuerant esse observatores legis & prædicatores, ipsi primi facti fuerant prævaricatores. Denique invenerant sibi quoddam ingeniolum, ut persuaderent filiis Israel de longinquo venientibus, ut victimas secum non deferrent, sed munera: offerentibusque sibi, non sicut præceptum erat a Domino, immolabant; sed ad hoc sibi reservabant, ut aliis atque aliis venderent, & ad hoc sibi precium muneris multiplicarent.

Nam idem dominus & salvator noster Jesus Christus, non per prophetas, neque per apostolos, aut per doctores aliquos, sed per se ipsum, *flagellum de funiculis fecit; & ejecit omnes de templo, boves quoque & oves; & nummulariorum effudit æs, & mensas subvertit. Et his qui columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negotiationis.* Domus autem a Salomone ita condita fuerat, ut domus Dei vocaretur, esset que, sicut ipse sapientissimus Rex. * Sed domus negotiationis facta est, quando in ea boves, & oves, & columbæ vendebantur. Ioan. 2.

Unde nos, carissimi fratres, & dilectissimi filii, solicite vigilare oportet, qui pastoralem curam in nostris ovibus exercendam suscepimus, ne eas lupinis dentibus lacerandas tradamus; & ad ultimum nosmetipsi, qui pastores vocamur, in die tremendi examinis apud pium & benignum judicem lupi rapaces inveniamur. Pro quibus vestram sanctam fraternitatem rogando, obsecrando, monendo, & arguendo mandamus, ut omni occasione postposita, diligenti studio, & solicitudine maxima, ea quæ vobis agenda transmisimus, implere studeatis. Nam si quislibet presbyterorum, aut diaconorum, gratis donum Spiritus sancti ab archiepiscopo, sive a metropolitano suo accipere non potuerit: studeat venire ad sanctam matrem Romanam ecclesiam catholicam, atque apostolicam, & in eadem episcopalem benedictionem accipiat sine omni simoniaca hæresi.

ANNO CHRISTI 983.

Is autem qui ordinatus fuerit, si non ex placito, neque exactus, aut petitus, post acceptas chartas & pallium, offerre aliquid cuilibet ex clero gratiæ tantummodo causa voluerit, hoc accipi nullo modo prohibemus: quia ejus oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ ex accipientis ambitu non processit. « S. Gregorius lib. 4. « ep. 44.

Quicunque de sanctis ordinibus hanc nostram viderit epistolam, & verba vel exempla sanctorum patrum non observaverit: sciat se non esse connumeratum inter discipulos domini & salvatoris nostri Jesu Christi; sed damnatum inter impios, & inter eos *qui dixerunt Domino Deo: Recede a nobis, scientiam viarum tuarum nolumus.* Hi vero qui legitime illam custodierint, & pio intuitu observaverint, recipiant partem cum Abraham, Isaac, & Jacob, in regno cælorum, una cum eodem domino & salvatore nostro Jesu Christo, qui nunc & semper vivit & regnat Deus in cuncta sæcula sæculorum. Iob. 21.

Hanc itaque nostram epistolam jubemus atque præcipimus, ut per manum carissimi confratris nostri Mironis episcopi, cunctis aliis archiepiscopis & episcopis deportetur, ut idem ipse per suum laborem & certamen, dignam exinde mercedem recipiat, & fructum afferat in pœnitentia.

Digitized by Google

OBSERVATIO.

Nulla temporis nota insignitum est hoc concilium. *Verum*, inquit Baluzius, *cum ejus publicandi cura delegetur Mironi episcopo, Gerundensi nimirum; isque circa annum* DCCCCLXXIII. *ad eam cathedram vocatus, ab Aymerico Narbonensi archiepiscopo consecratus sit: par est existimare, Synodum illam esse revocandam ad annum* DCCCCLXXXIII. *quo Romanum concilium a Benedicto VII. celebratum est ad discutiendam causam Giseleri episcopi Magdeburgensis, qui malis, ut aliqui aiebant, artibus, ad eam sedem pervenerat. Qua res dare potuit occasionem decernendi pœnas adversus eos qui pecuniam pro ordinatione aut accipiunt, aut tribuunt. Eo autem anno Ottonem II. extitisse Romæ, satis constat.*

Ceterum hic Miro ex illustri genere ortus erat, frater nimirum Olibani comitis Bisuldinensis; identidemque in veteribus actis se comitem & episcopum inscribit. Fuisse autem virum magni nominis, patet ex veteribus actis illius ævi.

ANNO CHRISTI 996.

"** ADDITIO AD CONCIL. ROMANUM a Gregorio Papa V. habitum anno Christi DCCCCXCVI.

ANNO *Christi* DCCCCXCVI. *Herluinus Cameracensis episcopus Romæ a Gregorio V. Pont. Max. ordinatus, cum in Romana synodo de iis qui ecclesiæ suæ bona invasirant, conquestus esset: Gregorius privilegiis ecclesiam illam communiit, invasoresque excommunicavit. Cujus rei mentionem, & Gregorii litteras, habet Baldrici episcopi Noviomensis chronicon lib.* I. *cap.* III. Exin, *inquit*, habita inibi synodo cum imperatore, papa residente cum episcopis, abbatibus, presbyteris, cum de necessariis ecclesiæ negotiis satis tractaretur, Herluinus episcopus surgens, populatores suæ parochiæ cum gravitate querimoniæ indicavit. Sed & quod nuper opes sui antecessoris, ut præmisimus, a Walthero, & ab aliis devastatas reperetit, in medio proclamationem extulit. Unde papa confirmante, immo episcopis, abbatibus, cunctis quoque qui ibi residebant, assentientibus, charaxaturam fieri obtinuit hujusmodi.

GREGORIUS *episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Herluino, sanctæ Cameracensis ecclesiæ antistiti, suisque successoribus in perpetuum.*

CURÆ pastoralis officium, summæ sedis dignitas, qua nos licet indigni utimur, compellit nos non solum nobiscum manentia, verum etiam longe posita sanctæ Dei ecclesiæ mysteria, Christo annuente, vigilanti solicitudine custodire & gubernare. Quoniam vero, sicut omnibus pene notum est, interveniente hac re, quæ inter Arnulfum Remensis ecclesiæ archipræsulem, & Gerbertum invasorem ejus excrevit, idem prædictus Herluinus præsul, illorum odiis, Remis canonico more consecrari nequivit: ejus consecratio ad apostolicam sedem usque ad nos haud injuste pervenit. Quem consecrantes, lacrymabilem ab eo querimoniam audivimus: scilicet, quod tempore antecessorum suorum idem episcopium multipliciter a malignis hominibus deprædatum sit. Unde & nos humillime imploravit, ut nostra apostolica autoritate, aliquod ei subsidium contra inimicos sanctæ ecclesiæ daremus. Cujus precibus annuentes, per istud nostræ apostolicæ autoritatis privilegium sancimus, ut nullus dux, marchio, comes, vicecomes, seu aliqua magna vel parva persona, dehinc prænominatæ ecclesiæ loca invadere seu deprædare præsumat. Quod si præsumpserit, sciat se a nobis, Christo autore, ac B. Petro apostolo, anathemate illigatum, quousque prædictæ sedis antistiti satisfecerit: vel, Romam veniendo, se ibidem purificaverit. Hoc quoque nobis similiter intimatum est, quod obeunte episcopo, vel cæteris sacerdotibus prædictæ sanctæ Cameracensis ecclesiæ, aliqui diabolico repleti spiritu, soleant res ecclesiasticas, quas vel episcopus, sive etiam sacerdotes reliquerint, diripere ac devastare. Quibus itidem apostolica censura, ne hoc amplius agere præsumant interdicimus. Quod si fecerint, cujuscunque sunt ordinis vel dignitatis, sciant se anathematis vinculo perculsos, quousque hoc digna satisfactione correxerint. Illud quoque magnopere præoptamus, ut fratres in cœnobio ejusdem ecclesiæ commanentes, cunctæque congregationes ad eam pertinentes, quicquid juste ac legaliter possidere debent, sine aliqua diminutione firmiter teneant atque possideant, ut temporalibus præsidiis sufficienter adjuti, sine murmuratione, sempiterna fiducialius appetere valeant. Insuper eidem Herluino episcopo, suisque successoribus in perpetuum, per hanc nostri præcepti paginam concedimus & confirmamus, ut nullus dux, marchio, vel comes, seu alia quævis magna vel parva persona, aliquem districtum, sive judicium, vel aliquod placitum in aliquo loco sæpe nominati episcopii tenere audeat, nisi ab ejusdem sedis episcopo licentiam acceperit, vel invitatus fuerit: sed liceat sibi de suis quemcunque voluerit, ad id officium peragendum ordinare. Si quis autem, quod non optamus, hujus nostri apostolici privilegii violator extiterit: sciat se cum Juda traditore, & apostaticis angelis æterno igne concremandum. Qui vero curator & observator fuerit, benedictionem & gratiam, & indulgentiam peccatorum suorum, ac vitam æternam a Christo salvatore nostro consequi mereatur. Amen. Scriptum per manus Petrisgionis notarii, & scriptoris sanctæ Romanæ ecclesiæ, in mense Maio, & Indict. nona. In Christo bene valete. Anno I. pontificatus domni Gregorii summi pontificis, & universalis ecclesiæ papæ, imperii vero domni Ottonis tertii imperatoris anno undecimo.

ANNO CHRISTI 996.

"** CONCILIUM ROMANUM anno Domini M. I.

ANNO CHRISTI 1001.

CHRONICON *Hildensheimense*. Anno M.I. Ind. XIV. imperator natalem Christi Romæ celebravit: & illo Bernuardus episcopus in Epiphaniis super multis infestationibus archiepiscopi Willigisi, & maxime de synodo quam in sua, id est, Gandeshemensi ecclesia, cum extraneis episcopis habuit, conquestus advenit: totamque ejusdem metropolitani illicitam usurpationem in præsentia Silvestri papæ, & Imp. III. Ottonis, synodali autoritate prorsus adnullavit.

ANNO CHRISTI 1021.

"** CONCILIUM ROMANUM anno Domini M. II. celebratum.

In quo inter cætera abbatiæ Perusinæ immunitas asserta.

Ex tomo IX. Italiæ sacræ.

QUÆCUNQUE lites judiciali calculo definiuntur, optimum est, ut scriptoris officio commendentur,

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1002.

commendentur, ne protractu temporum oblivioni succumbant, & recidivo ortu præteritum errorem incipiant.

Præsidente itaque domno Silvestro II. Romanæ sedis pontifice, in synodo habita in palatio sacrosancto Lateranensi, anno quarto ordinationis suæ, mensis Decembris die tertii, Indictione prima, astitit Petrus scriniarius ejusdem sacri palatii, & coram universa synodo hunc protulit sermonem, dicens: Domine papa, hic abbas tuus de Perusia queritur adversus Cononem Perusinum episcopum, qui armata manu suorum satellitum de sub altare monasterii tui, cujus ipse regimen tenet, abstractus fuerit, & extractus de ecclesiæ januis, & fratrum claustris, omnia quæ ibi B inventa sunt ad utilitatem fratrum, direptioni concesserint, de quibus partem noscitur habere episcopus; quoniam eisdem sacrilegiis communicat episcopus, ejusdemque criminis nequaquam creditur alienus. Ad quem præsens respondit episcopus: Paratus sum me expurgare secundum istorum meorum fratrum judicium, quoniam neque mea præceptione, neque mea voluntate id factum fuerit: & si abbas de aliquo mihi proclamaret, aut ad satisfactionem illum cogerem, aut si non possem, meam gratiam cum omni beneficio sibi defenderem. Sed, omnium pontificum pater, misericordiam tuam & totius conventus præsentis exoro, ut nullum mihi hodie præjudicium fiat. Tu mihi ecclesiam Perusinam C commisisti, & ut ego neque illam imminuerem, neque imminui consentirem, me fecisti jurare. Monasterium illud, quod iste abbas tenet, ad meum episcopatum proprie pertinet, & nulli alteri juri subjacebit: si lex inde fieret, vester apostolatus nullam specialitatem in eo haberet.

Cui reverendus papa subjunxit: Ego monasterium ecclesiæ tuæ neque subtraxi, neque subducere feci; sub jure & dominio ecclesiæ nostræ illud inveni, & ita possessum usque nunc tenui. Veniant privilegia nostrorum antecessorum paparum, & his perlectis, censeant fratres, coepiscopi, quæ sit æquitatis rectitudo. Prolatis ergo in medium privilegiis, Joannis scilicet papæ, atque Gregorii ejus prædecessorum, ac coram omni synodo perlectis, ait episcopus: Privilegia hæc non reprobo: sed sine consensu antecessoris mei, cujus temporibus illud prius privilegium factum est, factum fuisse dico: si solum viderem consensum, haberem inde æternum silentium. Cui e contra omnis clerus sanctæ Romanæ ecclesiæ ait: Vidimus omnes epistolam antecessoris tui, in qua & consensus erat, & precibus, ut hoc fieret, episcopus obnixe postulat: cujus rei testes sumus, & secundum canonicam sanctionem verum fuisse comprobamus. Oblatis denique evangeliis, & clericis jurare paratis, episcopi hanc dederunt sententiam, ut aut episcopus testimonia illa reciperet, & pœnam privilegii persolveret, aut monasterium illud refutaret. Episcopus autem prædictus Conon sanctæ Perusinæ ecclesiæ, monasterium illud prænominatum sancti Petri non longe a Perusina civitate constitutum, cum omnibus ad id monasterium pertinentibus, & in præfatis privilegiis titulatis, domino suo Silvestro papæ refutavit, & præfato abbati pacis osculum attribuit, atque eum se adjuturum deinceps promisit. Post hæc autem idem reverendissimus papa hoc cum Romanis judicibus decrevit, ut quicunque Perusinæ ecclesiæ episcopus hanc definitam litem renovare contra hunc abbatem, vel A suos successores tentaverit, decem libras purissimi auri Lateranensi palatio componat. Hæc definitio in æternum valitura permaneat.

" ** CONVENTUS EPISCOPORUM Barcinone anno M. IX.

ANNO CHRISTI 1009.

ANNO Christi M. IX. VII. Id. Mart. coactus est Barcinone conventus episcoporum, in quo confirmatæ sunt dotationes ecclesiæ Barcinonensi factæ. Interfuerunt huic conventui Ethius episcopus Barcinonensis, Arnulfus Ausonensis, Odo Gerundensis, Silla Urgellensis, & Oliva Helenensis. *Ex schedis illustrissimi Petri de Marca archiepiscopi Parisiensis.*

" ** ADDITIO AD CONC. BAMBERGENSE anno Domini M. XII. celebratum.

ANNO CHRISTI 1012.

HILDENSHEIMENSE *chronicon*. Rex (Henricus) cum summa regali reverentia Babenberg profectus est. Ibi venerabile monasterium, ipsius domni regis nobile ac speciale studium, ab Eberhardo primo ejusdem sedis episcopo, cum consensu & conventu omnium Cisalpinorum præsulum, II. Non. Maii consecratum est ad laudem & honorem domini nostri Jesu Christi, & preciosissimi martyris ejus Gedrii.

Extat supra pag. 805.

" ** AD CONVENTUM TOLOSANUM anni M. XX.

ANNO CHRISTI 1020.

CONVENTUS *hujus acta Catellus viderat, ex quo discimus, lib. V. commentar. Occitan. a Raymundo Tolosano archiepiscopo convocatum fuisse, cum Guillelmo comite Tolosano, archiepiscopo Narbonensi; episcopis, Carcassonensi, Biterrensi, Magalonensi, & Auscitano archiepiscopo, cum aliquot suffraganeis. Sententiam vero excommunicationis refert in hæc verba:* Nos ex parte omnipotentis Dei, & beati Petri, & omnium sanctorum, interdicimus, & excommunicamus, ab ecclesia & consortio fidelium separamus, & corpus ac sanguinem Domini, ac sepulturam prohibemus omni homini, vel feminæ, D qui aliquod usaticum malum in strata de Stap usque Tolosam miserit, vel mittere consenserit, præter hoc quod Donatus modo retinet. Eandem excommunicationem, quam fecit Auscienſis episcopus cum suis tribus episcopis, abbates omnes laudaverunt.

" ** CONCILIUM FRANCOFORDIENSE anno Domini M. XXVII.

ANNO CHRISTI 1027.

HILDENSHEIMENSE *chronicon*: Anno M. XXVII. Ind. X. synodus generalis in Francowrdi episcoporum XXII. præsente Cuonrado Imp. in qua damnatus Godehardus diœcesim suam super Gandeshemense territorium canonice retinuit, testimonio VII. episcoporum, Brunonis Augustensis, Eberhardi Bavenbergensis, Neginwreti Paterbrunnensis, Meginardi Werziburgensis, Hildinvardi Cuicensis, Sigiberti Mindensis, Brunonis Mersiburgensis. In hac synodo Godehardus juvenis frater imperatoris arma compulsus deposuit, & clericalem tonsuram accepit.

" ** SYN-

Digitized by Google

** SYNODUS HELENENSIS

ANNO CHRISTI 1027.

in prato Tulugiensi.

In qua de treuga & pace actum, atque alia quæ ad disciplinam ecclesiasticam spectant, instaurata.

Edita ex tabulis ecclesiæ Helenensis a Steph. Baluzio V. cl. tom. 1. de concordia sacerd. & imp.

ANNO Dominicæ Incarnationis XXVII. post millesimum; XVII. Kal Junii, convenit Oliba pontifex Ausonensis, ad vicem Berengarii Helenensis episcopi, tunc temporis in transmarinis partibus peregrini, una cum Udalchero sanctæ Helenensis ecclesiæ archipresbytero, & Gancelino archidiacono, & Ellemaro sacrisc rinio & choraule, Gauzberto, & cæteris præfatæ sedis canonicis, cœtuque sacrorum ducum, caterva quoque fidelium, non solum virorum, sed etiam feminarum. Convenerunt autem in comitatu Rossilionense, in prato Tulujes.

Quo cum convenissent, primo rogantes Domini misericordiam, ut corda fidelium suorum ad se converteret, mentes quoque & actus dirigeret: dein requisierunt, si quæ [1] hactenus a præfatis episcopis [2] statuta fuerant, observarentur. Sed cum pene omnia invenissent nisi solum [3] pedibus conculcata, sed etiam oblivioni dedita: iterum reparare studuerunt eodem tenore, quo fuerant hactenus condita.

Constituerunt [4] itaque præfati episcopi simul cum omni clero & fideli populo, ut nemo in toto supradicto comitatu vel episcopatu habitans, assalliret aliquem suum inimicum ab hora sabbati nona usque in die Lunis hora prima, ut omnis homo persolvat debitum honorem diei Dominico: neque ullo modo aliquis assalliret monachum cum clericum [5] sine armis incedentem: neque aliquem hominem ad ecclesiam cum concilia [6] euntem, vel redeuntem; neque aliquem hominem cum feminis euntem: neque aliquis [7] auderet ecclesiam vel domos in circuitu positas a XXX. passibus violare, aut assallire. Hoc autem pactum sive treugam ideo constituerunt, quoniam Divina lex, & pene omnis Christiana religio ad nihilum deducta, ut legitur, abundabat iniquitas, & refrigescebat caritas.

Et ideo nos præcipimus supradicti, episcopus, clerus simul, & omnis ordo serviens Divinis cultibus, & coram Deo interdicimus: ut nullus homo vel femina, de suprascriptis aliquid voluntarie temerare vel infringere præsumat: nec invadat res sanctæ matris ecclesiæ Helenensis, sive cæteris ecclesiis, vel monasteriis debitas: neque aliquis, se sciente, in incestu usque ad VI. gradum permaneat: neque aliquis vxorem propriam dimittat, nec alteram feminam habeat. Quod qui fecit, sive in antea fecerit, nisi resipuerit, & pro posse emendaverit, & ad plenam satisfactionem sanctæ matris ecclesiæ coram supradictis canonicis infra mensium trium spatium venerit, a liminibus sanctæ ecclesiæ, & omnium Christianorum cœtu excommunicatus permaneat.

Et ut noveritis omnes, quale peccatum sit, jungi excommunicatis: nullus Christianus debet manducare cum eis, vel bibere, neque osculum eis porrigere, neque cum eis loqui, nisi de satisfactione: neque si excommunicati defuncti fuerint, debentur ad ecclesias sepeliri: neque aliquis clericus vel fidelis debet pro eis orare.

Si vero pro nihilo duxerint excommunicationem: transactis tribus mensibus, anathematis vinculo, id est, ut perditi sicut Judas proditor, damnentur. Et si, quod Deus avertat, in hac perfidia obierint: corpora illorum cum psalmis & hymnis, vel spiritalibus canticis, non ducantur ad sepulturam, nec inter fideles mortuos eorum nomina ad sacrum altare recitentur. Et quia peccatum perpetraverunt ad mortem: nisi pœnituerint, sine fine damnentur in æternam damnationem.

ANNO CHRISTI 1027.

Omnibus canonicis suprascriptæ sedis interdicimus coram Deo & sanctis ejus, ut nullus eorum de his aliquid solvere audeat sine consensu præfati archipresbyteri vel archidiaconorum, sive sacrisc rinii, & caputscholaris, vel cæterorum fratrum canonicorum.

Ministeria autem Divina sine intermissione fiant pro excommunicatis per spatium trium mensium: ut *det illis Deus pœnitentiam, & resipiscant a laqueis diaboli, a quibus capti tenentur ad ipsius voluntatem.* 2. Timot. 2.

Quod qui noluerit perficere, noverit se mulctandum, nisi resipuerit, suprascripta excommunicatione. Omnibus autem supradicta observantibus pax & misericordia concedatur a Domino Jesu Christo hic & in perpetuum. Amen.

OBSERVATIO G. COSSARTII.

AD annum MXLVII. rejecit hanc synodum eruditissimus illius editor, cum existimaret posteriorem esse concilio Helenensi celebrato a Guifredo Narbonensi archiep. quod ipse anno MXLV. affigit. Ego vero & concilium istud anno circiter MLXV. tribuendum esse, supra demonstrasse mihi videor; & ad illud cur respexisse synodus nostra dicatur, causam nullam video; & anno MXLVII. celebratam non esse, hoc maxime persuadet, quod ejus præses Oliva Ausonensis anno MXLV. Garibayo teste, obierit.

** CONCILIUM ROMANUM,

ANNO CHRISTI 1037.

In quo Andreas Perusinus episcopus cedit jure omni in monasterium S. Petri anno Domini M. XXXVII.

Ex Tomo IX. Italiæ sacræ.

NOTUM sit omnibus præsentibus ac futuris, qualiter Andreas episcopus sanctæ Perusinæ ecclesiæ, refutavit domno Benedicto IX. papæ consecratori suo monasterium videlicet sancti Petri, quod situm foris murum supradictæ civitatis, & aliud monasterium, scilicet sancti Salvatoris, & monasterium sanctæ Mariæ in valle de Ponte, nimirum cum omnibus proprietatibus, atque pertinentiis eorum; adstantes ibidem Dominicus episcopus Lavicanensis, Robertus episcopus Signensis, Ugo episcopus Assinensis, Ugo abbas Farfensis, Bartholomæus abbas Græcus, Joannes abbas sancti Montani, Ugo diaconus sanctæ Romanæ ecclesiæ, Crescentius diaconus ejusdem ecclesiæ, Leo subdiaconus, Benedictus presbyter cardinalis, Sergius scriniarius: quinetiam cuncta, quæ superius prælibata sunt, proprio ore per sacramenta sanctorum evangeliorum conservare professus est: adjudicante illi sacramentum Gregorio germano prædicti papæ. Postea vero denominatus episcopus, se jactando, atque injuriam faciendo in quodam archipresbytero sancti Constantii, supradicti monasterii sancti Petri, ostendit se causare monasterium, atque ad suum jus intromittere. Tunc venerabilis abbas Bonizo venit ad synodale concilium, indicavit hoc jam prælibato papæ. Ipse vero Benedictus summus apostolicus, scisc itavit eundem Andream episcopum, si aliquo modo causaret supradictum monasterium. Ipse enim nulla ratione eum causare professus est, atque iterum refutavit coram domno Benedicto papa, necnon & eorum cunctis episcopis, atque abbatibus, quorum nomina inferius adnotare curavimus.

Petrus

1 *Legebatur*, sicque: *cujus emendatio perspicua, & necessaria.*

2 *Nempe ab Oliva & Berengario, in synodis prius celebratis.*

3 *Corr.* non solum.

4 *For.* constituerant, *hoc est, Berengarius & Oliva prius in synodis suis ediderant statuta quæ sequuntur, quæque nunc Oliva servari mandat.*

5 *Corr.* aut clericum.

6 *For.* cum familia.

7 *Male legebatur*, aliquid.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1037.

Petrus episcopus S. Rufinæ, patronus ejusdem monasterii.
Tendaldus Albanensis episcopus.
Petrus Ostiensis episcopus.
Joannes episcopus Præneste nsis.
Leo episcopus Belletrensis.
Munaldus Ariminensis, Petrus Castellensis, Teudaldus episcopus Ugubinensis, Adam Frosumbrinensis, Tedericus Orbinensis, Arduinus Monfeltrensis, Onestus Forumpopulonensis, Adalbertus Senensis, Ugo Farensis, Ugo Asisenatensis, Azo Centumcellensis, Albertus Castranensis, Joannes Lucanensis, Atto Florentinus, Jacobus Fesulanus, Heinricus Populonienſis, Joannes Suanensis, Leo Orbitensis, Gotifredus Volaterrensis, Wido Pistorienſis. Wido Clusinensis, Crescentius Rosellensis, Joannes Terracinensis, Stephanus Seccensis, Joannes Pipernensis, Girardus Berolensis, Landovinus Ortensis, Crescentius Fallarensis.

Joannes cardinalis Benev. archidiaconus, cum aliis equidem sanctæ Romanæ ecclesiæ diaconibus.

Gregorius abbas sancti Sabæ, Titus abbas sancti Pauli, Franciscus abbas sancti Laurentii, Benedictus abbas sancti Petri a vinculis, Crescentius sancti Silvestri, Martinus abbas de Farneto.

Et aliorum diversorum ordinum nomina quæ perlonga sunt ad narrandum, &c.

Hoc factum est in præsentia supradicti Benedicti papæ, temporibus domini Chounradi imperatoris, IV. nonas Novembris per Indictionem quintam.

ANNO CHRISTI 1046.

CONCILIUM ROMANUM anno M. XLVI. a Clemente papa II. celebratum,

In quo statutum, ut Ravennati episcopo secundus a pontifice Romano locus in conciliis absente imperatore tribueretur.

Estes hujus concilii supersunt Clementis litteræ synodicæ apud Ferdinandum Vghellum, Italiæ sacræ tomo II. in hunc modum:

Clemens episcopus, servus servorum Dei, omnibus sanctæ ecclesiæ filiis, perpetuam in Christo salutem.

QUOD propulsis ab apostolica sede his qui in ovile sacratissimum apostolorum principi Petro a Christo Domino commendatum non ingressi fuere per ostium, sed aliunde surrepsere, utpote fures & latrones, prospicientes suis commodis potius, quam gregis humilitati, non est nostris meritis adscribendum, sed Divinæ benignitati, qui elegit ea quæ non sunt, tanquam sint, ut ea quæ sunt, evacuentur. De multis autem quæ in ipso nostri pontificatus primordio acta sunt in synodo, quam & pro communi utilitate maturavimus, & circa nonas Januarias celebrantes unum propitiante Domino nobis concessum est illic determinare, quod multoties ventilatum a retro pontificibus prædecessoribus nostris, aut vix aut nullo fine sopitum est, illud videlicet in synodo sedendi iurgium quod emerserat inter Ravennatem, & Mediolanensem archiepiscopos, unde & in ipsa nostra synodo Aquileiensis patriarcha mussirabat. Quisquis enim sibi juxta nos dextri lateris locum vendicabat, & cui jure deberetur, nobis incertum erat. Contigit autem prima die synodi non interesse Mediolanensem archiepiscopum a primordio, sed jam die inclinato, cum patriarcha a dexteris nostris sederet, interposita tamen sella carissimi filii nostri Imp. Henrici, qui jamjam advenire putabatur, quia eo loci erat electus quoque Ravenn. ecclesiæ a sinistris ut sederet; quo Mediolanense archiepiscopo in medium veniente, dexterum quia locum petierat, hinc acclamatum est ab electo Ravenn. sibi deberi illum; simili modo a patriarcha Aquileiensi: & ita unius rei altercatio inter sese orta est. Placuit autem universæ synodo trium partium dissensionem coram differri. Statimque prolatus quidam catalogus nominum eorum archiepiscoporum, qui interfuerant synodo Symmachi papæ, ubi præscriptus erat Mediolanensis archiepiscopus, quo contra ostensum est privilegium Ravennatis ecclesiæ, continens qualiter illa inscriptio nominum non aliquo jure; non aliqua plenitudine, sed potius gratia humilitatis evenerit; quod scilicet archiepiscopus Ravenn. permiserit præscribi sibi illo tantummodo casu archiepiscopum Mediolanensem: &, ne propterea quivis error imposterum gigneretur, placuisse papæ Joanni successori illius Symmachi ipsum privilegium fieri, hoc autem propterea ut quis videretur esse major, quamvis non dextra papæ Romani semper jure deberetur archiepiscopo Ravennati: addendum tamen ei esse, soli imperatori, si præsens adesset, & sic ad sinistram eum transmigrare debere. Quibus duorum altercatorum ostensis, cæteri quoque altercatoris, id est patriarchæ, ostensum est privilegium a Joanne XIX. papa actum similiter de sessione ad dexteram partem. His auditis, universa synodus interrogata est. Primo autem omnium Romani episcopi, cleruſque Romanus, quibus autoritas est major, & ipsa res nota erat: deinde * retribuimus. Cumque ex ordine Joannes episcopus Portuensis, & Petrus diaconus nostræ apostolicæ sedis cancellarius, privilegium Ravennatis ecclesiæ vice sua universæ partes laudarent: Poppo quoque Brixiensis episcopus hoc idem fecit, ejusque vocem tota synodus est consecuta: quo igitur in unum placitum vox omnium conveniens, noster quoque assensus pari ratione accommodatus est. Ut vero quod actum est, omnibus innotescat, placuit nostris apostolicis litteris annotari, & tam præsentibus quam futuris intimari, ut tanto firmius valeat, quanto constat de nostro ore audiri. Verum ne posthac iterum vel archiepiscopo Mediolanensi, vel patriarchæ Aquileiensi, de sessione dextri lateris nostri liceat excitare quamlibet controversiam: interdicimus nostra apostolica autoritate hoc eis de cætero licere. Quod si forte fuerit præsumptum, pro temeratione interdicti nostri, non modo bannum sancti Petri nostræ sedi persolvat, verum nostræ quoque excommunicationis, & anathematis laqueos incurrat. Sedem etiam Ravenn. archiepiscopi jubemus semper esse a dextris nostris nostrorumque successorum, secundum antiquæ constitutionis autoritatem, nisi forte imperator affuerit: & tunc etiam ipsum sinistrum locum tenere per hanc nostræ autoritatis firmitatem huic nostræ narrationi subjectam. Scripta per manum Joannis scrinarii, & notarii sacri nostri palatii.

ANNO CHRISTI 1046.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1049.

"** CONCILIUM ROMANUM,

In quo privilegium monasterio S. Gratæ Bergomensis diœcesis concessum est.

"pag. 637. EXTAT *tomo* IV." *Italiæ sacræ privilegium monasterio S. Gratæ a Leone papa IX. concessum: sed cujus anni concilio, incertum. Neque enim unum Romæ concilium Leo celebravit. Quod igitur anno* M. XLIX. *tribuerit Vghellus, mera divinatio est. Et privilegium ipsum totum, merum fortasse figmentum dici debet: cum in eo sit mentio Conradi Imp. eidem concilio præsentis, qui tamen decem annis tòtis ante Leonis pontificatum obierat. Irrepsisse librarii errore nomen Conradi suspicatur Vghellus. Quod si ita est, suaque privilegio fides asseritur: fatendum certe est, editum in aliquo concilio fuisse, cujus memoria nobis alia nulla suppeditat. Quatuor enim quæ extant Romana synodi Leonis papæ IX. statim post paschа celebratæ sunt: earum igitur nulli tribui potest privilegium*, VI. *Idus Iunii consignatum. Quale autem id cunque est, hic exhibeo.*

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis.

EGo Leo, servus servorum Dei, una cum reverendissimis archiepiscopis, episcopis, abbatibus, aliisque sanctæ ecclesiæ catholicæ fidelibus in sacra synodo residentibus, necnon & judicibus legisque doctoribus, spirituali filio domino Conrado imperatore, intervenientibus precibus Ambrosii Pergamensis " episcopi, necnon Older. Brixiensis episcopi, postulantibus insuper prædictis imperatore & similiter prædictis reverendissimis episcopis, nos sanctamque synodum deprecantibus: nostra & totius sacræ synodi largitione concessimus monasterio S. Gratæ curtem & castrum, attinentia, & cuncta quæ Adleida mater S. Gratæ, quæ hoc monasterium de propriis rebus ædificavit, & imperialibus constitutionibus seu præceptis omnia ad eumdem monasterium pertinentia multo jure confirmata constituit, ut electiones abbatissæ in sororum ordinatione permaneant, & omnia in potestate abbatissæ sine aliqua diminutione consistant, & regibus, sive pontificibus, patriarchis, archiepiscopis, metropolitanis, episcopis, abbatissæ, seu a quolibet vestrorum, & domino clero intemerata permanere perpetualiter constituimus sanctæ Pergamensi matri ecclesiæ, ubi domnus Ambrosius episcopus præordinatus esse videtur, nostra synodali concordi largitione concedimus, ac omnia quæ spiritualiter agere debet, hoc est, circa consecrationem abbatissæ vel monacharum, & de nulla se intromittant, neque de castro, & curte de Saranica, neque de aliis castris & villis, campis, vineis, casis, molendinis, tam de civitate Pergamensi, quam de foris per totum comitatum cum omnia & omnibus ad eumdem monasterium sanctæ Gratæ de prædicto episcopo attinentia cum religioso jure concedimus. Unde si quis contra hanc apostolicam & synodalem autoritatem & largitionem quisquam episcopus invasor aliquid molietur, sive contra hoc quod prædiximus, repugnaverit, cujuscunque gradus, vel ordinis, aut officii, vel dignitatis, aut generis, sciat se in iram beati Petri apostolorum principis, & omnium sanctorum, & nostram, nostrorumque prædecessorum cursurum, & æternaliter anathematis vinculo damnatum, ac in excommunicatione victurum universalis ecclesiæ & cuncti populi Christiani. Insuper nisi a malo resipuerit, irrevocabili exilio puniatur, vel ultimis suppliciis feriatur, & bona ejus publicentur. Qui vero pio intuitu custos & observator in omnibus extiterit, benedictionis gratiam & vitam æternam cum omnibus sanctis habere mereatur in sæcula sæculorum. Amen. Fiat, fiat. In his autem interfuerunt archiepiscopi, episcopi, abbates, judices Romani seu de vicinis & longinquis civitatibus. Interfuit D. Conradus imperator, & Ambrosius, & Oldericus, episcopi, &c. quorum impulsu N. Prænestinus, Georgius Portuensis, Deodatus Hostiensis, Martianus Narniensis, Benedictus Tiburtinus, Bernardus Castrinensis, Joannes Petrosinus, Gregorius Ortensis, Georgius Tiburtinus, Valentinus Manotensis, Theodorus Milleto, Savinus abbas Planetæ, D. abbas Altinensis; omnes archiepiscopi, episcopi, abbates, & reliqui plures cardinales, sic actis interfuere. Gregorius cardinalis ad vincula, Benedictus sanctæ Cæciliæ, Andreas presbyter patriarcha Lateranensis, Julianus presbyter Lateranensis, Faustinus presbyter sancti Petri, Marcus presbyter sancti Petri apostoli. Hi omnes cardinales his actis interfuere. Faustinus caput senatus & consul, & judex de palatio, Julianus de Ferna Muana Romanus, Paulus de templo palatii, & plures alii.

Data & corroborata VI. idus Junii in patriarchio Lateranensi Domini salvatoris feliciter. Amen, amen. Subscriptio notarii, omisso signo.

Ego Stephanus notarius interfui, & jussu D. Leonis summi pontificis omnia supradicta scripsi & tradidi.

" hoc est, Bergomensis.

"** ADDITIO AD CONCIL. TOLOSANUM anno Domini M. LVI. " celebratum.

ANNO CHRISTI 1056.

Ex editione Baluziana.

" Extat supra p. 1084.

QVERIMONIA BERENGARII vicecomitis Narbonensis adversus Guifredum archiepiscopum Narbonensem, proposita in concilio apud Tolosam habito sub Raimbaldo Arelatensi, & Pontio Aquensi, archiepiscopis, Victoris secundi papæ legatis, anno Christi M. LVI.

SANCTÆ huic conglomerationi vicariorum Dei, legatis scilicet summi pontificis Romani vicem obtinentis beati Petri apostolorum principis, ejusque vice fungentibus, archiepiscopis videlicet & episcopis, necnon & abbatibus hanc in synodum sanctam sistentibus, ex catholica fide tractantibus, hæc querimonia non modica ideo præsentat, ut & legatur, & audiatur, dijudicetur, atque definiatur. Sed ut plenius dijudicetur, ad originem inchoetur.

Ego Beringarius Narbonæ urbis proconsul, querimoniam hanc vobis omnibus facio palam, quam de metropolitanum meum fratrem vestrum habeo magnam. Archiepiscopatus quippe Narbonæ fuit cujusdam avunculi mei Ermengaudi archiepiscopi, cujus in diebus idem episcopatus unus erat ex melioribus qui sunt de Roma usque Hispaniæ finibus, villis atque castellis ditatus, prædiis & alodiis locupletatus: cujus ecclesia plena erat codicibus, aureis adornata tabulis & scriniis & crucibus, aureis fulgebat coro-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1056.

ronis precioſiſque lapidibus. Canonicorum ibidem multorum voces certis horis audiebantur, orationes dabantur, & omnium bonorum operum incrementis ibidem agebantur. Caſtra autem ipſius eccleſiæ, & villas, prædia, & poſſeſſiones, non a laicis fruebantur, ſed a famulantibus in ea Deo poſſidebantur. Eccleſiam vero illam olim pius rex Karolus fabricaverat, atque in honore ſanctorum Juſti & Paſtoris conſecrare fecerat, & eam inclyte caſtellis, & villis, terriſque locarat, & vineis, ſicut & a veteranorum traditur dictis, & ut legitur in regalibus ejuſdem eccleſiæ præceptis. Defuncto autem præfato divæ memoriæ archiepiſcopo, Guifredus Cerdanienſium comes Narbona adiens, cujus conſanguineam ego jam poſſidebam uxorem, exquiſivit utroſque parentes meos & me ipſum de præfato archiepiſcopatu ad opus filii ſui ſupraſcripti noſtri antiſtitis, qui non erat adhuc niſi decem annorum, & ſpopondit pro eo magnum dare donum inter comitem Rutenis, & patrem meum centum millia ſolidorum. Sed pater meus & mater mea non ei adquiebant. Ego autem amore tantæ conſanguinitatis ductus, & ſimulationis amicitate deceptus, ſegregavi me pro hac re a conſortio genitorum meorum; & niſi mihi adquieviſſent, arbitratus fui interficere illos. Cernens enim pater meus me motum, meque contra ſe ita fore moleſtum, adquievit meæ voluntati, & petitionibus præmemorati Gaufredi, atque inter ſe & comitem Rutenis acceptis centum millia ſolidis precium pro epiſcopatu, dedimus eum prænotato filio ſuo antiſtiti noſtro; qui jurejurando, Deumque teſtando, dixit nobis ſuum dictum firmum & fidem firmam, quia ſi ille foret antiſtes noſter, ut fuit & eſt, ullum noſtrum neque de noſtris non eſſe damnum, neque damnum ipſius epiſcopatu. Sedente autem illo in cathedra, & ætate atque honore creſcente, dum fiſus eram ut ipſe eſſet mihi auriga & arma & clypeus contra cunctorum hoſtium telis, & memoraret conſanguinitatem meæ uxoris, & tanti locum honoris, in quo adjutus ſum ponere illum, & ut mihi erat teſtatus, juvaret mihi honorem tenere atque habere: tunc ſurgens, quaſi diabolus, ſuperbe atque repente exacerbavit me, & provocavit ad iracundiam & ædificavit ſuper me caſtra, venitque cum ingenti exercitu ſuper me, & fecit mihi guerram crudelem, & fuere interempti pro ea ex utraque parte fere millia homines Tunc vero caſtra, & villas, prædia, & poſſeſſiones, quæ erant in dominium præfatæ eccleſiæ, fiſcos & poſſeſſiones canonicorum, & quæque ex comunia erant, abſtulit Deo & famulantibus ei, deditque diabolo ac militantibus illi. Et ita alia omnia ad laicalem vertit cenſuram, ut etiam omnes qui ea poſſident, quaſi per alodia habent paterna. Inter hæc autem Eriballum Urgellitenſem præſulem contigit mori. Et præfatus archiepiſcopus adquiſivit illud epiſcopatum ad opus fratris [a] ſui Guilielmi, & ſpopondit dare pro eo centum millia ſolidos. Quod mihi ſatis libuerat, ſi meum damnum non eſſet. Firmato autem tanto munere pro ipſo epiſcopatu, archiepiſcopus præmemoratus, hoſtis Dei & hominis, ad ſedem ſuam rediens, atque eccleſiam ſuam adiens, theſauros quoſque, qui a conditione in eam congregati erant, ſubtraxit. Tabulas vero & poſtabulas & cruces & ſcrinia reliquiarum aurea & argentea excoriavit. Patenas inſuper calicum aureas vel argenteas, ubi ſancta ſacrificia ſumebantur, in manibus aurificum Judæorum miſit ad deſtruendum, & Hiſpaniam venundari pro ipſo epiſcopatu. Codices autem, qui ibi erant variis generibus, non meliores reliquit. Sed ita male ſuam eccleſiam diſſipavit, ut etiam & clerici deſunt, & qui inibi ſunt, inopes & mendici: & nullus pulcher in ea apparet. Non chlamydes, neque capas polemitas, non cyclades, non dalmaticas, non cureballi, non lignum Dominicum. Omnia hæc, quæ a conditione ibi plura congregata erant, ſed diſſipavit ea, deditque pro epiſcopatu fratris ſui. Inſuper, quod pejus eſt & inhoneſtum, commendavit ſe manibus ad comitiſſam Urgelli. Pro qua re non ſolum mihi, ſed etiam cunctis noſtræ patriæ nobiles in magnum ruit odium. Quo peracto, aggregavit concilium non modicum juxta præfata urbe Narbona multorum ſui dioceſi epiſcoporum, inter quos fuit hic Raimbaldus Arelatenſis archiepiſcopus; & in eorum atque noſtrorum omnium præſentiam reliquit cunctas armas militarias, & omnem ſæculi militiam, atque excommunicando miſit ſub anathema tam ſemetipſum quam omnes ſui dioceſi epiſcopos, qui ab illa die deinceps armis erant ſumpturi. Qui non multo poſt acceptis armis ut miles, non corrigia ſuccinctus lumbis, ſed ferro, & debellavit mecum. Et quot mortui, quot vulnerati, quot detruncati, quantæque aduſtæ eccleſiæ, & exarſæ reliquiæ, ſi per ſingula enarrare voluero, fortaſſe & vobis foret faſtidium, & facilius dies quam copia deſerit. Deinde venerunt epiſcopi in meam terram, & mecum una cum eodem archiepiſcopo firmaverunt treguam Dei inviolabilem tenere in omnem meam terram, atque ex eadem corruptores teterrimam juſtitiam facere. Unde idem archiepiſcopus & ego hanc fecimus convenientiam, ut de cuncta quæ emendata fuiſſent per ipſius treguæ fractionem, una medietas fuiſſet præfatæ eccleſiæ, alia mea pro exercenda juſtitia. Ego autem conſenſi ipſam meam medietatem condirectioni ipſius eccleſiæ. Sed ille non in ejus condirectionem, ſed in deſtructionem miſit: quia & ab eccleſia eam abſtulit, & militibus per ſolidatas tribuit potius, quam decem millia ſolidos. Qua data Deo & fortiter firmata, qui primi eam fregerunt in noſtra patria, ſui milites ex ſuo exientes caſtello, occiderunt unum militem meum in treguam Dei, & retinuit homicidas illos, & nullam quivi ab eo impetrare juſtitiam. Deinde Petrus Raimundi Biterrenſium comes in treguam Dei violavit eccleſiam ſanctæ Mariæ, cœnobium loci electi, ubi mirificum habetur lignum Dominicum, & extraxit ab inde duos milites inclinatos atque innoxios, & unum ex eis, qui erat conſanguineus meus, pependit in ligno, & occiſit morte crudeli quaſi cleptem. Unde idem archiepiſcopus talis ſuffragator extitit, ut etiam ſacrilegos & homicidas illos in ſua ſe mittentes poteſtate patrocinavit, ſuffragatorque eorum extitit; & in eo ullam non valui invenire juſtitiam. Præterea ſacramenta quæ mihi ſuper ſancta altaria manibus juratus eſt multa, unquam non mihi tenuit, ſed omnia fregit. Ad ultimum vero bonum opus operatus eſt, ſatis Deo & univerſæ plebi Narbonenſis placibile. Unde mala hæc omnia obliviſceramus, ſi nobis in bonum veniſſet. Corpora namque ſanctorum Juſti & Paſtoris, quæ præmemoratus rex Karolus ab Hiſpania deferens, atque in via carens,

ANNO CHRISTI 1056.

in præfata in eorum honore ædificata eccleſia collocare optaverat, quæ nobis noſtriſque patribus multum erant optata, ab idem archiepiſcopo explorata & capta, ad ſuam uſque cum honore aſportavit eccleſiam, atque honorifice collocavit. Unde non ſolum a me, ſed etiam a ſuis civibus laudatus atque dilectus erat. Qui non multo poſt, litigante eo cum ſuo archidiacono, voluit trahere prædictorum corpora ſanctorum ab eccleſia eorum. Et ego rogavi eum ne hoc feciſſet, & volui ei dare obſides per decem millia ſolidos, ut ſi ullus homo vel fœmina ullam vim ei faceret de ipſorum corpora ſanctorum, aut de ullo munere eis oblato vel præſentato, ego de illo vel illis hoc facientibus adjutor eſſem prædicto pontifici per fidem non finctam. Idem vero archilevita voluit ei ſatisfacere in judicio epiſcopi Arelato. Qui renuit; ſed ſubſtracta ab eadem ſede tantorum corpora ſanctorum duxit & inhoneſte collocavit in quandam villanam eccleſiam. Ibi ſuam cathedram fabricavit, ibi ordinem ſuum fecit, ibi ſuas ſynodos tenuit, ibi codices & cruces & lignum Dominicum aſportavit, ibi clericos primæ ſedis, quos meliores invenit, conſtituit; & ita eligens membrum, caput reliquit quaſi tugurium. Inſuper cuncti noſtræ patriæ nobiles, & plebs cuncta, qui ſoliti ſunt occurrere ad civitatem & ad ſedem ſuam, & pœnitentes ſua munera ad ſuam ſedem dare atque præſentare ſolentibus, multoſque adjutorios ad operam ſuæ eccleſiæ facientibus, abſtulit, & munera illa ſuis militibus per ſolidatas tribuit, & ſuam eccleſiam deſertam & ſine capite dereliquit. Interim vero idem archiepiſcopus habuit mecum placitum, & conſtrinxi me ei ad ſuum libitum ſatisfacere, & dixit mihi ſuum dictum & fidem, quam meliorem ei requirere potui, ut & ad ſedem ſuam rediret, & corpora ſancta in ea reſtitueret. Qui mentitus eſt mihi, ſed ut mihi fuit teſtatus, facere noluit, & eſt mihi mentitus ſuum dictum & ſuam fidem. Deinde conjux mea videns eum, rogavit reſtituere corpora ſancta, & idem ipſe ad eccleſiam ſuam redire, directumque noſtrum ſupra modum accipere, neque audire voluit: ſed teſtatus eſt ei altitonantem ducere ipſa ſancta corpora in aliena patria, & uſque in æternum nobis non eſſe recuperanda. Quæ audiens, metuens ne ſubito, ſicut juratus eſt, hoc faceret me abſente & ignorante, fuit ad præfatam villæ eccleſiam, non adhuc conſecratam, & traxit exinde corpora ſancta, reſtituitque & condidit honorifice in ſedem ſuam. Deinde conjux mea proſtrata coram eo, ſuum poſtulavit accipere directum: qui renuit. Ego autem confeſtim ut hoc novi, vidi præfatum archiepiſcopum; voluique ei affirmare directum & de me & de conjuge mea & de omnes meos in judicio ſui dioceſi epiſcoporum & epiſcopi Arelato per decem millia ſolidos: qui renuit. Deinde in judicio legati apoſtolici & hujus ſanctæ ſynodi: & hunc ſprevit. Ad ultimum vero exclamavi ſanctum Petrum & judicium domni apoſtolici, ut item coram eo, & in ejus manu ei affirmarem directum. Hunc multo parvi pendit; ſed excommunicavit inclementer atque injuſte me & meam uxorem, meoſque infantes, & omnem noſtram terram, tam crudeliter, ita ut nullus ibi [b] baptizetur, nec communicetur, nec ſepeliatur. Nos autem, niſi timor Dei eſſet, parvi penderemus ſuam excommunicationem, quem tot malis novimus ſceleratum, & a papa Victore cum cxx. epiſcopis [c] anathematizatum, & ſimoniacum, qui omnes ordines ſuos vendidit, qui omnes epiſcopos, taceam de alienos, ſed omnes quos in mea terra ordinavit, uſque ad noviſſimum quadrantem redimere fecit. Quod ſi non creditis: Lutevenſem requirite epiſcopum, & Helenenſem; & hi hoc vobis teſtificentur, qui ab eo ſunt ordinati. Neque eccleſias meæ terræ conſecrare voluit, donec datum earum tenuit. Nuper autem duos meos milites venientes ex vigiliam ſanctæ Salvatoris Anianæ, die Epiphaniæ, eo jubente atque ſuffragante, ſunt capti & tenti; & eos qui illos ceperunt, patrocinat, & dat eis ſolidatas. Ideo ego Beringarius præfatus hanc vobis & Domino Deo facio querimoniam, & poſtulo juſtitiam: quam niſi impetravero, ſuæ excommunicationi parvi pendero, & in meam terram treguam nullam tenebo, neque judicium apoſtolici amplius adclamabo.

ANNO CHRISTI 1056.

Quod ego Beringarius ita ſuperius queror ad legatos ſummi pontificis ſuperius, & ad cunctos epiſcopos & abbates, quoniam ad ſynodum Arelati conabam oſtendere. Sed quoniam nihil profuit, ad domnum apoſtolicum ideo libens mittere curavi. Quem rogo per Deum & ſanctum Petrum, ut ab hac excommunicatione me abſolvat, meoque præſuli de me ſatisfaciat: quoniam uſque Romam ego lubentius ſatisfacere ire non ambigo; ille, niſi ligatus, umquam ſponte non ibit.

EX NOTIS STEPHANI BALUZII AD HOC CONCILIUM.

DE tempore quo querimonia iſthæc propoſita eſt, video non unam eſſe omnium ſententiam. Nam aliqui putant actum id eſſe anno MLXVI. & quidem in concilio apud Narbonem habito; decepti, opinor, autoritate quorundam actorum illius anni, quorum mentio extat apud Catellum in pag. 582. & 781. earundem memoriarum, quæ vero docent graves tum controverſias fuiſſe inter archiepiſcopum & vicecomitem. Sed ego ut aliter ſentiam faciunt multa. Nam iſta querimonia prolata fuit coram legatis ſummi pontificis, præſente Raimbaldo Arelatenſi archiepiſcopo; & quidem vivente papa Victore, ut ego quidem arbitror. Scimus autem legatos ejuſdem Victoris, Raimbaldum Arelatenſem, & Pontium Aquenſem, archiepiſcopos, ſynodum in Toloſana urbe celebraviſſe anno MLVI. cui interfuit Guifredus Narbonenſis archiepiſcopus. Deinde, hæc querimonia habita eſt in ſynodo cui Lodovenſis & Helenenſis antiſtites affuerunt. At Roſtagnum Lodovenſem epiſcopum, & Arnaldum Helenenſem, interfuiſſe concilio Toloſano anni MLVI. conſtat ex actis concilii. Denique, ſi poſt mortem Victoris iſta acta ſunt, cur Berengarius ſolum Victoris anathema commemorat adverſus Guifredum, quem ex Gregorij VII. teſtimonio conſtat a multis Romanis pontificibus excommunicatum fuiſſe? Hauddubie valuiſſet iſtud ad augendam invidiam, præſidiaque magna in cauſam Berengarii inducere poterat. Sed videlicet Guiffredus a nullo hactenus Romano pontifice excommunicatus fuerat, quam a Victore.

[a] FRATRIS SUI GUILIELMI] Contigit iſtud circa annum Chriſti milleſimum quadrageſimum primum. Nam Heribaldus epiſcopus Urgellenſis vivebat adhuc anno MXL. XV. Kal. Octobris, ut patet ex chartulario eccleſiæ Urgellenſis. Guilielmus autem epiſcopus Urgellenſis, Heribaldi ſucceſſor, interfuit concilio Narbonenſi anno MXLIII. XVI. Kal. Aprilis. Fortaſſis ergo id actum anno MXLII. vel initio anni MXLIII. cum ſtatim dicat Berengarius, Guifredum archiepiſcopum congregaſſe concilium non modicum apud Narbonem haud multo poſt quam Guilielmum locaverat in cathedra Urgellenſi, & huic concilio interfuiſſe Raimbaldum Arelatenſem archiepiſcopum. Raimbaldum porro interfuiſſe concilio Narbonenſi, de quo mox dicebamus, docent acta illius concilii quæ extant in archivo monaſterii Cuxanenſis. Niſi ſi iſtud concilium interpretemur illud quod in eadem urbe Narbonenſi habitum eſt a Guifredo Kalendis Auguſti ejuſdem anni, cui etiam interfuit Raimbaldus, ut fidem faciunt veteres ſchedæ hactenus inditæ.

Nul-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1056.

b NULLUS ISI BAPTIZETUR] Durum istud ac valde inhumanum, & prorsus contrarium regulis ecclesiasticis, quæ tempore interdicti servant locum humanitati, concedentes baptisma parvulorum, pœnitentias morientium, viaticum in exitu mortis, sepulturam clericorum, pauperum, peregrinorum, & infantium a bimatu & infra, benedictiones nuptiales, purificationes mulierum prout in variis regionibus regulæ variant. In universum tamen affirmare licet, tempore interdicti permissum fuisse baptisma parvulorum, itemque pœnitentiam morientium. Vide cap. *Inquisitioni tuæ.* De sentent. excommun.

c ANATHEMATIZATUM] Nimirum in concilio Florentino, quod a papa Victore II. habitum fuerat anno superiore. Cui concilio interfuisse c x x. episcopos docet hic locus. Ad eam porro Guifredi Narbonensis excommunicationem respexisse videtur Gregorius VII. dum hæc in concilio Romano sanciebat anno MLXXVIII. *Renovamus etiam excommunicationem a prædecessoribus nostris factam super Guifredum archiepiscopum Narbonensem, & absque ulla recuperationis spe ab episcopali officio eum submovemus.*

ANNO CHRISTI 1058.

*** DUO CONVENTUS EPISCOPORUM in provincia Narbonensi, anno Domini M. LVIII.

I. Conventus Helenensis.

I. ANNO XXVIII. regni Henrici regis, convenerunt Guifredus archiepiscopus Narbonensis, Guifredus episcopus Carcassonensis, & Berengarius Helenensis, ad dedicationem Helenensis ecclesiæ. Quo in conventu recitata videtur epistola canonicorum Helenensium de restauratione illius ecclesiæ, & de querela adversus vicecomitem Castrinovi. *Ex schedis Petri de Marca Paris. archiep.*

II. Conventus Barcinon.

II. Eodem anno ad Barcinonensis ecclesiæ dedicationem convenerunt, Guifredus Narbonensis, & Raimbaldus Arelatensis, archiepiscopi; episcopi vero, Guillelmus Urgellensis, Guillelmus Ausonensis, Berengarius Gerundensis, Arnallus Helenensis, Paternus Torrosensis, & Guilabertus Barcinonensis. In eo conventu multa statuta sunt, quæ ad res ecclesiasticas pertinent.

Lectum quoque in hoc conventu decretum Hali ducis Deniæ & insularum Balearium: quo ad exemplum patris sui Mugehid insulas Baleares, & episcopatum Deniæ, posuit sub jure & diœcesi episcopi Barcinonensis. Cui decreto subscripserunt, Raimbaldus episcopus Arelatensis, Guifredus archiepiscopus Narbonensis, Arnaldus episcopus Magalonensis, & Guillelmus Urgellensis. *Ex schedis iisdem.*

ANNO CHRISTI 1059.

*** AD CONCILIUM ROMANUM anni Domini M. LIX.

EX Vaticano codice 1984. *depromptas habuimus hujus concilii subscriptiones, beneficio R. P. Petri Possini S. I. cujus officiosissimis eurisplarimum hæc editio debet. Earum exemplum hoc habe.*

Nicolaus episcopus sanctæ catholicæ & apostolicæ Romanæ ecclesiæ, huic decreto a nobis sic superius legitime promulgato subscripsi.
Bonifacius Dei gratia Albanensis episcopus.
Ubertus episcopus sanctæ Sylvæcandidæ ecclesiæ.
Petrus Ostiensis episcopus.
Petrus Lavicanus episcopus.
Hujusmodi Romani episcopi subscripserunt una cum Joanne Portuensi episcopo.
Joannes card. tit. sancti Marci.
Leo card. tit. sancti Damasi.
..... card. tit. sanctæ Mariæ trans Tiberim.
Desiderius card. tit. sanctæ Cæciliæ.
Hujusmodi subscripserunt.
Mancinus diaconus.
Crescentius diaconus.
Amarigus diaconus.
Hujusmodi diaconi sanctæ Romanæ ecclesiæ subscripserunt.
Hildebrandus monachus & subdiaconus, & cæteri Romanæ ecclesiæ subdiaconi subscripserunt.
V. archiepiscopus Bomegradensis patriarcha.
Ugo Grysopolitanus episcopus.
Hildeprandus Capuanus archiepiscopus.
Uldericus Beneventanus archiepiscopus.
Ulphanus Salernitanus archiepiscopus.
Hujusmodi subscripserunt.
Joannes episcopus Savinensis.
Joannes episcopus Tiburtinensis.
Rolandus episcopus Sutrinensis.
Eilardus episcopus & abbas sancti Pauli.
Leo episcopus Gajetanus.
J. episcopus Firmanensis.
Pandulfus episcopus Marsiensis.
Atto episcopus Reatensis.
Dominicus episcopus Vabensis.
Palumbus episcopus Suranensis.
P. episcopus Castellanensis.
Joannes episcopus Pavensis.
Lodoicus episcopus Amiterninus.
Hermanus episcopus Castellanus.
Henricus episcopus Spoletinus.
Maginandus episcopus Arbinensis.
Gottifredus episcopus Avellanensis.
Uldericus episcopus Firmensis.
Berardus episcopus Esculanus.
Hugo episcopus Camerinensis.
Hugo episcopus Numantinus.
Transmundus episcopus Fesulanus.
J. episcopus Suanæ.
Nofredus episcopus Senensis.
Vido ep.....
P. episcopus Vulturnensis.
Benedictus episcopus Suesanus.
Azo episcopus Fulinensis.
P. episcopus Apicrensis.
Girardus episcopus Roselanus.
Anselmus episcopus Lunensis.
P. episcopus Pensarienſis.
Adulfinus N. episcopus.....
Rodulfus episcopus Eugubinus.
Visodonus episcopus Senagalienſis.
Martinus episcopus Fundensis.
Martinus episcopus Tudertinus.
Arduinus episcopus Tianensis.
B. episcopus Sipontinienſis.
Hugo episcopus Gallienſis.
Girardus episcopus Reatinus.
Isidorus episcopus Balneoregienſis.
Regino episcopus Populonienſis.
Heraſmus episcopus Signensis, archiepiscopus Aliphanæ.
Cumbertus episcopus Maurinensis.
Atto episcopus Novarensis.
Henricus episcopus Iporigensis.
VV. episcopus Populoniæ.
Ubertus episcopus Januensis.
Duatus episcopus Corbinensis.
J. episcopus Trebensis.
J. episcopus Alathenensis.
Placidus episcopus Herolanensis.
Hujusmodi omnes subscripserunt.

Post subscriptiones eodem in codice scriptum est

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 876.

hoc decretum, quod an hujus sit, an alterius concilii, incertum est.

Si quis laicus juramentum violando prophanat quod debet regi vel domino suo; ejusque regnum dolose atque perverse tractaverit, in christum Domini manum miserit: prius sæculum relinquat, arma deponat, & in monasterium eat, & serviat ibi cunctis diebus vitæ suæ. Si quis episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut clericus, consilium dederit, & hoc etiam perpetraverit: ab officio deponatur, & ad exitum vitæ eucharistiam corporis & sanguinis Domini percipiat.

FINEM *hic faciebamus hujus voluminis. Sed cum admonuisset typographus, vacuas aliquot paginas supersse: iis implendis, hæc quæ sequuntur, submisimus.*

ANNO CHRISTI 876.

*** ADDIT. AD CONC. PONTIGONENSE anni DCCCLXXVI.

" *Extat supra pag.* 280

Affertur a Severtio in historia archiepiscopatus Lugdunensis instrumentum confirmationis Carilocensis monasterii in Pontigonensi concilio facta: quod ita se habet:

Sanctissimis atque reverentissimis totius religionis fratribus tam præsentibus, quam & futuris, ubique veritati sub nutu Domini famulantibus: sacrosanctum concilium episcoporum Gallicanorum optabilem summæ ac individuæ Trinitatis gratiam.

DUM in nomine Domini Jesu Christi, omnium rerum domini, ejus Incarnationis DCCCLXXVI. anno, imperij quoque domini Caroli serenissimi atque piissimi imperatoris Augusti primo, mense Junio, Indictione IX. ab universis Galliarum partibus in Pontigonum celebre palatium prædicti principis, solicitatissima commonitione, ob studium Divinorum obsequiorum convenissemus: nonnulli quibusdam suarum opportunitatum votis nos adquiescere & providere petentes, optarunt ut unanimiter eis etiam in futuro, sicut mos a sanctis patribus cum fide sanctæ pietatis emanavit, consuleremus. Inter quæ R. confrater & coepiscopus Robertus, Valentinensis ecclesiæ venerabilis episcopus, nostram humilitatem expetiit, ut cujusdam voti sui modum, intentionem, & executionem perpendentes, qualiter imposterum cassari quibuslibet oppositionum machinationibus, aut fraudibus nequiret omnimodis, prudenti deliberatione prospiceremus. Siquidem sanctus frater noster & coepiscopus, una cum fratre suo germano Eduardo, quem cælestis dispositio nostro jam vocavit e sæculo, succensus Divino amore, cœnobium quoddam per manus venerabilis abbatis Gausmari, suorumque monachorum, fundare atque construere, in possessione propria, in pago Matiscensi, super fluvium qui dicitur Scorvinus, non longe a flumine Ligeri elegit, & ejusdem suæ proprietatis dominum nostrum heredem instituit. Quem etiam locum, quod fuerit minus gratum, Carilocum vocari voluit. Et ut promptissimam suam voluntatem, tam superstes, quamque jam nunc viam universæ carnis ingressus, evidenter ostenderent, publico testamento cunctam hujus rei A seriem allegarunt. Prædictus itaque præsul fratris sui superstes, tanti nostri conventus unanimem fraternitatem exoravit, ut ejus voti retributionisque participes in Christo Jesu Domino nostro, privilegium sacerdotali roborandum autoritate, præcepto nihilominus imperialis munificentiæ confirmandum, ei, fratribusque inibi Domino famulaturis concederemus, & more solito nostrum assensum propriis subscriptionibus panderemus, & secundum quod fieri firmitatis gratia solet, obtestationis vinculo omnem temeritatem malignantium obviaremus, ne forte cœpta minui vel perturbari quolibet possint instinctu. Igitur debita caritate fraternam in Christo Domino nostro benevolentiam suscipimus, & hoc B privilegium sic moderate, ut idem frater noster juxta petitionem suam, dum advixerit, præfati Cariloci dispositionem per abbatem & monachos, omnem exhibendo tuitionem & solicitudinem, veluti patrem decet, obtineat: & ut effectum monasterii perfectius assequatur, prudentissime satagat. Dum autem eum Dominus omnium in meliorem vitam sustulerit cælesti sorte, nullus suorum propinquorum, aut aliarum quarumcunque personarum, ejusdem loci sibi potestatem usurpet, aut in aliquo dominari pertentet: sed liceat ibi sanctis monachis normam suæ religionis nullis obstantibus exercere, & expedita dominatione libere disponere, ut in omC nibus benedicatur Deus: nec fas sit jure proprietatis, possessiones eorum, aut hactenus traditas, aut deinceps pro remedio animarum a fidelibus conferendas, siniſtro quolibet ingenio præsumere: sed habeant potestatem liberam monachi, Domino, sanctisque martyribus Stephano & Fortunato, ac sibi concessis dominari, & in militia cælestis conversationis suam ex eis voluntatem exequi. Si quis vero, absit, hujus privilegii destructor, aut in ejus destructionem fraudulentus machinator, in posterum emerserit, salutem persequens: secundum potestatem ligandi atque solvendi ab ipso D. Jesu Christo nobis traditam, æterno vinculo damnationis extra beaD torum requiem alligamus, cum omnibus qui ei in hoc nequissimo facto consentiunt; nisi hoc & actor ejusque sequaces correxerint: qui, quod ad multarum salutem animarum provisum est, impie non timent infringere. Obsecramus etiam qui hanc piæ devotionis scripturam legerint, vel audierint, omnes fratres nostros, sed & religiosos abbates, ut voluntate sua nostræ faveant; & si rogati fuerint, propriis subscriptionibus nostram sententiam confirment.

Ego Aurelianus Lugdunensis ecclesiæ archiepiscopus, hoc privilegium relegens in Christi nomine roboravi.

Otramnus Viennensis ecclesiæ archiepiscopus.
Hincmarus Remensis archiepiscopus.
Joannes Rotomagensis archiepiscopus.
Isaac sanctæ Lingonensis ecclesiæ episcopus.
Lambertus Matiscensis episcopus.
Wilebertus Catalaunorum episcopus.
Bermundus Ebredunensis episcopus.
Anselmus Lemovicensis ecclesiæ episcopus.
Birico Vapincensis episcopus.
Gilbardus Cabilonensis episcopus.
Abbo Nivernensis episcopus.
Hildeboldus Suessionicæ ecclesiæ episcopus.
Bernarius Gratianopolitanus episcopus.
Berardus Verdunensis episcopus.
Hairardus Lexoviensis ecclesiæ episcopus.

ANNO CHRISTI 876.

Hil-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 876.

Hildebrannus Sagienſis eccleſiæ epiſcopus.
Ingelvinus ſanctæ Pariſiacæ eccleſiæ epiſcopus.
Otulfus Tricaſſinæ eccleſiæ epiſcopus.
Agilmarus Arvernenſis eccleſiæ epiſcopus.
Theodericus Veſontienſis epiſcopus.
Roſtagnus Arelatenſis eccleſiæ epiſcopus.
Frotarius Dei pietate Bituricenſis archiepiſcopus.
Anſegiſus Senonum archiepiſcopus.
Giſlebertus Carnotenſis epiſcopus.
Adalgarius Eduorum epiſcopus.
Hemico Deenſis epiſcopus.
Ætherius Vivarienſis epiſcopus.
Willelmus Cadurcenſis epiſcopus.
Hadelbertus Silvanectenſis epiſcopus.
Odo Belgivagorum epiſcopus.
Arnaldus ſanctæ Tullenſis eccleſiæ epiſcopus.
Joannes Cameracenſis eccleſiæ epiſcopus.
Hedenulfus ſanctæ Laudunenſis eccleſiæ epiſc.
Saginandus Conſtantienſis eccleſiæ epiſcopus.
Erchambertus Bajocenſis epiſcopus.
Alduinus Avinionenſis epiſcopus.
Agenulfus Gabalenſis epiſcopus.
Leuboinus eccleſiæ Lugdunenſis chorepiſcopus.
Segaldus archidiac. eccleſiæ Turon. legatus.
Grymphatus, Warno, Bego, abbates.
Gumertus Corbeienſis monaſterii abbas.
Bernardus Solemniacenſis monaſterii abbas.
Carnulfus Belliloci monaſterii abbas.

Data Kalendas Junias, Indictione VIII. anno XXXIII. regni Caroli glorioſiſſimi Auguſti in Francia, & imperii ejus primo.

Actum in Pontigono palatio in Dei nomine feliciter.

Mainardus ſcripſit rogatus.

" ** SYNODUS
CONSTANTINOPOLITANA
anno Chriſti DCCCCI.

ANNO CHRISTI 901.

Super quartis nuptiis Leonis Sapientis Imp.

CONGREGANDÆ *ſynodi hæc cauſa fuit. Leo Imp. cognomento Sapiens, defuncta tertia conjuge Eudocia, quartam duxit Zoën Carbonopſinæ filiam. Cum autem quartas nuptias Baſilius Leonis parens irritas eſſe ac nullas edicto ſanxiſſet; cum tertiæ & ab hoc ipſo Leone prius ſeveriſſime prohibitæ, & canonicis alioqui pœnis obnoxiæ apud Græcos eſſent: Nicolaus cognomento Myſticus, CP. Patriarcha Leonis aſſentiri conſilio, quantumvis rogatus, renuit: Thomam Preſbyterum, qui huic matrimonio eccleſiaſtico ritu benedixerat, depoſuit; imperatorem ipſum eccleſiæ aditu prohibuit. Autores ſunt Curopalates, Cedrenus, Glycas, Zonaras, & alii. Eſſe autem id a Nicolao factum in concilio, intelligimus ex proœmio tomi unionis, ſive novellæ Conſtantini Porphyrogeniti, quæ habetur tomo I. Iuris Græco-Romani a Leunclavio editi, libro II. Verba ejus ſunt:* ὁ πατριάρχης δὲ Νικόλαος καὶ οἱ μητροπολῖται ἀπειλοῦσι τῷ βασιλεῖ τῆς ἐκκλησίας. Patriarcha Nicolaus, & metropolitæ, imperatorem eccleſia excludunt.

Hinc throno dejectus eſt juſſu Leonis Nicolaus, & in exilium actus; ejuſque in locum Euthymius eccleſiaſticis ſuffragiis allectus eſt. Quod a ſynodo altera factum eſſe, nulla uſquam mentio, niſi in Annalibus Eutychii Alexandrini patriarchæ: cujus narrationem, quam uſquequaque veram præſtare nolim, hic tibi ex Latina Seldeni interpretatione repræſento:

A CUM Leoni, *inquit*, imperatori Romano mortua eſſet uxor, nulla relicta prole, aliam ille uxorem ducere voluit; at prohibuit ipſum Nicolaus patriarcha Conſtantinopolitanus, dicens: Non eſt tibi licitum uxorem ducere, ſiquidem anagnoſtes es, & precibus ſacerdotum conſecratus: quod ſi uxorem duxeris, non licet tibi ad altare accedere. Cui Leo: Uxorem ducere cupio, quo ſit mihi filius qui poſt me regnum hereditario poſſideat. At non permiſit ipſi patriarcha conjugium. Scripſit ergo Leo imperator ad patriarcham Romanum, Michaelem patriarcham Alexandrinum, Eliam Manſuri filium, patriarcham Hieroſolymitanum, & Simeonem Zarnaki filium, Antiochenum, rogans ut ad ipſum accederent, quo diſpicerent, liceret necne ipſi uxorem ducere. At noluit eorum quiſpiam ad ipſum accedere, niſi quod ſinguli nomine ſuo legatum mitterent. Ac legatis ſe adjungentes epiſcopi quidam Conſtantinopoli, de negotio imperatoris diſpicientes, matrimonium ipſi licitum pronunciarunt. Quare uxorem duxit: natuſque eſt ipſi filius, quem Conſtantinum appellavit. Cumque Nicolaum patriarcham cathedra abdicaſſet, conſtitutus eſt ipſius loco " Anthimus patriarcha Conſtantinopolitanus. " Euthymius.

ANNO CHRISTI 901.

C *Placet hic addere Nicolai patriarchæ litteras ad Romanum pontificem de hoc argumento duas, huic illuſtrando loco ſumme utiles.*

Sanctiſſimo papæ veteris Romæ. Nicolaus patriarcha CP. de tetragamia a Romanis recepta.

INDE principium ſcribendi ſumam, beatiſſ. pater, unde nobis tot mala promanarunt. Poſt tertiæ uxoris obitum ſubiit optimi atque dilecti nobis imperatoris animum, quartum quoque connubium experiri velle: quod nemo ante, nedum privatus, verum etiam amplioris gradus, ſub ditione Romana auſus fuerat. Quæ enim tam effuſe petulans libido refragantibus ſanctorum canonum ſancitis non cohiberetur, niſi ſummo imperio ſuffulta, licere ſibi cenſeret, quidquid concupiſſet? Vicit ergo ad extremum amor, quartaque jam uxor expetita eſt: puer autem obtentui aſſumptus, qui pridem ab ea genitus, ſucceſſioni imperii nullo prolis adhuc ſubſidio inniti deſtinabatur. Quod quidem fieri minime debuerat: neque enim partus ſubſecutus illegitimam conjunctionem ratam effecit. Alioquin obvium unicuique & in promptu foret legibus illudere. Hunc imperatoris conatum eccleſia Orientalis, pro eo ac gravitas rei poſtulabat, tam moleſte tulit, ut conſpiranti antiſtitum conſenſu ſolemnem illam pompam Auguſtorum filiis exhiberi ſolitam (id enim pater flagrantiſſime cupierat) in baptizando puero vetuerit: niſi prius a ſe mulieris miſſionem juraret Imperator. Quod & ore præſtitit promptiſſime, quamvis aliud animo occulte volverer. Nondum enim triduum a baptiſmo filii effluxerat, cum pueri mater in palatium, ut principis decet nuptam, apparatu regifico accitur: cæremoniæ expediuntur nuptiales, nullius ſacerdotis interventu, imperatore ipſo & ſponſi & auſpicis munus exequente. Quod quidem non aliter ac ſi fundamenta totius fidei convellerentur, non præſules modo, clericoſque cujuſcunque ordinis commovit; verum etiam totam ſimul civitatem perculit. Me autem quid age-

re

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 901.

re tunc aliud oportuit, quam quod amico, antistiti, excubitori de ecclesiæ dignitate, principisque salute dies noctesque cogitanti agere par erat? Primum quidem ad genua ipsius, immo ad pedes usque provolutus & monebam, eum ut errantem, & ut imperatorem obsecrabam, vereretur fastigium dignitatis augustæ, in qua non secus ac in facie vel tantillum quidem maculæ occuli vix potest; agnosceret longe se sublimiorem regem tam inauditum facinus cælitus ulturum; non ideo principes legibus exolvi, ut vitam per omne scelus impunes ac infrænes agant, sed ut sibi leges ipsi sint, virtutis præscripto mores componentes. Postremum conditionem afferebam lacrymis obortis, aut saltem secubaret a muliere tantisper, donec acciti Romæ veteris, cæterarumque patriarchalium sedium legati, nobiscum quid facto opus esset, disceptarent.

His ergo tunc verbis nihil profuturis (obstruxerat enim tunc aures ejus amor) regem fatigabam: cum interim Roma adveniunt legati, quos ille (sic enim publice sermonibus divulgabatur) connubio firmando evocarat. Res sane, si quæris, hominibus nostris indignissima est visa, summoque cum dedecore conjuncta: quippe quæ procurationem mihi debitam aliis deferret, provincias patriarchales, jam pridem inter se patrum sanctionibus discretas, turpiter confunderet: nefarium scelus olim ab ecclesia dira execratione vetitum, in jus denuo nullo servato jure revocaret. Non ignoro a calumniatoribus jactatum, me per superbiam, legatorum conspectum atque colloquium spreviſſe: quasi vero mihi integrum fuerit, aut palam adire viros summa passim invidia flagrantes ob rumorem, quem plerique sparserant, adesse reprobatarum a nobis nuptiarum assertores; aut ipse imperatori non suaserim, secretum nobis in palatio cum legatis congrediendi locum daret, ubi remotis arbitris, de quæstione ista nuptiali disceptaremus. Quod ille facere neglexit, in meam unius perniciem animo intentus, quam quidem ita consutis dolis est aggressus. Primum omnium, nonnullos nostrorum præsulum partim donis, partim pollicitationibus illectos, quasi suas peculiares adversus me copias conscripsit: deinde me jussit in regiam accersiri ad convivium, quod illi instruere quotannis in beati Tryphonis festo moris erat.

Accedo imperterrita fretus conscientia, solemni cœtui interſum, epulis accumbo: inter sacra mensæ denique abripior, atque navigio impositus in exilium agor immitissimum, non amico, non famulo, non libro denique, cujus lectione me solari possem, fugam comitante: ubi non tam hiemis rigore, rerumque omnium egestate pressus, quam custodum violentia pene enectus, diu mansi. Pari inclementia in reliquos sanioris consilii sævitum est. Carcere, relegatione, vinculis afflicti omnes, deliquisse pœna tantummodo creduntur. Accessit, ne quid plane nobis deesset mali, aut supereſſet præsidii, legatorum asperitas: qui, non secus ac si Roma ad indicendum nobis bellum huc delati essent, nos indignissimis modis oppugnarunt. tantum miserorum odium, tantus contemptus ordinis homines incesserat. Et quidem decebat, primatum ecclesiasticum sibi vendicantes, rem totam serio inquirere, atque ad summum Pontif. referre; non autem per summam injuriam atque ludibrium eorum damnationi assentiri, qui nullius affines culpæ, principis indignationem incurrerunt ob id solum, quia fornicationis labem sunt abominati. Verum esto, duos aut tres viros, delatorum hinc calumniis, inde potentiorum prece, seu precio expugnatos, humani aliquid, cum homines sint, pati potuisse: Occidentales præsules meris inimicorum mendaciis inductos, innocentium exilium suo confirmasse suffragio, quis ferat? Præsertim cum indicta causa aliquem damnare, ne barbari quidem, nedum Romani moris usquam fuerit.

ANNO CHRISTI 901.

At facto dispensationis nomen, ut audio, prætenditur: quasi vero per ullam dispensationem liceat fidei dignitatem, ecclesiæ disciplinam, imminuere, effractisque canonum repagulis fornicationem introducere in sancta: aut non inter nascentis evangelii initia hujusmodi crimen apostolorum sanctionibus, una cum immolatitiis & suffocato, vetitum non fuerit. Dispensatio, ni fallor, cum sibi imitandam proponat Dei miserationem, quæ delictum aufert, non fovet, salutaris quædam condescensio censenda est: peccatori quidem manum, ut se humo attollat, porrigens, non autem jacere permittens lapso. Non describo, quæ in hanc sententiam retulit vas electionis, cum sint nota omnibus: miror magis, cur nos eo potissimum relegamur nomine, quod vestigiis inhærentes patrum, damnata ab illis non permittimus: ecclesiæ decreta, animarum nobis a Deo creditarum salutem, principis gratia, seu indignatione potiora ducimus.

Hæc nimia ecclesiæ Græcæ severitas, nunquam Romanæ probata.

Non deerunt fortasse, qui objicient, errori suo latebram quærentes, hoc de quo lis est, matrimonium esse merum, non autem fornicationem. Itane vero matrimonium vocatur immunda cum quarta muliere conjunctio? Et quid aliud est vim inferre verbis, si dira lascivientis animi libido tam honesto nomine prætenditur? Honorabile connubium Paulus appellat, & genialem torum impollutum: cur igitur eos qui hujuscemodi culpæ succubuere, sacri canones ab ecclesia ejiciunt? cur brutalem hanc luxuriam, & fines humanos supergressam vocant? At Romanis id in more positum. (non enim desunt qui id dicant, laudine id vobis, an vitio vertentes, non sat scio.) Nam apud vos, si famæ credimus, non modo quarta uxor, verum quinta & sexta, & super hanc alia atque alia permittitur, usque ad orci fauces inexhausta illa dispensatione omnes prosequente, illud subinde Apostoli verbum ingerente: *Satius est nubere, quam uri* Quasi vero ille intemperantiæ patronus induci debeat, qui ne omnibus quidem secundas nuptias suasit, dum ait: *Dico autem innuptis & viduis, bonum esse illis sic permanere; quod si continere nequeunt, nubant*: viduis quidem mulieribus permittens secundum connubium ob sexus imbecillitatem, viris autem non item, nisi his tantum qui matrimonii jugum nondum sunt experti: his enim nubere satius, quam uri. Alioquin si cum quarta muliere connubium est, cur illud Clemens tam aperte damnat? Clemens, inquam, ille alumnus atque auditor Petri. Sic enim apud eum legitur: Monogamia quidem naturæ, atque legi consentanea est: digamia vero post promissionem illegitima, non ob conjunctionem, verum propter mendacium; trigamia intemperantiæ indicium: quæ autem trigamiæ additur, aperta fornicatio est, & indubia incontinentia.

1. Cor. 7.

Ibid.

Apocryphus libet.

At non unus e plebe, sed imperator est, qui id aggreditur, cujus voluntati refragari nefas. Præclare sane. An quia omnes ille dignitate supereminet, ideo nobis enitendum, ut inquinatior

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 901.

tior quoque reliquis appareat ? Eadem ratione, pedum, ne luto respergantur, summam curam adhibebimus: capitis prorsus nullam ? Apage, nonne vides ad principis vitam, tanquam ad exemplum, populorum conformari mores, pronumque magis esse prava imitari, naturali quadam ad deteriora humani ingenii inclinatione? Quod si principibus viris, quia potestas a Deo major eis attribuitur, ideo nequam agere plus licet: quid inter eos, & jumenta differet, quæ copia reddit efferatiora, contumelioſioraque? Potentes potenter examinabuntur, monet ille. Quinimmo, si in idem crimen tribunus, & miles gregarius impegerit, magis hoc illum disciplina puniet castrensis; adeo dignitas non mitigat, sed incendit pœnam. Neque vero a me in eum sensum hæc dicuntur, ut velim diris a vobis impeti imperatorem tale nefas ausum, ipsumque Sergium pontificem prædecessorem vestrum. Non ea mens animo: nec tantæ vindictæ amor, Dei servos decet. Ambo hac vita excessere pridem, supremi omnium judicis tribunal adituri: ille vero antequam hinc emigraret, agnovit flebiliter errorem suum, veniamque a Deo petiit, me inter primos hortatore, ac deprecatore. (aderam enim tunc forte ab exilio reversus, ab eoque ecclesiæ gubernationi restitutus) In eos animadvertendum, beatissime pater, qui supersunt, qui tot in me, tantasque turbas criminationibus falsis excitarunt. Ita tuæ erunt partes; id a te dignitas primum tua, Romanæque sedis decus exigit; id qui nunc rerum potitur imperator, misso ad te palatii magistro, nosque omnes obnixe petimus atque obsecramus. Deus sanctitatem tuam incolumem servet.

G. C. Scripta est hæc epistola ad Anastasium papam: siquidem mortuo jam Sergio, imperante autem Alexandro Leonis fratre. Utrumque enim ex ipsis epistolæ verbis constat. Scripsit deinde Nicolaus idem ad Joannem X. sequentes litteras.

Joanni beatissimo papæ, &c.

QUOT quantisque ærumnarum fluctibus per XV. annos jactati simus, (tot enim plus minus effluxere, ex quo primum scandala ecclesiam Constantinopolitanam pervagata, omnia turbarunt) & meminisse mihi permolestum est, beatissime pater, & memorare scienti tibi supervacuum. Læta potius amicis, & coexcubitoribus impartiri juvat, ecclesiæ nempe pacem subsecutam, conspirantemque omnium ordinum in his quæ sunt fidei, consensum. Cum enim in eo esset res, ut nulla amplius spes humanis experimentis nostra metientibus supereſſe videretur: affulsit subito illa captum omnis intellectus supergressa pax, Dominus scilicet & Deus noster JESUS CHRISTUS, qui sævam illam hiemem atque tempestatem communis hostis opera coortam in ipsa halcyonia mutavit: adeo ut nullum penitus dissensionis vestigium remanserit, nulla odii cicatrix: omnes velut ex condicto veterum obliti, idem plane sentiunt; omnes sanctæ matris ecclesiæ, quæ eos obviis ulnis diu expectarat, optatissimum eunt in amplexum. Et nostræ quidem ita se res habent. Verum quia & vestram fraternam dilectionem, cujus erga nos officia temporum difficultatibus intermissa sunt, expetimus, & consuetam ecclesiis unionem optamus: ideo has ad vos dare litteras decrevimus, ut omnis offensionis memoria deposita, sanctitatem vestram ad sinceram amicitiam atque conjunctionem animorum, pastoribus populorum debitam, provocaremus; quæ tum demum missis hinc inde legatis coalescet, cum judicatum fuerit concorditer, quartum connubium, quod dissensiones & scandala in ecclesiam invexit, non rei ipsius, sed personæ causa permissum esse; suadente tunc occasione lenitatem atque affectum erga principem indulgentiorem, ne repulsa ipsius animus offensus deteriora moliretur. Sic enim & sanctitatis tuæ nomen ex sacro ecclesiæ Constantinopolitanæ albo, ut mos olim erat, una cum nostro rursus celebrabitur; & nos omni ex parte gaudio repleti, jucunditate pacis perfruemur. Enimvero ut huic curæ sedulo incumbas, te iterum atque iterum rogat Deo dilectus imperator, oratore Romam ad tuam sanctitatem destinato Cl. V. Basilio protospathario, & aurei triclinii præfecto, cui nos comitem itineris, curarumque conscium adjunximus Eulogium, honorabilem presbyterum. Hos tu, beatissime pater, & excipies (uti spero) fronte hilari, & nos mutuis legationis officiis remunerabis: Joanni venerabili episcopo, cujus apud nos jam experta virtus, id munus, si expedire videbitur, injungens, aut alicui alii moribus illi non absimili, qui si qua sunt adhuc correctionis indiga, doctrina atque consilio emendare valeat nobiscum, juxta ecclesiasticas constitutiones. Vale in Domino, beatissime pater.

** RATHERII VERONENSIS EPISCOPI synodica ad presbyteros, & ordines cæteros forinsecus, id est, per universam diœcesim constitutos.

Ratherius creatus est episc. Veron. anno 932.

Ex Tomo II. Spicilegii Dacheriani.

QUIA mirari vos scio, immo murmurare, quod est pejus, non nescio, quod tertio jam vos vocavi, & quasi nihil vobiscum egi. Ne frustra hoc me feciſſe putetis, fateor quia explorandi vos causa hoc feci, & quales vos me inventurum æstimavi, tales, proh nefas! inveni. Congruere mihi infelicissimo illud statim de Sapientiæ visum est libro: *Ne jocunderis in filiis stultis, si multiplicentur: ne oblecteris in eis, si non est timor Dei cum illis.* Eccli. 16. 1.

Moneo igitur paternaliter, & præcipio pastoraliter, ut dicentis Apostoli reminiscentes, quia *sine fide impossibile est placere Deo*; hoc est, sine credulitate, quæ nobis per apostolos, eorumque est successores tradita: & quia *justus ex fide*, id est credulitate sua, *vivit*: &, *quidquid sine fide*, hoc est credulitate Dei, *est, peccatum est: fides* autem, id est credulitas Dei, *si non habeat opera bona, mortua est in semetipsa*: ipsam fidem, id est credulitatem Dei, trifarie parare memoriter festinetis, hoc est, secundum symbolum, id est, collationem apostolorum, sicut in psalteriis correctis invenitur; & illam quæ ad missam canitur; & illam sancti Athanasii, quæ ita incipit: *Quicunque vult salvus esse.* Quicunque vult ergo sacerdos in nostra parochia esse, aut fieri, aut permanere: illa, fratres, memoriter nobis recitet, cum proximo a nobis huc vocatus fuerit. Hebr. 11. 6. Rom. 1. 17. Ibid. Jacob. 2. 17.

Moneo & jam vos de die Dominico, ut cogitetis, aut si cogitare nescitis, interrogetis, quare ita vocetur: usu enim quotidiano illas res dominicas dicimus, quæ proprie ad dominos pertinent illarum. Eo itaque sensu Dominica dicitur

dies, quod proprie ad Dominum, id est, Jesum Christum pertineat. Cum vero omnes dies ipsius sint, sicut & omnia quæ sunt in cælo, & in terra, & in mari, & in omnibus abyssis: inquirendum quare ista solum dicatur illius esse. Nimirum quia ipse in ea resurrexit. Sed in quibus Kalendis? Non cures, de die solummodo cogita. Quinta feria post vesperum est traditus, sexta crucifixus, septima quievit in sepulcro, octava resurrexit a mortuis, & inter duorum dierum partem, sive trium integritatem noctium, vel triduo, ut promiserat, facto, a corde, id est interioribus, terræ ad apostolos rediit. Hinc ipsa octava sive prima feria, dies vocatur Dominica: & in quocunque Kalendarum die evenerit, semper est pascha, id est transitus Domini de morte ad vitam: & uno modo, quicquid manduces, vel bibas, est observanda. Unde autem observanda? Ab opere servili. Quod autem est opus servile? Peccatum: qui enim peccat, diabolo servit. Si ergo omni die Dominico est pascha, quærendum quid nobis faciendum in ea. Apostolus
1. Cor. 5. dicat: *Pascha*, inquit, *Pascha nostrum immolatus est Christus*. Quare pascha est Christus? Quia pro nobis immolatus. Cur immolatus? Ut pro nobis moreretur. Sicut utique antea ille immolabatur, cujus sanguine liberandus ab Ægypto populus purgabatur: ita ergo & iste propterea est immolatus, ut moreretur; propterea occisus, ut nos per sanguinem ipsius a vastatore mundi angelo, id est diabolo, liberati, de Ægypto, id est inferno, erueremur; & per mare rubrum, hoc est baptismum sanguine Domini rubeum, per desertum præsentis vitæ educti, ad terram repromissionis, id est vitam æternam, pervenire possemus. Habes pascha, id est transitum bonum; habes agnum pro te occisum; transisti mare rubrum; graderis per desertum. Vide quo graderis: stude pervenias quo venire tibi expedit. Labora cum Dei adjutorio, ne aut in Ægyptum redeas, aut in deserto pereas, sed ad patriam cælestem pervenias. In Ægyptum vero te redire cognosce, si peccatum quod deseruisti, præsumis repetere. Peris vero in deserto, si non perseveras in labore & opere bono.

Sed redeamus ad Apostolum: *Pascha*, inquit,
Ibid. v. 8. *Pascha nostrum immolatus est Christus*. Postea: *Itaque epulemur*. Putas quod dicat, crapulæ & ebrietati vacemus? Nequaquam. sequitur enim: *Non in fermento veteri*, id est inflatione ventris, vel tumore anterioris peccati, aut affectu ad transacta scelera redeundi, vel alia perpetrandi. *Neque in fermento malitiæ & nequitiæ; sed in azymis sinceritatis & veritatis*. Id est, ut in opere justi, in cogitatione simplices, in sermone simus veraces. Quando? Omni tempore. Præcipue vero in paschali solemnitate, hoc est, omni Dominica anni integri die. Si enim Dominica est Domini, utique non nostra dies est; si Domini est, reverentia Domini est honoranda. Sed cujus domini? Revera, qui nos, cum non essemus, fecit; qui nos, cum perditi fuissemus, refecit; qui nos gubernat, alit, nutrit, defendit; qui vitam nostram, quousque illi placuerit, hic continet, cum noluerit, eam hinc mutabit, & aut meliorem, pro meritis, aut reddet pejorem: postremo qui nos judicabit, & aut in inferno sine fine damnabit, aut in cælo æternaliter coronabit. Talis igitur ac tantæ potestatis domini cum hæc sit proprie dies, honoretur, ut eam pro decentia tanti domini decet. Honorari vero nullo modo, nisi ordinabiliter valet. Nisi enim parasceve sabbatum antecedat, sabbatum diem Dominicam, dies non est ullatenus Dominica.

Quid est autem parasceve? Apostolus dicat:
1. Cor. 11. 28. *Probet autem*, ait, *seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat*. Quo pane? Qui ait:
Joan. 6. 41. *Ego sum panis vivus qui de cælo descendi*. De quo
Psal. 22. 5. calice? *Calix tuus inebrians quam præclarus est!* Id est, Christus suo nos sanguine satians, quam pulcher, id est, speciosus forma præ filiis hominum! Qui ergo panis, ipse est agnus; qui agnus, ipse Christus; qui Christus, ipse est pascha; qui pascha, ipse pro nobis immolatus. Ipse est dies, quam non operando, sed gignendo coæternaliter, fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea. Ipse est, inquam, dies, ipse Dominus, cujus ista est dies. De sabbato illius quid facimus? *Vacate*,
Ibid. 45. 11. ait per Psalmistam Dominus, *& videte, quia ego sum Deus*. Sabbatum vero vacatio dicitur, vel requies, id est, ut quiescamus ab operibus malis, & vacemus Divinis obsequiis. Parasceve autem præparatio dicitur, hoc est, ut præparemus cordium nostrorum habitacula venturo ad nos per corporis & sanguinis sui substantiam Christo. Si ergo omnis octava dies est Dominica, Dominica vero pro resurrectione Domini dicta: vel, sicut perlepide quidam invenitur dixisse, omnes quia dies Dominus fecit imperio suo, Dominicum fecit sanguine suo, & ædificavit precio suo. Omnes dies Dominici parasceve vel sabbato indigent: parasceve autem, id est præparatio, non est aliud nisi quod protulimus, hoc est, ut probet seipsum homo, id est disquirat, cujus affectus sit, hoc est, si in voluntate cum Dei gratia meliorationis, aut in duritia pejorationis consistit. Si illud primum jus in conscientia sua invenit, præsumens de misericordia Dei, cum lactucis agrestibus, id est contritione cordis, & amaritudine gemitus, accinctis renibus comedat agnum. Si non: suadere non audeo ut faciat, viderit quisque quid agat. Omnis ergo dies Dominicus ideo est paschalis, quia resurrectione Domini decoratus: pascha vero nostrum ideo est Christus, quia pro nobis immolatus.

Omni ergo Dominica nobis clamat Apostolus:
1. Cor. 5. 8. *Itaque epulemur*, id est, carnem Domini manducemus, & sanguinem ipsius bibamus. Ubi sunt autem qui quotidie missam celebrant, quotidie pascha faciunt, id est, carnem agni comedunt, & sanguinem ejus bibunt, &, ut cætera fileam de coitu adulterino filios & filias generant? Ubi qui hesternam ebrietatem, vel crapulam, ante altar Domini super ipsam carnem vel sanguinem ructuant agni? Qui litibus continuis occupantur, qui cupiditia æstuant, qui invidia vel odio tabescunt, qui his quos ut se diligere debuerant, deceptionum laqueos tendere nullatenus cessant? Quando talium quis parasceve jam dictum, vel sabbatum fecit? Timeo de talibus, & utinam non mei similibus: ne, dum putant comedere agnum, comedant potius hircum; & utinam non illum, qui abductus est in desertum, qui Latine emissarius, Hebraice hazezel, id est, crudelis Dei interpretatur; quem qui in desertum emisit, castra solummodo Dei non est ingredi dignus, nisi loto prius corpore, & vestibus omnibus; sed hœdum potius, quarta decima qui die ad vesperam ab omni est populo immolatus. Væ enim illis quibus tantum bonum in tam magnum vertitur malum. hoc est. mansuetudo Dei in crudelitatem: dum comedentes utique carnem, & sanguinem ejus bibentes indigne,

Digitized by Google

digne, judicium sibi manducant & bibunt. Væ, inquam, nobis miseris, & millies væ. Cum enim sacerdotes non ob aliud vocemur, nisi quia sacrum conficere, & dare populo debemus; scriptura vero sancta dicat e contra: *Quicquid tetigerit immundus, immundum erit*: quomodo saltem dici valet aliquid sacrum immundissimis manibus nostris tractatum? Et cum specialis noster doctor atque provisor, beatus utique Zeno, dicat, in sermone utique quem de Juda filio Jacob, & Thamar nuru ipsius, elegantissime composuit; quod omnium corrupte viventium diabolus pater sit: quid valet quod in conspectu omnium qui nos sciunt corrupte vivere, id est luxuriæ deservire, clamamus Deo: *Pater noster qui es in cælis*: cum ille nobis per prophetam statim respondeat: *Si pater ego, ubi est amor meus?* Quid enim facis pro amore meo? Quid infectum relinquis pro timore meo? Ista, & illis similia, quia vos penitus nescire doleo, immo de talibus nil curare gemisco, pastoraliter ut addiscere festinetis præcipio: & quia sermone ignoratis, bono exemplo Dei populum erudire quæso studeatis.

Num. 19. 22.

Matt. 6. 9.

Malac. 1. 6.

Hinc usque ad penultimam lineam columnæ sequentis, ubi asteriscus est ad marginem, pars est homilix Leonis IV editæ supra, Tomo VIII. *pag.* 35.

Ammonemus etiam & obsecramus, sicut alibi scriptum invenimus, fraternitatem vestram, ut de communi salute vestra cogitantes, attentius audiatis ammonitionem nostram; & quæ vobis suggerimus, memoriæ commendetis, & opere exercere studeatis. In primis ammonemus ut vita & conversatio vestra irreprehensibilis sit, scilicet ut cella vestra sit juxta ecclesiam, & in ea feminas non habeatis. Omni nocte ad nocturnos surgite, cursum vestrum certis horis decantate. Missarum celebrationes religiose peragite. Corpus & sanguinem Domini cum timore & reverentia sumite. Vasa sancta propriis manibus abluite, & extergite. Nullus cantet missam nisi jejunus, nullus cantet qui non communicet; nullus cantet sine amictu, alba, stola, fanone, & planeta: & hæc vestimenta nitida, & ad nullos usus alios sint. Nullus cum alba qua in suos usus utitur, præsumat missam cantare. Nullus cum cultellis foris pendentibus, nullus cum calcaribus. Nulla femina ad altare accedat, nec calicem Domini tangat. Corporale mundissimum sit. Altare coopertum de mundis linteis: super altare nihil ponatur, nisi capsæ & reliquiæ, aut forte quatuor evangelia, & pyxis [a] cum corpore Domini ad viaticum infirmis; cætera in nitido loco recondantur. Missalem plenarium, lectionarium, & antiphonarium, unaquæque ecclesia habeat. Locus in secretario, aut juxta altare sit præparatus, ubi aqua effundi possit quando vasa sacra abluuntur: & ibi vas nitidum cum aqua pendeat, ibique manus lavet post communionem.

[a] *al.* buxida.

Nullus extra ecclesiam per domos, aut in locis non consecratis, missam cantet. Nullus solus missam cantet. Calicem & oblatam recta cruce signate, id est, non in circulo & varicatione digitorum, ut plurimi faciunt; sed strictis duobus digitis, & pollice intus incluso, per quos Trinitas innuitur, istud signum † recte facere studete. Non enim aliter quicquam potestis benedicere. Infirmos visitate, & eos reconciliate; & juxta Apostolum, oleo sancto ungite, & propria manu communicate. Et nullus præsumat tradere communionem laico aut feminæ, ad deferendum infirmo. Nullus vestrum pro baptizandis infantibus, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis sepeliendis, præmium vel munus exigat. Videte ne per negligentiam vestram ullus infans sine baptismo moriatur.

Jacob. 5. 14.

Nullus vestrum sit ebriosus & litigiosus, quia servum Domini non oportet litigare. Nullus vestrum arma ferat in seditione, quia arma nostra debent esse spiritalia. Nullus canum aut avium iocis inserviat. Nolite in tabernis bibere. Curam pauperum & orphanorum, ac peregrinorum, habete, & eos ad prandiola vestra invitate. Estote hospitales, ut alii a vobis exemplum capiant bonum. Omni die Dominica ante missam aquam benedictam facite, unde populus aspergatur, & ad hoc solum vas habete. Sacra vasa & vestimenta sacerdotalia nolite in pignore dare negotiatori aut tabernario. Nullus vestrum minus digne pœnitentem cujuscunque rei gratia ad reconciliationem adducat, & ei testimonium reconciliationis ferat. Nullus vestrum usuras exigat, & conductor fœnoris existat. Res & facultates quas post diem ordinationis vestræ acquiritis, sciatis ad ecclesiam pertinere. Nullus sine scientia & consensu nostro ecclesiam acquirat. Nullus per potestatem sæcularium ecclesiam obtineat. Nullus per pecuniam alterius ecclesiam supplantet. Nullus ecclesiam ad quam titulatus est, relinquat, & ad aliam quæstus causa migret. In alterius parochia missam nullus cantet absque parochiani presbyteri, si præsens est, voluntate & rogatu. Nullus decimam ad alium pertinentem recipiat. Nullus pœnitentem invitet carnem manducare & bibere vinum, nisi pro eo ad præsens eleemosynam fecerit.

Nullus præsumat baptizare nisi in vigilia Paschæ & Pentecostes, nisi propter periculum mortis. Unusquisque fontes habeat, & si non potest habere lapideos, habeat aliud vas ad hoc præparatum, in quo nil aliud fiat. Videte ut omnibus parochianis vestris symbolum & orationem Dominicam insinuetis. Jejunium quatuor temporum, & rogationum, & litaniæ majoris, plebibus vestris omnimodis observandum insinuate: feria quarta ante quadragesimam, plebem ad confessionem invitate, & ei juxta qualitatem delicti pœnitentiam injungite, non ex corde vestro, sed sicut in pœnitentiali scriptum est. Quater in anno, id est Natali Domini, & Cœna Domini, Pascha, & Pentecoste, omnes fideles ad communionem corporis & sanguinis Domini accedere ammonete. Certis temporibus conjugatos ab uxoribus abstinere exhortamini; eulogias post missam in diebus festis plebi tribuite.

Nullus sine stola in itinere incedat: nullus induatur vestimentis laicalibus: nullus rem, aut possessionem, aut mancipium ecclesiæ vendere, aut commutare, aut quocunque ingenio alienare præsumat: diem Dominicum & alias festivitates absque opere servili a vespera in vesperam celebrare docete. Carmina diabolica, quæ super mortuos nocturnis horis vulgus cantare solet, & cachinnos quos exercent sub contestatione Dei omnipotentis, vetate. Cum excommunicatis nolite communicare. Nullus illis præsumat missam cantare, sed & plebibus vobis commissis hoc annunciate. Ad nuptias nullus vestrum eat. Omnibus denunciate ut nullus uxorem accipiat, nisi publice celebratis nuptiis. Raptum omnimodis prohibete, & ut nullus ad proximam sanguinis sui accedat, & ut alterius sponsam nullus ducat. Porcarios, & alios pastores, vel Dominico die ad missam venire facite. Patroni filiis suis symbolum & orationem Dominicam insinuent, aut insinuari faciant. Chrisma semper sub cera sit aut sub sigillo, propter quosdam infideles.

Volumus autem scire de quolibet presbytero, si ex

Digitized by Google

ex ingenuis parentibus sit natus, aut ex conditione servili, aut si de nostra parochia natus est, aut ordinatus, vel ad quem locum prætitulatus. Si servus fuit, ostendat chartam libertatis: si de alia parochia, ostendat litteras commendatitias, quas formatas vocant. De ministerio etiam vobis commisso vos ammonere curamus, ut unusquisque vestrum, si fieri potest, expositionem symboli, & orationis Dominicæ, juxta traditionem orthodoxorum penes se scriptam habeat, & eam pleniter intelligat, & inde, si novit, prædicando, populum sibi commissum sedulo instruat; si non, saltem teneat, vel credat. Orationes missæ & canonem bene intelligat, & si non, saltem memoriter ac distincte proferre valeat: epistolam & evangelium bene legere possit, & utinam saltem ad litteram ejus sensum posset manifestare. Psalmorum verba, & distinctiones, regulariter ex corde cum canticis consuetudinariis pronunciare sciat. Sermonem, ut superius dixi, Athanasii episcopi, de fide Trinitatis, cujus initium est, *Quicunque vult*, memoriter teneat. Exorcismos, & orationes ad catechumenum faciendum, ad fontem quoque consecrandum, & reliquas preces super masculum & feminam, pluraliter, ac singulariter, distincteque proferre valeat; similiter ordinem baptizandi, ad succurrendum infirmis, ordinem quoque reconciliandi, juxta modum sibi canonice reservatum, atque ungendi infirmos; orationes quoque, eidem necessitati competentes, bene saltem sciat legere. Similiter ordinem & preces in exequiis agendis defunctorum. Similiter exorcismos & benedictiones salis & aquæ memoriter teneat. Canticum nocturnum atque diurnum noverit. Compotum minorem, id est, epactas, concurrentes, regulares, terminum paschalem, & reliquos, si est possibile, sapiat. Martyrologium, & pœnitentialem habeat, & cætera. De ordinandis pro certo scitote, quod a nobis nullo modo promovebuntur, nisi aut in civitate nostra, aut in aliquo monasterio, vel apud quemlibet sapientem ad tempus conversati fuerint, & litteris aliquantulum eruditi, ut idonei videantur ecclesiasticæ dignitati.

Cum autoritas quoque contineat ecclesiastica, ut de rebus ecclesiasticis quatuor fieri debeant partes, e quibus una episcopi, altera fabricæ ecclesiæ, tertia clericorum, quarta debeat esse pauperum & hospitum: si vestram pleniter habetis, de illis quæ ad episcopum, fabricam, vel paupe-
Exod. 20. res pertinent, nullam invidiam habeatis: reminiscentes Dominum præcepisse: *Non concupisces rem proximi tui: & de re ejus ad te non pertinet, ne sollicitus fueris.* De ipsa vero quæ ad vos pertinet, fidem inter vos habetote, & communiter eam dividite, sive sit magna, sive sit modica, scientes Apostolum dixisse: *Nemo circumveniat in negotio*, id est causa aliqua, *fratrem suum, quoniam vindex est Dominus de omnibus his, sicut prædiximus vobis, & testificati sumus.* Noveritis etiam quod melius sit omni Christiano fraudem pati, quam inferre. 1. Thess. 4. 6.

Quadragesimam, exceptis diebus Dominicis, æqualiter facite: si enim uno die jejunas, altero crapularis, non quadragesimam, sed vigesimam fecisti. In adventu Domini, nisi festivitas intercedat, quatuor hebdomadibus a carne novetitis abstinendum, & coitu. In natale Domini viginti diebus ac noctibus a coitu etiam licito omnino cessandum. Similiter in octavis Paschæ & Pentecostes, litaniarum, & omnium festivitatum vigiliis, sextis etiam feriis, præcipue autem omnibus diebus vel noctibus Dominicis. Autoritate etiam paschalis festivitatis compellente monemus vestram dilectionem, in Christo fratres sinceriter diligendi, ut secunda, tertia, quarta, & quinta feria hebdomadæ majoris, jejunetis usque ad nonam, exceptis parvulis, & senio gravi confectis, atque infirmis. Quinta feria, hora nona ad ecclesiam matrem omnes reconciliandi venite. Sexta feria usque ad nonam jejunate, & cui placet, amplius. Septima feria ante horam decimam nullus præsumat missam cantare, nec baptismum generale agere. Qui si pro infirmitate aliquis jejunare non potest, proficiat ei jejunium quod generalis facit ecclesia: omnes enim in Christo unum corpus sumus: tantum nullus sua importunitate universitatem ecclesiæ nostræ contra Dominum compellat delinquere, & tam glorioſam festivitatem in aliquo violare. De occultis peccatis pœnitentiam vos dare posse scitote, de publicis ad nos referendum agnoscite. Clericum nemo vestrum sine licentia faciat nostra: nullus balbum, vel ultra mensuram blæsum: nullus eum qui de litteris durum habet sensum. Si festivitas, quæ non sit sanctæ Dei genitricis MARIÆ, aut apostolorum, evenerit in quadragesima, vel quatuor temporum jejuniis: magis jejunium tenendum, quam festivitatem celebrandam scitote, (nisi forte illius sancti sit festivitas, qui in eadem parochia jacet) quia nulla solemnitate amplius delectatur Deus, quam illo jejunio, quo a cibis abstinetur & vitiis. Otiositas quoque inimica est animæ. Videte si absque horum quæ præmisimus, scientia, ministerium vestrum facere possitis, & plebes vobis commissas ad vitam ducere, & Christo repræsentare.

FINIS

APPENDICIS TOMI IX.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google